

69

శ్రీరస్తు.

శ్రీహయగ్రీవపరబ్రహ్మణేనమః

శ్రీమత్సకలజగదేకకారణవేదాంతైకవేద్యపరబ్రహ్మభిధానపురుషోత్తమ
పూర్ణావతారసమస్తకల్యాణగుణాభిరామశ్రీరామచరిత్రామృతకలశపయోనిధిః
స్వత్రవణపతనలేఖనపూజనాది జాగరూకశిష్టజనమనోరథపూరణపారిజాతప్రతినిధిః
షరతత్వజిజ్ఞాసుజనమనస్సంశయాంధకారనిరాకరణతిగ్మతేజోనిధిః
నారదోపదేశకరతలామలకీకృతచతురాననవదననిర్దళితశతకోటిగ్రంథవిస్తరశ్రీరామచరిత్రామృత
సారాంశేనకమలాసనవదనసదనవిహారిభారతీప్రథమావతారభువా
వల్మీకీభువామహర్షిణావనజభువోనుజ్జయాప్రణీతః
బాలాయోధ్యారణ్యకీషింధాసుందరయ్యుద్ధోత్తరాఖ్యైస్సప్తభిఃకాండైరత్యంతమమోహరోయం

శ్రీరామాయణగ్రంథః

సర్వేషామాస్తికజనానాంశ్రీరామాయణవిశుద్ధపాఠపఠనమూలకాఖిలపురుషార్థలాభాపాదనాయ
శ్రీమద్వేదవేదాంతశ్రీభాష్యాదిపారగానంతాచార్యవర్యతనయేన
శ్రీహయగ్రీవభగవచ్చరణసేనాసమాసాదితానవద్యవిద్యావిభూషితేన
స్వాచార్యోపదిష్టాభయవేదాంతక్రమానుసరణభుర్యేణ

సరస్వతి-తిరువేంగడంచా ర్యేణ.

శ్రీమద్వాల్మీకిప్రణీతశ్రీరామాయణప్రథమోపదేశపాత్రభూతభరద్వాజమహర్షిగోత్రక్షీరోదధి
సపూర్ణకలానిధినామ్రుతిస్తృతిశ్రుత్యంతశ్రీభాష్యభగవద్విషయాదిసద్గ్రంథ
ప్రచారప్రముదితాంతరంగశ్రీసృసింహార్యవర్యతనయేన

వం-రామకృష్ణమాచార్యేణచ

శ్రీరామాయణమూలవాల్మీకినకౌశల్యపాఠభేదయుక్తాయుక్తవిమర్శపూర్వకం సమ్యక్పరిశోధితః
శ్రీమత్పన్నపుర్యాభరణాయమానసరస్వతీనిలయాఖ్యస్వకీయముద్రాక్షరశాలాయామ్
బ్రాహ్మణజనవిరచితాక్షరసంయోజనాదికృత్యస్సక్
శాలీవాహనశకవత్సరేషు ౧౮౩౧ తేషు చుర్మతినామసంవత్సరశ్రావణశుద్ధ
ద్వితీయాయాంముద్రాక్షరైస్సమప్తప్రకాశితః

శ్రీవైష్ణవానాం శ్రీరామాయణపఠనోపక్రమానుసంధేయక్రమః-

ప్రథమతస్త్వస్వసంప్రదాయనిర్వాహకాచార్యానుసంధానమ్ - తతఃపిత్తినాధేత్యాగభ్యప్రణవోస్సీచిత్యమిశ్యంతం
అనంతరం శ్రీలైలపూర్ణావిషయపితామహస్యేతిశ్లోకమారభ్య శ్రీభావ్యకారప్రభృతిస్వాచార్యపర్యంతవిషయాసాం
ప్రదాయకశ్లోకాలనుసంధేయః - యద్వాశ్రీధరాదిస్వాచార్యపర్యంతాః ప్రతివ్యక్తిశ్లోకాలనుసంధేయః-

తతః||కూజంతం రామరామేతిమధురం మధురాక్షరమ్|అరుహ్యకవితాశాఖాంవందేవాశ్చిక్కికోకిలమ్||వాల్మీకేన్దునిసిం
హాస్యకవితావనచారిణః|శృణ్వన్రామకథానాదంకౌసలయాతిపరాంగతమ్||యఃపిబన్నతతం రామచరితామృతసాగరం
అతృప్తస్తంమునింవందేప్రాచేతసమకల్పవమ్ || గౌష్పదీకృతపారాశింసుశక్తికృతరాక్షసమ్ | రామాయణసుహామా
లారత్నంవందేనిలాత్మజమ్||అంజనానందనంవీరంజానకీశకనాశనమ్ | కపీశమక్షహంతారంవందేలంకాభయంకరమ్||
మనోజవంమూరుతతుల్యవేగంజితేంద్రియంబుద్ధిమతాంవరిష్టమ్ | వాతాత్మజంపానరయూధముఖ్యం శ్రీరామదూతంశిర
సానమామి ||ఉల్లంఘ్యసింధోస్సలిలంసలీలంయశోకవహ్నింజనకాత్మజాయాః | ఆదాయతేనైవదదాహలంకాంనమా
మితంప్రాంజలిరాంజనేయం||అంజనేయమతిపాటలాననంకాంచనాద్రికమనీయవిగ్రహమ్ | పారిజాతతరుమూలనా
సినంభావయామిపవమాననందనమ్ || యత్రయత్రరఘునాథకీర్తనం తత్రతత్రకృతమస్తకాంజలిమ్ | బాష్పవారిపరి
పూర్ణాలోచనంమూరుతింసమతరాక్షసాంతకమ్ || వేదవేద్యేపరేపుంసిజాతేదశరథాత్మజే | వేదఃప్రాచేతసాదాసీత్సా
తౌద్రామాయణాత్తనా||తదుపగతసమాససంధియోగంసమమధురోపసతాథవాక్యబద్ధమ్|రఘువరచరితంమునిప్ర
ణీతందశశిరసశ్చవధంనిశామయధ్వమ్||శ్రీరాఘవందశరథాత్మజమప్రమేయంసీతావతింరఘుకులాన్వయరత్నదీపమ్ |
అజానుబాహుమరవిందదళౌయతాక్షుంరామంనిశాచరవినాశకరంనమామి||వైదేహీసహితంసురస్తుమతలేహైమేమ
హామంటపేమధ్యేపుష్పకమాసనేమణిమయేవీరాసనేసుస్థితమ్ | అగ్రేవాచయతిప్రభంజనసుతే తత్త్వంమునిభ్యఃప
రంవ్యాఖ్యాంతంభరతాదిభిఃపరివృతంరామంభజేశ్యామళం || తతోయథాశక్తిశ్రీకౌశోపరిభగవదారాధనః || శ్రీమ
త్రేరామానుజాయనమః || పారాయణసమాపనక్రమః-

ఎవమేతత్పురావృత్తమాఖ్యానంభద్రమస్తువః | ప్రవ్యాహరతవిస్రంభంబలంవిష్ణోఃప్రవధతాం||లాభస్తేషాం
జయస్తేషాంకుతస్తేషాంపరాభవః | యేషామిందీవరశ్యామోహృదయేసుప్రతిష్ఠితః | కాలేవక్షతుపజన్యఃపుధివీససం
శాలినీ | దేశోయంతోభరహితోబ్రాహ్మణాస్సతునిభయాః ||కావేరీవధతాంకాలేకాలేవక్షతువాసవః | శ్రీ
రంగనాథోజయతు శ్రీరంగశ్రీశ్చవధతాం || స్వస్తిప్రజాభ్యఃపరిపాలయంతాంస్వామ్యైశనమాగేణ మహేంమహీ
శాః | గౌబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభమస్తునిత్యంలోకాస్సమస్తాస్సుఖినోభవంతు || మంగళంకోసలేంద్రాయమహానీయగు
ణాబ్ధయే | చక్రవర్తితనూజాయసార్వభౌమాయమంగళం || వేదవేదాంతవేద్యామేఘశ్యామళమూతయే | పుం
సాంమోహనయాపాయపుణ్యశ్లోకాయమంగళం||విశ్వామిత్రాంతరంగాయమిథిలానగరీపతేః | భాగ్యానాపరిపాకా
యభవ్యకూపాయమంగళం || పితృభక్తాయసతతంప్రాతృభిస్సహసీతయా | నందితాఖిలలోకాయరామభద్రాయ
మంగళం | త్యక్తసాకేతవాసాయచిత్రకూటవిహారిణే | సేవ్యాయసర్వయమినాంధీరోదారాయమంగళం || సామిత్రిణా
చజానక్యాచాపబాణాసింధారిణే || సర్వసేవ్యాయసదాభక్త్యాస్వామి నేమమమంగళం|| దండకారణ్యవాసాయఖండితా
మరశత్రవే | గృధ్రరాజాయభక్తాయముక్తిదాయాస్తుమంగళం || సాదరంశరీరదత్తఫలమూలాభిలాషిణే | సౌలభ్యప
రిపూర్ణాయసత్వోద్రిక్తాయమంగళం || హనుమత్సమవేతాయహరీశాభీష్టదాయినే | వాలిప్రమథనాయాస్తుమహాధీ
రాయమంగళం||శ్రీమతేరఘువీరాయసేతూల్లంఘితసింధవే|జితరాక్షసరాజాయరణధీరాయమంగళం||ఆసాద్యనగరిం
దివ్యామృభిషిక్తాయసీతయా|రాజాధిరాజరాజాయరామభద్రాయమంగళం||మంగళాశాసనపరైర్మదాచార్యపురీ
గమైః|సర్వైశ్చసూర్వైరాచార్యైస్సత్పూతాయాస్తుమంగళం||తతఃపితామహస్యేత్యాగభ్యస్వాచార్యాంతాశ్లో
కాలనుసంధేయః||యద్వా-స్వాచార్యమారభ్య శ్రీధరపర్యంతాగురుపరంపరావానుసంధేయః || సీతావివాహపట్టాభి
షేకసంగయోస్తు-ఇయంసీత-అభ్యషింధ-ఇతిశ్లోకపఠనాత్ పూర్వంమధ్యేవిశేషతోభగవదారాధనంచకతవ్యం||

స్తాతమాధ్యాదీనాం శ్రీ రామాయణవర నౌవక్రమానుసంధేయక్రమః

శుక్లాంబరధరంవిష్ణుంశశివణంచతుర్భుజమ్ | ప్రసన్నవదనంధ్యామేత్సర్వవిఘ్నాపశాంతయే

శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదాదిగురువరంపరానుసంధేయా

దోభిర్భక్తాచతుర్భిస్సృటికమణిమయీమక్షమాలాండధానాహస్తేనై కేనవర్తంతతమపిచగుకంపు స్తకంచాపరేణ |
భాసాకుండేమశంఖస్సృటికమణినిభాభాసమానాసమానాసామేవాగ్ధేవతేయంనివసతువదనేసర్వదానుప్రసన్నా
కూజంతంరామరామేతిమధురంమధురాక్షరమ్ | ఆరుహ్యకవితాశాఖాంవందేవాల్పీకికోకిలం||వాల్మీకేమునిసింహస్య
కవితావనచారిణః | శృణ్వన్ప్రాయకథానాదంకౌసయాతిపరాంగతిమ్||యఃపిబాసతతంరామచరితామృతసాగరమ్|అ
త్యస్తస్తంమునివందేప్రాచేతసమకల్పమ||గోష్ఠదీకృతవారాశింమశకీకృతరాక్షసమ్ | రామాయణమహామాలార
త్నంవందేనిలాత్మజమ్||అంజనానందనంపీరంజానశీశోకనాశనమ్ |కపీశమక్షహంతారంవందేలంకాభయంకరమ్||ఉల్లం
ఘ్యసింధోస్సలిలంసలిలంయశ్శోకవహ్నింజనకాత్మజాయః|ఆదాయతేనైవదదాహలంకాంసమామితంప్రాంజలిరాం
జనేయమ్ ||ఆంజనేయమతిపాటలాననంకాంచనాద్రికమనీయవిగ్రహమ్ |పారిజాతతరుమూలవాసినంభావయామివవ
మాననందనం||యత్రయత్రరఘునాథకీర్తనంతత్రతత్రకృతమస్త్రకాంజలిమ్|బాష్పవారిపరిపూర్ణలోచనంమారుతింనమ
తరాక్షసాంతకం||మనోజవంచూరుతతుల్యవేగంజితేంద్రియంబుద్ధిమతాంవరిష్ఠం|వాత్సజంవానరయూధముఖ్యంశ్రీ
రామమాతంశిరసాసమామి||యఃకణ్ఠాంజలిసంపుతైరహరహస్పచ్యుక్తిబత్వాదరాద్వాల్మీకేర్వదనారవిందగళితంరామా
యణాఖ్యంమధుజన్మవ్యాధిజరావిపత్తిమరణైరత్యంతసోపద్రవంసంసారంసవిహాయగచ్ఛతిపుమాన్విష్ణోఃపదంశాశ్వతం
తమపగతసనూససంధియోగంసమమధురోపనతాథవాక్యబద్ధంరఘువరచరితంమునిప్రణీతందశశిరసశ్చవధంనిశామ
యధ్వం||వాల్మీకిగిరిసంఘాతారామసాగరగామినీ|పునాతుభవనంపుణ్యా రామాయణమహానదీ||శ్లోకసారసమాక్షిరంస
ర్వకల్లోలసంకులం|కాండగ్రాహమహామీనంవందేరామాయణార్థవం || వేదవేద్యేపరేపుంసిజాతేదశరథాత్మజే |వేదః
ప్రాచేతసాదాసీత్ సాక్షాద్రామాయణాత్మనా||

శ్రీ రామధ్యానక్రమః

వైదేహీసహితంసురప్రమతలేహౌమేమహామంటపేమధ్యే పుష్పకమాసనేమణిమయేవీరాసనేసుస్థితం | అ
గ్రేవావయతిప్రభంజనసుతేతత్త్వంమునిభ్యః పరంవ్యాఖ్యాంతంభరతాదిభిఃపరివృతంరామంభజేశ్యామళం||వామేభూ
మిసుతాపురశ్చహనుమాన్చశ్చాత్సుమిత్రాసుతశ్చశ్రుష్మాభరతశ్చపాశ్వదశయోర్వాయాదికౌణేమచ| సుగ్రీ
వశ్చవిభీషణశ్చయువరాట్ తారాసుతోజాంబవామధ్యేనీలసరోజకౌమలరుచింరామంభజేశ్యామళం|| నమోస్తుతా
మాయసలక్షణాయదేవైచతస్యై జనకాత్మజాయై | నమోస్తురుద్రైరయమానిలేభ్యోనమోస్తుచంద్రైర్కమ
రుద్గణైభ్యః || తతఃశ్రీకౌశోపరిశ్రీరామావాహనాదినైవేద్యాంతపూజావిధయా - పారాయణావసానే చపునఃపూ
జాకతవా

పారాయణసమాపనసమయానుసంధేయశ్లోకక్రమః

స్వస్తిప్రజాభ్యఃపరిసాలయంతాన్వాయ్యేనమాగ్దేణమహీంమహీశః||గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభవస్తునిత్యంలోకా
స్సమస్తాస్సుఖనోభవంతు||కాలేవర్షతుషర్జన్యఃపృథివీసస్యశాలినీ|దేశోయంత్యోభరహితోబ్రాహ్మణాస్సంతునిర్భయా||
అపుత్రాఃపుత్రిణస్సంతుపుత్రిణస్సంతుపౌత్రిణః | అథనాస్సథనాస్సంతుజీవంతుశరదాంశతగ|| చరితంరఘునాథస్యశ
తకోటిప్రవిప్రరంపికైకమక్షరంప్రాక్షంమహాపాతకనాశనం ||శృణ్వన్ప్రాయామాయణంభక్త్యాయఃపాదంపదమేవవా
సయాతిబ్రహ్మణస్థానంబ్రహ్మణాపూజ్యతేసదా|| రామాయరామభద్రాయరామచంద్రాయవేధనే |రఘునాథా
యనాథాయసీతాయఃపతయేనమః||యన్తంగళంసహస్రాత్సర్వదేవనమస్మ్యతే|వృత్రనాశేసమభవత్తత్తైభవతు
మంగళం|| యన్తంగళంసుపర్ణస్యవిసతాకల్పయత్పురా|అమృతంప్రాథ్నయానస్యతత్తైభవతుమంగళం||మంగళంకోస
లేంద్రాయమహానీయగుణాత్మనే | చక్రవర్తితనూజాయసార్వభౌమాయమంగళం||అమృతోత్పదనేదైత్యాఘ్న
తోవజ్రధరస్యయత్ | అదితిమంగళంప్రాదాత్తత్తైభవతుమంగళం|| త్రీన్విక్రమాప్రక్రమతోవిష్ణోరమితతేజసః
యదాసీన్తంగళంరామతత్తైభవతుమంగళం||యుతవస్సాగరాద్విపావేదాలోకాదిశశ్చతే|మంగళానిమహాబాహు
దిశంతుతవసర్వదా||కాయేనవాచామనసేంద్రియైర్వాబుద్ధ్యాత్మనావాప్రకృతేఃస్వభావాత్|కరోమియద్యత్సకలంపద
న్తై నారాయణాయేతిసమర్పయామి|| శ్రీసీతావివాహపట్టాభిషేకసర్గయోస్తు-ఇయంసీతా-అభ్యషిష్ఠ-ఇతిశ్లోకపత
నాత్పూర్వంశేషతోధ్యానావాహననైవేద్యాదీనిరాజనాంతసపర్యాసంవిధేయా||

శ్రీమద్భాగవతము అంశములు

శ్రీమద్రామాయణే - బాలకాండప్రారంభః

శ్రీమద్రామాయణే - బాలకాండప్రారంభః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత - శ్రీరామచంద్రవరప్రహ్లాదేశనముః

శ్రీమద్రామాయణే - బాలకాండప్రారంభః

తపస్సన్యధ్యాయనిరతంతపస్వీవాగ్విదాంవరమ్ | నారదంపరిపప్రచ్ఛవాల్మీకిస్త్వనిపుంగవమ్ || ౧ || కోన్వన్వీకసాం
ప్రతం లోకే సణవాణకశ్చవీర్యవాణ | ధర్మజ్ఞశ్చకృతజ్ఞశ్చసత్యవాక్యోవృథప్రతః || ౨ || చారిశ్రేణవ కౌయు క్తస్సర్వ
భూతేషు కౌహితః | విద్వాకకణకస్సమర్థశ్చకశ్చైకప్రియదశనః || ౩ || అన్యవాక్యకౌజితక్రోధోద్యుతిమాణోన
సూయకః | కస్యవిభ్యతిదేవాశ్చజాతరోషస్యసంయుగే || ౪ || పతదిచ్ఛాన్యహంశ్రోతుంపరంకౌతూహలంహిమేనహ
షేత్వంసమర్థోసిజ్ఞాతుమేవంవిధంసరమ్ || ౫ || శ్రుత్వాచైతత్త్రిలోకజ్ఞోవాల్మీకేర్నారదోవచః | శ్రూయతామితిచా
మంత్రప్రహృష్టోవాక్యమబ్రవీత్ || ౬ || బహవోదుర్బలాశ్చైవయేత్వయాకీర్తితాగుణాః | మునేవత్యూన్యహంబు
ధ్వాతైర్యుక్తశ్శూయతాంసరః || ౭ || ఇత్స్వాకువంశప్రభవోరామోనామజనైశ్శుతః | నియతాత్మామహావీర్యోద్యుతి
మాణధృతిమాణవశీ || ౮ || బుద్ధిమాన్మతిమాణవాగ్నిశ్రీమాణశత్రునిబహాణః | విపులాంసోమహాబాహుఃకంబుగ్రీవో
మహాహనుః || ౯ || మహాహరసోమహేష్వాసోగూఢజశ్రురరిందమః | ఆజానుబాహుస్సుశిరాస్సులలాటస్సువిక్రమః ||
౧౦ || సమస్సమవిభక్తాంగస్నిగ్ధవణఃప్రతాపవాన్ప్రసవతౌవిశాలాక్షోలక్షీవాణశుభలక్షణః || ౧౧ || ధర్మజ్ఞస్సత్య
సంధశ్చప్రజానాంవహితేరతః | యశస్వీజ్ఞానసంపన్నశ్శుచిర్వశ్యస్సమాధిమాణ || ౧౨ || ప్రజాపతిసమశ్రీమాణాధాతా
రిపునిమాదనః | రక్షితాజీవలోకస్యధర్మస్యపరిరక్షితా || ౧౩ || రక్షితాస్వస్యధర్మస్యస్వజనస్యచరక్షితా | వేదవేదాంగత
త్వజ్ఞోధనుర్వేదేచనిష్ఠితః || ౧౪ || సర్వశాస్త్రార్థతత్వజ్ఞఃస్మృతిమాణప్రతిభానవాన్ | సర్వలోకప్రియస్సాధురదీనా
త్మావిచక్షుణః || ౧౫ || సర్వదాభిగతస్సద్భిస్సముద్రితవసింఘభిః | ఆర్యస్సర్వసమశ్చైవసదైవప్రియదశనః || ౧౬ || సచ
సర్వగుణోపేతఃకాసల్యానందవర్ధనః | సముద్రితగాంభీర్యేదైర్యేణహిమవానివ || ౧౭ || విష్ణునాసద్యశోపీర్యేసోమ
వత్ప్రియదశనః | కాలాగ్నిసదృశఃకోరేక్షమయాపృథివీసమః || ౧౮ || ధనదేనసమస్త్యాగేసత్యేధర్మఃప్రవాపరః | తమే
వంగుణసంపన్నంరామంసత్యపరాక్రమమ్ || ౧౯ || జ్యేష్ఠంశ్రేష్ఠగుణైర్యుక్తంప్రియందశరథస్సతం | ప్రకృతీనాంహితై
ర్యుక్తంప్రకృతిప్రియకామ్యయా || ౨౦ || యావరాజ్యేనసంయోక్తుమైచ్ఛత్ప్రత్యామసీపతిః | తస్యాభిషేకసంభారాన్
దృష్ట్వాభార్యాభకైకయా || ౨౧ || పూర్వంధత్తవరాజేవీవరమేనమయాచత | వివాసనంచరామస్యభర
సం || ౨౨ || ససత్యవచనాద్రాజాధర్మపాశేనసంయతః | వివాసయామాసనుతంరామందశరథఃప్రియం
గామవనంవీరఃప్రతిజ్ఞామనుపాలయన్ | పితుర్వచననిదేశాత్తైకేయాఃప్రియకారణాత్ || ౨౩ || తప్రజంతంప్రి
యోభ్రాతౌలక్ష్మణోనుజగామహ | స్నేహోద్వినయసంపన్నస్సమిత్రానందవర్ధనః || ౨౪ || భ్రాతరందయితౌ
తుస్సేభ్రాత్రమనుదశయన్ | రామస్యదయితాభార్యానిత్యంప్రాణసమాహితా || ౨౫ || జనకస్యకు
మాయేవనిర్మితా | సర్వలక్షణసంపన్నానారీణాముత్తమావధూః || ౨౬ || సీతాప్యనుగతారామంశశి
థా | పౌరైరనుగతోమారంపిత్రాకశరథేనచ || ౨౭ || శృంగిబేరపురేసూతంగంగామాతేవ్యసజ్జయత్ | గు
ధర్మాత్కానిషాదాధిపతింప్రియమ్ || ౨౮ || గుహేనసహితోరామోలక్ష్మణేనచసీతయా | తేవనేనవసంగత్వా
బహూదకాః || ౨౯ || చిత్రహుటమనుస్థాప్యభరద్వాజస్యశాసనాత్ | రమ్యమావసథంకృత్వారమమాణా

౩౧||దేవగంధర్వసంకాశా సుత్రతేన్యవసకసుఖం | చిత్రకూటంగతేరామేపుత్రశోకాతురస్తదా||౩౨||రాజాదశరథ
స్వగంజగామవిలపకసుతంమృతేతుతస్త్విభరతోవసిష్ఠప్రముఖైద్విజై||౩౩||నియుజ్యమామోరాజ్యాయనైచ్చ
ద్రాజ్యంమహాబలః|సజగామవసంపీరోరామపాదప్రసాదకః||౩౪||గత్వాతుసుమహాత్మానంరామంసత్యపరాక్రమం
అయాచద్భ్రాతరంరామమార్యభావపురస్కృతః||౩౫|| త్వమేవరాజాధర్మజ్ఞఇతిరామంవచోబ్రవీత్ | రామోపిపర
మోదారస్సుముఖస్సుమహాయశాః||౩౬||నచైచ్చత్పితౄరాదేశాద్రాజ్యంరామోమహాబలః | పాదుకేశాస్యరాజ్యా
యన్యాసందత్వాపునఃపునః||౩౭||నవతకయామాసతతోభరతంభరతాగ్రజః | సకామమనవాప్యైవరామపాదాపుప
స్పృశ|| ౩౮ ||నందిగ్రామేకరోద్రాజ్యంరామాగమనకాంక్షయా | గతేతుభరతే శ్రీమాన్సత్యసంధోజితేంద్రి
యః||౩౯||రామస్తుపునరాలక్ష్మ్యనాగరస్యజనస్యచ|తత్రాగమనమేకాగ్రదండకాప్రవివేశహరిం||ప్రవిశ్యతుమ
హారణ్యంరామోరాజీవలోచనః|విరాధంరాక్షసంహత్వాశరభంగందదశహరిం||నుతీక్ష్ణంచాప్యగస్త్యంచఅగస్త్య
భ్రాతరంతథా|అగస్త్యవచనాచ్చైవజగ్రహైంద్రంశరాసనిరి||ఖడ్గంచపరమప్రీతస్తూణీచాక్షుయసాయకా
వసతస్తస్యరామస్యవనేవచరైస్సహ||౪౩||ఋషయోభ్యాగమన్సర్వేవధాయానురరక్షసాం|సతేషాంప్రతిశుశ్రా
వరాక్షసానాంతదావనే||౪౪||ప్రతిజ్ఞాతశ్చరామేణవధస్సంయతిరక్షసాం | ఋషీణామగ్నికల్పానందండుకారణ్యవా
సినాం || ౪౫ || తేనతత్రైవవసతాజనస్థాననివాసినీ | విభూషితాశూర్పణఖారాక్షసీకామఘాపిణీ || ౪౬ || తతశ్శూర్పణ
ఖావాక్యాదుమ్యుక్తాసర్వరాక్షసాః|ఖరంత్రిశిరసంచైవదూషణంచైవరాక్షసం||౪౭||నిజమానరణేరామస్తేషాంచైవ
పదానుగాః|వనేతస్త్విన్నివసతాజనస్థాననివాసినాం||౪౮||రక్షసాంనిహతాన్యాసకాసహస్రాణిచతుర్దశ | తతోజ్ఞాతివ
ధంశ్రుత్వా రావణఃక్రోధమూర్ఛితః||౪౯|| సహాయంవరయామాస మూరిచంనామరాక్షసం | వార్యమాణస్సుబహు
శోమూరిజేనచరావణః|| ౫౦ || నవిరోధాబలవతాక్షమోరావణతేనతే | అనాదృత్యతుతద్వాక్యంరావణః కాలచోదితః||
౫౧||జగామసహమూరిచస్తస్యాశ్రమవదంతదా|తేనమాయావినాదూరమపవాహ్యన్యపాత్తజౌ||౫౨|| జహరభార్యాం
రామస్యగృధ్రంహత్వాజటాయుషం|గృధ్రంచనిహతందృష్ట్యాహృతాంశ్రుత్వాచమైథిలీం||౫౩|| రాఘవశ్శోకసంత
ప్తోవిలలాపాకులేంద్రియః | తతస్తేనైవశోకేనగృధ్రందగ్ధ్వాజటాయుషం||౫౪||మార్గమాణోవనేసీతాంరాక్షసంసంద
దర్శహాకబంధంనామయాపేణవికృతంఘోరదర్శనం||౫౫||తంనిహత్వహహాబాహుర్దదాహస్యర్గతశ్చసః | సహస్యకథ
యామాసశబరింధర్మచారిణీం||౫౬||శ్రమణీంధర్మనిపుణామభిగచ్ఛేతిరాఘవాసోభ్యగచ్ఛన్నహతేజాశ్శబరింశత్రుసూ
దనః||౫౭||శబర్యాపూజితస్సమ్యగ్రామోదశతథాత్మజః|పంపాతీరేహనుమతాసంగతోవానరేణహ||౫౮|| హనుమద్వ
చనాచ్చైవసుగ్రీవేణసమాగతః|సుగ్రీవాయచతత్సర్వంశంసద్రామోమహాబలః|| ౫౯ || అదితస్త్యథావృత్తంసీతా
యాశ్చవిశేషతః|సుగ్రీవశ్చాపితత్సర్వంశ్రుత్వా రామస్యవానరః|| ౬౦ || చకారసఖ్యంరామేణప్రీతశ్చైవాగ్నిసాక్షి
కం | తతోవానరరాజేనవైరానుకథనంప్రతి || ౬౧ || రామాయావేదితంసర్వం ప్రణయాద్ధుఃఖితేనచ | ప్రతిజ్ఞా
తంచరామేణ తథావాచితంప్రతి || ౬౨ || వాలినశ్చబలంశత్రుకథయామాసవానరః | సుగ్రీవశ్శంకితశ్చాసీన్ని
త్యంవీర్యేణరాఘవే|| ౬౩ || రాఘవప్రత్యయార్థంతుడుందుభేకాయముత్తమందర్శయామాససుగ్రీవోమహాపర్వతస
న్నిభం||౬౪|| ఉత్స్థయిత్వామహాబాహుఃప్రేత్యుచ్చాస్థిమహాబలః | పాదాంగుప్యేనచిత్తేపసంపూర్ణందశయోజనం ||
౬౫ || విభేదచపునస్సాలాసస్తైకేనమహేసుణా|గిరింరసాతలంచైవజనయన్ప్రత్యయంతదా|| ౬౬ || తతఃప్రీతమనా
స్తేనవిశ్వస్తస్సుమహాకపిః||౬౭||ంధాంరామసహితోజగామచగుహంతదా||౬౮|| తతోగర్జ్జధరివరస్సుగ్రీవోహేమపిం
గళః|తేననాదేనమహతానిర్జగామహరీశ్వరః||౬౯||అనుమాన్యతదాతారాంసుగ్రీవేణసమాగతః | నిజమానచతత్రైనంశ
రేజైకేనరాఘవః||౭౦||తతస్సుగ్రీవవచనాత్త్వావాలినమాహువే|సుగ్రీవమేవతద్రాజ్యేరాఘవః|ప్రత్యపాటయత్||

20 || సచసర్వా సమానీయవాసరావాసరర్షభః | దిశః ప్రస్థాపయామాసవిద్యుత్సుర్జనకాత్మజాం || 21 || తతోగృధ్ర
 స్యవచనాత్సంపాతేహనుమాన్భవీ | శతయోజనవిస్తీర్ణంపుష్పవేలవణార్ణవం || 22 || తత్రలంకాంసమాసాద్యపురీంరావ
 ణపాలితాం | దదర్శసీతాంధ్యాయంతీమశోకవనికాంగతాం || 23 || నివేదయిత్వాభిజ్ఞానంప్రవృత్తించనివేద్యచ | సమా
 శ్వాస్యచవైదేహీంమర్దయామాసతోరణం || 24 || పంచసేనాగ్రగాహత్వాసప్తమంత్రిసుతానపి | శూరమక్షుంచ
 నిష్పిన్యగ్రహణంసముపాగమత్ || 25 || అస్త్రేణోస్తుక్తమాత్మానంజ్ఞాత్వాప్రైతామహాద్వరాత్ | వర్షయరాక్షసా
 స్వీరోయః | త్రాస్తాన్యదృచ్ఛయా || 26 || తతోదద్ధాపురీంలంకామృతేసీతాంచమైథిలీం | రామాయప్రియమాఖ్యాతుం
 పునరామాన్తహాకపిః || 27 || సోభ్యగవ్యవహత్త్వానంకృత్వా రామంప్రదక్షిణం | న్యవేదయదమయాత్తాదృష్టేసీతే
 తితత్వతః || 28 || తతస్సగ్రీవసహితోగత్వాతీరంమహిషాదధేః | సముద్రంక్షోభయామాసశరైరాదిత్యసన్నిభైః ||
 29 || దర్శయామాసచాత్మానంసముద్రస్సరితాంపతిః | సముద్రవచనాచ్చైవసలంసేతుమకారయత్ || 30 || తేనగ
 త్వాపురీంలంకాంహత్వా రావణమాహవే | రామస్సీతామనుప్రాప్యపరాంప్రీడాముపాగమత్ || 31 || తామువాచత
 తో రామః పరుషంజనసంసది | అమృతమృతమాణాసాసీతావివేశజ్వలనంసతీ || 32 || తతోగ్నివచనాత్ప్రీతాంజ్ఞాత్వావిగతకల్ప
 మాం | కర్మణాతేనమహాతాత్రైలోక్యంసచరాచరం || 33 || సదేవర్షిగణంతుష్టః | రాఘవస్యమహాత్మనః | బభౌరామస్సం
 ప్రహృష్టః పూజితస్సర్వదైవతైః || 34 || అభిషిచ్యచలంకాయాంరాక్షసేంద్రంవిభీషణం | కృతకృత్యస్తదారామోవిజ్వ
 రః | ప్రముమోదహ || 35 || దేవతాభ్యోవరంప్రాప్యసముత్థాప్యచవాసరా | అయోధ్యాంప్రస్థితోరామఃపుష్పకణ
 సుహృన్వృతః || 36 || భరద్వాజాశ్రమంగత్వా రామస్సత్యపరాక్రమః | భరతస్యాంతికంరామోహనూమంతంవ్యస
 ర్జయత్ || 37 || పునరాఖ్యాంకంజల్పకంసగ్రీవసహితశ్చసః | పుష్పకంతత్సమారుహ్యానందిగ్రామంయయాతదా ||
 38 || నందిగ్రామేజటాహితాభ్రాతృభిస్సహితోనఘః | రామస్సీతామనుప్రాప్య రాజ్యంపునరవాప్తవా || 39 || ప్ర
 హృష్టోముదితోలోకస్తుప్తఃపుష్పస్సధార్మికః | నిరామయోహ్యరోగశ్చదుర్భిక్షభయవర్జితః || 40 || సపుత్రమరణంకించిద్ర
 త్యంతిపురుషాః క్వచిత్ | నార్యశ్చావిధవానిత్యంభవిష్యంతిపతివ్రతాః || 41 || సచాగ్నిజంభయంకించి నాపుష్పమజ్జంతిజం
 తవః | నవాతజంభయంకించి నాపిజ్వరకృతంతథా || 42 || సచాపితుష్టయంతత్రనతస్కరభయంతథా | నగరాణిచరా
 ప్రాణిభనధాన్యయతానిచ || 43 || నిత్యంప్రముదితాస్సర్వేయథాకృతయగేతథా | అశ్వమేధశతైరిష్టాతథాబహుసువ
 ర్ణకైః || 44 || గవాంకోట్యయూతంవత్వాబ్రహ్మలోకంప్రయాస్యతి | అసంఖ్యేయంధనందత్వాబ్రహ్మణేభ్యోమహాయ
 శాః || 45 || రాజవంశశతగుణాస్తాపయిష్యతిరాఘవః | చాతుర్వణ్యంచలోకేన్ద్రేన్ద్రేన్ద్రేధర్మేయోత్తమః || 46 ||
 శవర్షసహస్రాణిదశవర్షశతానిచ | రామోరాజ్యముపాపిత్వాబ్రహ్మలోకంగమిష్యతి || 47 || ఇదంపవిత్రం
 పుణ్యంవేదైశ్చసంమితంయఃపశేద్రామచరితంసర్వపాపైః | ప్రముచ్యతే || 48 || ఏతదాఖ్యానమాయుష్యంప
 యణంసరః | సపుత్రపౌత్రస్సగణః | ప్రేత్యస్వర్గేమహీయతే || 49 || పతన్ద్యజౌవాగృషభత్వమియాత్ సా
 యోభూమిపతిత్వమియాత్ | వణిష్ఠనఃపణ్యఫలత్వమియాజ్జనశ్చశూద్రోపిమహత్త్వమియాత్ || 50 || ఇత్యుక్త

శ్రీమద్రామాయణే - ఆదికావ్యే శ్రీమద్బాలకాండే - రామాయణకథాసంక్షేపానామ ప్రథమ స్కంధః
 నారదస్యతుతద్వాక్యం శ్రుత్వా వాక్యవిశాతదః | పూజయామాసధర్మాత్సహశిష్యోమహామునిః
 వత్సూజితస్త్రేనదేవపిః || 51 || రదస్తదా | ఆపుచై ఛ్యవాభ్యనుజ్ఞాతస్సజగామవిహాయసమ్ || 52 || సముహూ
 స్త్రేదేవలోకంమునిస్తదా | జగామతమసాతీరంజూహ్వాస్త్యవిమారతః || 53 || సతుతీరంసమాసాద్యతమ
 హామునిః | నిష్యమాహస్థితంపాశ్వేదృష్టాతీర్థమకదఃమమ్ || 54 || అకదఃమమిదంతీర్థంభరద్వాజనిశామయః
 ప్రసన్నాంబుసన్తనుష్యమసోయథా || 55 || న్యస్యతాంకలశస్తాతదీయతాంవల్కలంమమ | ఇదమేవావగాపి

సాతీర్థము త్తమమ్||౧౭|| ఏవముక్తోభరద్వాజౌవాల్మీకేనమహాత్మనా| ప్రాయచ్ఛతమునే స్తస్యవల్కలంనియతోగురోః||
౨||సశిష్యహస్తాదాదాయవల్కలంనియతేంద్రియః| విచచారహవశ్యం స్తత్సర్వతోఃపులంఽనమ్||౧౮||తస్యాభ్యాశేతుమి
భునంచరంతమనసాయినమ్|దదశభగవాన్స్తత్రక్రౌంచయోశ్చార్చునిస్వనమ్||౧౯|| తస్మాత్తుమిభునాదేకంపుమాంసం
పాపనిశ్చయః| జహూనవైరనిలయోనిషాదస్తస్యవశ్యతః||౨౦||తంశోణితపరీతాంగంపేష్టమానంమహీతలేభార్యాతుని
హతందృష్ట్వారురావకరుణాంగిరమ్||౨౧||వియక్తాపతనాతేనద్విజేనసహచారిణా| తామ్రశీషేణమత్రేనపత్రిణాస
హితేనవై||౨౨||తదాతుతంద్విజందృష్ట్వానిషాదేననిపాతితమ్| ఋషేధర్మాత్సనస్తస్యకారుణ్యంసమపద్యత||౨౩||త
తఃకరుణవేదిత్యాదభర్త్యయమితిద్విజః|నిశామ్యరుదతీంక్రాంచీమిదంవచనమ్|బ్రహ్మీ||౨౪||మానిషాదప్రలిష్ఠాంత్యమగమ
శ్యాశ్వతీస్సమాః| యత్రోగ్రంచమిభునాదేకమవధీఃకామమోహితం||౨౫||తస్యైవంబ్రువతశ్చింతాబహువహృదివీక్ష
తః|కోకాతేనాస్యశకునేకిమిదంవ్యాహృతంమయా||౨౬||చింతయాసమహాప్రాజ్ఞశ్చకారమతిమాన్మతింశిష్యం
వైవాబ్రవీద్యాక్యమిదంసమునిపుంగవః||౨౭||పాదబద్ధోక్షరసమస్తంశ్రీలయసమన్వితః| శోకాతఃస్యప్రవృత్త్యయం
జ్ఞోకౌఞ్చవతునాస్యధా||౨౮||శిష్యస్తుతస్యబ్రువతోమునేవాక్యమనుత్తమం| ప్రతిజగ్రహంసంహృష్టస్తస్యతుష్టోభ
వద్గురుః||౨౯||సోభిషేకంతతఃకృత్వాతీర్థేతస్మిన్యాథావిధి| తమేవచింతయన్నధముపావతతవైమునిః||౩౦||
భరద్వాజస్తతశ్శిష్యోవివీతశ్శృతవాన్తునే|కలశంపూణమాదాయవృశ్యతోనుజగామహ||౩౧||సప్రవిశ్యాత్రమప
దంశిష్యేణసహధర్మవితే| ఉపవిష్టకథాశ్చాన్యాశ్చకారధ్యానమాస్థితః||౩౨||అజగామతతోబ్రహ్మలోకకర్తాస్య
యంప్రభుః|చతుర్ముఖోమహాతేజాద్రష్టుంతంమునిపుంగవం||౩౩||వాల్మీకిరథతందృష్ట్వాసహసోత్థాయవాగ్యతః|
ప్రాంజలిఃప్రణతోభూత్వాతథౌపరమవిన్దితః||౩౪||పూజయామాసతందెవంపాద్యాభ్యూసనవందనైః|ప్రణమ్య
విధివచ్చైనంపుష్టేనామయమవ్యయం||౩౫||అథోపవిశ్యభగవానాసనేపరమాచితే|వాల్మీకయేమహామహాయేసం
విదేశాసనంతతః||౩౬||బ్రహ్మణాసమనుజ్ఞాతసోస్పృహవిశదాసనే| ఉపవిష్టేతదాతస్మిన్సాక్షాత్లోకపితామహే||
౩౭||తద్గతేనైవమనసావాల్మీకిధ్యానమాస్థితః| పాపాత్తనాకృతంకష్టంవైరగ్రహణబుద్ధినా||౩౮||యస్తాదృశంచా
రుదవంక్రాంచంహన్యాదకారణాత్|శోచన్నేవముహుఃక్రాంచీముపశ్లోకమిహంపునః||౩౯||జగావంతర్గతమనాభూ
త్వాశోకపరాయణః| తమువాచతతోబ్రహ్మప్రహస్యమునిపుంగవం||౪౦||శ్లోకఏవత్వయాబద్ధోనాత్రకార్యాచిచార
ణా|మచ్ఛందాదేవతేబ్రహ్మప్రవృత్త్యయంసరస్వతీ||౪౧||రామస్యచరితంసర్వంఽమరుత్వవృషిసత్తమ|ధర్మాశ్శ
సోగుణవతోలోకేరామస్యధీమతః||౪౨||వృత్తంకథయవీరస్యయాథాతేనారదాచ్ఛృతం|రహస్యంచప్రకాశంచ
యద్వృత్తంతస్యధీవతః||౪౩||రామస్యసహసామిత్రేరాక్షసానాంచసర్వశః|వైదేహ్యశ్చైవయద్వృత్తంప్రకా
శంయదివారహః||౪౪||తచ్ఛాప్యవిదితంసర్వంవిదితంతేభవిష్యతి|నతేవాగస్తతాకావ్యేకాచిదత్రభవిష్యతి||౪౫||
కురురామకథాంపుణ్యాంశ్లోకబద్ధంమసోరమాం|యావత్స్థాస్యంతిగిరయస్సరితశ్చమహీతలే||౪౬||తావద్రామా
యశకథాలోకేమప్రచరిష్యతి|యావద్రామాయణకథాత్వల్యతాప్రచరిష్యతి||౪౭||తావదూర్ధ్వమధశ్చత్వంమ
జ్ఞోకేమనివత్ససాగ్రత్యుక్త్యాభగవాన్బ్రహ్మతత్రైవాంతరధీయత||౪౮||తతస్సశిష్యోభగవాన్సన్నిర్విస్మయమాయా
యా|తస్యశిష్యాస్తతస్సర్వేజగుఃశ్లోకమిమంపునః||౪౯||ముహుర్ముహుఃప్రీయమాణాఃప్రాహుశ్చభృశవిన్దితాః|సమా
క్షరైశ్చతుభిఃర్యఃపాదైగీతోమహర్షిణా||౫౦||సోనువ్యాహరణాద్భూయశ్శోకశ్లోకత్వమాగతః|తస్యబుద్ధిరియంజా
తావాల్మీకేభావితాత్మనః||౫౧||కృత్స్నంరామాయణంకావ్యమిదృశైఃకరవాణ్యహంఉదారవృత్తార్థపదైర్మనోర
మైస్తదాస్యరామస్యచకారకీర్తిమాన్|సమాక్షరైశ్శోకశతైర్మనోనోయశస్కరంకావ్యముదారభీర్మునిః||౫౨||త

మహాగతసమాససంధియోగంసమమధురోపనతాథవాక్యబద్ధం | రఘువరచరితంమునిప్రణీతదశశిరసశ్చవధనిశా
మయధ్వం || ౪౩ || ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే - ద్వి తీయ స్కంధః . *****

శ్రుత్వావస్తుసమగ్రంతథర్మాత్పాదర్మ సంహితంవ్యక్తమన్వేషతేభూమోయద్వృత్తంతస్యధీమతః||౧||ఉప
స్థుశోదకంసమృజ్ఞునిఃస్థిత్యాకృతాంజలిః | ప్రాచీనాగ్రేషుదర్శేషుధమేణాన్వేషతేగతి||౨||రామలక్ష్మణసీరాభీ
రాజ్ఞాదశరథేనచ|సభార్యేణసరాప్రేణయత్ప్రిప్తంతత్రప్రత్యతః||౩||హసితంభాషితంపైవగతిరాయచ్చచేష్టితం
తత్సర్వంధర్మవీర్యేణయథావత్సంప్రశ్యతి||౪|| స్త్రీశ్రుతీయేనచతదాయత్ప్రిప్తంచరతావనేసత్యసంధేనరామేణతత్స
వఁంచాన్వవైక్షుతః||౫||తతఃపశ్యతిధర్మాత్పాదర్మంయోగమాస్థితః|పురాయత్తత్రనివృత్తంపాణావామలకంయథా
||౬||తత్సర్వంతత్వతోద్యుష్ట్యాధర్మేణసమహద్యుతిః|అభిరామస్యరామస్యచరితంకర్తుముద్యుతః||౭|| కామార్థగుణసంయు
క్తంధర్మార్థగుణవిస్తరం|సముద్రమివరత్నాభ్యంసర్వశ్రుతిమనోహరం||౮|| సయథాకథితంపూర్వంనారదేనమహర్షి
ణా|రఘువంశస్యచరితంచకారభగవాన్ప్రసిః||౯||జన్మరామస్యసుమహద్వీర్యంసర్వానుమాలతాం | లోకస్యప్రియతాం
తూంతింసాన్యతాంసత్యశీలతాం||౧౦||నానాచిత్రకథాశ్చన్యావిశ్వామిత్రసమాగమే| జానక్యాశ్చవివాహంచధను
శ్చశ్చవిభేదనం||౧౧||రామరామవివాహంచగుణందాశరథేస్తదా|తథాభిషేకంరామస్యకైకేయామృతభావతాం||౧౨||
న్యామాతంచాభిషేకస్యరామవస్యవివాసనం | రాజ్ఞశ్శోకంవిలాపంచపరలోకస్యచాశ్రయం||౧౩|| ప్రకృతీనాంవిమా
దంచప్రకృతీనాంవిసర్జనం | నిషాదాధిపసంవాదంసూతోపావర్తనంతథా||౧౪|| గంగాయాశ్చాపిసంతారభరద్వాజ
స్యదర్శనం|భరద్వాజాభ్యనుజ్ఞానాచ్చిత్రకుటస్యదర్శనం||౧౫||వాస్తుకర్తనివేశంచభరతాగమనంతథా | ప్రసాదనం
చరామస్యపితృశ్చసలిలక్రియాం||౧౬||పాదుకాగ్రాభిషేకంచనందిగ్రామనివాసనం | దండకారణ్యగమనంవిరా
ధస్యవధంతథా||౧౭||దశశంశరభంగస్యసుతీర్ణేనసమాగమం|అనసూయాసమాస్వామప్యంగరాగస్యచార్పణం||౧౮||
అగస్త్యదర్శనంపైవశూర్పణఖ్యాశ్చదర్శనం|శూర్పణఖ్యాశ్చసంవాదంవిరూపకరణంతథా||౧౯||వధంఖరత్రిశిరసోరుత్థా
నంరావణస్యచ|మారీచస్యవధంపైవవైదేహ్యహరణంతథా || ౨౦ || రాఘవస్యవిలాపంచగృహ్రాజనిబహువాన్ | క
బంధదశశంపైవపంపాయాశ్చాపిదశశన్మ || ౨౧ || శబర్యాదశశంపైవహనుమద్దశశంతథా | ఋశ్యమూకస్యగ
మనంసుగ్రీవేణసమాగమం|| ౨౨ || ప్రత్యయోత్పాదనంసఖ్యంవాలిసుగ్రీవవిగ్రహం | వాలిప్రమథనంపైవసుగ్రీవప్రతి
పాదనం || ౨౩ || తారావిలాపంసమయంపక్షరాత్రినివాసనం | కౌపంరాఘవసంహస్యబలానాముపసంగ్రహం|| ౨౪ ||
దిశఃప్రస్థాపనంపైవపృథివ్యాశ్చనివేదనం | అంగులీయకదానంచఋక్షస్యబిలదశశం || ౨౫ || ప్రాయోపవేశనంచాపి
సంపాతేశ్చాపిదశశం | పవనారోహణంచాపిసాగరస్యచలంఘనం || ౨౬ || సముద్రవచనాపైవమైనాకస్యచదశశ
నం | సింహికాయాశ్చనిధనంలంకామలయదశశం || ౨౭ || రాత్రౌలంకాప్రవేశంచవ్యాకస్యాపివిచితనందశశంరా
వణస్యాపిపుష్పకస్యచదశశం || ౨౮ || ఆపానభూమిగమనమవరోధస్యదశశం | అశోకవనికాయానంసీతాయాశ్చా
పిదశశం || ౨౯ || అభిజ్ఞానప్రదానంచరావణస్యచదశశం | రాక్షసీతజనంపైవత్రిజటాస్వప్నదశశనం|| ౩౦ || మణి
ప్రదానంసీతాయావృక్షభంగంతపైవచ|రాక్షసీవిద్రవంపైవకింకరాణాంనిబహువాన్ || ౩౧ || గ్రహణంవాయుసూనో
శ్చలంకాదాహాభిగజశం | ప్రతిష్ఠవనమేవాధమధూనాహరణంతథా || ౩౨ || రాఘవాశ్చాసనంచాపిమణినిర్యాతనం
తథా | విభీషణేనసంసగంవధోపాయనివేదనం || ౩౩ || సంగమంచసముద్రేణనలసేతోశ్చబంధనం | ప్రతరంచసము
ద్రస్యరాత్రౌలంకావరోధనం || ౩౪ || సుంభకణస్యనిధనంమేఘనాదనిబహువాన్ | రావణస్యవివాశంచసీతావాప్తిమ
రేఃపురే || ౩౫ || విభీషణాభిషేకంచపుష్పకస్యచదశశం | అయోధ్యాయాశ్చగమనంభరతేనసమాగమ - || ౩౬ ||
మాభిషేకాభ్యుదయంసవనైన్యవిసజశం | స్వరాష్ట్రగంజనంపైవవైదేహ్యశ్చవిసర్జనం|| ౩౭ || అనా
చిద్రామస్యవసుధాతలే | తచ్చకారోత్తరేకాప్యేవాత్మీకిర్భగవాన్ప్రసిః | చకారచరితంకృత్సంవిచిత్రపదమాన్వవాన్ || ౩౮ ||
ప్రాప్తగాజ్యస్యరామస్యవాత్మీకిర్భగవాన్ప్రసిః | చకారచరితంకృత్సంవిచిత్రపదమాన్వవాన్ || ౩౯ ||
హస్తాశ్చిక్లోకానాముక్తవాన్ప్రసిః | తథాసర్గశతావంచషట్కూలడానితథా చరం || ౪౦ || త్వాన్వి

భవిష్యంసః షణ్మా తరం చింతయామాస కౌన్వేతత్ప్రయః జీయాదిత ప్రభుః || 3 || తస్య చింతయమానస్య హహైర్భా
 వితాత్మనః | అగృహీతాంతతః పాదాముని వేషాకుశీలనా || ౪ || కుశీలనాతుధర్మజ్ఞా రాజపుత్రాయ శస్వి నా | భ్రాతృ సస్వ
 రసంపన్నాదదర్శాశ్రమవాసినా || ౫ || సతు మేధావినోదృష్ట్వా వేదేషు పరినిష్ఠితౌ | వెదోపబృంహణార్థాయ తావ గ్రాహ
 యత ప్రభుః || ౬ || కావ్యం రామాయణం కృత్సంసీతాయా శ్చ రితం మహత్ | పాలస్య వధమి త్యేవ చ కారచరిత ప్రతః || ౭ ||
 పాత్యే గేయే చ మధురం ప్రమాణై స్త్రిభిరన్వితం జాతిభిస్సప్తభిర్బద్ధం తం త్రీలయ సమన్వితం || ౮ || రవైశ్చంగారకారుణ్య
 హాస్య రూద్రభయానకైః పిరాదిభిశ్చ సంయుక్తం కావ్య మేతద గాయతాం || ౯ || తాతుగాంధర్వ తత్వజ్ఞా మూర్ఖనాస్థాన
 కౌవిదౌ | భ్రాతృ సత్వ సంపన్నా గంధర్వా వివరూపిణౌ || ౧౦ || రూపలక్షణ సంపన్నా మధుర స్వర భాషిణౌ | బింబా
 దివోద్భృతా బింబారామ దేహా త్తథాపరా || ౧౧ || తౌ రాజపుత్రౌ కాత్స్నేయ నధర్మ్య మాఖ్యానము త్తమం | వాచోవిధేయం
 తత్సర్వకృత్వా కావ్యమనిందితౌ || ౧౨ || ఋషీణాం చ ద్విజాతీనాం సాధూనాం చ సమాగమే | యథోపదేశంత త్వజ్ఞాజ
 గతుస్తా సమాహితౌ || ౧౩ || మహాత్మానామహాభాగౌ సర్వలక్షణలక్ష్మితౌ | తే కదాచిత్స మేతా నామృషీణాం భావితాత్మ
 నాం || ౧౪ || ఆసీనానాం సమీపస్థా విదం కావ్యమ గాయతాం | తచ్చుత్త్వా మునయస్సర్వే బాష్పపర్యాకులేక్షణాః || ౧౫ ||
 సాధుసాధ్వితి తానూచుః పరం విస్తయమాగతాః | తే ప్రీతమ ససస్సర్వే మునయోధర్మవత్సలాః || ౧౬ || ప్రశశంసుః ప్రశస్త
 వ్యోగాయమానౌకుశీలనా | అశూలగీతస్య మాధుర్యం శ్లోకానాం చ పితృశేషతః || ౧౭ || చిరనిర్వృత్త మప్యేతత్ప్రశ్నాక్ష
 మివ దర్శితం | ప్రవిశ్య తావుభాసుష్టుభావం సమ్యగ గాయతాం || ౧౮ || సహితౌ మధురం రక్తం సంపన్నం సర్వ సంపదా |
 పవం ప్రపశ్యమానౌ తైస్తవస్థా హ్యైర్మహాత్మభిః || ౧౯ || సర క్తతరమత్యర్థం మధురం తావ గాయతాం | ప్రీతః కశ్చిత్సని
 స్తాభ్యాం సంస్థితః కలశం దదౌ || ౨౦ || ప్రస సౌమ్యలంకశ్చిద్దదౌ తాభ్యాం మహాతపాః | అన్యః కృష్ణాజినం ప్రాదాన్తాం
 జీమన్యోమహామునిః || ౨౧ || కశ్చిత్కమండలుం ప్రాదాద్భిక్షు సూత్రం తథాపరః | ఔదుంబరీం బ్రుహ్మనోజపమాలామ
 తథాపరః || ౨౨ || ఆయుష్యమపరేహోచుర్ముదాత త్రమహర్షయః | ఆశ్చర్యమిదమాఖ్యానం మునినా సంప్రకీర్తితం || ౨౩ || పరంక
 వీనామాధారం సమాప్తంచయతాక్రమం | అభిగీతమిదంగీతం సర్వగీతేషు కౌవిదౌ || ౨౪ || ఆయుష్యం పుష్టిజనం సర్వ
 శ్రుతిమ సౌహారం | ప్రశస్యమానౌ సర్వత్ర కదాచిత్తత్ర గాయనౌ || ౨౫ || రథ్యాసురాజమాగ్నేమదదర్మభరతాగ్రజః |
 స్వవేత్తచానీయతదా భ్రాతృ సకుశీలనా || ౨౬ || పూజయామాస పూజాహోరామశ్శ్రునిబర్హణః | ఆసీనః కాంచనే
 దివ్యే సచసింహాసనే ప్రభుః || ౨౭ || ఉపాపవిష్టస్స చివై భ్రాతృభిశ్చ పరంతపః | దృష్ట్వాత్మరూప సంపన్నౌ తావుభానియత
 స్తథా || ౨౮ || ఉవాచ లక్షణం రామశ్శ్రుమ్నం భరతంతదా | శ్రూయ తామిదమాఖ్యానమనయౌ ద్వేవ వర్చసోః || ౨౯ || విచి
 త్రార్థపదం సమ్యగ్దాయనౌ సమహోదయతే | తౌ చాపి మధురం రక్తం స్వచిత్తాయ తనిస్వనం || ౩౦ || తం త్రీలయవదత్సర్థం వి
 శ్రుతార్థమ గాయతాం | స్లోదయత్ సర్వగాత్రాణి మనాంసిహృదయాని చ || ౩౧ || శ్రీత్రాత్రయసుఖం గేయంతద్భ
 భౌజనసంసది || ఇమామునీపార్థివలక్షణాన్వితౌ కుశీలనౌచైవ మహాతపస్వినౌ | మహాపితృద్భృతికరం ప్రవక్ష్య తే మహాను
 భావంచరితం నిబోధత్ || ౩౨ || తతస్తుతౌ రామవచః ప్రహోదితావ గాయతాం మార్గవిధాన సంపదా | సహాపిరామః పరిషద్గత
 శ్శనైర్భూషయాసక్తమనాబభూవహ || ౩౩ || ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే చతుర్థ స్కంధః *****

సర్వాపూర్వమియం యేషామాసీత్క్రూత్సాన్వవసుంధరా | ప్రజాపతిముపాదాయ నృపాణాం జయశాలినామ్ ||
 ౧ || పషాంససగరో నామ సాగరో యేన ఖానితః పష్టిః పుత్రసహస్రాణి యంయాంతం పర్యవారయత్ || ౨ || ఇత్వా కూణామి
 దం తేషాం రాజ్ఞాం పంశేమహాత్మనామ్ | మహామత్సన్నమాఖ్యానం రామాయణమితి శ్రుతమ్ || ౩ || తదిదం వత్తయిష్యామి
 సర్వం నిఖిలమాదితః | ధర్మకామార్థసహితం శ్రోతవ్యమనసూయయా || ౪ || కౌసలీ నామ ముదితస్సీన్ధితో జనపదోమ
 హాః | నివిష్టస్సరయూతీరే ప్రభూతధనధాన్యవాః || ౫ || అయోధ్యా నామ సగరీతత్రాస్సీన్లోకవిశ్రుతా | మనుషామానవేం
 ద్రేణయాపురినిమిత్తాస్త్వయం || ౬ || ఆయతాదశచ ద్వేచయోజనాని మహాపురి | శ్రీమతీత్రీణివిస్తీర్ణానువిభక్తమ
 హాపథా || ౭ || రాజమార్గేణ మహతాసువిభక్తేన శోభితా | ముక్తపుష్పవికీర్ణేన జలసిక్తేన నిత్యశః || ౮ || తాంతురాజాదశర
 థోమహాః రాష్ట్రవిపధానః | పురిమావాసయామాసదివం దేవపతిర్వథా || ౯ || కవాటతోరణవతీంసువిభక్తాంతగ్రాపణాం

భూయస్సత్యనామా ప్రకాశతేయస్యాందశరథోరాజావసజగదపాలయత్ || ౨౬ || తాంపురీంసమహాతేజారాజాదశ
రథోమహాశశాసశమితామిత్రోనక్షత్రాణీవచంద్రమా || ౨౭ || తాంసత్యనామాంద్యథతోరణార్థభాంగృహైర్వి
చిత్రైరుపశోభితాంశివాంపురీమయోధ్యాంసృసహస్రసంకులాంశశాసవైశక్రసమోమహీపతిః || ఇతిశ్రీమద్బాల

కాండే-అష్టమ స్కంధః *****

తస్యామాత్యగుణైరాసన్నిత్యైకైస్తమహాత్మనః | మంత్రజ్ఞాశ్చేంగితజ్ఞాశ్చ నిత్యంప్రియహితేరతా || ౧ || ఆప్టోబభూ
వుర్వీరస్యతస్యామాత్యయశస్విసశుచయశ్చానురక్తాశ్చరాజకృత్యేమనిత్యశః || ౨ || ధృష్టిర్జయంతోవిజయస్సిద్ధార్థోహ్య
ర్థసాధకః | అశోకోమంత్రపాలశ్చ సుమంత్రశ్చాప్తమోభవత్ || ౩ || ఋత్విజౌద్వావభిమతౌతస్యాస్తామృషిస్త్రమహావసి
ష్టోవానుదేవశ్చమంత్రిణశ్చతథాపరే || ౪ || విద్యావిసితాస్త్రిమంతఃకుశలానియతేంద్రియాః | పరస్పరానురక్తాశ్చనీతిమం
తోబహుశ్రుతాః || ౫ || శ్రీమంతశ్చమహాత్మానశ్శాస్త్రజ్ఞాదృఢవిక్రమాః | కీర్తిమంతఃప్రణిహితాయథావచనకారిణః || ౬ ||
తేజఃక్షమాయశఃప్రాప్తాఃస్త్రితపూర్వాభిభాషిణః | క్రోధాత్మామార్గహేతోర్వానబ్రూయరన్యతంవచః || ౭ || తేమామవి
దితంకించిత్వేషునాస్తిపరేషువా | క్రియమాణంకృతంవాపిచారేణాపిచిక్షీర్తితం || ౮ || కుశలావ్యవహారేషుసాహృదేసుపరి
షీతాః | ప్రాప్తకాలంచతేదండంధారయేయుస్సుతేష్వపి || ౯ || కోశసంగ్రహారణేయక్తాబలస్యచపరిగ్రహే | అహితంచాపి
పురుషంనవిహింస్యరదూషకం || ౧౦ || వీరాశ్చనియతోత్సాహోరాజశాస్త్రమనువ్రతాః | శుచీనాంరక్షితారశ్చనిత్యంవిష
యవాసినాం || ౧౧ || బ్రహ్మక్షత్రమహింసతస్తేకోశమభివర్ణయన్ | సుతీక్షణదండాస్సంప్రేక్ష్యపురుషస్యబలాబలం || ౧౨ ||
శుచీనామేకబుద్ధీనాంసర్వేషాంసంప్రజానతా | నాసీత్సురేవారాష్ట్రేవామృషావాదీనరః | క్వచిత్ || ౧౩ || కశ్చిన్నచక్షుస్త
త్రాసీత్పరదారరతోనరః | ప్రశాంతంసర్వమేవాసీద్రాష్ట్రంపురవరంచతత్ || ౧౪ || సువాససస్సువేషాశ్చతేచసర్వేసుశీ
తినః | హితార్థంచనరేంద్రస్యజాగ్రతోనయచతుషా || ౧౫ || గుణాగుణగృహీతాశ్చప్రఖ్యాతాశ్చపరాక్రమే | విదేశేష్వపి
విఖ్యాతాస్సర్వతోబుద్ధినిశ్చయాత్ || ౧౬ || సంశివిగ్రహతత్త్వజ్ఞాఃప్రకృత్యాసంపదాన్వితాః | మంత్రసంవరణేయక్తా
స్సక్తాస్సూక్ష్మాస్సుబుద్ధిమం || ౧౭ || నీతిశాస్త్రమిశేషజ్ఞాస్సతతంప్రియవాదినః | ఈదృశైస్తైరమాత్యైస్తురాజాదశరథోన
ఘః || ౧౮ || ఉపపన్నోగ్గుణోపేతైరన్వశాసద్వసుంధరాం | అవేక్షమాణశ్చారేణప్రజాధమేణరంజయన్ || ౧౯ || ప్ర
జానాంపాలనంకుర్వన్నధుమంపరివర్ణయన్ | విశ్రుతస్త్రిమలోకేషువదాన్యస్సత్యసంగరః || ౨౦ || సతత్రపురుషవ్యా
ఘ్రుశ్శశాసపృథివీమమానాధ్యగచ్ఛద్విశిష్టంవాతుల్యంవాశత్రుమాత్మనః || ౨౧ || మిత్రవాన్నతసామంతఃప్రతాప
హతకంటకః | సశశాసజగద్రాజాదివందేవపతిర్యథా || ౨౨ || తైర్మంత్రిభిర్మంత్రిహితేనివిష్టైవృతోనురక్తైఃకుశలై

స్సుమత్యైః | సపార్థివోదీప్తిమవావయుక్తస్తేజౌమయైర్గోభిరివోదితోర్గః || ౨౩ || ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే-సప్తమ స్కంధః

తస్యత్వేవప్రభావస్యధర్మజ్ఞస్యమహాత్మనః | సుతాథాంతప్యమానస్యనాసీద్వంశకరస్సుతః || ౧ || చింతయా
నస్యతస్యేయంబుద్ధిరాసీన్నహాత్మనః | సుతాథాంతహయమేధనకిమర్థంనయజామ్యహమ్ || ౨ || సనిశ్చితాంమతింకృత్వా
యప్తవ్యమితిబుద్ధిమాన్ | మంత్రిభిస్సహధర్మాత్సారైరేవకృతాత్మభిః || ౩ || తతోబ్రవీడిదంరాజాసుమంత్రంమంత్రి
సత్రమంశీస్రమానయమేసర్వాగురూంస్తాసపురోహితా || ౪ || తతస్సుమంత్రస్త్వరితంగత్వాత్వరితవిక్రమః |
సమానయత్యతాసర్వానిపుణావేదపారగా || ౫ || సుయజ్ఞంవాగుదేవంచజాబాలిమథకాశ్యపం | పురోహితంవ
సిన్ధంచయేచాన్యేద్విజసత్తమాః || ౬ || తాన్పూజయిత్వాధర్మాత్సారాజాదశరథస్తదా | ఇదంధర్మార్థసహితంశ్లక్ష్యంవ
చనమబ్రవీత్ || ౭ || మమలాలవ్యమానస్యపుత్రార్థంనాస్తివైసుఖం | తదర్థంహయమేధేనయత్క్యామీతిమతిర్మమ || ౮ || తద
హంయప్తమిచ్ఛామిశాస్త్రస్మష్టేనకర్మణా | కథంప్రాప్నోమ్యహంకామంబుద్ధిరత్రవిచార్యతాం || ౯ || తతస్సాధ్యమిత
ద్వాక్యంబ్రహ్మణాఃప్రత్యపూజయన్ | వసిష్ఠప్రముఖాస్సర్వేపార్థివస్యముఖేరితం || ౧౦ || ఉచుశ్చపరమశ్రీశాస్త్రర్వే
దశరథంవచః | సంఖారాస్సంభియంతాంతేతురగశ్చవిముచ్య || ౧౧ || సరయాన్వితోత్తరేతీరేయజ్ఞభూమిర్విధీయ
తా || సర్వధాప్రాప్యసేపుత్రానభిప్రేతాంశ్చపార్థివ || ౧౨ || యస్యతేధార్మికీబుద్ధిరియంపుత్రార్థమాగతా | తతః
ప్రీతోభవద్రాజాశ్రుత్వాతద్విజభాషితం || ౧౩ || అమాత్యాంశ్చబ్రవీద్రాజాహర్షపర్యాకులేక్షణః | సంఖానాస్సం

బ్రహ్మతాం మేగుహాణాం వచనాదిహా||౧౦|| సమర్థాధిష్ఠితశ్చాశ్వసేపాధ్యామోవిముచ్యతామ్ | సరయ్యాశ్చోచ్యతే రేయజ్ఞ భూమివిధీయతామ్||౧౧|| శాంతయశ్చాభివధాంతాయథాకల్పంయథావిధి | శక్యః ప్రాప్తుమయం యజ్ఞస్సర్వేణాపిమహీక్షితా||౧౨|| నాపరాధోభవేత్ప్రోయద్యస్తి క్రతుసత్తమేభిద్రంహిమృగయంతేత్రవిద్వాంసోబ్రహ్మరాక్షసాః||౧౩|| నిహతస్యచయజ్ఞస్యసద్యఃకర్తావినశ్యతి | తద్యథావిధిపూర్వంమేక్రతురేవసమాప్యతే||౧౪|| తథావిధానంక్రియతాంసమర్థాఃకరణేష్యహ | తథేతిచాబ్రువన్సర్వేమంత్రిణఃప్రత్యపూజయన్||౧౫|| పాథివేంద్రస్యతద్వాక్యంయథాజ్ఞప్తంనిశమ్యతే | తథాద్విజాస్తేధర్మజ్ఞావధాయంతోస్సపోత్రమమ్|| ౧౬ || అనుజ్ఞాతాస్తతస్సర్వేపునజన్గుర్యథాగతమ్ | విసజన్యత్యాత్వాతావిప్రాసచివానిదమబ్రవీత్||౧౭|| ఋత్విగ్భిరుపదిష్టోయంయథావత్క్రమరాప్యతామ్ | తావద్యాయంచభవధసమర్థాఃకరణేష్యహ||౧౮|| ఇత్యుక్త్వాస్తవశాదూలస్సచివాసముపస్థితా | విసజన్యత్యాత్వంవేత్తప్రవివేశమహామ్యతిః|| ౧౯ || తతస్సగత్వాతాఃపత్నినరేంద్రోహృదయప్రియాఃఉవాచదీక్షాంవిశతయత్యేహంసుతకారణాత్||౨౦|| తాసాంతేనాతికాంతేనవచనేనసువచనామ్ | ముఖపద్మాన్యశోభంతపద్మానీవహిమాత్యయే||౨౧|| ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే-అష్టమ స్కంధః: *****

ఏతచ్ఛ్రుత్వా రహస్సుతోరాజానమిదమబ్రవీత్ | ఋత్విగ్భిరుపదిష్టోయంపురావృత్తేమయాశ్రుతః||౧|| సనతుగ్మాహోభగవాన్పూర్వంకథితవాక్యకథామ్ | ఋషీణాంసన్నిధౌరాజంస్తవపుత్రాగమంప్రతి|| ౨ || కాశ్యపస్యతుపుత్రోస్త్రివిభండకఇతిశ్రుతః | ఋశ్యశృంగఇతిఖ్యాతస్తస్యపుత్రోభవిష్యతి||౩|| సవనేనిత్యసంవృద్ధోమునివన్చరస్సదా | నాన్యజ్ఞానాతివిక్రేంద్రోనిత్యంపితృసువతన్నాత్|| ౪ || ద్వైవిధ్యంబ్రహ్మచర్యస్యభవిష్యతిమహాత్మనః | లోకేషుప్రథితంరాజావిప్రైశ్చకథితంసదా||౫|| తస్యైవంవతన్మానస్యకాలస్సమభివతన్త | అగ్నింశుశ్రూషమాణస్యపితరంచయశస్వినమ్||౬|| ఏతస్మిన్నేవకాలేతురోమపాదఃప్రతాపవా | అంగేషుప్రథితోరాజాభవిష్యతిమహాబలిః||౭|| తస్యవ్యతిక్రమాద్రాక్షోభవిష్యతిసుదారుణా | అనావృష్టిస్సఘోరావై సర్వభూతభయావహా||౮|| అనావృష్ట్యంతువృత్తాయాంరాజామఃఖసమున్వితః | బ్రాహ్మణాశ్రుతవృద్ధాంశ్చసమానీయప్రవత్యతి||౯|| భవంతశ్చుత్తధర్మాణోలోకచారిత్రవేదినః | సమాదిశంతునియమంప్రాయశ్చిత్తంయథాభవేత్||౧౦|| వత్సంతితేమహీపాలంబ్రాహ్మణావేదపారగాః | విభండకసుతంరాజాసర్వోపాయైరిహానయ||౧౧|| ఆనీయచమహీపాలఋశ్యశృంగంపురస్కృతమ్ | ప్రయచ్ఛకన్యాంశాంతాంవైవిధినాసుసమాహితః||౧౨|| తేహంతువచనాశ్చుత్వారాజాచింతాంప్రవత్స్యతే | కేనోపాయేనవైశక్యఇహానేతుంసవీర్యవా||౧౩|| తతోరాజావనిశ్చిత్వసహమంత్రిభిరాత్మవా | పురోహితమమాత్యాంశ్చతతఃప్రేష్యతిసత్కృతా||౧౪|| తేతురాజ్ఞోవచశ్చుత్వావ్యధితావినతాననాః | నగచ్ఛేమఋషీభీతాలసునేష్యంతితంసృవమ్||౧౫|| వత్సంతిచింతయత్వాతేతస్యోపాయాంశ్చతత్త్వమా | అవేష్యామోవయంవిప్రంసచదోషోభవిష్యతి||౧౬|| ఏవమంగాధిపేనైవగణికాభిర్వషేస్సుతః | అనీతోవక్షయద్దేవశాంతాచాస్తైప్రదీయతే||౧౭|| ఋశ్యశృంగస్తుజామాతాపుత్రాంస్తవవిధాస్యతి | సనతుగ్మారకథితమేతావద్వాక్యహృతంమయా||౧౮|| అథహ్యజ్ఞేదశరథస్సమంత్రంప్రత్యభాషత | యథశ్యశృంగస్తానీతోవిస్తరేణత్వయోచ్యతామ్||౧౯|| ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే-నవమ స్కంధః: ***** సమంత్రశ్చోదితోరాజ్ఞోప్రోవాచేదంవచస్తదా | యథశ్యశృంగస్తానీతోయేనోపాయేనమంత్రిభిః||౨౦|| తస్మైనిగదతస్సవన్విస్తరేణశృణుష్వహ | రోమపాదమువాచేదంసహమాత్యఃపురోహితః||౨౧|| ఉపాయానిరపాయామస్తాభిరభిచింతితః | ఋశ్యశృంగోవనచరస్తవస్సాన్వితాయనేరతః||౨౨|| అనభిజ్ఞస్సనారీణాంవిషయాణాంసుఖస్యచిఇంద్రియాధైరభిమతైనరచిత్తప్రమాధిభిః|| ౨౩ || పురమానాయయిష్యామఃక్షిప్రంచాధ్యవసీయతామ్ | గణికాస్తత్రగచ్ఛంతురూపవత్యస్వలంకృతాః||౨౪|| ప్రలోభ్యవివిధోపాయైరానేష్యంతీహసత్కృతాః | శ్రుత్వాతథేతిరాజాచక్రశ్చువాచపురోహితమ్||౨౫|| పురోహితోమంత్రిణశ్చతథాచక్రశ్చతేతదా | పారముఖ్యాశ్చతచ్ఛుత్వావనంప్రవివిశుమహత్||౨౬|| ఆశ్రమస్యావిమారేష్టేయత్సంకుర్వంతిదశన్ | ఋషిపుత్రస్యధీరస్యనిత్యమా

శ్రమవాసినః ||౧౮|| పితృస్సనిత్యసంతుష్టోనాతిచక్రామచాశ్రమాత్ | సతేనజన్మప్రభృతిదృష్టపూర్వంఽపస్వి నా ||౧౯||
 స్త్రీవాపుమాన్వాయచ్చాన్యత్సర్వంసగరరాష్ట్రజిమ్ | తతఃక దాచి త్తందేశమాజగామయదృచ్ఛయా ||౧౦|| విభండక
 నుతస్తత్రతాశ్చాపశ్యద్వరాంగనాః | తాశ్చిత్రవేషాఃప్రమదాగాయంత్యోమధురస్వరాః ||౧౧|| ఋషిపుత్రముపాగ
 మ్యసర్వావశనమబ్రువత్ | కస్త్యంకింవతఃసేబ్రహ్మజ్ఞాతుమిచ్ఛామహేవయమ్ ||౧౨|| ఏకస్త్యంవిజనెఘా
 రేవనెచరసిశంసనః|అదృష్టరూపాస్తాస్తేనకామ్యహాపావనెస్త్రీయః ||౧౩|| హాదాత్తస్యమతిజాతాహ్యోఖ్యాతుం
 పితరంస్యకమ్ | పితావిభండకౌస్తాకంతస్యాహంసుతబేరసః||౧౪|| ఋశ్యశృంగఇతిఖ్యాతంనామకర్తృచమేభువి | ఇహ
 శ్రమవదోస్తాకంసమీపేశుభదశఃనాః ||౧౫|| కరిష్యేవోత్రసూజాంవైసర్వేహంవిధిపూర్వకమ్ || ఋషిపుత్రవచ
 శ్శ్రుత్వాసర్వాసాంమతిరాసవై ||౧౬|| తదాశ్రమవదంద్రష్టుంజన్మస్సర్వాశ్చతేనతాః | ఆగతానాంతతఃపూజామృ
 షిపుత్రశ్చకారహ ||౧౭|| ఇదమఘ్యమిదంపాద్యమిదంమూలఫలంచనః | ప్రతిగృహ్యచతాంసూజాంసర్వావశసము
 త్సుకాః||౧౮|| ఋషేభీతాశ్చశీఘ్రంతాగమనాయమతిందధుః | అస్తాకమపిముఖ్యానిఫలానీమానివైద్విజ ||౧౯|| గృ
 హాచప్రతిభద్రంతేభక్షయస్వచమాచిరమ్ | తతస్తాస్తంసమాలింగ్యసర్వాహమఃసమన్వితాః||౨౦|| మోదకాప్రద
 దుస్తస్తైభత్యంశ్చవివిధాబహూః | తానిచాస్వాద్యతేజస్విఫలానీతిస్థనుస్యతే ||౨౧|| అనాస్వాదితపూర్వాణివనె
 నిత్యనివాసినా | అపృచ్ఛ్యచతదావిప్రంప్రతచర్యాంనివేద్యచ ||౨౨|| గచ్ఛంతిస్తావదేశాత్తాభీతాస్తస్యపితృస్త్రియః |
 గతాసుతాసుసర్వాసుకాశ్యపస్యాత్తజోద్విజః||౨౩|| అస్వస్థహృదయశ్చసీక్ష్మఃఖాత్స్తపరివతఃతే | తతోవరేద్యస్తం
 దేశమాజగామసవీర్యవా ||౨౪|| మనోజ్ఞాయత్రతాదృష్టోవారముఖ్యాస్సలంకృతాః | దృష్ట్వైవతాస్తదావిప్రమా
 యాంతంహృష్టమానసాః||౨౫|| ఉపసృత్యతతస్సర్వాస్తాస్తమూచురిదంవచః | ఏహ్యశ్రమంపదంసౌమ్యహ్యస్తాకమితి
 చాబ్రువత్ ||౨౬|| తతాప్రేషవిధిశ్శీఘ్రమిశేషేణభవిష్యతిశ్రుత్వాతువచనంతాసాంసర్వాసాంహృదయంగమమ్ ||
 ౨౭|| గమనాయమతించక్రేతంచనిన్యస్తదాస్త్రీయః | తత్రచానీయమానేతువిప్రేతస్త్రిమహాత్మని ||౨౮|| వవషఃస
 హసాదేవోజగత్ప్రహ్లాదయంస్తదా | వషేజైవాగతంవిప్రంవిషయంస్వంసరాధిపః||౨౯|| ప్రత్యుద్గమ్యమునింప్రహ్లా
 శ్శిరసాచమహింగతః | అఘ్యంచప్రదదౌతస్తైన్యాయతస్ససమాహితః||౩౦|| వప్రేప్రసాదంవిప్రేంద్రాన్యావిప్రంసు
 న్యరావిశేత్ | అంతఃపురంప్రవేశ్యాస్తైకన్యాందత్వాయథావిధి||౩౧|| శాంతాశాంతేనమససారాజాహమవవాపసః |
 ఏవంసన్యవసత్తత్రసర్వకామైస్సుపూజితః||౩౨|| ఋశ్యశృంగౌమహాతేజాశ్శాంతయాసహభార్గ్యయా||౩౩|| ఇతిశ్రీ
 మద్బాలకాండే - దశమస్సగః.*****

భూయపవహిరాజేంద్రశృణుమేవచనంహితమ్ | యథాసదేవప్రవరఃకథాయామేవమబ్రవీత్ ||౧|| ఇత్వాకూణాం
 కులేజాతోభవిష్యతిసుధార్మికః | నామాదశరథోనామశ్రీమాసత్యప్రతిశ్రవాః ||౨|| అంగరాజేనసఖ్యంచతస్యరా
 జ్ఞోభవిష్యతి | కన్యాచాన్యమహాభాగాశాంతానామభవిష్యతి ||౩|| పుత్రస్త్యంగాధిరాజస్యరోమపాదగతిశ్రుతః | తంస
 రాజాదశరథోగమిష్యతిమహాయశా ||౪|| అనపత్యోస్తిధర్మత్తశాంతాభర్తామవక్రతుమ్ | ఆహరేచ్ఛద్వయాజ్ఞప్త
 స్సంతానాథంకులస్యచ ||౫|| శ్రుత్వా రాజ్ఞోధతద్వాక్యంమనసాస్థవిచింత్యచ | ప్రదాస్యతేపుత్రవంతంశాంతాభర్తా
 రమాత్మవా ||౬|| ప్రతిగృహ్యచతంవిప్రంసరాజావిగతజ్వరః | ఆహరిష్యతితంయజ్ఞంప్రహృష్టేనాంతరాత్మనా ||౭|| తం
 తురాజాదశరథోయశస్తామఃకృతాంజలిః | ఋశ్యశృంగంద్విజశ్రేష్ఠంవరయిష్యతిధర్మవిత్ ||౮|| యజ్ఞాథంప్రసవార్థం
 చస్వగాథంచనరేశ్వరః | లభతేచసతంకామంద్విజముఖ్యాద్విశాంపతిః ||౯|| పుత్రాశ్చాన్యభవిష్యంతిచత్వారో
 మితవిక్రమాః | వంశప్రతిష్ఠానకరాస్సర్వలోకేషువిశ్రుతాః ||౧౦|| ఏవంసదేవప్రవరఃపూర్వంకథితవాకథామ్ | సన
 త్కుమారోభగవాంపురాదేవయుగేప్రభుః ||౧౧|| సత్వంపురుషశార్దూలతమానయసుసత్కృతమ్ | స్వయమేవమహా
 రాజగత్వాసబలవాహనః ||౧౨|| అనుమాన్యవసిష్ఠంచసూతవాక్యంనిశమ్యచ | వసిష్ఠేనాభ్యనుజ్ఞాతోరాజాసంపూర్ణ
 మానసః ||౧౩|| సాంతఃపురస్సహమాత్యఃప్రయయాత్సద్విజః | వనానిసరితశ్చైవవ్యతిక్రమ్యశవైశ్శవైః ||౧౪|| అ

భవక్రామతందేశంయత్రవైమునిపుంగవః | ఆసాద్యతంద్విజశ్రేష్ఠంరోమపాదసమీపగమ్||౧౫|| ఋషిపుత్రందదర్శ్యా
 దౌదీప్యమానమివానలమ్|తతోరాజాయథాన్యాయంపూజాంచక్రేవిశేషతః||౧౬|| సఖిత్వాత్తస్యవైరాజ్ఞఃప్రహృష్టే
 నాంతరాత్తనా | రోమపాదేనచాఖ్యాతమృషిపుత్రాయధీమతే||౧౭|| సఖ్యంసంబంధకంచైవతదాతంత్రత్యపూజయ
 త్ | ఏవంనుసత్కృతస్తేనసహూషిత్యానరక్షభః||౧౮|| సప్తాష్టదివసాఃరాజారాజానమిదమబ్రవీత్ | శాంతాత
 వసుతారాజఃసహభ్రాత్రవిశాంపతే||౧౯|| మదీయనగరంయాతుకార్యంహిమహాదుద్యతమ్|తథేతిరాజాసంశ్రుత్య
 గమనంతస్యధీమతః||౨౦|| ఉవాచవచనంవిప్రంగచ్ఛత్వంసహభార్యయా | ఋషిపుత్రఃప్రతిశ్రుత్యతథేత్యాహస్యపం
 తదా || ౨౧|| సన్యపేణాభ్యనుజ్ఞాతఃప్రయయాసహభార్యయా | తావన్యోన్యాంజలింకృత్వాస్తేహాత్సంక్షిప్యచోర
 సా||౨౨|| ననందతుడశరథారోమపాదశ్చపీర్వవాః | తతస్సుహృదమాపుచ్ఛ్యప్రస్థితోరఘునందనః|| ౨౩|| పారేభ్యః
 ప్రేషయామాసదూతాన్వైశీఘ్రగామినః|క్రియతాంనగరంసర్వంక్షిప్రమేవస్వలంకృతమ్|| ౨౪|| ధూపితంసిక్తసం
 మృష్టంపతాకాభిరలంకృతమ్| తతఃప్రహృష్టాపారాస్తేశ్రుత్వా రాజానమాగతమ్||౨౫|| తథాప్రచక్రుస్తత్సర్వంరాజ్ఞా
 యత్ప్రేషితంతదా|తతస్త్వలంకృతంరాజానగరంప్రవివేశహ||౨౬|| శంఖమందుభినిర్ఘోషైఃపురస్కృత్యద్విజక్షభమ్
 తతఃప్రముదితాస్సర్వేదృష్ట్వాతంనాగరాద్విజమ్||౨౭|| ప్రవేశ్యమానంసత్కృత్యనరేంద్రేణేంద్రకర్మణా| అంతఃపు
 రంప్రవేశ్యైనంపూజాంకృత్వాచక్రాస్త్రైశ్చ||౨౮|| కృతకృత్యంతదాత్మానంమేనెతస్యోపవాహనాత్ | అంతఃపుర
 యస్సర్వాశ్శాంతాందృష్ట్వాతథాగతామ్||౨౯|| సహభర్త్రామిశాలాక్షింప్రీత్యానందముపాగమః|పూజ్యమానాచతా
 భిసాస్సరాజ్ఞాచైవవిశేషతః||౩౦|| ఉవాసతత్రసుఖతాకంచిత్రాలంసహద్విజా || ఇతిశ్రీమద్బాలకాండ-పంచదశ స్కంధః
 తతఃకాలేబహుతిథేకస్మింశ్చిత్సుమసోహరే | వసంతేసమనుప్రాప్తేరాజ్ఞోయష్టుంమనోభవత్||౩౧|| తతఃప్రసాద్యశిర
 సాతంవిప్రందేవవణిఃనమ్| యజ్ఞాయవరయామాససంతానాథఃకులస్యవై|| ౩౨|| తథేతిచసరాజానమువాచచసుస
 త్కృతః| సంభారాస్సంభ్రయంతాంతేతురగశ్చవిముచ్యతామ్|| ౩౩|| తతోరాజాబ్రవీద్వాక్యంసుమంత్రంమంత్రిసత్త
 మమ్| సుమంత్రావాహయక్షిప్రమృత్విజౌబ్రహ్మవాదినః|| ౩౪|| సుయజ్ఞంవామదేవంచజాబాలిమథకాశ్యపమ్|పురో
 హితంవసిస్థంచయేచాన్యేద్విజసత్తమాః|| ౩౫|| తతస్సుమంత్రస్త్వరితంగత్వాత్వరితపీక్రమః | సమానయత్స తావి
 ప్రాసమస్తావేదపారగాః|| ౩౬|| తాసూజయిత్వాధర్మాత్కారాజాదశరథస్తదా| ధర్మాధఃసహితంయుక్తంశ్శ
 ఙ్గంవచనమబ్రవీత్||౩౭|| మమలాలప్యమానస్యపుత్రాధఃసాస్తివైసుఖమ్ | తదధఃపాయమేధేనయత్యోమితిమతి
 మః||౩౮|| తదహంయష్టుమిచ్ఛామిశాస్త్రదృష్టేనకర్తృణా|ఋషిపుత్రప్రభావేనకామాప్రాప్స్యామిచాప్యహం||౩౯||
 తతసాన్విధితితద్వాక్యంబ్రహ్మణాఃప్రత్యపూజయత్ | వసిస్థప్రముఖాస్సర్వేపాథివస్యముఖాచ్ఛృతం|| ౪౦|| ఋ
 శ్యశృంగపురోగాశ్చప్రత్యుచున్మృపతింతదా | సంభారాస్సంభ్రయంతాంతేతురగశ్చవిముచ్యతామ్||౪౧|| సర్వథా
 ప్రాప్స్యసేపుత్రాంశ్చతురోమితవిక్రమాః | యస్యతేధార్మికీబుద్ధిరియంపుత్రాధఃమాగతా||౪౨|| తతఃప్రీతోభవ
 ద్రాజాశ్రుత్వాతద్విజభాషితం|అమాత్యాంశ్చబ్రవీద్ద్రాజాహాషేణేదంశుభాక్షరమ్|| ౪౩|| సంభారాస్సంభ్ర
 యంతాంతేగురూణాంవచనాదిహ|సమథాధిష్ఠితశ్చాశ్వసోపాధ్యాయోవిముచ్యతామ్||౪౪|| సరయ్యాశ్చోత్తరేతి
 రేయజ్ఞభూమివిధీయతామ్|శాంతయశ్చప్రవతంత్రాయథాకల్పంయథావిధి||౪౫|| శక్యఃప్రాప్తుమయంయజ్ఞస్స
 ర్వేణాపిమహీక్షితా | నాపరాధోభవేత్సప్తోయద్యస్తిక్రతుస్తమే||౪౬|| భిద్రంహిమృగయంతేత్రవిద్వాంసోబ్ర
 హ్మరాక్షసాః|నిహతస్యచయజ్ఞస్యసద్యఃకర్తావినశ్యతి||౪౭|| తద్యథావిధిపూర్వంమేక్రతురేషసమాప్యతే | తథావి
 ధానంక్రియతాంసమథాఃకరణేష్విహ||౪౮|| తథేతిచతతస్సర్వేమంత్రిణఃప్రత్యపూజయత్ | పార్థివేంద్రస్యతద్వా
 క్యంయథాజ్ఞప్తమకుర్వత||౪౯|| తతోద్విజాస్తేధర్మజ్ఞమస్తువపాథివక్షభమ్| అనుజ్ఞాతాస్తతస్సర్వేపునజఃస్త్యర్వ
 థాగతమ్||౫౦|| గతానాంతుద్విజాతీనాంమంత్రిణస్తాన్నరాధిపః|విసజయిత్వాస్వంవేశ్యప్రవివేశమహాద్యుతిః||౫౧||

ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే - ద్వాదశ స్కంధః - *****
 పునఃప్రాప్తేవసంతేతుపూణాస్సంవత్సరోభవత్ | ప్రసవాధఃంగతోయష్టుంహయమేధేనసీర్వవాః||౫౨||

వాద్యవసీష్టంచన్యాయతఃప్రతిపూజ్యచ । అబ్రవీత్ప్రశ్నితంవాక్యంప్రసవాథంద్విజౌత్తమమ్ ॥ ౨ ॥ యజ్ఞోమేక్రియ
తాంబ్రహ్మాయథోక్తంఘనిపుంగవాయథానవిఘ్నక్రియతేయజ్ఞాంగేషువిధీయతామ్ ॥ ౩ ॥ భవాన్సిద్ధస్సుహృన్
హ్యంగురుశ్చపరమోభవా ॥ వోఘవోభవతాచైవభారోయజ్ఞస్యచోద్యతః ॥ ౪ ॥ తథేతిచసరాజానమబ్రవీద్దివ్యసత్త
మఃకరిష్యేసర్వమేవైతద్భవతాయత్సమర్థితమ్ ॥ ౫ ॥ తతోబ్రవీద్దివావృద్ధాయజ్ఞకర్తృసునిష్ఠితా ॥ స్థాపత్యేనిష్ఠి
తాంశ్చైవవృద్ధాపరమధార్మికా ॥ ౬ ॥ కర్మాంతికాశిల్పకర్తావధాన్యేభిరకానపి ॥ గణకాశిల్పినశ్చైవతథైవనట
న్తర్కకా ॥ ౭ ॥ తథాశుపీతాస్త్రవిదఃపురుషాసుబహుశ్రుతా ॥ యజ్ఞకర్తృసమీహంతాంభవంతోరాజశాసనాత్ ॥ ౮ ॥
జ్ఞకాబహుసాహస్రాశ్శీఘ్రమానీయతామితిఽపకార్యాక్రియంతాంచరాజ్ఞాంబహుగుణాన్వితా ॥ ౯ ॥ బ్రాహ్మణా
వసథాశ్చైవకతావ్యాశ్చతశశ్శుభాః ॥ భద్ర్యోన్నపానైర్బహుభిస్సముపేతాసునిష్ఠితా ॥ ౧౦ ॥ తథాపారజనస్యాపిక్తర్
వ్యాబహువిస్తరాః ॥ ఆవాసాబహుభద్ర్యోవైసర్వకామైరుపస్థితా ॥ ౧౧ ॥ తథాజానపదస్యాపిజనస్యబహుశోభనమ్ ॥ దాత
వ్యమన్నంవిధివత్సత్కృత్యనతులీలయా ॥ ౧౨ ॥ సర్వవణాయథాపూజాంప్రాప్తువంతిసుసత్కృతాః ॥ నచాచజ్ఞాప్ర
యోక్తవ్యాకామక్రోధవశాదపి ॥ ౧౩ ॥ యజ్ఞకర్తృసుయేవ్యగ్రాపురుషాశ్శిల్పినస్తథా ॥ తేషామపివిశేషేణపూజాకా
ర్యాయథాక్రమమ్ ॥ ౧౪ ॥ తేచన్యస్సుభృతాస్సర్వేవసుభిర్భృజసేనచ ॥ యథాసర్వగుణుపహితంసకించత్పరిహీయతే ॥ ౧౫ ॥
యథాభవంతఃకుర్వంతుప్రీతిన్సిద్ధగేనచేతసా ॥ తత్సర్వేసమాగమ్యవసిష్టమిదమబ్రువ ॥ ౧౬ ॥ యథోక్తంయత్సువిహి
తంసకించత్పరిహీయతే ॥ యథోక్తంతత్కరిష్యామోసకించత్పరిహాస్యతే ॥ ౧౭ ॥ తత్సముంత్రమానీయవసిష్టోవాక్యమ
బ్రవీత్ ॥ నిమంత్రయస్వనృపతీ ॥ పృథివ్యాంయేచధార్మికాః ॥ ౧౮ ॥ బ్రాహ్మణాక్షత్రియావైశ్యశూద్రాంశ్చై
వసహస్రశఃసమానయస్వసత్కృత్యసర్వదేశేషుమానవా ॥ ౧౯ ॥ మిథిలాధిపతింశూరంజనకంసత్యఃక్రమమ్ ॥ నిష్ఠి
తంసర్వశాస్త్రేషుతథావేదేషునిష్ఠితమ్ ॥ ౨౦ ॥ తమానయమహాభాగంస్వయమేవసుసత్కృతమ్ ॥ పూర్వసంబంధినఃజ్ఞా
త్వాతతఃపూర్వంబ్రవీమి ॥ ౨౧ ॥ తథాకాశీపతింసిద్ధంసతతంప్రియవాదినమ్ ॥ వయస్యంరాజసింహస్యస్వయమేవాన
యస్వహ ॥ ౨౨ ॥ తథాకేకయరాజానంవృద్ధంపరమధార్మికమ్ ॥ శ్వశురంరాజసింహస్యసపుత్రంత్వమిహానయ ॥ ౨౩ ॥ అం
గేశ్వరంమహాభాగంకోమపాదంసుసత్కృతమ్ ॥ వయస్యంరాజసింహస్యతమానయయశస్విన్ ॥ ౨౪ ॥ ప్రాచీనాసిం
ఘసాపీరాసారాష్ట్రేయూంశ్చపాథివా ॥ దాక్షిణాత్యన్నరేంద్రాంశ్చసమస్తానానయస్వహ ॥ ౨౫ ॥ సంతిన్సిద్ధా
శ్చయేచాన్యేరాజానఃపృథివీతలేతానానయతథాక్షిప్రంసానుగాసహబాంధవా ॥ ౨౬ ॥ వసిష్ఠవాక్యంతచ్చుత్వా
సుమంత్రస్త్వరితస్తదా ॥ వ్యాపితృపురుషాంస్తత్రరాజ్ఞామానయనేశుభా ॥ ౨౭ ॥ స్వయమేవహిధర్మాణాప్రయ
యామునిశాసనాత్ ॥ సుమంత్రస్త్వరితోభూత్వాసమానేతుంమహీక్షితః ॥ ౨౮ ॥ తేచకర్మాంతికాస్సర్వేవసిష్ఠాయచ
ధీమతే ॥ సర్వంవివేదయంతిస్త్రయజ్ఞేయమపకల్పితమ్ ॥ ౨౯ ॥ తతఃప్రీతోద్విజశ్రేష్ఠస్తాసర్వానిదమబ్రవీత్ ॥ అవజ్ఞాయాన
దాతవ్యంకస్యచిల్లీలయాపివా ॥ ౩౦ ॥ అవజ్ఞయాకృతంహన్యాద్ధాతారంనాత్రసంశయః ॥ తతఃకైశ్చిదహూరాత్త్రైపు
యాతామహీక్షితః ॥ ౩౧ ॥ బహునిరతాన్యాదాయరాజ్ఞోద్ధరథస్యవై ॥ తతోవసిష్ఠస్సుప్రీతోరాజానమిదమబ్రుత్ ॥
౩౨ ॥ ఉపయాతానరవ్యాఘ్రరాజానస్తవశాసనాత్ ॥ మయాపిసత్కృతాస్సర్వేయథాహంరాజసత్తమా ॥ ౩౩ ॥
యజ్ఞేయంచకృతంరాజాపురుషైస్సుసమాసితైః ॥ నిర్యాతుచభవాన్యస్త్వంయజ్ఞాయతనమంతికాత్ ॥ ౩౪ ॥ సర్వకా
మైరుపహృతైరుపేతంవై సమంతతః ॥ నృష్టుమహాసిరాజేన్రమేనసేవవినిమితమ్ ॥ ౩౫ ॥ తదావసిష్ఠవచనాద్భక్త్యశృం
గస్యచోభయః ॥ శుభేదవసనక్షత్రేనిర్యాతోజగతిపతిః ॥ ౩౬ ॥ తతోవసిష్ఠప్రముఖాస్సర్వపవద్విజౌత్తమాః ॥ యశ్య
శృంగంపురస్కృత్యయజ్ఞకర్తృభంస్తదా ॥ ౩౭ ॥ యజ్ఞవాటగతాస్సర్వేయథాశాస్త్రీయథావిధి ॥ ౩౮ ॥ ఇతి
శ్రీమద్బాలకాండే - త్రయోదశ స్కంధః - *****

అభసంవత్సరేపూణేతస్మిన్ప్రాప్తేతురంగమే ॥ సరయ్యాశ్చోత్తరేతీరేరాజ్ఞాయజ్ఞోభ్యవతత ॥ ౧ ॥ ఋశ్యశృం
గంపురస్కృత్యకర్తృచక్రద్విజక్షణభాః ॥ అశ్వమేధేమహాయజ్ఞేరాజ్ఞోస్యసుమహాత్మనః ॥ ౨ ॥ కర్తృకుర్వంతివిధివద్యా
జకావేదపారగాః ॥ యథావిధియథాన్యాయంపరిక్రామంతిశాస్త్రీతః ॥ ౩ ॥ ప్రవగ్యంశాస్త్రీతఃకృత్వాతథైవోపసదం

ద్విజాః | చక్రశ్చవిధివత్సర్వమధికంకర్తృశాస్త్రతః || ౪ || అభిపూజ్యతతోహృష్టాస్సర్వేచక్రర్యథావిధి | ప్రాతస్సవన
పూర్వాణికర్మాణీమునిపుంగవాః || ౫ || ఐంద్రశ్చవిధివద్దత్తో రాజాచాభిష్టుతోనఘః | మాధ్యందినంచసవనంప్రావతా
తయథాక్రమమ్ || ౬ || తృతీయసవనంచైవరాజ్ఞోస్యసుమహాత్మనః | శ్రుస్తేశాస్త్రతోదృష్ట్యాతథాబ్రాహ్మణపుంగవాః
|| ౭ || సచాహుతమభూత్తత్రస్థలితంవాపికించన | దృశ్యతేబ్రహ్మవత్సర్వంతేమయ్యుక్తంహిచక్రే || ౮ || సతేష్వహస్సు
క్రాంతోవాతునిధితోవాపిదృశ్యతే | నావిద్వాన్బ్రాహ్మణస్తత్రనాశతానుచరస్తథా || ౯ || బ్రాహ్మణాభుంజతేనిత్యం
నాధవంతశ్చభుంజతే | తావసాభుంజతేచాపిశ్రమణాభుంజతేతథా || ౧౦ || వృద్ధాశ్చవ్యాధితాశ్చైవస్త్రియోబాలాస్త
ధైవచ | అనిశంభుంజమానానాంసత్యప్తిరుపలభ్యతే || ౧౧ || దీయతాంధీయతామన్నంవాసాంసివివిధానిచ | ఇతిసంహోది
తాస్తత్రతథాచక్రరనేకశః || ౧౨ || అన్నకూటాశ్చబహవోదృశ్యంతేపర్వతోపమాః | దివసేదివసేతత్రసిద్ధస్యవిధివత్
దా || ౧౩ || నానాదేశాదనుప్రాప్తాఃపురుషాస్త్రీగృణాస్తథా | అన్నపానైస్సవిహితాస్తస్త్రియజ్ఞేమహాశ్మనః || ౧౪ || అన్నం
హివిధివత్స్వాదుప్రశంసంతిద్విజమఃభాః | అహూతృస్తాస్త్రభద్రంతఇతిశుశ్రావరాఘవః || ౧౫ || స్వలంకృతాశ్చపు
రుషాబ్రాహ్మణాపర్యవేశయన్ | ఉపాసతేచతానన్యేసుమృష్టమణికుండలాః || ౧౬ || కర్ణాంతరేతదావిప్రాహేతు
వాదాబహూనపి | ప్రాహుస్సువాగ్నిహోధీరాఃపరస్పరజిగీషయా || ౧౭ || దివసేదివసేతత్రసంస్తరేకుశలాద్విజాః | సర్వ
కర్మాణిచక్రస్తేయథాశాస్త్రంప్రచోదితాః || ౧౮ || నాషడంగవిదత్రాసీన్నావ్రతోనాబహుశ్రుతః | సదస్యస్తస్య
వైరాజ్ఞోనావాదకుశలోద్విజః || ౧౯ || ప్రాప్తేయూపాచ్ఛయేతస్త్రిషడైల్వాఃఖాదిరాస్తథా | శావంతోబిల్వస
హితాఃపణీనశ్చతథాపరే || ౨౦ || శ్లేష్మతకమయోద్విష్టోదేవదారుమయస్తథా | ద్వావేదతత్రవిహితౌబాహువ్యస్తవ
రిగ్రహౌ || ౨౧ || కారితాస్సర్వపవైతేశాస్త్రజ్ఞైర్యజ్ఞకొవిదైః | శోభార్థంతస్యయజ్ఞస్యకాంచనాలంకృతాభవన్ || ౨౨
ఏకవింశతియూపాస్తైఏకవింశత్యరత్నయః | వాపోభిరేకవింశద్భిరైకైకంసమలంకృతాః || ౨౩ || విన్యస్తావిధివత్సర్వైశ్చిల్పిభి
స్సుకృతాదృథాః | అష్టాశ్రయస్సర్వపవళ్లక్ష్యరూపసమన్వితాః || ౨౪ || అచ్ఛాదితాస్తేవాపోభిఃపుష్పైగ్ధైశ్చభూషి
తాః | సప్తమయోదీప్తిమంతోవిరాజంతేయథాదివి || ౨౫ || ఇష్టకాశ్చయథాన్యాయంకారితాశ్చప్రమాణతః | చిత్తోగ్ని
బ్రాహ్మణైస్తత్రగుశలైశ్శుల్బకర్తృణి || ౨౬ || సచిత్యోరాజసింహస్యసంచితఃకుశలైద్విజైః | గరుడోరుక్మపక్షోవై
త్రిగుణోష్టాదశాత్మకః || ౨౭ || నియుక్తాస్తత్రపశవస్తత్తుద్యద్యదైవతమ్ | ఉరగాఃపక్షిణశ్చైవయథాశాస్త్రంప్రచోది
తాః || ౨౮ || శామిత్రేకుమాయస్తత్రతథాజలచరాశ్చయే | ఋషిభిస్సర్వమేవైతన్నియుక్తంశాస్త్రతస్తదా || ౨౯ || పశూ
నాంత్రిశతంతత్రయూపేషునియతంతదా | అశ్వరతోత్తరంతస్యరాజ్ఞోదశరథస్యచ || ౩౦ || కాసల్యాతంహయంత
త్రపరిచర్యసమంతతః | కృపాణైవిశశానైసంత్రిభిఃపరమయాముదా || ౩౧ || పతత్త్రిణాతదాసాధంసుస్థితేనచశేత
సా | అవసద్రజనీమేకాంకాసల్యాధర్మకాంక్షయా || ౩౨ || హూతధ్వర్యస్తథోద్ధాతాహయేనసమయోజయన్ | మ
హిష్యాపరివృక్త్యాచవావాతాంచతథాపరామ్ || ౩౩ || పతత్త్రిణస్తస్యవపాముద్భృత్యనియతేంద్రియః | ఋత్విక్వరమ
సంపన్నశ్చప్రయామాసశాస్త్రతః || ౩౪ || ధూమగంధంవపాయాస్తుజిఘ్రుతిస్తనరాధిపః | యథాకాలంయథాన్యాయం
నిణుదన్పాపమాత్మనః || ౩౫ || హయస్యతస్యచాంగానితానిసర్వాణిబ్రాహ్మణాః | అగ్నౌప్రాస్యంతివిధివత్సమం
త్రాహ్మణశ్త్విజః || ౩౬ || స్లక్ష్యశాఖానుయజ్ఞానామన్యేషాంక్రియతేహవిః | అశ్వమేధస్యచైకస్యవైతసోభాగిష్యతే ||
౩౭ || త్ర్యంబుకాశ్వమేధస్సంఖ్యాతఃకల్పసూత్రేణబ్రాహ్మణైః | చతుష్టామమహస్తస్యప్రథమంపరికల్పితమ్ || ౩౮ || ఉ
క్థ్యంద్వితీయంసంఖ్యాతమతిరాత్రంతథోత్తరమ్ | కారితాస్తత్రబహవోవిహితాశ్చస్త్రీదశనాత్ || ౩౯ || జ్యోతి
ష్టామాయుషీవైవమతిరాత్రాచనిర్నిశా | అభిజిద్విశ్వజిద్వైవమప్తార్యామోమహాక్రతుః || ౪౦ || ప్రాచీంహూతే
దదౌరాజాదిశంస్వకులవధానః | అధ్వర్యవేప్రతీచీంతుబ్రహ్మణేవక్షిణాందిశమ్ || ౪౧ || ఉద్ధాత్రేచతథోదీచీందక్షిణైషావి
నిర్నితా | అశ్వమేధేనుహాయజ్ఞేస్వయంభువిహితేపురా || ౪౨ || క్రతుంసమాప్యతుతదాన్యాయతఃపురుషమఘాభః | ఋత్వి
గోభ్యోహిదదౌరాజాధరాంతాంక్రతువధానః || ౪౩ || ఋత్విజస్త్యబ్రువన్సర్వరాజానంగతకల్మషంభవానేవమహీం
కృతాన్నమేకౌతక్షితుమహాని || ౪౪ || సభూమ్యాకార్యమస్తాకంసహిశక్తాస్త్యపాలనే | తాసాన్స్వధ్యాయకరణేవయం

నిత్యంహిభూమిపరిగ్రహిష్యిష్యంకించదేవేహ ప్రయచ్ఛతుభవానిః | మణిరత్నంసువర్ణంవాగావోయాద్వాసముద్య
తమః | ౧౬ || తత్ప్రయచ్ఛనర శ్రేష్ఠధరణ్యానప్రయోజనమ్ | ఏవముక్తోనరపతి బ్రాహ్మణై వేదపారగైః || ౧౭ || గవాంశ
తసహస్రాణిదశ తేభ్యోదదౌస్తపః | దశ కౌటిస్సువణః స్యురజతస్యచతుగుణమ్ || ౧౮ || ఋత్వి జశ్చతతస్సర్వే ప్రదమ
స్సహితావనుః | ఋశ్యశృంగాయమునయేవసిస్థాయచధీమతే || ౧౯ || తతస్తేన్యాయతఃకృత్వాప్రవిభాగంద్విజౌ త్రమాః |
సుప్రీతమనసస్సర్వే ప్రయ్యచుముదితాభృశం || ౨౦ || తతః ప్రసవః కేభ్యస్తుహిరణ్యంసుసమాహితః | జాంబూనదం
కోటిసంఖ్యం బ్రాహ్మణేభ్యోదదౌతదా || ౨౧ || దరిద్రాయద్విజాయాథహస్తాభరణము త్తమమీకస్తైచిద్వాచమానాయ
దదౌరాఘవసంధనః || ౨౨ || తతః ప్రీతేషునృపతిద్విజేషుద్విజవత్సలః | ప్రణామమకరోత్తేహంహమపర్యాకులేక్షణః ||
౨౩ || తస్యాశిషోభవిధవద్భ్రష్టాస్సుముదిరితాః | ఉదారస్యనృవీరస్యధరణ్యాం ప్రణతస్యచ || ౨౪ || తతః ప్రీతమనారా
జాప్రాప్యయజ్ఞమను త్రమం | పాపాపహంస్యనయనందు స్తరంపాథివషణ్భైః || ౨౫ || తతో బ్రవీద్యశ్యశృంగంరాజా
దశరథస్తదా | కులస్యవధానంతంతుంకతుమహాసిసువ్రత || ౨౬ || తథేతచసరాజానమువాచద్విజ సత్తమః | భవిష్యం
తిసుతారాజంశ్చత్వారస్తేకులోద్వహః || ౨౭ || ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - చతుదశ స్కంధః *****
మేధావీతుతతోధ్యాత్వాసకించిదిదము తరం | లబ్ధసంజ్ఞస్తత స్తంతువేదజ్ఞోనృపమ బ్రవీత్ || ౧ || ఇష్టిం లేహంక
రిష్యామిపుత్రీయాంపుత్రకారణాత్ | అథర్వశిరసిప్రోక్షైర్మంత్రైస్సిద్ధాంవిధానతః || ౨ || తతః ప్రాక్రమదిష్టింతాంపు
త్రీయాంపుత్రకారణాత్ | జహావాగ్నోచతేజస్వీమంత్రదృష్టేనకర్మణా || ౩ || తతో దేవాస్సగంధర్వాస్సిద్ధాశ్చపరమర్ష
యః | భాగప్రతిగ్రహాంభవై సమవేతాయథావిధి || ౪ || తాస్సమెత్యయథాన్యాయంతస్త్రిసంధసిదేవతాః | అబ్రువన్
లోకకర్తారం బ్రహ్మణంవచనంమహత్ || ౫ || భగవన్ స్వత్ప్రసాదేనరావణోనామరాక్షసః | సర్వాస్మాబాధతేపీ
ర్యాచ్ఛాసితుంతంనశక్తుమః || ౬ || త్వయాతస్మైవరోదత్తః ప్రీతేనభగవన్ పురామానయంతశ్చతనిత్యంసర్వంతస్యక్ష
మామహే || ౭ || ఉద్విజయతిలోకాంస్తీసుచ్చితాద్వష్టిదుర్మతిః | శక్రంత్రిదశరాజానంప్రథమయితుమిచ్ఛతి || ౮ ||
ఋషీయత్రౌ సగంధర్వానసురా బ్రాహ్మణాంస్తథా | అతిక్రమతిమథఃకోవరదానేనమోహితః || ౯ || నైసం
సూర్యః ప్రతపతిపాశ్వేవాతినమారుతః | చలోర్మిమాలీతందృష్ట్వాసముద్రోపినకంపతే || ౧౦ || తన్నహనోభయంత
స్తాద్రాక్షసాద్వీరదర్శనాత్ | వధాథాంతస్యభగవన్నపాయంకర్తుమర్హసి || ౧౧ || ఏవముక్తస్సరైస్సరైశ్చింతయి
త్వాతతో బ్రవీత్ | హంతాయంవిదితస్తస్యవధోపాయోమరాత్మనః || ౧౨ || తేనగంధర్వయత్రౌణాం దేవదానవరక్షసామ్
అవధ్యోస్తీతివాగుక్తాతథేత్యుక్తంచతన్మయా || ౧౩ || నాకీతయదవజ్ఞానా త్రనత్రోమానుషాంస్తదా | తస్మాత్సమాను
షాద్వధ్యోమృత్యుర్నాస్యోస్యవిద్యతే || ౧౪ || ఏతచ్ఛ్రోత్వాప్రియంవాక్యం బ్రహ్మణాసముదాహృతమ్ | దేవామహా
మయస్సర్వేప్రహృష్టాస్తేభవంస్తదా || ౧౫ || ఏతస్మిన్నంతరేవిష్ణురుపయాతోమహాద్యుతిః | శంఖచక్రగదాపాణిపీత
వాసాజగత్పతిః || ౧౬ || బ్రహ్మణాచసమాగమ్యత త్రతస్తే సమాహితః | తమబ్రువన్ సురాస్సర్వే సమభిష్టుత్యసన్నతాః ||
౧౭ || త్వాంనియోత్యేమహేవిష్ణోలోకానాంహితకమ్యయా | రాజ్ఞోదశరథస్యత్వమయోధ్యాధిపతేః ప్రభో || ౧౮ || ధ
ర్మజ్ఞస్యవదాన్యస్యనుహషిసమతేజసః | తస్యభార్యాసుతిస్సమస్త్రీశ్రీకీర్త్యుపమానుచ || ౧౯ || విష్ణోపుత్రత్వమా
గచ్ఛకృత్వాత్వానంచతుర్విధమ్ | తత్రత్వంమానుషాభూత్వాప్రగృధం లోకకంటకమ్ || ౨౦ || అవధ్యందైవతైర్విష్ణోసమ
రేజహిరావణమ్ | సహిదేవాంశ్చగంధర్వాసిద్ధాంశ్చమునిసత్తమామ్ || ౨౧ || రాక్షసోరావణోముఖ్యోవీర్యోత్సేకేన
బాధతే | ఋషయశ్చతస్తేనగంధర్వాపురసస్తథా || ౨౨ || క్రిడంతోనందనవనైరాద్రేణకిలహింసితాః | వధాథాంవయ
మాయాతాస్తస్యవైమునిభిస్సహ || ౨౩ || సిద్ధగంధర్వయత్రౌశ్చతస్తాంశరణంగతాః | త్వంగతిఃపరమోదేవస్సర్వేషాం
సఃపరంతప || ౨౪ || వధాయదేవశత్రుణాంనృణాంలోకేమనఃకురు | ఏవముక్తస్తదేవేశోవిష్ణుస్త్రీదశపుంగవః || ౨౫ || పితామ
హపురోగాంస్తా సర్వలోకనమస్కృతః | అబ్రవీత్త్రిదశా సర్వా సమేతాధర్మసంహితా || ౨౬ || భయంత్యజత
భద్రంవోహితాథాయుధిరావణమ్ | సపుత్రపౌత్రంసామాత్యంసమిత్రజ్ఞాతిబాంధవమ్ || ౨౭ || హత్వాక్రూరంధురా
త్వానందేవపీణాంభయావహమ్ | దశవషణ్సహస్రాణిదశవషణ్శతానిచ || ౨౮ || వత్స్యమిమానుషేలోకేపాలయ

స్పృధీమిమామ్ | ఎవం దత్వా వరం దేవో దేవానాం విష్ణురాత్నవాన్ || ౨౯ || మానుషే చింతయామాస జన్మభూమిమథా
 త్తనః | తతః పద్మవలా శాత్రుః కృత్వా త్మానం చతుర్విధమ్ || ౩౦ || పితరం రోచయామాస తదా దశరథం నృపమ్ | తతో దేవా స్స
 గంధర్వా స్సరుద్రా సాస్పరో గణాః || ౩౧ || స్తుతిభిర్దివ్యయాపాభిస్తుష్టపుత్తృభుసూదనమ్ || ౩౨ || త్వముద్ధతం రావణమృద్ధ
 తేజసం ప్రవృద్ధదర్పం త్రిదశే శ్వరద్విషమ్ | విరావణం సాధుతపస్వికం టకం తపస్వి నాముద్ధరతం భయావహమ్ || ౩౩ || త
 మేవ హత్వా సబలం సబాంధవం విరావణం రావణమగ్న్యై పారుషమ్ | స్వర్లోక మాగచ్ఛగతజ్వరశ్చిరం సురేంద్రగుప్తంగ
 తరోషకల్పశమ్ || ౩౩ || ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - పంచదశ స్కంధః. *****

తతో నారాయణో దేవో నియుక్తస్సురసత్తమైః | జానన్మపిసురా నేవం శ్లఙ్ఘ్యం వచనమ్ బ్రవీత్ || ౧ || ఉపాయకౌవ
 ధేతస్య రావణస్య మరాత్తనః | యమహంతం సమాస్థాయ నిహన్యా మృషికం టకమ్ || ౨ || ఎవముక్తాస్సురా స్సర్వై ప్రత్యూ
 చుర్విష్ణుమవ్యయమ్ | మానుషీంత నుమాస్థాయ రావణం జహి సంయుగే || ౩ || సహితే పేతపస్త్రే ప్రంధీఘకాలమరిందమ్ |
 యేన తుష్టో భవద్భృహ్మలోకకృల్లోకపూజితః || ౪ || సంతృప్తః ప్రదదౌ తస్మై రాక్షసాయ వరం ప్రభుః | నానావిభేభ్యో భూతే
 భ్యో భయం నాస్య త్రమానుమాత్ || ౫ || అవజ్ఞాతాః పురాతేన వరదా నేహి మానవాః | ఎవం పితామహాత్తస్మాద్వరం ప్రాప్య
 సదపి తః || ౬ || ఉత్పాదయతి లోకాం స్త్రిం స్త్రియశ్చాప్య పకషేతి తస్మాత్తస్య వధో దృష్టో మానుషేభ్యః పరంతపః || ౭ || ఇ
 త్యేతద్వచనం శ్రుత్వా సురాణాం విష్ణురాత్నవాన్ | పితరం రోచయామాస తదా దశరథం నృపమ్ || ౮ || సకృత్వా నిశ్చయం
 విష్ణురామం త్ర్యచ పితామహమ్ | అంతర్ధానంగతో దేవైః పూజ్యమానో మహాషిః || ౯ || సచాస్య పుత్రో నృపతిస్త
 స్త్రికాలే మహావ్యతిః | అయం జత్తు త్రియామిష్టిం పుత్రే పురరిసూదనః || ౧౦ || తతో వై యజమానస్య పావకాదతులప్ర
 భమ్ | ప్రాచున్భూతం మహాన్భూతం మహావీర్యం మహాబలమ్ || ౧౧ || కృష్ణరక్తం బరధరం రక్తాస్యం దుండః భిస్వనం | సిద్ధ
 హర్యక్షతనుశ్చ శ్రుప్రవరమూర్ధజమ్ || ౧౨ || శుభలక్షణం పన్నంది వ్యాభరణభూషితమ్ | శైలశృంగసముత్సేధం దృ
 ష్టశాస్త్రాల విక్రమమ్ || ౧౩ || దివాకరసమాకారం దీప్తానలశిఖోపమమ్ | తప్తజాంబూనదమయీం రాజతాంతపరిచ్ఛదామ్ ||
 ౧౪ || దివ్యపాయససంపూర్ణాం పాత్రీం పత్నీమివ స్రీయామ్ | ప్రగృహ్య షిపులాం దోర్భ్యం స్వయం మాయా మయీమి
 వమ్ || ౧౫ || సమవేత్త్యా బ్రవీద్వాక్యమిదం దశరథం నృపమ్ | ప్రాజాపత్యం సరం విద్ధి మామిహాభ్యాగతం నృపమ్ || ౧౬ || తమద్భుత
 తమం రాజా ప్రత్యువాచ కృతాంజలిః | భగవత్సాగతం తేస్తు కిమహం కరవాణి తే || ౧౭ || అథో పునరిదం వాక్యం ప్రాజా
 పత్యో నరో బ్రవీత్ | రాజన్నచయతా దేవానద్య ప్రాప్తమిదం త్వయా || ౧౮ || ఇదంతు నృపశాదూలపాయసం దేవని
 ర్మితమ్ | ప్రజాకరంగృహణత్వం భగవద్రోగ్యవధానమ్ || ౧౯ || భార్యాణామనుతాపాణామశ్నీతే శిప్రయచ్ఛవై | తాసు
 త్వం పాశ్చ సేపుత్రా యదధాం యంజనం నృపమ్ || ౨౦ || తథేనృపతిః ప్రీతశ్చిరసా ప్రతిగృహ్య తామ్ | పాత్రీందివ్యాన్న
 సంపూర్ణాం దేవదత్తాం హిరణ్మయీమ్ || ౨౧ || అభివాద్య చ తద్భూతమద్భుతం ప్రీయదశానమ్ | ముదా పరమయాయుక్త
 శ్చకారాభిప్రదక్షిణమ్ || ౨౨ || తతో దశరథః ప్రాప్య పాయసం దేవనిర్మితమ్ | బభూవ పరమప్రీతః ప్రాప్య విత్తమివాధనమ్ ||
 ౨౩ || తతస్తదద్భుతప్రఖ్యం భూతం పరమభాస్వరమ్ | సంవతతయిత్వా తత్కమతత్రైవాంతరధీయత్ || ౨౪ || హఃపర
 శ్చిభిరుద్యోతంతస్యాంతః పురమాబభౌ | శారదస్యాభిరామస్య చంద్రస్యేవ సభోం శుభః || ౨౫ || సోంతః పురం ప్రవిశ్యైవ
 కాసల్యామిదమ్ బ్రవీత్ | పాయసం ప్రతిగృహ్య పుత్రీయంత్యిదమాత్మనః || ౨౬ || కాసల్యామైసరపతిః పాయసాధానం
 దౌతదా | అథా దధానం దదౌచాపిసుమిత్రాయై సరాధిపమ్ || ౨౭ || కైకేయ్యచావశిష్టాధానం దదౌ పుత్రాధానకారణాత్ |
 ప్రదదౌచావశిష్టాధానం పాయసస్యామృతోపమమ్ || ౨౮ || అనుచింత్య సుమిత్రాయై పునరేవ మహీపతిః | ఏవంతాసాందదౌ
 రాజా భార్యాణాం పాయసం పృథక్ || ౨౯ || తాస్త్యే తత్పాయసం పాశ్చ నరేంద్రస్యోత్తమస్త్రియః | సంమానం మేనిరే
 సర్వాః ప్రహషోదితచేతసః || ౩౦ || తతస్తుతాః ప్రాశ్యతమత్తమస్త్రియో మహీపతేరుత్తమపాయసం పృథక్ | హుతా
 శనాదిత్యసమానతేజసశ్చిరేణ గభాన్ ప్రతిపేదిరేతదా || ౩౧ || తతస్తు రాజా ప్రసమిత్య తాస్త్రీయః ప్రయాధగ
 ర్భాః ప్రతిబద్ధమానసః | బభూవ హృష్టస్త్రిదివేయథా హరిస్సరేంద్రసిద్ధిగణాభిపూజితః || ౩౨ || ఇతి శ్రీమద్బా
 లకాండే - షోడశ స్కంధః. *****

పుత్రత్వంతుగతేవిష్ణోరాజ్యస్సమహాత్మనః | ఉవాచ దేవతాస్సర్వాస్త్వయంభూభాగవానిదమ్ || ౧ || సత్య
సంధస్యవీరస్యసర్వేషాంనోహితైషిణః | విష్ణోస్సహాయాబలిసస్పృజధ్వంకామరూపిణః || ౨ || మాయావిదశ్చశూ
రాంశ్చవాయువేగసమాజవే నయజ్ఞాబుద్ధిసంపన్నావిష్ణుతుల్యపరాక్రమా || ౩ || అసంహార్యానుపాయజ్ఞా
దివ్యసంహసనాన్వితాః | సర్వాస్త్రిగుణసంపన్నానమృతప్రాశనానివ || ౪ || అపరస్సుచముఖ్యాసుగంధవీణాంత
నూమచ | యక్షుపన్నగకన్యాసుక్షువీద్యాధరీమచ || ౫ || కిన్నరీణాంచగాత్రేషువానరీణాంతనూమచ | సృజధ్వంహరి
రూపేణపుత్రాంస్తుల్యపరాక్రమా || ౬ || సూర్యమేవమయాస్పృష్టోజాంబవాన్పుత్రపుంగవః | జృంభమాణస్యహ
సామమవక్త్రానజాయత || ౭ || తేతథోక్తాభగవతాత్పృతిశ్చుత్యశాసనమ్ | జనయామాసురేవం తేపుత్రాన్వానరరూపి
ణః || ౮ || ఋషయశ్చమహాత్మానసిద్ధపీద్యాధరోరగాః | చారణాశ్చసుతావీరాసాస్సృజవళసచారిణః || ౯ || వానరేం
ద్రనరేంద్రాభమింద్రోవాలినమూజితమ్ | సుగ్రీవంజనయామాసతపనస్తపతాంవరః || ౧౦ || బృహస్పతి స్త్వజన
యత్రారంసామమహాహరిమ్ | సర్వవానరముఖ్యానాంబుద్ధిమంతమనుత్తమమ్ || ౧౧ || ధనదస్యసుతశ్శ్రీమావాగరోగం
ధమాధనః | విశ్వకర్మాత్వజనయన్మలంసామమహాహరిమ్ || ౧౨ || పావకస్యసుతశ్శ్రీమాన్మీలోగ్నిసదృశప్రభః | తేజసా
యశసావీర్యాదతిరిచ్యతవానరా || ౧౩ || రూపద్రవిణసంపన్నావశ్వినౌరూపసంమతౌ | మైంథంచద్వివిదంచైవ జగయా
మాసతుస్త్వయం || ౧౪ || పరుణోజనయామాససుషేణంచానరమభం | శరభంజనయామాసపజన్యస్తుమహాబలం ||
౧౫ || మారుతస్యాశ్చజశ్రీమాహనూమాన్నామవానరః | వజ్రసహననోపేతోవైసతేయసమోజవే || ౧౬ || సర్వవా
నరముఖ్యేషుబుద్ధిమాబలవానసః | తేస్పృష్టాబహుసాహస్రాదశశ్రీవవధేరతాః || ౧౭ || అప్రమేయబలావీరాక్రాం
తాఃకామరూపిణః | తేగజాచలసంకాశాపపుష్పంతోమహాబలాః || ౧౮ || ఋక్షవానరగౌపుచ్ఛాక్షీప్రమేవాభిజజ్ఞి
రే | యస్యదేవస్యయద్రూపంవేషోయశ్చపరాక్రమః || ౧౯ || అజాయతసమస్తేనతస్యతస్యసుతఃపృథక్ | గూలాంగూలీ
షువోత్పన్నాఃకేచిత్సంమతవిక్రమాః || ౨౦ || ఋక్షీమచతథాజాతావానరావానరీమచ | దేవామహాపింగంధర్వా
స్తాత్యోయత్యాయశస్వినః || ౨౧ || నాగాఃకింపురుషాశ్చైవసిద్ధపిద్యాధరోరగాః | బహవోజనయామాసుహృష్టాస్త
త్రసహస్రశః || ౨౨ || వానరాసుమహాకాయాసర్వావైవనచారిణః | అపరస్సుచముఖ్యాసుతథావిద్యాధరీమచ ||
౨౩ || నాగకన్యాసుచతథాగంధర్వీణాంతనూమచ | కామరూపబలోపేతాయథాకామంవిచారిణః || ౨౪ || సింహశాదూ
లసదృశాదపేణచబలేనచ | శిలాప్రహరణాస్సర్వేసర్వేసాదపయోధినః || ౨౫ || సఖదంష్ట్రీయుధాస్సర్వేసర్వేస
ర్వాస్త్రికోవిదాః | విచాలయేయుశ్చైలేంద్రాభేదయేయుస్థితాక్రమా || ౨౬ || యోభయేయుశ్చవేగససముద్రం
సరితాంపతిమ్ | దారయేయుఃక్షితింపద్భ్యుమాప్లవేయుఃపహాణావమ్ || ౨౭ || సభస్థలంవిశేయుశ్చగృహ్నేయరపితో
యదాగృహ్నేయరపిమాతంగామత్రాప్రవ్రజతోవనే || ౨౮ || నదమానాశ్చనాదేనపాతయేయవిహంగమా |
ఈదృశానాంప్రసూతానిహరీణాంకామరూపిణామ్ || ౨౯ || శతంశతసహస్రాణియాధపానాంమహాత్మనామ్ | తేప్ర
థానేషుయూధేషుహరీణాంహరియూధపాః || ౩౦ || బభూవుర్యూధపశ్రేష్ఠావీరాంశ్చజనయహరీః | అన్యేఋక్షవతః
ప్రస్థానుపతస్థస్సహస్రశః || ౩౧ || అన్యేసానావిధాశైలాభేజిరేకాననానిచ | సూర్యపుత్రంచసుగ్రీవంశక్రపుత్రం
చవానినమ్ || ౩౨ || భ్రాతరావుపతస్థస్తేసర్వపహరీశ్వరాః | నలంనీలంహనూమంతమన్యాంశ్చహరియాధపా ||
౩౩ || తేతాత్యుజుసంపన్నాస్సర్వేయుద్ధవిశారదాః | విచరంతోదయదపాత్సింహవ్యాఘ్రమహూరగా ||
౩౪ || తాంశ్చసర్వామహాబాహువాల్లీవిపులవిక్రమాః | జగౌపభుజవీర్యేణఋక్షగోపుచ్ఛవానరా || ౩౫ || తైరియం
పుధీవీశూరైస్సవర్వతవవాణావా | కీర్ణావివిధసంస్థానైనానావ్యంజనలక్షణైః || ౩౬ || తైర్మేఘబృందాచలకూటకల్పై
మహాబలైవానరయాధపాలైః | బభూవభూభీమశరీరరూపైస్సమావృతారామసహాయహేతోః || ౩౭ || ఇతిశ్రీ
మద్భాగవాదకాండే-సప్తదశ స్కంధః *****నివృత్తేతుక్రతౌతస్మిహమమేధేమహాత్మనః | ప్రతిగృహ్యసురాభా
గాప్రతిజగ్గుర్యథాగతమ్ || ౧ || సమాప్తదీతానియమఃపత్నిగణసమన్వితః | ప్రవివేశపురీంరాజాసభృత్యబలవాహనః ||
౨ || యథాహంపూజితాస్తేనరాజ్ఞావైపుధివీశ్వరాః | ముదితాఃప్రయయుడేశాప్రణవ్యమునిపుంగవమ్ || ౩ || శ్రీమ

తాంగచ్ఛతాంతేహంస్యపురాణిపురాతనః । బహునిరాజ్ఞాంశుభ్రాణిప్రహృష్టానిచకాశిరే||౪||గతేమపృథివీశేమరా
జాదశరథస్తదా|ప్రవివేశపురింశ్రీమాపురస్కృత్యద్విజౌత్తమమ్||౫||శాంతయాప్రయయాసాధాంఘ్రిశ్యశృంగ
స్సపూజితః|అన్వియమామోరాజ్ఞాథసానుయాత్రేణధీమతా||౬||ఏవంవిస్మయతాకాసర్వాకారాజాసంపూర్ణమా
నసః|ఉవాససుఖతస్తత్రపుత్రోత్పత్తింవిచితయ||౭||తతోయజ్ఞేసమాస్తేతుఘ్నిరూసాంపట్నమత్యయః|తతశ్చ
ద్వాదశేమాసేచైత్రేనావమితేతిథా||౮||నక్షత్రేదితిదైవత్యేస్వచ్ఛసంస్థేమపంచనుగ్రహేషుకకటేలగ్నేవాక్ష్మ

శ్రీరామవరప్రహ్మమూలేరవతారఘట్టిః

తావిందునాసహ||౯||ప్రోవ్యమానేజగన్నాథంసర్వలోకనమస్కృతమ్|కాసల్యాజనయద్రామందివ్యలక్షణసంయు
తమ్||౧౦||విష్ణోరథంమహాభాగంపుత్రమిత్వోకునందనమ్|కాసల్యాశుశుభేతేనపుత్రేణామితతేజసా||౧౧||యథావ
రేణదేవానామదితవజ్రపాణినా|భరతోనామకైకేయాంజజ్ఞేసత్యపరాక్రమః||౧౨||సాక్షాద్విష్ణోశ్చతుర్భాగ
స్సర్వైస్సముదితోగుణైః|అఖలక్షణశత్రుహానుమిత్రాజనయత్సుతా||౧౩||వీరాసర్వాస్సమశతావిష్ణోరథాసమ
న్వితా|పుష్పేజాతప్తభరతోమీనలగ్నేప్రసన్ననీః||౧౪||సాపేజాతాతుసామీశ్రీకులీరేభ్యుదితేరవో|రాజ్ఞః
పుత్రామహాత్మానశ్చత్వారోజజ్ఞేరేపుథక్||౧౫||గుణవంతోనురూపాశ్చరుచ్యాప్రోవృషవోపమాః|జగుఃకలంచగంధ
ర్వాసన్మతుశ్చాప్సరోగణాః||౧౬||దేవమంచభయోనేమఃపుష్పవృష్టిశ్చభాచ్ఛ్చ్యతా|ఉత్సవశ్చమహానాసీదయోధ్యా
యాంజనాకులః||౧౭||రథ్యాశ్చజనసంబాధానలనతకకసంకులాః|గాయకైశ్చవిరాహిణ్యోవాదకైశ్చతథాపరైః||౧౮||
ప్రదేయాంశ్చదదౌరాజాసూతమాగధవందినామ్|బ్రాహ్మణేభ్యోదదౌవిత్రంశూభానానిసహస్రశః||౧౯||అతీత్యైకా
దశాహంతునామకమతథాకవోత్|జ్యేష్ఠంరామంచమహాత్మాసంభరతంకైకయానుతమ్||౨౦||సామిత్రంలక్షణమితీశ
శ్రుష్టుమవరంతథా|సన్యఃపరమప్రీతోనామానికురుతేతదా||౨౧||బ్రాహ్మణాభోజయామాసపౌరజానపదాసః|
అదదాద్బ్రాహ్మణేభ్యశ్చరత్సౌఘమమితంబహు||౨౨||తేహంజన్మక్రియాదీనిసర్వకర్మాణ్యకారయత్|తేహంకేతురి
వజ్యేష్ఠోరామోరతికరఃపితుః||౨౩||బహువభూయోభూతానాంస్వయంభూరివసన్మతః|సర్వేవేదవిదశ్శూరాస్సర్వై
లోకహితేరతాః||౨౪||సర్వేజ్ఞానోపసంపన్నాస్సర్వేసముదితాగుణైః|తేహమపిమహాతేజారామస్సత్యపరాక్రమః||
౨౫||ఇష్టస్సర్వస్యలోకస్యశశాంకఇచనిర్మలః|జస్సుంధేశ్వప్యష్టేచరథచర్యానుసంమతః||౨౬||ధనువేదేచనిరతఃపి
త్యశుశ్రూషణేరతః|బాల్యాత్ప్రభృతీసున్నిగ్ధోలక్ష్యణోలక్షీచభాసః||౨౭||రామస్యలోకరామస్యభ్రాతుర్జ్యేష్ఠ
స్యనిత్యశః|సర్వప్రియకరస్తస్యరామస్యాపిశరీరతః||౨౮||లక్ష్యణోలక్షీసంపన్నోబహిఃప్రాణఇవావరః|నచతేనవి
నానిద్రాంలభతేపురుషోత్తమః||౨౯||మృప్తమన్నముపాసీతమశ్చాతినచతంవినా|యదాహిహాయమాచూఢోమృగ
యాంయాతిరాఘవః||౩౦||తదైనంపృథతోన్వేతిసథనుఃపరిపాలయ||భరతస్యాపిశత్రుఘ్నోలక్ష్యణావరిజౌహితః||
౩౧||ప్రాణైఃప్రియతరోనిత్యంతస్యచాసీత్తథాప్రియః|సచతుర్భుజమహాభాగైపుత్రైర్గణేశరథఃప్రియో||౩౨||
బహువవరమప్రీతోదేవైరివపితామహః|తేయాథాజ్ఞానసంపన్నాస్సర్వైస్సముదితాగుణైః||౩౩||ప్రీతుంతఃకిలి
మంతశ్చసర్వజ్ఞాదీఘాదశిః||౩౪||తేహమేవంప్రభావానాంసర్వేహందిప్తతేజసామ్||౩౫||పితాదశరథోవృష్టోబ్రహ్మ
లోకాధిపోయథా|తేచాపిమనుజవ్యాఘ్రవైదికాధ్యయనేరతాః||౩౬||పితృశుశ్రూషణరతాధనుర్వేదేచనిస్థితాః|అథ
రాజాదశరథస్తేహందారక్రియాంప్రతి||౩౭||చింతయామాసథర్మత్వాసోపాధ్యాయస్సబాంధవః|తస్యచింతయమా
నస్యమంత్రమధ్యేమహాత్మనః||౩౮||అభ్యగచ్ఛన్తహతేజామిశ్వామిత్రోమహామునిః|సరాజ్ఞోదర్శనాకాంక్షీద్వారా
ధ్యతౌనువాచహ||౩౯||శీఘ్రమాఖ్యాతమాంప్రాప్తంకాశికంగాధినస్సుతమ్|తచ్ఛ్రీత్యావచనం|తాసాద్రాక్షోవే
శ్శప్రకుప్రపుః||౪౦||సంభ్రాంతమనసస్సర్వేతేనవాక్యేనహోదితాః|తేగత్వారాజభవనంవిశ్వామిత్రమృషితదా||
౪౧||ప్రాప్తమావేదయామాసున్యపాయైర్మృకవేతదా|తేహంశద్వచనంశ్రుత్వాసపురోధాస్సమాహితః||౪౨||
ప్రత్యుజ్జగామతంహృష్టోబ్రహ్మణిమవవాసవః|సస్పృహ్యజ్వలితందీప్తావతావసంసంశితత్రతమ్||౪౩||ప్రహృష్టవదనో
రాజాతతోఘ్రికముపహరయత్|సరాజ్ఞఃప్రతిగృహ్యస్సుకంశాస్సగ్న్యప్తేనకర్మణా||౪౪||ఘశలంచావ్యయంచైవభ

ర్యపుచ్చన్నరాధిపమపురేకోశేజనపదభాంధవేమనుహృత్సుచ||౪౮|| కుశలంకాశికోరాజ్ఞఃపర్యపుచ్చత్సుధార్మికః | ఆపి
తేసన్నతాస్సర్వేసామంతారిపవోజితా||౪౯|| దైవంచమానుషంచాపికర్తుతేసాధ్వనస్థితమోవసిస్థంచగమాగవ్యకు
శలంమునిపుంగవః|| ౫౦|| ఋషీంశ్చన్యాయథాన్యాయంమహాభాగానువాచహం | తేసవేహృత్ప్రమనసస్తస్యరా
జ్ఞోనివేశనమ్||౫౧|| వివిశుఃపూజితాస్త్రనిషేచుశ్చయథాహతః | అథహృత్ప్రమనారాజావిశ్వమిత్రంమహామునిమ్ ||
౫౨|| ఉవాచవరమోదారోహృత్ప్రమభిసూజయన్ | యథామృతస్యసంప్రాప్తిర్యథావషణ్మనూదకే||౫౩|| యథాస
దృశదారేషుపుత్రజన్మాప్రశస్యతే | ప్రణస్తస్యయథాలాభోయథాహాషామహూదయః|| ౫౪ || తథైవాగమనంమన్యై
స్సాగతంతేమహామునైకంచతేపరమంకామంకరోమికిముహూషితః|| ౫౫ || పాత్రభూతోసిమేబ్రహ్మకదిష్ట్యేప్రాప్తో
సిధార్మిక | అద్యమేసఫలంజన్మజీవితంచసుజీవితమ్|| ౫౬ || పూర్వంరాజషిశబ్దేనతపసాద్యోతితప్రభః | బ్రహ్మషిత్వ
మనుప్రాప్తేపూజ్యోసిబహుధామయా || ౫౭ || తదచ్ఛ్రుతమిదంబ్రహ్మపవిత్రంపరమంమమ | శుభక్షేత్రగతశ్చ
హంతవసందశానాత్ప్రభో|| ౫౮ || బ్రూహియత్ప్రాథితంతుభ్యంకార్యమాగమనంప్రతి | ఇచ్ఛాచ్ఛవ్యనుగృహీతోహం
త్వదథాపరివృద్ధయే|| ౫౯ || కార్యస్యనవిమశంచగంతుమహాసికాశిక | కతాచాహమ్ శేషేణదైవతంహిభవాన్మమ ||
౬౦|| మమచాయమనుప్రాప్తోమహాసభ్యుదయోద్విజ | తవాగమనజిక్ష్ణతోస్సధర్మశ్చానుత్తమోమమ || ౬౧ || ఇతిహృద
యసుంఖంశిశవ్య వాక్యంశ్రుతిసుఖమాత్మదతావినీతముక్తమ్ | ప్రథితగుణయశాగుణైర్విశిష్టఃపరమఋషిఃపరమంజ
గామహాషణ్మమ్|| ౬౨ || ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే - అష్టాదశ స్సర్గః. *****

తచ్చుత్త్వారాజసింహస్యవాక్యమచ్ఛ్రుతవిస్తరమ్ | హృత్ప్రరోమామహాతేజావిశ్వామిత్రోభ్యభాషత||౬౩|| స
దృశంరాజశామూలతవైతచ్ఛ్రుతినాన్యతః | మహావంశప్రసూతస్యవసిస్థవ్యపదేశినః || ౬౪ || యత్తుమేహృద్గతంవాక్యం
తస్యకార్యస్యనిశ్చయమ్ | కురుష్వరాజశామూలభవసత్యప్రతిశ్రవాః|| ౬౫ || అహంనియమమాత్మేసిధ్యథాంపురుష
షణ్భాతస్యవిశ్వుకరాద్వాతురాక్షసాకామరూపిణౌ || ౬౬ || ప్రతేమేబహుశశ్చిణ్ణేసమాప్త్యంరాక్షసావిహా | మా
రీచశ్చసుబాహుశ్చవీర్యవంతాసుశిక్షితౌ || ౬౭ || తామాంసరుధిరోఘోవేదీంతామభ్యవషణ్తామ్ | అవధూతేత
థాభూతేతస్మిన్నియమనిశ్చయే || ౬౮ || కృతశ్రిమోనిరుత్సాహస్తస్సాద్దేశాదపాక్రమే | నచమేకోధముత్పత్తుం
బుద్ధిభావతపాధివ || ౬౯ || తథాభూతాహిసాచర్యానశాపస్త్రముచ్యతే | స్వపుత్రంరాజశామూలరామంసత్య
పరాక్రమమ్ || ౭౦ || కాకవక్షుధరంశూరంజ్యేష్ఠంమేదాతుమహాసి | శక్తోహ్యేషమయాగుప్తోదివ్యేనస్వేనతేజసా|| ౭౧ ||
రాక్షసాయేవికతాఽరస్తేషామపివినాశనే | శ్రేయశ్చాప్తైప్రదాన్యామిబహురూపంసంశయః|| ౭౨ || త్రయాణామపి
లోకానాంయేనఖ్యాతింగమిష్యతి | నచతౌరామమాసాద్యశక్తాస్థాతుంకథంచన|| ౭౩ || నచతౌరాఘవాదన్యోహంతుము
త్సహతేపుమా|వీర్యోన్నిక్తాహితౌపాపౌకాలపాశవశంకతౌ|| ౭౪ || రామస్యరాజశామూలనవర్యాప్తామహాత్మనః | న
చపుత్రకృతస్నేహాదక్షతుమహాసిపాధివ|| ౭౫ || అహంతేప్రతిజానామిహతౌతౌవిద్ధిరాక్షసా | అహంవేద్మినుహత్త్వా
సంరామంసత్యపరాక్రమమ్|| ౭౬ || వసిష్ఠోపిమహాతేజాయేచమేతపసిస్థితాః | యదితేధర్మలాభశ్చయశశ్చపరమంభువి||
౭౭|| స్థిరమిచ్ఛసిరాజేంద్రరామంమేదాతుమహాసి | యద్యభ్యనుజ్ఞాంకాకుత్స్థదక్షతేతవమంత్రిణః|| ౭౮ || వసిస్థప్ర
ముఖాస్సర్వేతతోరామంవ్యసజయ | అభిప్రేతమసంసక్తమాత్మజందాతుమహాసి|| ౭౯ || దశరాత్రంహియజ్ఞస్యరా
మంరాజీవలోచనమ్ | నాత్యేతికాలోయజ్ఞస్యయథాయమమరాఘవ|| ౮౦ || తథాకురుష్వభద్రంతేమాచశోకేమనఃకృ
థాః | ఇత్యేవముక్త్యాథమాత్మాథర్కథాసహితంచః|| ౮౧ || వీరరామమహాతేజావిశ్వామిత్రోమహామునిః | సతన్నిశ
వ్యరాజేంద్రోవిశ్వామిత్రవచశ్శుభమ్|| ౮౨ || శోకమభ్యగమతీవ్రంవ్యపీడతభయాన్వితః|| ౮౩ || ఇతిహృదయమనోవి
దారణంమునివచనంతదతీవశుశ్రువా | నరపతిరభవన్మహామహాత్మాప్రథితమనాఃప్రచచాలచాసనాత్|| ౮౪ || ఇతిశ్రీ
మద్బాలకాండే-ఏకోనవింశ స్సర్గః ***** తచ్చుత్త్వారాజశామూలవిశ్వామిత్రస్యభాషి
తమ్ | ముహూతమివనిస్సంజ్ఞాసంజ్ఞావానిదమబ్రవీత్|| ౮౫ || ఉపయోగవషణ్మేరామోరాజీవలోచనః | నయద్ధయో
గ్యతామస్యవశ్యామిసహరాక్షసే|| ౮౬ || ఇయమత్సోహిణీపూణాయస్యాహంపతిరీశ్వరః | అనయాసంవృతోఽగత్వా

యోద్ధాహంతైర్నిశాచరైః॥౩॥ ఇమేశూరాశ్చవిక్రాంతాభృత్యామేస్త్రిభారదాః॥ యోగ్యార్యోగజైర్వృద్ధునరా
మం నేతుమహాని॥౪॥ అహమేవధనుష్పాశిగోప్తాసమరముఖాని॥ యావత్ప్రణాథరిష్యామితావద్యోత్యేన్యనిశా
చరైః॥౫॥ నిర్విఘ్నప్రతచర్యాసాభవిష్యతిసుకక్షితా॥ అహంతత్రాగమిష్యామినరామం నేతుమహాని॥౬॥ బాలాహ్య
కృతబుద్ధిశ్చనచవేత్తిబలాబలమ్॥ నచాస్త్రిబలసంయుక్తోనచయుద్ధవిశారదః॥౭॥ నచాసారక్షసాంయోగ్యః॥ కూటయోద్ధా
హితేన్ద్రువమ్॥ విప్రయుక్తోభిరామేణముహూతమపి నోత్సహే॥౮॥ జీవితంమునిశాన్దూలనరామం నేతుమర్హసి॥ య
దివారాఘవంబ్రహ్మ నేతుమిచ్ఛతిసుప్రతా॥౯॥ చతురంగసమాయుక్తంమయాచసహతంసయః॥ షష్టిర్వషణ్సహస్రా
ణిజాతస్యనుమకాశిక॥ ౧౦॥ మఃఖేనోతాద్విదితశ్చాయంనరామం నేతుమర్హసి॥ చతుర్ణామాత్మజానాంహిప్రీతిః
పారమికామమ॥ ౧౧॥ జ్యేష్ఠంధమప్రధానంచనరామం నేతుమహాని॥ కింవీర్యారాక్షసాస్తేచకస్యపుత్రాశ్చ
కేచతే॥౧౨॥ కథంప్రయాణాఃకేచైతాతతుంతిపునిపుంగవకథంచప్రతికత్వం తేహంరామేణరక్షసామ్॥౧౩॥ మా
మకైర్వాబలైర్బ్రహ్మమయావాహూటయోధినామ్॥ సర్వంమేశంసభగవక్కథంతేహంమయారణే॥ ౧౪॥ స్థాత
వ్యంచుష్టభావానాంవీర్యోత్పిక్తాహిరాక్షసాః॥ తస్యతద్వచనంశ్రుత్వావిశ్వామిత్రోభ్యభాషత॥౧౫॥ పులస్త్యవంశప్ర
భవోరావణోనామరాక్షసః॥ సబ్రహ్మణారత్నవస్త్రైర్లోక్యంబాధతేభృశమ్॥౧౬॥ మహాబలోమహావీర్యోరాక్షసై
ర్భూషభిర్వృతః॥ శ్రూయతేహిమహావీర్యోరావణోరాక్షసాధిపః॥౧౭॥ సాక్షాద్వైశ్రవణభ్రాతృపుత్రోవిశ్రవసో
మునేః॥ యదాస్వయంసయజ్ఞస్యవిఘ్నకర్తామహాబలః॥౧౮॥ తేనసంచోదితాద్వాతురాక్షసానుమహాబలా॥ మారీచశ్చ
సుబాహుశ్చయజ్ఞవిఘ్నంకరిష్యతః॥౧౯॥ ఇత్యుక్తోమునినాతేనరాజోవాచమునింతదా॥ నహిశక్తోస్మిసంగ్రామేస్థాతుం
తస్యదురాత్మనః॥౨౦॥ సర్వంప్రసాదంధర్మజ్ఞకుమస్యమమపుత్రకమ్॥ మమచైవాల్పభాగ్యస్యదైవతంహిభవాగ్గు
రుః॥౨౧॥ దేవదానవగంధర్వాయత్యైవతగవన్నగాః॥ నశక్తారావణంసోధంకింపునర్చనవాయుధి॥౨౨॥ సహివీర్యవతాం
వీర్యమాదత్రేయుధిరాక్షసః॥ తేనచాహంసశక్తోస్మిసంయోధ్యంతస్యవాబలైః॥౨౩॥ సబలోవామునిశ్రేష్ఠసహితోవా
మమాత్మజైః॥ కథమప్యమరప్రఖ్యంసంగ్రామాణామకౌవిదమ్॥౨౪॥ బాలంమేతనయంబ్రహ్మనైవదాస్యామిపుత్ర
కమ్॥ అథకాలోపుమాయుధేనుతౌసుందోపసుందయోః॥౨౫॥ యజ్ఞవిఘ్నకర్తౌతేనైవదాస్యామిపుత్రకమ్॥ మారీచశ్చ
సుబాహుశ్చవీరవంతౌనుశిక్షితౌ॥౨౬॥ తయోరన్యతరేణాహంయోద్ధాస్యాంసనుహృద్గణః॥౨౭॥ ఇతినరపతిజల్పనాద్వి
జేంద్రంకుశికసుతంసుమహావివేశమన్యుః॥ సుహుతఇవమఖేస్థిరాజ్యసిక్తస్సమభవదజ్జ్వలితోమహాపివహ్నిః॥
౨౮॥ ఇతిశ్రీమద్రామాయణ - బాలకాండ - పకవింశ స్కంధః -

తచ్ఛ్రుత్వాచనంతస్యస్నేహపర్యాకులాక్షరమ్॥ సమన్యుఃకాశుకౌవాక్యంప్రత్యువాచమహీపతిమ్॥ ౧॥
పూర్వమథంప్రతిశ్రుత్యప్రతిజ్ఞాంహాతుమిచ్ఛసి॥ రాఘవాణామయుక్తోయంకులస్యాస్యవిపర్యయః॥ ౨॥ యదీదం
తేక్షుమంరాజగమిష్యామియథాగతమ్॥ మిథ్యాప్రతిజ్ఞఃకాకుత్స్థసుఖిభవసంబంధవః॥ ౩॥ తస్యరోషపరితస్యవిశ్వా
మిత్రస్యధీమతః॥ చచాలవసుధాకృత్సామివేతచభయంసురా॥ ౪॥ త్రస్తరూపంతువిజ్ఞాయజగత్సర్వంమహానృపిః॥
నృపతింసుప్రతోధీరోవసిష్ఠోవాక్యమబ్రవీత్॥ ౫॥ ఇత్వాకూణాంకులేజాతస్సాత్మాధర్మఇవాపరః॥ ధృతిమానుప్రత
శ్శ్రీమాన్మధమంహాతుమహాని॥ ౬॥ త్రిషులోకేషువిఖ్యాతోధర్మాత్కాచెతిరాఘవస్వధర్మప్రతిపద్యస్వనాధర్మం
వోధుమహాని॥ ౭॥ సంగ్రుత్యైవంకరిష్యామిత్వకుర్వాణస్యరాఘవ॥ ఇష్టాపూతవధోభూయాత్తస్మాద్రామంవి
సజయ॥ ౮॥ కృతాస్త్రుకృతాస్త్రంవానైసంశక్యంతిరాక్షసాః॥ గుప్తంకుశికపుత్రేణజ్వలనేనామృతంయథా॥
౯॥ ఏషవిగ్రహవాధర్మపషవీర్యతాంవరః॥ ఎషబుద్ధ్యాధి కౌలోకేతపసశ్చపరాయణమ్॥ ౧౦॥ ఏషోస్త్రావివిధా
వేత్తిత్రైలోక్యసచరాచరేనైనమన్యుఃపుమావేత్తినచవెత్స్యంతికెచన॥౧౧॥ నదేవానషణ్మయఃకెచిన్నాసురానచరా
క్షసాః॥ గంధర్వాయక్షప్రవరాస్సకిన్నతమహూరగాః॥ ౧౨॥ సర్వాస్త్రాశిభృశాశ్వస్యపుత్రాఃపరమధార్మికాః॥
కాశికాయపురాదత్తాయదారాజ్యంప్రశాసతి॥ ౧౩॥ తేపిపుత్రాభృశాశ్వస్యప్రజాపతిసుతాసుతాః॥ నైకరూపా
నుహావీర్యాదీప్తిమంతోజయావహాః॥ ౧౪॥ జయాచసుప్రభాచైవదక్షకన్యేనుమధ్యమే॥ తేనువాతేస్త్రశస్త్రాశితం

వరముభాస్వరమ్ || ౧౫ || పంచాశతంసతాశ్చేభజయానామవరాపురా । వధాయాసురైస్సన్యానామమేయాకా
కామరూపిణః || ౧౬ || సుప్రభాజనయచ్ఛాపిపుత్రాపంచాశతంపునః । సంహారాన్నామదధాపాదాదురాక్రా
మాణబలియసః || ౧౭ || తానిచాస్త్రాణివేత్త్యేవయథావత్కుశికాత్తజః । అసూర్వాణాంచజననేశక్తిఃకుయశ్చర్మధర్మవి
త్ || ౧౮ || ఏవంవీర్యోనుహతేజావిశ్వామిత్రోమహాయశాః । నరామగమనేరాజాసంశయంకతుమహాని || ౧౯ ||
తేషాంవిగ్రహేశక్తస్త్వయంచకుశికాత్తజః । తవపుత్రహితాథాయత్వాముపేత్యాభియాచతే || ౨౦ || ఇతిమునివచ
నాత్ప్రసన్నచిత్తోరఘువృషభస్తుముమోదభాస్వరాంగః । గమనమపిరురోచరాఘవస్యప్రథితయశాఃకుశికాత్తజాయ
బుద్ధ్యా || ౨౧ || ఇతిశ్రీమద్బాలకాండేషకవింశస్సర్గః.*****జ*****

తథావసీష్టేబ్రువతిరాజాదశరథస్సుతమ్ । ప్రహృష్టవదనోరామమాజుహవసలక్ష్మణమ్ || ౧ || కృతస్వస్యయనం
మాత్రాపిత్రాదశరథేనచాపురోధసావసీష్టేనమంగళైరభిమంత్రితమ్ || ౨ || సపుత్రంమూర్ఖ్యపామ్రాయరాజా
దశరథఃప్రియమ్ । దదాకుశికపుత్రాయసప్రీతేనాంతరాత్మనా || ౩ || తతోవాయుస్సుఖస్సశోనిరజస్తోవనాతదా । విశ్వా
మిత్రగతంచృష్టా రామంరాజీవలోచనమ్ || ౪ || పుష్పవృష్టిమహత్యాసీద్దేవదుండుభినిస్సవై । శంఖదుండుభినిఘోషో
ప్రయాతేతుమహాత్మని || ౫ || విశ్వామిత్రాయయావగ్రేతతోరామోధనుధరః । కాకపక్షధరోధస్వీతంచసామిత్రిరన్వ
గాత్ || ౬ || కలాపినాధనుష్పణీశోభయానాదిశోదశ । విశ్వామిత్రంమహాత్మానంత్రిశీర్షావివవన్న || ౭ || అనుజక్తుర
త్యుక్తౌపితామహమివాశ్వినా । తదాకుశికపుత్రంతుధనుష్పణీస్వలంకృత్ || ౮ || బద్ధగూఢాంగుళిత్రాణౌఖడ్గవంతౌసు
హామృతీమనారౌచారువపుషాభ్రాతరౌరామలక్ష్మణౌ || ౯ || అనుయాతౌశ్రియాదీప్తాశోభయేతామనిందితౌ । స్థాణుందే
వమివాచింత్యంకుమారావివపావకీ || ౧౦ || అత్యథయోజనంగత్వాసరయాద్దక్షిణేతతే । రామేతిమధురాంచాణీవి
శ్వామిత్రోభ్యభాషత || ౧౧ || గృహణవత్సలంబమాభూత్కాలస్యపర్యయః । మంత్రగ్రామంగృహణత్వంబలామతిబ
లాంతథా || ౧౨ || నశ్రమోనజ్వరోవాతేనహవస్యవిపర్యయః । నచసుప్తంప్రమత్తంవాధమయిష్యంతినైరృతా || ౧౩ || స
బాహుభ్యాస్సదృశోవీర్యేపృథివ్యామస్తీకశ్చన । త్రిమలాకేషువైరామనభవేత్సదృశస్తవ || ౧౪ || నోత్తరేప్రతివక్తవ్యేస
మోలోకేతవానఘ । ఏతద్విద్యాద్వయేలబ్ధేభవతానాస్తివైసమః || ౧౫ || బలాత్పటిబలాచైవసర్వజ్ఞానస్యమాతరా । తు
త్విపాసేనతేరామభవిష్యేతేనరోత్తమ || ౧౬ || బలామతిబలాంచైవచరతఃపథిరాఘవ । విద్యాద్వయమగ్ధీయానేయశ
శ్చాప్యతులంభువి || ౧౭ || పితామహసుతేహ్యేతేవిద్యేతేజస్సుమన్విత్ । ప్రదాతుంతవకాకుత్స్థసదృశస్తస్విహిధార్మికః
|| ౧౮ || కామంబహుగుణాస్సర్వైత్వయ్యేతేనాత్రసంశయః । తపసాసంభృతేజైతేబహురూపేభవిష్యతః || ౧౯ || తతోరా
మోజలంస్పృష్టాప్రహృష్టవదనశ్శుభః । ప్రతిజగ్రహతేవిద్యేమహాపేర్భావితాత్మనః || ౨౦ || విద్యాసముదితోరామ
శ్శుశుభేభూరివిక్రమః । సహస్రరక్తిర్భగవాశరదీవదివాకరః || ౨౧ || గురుకార్యాణిసర్వాణినియుజ్యకుశికాత్తజేః । ఊ
స్తాంరజనీతీరేసరయాస్సునుఖంత్రయః || ౨౨ || దశరథస్తవసూనుసత్తమాభ్యాంతృణశయనెనుచితేసహూషితా
భ్యామ్ । కుశికసుతవచోనులాలితాభ్యాంసుఖమివసాపిబభౌవిభావరీచ || ౨౩ || ఇతిశ్రీమద్బాలకాండేద్వావింశస్సర్గః.*****

ప్రభాతాయాంతుశర్వర్యాంవిశ్వామిత్రోమహామునిః । అభ్యభాషతకాకుత్స్థాశయానాపణాసంస్తరే || ౧ ||
కాసల్యాసుప్రజారామపూర్వాసంధ్యాప్రవతతేః । తిస్థనరశాదూలకతవ్యందైవమాహ్నికమ్ || ౨ || తస్యపేః
పరమోదారంచచక్కుత్వాన్యపాత్మజౌ । సౌత్వాకృతోదకావీరౌజవతుపరమంజవమ్ || ౩ || కృతాహ్నికామహావీ
ర్యావిశ్వామిత్రంతపోధనమ్ । అభివాద్యాభిసంహృష్టేగమనాయోపతస్థతుః || ౪ || తాప్రయాతామహావీర్యాదివ్యాం
త్రిపథగాంధీమ్ । దదృశాతేతత్స్తత్రసరయాసంగమేశుభే || ౫ || తత్రాశ్రమపదంపుణ్యంబుషీణామగ్ర్యతేజ
సామ్ । బహువక్షాసహస్రాణితప్యతాంపరమంతపః || ౬ || తందృష్టాపరమప్రీతౌరాఘవౌపుణ్యమాశ్రమమ్ । ఊచతుస్తం
మహాత్మానంవిశ్వామిత్రమిదంచచః || ౭ || కన్యాయమాశ్రమఃపుణ్యః । కౌన్వస్త్రిన్వసతేపుమా । భగవత్ప్రీతుమిచ్ఛా
వశపరంకౌతూహలంహినౌ || ౮ || తయోస్తద్వచనంశ్రుత్వాప్రహస్యమునిఖంఘః । అబ్రవీచ్ఛామ్యుతాంరామయ
స్యాయంపూర్వత్రమః || ౯ || కందపోమూర్తిమానాసీత్కామఇత్యుచ్యతేబుద్ధేః । తవస్యంతమహస్థాణునియమేన

సమాహితమ్ ॥ ౧౦ ॥ కృతోద్వాహంతుదేవేశంగచ్ఛంతంసమరుద్ధమ్ । ధర్మయామాసదుర్దేహహంకృతశ్చమహాత్మనా ॥ ౧౧ ॥ దగ్ధస్తతస్యరాద్రోచతుషారఘునందన । వ్యశీర్యంతశరీరాత్స్వత్సర్వగాత్రాణిదుర్మతేః ॥ ౧౨ ॥ తస్యగాత్రంహంతతత్రనిదగ్ధస్యమహాత్మనా । అశరీరఃకృతఃకామఃక్రోధాదేవేశ్వరేణహి ॥ ౧౩ ॥ అనంగభితివిఖ్యాతస్తదాప్రభృతిరాఘవఃసచాంగవిషయశ్రీమాన్తాంగంప్రముమోచహ ॥ ౧౪ ॥ తస్యాయమాశ్రమఃపుణ్యస్తస్యేమేమునయఃపురా । శిష్యాధర్మపరానిత్యంతేహంపాపంనవిద్యతే ॥ ౧౫ ॥ ఇహాద్యరజనీంరామవసేమశుభదశనేపుణ్యయోస్సురితోర్మధ్యేస్వస్తిరిష్యామహేవయమ్ ॥ ౧౬ ॥ అభిగచ్ఛామహేసర్వేశుచయఃపుణ్యమాశ్రమమ్ । సాతాశ్చకృతజప్యైశ్చహుతహవ్యాసరోత్తమ ॥ ౧౭ ॥ తేహంసంవదతాంతత్రజపోద్ధీఘేణచతుషావిజ్ఞాయపరమప్రీతామునయోహమహమాగమ ॥ ౧౮ ॥ అఘ్నంపాద్యంతథాతిథ్యంనివేద్యకుశికాత్తజే । రామలక్ష్మణయోఃపశ్చాదకుర్వన్నతిధిక్రీయామ్ ॥ ౧౯ ॥ సత్కారంసమనుప్రాప్యకథాభిరభిరంజయన్ । యథాహమజపన్సంధ్యాంమునయస్తేసమాహితాః ॥ ౨౦ ॥ తత్రవాసిభిరాసీతామునిభిస్తువ్రతైస్సహ । న్యవసన్సునుఖంతత్రకామాశ్రమపదేతదా ॥ ౨౧ ॥ కథాభిరభిరామాభిరభిరామాన్యపాశ్చజౌ । రమయామాసధర్మాత్కాశికౌమునిపుంగవః ॥ ౨౨ ॥ ఇతిశ్రీమద్బాలకాండేత్రయోవింశస్సర్గః

తతఃప్రభాతేవిమలేకృతాహ్నికమరిందమా । విశ్వామిత్రంపురస్కృత్యనద్యాస్తీరముపాగతా ॥ ౧ ॥ తేచసర్వేమహాత్మానౌమునయస్సంతప్రతాః । ఉపస్థాప్యశుభాంనావంవిశ్వామిత్రమథాబ్రువన్ ॥ ౨ ॥ ఆరోహతుభవాన్నావంరాజపుత్రపురస్కృతః । అరిష్టంగచ్ఛపంథానంమాభూతాల్లస్యపర్యయః ॥ ౩ ॥ విశ్వామిత్రస్తథేతుక్త్వాతాన్యపీఠభిపూజ్యచ । తతారసహితస్తాభ్యాంసరితంసాగరంగమామ్ ॥ ౪ ॥ తతశ్శుశ్రావతంశబ్దమతిసంరంభవధితమ్ । మధ్యమాగమ్యతోయస్యసహరామఃకనీయసా ॥ ౫ ॥ అథరామస్సురిన్మధ్యేప్రచ్ఛమునిపుంగవమ్ । వారిణోభిద్యమానస్యకిమయంతుములోద్ధనిః ॥ ౬ ॥ రాఘవస్యవచశ్శ్రుత్వాకాతూహలసమన్వితమ్ । కథయామాసధర్మాత్కృతస్యశబ్దస్యనిశ్చయం ॥ ౭ ॥ కైలాసపర్వతేరామమనసానిర్మితంసరః । బ్రహ్మణాసరశామాంలతేనెదంమానసంసరః ॥ ౮ ॥ తస్మాత్సుప్తావసరససాన్సయోధ్యాముపగూహతే । సరఃప్రవృత్తాసరయూఃపుణ్యాబ్రహ్మసరశ్చ్యుతా ॥ ౯ ॥ తస్యాయమతులశ్శబ్దోజాహ్నువీమభివతే । వారిసంక్షోభజౌరామప్రణామంనియతఃకురు ॥ ౧౦ ॥ తాభ్యాంతుతావుభౌకృత్యాప్రణామమతిధార్మికాతీరందక్షిణమాసాద్యజ్మతులఃఘువిక్రమా ॥ ౧౧ ॥ సవనంఘోరసంకాశంవృష్ట్యాస్పృశవరాత్మజః । అవిప్రహతమైత్వైకఃపప్రచ్ఛమునిపుంగవమ్ ॥ ౧౨ ॥ అహూపనమిదంమగణంభిల్లికాగణనాదితమ్ । ఖైరవైశ్శ్వాపదైఃపూణంశకుంతైదాదుణారుతైః ॥ ౧౩ ॥ నానావ్రకారైశ్శకునైవాశ్వద్భిభైరవస్వనైః । సింహవామ్రువరాహైశ్చవారణైశ్చపశోభితమ్ ॥ ౧౪ ॥ ధవాశ్వకణకకుభైర్బిల్వతిండుకపాటలైః । సంకీణంబదరీభిశ్చకిన్నైతద్దారుణంవనమ్ ॥ ౧౫ ॥ తమువాచమహాతేజావిశ్వామిత్రోమహామునిః । శ్రూయతాంవత్సకామత్స్థయన్వైతద్దారుణంవనమ్ ॥ ౧౬ ॥ ఏతాజనపదాస్థితౌపూర్వమాస్తాంసరోత్తమ । మలదాశ్చకరూశాశ్చదేవనిరూణనిర్మితా ॥ ౧౭ ॥ పురావృత్రవధేరామములేససమభిప్లవమ్ । కుథాచైవసహస్రాక్షంబ్రహ్మహత్యాయదావిశత్ ॥ ౧౮ ॥ తమింద్రంసాపయన్దేవాఋషయశ్చతపోధనాః । కలశైస్సాపయమానుమణలంచాస్యప్రమోచయన్ ॥ ౧౯ ॥ ఇహాభూమ్యాంమలందత్వాదత్వాకరూశమేవచ । శరీరజంమహేంద్రస్యతతోహమంప్రసేదిరే ॥ ౨౦ ॥ నిర్మలానిమ్మరూశశ్చశుచిరింద్రోయదాభవత్ । దదౌదేశస్యసుప్రీతోవరంప్రభురనుత్తమమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఇమాజనపదాస్థితౌఖ్యాతింలోకేగమిష్యతః । మలదాశ్చకరూశాశ్చమూంగమలధారిణౌ ॥ ౨౨ ॥ సాధుసాధ్వితితందేవాఃపాకశాసనమబ్రువన్ । దేశస్యపూజాంతాంవృష్ట్యాకృతాంశక్రేణధీమతా ॥ ౨౩ ॥ ఏతాజనపదాస్థితౌదీఘకాలమరిందమ । మలదాశ్చకరూశాశ్చముదితాధనధాన్యతః ॥ ౨౪ ॥ కస్యచిత్త్వథకాలస్యయక్షీవైకామరూపిణీ । బలంనాగసహస్రస్యధారయంతీతథాహ్యాభూత్ ॥ ౨౫ ॥ తాటకానామభద్రంతేభార్యాసుందస్యధీమతః । మారీచోరాక్షసఃపుత్రోయస్యాశ్చక్రపరాక్రమః ॥ ౨౬ ॥ వృత్తబాహుర్మహావీర్యోవిపులాస్యతనుర్మహా । రాక్షసోభైరవాకారోనిత్యంత్రాసయతేప్రజాః ॥ ౨౭ ॥ ఇమాజనపదానిత్యంవినాశయతిరాఘవ । మలదాంశ్చకరూశాంశ్చతాటకామష్టచారిణీ ॥ ౨౮ ॥ సేయంపంథానమావార్యవసత్యత్యథయోజనై । అతపనగంతవ్యంతాటకాయావనం

యతః॥౨౯॥స్వభావబలమాశ్రిత్యజహిమాండుష్టచారిణీమ్ | మన్నియోగాదిమండేశంకురునిష్కంబకంపునః॥౩౦॥స
హిక్వశ్చిదిమండేశంశక్తోత్త్యాగంతుమిద్యుశమ్ | యక్షిణ్యాఘోరయా రామహవ్యతాన్దితమసహాయా॥౩౧॥ఏతత్తేన
ర్వమాఖ్యాతంయతైతద్రూపణంపనమ్ | యత్యోచోత్సాదితంసర్వమద్యాపిననివతతే॥౩౨॥ఇతిశ్రీమద్భాగవతాండే-చతు
వింశస్సగఃః అథతస్యాప్రమేయస్యమునెవచనముత్తమమ్ | శ్రుత్వాపురుషశామూలఃప్ర
త్యువాచశుభాంగిరమ్॥౧॥అల్పవీర్యాదాయత్యాశ్చుక్రియంతేమునిపుంగవ | కథంనాగసహస్రస్యధారయత్యబలా
బలమ్॥౨॥విశ్వామిత్రబ్రవీద్వాక్యంశృణుయేనబలోత్తరా | వరదానకృతంవీర్యంధారయత్యబలాబలమ్॥౩॥పూర్వ
మాసీన్తహాయక్షుస్సకేతునామవీర్యవా॥అనపత్యశ్శుభాచారస్సచతేపేమహత్తపః॥౪॥పితామహస్తుమప్రీతస్తస్య
యక్షపతేస్తదాకన్యాతత్పందదోరామతాటకాంనామనామతః॥౫॥బలంనాగసహస్రస్యదదోచాస్యాపితామహానిన
త్వేవపుత్రంయత్యాయదదౌబ్రహ్మమహాయశాః॥౬॥తాంతుజాతాంవివధంఠీంరూపయావనశాలినీమ్ | ఝర్జు
పుత్రాయసుందాయదదౌభార్యాయశస్వినీమ్॥౭॥కస్యచిత్త్వథకాలస్యయక్షీపుత్రంవ్యజాయత | మారీచంనా
మదుర్ధషంయశ్శాపాద్రాక్షసోభవత్॥౮॥సుండేతునిహతేరామసాగస్త్యక్షుషిస్తత్తమమ్ | తాటకాసహపుత్రేణ
ప్రథమాయతుమిచ్ఛతి॥౯॥భయోధంజాతసంరంభాగజఃఠీసాభ్యధావత | ఆపతంఠీంతుతాందృష్ట్యాహ్యగస్త్యోభగ
వాన్యక్షిణిం॥౧౦॥రాక్షసత్వంభజస్వేతిమారీచంవ్యాజహరసః॥౧౧॥స్యఃపరమశ్రద్ధస్తాటకామపితప్తవా॥౧౨॥పురు
షాదీమహాయక్షీవిరూపావికృతాననాభదంరూపమపాన్వేయదారుణంరూపమస్తుతే॥౧౩॥నైషాశాపకృతామహాతాట
కాక్రోధమూఢితా | దేశముత్పాదయత్యేనమగస్త్యచరితంశుభమ్॥౧౪॥సనాంరాఘవదుర్వృత్తాంయక్షీంవరమదా
రుణామ్ | గోబ్రహ్మణహితార్థాయజహిదుష్టపరాక్రమామ్॥౧౫॥సహ్యానాంశాపసంస్పృష్టాంకశ్చిదుత్సహతేపు
మా॥నిహంతుంత్రిషులోకేషుత్వామృతేరఘునందన॥౧౬॥సహితేస్త్రీవధకృతేషుణాకార్యానరోత్తమః | చాతుర్వర్ణ్య
హితార్థాయకతవ్యంరాజసూనునా॥౧౭॥నృశంసమనృశంసంవాప్రజారక్షణకారణాత్ | పాతకంవాసదోషంవాక
తవ్యంరక్షతాసతామ్॥౧౮॥రాజ్యభారనియుక్తానామేషధర్మస్సనాతనః | అధర్మ్యాంజహికాకుత్స్థధర్మోహ్యస్యా
నవిద్యతే॥౧౯॥శ్రూయతేహిపురాశక్రోవిరోచనసుతాంనృపపృథివీంహంతుమిచ్ఛంతీంమంధరామభ్యసూదయత్॥
౨౦॥విష్ణునాపిపురారానుభృగుపత్నీదృఢప్రతాపనింద్రులోకమిచ్ఛంతీకావ్యమాతానిషూదితా॥౨౧॥ఏతైరన్వేష్య
బహుభీరాజపుత్రమహాత్మభిః | అధర్మనిరతానార్యోహతాఃపురుషసోత్తమైః॥ఇతిశ్రీమద్భాగవతాండే-పంచవింశస్సగఃః-

మునెవచనమగ్నిబంశ్రుత్వానరవరాత్మజః | రాఘవఃప్రాంజలిభూత్వాప్రత్యువాచదృఢప్రతః॥౧॥పితువ
చననిదేశాత్పితువచనగౌరవాత్ | వచనంకాశికస్యేతికతవ్యమృషిశంకయా॥౨॥అనుశిష్టోస్త్వయోధ్యా యాంగురు
మధ్యేనుహత్తనాపితాదశరథేనాహంనావజ్ఞేయంహితద్వచః॥౩॥సోహంపితువచశ్శ్రుత్వాశాసనాద్భ్రష్టవాది
నః॥కరిష్యామినసండేహస్తాటకావధముత్తమమ్॥౪॥గూబ్రహ్మణహితార్థాయదేశస్యాస్యసుఖాయచ | తవచైవా
ప్రమేయస్యవచనంకర్తుమద్యతః॥౫॥ఏవముక్త్వాధనుర్భయేబద్ధాముష్టిమరిందమః | జ్యౌశబ్ధమకరోత్తీవ్రండశశ్చజ్ఞేననా
దయా॥౬॥తేనశబ్దేనవిప్రస్తాస్తాటకావనవాసినః | తాటకాచసుసంప్రద్ధాతేనశబ్దేనమోహితా॥౭॥తంచశబ్దమభిధ్యా
యరాక్షసీక్రోధమూఢితా | శ్రుత్వాచాభ్యుదయద్వేగాద్వృత్తశ్చబ్దోవినిస్ఫృతః॥౮॥తాందృష్ట్యా రాఘవఃశ్రద్ధాంవి
కృతాంవికృతాననామ్ | ప్రమాణేనాతివృద్ధాంబలత్క్షణంసోభ్యభావతః॥౯॥పశ్యలత్క్షణయక్షిణ్యాభైరవందారుణంవపుః
భిద్యౌరదశనాదస్యాభీరూణాంహృదయానిచ॥౧౦॥సనాంపశ్యదురాధషాంమాయాబలసమన్వితామ్ | వినివృ
త్తాంకరోమృద్యపృతకణాగ్రనాసికామ్॥౧౧॥సహ్యానాముత్సహేహంతుంస్త్రీస్వభావేనలక్షితామ్ | వీర్యంచా
ప్యగతించాపిహనిష్యామితిమేముతి॥౧౨॥ఏవంబ్రువాణేరామేతుతాటకాక్రోధమూఢితా | ఉద్యమ్య బాహూగ
జఃఠీరామమేవాభ్యధావతః॥౧౩॥విశ్వామిత్రస్తుబ్రహ్మషిఃపరుంకారేణాభిభత్స్యతామ్ | స్వస్తీరాఘవయోర
స్తుజయంచైవాభ్యభావతః॥౧౪॥ఉద్ధాన్వానారజోఘోరంతాటకారాఘవాపుభౌరజోమోహేనమహతాముహూ
తంసావ్యమోహయత్॥౧౫॥తత్రోమాయాంసమాస్థాయశిలావపేణరాఘవో | అవాకిరత్సుమహతాతతశ్చక్రో

ధరాఘనః||౧౮||శిలావక్షంమహాత్తస్యాశ్శరవషేణరాఘవః|ప్రతిహత్యోవధానంత్యాకరౌచిచ్ఛేదపత్రిభిః||౧౯|| త
తశ్చిన్నభుజాం శ్రాంతామభ్యాశేపరిగజతీమ్|సామిత్రకరోతోగ్రధాద్భుతకణాగ్రనాసికామ్||౧౯|| కామరూప
ధరాసద్యఃకృత్వా రూపాణ్యనైకశః | అంతర్ధానంగతాయతీమోహయంతీచమాయయా|| ౧౯ || అశ్వవక్షంవిముం
చంతీభైరవంవిచచారహా | తతస్తామశ్వవషేణకీర్యమాశౌసమంతతః||౨౦||దృష్ట్వాగాధిసుతశ్చ్రీమానిదంవచనమబ్ర
వీత్ |అలం తేఘ్నియారామపాపైషాదుష్టచారిణీ||౨౦||యజ్ఞవిఘ్నకరీయతీపురావధేతమాయయా| వధ్యతాంతా
వదేవైషాపురాసంధ్యాప్రవతతే||౨౧||రతూంసిసంధ్యాకాలేషుదుర్ధమోణిభవంతివై |ఇత్యుక్తస్తుతదాయతీమశ్వ
వృష్ట్యభివక్షతీమ్||౨౩||దశయశబ్దవేధిత్యంతాంరురోధససాయతైః |సారుద్ధాశరజాలేనమాయాబలసమన్వితా ||
౨౪||అభిదుద్రావకాకుత్స్థంలక్ష్మణంచవినేచుషీ | తామావతంతీంవేగేనవిక్రాంతామశనీమివ || ౨౫ ||శరేణోరసివి
హ్యాశసాపపాతమూరచ|తాంహతాంభీమసంకాశాందృష్ట్వాసురపతిస్తదా||౨౬||సాధుసాధ్వితకాకుత్స్థంసరాశ్చ
సమపూజయత్ | ఉవాచపరమప్రీతస్సహస్రాక్షఃపురందరః || ౨౭|| సురాశ్చసర్వేసంపృష్టావిశ్వామిత్రమథాబ్రు
వత్ | మునేకాశికభద్రంతేసేంద్రాస్సర్వేమరుద్ధణాః||౨౮||తోషితాఃకర్మణానేనస్నేహందశయరాఘవే |ప్రజాప
తేభ్యశాశ్వస్యపుత్రాశ్శత్యపరాక్రమాః||౨౯||తపోబలభృతాబ్రహ్మకారాఘవాయనివేదయ | పాత్రభూతశ్చ
తేబ్రహ్మాంస్తవాసుగమనేభ్యతః||౩౦||కతవ్యంచమహాత్మర్షసురాణాంరాజసూనునా | ఏవముక్త్వాసురాస్సర్వేహృ
ష్టాజన్తుర్యథాగతమ్||౩౧||విశ్వామిత్రంసూజయిత్వాతతస్సంధ్యాప్రవతతే | తతోమునివరఃప్రీతస్తాటకావధతోషి
తః||౩౨||మూర్ధ్నిరామముపామ్రాయత్పిదంవచనమబ్రవీత్ | ఇహోన్యరజసింరామవసేహశుభదశన||౩౩||శ్వఃప్ర
భాతేగమిష్యామస్తదాశ్రచుపదంమమ | విశ్వామిత్రవచశ్శ్రుత్వాహృష్టోదశరథాత్మజః ||౩౪||ఉవాసరజసింతత్రతాట
కాయావసేసుఖమ్|ముక్తశాపంవనంతచ్చతస్మిన్నేవతదాహని||౩౫||రమణీయంవిభిభ్రాజయథాచైత్రరథంవనమ్||౩౬
నిహత్యతాంయక్షసుతాంసరామఃప్రశస్యమానస్సురసిద్ధసంఘైః | ఉవాసతస్మిన్నునినాసహైవప్రభాతవేశాంప్రతి
బోధ్యమానః||౩౭||ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే - షడ్వింశ స్సర్గః .

అథతాంరజసిముష్యవిశ్వామిత్రమహాయశః | ప్రశస్యరాఘవంవాక్యమువాచమధురాక్షరమ్||౧||పరీతఃప్రీతిభ
ద్రంతేరాజపుత్రమహాయశః | ప్రీత్యాపరమయాముక్తోదదామ్యస్త్రాశిసర్వశః|| ౨|| దేవాసురగణాన్వాపిసగంధరోష్వి
రగానపిమైరమిత్రాప్రసహ్యజౌవశీకృత్యవీజేష్యసి||౩||తానిదివ్యానిభద్రంతేదదామ్యస్త్రాశిసర్వశః|దండచక్రం
మహద్వివ్యంకాలచక్రంతథైవచ || ౪|| విష్ణుచక్రంతథాత్మ్యుగ్రమైంద్రమస్త్రంతథైవచ|వజ్రమస్త్రంసరశ్రేష్ఠశైవం శూ
లవరంతథా||౫||అస్త్రంబ్రహ్మశిరశ్చైవవిషీకమపిరాఘవ | దదామితేమహాబాహుబ్రాహ్మమస్త్రమనుత్తమమ్||౬||
గదేద్వైచైవకాకుత్స్థమోదకీశిఖరిఉభే | ప్రదీపైరఘ్నశాదూలప్రయచ్ఛామిన్యపాత్మజ||౭|| ధర్మపాశమహంరామ
కాలపాశంతథైవచ | వారుణంపాశమస్త్రంచదదామ్యహమనుత్తమమ్||౮|| శక్తిన్వయంచకాకుత్స్థదదామిచతవాన
ఘా| అశనీద్వైప్రయచ్ఛామిశుషూద్రేరఘ్నసంధన|| ౯|| దదామిచాస్త్రంపైనాకమస్త్రంనారాయణంతథా| ఆగ్నేయ
మస్త్రందయితంశిఖరంనామనామతః|| ౧౦|| పాయవ్యంప్రథమంనామదదామితవరాఘవ | అస్త్రంహయశీరోనామ
క్రొంచమస్త్రంతథైవచ|| ౧౧|| శక్తిద్వయంచకాకుత్స్థదదామ్యహమనుత్తమమ్ | కంకాశంముసలంఘోరంకాపాల
మధకంకణమ్||౧౨|| ధారయంత్యసురాయానిదదామ్యేతానిసర్వశః | వైద్యాధరంమహాస్త్రంచనంధనంనామనామతః||
౧౩|| అసిరత్నంమహాబాహుదదామిచన్యపాత్మజ | గాంధర్వమస్త్రందయితంమానవంనామనామతః||౧౪|| ప్రస్వా
పనప్రశమనేదద్దిసారంచరాఘవ | దక్షిణంశోషణంచైవసంతాపనవిలాపనే|| ౧౫|| దమసంచైవదుర్ధక్షంకంధవేద
యితంతథా | పైశాచమస్త్రందయితంమోహనంనామనామతః || ౧౬ || ప్రతీచ్ఛసరశాదూలరాజపుత్రమహాయశః |
సంవతసంచైవదుర్ధక్షంమోసలంచన్యపాత్మజ|| ౧౭|| సత్యమస్త్రంమహాబాహుతథామాయాధరంపరమ్ | ఘో
రంతేజఃప్రభంనామపరతేజోపకషణమ్|| ౧౮ || సోమాస్త్రంశిశిరంనామత్వష్ట్రంస్త్రంసుదామనమ్ | దారణంచభగ
స్యాపిశితేషుమథమానవమ్|| ౧౯ || ఏతానామమహాబాహుకామరూపాస్త్రహాబలాః | గృహాణసరమోదారాన్

క్షిప్రమేవన్యపాత్తజి||౨౦||స్థితస్తుప్రాజ్ఞుభౌభూత్వాశుచిమునివరస్తదా|దదౌరామాయసుప్రీతోమంత్రగ్రామమ
నుత్తమమ్||౨౧||సర్వసంగ్రహణంయేషాందైవలైరపిదులభమ్ | తాన్యస్తాగ్రిశితదావిప్రోఃఖువాన్యన్యదేదయత్ ||
౨౨|| జపతస్తుమునైస్తస్యవిశ్వామిత్రస్యధీమతః| ఉపతస్థమహాహాణీసర్వాణ్యస్తాగ్రిరాఘవమ్ || ౨౩ || ఊచుశ్చ
ముదితాస్సర్వేరామంప్రాంజలయస్తదా|ఇమేస్తపరమోదారాకింకరాస్తవరాఘవ||౨౪||ప్రతిగృహ్యచకాకుత్స్థస్స
మాలంబ్యచపాణీనా| మానసామేభవిష్యధ్వమితితానభ్యచోదయత్ || ౨౫ || తతఃప్రీతమానామోవిశ్వామిత్రంహ
మునిమ్| అభివాద్యమహాతేజాగమనాయోపచక్రమే||౨౬||ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే-సప్తవింశస్సర్గః:*****
ప్రతిగృహ్యతతోస్తాగ్రిప్రహృష్టవదనశ్శుచిః| గచ్ఛన్నైవచకాకుత్స్థోవిశ్వామిత్రనుథాబ్రవీత్ || ౧|| గృహీతా
స్త్రోస్త్రిభగవత్ రాధవస్సురైరపి|అస్తాగ్రిణాంత్యహమిచ్ఛామిసంహారంమునిపుంగవ || ౨ || ఏవంబ్రువతికాకుత్స్థేవి
శ్వామిత్రోమహామునిః| సంహారంవ్యాజహా రాధధృతిమానువ్రతశ్శుచిః || ౩ || సత్వవంతంసత్వకీలంధృష్టంరభసమే
వచ| ప్రతిహారతరంనామపరాజ్ఞుఖమవాజ్ఞుఖం || ౪ || లతౌక్షువిషమూచైవదృఢనాభసునాభకా | దశాక్షతవక్త్రచద
శశీషణతోదరా || ౫ || పద్మనాభమహానాభౌచందునాభసునాభకా | జ్యోతిషంకృతనంచైవనైరాశ్యవిమలాపుభౌ || ౬ ||
యోగంధరహరిద్రౌచదైత్యప్రశమనాతథా|శుచిబాహుర్మహాబాహునిమగ్నలిఖిరుచిస్తథా || ౭ || సాచిమాళీ
ధృతిమాళీవృత్తిమాళిరుచిరస్తథా| పితృసౌమనసంచైవవిధూతమకరాపుభౌ || ౮ || కరవీరకనించైవధనధాన్యచరా
ఘవ| కామయాపంకామరుచిం మొహనంమారణంతథా || ౯ || జృంభకంసర్వనాభంచసంతానవరణౌతథా | భృశాశ్వతన
యా రామభాస్వరా కామయాపిణః || ౧౦ || ప్రతీచ్ఛమమభద్రంతేపాత్రభూతోసిరాఘవ | బాధమిత్యేవకాకు
త్స్థఃప్రహృష్టేనాంతరాత్మనా || ౧౧ || జగ్రాహమంత్రగ్రామంతేపుష్పతస్థశ్చరాఘవమ్ | దివ్యభాస్వరదేహశ్చ
మూర్తిమంతస్సుఖప్రదాః || ౧౨ || కేచిదంగారసదృశాః కేచిదూమోపమాస్తథా | చంద్రాకాసదృశాః కేచిత్ప్రహ్వం
జలిపుటాస్తథా || ౧౩ || రామంప్రాంజలయోభూత్వాబ్రువత్ మధురభాషిణః| ఇమేస్తనరశాదూలశాధికింకరవామ
తే || ౧౪ || మానసాఃకార్యకాలేషుసాహాయ్యంమేకరిష్యథ| గమ్యతామితితానాహయధేష్టంరఘునందనః || ౧౫ || అథతే
రామమామంత్యృత్వాచాపిప్రదక్షిణమ్|ఏవమస్తీతికాకుత్స్థముక్త్యాజగ్మ్యథాగతమ్||౧౬||తతస్తురామఃకాకుత్స్థ
శ్శాసనాద్భిష్క్వావాదినః | లక్ష్మణాయచతానాసర్వాణావరాస్తాగ్రిరఘునందనః || ౧౭ || సంహారానచసంహృష్ట
శ్రీకూంస్తస్యైస్యవేదయత్ | సతాన్నివేద్యసంహృష్టోవిశ్వామిత్రంమహామునిమ్|| ౧౮ || గచ్ఛన్నైవాథమధురంశ్శక్త్యం
వచనమబ్రవీత్ | నైవైతన్యైఘసంకాశంపర్వతస్యావిమారతః||౧౯|| వృక్షషండమితోభాతివరంకౌతూహలంహిమే | ద
ర్శనీయంమృగాకిణంమనోరమమలీవచ||౨౦||సానాప్రకారైశ్శకువైర్వల్లరావైరలంకృతమ్ | నిస్సృతాఃస్థమునిశ్రేష్ఠ
కాంతారాప్రోమహాషణాత్ ||౨౧||అనయాత్వవగచ్ఛామిదేశస్యసుఖవత్తయా| సర్వంమేశంసభగవత్కస్యాశ్రమ
పదంత్యిదం||౨౨||సంప్రాప్తాయత్రతేపాపాబ్రహ్మహ్మదుష్టచారిణః| తవయజ్ఞస్యవిహ్నయదురాత్మామోషహాము
నో||౨౩||భగవంస్తస్యకౌదేశస్సాయత్రతవయాజ్ఞీకీరక్షితవ్యాక్రియాబ్రహ్మమయావధ్యాశ్చరాక్షసాః || ౨౪ || ఎత
త్సర్వంమునిశ్రేష్ఠశ్రోతుమిచ్ఛామ్యహంప్రభౌ || ౨౫ || ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే-అష్టావింశస్సర్గః: *****
అథతస్యాప్రమేయస్యతద్వసంపరిపృచ్ఛతః | విశ్వామిత్రోమహాతేజావ్యాఖ్యాతుముపచక్రమే|| ౧ || ఇహరా
మమహాబాహూవిష్ణుదేవవరఃప్రభుః|వహాణీసుబహూనీహతథాయుగశతాచ||౨||తపశ్చరణయోగార్థమువా
ససుమహాతపాః| ఏషపూర్వాశ్రమోరామవామనస్యమహాత్మనః||౩||సిద్ధాశ్రమఇతిఖ్యాతస్సిద్ధోహ్యత్రమహాతపాః|
ఏతస్మిన్నైవకాలేతురాజావైరోచనిబలిః|| ౪ || నిజిత్యవైవతగణానాంసంద్రాంశ్చసమరున్దణా | కారయామాసత
ద్రాజ్యంత్రిములోకేషుచిశ్రుతః||౫||బలేస్తుయజమానస్యదేవాస్సగ్నిసూరోగమాః|సమాగమ్యస్వయంచైవవిష్ణుమూ
చురిహాశ్రమే||౬||బలివైరోచనివిష్ణోయజతేయజ్ఞముత్తమమ్|అసమాప్తేక్రతాతస్మిన్స్వకార్యమభిపద్యతామ్||౭||
యేచైవసమభివతంతేయాచితారభతస్తతః | యచ్ఛయత్రయథావచ్ఛసర్వంతేభ్యఃప్రయచ్ఛతి||౮||సత్వంసురహితా
థాయమామాయోగముపాశ్రితః|వామనత్వంగతోవిష్ణోకురుకల్యాణముత్తమమ్||౯||ఏతస్మిన్నంతరేరామకాశ్యసా

గ్నిసమప్రభః | అదిత్యాసహితో రామదీప్యమానఇహాజసా || ౧౦ || దేవీసహాయో భగవాన్ దివ్యం వషణ సహస్రకమే
ప్రతం సమాప్య వరదంతుష్టావమధుసూదనమ్ || ౧౧ || తపోమయంతపోరాశింతపోమూర్తింతపాశ్చకమ్ | తపసాత్వాంసు
తిష్టేనవశ్యామిపురుషోత్తమమ్ || ౧౨ || శరీరేతవవశ్యామిజగత్సర్వమిదంప్రభో | త్వమనాదిరనిదేశ్యస్తావహంశరణం
గతః || ౧౩ || త మువాచహరిః ప్రీతః కాశ్యపం నూతకల్పమహా వరంవరయభద్రం తేవరాహువాసిమతోమమ || ౧౪ || త
చ్ఛ్రుత్వావచనంతస్యమారీజః కాశ్యపోబ్రవీత్ | అదిత్యాదేవతానాంచమమమైవానుయాచతః || ౧౫ || వరంవరదసుప్రీ
తోదాతుమహాసినువ్రతాప్రత్యక్షంగచ్ఛభగవన్నదిత్యాంమమచానఘమ్ || ౧౬ || భ్రాతాభవయవీయాంస్త్యంశక్రస్యా
సురసూదన | శోకాతానాంతుదేవానాంసాహాయ్యంకతుమహాసి || ౧౭ || అయంసిద్ధాశ్రిమోనామప్రసాదాత్తేభ
విష్యః | సిద్ధేకర్మణిదేవేశహయ్యత్తిష్ఠభగవన్నితః || ౧౮ || అథవిష్ణుమహాతేజాఅదిత్యాంసమజాయత | వామనంగూపమా
స్థాయవైరోచనిముపాగమత్ || ౧౯ || త్రీక్రమానభభిక్షిత్వాప్రతిగృహ్యచమానతః | ఆక్రన్యలోకాలోకాత్తాస
ర్వభూతహితేరతః || ౨౦ || మహేంద్రాయపునఃప్రాదాన్నియవ్యబలిమోజసా | త్రైలోక్యంసమహాతేజాశ్చక్రశ
క్రవశంపునః || ౨౧ || తెనైషపూర్వమాక్రాంతఅశ్రమః శ్రమనాశనః | మయాపిభక్త్యాతప్యేషవామనస్యోపభుజ్యతే ||
౨౨ || ఏతమాశ్రమమాయాంతిరాక్షసావిఘ్నకారిణః | అత్రతేపురుషవ్యాఘ్రహంతవ్యాచక్షచారిణః || ౨౩ || అద్యగ
చ్ఛానుహేరామసిద్ధాశ్రమమనుత్తమమ్ | తదాశ్రమపదంతాతతవాప్యేతన్యథామమ || ౨౪ || ప్రవిశన్నాశ్రమపదన్య
రోవతమహామునిః | శశీవగతనీహరఃపునవశసుసమన్వితః || ౨౫ || తందృష్ట్వామునయస్సర్వేసిద్ధాశ్రమనివాసినః | ఉత్ప
త్యోత్పత్యసహసావిశ్వమిత్రమపూజయత్ || ౨౬ || యథాహంచక్రీరేపూజాంవిశ్వమిత్రాయధీనులే | కథైవరా
జపుత్రాభ్యానుకుర్వన్నతిథిక్రియాం || ౨౭ || ముహూర్తమథవిశ్రాంతౌరాజపుత్రావరిందమా | ప్రాంజలీమునిశా
దూలమూచతురఘనందనా || ౨౮ || అద్యైవదీక్షాంప్రవిశభద్రంతేమునిపుంగవ | సిద్ధాశ్రమాయంసిద్ధసాన్యత్సత్వ
మస్తువచస్తనా || ౨౯ || ఏవముక్తోమహాతేజావిశ్వమిత్రోమహాన్యషిః | ప్రవివేశతదాదీక్షాంనియతోనియతేంద్రియః ||
౩౦ || కుమారావపితాంరాత్రిముషిత్వాసుసమాహితౌ | ప్రభాతకాలేచోత్థాయపూర్వాంసంధ్యాముపాస్యచ || ౩౧ ||
హుతాగ్నిహూత్రమాసీనంవిశ్వమిత్రమవందతామ్ || ౩౨ || ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే - ఏకాశ్చత్రింశస్సర్గః ***
అథతాదేశకాలస్తౌరాజపుత్రావరిందమా | దేశేకాలేచపాక్యజ్ఞావబ్రూతాంకాశికంవచః || ౧ || భగవత్శ్రీతుమిచ్ఛా
వోయస్మికాలేనాచరా | సంకిక్షణీయాతౌబ్రహ్మన్నాతివరైతతత్త్వణం || ౨ || ఏవంబ్రువాణౌకాకుత్స్థాత్వరమా
ణౌయుముత్సయా | సర్వేతేమునయఃప్రీతాఃప్రశశంసున్మహాత్మజౌ || ౩ || అద్యప్రభృతిషుద్రాత్రంరక్షతాంరాఘ
వాయువాం దీక్షాంగతోహ్యేషమునిమాణిత్వంచగమిష్యతి || ౪ || తాతుతద్వచనంశ్రుత్వా రాజపుత్రయశస్వినా |
అనిక్షౌషణహూరాత్రంతపోవనమరక్షతాం || ౫ || ఉవాసాంచక్రతుర్వీరయత్రైపరమధన్వినా | రరక్షతుస్సునివరం
విశ్వమిత్రమరిందమా || ౬ || అథకాలేగతేతస్మిన్వష్టేహనిసమాగతే | సౌమిత్రుశుబ్రవీద్రామోయతోభవనమాహి
తః || ౭ || రామనైవంబ్రువాణస్యశ్వరితస్యయుయ్యత్యయా | ప్రజజ్ఞావలతోవేదిస్సోపాధ్యాయపురోహితా || ౮ || సదగ్ధ
చమసస్త్రిసమిమగ్నుమోహ్యయా | విశ్వమిత్రేణసహితావేదిజజ్ఞావలసర్విజా || ౯ || నంత్రవచ్చయథా
న్యాయంయశ్చోసౌసంప్రకర్తతే | ఆకాలేచమహాశబ్దః ప్రాదురాసీద్ధయానకః || ౧౦ || ఆవాన్యగనంమేఘాయథా
ప్రావృషినిగతః | తథామాయాంవిమర్శాశ్చోరాక్షసావభ్యధావతాం || ౧౧ || మారీచశ్చసుబాహుశ్చతయోరనుచరాశ్చ
యో | ఆగవ్యభీనుసంకాశారుధిరోఘానవాస్సృజః || ౧౨ || సాతేనరుధిరోఘోవేదిర్జజ్ఞావలచండితా | దృష్ట్వావేదింతథాఘా
తాంసానుజః క్రోధసంయుతః || ౧౩ || సహసాభివ్రతోరామస్తానపశ్యత్తతోదివి | తావాపతంతౌసహసాదృష్ట్వా రజీ
వలోచనః || ౧౪ || లక్ష్మణోత్పభిసంప్రేక్ష్యగామోవచనమ్బ్రవీత్ | పశ్యలక్ష్మణమర్వత్రాకరాక్షసాపిశితాశనా ||
మానవాస్త్రిసమాఘాతాననిలేసయథాఘనా | మానవంపరమోదారమస్త్రింపరమభాస్వరం || ౧౫ || చిత్తేవపరశశ్రు
ద్ధోమారీచోరసిరాఘవః | సతేనపరమాస్త్రేణమానవేనసమాహితః || ౧౬ || సంపూర్ణయోజనశతంక్షిప్తవాసాగరస్థ
వే | విచేతసంవిఘ్నార్ణంతంశితేషుబలతాడితం || ౧౭ || నిరస్తందృశ్యమారీచంరామోలక్ష్మణమ్బ్రవీత్ | పశ్యలక్ష్మణశీతే

మంమానవంధర్మసంహితం॥ ౧౯ ॥ మోహయిత్యానయ త్యేనంసచ ప్రాజ్ఞైర్వియుజ్యతే । ఇమానపవధిష్యామినిఘ్నా
 తాన్మన్యచారిణః॥౨౦॥ రాక్షసాః పాపకర్తృస్థాన్యజ్ఞమూర్ఖురథిరాశ నాన్సంగ్యవ్యస్త్రంతతోరా మోదివ్యమా
 గ్నేయమన్యతం॥౨౧॥ మబాహూరసిచిత్తేపసవిధ్యః ప్రాపతచ్ఛపి శేషా వాయవ్యమాదాయః జమానహ హయశాః॥
 ౨౨॥ రాఘవఃపరమోదారోమునీనాంముదమావహాన్సహత్వా గాక్షసాన్సర్వాన్యజ్ఞమూర్ఖః ఘనంధనః॥ ౨౩॥ ఋ
 షిభిఃపూజితస్త్రయథేంద్రోవిజయీపురా । అథయజ్ఞేనమాప్తేతువిశ్వామిత్రోమహాముఖః॥౨౪॥ నిరీతికాదిశోద్య
 వ్త్వాకాకుత్స్థమిదమబ్రవీత్ । కృతార్థోస్మి సహాబాహూకృతంగురువచస్త్వయా॥౨౫॥ సిద్ధాశ్రమమిదంసత్యంకృ
 తంరామమహాయశః॥౨౬॥ ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే త్రింశ స్కంధః *****

అథతాంరజనీంతత్రకృతాథోరామలక్ష్మణౌ । ఊచతుముఁడితాపీరౌప్రహృష్టేనాంతరాత్మనా॥౧॥ ప్రభాతా
 యాంతుశర్వర్యాంకృతపౌర్వాస్థాకకృయా । విశ్వామిత్రమృషిం చాన్యాయాసహితావభ్యజక్తుః॥౨॥ అభివాద్యముని
 శ్రేష్ఠంజ్వలంతమివపావకం । ఊచతుముఁధురోదారంవాక్యంమధురభాషితౌ॥౩॥ ఇమాప్సౌమునిశాదూలకింకరౌస
 ముపాగతౌ । ఆజ్ఞాపయయథేష్టంవై శాసనంకరవావకిం॥౪॥ ఏవముక్తాస్తతస్తాభ్యాంసర్వపవహహుయః । విశ్వామి
 త్రంపురఃస్కృత్యరామంవచనమబ్రువత్॥౫॥ మైథిలస్యనర శ్రేష్ఠజనకస్యభవిష్యతి । యజ్ఞఃపరమధర్మిస్తత్రయో
 స్యామహేవయం॥౬॥ త్వంచైవనరశాదూలసహస్సాభిగమిష్యసిఅద్భుతంచధమారత్నంశత్రుత్వప్రమహాసి॥౭॥
 తద్ధిసూర్వంసరశ్రేష్ఠదత్తంసదసిదైవతైః । అప్రమేయబలంఘోరంశుభేపరమభాస్వరం॥౮॥ నాస్యదేవానగంధవాన్
 నాసురానచరాక్షసాఃకర్తుమారోపణంశక్తానకథంచనమానుషాః॥౯॥ ధనుషస్తస్యవీర్యంతుజిజ్ఞాసంతోమహీషితః । న
 శేకురారోపయితుంరాజపుత్రామహాబలాః॥౧౦॥ తద్ధనురశాదూలమైథిలస్యచ హస్తినః । తత్రద్రక్ష్యతీకాకుత్
 స్థయజ్ఞంచాచ్ఛతదశనం॥౧౧॥ తద్ధియజ్ఞఫలం తేనమైథిలేమోత్తమంధనుః । యాచితంసరశాదూలసునాభంసర్వదై
 వతైః॥౧౨॥ ఆయాగభూతంసృపతేస్తస్యవేత్సనిరాఘవః । అర్చితంవివిధైర్గంధైర్ధూపైశ్చాగరుగంధిభిః॥౧౩॥ ఏవము
 క్తామునివరఃప్రస్థానమకరోత్తదాసమీసంఘస్సకాకుత్స్థః । త్రవనదేవతాః॥౧౪॥ స్వస్తివోస్తుగమిష్యామిసి
 ద్ధస్సిద్ధాశ్రమాదహం । ఉత్తరేజాహ్నువీతీరేహిమవంతంశిలోచ్ఛయం॥౧౫॥ ప్రదక్షిణంతతఃకృత్వాసిద్ధాశ్రమమను
 త్తమంఉత్తరాంధికముద్దిశ్యప్రస్థాతుముపచక్రమే॥౧౬॥ తంప్రయాంతంమునివరమన్వయాదనుసారిణాం । శకటీశత
 మాత్రంతుప్రయాణేబ్రహ్మవాదినాం॥౧౭॥ మృగపక్షిగణాశ్చైవసిద్ధాశ్రమనివాసిनః । అనుజగ్నుర్మహత్త్వానంవిశ్వా
 మిత్రంమహామునిం॥౧౮॥ నివర్తయామాసతతఃపక్షిసంఘాన్ప్యగానసీ తేగత్వామారహభ్యాసంలంబమానేదివాకరే
 వాసంచశుశ్కునిగణాశ్శోణాకూలేసమాహితాః । తేస్తంగతేదినకరేస్సాత్వాహుతహుతాశనాః॥౧౯॥ విశ్వామిత్రం
 పురస్కృత్యనిషేమరమితౌజనః । రామోపిసహసౌమిత్రీర్మునీంస్తానభిసూజ్యచ॥౨౦॥ అగ్రతోనిషసాదాధవిశ్వామిత్ర
 స్యనీమతః । అథరామోమహాతేజావిశ్వామిత్రంమహామునిం॥౨౧॥ పప్రచ్ఛనరశాద్దూలఃకాతూహలగమన్వితః । భగవ
 న్తోన్వయం దేశస్సమృద్ధవనశోభితః॥౨౨॥ శ్రీతుమిచ్ఛామిభద్రం తేవక్తుమహాసితత్వతః । తస్యదేశస్యనిఖిలన్మృషిమ
 ధ్యేయమహాతపాః । చోదితోరామవాక్యేనకథయామాససుప్రతః॥౨౩॥ ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-ఎక త్రింశ స్కంధః *****

బ్రహ్మయోనిర్మహానాసిత్సుశోనామమహాతపాః । అక్షిప్తవ్రతధర్మజ్ఞస్సజ్జనప్రతిపూజకః॥౧॥ సమహాత్మాకులీనా
 యాంయుక్తాయాంసుగుణోల్బణాన్ । వైదర్భ్యాంజనయామాసచతురస్సదృశాన్సతాన్॥౨॥ కుశాంబంకుశనాభంచఆ
 ధూర్తరజసంవసుందిప్తియుక్తామహూతాన్సహాత్మత్రధర్మచికిత్సయా॥౩॥ తానువాచకుశంపుత్రాధర్మిస్త్వా
 సత్యవాదినః । క్రీయతాంపాలనంపుత్రాధర్మంప్రాప్యభపుష్టలం॥౪॥ కుశస్యవచనం శ్రుత్వాచత్వారోలోకసంఘ
 తానినివేశంచక్రరేసర్వేపురాణాన్సృవరాస్తదా॥౫॥ కుశాంబస్తుమహాతేజాఃకాశాంబీవకరోత్పురీంకుశనాభస్తుధర్మా
 త్కృపురంచశ్రేమహూదయం॥౬॥ ఆధూర్తరజసోరామధర్మరణ్యంమహీపతిః । చక్రేపురవరంరాజావసుశ్చక్రేగిరిప్ర
 జం॥౭॥ ఏవమనుమతీరామవసోస్తస్యమహాత్మనః । పత్యైలవరాఃపంచప్రకాశంతేసమంతతః॥౮॥ సుమాగధినదీరమ్యాను
 గధాన్ । శ్రుతాయయాపంచానాంచైలముఖ్యానాంమధ్యేమాలేవశోభతే॥౯॥ సైమాహిమాగధీరామవసోస్తస్యమహా

త్వనఃపూర్వాభిచరితారామసుతే త్రాసస్యమాలిని॥౧౦॥కుశ నాభస్తురాజర్షిఃకన్యాశతమను త్తమః॥ జనయామాస
ధర్మత్వాస్మృతాచ్యారఘునందన॥౧౧॥తాస్తుయావనశాలినోరూపవత్సస్వలంకృతాః॥ఉద్యానభూమిమాగవ్యప్రా
వృషీవశతప్రాదా॥౧౨॥గాయంత్యోనృత్యమానాశ్చనాదయంత్యశ్చసర్వశః॥౧౩॥మోదఃపరమంజగ్గుర్వరాభరణభూషి
తాః॥౧౪॥అథతాశ్చార్జునసర్వాంశ్శూరూపేణాప్రశిమాభుః॥ఉద్యానభూమిమాగవ్యతాతాత్తనమనాంతరే॥౧౫॥తా
స్సర్వగుణసంపన్నాపయావనసంయుతాః॥దృష్ట్వాసర్వాత్కౌవాయూరిదంవచనమబ్రవీత్॥౧౬॥అహంవఃకామ
యేసర్వాభార్యామనభవిష్యథమానుషస్త్యజ్యతాభావోద్ధిగ్ధమాయురవాప్స్యథా॥౧౭॥చలంహియావననిత్యం
మానుషేషువిశేషతః॥౧౮॥య్యుయావనంప్రాప్తామర్వశ్చభవిష్యథా॥౧౯॥తస్యోద్వచనంశ్రుత్వావాయోరక్షిప్త
కర్త॥౨౦॥అపహస్యతోవాక్యంకన్యాశతమధాబ్రవీత్॥౨౧॥అంతశ్చరసిభూతానాంసర్వేషాంత్యంసురోత్తమ॥ప్ర
భావజ్ఞాన్తేసర్వాఃకిమస్తానవమస్యనే॥౨౨॥కుశ నాభస్తురాస్సర్వాస్సమర్థాస్తాంసురోత్తమ॥స్థానాచ్యవయి
తుందేవంతామస్తుతపోవయం॥౨౩॥మాభూత్సకాలోద్యైధఃపితరంసత్యవాదినం॥నావమస్యస్వధర్మేణస్వయంవర
ముపాస్మహే॥౨౪॥పితాహిప్రభురస్తాకందైవతంపరమంహిసః॥యస్యమోదాస్యతేపితాసమోభర్తాభవిష్యతి॥
౨౫॥తాపాంతద్వచనంశ్రుత్వావాయుఃపరమకోపనః॥ప్రవీశ్యసర్వగాత్రాణిబభంజభగవాప్రభుః॥౨౬॥అరత్ని
మాత్రాకృతయోభగ్గుదర్పభయాదితాతాఃకన్యావాయునాభగ్నావివిశున్మృపతేగృహమ్॥౨౭॥ప్రావత
న్మృవిసంభ్రాంతాస్సలజ్జాస్సప్రలోచనాఃసచతాదయితాదీనాఃకన్యాపరమశోభనాః॥౨౮॥దృష్ట్వాభగ్నస్తదా
రాజాసంభ్రాంతభిరమబ్రవీత్॥కిమిదంకథ్యతాంపుత్ర్యకోధర్మమవమన్యతే॥౨౯॥కుష్మాకేనకృతాస్సర్వావేష్ట్యం
త్యోనాభిభాషథాశ్రీతుమిచ్ఛామిరత్నుత్ర్యయస్యేదంధర్మగహితమ్॥౩౦॥ఏవంరాజావినిశ్వస్యసమాధింసదధే
తతః॥౩౧॥ఇతిశ్రీమద్రామాంబికాండోద్వాత్రింశస్సర్గః*****

తస్యతద్వచనంశ్రుత్వాకుశ నాభస్యధీమతః॥ఔరోభిశ్చరణౌస్పృష్ట్వాకన్యాశతమభాషణం॥వాయుస్సర్వాత్కౌ
రాజప్రధమైతుమిచ్ఛతి॥అశుభంమాగమాస్థాయనధర్మంప్రత్యక్షేత్తతే॥౩౨॥పితృమత్యస్తుభద్రంతేస్వచ్ఛం
దేనవయంస్థితాఃపితరంమోవృణీష్యత్వంయదినోదాస్యతేతవ॥౩౩॥తేనపాపానుబంధేనవచనంసప్రతీచ్ఛతా॥ఏవంబ్రు
వత్యస్సర్వాత్సనవాయునానిహతాభృశమ్॥౩౪॥తాసాంతద్వచనంశ్రుత్వారాజాపరమధార్మికః॥ప్రత్యువాచమహాతే
జాఃకన్యాశతమనుత్తమమ్॥౩౫॥తాంతంక్షమావతాంపుత్ర్యకతాశ్శంసుమహాత్మతమ్॥ఏకమత్యముపాగవ్యకులం
చావేక్షితంమమ॥౩౬॥అలంకారోహినారీణాంక్షమాతుపురుషస్యవా॥మమరంతచ్చయత్తాంతంత్రిదశేషమిశేషతః॥౩౭॥
యాదృశీవఃక్షమాపుత్ర్యస్సవాసామవిశేషతః॥క్షమాదానంక్షమాయాజ్ఞాక్షమాసత్యంహిపుత్రికాః॥౩౮॥క్షమా
యశఃక్షమాధర్మఃక్షమాయాంహిస్థితంజగత్॥విస్మజ్యకన్యాకాకుత్స్థరాజాత్రిదశవిక్రమః॥౩౯॥మంత్రజ్ఞోమంత్రయా
మాసప్రదానంసహమంత్రిభిః॥దేశేకాలేప్రదానస్యసదృశేప్రతిపాదనమ్॥౪౦॥ఏతన్నిన్నేవకాలేతుమాళీనామమహా
మునిః॥ఉద్ధృతేతాశ్శుభాచారోబ్రహ్మంతపడపాగవత్॥౪౧॥తవ్యంతంతమృషింతత్రగంధర్వీపర్యుపాసతే॥సోమ
దానామభద్రంతేడార్మితనయాంతదా॥౪౨॥సాచతంప్రణలాభూత్వాశుశ్రూషణపరాయణాః॥ఉవాసకాలేధర్మి
స్థాతస్యాస్తుష్టేభవద్గురుః॥౪౩॥సచతాంకాలయోగేనప్రాచారఘునందనపరితుష్టోస్తీభద్రంతేకింరోమితవప్రియ
మ్॥౪౪॥పరితుష్టంమునింజ్ఞాత్వాగంధర్వీమధురస్యనాఉవాచపరమప్రీతావాక్యజ్ఞావాక్యకోవిదమ్॥౪౫॥లక్ష్మ్యేసము
దితోబ్రాహ్మ్యేబ్రహ్మభూతోమహాతపాః॥బ్రాహ్మేణతపసాయుక్తంపుత్రమిచ్ఛామిధార్మిక॥౪౬॥అపతిశ్చాస్తీభద్రం
తేభార్యాచాస్తీనకస్యచిత్॥బ్రాహ్మేణోపకతాయాశ్చదాతుమహాసమేనుతమ్॥౪౭॥తస్యాఃప్రసన్నాబ్రహ్మ
షిదదౌపుత్రమనుత్తమమ్॥బ్రహ్మదత్తఇతిఖ్యాతంమానసంచూళినస్సుతమ్॥౪౮॥సరాజాసౌమదేయస్తుపురీమధ్యవ
సత్తదా॥కాంపిల్యాంవరయాలక్ష్మ్యేదేనరాజోయథాదీవమ్॥౪౯॥సబుద్ధింకృతవాకారాజాకుశ నాభస్సుధామికః॥
బ్రహ్మదత్తాయకాకుత్స్థదాతుంకన్యాశతంతదా॥౫౦॥తమాహాయమహాతేజాబ్రహ్మదత్తంమహీపతిః॥౫౧॥దౌకన్యాశ
తంరాజాసుప్రీతేనాంతరాత్సనా॥౫౨॥యథాక్రమంతతఃపాణీజగ్రహరఘునందన॥బ్రహ్మదత్తోమహీపాలస్తా

సాందేవపతిర్యథా॥౨౨॥స్పృష్టమాత్రేతతఃపాణౌవికుబ్ధావిగతజ్వరాః | యుక్తాఃపరమఃయాలక్ష్మ్యబభువఃకన్యాశ్శతంత
దా॥౨౩॥సదృష్ట్యేవాయునాభగ్నాకుశనాభోనుహీపతిః | సదారంప్రేషయామాససోపాధ్యాయగణంతదా॥౨౪॥సో
మదాపిసుసంహృష్టాశుత్రస్యసదృశీంక్రియామ్ | యథాన్యాయంచగంధర్వీసుషాస్తాఃప్రత్యనందత॥౨౫॥దృష్ట్యేస్సృ
ష్ట్యేచతాఃకన్యాకుశనాభంప్రశస్యచ॥౨౬॥ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే - త్రయస్త్రింశస్సర్గః *****

కృతోద్వాహేతత్స్త్రిబ్రహ్మదత్తేచరాఘవ | అపుత్రఃపుత్రలాభాయపాత్రమిష్టమకల్పయత్ || ౧ ||
ఇష్ట్యాంతువర్తమానాయాంకుశనాభంనుహీపతిం | ఉవాచపరమోదారఃకుశోబ్రహ్మసుతస్తతా || ౨ || పుత్రస్తే
సదృశఃపుత్రభవిష్యతిసుధార్మికః | గాధింప్రాప్యసితేనత్వంకిర్తింలోకేచశశ్వతీం || ౩ || ఏవముక్త్యాకుశోరా
మకుశనాభంనుహీపతిం | జగమాకాశమావిశ్యబ్రహ్మలోకంసనాతనం || ౪ || కస్యచిత్త్వథకాలస్యకుశనాభస్యధీ
మతః | జజ్ఞేపరమధర్మిణోగాధిరత్వేవనామతః || ౫ || సపితామమకామత్స్థగాధిపరమధార్మికః | కశచంశప్రసూతో
స్త్రికాశికోరఘునందనః | ఓపూర్వజాభగినీచాపిమమరాఘవసువ్రతా | నామ్నాసత్యవతీనామఋచిప్రతిపాదితా ||
౬॥ సకరీరాగతాస్వర్గంభర్తారమనువర్తినీ | కాశికిపరమోదారాసాప్రవృత్తామహానదీ || ౭ || దివ్యాపుణ్యోదకారమ్యా
హిమవంతముపాశ్రితా | లోకస్యహితకామాథంప్రవృత్తాభగినీమమ || ౮ || తతోహంహిమవత్వాశ్వేవసామినిర
తస్సుఖం భగిన్యాంస్నేహసంయుక్తఃకాశిక్యాంరఘునందనః | ౧౦॥ సాతుసత్యవతీపుణ్యాసత్యేథమేప్రతిష్ఠితా | పతి
వ్రతామహాభాగాకాశికిసరితాంవరా || ౧౧॥ అహంహినియమాద్రామహిత్యాతాంసముపాగతః | సిద్ధాశ్రమమను
ప్రాప్యసిద్ధోస్తేతవతేజసా || ౧౨॥ ఏషారామమమోత్పత్తిస్సృష్ట్యవంశస్యకీర్తితా | దేశస్యచమహాబాహూయన్తాం
త్వంపరిపృచ్ఛసి || ౧౩॥ గతోధరాత్రఃకామత్స్థకథాకథయతోమమ | నిద్రామభ్యేహిభద్రంతేమాభూద్విఘ్నోద్ధృ
నీహనః || ౧౪॥ నిష్పందాస్తరవస్సర్వేనిలీనామృగపక్షిణః | నైశేనతమసావ్యాప్తాదిశశ్వరఘునందనః || ౧౫॥ శనైవిజయజ్య
తేసంధ్యానభోనేత్రైవావృతమ్నక్షత్రతారాగహనంజ్యోతిభిరవభాస్యతే || ౧౬॥ ఉత్తిష్ఠతచశీతాంశుశ్శశీలోకత
మోనుదః | స్తోదయప్రాశినాంలోకేమనాంసిప్రభయావిభో || ౧౭॥ నైశానిసర్వభూతానిప్రచరంతితతస్తతః | యక్ష
రాక్షససంఘాశ్చరౌద్రాశ్చపిశితాశనాః || ౧౮॥ ఏవముక్త్యామహాతేజావిరరామమహామునిః | సాధుసాధ్వితంసర్వే
మునయోహ్యభ్యపూజయత్ || ౧౯॥ కాశికానామయంవంశోమహాధర్మవరస్సదా | బ్రహ్మచర్యమామహాత్మానః
కుశవంశ్యానరోత్తమాః || ౨౦॥ విశేషేణభవానేవవిశ్వమిత్రోచమాయశాః | కాశీకిసరితాంశ్రేష్ఠాకులోద్భూతకరీత
వ || ౨౧॥ ఇతితైమునిశాదూలైఃప్రశస్తేఃకుశికాత్మజః | నిద్రాముపాగమచ్ఛ్రిమాశ్రీమానస్తమివాంశుమా ||
౨౨॥ రామోపసహసామిత్రికించదాగతవిస్తయః | ప్రశస్యమునిశాదూలంనిద్రాంసముపసేవతే || ౨౩॥ ఇతిశ్రీమ
ద్బాలకాండే-చతుస్త్రింశస్సర్గః ***** ఉపాస్యరాత్రిశేషంతుశోణామాలేమహాషిభిః | నిశాయాం
సుప్రభాతాయాంవిశ్వమిత్రోభ్యభాషత్ || ౧॥ సుప్రభాతానిశారామపూర్వాసంధ్యాప్రవతతే | ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠభ
ద్రంతేగమనాయాభిరోచయ || ౨॥ తచ్చుక్త్వావచనంతస్యకృత్వాపౌర్వాస్త్రికింక్రియామ్ | గమనంరోచయామాస
వాక్యంచేదమువాచహ || ౩॥ అయంశోణశ్శుభజలోగాధఃపులినమండితః | కతరేణవథాబ్రహ్మసంతరిష్యామహేవయం ||
౪॥ ఏవముక్తస్తరామేణవిశ్వమిత్రోబ్రవీచిదమ్ | ఏషపంథామయోద్దిష్టోయేనయాంతిమహాషయః || ౫॥ తేగత్వా
దూరమధ్వానంగతేథేదవసేతదా | జాహ్నువీంసరితాంశ్రేష్ఠాందదృశుమునిశేజితామ్ || ౬॥ బభూవుముదితస్సర్వే
మునయస్సహరాఘవాః | తస్యాస్తీరేతతశ్చప్రస్తుతవాసపరిగ్రహమ్ || ౭॥ తతస్సాత్త్వా యథాన్యాయంసంతప్యపి
తృదేవతాః | హుత్వాచైవాగ్నిహూతాశ్రీప్రాశ్యచానుత్తమంహవిః || ౮॥ పవిశుజాహ్నువీతీరేశుచౌముదితమాన
సాః | మిశ్వామిత్రంవహాత్మాసంపరివార్యసమంతతః || ౯॥ సంప్రహృష్టమనారామోవిశ్వమిత్రమథాబ్రవీత్ | భగ
వత్ శ్రీతుమిచ్ఛామిగంగాంత్రిపథగాంధీమ్ || ౧౦॥ త్రైలోక్యంకథమాక్రమ్యగతానదనదీపతీమ్ | చోదితోరామవా
క్యేనవిశ్వమిత్రమహామునిః || ౧౧॥ వృద్ధిజన్మచగంగాయావస్తుమేవోపచక్రమే | శైలేంహ్రోహిమవాన్నామధా
రూనామాకరోమహా || ౧౨॥ తస్యకన్యాద్వయంరామయాపేణాప్రతిమంభువి | యామేగుచహితారామతయోగ్నా

తాను మధ్యమా ॥౧౩॥ నామా మనోరమా నామ పత్ని హిమవతః ప్రియా ॥ తస్యాంగం గేయ మభవ జ్యేష్ఠా హిమవతస్సుతా ॥
 ౧౪॥ ఉమా నామ ద్వితీయా భూమ్నా మృత సైవ రాఘవ ॥ అథ జ్యేష్ఠా సురాస్స ర్వే దేవతా థాచికిషణయా ॥౧౫॥ శై
 లేం ద్రం పరయా మాసుగం గాం త్రిపథ గాంధీమ్ ॥ దదౌ ధర్మేణ హిమవాం సైవ యాం లోక పావనీమ్ ॥౧౬॥ స్వచ్ఛంద
 పథ గాంగం గాం తై గ్రీలో క్యహిత కామ్యయా ॥ ప్రతిగృహ్య తతో దేవా సై గ్రీలో క్యహిత కారిణిః ॥౧౭॥ గంగా మాదాయ తే
 గచ్ఛాత్ కృతా థానాంత రాత్స నా ॥ యాచాన్యాశై లమహితాక న్యాసీద్రఘునందన ॥౧౮॥ ఉగ్రం సా వ్రత మాస్థాయ తప
 స్తే పేత పోధ నా ॥ ఉగ్రేణ తపసా యుక్తాం దదౌ శై లవరస్సుతామ్ ॥ ౧౯ ॥ రుద్రా యా వ్రతి యాపాయ ఉమాం లోకనమ
 స్కృతామ్ ॥ ఏతే తే శై లరాజస్య సుతే లోకనమ స్కృతే ॥ ౨౦ ॥ గంగా చ సరితాం శ్రేష్ఠా ఉమా దేవీ చ రాఘవ ॥ ఏత త్తే సర్వ
 మాఖ్యాతం యథా త్రిపథ గాంధీ ॥ ౨౧ ॥ ఖం గతా వ్రథ మంతా తగతిం గతి మతాం వర ॥ సై హ సురనదీరమ్యాశై లేం ద్రస్య సుతా
 తదా ॥ ౨౨ ॥ సురలోకం సమాచారా విపాపా జలవాహినీ ॥ ౨౩ ॥ ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - పంచ త్రింశ స్సర్గః : *****

ఉక్తవాక్యే మునా తస్మిన్నుభౌ రాఘవ లక్ష్మణౌ ॥ ప్రతినంద్య కథాం వీరా వూచతుర్మునిపుంగవమ్ ॥౧॥ ధర్మయుక్త మి
 దం బ్రహ్మకథితం పరమం త్వయా ॥ మహితు శ్చై లరాజస్య జ్యేష్ఠా యావ క్తు మహాసి ॥ ౨ ॥ విస్తరం విస్తరజ్ఞో సిదివ్యమాను
 షః సంభవమ్ ॥ త్రిపథో హేతు నా కేన పావయేల్లోక పావనీ ॥ ౩ ॥ కథం గంగా త్రిపథ గావి శ్రుతా సరిమ త్తమా ॥ త్రిములో
 కే మధర్మజ్ఞక మభిక్షై స్స మన్వితా ॥ ౪ ॥ తథా బ్రువతి కాకుత్స్థీ విశ్వామిత్ర స్తపోధనః ॥ నిఖలేన కథాం సవాణ్ మృషిమ
 ధ్యేన్య వేదయత్ ॥ ౫ ॥ పురారామ కృతోద్వాహనీ లకంఠో మహాతపాః ॥ దృష్ట్వా చ స్పృహయా దేహీం మైథునా యోష
 చక్ర మే ॥ ౬ ॥ శీతికంఠస్య దేవస్య దివ్యం వషణ తంగతమ్ ॥ నచాపితనయో రామ తస్యా మాసీత్ పరంతప ॥ ౭ ॥ తతో దేవాస్స
 ముద్విగ్మోపితా మహాపురోగమాః ॥ యడి హేమాత్పద్య తే భూత లక స్తత్ప్రతిసహిష్యతే ॥ ౮ ॥ లభిగమ్య సురాస్స ర్వే ప్రణీప
 త్యేదమ బ్రువణ ॥ దేవ దేవ మహాదేవ లోక స్యాస్య హితే రత ॥ ౯ ॥ సురాణాం ప్రణిపాతేన ప్రసాదం కతు మర్హసి ॥ సలోకా
 ధారయిష్యంతి తవ తేజస్సురో త్తమ ॥ ౧౦ ॥ బ్రాహ్మణ తపసా యుక్తో దేవ్యా సహ తపశ్చరా తై గ్రీలో క్యహిత కామా థాంతే
 జస్తే జసిధారయా ॥ ౧౧ ॥ రక్ష సవాణి మాల్లోకా న్నాలోకం కతు మహాసి ॥ దేవతా నాం వచశ్శ్రుత్వా సర్వ లోక మహే
 శ్వరః ॥ ౧౨ ॥ బాధ మిత్య బ్రవీత్స వాణ్ పున శ్చేదమువాచ హ ॥ ధారయిష్యామ్యహం తేజస్తేజస్వే వస హేమావయా ॥ ౧౩ ॥
 త్రిపథాః పృథివీ దైవనివాణ మధిగచ్ఛతు ॥ యదిదంతుభితంస్థా నాన్య ముతేజోహ్యను త్తమమ్ ॥ ౧౪ ॥ ధారయిష్యతి కస్తస్యై
 బ్రువంతు మర సత్తమాః ॥ ఏవముక్తా సురాస్స ర్వే ప్రత్యూచుర్మహభధ్వజమ్ ॥ ౧౫ ॥ యతేజః కతుభితం హ్యేత త్తదా
 ధారయిష్య ॥ ఏవ ముక్తస్సుర పతిః ప్రముమోచ మహిత తే ॥ ౧౬ ॥ తేజసా పృథివీయే న వ్యాప్తా సగిరి కాననా ॥ తతో దేవాః పురి
 దమూచ శ్చాశహుతా శనమ్ ॥ ౧౭ ॥ ప్రవిశత్వం మహాతేజోరా ద్రం వాయు సహ నివృతః ॥ తదగ్ని నా పున వ్యాప్తం సజా
 త శ్శ్వే తపర్వతః ॥ ౧౮ ॥ దివ్యం పరవణం వై వపావ కాదిత్య సన్నిభమ్ ॥ మరజాతో మహాతేజాః కార్తికేయోగ్ని సన్నిభః ॥
 ౧౯ ॥ అథో మాంచ శివం వై వదేవాస్స పింగణా స్తదా ॥ పూజయా మాసుర త్యథాం మప్రీత మనస స్తతః ॥ ౨౦ ॥ అథ శైలసు
 తారామ త్రిదశానిదమ బ్రవీత్ ॥ అప్రియస్య కృతస్యా ద్యభలం ॥ ప్రాప్యథ మే సురాః ॥ ౨౧ ॥ ఇత్సుక్త్వా సలింగృహ్య పా
 వణ తీ భాస్కర ప్రభా ॥ సమన్యరశ పత్స వాణ్ క్రోధ సంరక్త లోచనా ॥ ౨౨ ॥ యస్మాన్ని వారితాచాహం సంగతా పుత్ర
 కామ్యయా ॥ అవత్యంస్వే మదారే మనోత్పాదయితు మహాథ ॥ ౨౩ ॥ అత్యప్రభులి యుష్మాక మప్రజాస్సంతుషత్స
 యః ॥ ఏవముక్తా సురాణాం సవాణా శశాప పృథివీ మపి ॥ ౨౪ ॥ అవనేనై కరూపాత్వం బహుభార్యాభవిష్యసి ॥ నచ పుత్రకృ
 తాం ప్రీతిం మతోక్రీక కలుషీకృతా ॥ ౨౫ ॥ ప్రాప్య సిత్వం సుభర్మే ధేమ మపుత్ర మనిద్ధతీ ॥ తా సవాణా ప్రీతి తా
 దృష్ట్వా సురాసుర పతి స్తదా ॥ ౨౬ ॥ గమనా యోష చక్రాచ దిశం వరుణ పాలితామ్ ॥ సగత్వా తపతిష్ఠ త్వాశ్వే త
 స్త్యోత్త రేగిరా ॥ ౨౭ ॥ హిమవత్ప్రసవేశ్వం గేసహాదేవ్యా మహేశ్వర ॥ ఏష తేవిస్తరో రామ శైలపుత్రా నివేదితః ॥ ౨౮ ॥
 గంగా యాః ప్రభవం వై వశ్యణ మే సహ లక్ష్మణః ॥ ౨౯ ॥ ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - షట్త్రింశ స్సర్గః : *****

తప్యమానే తపోదేవే దేవాస్స పింగణాః పురా ॥ సే నాపతి మభీష్టంతః పితామహ ముపాగమ ॥ ౧ ॥ తతో బ్రువణ
 సురాస్స ర్వే భగవంతం పితామహమ్ ॥ ప్రణిపత్య శుభం వాక్యం సే ద్రాస్సగ్నిపురోగమాః ॥ ౨ ॥ యోనస్సే నాపతి దేవ

వదంతో భగవతాపురాననజాతోద్యభగవన్న స్తువైర్వినిబర్హణః॥ ౩॥ తస్మిన్ తాభగవాన్ శరణ్యహిమవచ్చిభరేభ్యవైతపః
పరమమాస్థాయతస్య తేస్త్వసాచూమయా॥ ౪॥ యదత్రానంకరంకార్యలంకానాఽహితకావ్యయా॥ సంవిభత్సవ్యవి
ధానజ్ఞత్వంహిసంపరమాగతిః॥ ౫॥ దేవతానాంవచశ్శ్రుత్వాసర్వలోకపితామహః॥ సాంత్యయన్ మధురైర్వాక్యైస్త్రై
దశానిదమబ్రవీత్॥ ౬॥ శైలపుత్రాయమక్తుంతన్నప్రజాస్సంతువత్తుయః॥ తస్యావచనమక్షిప్తంసత్యమేతన్నంశ
యః॥ ౭॥ ఇయమాకాశగాగంగాయస్యాంపుత్రంహుతాశసః॥ ఇనయిష్యతిదేవానాంసేనాపతిమరిందమమ్॥ ౮॥ జ్యేష్ఠశై
లేంద్రమహితామానయిష్యతితంసుతమ్॥ ఉమాయాస్తద్భవమమతంభవిష్యతేనసంశయః॥ ౯॥ తస్యతద్వచనంశ్రుత్వాకృ
తాధారఘనందనప్రణిపత్యసురాస్సర్వేపితామహమపూజయన్॥ ౧౦॥ తేగత్వాపర్వతరామైలాసంధాతుమండిత
మ్॥ అగ్నింనియోజయామాసుఃపుత్రార్థంసర్వదేవతాః॥ ౧౧॥ దేవకార్యమిదందేవసమాధత్స్వహుతాశన॥ శైలపు
త్రాయమహేజౌగంగాయాంతేజఉత్సృజన్॥ ౧౨॥ దేవతానాంప్రజ్ఞాయగంగామభ్యేత్యపావకః॥ గభాఽధారయవై
దేవిదేవతానామిదంప్రియమ్॥ ౧౩॥ అగ్నేస్తువచనంశ్రుత్వాదివ్యంరూపమధారయత్॥ సతస్యామహిమాగద్భుష్టేస్స
మంతాదవక్త్యతీగరం॥ సమంతతస్తదాదేవీమభ్యపింఛతపావకః॥ సర్వస్రౌతాంసీపూణాన్గంగాయారఘనందన॥
౧౪॥ తమువాచతతోగంగాసర్వదేవపురోగమమ్॥ అశక్తాధారణేదేవతద్ధితేజస్సముద్యతమ్॥ ౧౫॥ దహ్యామానాగ్నినాలేన
సంప్రవ్యధితచేతనా॥ అథాబ్రవీదదంగంగాంసర్వదేవహుతాశనః॥ ౧౬॥ ఇహహోవవతేపాదెగర్భీయంసన్నివేశ్యతా
మ్॥ శ్రుత్వాత్వగ్నివహోగంగాతంగభామతిభాస్వరమ్॥ ౧౭॥ ఉత్సంజఃమహాదేజాస్సోత్సోభోభ్యోహితదాశఘ॥ యద
స్యానిగతంతస్మాత్తప్తజాంబూనదప్రభమ్॥ ౧౮॥ కాంచనంధరణీంప్రాప్తంహిరణ్యమమలంశుభమ్॥ తామ్రంకా
ష్ఠాయసంపైవతేత్స్యాదేవాభిజాయతే॥ ౧౯॥ మలంతస్యాభవత్తత్రత్రపుసీసకమేవచ॥ ౨౦॥ దేత్యధరణీంప్రాప్యనానా
థాతురవధాత॥ ౨౧॥ నిష్ప్రమాత్రైగభేతుతేజోభిరభిరంజితమ్॥ సర్వంపర్వతసన్నద్ధంసౌవణ్యమభిషద్వగమ్॥ ౨౨॥
జాతయాపమితిభ్యాతంతదాప్రభృతిరాఘవ॥ సువణంపురుషవ్యాఘ్రహుతాశనసమప్రభమ్॥ ౨౩॥ తృణవృక్షులతాగు
ల్పంసర్వంభవతికాంచనమ్॥ తంకుమారంతదాజాతంసేంద్రాస్సహమరుద్ధణాః॥ ౨౪॥ క్షీరసంభావనాథాన్యక్త్తికా
స్సమయోజయన్॥ తాక్షీరంజాతమాత్రస్యకృత్వాసమయముత్తమమ్॥ ౨౫॥ దమఃపుత్రోయమస్తాకంసర్వాసామితి
నిచ్చితా॥ తతస్తుదేవతాస్సర్వాఃకాతీకేయభితిబ్రువన్॥ ౨౬॥ పుత్రస్త్రైలోక్యభ్యాతోభవిష్యతేనసంశయః॥ తేషాంత
ద్వచనంశ్రుత్వాస్సన్నంగభావరిప్రజే॥ ౨౭॥ సావయన్పరయాలక్ష్మ్యేదీప్యమానంయథానలమ్॥ సుండభ్యైబ్రు
వన్దేవాఃస్సన్నంగభావరిప్రవాత్॥ ౨౮॥ కాతీకేయంమహాభాగంకాకుత్స్థజ్వలనోపమమ్॥ ప్రాదభూతంత
తాక్షీరంక్త్తికానామనుత్తమమ్॥ ౨౯॥ షణ్ణాంషడాననోభూత్వాజగ్రాహస్తనజంపయః॥ గృహీత్వాక్షీరమేకా
హ్నిమమమారవపుస్తదా॥ ౩౦॥ అజయత్సేవనీర్యేణవైత్యసైన్యగణావిభుః॥ మరసేనాగణపతింతతస్తమతులద్య
తమ్॥ ౩౧॥ అభిషింఛన్మరగణాస్సమేత్యాగ్నిపురోగమాః॥ ఏషతేరామగంగాయావిస్తరోభిహితోమయా॥ ౩౨॥ కు
మారసంభవశ్చైవభన్యఃపుణ్యస్తథైవచ॥ భక్తశ్చయఃకాతీకేయోకాకుత్స్థభుః॥ మానవః॥ ౩౩॥ ఆయుష్మాంపుత్రహ
త్రైశ్చస్సంభసాలోక్యతాంప్రజేత్॥ ౩౪॥ ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే - సప్తత్రింశత్సర్గః. *****

తాంకథాంకాశి కౌరామేనివేద్యమధురాక్షరామ్॥ పునరేవాపరంవాక్యంకాకుత్స్థమిదమబ్రవీత్॥ ౧॥ అయో
ధ్యానిపతిత్సూరఃపూర్వమాసీన్నరాధిపః॥ సగరోనామధర్మాత్ప్రజాకామస్సచాప్రజః॥ ౨॥ వైదభాచుహితారామ
కేశినీనామనామతః॥ జ్యేష్ఠాసగరపత్నీసాధర్మిస్తాసశ్యవాదినీ॥ ౩॥ అరిష్టదేమిదుహితాయాపేణాప్రతిమాభువీద్వితీయా
సగరస్యాసీత్పత్నీసుమతిసంజ్ఞితా॥ ౪॥ తాభ్యాంసహతదారాజాపత్నీభ్యాంతప్తవాంస్తపః॥ హిమవంతంసమాసాద్య
భృగుప్రస్రవణేగరా॥ ౫॥ అశవక్షాతేపూణేతపసారాధితోమునిః॥ సగరాయవరంప్రాదాద్భృగుస్సత్యవతాంవరః॥
౬॥ అపత్యలాభస్సుమహాభవిష్యతితవానఘ॥ కీర్తింఛాప్రతిమాంలంకేప్రాప్యసేపురుషక్షభ॥ ౭॥ ఏకాజనయి
తాతాతపుత్రంవంశకరంతవ॥ షష్టింపుత్రసహస్రాణిహ్యపరాజనయిష్యతి॥ ౮॥ భాషమాణంమహాత్మానంరాజపు
త్ర్యప్రసాద్యతమ్॥ ఉచతుఃపరమప్రీతేకృతాంజలిపుటేతదా॥ ౯॥ ఏకఃకస్యాస్సతోబ్రహ్మకాబహూజనయిష్యతి॥

శ్రీమమిచ్ఛావహే బ్రహ్మ సత్యమస్తువచ స్తవ ॥ ౧౦ ॥ తయోస్తద్వచనం శ్రుత్వా భృగుః పరమధార్మికః । ఉవాచ పర
మాంవాణీంస్సచ్ఛంవో శ్రవణీయతామ్ ॥ ౧౧ ॥ పశ్చాత్తత్వారింశకరోవాస్తుబహవోవామహాబలాః । కీర్తిమంతోమహా
త్సాహాకావాకంపరమిచ్ఛతి ॥ ౧౨ ॥ మునేస్తువచనం శ్రుత్వా కేశినీరఘునందనః పుత్రంవంశకరంరామజగ్రాహస్థేపస
న్నిశా ॥ ౧౩ ॥ షష్టింపుత్రసహస్రాణిమహాభాగీశదా । మహిమాత్సహాకీర్తివంతోజగ్రాహసుమతిస్సుతా ॥
౧౪ ॥ ప్రవక్ష్యామ్యపింకృత్వా శిరసాభిప్రణవ్యచ । జగామ స్వపురంరాజాసభార్యోరఘునందన ॥ ౧౫ ॥ అథకాలేగతేత
స్త్రిజ్యేష్ఠాపుత్రంవ్యజాయత । అసమంభిభిభ్యాతంకేశినీసగరాత్మజమ్ ॥ ౧౬ ॥ సుమతిస్తునరవ్యాఘ్రుభాతుంబంధ్య
జాయత । షష్టింపుత్రసహస్రాణితుంబభేదాద్విస్మితాః ॥ ౧౭ ॥ ఘృతపూణేమమంభేమధాత్ర్యస్తాసమవధా
యః । కాలేనమహతాసర్వేయావనంప్రతిపేదితే ॥ ౧౮ ॥ అథదీక్షుణకాలేనరూపయావనశాలినః । షష్టింపుత్రసహ
స్రాణిసగరస్యాభవంస్తదా ॥ ౧౯ ॥ సచజ్యేష్ఠనరశ్రేష్ఠసగరస్యాశ్చసంభవః । బాలాగృహీత్యాతుజలేసరయావర
ఘునందన ॥ ౨౦ ॥ ప్రక్షిప్యప్రహసన్నిత్యంమజ్జతస్తాసమీత్యైవవంపాపసమాచారస్సజ్జనప్రతిబాధకః ॥ ౨౧ ॥ పౌ
రాణామహితేయక్తఃపుత్రానిర్వాసితఃపురాత్ । తస్యపుత్రంశుమాన్నామహ్యసమాజస్యవీర్యవా ॥ ౨౨ ॥ సన్న్య
తస్సర్వలోకస్యసర్వస్యాపిప్రియంవదః । తతఃకాలేనమహతామతిస్సమభిజాయత ॥ ౨౩ ॥ సగరస్యనగశ్రేష్ఠయజేయమి
తినిచ్చితాసకృత్వానిశ్చయంరామసోపాధ్యాయగణస్తదా ॥ ౨౪ ॥ యజ్ఞకర్తృణీవేదజ్ఞోయస్తుంసముపచక్రమ్ ॥ ౨౫ ॥ ఇతి
శ్రీమద్బాలకాండే-అష్టత్రింశ స్సర్గః ॥

విశ్వామిత్రవచశ్శ్రుత్వాకథాంతేరఘునందనః । ఉవాచ పరమప్రీతోమునిందీస్తమివానలమ్ ॥ ౧ ॥ శ్రీమమిచ్ఛామి
భక్త్రంతేవిస్తరేణకథామిమామ్ । పూర్వకౌమేకథంబ్రహ్మయజ్ఞంవై సముపాహరత్ ॥ ౨ ॥ తస్యతద్వచనం శ్రుత్వా
కాతూహలసమన్వితమ్ । విశ్వామిత్రస్తుకాకత్ స్థమువాచప్రహసన్నివ ॥ ౩ ॥ హ్రయతాంపిస్తరోరామసగరస్యమహా
వ్యచః । శంకరశ్వశురోనామహిమవానచలోత్తమః ॥ ౪ ॥ ఇంద్రదత్తవరశ్రీమానద్విరాజ్యేభిషేచితః । చంద్రవర్మతమాసా
ద్యనిరీక్షేతేపరస్పరమ్ ॥ ౫ ॥ తయోర్మధ్యేప్రవృత్తోభూద్యజ్ఞస్సపురుషోత్తమః । సహిదేశోనరవ్యాఘ్రుప్రశస్తోయజ్ఞకర్తృ
ణి ॥ ౬ ॥ తస్యాశ్చచర్యాంకాకత్ స్థదృఢధన్వామహారథః । అంశుమానకరోత్తాతసగరస్యమతేష్ఠితః ॥ ౭ ॥ చంద్రవర్మతేతయ
జ్ఞంయజమానస్యవాసవః । రాక్షసీంతనుమాస్థాయయజ్ఞేయాశ్వమపాహరత్ ॥ ౮ ॥ హ్రయమాణేతుకాకత్ స్థచన్ద్రగన్ధ
శ్వేమహాశ్వనః । ఉపాధ్యాయగణాస్సర్వేయజమానమథానువ ॥ ౯ ॥ అయంపర్వణివేగేనయజ్ఞేయోశ్వోపనీయతేహ
తాంరంజహికామత్ స్థహయశ్చైవోపనీయతామ్ ॥ ౧౦ ॥ ఉపాధ్యాయవచశ్శ్రుత్వాతస్త్రిసదసపాధికవః । షష్టింపు
త్రసహస్రాణివాక్యమేతమవాచహ ॥ ౧౧ ॥ గతింపుత్రానపశ్యామిరక్షసాంపురుషమభా । మంత్రస్తాతైర్మహాభా
గైర్థాస్థితోహిమహాక్రతుః ॥ ౧౨ ॥ తద్గచ్ఛతవిచిన్వద్వంపుత్రకాభద్రమస్తువః । సముద్రమాలింసరాంపృథివీమనుగ
చ్ఛత ॥ ౧౩ ॥ ఏవైకయోజనంపుత్రావిస్తారమధిగచ్ఛత । యావత్తురగసందర్శస్తావత్తతమేదినిమ్ ॥ ౧౪ ॥ తంచైవహయహ
ర్తారంరూగమాణామమాజ్ఞయాదిక్షితః పౌత్రసహితసోపాధ్యాయగణోహ్యహమ్ ॥ ౧౫ ॥ ఇహస్థాస్యామిభక్త్రంవో
యావత్తురగదశానమ్ । ఇద్యక్తాహృప్తమనసోరాజపుత్రామహాబలాః ॥ ౧౬ ॥ జగ్ముమహీతలంరామపితృర్వచనయం
ప్రితాః । యోజనాయామవిస్తారమేవైకోధరణీతలమ్ ॥ ౧౭ ॥ విభిదుఃపురుషవ్యాఘ్రువశ్రీస్వశాసమైశాశ్చై । శూతైర
శనికలైశ్చైశ్చైశ్చాపిసుదారుణైః ॥ ౧౮ ॥ విద్యమానోవసుమతీననాదరఘునందన । నాగానాంవద్యమానానామనురా
ణాంచరాఘవ ॥ ౧౯ ॥ రాక్షసానాంచచుధాక్షస్సత్వానాంనిసదోభవత్ । యోజనానాంసహస్రాణిషష్టింతురఘునం
దన ॥ ౨౦ ॥ విభిదుధారణీంవీరారసాతలమనుత్తమమ్ । ఏవంపర్వతసంబాధంజంబూద్వీపంనృపాశ్చజా ॥ ౨౧ ॥ శనంతోనర
శార్దులస్సర్వతఃపరిచక్రముః । తతోదేవాస్సగంధర్వాస్సానురాస్సహపన్నగా ॥ ౨౨ ॥ సంత్రాంతమనసస్సర్వేపితామ
హముపాగమ ॥ తేప్రసాద్యమహత్సానంవిషణ్ణవదనాస్తదా ॥ ౨౩ ॥ ఉచుఃపరమసంత్రస్తాపితామహామిదంవచః । భగ
వత్ప్రణీసర్వాభిన్యతేసగరాత్మజైః ॥ ౨౪ ॥ బహవశ్చమహత్సామోవద్యంతేతలవాసినః । అయంయజ్ఞహవోస్సాకమనే
నాశ్వోపనీయతే ॥ ౨౫ ॥ ఇతితేసర్వభూతానినిఘ్నంతిసగరాత్మజాః ॥ ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే-పశ్చాత్తత్వారింశ స్సర్గః ॥

దేవతానాంవచశ్శ్రుత్వాభగవాన్వైపితామహః | ప్రత్యువాచనుసంత్రస్తాకృతాంతబలమోహితాః || ౧ ||
యస్యేయంవసుధాకృత్సౌమనదేవస్యధీమతః | కాపిలంరూపమాస్థాయధారయత్యనిశంధరామ్ || ౨ || తస్యకోపాగ్ని
నాదగ్ధభవిష్యంశిస్తపాత్తజాః | పృథివ్యాశ్చాపినిర్భేదోద్భవప్రపసనాతనః || ౩ || సగరస్యచపుత్రాణాంవిదాశోదీఘా
జీవినామపితామహవచశ్శ్రుత్వాత్రయస్త్రిశదరించమ || ౪ || దేవాఃపరమసంహృష్టాఃపురజ్జన్మర్యథాగతమ్ | సగరస్య
చపుత్రాణాంప్రాదురాసీన్నహశ్శనః || ౫ || పృథివ్యాంభిద్యమానాయాంనిఘాతసమనిస్సనః | తతోగత్వామసీంస
ర్వాంకృత్వాచాభిప్రదక్షిణమ్ || ౬ || సహితాస్సగరాస్సర్వేపితరంనాక్యమబ్రువన్ | పరిక్రాంతామహీసర్వాసత్వవం
తచ్ఛసూదితాః || ౭ || దేవదానవరక్షాంసిపిశాచోరగిన్నరాః | నచపశ్యామహేశ్వరతమశ్వహస్తారమేవచ || ౮ || కింకరిష్యా
మభద్రంతేబుధిరత్రవిచార్యతామ్ | తేషాంతద్వచనంశ్రుత్వాపుత్రాణాంరాజసత్తమః || ౯ || సమన్యరబ్రవీద్వాక్యం
సగరోరఘునందనభూయఃఖనతభద్రంవోనిర్భిద్యవసుధాతలమ్ || ౧౦ || అశ్వహస్తారమాసాద్యకృతాగ్ధాశ్చనివతః || ౧౧ || పి
తుర్వచనమాసాద్యసగరస్యమహశ్శనః || ౧౨ || షష్టిఃపుత్రసహస్రాణిరసాతలమభిద్రవన్ | కన్యమానెతతస్తస్త్రిదదృ
శుఃపర్వతోపమమ్ || ౧౩ || దిశాగజంవిరూపాక్షంధారయంతంమహీతలమ్ | సపర్వతవనాంకృత్సౌమ్యధివీరఘునందన ||
౧౪ || శిరసాధారయామాసవిరూపాక్షోమహాగజః | యదాపర్వణికాకుత్స్థవిక్రమాథంమహాగజః || ౧౫ || ఘోరాచ్ఛా
లయతేషేషంఘామికంపస్తగాభవత్ | తంతేప్రదక్షిణంకృత్వాదిశాపాలంమహాగజం || ౧౬ || మానయంతోహితేరామ
జన్మర్భిత్యారసాతలమ్ | తతఃపూర్వాందిశంభిత్యాదక్షిణాంబిభిఃపునః || ౧౭ || దక్షిణస్యామపిదిశిదదృశుస్తేమహాగజమ్
మహాపద్మంమహాత్మానంమహాపవనతోపమమ్ || ౧౮ || శిరసాధారయంతం తెవిస్తయంజన్మరుత్తమమ్ | తతఃప్రదక్షిణం
కృత్వాసగరస్యమహశ్శనః || ౧౯ || షష్టిఃపుత్రసహస్రాణిపశ్చిమాంబిభిఃదిశమ్ | పశ్చిమాయామపిదిశిమహాంతమ
చలోపమమ్ || ౨౦ || దిశాగజంసామసంపదదృశుస్తేమహాబలాః | తంతేప్రదక్షిణంకృత్వాపృష్ఠాపినిరామయం || ౨౧ ||
ఘనంతస్సముపాక్రాంతాదిశంహేమమవతంతతః | ఉత్తరస్యాంరఘుశ్రేష్ఠదదృశుహిమపాండరం || ౨౨ || భద్రంభ
ద్రోణపుషాధారయంతంమహీమిమాం | సమాలభ్యతతస్సర్వేకృత్వావైసంప్రదక్షిణం || ౨౩ || షష్టిఃపుత్రసహస్రాణి
బిభిషన్వసుధాతలం | తతఃప్రాగుత్తరాంకత్వాసాగరాఃప్రథితాదిశం || ౨౪ || రోషాదభ్యుక్తసర్వేపృథివీంసగరాత్త
జాః | తేతుసర్వేమహాత్మామోభీమవేగామహాబలాః || ౨౫ || దదృశుఃకపిలంతత్రవాసుదేవంసనాతనః | హయంచతస్య
దేవస్యదరంతమవిమూరతః || ౨౬ || ప్రహషమతులంప్రాప్తాస్సర్వేతేరఘునందన | తేతంహయహరంజ్ఞాత్వాక్రో
ధపర్యాకులేక్షణాః || ౨౭ || ఖనిత్రలాంగలధరానానావృక్షశిలాధరాః | అభ్యదావంతసంప్రద్ధాస్తీస్తథిమేతిచాబ్రువన్
|| ౨౮ || అస్తాకంత్యంహితురగంయజ్ఞేయంహృతవానసి | మర్త్యేధస్త్యంహిసంప్రాప్తావిధిసస్సగరాత్తజాః || ౨౯ || శ్రు
త్వామవచనంతేషాంకపిలోరఘునందన | రోషేణమహతావిష్టోనఘంకారమకరోత్తదా || ౩౦ || తతస్తేనాప్రమేయేనక
పిలేనమహత్తనా | భస్మరాశీకృతాస్సర్వేకాకుత్స్థసగరాత్తజాః || ౩౧ || ఇతిశ్రీమద్బాలకాండేచర్వా రిం శ స్స గాః ||
పుత్రాంశ్చిరగతాజ్ఞాత్వాసగరోరఘునందనప్రతారమబ్రవీద్రాజాదీప్యమానంస్వతేజసా || ౩౨ || పితౄణాంగతిమన్వి
చ్ఛయేనవాశోపహరితః | అంతభామానిసత్వానివీర్యవంతిమహాంతిచ || ౩౩ || తేషాంత్యంప్రతిసూతార్థంసాసింగృహ్ణీష్వ
కాస్త్యకం | అభివాద్యభివాద్యాంస్త్యంహత్వావిఘ్నకరానపి || ౩౪ || సిద్ధార్థస్సన్నివర్తస్వమమయజ్ఞస్యపారగః | ఏవముక్తిం
శుమాన్సమ్యక్ సగరేణమహత్తనా || ౩౫ || ధనురాదాయఖడ్గంచజగములఘువిక్రమః | సఖాతంపితౄభిర్నాగ్రమంతరేఘం
మహాత్మభి || ౩౬ || పావద్యతనరశ్రేష్ఠతేనరాజ్ఞోభిచోదితః | దైత్యదానవరక్షోభిఃపిశాచపతంగోరక్షైః || ౩౭ || సూర్యమానంమ
హాతేజాదిశాగజమదృశ్యతాసతంప్రదక్షిణంకృత్వాపృష్ఠాపినిరామయమ్ || ౩౮ || పితౄణాంసంపరివప్రచ్ఛవాజిహర్తా
రమేవచ | దిశాగజస్తతచ్ఛ్రుత్వాప్రత్యాహంశుమతోవచః || ౩౯ || అసమంజకృతాథస్త్యంసహశ్వశ్శేఘ్రమేష్యసి | త
స్యతద్వచనంశ్రుత్వాసర్వానేపదిశాగజాః || ౪౦ || యథాక్రమంయథాన్యాయంద్రష్టుంసముపచక్రమే | తైశ్చసర్వై
దిశాపాలైర్వాక్యజ్ఞోవాక్యకౌవిదైః || ౪౧ || పూజితస్సహయైచ్చవగంతాసిత్యభిచోదితః | తేషాంతద్వచనంశ్రు
త్వాజగములఘువిక్రమః || ౪౨ || భస్మరాశీకృతాయత్రపితరస్తస్యసాగరాః | సమఃఖవశమాపన్నస్త్యసమంజసుత

స్త్రాదా||౧౨||మక్రశవరమాతఃస్తువధా త్రేహంసుమఃఖతః|యజ్ఞేయంచహయంత త్ర చరంతమవిహారతః||౧౩||దదర్శ
పురుషవ్యాఘ్రామఃఖశోకసమన్వితః|సతేహంరాజపుత్రాణాంకతుఃకామోజలక్రియాం||౧౪||సలిలాధీమహాతే
జానచాపశ్యజ్జలాశయం|విసార్యనిపుణాంధృష్టింతతోపశ్యత్థగాధిపం||౧౫||పితౄణాంమాతులంరామసుపణామనిలోప
వసుమ్|సచైనమబ్రవీద్వాక్యంవై నతేయోమహాబలః||౧౬||మాశుచఃపురుషవ్యాఘ్ర వధోయంలోకసంమతః | కపి తే
సాప్ర మేయేనదగ్ధాహీమేమహాబలాః||౧౭||సలిలంనాహాసిప్రాజ్ఞదాతుమేహంహితాకిం | గంగాహిమవతోజ్యే
ష్ఠాదుహితాపురుషషభ||౧౮||తస్యాంకురుమహాబాహూపితౄణాంతుజలక్రియాం| భస్మరాశీకృతానేతాన్లావ
యేగ్లోకపావనీ||౧౯||తయాక్లిన్నమిదంభస్మగంగాయాలోకకాంతయా|షష్టింపుత్రసహస్రాశీస్వర్గలోకంసయిష్య
తి||౨౦||గచ్ఛచాశ్వంచహాభాగశంగృహ్యపురుషషభ|యజ్ఞంపైతామహంవీరసంవతఃయతుమహాసి ||౨౧||సుపర్ణ
వచనంశ్రుత్వాసోంశుమానతివీర్యవాన్|త్వరితంహయమాదాయపునరాయాన్తహాయశాః||౨౨||తతోరాజానమాసా
ద్యదీక్షితంరఘునందన|స్యవేదయశ్యథావృత్తంసుపణావచనంతదా||౨౩||తచ్ఛృత్వాఘోరసంకాశంవాక్యమంశుమ
తోన్మదః|యజ్ఞంనివతాయామాసయథాకల్పంయథావిధి||౨౪||స్వపురంచాగమచ్ఛిమానిష్ఠయజ్ఞోమసీపతిః | గంగా
యాశ్చగమేరాజానిశ్చయంనాధ్యగచ్ఛత ||౨౫||అగత్వానిశ్చయంరాజాకాలేనచహతామహాన్ | త్రింశద్వషణస
హస్రాణిరాజ్యంకృత్వాదివంగతః||౨౬||ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే - ఏక చత్వారింశ స్సర్గః . *****

కాలధమంగతేరామసగరేప్రకృతీజనాః | రాజానంబోచయాసురంశుమంతంసుధార్మికం||౧||సరాజానుమ
హానాసీదంశుమాన్రఘునందన|తస్యపుత్రోచహానాసీద్దివీషఙ్గివిశ్రుతః||౨||తస్మిన్రాజ్యంసమావేశ్యజిహ్వీపరఘు
నందనహిమవచ్ఛిఖరేపుణ్యేతవస్తేపేసుదారుణం||౩||ద్వాత్రింశచ్ఛసహస్రాణివమాణిసుమహాయశాః | తపావనంగ
తౌరామస్వర్గంలేభేతపోధనః||౪||దివీపస్తుచహాతేజాశ్శృత్వాపైతామహంవధం|మఃభోవహతయాబుద్ధ్యానిశ్చయం
నాధ్యగచ్ఛత||౫||కథంగంగావతరణంకథంతేహంజలక్రియా|తారయేయంకథంచై నానిచింతాపరోభవత్ ||౬||తస్య
చింతయతోనిత్యంధమేచవిదితాత్మనః |పుత్రోభగీరథోనామజజ్ఞేవరమధార్మికః||౭||దివీపస్తుచహాతేజాయజ్ఞైర్బహు
భిరిష్టవాన్ | త్రింశద్వషణసహస్రాణిరాజా రాజ్యచకారయత్ ||౮||అగత్వానిశ్చయంరాజాతేహముద్గరణంప్రతి |
వ్యాధినాసరశాదూలకాలధర్మయసేయవాన్||౯||ఇంద్రలోకంగతోరాజాస్వాజితేనైవకర్తౄణా రాజ్యేభగీరథంపు
త్రమభిషిచ్యనరషభ||౧౦||భగీరథస్తురాజమిందార్మికౌరఘునందన|అనపత్యోమహాతేజాఃప్రజాకామస్సుచాప్రజః
౧౧||మంత్రిష్వాధాయతద్రాజ్యంగంగావతరణేరతః|సతపోదీఘమాత్మిన్ద్యోకణేరఘునందన||౧౨||ఉద్ధృణాహుః
పంచతపామాసాహోజితేంద్రియః|తస్యవషణసహస్రాణిఘోరేతపసిత్థితః||౧౩||అతీతానిమహాబాహూతస్య
రాజ్ఞోమహాత్మనః|సుప్రీతోభగవాన్బ్రహ్మప్రజానాంపతిరీశ్వరః||౧౪||తతస్సురగణైస్సార్థముపాగమ్యపితామహః |
భగీరథంచహాత్మానంతప్యమాసనుథాబ్రవీత్ ||౧౫||భగీరథమహాభాగప్రీతస్తేహంజనేశ్వర | తపసాచనుతజ్జేనవరంవర
యసుప్రత||౧౬||తమువాచమహాతేజాస్సుర్వలోకపితామహం|భగీరథోమహాభాగఃకృతాంజలిరుపస్థితః||౧౭||యదిమే
భగవన్ప్రీతోయద్యస్తేతపఃఫలం|సగరస్యాత్మజాస్సర్వేమత్తస్సలిలమాపుయః||౧౮||గంగాయాస్సలిలగ్నీన్నేభస్మ
స్యేహంమహాత్మనాం |స్వర్గంగచ్ఛేయరత్యంతంసర్వేమేప్రపితామహః||౧౯||దేయాచసంతతిదేవనావసీదేత్కు
లంచనః|ఇత్వామాణాంకులేదేవహ్యేషమేస్తువరఃపరః||౨౦||ఉక్తవాక్యంతురాజానంసర్వలోకపితామహః|ప్రత్యువా
చశుభాంవాణీంశుధురాంశుధురాత్సరాం||౨౧||మనూరథోమహానేషభగీరథమహారథ |ఏవంభవతుభద్రం|తేఇత్వా
కుసులవధన్||౨౨||ఇయంహేమవతీగంగాజ్యేష్ఠాహిమవతస్సుతా|తాంవైధారయితుంరాజహరస్త్రనియుజ్యతాం
౨౩ || గంగాయాఃపతనంరాజప్రథివీనసహిష్యతి | తాంవైధారయితుంవీరనాన్యంపశ్యామిశూలినః || ౨౪ || తమేవ
ముక్త్యా రాజానంగంగాంచాభాష్యలోకకృత్ |జగామత్రివివందెవస్సుహస్రైర్వర్షగుచ్ఛైః||౨౫||ఇతిశ్రీమద్బాలకాం
డే - ద్వి చత్వారింశ స్సర్గః . ***** దేవదేవైతేతస్మిన్సోంశుగ్రానిపీడితాం|కృత్వావసుమతీంరా
మసంవత్సరముషాసత||౧||ఉద్ధృణాహునిరాంబోవాయుభక్తోనిరాశ్రయః|అచలస్థానివత్స్థితాత్రింది

వమరిందమ||అ||అథసంవత్సరేపూణేసర్వలోకనమస్కృతః | ఉమాపతిపశుపతీరాజానమిదమబ్రవీత్ ||౩||ప్రీతస్తే
హంసర శ్రేష్ఠకరిష్యామితవప్రియం|శిరసాధారయిష్యామిశైలరాజసుతామహం||౪||తతోహైమవతీజ్యేష్ఠాసర్వలోకన
మస్కృతా|తదాసాతిమహాద్రూపంకృత్వావేగంచదుస్సహం||౫||అకాశాదపతద్రామశివేశివశిరస్యతలచింతయచ్చ
సావేగంగంగావరమదుర్భరా||౬||విశామ్యహంహిపాతాశంస్తోత్రసాగృహ్యశంకరం|తస్యావలేపనంజ్ఞాత్వాక్రుద్ధస్త
భగవాహరః||౭||తిరోభావయితుంబుద్ధించక్రేత్రిణయనస్తదా|సాతస్త్రిపతితాఘ్నిత్యాఘ్నేర్ముద్రస్యమూర్ధని||౮||
హిమవత్ప్రతిమేరామజటామండలగహ్వరే|సాకథంచిన్తహింగంతుంనాశకోద్ద్యత్తమాస్థితా||౯||నైవసానిగమంలే
భేజటామండలమోహితా|తతైవావిభ్రమద్దేవీసంవత్సరగణాబహుళా||౧౦||తామపశ్యశునస్తత్రతపఃపరమ
మాస్థితః|అనేనతోషితశ్చాఘాదత్యర్థంరఘునందన||౧౧||విససర్జతతోగంగాంహరోబిందుసరః|ప్రతితస్యాంవిస్ఫుజ్యమా
నాయాంసప్తస్తోతాంసిజజ్జరే||౧౨||హ్లాదినీపావనీచైవనళినీచతథాపరాశిస్త్రః|ప్రాచీందిశంజన్మర్థంగాశ్శివజలాశ్శు
భా||౧౩||సుచక్షుశ్చైవసీతాచసింధుశ్చైవమహానదీతిస్త్రస్త్యేతాదిశంజన్మః|ప్రతీచీంతుశుభోదకా||౧౪||సప్తమీచా
న్వగాత్రాసాంభగీరథమథోన్మవంభగీరథాపిరాజర్షిర్వివ్యంస్యందనమాస్థితః||౧౫||ప్రాయాదగ్రేమహాలేజాగంగాతం
చాప్యనువ్రజత్|గంగాచ్ఛంకరశిరస్తతోధరణిమాశ్రితా||౧౬||వ్యసపతజలంతత్రతీవ్రశజ్జిపురస్కృతం|వత్సృక
చ్చపసంమైశ్చశింశుమారగణైస్తదా||౧౭||పతద్భిఃపతితైశ్చన్యైవ్యలోచతవసుంధరా|తతోదేవషిగంధర్వాయత్యో
స్సిద్ధగణాస్తదా||౧౮||వ్యలోకయంతతేతత్రగంగాద్ధాంతాంతదావిమానైర్గంగాకారైర్వయైర్గజవరైస్తథా||౧౯||పా
రిష్టవగతాశ్చాపిదేవతాస్త్రవిష్ఠితాః|తదద్భుతతమంలోకేగంగాపతనముత్తమం||౨౦||దిదృక్షువోదేవగణాస్సమీయం
రమితౌజసః|సంపతద్భిస్సరగణైస్తేషాంచాభరణౌజసా||౨౧||తాదిత్యమివాభాతిగంగానంతతోయదం|శింశుమారోరగ
గణైర్నైరపిచచంచలైః||౨౨||విద్యాద్భిరివవిక్షిస్తైరాకాశమభవత్తదా|పాండరైస్సలిలోద్విద్ధైఃకీర్యమాణైస్సహస్రథా
||౨౩||శారదాభైరివాకీణంగంగానంహంససంప్లవైః|క్వచిద్రుతతరంయాతికుటిలంక్వచిదాయతమ్||౨౪||వినతంక్వచి
దుద్భుతంక్వచిద్యాతిశనైశ్చనైః|సలితనైవసలిలంక్వచిదభ్యాహతంపునః||౨౫||ముహురూర్ధ్వముఖంగత్వాపపాతవ
సుధాతలమ్|తచ్ఛంకరశిరోభ్రష్టంభ్రష్టంభూమితలేపునః||౨౬||వ్యరోచతతదాతోయంనిమిలంగతకల్పషమ్|త్రదేవ
షిగంధర్వావసుధాతలవాసినః||౨౭||భవాంగపతితంతోయంపవిత్రమితిపస్పృశుః|శాపాత్ప్రపతితాయేచగంగాద్వ
సుధాతలమ్||౨౮||కృత్వాతత్రాభిషేకంతేబభూవుగతకల్పషాః|ధూతపాపాఃపునస్తేనతోయేనాథసుభాస్వతా||
౨౯||పునరాకాశమావిశ్యస్వాలోకాశ్రుతపేదిరేముముదేముదితోలోకస్తేనతోయనభాస్వతా||౩౦||కృతాభిషే
తౌగంగాయాంబభూవవిగతక్షమః|భగీరథాపిరాజషిడివ్యంస్యందనమాస్థితః||౩౧||ప్రాయాదగ్రేమహాలేజాతం
గంగాపృథతోన్వగాత్|దేవాస్సర్షిగణాస్సర్వైదైత్యదానవరాక్షసాః||౩౨||గంధర్వయక్షప్రవరాస్సకింసరమహూ
రగాః|సర్వాశ్చాప్సరసోరామభగీరథరథానుగాః||౩౩||గంగామన్వగమస్త్రీతాస్సర్వైజలచరాశ్చయేయతాభగీరథా
రాజాతతోగంగాయశస్విన్||౩౪||జగామసరితాంశ్రేష్ఠాసర్వపాపవినాశినీ|తతోహియజమానస్యజహూర్మద్భు
తకర్క్షణః||౩౫||గంగాసంస్థావయామాసయజ్ఞవాటంమహాత్మనః|తస్యావలేపనంజ్ఞాత్వాక్రుద్ధోయజ్వాతురాఘవ||
౩౬||అపిబచ్చజలంసర్వంగంగాయాఃపరమాద్భుతమ్|తతోదేవాస్సగంధర్వాఽయుష్యశ్చసువిస్మితాః||౩౭||పూజయం
తిమహాత్మానంజహ్నుంపురుషసత్తమమ్|గంగాంచాపినయంతిస్తమహితృత్వేమహాత్మనః||౩౮||తతస్తుష్టోమహాలేజా
శోస్త్రాభ్యామస్మజత్సునః|తస్మాజ్జహ్నుసుతాగంగాప్రోచ్యతేజాహ్నువీతిచ||౩౯||జగామచపునగంగాభగీరథర
థానుగా|సాగరంచాపిసంప్రాప్తాసాసరిత్ప్రవరాతదా||౪౦||రసాతలముపాగచ్ఛస్సిద్ధ్యర్థంతస్యకర్క్షణః|భగీరథా
పిరాజషిర్గంగామాదాయయత్తతః||౪౧||పితామహోభస్మకృతానపశ్యద్దీనచేతనః|అథతంభస్తనాంరాశింగంగాస
లిలముత్తమమ్||౪౨||ష్టావయత్పూతపాపానస్సర్వం|ప్రాప్తారఘూత్తమ||ఇతిబాలకాండే-ప్రచత్వారింశస్సర్గః.
సగత్వాసాగరంరాజాగంగాయానుగతస్తదా|ప్రవివేశతలంభూమేర్యత్రతేభస్ససాత్కృతా||౪౩||భస్మన్యథా
ప్లుతేరామగంగాయాస్సలిలేనవై|సర్వలోకప్రభుర్బ్రహ్మరాజానమిదమబ్రవీత్||౪౪||తారితానరశాట్కూలదివంయా

తాశ్చ దేవవత్ | షష్టిపుత్రససాప్రాణిసగరస్యమహాత్మనః || 3 || సాగరస్యజలం లోకేయావత్ స్థాస్యతిపాథివ | సగర
స్యాత్మజాస్తావత్స్వరైస్థాస్యంతి దేవవత్ || 4 || ఇయంచదుహితా జ్యేష్ఠతవగంగాభవిష్యతి | త్వత్ప్రతేనచనామాక్షలో
శ్శస్థాస్యతివిశ్రుతా || 5 || గంగాప్రిపథగారాజః దివ్యాభాగీరధీతః | త్రిపథోభావయంతీతితతస్త్రిపథగాస్తృతా || 6 ||
పితామహానాం సర్వేషాంత్యమత్రమనుజాధిప | కురుష్వసలిలం రాజః ప్రతిజ్ఞామపవజయ || 7 || పూర్వకేణహితేరా
జంస్తేనాతియశసాతదా | ధర్మిణాం ప్రవరేణాపినైష ప్రాప్తోమనోరథః || 8 || తథైవాంశుమతాతాతలోకే ప్రతిమతేజ
సా | గంగాం ప్రార్థయతా నేతుం ప్రతిజ్ఞానవిశంకితా || 9 || రాజమీణాంగుణవతామహామీనమతేజసా | మత్తుల్యతప
సాచైవక్ష్యత్రధర్మస్థితేనచ || 10 || విలీపేనమహాభాగతవపితా తి తేజసా | పుననశంకితా నేతుంగంగాం ప్రార్థయతా
సఖు || 11 || సాత్వయాసమతిక్రాంతా ప్రతిజ్ఞాపురుషమభా | ప్రాప్తోసి పరమం లోకేయశః పరమసంమతమ్ || 12 || య
చ్చగంగావతరణంత్యయాకృతమరిందమ | అనేనచభవా ప్రాప్తోధర్మస్యాయతనం మహత్ || 13 || ప్లావయస్వత్వమాత్మా
నంసరోత్తమసదోచితే | సలిలేపురుషవ్యాఘ్రశుచిః పుణ్యఫలోభవ || 14 || పితామహానాం సర్వేషాం కురుష్వసలిలక్రి
యామ్ | స్వస్తి తేస్తుగమిష్యామి స్వం లోకం గమ్యతాం నృప || 15 || ఇత్యేవముక్తా దైవేశస్సర్వలోకపితామహా | యథాగ
తంతథాగచ్ఛద్దైవలోకం మహాయశః || 16 || భగీరథోపి రాజమీణైకృత్వా సలిలముత్తమమ్ | యథాక్రమం యథాన్యా
యంసాగరాణాం మహాయశః || 17 || కృతోదకశ్శుచీరాజా స్వపురం ప్రవివేశహ | సమృద్ధార్థోరఘు శ్రేష్ఠస్వరాజ్యం ప్ర
శశాసహ || 18 || ప్రముమోదచలోకస్తం నృపమాసాద్య రాఘవసన్తశోకస్సమృద్ధార్థోబభూవవిగతజ్వరః || 19 || ఏషతేరా
మగంగాయావిస్తరోభిహితోమయా | స్వస్తిపాశ్చుహిభద్రం తే సంద్యాకాలోతివతతే || 20 || ధన్యంయశస్యమా
యుష్యంపుత్ర్యంస్వగృహమతీవచ | యశ్చాగ్రవయః | సేషుత్వత్రియేష్యితరేషుచ || 21 || ప్రీయం తేపితరస్తస్యప్రీయం తే
దైవతానిచ | ఇదమాఖ్యానమవ్యగ్రం గంగావతరణం శుభం || 22 || యశ్శృణోతిచకాకుత్ స్థసర్వాకామాసవాప్నయా
త్ | సర్వేపాపాః ప్రణశ్యంతి హ్యయుః కీర్తిశ్చవధత్ || 23 || ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే చతుశ్చత్వారింశ స్సర్గః ||

విశ్వామిత్రవచశ్శ్రుత్వా రాఘవః సహలక్ష్మణః | విస్త్రయం పరమంగత్వా విశ్వామిత్రమథాబ్రవీత్ || 1 || అత్యద్భుతమి
దం బ్రహ్మకథితం పరమత్వయా | గంగావతరణం పుణ్యం సాగరస్యాపి పూరణమ్ || 2 || తస్య సాశర్వరీ సర్వాసహసౌమి
త్రిణాతదా | జగముచింతయానస్య విశ్వామిత్రకథాం శుభామ్ || 3 || తతః ప్రభాతే విమలే విశ్వామిత్రం మహామునిం | ఉ
వాచ రాఘవో వాక్యం కృతాహ్నికమరిందమః || 4 || గతాభగవతీరాత్రినోత్త్రవ్యం పరమం శ్రుతం | తుణభూతేవమో
రాత్రిస్సంవృతేయం మహాతపః || 5 || ఇమాంచింతయతస్సర్వానిఖిలేనకథాంతవ | తరామసరితాం శ్రేష్ఠాం పుణ్యాం
ప్రిపథగాంసదీం || 6 || నారేషాహిసుఖాస్తీణాం ఋషీణాం పుణ్యకర్తృణాం | భగవంతమహాప్రాప్తం జ్ఞాత్వా త్వరితమా
గతా || 7 || తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రాఘవస్యమహాత్మనః | సంతారంకారయామాస సమీసంఘస్స రాఘవః || 8 || ఉత్త
రంతీరమాసాద్య సంపూజ్య మిగణంతదా | గంగాకూలే నివిష్టాస్తే విశాలాందదృశుః పురిం || 9 || తతోమునివరస్తూణాం
జగముసహరాఘవః | విశాలాంసగిరిరమ్యాందివ్యాంస్వగౌః పమాంతదా || 10 || అథరామోమహాప్రాజ్ఞో విశ్వా
మిత్రం మహామునిం | పప్రచ్ఛప్రాంజలిభూతా విశాలాముత్తమాంపురీం || 11 || కతరోరాజవంశోయం విశాలాయాం
మహామునే | శ్రోతుమిచ్ఛామి భద్రం తే పరంకాతూహలం హిమే || 12 || తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రామస్యమునిపుంగవః |
ఆఖ్యాతుంతత్సమారేభే విశాలస్యపురాతనం || 13 || శ్రూయతాం రామశక్రస్యకథాం కథయత్శుభాం | అస్మిన్దేవేతుయ
ద్వృత్తంతదపితృణురాఘవః || 14 || పూర్వంకృతయగేరామదితేషు త్రామహాబలాః | అదితేశ్చమహాభాగావీర్యవంత
స్సధార్మికాః || 15 || తతస్తేషాంసరశ్రేష్ఠబుద్ధిగానీస్తహత్సనాం | అమరావిజ్వరాశ్చైవకథంస్యామనిరామయాః || 16 ||
తేషాంచింతయతాం రామబుద్ధిరానీస్తహత్సనాం | క్షీరోదమథనంకృత్వారసంప్రాప్స్యామతత్రై || 17 || తతోనిశ్చిత్వ
మథనంయోక్త్రంకృత్వాచవాసుకిం | మంతారం మందరంకృత్వా మమంభురమితోజసః || 18 || అథవషటసహస్రేణాస
దండస్సకమండలుః | పూర్వంధన్వంతరినామహ్యపురాశ్చ సువచసః || 19 || అపునిర్మథనాదేవరసాత్సద్వరస్త్రి
యాః | ఉత్పేతుమనుజశ్రేష్ఠతస్మాదప్సరసోభవత్ || 20 || షష్టిః కౌట్యోభవంతాసామప్సరాణాం సువచసాం | అసన్

భ్యోయాస్తు కామత్ స్థయాస్తాసాంపరిచారికాః॥ ౨౧॥ సతాఃస్మపరిగృహ్ణంతిసర్వే తేదేవదానవాః । అప్రతిగ్రహణాత్తా
శ్చ సర్వాస్సాధారణాస్తస్మై॥ ౨౨॥ వరుణస్యతతఃకన్యావారుణీరఘునందనః । ఉత్పపాతమహాభాగామాగ్మామాణా
పరిగ్రహం॥ ౨౩॥ దితేపుత్రా నతాంరామజగృహువరూణాత్తజాం । అదితేస్తుసతావీరజగృహుస్తామనిందితా॥ ౨౪॥
అనురాస్తేనదైతేయాస్తురాస్తేనాదితేస్సుతాః । హృష్టాఃప్రముదితాశ్చాస౯వారుణీగ్రహణాత్సురాః॥ ౨౫॥ ఉచ్చైః
శృవాహయైశ్చోమణీరత్నంచకాస్తుభండతిస్థన్నరశ్రేష్ఠతైవావృతముత్తమాః॥ ౨౬॥ అఖతస్యకృతేరామమహానా
సీత్సులక్షయః । అదితేస్తుతతఃపుత్రాదితేపుత్రానసూదయః॥ ౨౭॥ ఏకతోభ్యగమఃసర్వేహ్యనురారాక్షసైస్సహ ।
యుద్ధమాసీన్నహాఘోరంవీరత్రైలోక్యమోహనం॥ ౨౮॥ యదాక్షయంగతంసర్వంతదావిష్ణుమహాబలః । అవృతంసోహ
రత్త్రాణాంమాయామాస్థాయమోహీనీం॥ ౨౯॥ యేగతాభిముఖంవిష్ణుమక్షయంపురుషోత్తమః । సంవిష్టాస్తైతదాయుర్ధైవి
ష్ణునాచభవిష్ణునా॥ ౩౦॥ అదితేరాక్షజావిరాదితేపుత్రాన్నిజఘ్నిరైతస్త్రిఘ్నా రేమహాయుధైదైతేయాదిశ్యయో
భ్యఃశం॥ ౩౧॥ నిహత్యదితిపుత్రాంస్తురాజ్యంప్రాప్యపురందరః । శశాసముదితోలోకాసపిఃసంఘాసచారణాః॥
౩౨॥ ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే - పంచచత్వారింశ స్సర్గః -

హతేమతేమపుత్రేముదితివరమమఃఖతా । మారీచంకాశ్యపంరామభతాఃరమిదమబ్రవీత్॥ ౧॥ హతపుత్రా
న్నిభగవంస్తవపుత్రేముహూబలైః । శక్రంహంతారమిచ్ఛామిపుత్రుండిఘ్నతపోజితం॥ ౨॥ సాహంతపశ్చరిష్యామిపు
త్రంమేదాతుమహానిబలవంతంమహేష్వాసంస్థితిజ్ఞంసమదశిఃసం॥ ౩॥ ఈదృశంశక్రహంతారంత్యమనుజ్ఞాతుమ
హాసి । తస్యాస్తద్వచనంశ్రుత్వామారీచఃకాశ్యపస్తదా॥ ౪॥ ప్రత్యువాచమహాతేజాదిలింపరమమఃఖతా । ఏవంభవ
తుభద్రంతేశువిర్భవతపోధనే॥ ౫॥ జనయిష్యతిపుత్రంత్వంశక్రహంతారమాహాః । సూర్ణేవర్షసహస్రైశుశువిర్యదిభ
విష్యసి॥ ౬॥ పుత్రాత్రైలోక్యభతాఃరంమత్తస్త్వంజనయిష్యసి । ఏవముక్తామహాతేజాఃపాణినాసమమాజతామ్॥
౭॥ సమాలంభ్యతత్స్వస్తీత్యుక్తాచతపసేయయా । తేతస్మిన్నరశ్రేష్ఠదిశిఃపరమహాపితా॥ ౮॥ కుశస్థనసమాసాద్య
తపస్తేవేసుదారుణం । తపస్తస్యాంహికుర్వంత్యాంపరిచర్యాంచకారహ॥ ౯॥ సహస్రాక్షోనరశ్రేష్ఠపరయాగుణ
సంపదా । అగ్నింశశాకాస్తమవఃఖలమూలంతథైవచ॥ ౧౦॥ న్యవేదయత్సహస్రాక్షోయచ్ఛాన్యదపికాంక్షితం । గాత్ర
సూవాహనైశ్చైవశ్రమాపనయనైస్తథా॥ ౧౧॥ శక్రస్సర్వేషుకాలేషుదితింపరిచచారహా । అఖవమఃసహస్రేతుదశోనే
రఘునందన॥ ౧౨॥ దితిఃపరమసంప్రీతాసహస్రాక్షమథాబ్రవీత్ । యాదితేనసురశ్రేష్ఠతవపిత్రామహాత్మనా॥ ౧౩॥ వ
రోవమఃసహస్రాంతేదతోమమసుతంప్రతితపశ్చరంత్యావమాణిదశవీర్యవతాంవర॥ ౧౪॥ అవశిష్టానిభద్రంతేభ్రాత
రంశక్రస్యసేతతః । తమహంత్యత్ప్రతేపుత్రసమాధాస్యేజయోతుకమ్॥ ౧౫॥ త్రైలోక్యజయంపుత్రసహభోత్యసివి
జ్వరః । ఏవముక్తాదితిశ్శక్రంప్రాప్తేమధ్యందివాకరై॥ ౧౬॥ నిద్రయాపహృతాదేవీపాదాకృత్యాధశీమతః । దృష్ట్వా
తామశుదింశక్రఃపాదతఃకృతమూర్ధజామ్॥ ౧౭॥ శిరఃస్థానెకృతాపాదాజహాసచముమోదచ । తస్యాశ్శరీరవివరంవివే
శచపురందరః॥ ౧౮॥ గర్భంచసప్తధారామబిభేదపరమాత్మవాః । భిష్యమానస్తతోగర్భేవజ్జేణశతపర్వణా॥ ౧౯॥ రురోద
సుస్వరంరామతతోదితిరబుధ్యత । మారువోమారువశ్చేతిగర్భంశక్రభ్యభావత॥ ౨౦॥ బిభేదచమహాతేజారుదంతమపి
వాసవః । సహంతవ్యోనహంతవ్యశ్రీత్యేవందితిరబ్రవీత్॥ ౨౧॥ నిష్పపాతతత్సక్రమాతుర్వచనగౌరవాత్ । ప్రాజలి
ర్వజ్రసహితోదితంశక్రభ్యభావత॥ ౨౨॥ అశువిదేఃవిసుప్తాసిపాదయోఃకృతమూర్ధజా । తదంతరమహంలభ్యాశక్ర
హంతారమాహవే॥ ౨౩॥ అభిందసప్తధాదేవితన్యేశ్వంతుంతుమహాసి॥ ౨౪॥ ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే - షట్చత్వారింశ
స్సర్గః -

సప్తధాతుకృతేగర్భేదితివరమమఃఖతా । సహస్రాక్షుంమరాధమఃసంవాక్యంసానుసయా
బ్రవీత్॥ ౧॥ మమాపరాధాద్భయంసప్తధావిఫలీకృతః । నాపరాధోస్తిదేవేశతవాత్రబలసూదన॥ ౨॥ ప్రియంతు
కృతమిచ్ఛామిమమగభావిపర్యయోమరుతాంసప్తసప్తానాన్ధానపాలాభవంత్యిమే॥ ౩॥ వాతస్కంధాశ్రమేసప్తచరం
తుదివిపుత్రకాః । మారుతాశ్చివిభ్యాతాదివ్యహంపామమాత్మజాః॥ ౪॥ బ్రహ్మలోకంచరంత్యేకఇంద్రలోకంతథావరః ।
దివిష్టాయురితిభ్యాతస్తృతీయోపమహాయశా॥ ౫॥ చత్వారస్తుసరశ్రేష్ఠిశోవైతవశాసనాత్ । సంచరిష్యంతిభద్రంతే

దేవభూతామమాత్మజాః||౧౬||త్వత్కృతేనైవనామాచమాయతాభివిశ్రుతాః|తస్యాస్తద్వచనంశ్రుత్వాసహస్రా
క్షుపురందరః||౧౭||ఉవాచప్రాంజలివాక్యందితింబలనిషాదనః|సర్వమేతద్వధోక్తంతేభవిష్యతినసంశయః||౧౮||విచరి
ష్యంతిభద్రంతేదేవభూతాస్తవాత్మజాః|ఏవంతానిశ్చయంకృత్వామాతాపుత్రాతపోవనే||౧౯||జగ్ముస్త్రిదివంరామ
కృతాథావితినశ్శ్రుతమ్|ఏషదేశస్సకాకుత్స్థమహేంద్రాఘృషితఃపురా||౧౦||దితింయత్రతపస్సిద్ధామేవంపరిచ
చారసః|ఇత్వాకౌస్తునరవ్యాఘ్రపుత్రఃపరమధార్మికః||౧౧||అలంబుసాయాముత్పన్నోవిశాలభివిశ్రుతః|తేనచా
సీదిహస్థానెవిశాలేతిపురీకృతా||౧౨||విశాలస్యనుతోరామహేమచంద్రోమహాబలిః|సుచంద్రభివిభాతోహేమచం
ద్రాదనంతరః||౧౩||సుచంద్రతనయోరామధామూశ్వభివిశ్రుతః|సూమూశ్వతనయోఽపిసృంజయస్సమవద్య
తా||౧౪||సృంజయస్యనుతఃశ్రీనూనహదేవఃప్రతాపవాక్|కుశశ్వస్సహదేవస్యపుత్రఃపరమధామిక్|౧౫||కుశ
శ్వస్యమహాతేజాసోస్మిమదత్తఃప్రతాపవాక్|సోమదత్తస్యపుత్రస్తాకాకుత్స్థభివిశ్రుతః||౧౬||తస్యపుత్రోమహాతే
జాస్సంప్రత్యేషపురీమిమామ్రవసత్వమరప్రభృస్సమతి నామమజ్జయః||౧౭||ఇత్వాకౌస్తుప్రసాదేనసర్వేవైశా
లికాన్యపాః|ఏహాయుషోమహాత్మానోవీర్యవంతస్సధార్మికాః||౧౮||ఇహోద్ధరజనీంరామసుఖంవత్స్యామహేవయం
శ్వఃప్రభాతేనరశ్రేష్ఠజనకంద్రస్తుమహాసి||౧౯||సుమతిస్తుమహాతేజావిశ్వమిత్రముపాగతమ్|శ్రుత్వానరవర
శ్రేష్ఠఃప్రత్యుద్గచ్ఛన్తహాయశాః||౨౦||సూజాంచపరమాంకృత్వాసోపాధ్యాయస్సపాంధవః|ప్రాంజలికుశలంపు
ష్టోవిశ్వమిత్రమథాబ్రవీత్||౨౧||ధన్యోస్త్వయగృహీతోస్త్వియస్యమేవిషయంమునిః|సంపాప్తోదశశానంచైవ
నాస్తీధన్యతరోమును||౨౨||ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే - సప్తచత్వారింశస్సగః. *****

పృష్టౌతుకుశలంతత్రపరస్పరసమాగమే|కథాంతేసుమతిర్వాక్యంవ్యాజహరమహామునిమ్||౧||ఇమాకుమారౌ
భద్రంతేదేవతుల్యపరాక్రమా|గజసింహగతీవీరాశ్చక్షులవృషభోపమా||౨||వద్వపత్రవిశాలాత్కౌఖిద్గతూణీధనుర్ధరా|
అశ్వినావివరూపేణసముపస్థితయావనా||౩||యద్వచ్ఛయైవగాంపాప్తాదేవలోకాదివామరౌ|కథంపద్భ్యామిహపా
ప్తాకిమర్థంకస్యవామునో||౪||భూషయంతావిమందేశంచంద్రసూర్యావివాంబరమ్|పరస్పరస్యసదృశౌప్రమాణేంగితే
ష్టితైః||౫||కిమర్థంచమునిశ్రేష్ఠసంపాప్తాదుగమేపథి|వరాయుధధరోపిరౌశ్రోతుమిచ్ఛామితత్త్వతః||౬||తస్యత
ద్వచనంశ్రుత్వా యథావృత్తంస్యదేదయత్|సిద్ధాశ్రమనివాసంచరాక్షసానాంపథంతథా||౭||విశ్వమిత్రవచశ్శ్రు
త్వా రాజాపరమహాపితః|అతిథీపరమాసాప్తాపుత్రాదశరథస్యతా||౮||పూజయామాసవిధివత్సతా|రావౌమ
హాబలా|తతఃపరమసత్కారంసుమతేపాప్త్యరాఘవౌ||౯||ఉష్యతత్రనిశామేకాంజగ్ముతుమిథిలాంతతః|తాంద్య
ష్టౌమునయస్సర్వేజనకస్యపురీంశుభామ్||౧౦||సాధుసాధ్వితిశంసంతోమిథిలాంసమసూజయన్|మిథిలోపవనేతత్ర
హ్యశ్రమందృశ్యరాఘవః||౧౧||పురాణంనిజశంరన్యంపప్రచ్ఛమునిపుంగవమ్|శ్రీమదాశ్రమసంకాశంకిన్నిద్వదం
మునివర్జితమ్||౧౨||శ్రోతుమిచ్ఛామిభగవత్కన్యాంపూర్వత్రమః|తచ్ఛ్రుత్వా రాఘవేణోక్తంవాక్యంవాక్యవి
శారదః||౧౩||ప్రత్యువాచమహాతేజావిశ్వమిత్రోమహామునిః|హంతతేకథయిష్యామిశృణుతత్త్వేనరాఘవ||౧౪||య
స్యైతదాశ్రమపదంశస్తంక్రోధాన్తహోహ్నా|గౌతమస్యనరశ్రేష్ఠపూర్వమాసీత్సహోత్తనః||౧౫||అశ్రమోదివ్యసం
కాశస్సురైరపిసుపూజితః|సచేహతపత్రిష్ఠదహల్యాసహితఃపురా||౧౬||వషణ్పూగాననేకాంశ్చరాజపుత్రమహాయ
శః|తస్యాంతరంవిదిత్వాతుసహస్రాక్షశ్శవీపతిః||౧౭||మునివేషధరోహల్యావిదలవచనమబ్రవీత్|ఋతుకాలంప్రతీ
క్షుంతేనాశిన్సస్ససమాహితే||౧౮||సంగమంత్యహమిచ్ఛామిత్వయాసహసుమధ్యమే|మునివేషంసహస్రాక్షుంవిజ్ఞా
యరఘునందన||౧౯||మతించకాగమర్కేధాదేవరాజకుతూహలాత్|అథాబ్రవీత్సురశ్రేష్ఠంకృతార్థేనాంతరాత్తనా||
౨౦||కృత్వాగ్ధాన్తిసురశ్రేష్ఠగచ్ఛశీఘ్రమితఃప్రభో|ఆత్మానంమాంచదేవేశసర్వదారక్షమానః||౨౧||ఇంద్రస్తుప్రహసన్
వాక్యమహల్యామిదమబ్రవీత్|పరితుష్టోస్త్వినుశ్రోణిగమిష్యామియథాగతం||౨౨||ఏవంసంగమ్యచతయానిశ్చక్రామౌ
టజాత్తతః|ససంభ్రమాత్వరథరామశంకితోగౌతమంప్రతి||౨౩||గౌతమంసందదర్శాథప్రవిశంతంమహామునిః|దేవ
దానవమర్థమంతపోబలసమన్వితమ్||౨౪||తీర్థోదకపరీక్షిన్నుండిష్యమానమివాసలమ్|గృహీతసమిధంతత్రసకుశం

మునిపుంగవమ్ || ౨౫ || దృష్ట్వాసురపతి ప్రస్తావిషణ్ణువదనోభవత్ | అథదృష్ట్వాసహస్రక్షుఃమునివేషధరంమునిః ||
౨౬ || దుష్టత్వంపుత్రసంపన్నోహద్వచనమబ్రవీత్ | మమరూపంసమాప్తాయకృతవాసనిచర్మతే || ౨౭ || అకతవ్య
మిదంతస్సాద్విఫలస్త్వంభవిష్యసి | గౌతమేనైవముక్తస్సుసరోషేణమహాత్మనా || ౨౮ || పేతతుష్టపశ్చభూమానహ
సాక్షిస్యతత్త్వణాత్ | తథాశప్తాస్త్వసవైశక్రమహాల్యామపిశప్తవా || ౨౯ || ఇహవక్షాసహసాగ్రీభహూనిత్వంనివ
త్స్యసి | వాయుభాతానిరాహారాతప్యంతీభస్మశాయినీ || ౩౦ || అదృశ్యసత్వభూతానామాశ్రమేస్త్రివివత్స్యసి | యదాచై
వ్యసంఘోరంరామోదశరథాత్మజః || ౩౧ || అగమిష్యతిదక్షర్షదాపూతాభవిష్యసి | తస్యాతిశ్యేనదుర్వృత్తైర్లోభమో
హవివర్జితా || ౩౨ || మత్సకాశేముదాయక్రాస్త్వంవపుర్ధ్వరయిష్యసి | ఏవముక్త్యామహాతేజాగౌతమోదాష్టచారిణీమ్ || ౩౩ ||
ఇమమాశ్రమముత్సృజ్యసిద్ధచారణసేవితే | హిమవచ్ఛిఖరేపుణ్యేతపస్తేపేమహాతపాః || ౩౪ || ఇతిశ్రీమద్భాగవతం - అ
ష్టచత్వారింశస్సర్గః . ***** అఫలస్తుతతత్త్వక్రోధేవానగ్నిపురోగమా | అబ్రవీత్ప్రస్తవదనస్సమీ
సంఘాసచారణా || ౩౫ || కుర్వతాతపసోవిఘ్నంగౌతమస్యమహాత్మనః | క్రోధముత్పాద్యహిమయాసురకార్యమిదం
కృతమ్ || ౩౬ || అఫలోస్తికృతస్తేనక్రోధాత్సాచనిరాకృతా | శాపమోక్షేణమహాతపోస్యాపహృతంమయా || ౩౭ || తస్మా
త్సురవరాస్సర్వేసమీసంఘాసచారణాః | సురసాహ్యకరంసర్వేసఫలంకర్తుమహాధి || ౩౮ || శతక్రతోర్వచశ్చత్వాదే
వాసాగ్నిపురోగమాః | పితృదేవానుపేత్యాహుస్సహసరైర్వర్షుద్గణైః || ౩౯ || అయంమేషస్సవృషణశ్చక్రోహ్యవృషణః
కృతః | మేషస్యవృషణౌగృహ్యశక్త్రాయాశుప్రయచ్ఛతే || ౪౦ || అఫలస్తుకృతోమేషఃపరాంతుష్టిప్రదాస్యతే | భవతాంహ
ర్షణార్థాయయంచదాస్యంతిమానవాః || ౪౧ || అగ్నేస్తువచసంశ్చుత్వాపితృదేవాస్సమాగతాః | ఉత్పాట్యమేషవృషణౌస
హసాగ్రేన్యవేశయ || ౪౨ || తదాప్రభృతికాకుత్స్థపితృదేవాస్సమాగతాః | అఫలాభుంజతేమేషాఫలైస్తేషామ
యోజయ || ౪౩ || ఇంద్రస్తుమేషవృషణస్తదాప్రభృతిరాఘవః | గౌతమస్యప్రభావేనతపసశ్చమహాత్మనః || ౪౪ || తదాగచ్ఛ
మహాతేజఃశ్రుంపుణ్యకర్తృణః | తారయేనాంమహాభాగామహాల్యాందేవరూపిణీమ్ || ౪౫ || విశ్వామిత్రవచశ్చుత్వార్వ
ఘవస్సహలక్షణః | విశ్వామిత్రంపురస్కృత్యతమాశ్రమమథావిశత్ || ౪౬ || దదర్శచమహాభాగాంతపసాద్యోతిత
ప్రభామ్ | లోకైరపిసమాగమ్యదునిర్భ్యోంసురాసురైః || ౪౭ || ప్రయత్నాన్నిర్మితాంధాత్రాదివ్యాంమాయామ
యామివ | సతుషారావృతాంసాభ్రాంపూర్ణచరద్రప్రభామివ || ౪౮ || ధూమేనాపిపరీతాంగీందిప్తామగ్నిశిఖామివ | మ
ధ్యేంభసోమరాథర్షాందీప్తాంసూర్యప్రభామివ || ౪౯ || సాహిగౌతమఃవాక్యేనదుర్నిర్భ్యోజభూతహ | త్రయాణామపిలో
కానాయావద్రామస్యదర్శనమ్ || ౫౦ || శాపస్యాంతముపాగమ్యతేషాందర్శనమాగతా | రఘవోతుతతస్తస్యాఃపాదౌ
జగృహతుస్తదా || ౫౧ || స్మరంతీగౌతమవచఃప్రతిజగ్రాహసాచతా | పాద్యమఘ్యంతథాతిధ్యంచకారసుసమాహితా ||
౫౨ || ప్రతిజగ్రాహకాకుత్స్థోవిధిదృష్టేనకర్తృణా | పుష్పవృష్టిర్మహత్యాసీద్దేవదుందుభినిస్సవై || ౫౩ || గంధర్వాపుర
సాంచాపిమహానాసీత్సమాగమః | సాధుసాద్వితిదేవాస్తావహాల్యాంసమపూజయ || ౫౪ || తపోబలవిశుద్ధాంగీంగౌతమ
స్యవశానుగామ్ | గౌతమోపిమహాతేజాఃహాల్యాసహితస్సుఖీ || ౫౫ || రామంసంసూజ్యదిధివత్తపస్తేపేమహాతపాః | రా
మోపిపరమాంపూజాంగౌతమస్యమహామునే || ౫౬ || సకాశాద్విధివత్ప్రవృజగామమిథిలాంతతః || ౫౭ || ఇతిశ్రీమద్భా
గవతం - ఏకొనవంశాశస్సర్గః . ***** తతఃపాగుత్తరాంగత్వారామస్సామిత్రిణాసహ | విశ్వామి
త్రంపురస్కృత్యయజ్ఞపాటముపాగమత్ || ౫౮ || రామస్తుమునిశాస్త్రాలమువాచసహలక్షణః | సాధ్వీయజ్ఞసమృద్ధిర్విజనక
స్యమహాత్మనః || ౫౯ || బహూనీహసహసాగ్రీణానాదేశనివాసినామ్ | బ్రాహ్మణానాంమహాభాగవేదాధ్యయనశాలినామ్ ||
౬౦ || ఋషివాటాశ్చదృశ్యంతేశకటిశతసంకులాః | దేశోవిధీయతాబ్రహ్మయత్రవత్సామహేవయమ్ || ౬౧ || రామ
స్యవచసంశ్చుత్వావిశ్వామిత్రమహామునిః | నివేశమకరోద్దేశేవిక్తైసలిలాయతే || ౬౨ || విశ్వామిత్రమనుష్కాప్తంశ్చ
త్వాసస్మపతిస్తదా | శతానందంపురస్కృత్యపురోహితమనిందితమ్ || ౬౩ || ప్రత్యుజ్జగామసహసావినయేనసమన్వితః | ఋ
త్విజౌపిమహాత్మానస్త్యఘ్యమాదాయసత్వరమ్ || ౬౪ || విశ్వామిత్రాయధర్మేణదక్షంత్రపురస్కృతం | ప్రతిగృహ్య
చతాంపూజాంజనకస్యసహాత్మనః || ౬౫ || పప్రచ్ఛకుశలంరాజ్ఞోయజ్ఞస్యచనిరామయం | సతాంశ్చాపిమునీపృష్ట్యస్తే

పాథ్యా యపురోధసః॥ యథాన్యా యంతతస్సర్వై స్సమాగచ్ఛన్ప్రహృష్టవత్ । అథరాజామునిశ్రేష్ఠంకృతాంజలిర
 ఘాటత॥ ౧౦ ॥ ఆసనేభగవానాస్తాంసహౌభిర్నునిపుంగవైః । జనకస్యవచశ్శ్రుత్వానిషసాదమహామునిః॥ ౧౧ ॥ పురోధా
 ఋత్విజశ్చైవరాజాచసమామంత్రిభిః । ఆసనేషు యథాన్యా యమపవిష్టాస్సమంతతః॥ ౧౨ ॥ దృష్ట్వాసన్మపతిస్తత్రవ
 శ్వామిత్రమథాబ్రవీత్ । అద్యయజ్ఞస్సమృద్ధిర్నైసఫలాదైవతైఃకృతా॥ ౧౩ ॥ అద్యయజ్ఞఫలప్రాప్తంభగవద్దర్శనాన్త
 యాథాన్యోస్తనుగృహీతోస్త్రియస్యమేమునిపుంగవ॥ ౧౪ ॥ యజ్ఞోపసదనంబ్రహ్మప్రాస్తాసిమునిభిస్సహ । ద్వాదశా
 మాంతుబ్రహ్మషేషేశమాహుర్తునీషిణః॥ ౧౫ ॥ తతోభాగాధి నోదేవాద్రష్టుమహాసికాశిక । ఇత్యుక్తామునిశా
 ద్బాలంప్రహృష్టవదనస్తదా॥ ౧౬ ॥ పునస్తంపరిపత్రచ్ఛప్రాంజలిఃప్రణతోన్మపః । ఇమాకుమారాభద్రంతేదేవతుల్యపరా
 క్రమా॥ ౧౭ ॥ గజసింహగతీపీరాశాదూలవృషభోపమా । పద్మపత్రవిశాలాత్కౌఞ్డతూణీధనుర్ధరా॥ ౧౮ ॥ అశ్వినావివ
 తూపేణసముపస్థితయావనా । యదృచ్ఛయైవగాంప్రాస్తాదేవలోకాదివాసురౌ॥ ౧౯ ॥ కథంపద్భ్యామిహప్రాప్తాకిమ
 ధాంకస్యవామునే । వరాయుధధరోవీరాకస్యపుత్రౌమహామునై॥ ౨౦ ॥ భూషయంతావిమండేశంబంధ్రసూర్యావివాం
 బరమ్ । పరస్పరస్యసదృశౌప్రమాణేఽగితచేష్టితైః॥ ౨౧ ॥ కాకపక్షధరోవీరాశ్రోతుమిచ్ఛామితత్త్వతః । తస్యతద్వచనం
 శ్రుత్వాజనకస్యమహాత్మనః॥ ౨౨ ॥ న్యవేదయన్తహాత్మానౌపుత్రౌదశరథస్యతా । సిద్ధాశ్రమనివాసంచరాక్షసానాంవ
 ధంతథా॥ ౨౩ ॥ తచ్ఛాగమనమవ్యగ్రంవిశాలాయాశ్చదర్శనమ్ । అహల్యాదర్శనంచైవగౌతమేనసమాగమమ్॥ ౨౪ ॥ మహా
 ధనుషిజిజ్ఞాసాంకతుమాగమనంతథా । ఏతత్సర్వంమహాతేజాజనకాయమహాత్మనే॥ ౨౫ ॥ నివేద్యవిరరామాధవిశ్వామి
 త్రౌమహామునిః॥ ౨౬ ॥ ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే-పంచాశస్సగః*****

తస్యతద్వచనంశ్రుత్వావిశ్వామిత్రస్యధీమతః । హృష్టరోమామహాతేజాశ్శతానందోమహాతపాః । గౌతమస్య
 సుతోజ్యేష్ఠప్రపసాద్యోతితప్రభః । రామసందశానాదేవపరంవిస్మయమాగతః॥ ౨౭ ॥ సతౌనిషణ్నౌసంప్రేక్ష్యసుఖాసీ
 నౌన్యపాత్తజౌ । శతానందోమునిశ్రేష్ఠంవిశ్వామిత్రమథాబ్రవీత్॥ ౨౮ ॥ అపితేమునిశాదూలమమమాతాయశస్వినీ । వ
 శిఃతారాజపుత్రాయతపోదీఘముపాగతా॥ ౨౯ ॥ అపిరామేమహాతేజామమమాతాయశస్వినీ । వనైర్వరుపాహర
 త్పుజాంపూజాహేసర్వదేహినామ్॥ ౩౦ ॥ అపిరామాయకథితంయథావృత్తంపురాతనమ్ । మనమాతుర్మహాతేజౌ
 దేవేనమరనుస్థితమ్॥ ౩౧ ॥ అపికాశికభద్రంతేగురుణామమసంగతా । మమమాతామునిశ్రేష్ఠరామసందశానాదితః॥
 ౩౨ ॥ అపిమేగురుణారామఃసూజితఃకుశికాత్మజ । ఇహగతోమహాతేజాఃపూజాంప్రాప్యమహాత్మనః॥ ౩౩ ॥ అపిశాంతేనమ
 నసాగురుర్నేకుశికాత్మజ । ఇహగతేనరామేణప్రయతేనాభివాదితః॥ ౩౪ ॥ తచ్ఛ్రుత్వావచనంతస్యవిశ్వామిత్రౌమహా
 మునిః । ప్రత్యువాచశతానందంవాక్యజ్ఞోవాక్యకౌవిదమ్॥ ౩౫ ॥ నాతిక్రాంతంమునిశ్రేష్ఠయతః-తవ్యంకృతంమ
 యాసంగతామునినాపత్నీభాగవేణేవరేణుకా॥ ౩౬ ॥ తచ్ఛ్రుత్వావచనంతస్యవిశ్వామిత్రస్యభాషితమ్ । శతానం
 దోమహాతేజారామంచనమబ్రవీత్॥ ౩౭ ॥ స్వాగతంతేనరశ్రేష్ఠదిప్త్యపాశ్రితోసిరాఘవ । విశ్వామిత్రంపురస్కృత్య
 మహర్షిమపరాజితమ్॥ ౩౮ ॥ అచింత్యకర్మాతపసాబ్రహ్మషిరతులప్రభః । విశ్వామిత్రౌమహాతేజావేద్యేనంపరమాం
 గతమ్॥ ౩౯ ॥ నాస్తిధన్యతరోరామత్వతోన్యోభువికశ్చ । గోప్తాకుశికపుత్రస్తేయనతప్తంమహాత్మపః॥ ౪౦ ॥ శ్రుయతాం
 చాభిధాన్యామికాశికస్యమహాత్మనః । యథాబలంయథావృత్తంతద్వేనిగదతశ్శృణు॥ ౪౧ ॥ రాజాభూదేవధర్మాత్కాదీ
 ఘాతకాలమరిందమః । ధర్మజ్ఞఃకృతవిద్యశ్చప్రజానాఽచహితేరతః॥ ౪౨ ॥ ప్రజాపతిసుతశ్చానీతుశోనామమహీపతిః । కు
 శస్యపుత్రౌబలవాక్కుశనాభస్సుధామికః॥ ౪౩ ॥ కుశనాభసుతస్తాస్సిద్ధాధిరత్యేవవిశ్రుతః । గాధేపుత్రౌమహాతే
 జావిశ్వామిత్రౌమహామునిః॥ ౪౪ ॥ విశ్వామిత్రౌమహాతేజాఃపాలయామాసమేదినిమ్ । బహువక్షసహస్రాగ్రశీరా
 జారాజ్యఘకారయత్॥ ౪౫ ॥ కదాచిత్తుమహాతేజాయోజయిత్వావరూఢినీహ । అత్రోహిణీపరివృతఃపరివక్త్రామమేదిని
 మ్॥ ౪౬ ॥ సగరాణీసరాష్ట్రాణీపరితశ్చతథాగిరిః । ఆశ్రమాక్రమశోరామవిచరన్నాజగామహ॥ ౪౭ ॥ వసిష్ఠస్యా
 శ్రమపదంనానావృక్షసమాకులమ్ । నానామృగగణాకీణంసిద్ధచారణసేవితమ్॥ ౪౮ ॥ దేవదానవగంధర్వైఃకిన్నరైరుప
 శోభితమ్ । ప్రశాంతహరిణాకీణందివిజసంఘునిషేవితమ్॥ ౪౯ ॥ బ్రహ్మషిఃగణసంకీర్ణందేవషిఃగణసేవితమ్ । తపశ్చ

రణసంసిద్ధైర్గర్వికల్పైర్ముహత్యభిః॥ ౨౫॥ అబ్బయైవాణ్యుభయైశ్చ శీఘ్రపక్షాశనైస్తథా | ఫలమూలాశనైదాం
త్రైజితో మేజితేంద్రియః॥ ౨౬॥ యుషిభిర్వాణ్యుభయైశ్చ జపహూమపరాయణైః | అన్యైశ్చైవాశనైశ్చైవస
మంతాదుపశోభితమ్॥ ౨౭॥ వసిష్ఠస్యాశ్రమవదంబ్రహ్మలోకమివాపరమ్ | దదర్శజయతాం శ్రేష్ఠోవిశ్వామిత్రుః॥ ౨౮॥ ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - ఏకపంచాశస్సర్గః: *****

సప్తష్టావరమప్రీతోవిశ్వామిత్రుః॥ ప్రణతోవిసయాద్విరోవసిష్ఠంజపతాంవరమ్॥ ౧॥ స్వాగతంతవ
చేత్సుక్తోవసిష్ఠేనమహత్తనా | ఆసనంచాస్య భగవాన్వసిష్ఠోవ్యాదిదేశహ॥ ౨॥ ఉపవిష్టాయచతదావిశ్వామిత్రా
యధీమతే | యథాన్యాయంమునివరఃఫలమూలాన్యపాహరత్ ॥ ౩॥ ప్రతిగృహ్యతుతాంసూజాంవసిష్ఠా ద్రాజసత్త
మః | తపోగ్నిహూత్రశిష్యేనుకుశలంపర్యపుచ్ఛత॥ ౪॥ విశ్వామిత్రుఃసహాతేజావనస్సతిగణితదా | సర్వక్రమశలం
చాహవసిష్ఠోరాజసత్తమమ్ ॥ ౫॥ సుఖోపవిష్టంరాజానంవిశ్వామిత్రంమహాతపాః | పప్రచ్ఛజపతాంశ్రేష్ఠోవసిష్ఠాబ్ర
హ్మణస్సుతః॥ ౬॥ కచ్చిత్రేకుశలంరాజాకచ్చిద్ధర్మేణరంజయః | ప్రజాపాలయసేవీరరాజవృత్తేనధార్మిక ॥ ౭॥ కచ్చిత్రే
సుభృతాభృత్యాఃకచ్చిత్తిష్ఠంతిశాసనేకచ్చిత్రేవిజితాస్సర్వేరిపవోరిపునూదన॥ ౮॥ కచ్చిద్భ్రతేషు కౌశేషుమిత్రేషుచ
పరంతపః | కుశలం తెనరవ్యాసుపుత్రపాత్రైతవానఘ॥ ౯॥ సర్వక్రమశలంరాజావసిష్ఠంప్రత్యుదాహరత్ | విశ్వామి
త్రుఃసహాతేజావసిష్ఠంవిసయాన్వితః॥ ౧౦॥ కృత్వోభానుచిరంకాలంధర్మిస్తౌతాకథాశ్శుభాః | ముధాపరమాయాయ
కౌప్రియేతాంతౌపరస్పరమ్॥ ౧౧॥ తతోవసిష్ఠాభగవాన్కథాంతేరఘునందన | విశ్వామిత్రమిదంవాక్యమువాచప్రహ
సన్నివ॥ ౧౨॥ ఆతిథ్యంకర్తుమిచ్ఛామిబలస్యాస్యమహాబల | తవచైవాప్రమేయస్యయథార్హంసంప్రతీచ్ఛమే ॥ ౧౩॥
సత్క్రియాంతుభవానేతాంప్రతీచ్ఛతుమయోద్యతామ్ | రాజాత్వమతిథిశ్చేష్ఠఃసూజనీయఃప్రయత్నతః॥ ౧౪॥ ఏవ
ముక్తోవసిష్ఠేనవిశ్వామిత్రోమహామతిః | కృతమిత్యబ్రవీద్రాజాపూజావాక్యేనమేత్వయా॥ ౧౫॥ ఫలమూలేనభగవత్
విద్యతేయత్రవాశ్రమే | పాద్యనాచమనీయేనభగవద్దర్శనేనచ॥ ౧౬॥ సర్వధాచమహాపాశ్చ సూజార్హేణసూజితః |
గమిష్యామినమస్తేస్తుమైత్రేణేతుస్వచతుషామ్॥ ౧౭॥ ఏవంబ్రువంతంరాజానంవసిష్ఠఃపునరేవహిః | న్యవంత్రయతథగ్నా
త్తానుసంపునరుదారధీః॥ ౧౮॥ బాధమిత్యేవగాధేయోవసిష్ఠంప్రత్యువాచహ | యథాప్రియంభగవతస్తథాస్తుమునిపుం
గవ॥ ౧౯॥ ఏవముక్తోమహాతేజావసిష్ఠోజపతాంవరః | ఆజుహవతతఃప్రీతఃకల్కాషీంధూతకల్మషః॥ ౨౦॥ ఏవ్యాహిశబళీ
క్షీప్రంశృణుచాపివచోమమ | సబలస్యాస్యరాజషేఃకతుంవ్యవసితోన్మృహం॥ ౨౧॥ భోజనేనమహాహేణాసత్కా
రంసంవిధత్స్వమే | యస్యయస్యయథాకామంషత్రుసేష్వభిపూజితం॥ ౨౨॥ తస్మైర్వంకామద్ధుగ్ధేవ్యేప్రవక్ష్యాన్స్వకృతే
మమ | రసేనాన్నేనపానేనలేవ్యాచోష్యేణసంయుతం॥ ౨౩॥ అన్నాద్యనిచయంసర్వంసృజస్వశబళిత్వర ॥ ౨౪॥ ఇతి
శ్రీమద్బాలకాండే - ద్విపంచాశస్సర్గః: *****

ఏవముక్తోవసిష్ఠేనశబళాశ్రుసూదనివిదధేకామధుక్కామాన్యస్యయస్యయథేహితం॥ ౧॥ ఇత్యున్నధురసా
లాజామైరేయాంశ్చవరాసవాన్ | పానానిచమహార్హాణిభక్ష్యాంశ్చోచ్చావచాంస్తథా॥ ౨॥ ఉక్ష్వాధ్యస్యాదనస్యా
త్రరాశయఃపర్వతోపమాః | వృష్టాన్నానిచసూపాంశ్చదధికుల్యాస్తతైవచ॥ ౩॥ నానాస్వాచరసానాంచమాడబానా
తతైవచభాజనానిసుహృణానిగౌడానిచసహస్రశః॥ ౪॥ సర్వమాసీత్సుసంతుష్టంహృష్టపుష్టజనాయతంవిశ్వామి
త్రబలంరామవసిష్ఠేనాభితపేతం॥ ౫॥ విశ్వామిత్రోపిరాజషేస్తుష్టేషుష్టస్తథాభవత్ | సాంతఃపురవరోరాజాస
బ్రాహ్మణపురోహితః॥ ౬॥ సామాత్యోమంత్రిసహితస్సభృత్యఃసూజితస్తదా | యుక్తఃపరమహాషేణవసిష్ఠమిద
మబ్రవీత్॥ ౭॥ పూజితోహంత్యయాబ్రహ్మపూజాహేణాసుతకృతః | శ్రూయతామభిధాన్యామివాక్యంవాక్యవి
శ్చారద॥ ౮॥ గవాంశతసహస్రేణదీయతాంశబళామమ | రత్నంహిభగవన్నేతద్రత్నహరిచపాథివః॥ ౯॥ తస్మాన్నేశబ
ళాండేహిమమేషాధమతోద్విజ | ఏవముక్తోభగవాన్వసిష్ఠోమునిసత్తమః॥ ౧౦॥ విశ్వామిత్రేణధర్మాత్మాప్రత్యువా
మహిపతిం | నాహంశతసహస్రేణనాపి కౌటిశతైర్గవాం॥ ౧౧॥ రాజాదాన్యామిశబళాంరాశిభీరజతస్యవా | నపరి
త్యాగమహేయంమత్సకాశాదరిందము॥ ౧౨॥ శాశ్వతేశబళామహ్యంకీర్తిరాత్మవతోయథా | అస్యాంహవ్యంచకవ్యంచ

ప్రాణయాత్రాతథైవచ || ౧౩ || ఆయత్రమగ్నహూత్రంచబలిహూత్రమస్తథైవచ । స్వాహాకారవషట్కారావి
 ద్యాశ్చవివిధాస్తథా || ౧౪ || ఆయత్రమత్రరాజషేసర్వమేతన్నసంశయః । సర్వస్వమేతత్సత్యేనమమతుష్టికరీస
 దా || ౧౫ || కారణైర్భవబభిరాజానదాస్యేశబళాంతవసస్థేనైవమక్తస్తువిశ్వామిత్రోబ్రవీత్తతః || ౧౬ || సంరభ్యతరమత్య
 థంవాక్యంపాక్యవిశారదః హిరణ్యకత్యుగైశ్చేయానమనాః తుశభూషితాః || ౧౭ || దదామిమంజరాంస్తేహంస
 హస్రాణిచతుర్దశ హిరణ్యానాంరథానాంతేశ్వతాశ్వానాంచతుర్యుజామ్ || ౧౮ || దదామితేశతాన్యష్టాకింకిణీకవిభూ
 షితాః హయానాందేశజాతానాంకులజానాంమహాజసామ్ || ౧౯ || సహస్రమేకందశచదదామితవసువ్రతా నానావ
 ణవిభక్తానాంవయస్థానాంతథైవచ || ౨౦ || దదామ్యేకాంగవాంకౌటింశబళాదీయతాంమమ | యావదిచ్ఛసీరత్నంవా
 హిరణ్యంవాద్విజోత్తమ || ౨౧ || తావద్దదామితత్సర్వంశబళాదీయతాంమమ | ఏవముక్తస్తభగవాన్విశ్వామిత్రేణధీమ
 తా || ౨౨ || నదాస్యామితిశబళాంప్రాహరాజకథంచసప్తదేవహిమేరత్నమేతదేవహిమేధనమ్ || ౨౩ || సప్తదేవహిస
 ర్వస్వమేతదేవహిజీవితమ్ | సప్తసూర్యమాసశ్చయజ్ఞశ్చైవాస్తదక్షిణాః || ౨౪ || సప్తదేవహిమేరాజకవివిధాశ్చక్రి
 యాస్తథాఅనోమూలః క్రియాస్వర్వామమరాజన్నసంశయః || ౨౫ || బహునాకింప్రలాపేననదాస్యేకామదోహానీ ||
 ౨౬ || ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే - త్రిపంచాశస్సర్గః .

కామధేనువసస్థోపియదానత్యజతేమునిః | తదాస్యశబళాంరామవిశ్వామిత్రోన్వకమాత || ౧ || నీయమానాతు
 శబళా రామరాజ్ఞామహాత్మనా | ముఖతాచింతయామాసరుదుతీశోకకర్మతా || ౨ || పరిత్యక్తావసస్థేనకిమహంనుమహాత్మ
 నా | యాహంరాజభటేదీనాహియేయంభృశదుఃఖతా || ౩ || కింమయావకృతంతస్యమహాపేరాభావితాత్మనః | య
 న్నాయనాగసంభక్తామిష్టాంత్యజతిథార్మికః || ౪ || ఇతిసాచింతయిత్వాతువినిశ్చస్యభునఃపునః | జగామవేగేనతదావసిష్ఠం
 పరమాజసమ్ || ౫ || నిఘాతాయతాంస్తదాభృత్యాశతశశ్శత్రుసూదన | జగామానిలవేగేనపాదమూలంమహాత్మనః || ౬ ||
 శబళాసారుకంతీచక్రోశంతీచేదమబ్రవీత్ | వసిష్ఠస్యాగ్రతత్స్థిత్యామేఘమంచభిరావణీ || ౭ || భగవత్కింపరిత్యక్తాత్వ
 యాహంబ్రహ్మణస్సుత | యస్యాద్రాజభటామాంహీనయంతేత్వత్సకాశతః || ౮ || ఏవముక్తస్తబ్రహ్మషిరిదంచనమ
 బ్రవీత్ | శోసంతప్తహృదయాంస్వసారమివదుఃఖతాం || ౯ || సత్వాంత్యజామిశబలేనాపిమేవకృతంత్యయా | ఏవ
 త్వాంసయతేరాజాబలాన్మృతమహాబలః || ౧౦ || సహితుల్యంబలంమహ్యంరాజాత్వక్యవిశేషతః | బలీరాజాక్షుప్రియశ్చవృ
 థివ్యాఃపతిరేవచ || ౧౧ || ఇయమత్యోహిణీపూర్ణాసవాజిరథసంకులాహస్తిభ్యజసమాకిణాతేనాసాబలవత్తరః || ౧౨ ||
 ఏవముక్తావసస్థేనప్రత్యువాచవినీతవత్ | వచనంచనజ్ఞాసాబ్రహ్మషిమమితప్రభమ్ || ౧౩ || నబలంక్షుప్రియస్యాసూ
 బ్రాహ్మణోబలవత్తరః | బ్రహ్మబ్రహ్మబలందివ్యంక్షుప్రాప్తుబలవత్తరమ్ || ౧౪ || అప్రమేయబలంతుభ్యంసత్వ
 యాబలవత్తరః | విశ్వామిత్రోమహావీర్యస్తేజస్తవమరాసదం || ౧౫ || నియుంక్షుమాంమహాభాగత్వద్భ్రష్టబలసంభృ
 తామితస్యదర్పబలంయత్తన్నాశయామిమరాత్మనః || ౧౬ || ఇత్యక్తస్తతయా రామవసిష్ఠస్సమహాయశాః | సృజస్వేతి
 తతోవాచబలంపరబలారుజం || ౧౭ || తస్యతద్వచనంశ్రుత్వాసురభిస్సాసృజత్తదాతస్యాహుంభారవోత్సృష్టేఃపశువాశ్శ
 తశోనృప || ౧౮ || నాశయంతిబలంసర్వంవిశ్వామిత్రస్యవశ్యతః | సరాజాపరమశ్రద్ధోరోషపర్యాకులేక్షణః || ౧౯ || పశ్లవా
 న్నాశయామాసశస్త్రైరుచ్ఛావచైరపి | విశ్వామిత్రాదితాదృష్టేపశ్లవాశతశస్త్రదా || ౨౦ || భూయఏవాస్మజ
 తోగ్రహాదృకాయవసమిశ్రితాః | తైరాసీత్సంవృతాభూమిశ్శక్తైర్యవసమిశ్రితైః || ౨౧ || ప్రభావద్భిర్మహావీర్యై
 హేమకింజల్కసంనిభైః | దీహాసేపృసథరై హేమవర్ణాంబరావృతైః || ౨౨ || నిదగ్ధంతద్బలంసర్వంప్రదీప్తైరి
 వపావతైః | తతోస్త్రాణిమహాతేజావిశ్వామిత్రోమోచహ || ౨౩ || తైస్తైర్యవసకాంభోజాఃపశ్లవాశ్చకులీకృ
 తాః || ౨౪ || ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే - చతుఃపంచాశస్సర్గః .

తతస్తానాకులాదృష్టేవిశ్వామిత్రాస్త్రమోహితాః | వసిష్ఠశ్చోదయామాసకామధుక్సృజయోగతః || ౧ ||
 తస్యాసూరభారవాజ్ఞాతాః కాంభోజారవిసర్పభాః | ఊధసస్త్యధసంజాతాపశ్లవాశ్చస్త్రపాణయః || ౨ || యోనివేశా
 శ్చయవనాశ్శక్త్యదేశాదృకాస్తథానోమహాపేషుపష్టేచ్ఛానారికాస్సుకిరాతకాః || ౩ || తైస్తైనిషూదితంసర్వంవిశ్వా

మిత్రస్యతత్త్వణాత్ సపదాతిగజంసాశ్వంసరథంరఘునందనః॥దృష్ట్వానిషాదితంనైస్యంవసిష్ఠేనమహాత్మనా విశ్వా
మిత్రసుతానాంతుశతంనానావిధాయుధమ్॥౫॥అభ్యధావత్సుసంక్రుద్ధంవసిష్ఠంజపతాంవరమ్ । హుంకారేణైవతా
సర్వాన్నిద్రదాహమామహస్యపిః॥౬॥తేసాశ్వరథపాదాతావసిష్ఠేనమహాత్మనాభస్మికృతాముహూతేనవిశ్వామిత్ర
సుతాస్తదా॥౭॥దృష్ట్వానిసాశితాపుత్రాబలంచసుమహాయశాః॥సప్రీతశ్చింతయావిష్టోపిశ్వామిత్రోభవత్తదా॥
౮॥సముద్రతీరేగౌభగ్నదంష్ట్రేభివోరగః॥ఉపరక్షత్రవాదిత్యస్సద్యోనిష్పృభతాంగతః॥౯॥హతపుత్రజలోదీనో
బూసపక్షిభవద్విజః॥హతదపోహతోత్సాహూనిర్వేదంసమపద్యత॥౧౦॥సపుత్రమేకంరాజ్యాయపాలయేతినియుజ్య
చ॥పుథిపీంతుత్రధర్మణవసమేవాన్వపద్యత॥౧౧॥సగత్వాహిమవత్పాశ్వశ్శంకిన్నరోరగసేవితం॥మహాదేవప్రసాదార్థం
తవస్తేపేమహతపా॥౧౨॥కేనచిత్త్వధకాతేనదేవేశోవృషభధ్వజః॥దశేయామాసవరోపిశ్వామిత్రంమహాబలం॥
౧౩॥కిమథంతప్యసేరాజః॥బ్రూహియతైవివక్షితం॥వరదోన్మివరోయస్తేకాంక్షితస్సాభిధీయతా॥౧౪॥ఎవముక్తస్తు
దేవేనవిశ్వామిత్రోనుమహతపాః॥ప్రణిపత్యమహాదేవమిదంచనమబ్రవీత్॥౧౫॥యదితుష్టోమహాదేవధనువేదోమమా
నఘః॥సాంగౌపాంగౌపనిపవస్సరహస్యః॥ప్రదీయతా॥౧౬॥యానిదేవేషుచాస్తాశ్శీదానదేషుమహాపిః॥గంధర్వ
యతురతుస్సప్రతిభాంతుమమానఘః॥౧౭॥తవప్రసాదార్థవతుదేవదేవమమేస్పితం॥ఎవమస్త్యితిదేవేశోవాక్యముక్త్వాగ
తస్తదా॥౧౮॥ప్రాప్యచాస్తాశ్శీరాజ్జిర్విశ్వామిత్రమహాబలః॥దేవేణుమహతాయుక్తోదర్పపూణోభవత్తదా॥
౧౯॥వివధమానోపీర్వేణసముద్రభవవర్షణిహతమేవతదామేనేవసిస్థస్యపిసత్తవమ్॥౨౦॥తతోగత్వాశ్రమపదం
ముమోచాస్తాశ్శీపాథివః॥యైస్తత్తపోవసంసర్వంనిదగ్ధంచాస్త్రతేజసా॥౨౧॥ఉదీర్యమాణమస్త్రంతద్విశ్వామిత్ర
స్యధీమతః॥దృష్ట్వావిప్రద్రుతాస్సర్వేమునయశ్శతశోదిశః॥౨౨॥వసిస్థస్యచయేశివ్యాస్తథైవహృగపక్షిణః॥విద్రవంతిభ
యాద్భీతానానాదిగ్భ్యస్సహస్రశః॥౨౩॥వసిస్థస్యాశ్రమపదంశూన్యమాసీన్నహాత్మనః॥ముహూర్తమివనిశ్శబ్దమాసీది
తిసన్నిభమ్॥౨౪॥వదతోవైవసిస్థస్యమాభైష్టేతిముహుర్దుహుః॥నాశయాన్యద్యగాధేయంసీహారమివభాగరః॥
౨౫॥ఏవముక్త్వామహాతేజావసిష్ఠోజపతాంవరః॥విశ్వామిత్రంతదావాక్యంసరోపమిదమబ్రవీత్॥౨౬॥ఆశ్రమంచరసం
న్యద్ధంయద్వి నాశితవానసి॥దురాచారోసియన్నాథతస్మాత్త్వంసభవిష్యసి॥౨౭॥భిత్తుక్త్వాపరమక్రుద్ధోదండముద్యవ్యస
త్వరః॥విధూమభవకాలాగ్నిర్యమదండమివావరమ్॥౨౮॥భితిశ్రీమద్బాలకాండే-పంచపంచాశస్సగః:*****
ఏవముక్తోవసిష్ఠేనవిశ్వామిత్రమహాబలః॥ఆగ్నేయమస్త్రముత్సృజ్యతిపత్యైష్టేచాబ్రవీత్॥౧॥బ్రహ్మదండం
సముత్త్తిప్యకాలదండమివావరమ్॥వసిష్ఠోభగవాన్క్రోధాదిదంవచనమబ్రవీత్॥౨॥క్షుత్రబంధోస్థితోస్త్యేషయద్బలంత
ద్విదశేయ॥నాశయాన్యద్యతేదపక్షంక్షుత్రస్యతవగాధిజ॥౩॥క్వచతేక్షుత్రియబలంక్వచబ్రహ్మబలంమహాత్॥పశ్యబ్ర
హ్మబలందివ్యంమమక్షుత్రియపాంసన॥౪॥తస్యాస్త్రంగాధిపుత్రస్యఘోరమాగ్నేయముద్యతం॥బ్రహ్మదండేనతచ్ఛాంత
మగ్నేవేగభివాంభసా॥౫॥వారుణంచైవరోద్రంచవింద్రంపాశుపతంతథా॥విషికంచాపిచిత్తేపకుపితోగాధినందనః॥
౬॥మానవంమోహనంచైవగాంధర్వంస్వాపనంతథా॥జృంభణంమాదనంచైవసంతాపనవిలాపనే॥౭॥శోషణందారణం
చైవవజ్రచుస్త్రంసుదుర్జయం॥బ్రహ్మపాశంకాలపాశంవారుణంపాశమేవచ॥౮॥పినాకాస్త్రంచదయితంశుమృ
ద్రే॥అశుశిఉభేదండాస్త్రముథపైశాచంకౌగింశమస్త్రంతథైవచ॥౯॥ధర్మచక్రంకాలచక్రంవిష్ణుచక్రంతథైవచ॥వా
యవ్యంసుదనంచైవహ్యాస్త్రంహయశిరస్తథా॥౧౦॥శక్తిద్వయంచచిత్తేపకంకాశంముసలంతథా॥వైద్యాధరంమహా
స్త్రంచకాలాస్త్రముథదారుణమ్॥౧౧॥త్రిశూలమస్త్రంఘోరంచకాపాలమథకంకిణమ్॥ఏతాన్యస్తాశ్శీచిత్తేపసర్వా
ణిరఘునందన॥౧౨॥వసిష్ఠజపతాంశ్రేష్ఠేతదద్భుతమివాభవత్॥తానిసర్వాణిదండేనగ్రసతేబ్రహ్మణస్సుతః॥౧౩॥తే
షుశాంతేషుబ్రహ్మేస్త్రంక్షిప్తవాగాధినందనః॥తదస్త్రముద్యతందృష్ట్వాదేవాస్సాగ్నిపురోగమాః॥౧౪॥దేవమాయ
శ్చసంభ్రాంతాగంధర్వాస్సహజూరగాః॥త్రైలోక్యమాసీత్సంత్రస్తంబ్రహ్మస్త్రేసముదీతి॥౧౫॥తదప్యస్త్రం
మహాఘోరంబ్రహ్మంబ్రహ్మేణతేజసా॥వసిష్ఠోగ్రసతేసర్వంబ్రహ్మదండేనరాఘవ॥౧౬॥బ్రహ్మస్త్రంగ్రస్యమాస
స్యవసిస్థస్యమహాత్మనః॥త్రైలోక్యమోహనంరోద్రంరూపమాసీత్సుదారుణం॥౧౭॥రోమమూషేషుసర్వేషువసిస్థస్యమ

హాత్మనః సురీచ్యుతవనిష్పతురగేధూమాకులార్చిషః॥౧౦॥ ప్రోజ్జ్వలకబ్రహ్మదండశ్చవసిష్ఠస్యకరోద్యతః॥విధూమ
 భవకాలాగ్నిర్యమదండభివాపరః॥౧౧॥తతోస్తువస్తునిగణావసిష్ఠంజవతాంవరమ్॥అమేయంతేబలంబ్రహ్మతేజోధా
 రయతేజసా॥౧౨॥నిగృహీతస్త్వయాబ్రహ్మవిశ్వామిత్రోమహాతపః॥ప్రసేదజవతాంశ్రేష్ఠలోకాస్సంతుగతవ్య
 ధాః॥౧౩॥ఏవముక్తోమహాతేజాశ్శమంచక్రేమహాతపః॥విశ్వామిత్రోవినికృతోవినిశ్వస్యేదమబ్రవీత్॥౧౪॥ధిగ్బలం
 త్మత్రియబలంబ్రహ్మతేజోబలంబలమ్॥ఏశేనబ్రహ్మదండేనసర్వాస్తాః॥హితానిమే॥౧౫॥తదేతత్సమవేత్స్యాహంప్రస
 వేంద్రియమానసః॥తపోమహాత్మమాస్థాస్యైద్యైబ్రహ్మశ్చకారకమ్॥ఇతిశ్రీమద్బాలకాండేషట్పంచాశస్సగణః॥
 తతస్సంతప్తహృదయఃస్మరన్నిగ్రహమాత్మనః॥వినిశ్వస్యవినిశ్వస్యకృతవైరోమహాత్మనా॥౧౬॥సదక్షిణాంధిశంకత్యా
 మహిష్యాసహరాఘవ॥తతాపవరమంఘోరంబిశ్వామిత్రోమహాతపః॥౧౭॥ఫలమూలాశనోదాంతశ్చకారసుమహా
 తపః॥అథాస్యజజ్ఞిరేపుత్రాస్సత్యధర్మవరాయణాః॥౧౮॥హవిష్యందోమధుష్యందోదృఢనేత్రోమహారథః॥సూర్యేవ
 షణ్సహస్రేకుబ్రహ్మలోకపితామహాః॥౧౯॥అబ్రవీన్నధురంవాక్యంవిశ్వామిత్రంతపోధనమ్॥జితారాజపిలోకా
 స్తేతపసామశికాత్మజః॥౨౦॥అనేనతపసాత్వాంతురాజపిరితివిద్రుహే॥ఏవముక్త్యామహాతేజాజగామసహదేవతైః॥౨౧॥
 త్రివిష్టపంబ్రహ్మలోకం॥లోకానాంపరమేశ్వరః॥విశ్వామిత్రోపితచ్చుత్వాస్త్రియాకించిదవాఙ్ముఖః॥౨౨॥దుఃఖేనము
 హతావిష్టస్సమన్యురిదమబ్రవీత్॥తపశ్చసుమహాత్తప్తంరాజపిరితిమాంవిదుః॥౨౩॥దేవాస్సర్విగణాస్సర్వేనాస్తేమన్యే
 తపఃఫలమ్॥ఇతినిశ్చిత్యమనసాఘాయఏవమహాతపః॥౨౪॥క్రోధేనమహాతావిష్టస్త్రైలోక్యంవ్యధయన్నివ॥తపశ్చకార
 కాకుత్స్థపరమంపరమాత్మవా॥౨౫॥ఎతస్మిన్నేవకాలేతుసత్యవాదీజితేంద్రియః॥త్రిశంకురితివిఖ్యాతఇత్యోమకుల
 వధానః॥౨౬॥తస్యబుద్ధిస్సమత్పన్నాయజేయమితిరాఘవ॥గచ్ఛేయంస్వశరీరేణదేవానాంపరమాంగతిమ్॥౨౭॥స
 వసిష్ఠంసమాహూయకథయామాసచింతితమ్॥అశక్యమితిచామ్యుక్తోవసిష్ఠేనమహాత్మనా॥౨౮॥ప్రత్యాఖ్యాతోవసిష్ఠే
 నసయయాదక్షిణాంధిశమ్॥తతస్తత్రుర్నసిద్ధ్యథంపుత్రాంస్తస్యగతోనృపః॥౨౯॥వాసిష్ఠాదీఘతపసాస్తపోయత్ర
 హితేపిరే॥త్రిశంకుస్సుమహాతేజాశ్శతంపరమభాస్వరమ్॥౩౦॥వసిష్ఠపుత్రాడదృశేతప్యమానాన్యశస్వినః॥సో
 భిగమ్యమహాత్మానస్సర్వానైవగురోస్సుతాః॥౩౧॥అభివాద్యానుసూర్వేణస్త్రియాకించిదవాఙ్ముఖః॥అబ్రవీత్సు
 మహాభాగాన్సర్వానైవకృతాంజలిః॥౩౨॥శరణంవఃప్రవద్యేహంశరణ్యాశరణాగతః॥ప్రత్యాఖ్యాతోస్త్రిభద్రంచో
 వసిష్ఠేనమహాత్మనా॥౩౩॥యష్టుకామోమహాయజ్ఞంతదనుజ్ఞాతుమహాధగురుపుత్రానహంసర్వాన్నమస్మృత్యప్ర
 సాదయే॥౩౪॥శిరసాప్రణతోయాసేబ్రాహ్మణాంస్తపసిస్థితాః॥తేమాంభవంతస్సిద్ధ్యథంయూజయంతుసమాహి
 తాః॥౩౫॥సశరీరోయథాహంహిదేవలోకమవాపుయమ్॥ప్రత్యాఖ్యాతోవసిష్ఠేనగతిమన్యాంతపోధనాః॥౩౬॥గురు
 పుత్రాన్యతేసర్వాన్నాహంపశ్యామికంచన॥ఇత్యోమూణాంహిసర్వేషాంపురోధాఃపరమాగతిః॥౩౭॥పురోధసస్తువి
 ధ్వాంసస్తారయంతిసదానృపాః॥తస్మాదనంతరంసర్వంభవంతోదైవతంమమ॥౩౮॥ఇతిశ్రీమద్బాలకాండేషష్టపంచ
 ఛాశస్సగణః॥*****తతస్త్రిశంకౌవచనంశ్రుత్వాక్రోధసమన్వితమ్॥ఋషిపుత్రశతంరామరాజా
 న్మమిదమబ్రవీత్॥౩౯॥ప్రత్యాఖ్యాతోహిదుబుద్ధేగురుణాసత్యవాదినా॥తంకథంసమతిక్రమ్యశాఖాంతరముపేయివా
 ౪౦॥ఇత్యోమూణాంహిసర్వేషాంపురోధాఃపరమోగురుః॥నచాతిక్రమితుంశక్యంవచనంసత్యవాదినః॥౪౧॥అశక్యమితి
 చోవాచవసిష్ఠాభగవాన్మహిః॥తంవయంవైసమాహతుంక్రతుంశక్తాఃకథంతమ్॥౪౨॥బాలిశస్త్వంసరశ్రేష్ఠగమ్యతాం
 స్వపురంపునః॥యాజనేభగవాశక్తస్త్రైలోక్యస్యాపిపాథివ॥౪౩॥అవమానంవయంకతుంకతస్యత్యోమహాకథమ్॥
 తేషాంతద్వచనంశ్రుత్వాక్రోధపర్యాకులాత్తురమ్॥౪౪॥సరాజాపునరేవైతానిదంవచనమబ్రవీత్॥ప్రత్యాఖ్యాతోస్త్రి
 స్త్రిగురుణాగురుపుత్రేస్తవైవచ॥౪౫॥అన్యాంగతింగమిష్యామిస్వస్తివోస్తుతపోధనాః॥ఋషిపుత్రాస్తుతచ్చుత్వావా
 క్యంఘోరాభిసంహితమ్॥౪౬॥శేషుఃపరమసంక్రద్ధాశ్చండాలత్వంగమిష్యసి॥ఏవముక్త్యామహాత్మానోవిభిశుస్తేస్వ
 మాశ్రమమ్॥౪౭॥అథరాత్ర్యంవ్యతీతాయాంరాజాచండాలతాంగతః॥నీలవస్త్రిధరోనీలఃపరుషోద్వస్తమూర్ధజః॥
 ౪౮॥చిత్తమాల్బానులేపశ్చఅయసాభరణోభవత్॥తందృష్ట్వామంత్రిణాస్సర్వేత్యక్త్వాచండాలరూపిణమ్॥౪౯॥ప్రా

ద్రవణసహితా రామసారాయేన్యానుగామినః | ఏకాహిరాజాకామత్ స్థజగామపరమాత్మవాక్ || ౧ || దహ్యామామో
 దివారాత్రం విశ్వామిత్రం తపోధనమ్ | దశ్వామిత్రస్తుతందృష్ట్వా రాజానం విఫలీకృతమ్ || ౧౩ || చండాలరూపిణురామము
 నికారుణ్యమాగతః | కారుణ్యాత్సమహా తేజావాక్యం పరమధామికామ్ || ౧౪ || ఇదం జగాదభద్రం తే రాజానం ఘోరరూపి
 ణమ్ | కిమాగమనకార్యం తే రాజపుత్ర మహాబల || ౧౫ || అయోధ్యాధిపతే వీరశాపాచ్ఛండాలతాంగతః | అథ తద్వాక్యమా
 కణ్య రాజాచండాలతాంగతః || ౧౬ || అబ్రవీత్ప్రాజలివాక్యం వాక్యజ్ఞో వాక్యకౌవిదమ్ | ప్రత్యాభ్యాతోస్త్రిగురుణా
 గురుపుత్రైస్తథైవ చ || ౧౭ || అనవాప్యైవ తం కామం మయా ప్రాప్తో విపర్యయః | స శరీరో దివం యాయామితి మే సావ్యద
 శః స || ౧౮ || మయాచెష్టంక్రతుశతంతచ్చ నావాప్యతే ఫలమ్ | అన్యతం నోక్తపూర్వం మే నచ వత్సైకదాచన || ౧౯ || కృచ్ఛ్య
 వ్యపిగతసామ్యక్షుత్రధర్మేణ తేశపే | యజ్ఞే బహువిధైరిష్టం ప్రజాధర్మేణ పాలితాః || ౨౦ || గురవశ్చ మహాత్మానశ్శీలవృ
 త్తేన తోషితాః | ధర్మే ప్రయశమానస్య యజ్ఞంచాహతుః మిచ్ఛతః || ౨౧ || పరితోషం గచ్ఛంతి గురవో మునిపుంగవ | దై
 వమేవ పరం మన్యే పారుషం తు నిరథకమ్ || ౨౨ || దైవే నాక్రమ్య తే సర్వం దైవం హి పరమాగతిః | తస్య మే పరమాతస్య
 ప్రసాద మభికాంక్షతః || ౨౩ || కతుః మహానిభస్రంతే దైవోపహతకర్మణః | నాన్యాంగతిం గమిష్యామి సాన్యశ్శరణమస్మి
 మ్ || ౨౪ || దైవం పురుషకారేణ నివర్తయితు మహాని || ౨౫ || ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - అష్టపంచాశస్కంధః. ****

ఉక్తవాక్యం తు రాజానం కృపయా మశికాత్మజః | అబ్రవీత్సగురం వాక్యం సాత్మోచ్ఛండాలరూపిణమ్ || ౧ || విత్వా క
 స్వాగతం వత్సజానామి త్వం సుధార్మికమ్ | శరణం తే భవిష్యామి మాభై పీన్యః పుంగవ || ౨ || అహమామంత్రయే స
 ర్వామహాపీణపుణ్యకర్మణః | యజ్ఞసాహ్యకరా రాజా తతో యక్ష్యసి నివృతః || ౩ || గురుశాపకృతం రూపం యదిదం
 త్వయివ తతే | అనేన సహయాపేణ స శరీరో గమిష్యసి || ౪ || హస్తప్రాప్తమహం మన్యే స్వగంతవనరాధిప | యస్తస్త్వ
 కాశికమాగమ్య శరణ్యం శరణాగతః || ౫ || ఏవముక్త్వా మహాతేజాః పుత్రా పరమధామికామ్ | వ్యాదిచేశమహాప్రా
 జ్ఞాయజ్ఞసంభారకారణాత్ || ౬ || సర్వాశిష్యా సమావూయ వాక్యమేతదువాచ హ | సర్వాన్ సుపిగతాన్ స్వత్సా
 తనయభ్యం మమాజ్ఞయా || ౭ || సశిష్యసుహృదశ్చైవ సత్త్విజస్సబహుశ్రుతాః | యదస్యోవచనం బ్రూయాన్మద్యా
 క్యబలచోదితః || ౮ || తత్సర్వమభిలేనోక్తం మమాభ్యేయమనాదృతం | తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా దిశో జగ్ముస్తదాజ్ఞయా ||
 ౯ || ఆజగ్మురథ దేశేభ్యస్సర్వేభ్యో బ్రహ్మవాదినః | తేచ శిష్యాస్సమాగమ్య మునిం జ్వలితతేజసమ్ || ౧౦ || ఊచుశ్చ వచనం స
 ర్వే సర్వేషాం బ్రహ్మవాదినామ్ | శ్రుత్వా తేవచనం సర్వే సమాయాంతి ద్విజాతయః || ౧౧ || సర్వదేశేషు చాగచ్ఛన్ వర్జ
 యిత్వా మహిషాదయమ్ | వాసిష్ఠంతద్వతం సర్వం క్రోధపర్యాకులాక్షతమ్ || ౧౨ || యదాహవచనం సర్వం శృణుత్వం
 మునిపుంగవ | ప్రయోయాజ కౌయస్య చండాలస్య విశేషతః || ౧౩ || కథం సదసి భోక్తరోహవిస్తస్య సరమయః | బ్రా
 హ్మణావానుహాత్మానో భుక్త్వా చండాలభోజనమ్ || ౧౪ || కథం స్వగంగాగమిష్యంతి విశ్వామిత్రేణ పాలితాః | ఏతద్వచ
 నదైష్ట్యమూదుస్సంరక్తలోచనాః || ౧౫ || హాసిస్తామునిశాస్త్రాలసర్వే తే సమహిషాదయాః | తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా
 సర్వేషాం మునిపుంగవ || ౧౬ || స్రోతసంరక్తనయనస్సరోషమిదమబ్రవీత్ | యేదాషయంత్యవప్తమాంతపడగ్రం మా
 ధీతమ్ || ౧౭ || భస్మీశూతాదురాగ్నానో భవిష్యంతి ససంశయః | అద్యతే కాలపాశే ననీతా వై వస్వతత్కయమ్ || ౧౮ || సప్తజా
 తికతాన్యేవ మృతపాస్సంతు సర్వశః | శ్వమాంసనియతాహారాముష్టికా నామ నిఘ్నంతాః || ౧౯ || ఏకృతశ్చ యాపాశ్చ
 లోకాననుదరంత్యిమామ్ | మహిషాదయస్తుదుబుద్ధిమామదూష్యం హ్యమాషయత్ || ౨౦ || దూషితస్సర్వలోకేషు
 నిషాదత్వం గమిష్యతి | ప్రాణాతిపాననిరతో నిరనుక్రోశే తాంగతః || ౨౧ || ఓఘకాలం మమ క్రోధాచ్ఛగ్గతిం వర్త
 యిష్యతి | ఏతావదుక్త్వా వజ్రం విశ్వామిత్రో మహాతపాః || ౨౨ || విరరామ మహాతేజా ఋషి మధ్యే మహామునిః || ౨౩ ||
 ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - ఏకాదశష్టితమ స్కంధః. ****

తపోబలహతాకృత్వా వాసిష్ఠే సమహిషాదయామ్ | ఋషి మధ్యే మహాతేజా విశ్వామిత్రాభ్యభాషత ||
 ౧ || అయమిత్వా కుదాయాదస్త్రీకంకురితి విశ్రుతః | ధర్మశ్శవదాన్యశ్చ మాందైవ శరణంగతః || ౨ || స్వేనానేన శరీరేణ
 దైవలోకజగిషయా | యత్రాయంస్వ శరీరేణ దేవలోకంగమిష్యతి || ౩ || తథాప్రవన్యతాం యజ్ఞోభవద్భిశ్చ మయా సహ |

విశ్వామిత్రవచశ్శ్రుత్వా సర్వపవమహామయః॥ ౪॥ ఊమస్సమేత్యసహితాధర్మజ్ఞాధర్మసంహితమ్ | అయంకుశికదా
యాదోమునిఃపరమకౌపనః॥ ౫॥ యదాహవచనంసమ్యగేతతాగ్ర్యంసంసశయః | అగ్నికలాప్తిహిభగవాణాపండా
స్యతిరోపితః॥ ౬॥ తస్మాత్ప్రవత్యతాంయజ్ఞస్సశరీరాయథాదివమ్ | గచ్ఛేదిత్యుక్తుదాయాదోవిశ్వామిత్రస్యతేజసా॥
౭॥ తథాప్రవత్యతాంయజ్ఞస్సర్వేసమధిష్ఠత | పవముక్త్వామహామయశ్చక్రస్తాస్తాః క్రియాస్తదా॥ ౮॥ యాజకశ్చ
మహాతేజావిశ్వామిత్రోభవత్క్రితా | ముత్విజశ్చానుపూర్వేణమంత్రవన్తంత్రకౌవిదాః॥ ౯॥ చక్రస్సర్వాణికగ్న
ణీయథాకల్పదియథావిధి | తతఃకాలేనమహతావిశ్వామిత్రోమహాతపాః॥ ౧౦॥ చకారావాహనంత్రభాగాథంసర్వ
దేవతాః | నాభ్యాగమంస్తదాహూతాభాగాథంసర్వదేవతాః॥ ౧౧॥ తతఃక్రోధసమావిష్టోవిశ్వామిత్రోమహాము
నిః | స్రువముద్యమ్యసంకుద్ధస్త్రిశంకుమిదమబ్రవీత్ ॥ ౧౨॥ పశ్యమేతపసోవీర్యంస్వాజితస్యనరేశ్వర | ఎషత్వాంసశ
రీరేణనయామిస్వగమోజసా॥ ౧౩॥ మహ్మిపంసశరీరేణదివంగచ్ఛనరాధిప | స్వాజితంకించదప్యస్తిమయాహితపసః
ఫలమ్॥ ౧౪॥ రాజంస్త్వంతేజసాతస్యసశరీరోదివంవ్రజ | ఉక్తవాక్యేమునాతస్మిన్సశరీరోనరేశ్వరః॥ ౧౫॥ దివంజగా
మకాకుత్స్థమునీనాంపశ్యతాంతదా | దేవలోకగతంవృష్టాత్రిశంకుంపాకశాసనః॥ ౧౬॥ సహసర్వేస్సురగజైరిదంవ
చనమబ్రవీత్ | త్రిశంకౌగచ్ఛఘాయస్త్వంనాసిస్వగకృతాలయః॥ ౧౭॥ గురుశాపహతోమూఢపతఙ్గామిమవాక్ష్మి
రాః | ఎవముక్తోమహేంద్రేణత్రిశంకురపతత్పునః॥ ౧౮॥ విక్రోశమానస్తాగ్రీహితివిశ్వామిత్రంతపోధనమ్ | తచ్చుత్తావ
చనంతస్యక్రోశమానస్యకాశికః॥ ౧౯॥ రోషమాహరయత్త్రివ్రంతిస్తత్ప్రేతిచాబ్రవీత్ | ఋషిమధ్యేసతేజస్వీప్రజాపతిరి
వాపరః॥ ౨౦॥ సృజదక్షిణమాగస్థాన్సప్తషీసపరాపునః | నక్షత్రమాలామపరామసృజతోగ్రహమూర్ఖితః॥ ౨౧॥
దక్షిణాందిశమాస్థాయమునిమధ్యేమహాయశాః | సృష్టేనక్షత్రవంశంచక్రోధేనకలుషీకృతః॥ ౨౨॥ అన్యమింద్రకరిష్యా
మిలోకోవాస్యాదనింద్రకః | దైవతాన్యపిసక్రోధాత్ప్రప్టుంసముపచక్రమే॥ ౨౩॥ తతఃపరమసంభ్రాంతాస్సషిః
సంఘాస్సచారణాః | సకిన్నరమహాయతౌస్సహసిద్ధాస్సురాసురాః॥ ౨౪॥ విశ్వామిత్రంమహాత్మానమూచస్సానున
యంవచః | అయంరాజామహాభాగగురుశాపపరిక్షితః॥ ౨౫॥ సశరీరోదివంయాతుంనాహాత్యేవతపోధన | తేమాంతద్వ
చనంశ్రుత్వాదేవానాంమునిపుంగవః॥ ౨౬॥ అబ్రవీత్సుమహద్వాక్యంకాశికస్సర్వదేవతాః | సశరీరస్యభద్రంవస్త్రిశం
కోరస్యభూవతేః॥ ౨౭॥ ఆరోహణంప్రతిజ్ఞాయనాస్మతంకతుముత్సహే | స్వగోస్తుసశరీరస్యత్రిశంకోరస్యశాశ్వ
తః॥ ౨౮॥ నక్షత్రాణిచసర్వాణిమామకానిధ్రువాణ్యథ | యావల్లోకాధరివ్యంతితిష్ఠంత్యేతానిసర్వశః॥ ౨౯॥ మత్కృ
తానిసురాస్సర్వేతదనుజ్ఞాతుమహాథ | పవముక్తాస్సురాస్సర్వేప్రత్యూచుమునిపుంగవమ్॥ ౩౦॥ పవంభవతుభద్రం
తేతిష్ఠంత్యేతానిసర్వశః | గగనేలానిసర్వాణివైశ్వానరపథాద్భహిః॥ ౩౧॥ నక్షత్రాణిమునిశ్రేష్ఠతేమజ్ఞాతిష్టుజా
జ్వలన్ | అవాక్ష్మిరాస్త్రిశంకుశ్చత్తిష్ఠత్వమరసన్నిభః॥ ౩౨॥ అనుయాస్యంతిచైతానిజ్యోతీంపిన్ద్రపనత్తమమకృతాథం
కీర్తిమంతంచస్వగలోకగతంయథా॥ ౩౩॥ విశ్వామిత్రస్తుధర్మాత్మాసర్వదేవైరభిష్టుతః | ఋషిభిశ్చమహాతేజాబా
ధమిత్యాహదేవతాః॥ ౩౪॥ తతోదేవామహాత్మానోమునయశ్చతపోధనాః | జన్మర్యథాగతంసర్వైయజ్ఞస్యాంతేనరోత్ర
మ॥ ౩౫॥ ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే - పవష్టితమస్సగః. *****

విశ్వామిత్రోమహాత్మాధప్రస్థితాప్రేక్ష్యతాన్మషీ | అబ్రవీన్నరశామూలసర్వాంస్తావనవాసిసః॥ ౧॥
మహావిఘ్నప్రవృత్తౌయందక్షిణామాస్థితోదిశమ్ | దిశమన్యాంప్రపత్యామస్త్రతప్స్యామహేతపః॥ ౨॥ పశ్చిమా
యాంవిశాలాయాంపుష్కరేషుమహాత్మనః | సుఖంతపశ్చరిష్యామఃపరంతద్ధిత్వపోవనమ్॥ ౩॥ పవముక్త్వామహాతేజాఃపు
ష్కరేషుమహామునిః | తపఉగ్రంమరాధమంతేపేములఫలాశనః॥ ౪॥ పతస్త్రిన్మంతరేకాలేత్వయోధ్యాధిపతీన్య
పః | అంబరీషఇతిఖ్యాతోయష్టుంసముపచక్రమే॥ ౫॥ తస్యవైయజమానస్యవశుమింద్రోజహరహ | ప్రణష్టేతుఫశౌవి
ప్రోరాజానమిదమబ్రవీత్॥ ౬॥ పశురద్యహ్యతోరాజన్ప్రణష్టస్తవచునయాత్ | అరక్షితారంరాజానంఘ్నంతిదోమా
నరేశ్వర॥ ౭॥ ప్రాయశ్చిత్తంమహాద్యేతన్నరంవాపురుషమభ | ఆనయస్వపశుంశీఘ్రంయావత్కర్మప్రవతే॥ ౮॥
ఉపాధ్యాయవచశ్శ్రుత్వాసరాజాపురషమభ | అన్వియేషమహాబుద్ధిఃపశుంగౌభిస్సహస్రశః॥ ౯॥ దేశాజనపదాం

స్తాంస్తాన్నగరాణివనానిచ1౩ శ్రమాణివపుణ్యానిమాగఃమాణోమహీపతిః॥౧౦॥ సపుత్రసహితంతాతసభార్యంతఃఘ
నందసభ్యగుతుందేసహాసేనమృచికంసందదశహ॥౧౧॥ తమువాచమహాతేజాఃప్రణమ్యాభిప్రసాద్యచ | బ్రహ్మపిం
తపసాదీప్తరాజపిఃరమితప్రభః॥౧౨॥ పృష్ట్యాసర్వత్రమశలమృచికంతమిదంవచః | గవాంశతసహాస్రేణవిక్రీణీపేను
తంయది॥౧౩॥ పశోరథేమహాభాగకృతకృత్యోస్త్రిభాగఃవ | సర్వేపరిస్మతాదేశాయజ్ఞీయంనలభేవశుమ్॥౧౪॥ దాతుమ
మాసిమూర్త్యేనసుతమేకమితోమమిపవముక్తోమహాతేజాఃముచికస్త్యబ్రవీద్ద్యచః॥౧౫॥ నాహంజ్యేష్ఠంనరశ్రేష్ఠవిక్రీ
ణీయాంకథంచన | ముచికస్త్యవచశ్శ్రుత్వాతేషాంమాతామహాత్మనామ్॥౧౬॥ ఉవాచనరశాదూఽలమంబరీషంతపస్వి
నీ | అవిక్రేయంసుతంజ్యేష్ఠంభగవానాహభాగఃవః॥౧౭॥ మమాపిదయతంవిధికనిష్ఠంశునకంన్యవ | తస్మాత్కనీయసంపు
త్రంనదాస్యేతవపాథిఃన॥౧౮॥ ప్రాయేణహినరశ్రేష్ఠజ్యేష్ఠాఃపితృమవల్లభాఃమాతృవాణాంచకనీయాంసస్తస్మాద్ర
త్యైకనీయసమ్॥౧౯॥ ఉక్తవాక్యేమునాతస్త్రిన్ద్రనిపత్న్యాంతతైవచ | శునశ్శేపస్త్వయః | రామమధ్యమోవాక్యమబ్రవీ
త్ ॥ ౨౦ ॥ పితాజ్యేష్ఠమవిక్రేయంమాతాచాహకనీయసం | విక్రీతంమధ్యమంమన్యేరాజఃపుత్రంనయస్వమాం ॥
౨౧॥ గవాంశతసహాస్రేణుశునశ్శేపంనరేశ్వరః | గృహీత్వాపరమప్రీతోజగామరఘునందనః ॥ ౨౨॥ అంబరీషస్తురాజపిఃర
థమూరోప్యసత్వరః | శునశ్శేపంమహాతేజాఃజగామాశుమహాయశాః॥ ౨౩ ॥ ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే - ఎకషష్టితమ స్సగః ౩ *
శునశ్శేపంనరశ్రేష్ఠగృహీత్వాతుమహాయశాః | వ్యశ్రామ్యత్సుమరైరాజామథ్యాహ్నరఘునందనః॥౧౪॥ తస్య
విశ్రమమాణస్యశునశ్శేపామహాయశాః | పుష్కరతైత్రమాసాద్యవిశ్వామిత్రందదర్శహ॥ ౨౫॥ తప్యంతమృషిభిసాన్సధాం
మాతులంపరమాతురః | విషణ్ణవదసోదీనస్తృష్ణయాచశ్రమేణచ॥ ౨౬॥ పపాతాంకేమునైరాశువాక్యంచేదమువాచహ
నమేస్తిమాతాపితాజ్ఞాతయోబాంధవాఃకుతః॥ ౨౭॥ త్రాతుమహాసిమాంసామ్యథమేణమునిపుంగవ | త్రాతాత్వం
హిమునిశ్రేష్ఠసర్వేషాంఽంహిభావనః॥ ౨౮॥ రాజాచక్రతకార్యసాన్న్యడహంధీర్హయరవ్యయః | స్వర్గలోకముపాశ్చీ
యాంతపస్తప్తాహ్యనుత్తమమ్॥ ౨౯॥ మమనాథోహ్యనాథస్యభవభవ్యేనచేతసాపితేవపుత్రంధర్మాత్త్వంస్తాశ్రుమర్ష
సికిల్బిషాత్ ॥ ౩౦॥ తస్యతద్వచనంశ్రుత్వావిశ్వామిత్రమహాతపాః | సాంత్యయిత్వాబహువిధంపుత్రానిదమువాచహ
॥ ౩౧॥ యత్యతేపితరఃపుత్రాజనయంతిశుభార్థినః | పరలోకహితార్థాయతస్యకాలోయమాగతః॥ ౩౨॥ అయంమునిసుతో
బాలోమత్తశ్శరణమిచ్ఛతి | అస్యజీవితమాత్రేణప్రియంకురుతపుత్రకాః॥ ౩౩॥ సర్వేసుకృతకర్మాణస్సర్వేధర్మపరాయ
ణాః | పశుభూతానరేంద్రస్యతృప్తిమగ్నేఃప్రయచ్ఛత॥ ౩౪॥ నాథవాంశ్చశునశ్శేపోయజ్ఞశ్చాఘ్నతోభవేత్ | దేవతాస్త
ర్వితాశ్చస్యమమచాపికృతంవచః॥ ౩౫॥ మునేస్తువచనంశ్రుత్వామధువ్యందాదయస్సతాః | సాభిమానంనరశ్రేష్ఠస
లీలమిదమబ్రువత్ ॥ ౩౬॥ కథమాత్మనులాహిత్యాత్రియసేన్యసుతంవిభో | అకార్యమివవశ్యామశ్శ్వమాంసమివ
భోజనే॥ ౩౭॥ తేషాంతద్వచనంశ్రుత్వాపుత్రాణాంమునిపుంగవః | క్రౌఢసంరక్తనయసోవ్యాహతుఃమువచక్రమే॥
౩౮॥ విసాన్సద్వసమిదంప్రొక్తంధర్మదపివిగహితం | అతిక్రమ్యతుమద్వాక్యందారుణంరోషహషణం॥ ౩౯॥ శ్వమాం
సభోజనస్సర్వేవాసిష్ఠాఇవజాతిమిపూణంవర్షసహస్రంతుపృథివ్యామనువత్స్వభి॥ ౪౦॥ కృత్వాశాపసమాయుక్తా
పుత్రాన్పునివరస్తథాశునశ్శేపమువాచాతఃకృత్వాగతౌనిరామయాం॥ ౪౧॥ ఇదమాహనరశ్రేష్ఠవిశ్వామిత్రామ
హాతపాః | పవిత్రపాశైరాసక్తోరక్తమాబ్యానులేపనః॥ ౪౨॥ వైష్ణవంయూపమాసాద్యవాస్థిరగ్నిముదాహర | ఇమేత
గాధద్యేదివ్యేగాయోథామునిపుత్రక॥ ౪౩॥ అంబరీషస్యయజ్ఞేన్ద్రిస్తతస్సిద్ధిమవాప్నోసి | శునశ్శేపగృహీత్వాతేద్యేగా
ధసుసమాహితః॥ ౪౪॥ త్వరయా రాజసింహంతమంబరీషమువాచహ | రాజసింహమహాసత్వశీఘ్రుంగచ్ఛావహాస
వః॥ ౪౫॥ నివతఃయస్వరాజేంద్రదీతౌంచసముపావిశ | తద్వాక్యమృషిపుత్రస్యశ్రుత్వాహషణముతుక్తః॥ ౪౬॥ జ
గామన్యపతిశ్శీఘ్రుంయజ్ఞవాటమతంద్రితః | సతస్యానుమతేరాజాపవిత్రకృతలక్షణం॥ ౪౭॥ పశుంరక్తాంబతంకృత్వా
యూపేతంసమబంధయత్ | సబద్ధోవాస్థిరగ్రాభిరభితుష్టావవైసురో॥ ౪౮॥ ఇంద్రమింద్రానుజంచైవయథావన్నుని
పుత్రకః | తతఃప్రేతస్సహసాత్కోరహస్యస్తుతితర్పితః॥ ౪౯॥ దీఘమాయుస్తదాప్రాదాచ్ఛునశ్శేపాయరాఘవ | స
చరాజానరశ్రేష్ఠయజ్ఞస్యచసమాప్తవాత్ ॥ ౫౦॥ ఫలంబహుగుణంతామసహసాశ్రుప్రసాదజం | విశ్వామిత్రాపిధ

ర్మాత్పాదాయస్తేపేమహాతపాః॥౨౦॥పుష్కరేషునరశ్రేష్ఠదశవర్షశతానిచ॥౨౧॥ఇతిశ్రీమద్భాగవతకాండేద్విషష్టితమ స్కంధః***** పూర్ణవర్షసహస్రేతువ్రతసాత్తంమహామునిం॥అభ్యాగచ్ఛాసురాస్సర్వతపఃఫలదీర్ఘవః॥౧॥అబ్రవీత్సుమహాతేజాబ్రహ్మనురుచిరంవచః॥ఋషిస్తవ్యమసిభద్రంతేస్వార్జితైఃకర్మభిశ్శుభైః॥౨॥తమేవముక్త్వాదేవేశస్త్రిదివంపునరభ్యగాత్॥విశ్వామిత్రోముహాతేజాభూయస్తేపేమహాతపః॥౩॥తతఃకాలేనమహాతామేనకాపరమాపురానిపుష్కరేషునరశ్రేష్ఠసాత్తంసమువచక్రమే॥౪॥తాందదర్శమహాతేజామేనకాంకుశికాత్మజః॥యాపేణాప్రతిమాంతత్రవిద్యుతంజలదేయథా॥౫॥దృష్ట్వాకందర్పవశగ్గామునిస్తామిదమబ్రవీత్॥అపురస్సాస్త్వగతంతేస్తువసచేహమమాశ్రమే॥౬॥అనుగృహ్యస్త్విష్టభద్రంతేమదనేనసుమోహితం॥ఇత్యుక్తాసావరాహోహతతా॥వాసమథాకరోత్॥౭॥తపసోహిమహావిఘ్నోవిశ్వామిత్రముపాగతః॥తస్యాంవసంత్యాంవర్షాణిపంచపంచవరాఘవః॥౮॥విశ్వామిత్రాశ్రమేరామసుఖానవ్యతిచక్రముః॥అథకాలేతేతస్మిన్విశ్వామిత్రోముహామునిః॥౯॥సప్తీశఇవసంవృత్తశ్చింతాశోకవరాయణః॥ఋద్ధిర్ననేస్సముత్పన్నాసామహాఋషునందన॥౧౦॥సర్వంసురాణాంకమైతత్తపోవహరణంమహత్॥అహూరాత్రావదేశేనగతాస్సంవత్సరాదశ॥౧౧॥కామమోహాభిభూతస్యవిఘ్నాయంప్రత్యుపస్థితః॥వినిశ్చయన్తునివరః॥పశ్చాత్తాపేనమఃఖతః॥౧౨॥భీతామపురసందృష్ట్వాదేపతీంప్రాంజలింస్థితామ్॥మేనకాంమథురైర్వాక్యైర్విశ్రుజ్యకుశికాత్మజః॥౧౩॥ఉత్తరంపర్వతంరామవిశ్వామిత్రోజగామహాసకృత్సానైస్థికింబుద్ధింజేతుకామోమహాయశాః॥౧౪॥కాశికిరీరమాసాద్యతపస్తేపేసుదారుణమ్॥తస్యవషాసహస్రంతుఘోరంతపఉపాసతః॥౧౫॥ఉత్తరేపర్వతేరామదేవతానామభూద్భయమ్॥అమంత్రయన్సమాగమ్యసర్వసమిగణాస్సురాః॥౧౬॥మహామీశబలభతాంసాధ్యయంకుశికాత్మజః॥దేవతానాంవచశ్శ్రుత్వాసర్వలోకపితామహాః॥౧౭॥అబ్రవీన్నధురంవాక్యంవిశ్వామిత్రంతపోధనమ్॥మహామీస్వాగతంవత్సతపసోగ్రేణతోషితః॥౧౮॥మహాత్వమృషిముఖ్యత్వందదామితవశాశిక॥బ్రహ్మణస్సవచశ్శ్రుత్వాసర్వలోకేశ్వరస్యహా॥౧౯॥సవిషణ్ణోనసంతుష్టోవిశ్వామిత్రస్తపోధనః॥ప్రాంజలిఃప్రణతోభూత్వాసర్వలోకపితామహమ్॥౨౦॥ప్రత్యువాచతతోవాచంవిశ్వామిత్రోముహామునిః॥బ్రహ్మమీశబలమతులంస్వాజితైఃకర్మభిశ్శుభైః॥౨౧॥యదిమేభగవానాహతతోహంవిజితేంద్రియః॥తమువాచతతోబ్రహ్మనతావత్త్వంజితేంద్రియః॥౨౨॥యతస్త్వమునిశాదూలఇత్యుక్తాత్రిదివంగతః॥విప్రస్థితేషుదేవేషువిశ్వామిత్రోముహామునిః॥౨౩॥ఉద్ధ్వబాహునిరాలంబోవాయుభతుస్తపశ్చరత్॥ఘర్షేపంచతపాభూత్వావషాస్వాకాశసంశ్రయః॥౨౪॥శిశిరేసలిలస్థాయీరాత్యహానితపోధనః॥పవంవషాసహస్రంహితపోఘోరముపాగమత్॥౨౫॥తస్మిన్సంతప్యనూనేతువిశ్వామిత్రేముహామునా॥సంభ్రమస్సుమహానాసీత్సురాణాంవాసవస్యచ॥౨౬॥రంభావపురసంశక్రస్సహసర్వైర్మురుద్గతైః॥ఉవాచాత్మహితంవాక్యమహితంకాశికస్యచ॥౨౭॥ఇతిశ్రీమద్భాగవతకాండేత్రిషష్టితమ స్కంధః*****

సురకార్యమిదంరంభేతత్వంసుమహాత్వయా॥లోభనంకాశికస్యేహకామమోహసమన్వితమ్॥౧॥తథోక్తాసాపురారామసహస్రాక్షేణధీమతా॥ప్రీళితాప్రాంజలివాక్యంప్రత్యువాచసురేశ్వరమ్॥౨॥అయంసురపతేఘోరోవిశ్వామిత్రోముహామునిః॥ఘోరముత్యజ్యతేక్రోధంమయిదేవనాసంశయః॥౩॥తతోహిమేభయందేవప్రసాదంకతుమహాసి॥ఎవముక్తస్తయారామరంభయాభీతయాతదా॥౪॥తామువాచసహస్రాక్షోదేవమానాంకృతాంజలిమ్॥మాభైషీస్తవంవరాహోహేకురుష్వమమశాసనమ్॥౫॥కోకిలోహృదయగ్రాహీమాధవేరుచిరప్రమే॥అహంకందపాసహితఃస్థాస్యామితవపాశ్వతః॥౬॥త్వంహిరూపంబహుగుణంకృత్వాపరమభాస్వరమ్॥తమృషింకాశికంరంభేభేదయస్వతపస్విసమ్॥౭॥సాశ్రుత్వావచనంతస్యకృత్వాహపమనుత్తమమ్॥లోభయామాసలితావిశ్వామిత్రంశుచిస్థితా॥౮॥కౌకిలస్యతుశుశ్రావన్లువ్యాహరతస్స్వినమ్॥సంప్రహృష్టేనమనసాతతఎనాముదైక్షత॥౯॥అథతస్యచశబ్దేనగీతేనాప్రతిమేనచ॥దర్శనేనచరంభాయామునిస్సందేహమాగతః॥౧౦॥సహస్రాక్షస్యతత్కర్మవిజ్ఞాయమునిపుంగవః॥రంభాంక్రోధసమావిష్టశ్శాపకుశికాత్మజః॥౧౧॥యన్మాంలోభయసేరంభేకామక్రోధజయేషిణః॥దశవషాసహస్రాశితేలిస్థాస్యసింధుభగే॥౧౨॥బ్రహ్మణస్సుమహాతేజాస్తపోబలసమన్వితః॥ఉద్ధరిష్యతిరం

భేత్వాంమతోగ్రహకలుషీకృతాం || ౧౩ || ఏవముక్తామహాతేజావిశ్వామిత్రామహామునిః | అశక్నువధారయతుం
క్రొధసంతాపమాగతం || ౧౪ || తస్యశోపేనమహతారంభాశైలీతదాభవత్ | వచశ్శ్రుత్వాతుకందపోమహాషేఃస్స
చనిగతః || ౧౫ || కోపేనసమహాతేజాస్తపోపహరణేకృతే | ఇంద్రియైరజితైరామనలేభేశాంతిమాత్మనః || ౧౬ || బభూ
వాస్యపునశ్చింతాతపాపహరణేకృతే | వైవక్రొధంగమిష్యామిసభవత్కైకథంచన || ౧౭ || అథవామోఽచ్ఛస్మిష్యామిసం
వత్సరశతాశ్శుభే | అహంవిశోషయిష్యామి హ్యత్మానంవిజితేంద్రియః || ౧౮ || తావద్యావదిమేప్రాప్తంబ్రాహ్మణ్యం
స్వతపోజితం | అనుచ్ఛస్సనన్నభుంజానస్తిష్ఠేయంశాశ్వతీస్సమాః || ౧౯ || సహిమేతవ్యమానస్యక్షయంయాస్యంతి
మూతకాయః | ఎవంవర్షసహస్రస్యదీక్షాంసమునిపుంగవః || ౨౦ || చకారప్రతిమాంలోకేప్రతిజ్ఞాంరఘునందన || ౨౧ || ఇతి
శ్రీమద్బాలకాండ - చతుష్ఠస్థిత మ స్సర్గః . *****

అథహైమవతీంరామదిశంత్యక్త్వామహామునిః | పూర్వాదిశమనుప్రాప్యతపస్తేపేనుదారుణం || ౧ || మానంవర్ష
సహస్రస్యకృత్వావ్రతమనుత్తమం | చకారాప్రతిహంరామతపఃపరమదుష్కరం || ౨ || పూర్ణేవర్షసహస్రేతుకాస్త
భూతంమహామునిః | విఘ్నేర్భుసంభిరాధూతంక్రొధోనాంతరమావిశత్ || ౩ || సకృత్వానిశ్చయంరామతపఃప్రతిష్ఠదవ్య
యం | తస్యవర్షసహస్రస్యవ్రతేపూర్ణేమహావ్రతః || ౪ || భోక్షుమారబ్ధవాసన్నంతస్త్రికాలేరఘూత్తమః | ఇంద్రోద్వి
జాతిభూతాత్వాతంసిద్ధమన్నమయాచత్ || ౫ || తస్మైదత్వాతదాసిద్ధంసర్వంవిప్రాయనిశ్చితః | నిశ్శేషితేన్నేభగవానభు
క్తైవమహాతపాః || ౬ || నకిందిదవదద్విప్రమానవ్రతమథాస్థితః | తథైవాసీత్పునమానమనుచ్ఛస్వసంచకారహ || ౭ ||
అథవషాసహస్రంవైమోఽచ్ఛస్వసామునిపుంగవః | తస్యానుచ్ఛస్వసమానస్యమూర్ధ్నిఃసూమోవ్యజాయత్ || ౮ || తై
లోక్యంయేనసంభ్రాంతమాదీపితమివాభవత్ | తతోదేవాస్సగంధర్వాఃపన్నగాసురరాక్షసాః || ౯ || మోహితాస్తేజసా
తస్యతపసామందరశ్చయః | కశ్శలోపహతాస్సర్వేపితామహామథాబ్రువత్ || ౧౦ || బహుభిఃకారణైదేవవిశ్వామిత్రో
మహామునిః | లోభితఃకోధితశ్చైవతపసాచాభివధత్ తే || ౧౧ || సహ్యస్యవృజినంకించిద్వశ్యతేసూక్ష్మమవ్యధ | నదీయతే
యదిత్వస్యమనసాయదభీప్సితమ్ || ౧౨ || వినాశయతితైలోక్యంతపసాసచరాచరమ్ | వ్యాకులాశ్చదిశస్సర్వానచకించి
త్ప్రకాశతే || ౧౩ || సాగరాఃకుభితాస్సర్వేవిశీర్యంతేచపర్వతాః | ప్రకంపతేచపృథివీవాయుర్వాతిభ్యశాకులః || ౧౪ || బ్ర
హ్మన్నప్రతిజానీమోనాస్తికూజాయతేజనః | సంమూఢమివతైలోక్యంసంప్రతుభితమాససమ్ || ౧౫ || భాస్కరోని
ష్ఠభశ్చైవమహర్షేస్తస్యతేజసా | బుద్ధింసకురుతేయావన్నాశేదేవమహామునిః || ౧౬ || తావత్ప్రసాద్యోభగవానగ్ని
రూపోమహామృతిః | కాలాగ్నినాయతాపూర్వంతైలోక్యందహ్యతేఖిలమ్ || ౧౭ || దేవరాజ్యంచీషేతద్దీయతామస్య
యన్తతమ్ | తతస్సురగణాస్సర్వేపితామహాపురోగమాః || ౧౮ || విశ్వామిత్రంమహాత్మానంమధురంవాక్యమబ్రువత్ | బ్ర
హ్మషేస్వాగతంతేస్తుతపసాస్తమతోషితాః || ౧౯ || బ్రాహ్మణ్యంతపసోగ్రేణప్రాప్తవాససికాశిక | దీర్ఘమాయుశ్చ
తేబ్రహ్మదదామిసమరుద్ధణః || ౨౦ || స్వస్తిప్రాప్నుహిభద్రంతేగచ్ఛసామ్యయథామఖమ్ | పితామహవచశ్శ్రుత్వా
సర్వేహంచదివౌకసామ్ || ౨౧ || కృత్వాప్రణామంముదితోవ్యాజహరమహామునిః | బ్రాహ్మణ్యంయదిమేప్రాప్తందీ
ర్ఘమాయుస్తతైవచ || ౨౨ || ఓంకారశ్చవషటాగ్రోవేదాశ్చవరయంతుమామ్ | క్షత్రవేదవిదాంశ్రేష్ఠోబ్రహ్మవేదవిదా
మహి || ౨౩ || బ్రహ్మపుత్రోవసిష్ఠోమామేవంవదతుదేవతాః | యద్యయంపరమఃకామఃకృతోయాంతుసురషాభాః || ౨౪ || త
తఃప్రసాదితోదేవైవైవసిష్ఠోజపతాంవరః | సఖ్యంచకారబ్రహ్మషిరేవమస్త్వితిచాబ్రవీత్ || ౨౫ || బ్రహ్మషిత్వంనసం
దేహస్సర్వంసంపత్యతేతవ | ఇత్యుక్త్వాదేవతాశ్చాపిసర్వాజన్తుర్యథాగతమ్ || ౨౬ || విశ్వామిత్రోపిధర్మాత్పాలభ్యా
బ్రాహ్మణ్యముత్తమమ్ | పూజయామాసబ్రహ్మర్షింవసిష్ఠంజపతాంవరమ్ || ౨౭ || కృతకామోమహింసర్వంచచారతప
సిస్థితః | ఏవంత్యనేనబ్రాహ్మణ్యంప్రాప్తంరామమహాత్మనా || ౨౮ || ఏషరామమునిశ్రేష్ఠపషవిగ్రహవత్తపః | ఏషధర్మపరో
నిత్యంపీర్యవ్యైషపరాయణమ్ || ౨౯ || ఏవముక్తామహాతేజావిరరామద్విజౌత్తమః | శతానందవచశ్శ్రుత్వారామలక్ష్మ
ణసన్నిధౌ || ౩౦ || జనకఃప్రాంజలివాక్యమువాచకుశికాత్మజమ్ | ధన్యోస్త్యనుగృహీతోస్త్రియస్యమేమునిపుంగవ || ౩౧
యజ్ఞంకాకుత్స్థసహితః | ప్రాప్తవాససిధామిక | పాలితోహంత్యయాబ్రహ్మదశనేనమహామునే || ౩౨ || విశ్వామి

త్రమహాభాగబ్రహ్మక్షిణాంవరో త్రమ | గుణాబహువిధాః ప్రాప్తాస్తవసందశః నాన్యయా || ౩౩ || పిస్తరేణచత్రే బ్ర
హ్మక్షిత్వమానంమహా త్రవః | శ్రుతంమయామహా తేజోరా మేణచమహాత్మనా || ౩౪ || సదస్యైఃపాశ్రయచసదశ్శ్రుతా
స్తేజహవోగుణాః | అప్రమేయంతపస్తభ్యమప్రమేయంచ తేజబలమ్ || ౩౫ || అప్రమేయాగుణాశ్చైవనిత్యం తేకుశికాత్మజా
పితామహస్యచయథాయథావైవహ్యమాపతేః || ౩౬ || తృప్తిరాశ్చర్యభూతానాంకథానాంనాస్తిమేవిభో | కర్మకాలా
ముశ్రేష్ఠలంబతేరవిమండలమ్ || ౩౭ || శ్వఃప్రభాతేమహాతేజోద్రష్టుమహాసిమాంపునః | స్వాగతంతపతాంశ్రేష్ఠమా
మనుజ్ఞాతుమహాని || ౩౮ || ఏవముక్తోమునివరఃప్రశస్యపురుషమభామవిససగ్ధాశుజనకంప్రీతంప్రీతమనాన్తదా || ౩౯ ||
ఏవముక్త్వామునిశ్రేష్ఠంవై దేహమామిథిలాధిపః | ప్రదక్షిణంచకారాశుసోపాధ్యాయస్సభాంధవః || ౪౦ || విశ్వామిత్రో
పిథమాత్మాసహరామస్సలక్ష్మణః | స్వంవాటమభిచక్రామసూర్యమానోమహాపిభిః || ౪౧ || ఇతి శ్రీమద్బాలకాం
డే-పంచవష్టితమస్సగః.***** తతఃప్రభాతేవిమలేకృతకర్మానరాధిపఃవిశ్వామిత్రంమహాత్మానమాజ్ఞా
హవసరాశువమ్ || ౪౨ || తమర్చయిత్వాధర్మాత్మాశాస్త్ర్యప్రేనకర్మణా | రాశునౌచమహాత్మానాతదావాక్యమువాచహ ||
అభగవన్సాగతం తేస్తుకింకరోమితవాగధు | భవానాజ్ఞాపయితుమామాజ్ఞాప్యభవతాహ్యహమ్ || ౪౩ || ఏవముక్త్వాస్సధ
ర్మాత్మాజనకేనమహాత్మనా | ప్రత్యువాచముద్గీర్వరంవాక్యంవాక్యవిశారదః || ౪౪ || పుత్రాదశరథస్యమాత్రప్రియాలోక
విశ్రుతా | ద్రష్టుకామాధనుశ్చ్రేష్ఠంయదేతత్త్వయితితత్త్వమ్ || ౪౫ || ఏతద్దర్శయభద్రం తేకృతకామాన్మహాత్మజా | దర్శనాదస్య
ధనుషోయథేష్ఠంప్రతియాస్యతి || ౪౬ || ఏవముక్త్వాజనకఃప్రత్యువాచమహాముని || శ్రూయతామస్యధనుషోయదర్శమహతి
ష్ఠతి || ౪౭ || దేవరాతఇతిభ్యాతోనిమేష్వస్తోమహిపతిః | శ్వాసోయంతస్యభగవహస్తేదత్తామహాత్మనా || ౪౮ || దక్షయజ్ఞవధేపూ
ర్వంధనురాయమ్యవీర్యవాణ | గురస్తుత్రిదత్తాఽరోహణశీలమిదమబ్రవీత్ || ౪౯ || యస్మాద్భాగార్థినోభాగాన్మకల్పయథ
మేసురాః | వరాంగాణిమహద్వాణిధనుషాఽతయామివ || ౫౦ || తతోఽమససస్సర్వేదేవావైమునిపుంగవ | ప్రసాదయంతి
దేవేశంతేషాంప్రీతోభవన్మవః || ౫౧ || ప్రీతియైక్తస్ససర్వేషాంపదా తేషాంమహాత్మనామ్ | తదేతద్దేవదేవస్యధనూరత్నం
మహాత్మనః || ౫౨ || న్యాసఘాతంతదాన్యస్తమస్మాకంపూర్వకేవిభో | అశమేకృషతఃక్షేత్రంలాంగలాచక్లిభామమ్ || ౫౩ ||
తైత్త్రంశోధయతాలభ్యానామ్నాసీతేతవిశ్రుతా | సూతలాదుత్థితాసాతువ్యవధకతమమాత్మజా || ౫౪ || వీర్యశుక్రైతిమేక
స్యాస్థాపితేయమయోనిజా | ఘాతలాదుత్థితాంతాంతువధకమానాంమమాత్మజామ్ || ౫౫ || వరయామాసురాగమ్యరా
జానౌమునిపుంగవ | తేషాంవరయతాంకన్యాంసదేహాంపుధివీక్షితామ్ || ౫౬ || వీర్యశుక్రైతిభగవన్నచదామిసుతామ
హమ్ | తతస్సర్వేన్మపతయస్సమేత్యమునిపుంగవ || ౫౭ || మిథిలామభ్యుపాగవ్యవీర్యజిజ్ఞాసవస్తదా | తేషాంజిజ్ఞాసమా
నానాంవీర్యంధనురుపాహృతమ్ || ౫౮ || సశేకుగ్రహణేతస్యధనుషస్తోలనేపివా | తేషాంవీర్యవతాంవీర్యమల్పంజ్ఞాత్వా
మహామునై || ౫౯ || ప్రత్యాఖ్యాతాన్మపతయస్త్రనిబోధతపోధన | తతఃపరమకౌపేనరాజానౌమునిపుంగవ || ౬౦ || అరుం
ధచ్ఛిగిలాంసర్వేవీర్యసందేహమాగతాః | శ్వాసమవసూతంతేవిజ్ఞాయన్మపపుంగవా || ౬౧ || రోహిణివహతాఽప్తేషీడ
యన్త్రిగిలాంపురీం | తతస్సంవత్సరేపూణేక్షయంయతానిసర్వశః || ౬౨ || సాధాసానిమునిశ్రేష్ఠతతోహంభృతఃఃఖ
తః | తతోదేవగణాఽసర్వాంస్తవసాహంప్రసాదయే || ౬౩ || దమశ్చపరమప్రీతాశ్చతురంగబలంసురాః | తతోభగ్నన్మప
తయోహస్యమానాదిరోయయుః || ౬౪ || అపీర్యావీర్యసంధిద్ధాస్సమాత్యాఃపాపకారిణః | తదేతన్మనిశాకూలధనుఃపర
మభాస్వరం || ౬౫ || రామలక్ష్మణౌశ్చాపిదర్శయిష్యామిసుత్రత | మహ్యస్యధనుషోరామఃకుర్యాదరోపణంమునై || ౬౬ ||
సుతామయోనిజాంసీతాంచద్యాందాశరధేరహం || ౬౭ || ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే షట్పష్టితమస్సగః.*****

జనకస్యవచస్క్రత్వావిశ్వామిత్రోమహామునిః | ధనుషార్చయరామాయఇతిహేమావాచపాథివం || ౬౮ || తత
స్సరాజాజన్మకస్సచివావాదిదేశహ | సురానీయతాందివ్యంగంధమాభ్యువిభూషితం || ౬౯ || జనకేనసమాదిష్టాస్సచివాః
ప్రావిశత్పురీం | తద్ధనుఃపురతఃకృత్వాజన్మఃపాథివాజ్ఞయా || ౭౦ || సృణాంశతనిపంచాశద్వ్యయతానాంమహా
త్మనాం | హంజామామృచక్రాంతాంసమూహుస్తేకథంచన || ౭౧ || తామాదాయతుమంజూమామాయసీయచ్చతద్ధనుః | సు
రోపమంతేజనకమూచన్యకపతిమంత్రిణః || ౭౨ || ఇదంధనుర్వరంరాజపూజితంసర్వరాజభిః | మిథిలాధిపరాజేంద్రవశే

యస్యయదీచ్ఛసి || ౬ || తెహంస్యహవశశ్చైత్యాకృతాంజలిరభావతావిశ్వామిత్రంవహత్తానంతోచోభారామలత్తుణే
లిగ్గదంధనుర్వరంబ్రహ్మజనకైరభిపూజితం | రాజభిశ్చమహావీరైర్వరశక్తైఃపూరితుంతదా || ౭ || నైతత్సురగణాస్సర్వే
నాసురానచరాక్షసాః | గంధర్వయక్షప్రవరాస్సకిన్నరమౌహూరగాః || ౮ || క్వగతిమానుమాణాంచదనుషోస్యప్రపూ
రణే | ఆరోపణేసమాయోగేవేపనేతోలనేపివా || ౧౦ || శతద్ధనుషాంశ్రేష్ఠమాసీతంమునిపుంగవ | దర్శయైతన్మహాభాగ
హ్యసయా రాజపుత్రయోః || ౧౧ || విశ్వామిత్రస్సభర్తాత్మశుత్వాజనకభాషితం | వత్సరామధనుఃపశ్యఇతిరాఘవమ
బ్రవీత్ || ౧౨ || బ్రహ్మషేకర్వచనాద్రామోయత్రతిష్ఠతితద్ధనుః | మంజూమాంతామపావృత్యదృష్ట్వాధనురథాబ్రవీత్ ||
౧౩ || ఇదంధనుర్వరంబ్రహ్మజసంస్పృశోమిహపాణినా | యత్నవాంశ్చభవిష్యామితోలనేపూరణేపివా || ౧౪ || బాధమి
త్యేవతంరాజామునిశ్చసనుభావత | లీలయాసథనుర్మధ్యేజగ్రహవచనాన్తునే || ౧౫ || పశ్యతాంస్యసహస్రణాంబ
హూనాంరఘునందనః | ఆరోపయత్సభర్తాత్మసలీలమివతద్ధనుః || ౧౬ || ఆరోపయిత్వాభర్తాత్మపూరయామాసతద్ధనుః
తద్భభంజధనుర్మధ్యేనరశ్రేష్ఠోమహాయశాః || ౧౭ || తస్యశబ్దోమహానాసీద్విమాతసమనిస్వనః | భూమికంపశ్చసుమ
హాపర్వతస్యవదీర్యతః || ౧౮ || నిపేతుశ్చనరాస్సర్వేతనశబ్దేనమోహితాః | వజ్రయిత్వామునివరంరాజానంతోచ
రాఘవో || ౧౯ || ప్రత్యాశ్చస్త్రేజనేతస్త్విరాజావిగతసాధ్వసః | ఉవాచప్రాంజలిర్వాక్యంవాక్యజ్ఞోమునిపుంగవం || ౨౦ ||
భాగవద్దృష్టవీర్వోమేరామోదశరథాత్మజః | అత్యద్భుతమచింత్యంచనతకితమిదంమయా || ౨౧ || జనకానాంకులేకిర్తిమా
హరిష్యతిమేసుతాసీతాభర్తారమాసాద్యరామందశరథాత్మజం || ౨౨ || మమసత్యాప్రతిజ్ఞాచవీర్యశుల్కేతికాశిక | సీతా
ప్రాణైర్బాహుమతాదెయా రామాయమేసుతా || ౨౩ || భవతోనుమతేబ్రహ్మశ్రీఘ్రంగచ్ఛంతుమంత్రిణః | మమకాశిక
భద్రంతేఅయోధ్యాంత్యరితారథైః || ౨౪ || రాజానంప్రశ్రితైర్వాక్యైరానయంతుపురంమవ | ప్రదానంపీర్యశుల్కా
యాఃకథయంతుచసర్వశః || ౨౫ || మునిగుస్తాచకాకుత్స్థాకథయంతుస్సపాయవై | ప్రీయమాణంతురాజానమానయం
తుసుశీఘ్రంగా || ౨౬ || కాశికశ్చతథేత్యాహరాజాచాభాష్యమంత్రిణః | అయోధ్యాంప్రేషయామాసభర్తాత్మకృ
తశాసనా || ౨౭ || యథావృత్తంసమాఖ్యాతమాఖ్యాతుంస్యపతింతథా || ౨౮ || ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే - సప్తపట్టితమ స్సర్గః
జనకేనసమాదిష్టాదూతాస్తుక్లాంతవాహనాః | త్రిరాత్రముషితామాగేతేయోధ్యాంప్రావిశకపురిమ్ || ౧ ||
రాజ్ఞోభవనమాసాద్యద్వారస్థానిదమబ్రువత్ | శీఘ్రంనివేద్యతాంరాజ్ఞేమాతామ్నోజనకస్యచ || ౨ || ఇత్యుక్తాద్వార
పాలాస్తేరాఘవాయస్యవేదయత్ | తేరాజవచనాద్దూతారాజవేశ్మప్రవేశితాః || ౩ || దదృశురదేవసంకాశంవృద్ధందశర
థంస్యపమ్బద్ధాంజలిపుటాస్సర్వదూతావిగతసాధ్వసా || ౪ || రాజానంప్రయతావాక్యమబ్రువత్మమధురాక్షరమ్ | మైథి
లోజనకోరాజాసాగ్నిహూత్రపురస్కృతమ్ || ౫ || మశలంచావ్యయంచైవసోపాధ్యాయపురోహితమ్ | ముహుర్ముహు
ర్మధురయాస్నేహసంయుక్తయాగిరా || ౬ || జనకస్త్యాంమహారాజపుచ్ఛతేసపురస్సరమ్ | పృష్ట్యకుశలమవ్యగ్రంవైదే
హూమిథిలాధిపః || ౭ || కాశికానుమతేవాక్యంభవంతమిదమబ్రవీత్ | సూర్యంప్రతిజ్ఞావిధితాపీర్యశుల్కామమాన్యజా ||
౮ || రాజానశ్చకృతామర్షానిర్విర్యావిముఖీకృతాః | సేయంమమసుతారాజకవిశ్వామిత్రపురస్సరైః || ౯ || యదృచ్ఛ
యాగతైర్విరైర్నిజైతాతపపుత్రకైః | తచ్చరాజధనుర్దివ్యంమధ్యేభగ్నంమాహాత్మనా || ౧౦ || రామేణహిమహారా
జయజ్ఞాంతేజనసంసదీ | అస్త్రైదేయామయాసీతాపీర్యశుల్కామహాత్మనే || ౧౧ || ప్రతిజ్ఞాంకతుమిచ్ఛామితదనుజ్ఞాతు
మహానిసోపాధ్యాయోమహారాజపురోహితపురస్సరః || ౧౨ || శీఘ్రమాగచ్ఛభద్రంతేద్రష్టుమహాసిరాఘవా | ప్రీ
తింసమమరాజేంద్రనిర్వతయితుమహాసి || ౧౩ || పుత్రయోరుభయోరేవప్రీతింత్యమపిలప్స్యసే | ఏవంవిదేహాధిపతి
ర్మధురంవాక్యమబ్రవీత్ || ౧౪ || విశ్వామిత్రాభ్యనుజ్ఞాతశ్చతానందమతేస్థితః | ఇత్యుక్తాద్విరతాదూతారాజగౌరవశం
కితాః || ౧౫ || దూతవాక్యంతుతచ్ఛృత్వా రాజాపరమహర్షితః | వసిష్ఠంవామదేవంచమంత్రిణోన్యాంశ్చసోబ్రవీత్ ||
౧౬ || గుప్తకుశికపుత్రేణకాసల్యాసంధవధానః | అత్తుణేనసహభ్రాత్రావిదేహేషువసత్యసా || ౧౭ || దృష్టవీర్యస్తుకాకు
త్స్థోజనకేనమహాత్మనా | సంప్రదానంసుతాయాస్తురాఘవేకతుమిచ్ఛతి || ౧౮ || యదివోరోచతేవృత్తంజనకస్యమహా
త్మనః | పురింగచ్ఛామహాశీఘ్రంమాభూతాల్లస్యవర్యయః || ౧౯ || మంత్రిణోబాధమిత్యాహుస్సహసరైర్వర్షహర్షిత

భిః సుప్రీతశ్చ బ్రవీద్రాజాశ్చోయా త్రేతి సమంత్రిణః ॥ ౧౦ ॥ మంత్రిణస్తనరేంద్రస్య రాత్రి చపరమ సత్కృతాః ॥ ఉ
మస్తేముదితా స్సర్వే గుణై స్సర్వై స్సమన్వి తాః ॥ ౧౧ ॥ ఇతి శ్రీ మద్బాలకాండే - అష్టషష్ఠీతమ స్సగః . *****

తతో రాత్యాగ్రివ్యతీతాయాం సోపాధ్యాయస్స బాంధవః ॥ రాజాదశరథో హృష్టస్సమంత్ర మిదమ బ్రవీత్ ॥ ౧౨ ॥
ద్య సర్వే ధనాధ్యక్షా ధనమాదాయ పుష్కలమ్ ॥ వ్రజంత్య గ్రేసు విహితా నానారత్న సమన్వి తాః ॥ ౧౩ ॥ చతురంగ బలంచా
పిశీ ఘ్రం నిర్భాతు సర్వశః ॥ మమాజ్ఞా సమకాలంచయా నయ్య గమను త్తమమ్ ॥ ౧౪ ॥ పసిష్టో వామదేవశ్చ జాబాలరథకాశ్య
పః ॥ మాకేంద్రేయస్స దీర్ఘాయుర్మపిః కాత్యాయన స్తథా ॥ ౧౫ ॥ పతేద్విజాః ప్రయాంత్య గ్రేస్యందనం యోజయస్య మే ॥ య
థాకాలాత్యయోనస్యాహూతా హిత్వ రయంతి మామ్ ॥ ౧౬ ॥ వచనాచ్చ సరేంద్రస్య సా సేనా చతురంగిణీ ॥ రాజానమృషిభి
స్సార్థం వ్రజంతం పృథతోన్య గాత్ ॥ ౧౭ ॥ గత్వా చతురహం మాగేంద్రే విదేహ సభ్యు పేయివా ॥ రాజాతుజనకశ్చీమా ॥
శ్రుత్వా పూజామకల్పయత్ ॥ ౧౮ ॥ తతో రాజానమా సాద్యవృద్ధం దశరథం నృపమ్ ॥ జనకౌముదితో రాజాహంషం చపర
మం యయా ॥ ౧౯ ॥ ఉవాచ చనర శ్రేష్ఠో నర శ్రేష్ఠం ముదాన్వి తః ॥ స్వాగత తే నర వ్యాఘ్రు దిప్త్యే ప్రాప్తో సి రాఘవ ॥ ౨౦ ॥ పుత్ర
యోరుభయోః ప్రీతిం లప్స్య సేవీర్య నిజై తామ్ ॥ దిప్త్యే ప్రాప్తో మహా తేజా వసిష్ఠో భగవాన్మపిః ॥ ౨౧ ॥ సహ సర్వైర్ద్వి
జ శ్రేష్ఠైః డేవై రివ శత క్రతుః ॥ దిప్త్యే మే నిజై తా విఘ్నా దిప్త్యే మే పూజితం కులమ్ ॥ ౨౨ ॥ రాఘవై స్సహ సంబంధాద్విర్య
శ్రేష్ఠైః మహాత్మభిః ॥ శ్వః ప్రభా తేన రేంద్రేంద్ర నివ త్తయితు మహాసి ॥ ౨౩ ॥ యజ్ఞ స్యాం తే నర శ్రేష్ఠ వివాహ మృషి
సమ్మతమ్ ॥ రస్య తద్వ చనం శ్రుత్వా ఋషి మధ్యే నరాధిపః ॥ ౨౪ ॥ వాక్యం వాక్య విదాం శ్రేష్ఠః ప్రత్యువాచ మహీపతిమ్ ॥
ప్రసిద్ధా హూదా త్వవశశ్శు త మే తన్మయా పురా ॥ ౨౫ ॥ యథావత్స్య సి ధర్మజ్ఞ తత్కరిష్యామ హే వయమ్ ॥ ధర్మిన్వంచ
యశస్యంచ వచనం సత్య వాదినః ॥ ౨౬ ॥ శ్రుత్వా విదేహాధిపతిః పరం విస్తయ మాగతః ॥ తతస్స ర్వే మునిగణాః పరస్ప రసమా
గమే ॥ ౨౭ ॥ హాషేణ మహతాయుక్తాస్తాన్ని శామవసా సుఖమ్ ॥ రాజాచ రాఘవౌ పుత్రౌ నిశామ్య పరిహాషితః ॥ ౨౮ ॥
ఉవాస పరమ ప్రీతో జనకేన సుపూజితః ॥ జనకౌపి మహా తేజాః క్రియాధ ర్దేణ తత్సవిత ॥ ౨౯ ॥ యజ్ఞ స్య చ సుతాభ్యాంచ
కృత్వా రాత్రి మువాస హా ॥ ౩౦ ॥ ఇతి శ్రీ మద్బాలకాండే - ఏకోన సప్తతితమ స్సగః . *****

తతః ప్రభా తేజనకః కృతకర్తా మహాషిః ॥ ఉవాచ వాక్యం వాక్యజ్ఞశ్చ తానందం పురోహితమ్ ॥ ౩౧ ॥ భా తామమ
మహా తేజాయ వీయానతిధార్మికః ॥ కుశధ్వజ ఇతి భ్యాతః పురీమధ్యవ సమ్మభామ్ ॥ ౩౨ ॥ వార్యా ఫలకపర్యంతం పిబన్మిత్యు
మతీందదీమ్ ॥ సాంకాశ్యాం పుణ్య సంకాశాం విమానమివ పుష్పకమ్ ॥ ౩౩ ॥ తమహం ద్రష్టుమిచ్ఛామి యజ్ఞ గౌప్తా సమేమ
తః ॥ ప్రీతిం సోపి మహా తేజా ఇమాంభౌక్తామయా సహ ॥ ౩౪ ॥ ఏవము క్తేతువచ నే శతానందస్య సన్నిధౌ ॥ ఆగతాః కేచిదవ్య
గ్రాజనకస్తా సమాదిశత్ ॥ ౩౫ ॥ శాసనాస్తునరేంద్రస్య ప్రయయుశ్శీఘ్ర వాజిభిః ॥ సమా నేతుం నర వ్యాఘ్రుం విష్ణుమిం
ద్రాజ్ఞాయాయథా ॥ ౩౬ ॥ సాంకాశ్యాం తే సమాగత్యనదృశుశ్చ కుశధ్వజమ్ ॥ న్యవేదయత్ యథావృత్తం జనకస్య చ వింతిత
మ్ ॥ ౩౭ ॥ తద్వృత్తం గృహిత శ్శ్రుత్వా దూత శ్రేష్ఠే మహాబలైః ॥ ఆజ్ఞయాధనరేంద్రస్య లజగా మకుశధ్వజః ॥ ౩౮ ॥ సదద
శేమహాత్మానం జనకం ధర్మవత్సలమ్ ॥ సోభివాద్యశ తానందం రాజానంచాపి ధార్మికమ్ ॥ ౩౯ ॥ రాజాహం పరమందివ్యమా
సనంచాధ్యరోహతః ॥ ఉపవిష్టా పుభాతౌతు భ్రాతృరావతి తేజసా ॥ ౪౦ ॥ ప్రేషయామా సతువీరౌ మంత్రి శ్రేష్ఠం సుదా
మనమ్ ॥ గచ్ఛమంత్రి పతేశీఘ్ర మైత్వౌ కుమమిత ప్రభమ్ ॥ ౪౧ ॥ ఆత్మజై స్సహదుభేష మానయస్య సమంత్రిణమ్ ॥ ఉప
కార్యాం సగత్వా తురఘూణాంకులవధేనమ్ ॥ ౪౨ ॥ దదశశశిరసా వై సమభివా ద్యేదమ బ్రవీత్ ॥ అయోధ్యాధిపతే విర
వై దేహూమిథిలాధిపః ॥ ౪౩ ॥ సత్వాద్రష్టుం వ్యవసితస్సోపాధ్యాయ పురోహితమ్ ॥ మంత్రి శ్రేష్ఠవచశ్శ్రుత్వా రా
జాసషిగణస్తదా ॥ ౪౪ ॥ సబంధురగమ త్త్రజనకౌయత్రవతే ॥ సరాజామంత్రి సహితస్సోపాధ్యాయస్స బాం
ధవః ॥ ౪౫ ॥ వాక్యం వాక్య విదాం శ్రేష్ఠౌ వై దేహ మిదమ బ్రవీత్ ॥ విదితం తే మహా రాజ ఇత్వౌ కుకుల దైవతమ్ ॥ ౪౬ ॥ వక్తా
సర్వే ముక్య త్యే మహావసిష్ఠో భగవాన్మపిః ॥ విశ్వామిత్రాభ్యనుజ్ఞాతస్సహ సవై మహాషిః ॥ ౪౭ ॥ ఏషవత్స్య తిధర్మా
త్తాయథాధర్మయథాక్రమమ్ ॥ ఏవముక్తా నర శ్రేష్ఠే రాజ్ఞాం మధ్యే మహాత్మనాం ॥ ౪౮ ॥ తూష్టిం భూతేదశరథే పసిష్ట
భగవాన్మపిః ॥ ఉవాచ వాక్యం వాక్యజ్ఞో వై దేహం స పురోధ సమ్ ॥ ౪౯ ॥ అవ్యక్త ప్రభవో బ్రహ్మశాశ్వతో నిత్య అవ్యయః ॥ త

స్తాన్మనీషీస్సంజ్ఞేమనీషేకాశ్యవస్సుతః || ౨౦ || వివస్వాకాశ్యపాజ్ఞజ్ఞేమనువైవస్వతస్సస్మృతః | మనుఃప్రజాపతిః
పూర్వమిత్యైకుస్తుమనోస్తుతః || ౨౧ || తమిత్యైకుమయోధ్యాయాంరాజానంవిద్ధిపూర్వకమ్ | ఇత్యైకాస్తుమత
శ్రీమూకుక్షిరిత్యేవవిశ్రుతః || ౨౨ || కుక్షిరథాన్మజశ్శ్రీమూవికుక్షిరుదపద్యత | వికుక్షేస్తుమహలేజాబాణఃపుత్రఃప్ర
తాపవా || ౨౩ || బాణస్యతుమహలేజాలనరణ్యఃప్రతాపవా || అనరణ్యాష్ట్రభుజఃజ్ఞేత్రిశంకుస్తప్తఘోస్తుతః || ౨౪ ||
త్రిశంకూరభవత్పుత్రంమంమమారోమహాయశః | మంమమారాన్మహలేజాయువనాశోమహారభః || ౨౫ || యువ
నాశ్యసుతస్తాసీన్దాంధాతాపుథివీపతిః | మాంధాతుస్తుమతశ్రీమూసుసంధిరుదపద్యత || ౨౬ || సుసంధేరపిపుత్రౌద్వా
ప్రువసంధిఃప్రసేనజిత్ | యశస్విప్రువసంధేస్తుభరతోనామనామతః || ౨౭ || భరతాత్తుమహలేజాలసితోనామజాత
వా || యస్యైతేనతిరాజానఉదపద్యంతత్రవః || ౨౮ || హౌహయాస్తాలజంఘశ్చశూరాశ్చశశిబిందవః | తాంస్తుస
ప్రతియుశ్యవైయుధైరాజాప్రవాసితః || ౨౯ || హిమవంతముపాగమ్యభార్యాభ్యాంసహితస్తతః | అసితోల్పబలోరా
జానంత్రిభిస్సహితస్తదా || ౩౦ || ద్వైపాస్యభార్యేగభిశ్శౌభభూవతురిశ్రుతమ్ | ఏకాగభఃవినాశాయసవతైస్త్వి
సగరంవదా || ౩౧ || తతశ్చైలవరంరమ్యంబభూవాభిరతోమునిః | భాగవచ్యవనోనామహివవంతముపాశ్రీతః || ౩౨ ||
తత్యైకాతుమహాభాగాభాగవందేవవచఃసం | వవందేవద్రవత్రాక్షికాంతుంసేనుతమాత్మనః || ౩౩ || తవృషిసాభ్య
పాగమ్యకాళిందీచాభ్యపాదయత్ | సతామభ్యవదద్విప్రపుత్రైశ్చపుత్రజన్మని || ౩౪ || తవకుక్షోనహాభాగేసుపుత్ర
స్సుమహాబలః | మహావిర్యోమహలేజాలవిరాత్సంజనిష్యతి || ౩౫ || ఆరణ్యసహితశ్రీమూమాశుచఃకవలేత్రణే | ఏవము
క్తామహలేజాలసితేస్వగతేసతి || ౩౬ || విధాయచేతోన్యవతోవిద్యుల్లేఖేవనుప్రభా | చ్యవనంతునమసూత్యరాజపు
త్రీపతివ్రతా || ౩౭ || పతిశోకాతురాతస్తాత్పుత్రందేవీవ్యజాయత | సవత్సావ్యతుగరస్తస్యేదత్తోగభఃజఘాంసయా ||
౩౮ || సహతేనగరేణైవజాతస్ససగరోభవత్ | సగరస్యాసమంజస్తులసమంజాన్తథాంశుమూ || ౩౯ || దివీపాంశుమ
తేపుత్రాదివీపస్యభగీరథః | భగీరథాత్మకత్స్థశ్చకతుత్స్థస్యరఘుస్సుతః || ౪౦ || యథాస్తపుత్రస్తేజస్విప్రవృద్ధేషురు
మాదకః | కల్మాషపాదోహ్యభవత్తస్మాజ్జాతస్తృశంఖణి || ౪౧ || సుదశనశ్శంఖణస్యఅగ్నిపణస్సుదశనాత్ | శ్రీఘృగ
స్త్యగ్నిపణస్యశ్రీఘృగస్యమరుస్సుతః || ౪౨ || మరోఃప్రశుశ్రుకస్తాసీదంబరీమప్రశుశ్రుకాత్ | అంబరీవస్యపుత్రౌ
ఘాన్మహామహిష్యథివీపతిః || ౪౩ || నహుషస్యయయాతిస్తునాభాగస్తుయయాతిజః | నాభాగస్యబభూవాజలజాద్దశరథో
భవత్ || ౪౪ || అస్త్యైదశరథాజ్జాతౌభ్రాతరౌరామలక్ష్మణౌ | ఆదివంశేషశుద్ధానారాజ్ఞాంపరమధర్మిణాం || ౪౫ || ఇత్యై
కుసుబజాతానాంకీరాణాంసత్యవాదినాం | రామలక్ష్మణయౌరథేత్వత్సుతేవరయేన్యవః || ౪౬ || సదృశాభ్యాంసరశ్రేష్ఠస
దృశ్యౌదాతుమహాని || ౪౭ || ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే సప్తతితమ స్కంధః

ఏవంబ్రువాణంజనకః ప్రత్యువాచకృతాంజలిః శ్రీతుమహాసిభద్రం తేమలంనఃపరికితితమ్ || ౧ || ప్రదానే
హిమునిశ్రేష్ఠసుబంధిరవశేషతః | వక్తవ్యంకులజాతేనతన్నిబోధమహామునే || ౨ || రాజాభూత్త్రిములోకేషువిశ్రుతస్త్వి
నందనా | నిమిఃపరమధర్మాత్సారస్వసత్వవతాంవరః || ౩ || తస్యపుత్రోమిథి నామమిథిలాయేననిర్మితా | ప్రథమోజన
మోనామజనకాదప్యనావసుః || ౪ || ఉదావసోస్తుధర్మాత్సాజాతోవై నందివక్షసః | నందివర్ధనపుత్రస్తుసకేతునామనా
మతః || ౫ || సుకేతోరపిధర్మాత్సాదేవరాతోమహాబలః | దేవరాతస్యరాజపేభ్యహద్రధేఇస్త్పుతః || ౬ || బృహద్రథ
స్యమూరోఘాన్మహావీరః ప్రతాపవా || మహావీరస్యభృతిమామధృతిస్సత్యవిక్రమః || ౭ || సుధృతేరపిధర్మాత్సాద్భుజే
తుస్సుధార్మికఃవృష్టేతోస్తురాజపేహార్యశ్వఇతివిశ్రుతః || ౮ || హర్యశ్వస్యమరుఃపుత్రోమరోఃపుత్రఃప్రలింభకః | ప్ర
లింభకస్యధర్మాత్సారాజాకితిరథస్సుతః || ౯ || పుత్రకిరథస్యాసీదేమివధఇస్త్పుతః | దేవమీఘస్యవిబుధోవిబుధస్యమ
హీధృకః || ౧౦ || మహీధృకమతోరాజాకిరీరాతోమహాబలః | కిరీరాతస్యరాజస్త్సహరోమావ్యజాయత || ౧౧ || మహరో
మస్తథర్మాత్సారస్యరూరోమావ్యజాయత | స్వర్ణరోమస్తురాజస్త్ప్రాస్వనోమావ్యజాయ || ౧౨ || తస్యపుత్రద్వయంజ
జ్ఞేరద్భుజస్యమహాత్మనః | జ్యేష్ఠోహమనుజౌభ్రాతామమవీరఃమశద్వజః || ౧౩ || మాంతుజ్యేష్ఠంపితారాజ్యేసోభిషిచ్యనరా
ధివః | మశద్వజంసమాదేశ్యభారంమయివసంగతః || ౧౪ || వృద్ధేపితరిస్వర్యాతేదత్తేణఘరమావహమ్ | భ్రాతరందేవసంకా

శంసైహోత్పశ్యశకుశధ్వజం॥౧౫॥కస్యచిత్త్వధకాలస్యసాంకాశ్యాదగమత్పురాత్॥సుధన్వావీర్యవాకరాజామిథిలా
మవరోధకః॥౧౬॥ సదమే ప్రేషయామాసశైవంధనురనుత్తమమ్॥ సీతాకన్యాచపద్మాక్షీమహ్యంవైదీయతామితి॥౧౭॥
తస్యాప్రదానాద్భక్త్యాః॥యుద్ధమాసీన్నయాసహ॥ సహతోభిముఖోరాజాసుధన్వాతుమయారణే॥౧౮॥నిహత్యతం
మునిశ్రేష్ఠసుధన్వానంసరాధిపమ్॥సాంకాశ్యాంభ్రాతరంవీరమభ్యుపిచంకుశధ్వజమ్॥౧౯॥ కనీయానేషమేభ్రాతా
అహంజ్యేష్ఠోమహామునే॥దదామిపరమప్రీతోవధ్వాతేమునిపుంగవ॥౨౦॥ సీతాంరామాయభద్రంలేఊర్తిశాలత్కు
ణాయః॥వీర్యశులాఘముసుతాంసీతాంసురసుతోపమామ్॥౨౧॥ ద్వితీయామూర్తిశాంచైవత్రిదాదామిసంసం
యః॥దదామిపరమప్రీతోవధ్వాతేరఘునందన॥౨౨॥ రామలక్ష్మణయోరాజాగౌదానంకారయస్వహ॥పశ్యతార్యం
చభద్రంతేతతోవైవాహికంకురు॥౨౩॥ మమాహ్యాద్యమహాబాహుత్యజీయేదివసేప్రభో॥ఫల్గున్యాముత్తరేరాజం
స్తస్మిన్వైవాహికంకురు॥౨౪॥ రామలక్ష్మణయోరథేగోదానంచసుఖోదయమ్॥౨౫॥ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే-ఏకసప్త
తితమస్కంధః॥ ***** తముక్తవంతంవైదేహంపిశ్వామిత్రమహామునిః॥ఉవాచవ
చనంవీరంవసిష్ఠసహితోనృపమ్॥౧॥ అవింశ్యాన్యప్రమేయాణికులానినరపుంగవ॥ఇత్వాకూణాంవిదేహానాంనైషాం
తుల్యోస్తికశ్చన॥౨॥ సద్యశోధర్మసంబంధస్సద్యశోహుపసంపదా॥రామలక్ష్మణయోరథేసీతాంచోర్తిశయాసహ॥
౩॥ వక్తవ్యంచనరశ్రేష్ఠశ్రూయతాంవచనంమువ॥భ్రాతాయపీయాంధర్మజ్ఞుషరాజాకుశధ్వజః॥౪॥ ఆస్యధగ్ధాత్మ
నోరాజాహూషేణాప్రతిమంభువ॥సుతాన్వయంసరశ్రేష్ఠపత్న్యథాంవరయామహే॥౫॥ భరతస్యకుమారస్యశత్రు
ఘ్నస్యచఫీమతః॥వరయేముసుతేరాజాతయోరథేమహాత్మనో॥౬॥ పుత్రాదశరథస్యేమేహుపయావనశాలినః॥
లోకపాలోపమాస్సర్వేదేవతుల్యపరాక్రమాః॥౭॥ ఉభయోరపిరాజేంద్రసంబంధేనానుబధ్యతామ్॥ఇత్వాకూణాం
కులంచాగ్ర్యంభవతఃపుణ్యకర్మణః॥౮॥విశ్వామిత్రవచశ్శ్రుత్వావసిష్ఠస్యమతేతదా॥జనకఃప్రాంజలివాక్యమువా
చమునిపుంగవా॥౯॥కులంధన్యమిదంమన్యేయేషాంనోమునిపుంగవా॥సద్యశంకులసంబంధంధాన్వావయతస్త్వయమ్॥
౧౦॥ ఏవంభవతుభద్రంవంకుశధ్వజసుతేభిషే॥పత్న్యభజేతాంసహితాశత్రుఘ్నభరతాపుభా॥౧౧॥ఏకాహారాజ
పుత్రీణాందతస్యణాంమహామునే॥పాణేగృహ్యంశుచత్వారోరాజపుత్రమహాబలాః॥౧౨॥ ఉత్తరేదివసేప్రహ్లా
ఫల్గునీభ్యాంమనీషిణః॥వైవాహికంప్రశంసంతిభగౌయత్రప్రజాపతిః॥౧౩॥ ఏవముక్తావచసోన్మన్యంప్రత్యుత్థాయకృ
తాంజలిః॥ఉభామునివరారాజాజనకౌవాక్యముబ్రవీత్॥౧౪॥ పరోధర్మకృతోమహ్యంశిష్యోస్త్రిభవతోస్సదా॥ఇహ
న్యాసనముభ్యానితిసీతాంమునిపుంగవా॥౧౫॥ యథాదశరథస్యేయంతథాయోధ్యాపురీమమ్॥ప్రభుత్వేనాస్తిసందే
హూయథాహంకతుమహాథ॥౧౬॥తథాబ్రువతివైదేహీజనకేరఘునందనః॥రాజాదశరథోహృష్టిఃప్రత్యువాచ
మహీపతి॥౧౭॥ యువామసంఖ్యేయగుణౌభ్రాతరమిథిలేశ్వరా॥ఋషయోరాజసంఘాశ్చభవద్ధ్యామభిపూజి
తాః॥౧౮॥స్వస్తిప్రాప్నుహిభద్రంతేగమిష్యామిస్వమాలయమ్॥శ్రద్ధకర్మాణిసర్వాణివిధాన్యామితచాబ్రవీత్॥
౧౯॥ తమాపృష్టానరపతింరాజాదశరథస్తదా॥మునీంద్రౌతౌపురస్కృత్యజగామాశుమహాయశాః॥౨౦॥సగత్వానిల
యంరాజాశ్రద్ధంకృత్వావిధానతః॥ప్రభాతేకాల్యముత్థాయచక్రేగౌదానముత్తమం॥౨౧॥ గవాంశతసహస్రాణి
బ్రాహ్మణైభ్యానరాధిపః॥ఏకైకశోదదారాజాపుత్రానుద్దిశ్యధర్మతః॥౨౨॥ సువణశృంగాస్సంపన్నాస్సవత్సాకాం
స్యదోహనాః॥గవాంశతసహస్రాణిచత్వారిపురుషమభిః॥౨౩॥విత్తమన్యచ్చసుబహుద్విజేభ్యోరఘునందనః॥దదా
గోదానముద్దిశ్యపుత్రాణాంపుత్రవత్సలః॥౨౪॥ ససుతైకృతగౌదానైవృతస్తనృపతిస్తదా॥లోకపాలైరివాభాతి
వృతసోన్మన్యఃప్రజాపతిః॥౨౫॥ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే-ద్వి సప్తతితమ స్కంధః॥ *****

యస్మిన్స్తదివసేరాజాచక్రేగోదానముత్తమం॥తస్మిన్స్తదివసేశూరోయథాజితముపేయివా॥౧॥ పుత్రః
కేకయరాజస్యసాక్షాత్పురతమాతులః॥దృష్టౌపృష్టౌచకుశలంరాజానమిదమ్బ్రవీత్॥౨॥ కేకయాధిపతిరాజాస్నేహ
తుశలమ్బ్రవీత్॥యేషాంకుశలకామోసీతేషాంసంప్రత్యనామయః॥౩॥ స్వస్తియంమమరాజేంద్రద్రష్టుకామో
మహీపతిః॥తదథముపయాతోహమయోధ్యాంరఘునందన॥౪॥ శ్రుత్వాత్వహమయోధ్యాంబాంబివాహాథాంత
వాన్యజాః॥మిథిలాముపయాతాంస్తుత్వయాసహమహీపతే॥౫॥త్వరయాహవ్యాపయాతోహంద్రష్టుకామస్త్వసున్న

తం అథరాజాదశరథఃప్రియాతిథిముపస్థితం॥ ౬॥ దృష్ట్వాపరమసతాగ్రైఃపూజాహంసమపూజితం । తతస్తాంముది
తోరాత్రింసహపుత్రైర్ముహూర్తభిః॥ ౭॥ ప్రభాతేససరుత్థాయకృత్వాకర్మాణికర్తృవీత్ । ఋషీంస్తదాపురస్కృత్య
యజ్ఞవాటముపాగమత్॥౮॥ యుక్తేముహూతేవిజయేసర్వాభరణభూషితైః । భ్రాతృభిస్సహితోరామఃకృతకాతు
కమంగళః॥ ౯॥వసిష్ఠంపురతఃకృత్వామహాషీఃసవరానపి । పితృసమీపమాశ్రిత్యతస్థాభ్రాతృభిరావృతః॥ ౧౦॥ వసి
ష్ఠాభగవానేత్యవైదేహమిదమబ్రవీత్ । రాజాదశరథోరాజాకృతకాతుకమంగళైః॥ ౧౧॥ పుత్రైర్నారవరశ్రేష్ఠదా
తారమభికాంక్షతే । దాతృప్రతిగృహీతృభ్యాంసర్వాభాఃప్రభవంతిహి॥ ౧౨॥ స్వధర్మంప్రతిపద్యస్వకృత్వావై
వాహ్యముత్తమం । ఇత్యుక్తఃపరమోదారోవసిష్ఠేనమహాత్మనా॥ ౧౩॥ప్రత్యువాచమహాతేజావాక్యంపరమధర్మవీత్
కఃస్థితఃప్రతిహరోమేకస్యాజ్ఞాంసంప్రతీక్షతే॥ ౧౪॥స్వగృహేకౌవిచారోస్త్రియథారాజ్యమిదంతవాక్యతకాతుకసర్వ
స్వావేదిమూలముపాగతాః॥ ౧౫॥ మమకన్యామునిశ్రేష్ఠదీప్తావహ్నిరివాచిషః । సజ్జోహంత్యత్ప్రశ్నోన్తివేద్యామ
స్యాంప్రతిస్థితః॥౧౬॥అవిఘ్నంకురుతాంరాజాకిమర్థంప్రవిలంబతే । తద్వాక్యంజనకేనోక్తంశ్రుత్వాదశరథస్తదా॥
౧౭॥ప్రవేశయామాససుతాసర్వానృషిగణానపి । తతోరాజావిదేహనాంవసిష్ఠమిదమబ్రవీత్॥ ౧౮॥ కారయస్వ
ఋషేసర్వమృషిభిస్సహ౪ర్షిక । రామస్యలోకరామస్యక్రియాంవైవాహికీంఽభూ॥ ౧౯॥తథేత్యుక్త్వాతుజనకంవసి
ష్ఠాభగవాన్మృషిః । విశ్వామిత్రంపురస్కృత్యతానందంచధార్మికం॥౨౦॥ ప్రపామధ్యేభువిధివద్వేదింకృత్వామహాత
పాః । అలంకారతాంవేదింగంధపుష్పైస్సమంతతః॥౨౧॥సువర్ణపాలికాభిశ్చభిద్రుకుంభైశ్చసాంకురైః । అంకురాశ్చై
శ్శరావైశ్చధూపపాత్రైస్సదూపకైః॥౨౨॥ శంఖపాత్రైస్సుగ్రైవైస్సుగ్ధైఃపాత్రైర్గ్రహ్యభిపూరితైః । లాజపూజైః
స్తథాపాత్రైర్గ్రక్షతైరభిసంస్కృతైః॥ ౨౩॥ దళైస్సమైస్సమాస్తీర్యవిధివత్సంప్రపూర్వకమ్ । అగ్నిమాధాయవే
ద్యాంతువిధిమంత్రపురస్కృతమ్॥౨౪॥జుహోవాగ్నోమహాతేజావసిష్ఠాభగవాన్మృషిః । తతస్సీతాంసమానీయసర్వాభ
రణభూషితామ్॥౨౫॥సమక్షమగ్నేస్సంస్థాప్యరాఘవాభిముఖతదా । అబ్రవీజ్జనకౌరాజాకౌసల్యానందవధానమ్॥

శ్రీసీతాదేవ్యాఃపాణిగ్రహణఘట్టః.

ఇయంసీతామనుసుతాసహధర్మచరితవ । ప్రతీచ్ఛపై నాంభద్రంతేపాణింగృహీష్వాపాణినా॥ ౨౬॥ పతివ్రతా
మహాభాగాచ్చాయేవానుగతాసదా । ఇత్యుక్త్వాప్రాక్షిపద్రాజామంత్రపూతంజలంతదా॥ ౨౭॥ సాఘసాధ్యుతిదే
వానామృషీణాంవదతాంతదా । దేవమందుభినిష్ఠోషఃపుష్పవహ్నిమహానభూత్॥౨౮॥ ఎవంధత్వాతదాసీతాంమంత్రో
దకపురస్కృతామ్ । అబ్రవీజ్జనకౌరాజాహాషేణాభిపరిఘ్నతః॥౩౦॥ లక్ష్మణాగచ్ఛభద్రంతేఽఽమిళామృదుద్యతామ
యా । ప్రతీచ్ఛపాణింగృహీష్వామాభూత్తాలస్యపర్యయః॥౩౧॥తమేవముక్త్వాజనకౌభరతంచాభ్యభాషత । గృహణపా
ణింమాండవ్యాఃపాణినారఘునందన॥౩౨॥శత్రుఘ్నంచాపిధర్మాత్పూజ్యబ్రవీజ్జనకేశ్వరః । శ్రుతకీర్త్యామహాబాహు
పాణింగృహీష్వాపాణినా॥౩౩॥సర్వేభవంతసౌమ్యాశ్చసర్వేసుచరితవ్రతాః । పతీభిస్సంతుకాకుతస్థామాభూతా
లస్యపర్యయః॥౩౪॥జనకస్యవచశ్శ్రుత్వాపాణీపాణిభిరస్పృశత్ । చత్వారస్తేచతస్యణాంవసిష్ఠస్యమతేస్థితాః॥౩౫॥
అగ్నింప్రవక్షిణంకృత్వావేదింరాజానమేవచ । ఋషీంశ్చైవమహాత్మానస్సభార్యారఘుసత్తమాః॥ ౩౬॥యథోక్తేన
తథాచక్రవివాహంవిధిపూర్వకమ్ । కాకుత్స్థస్తగృహితేషులలితేషుచపాణిషు॥౩౭॥ పుష్పవృష్టిమహాత్యాసేదంత
రిత్యౌత్సుభాస్వరా । డివ్యమందుభినిఘోషైర్గీతవాదిత్రనిస్వవైః॥ ౩౮॥ ననృతుశ్చౌప్పరస్సంఘాగంధర్వాశ్చజగుః
కలమ్ । వివాహారఘుముఖ్యానాంతదచ్ఛతమదృశ్యత॥౩౯॥ఈదృశేవతమానేతుతూర్వోష్ణుప్తనినాదితే । త్రిరగ్నిం
తేపరిక్రమ్యుడోహుభార్యామహాజనః॥౪౦॥అథోపకార్యాంజగ్నుస్తేసభార్యారఘునందనాః । రాజావ్యనుయయా
వశ్యసంక్షిప్తంఘస్సబాంధవః॥౪౧॥ ఇతిశ్రీమద్బాలకాండే - త్రిసప్తతితమ స్కంధః. *****

అథరాత్ర్యంవ్యతీతాయాంవిశ్వామిత్రోమహామునిః । ఆప్యచ్ఛతౌచరాజానౌజగామోత్తరపర్వతమ్॥౪౨॥
అశీభిఃసూరయిత్వాచకుమారాంశ్చసరాఘవాః । విశ్వామిత్రేగతేరాజావైదేహాంమిథిలాధిపమ్॥౪౩॥ఆప్యచ్ఛాధజ
గామాశురాజాదశరథఃపురిం । గచ్ఛంతంతంతురాజానమనుగచ్ఛన్పరాధిపః॥౪౪॥ అథరాజావిదేహనాందదౌకన్యాధనంబ

హసగవంశతసహస్రశబహునిమిథిలేశ్వరగిరికంబళానాంచముఖ్యానాంత్రామకౌట్యంబరాణిచ | హస్త్యశ్వ
 రథపాదాతందివ్యహుంస్వలంకృతమ్ || ౧ || ద్దౌక న్యాపితాతాసాందాసీదాసమనుత్తమమ్ | హిరణ్యస్యసువణస్యము
 క్తానాంవిద్రుమస్యచ || ౨ || ద్దౌపరమసంహృష్టక న్యాధనమనుత్తమమ్ | దత్వాబహుధనంరాజా సమనుజ్ఞాప్యపాథిక
 వమ్ || ౩ || ప్రవివేశ స్వనిలయంమిథిలాంమిథిలేశ్వరః | రాజాప్యయోధ్యాధిపతిస్సహపుత్రైః సహోదృభిః || ౪ || ఋషీశ
 ర్వాపురస్సుత్యజామసబలానుగః | గచ్ఛంతంతంసరవ్యాఘ్రుంసంసేసంఘంసరాఘవమ్ || ౫ || ఘోరాస్త్రసత్తి
 ణోవాచోవ్యాహరంతితతస్తతః | భామాశైచవమృగాస్సర్వేగచ్ఛంతిస్త్రప్రదక్షిణమ్ || ౬ || తాదృష్ట్యైరాజశామూ
 లోవసిష్ఠంపర్యప్తచ్ఛత్రసామ్యాఃపక్షిణోఘోరామృగాశ్చపిప్రదక్షిణాః || ౭ || కిమిదంహృదయోత్సంపిమనోమ
 విషిదతి | రాజ్ఞోదశరథస్యైతచ్ఛ్రుత్వా వాక్యంఘోసృషిః || ౮ || ఉవాచమధురాంవాణీంశ్రూయతామస్యయత్ఫలం |
 ఉపస్థితంభయంఘోరందివ్యంపక్షిముఖోదితమ్ || ౯ || మృగాఃప్రశమయంత్యేతేసంతాపస్త్యజ్యతామయమ్ | తేషాం
 సంవదతాంతత్రవాయుః ప్రాచుర్భూవహా || ౧౦ || కంపయన్పృథివీంసర్వాంపాతయన్చంద్రమాశుభాః | తమసా
 సంవృతస్సూర్యస్సర్వానప్రభభూదిశః || ౧౧ || భస్మనాచావృతంసర్వంసంమూళమివతద్భయం | వసిష్ఠశ్చక్షయశ్చ న్యే
 రాజాచససుతస్తదా || ౧౨ || ససంజ్ఞాఇతతత్రాసన్సర్వమన్యద్విచేతనంతస్త్రింస్త్రమసిఘోరేతుభస్మచ్ఛన్వేవసాచ
 మూ || ౧౩ || దదశశభీమసంకాశంజటామండలధారిణః | భాగవంజామదగ్నేయంరాజారాజవిమదిశం || ౧౪ || కైలాస
 మివమధఃపాంకాలాగ్నిమివమస్సహంజ్వలంతమివతేజోభిర్దునిరీక్ష్యంపుథగ్జ్వలైః || ౧౫ || స్రుంధేచాసజ్యపరశుంధను
 ర్విద్యుద్గణోపమం | ప్రగృహ్యశరముఖ్యంచత్రిపురఘ్నంయథాశివం || ౧౬ || తందృష్ట్యాభీమసంకాశంజ్వలంతమివపావకం
 వసిష్ఠప్రముఖావిప్రాజపహూమపరాయణాః || ౧౭ || సంగతామునయస్సర్వేసంజ్వల్యురఘోమిథః | కచ్చిత్పితృవధామ
 షీక్షుత్రంసోత్సాదయిష్యతి || ౧౮ || పూర్వంక్షుత్రవధంకృత్వాగతమన్యగతజ్వరః | క్షుత్రస్యోత్సాదనంభూయోనభ
 ల్వస్యవికీషితం || ౧౯ || ఏవముక్త్యాఘ్నమాదాయభాగవంభీమదర్శనం | ఋషయోరామరామేతివచోమధురమ్ | బ్రు
 వన్ || ౨౦ || ప్రతిగృహ్యతుతాంపూజామృషిదత్తాంప్రతాపవాన్ | రామందాశరథింరామోజామదగ్నోభ్యభ్యాపత ||
 ౨౧ || ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - చతుస్సత్తతమ స్సగః .

రామదాశరథీవీర్యం తే శ్రూయతేచ్ఛతం | ధనుషోభేదనంచైవనిఖిలేనమయాశ్రుతం || ౧ || తదద్భుతమచిం
 త్యంచభేదనంధనుషస్త్రయా | తచ్ఛ్రుత్వాహమసుప్రాప్తోధనుర్మహ్యావరంశుభం || ౨ || తదిదంఘోరసంకాశంజామ
 దగ్న్యంచుహద్ధనుః | సూరయస్వశరైశ్చనస్వబలదర్శయస్వచ || ౩ || తదహంతేబలందృష్ట్యాధనుషోస్యప్రపూరణే | ద్వం
 ద్వయుద్ధంప్రదాస్యామివిర్యంక్లాఘ్యమిదంతవీర || తస్యతద్వచనంశ్రుత్వా రాజాదశరథస్తదా | విషణ్ణవదనోదీనఃపాగ్రి
 జలిర్వాక్యమబ్రవీత్ || ౪ || క్షుత్రరోహత్ప్రశాంతస్త్రంబ్రాహ్మణశ్చమహాయశః | బాలానాంవమపుత్రాణాంభయం
 దాతుమహాని || ౫ || భాగవాణాంకులేజాతస్సాన్వధ్యానత్రశాలినాం | సహస్రాత్రేప్రతిజ్ఞాయశస్త్రానిక్షిప్తవా
 నసి || ౬ || సత్త్వంధర్మపరోభూత్వా కాశ్యపాయవసుంధరాం | దత్వావనముపాగమ్యమహేంద్రకృతకేతనః || ౭ || మమసర్వవి
 నాశాయసంప్రాప్తస్త్రవంహామనే | నచైకస్మిన్మహాతేరామేసర్వేజీవానుహేవయం || ౮ || బ్రువత్యేవందశరథేజా
 మదగ్న్యఃప్రతాపవాన్ | అనాదృత్యైవతద్వాక్యంరామమేవాభ్యభాషత || ౯ || ఇమేద్వేధనుషీశ్రేష్ఠేదిద్యేలోకాభి
 పూజితే | దృఢేబలవతీముఖ్యేనుకృతేవిశ్వకర్మణా || ౧౦ || అతిసృష్టంసురైరేకంత్ర్యంబకాయయుయుత్సవే | త్రిపుర
 ఘ్నంసరశ్రేష్ఠభగ్నంకాకుత్స్థయత్త్వయా || ౧౧ || ఇదంద్వితీయంచుర్ధ్వంవిష్ణుర్దత్తంసురోత్తమైః | తదిదంవైష్ణవం
 రామధనుఃపరమభాస్వరం || ౧౨ || సమానసారంకాకుత్స్థరాదేణధనుషాత్విదం | తదాతుదేవతాస్సర్వాఃపుచ్ఛంతిస్త్ర
 పితామహం || ౧౩ || శితికంఠస్యవిష్ణోశ్చబలాబలనిరీక్షయా | అభిప్రాయంతువిజ్ఞాయదేవతానాంపితామహా || ౧౪ || విరో
 ధంజనయామాసతయోస్సత్యవతాంవరః | విరోధేచమహద్వృద్ధమభవద్ద్రుమహర్షణం || ౧౫ || శితికంఠస్యవిష్ణోశ్చవ
 రస్పరజగీషిణోః | తదాతుజృంభితంచైవంధనుర్భీమవరాక్రమం || ౧౬ || హుంకారేణమహాదేవస్తేభిరోధత్రిలోచనః | దే
 వైస్తదాసమాగమ్యసంసేసంఘేస్సచారణైః || ౧౭ || యాచితౌప్రశమంతత్రజగ్గుతుస్తేనురోత్తమా | జృంభితంతద్ధను

దృష్ట్వా శైవం విష్ణుపరాక్రమేః | గంగాధికం మేనిరేవిష్ణుం దేవాస్సర్విగణాస్తదా | ధనూరుద్రస్తుసంక్రుద్ధో విదేహీషు
మహాయశాః || ౧౦ || దేవరాతస్య రాజర్షేర్దదాహస్తే ససాయకం | ఇదంచ వైష్ణవం రామధనుః పరపురంజయం || ౧౧ || ఋచి
కేభార్గవే ప్రాదాద్విష్ణుస్సనాన్యసముత్తమం | ఋచిస్తునహాశేజాః పుత్రస్యాప్రతికర్మణః || ౧౨ || పితర్మమగదాది
వ్యంజమదగ్నేర్మహాత్మనః | స్యస్తశస్త్రేపి తరిమేతపోబలసమన్వితే || ౧౩ || అన్జనోఽపి దధేమృత్యుం ప్రాకృతాంబుద్ధిమాస్థితః
వధమప్రతిహంతుమితుశ్చుత్వా సుదారుణమ్ || ౧౪ || క్షుత్రముత్సాదయన్ రోమాజ్ఞాతంజాతమనేకశః | పృథివీంచాఖిలాం
ప్రాప్య కాశ్యపాయమహాత్మనే || ౧౫ || ఋజ్ఞస్యాంతేతదారామదక్షిణాంపుణ్యకర్మణేః | దత్వా మహేంద్రనిలయస్తపోబల
సమన్వితః || ౧౬ || స్థితోస్థితస్థింస్తవ్యనైవ్యసుఖం సురసేవితే | అద్యతూత్తమవిర్యేణ త్వయా రామ మహాబల || ౧౭ || శ్రుత
వాకధనుషోభేదం విస్తృతానాం సభస్థస్థేభాషతాం దేవసంఘానాంతతోహంద్రతమాగతః || ౧౮ || తదిదం వైష్ణవం రామ
పితృపైతామహం మహత్ | క్షుత్రధర్మంపురస్కృత్య గృహీష్వధనురుత్తమం || ౧౯ || యోజయస్వధనః శ్రేష్ఠేశ్వరం పరపు
రంజయం | ఋచిశ్చోక్షాపి కాకుత్స్థద్వంద్వందాస్యామితేతతః || ౨౦ || ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - పంచసప్తతితమస్సర్గః || * * *
శ్రుత్వా తజ్జామదగ్న్యస్య వాక్యం దాశరథిస్తదా | గౌరవాద్యంత్రితకథాపితూరామమథాబ్రవీత్ || ౨౧ || శ్రుతవాన
స్థియతగ్రర్మకృతవాససిభార్గవ | అనురుంధ్యామహేబ్రహ్మకపితురాన్యణ్యమాస్థితం || ౨౨ || ఓర్వహీనమివాశక్తం క్షుత్రధ
ర్మేణ భాగవతం వజానాసమేతేజఃపశ్యమేద్యపరాక్రమమ్ || ౨౩ || ఇత్యుక్త్వా రాఘవః క్రుద్ధో భాగవస్యవరాయుధమ్ | శ
రంచప్రతిజగ్రహహస్తాల్లఘుపరాక్రమః || ౨౪ || ఆరోప్య సధనూరామశ్శరం సజ్యంచ కారహాజామదగ్న్యంతతోరామం
రామః క్రుద్ధో బ్రవీద్వచః || ౨౫ || బ్రాహ్మణోసీతి ప్రాజ్ఞోమేవిశ్వామిత్రకృతేనచ | తస్మాచ్ఛక్తోనతేరామమోక్షం ప్రాణహ
రంశరమ్ || ౨౬ || ఇమాంవాత్సద్గతిం రామతపోబలసమాజితామోలోకానప్రతిమాన్వాపిహనిష్యామియదీచ్ఛసి | ౨౭ || సహ్య
యం వైష్ణవోదివ్యశ్శరః పరపురంజయః | మోఘుఃపతతివీర్యేణ పరదవః | వినాశనః || ౨౮ || పరాయుధధరం రామంద్రష్టుం సహి
గణాస్సురాః | పితామహంపురస్కృత్య సమేతాస్త్రసంఘశః || ౨౯ || గంధర్వాప్సరసశ్చైవ సద్ధిచారణిన్నరాః | యక్షరా
క్షసనాగాశ్చ తద్ద్రష్టుం మహదన్యుతమ్ || ౩౦ || జడీకృతేతదాలోకేరామేవరథనుధః | నిర్వీర్వోజామదగ్న్యోసారా
మోరామముదైక్షుత || ౩౧ || తేజోభిహతవీర్యత్వాజ్ఞామదగ్న్యోజడీకృతః | రామంకమలపత్రాక్షం మందం మందమువా
చహం || ౩౨ || కాశ్యపాయమయాదత్తాయథాపూర్వం వసుంధరా | విషయేమేనవస్తవ్యమితిమాంకాశ్యపోబ్రవీత్ || ౩౩ || స్తో
హంసురువచః కుర్వేపృథివ్యాంసవసేనిశామ్ | ఇతిప్రతిజ్ఞాకాకుత్స్థకృతావై కాశ్యపస్యహం || ౩౪ || తదిమాంత్వంగతింపి
రహంతుం నాహాసిరాఘవ | మమోజవంగమిష్యామిమహేంద్రం పరవతోత్తమమ్ || ౩౫ || లోకాస్యప్రతిమారామనిజితా
తాస్తవసామయా | జహితాశరముఖ్యేనమాభూతాగ్రస్యపర్యయః || ౩౬ || అక్షయ్యం మధుహంతారంజానామిత్వాం
సురేశ్వరమ్ | ధనుషోస్యవరామశాత్స్వస్తితేస్తుపరంతపం || ౩౭ || పతేసురగణాస్సర్వేనిరీక్షం తేసమాగతాః | త్వామప్ర
తిమకర్తాణామప్రతిద్వంద్వమాహుషే || ౩౮ || సచేయం మమకాకుత్స్థప్రీతాభవతుమహతి | త్వయాత్రైలోక్యనాథేన
యదహం విముఖ్యతః || ౩౯ || శరమప్రతిమం రామమోక్షమహాసినువ్రత | శరమోక్షేగమిష్యామిమహేంద్రం పరవతో
త్తమమ్ || ౪౦ || తథాబ్రువతిరామేతుజామదగ్న్యప్రతాపవా | రామోదాశరథిశ్చీమాంశ్చైవ శరముత్తమమ్ || ౪౧ ||
సహతాదృశ్యరామేణస్వాలోకాంస్తవసాజితా | జామదగ్న్యోజగామాశుమహేంద్రం పరవతోత్తమమ్ ||
౪౨ || తతోపితిమరాస్సర్వాదిశశ్చోపదిశస్తదా | సురాస్సహిగణారామంప్రశశంసురుదాయుధమ్ || ౪౩ || రామందాశర
థిరామోజామదగ్న్యః ప్రశస్యచ | తతఃప్రదక్షిణంకృత్వా జగామాత్కగతిం ప్రభుః || ౪౪ || ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - షట్స
ప్తతితమస్సర్గః || * * * * * గతేరామేప్రశాంతాత్కారామోదాశరథిధనుః | పరుణాయాప్రమేయాయదదౌ
హస్తే ససాయకమ్ || ౪౫ || అభివాద్యతతోరామో వసిష్ఠప్రముఖాన్యహి | పితరంవిహ్వలం దృష్ట్వా ప్రోచాచరఘునందనః ||
౪౬ || జామదగ్న్యోగతోరామః ప్రయాతుచతురంగిణీ | అయోధ్యాభిముఖీసేనాత్వయానాథేనపాలితా || ౪౭ || సందిశస్వ
మహారాజసేనాంత్యచ్ఛాసనైస్థితామ్ | శాసనంకంక్షతేసేనాచాతకాళిజలంయథా || ౪౮ || రామస్యవచనం శ్రుత్వారా
జాదశరథస్సుతః | పాహుభ్యాంసంపరివ్వజ్యమూర్ధ్నిచాఘ్రాయరాఘవమ్ || ౪౯ || తతోరామ ఇతి శ్రుత్వా హృష్టః ప్రము

దితోన్మపఃపునజాతంతదామేనేపుత్రమాత్మానమేవచ||౬||చోదయామాసతాంసేనాంజగామాశుతతఃపురిమ్ | పతా
కాధ్వజసీరమ్యాంతూర్యోఽన్యుష్టనిదితామ్||౭||సిక్తరాజపథాంరమ్యాంప్రక్షిణకుసుమోత్కరామ్ | రాజప్రవేశసు
ముఖైఃపారైమణంగళవాదిభిః||౮||సంపూర్ణాంప్రావిశద్రాజాజనాఘైస్సమలంకృతైః|పారైఃప్రత్యుద్గతోదూరం
ద్విజైశ్చపురవాసిభిః||౯||పుత్రైరనుగతశ్చిమాశ్రమద్భిశ్చమహాయశః | ప్రవివేశగృహంరాజాహిమవత్సదృశంపు
నః||౧౦||సనందసజ నోరాజాగృహేకామైస్సపూజితః|కౌసల్యాచసుమిత్రాచకైకేయాచసుమధ్యమా||౧౧||వనూప్ర
తిగ్రహేయక్తాయాశ్చాన్యారాజయోషిః|తతస్సీతాంమహాభాగామూర్తిశ్చోచయశస్విసీమ్||౧౨||కుశధ్వజసుతే
చోభేజగృహున్యృపపత్నయః|సుంగళాలంభనైశ్చైవశోభితాః|తేమవాససా||౧౩||దేవతాయతనాన్యాశుసర్వాస్తాః
ప్రత్యపూజయ|అభివాద్యాభివాద్యాంశ్చసర్వారాజసుతాస్తదా||౧౪||స్వంస్వంగృహమథాసాద్యకుజేరభవమో
పమమ్|గౌభిధన్వైశ్చధాన్వైశ్చతపఃయత్వాద్విజౌత్తమా||౧౫||రేమిరేముదితాఃకాలేభత్యభిస్సహితారహః|
కుమారాశ్చమహాత్మాసోవీర్యేణాప్రతిమాభువి||౧౬||కృతదారాఃకృతాస్త్రాశ్చసథనాస్సనుష్ఠాజ్జనాః|శుశ్రూషమా
ణాఃపితరంవతతయంతినరమభా||౧౭||కాలేకాలేతుసీతిజ్ఞాస్తోమయంతోగురుంగుణైః|కస్యచిత్త్వధకాలస్యరాజాదశ
రథస్సుతమ్||౧౮||భరతంకైకయాపుత్రమబ్రవీద్రఘనందనః |అయంకైకయరాజస్యపుత్రోవసతిపుత్రక||౧౯||త్వాం
నేతుమాగతోవీరయుథాజిన్మాశులస్తవ|ప్రాధితస్సేనధమజ్జమిథిలాయామహంతథా||౨౦||ఋషిమధ్యేతుతస్య
త్వంప్రీతింకతుమిహహా||౨౧||శ్రుత్వాదశరథస్యేతద్ధురతఃకైకయాసతః||౨౨||అభివాద్యగురుంరామంపరిష్పజ్యచల
త్తుణమ్ |గమనాయాభివక్త్రానుశ్చతుఃసుసీతస్తదా||౨౩||అపృచ్ఛపితరంశూరోరామంచాన్యకారిణమ్ | మా
తృణాశ్చాపిసరశ్రేష్ఠశ్చతుఃసుసీతోయయా||౨౪||గతేతుభరతేరామోలక్ష్మణశ్చమహాబలః|పితరందేవసంకాశం
పూజయామాసతుస్తదా||౨౫||పితురాజ్ఞాంపురస్కృత్యపారకార్యాణిసర్వశః |చకారరామోధర్మాత్ప్రియాణిచ
హితానిచ||౨౬||మాతృభ్యోమాతృకార్యాణిక్రత్వాపరమయంత్రితః |గురూణాంగురుకార్యాణికాలేకాలేన్వవైతుత||
౨౭||ఏవందశరథఃప్రీతోబ్రాహ్మణానైగమాస్తథా |రామస్యశీలవృత్తేనసర్వేవిషయవాసిసః||౨౮||తేషామతియశా
లోకేరామస్సత్యవరాక్రమః|స్వయంభూరివభూతానాంబభూవగుణవత్తరః||౨౯||రామస్తుసీతయాసాధంవిజహరబ
హూన్మతూ||౩౦||మనస్సీతస్తతస్తస్యాచిత్త్యంహృదిసమపిత||౩౧||ప్రియాతుసీతారామస్యదారాఃపితృకృతాభి |గు
ణాన్మూలగుణాచ్ఛాపిప్రీతిభూయోవ్యవధత||౩౨||తస్యాశ్చభతాద్విగుణంహృదయేషరివతతే |అచక్షాత్తమ
పివ్యక్తమాఖ్యాశిహృదయంహృదా||౩౩||తస్యభూయోవిశేషేణమైథిలీజనకాశ్చజా |దేవతాభిస్సమారూసేసీతాశ్రీ
రివరూపిణీ ||౩౪||తయాసరాజపినుతోభిరామయాసమేయివానుత్తమరాజకన్యయా |అతీవరామశ్శుశుభేతికా
మయావిభుశ్చియావిష్టురివామరేశ్వరః ||౩౫|| *****
ఇత్యాషే శ్రీమద్రామాయణే - ఆదికావ్యే - శ్రీమద్వాల్మీకీయే - చతుర్వింశత్యసాస్త్రికాయాంసంహితాయాం-
***** శ్రీమద్బాలకాండే - సప్తసప్తతితమ స్కంధః - *****

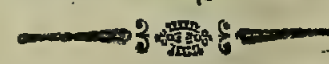
శ్రీమద్బాలకాండవతనశ్రవణయోఃఫలం.

బ్రహ్మాండపురాణే - సప్తచత్వారింశమత్తరశతతమే - అధ్యాయే.

యశ్శృణోత్యాదిమంకాండంబాలాఖ్యంరామజన్మకమ్ | పఠత్యచంచలోభక్త్యాభుక్త్యాభౌగానిహేప్సితా||
అంతేశ్రీసూర్యసాయుజ్యంగచ్ఛత్యత్రనసంతయః||

సాధారణస్తుతిః.

చరితంరఘునాథస్యశతకౌటిప్రవిస్తరమ్ | ఏకైకమతురంప్రోక్తంమహాపాతకనాశనమ్||
రామాయరామభద్రాయరామచంద్రాయచేదనే | రఘునాథాయనాథాయసీతాయాఃపతయేనమః||
యదక్షరపదభ్రష్టమాత్రాహీనంతుయద్భవేత్ | తత్సర్వంక్షమ్యతాందేవనారాయణనమోస్తుతే||
ఓంతత్సత్ - శ్రీకృష్ణార్పణమస్తుః
బాలకాండస్సమాప్తః.

శ్రీమద్రామాయణే - అయోధ్యాకాండ ప్రారంభః.

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత - శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః.

గచ్ఛతామాతులకులంభరతేనతదానఘః | శత్రుఘ్నానిత్యశత్రుఘ్నానీతఃప్రీతిపురస్కృతః || ౧ || సతత్రస్యవ
సద్భాగ్రాసహసతాగరసత్కృతః | మాతులేనాశ్వపతినాపుత్రస్నేహేనలాలితః || ౨ || తత్రాపినివసంతాతాత
ప్యమాణౌచకామతః | భ్రాతరాస్తరతాంవీరౌవృద్ధందశరథంసృషమ్ || ౩ || రాజాపితౌమహాతేజాస్సస్మారప్రీషితౌసు
తౌ | ఉభౌభరతశత్రుఘ్నామహేంద్రవరుణోపమా || ౪ || సర్వపవతుతస్యేష్టేశ్చత్వారఃపురుషమఖాఃస్వశరీరా
ద్వినివృత్తాశ్చత్వారశ్రవణాహవాః || ౫ || తేషామపిమహాతేజారామౌరతికరఃపితుః | స్వయంభూరివభూతానాంబభూవ
గుణవత్తరః || ౬ || సహిదేవైరుదీణస్యరావణస్యవధాధిఃభిః | అధిలోమానుషేలోకేజజ్ఞేవిష్ణుస్సనాతనః || ౭ || కాసల్యా
శుశుభేతేనపుత్రేణామితతేజసా | యథాచదేవీదేవానామదితిర్వజ్రపాణినా || ౮ || సహిరూపోపపన్నశ్చవీర్యవానససూ
యకః | భూమావనుపమస్సానుగుణైర్దశరథోపమః || ౯ || సతునిత్యంప్రశాంతాత్మామృదుపూర్వంచభాషతే | ఉచ్య
మామౌపివరుషంసోత్తరంప్రతిపద్యతే || ౧౦ || కథంచిదుపకారేణకృతేనైకేనతుష్యతి | నస్తరత్యవకారాణాంశతమప్యా
త్వవత్తయా || ౧౧ || శీలవృద్ధైర్వయోవృద్ధైర్జ్ఞానవృద్ధైశ్చసజ్జనైః | కథయన్నాస్తవైనిత్యమస్త్రయోగ్యాంతరేష్వ
పి || ౧౨ || బుద్ధిమాన్మధురాభాషీపూర్వభాషీప్రియంవదః | వీర్యవాన్మతువీర్యేణమహతాస్వనవిన్తి తః || ౧౩ || నచాన్యతక
థోవిద్వావృద్ధానాంప్రతిపూజకః | అనురక్తఃప్రజాభిశ్చప్రజాశ్చాప్యనురంజతే || ౧౪ || సానుక్రోశోజితక్రోధోబ్రా
హ్మణప్రతిపూజకః | దీనానుకంపీధర్మజ్ఞోనిత్యంప్రగ్రహవాళువి || ౧౫ || కులోచితమతితాత్రంధర్మంస్వంబహుమన్య
తేమన్యతేపరయాకీర్త్యామహత్స్వగ్గంఫలంతతః || ౧౬ || నాశ్రేయసిరతోయశ్చననిరుద్ధకథాతువిః | ఉత్తరోత్తరయు
క్తాచవక్తావాచస్పతిర్యథా || ౧౭ || అరోగస్తరుణోవాగ్ధీవపుష్టాదేశకాలవిత | లోకేపురుషసారజ్ఞస్సాధురేకూవినిర్మ
తః || ౧౮ || సతుశ్రేష్ఠగుణైర్యుక్తఃప్రజానాంపాథివాత్మజః | బహిశ్చరభవప్రాణోబభూవగుణవత్తరః || ౧౯ || సమ్యగ్వి
ద్యావ్రతస్సాతోయథావత్సంగవేదవిత | ఇష్టస్త్రిచపితుశ్శ్రేష్ఠోబభూవభరతాగ్రజః || ౨౦ || కల్యాణాభిజనస్సాధుర
దీనస్సత్యవాగృజః | వృద్ధైరభివీతశ్చద్విజైర్దక్షార్థాధర్మధర్మిభిః || ౨౧ || ధర్మకామాధతత్వజ్ఞఃస్మృతిమాప్రతిభాన
వా || ౨౨ || కేశసమయాచారేకృతకల్పవిశారదః || ౨౩ || ఆప్రధృష్టశ్చసంగ్రామేత్రుద్ధైరపిసురాసురైః | నిభృతస్సంవృ
తాకారోగుప్తమంత్రస్సహాయవా || ౨౪ || అమోఘక్రోధహర్షశ్చత్వారగ్గంయమకాలవిత | దృఢభక్తిఃస్థిరప్రజ్ఞో
నాసద్ధాహీనమర్వచా || ౨౫ || నిస్తందిరప్రమత్తశ్చస్వదోషవరదోషవిత | శాస్త్రజ్ఞశ్చకృతజ్ఞశ్చపురుషాంతరకౌవి
దః || ౨౬ || యఃప్రగ్రహానుగ్రహయోర్యథాన్యాయంచక్షుణః | సత్సంగ్రహప్రగ్రహణేస్థానవిన్నిగ్రహస్యచ || ౨౭ || ఆ
యకర్షణ్యపాయజ్ఞస్సందృష్టవ్యయకర్తవిత | శ్రేష్ఠ్యంశాస్త్రసమూహేషుప్రాప్తోవ్యామిశ్రకేషుచ || ౨౮ || అథేధ
మాచసంగృహ్యసుఖతంత్రానచాలసః | వైహరికాణాంశిల్పనాంవిజ్ఞాతాథవిభాగవిత || ౨౯ || ఆరోహవిసయేవై
వయుక్తోవారణవాజినామ్ | ధనుర్వేదవిదాంశ్రేష్ఠోలోకేతిరథసన్ముతః || ౩౦ || అభియాతాప్రహరౌచసేనానయవిశార
దః | అనసూయోజితక్రోధోనవృష్టినచమత్సరీ || ౩౧ || సచావమంతాభూతానాంచకాలవశానుగః | ఏవంశ్రేష్ఠగుణైర్యు
క్తఃప్రజానాంపాథివాత్మజః || ౩౨ || సన్ముతస్త్రిసులోకేషువసుధాయాఃకుమాగుణైః | బుద్ధ్యాబృహస్పతేస్తుల్యోవీ
ర్యేణాపిశచీవతే || ౩౩ || తథాసర్వప్రజాకాంతైఃప్రీతిసంజననైఃపితుః | గుణైర్విరురుచేరామోదీప్తస్సూర్యశ్రవాంశు
భిః || ౩౪ || తమేవంవృత్తసంపన్నమప్రధృష్టవరాక్రమమ్ | లోకపాలోపమంనాథమకామయతమేదిసి || ౩౫ || ఏతైస్తుబ
హుభిర్యుక్తంగుణైరనుపమైస్సుతమ్ | దృష్ట్వాదశరథోరాజాచక్రేచింతాంపతంతపః || ౩౬ || అథరాజ్ఞోబభూవైవంవృద్ధస్య

యజీవినః ప్రీతిరేషాకథం రామో రాజా స్యాన్మయిజీవతి ॥ ౩౬ ॥ ఏషా హ్యస్య పరా ప్రీతి హ్యుదాసంపరివతతే ॥ కదానామ
 సుతం ద్రత్యోమ్యభిషిక్తమహంప్రియమ్ ॥ ౩౭ ॥ వృద్ధికామోహిలోకస్య సర్వభూతానుకంపనః ॥ మత్తఃప్రియతరోలోకే
 పజన్యభవవృష్టిమా ॥ ౩౮ ॥ యమశక్రసమోవీర్యబృహస్పతిసమోమతః ॥ మహీధరసమోధృత్యాం మత్తశ్చగుణవ
 త్తరః ॥ ౩౯ ॥ మహీమహామిమాంకృత్సామధితిష్ఠంతమాత్మజమ్ ॥ అనేనవయసాదృష్ట్యయథాస్వగమవాపుయోమ్ ॥
 ౪౦ ॥ ఇత్యేతైర్వివిధైస్తైస్తైరన్యపాథివమలభైః ॥ శిష్టైరపరిమేయైశ్చలోకేలోకోత్తరైగుణైః ॥ ౪౧ ॥ తంసమీక్ష్య
 మహారాజాయుక్తంసముదితైశ్చభైః ॥ నిశ్చిత్వసచివైస్సాధకంయవరాజమమన్యత ॥ ౪౨ ॥ దివ్యంతరితైభూతాచ ఘో
 రముత్పాదజంభయమ్ ॥ సంచచక్షేచమేధావీశరైరచాత్మనోజరామ్ ॥ ౪౩ ॥ పూర్ణచంద్రానసస్యాథశోకాపనుదమా
 త్మనః ॥ లోకేరామస్యబుబుధేసంప్రియత్వం మహాత్మనః ॥ ౪౪ ॥ అత్తనశ్చప్రజానాంచశ్రేయసేచప్రియణచ ॥ ప్రాప్తకా
 లేనధర్మాత్కాభక్త్యాత్వతితవాన్మృపః ॥ ౪౫ ॥ నానానగరవాస్తవ్యాపృథగ్జ్ఞానపదానః ॥ సమానినాయమేదిన్యాః ప్రధా
 నాకృష్ణధీవతీ ॥ ౪౬ ॥ నతుకేకయరాజానంజనకంవానరాధిపః ॥ త్వరయాచానయామాసపశ్చాత్తాశ్రోష్యతఃప్రి
 యమ్ ॥ ౪౭ ॥ తాన్వేత్సనాభరణైర్యథార్హంప్రతిపూజితా ॥ దదర్శాలంకృతోరాజాప్రజాపతిరివప్రజాః ॥ ౪౮ ॥ అథోప
 విష్టైస్తృపతౌతస్మిన్పరబలాదనైతతఃప్రవివిశుశ్శేషారాజానోలోకసమ్మతాః ॥ ౪౯ ॥ అథరాజవితీర్ణమవివిధేష్వాసనై
 ముచ ॥ రాజానమేవాభిముఖానిషెదుర్నియతాన్మపాః ॥ ౫౦ ॥ సలబ్ధమానైర్విసయాన్వితైస్తృపైః పురాలయైర్జ్ఞానపదైశ్చ
 మానవైః ॥ ఉపాపవిష్టైస్తృపతిర్వృతౌబభౌసహస్రచతుర్భుగవానివామరైః ॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండేప్రథమస్కంధః
 తతఃపరివదంసర్వామామంత్ర్యవసుధాధిపః ॥ హితముద్ధమణం చైవమువాచప్రథితంవచః ॥ ౧ ॥ దుందుభిస్వన
 కల్పేనగంభీరేణానునాదినా ॥ స్వరేణమహతారాజాజీమూతభవనాదయ ॥ ౨ ॥ రాజలక్షణయ్యుక్తేనకాంతేనానుపమేన
 చఉవాచరసయుక్తేనస్వరేణస్తపతీస్తృపా ॥ ౩ ॥ విదితంభవతామేతద్యథామేరాజ్యముత్తమమ్ ॥ పూర్వజేర్షమరా
 జేంద్రైస్సుతవత్పరిపాలితమ్ ॥ ౪ ॥ సోహమిత్యాకుభిస్సర్వైర్నరేంద్రైః పరిపాలితమ్ ॥ శ్రేయసాయోక్తుకామోస్తీసు
 భాహామఖిలంజగత్ ॥ ౫ ॥ మయాప్యాచరితంపూర్వైః పంథానమనుగచ్ఛతా ॥ ప్రజానిత్యమంత్రైణయథాశక్త్యభి
 రక్షితాః ॥ ౬ ॥ ఇదంశరీరంకృత్సస్యలోకస్యచరతాహితమ్ ॥ పాండరస్యాతపత్రస్యచ్ఛాయాయాంజరితంవయా ॥ ౭ ॥
 ప్రాప్యవషణసహస్రాణిబహున్యాయాంపిజీవతః ॥ జీర్ణస్యాస్యశరీరస్యశ్రాంతిమభిరోచయే ॥ ౮ ॥ రాజప్రభా
 వజుష్టాంహిదువహామజితేంద్రియైః ॥ పరిశ్రాంతోస్తిలోకస్యగుర్వీంధర్మధురంవహా ॥ ౯ ॥ సోహంవిశ్రమమిచ్ఛామి
 పుత్రంకృత్వాప్రజాహితే ॥ సన్నికృష్టానిమాసర్వాననుమాన్యద్విజషణభా ॥ ౧౦ ॥ అనుజాతోహిమాంసర్వై
 గుణైః జ్యేష్ఠోమమాత్మజః ॥ పురందరసమోవీర్యరామః పరపురంజయః ॥ ౧౧ ॥ తంచంద్రమివపుష్పేణయ్యుక్తంధర్మభృ
 తాంవరమ్ ॥ యావరాజ్యేనయోక్తాస్తిప్రీతిః పురుషపుంగవమ్ ॥ ౧౨ ॥ అనురూపస్సవోనాథోలక్ష్మీవాల్లక్షణగ్రజః ॥ త్రై
 లోక్యమపినాథేనయేనస్యాన్నాథవత్తరమ్ ॥ ౧౩ ॥ అనేనశ్రేయసాసద్యస్సంయోజ్యేవంమహీమిమామ్ ॥ గతక్లేశోభవి
 ష్యామిసుతతేత్సన్నివేశ్యతై ॥ ౧౪ ॥ యదిదంమేనురూపాథకంమయాసాధునుమంత్రితం ॥ భవంతోమేనుమన్యంతాంకథం
 వాకరవాణ్యహమ్ ॥ ౧౫ ॥ యద్యప్యేషామమప్రీతిహితమన్యద్విచింత్యతామ్ ॥ అన్యామధ్యస్థచింతాతువిమదాభ్య
 ధికోపయా ॥ ౧౬ ॥ ఇతిబ్రువంతంముదితాః ప్రత్యనందన్నపాన్మపమ్ ॥ వృష్టిమంతంమహామేఘంసదాంతభవబహి
 ణః ॥ ౧౭ ॥ సిద్ధిగోనునాదీసంజ్ఞైతత్రహషణసమీరితః ॥ జనోఘోష్టుస్తసన్నదోఽమానంకంపయన్నివ ॥ ౧౮ ॥ తస్యథర్మా
 థవిదుషోభావమాజ్ఞాయసర్వశః ॥ బ్రాహ్మణాబలముఖ్యాశ్చపారజానపదైస్సహ ॥ ౧౯ ॥ సమేత్యమంత్రయిత్వాతు
 సమతాగతబుద్ధయః ॥ ఉచుశ్చనుసాజ్ఞాత్వావృద్ధందశరథంసృపమ్ ॥ ౨౦ ॥ అనేకవషణసాహస్రోవృద్ధస్త్వమసిపాథి
 వ ॥ సరామంయువరాజానమభిషేచస్వధార్మికమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఇచ్ఛామోహిమహాబాహుంరఘువీరంమహాబలమ్ ॥ గజేనమ
 హతాయాంతంరామంభ్రావ్యతాననమ్ ॥ ౨౨ ॥ ఇతితద్వచనంశ్రుత్వా రాజాతేషాంమనఃప్రియమ్ ॥ అజానన్నివజిజ్ఞా
 సురిదంవచనమబ్రవీత్ ॥ ౨౩ ॥ శ్రుత్వైవవచనంయన్నేరాఘవంపతిమిచ్ఛథ ॥ రాజానస్సంశయోయంమేకిమిదంబ్రూతత
 త్యతః ॥ ౨౪ ॥ కథంనుమయిథర్మేణపృథివీనుశాసతి ॥ భవంతోద్రష్టుమిచ్ఛంతియవరాజంమమాత్మజం ॥ ౨౫ ॥ తేతమా

మర్మహాత్మానం పౌరజానపదై స్సుహా బహవో నృపకట్యాణగుణాః పుత్రస్య సంతితే || ౨౬ || గుణా గుణవతో దేవదీపకల్ప
స్య నీమతః | ప్రియానానందకాకృతాన్ ౨౬ ప్రవత్యో మోద్యతా శృణు || ౨౭ || దివై గుణైశ్చక్ర సమో రామస్య
త్యపరాక్రమః | ఇత్యోమభ్యోపి సర్వే భ్యోహ్యతి క్తో విశాంపతే || ౨౮ || రామస్య త్పురుషో లోకే సత్యధర్మపరాయణః | సా
త్యో ద్రామాద్వినివృత్తో ధర్మశ్చ పశ్రియాంసహ || ౨౯ || ప్రజాసుఖ త్వే చంద్రస్య వసుధాయాః తు మాగుణైః | బుద్ధ్యా
బ్రహ్మ తేస్తుల్యో వీర్యే సాత్యో చ్ఛచీవతే || ౩౦ || ధర్మజ్ఞః సత్యసంధశ్చ శీలవానససూయకః | త్యోంతస్సాత్వయితా శ్శక్తిః
కృతజ్ఞో విజితేంద్రియః || ౩౧ || మృదుశ్చస్థిరచిత్తశ్చ సదాభవ్యోనసూయకః | ప్రియవాదీచభూతానాం సత్యవాదీచరా
ఘవః || ౩౨ || బహుశ్రుతానాం వృద్ధానాం బ్రాహ్మణానామపాసితా | తేనాస్యోహాతులా కీర్తిర్యశస్తైజశ్చ వధేతే ||
౩౩ || దేవాసురమనుష్యాణాం సర్వాస్తే హువిశారదః | సమ్యగ్విద్యావ్రతసాత్వో యథావత్సంగవేదవితే || ౩౪ || గాంధ
ర్వే చ భువి శ్రేష్ఠో బభూవ భరతా గ్రజః | కల్యాణాభిజనస్సాధురదీనాత్మానుహామతిః || ౩౫ || ద్విజై రభిః నీతశ్చ శ్రేష్ఠైః ధర్
మాధర్మేనైపుణైః | యదావ్రజతి సంగ్రామం గ్రామాధేన గరస్యవా || ౩౬ || గత్యా సామిత్రి సహితో నాఽజిత్యనివతే
తే | సంగ్రామాత్పునరాగమ్య కుంజరేణ రథేన వా || ౩౭ || పారాస్వజనవన్నిత్యం కుశలం పరిపృచ్ఛతి | పుత్రేష్వగ్నిముదా
రేషు ప్రేష్వశిష్యగణేషు చ || ౩౮ || నిఖలేనానుపూర్వ్యా చ్ఛపితా పుత్రా నివారసాః | శుశ్రూషంతే చ వశ్శిష్యాః కచ్చిత్
మనుషదంశితాః || ౩౯ || ఇతినైపురుషవ్యాఘ్రు స్సదారామోభిభాషతే | వ్యసనేషు మనుష్యాణాం భృశం భవతి దుఃఖితః ||
౪౦ || ఉత్యవేషుచ సర్వేషుపితేవ పరితుష్యతి | సత్యవాదీమహేష్వాసో వృద్ధ సేవీజితేంద్రియః || ౪౧ || స్త్రిశశూర్వాభిభాషీ
చ ధనుః సంస్వాత్మనా శ్రితః | సమ్యగ్యోక్తా శ్రేయసాంచనవిగృహ్యకథా రుచిః || ౪౨ || ఉత్తరోత్తరయుక్తా చ వక్తా వాచ
స్పతిర్యథా | సుఖూరియతతాం మ్రాత్యస్సాత్యోద్విష్టురివస్వయమ్ || ౪౩ || రామో లోకాభిరామో యంశోర్యవీర్యప
రాక్రమైః | ప్రజాపాలనతత్వజ్ఞో నరాగౌపహతేంద్రియః || ౪౪ || శక్తస్సైగ్రోక్యమష్యే క్షోభో ద్దుఃకిన్ముమహీమిమా
మో | నాస్యక్రోధః ప్రసాదశ్చ నిరథో స్తికదాచన || ౪౫ || హంత్యేవనియమాద్వధ్యా యద్యేషఖిలుకువ్యతి | యునక్త్య
తైః ప్రహృష్టశ్చ తమసాయత్రతుష్యతి || ౪౬ || దాంజైస్సర్వప్రజాకాంతైః ప్రీతిసంజననై నృణాం | గుణై విచరురుచేరా
మోదీప్తస్సూర్య ఇవాంశుభిః || ౪౭ || తమేవం గుణసంపన్నం రామం సత్యపరాక్రమమ్ | లోకపాలోపమం నాథమకామ
యతమేదినీ || ౪౮ || వత్సశ్రేయసిజాతస్తేదిప్త్యా సాతవరాఘవ | దిప్త్యా పుత్రగుణై ర్యుక్తో మారీచ ఇవ కాశ్యపః || ౪౯ || బలమా
రోగ్యమాయుశ్చ రామస్య విదితాత్మనః | దేవాసురమనుష్యేషు సగంధర్వోరగేషు చ || ౫౦ || ఆశంసతేజనస్సర్వో రాష్ట్రే
పురవరేతథా | అభ్యంతరశ్చ బాహ్యశ్చ పౌరజానపదోజనః || ౫౧ || స్త్రియో వృద్ధాస్తరుణ్యశ్చ సాయం ప్రాతస్సమాహి
తాః | సర్వాదేవాన్మనుస్యంతి రామస్యాధేయశస్వినః || ౫౨ || తెషామయాచితం దేవత్వత్ప్రసాదాత్సమృద్ధ్యతాం |
రామమిందీవరశ్యామం సర్వశత్రునిబర్హణం || ౫౩ || పశ్యామోయావరాజ్యస్థంతవరాజోత్తమాత్మజం || ౫౪ || తందేవదే
వోపమమాత్మజం తే సర్వస్య లోకస్య హితే నివిష్టం హితాయనః క్షిప్రముదారజాప్తం ముదాభిషేక్తుం వరదత్వమహాసి
|| ౫౫ || ఇతి శ్రీమదయోధ్యాకాండే ద్వితియ స్కంధః

తేషామంజలిపద్మాని సృగ్యసీతాని సర్వశః ప్రతిగృహ్య బ్రవీద్రాజా తేభ్యః ప్రియహితం వచః || ౧ || అహూ
స్త్రిపరమప్రీతః ప్రభావశ్చాతులోమమయశ్చేజ్జ్యేష్ఠం ప్రియైపుత్రం యావరాజ్యస్థమిచ్ఛతి || ౨ || ఇతి ప్రత్యర్చ్య తాం రా
జా బ్రాహ్మణాని దమబ్రవీత్ | వసిష్ఠం వామదేవం శ్రీతేషామేవోపశృణ్వ తాం || ౩ || సైత్రశ్రీమానయం మాసః పుణ్యః పు
ష్పితకాననః | యావరాజ్యాయ రామస్య సర్వమేవోపకల్ప్య తాం || ౪ || రాజ్ఞస్తూపరతేవాత్యేజనఘోషోవహానభూత్ |
శనైస్తస్మై ప్రశాంతే చ జనఘోషే జనాధిప || ౫ || వసిష్ఠం మునిశోద్ధూలం రాజ్ఞావచనమబ్రవీత్ | అభిషేకాయ రామస్య
యత్యర్హసపరిచ్ఛదం || ౬ || తదద్యభగవత్ సర్వమాజ్ఞాపయితుమర్హసి | తచ్చుప్రత్యాభూమిపాలస్య వసిష్ఠోద్విజ్ఞేన త్తనః ||
౭ || ఆదిదేశాగ్రతా రాజ్ఞాస్థితా యుక్తా కృతాంజలిః | సువగ్ధాదీనిరత్నాని బలీ సర్వాషధీరపి || ౮ || శుక్లమాల్యానిలా
జాంశ్చ పృథక్ కుఘసర్పిషీ | అహతాని చ వాసాంసిరథం సర్వాయుధాన్యపి || ౯ || చతురంగబలం చైవ గజంచ శుభలతాణం |
చామరవృజనేశ్వే తేభ్యః సంభ్రం చ పాండరం || ౧౦ || శతంచ శాతకుంభానాం కుంభానామగ్నివర్చసాం | హిరణ్యశృంగ

మృషభం సమగ్రం వ్యాఘ్రవర్షచ॥౧౧॥ ఉపస్థాపయత ప్రాతరగ్నగారం మహిషతేః । యచ్చాన్యతీరించి దేష్టవ్యం త
త్సర్వమువకల్ప్యతామ్॥౧౨॥ అంతఃపురస్య ద్వా రాణి సర్వస్య సగర్వచాచందనస్సగ్భిరచ్యం తాంధూపైశ్చ మ్రాణ
హరిభిః॥౧౩॥ ప్రశస్తమన్నం గుణవద్దధిక్షీరోపసేచనమ్ । ద్విజానాం శతసాహస్రైశ్చ కామమలంభవేత్॥౧౪॥ స
త్కృత్యద్విజముఖ్యానాం శ్వఃప్రభాతే ప్రదీయతామ్ । ఘృతందధిచలాజాం శ్చ దక్షిణాశ్చాపి పుష్కలాః॥౧౫॥ సూర్య
భ్యుదితమాత్రే శోభవితాస్వస్తివాచనమ్ । బ్రాహ్మణాశ్చ నిమంత్ర్యంతాం కల్ప్యంతామాసనాని చ॥౧౬॥ ఆబభ్యం
తాం పతాకాశ్చ రాజమాం గాశ్చ సచ్యతామ్ । సర్వే చ తాతావచరాగణికాశ్చ స్వలంకృతాః॥౧౭॥ కత్యైంద్వితీయా మా
సాద్యతి స్థంతు నృపవేశ్తనః । దేవాయతనపై త్యేషు సాన్నభక్ష్యాస్స దక్షిణాః॥౧౮॥ ఉపస్థాపయత వ్యాస్సన్యమాల్వయో
గాన్ యోగపథకృత్ ॥ ద్విర్హస్తిబద్ధాయోధాశ్చ సన్నద్ధా మృష్టవాససః॥౧౯॥ మహారాజాం కణం సర్వే ప్రవిశంతు మహిషా
దయమ్ ఏవం వ్యాదిశ్య విప్రాక్రియాస్త్రత్రసునిష్ఠితాః॥౨౦॥ చక్రతుశ్చైవ యచ్ఛేషః పార్థివాయ నివేద్యచ । కృత
మిత్యేవ చాబ్రుతా మభిగమ్య జగత్పతిమ్॥౨౧॥ యథోక్తవచనం ప్రీతౌ హాషయై ద్విజషభౌ । తతస్సు మంత్రం ద్య
తిమాం రాజావచనమబ్రవీత్॥౨౨॥ రాముః కృతాత్మా భవతా శీఘ్రమాసీయతామితి । సతథేతి ప్రజ్ఞాయమమంత్ర
రాజశాసనాత్॥౨౩॥ రామంతత్రానయాంచక్రే రథేన రథినాం వరమ్ । అథ తత్ర సహసీనాస్తదాదశరథం నృపమ్॥౨౪॥
ప్రాచ్యోదీచ్యాః ప్రతీచ్యాశ్చ దక్షిణా త్యాశ్చ భూమిపాః । ఘ్నేచ్ఛాచార్యాశ్చ యేచాన్యే వనశైలాంతవాసి నః॥౨౫॥ ఉ
పాసాంచక్రీరే సర్వే తందేవా ఇవ వాసవమ్ । తేషాం మధ్యే స రాజః సర్వమురుతామివ వాసవః॥౨౬॥ ప్రాసాదస్థోరథగ
తందదశో యాంతమాన్యజమ్ । గంధర్వరాజ స్రుతిమంలారే విఖ్యాత పారుషమ్॥౨౭॥ దీర్ఘబాహుం మహాసత్వం మత్త
మాతంగగామినమ్ । చంద్రకాంతాననం రామమతీవప్రియదర్శనమ్॥౨౮॥ యాపాదార్యగుణైః పుంసాం దృష్టిచిత్రాపహరి
ణమ్ । ఘృత్తాభితస్తాపజన్యం స్తోదయంతమివ ప్రజాః॥౨౯॥ సతతర్వసమాయాంతం పశ్యమామో న రాధిషః । అవతార్య
సుమంత్రస్తం రాఘవం స్వందమోక్షమాత్॥౩౦॥ పితుస్స మీపంగచ్ఛంతం ప్రాంజలిః పృథతోన్వగాత్ । సతం కైలాస
శృంగాభం ప్రాసాదం నరపుంగవః॥౩౧॥ ఆరురోహన్యపంచ్రక్షుం సహసూతేన రాఘవః । సప్రాంజలిరభిప్రేత్య ప్రణ
తః పితురంతి కే॥౩౨॥ నామ స్వంత్రావయరామో వవందేచరణోపితుః । తందృష్ట్వా ప్రణతం పాశ్వే కృతాంజలిపుటం
నృపః॥౩౩॥ కృహ్యంజలౌ సమాకృష్య సస్వజేప్రియమాత్మజమ్ । తస్మై చాభ్యుదితం దివ్యం మణికాంచనభూషితమ్॥౩౪॥
దిదేశ రాజారుచిరం రామాయ పరమాసనమ్ । తదా సనవరం ప్రాప్య వ్యదీపయత రాఘవః॥౩౫॥ స్వయైవ ప్రభయా మేరు
ముదయే విమలారవిః । తేన విభ్రాజితా తత్ర సాసభాభివ్యరోచత॥౩౬॥ విమలగ్రహానక్షత్రాశారదీద్యౌరివేందునా । తం
పశ్యమానో నృపతీస్తుతోషప్రియమాత్మజమ్॥౩౭॥ అలంకృతమివాత్మానమాదర్శతలసంస్థితమ్ । సతం సస్థితమాభాష్య
పుత్రాపుత్రవతాం వరః॥౩౮॥ ఉవాచేదం వచో రాజాదేవేం నమివ కాశ్యపః । జ్యేష్ఠాయామసి మేవ త్త్వం సదృశ్యాం
సదృశస్సుతః॥౩౯॥ ఉత్పన్నస్తస్వంగుణశ్రేష్ఠో మమ రామాత్మజః ప్రియః । త్వయా యతః ప్రజాశ్చేమాః స్వగుణైరనరం
జితాః॥౪౦॥ తస్మాత్త్వం పుష్యయోగేన యావరాజ్యమవాప్నుహి । కామతస్త్వం ప్రకృత్యైవ వినీతో గుణవాసినీ॥౪౧॥ గు
ణవత్యపితుస్సేహాత్పుత్రవత్ప్రయోమి తేహితమ్ । భూయో విసయమాస్థాయ భవనిత్యంజితేంద్రియః॥౪౨॥ కామక్రోధస
ముత్థానిత్యజేథావ్యసనాని చాపరోక్షయావతేమామో వృత్త్యా ప్రత్యక్షయా తథా॥౪౩॥ అమాత్య ప్రభృతీన్సర్వాః ప్ర
కృతీశ్చానురంజయ । కౌశాగారాయథా గారైః కృత్వా సన్నిచయా బహూః॥౪౪॥ తుష్టానరక్తప్రకృతి ర్యః పాల
యతి మేదినీమ్ । కస్య నందంతి మిత్రాణి లభ్యాన్పుత్రమివామరాః॥౪౫॥ తస్మాత్త్వమపి చాత్మానం నియమ్య వంసమాచర ।
తచ్చుశ్శ్వాసుహృదస్తస్య రామస్య ప్రియకారిణః॥౪౬॥ త్వరితాశీఘ్రమభ్యేత్య కాసల్యాన్వైస్య వేదయ । సాహిర
ణ్యం చ గాశ్చైవరత్నాని వివిధాని చ॥౪౭॥ వ్యాదిదేశప్రియాభ్యేభ్యః కాసల్యాప్రమదోక్షమాభివాద్య రాజానం
రథపూరుష్యా రాఘవః॥౪౮॥ యయా స్వంద్యతి మద్వేశ్తజనాః ప్రతిపూజితాః॥౪౯॥ తేచాపి పారాన్యపతేర్వచస్త
చ్చుత్వా తదాలాభమివేష్టమాశుః సరేంద్రమామంత్ర్యగృహణిగత్వా దేవా సమానర్చురతిప్రహృష్టాః॥౫౦॥ ఇతి
శ్రీమదయోధ్యా కాండే - తృతీయ స్కంధః

గతేష్వధన్యపాభూయఃపారేషుసహమంత్రిభిఃమంత్రయిత్వాతతశ్చక్రేనిశ్చయజ్ఞస్సనిశ్చయమ్||౧||శ్వపవపు
ష్యోభవితాశ్వోభిషేచ్యస్తుమేనుతః||రామోరాజీవతామ్రాయోయావరాజ్యభిప్రభుః||౨|| అథాంతగృహమాపిశ్వ
రాజాదశరథస్తదా|సూతమామంత్రయమాసరామంపునరిహానయ || ౩ || ప్రతిగృహ్యసతద్వాక్యంసూతాపునరపా
యయా| రామస్యభవనశీఘ్రంరామమానయితుంపునః||౪|| ద్వాధైరావేదితంతస్యరామా యాగమనంపునః | శ్రు
త్వైవచాపిరామస్తంప్రాప్తంశంకాన్వితోభవత్||౫||ప్రవేశ్యచైనంత్వరితంరామోవచనమబ్రవీత్ | యదాగమనకృ
త్యంతేభూయస్తశ్చాగ్రహ్యశేషతః||౬||తమువాచతతస్మాతోరాజాత్వాంధ్రప్రేమిచ్ఛత్ | శ్రుత్వాప్రమాణమత్రత్వం
గమనాయేతరాయవా||౭||ఇతిసూతవచశ్శ్రుత్వారామోథత్వరయాన్వితః | స్రయయారాజభవనంపునర్ద్రక్ష్యంసరే
శ్వరమ్||౮||తంశ్రుత్వాసమనుప్రాప్తంరామందశరథోన్మవః | ప్రవేశయామాసగృహంఽపవత్యఃప్రియముత్తమమ్ ||
౯ || ప్రవిశన్నేవచశ్రీమాకరాఘవోభవనంపితుః|దదశశపితరంచూరాత్ప్రసేవకృత్యాంజలిః|| ౧౦ || ప్రణమంతంస
మున్థాస్యతంపరిష్వజ్యభూమిపః|ప్రవిశ్యచాప్తైరుచిరమాసనంపునరబ్రవీత్||౧౧||రామవృద్ధోన్మిదీద్వా యుర్భుక్తాభోగా
మయేస్సితాః|అన్నవద్భిః క్రతుశ్చైస్తథేష్టంభూరిదక్షిణైః||౧౨||జాతమిష్టమపత్యంమేత్వమద్యానుపమంభువి|దత్తమిష్ట
మధీతంచమయాపురుషసత్తమ||౧౩||అనుభూతానిచిష్టేనిమయావీరసుఖాన్యపి|దేవషిషిత్వపిసాణావస్మనోన్మిత
ధాత్మనః||౧౪||నకించన్నమకతవ్యంతవాన్యత్రాభిషేచనాత్ | అతోయత్త్వామహంబ్రూయాంతస్తేత్వంకథుమ
హాసి||౧౫||అద్యప్రకృతయస్సర్వాస్తామిచ్ఛంతినరాధిపమ్|అతస్త్యాంయువరాజానమభిషేత్వామిపుత్రక||౧౬||అపి
చాద్యాశుభాకరామస్వప్నేవశ్యామిదారుణాః | సనిఘాతాదివోల్లాచపతతీహహహస్వనా||౧౭|| అవష్టభింఽమ
రామనక్షత్రందారుణైర్గ్రహైః|ఆవేదయంతిదైవజ్ఞాహ్సర్యాంగారకరాహుభిః||౧౮|| ప్రాయేణహినిమిత్తానామి
దృశానాంసముద్భవే|రాజాహిమృత్యుమాప్నోతిఘోరాంవాసవమృచ్ఛతి||౧౯ || తద్యావదేవమేచేతోనవిముహ్యతిరా
ఘవ|తావదేవాభిషేంచస్వచలాహిప్రాణినాంమతిః||౨౦||అద్యచంద్రోభ్యుపగతఃపుష్యాత్పూర్వంపునర్వసుమ్|శ్వః
పుష్యయోగంనియతంవత్సవంలేదైవచింతకాః||౨౧||తతఃపుష్యేభిషేచ్యస్తవమనస్త్వరయతీవమామ్|శ్వస్తాహమ
భిషేత్వామియావరాజ్యేపరంతప||౨౨||తస్మాత్త్వయాద్యప్రభృతినిశేయంనియతాత్కనా|సహవధోవపస్తవ్యాదర్శ
ప్రస్తరశాయినా||౨౩||సుహృదశ్చప్రమత్తాస్త్యాంరక్షంత్యద్యసమంతతః|భవంతిజహువిఘ్నానికార్యాజ్యేవచిధాని
హి||౨౪|| ఏప్రోషితశ్చభరతోయావదేవపురాదితః|రావదేవాభిషేకస్తేప్రాప్తకాలోమతోమవః||౨౫||కామంఽఖిలుస
తాంవృత్తేభ్రాతాతేభరతస్థితః|జ్యేష్ఠానువర్తేథర్మాత్కాసానుక్రోశోజితేంద్రియః|| ౨౬ || కింతుచిత్తంమనుష్యాణా
మనిత్యమితిమేమతిః|సతాంచధర్మనిత్యానాంకృతశోభిచరాఘవ||౨౭||ఇత్యుక్తసోభ్యనుజ్ఞాతనోవ్యభావస్యభిషేచనే|
ప్రజేతిరామఃపితరమభివాద్యాభ్యయాద్గృహమ్||౨౮|| ప్రవిశ్యచాత్మవోఽశ్వరాజ్ఞోద్దిష్టైభిషేచనే | తత్క్షణేనచనిగ
మ్యమాతురంతఃపురంయయా||౨౯||తత్రతాంప్రవణామేవమాతరంతోమవాసినీమ్ | వాగ్యతాండెవతాగారేదదర్శా
యాచతేంద్రియమ్||౩౦||ప్రాగేవచాగతాతత్రసుమిత్రాలక్షణస్తదా | సీతాచానయితాశ్రుత్వాప్రియంరామాభిషే
చనమ్||౩౧||తస్మైకాలేహికాసల్యాతస్థావామిలితేక్షణాసుమిత్రయాన్వాస్యమానాసీతయాలక్షణేనచ||౩౨||శ్రు
త్వాతుపుష్యపుత్రస్యయావరాజ్యాభిషేచనం|ప్రాణాయామేనపురుషంధ్యాయమానాజనాద౯సం||౩౩|| తథాసని
యమామేవసోభిగమ్యాభివాద్యచ|ఉవాచవచనంరామోహషణయంస్తామనిందితా||౩౪|| అంబపిత్రానియక్తోన్మిప్ర
జాపాలనకర్తృణిభవితాశ్వోభిషేకేమామేయథామేశాసనంపితుః||౩౫||సీతయాపుష్పవస్తవ్యారజనీయంఽయాసహ |
ఏవమృత్విగుపాధ్యామైస్సహమాముక్తవాన్పితా||౩౬|| యానియాన్యత్రయోగ్యానిశోభావస్యభిషేచనే | తానిమే
మంగళాన్యద్యవైదేహ్యశ్చైవకారయ||౩౭|| ఏతచ్ఛ్రుత్వాతుకాసల్యాచితకాలాభికాంక్షితం | హషణభాష్పాకులం
వాక్యమిదంరామమభాషత్||౩౮||వత్సరామచిరంజీవహతాప్తైపరిపంథినః | జ్ఞాతేన్దేత్వంశ్రియాంకృతస్సుమిత్రాయా
శ్చసందయ||౩౯||కల్యాణేబతనక్షత్రేమయిజాతోసిపుత్రక|యేనత్వయాదశరథోగుణైరారాధితఃపితా || ౪౦ || అమో
ఘంబతమేత్యంతంపుష్పైపుష్పరేక్షణాయేయమిత్యైకురాజ్యశ్రీపుత్రత్వాంసంశ్రయిష్యతి || ౪౧ || ఇత్యేవముక్తా

మాత్రేదంరామోభ్రాతరమబ్రవీత్ | పాంజలింప్రహ్వమాసీనమభిషిక్తుస్తయన్నివ||౪౨|| లక్ష్మణమాంహయాసా
ధంప్రశోధిత్వంవసుంధరాంద్వితీయంమేంతరాత్సనంత్యామియంశ్రీరువస్థితా || ౪౩ || సామిత్రేభుంక్తుభోగా
స్తమిష్టా రాజ్యఫలానిచజీవిణంచహిరాజ్యంచశ్వదధావభికామయే||౪౪|| ఇత్యుక్త్వా లక్ష్మణంరామోమాతరావభి
వాద్యచిత్తభ్యనుజ్ఞాప్యసీతాంచజగామస్వనివేశనం||౪౫|| ఇతి శ్రీమదయోధ్యాకాండే చతుర్థా స్కంధః. *****

సందిశ్యరామంనృపతిశ్చోద్వభావిన్యభిషేచనైపురోహితంసమాహూయవసిష్ఠమిదమబ్రవీత్ || ౧ || గచ్ఛోపవా
సంకామత్ స్థంకారయాద్యతపాధన | శ్రీయశో రాజ్యలాభాయవధ్వా సహాయతప్రతం||౨|| తథేతిచ సరాజానముక్త్వా వే
దవిదాంవరః | స్వయంవసిష్ఠోభగవాన్యయా రామనివేశనం||౩|| ఉపవాసయితుంరామంమంత్రవన్తంత్రకోవిదః | బ్రా
హ్మంరథవరంయుక్తమాస్థాయసుదృఢప్రతః||౪|| సరామభవనంపాశ్చపాండరాభ్రఘనప్రభం | తిస్రఃకత్యౌరథేనై
వవివేశమునిసత్తమః||౫|| తమాగతమృషింరామస్త్యరన్నివసంభ్రమః | మానయిష్య సమానాహానిశ్చక్రామని
వేశనాత్ ||౬|| అభ్యేత్యత్వరమాణశ్చరథాభ్యాశంమనీషిణః | తతోవతారయామాసపరిగృహ్యరథాత్వయం||౭|| సచై నం
ప్రశ్రితందృష్ట్వా సభాహ్యభిప్రసాద్యచ | ప్రియాహాంహమయ రామమిత్యవాచపురోహితః||౮|| ప్రసన్నస్తేపి
తారామయావరాజ్యమవాప్యసి | ఉపవాసంభవానద్యకరోతుసహసీతయా||౯|| పాతస్త్యామభిషేక్తాహియావరా
జ్యేనరాధిపః | పితాదశరథః | శ్రీత్యాయయాతింసహుషోయథా||౧౦|| ఇత్యుక్త్వా సతదారామముపవాసంయతప్రతం |
మంత్రవత్కారయామాసవై దేహ్య సహితంమునిః||౧౧|| తతోయథావద్రామేణసరాజ్ఞోగురురర్చితః | అభ్యనుజ్ఞాప్య
కామత్ స్థంయయా రామనివేశనాత్ ||౧౨|| సుహృద్భిస్తత్రరామోపిసహసీనః | ప్రియంవదైః | సభాజితోవివేశాథతాన
నుజ్ఞాప్యసర్వశః||౧౩|| హృష్టనారీనరయుతంరామవెత్తతదాబభౌ | యథామత్తద్విజగణంప్రపుల్లనశినంసరః||౧౪|| సరా
జభవనప్రఖ్యాతస్తాద్రామనివేశనాత్ | నిస్సృత్యదదృశేమాగంవసిష్ఠోజనసంవృతం||౧౫|| బృందంబృందమయోధ్యా
యాంరాజమాగాన్సమంతతః | బభూవుజనసంభాధాఃకుతూహలజనైర్వృతాః||౧౬|| జనబృందోమిసంఘమహా
మన్వనవతస్తదా | బభూవురాజమాగన్స్యసాగరస్యేవనిస్వనః||౧౭|| సిక్తసంమృష్టరథ్యాహితడహర్వనమావసీ | ఆసీ
దయోధ్యానగరీసముచ్చితగృహధ్వజా||౧౮|| తదాహ్యయోధ్యానిలయస్సస్త్రీబాలాబలోజనః | రామాభిషేకమాకాం
క్షున్నాకాంక్షుమదయంరవే||౧౯|| ప్రజాలంకారభూతంచజనస్యానందవధానం | ఉత్సుకైఃభూజ్ఞసోద్రప్టుంతమయో
ధ్యామహూతృవం||౨౦|| సవంతంజనసంబాధంరాజమాగంపురోహితః | పూజామాన్నివజనోఘంతంశనైరాజకులంయ
యా||౨౧|| శుభ్రాభ్రశిఖరప్రఖ్యంపాసాదమధిరుహ్యసః | సమీయాయనరేంద్రేణశక్రేణైవభృహస్పతిః|| ౨౨ || తమా
గతమభిప్రేత్యహితావరాజాసనంనృపః | పప్రచ్ఛసచత్స్తైతత్కృతమిత్యభ్యవేదయత్||౨౩|| తేనచైవతదాతుల్యంస
హసీనాస్సభాసదః | ఆసనేభ్యస్సముత్తస్థఃపూజయంతఃపురోహితః||౨౪|| గురుణాత్వభ్యనుజ్ఞాతోమనుజౌఘంవిస్సృజ్య
తంవివేశాంతఃపురంరాజాసింహుగిరిగుహమివ||౨౫|| తదగ్ర్యవేషప్రమదాజనాకులంమహేంద్రవెత్తప్రతిమంనివే
శనం | ప్రదీపయంశ్చార్చువివేశపార్థివశ్శశీవతారాగణసంకులంసభః | ఇతి శ్రీమదయోధ్యాకాండే షంచమ స్కంధః. *****

గతేపురోహితేరామస్సంతోనియతమానసః | సహపత్నీవిశాలాత్యౌనారాయణముపాగమత్ || ౧ || ప్ర
గృహ్యశిరసాపాత్రంహవిషావిధివత్తదా | మహాతేదైవతాయాజ్యంజుహోవజ్వలితేనలే|| ౨ || శేషంచహవిషస్తస్యప్రా
శ్యాశాస్యాత్తనఃప్రియమ్ | ధ్యాయన్నారాయణందేవంస్వాస్తీణేకుశసంస్తరే|| ౩ || వాగ్యతస్సహవైదేహ్యభూత్వా
నియతమానసః | శ్రీమత్యాయతనేవిష్ణుశ్చ శ్యేనరవరాశ్శజః||౪|| ఏకయామావశిష్టాయాంరాత్ర్యాంప్రతివిబుధ్యసః | అ
లంకారవిధింకృత్సంకారయామాసవేత్తనః|| ౫ || తత్రశృణ్వ సుఖావాచస్సూతమాగధవందినామ్ | పూర్వాంసం
ధ్యాముపాసీసౌజజాపయతమానసః || ౬ || తుష్టవప్రణతశ్చైవశిరసామధుసూదనమ్ | విమలతౌమసంవీతోవాచయా
మాసచద్విజా|| ౭ || తేషాంపుణ్యాహఘోషోధగంభీరమధురస్తదా | అయోధ్యాంపూరయామాసతూర్యఘోషాను
నాదితః|| ౮ || కృతోపవాసంతుతదావైదేహ్యసహరాఘవమ్ | అయోధ్యానిలయశ్శ్రిత్యాసర్వఃప్రముదితోజనః|| ౯ || త
తఃపారజనస్సర్వశ్శ్రిత్యారామాభిషేచనమ్ | ప్రభాతారజనీందృష్ట్వాచక్రశోభితంపురీమ్|| ౧౦ || సితాభ్రశిఖరా

భేషుదేవతాయతనేషుచ | చతుష్పథే మరథ్యాసుచై త్యేవ్యట్టాలకేషుచ || ౧౧ || నానాపణ్యసమృద్ధేషువణిజామాపణేషు
చ | కుటుంబి నాంసమృద్ధేషు శ్రీమతుభవనేషుచ || ౧౨ || సభాసుచైవసర్వాసువృత్తేష్వాలక్ష్మీతేషుచ | ధ్వజాస్సముచ్చి
తాశ్చిత్రావతాకాశ్చభవంస్తదా || ౧౩ || నటనతక సంఘానాంగాయకానాంచగాయతామ్ | మనఃకణానుభావాచ
శ్శుశ్రుచుశ్చతతస్తతః || ౧౪ || రామాభిషేకయుక్తాశ్చక్రభాశ్చక్రమిథోజనాః | రామాభిషేకేసంప్రాప్తేచత్వరేషు
గృహేషుచ || ౧౫ || బాలాఅపిక్రీడమానాగృహద్వారేషుసంఘః | రామాభిషేకసంయుక్తాశ్చక్రరేవంమిథఃకథాః ||
౧౬ || కృతపుష్పపహరశ్చధూపగంధాధివాసితః | రాజమాగఃకృతశ్రీమాపౌరై రామాభిషేచనే || ౧౭ || ప్రకాశకర
ణాథంవనిశాగమనశంకయా | దీవవృక్షైస్తథాచక్రరసరథ్యాసుసర్వశః || ౧౮ || అలంకారంపురస్యైవంకృత్యాత
త్పురవాసినః | ఆకాంక్షమాణారామస్యయావరాజ్యాభిషేచనమ్ || ౧౯ || సమేత్యసంఘశస్సర్వేచత్వరేషుసభాసుచ
కథయంతోమిథస్తత్రప్రశశంసుజనాధిపం || ౨౦ || అహూమహత్కారజాయమిత్వైకుకులనందనః | జ్ఞాత్వాయోవృ
ద్ధమాత్మానగరామంరాజ్యేభిషేక్యతి || ౨౧ || సర్వేహ్యనుగృహీతాస్త్యయమోరమోమహీపతిః | చిరాయభవితా
గోస్తాదృష్టలోకపరావరః || ౨౨ || అనుద్ధతమనావిద్వాధగ్నాత్పాతృవత్సలః | యథాచభ్రాతృషుస్నిగ్ధస్తథా
స్తాస్వపిరాఘవః || ౨౩ || చిరంజీవతుధర్మాత్కారజాదశరథోనఘః | యత్ప్రసాదేనాభిషిక్తంరామంద్రత్యోమహేవ
యం || ౨౪ || ఏవంవిధంకథయతాంపౌరాణాంశుశ్రువుస్తదా | దిగ్భ్యాపిశ్రుతవృత్తాంతాఃప్రాప్తాజానపదాజనాః ||
౨౫ || తేతుదిగ్భ్యఃపురీంప్రాప్తాద్రష్టుంరామాభిషేచనం | రామస్యస్వరయామానుఃపురీంజానపదాజనాః || ౨౬ || జ
నాఘైస్తైవిసంపన్నాశ్శుశ్రువేతత్రనిస్వనః | పవనసూదీణవేగస్యసాగరిస్యేవనిస్వనః || ౨౭ || తతస్తదింద్రత్యయస
న్నిభంపురందిదృక్షుభిజ్ఞానపదైరుపాగతైః | సమంతతస్సస్వనమాకులంబభౌసముద్రయాదోభిరివాణవోదకం ||
౨౮ || ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - షష్ఠ స్కంధః

జ్ఞాతిదాసీయతోజాతాకై కేయ్యాస్తుసహూషితా | పాప్రసాదచంద్రసంకాశమారురోహయదృచ్ఛయా || ౧ ||
సిక్తరాజపథాంకృతాన్ప్రకీణకుసుమోత్కరాం | అయోధ్యాంమంధరాతస్మాత్ప్రసాదాదన్యవైక్షతః || ౨ || పతా
కాభివరాహాభిర్ద్వజైశ్చసమలంకృతాన్వృతాంఘనపతైశ్చాపిశిరస్సాన్తనరైర్యుతాం || ౩ || మాల్యమోదకహ
స్తైశ్చద్విజేంద్రైరభినాదితాం | శుక్లదేవగృహద్వారాంసర్వవాదిత్రనిస్వనాం || ౪ || సంప్రహృష్టజనాకీర్ణాంబ్రహ్మ
ఘోషానునాదితాం ప్రహృష్టవరహస్త్వశ్వాంసంప్రణదితగౌవృషాం || ౫ || ప్రహృష్టముదితైఃపారైరుచ్చితధ్వజమా
లినీం | అయోధ్యాంమంధరాదృష్టాపరంవిస్మయమాగతాం || ౬ || ప్రహర్యోత్ఫుల్లనయనాంపాండరయోమవాసినీం | అవి
దూరస్థితాన్దృష్టాధాత్రీంపప్రచ్ఛమంధరాం || ౭ || ఉత్తమేనాభిసంయుక్తాహర్షేణాథాపరాసతీ | రామమాతాధనం
కిన్ముజనేభ్యస్సంప్రయచ్ఛతి || ౮ || అతిమాత్రంప్రహర్యోయంకింజనస్యచశంసమే | కారయిష్యతికింవాపిసంప్రహృష్టో
మహీపతిః || ౯ || విదీర్యమాణాహర్షేణధాత్రీతుపరయాముదా | ఆచచక్షేధకుబ్జా యైభూయసీంరాఘవశ్రియం || ౧౦ ||
శ్వఃపుష్పేణజితక్రోధంయావరాజ్యేనరాఘవం | రాజాదశరథోరామమభిషేచయితానఘం || ౧౧ || ధాత్ర్యాస్తువ
చనంశ్రుత్వాకుబ్జాక్షీప్రమమహీతాః | కైలాసశిఖరాకారాత్ప్రసాదాదవరోహత || ౧౨ || సాదహ్యమానామోసేన
మంధరాపాపదశినీ | శయానామేత్యకై కేయామిదంవచనమబ్రవీత్ || ౧౩ || ఉత్తిష్ఠమూఢేకింశేషభయంత్యామభివ
తే | ఉపస్తుతమఘాఘేనకిమాత్మానంసబుద్ధసే || ౧౪ || అన్విష్టేసుభగాకారేసాభాగ్యేనవికల్గసే | చలంహితపసాభా
గ్యంసద్యాస్తోత్రశ్చవోష్ణగే || ౧౫ || ఏవముక్తాతుకై కేయాచక్షయావరుషగవచః | కుబ్జయాపాపదశిన్యాపిషాడమగమ
త్పరం || ౧౬ || కై కేయాత్వబ్రవీతుబ్జాంకచ్చిత్తేచంనుమంధరే | విషణ్ణవదనాంహితాంలక్షయేభ్యశదుఃఖతాం ||
౧౭ || మంధరాతువచశ్శ్రుత్వాకై కేయామధురాక్షరంఉవాచక్రోధసంయుక్తావాక్యంపాక్యనిశారదా || ౧౮ || సావిష
ణ్ణతరాభూత్వాకుబ్జతస్యాహితైషిణీవిషాదయంతీప్రవాచభేదయంతీచరాఘవం || ౧౯ || అత్యేవంసుమహద్దేవి ప్ర
వృత్తంతద్విదినాశం | రామందశరథోరాజానావరాజ్యేభిషేక్యతి || ౨౦ || సాస్త్వగాధేభయేనుగ్నాదుఃఖశోకసమన్వి
తాదహ్యమానానలైవత్వద్ధితార్థమిహగతా || ౨౧ || తవదుఃఖేనకై కేయిమమదుఃఖంనుహద్భువేత్ | త్వద్వలద్ధేమమ

వృద్ధిశ్చ భవేదత్రనసంశయః॥ ౨౨॥ సరాధిపకులేజాతామహిషీత్వం మహిషతేః॥ ఉగ్రత్వం రాజధర్మాణాంకథం దేవిన
 బుధ్యసే॥ ౨౩॥ ధర్మవాదీశతోభతాశ్శక్తివాదీచదారుణః॥ శుద్ధభావేనజానీషేతేనైవమతిసంధితా॥ ౨౪॥ ఉపస్థితం ప్ర
 యంజానస్త్యయిసాంత్యమనభకమ్॥ అథేనైవాద్యతేభతాకౌసల్యాంయోజయిష్యతి॥ ౨౫॥ అపవాహ్యసమష్టా
 త్వాభరతంతవబంధుమ్॥ కాల్యేష్టాపయితారామంరాజ్యేనిహతకంటకే॥ ౨౬॥ శత్రుఃపతిప్రవాదేనమాత్రేవహితకా
 మ్యయా॥ ఆశీవిషభ్రవాంకేనబాలేపరిభృతస్త్యయా॥ ౨౭॥ యథాహికుర్యాత్సపోవాశత్రువాప్రత్యుపేక్షితః॥ రా
 జ్జాదశరథేనాద్యసపుత్రాత్వంతథాకృతా॥ ౨౮॥ పాపేనాన్యతసాంత్యేనబాలేనిత్యసుఖోచితే॥ రామంస్థాపయితారా
 జ్యేసానుబంధాహతాహ్యసి॥ ౨౯॥ సుప్రాప్తకాలంకైకేయీప్రంకురుహితంతవ॥ త్రాయస్వపుత్రమాత్మానం
 మాంచవిన్నయదశసే॥ ౩౦॥ మంధరాయావదశ్శుత్యాశయానాశుభాననా॥ ఉత్తస్థాహషణంపూర్ణాచంద్ర
 లేభేవశారదీ॥ ౩౧॥ అతీవసాతుసంహృష్టాకైకేయావిస్మయాన్వితా॥ ఏకమాభరణంతస్యైకుజ్ఞాయేప్రదదాశుభమ్॥ ౩౨॥
 దత్వాత్వాభరణంతస్యైకుజ్ఞాయేప్రమదోత్తమా॥ కైకేయామంధరాందృష్ట్వాపునరేవాబ్రవీదిదమ్॥ ౩౩॥ ఇదంతుమం
 ధరేమహ్యమాఖ్యాసిపరమంప్రియమ్॥ ఏతన్నేప్రియమాఖ్యాతుఃకింవాభూయఃకరోమి తే॥ ౩౪॥ రామేవాభరతేవాహం
 విశేషంనోపలక్షయే॥ తస్మాక్కుప్తాస్త్రియద్రాజారామంరాజ్యేభిషేక్ష్యతి॥ ౩౫॥ నమేపరంకించిదితస్త్యయాపునఃప్రి
 యంప్రియాహేసువచంచచఃపరంతథాహ్యవోచస్త్యమతఃప్రియోత్తరంపరంవరంతేప్రదదామిసంవృణు॥ ౩౬॥ ఇ
 తిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - సప్తమ స్కంధః

మంధరాత్వభ్యసూయేనామత్పూజ్యాభరణంచతత్॥ ఉవాచేదంతతోవాక్యంకోపదుఃఖసమన్వితా॥ ౧॥ హషణంకై
 మిదమస్థానేకృతవత్ససిబాలిశే॥ శోకసాగరమధ్యస్థానాత్మానమవబుధ్యసే॥ ౨॥ మనసాప్రహసామిత్యాంచెవిదుఃఖాది
 తాసతీ॥ యచ్ఛేచితవ్యేహృష్టాసిప్రాప్యేదంవ్యసనంమహత్॥ ౩॥ శోచామిదుర్మతిత్వంతేకాహిప్రాజ్ఞాప్రహషణ
 యేత్॥ అరేస్సపత్నీపుత్రస్యవృద్ధింమృత్యోరివాగతామ్॥ ౪॥ భరతాదేవరామస్యరాజ్యసాధారణాద్భయమ్॥ తద్విచి
 త్యవిషణ్ణాస్త్రిభయంభీతాద్ధిజాయతే॥ ౫॥ లక్ష్మణోహిమహేష్వానోరామంసర్వాత్మనాగతః॥ శత్రుఘ్నశ్చౌచిభరతం
 కామత్స్థంలక్ష్మణోయథా॥ ౬॥ ప్రత్యాసన్నక్రమేణాపిభరతస్యైవభామిని॥ రాజ్యక్రమోవిప్రకష్టస్తయోస్తావద్యపీ
 యసోః॥ ౭॥ విదుషఃక్షత్రచారిత్రేప్రాజ్ఞస్యప్రాప్తకారిణః॥ భయాత్ప్రవేపేరామస్యచింతయంతీతవాత్మజమ్॥ ౮॥ సు
 భగాఖలుకౌసల్యాయస్యాఃపుత్రోభిషేక్ష్యతే॥ యావరాజ్యేనమహతాశ్వఃపుష్కణద్విజోత్తమైః॥ ౯॥ ప్రాప్తాంసుమ
 హతీంప్రీతింప్రతీతాంతాంహతద్విషమ్॥ ఉపస్థాస్యసికౌసల్యాందాసీవత్స్వంకృతాంజలిః॥ ౧౦॥ ఏవంచేత్త్వంసహ
 స్సాభిస్తస్యాఃప్రేష్యాభవిష్యసి॥ పుత్రశ్చతవరామస్యప్రేష్యభావంగమిష్యతి॥ ౧౧॥ హృష్టాఃఖలుభవిష్యంతిరామస్య
 పరమాఃస్త్రియః॥ అప్రహృష్టాఃభవిష్యంతిస్తుమాస్తేభరతక్షయే॥ ౧౨॥ తాందృష్ట్వాపరమశ్రీతాబ్రువంతీంమంధరాంత
 తః॥ రామస్యేవగుణాకాదేవీకైకేయాప్రశశంసహ॥ ౧౩॥ ధర్మజ్ఞోగురుభిదాంతఃకృతజ్ఞస్సత్యవాక్కుచిః॥ రామోరా
 జ్ఞస్సుతోజ్యేష్ఠోయావరాజ్యమతోహతి॥ ౧౪॥ భ్రాతృవాభృత్యాంశ్చదీర్ఘాయుఃపితృవత్పాలయిష్యతి॥ సంతప్స్య
 సేకక్షంకుజ్జేశుత్యా రామాభిషేచనమ్॥ ౧౫॥ భరతశ్చౌచిరామస్యధ్రువంవషణతాత్పరమ్॥ పితృపైతామహంరాజ్య
 మవాస్తాపురుషషభః॥ ౧౬॥ సాత్వమభ్యుదయేప్రాప్తేవతమానేచమంధరే॥ భవిష్యతిచకల్యాణేకిమథంపరిత
 ప్యసే॥ ౧౭॥ యథామేభరతోమాన్యస్తథాభూయోపిరాఘవః॥ కౌసల్యాతోతిరిక్తంచసోనుశుశ్రూషతేహిమామ్॥
 ౧౮॥ రాజ్యంయదిహిరామస్యభరతస్యాపితత్తదామన్యతేహియాథాత్మానంతథాభ్రాతృవాంస్తురాఘవః॥ ౧౯॥ కై
 యీవచనంశ్రుత్వామంధరాభృశచుఃఖతాదీర్ఘముష్ణంవినిశ్చస్యకైకేయామిదమబ్రవీత్॥ ౨౦॥ అనభద్రదశినీమా
 ఖ్యాన్నాత్మానమవబుధ్యసే॥ శోకవ్యసనవిస్త్రేణమజ్జంతీదుఃఖసాగరే॥ ౨౧॥ భవితారాఘవోరాజారాఘవస్యచయ
 స్సుతః॥ రాజవంశాత్తుకైకేయాభరతఃపరిహాస్యతే॥ ౨౨॥ సహిరాజ్ఞస్సుతాస్సర్వేరాజ్యేతిష్ఠంతిభామిని॥ స్థావ్యమానేషు
 సర్వేషుసుమహాననయోభవేత్॥ ౨౩॥ తస్మాజ్యేష్ఠేహికైకేయిరాజ్యతంత్రాణిపాథివాః॥ స్థావయంత్యనవద్యాం
 గిదుణవత్స్వితరేష్వపి॥ ౨౪॥ అసావత్యంతనిభగ్నస్తవపుత్రోభవిష్యతి॥ అనాథవత్సుభేభ్యశ్చరాజవంశాచ్ఛవత్సలే॥

అ॥ సాహంత్యదధే సంప్రాప్తాత్వంతుమాంనావబుధ్యసే | సపత్నవృద్ధౌయామేత్వంప్రదేయందాతుమిచ్ఛసి॥౧౬॥
 ధ్రువంతుభరతంరామః | సప్యరాజ్యమకంఠకమ్ | దేశాంతరంనాయయితాలోకాంతరమథాపివా॥౧౭॥ బాలపవ
 హిమాతుల్యంభరతోనాయితస్త్వయా॥ సన్నికమాచ్యసాహదంజాయితేస్థావరేష్వపి॥౧౮॥ భరతస్యాప్యనువశ
 శ్చ త్రుఘ్నాపిసమంగతః॥లక్ష్మణస్తుయథా రామంతథాసాభరతంగతః॥౧౯॥ శ్రూయతేహిద్రుమఃకశ్చిచ్ఛేత్సవోవన
 జీవిభిః॥సంనికమాదిషీకాభిర్త్వచితఃపరమాద్భుతాత్॥౨౦॥ సౌప్తాహిరామంసోమిశ్రిలక్షణంచాపిరాఘవః॥అశ్వి
 సౌరివసౌభ్రాత్రంతయోర్లోకేషువిశ్రుతం॥౩౧॥ తస్మాన్నలక్ష్మణేరామఃపాపంకించిత్రరిష్టః॥రామస్తభరతేపాపం
 కుర్యాదితినసంశయః॥౩౨॥ తస్మాద్రాజగృహదేవవనంగచ్ఛతుతేసుతః | ఏతద్ధిరోచతేవహ్యంభృశంచాపిహితంతవ॥
 ౩౩॥ ఏవంతేజ్ఞాతిపక్షస్యశ్రేయశ్చైవభవిష్యతియదిచేద్ధరతోధర్మాప్నిత్యంరాజ్యమవాప్స్యతి॥౩౪॥ సతేసుఖోచి
 తోబాలరామస్యసహజౌరిపుః॥సమృద్ధాథస్యనష్టార్థభవ్యకథంవశే॥౩౫॥ అభిద్రుతమివారణ్యేసింహేనగజ
 యూథపం॥ప్రచ్ఛాద్యమానంరామేణభరతంత్రాతుమహాని॥౩౬॥ దర్పాన్నిరాకృతాస్సర్వంత్యయాసాభాగ్యవత్త
 యా॥ రామమాతాసపత్నీతేకథంవైరంనయాతయేత్॥౩౭॥ యదాహిరామఃపుథివీమవాప్స్యతేప్రభూతరత్నాకర
 శైలపట్టణాం॥తదాగమిష్యస్యశుభంపరాభవంసహౌవదీనాభరతేనభామిని॥౩౮॥ యదాహిరామఃపుథివీమవాప్స్యతి
 ధ్రువంప్రణవోభరతోభవిష్యతి॥అతోహిసంచితయరాజ్యమాత్మజేపరస్యచైవాద్యవివాసకారణమ్॥ఇతిఅష్టమస్త్యర్గః॥

ఏవముక్తాతుకై కేయూక్రోధేనజ్వలితాననాదీఘముష్ణంవినిశ్వస్యమంధరామిదమబ్రవీత్॥౧॥ అద్యరామమి
 తఃక్షీప్రంవనంప్రస్తాపయామ్యహమ్॥యావరాజ్యేచభరతంక్షీప్రమేవాభిషేచయే॥౨॥ ఇదంశ్విదాసీంసంపశ్యేనోపా
 యేనమంధరేభరతఃపాశ్చుయాద్రాజ్యంసతురామఃకథంచన॥౩॥ ఏవముక్తతయాదేవ్యామంధరాపాపదశిః॥రా
 మాథముపహింసంతీకై కేయూమిదమబ్రవీత్॥౪॥ హంతేదాసీంప్రవక్ష్యామికై కేయీశ్రూయతాంచమే॥యథాతే
 భరతోరాజ్యంపుత్రఃపాశ్చస్యతికేవలమ్॥౫॥ కింనరసికై కేయీస్సరంతీవానిగూహసే॥యచచ్యమానమాత్మాథంమ
 త్తస్త్వంశ్రోతుమిచ్ఛసి॥౬॥ మయోచ్యమానంయదితేశ్రోతుంఘంధోవిలాసిని॥శ్రూయతామభిధాన్యామిశ్రుత్వాచా
 పివిమృశ్యతామ్॥౭॥ శ్రుత్వేవంచనంతస్యామంధరాయాస్తుకై కయీ॥కించమత్థాయశయనాత్స్వస్తీగ్ధాదిదమబ్ర
 వీత్॥౮॥ కథయత్వంమహిపాపాయంకేనోపాయేనమంధరేభరతఃపాశ్చుయాద్రాజ్యంసతురామఃకథంచన॥౯॥ ఏవ
 ముక్తతయాదేవ్యామంధరాపాపదర్శిని॥రామార్థముపహింసంతీమజ్జావచనమబ్రవీత్॥౧౦॥ తవదైవాసురేయుద్ధేసహ
 రాజ్విభిఃపతిః॥ఆగచ్ఛత్వాముపాదాయదేవరాజస్యసాహ్యాకృత్॥౧౧॥ దిశమాస్థాయవైదేవిదక్షిణాందండకాంప్రతి॥వై
 జయంతమితిఖ్యాతంపురంయత్రతిమిధ్వజః॥౧౨॥ సశంబరఇతిఖ్యాతశ్శతమామౌవహాసురః॥దేశక్రస్యసంగ్రామం
 దేవసంఘైరనిజితః॥౧౩॥ తస్మిన్సహతిసంగ్రామేపురుషాక్షుతవిక్షుతా॥రాత్రాప్రసుప్తాఘ్నంతీస్సతరసాసాద్య
 రాక్షసాః॥౧౪॥ తత్రాకరోన్నహచ్యుద్ధంరాజాదశరథస్తదా॥అసురైశ్చమహాబాహుశ్చస్తైశ్చశకలీకృతః॥౧౫॥ అప
 వాహ్యాత్వయాదేవిసంగ్రామాన్నష్టచేతనః॥తత్రాపివిక్షుతశ్చస్తైశ్చిపతిస్తైరక్షితస్త్వయా॥౧౬॥ తుష్టేనతేనదత్తాతే
 ద్వావరాశుభదర్శనే॥సత్వయోక్తఃపతిదేవియదేచ్ఛేయంతదావరా॥౧౭॥ గృన్తాయామితితత్రేనతథేత్యుక్తంమహాత్మ
 నా॥అనభిజ్ఞాహ్యహంతవీత్వయైవకథితాపురా॥౧౮॥ కథైషాతవతుస్నేహస్తనసాధార్యతేమయా॥రామాభిషేకసం
 భారాన్నిగృహ్యవినివతయ॥౧౯॥ తౌవరాయాచభతారంభరతస్యాభిషేచనమ్॥ప్రవ్రాజనంచరామస్యత్వంవర్షా
 నివతుదశ॥౨౦॥ చతుదశహివషాణిరామేప్రవ్రాజితేవనమ్॥ప్రజాభాగవతస్నేహఃస్థిరఃపుత్రోభవిష్యతి॥౨౧॥
 క్రోధాగారప్రవిశ్యాద్యక్రద్ధేవాశ్వపతేస్సుతే॥తేష్వాసంతహితాయాంత్యంభూమామలినవాసిని॥౨౨॥ మాస్మై
 సంప్రత్యుదీత్యేథామాచైనమభిభాషథాః॥గుదంతీచాపితందృష్ట్వాజగత్యాంశోకలాలసా॥౨౩॥ దయితాత్వంసదాభతు
 రత్రమేనాస్తిసంశయః॥త్వత్కృతేచమహారాజౌవిశేదపిహుతాశనమ్॥౨౪॥ సత్యాంక్రోధయితుంశక్తోనతుద్ధాంప్ర
 త్యుదీక్షితుమ్॥తవస్త్రియాథంరాజాహిప్రాణానపిపరిత్యజేత్॥౨౫॥ సహ్యాతిక్రమితుంశక్తస్తవవాక్యంమహిపతిః
 మందస్వభావేబుధ్యస్యసాభాగ్యబలమాత్మనః॥౨౬॥ మణిముక్తాసువర్ణానిరత్నానివివిధానిచ॥దద్యాద్దశరథోరాజామా

స్త్రీమహానకృతాః॥౨॥యా తేదై వాసురేయుద్ధేవరాదశరగోదదాత్ । తాస్తారయః హాభాగేసోద్ధోమాత్వామతి క్ర
మేత్ ॥౨౦॥యాదాసతేవరందద్యాత్స్వయముత్థాప్యరాఘవః । వ్యవస్థాప్యమహారాజంత్వమిహంశృణుయావతమ్ ॥౨౧॥
రామంప్రవాజయారణ్యేనవవషాః । నిపంచచభరతః క్రియతాంరాజాపృథివ్యాఃపాథివషభః॥ ౩౦॥ చతుర్దశ
హివషాఃనిరామేప్రవాజితేవనమ్ । యాథశ్చకృతమూలశ్చ శేషంస్థాస్యతి తేసుతః॥౩౧॥ రామప్రవాజనంచైవదేవి
యాచస్వతంవరమ్ । పవంసిధ్యంతిపుత్రస్యసర్వాథాః । స్తవభామిని॥౩౨॥ పవంప్రవాజితశ్చైవరామోరామోభవి
ష్యతిభరతశ్చహతామిత్త్రస్తవరాజాభవిష్యతి॥౩౩॥యేనకాలేనరామశ్చవనాత్ప్రత్యాగమిష్యతి । తేనకాలేనపుత్రస్త్రీ
కృతమూలోభవిష్యతి॥౩౪॥సంగృహీతమనుష్యశ్చనుహృద్భిసానిధామాత్మవాః । ప్రాప్తకాలంతు తేమన్యేరాజానంవీ
తసాధ్వసా॥౩౫॥రామాభిషేకసంకల్పాన్నిగృహ్యవినివర్తయ । అనర్థమర్థయాపేణగ్రాహితాసాతతస్తయా॥౩౬॥
హృష్టాప్రతీతాకై కేయామంధరామిదమబ్రవీత్ । సాహివాశ్యేనకుజ్జాయాఃకిశోరీవోత్పథంగతా॥ ౩౭॥ కై కేయావిస్త
యంప్రాప్తాపరంపరమదర్శనా । కుజ్జత్వాంనాభిజానామి శ్రేష్ఠం శ్రేష్ఠాభిధాయినీమ్॥౩౮॥ పృథివ్యామపిక్షజ్జానాము
త్తమాబుద్ధినిచ్చయేత్స్వమేవతుమమాధ్యేమనిత్యయుక్తాహితైషిణీ॥౩౯॥నాహంసమవబుధ్యేయంకుజ్జరాజ్జశ్చిక్షిప్తం
సంతిదుస్సంస్థితాఃకుజ్జావక్రాపరమదారుణాః॥ ౪౦॥త్వంపద్మమివవాతేనసన్నతాప్రియదర్శనా । ఉరైఃకేఢివిష్టంవై
యాతత్ సుంధాత్సమున్నతమ్॥౪౧॥అథస్తాచ్చదరంశాతంసునాభమివలజ్జితమ్ । ప్రతిపూణాంచజఘనంసుపీనాచప
యోధకా॥౪౨॥పిమలేందుసమంవక్త్రమహిమారాజసిమంధరే । జఘనంతవనిమృష్టంరశనాదామనోభితమ్॥౪౩॥జం
ఘేభృశమువన్యస్తేపాదౌచాప్యాయతావుభౌత్వమాయతాభ్యాంసక్తిభ్యాంమంధరేత్తోమవాసిని॥౪౪॥అగ్రతోమమా
గచ్ఛంతీరాజహంసీవరాజసే । అసౌయాశ్శంబరేమాయాస్సహస్రమసురాధిపే॥ ౪౫॥ సర్వాస్త్వయినివిష్టాస్తాభూ
యశ్చాన్యాస్సహస్రశః । తవేదంస్థసుయక్షిణుః । రంభామివాతమ్॥ ౪౬॥ మతయఃక్షుత్రవిద్యాశ్చమాయాశ్చా
త్రవసంతి తే । అత్ర తేప్రతిమోక్త్యామిమాలంకృజ్జేహిరన్దుయాం॥౪౭॥అభిషిక్తేచభరతేరాఘవేచవనంగతే । జాత్యే
నచసువణేననునిష్ఠస్తేనమంధరే॥౪౮॥లబ్ధాథాచప్రతీతాచలేపయిష్యామి తేస్థగు । ముఖేచతిలకంచిత్రంజాతరూపమ
యంశుభం॥౪౯॥కారయిష్యామి తేసుజ్జేశుభాన్యాభరణానిచ । పరిధాచశుభేవస్త్రీదేవతేవచరిష్యసి॥౫౦॥చంద్రమాహ్వా
యమా నేనముఖేనాప్రతిమాననా । గమిష్యసిగతింముఖ్యాంగర్వయంతీద్విషజ్జనే॥ ౫౧॥ తవాపికుజ్జాఃకుజ్జాయాస్సర్వా
భరణభూషితాః । పాదౌపరిచరిష్యంతియథైవత్వంసదామహుః॥౫౨॥ఇతిప్రశస్యమానాసాకై కేయామిదమబ్రవీత్ । శ
యానాంశయనేశుభేవేద్యాచుగ్నిశిఖామివ॥౫౩॥ గతోదకేనతుబంధోనకల్పాణివిధీయతే । ఉత్తిష్ఠకురుకల్పాణంరా
జానమనుదర్శయ॥౫౪॥తదాప్రోత్సహితాదేవీగత్వామంధరయాసహ । క్రోధాగారంవిశాలాక్షీసౌభాగ్యమదగర్వి
తా॥౫౫॥అనేకశతసాహస్రంముక్తాహారంవరాంగనా । అవముచ్యవరాహ్వానిశుభాన్యాభరణానిచ॥౫౬॥తతోహేమోప
మాతత్రకుజ్జావాక్యవశంగతా । సంవిశ్యభూమాకై కేయామంధరామిదమబ్రవీత్॥౫౭॥ ఇహవామాంమృతాంకుజ్జేన్మ
పాయావేదయిష్యసి । వనంతురాఘవేప్రాప్తేభరతః । ప్రాప్యతిక్షితిం॥౫౮॥ సువణేనసమేహ్యార్థోనరతైర్నరైశ్చభూ
షణైః । పషమేజీవితస్యాంతోరామోయద్యభిషిచ్యతే॥ ౫౯॥ అథౌపునస్తాంమహిషీంమహిషీతోవచోభిరత్యథామహాప
రాక్రమైః । ఉవాచకుజ్జాభరతస్యమాతరంహితంవచోరామముపేత్యచాహితం॥ ౬౦॥ ప్రవత్స్యతేరాజ్యమిదంహిరా
ఘవోయదిధ్రువంత్యంసమతాచతవ్యసే । అతోహికల్పాణియతస్వతత్తథాయథాసుతస్తేభరతోభిషేక్యతే॥౬౧॥తదా
తివిద్ధామహిషీతుకుజ్జయాసమాహతావాగిషుభిర్నుహుర్నుహుః । నిధాయహస్తాహృదయేతివిస్త్రితాశశంస కుజ్జాంకుపి
తాపునఃపునః॥౬౨॥యమస్యవామాంచషయంగతామితోనిశామ్యకుజ్జేప్రతివేదయిష్యసి । వనంగతేవాసుచిరాయరాఘ
వేసమృద్ధకామోభరతోభవిష్యతి॥౬౩॥అహంహినైవాస్తరణానినస్రజోనచందనంనాంజనపానభోజనం । నకించిదిచ్ఛా
మినచేహజీవితంనచేదితోగచ్ఛతిరాఘవోవనం॥౬౪॥ అథైతమక్త్వావచనంసుదారుణంనిధాయసర్వాభరణానిభామినీ ।
అసంవృతామాస్తరణేనమేదినీంతదాధిశిశ్యేపతితేవకిన్నరీ॥౬౫॥ఉదీర్ణసంరంభతమోవృతాననాతథావముక్తౌత్తమమా
ల్యభూషణా । నరేంద్రపత్నీవిమనాబభూవసాతమోవృతాద్యౌరవమగ్నతారకా । ఇతిమదయోధ్యాకాండేనవమస్సర్గః

విదశితాయథాదేవీకుంజయాపాపయాభృతమితథ శేతస్స సాభూమాదిగ్ధవిధేవకిన్నరీ||౧|| నిశ్చిత్తమససాకృ
 త్యంసాసమ్యగితిభామిని|సుంధరామౌశనై సుర్వమాచవత్సేవితక్షణా || ౨ || సాదీనానిశ్చయంకృత్వామంధరావాక్య
 మోసితా| నాగకన్యేవనిశ్వస్యదీఘముష్ణంచభామిని||౩|| ముహూతంబంతయామాసమాగమాత్మసుఖావహం
 సాసుహృచ్చాభాకామాచతంనిశమ్యసునిశ్చయమ్ || ౪ || బభూవపరమప్రీతాసిద్ధింపాప్యేవ మంధరా | అథసా
 రుషితాదేవీసమ్యక్కృత్వా వినిశ్చయమ్ || ౫ || సంవివేశాబలాభూమా నివేశ్యభృకుటింముఖే | తతశ్చిత్రాణి
 మాల్యానిదివ్యాన్యాభరణానిచ|| ౬|| అపవిధానికై కేయాతానిభూమింప్రపేదిరే| తయాతాన్యపవిధానిమాల్యాన్యా
 భరణానిచ||౭|| అశోభయంతవసుధాంసక్షత్రాణీయథాసభా|క్రోధాగారేచపతితాసాబభౌమలిసాంబరా||౮|| ఏకవే
 నీందృఢంబద్ధ్యగతసత్వేవకింసరీ|ఆజ్ఞాప్యతుమహారాజౌరాఘవస్యాభిషేచనమ్|| ౯ || ఉపస్థానమనుజ్ఞాప్యప్రవివేశని
 వేశనమ్|అద్యరామాభిషేకౌవైప్రసిద్ధతజజ్ఞివా||౧౦|| ప్రియాహంప్రియమాఖ్యాతుంవివేశాంతఃపురంవశీ|సక్తై
 కేయాగృహంశ్రేష్ఠంప్రవివేశమహాయశా||౧౧|| పాండరాభ్రమివాకాశేరాఘుయుక్తంనిశాకరః| శుకబహిణ
 సంఘుష్టంక్రాంచహంసరుతాయుతమ్||౧౨|| వాదిత్రరవసంఘుష్టంకుజ్ఞావామనికాయుతమ్|లతాగృహైశ్చిత్రగృహై
 శ్చంపకాశోకశోభితై||౧౩|| దాంతరాజతసౌవణికేదికాభిస్సమాయుతమ్|నిత్యపుష్పఫలైవృక్షైర్వాపీభిశోపశోభి
 తమ్||౧౪|| దాంతరాజతసౌవణికేస్సంవృతంపరమాసనైః|వివిధైరన్నపానైశ్చభక్ష్యైశ్చవివిధైరపి||౧౫|| ఉపపన్నంమ
 హాహౌశ్చభూషణైస్త్రిదివోపమంతత్ప్రవిశ్యమహారాజస్సమంతఃపురమృద్ధిమత్||౧౬|| నదదశప్రియాంరాజా
 కైకేయాంశయనోత్తమే|సకామబలసంయుక్తౌరత్యథామనుజాధిప||౧౭|| అపశ్యద్దయితాంభార్యాంపప్రచ్ఛవిషసా
 దచానహితస్యపురాదేవీతాంవెళామత్యవతత||౧౮|| నచరాజాగృహంభూన్యంప్రవివేశకదాచన| తతోగృహగతోరా
 జాకైకేయాంపర్యపుచ్ఛత||౧౯|| యథాపూర్వమవిజ్ఞాయస్వాథాభిప్రసవపండితాం | ప్రతిహరీత్వధౌవాచసంప్రస్తా
 నుకృతాంజలిః||౨౦|| దేవదేవీభృశంక్రుద్ధాక్రోధాగారమభిద్రుతా|ప్రతిహర్యావచశ్శృత్వారాజాపరమదుర్మనాః ||
 ౨౧ || విషసాదపునర్భూయోలుళితవ్యాకులెంద్రియః|తత్రతాంపతితాంభూమాశయానామతథోచితాం||౨౨|| ప్రత
 స్తత్యవమఃఖేనసోపశ్యజ్జగతీపతిః|సవృద్ధస్తరుణీంభార్యాంపాశేభ్యోపిగరియసీ||౨౩|| అపాపఃపాపసంకల్పాందదశక
 థరణీతలే|లతామివవినిమృతాంపతితాం దేవతామివ||౨౪|| కిన్నరీమివనిధూతాంచ్యతామస్సరసంయథా|మాయా
 మివపరిభ్రష్టాంహరిణీమివసంయతామ్||౨౫|| కరేణుమివద్ధిగేనవిధ్ధాంమృగయునావనే|మహాగజాగివారణ్యేస్నేహాత్పరి
 మమశతామ్ || ౨౬ || పరిమృశ్యచపాణిభ్యామభిసంప్రస్తచేతనః | కామీకమలపత్రాక్షీమువాచవనితామిదమ్||
 ౨౭|| నతేహమభిజానామిక్రోధమాత్మనిసంశ్రితమ్|దేవికేనాభియుక్తాసికేనవాసివిమానితా||౨౮|| యదిదంమమదుః
 ఖాయశేషకల్యాణిపాంసుషుభూమకాశేషేకిమథాంత్వంమయికల్యాణిజీవతి||౨౯|| భూతోపపాతచిత్రేవమమచిత్రప్ర
 మాధినీ| సంతిమేకుశలావైద్యాస్త్యభితుష్టేశ్చసర్వశః|| ౩౦|| సుఖతాంతాంకరివ్యంతివ్యాధిమాచక్షుభామిని|కస్య
 వాతేప్రియంకార్యంకేనవాప్రియంకృతమ్||౩౧|| కఃప్రియంలభతామద్యకోవాసుమహదప్రియమ్ | మారోదీర్ఘాచ
 కాషీస్త్యం దేవిసంపరిశోషణం|| ౩౨|| అపథ్యోవధ్యతాంకౌవాకౌవావధ్యోవిముచ్యతాం|పరిద్రుకోభవత్వాధ్యో
 ప్రవ్యవాన్యాప్యకించనః|| ౩౩|| అహంచైవమదీయాశ్చసర్వేతవవశానుగాః| నతేకించదభిప్రాయంవ్యాహంతుమహా
 ముత్సహే||౩౪|| అత్తనోజీవితేనాపిబ్రూహియన్ననసేచ్ఛసి|బలమాత్మనిజానంతినమాంశంకింతుమహాని|| ౩౫ || క
 రిష్యామితవప్రీతింసుకృతేనాపి తేశపే| యావదావతతేచక్రంతావతీమేవసుంధరా||౩౬|| ప్రాచీనాస్సింధుసావీరా
 స్సౌరాష్ట్రాః|కృషీణాస్తథా|వంగంగమగధామత్స్యస్సమృద్ధాః|కాశికౌసలాః|| ౩౭ || తత్రజాతంచమేద్రవ్యంధనధా
 న్యమజావిక|తతోవృణీష్వకైకేయియద్యత్త్వేమనసేచ్ఛసి||౩౮|| కిమాయాసేనతేభీరుడత్రీష్టోత్తివ్యోభనే| తత్త్వంమే
 బ్రూహికైకేయియతస్తేభయమాగతమ్||౩౯|| తత్తద్వ్యవసయిష్యామిసీహారమివభాస్కరః|తథోక్తాసాసమాశ్వస్తావ
 క్తుకామాతదప్రియమ్||౪౦|| పరిపీడయితుంభూయోభతారముపచక్రమే||౪౧|| శ్రీమదయోధ్యాకాండే-దశమ స్కంధః
 తంమన్తథశరైర్విధ్ధంకామవేగవశానుగమ్|ఉవాచపృథివీపాలంకైకేయాదారుణంవచః||౪౨|| నాస్త్విప్రకృతాదేవకే

నచిన్నవమానితా అభిప్రాయస్తు మేకశ్చిత్త మిచ్ఛామిత్వ యాకృతమ్ ॥ ౧ ॥ ప్రతిజ్ఞాం ప్రతిజానీష్వ యదిత్వంక తుకామిచ్ఛసి ।
అథతద్వ్యాహరిష్యామియదభిప్రార్థితంమయా ॥ ౩ ॥ తామువాచమహా తేజాః కైకయీమిషదుత్ స్థితః । కామిహస్తేన
సంగృహ్యమూఢజేషుశుచిస్థితామ్ ॥ ౪ ॥ అవలిప్తేనజానీపేత్వ త్తఃప్రియతమామమమనుజౌమనుజవ్యాఘ్రద్రామా
దన్యోనవిద్యతే ॥ ౫ ॥ తేనాజయ్యేనముఖ్యేనరాఘవేణమహాత్మనాశపేతేజీవనాహాణబ్రూహియన్తనసీచ్ఛసి ॥ ౬ ॥ యం
ముహూతకమపశ్యంస్తునజీవేయమహంధ్రువమ్ । తేనరామేణకైకయీశపేతేవచనక్రియాం ॥ ౭ ॥ అన్తనావాత్మజైశ్చ
వైవృణేయంమనుజుషభమ్ । తేనరామేణకైకయీశపేతేవచనక్రియామ్ ॥ ౮ ॥ భద్రేహృదయమపేయతదనుమృశ్యో
ధరస్వమే । పతత్యమిత్త్యకైకయీబ్రూహియతాస్సగుమన్యసే ॥ ౯ ॥ బలమాత్మనిజానంతీనమాంశంకితుమహాసా కరిష్యా
మితవప్రీతింసుకృతేనాపితేశపే ॥ ౧౦ ॥ సాతదథమనాదేవీతమభిప్రాయమాగతమ్ । నిగ్తాధ్యస్తాశ్చహమాచ్చబభాషే
దుర్వచంవచ ॥ ౧౧ ॥ తేనవాక్యేనసంహృష్టతమభిప్రాయమాత్మనః । వ్యాజహరమహాఘోరమభ్యాగతమిహంతకమ్ ॥
౧౨ ॥ యథాక్రమేణపసివరంమమదదాసిచ । తచ్చున్న్వంతుత్రయస్త్రిశద్దేవాస్సగ్నిపురోగమాః ॥ ౧౩ ॥ చంద్రాది
త్యోనభశ్చైవగ్రహారాత్ర్యహనీదిశః । జగచ్చపుథివీచేయంసగంధర్వాసరాక్షసా ॥ ౧౪ ॥ నిశాచరాణిభూతానిగృహే
షుగృహదేవతాః । యానిచాన్యానిభూతానిజానీయుభాషితంతన ॥ ౧౫ ॥ సత్యసంధోమహాతేజాధర్మజ్ఞస్ససమాహితః
వరంమమదదాత్యేషతస్యైశ్చున్న్వంతుదేవతాః ॥ ౧౬ ॥ ఇతిదేవీమపేష్యాసంపరిగృహ్యభిశస్యచ । తతఃపరమువాచేదంవరదం
కామమోహితమ్ ॥ ౧౭ ॥ స్థరరాజపురాపుత్రంతస్త్విదైవాసురేరణే । తత్రచాచ్యావయచ్ఛశ్రుప్రవజీవితమంతరా ॥
౧౮ ॥ తత్రచాపిమయాదేవయత్త్వంసమభిరక్షితః । జాగ్రత్యాయతమానాయాస్తతోమేప్రదదావరా ॥ ౧౯ ॥ తౌతుదత్తైవ
రాదేవనిక్షేపంమృగయామ్యహమ్ । తవైవపుథివీపాలసకాశేసత్యసంగర ॥ ౨౦ ॥ తత్ప్రతిశ్రుత్యథమేణంసచేదాస్యసి
మేవరమ్ । అద్యైవహిప్రహాస్యామిజీవితంత్వద్విమానితా ॥ ౨౧ ॥ వాక్కుత్రేణతదారాజాకైకయ్యాస్యవశీకృతః । ప్రచ
స్కందవినాశాయపాశంమృగభివాత్మనః ॥ ౨౨ ॥ తతఃపరమువాచేదంవరదంకామమోహితం । వరామేయామహారాజత్వ
యాదత్తైమహీపతే ॥ ౨౩ ॥ తౌతావదహమద్యైవవత్స్యామిశృణుమేవచః । యోభిషేకసమారంభోరాఘవస్యోషకల్పితః ॥
౨౪ ॥ అనేనైవాభిషేకేణభరతోమేభిషిచ్యతామ్ । యోద్వితీయోవరోదేవదత్తఃప్రితేనమేత్వయా ॥ ౨౫ ॥ తదాదైవాసు
రేయుద్ధేతస్యకాలోయమాగతఃసవపంచచపమాణిదండకారణ్యమాశ్రితః ॥ ౨౬ ॥ వీరాజినజటాధారీరామోభవతుతాప
సః । భరతోభజతామద్యయావరాజ్యమకంటకమ్ ॥ ౨౭ ॥ ఏషమేవరమాకామోదత్తమేవరంవృణే । అద్యచైవహిపశ్యేయం
ప్రయాంతంరాఘవంవనమ్ ॥ ౨౮ ॥ సరాజరాజోభవసత్యసంగరఃకులంచశీలంచహిరక్షజన్మచ । పరత్రవాసేహివదంత్య
నుత్తమంతపోధనాస్సత్యవచోహితంసృణామ్ ॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే. ఏకాదశ స్కంధః*****

తతఃశ్రుత్వామహారాజఃకైకయ్యాదారుణంవచః । చింతామభిసమాపేదేముహూతకంప్రతతావచ ॥ ౧ ॥ కింనుమే
యదివాస్వప్నశ్చిత్తమోహలూపివామమ । అనుభూతోపసగోవామససోవాప్యపద్రవః ॥ ౨ ॥ ఇతిసంచింత్యతద్రా
జానాధ్యగచ్ఛత్తదాసుఖమ్ । ప్రతిలభ్యవిరాత్సంజ్ఞాంకైకయీవాక్యతాడితః ॥ ౩ ॥ వ్యధితోవిక్లబశ్చైవవ్యాప్రీందృ
ష్టోయథామృగః । అసంవృతాయామాసీనోజగత్యాందీఘముచ్ఛ్వసన్ ॥ ౪ ॥ మండలేపన్నగోరుద్ధోమంత్రేగ్రివమ
హావిషః । అహూధిగితిసామూహావాచముక్త్యానరాధిపః ॥ ౫ ॥ మోహమాపేదివాభూయశ్శోకోపహతచేతనః । చిరే
ణతున్మసస్సంజ్ఞాంప్రతిలభ్యసుమఃఖతః ॥ ౬ ॥ కైకయీమబ్రవీతుగ్రీధఃప్రదహన్నివచతుమా । నృశంసేదుష్టచారిత్రేకుల
స్యాస్యవినాశిని ॥ ౭ ॥ కింకృతంతవరామేణపాపంపాపేమయాపివా । సదాతేజసనీతుల్యాంవృత్తీంవహతిరాఘవః ॥ ౮ ॥
తస్యైవత్వమనథాయకిన్నిమిత్తమిహూద్యతా । త్వగమయాత్మవినాశాథంభవనంస్వంప్రవేశితా ॥ ౯ ॥ అవిజ్ఞా
నాన్నృపసుతావ్యాళితీక్షణవిషయాథా । జీవలోకాయదాసర్వోరామస్యాహగుణస్తవమ్ ॥ ౧౦ ॥ అపరాధంకముద్దిశ్య
త్యత్యోమిష్టమహంసుతమ్ । కౌసల్యాంవాసుమిత్రాంవాత్యజేయమపివాశ్రియమ్ ॥ ౧౧ ॥ జీవితంవాత్మనోరామం
నత్యేవపితృవత్సలమ్ । పరాభవతిమేప్రీతిర్దృష్టౌతనయమగ్రజమ్ ॥ ౧౨ ॥ అపశ్యతస్తుమేరామంనష్టాభవతిచేతనా । తి
ష్ఠోగోకౌవినాసూర్యంసస్యంవాసలిలంవినా ॥ ౧౩ ॥ నతురామంవినాదేహేతిష్ఠేత్తుమమజీవితమ్ । తదలంత్యజ్యతామే

మనిశ్చయంపాశ్చయో॥ ౧౪॥ అపితేవరణౌమాధ్వాన్స్పృశామ్యేషప్రసీదమో కిమిదంచితితంపాపేత్వయాపర
మదారుణమ్॥ ౧౫॥ అథజిజ్ఞాస సేమాంత్యంభరతస్యప్రియాప్రియో అస్తుయ తత్త్వయాపూర్వంవ్యాహృతంరాఘవం
స్రుతి ౧౬॥ సమేజ్యేష్ఠస్సతఃశ్రీమాన్ధర్మజ్యేష్ఠభీహవే॥ తత్త్వయాప్రియవాదిన్యాసేవాథాంకథితంభవేత్॥ ౧౭
తస్మైత్వాశోకసంతప్తాసంతాపయసిమాంభృశమ్॥ ఆవిష్టాసిగృహేశూన్యేసాత్వంపరవశంకతా॥ ౧౮॥ ఇత్వాకూ
ణాంకులేదేవిసంప్రాప్తస్సమహానయమ్॥ ఆయోనయసంపన్నేయత్రతేజకృతామతిః॥ ౧౯॥ నహికించిదయుక్తం
వావిప్రియంవాపురామమ్॥ అకరోస్త్యంపిశాలాక్షితేననశ్రద్ధధావ్యహం॥ ౨౦॥ ననుమేరాఘవస్తుల్యోభరతేనమహా
త్మనా॥ బహుశోహిస్తబాలేత్వంకథాఃకథయసేమమ్॥ ౨౧॥ తస్యధర్మాత్మనోదేవివసేవాసంయశస్విసః॥ కథంరోచ
యసేభీరుపవహాణిపంచచ॥ ౨౨॥ అత్యంతసుకుమారస్యతస్యధర్మేధృతాత్మనః॥ కథంరోచయసేవాసమరణ్యభృశ
దారుణా॥ ౨౩॥ రోచయస్యభిరామస్యరామస్యప్రియదశానె॥ తవశుశ్రూషమాణస్యకిమథంవిప్రవాసనం॥ ౨౪॥
రామోపిభరతాద్భూయస్తవశుశ్రూషతేనదా॥ వికేషంత్యయితస్మాక్కుభరతస్యసలక్షయో॥ ౨౫॥ శుశ్రూషాంకారవం
చైవప్రణామంచచసక్రియాః॥ కస్తేభూయస్తరాంకుర్యాదస్యత్రమనుజమభాత్॥ ౨౬॥ బహునాంస్త్రిసహస్రా
ణాంబహునాంచోపజీహి నాం॥ పరివాదోపవాదోవారాఘవేనోపపద్యతే॥ ౨౭॥ సాంత్వయాశర్వభూతానిరామ
శ్శుద్ధేనచేతసాగృహ్ణాతిమనుజవ్యాఘ్రః॥ ప్రియైర్విషయవాసినః॥ ౨౮॥ సత్యేనలోకాజయతిదీనాకాదానేనరాఘవః॥ గు
హాశుశ్రూషయావీరోధనుషాయుధిశాత్రవాన్॥ ౨౯॥ సత్యంధానంతపస్త్యాగౌమిత్రతాశౌచమాజవమ్॥ విద్యా
చగురుశుశ్రూషాధ్రువాణ్యేతానిరాఘవే॥ ౩౦॥ తస్మిన్నాజవసంపన్నేదేవదేవోపమేకథమ్॥ పాపమాశంససేరామో
మహాపిన్సమతేజసి॥ ౩౧॥ నన్నరామ్యప్రియంవాక్యంలోకస్యప్రియవాదినః॥ సకథంత్యత్కృతేరామంచత్యామిప్రి
యమప్రియమ్॥ ౩౨॥ తుమాయస్త్విదమస్త్యాగస్సత్యంధర్మకృతజ్ఞతా॥ అప్యహింసాచభూతానాంతమృతేకాగతిమభా
మ॥ ౩౩॥ మమవృద్ధస్యకైకేయిగతాంతస్యతపస్విసః॥ దీనంలాలప్యమానస్యకారుణ్యంకర్తుమహాని॥ ౩౪॥ పృథివ్యాంసా
గరాంతాయాంయత్కంచిదభిగమ్యతేతత్సర్వంతవదాస్యామిమాచత్వాంమన్యరావిశేత్॥ ౩౫॥ అంజలింకుర్మికైకేయి
పాపాచాపిస్పృశామితే॥ శరణంభవరామస్యమాధర్మోమామిహాస్పృశేత్॥ ౩౬॥ ఇతిదుఃఖాభిసంతప్తంపిలపంతమచే
తనమ్॥ సూరాణామానంమహారాజంశోకేనసమభిప్లుతమ్॥ ౩౭॥ పారంసోకాణావస్యాశుప్రలపంతంపునఃపునః॥ ప్రత్యువా
చాథకైకేయీరౌద్రారౌద్రతరంవచః॥ ౩౮॥ యదిదత్వావరౌరాజాపునఃప్రత్యనుతస్యసే॥ ధార్మికత్వంకథంవీరవృ
ధివ్యాంకథయిష్యసి॥ ౩౯॥ యథాసమేతాబహవస్త్యయారాజమభయస్సహా॥ కథయిష్యంతిధర్మజ్ఞత్రకింప్రతిదత్వసి
రం॥ యస్యాఃప్రయత్నేజీవామియాచమామభ్యపాలయత్॥ తస్యాఃకృతంమయామిథ్యాకైకేయాగృతివత్వసి॥ ౪౦॥
కిల్బిషత్వంనరేంద్రాణాంతిష్యసిసరాధిపయోదత్వావరమదైవపునరన్యానిభాషసే॥ ౪౧॥ శైబ్యశ్శ్యేన్యకపోతీయో
స్యమాంసంపక్షిణేదదా॥ అలర్కశ్చక్షుషీదత్వాజగామగతిమ్॥ తత్తమామ్॥ ౪౨॥ సాగరస్సమయంకృత్వానవేలామతివ
తతే॥ సమయంమాన్యతంకాషీఃసూర్వవృత్తమనుస్థరన్॥ ౪౩॥ సత్యంధర్మంపరిత్యజ్యరామంరాజ్యేభిషిచ్యచ॥ సహ
కాసల్యయానిత్యంరంతుమిచ్ఛసిదుర్మతే॥ ౪౪॥ భవత్వధర్మోధర్మోవాసత్యంవాయదివాన్యతం॥ యత్త్వయాసంశ్రు
తంమహ్యంతస్యనాస్తివ్యతిక్రమః॥ ౪౫॥ అహంహివిషమదైవపవిత్రాబహుతవాగ్రతః॥ పశ్యతస్తేమరిష్యామిరామో
యద్యభిషిచ్యతే॥ ౪౬॥ ఏకాహమపిపశ్యేయంయద్యహంరామమాతరం॥ అంజలింప్రతిగృహ్ణంతీంశ్రేయోననుమృతిర్మ
మ్॥ ౪౭॥ భరతేనాత్మనాచాహంశపేయంమనుజాధిపయథానాన్యేనతుష్యేయమ్॥ తేరామవివాసనాత్॥ ౪౮॥ ఏతావ
దుక్త్వావచనంకైకేయావిరరామహా॥ విలపంతంచరాజానంసప్రతివ్యాజహరసా॥ ౪౯॥ శ్రుత్వాతురాజాకైకేయావృ
త్తంపరమశోభనం॥ రామస్యచవసేవాసమైశ్వర్యంభరతస్యచ॥ ౫౦॥ నాభ్యభాషతకైకేయాంముహూతంవ్యాకు
లేంద్రియః॥ ప్రేక్షతానిమిదోదేవీంప్రియామప్రియవాదినీం॥ ౫౧॥ తాంహివజ్రసమాంవాచమాకణ్యహృదయాస్త్రి
యాం॥ దుఃఖశోకమయాంఘోరాఽరాజానన్ముఖతోభవత్॥ ౫౨॥ సదేవ్యావ్యవసాయంచఘోరంచశవధంకృతం॥ ధ్యా
త్వా రామేతినిశ్చస్యభిన్నస్తరురివాపతత్॥ ౫౩॥ నన్యచిత్తోయథాన్యచిత్తోవిపరీతోయథాతురః॥ హృతతేజాయథాసర్వో

బభూవజగత్పతిః॥ ౫౫॥ దీనయాతుగిరారాజాభిలిఖానావాచకైకయాం । అనధామిమమథాభం కేనత్వముపదశి
 తా॥ ౫౬॥ భూతోపహతచిత్రేనబ్రువంతీమాంసలజ్జసెశీలవ్యసనమేతత్తేనాభిజానామ్యహంపురా॥ ౫౭॥ బాలాయాస్త
 త్త్విదాసీతేలక్షయేవిపరీతవత్ । కుతోవాతేభయఃజాతంయాత్వమేవంవిధంవరం॥ ౫౮॥ రాష్ట్రైభరతమాసీనంవృణో
 మేరాఘవంవనేవిరమైతనభావేనత్వమేతేనాన్యతేనవా॥ ౫౯॥ యదిభతుఃప్రియంకార్యంలోకస్యభరతస్యచాన్యశం
 సేపాపసంకల్పేత్సుద్రైమగ్నతచారిణి॥ ౬౦॥ కిన్నదుఃఖమశీకంవామయిరామేచపశ్యసి । నకథంచిద్యతేరామాద్భుర
 తోరాజ్యమావసేత్॥ ౬౧॥ రామాదపిహితంమన్యేధర్మతోబలవత్తరం । కథంద్రక్ష్యామిరామస్యవనంగచ్ఛేతిభాషితే॥
 ౬౨॥ ముఖవణంవివణంతంయత్రైవేందుముపల్లతం । తాంహిమేసుకృతాంబుద్ధింసుహృద్భిస్సహనిశ్చితాం॥ ౬౩॥ క
 థంద్రక్ష్యామ్యపావృత్తాంపరైరివహతాచమూంకింమాంవత్సంతిరాజానోనానాదిగ్భ్యస్సమాగతాః॥ ౬౪॥ బాలా
 బతాయమైత్వాకశ్చిరంరాజ్యమకారయత్ । యదాతుబహవోవృద్ధాగుణవంతోబహుశ్రుతాః॥ ౬౫॥ పరిప్రక్ష్యంతికా
 కుత్స్థంవత్సామికిమహంతదా । కైకేయాశ్శిశ్యమానేనరామఃప్రవాజితోమయా॥ ౬౬॥ యదిసత్యంబ్రవీమ్యేతత్తద
 సత్యంభవిష్యతికింమాంవత్సంతికాసల్యారాఘవేవనమాస్థితే॥ ౬౭॥ కింపైనాంప్రతివత్సామికృత్యాఃప్రియమీదృశం ।
 యదాయదాహికాసల్యదాసీవచ్చసఖివచ॥ ౬౮॥ భార్యావద్భగినీవచ్చమాత్మవచ్ఛపతిస్తే । సతతంప్రియకామామే
 ప్రియపుత్రాప్రియంవదా॥ ౬౯॥ నమయాసత్కృతాదేవీసత్తైరాహాకృతేతవ । ఇదాసీంతత్తపతిమాంయన్తయా
 సుకృతంత్యయి॥ ౭౦॥ అపథ్యవ్యంజనోపేతంభుక్తమన్నమివాతురం । విప్రకారంచరామస్యసంప్రయాణంవనస్యచ॥ ౭౧
 సుమిత్రాప్రేత్యవైభీతాకథంమేవిశ్వసిష్యతికృపణంబతవైదహీశ్రోష్యతిద్వయమప్రియం॥ ౭౨॥ మాంచపంచత్వ
 మాపన్నంరామంచవనమాశ్రితం । వైదహీబతమాంప్రాణాశోచంతీక్షుపయిష్యతి॥ ౭౩॥ హిసాహిమవతఃపాశ్వేక
 న్నరేణేవకిన్నరీనహిరామపహందృష్ట్యప్రవసంతంమహావనే॥ ౭౪॥ చిరంజీవితుమాశంసేరుదంతీచాపిమైథిలిం । సా
 నూనంవిధవారాజ్యంసపుత్రాకారయిష్యసి॥ ౭౫॥ సహిప్రవాజితేరామేదేవిజీవితుముత్సహే । సతీంత్యావహమ
 త్యంతంవ్యవస్యామ్యసతీంసతీం॥ ౭౬॥ యాపిణీంవిషసంయుక్తాంపీత్యేవమదిరాంసరః । అన్యత్రైవహుమాంసాంత్యై
 సాన్సంత్యయంస్తభాషసే॥ ౭౭॥ గితశబ్దేనసంరుద్యుభ్యోమృగమివావధీః । అనార్యభిమామార్యాపుత్రాక్రాయకం
 ధ్రువం॥ ౭౮॥ ధిక్కరివ్యంతిరథ్యాసుసురాపంబ్రాహ్మణంయథా । అపాదాదుఃఖమపాదాకృచ్ఛగ్రియత్రవాచక్షుమే
 తవ॥ ౭౯॥ దుఃఖమేవంవిధంప్రాప్తంపురాకృతమివాశుభం । చిరంఖలుమయాపాపెత్వంపాపేనాభిరక్షితాం॥ ౮౦॥ అజ్ఞా
 నామపసంపన్నారజ్జరుద్బంధనీయథా । రమమాణస్త్యయాసాధంమృత్యుంత్యాంసోపలక్షయే॥ ౮౧॥ బాలారహసి
 హస్తేనకృష్టసపామివాస్పృశం । మయాహ్యాపితృకఃపుత్రస్సమహాత్మాదురాత్మనా॥ ౮౨॥ తంతుమాంజీవలోకోయం
 నూనమాక్రోష్టుమహతిబాలిశోబతకామాత్కారాజాదశరథోభృశం॥ ౮౩॥ యస్త్రీకృతేప్రియంపుత్రంవనంప్రస్థాప
 యిష్యే । వ్రతైశ్చబ్రహ్మచర్యైశ్చగురుభిశోచకశితః॥ ౮౪॥ భోగకాలేవహత్యైత్రంపునరేవప్రపత్యతే । నాలం
 ద్వితీయంవచనంపుత్రోమాంప్రతిభాషితుం॥ ౮౫॥ సవనంప్రప్రజేత్యుక్తోబాధమిత్యేవవత్స్యే । యదిమేరాఘవఃకుర్యా
 ద్వనంగచ్ఛేతిచోదితః॥ ౮౬॥ ప్రతికూలంప్రియంమేస్యాన్నతువత్సఃకరిష్యతి । శుద్ధభావోహిభావంమేనతుజ్ఞాస్యతిరాఘ
 వః॥ ౮౭॥ సవనంప్రప్రజేత్యుక్తోబాధమిత్యేవవత్స్యతి । రాఘవేహివనంప్రాప్తేసర్వలోకస్యధిక్రతుం॥ ౮౮॥ మృత్యురక్ష
 మణీయరీమాంసయిష్యతియమక్షయం । మృతేమయిగతేరామేవనంమనుజపుంగవే॥ ౮౯॥ ఇష్టేమమజనేశేషకింపాపం
 ప్రతిపత్యసే । కాసల్యాంమాంచరామంచపుత్రాచయదిహాస్యసి॥ ౯౦॥ దుఃఖాన్యసహతీదేవీమామేవానుమరిష్యతి । కా
 సల్యాంచసుమిత్రాంచమాంచపుత్రైస్త్రీభిస్సహ॥ ౯౧॥ ప్రక్షిప్యనరకేసాత్వంకైకేయిసుఖితాభవ । మయారామేణ
 చత్యక్తంశాశ్వతంసత్కృతంగుణైః॥ ౯౨॥ ఇత్వాకుకులమక్షోభ్యమాకులంపాలయిష్యసి । ప్రియంచద్భురతస్యైతద్ద్రా
 మప్రవాజనంభవేత్॥ ౯౩॥ మాస్తమేభరతఃకాషీత్ప్రేతకృత్యంగతాయుషః । హంతానార్యమమామిత్రేసకా
 మాభవకైకయి॥ ౯౪॥ మృతేమయిగతేరామేవనంపురుషపుంగవే । సేదాసీంవిధవారాజ్యంసపుత్రాకారయిష్యసి॥ ౯౫॥
 త్వంరాజపుత్రీవాదేనస్యవసోమమవేశ్మని । అకీర్ణశ్చతులాలాకేఘ్రవఃపరిభవశ్చమే॥ ౯౬॥ సర్వభూతేషుచావజ్ఞాయ

ధాపాపకృతస్తథాకథంధైర్విభుర్యాత్వాగజాతైర్వశ్చముహుర్ముహుః॥౧౬॥ పద్భ్యంరామోమహారణ్యేవతోమే
విచరిష్యతియస్యత్వాహరసమయేసూదాకుండలధారిణః॥౧౭॥ అహంసూర్వంపచంతిస్తప్తశస్త్రంపానభోజనం ।
సకథంనుకషాయాణితక్తానికటుకానిచ॥౧౮॥ భక్షయన్వనమాహారంనుతోమేవతన్యమ్యతి । మహాహావస్త్రం
వీతోభూత్వాచిరసుఖోపితః॥౧౯॥ కాషాయపరిధానస్తుకథంభూమానివత్సృజతి । కన్యైతద్దారుణంవాక్యమేవంవిధము
చింతితం॥౨౦॥ రామస్యారణ్యగమనంభరతస్యాభిషేచనం । ధిగస్తుయోషితోనామశతాస్సాన్వర్ణపరాస్సదా॥౨౧॥
నబ్రవీమిస్త్రియస్సర్వాభరతన్యైవమాతరం॥౨౨॥ అనర్థభావేర్థపరస్పృశంసేమమానుతాపాయనివిష్టభావే ।
కిమప్రియంవశ్యసిమన్నిమి త్తంహితానుకారిణ్యధవాపిరామే॥౨౩॥ పరిత్యజేయఃపితరోహిపుత్రాభాగ్యాఃపతీం
శ్చాపికృతానురాగాః । కృత్స్నంహిసర్వంకుపితంజగత్సాన్వద్వస్త్రైవరామంవ్యసనేనిమగ్నం॥౨౪॥ అహంపునర్దే
వకుమారహవమలంకృతంతంసుతమావ్రజంతం । నందామిపశ్యన్నపిదశనేనభవామిదృష్ట్యాచపునర్యువేవ॥౨౫॥ వి
నాపిసూర్యేణభవేత్ప్రతిరవషణ్ణావజ్రధరేణవాపిరామంతుగచ్ఛంతమితస్సమీక్ష్యజీవేన్నకశ్చిత్త్వితచేతనామే
౧౦౬॥ వినాశకామామహితామమిత్రమావాసయంమృత్యుమివాత్మనస్తాన్వం । చిరంబతాంకేనభృతాసిసపీమ
హావిషాతేనహతోస్త్విమోహతో॥౧౦౭॥ మయాచరామేణచలత్క్షణేనప్రశాస్తృహీమోభరతస్త్రయాసహాపురంచరా
ష్ట్రంచనిహత్యబాంధవామమాహితానాంచభవాభిహషిణీ॥౧౦౮॥ నృశంసవృత్తైవ్యసనప్రహారిణిప్రహాస్యవా
క్యంయదిహాద్యభాషసే । ననామతేకేనముఖాత్పతత్యథోవిశీర్యమాణారసనాసహస్రధా॥౧౦౯॥ నకించిదాహాహిత
మప్రియంవచోనవేత్తిరామఃపరుమాణిభాషితుమ్ । కథంసురామేహ్యాభిరామవాదినిబ్రవీషిదోషాగుణనిత్యసంమతే॥
౧౧౦॥ ప్రతామ్యవాప్రజ్వలవాప్రణస్యవాసహస్రశోవాస్ఫుటితామహీంవ్రజ । నతేకరిష్యామివచస్సుదారుణంమ
మాహితంకేకయరాజపాంసని॥౧౧౧॥ యురోపమానిత్యమసత్ప్రియంవదాంప్రదుష్టభావాంస్వకులోపఘాతినీం ।
నజీవతీంత్యాంవిషహేమనోరమాందిధక్షమాణాంహృదయంసంబంధనం॥౧౧౨॥ నజీవితంమేస్తిపునఃకుతస్సఖంవినాత్మ
జేనాత్మవలాకుతోరతిః । మమాహితందేవినకతుమహాసిస్పృశామిపాదావపితేప్రసీదమే॥౧౧౩॥ సఖామిపాలో
విలపన్నాథవత్స్త్రియాగృహీతోహృదయేతిమాత్రయా । పపాతదేవ్యాశ్చరణౌప్రసారితావుభావసంస్పృశ్యయ
థాతురస్తథా॥౧౧౪॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - ద్వాదశ స్కంధః

అతవహాంమహారాజంశయానమతథోచితమ్ । యయాతిమివపుణ్యాంతేదేవలోకాత్పరిమృతమ్॥౧౧౫॥ అనర్థ
భూపాసిద్ధాథాహ్యాభీతాభయదశిణీపునరాకారయామాసతమేవవరమంగనా॥౧౧౬॥ త్వంకత్థ్యసేమహారాజసత్య
వాదీదృఢవ్రతః । మమచేమంవరంకస్తాద్విధారయితుమిచ్ఛసి॥౧౧౭॥ ఏవముక్తస్తకైర్యారాజాదశరథస్తదాప్రత్యు
వాచతతఃప్రస్థోమహూతాంవిహ్వలన్నివ॥౧౧౮॥ మృతేమయిగతేరామేవనంమనుజపుంగవేహంతానార్యమమామిత్రే
సకామాసుఖనీభవ॥౧౧౯॥ స్వగేపిఖలురామస్యకుశలందైవతైరహం । ప్రత్యాదేశాదభిహితంధారయిష్యేకథంబత॥౧౨౦॥
కైర్యోఃప్రియకామేనరామఃప్రవాజితోవనం । యదిసత్యంబ్రవీమ్యేతత్తదసత్యంభవిష్యతి॥౧౨౧॥ అపుత్రేణమయా
పుత్రశ్చమేణమహతామహా॥ రామోలభోమహాబాహుస్సకథంత్యజ్యతేమయా॥౧౨౨॥ శూరశ్చకృతవిద్యశ్చజితక్ర
ధఃక్షమాపరః । కథంకమలపత్రాక్షోమయారామోవివాస్యతే॥౧౨౩॥ కథమిందివగశ్యామిందిఘాబాహుంమహాబలం
అభిరామమహారామంప్రేషయిష్యామిదండకా॥౧౨౪॥ సుఖానాముచితన్యైవదుఃఖైరనుచితస్యచ । దుఃఖానామను
పశ్యేయంకథంరామస్యధీమతః॥౧౨౫॥ యదిదుఃఖమకృత్వాద్యమమసంక్రమణంభవేత్ । అదుఃఖాహాస్యరామస్య
తతస్సుఖమవాప్నుయాం॥౧౨౬॥ నృశంసేపాపసంకల్పేరామంసత్యపరాక్రమంకింవిప్రియేణకైర్యేప్రియంయోజ
యసేమము॥౧౨౭॥ అకీర్తిరతులాలోకేధ్రువఃపరిభవశ్చమే । తథావిలపతస్తస్యపరిభ్రమితచేతసః॥౧౨౮॥ అస్తమాభ్యగ
మత్సూర్యోరజనీచాభ్యవతత । సాత్రియామాతథాతన్యచంద్రమండలమండితా॥౧౨౯॥ రాజ్ఞోవిలపమానస్యన
వ్యభాసతశర్వరీ । తత్తేవోష్ణంవినిశ్వస్యవృద్ధోదశరథోనృపః॥౧౩౦॥ విలతాపాతవద్దుఃఖంగనాసక్తలోచనః । నస్తభా
తంత్యయేచ్ఛామినిశేనక్షత్రభూషణే॥౧౩౧॥ క్రియతాంమేదయాభద్రేమయాయంరచితోంజలిః । అథవాగమ్యతాంశీ

ధ్రువానాహమిచ్ఛామినిఘ్నాణామ్॥౧౦॥స్మశంసాంకైకయాం ద్రష్టుంయత్కృతేవ్యసనంమహత్ | ఏవముక్త్యాతతో
 రాజాకై కేయాంసంయతాంజలిః॥౧౧॥ప్రసాదయామాసపునఃకై కేయామిదమబ్రవీత్ | సాధువృత్తస్యదీనస్యత్వద్గత
 స్యగతాయుషః॥౧౨॥ప్రసాదః క్రియతాం దేవిమమరాజ్ఞో విశేషతః | సూన్యేనఖలుసుశ్రోణీమయేదం సముదాహృతమ్॥
 ౧౩॥ కురుసాధుప్రసాదం మేభా లేసహృదయాహృసి | ప్రసేదదేవిరామోమేత్వద్గతంరాజ్యమవ్యయమ్॥౧౪॥ లభతా
 మసితాపాం గేయశఃపరమవాపుషామమరామస్యలోకస్యగురూణాంభరతస్యచ॥ ౧౫॥ప్రియమేతద్గురూశ్రోణీకురు
 చారుముఖేక్షణే॥౧౬॥విశుద్ధభావస్యసుదుష్టభావాతామ్రేక్షణస్యాశ్రుకలస్యరాజ్ఞః | శ్రుత్వావిచిత్రంకరుణంవిలాపం
 భతున్మృశంసానచకారవాక్యమ్॥౧౭॥ తతస్సరాజాపునరేవమూర్ఛితఃప్రియామతుష్టాంప్రతికూలభాషిణీమ్ | సమీ
 క్యపుత్రస్యవివాసనంప్రతిక్షితోవిసంజ్ఞో నిపపాతమఃఖతః॥ ౧౮॥ ఇతీవరాజ్ఞోవ్యధితస్యసానిశాజగామఘోరంశ్వస
 తోయశస్విసఃనిబోధ్యమానఃప్రతిబోధనంతదానివారయామాససరాజసత్తమః॥ ౧౯॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే -
 శ్రయోదశస్సగః. ***** పుత్రశోకాదితంపాపావిసంజ్ఞంపతతంభువివివేష్టమానముద్వీక్ష్య
 సైత్వాకమిదమబ్రవీత్॥౧౦॥పాపంకృతైవకమిదంమమసంశ్రుత్యసంశ్రవమ్ | శేషేక్షితతలేసన్నఃస్థిత్యాంత్యంస్థాతు
 మహాని॥౧౧॥ఆహుస్సత్యంహిపరమంధర్మంధర్మవిదోజనాః | సత్యమాశ్రిత్యహిమయాత్వంచధమంప్రచోదితః॥౧౨॥
 సంత్రుత్యకై బ్యశ్శేన్యానాయస్వాతనంజగతీవతిః | ప్రదాయపక్షిణేరాజఃజగామగతిముత్తమామ్॥ ౧౩॥ తథాహ్యలర్క
 స్తేజస్వీబ్రాహ్మణేవేదపారగేయాచమానేస్వకేనేత్రేఉద్ధృత్యసుమనాదదౌ॥ ౧౪॥ సరితాంతుపతిస్సల్పాంమర్యా
 దాంసత్యమన్వితః | సత్యానురోధాత్సమయేస్వాంవేలాంనాతివతఃతే॥ ౧౫॥ సత్యమేవపరంబ్రహ్మసత్యేధమఃప్రతిష్ఠి
 తః | సత్యమేవాక్షయాయవేదాస్సత్యేనైవాప్యతేపరమ్॥౧౬॥సత్యంసమనువతఃస్వయదిధర్మేధృతామతిః | సఫలస్సవరో
 మేస్తువరదోహ్యసిసత్తమ॥౧౭॥ధర్మస్యేహాభికామాథంమమచైవాభిచోదనాత్ | ప్రవ్రాజయసుతంరామంప్రిఃఖ
 లుత్వాంబ్రవీన్యహమ్॥౧౮॥ సమయంచమమార్యేమంయదినత్వంకరిష్యసి | అగ్రతస్తేపరిత్యక్తాపరిత్యక్త్యామిజీవితమ్॥
 ౧౯॥ఏవంప్రచోదితోరాజాకై కేయానిర్విశంకయా | నాశకత్వాశమున్నోక్షుంబలిరింద్రకృతంయథా॥ ౨౦॥ ఉద్భ్రాం
 తహృదయశ్చాపిపివర్ణవదసోభవత్ | సఘర్వోవైపరిస్పందయగచక్రాంతరంగతః॥౨౧॥విహ్వలాభ్యాంచనేత్రా
 భ్యామవశ్యన్నివఘామిపఃకృచ్ఛాద్ధైర్యేణసంప్రభ్యకై కేయామిదమబ్రవీత్॥ ౨౨॥ యస్తేమంత్రకృతఃపాణిరగ్నా
 పాపేమయాహృతః | తంత్యజామిస్వజంవాపితవపుత్రంత్యయాసహ॥ ౨౩॥ ప్రయాతారజనీదేవిసూర్యస్యోదయనం
 ప్రతిభిషేకంగురుజనస్తర్వరయిష్యతిమాంధ్రువమ్॥౨౪॥రామాభిషేకసంభారైస్తదథముపకల్పితైః | రామఃకార
 యితవ్యోమేమృతస్యసలిలక్రియామ్॥౨౫॥త్వయాసపుత్రయానైవకతవా్యసలిలక్రియా | వ్యాహంతాస్యశుభా
 చారేయదిరామాభిషేచనమ్॥౨౬॥నచశక్నోన్యహంద్రష్టుందృష్ట్యాపూర్వంతథానుఖమ్ | హతహమఃనిరానందంపు
 నజానమవాఘ్నుః॥౨౭॥తాంతథాన్రువతస్తస్యభూమిపస్యమహాత్మనః | ప్రభాతాశర్వరీపుణ్యాజంప్రసక్షత్రశాలి
 నీ॥౨౮॥తతఃపాపసమాచారాకై కేయాపాథిఃపంపునః | ఉవాచపరుషంవాక్యంవాక్యజ్ఞాకోధమూర్ఛితా॥ ౨౯॥ కిమి
 దంభాషసేరాజవాక్యమంగరుజౌపమమ్ | అనాయయితుమక్లిష్టంపుత్రంరామమిహాహాని॥౩౦॥ స్థాప్యరాజ్యేమమ
 సుతంకృత్వా రామంవనేచరమ్ | నిస్సపత్నాంచమాంకృత్వాకృతకృత్యోభవిష్యసి॥౩౧॥సనున్నభవతీర్ణేనప్రతోదేనహ
 యోత్తమః | రాజాప్రచోదితోత్కింకై కేయామిదమబ్రవీత్॥ ౩౨॥ ధర్మబంధేనబద్ధోన్మినస్తాచమమచేతనా | జ్యేష్ఠపు
 త్రంప్రియంరామంద్రష్టుమిచ్ఛామిధార్మికమ్॥౩౩॥తతఃప్రభాతాంరజనీముదితేచదివాకరే | పుణ్యేనక్షత్రయోగేచము
 హూతేచసమాగతే॥౩౪॥ వసిష్ఠానుజంపన్నశ్శిష్యైఃపరివృతస్తదా | ఉపగృహ్యశుసంభారాప్రవివేశపురోక్ష
 మమ్॥౩౫॥సిక్తసంమాజఃనపథాంపతాకూత్తమభూషితామ్ | విచిత్రసుమకీర్ణాంనానాస్సగ్భిర్విరాజితామ్॥౩౬॥
 సంహృష్టమనుజోపేతాంసమృద్ధవిపణాపణామ్ | మహూత్సవసమాకీర్ణాంరాఘవాథేసముత్సుకామ్॥౩౭॥ చంద
 నాగరుహపైశ్చసర్వతఃప్రతిధూపితామ్ | తాంపురీంసమన్విక్రన్యపురందరపురోపమాం॥౩౮॥దదర్శాంతఃపురంశ్రేష్ఠం
 నానాద్విజగణాయుతం | పౌరజానపదాకీర్ణంబ్రహ్మజైరుపకోభితం॥౩౯॥ యజ్ఞవిద్భిస్ససంపూర్ణంసదస్యైఃపరమ

త్విజైః తదంతఃపురమాసాద్యవ్యతిచక్రామతంజనం॥౩౧॥వసిష్ఠఃపరమప్రీతఃపరమర్షివేశచ సత్వపశ్యద్వినిష్టాః
తంసుమంత్రంనామసారథిం॥౩౨॥ద్వా రేమనుజసింహస్యసచివంప్రియదశనం తమువాచమహాతేజాస్సాతపుత్రం
విశారదం॥౩౩॥వసిష్ఠఃప్రమాచత్వన్యవతేర్హమిహగతం॥ఇమేగంశూదకఘటాస్సగ రేభ్యశ్చ కాంచనాః॥౩౪॥ఔ
దంబరంభద్రపీతమఖిషేకాథమాహృతం సర్వవీజానిగంధాశ్చరత్నానివివిధానిచ॥౩౫॥ తౌ ద్రుందధిస్థుతంలాజా
దర్భాస్సుమనసఃపయః॥అప్టౌచకన్యారుచిరామత్తశ్చవరవారణః॥౩౬॥ చతురశ్శ్వరభశ్శ్రీమాన్నిస్త్రింశోధనురుత్త
మం॥వాహనంసరసంయుక్తంఛత్రంచశశిసన్నిభం॥౩౭॥శ్వేతేచవాలవ్యజనేభృంగారుశ్చహిరణ్మయః॥హేమదామపి
నద్దశ్చకమద్భూపాండరోవృషః॥౩౮॥కేసరీశచతుర్దంష్ట్రహరిశ్రేష్ఠమహాబలః॥సింహాసనంవ్యాఘ్రుతనుస్సమిధశ్చ
హుతాశనః॥౩౯॥సర్వవాదిత్రసంఘాశ్చవేశ్యాశ్చాలంకృతాః స్త్రియః॥ఆచార్యాబ్రాహ్మణాగావఃపుణ్యాశ్చమృగప
క్షిణః॥౪౦॥పారజానపదశ్రేష్ఠానైగమాశ్చగణైస్సహపితేచాన్యేచబహువః॥ప్రియమాణాఃప్రియంబదాః॥౪౧॥అభిషే
కాయరామస్యసహత్విష్ఠంతిపాథిః॥వైత్యరయస్యమహారాజంయథాసముదితేహని॥౪౨॥పుణ్యేనకుత్రయోగేచరా
మోరాజ్యమవాప్నుయాత్ ఇతితస్యవచశ్శ్రుత్వాసూతపుత్రోమహాత్మనః॥౪౩॥స్తువన్నపతీశౌర్యదూలంప్రవివేశ
నివేశనంతంతుపూర్వోదితంవృద్ధంద్వారస్థారాజసంమతం॥౪౪॥నశేకురభిసంరోద్ధుంరాజ్ఞఃప్రియచికిషః॥ససమీ
పస్థితోరాజ్ఞస్తామవస్థామజజ్ఞివా॥౪౫॥వాగ్ధిఃపరమతుష్టాభిరభిష్టేతుంప్రచక్రమే తతస్సూత్రాయథాకాలంపాథిః
వస్యనివేశనే॥౪౬॥సుమంత్రఃప్రాంజలిహ్నాత్వాతుష్టావజగతీపతిం॥యథానందతేజస్వీసాగరోభాస్కరోదయే॥౪౭॥
ప్రీతఃప్రీతేనమనసాతథానందయసస్సదా॥ఇంద్రమస్యాంతువెళాయామభితుష్టావమాతలిః॥౪౮॥సోజయద్దానవాన
ర్వాంస్తథాత్వాంబోధయామ్యహంఆదిత్యస్సహచంద్రేణయథాభూతభరాంశుభాం॥౪౯॥బోధయత్యద్యపృథివీంత
థాత్వాంబోధయామ్యహం॥వెదాస్సహంగావిద్యాశ్చయథాహ్యత్తభువంవిభుం॥౫౦॥బ్రాహ్మణంబోధయంత్యద్యత
థాత్వాంబోధయామ్యహం॥ఉత్తిష్ఠాశుమహారాజకృతకాతుకమంగళః॥౫౧॥విరాజమామోవపుషామేరోరివదివాకరః॥
సోమసూర్యోచకాకుత్స్థశివవైశ్రవణావపి॥౫౨॥వరుణశ్చాగ్నిరింద్రశ్చవిజయంప్రదిశంతుతే॥గతాథగవతీరాత్రిరహ
శ్శివముపస్థితం॥౫౩॥ప్రతిబుధ్యస్వరాజః॥కృతంకృత్యమిదంతః॥ఉదతిస్థతరామస్యసమగ్రమఖిషేచనం॥౫౪॥పార
జానపదైశ్చాపినైగమైశ్చకృతాంజలిః॥స్వయంవసిష్ఠాభగవాన్ బ్రాహ్మణైస్సహత్విష్ఠతి॥౫౫॥క్షీప్రమాజ్ఞాప్యతాంరా
జ్జరౌఘవస్యాభిషేచనం॥యథాహ్యపాలాఃపశవోయథాసేనాహ్యనాయకా॥౫౬॥యథాచంద్రంవినారాత్రిర్యథా
గావోవినావృషంపిషంహిభవితారాష్ట్రంయత్రరాజానదృశ్యతే॥౫౭॥ఇతితస్యవచశ్శ్రుత్వాసాంత్వపూర్వమివాధా
వత్॥అభ్యుదీర్యతశోకేనభూయపవమహీపతిః॥౫౮॥తతస్సరాజాతంసూతంసన్నహమస్సుతంప్రతి శోకరక్షేక్షణశ్శ్రీ
మానుద్వీత్యోవాచధామి॥౫౯॥వాక్యైస్తుఖలుమమాణిమమభూయోనికృంతసే॥సుమంత్రఃకరుణంశ్రుత్వా
దృష్ట్వాదీనంచపాథివం॥౬౦॥ప్రగృహీతాంజలిఃకించిత్తస్మాద్దేశాదపాక్రమత్॥యదావత్తుంస్వయందైన్యాన్నశశాక
మహీపతిః॥౬౧॥తదాసుమంత్రంమంత్రజ్ఞాకైకేయీప్రత్యువాచహ॥సుమంత్రరాజారజసింరామహమసముత్సుకః॥
౬౨॥ప్రజాగరపరిశ్రాంతోనిద్రాయావశమాగతః॥తద్గచ్ఛత్వరితంసూతరాజపుత్రంయశస్విసం॥౬౩॥రామమాన
యభద్రంతేసాత్రకార్యవిచారణాసమన్యమానఃకల్యాణంహృదయేననందచ॥౬౪॥నిజగామచసంప్రీత్యాత్వరి
తోరాజశాసనాత్॥సుమంత్రశ్చింతయామాసత్వరితంచాదితస్త్రయా॥౬౫॥వ్యక్తంరామోభిషేకాథమిహయాస్య
తిధర్మవత్॥ఇతిసూతోమతింకృత్వాహమేణవహతావృతః॥౬౬॥నిజగామమహాబాహూరాఘవస్యదిదృక్షుయా
సాగరప్రదసంకాశాత్సుమంత్రోంతఃపురాచ్ఛుభాత్॥౬౭॥నిమ్గ్రమ్యజనసంబాధందదశద్వారమగ్రతః॥౬౮॥
తతఃపురస్తాత్సహసావినిగతోమహీపతీద్వారగతోవిలోకయ॥దదర్శపారాన్వివిధామహాధనానుపస్థితాద్వా
రముపేత్యవిష్ఠితా॥౬౯॥ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండేచతుర్దశస్కంధః

తేతుతాంరజనిమువ్యబ్రాహ్మణావేదపారగాః॥ఉపతస్థురుపస్థానంసహరాజపురోహితాః॥౧॥అమాత్యాబలము
ఖ్యాశ్చముఖ్యాయేనిగమస్యచ॥రాఘవస్యాభిషేకాథేప్రియమాణాస్తుసంగతాః॥౨॥ఉదితేవిమలేనూర్వేపుష్పేచా

భాగ్యతేహాః | అభిషేకాయ రామస్య ద్విజేంద్రై రుపకల్పితమ్ || ౩ || కాంచనాబలకుంభాశ్చ భద్రపీఠం స్వలంకృతమ్ | రథశ్చ సమ్యగాస్త్రీణాం భాస్వతావ్యాఘ్రచక్షుణా || ౪ || గంగాయమునయోః పుణ్యాత్సంగమాదాహృతంజలమ్ | యాశ్చ న్యాసృరితః పుణ్యాహ్రదాహూపాస్సరాంసిచ || ౫ || యోద్రుందధిమృతం లాజాదభాస్సుమనసః పయః | అష్టాచకన్యా రుచిరామత్రశ్చ వరవారణః || ౬ || ప్రాగ్వాహ్నోచ్ఛ్వేద్యవాహ్నోచ్ఛ్వితిర్యగ్వాహ్నోస్సమాహితాః | తాభ్యశ్చైవ హృతంతోయం సముద్రైభ్యశ్చ సర్వశః || ౭ || సజలః క్షీరిభిశ్చన్నాఘ్రూః కాంచనరాజతాః | పద్మోత్పలయుతాభాంతిసూతాః పరమవారిణా || ౮ || చంద్రాంశుపిచ స్రక్ష్మం కాంచనం రత్నభూషితం | సజ్జంతి శృతిరామస్య వాలవ్యజనముత్యమం || ౯ || చంద్రమండలసంకాశమాతపత్రంచ పాండరమ్ | సజ్జంత్యుతికరం శ్రీమదభిషేకపురస్కృతమ్ || ౧౦ || పాండరశ్చ వృషస్సజ్జః పాండరోశ్చ శ్చ సుస్థితః | ప్రస్ఫుతశ్చ గజశ్శ్రీమానౌ పవాహ్యః ప్రతీక్షతే || ౧౧ || అష్టాచకన్యా రుచిరాస్సర్వా భరణభూషితాః | వాదిత్రాణి చ సర్వాణి వందితశ్చ తథాపరే || ౧౨ || షష్ఠ్యాశ్చైవ శుభాచారాస్సర్వా భరణభూషితాః | లీలావత్యస్స భ్రువశ్చ లోలనేత్రాస్సహస్రశః || ౧౩ || ఇత్స్వాకూణాం యథారాజ్యే సంభ్రుయేతాభిషేచనమ్ | తథాజాతీయమాదాయ రాజపుత్రాభిషేచనమ్ || ౧౪ || తే రాజవచనాత్తత్ర సమవేతామహీవతిమ్ | అవశ్యంతో బ్రువన్తౌ నురాజ్ఞో నః ప్రతివేదయేత్ || ౧౫ || న పశ్యామశ్చ రాజానముదితశ్చ దివాకరః | యావరాజ్యాభిషేకశ్చ సజ్జో రామస్య ధీమాతః || ౧౬ || ఇతి తేషు బ్రువాణేషు సార్వభౌమా మహీపతే | అబ్రవీత్సానిదం సర్వాసుమంత్రో రాజసత్కృతః || ౧౭ || రామం రాజ్ఞో నియోగేన త్వరయా ప్రస్థితోస్త్యహమ్ | పూజ్యారాజ్ఞో భవంతస్తు రామస్య చ విశేషతః || ౧౮ || అయం పృచ్ఛామి వచనాత్సుఖమాయుష్మతామహం | రాజ్ఞస్సంప్రతిబుద్ధస్య యచ్ఛాగమనకారణం || ౧౯ || ఇత్యుక్త్వాంతఃపురద్వారమాజగామ పురాణవితే | సదాసక్తంచ తద్వేత్తసుమంత్రః ప్రవివేకహం || ౨౦ || తుష్టావాస్య తదావంశం ప్రవిశ్య సవిశంపతేః | శయనీయం సరేన్ద్రస్య తదా సాద్యవ్యతిశ్యతః || ౨౧ || సోల్లాసాద్యతు తద్వేత్తతి స్మరిణిమంతరా | అశీభి గుణయుక్తాభిరభితుష్టావరాఘవం || ౨౨ || సోమసూర్యోచకాకుత్స్థశివవై శ్రవణావపి | వరుణశ్చాగ్నిరింద్రశ్చ విజయం ప్రదిశంతుతే || ౨౩ || గతాభగవతీరాత్రిరహశ్శివమువస్థితం | బుద్ధ్యస్స నృపశామాలకురు కార్యమనంతరం || ౨౪ || బ్రాహ్మణాబలముఖ్యాశ్చ నైగమాశ్చ గతాన్మపదశః సంప్రతికాంక్షంతే ప్రతిబుద్ధ్యస్వరాఘవం || ౨౫ || స్తువంతంతంతదానూతం సుమంత్రం మంత్రకౌవిదః | ప్రతిబుద్ధ్యతతో రాజా ఇవం వచనమబ్రవీత్ || ౨౬ || రామమానయసూతేతి యదస్య భిషితో మయా | కిమిదం కారణం యేన మమాజ్ఞా ప్రతిహస్యతే || ౨౭ || న వై వసంప్రసూప్తోహ మానయోహ శురాఘవం | ఇతి రాజాదశరథస్సూతంత్రాన్యశాత్సునః || ౨౮ || సరాజవచనం శ్రుత్వా శిరసా ప్రతిపూజ్యతం | నిజగమన్మపాపాసాన్తస్య మానఃప్రియం మహత్ || ౨౯ || ప్రసన్నో రాజమాగ్ధంచ పతాకాద్వజ్రోభితః | హృష్టప్రముదితస్సూతో జగామా శుఃలోకయన్ || ౩౦ || సమాతస్తత్ర శుశ్రావ రామాధికరణాః కథాః | అభిషేచనసంయుక్తాస్సర్వలోకస్య హృష్టవత్ || ౩౧ || తతో దదశ రుచిరం కైలాసశిఖరప్రభం | రామవేత్తసుమంత్రస్తు శక్రవేత్తసుమప్రభం || ౩౨ || మహాకవాటపీఠాతం వితడితతశోభితం | కాంచనప్రతిమై కాగ్రం మణివిద్రుమతోరణం || ౩౩ || శారదా భ్రుగునప్రక్ష్మం దీప్తం మేరుగుహూపమం | మణిభివరమాల్వానాం సుమహద్భిరలంకృతం || ౩౪ || గంధామనోజ్ఞావిస్మజద్దాదురంశిఖరం యథా | సారసైశ్చ మయా రైశ్చ వినదద్భివిరాజితం || ౩౫ || సుకృతేహామృగాకీణం సూతీణం భక్తిభిస్తదా | మనశ్చ త్సుశ్చ భూతానామాదదత్తిగ్ధతేజసా || ౩౬ || చంద్రభాస్కరసంకాశం కుబేరభవనోపమం | మహేంద్రధామ ప్రతిమం నానాపక్షిసమాకులం || ౩౭ || మేరుశృంగసమం సూతో రామవేత్తదదశః హంః పస్థితైస్స మాకీణం జనైరంజలికాఠిభిః || ౩౮ || ఉపాదాయ సమాక్రాంతైస్తథాజానపదై జనైః | రామాభిషేకసుముఖై రున్ముఖైస్స మలంకృతం || ౩౯ || మహామేఘుసమప్రఖ్యముదగ్రం సుభూషితం | నానారత్నసమాకీణం కుబ్జకైరాతకావృతం || ౪౦ || సవాజీయుక్తేన రథేన సారథినా రాకులం రాజపథం విలోకయన్ | వరుణినారామగృహాభిపాతినా పురస్య సర్వస్య మనాంసిహర్షయన్ || ౪౧ || తతస్స మాసాద్య మహాధనం వహత్ప్రహృష్టరోమాసబభూవ సారథిః | మయా రైశ్చ సమాకులౌ బృణంగృహం వరాహాస్యశవీపతేరివ || ౪౨ || తతస్స కైలాసనిభాస్వలంకృతాః ప్రవిశ్య కత్స్యాస్త్రిదిశాలయోపమాః | ప్రయాన్న రామమతస్థితా బహూనుపేత్య శు

ద్ధాంతముపస్థితోరథీర3|| సతతశుశ్రావచహృష్యక్తారామాభిషేకాథకృతాజనానాంనరేంద్రసూనోరభిమంగ
ళాథాన్సర్వస్యలోకస్యగిరఃప్రహృష్టః|| ర3|| మహేంద్రసద్గుప్తమిమంతువెత్తరామస్యరమ్యంమృగపక్షిజుష్టం | దద
ర్శమేరోరివశృంగముచ్చంబిభ్రాజమానుప్రభయాసుమంత్రః|| ౫౫ || ఉపస్థితైరంజలికారజైశ్చసోపాయనైజానప
దైశ్చమత్తైః| కౌట్యాపరాధైశ్చవిముక్తయానైస్సమాకులంద్వారపథందదర్శహ|| ౫౬ || తతోమహామేఘమహీ
ధరాభంప్రభిన్నమశ్యంశమప్రసహ్యం| రామాపహాహ్యంరుచిరందదర్శశక్రంజయంసాగముదగ్రకాయం|| ర౬ ||
స్వలంకృతాసాశ్వరథాన్సకుంజరానమాత్యముఖ్యాశతశశ్చవల్లభాన్వ్యపోహ్యసూతస్సహితాన్సమంతతస్స
మృగమంతఃపురమావివేశ|| ర౭ || తదద్రికూటాచలమేఘసన్నిభంమహావిమానోత్తమవెత్తసంఘవత్| అవార్యమాణః
ప్రవివేశసారథిఃప్రభూతరత్నంమకరోయథార్ణవం|| ర౮ || ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే-షంచదశస్కంధః*****
సతదంతఃపురద్వారంసమతీత్యజనాకులం| ప్రవివీక్తంతతఃకత్యైమాససాదపురాణవితే|| ర౯ || ప్రాసకార్ముకభి
భ్రద్భియువభిమృష్టకుండలైః| అప్రమాదిభిరేకాన్గ్రస్వనరకైరధిస్థితాం|| ౧౦ || తత్రకాషాయణోవృద్ధావేత్ర
పాణీన్స్వలంకృతాన్| దదశవిష్టితాద్వారిస్త్రిధ్యత్యాసుసమాహితాన్|| ౧౧ || తేసమీక్ష్యసమాయాంతంరా
మప్రియవికీషవః| సహసోత్పతితాస్సర్వేస్వాసనేభ్యస్ససంభ్రమాః|| ౧౨ || తానువాచవినీతాత్సూతపుత్రఃప్రదక్షి
ణః| క్షిప్రమాఖ్యాతరామాయసుమంత్రోద్వారిః|| ౧౩ || తేరామముపసంక్రమ్యభతుఃప్రియవికీషవః| సహభా
ర్యాయరామాయక్షిప్రమేవాభిచక్షిరే|| ౧౪ || ప్రతివేదితమాజ్ఞాయసూతమభ్యంతరంపితుః| తత్రైవానాయయామాస
రాఘవఃప్రియకామ్యయా|| ౧౫ || తంవైశ్రవణసంకాశముపవిష్టంస్వలంకృతం| దదశసూతఃపర్యంకేసావణైసోత్తరచ్చ
దే|| ౧౬ || వరాహరుధిరాభేణశుచినాచసుగంధినా| అనులిప్తంపరాధ్యేనచదేనేనపరంతపం|| ౧౭ || స్థితయాపాశ్వతశ్చాపి
వాంలవ్యజనహస్తయాఉపేతంసీతయాభూయశ్చిత్రయాశశినయథా|| ౧౮ || తంతపంతమివాదిత్యముపపన్నంస్వతేజసా
వవందేవరదంవందీవినయజ్ఞోవినీతవత్|| ౧౯ || ప్రాంజలిస్తుసుఖంపుష్టావిహారశయనాసనే| రాజపుత్రమువాచేదంసుమం
త్రోరాజసత్కృతః|| ౨౦ || కాసల్యాసుప్రజాదేవపితాత్వాంర్షస్తుమిచ్ఛతిమహిష్యాసహకైకేయాగమ్యతాంతత్ర
మాచిరం|| ౨౧ || పవముక్తస్తుసంహృష్టోనరసింహుమామహామృతిః| తతస్సంమానయామాససీతామిదమువాచహ|| ౨౨ || దే
విదేవశ్చదేవీచసమాగమ్యనుదంతరే| సుంత్రయేతేఘ్రవంకించిదాభిషేచనసంహితం|| ౨౩ || లక్ష్మయిత్వాహ్యభిప్రాయం
ప్రియకామాసుపక్షిణాసంచోదయతిరాజానంనుదధంమదితేక్షణే|| ౨౪ || సాప్రహృష్టావహారాజుఃసీతకామానువర్తి
నీ| జననీచార్థకామామేకేకయాధిపతేస్సుతా|| ౨౫ || దిష్ట్యాఖిలుమహారాజౌమహిష్యాప్రియయాసహాసుమంత్రంప్రాహి
ణోఽథాతమర్థకామపరంమమ|| యాదృశీపరిషత్తత్రతాదృశోమాతరగతః| ధ్రువమద్యైవమాంరాజాయావరాజ్యేభిషే
త్యతి|| ౨౬ || హంతశీఘ్రమితోగత్వాద్రక్ష్యామిదమహీపతిం| సహత్వంపరివారేణసుఖమాస్వరమస్వచ|| ౨౭ || పతిసంమా
నితాసీతాభతాన్రమసి తేక్షణా| ఆద్వారమనువప్రాజమంగళాన్యభిదధ్నుషీ|| ౨౮ || రాజ్యంద్విజాతభిజాన్ష్టంరాజసూ
యాభిషేచనమ్| కతుమహాతతేరాజావాససేవ్యవలక్ కృత్ || ౨౯ || దీక్షితంవ్రతసంపన్నంవరాజినధరంశుచిమ్|
కురంగశృంగపాణించపశ్యంతిత్వాంభజామ్యహమ్|| ౩౦ || పూర్వాంధిశంవజ్రధరోదక్షిణాంపాతుతేయమః| వరుణఃప
శ్చిమామాశాంధనేశస్తూత్రరాందిశమ్|| ౩౧ || అథసీతామనుజ్ఞాప్యకృతకాతుకమంగళః| నిశ్చక్రామసుమంత్రేణసహ
రామోనివేశనాత్|| ౩౨ || పర్వతాదివనిష్క్రమ్యసింహుగిరిగుహాశయః| లక్ష్మణంద్వారినోపశ్యత్ప్రహ్వంజలిపుటం
స్థితం|| ౩౩ || అథమధ్యమకత్యాయాంసమాగచ్ఛత్సుహృజ్జనైః| ససర్వానధినోదృష్ట్యసమేత్యప్రతినంద్యచ|| ౩౪ || త
తఃపావకసంకాశమారుహోహరథోత్తమమ్| వైయాఘ్రంపురుషవ్యాఘ్రౌరాజంతంరాజనందనః || ౩౫ || మేఘనాదమ
సంబాధంమణిహేమవిభూషితం| ముష్ణంతమివచక్షూంషిప్రభయాహేమవచసమ్|| ౩౬ || కరేణుశిశుకలైశ్చయ్య
క్తంపరమవాజిభిః| హరియుక్తంసహస్రాక్షోరధమింద్రగివాశుగమ్ || ౩౭ || ప్రయయాతూణామాస్థాయరాఘవో
జ్వలితశ్చియా| సపజన్యగివాకాశేస్వనవానభినాదయన్|| ౩౮ || నికేతాన్నిర్యయాశ్రీమామహాభ్రాదివచంద్ర
మాః| ఛత్రచామరపాణీస్తులక్ష్మణోరాఘవానుజః|| ౩౯ || జుగోపభ్రాతరంభ్రాతారథమాస్థాయప్యశ్మతః| తతోహలహ

లాశబ్దస్తుములస్సమజాయత||౩౩||తస్యనిష్క్రమమాణస్యజనాఘస్యసమంతతః | తతోహయరథాముఖ్యానాగాశ్చగి
రిసన్నిభా||౩౪||అనుజన్తుస్తదారామంశతశోధసహస్రశః | అగ్రతశ్చస్యసన్నద్ధాశ్చందనాగరురూపితా||౩౫||ఇత్థ
చాపథరాశ్శూరాజగ్నురాశంసవోజనాః | తతోవాదిత్రశబ్దాశ్చస్తుతశబ్దాశ్చపందినాం || ౩౬|| సింహనాదాశ్చశూరా
ణాంతథాశుశ్రువిరేషధి | హగ్న్యవాతాయనస్థాభిభూమితాభిస్సమంతరే||౩౭||ర్యమాణస్సుపుష్పాఃపైర్వయాస్త్రీ
భిరరిందమః | రామంసర్వానవద్యాంశ్శూరామపిప్రీషయాతత||౩౮|| వచోభిరగ్రైర్వహార్త్యస్థాఃక్షితిస్థాశ్చవవంద
రే | మాసంసందతితేమాతాకాసల్యామాతృనందనా||౩౯|| పశ్యంతీసిద్ధయాత్రంత్యాంపిత్ర్యంరాజ్యమవస్థితం | సర్వ
సీమంతినీభ్యశ్చసీతాంసీమంతినంవరా||౪౦||అమన్యంతహితానార్యోరామస్యహృదయప్రియామ్ | తయానుచరితం
దేవ్యాపురానూనంమహత్తపః||౪౧|| రోహిణీవశశాంశేనరామసంయోగమాప్తయా | ఇతిప్రాసాదశ్చంగేషుప్రమ
దాభిసరోత్తమః||౪౨||శ్రావరాజమాగఃస్థఃప్రియావాచఉదాహృతాః||౪౩||సరాఘవస్త్రకథాప్రలాహఃశు
శ్రావలోకస్యసమాగతస్య | ఆత్మానికారావివిధాశ్చవాచఃప్రహృష్టరూపస్యపురీజసస్య||౪౪||ఏషశ్శ్రియంగచ్ఛలిరా
ఘవోద్యరాజప్రసాదాద్విపులాంగమిష్యః | ఏతవయంసర్వసమృద్ధకామాపషామయంసోభవితాప్రశాంతా ||౪౫||ఊ
భోజనస్యాస్యయదేవసర్వంప్రపశ్యతేరాష్ట్రమిదంచిరాయ | సహ్యప్రియంకించనజాతుకశ్చిత్ప్రేన్నమఃఖంమనుజా
భిషేప్తిః||౪౬|| సఖానవద్భిశ్చహయైశ్చనాగైఃపురస్సరైస్సృష్టికసూతమాగడైఃమహీయమానఃప్రవరైశ్చవాజ్జై
రభిష్టుతోవైశ్రవణోయథాయయా||౪౭||కరేణుమాతంగరథాశ్చసంకులంమహాజనాఘప్రతిపూణచత్వరమ్ | ప్రభూ
తరత్నంబహువణ్యసంచయందదశరామోరువిరంమహాపథమ్||౪౮||ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండేషోడశస్కంధః . ***

సరామోరథమాస్థాయసంప్రహృష్టసుహృజ్జనైః | పతాకాధ్వజసంపన్నంమహాహఃగరురూపితమ్||౪౯||అవశ్యన్న
గరంశ్రీమాన్నానాజనసమాకులమ్ | సగృహైరభ్రసంకాశైఃపాండరైరుపశోభితమ్||౫౦||రాజమార్గంయయా రామోమ
ధ్యేనాగరురూపితమ్ | చందనానాంచముఖ్యానామగరూణాంచసంచయైః||౫౧|| ఉత్తమానాంచగంధానాంతోమకోశాం
బరస్యచ | అవిధాభిశ్చముక్తాభిరుత్తమైస్సన్నిటికైరపి||౫౨||శోభమానమసంబాధైస్తంరాజపథముత్తమమ్ | సంవృతంచవి
ధైఃపణ్యైర్భ్రతురుచ్ఛావచైరపి||౫౩||దదర్శతంరాజపథందివిదేవపథంయథా | దధ్యక్షతహవిలాజైర్ధూపైరగరుచంద
నైః||౫౪||నానామాల్యోపగంధైశ్చసదాభ్యర్చితచత్వరమ్ | అశీర్వాదాబహుశృణ్వసుహృద్భిస్సముదీరితాః||౫౫||
యథాహంచాపిసంపూజ్యసర్వానేవనరాణ్యయాపితామహైరాచరితంతథైవప్రసితామహైః||౫౬||అద్యోపాదా
యతంమార్గమభిషిక్తుసుపాలయ | యథాస్థులాలితాఃపిత్రాయధైవప్రసితామహైః||౫౭||తతస్సుఖతరంసర్వేరామేవ
తస్యమరాజని | అలమద్యపిభుక్తేనపరమాధైరలంచనః||౫౮||యథాపశ్యేమరాజానంరామంరాజ్యేప్రతిష్ఠితమ్ | అ
తోహినప్రియతరంనాన్యత్క్రిందిద్భువిష్యతి||౫౯||యదాభిషేకేరామస్యరాజ్యేనామితతేజసః | ఏతాశ్చన్యాశ్చసు
హృదాముదాసీనకథాశ్శుభాః||౬౦||ఆత్మసంపూజనీశ్శృణ్వయయా రామోమహాపథమ్ | సహితస్తాన్తనకశ్చిచ్ఛయు
షీవానరోత్తమాత్ ||౬౧||సరశ్శక్తోత్యపాక్రమ్తుమత్క్రాంతేపిరాఘవే | యశ్చరామంసపశ్యేత్తుయంచరామోనప
శ్యతి||౬౨||విందితస్సవసేక్లోకేస్వాత్మాప్యేనంవిగహతే | సర్వేషాంహిసధర్మాత్కవర్ణానాంకురుతేదయామ్||౬౩|| చ
తుర్ణాంహివయస్థానాంతేనతేతమనువ్రతాః | చతుష్పథాదేవపథాంజ్యేత్యాన్యాయతనానిచ||౬౪||ప్రదక్షిణంపరి
హరణజగామనృపతేస్సతః | సరాజకులమాసాద్యమేఘసంఘోషమైశ్శుభైః || ౬౫ || ప్రాసాదశ్చంగైర్వివిధైఃకై
లాసశిఖరోపమైః | ఆహారయద్భిర్గగనంవిమానైరివపాండరైః||౬౬|| వర్ధమానగృహైశ్చపిరత్నజాలపరిమృతైః | త
త్ప్రథివ్యాంగృహవరంమహేంద్రభవసోపమమ్||౬౭|| రాజపుత్రపితుర్వేత్తప్రవివేశశ్రీయాజ్వలః | సకత్యోధన్వి
భిగుప్తాస్త్రోత్తమ్యవాజిభిః||౬౮||పదాతిరపరేకత్యేద్వేజగామనరోత్తమః | ససర్వాస్సమత్క్రమ్యకత్యోదవశర
థాత్మజః||౬౯||సన్నివత్యజనంసర్వంశుద్ధాంతఃపురమభ్యగాత్||౭౦|| తతఃప్రవిష్టేపితురంతికంతదాజనస్ససర్వోము
దితోన్మహాత్మజే | ప్రతీక్షతేతస్యపునశ్చనిగమంయథోదయంచంద్రమసస్సరిత్వతి||౭౧||ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే
సప్తదశస్కంధః . ***** సదదర్శాసనేరామోనిషణ్ణంపితరంశుభోకైకేయీసహితందినంముఖేనపరిశు

మృతాంగి సపితృశ్చరణౌ పూర్వమభివాద్యుచితవత్ | తతోవపందేచరణౌకై కేయాస్సుసమాహితః || ౧ || రామేత్యుక్త్వా
చవచనంబాష్టుపర్యాకుతేక్షణః | శకన్తపతిడినోనేక్షితుంనాభిభాషితుమ్ || ౩ || తదపూర్వంనరపతేద్యుష్ట్యాహ
వంభయావహమ్ | రామోపిభయమాపన్నఃపదాస్పృష్ట్యేవపన్నగమ్ || ౪ || ఇంద్రియైరప్రహృష్టైస్తంశోకసంతాపకశి
తమ్ | విశ్వసంతంమహారాజంవ్యధితాకులచేతసమ్ || ౫ || ఊర్ధ్వమాలినమత్తోభ్యంత్రముభ్యంతమివసాగరం | ఉపప్లుతమివాది
త్యమత్తాస్తృతమృషింయథా || ౬ || అచింత్యకల్పంహిపితుస్తంశోకముపధారయ | బభూవసంరబ్ధతరస్సముద్రభవపర్వణి ||
౭ || చింతయామాసచతదారామఃపితృహితేరతః | కింస్విదద్యేషస్తపతినమాంప్రత్యభినందతి || ౮ || అన్యథామాంపితాద్య
ష్ట్యాకుపితోపిప్రసీదతి | తస్యమామద్యసంప్రేక్ష్యకిమాయాసఃప్రవతే || ౯ || సదీనభవశోకాతోః వణ్ణవదనద్యుతిః
కై కేయామభివాద్యేవరామోవచసమబ్రవీత్ || ౧౦ || కచ్చిన్నయానాపరాధవజ్ఞానాద్యేనమేపితా | కుపితస్తన్నమాచ
క్ష్యత్యంకైవైసంప్రసాదయ || ౧౧ || అప్రసన్నమనాకిన్నసదామాంప్రతివత్సలః | వివణవదనోదీనోనహిమామభిభా
షతే || ౧౨ || శారీరోమానసోవాపికచ్చిదేనంబాధతే | సంతాపోవాభితాపోవాదులభంహిసదాసుఖం || ౧౩ || కచ్చిన్నకిం
చిద్ధరతేకుమారేప్రియదర్శనే | శత్రుఘ్నేవామహాసత్వేమాతృణాంనామమాశుభం || ౧౪ || అతోషయన్మహారాజ
మశుర్వన్వాపితుగ్ధవః | ముహూతమపినేచ్ఛేయంజీవితంకుపితేన్యపే || ౧౫ || యతోమూలంనరఃపశ్యేత్ప్రాదుభావ
మిహోత్తనఃకథంతస్సన్నవతేతప్రత్యక్షేదైవతేసతి || ౧౬ || కచ్చిత్తేపరుషంకించదభిమానాత్పితామమ | ఉక్తోభవత్యా
కోపేనయత్రాస్యలుళితంమనః || ౧౭ || ఎతదాచక్ష్యమేదేవితత్వేనపరిపృచ్ఛతః | కిన్నిమిత్తమపూర్వోయంవికారోమను
జాధిపే || ౧౮ || ఏవముక్తాతుకై కేయారాఘవేణమహాత్మనా | ఉవాచేదంసునిలజ్ఞాదృష్టమాత్మహితంవచః || ౧౯ || సరా
జాకుపితోరామవ్యసనంనాస్యకించనకించన్తమోగతంతద్వత్వద్భయోనాభిభాషతే || ౨౦ || ప్రియంతవామప్రియంవ
స్తుంవాణీనాస్యోపవర్తతే | తదవశ్యంత్వయాకార్యంయదనేనాశ్రుతంమమ || ౨౧ || ఏషమహ్యంవరందత్వాపురామామ
భిపూజ్యచాసపశ్చాత్తప్యతేరాజాయథాన్యఃప్రాకృతస్తథా || ౨౨ || అతిసృజ్యదదానీతివరంమమవిశాంవతిః | సనిరభం
గతజలేసేతుంబంధితుమిచ్ఛతి || ౨౩ || ధర్మమూలమిదంరామవిదితంచసతామపి | తత్సత్యంసత్యజేద్రాజాకుపితస్త
త్యుతేయథా || ౨౪ || యదితద్వత్వతేరాజాశుభంవాయదివాశుభం | కరిష్యసితతస్సర్వమాఖ్యాస్యామిపునస్తవహం ||
౨౫ || యదిత్వభిహితంరాజ్ఞాత్వయితన్నవిపత్యతే | తతోహమభిభాష్యామిసహ్యేషత్వయవత్సతి || ౨౬ || ఏతత్తువచనం
శ్రుత్వాకై కేయాస్సుదాహృతం | ఉవాచవ్యధితోరామస్తాండేవీంస్త్వసంనిధౌ || ౨౭ || అహంబాధిజ్ఞాహాసేదేవి
వస్తుంమామిదృశంవచః | అహంహివచనాద్రాజ్ఞఃపతేయమపిపావకే || ౨౮ || భక్షయేయంవిషంతీక్షణమజ్ఞేయమపిచా
ణావేనియత్తోగురుణాపిత్రాన్యపేణచహితేనచ || ౨౯ || తద్బాహివచనందేవిరాజ్ఞోయదభికాంక్షితం | కరిష్యేప్రతి
జానేచరామోద్విన్నాభిభాషతే || ౩౦ || తమార్జవసమాముక్తమనార్యాసత్యవాదినం | ఉవాచరామంకై కేయావచనం
భృశదారుణం || ౩౧ || పురాదైవాసురేయుద్ధేపిత్రాతేమమరాఘవ | రక్షితేనవరౌదత్తాసశత్యేనమహారణే || ౩౨ || తత్ర
మేయాచితోరాజాభరతస్యాభిషేచనం | గమనందండకారణ్యేతవచాద్యేవరాఘవ || ౩౩ || యదిసత్యప్రతిజ్ఞంత్యంపితరం
కర్తుమిచ్ఛసి | ఆత్మానంచనరశ్రేష్ఠమమవాక్యమిదంశృణు || ౩౪ || సన్నిదేశేపితుస్తిశ్చయథాతేనప్రతిశ్రుతం | త్వయా
రణ్యంప్రవేష్టవ్యంనవవమాణిపంచచ || ౩౫ || భరతశ్చాభిషిచ్యేతయదేతదభిషేచనం | త్వదర్థేభిహితంరాజ్ఞాతేనసర్వే
ణరాఘవ || ౩౬ || సప్తసప్తచవమాణిదండకారణ్యమాశ్రితః | అభిషేకమమంత్యక్త్వాజటాజినధరోవస || ౩౭ || భరతఃకో
సలపురేప్రశాస్త్రవస్తుధామిమాం | నానారత్నసమాకీర్ణంసవాజిరథకుంజరాం || ౩౮ || ఎతేనత్వాసరేంద్రోయంకారు
ణ్యేనసమాప్లుతః | శోకసంక్లిష్టవదనోనశక్నోతినిరీక్షితుం || ౩౯ || ఏతత్కురునరేంద్రస్యవచసంరఘునందన | సత్యేనమ
హతారామతారయస్యనరేశ్వరం || ౪౦ || భీతివతస్యాంపరుషంపదంత్యాంనచైవరామఃప్రవివేశశోకః | ప్రవివ్యధేచాపి
మహానుభావోరాజాసపుత్రవ్యసనాభితప్తః || ౪౧ || ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే అష్టాదశ స్కంధః : *****

తదప్రియమమిత్రఘ్నౌవచనంమరణోపమం | శ్రుత్వానవివ్యధేరామఃకై కేయామిదమబ్రవీత్ || ౪౨ || ఏవమస్తు
గమిష్యామివసంవస్తుమహంత్యతః | జటాజినధరోరాజ్ఞఃప్రతిజ్ఞానునుపాలయ || ౪౩ || ఇదంతుజ్ఞాతుమిచ్ఛామికిమథం

మాంమహిపతిః । నాభినందతిదుర్ధాపోయథా పూర్వమరిందమః॥3॥ మన్యునః చత్వయా కార్యోదేవిమ్రామితవాగ్
తః । యాస్యామిభవనుప్రీతావనం దీరజటాధరః॥౪॥ హితేనగురుణాపిత్రా కృతజ్ఞేనన్యపేణచ । నియుజ్యమానోవిప్ర
బ్ధికింసకుర్యామహంప్రియమ్॥౫॥ అభీకంమానసంతేకంహృదయంవహతీవమే । స్వయంయన్నాహమాంరాజాభరత
స్యాభిషేచనమ్॥౬॥ అహంహిసీతాంరాజ్యంచప్రాణానిష్టాధనానిచ । హృష్టోభ్రాత్రస్వయందద్యాంభరతాయా
ప్రచోదితః॥౭॥ కింపునర్హనుజేంద్రేణస్వయంపిత్రాప్రచోదితః । తవచప్రియకామాథంప్రతిజ్ఞామనుపాలయ॥౮॥ త
దాశ్వాసయహిమంత్యంకిన్నిద్వదంయన్నహిపతిః । వసుధాసక్తనయనోమందమశ్రుణిమంచతి॥౯॥ గచ్ఛంతుచైవా
నేయితుందూతాశ్శీఘ్రుజవైహయైః । భరతంమాతులకులాదద్యవన్యపశాసనాత్॥౧౦॥ దండకారణ్యమేషోహమితో
గచ్ఛామిసత్వరః । అవిచార్యపితువాక్యంసమావస్తుంచతుడశ॥౧౧॥ సాహృష్టేతస్యతద్వాక్యంశ్రుత్వా రామస్యకై
కయా । ప్రస్థానంశ్రద్ధధానాహిత్యరయామాసరాఘవమ్॥౧౨॥ ఏవంభవతుయాస్యంతిదూతాశ్శీఘ్రుజవైహయైః । భ
రతంమాతులకులాదుపావత్యయితుంసరా॥౧౩॥ తవత్వహంక్షమంమన్యే సోత్సుకస్యవిశంబనమ్ । రామతస్మాదితశ్శీ
ఘ్రంవసంత్యంగంతుమహాని॥౧౪॥ ప్రీతాన్వితస్త్వయంయచ్చన్యపస్త్యాంనాభిభాషతేనైతత్కించనైరశ్రేష్ఠమన్య
రేషోపనీయతామ్॥౧౫॥ యావత్త్వంవసనంయాతఃపురాదస్తాదభిత్వరః । పితాతావన్నతేరామస్మాస్యతేభోక్ష్యతే
పివా॥౧౬॥ ధిక్కష్టమితినిశ్చస్యరాజాశోకపరిప్లుతః । మూర్ఖితోస్యపతత్స్త్రికపర్యంకేహమభూషితే॥౧౭॥ రామో
పున్యతాప్యరాజానంకైకేయాభిప్రచోదితః । కశయేవాహతోవాజీవనంగతుంకృతత్వరః॥౧౮॥ తదప్రియమనార్యా
యావచసందారుణోదయమ్ । శ్రుత్వాగతవ్యథోరామఃకైకేయాంవాక్యమబ్రవీత్॥౧౯॥ నాహమథపరోదేవిలోక
మావస్తుముత్సహే । విధిమామృషిభిస్తుల్యంకేవలంధర్మమాస్థితమ్॥౨౦॥ యదత్రభవతఃకించిచ్ఛక్యంకతుంప్రియంమ
యా । ప్రాణానపిపరిత్యజ్యసర్వదాకృతమేవతత్॥౨౧॥ నహ్యతోధర్మచరణంకించిదస్తిమహత్తరమ్ । యథాపితిశు
శ్రుమాతస్యభావచనక్రియా॥౨౨॥ అనుక్రోష్యత్రభవతాభవత్యావచనాదహమ్ । వనేవత్స్యామివిజనేవషాణీహచతు
డశ॥౨౩॥ ననూనంమయికైకేయికంచదాశంససేగుణమ్ । యద్రాజానమవోచస్త్యంమమేశ్వరతరాసతీ॥౨౪॥ యా
వన్నాతరమాప్యచ్ఛేనేతాంచానునయామ్యహమ్ । తతోద్యైవగమిష్యామిదండకానామహద్వనమ్॥౨౫॥ భరతఃపాల
యేద్రాజ్యంశీశ్రుషేచ్ఛపితుర్యథా । తథాభవత్యాకతవ్యంసహిధర్మస్సనాతనః॥౨౬॥ సరామస్యవచశ్శ్రుత్వా
భృశండుఃఖహతఃపితా । శోకాదశక్తువక్షాబాష్పంప్రరురోదమహాస్వనం॥౨౭॥ వందిత్వాచరణౌరామోవిసంజ్ఞస్యపి
తుస్తదా । కైకేయాశ్చాప్యనార్యాయానిష్పపాతమహాద్యుతిః॥౨౮॥ సరామఃపితరంకృత్వాకైకేయాంచప్రదక్షి
ణం । నిష్క్రమ్యాంతఃపురాత్తస్మాత్స్వందదశశనుమృజ్జనం॥౨౯॥ తంబాష్పపరిపూర్ణాక్షుఃపృష్ఠతోనుజగమహ । ల
క్ష్యణఃపరమశ్రద్ధఃస్సుమిత్రానందవధానః॥౩౦॥ అభిషేచనికంభాండంకృత్వారామఃప్రదక్షిణం । శనైజగమసా
పేక్షోదృష్టింతత్రావిచాలయ॥౩౧॥ నచాస్యమహతీంలక్ష్మీంరాజ్యంనాశోపకర్షతిలోకకాంతస్యకాంతత్వాచ్ఛితరశ్చే
రివక్షపా॥౩౨॥ నవసంగంతుకామస్యత్యజతశ్చవసుంధరాంసర్వలోకాతిగస్యేవలక్ష్యతేచిత్తవిక్రియా॥౩౩॥ ప్రతిషిధ్య
శుభంధత్రంవ్యజనేచస్వలంకృతే । విసజయిత్వాస్వజనంరథంపారాంస్తథాజనా॥౩౪॥ ధారయమనసాడుఃఖ
మింద్రియాణినిగృహ్యచ । ప్రవివేశాత్తవావేశ్శమాతురప్రియశంసివా॥౩౫॥ సర్వోహ్యపిజనశ్శ్రీమాన్శ్రీమత
స్సత్యవాదినః । నాలక్ష్యతరామస్యకించిదాకారమాననే॥౩౬॥ ఉచితంచమహాబాహునజహహమాత్మనః । శా
రదస్సముదీర్ణాంశుశ్చంద్రస్తేజశ్చవాత్సజమ్॥౩౭॥ వాచామధురయా రామస్సర్వంసంమానయజనం । భ్రాతుస్సమి
వంధీరాత్మాప్రవివేశమహాయశా॥౩౮॥ తంగుణైస్సమతాంప్రాప్తోభ్రాతావిఫలవిక్రమః । సౌమిత్రరనువప్రాజ
ధారయదుఃఖమాత్మజం॥౩౯॥ ప్రవిశ్యవేశ్శాత్తిభృశంముదాన్వితంసమిత్కృతాంచాథావిపత్తిమాగతాం । నచైవరా
మోత్రజగమవిక్రియాంసుహృజ్జనస్యాత్మవిపత్తిశంకయా॥౪౦॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - ఏకౌనవింశ స్సర్గః

తస్మింస్తుపురుషవ్యాఘ్రనిష్కాగ్రమతిక్రతాంజతౌ । అతఃశబ్దోమహాజ్ఞజ్ఞేస్త్రీశామంతఃపురేతదా ॥ ౧ ॥ కృ
త్యేష్వచోదితఃపిత్రాసర్వస్యాంతఃపురస్యచగతిర్యశ్కరణంచాపిసరామోద్యప్రవత్స్యతి ॥ ౨ ॥ కాసల్యాయాంయథా

యుక్తోజనన్యాంవతతే సదా తథైవవతతే సానుజన్మప్రభృతిరాఘవః || ౩ || సప్రభృత్యభివృద్ధిక్రోధనీయానివజ్జా
యః | శ్రుద్ధా ప్రసాదయ సర్వా సత్తతోద్య ప్రవత్సత్తి || ౪ || అబుద్ధిభత సో రాజా జీవలోకం చరత్యయమ్ | యోగ
తి సర్వభూతానాం పరిత్యజతి రాఘవమ్ || ౫ || ఇతి సర్వమహిష్యస్తావివత్సత్తవధేన వః పతిమా చక్రశుస్సర్వాస్సస్వరం
చాపి చక్రశుః || ౬ || సహిచాంతఃపురే ఘోరమాతా శబ్దం మహిషతిః | పుత్రశోకాభిసంతప్తశ్శ్రుత్వా వ్యాలీయతా సనే ||
౭ || రామస్తభృశమాయత్తో నిశ్వసన్నివకుంజరః | జగము సహితో భ్రాత్రా మాతురంతఃపురం వశీ || ౮ || సోపశ్యత్పురుషం
తత్రవృద్ధం వరమపూజితమ్ | ఉపవిష్టంగృహద్వారిత్యతశ్చ వరాభిషూకా || ౯ || దృష్ట్వైవతుతదారామం తే సర్వే సహ
సోన్మితాః | జయేతి జయతాం శ్రేష్ఠం వర్ణయంతి స్మరాఘవమ్ || ౧౦ || ప్రవిశ్య ప్రథమాంక య్యోంద్యతీయాం దదశశః సః
బ్రాహ్మణా వేద సంపన్నా వృద్ధా రాజ్ఞాభిసత్కృతా || ౧౧ || ప్రణవ్య రామస్తా విప్రౌ తృతీయాం దదర్శ
సః | స్త్రీయో వృద్ధా స్తథాజాలాద్వారరక్షణ తత్పరాః || ౧౨ || వర్ణయత్వా ప్రహృష్టాస్తాః ప్రవిశ్య చ గృహం స్త్రీయః | స్య
వేదయంతత్వరితా రామమాతుః ప్రియంతదా || ౧౩ || కాసల్యాపితదాదేవీ రాత్రింస్థిత్యా సమాహితా | ప్రభాతే త్వకరో
త్పూజాం విష్ణోః పుత్రహితైషిణీ || ౧౪ || సా త్మోమవసనా హృష్టా నిత్యం వ్రతపరాయణా | అగ్నిం జ్ఞాపయతి స్మతదామంత్ర
వత్ప్రతమంగళా || ౧౫ || ప్రవిశ్య చ తదారామో మాతురంతఃపురం శుభమ్ | దదశమాతరంత్రహవయంతీః పలుతాశ
నమ్ || ౧౬ || దేవకార్యనిమిత్తంచతత్రాపశ్యత్సముద్యతమ్ | దధ్యక్షతంఘృతంచైవ మోదకా హవిషస్తథా || ౧౭ || లాజా
మాల్యాని శుక్లాని పాయసంకృసరంతథా | సమిధః పూజా కుంభాంశ్చ దదశరఘునందనః || ౧౮ || తాంశుక్ల త్మోమసంవీ
తాం వ్రతయోగేనకశితామ్ | తపఃయంతీందదర్శాద్భిదేవతాం దేవవర్ణినీం || ౧౯ || సాచిరస్యాత్మజందృష్ట్వా మాతృ
నందనమాగతః | అభిచక్రామసంహృష్టాకిశోరంబడబాయథా || ౨౦ || సమాతరమభిక్రాంతా మువసంగృహ్య రాఘవః |
పరిష్వక్తశ్చ బాహుభ్యాముపాఘ్రతశ్చ మూర్ధని || ౨౧ || తమువాచ దురాధవః | రాఘవం సుతమాత్మనః | కాసల్యా
పుత్రవాత్సల్యాదిదంప్రియహితం వచః || ౨౨ || వృద్ధానాంధర్మశీలానాం రాజ్షీణాం మహాత్మనామ్ | ప్రాపుహ్యాయు
శ్చ కీర్తిచందర్మంచోపహితం కులే || ౨౩ || సత్యప్రతిజ్ఞంపితరం రాజానంపశ్య రాఘవ | అద్యైవసీత్వాంధగ్నాత్తాయశావ
రాజ్యేభిషేక్యతి || ౨౪ || దత్తమాసనమాలంబ్యభోజనేన నిమంత్రితః | మాతరం రాఘవః కించిత్ ప్రీతౌ ప్రాంజలిరబ్రవీ
త్ || ౨౫ || సస్వభావవీరితశ్చ గౌరవాచ్చతదానతః | ప్రస్థితోదండకారణ్యమాప్రస్తుముపచక్రమే || ౨౬ || దేవి నూనం సజానీ
షేమహద్భయముపస్థితం | ఇదంతవచదుఃఖాయవై దేవ్యలక్ష్మణస్య చ || ౨౭ || గమిష్యేదండకారణ్యం కిమనేనాసనేనమే | వి
ప్తరాసనయోగ్యోహికాలోయం మాముపస్థితః || ౨౮ || చతుర్దశహివషాణివత్స్యమివిజనేవనే | మధుమూలభవైజే
వహిత్యామునివదామిషమ్ || ౨౯ || భరతాయ మహారాజో యశావరాజ్యం ప్రయచ్ఛతి | మాంపునదండకారణ్యం వివా
సయతి తాపసమ్ || ౩౦ || సమట్టాప్తే చ వషాణివత్స్యమివిజనేవనే | ఆసేవమానోవన్యాని ఫలమూలైశ్చ వతయ ||
౩౧ || సానికృతేవసాలస్యయష్టిః పరశునావనే | పపాత సహసా దేవీదేవతేవదివశ్చృతా || ౩౨ || తామయః ఖోచితాందృష్ట్వా
పతితాంకదలీమివ | రామస్తాత్థాపయామాస మాతరంగతచేతసమ్ || ౩౩ || ఉపావృతోన్మితాందీనాంబడబామివవాహి
తామ్ | పాంసుకుంతిత సర్వాంగీ విమమశ్చ చ పాణినా || ౩౪ || సారాఘవముపాసీనామనుభావో సుఖోచితా | ఉవాచ
పురుషవ్యాఘ్రముపశృణ్వతిలక్ష్మణే || ౩౫ || యదిపుత్రసజాయేథామమశోకాయ రాఘవ | నస్మదుఃఖమతోభూయః పశ్యే
యమహమప్రజాః || ౩౬ || ఏకపవహివంధ్యాయాశ్శోకౌభవతిమానసః | అప్రజాస్తీతి సంతాపోనహ్యన్యః పుత్రవిద్యతే ||
౩౭ || నదృష్టపూర్వం కల్యాణం సుఖం వాపతిపారుషే | అపిపుత్రేపివశ్యేయమితి రామాస్థితం మయా || ౩౮ || సాబహున్య
మనోజ్ఞానివాక్యాని హృదయచ్ఛిదామ్ | అహం శ్రోష్యే సపత్నీనామవరాణాం వరాసతీ || ౩౯ || అతోదుఃఖతరంకినుప్ర
మదానాంభవిష్యతి మమశోకోవిలాపశ్చయాదృశోయమనంతకః || ౪౦ || త్వయి సన్నిహితేష్యేవమహమాసం నిరాకృతా
కింపునః ప్రేషితేతాతధ్రువం మరణమేవమ్ || ౪౧ || అత్యంతనిగృహీతాస్త్విభతుర్నిత్యమసంమతా | పరివారేణైకే
య్యాస్సమావాప్యథవావరా || ౪౨ || యోహిమాంసేవలేకచ్చిదధవాప్యనువతతే | కైకేయాః పుత్రవః స్వీక్య సజ
నోనాభిభాషతే || ౪౩ || నిత్యక్రోధతయా తస్యాః కథనుఖిరవాదిసం | కైకేయా వదనం ద్రష్టుం పుత్రశ్చ య్యోమిదుగ

తా||ర||దశ సప్తవవమాణితవజాతస్య రాఘవః||అస్థిరాని ప్రకాంతుం త్యామయాదుఃఖపరిక్షయమ్||ర||తదక్షయం మహాక్షుభం నోత్సహే సహితుం చిరమ్||విప్రకారం సపత్నీనా మేవం జీవాన్||ర||అపశ్యంతీతవముఖం పరిపూర్ణశశి ప్రభమ్||కృపణావతాయ మ్యామికథం కృపణజీవి కామ్||ర||ఉపవాసైశ్చ యోగైశ్చ బహుభిశ్చ పరిశ్రమైః||దుఃఖసంవధితో మోఘుత్వం హిదుర్గతయా మయా||ర||స్థిరంతు హృదయం మన్యేషు మేదం యన్న దీర్యతే||ప్రావృషీవ మహానద్యాస్సన్మృష్టం కూలం నవాంభసా||ర||మమైవ నూనం మరణం న విద్యతే సచావకాశో స్తియ మక్షయేపి వా||యదంతే కౌద్యైవ న మాంజహీమ తిప్రసహ్యసింహాచారుదతీం మృగీమివ||౫౦||స్థిరంహి నూనం హృదయం మమాయ సనభిద్యతే యచ్ఛుచి నావదీర్యతే||అనేన మఃఖేన చ దేహ మపి తం ధ్రువం హ్యకాలే మరణం న విద్యతే||౫౧||ఇదం హి దుఃఖం యదనధికాని మే వ్రతాని దానాని చ సంయమాశ్చ హితపశ్చ తప్తం యదపత్యకారణాత్సు నిష్ఫలం బీజమివోష్ట మూషరే||౫౨||యదిహ్యకాలే మరణం స్వయేచ్ఛయా లభేత కశ్చిద్గురు మఃఖక శిః||౫౩||తాహ మద్యైవ పరేత ససంధం వినా త్వయా ధేను రివాత్తజేన వై||౫౪||అథాపి కిం జీవిత మన్య మేవృధా త్వయా వినా చంద్రనిభానన ప్రభ||అనువ్రజిష్యామి వసంత్య దైవ గౌస్సుచు బలావత్సమి వాభి కాంక్షయా||౫౫||భృశ మసుఖ మమపి తాతదా బహు విలలాప సమీత్య రాఘవమ్||వ్యసన ముపనిశామ్య సామహత్సుత మివ బద్ధ మవేక్ష్య కిన్మరీ||౫౬||ఇతి శ్రీమదయోధ్యా కాండే - వింశ స్సర్గః .

తథాతు విలపంతీం తాంకా సల్యాం రామ మాతరమ్||ఉవాచ లక్ష్మణో దీనస్తతా||లసద్భవం చ||౧||నరోచ తే మమా ప్యేతదా ర్యేయ ద్రాఘవో వనం||త్యక్త్వా రాజ్యశ్రియం గచ్ఛేత్||స్త్రియో వాక్యవశం గతః||౨||విపరీతశ్చ వృద్ధశ్చ పిషయైశ్చ ప్రథమైః||నృపకీమి వనబ్రాహ్మణా చోద్ధృమా సస్య మన్తథః||౩||నాస్యాపరాధం పశ్యామి నాపి దోషం తథా విధమ్||యేన నిర్వాస్య తే రాష్ట్రే ద్వనవా సాయ రాఘవః||ర||అహం హనిష్యే పితరం వృద్ధం కామవశం గతమ్||స్త్రియా యుక్తంచ నిలజ్జంభర్తాయుక్తం నృపం యథా||౫||నతం పశ్యామ్యహం లోకే పరోక్ష మపి యోనరః||స్య మిత్రోపి నిరస్తోపి యోస్య దోషముదాహరేత్||౬||దేవకల్పమృజుం దాంతరి పూణా మపి వత్సలమ్||అపేక్ష మాణఃకోధర్తం త్యజేత్సుప్రమకారణాత్||౭||తదిదం చ నం రాజ్ఞః పునర్బాల్యముపేయః||పుత్రఃకోహృదయేకుర్యాద్రాజవృత్త మనుస్మరన్||౮||యావదేవ న జానాతి కశ్చిదధిక మినుం నరః||తావదేవ మయా సాధమాత్మస్థం కురు శాసనమ్||౯||మయా పాశ్వే సధను మాతవగుప్తస్య రాఘవః||సమభ్యోప్రియం కతుం కృతాంతస్యేవ తిష్ఠతః||౧౦||నిర్మనుష్యామి మాంకృత్యాన్మయోధ్యాం మనుజుషభాకరిష్యామి శరైః||స్త్రియైర్వదిస్థాస్య తివిప్రియే||౧౧||భరతస్యాభవత్క్యో వాయో వాస్యాహిత మిచ్ఛతి||సర్వా నేతాన్వధిష్యామి మృచుహి పరిభూయతే||౧౨||ప్రాతాస్సహితో యంకై కేయాస్సంతుష్టో యది నఃపితా||అమిత్రభూతో నిస్సంగం వధ్యతాం బధ్యతా మపి||౧౩||గురోరప్యవలిప్తస్య కార్యాకార్య మజానతః||ఉత్పథం ప్రతిపన్నస్య కార్యం భవతి శాసనమ్||౧౪||బలమేష కిమాశ్రిత్య హేతుం వాపురుషుషభ||దాతు మిచ్ఛతి కేయై రాజ్యం స్థిత మిదం తవ||౧౫||త్వయాచైవ మయాచైవ కృత్యావై రమనుత్తమమ్||కాస్య శక్తిశ్చియం దాతుం భరతాయా రిశాసన||౧౬||అనురక్తోస్తి భావేన భ్రాతరం దేవితత్వతః||సత్యేన సహచైవ దత్తే నేష్టేన తేశ పి||౧౭||దీప్త మగ్ని మరణ్యం వాయు దిరామః||ప్రవేక్ష్య తిప్రవిష్టం తత్ర మాంజీవిత్యం పూర్వ మవధారయ||౧౮||హరామి వీర్యాన్దుఃఖం తే తవ సూర్యభివోదితః||దేవీ పశ్యతు మే వీర్యం రాఘవశ్చైవ పశ్యతు||౧౯||ఏతత్తు వచనం శ్రుత్వా లక్ష్మణస్య హఃపాన్మనః||ఉవాచ రామంకా సల్యా రుదంతీ శోక లాలసా||౨౦||భ్రాతుస్తే వదతః పుత్ర లక్ష్మణస్య శ్రుతం త్వయా||యదత్రానంతరం తత్త్వం కురుష్వయదిరోచతే||౨౧||నచాదర్శ్యం వచస్య త్వా సవత్సామ మభాషితం||విహాయ శోక సంతప్తాంగం తు మర్హసి మామితః||౨౨||ధన్వజ్ఞయదిధర్మిష్ఠో ధర్మం చరితు మిచ్ఛసి||శుశ్రూష మామిహ స్థస్త్వం చరధర్మ మనుత్తమమ్||౨౩||శుశ్రూషుజ్ఞానసంపుత్రస్యృగృహే నియతో వసన్||పరేణ తపసా యుక్తః కాశ్యప స్త్రివివంగతః||౨౪||యథైవ రాజా పూజ్యస్తే గౌరవేణ తథాస్త్వహం||త్వాం నాహ మనుజానామి నగంతవ్య మితో వనం||౨౫||త్వద్వియోగాన్న మే కార్యం జీవితే న సుఖేన వా||త్వయా సహ మనుశ్రేయ స్తృణానామ పిభక్షణం||౨౬||యది త్వం యాస్యసి వసంత్యక్త్వా మాం శోక లాలసాం||అహం ప్రాయ మిహాసిష్యే న హి శత్రోమిజీవీతు||౨౭||తత స్త్వం ప్రాప్స్యసి పుత్ర నిరయం లోక విశ్రుతం||బ్రహ్మహత్యామి వాధమాత్సను ప్రస్ఫురితాం పతి||౨౮

విలపంతితదాదీనాంకాసల్యాంజననీతతః ఉవాచరామోధర్మాత్వావచనంధర్మసంహితం॥౨౯॥నాస్తీశక్తిపితుర్వా
 క్యంసమతిక్రమితుంమమప్రసాదయేత్వాంఃసాగంతుమిచ్ఛావ్యహంవనం॥౩౦॥ఋషిణాశపితుర్వాక్యంకుర్వతా
 వ్రతచారిణాఃకాహాతాజానతాధర్మంకండునాపివిపశ్చితా॥౩౧॥అస్మాకంచకులేపూర్వంసగరస్యాజ్ఞయాపితుః । ఖన
 ద్భిస్సాగరైరహ్నిమిమవాప్తస్సుమహావధః॥౩౨॥జామదగ్నేనరామేణరేణుకాజననీస్వయం । కృతాపరశునారణ్యేపి
 తుర్వచనకారిణా॥౩౩॥ఏతైరన్యైశ్చబహుభిర్దేవిదేవసమైకృతంపితుర్వచనమక్షీబంకరిష్యామిసితుహితం॥౩౪॥సఖ
 ల్వేతన్నయైకేనక్రియతేపితృశాసనం । ఏతైరపికృతందేవియేమయాతవకీర్తితాః॥౩౫॥నాహంధర్మమపూర్వంతేప్రతి
 మాంప్రవర్తయేప్రవైరయమభిప్రేతోగతోమార్గోనుగమ్యతే॥౩౬॥తదేతత్తుమయాకార్యంక్రియతేభువి నాన్యథా
 పితుహివచనంకుర్వన్నకశ్చిన్నామహీయతే॥౩౭॥తామేవముక్త్వాజననీలక్ష్మణంపునరబ్రహ్మతే । వాక్యంవాక్యవిదాం
 శ్రేయంశ్రేయస్సర్వధనుష్టతాం॥౩౮॥తవలక్ష్మణజానామిమయిస్నేహమనుత్తమం । విక్రమంచైవసత్త్వంచతేజశ్చనుషు
 రాసదం॥౩౯॥మమమాతుర్మహద్దుఃఖంత్యదుఃఖంశుభలక్షణాలభిప్రాప్తయమవిజ్ఞాయసత్యస్యచశమస్యచ॥౪౦॥ధర్మో
 హిపరమోలోకేధర్మేసత్యంప్రతిష్ఠితం । ధర్మసంశ్రితమేతచ్ఛపితుర్వచనముత్తమం॥౪౧॥నుసంశ్రుత్యపితుర్వాక్యం
 మాతుర్వాప్రాహ్మణస్యవా । నకర్తవ్యంపుథావీరధర్మమాశ్రిత్యతిష్ఠతా॥౪౨॥సోహంనశత్యోమిపితుర్నియోగమవ
 ర్తితుంపితుహివచనాద్విరక్తేకేయాహంప్రచోదితః॥౪౩॥తదేతాంవిస్మజానార్యాంతుత్రధర్మాశ్రితాంమతిం । ధర్మ
 మాశ్రయమాతైశ్శ్ర్యంమద్భుద్ధిరనుగమ్యతాం॥౪౪॥తమేవముక్త్వాసాహార్ద్రాద్భ్రాతరంలక్ష్మణాగ్రజః । ఉవాచభూ
 యఃకాసల్యాంప్రాంజలిశ్చిరసానతః॥౪౫॥అనుమన్యస్వమాందేవిగమిష్యేహమితోవనం । శాపితాసమమప్రాణైఃకు
 రుస్వస్త్యయనానిమే॥౪౬॥తీర్ణప్రతిజ్ఞశ్చవనాత్పునరేష్యామ్యహంపురిం । యయాతిరివరాజ్షిఃపురాహిత్యాపున
 ర్దివం॥౪౭॥శోకస్సంధార్యతాంమాతప్యౌడయేసాధుమాశుచః । వనవాసాదిహేష్యామిపునఃకృత్వాపితుర్వచః॥౪౮॥త్వా
 యామయాచవైదేహ్యలక్ష్మణేనసుమిత్రయాపితుర్నియోగేస్తాతవ్యమేషధర్మస్సనాతనః॥౪౯॥అంబసంహృత్యసంభా
 రాదుఃఖంహృదిగృహ్యచ । వనవాసకృతాబుద్ధిర్మమధర్మ్యానువత్యతాం॥౫౦॥ఏతద్వచస్తస్యనిశమ్యమాతాసుధ
 ర్మ్యమవ్యగ్రమవిక్లబంచమ్మతేవసంజ్ఞాంప్రతిలభ్యదేవీసమీక్ష్యరామంపునరిత్యవాచ॥౫౧॥యథైవతేపుత్రపితాత
 థాహంగురుస్వధర్మేణసుహృత్తయాచానత్వానుజానామినమాంపిహాయసుదుఃఖతామహాసిగంతుమేవం॥౫౨॥కిం
 జీవితేనేహవినాత్వయామేలోకేనవాకింస్వధయామ్మతేన । శ్రేయోముహూతాంతవసంనిధానంమమేహాకృతస్స
 దపిజీవలోకాత్॥౫౩॥నరైరివోల్కాభిరపోహ్యమామోమహాగజౌధాన్వనమభిప్రవిష్టః । భూయఃప్రజజ్ఞాంవిలాపమే
 తంనిశమ్యరామఃకరుణంజనన్యాః॥౫౪॥సమాతరంచైవవిసంజ్ఞకల్పామాతాంచసౌమిత్రిమభిప్రతప్తమ్ । ధమేన్ధితోధ
 ర్మ్యమువాచవాక్యంయథాసపవాహాతిత్రవత్తుమ్॥౫౫॥అహంహితేలక్ష్మణనిత్యమేవజానామిభక్తించపరాక్రమం
 చ । మమత్వభిప్రాప్తయమస్మిరీక్ష్యమాత్రాసహాభ్యదేసిమాంసుదుఃఖమ్॥౫౬॥ధర్మాధాకామాఃఖలుతాతలోకే
 సమీక్షితాధర్మఫలోదయేషు । తేతత్రసర్వస్యరసంశయంమేభార్యేవవశ్యాభిమతాసపుత్రా॥౫౭॥యస్మింస్తుస
 ర్వేస్యరసనివిష్టాధర్మోయతస్సృతమపక్రమేతాద్వేద్యోభవత్యధాపరోహిలోకేకామాత్మతాఖల్వపినస్రశస్తా॥౫౮॥
 గురుశ్చరాజాచపితాచవృద్ధఃకోధాత్ప్రహషాద్యదివాపికామాత్ । యద్వాద్యదిశేతాగర్యమవేక్ష్యధర్మ్యంస్త
 న్నకుర్యాదన్యశంసవృత్తిః॥౫౯॥సవైనశక్నోమిపితుఃప్రతిజ్ఞామిమామకతుంసకలాంయథావత్ । సహ్యవయోస్తా
 తగురునియోగేదేవ్యాశ్చభాతాసగతిస్సధర్మః॥౬౦॥తస్మైపునజీవతిధర్మరాజేవిశేషతస్స్విపథివతమానే । దేవీ
 మయాసాధామితోవగచ్ఛేత్కథంస్విదన్యావిధవేవనారీ॥౬౧॥సామానుమన్యస్వవనంప్రజంతంకురుష్వమేస్వస్త్యయ
 నానిదేవియథాసమాప్తేపునరావ్రజేయంయథాహిసత్యేనపునయయాతి॥౬౨॥యశోహ్యహంకేవలరాజ్యకారణా
 న్నవృత్తఃకతుమలంమహాదయమ్ । అదిఘాకాలేనతుదేవిజీవితేవృణోవరామద్యమహీమధర్మతః॥౬౩॥ప్రసాదయ
 న్నరవృషభస్సమాతరంపరాక్రమాజ్జగమిషురేవదండకా । అథానుజంభృశమనుశాస్యదశనంచకారతాంహృదిజ
 ననీంప్రవక్షిణమ్॥౬౪॥ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - ఏకవింశ స్కంధః .

అథతన్వయధయాదీనంసవిశేషమమహితమ్ | శ్వసంతమివనాగేంద్రంహోషహ్నిరితేమః || ౧ || ఆసాద్యరామస్సామి
 త్రింసుహృదంభ్రాతరంప్రియమ్ | ఉవాచేవంసదైర్యేణధారయన్సత్యమాత్మదా || ౨ || సిగ్ధహ్యరోషంశోకంచదైర్య
 మాశ్రిత్యకేవలమ్ | అవమానంనిరస్యేమంగృహీత్వాహమముత్తమమ్ || ౩ || ఉపక్లప్తహియత్కించదభిషేకాథమ
 ద్యమే | సర్వంవిసజయశ్చిప్రంకురుకార్యంవిరత్యయమ్ || ౪ || సౌమిత్రయోభిషేకాథేమమసంభారసంభ్రమః | అ
 భిషేకనివృత్యథేసోస్తుసంభారసంభ్రమః || ౫ || యస్యానుదభిషేకాథేమానసంపరితప్యతే | మాతానస్సాయథాన
 స్యాత్సవిశంకాతథాకురు || ౬ || తస్యాశ్శంకామయంచుఃఖంముహూతమపి నోత్సహే | మనసిప్రతిసంజాతంసౌమిత్ర
 హముపేక్షితుమ్ || ౭ || నబుద్ధిపూర్వంనాబుద్ధంస్మరామీహకదాచనమాత్మాణాంవాపితువాహంకృతమల్పంచవిప్రియ
 మ్ || ౮ || సత్యస్సత్యాభిసంభ్రాంత్యనిత్యంసత్యపరాక్రమః | పరలోకభయాద్భీతోనిభయోస్తుపితామహమ్ || ౯ || తస్యాపిహి
 భవేదస్త్రికమణ్యప్రతిసంహృతే | నిత్యంనేతిమనస్తాపస్తస్యతాపస్తసేచ్ఛమామ్ || ౧౦ || అభిషేకపథానంతుతస్మా
 త్సంహృత్యలక్షణ | అస్వగేవాహమిచ్ఛామివనంగంతుమితఃపునః || ౧౧ || మమప్రవ్రాజనాదద్యకృతకృత్యానృపాత్తజా
 నుతంభరతమవ్యగ్రమభిషేచయితాతతః || ౧౨ || మయిచీరాజినధరేజటామండలధారిణి | తేరణ్యంచకైకేయాభవిష్య
 తిమనస్సుఖం || ౧౩ || బుద్ధిఃప్రణీతాయేనేయంమనశ్చనుసమాహితం | తంతునాహామిసంక్షేప్తంప్రవ్రజిష్యామిమాచిరం ||
 ౧౪ || కృతాంతస్తేవసౌమిత్రేద్రష్టవ్యోమత్ప్రవాసనే | రాజ్యస్యచవిత్తీణస్యపునరెవనివతనై || ౧౫ || కైకేయాః
 ప్రతిపత్తిహికథంస్యాన్మమీడనే | యదిభావోనదైవోయంకృతాంతవిహితోభవేత్ || ౧౬ || జానాసిహియథాసౌమ్య
 నమాత్మమమమాంతరమ్ | భూతపూర్వంవిశేషోహతస్యామయినుతేపివా || ౧౭ || సోభిషేకనివృత్యకైకేప్రవాసాత్కైక
 శ్చదువచైః | ఉగ్రైర్వాక్యైరహంతస్యానాన్యదైవాత్సమథయే || ౧౮ || కథంప్రకృతసంపన్నారాజపుత్రతథాగుణాః |
 బ్రూయాత్సుప్రాకృతేవస్త్రీనుష్టితాంభర్తృసన్నిధౌ || ౧౯ || యదచింత్యంతుతక్షణంభూతేష్వపినహన్యతేవ్యక్తంమ
 యచతస్యాంచపతితోహివిపర్యయః || ౨౦ || శ్చిద్దైవేనసౌమిత్రేయోధుముత్సహతేపుమా || ౨౧ || స్యనగ్రహణంకించత్క
 మణోన్యత్రనృశ్యతే || ౨౨ || సుఖదుఃఖేభయక్రోధోలాభాలాభాభవాభవా | యచ్ఛక్తించిత్తథాభూతంగనుదైవస్యక
 మతత్ || ౨౩ || యుషయోఽప్యగ్రతపసోదైవేనాభిప్రపీడితాః | ఉత్సృజ్యనియమాంస్త్రాప్రాభ్రంశ్యంతేకామమ
 న్యుభిః || ౨౪ || అసంకల్పితమేవేహయదకస్తాత్ప్రతతే | నివర్త్యారంభమారబ్ధంననుదైవస్యకమతత్ || ౨౫ || ఏత
 యాతత్త్వయాబుద్ధ్యాసంస్తభ్యాత్మానమాత్మనా | వ్యాహతేష్యభిషేకేమేవరితాపోనఽద్యతే || ౨౬ || తస్మాదపరితాపస్సం
 స్త్వమవ్యనువిధాయమాం | ప్రతిసంహారయశ్చిప్రమాభిషేచనిశీంక్రియామ్ || ౨౭ || ఏభిరేవఘటైస్సవైరభిషేచనసం
 భృతైః | మనులక్షణతాపస్యప్రతస్మానంభవిష్యతి || ౨౮ || అథవాకింమమైతేనరాజద్రవ్యమయేనతు | ఉద్భృతంమేస్వ
 యంతోయంప్రతాదేశంకరిష్యతి || ౨౯ || మాచలక్షణసంతాపంకాషేర్లక్ష్మ్యవిపర్యయే | రాజ్యంవావనవాసోవావన
 వాసోమహాదయః || ౩౦ || నలక్షణాన్విఖిలుకర్షవీఘ్ననూతాయవీయస్యతిశంకనీయా | దైవాభిసన్నాహివదంత్య
 నిష్టంజానాసిదైవంచతథాప్రభావం || ౩౧ || ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - ద్వావింశస్సగః : *****

ఇతిబ్రువతిరామేతులక్షణాధశ్చిరామహుః | శ్రుత్వామధ్యంజగామేవమనసాదుఃఖహమయోః || ౧ || తదా
 తుబద్ధాభ్రకుటీంభ్రువోమధ్యేనరమభః | నిశశ్వాసమహాసహావిలంఘ్యవరోషితః || ౨ || తస్యదుష్ప్రతిపేక్ష్యంతదన్యై
 కుటీసహితంతదా | బభౌశ్రుద్ధస్యసింహస్యముఖస్యసదృశంముఖం || ౩ || అగ్రహస్తంవిధూన్యంస్తుహస్తీహస్తమివాత్మ
 నః | తిర్యగూర్ధ్వంశరీరేచపాతయిత్వాశిరోధరాం || ౪ || అగ్రాక్షౌపీక్షమాణస్తుతిర్యగ్భ్రాతతమబ్రవీత్ | అస్థానేసం
 భ్రమోయస్యజాతోవైసుమహానయం || ౫ || ధర్మదోషప్రసంగేనలోకస్యానతిశంకయా | కథంహ్యతదసంభ్రాంత
 స్త్వద్విధోవక్తుమహతి || ౬ || యథాదైవమశౌండిరంశౌండిరఃక్షత్రియర్షభః | కిన్నానుకృపణందైవమశక్తమభిశంససి ||
 ౭ || పాపయోస్తేకథంనామతయోశ్శంకానవిద్యతే | సంతిధర్మోపథాఃక్షత్తాధర్మాత్కీన్నబుద్ధ్యనే || ౮ || తయోస్సుచరి
 తంస్వార్థంశాత్యాత్పరిజిహ్క్షతోః | యదినైవంవ్యవసితంస్యాద్ధిపాగ్రెవరాఘవ || ౯ || తయోఃపాగ్రేవదత్తశ్చస్యాద్వ
 రఃప్రకృతశ్చసః | లోకవిద్విష్టమారబ్ధంత్యదన్యస్యాభిషేచనం || ౧౦ || నోత్సహాసహితుంవీరతత్ప్రమేక్షంతుమర్హసి | యే

నేయమాగతాద్వైధంతవబుద్ధిర్హామతే॥౧౧॥సహిధర్మోమమద్వేష్యఃప్రసంగాద్యస్యముహ్యసికథంత్వంకమణా
శక్తఃకైకేయావశవర్తినః॥౧౨॥కరిష్యసిపితుర్వాక్యమధర్మిన్తంవిగహితమ్ । యద్యయంకిల్బిహాద్భేదఃకృతోష్టే
వంసగృహ్యతే॥౧౩॥జాయతేతత్రమేదుఃఖంధర్మసంగశ్చగర్హితఃమనసాపికథంకామంకుర్యాస్తవ్వంకామవృత్తయోః॥
౧౪॥తయోస్త్యహితయోర్నిత్యంశత్రోష్టేపిత్రభిధానయోః।యద్యపిప్రతిపత్తిస్తదైవీచాపితయోర్నతా॥౧౫॥
తథాప్యపేక్షణీయంతేనమేతదపిరోచతే । విక్లబోవీర్యహీనోయస్సదైవమనువత్తే॥౧౬॥వీరాస్సంభావితాత్మామో
నదైవంపర్యుపాసతేదైవంపురుషకారేణయస్సమర్థఃప్రబాధితుమ్॥౧౭॥నదైవేనవిపన్నాథఃపురుషసోనసేదతిద్ర
క్ష్యంతిత్వద్యదైవస్యపౌరుషంపురుషస్యచ॥౧౮॥దైవమానుషయోరద్యవ్యక్తావ్యక్తిర్భవిష్యతి । అద్యషత్పౌరుషమాతం
దైవంద్రక్ష్యంతివైజనాః॥౧౯॥యద్దైవాదాహతంతేద్యద్యస్తంరామాభిషేచనమ్ । అత్యంకుశమివోద్ధామంగజంక్షద
బలోద్ధతమ్॥౨౦॥ప్రధావితమహందైవంపౌరుషేణనివతయే । లోకపాలాస్సమస్తాస్తైనాద్యరామాభిషేచనమ్॥౨౧॥
నచకృతాస్సస్త్రయోలోకావిహాన్యఃకింపునఃపితామైర్వివాసస్తవారణ్యేమిథోరాజఃసమర్థః॥౨౨॥ఆరణ్యేతే
నివత్స్యంతిచతుర్దశసమాస్తథాఅహంతదాశాంచేత్యామిపితుస్తస్యాశ్చయాతవ॥౨౩॥అభిషేకఃకథాతేనపుత్రరా
జ్యాయవత్తేమద్భుతేనవీరుధ్ధాయసస్యాదైవబలంతథా॥౨౪॥ప్రభవిష్యతిదుఃఖాయయథోగ్రంపౌరుషంమమ । ఊ
ర్ధ్వంవషఃసహస్రాంతేప్రజాపాల్యమనంతరం॥౨౫॥ఆర్యపుత్రాఃకరిష్యంతివసనాసంగతేత్వయి । పూర్వరాజ
ర్హివృత్త్యాసీవనవాసోవిధీయతే॥౨౬॥ప్రజానిక్షిప్యపుత్రేషుపుత్రవత్పరిపాలనే । సచేద్రాజస్యనేకాగ్రేరాజ్యవిభ
మశంకయా॥౨౭॥నైనమిచ్ఛసిధర్మాన్కరాజ్యంరామత్వమాత్మనిప్రతిజానేచతేవీరమాభూవంవీరలోకభాక్॥౨౮॥
రాజ్యంచతవరక్షేయమహంవేలేవసాగరమ్ । మంగళైరభిషేచస్వతత్రత్వంవ్యాప్యతోభవ॥౨౯॥అహమేకోమహీపా
లానలంవారయితుంబలాత్ । నశోభాగ్ధావిమాబాహూనధనుర్భుషణాయమే॥౩౦॥నాసిరాబంధనార్థాయనశరాస్త్రం
భహేతవఃఅమిత్రదమనాథంమేసర్వమేతచ్ఛతుష్టయమ్॥౩౧॥నచాహంకామయేత్యథంయస్యాచ్ఛతుమ్మతో
మమఅసినాతీక్ష్ణధారేణవిద్యుచ్ఛలితవర్చసా॥౩౨॥ప్రగృహీతేనవైశత్రుంపజ్రిణంవానకల్పయే । ఖడ్గనిష్పేషనిష్పి
ష్టైగహనాదుశ్చరాచమే॥౩౩॥హస్త్యశ్వసరహస్తోరుశిరోభిర్భవితామహీ । ఖడ్గధారాహతామేద్యదీప్యమానాశివా
ద్రయః॥౩౪॥పతిష్యంతిద్విపాభూమామేఘాశివసవిద్యుతః । బద్ధగూఢాంగుళిత్రాణేప్రగృహీతశరాసనే॥౩౫॥కథంపు
రుషమాసిస్యాత్పురుషాణాంమయిస్థితే । బహుభిశ్చైకమత్యస్యన్నేకేనచబహుజనాః॥౩౬॥వినియోక్త్యామహం
బాణాన్సృవాజిగజమమసు । అద్యమేస్త్రప్రభావస్యప్రభావఃప్రభవిష్యతి॥౩౭॥రాజ్ఞశ్చప్రభుతాంకతుంప్రభు
త్వంతవచప్రభో । అద్యచండనసారస్యకేయూరామోక్షణస్యచ॥౩౮॥వనూనాంచవిమోక్షస్యసుహృదాంపాలనస్య
చ । అనుకూపావిమాబాహూరామకర్మకరిష్యతః॥౩౯॥అభిషేచనవిఘ్నస్యకర్తృణాంతేనివారణే॥౪౦॥బ్రహ్మహి
ద్యైవమయావియుజ్యతాంతవాసుహృత్ప్రియశస్సుహృజ్జనైః । యథాతవేయంవసుధావశేభవేత్తక్షణమాంశాధిత
వాస్తీకింకరః॥౪౧॥విమృజ్యబాష్పంపరిసాంత్యవ్యాసకృత్సలత్క్షణంరాఘవవంశవర్ధనః । ఉవాచపిత్రేవచనేవ్యవస్థి
తంనిబోధమామెషహిసామ్యసత్పథః॥౪౨॥ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - త్రయోవింశస్సర్గః. *****

తంసమీక్ష్యత్వవహితంపితునిదేశశపాలనే । కౌసల్యాబాష్పసంరుద్ధావచోధర్మిన్మమప్రవీత్॥౧॥అదృప్తదుఃఖో
ధర్మాత్కౌసల్యభూతప్రియంవదః । మయిజాతోదశరథాత్కథమంభేనవతయేత్॥౨॥యస్యభృత్యాశ్చదాసాశ్చమృ
ష్టాన్యన్నానిభుంజతే । కథంసభోక్ష్యతేనాథోవనేమూలఫలాన్యయమ్॥౩॥క ఎతచ్ఛ్రీధేచ్ఛ్రీత్వాకస్యవానభవేద్భు
యమ్ । గుణవాదయితోరాజ్ఞారాఘవోయద్వివాస్యతే॥౪॥నూనంతుబలవాలోకేకృతాంతస్సర్వమాదిశః । లో
కేరామాభిరామస్త్యంవనంయత్రగమిష్యసి॥౫॥అయంతుమామాత్మభవస్తవాదశేనమారుతః । విలాపదుఃఖఃసమిధో
రుదితాశ్రుహుతాహుతిః॥౬॥వంతాబాష్పమహాఘామస్తవాదశేనవిత్తజః । కశయిత్వాభృశంపుత్రనిశ్వాసాయా
ససంభవః॥౭॥త్వయావిహీనామిహమాంశోకాగ్నిరతులోమహా । ప్రదక్ష్యతియథాకతుంచిత్రభానుహిమాత్యయే॥
౮॥యథాహిధేనుస్త్వంవత్సంగచ్ఛంతమనుగచ్ఛతి । అహంత్యానుగమిష్యామియత్రపుత్రగమిష్యసి॥౯॥తథానిగదితం

మాత్రాతద్వాక్యంపురుషమభః శ్రుత్వా రామో బ్రవీద్వాక్యం మాతరంభృశదుఃఖతామ్ || ౧౦ || కైకేయాన్యవంఘ్రో
రాజామయిచారణ్యమాశ్రితే భవత్యాచపరిత్యక్తో నమానంవతః యిష్యతి || ౧౧ || భర్తృపునఃపరిత్యాగోన్మృశంసః కేవలం
స్త్రియః | సభవత్యానకతః వ్యోమనసాపినిగహితః || ౧౨ || యావజ్జీవతి కాకుత్స్థః పితామేజగతీవతిః | శ్రుశ్రుషాక్రయ
తాంతావత్సహిధర్మస్సనాతనః || ౧౩ || ఏవముక్తాతురామేణకౌసల్యాశుభదశఃనా | తథేత్యువాచసుప్రీతారామమక్షిప్త
కారిణమ్ || ౧౪ || ఏవముక్తస్తువచనం రామోధర్మభృతాంపరః | భూయస్తామబ్రవీద్వాక్యం మాతరంభృశదుఃఖతామ్ || ౧౫ ||
మయాచైవభవత్యాచకతః వ్యంవచనంపితుః | రాజాభర్తాగురుశ్చేష్ఠస్సర్వేషామీశ్వరః ప్రభుః || ౧౬ || ఇమానితుమహా
రణ్యేవిహృత్యనవపంచచ | వహాణిపరమప్రీతః స్థాస్యామివచనేతవ || ౧౭ || ఏవముక్తాప్రియంపుత్రంబాష్పసూర్ణాననాత
దా | దుఃఖాన్యసహమానాసాకౌసల్యా రామమబ్రవీత్ || ౧౮ || ఆసాంరామసపత్నీనాంవస్తుంమధ్యేనమేక్షుమమ్ | నయ
మామపికాకుత్స్థవనంవన్యాంమృగీంయథా || ౧౯ || యదితేగమనేబుద్ధిక్యతాపితురపేక్షయా | తాంతథాచుదతీంరా
మోరుదవచనమబ్రవీత్ || ౨౦ || జీవంత్యాహిస్త్రియోభగ్నాదైవతంప్రభురేవచ | భవత్యామమచైవాద్యరాజాప్రభవ
తిప్రభుః || ౨౧ || నన్యానాథావయంరాజ్ఞాలోకనాథేనధీమతాభరతశ్చాపిధగ్నాత్సార్యభూతప్రియంవదః || ౨౨ || భవతీ
మనువతేతసహిధర్మరతస్సదా | యథామయితునిష్కృంఠేపుత్రశోకేనపాథివః || ౨౩ || శ్రమంనావాపుయాత్కిం
చిదప్రమత్తాతథాకురు | దారుణశ్చాప్యయంశోకోయథైనంపినాశయేత్ || ౨౪ || రాజ్ఞోవృద్ధస్య సతతంహితంచరసమా
హితా | వ్రతోపవాసనిరతాయానారీపరమోత్తమా || ౨౫ || భర్తారంనానువతేతసాతుపావగతిర్భవేత్ | భర్తృశ్శుశ్రూ
షయానారీలభతేస్వర్గముత్తమమ్ || ౨౬ || ఆపియానినమస్కారానివృత్తాదేవపూజనాత్ | శ్రుశ్రుషామేవకుర్వీతభ
ర్తృఃప్రియహితేరతా || ౨౭ || ఏవధర్మపురాదృష్టోలోకవేదేశ్రుతస్సన్మతః | అగ్నికార్యేషుచతదాసుమనోభిస్తుదేవ
తాః || ౨౮ || పూజ్యాస్తేమత్కృతేదేవిప్రాహ్మణాశ్చైవనప్రతాః | ఏవంకాలంప్రతీక్షస్వమమాగమనకాంక్షిణీ || ౨౯ || ని
యతానియతాహారాభత్యశుశ్రూషణేరతా | ప్రాప్యసేవరమంకామంమయిప్రత్యాగతేసతి || ౩౦ || యదిధర్మభృ
తాంశ్రేష్ఠోధారయిష్యతిజీవితమ్ | ఏవముక్తాతురామేణబాష్పపర్యాకులేక్షణా || ౩౧ || కౌసల్యాపుత్రశోకార్తారామంవచ
నమబ్రవీత్ | గమనేసుకృతాంబుద్ధినతేశక్నోమిపుత్రక || ౩౨ || వినివతఃయితుంవీరమానంకాలోదురత్యయః | గచ్ఛపు
త్రత్వమేకాగ్రోభక్త్రంతేస్తుసదావిభో || ౩౩ || పునస్త్యయినివృత్తేతుభవిష్యామిగతక్లమా | ప్రత్యాగతేమహాభాగేకృ
తాథేచరితవ్రతే || ౩౪ || పితురాన్యతాంప్రాప్తేత్యయిలప్యేపరంసుఖమ్ | కృతాంతస్యగతిఃపుత్రదుర్విభావ్యాస
దాభువి || ౩౫ || యత్త్వాంసంచోదయతిమేవచఆద్భుత్యరాఘవగచ్ఛేదానీంమహాబాహూత్మేమేణపునరాగతః || ౩౬ || నం
దయిష్యసిమాంపుత్రసామ్నాశ్శత్రైసచారుణా | అపీదానీంసకాలస్సాన్యద్వనాత్ప్రత్యాగతంపునః || ౩౭ || యత్త్వాంపుత్ర
కపశ్యేయంజటావల్కలధారిణమ్ || ౩౮ || తథాహిరామంవనవాసనిశ్చితంసమీక్ష్యదేవీపరమేణచేతసా | ఉవాచరామం
శుభలక్షణంవచోబభూవచస్వస్త్యయనాభికాంక్షిణీ || ౩౯ || ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - చతుర్వింశస్సర్గః. *****

సాపనీయతమాయాసముపస్మృశ్యజలంశుచి | చకారమాతారామస్యమంగళానిమనస్విని || ౧ || నశక్యసేవార
యితుంగచ్ఛేదానీంరఘూత్తమశీఘ్రంచవినివర్తస్యవతఃస్వచసతాంక్రమే || ౨ || యంపాలయసిధర్మంత్వంధృత్యాచ
నియమేనచ | సవైరాఘవశౌరూలధర్మస్తామభిరక్షతు || ౩ || యేభ్యఃప్రణమసేపుత్రచైత్యేష్వాయతనేషుచ | తేచత్వా
మభిరక్షంతువనేసహమహాషిఃభిః || ౪ || యానిదత్తానితేస్తాశ్రీవిశ్వామిత్రేణధీమతా | తానిత్వామభిరక్షంతుగుణైస్స
ముదితంసదా || ౫ || పితృశుశ్రూషయాపుత్రమాతృశుశ్రూషయాతథా | సత్యేనచమహాబాహూచిరంజీవాభిరక్షితః ||
౬ || సమితుశపవిత్రాణివేద్యశ్చాయతనానిచ | స్థండిలానిచచిత్రాణిశైలావృతాఃక్షుపాహ్రదా || ౭ || పతంగాఃప
న్నగాస్సింహస్తాంరక్షంతుసరోత్తమ | స్వస్తిసాధ్యాశ్చవిశ్వేచమరుతశ్చమహాషిఃభిః || ౮ || స్వస్తిధాతావిధాతాచస్వ
స్తిపూషాభగోర్యమాలోకపాలాశ్చపత్యోశ్చమాసాస్సంవత్సరాక్షుపాః || ౯ || దినానిచముహూర్తాశ్చస్వస్తికుత్వం
తుతేసదా | స్మృతిధృతిశ్చధర్మశ్చపాంతుత్వాంపుత్రసర్వతః || ౧౦ || సుందశ్చభగవాదేవసోమశ్చసబృహస్పతిః | స
ప్తర్షయోనారదశ్చతేత్వాంరక్షంతుసర్వతః || ౧౧ || యేచాపిసర్వతస్సిద్ధాదిశ్చసద్గీశ్వరాః | స్తుతామయావనేతస్మిన్

పాంతుత్వాంపుత్రనిత్యశః॥౧౨॥ శైలాస్సర్వే సముద్రాశ్చ పరాజాపరుణపవచ । ద్వారంతరితుంపుభివీనద్యస్సర్వాస్తథై
వచ॥౧౩॥ నక్షత్రాణిచసర్వాణిగ్రహశ్చసహదైవతైః । అహలారాత్రేతథాసంభ్యేపాంతుత్వాంవసమాశ్రితమ్॥
౧౪॥ ఋతవశ్చైవషట్పుణ్యామాసాస్సంవత్సరాస్తథాకళాశ్చకాస్తాశ్చతథాతవశర్తుదిశంతుతే॥౧౫॥ మహావనానిచ
రతోమునివేషస్యభీమతః । తవాదిత్యాశ్చదైత్యాశ్చభవంతుసుఖదాస్సదా॥౧౬॥ రాక్షసానాంపిశాచానాంరౌద్రాణాం
కూరకర్మణాంక్రవ్యాదానాంచసర్వేషాంమాభూత్సుతకతేభయం॥౧౭॥ స్థవగావృశ్చికాదంశామశకాశ్చైవకాన
సేసరీస్సపాశ్చకీటాశ్చమాభూవగహనైతవ॥౧౮॥ మహాద్విపాశ్చసింహశ్చవ్యాఘ్రాఘ్నాశ్చదంష్ట్రాః । మహిషా
శ్చృంగిణోకాద్రానతే మ్రహ్మాంతుపుత్రక॥౧౯॥ నృమాంసభోజనారౌద్రాయేచాన్యే సత్వజాతయః । మాచత్వాం
హింసిషుఃపుత్రమయాసంపూజితాస్త్రీహ ॥౨౦॥ ఆగమాస్తేశివాస్సంతుసిద్ధ్యంతుచపరాక్రమాః । సర్వసంపత్తయేరా
మస్వస్తిమాన్తచ్చపుత్రక॥౨౧॥ స్వస్తితేస్తావంతరిత్యైభ్యఃపార్థివేభ్యఃపునఃపునః । సర్వేభ్యశ్చైవదేవేభ్యోయేచతేపరి
పంధినః॥౨౨॥ క్రస్సోమశ్చసూర్యశ్చధనదోధయమస్తథా । పాంతుత్వామర్చితారామదండకారణ్యవాసినమ్॥౨౩॥ అగ్ని
ర్వాయుస్తథాఘామోమంత్రాశ్చర్షిముఖచ్యుతాః । ఉపస్పర్శనకాలేతుపాంతుత్వాంరఘునందన॥౨౪॥ సర్వలోకప్రభు
బ్రహ్మేభూతభర్తాతథర్షయః । యేచశేషాస్సరాస్తేత్వాంరక్షంతువనవాసినం॥౨౫॥ ఇతిమాత్రైస్సగ్రగణాగంధైశ్చ
పీయశస్వినీ । స్తుతిభిశ్చనుకూపాభిరాసర్చయతలోచనా॥౨౬॥ జ్వలనంసముపాదాయబ్రాహ్మణేనమహాశ్మనాహావ
యామాసవిధినారామమంగళకారణాత్ ॥౨౭॥ ఘృతంశ్వేతానిమాల్యానిసమిధశ్శ్వేతసర్వపాణి । ఉపసంపాదయా
మాసకౌసల్యాపరమాంగనా ॥౨౮॥ ఉపాధ్యాయస్సవిధినాపలుత్యాశాంతిమనామయమ్ । హుతహవ్యావశేషేణబా
హ్యంబలిమకల్పయత్ ॥౨౯॥ మధుదధ్యక్షతఘృతైస్సస్తివాచ్యద్విజాంస్తతః । వాచయామాసరామస్య వనేస్వస్త్వ
యనక్రియామ్॥౩౦॥ తతస్తస్మైద్విజేంద్రాయరామమాతాయశస్వినీదక్షిణాంప్రదదౌకామ్యాంరాఘవంచేదమబ్రవీ
త్ ॥౩౧॥ యన్మంగళంసహస్రాత్రే సర్వదేవసమస్కృతేవృత్రనాశేసమభవత్తతైభవతుమంగళం॥౩౨॥ యన్మంగళంసు
పర్ణస్యవినతాకల్పయత్పురా । అమృతంప్రార్థయాసస్యతతైభవతుమంగళం॥౩౩॥ అమృతోత్పదనైదైత్యాఘ్నతో
వజ్రధరస్యయత్ । అదితిర్మంగళంప్రదాత్తతైభవతుమంగళం॥౩౪॥ త్రివిక్రమాప్రక్రమతోవిష్ణోరమితతైజసః ।
యదాసీన్మంగళంరామతతైభవతుమంగళం॥౩౫॥ ఋతవస్సాగరాద్విపావేదాలోకాదిశశ్చతే । మంగళానిమహాబా
హుదాశంతుతవకాననై॥౩౬॥ ఇతిపుత్రస్య శేషాశ్చకృత్యాశిరసిభామినీగంధైశ్చాపిసమాలభ్యరామమాయతలోచ
నా॥౩౭॥ ఓషధించాపిసిద్ధార్థాంవిశల్యకరణీంశుభాం । చకారరక్షాంకౌసల్యామంత్రేగ్రభిజజాపచ ॥౩౮॥ ఉవాచాభి
ప్రహృష్టేషవసాదుఃఖవశవర్తినీ । వాఙ్మత్రైణనభావేనవాచాసంసజ్జమానయా॥౩౯॥ ఆనమ్యమూర్ధ్నిచాఘ్రాయపరి
ష్వజ్యయశస్వినీ । అవదత్పుత్రసిద్ధార్థోగచ్ఛరామయథాసుఖం॥౪౦॥ అరోగంసర్వసిద్ధార్థమయోధ్యాంపునరాగతం । ప
శ్యామిత్వాంసుఖంవత్ససుస్థితంరాజవత్త్వని॥౪౧॥ ప్రణస్తమఃఖసంకల్పహర్షవిద్యోతితాననా । ద్రత్యౌమిత్యాంవనా
త్ప్రిప్తంపూర్ణచంద్రమివోదితం॥౪౨॥ భద్రాసనగతంరామవనవాసాదిహగతం । ద్రత్యౌమిచపునస్త్యాంతుతీర్ణవం
తంపితుర్వచః॥౪౩॥ మంగళైరుపసంపన్నోవనవాసాదిహగతః । వధ్వామమచనిత్యంత్యంకామాసంవధయాహి
భో॥౪౪॥ మయాచితాదేవగణాశ్చివాదయోమహాషయోభూతమహాసురోరగాః । అభిప్రయాతస్యవనంచిరాయతే
హితానికౌతుంతుదిశశ్చరాఘవగి॥౪౫॥ ఇతివచాశ్రుప్రతిపూర్ణాలోచనాసమాప్యచస్వస్త్వయనంయథావిధి । ప్రదక్షి
ణంచైవచకారరాఘవంపునఃపునశ్చాపినివీడ్యసస్వజే॥౪౬॥ తథాచదేవ్యాసకృతప్రదక్షిణానివీడ్యమాతుశ్చరణౌపునః
పునః । జగామసీతానిలయంమహాయశాస్సరాఘవః । ప్రజ్వలితస్స్వయాక్రియా॥౪౭॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే-పంచ
వింశస్సగః . ***** అభివాద్య చకౌసల్యాంరామసప్రస్థితోవనమ్ । కృతస్వస్త్వయనోమా
త్రాధర్మిస్త్వేవత్త్వనిస్థితః॥౪౮॥ విరాజయన్ రాజసుతోరాజమాంగంసర్వైర్వృతమ్ । హృదయాన్యామమంధేవజనస్యగు
ణవత్తయా॥౪౯॥ వైదేహిచాపితత్సర్వంసశ్రవతపస్వినీ । తదేవహృదితస్యాశ్చయావరాజ్యాభిషేచనమ్॥౫౦॥ దేవకా
ర్యోస్వయంకృత్వాకృతజ్ఞాహృష్టచేతనా । అభిజ్ఞారాజధర్మాణాంరాపుత్రంప్రతీక్షతే॥౫౧॥ ప్రవివేశాథరామస్తుస్త్వంవే

శ్రీమదభిమానాపి తమ్! ప్రహృష్టజనసంపూర్ణాం హి యాకించదవాఙ్ముఖః॥౧౧॥ అథసీతా సముత్పత్య వేపమానాచతంపతిమ్!
 అవశ్యచ్ఛక సంతప్తం చింతావ్యాకులీతేంద్రియం॥౧౨॥ తాంధృష్ట్యే సహిధర్మాత్సానశశాకమనోగతం॥ తంశోకం రాఘవ
 స్సోఘంతతో వికృతతాంగతః॥ ౧౩ ॥ వివర్ణవదనంధృష్ట్యే తం ప్రస్విన్నమమపిణమ్॥ ఆహమఃఖాభిసంతప్తాకిమిదానీమి
 దం ప్రభో॥౧౪॥ అద్యబాహాస్పతశ్శ్రీమాత్యుక్తః పుష్కలరాఘవ! ప్రోచ్యతే బ్రాహ్మణైః ప్రాజ్ఞైః శేనత్వమసిదుర్మ
 నాః॥౧౫॥ నతేతతశలా కేనజలఫేననిభేనచ॥ అవృతం వదనం వల్లభత్రేణాపివిరాజతే॥౧౬॥ వ్యజనాభ్యాంచముఖ్యాభ్యాంచత
 పత్రనిభేక్షుణమ్॥ చంద్రహాసప్రకాశాభ్యాంవీజ్యతేనతవాననమ్॥౧౭॥ వాగ్నిమోవందినశ్చాపి ప్రహృష్టాస్త్యాంసరషా
 భా! స్తువతోనా త్రదృశ్యం తేమంగళైస్సూతమాగధాః॥౧౮॥ నతేతో ద్రుంచదధిచ బ్రాహ్మణా వేదపారగాః॥ మూర్ధ్ని
 మూర్ధాభిషిక్తస్యదదతిస్తపిధానతః॥ ౧౯ ॥ నత్వాంప్రకృతయస్సర్వాశ్చేదీముఖ్యాశ్చభూషితాః॥ అనువ్రజితుమి
 చ్ఛంతిపారజానవదాస్తథా॥ ౨౦ ॥ చతుర్భివేగసంపన్నై హ్మణైః కాంచనభూషితైః॥ ముఖ్యః పుష్కరభోయుక్తః కి
 న్నగచ్ఛతి తేగ్రతః॥౨౧॥ నహస్తీచాగ్రతశ్శ్రీమాంస్తవలక్షణపూజితః॥ ప్రయాణేలక్ష్మ్యతేభూయఃకృష్ణమేఘగిరిప్రభాః॥
 ౨౨॥ నచకాంచనవిత్తం తేపశ్యామిప్రియదశనభద్రాసంసృతస్సృత్యయాంతంవీరపురస్సరమ్॥౨౩॥ అభిషేకౌ
 యథాసజ్జఃకిమిదానీమిదంతవ॥ అపూర్వముఖవర్ణశ్చనప్రహృష్టశ్చలక్ష్మ్యతే॥౨౪॥ ఇతీవవిలపంతీంతాంప్రావాచరఘు
 నందనః॥ సీతేతత్రభవాంస్తాతఃప్రవ్రాజయతిమాంవనమ్॥౨౫॥ కులేఘహతిసంభూలేధమజ్జేధర్మచారిణి॥ శృణుజాన
 కియోనేదంక్రమేణాభ్యాగతంమమ॥౨౬॥ రాజ్ఞానత్యప్రతిజ్ఞేనపిత్రాదశరథేనచ॥ కేయ్యోమమమాత్రేతుపురాదత్తామ
 హావరా॥౨౭॥ తయాద్యమమసజ్జేన్నిన్నభిషేకేనృపాద్యతే॥ ప్రచోదితస్ససమయోధర్మేణప్రతినిజితః॥౨౮॥ చతుదశ
 శహివహాణివస్తవ్యందండకేమయా॥ పిత్రామేభరతశ్చాపియావరాజ్యేనియోజితః॥౨౯॥ సోహంత్యామాగతోద్ర
 ష్టుంప్రస్థితోవిజనంవనమ్॥ భరతస్యసమీపేతునాహంకథ్యకదాచన॥౩౦॥ బుద్ధియుక్తాహిపురుషానసహంతేవరస్తవమ్!
 తస్మాన్నతేగుణాఃకథ్యాభరతస్యాగ్రతోమమ॥౩౧॥ నాపిత్యంతేనభర్తవ్యావిశేషేణకదాచన॥ అనుకూలతయాశక్యంస
 మీపేత్వస్యవర్తితుమ్॥౩౨॥ తస్మాదత్తంనృపతినాయావరాజ్యంసనాతనమ్॥ సప్రసాద్యస్త్యయాసీతేనృపతిశ్చవిశేష
 తః॥౩౩॥ అహంచాపిప్రిజ్ఞాంతాంగురోస్సమనుపాలయ॥ వనమద్యైవయాస్యామిస్థిరాభవమనన్విని॥౩౪॥ యాతేచ
 మయికల్యాణివనంమనినిషేవితమ్॥ వ్రతోపవాసపరయాభవితవ్యంత్యయానఘే॥౩౫॥ కాల్యముత్థాయదేవానాంకృ
 త్వాపూజాయథావిధి॥ వందితవ్యోదశరథఃపితామహనరేశ్వరః॥౩౬॥ మాతాచమమకాసల్యావృద్ధాసంతాపకశితా॥
 ధర్మమేవాగ్రతఃకృత్వాత్వత్సన్మానమహాతి॥౩౭॥ వందితవ్యాశ్చతేనిత్యంయాశ్చేషామమమాతరః॥ స్నేహప్రణ
 యసంభోగైస్సమాహిమమమాతరః॥౩౮॥ భ్రాతృపుత్రసమాచాపిర్ద్రష్టవ్యాచవిశేషతః॥ త్వయాభరతశత్రుఘ్నా
 ప్రాణైఃప్రియతరామమ॥౩౯॥ విప్రియంచనకతవ్యంభరతస్యకదాచన॥ సహిరాజాచవైదేహిదేశస్యచకులస్యచ॥
 ౪౦॥ ఆరాధితాశ్చశీలేనప్రయతైశ్చోపశోభితాః॥ రాజానస్సంప్రసీదంతిప్రకుప్యంతివిపర్యయే॥౪౧॥ ఔరసానపిపు
 త్రాహిత్యజంత్యహితకారిణి॥ సమథాఃసంప్రసీదంతిజనానపినరాధిపాః॥౪౨॥ సాత్వంవసేహకల్యాణిరాజ్ఞస్స
 మనువతిణీ॥ భరతస్యరతాధిమేసత్యవ్రతపరాయణా॥ ౪౩ ॥ అహంగమిష్యామిమహావనంప్రియేత్వయాహివస్త
 వ్యమిహోవభామిని॥ యథావ్యభీకంకురుతేనకస్యచిత్తథాత్వయాకార్యమిదంచచోమమ॥ ౪౪ ॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యా

కాండే - షష్టివింశ స్సర్గః - *****

ఏవముక్తాశువైదేహీప్రియాహాప్రియవాదినీ॥ ప్రణయాదేవసంక్రద్ధాభతాఃరమిదమబ్రవీత్॥౧॥ కిమిదం
 భావ్యతేవీరవాక్యంలఘుతయాధ్రువమ్॥ త్వయాయదపహాస్యంమేశ్రుత్వానరవరోత్తమ॥౨॥ వీరాణాంరాజపుత్రా
 ణాంశస్త్రాస్త్రవిమహంనృప॥ అసహామయశస్యంచనశ్రుతవ్యంత్యయేరితమ్॥౩॥ అర్యపుత్రపితామాత్రాత్రా
 పుత్రస్తథామృషాః॥ స్వానిపుణ్యానిభుంజానాస్సవ్యంస్వభాగ్యముపాసతే॥౪॥ భర్తుభాగ్యంతునార్యకాపాప్రిహ
 తిపురుషషభ॥ అతశ్చైవాహమాదిస్తావనేవస్తవ్యమిత్యపి॥౫॥ నపితానాత్మజౌనాత్మానమాతానసఖీజనః॥ ఇహప్రే
 త్యచనారీణాంపతిరేకౌగతిస్సదా॥౬॥ యదిత్వంప్రస్థితోదుగ్ధంవనమద్యైవరాఘవ॥ అగ్రతస్తేగమిష్యామిమృగ్మంతీ

మౌళికంబకా ॥ ౭ ॥ ఈష్యారోహపరిత్యజ్యభుక్తశేషమివోదకమ్ । నయమాంబీరవిప్రభఃపాపమయినవిద్యతే ॥
 ౮ ॥ పాసాదాగైర్విమానైర్వావై హయసగతేనవా । సర్వావస్థాంగతాభర్తుఃపాదచ్ఛాయావిశిష్యతే ॥ ౯ ॥ ఆ
 నుశిష్టాస్త్విమాత్రావపిత్రావవిభాత్రయమ్ । నాస్తిసంప్రతివక్తవ్యావర్తితవ్యంయథామయా ॥ ౧౦ ॥ అహండుగ్గం
 గమిష్యామివనంపురుషవజ్జితం । నానామృగగణాకీణంశౌదూలవృక్తసేవితం ॥ ౧౧ ॥ సుఖంవనేనివత్సాన్యమియతైవభ
 వనేపితుః । అవంతయంతీత్రీలోకాంశ్చింతయంతీపతిత్రతమ్ ॥ ౧౨ ॥ శుశ్రూషమాణాతేనిత్యంనియతాబ్రహ్మచారిణీ ।
 సహరంస్యేత్వయావీరవనేషుమధుగంధిషు ॥ ౧౩ ॥ త్వంహిశక్తోవనేకతుంరామసంపరిపాలనమ్ । అన్యస్యాపిజనస్యే
 హకింపునమమమానద ॥ ౧౪ ॥ సహత్వయాగమిష్యామివనమద్యసంశయః । నాహంశక్యమహాభాగనివర్తయితుము
 ద్యతా ॥ ౧౫ ॥ ఫలమూలాశనానిత్యంభవిష్యామిసంశయః । నతేదుఃఖంకరిష్యామినివసంతీత్వయాసహ ॥ ౧౬ ॥ ఇచ్ఛామి
 సరితఃశైలాపల్వలానివనానిచ । ద్రష్టుంసర్వత్రనిభేతాత్వయానాథేనధీమతా ॥ ౧౭ ॥ హంసకారండవాకీణాఃప
 ద్విదీప్సాభుపుష్పితాః । ఇచ్ఛేయంసుఖినీద్రష్టుంత్వయావీరేణసంగతా ॥ ౧౮ ॥ అభిషేకంకరిష్యామితాసునిత్యంయతవ్రత
 సహత్వయావిశాలాక్షరంస్యేపరమసందినీ ॥ ౧౯ ॥ ఏవంవషఃసహస్రాణాంశతంవాహంత్వయాసహ । వ్యతిక్రమం
 నవేత్సాన్యమిస్వగూపినహిమేమతః ॥ ౨౦ ॥ స్వగేపించవినావాసోభవితాయదిరాఘవ । త్వయామమసరవ్యాఘ్రనా
 హంతమపిరోచయే ॥ ౨౧ ॥ అహంగమిష్యామివనంసుదుగ్గమంమృగాయతంవాసరవారణైర్యుతమ్ । వనేనివత్సాన్యమి
 యథాపితుగృహేతతైవపాదాపుపగృహ్యసంయతా ॥ ౨౨ ॥ అన్యభావామనురక్తచేతసంత్వయావియక్తాంమరణా
 యనిశ్చితాం । నయస్వమాంసాధుకురుష్వయాచనాంసతేమయాతోగురుతాభవిష్యతి ॥ ౨౩ ॥ తథాబ్రువాణామపిధ
 ర్మవత్సలోనచస్త్వసీతాంనృవరోనినీపతి । ఉవాచచైనాంబహుసన్నివర్తనెననెనివాసస్యచదుఃఖతాంప్రతి ॥ ౨౪ ॥ ఇతి
 శ్రీమదయోధ్యాకాండే - సప్తవింశస్సర్గః. *****

సపవంబ్రువతీంసీతాంధర్మజ్ఞోధర్మవత్సలః । ననెతుంకురుతేబుద్ధింవనెదుఃఖానిచింతయ ॥ ౧ ॥ సాంత్వయిత్వా
 పునస్తాంతుబాష్పదూషితలోచనామ్ । నివర్తనార్థేధర్మాత్పాక్యమెతదవాచసా ॥ ౨ ॥ సీతేహహాకులీనాసిధర్మేచనిర
 తాసదా । ఇహాచీరస్వధర్మంత్వంమాకృతామససస్సుఖమ్ ॥ ౩ ॥ సీతేయథాత్వాంవత్సామితథాకార్యంత్వయాబలేవనె
 దోహాహిబహవోవదతస్తాన్నిబోధమే ॥ ౪ ॥ సీతేవిమచ్యతామేమావనవాసకృతామతిః । బహుదోషంహికాంతారంవన
 మిత్యభిధీయతే ॥ ౫ ॥ హితబుద్ధ్యాఖలువచోమయైతదభిధీయతే । సదాసుఖంసజానామిదుఃఖమేవసదావనమ్ ॥ ౬ ॥ గిరినిర్భ
 రసంభూతాగిరికందరవాసినామ్సింహానానినదాదుఃఖాశ్రతుండుఃఖమతోవనం ॥ ౭ ॥ క్రీడమానాశ్చవిప్రభామత్తా
 శ్శూన్యేమహామృగాః । దృష్ట్వాసమభివర్తంతేసీతేదుఃఖమతోవనమ్ ॥ ౮ ॥ సగ్రాహస్సరితశ్చైవపంకవత్సస్సుదుస్తరాః
 మత్తైరపిగజైర్నిత్యమతోదుఃఖతరంవనం ॥ ౯ ॥ లతాకంటకసంకీర్ణాఃకృకవాకూపనాదితాః । నిరపాశ్చసుదుర్గాశ్చమా
 గ్దాదుఃఖమతోవనం ॥ ౧౦ ॥ సుప్యతేపర్ణశయ్యాసుస్వయంభగ్నసుభూతలే । రాత్రిషుశ్రమఖస్సైవతస్మాదుఃఖతరం
 వనం ॥ ౧౧ ॥ అపహారాత్రంచసంతోషఃకర్తవ్యోనియతాత్సనా । ఫలైర్వృతౌవపతితైస్సీతేదుఃఖమతోవనమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఉ
 పవాసశ్చకర్తవ్యోయథాపాశ్రేణేనమైథిలి । జటాభారశ్చకర్తవ్యోవల్కలాంబరధారిణా ॥ ౧౩ ॥ దేవతానాంపితృణాం
 చకర్తవ్యంవిధిపూర్వకం । పాప్రానామతిధీనాంచనిత్యశఃప్రతిపూజనం ॥ ౧౪ ॥ కార్యస్త్రిరభిషేకశ్చకాలేకాలేచనిత్య
 శః । చరతానియమేనైవతస్మాదుఃఖతరంవనం ॥ ౧౫ ॥ ఉపహరశ్చకర్తవ్యఃకుసుమైస్స్వయమాహృతైః । ఆర్షేణవిధినావేద్యాం
 బాలేదుఃఖమతోవనమ్ ॥ ౧౬ ॥ యథాలభ్యేనసంతోషఃకర్తవ్యస్తేనమైథిలియతాహరైవనచరైనిత్యదుఃఖమతోవనమ్
 ౧౭ ॥ అతీవదాతాస్తిమిరంబుభుక్షాచాత్రనిత్యశః । భయానిచమహాంత్యత్రతతోదుఃఖతరంవనమ్ ॥ ౧౮ ॥ సరీస్సపాశ్చబ
 హవోబహురూపాశ్చభామిని । చరంతిపృథివీందపాత్తతోదుఃఖతరంవనమ్ ॥ ౧౯ ॥ నదీనిలయనాస్సపానదీకుటిలగా
 మినః । తిష్ఠంత్యావృత్యపంథానంతతోదుఃఖతరంవనమ్ ॥ ౨౦ ॥ పతంగావృశ్చికాఃకీటాదంశాశ్చమృశకైస్సహ । బాధంతేనిత్య
 మబలేసర్వండుఃఖమతోవనమ్ ॥ ౨౧ ॥ స్రుమాఃకంటకినశ్చైవకుశకాశాశ్చభామినివనేవ్యాకులశాఖాగ్రాస్తేనదుఃఖమ
 తోవనమ్ ॥ ౨౨ ॥ కాయశ్లేశాశ్చబహవోభయానివివిధానిచ । అరణ్యవాసేవసతాదుఃఖమేవసదావనం ॥ ౨౩ ॥ క్రోధలో

భావిమోక్తవ్యాకతవాతపసేమతిః । నభేత్తవ్యంచభేత్తవ్యేనిత్యంచఃఖమతోవసమ్ ॥ ౨౮ ॥ తదలంలేవసంగత్వాత్తు
మంసహివసంతవ । విమృశన్నిహపశ్యామిబహుదోషకరంవసమ్ ॥ ౨౯ ॥ వసంతునేతుంసకృతామతిస్తదాబభూవరామేణ
యదామహాత్మనానతస్యసీతావచనంచకారతత్తతోబ్రవీద్రామమిదంసుదుఃఖతా ॥ ౩౦ ॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే
అష్టావింశస్సర్గః ॥ ***** ఏతత్తువచనం శ్రుత్వాసీతారామస్యదుఃఖతా ॥ ప్రసక్తాశ్రుముఖమందమిదంచ
చనమబ్రవీత్ ॥ ౧ ॥ యేత్వయాశీతితాదోషావనేవస్తవ్యతాంప్రతి ॥ గుణానిత్యేవతానిద్దితవస్నేహపురస్కృతా ॥ ౨ ॥
మృగాస్సింహగజాశ్చైవశార్దూలాశ్చరభాస్తతాపక్షిణస్సమరాశ్చైవయేచా ॥ సచారిణాః ॥ ౩ ॥ అదృష్టపూర్వయా
పత్వాత్సర్వేతేతవరాఘవాహువంద్యప్తేష్వసపేయర్థయేసర్వేహిభ్యతి ॥ ౪ ॥ యాచసహగంతవ్యంమయాగురు
జనాజ్ఞయాత్వద్వియోగేనమేరామత్యక్తవ్యమిహజీవితమ్ ॥ ౫ ॥ నచమాంతరమీవస్థామపిశక్రోపిరాఘవాసురాణా
మిశ్వరశ్చక్షుప్రథమాయితమోజసా ॥ ౬ ॥ పతిహీనాచయానారీససాశక్త్యేజీవితమ్ ॥ కామమేవంవిధంరామత్వయా
మమవిదశితం ॥ ౭ ॥ అథచాపిమహాప్రాజ్ఞబ్రాహ్మణానాంమయాశ్రుతంపురాపితృగృహేసత్యంవస్తవ్యంకిలమేవనే ॥
౮ ॥ లక్షణభోగ్యద్విజాతిభ్యశ్శ్రుత్వాహంవచనంగృహే ॥ వసవాసకృతోత్సహేనిత్యమేవమహాబలి ॥ ౯ ॥ ఆదేశోవసవాస
స్యప్రాప్తవ్యస్సమయాకిలసాత్వయాసహతత్రాహంయూస్యామిప్రియనాన్యథా ॥ ౧౦ ॥ కృతాదేశాభవిష్యామిగమి
ష్యామిసహత్వయా ॥ కాలశ్చాయంసముత్పన్నసత్వవాగ్భవతుద్విజః ॥ ౧౧ ॥ వసవాసేభిజానామిదుఃఖానిబహుధాకిల
ప్రాప్యంతేనియతంవీరపురుషైరకృతాత్మభిః ॥ ౧౨ ॥ కస్యయాచపితుర్గేహేవసవాసశ్శ్రుతోమయా ॥ భిక్షిణ్యాస్సాధువృ
త్తాయామమమాతురిహగ్రతః ॥ ౧౩ ॥ ప్రసాదితశ్చవైపూర్వంత్వంమేబహువిధంప్రభో ॥ గమనంవసవాసస్యకాంతీతం
హిసహత్వయా ॥ ౧౪ ॥ కృతక్షణాహంభద్రంతేగమనంప్రతిరాఘవవసవాసస్యశూరస్యచర్యాహిమమరోచతే ॥ ౧౫ ॥
శుద్ధాత్మప్రేమభావాద్విభవిష్యామివికల్పమభర్తారమనుగచ్ఛంతీభర్తాహిమమదైవతం ॥ ౧౬ ॥ సైత్యభావేహికల్యా
ణస్సంగమోమేసహత్వయా ॥ శ్రుతిహిశ్రుయతేపుణ్యాబ్రాహ్మణానాంతపస్వి నాం ॥ ౧౭ ॥ ఇహలోకేచపితృభిర్యా
స్త్రియస్యమహామతే ॥ అద్భిదత్తాస్వధర్మేణప్రేత్యభావేహితస్యసా ॥ ౧౮ ॥ ఏవమస్తాత్వకాంసారీంసుప్రతాం
హిపతిప్రతాంనాభిరోచయసేనేతుంత్యంమాంకేనేహహేతునా ॥ ౧౯ ॥ భక్తాంపతిప్రతాందీనాంమాంసమాంసుఖదుః
ఖయోః ॥ నేతుమహాసికాకుత్స్థసమాససుఖదుఃఖినీం ॥ ౨౦ ॥ యదిమాండుఃఖతామేవవసంనేతుంచేచ్ఛసి ॥ ఏవమగ్నిం
జలంవాహమాస్థాస్యేచ్ఛుత్యకారణాత్ ॥ ౨౧ ॥ ఏవంబహువిధంతంసాయయాచేగమనంప్రతి ॥ నానుమేనేమహాబాహు
స్తాంనేతుంవిజనంవసం ॥ ౨౨ ॥ ఏవముక్తాతుసాచింతామైథిలీసముపాగతా ॥ సాపయంతీకుచావుష్టైరశ్రుభినయనచ్యు
తైః ॥ ౨౩ ॥ చింతయంతీతదాతాంతునివత్తయితమాత్మవా ॥ క్రోధావిష్టాంతువైదేహీంకాకుత్స్థబహ్వాసాంత్య
యత్ ॥ ౨౪ ॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే . ఏకొనత్రింశస్సర్గః ॥ *****

సాంత్యమానాతురామేణమైథిలీజనకాత్మజావసవాసనిమిత్తాయభర్తారమిదమబ్రవీత్ ॥ ౧ ॥ సాతమాత్మజంసం
విగ్నాసీతావిపులవక్షసంప్రణయాచ్ఛాభిమానాచ్ఛపరిచితేపరాఘవం ॥ ౨ ॥ కింతామస్యతవైదేహాపితానేమిదం
పః ॥ రామజామాతరంప్రాప్యస్త్రియంపురుషవిగ్రహం ॥ ౩ ॥ అన్యతంబతలోకాయమజ్ఞానాద్యధివృత్తి ॥ తెజానాస్తివ
రంరామేతపతీవదివాకరే ॥ ౪ ॥ కింహికృత్వావిషణ్ణస్త్వంకుతోవాభయమస్తే ॥ యత్పరిత్యక్తకావత్స్వమామనస్యప
రాయణాం ॥ ౫ ॥ మృమత్సేనసుతంవీరసత్యవంతమనుప్రతాం ॥ సావిశ్రీమివమాంవిధిత్వమాత్మవశవతిః ॥ ౬ ॥ నత్వహం
మనసాప్యస్యంద్రస్తాస్త్విత్వద్వతేనఘాత్వయారాఘవగచ్ఛేయంయథాన్యాకులపాంసినీ ॥ ౭ ॥ స్వయంతుభార్యాంకామా
రీంచరమధ్యపితాంసతీంశైలూషభవమాంరామపరేభ్యోదాతుమిచ్ఛసి ॥ ౮ ॥ యస్యపక్ష్యంచరామాత్థయస్యచాఖేవ
రుభ్యసేత్వంతస్యభవవశ్యశ్చవిధేయశ్చసదాసఘం ॥ ౯ ॥ సమామనాదాయవసనోన్యప్రస్థాతుమహాసి ॥ తపోవాయది
వారణ్యంస్వగూవాస్యాతసహత్వయా ॥ ౧౦ ॥ నచమేభవితాతత్రకశ్చిత్పథిపరిశ్రమః ॥ పుష్టతప్రవగచ్ఛంత్యాపిహరశ
యనేష్విహ ॥ ౧౧ ॥ కుశకాశశరైషికాయేచకంటకినోమ్రున్మాః ॥ తూలాజినసమస్పృశామాగ్నేమమసహత్వయా ॥ ౧౨ ॥
ఘహవాతసముద్ధాతంయన్తామపకరిష్యతి ॥ ౧౩ ॥ రమణతన్వనేపరాధ్యమివచందనం ॥ ౧౪ ॥ శాడ్వలేమయదాశిశ్యేవ

నాంతేవనగౌచరా | కుథా సురణతల్పేమకింస్యాత్సుఖతరంతతః || ౧౪ || పత్రంమూలంఫలంయత్త్వమల్పంవాయదివాఙ్మ
హు | దాస్యసిస్వయమాహృత్యతద్యైమృతరసోపమః || ౧౫ || సమాతునః పితృస్తత్రస్త్రాహ్మినివేత్తనః | ఆతవాన్యవభుం
జానాపుష్పాశిచఫలానిచ || ౧౬ || సచత్రగతఃకించిద్ద్రష్టుమహాసివిప్రియం | మత్కృతేనచతేశోకౌనభవిష్యామిదుర్భ
రా || ౧౭ || యస్త్యయాసహసస్వర్గోనిరయోయస్త్యయావినా | ఇజానపరాంప్రీతింగచ్ఛరామమయాసహ || ౧౮ ||
అథమామేవమవ్యగ్రాంవసంనైవనయిష్యసి | విషమద్యైవపాస్యామిమావిశండ్విషతాంవశం || ౧౯ || పశ్యాదపిహిదుఃఖే
నమమనైవాస్తిజీవితంఉర్ధ్వతాయాస్త్యయానాథతదైవమరణంవరం || ౨౦ || ఇమంహిసహితుంశోకంముహూతామ
పినోభ్యహికింపునదశవమాణిశ్రీణిచైకంచదుఃఖతా || ౨౧ || ఇతిసాశోకసంతప్తావిలప్యకరుణబహు | చుక్రాశపతి
మాయస్తాభృశమాలింగ్యసస్వరం || ౨౨ || సావిధ్ధాబహుభిర్వాక్యైర్దిగ్ధైరివగజాంగనా | ఓరసంనిహితంబాష్పంముమో
చాగ్నిమివారణి || ౨౩ || తస్యాస్పృహితికసంకాశంవారిసంతాపసంభవంనేత్రాభ్యాంజరిసుసావపంకజాభ్యామివో
దకం || ౨౪ || రచ్చైవామలచంద్రాభంముఖమాయతలోచనం | పర్యశుష్యతబాష్పేణజలోర్ధ్వతమివాంబుజం || ౨౫ ||
తాంపరిష్వజ్యబాహుభ్యాంవిసంజ్ఞామివదుఃఖతాంఉవాచవచసంరాముఃపరివిశ్వాసయంస్తదా || ౨౬ || నదేవితవదుఃఖే
నస్వగమవ్యభిరోచయే | సహిమేస్తిభయంకించిత్స్వయంభోరివసర్వతః || ౨౭ || తవసర్వమభిప్రాయమవిజ్ఞాయశుభా
ననేవాసంసరోచయెరణ్యేశక్తిమానపిరక్షణా || ౨౮ || యత్ప్రప్తేసిమయాసార్ధంవనవాసాయమైథిలి | నపిహతుంపయాశ
క్యాశీర్తిరాశ్చవతాయథా || ౨౯ || ధర్మస్తుగజనాసోరుసద్భిరాచరితఃపురా | తంచాహమనువరైద్యయథాసూర్యంసువర్చలా
3౦ || సఖిల్వహంసగచ్ఛేయంవనంజనకనందిని | వచసంతన్నయతిమాంపితృసంత్యోపబృంహితం || 3౧ || ఏషధమస్తసుశ్రో
ణిపితుర్వాశుశ్చవశ్యతా | అతశ్చతంవ్యతిక్రమ్యనాహంజీతుముత్సహే || 3౨ || అస్వాధీనంకథందైవంప్రకారైరభిరాధ్య
తే | స్వాధీనంసమతిక్రమ్యమాతరంపితరంగురుం || 3౩ || యత్రత్రయంత్రయోలోకాఃపవిత్రంతత్సమంభువి | నాన్యదస్తి
శుభాపాంకేతేనెవమభిరాధ్యతే || 3౪ || ససత్యందాసమానోవాయజ్ఞావాహ్యోప్రదక్షిణా | తథాబలకరాస్సితేయథాసే
వాపితుహితా || 3౫ || స్వగోధనంవాథాన్యంవావిద్యాపుత్రాస్సుఖానిచ | గురువృత్త్యనువోధేనసకించిదపిచులభం
3౬ || దేవగంధర్వగౌలోకాబ్రహ్మలోకాంస్తథాపరా | ప్రాపువంతిమహాత్మామోమాతాపితృపరాయణాః ||
3౭ || సమాంపితాయథాశస్త్రసత్యధర్మవధేస్థితః | తథావతితుమిచ్ఛామిసహిధర్మస్సనాతనః || 3౮ || మమసన్నామతే
స్సితేత్వాంనేతుందండకాననమ్ | వసిష్యామితిసాత్త్వమామనుయాతుంసునిశ్చితా || 3౯ || సాహిదిప్తానవద్యాంగీవనా
యమదిరేక్షణే | అనుగచ్ఛస్వమాంభీరుసహధర్మచరీభవ || ౪౦ || సర్వధాసదృశంసీతేమమస్వస్యకులస్యచ | వ్యవసాయ
మనుక్రాంతాకాంతేత్వమతిశోభనమ్ || ౪౧ || ఆరభస్వశుభశ్రోణివనవాసక్షమాఃక్రియాః | నేదానీంత్యద్యతేసీతే
స్వగోపిమమరోచతే || ౪౨ || బ్రాహ్మణేభ్యశ్చరతానిభితుకేభ్యశ్చభోజనమ్ | దేహిచాశంసమానేభ్యస్సంత్యరస్వ
చమావిరమ్ || ౪౩ || భూషణానిమహాహాణివరవస్త్రాణియానిచ | రమణీయాశ్చయేకేచిత్క్రీడాథాశ్చాపుపశు
రా || ౪౪ || శయనీయానియానానిమమచాన్యానియానిచ | దేహిస్వభృత్యవగస్య బ్రాహ్మణానామసంతరమ్ || ౪౫ || అ
నుకూలంతుసాభతుజ్ఞాత్వాగమనమాత్మనః | క్షిప్రంప్రముదితాదేవీదాతుమేవోపచక్రమే || ౪౬ || తతఃప్రహృష్టాప్ర
తిహూణమానసాయశస్విసీభతురవేత్స్యభాషితమ్ | ధనానిరతానిచదాతుమంగనాప్రచక్రమేధమభృతాంమన
స్సినీ || ౪౭ || ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - త్రింశస్సర్గః .

ఏవంశ్రుత్వాతుసంవాదంలక్ష్మణఃపూర్వమాగతః | బాష్పపర్యాకులముఖశోకంసోధుమశక్తువత్ || ౧ || సభా
తుశ్చరణౌగాఢంసీపీడ్యరఘునందనః | సీతామువాచాతియశౌరాఘవంచమహావ్రతమ్ || ౨ || యదిగంతుంకృతాబుద్ధివశం
గజమృగాయతమ్ | అహంత్యాసుగమిష్యామివనమగ్రేధనుధరః || 3 || మయాసమేతోరణ్యానిబహునివిచరిష్యసి | పక్షి
భిమృగయాదైశ్చసంఘుప్తానిసమంతతః || ౪ || సదేవలోకాక్రమణంనామరత్వమహంవృణే | విశ్వర్యంవాపిలోకానాం
కామయేనత్వయావినా || ౫ || ఏవంబ్రువాణస్తేమిత్రివనవాసాయనిశ్చితః | రామేణబహుభిసాన్యైర్వినిష్కీర్త్యపున
తబ్రవీత్ || ౬ || అనుజ్ఞాతోస్తిభవతాపూర్వమేవయథాస్మహమ్ | కిమిదానింపునరిదంక్రియతేమేనివారణమ్ || ౭ || యద

భాంప్రతిపేదోమేక్రియతేగంతుమిచ్ఛతః । పతదిచ్ఛామివిజ్ఞాతుంసంశయోహిమమానఘః॥౮॥తతోబ్రవీన్నహతేజా
రామోబత్సుణమగ్రతః॥ స్థితంప్రాగ్తామినంవీరంయాచమానంకృతాంజలిమ్॥౯॥స్నిగ్ధోధమరతోవీరస్సతతంసత్పథే
స్థితః॥ ప్రియఃప్రాణసమోవశ్యోభ్రాతాచాపిసఖాచమే॥౧౦॥మయాద్యసహసామిత్రైత్వయిగచ్ఛతితద్వనమ్॥కౌ
భరిష్యతికౌసల్యాంసుమిత్రాంచాయశస్విసీమ్॥౧౧॥అభివషణ్తికామైర్యఃపజన్యఃపృథివీమవ । సకామపాశపర్యస్తో
మహాతేజామహీపతిః॥౧౨॥సాహిరాజ్యమిదంప్రాప్యన్తపస్యాశ్వపతేస్సుతా । మఃఖతానాంసపత్నీనాంనకరిష్యతితో
భనమ్॥౧౩॥సన్మరిష్యతికౌసల్యాంసుమిత్రాంచసుమఃఖతామ్ । భరతోరాజ్యమాసాద్యకైకేయాంపర్యవస్థితః॥౧౪॥
తామార్యాంస్వయమేవేహరాజానుగ్రహణేనవా । సామిత్రేభరకౌసల్యాముక్తమథామిమంచర॥౧౫॥ఎవంమమచ
తేభక్తిభావిష్యతసుదశి॥౧౬॥పర్వజ్ఞగురుపూజాయాంధర్మశ్చాప్యతులోమహా॥౧౭॥ఏవంకురుష్వసామిత్రైమత్కృ
తేరఘునందన!అస్మాభివిప్రహీణాయామాతు నోనభవేత్సుఖమ్॥౧౮॥ఏవముక్తస్తరామేణలత్కుణశ్శక్త్యయోగిరా ।
ప్రత్యువాచతదారామంవాక్యజ్ఞోవాక్యకౌవిదమ్॥౧౯॥తవైవతేజసావీరభరతఃసూజయిష్యతి । కౌసల్యాంచసుమి
త్రాంచప్రయతోనాత్రసంశయః॥౨౦॥యదితుష్టోనరతేతభరతోరాజ్యముత్తమమ్ । ప్రాప్యదుమహాసావీరగర్వేణ
చవిశేషతః॥౨౧॥తమహందుమతేంకూరంవధిష్యామిసంశయః । తత్ప్రత్యూనపితాసర్వాతైలోక్యవపికిన్న
సా॥౨౨॥కౌసల్యాబిప్రియాదార్యాసహస్రమపిమద్విధా॥యస్యాస్సహస్రంగ్రామాణాంసంప్రాప్తముపజీవనం
౨౩॥తదాత్మభరణేచైవమమమాతుస్తథైవచ । వర్యాప్తామద్విధానాంచభరణాయయశస్విసీ॥౨౪॥కురుష్వమామనుచ
రంవైధర్మ్యంనేహవిద్యతే । కృతాభోహంభవిష్యామితవచాథఃప్రకల్పతే॥౨౫॥ధనురాదాయసశరంఖనిత్రపటకా
ధరః । అగ్రతస్తేగమిష్యామిపంథానమనుదర్శయ॥౨౬॥అహరిష్యామితేనత్యంమూలానిచఫలానిచ । వన్యానియానిచా
న్యానిస్వాహాణితపస్వి నామ్॥౨౭॥భవాంస్తుసహవైదేహ్యగిరిసానుషురంస్యతే । ఆహంసర్వంకరిష్యామిజాగ్రత
స్సన్వపతశ్చతే॥౨౮॥రామస్త్యనేనవాక్యేనసుప్రీతఃప్రత్యువాచతమ్ । వ్రజాపృచ్ఛస్వసామిత్రేసర్వమేవసుపృజ్ఞనం
౨౯॥యేచరాజ్ఞోదదౌదివ్యేమహాత్మావరుణస్సన్వయం । జనకస్యమహాయజ్ఞేధనుషీరోద్రదశేనే॥౩౦॥అభేద్యకవచేది
వ్యేతూణీచాక్షయసాయకా । ఆదిత్యవిమలచోభాఖగ్ధాహేమపరిష్కృతా॥౩౧॥సత్కృత్యనిహితంసర్వమేతదాచా
ర్యసత్త్వని । సర్వమాయుధమాదాయక్షిప్రమాప్రజలత్కుణ॥౩౨॥ససుపృజ్ఞనమామంత్రివనవాసాయనిశ్చితః । ఇత్వా
క్కుగురుమామంత్రిజగ్రహేయంధముత్తమం॥౩౩॥తద్దివ్యంరాజశామాలసత్కృతంమాల్యభూషితం । రామాయ
దర్శయామాససామిత్రీసర్వమాయుధం॥౩౪॥తమువాచాత్మవాకారామఃప్రీత్యాలక్ష్మణమాగతం । కాలేత్వమాగత
స్సౌమ్యకాంక్షితేమమలత్కుణ॥౩౫॥అహంప్రదాతుమిచ్ఛామియదిదంమామకంధనం । బ్రాహ్మణేభ్యస్తపస్విభ్యస్తప
యాసహపరంతపి॥౩౬॥వసంతీహదృఢంభక్త్యాగురుమద్విజసత్తమాః । తేషామపిచమేభూయస్సర్వేషాంచోపజీవినాం
౩౭॥వసిన్తపుత్రంతుసుయజ్ఞమార్యంత్యమానయాశుప్రవరంద్విజానా॥౩౮॥ప్రయాస్యామివనంసమస్తానభ్యవ్యశిష్టా
నపరాద్విజాతీః॥౩౯॥ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే-ఎకత్రింశస్సర్గః. *****

తతశ్శాసనమాజ్ఞాయభ్రాశుశ్శుభకరంప్రియం॥గత్వాసప్రవివేశాశుసుయజ్ఞస్యనివేశనం॥౧॥తంవిప్రమగ్న్యగా
రస్థంవందిత్వాలత్కుణోబ్రవీత్ । సఖేభ్యాగచ్ఛపశ్యత్వంవేశ్యదుష్కరకారిణః॥౨॥తతస్సంధ్యాముపాస్యాశుగత్వా
సామిత్రీణాసహ । జుష్టంతత్ప్రావిశల్లత్కృత్యవ్యంరామనివేశనం॥౩॥తమాగతంవేదవిదంప్రాంజలిసేనతయాస
హ । సుయజ్ఞమభిచక్రామరాఘవోగ్నిమివాచితం॥౪॥జాతమాపమయైముఖ్యైరంగదైకుండలైశ్శుభైః । సహే
మసూత్రైర్ముణిభిఃకేయూరైర్వలయైరపి॥౫॥అన్వైశ్చరతేఽర్బుహుభిఃకాకుత్స్థఃప్రత్యపూజయత్ । సుయజ్ఞంసత
దోవాచరామసీతాప్రవౌదితః॥౬॥హరంచహేమసూత్రంచభార్యయైసౌమ్యహరయ । రశనాంచాథానాసీతా
దాతుమిచ్ఛతితేసఖే॥౭॥అంగదానిచచిత్రాశివేయూరాణిశుభానిచ । ప్రయచ్ఛతిసఖేతుభ్యంభార్యయైగచ్ఛతేవనం॥
౮॥పర్యంకమగ్రాస్తరణంనానారత్నవిభూషితం । తమపీచ్ఛతివైదేహీప్రతిష్ఠాపయితుంత్యయి॥౯॥నాగశ్చక్రంజ
యోనామమాతులోయందదౌమమ । తంతేగజసహస్రేణదదామిద్విజపుంగవ॥౧౦॥ఇత్యుక్తస్సహిరామేణసుయజ్ఞః

ప్రతిగృహ్యతత్ రామలక్ష్మణసీతాసంప్రయుయోజాశిష్యుభాగిగం||అథ భ్రాతరమవ్యగ్రంప్రియంరామఃప్రియంవ
దః||సామిత్రింతమువాచేదంబ్రహ్మవత్ప్రిదశేశ్వరం||గం||అగస్త్యంకాశికంచైవతాపుభాబ్రాహ్మణోత్తమా||అర్చయా
హూయసామిత్రైరత్సస్యమివాంబుభిః||గం||తర్వయస్వమహాబాహూగౌసహస్రైశ్చమానద||నువర్తేరజ
తైశ్చైవమణిభిశ్చమహాధనైః||గం||కాసల్యాంచయతశీభిఃభక్తఃపర్యవత్సతి||ఆచార్యస్తైర్జీయాణాఘభిరూపశ్చ
వేదవత్||గం||తస్యయానంచదాసీశ్చసామిత్రేసంప్రదాపయ||కాశేయానిశవస్త్రాణియావత్తుష్యతిసద్విజగి||గం||
సూతశ్చిత్రరథశ్చార్చ్యస్యచివస్సుచిరోపితః||తోవయైసంమహాహౌశ్చరత్సైన్యే||గం||సైన్యథా||గం||పశుకాభిశ్చస
ర్వాభిగవాందశశతేనచ||యేచేమేకారకాలాపాబహవోదండమాణవాః||గం||నిత్యస్వాధ్యాయశీలత్వాన్నాన్యత్కు
వంఃతికించన||అలసాస్వాదుకామాశ్చమహతాంచాపిసంమతాః||గం||తేషామశీతియానానిరత్నపూర్ణానిదాపయ||
శాలీహాసహస్రంచద్వైశతేభద్రకాంస్తథా||గం||వ్యంజనాథంచసామిత్రేగోసహస్రముపాకురు||మేఘలీనాం
మహాసంఘఃకాసల్యాంసముపస్థితః||గం||తేషాంసహస్రంసామిత్రేప్రత్యేకంసంప్రదాపయ||అంబాయథాచసానం
దేతోసల్యామమదక్షిణామ్||గం||తథాద్విజాతీంస్త్రాసర్వాలక్ష్మణాచయసర్వశః||తతస్సపురుషవ్యాఘ్రస్తద్ధ
సంలక్ష్మణస్త్వయమ్||గం||యథోక్తంబ్రాహ్మణేంద్రాణామదదాద్ధనదోయథా||అథాబ్రవీద్బ్రాహ్మగళాంస్తీత్యతశ్చ
పజీవినం||గం||సంప్రదాయబహుద్రవ్యమేకైకస్యోపజీవినః||అక్ష్మణస్యచయద్వేశ్వగృహంచయదిదంమమ||గం||అశూ
న్యంకార్యమేకైకంయావదాగమసంమమితిత్వక్వాద్యుజ్జితంసర్వంజనంతముపజీవినమ్||గం||ఉవాచేదంధనాధ్యక్షం
ధనమానీయతామితి||తతోస్యధనమాజహ్రుస్సర్వమేవాపజీవినః||గం||సరాశిస్సమహంస్త్రత్రదశసీయోహ్యద్వ
శ్యత||తతస్సపురుషవ్యాఘ్రస్తద్ధసంసహలక్ష్మణః||గం||ద్విజేభ్యోబాలవృద్ధేభ్యఃకృపణేభ్యోహ్యదాపయత్||తత్రా
సీత్పింగళోగాగ్యస్త్రైజఙ్గోనామవైద్విజః||గం||క్షతవృత్తివనేనిత్యంఫాలకుద్దాలలాం||గం||తంవృద్ధంతరుణీభార్యాబా
లానాదాయదారకాః||గం||అబ్రవీద్బ్రాహ్మణంవాక్యందారిద్ర్యేణాభివీడితా||అపాస్యఫాలంకుద్దాలంకురుష్వవచనం
మమ||గం||రామందశయథమజ్ఞంయదికిందిదవాప్యసి||సభార్యావచనంశ్రుత్వాశాటీమాచ్ఛాద్యదుశ్చదామ్||
గం||సప్రాప్తితపంథానంయత్రరామనివేశనమ్||భృగ్వంగిరస్సమందీప్త్యాత్రిజటంజనసంసది||గం||అపంచమాయాఃక
త్యాయానైసంకశ్చిదవారయత్||సరాజపుత్రమాసాద్యత్రిజటోవాక్యమబ్రవీత్||గం||నిధానోబహుపుత్రోస్త్రిరాజ
పుత్రమహాయశః||ఉంఢవృత్తివనేనిత్యంప్రత్యవేక్షస్వమామితి||గం||తమువాచతతోరామఃపరిహాససమన్వితమ్||గ
వాంసహస్రమప్యేకంసతువిశ్రాంతింమయా||గం||పరిక్షిపసిదండేనయావత్తావదవాప్యసి||సశాటీంత్వరితఃకట్యాం
సంభ్రాంతఃపరివేష్ట్యతామ్||గం||అవిధ్యదండంచితేపసర్వప్రాణేనవేగితః||సతీత్వాసరయాపారందండస్త్రస్యక
రాఘ్నతః||గం||గోవ్రజేబహుసాహస్రేపపాతోత్యైఃసంసిధా||తంపరిష్వజ్యధగ్నాత్కాతస్తాత్సరయాతటాత్||
గం||అనయామాసతాగావైత్రిజటస్యాశ్రమంప్రవీ||ఉవాచచతతోరామస్తంగాగ్యమభిసాంత్వయ||గం||మన్యర్మ
ఖలుకతఃప్యఃపరిహాసోహ్యాయంమమ||ఇదంహితేజస్తవయద్ధురత్యయంతదేవజిజ్ఞాసితమిచ్ఛతామయా||గం||ఇమంభ
వాసథమభిప్రచోదితోవృణోష్వకించేదపరంవ్యవస్యతి||బ్రవీమిసత్యేనసతేస్తీయంత్రణాధనంహియద్యన్తమవిప్రకార
ణాత్||గం||భవత్సుసమ్యక్ప్రతిపాదనేనతన్తయాజితంప్రీతియశస్కరంభవేత్||తతస్సభార్యస్త్రైజఙ్గోమహాముని
గవామనీకంప్రతిగృహ్యమోదితః||గం||యశోబలప్రీతిసుఖోపబృంహిణీస్తదాశిషఃప్రత్యవదన్తహత్సనః||సచాపిరామః
ప్రతిపూజమానసోమహద్ధనంధమబలైరుపాజితమ్||గం||నియోజయామాసమహ్యజ్ఞేచనిరాద్యథాహాసంమా
నవచఃప్రచోదితః||ద్విజస్సహృద్భృత్యజ్సోధవాతదాదరిద్రభితోచరణశ్చయోభవత్||గం||నతత్రకశ్చిన్నబభూవత
పితోయథాహాసంమాననదానసంభ్రమైః||గం||ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - ద్వాత్రింశశ్సగః . *****
దత్వాతుసహవైదేహ్యబ్రాహ్మణేభ్యోధనంబహు||జగ్ముఃపితరంగ్రస్తుంసీతయాసహరాఘనా||గం||తతోగృ
హీతేప్రేష్యాభ్యామశోభేతాంతదాయథామాలాదామభిరాసక్తేసీతయాసమలంకృతే||గం||తతఃపాశాదహార్ష్యాణి
విమానశిఖరాణిచ||అధిరుహ్యజనశ్చ్రీమానుదాసీనోవ్యలోకయత్||గం||నహిరథ్యాస్త్రశక్యంతేగంతుంబహుజనాకు

లాః । ఆరుహ్యతస్మాత్ప్రాసాదాద్దీనాఃపశ్యంతితాఘవమ్॥౧॥పదాభివంజితచ్ఛత్రంరామంద్యుష్టజనాస్తదా । ఉను
బహువిధావాచశ్శోకౌపహతచేతసః॥౨॥యంయాంతమనుయాతిస్త్వచతురంగబలంమహత్ । తమేవసీతయాసాధా
మనుయాత్స్వల్పశ్శూణః॥౩॥విశ్వర్యస్యరసజ్ఞస్సకామినాంవైవకామదః॥నెచ్చత్యేవాన్యతంతకుతుంపితరంధర్మగౌరవా
త్॥౪॥యానశక్యాపురాన్రప్తుంభూతైరాకాశగైరపితామద్యసీతాంపశ్యంతిరాజమాగః॥౫॥తాజనాః॥౧॥అంగరాగో
చితాంసీతాంరక్తచందనసేవీసీమ్ । వర్షముష్ణంచశీతంచ నెష్యంత్యాశువివణాతామ్॥౬॥అద్యనూనందశరభస్సత్వమా
విశ్వభాషతే । సహిరాజాస్త్రియంపుత్రంవివాసయితుమిచ్ఛతి॥౭॥నిగుణాస్యాపిపుత్రస్యకథంస్యాద్విప్రవాససమ్ ।
కింపునర్యస్యలోకోయంజితోవృత్తేనకేవలమ్॥౮॥అన్యశంస్యమానుక్రొశశ్శుతంశీలందమశ్శమః । రాఘవంశోభయం
త్యేతేష్యజ్ఞాఃపురుషర్షభమ్॥౯॥తస్మాత్తస్యోపమాతేనప్రజాఃపరమపీడితాః । డౌదకానీవసత్వానిగ్రీష్టేసలిలసంతు
యాత్॥౧౦॥పీడయాపీడితంసర్వంజగదస్యజగత్ప్రతేఃమూలస్యోవోపమాతేనవృక్షఃపుష్పఫలావళః॥౧౧॥మూలంహ్య
షమనుష్యాతాంధర్మసారోమహామ్యతిః । పుష్పంఫలంచపత్రంచశాఖాశ్చాస్యేతరేజనాః॥౧౨॥తేలశ్శుభ్రావతిప్రంసప
త్స్యస్సహబాంధవాః । గచ్ఛంతమనుగచ్ఛామోయేనగచ్ఛతిరాఘవః॥౧౩॥ఉద్యానానిపరిత్యజ్యతేత్రాణిచగృ
హశివ । ఎకఃఖినుఖారామమనుగచ్ఛామధార్మికమ్॥౧౪॥సముద్భృతనిధానానిపరిధ్వస్తాజిరాణిచ । ఉపాత్తధన
ధాన్యానిహృతసారాణిసర్వశః॥౧౫॥రజసాభ్యవకీర్ణానిపరిత్యక్తానిదైవతైః । మూషకైఃపరిధావన్మిరుద్భుతైరావృతా
నిచ॥౧౬॥అపేతోదకఘూమానిహీనసంమాజఃనానిచ । ప్రణవబలికర్తేజ్యామంత్రహూమజపానిచ॥౧౭॥చుష్కాతే
నేవభగ్నానిభిన్నభాజనవంతిచ । అస్త్వత్సత్వానివేశ్యానికైకేయాప్రతిపద్యతాం॥౧౮॥వనంసగరమేవాస్తయేనగచ్ఛతిరా
ఘవః । అస్మాభిశ్చపరిత్యక్తంపురంసంపద్యతాంవనమ్॥౧౯॥విలానిదంష్ట్రీణస్సర్వేసానూనిమృగపక్షిణః । త్యజంత్యస్తద్భ
యాస్త్వీతాగజాస్సింహావనాన్యపి॥౨౦॥అస్త్వత్స్వక్తంప్రపద్యంతాంసేవ్యమానంత్యజంతుచ । త్యజమాంసఫలాదానాం
దేశంవ్యాశమృగద్విజమ్॥౨౧॥ప్రపద్యతాంహికైకేయాసపుత్రాసహబాంధవైః । రాఘవేణవనేసర్వేసహవత్స్య
మనివృతాః॥౨౨॥ఇత్యేవంవివిధావాచోనానాజనసమీరితాః । శుశ్రావరామశ్శుశ్రావచనవిచక్రేస్యమానసమ్॥
౨౩॥సతువేశ్యపితుమాతౌరాత్రైలాసశిఖరప్రభమ్ । అభిచక్రామధర్మాత్మామత్తమాతంగవిక్రమః॥౨౪॥ఓనీతవీరపు
రుషంప్రవిశ్యతున్మపాలయమ్ । రుద్రశాపస్థితందీనంసుమంత్రమవిమారతః॥౨౫॥ప్రతీక్షమాణోవిజనంతదాతౌమనార్త
యావఃప్రహసన్నివాళః । సగామరామఃపితరందిదృక్షుఃపితునిదేశంవిధివచ్చికిమః॥౨౬॥తత్సూర్యమైత్వాకసుతోమ
హాత్పారామోగమిచ్ఛన్వనమాతౌరూపమ్ । వ్యశిస్తతప్రేక్ష్యతదాసుమంత్రంపితుర్మహాత్మాప్రతిహరణార్థమ్॥౨౭॥పి
తునిదేశేనతుధర్మవత్సలోవనప్రవేశేకృతబుద్ధినిశ్చయః । సరాఘవఃప్రేక్ష్యసుమంత్రమబ్రవీన్నివేదయస్వాగమనం
న్మపాయమే॥౨౮॥ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - త్రయస్త్రిశస్సగః . *****

తతఃకమలపత్రాక్షశ్శ్యమోనిరుదరోమహాః । ఉవాచరామస్తంసూతంపితురాఖ్యాహిమామితి॥౨౯॥సరామ
ప్రేషితఃక్షిప్రంసంతాపకలుషేంద్రియః । ప్రవిశ్యన్మపతంసూతోనిశ్వసంతందదశఃపా॥౩౦॥ఉపరక్తమివాదిత్యంభస్త్వ
చ్ఛన్నమివానలమ్ । తటాకమివనిస్తోయమవశ్యజగతీపతిమ్॥౩౧॥ఆలోక్యతుమహాప్రాజ్ఞఃపరమాకులచేతసమ్ । రామమే
వానుశోచంతంసూతః ప్రాంజలిరాసదత్॥౩౨॥తంవధయిత్వారాజానంసూతఃపూర్వంజయాశివ । భయవిక్లబయా
వాచామందయాశ్లేష్టమబ్రవీత్॥౩౩॥అయంసపురుషవ్యాఘ్రాద్వారితన్వతితేనతః । బ్రాహ్మణేభ్యోధనందత్వాసర్వే
షాంహోపజీవినామ్॥౩౪॥సర్వావశ్యతుభద్రంతేరామసన్త్యపరాక్రమః । సర్వానుహృదటపృచ్ఛ్యత్వా మిదాసిందిదృ
క్షతే॥౩౫॥మిష్యతిమహారణ్యంతంపశ్యజగతీపతే । వృతంరాజగుణైస్సర్వైర్వరాదిత్యమివరక్షిభిః॥౩౬॥ససత్యవాదీధర్మా
త్పాగాంభీర్యాత్సగరోపమః । ఆకాశభివనిష్టుంకౌసరేంద్రఃప్రత్యువాచతమ్॥౩౭॥సుమంత్రానయమేదారాయోకేవి
దిహమానుకాః । దారైఃపరివృతస్సర్వైర్ద్రుష్టమిచ్ఛామిధార్మికమ్॥౩౮॥సోంతంపురంప్రవిశ్యాశుస్త్రియస్తావాక్యమ
బ్రవీత్ । ఆర్యోహ్వయతివోరాజాగమ్యతాంతత్రమాచిరం॥౩౯॥ఏవముక్తాఃస్త్రియస్సర్వాస్సుమంత్రేణన్మపాజ్ఞ
యాప్రచక్రముస్తద్భవనంభర్తరాజ్ఞాయశాసనం॥౪౦॥అర్ధసప్తతాస్తాస్తుప్రమదాస్తాన్మలోచనాః । కౌసల్యాంపరివా

ర్యాధశనైజగద్గుర్భుతప్రతాః॥౧౩॥అగతేషుచదారేషుసమదేక్ష్యమహీపతిః । ఉవాచరాజాతంసూతంసుమంత్రా
నయమేనుతమ్॥౧౪॥సుమంత్రోరామమాదాయలక్ష్మణంమైథిలీంతదా । జగమాభిముఖస్తూణంసంకాశంజగతీపతేః॥
౧౫॥సరాజాపుత్రమాయాతంద్యప్వేయూరాత్యతాంజలిమ్,ఉత్పపాతాసనాత్తాణమాత్తస్త్రిజనసంవృతః॥౧౬॥
సోభిమద్రావవేగేనరామంద్యప్వేవిశంవః । తమసంప్రాప్యచఃఖాతఃపపాతభువమూర్చ్ఛితః॥౧౭॥తంరామో
భ్యవతతక్షిప్రంలక్ష్మణశ్చమహారథః॥౧౮॥సంజ్ఞమివచఃభేనసశోకంనృపతంతదా॥౧౯॥స్త్రిగహస్రనినాదశ్చసంజ్ఞేరా
జవేత్సనిహోహారామేతిసహసాభూషణస్వనిమూర్ఛితః॥౨౦॥తంపరిష్వజ్యబాహుభ్యాంతాపుభౌరామలక్ష్మణౌపర్యం
కేసీతయాసాధాంతుదంతస్సనుజేశయః॥౨౧॥అథరామోముహూతేనలబ్ధసంజ్ఞాంవహీపతిః । ఉవాచప్రాంజలి
ర్భూత్వాశోకాణావపరిప్లుతం॥౨౨॥అపృచ్ఛేత్వాంవహారాజసర్వేషామీశ్వరోసనః॥ప్రస్థితండడకారణ్యంపశ్యత్వం
కుశలేనమాం॥౨౩॥లక్ష్మణంచానుజానీహీసీతాచాన్వేతిమాంవనం । కారణైబహుభిస్తైర్వైర్వార్యమాణౌనచేచ్ఛతః॥
౨౪॥అనుజానీహీసర్వాన్మనోకముత్యజ్యమానః॥లక్ష్మణంమాంచసీతాంచప్రజాపతిరివాన్మజా॥౨౫॥ప్రతీక్షమా
ణువ్యగ్రహనుజ్ఞాంజగతీపతే । ఉవాచరాజాసంప్రేక్ష్యవనెవాసాయరాఘవం॥౨౬॥అహంరాఘవకైరేయావరదా
నెనమోహితః॥అయోధ్యాయాస్త్యమేవాద్యభవరాజానిగృహ్యమాం॥౨౭॥ఏవముక్తోనృపతినారామోధర్మభృతాంవ
రః॥ప్రశ్నవాచాంజలింకృత్వాపితరంవాక్యకోవిదః॥౨౮॥భవావషణ్మసహస్రాయఃపృథివ్యానృపశేపతిః॥అహంత్యర
ణ్యేవతస్యమిసమేకార్యస్త్యమానృతః॥౨౯॥నవపంచచహాణివనవాసేవిహృత్యతే । పునఃపాదౌగ్రహిష్యామిప్రతి
జ్ఞాం లేనరాధిప॥౩౦॥దుదన్నాతఃప్రియంపుత్రంసత్యపాశేనసంయతః॥కైరేయాచోద్యమానస్తమిథోరాజాతమాప్ర
వీత్॥౩౧॥శ్రేయసేవృద్ధయేతాతపునరాగమనాయచ॥చచ్ఛాన్వరిప్తవ్యగ్రఃపంథానమకుతోభయం॥౩౨॥సహీసత్యా
త్మనస్తాతథర్మాభిమనస్తవ । వినివతయితుంబుద్ధిశ్శక్యతేరఘునందన॥౩౩॥అద్యత్విదానీంరజనీంపుత్రమాగచ్ఛసర్వ
ధా॥ఏకాహదశనేనాపిసాధుతావచ్ఛరామ్యహమ్॥౩౪॥మూతరమాంచసంపశ్యవసేమామద్యశర్వరీమ్ । తపిత
సర్వకామైస్త్యదశ్వఃకాలేసాధయిష్యసి॥౩౫॥దుష్కరంక్రియతేపుత్రసర్వధారాఘవత్వయా॥మప్త్రియాథంప్రి
యాంస్త్యక్త్వాద్యాసివిజనంవనమ్॥౩౬॥సచైతస్తేప్రియంపుత్రశపేసత్యేనరాఘవ । ఛన్నయాచలితస్త్యస్త్రిస్త్రి
యాచ్ఛన్నాగ్నికల్పయా॥౩౭॥వంచనాయాతులభామేతాంత్యంనిస్తూమిచ్చసి॥అనయావృత్తసాదిన్యాకైరేయా
భిప్రవోదితః॥౩౮॥సచైతదాశ్చర్యతమంయస్త్యంజ్యేష్ఠస్సతోమమ॥అపాన్యతకథంపుత్రపితరంకతుమిచ్చసి॥౩౯॥అ
థరామస్తధాశ్రుత్వాపితురాతస్యభాషితమ్॥లక్ష్మణేనస్థహభ్రాతాదీనోవచనమ్॥ప్రవీత్॥౪౦॥ప్రాప్స్యామి
యానద్యగుణాకౌమేశ్వస్తాప్రదాస్యతిఅపక్రమణమేవాతస్సవకామైరహంవృణే॥౪౧॥ఇయంసరాష్ట్రసజ
నాధనధాన్యసమాకులః॥మయావిస్మయేషమథాభరతాయప్రదీయతామ్॥౪౨॥వనవాసకృతాబుద్ధినాచమేద్యచరిష్య
తి॥యస్తుప్తేనవరోదత్తఃకైరేయైవరదత్వయా॥౪౩॥దీయతాంనిఖలేనైవసత్యస్త్యంభవపాథివ॥అహంనిదేశంభవ
తోయథోక్తమనుపాలయ॥౪౪॥చతుర్దశసమావత్సేవనేవనచరైస్సహ॥మావిమశోవసుమతీభరతాయప్రదీయ
తాం॥౪౫॥సహమేకాంక్షితంరాజ్యంసుఖమాత్మనివాప్రియం॥యథానిదేశంకతుంవైతవైవరఘునందన॥౪౬॥అపగచ్ఛ
తుతేమఃఖంమాభూబాష్పపరిప్లుతః॥సహియుభ్యతిమథాషణ్మముద్రస్సరితాంపతిః॥౪౭॥నైవాహంరాజ్యమిచ్ఛామి
నసుఖంనచమైథిలీమ్॥నైవసర్వానిమాకామానస్సర్గంనైవజీవితమ్॥౪౮॥త్వామహంసత్యమిచ్ఛామి నాన్యతంపు
రుషషభ॥ప్రత్యక్షంతవసత్యేనసుకృతేనచతేశపే॥౪౯॥నవశక్యంమయాతాతస్థాతుంక్షణమపిప్రభో । నశోకం
ధారయస్త్యనంసహిమేస్తివివర్యయః॥౫౦॥అథితోహ్యస్తికైరేయావనంగచ్ఛేతిరాఘవ॥మయాచోక్తంప్రజామీతి
తత్సత్యమనుపాలయ॥౫౧॥మాచోక్తంరాంకృతాదేవవనేరంస్యామహేవయమ్ । ప్రశాంతహరిణాకీణేనానాశకున
నాదితే॥౫౨॥పితాహిదైవతంతాతదేవతానామపిస్తృతమ్॥తస్మాద్దైవతమిత్యేవకరిష్యామిమితుర్వచః॥౫౩॥చతుర్దశసు
వషేషుగతేషునరసత్తమ్ । పునర్దక్ష్యసిమాంప్రాప్తంసంతాపోయంవిముచ్యతామ్॥౫౪॥యేనసంస్తంభనీయో
యంసర్వోబాష్పగళోజనః॥సత్యంపురుషశామూలకీమథాంవిక్రియాంకతః॥౫౫॥పురంసరాష్ట్రంచమహీతుశేవలా

మయావిస్మయభరతాయదీయతాంబహంబిదశంభవతోనుపాలయవనంగమిష్యామివిరాయసేవితుం॥౫౫॥మయా
 విస్మయభరతోమహీమిమాంసశైలమండాంసపురింసకాననాం॥శివాంసుసీమామనుశాస్త్రకేవలంత్వయాయదుక్తం
 నృపతేతధాస్తుతత్॥౫౬॥సమేతథాపాధిః వదీయతేమసోమహాత్మకామేషునచాత్మనఃప్రియే॥యథానిదేశేతవశిష్టసం
 మతేవ్యసేతుమఃఖింతవమత్కృతేనఘ్ని॥౫౭॥తదద్యనై నానఘరాజ్యమవ్యయంసర్వకామావసుధాంనమైథిం॥నజీ
 వితంల్వామనృతేనయోజయవృణీయసత్యంవ్రతమస్తుతేతథా॥౫౮॥ఫలానిమూలానిచభక్షయవనేగిరించృపశ్యక
 సరితస్సరాంసిచ॥వసంవ్రవిశ్లేవవిచిత్రపాదపంసుభిభాషిష్యామితవాస్త్రనివృణితి॥౫౯॥ఏవంసరాజావ్యసనాభిపన్న
 శ్శోకేనమఃభేనదతావ్యమానః॥అలింగ్యపుత్రంసువిన్ద్యసంజ్ఞోమోహంగతోనైవచిచేష్టకించిత॥౬౦॥దేవ్యస్తతస్సంరు
 రుమస్సమేతాస్తాంవజ్జయిత్వానరదేవపత్నిం॥రుద్రానుమంత్రోపిజగామమాచ్ఛాంహాహాకృతంత్రబభూవస
 ర్పమ్॥౬౧॥ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - చతుస్త్రింశస్సర్గః. *****

తతోనిధూయసహసాశిరోనిశ్వస్యచానకృత్॥పాశౌపాణిఃవినిష్ఠివ్యదంతాకటకటావ్యచ॥౬౧॥లోచనే
 కౌపసంరక్షేణఃసూర్యోచితంజహత్॥కౌపాభిభూతస్సహపాసంతాపమశుభంగతః॥౬౨॥వసస్సమీక్షమాణ
 శ్చసూతోదశరథస్యసః॥కంపయన్నివక్తేకేయాహృదయంవాక్చురైశ్చితైః॥౬౩॥వాక్యవనైగ్రసవమైనిభిఃకందన్నివ
 చాశుభైః॥కైకేయాససర్వమమాణిసుమంత్రఃప్రత్యభాషతః॥రాయస్యాస్తవపతిస్త్యక్తోరజాఃకలకలస్సంమ
 భతాసర్వస్యశతఃస్థావరస్యచరస్యచ॥౬౪॥సహ్యాకార్యతమంకించిత్తవచేహావిద్యతే॥పతిఘ్నంతామహంమనే
 కులఘ్ననుపిచాంతతః॥౬౫॥యన్తహంప్రమివాజయ్యంమష్పుఃప్యమివాచలమ్॥మఘాదధిమివాహోభ్యంగంతా
 పయసికర్తృభిః॥౬౬॥మావమంస్థాదశరథంభతారంవరదంపతిమ్॥భతురిచ్ఛాహినారీణాంపుత్రకౌట్యాపిశిష్యతే॥రా
 యథావయోహిరాజ్యానిపాప్రృషంశిస్తృపక్షయే॥ఇత్వాకుకులనాభేస్త్రింశ్లోపయితుమిచ్ఛసి॥౬౭॥రాజాభవతుతేపు
 త్రోభరతశ్శాస్త్రమేదిన్మిమ్॥వయంత్రగమిష్యామోయత్రరామోగమిష్యతి॥౬౮॥సహితేవిషయేకశ్చిద్భ్రష్టాణోవ
 స్తునుహతి॥తాదృశంత్యమమర్యాదమద్యకర్తృవికీషఃసి॥౬౯॥ఆశ్చర్యమివపశ్యామియస్యాస్తేవృత్తమిదృశమ్॥ఆచ
 రంత్యానవివృతాసద్యోభవతిమేదిన్మిమ్॥౭౦॥మహాబ్రహ్మషిఃస్మప్తేవాజ్వలంతోభీమదశనాః॥ధిగ్వాగ్దండానహింసం
 తిరాసుప్రవ్రాసనేస్థితామ్॥౭౧॥ఆన్రుంభిత్వాకుతారేణనింబంపరిచరేస్తుయః॥యశ్చైవంపయసాసించేనైవవాస్య
 మధురోభవత్॥౭౨॥అభిజాత్యంహితేమస్యేయథామాతుస్తతేవచ॥సహినింబాత్సృవేత్సాన్రుంలోకేనిగదితంవచః॥
 ౭౩॥తవమాతురసగ్రాహమిదంపూర్వాయథాశ్రుతమ్॥పితుస్తేవరదఃకశ్చిద్దౌవతమనుజ్ఞమమ్॥౭౪॥సర్వభూతరు
 తంతస్మాత్సంజ్ఞేవసుభాధిపః॥తేనతిర్యగ్తానాంచభూతానాంవిదితంవచః॥౭౫॥తతోజ్యంభస్యశయనేరుతద్భూ
 రివచనః॥పితుస్తేవిదితోభావస్సతత్రబహుధాహాసత్॥౭౬॥తత్రతేజననీప్రధామృత్యుపాశవభీషన్తి॥హసంతే
 నృపతేసామ్యజిజ్ఞాసామీతిచాబ్రవీత్॥౭౭॥నృపశ్చోవాచతాండేవీందేవిశంసామితేయః॥తతోమేమరణంసద్యోభవిష్య
 తిసంశయః॥౭౮॥మాతాతేపితరందేవీతతఃకేకయమబ్రవీత్॥శంసమేజీవవామావానమావపహసిష్యసి॥౭౯॥ప్రి
 యయావరథోక్తస్సకేకయఃప్యభివీపతి॥తస్యైతవరదాయానాంకథయామాసతత్వతః॥౮౦॥తతస్సవరదస్సాధూ
 రాజాసంప్రత్యభాషత॥మ్రుయతాంధ్వంసతాంచేయంమాకృధాస్త్యంమహీపతే॥౮౧॥సతచ్ఛ్రీత్వావచస్తస్యత్ర
 సన్నమనసోన్మసః॥మాతరంతేనిరస్యాశువిజహఃరకుబేరవత్॥౮౨॥తథాత్వమపిరాజానందజనాచరితేషధి॥ఆస
 గ్రాహమిమంమోహాత్కరుషేపాపవశిః॥౮౩॥సత్యంచార్యప్రవాదోయతౌకికఃప్రతిభాతిమా॥పితౄణామను
 జాయంతేనరామాతరమంగనాః॥౮౪॥నైవంభవగృహాణేదంయదాహవసుభాధిపః॥భర్తురిచ్ఛాముపాస్వేహజనస్యా
 స్సృగార్థమ్॥౮౫॥మాత్వంప్రోతానిహితాపాపైర్దేవరాజసనుప్రభమ్॥భర్తారంలొకభర్తారమసద్ధర్మముపాదధాః॥
 ౮౬॥సహిమిథ్యాప్రజ్ఞాతంకరిష్యతితవానఘః॥శ్రీమాదశరథోరాజాదేవిరాజీవలోచనః॥౮౭॥జ్యేష్ఠోవదన్యఃకర్త
 ణ్యస్సన్వధర్మస్యాపిరక్షితా॥రక్షితాజీవలోకస్యబ్రాహ్మిరామోభిషిచ్యతా॥౮౮॥పరివాదోహితేదేవిమహాలో
 కేచరిష్యతియదిరామోవసంయాతివిహాయపితరంనృప॥౮౯॥సరాజ్యంరాఘవఃపాతుభవత్వంవిగతజ్వరానహితేరా

ఘనాదన్యఃశ్రుమఃపురవరేవసేత్ || ౩౨ || రామహియావరాజ్యస్థేరాజాదశరథోవనః | ప్రవేక్ష్యతిమహాహ్వసఃపూర్వ
వృత్తమనుస్మరన్ || ౩౨ || ఇతిసాంత్యైశ్చతీత్యైశ్చకైశ్చేయాంరాజసంసదిసుమంత్రః | భయామాగభూయపవక్యతాం
జలిః || ౩౪ || నైవసాక్షుభ్యతేదేవీనచన్యపరిమాయతే | నచాస్యాముఖవణఃస్యవిక్రియాంతుక్యతేతదా || ౩౫ || ఇతిశ్రీ
మదయోధ్యాకాండే - పంచత్రింశస్సర్గః . *****
తతస్సుమంత్రమైత్వాకపీడితోత్రప్రతిజ్ఞయా | సబాష్పమతినిశ్చస్యజగాదేవంపునవఃచ || ౧ || సూతరత్నసు
సంపూర్ణాచతుర్థబలాచమూః | రాఘవస్యానుయాత్రాథంక్షీప్రంప్రతివిధీయతమ్ || ౨ || యాపాజీవాశ్చవాది
న్యోవణిజశ్చమహాధనాః | శోభయంతకుమారస్యవాహినీంసుప్రసారితాః || ౩ || యేనైవపిజీవంతరమతేమైశ్చక్షీర్యతః |
తేహంబసంధనందత్వాతానప్యత్రనియోజయ || ౪ || ఆయుధానిచముఖ్యానినాగరాశ్శకటానిచ | అనుగచ్ఛంతుకాకత్
స్థంవ్యాధాశ్చరణ్యగౌచరాః || ౫ || నిఘ్నమామృగాఃకుంజరాంశ్చపిబంశ్చరణ్యకంఠధు | నదీశ్చవిదిధాఃపశ్యన్నరా
జ్యంసంస్మరిష్యతి || ౬ || ధాన్యకౌశశ్చయఃకశ్చిద్ధనకౌశశ్చమామకః | తారామనుగచ్ఛేతాంవసంతంబిజనేవనై || ౭ ||
యజ్ఞపుణ్యేషుదేశేషువిస్యజంశ్చప్రదక్షిణాః | ఋషిభిశ్చసమాగమ్యప్రవత్స్యతిసుఖంవనై || ౮ || భరతస్సనుహాబా
హురయోధ్యాంపాలయిష్యతి | సర్వకామైస్సహశ్రీమాతారామస్సంసాధ్యతామితి || ౯ || పవంబ్రువతికాకుత్స్థకై
య్యాభయమాగతమ్ | ముఖంచాస్యాగమచ్ఛేషంస్వరశ్చాపిన్యరుద్యత || ౧౦ || సావిషణ్ణాచసంత్రస్తామభేనపరిశుష్య
తా | రాజానమేవాభిముఖ్యైశ్చేయావాక్యమబ్రవీత్ || ౧౧ || రాజ్యంగతజనంసాధోపేతమందాంసురామివ | నిరాస్వా
ద్యతమంశూన్యంభరతోనాభిపత్స్యతి || ౧౨ || కైశేయాంముక్తలజ్జాయాంవదంత్యామలిదారుణమ్ | రాజాదశరథో
వాక్యమువాచాయతలోచనామ్ || ౧౩ || వహంతంకింతుదసిమాంనియుజ్యధురిమాహితే | అనార్యేకృత్యమారభంకిన్న
పూర్వముపారుధః || ౧౪ || తస్యైతతోగ్రహసంయుక్తముక్తంశ్రుత్వావరాంగనా | కైశేయాద్విగుణంప్రద్ధారాజాన
మిదమబ్రవీత్ || ౧౫ || తవైవవరశేసగరోజ్యేష్ఠపుత్రమపారుధత్ | అసమంజితభ్యాతంతథాయంగతుమహతి || ౧౬ ||
పవముక్తోధిగత్యేవరాజాదశరథోబ్రవీత్ | ప్రీడితశ్చజనస్సర్వస్సాచతన్నావబుధ్యత || ౧౭ || తత్రవృద్ధోవహమాత్రస్సి
ద్ధాథోనామనామతః | శుచిబహుమతోరాజ్ఞఃకైశేయామిదమబ్రవీత్ || ౧౮ || అసమంజౌగృహీత్వాతుక్రీడతఃపథిదా
రకాః | సరయ్యాంప్రక్షిపన్నపురమతేతేనచర్మతి || ౧౯ || తందృష్ట్వానాగరాస్సర్వేప్రద్ధారాజానవః | బ్రువన్ | అసమం
జంవృణోమ్యేకమస్తావా రాష్ట్రపథన్ || ౨౦ || తానువాచతతోరాజాకిన్నిమిత్తమిదంభయమ్ | తాశ్చాపిరాజ్ఞాసంప్ర
ప్తావాక్యంప్రకృతయోబ్రువన్ || ౨౧ || క్రీడతస్తేష్వనఃపుత్రాబాలానుద్భ్రాంతచేతసః | సరయ్యాంప్రక్షిపన్నై
భ్యాదమలాంప్రీతిమశ్చుతి || ౨౨ || సతాసాంవచనంశ్రుత్వాప్రకృతీనాంనరాధిపఃతంతత్యాజాహితంపుత్రంతేహంప్రీ
యచిక్షిమయా || ౨౩ || తంయానంశీఘ్రమారోప్యసభార్యంసపరిచ్ఛదం | యావజ్జీవంవివాసోయమితిస్వాసన్వశాన్వితా ||
౨౪ || సఫాలపిటకంగృహ్యగిరిమగాణ్యలోడయత్ | విశస్సర్వాస్త్యమచరన్యథాపాపకర్మకృత్ || ౨౫ || ఇత్యేవమ
త్యజద్రాజాసగరోవైసుధార్మికః | రామఃకిమకరోత్పపంయేనైవముషరుద్యతే || ౨౬ || నహికంచనపశ్యోమోరాఘవస్యా
గుణంవయమ్ | చుల్కభోహ్యస్యనిరయశ్శశాంశస్యేవకల్మషమ్ || ౨౭ || అథవాదేవిదోషంత్వంకంచితృశ్యసిరాఘవే | తమ
ద్యబ్రూహితత్యేనతతోరామోవివాస్యతామ్ || ౨౮ || అమప్తస్యహిసంత్యాగస్సత్వభేనిరతస్యచ | నిదాహేదపితృక్రస్య
ద్యుతింధర్మనిరోధనాత్ || ౨౯ || తదలం దేవిరామస్యక్రియానిహతయాత్వయా | లోకతోపహితేరత్యుఃపరివాదశ్శుభాన
నే || ౩౦ || శ్రుత్వాతుసిద్ధాథవచోరాజాశ్రాంతతరస్వనః | శోకౌపహతయావాచాకైశేయామిదమబ్రవీత్ || ౩౧ || విత
ద్యచోనేచ్ఛసిపాపవృత్తేహితంనజానాసిమమాన్త్యసోపివా | ఆస్థాయమాగంకృపణంతుచేష్టాచేష్టాహితేసాధుపథాద
పేతా || ౩౨ || అనుప్రజిష్యామ్యహమద్యరామంరాజ్యంపరిత్యజ్యసుఖంధనంచ | సహౌవరాజ్ఞాభరతేనచత్వంయథాసుఖం
భుంక్తుచిరాయరాజ్యమ్ || ౩౩ || ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండేషట్త్రింశస్సర్గః . *****
మహామాత్రవశశ్చుత్వారామోదశరథంతదా | అభ్యభాషతవాక్యంతువినియజ్ఞోవిసీతవత్ || ౧ || త్యక్తభాగస్య
మేరాజావనేవస్యేనజీవతఃకింకార్యమనుయాత్రైత్యక్తసంగస్యసర్వతః || ౨ || యోహిదత్వాద్విపశ్రేష్ఠంకత్యాయా

కురులేమనః | రజ్జుస్నేహేనకింతస్యత్యజతఃకుంజరో త్రమమ్ || ౩ || తథామమసతాం శ్రేష్ఠకింధ్వజిన్యాజగత్పతే | సర్వా
శ్యేవానుజానామిచీరాణ్యేవానయంతు మే || ౪ || ఖనిత్రపిటకేచాభేసమానయతగచ్ఛతః | చతుర్దశవనేవాసంవహాణవ
సతోమమ || ౫ || అథచీరాణీకై కేయాస్వయమాహృత్యరాఘవమ్ | ఉవాచపరిధత్సేస్వతిజనాఘేనిరపత్రపా || ౬ || సచీరేపు
రుషవ్యాఘ్రుఃకై కేయాఃప్రతిగృహ్యతే | సూక్ష్మవస్త్రిమవక్షిప్యమునివస్త్రాన్యవస్త్రహ || ౭ || లక్ష్మణచ్చాపితత్రైవహా
యవసనేశుభే | తాపసాచ్చాదనేచైవజగ్రహపితరగ్రతః || ౮ || అథాత్మపరిధానాథంసీతాశాశేయవాసినీ | సమీక్ష్య
చీరంసంత్రస్తాప్యపతీవాగురామమ్ || ౯ || సావ్యవత్రపమాణై వప్రతిగృహ్యచదుర్ననాః | కై కేయాఃకుశచీరే తేజానకీశుభ
లక్ష్మణా || ౧౦ || అశ్రుసంపూజానే త్రాచధర్మశ్శాధర్మదశిన్ || గంధర్వరాజప్రతిమంభతా రమదమబ్రవీత్ || ౧౧ || కథం
నుచీరంబద్ధంతిమునయోవసనాసినః | తహ్యకుశలాసీతాసాముమోహముహుగ్నుహుః || ౧౨ || కృత్వాకంలేచసాచీరమే
కనూదాయపాణినా | తస్థేహ్యకుశలాతప్రస్థితాజనకాన్యజా || ౧౩ || తస్యాస్త్రక్షిప్రమాగమ్యరామోధర్మభృతాంవరః |
చీరంబబంధసీతాయాఃకౌశేయస్యోపరిస్వయమ్ || ౧౪ || రామంప్రేక్ష్యతుసీతాబద్ధంతుచీరముత్తమమ్ | అంతఃపు
రగతానాస్యోముముచుర్వారి నేత్రజమ్ || ౧౫ || ఉచుశ్చపరమాయస్తారామంజ్వలితతేజసమ్ | వత్సనై వంనియుక్తేయంవస
వాసెమనస్వి || ౧౬ || పిశుర్వాక్యానురోధేనగతస్యపిజనంవహమ్ | తావద్దశేనమస్యానస్సఫలంభవతుప్రభో || ౧౭ || లక్ష్మ
ణేనసహాయేనవసంగచ్ఛస్వపుత్రక | నేయమహాతకల్యాణీవస్తుంతాపసవద్వనే || ౧౮ || కురుసోయాచనాంపుత్రసీతా
తిస్మతుభామినీధర్మనిత్యస్వయంధృతానుదాసీంస్వమిచ్ఛసి || ౧౯ || తాసామేవంవిధావాచశ్శృణ్వాదశరథాత్మజః |
బబంధై వతదాచీరంసీతయాకుల్యశీలయా || ౨౦ || చీరేహేతుతదాసమీక్ష్యనృపతేగురుః | నివార్యసీతాంకై కే
యాంవసిన్తోవాక్యమబ్రవీత్ || ౨౧ || అతప్రవృత్తేహమేధేకై కేయకలపాంసని | వంచయిత్వాచరాజానంసప్రమాణేవ
తిష్ఠసి || ౨౨ || గంతవ్యంవనేదేవ్యానీతయాశీలవజ్జితే | అనుస్థాస్యతిరామస్యసీతాప్రకృతమాసనమ్ || ౨౩ || ఆత్మహిదా
రాస్సవేషాంధారసంప్రహవతి నామో | త్యేయమితిరామస్యపాలయిష్యతేమేదిసీమ్ || ౨౪ || అథయాస్యతివై దేహీవ
సంరామేణసంగతా | వయమప్యనుయాస్యామఃపురంచేదంగమిష్యతి || ౨౫ || అంతపాలాశ్చయాస్యంతిసదారాయత్రరా
ఘవః | సహూపజీవ్యంరాష్ట్రంచపురంచసపరిచ్ఛదమ్ || ౨౬ || భరతశ్చసశశ్రుఘ్నశ్చీరవాసావనేవరః | వనేవసంతం
కాకుత్స్థమనువత్స్యతిస్థూర్వజమ్ || ౨౭ || తత్సూన్యాంగతజనాంవసుధాచాదపైస్సహ | త్వమేకాశాధిమవృత్తాప్ర
జాసామహితేస్థితా || ౨౮ || సహితశ్చవితారాష్ట్రంయత్రరామోనభూవతిః | తద్వసంభవితారాష్ట్రంయత్రరామోనివ
త్స్యతి || ౨౯ || సహ్యవత్తాంమహీంపిత్రాచరతశ్చస్తుమహాతిత్స్వయివాపుత్రవద్వస్తుయదిజాతోమహీపతే || ౩౦ || య
ద్యపిత్వంక్షితితలాగనంచోత్పతిమ్యసి | విశృంఖలచరిత్రజ్ఞస్సోన్యధానకరిష్యతి || ౩౧ || తత్త్వయాపుత్రగణిన్యాపుత్ర
స్యకృతమప్రియమ్ | హేకేహీసనవిద్యేతయోనరామమనువ్రతః || ౩౨ || గ్రత్యస్యైవకై కేయపశువ్యాశమృగద్విజా
గచ్ఛతస్సహరామేపాదపాంశ్చతమచ్ఛభా || ౩౩ || అథోత్తమాన్యాభరణానిదేవిదేహిస్తుషామౌవ్యవసీయచీరమ్ | స
చీరమస్యాఃప్రవిధీయతేతిన్యవారయత్తద్వసనంవసిష్ఠః || ౩౪ || ఏకస్యరామస్యవనేనివాసస్త్యయావృతః | కేయరాజపు
త్రి | విఘాషితేయంప్రతికర్మనిత్యావసత్పరణ్యేసహరాఘవే || ౩౫ || యానైశ్చముఖైఃకుమరైశ్చనుసంవృతాగ
చ్ఛతురాజపుత్రి | వస్త్రైశ్చనవైవిధ్యైఃపితౄణానై నేయంవృతాతేవరసంప్రదానే || ౩౬ || తస్మిన్స్తదాజల్పతిప్ర
ముఖ్యేగురౌనృపస్యాప్రతిమప్రభావే | నైవస్త్వసీతావినివృత్తభావాప్రియస్యభతుః | ప్రతికారకామా || ౩౭ || ఇశ్రీమ
దయోధ్యాకాండే - సప్తమి శ్లోకము . ***** తస్యాచీరంవసానాయాంనాథవత్యామనాథవత్ |
ప్రమక్రొశజనస్సర్వోధిక్త్వాందశరథంస్వి || ౧ || తేనతప్రప్రణాదనమఃఖతస్సనుహీపతిః | చిచ్ఛేదజీవితేశ్రధాంధర్మే
యశసిచాత్మనః || ౨ || సనిశ్చస్యోష్ణమైత్వాకస్తాంభార్యామిదమబ్రవీత్ | కై కేయకుశచీరేణసీతాగంతుమహతి || ౩ || సు
కుమారిచబాలాదసతతంచమనోవితా | నేయంవసన్యయోగ్యేసత్యమాహురుమహా || ౪ || ఇయంహికస్యాపకరోతికిం
చిత్తవస్త్వసీరాజవరస్యకన్యా | యాచీరమాసావ్యజనస్యమధ్యేస్థితాః | సంజ్ఞాత్రమణీవకాచిత || ౫ || చీరాణ్యపాస్యాజ్జనక
స్యకన్యానేయంప్రజ్ఞామమదస్తపూర్వా | యథాసుఖంచ్ఛతురాజపుత్రీవసంసమగ్రాసహసర్వరత్నైః || ౬ || అజీవ

నాహాణమయాన్యశంసాకృతాప్రతిజ్ఞానియమేనతావత్ | త్వయాహిబాల్యాత్ప్రతిపన్నమేతత్తన్నాందహోద్వేష
మివాత్మపుష్పమ్ || ౧ || రామేణయదితేపాపెకించిత్రృతమనోభసమ్ | అపకారంకమిహతెకరోతిజనకాత్మజా || ౧ || ననుపర్యాప్తమేతత్తైపాపేరామవివా
హోత్పుల్లనయనామృదుశీలాతపస్విని | అపకారంకమిహతెకరోతిజనకాత్మజా || ౧ || ననుపర్యాప్తమేతత్తైపాపేరామవివా
ససమ్ | కిమేభిఃకృపణైభూయఃపాతకైరపితెకృతైః || ౧ || ప్రతిజ్ఞాతంమయాతావత్త్వయోక్తంనేవిశృణ్వతా | రా
మేందధిపేకాయత్వమిహగతమబ్రవీతి || ౧ || తత్త్వేతత్సమతిక్రమ్యనిరయంగంతుమిచ్ఛసి | మైథిలీమపియాహిత్య
మాక్షసేచీరవాసినిమ్ || ౧ || ఇతివరాజావిలపన్నహర్షాశోకస్యనాంతంసదదశకించిత | భృశాతురత్వాచ్చపపాతభూ
మాతేనైవపుత్రవ్యసనేనిమగ్న || ౧ || ఏవంబ్రువంతంపితరంరామస్సంప్రస్థితోవసమ్ | అవాక్చీరసమాసీనమిదంవచ
నమబ్రవీత్ || ౧ || ఇయంధామికకాసల్యామమమాతాయస్విని | వృద్ధాచాతుద్రశీలాచనచత్వాందేవగహాతే || ౧ ||
మయావిహీనాంవరదప్రపన్నాశోకసాగరమ్ | అదృష్టపూర్వస్యసాంభూయస్సంమంతుమహాని || ౧ || ఘృతశోకం
యథాసర్వేత్వయాపూజ్యేనపూజితా | మాంహిసంచితయంతీసాత్వయిజీవేత్తపస్విని || ౧ || ఇమాంమహేంద్ర
వముజాతగధిసీంతథావిధాతుంజననీంమమాహాని | యథావస్థేమయిశోకకళితానజీవితంస్యస్యయమతుయంవ
జేత్ || ౧ || ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - అష్టత్రింశత్సర్గః - *****

రామస్యతువచః | శ్రుత్వామునివేషభరంచతమ్ | సమీక్ష్యసహభార్యోహిరాజావిగతశ్చేతనః || ౧ || నైవదుఃఖేన
సంతప్తః | ప్రత్యవైక్షతరాఘవమ్ | నచైవమభినంప్రేక్ష్యప్రత్యభాషతదుమహానాః || ౧ || సముహూతామివాసంజ్ఞోదుః
ఖతశ్చమహీపతిః | విలలాపమహాబాహూరామమేవానుచింతయ || ౧ || మన్యేఖలుమయాపూర్వంకవత్సాబహవఃకృ
తాః | ప్రాణిసోహింసితావాపితస్మాదిదముపస్థితమ్ || ౧ || నత్వేవానాగతేకాతేదేహోచ్ఛ్యవతిజీవితమ్ | కైకేయాక్షిశ్య
మానస్యమృత్యుర్మమనవిద్యతే || ౧ || యోహంపావకసంకాశంపశ్యామిపురతఃస్థితమ్ | విహాయవసనేసూత్యైతాపసాచ్ఛా
దమాత్మజమ్ || ౧ || ఏకస్యాఃఖలుకైకేయాఃకృతేయంక్షిశ్యతేజనః | స్వాధేప్రయతమానాయాస్సంశ్రిత్యనికృతింత్వి
మామ్ || ౧ || ఏవముక్త్యాతువచనంబాష్పిణిహితేంద్రియః | రామేతిసకృదేవోక్త్యావ్యాహతుంసశశాకహ || ౧ || సంజ్ఞాం
తుప్రతిలభ్యైవముహూర్తాత్సమహీపతిః | నైతాభ్యామశ్రుపూర్ణాభ్యాంసుమంత్రమిదమబ్రవీత్ || ౧ || ఔపవా
హ్యంకథంయుక్త్యాత్వమాయాహిహయోత్తమైః | ప్రాప్యైనంమహాభాగమితోజనపదాత్సరమ్ || ౧ || ఏవంమన్యేగుణ
వతాంగుణానాంఫలమువ్యతే | పిత్రామాత్రాచయతాన్ధర్మిరోనిర్వాస్యతేవనమ్ || ౧ || రాజ్ఞోవచనమాజ్ఞాయసు
మంత్రశ్శ్రీఘ్రవిక్రమః | యోజయిత్వాయయాతత్రరథమత్వైరలంకృతమ్ || ౧ || తంరథంరాజపుత్రాయసూతాక
నకభూషితమ్ | అచచత్వేంజలింకృత్వాయుక్తంపరమవాజిభిః || ౧ || రాజాసత్వరమాహూయవావృతంవిత్తసంచయో
ఉవాచదేశకాలజ్ఞంవిశ్చితంసర్వతశ్శుచిమ్ || ౧ || వాసాంసీచమహాహాణిభూషణానివరాణిచ | వహాణ్యేతానిసంఖ్యా
యవైదేహ్యోక్షిప్రమానయ || ౧ || నరేంద్రైవముక్తస్తగత్వాకొశగృహంతతః | ప్రాయచ్ఛత్సర్వమాహృత్యసీతా
యైసమమేవతత్ || ౧ || సానుజాతానుజాతానివైదేహీప్రస్థితావనమ్ | భూషయామాసగాత్రాణితైర్విచిత్రైర్విభూ
షణైః || ౧ || వ్యరాజయతవైదేహీవేశ్తతత్సవిభూషితా | ఉద్యతోంశుమతఃకాలేఖంప్రభేవవివస్వతః || ౧ || తాంభూజా
భ్యాంపరిష్కృజ్యశ్వశూర్వచనమబ్రవీత్ | అనాచరంతీంకృపణంమూఢ్మృపామ్రాయమైథిలీమ్ || ౧ || అసత్వస్సర్వ
లోకేస్త్రీసతతంసత్కృతాః | ప్రియైః | భర్తారంనానుమన్యంతేవినిపాతగతంస్త్రియః || ౧ || ఏషస్వభావోనారీణామన
భూయపురానుఖమ్ | అల్పసుప్త్యాపదంప్రాప్యదూవ్యతిప్రజహంత్యపి || ౧ || అసత్వశీలావికృతాదుర్గామ్యూహృద
యాస్సదా | యువత్యఃపాపసంకల్పాఃక్షణమాత్రాద్విరాగిణః || ౧ || సమలంసకృతంవిద్యాంసదత్తంనాపిసంగ్రహమ్ |
స్త్రీణాంగృహ్లాదిహృదయమనిత్యహృదయాహితాః || ౧ || సాధ్వీనాంసాస్థితానాంతుశీలేనత్యేశుతేదమే | స్త్రీణాంపవి
త్రంపరమంప్రతికేకూవిశిష్యతే || ౧ || సత్వయానావమంతవ్యఃపుత్రః | ప్రవాజితోమమతవదైవతమస్త్యేషనిర్ధనస్సగ
మోపివా || ౧ || విజ్ఞాయవచనంసీతాకస్యాధర్మార్థసంహితమ్ | కృతాంజలియవాచేదంశ్వశూమభిముఖేస్థితామ్ || ౧ ||
కలిష్యేసర్వమేవాహమాన్యాయదనుశాస్త్రీమామ్ | అభిజ్ఞాస్త్రియథాభర్తుర్వర్తితవ్యంశ్రుతంచమే || ౧ || సమామసజ్జ

సార్యాసంమానయితుమర్హతిధర్మాద్విచలితుంనాహమలంచంద్రాదివప్రభా||౨౮||నాతంశ్రీవాద్యతేవిణానాచక్ర
వర్తతెరథః|నాపతిస్సుఖమేధేతయాస్యాదపిశతాత్తజా||౨౯||మితందదాతిహిపితామితంమాతామితంసుతః|అమితస్యహి
దాతారంభరూరంకానపూజయేత్||౩౦||సాహమేవంగతాశ్రేష్ఠాశ్రుతధర్మపరాపరాత్ర్యేకిమవమన్యేయంస్త్రీణాం
భర్తాహిదైవతమ్||౩౧||సితాయావచనంశ్రుత్వాకాసల్యాహృదయంగమమ్|శుద్ధసత్వాముమోచాశ్రుసహసాదుఃఖ
హర్షజమ్||౩౨||తాంప్రాంజలిరభిక్రమ్యమాతృమధ్యేతిసత్కృతామ్|రామఃపరమధర్మాత్మామాతరంవాక్యమబ్రవీ
త్||౩౩||అంబమాదుఃఖతాభూస్త్యంపశ్యత్స్వంపితరంమమత్తుయోహివసవాసస్యక్షీప్రమేవభవిష్యతి||౩౪||సుప్తాయా
గమిష్యంతినవవర్షాణిపంచచ|సాసమగ్రమిహప్రాప్తంమాంద్రక్ష్యసిసుహృద్వృతమ్||౩౫||ఏతావదభినీతార్థముక్త్యాస
జననీంవచః|త్రయశ్శతశతార్తాహిదదర్శావేక్ష్యమాతరః||౩౬||తాశ్చాపిసతతైవార్తానూత్పార్దశరథాన్తజః|ధర్మయు
క్తమిదంవాక్యంనిజగాదకృతాంజలిః||౩౭||సంవాసాత్పరుషంకించదజ్ఞానాద్వాపియత్కృతమ్|తన్నేసమనఃజానీతస
ర్వాశ్చామంత్రయామివః||౩౮||వచనంరాఘవస్యైతద్ధర్మయుక్తంసమాహితమ్|శుశ్రువుస్తాఃస్త్రీయస్సర్వాశ్చోకౌ
పహతశేతసః||౩౯||జజ్ఞేథతాసాంసన్నాదః|క్రాంచీనామివనిస్వనః|మానవేంద్రస్యభార్యాణామేవంవదతిరాఘవే||౪౦||
మురజఃపావమేఘుఘోషవద్దశరథవేత్సబభూవయత్పురా|విలపితపరిదేవనాకులంవ్యసనగతంతదభూత్సదుఃఖతమ్||౪౧||
ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - ఏకానవత్వారింశస్సర్గః :*****
అథరామశ్చసీతాచలత్కుణశ్చకృతాంజలిః|ఉపసంగృహ్యరాజానంచశ్రుద్వానాఃప్రదక్షిణమ్||౪౨||తంచాపిసమనుజ్ఞాప్య
ధర్మజ్ఞసీతయాసహ|రాఘవశ్చోకసంమూఢోజననీమభ్యవాదయత్||౪౩||అన్వక్షుంలత్కుణోభ్రాతుఃకాసల్యామభ్య
వాదయత్|అథమాతుసున్మిత్రాయాజగ్రహచరణౌపునః||౪౪||తంచందమానంరుదతీమాతాసామిత్రిమబ్రవీత్|హి
తకామామహాబాహుంమూఘ్నపాశ్రూయలత్కుణమ్||౪౫||సృష్టస్త్యంవసవాసాయస్వనురక్తస్సుహృజ్ఞనే|రామే
ప్రమాదంమాకాషీఃపుత్రభ్రాతరిగచ్ఛతి||౪౬||వ్యసనీవాసమృద్ధోవాగతిరేవతవానఘ|ఏషలోకేనతాంధరోజ్యజ్ఞే
స్థవశశౌభవేత్||౪౭||ఇదంహివృత్తముచితంకులస్యాస్యసనాతనమ్|దానందీతౌచయజ్ఞేషుతనత్యాగోమృతేషుచ||౪౮||
రామందశరథంవిద్ధిమాంవిద్ధిజనకాత్తజామ్|అయోధ్యామటవీంవిద్ధిగచ్ఛతాయథాసుఖమ్||౪౯||లత్కుణంత్వేవముక్త్యా
సాసంసిద్ధంప్రియరాఘవమ్|సుమిత్రాగచ్ఛగచ్ఛేతిపునఃపునరువాచతమ్||౫౦||తతస్సుమంత్రఃకాకుత్స్థంప్రాంజలి
వాక్యమబ్రవీత్|వినీతోవినయజ్ఞశ్చమాతలివాఃసవంయథా||౫౧||రథమారోహభద్రంతేరాజపుత్రమహాయశః|
క్షీప్రంత్యాంప్రావయిష్యామియత్రమాంరామవత్సవినీ||౫౨||చతుర్దశహివషాణివస్త్రవానివనేత్వయా|తాన్య
పక్రమితవ్యానియానిదేవ్యానిచోదితః||౫౩||తంరథంసూర్యసంకాశంసీతాహృష్టేనచేతసా|ఆరురోహవరారోహః
కృత్వాలంకారమాత్మనః||౫౪||అథౌజ్వలనసంకాశంచామికరవిభూషితమ్|తమారురుహతుస్తూణంభ్రాతరౌరా
మలత్కుణౌ||౫౫||వసవాసంహిసంఖ్యాయవాసాంస్యాభరణానిచ|భర్తారమనుగచ్ఛంత్యేసీతాయైశ్వశురోదదా||౫౬||
తతైవాయుభజాలానిభ్రాతృభ్యాంకవచానిచ|రథోపస్థేప్రతిన్యస్యసచర్మకఠినంచతత్||౫౭||సీతాత్మతీయానాహ
ధాన్దృష్ట్యైరథమచోదయత్|సుమంత్రసన్మతానశ్వావాయువేగసమాజవే||౫౮||ప్రతియాతేమహారణ్యం
చిరరాత్రాయరాఘవే|బభూవనగరేమూర్ఛాబలమూర్ఛాజనస్యచ||౫౯||తతస్సమాకులసంభ్రాంతంమత్తసం
కుపితద్విపమ్|హయశింజితనిఘోషంపురమాసీన్మహాస్వనమ్||౬౦||తతస్సభాలవృద్ధాసాపురీపరమపీడితా|రామమే
వాభిమద్రావఘర్కర్తాసలిలంయథా||౬౧||పాశ్వతఃపుష్పతశ్చాపిలంబమానాస్తదున్ముఖాః|బాష్పపూర్ణముఖా
స్సర్వేతమూచుభ్యుశనిస్వనాః||౬౨||సంయచ్ఛవాజినాంరశ్మీసూతయాహిశనైశ్శనైః|ముఖంద్రత్యౌమరాఘ
స్యదుర్ధర్మంసౌభవిష్యతి||౬౩||ఆయసంహృదయంనూనంరామమాతురసంశయమ్|యద్దైవగభాప్రతిమేవసంయాతిన
భిద్యతే||౬౪||కృతకృత్యాహివైదేహీఛాయేవానుగతాపతిమ్|నజహాతిరతాధమేమేరుమర్గప్రభాయథా||
౬౫||అహాలత్కుణసిద్ధార్థసృతతంప్రియవాదినమ్|భ్రాతరందేవసంకాశంయస్త్యంపరిచరిష్యసి||౬౬||మ
హాత్యేషాహితేసిద్ధిరేషచాభ్యుదయోమహాత్|ఏషస్స్వగ్గస్యమాగ్గశ్చయదేనమనుగచ్ఛసి||౬౭||ఏవంవదంతస్త్రీ

సోఘంసశేకుబాహుమగతమ్ | సరాస్వమనుగచ్ఛంతఃప్రియమిత్యోకునందనమ్ || ౨౭ || అథరాజావృతః స్త్రీభిర్దివానాభి
దీనచేతనః | నిజాగామప్రియంపు త్రంద్రయ్యోమితిబ్రువగృహత || ౨౮ || శుశ్రువేచాగృతః స్త్రీణాంరుదంతీనాంమ
హస్యనః | యథానాదక రేహానాంబద్ధేమహతికుంజరే || ౨౯ || పితాహిరాజాకాకుత్ స్థశ్రీసూక సన్నస్తదాభవత్ |
పరిపూర్ణశశికాలేగ్రహణోపస్తుత్యోయథా || ౩౦ || సచశ్రీమానవింత్యాత్సారామోదశరథావృజః | సూతంసంచోద
యామాసత్వరితంవాహ్యతామితి || ౩౧ || రామోయాసీతిసూతంతంతిస్థేతినజనస్తదా | ఉభయంనాశకత్సూతకర్తు
మధ్వనివోదితః || ౩౨ || నిర్గచ్ఛతిమహాబాహూ రామేపారజనాశ్రుభిః | పతితైరభ్యవహితంసృశశావవహీరజః || ౩౩ ||
రుదితాశ్రుపరిక్షిన్నంహోహోకృతమచేతనమ్ | ప్రయాణేరాఘవస్యాసీత్పురంపరమపీడితమ్ || ౩౪ || సుప్రావనయన్తైస్త్రి
ణామస్రుమానాససంభవమ్ | మిగనసగిత్తోభవతితైస్సలిలంపంకజైరివ || ౩౫ || దృష్ట్వాతున్మపత్యశ్రీమా నేకచిత్తగళంపు
రమ్ | నివపాన్తైవమఃఖేనహతమూలభ్యమమః || ౩౬ || తతోహలహలాశబ్దోజ్జ్వలేరావస్యప్యతః | సరాణాప్రేక్ష్యరా
జాసంసీవంతంభ్యక మఃఖతమ్ || ౩౭ || హారామేతిజనాః కేవిద్రామమాతేతిచాపరే | అంతఃపురంసమ్మందంక్రశంతఃప
ర్యదెవయా || ౩౮ || అన్వీక్షమాణోరామస్తువిషణ్ణం భ్రాంతచేతనమ్ | రాజానంమాతరంతై వదదర్శానుగతోపథి || ౩౯ || స
బద్ధభవపాశేనశిరోమాతరంయథా | ధర్మపాశేనసంక్షిప్తః ప్రకాశంనాభ్యుదైతుతి || ౪౦ || పదానౌచయానాన్వావ
మఃఖాపాశుభోవతా | దృష్ట్వాసంబోదయామాసశీఘ్రంయహీతిసారథిమ్ || ౪౧ || సహితత్పరుషవ్యాఘ్రాదఃఖ
దందర్శనంపితుః | మాకుశ్చసహసుంశక్తస్తోత్రార్థితభవద్విషః || ౪౨ || సత్యగారమివాయాంతీవతస్సలావతస్సకారణాత్ |
బద్ధవత్సాయథాధేమారావమాతాభ్యధావతి || ౪౩ || తథారుదంతీంకాసల్యంరథంతమసుధావతేమ్ | క్రోశంతీంరామ
రామేతిహాసితేలక్ష్మణేతిచ || ౪౪ || రామలక్ష్మణసీతార్థంస్రవంతీంవారి నేత్రమ | అసక్యత్ప్రేక్షతతదాన్యత్యంతీమివమా
తరమ్ || ౪౫ || తస్మేతిరాజామక్రొశయాహియాహీతిరాఘవః | సుమంత్రస్యబహువాల్మీకిచక్రయోరివచాంతరా || ౪౬ ||
నాకౌప్యమితిరాజానముపాలభ్యోపివత్స్యతి | చిరంమఃఖస్యపాపిన్యమితిరామస్తమప్రవీత్ || ౪౭ || రామస్యసవదఃపర్వన్నను
జ్ఞాప్యచతంజనమ్ | ప్రసతోపిహయాశీఘ్రంచోదయామాససారథి || ౪౮ || న్యవర్తతజమోరాజ్ఞోరామంకృత్వాప్రద
క్షిణమ్ | మనసావ్యశ్రువైగైశ్చనన్యవర్తతమానుషమ్ || ౪౯ || యమిచ్ఛేత్పునరాయాంతంనై సందూరవనుప్రజేత్ | ఇత్య
మాత్కామహారాజమూచుర్దశరథంవచః || ౫౦ || తేహంవచసర్వగుణోపపన్నంప్రస్విన్నగాత్రః ప్రవిషణ్ణహుషః | నిశ
వ్యరాజాకృపణస్సభార్యోవ్యవస్థితస్తంసుతమిత్తుమాణః || ౫౧ || ఇతి శ్రీమదయోధ్యాకాండే - చత్వారింశ స్సర్గః

తస్మిన్పురుషవ్యాఘ్రవినిర్యాతికృతాంజలౌ | ఆర్తశబ్దోహిసంజజ్ఞేస్త్రీణామంతఃపురేవ హా || ౧ || అనాథ
స్యజనస్యాస్యమగ్నభస్యతపస్వినః | యోగతిశ్శరణంచాసీత్సనాథఃక్వమగచ్ఛతి || ౨ || సక్రద్వత్సభిశప్తహిక్రొధనీయా
నివర్జయత్ | క్రుధాప్రసాదయన్సర్వాసమమఃఖఃక్వగచ్ఛతి || ౩ || కాసల్యాయాంవహతేజాయథామాతరివర్త
తే | తథామోహంతత్యైమమహత్కాక్వమగచ్ఛతి || ౪ || కైకేయాక్లిశ్యమానెనరాజ్ఞాసంచోదతోవనమ్ | పరిప్రాతా
జనస్యాస్యగతఃక్వమగచ్ఛతి || ౫ || అచూనిశ్చేతమోరాజాజీవలోకస్యసంప్రియమ్ | గర్హస్థ్యవ్రతంరామంవనపా
శేప్రవత్స్యతి || ౬ || ఇతిసర్వామహిష్యస్తావివత్సృజవధేనవః | రురుమత్యైవమఃఖాస్తాసస్వరంబవిమశ్రుశుః || ౭ || స
తమంతఃపురేఘోరమార్గశబ్దంమహిపతిః | పుత్రశోకాభిసంతప్తః శ్రుత్వాచాసీత్సుదఃఖతః || ౮ || నాగ్నిహూత్రా
ణ్యహూయంతనాపచగృహమేధినః | అకుర్వన్నప్రజాకార్యంసూర్యశ్చాంతరధీయతి || ౯ || వ్యసృజకబళాన్నా
గాగావోవత్సన్నపాయయత్ | పుత్రంప్రథమజంబద్ధ్వాజననీనాభ్యనందతి || ౧౦ || త్రిశంకుద్గోహితాంగశ్శబ్దహాస్పతి
బుధావపిదారుణాసోమముభ్యేత్యగ్రహంసర్వేవ్యవస్థితాః || ౧౧ || నక్షత్రాణిగతాచీఽపిప్రహేష్వతతేజనః | విశో
భాస్తుసహూమాశ్చనభసిప్రచకాశిరే || ౧౨ || కాళికానీలవేగేనమహూదధిరోద్ధితః | రామేవనంప్రవ్రజితేనగరంప్రచ
చాలతత్ || ౧౩ || డిశఃపర్యాకులాసర్వాస్తిమిరేణేవసంవృతాః | సగ్రహూనాపిసత్ప్రంప్రచకాశేనకించన || ౧౪ || అ
కస్మాన్నాగరసస్యోజమోదైన్యముపాగతమ్ | ఆహారేవావిహారేవానశ్యదకరోన్మనః || ౧౫ || శోకపర్యాయసంతప్త
స్సతతందిఘముచ్ఛ్వాసత్ | అయోధ్యాయాంజనసర్వశుశోచజగత్పటమ్ || ౧౬ || బాష్పపర్యాకులముఖోరాజమా

గృహంజనః సహస్రైః సత్త్వైః కృత్వా తేకశ్చిత్సర్వశ్శోకపరాయణః ॥౧౭॥ నవాతిపవనశ్శీతోనశశీసౌమ్యదశశః | ససూర్యస్తవతే
లోకంసర్వంవర్యాకులంజగత్ ॥౧౮॥ అనధిః సస్సుతాః స్త్రీణాంభతారో భ్రాతరస్తథా | సర్వేసర్వంపరిత్యజ్యరామ
మేవాన్వచింతయ ॥౧౯॥ యేతురామస్యసహృదస్సర్వే తేమూఢచేతసః | శోకభారేణచాక్రాంతాశ్చయసంసజహు
స్తదా ॥౨౦॥ తతస్త్వయోధ్యారహితామహాత్మనాపురందరేణేవమహీసపర్వతా | చచాలఘోరంభయశోకవీడితాస
నాథయోధాశ్వగణాననాదచ ॥౨౧॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - ఏకచత్వారింశస్సర్గః . *****

యావత్సర్వత స్తస్యరజోరూపమదృశ్యతానైవేత్వాకువరస్తావత్ సంజహరాత్మశత్రుషీ ॥౧॥ యావద్రాజా
ప్రియంపుత్రంపశ్యశ్యశ్యంతథామిహమతావద్వ్యవధతేవాస్యధరణ్యాంపుత్రదశశనై ॥౨॥ సపశ్యతిరజోవ్యస్యయ
దారామస్యభూమిపః | తదాతశ్చవివణ్ణశ్చపపాతధరణీతతే ॥౩॥ తస్యదక్షిణమన్నాగ్రాగ్రాసల్యాబాహుమంగనా
వామంచాస్యాన్వగ్రాత్వాశ్వంకై కేయాభరతప్రియా ॥౪॥ తాంసయేనచసంపన్నోధమేణవినయేనచ | ఉవాచరా
జాకై కేయాంసమీత్యున్యధితేంద్రియః ॥౫॥ కై కేయిమామమాంగానిస్పృశీ స్త్వందుష్టచారిణి | నహితాన్త్రప్రమి
చ్ఛామినభార్యానచబాంధవీ ॥౬॥ యేచత్వామనుజీవంతినాహం తేషాంనతేమమ | కేవలాథవరాంహితాన్త్యక్తధ
ర్మాన్త్యజామ్యహమ్ ॥౭॥ అగృహ్లాంయచ్చ తేపాణిమగ్నింపర్యణయంచయత్ | అనుజానామితత్సర్వమస్త్రీలౌకేపరశ్ర
చ ॥౮॥ భరతశ్చేత్ ప్రతీతస్సాన్వద్రాజ్యంప్రాప్యేదమవ్యయమ్ | యస్తేసదద్యాత్పితృథాన్మానమాతర్దత్తమాగమ
త్ ॥౯॥ అథరేణుసముద్వస్తంతముత్థాప్యనరాధిపమ్ | న్యవతతతదాదేవీకౌసల్యాశోకకశితా ॥౧౦॥ హత్వేవబ్రాహ్మ
ణంకామాత్మవృష్ట్యేగ్నిమివపాణినా | అన్వతప్యతథర్కత్కాపుత్రంసంచిత్యతాపసమ్ ॥౧౧॥ నివృత్త్యేవనివృత్త్యేవసీద
తోరథవత్సఃసు | రాజ్ఞోనాతిబభౌరూపంగ్రస్తస్యాంశుమతోయథా ॥౧౨॥ విలలాపచదుఃఖాతః | ప్రియంపుత్రమనుస్త్
ర ॥౧౩॥ సగరాంతమనుప్రాప్తంబుధ్వాపుత్రమథాబ్రవీత్ ॥౧౪॥ వాహనానాంచముఖ్యానాంవహతాంచమమాత్మజమ్ | వ
దానిపధిదృశ్యం తేసమహాత్మానదృశ్యతే ॥౧౫॥ యస్సుభేషాపథానేషుశేతేచందనరూషితః | వీజ్యమానోమహాహాభిః
స్త్రీభిః సుమసుతోత్తమః ॥౧౬॥ సనూనంక్వచిదేవాద్యవృక్షమూలముపాశ్రితః | కాన్తంవాయదివాశ్చానముపధాయశ
యిష్యతే ॥౧౭॥ ఉత్థాస్యతిచమేదిన్యాఃకృపణఃపాంసుకుంతితః | వినిశ్వసన్ప్రప్రవణాత్కరేణానామివషభః ॥౧౮॥
ద్రక్ష్యంతినూనంపురుషాదీః సుబాహుంసేచరాః | రామముత్థాయగచ్ఛంతంలాకనాథమనాథవత్ ॥౧౯॥ సానూనంజ
నకస్యేష్టాసుతాసుఖసదోచితా | కంటకాక్రమణాక్రాంతావనమద్యగమిష్యతే ॥౨౦॥ అనశిజ్ఞావసానాంసానూనంభయ
ముపైష్య ॥౨౧॥ స్వపదానదితంశ్రుత్వాగంభీరంరోమహర్షణమ్ ॥౨౨॥ సకామాభవకై కేయివిధవారాజ్యమావసనహి
తంపురుషవ్యాఘ్రంవినాజీవితముత్సహే ॥౨౩॥ ఇత్యేవంవిలపరాజాజనోఘేనాభిసంవృతః | అపస్మాతృశ్చవారిష్టంప్ర
వివేకపురోత్తమమ్ ॥౨౪॥ శూన్యచత్వరవేశ్మాంతాంసంవృతాపణదేవతామ్ | క్లాంతదుఃఖలదుఃఖాతాంనాత్యాకీణ
మహాపథామ్ ॥౨౫॥ తామవేక్ష్యపురీంసర్వాంరామమేవానుచింతయ ॥౨౬॥ విలపప్రావిశద్రాజాగృహంసూర్యశివాం
బుడమ్ ॥౨౭॥ మహాహ్రదమివాత్మోభ్యంసుపణేనహృతోరగమ్ | రామేణరహితంవేశ్మనైదేహ్యలక్ష్మణేనచ ॥౨౮॥ అథగ
ర్గదశబ్దస్తువిలపన్తమజాధిపః | ఉవాచమృదుమందాథాన్వచసందినమస్వరమ్ ॥౨౯॥ కౌసల్యాయాగృహంశీఘ్రంరామ
మాతునయంతుమామ్ | సహ్యాన్యత్రమమాశ్వాసోహృదయస్యభవిష్యతి ॥౩౦॥ ఇతిబ్రువంతంరాజానమనయాద్వార
దశశః | కౌసల్యాయాగృహంతత్రస్యవేశ్యంతేవీనితవత్ ॥౩౧॥ తతస్త్వప్రవిష్టస్యకౌసల్యాయానివేశనమ్ | అధిరు
హ్యపిశయసంబభూవలులితంమనః ॥౩౨॥ పుత్రద్వయవిహీనంచన్నషయాపివివజితమ్ | అవశ్యద్భవనంరాజానప్తచం
ద్రునివాంబరమ్ ॥౩౩॥ తచ్చదృష్ట్వామహారాజోభుజముద్యమ్యపీర్యవా | ఉచ్చైస్త్వరేణచక్రాశహారాఘవజహ
సిమామ్ ॥౩౪॥ సుఖతాబతతంకాలంజీవిష్యంతినరోత్తమాః | పరిష్యజంతోయేరామగద్రక్ష్యంతిపునరాగతమ్ ॥౩౫॥ అథరా
త్ర్యంప్రవృత్తాయాంకాశరాత్ర్యమివాత్మనః | అథరాత్రదశరథఃకౌసల్యామిదమబ్రవీత్ ॥౩౬॥ సత్వాపశ్వా
మికౌసల్యసాధుమాంపాణినాస్పృశ | రామంమేనుగతాద్భృరద్యాపేననివతతే ॥౩౭॥ తంరామమేవానుచింతయం
తంసమీక్ష్యదేవీశయనేనరేంద్రం | ఉహాపవిశ్యాధికమాతరూపావినిశ్వసంతీవిలలాపకృత్రమ్ ॥౩౮॥ ఇతిశ్రీమదయో

ధ్యాకాండే - ద్విచత్వారింశ స్సర్గః. ***** తతస్సమీక్ష్యశయనేనన్నంశోనేనపాథివమ్ | కాస
ల్యాపుత్రశోకాతాతమువాచమసీవతిమ్ || ౧ || రాఘవేనరశాదూలేపిపంక్షిప్త్వాహిజింహతామ్ | విచరిష్యతిక్తే
యూనిర్నుక్తేవహిపన్నగి || ౨ || వివాస్యరామంసుభగాలబ్ధకామాసమాహితా | త్రాసయిష్యతిమాంభూయోదుష్టేహిరి
వవేత్సని || ౩ || అభస్మగరేరామశ్చర్చభైతుంగృహేవసేత్ | కామకారోవరందాతుమపిదాసంమమాత్మజమ్ || ౪ || పాత
యిత్యాతుక్తే కేయూరామంస్థానాద్యధేష్టతః | ప్రదిష్టారక్షసాంభాగఃపర్వణీవాహితాగ్నినా || ౫ || గజరాజగతివీరోమ
హాబాహుధానుధారః | వనమావిశతేనూనంసభార్యస్సహలత్క్షణః || ౬ || వనేత్వదృష్టదూఃఖానాంక్తే కేయూనుమతేత్వ
యాత్ర్యక్తానాంవనవాసాయకాన్యవస్థాభవిష్యతి || ౭ || తేరత్నసీనాస్తరుణాఃఫలకాలేపివాసితాః | కథంవత్స్యంతీకృప
ణాఃఫలమూలైశ్చతాశనాః || ౮ || అపీదానీంసకాలస్సాన్త్యమశోకక్షయశ్శివః | సభార్యంయత్సహభ్రాత్రాపశ్యేయమి
హరాఘవమ్ || ౯ || సప్తైవోపస్థితావీరౌకదాయోధ్యాంగమిష్యతః | యశస్విసీహృష్టజనాసూచ్చిత్రిధ్వమావసీ || ౧౦ || క
దాప్రేక్ష్యసరవ్యామృతరణ్యాత్పునరాగతౌసందిష్యతిపురీహృష్టేసముద్రభవపర్వణి || ౧౧ || కదాయోధ్యాంవహాబా
హుఃపురీంవీరఃప్రచేక్ష్యతి | పురస్సృత్యరథేసీతాంవృషభోగోవధూమివ || ౧౨ || కదాప్రాణిసహస్రాణిరాజమాగే
మమాత్మజౌ | బాజైరవశీరీష్యంతిప్రవిశంతావరిండమా || ౧౩ || ప్రవిశంతౌకదాయోధ్యాంద్రక్ష్యామిశుభకుండలౌ | ఉద
గ్రాయుధనిస్త్రిశౌసశ్యంగావివపర్వతౌ || ౧౪ || కదానుమనసఃకన్యాద్విజాతీనాంఫలానిచ | ప్రవిశంతఃపురీహృష్టాఃక
రిష్యంతిప్రదక్షిణమ్ || ౧౫ || కదాపరిణతోబుద్ధ్యావయసాచామరప్రభః | అభ్యుపైష్యతిధర్మజ్ఞస్త్రివపుఃభవమాంబల ||
౧౬ || నిస్సంశయంమయామస్యే పురావీరకదర్యయా | పాతుకామేషువత్సేషుమాతృణాంశాంతితాఃస్తనాః || ౧౭ || సా
హంగౌరవసేంహానవివత్యావత్పురాకృతా | కేయూపురుషవ్యాఘ్రబాలవత్సేవగౌరవలాత్ || ౧౮ || సహితావన్తజైర్జ
ష్టంసర్వశాస్త్రవిశారదమ్ | ఏకపుత్రావినాపుత్రమహంజీవితముత్సహే || ౧౯ || సహిమేజీవితేకించిత్సామధ్యమిహక
ల్పతే | అవశ్యంత్యాఃప్రియంపుత్రంమహాబాహుంమహాబలం || ౨౦ || అయంహిమాండివయతేసముత్థితస్తనూజశోకప్రభ
వోహుతాశనః | మహీమిమాంరత్నిభిరుత్తమప్రభోయథానిదాఘేభగవాదివాకరః | ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - త్రిచ
త్వారింశ స్సర్గః. ***** విలపంతితథాతాంతుకౌసల్యాంప్రమదోత్తమామ్ | ఇదంధమేస్థితాధర్మ్యం
సుమిత్రావాక్యమబ్రవీత్ || ౧ || తవార్యేసద్వదైర్యక్షుపుత్రస్సపురుషోత్తమః | కింతేవిలపితేనైవంకృపణంరుదితేనవా
లీయస్తవార్యగతఃపుత్రస్త్యక్తా రాజ్యంమహాబలః | సాధుకుర్వఃమహాత్మానంపితరంసత్యవాదిసమ్ || ౩ || శిష్టైరాచరి
తేసమ్యక్భక్త్యేత్త్యైత్యఫలాదయే | రామోధమేస్థితశ్చేష్టోనసశోచ్యఃకదాచన || ౪ || వతఃతేవోత్తమాంవృత్తింలత్క్షణో
న్స్తీకసదాసఘః | దయావాకసర్వభూతేషులభస్తస్త్యమహాత్మనః || ౫ || అరణ్యవాసేయద్దూఃఖంజానతీవైశుభోచితా | అ
నుగచ్ఛతివైదేహీధర్మాత్సానంతవాన్త్యజమ్ || ౬ || కీర్తిభూతాంపతాకాంయోలోకేభ్రమయతిప్రభుః | సమసత్యవ్రతప
రఃకింప్రాప్తస్తవాత్మజః || ౭ || వ్యక్తంరామస్యవిజ్ఞాయశౌచంమాహాత్మ్యముత్తమమ్ | నగాత్రమంశుభిస్సూర్యస్సంతాప
యితుమహతి || ౮ || శివస్సర్వేషుకాలేషుకానసేభ్యోవినిస్సృతః | రాఘవంయుక్తశీతోష్ణస్సేవిష్యతిసుఖోనిలః || ౯ || శయా
సమసఘంరాత్రాపితేవాభిపరిష్యజ | రత్నిభిస్సంస్పృశవీతైశ్చంద్రప్రస్థదంపుష్యతి || ౧౦ || దదౌచాస్త్రాగ్నిదివ్యానియ
స్త్రైబ్రహ్మనువహజసేదానవేంద్రంహతంవృష్టైతిమిథ్యజసుతరణే || ౧౧ || సశూరఃపురుషవ్యాఘ్రస్సర్వబాహుబలమా
శ్రితః | సంత్రస్తోవ్యరణ్యస్థోవేత్సనీవనివత్స్యతి || ౧౨ || యస్యేషుపథమాసాద్యవినాశంయూంతిత్రవః | కథంసప్రథివీతస్య
శాసనేస్థాతుమహతి || ౧౩ || యాశ్రీశ్శౌర్యంవరామస్యయాచక | శ్యాణసత్వతా | నివృత్తారణ్యవాససస్సఃక్షిప్తంరాజ్య
మవాప్యతి || ౧౪ || సూర్యస్యాపిభవేత్సూర్యోహ్యగైరగ్నిఃప్రభోఃప్రభః | శ్రియశ్శీశ్చభవేత్సగ్రాకీర్తిఃకీర్త్యాః
క్షమాక్షమా || ౧౫ || దైవతందేవతానాంవభూతానాంభూతసత్తమః | తస్యకేహ్యగుణాదేవిరాష్ట్రేవాప్యథవాపురే || ౧౬ ||
పుథివ్యాసహవైదేహ్యశ్రియాచపురుషమభః | క్షిప్రంతిస్సృభిరేతాభిసస్సహరామోభిషేక్ష్యతి || ౧౭ || దూఃఖజంవిస్మజం
త్యాప్రంనిష్క్రామంతముదీక్ష్యయమ్ | అయోధ్యాయాంజనాస్సర్వేశోవేగసమాహతాః || ౧౮ || కుశచీరధరంజేవంగ
చ్ఛంతమథరాజితమ్ | సీతేవానుగతాలక్ష్మీస్తస్యకింనామదులభమ్ || ౧౯ || భనుగ్రహవరోయస్యబాణభూదాస్త్రభృతస్య

యమలక్ష్మణో వ్రజతిహ్యైతస్యకింనామదుర్లభమ్॥౨౦॥నివృత్తవనవాసంతంద్రప్రసపునరాగతమ్॥ జహిశోకంఙ్గ
 మోహంచదేవిసత్యంబ్రవీమితి॥౨౧॥ శిరసాచరణావేతావందమానమనిందితైపునద్రక్ష్యసికశ్యాణిపుత్రంచంద్రమి
 వోదితమ్॥౨౨॥పునఃప్రవిష్టందృష్ట్వాతమభిషిక్తంఙ్గహశ్రియమ్॥సమున్నత్యుసితేత్రాభ్యాంక్షిప్రమానందజంపయః॥
 ౨౩॥మాశోకౌదేవిమఃఖంవానరామేద్యశ్యతేశివమ్॥క్షిప్రంద్రత్యుసిపుత్రంత్వంససీతంసహలక్ష్మణమ్॥౨౪॥ త్వయా
 శేషోజనశ్చైవసమాశ్వాసోయదానఘోకిమిదందేవికరోపిహృదివిక్లబమ్॥౨౫॥నాహేత్వంశోచితుందేవియ
 స్యాస్తైరాఘవస్సుతః॥సహిరామాత్పరోలోకేవిద్యతేసత్పథేస్థితః॥౨౬॥అభివాదయమానంతందృష్ట్వాసనుహృదంసుతం
 ముదాశ్రుమోక్షసేక్షిప్రంమేఘలేఖవవాషిక్షి॥౨౭॥పుత్రస్తేవరదఃక్షిప్రమయోధ్యాంపునరాగతః॥ పాణిభ్యాంమృ
 దుపీనాభ్యాంచరణౌపీడయిష్యతి॥౨౮॥అభివాద్యనమస్యంతంశూరంసనుహృదంసుతమ్॥ముదాస్మైఃప్రాత్యుసిపునర్మే
 ఘురాజిరివాచలమ్॥౨౯॥ఆశ్వాసయంతీవివిధైశ్చవాక్యైర్వాక్యోపచారేకుశలానవద్యా॥రామస్యతాంమాతరమే
 వముక్త్వాదేవీనుమిత్రావిరరామరామా॥౩౦॥నిశమ్యతల్లక్ష్మణమాత్మవాక్యంరామస్యమాతునరదేవవత్సవః॥స
 ద్యశ్శరీరేనిననాశశోకశ్శరద్ధతోమేఘభవాల్పతోయః॥౩౧॥ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండేచతుశ్చత్వారింశస్సర్గః.***

అనురక్తంమహాత్మానంరామంసత్యపరాక్రమమ్॥అనుజగ్ముప్రయాంతంతవనవాసాయమానవాః॥౧॥నివ
 తిఃతేపిచబలాత్సుహృద్వగైశ్చరాజని॥నైవతేసస్యవతంతరామస్యానుగతారథమ్॥౨॥అయోధ్యానిలయానాంహి
 పురుషాణాంమహాయశః॥బభూవగుణసంపన్నఃపూర్ణాచంద్రభవప్రియః॥౩॥సయాచ్యమానఃకాకుత్స్థఃస్వాభిఃప్ర
 కృతిభిస్తదా॥మర్వాణఃపితరంసత్యంవనమేవాన్వపద్యత॥౪॥అవేక్షమాణస్సస్తేహంచతుషాప్రపిబన్నివఉవాచరా
 మస్తేస్సహేనతాఃప్రజాసాన్స్వఃప్రజాభవ॥౫॥యాప్రీతిబహుమానశ్చమయ్యయోధ్యానివాసినామ్॥మత్ప్రి
 యార్థంపిశేషేణభరతేసానివేశ్యతామ్॥౬॥సహికల్యాణచారిత్రకైకేయానందవధానః॥కరిష్యతియథావద్యః
 ప్రియాణిచహితానిచ॥౭॥జ్ఞానవృద్ధోవయోబాలోమృదువీర్యగుణాన్వితః॥అనుయావసవోభర్తాభవిష్యతిభయావ
 హః॥౮॥సహిరాజగుణైర్మయ్యువరాజస్సమీక్షితః॥అపిచాపివయాశీఘ్రైఃకార్యంవోభత్వశాసనమ్॥౯॥నవతప్యే
 ద్యథాచాసావనవాసంగతేమయి॥మహారాజస్తథాకార్యమమప్రియదిక్షిష్యయా॥౧౦॥యథాయథాదాశరథిధా
 మమేవాస్థితోభవత్॥తథాతథాప్రకృతయోరామంపతీమకామయా॥౧౧॥బాహ్మిణపిహితందీనంరామస్తేమిత్రి
 ణాసహ॥చకషేవగుణైర్బాధ్వాజనంపురనివాసినమ్॥౧౨॥తేద్విజాస్త్రివిధంవృద్ధజ్ఞానేనవయసాజసా॥వయఃప్రకం
 పశిరసోదూరాదూచురిదంవచః॥౧౩॥వహతోజవనారామంభోభోజాత్యాస్తరంగమాః॥నివతేధ్వంసగంతవ్యఃహితా
 భవతభవతః॥౧౪॥కర్ణవంతిహిభూతానివిశేషేణతురంగమాః॥యూయంతస్మాన్నివతేధ్వంయూచనాంప్రతివేదితాః॥
 ౧౫॥ధర్మతస్సవిశుద్ధాత్మావీరశ్శుభదృఢవృతః॥ఉపవాహ్యస్తువోభతానవవాహ్యఃపురాద్వగమ్॥౧౬॥ఏవమాతః
 ప్రబాసాంస్తావృద్ధాప్రలపతోద్విజాః॥అవేక్ష్యసహసారామోరథాదవతతరహా॥౧౭॥పద్భ్యామేవజగామో
 ధససీతస్సహలక్ష్మణః॥సన్నికృప్తపదన్యాసోరామోవనపరాయణః॥౧౮॥ద్విజాఃస్త్రుపదాతీంస్తా రామశ్చారిత్రవ
 త్సలః॥నశశాకఘృణాచతుఃపరిమోక్షురథేనసః॥౧౯॥గచ్ఛంతమేవతందృష్ట్వా రామంసంభ్రాంతచేతసః॥ఉచుః
 పరమసంతప్తారామంవాక్యమిదంద్విజాః॥౨౦॥బ్రాహ్మణ్యంసర్వమేతత్త్వాంబ్రాహ్మణ్యమనుగచ్ఛతిద్విజస్కంధా
 ధిరూథాస్త్యామగ్నయోప్యనుయాంత్యమా॥౨౧॥హజపేయసముద్ధానిఘత్రాణ్యతానిపశ్యనః॥పృథతోనుప్రయా
 తానిమేఘానివజలాత్యయే॥౨౨॥అనవాప్తావత్రస్యరక్షిసంతాపితస్యమే॥ఏభిశ్చయాంకరిష్యామనైస్త్విశ్చత్రై
 పాఃజపేయైః॥౨౩॥యాహిసస్సతతంబుద్ధివేదమంత్రానుసారిణీత్వత్కృతేసాకృతావత్సవనవాసానుసారిణీ॥
 ౨౪॥హృదయేష్వవతిష్టంతివేదాయేనఃపరంధనమ్॥వత్స్యంత్యపిగృహేషేవదారాశ్చారిత్రరక్షితాః॥౨౫॥నపునని
 శ్చయఃకార్యస్తద్గతానుకృతామతిః॥త్వయిధర్మవ్యపేక్షేతుశింసాన్యద్ధమమపేక్షితమ్॥౨౬॥యాచితోనోనివతేస్త్వ
 హంసశుక్లశిరోరుహైః॥శిరోభినిభృతాచారమహీపతనపారమైః॥౨౭॥బహుసాంవితతాయజ్ఞాద్విజాసాంయత్త
 హగతాః॥తేహంసమాప్తిరాయత్రాతవతస్సనివతేనే॥౨౮॥భక్తిమంతిహిభూతానిజరంగమారంగమానిచ॥యావ

మా నెఱుఱుమత్వంభక్తింభక్తేషుదర్శయ||౨౯||అనుగంతుఃసుశక్తాస్తాంమూలైరుద్ధతవేగినః | ఉన్నతావాయువేగేనవి
క్రొశంతీవపాదపాః||౩౦||నిశ్చేష్టహారసంచారావృత్తైకస్థానవిస్థితాః | పక్షిణోపప్రయాచంతేసర్వభూతానుకంప
నమ్||౩౧||ఏవంవిక్రొశతాంతేషాంద్విజాతీనాంనివతనే | దదృశేతమసాతత్రవారయంతీవరాఘవమ్||౩౨||తతస్సు
మంత్రోపిరథాద్విముచ్యత్రాంతాహయాఃసంపరివత్యశీఘ్రమ్|పీతోదకాంస్తోయపరిప్లుతాంగానచారయద్వై
తమసావిదూరే||౩౩||ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - పంచచత్వారింశస్సర్గః. *****

తతస్తుతమసాతీరంమృమాశ్రిత్యరాఘవః | సీతామద్వీత్యసామిత్రిమిదంచచనమ్||౧||ఇయమద్యనిశా
పూర్వాసామిత్రేప్రహితావనమ్ | వనవాసస్వభద్రంతేసమోత్కంఠితుమహాని||౨||పశ్యచూన్యాన్యరణ్యానిరుదం
తీవసమంతతః | యథానిలయమాయద్భినిలీనానిమృగద్విజైః||౩||అయోధ్యానగరీరాజారాజధానీపితుర్మహాసస్త్రిపుం
సాగతానస్తాశోచిష్యతినసంశయః||౪||అనురక్తాహిమనుజారాజానంబహుభిగుణైః | త్వంచమాంచనరవ్యాఘ్ర
శత్రుస్సుభరతౌతథా||౫||పితరంచానుశోచామిమాతరంచయశస్విసీమ్|అపివాంధౌభవేతాంతురుదంతేతావభీక్షశః||
౬||భరతఃఖలుభర్తృత్వపితరంమాతరంచమే | ధగ్ధగ్ధకామసహితైవాక్త్యైరాశ్వాసయిష్యతి||౭||భరతసాన్యస్య
శంసత్సంవిచింత్యాహంపునఃపునః | నానుశోచామిపితరంమాతరంచాపిలక్ష్మణ||౮||త్వయాకార్యంనరవ్యాఘ్రమామ
నుప్రజతాకృతమ్ | అన్వేష్టవ్యాహితైదేహ్యరక్షణార్థేసహాయతా||౯||అద్భిరేవతుసామిత్రేవతాన్యన్యన్యనిశా
మిమాన్|ఎతద్ధిరోచతేమహ్యంవన్యేపివివిధేసతి||౧౦||ఏవముక్తాత్వసామిత్రింసుమంత్రమపిరాఘవః | అప్రమత్తస్వ
మశ్వేషుభవసామ్యేక్యవచహ||౧౧||సోశ్వానుమంత్రసంయన్యసూర్యేస్తంసముపాగతే | ప్రభూతయవసా
కృత్యాబభూవప్రత్యసంతరః||౧౨||ఉపాస్యతుశివాంసంధ్యాందృష్ట్వారాత్రిముపస్థితామ్ | రామస్యశయనంచక్రేనూ
తసామిత్రిణాసహ||౧౩||శయ్యాంతాంతమసాతీరేవీత్యవృక్షదళైఃకృతాం|రామసామిత్రిణాసార్ధంసభార్యస్సంవిచే
శహ||౧౪||సభార్యంసంప్రసృప్తంతంభ్రాతరంపీత్యులక్ష్మణః|కథయామాససూతాయరామస్యవిధాగుణా||౧౫||
జాగ్రతోహ్యవతాంరాత్రింసామిత్రేరుదితోరవిః | సూతస్యతమసాతీరేరామస్యబ్రువతోగుణా||౧౬||గూకులా
కులతీరాయాస్తమసాయావిదూరతః | అవసత్తత్రతాంరాత్రింరామఃప్రకృతిభిసహ||౧౭||ఉష్ణాయచమహాతేజాః
ప్రకృతిస్తానిశావ్యవ | అబ్రవీద్భ్రాతరంరామోలక్ష్మణంపుణ్యలక్షణమ్||౧౮||అస్తద్వ్యపేక్షాసామిత్రేనిరపేక్షా
గృహేష్యపి | వృక్షమూలేషుసంసుప్తావశ్యలక్ష్మణసాంప్రతమ్||౧౯||యథైతేనియమంపారాఃకుర్వంత్యస్తన్వివర్త
నే | అపిప్రాణాన్నశిష్యంతినతుత్యత్వంతినిశ్చయమ్||౨౦||యావదేవతుసంసుప్తాస్తావదేవవయంలఘు | రథమారుహ్య
గచ్ఛామఃపంథానమకుతోభయమ్||౨౧||అతోభూయోపనేదానీమిత్వోకుపురవాసినః | స్వపేయరమరక్తమాంవృక్ష
మూలానిసంశ్రితాః||౨౨||పారావ్యేత్తకృతాఃక్షుభాద్విప్రమోచ్యాన్యపాత్యజైః | నతుఖల్వాత్తనాయోజ్యాదుఃఖేన
పురవాసినః||౨౩||అబ్రవీల్లక్ష్మణోరామంసాత్కాంతర్మమివస్థితమ్ | రోచతేమేతథాప్రాజ్ఞతీప్రమారుహ్యతామితి||౨౪||
అథరామోబ్రవీచ్ఛిమానుమంత్రంయన్యతాంరథః | గమిష్యామితతోరణ్యగగచ్ఛశీఘ్రమితఃప్రభో||౨౫||సూత
స్తతస్సత్వరితస్సన్యందనంత్వైర్నయోత్తమైః | యోజయిత్వాథరామాయప్రాంజలిఃప్రత్యవేదయత్||౨౬||అయంయు
క్తోమహాబాహూరథస్తేరథినాంవర | త్వమారోహస్వభద్రంతేససీతస్సహలక్ష్మణః||౨౭||తంస్యందనమధిష్ఠాయరా
ఘవస్సపరిచ్ఛదః | శీఘ్రగామాకులావర్తంతమసామతరంనదీమ్||౨౮||ససంసీర్యమహాబాహుశ్శ్రీమాశివమకంట
కమ్ | ప్రాప్తవ్యతమహామార్గమభయంభయదర్శినామ్||౨౯||మోహనార్థంతుపారాణాంసూతంరామోబ్రవీద్వచః |
ఉదఙ్ముఖఃప్రయాహిత్యంరథమాస్థాయసారథే||౩౦||ముహూర్తంత్వరితంగత్వానివర్తయరథంపునః | యథానవిద్యః
పారామాంతథాకురుసమాహితః||౩౧||రామస్యవచసంశ్రుత్వాతథాచక్రేససారథిః | ప్రత్యాగవ్యచరామస్యస్య
దనంప్రత్యవేదయత్||౩౨||తాసంప్రయుక్తంతురథంసమాస్థితౌతదాససీతౌరఘువంశవధానౌ | ప్రచోదయామాసత
తస్తురంగమాససారథిర్యనతథాతపోవనమ్ || ౩౩ || తతస్సమాస్థాయరథంమహారథస్ససారథిదాశరథివనంయ
యా | ఉదఙ్ముఖంతంతురథంచకారసఃప్రయాణమాంగశ్యనిమిత్తదశనాత్ || ౩౪ || ఇతిషట్పత్వారింశస్సర్గః. *****

ప్రభాతాయాంతుశర్వర్యాంపారాస్తేరాఘవంవినా | శోకౌపహతనిశ్చేష్టాబభూవుగతచేతసః || ౧ || శోకజా
 శ్రుపరిమ్యానావీక్షమాణాస్తతస్తతః | ఆలోకమపేరామస్యనవశ్యంతిస్తమఃఖతాః || ౨ || తేషాదాతావదనారహితాస్తేన
 ధీమతాక్రవణాఃకరుణావాచోవదంతస్తమనస్విసః || ౩ || ధిగస్తుఖలునిద్రాతాంయయావహృతచేతసః | నాద్యవశ్యామ
 హేరామంపుగూరస్కంసుహాభుజమ్ || ౪ || కథానామమహాబాహుస్సతథావితథక్రియః | భక్తంజనంపరిత్యజ్యప్రవాసం
 రాఘవోగతః || ౫ || యోనస్సదాపాలయతిపితాపుత్రానినారసాః | కథంరఘూణాంసశ్రేష్ఠస్త్యక్త్వాసోవిజనంగతః ||
 ౬ || ఇహైవినిధనంయోమోమహాస్రస్థానమేవవా | రామేణరహితానాంహికిమథంజీవితంహిసః || ౭ || సంతిశుమ్నాశీకా
 స్థానిస్రఘాతానిమహంతిచ | తైఃప్రజ్వాల్యచితాంసర్వేప్రవిశామోధవావయమ్ || ౮ || కింవత్స్యామోవహాబహురస
 సూయఃప్రియంవదః | నీతస్సరాఘవోస్తాభిరితివక్తుంకథంక్షమమ్ || ౯ || సానూనంనగరీదీనాదృష్ట్వాస్తా రాఘవంవిన | ౧౦
 వివ్యతినిరానందాసస్త్రీబాలవయోధికా || ౧౧ || నిర్యాతాస్తేనవీరేణసహనిత్యంజితాత్మనా | విహీనాస్తేనచపునఃకథంప్ర
 త్యోమతాంపురిమో || ౧౨ || ఇతివబహుధావాచోబాహుముద్యమ్యతేజనాః | విలపంతిస్తమఃఖతాః | వివతాస్త్వవధేనవః || ౧౩
 తతోమాగానుసారేణగత్వాకించితక్షణంపునః | మాగనాశాద్విషాదేనమహతాసవభిప్లుతాః || ౧౪ || రథస్యమాగ
 నాశేనస్యవర్తంతమనస్విసః | కిమిదంకింకరిష్యామోదైవేమోపహతాఇతి || ౧౫ || తతోయథాగతేనైవమాగేణక్లాంతచే
 తసః | అయోధ్యామగమన్సర్వేపురీంవ్యధితసజ్జనామ్ || ౧౬ || ఆలోక్యనగరీంతాంచక్షుయవ్యాకులమానసాః | ఆపతయం
 తతేశ్రుణీనయనైశ్శోకపీడితైః || ౧౭ || ఏషారామేణనగరీరహితానాతిశోభతే | ఆపగాగరుడేనేవప్రాదాశ్చద్భుతపన్న
 గా || ౧౮ || చంద్రహీనమివాకాశంతోయహీనమివాణః | వమ్ | అవశ్యన్నిహతానందనగరం | తేవిచేతసః || ౧౯ || తేతానివేశ్వా
 నిమహాధనానిమఃఖేనమఃఖోపహతావిశంతః | నైవప్రజ్ఞాస్త్వజనంజనంవానిరీక్షమాణాః | ప్రవిస్తప్తహమాః || ౨౦ || ఇ
 తిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - సప్తచత్వారింశ స్సర్గః -

తేషామేవంవిషణ్ణానాంపీడితానామతీవచ | బాష్పవిప్లుతనేత్రాణాంసశోకానాంముముషయా || ౧ || అనుగ
 మ్యనివృత్తానాంరామంసగరవాసి నామ్ | ఉన్దతానీవసత్వానిబభూవురమనస్వి నామ్ || ౨ || స్వంస్వంనిలయమాగవ్యపుత్ర
 దారైస్సమావృతాః | ఆశ్రుణీముముచుస్సర్వేబాష్పేణిహితానసాః || ౩ || సచావృష్యన్నచామోదావణిజౌసప్రసా
 రయన్ | సచాశోభంతపణ్యానినాపచగృహమేధిసః || ౪ || నప్తందృష్ట్వానాభ్యనందావిపులంవాధనాగమమ్ | పుత్రంప్రథ
 మజంలబ్ధ్వాజననీనాభ్యనందత || ౫ || గృహేగృహేరుదంత్యశ్చభతారంగృహమాగతమ్ | వ్యగహాయంతమఃఖతాః
 వాగ్నిస్తైత్రివిద్విపాః || ౬ || కిన్నతేషాంగృహైఃకార్యంకిందారైకింధనేనవాపుత్రైర్వాకింసుఖైర్వాపియేనవశ్యంతి
 రాఘవమ్ || ౭ || ఏకస్సత్పురుషోలోకేలక్ష్మణస్సహసీతయా | యోనుగచ్ఛతికాకుత్స్థంరామంపరిచరణవనే || ౮ || ఆపగాః
 కృతపుణ్యాస్తాఃపద్మిన్యశ్చసరాంసచ | యేషుస్నాస్యతికాకుత్స్థోవిగాహ్యసలిలంశుచి || ౯ || శోభయిష్యంతికాకుత్స్థమ
 టవోరమ్యకానసాః | ఆపగాశ్చమహానూపాస్సానుమంతశ్చపర్వతాః || ౧౦ || కానసంవాపిశైలంవాయంరామోనుగమి
 ష్యతి | ప్రియాతిథిమివప్రాప్తునై సంశక్యంత్యనచితుమ్ || ౧౧ || విచిత్రకుసుమాపీడాబహుమంజరిధారిణః | రాఘవంద
 ర్శయిష్యంతినగాభ్రమరశాలినః || ౧౨ || ఆకాలేచాపిముఖ్యానిపుష్పాణిచఫలానిచ | దశయిష్యంత్యనుక్రోశాద్గిరయో
 రామమాగతః || ౧౩ || ప్రస్రవిష్యంతితోయానివిమలానిమహీధరాః | విదర్శయంతోవివిధాభూయశ్చిత్రాంశ్చనిర్ఘ్నా
 రా || ౧౪ || పాదపాఃపర్వతాగ్రమురమయిష్యంతిరాఘవమ్ | యత్రరామోభయంనాత్రనాస్తీతత్రపరాభవః || ౧౫ ||
 సహిశూరోమహాబాహుఃపుత్రోదశరథస్యచ | పురాభవతిసోమారాదనుగచ్ఛామరాఘవమ్ || ౧౬ || పాదచ్ఛాయాను
 ఖాభతుస్తాదృశస్యమహాత్మనః | సహినాథోజనస్యాస్యసగతిస్సహరాయణమ్ || ౧౭ || వయంపరిచరిష్యామస్మితాయూ
 యంతురాఘవమ్ | ఇతిపారస్త్రీయోభతృణాదుఃఖతాస్తత్తదబ్రువన్ || ౧౮ || యుష్మాకంరాఘవోరణ్యేయోగక్షే
 మంవిధాస్యతి | సీతానారీజనస్యాస్యయోగక్షేమంకరిష్యతి || ౧౯ || కూన్దనేనాప్రతీతేనసోత్కంఠితజనేనచ | సంప్రియే
 తామనోజ్ఞేనవాసేనస్యాతచేతసా || ౨౦ || కైకేయ్యాదిచేద్రాజ్యంస్యాదధర్మమనాథవత్ | సహినోజీవితేనా
 థఃకుతఃపుత్రైఃకుతోధనైః || ౨౧ || యయాపుత్రశ్చభర్తాచత్యక్తావైశ్వర్యకారణాత్ | కంసాపరిహరేదన్యంకైకేయాకు

అపాంసనీ॥౧౧॥ కైకేయానవయంరాజ్యేభృతకానివసేమహి । జీవంత్యాజాతుజీవంత్యఃపుత్రైఃగ్రహితపామహే॥౧౨॥
యాపుత్రంపాథివేంద్రస్యప్రవాసయతినిఘ్నాణాకస్తాంప్రాప్యసుఖంజీవేదధర్మ్యాంచుప్తచారిణీమ్॥౧౩॥ ఉపద్రు
తమిదంసర్వమనాబంబమనాయకమ్ । కైకేయాహిక్యతేసర్వంవినాశముపయాస్యతి॥౧౪॥ సహిప్రవ్రజితేరామేజీవి
వ్యతిమహీపతిఃప్యతేదశరథేవ్యక్తంవిలాపస్తదనంతరమ్॥౧౫॥ తేవివంబితాలోఽప్యక్షీణపుణ్యాస్థుగఃతాః । రాఘవం
హనుగచ్ఛన్మమశ్రుతింవాపిగచ్ఛత॥౧౬॥ మిథ్యాప్రవ్రజితోరామస్ససేతస్సహలక్ష్యణః । భరతేసన్నివిష్టోస్ససేసానిశేవ
శవోయథా॥౧౭॥ పూర్ణచంద్రాననశ్శ్యామోగూఢజత్తురరిందమః । ఆజానుబాహుఃపద్మాక్షోరామోలక్ష్యణపూర్వ
జః॥౧౮॥ పూర్వాభిభాషీమధురస్సత్యవాదీమహాబలః । సామ్యశ్చసర్వలోకస్యచంద్రవత్ప్రియదర్శనః॥౧౯॥ నూనంపురు
షశామాలోమత్తమాతంగవిక్రమః । శ్రోభయిష్యత్యరణ్యానిచరణసుమహారథః॥౨౦॥ తాస్తథావిలపంత్యస్తునగ
రేనాగరస్త్రీయః । మశ్రుశుద్ధుఃఖసంతస్తామృత్యోరివభయాగమే॥౨౧॥ ఇత్యేవంవిలపంతీనాంస్త్రీణాంవేశ్యను
రాఘవమ్ । జగామాస్తందినకరోరజనీచాభ్యవర్తత॥౨౨॥ నప్తజ్వలనసంపాతాశాంతాఽద్యయనసత్రుభా । తమిరేణాభిలి
ప్తేవతదాసానగరిబభౌ॥౨౩॥ ఉపశాంతవణిక్పణ్యనప్తహాషానిరాశ్రయా । అయోధ్యానగరీచాసేన్నప్తతారమివాంబు
రమ్॥౨౪॥ తథాస్త్రీయోరామనిమిత్తమాతురాయథాసుతేభ్రాతరివావివాసితే । విలప్యదీనారుదుర్విచేతసస్సుతై
హి తాసామధికోహసోభవత్॥౨౫॥ ప్రశాంతగీతోత్సవస్మత్తవాదనావ్యపాస్తహర్షాపిహితాపణోదయా । తదాహ్య
యోధ్యానగరీబభూవసామహర్ణవస్సంక్షుపితోదకాయథా॥౨౬॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే అష్టశత్యారింశస్సర్గః ।

రామోసిరాత్రిశేషేణతేనైవమహదంతరమ్ । జగామపురుషవ్యాఘ్రుఃపితురాజ్ఞామనుస్మరణ॥౧॥ తతైవగచ్ఛత
స్త్రస్యవ్యపాయాద్రజనీశివా । ఉపాస్యసశివాంసంధ్యాంవిషయాంతంవ్యగాహత॥౨॥ గ్రామావికృప్తసీమాంతాన్
పుష్పితానివనానిచ । పశ్యన్నతియయాశీఘ్రంశనైరివహయోత్తమైః॥౩॥ శృణ్వణవాచోమనుష్యాణాం గ్రామసంవా
సవాసినామ్ । రాజానంధిశ్రరథంకామస్యవశమాస్థితమ్॥౪॥ హాస్యశంసాద్యకైకేయీపాపాపాపానుబంధినీతీర్ణాసం
భిన్నమర్యాదాతీక్ష్ణకర్మణివర్తతే॥౫॥ యాపుత్రమిదృశంరాజ్ఞఃప్రవాసయతిథార్మికమ్ । వనవాసేమహాప్రాజ్ఞంసాను
క్రోశంజితేంద్రియమ్॥౬॥ కథంనామమహాభాగాసీతాజనకనందినీ । సదాసుభేష్యభిరతాడుఃఖాన్యనుభవిష్యతి॥౭॥ అ
హూదశరథోరాజానిస్సేహస్వసుతంప్రియమ్ । ప్రజానామనఘంరామంపరిత్యక్తుమిహచ్ఛతి॥౮॥ ఏతావాచో
మనుష్యాణాం గ్రామసంవాసవాసినామ్ । శృణ్వన్నతియయావీరఃకౌసల్యాకోసలేశ్వరః॥౯॥ తతోవేదశ్రుతింనామ
శివవారివహంసదీమ్ । ఉత్తీర్యాభిముఖఃప్రాయాదగస్త్యాధ్యపితాందిశమ్॥౧౦॥ గత్వాతునుచిరంకాలంతతశ్శీతజలాం
సదీమ్ । గౌమతీం గౌముతానూపామతరత్సాగరంగమామ్॥౧౧॥ గౌమతీంచాప్యతిక్రవ్యరాఘవశ్శీఘ్రగైహాఽయైః ।
మయూరహంసాభిరుతాంతతారస్యందికాంసదీమ్॥౧౨॥ సమహీంమనునారాజ్ఞాదత్తామిత్వౌకవేపురా । స్థితాంలాప్తౌ
వృతాంరామోవైదేహీమన్వదర్శయత్॥౧౩॥ సూతశ్చత్యేవచాభావ్యసారథితవభీక్ష్యశః । హంసమత్తస్వరశ్శ్రీమాను
వాచపురుషర్షభః॥౧౪॥ కదాహంపునరాగవ్యసరయాంపుష్పితేవనే । మృగయాంపర్యటిష్యామిమాత్రాపిత్రాచసం
గతః॥౧౫॥ తాజషీణాంహిలోకేస్త్రైరత్యర్థంమృగయావనే । కాలేవృతాంతాంమనుజైర్ధన్వినామభికాంక్షితామ్॥౧౬॥
నాత్యర్థమభికాంతౌమిమృగయాంసరయావనే । రతిహ్యేమాతులాలోకేరాజషీగుణసంమతా॥౧౭॥ సతమ
ధ్వానమైత్వౌకస్సూతంమధురయాగిరా । తంతమథమభిప్రేత్యయయావాక్యముదీరయన్॥౧౮॥ ఇతిశ్రీమదయో
ధ్యాకాండే - ఏకౌనపంచాశస్సర్గః ।

విశాలాకౌసలారమ్యా యాత్వాలక్ష్యణపూర్వజః । అయోధ్యాభిమఖోధీమాప్రాంజలిపాక్యమ
బ్రవీత్॥౧॥ ఆప్యచ్ఛేత్వాపురిశ్రేష్ఠేకాకుత్స్థపరిపాలితే । దైవతానిచయానిత్వాంపాలయంత్యావసంతిచ॥౨॥ నివృ
త్తవనవాసస్త్యావన్యణోజగతీషతేః । పునద్రాత్వామిమాత్రాచపిత్రాచసహసంగతః॥౩॥ తతోరుధిరతామ్రాక్షో
భుజముద్యమ్యదక్షిణమ్ । అశ్రుపూర్ణముఖోదీనోబ్రవీజ్ఞానపదంజనమ్॥౪॥ అనుక్రోశోదయాదైవయథాహంమ
యవఃకృతః । చిరండుఃఖస్యపాపీయోగమ్యతామథాసిద్ధయే॥౫॥ తేభివాద్యమహాత్మానంకృత్వాచాభిప్రదక్షిణమ్ । వి

లపంతోనరా ఘోరంవ్యతిశ్యంతకృచ్ఛచిత్ || ౬ || తథావిలపతాంతేమామత్మప్తానాంచరాఘవః | అజతమిషమయం
 ప్రాయాద్యథాకఃక్షణదాముఖే || ౭ || తతోధాన్యధానోపేతాదానశీలజనాశివా | అకుతశ్చిద్భయారమ్యాం
 శ్చైత్యయాపసమావృతా || ౮ || ఉద్యానామ్రవణోపేతానంపన్నసలిలాశయా | తుష్టపుష్టజనాకీర్ణా
 గౌకులాకులసేవితా || ౯ || లక్షణీయాన్నరేంద్రాణాంబ్రహ్మఘోషాభినాదితా | రథేనపురుషవ్యాఘ్రఃకౌస
 లానత్యవతఃతా || ౧౦ || మధ్యేనముదితంస్సీతంరమ్యోద్యానసమాకులమ్ | రాజ్యంభోగ్యంనరేంద్రాణాంయయాధ్య
 తిమతాంవరః || ౧౧ || తతస్త్రిసంధాందివ్యాంశీతతోయామలైవలామ్ | దదశరాఘవోగంగాంపుణ్యామృషినిపేవి
 తామ్ || ౧౨ || ఆశ్రమైరవిదూతస్థేశ్శ్రీమద్భిస్సములంకృతామ్ | కాలేష్వరోభివ్యాప్తాభిస్సేవితాంభోహృదాంశివామ్ ||
 ౧౩ || దేవదానవగంధర్వైఃకిన్నరైరుపశోభితామ్ | నాగగంధర్వపత్నీభిస్సేవితాంసతతంశివామ్ || ౧౪ || దేవాక్రీడశతా
 కీర్ణాండేవోద్యానశతాయుతామ్ | దేవాథామాకాశగమాంవిఖ్యాతాండేవపద్మినీమ్ || ౧౫ || జలాఘాతాట్టహాసోగ్రాం
 ఘేననిమలహాసినీమ్ | క్వచిద్వేణీకృతజలాంక్వచిదావతశోభితామ్ || ౧౬ || క్వచిత్ స్త్రీమితగంభీరాంక్వచిద్వెగజలాకు
 లామ్ | క్వచిద్గంభీరనిర్ఘోషాంక్వచిద్వైరవనిస్వనామ్ || ౧౭ || దేవసంఘాప్లుతజలాంనిర్మలాత్పలసంకులామ్ | క్వచిదాభో
 గపులీనాంక్వచిన్నిమలవాలుకామ్ || ౧౮ || హంససారససంఘుష్టాంచక్రవాకౌపకూజితామ్ | సదామదైశ్చవిహగైరభి
 సన్నాదితాంతరామ్ || ౧౯ || క్వచిత్తీరరుహైవృక్షైఃకూలాభిరవశోభితామ్ | క్వచిత్పుల్లోత్పలచ్ఛన్నాంక్వచిత్పద్మవ
 నాకులామ్ || ౨౦ || క్వచిత్కుముదపండైశ్చకుట్టలైరుపశోభితామ్ | నానాపుష్పరజౌధ్వస్తాంసమదామివచక్వచిత్ || ౨౧ ||
 వ్యపేతమలసంఘాతాంమణినిమలదశనామ్ | దిశాగజైవనగజైమతైశ్చవరవారజై || ౨౨ || దేవోపవాహ్యైశ్చము
 హుస్సంనాదితవనాంతరామ్ | ప్రమదామివయత్నేనభూషితాంభూషణోత్తమైః || ౨౩ || ఫలపుష్పైఃకిన్లయైవృక్షాంగు
 లైర్ద్వైజైస్తథాశింశుమారైశ్చనక్రైశ్చభుజంగైశ్చనిపేవితామ్ || ౨౪ || విష్ణుపాదమృతాందివ్యామపాపాంపాపనాశినీ
 ణీమ్ | తాంశంకరజటాజుటాద్భ్రష్టాంసాగరతేజసామ్ || ౨౫ || సముద్రమహిషీంగంగాంసారసక్రాంచనాదితామ్ | ఆససా
 దమహాబాహుశ్శృంగిణీరపురంప్రతి || ౨౬ || తామూమికలితావతామన్వవేక్ష్యమహారథః | సుమంత్రమబ్రవీత్సుత
 మిహైవాద్యవసామహే || ౨౭ || అవిహారాదయంనద్యాబహుపుష్పప్రవాళవా | సుమహానింగుదీవృక్షోవసామోత్త్ర
 వసారథే || ౨౮ || ద్రవ్యైశ్చమస్మరితాంశ్రేష్ఠాంసమ్మాన్యసలిలాంశివామ్ | దేవదానవగంధర్వమృగమానుషపక్షిణామ్ || ౨౯ || త
 త్క్షణశ్చసుమంత్రశ్చబాధమిత్యేవరాఘవంఉక్త్వాతమింగుదీవృక్షంతదోపయయతుర్హయై || ౩౦ || రామోభియాంతం
 రమ్యంవృక్షమిత్వాకునందనః | రథాదవాతరత్తస్మాత్సభార్యస్సహలక్షణామ్ || ౩౧ || సుమంత్రోవ్యవతర్యాస్తాన్తోచయత్వా
 హయోత్తమాప్రవృక్షమూలగతంరామముపతస్థైకృతాంజలిమ్ || ౩౨ || తత్రరాజాగుహూనామరామస్యాత్ససమస్సఖా
 నీషాదజాత్యోబలవాంస్థపత్యేతివిశ్రుతః || ౩౩ || సశ్రుత్వాపురుషవ్యాఘ్రంరామంవిషయమాగతంప్రద్యైఃపరివృతోమా
 త్రైజ్ఞాతిభిశ్చభ్యుపాగతః || ౩౪ || తతోనిషాదాధిపతందృష్ట్వాదూరాదవస్థితమ్ | సహసామిత్రిణారామస్సమాగచ్ఛద్దూ
 హానసః || ౩౫ || తమాత్తస్సంపరిష్వజ్యగుహూరాఘవమ్బ్రవీత్ | యథాయోధ్యాతథేయంతేరామకింకరవాణీతే || ౩౬ ||
 ఈదృశంహిమహాబాహుకఃప్రాప్యత్యతిథింప్రియమ్ | తతోగుణవదన్నాద్యముపాదాయపృథగ్విధమ్ || ౩౭ || ఆ
 ఘ్నంచోపానయత్ప్రిప్రంవాక్యంచేదమువాచహాస్వాగతం | తేమహాబాహూతవేయమఖిలామహే || ౩౮ || వయంప్రే
 మ్యాభవాభర్తాసాధురాజ్యంప్రశాధినః | భక్త్యంభోజ్యంచపేయంచలెహ్యంచేదముపస్థితమ్ || ౩౯ || శయనానిచముఖ్యా
 నివాజినాంభాదనంచతే | సుహమేవంబ్రువాణంతురాఘవఃప్రత్యువాచహా || ౪౦ || అర్చితాశ్చైవహృష్టాశ్చభవతాసర్వ
 థావయన్తాపద్భ్యమభిగమాద్యైవస్నేహసందర్శనేనచ || ౪౧ || భుజాభ్యాంసాధువృత్తాభ్యాంపీడయన్వాక్యమ్బ్రవీత్ |
 దిష్ట్యాత్వాంగుహపశ్యమిహ్యరోగంసహబాంధవైః || ౪౨ || అపేతేమతలంరాష్ట్రేమిత్రేషుచధనేషుచయత్త్విదంభవతా
 కీంచితప్రీత్యాసమభిశల్పితం || ౪౩ || సర్వంతదనుజానామినహావతే | ప్రతిగ్రహా | కుశచీరాజినధరంఫలమూలాశినంచ
 మామ్ || ౪౪ || విద్ధిప్రణిహితంధమేతాపసంవనసూచరమ్ | అశ్వానాంభాదనేనాహమథీనాన్యేనకేనచిత్ || ౪౫ || ఏతావ
 తాత్రభవతాభవిష్యామిసుపూజితః | సతేహదయితారాజ్ఞఃపితుడేశరథస్యమే || ౪౬ || ఏతైస్సవిహితైరశ్వైఃజ్ఞావిహితై

మృహమచితః | అశ్వానాం ప్రతిపానంచఖాదనంచైవ సోన్వశాత్ || ౧౮ || గుహా ప్రత్యైవపురుషాన్ స్వరితం దీయతామి
తి | తతశ్చిరోత్తరాసంగసంభామన్వాస్యవశ్చిమామ్ || ౧౯ || జలమేవాదదెభో జ్వలత్తుణేనాహృతం స్వయమ్ | తస్య
భూమాశయానస్యపాదౌ ప్రత్యుశ్యలక్ష్మణః || ౨౦ || సభార్యస్య తతో భ్యేత్యతస్థౌ వృక్షముపస్థితః | గుహాహాసహసూ
తేనసామిత్రిమనుభాషయత్ || ౨౧ || అన్వజాగ్రత్తో రామమప్రమత్తో ధనుధరః | తథాశయానస్య తతో స్యధీమతోయ
శస్యినోదాశరథేమహాత్మనః | అదృష్టదుఃఖస్య సుఖో చితస్య సాతదావ్యతీయా యచిరేణ శర్వరీ || ౨౨ || ఇతి శ్రీమదయో
ధ్యాకాండే - పంచాశస్సర్గః. *****
తంజాగ్రతమదంభేన భ్రాతురర్థాయలక్ష్మణం | గుహాస్సంతాపసంయుక్తో రాఘవంవాక్యమబ్రవీత్ || ౨౩ || ఇయంతాతసు
ఖాశయాత్పదార్థముపకల్పితా | ప్రత్యాశ్వసిహిసాధ్వస్యాం రాజపుత్రయభాసుఖమ్ || ౨౪ || ఉచితోయంజనస్సర్వః శానా
త్వం సుఖోచితః | గుప్త్యర్థంజాగరిష్యామః కాకుత్స్థస్యవయం నిశా || ౨౫ || సహిరామాత్ ప్రియతమోమమాస్థిభుక్తశ్చనాబ్ర
వీమ్యేతదహం సత్యం సత్యేనైవచతేశసే || ౨౬ || అస్యప్రసాదాదాశం సేలోకస్త్వినుమహద్యశః | ధర్మవాప్తించవిపులామ
ర్థకామాచపుష్క-తా || ౨౭ || సోహంప్రియసఖం రామం శయానం సహసీతయా | రక్షిష్యామిధనుష్పణీస్యర్వతోజ్ఞాతభిస్సహ
౬ || సమే స్త్యవిదితంకించిద్వనేస్త్విచరతస్సదా | చతురంగంహ్యపిబలం సుమహత్ ప్రసహేషహి || ౨౮ || లక్ష్మణస్తుతదోవాచ
రక్ష్యమాణా స్త్యయానఘః | నాత్రభీతావయం సర్వేధర్మమేవానుపశ్యతా || ౨౯ || కథం దాశరథౌ భూమాశయానే సహసీత
యా | శక్యానిద్రామయాబుంజీవి తంవాసుఖానివా || ౩౦ || యోనదేవాస్సరైస్సరైశ్శక్యః ప్రసహితుం యధి | తంవశ్య
సుఖసంసుప్తంత్యేషు సహసీతయా || ౩౧ || యోమంత్రతపసాలబ్ధో వివిధైశ్చ పరిశ్రమైః | ఏకాదశరథనైవపుత్రస్సదృశ
లక్ష్మణః || ౩౨ || అస్త్విప్రవ్రాజితే రాజానచిరం వర్తయిష్యతి | విధవామేదిదీనూనంక్షిప్రమేవభవిష్యతి || ౩౩ || వినద్యసుమ
హానాదంత్రమేనోపిరతాస్త్రియః | నిర్హోషోపరతంతాతమన్యే రామనివేశనమ్ || ౩౪ || కాసల్యాచైవరాజాచతభైవజననీ
మమ | నాశం సేయదిజీవంతి సర్వే తేశర్వరీమిమాం || ౩౫ || జీవేదపిహిమేమాతాశత్రుఘ్నస్యాన్వపేక్షయా | తద్దుఃఖం
యత్తుకాసల్యావీరసూర్విసశిష్యతి || ౩౬ || అనురక్తజనాకీర్ణాసుఖాలోకప్రియావహా | రాజవ్యసనసంస్పృష్టాసాపురీవి
నశిష్యతి || ౩౭ || కథంపుత్రం మహాత్మానం జ్యేష్ఠం సుతమవశ్యతః | శరీరంధారయిష్యంతి ప్రాణారాజ్ఞోమహాత్మనః || ౩౮ || వి
నష్టేనృపతౌపశ్చ త్కాసల్యావినశిష్యతి | అనంతరంచమాతాపిమమనాశముపేష్యతి || ౩౯ || అతిక్రాంతమతిక్రాంత
మనవాప్యనునోరథమ్ | రాజ్యే రామమనిక్షిప్యపితామేవినశిష్యతి || ౪౦ || సిద్ధార్థాః పితరం వృత్తంతస్త్వికాలభ్యుపస్థితే |
ప్రేతకార్యేషు సర్వేషు సంస్కరిష్యంతి భూమిపమ్ || ౪౧ || రమ్యచత్వరసంస్థానాం సువిభక్తమహాపథామ్ | మార్త్య
ప్రసాదసంపన్నంగణికావరణోభితామ్ || ౪౨ || రథాశ్వగజసంబాధాంతూర్యనాదనినాదితామ్ | సర్వకల్యాణసం
పూర్ణాం హృష్టపుష్టజనామలామ్ || ౪౩ || ఆరామోద్యానసంపన్నాం సమాజౌత్సవశాలినీమ్ | సుఖతాచిచరిష్యంతి రాజధా
నీంపితృత్తయ || ౪౪ || అపిజీవేద్దశరథోవనవాసాత్పునర్వయమ్ | ప్రత్యాగమ్యమహాత్మానమపివశ్యేమసుప్రతమ్ || ౪౫ || అ
పినత్యప్రతిజ్ఞేనసార్థంకుశలినావయం | నివృత్తేవనవాసేస్త్విన్నయోధ్యాం ప్రవిశేమహి || ౪౬ || పరిచేవయమానస్యదుఃఖా
ర్తస్యమహాత్మనః | తిష్ఠతో రాజపుత్రస్య శర్వరీసాత్యవర్తత || ౪౭ || తథాహి సత్యం బ్రువతి ప్రజాహితేనరేంద్రపుత్రే
గురుసాహృదాద్గుహాః | ముమోచబాష్పం వసనాభిషిడితో జ్వరాతురోనాగఇవవ్యథాతురః || ౪౮ || ఇతి శ్రీమదయోధ్యా
కాండే - షకపంచాశస్సర్గః. *****
ఉవాచ రామస్సమిత్రిం లక్ష్మణం శుభలక్షణమ్ || ౪౯ || భాస్కరోదయకాలోయంగతాభగవతీనిశా | అసాతుకృష్ణోవిహగః
కౌకిలస్తాతకూజతి || ౫౦ || బహిణానాంచనిఘోషః శ్రూయతేనదతాంవన | తరామజాహ్నువీంసామ్యశీఘ్రగాఢ
సాగరంగమామ్ || ౫౧ || విజ్ఞాయరామస్యవచస్సమిత్రిమిత్రనందనః | గుహమామంత్ర్యసూతంచసోతిష్ఠద్భ్రాతురగ్ర
తః || ౫౨ || సతురామస్యవచనం నిశమ్యప్రతిగృహ్యచ | స్థపతిస్తాణామాహూయ సచివానిదమబ్రవీత్ || ౫౩ || అస్యవాహన
సంయుక్తాంకర్ణగ్రాహవతీం శుభామ్ | సుప్రతారాంద్యధాంతీథేశీఘ్రం నావముపాహర || ౫౪ || తం నిశమ్యమహాదేశంగు
హమాత్యగణోమహాఉపాహ్యరుచిరాం నావం గుహాయప్రత్యవేదయత్ || ౫౫ || తతస్సప్రాంజలిభూత్వా గుహా

రాఘవమబ్రవీత్ | ఉపస్థితేయంనాజేవభూయఃకింకరవాణీతే||౧||తవామరసుతప్రత్యుతతుంసాగరగాంధీమ్|నారీ
యంపురుషవ్యాఘ్రతాంత్యమారోహసువ్రత||౨||అథోవాచమహాతేజారామోగుహమిదంవచః|కృతకామోస్త్రిభవతాశీ
శ్రుమారోవ్యతామితి||౧౦||తతఃకలాపాఃసన్నహ్యఖణ్డౌబధ్వాచధన్వినః|జగ్గుతుర్యేనతౌగంగాంసీతయాసహరాఘ
వౌ||౧౧||రామమేవతుధమజ్ఞముపగమ్యపిసీతవత్|కిమహంకరవాణీతసూతః|ప్రాంజలిరబ్రవీత్||౧౨||తతోబ్రవీద్దాశ
రథిస్తునుంత్రంస్పృశకకరేణోత్తమదక్షిణేన|సుమంత్రశీఘ్రంపునరేవయాహిరాజ్ఞస్సకాశేభవచాప్రమత్తః||౧౩||నివ
తస్వేత్యువాచైనమేతావద్ధిక్యతంమమ|రథంపిహాయవద్భ్యంతుగమిష్యామిమహావనమ్||౧౪||ఆత్మానంత్యభ్యున్నజ్ఞా
తమవేత్సౌతస్ససారథిః|సుమంత్రఃపురుషవ్యాఘ్రమైత్సౌకమిదమబ్రవీత్||౧౫||నాతిక్రాంతమిదంలోకేపురుషే
శేహాకేనచిత్|తవసభ్రాతృభార్యస్యవాసః|పౌతృకృతవద్వనో||౧౬||సమన్వేబ్రహ్మచర్యేస్తిస్వధీతవాఫలోదయః|
మాదవాజవామయోర్వాపిత్వాంచేద్వ్యసనమాగతమ్||౧౭||సహరాఘవచైదేహ్యభ్రాతృచైవవసేవసన్|త్వంగ
తింప్రాప్యసేవీరప్రిలోకాంస్తుజయన్తివ||౧౮||వయంఖలుహతారామయేత్వయాప్యపవంచితాః|కైకేయ్యావశమే
ష్యామఃపాపాయామఃఖభాగినః||౧౯||ఇతిబ్రువన్నాత్మసమంసుమంత్రస్సారథిస్తదా|దృష్ట్వావనగతంరామఃపంచఃఖా
తోరురుదేవిరమ్||౨౦||తతస్తువిగతేబాహ్వేసూతంస్పృష్టేదకంశుచిమ్|రామస్తుశుభురంవాక్యంపునఃపునరువాచతమ్||
౨౧||ఇత్సౌమాణాంత్యయాతుల్యంసుహృదంపలక్షయః|యథాదశరథోరాజామాంసశోచేత్తథాకరు||౨౨||శోకోప
హతచేతాశ్చవృద్ధశ్చజగతీవతిః|కామభారావసన్నశ్చతస్మాదెత్తద్భ్రమీమితి||౨౩||యద్యదాజ్ఞాపయేత్|చిత్తవహత్త్వా
మసీపతిః|కైకేయ్యాఃప్రియకామాథంకార్యంతదవికాంతుయా||౨౪||ఏతదథంహిరాజ్యానిప్రశాసతిసరేశ్వరాః|
యదేహంసర్వకృత్యేషునుసౌనప్రతిహన్యతి||౨౫||యద్యథాసమహారాజోనాళీకమధిగచ్ఛతి|నచతావ్యతిదుఃఖేనసు
మంత్రకురుతత్తథా||౨౬||అదృష్టదుఃఖంరాజానంవృద్ధమార్యగజితేంద్రియమ్|బ్రూయాత్స్వమభివాద్యైవమమహే
తోఽదంవచః||౨౭||నైవాహమనుశోచామిలక్ష్యశోనచమైథివీ|ఆయోధ్యాయాశ్చ్యుతాశ్చేతివసేవత్స్యమహేతిచ||
౨౮||చతుర్దశసువహ్నేషువిప్రతైషుపునఃపునః|బక్షణంమాంచసీతాంచద్రత్యుసీతీప్రమాగతా||౨౯||ఏవముక్త్వాతు
రాజానంమాతరంచసుమంత్రమే|అన్యాశ్చదేవీస్సహితాః|కైకేయాంచపునఃపునః||౩౦||ఆరోగ్యంబ్రూహికాసల్యామ
థషాదాభివందనమ్|సీతాయామమచార్యస్యవచసాల్లక్ష్యణస్యచ||౩౧||బ్రూయాత్స్వహిమహారాజంభరతఃక్షిప్రమా
నయ|ఆగతశ్చపిభరతఃస్థాప్యోన్మవమతేవదె||౩౨||భరతంచపరివృజ్యయావరాజ్యేభిషిచ్యచ|అస్మత్సంతాపజండుఃఖం
సత్వామభిభవిష్యతి||౩౩||భరతశ్చాపివక్తవ్యోయథారాజనివతః|సీతథామాతృమవతేథాస్సర్వాస్వేవాపిశేషతః
౩౪||యథాచతవక్తైకేయాసుమిత్రాచవిశేషతః|తథైవదేవీకాసల్యామమమాతావిశేషతః||౩౫||తాతస్యప్రియకా
మేనయావరాజ్యమపేక్షతా|లోకయోరుభయోశ్శక్యంత్యయాయతుఖమేథితుమ్||౩౬||నివత్యమానోరామేణ
సుమంత్రశోకకశితః|తత్సర్వంవచనంకృత్వాస్నేహాత్కాకుత్స్థమబ్రవీత్||౩౭||యదహంసౌపచారేణబ్రూ
యాంస్నేహాదివిక్లబః|భక్తిమానపితౄవద్వాక్యంత్యంత్యంతుమహానీ||౩౮||కథంహిత్వద్విసీమోహంప్రతియా
ప్యమితాంపురీమ్|తవతాతవియోగేనపుత్రశోకాకులామివ||౩౯||సరామమపితావన్నేరథంధృష్ట్వాతదాజనః|వినారా
మంరథంధృష్ట్వావిదీర్యేతాపిసాపురీ||౪౦||దైన్యంహిసగరిగచ్ఛేద్ధృష్ట్వాశూన్యమిమంరథమ్|సూతావశేషంస్వంపైన్యం
హతవీరమివాహవే||౪౧||మారేపినివసంతంత్వాంమానసేనాగ్రతఃస్థితమ్|చింతయంత్యోద్యమానంత్యాంనిరాహారాః
కృతాఃప్రజాః||౪౨||దృష్టంతధిత్వయారామయాదృశంత్యత్ప్రవాసనే|ప్రజానాంసంకులంవృక్షంత్యచ్ఛోకక్లాంతచే
తసామ్||౪౩||ఆతన్దోహయఃపారైర్ముక్తస్తద్విప్రవాసనే|సరథంమాంసశామ్యైవకుర్యుశ్శతగుణంతతః||౪౪||
అహంకించాపివత్సోమిదేవీంతవసుతోమయా|నీతోసామాతులకులంసంతాపంమాకృతాఇతి||౪౫||అసత్యమపినైవా
హంబ్రూయాంవచనమిదృశమ్|కథమప్రియమేవాహంబ్రూయాంసత్యమిదంవచః||౪౬||మమతావన్నియోగస్థా
స్త్యద్భంధుజనవాహినః|కథంరథంత్యయాహీనంప్రవత్క్యంతిహయోత్తమాః||౪౭||తన్నశత్యోన్యహంగంతుమయో
ధ్యాంత్యద్భతేనఘోవనవాసానుయానాయమామనుజ్ఞాతుమహానీ||౪౮||యదిమేయాచమాసస్యత్యాగమేవకరిష్యసి|

సరభోగ్నం ప్రవేత్సామివ్యక్తమాత్రశహత్వయా||౧౯||భవిష్యంతివనేయానితపోవిఘ్నకరాణితేరథేనప్రతిబాధిష్యే
తానిసత్వానిరాఘవ||౨౦||త్వత్కృతేనమయాప్రాప్తంరథచర్యాకృతంసుఖమ్ | ఆశంసేత్వత్కృతేనాహంవనవాస
కృతంసుఖమ్||౨౧||ప్రసీదేచ్ఛామితేరణ్యేభవితుంప్రత్యనంతరః|ప్రత్యాభిహితమిచ్ఛామిభవమేప్రత్యనంతరః ||౨౨||ఇ
మేచాపిహయావీరయదితేవనవాసినః | పరిచర్యాంకరిష్యంతిప్రాప్యంతిపరమాంగతమ్||౨౩||తవశుశ్రూషణంమూ
ర్ఖాకరిష్యామివనేవసః|అయోధ్యాండేవలోకంవాసర్వధాప్రజహ్వహమ్||౨౪||నహిశక్యాప్రవేష్టుంసామయా
యోధ్యాత్వయావినా|రాజధానీమహేంద్రస్యయాధామమృతకమణా||౨౫||వనవాసేక్షయంప్రాప్తేమమైషహి
మనోరథః|యదనేనరథేనైవత్వాంవహేయంపురీంపునః||౨౬||చతుర్దశహివర్షాణిసహితస్యత్వయావనః|క్షణభూతా
నియాస్యంతిశతసంఖ్యాన్యతాన్యధా||౨౭||భక్తవత్సలశిష్టంతంభత్వపుత్రగతేపథి|భక్తంభృత్యంస్థితంస్థిత్యాంత్యంన
మాంహాతుమహాసి||౨౮||ఏవంబహువిధందీనయాచమానంపునఃపునః|రామోభృత్యానుకంపీతుసుమంత్రమిదమబ్ర
వీత్||౨౯||జానామిపరమాంభక్తింమయితేభత్వవత్సలశృణుచాపియదర్థంత్యాంప్రేషయామిపురీమితః||౩౦||నగరిం
త్వాంగతందృష్ట్వాజననీమేయవీయసీ | కైకేయాప్రత్యయంగచ్ఛేదితిరామోవనంగతః||౩౧||పరితుష్టాహిసాదేవీవనవా
సంగతేమయి | రాజానంనాతిశంకేతమిథ్యావాదీతథామికమ్||౩౨|| ఏషమేప్రథమకలాప్సియదంబామేయవీయ
సీ | భరతారక్షితంస్థితంపుత్రరాజ్యమవాప్నుయాత్ ||౩౩|| మమప్రియాభాంరాజ్యశ్చసరథస్త్వంపురీంప్రజ |
సందిష్టశ్చాపియానథాంస్తాంస్తాబ్రూయాస్తథాతథా ||౩౪|| ఇత్యుక్త్వావచనంసూతంసాంత్యయిత్వాపునః
పునః | గుహంవచనమక్లిబోరామోహేతుమదబ్రవీత్ ||౩౫|| నేదానీంగుహయోగ్యాయంవాసోమేసజనేవ
నె | అవశ్యంహ్యశ్రమేవాసకతవ్యస్తద్గతోవిధిః ||౩౬|| సోహంగృహీత్వానియమంతపస్విజనభూషణమ్ | హి
తకామఃపితుభూయస్సీతాయాలక్ష్మణస్యచ ||౩౭|| జటాఃకృత్వాగమిష్యామిన్యగ్రోధక్షీరమానయా తత్క్షీరంరా
జపుత్రాయగుహాఃక్షీప్రముపాహరత్ ||౩౮|| లక్ష్మణస్యాత్మనశ్చైవరామస్తేనాకరోజ్జటాః | దీఘబాహునారవ్యా
ఘోరిజటిలత్వమధారయత్ ||౩౯|| తాతదావీరవసనాజటామండలధారిణౌ|అశోభతామృషీసమాభ్రాతరౌరామలక్ష్మ
ణౌ||౪౦||తతోవైఖానసంమంగమాస్థితస్సహలక్ష్మణః|ప్రతమాదిష్టవా రామస్సఖాయంగుహామబ్రవీత్||౪౧||అప్ర
మత్తోబలేకోశేచుగేజనపదేతథా|భవేథాగుహారాజ్యంహిదురారక్షతమంమతమ్||౪౨||తతస్తంసమనుజ్ఞాయగుహామి
త్వాకునందనః|జగామతూణమవ్యగ్రస్సభార్యస్సహలక్ష్మణః||౪౩||సతుదృష్ట్వానదీతీరేనావమిత్వాకునందనః |తిలీగ్ను
శ్శీఘ్రగాంగంగామిదంలక్ష్మణమబ్రవీత్||౪౪||అరోహత్వంసరవ్యాఘ్రస్థితాంనావమిమాంశనైః|సీతాంచారోపయా
న్వత్కుంపరిగృహ్యమానస్విదీమ్||౪౫||సభ్రాతుశ్శాసనంశ్రుత్వాసర్వమప్రతిచూలయత్ |అరోప్యమైథిలీంపూర్వమారు
రోహేత్తవాంస్తతః||౪౬||అథారురోహతేజస్వీస్వయంలక్ష్మణపూర్వజః|తతోనిషాదాధిపతిర్గుహయాజ్ఞాతీనచోదయ
త్||౪౭||రాఘవోపిమహాతేజానావమారుహ్యతాంతతః|బ్రహ్మవత్క్షుత్రవనైచ్చవజజాపహితమాత్మనః||౪౮||ఆచవ్య
చయథాశాస్త్రంసదీంతాంసహసీతయా|ప్రాణమత్ప్రీతిసంహృష్టోలక్ష్మణశ్చామితప్రభః||౪౯||అనుజ్ఞాయసుమం
త్రంచసబలంవైవతంగుహమ్|ఆస్థాయనావంరామస్తుచోదయామాసనావికా||౫౦||తతస్తైశ్చోదితాసానాఃకిణధా
రసమాహితాశుభస్సృజేగాభిహతాశీఘ్రంసలిలమభ్యగాత్||౫౧||మధ్యంతుసమనుప్రాప్యభాగీరథ్యాస్త్రనింది
తా|వైదేహీప్రాంబలిభూత్వాతాంసదీమిదమబ్రవీత్||౫౨||పుత్రోదశరథస్యామంహహారాజస్యధీమతః | నిదేశం
పారయత్వేషగంగేత్వదభిరక్షితః||౫౩||చతుర్దశహివర్షాణిసమగ్రాణ్యవ్యకాననే |భ్రాతృసహమయాచైవపు
నఃప్రత్యాగమిష్యతి||౫౪||తతస్తావంకేవిసుభగేక్షేమేణపునరాగతా |యత్యైప్రముదితాగంగేసర్వకామప్రసాదిని
||౫౫||త్వంహిత్రిపథగాదేవిబ్రహ్మలోకంసమీక్షసే|భార్యాచోదధిరాజస్యలోకేన్ద్రికంప్రదృశ్యసే ||౫౬||సాత్వాం
దేవిసమస్యామిప్రశంసామిచకోభసే|ప్రాప్తరాజ్యేనరవ్యాఘ్రేవేనపునరాగతే||౫౭||గవాంశతసహస్రాణివస్త్రా
ణ్యస్తంచపేశలమ్|బ్రహ్మణేభ్యఃప్రదాస్యామితవప్రియవికీషయా||౫౮||సురాఘటసహస్రేణమాంసభూతోదనే
నచ|యత్యైత్వాంప్రయతాదేవిపురీంపునరుపాగతా||౫౯||యానిత్వతీరవాసీనిదైవతానివసంతిచ | తానిసర్వాణియ

శ్లోమితీర్థాన్యాయతనానిచ || ౯౦ || పునరేవమహాబాహుమయా భ్రాతృచసంగతః | అయోధ్యాంవనవాసాత్తు
 ప్రవిశత్వనఘోనఘే || ౯౧ || తథాసంభాషమాణాశా సీతాగంగామనిందితా | దక్షిణాదక్షిణం తీరం క్షిప్రమేవా
 భ్యుపాగమత్ || ౯౨ || తీరంతుసమను ప్రాప్యనావంహిత్యానరక్షభః | ప్రాశస్త్యతసహభ్రాతృవై దేహ్యచప
 రంతపః || ౯౩ || అథాబ్రవీన్నహాబాహుస్సుమిత్రానందవర్ధనమ్ | భవసంరక్షణార్థాయసజనేవిజనేపివా || ౯౪ || అవశ్యంర
 త్నణంకార్యమదృష్టే విజనెవనె | అగ్రత్వంగచ్ఛసామిత్రే సీతాత్వామనుగచ్ఛతు || ౯౫ || వృష్టతోహంగమిష్యామిత్యాంచ
 సీతాంచపాలయ || అమౌఘ్యస్యస్యేహనోరత్రోకతవాపురుషషభ || ౯౬ || ససీతావదతిక్రాంతాసుకరాకాచనక్రీ
 యా | అద్యమఃఖంతువై దేహీవనవాసస్యవెత్సత్తి || ౯౭ || ప్రణవజనసంబాధంతే త్రామవివజితమ్ | విషమంచప్రపా
 తంచవనమదృప్రవెత్సత్తి || ౯౮ || శ్రుత్వా రామస్యవచనంప్రత్యేలక్ష్మణోగ్రతః | అనంతరంచసీతాయారాఘవోరఘు
 నందనః || ౯౯ || గతంతుగంగావరపారమాశురామంసుమంత్రస్సతతంనిరీక్ష్య | అధ్వప్రకమాద్వినివృత్తదృష్టిర్ముమోచబా
 మ్పంచ్యథితస్తవస్త్వి || ౧౦౦ || సలోకపాలప్రతిమప్రభావస్తీర్వామహాత్మావరదోమహానదీమ్ | తతస్సమృద్ధాశుభసస్య
 మూలినః క్రమేణవత్సన్నుదితానుసాగమత్ || ౧౦౧ || తౌతత్రహత్వాచతురోమహామృగావరాహమృశ్యంపుషతంమ
 హారుదుమ్ | ఆదాయమేధ్యాంస్త్వరితంబుభుక్షితౌవాసాయకాలేయయతువనస్సతమ్ || ౧౦౨ || ఇతిశ్రీమదయోధ్యా
 కాండేద్విపంచాశస్సర్గః

సతంవృక్షంసమాసాద్యసంభ్యామన్వాస్యపశ్చిమామ్ | రామోరమయతాంశ్రేస్తఇతిహివావాచలక్ష్యమ్ ||
 ౧౦౩ || అద్యేయంప్రభమారాత్రిర్యాతాజనపదాద్భహిః | యాసుమంత్రేణరహితాతాంసౌత్కంఠితుమహాని || ౧౦౪ || జా
 గతవ్యమతంద్రిభ్యామదృప్రభృతిరాత్రిమ్ | యోగక్షేమాహిసీతాయావతేతేలక్ష్యణావయోః || ౧౦౫ || రాత్రింకథం
 చిదేవేమాంసామిత్రేవతయామహే | ఉపావతామహేభూమావాస్తీర్యస్వయమాజితైః || ౧౦౬ || సతుసంవిశ్యమే
 దిన్యాంమహాహాశయసోదితః | ఇమాస్సామిత్రయేరామోవ్యాజహరకథాశ్శుభాః || ౧౦౭ || శ్రువమద్యమహారాజౌదుః
 ఖంస్వపితిలక్ష్యణ కృతకామాతుకై కేయాతుష్టభవితుమహాతి || ౧౦౮ || సాహిదేవీమహారాజంకై కేయారాజ్యకారణాత్ |
 అపినచ్యావయేత్ప్రతాదృష్ట్యాభరతమాగతమ్ || ౧౦౯ || అనాథశ్చహివృద్ధశ్చమయాచైవవిసాకృతః | కింకరివ్యతికామా
 తఃకై కేయావశమాగతః || ౧౧౦ || ఇదంవ్యసనమాలోక్యరాజ్జశ్చమతివిభ్రమమ్ | కామపవాదధర్మభ్యాంగరీయానితి
 మేమతి || ౧౧౧ || కౌహ్యవిద్వాసపిపుమాప్రమదాయాఃకృతేత్యజేత్ | ధందానువతిసంపుత్రంతాతోమామివలక్ష్యణ ||
 ౧౧౨ || సుఖిబతసభార్యశ్చభరతఃకై కయాసుతః | ముదితాకౌసలానేకౌయోభోక్త్యత్యధిరాజవత్ || ౧౧౩ || సహిసర్వ
 స్వరాజ్యస్యముఖమేకంభవివ్యతి | తాలేచవయసాతీతేమయిచారణ్యమాస్థితే || ౧౧౪ || అథధర్మపరిత్యజ్యయఃకామమ
 నువతేతేపివమాపద్యతేక్షిప్రంరాజాదశరథోయథా || ౧౧౫ || మన్యేదశరథాంతాయనుమప్రవాజనాయచ | కై కేయా
 సౌమ్యసంప్రాప్తారాజ్యాభరతస్యచ || ౧౧౬ || అపీదానీంకై కేయాసౌభాగ్యమదమోహితా | కాసల్యాంచసుమి
 త్రాంచసప్రబాధేతమత్కృతే || ౧౧౭ || మాసమత్కారణాదేవీసుమిత్రాదుఃఖమావిశేత్ | అయోధ్యామితపవత్సం
 కాలేప్రవిశలక్ష్యణ || ౧౧౮ || అహమేకౌగమిష్యామిసీతయాసహదండకా | అనాథాయాహినాథస్త్యంకాసల్యాయా
 భవిష్యసి || ౧౧౯ || తుక్రకమాహికై కేయాద్వేష్యమన్యాయమాచరేత్ | పరిదద్యాహిధర్మజ్ఞేభరతేమమమాతరమ్ ||
 ౧౨౦ || నూనంజాత్యంతరెకస్మిన్స్త్రియఃపుత్రేవియోజితాః | జనన్యామమసౌమిత్రేతదప్యేతచపస్థితమ్ ||
 ౧౨౧ || మయాపివిరపుష్టినమఃఖసంవర్ధితేనచ | విప్రాయుజ్యతకాసల్యాఫలకాలేధిగస్తుమామ్ || ౧౨౨ || మాస్త్రిసీమంతినీ
 కాచిజ్జనయేత్పుత్రమిదృశమ్ | సౌమిత్రేయోహమంబాయాదద్మికోకమనంతకమ్ || ౧౨౩ || మన్యేప్రీతివిశిష్టాసామంతౌలక్ష్య
 ణశౌరికా | యస్యాస్తచ్చామితేవాక్యంశుకపాదమరేదేశ || ౧౨౪ || శోచంత్యాశ్చల్పభాగ్యానానకించుపకుర్వ
 తా | పుత్రేణకిమపుత్రాయామయాకార్యమరిందమ్ || ౧౨౫ || అల్పభాగ్యాహిమేమాతాకాసల్యారహితామయా | శే
 తేవరసుమఃభాతాపతితాశోకసాగరే || ౧౨౬ || ఏకౌహ్యహమయోధ్యాంచపుణివీచాపిలక్ష్యణ | తరేయవిషుభిఃప్ర
 ఘోనసువీర్యమకారణమ్ || ౧౨౭ || అథమభయభీతశ్చపరలోకస్యచానఘ | తేనలక్ష్యణాద్యాహమాత్మానమభిషేచయే ||

అపితదన్యశ్చకరుణం విలప్య విజ నేజహుః | అశ్రుపూర్ణముఖో రామో నిశితూప్తి ముపావిశత్ || ౨౭ || విలప్యోపరతం రా
మంగతా విజహుః పానలమ్ | సముద్రమివ నివేగమాశ్వా సయతలక్షణః || ౨౮ || ధ్రువమద్యపురీరాజన్మయోధ్యా యుధి
నాంవరః | నిష్ప్రభాత్వయినిపాగ్రిం తేగతచంద్రేవశర్వతః || ౨౯ || నైతదౌపయికం రామయదిదం పరితప్య సే | విషాదయ
సిసీతాంచమాంచైవపురుషమభా || ౩౦ || సహిసీతాత్వయాహీనానచాహమపిరాఘవః | ముహూర్తమపిజీవావోజలా
న్మత్స్యావివోద్ధృతౌ || ౩౧ || సహితాతంసశత్రుఘ్నంసమమిత్రాంపరంతపః | ద్రష్టమిచ్ఛేయమద్యాహంస్వర్గంవా
పిత్యయాచినా || ౩౨ || తతస్తత్రసుఖాసీనానాతిదూరేనిరీక్ష్యతామ్ | న్యగ్రోధేనకృతాంశయాంభజాతేధమేవత్య
తౌ || ౩౩ || సలక్షణస్యోత్తమపుష్కలంవచోనిశవ్యచైవంవనవాసమాదరాత్ | సమాస్తమస్తావిదధేపరంతపఃప్రవద్యధ
మంసుచిరాయరాఘవః || ౩౪ || తతస్తతస్త్వివిజనేవనేతదామహాబలౌరాఘవవంశవధానౌ | సతౌభయంసంశ్రమ
మభ్యుపేయతుయః తైవసింహౌగిరిసానుగౌచరా || ౩౫ || ఇతి శ్రీమదయోధ్యాకాండే - త్రిపంచాశస్సర్గః *****
తేతుతస్త్విమహావృక్షేహ్యుపిత్వారజనింశివామ్ | విమలేభ్యుదితేనూర్ద్యేతస్తాద్దేశాత్ ప్రతస్థిరై || ౧ || యత్ర
భాగీరథీంగంగాయమునాభిప్రవతతే | జన్మస్తందేశముద్దిశ్యవిగాహ్యసుహహద్వనమ్ || ౨ || భూమిభాగావిభాగా
దేశాంశ్చాపిమనోరమా | అద్భుతపూర్వాపశ్యంతస్తత్రత్రయశస్విసః || ౩ || యథాక్షమేణగచ్ఛాసపశ్యంశ్చవి
నిభాన్త్రమా | నివృత్తమాత్రేదివసేరామస్తామిత్రిమబ్రవీత్ || ౪ || ప్రయాగమభితఃపశ్యసామిత్రేధూమమున్నతం
అగ్నేభాగవతః కేతుంమన్యోసన్నిహితోమునిః || ౫ || మాసంప్రాప్తాస్తసంభేదంగంగాయమునయోవయం | తథాహి
న్మాయతేశజ్ఞోనారిణోవారిఘట్టితః || ౬ || దాహుణిపరిభిన్నానివనజైరుపజీవిభిః | భరద్వాజాశ్రమేచైతేదృశ్యంతేవివి
ధాన్త్రమా || ౭ || ధన్వినౌతౌసుఖంగత్వా లంబమానేదివాకరే | గంగాయమునయోస్సంధౌప్రాపతుర్నిలయంమునే || ౮ ||
భూమస్తాశ్రమమాసాద్యత్రాసయమృగపక్షిణః | గత్వాముహూర్తమధ్వాసంభరద్వాజముపాగతమ్ || ౯ || తత
స్తాశ్రమమాసాద్యమునేదర్శనకాంక్షితౌ | సీతయానుగతాపీరామారాదేవావతస్థతః || ౧౦ || సప్రవిశ్యహహత్సాన
హృషింశివ్యగజైర్వృతమ్ | సంశితస్తతమేకాగ్రంతపసాలబ్ధచతుషమ్ || ౧౧ || హుతాగ్నిశూన్యాత్రందృష్ట్వైవమహా
భాగంకృతాంజలిః | రామస్తామిత్రిణాసార్ధంసీతయాచాభ్యవాదయత్ || ౧౨ || న్యవేదయతచాత్మానంతస్తైలక్షణసూ
ర్యజః | పుత్రౌదశరథస్యావాంభగవరామలక్షణౌ || ౧౩ || భార్యామమేయంవైదేహీకల్యాణీజనకాత్మజా | మాంచా
నుయాతావిజనంతపోవనమందితా || ౧౪ || పితృప్రవాజ్యమాసంమాంసౌమిత్రిరనుజఃప్రియః | అయమన్వగమద్భృ
తావనమేవదృఢప్రతః || ౧౫ || పితృనియుక్తాభగవప్రవేత్స్యామస్తపోవనమ్ | ధర్మమేవచరిష్యామస్త్రమాంభలాశ
నా || ౧౬ || తస్యతద్వచనంశ్రుత్వా రాజపుత్రస్యధీమతః | ఉపాసయతథర్మాత్తాగామర్ష్యముదకంతతః || ౧౭ || నానావిధా
నస్మరసావన్యమూలఫలాశ్రయా | తేభ్యోదదౌతప్రతపావాసంపైవాభ్యకల్పయత్ || ౧౮ || మృగపక్షిభిరాసీమో
మునిభిశ్చసమంతతః | రామమాగతమభ్యర్చ్యస్వాగతేనాహతంమునిః || ౧౯ || ప్రతిగృహ్యచతామర్చ్యముపవిష్టంసరా
ఘవమ్ | భరద్వాజౌబ్రవీద్వాక్యంధర్మయుక్తమిదంతదా || ౨౦ || చిరస్యఖలుకాకుత్స్థపశ్యామిత్వామిహగతమ్ | శ్రు
తంతవమయాచేదంవివాసనమకారణమ్ || ౨౧ || అవకాశోవివిక్తోయమహాసద్యోస్సమాగమే | పుణ్యశ్చరమణీయశ్చవస
త్విహాభవాసుఖమ్ || ౨౨ || ఏవముక్తస్తువచనంభరద్వాజేసరాఘవః | ప్రత్యువాచశుభంవాక్యంరామస్సర్వహితేరతః ||
౨౩ || భగవన్నితతసన్నఃపౌరజానపదోజనః | సుదర్శనంతుమాంపైత్యమన్యోహమిమమాశ్రమమ్ || ౨౪ || ఆగమిష్యతివై
దేహీంమాంచాపిప్రేక్షుకౌజనః | అనెనకారణేనాహమిహవాసంసరోచయే || ౨౫ || ఏకాంతేపశ్యభగవన్నాశ్రమస్థానము
త్తనుమ్ | రమేతయత్రవైదేహీనుఖాద్దాజనకాత్మజా || ౨౬ || ఏతచ్ఛృత్వాశుభంవాక్యంభరద్వాజౌమహామునిః | రా
ఘవస్యతతోవాక్యమర్థగ్రాహికమబ్రవీత్ || ౨౭ || దశకోశఇతస్తాతగిరిర్యత్రనివత్స్యసి | మహర్షిసేవితఃపుణ్యస్సర్వత
స్సుఖదర్శనః || ౨౮ || గూలాంగూలానుచరితౌవానరర్షౌనిపేవితః | విత్రకూటఇతిఖ్యాతోగంధమాదససంనిభః || ౨౯ || యావ
తాదిత్రమాటస్యనరశ్చృంగాణ్యవేక్షుతే | కల్యాణానిసమాధతైనపాపేకురుతేమనః || ౩౦ || ఋషయస్తత్రబహవోవి
శ్రుత్యశరదాంశతమ్ | తపసాదివమాయాధాకపాలశిరసాసహ || ౩౧ || ప్రవివిక్తమహంమన్యేతంవాసంభవతస్సుఖమ్ |

అనావాపనవాసాయవసరామమయాసహ||౩౨||సరామంసర్వకామైస్తంభరద్వాజఃప్రియాతిథిమ్|సభార్యంసహచ
భ్రాతృప్రతిజగ్రహధర్మవిత్||౩౩||తస్యప్రయాగేరామస్యతంతుహాపిఃముపేయమః|ప్రసన్నారజసిపుణ్యాచ
త్రాఃకథయంతఃకథా||౩౪||సీతాతృతీయఃకాకుత్స్థఃపరిశ్రాంతస్సఖోచితః|భరద్వాజాశ్రమేరమ్యేతాంరాత్రిమవ
సత్సుఖమ్||౩౫||ప్రభాతాయాంరజన్యాంతుభరద్వాజముపాగమత్|ఉవాచనరశామూలామునింబ్యలితతేజసమ్||
౩౬||శర్వరీంభగవన్నద్యసత్యశీలతవాశ్రమేఉపితాఃస్వసుఖంగంతుమనుజానాతునోభవా||౩౭||రాత్ర్యాంతుత
ప్యాంపుష్టాయాంభరద్వాజౌబ్రవీదదమ్|మధుమూలఫలాపేతంచిత్రకూటంప్రజేతిచ||౩౮||వాసమాపయకంమన్యే
తవరామమహాబల|నానానగగణోపేతఃకిన్నరగోపేవితః||౩౯||మయూరనాదాభిరుతోగజరాజసిపేవితః|గవ్యతాం
భవతాశ్చైలశ్చిత్రకూటస్సవిశ్రుతః||౪౦||పుణ్యశ్చరమణీయశ్చబహుమూలఫలాయతః|తత్రకుంజరయూధానివృగ
యూధానిచాభితః||౪౧||వివరంతివనాంతేస్త్రితానివ్రత్యసిరాఘవః|సరిత్ప్రసవణప్రస్థాదరీకందరనిర్భూరా||
౪౨||చరతస్సితయాసాధానందివ్యతిమనస్తపాప్రహృష్టకోయష్టికకోకిలస్వనైర్వివాదితంతంవషథాధరంశివమ్|మృ
గైశ్చమతైబహుభిశ్చకుంజరైస్సరవ్యమాసాద్యసమావసాశ్రమమ్||ఇత్యయోధ్యాకాండేచతుఃపంచాశస్సర్గః.

ఉపితార్జునసీతశ్రరాజపుత్రావరిందమా|మహాపిఃమభివాద్యాభజగ్మతుస్తంగిరింప్రతి||౧||తేహందైవ
స్వస్త్వయనంమహాపిఃస్వచకారహ|ప్రస్థితాంశ్చైవతాప్రేక్ష్యపితాపుత్రానివాన్వగాత్||౨||తతఃప్రచక్రమేవ
క్తుంవచనంసమహామునిః|భరద్వాజోమహాతేజారామంసత్యవరాక్రమమ్||౩||గంగాయమునయోస్సంధిమాసాద్యమ
నుజమ్భా|కాళిందీనుగుగచ్ఛేతాంసదీంపశ్చాన్తఖాశ్రితామ్||౪||అథాసాద్యతుకాళిందీంశీఘ్రస్రోతసమావగామ్|త
స్యాస్తీర్థంప్రచలితంపురాణంప్రేక్ష్యరాఘవా||౫||తత్రయూయంప్లవంకృత్వాతరతాంశుమతీంసదీమ్|తతోన్యగ్ర
భమాసాద్యనుహంతంహరితచ్ఛదమ్||౬||వివృథంబహుభివృత్తైశ్శ్యామంసింధోవసేవితమ్|తస్సైసీతాంజలింకృత్వా
ప్రయుంజీతాశివశ్శివాః||౭||సమాసాద్యచతంవృక్షంవసేద్వాతిక్రమేతవా|లోశమాత్రంతతోగత్వానీలంద్రక్ష్యభ
కాననమ్||౮||పలాశబదరీమిత్రంరవ్యంవంశైశ్చయామునైః|సపంథాశ్చిత్రకూటస్యగతస్యబహుశోమయా||౯||ర
మ్యోమార్దవయుక్తశ్చదాదైశ్చైవవివజితః|ఇతిపంథానమావేద్యమహాపిఃస్వస్యవతః||౧౦||అభివాద్యతథేత్సు
క్త్వారామేణవివతః|తఃఉపావృత్తమునాతస్త్రితారామోలక్ష్మణమబ్రవీత్||౧౧||కృతపుణ్యశ్చసామప్రేమునిర్యనో
నుకంపతే|ఇతితౌపురుషవ్యాహ్రీమంత్రయిత్వామనస్విసా||౧౨||సీతామేవాగ్రతఃకృత్వాకాళిందీంజగ్మతుర్నదీమ్|
అథాసాద్యతుకాళిందీంశీఘ్రస్రోతోవహంసదీమ్||౧౩||చింతామాపేదీరేసర్వేనదీజలలితీమఃవః|తేకాస్థసంఘాతమ
భావక్రతుస్తుమహాప్లవమ్||౧౪||శుమైర్వంశైస్సమాస్తీణాముశీరైశ్చసమావృతమ్|తతోవేతసశాఖాశ్చజంబూశా
ఖాశ్చవీర్యవా||౧౫||చకారలక్ష్మణశ్చిత్వాసీతాయాస్సుఖమాసనమ్|తత్రశ్రీయమివాచింత్యాంరామోదాశరథిఃప్రి
యామ్||౧౬||ఈషత్సంలక్ష్మమానాంతామధ్యారోపయతప్లవమ్|పాశ్వేచతత్రవైదేహ్యవసనెభూషణానిచ||౧౭||ప్ల
వేకఠినకాజంచరామశ్చక్రేసహాయుడైః|ఆరోప్యప్రథమంసీతాంసంఘాటంప్రతిగృహ్యతా||౧౮||తతఃప్రతేరతుర్యత్రా
వీరౌదశరథాశ్చజౌ|కాళిందీనుధ్యమానాయాతాసీతాత్వేనామవంశత||౧౯||స్వస్తిదేవితరామిత్వాంపారయేన్దేవతీన్ర
తమ్|యత్యేత్వాంగోసహస్రేణసురాఘటశతేనచ||౨౦||స్వస్తిప్రత్యాగతేరామేపురీమిత్రాఃకుపాలితామ్|కాళిం
దీమథసీతాతుయాచమానాకృతాంజలిః||౨౧||తీరమేవాభిసంప్రాప్తాదక్షిణంవరవణిః|తతఃప్లవేనాశుమతీంశీఘ్ర
గామ్మామానిమ్||౨౨||తీరజైర్బహుభివృత్తైస్సంతేరుర్యమునాంసదీమ్|తేఢీణాఃప్లవముత్సృజ్యప్రస్థాయయము
నావనాత్||౨౩||శ్యామంన్యగ్రోసమాసేమశ్శీతలంహరితచ్ఛదమ్|న్యగ్రోగంతముపాగమ్యవైదేహీవాక్యమబ్రవీత్
||౨౪||సమస్తేస్తుమహావృక్షపారయేన్దేవతీన్రతమ్|కాసల్యాంచైవపశ్యేయంసుమిత్రాంచయశస్వినీమ్||౨౫||ఇతి
సీతాంజలింకృత్వాపర్యగచ్ఛన్వసస్పృశిమ్|అవలోక్యతతస్సీతామాయాచంతిమనిందితామ్||౨౬||దయితాంచవిధేయాం
చరామోలక్ష్మణమబ్రవీత్|సీతామాదాయగచ్ఛత్వమగ్రతోభరతాగ్రజ||౨౭||ప్రత్యతోహంగమిష్యామిసాయుధోద్వి
వదాంవర|యద్యత్ఫలంప్రాభయతేప్రస్తుంవాజనకాత్తజా||౨౮||తత్త్వప్రద్యావైదేహ్యయత్రాస్యారమతేను

సః । గచ్ఛతోస్తుతయోర్మధ్యభూవజనకాత్మజాః॥౨౯॥మాతంగయోర్మధ్యగతాశుభానాగవధూరివ ఏకైకంపాదపం
గుల్మంలతాంవాపుష్పశాలినీమ్॥౩౦॥అదృష్టపూర్వాంపశ్యంతీరామంపప్రచ్ఛసాభలా । రమణీయాబహువిధాపా
దపాకాసుమోత్కటా॥౩౧॥సీతావచనసంరద్ధానయామాసలక్ష్మణః విచిత్రవాలుకజలాంహంససారసనాదితా
మే॥౩౨॥రేమేజనకరాజస్యతదాప్రేక్ష్యసుతానదీమ్ । క్రోశమాత్రంతతోగత్వాభ్రాతరౌరామలక్ష్మణౌ॥౩౩॥బహు
త్వేభ్యాస్తృగాహత్వాచేరతుర్యమునావనే । విహృత్యతేబహిణసూగనాదితేశుభేవనేవానరవారణాయుతే । సమం
నదీవప్రముపేత్యసమ్మతంనివాసమాజన్తురదీనదర్శనాః॥౩౪॥ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండేచంచపంచాశః స్కంధః***
అథరాత్ర్యంవ్యతీతాయామవసుప్తమసంతరమ్ । ప్రబోధయామాసశనైలక్షణంరఘునందనః॥౧॥సౌమి
త్రేశ్వణువన్యానాంవల్లవ్యాహరతాంస్వనమ్ । సంప్రతిష్ఠానుహేకాలఃప్రస్థానస్యపరంతప॥౨॥ససుప్తస్సమయేభ్రా
త్రాలక్ష్మణఃప్రతిబోధితః । జహానిద్రాంచతంద్రీంచప్రసక్తంచపథిశ్రమమ్॥౩॥తతఃకథాయతేసర్వేస్పృష్టేనద్యా
శ్శిషంజలమ్ । పంథానమృషిణోద్దిప్తంచిత్రకూటస్యతంయయుః॥౪॥తతస్సంప్రస్థితఃకాలేరామస్సౌమిత్రిణాసహఃసీతాం
కమలపత్రాక్షీమిదంచనమబ్రవీత్॥౫॥అదిప్తానివవైదేహీసర్వతఃపుష్పితాన్నగా । హైవ్యేషుష్యైకింశుకాపశ్య
మాలినశ్శిశిరాత్యయే॥౬॥వశ్యభల్లాతకాపుల్లాన్నరైరనువసేవితా । ఫలపత్రైరవనతాన్నానంశత్యైమిజీవితమ్॥
౭॥పశ్యదోణప్రమాణానిలంబమానానిలక్ష్మణః । మధూనిమధుకారీభిస్సంభృతానినగేనగీ॥౮॥ఏషక్రోశతీనత్యూహ
స్సంశితప్రతికూజతిరమణీయేవనోద్దేశేపుష్పసంస్తరసంకటే॥౯॥మాతంగయాథానుస్మృతంపక్షిసంఘానునాదితమ్ ।
చిత్రకూటమిమంపశ్యప్రవృద్ధిభిరంగిరిమ్॥౧౦॥సమభూమితలేరమ్యేద్రుమైర్బహుభిరావృతే । పుణ్యేరంస్యామహేతా
తచిత్రకూటస్యకాననే॥౧౧॥తతస్తాపాదచారేణగచ్ఛంతౌసహసీతయా । రమ్యమాసేదతుశ్చైలంచిత్రకూటంసుమార
మమ్॥౧౨॥తంతుపర్వతమాసాద్యనానాపక్షిగణాయుతమ్ । బహుమూలఫలంరమ్యంసంపన్నంసురసోదకమ్॥౧౩॥మనో
జ్ఞోయంగిరిస్సేమ్యనానాద్రుమలతాయుతః । బహుమూలఫలారమ్యస్సాన్వజీవఃప్రతిభాతిమే॥౧౪॥మునయశ్చమహాత్మా
నోవసంత్యస్త్రీశిలోచ్చయే । అయంవాసోభవేత్తావదత్రసౌమ్యరమేమహి॥౧౫॥ఇతిసీతాచరామశ్చలక్ష్మణశ్చకృ
తాంజలిఃఅభిగమ్యాశ్రమంసర్వేవాల్మీకిమభివాదయ॥౧౬॥తాన్తహషిఃప్రముదితఃపూజయామాసధర్మవీత్ । ఆ
స్యతామితివోవాచస్వాగతంతంనివెద్య॥౧౭॥తతోబ్రవీన్నహాబాహులక్షణంలక్ష్మణాగ్రజః । సన్నివేశ్యయథాన్యా
యమాత్మానమృషయేప్రభుః॥౧౮॥లక్ష్మణానయదాహూనిదృఢానిచవరాణిచకురుష్యవసథంసౌమ్యవాసేమేభిరతంమ
నః॥౧౯॥తస్యతద్వచనంశ్రుత్వాసౌమిత్రిర్వివిధాద్రుమా । ఆజహీరతతశ్చక్రేపణశాలామరిందమః॥౨౦॥తాం
నిష్ఠితాంబద్ధకటాందృష్టౌరామస్సుదర్శనామ్ । శుశ్రూషమాణమేకాగ్రమిదంచనమబ్రవీత్॥౨౧॥ఐతేయంమాంస
మాహృత్యశాలాయత్యైమహేవయమ్ । కతవ్యంవాస్తుశమనంసౌమిత్రచిరజీవిభిః॥౨౨॥మృగంహత్వానయక్షిప్రం
లక్ష్మణేహశుభేక్షణ । కతవ్యశ్చస్త్రద్వష్టేహివిధిధర్మమనుస్మర॥౨౩॥భ్రాతుర్వచనమాజ్ఞాయలక్ష్మణఃపరవీరహా ।
చకారచయధోక్తంసస్తంరామఃపునరబ్రవీత్॥౨౪॥ఐతేయంశ్రవయన్వైతచ్ఛాలాయత్యైమహేవయమ్ । త్వరసౌ
మ్యముహూర్తాయంశుభశ్చదివసోహ్యయమ్॥౨౫॥సలక్ష్మణఃకృష్ణమృగంహత్వామేధ్యంప్రతాపవాః । అథచిత్తేపసౌ
మిత్రిస్సమిద్ధజాతవెదసి॥౨౬॥తంతుపక్వంసమాజ్ఞాయనిష్ప్రప్తంభిన్నకోణితమ్ । లక్ష్మణఃపురుషవ్యాఘ్రుఃపథరాఘవమ
బ్రవీత్॥౨౭॥అయంకృష్ణస్సమాప్తాంగశ్శ్రితఃకృష్ణమృగూఘృథా । దేవతాదేవసంకాశయజస్వకుశలోహ్యసి॥౨౮॥
రామస్సౌత్వాతునియతోగుణవాజప్యకౌవిదః । సంగ్రహేణాకరోత్సర్వామంత్రాణాస్త్రావసానికా॥౨౯॥
ఇహ్వాదేవగణానర్వావివేశావసథంశుభిః । బభూవచమనోన్లదోరామస్సౌమితలేజనః॥౩౦॥వైశ్వదేవబలింకృ
త్వారాద్రంవైష్ణవమేవచ । వాస్తుసంచమనీయానిమంగళానిప్రవతయ॥౩౧॥జపంచన్యాయతఃకృత్వాస్సౌత్వా
నద్యాంయథావిధిపాపశంశమనంరామశ్చకారబలిముత్తమమ్॥౩౨॥వెదిస్థలవిధానానిచైత్యాన్యాయతనానిచ । ఆశ్ర
మస్యానురూపాణిస్థాపయామాసరాఘవః॥౩౩॥వన్వైర్మాల్యైఃఫలైర్హృదైఃపక్ష్యైర్మంషైర్యథావిధి । అద్భిజప్తైశ్చ
దేవైశ్చైదృశైశ్చససమిత్కుశైః॥౩౪॥తాతర్పయిత్వాభూతానిరాఘవాసహసీతయా । తదావివిశతుశ్శాలాంసుశు

భాంశుభలక్షణౌ||౩౫||తాంవృక్షపణఃచ్ఛదనాంసునోజ్ఞాంయథాప్రదేశంసుకృతాంనివాతామ్|వాసాయసర్వేవివి
శుస్సమేతాస్సభాంయథాదేవగణాస్సుధర్మామ్||౩౬||అనెకనానామృగపక్షిసంకులెవిచిత్రపుష్పస్త్రబకైస్త్రుమైర్యు
తే|నసూత్రమేవ్యాళమృగానునాదితెతదావిజప్రస్సుసుఖంజితేంద్రియాః||౩౭||సురమ్యమాసాద్యతుచిత్రమృటంస
దీంచతాంమాల్యవతింసుతీర్ణామ్|ననందహృష్టోమృగపక్షిజుష్టోంజహౌచదుఃఖంపురవిప్రవాసాత్||౩౮||ఇతిశ్రీమయో
ధ్యాకాండే - షట్పంచాశస్సర్గః.*****

కథయిత్వాదుఃఖార్తస్సుమంత్రేణచిరంసహ|రామేదక్షిణమాలస్తైజగామస్వగృహంగుహాః||౧||భరద్వాజాభి
గమనంప్రయాగేచసహసనమ్|ఆగిరెగమనంతేహంత్రత్తథౌరుపలక్షితమ్||౨||అనుజ్ఞాతస్సుమంత్రోధయోజయిత్వా
హయోత్తమాః|అయోధ్యామేవనగరీంప్రయయాగాధమర్కనాః||౩||సవనానిసుగంధీనిసరితశ్చసరాంసచ|పశ్యన్న
తియయాశీఘ్రం|గ్రామాంశ్చనగరాణిచ||౪||తతస్సాయాహ్నసమయేతృతేహానిసారథిః|అయోధ్యాంసమనుప్రా
వ్యనిరానందాందదర్శహ||౫||సశూన్యామివనిశ్చబ్దాందృష్ట్యపరమదుర్కనాః|సుమంత్రశ్చింతయామాసశోకవెగసమా
హతః||౬||కచ్చిన్నసగజాసాశ్వాసజనాసజనాధిపా|రామసంతాపదుఃఖేనదద్ధాశోకాగ్నినాపురీ||౭||ఇతిచింతాపర
స్సూతోవాజిభిశ్శీఘ్రపాతిభిః|నగరద్వారమాసాద్యత్వరితః|ప్రవివేశహ||౮||సుమంత్రమభియాంతంచశతశోధసహస్ర
శః|కర్షరామశితిపృచ్ఛంతస్సూతమభ్యద్రవన్నరాః||౯||తేహంశశంసగంగాయామహమాప్యచ్ఛరాఘవమ్|అనుజ్ఞా
తోనివృత్తోన్మిధార్మికేణమహాత్మనా||౧౦||తేతీర్ణాఇతివిజ్ఞాయబాష్పపూర్ణముఖాజనాః|అహూధిగితినిశ్చస్యహారా
మేతిచచుశ్రుశుః||౧౧||శుశ్రావచవచస్తేహంబృందంబృందంచతిష్ఠతామ్|హతాస్త్సఖలుయెనెహపశ్యామశితిరాఘవమ్
౧౨||దానయజ్ఞవివాహేషుసమాజేషుమహత్సుచ|నద్రత్యోమఃపునజాతుధార్మికంరామమంతరా||౧౩||కింసమ
ర్థంంజనస్యాస్యకింప్రియంకింసుఖావహమ్|ఇతిరామేణనగరంపితృవత్పరిపాలితమ్||౧౪||వాతాయనగతానాంచస్త్రీ
ణామన్వంతరాపణమ్|రామశోకాభితప్తానాంశుశ్రావపరిదేవనమ్||౧౫||సరాజ్యమాగమధ్యేనసుమంత్రఃపిహితా
ననః|యత్రరాజాదశరథస్తదేవోపయయాగృహమ్||౧౬||సోవతీర్థరథాచ్ఛీఘ్రంరాజవేత్సప్రవిశ్యచ|కత్యోస్సప్తా
భిచక్రామమహాజనసమాకులాః||౧౭||హమ్యైవిమానైఃప్రాసాదైరవేత్యోధసమాగతమ్|హాహాకారకృతా
నార్యోరామదశనకశిఃతాః||౧౮||ఆయతైవిమలైరేతైర్గశ్రువేగపరిప్లుతైః|అస్యోస్యమభివీక్షంతేవ్యక్తమా
తతరాఃస్త్రియః||౧౯||తతోదశరథఃస్త్రిణాంప్రాసాదేభ్యస్తతస్తతః|రామశోకాభితప్తానాంమందంశుశ్రావజ
ల్పితమ్||౨౦||సహరామేణనిర్యాతోవినారామమిహగతః|సూతఃకిన్నామకాసల్యాంశోచంతీంప్రతివత్సృతి||౨౧||యా
థాచమన్యేరుజ్జీవమేవంససుకరంధ్రువమ్|ఆచ్ఛిద్యపుత్రేనిర్యాతేకాసల్యాయత్రజీవతి||౨౨||సత్యరూపంతుతద్వా
క్యంరాజ్ఞఃస్త్రిణాంనిశామయః|ప్రదీప్తమివశోకేనవివేశసహసాగృహమ్||౨౩||సప్రవిశ్యాప్తమింకత్యోంరాజానం
దీనమాతురమ్|పుత్రశోకపరిదూనమపశ్యత్పాండరేగృహే||౨౪||అభిగమ్యతమాసీనంసరేంద్రమభివాద్యచ|సుమం
త్రోరామవచనంయథోక్తంప్రత్యవేదయత్||౨౫||సతూష్టిమివతచ్చుత్వారాజావిభ్రాంతచేతనః|మూర్ఛితో
న్యసతహ్మహారామశోకాభిపీడితః||౨౬||తతోంతఃపురమావిధ్దంమూర్ఛితేపృథివితో|ఉద్భృత్యబాహూచుక్రోశ
న్యవతోపతితేషీతో||౨౭||సుమిత్రయాతుసహితాకాసల్యాపతితంపతిమ్|ఉత్థాపయామాసతదావచనంచేదమబ్రవీత్||
౨౮||ఇమంతస్యమహాభాగాదూతంచుమ్మరకారిణః|వనవాసాదనుప్రాప్తంకస్తాన్నప్రతిభాషసే||౨౯||అద్యేవమ
నయంకృత్యావ్యపత్రవసినాఘవఉత్తిష్ఠసుకృతంతేస్తుశోకేనస్యాత్సహాయతా||౩౦||దేవయస్యాభయాద్రామంనా
మప్యచ్ఛసిసారథిమ్|నెహతిస్థితకేయావిప్రబ్ధంప్రతిభావ్యతామ్||౩౧||సాతథోక్త్యామహారాజంకాసల్యాశోకతాల
సా|ధరణ్యాంనిపపాతాశుబాష్పవిప్లుతభాషిణీ||౩౨||ఏవంవిలపతీందృష్ట్యాకాసల్యాంపతితాంభువి|పతించావేక్ష్యతాస్స
ర్వాస్సుస్వరంరురుదుఃస్త్రియః||౩౩||తతస్తమంతఃపురనాదమగ్ధితంసమీక్ష్యవృద్ధాస్తరుణాశ్చమానవాః|స్త్రియశ్చస
ర్వారుదుమస్సుమంతతఃపురంతదాసీత్పురమేవసంకులమ్||౩౪||ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే-సప్తపంచాశస్సర్గః:*****

ప్రత్యాశ్చస్తోయదారాజామోహత్ప్రత్యాగతఃపునః|అథాజహాపతంసూతంరామవృత్తాంతకారణాత్||౧

అథ సూతో మహారాజం కృతాంజలిరుపస్థితః । రామ మేవానుశోచంతం యః ఖశోక సమన్వితమ్ ॥ ౧ ॥ వృద్ధం వరము సంతప్తం
 నవగ్రహమివ ద్వివమ్ । వినిశ్చ సంతంధ్యా యంతం అస్య స్థమివ కుంజరమ్ ॥ ౩ ॥ రాజా తురజసా సూతం ధ్వస్తాంగం సముపస్థిత
 మ్ । అగ్ర సూర్యముఖం దీనమువాచ పరమాత్మవత్ ॥ ౪ ॥ క్షణవత్స్య తిథిర్వాత్సావృక్షములముపాశ్రితః । సోత్థం తసు
 ఖతస్సాతకిమశిష్యతి రాఘవః ॥ ౫ ॥ దుఃఖస్యానుచితో దుఃఖం సుమంత్రశయ సోదితః । భూమిపాలాత్సజౌ భూమాశేతే
 కథమసాధవత్ ॥ ౬ ॥ యం యాంతమనుయాంతి స్తవదాతిరథకుంజరాః । సవత్స్య తికథం రామో విజనం వనమాశ్రితః ॥ ౭ ॥
 వ్యాజైర్ముగైరాచరితం కృష్ణ సర్ప నిషేధితమ్ । కథం కుమారౌవై దేహ్యసాధకం వనముపస్థితౌ ॥ ౮ ॥ సుకుమార్యాతప
 స్వీన్యాసుమంత్ర సహసీతయా । రాజపుత్రౌ కథం పాదైరవరుహ్యర ఛాగ్గతౌ ॥ ౯ ॥ సిద్ధాధఃఖిలు సూతత్వం యేన దృష్టౌ
 మమాత్మజౌ । వసాంతం ప్రవిశంతౌ తావత్స్వి నా వివమంజరమ్ ॥ ౧౦ ॥ కిమువాచ వచోరామః కిమువాచ చలత్కుణః । సుమం
 త్రవనమాసాద్య కిమువాచ చ మైథిలీ ॥ ౧౧ ॥ అపితంశయితంభుక్తం సూతరామ స్య కీతయ । జీఃష్యావ్యహ మేతేన య
 యాతిరివసాధుషు ॥ ౧౨ ॥ ఇతి సూతో నరేంద్రేణ చోదితస్స జ్ఞమానయా । ఉవాచ వాచా రాజా నగన బాష్పపరిర్థయా ॥ ౧౩ ॥
 అబ్రవీత్సామహారాజ శర్మ మేవానుపాలయ । ఆంజలిం రాఘవః కృత్వా శిరసాభిప్రణమ్య చ ॥ ౧౪ ॥ సూతమద్వచనా
 త్తస్య తాతస్య విదితాత్మనః । శిరసా వందనీయస్య వంద్యోపాదామహాత్మనః ॥ ౧౫ ॥ సర్వమంతఃపురం వాచ్యం సూతమద్వ
 చనాత్త్వయా । ఆరోగ్యమవిశేషేణ యథాహం చాభివాదనమ్ ॥ ౧౬ ॥ మాతాచమనుకౌ సల్యానుశలం చాభివాదనమ్ ।
 అప్రమాదంచ వక్తవ్యా బ్రూయాత్స్యేనామిదం వచః ॥ ౧౭ ॥ ధర్మనిత్యా యథాకాలమగ్న్యగారపరాభవ । దేవీదేవస్య
 పాదౌచదేవవత్పరిపాలయ ॥ ౧౮ ॥ అభిమానంచ మానంచ త్యక్త్వా వత్సమాత్మషు । అనురాజానమార్యాంచ కైకే
 యీనుంబకారయ ॥ ౧౯ ॥ కుమారభరతేవ త్వివర్తంతే వ్యాచరాజవత్ । అథ జ్యేష్ఠహిరాజానో రాజధర్మమనుస్మ
 ర ॥ ౨౦ ॥ భరతఃకుశలం వాచ్యో వాచ్యమద్వచనేన చ । సర్వాస్వేవ యథాన్యాయం వృత్తిం వత్సమాత్మషు ॥ ౨౧ ॥ వ
 క్తవ్యశ్చ మహాబాహురీష్టౌ కుకులనందనః । పితరం యావరాజ్యస్థో రాజ్యస్థమనుపాలయ ॥ ౨౨ ॥ అశ్రీకృతవయా రా
 జామాస్మై సంవ్యవరోరుఖః । కుమారరాజ్యే జీవత్వంతస్యైవాజ్ఞాప్రసతానాత్ ॥ ౨౩ ॥ అబ్రవీచ్ఛాపి మాంభూయోభృశ
 మశ్రుణోవత్సయ । నూతేవమమమాతాతే ప్రప్రవ్యాపుత్రగధిని ॥ ౨౪ ॥ ఇత్యేవమాంషమహారాజ బ్రువన్నేవమ
 హేయశః । రామో రాజేవతాచూర్మోభృశమశ్రుణ్వవత్సయత్ ॥ ౨౫ ॥ లక్ష్మణస్తు సంత్రస్థో నిశ్చలవాక్యమ
 బ్రవీత్ । శేనాయమపరాధే సరాజపుత్రో వివాసితః ॥ ౨౬ ॥ రాజ్ఞాతుఖిలు కైశేయ్యా లఘుత్వా శ్రిత్యశాసనమ్ । కృశం
 కార్యమకార్యం వావయంయేనాభిపీడితాః ॥ ౨౭ ॥ యదిప్రవ్రాజితో రామో లోభకారణకారితమ్ । వరదాసనిమిత్తం వా
 సర్వధామమగ్రీతం కృతమ్ ॥ ౨౮ ॥ ఇదంతావద్యథాకామమిశ్వరస్య కృతాకృతమ్ । రామస్య తుపరిత్యాగేన హేతుమవ
 లక్షయే ॥ ౨౯ ॥ అసమీక్ష్య సమారబ్ధం విరుద్ధం బుద్ధిలాఘవాత్ । జనయిష్యతి సంక్రోశం రాఘవస్య వివాసనమ్ ॥ ౩౦ ॥ ఆహం
 తావత్సహారాజేపితృత్వం సోపలక్షయే । భ్రాతృభ్రాతృచబంధుశ్చ పితాచమమరాఘవః ॥ ౩౧ ॥ సర్వలోకప్రియం
 త్యక్త్వా సర్వలోకహితేరతమ్ । సర్వలోకౌనునరజ్యేతకథంత్యానేన కర్తా ॥ ౩౨ ॥ సర్వప్రజాభిరామం హిరామం ప్ర
 వ్రాజ్యధాత్సి కమ్ । సర్వలోకం విరుధ్యే మంకథం రాజాభవిష్యసి ॥ ౩౩ ॥ జానకీచకుహారాజనిశ్చ సంతీతపస్విని । భూతో
 వహతవిత్తేవ విస్థితా విస్తృతాస్థితా ॥ ౩౪ ॥ అదృప్తపూర్వవ్యసనారాజపుత్రీయశస్విని । తేన దుఃఖేన రుదతీనైవమాంకిం
 చిదబ్రవీత్ ॥ ౩౫ ॥ ఉడిక్షుమాణాభతారం ముఖేన పరిశుష్యతా । ముమోచ సహసా బాష్పం మాంప్రయాంతముదీక్ష్య
 సా ॥ ౩౬ ॥ తథైవ రామో శ్రుముఖః కృతాంజలిః స్థితో భవన్లక్ష్మణబాహుపాలితః । తథైవ సీతారుదతీతపస్విని నిరీక్షితేరా
 జరథంతథైవమామ్ ॥ ౩౭ ॥ ఇతి శ్రీమదయోధ్యా కాండే - అష్టపంచాశస్స గణః

ఇతి బ్రువంతంతం సూతం సుమంత్రం మంత్రి సత్తమమ్ । బ్రూహి శేషం పునరితి రాజా వచనమబ్రవీత్ ॥ ౧ ॥ తస్య త
 ద్వచనం శ్రుత్వా సుమంత్రో బాష్పవిక్షిబ్ధః । కథయామా సఖా యోపి రామసందేశవిస్తరమ్ ॥ ౨ ॥ జటాః కృత్వా మహా
 రాజదీరవల్కలధారిణౌ । గంగా ముక్తిర్యతావీరౌ ప్రయాగాభిముఖౌ గతౌ ॥ ౩ ॥ అగ్రతో లక్ష్మణో యాతః పాలయర
 ఘునందనమ్ । తాంస్తథాగచ్ఛతో దృష్ట్వా నివృత్తో స్త్యవశస్తదా ॥ ౪ ॥ మమత్వశ్చానివృత్తస్య న ప్రావతాంతవత్క్షణి । ఉ

వ్యమశ్రుప్రముంచంతోరామేసంప్రస్థితేవనమ్ ॥ ౧౬ ॥ భాభ్యాంరాజపుత్రాభ్యామభక్తృల్వాహమంజలిమ్ + ప్రస్థితోర
 భమాస్థాయతద్దుఃఖమపిధారయ ॥ ౧౭ ॥ గుహేనసాధాతత్యైస్థితోస్థిదివసాబహువా ॥ ఆశయాదిమాంరామః
 పునశ్చబ్ధాపయేదితి ॥ ౧౮ ॥ విషయేతేమహారాజరామవ్యసనకశితాః ॥ అపివృతాఃపరిష్కానాస్సపుష్పాంకురకోరకాః ॥ ౧౯ ॥
 పతప్తోదకానద్యఃపల్వలానిసరాంసీచి పరిశుష్కపలాశానివనాన్యపవనానిచ ॥ ౨౦ ॥ నచసపకంతిసత్వానివ్యాతానప్రచ
 తంతిచ ॥ రామశోకాభిభూతంతన్నిష్ఠాజమభవద్వనమ్ ॥ ౨౧ ॥ లీనపుష్కరపత్రాశ్చనరేంద్రకలుషోదకాః ॥ సంతప్తవ
 ద్దాఃపద్మినోలీనమీనవిహంగమాః ॥ ౨౨ ॥ జలజానిచపుష్పాణిమాల్యానిస్థజలానిచ ॥ నాద్యభాంత్యల్పగంధీనిఫలానిచయ
 ఛాపురమ్ ॥ ౨౩ ॥ అత్రోద్యానానిశూన్యానిప్రలీనవిహంగానిచ ॥ నచాభిరామానారామావశ్యామిమనుజమభా ॥ ౨౪ ॥
 ప్రవిశంతమయోధ్యాయాంనకశ్చిదభినందతిసరారామమపశ్యంతోనిశ్చసంతిమహుర్ముహుః ॥ ౨౫ ॥ దేవరాజరథంధ్య
 స్త్వేవినారామమహాగతమ్ ॥ యఃఖాదశ్రముఖస్సర్వోరాజమాగగతోజనః ॥ ౨౬ ॥ హమ్యేవిమానైఃప్రాసాదైరవే
 త్యురథమాగతమ్ ॥ హాహాకారకృతానార్యోరామదశనకశితాః ॥ ౨౭ ॥ ఆయతైవిమనైన్తైస్త్రైశ్శ్రవేగపరిప్లుతైః
 అన్యోన్యమభిషీతుంలేవ్యక్తమాతతరాఃస్త్రియః ॥ ౨౮ ॥ నామిత్రాణాంనమిత్రాణామదాసీనజనస్యచ ॥ అహమా
 తతయాకిందిద్విశేషంనోపలక్షయే ॥ ౨౯ ॥ అప్రహృష్టమనుష్యాచదీననాగతురంగమా ॥ ఆతస్త్వరపరిష్కానావినిశ్చసి
 తనిస్త్వనా ॥ ౩౦ ॥ నిరానందామహారాజరామప్రవాజనాతురా ॥ కాసల్యాపుత్రహీనేవహ్యయోధ్యాప్రతిభాతిమా ॥
 ౩౧ ॥ సూతస్యవచనంశ్రుత్వాచాచాపరవదీనయాబాహ్వీవహతయారాజాతంసూతమిదమబ్రవీత్ ॥ ౩౨ ॥ కేయా
 వినియుక్తేనపాపాభిజనభావయామయానమంత్రుశతైర్వృద్ధైస్సహసమభిఃతమ్ ॥ ౩౩ ॥ ననుహృద్భిన్నచామాతై
 మంత్రియైతాననైగమైః ॥ మయామహాస్సంమోహతోస్త్రిహతోస్సహసాకృతః ॥ ౩౪ ॥ భవితవ్యతయానూనమి
 దంవావ్యసనంమహత్ ॥ కులసాస్యవినాశాయప్రాప్తంసూతయదృచ్ఛయా ॥ ౩౫ ॥ సూతయద్యస్తితేకిందిన్తయాతును
 కృతంకృతమ్ ॥ త్వంప్రాసయాహమాంరామంప్రాణాస్సంత్యరయంతిమామ్ ॥ ౩౬ ॥ యద్యద్యాపిమమైవాజ్ఞానివత
 యతురాఘవమ్ ॥ నశత్యోమివిసారామంముహూతమపిదీపితుమ్ ॥ ౩౭ ॥ అథవాపిమహాబాహుగతోయారంభవిష్యో
 మామేవరథమారోహ్యశీఘ్రంరామాయదశయ ॥ ౩౮ ॥ వృత్తదంష్ట్రోమహేష్వసఃక్వాసోలక్ష్మణపూర్వజః ॥ యదిజీ
 వామిసాధ్యేనంపశ్యేయంసీతయాసహ ॥ ౩౯ ॥ లోహితాక్షంమహాబాహుమాముక్తమణికుండలమ్ ॥ రామంయదినపశ్యే
 యంగమిష్యామియమక్షయమ్ ॥ ౪౦ ॥ అత్రోనుకిందుఃఖతరంసోహమిత్యైకునంజనమ్ ॥ ఇమామవస్థామాపస్మోనేహపశ్యా
 మిరాఘవమ్ ॥ ౪౧ ॥ హారామరామానుజహాహావైదేహితపస్విని ॥ నమాంజానీతదుఃఖేనమియమాణమనాథవత్ ॥ ౪౨ ॥
 సతేనరాజాదుఃఖేనభృశమదితచేతనః ॥ అవగాధస్సమష్పారంభోకసాగరమబ్రవీత్ ॥ ౪౩ ॥ రామశోకమహావేగస్సీతా
 విరహపారగః ॥ శ్వసితోమిమహావతోబాష్పఫేనజలావిలః ॥ ౪౪ ॥ బాహువిత్తేపమినాఘోవిక్రందితమహాస్వనః ॥
 ప్రకీణకేశైవాలకైశేయాబడబాముఖి ॥ ౪౫ ॥ మమాశ్రువేగప్రభవఃకుబ్జావాక్యమహాగ్రహః ॥ వరదేలోన్మశంసా
 యారామప్రవాజనాయతః ॥ ౪౬ ॥ యస్త్రిబతనిమగ్నాహంకాసల్యేరాఘవంవినాదుస్తరోజీవతాదేవివాయాయం
 శోకసాగరః ॥ ౪౭ ॥ అగోభనంయోహమిహాద్యరాఘవందిదృక్షమాణోనలభేనలక్ష్మణమ్ ॥ ఇతీవరాజావిలపన్తహాయశాః
 పపాతయాణంశయనేసమూర్చితః ॥ ౪౮ ॥ ఇతివిలపతిపాథివేప్రణప్తేకరుణతరందిద్విగుణాచరామహేతోః ॥ వచన
 మనునిశమ్యతస్యదేవీభయమగమత్పునరేవరామమాతా ॥ ౪౯ ॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - షకోనషష్టితమస్స గాః ॥
 తతోభూతోపస్మప్తేవవేపమానాపునఃపుంధరణ్యాంగతసత్వేవకాసల్యాసూతమబ్రవీత్ ॥ ౫౦ ॥ నయమాంయ
 త్రకాకుత్స్థస్సీతాయత్రదులక్ష్మణః ॥ తావినాక్షణమవ్యత్రజీవతుంచాపిసోత్సహా ॥ ౫౧ ॥ యోజయస్యరథంశీఘ్రం
 దండకాన్నయమామపి ॥ అథతాన్నానుగచ్ఛామిగమిష్యామియమక్షయమ్ ॥ ౫౨ ॥ బాష్పవేగోపహతయాసవాచాసజ్జమా
 నయా ॥ ఇవమాశ్వాసయాదేవీంసూతఃప్రాంజలిరబ్రవీత్ ॥ ౫౩ ॥ త్వజశోకంచమోహంచసంభ్రమంచఃఖజంతథావ్య
 వగూయచసంలాపంవనేవత్యుజిరాఘవః ॥ ౫౪ ॥ లక్ష్మణశ్చాపిరామస్యపాదాపరిచరణవనేఆరాధయతిధర్మజ్ఞఃపరలోకం
 జితేంద్రియః ॥ ౫౫ ॥ విజనేపవనేసతానాసంప్రాప్త్యగృహేష్విచిన్త్రంభంలభతేభీతారామేసన్నస్యస్తమానసా ॥ ౫౬ ॥

నాస్యాదైన్యంకృతంకించిత్సుసూక్ష్మమపిలక్ష్మతే ఉచితేవప్రవాసానాంవైదేహీప్రతిభాతిమా||౧||నగరోపవసంగత్వా
యథాస్మరమతేపురా | తథైవరమతేసీతానిజనేషువనేష్వపి || ౯ || బాలేవరమతేసీతాబాలచంద్రనిభాననా | రామా
రామేహ్యభీతాత్మావిజనేపివనేసతి||౧౦||తద్గతంహృదయంహ్యస్యాస్తదధీనంచజీవితమ్ | అయోధ్యాపిభవేత్తస్యారా
మహీనాతథావసమ్|| ౧౧|| పథిపుచ్చతివైదేహీగ్రామాంశ్చనగరాణీచ | గతిందృష్ట్వానదీనాంచపాదపాదవివిధానపి ||
౧౨|| రామంబాలక్ష్మణంవాపిపృష్ట్వాజానాతిజానకీ | అయోధ్యాక్రోశమాత్రైతువిహారమివసంశ్రితా|| ౧౩ || ఇదమేవ
స్మరామ్యస్యాస్మహసైవోపజన్వితమ్ | కైకేయాసంశ్రితంవాక్యంనేదానీంప్రతిభాతిమా|| ౧౪ || ధ్వంసయిత్వాతుత
ద్వాక్యంప్రమాదాత్పరు్యవస్థితమ్ | స్తోత్రసంపదనంసూతోదేవ్యామధురమ్బ్రవీత్ ||౧౫||అధ్వనావాతవేగేనసంప్రమే
ణాతపేనచ | నవిగచ్ఛతివైదేహ్యశ్చంద్రాంశుసప్తశీప్రభా||౧౬||సదృశంశతపత్రస్యపూణఃచంద్రోపమప్రభమ్ |
వదనంతద్వదాన్యాయావైదేహ్యనవికంపతే||౧౭ ||అలక్తరసరక్తాభావలక్తరసవజితౌ | అద్యాపిచరణౌతస్యాపద్మ
కౌశలమప్రథమ్|| ౧౮ || నూపురోత్కృష్టహాలేవభేలంగచ్ఛతేభామినీ | ఇదానీమపివైదేహీతద్రాగాన్యస్థభూమణా ||
౧౯||గజంవాపీక్ష్మసింహంబావ్యామ్రుంబావనమాశ్రితా | నాహారయతినంత్రాసంబాహూగామస్యసంశ్రితా||౨౦||
నశోచ్యాదైనచాత్మానశ్శోచ్యోనాపిజనాధిపః | ఇదంహిచరితంలోకేప్రతిస్తాస్యతిశాశ్వతమ్|| ౨౧ || విధూయశోకంపరి
హృష్టమానసామహాపియాతేపథినువ్యవస్థితాః | వనేరతావన్యఫలాశనాఃపితుశ్శుభాప్రతిజ్ఞాంపరిపాలయంతితే ||
౨౨||తథాపిసూతేనసుయుక్తవాదినానివార్యమాణాసుతశోకకశితా | ననైవదేవీవిరరామమాజితాన్ప్రియేపుత్రేతి
వరాఘుచేతిచ||౨౩||ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - షష్టితమస్సగః. *****

వసంయాతేధర్మపరేరామేరమయతాంవరే | కాసల్యారుదతీస్వార్థభారమిదమ్బ్రవీత్ ||౧|| యద్యపిత్రి
మూలోకేమప్రథితంతేమహద్యశఃసానుక్రోశోవదాన్యశ్చప్రియవాదిచరాఘవః||౨||కథంసరవరశ్రేష్ఠపుత్రాతానమా
సీతయామఃఖిలౌసుఖసంవృద్ధౌవనేమఃఖింసహిష్యతః||౩|| సానూనంతరుణీశ్యామాసుమమారీసుభాచితా | కథముష్ణం
చశీతందమైధిప్రసహిష్యతే||౪||భుక్త్వాశనంవిశాలాక్షిసూపదంతాన్వితంశుభమ్ | వన్యంనైవారమాహరంకథంసీతో
పభోక్తుతే||౫||గీతవాదిత్రనిర్దోషంశ్రుత్వాశుభమనిందితా | కథంక్రవ్యాదసింహానాంశబ్దంక్రోమ్యత్యశోభనమ్ ||౬||
మహేంద్రధ్వజసంకాశఃక్వనుశేతేమహాభుజఃభుజంపరిఘసంకాశముపధాయమహాబలః||౭||పద్మవణంసుకేశాంతం
పద్మనిశ్వాసముత్తమమ్ | కదాద్రత్యూమిరామస్యవదనంపుష్కరేక్షణమ్||౮|| వజ్రసారమయంనూనంహృదయంమేన
సంశయః | అపశ్యంత్యానతంయదైవఫలతీదంసహస్రధా||౯||యత్త్వయాకరుణంకర్తవ్యపోహ్యమమబాంధవాః | నిర
స్తాఃపరిధావంతిసుఖాహాకృపణావనే||౧౦||యదిపంచదశేవమేరాఘవఃపునరేష్యః | జవన్యద్రాజ్యంచకౌశలంచభ
రతోనోపలక్ష్యతే||౧౧|| భోజయంతికిలశ్రాద్ధేకేచిత్సానేవబాంధవాః | తతఃపశ్చాత్సమిత్తంతేకృతకార్యాద్విజ
షభా||౧౨||తత్రయేగుణవంతశ్చవిద్వాంసశ్చద్విజాతయః | నపశ్చాత్తేభిమన్యంతేసధామపినురోపమా||౧౩||బ్రా
హ్మణేష్వపితృదైమపశ్చద్భృతుంద్విజషభాః | నాభ్యునైతుమలంప్రాజ్ఞాశ్చృంగచ్ఛేదమివషభాః || ౧౪ || నిపంకనీ
యసాభాభ్రాభ్రుక్తంరాజ్యంవిశంపతే | భ్రాతాజ్యేష్ఠోపరిశ్చక్రిమఃథంనావమన్యతే||౧౫|| నపరేణాశితంభక్త్యం
వ్యాఘ్రుభాదితుమిచ్ఛతి | ఏవమేవసరవ్యాఘ్రుఃపరలీఢంసమన్యతే||౧౬|| హవిరాజ్యంపురోడాశఃకుశాయూపాశ్చభాది
రాః | నైతానియాతయామావికుర్వంతిపునరధ్వరే||౧౭|| తథాహ్యేత్తమిదంరాజ్యంహృతసారాంసురామివ | నాభిమం
తుమలంరామోనస్తపోమమివాధ్వరమ్||౧౮||నచేమాంధషణారామస్సంగచ్ఛేదిత్యమషణః | దారయేన్ద్రందరమపిస
హిశ్రుద్ధితేశ్వరే||౧౯|| త్వాంతుసోత్సహతేహంతుంమహాత్మాపితృగౌరవాత్ | ససోమార్గగ్రహగణంభస్తా
రావిచిత్రితమ్|| ౨౦ || పాతయోద్యోదివంప్రథస్సత్వాంసవ్యతేవతే | ప్రత్యోభయేద్వారయేద్వామసీంశైలశతావి
శామ్||౨౧||నైవవిధమస్మరంరాఘవోమషయిష్యతిబలవానివశామూలోవాలభరభిమర్శనమ్||౨౨||నైతస్యస
హితాలోకాభయంకుర్యమహామృథే | అధర్మంత్యహధర్మాత్కాలోకంధర్మేణయోజయత్ ||౨౩||నన్యసాకాంచనైర్వ
జ్జగ్రహవీర్యమహాభుజః | యుగాంతభవభూతానిసాగరానపినిదహేత్ ||౨౪|| సతాదృశస్సింహబలోవృషభాక్షోస

రక్షణభాగస్వయమేవహతఃపితృజలజేనాత్మజోయథా॥౨౧॥ద్విజాతచరితోధర్మశ్శస్త్రవృష్టస్సనాతనః॥యదితేష
 ర్మనిరతత్వయాపుత్రేవివాసితే॥౨౨॥గతిరేకాపతిర్నార్యాద్విశేయాగతిరాత్మజః॥తృతీయాజ్ఞాతయోరాజంశ్చతుర్థీ
 నేహవిద్యతే॥౨౩॥తత్రత్వంచైవమేనాస్తిరామశ్చవనమాశ్రితః॥నవనంగంతుమిచ్ఛామిసర్వధాభిహతాత్వయా॥౨౪॥
 హతంత్యయారాజ్యమిదంసరాష్ట్రంహతస్తథాత్మసహమంత్రిభిశ్చ॥హతాసపుత్రాస్త్రహతాశ్చపౌరాస్సుతశ్చభా
 ర్యాచతవప్రహృష్టే॥౨౫॥ఇమాంగిరందారుణశబ్దసంశ్రితాంనిశమ్యరాజాపిముమోహదఃఖతః॥తతస్సుశోకంప్రవివే
 శపాథివస్సుచుష్కరంచాపిపునస్తదాస్తరత్॥౩౦॥ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండేఏకషష్టితమస్సర్గః*****

ఏవంతుశ్రుద్ధయారాజారామమాత్రాసశోకయాత్రావితఃపరుషంవాక్యంచితయామాసదఃఖతః॥౧॥చింత
 యిత్యాసచన్యపోముమోహవాక్కులేంద్రియః॥అథదీర్ఘకాలేనసంజ్ఞామాపపరంతపః॥౨॥ససంజ్ఞాముపలభ్యైవదీర్ఘ
 ముష్ణంచనిశ్చసః॥కౌసల్యాంపార్శ్వతోద్భవ్యైపునశ్చింతాముపాగమత్॥౩॥తస్యచింతయమానస్యప్రత్యభాశ్శిర్ష
 దుష్కృతమ్॥యదనేనకృతంపూర్వమజ్ఞానాచ్ఛబ్దవేధినా॥౪॥అమనాస్తైనశోకేనరామశోకేనచప్రభుః॥ద్వాభ్యామపి
 మహారాజశ్శోకాభ్యామన్వతప్యతే॥౫॥ధన్యామానస్సుశోకాభ్యాంకౌసల్యామాహభూపతిః॥వేపమానోంజలింకృత్వా
 ప్రసాదాథమవాఙ్ముఖః॥౬॥ప్రసాదయేత్వాంకౌసల్యేరచితోయంమయాంజలిః॥వత్సలాచాన్యశంసాచత్వంహినిత్యం
 పరేష్వపి॥౭॥భర్తాతుఖలునారీణాంగుణవాన్నిగుణోపివాధర్మంవిమృశమానానాంప్రత్యక్షంచేవిదైవతమ్॥౮॥సా
 త్వంధర్మపరానిత్యందృష్టలోకపరావరానాహాసేవిప్రియంచక్షుఃఖతాపిసుచుఃఖతమ్॥౯॥తద్వాక్యంకరుణంరా
 జ్జశ్శ్రుత్వాదీనస్యభాషితమ్॥కౌసల్యావ్యసృజద్బాష్పంప్రణాళీవనవోదకమ్॥౧౦॥సామూర్ధ్వబద్ధార్దుదతీరాజ్ఞఃప
 ర్మమివాంజలిమ్॥సంభ్రమాదబ్రవీత్ప్రస్తాత్వరమాణాక్షరంవచః॥౧౧॥ప్రసీదశిరసాయాచేభూమానిపతితాస్మితే॥
 యాచితాస్త్రిహతాదేవక్షంతవ్యాహంసహిత్యయా॥౧౨॥నైషాహిసాస్త్రిభవతిన్లఘునీయేనధీమతా॥ఉభయోలోక
 కయోర్ద్విరపత్యాయాసంప్రసాద్యతే॥౧౩॥జానామిధర్మంధర్మజ్ఞత్వాంజానెత్యవాదినమ్॥పుత్రశోకార్తయాతత్తు
 మయాకిమపిభాషితమ్॥౧౪॥శోకోనాశయతేదైర్యంశోకోనాశయతేశ్రుతమ్॥శోకేనాశయతేసర్వంనాస్తిశోకస
 మోఽపుః॥౧౫॥శక్యోహ్యపతితస్సోధుంప్రహరోరపుహస్తతః॥సోధుమావతితశ్శోకస్సూక్ష్మోపిసశక్యతే॥౧౬॥ధర్మజ్ఞా
 శ్శ్రుతిమంతోపిచిన్నధర్మాథాసంశయః॥యతయోవీరముహ్యంతిశోకసంమూఢచేతనః॥౧౭॥వనవాసాయరామస్య
 పంచరాత్రోగ్యగణ్యతే॥యశ్శోకహతపాహయాంపంచపాహేపమోమమ॥౧౮॥తంహిచింతయమానాయాశ్శోకే
 యంహృదివతతే॥నదీనామివవేగేనసముద్రసలిలంమహత్॥౧౯॥ఏవంహికథయంత్యాస్తుకౌసల్యాయాశ్శుభంవచః॥
 మందరశ్చిరభూర్నూర్సోరజనీచాభ్యవతతే॥౨౦॥తథాప్రసాదితోవాక్యైర్దేవ్యాకౌసల్యయాన్యపః॥శోకేనచసమా
 క్రాంతోనిద్రాయావశమేయివా॥౨౧॥ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండేద్విషష్టితమస్సర్గః*****

ప్రతిబుద్ధోముహూర్తేనశోకేపహతచేతనః॥౨౨॥అథరాజాదశరథస్సచింతామభ్యుపద్యతే॥౧॥రామలక్ష్మణయో
 జ్యైవవివాసాశ్వాసవోపమమ్॥ఆవివేశోపసగఃస్తంతమస్సూర్యమివాసురమ్॥౨॥సభార్యేనిగతేరామేకౌసల్యాం
 కోసలేశ్వరః॥వివత్సురసితాపాంగంస్తృత్వాచుష్కృతమాత్మనః॥౩॥సరాజారజనీంవష్టీంరామేప్రవ్రాజితేవనమ్
 అథరాత్రేదశరథస్సంస్తరమచ్యుతంకృతం॥౪॥సరాజాపుత్రశోకాతఃస్తృత్వాచుష్కృతమాత్మనః॥కౌస
 ల్యాంపుత్రశోకార్తామిదంచచనమబ్రవీత్॥౫॥యదాచరతికల్యాణిశుభంవాయదివాశుభమ్॥తదేవలభతేభద్రేకద్రా
 క్షర్మజమాత్మనః॥౬॥గురులాఘవమథానామారంభేకర్మణాంఫలమ్॥దోషంవాయోనజానాతినబాలఇతిపెలాచ్య
 తే॥౭॥కశ్చిదాప్రవణంభిత్వాపలాశంశ్చనిషించతిపుష్పంవృష్టైఃఫలేగృధ్నస్సుశోచతిఫలాగమే॥౮॥అవిజ్ఞాయఫలం
 యోహికర్మత్వేవానుధావతి॥సశోచేత్ఫలవేళాయాయథాకింశుకసేచకః॥౯॥సోహమాప్రవణంభిత్వాపలాశం
 శ్చస్యషెచయ॥రామంఫలాగమేత్యక్త్వాపశ్చాచ్ఛాచామిమమతి॥౧౦॥లబ్ధశబ్దేనకౌసల్యేకమాదేణధన్యతా॥కు
 మారశబ్దవేధీతిమయాపాపమిచంకృతమ్॥౧౧॥తదిదంమేనుసంప్రాప్తంచేవిచుఃఖంస్వయంకృతమ్॥సమ్మోహాదిహబా
 శ్చేనయథాస్యాద్భూతీతంవిషమ్॥౧౨॥యథాన్యఃపురుషఃకశ్చిత్పలాశైర్హిహితోభవేత్॥ఏవంమయావ్యవిజ్ఞాతంశబ్దవే

ధ్యమయంఫలమ్॥౧౩॥ దేవ్యనూఢాత్వమభవోయువరాజౌభవావ్యహమ్॥తతః ప్రావృడనుప్రాప్తావదకామవిపర్ధి
నీ॥౧౪॥ ఉపాస్యహిరసాభామాంస్తప్త్వాచజగదంశుభిః॥పరతాచరితాంభీమాంరవిరావిశతేదిశమ్॥౧౫॥ ఉష్ణమంత
డ౯ధేసద్యఃస్నిగ్ధదద్యశిరఃకునాః॥తతోజహృషిరేసర్వభేకసారంగబహిః॥౧౬॥ క్షిన్నపక్షోక్షరాస్సాన్వితాఃకృ
చ్చాగ్రిదవపతత్త్రిః॥వృష్టిపాతావధూతాగ్రాపాదపానభిపేదిరే॥౧౭॥పతితేనాంభసాచ్ఛన్నపతమానెనచాసక్త
తే॥అబభౌమత్తసారంగస్తోయరాశిరివాచలః॥౧౮॥ పాండరారుణవర్ణానిస్తోతాంసివిమలాన్యపి॥సాస్రువుగిరిధాతు
భ్యస్సభస్మానిభజుగవత్॥౧౯॥ఆకులారుణతోయానిస్తోతాంసివిమలాన్యపి॥ఉన్మాగజలవాహీనిబభౌవుజలదాగ
మే॥౨౦॥తస్మిన్నతిమభేకాలెధనుస్తానిమమాకరణీ॥వ్యాఘామకృతసంకల్పస్సరయూవన్వగాంనదీమ్॥౨౧॥నిసానె
మహిషంరాత్రాగజంవాభ్యాగతంనదీమ్॥అన్యంవాశ్వాపదంకింబిజ్జిఘాంసురజితేంద్రియః॥౨౨॥తస్మింస్త్రత్రాహమే
కాంతేరాత్రావివృతకాన్తుకః॥తత్రాహంసంవృతంవన్యంహతవాంస్తీరమాగతమ్॥౨౩॥అన్యంఛాపిమృగంహింస్రం
శబ్దంశ్రుత్వాభ్యుపాగతమ్॥అథాంథకారేత్వశ్రోషంజలేకుంభస్యపూర్వతః॥౨౪॥అచక్షుర్విషయోఘోషంవారణ
స్యవనర్హతః॥తతోహంశరముద్భృత్యదీప్తమాశీఃపోషమమ్॥౨౫॥శబ్దంప్రతిగజప్రేపురభిలక్ష్యమపాతయమ్॥అముంచం
నిశితంబాణమహమాశీఃపోషమమ్॥౨౬॥తశ్రవాగుషసివ్యక్తాప్రాదురాసీద్వనాకసః॥హాతిపతస్తోయబాణాభిహ
తమర్క్షణః॥౨౭॥తస్మిన్నపతితేబాణేవాగభూత్తత్రమాసుషి॥కథమస్తద్విధేశస్త్రినివతేత్తతపస్విని॥౨౮॥ప్రవివితం
నదీంరాత్రావుచహోహమాగతః॥ఇమణాభిహతఃకేనకస్యచాపంకృతంమయా॥౨౯॥ఋషేర్విన్యస్తదండస్యవనెవ
న్యైనజీవతః॥భంకుశస్త్రేవధోమద్విధస్యవిధీయతే॥౩౦॥జటాభారభరన్యైవవల్గలాజినవాససః॥కౌవధేనమమా
ధిఃస్యాత్క్రీంవాస్యాపకృతంమయా॥౩౧॥ఏవంనిష్ఫలమారబ్ధంకేవలాన్తర్థసంహితమ్॥నకశ్చిత్సాధుమన్యేతయైవగృ
యతల్పగమ్॥౩౨॥నెమంతథానుశోచామిజీవితక్షయమాత్మనః॥మాలరంపితరంవోభావనశోచామిమద్వధే॥౩౩॥తదేత
న్దిశునంవృద్ధంధిరకాలభృతంమయా॥మయిపంచత్వమాపన్నైకాంవృత్తింవర్తయిష్యతి॥౩౪॥వృద్ధౌచమాలాపితరావ
హంచైకేమణాహతః॥కేనస్మనిహతాస్సర్వేసుబాలేనాకృతాశ్చనా॥౩౫॥తాంగిరంకరుణాంశ్రుత్వావమధర్మానుకాం
క్షిణః॥కరాభ్యాంసశరంచాపంవృథితస్యావతచ్ఛపి॥౩౬॥తస్యాహంకరుణాంశ్రుత్వానిశిలాలపతోబహు॥సంభ్రాంత
శ్శోకవేగేనభృశమాసంవిచేతనః॥౩౭॥తందేశమహమాగవ్యదీనసత్వస్సుదర్శనాః॥అవశ్యమిమణాతీరేగరయాస్తావ
సంహతమ్॥౩౮॥అవక్తిర్జటాభారంప్రవిధ్ధకలశోదకమ్॥చాంసుశోణితదిగ్ధాంగంశయానంశల్కపీడితమ్॥౩౯॥సమాము
ద్వీక్ష్యనేత్రాభ్యాంశ్రస్తమస్వస్థశేతసమ్॥ఇత్సువాచతతఃక్రూరందిధక్షున్నివతేజసా॥౪౦॥కింతవాపకృతంరాజ
వనెనివసతామయా॥జినీమూకంభోగుర్వర్థంయదహంతాడితస్త్యయా॥౪౧॥ఏనశ్శలుబాణేనమర్త్యణ్యభిహతేమయి॥
ద్వాపంధౌనిహతౌవృద్ధౌమాతాజనయితాచమే॥౪౨॥శౌనానంమర్బలాపంధౌమత్ప్రగీతోపిపాసితౌ॥విరమాశాకృ
తాంతృష్టాంకథంసంధారయిష్యతః॥౪౩॥సమానంతపసోవాస్తిఫలయోగః॥శ్రుతస్యవాపితాయన్తాంజనాతిశయా
నంపతితంభువి॥౪౪॥జానన్మపిచకింకుర్యావశక్తిరపరిక్రమః॥భిద్యమానమివాశక్తస్తాశ్రుమన్యోనగూనగమ్॥౪౫॥పితు
స్త్యమేవమేగత్వాశీఘ్రమాచక్షురాఘవనత్వామనుదహేతుః॥గ్రహోవనంవహ్నిరివైధితః॥౪౬॥ఇయమేకపదీరాజ
యతామేపితురాశ్రమః॥తంప్రసాదయగత్వాత్వంసత్వాంసకుపితశ్శపేత్॥౪౭॥విశల్యంకురుమాంరాజమర్త్యమేని
శితశ్శరః॥గుణద్విమృశసోత్సేధంతీరమంబురయోయథా॥౪౮॥సశల్యఃక్షిశ్యతేప్రాణైర్విశల్యోవిసశిష్యతి॥ఇతిమామవి
శచ్ఛింతాతస్యశల్యాపకర్షణే॥౪౯॥దుఃఖితస్యచదీనస్యమమశోకాతురస్యచ॥లక్షయామాసహృదయంచితాంమునిసు
తస్తదా॥౫౦॥తామ్యమానస్సమాంకృచ్ఛామవాచపరమాతేవత్॥నీదమానోవివృత్తాంగౌవేష్టమానోగతఃక్షు
యమ్॥౫౧॥సంస్తభ్యశోకంధైర్యేణస్థిరచిత్తోభవానఘ॥బ్రహ్మహత్యాకృతంపాపంహృదయాదపనీయతామ్॥౫౨॥స
ద్విజాతిరహంరాజన్యాభూతేమనసోవ్యథా॥శూద్రాయామస్తివైశ్యేనజాతోజనపదాధిపా॥౫౩॥ఇతివదతఃకృచ్ఛా
ద్బాణాభిహతమమణః॥ఘూణతోవిశేష్టస్యవేపమానస్యఘాతతే॥౫౪॥తస్యత్వాతామ్యమానస్యతంబాణవహ
ముద్ధరమ్॥సమాముద్వీక్ష్యసంత్రస్తోజహౌప్రాణాంస్తపోధనః॥౫౫॥జలార్ద్రాగ్రాంతంశువిలప్యకృచ్ఛాన్త్యమత్ప్ర

జంసంతతముచ్చస్వసంతమితతస్సరయాంతమహంశయానంసమిశ్చభద్రేసుభృశంవిషణ్ణః॥౧౬॥ ఇతిశ్రీమదయో
ధ్యా కాం డే - త్రిషష్టితమస్సగః: *****

వధమప్రతిరూపంతుమహాషేఽస్తస్యరాఘవఃవిలపన్నేవధర్మత్వాకాసల్యాంపునరబ్రవీత్॥౧॥ తదజ్ఞానాన్త
హత్వాపంకృత్వాహంవ్యాకులేంద్రియఃపకస్త్యచింతయంబుద్ధ్యాకథంనుసుకృతంభవేత్॥౨॥ తతస్తంఘటమాదాయ
పూర్ణంపరమవారిణాః॥౩॥ శ్రమంతమహంప్రాప్యయథాభ్యాతపథంగతః॥౩॥ తత్రాహంతుర్బలావంశౌవృద్ధావపరిణా
యకౌఅవశ్యంతస్యపితరౌలానవత్రావివద్విజౌ॥౪॥ తన్నిమిత్రాభిరాసీనౌకథాభిరపరిక్రమాతామాశాంమత్ప్రతేహ
నాపుదాసీనావనాథవత్॥౫॥ శోకౌపహతచిత్తశ్చభయఃసంత్రస్తచేతనః॥ తచ్ఛాశ్రమపథంగత్వాభూయశ్శోకమహం
గతః॥౬॥ పదశబ్దంతుమేశ్రుత్వామునిర్వాక్యమభాషతాకించిరాయసిమేపుత్రపాసీయంక్షీప్రమానయ॥౭॥ యన్నదత్త
మిదంతాతనలిలేక్రీడితంత్వయా॥ ఉత్తంతితాతేమాతేయంప్రవిశక్షీప్రమాశ్రమమ్॥౮॥ యద్వ్యభీకంకృతంపుత్ర
మాత్రాతేయదివామయానతన్ననసికర్తవ్యంత్వయాతాతతపస్వి నా॥౯॥ త్వంగతిస్త్యగతీనాంచచక్షుస్త్వంహీనచ
క్షుషామ్సమాసక్త్యాస్త్యయిప్రాణాకింత్యంనౌనాభిభాషసే॥౧౦॥ మునిమవ్యక్తయావాచాతమహంసజ్జమాన
యాహీనవ్యంజనయాప్రేక్ష్యభీతోభీతభివాబ్రువమ్॥౧౧॥ మనసఃకర్తచేష్టాభిరభిసంస్తభ్యవాగ్బలమ్॥ ఆచచక్షుత్వ
హంతసేపుత్రవ్యసనజంభయమ్॥౧౨॥ క్షుత్రియోహందశరథోనాహంపుత్రోమహాత్మనః॥ సజ్జనావమతందుఃఖమిదం
ప్రాస్తాస్త్యకర్తృజమ్॥౧౩॥ భగవంశ్చాపహస్తోహంసరయూతీరమాగతః॥ జిఘాంసుశ్శౌవదంకించిన్నిపానెచాగతంగ
జమ్॥౧౪॥ తతఃశ్రుతోమయాశబ్దోజలేమంభస్యపూర్వతః॥ ద్విపాయమితిమత్వాయంబాణేనాభిహతోమయా॥౧౫॥ గ
త్వానద్యాస్తతస్తీరమపశ్యమిమణాహృదివినిర్భిణ్ణంగతప్రాణంశయానంభువీలాపసమ్॥౧౬॥ భగవత్శబ్దమాలక్య
మయాగజజిఘాంసునావిస్ఫుట్టోంభసినారాచస్తతస్తేనిహతస్సుతః॥౧౭॥ తతస్తస్యైవవచనాదుపేత్యపరితప్యతః॥ సమ
యాసమాసాబాణఉద్ధృతోమర్మతస్తదా॥౧౮॥ సహోద్ధృతేనపాణేనతత్రైవస్వర్గమాస్థితః॥ భగవంస్తాపుభాశోచవృ
ద్ధావితివిలప్యచ॥౧౯॥ అజ్ఞానాద్భవతఃపుత్రస్సమాసాభిహతోమయా॥ శేషమేవంగతేయతస్యైతత్ప్రసీదతుమేమునిః॥
౨౦॥ సతచ్ఛుశ్రీత్వావచఃక్రూరంమయోక్తమఘశంసినా॥ నాశకత్తీప్రమాయాసమకర్తుంభగవాన్మహి॥౨౧॥ సబా
వ్యపూర్ణవదనోనిశ్చలశోకకర్మితః॥ మామువాచమహాతేజాఃకృతాంజలిముపస్థితమ్॥౨౨॥ యద్యేతదశుభంకర్తన
త్వంమేకథయేస్వయమ్॥ఫలేన్యాధాస్త్యతేరాజ్ఞసద్యశ్శతసమాప్రధా॥౨౩॥ క్షుత్రియేణవధౌరాజ్ఞవానప్రస్థేవిశే
షతః॥ జ్ఞానపూర్వకృతఃస్థానాచ్ఛాప్యవయేదపివజ్రిణమ్॥౨౪॥ సస్తథాతుఫలేన్యాధామునౌతపసిత్వైః॥ జ్ఞానాద్విసృజత
శ్శస్త్రీతాదృశేబ్రహ్మవాదిని॥౨౫॥ అజ్ఞానాద్ధిక్రంతంయస్తాదిదంతేనైవజీవసి॥ అపిహ్యాద్యకులంసన్యాదిత్వాకూణాంకు
తోభవాత్॥౨౬॥ నయనౌన్యపతందేశమితిమాంచాభ్యభాషత॥ అద్యతంత్రస్టుమిచ్ఛావఃపుత్రంపశ్యేమదశేనమ్॥౨౭॥
రుధిరేణావసిక్తాంగంప్రకీర్ణాజినవాససమ్॥ శయానంభువినిస్సంజ్ఞంధమరాజవశంగతమ్॥౨౮॥ అథాహమేకస్తం
దేశంసీత్వాతాభృశమఃఖితా॥ అస్పశేయమహంపుత్రంతంమునింసమాభార్యయా॥౨౯॥ తాపుత్రమాత్మనఃస్ఫుష్ట్యా
తమాసాద్యతపస్వి నా॥ నిపేతతుశ్శరీరేస్యపితాచాస్యేదమబ్రవీత్॥౩౦॥ నాభివాదయసేమాద్యనచమామభిభాషసేక్షి
న్నశేషేతుఘామాత్వంవత్సకింకుపితోహ్యసి॥౩౧॥ నత్వహంతేప్రియఃపుత్రమాతరంపశ్యథామిక॥ కిన్ననాలింగసే
పుత్రసుకుమారవచోవద॥౩౨॥ కస్యవాపరరాత్రేహంశ్రోష్యామిహృదయంగమమ్॥ అఢీయాసస్యమధురంశాస్త్రీవాః
స్యద్విశేషతః॥౩౩॥ కౌమాంసంధ్యాముపాన్యైవసాత్వాహుతపహతాశనః॥ క్షణయిష్యత్సకమణ్యమప్రగ్రహమనా
యాపితమ్॥౩౪॥ కందమూలఫలంహృత్వాకౌమాంప్రియమివాతిథిమ్॥ భోజయిష్యత్సకమణ్యమప్రగ్రహమనా
యకమ్॥౩౫॥ ఇమామంధాంచవృద్ధాంచమాతరంతేతపస్వినీమ్॥ కథంవత్సభరిష్యామిక్యపణాంపుత్రగణినీమ్॥౩౬॥ తిష్ఠ
మామాగమఃపుత్రయమస్యసదనంప్రతి॥ శ్వేమయాసహంగంతాసిజనన్యాచసమేధితః॥౩౭॥ ఉభావపిచశోకాతావ
నాచౌకృపశౌవనెక్షీప్రమేవగమిష్యావస్త్యయాహీనాయమక్షయమ్॥౩౮॥ తతోవైవస్వతంభృష్ట్యాతంప్రవత్ర్యామిభా
రతీమ్॥ క్షునుతాంధమరాజౌమేవిభృయాశ్చితరావయమ్॥౩౯॥ ధాతుమహాతిథమాత్మలోకపాతామహాయశాః॥

ఈ దృశ్య సృమమాక్షయ్యా మేకామభయదక్షిణామ్ || ౧ || అపాప స్వయందాపుత్రనిహతః పాపకమణా | తేన సత్యేన
గచ్ఛాశుయేలోకాశ్చ స్త్రయోధినామ్ || ౨ || యాంతిశూరాగతిం యాంచ సం గ్రామేష్వ నివర్తినః | మాతా స్వభిము
ఖాఃపుత్రగతింతాంపరమాంవ్రజ || ౩ || యాంగతింసగరశ్చైభ్యోదిలీపోజనమేజయః | నహమోచుందుమారశ్చప్రాప్తా
స్తాంగచ్ఛపుత్రక || ౪ || యాగతిస్సర్వసాధూనాంస్వాధ్యాయాత్తపసాచయా | భూమిదస్యాహితాగ్నేశ్చపకపత్నివ్రత
స్యచ || ౫ || గౌసహస్రప్రదాత్యాణాంయాయాగురుభృతామపి | దేహన్యాసకృతాంయాయతాంగతింగచ్ఛపుత్రక ||
౬ || సహిత్యస్త్రికులేజాతౌగచ్ఛపుత్రకుశలాంగతిమ్ | సతుయాస్యతియేనత్వంనిహతోమమబాంధవః || ౭ || ఏవంసకృ
పణంతత్రపర్యదేవయతాసకృత్ | తతోస్త్రికతుముదకంప్రవృత్తస్సహభార్యయా || ౮ || సతుదివ్యేనయాపేణమునిపు
త్రస్వకమభిః | స్వగణమధ్యారుహతోక్షిప్రంశక్రేణసహధర్మవిత్ || ౯ || అబభాషేచతోవృద్ధౌసహశక్రేణతాప
సః | ఆశ్వస్యచముహూతాంతపితరౌవాక్యమబ్రవీత్ || ౧౦ || స్థానమస్త్రిమహాత్మాప్రోభవతోఃపరిచారణాత్ | భ
వంతాపపితక్షిప్రంమమన్మూలముపైష్యతః || ౧౧ || ఏవముక్తాత్తుదివ్యేనవిమానేనవపుష్పతా | ఆరురోహదివంక్షిప్రం
మునిపుత్రోజితేంద్రియః || ౧౨ || సకృత్వాతూదకంతూర్ణంతాపసస్సహభార్యయా | మామువాచమహాతేజాఃకృతాం
జలిముపస్థితమ్ || ౧౩ || అద్యైవజహిమాంరాజమరణేనాస్తిమేవ్యధా | యచ్ఛరేణైకపుత్రంమాంత్యమకాపీరపుత్ర
కమ్ || ౧౪ || త్వయాతుయదవిజ్ఞానాన్నిహతోమేసుతశ్శుచిః | తేనత్వామపిశిష్యామిసుదుఃఖమతిదారుణమ్ || ౧౫ || పుత్ర
వ్యసనజందుఃఖంయదేతన్నమసాంప్రతమ్ | ఏవంత్యంపుత్రశోకేనరాజకాలంకరిష్యసి || ౧౬ || అజ్ఞానాత్మహతోయస్మా
త్కుశ్రియేణత్వయామునిః | తస్మాత్త్వాంసావిశత్యాశుప్రహ్లానరాధిప || ౧౭ || త్వమప్యేతాదృశోభావఃక్షిప్ర
మేవగమిష్యతిజీవితాంతకరోఘోరోదాతారమివదక్షిణా || ౧౮ || ఏవంశాపంమయిన్యస్యవిజృంభకరుణంబహు | చితామా
రోవ్యదేహంతన్మిథునంస్వగణమభ్యయాత్ || ౧౯ || తదేతచ్ఛింతయానేనస్త్వతంపాపంవయాస్వయం | తదాబాల్యా
త్యౌతందేవిశబ్దవేధ్యానుకషిణా || ౨౦ || తస్మాద్యంకర్తృణోదేవిపాకస్సముపస్థితః | అపత్యైస్సహసంభుక్తైర్వాధిర
న్నరసేయథా || ౨౧ || తస్మాత్త్వామాగతంభద్రేతస్యోదారస్యతద్వచః | ఇత్యుక్త్యాసరుదంస్త్రోభార్యామాహచభూప
తిః || ౨౨ || తదహంపుత్రశోకేనసంత్యక్త్యామృత్యుద్యజీవితమ్ | చతుర్భ్యాంత్వాంసపశ్యామికాసల్యేసాధుమాంస్పృశ ||
౨౩ || యమక్షయమనుప్రాప్తాఃప్రేక్ష్యంతేమానవామయా | యచిమాంసంస్పృశేద్రామస్సకృదద్యాలభేతవా || ౨౪ ||
ధనంవాయావరాజ్యంవాజీవేయమితిమేమతిః | సతన్నేసదృశందేవియన్తయారాఘవేకృతమ్ || ౨౫ || సదృశంతతుతస్యై
వయదనేనకృతంమయి | మర్వృత్తమపికఃపుత్రంత్యజేద్భువిచక్షణః || ౨౬ || కశ్చప్రవ్రాజ్యమామోవానానూయేష్యిత
రంసుతః | చతుమాత్వాంసపశ్యామిస్మృతిమమవిలుప్యతే || ౨౭ || దూతావైవస్వతస్యేతేకాసల్యేత్వరయంతిమామ్ | అ
తస్తాకిందుఃఖతరంయదహంజీవితక్షణమ్ || ౨౮ || సహిపశ్యామిధర్మజ్ఞంరామంసత్యపరాక్రమమ్ | తస్మాదర్శనజశ్శోకస్సుత
స్యాప్రతికమణః || ౨౯ || ఉచ్ఛ్వామయతిమేప్రాణాన్వారిస్తోకమివాతపః | నతేమనుష్యాదేవాస్తయేచాతుశుభకుండలమ్
౩౦ || ముఖంద్రక్ష్యంతిరామస్యవషేపంచదశేపునః | పద్మపత్రేక్షణంసుభ్రుసుదంష్ట్రంచారునాసికమ్ || ౩౧ || ధన్యా
ద్రక్ష్యంతిరామస్యతారాధిపనిభంముఖమ్ | సదృశంశారదస్యేందోఃపుల్లస్యకమలస్యచ || ౩౨ || సుగంధిమనునాథస్యధ
న్యాద్రక్ష్యంతితన్ముఖమ్ | నివృత్తవనవాసంతమయోధ్యాంపునరాగతమ్ || ౩౩ || ద్రక్ష్యంతిసుఖినోరామంశుక్రంమాగ
గతంయథా | కాసల్యేచిత్తమోహేనహృదయంసీదతీవమ్ || ౩౪ || వేదయేనచసంయుక్తాశబ్దస్పర్శరసానహమ్ | చిత్తనా
శాద్విపద్యంతేసర్వాణ్యవేంద్రియాణిమ్ || ౩౫ || క్షిణస్నేహస్యదీపస్యసంసక్తారశ్చయోయథా | అయమాత్మభవశ్శోకో
మామనాథమచేతసమ్ || ౩౬ || సంసాదయతివేగేనయథాకూలంసదీరయః | హారాఘవమహాబాహుహామమాయాస
నాశన || ౩౭ || హాపితృప్రియమేనాథహాద్యక్వాసిగతస్సుతాహాకాసల్యేనశిష్యామిహాసుమిత్రేతవస్సి || ౩౮ || హాన్యశంస
మమామిత్రేకైకేయకులపాంసని | ఇతిరామస్యమాతుశ్చనుమిత్రాయాశ్చసన్నిధౌ || ౩౯ || రాజాదశరథశ్శోచణ్ణజీవి
తాంతముపాగమత్ || యదాతుదీనంకథయన్నరాధిపఃప్రియస్యపుత్రస్యవివాసనాతురః | గతేథరాత్రేభృశదుఃఖపే
దితస్తదాజహౌప్రాణముదారదర్శనః || ౪౦ || ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండేచతుష్టయతమస్వగణః. *****

అథరాత్ర్యంవ్యతీతాయాంప్రాతరేవాపరేహనివందినపర్యుపాతిష్ఠంస్తత్యాధివనివేశనమ్||౧||సూతాః
పరమసంస్తారామంగళాశ్చోత్తమాశిషః|గాయకాఃస్తుతిశీలాశ్చనిగదంతఃపుష్పధక్||౨||రాజానంస్తువతాంతేషా
ముదాస్తాభిహితాశిషామ్|ప్రాసాదాభోగవిస్తీణఃస్తుతిశబ్దోవ్యవధాంత||౩||తతస్తుస్తువతాంతేషాంసూతానాంపా
ణివాదకాః|అపదానాన్యదాహృత్యపాణివాదానవాదయ||౪||తేనశబ్దేనవిహగాఃప్రతిబుద్ధావిసస్వనః|శాఖాస్థాః
పంజరస్థాశ్చయేరాజకులగౌరవాః||౫||వ్యాహృతాఃపుణ్యశబ్దాశ్చవీణానాంచాపినిస్వనాః|ఆశీర్గేయంచగాధానాం
పూరయామాసవేశ్మతత్||౬||తతశ్శుచిసమాచారాఃపర్యవస్తానకూవిదాః|స్త్రీవర్షధరభూయిష్ఠాఃపతస్థుర్యథాపు
రమ్||౭||హరిచందనసంప్రకముదకంకాంచనైఃఘృతైః|అనిన్యస్సాన్ననశితౌజ్ఞాయథాకాలంయథావిధి||౮||మంగళాలం
భనీయానిప్రాశనీయానుపసృరా||౯||ఉపనిన్యస్తథావ్యవ్యాఃకుమారీబహుభాః|స్త్రీయః||౧౦||సత్వలక్షణసంపన్నంస
ర్వంవిధివదర్చితమ్|సర్వంసుగుణలక్ష్మీవత్తద్భూవాభిహారికమ్||౧౧||తత్తుసూర్యోదయంయావత్సర్వంపరిసముత్సు
కమ్|తస్థావనుపసంప్రాప్తంకింస్విదిత్యుపశంకితమ్||౧౨||అథయాఃకౌసలేంద్రస్యశయనంప్రత్యనంతరాః|తాఃస్త్రీ
యస్తుసమాగమ్యభతాఃరంప్రత్యబోధయ||౧౩||తథాపుష్పితవృత్తాస్తావినయేననయేనచ|సవ్యాస్యశయనంస్పృష్ట్యా
కిందిదప్యవలేభిరే||౧౪||తాఃస్త్రీయస్సప్తశీలజ్ఞాశ్చేష్టాసంచలనాదిషు|తావేషభువరితాశ్చరాజ్ఞః|ప్రాణేషుశంకితాః
౧౫||ప్రతిస్రాతస్తృణాగ్రాణాంసదృశంసంచకాశిరే|అథసంవేషమానానాంస్త్రీణాందృష్ట్యాచపాథివమ్||౧౬||
యత్తదాశంకితంపాపంతస్యజ్జేవినిశ్చయః|కౌసల్యాచనుమిత్రాచపుత్రశోకపరాజితే||౧౭||ప్రసుప్తేనప్రబుధ్యేతే
యథాకాలసమన్వితే|నిష్ప్రభాచవివణాచసన్నాశోరేనసంతా||౧౮||నవ్యరాజతకౌసల్యాతారేవతిమిరావృతా|
కౌసల్యానంతరంరాజ్ఞస్సుమిత్రాతదనంతరమ్||౧౯||నస్తవిభ్రాజితేదేవీశోకాశ్రులులితాననా|తేచదృష్ట్యాతథాసు
ప్తేఉభేదేవ్యాచతంసృపమ్||౨౦||సుప్తమేవోద్గతప్రాణమంతఃపురమదృశ్యత|తతఃప్రచుక్తుశుద్ధినాస్సస్వరంతావ
రాంగనా||౨౧||కరేణవజ్రవారణ్యేస్థానప్రచ్యుతయూధపాః|తాసామాక్రందశబ్దేనసహసోద్గతచేతనే||౨౨||కౌసల్యా
చనుమిత్రాచత్యక్తనిద్రేబభూవతుః|కౌసల్యాచనుమిత్రాచదృష్ట్యాస్పృష్ట్యాచపాథివమ్||౨౩||హానాథేతిపరిక్రు
శ్యపేతతుథరణితలేసాకౌసలేంద్రదుహితావేష్టమానామహితలే||౨౪||నబభ్రాజరజౌవృష్టాతారేవగగనాచ్ఛ్వా
తా|నృపేశాంతగుణేజాతేకౌసల్యాంపతితాంభుపి||౨౫||అవశ్యంస్తాఃస్త్రీయస్సర్వాహతాంనాగవధూమివ|తతస్సర్వా
నరేంద్రస్యకైకేయాప్రముఖాఃస్త్రీయః||౨౬||రుదంత్యశోకసంతప్తానిపేతుగతచేతనాః|తాభిస్సబలవాన్నాదః
క్రోశంతీభిరనుమ్రుతః||౨౭||యెనస్థిరీకృతంభూయస్తద్గృహంసమనాదయత్|తత్సముత్త్రస్తసంభ్రాంతంపర్యుత్సుకజ
హకులమ్||౨౮||సర్వతస్తుములాక్రందంపరితాపార్తబాంధవమ్|సద్యోనిపతితానందందీనవిక్తబదర్శనమ్||౨౯||బభూవన
రదేవస్యసద్బుద్ధిస్తాంతమెయుషః|అతీతమాజ్ఞాయతుపార్థివర్షభంయశస్విసంసంపరిచార్యపత్నయః|భృశంరుదంత్యఃక
రుణంసుదుఃఖతాఃప్రగృహ్యబాహువ్యలపన్నాథవత్||౩౦||ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే-పంచవష్టితమస్సగణః***

తమగ్నిమివసంశాంతమంబుహీనమివాణవమ్|హతప్రభమివాదిత్యంస్వగంధంప్రేక్ష్యపాథివమ్||౧||కౌ
సల్యాబాష్పసూతాణాఃక్షీవివిధంశోకకశితా|ఉపగృహ్యశిరోరాజ్ఞఃకైకేయాంప్రత్యభాషత||౨||సకామాభవకైక
యిభుజ్క్షృరాజ్యమకంటకమ్|త్యక్త్వారాజానమేకాగ్రాన్యశంసేదుష్టచారిణీ||౩||విహాయమాంగతౌరామోభతా
చస్వగతోమను|విపథేసాథహీనెవనాహంజీవితముత్సహే||౪||భతారంతంపరిత్యజ్యకాస్త్రీదైవతమాత్మనః|ఇ
చ్ఛేజ్జీవితమున్యత్రకైకేయాస్త్యక్తధర్మణః||౫||నలుభోబుధ్యతేదోషాకింపాకమివభక్షయత్|కుబ్జానిమిత్తంకై
యా రాఘవాణాంకులంహతం||౬||అనియోగనియుక్తేనరాజ్ఞారామంవివాసితమ్|సభార్యంజనకశ్శ్చుత్వాపరితప్స్య
త్యహంయథా||౭||సమామనాథాంవిధవాంనాద్యజానాతిధామికః|రామఃకమలపత్రాక్షోజీవన్నాశమితోగతః||౮||
విదేహరాజస్యనుతాతథాసీతాతపస్వినీ|దుఃఖస్యానుచితాదుఃఖంవనేపర్యుద్విజిష్యతి||౯||నదతాంభీమఘామాణాం
నిశాసుమృగపక్షిణామ్|నిశమ్యనానంసంత్రస్తారాఘవంసంత్రయిష్యతి||౧౦||పుద్గచ్ఛేవాల్పపుత్రశ్చవైదేహీమను
చింతయత్|సోపిశోకసమావిష్టోననుత్యత్కృతిజీవితమ్||౧౧||సాహమద్యేవదిష్టాంతంగమిష్యామిపతిప్రతా|ఇదంశరీర

మాలింగ్యప్రవేక్ష్యామిహతాశనమ్॥౧౨॥తాంతతస్సంపరివ్వజ్యవిలపంతీంతపన్వీమ్ | వ్యపనిన్యస్సుదుఃఖాతాంకా
సల్యాంవ్యావహారికా॥౧౩॥తైలద్రోణ్యామథామాత్యాస్సంవెశ్యజగతీపఃమ్ | రాజ్యస్సర్వాణాంఽందిష్టాశ్చక్రఃకర్ష
ణ్యసంతరం॥౧౪॥నతుసంకాలనంరాజ్ఞోవినాపుత్రేణమంత్రిణః | సర్వజ్ఞాఃకర్తుమిషుస్తేతతోరక్షంతిభూమిపం॥౧౫॥
తైలద్రోణ్యాంతుసచివైశ్చాయితంతంనరాధిపం | హామ్యతోయమితజ్ఞాత్వాస్త్రియస్తాఃపర్యవారయ॥౧౬॥బాహు
సువ్యవ్యక్తపణానేత్రప్రస్రవణైముఖైః॥యదంత్యశ్శృంగసంతప్తాఃకృపణంపర్యదేవయ॥౧౭॥హామహారాజరామేణ
సతతంప్రియవాదినా॥విహీనాస్సత్యసంధేనకిమథాంనిజహాసినః॥౧౮॥కైకేయ్యాదుష్టభావాయారాఘవేణియోజి
తాః | కథంపతిహ్నావతస్సమస్సమిపవిధవావయమ్॥౧౯॥సహినాథస్సతాస్తాకంతవచప్రభురాత్మవాః | వనంరా
మోగతఃశ్రీమావిహాయన్యవతిః శ్రియమ్॥౨౦॥త్వయాతేనచవీరేణవినావ్యసనమోహితాఃకథంవయంనివతస్యమః
కైకేయ్యాచవిమాషితాః॥౨౧॥యయాతురాజారామశ్చలక్ష్మణశ్చమహాబలః | సీతయాసహసంత్యక్తాస్సాకవన్యంన
హాస్యతి॥౨౨॥తాబాష్పేణవసంవీతాశ్శృకెనభిపులేనచ॥వ్యవేష్టంతనిరానందారాఘవస్యవరస్త్రియః॥౨౩॥నిశాచంద్ర
విహీనైవస్త్రివభత్వవివజితా | పురినారాజతాయోధ్యాసీనారాజ్ఞామహాత్మనా॥౨౪॥బాష్పపర్యాకులజనాహాహ
భూతకులాంగనా॥శూన్యచత్వరవేశ్చంతానబృభాజయథాపురమ్॥౨౫॥గతేతుశ్శృంగత్త్రిదివంనరాధిపమహీతలస్తా
సున్యపాంగనాసుచ | నివృత్తచారస్సహసాగతోరవిప్రవృత్తచారారజనీహువస్థితా॥౨౬॥ఋతేతుపుత్రాగ్రహనంమ
హీపతేనరోచయంతెనుహృదస్సమాగతాః॥ఇతీవతస్త్రిశయనేన్యవేశయవిచింత్యరాజానమచింత్యదశనమ్॥౨౭
గతప్రభాద్యోరివభాస్సురంవినావ్యపేతనక్షత్రగణేవశర్వరీ | పురిబభాసేరహితామహాత్మనానచాస్రకంతాకులమార్గ
చత్వరా॥౨౮॥సరాశ్చనార్యశ్చసమేత్యసంఘనోవిగహామాణాభరతస్యమాతరమ్ | తదానగర్యాంనరదేవసంక్షయే
బభూవురాతానచశమలేభిరె॥౨౯॥ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - షట్షష్ఠితమస్తకం. *****

అక్రందితనిరానందాసాస్రకంరజనాకులా॥అయోధ్యాయామతితతాసావ్యతీయాయశర్వరీ॥౧॥వ్యతీతాయాం
తుశర్వర్యామాదిత్యస్యోదయేతతః | సమేత్యరాజకతారస్సభామియుద్విజాతయః॥౨॥మారండేయోధమాద్గ
ల్యోవామదేవశ్చకాశ్యః | కాత్యాయనోగౌతమశ్చజాబాలిశ్చమహాయశాః॥౩॥ఏతద్విజాస్సహమాత్రైఃపుథగ్వా
చముదీరయ॥వన్యమేవాభిముఖాఃశ్రేష్ఠంరాజపురోహితమ్॥౪॥అతీతాశర్వరీదుఃఖంయానోనవశతోపమా | అ
స్త్రిపంచత్వమాపన్నేపుత్రశృకెనపాథివే॥౫॥స్వగతశ్చమహారాజోరామశ్చార్ణవమాశ్రేతఃలక్ష్మణశ్చపితేజస్వీ
రామేజైవగతస్సహ॥౬॥ఉభాభరతశత్రుఘ్నకేకయేషుపరంతపా | పురేరాజగృహేరమ్యేమాతామహానీవేశనే॥౭॥
ఇత్వాకూణామిహదైవకశ్చిద్రాజావిధీయతామ్ | అరాజకంహిసోరాష్ట్రంనవినాశమవాపుయాత్॥౮॥నారా
జకేజనపదేవిద్యున్నాలీమహాస్వనః | అభివషణ్తిపజ్జన్యోమహిందివ్యేనవారిణా॥౯॥నారాజకేజనపదేబీజముష్టిః
ప్రకీర్యతే | నారాజకేపితుఃపుత్రభార్యావావతతేవశే॥౧౦॥అరాజకేధనంనాస్తిసాస్త్రిభార్యావ్యరాజకే | ఇదమ
త్యాహితంచాన్యతుతస్సత్యమరాజకే॥౧౧॥నారాజకేజనపదేకారయంతిసభాంనరాః | ఉద్యానానిచరమ్యాణిహృ
ప్తోపుణ్యగృహాణిచ॥౧౨॥నారాజకేజనపదేయజ్ఞశీలాద్విజాతయః | సత్రాణ్యన్వాసతేదంతాబ్రాహ్మణాస్సంశిత
ప్రతాః॥౧౩॥నారాజకేజనపదేమహాయజ్ఞేషుయజ్ఞనః | బ్రాహ్మణావసుసంపూర్ణావిస్మజంత్యాప్తదక్షిణాః॥౧౪॥
నారాజకేజనపదేప్రభూతనటనతాః | ఉత్సవాశ్చసమాజాశ్చవధాంతేరాష్ట్రవధానాః॥౧౫॥నారాజకేజనపదేసి
ద్ధాధావ్యవహారిణః | కథాభిరనురజ్యంతేకథాశీలాఃకథాప్రియైః॥౧౬॥నారాజకేజనపదేఉద్యానానిసమాగతాః |
సాయాహ్నక్రీడితుంయాంతికుమార్యోహమభూషితాః॥౧౭॥నారాజకేజనపదేవాహనైశ్శీఘ్రగామిభిః | నరాని
ర్యాంత్యరణ్యానినారీభిస్సహకామినః॥౧౮॥నారాజకేజనపదేధనవంతస్సరక్షితాః | శేరతేవిప్రతద్వారాకృషిగౌరతు
జీవినః॥౧౯॥నారాజకేజనపదేబద్ధఘంటావిమాణినః | అటంతిరాజమాగేషుకుంజరాష్ట్రహాయనః॥౨౦॥నారాజకే
జనపదేశరాసతతమస్యతామ్ | శ్రూయతేతలనిఘోషఇష్టస్త్రాణాముపాసనే॥౨౧॥నారాజకేజనపదేవణిజౌ
మూర్గామినః | గచ్ఛంతిక్షేమమధ్వానంబహుపణ్యసమాచితాః॥౨౨॥నారాజకేజనపదేచరత్యేకచరోవశీ | భావయ

నాత్మనాత్మానంయత్ర సాయంగృహామునిః॥౨౩॥ నారాజకేజనపదేయోగత్యేమంప్రవతతే । నచాప్యరాజకేసే
 నాశత్రూవిషహాతేయుధి॥౨౪॥ నారాజకేజనపదేహృష్టైఃపరమవాజిభిః । నరాస్సంయాంతిసహసారథైశ్చపరిమండి
 తాః॥౨౫॥ నారాజకేజనపదేనరాశ్శాస్త్రనిశారదాః॥సంవదంతోవతిష్ఠంతేవనేషూషవనేషుచ॥ ౨౬ ॥ నారాజకేజనపదే
 మాల్వమోదకదక్షిణాః॥దేవతాభ్యర్చనాథాన్యకల్ప్యం తెనియతైజః॥౨౭॥ నారాజకేజనపదేచందనాగరురూపి
 తాః॥రాజపుత్రావిరాజంతేవసంతభవశాఖనః॥౨౮॥ యథాహ్యనూదకాశద్యోయథావాప్యతృణంవనమ్॥అగూపాలా
 యథాగావస్తథారాష్ట్రమిరాజకమ్॥౨౯॥ ధ్వజోరథస్యప్రజ్ఞానంధూమోజ్ఞానంవిభావసోః॥ తెహంయోనోధ్వజోరా
 జాసదేవత్వమితోగతః॥౩౦॥ నారాజకేజనపదేస్వకంభవతికస్యచిత్ । మత్స్యైశ్చవనరానిత్యంభక్షయంతిపరస్పరమ్ ॥
 ౩౧ ॥ యోహిసంభిన్నమర్యాదానాస్తికాశ్చిన్నసంశయాః॥తేపిభావాన్యకల్పంతేరాజదండనిపీడితాః॥౩౨॥ యథాద్య
 ష్టిశ్శరీరస్యనిత్యమేవప్రవతతే॥తథానరేంద్రోరాష్ట్రస్యప్రభవస్సత్యధర్మయోః॥౩౩॥ రాజాసత్యంచధర్మశ్చరాజా
 కులవతాంకులమ్॥రాజామాతాపితాచైవరాజాహితకరోన్యథామ్॥౩౪॥ యమోవైశ్రవణశ్చక్రోవరుణశ్చమహాబలః ।
 విశిష్యంతేనరేంద్రేణవృత్తేనమహాతాతతః॥౩౫॥ అహూతమగ్నివేదంస్యాన్నప్రజ్ఞాయతకించన॥రాజాచేన్నభవేల్లో
 కేవిభజనాధ్వసాధునీ॥౩౬॥ జీవత్యపిమహారాజైతవైవవచసంవయమ్॥ నాతిత్రమామహాసర్వేవేలాంప్రాప్యేవసా
 గరః॥౩౭॥ సనస్సమీక్ష్యద్విజవర్జవృత్తంసృపంవినారాజ్యమరణ్యభూతమ్॥కుమారమిత్యైకుసుతంవదాన్యంత్యమేవరా
 జానమిహాభిషించ॥౩౮॥ ఇతి శ్రీమదయోధ్యా కాండే - సప్తష్టితమస్సగ - ౩.*****

తేహంహివచనంశ్రుత్వావసిస్థఃప్రత్యువాచహ॥మిత్రమాత్యగణాసర్వాబ్రాహ్మణాంస్తానిదంవచః॥
 ౧॥ యదసామాతులకులపురేరాజగృహేనుఖిభరతోవసతిభ్రాతృశత్రుఘ్నేనసమన్వితః॥౨॥ తచ్ఛ్రుంజవనాదూ
 తాగచ్ఛంతుత్వరితై హయైః॥ఆనెతుంభ్రాతరౌవీరౌకింసమీక్షామహేవయమ్॥౩॥ గచ్ఛంత్యితితతస్సర్వేవసిస్థంవా
 క్యమబ్రువత్॥ తెహంతద్వచనంశ్రుత్వావసిస్థోవాక్యమబ్రవీత్॥౪॥ ఏహిసిద్ధాథవిజయజయంతాకోకసంధన॥శ్రూయ
 తామితకత్వంసర్వానెవబ్రవీమవః॥౫॥ పురంరాజగృహంగత్వాశీఘ్రంశీఘ్రజవై హయైః॥త్యక్తశోకైరిదంవాచ్య
 శ్శాసనాద్భరతోమమ॥౬॥ పురోహితస్తాంకుశలంప్రాహసర్వేచమంత్రిణః॥త్వరమాణశ్చనిర్యాహిక్యత్యమాత్యయి
 కంత్యయః॥౭॥ మాచాస్తేప్రాప్సితంరామంమాచాస్తేపితరమ్ృతమ్ । భవంతశ్శంసీముగ్ధాత్వారాధువాణామిమంతు
 యమ్॥౮॥ కాశేయానిచవస్త్రాశీభూషణానివరాణిచక్షిప్రమాదాయరాజ్ఞశ్చభరతస్యచగచ్ఛతః॥౯॥ దత్తపథ్యశ్చనాదూ
 తాజన్మస్త్వంస్వంనివేశనమ్॥ కేకయాంస్తైగమిష్యంతోహయానారుహ్యసంమతాః॥౧౦॥ తతఃప్రాస్థానికంకృత్వా
 కార్యశేషమనంతరమ్॥వసిష్ఠేనాభ్యనుజ్ఞాతాదూతాస్సంత్వరితాయయుః॥౧౧॥ న్యంతేనాపరతాలస్యప్రలంబస్యోత్త
 రంప్రతినిషేవమాణాస్తైజన్మర్షదీంమధ్యేనమాలినీమ్॥ ౧౨ ॥ తెహస్తినాపురేగంగాంతీత్వాప్రత్యక్షుభాయయుః ।
 పాంచాలదేశమాసాద్యమధ్యేనకురుజాంగలమ్॥౧౩॥ సరాంసంచనువణానినదీశ్చవిమలోదకాః॥ నిరీక్షమాణాస్తైజన్మ
 యుతాఃకార్యవశాన్తుశ్రమ్॥౧౪॥ తెప్రసన్నోదకాండివ్యాంనానావిహగసేవితామ్॥అతీత్యజన్మర్వేగేనశరదండాంజనా
 కులామ్॥౧౫॥ నికూలవృక్షమాసాద్యదివ్యంసత్యోపయాచనమ్॥ అభివాద్యాభివాద్యంతంకులింగాంప్రావిశత్పురీమ్ ॥
 ౧౬ ॥ అభికాశంతతఃప్రాప్యతేబోధిభవనాచ్చ్యుతాః॥ పితృపైతామసీంపుణ్యాం తెరురితుమతీంచదీమ్॥౧౭॥ అవే
 త్యంజలిపానాంశ్చబ్రాహ్మణావేదపారగాః॥ యయుర్మధ్యేనబాహ్లాకాసుదామానంచపర్వతమ్॥౧౮॥ విష్ణోఃప
 దంప్రేక్షమాణావిపాశాంచాపిశల్కలీమ్॥నదీర్వాపీస్తటాకానిపల్వలానిసరాంసీచ॥౧౯॥ పశ్యంతోవివిధాంశ్చాపిసిం
 హవ్యాస్రముగద్విపాః॥యయుఃపథాతిమహతాశాసనంభర్తురీప్సవః॥౨౦॥ తెత్రాంతవాహనాదూతావిక్యప్తేనపథా
 తతః॥గిరివ్రజంపురవరంశీఘ్రమాసేమరంజసా॥ ౨౧ ॥ భతుఃప్రియాథంకులరక్షణాథంభర్తుశ్చవంశస్యపరిగ్రహ
 థమ్॥అహేడమానాస్త్యరయాహిమాతారాత్ర్యంతుతేతత్పురమేవయాతాః॥౨౨॥ ఇతి శ్రీమదయోధ్యా కాండే -
 అష్టష్టితమస్సగ - ౩.***** యామేవరాత్రింతేమాతాఃప్రవిశంతిస్తతాంపురీమ్॥ భరతేనాపితాంరా
 త్రీంస్వహృద్భ్రాతృయమప్రియః॥౧॥ వృష్ణమేవతుతాంరాత్రిందృష్వతంస్వప్నమప్రియమ్॥ పుత్రోరాజాధిరాజస్య

సుభృశంపర్యతవ్యతా||తవ్యమానంసమాజ్ఞాయవయస్యాఃప్రియవాదినః|ఆయాసంహివినెవ్యంతస్సభాయాంచక్రిత
కథా||౩||వాదయంతితథాచాన్యేలాసయంత్యపిచాపరే|నాటకాన్యపరేప్రాహుహాన్యానివివిధానిచ||౪||సతైర్మహా
త్వభరతస్సఖిభిఃప్రియవాదిభిః|సూక్ష్మహాన్యానికుర్వద్భిర్మహాప్రహృష్యతరాఘవః||౫||తమబ్రవీత్ప్రియసఖోభర
తంసఖభిర్వృతమ్|సుహృద్భిఃపర్యపాసీనఃకింసఖేనానుమోదసే||౬||ఏవంబ్రవాణంసుహృదంభరతఃప్రత్యువాచహ
శృణుత్వంయన్నిమి త్తంమేదైన్యమేతమపాగతమ్||౭||స్వప్నెపితరమ్ద్రాక్షుంసులిసంముక్తమూర్ధజమ్|వతంతమ
ద్రిశిఖరాత్కలుషెసూమయమాదై||౮||ప్లవమానశ్చమేదృష్టస్సతస్త్రిగోమయమాదే|పిబన్నంజలినాతైలంహస
న్నపిముహుర్ముహుః||౯||తతస్తైలోదనంభుక్త్వాపునఃపునరథశ్చిరాః|తైలేనాభ్యక్తసర్వాంగస్తైలమేవావగాహత||౧౦||
స్వప్నెపిసాగరంశుక్లంచంద్రంచపతితంభువిఉపరుద్ధాంచజగతీంతమసేవసమావృతమ్||౧౧||ఔపవాహ్యాస్యనాగ
స్యవిమాణంశకలీకృతమ్|సహసాచాపిసంశాంతంజ్వలితంజాతవేదసమ్||౧౨||అవదీణాంచపృథివీంశుష్టాంశ్చవివిధా
ద్రుమాః|అహంపశ్యామివిధ్వస్తాసదూమాంశ్చాపిపర్యతా||౧౩||పీతేకాష్ణాయసేచైనంవిణ్ణంకృష్ణవాససమ్
ప్రహసంతిస్తరాజానంప్రమదాఃకృష్ణపింగళాః||౧౪||త్వరమాణశ్చధర్మాత్కారక్తమాల్యానులేపనః|రథేనఖరయుక్త
నప్రయాతోదక్షిణాముఖః||౧౫||ప్రహసంతివరాజానంప్రమదారక్తవాసినీ|ప్రకషంతీమయాదృష్టారాక్షసీవికృతా
ననా||౧౬||ఏవమేతన్నయాదృష్టమిమాంరాత్రింభయావహమ్|అహంరామోధవారాజాలత్క్షణోవామరివ్యతి||౧౭||
సరోయానెనయస్వప్నెఖరయుక్తేనయాతిహి|అచిరాత్తస్యనూమాగ్రంవితాయాంసంప్రదృశ్యతే||౧౮||ఏతన్నిమి
త్తందీనోహంతన్నవఃప్రతిపూజయే|శుష్యతీవచమేకంతోనస్వస్థమివమేవనః||౧౯||నపశ్యామిభయస్థానంభయంచైవో
వధారయే|భ్రష్టశ్చస్వరయోగౌమేధాయావోపహతామమ్||౨౦||జగుప్సన్నివచాత్సానంచపశ్యామికారణమ్|ఇ
మాంహిదుస్స్వప్నగతింశిశామ్యతామనెకరూపామవితర్కితాంపురాభయంమహత్తద్భద్రయాన్నయాతిమేవిచింత్య
రాజాసమచింత్యదర్శనమ్||౨౧||ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే-౨కౌనసప్తతితమస్సగః: *****
భరతేబ్రువతిస్వప్నందూతాస్తేక్లాంతవాహనాః|ప్రవిశ్యాసహ్యపరిఘంరమ్యంరాజగృహంపురమ్||౨||సమాగమ్యతు
రాజ్ఞాచరాజపుత్రేణచాచితాః|రాజ్ఞఃపాదోగృహీత్వాతుతమూచుభారతంవచః||౩||పురోహితస్తాంకుశలంప్రా
హసార్వచమంత్రిణః|త్వరమాణశ్చనిర్యాహిక్యత్యమాత్యయికంత్యయా||౪||ఇమానిచమహాహాణివస్త్రాణ్యాభర
ణానిచ|ప్రతిగృహ్యవిశాలాక్షమాతులస్యచదావయ||౫||అత్రవింశతికౌట్యస్తునృపతేమాతులస్యతే|దశకోట్యస్తు
సంపూర్ణాస్తైశ్చైవచనృపాత్మజ||౬||ప్రతిగృహ్యతుతత్సర్వమనురక్తస్సహృజ్జనే|దూతానువాచభరతఃకామైస్సప్రతి
పూజ్యతా||౭||కచ్చిత్సుకుశలీరాజాపితాదశరథోమమ|కచ్చిచ్ఛారోగతారామేలత్క్షణేవమహాత్మని||౮||ఆర్యాచధర్మ
నిరతాధర్మజ్ఞాధర్మదశిన్|అరోగాచాపికౌసల్యామాతారామస్వధీమతః||౯||కచ్చిత్సుమిత్రాధర్మజ్ఞాజననీ
లత్క్షణస్యయా|శత్రుఘ్నస్యచపీరస్యసారోగాచాపిమధ్యమా||౧౦||అత్తకామాసదాచండీక్రోధనాప్రాజ్ఞమాననీ|అ
రోగాచాపిమేమాతాకైకేయాకిమువాచహ||౧౧||ఏవముక్తాస్తుతేదూతాభరతేనమహాత్మనా|ఉచుస్సప్రశ్రయంవా
క్యమిదంతంభరతంతదా||౧౨||కుశలాస్తేనరన్యాఃప్రయేహంకుశలమిచ్ఛసి|శ్రీశ్చత్వాంవృణుతేపద్మాయుజ్యతాంచాపి
తేరథః||౧౩||భరతశ్చాపితాదూతానేవముక్తౌభ్యభావత|అపృశ్నేహంమహారాజంమాతాస్సంత్యరయంతిమామ్||౧౪||
ఏవముక్తాతుతానూతాభరతఃపాథివాత్మజః|దూతైస్సంహోదితోవాక్యంనూతామహమువాచహ||౧౫||రాజ
పితుగమిష్యామిసకాశంమాతచోదితః|పునరవ్యహమేష్యామియదామేత్వంస్మరిష్యసి||౧౬||భరతేనైముక్తస్తునృపో
మాతామహస్తదా|తమువాచశుభంవాక్యంశిరస్యాఘ్రాయరాఘవమ్||౧౭||గచ్ఛతాతానుజానేత్వాంకైకేయాను
ప్రజాస్త్వయా|మాతరంకుశలంబ్రూయాఃపితరంచవరంతప||౧౮||పురోహితంచకుశలంయేచాన్యేద్విజనత్రమాః|
తాచతాతమహేష్వాసాభ్రాతరారామలత్క్షణా||౧౯||తస్మైహస్తుత్రమాంజ్ఞిత్రాకంబళానజినానిచ|అభిస
త్కృత్యకైకేయాభరతాయధనందదా||౨౦||రుక్మనిష్కసహస్రేద్వేదోదశాశ్వశతానిచ|సత్కృత్యకైకయాపుత్రం
కైకయోధనమాదశ||౨౧||తథామాతానభిప్రేతాన్విశ్యాస్యాంశ్చగుణాన్వితా|దదావశ్వపతిఃప్రభరత

యో ను యో యి నః॥౧౧॥ వి రా వ తా నైం ద్ర శి రా న్న గా నై వ్వి ప్రి య ద ర్మ నా ఖ రా శీ మ్రా సు సం యు క్తా మా తు లో
 స్తై క నం ద దా॥౧౨॥ అంతః పు రే తి సం వృ ధ్దా వ్యా ఘ్ర వీ ర్య బ లా ని వ్వి తా॥ వం ష్ట్ర యు ధా న్న హా కా యా శు న శ్చ పా య
 సందదా॥౧౩॥ సద త్తం కే క యేం ద్రేణ భనంత న్నా భ్యనందత । భరతః కే క యా పు త్రో గమనత్వ రయా తదా॥౧౪॥ బభూ వ
 హ్య స్య హృ దయే విం తా సు మహా తీ తదా । త్వ రయా చా పి మా తా నాం స్వ ప్న స్యా పి వ ద శా నాత్॥౧౫॥ స స్వ వే ద్వా భ్యతి
 క్ర మ్య నర నా గా శ్వ సం వృ తమ్ । ప్ర పే దే సు మహా చ్ఛ్రి మా రాజ మా గా మ ను త్త మమ్॥౧౬॥ అభ్యతీ త్య తతో ప శ్య దంతః
 పు ర ము దా ర ఢీః । తత స్తద్భ ర త శ్చీ మా నా వి వె శా ని వారి తః॥౧౭॥ స మా తా మహా మా పృ చ్ఛ్య మా తు లం చ యు ధా జితమ్ । ర
 ధ మారు హ్య భ ర త శ్చ త్రు ఘ్న స హి తో య యా॥౧౮॥ ర థా న్నం ద బ చ క్రాం శ్చ యో జయి త్వా పర శ్చ తమ్ । ఉ ష్ట్ర సా శ్వ
 ర ధై భ్య త్యా భ ర తం యాంత మన్వ యుః॥౧౯॥ బ లే న గు ప్తా భ ర తో మహా త్వా స హార్య క స్యా త్మ స మై ర మా తై వ్వి । ఆ దా
 య శ త్రు ఘ్న మ పే త శ త్రు గ్న హా క్ష యా సి ధ్ధ ఇ వెం ద్ర లో కాత్ ॥ ఇతి శ్రీ మద యో ధ్యా కాం డే - సప్త తి త మ స్స గః
 స ప్రా జ్ఞు తో రాజ గృ హ ద భి ని ర్భా య రా ఘ వః । త త స్సు దా మాం చ్య తి మా సంతీ ర్యా వె త్య తాం న దీమ్॥౧॥ ఘ్న
 ది నీం చూ ర పా రాం చ ప్ర త్య క స్త్రో త స్త రం గి ణీ మ్ । శ త మ్రా మ త ర చ్ఛ్రి మా న్న దీ మి త్వా కు నం ద నః॥౨॥ ఏ శ థా నే న దీం తీ గ్వా
 ప్రా ప్య చా పర ప ర్ప టా॥ శి లా మా కు ర్వ తీం తీ ర్వా హ్య జ్ఞే యం శ ల్య క ర్త నమ్॥౩॥ స త్య సం ధ శ్చ ష్చీ మా ప్రే తు మాణ
 శ్శి లా వహామ్ । అ త్య యా త్య మహా శై లా న్వ నం చై త్ర రథం ప్ర తి గి ర్ । స ర స్వ తీం చ గం గాం చ యు క్తే న ప్ర తి ప ద్య చ । ఉ త్ర రం పీ
 ర మ త్స్య నాం భా రుం డం ప్రా వి శ ద్వ నం॥౪॥ వే గి నీం చ కు లిం గా భ్యాం ఘ్నో ది నీం ప ర్వ తా వృ తాం । య ము నాం ప్రా ప్య సం
 తీ ర్ణా బల మా శ్వా సయ త్త దా॥౫॥ శీ తీ కృ త్య తు గా త్రా ణీ క్లాం తా నా శ్వా స్య వా జి నః । త త్ర సా త్వా చ పీ త్వా చ ప్రా
 యా దా దా య చో ద కం॥౬॥ రా జ పు త్రో మహా రణ్య మన భీ క్షో ప సే వి తం । భ ద్రో భ ద్రేణ యా నే న మారు తః ఖ మి వా త్య
 యాత్॥౭॥ భా గీ ర థీం దు మ్పృ తి రా మం శు థా నే మహా న దీం । ఉ పా యా ద్రా ఘ వ స్తూ ణం ప్రా గ్వ టే వి శ్రు తే పు రే॥౮॥
 స గం గాం ప్రా గ్వ టే తీ త్వా సమా యా తు టి కౌ స్థి కాం । స బల స్తాం సతీ త్వా ధ స మయా ధర్మ వ ధా నం॥౯॥ తో ర
 ణం ద ఖీ ణా ధే న జం బూ ప్ర స్థ ము పా గ మత్ । వ రూ థం చ య యా ర మ్యం గ్రా మం ద శ ర థా త్మ జః॥౧౦॥ త త్ర ర మే వ నే వా
 సం కృ త్వా సా ప్రా జ్ఞు తో య యా । ఉ ద్యా న ము జ్జి హా నా యాః ప్రి య కా య త్ర పా ద పాః॥౧౧॥ సా తాం స్తు ప్రి య కా
 ప్రా ప్య శీ మ్రా నా స్థా య వా జి నః । అ ను జ్ఞా ప్యా ధ భ ర తో వా హి నీం త్వ రి తో య యా॥౧౨॥ వా సం కృ త్వా స ర్వ తీ ర్థే తీ ర్వా
 చో త్తా ని కాం న దీం । అ న్యా న దీ శ్చ వి వి ధాః పా ర్వ తీ యై స్త రం గ మైః॥౧౩॥ హ స్తి పృ స్థ క మా సా ద్య కు టి కా మ త్య వ త తా । త తా
 ర చ న ర వ్యా ఘ్రా లో హి త్యై స క పీ వ తీం॥౧౪॥ ఎ క సా లె స్థా ణ మతీం వి న తే గో మ తీం న దీం । క లిం గ న గ రే చా పి ప్రా ప్య సా ల వ
 నం త దా॥౧౫॥ భ ర తః క్షి ప్ర మా గ చ్ఛ తు ప రి శ్రాంత వా హ నః । వ నం చ స మతీ త్యా హ శ ర్వ ర్యా మరు ణో ద యే॥౧౬॥ ఆ యో
 ధ్యాం మ ను సా రా జ్ఞా ని మి తాం సం ద ద శా హా తాం పు రీం పు రు ష వ్యా ఘ్ర సప్త రా త్రో పి తః పథి॥౧౭॥ ఆ యో ధ్యా మ గ్ర
 తో దృష్ట్వా సా ర థిం వా క్య ము బ్ర వీ త్ । ఏ షా నా తి ప్ర తీ తా మే పు ణ్యో ద్యా నా య శ స్వి నీ॥౧౮॥ ఆ యో ధ్యా దృ శ్య తే దూ రా
 త్సార కే పాం షు మృ త్తి కా య జ్వ భి గుణ సం ప నై బ్రా హ్మణై వే ద పా ర గైః॥౧౯॥ భూ యి శ్చ మృ ధై రా కీ ణా రా జ ర్షి
 ప రి పాలి తా । ఆ యో ధ్యా యాం పు రా శ బ్జః శ్రూ య తే తు ము లో మహా॥౨౦॥ స మం తా న్న ర నారీ ణాం త మ ద్య న శ్చ ణో
 మ్య హమ్ । ఉ ద్యా నా ని చ సా యా హ్న క్షి త్వా పర తై న రైః॥౨౧॥ స మం తా ద్వి ప్ర థా వ ద్భిః ప్ర కా శం తే మ మా న్య థా ।
 తా న్య జ్ఞా ను రు దం తీ వ ప రి త్య క్తా ని కా మి భిః॥౨౨॥ అ రణ్య భా తే వ పు రీ సా ర థ ప్ర తి భా తి మే । న శ్శా త్ర యా నై దృ శ్యం తే
 న గ జై నా చ వా జి భిః॥౨౩॥ ని ర్భాంతో నా భి యాం తో వా న ర ము ఖ్యా య థా పు రమ్ । ఉ ద్యా నా ని పు రా థాం తి మ త్ర ప్ర ము ది
 తా ని చ॥౨౪॥ జ నా నాం ర తి సం యో గే వ్య త్యం త గుణ వం తి చ । తా న్యే తా న్య ద్య ప శ్యా మి ని రా నం దా ని స ర్వ శః॥౨౫॥ స్ర స్త
 ప ణై ర ను ప థం వి క్రో శ ధ్వి రి వ ద్రు మైః । నా ద్యా పి శ్రూ య తే శ బ్దో మ త్రా నాం మృ గ ప ఖీ ణాం॥౨౬॥ సం ర క్తాం మ ధా రాం
 వా ణీం క లం వ్యా హ ర తాం బ హు । చం ద నా గ రు సం వృ క్తో ధూ ప సం మూ ఛ్చి తో తు లః॥౨౭॥ ప్ర వా తి ప వ న శ్చీ మా గా కి న్ను
 నా ద్య య థా పు రమ్ । భే రీ మృ దం గ వీ ణా నాం కో ణ సం ఘ ట్టి తః పు నః॥౨౮॥ కి మ ద్య శ బ్దో వి ర త స్స దా ది న గ టిః పు రా । అ ని ష్టా ని చ
 చా పా ని ప శ్యా మి వి వి ధా ని చ॥౨౯॥ ని మి త్తా న్య మ న్నో జ్ఞా ని తే న సీ ద తి మే మ నః । స ర్వ థా కు శ లం సూ త దు ల్ప భం మ మ బం ధ

మృగైః తథాహ్యసతిసంమోహహృదయంసిదధీవమే । విషణ్ణశ్చగ్రితహృదయస్త్రిసస్సలులితేంద్రియః॥౩౨॥ భర
తఃప్రవివేశాశుపురీమిత్వాకుపాలితామ్ । ద్వా రణవైజయం తేనప్రావిశచ్ఛాగ్రితవాహనః॥౩౩॥ ద్వా స్థేరుత్థాయ
విజయంపుష్టస్తేనహితోయయా । సత్వ నేకాగ్రహృదయోద్వాస్థేంప్రత్యచ్యవతంజనమ్॥౩౪॥ సూతమశ్వవతేక్షాం
తమబ్రవీత్తత్రరాఘవః । కిమహంత్యరయానీతఃకారణేనవి నానఘ॥౩౫॥ అశుభాశంకిహృదయంశీలంచపతతీవమే । శ్రు
తానోయాద్యశాఃపూర్వంనృపతీనాంవినాశనే॥౩౬॥ ఆకారాంస్తానహంసర్వానిహపశ్యామిసారథే । సంమాజఃసహి
నానిపరుషాణ్యుపలక్షయో॥౩౭॥ అసంయతకవాటానిశ్రీవిహీనానిసర్వశః । బలికమణిహీనానిధూపసంమోదనేనచ॥
౩౮॥ అనాశితకుటుంబానిప్రభాహీనజనానిచ । అలక్ష్మీకానిపశ్యామికుటుంబభవనాన్యహమ్॥౩౯॥ అపేతమాల్యసంశో
భాన్యసంమృష్టాజిరాణిచ । దేవాగారాణిశూన్యానినచాభాంతియథాపురమ్॥౪౦॥ దివతాచాణఃప్రవిధాశ్చయజ్ఞశ్చ
శ్వస్త్రధావిధాః । మాల్యావణేషురాజం తేనాద్యవణ్యానివాతథా॥౪౧॥ దృశ్యం తేవణిజోవ్యద్యనయథా పూర్వవత్త
వై । ధ్యానసంవిగ్నహృదయానస్తవ్యాపారయంతి తాః॥౪౨॥ దేవాయతనచైత్యేషుదీనాఃపక్షిగణాస్తథా । మలినంచా
శ్రుప్తార్థాక్షుంధీనంధ్యానపరంకృశమ్॥౪౩॥ సస్త్రిపుంసంచపశ్యామిజనముత్సరితంపురే । ఇత్యేవముక్త్యాభరతస్సా
తంతంధీనమానసః॥౪౪॥ తాన్యనీష్టాన్యయోధ్యాయాంప్రేక్ష్యరాజగృహంయయా । తాంశూన్యశృంగాటకవెళ్లర
థ్యాంరజోరుణద్వారకవాటయంత్రామ్ । దృష్ట్వాపురీమింత్రపురప్రకాశాండుఃఖేనసంపూర్ణ తరోబభూవ॥౪౫॥ బ
హునిపశ్యన్తనసోప్రియాణియాన్యన్యధానాన్యపురేబభూవుః । అవాక్చిరాదీనమనానహృష్టఃపితుర్మహాత్మాప్రవివేశ
వెళ్ల॥౪౬॥ ఇతి శ్రీమదయోధ్యా కాండే ఏక సప్త తి త మ స్స గ ః : *****

అపశ్యంస్తుతతస్త్రపితరంపితురాలయే । జగామభరతోద్రష్టుంమాతరంమాతురాలయే॥౪౭॥ అనుప్రాప్తంతు
తందృష్ట్వాకైకేయాప్రోషితంసుతమ్ । ఉత్పసాతతదాహృష్టాత్పక్వాసౌవణమాసనమ్॥౪౮॥ సప్రవిశ్యైవధర్మా
త్కాన్యగృహంశ్రీవివజితమ్ । భరతఃప్రతిజగ్రాహజనన్యాశ్చరణాశుభా॥౪౯॥ సాతంమూర్ధన్యపాశ్చూయపరిష్వ
జ్యయశస్వినమ్ । అంకేభరతమారోప్యప్రష్టుంసముపచక్రమ్॥౫౦॥ అద్యతేకతిచిద్రాత్ర్యశ్చుతస్యార్యకవేళ్లనః॥౫౧॥
సాధ్వశ్రమశ్శీఘ్రుంరథేనాపతతస్తవ॥౫౨॥ ఆర్యకస్తేసుకుశలీయుధాజిన్మాతులస్తవ । ప్రవాసాచ్చసుఖంపుత్రసర్వంమేవ
క్షుమహాని॥౫౩॥ ఏవంపుష్టస్తకైకేయాప్రియంపాథివనందనః । ఆచప్తభరతసర్వంమాత్రేరాజీవలోచనః॥౫౪॥ అద్య
మేసప్తమీరాత్రిశ్చుతస్యార్యకవేళ్లనః । అంబాయాఃకుశలీతాతోయుధాజిన్మాతులశ్చమ్॥౫౫॥ యన్మేధనంచరత్తుంచ
దవౌరాజాపరంతపః । పరిశ్రాంతంవధ్యభవత్తతోహంపూర్వమాగతః॥౫౬॥ రాజవాక్యహరైర్దూతైస్త్వర్వమాణో
హమాగతః । యదహంప్రష్టుమిచ్ఛామితదంబావక్షుమహాతి॥౫౭॥ శూన్యాయంశయనీయస్తేపర్యంకూహేమభూషి
తః । నచాయమిత్వాకుజనఃప్రహృష్టఃప్రతిభాతిమా॥౫౮॥ రాజాభవతిభూయిష్టమిహంబాయానివేశనే । తమహంనా
ద్యపశ్యామిద్రష్టుమిచ్ఛన్నిహంగతః॥౫౯॥ పితుర్వృహీష్యేచరణౌతంమమాఖ్యాహిపుచ్ఛతః । ఆహూన్సిదంబజ్యేస్తా
యాఃకౌసల్యాయానివేశనే॥౬౦॥ తంప్రత్యువాచకైకేయాప్రియవద్దోరమప్రియమ్॥అజానంతంప్రజానంతీరాజ్యలో
భేనమోహితా॥౬౧॥ యాగతిసర్వభూతానాంతాంగంతి తేపితాగతః । రాజామహాత్మాతేజస్వీయాంబూకస్సతాం
గతిః॥౬౨॥ తచ్చుత్వాభరతోవాక్యంధర్మాభిజనవాశుచిః॥పపాతసహసాభూమాపితృశోకబలాదితః॥౬౩॥ హాహ
తోస్త్రితికృపణాంధీనాంవాచముదీరయన్ । నిపపాతమహాబాహుబాహూవిక్షిప్యవీర్యవా॥౬౪॥ తతశ్శోకేనసంవీతః
పితుర్మరణమఃఖతః । విలపాపమహాతేజాభ్రాంతాకులితచేతనః॥౬౫॥ ఏతత్ స్మరుచిరంభాతిపితుర్వేశయనంపురా । శశి
నేవామలంరాత్రౌగగనంతోయదాత్యయే॥౬౬॥ తదిదంనవిభాత్యద్యవిహీనం తేనధీమతా । వ్యోమేవశశినాహీనమపు
ష్కృతవసాగరః॥౬౭॥ బాష్పముత్సృజ్యకం తేనస్వాతఃపరమపీడితః॥ప్రచ్ఛాద్యవదనంశ్రీమద్వస్త్రేణజయతాంవరః॥
౬౮॥ తమాతంధేవసంకాశంసమీక్ష్యపతితంభువి । నికృత్తమివసాలస్యసంధంపరశునావనే॥౬౯॥ మత్తమాతంగసం
కాశంచంద్రాకసదృశంభువః । ఉద్ధాపయిత్వాశోకాతంవచనంచేదమబ్రవీత్॥౭౦॥ ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠకింశేషీరాజపుత్ర
మహాయశః । తద్విధానహిశోచంతిసంతస్పదసంమతాః॥౭౧॥ దానయజ్ఞాధికాదాహిశీలశ్రుతితపోనుగా । బుద్ధిస్తేబు

ద్ధిసంపన్నప్రభేవాకస్యమందరే||౨౫||సరుదిత్వాచిరంకాలంభూమావపరివృత్తచ | జననీంప్రత్యువాచేదంశోకైబా
హుభిరావృతః || ౨౬ || అభిషేక్యతిరామంనురాజాయజ్ఞంనుయత్యతే | ఇత్యహంకృతసంకల్పహృష్టోయాత్రామ
యాసేషమ్||౨౭||తదిదంహ్యస్యధాభూతమవదీణంమమోమమః | పితరంయోనపశ్యామినిత్యంప్రియహితేరతమ్||౨౮||
అంబకేనాత్యగాద్రాజావ్యాధినామయ్యనాగతే | ధన్యారామాదయస్సర్వేయైఃపితాసంస్మృతస్త్వయమ్|| ౨౯ || న
నూనంమాంమహారాజఃప్రాప్తంజానాతికిరీమాణః | ఉపజిఘ్రేదిమాంమూర్ఖితాతస్సన్నమ్యసత్పరమ్||౩౦||కస్వ
సపాశేసుఖస్పృశస్తాతస్యాక్లిప్తకమణః | యేనమాంరజసాధ్వస్తమభీక్ష్ణంపరిమాజః|| ౩౧ || యోమేభ్రాతృపితా
బంధుర్యస్యదాసోస్థిసీమతః | తస్యమాంశీఘ్రమాభ్యాసారామస్యాక్లిప్తకమణః|| ౩౨ || పితాహిభవతిజ్యేష్ఠోధర్మ
మార్గస్యజానతః | తస్యపాదౌగృహీష్యామిసహిదానీంగతిర్ము||౩౩||ధర్మవిధ్ధమణిత్యశ్చసత్యసంధోద్భుతతః |
ఆర్యశిష్యుబ్రవీద్రాజాపితామేసత్యవిక్రమః||౩౪||పశ్చిమంసాధుసందేశమిచ్ఛామిశ్రీతుమాత్మనః | ఇతివృష్టాయథా
తత్సంకైకేయావాక్యమబ్రవీత్||౩౫|| రామేతిరాజావిలపహాసేతేలక్ష్మణేతిచ | సమహత్వాపరంలొకంగతోగతిమ
తాంపరః||౩౬||ఇమాంతుపశ్చిమాంవాచంవ్యాజహరీపితాతవ | కాలధర్మపరిక్షిప్తఃపాశైరివహహాజః|| ౩౭ ||సిద్ధా
థాస్తేనరారామమాగతంసీతయాసహ | లక్ష్మణంచమహాబాహుఃద్రక్ష్యంతిపునరాగతమ్||౩౮||తద్బుద్ధిత్వావిషసా
దైవద్వితీయాప్రియశంసనాత్ | విషణ్ణవదనోభూత్వాభూయఃపప్రచ్ఛమాతరమ్||౩౯||కస్వచేదానీంసధర్మాత్వా
కాసల్యానందవధనః | లక్ష్మణేనసహభ్రాతాసీతయాచసమంగతః||౪౦ ||తథావృష్టాయథాతత్సమాఖ్యాతుముపశ
క్రమే | మాతాస్యసుమహద్వాక్యంవిప్రియంప్రియశంకయా||౪౧ ||సహిరాజసుతఃపుత్రచీరవాసామహావనమ్ | దం
డకాసహవైదేహ్యలక్ష్మణానుచరోగతః||౪౨||తద్బుద్ధిత్వాభరతస్త్రస్తోభ్రాతుశ్చరిత్రశంకయా | స్వస్యవంశస్య
మాహాత్మ్యస్త్రిప్తంసముపచక్రమే||౪౩||కచ్చిన్నబ్రాహ్మణధనంహృతంరామేణకస్యచిత్ | కచ్చిన్నాశ్శోదరిద్రో
వాతేనాపాపావిహింసితః||౪౪||కచ్చిన్నపరదారాన్వారాజపుత్రోభిమన్యతే | కస్తాత్పదండకారణ్యేభ్రూణహేవవి
వాసితః||౪౫||అథాస్యచహమాతాతత్స్వకమయథాతథమ్ | తేనైవస్త్రీస్వభావేనవ్యాహతేముపచక్రమే||౪౬ ||
ఎవమ్ముక్తాతుకైకేయాభరతేనమహాశ్శనా | ఉవాచవచసంహృష్టామూఢాపండితమానిసీ||౪౭ ||న బ్రాహ్మణధనంకించి
ద్భృతంరామేణకస్యచిత్ | కచ్చిన్నాశ్శోదరిద్రోవాతేనాపాపావిహింసితః||౪౮||నరామఃపరదారాంచ్చచతుభ్యా
మపిపశ్యతి | మయాతుపుత్రశ్రుత్వైవరామస్యైవాభిషేచనమ్||౪౯||యాచితస్తేపితారాజ్యంరామస్యచవివాసనమ్
సస్యవృత్తింసమాప్తాయపితాతేతత్తథాకరోత్||౫౦||రామశ్చసహసామిత్రిఃప్రేషితసీతయాసహ | తమపశ్యత్ప్రి
యంపుత్రంమహిపాలోమహాయశః||౫౧ ||పుత్రశోకపరిమ్యానఃపంచత్వముపపేదివాణ | త్వయాన్విదానీంధర్మజ్ఞ
రాజత్వమువలంబ్యతామ్ || ౫౨ ||త్వత్కృతేహిమయాసర్వమిదమేవంవిధంకృతమ్ | మారోకంమాచసంతాపంచైర్య
మాశ్రయపుత్రః||౫౩||త్వదధీనాహినగరీరాజ్యంచైతదనామయమ్ | తత్పుత్రశీఘ్రంవిధినావిధిజ్ఞైర్వసిష్ఠముఖ్యైస్స
హితోద్విజేంద్రైః | సంకాల్యరాజానమదీనసత్వమాత్మానముర్వావభిషేచయస్వ||౫౪ ||ఇశ్రీమదయోధ్యాకాం
డే - ద్విసత్తతిరమ స్స గణః. *****

శ్రుత్వాతుపితరంవృత్తంభ్రాతరౌచవివాసితౌ | భరతోమఃఖసంతప్రతివంచనమబ్రవీత్ || ౧ ||కిన్నకార్యం
హతస్యేహమమరాజ్యేనశోచతః | విహినస్యాభపిత్రాచభ్రాతాపితృసమేనచ || ౨ ||మఃభేమేమఃఖమకరోత్రణై
తౌరమివాదథాః | రాజానంప్రేతభావస్థంకృత్వారామంచతాపసమ్|| ౩ ||కులస్యత్వమభావాయకాశరాత్రిరివాగ
తా | అంగారముపసూహ్యస్తపితామేనావబుద్ధవాణ||౪||మృత్యుమాపాదితోరాజాత్వయామేపాపదశేని | సుఖంఘ
రిహృతంమోహాతులేన్ద్రీకులపాంసని||౫||త్వంప్రాప్యహిపితామేద్యసత్యసంధోమహాయశః | తీవ్రమఃఖాభిసం
తప్తౌవృత్తోదశరథోన్మవః||౬||వినాశితోవహారాజఃపితామేధర్మవత్సలః | కస్తాత్ప్రవాజితోరామఃకస్తాదేవవనంగ
తః||౭||కాసల్యాచనుమిత్రాచపుత్రశోకాభిషేదితే | మమరంయదిజీవేతాంప్రాప్యత్వాంజననీంమమ || ౮ || నమత్వా
ర్యోపిధర్మాత్వాత్వయివృత్తిమనుత్తమామ్ | వతఃతేసురువృత్తిజ్ఞోయథామాతరివతఃతే|| ౯ ||తథాజ్యేష్ఠాహిమేమా

తాకాసల్యాదీఘుదశిఃనీత్వయిథమంసమాస్థాయభగిన్యామివవతతే॥౧౦॥తస్యాఃపుత్రంకృతాత్మానంచీరవల్ల
 లవాససమ్ | ప్రస్తాప్యవనవాసాయకథంపాపేనశోచసి॥౧౧॥అపాపదశనంశూరంకృతాత్మానంయశస్వినమ్ | ప్ర
 వ్రాజ్యచీరవసనంకింనుపశ్యసికారణమ్॥౧౨॥అబ్ధాయావిదితోమన్వేనలేహంరాఘవంప్రతి | తథాహ్యనధోరాజ్యా
 ధంత్వయానీతోమహానయమ్॥౧౩॥అహంహిపురుషవ్యాప్త్రువపశ్యరామలక్ష్మణౌ | కేనశక్తిప్రభావేనరాజ్యంర
 షీతుముత్సహా॥౧౪॥తంహినిత్యంమహారాజౌబలవంతంమహాబలః | అపాశ్రితోభూద్ధర్మాత్మామేరుమేరువనంయ
 థా॥౧౫॥సోహంకథమిమంభారంమహాధుర్యసముద్భృతమ్ | దమ్యాధురమివాసాద్యవహేయంకేనచోజసా॥౧౬॥అథ
 వామేభవేచ్ఛక్తియోగైర్బుద్ధిబలేనవా | సకామాంసకరిష్యామిత్వామహంపుత్రగర్భిణీమ్॥౧౭॥నమివికాంతాజా
 యేతత్ప్రస్తుంత్వాంపాపనిశ్చయామ్ | యదిరామస్యనావేత్సోత్వయిస్యాన్మాత్మవత్సదా॥౧౮॥ఉత్పన్నాతుకథంబుద్ధి
 స్తవేయంపాపదశిఃనీ | సాధుచారిత్రవిభ్రప్తేస్తూర్వేహంమోవిగహితా॥౧౯॥అస్మిన్కులేహిపూర్వేహంజ్యేష్ఠోరా
 జ్యేభిషీచ్యతే | అపరేభ్రాతరస్తస్మిన్ప్రవతంలేనమాహితాః॥౨౦॥నహిమన్వేనృతంసేత్వంరాజధర్మమవేక్షసే |
 గతింవానవిజానాసిరాజవృత్తస్యశాశ్వతీమ్॥౨౧॥సతతంరాజవృత్తేహిజ్యేష్ఠోరాజ్యేభిషీచ్యతే | రాజ్ఞామేతత్సమంత
 త్స్యాదిత్వాకూణాంపిశేషతః॥౨౨॥తేహంధమైకవత్సాణాంకులచారిత్రశోభినామ్ | అత్రచారిత్రశోడిర్యంత్యాం
 ప్రాప్యవినివర్తితమ్॥౨౩॥తవాపిసుమహాభాగాజనేంద్రాఃకులపూర్వగాః | బుద్ధేమోహాఃకథమయంసంభూత
 స్త్వయిగహితః॥౨౪॥నతుకామంకరిష్యామితవాహంపాపనిశ్చయే | త్వయావ్యసనమారబ్ధంజీవితాంతకరంమమ॥
 ౨౫॥ఏషత్విదానీమేవాహమప్రియాథంతవానఘ | నివతయిష్యామివనాద్భృతరంస్వజనప్రియమ్॥౨౬॥నివత
 యిత్వారామంచతస్యాహందీప్తతేజసః | దాసభూతోభవిష్యామిసుస్థితేనాంతరాత్మనా॥౨౭॥ఇత్యేవముక్తాభరతోమ
 హాత్మాప్రియేతరైర్వాక్యగణైస్తుదంతామ్ | శోకాతురశ్చపిననాదభూయస్సింహాయథామందరకందరస్థః॥౨౮॥

ఇతి శ్రీమదయోధ్యాకాండ - త్రిసప్తతితమస్సగః. *****

తాంతథాగహాయిత్యాతుమాతరంభరతస్తదారోషేణమహతావిప్రఃపునరేవాబ్రవీద్వచః॥౧॥రాజ్యాద్భృ
 శస్వకైకేయిన్మృతంసేమప్తచారిణి | పరిత్యక్తాచధమేణమాంమృతంరుదతీభవ॥౨॥కిన్నుతేనూషయద్రాజారామో
 వాభృశథామిక్కః | యయోమృత్యువివాసశ్చత్వత్కృతేతుల్యమాగతౌ॥౩॥భ్రూణహత్యామసిప్రాప్తాకులస్యా
 స్యవినాశనాత్ | కైకేయినరకంగచ్ఛమాచభతుస్సలోకతామ్॥౪॥యత్త్వయాహిదృశంపాపంకృతంఘోరేణకర్మ
 ణాసర్వలోకప్రియంహిత్యామమాప్యాపాదితంభయమ్॥౫॥త్వత్కృతేమేపితావృత్తారామశ్చార్ణమాశ్రితః | అ
 యశోజీవలోకేచత్వయాహంప్రతిపాదితః॥౬॥మాత్మహాపేమమామిత్రేన్మృతంసేరాజ్యకాముకే | నతేహమభిభాష్యో
 స్మిదువృత్తైవతిఘాతినీ॥౭॥కాసల్యాచసుమిత్రాచయాశ్చన్యామమమాతరః | దుఃఖేనమహతావిప్లవాంత్యాంప్రాప్య
 కులమాషిణీమ్॥౮॥నత్వమశ్వపతేకన్యాధర్మరాజస్యధీమతః | రాక్షసీతత్రజాతాసికులప్రధ్వంసినీపితుః॥౯॥యత్త్వ
 యాధామికోరామోనిత్యంసత్యపరాయణః | వసంప్రస్థాపితోదుఃఖాత్ప్రతాచత్రిదివంగతః॥౧౦॥యత్ప్రధానాసిత
 త్వాపంమయిపిత్రావినాకృతే | భ్రాతృభ్యాంచపరిత్యక్తేసర్వలోకస్యచాప్రియే॥౧౧॥కాసల్యాంధర్మసంయుక్తాంవి
 యుక్తాంపాపనిశ్చయేకృత్వాకంప్రాప్యసేత్వద్యలోకంనిరయగామిని॥౧౨॥కిన్నావబుద్ధ్యసేక్రూరేనియతంబంధు
 సంశ్రయమ్ | జ్యేష్ఠంపితృసమంరామంకాసల్యాయాత్మసంభవమ్॥౧౩॥అంగఃప్రత్యంగజఃపుత్రౌహృదయాచ్ఛాపిజా
 యతేతస్మాత్ప్రియతరోమాతుఃప్రియత్వాన్నతుబాంధవః॥౧౪॥అన్యధాకిలధర్మజ్ఞాసురభిస్సురసంమతావహమానాద
 దశోర్వాంపుత్రౌవిగతచేతసా॥౧౫॥తావథాదివసేత్రాంతౌదృష్ట్వాపుత్రౌమహితలేగురోదపుత్రశోకేనబాష్ప
 వర్యాకులేక్షణా॥౧౬॥అథస్తాద్వృజితస్తస్యాస్సురరాజ్ఞోమహాత్మనః | విందవఃపతతాగాత్రేసూక్ష్మాస్సురభిగంధినః॥౧౭
 ౧౮॥జ్యోప్యశ్రునిపాతంతంస్వగాత్రేపుణ్యగంధినమ్ | సురభింమన్యతేదృష్ట్వాభూయసీంతాసురేశ్వరః॥౧౯॥నిరీక్షమా
 ణశ్చక్రస్తాందదర్శసురభింస్థితామ్ | ఆకాశేవిష్టితాందీనాయదంతంభృశదుఃఖతామ్॥౨౦॥తాందృష్ట్వాశోకసంతప్తాంవ
 బ్రపాణీర్యశస్వినీమ్ | ఇంద్రప్రాంజలిరుద్విగ్నస్సురరాజోబ్రవీద్వచః॥౨౧॥భయంకచ్చిన్నచాస్మాసుకుతశ్చిద్విద్యతే

మహాత్మీకుతోనిమి త్రశ్శోకస్తైబ్రహ్మసర్వహితైషిణీ॥౧౧॥ఏవముక్తాత్వసురభిస్సురరాజేనధీమతా । ప్రత్యువాచత
తోధీరావాక్యంభాక్యవిశారదా॥౧౨॥శాంతంపాపంనవఃకించితు-తశ్చిదమరాధిప!అహంతుమగ్నశోచామిస్వపుత్ర
విషమేస్థితో॥౧౩॥ ఏతాదృష్ట్యాకృశౌదీనాసూర్యరశ్మిప్రతాపితో । అదమానాబలీవదౌకమకేణసురాధిప!౧౪॥ మ
మకాయాత్ప్రసూతాహిమఃఖితౌభారపీడితౌ॥యాదృష్ట్యాపరితప్యేహంసా స్తిపుత్రసమఃప్రియః॥౧౫॥యస్యాపుత్ర
సహస్రైస్తుకృత్సంవ్యాప్తమిదంజగత్ । తాదృష్ట్యరుదతీంశక్రోనసుతాన్మన్యతేవరమ్॥౧౬॥సదాప్రతిమవృత్తాయా
లోకధారణకామ్యయా॥శ్రీమత్యాగుణనిత్యాయాస్సృభావపరివేషయా॥౧౭॥యస్యాపుత్రసహస్రాణిసాపిశోచతి
కామధుక్ । కింపునర్యావినారామంకౌసల్యావతయిష్యతి॥౧౮॥ఏకపుత్రాచసాధ్యీచవివత్సేయంత్యయాకృతా । త
స్మాత్త్వంసతతండుఃఖంప్రేత్యచేహచలప్యసే॥౧౯॥అహంహ్యపచితింభ్రాతుఃపితుశ్చసకలామిమామ్ । వధనంయ
శసశ్చాపికరిష్యామినసంశయః॥౨౦॥అనాయయిత్వాతనయాంకౌసల్యాయామహంబలిమ్ । స్వయమేవప్రవేక్ష్యామివ
నంమునినిషేవితమ్॥౨౧॥సహ్యాహంపాపసంకల్పేపాపేపాపంత్యయాకృతమ్ । శక్తోధారయతుంపారైరశ్రుకంఠైర్నిరీ
క్షితః॥౨౨॥సాత్వమగ్నింప్రవిశవాస్వయంవాదండుకాన్విశ । రజ్జుంబధానవాకంఠేనసితేన్యత్పరాయణమ్॥౨౩॥ అహ
మప్యవసీంప్రాప్తైరామేసత్యపరాక్రమైకృతకృత్యోభవిష్యామివిప్రనాసితకల్మషః॥౨౪॥ ఇతినాగభవారణ్యతోమ
రాంకుశచోదితః । పపాతభువిసంక్రందోనిశ్చసన్నివవన్నగః॥౨౫॥సంరక్తనైత్రశ్శిథిలాంబరస్తథావిధూతసర్వాభరణః
పరంతపః । బహువభూమాపతితోన్మపాత్తజశ్శచీపతేః కేతురివోత్సవక్షుయో॥ఇన్యయోధ్యాకాండే-చతుస్సప్తతితమస్తగ్ధః

దీఘకాలాత్సముద్ధాయసంజ్ఞాంలభ్యైవవీర్యవాః । నేత్రాభ్యామశ్రుపూణాభ్యాందీనాముద్వీత్యమాత
రమ్॥౧౧॥సోమాత్యమధ్యభరతోజననీమభ్యకుత్సయత్ । రాజ్యంసకామయేజాతుమంత్రయేనాపిమాతరమ్॥౧౨॥అభిషేకం
నజానామియోభూద్రాక్షాసమీక్షితః । విప్రకృష్టేహ్యహందేశేశత్రుఘ్నసహితోవసమ్॥౧౩॥ వనవాసంనజానామిరా
మస్యాహంమహాత్మనః । వివాసనంచసామిత్రేస్తీతాయాశ్చయదాభవత్॥౧౪॥ తథైవక్రోశతస్తస్యభరతస్యమహాత్మ
నః । కౌసల్యాశబ్దమాజ్ఞాయసుమిత్రామిదమబ్రవీత్॥౧౫॥అగతః కూరకార్యయాఃకైకేయాభరతస్సతః । తమహం
త్రష్టుమిచ్ఛామిభరతందీఘదిర్శినమ్॥౧౬॥ఏవముక్తాత్వసుమిత్రాంసావివణామలినాకృతా । ప్రతస్థభరతోయత్రవేష
మానావిచేతనా॥౧౭॥సతురామానుజశ్చాపిశత్రుఘ్నసహితస్తదా । ప్రతస్థభరతోయత్రకౌసల్యాయానివేశనమ్॥౧౮॥
తతశ్చత్రుఘ్నభరతోకౌసల్యాంప్రేత్యదుఃఖితౌ । పర్యష్వజేతాండుఃఖితాఃపతితాంనష్టచేతనామ్॥౧౯॥ రుదంతోరు
దతీండుఃఖితౌమేత్యార్యాంమనస్వినీమ్ । భరతంప్రత్యువాచేదంకౌసల్యాభ్యశమఃఖితా॥౨౦॥ ఇదంతేరాజ్యకామస్య
రాజ్యంప్రాప్తమకంటకమ్ । సంప్రాప్తంబతకైకేయాశ్శిఘ్రంకూరేణకర్తౄణా॥౨౧॥ప్రస్థాప్యచీరవసనంపుత్రంమ
వనవాసినమ్ । కైకేయాకంగుణంతత్రవశ్యతికూరదర్శిని॥౨౨॥క్షిప్రంమామపికైకేయాప్రస్థాపయితుమహతి । హిర
ణ్యనాభోయత్రాస్తైసుతోమేసుమహాయశా॥౨౩॥అథవాస్వయమేవాహంసుమిత్రానుచరాసుఖమ్ । అగ్నిహిర
త్రంపురస్కృత్యప్రస్థాస్వేయత్రరాఘవః॥౨౪॥కామంవాస్వయమేవాద్యత్రమాంనేతుమహాని । యత్రాసాపు
రుషవ్యాఘ్రఃపుత్రోమేతప్యతేతపః॥౨౫॥ఇదంహితవపిస్తీణాంధనధాన్యసమాచితమ్ । హస్త్యశ్వరథసంపూణాంరా
జ్యంనిర్యాతితంతయా॥౨౬॥ఇత్యాదిబహుభిర్వాక్యైఃకూరైస్సంభత్సితోనఘః । వివృతభరతస్త్రంప్రవేశేతుద్యేవ
సూచినా॥౨౭॥పపాతచరణేతస్యాస్తదాసంభ్రాంతచేతనః । విలప్యబహుధాసంజ్ఞోల్భిసంజ్ఞస్తతఃస్థితః॥౨౮॥ఎవంవిలప
మానాంతాంభరతః । ప్రాంజలిస్తదా । కౌసల్యాంప్రత్యువాచేదంశోకైర్భూషభిరావృతామ్॥౨౯॥ ఆర్యైకస్మాదజానం
తంగహాసేమామకిల్బిషమ్ । విపులాలచమమప్రీతింస్థిరాంజానాసిరాఘవే॥౩౦॥ కృతాశాస్త్రగుగాబుద్ధిమాభూత్
స్యకదాచన । సత్యసంధస్సతాంశ్రేష్ఠోయస్యార్యోనుమతేగతః॥౩౧॥ప్రేష్యంపాపీయసాంయాతుసూర్యంచప్రతిమే
హతుః । హంతుపాదేనగాంసుప్తాయస్యార్యోనుమతేగతః॥౩౨॥కారయత్వామహత్కర్మభూతాభ్యత్యమనథాకమ్ । అ
ధర్మోయోస్యసోస్యాస్తుయస్యార్యోనుమతేగతః॥౩౩॥పరిపాలయమాసస్యరాజ్ఞోభూతానిపుత్రవత్ । తతస్తద్ద్రుహ్య
తాంపాపంయస్యార్యోనుమతేగతః॥౩౪॥బలిషడ్భాగముద్ధృత్యనృపస్యారక్షతఃప్రజాః । అధర్మోయోస్యసోస్యాస్తుయ

స్వార్యోనుమతేగతః॥౧౨॥ సంశ్రుత్యచతపస్విభ్యస్సత్రైవైయజ్ఞదక్షిణామ్ | తాంవిప్రలవతాంపాపంయ స్వార్యోను
మతేగతః॥౧౩॥ హస్త్యశ్వరథసంబాధేయద్దేశస్త్రిసమాకులే | మాన్యకాషీతనతాంధర్మంయస్వార్యోనుమతేగతః
౧౪॥ ఉపవిష్టంసుసూక్ష్మధృంశాస్త్రియత్సేనధీమతా | సనాశయతుదుష్టేత్తాయస్వార్యోనుమతేగతః॥౧౫॥ మాచ
తంవ్యాభవాహ్వంసంచంద్రార్కసమతేజసమ్ | ద్రాక్షీద్రాజ్యస్థమాసీనంయస్వార్యోనుమతేగతః॥౧౬॥ పాయసం
కృసరంఛాగంవృధాసోశ్చతునిఘ్నాణః | గురూంశ్చపవజానాతుయస్వార్యోనుమతేగతః॥౧౭॥ గాశ్చస్పృశతుపాదే
నగుమాపరివదేత్స్వయమ్ | మిత్రేద్రుహ్యేతసోత్వంతంయస్వార్యోనుమతేగతః॥౧౮॥ విశ్వాసాత్కథితంకించత్పరివా
దంమిథఃక్వచిత్ | ఏవృణోతుసమష్టేత్తాయస్వార్యోనుమతేగతః॥౧౯॥ అకతాహ్యకృతజ్ఞశ్చత్వత్తాత్తానిరవత్రః॥౨౦॥
కేభవతువిద్వేష్యోయస్వార్యోనుమతేగతః॥౨౧॥ పుత్రదారైశ్చభృత్యైశ్చస్వగృహేపరివారితః | సపితౄమృష్టమశ్నా
తుయస్వార్యోనుమతేగతః॥౨౨॥ ప్రాప్యసదృశాదారానసవత్యఃప్రమీయతామ్ | అనవాప్యక్రియాధర్మాంయ
స్వార్యోనుమతేగతః॥౨౩॥ మాన్యసస్సంతతింద్రాక్షీత్సేషుదారేషుచఃఖతః | ఆయుస్సమగ్రమప్రాప్యయస్వార్యో
నుమతేగతః॥౨౪॥ రాజస్త్రిబాలవృద్ధానాంవధేయత్పాపమువ్యతేభ్యత్యత్యాగేవయత్పాపంతత్పాపంప్రతిపద్యతామ్॥
౨౫॥ లాతుయామధుమాంసేనలోహానచవిషేణచానదైవవిభ్యయాద్భృత్యాంయస్వార్యోనుమతేగతః॥౨౬॥ సం
గ్రామేసముపోక్షేన్మశశ్చపక్షుభయంకరేపలాయమానోవధ్యేతయస్వార్యోనుమతేగతః॥౨౭॥ కపాలపాణిఃపుధివీమ
టతాంవీరసంవృతః | భిక్షుమాణోయథోన్మత్తోయస్వార్యోనుమతేగతః॥౨౮॥ పానప్రసక్తోభవతుస్త్రిష్టమృషాచనిత్య
శః | కామక్రోధాభిభూతస్తుయస్వార్యోనుమతేగతః॥౨౯॥ మాన్యధర్మేమనోభూయాదధర్మంసనిషేవతామ్ | అపా
త్రవషీభవతుయస్వార్యోనుమతేగతః॥౩౦॥ సంచితాన్యస్యవిష్టానివివిధానిసహస్రశః | దన్యభిర్విప్రలుంఘ్యంతాం
యస్వార్యోనుమతేగతః॥౩౧॥ ఉభేసంధ్యేశయానస్యయత్పాపంపరికల్ప్యతే | తచ్చపాపంభవేత్తస్యయస్వార్యోనుమ
తేగతః॥౩౨॥ యదగ్నిదాయకేపాపంయత్పాపంగురుతల్పకే | మిత్రహింసాచయత్పాపంతత్పాపంప్రతిపద్యతామ్॥
౩౩॥ దేవతానాంపితౄణాంచమాతాపిత్రోస్తథైవచ | మాన్యకాషీతనశ్రుషాంయస్వార్యోనుమతేగతః॥౩౪॥
సతాంలోకాత్సతాంకీర్త్యాస్సంజ్ఞాప్తాత్కర్మణస్తథా | బ్రశ్యతుక్షీప్రమవైశ్వయస్వార్యోనుమతేగతః॥౩౫॥ అపాత్య
మాతృశ్రుషామనర్థేసోవతిస్తతామ్ | దీఘబాసలమహావత్యాయస్వార్యోనుమతేగతః॥౩౬॥ బహుపుత్రోదరి
ద్రశ్చజ్వరరోగసమన్వితః | సభూయాత్సతతక్షేణీయస్వార్యోనుమతేగతః॥౩౭॥ ఆశామాశంసమానానాండినానామూ
ర్ధ్వచతుషామ్ | అధినాంవితథాంకుర్యాద్యస్వార్యోనుమతేగతః॥౩౮॥ మాయయారమతాంనిత్యంపరుషఃపిశునోశు
చిః | రాజ్ఞోభీతస్త్వధర్మాత్తాయస్వార్యోనుమతేగతః॥౩౯॥ ఋతుస్నాతాంసతీభార్యామృతుకాలానురోధినిమ్ | అ
తివతేతమష్టేత్తాయస్వార్యోనుమతేగతః॥౪౦॥ ధర్మదారాకపరిత్యజ్యపరదారాన్నిషేవతామ్ | త్యక్తధర్మరతి
మూఢోయస్వార్యోనుమతేగతః॥౪౧॥ సానీయమాషకేపాపంతథైవవిషదాయకే | యత్తదేకస్సలభతాంయస్వార్యో
నుమతేగతః॥౪౨॥ విప్రలుప్తప్రజాతస్యదుష్కృతంబ్రాహ్మణస్యయత్ | తదేవప్రతిపద్యేతయస్వార్యోనుమతేగతః॥
౪౩॥ భక్త్యావివదమానేషుమాగ్మాశ్రిత్యపశ్యతః | తస్యపాపేనయుజ్యేతయస్వార్యోనుమతేగతః॥౪౪॥ బ్రాహ్మణా
యోద్యతాంపూజాంవిహంతుకలుషేంద్రియః | బాలవత్సాంచగాండోద్ధయస్వార్యోనుమతేగతః॥౪౫॥ తృష్ణాతంస
తిపానీయేపిప్రలంభేనయోజయత్ | యత్పాపంలభతేతస్యాద్యస్వార్యోనుమతేగతః॥౪౬॥ షిహీనాంచతిపుత్రాభ్యాం
కాసల్యాంపాథివాత్మజః | ఏవమాశ్వాసయన్నేవదుఃఖాతోనిపపాతహ॥౪౭॥ తథాతుశపథైఃకష్టైశ్చపమానమచే
తసమ్ | భరతంశోకసంతప్తంకాసల్యావాక్యమబ్రవీత్॥౪౮॥ మమదుఃఖమిదంపుత్రభూయస్సముపజాయతే | శపథై
శ్చపమానోహిప్రాణానుపరుణత్సమే॥౪౯॥ దిష్ట్యానచలితోధర్మాదాత్తాతేసహలక్షణః | వత్ససత్యప్రజ్ఞోమేసతాం
లోకమవాప్యసి॥౫౦॥ ఇత్యుక్త్యాచాంకమానీయభరతంభ్రాతృవత్సలమ్ | పరిష్వజ్యమహాబాహుంరురోదభృశదుఃఖ
తా॥౫౧॥ ఎవంవిలపమానస్యదుఃఖాతస్యమహాత్మనః | మోహోచ్చశోకసంరోధాద్భూవలుళితంమనః॥౫౨॥ లాలప్యమా
స్యవిచేతనస్యప్రణ్వుబుద్ధేఃపతితస్యభూమాముహుముహురిశ్వసతశ్చదీర్ఘసాతస్యశోకేనజగమరాత్రి॥౫౩॥

ఇతి శ్రీమదయోధ్యా కాండ - పంచ సప్త తి తమ స్స గాః: *****

తమేవ శోక సంతప్తం భరతం కైకయానుతమోఽహవాచవదంతాం శ్రేష్ఠో వసిస్థ శ్చైశ్వరాగృహిః॥౧॥ అలం శోకేన భద్రం
 తే రాజపుత్ర మహాయశః॥ ప్రాప్తకాలం నరపతిః కురు సంయానముత్తమమ్॥౨॥ వసిస్థస్య వచః శ్రుత్వా భరతో ధారణాం
 గతః॥ ప్రేతకార్యాణి సర్వాణి కారయామాస ధర్మవిత॥౩॥ ఉద్భృతం తైలసంరోధాత్సతుభూమశాని వేశితమ్॥ ఆపీతవ
 ణవదనం ప్రసుప్తమివ భూపతిమ్॥౪॥ సంవేశ్య శయనే చాగ్ర్యే నానారత్నపరిమృతే॥ తతో దశరథంపుత్రో విలలాప
 సుమఃఖతః॥౫॥ కిం తే వ్యవసితం గౌరజః ప్రాప్తితే మయ్య నాగతే॥ వివాస్య రామం ధర్మజ్ఞం లక్ష్మణంచ మహాబలమ్॥౬॥
 క్వయాస్య సిమహశ్చ రాజహిత్యై మంచుఃఖతం జనమ్॥ హీనం పురుషసింహే నరామేణాక్షప్తకర్మణా॥౭॥ యోగయేమంతు
 తే రాజకొన్డికల్పయి తాపురైత్వయి ప్రయాతే స్వప్తారామే చ వసనమాశ్రితాః॥ విధవాపృథివీ రాజం స్త్వయా హీ
 నానరాజతే॥ హీనచంద్రవరజనీనగరీ ప్రతిభాతి మా॥౮॥ ఏవం విలపమానం తం భరతం దీనమానసమ్॥ అబ్రవీద్వచనం భూ
 యో వసిస్థ స్తమహామునిః॥౯॥ ప్రేతకార్యాణి యాన్యస్య కతవాన్యనిభిశాంపతే॥ తాన్యవ్యగ్రం మహాబాహూశ్చై
 యంతామ విచారితమ్॥౧౦॥ తథేతి భరతో వాక్యం వసిస్థ స్యాభిసూజ్యతత్॥ ఋత్విక్పురోహితాచార్యాం స్త్వరయామా
 స సర్వశః॥౧౧॥ యేత్వగ్నయోనరేంద్రస్య చాగ్నయ గారాహ్మహిమ్నతాః॥ ఋత్విక్సృజ్య కైశ్చైవ తే హ్రీయంతే
 యథావిధి॥౧౨॥ శిబికాయామధారోప్య తాజానంగతచేతసమ్॥ బాష్పకంఠా విమనస స్తమూహుః పరిచారకాః॥౧౩॥ హిర
 ణ్యంచ నువణంచ వాసాంసి వివిధాని చ॥ ప్రకిరంతో జనా మార్గం నృపతేరగ్రతో యయుః॥౧౪॥ చందనాగరునిర్యాసాన
 రశంపద్మకంఠథా॥ చేవదాహుశిచాహృత్య చితాంచక్రుస్తథావరే॥౧౫॥ గంధానుచ్ఛావచాంశ్చాన్యాం స్తత్ర గత్వా ధ
 భూమిపమితతస్సంవేశయామానుశ్చితా మధ్యే తమృత్విజః॥౧౬॥ తదా హుతాశనందత్వా జేషు స్తస్య తమృత్విజః॥ జగు
 శ్చ తే యథాశాస్త్రం తత్ర సామాని సామగాః॥౧౭॥ శిబికాభిశ్చ యానైశ్చ యథాహం తస్య యోషితః॥ నగరాన్నిర
 యుస్తత్ర వృద్ధైః పరివృతాస్తదా॥౧౮॥ ప్రసవ్యంచాపితంచక్రుః ఋత్విజౌశ్చి తం నృపమ్॥ స్త్రియశ్చ శోకసంతప్తా
 కౌసల్యాప్రముఖాస్తదా॥౧౯॥ క్రౌంచీనామివ నారీణాం నినాదస్తత్ర శుశ్రువే॥ ఆతానాం కరుణంకాలే కోశం
 నాన్తి సహస్రశః॥౨౦॥ తతోరుదంత్యో వివశా విలప్య చ పునః పునః॥ యా నేభ్యస్స రయాతీరమవతేరువరాంగనాః॥౨౧॥
 కృత్వా దకంఠే భరతే న సాధం నృపాంగనామంత్రిపురోహితాశ్చ॥ పురం ప్రవిశ్యాశ్రువరీతనేత్రాభూమాదశాహం
 వ్యనయంత ముఖమ్॥౨౨॥ ఇతి శ్రీమదయోధ్యా కాండ - షట్సప్త తి తమ స్స గాః: *****

తతో దశాహేతి గతే కృతశోచో నృపాత్మజః॥ ద్వాదశే హనిసంప్రాప్తే శ్రాద్ధకర్తవ్యా కారయత్॥౧॥ బ్రాహ్మ
 ణేభ్యో దదౌరత్నం ధనమన్నంచ పుష్కలమ్॥ వాసాంసి చ మహాహాణిరత్నాని వివిధాని చ॥౨॥ బాస్తికం బహుశుక్లం
 గాశ్చ పిశతశస్త్రదా॥ దాసీదాసంచ యానంచ వేశ్యాని సుమహంతి చ॥౩॥ బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌపుత్రో రాజ్ఞస్తస్యోర్ధ్వ
 దైహికమ్॥ తతః ప్రభాతసమయే దివసే భత్రయోదశే॥౪॥ విలలాప మహాబాహుభారతశ్చోకమూర్ఛితః॥ శబ్దాపి
 హితకంఠస్తు శోధనార్థమపాగతః॥౫॥ చితామూలే పితుర్వాక్యమిదమాహ సుమఃఖతః॥ తాతయస్మిన్నిస్సృజ్య హంతన్
 యాభ్రాతరిరాఘవే॥౬॥ తస్మిన్వనం ప్రవ్రజితేశూన్యే త్యక్తోస్త్వహంత్యయా॥ యస్యాగతిరనాధాయాః పుత్రః ప్రవ్రా
 జతో వనమ్॥౭॥ తామంబంతాతకౌసల్యాంత్యక్తాత్వం క్వగతో నృపదృష్ట్వా భస్మారుణంతచ్చ ద్ధాస్థిస్థానమండలమ్॥౮॥
 పితుశ్శరీరనిర్యాణం నిష్ఠన విమనాదసః॥ సతువృష్ట్యారుదన్ దీనః పపాపధరణీతలే॥ ఉత్థాప్య మానశ్శక్రస్యయంత్రధ్వ
 జభవచ్యుతః॥ అభిషేతుస్తతస్స వేతస్యామాత్యాశ్శుచివ్రతమ్॥౧౦॥ అంతకాలే నిపతితం యయాతి మృషయోయథా॥ శ
 త్రుఘ్నశ్చాపి భరతం దృష్ట్వా శోకపరిప్లుతమ్॥౧౧॥ సంవిజ్ఞోన్యపతమ్భమాభూమిపాలమనుస్తతః॥ ఉన్నతభవనిశ్చేతావి
 లలాప సుమఃఖతః॥౧౨॥ స్త్రృత్వా పితుశ్శాం గానితాని తాని తథా తథా మంధరాప్రభవస్త్రీవ్రతైకేయాగ్రాహసం
 కులః॥౧౩॥ వరదానమయోక్షోభ్యో మాజ్ఞయచ్ఛోకసాగరః॥ సుకుమారంచ బాలంచ సతతం లాలితం త్వయా॥౧౪॥ క్వతా
 తభరతం హితా విలపంతంగతో భవాననుభోజ్యేషుపానెషువస్త్రీష్వాభరణేషు చ॥౧౫॥ ప్రవారయసి నస్సర్వాంగ
 స్సోకౌ న్యః కరిష్యతి॥ అవధారణకాలేతు పృథివీ నావదీర్యతే॥౧౬॥ యావిహీనాత్వయా రాజ్ఞాధర్మజ్ఞేన మహాత్మనా॥ ఏ

తరిస్సగః మావన్నేరామేచారణ్యమాశ్రేతే॥౧౭॥ కింమేజీవితసామధ్యంప్రవేత్స్యామిహచతాశనమ్ | హీనోఽభా
త్రాచపిత్రావశూన్యామిత్సాకుపాలితామ్॥౧౮॥ అయోధ్యాంసప్రవేత్స్యామిప్రవేత్స్యామితపోవనమ్ | తయోర్విల
పితం శ్రుత్వాన్యసనంచాన్యవేత్స్యతే॥౧౯॥ భృశమాత౯తరాభూయస్సర్వపవానుగామినః | తతోవిషణ్నాశ్రాంత౯చ
శశ్రుష్నుభరతాపుభా॥౨౦॥ ధరణ్యాంసంవ్యవేష్టేతాంభగ్నశృంగావీవషభా | తతఃప్రకృతిమావైద్యపితురేషాం
పురోహితః॥౨౧॥ వసిష్ఠోభరతంవాక్యముత్థాప్యతమువాచహ | త్రయోదశోయందివసఃపితుర్వత్తస్యతేవిభో॥౨౨॥ సా
వశేషాస్థినిచయేకిమిహత్వంవిశంబసే | త్రీణిద్వంద్వానిభూతేషుప్రవృత్తాన్యవిశేషతః॥౨౩॥ తేషుచాపరిహార్యేషునైవం
భవితుముహానిసుమంత్రశ్చాపిశశ్రుష్నుముత్థాప్యాభిప్రసాద్యచ॥౨౪॥ శ్రావయానూసతత్వజ్ఞస్సర్వభూతభవాభ
వమ్ | ఉత్థిత౯చనరవ్యాహృప్రకాశేతేయశస్విన్వా॥౨౫॥ వషాతపపరిక్లిన్న౯వృథగింరద్వజాఽఽవ | అశ్రుణిపరిమృ
ధ్నంత౯రక్తాక్షోదీనభాషిణ౯॥౨౬॥ అమాత్యాస్త్యరయంతిస్త్యతనయాచాపరాఃక్రియాః | ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే
సప్తసప్తతితమస్సగః. ***** అథయాత్రాంసమీహంతంశశ్రుఘ్నోలక్ష్మణానుజః | భరతంశోక
సంతప్తమిదంచచనమబ్రవీత్॥౧॥ గతిర్యస్సర్వభూతానాందుఃఖేకింపునరాత్మనః | సరామస్సత్వసంపన్నఃస్త్రియాప్ర
వ్రాజితోవనమ్॥౨॥ బలవావీర్యసంపన్నోలక్ష్మణోనామయోవ్యసాః | కింసమోచయతేరామంకృత్వాస్త్రపితృనిగ్ర
హమ్॥౩॥ పూర్వమేవతునిగ్రాహ్యస్సమవేత్స్యనయానయా | ఉత్పథంయస్సమాహాధోనార్యారాజావశంగతః॥౪॥ ఇతి
సంభాషమాణ౯తుశశ్రుఘ్నోలక్ష్మణానుజే | ప్రాక్ష్యరేఖాత్తదాకుజ్ఞాసర్వాభరణభూషితా॥౫॥ లిప్తాచందనసారణ
రాజవస్త్రాః | శివిభృతీవివిధంవివిధైస్తైస్తైశ్చుషణైశ్చవిభూషితా॥౬॥ మేఖలాదామభిశ్చిత్రైర్నైశ్చశుభభూషణైః |
బభావేవహుభిర్బద్ధరజ్జబద్ధేవవాసరీ॥౭॥ తాంసమీక్ష్యతదాద్వాధాస్సుభృశంపాపకారిణమ్ | గృహీత్వాకరుణాం
కుజ్ఞాంశశ్రుఘ్నాయన్యవేదయత్॥౮॥ యస్యాఃకృతేవనేరామోన్యస్తదేహాశ్చవఃపితా | సేయంపాపాన్యశంసాచత
స్యాఃకురుయథామతి॥౯॥ శశ్రుష్నుశ్చతదాజ్ఞాయవచనంభృశదుఃఖతః | అంతఃపురశరాసర్వానిత్యువాచధృతవ్రతః॥
౧౦॥ తీవ్రముత్పాదితందుఃఖంభ్రాతృణాంమేతథాపితుః | యయాసేయంన్యశంసస్యకర్మణఃఫలమశ్నుతామ్॥౧౧॥
ఏవముక్తాతుతేనాశుసఖిజనసమావృతా | గృహీతాబలవతుజ్ఞాసాతద్గృహమనావయత్॥౧౨॥ తతస్సుభృశసంతప్తస్త
స్యాస్సర్వసఖిజనః | శ్రద్ధమాజ్ఞాయశశ్రుష్నుంవిపలాయతసర్వశః॥౧౩॥ ఆమంత్రయతకృత్సశ్చతస్యాస్సర్వసఖిజ
నః | యథాయంసముపక్రాంతోనిశ్శేషంసకరిష్యతి॥౧౪॥ సానుక్రశాంవదాన్యాంచధర్మజ్ఞాంచయశస్విసీంకాసల్యాం
శరణంయామసాహినోస్తుధ్రువాగతిః॥౧౫॥ సచరోషేణతామ్రాక్షశ్శశ్రుష్నుశ్చశ్రుతాపనః | విచక్షతదాకుజ్ఞాం
క్రోశంతింధరణీతలే॥౧౬॥ తస్యాహ్వాకృష్యమాణాయామంధరాయాస్తతస్తతః | విత్రంబహువిధంభాండంపృథివ్యాంత
ద్వ్యశీర్యణి॥౧౭॥ లేనభాండేనసంస్థితంశ్రీమద్రాజనివేశనమ్ | అశోభతతదాభూయశ్శరదంగగనంయథా॥౧౮॥ స
బలీబలవత్క్రీడాద్ధృహీత్వాపురుషషభఃకైకేయామభినిర్భత్స్వబభావేపరుషవచః॥౧౯॥ తైర్వాక్యైఃపరుషై
ర్మణైః | కైకేయాభృశదుఃఖతా | శశ్రుష్నుభయసంత్రస్తాపుత్రుశరణమాగతా॥౨౦॥ తాంప్రేక్ష్యభరతః | శ్రద్ధంశ
శ్రుష్నుమిదమబ్రవీత్ | అవధ్యాస్సర్వభూతానాంప్రమదాఃక్షమ్యతామితి॥౨౧॥ హన్యామహామిమాంసాపాంకైకే
యీంమష్టచారిణీమ్ | యదిమాంధార్మికౌరామోనాసూయేన్ద్రాతృహతకమ్॥౨౨॥ ఇమామపిహతాంకుజ్ఞాంచదిజానా
తిరాఘవః | త్వాంచమాంచహిధర్మాత్సాభిభాషిష్యతేధ్రువమ్॥౨౩॥ భరతస్యవచశ్శ్రుత్వాశశ్రుఘ్నోలక్ష్మణాను
జః | న్యవత౯తతతోరోషాత్తాంముమోచచమంధరామ్॥౨౪॥ సాపాదనూలేకైకేయామంధరానివపాతహ | నిశ్వసం
తీసుమఃఖాత౯కృపణంవిలలాపహా॥౨౫॥ శశ్రుష్నువిత్తేపఃమూఢసంజ్ఞాంసమీక్ష్యకుజ్ఞాంభరతస్యమాతా | శనైస్స
మాశ్వాసయదార్తరూపాంక్రాంతింవిలగ్నామివవీక్షమాణాం॥౨౬॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండేఅష్టసప్తతితమస్సగః
తతఃప్రభాతసమయేదివసేవచతుర్దశేసమేత్యరాజకతారోభరతంవాక్యముబ్రువత్॥౧॥ గతోదశరథస్సగఃయో
నోగురుతరోగురుః | రామంప్రవ్రాజ్యవైజ్యేష్టంలక్ష్మణంచమహాబలమ్॥౨॥ త్వమద్యభవనోరాజారాజపుత్రమహాయ
శః | సంగత్యానాపరాధోతిరాజ్యమేతదనాయకమ్॥౩॥ అభిషేచనికంసర్వమిదమాదాయరాఘవ | ప్రతీక్షతేత్వాంస్వజ

సశ్చైశ్చయశ్చస్మపాత్మజుర్రాజ్యంగృహణభరతపితృవైతామహంధ్రువమ్|అభిషేచయచాత్మనంపాహిచాస్మన్నర
 షభ||౧౨||అభిషేచనికంభాంహంకృత్వాసర్వంప్రదక్షిణమ్|భరతస్తంజనంసర్వంప్రత్యువాచభృతప్రతః||౧౩|| జ్యేష్ఠస్య
 రాజతానిత్యముచితాహికులస్యనః|నైవంజవంతోమాంవక్తుమహాంతికుశలాజనాః||౧౪|| రామఃసూర్యోహిసూభ్రా
 తాభవిష్యతిమహిపతిః|అహంత్యరణ్యేవతస్యమివమాణినవపంచచ||౧౫||యుజ్యతాంమహతీసేనాచతురంగమహాబలా
 అనయిష్యామ్యహంజ్యేష్ఠంభ్రాతరంరామవంశనాత్||౧౬||అభిషేచనికంచైవసర్వమేతదుపస్కృతమ్|పురస్కృత్యగ
 మిష్యామిరామహేతోర్వనంప్రతి||౧౭||తత్రైవతంసరవ్యామ్రుమభిషిచ్యపురస్కృతమ్|అనెష్యామితువైరామంహ
 వ్యవాహమివాధ్వరాత్||౧౮||ససకామాంకరిష్యామిస్వామిమాంమాతృగంధినీమ్|వనెవతస్యమ్యహందుగేరామో
 రాజాభవిష్యతి||౧౯||క్రియతాంశిల్పిభిఃపంథాస్సమానిపిషమాణిచరక్షిణశ్చనుసంయాంతుపథిదుగవిచారకాః||౨౦||
 ఎవంసంభాషమాణంతంరామహేతోన్యపాత్మజమ్|ప్రత్యువాచజనస్సర్వశ్రీమద్వాక్యమనుత్తమమ్||౨౧|| ఎవంతే
 భాషమాణస్యపద్మాశ్రీరుపతిస్తతామాయస్త్యంజ్యేష్ఠస్త్వసనుతేవృధివీందాతుమిచ్ఛసి||౨౨||అనుత్తమంతద్వచనంస్మపా
 త్మజప్రభాషితంసంశ్రవణేనిశమ్యచ|ప్రహషజాస్తంప్రతిబాష్పబిందవోనిపేతురార్యాననేత్రసంభవాః||౨౩||
 ఊచుస్తైవచనమిదంనిశమ్యహృష్టాస్సమాత్యాస్సపరిషదోవియాతశోకాః|పంథానంసరవరభక్తిమాజనశ్చవ్యాదిష్ట
 స్తవవచనాచ్ఛిల్పివగః||౨౪||ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే-ఎకోనాశీతమస్సగః: *****

అథభూమిప్రదేశజ్ఞాస్సుత్రకర్తృవిశారదాః|స్వకమాభిరతాశ్శురారాఖనకాయంత్రకాస్తథా||౧|| కమాం
 తికాఃస్థపతయఃపురుషాయంత్రకౌవిదాః|తథావధకయశ్చైవమాగిణౌవృక్షతక్షకాః||౨|| కూపకారాస్సుధాకా
 రావంశకర్తృకృతస్తథా|సమథాణేచప్రవారఃపురతస్తైప్రతస్థిరే||౩|| సతుహమాత్తముద్దేశంజనాఘోవిపులఃప్ర
 యాః|అశోభతమహావేగస్సగరస్యేవపర్వః||౪|| తేస్యవారంసమాస్థాయవత్సకర్తృణికోవిదాః|కరణైర్వివిధోపే
 తైఃపురస్తాత్సంప్రతస్థిరే||౫||అతావన్నీశ్చగుల్మంశ్చస్థాణునశ్చనపవచ|జనయాంచక్రిరెమార్గంభిందంతోవివిధాః|దు
 మా||౬||అవృక్షేషుచదేశేషుకేచిద్వృక్షానరోపయాః|కేచిత్కుతారైష్టంకైశ్చదాతైర్భిందక్వచిత్కృత్||౭||
 అపరేవీరణస్తంభాబలిసౌబలవత్తరాః|విధమంతిస్తదుగాణిస్థలానిచతతస్తతః||౮||అపరేపూరయకూపాపాం
 సుభిఃశ్వభ్రమాయతమ్|నిమ్నభాగాంస్తతఃకేచిత్సమాంచస్రస్సమంతతః||౯|| బబంధుర్బంధనీయాంశ్చక్షోద్యాన్సం
 చుత్సుకుస్తదా|విభిదుర్ధేదనీయాంశ్చతాంస్తాదేశాన్నరాస్తదా||౧౦||అపిరణైవకాలేనపరివాహాబహూదకాః|
 చక్రర్చసువిధాకారాసాగరప్రతిమాబహూ||౧౧||నిజలేషుచదేశేషుభానయామాసుకుత్తమాః|ఉదపా
 నాబహువిధావేదికాపరిమండితా||౧౨||ససుధాకుట్టిమతలఃప్రపుష్పితమహీరుహాః|మత్తోద్దుప్తద్విజగణఃపతాకా
 భిరలంకృతః||౧౩||చందనోదకసంసిక్తానాకుసుమభూషితః|బహ్వశోభతసేనాయాఃపంథాస్సరవభోపమః||౧౪|| అ
 జ్ఞాప్యాథయథాజ్ఞప్రియక్తాస్తైధిక్యతానరాః|రమణీయేషుదేశేషుబహుస్వాదుభలేషుచ||౧౫|| యోనివేశస్త్యభిప్రే
 తోభరతస్యమహాత్మనః|భూయస్తంశోభయామాసుర్భూమాభిర్భూషణౌపమమ్||౧౬|| సత్తుత్రేషుప్రశస్తేషుముహూ
 లేషుచతద్విదః|నివేశాస్థాపయామాసుర్భరతస్యమహాత్మనః||౧౭||బహుపాంసుచయాశ్చాపిపరిఘాపరివారితాః|త
 త్రేంద్రకీలప్రతిమాఃప్రతోలివరశోభితాః||౧౮|| ప్రాసాదమాలాసంసక్తాస్సాధప్రాకారసంవృతాః|వతాకాశోభి
 తాస్సర్వేసునిర్మితమహాపథాః||౧౯||విసర్పద్భిరివాకాశేచిటంకాగ్రవిమానకైః|సముచ్చితైర్వివేశాస్తైబభుశ్చక్రపు
 రోపమాః||౨౦||జాహ్నువీంతుసమాసాద్యవివిధప్రముకాననామశీతలామలపానీయాంమహామీనసమాకులామ్||౨౧||
 సచంద్రతారాగణమండితంయథానభతుపాయామమలంవిరాజతే|నరేంద్రమాగస్తతథావ్యరాజతక్రమేణరమ్య
 శ్శుభనిల్పినిర్మితః||౨౨||ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే-అశీతమస్సగః: *****

తతోనాందీముఖంరాత్రింభరతంసూతమాగధాః|తుష్టుపువాగ్విశేషజ్ఞాస్తవైమంగళసంహితైః||౧||సవ
 ణకౌణాభిహతఃప్రాణదద్యామదుందుభిః|దధ్నుశ్శంఖాంశ్చశతశోవాద్యాంశ్చోచ్చాచవచస్వరా||౨||సరూర్వ
 ఘోషస్సుమహాదినమాపూరయన్నివ|భరతంశోకసంతప్తంభూయశ్శోకైరరంద్రయత్||౩||తతఃప్రబుద్ధోభరతస్తం

మౌంసన్నివర్తనః । నాహంరాజేతిచాప్యక్వాశత్రుఘ్నమిదమబ్రవీత్ ॥౪॥వశ్యశత్రుఘ్నకై కేయాలాకస్యా
వక్తృతంమహత్ । విస్మయమయిదుఃఖానిరాజాదశరథోగతః ॥౫॥తస్యైమాధమరాజస్యధమమూలామహాత్మనః ।
రిభ్రమతిరాజశ్రీనారీవాకణికాజలే ॥౬॥యోహిసస్సమహానాధస్సోపిప్రప్రాజితోవసమ్ । అనయాధమము
త్సృజ్యమాత్రామేరాఘవస్సన్వయమ్ ॥౭॥ఇత్యేవంభరతం ప్రేక్ష్యవిలపంతంవిచేతనమ్ । కృపణంరుదుఃస్వర్వాస్సన్వరం
యోషితస్తదా ॥౮॥తథాతస్మిన్విలపతివసన్ రాజధమవత్ । సభామిత్యేకునాధస్యప్రవివేశమహాయశా ॥౯॥శాత
కుంభమయీంరమ్యాంమణిరత్నసమాకులమ్ । సుధమామివధమాత్మాసగణఃప్రత్యపద్యత ॥౧౦॥సకాంచనమయం
పీతంసుఖాస్తరణసంపృతమ్ । ఆధ్యాస్తసర్వవేదజ్ఞోదూతాననుశశాసచ ॥౧౧॥బ్రాహ్మణాక్షత్రియావైశ్యానమా
త్యాగణవల్లభాక్షీప్రమానయతావ్యగ్రాఃకృత్యమాత్యయికంహిసః ॥౧౨॥సరాజపుత్రంశత్రుఘ్నంభరతంచయ
శస్సినమ్ । యథాజితంసుమంత్రంచయేచతత్రహితాజనా ॥౧౩॥తతోహలాహలాశబ్దస్సమహాసమపద్యత । రథైర
త్వైగజైశ్చాపిజనానాముపగచ్ఛతామ్ ॥౧౪॥తతోభరతమాయాంతంశతక్రతుమివామరాః । ప్రత్యనందప్రకృత
యోయథాదశరథంతథా ॥౧౫॥హృదయతేమినాగసంవృతః స్తిమితజలోమణిశంఖశర్కరః । దశరథసుతశోభితాసభాస
దశరథేవబభౌయథాపురా ॥౧౬॥ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - ఏకాశీతమస్సగః ::

తామార్యగణసంపూర్ణాంభరతఃప్రగ్రహంసభామోదదర్శబుద్ధిసంపన్నఃపూర్ణాచంద్రోనిశామివ ॥౧౭॥అస
నానియథాన్యాయమార్యాణాంవిశతాంతదావస్తాంగరాగప్రభయాద్యోతితాసాసభాత్తమా ॥౧౮॥సావిద్వజ్జనసం
పూర్ణాసభాసురుచిరాతదా । అదృశ్యతఘనాపాయేపూర్ణాచంద్రేవశర్వరీ ॥౧౯॥రాజ్ఞస్తప్రకృతీస్సర్వాస్సమగ్రాః
ప్రేక్ష్యధమవత్ । ఇదంపురోహితోవాక్యంభరతంమృదుచాబ్రవీత్ ॥౨౦॥తాతరాజాదశరథస్సగతోధమమాచ
రణధనధాన్యవతీంస్థితాంప్రదాయపృథివీంతవ ॥౨౧॥రామస్తదాసత్యధృతిస్సతాంధమమనుస్మరణాజహత్పితురా
దేశరశశీఘ్రాత్సాన్నిమివోదీతః ॥౨౨॥పితృభ్రాతృచతేదత్రంరాజ్యంనిహతకంటకంతద్భుత్వముదితామాత్యఃక్షి
ప్రమేవాభిషేచయ ॥౨౩॥ఉదీచ్యాశ్చప్రతిచ్యాశ్చదాక్షిణాత్యాశ్చకేవలాః । కౌట్యాపరాంతాసాన్సముద్రార్తాన్య
భిహరంతుతే ॥౨౪॥తచ్చృత్వాభరతోవాక్యంశోకేనాభివరిప్లుతః । జగమమనసారామంధమజ్ఞోధమకాంక్షయా ॥
౨౫॥సభాష్పకశయాపాచాకలహంసస్వరోయువా । విలంపసభామధ్యేజగహేచపురోహితమ్ ॥౨౬॥చరితబ్రహ్మచ
ర్యస్యవిద్యాసాత్సగధీమతః । ధమేప్రయతమానస్యకొరాజ్యంమద్విధోహరేత్ ॥౨౭॥కథందశరథాజ్ఞాతోభవేద్రా
జ్యాపహరకః । రాజ్యంచాహంచరామస్యధమంచక్తుమిహోహసి ॥౨౮॥జ్యేష్ఠశ్రేష్ఠశ్చధమాత్మాదిలీవసహుహువ
మః । లభ్యమహతికాకుత్స్థోరాజ్యందశరథోయథా ॥౨౯॥అనార్యజుష్టమస్వగృహంకుర్యాంపాపమహంయది । ఇత్యై
మాణామహంలోకేభవేయంకులపాంసనః ॥౩౦॥యద్ధిమాత్రాకృతంపాపంనాహంతదపిరోచయే । ఇహస్థోవసదుగ
స్థంసమస్యామిక్యతాంజలిః ॥౩౧॥రామమేవానుగచ్ఛామిరాజాసద్వివదాంవరః । త్రయాణామపిలోకానారాజ్యసు
హాతిరాఘవః ॥౩౨॥తద్వాక్యంధమసంయుక్తంశ్రుత్వాసర్వేసభాసదః । హమాన్యుముచురశ్రుణిరామేనిహిత
చేతనః ॥౩౩॥యదిత్వార్యంసశత్యైమివినివర్తయితుంవనాత్ । వనేతత్రైవతస్యమియథార్యోలక్ష్యణస్తథా ॥౩౪॥
సవోపాయంతువతిష్యేవినివర్తయితుంబలాత్ । సమక్షమార్యమిత్రాణాంసాధూనాంగుణవతిశానమ్ ॥౩౫॥ఽప్తి
కమాంతికాస్సర్వేమాగశోధకరక్షకాః । ప్రస్థాపితామయాపూర్వంయత్రాపిమమరోచతే ॥౩౬॥ఏవముక్త్యాతు
ధర్మాత్కభరతోభ్రాతృవత్సలః । సమీపస్థమువాచేదంసుమంత్రంమంత్రకోవిదమ్ ॥౩౭॥తూణముత్థాయగచ్ఛత్వం
సుమంత్రముమశాసనాత్ । యత్రామాజ్ఞాపయక్షిప్రంబలంచైవసమానయ ॥౩౮॥ఏవముక్తస్సుమంత్రస్తుభరతేసమ
హాత్మనా । హృష్టస్తదాదిశత్రుర్వంశధానందిప్తమిప్తవత్ ॥౩౯॥తాఃప్రహృష్టాఃప్రకృతయోబలాధ్యతౌబలస్యచ । శ్రు
త్వాత్మాత్రాంసమాజ్ఞప్తాంరాఘవస్యవివర్తనే ॥౪౦॥తతోయోధాంగనాస్సర్వాభతృణాసర్వాగృహేగృహ
యాత్రాగమనమాజ్ఞాయత్వరయంతిస్తహర్షితాః ॥౪౧॥తేహయోగోరథైశ్శీఘ్రేస్సన్వందైశ్చమహాజనైః । సహ
యోదైర్బలాధ్యతౌబలంసర్వమహోదయ ॥౪౨॥సజ్జంతుతద్బలంధృష్టైభరతోగురుసన్నిధౌ । రథంమేత్వరయస్వే

తతః నివిష్టాంధ్వజినీంగంగామన్వాశ్రితాం నదీమ్ | నిషాదరాజోదృష్టైవజ్ఞాతీః సంతర్హితో బ్రహ్మచారి || ౧ || మహాతీ
యమితస్సేనాసాగరాభాప్రదృశ్యతే | నాస్యాంతమధిగచ్ఛామి మనసాపివిచిత్రయః || ౨ || యథాతుఖలుమబుధ్ధిర్భరత
స్త్వయమాగతః | సపషహిమహాకాయః కౌదిదాతః పృథ్వీరథే || ౩ || బంధయిష్యతి వాదాశానభవాస్తాన్వధిష్యతి | అభదా
శరథిం రామంపితౄరాజ్యాద్వివాసితమ్ || ౪ || సంపన్నాంశ్రియమన్విచ్ఛంతస్య రాజ్ఞస్సుదులభామ్ | భరతః కైకయా
పుత్రోహంతుం సమధిగచ్ఛతి || ౫ || భతాః పైవసఖాః పైవరామోదాశరథిమమ్ | తస్యాథకామాస్సన్నద్ధాంగంగా

నూపప్రతిష్ఠతః॥తిష్ఠంతుసర్వేదాశాశ్చగంగామన్వాశ్రితానదీమ్|బలయుక్తానదీరత్రామాంగమూలఫలాశనాః॥౭॥
నావాంశతావాంపంచానాంకైవతానాంశతంశతమ్|సన్నద్ధానాంతథాయూనాంతిష్ఠంత్యిత్వభ్యుచోదయత్॥౮॥య
దామష్టస్తుభరతోరామస్యేహభవిష్యతి|సేయంస్వస్తిమతీసేనాగంగామద్యతరిష్యతి॥౯॥ఇత్యుక్త్వాపాయసంగృహ్య
మత్స్యమాంసమధూనిచ|అభిచక్రామభరతంనిషాదాధిపతిగుహాః॥౧౦॥తమాయాంతంతుసంప్రేక్ష్యసూతపుత్రః
ప్రతాపవా|భరతాయాచచక్షేధవినయజ్ఞోఽనీతవత్॥౧౧॥ఏషజ్ఞాతీసహస్రేణస్థపతిఃపరివారితః|క్షశలోదండకా
రణ్యేనృథౌభ్రాతుశ్చతేసఖా॥౧౨॥తస్మాత్పశ్యతుకాకుత్స్థత్వాంనిషాదాధిపాగుహాః|అసంశయంఽజానీతేయత్ర
తౌరామలక్ష్మణౌ॥౧౩॥ఏతత్తువచనంశ్రుత్వాసుమంత్రాద్భరతశ్శుభమ్|ఉవాచవచనంశ్రీఘ్రంగుహాఃపశ్యతమామితి॥
౧౪॥లభ్యాభ్యనుజ్ఞాంసంహృష్టోజ్ఞాతిభిఃపరివారితః|ఆగమ్యభరతంప్రహర్ష్యాగుహావాచవచనమ్|బ్రవీత్॥౧౫॥నిమగ్న
టశ్చైవదేశోయంవంచితాశ్చాపేతేవయమ్|నివేదయామస్తేసర్వేస్వకేదాసమలేవస॥౧౬॥అస్తీమూలంఫలంపైవని
షాదైస్సమపాహృతమ్|ఆచ్రుంచమాంసంశుక్రంచవన్యంచోచ్ఛావచంమహత్॥౧౭॥అశంసేస్వాశితాసేనావ
త్స్యతీమాంవిభావరీమ్|అవితోవివిధైఃకామైశ్శ్వస్సనైస్యోగమిష్యసి॥౧౮॥ఇతిశ్రీమద్రామాయాధ్యాకాండే - షతురశీ
తమస్స గాః. ***** ఏవముక్తస్తుభరతోనిషాదాధిపతిగుహమ్|ప్రత్యువా
చమహాపాజ్ఞోవాక్యంహేత్వథాసంహితమ్॥౧॥ఉజ్జితఃఖలుతేకామఃకృతామమగురోస్సఖే|యోమేత్వమిద్ధు
శీంసేనామేకౌభ్యనితుమిచ్ఛసి॥౨॥ఇత్యుక్త్వాతుమహాతేజాగుహంవచనముత్తమమ్|అబ్రవీత్భరతశ్రీమాన్నిషాదా
ధిపతింపునః॥౩॥కతరేణగమిష్యామిభరద్వాజాశ్రమంగుహాగహమోయంభృశందేశోగంగామాపోదుగత్యయః॥౪॥తస్య
తద్వచనంశ్రుత్వారాజపుత్రస్యధీమతః|అబ్రవీత్ప్రాంజలివాక్యంగుహాగహనగౌచరః॥౫॥దాశస్త్యానుగమి
ష్యంతిథన్వినస్సుసమాహితాః|అహంత్యానుగమిష్యామిరాజపుత్రనుహాయశః॥౬॥కచ్చిన్నదన్వోవ్రజసిరావఃస్యాక్లి
ష్టకర్తృణః|ఇయంతేమహతీసేనాశంకాంజనయతీవమే॥౭॥తమేవమభిభాషంతమాకాశఇవనిర్మలః|భరతఃశ్లక్ష్యయావా
చాగుహంవచనమ్|బ్రవీత్॥౮॥మాభూత్సకాలోయత్ప్రతినమాంశంకితుమహాసి|రాఘవస్సహిమేభ్రాతాజ్యేష్ఠఃపి
తృసమోమతః॥౯॥తంనివర్తయితుంయామికాకున్ధంవనవాసినమ్|బుద్ధిరన్యానతేకార్యాగుహసత్యంబ్రవీమితే॥౧౦॥
సతుసంతుష్టవదనశ్శ్రుత్వాభరతభాషితమ్|పునరేవాబ్రవీద్వాక్యంభరతంప్రతిహాపితః॥౧౧॥ధన్యస్త్యంసత్వయా
తుల్యంపశ్యామిజగతితలేఅయత్నాదాగతంరాజ్యంయస్త్యంత్యక్తుమిహేచ్ఛసి॥౧౨॥శాశ్వతీఖలుతేకీర్తిలోకానను
చరిష్యతి|యస్త్యంకృచ్ఛగితంరామంప్రత్యానయితుమిచ్ఛసి॥౧౩॥ఏవంసంభాషమాణస్యగుహస్యభరతంతదా|బ
భానప్తప్రభస్సూర్యోరజనీచాభ్యవర్తత॥౧౪॥సన్నివేశ్యసతాంసేనాంగుహేనపరితోషితః|శత్రుఘ్నేనసహశ్రీమా
న్మయసంసముపాగమత్॥౧౫॥రామచింతామయశ్శోకోభరతస్యమహత్తనః|ఉపస్థితోహ్యనహాస్యధర్మప్రేక్ష్యస్య
తాదృశః॥౧౬॥అంతదాహేనదహానస్సంతాపయతిరాఘవమ్|వనదాహభిసంతప్తంగూఢోగ్నిరివపాదపమ్॥౧౭॥ప్ర
సృతస్సర్వగాత్రేభ్యస్స్విదంశోకాగ్నిసంభవమ్|యథాసూర్యాంశుసంతప్తోహిమవాప్రసృతోహిమమ్॥౧౮॥
ధ్యాననిదరశైలేనవినిశ్వసితథాతునా|దైన్యపాదపసంఘేనశోకాయాసాధిశృంగితా॥౧౯॥ప్రమోహానంతసత్వేన
సంతాపాషధివేణునా|ఆక్రాంతోదుఃఖశైలేనమజ్జతాకైకయానుతః॥౨౦॥వినిశ్వసత్వైభృశదుర్మనాస్తతఃప్రమూ
ఢసంజ్ఞఃపరమాపదంగతః|శమతినలేభేహృదయజ్వరాదితోసరషభోయాధహతోయథక్షభాః॥౨౧॥గుహేనసార్ధం
భరతస్సమాగతోమహానుభావస్సజనస్సమాహితః|సుదుర్మనాస్తంభరతంతదాపునగుహాస్సమాశ్వాసయదగ్రజం
ప్రతి॥౨౨॥ఇతిశ్రీమద్రామాయాధ్యాకాండే-పంచాశీతమస్స గాః. *****

ఆచచక్షేధసద్భావంలక్ష్మణస్యమహత్తనః|భరతాయాప్రమేయాంయగుహాగహనగౌచరః॥౧॥తంజా
గ్రతంగుజైర్యుక్తంశరచాపాసిధారిణమ్|భ్రాతృగుప్త్యర్థమత్యంతమహంలక్ష్మణమ్|బ్రవమ్॥౨॥ఇయంతాతసుఖాశ
యాత్వద్ధర్మముపకల్పితా|ప్రత్యాశ్వసిహిశేష్వాస్యాంసుఖంరాఘవనందన॥౩॥ఉచితోయంజనస్సరోద్దుఃఖానాంత్యం
సుఖాచితః|ధర్మాశ్చస్తస్యగుప్త్యర్థంజాగరిష్యామహేవయమ్॥౪॥సహిరామాత్ప్రియతరోమమాస్తిభువికశ్యనమో

త్సు కౌభూ బ్రు వీ మ్యే తదవ్య సత్యం తవా గ్ర తః || ౧ || అస్య ప్ర సాదా దాశం సే లో కేన్ది క్షు మహాద్య శః | ధర్మ వా ప్తిం చ
విపులా మథా వా ప్తిం చ కేవలా మ్ || ౧ || సో హం ప్రియ సఖం రామం శ యానం సహ సీతయా | రక్షి ష్యామి ధను ష్పాణి స్స
రై వై వై స్వ జ్ఞా తుభి స్స హా || ౨ || సహి మే విదితం కిం చిద్వ నేన్ది క్ష చరత స్స దా | చతురంగం హ్యపి బలం ప్ర స హే మవయం యు
ధి || ౧ || ఏవ మస్మా భిరు క్షే నలక్ష్మణే నమ హాత్మ నా | అనునీ తావయం స ర్వే ధర్మ మే వానుపశ్య తా || ౯ || కథం దాశ రథో భూ మా
శ యా నే సహ సీతయా | శ క్యా ని ద్రా మయాల బ్ధుం జీవితం వానుఖా వివా || ౧౦ || యోన దే వాసు రై స్స రై శ్శ క్యః ప్ర సహి
తుం యుధి | తం పశ్య గుహ సంచిత్తం తృణేషు సహ సీతయా || ౧౧ || మహ తాతపసాల బ్ధో వివిధై శ్చ పరిశ్ర మైః ఏకో దశ రథ స్తై
ష పుత్ర స్స దృశ లక్షణః || ౧౨ || అన్ది క్ష ప్ర ప్ర జితే రాజా నవిరం వత యిష్యతి | విధ వా మే దినీ నూనం క్షిప్ర మే వ భవిష్యతి ||
౧౩ || విసద్య సుమహా నాదం శ్ర మే శో పర తాః స్త్రియః | నిర్వో షో పరతం తాతమ న్యై రాజని వేశ నమ్ || ౧౪ || కా సల్యా చై వరా
జా చత థై వజన సీమమ్ | నాశం సేయ దిజీ వేయ స్స ర్వే తే రజనీ మిమామ్ || ౧౫ || జీ వేదపిచ మే మాతా శత్రు ఘ్న స్యాన్వ వేక్ష
యా | మః ఖతా బత కా సల్యా వీర సూర్వి నశిష్యతి || ౧౬ || అతి క్రాంత మతి క్రాంత మన వాప్య మ నోరథమ్ | రా జ్యే రామ మ
నిక్షిప్య పితా మే విసశిష్యతి || ౧౭ || సిద్ధా థాః పితరం వృ త్తం తన్ది క్ష కా లే హ్యుపస్థి తే | ప్రే తకా ర్యేషు సర్వేషు సంస్క రి
ష్యంతి భూమి పమ్ || ౧౮ || రమ్య చత్వ రసంస్థా నాం సువిభ క్త మహా పథామ్ | హర్ష్య ప్రా సాద సంపన్నాం సర్వ రత్న విభూ
షి తామ్ || ౧౯ || గజా శ్వ రథ సంబా థాం తూర్య నాద వి నాది తామ్ | సర్వ కల్యాణ సంపూర్ణాం హృష్ట పుష్ట జ నాకులామ్ ||
౨౦ || ఆ రామో ద్యాన సంపూర్ణాం సమా జ్ఞాత్స వశాలినీమ్ | సుఖ తా విచరిష్యంతి రాజ ధానీం పితుర్న మ్ || ౨౧ || అపి సత్య ప్ర
తిజ్ఞేన సార్థం కుశలి నావయమ్ | నిర్వృ త్తే సమయే హ్యన్ది క్ష సుఖ తాః ప్ర వి శేష హి || ౨౨ || పరి దేవయ మానస్య తస్యై వంసు
మహాత్మనః | తిష్ఠ తో రాజ పుత్ర స్య శర్వ రీ సాత్య వ ర్తత || ౨౩ || ప్ర భా తే విమ లే నూర్యే కారయి త్యా జటా ఉభౌ | అన్ది క్ష భాగ్ని
తథీతీ రేసుఖం సం తారి తౌ మయా || ౨౪ || జటా ధ రౌ తౌ మ్రు మవీర వా స సౌ మహా బలౌ కుంజ రయూ ధపో పమా | వరే షుచా
పా సిధ రౌ పరం తపా వ్య పేక్ష మాణౌ సహ సీతయా గతౌ || ౨౫ || ఇతి శ్రీ మద యో ధ్యా కాం డే - షడశీ తి త మ స్స గాః . ***
గుహ స్య వచనం శ్రు త్వా భరతో భృశ మప్రియమ్ | ధ్యానం జగా మత త్రై వయ త్ర తచ్చు త్ర మప్రియమ్ || ౧ || సుకుమారౌ మ
హా సత్వ స్సింహ స్కంధౌ మహా భుజః | పుండరీక విశాలాక్ష స్తరుణః ప్రియదశ నః || ౨ || ప్ర త్యాశ్వ స్య మహా తణు కా
లం పర మదుర్త నాః | పపాత సహ సా తౌ త్రై హ్య తివిధ్ధృ తద్విషః || ౩ || తదవస్థం తుభ రతం శ్రు ఘ్నానం తరస్థితః పరిష్వ జ్య
రువోదో చ్చై వి సంజ్ఞ శ్శోక కళి తః || ౪ || తతస్స ర్వా సమా పేతు మా తరో భరత స్య తాః | ఉపవా సకృ శా దీనా భ త్వ వ్య
సనక శి తాః || ౫ || తాశ్చ తం పతితం భూమారుదం త్యః పర్య వారయ | కా సల్యా త్వ నుస్ప త్యై నండు మ్ నాః పరిష్వ స్వ జై || ౬ ||
వత్సలా స్వం యథా వత్స ముప గూహ్య తపస్వి నీ | పరిప ప్ర చ్ఛ భరతం రుదంతీ శో కలా లసా || ౭ || పుత్ర వ్యాధి మ్ తే కచ్చి చ్ఛరీ
రం పరి బాధ తే | అద్య రాజకుల స్యా స్య త్వ దధీనం హి జీవితమ్ || ౮ || త్వాందృష్ట్యా పుత్ర జీవామి రామే స భ్రా తృ కే గతే | వృ త్తై ద
శర థే రాజ్ఞి నాథ పక స్త్వ మద్య నః || ౯ || కచ్చి న్నులక్ష్మణే పుత్ర శ్రుతం తెకించ దప్రియమ్ | పుత్రే వా హ్యే కపుత్రా యాస్స హ
భా ర్యే వనంగ తే || ౧౦ || సముషా తాం సమాశ్వ స్య రుద న్నే వమహా యశాః | కా సల్యాం పరిసాం త్వే దంగుహం వచన
మబ్రవీత్ || ౧౧ || భ్రా తా మే క్వావ స ద్రా త్రా క్వ సీతా క్వ చలక్ష్మణః | అస్వ పచ్చయ నేకన్ది క్షిం భు క్త్వా గుహా శం స
మే || ౧౨ || సో బ్రవీద్భరతం హృష్టో నిపాదాధిపతి గుహాః | యద్విధం ప్రతి పేదే చరా మే ప్రియ హి తెతిథౌ || ౧౩ || అన్నము
చ్చావచంభ త్మః ఫలా నివివిధాని చ | రామాయా భ్యవహారా థాం బహుచో పహృతం మయా || ౧౪ || తత్సర్వం ప్రత్య ను
జ్ఞాసీ ద్రా మస్స త్యవరా క్ర మః | సతు తత్ ప్రత్య గృహ్ణా త్యక్షు త్ర ధమ మనుస్మర || ౧౫ || సహ్య స్సా భిః ప్రతి గ్రాహ్యం స
ఖే దేయం తు సర్వ దా | ఇతి తేన వయం రాజన్న నునీతా మహాత్మ నా || ౧౬ || లక్ష్మణే న సమా సీతం పీ త్యా వారి మహా యశాః | ఔ
పవా స్యం తదా కాషీ ద్రా మువస్స హసీతయా || ౧౭ || తతస్తు జల శే షేణ లక్ష్మణో వ్యకరో త్తదా | వాగ్య తా స్తే త్రయ
స్సంధ్యాం సముపా సతసం హితాః || ౧౮ || సౌమి త్రిస్తుతతః పశ్చా దకరో త్స్వ స్తరం శుభమ్ | స్వయ మానీయ బహీం షిక్షి
ప్రం రాఘవ కారణాత్ || ౧౯ || తన్ది క్ష సమా విశ ద్రా మస్సా స్వ స్త రే సహ సీతయా | ప్రత్యాశ్వ చతయోః పాదా వపచ కా
మలక్ష్మణః || ౨౦ || ఏత త్తదింగుదీ మూలమిద మేవ చ త త్తృణమ్ | యన్ది క్ష రామశ్చ సీతా చరా త్రింతాం శయి తా పుభౌ || ౨౧

నియమ్యప్యప్యేతుతలాంగుళిత్రవాశరైస్సుపూణావిషుధీపరంతపః । మహాధనుస్సజ్యముపోహ్యలక్ష్మణోనిశామత్వై
త్పరితోస్యకేవలామ్॥౨౨॥తతస్తద్వహంచోత్తమబాణచాపధృత్స్థితోభవతితత్రసయత్రలక్ష్మణః । అతందిభిజ్ఞాఃఃభి
రాత్రకాముకైమహేంద్రకల్పంపతిపాలయంస్తదా॥౨౩॥ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే సప్తాశీతితమస్కంధః***

తస్మైత్వానిపుణంసర్వంభరతస్సహమంత్రిభిః । ఇంగుదీమూలమాగమ్యరామశయ్యామవేత్సృతామ్॥౧॥ అ
బ్రవీజ్జననీస్సర్వాభిమాతేనమహాత్మనా । శర్వరీంశయితుంభూమావిదమస్యవిమర్దితమ్॥౨॥ మహాభాగకులీనేనమహాభా
గేనధీమతాజాతోదశరథేనోర్వాంసరామస్సప్తమర్హతి॥౩॥అజినోత్తరసంస్తీరేవరాస్తరణసంచయే । శయిత్వా
పురుషవ్యాఘ్రుఃకథంశేతేమహీతలే॥౪॥ప్రాసాదాగ్రవిమానేషుపలభీషుచసర్వదా । హైమరాజతథామేషువరాస్త
రణశాలిషు॥౫॥పుష్పసంచయచిత్రేషుచందనాగరుగంధిషు । పాండరాభ్రప్రకాశేషుశుకసంఘరుతేషుచ॥౬॥ప్రాసా
దవరవర్యేషుశీతవత్సుసుగంధిషుఃఊషిత్వామేరుకల్పేషుకృతకాంచనభిత్తిషు॥౭॥ గీతపాదిత్రనిర్మైర్వరాభతణిస్స
వైః । మృదంగవరశబ్దైశ్చసతత్రప్రతిబోధితః॥౮॥వందిభిర్వందితఃకాలేబహుభిస్సూతమాగధైః । గాధాభిరనురూపాభిఃస్తు
తిభిశ్చపరంతపః॥౯॥అశ్రద్ధేయమిదంలోకేనసత్యంప్రతిభాతిమా । ముహ్యతేఖలుమేభావస్సప్తోయమితిమేమతిః॥౧౦॥
నమానందైవతంకించిత్తా లేనబలవత్తరమ్ । యత్రదాశరథీరామోభూమావేవశయీతసః॥౧౧॥ విదేహరాజస్యసతా
సీతాచప్రియదర్శనాదయితాశయితాభూమాసుషాదశరథస్యచ॥౧౨॥ఇదంశయ్యామమభ్రాతురిదంహిపరివర్తితమ్
స్థండిలేకతినేసర్వంగాత్త్రైస్త్విమృదితంతృణమ్॥౧౩॥ మన్యేసాభరణాసుప్తాసీతాన్త్రిశయనేతదా । తత్రతత్రహిద్య
శ్యంలేసక్తాఃకనకబిందవః॥౧౪॥ఉత్తరీయమిహసక్తంసువ్యక్తంసీతయాతదా । తథాహ్యేతేప్రకాశంతేసక్తాఃకాశేయ
తంతపః॥౧౫॥మన్యేభర్తుస్సఖాశయ్యామేనబాలాతవస్వినీ । సుకుమారీసతీదుఃఖంసవిజానాతిమైథిలీ॥౧౬॥హాహంతాన్త్రి
స్సృశంసోహంయస్సభార్యఃకృతేమమ । ఈదృశీంరాఘవశ్శయ్యామధిశేతేహ్యనాథవత్॥౧౭॥ సార్వభౌమకులేజాతస్స
ర్వలోకస్యసంమతః । సర్వలోకప్రియస్త్యక్తౌరాజ్యంసుఖమనుత్తమమ్॥౧౮॥ కథమిందీవరశ్యామోరక్తాక్షఃప్రియద
ర్శనః । సుఖభాగీనదుఃఖాహంశయితోభువిరాఘవః॥౧౯॥ధన్యఃఖలుమహాభాగౌలక్ష్మణశ్శుభలక్షణః । భ్రాతరంవిషమే
కాలేయోరామమనువర్తతే॥౨౦॥ సిద్ధాధాక్షలువైదేహీపతింయానుగతావనమ్ । వయంసంశయితాస్సర్వేహీనాస్తే
నమహాత్మనా॥౨౧॥అకర్ణధారాపృథివీనారివప్రతిభాతిమా । గతేదశరథేస్సర్వంరామేచారణ్యమాశ్రితే॥౨౨॥నచప్రా
ర్థయతేకశ్చిన్నసాపివసుంధరామ్ । వనేపివసతస్తస్యబాహువీర్యాభిరక్షితామ్॥౨౩॥ శూన్యసంవరణారతౌమయంత్ర
తహయద్విపామ్ । అపావృతపురద్వారంరాజధానీమరక్షితామ్॥౨౪॥ అప్రహృష్టబలాంన్యూనాంవిషమస్థామనావృ
తామ్ । శత్రవోనాభిమన్యంతేభక్షావిషకృతానివ॥౨౫॥ అద్యప్రభృతిభూమాతుశయిష్యేహంతృణేషువా । ఫలమూ
లాశసోనిత్యంజటావీరాణిధారయ॥౨౬॥ తస్యార్థముత్తరంకాలంనివత్స్యమిసుఖంవనే । తంప్రతిశ్రవమాముచ్య
నాస్యమిథ్యాభాషిష్యతి॥౨౭॥వసంతంభ్రాతురథాకాయశశ్రుఘ్నోమానువత్స్యతి । లక్ష్మణేనసహత్వార్యోహ్యయో
ధ్యాంపాలయిష్యతి॥౨౮॥అభిషేక్యంతికాకుత్స్థమయోధ్యాయాందివజాతయః । అపిమేదేవతాఃకుర్వూరిమంసత్యంమ
మోరథమ్॥౨౯॥ప్రసాద్యమానశ్శీరసామయాస్వయంబహుప్రకారంయదినప్రపత్యతే । తతోనువత్స్యమిచిరాయరా
ఘవంవనేవసన్నార్హతిమాముపేక్షీతుమ్॥౩౦॥ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే అష్టాశీతితమస్కంధః*****

ఉష్యరాత్రింతుతత్రైవగంగాకూలసరాఘవః । భరతఃకాల్యముఖాయశశ్రుఘ్నమిదమబ్రవీత్॥౧॥ శశ్రు
ఘ్నోత్త్రిసకింశేషేనిషాదాధిపతింగుహమ్ । శీఘ్రమానయభద్రంతేతారయిష్యతివాహినీమ్॥౨॥ జాగర్త్సినాహంస్వపి
మితమేవార్యంవిచింతయ । ఇత్యేవమబ్రవీద్భూతా శశ్రుఘ్నోపిప్రచోదితః॥౩॥ఇతిసంవదతోరేవమమ్యోన్యంసర
సింహయోః । ఆగమ్యప్రాంజలిఃకాలేగుహూభరతమబ్రవీత్॥౪॥కచ్చిత్సుఖంసదీతీరేవాత్మిఃకాకుత్స్థశర్వరీమ్ । క
చ్చిత్రేసహనైన్యస్యతావత్సర్వమనామయమ్॥౫॥గుహస్యవచనంశ్రుత్వాతత్తున్నహాదుదీరితమ్ । రామస్యానువశోవా
క్యంభరతోపీదమబ్రవీత్॥౬॥ సుఖానశ్శర్వరీరాజపూజితాశ్చాపితేవయమ్ । గంగాంతునాభిర్భవ్యాభిదాశాస్సం
తారయంతునః॥౭॥తతోగుహస్సంతర్వరితంశ్రుత్వాభరతశాసనమ్ । ప్రతిప్రవిశ్యనగరంతంజ్ఞాతిజనమబ్రవీత్॥౮॥ఉత్తి

జ్ఞతప్రబుధ్యధ్వంభద్రమస్తుచవస్సదా | నావస్సనుకషణధ్వంతారయిష్యామవాహినీమ్ || ౧౦ || తేతథోక్తాస్సముత్థాయత్వ
 రితారాజశాసనాత్ | పంచనావాంశతాన్యాశుసమానిన్యస్సమంతతః || ౧౧ || అన్యాః స్వస్తికవిజ్ఞేయామహాఘంటా
 ధరావరాః | శోభమానాఃపతాకాభిర్యుక్తవాహస్సుసంహతాః || ౧౨ || తతస్త్వస్తికవిజ్ఞేయాంపాండుకంబళసంవృతా
 మ్ | ససందిఘోషాంకల్యాణీంగుఘానావముపాహరత్ || ౧౩ || తామారురోహభరతశ్చక్రఘ్నశ్చమహాబలః | కా
 సల్యాచసుమిత్రాచయాశ్చన్యారాజయోషితః || ౧౪ || పురోహితశ్చతత్పువఃంగురవోబ్రాహ్మణాశ్చయే | అనంత
 రంరాజదారాస్తథైవశకటాపణాః || ౧౫ || అవాసమాదీపయతాంతీర్థఃచాప్యవగామాతామ్ | భాండానిచాదధానానాం
 ఘోషస్త్రీదివమస్త్పృశత్ || ౧౬ || పతాకిన్యస్తతానావఃస్వయందాతైరధిష్ఠితాః | వహంత్యోజనమాదూఢంతదాసంపే
 తురాశుగాః || ౧౭ || నారీణామభిపూణాన్త్రుకాశ్చిత్కాశ్చిచ్ఛవాజినామ్ | కాశ్చిద్రవహంతిస్త్రయానయ్యగ్ంమహా
 ధనమ్ || ౧౮ || తాఃస్త్వగత్వాపరంతీరమవరోష్యచతంజనమ్ | నివృత్తాఃకాండవిప్రాణీశ్రియంతేదాశబంధుభిః || ౧౯ || సవై
 జయంతాస్త్రుగజాగజారోహప్రచోదితాఃతరంతఃస్త్వప్రకాశంతేసధ్వజాభవపవతాః || ౨౦ || నావశ్చారురుపాశ్చన్యే
 ప్లవైస్తేగుస్తథాపరే | అన్యేకుంభఘటైస్తేరురన్యేతరుశ్చబాహుభిః || ౨౧ || సాపుణ్యోధ్వజినీగంగాందాతైస్సంతారితా
 స్వయమ్ | మైత్రేముహూతేప్రయయాప్రయాగవనముత్తమమ్ || ౨౨ || ఆశ్వాసయిత్వాచచఘ్నాంమహాత్మానిజేశ
 యిత్యాచయథాపజోషమ్ | వ్రష్టాంభరద్వాజమృషిప్రవర్యమృత్విగ్వృతస్సభరతఃప్రతస్థే || ౨౩ || సబ్రాహ్మణస్యా
 శ్రమమభ్యుపేత్యమహాత్మనోదేవపురోహితస్య | దదశరమ్యోటజవృక్షమండంమహద్వనంవిప్రవరస్యరమ్యమ్ || ౨౪ ||
 ఇతి శ్రీమదయోధ్యా కాండే పంచనవతిలమస్సగః *****

భరద్వాజాశ్రమందృష్ట్వాక్రోశాదేవనరక్షభః | బలంసర్వమవస్థాప్యజగామసహమంత్రిభిః || ౧ || పద్భ్యామే
 వహిధమజ్ఞోన్యస్తశస్త్రపరిచ్ఛనః | వసానావాససీతౌమేపురోధాయపురోధసమ్ || ౨ || తతస్సందశనేతస్యభరద్వాజ
 స్యరాఘవః | మంత్రిణస్తానవస్థాప్యజగామానుపురోహితమ్ || ౩ || వసిష్ఠమథద్యష్టైవభరద్వాజౌమహాతపాః | సంచచా
 లాసనాత్తూణాంశిష్యానఘ్నమితిబ్రువన్ || ౪ || సమాగమ్యవసిష్ఠేనభరతేనాభివాదితః | అబుధ్యతమహాతేజాసుతం
 దశరథస్యతమ్ || ౫ || తాభ్యామఘ్నంంచపాద్యంచదత్వాపశ్చత్ఫలానిచ | ఆనుపూర్వ్యాచ్ఛధర్మజ్ఞఃప్రచ్ఛకుశలం
 మలే || ౬ || అయోధ్యాయాంబలేకౌశేమిత్రేవ్యపిచమంత్రిమజానదశరథంవృత్తంనరాజానముదాహరత్ || ౭ || వసిష్ఠో
 భరతశ్చైవనంప్రచ్ఛతురనామయం | శరీరేగ్నిహువృక్షేషుశిష్యేషుమృగపక్షిషు || ౮ || తథేతితత్ప్రతిజ్ఞాయభరద్వాజో
 మహాతపాః | భరతంప్రత్యువాచేదంరాఘవస్నేహబంధనాత్ || ౯ || కిమహగమనేకార్యంతవరాజ్యంప్రశాసతః | ఏత
 దాచక్షుమేసర్వంసహిమేశుభ్యతేమనః || ౧౦ || సుషువేయమమిత్రఘ్నంకౌసల్యానందవధానమ్ | బ్రాత్రాసహస
 భార్యోయశ్చిరంప్రవ్రాజితోవసమ్ || ౧౧ || నియుక్తఃస్త్రీనియుక్తేనపిత్రాయోసామహాయశాః | వసవాసీభవేతహ
 సమాకిలచతుదశ || ౧౨ || కచ్చిన్నతస్యాపాపస్యపాపంకర్తుమిహేచ్ఛసి | అకంటకంభోక్తుమనారాజ్యంతస్యానుజ
 స్యచ || ౧౩ || ఏవముక్తాభరద్వాజంభరతఃప్రత్యువాచహ | పర్యశ్రునయనోదుఃఖాద్వాచాసంసజ్జమానయా || ౧౪ || హ
 తోస్త్రియదిమామేవంభగవాసపిమన్యతే | మత్సోనదోషమాశంకేనైవంమామనుశాస్త్రహి || ౧౫ || నచైతదిష్టంమాతామె
 యదవోచన్తదంతరే | నాహమేతేనతుష్టశ్చసతద్వచనమాదదే || ౧౬ || అహంతుతంసరవ్యాఘ్రముపయాతఃప్రసాదకః |
 ప్రతితేతుమయోధ్యాంచపాదౌతస్యాభివందితుమ్ || ౧౭ || త్వంమామేవంగతంమత్వాప్రసాదంకర్తుమహాసి | శంస
 మేభగవరామఃక్వసంప్రతివసత్యసా || ౧౮ || వసిష్ఠాదిభిర్ముత్స్విగ్నిర్యాచితోభగవాంస్తతః | ఉవాచతంభరద్వాజః
 ప్రసాదాద్భరతంచ || ౧౯ || త్వయ్యేతత్పురుషవ్యాఘ్రయుక్తంరాఘవవంశజే | గురువృత్తిదామశ్చైవసాధూనామను
 యాయితా || ౨౦ || జానేతైతన్నస్థంతేదృశీకరణమస్త్రీతి | అప్రచ్ఛంతాద్వాతదాత్యథాంకితిఃసమభివధాయ || ౨౧ ||
 జానేచరామంభమజ్ఞంససీతంసహలక్ష్మణం | అసౌవసతితేబ్రాతాచిత్రకూటేమహగిరౌ || ౨౨ || శ్వస్తుగంతాసితం
 దేశంవసాద్యసహమంత్రిభిః | ఏతంమేకురుసుప్రాజ్ఞకామంకామాథకౌవిదా || ౨౩ || తతస్తథేత్యేవముదారదర్శనఃప్ర
 తీతరూపోభరతోబ్రవీద్వచః | చకారబుద్ధింశతదామహాశ్రమేనిశానివాసాయనతాధిపాత్మజః || ౨౪ || ఇతి నవతిలమస్సగః *

కృతబుద్ధినివాసాయతత్రైవసమునిస్తదా । భరతంకైకయాపుత్రమాతిశ్యేనన్యమంత్రయత్ ॥ ౧ ॥ అబ్రవీద్భు
రతస్తేన్వనంనన్విదంభవతాకృతమ్ । పాద్యమమృతంధాతిశ్యంబనేయదుపపద్యతే ॥ ౨ ॥ అథావాచభరద్వాజౌభరతం
ప్రహసన్నివ । జానేత్వాంప్రీతీసంయుక్తంతుష్యేస్త్యంయేనకేనచిత్ ॥ ౩ ॥ సేనాయాస్తుతవైతస్యాకతుమిచ్ఛామి
భోజనమ్ । మమప్రీతిర్యథాయాపాతథాపహామనుజషభ ॥ ౪ ॥ కిమథంచాపినిశ్చిప్యదూరేబలమిహగతః । కస్తా
న్నేహాపయాతోసిసబలపురుషషభ ॥ ౫ ॥ భరతఃప్రత్యువాచేదంప్రాంజలిస్తతపోధనమ్ । ససైన్యోమోపయా
తోస్త్రిగవతభగవద్భయాత్ ॥ ౬ ॥ రాజ్ఞాచభగవన్నిత్యంరాజపుత్రేణవాసదా । యత్పతఃపరిహతవావిమయేమతప
స్వినః ॥ ౭ ॥ వాజిముఖ్యామనుష్యాశ్చమత్తాశ్చవరవారణాః । ప్రచ్ఛాద్యభగవతభూమింమహతీమనుయాంతిమామ్ ॥ ౮ ॥
తేవృక్షానుదకంభూమిమాశ్రమేషూటజాంస్తథా । సహింస్యరితితేనాహమేకపవనమాగతః ॥ ౯ ॥ ఆనీయతామితస్నే
నేత్యాజ్ఞప్తఃపరమషీణా । తతస్తుచక్రేభరతస్నేనాయాస్సముపాగమమ్ ॥ ౧౦ ॥ అగ్నిశాలాంప్రవిశ్యాథపీత్యాపఃప
రిమృజ్యచ । ఆతిథ్యస్యక్రియాహేతోవిశ్వకర్మాణమాహ్వాయత్ ॥ ౧౧ ॥ ఆహ్వాయేవిశ్వకర్మాణమహంత్యష్టేరమేవ
చ । ఆతిథ్యంకతుమిచ్ఛామితత్రమేసంవిధీయతామ్ ॥ ౧౨ ॥ ఆహ్వాయేలోకపాలాంస్త్రీదేవాశక్రముఖాంస్తథా ।
ఆతిథ్యంకతుమిచ్ఛామితత్రమేసంవిధీయతామ్ ॥ ౧౩ ॥ ప్రాక్స్తోతసశ్చయానద్యఃప్రత్యక్స్తోతసపవచ । పృథివ్యా
మంతరిక్షేచసమాయాంత్యద్యసర్వశః ॥ ౧౪ ॥ అన్యాఃస్రవంతుమైరేయంసురామన్యాస్సునిష్ఠితాః । అపరాశ్చోదకం
శీతమిక్షుకాండరసోపమమ్ ॥ ౧౫ ॥ ఆహ్వాయేదేవగంధర్వావిశ్వావసుహహాపలహాః । తథైవాప్సరసోదేవీగంధ
వీశ్చపిసర్వశః ॥ ౧౬ ॥ ఘృతావీమథవిశ్వావీమిశ్రకేశీమలంబుసామ్ । నాగదంతాంచహేమాంచభీమామద్రికృతస్థ
లామ్ ॥ ౧౭ ॥ శక్రంయాశ్చోవతిష్ఠంతిబ్రహ్మణయోశ్చయోషితః । సహాస్తుంబురుణాసాధమాహ్వాయేసపరిచ్ఛ
దాః ॥ ౧౮ ॥ వనంకుతుమయద్విష్టంవాసోభూషణపత్రవత్ । దివ్యనారీభలంశశ్వత్తత్కౌశేరమిహేతుచ ॥ ౧౯ ॥ ఇహమేభగ
వాసోమోవిధత్తామన్నముత్తమమ్ । భక్ష్యంభోజ్యంచచోష్యంచలేహ్యంచవిషిధంబహు ॥ ౨౦ ॥ విచిత్రాణిచమాల్యా
నిపాదపత్రచ్యుతానిచ । సురాదీనిచపీయానిమాంసానివిషాదానిచ ॥ ౨౧ ॥ వివంసమాధినాయుక్తస్తేజసాప్రతిమేనచ । శీ
తోస్పరసమాయుక్తంతపసాచాబ్రవీన్నువి ॥ ౨౨ ॥ మనసాధ్యాయతస్తస్యప్రాజ్ఞుభిస్సృక్యతాంజలేః । ఆజగ్నుస్తానిస
ర్వాణిదైవతానిపృథక్పృథక్ ॥ ౨౩ ॥ మలయందదురంఘైవతతఃస్వేదనుదోనిలః । ఉపస్పృశ్యవవాయుక్త్యాసుప్రియా
త్వాసుఖశ్శివః ॥ ౨౪ ॥ తతోభ్యవతంతఘనాదివ్యాఃకుసుమవృష్టయః । దివ్యచందుభిఘోషశ్చదిక్షుసర్వాసుశుశ్రువే ॥
౨౫ ॥ ప్రవపుశ్చోత్తమావాతాననృతుశ్చాప్సరోగణాః । జగుశ్చదేవగంధవావీణాఃప్రముముచుస్స్వరా ॥ ౨౬ ॥ సశబ్దో
ద్యాంచభూమించప్రాణినాంశ్రవణానిచ । వివేశోచ్ఛారితఃశ్లక్ష్యస్సమోలయగుణాన్వితః ॥ ౨౭ ॥ తస్మిన్నుపరతేశబ్దే
వ్యేశోత్రసుఖేనృణామ్ । దదశభారతంనైన్యంవిభానంవిశ్వకర్మాణః ॥ ౨౮ ॥ బభూవహిసమాభూమిస్సమంతాత్పం
చయోజనా । శౌద్వలైర్బహుభిశ్చనానీలవైడూర్యసన్నిభైః ॥ ౨౯ ॥ తస్మిన్విల్వాఃకపిత్థాశ్చపనసావీజసూరకాః । ఆమ
లక్యౌబభూవుశ్చచూతాశ్చఫలభూషణాః ॥ ౩౦ ॥ ఉత్తరేభ్యఃకురుభ్యశ్చవనందివోపభోగవత్ । ఆజగామనదీదివ్యాకూ
లజైర్బహుభివృతా ॥ ౩౧ ॥ చతుశ్శాలానిశుభ్రాణిశాలాశ్చగజవాజినామ్ । హర్ష్యప్రాసాదసంభాధాస్తారణానిశు
భానిచ ॥ ౩౨ ॥ సితమేఘనిభంచాపిరాజవేశ్శనుతొరణమ్ । శుక్లమాల్యకృతాకారందివ్యగంధసముత్క్షితమ్ ॥ ౩౩ ॥ చతుర
శ్రమసంబాధంశయనాసనయానవత్ । దివ్యైస్సర్వరవైమ్యుక్తందివ్యభోజనవస్త్రవత్ ॥ ౩౪ ॥ ఉపకల్పితసర్వాన్నంభౌ
తనిర్మలభాజనమ్ । త్తసర్వాససంశ్రీమత్స్వస్తీర్జయమోత్తమమ్ ॥ ౩౫ ॥ ప్రవివేశమహాబాహురనుజ్ఞాతోమహర్షి
ణావేత్తతత్రక్షసంపూర్ణంభరతఃకైకయానుత ॥ ౩౬ ॥ అనుజగ్నుశ్చతంసర్వేమంప్రిణస్సపురోహితాః । బభూవుశ్చము
దాయుక్తాదృష్టేతంవేశ్శసంవిధిమ్ ॥ ౩౭ ॥ తత్రరాజాసనందివ్యంవ్యజనంధత్రమేవచ । భరతోమంత్రిభిస్సాధకమభ్యవ
ర్తతరాజవత్ ॥ ౩౮ ॥ ఆసనంపూజయామాసరామాయాభిప్రణమ్యచ । వాలవ్యజనమాదాయన్యషీదత్సచివాసనే ॥ ౩౯ ॥
ఆనుపూర్వాన్యన్నిషేదుశ్చసర్వేమంప్రిపురోహితాః । తతస్నేనాపతిఃపశ్యాత్ప్రశస్తాచనిషేదతుః ॥ ౪౦ ॥ తతస్తత్ర
ముహూర్తేననద్యఃపాయసకదమాః । ఉపాత్సంతభరతంభరద్వాజస్యశాసనాత్ ॥ ౪౧ ॥ తాసాముభయతఃకూలం

హంతుమృత్తికలపనాఃరమ్యాశ్చవసధాదివ్యాబ్రహ్మణస్తుప్రసాదజాః॥౪౨॥ తేనైవచముహూర్తేనదివ్యాభరణభూ-
షితాః । ఆగువింశతిసాహస్రాబ్రహ్మణాప్రహితాః స్త్రియః॥౪౩॥ సువణంమణిముక్తేనప్రవాళేనచశోభితాః । ఆ
గువింశతిసాహస్రాకుబేరప్రహితాః స్త్రియః॥౪౪॥ యాభిగృహీతఃపురుషస్సన్నాదభవలక్ష్మ్యతే । ఆగువింశతిసా
హస్రానందనాదప్సరోగణాః॥౪౫॥ నారదస్తుంబురుగౌఃపఃప్రవరాసుస్సర్వవచఃసః । ఏతేగంధవరాజానౌభరత
స్యాగ్రతోజగుః॥౪౬॥ - - - - -
అలంబుసామిశ్రకేశీపుండరీకాభవామనా । ఉపాన్యత్యంస్తుభరతంభరద్వాజస్యశాసనాత్॥౪౭॥ యానిమాల్యానిజే
వేషుయానిచైత్రరథవనే । ప్రయాగేతాన్యదృశ్యంతభరద్వాజస్యశాసనాత్॥౪౮॥ విల్వామాదంగికాఆనకశమ్యా
గ్రాహవిభీతకాః । అశ్వత్థానతకాశ్చసకభరద్వాజస్యశాసనాత్॥౪౯॥ తతస్సరశతాశ్చాశ్చతిలకానక్తమాలకాః ।
ప్రహృష్టేస్త్రప్రసంపేతుఃకుంజ్జాభూత్వాభవామనాః॥౫౦॥ శింశుపామలజీవంబోయాశ్చన్యాకాననేషుతాః । మాలతీ
మల్లికాజాతిర్యాశ్చన్యాకాననేలతాః॥౫౧॥ ప్రమదావిగ్రహంకృత్వాభరద్వాజాశ్రమేవసత్ । సుతాఃసురాపాఃపిబ
తపాయసంచబుభుక్షి తాః॥౫౨॥ మాంసానిచసుమేధ్యానిభక్త్యంతాంయూవదిచ్ఛథ । ఉచ్ఛాద్యస్సాపయంతిస్త్రనదీతీరే
షువల్లుషాః॥౫౩॥ అప్యేకమేకంపురుషంప్రమదాస్సప్తచాష్టచాసంవాహంత్యస్సమాపేతుర్నారోరుచిరలోచనాః॥౫౪॥
పరిమృజ్యతథాన్యోన్యంపాయయంతివరాంగనాః । హయాగజాఖరానుష్ట్రంస్తతైవసురభేషుతాః॥౫౫॥ అభో
జయవాహనపాస్తైషాంభోజ్యంయథావిధి । ఇత్సూన్మధుచలాజాంశ్చభోజయంతిస్త్రవాహనాః॥౫౬॥ ఇత్స్వాకువర
యోధానాంచోదయంతోమహాబలాః । నాశ్వబంధోశ్వమాజానాన్నగజంకుంజరగ్రహాః॥౫౭॥ మత్తప్రమత్తముదితాచ
మూసానతప్రసంబభాః । తర్పితాస్సర్వకామైస్తేగక్తచందనయాషితాః॥౫౮॥ అప్సరోగణసంయుక్తాస్త్రన్యావాచముదై
రయః । నైవాయోధ్యాంగమిష్యామోనగమిష్యామదండకాః॥౫౯॥ కుశలంభరతస్యాస్తురామస్యాస్తుతథానుఖమ్ । ఇతి
పాదాతయోధాశ్చహస్యశ్చావరోహబంధకాః॥౬౦॥ అనాథాస్తంవిధింలభ్యావాచమేతాముదైరయః । సంప్రహృ
ష్టావినేకుస్తేనరాస్త్రప్రసహస్రశః॥౬౧॥ భరతస్యానుయాతారఃస్వగౌయమితిచాన్రువః । నృత్యంతశ్చహసంతశ్చ
గాయంతశ్చసన్తేనికాః॥౬౨॥ సమంతాత్పరిధావంతిమాల్యోపేతాస్సహస్రశః । తతోభుక్తవతాంతేహంతదన్నమమృ
తోవమమ్॥౬౩॥ దివ్యానుద్విత్కృభక్త్యాంస్తానభవద్భుక్షణేమః । ప్రేష్యాశ్చేట్వశ్చవద్వశ్చబలస్థాశ్చసహస్రశః॥౬౪॥
బభూవుస్తేభృశందృప్తాసర్వేచాహతవాససః । సంజరాశ్చభిరోష్ట్రాశ్చగౌశ్చాశ్చమృగపక్షిణాః॥౬౫॥ బభూవుస్సుభృ
తాస్త్రనాన్యోహ్యన్యమకల్పయత్ । నాశుక్లవాసాస్త్రాసీత్తునిధితోమలినోపివా॥౬౬॥ రజసాధ్వస్తకేశోవా
సరఃకశ్చిదదృశ్యత । అజైశ్చాపిచవారాహౌర్షిస్తానవరసంచయైః॥౬౭॥ ఘరినిహృహసంసిద్ధే సూపైగంధరసాన్వితైః
పుష్పధ్వజవతీఃపూర్ణాశ్శుక్లస్యాన్నస్యచాభితః॥౬౮॥ దిదృశుర్విష్టితాస్త్రనరాలోహీస్సహస్రశః । బభూవుర్వనపా
శ్వేషుకూపాఃపాయసకర్దమాః॥౬౯॥ తాశ్చకామదఘాగావోమ్రమాశ్చాసన్నధుశ్చ్యుతః । వాప్యోమైరేయపూర్ణా
శ్చమృష్టమాంసచయైవృలాః॥౭౦॥ ప్రతప్తపిత్తైశ్చాపిమాగమాంయూరకాక్కుటైః । పాలీణాంచసహస్రాణిస్థా
లీనానియుతానిచ॥౭౧॥ న్యబుదానిచపాత్రాణిశతకుంభమయానిచ । స్థాల్యఃకుంభ్యఃకరంభ్యశ్చదధిపూర్ణాస్సు
సంస్కృతాః॥౭౨॥ యావనస్థస్యగౌరస్యకపిత్థస్యగంధిసః । హ్రదాఃపూర్ణారసాలస్యదధ్నశ్చ్యేతస్యచావరైః॥౭౩॥
బభూవుఃపాయసాశ్చాన్యేశరూరాయావసంచయాః । కల్తాంశ్చూర్ణకషాయాంశ్చస్సానానివివిధానిచ॥౭౪॥ దదృ
శుర్భాజనస్థానితీర్థేషుసరితాంసరాః । శుక్లాంశుమతశ్చాపిదంతధావనసః॥౭౫॥ శుక్లాంశ్చందనకలూంశ్చస
ముద్గేష్వవతిస్తతః । దర్పణాస్పరిమృష్టాంశ్చవాససాంచాపిసంచయాః॥౭౬॥ పాదుకౌపానహంజైవయుగ్దానిచసహ
స్రశః । ఆంజనికంకతాకూర్పాశస్త్రాణిచధనూంషిచ॥౭౭॥ మర్మత్రాణానిచిత్రాణిశయనాన్యాసనానిచ । ప్రతి
పానహ్రదాపూర్ణాఖిరోష్ట్రగజవాజినామ్॥౭౮॥ అవగాహ్యనుతీధాంశ్చహ్రదాసోత్పలపుష్కరాః । ఆకాశ
వర్ణప్రతిమాస్యచ్చతోయానుఖస్థవాః॥౭౯॥ నీలవైడూర్యవణాంశ్చమృదూకాయవససంచయాః । నిర్వాపా
థావహూనాంతేదదృశుస్త్రప్రసర్వశః॥౮౦॥ వ్యస్త్రయంతమనుష్యాస్తేస్వన్నకల్పంతదద్భుతమ్ । కృష్ణోతిభ్యంకృతంతా

దృగ్భరతస్యమహాపిణా||౧||ఇత్యేవంరమమాణానాందేవానామివనందనై భరద్వాజాశ్రమేరమ్యేసారాత్రిన్యై
త్యవతత||౧||ప్రతిజగ్తుశ్చ తానన్యోగంధర్వాశ్చయథాగతమ్ భరద్వాజమనుజ్ఞాశ్చ తాశ్చసర్వావరాంగనా||౧||౩||
తథైవమత్తామదోత్కటానరాస్తథైవదివ్యాగరుచందనోక్షితాః|తథైవదివ్యావివిధాఃసగుత్తమాఃపుష్కక్ష్మణీణా
మనుజైఃప్రమదితాః||౧||౨||ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే-ఏకనవతితమస్సగ్. ****
తతస్తాంరజనీంపుష్పభరతస్సపరిచ్ఛదఃకృతాతిథ్యోభరద్వాజంకామాదభిజగామహ||౧||తమృషిఃపురుషవ్యా
మ్రుంప్రాంజలింప్రేక్ష్యచాగతమ్|హుతాగ్నిహూత్రోభరతంభరద్వాజోభ్యభాషత||౧|| కచ్చిదత్రసుఖారాత్రి
స్తవాస్తద్విషయేగత|సమగ్రస్తేజనఃకచ్చిదాతిథ్యేశంసమేనఘ||౩||తమువాచాంజలింకృత్వాభరతోభిప్రణమ్యచ|ఆ
శ్రమాదభినిష్కాంతమృషిముత్తమతేజసమ్||౧||సఖోషితోన్మిభగవత్సమగ్రబలవాహనః|తర్పితస్సర్వకామైశ్చ
సామూత్యోబలవత్త్వయా||౫||ఆపేతక్షమసంతాపాస్సభతాస్సప్రతిశ్రయాః|ఆపిప్రేష్యానుపాదాయసర్వేస్త్రసు
సఖోషితాః||౬||ఆమంత్రయేహంభగవత్కామంత్రామృషిసత్తమ|సమీపంప్రస్థితంభ్రాతుమేత్రేణేత్|స్వచ
తుమా||౭||ఆశ్రమంతస్యధర్మజ్ఞధార్మికస్యమహాత్మనః|ఆచక్షుకతమోమాగఃకియానితచశంసమే||౧|| ఇతిపుష్కజ
తతంభ్రాత్పదర్శనగౌలసమ్|ప్రత్యువాచమహాతేజాభరద్వాజౌమహాతపాః||౧|| భరతార్థతృతీయేషయోజనేష్వ
జనేవనై|చిత్రమాటోగిరిస్త్రుత్రమ్యనిదరకాననః||౧||ఉత్తరంపార్శ్వమాసాద్యతస్యమందాకినీనదీపుష్పిలత్రమ
సంధన్నారవ్యపుష్పితకాననా||౧||ఆనంతరంతత్సరితశ్చిత్రహుటశ్చపర్వతః|తయోఃపరణకుటీతాతతత్రతౌవసతో
ధ్రువమ్||౧||౨||దక్షిణేనైవమాగేణసవ్యదక్షిణమేవవా|గజవాజిరథాకిణాంవాహినీంవాహినీపతే||౧||౩|| వాహయ
స్వమహాభాగతతోద్రక్ష్యసిరాఘవమ్|ప్రయాణమితిచశ్రుత్వారాజరాజస్యయోషితః||౧||౪|| హిత్యానానియా
నాహా-బ్రాహ్మణంపర్యవారయత్|దేవమానాకృశాదీనాసహదేవ్యాసుమిత్రయా||౧||౫|| కాసల్యాతత్రజగ్రహక
రాభ్యాంచరణౌమునే|అసమృద్ధేనకామేనసర్వలోకస్యగహితా||౧||౬|| కైకేయాతస్యజగ్రహచరణౌసావ్యవత్ర
పాతంప్రదక్షిణమాగమ్యభగవంతంమహామునిమ్||౧||౭||అమారాధ్యరతస్యైవతస్థాదీనమనాస్తదా|తతఃప్రచ్ఛభర
తంభరద్వాజోదృఢవ్రతః||౧||౮||విశేషంజ్ఞాతుమిచ్ఛామిమాతృణాంతవరాఘవ|ఏవముక్తుభరతోభరద్వాజేనధీమ
తా||౧||౯||ఉవాచప్రాంజలిక్తుత్వావాక్యంవచనకౌవిదః|యామిమాంభగవత్దీనాంశోకానశనకర్మితామ్||౧||౧౦||పితు
హిమహిషీందేవీందేవతమివపశ్యసి|ఎషాతంపురుషవ్యామ్రుంసింహవిక్రాంతగామినమ్||౧||౧౧|| కాసల్యాసుషువేరా
మంధాతారమదితిర్యథా|అస్యావామభుజంశ్లిష్టయైషాతిస్థతిదుర్జనా||౧||౧౨|| కణి-కారస్యశాఖేవశీణపుష్పావనాంత
రే|ఎతస్యాస్త్రసుతౌదేవ్యాఃకుమారౌదేవవణి-నా||౧||౧౩||ఉభాలత్కుణశత్రుఘ్నాపీరౌసత్యవరాక్రమా|యస్యాఃకృతేన
రవ్యాఘ్రాజీవనాశమితోగతా||౧||౧౪||రాజాపుత్రవిహీనశ్చస్వగ్ందశరభౌగతః|క్రోధనామకృతప్రజ్ఞాందృష్టాంసుభ
గమానినీమ్||౧||౧౫||ఐశ్వర్యకామాంకైకేయామనార్యామార్యరూపిణీమ్|మమైతాంమాతరంవిద్ధిస్తృశంసాంపాపనిశ్చ
యామ్||౧||౧౬||యతోమూలంహిపశ్యామివ్యసనంమహదాత్మనః|ఇత్యుక్తాన్వరణౌదూలోబాష్పగద్గదయాగిరా||౧||౧౭||
నిశశ్వాససతామ్రాత్యోనాగఃశ్రుద్ధశ్చవశ్వసః|భరద్వాజౌమహాపిస్తంబ్రువంతంభరతంతదా||౧||౧౮||ప్రత్యువాచ
మహాబుద్ధిరిదంవచనమర్థవత్|నదోషేనావగంతవ్యాకైకేయాభరతత్వయా||౧||౧౯|| రామప్రవ్రాజనంహ్యేతత్సుఖో
దర్శంభవిష్యతి|దేవానాందానవానాంచఋషీణాంభావితాత్తనామ్||౧||౨౦|| హితమేవభవిష్యద్ధిరామప్రవ్రాజనాది
హ|అభివాద్యతుసంసిద్ధఃకృత్వాచైనంప్రదక్షిణమ్||౧||౨౧||ఆమంత్ర్యభరతస్యైన్యంయుజ్యతామిత్యచోదయత్|తతోవా
జిరథాయుక్తాదివ్యాహేమపరిమృతా||౧||౨౨|| అధ్యారోహత్ప్రయాణార్థేబహూబహువిధోజనః|గజక
న్యాగజాశ్చైవహేమకత్యూఃపతాకినః||౧||౨౩||జీమూతాశ్చవఘ్నర్కంతేనఘోషాస్సంప్రతస్థిరే|వివిధాన్యపియానానిమ
హంతిచలఘూనిచ||౧||౨౪||ప్రయయుస్సుమహాహేణిపాదైరేవపదాతయః|అభయానప్రవేక్షేస్తుకాసల్యాప్రముఖాః
స్త్రియాః||౧||౨౫||రామదశనకాంక్షిణ్యఃప్రయయుముదితాస్తదా|చంద్రార్కతరుణాభాసానియుక్తాంశివికాంశు
భామ్||౧||౨౬||ఆస్థాయప్రయయాశ్రీమాభరతస్సపరిచ్ఛదః|సాప్రయాతామహాసేనాగజవాజిరథాకులా||౧||౨౭|| దక్షి

శాంతిశమాప్త్యమహామేఘశ్రవోద్భవః | వనానితువ్యతిక్రమ్యజుష్టానిమృగపక్షిభిః || ౩౦ || గంగాయాః పరవేలాయాంగిరి
వృషిసదీషుచా | సాసంప్రహృష్టద్విపవాజియోధావిత్తాసయంతీమృగపక్షిసఘా | మహద్వనంతత్ ప్రతిగాహమా
వారరాజసేనాభరతస్యతత్ || ౩౧ || ఇతి శ్రీమదయోధ్యాకాండే - ద్విపవతితమస్సర్గః. *****

తయామహత్యాయాం న్యాధ్వజన్యావనవాసినః | అదితాయూధపామత్తాస్సయాధాస్సంప్రదప్రపుంగ
ఋత్యోవృషతసంఘాశ్చురవశ్చసమంతతః | దృశ్యంతేవనరాజీషుగిరివృషిసదీషుచా || ౩౨ || ససంప్రతస్థేధమాత్మాప్రీ
తౌదశరథాశ్చజివృతోమహత్యాసాదిన్యాసేనయావతురంగయా || ౩౩ || సాగరోఘనిభాసేనాభరతస్యమహాత్మనః | మ
హీంసంఛాదయామాసప్రావృషిద్యామివాంబుదః || ౩౪ || తురంగఘోరవతతావారణైశ్చమహాజవైః | అనాలత్యోచిరం
కాలంతస్యైకాలేబళావఘాః || ౩౫ || సయాత్వామారమధ్వనంసుపరిశ్రాంతవాహనః | ఉవాచభరతః శ్రీమావసిస్థం
మంత్రిణాంవరమ్ || ౩౬ || యాదృశంలక్ష్మ్యతేహపయథావైవశ్రుతంమయా | వ్యక్తంప్రాప్తాఃస్థితందేశంభరద్వాజో
యసుబ్రసీత్ || ౩౭ || అయంగిరిశ్చిత్రకూటశ్చయంమందాకినీసదీపతత్ ప్రకాశతేహరానీలమేఘనిభంవనమ్ || ౩౮ || రేస్సా
నూనిరమ్యాణిచిత్రకూటస్యసంప్రతివారణైరసమృద్ధ్యంతేమామకైఃపర్వతోపమైః || ౩౯ || ముంచంతికుసుమాన్యైతేనగాః
పర్వతసానుషు | నీలాశ్చవాతపాపాయేతోయంతోయథరాఘనాః || ౪౦ || కిన్నరాచరితందేశంపశ్యశశ్రుష్నుపర్వతమ్ |
మృగైస్సంమతాదాకీంమకరైరివసాగరమ్ || ౪౧ || పతేమృగగణాభాంతిశీఘ్రవేగాఃప్రచోదితాః | వాయుప్రవిధాశ
రదీమేఘరాజిరివాంబరైః || ౪౨ || కుత్స్వంతికుసుమాపీడాశిరస్సుసురభీనమీ | మేఘప్రకాశైఃఫలకైర్దాక్షిణ్యాత్యాధాన
రాః || ౪౩ || నిష్ఠాజమివభూత్వేదంవనంఘోరప్రదశఃసమ | అయోధ్యేవజనాకీణాసంప్రతిప్రతిభాతిమా || ౪౪ || ఖరైరు
దీరితోరేణువివంప్రచ్ఛాద్యత్యతితంవహత్యనిలశీఘ్రంకుర్వన్నివమమప్రియమ్ || ౪౫ || స్యందనాంస్తరగూపేతా
సూతముఖైర్విరధిస్థితాః | పతాసంపతతశీఘ్రంపశ్యశశ్రుష్నుకాననే || ౪౬ || పతావిత్తాసితావశ్యబహిణః
ప్రీయదశనాః | పతమాచితశీఘ్రమధివాసంపతత్రిణః || ౪౭ || అతిమాత్రమయందేశోమనోజ్ఞఃప్రతిభాతిమా |
తాపసానానివాసోయంవ్యక్తంస్వగపథోయథా || ౪౮ || మృగామృగీభిస్సహితాబహవఃపృషతావన | మనోజ్ఞతా
పాలత్యంతేకుసుమైరివచిత్రితాః || ౪౯ || సాధునైన్యాఃప్రతిస్థంతాంవిచిన్వంతుచకాననే | యథాతౌపురుషవ్యాఘ్రాదృ
శ్యేతేరామలక్ష్మణౌ || ౫౦ || భరతస్యవచశ్చృత్వాపురుషశ్శస్త్రసాణయః | వివిశుస్తద్వనంశూరాధూమంచదదృశుస్త
తః || ౫౧ || తేనమాలోక్యనూమాగ్రమూచుభారతమాగతాః | నామనుష్ట్యభవత్యగ్నివ్యక్తమత్రైవరాఘనా || ౫౨ || అథ
నాత్రనరవ్యాఘ్రా రాజపుత్రౌఽరంతపామన్యైరామోపమాసంగతివ్యక్తమత్రతపస్వినః || ౫౩ || తచ్చృత్వాభరతస్తే
హంవచనంసాధుసంమతమ్ | నైన్యానువాచసర్వాంస్తానమిత్రబలమదః || ౫౪ || యత్తాభవంతస్త్రిన్దతునెతోగంతవ్య
మగ్రతః | అహమేవగమిష్యామిసుమంత్రోగురురేవచ || ౫౫ || ఏవముక్తాస్తతస్సర్వేతత్రతస్థుస్సమంతతః | భరతోయత్ర
ధూమాగ్రంతత్రస్తృప్తింసమాదధాత్ || ౫౬ || వ్యవస్థితాయాభరతేనసాచమూనిరీక్షమాణాపిచధూమమగ్రతః | బ
భూవహృష్టానదిరేణానతీప్రియస్యరామస్యసమాగమంతదా || ౫౭ || ఇతి శ్రీమదయోధ్యాకాండే - త్రిపవతితమస్సర్గః |

దీఘకాలోషితస్తస్మిన్గిరొగిరివనప్రియః | వైదేహ్యఃప్రియమాకాంక్షాస్వంచిత్రంవిలోభయ || ౫౮ || అథ
దాశరథిశ్చిత్రంచిత్రకూటమదర్శయత్ | భార్యామమరసంకాశశ్శచీమివపురందతః || ౫౯ || నరాజ్యద్భృశసంభద్రేనసు
హృద్భిర్వి నాభవః | మనోమేబాధతేదృష్ట్యైరమణీయమిమంగిరిమ్ || ౬౦ || పశ్యేమమచలంభద్రేనానాద్విజగణాయుతమ్ |
శిఖరైఃఖిలవోద్విద్యైర్ధాతుమద్భిర్విభూషితమ్ || ౬౧ || కేచిద్రజతసంకాశాఃకేచిత్క్షతజసంనిభాః | పతమాంజిస్తవణా
శ్చకేచిన్ద్రణివరప్రభాః || ౬౨ || పుష్కరైఃకేతకాభాశ్చకేచిజ్జ్యోతీరసప్రభాః | విరాజంతేచలైర్రస్యదేశాధాతువిభూషి
తాః || ౬౩ || నానామృగగణాద్విపితరత్నృత్తుగణైర్యుతాః | అదుష్టైర్భూత్యయంజైలోబహాపక్షిసమాయుతః || ౬౪ || ఆంఘ్ర
జంబ్వసనైర్లోజ్యైఃప్రియాఃశేషనైర్ధవైః | అంకోలైర్భవ్యతినైర్బిల్వతందుకవేణుభిః || ౬౫ || కాశ్మర్యరిస్తవరుణైర్మధూ
కైఃసీలకైస్తథాబదర్యామలకైర్నిపైర్వేత్రధన్వనబీజకైః || ౬౬ || పుష్పవద్భిఃఫలోనేతైశ్చాయావద్భిర్మనోరమైః | పవ
నూదిభిరాకీర్ణశ్చియంపున్యత్యయంగిరిః || ౬౭ || శైలప్రస్థేషురమ్యేషుపశ్యేమాకామిహాషణాః | కిన్నరాద్వంద్య

శోభ ప్రేరమమాణాన్మనస్విన్ః॥౧౧॥ శాఖావసక్తకాఖిలాప్రవరాణ్యంబరాణిచ । పశ్యవిద్యాధర స్త్రీణాం శ్రీ డి
దేశాన్మనోరమా॥౧౨॥జల ప్రపాతైరుజ్జ్వలైర్విష్యందైశ్చక్వచిత్సర్వచిత్ । స్రవద్భిర్భాగ్యయంజైలస్సృవన్మదభవ
ద్విషః॥౧౩॥సుహృసమీరణోగంధానానాపుష్పభవావహూక । మ్రాణతర్పణమభ్యేత్యకంఠరంఠప్రహరయేత్ ॥
౧౪॥యదివాశరదోనేకాస్త్యయాసార్థమనిందితైలత్తుణేనచవత్స్యమినమాంశోకఃప్రథత్యుతే॥౧౫॥బహుపుష్పఫలైర
మ్యేనానాద్విజగతాయుతేవిచిత్రశిఖరేహ్యస్త్రిరతవాసస్త్రిభామిని॥౧౬॥అనెనవసవాసేనమయాప్రాప్తంఫలద్వ
యమపితుశ్చాన్యతాధర్మేభరతస్యప్రియంతథా॥౧౭॥వైదేహిరమసేకచ్ఛిచ్ఛితమాటేమయాసహపశ్యంతీవివిధా
భావామనోవాక్కాయసంయతా॥౧౮॥ఇదమేవామృతంప్రాహూరాజ్ఞిరాజన్వయఃపరేవసవాసంభవాథాయ
ప్రేత్యమేప్రపితామహః॥౧౯॥శిలాఃశైలస్యశోభంతేవిశాలాశ్శతశోభతఃబహుళోబహులైర్వజైర్వీలపీతసితారు
ణైః॥౨౦॥నిశిభాంత్యచలేంద్రస్యహుతాశనశిఖాభవఃపద్యఃస్వప్రభాలత్యైభ్రాజమానాస్సహస్రశః॥౨౧॥కేచిత్
క్షయనిభాదేశఃకేచిదుద్యాససన్నిభాఃకేచిదేశశిలాభాంతివర్వతస్యాస్యభామిని॥౨౨॥భిత్వేవవసాధాంభాతిచిత్రకూ
టస్సముద్ధితఃచిత్రకూటస్యకూటోసాదృశ్యతేనర్వతశ్శుభః॥౨౩॥కస్తఫుంనాగసరశభూర్జపత్రోత్తరచ్ఛదా । కామి
నాంస్వాస్తరాపశ్యకుశేశయదళాయుతా॥౨౪॥మృదితాశ్చపవిధాశ్చదృశ్యంతేకమలస్రజః । కామిభిర్వనితేపశ్య
ఫలానివివిధానిచ॥౨౫॥వస్తోకసారానభినీంమత్యేతీవోత్తరాకురు॥పర్వతశ్చిత్రకూటోసాబహుమూలఫలోదకః
౨౬॥ఇమంతకాలంవనితేషజప్రావాత్వయాచసీతేసహలత్తుణేనచరతింప్రవత్యేకులధర్మవర్ధనీంసతాంపతిస్వ
ర్నియమైఃపరైఃస్థితః॥౨౭॥ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే-చతుర్వవతితమస్సగణః*****

అథ శైలాద్వినిష్క్రమ్య మైథిలీంకొనలేశ్వరః । అదర్శయచ్ఛుభజలాంరమ్యాంమందాకినీంనదీమ్ ॥ ౧ ॥ అబ్రవీచ్చ
వరాహోహం చారుచంద్రనిభాననామ్ । విదేహ రాజస్యసుతాం రామో రాజీవలోచనః ॥ ౨ ॥ విచిత్రపులినాంరమ్యాంహంస
సారస సేవితామ్ । కమలైరుపసంపన్నాంపశ్యమందాకినీంనదీమ్ ॥ ౩ ॥ నానావిధైస్తీరరుహైర్వృతాంపుష్పఫలద్రుమైః ।
రాజంతీంరాజరాజస్యనళినివసనర్వతః ॥ ౪ ॥ మృగయాధనీపీతానికలుమాంభాంససాంప్రతమ్ । తీర్థానిరమణీయానిరతిం
సంజనయతిమే ॥ ౫ ॥ జటాజనధరాఃకాలేవల్గలోత్తరవాససః । ఋషయస్త్యవగాహంతేనదీంమందాకినీంప్రియే ॥ ౬ ॥
ఆదిత్యముపతిస్తంతేనియమానూర్ధ్వబాహవః । ఎతేపరేవిశాలాక్షిమునయస్సంతితవ్రతాః ॥ ౭ ॥ మారుతోద్ధాతశిఖరైః
ప్రసృతైశ్చపవర్వతః । పాదపైఃపత్రపుష్పాణీస్సృజద్భిరభిటానదీమ్ ॥ ౮ ॥ క్వచిన్త్రణినికాశోదాంక్వచిత్పశ్యేనశాఖినీమ్ । క్వచి
త్సిద్ధజనాకీణాఃపశ్యమందాకినీంనదీమ్ ॥ ౯ ॥ నిర్ధూతావాయునాపశ్యవితతాపుష్పసంచయా ॥ పోస్త్లాయమానానప
రాపశ్యత్వంజలమధ్యగా ॥ ౧౦ ॥ తాంశ్చాత్తివల్లవచసోరథాంగహ్వయనాద్విజాః । అధిరోహంతికళ్యాణివికూజంత
శ్శుభాగిరః ॥ ౧౧ ॥ దర్శనంచిత్రకూటస్యమందాకిన్యాశ్చశోభనై । అధికంపురవాసాచ్ఛమన్యేచతవదర్శనాత్ ॥ ౧౨ ॥ విధూ
తకలుమైస్సిద్ధైస్తపోదమశమాన్వితైః । నిత్యచిత్తోభితజలాంవిగాహస్వమయాసహ ॥ ౧౩ ॥ సఖివచ్ఛవిగాహస్వసీతేమం
దాకినీంనదీమ్ । కమలాస్యవమజ్జంతీపుష్కరాణిచభామిని ॥ ౧౪ ॥ త్వంపారజనవద్వ్యాఖానయోథ్యామివపద్వతమ్ । మన్య
స్వవనితేనిత్యంసరయూవదిమాంనదీమ్ ॥ ౧౫ ॥ లత్తుణశ్చాపిధర్మాత్మామన్నిదేశేవ్యవస్థితః । త్వంచానుకూలావైదేహీప్రీ
తింజనయథోమమ్ ॥ ౧౬ ॥ ఉపస్సృశంస్త్రీషవణంమధుమూలఫలాశనః । నాయోధ్యామైనరాజ్యాయస్పృహయేద్యత్వ
యాసహ ॥ ౧౭ ॥ ఇమాంహిరమ్యాంగజయూధలోలితాంనిపీతతాయాంగజసీంహవానరైః । సుపుష్పితైఃపుష్పధరైరలం
కృతాంససోస్త్రీయస్సాన్యన్నగతక్లమస్సుభి ॥ ౧౮ ॥ ఇతీవరామోబహుసంగతంవచఃప్రియాసహాయస్సరితంప్రతిబ్రువన్ ।
చచారరమ్యంసయనాంజనవ్రభంసచిత్రకూటంఠఘువంశవర్ధనః ॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే-పంచవవతితమస్సగణః*

తాంతథాతశ్చయిత్వాతు మైథిలీంగిరినిమ్నగామ్ । నిషసాదగిరిప్రస్థేనీతాంమాంసేనధందయ ॥ ౧ ॥ ఇదంమేధ్యమి
దంస్వాదునిష్ఠప్రమిదమగ్నినా । ఎవమాస్తేసధమాత్మాసీతయాసహరాఘవః ॥ ౨ ॥ తథాతత్రాసతస్తస్యభరతస్యోప
యాయినః । సైన్యరేఖశ్చబిశ్చప్రాదురాస్తాంసభఃస్పృశౌ ॥ ౩ ॥ ఎతస్మిన్నంతరేత్రస్తాశబ్దేనమహతాతతః । అదితా
భూధపామత్తాస్సయాథాదుప్రపుష్కశః ॥ ౪ ॥ సతంసైన్యసముద్ధాతంశబ్దంశుశ్రావరాఘవః । తాంశ్చవిప్రదుతాన్

సర్వా యూధపానస్వ వై తుతః ॥ ౫ ॥ తాంశ్చవిగ్రవతోదృష్ట్యతచ శ్రుత్వాచనిస్త్వనమ్ । ఉవాచరామఃసామిత్రింబ
క్షుణంధి ప్తతేజసమ్ ॥ ౬ ॥ హంతలక్ష్యణవశ్యేహనుమిత్రాసుప్రజాస్త్వయా । మహీస్తనలిగంభీరస్తుములఃప్రాయతే
స్వనః ॥ ౭ ॥ గజయూధానివారణ్యేనుహిషావామహవనె । విప్రాసిరామ్యగాస్సింహేస్సహసాప్రదుతాదిశః ॥ ౮ ॥ రా
జావారాజమాత్రోవామ్యగయామటతేవనె । అన్యద్వాశ్వాపదంకించితేస్సమిత్రజ్ఞాతుమహాని ॥ ౯ ॥ సుదుశ్చరోగిరి
శ్వామంపక్షిణామపిలక్ష్యణ । సర్వమేతద్యథాతత్త్వమచిరాత్ జ్ఞాతుమహాని ॥ ౧౦ ॥ సలక్ష్యణస్సత్వరితంసాలమారు
హ్యపుష్పితమ్ । ప్రేక్షమాణోదిశస్సర్వాఃపూర్వాదిశముదైతుతః ॥ ౧౧ ॥ ఉదఙ్ముఖఃప్రేక్షమాణోదదర్శమహతీంభ
మూమ్ । రథాశ్వగజసంబాధాయతైర్యుక్తాంపదాతిభిః ॥ ౧౨ ॥ తామశ్వగజసంపూర్ణారథధ్వజవిభూషితామ్ । శశంస
సేనాంరామాయవచనంచేదమబ్రవీత్ ॥ ౧౩ ॥ అగ్నింసంశమయత్వా ర్యస్సీతాచభజరాంగుహమ్ । సజ్జంకురుష్వచాపం
చశరాంశ్చకవచంతథా ॥ ౧౪ ॥ తంరామఃపురుషవ్యాఘ్రౌలక్ష్యణంప్రత్యువాచహా । అంగావేక్షస్వసామిత్రైకస్యేమా
మస్యసేచమూమ్ ॥ ౧౫ ॥ ఏవముక్తస్తురామేణలక్ష్యణోవాక్యమబ్రవీత్ । దిధక్షునివతాంసేనాంరుషితఃపావకూయథా ॥
౧౬ ॥ సంసన్నంరాజ్యమిచ్ఛంస్తువ్యక్తంప్రాప్యాభిషేచనమ్ । ఆవాంహంతుంసమభ్యేతికైకేయాభరతస్సతః ॥ ౧౭ ॥
ఎషవైసుమహాశ్రీమాన్విటపీసంప్రకాశతే । విరాజత్యుగ్ధతస్కంధఃకోవిదారధ్వజైరథే ॥ ౧౮ ॥ అసాహినుషహస్కం
ధోవిటపీచమహామ్రునుః । విరాజతేమహాసైన్యకూవిదారధ్వజోరథే ॥ ౧౯ ॥ భజంత్యేతేయథాకామమశ్వానారుహ్యాశీ
ఘ్రుగా ॥ ఏతేభ్రాజంతిసంహృష్టాగజానారుహ్యాసాదినః ॥ ౨౦ ॥ గృహీతధనుషాచావాంగిరింపీరత్రయావహా । అథవే
హౌవతిష్ఠావఃసన్నధాపుద్యతాయుధౌ ॥ ౨౧ ॥ అపినావశమాగచ్ఛేత్కావిదారధ్వజోరథే । అపిగ్రత్యౌమిభరతంయత్కృ
తేవ్యసనంమహత్ ॥ ౨౨ ॥ త్వయా రాఘవసంప్రాప్తంసీతయాచమయాతథా । యన్నిమిత్రంభవాకారాజ్యాచ్యుతౌ
రాఘవశాశ్వతాత్ ॥ ౨౩ ॥ సంప్రాప్త్యయమిరిర్విరభరతోవధ్యపవమే । భరతస్యవధేదోషంనాహంపశ్యామిరాఘవ ॥
౨౪ ॥ పూర్వాపకారిణాంత్యాగేనహ్యధర్మవిధీయతే । పూర్వాపకారిభరతస్య క్షధర్మశ్చరాఘవః ॥ ౨౫ ॥ ఎతస్మిన్నిహ
తేకృత్సామనుశాధివసుంధరామ్ । అద్యపుత్రంహతంసంభ్యేకైకేయారాజ్యకాముకా ॥ ౨౬ ॥ మయావశ్యేత్సుదూఃఖా
ర్తహస్తాభిగ్మమివమ్రుమమ్ । కైకేయాంచవధిష్యామిసానుబంధాంసబంధవామ్ ॥ ౨౭ ॥ కలుషేణాద్యమహతామేదివీ
పరిముచ్యతామ్ । అద్యచుంసంయతంక్రేపమసత్తారంచమానదః ॥ ౨౮ ॥ మోత్యౌమిశశ్రుసైన్యముకత్యేష్విహహుతా
శనమ్ । అద్యైతద్విత్త్రుశూటస్యకానసంనిశితైశ్శరైః ॥ ౨౯ ॥ ఛిందశశశ్రుశరీరాణికిరిష్యేశోణితోక్షితమ్ । శరైర్నిర్భిణ్ణ
హృదయాకకుంజరాంస్తురగాంస్తథా ॥ ౩౦ ॥ శ్వాపదాఃపరికర్షంతుసరాంశ్చవిహతాన్త్రయాశరాణాంధనుషశ్చాహమ
సృణోష్మమహామృదం ॥ ౩౧ ॥ ససేన్యంభరతంహత్వాభవిష్యామిససంతయః ॥ ఇత్యయోధ్యాకాండేషణ్మవతితమస్సర్గః *

సుసంరంభంతుసామిత్రంబక్ష్యణం కోధమూర్ఛితమ్ । రామస్తుపరిసాంత్యాభవచనంచేదమబ్రవీత్ ॥ ౧ ॥ కిమత్ర
ధనుషాకార్యమసినావాసచర్మణామహేష్వాసేమహాప్రాజ్ఞేభరతేస్వయమాగతే ॥ ౨ ॥ పితృస్సత్వంప్రతిప్రత్యహ
త్వాభరతమాగతమ్ । కింకరిష్యామిరాజ్యేనపాపవాదేనలక్షణం ॥ ౩ ॥ యద్యవ్యంబాంధవానాంవామిత్రాణాంవాక్షయే
భవేత్ । నాహంత్యత్ప్రిగృహ్ణీయాంభత్యౌవిషకృతానివ ॥ ౪ ॥ ధర్మముభయంచకామంచపృథివీంచాపిలక్ష్యణా ఇచ్ఛామిభ
వతామధైర్యాతత్ప్రిశ్చణామితే ॥ ౫ ॥ భ్రాతృణాంసంగ్రహాథకంచసుఖార్థంచాపిలక్ష్యణం । తాజ్యమప్యహమిచ్ఛామి
సత్యేనాయుధమాలభే ॥ ౬ ॥ నేయంమమమహిసావ్యచర్మభాసాగరాంబదా । సహిచ్ఛేయమథర్మేణశక్తత్వమపిలక్ష్యణం ॥
౭ ॥ యద్వి నాభరతంత్యాంచశశ్రుష్టుంచాపిమానదాభవేన్ననుషంకించిద్భస్మతతురుతాంశిభిః ॥ ౮ ॥ మన్యేహమాగతౌ
యోధ్యాంభరతౌభ్రాతృవత్సలః । మమప్రాణాప్రియతరఃపలధర్మమనుస్తరః ॥ ౯ ॥ శ్రుత్వాప్రవాజనంమాంహిజటా
వల్కలధారిణంజానక్యాసహితంపీరత్వయాచపురుషర్షభ ॥ ౧౦ ॥ సైహనాక్రాంతహృదయశ్చకేనాకులితేంద్రియః ।
త్రష్టుమభ్యాగతౌహ్యోషభరతౌనాన్యథాగతః ॥ ౧౧ ॥ అచాంచకైకయాంరువ్యపరుషంచాప్రియంపదకప్రసాద్యపితరం
శ్రీనూరాజ్యంమేదాతుమాగతః ॥ ౧౨ ॥ ప్రాప్తకాలంయదేహస్తాభరతౌత్రష్టుమిచ్ఛతి । అస్మానుమనసాప్యేషనాప్రి
యంకించిదాచరేత్ ॥ ౧౩ ॥ విప్రియంకృతపూర్వంతేభరతేనక్షదానుకిం । ఉదృశంవాభయంతేద్యభరతంచయోత్రశంకసే ॥

గర్భాసహితేనిస్థురంవాచ్యోభరతోనాప్రియంవచఃఅహంహ్యప్రియముక్తసాన్వీభరతస్యాప్రియేకృతే||౧౫||కథంనుపు
త్రాపితరంహన్యఃకస్యాంవిదాపది | భ్రాతావాభ్రాతరంహన్యాత్సేమిత్రే ప్రాణమాత్మనః||౧౬||యదిరాజ్యస్య
హతో స్త్వమిమాంవాచంప్రభాషసే | వత్సోమిభరతందృష్ట్వైరాజ్యమస్తేప్రదీయతామ్||౧౭||ఉచ్యమా నోహిభర
తోమయాంలక్ష్మణతత్త్వతః | రాజ్యమస్తేప్రయశ్చేతిభాషమిత్యేవవత్సృతి||౧౮||తథాక్తోధమశీలేనభ్రాతృతస్యహి
తేరతః | లక్ష్మణఃప్రవివేశేవస్వానిగా త్రాణిబజ్జయా||౧౯||తద్వాక్యంలక్ష్మణశ్చుత్వాప్రీతితఃప్రత్యువాచహ | త్వం
మన్యేద్రష్టుమాయాతఃపితాదశరథస్త్వయమ్ || ౨౦ || ప్రీతింలక్ష్మణందృష్ట్వైరాఘవఃప్రత్యువాచహ | ఎషమన్యేమ
హాబాహురిహాస్తాద్రష్టుమాగతః || ౨౧ || అథవానౌఘ్రవంమన్యేమన్యమానస్సుభోచితా | వనవాసమనుభూయగృ
హాయప్రతినెష్యతి|| ౨౨ || ఇమాంవాప్యేషవైదేహీమత్యంతసుఖసేవీనీమ్ | పితామేరాఘవశ్శ్రీమావనాదాయ
యాస్యతి|| ౨౩ || ఏతాతాసంప్రకాశేతేగూత్రవంతామనోరజా | వాయువెగసమాపీరజవనౌతురగూత్రమా|| ౨౪ || సప
మనుమహాకాయఃకంపతేవాహినీముఖేనాగశ్శంక్రుంజయోనామవృద్ధస్తాతస్యధీమతః|| ౨౫ || నతుపశ్యామితచ్ఛత్రంపాం
డరంలోకసత్పుత్రమ్ | పితుడివ్యంనుహాబాహూసంశయోభవతీహమే|| ౨౬ || వృత్రాగ్రాదవరోహత్వఉరులక్ష్మ
ణమద్వచః | ఇతీవరామోధమాత్మాసామిత్రంతమువాచహ|| ౨౭ || అవతీర్యతుసాలాగ్రాత్తస్మాత్తుసమితింజయః | అ
త్క్షణఃప్రాంజలిభూత్వాతత్ఫేరామస్యపాశ్వతః|| ౨౮ || భరతేనాపిసందిష్టాసంపదోనభవేదితి | సమంతాత్తస్య
శైలస్యసేనావాససుకల్పయమ్ || ౨౯ || అత్యధమిత్వైకుచమూయోజనంపర్వతస్యసా | పాశ్వేన్యవిశదావృత్యగజ
వాజిరథామలా|| ౩౦ || సాచిత్రకూటేభరతేనసాధమంపురస్కృత్యవిధాయదవమ్ | ప్రసాదనాథంరఘునందన
స్యవిరాజతేనీతిమతాప్రణీతా|| ౩౧ || ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - సప్తనవతితమస్సగ౯ః. *****

నివేశ్యసేనాంతువిభుఃపద్భ్యంపాదవతాంవరః | భిగంతుంసకాకుత్స్థమియేషగురువతేనమ్ || ౧ || నివిష్టమా
త్రేనేన్యేకుయథోద్దేశంవినీతవత్ | భరతోభ్రాతరంవాక్యంశత్రుఘ్నమిదమబ్రవీత్ || ౨ || క్షిప్రంవనమిదంసావ్యనరసం
మైస్సహంతతః | బైశ్యసహితైరేభిస్తస్వమన్వేషితుమర్హసి|| ౩ || గుహూజ్ఞాతిసహస్రేణశరచాపాసిపాణిన | సమ
న్వేషతుకాకుత్స్థమన్వరివృతస్త్వయమ్|| ౪ || అమాత్యైస్సహపారైశ్చగురుభిశ్చద్విజాతిభిః | సహసర్వంచరిష్యామి
పద్భ్యంపరివృతస్త్వయమ్|| ౫ || యావన్నరామంప్రత్యౌమిలక్ష్మణంవామహాబలమ్ | వైదేహీంవామహాభాగాంస
మేశాంతిర్భవిష్యతి|| ౬ || యావన్నచంద్రసంకాశంప్రత్యౌమిశుభమాననమ్ | భ్రాతుఃపద్మవలాశాక్షంసమేశాంతిర్భ
విష్యతి|| ౭ || యావన్నచరణౌభ్రాతుఃపాథివవ్యంజనాన్వితా | శిరసాధారయిష్యామినమేశాంతిర్భవిష్యతి|| ౮ || యావన్న
రాజ్యేరాజ్యాహాఃపితృపైతామహాస్థితః | అభిషేకజలక్ష్మీనోనమేశాంతిభవిష్యతి|| ౯ || సిద్ధాథఃఖిలుసేమిత్రి
ర్యశ్చంద్రవిమలౌపమమ్ | ముఖంపశ్యతిరామస్యరాజీవాక్షంమహావ్యతి || ౧౦ || కృతకృత్యామహాభాగావైదేహీజన
కాత్మజా | భతారంసాగరాంతాయాఃపుథివ్యాయానుగచ్ఛతి|| ౧౧ || సుభగశ్చిత్రకూటోసాగరితాజోపమోగిరిః | య
క్షిణవసతికాకుత్స్థఃకుబేరఇవనందనే|| ౧౨ || కృతకార్యమిదందుగ్ధంవనంవ్యాళనిషేవితమ్ | యదధ్యాస్తేమహాలేజా
రామశ్చస్త్రిభృతాంవరః|| ౧౩ || పవముక్తామహాలేజాభరతఃపురుషషభః | పద్భ్యమేవమహాబాహుఃప్రవివేశమ
హద్వనమ్|| ౧౪ || సతానిద్రుషజాలానిజాతానిగిరిసానుషు | పుష్పితాగ్రాణిమధ్యేనజగామవదతాంవరః|| ౧౫ || సగిరే
శ్చిత్రకూటస్యసాలమాసాద్యపుష్పితమ్ | రామాశ్రమగతస్యాగ్నేదశధ్వజముచ్చితమ్|| ౧౬ || తందృష్ట్వాభరతశ్శ్రీ
మాముమోదసహబాంధవః | అత్రరామఇతిజ్ఞాత్వాగతఃపారమివాంభసః|| ౧౭ || సచిత్రకూటేతుగిరౌనిశావ్యరా
మాశ్రమంపుణ్యజనోపపన్నమ్ | గుహాససాధంత్వరితోజగామపుననివేశ్యైవచమూంమహాత్మా|| ౧౮ || ఇతిశ్రీ
మదయోధ్యాకాండే - అష్టనవతితమస్సగ౯ః. *****

నివిష్టాయాంతుసేనాయాముత్సుకోభరతస్తదా | జగామభ్రాతరంప్రష్టుంశత్రుఘ్నమనుదశయమ్ || ౧ || ఋ
షింవసిష్ఠంసందిశ్యమాత్మామేశీఘ్రమానయ | ఇతిత్వరితమగ్రేసజగామగురువత్సలః|| ౨ || సుమంత్రస్తస్వపిత్ర
ఘ్నమసూరాదస్వపద్యత | రామదశనజస్తపోభరతస్యవతస్యచ|| ౩ || గచ్ఛన్నేవాభరతస్తాపసాలయసంస్థితమ్ |

శ్రాతుఃపణఃకుటీంశ్రీమానుటజంచదదశహ||౧౮||శాలాయాస్త్వగ్రతస్తస్యాదదశభరతస్తదా|కాష్ఠానిచావభా
గానిపుష్పాణ్యవదితానిచ||౧౯||సలక్ష్యుణస్యరామస్యదదశశ్రమమేయుషః|కృతంవృత్తేష్యభిజ్ఞానంకుశచీరైఃక్వచి
త్క్వచిత్||౨౦||సదదశవనేతస్మిన్మహతస్సంచయాకృతా|మృగాణాంమహిషాణాంచకరీషైశ్చీతకారణాత్||౨౧||
గచ్ఛన్నేవమహాబాహువ్యతిమాభరతస్తదా|శత్రుస్సుంచాబ్రవీధ్యప్తస్తానమాత్యాంశ్చసర్వశః||౨౨||మన్యే
ప్రాప్తాస్తతంచేశంభరద్వాజాయమబ్రవీత్|నాతిదూరేహిమన్యేహంనదీంమందాకిమితః||౨౩||ఉచ్చైర్బద్ధానిచీరా
ణీలక్ష్యణేనభవేదయమ్|అభిజ్ఞానకృతఃపంథావీకాలేగంతుమిచ్ఛతా||౨౪||ఇదంచోదాత్తదంతానాంకుంజరాణాంతర
స్వినామ్|శైలపాశ్వేపరిక్రాంతమన్యోన్యమభిగజః||౨౫||యమేవాధాతుమిచ్ఛంతి తాపసాస్తతతంవనే|
తస్యాసాదృశ్యతేనూమస్సంకులకృష్ణవత్సః||౨౬||అత్రాహంపురుషవ్యాఘ్రంగురుసత్కారకారిణమ్|అర్యంద్ర
త్యోమిసంహృష్టోమహామివరాఘవమ్||౨౭||అగ్రగత్వాముహూతంతుచిత్రకూటంసరాఘవః|మందాకినీమను
ప్రాప్తస్తంజనంచేదమబ్రవీత్||౨౮||జగత్క్యాంపురుషవ్యాఘ్రప్రసైవీరాసనేరతః|జనేంద్రోనిజఃసంప్రాప్యధిక్షేజ
న్సజీవితమ్||౨౯||మత్ప్రతేవ్యసనంప్రాప్తోలోకనాథోమహాద్యతి|సహాకామాపరిత్యజ్యవనేవసతిరాఘవః||
౩౦||ఇతిలోకసమాకృష్టఃపాదేష్యద్యప్రసాదయన్|రామస్యనిపతిష్యామిసీతాయాశ్చపునఃపునః||౩౧||ఏవంసఃపిలపం
స్తస్మిన్వనెదశరథాత్మజః|దదశమహతీంపుణ్యాంపణశాలాంమనోరమామ్||౩౨||సాలతాలాశ్చకణానాంప
క్షేబఃపలుభిరావృతామ్|విశాలాంమృదువిస్తీణాంకుశైరవేదిమిపాద్వరే||౩౩||శక్రాయుధనికాశైశ్చకాముకా
శైభారసాధనైః|రుక్మప్రస్థేమహాసారైశ్శోభితాంశత్రుబాధకైః||౩౪||అకరశ్చిప్రతీకాశైఃఖారైఃస్తూణీగ
తైశ్చరైః|శోభితాంధీప్రవదనైస్సప్రైభోగవతీమవ||౩౫||మహారజతవాసోభ్యామసిభ్యాంచవిరాజితామ్|రుక్మచిం
దువిచిత్రాభ్యాంచమభ్యాంచాపిశోభితామ్||౩౬||గూఢాంగుళితైగ్రాసక్షేజ్జితైఃకాంచనభూషితైః|అరిసం
మౌరనాథృష్యాంమృగైస్సింహగుహామివ||౩౭||ప్రాగుదక్ష్ప్రణాంవేదిచిశాలాంధీప్రపావకామ్|దదశభరతస్త
త్రపుణ్యాంరామనివేశయే||౩౮||నిరీక్ష్యసముహూతంతుదదశభరతోగురుమ్|ఉటజేరామమాసీనంజటామండలధా
రిణమ్||౩౯||తంతుకృష్ణాజినధరంచీరవల్కలవాససమ్|దదశరామమాసీనమభితఃపావకోపమమ్||౪౦||సింహస్కం
ధంమహాబాహుంపుండరీకనిభేతుణమ్|పృథివ్యాస్సాగరాంతాయాభతారంధమాచారిణమ్||౪౧||ఉపవిష్టంమహాబా
హుంబ్రహ్మణమివశాశ్వతమ్|స్థండిలేదభాసంస్తీణేసీతయాలక్ష్యణేనచ||౪౨||తందృష్ట్వాభరతఃశ్రీమాదుఃఖశో
కపరిప్లుతః|అభ్యధావతథమాత్మాభరతఃకైకయానుతః||౪౩||దృష్ట్వేవవిలపాపాతోబాష్పసందిగ్ధయాగిరా|అశ
క్నువథాధారయితుండైర్యాద్యచనమబ్రవీత్||౪౪||యస్సంసదిప్రకృతిభిభావేవ్యక్తఉపాసితమ్|వనైవ్యమృగైరు
పాసీనస్సాయమాస్తేమమాగ్రజః||౪౫||వాసోభిభాపలుసాహస్రేరోమహాత్మాపురోచితః|మృగాజినోయమిహ
ప్రవస్తేథమామాచరన్||౪౬||అధారయద్యోవివిధాశ్చిత్రాస్సుమనసస్తదా|సోయంజటాభారమిమంవహతేరాఘ
వఃకథమ్||౪౭||యస్యయజ్ఞైర్యథాదృష్టైర్మృక్తోథమాస్యసంచయః|శరీరస్థైఃసంభూతంసథమాంపరిమాగతే||౪౮||చం
దనెనమహాహేణయస్యాంగముపసేవితమ్|మలేనతస్యాంగమిదంకథమార్యస్యసేవ్యతే||౪౯||మన్నిమత్తమిదండుః
ఖంప్రాప్తోరామస్సుతోచితః|ఇగ్జీవితంనృశంసస్యమమలోకవిగహితమ్||౫౦||ఇత్యేవంవిలపకదీనఃప్రస్విన్నముఖపం
కజః|పాదావప్రాప్యరామస్యపపాతభరతోరుదన్||౫౧||దుఃఖాభితప్తభరతోరాజపుత్రోమహాబలః|ఉక్త్వాశ్వే
తిసకృద్దీనంపునరోవాచకించస||౫౨||బాష్పాపిహితకంఠశ్చప్రేత్యురామంయశస్వినమ్|ఆశ్వేత్యేవాథసంక్రశ్యవ్యా
హతుంనాశకత్తదా||౫౩||శత్రుస్సుశ్చపిరామస్యవనంచేదరణౌరుదన్|తావుభౌససమాలింగ్యరామశ్చగ్రూణ్య
వతయత్||౫౪||తతస్సుమంత్రేణగుహేనచైవసమీయతూరాజసుతావరణ్యే|దివాకరశ్చైవనిశాకరశ్చయథాంబ
రేసుక్రబృహస్పతిభ్యాం||౫౫||తాపాథివావారణయాధపాభాసమాగతాస్త్రమహత్యరణ్యే|వనాకస
ప్రేపిసమీక్ష్యసర్వేష్యగ్రూణ్యముంచప్రవిహాయహషమ్||౫౬||ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే-ఏకౌనశతతమస్తగః
జటిలంచీరవసనంప్రాంజలింపతితంభువి|దదర్శరామోదుదర్శంయుగాంతేభాస్కరంయథా||౫౭||కథంచదభి

విజ్ఞానవివరణవదనంకృతమ్ । భాతరంభరతంరామఃపరిజగ్రహబాహునా॥౧॥౩॥ స్మయరామస్తంమూర్ధ్నివ
రిస్వజ్యచరాఘవః॥౧॥ కేభరతమారోఽప్యసర్యపృచ్ఛత్సమాహితః॥౩॥ క్వనుతేభూత్వితాతాతయదరణ్యంత్వమాగతః॥౩॥
హిత్యంజీవతస్తస్యవనమాగతుమహాసి॥౪॥ చిరస్యబతపశ్యామిమారాధ్యరతమాగతమ్ । చుష్పృతికమరణ్యస్థికిం
తాతవనమాగతః॥౫॥ కచ్చిన్నభరతేతారాజాయత్వమిహాగతః॥౬॥ కచ్చిన్నదీనస్సహసారాజలోకాంతరంగతః॥౭॥ కచ్చి
త్సామ్యనతేరాజ్యంభ్రష్టంబాలస్యశాశ్వతమ్ । కచ్చిన్ముక్తాప్రసాదాతపితరంసత్యవిక్రమమ్॥౮॥ కచ్చిద్దశరథోరా
జాకుశలీసత్యసంగరః । రాజసూయాశ్వమేధానామహర్తాధర్మనిశ్చయః॥౯॥ సకచ్చిద్బ్రాహ్మణోవిద్వాదధర్మనిత్యో
మహామృతిః । ఇత్స్వకూణాముపాధ్యాయాథావతాతసూర్యతే॥౧౦॥ తాతకచ్చిచ్ఛకాసల్యానుమిత్రాచన్రజావతీ
సుఖినీకచ్చిదార్యాసాదేభీనందతికైకయా॥౧౧॥ కచ్చిద్విదయసంపన్నఃకులపుత్రోబహుశ్రుతః । అనసూయోహ్యను
ద్రష్టాసత్యతస్తేపురోహితః॥౧౨॥ కచ్చిద్విద్యామతేయక్తోవిధిజ్ఞోమతిమాన్యజః । హుతంచహూహ్యమాణంచకాలేవే
దయతేసదా॥౧౩॥ కచ్చిద్దేవాపితౄభృత్యాగ్రామయాపితృసమానపి । వృద్ధాంశ్చతాతవైద్యాంశ్చబ్రాహ్మణాం
శ్చాభిమన్యసే॥౧౪॥ ఇష్టస్త్రివరసంపన్నమథశాస్త్రవిశారదమ్ । సుధన్వానముపాధ్యాయంకచ్చిత్త్వంతాతమన్య
సే॥౧౫॥ కచ్చిదాత్మసమాఖ్యురాశ్రుతవంతాజితేంద్రియాఃకులీనాశ్చేంగితజ్ఞాశ్చకృతాస్తేతాతమంత్రిణః॥౧౬॥ మం
త్రోవిజయమూలంహిరాజ్ఞాంభవతిరాఘవఃసుసంవృతోమంత్రధరైరమాత్యైశ్శాస్త్రకూవిదైః॥౧౭॥ కచ్చిన్నిద్రా
వశంనైషీకచ్చితా-లెప్రబుధ్యసేకచ్చిచ్ఛాపరరాత్రేషుచింతయస్యర్థనైపుణం॥౧౮॥ కచ్చిన్నంత్రయసేనైకకచ్చిన్న
బహుభిస్సహకచ్చితైమంత్రితామంత్రారాష్ట్రసంపరిధావతి॥౧౯॥ కచ్చిదథఽవినిశ్చిత్త్యలఘుమూలంమహాబాదయం
క్షీప్రమారభసేకర్తుంనదీర్ఘయసిరాఘవః॥౨౦॥ కచ్చిత్తుసుకృతాన్యైవకృతకూపాణీవాపునః । విదుస్తేసర్వకార్యాణీనక
ర్తవ్యానిపాథివా॥౨౧॥ కచ్చిన్నతరైర్భుక్త్యావాయేచాప్యపరికీర్తితాః । త్వయావాతవవామాత్యైర్భుక్త్యతేతాత
మంత్రితమ్॥౨౨॥ కచ్చితసహస్రాన్ముక్తానామేకమిచ్ఛసిపండితమ్ । పండితోహ్యర్థకృత్రేషుకుర్యాన్నిశ్చేయసంపహత్
సహస్రాన్యాపిసూఖాణాంయద్యపాస్తేమహీపతిః । అథవాప్యయతాన్యేవనాస్తీతేషుసహాయతా॥౨౩॥ ఏకౌప్యమా
త్యోమేధాపీశూరోదత్తోవిచక్షణః । రాజానంరాజమాత్రంవాప్రావయేన్నహతీంశ్రియమ్॥౨౪॥ కచ్చిన్ముఖ్యావహ
త్యేవమధ్యమేషుచమధ్యమాః । జఘన్యాస్తుజఘన్యేషుభృత్యాఃకర్తసుయోజితాః॥౨౫॥ అమాత్యానుపదాతీతాపి
త్వవైతామహాశుచీః । శ్రేష్ఠాశ్రేష్ఠేషుకచ్చిత్త్వంసియోజయసికమన్సు॥౨౬॥ కచ్చిన్నోగ్రేణదండేనభృశము
ద్వేజితప్రజమ్ । రాజ్యంతవానుజానంతిమంత్రిణఃకైకయాసుతా॥౨౭॥ కచ్చిత్త్వాంనావజానంతియాజకాఃవతీతంయథా ।
ఉగ్రప్రతిగృహీతారంకామయానమివస్త్రియః॥౨౮॥ ఉపాయకుశలంవైద్యంభృత్యసంధూషణైరతమ్ । శూరమైశ్వర్య
కామంచయోనహంతిసహస్యతే॥౨౯॥ కచ్చిద్ధృష్టశ్చశూరశ్చమతిమాధృతిమాశుచిః । కులీనశ్చానురక్తశ్చక్షుశ్చసే
నాపతిఃకృతః॥౩౦॥ బలవంతశ్చకచ్చితైముఖ్యాయుద్ధవిశారదాః । దృష్టపదానావిక్రాంతాస్త్యయాసత్కృత్యమాని
తాః॥౩౧॥ కచ్చిద్బలస్యభక్తంచవేతనంచయథోచితమ్ । సంప్రాప్తకాలందాతవ్యందదాసిసేవలంబసే॥౩౨॥ కాలాతిక్ర
మణాన్వైవభక్తవేతనయోభ్యతాః । భర్తుఃకుప్యంతిమాప్యంతిసోనర్థస్సుచుహాస్తృతః॥౩౩॥ కచ్చిత్రర్వేనురక్తా
స్త్యాంకులపుత్రాఃప్రధానతఃకచ్చిత్ప్రణాంస్తవాధేషుసంత్యజంతిసమాహితాః॥౩౪॥ కచ్చిజ్ఞానపదోవిద్వాదక్షి
ణఃప్రతిభానవాః । యథాక్తవాదీనాతస్తేకృతోభరతపండితః॥౩౫॥ కచ్చిదప్టదశాన్యేషుస్వపతేదశపంచచ । త్రిభిస్త్రీ
భిరవిజ్ఞాతైర్వేత్తితీథానిచారకైః॥౩౬॥ కచ్చిద్వ్యపాస్తానహితాప్రతియాతాంశ్చసర్వదా । మర్బలాననవజ్ఞాయవ
తసేరిపుసూదనా॥౩౭॥ కచ్చిన్నలోకాయతికాబ్రాహ్మణాంస్తాతసేవసే । అనథఃకుశలాహ్యతేబాలాఃపండితమాని
నః॥౩౮॥ ధర్మశాస్త్రేషుముఖ్యేషువిద్యమానైషుచర్బుధాః । బుద్ధిమాన్వీక్షుకీంప్రాప్యనిరథంప్రవదంతి॥౩౯॥ పీరైర
భ్యుపితాంపూర్వమస్తాకంతాతపూర్వకైః । సత్యనామాందృఢద్వారాంహస్త్యశ్వరథసంకులామ్॥౪౦॥ బ్రాహ్మణైః
క్షత్రియైఃవైశ్యైఃస్వకమనిరతైస్సదాజితేంద్రియైర్మహాత్సహేమామహామూల్యైస్సహస్రశః॥౪౧॥ ప్రాసా
దైర్విధాకారైర్వృతాంవైద్యజనాకులామ్ । కచ్చిత్సుముదితాంస్తేతామయోధ్యాంపరిరక్షసి॥౪౨॥ కచ్చిన్వైశ్యశతే

మౌఘస్సునివిష్టజనాకులః|దెవస్థానైఃప్రపాభిశ్చతటాకైశ్చైవనోభితః||౪౩||ప్రహృష్టనరనారికస్సమాజౌత్సవశోభితః
 సుకృష్టసీమాపశుమాహింసాభిపరివజితః||౪౪||అదెవమాతృకౌరవ్యశ్శాస్త్రపదైఃపరివజితః|పరిత్యక్తోభయైస్స
 వైఃఖనిభిశ్చోపశోభితః||౪౫||వివజితోనలైఃపాపైమహాహావైఃస్సరక్షితః|కచ్చిజ్జనపడఃస్థితస్సుఖంవసతిరాఘ
 వః||౪౬||కచ్చితేదయతాస్సర్వేకృషిశూరక్షుడివినః|వారతాయాంసంశ్రితస్తాతలోకౌహిసుఖమేధతే||౪౭||తేహం
 గుప్తిపరీహరైఃకచ్చితేభరణంకృతమరత్యోహిరాజ్ఞాథర్తేణసర్వేవషయవాసినః||౪౮||కచ్చితస్త్రియసాన్సంత్వయసి
 కచ్చితాస్తైసురక్షితాఃకచ్చిన్నశ్రద్ధధాన్యాసాంకచ్చిద్గుహ్యంసభాషసే||౪౯||కచ్చిన్నాగవనంగుప్తంకచ్చితేసంతిధే
 నుకాఃకచ్చిన్నగణికాశ్వానాంకుంజరాణాంచతృప్యసి||౫౦||కచ్చిద్దర్శయసేనత్యంమానుషాణాంవిభూషితమ్|ఉథా
 యోథానానాహిరాజపుత్రమహారథి||౫౧||కచ్చిన్నసర్వేకమాంతాఃప్రత్యక్షాస్తేవిశంకయా|సర్వేవాపున
 రుత్సృష్టేమధ్యమేవాత్రకారణమ్||౫౨||కచ్చిత్సర్వాణిదుర్గాణిధనధాన్యాయుధోదకైః|యంత్రైశ్చపరిపూర్ణాని
 తథాశిల్పధనుర్భైః||౫౩||ఆయస్తేవిపులకకచ్చితకచ్చిదల్పతరోవ్యయః|అపాత్రేషునలేకచ్చితోశోగచ్ఛతిరాఘవ||
 ౫౪||దేవతాభేదపితృభేదబ్రాహ్మణాభ్యాగతేషుచ|యోధేషుమిత్రవర్తేషుకచ్చిద్గచ్ఛతితేవ్యయః||౫౫||కచ్చిదా
 ర్యోవిశుద్ధాత్మాతూరితశ్చోరకర్మణాఅపృష్టశ్చస్త్రముశలైర్మలోభాద్వధ్యతేశుచిః||౫౬||గృహీతశ్చైవపృష్టశ్చకాలే
 దృష్టస్సుకారణఃకచ్చిన్నముచ్యతేచోరోధనలోభాన్నరషభ||౫౭||వ్యసనేకచ్చిదాభ్యస్యదుర్గతస్యచరాఘవ||౫౮||వి
 రాగాఃపశ్యంతితవామాత్యాబహుశ్రుతాః||౫౯||యానిమిథ్యాభిశస్తానాంపతంత్యస్తానిరాఘవ|తానిపుత్రపశూనా
 ఘ్నంతిప్రీత్యర్థమనుశాసతః||౬౦||కచ్చిద్వృద్ధాంశ్చబాలాంశ్చవైద్యముఖ్యాంశ్చరాఘవ|దానైషససావాచాత్రిభిరే
 తైర్బుభూషసే||౬౧||కచ్చిద్గుహంశ్చవృద్ధాంశ్చతాపసాదైవతాత్రిభిః|ప్రత్యాంశ్చసర్వాసిద్ధార్థాబ్రాహ్మణాం
 శ్చసమస్యసే||౬౨||కచ్చిదభేదనవాధర్మంఅభేదంధర్మేణవాపునః|ఉభావాప్రీతిలోభేనకామేనచసబాధసే||౬౩||కచ్చిద
 భేదంచధర్మంచకామంజనయతాంవరవిభజ్యకాలేకాలజ్ఞసర్వావరదసేవసే||౬౪||కచ్చితేబ్రాహ్మణాశ్చర్మసర్వ
 శాస్త్రాగ్రణకౌవిదాః|ఆశంసతేమహాప్రాజ్ఞాఃపౌరజానపదైస్సహ||౬౫||నాస్తిక్యమనృతంక్రొధంప్రమాదంఘోర
 నూత్రతామ|అదర్శనంజ్ఞానవతామాలస్యంపంచవృత్తితామ్||౬౬||ఏకచింతనమగ్ధానామనర్థజ్ఞైశ్చమంత్రణమ్|నిశ్చి
 తానామనారంభంసుంత్రస్యాపరిరక్షణమ్||౬౭||మంగళాద్యప్రయోగంచప్రత్యుత్థానంచసర్వతః|కచ్చితత్వంచజా
 యస్యతానారాజదోషాంశ్చతుర్దశ||౬౮||దశవంచచతుర్వర్గాసప్తవర్గంచతత్త్వతః|అష్టవర్గంప్రవర్గంచవిద్యాస్తి
 ప్రశ్నరాఘవ||౬౯||ఇంద్రియాణాంజయంబుధ్వాషడ్గుణ్యందైవమానుషమ్|కృత్యంవింశతివర్గంచతథాప్రకృతిమండ
 లమ్||౭౦||యాత్రాదండవిధానంచద్వియోనీసంధివిగ్రహా|కచ్చిదేతామహాప్రాజ్ఞయథావదనుమన్యసే||౭౧||
 మంత్రిభిస్త్యంయథోద్దిష్టైశ్చతుర్భిస్త్రిభిరెవవా|కచ్చితమస్తైర్వ్యస్తైశ్చమంత్రంమంత్రయసేమిథః||౭౨||కచ్చితేస
 ఫలావేదాఃకచ్చితేసఫలాఃక్రియాఃకచ్చితేసఫలాదారాఃకచ్చితేసఫలంశ్రుతమ్||౭౩||కచ్చిదైవతేబుద్ధిర్వభోక్తా
 మమరాఘవ|ఆయుష్యాచయశస్యాచధర్మకామార్థసంహితా||౭౪||యాంవృత్తింవర్తతేతాతోయాంచనఃప్రపితామ
 హః|తాంవృత్తింవర్తసేకచ్చిద్యాచసత్పథగాశుభా||౭౫||కచ్చితస్త్వదుకృతంభోజ్యమేకౌనాశ్చాసిరాఘవ|కచ్చిదా
 శంసమానేభ్యోమిత్రేభ్యస్సంప్రయచ్ఛసి||౭౬||రాజాతుభర్తేణహిసాలయిత్వామహామర్త్యింద్రధరఃప్రజానామ్|అ
 వాప్యకృత్సాన్వంవసుధాయథావదితశ్చ్యుతస్త్వర్గముపైవివిద్వాత్||ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండేశతతమస్సగః

రామస్యవచనంశ్రుత్వాభరతఃప్రత్యువాచహాకింమేధర్మద్విహీనస్యరాజధర్మఃకరిష్యే||౧||శాశ్వతోయంస
 దాధర్మఃస్థితోస్తామనర్మభాజ్యేష్ఠపుత్రేస్థితేరాజానకసీయాన్నపోభవేత్||౨||ససమృద్ధాంమయాసార్థమయో
 భ్యాంగచ్ఛరాఘవ|అభిషేచయచాత్సానకులస్యాస్యభవాయనః||౩||రాజానంమానుషంప్రాహుదేవత్వేసమృతో
 మమ|యస్యధర్మగర్హసహితంవృత్తమాహురమానుషమ్||౪||కేకయస్థేచమయితుత్వయిచారణ్యమాశ్రితే|దివమార్యో
 గతోరాజాయాయజుకస్సతాంమతః||౫||నిషాగ్రితమాత్రేభవతిసహసీతేసలత్కణిదుఃఖిశోకాభిభూతస్తురాజాత్రి
 చివమభ్యుగాత్||౬||ఉత్తిష్ఠపురుషవ్యాఘ్రస్త్రియతాముదకంపితుః|అహంబాయంచశత్రుఘ్నఃపూర్వమేవకృతోదకా

౭ || స్రయేణఖలుదత్తంహిపితృలోకేషురాఘవ! అక్షయ్యంభవతీత్యాహుర్భవాంశ్చైవపితుఃప్రియః||౮|| త్వామేవశో
చంస్తవదర్శనేపుస్త్యయ్యేవసక్తామనివత్యబుద్ధిమ్|త్వయావిహీనస్తవశోకరుగ్నస్తాంసంస్తరన్నస్తమితఃపితాతే ||
౯||ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే-పతే తరశతతమస్సగళః. *****

తాంశ్రుత్వాకరుణాంవాచంపిశుర్మరణసంహితామ్|రాఘవోభరతేనోక్తాంబభూవగతచేతనః||౧|| తతువ
బ్రుమివోత్పప్తమాహవేదానవారిణా | వాగ్వజ్రంభరతేనోక్తమమనోజ్ఞంపరంతప||౨||ప్రగృహ్యబాహూరామోవై
పుష్పితాగ్రోయథాదుమః|వనెవరశునాకృత్తస్తథాభవివపాతహ||౩|| తథానివతితంరామంజగత్పాంజగతీపతిమ్ |
కూలఘాతపరిశ్రాంతంప్రసప్తమివకుంజరమ్||౪|| భ్రాతరస్తేషుహేమాద్వసంసర్వతశ్శోకకర్మితమ్ | రుదంతస్సహవైదే
హ్యసిషిచుస్సలిలేనవై||౫||సతుసంజ్ఞాంపునర్లబ్ధ్వానేత్రాభ్యామశ్రముత్పృజత్ | ఉపక్రామతకాకుత్స్థఃకృపణంబ
హుభాషితుమ్||౬|| సరామస్సర్వతంశ్రుత్వాపితరంపుథివీపతిమ్|ఉవాచభరతంవాక్యంధమాత్మాధర్మసంహితమ్
౭ || కింకరిష్యామ్యయోధ్యాయాంతాతేదిప్తాంగతింగతే|కస్తాంరాజవరాద్దీనామయోధ్యాంపాలయిష్యతి ||౮|| కింనుత
స్యమయాకార్యంమజాతేనమహాత్మనః|యోమృతోమమశోకేనమయాచాపినసంస్కృతః||౯|| అహూభరతసిద్ధా
ర్థాయేనరాజాత్వయానఘః|శశ్రుఘేనచసర్వేషుప్రేతకృత్యేషుసత్కృతః||౧౦||నిష్క్రధానామనేకాగ్రాంసరేం
ద్రేణవివాకృతామ్|నివృత్తవనవాసోపినాయోధ్యాంగంతుముత్సహే||౧౧||సమాప్తవనవాసంమామయోధ్యాయాంప
రంతప|కౌనుకాసిష్యతిపునస్తాతేలోకాంతరంగతే||౧౨||పురాప్రేక్ష్యసువృత్తంమాంపితాయాన్యాహసాంత్యయత్ |
వాక్యానితానిశ్రోష్యామికుతః|శ్రోత్రసుఖాన్యహమ్||౧౩||పవముక్తావసభరతంభార్యామభ్యేత్యరాఘవః| ఉవాచశోక
సంతప్తైఃపూర్ణచంద్రనిభాననః||౧౪||సీతేమృతస్తేశ్వశురఃపితౄనామోసిలక్షణా| భరతోదుఃఖమాచక్షే|స్వర్గతంపు
థివీపతిమ్||౧౫||తతోబహుగుణంతేషాంబాష్పంనేత్రేష్వజాయత|తథాబ్రువతికాకుత్స్థేకుమారాణాంయశస్వినామ్ ||
౧౬||తతస్తేభ్రాతరస్సర్వేభృశమాశ్వాస్యరాఘవమ్|అబ్రువత్జగతీభర్తుఃక్రియతాముదకంపితుః||౧౭|| సాసీతాశ్వ
శురంశ్రుత్వాస్వర్గలోకగతంస్తవమ్ | నేత్రాభ్యామశ్రుపూర్ణాభ్యామశకనైక్షితుంపతిమ్||౧౮|| సాంత్యయిత్వాతు
తాంరామోమంజంజనకాత్మజామ్ | ఉవాచలక్షణంతత్రమఃఖతోదుఃఖతంవచః||౧౯||అనయేంగుడిపిన్యాకంఘీరమా
హారచోత్తరమ్ |జుక్రియాన్యతాతస్యగమిష్యామిమహాత్మనః||౨౦||సీతాపురస్తాద్రవ్యజతుత్వమేనామభితోవ్రజ | అ
హంపశ్చద్దమిష్యామిగతిర్ద్యేషానుదారుణా||౨౧||తతోనిత్యానుగతైషాంవిదితాత్మామహామతిః | వృదుద్ధాంతశ్చశాం
తశ్చరామేచదృఢభక్తిమా||౨౨ ||సుమంత్రస్తైర్మృపమలైస్సార్థమశ్వాస్యరాఘవమ్ | అవతారయదాలంబ్యనదీం
మందాకినీంశివామ్||౨౩ ||తేసుతీర్థాంతతఃకృచ్ఛాదుపాగవ్యయశస్వినః | నదీంమందాకినీంరమ్యాంసదాపుష్పితకాన
నామ్||౨౪||శీఘ్రస్రోతసమాసాద్యతీర్థంశివమకర్తవమ్|సిషిచుస్తాదకంరాజ్ఞేతాతాయైతద్భవత్వి||౨౫||ప్రగృహ్యచ
మహీపాలోజలపూరితమంజలిమ్ | దిశంయామ్యామభిముఖోరుదవచనమబ్రవీత్||౨౬||పతతైరాజశామూలంమ
లంతోయసుక్షయమ్ | పితృలోకగతస్వాద్యమద్దత్తముపతిస్తతు||౨౭||తతోమందాకినీతీరాత్ప్రత్యుత్తీర్యసరాఘవః| పి
తుశ్చకారతేజస్వినీవాపంభ్రాతృభిన్నహ||౨౮|| వింగుదంబదరీమిత్రంపిన్యాకందభాసంస్తరే | న్యస్యరామస్సదుఃఖా
తోరుదవచనమబ్రవీత్||౨౯||ఇదంభుంక్ష్యమహారాజప్రీతాయదశనావయమ్ |యదన్నపురుషోభవతిదన్నాస్తస్య
దేవతాః||౩౦||తతస్తేనైవమాణప్రత్యుత్తీర్యనదీతటాత్ ఆరురోహనరవ్యాఘోరవ్యసానుంమహీధరమ్||౩౧||తతః
పణకుటీద్వారమాసాద్యజగతీపతిః|పరిజగ్రాహబాహుభ్యాముభౌభరతలక్షణౌ||౩౨||తేషాంతురుదతాంశబ్జాత్ప్ర
తిశ్రుత్వాభవద్గిరౌ | భ్రాతృణాంసహవైదేహ్యసింహానామివనదరామ్ || ౩౩ || మహాబలానారుదతాంకుర్వ
తాముదకంపితుః | విజ్ఞాయతుములంశబ్జంతస్తాభరతనైనికాః|| ౩౪ ||అబ్రువంశ్చాపిరామేణభకతస్సంగతోధ్రువమ్ |
తేషామేవమహాశబ్దశ్శోచతాంపితరంమృతమ్||౩౫||అథవాసాపరిత్యజ్యతంసర్వేభిముఖాస్సవన్ | అప్యేకమనసోజ
గ్గుర్యథాస్థానంప్రధావితాః||౩౬||హయైరన్యేగజైరన్యేరథైరన్యేస్వలంకృతైః|సుకుమారాస్తథైవాన్యేపద్భిరేవనరా
యయుః||౩౭||అచిరప్రోషితంరామంచిరవిప్రోషితంయథా | ద్రష్టుకామోజనస్సర్వోజగమసహసాశ్రమమ్ || ౩౮ ||

భ్రాతృణాంతర్విరాస్త్రత్రక్షుకామాస్సమాగమమ్ | యయుర్బహువిధైర్యుక్తైఃఖురనేమిస్వనాకులైః || ౩౯ || సా
భూమిర్బహుభిర్యానైఃఖురనేమిసమాహతా | ముమోచతుములంశబ్జంద్యోరివాభ్రసమాగమే || ౪౦ || తేనవిత్రాసితా
నాగాఃకరేణుపరివారితాః | ఆవాసయంతోగంధేనజగ్గురన్యద్వనంతతః || ౪౧ || వరాహవృకసంఘాశ్చమహిషాస్సర్వవాస
రాః | వ్యాఘ్రగౌకణ్ణగవయావిశ్రేణుఃపుషతైస్సహ || ౪౨ || రథాంగసాహ్వీనత్యాహంసాకారండవాఃప్లవాః | త
థాపుంసోకిలాః | క్రౌంచావిసంజ్ఞాభజిరేదిశః || ౪౩ || తేనశబ్దేనవిత్తస్తైరాకాశంపక్షిభిర్వృతమ్ | మనుష్యైరావృతా
భూమిరుభయంప్రబభౌతదా || ౪౪ || తతస్తంపురుషవ్యాఘ్రయశస్వి నమరిందమమ్ | ఆసీనంస్థండిలేరామందదర్శనహ
సాజనః || ౪౫ || విగహామాణఃకైశ్చేయాంసహితాంమంథరామపి | అభిగమ్యజనోరామంబాష్పపూర్ణముఖోభవత్ ||
౪౬ || తాన్నరాబాష్పపూర్ణాఽఽసమిత్యోధసుడుఃఖతాః | పర్యవ్వజతథర్కజ్ఞాపితృవన్తాత్మవచ్ఛసః || ౪౭ || సత
త్రకాంశ్చిత్పరిషస్వజేనతానరాంశ్చకేచిత్తుతమభ్యవాదయ | చకారసర్వాసవయస్యబాంధవాఽయథాహా
నూసాద్యశథాన్యపాశ్చజః || ౪౮ || సతత్రతేషాంరుదతాంమహాత్మనాంభువంచఖంచానునినాదయస్వనః | గుహాగిరీ
ణాంచదిశశ్చసంతతంమృదంగఘోషప్రతిమఃప్రశుశ్రువే || ౪౯ || శ్రీమదియోధ్యాకాండే-ద్వ్యతరశతతమస్సగః. **
వసిష్ఠఃపురతఃకృత్వాదారానశరథస్యచ | అభిశక్తామృతందేశంరామదర్శనతఃపితః || ౫౦ || రామపత్న్యశ్చగ
చ్ఛంత్యోమందంమందాకినీంప్రతిదదృశుస్తత్రతతీర్థంరామలక్ష్మణసేవితమ్ || ౫౧ || కాసల్యాబాష్పపూర్ణానముఖేనపతి
శుమ్యతా | మమిత్రానుబ్రవీదీనాయాశ్చన్యారాజయోపితః || ౫౨ || ఇదం తేషామనాథానాంక్షిప్తమక్షిప్తకర్తృణామ్ | వనే
ప్రాక్సేవలంకీర్ణమేలేనిర్విషయ్యాకృతాః || ౫౩ || ఇతస్సమిత్రేపుత్రస్తైసదాజలమతంద్రితః | స్వయంహరతిసౌమిత్రి
ర్మనుపుత్రస్యకారణాత్ || ౫౪ || జఘన్యమపితేపుత్రఃకృతవాన్నతుగహితః | భ్రాతృర్యదర్థసహితంసర్వంతద్విహితంగు
నైః || ౫౫ || అద్యాయమపితేపుత్రఃక్షేణానామతథోచితః | నీచానర్థసమాచారంసజ్జంకర్తృప్రముంచతు || ౫౬ || దక్షిణాగ్రేముద
ర్భేషుసాదదర్శమసీతలేపితురింగుదిపిణ్యాకంస్యస్తనూయతలోచనా || ౫౭ || తంభూనూపితురాతేనస్యస్తంరామేణవీ
త్యసా | ఉవాచదేవీకాసల్యాసర్వాదశరథస్త్రియః || ౫౮ || ఇదమిత్యోకునాథస్యరాఘవస్యమహాత్మనః | రాఘవేణపితుర్ద
త్తంపశ్యతైతద్యథావిధి || ౫౯ || తస్యదేవసమానస్యపాథివస్యమహాత్మనః | నైతదాపయికంమన్యేభుక్తభోగస్యభోజ
నమ్ || ౬౦ || చతురంతాంమహీంభుక్త్యామహేంద్రసదృశోవిభుః | కథమింగుదిపిణ్యాకంసభుక్షేవనుధాధిపః || ౬౧ || అతోదుః
ఖతరంతోకేనకించిత్ర్రిభాతిమా | యత్రరామఃపితుర్దద్యాడింగుదిక్షోదమృద్ధిమా || ౬౨ || రామేణంగుదిపిణ్యాకంపి
తుర్దత్తంపమీత్యమేకథంమఃఖేనహృదయంసస్థోటతెసహస్రధా || ౬౩ || శ్రుతిస్తుభిర్వియంసత్యాలోకికీప్రతిభాతిమా |
యదన్నఃపురుషోభవతితదన్నస్తస్యదేవతా || ౬౪ || ఏవమాతాంసపత్న్యస్తాజగ్గురాశ్వాస్యతాంతదాదదృశుశ్చ
శ్రమేరామంస్వగఽచ్యుతమివామరమ్ || ౬౫ || సర్వభోగైఃపరిత్యక్తంరామంసంప్రేత్యమాతరః | ఆతామముచుర
శ్రూణీసస్వరంశోకకర్మితాః || ౬౬ || తాసాంరామస్సముత్థాయజగ్రహచరణాశుభాః | మాతృణాంమనుజవ్యా
ఘ్రస్సర్వాసాంసత్యసంగరః || ౬౭ || తాఃపాణిభిష్సుఖిష్పశైఃపూర్వద్వంగుళితలైశ్శుభైః | ప్రనుమాజూరజఃపుష్టాద్రా
మస్యాయతలోచనాః || ౬౮ || సౌమిత్రిరపితాస్సర్వామాతృణాంసంప్రేత్యదుఃఖతః | అభ్యవాదయతాసక్తంశస్తైరామా
దనంతరమ్ || ౬౯ || యథారామోతథాతస్మిన్సర్వావవృతిరేస్త్రియః | వృత్తిందశరథాజ్ఞాతేలక్ష్మణశుభలక్షణైః || ౭౦ || సీ
తాపిచరణాంస్తాసాముపసంగృహ్యదుఃఖతాః | శ్వశ్రూణామశ్రుపూర్ణాక్షీసాబభూవాగ్రతఃస్థితా || ౭౧ || తాంపరిష్వ
జ్యదుఃఖాతాంమాతాదుహితరంయథా | వనవాసకృశాంధీనాంకాసల్యావాక్యమబ్రవీత్ || ౭౨ || విదేహరాజస్యసుతా
న్నమాదశరథస్యచ | రామపత్నీకథందుఃఖంసంప్రాప్తానిర్జనెవనే || ౭౩ || పద్మమాతపసంతప్తంపరిక్షిప్తమివోత్పలమ్ | కాం
చనంరజసాధ్వస్తంక్షిప్తంచంద్రమివాంబుదైః || ౭౪ || ముఖంతేనైత్యమాంశోకోదహత్యగ్నిరివాశ్రయమ్ | భృశంమససి
వైదేహివ్యసనారణిసంభవః || ౭౫ || బ్రువంత్యామేవమాతాంయాంజనన్యాంభరతాగ్రజః | పాదావాసాద్యజగ్రహ
వసన్తస్యచరాఘవః || ౭౬ || పురోహితస్యాగ్నిసమస్యవైతదాబృహస్పతేరింద్రఇవామరాధిపః | ప్రగృహ్యపాదౌసుస
మృద్ధతేజసస్సహేవతేనోపవివేశరాఘవః || ౭౭ || తతోజఘన్యంసహితైస్సమంత్రిభిఃపురప్రధానైశ్చసహైవదైరితైః ||

జనేనధర్మజ్ఞతమేనధర్మవాసుపోపవిష్టోభరతస్తదాగ్రజమ్॥౨౯॥ఉపోపవిష్టస్తుతథాసవీర్యవాంస్తపస్వివేషేణసమీక్ష్య
రాఘవమ్॥శ్రియాజ్వలంతంభరతఃకృతాంజలిర్యథామహేంద్రఃప్రయతఃప్రజాపతిమ్॥౩౦॥కిమేషవాక్యంభరతోద్య
రాఘవంప్రణమ్యసత్కృత్యచసాఘవత్కృతిఃప్రతీతవతస్సార్యజనస్యతత్వతోబభూవకారూహాలముత్తమంతదా॥౩౧॥స
రాఘవస్సత్యధృతిశ్చలత్క్షణోమహానుభావోభరతశ్చధార్మికః॥వృతాస్సహృద్భిశ్చవిరేజురధ్వరేయథాసదస్యైస్సహి
తాస్త్రయోగ్మయః॥౩౨॥ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండేత్ర్యోత్తరశతతమస్కంధః॥*****

తంతురామస్సమాజ్ఞాయభ్రాతరంగురువత్సలమ్॥లక్ష్మణేనసహభ్రాతాప్రస్తుంసముపచక్రమే॥౧॥కిమేతది
చ్ఛేయమహంశ్రోతుంప్రవ్యాహృతంత్యయా॥యస్తాత్వమాగతోదేశమిమంచితజటాజినీ॥౨॥యన్నిమిత్తమిమందే
శంకృష్టాజినజటాధరః॥హిత్వా రాజ్యంప్రవిష్టస్త్యంతత్సర్వంవక్తుమర్హసి॥౩॥ఇత్యుక్తఃకైకయాపుత్రఃకాకుత్స్థేనమ
హాత్మనా॥ప్రగృహ్యబలవద్భూయఃప్రాంజలిర్వాక్యమబ్రవీత్॥౪॥ఆర్యంతాతఃపరిత్యజ్యకృత్వాకర్మసుడుమగరమ్॥౫
తస్యస్వర్గంమహాబాహుఃపుత్రశోకాభిషేడితః॥౬॥స్త్రియానియుక్తఃకైకేయామమమాత్రాపరంతపఃచకారసుమహ
త్పాపమిదమాత్మయశోహరమ్॥౭॥సారాజ్యఫలమప్రాప్యవిధవాశోకకర్మతా॥పత్నీమృతిమహాఘోరేనిరయేజననిమమ్॥
౮॥తస్యమేదాసభూతస్యప్రసాదంకర్తుమర్హసి॥అభిషేంచస్వచాద్యైవరాజ్యేనమఘవానివ॥౯॥ఇమాఃప్రకృతయస్స
ర్వావిధవామాతరశ్చయాః॥త్వత్సకాశమనుప్రాప్తాఃప్రసాదంకర్తుమర్హసి॥౧౦॥తదానుపూర్వాయుక్తంచయుక్తం
చాత్మనిమానసా రాజ్యంప్రాప్నుహి॥ధర్మేణసకామానుహృదఃకురు॥౧౧॥భవత్త్వవిధవాభూమిస్సహగ్రాపతినాత్వ
యాశశినావినులేనెవశారదీరజనీయథా॥౧౨॥పభిశ్చసచివైస్సార్ధంగిరసాయాచితోమయా॥భ్రాతృశ్చిష్యస్యదాసస్య
ప్రసాదంకర్తుమర్హసి॥౧౩॥తదిదంశాశ్వతంపితృయంసర్వంప్రకృతిమండలమ్॥పూజితంపురుషవ్యాఘ్రునాతిక్రమితు
మర్హసి॥౧౪॥ఏవముక్త్యామహాబాహుస్సబాహ్మ్యఃకైకయాసుతః॥రామస్యశిరసాపాదౌజగ్రాహవిధివత్పనః॥౧౫॥తం
మత్తమివమాతంగంనిశ్వసంతంపునఃపునః॥భ్రాతరంభరతంరామఃపరివృజ్యేదమబ్రవీత్॥౧౬॥కులీనస్సత్వసంపన్నస్తే
జన్వీచరితవ్రతః॥రాజ్యహేతోఃకథంపాపమాచరేత్వద్విధోజనః॥౧౭॥నదోషంత్యయిపశ్యమిసూక్ష్మమప్యరిసూఢనా
నచాపిజననీంబాల్యాత్వంవిగహితుమర్హసి॥౧౮॥కామకారోమహాప్రాజ్ఞగురూణాంసర్వదానఘ॥ఉపపన్నేషుదా
రేషుపుత్రేషుచవిధీయతే॥౧౯॥వయమస్యయథాలోకేసంఖ్యాతాస్సామ్యసాధుభిః॥భార్యాఃపుత్రాశ్చశిష్యాశ్చత్వ
మపిజ్ఞాతుమర్హసి॥౨౦॥వనేవాచీరవసనంసౌమ్యకృష్ణాజినాంబరమ్॥రాజ్యేవాపిమహారాజౌమాంవాసయితుమిశ్వరః॥
౨౧॥యావత్పితరీధర్మజ్ఞైరౌరవంలోకసత్కృతమ్॥తావద్ధర్మభృతాంశ్రేష్ఠజనన్యామపిరౌరవమ్॥౨౨॥ఏతాభ్యాంధ
ర్మశీలాభ్యాంవసంగచ్ఛేతిరాఘవ॥మాతాపితృభ్యాముక్తోహంకథమన్యత్సమాచరే॥౨౩॥త్వయా రాజ్యమథోధ్యా
యాంప్రాప్తవ్యంలోకసత్కృతమ్॥వస్తవ్యందండకారణ్యమయావల్గులవాససా॥౨౪॥ఏవంకృత్వామహారాజోవి
భాగంలోకసన్నిధౌ॥వ్యాదిశ్యచమహాతేజాదివందశరథోగతః॥౨౫॥సచప్రమాణంధగ్నాత్కారజాలోకగురుస్తవ॥పి
త్రావత్తంయథాభాగముభభోస్తుంత్యమర్హసి॥౨౬॥చతుర్దశసమాస్సేమ్యదండకారణ్యమాశ్రితః॥ఉపభోక్తృత్వహం
దత్తంభాగంపిత్రానుమోక్షనా॥౨౭॥యదబ్రవీత్సాంసరలోకసత్కృతఃపితామహః॥ద్ధావిబుధాధిపోపమః॥తదేవమన్యే
పరమాత్మనోహితంసర్వలోకేశ్వరభావమప్యహమ్॥ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండేచత్వార్థ్యోత్తరశతతమస్కంధః॥**

తతఃపురుషసింహాంవృతానాంతైస్సహృద్దైశ్శోచతామెవరజనీయఃభేదవ్యత్యవతతా॥౧॥రజన్యాంసుప్ర
భాతాయాంభ్రాతరస్తేసుహృద్వృతాః॥మందాకిన్యాంసౌతంజప్యంకృత్వారామముపాగమ॥౨॥తూష్టింతేసము
పాసీనానకశ్చిత్రించిదబ్రవీత్॥భరతస్తుసుహృన్నధ్యేరామంవచనమబ్రవీత్॥౩॥సాంత్వితామామికామాతాదత్తంరా
జ్యమిదంమమ్॥తద్దదామితవైవాహంభుంక్షురాజ్యమకంటకమ్॥౪॥మహాతేవాంబువేగేనభిన్నస్సేతుర్జలాగమే॥దురా
వారంత్యదన్యేనరాజ్యఖండమిదంమహత్॥౫॥గతింఖరణివాశ్వస్యతాత్మ్యస్యవపతప్త్రిణః॥అనుగంతుంనశక్తిరైగతిం
తవమహీపతే॥౬॥సుజీవంనిత్యశస్త్రస్యయఃపరైరుపజీవ్యతే॥రామతేనతుడుర్జీవంయఃపరానుపజీవతి॥౭॥యథాతురోపి
తోవృక్షఃపురుషేణవివర్ధితః॥ప్రాస్యకేణదురారోఘాదాధస్కంధోమహాదుమః॥౮॥సయదాపుష్పితోభూత్వాఘో

తాననవిదర్శయేత్ | సతాంనానుభవేత్ప్రీతియస్య హేతోః ప్రరోపితః || ౯ || ఏషోపమామహాబాహుతవర్ధంశ్చేత్తుమ
ర్హసి | యదిత్వమస్తా నృపభూభ ర్తృభృత్యాన్నశాధిహి || ౧౦ || శ్రేణయస్తాం మహారాజపశ్యంత్య గ్యాశ్చ సర్వశః | ప్రత
పంతమివాదిత్యం రాజ్యేస్థితమరిందమమ్ || ౧౧ || తనానుయా నేకాకుత్ స్థమత్తానర్థంతుకుంజరాః | అంతఃపురగతానార్యో
నందంతుసు సమాహితాః || ౧౨ || తస్య సాధ్విత్యమన్యంత నాగరావిభాజనాః | భరతస్యవచశ్శుశ్రావారామం ప్రత్యను
యాచతః || ౧౩ || తమేవం ముఖతం ప్రేక్ష్య విలపంతంయశస్వినమ్ | రామః కృతాత్పభరతం సమాశ్వాసయదాత్మవా ||
౧౪ || నాత్మ నఃకామకారో స్తిపుకుమోయమనీశ్వరః | ఇతశ్చైతరతశ్చైవ సంకృతాంతఃపరికర్షణః || ౧౫ || సర్వేక్షయాంతాని
చయాః పతనాంతా సముచ్రయాః | సంయోగావిప్రయోగాంతా మరణాంతం హి జీవితమ్ || ౧౬ || యథాఫలా నాంపక్వా
నాం నాన్యత్ర పతనాన్భయమ్ | ఏవం సరస్యజాతస్య నాన్యత్ర మరణాన్భయమ్ || ౧౭ || యథాగారం దృఢస్థాణం జీర్ణం భూ
త్వా వసీదతి | తథైవ సీదంతి సరాజరామృత్యువశం గతాః || ౧౮ || అత్యేతి రజనీయాశుసాన ప్రతినివతతే | యాత్యేవయము
నాసూక్ష్మా సముద్రం లవణాన్జలమ్ || ౧౯ || అహూరాత్రాణి గచ్ఛంతి సర్వేషాం ప్రాణీనామిహ | ఆయాపి తుపయం
త్యాశుగ్రీష్మజలమివాశలవః || ౨౦ || అత్తానమనుశోచత్వంకిమన్యమనుశోచసి | ఆయుస్తేహీయతేయస్యస్థితస్యచ గతస్య
జ || ౨౧ || సహైవమృత్యుప్రజతి సహమృత్యుర్నిషీదతి | గత్వానుదీర్ఘమధ్వానం సహమృత్యుర్నివతతే || ౨౨ || గా
త్రేషువశయః ప్రాప్తాః శ్వేతాశ్చైవ శిరోరుహః | జరయాపురుషోజీర్ణః కింహి కృత్వా ప్రభావయేత్ || ౨౩ || నందంత్యుడి
త ఆదిత్యేనందత్యస్తమి తేరవ | ఆత్మనోనావబుధ్యంతే మనుష్యా జీవితక్షయమ్ || ౨౪ || హృష్యంత్యృతుముఖం దృష్ట్వాన
వంసవమహాగతమ్ | ఋతూనాంపరివతేన ప్రాణీనాం ప్రాణసంక్షయః || ౨౫ || యథాకాస్తంచకాస్తంచ సమేయా
తాం మహాణః | సే సమేత్యచవ్యపేయాతాంకాలమాసాద్యకంచన || ౨౬ || ఏవం భార్యాశ్చపుత్రాశ్చజ్ఞాతయశ్చధనానిచ
సమేత్యవ్యవధావంతి ధ్రువోహ్యేషాం వి నాభవః || ౨౭ || నాత్రకచ్చిక్యథాభావం ప్రాణీనమభివధేత్ | తేనతస్మిన్నసామ
భ్యం ప్రేతస్యాస్త్యనుశోచతః || ౨౮ || యథాహిసాభం గచ్ఛంతం బ్రూయాత్కృత్వధిస్థితః | అహమస్యాగమిష్యామి
పృథతాభవతామితి || ౨౯ || ఏవం పూర్వైర్వగ్తోమగ్తోపిత్వపైతామహూధ్రువః | తమావన్నకథంశోచేద్యస్యానా
స్తివ్యతిక్రమః || ౩౦ || వయసః పశమానస్య ప్రేతసోవానివతేనః | ఆత్మానుభేనియోక్తవ్యస్సుఖభాజః ప్రజాః స్మృతాః ||
౩౧ || ధర్మాత్మానశుభైః కృతైర్నిఃకృతుభిశ్చప్తదక్షిణైః | ధూతపాపోగతస్వర్గంపితానాం పృథివీపతిః || ౩౨ || భృత్యా
నాంభరణాత్సమ్యక్ప్రజానాంపరిపాలనాత్ | అర్థదానాచ్చధర్మేణపితానస్త్రిదివంగతః || ౩౩ || కర్మభిస్తుశుభైర్విష్టైః కృ
తుభిశ్చప్తదక్షిణైః | స్వగ్గ్లంధశరణః ప్రాప్తః పితానాం పృథివీపతిః || ౩౪ || ఇష్టోబసలువిధైర్వజ్జైభోగాంశ్చావప్య
పుష్కరాః | ఉత్తమంచాయురాసాద్యస్వగ్గ్లంధపృథివీపతిః || ౩౫ || ఆయురుత్తమమాసాద్యభోగానపిచరాఘవః | సనశో
చ్యుపి తాతాతస్వగ్గ్లంధస్సత్కృతస్సతామ్ || ౩౬ || సజ్జీణం మానుషం దేహం పరిత్యజ్యపితాహిసః | దైవీమృద్ధిమనుప్రా
ప్తోబ్రహ్మలోకవిహారిణీమ్ || ౩౭ || తంతునైవంవిధఃకశ్చిత్ప్రాజ్ఞశ్శోచితుమహాసి | తద్విధోయద్విధశ్చాపి శ్రుతిమాణా
బుద్ధిమత్తరః || ౩౮ || ఏతేబహువిధాశ్శోకావిలాపరుదితేతథా | వజ్రనీయాహిధీరేణసర్వావస్థాసుధీమతా || ౩౯ || సుస్వస్థ
స్థాభవమాశోకూయాత్వాచవసరాంపురీమ్ | తథాపి త్రానియోక్తోసేవశీనాంచవతాంవరః || ౪౦ || యత్రాహమపి తే
నైవనియుక్తః పుణ్యకమణాః | తత్రైవాహంకరిష్యామిపితురార్యస్యశాసనమ్ || ౪౧ || నమయాశాసనంతస్యత్యక్తుం న్యా
య్యమరిందమ | తత్త్వయాపి సదామాన్యంసనైబంధుస్ససేపితా || ౪౨ || తద్వచఃపితురేవాహంసన్మతంధర్మచారిణః | క
మణాపాలయిష్యామివనవాసేనరాఘవమ్ || ౪౩ || ధామి కేణాన్యశంసేనసరేణగురువతేనా | భవితవ్యంసరవ్యాఘ్ర
పరలోకంజిగీషతా || ౪౪ || అత్తానమనుతిష్ఠత్వంస్వభావేనసరషభ | నిశావ్యతుశుభంవృత్తంపితుదేశరథస్యసః || ౪౫ ||
ఇత్యేవముక్త్యావచనం మహాత్మాపితునిదేశప్రతిపాలనార్థమ్ | యదీయసంభ్రాతరమథవచ్చప్రభుమూహూర్తా
ద్విరరామరామః || ౪౬ || ఇతి శ్రీమదయోధ్యాకాండే - పంచోత్తరశతతమస్తకంః *****

ఏవముక్త్యాతువిరతేరామేవచనమథవత్ | తతోమందాకినీరేరామం ప్రకృతివత్సలమ్ || ౧ || ఉవాచభరతశ్చై
త్రంధార్మికౌధార్మికంవచః | కౌహిస్వాదీద్యశ్లోకేయాదృశస్త్వమరిందము || ౨ || సత్త్వాప్రవృథయేచ్ఛఃఖంప్రీతిరై

సప్రహషయేత్ । సమృతశ్చసివద్ధానాంతాంశ్చపృచ్ఛసిసంశయాః॥౩॥ యథామృతస్తథాజీవయథాసతితథా
 సతి । యద్యైషబుద్ధిభాసాన్యత్పరితప్యేతకేనసః॥ ౪ ॥ పరావరజ్ఞోయశ్చస్యాద్యథాత్వంమనఃజాధిప । సవేవంవ్యసనం
 ప్రాప్యనఃపీడితుమహాతి॥౫॥ అమరోపమసత్వస్త్వంమహత్త్వాసత్వసంగరః । సర్వజ్ఞసర్వదర్శిచబుద్ధిమాంశ్చాసి
 రాఘవాః॥౬॥ నత్వామేవంగుణైర్వృక్తంప్రభవాభవకోవిదమ్ । అవిషహ్యతమందుఃఖిమాసాదయితుమర్హతి॥౭॥ ప్రాప్తితే
 మయియత్పాపంమాత్రానుతార్కణాత్కృతమ్ । క్షుద్రయాతదనిష్టంమెప్రసీదతుభవాన్మమ॥౮॥ ధర్మంబంధేనబద్ధో
 స్త్రితేనేమాంనేహమాతరమ్ । హన్తితీవ్రేణదండేనదండార్థాంపాపకారిణీమ్॥౯॥ కథందశరథాజ్ఞాతశ్శుద్ధాభిజనకర్మణః
 జానాధర్మమధర్మిన్తంకుర్యాంకర్మజగుప్సితమ్॥ ౧౦ ॥ గురుఃక్రియావావృద్ధశ్చరాజాప్రీతఃపితేతిచ । తాతంసపరిగ
 ర్హేయందైవతంచెతిసంసది॥౧౧॥ కౌహిధర్మార్థయోర్హీనమిదృశంకర్మకిల్బిషమ్ । స్త్రియాఃప్రియంచీర్ష్యస్సకుర్యా
 ద్ధర్మజ్ఞధర్మనిత్॥౧౨॥ అంతకాలేహిభూతానిముహ్యంతీతిపురాత్రుతిః । రాజైవంకుర్వతాలోకేప్రత్యక్షంసాశ్రుతిఃకృ
 తా॥౧౩॥ సాధ్వర్థమభిసంధాయక్రోధాన్తోహోచ్చసాహసాత్ । తాతస్యయదతిక్రాంతంప్రత్యాహరతుతద్భవా
 గరి॥౧౪॥ పితుర్హిసమతిక్రాంతంపుత్రోయస్సాధుమగ్యతే । తదపత్యంమతంలోకేవిపరీతమతోన్యథా॥౧౫॥ తదపత్యంభవా
 నస్తుమాభవాదుష్కృతంపితుః॥౧౬॥ త్రాక్రతంకర్మలోకేభీరవిగర్హితమ్॥౧౭॥ కైకయాంమాంచతాతంచసుహృదౌ
 బాంధవాంశ్చనః । పారజానపదాసర్వాంస్త్రాకుసర్వమిదంభవా॥౧౮॥ క్వచారణ్యంక్వచక్షోత్రంక్వజటాఃక్వచ
 పాలనమ్ । ఈదృశంవ్యాహతంకర్మనభవాకర్మమర్హతి॥౧౯॥ ఏషహిప్రథమోధర్మఃక్షత్రియస్యాభిషేచనమ్ । యే
 నశక్యంమహాప్రాజ్ఞప్రజానాంపరిపాలనమ్॥౨౦॥ కశ్చప్రత్యక్షముత్పజ్యసంశయస్థమలక్షణమ్ । ఆయతిస్థంచరేద్ధ
 ర్మంక్షుత్రబంధురనిశ్చితమ్॥౨౧॥ అథక్షేత్రజమేవత్వంధర్మంచరితుమిచ్ఛసి । ధర్మేణచతురోవర్ణాపాలయక్షేత్రమాపు
 హి॥౨౨॥ చతుర్ణామశ్రమాణాంహిగార్హస్థ్యంశ్రేష్ఠమాశ్రమమ్ । ప్రాహుర్ధర్మజ్ఞధర్మజ్ఞాస్తంకథంత్యక్తుమర్హసి
 ॥౨౩॥ శ్రుతేనబాలఃస్థానేనజన్మనాభవతోహ్యహమ్ । సకథంపాలయిష్యామిభూమింభవతిత్థతి॥౨౪॥ హీనబుద్ధిగుణోబా
 లోహీనఃస్థానేనచాప్యహమ్ । భవతాచవినాభూతోనవర్తయితుముత్సహ॥ ౨౫ ॥ ఇదంనిఖిలమవ్యగ్రంరాజ్యంపితృ
 మకంటకమ్ । అనుశాధిస్వధర్మేణధర్మజ్ఞసహబాంధవైః॥౨౬॥ ఇహైవత్వాభిషేచంతుసర్వాఃప్రకృతయస్సహ । ఋ
 త్విజస్సపసిస్థాశ్చమంత్రవన్తంత్రకోపిదాః॥౨౭॥ అభిషిక్తస్త్వమస్మాభిరయోధ్యాంపాలనైప్రజావిజిత్యతరసాలోకా
 మరుద్ధిరివవాసవః॥౨౮॥ ఋణానిత్రీణ్యపాకుర్వదుహృదసాధునిదహా । సహృదస్తవకాయకామైస్త్యమేవా
 త్రానుశాధిమామ్॥౨౯॥ అద్యార్యముదితాస్సంతుసుహృదస్తైభిషేచనై । అద్యభీతాఃపలాయంతాంచహృదస్తేదిశో
 దశ॥౩౦॥ ఆక్రోశంమమమాతుశ్చప్రమృజ్యపురుషషభ । అద్యతత్రభవంతంచపితరంరక్షకిల్బిషాత్॥౩౧॥ శిరసాత్వా
 భియాచేహంకురుష్వకరుణాంమయి । బాంధవేషుచసర్వేషుభూతేష్వివమహేశ్వరః॥ ౩౨ ॥ అతైతత్ప్రత్యతకృత్వా
 వనమేవభవానితః । గమిష్యతగమిష్యామిభవతాసాధామవ్యహమ్॥ ౩౩ ॥ తథాభిరామోభరతేనతవ్యతాప్రసాద్య
 మానశ్శిరసామహీపతిఃసచైవచక్రేగమనాయసత్వవామతింపితుస్తద్వచనేప్రతిష్ఠితః॥౩౪॥ తదద్భుతంస్థైర్యమవేత్స
 రాఘవేసమంజసోహషమవాపమఃఖతః॥౩౫॥ నయాత్యయోధ్యామితిదుఃఖతోభవత్స్థిరప్రతిజ్ఞత్వమవేత్సహషితః॥
 ౩౬॥ త్వమృత్విజౌనైగమయాధవల్లభాస్తదావిసంజ్ఞాశ్రుకళాశ్చమాతరః । తథాబ్రువాణంభరతంప్రతఃప్రతఃప్రణ
 వ్యరామంచయయాచిరేసహ॥౩౭॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండేషడుతరశతతమస్సగః*****

పునరేవంబ్రువాణంతంభరతంలక్ష్మణగ్రజః । ప్రశ్నవాచతతఃశ్రీమాజ్ఞాతిమధ్యేతిసత్కృతః॥౩౮॥ ఉపపన్న
 మిదంవాక్యంయత్త్వమేవమభాషథాః॥జాతఃపుత్రోదశరథాత్కైకేయాంరాజసత్తమాత్॥౩౯॥ పురాతాతఃపితా
 నస్సమాతరంతేనముద్వహామాతామహేసమాశ్రేషీద్రాజ్యశుల్కమనుత్తమమ్॥౪౦॥ దైవానురేచసంగ్రామేజ
 ననైతవపాథివః॥సంప్రహృష్టదదౌరాజాపరమారాధితఃప్రభుః॥౪౧॥ తతస్ససంప్రతిశ్రావ్యతవమాతాయశస్వినీ ।
 అయాచతనరశ్రేష్ఠంద్వావరౌవరవణిః॥౪౨॥ తవరాజ్యంనరవ్యాఘ్రమనుప్రవాజనంతథా । తచ్ఛరాజాతదాతవైశ్వి
 నియుక్తఃప్రదదౌవరమ్॥౪౩॥ తేనపిత్రాహమవ్యత్రనియుక్తఃపురుషషభ చతుదశవనేవాసంసహాణివరదానికమ్॥

సోహంవనమిదంప్రాప్తానిజనంబక్షానాస్వితఃసీతయాచాప్రతిద్వంద్వసత్యవాదేస్థితఃపితృగృభవానపితృకేవపిత
రంసత్యవాదినమీకర్తుమహాతిరాజేంద్రంక్షిప్రమేవాభిషేచనాత్ ||౯||ఋణాన్త్యచయరాజానంమత్కృతేభరతప్ర
భుమ్ పితరంచాపిభమజ్ఞంమాతరంచాభినందయ||౧౦|| స్రూయతేహిపురాతనశ్రుతిగీతాయశస్వినా | గయేన
యజమానేనగయేష్యేవపితృప్రతి || ౧౧ || పున్నామ్నోనరకాద్యస్తాస్మితరంత్రాయతెనుతః | తస్మాత్పుత్రభితి
ప్రోక్తపితృప్రాయత్పతివాసుతః||౧౨||పప్తవ్యాబహవఃపుత్రగుణంవంతోబహుశ్రుతాః | తేహంవై సమవేతానా
మపికశ్చిద్దయాంవ్రజేత్ ||౧౩||ఏవంరాజమయస్సర్వేప్రతీతారాజనందనతస్మాత్ప్రాసినరశ్రేష్ఠపితరంనరకాత్ప్రభో
౧౪||అయోధ్యాంగచ్ఛభరతప్రకృతీరనురంజయః | శత్రుఘ్నసహితోవీరసహసవైద్విజాతిభిః||౧౫|| ప్రవేక్ష్యేదం
డకారణ్యమహమవ్యవిలంబయ | ఆభ్యాంతుసహితోరాజవై దేహ్యలక్ష్మణేనచ||౧౬|| త్వంరాజాభరతభవస్వయంచ
రాణాంవన్యానామహమపిరాజరాజ్ఞుగాణామ్ | గచ్ఛత్వంపురవరమద్యసంప్రహృష్టస్సంహృష్టస్త్వహమపిదండకా
ప్రవేక్ష్యే || ౧౭ || ఛాయాం తేదినకరభాఃప్రబాధమానాంవషణ్త్రంభరతకరోతుమూర్ఖశీతామ్ | ఎతేహామహమపి
కాననమ్రమాణాంఛాయాంతామతిశయనీంసుఖీశ్రయిష్యే || ౧౮ || శత్రుఘ్నకుశలమతిస్తుతేసహాయఃసామిత్రిమహా
మవిదితఃప్రధానమిత్రమ్ | చత్వారస్తనయవరావయంనరేంద్రంసత్యస్థంభరతచరామమావిషాదమ్ || ౧౯ || ఇతి శ్రీ
మదయోధ్యాకాం డే - స ప్తో తర శ త త మ స్స గ ణే

అశ్వసయంతంభరతంజాబాలిబ్రాహ్మణోత్తమః | ఉవాచరామంధమజ్ఞంధమాపేతమిదంవచ ||౧||సా
భురాఘవమాఘాతైబుద్ధిరేవంనిరభకా | ప్రాకృతస్యనరస్యేవహ్యర్థబుద్ధేమనస్వినః || ౨ || కఃకస్యపురుషోబంధుః
కిమాప్యంకస్యకేనచిత్ | యదేకూజాయతేజంతురేకఎవవినశ్యతి ||౩||తస్మాత్ప్రాపితాచేతిరామసజ్జేతయోనరః | ఉ
న్నత్యైవసజ్జేయోనాస్తికశ్చిద్ధికస్యచిత్ ||౪||యథాగ్రామాంతరంగచ్ఛానరఃకశ్చిత్కృచిద్వసేత్ | ఉత్సృజ్యచతమా
వాసంప్రతిష్ఠేతాపరేహని ||౫||ఎవమేవమనుష్యాణాంపితామాతాగృహంవసు | ఆవాసమాత్రంకాకుత్స్థసజ్జంతేనా
త్రసజ్జనాః ||౬||ప్ర్యంరాజ్యంపరిత్యజ్యసాహాసినరోత్తమ | ఆస్థాతుంకాపథందుఃఖంవిమమంబహుకంటకమ్ || ౭ || స
మృద్ధాయామయోధ్యాయామాత్మానమభిషేచయ | ఎకవేణేథరాహిత్యానగరీసంప్రతీక్షతే ||౮|| రాజభోగాననుభవకా
మహాహాణాపాథివాత్సజ | విహరత్వమయోధ్యాయాంయథాశక్రస్త్రివిష్టపే || ౯ || సతేకశ్చిద్దశరథస్త్యంచతస్యన
కశ్చన | అన్యోరాజాత్వమన్యశ్చతస్మాత్కురుయచ్యతే ||౧౦||బీజమాత్రంపితాజంతోఃశుక్లంరుధిరమేవచ | సంయు
క్తమృతుమన్మూలాపురుషస్యేహజన్మతత్ ||౧౧|| గతస్సన్మపతిస్త్రగంతవ్యంయత్రతేనవై | ప్రవృత్తిరేహమత్యా
నాంత్యంతుమిధ్యావిహస్య || ౧౨ || అథధమఃపరాయేయేతాంతాశోచామినేతరా | తేహిదుఃఖమహప్రాప్యవి
సాశంప్రేత్యభేజిరే ||౧౩||అప్తకాపితృదైవత్యమిత్యయంప్రసృతౌజనః | అన్నప్రౌఢవద్రవగపశ్యన్మతోహికిమశివ్యతి ||౧౪||
యదిభుక్తమిహాన్యేనదేహమన్యస్యగచ్ఛతి | దద్యాత్ప్రసవతఃప్రాధ్దంసతత్పశ్యశనంభవేత్ || ౧౫ || దానసంవసనా
హ్యేతేగ్రంథామేధావిభిఃకృతాః | యజస్వదేహిదీక్షస్తతపస్తప్యస్యసంత్యజ ||౧౬|| సనాస్తిపరమిశ్యేవకురుబుద్ధింమ
హమతే | ప్రత్యక్షంయత్తదాతిష్ఠపరోక్షంపృష్ఠఃకురు ||౧౭|| సతాంబుద్ధింపురస్కృత్యసర్వలోకనిదశేణమ్ | రాజ్యం
త్వంప్రతిగృహ్ణిష్వాభరతేనప్రసాదితః ||౧౮|| ఇతి శ్రీమదయోధ్యాకాం డే - అష్టో తర శ త త మ స్స గ ణే

జాబాలేస్తువచశ్శ్రుత్వా రామస్సత్యవతాంవరః | ఉవాచపరయాభక్త్యాస్వబుద్ధ్యాచావిపన్నయా || ౧ || భవా
న్యేప్రియకామాథంవచనంయదిహివాక్తవా | అకార్యంకార్యసంకాశవఃపథ్యంపథ్యసంమితమ్ ||౨||నిర్మర్యాదస్తుపు
రుషఃపాపాచారసమన్వితః | మానసంసంభతేసత్సుభిన్నచారిత్రదత్తనః ||౩||కులీనమకులీనంవాచీరంపురుషమానినమ్ | చా
రిత్రమేవవ్యాఖ్యాతిశుచింవాయదివాశుచిమ్ ||౪||అనార్యస్తావర్యసంస్థానశ్శౌచాద్దీనస్తథాశుచిః | లక్షణ్యవదలక్షణ్యో
దుశ్శీలశ్శీలవానిప ||౫||అథర్షంధర్షవేషేణయదీమంలూకసంకరమ్ | అభివత్సేశుభంహిత్యాక్రియావిధివివజితమ్ || ౬ ||
కశ్చేతయానఃపురుషఃకార్యాకార్యవిచక్షణః | బహుమంస్యతిమాంలూకేషువృత్తంలూకమామణమ్ || ౭ || కస్యదా
స్యోమ్యహంవృత్తంకేనవాస్వర్గమాపుయామ్ | అనయావర్తమానోహివృత్త్యాహీనప్రతిజ్ఞయా ||౮|| కామవృత్తస్త్య

యం లోక కృత్సస్సముపవతతేయద్వైతాస్సంతిరాజానస్తద్వైతాస్సంతిహిప్రజాః॥ ౧౧॥ సత్యమేవాన్యశంసంతః
రాజవృత్తంసనాతనమ్తస్మాత్సత్యాత్మకంరాజ్యంసత్యేలోకప్రతష్ఠితః॥౧౨॥ ఋషయశ్చైవదేవాశ్చసత్యమేవహి-
మేనిరేసత్యవాదీహిలోకేస్త్వికపరమంగచ్ఛతిక్షయమ్॥౧౩॥ ఉద్విజంతేయథాసర్వాన్నరాదన్యతవాదినఃధర్మస్సత్యం
ఫరోలోకేమూలంస్వర్గస్యచోచ్యతే॥౧౪॥ సత్యమేవేశ్వరోలోకేసత్యంపద్మాశ్రితాసదా | సత్యమూలానిసర్వాణిస-
త్యాన్నాస్తీపఠంపదమ్॥౧౫॥ దత్తమిష్టంహుతంచైవతప్తానిచతపాంసంచ | వెదాస్సత్యప్రతిష్ఠానాస్తస్మాత్సత్యపరోభవె-
త్॥౧౬॥ ఏకఃపాలయతేలోకమేకఃపాలయతేకులమ్ | మజ్జత్యేకౌపినిరయేహ్యేకఃస్వర్గేమహీయతే॥౧౭॥ సోహంపిత-
ర్నియోగంతుకిమథానానుపాలయే | సత్యప్రతిశ్రవస్సత్యంసత్యేనసమయాకృతః॥౧౮॥ నైవలోభాన్నమోహాద్వా-
సహ్యజ్ఞానాత్తమోన్వితః | సేతుంసత్యస్యభేత్స్యామిగురోస్సత్యప్రతిశ్రవః॥౧౯॥ ఆసత్యసంధస్యసతశ్చలస్యాస్థిరశ్చేత-
సః | నైవదేవానపితరఃప్రతీచ్ఛంతీతినఃశ్రుతమ్॥౨౦॥ సత్యగాత్తమిమంధర్మంసత్యంపశ్యామ్యహంస్వయమ్ | భారస్య-
త్పురుషాదీర్లస్తదథామభినంద్యతే॥౨౧॥ తూత్రంధర్మమహంత్యత్యైవ్యాధర్మంధర్మసంహితమ్ | తుదైన్యశంసైర్ను-
భైశ్చసేవితంపాపకర్మభిః॥౨౨॥ కాయేనకురుతేపాపంమనసాసంప్రధార్యచానృతంజిహ్వాయాచామాత్రివిధంకర్మపా-
తకమ్॥౨౩॥ భూమిఃకీర్తిర్యశోలక్ష్మీఃపురుషంప్రాథమ్యంతిహి | స్వర్గస్థంచానుపశ్యంతిసత్యమేవభజేతతత్॥౨౪॥ శ్రే-
ష్ఠంహ్యనార్యమేవస్యాద్యద్భువానవధార్యమామ్ | ఆహాయైకైరైర్వాక్యైర్విదంభద్రంకురుష్వహా॥౨౫॥ కథంహ్యహం
ప్రతిజ్ఞాయవనవాసమిమంగురౌభరతస్యకరిష్యామివచాహిత్యాగురోర్వచః॥౨౬॥ స్థిరావయాప్రతిజ్ఞాతాప్రతిజ్ఞాగు-
రుసన్నిధౌ | ప్రహృష్యమాణాసాదెవీకైకేయాచాభవత్తదా॥౨౭॥ వనవాసంవసన్మైవంశుదిర్నియతభోజనః | మూలైః
పుష్పైఃఫలైఃపుష్పైఃపితౄణాదేవాంశ్చతర్పయ॥౨౮॥ సంతుష్టవంచవగోహంలొకయాత్రాంప్రవర్తయే | అకుహ-
శ్శ్రీధానస్సౌకార్యాకార్యవిచక్షణః॥౨౯॥ కర్మభూమిమిమాంప్రప్యకర్తవ్యంకర్మయచ్ఛుభమ్ | అగ్నిర్వాయుశ్చ
పోమశ్చకర్మణాంఫలభాగినః॥౩౦॥ శతంక్రతూనామాహృత్యదేవరాట్ట్రీదివంగతః | తపాంస్యగ్రాణీచాస్థాయదివం
యాతామహర్షయః॥౩౧॥ అమృష్యమాణఃపునరుగ్రతేజానిశమ్యతంనాస్తికవాక్యహేతుం | ఆథాబ్రవీత్తంస్తవతేస్తనూ-
జౌవిగహామాణౌవచనానితస్య॥౩౨॥ సత్యంచధర్మంచపరాక్రమంచభూతానుకంపంప్రియవాదితాంచ | ద్విజాతి-
దేవాతిథిపూజనంచపంథానమాహుస్త్రీదివస్యసంతః॥౩౩॥ తేనైవమాజ్ఞాయయథావదథామేకౌదయంసగప్రతివ-
ద్యవిప్రాః | ధర్మంచరంతస్సకలంయథావత్కాంతంతిలోకాగమమప్రమత్తాః॥౩౪॥ నిందామ్యహంకర్మపితుఃకృతంత-
ద్యస్తామగృహ్లాద్విషమస్థబుద్ధిమ్ | బుద్ధ్యానయైవంవిధయాచరంతంసనాస్తికంధర్మపథాదసేతమ్॥౩౫॥ యథాహిహోర-
స్సతథాహిబుద్ధస్తథాగతంనాస్తికమప్రవీధితస్మాద్ధియశ్శక్యమతఃప్రజానాంసనాస్తీనేనాభిమభోబుధస్స్యాత్॥౩౬॥
త్వత్తోజనాఃపూర్వతరేవరాశ్చశుభానికర్మాణిబహునిచక్రః | జిత్వాసదేమంచపరంచలోకంతస్మాద్ద్విజాఃస్వస్తీహు-
తంకృతంచ॥౩౭॥ ధర్మైరతాస్సత్పురుషైస్సమేతాస్తేజస్విసోదానగుణప్రధానాః | ఆహింసకావీతమలాశ్చలోకేభవం-
తిపూజ్యామనయఃప్రధానాః॥౩౮॥ ఇతిబ్రువంతంవచసంసరోషంరామంఋషీల్లానమదీనసత్వమ్ | ఉవాచపథ్యంపున-
రాస్తికంచసత్యంవవస్సానునయంచవిప్రః॥౩౯॥ సనాస్తీకానాంవచసంబ్రవీమ్యహంసనాస్తీకౌహంసచనాస్తీకించనా-
శమీక్ష్యకాలంపునరాస్తీకౌభవంభవేయకాలేపునరేవనాస్తీకః॥౪౦॥ సచాపికాలోయముపాగతశ్చనైర్యథావయా-
నాస్తికవాగుదీతానివర్తనాథాంతవరామకారణాత్ప్రసాదనాథాంచమయైతదిరితమ్॥౪౧॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యా

కాండేనవోత్తరశతతమస్తకం.*****
శ్రుద్ధమాజ్ఞాయరామంతువసిన్యఃప్రత్యువాచహ | జాబాలిరపిజానీతేలోకస్యాస్యగతాగతిమ్॥ ౧॥ నివర్తయితు-
కామస్తుత్వామేతద్వాక్యముక్తవా | ఇమాంలొకసముత్పత్తింలొకనాథనిబోధమ్॥౨॥ సర్వంసలిలమేవాసీత్పుథీవీ-
యత్రనిర్మితాతతస్సమభవద్భ్రష్టస్వయంభూదేవతైస్సహ॥౩॥ సవరాహస్తతోభూత్వాప్రోజ్జ్వలీరవసుంధరామ్
అస్సజశ్చజగత్సర్వంసహపుత్రైఃకృతాత్మభిః॥౪॥ ఆకాశప్రభవోబ్రహ్మశాశ్వతోనిత్యఅవ్యయః | తస్మాద్గురీచస్సంజజ్ఞే-
మరీచేఃకాశ్యవస్సుతః॥౫॥ వివస్వాకాశ్యషాజ్జజ్ఞేమనువైవస్వతస్సుతః | సతుప్రజాపతిఃపూర్వమిత్వాకుస్తుమనోస్స-
ను

తల్లిలయస్యైవం ప్రథమందస్తా సమృద్ధామను నామహి । తమిత్వైకుమయోధ్యాయాం రాజానంధిపూర్వకమ్ ॥ ౧౫౯ ॥
 త్వైకౌ ముసుతశ్చీమా కుషీరే వెలివిశ్రుతః కుతేరథాత్మజశ్చీమాన్వికుషీరుడపద్యతా ॥ వికుతేస్తుపహాదేజచా
 ణిపుత్రః ప్రతాపవా ॥ బాణస్యతుమహాబాహురసరభ్యోమహాయశా ॥ ౧౬౦ ॥ నానావృష్టిర్భూవాస్త్రినమర్శితుంస
 తాంవరేఅనరణ్యేమహారాజేతస్మిలోనాపికశ్చన ॥ ౧౬౧ ॥ అనరణ్యాన్మహాబాహుఃపుభూరాజాబహువహా తస్మాత్ప్రభో
 ర్మహారాజస్త్రిశంకురుడపద్యతా ॥ ౧౬౨ ॥ ససశ్యవచనాద్విరస్సశరీరోదివంగతః । త్రింశకూరభవత్సానుడుఁడుమాదో
 మహాయశా ॥ ౧౬౩ ॥ ముంమూరోమహాతేజాయువనాశ్చోవ్యజాయత । యువనాశ్వసుతః శ్రీమాన్మాంధాతాసమపద్య
 త ॥ ౧౬౪ ॥ మాంధాతుస్తుమహాతేజాస్సుసంధిరుడపద్యత । సుసంధెరపిపుత్రాద్వృత్తువసంధిః ప్రసేనజిత్ ॥ ౧౬౫ ॥ యశస్వీ
 ధ్రువసంధేస్తుభరతోరపుమాదనః । భరతస్యమహాబాహూరసితోనామజాయత ॥ ౧౬౬ ॥ యస్యైతేప్రతిరాజానఉడవ
 ద్యంతశత్రవః । హైహయాస్తాలజంఘాశ్చసూరాశ్చశశిబిందవః ॥ ౧౬౭ ॥ తాంస్తుసర్వాప్రతివ్యూహ్యాయుధేరాజాన్
 వాసితః । సచశైలవరేరమ్యేబభూవాభిరతోమునిః ॥ ౧౬౮ ॥ ద్వేచాస్యభార్యేభిశ్చైవభూవతురిశ్రుతిః । ఏకాగ్ర్య
 వినాశాయసవత్యైస్సగరందదౌ ॥ ౧౬౯ ॥ భాగవచ్యవమోనామహిమవంతముపాశ్రితః । తవ్యపింసముపాగవ్యకాశిం
 దీత్యభ్యనాదయత్ ॥ ౧౭౦ ॥ సతామభ్యవదద్విప్రః పుత్రేపుంపుత్రజన్మని । పుత్రస్తేభవితాదేవిమహాత్మాలోకవిశ్రుతః ॥
 ౧౭౧ ॥ ధామికశ్చసుధీమాంశ్చవంశకతాఃరిసూదనః । కృత్వాప్రదక్షిణంహృష్టామునింతమభివాద్యచ ॥ ౧౭౨ ॥ పర్వత్రవి
 శాలాతుంపత్నగభాసమప్రభమ్ । తతస్సాగృహమాగవ్యదేవీపుత్రంవ్యజాయత ॥ ౧౭౩ ॥ సపత్న్యాతుగరస్తస్యైదత్తాగ
 భాజిఘాంసయాగరేణసహతేనైవజాతస్సగరోభవత్ ॥ ౧౭౪ ॥ సరాజాసగరోనామయస్సముద్రమభాసయత్ । ఇష్టా
 పర్వణివేగేనత్రాసయంతమిమాఃప్రజాః ॥ ౧౭౫ ॥ అసమంజస్తుపుత్రాభూత్సగరస్యేతినఃశ్రుతమ్ । జీవన్మేవసపిత్రా
 తునిరస్తఃపాపకమకృత్ ॥ ౧౭౬ ॥ అంశుమానితిపుత్రాభూవసమంజస్యపీర్యవా । దిలీపోంశుమతఃపుత్రాదిలీపస్యభ
 గీరః ॥ ౧౭౭ ॥ భగీరథాత్మకుత్స్థస్తుకాకుత్స్థాయనతుస్త్పతాః । కకుత్స్థస్యచపుత్రాభూద్రముర్యేనతురాఘవాః ॥
 ౧౭౮ ॥ ధౌమ్యపుత్రస్తేజస్వీప్రవృద్ధపురుషాదకః । కల్కషపాదస్సేదాసశ్చత్యేవంప్రథితోభువి ॥ ౧౭౯ ॥ కల్కషపాదపు
 త్రాభూద్ధుంకణస్త్వివిశ్రుతః । యస్తుతద్విర్యమాసాద్యసహసైన్యోవ్యసీనశత్ ॥ ౧౮౦ ॥ శంఖణస్యచపుత్రోభూ
 చూర్ఛః శ్రీమాన్సుదశేనః । సుదశేనస్యాగ్నివణాఅగ్నివణాస్యశీఘ్రగః ॥ ౧౮౧ ॥ శీఘ్రగస్యమరుపుత్రోమరోఃపు
 త్రఃప్రశుశ్రుకః । ప్రశుశ్రుకస్యపుత్రోభూదంబరీషోమహాద్యతిః ॥ ౧౮౨ ॥ అంబరీషస్యపుత్రోభూన్నహుషస్స్యోత్ర
 మః । నహుషస్యచనాభాగఃపుత్రఃపరమధామికః ॥ ౧౮౩ ॥ అజశ్చనువ్రతశ్చైవనాభాగస్యసతాపుభౌ । అజశ్చైవచధ
 మాత్కారాజాదశరథఃస్త్పతః ॥ ౧౮౪ ॥ తస్యజ్యేష్ఠోపిదాయాదోరామశ్చత్యభివిశ్రుతః । తద్దృహణస్వకంరాజ్యమవేక్షుస్వ
 జనంస్యపి ॥ ౧౮౫ ॥ ఇత్వైకూణాంహిసర్వేషాంరాజాభవతిసూర్వజః । సూర్వజేనావరఃపుత్రోజ్యేష్ఠోరాజ్యేభిషిచ్యతే ॥ ౧౮౬ ॥
 సరాఘవాణాంకులధమమాత్మనస్సనాతనంనాద్యహాతుమహాసి । ప్రభూతరత్నామనుశాధిమేదిసింప్రభూతరా
 ష్ట్రోపితృవన్తహాయశః ॥ ౧౮౭ ॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే-ఏకాదశోద్ధరశతతమస్సగః*****

వసిష్ఠస్తుతదారామముక్త్యారాజపురోహితః । అబ్రవీధర్మసంయుక్తంపునరేవాపరంవచః ॥ ౧౮౮ ॥ పురుషస్యహిజా
 తస్యభవంతిగురవస్త్రీయః । అచార్యశ్చైవకాకుత్స్థపితామాతాచరాఘవ ॥ ౧౮౯ ॥ పితాహ్యసంజనయతిపురుషంపురుష
 ర్షభ । ప్రజ్ఞాందదాతిచాచార్యస్తస్మాత్సగురుఃచ్యతే ॥ ౧౯౦ ॥ సోహంతేపితరాచార్యస్తవచైవపరంతప । మమత్వంవచనంకు
 ర్వన్నాతివతేస్సతాంగతిమ్ ॥ ౧౯౧ ॥ ఇమాహితేపరిషదః శ్రేణయశ్చద్విజాస్తథా । ఏషాంతాతచరణధర్మంనాతివతేస్స
 తాంగతిమ్ ॥ ౧౯౨ ॥ వృద్ధాయాధర్మశీలాయామాతుర్నర్హస్యవతితుమ్ । అస్యాస్తువచనంకుర్వన్నాతివతేస్సతాంగతిమ్ ॥
 ౧౯౩ ॥ భరతస్యవచఃకుర్వయాచమానస్యరాఘవ । ఆత్మానంనాతివతేస్త్వంసత్యధర్మపరాయణ ॥ ౧౯౪ ॥ ఏవంమధురము
 క్తస్యగురుణారాఘవఃస్వయమ్ । వ్రత్యవాచసమాసీనంపసిష్ఠంపురుషర్షభః ॥ ౧౯౫ ॥ యన్మాలాపితరావృత్తంతనయేకురు
 తస్సదా । ననుప్రతికరంతత్తమాత్రాపిత్రచయత్కృతమ్ ॥ ౧౯౬ ॥ యథాశక్తిప్రదాసేనస్సాపసోచాధదసేనచ । నిత్యం
 చప్రియవాదేనతథాసంవర్ధనేనచ ॥ ౧౯౭ ॥ సహిరాజాజనయితాపితాదశరథామమ । ఆజ్ఞాతంయన్తయాతస్యనతన్విధ్యా

భవిష్యతి॥౧౧॥ఏవము క్షుర్రామేణభరతఃప్రత్యనంతరమ్॥ఉవాచవిపులారస్స- సూతంపరమదుర్మనా॥౧౨॥ ఇహమే-
స్థండిలేశీ శ్రుంకుశమా సరసారథే॥ఆర్యంప్రత్యుపవేత్స్యామియావన్నేనప్రసీదతి॥౧౩॥ అనాహరోనిరాలాకోఢనహీనో-
యథాద్విజఃశిశ్యేపురస్తాచ్ఛాలాయాయావన్న ప్రతియాస్యతి॥౧౪॥సతురామమపేక్షంతఃసుమంత్రంప్రేక్ష్యదుర్మ-
నాఃకకుశోత్తరముపస్థాప్యభూమావేవాస్తరత్సర్వము॥౧౫॥తమువాచమహాతేజారామోరాజర్షి సత్తమః॥కేమాంభ-
రతకుర్వాణంతాతప్రత్యుపవేత్స్యసి॥౧౬॥బ్రాహ్మణోఽప్యేకపార్శ్వేనసమాంరోధమిహార్హతి॥నతుమూర్ధాభిషిక్తానాం-
విధిఃప్రత్యుపవేశనె॥౧౭॥ఉత్తిష్ఠనరశాద్దులహితైర్వతద్దారుణంవ్రతమ్॥పురవర్యామితఃక్షీప్రమయోధ్యాంయాహి-
రాఘవా॥౧౮॥ఆసీన్ద్రోవభరతఃపౌరజానపదంజనమ్॥ఉవాచసర్వతఃప్రేక్ష్యకిమార్యంనానుశాసథ॥౧౯॥తేతమూచు-
ర్మహాత్మానంపౌరజానపదాజనాః॥కాకుత్స్థమభిజానీమస్సన్యగ్ద్వదతిరాఘవః॥౨౦॥ఎవోపిహిమహాభాగఃపితృర్వచసి-
త్యతి॥అతపవనశక్తాఃస్త్రవ్యావతఃయితమంజసా॥౨౧॥తేషామాజ్ఞాయవచనంరామోవచనమబ్రవీత్॥ఏవంబోధవచ-
నంసర్వేషాంధర్మచతుషమ్॥౨౨॥ఏతచ్చైవోభయంశ్రుత్వాసమ్యక్సంపశ్యరాఘవ॥ఉత్తిష్ఠత్వంమహాభాగమాచ-
స్సృశతథోదకమ్॥౨౩॥అథోత్థాయజలంస్పృష్ట్వాభరతోవాక్యమబ్రవీత్॥శృణ్వంతుమేపరిపదోమప్రిణశ్యేక్రియస్త-
థా॥౨౪॥నయాచేపితరంరాజ్యంనానుశాసామిమాతరమ్॥ఆర్యంపరమధర్మజ్ఞంనానుజానామిరాఘవమ్॥౨౫॥యది-
త్వవశ్యంస్తవ్యంకతఃవ్యంచపితువఃచ॥అహమేవనివత్స్యామిచతుర్దశసమావనే॥౨౬॥ధర్మాత్మాతస్యతథ్యేన-
భ్రాతృవాక్యేనవిస్త్రితః॥ఉవాచరామస్సంప్రేక్ష్యపౌరజానపదంజనమ్॥౨౭॥విశ్రీతమాహితంశ్రీతయప్నిత్రాజీవ-
తామహ॥నతాగ్లోపయితుంశక్యంమయావాభరతేనవా॥౨౮॥ఉపధిర్మయూకార్యోవనవాసేజాగుప్సితః॥యుక్తముక్తం-
చకైకేయాపి త్రామేసుకృతంకృతమ్॥౨౯॥జానామిభరతంతోంతంగురుసత్తారకారిణమ్॥సర్వమేవాత్రకల్యాణం-
సత్యసంధేమహాత్మనా॥౩౦॥అసేనధర్మశీలేననాత్ప్రత్యాగతఃపునః॥భ్రాతృసహభవిష్యామిపృథివ్యాఃపరిరుత్తమః॥
౩౧॥వృతోరాజాహికైకేయామయాతద్వచనంకృతమ్॥అన్యతన్తోచయానెనపితరంతంమహేపతిమ్॥౩౨॥ఇతిశ్రీ-
మదయోధ్యాకాండే-ఏకాదశోత్తరశతతమస్సర్గః.

తమప్రతిమతేజోభ్యాంభ్రాతృభ్యాంరోమహర్షణమ్॥విస్త్రితాస్సంగమంప్రేక్ష్యసమవేతామహర్షయః॥
౧౧॥అంతహితాస్త్యపిగణాస్సిద్ధాశ్చపరమర్షయః॥తౌభ్రాతరౌమహాత్మానాకాకుత్స్థాప్రశశంసిరే॥౧౨॥సధన్యో-
యస్యపుత్రౌద్వాధర్మజ్ఞాధర్మవిక్రమా॥శ్రుత్వావయంహిసంభాషాముభయోస్సృహయామహే॥౩॥తతస్త్యపి-
గణాఃక్షీప్రందశగ్రీవపదైషిణః॥భరతంరాజశాద్దులమిత్యూచుస్సంగతావచః॥౪॥కులేజాతమహాప్రాజ్ఞమహావృత్త-
మహాయశః॥గ్రాహ్యంరామస్యవాక్యంతేపితరంయద్యవేక్షసే॥౫॥సదాన్యణమిమంరామంవయమిచ్ఛామహేపితుః॥
అన్యణత్వాచ్చకైకేయాస్సగ్ధందశరథోగతః॥౬॥ఏతావదుక్త్వావచనంగంధర్వాస్సమహర్షయః॥రాజమయ-
శ్చైవతదాసర్వేస్వాగస్వాగతింగతాః॥౭॥ప్లక్షితస్తేనవాక్యేనశుభేనశుభదర్శనః॥రామస్సంహృప్తపదనస్తాన్యపీనభ్య-
పూజయత్॥౮॥త్రస్త్రగాత్రస్త్రభరతస్సవాచాసజ్జమానయా॥కృతాంజలిరిదంవాక్యంరాఘవంపునరబ్రవీత్॥౯॥రాజ-
ధర్మచునుప్రేక్ష్యకులధర్మానసంతతిమ్॥కతుమహాసికాకుత్స్థమమమాతుశ్చయాచనామ్॥౧౦॥రక్షితుంసుమహా-
ద్రాజ్యమహమేకస్తుమోత్సహే॥పౌరజానపదాంశ్చాపిరక్తారంజయితుంతథా॥౧౧॥జ్ఞాతయశ్చహియోధాశ్చమి-
త్రాణీసుహృదశ్చనః॥త్వామేవప్రతికాంక్షంతేపజఃన్యమివకషకాః॥౧౨॥ఇదంరాజ్యంమహాప్రాజ్ఞస్థాపయప్రతి-
పద్యహి॥శక్తిమానసికాకుత్స్థలోకస్యపరిపాలనె॥౧౩॥ఇత్యుక్తాన్యవతద్భ్రాతృఃపాదయోభరతస్తదా॥భృశం-
సంప్రాశయామాసరామమేవప్రియంవదః॥౧౪॥తమంకేభ్రాతరంకృత్వారామోవచనమబ్రవీత్॥శ్యామంస-
చినపత్రాక్షంమత్తహంసస్వరంస్వయమ్॥౧౫॥ఆగతాత్వామియంబుద్ధిస్సజ్జావై నయికిచయా॥భృశముత్సహసే-
తాతరక్షితుంపృథివీమపి॥౧౬॥అమాశ్చైశ్చనుహృద్భిశ్చబుద్ధిమద్భిశ్చమంత్రిభిః॥సర్వకార్యాణిసంమంత్రియసుమ-
హంత్యపికారయ॥౧౭॥లక్ష్మీశ్చంద్రాదపేయాద్వాహిమవాన్వాహిమంత్యజేత్॥అతీయాత్సగరోవేలాంసప్రతిజ్ఞా-
మహంపితుః॥౧౮॥కామాద్వాతాతలోభాద్వామాత్రాతుభ్యమిదంకృతమ్॥నతస్తనసికతఃవ్యంవతఃతవ్యంచమాత్మ-

పత్ ॥౧౯॥ ఏవంబ్రవాణంభరతఃకాసల్యాసుతమబ్రవీత్ | లేజసాదిత్యసంకాశంప్రతిపచ్చంద్రదశానమ్ ॥౨౦॥ అధిరో
హార్యపాదాభ్యాంపాదుకేహేమభూషితే | ఏతేహీసర్వలోకస్యయోగయేమంవిధాన్యతః ॥౨౧॥ సోధిరుహ్యనరవ్యా
ఘ్రుఃపాదుకేహ్యవరుహ్యచ | ప్రాయచ్చత్సుమహా లేజాభరతాయమహాత్మనే ॥౨౨॥ సపాదుకేసంప్రణమ్యరావంప
చనమబ్రవీత్ | చతుర్దశేహివమాణిజటావీరధరోహ్యహమ్ ॥౨౩॥ ఘలమూలాశ నోవీరభవేయంరఘునందన | తవా
గమనమాకాంక్షావసనైవినగరాద్భహిః ॥౨౪॥ తవపాదుకయోన్యస్త్రరాజ్యతంత్రఃపరంతప | చతుర్దశేహీసంసూ
ణేవపేహిరఘుచందన ॥౨౫॥ నవ్రత్యోమియదిత్వాంతుప్రవేత్యోమిహుతాశనమ్ | తథేతిచప్రతిజ్ఞాయసంపరివ్వ
జ్యసాదరమ్ ॥౨౬॥ శత్రుఘ్నంచపరివ్వజ్యభరతంచేదమబ్రవీత్ | మాతరంరక్షకై కేయాంమూరోపంచురుతాంప్రతి ॥
౨౭॥ మయాచసీతయాచైవశప్తోసరఘునత్తమ | ఇత్యుక్త్వాశ్రుపరీతాత్మో భ్రాతరంవిససజహా ॥౨౮॥ సపాదుకేలే
భరతఃప్రతాపవాన్స్వలంకృతేసంపరిపూజ్యధమవిత్ | ప్రవక్షీణంచైవచకారరాఘవంచకారచైవోత్తమనాగమూ
ధాని ॥౨౯॥ అథానుపూర్వ్యాత్ప్రసంగ్యతంజనంగురూంశ్చమంత్రేప్రకృతీస్తథానజౌ | వ్యసజయద్రాఘవనం
శవధాన్యస్థిరస్సర్వధమేహిమవానివాచలః ॥౩౦॥ తంమాతరోబాష్పగృహీతకంఠోద్యుఃఖేననామంత్రయితుంహిశే
కుః | సత్వేవమాత్రారభివాద్యసర్వారుదక్షకుటీంస్వాంప్రవివేశరామః ॥౩౧॥ ఇతి . ద్వాశోత్తరశతతమస్సగః . *

తతశ్చిరసికృత్వాతుపాదుకేభరతస్తదా ॥ ఆరురోహరథంహృష్టశ్శత్రుఘ్నససమన్వితః ॥౧॥ వసిష్ఠోవామదేవ
శ్చజాబాలిశ్చనృథవ్రతః ॥ అగ్రతఃప్రయయుస్సర్వేమంత్రణోమంత్రపూజితాః ॥౨॥ మందాకినీంనదీంరమ్యాంప్రాప్తు
ఖాస్తేయయుస్తదా | ప్రవక్షీణంచకువాణాశ్చిత్రకూటంచుహీరవమ్ ॥౩॥ షశ్యకథాతుసహస్రాణీరమ్యాణివివిధాని
చ | ప్రయయాతస్యపాశ్వేనససైన్యోభరతస్తదా ॥౪॥ అమారాచ్చిత్రకూటస్యదదశభరతస్తదా | ఆశ్రమంయ
స్రసమనిభారద్వాజకృతాలయః ॥౫॥ సతమాశ్రమమాగమ్యభరద్వాజస్యబుద్ధిమాన్ | అవతీర్యరథాత్పదౌవవందే
భరతస్తదా ॥౬॥ తతోహృష్టోభరద్వాజోభరతంచాక్యమబ్రవీత్ | అపికృత్యంకృతంతాతరామేణచసమాగతమ్ ॥౭॥ ఏవ
ముక్తస్సతుతతోభరద్వాజేనధీమతా | ప్రత్యువాచభరద్వాజంభరతోభ్రాతృవత్సలః ॥౮॥ సయాచ్యమామోగురుణా
మయాచదృఢవిక్రమః | రాఘవఃపరమప్రీతోవసిస్థంచాక్యమబ్రవీత్ ॥౯॥ ఏకుఃప్రతిజ్ఞాంతామేవపాలయిష్యామితత్వ
తః | చతుర్దశేహివమాణియాప్రతిజ్ఞాపితుమమ్ ॥౧౦॥ ఏవముక్తోమహాప్రాజ్ఞోవసిఃప్రత్యువాచహ | వాక్యజ్ఞోవా
క్యకుశలంరాఘవంచచనంచుహత్ ॥౧౧॥ ఎతేప్రయచ్చసంహృష్టఃపాదుకేహేమభూషితే | అయోధ్యాయాంమహా
ప్రాక్షయోగయేమంకరేతమ్ ॥౧౨॥ ఏవముక్తోవసిష్ఠేనరాఘవఃప్రాక్షుఖఃస్థితః | పాదుకేహేమవికృతేమమరాజ్యా
యవైదదా ॥౧౩॥ నివృత్తోహమనుజ్ఞాతోరామేణసుమహాత్మనా | అయోధ్యామేవగచ్ఛామిగృహీత్వాపాదుకేశుశ్చ ॥౧౪॥
ఏతచ్చృత్వాశుభంవాక్యంభరతస్యమహాత్మనః | భరద్వాజశ్శుభకరంమునివాక్యమువాచతమ్ ॥౧౫॥ నైతచ్చిత్రంన
రవ్యాఘ్రశీలవృత్తవతాంవరయదార్యంత్యయితిస్మైతునిమ్నేవృష్టమివోదకమ్ ॥౧౬॥ అమృతస్సమహాబాహుఃపితాదశర
థస్తవ | యస్యత్వమీదృశఃపుత్రోధమజ్ఞోధమఃవత్సలః ॥౧౭॥ తవృషింతుమహాత్మానముక్తవాక్యంకృతాంజలిః |
ఆనుంశ్రయితుమా రేభేచరణాపుపగృహ్యచ ॥౧౮॥ తతఃప్రవక్షీణంకృత్వాభరద్వాజంపునఃపునః | భరతస్తయయాశ్రీ
మానయోధ్యాంసహమంత్రిభిః ॥౧౯॥ యానైశ్చశకతైశ్చైవహయేనాగైశ్చసాచమూః | పుననివృత్తావిస్తీణా
భరతస్యానుయామి ॥౨౦॥ తతస్తేయమునాందివ్యాంనదీంతీర్థోమిమానలిమ్ | ఓదృశుస్తాంపునస్సర్వేగంగాంశుభ
జలాంనదీమ్ ॥౨౧॥ తాంరమ్యజలసంపూర్ణాంసంతీర్యసహబాంధవః | శృంగిబేతపురంరమ్యంప్రవివేశససైనికః ॥౨౨॥
శృంగిబేతపురాన్భూయస్త్యయోధ్యాంసందదశహా | అయోధ్యాంచతతోదృష్టౌపితాభ్రాత్రావివజితామ్ ॥
౨౩॥ భరతోద్యుఃఖంతప్తస్సారథించేదమబ్రవీత్ | సారథేపశ్యవిధ్యస్తాసాయోధ్యానప్రకాశతే ॥౨౪॥ నిరాకారానిరా
నదాదీనాప్రతిహతస్వరా ॥౨౫॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే . త్రయోదశోత్తరశతతమస్సగః . *****

స్నిగ్ధగంభీరఘోషేణస్యందనే సోపయాన్ప్రభుః | అయోధ్యాంభరతఃక్షిప్రంప్రవివేశమహాయశా ॥౧॥ విడా
హీలాకచరితామలీననరవారణామ్ | తిమిరాభ్యాహతాంకాలీమప్రకాశానిశామివ ॥౨॥ రాహుశతోప్రియాంప

తేషాం శ్రీయా ప్రజ్వలితప్రభామ్ | గ్రహణాభ్యుత్థితేనై కాంరోహిణీమివపీడితామ్ || ౩ || అలాపిష్టతుభసలిలాంఘమోహా
 త్తప్తవిహంగమామ్ | లీనమీనరుషగ్రాహంకృతాంగిరినదీమివ || ౪ || విధూమామివహేమాభామధ్వరాగ్నేస్సముత్థితామ్ | హవిరభ్యుత్థితాంపశ్చచ్ఛిఖాంవిప్రశయంగతామ్ || ౫ || విధ్వస్తకవచాంరుగ్గజవాజరథధ్వజామ్ | హతప్రపీరా
 మావన్నాంచమూమివమహాహవే || ౬ || సఫేనాంసస్వసాంభూత్వాసాగరస్యసముత్థితామ్ | ప్రశాంతమారుతోద్ధూతాంజలామిమివనిస్వనామ్ || ౭ || త్యక్తాయజ్ఞాయుధైస్సవైరభిరూపైశ్చయాజకైః | సుత్యాకాలేవినివృత్తేవేదింగ
 తరవామివ || ౮ || గౌష్ఠమధ్యేస్థితామాతామాచరంతీంతృణంసవమ్ | గోవృషేణపరిత్యక్తాంగవాంపత్నీమివోత్సుకామ్ || ౯ || ప్రభాకరాద్యైస్సస్మిన్దైవప్రజ్వలద్భిరివోత్తమైః | వియుక్తాంమణిభిజాత్యైవనావాంముక్తావళీమివ || ౧౦ || సహసా
 చలితాంస్థానాన్సహింపుణ్యక్షయాన్దతామ్ | సంహృతద్యుతివిస్తీర్ణాంతారామివదివశ్శ్చుతామ్ || ౧౧ || పుష్పనద్ధాం
 వసంతాంతేనుత్తభ్రమరనాదితామ్ | ధృతదావాగ్నిప్లుష్టాంక్లాంతాంవనలతామివ || ౧౨ || సంమూఢనిగమాంస్తబ్ధాం
 సంక్షిప్తవిపణావణామ్ | ప్రచ్ఛన్నశశినక్షత్రాంధ్యామివాంబుధరైవృతామ్ || ౧౩ || క్షీణపానోత్తమైభిన్వైశ్శర
 వైరభిసంవృతామ్ | హతశౌండామివధ్వస్తాంసానభూమిమసంస్కృతామ్ || ౧౪ || వృక్షభూమితలాంఘమాంవృక్షపా
 త్రైస్సమావృతామ్ | ఉపయుక్తోదకాంభగాంప్రపాంసపతీతామివ || ౧౫ || విపులాంపితతాంఘ్రైవయుక్తపాశాంతర
 స్వినామ్ | భూమాబాణైర్వినిమృతాంపతీతాంజ్యామివాయుధాత్ || ౧౬ || సహసాయుధశౌండేసహయారోహణవా
 హితామ్ | నిక్షిప్తభాండాముత్సృష్టాంకిశోరీమివచురబలామ్ || ౧౭ || శుష్కతోయాంమహామైన్యఃకూమోశ్చహ
 భివృతామ్ | ప్రభిన్నతటవిస్తీర్ణాంవాపీమివహృతోత్పలామ్ || ౧౮ || పురుషస్వాప్రకృష్టస్యప్రేషిద్ధానువేషనామ్ | సం
 తప్తామివశోకేనగాత్రయష్టిమభూషణామ్ || ౧౯ || ప్రావృషిప్రవిగాఢాయాంప్రవిప్తస్యాభ్రమండలమ్ | ప్రచ్ఛన్నాం
 నీలజీమూతైభాస్కరస్యప్రభామివ || ౨౦ || భరతస్తురథస్థస్సశ్రీమాదశరధాన్యజః | వాహయాంతరథశ్రేష్ఠంసార
 థింవాక్యమబ్రవీత్ || ౨౧ || కిన్దుభ్యుద్వద్యగంభీరోమూర్ఛితోననిశమ్యతే | యథాపురమయోధ్యాయాంగీతవాదిత్రనిస్సనః
 ౨౨ || వారుణీమదగంధశ్చమాల్యగంధశ్చమూర్ఛితః | ధూపితాగరుగంధశ్చనప్రవాతీసహంతతః || ౨౩ || యానప్రవర
 ఘోషశ్చస్మిన్దశ్చహయనిస్సనః | ప్రమత్తగజనాదశ్చమహంశ్చరథనిస్సనః || ౨౪ || నెడానీంశ్రూయతేపుర్యామస్యాం
 రామేవివాసితే | చంచనాగరుసూపాశ్చమహాహోశ్చనవప్రజ్వలి || ౨౫ || గతేహిరామేతరుణాస్సంతప్తానోపభుజంతే |
 బహిర్యత్రాంసగచ్ఛంతిచిత్రమాల్యధరాసరాః || ౨౬ || నోత్సవాస్సంప్రవతంతేరామశోకాదితేపురే | సహ
 నూసంమమభ్రాత్రాపురస్యాస్యద్యుతిగతా || ౨౭ || సహిరాజత్యయోధ్యేయంసాసారేవాజుఃసీతుపా | కదానుఖ
 లుమేభ్రాతామహూత్సవశ్చవాగతః || ౨౮ || జనయిష్యత్యయోధ్యాయాంహాషంగ్రీష్మశ్చివాంబుదః | తరుణైశ్చార్చు
 వేషైశ్చనరైరున్నతగామిభిః || ౨౯ || సంపతష్ఠిరయోధ్యాయాంసాభిభాంతమహాపథాః | ఎవంబహువిధంజల్పవివేశవ
 సంతపితుః || ౩౦ || తేసహి నాంసరేంఢ్రేణసింహహీనాంగుహామివ || ౩౧ || తదాతదంతఃపురముర్ఛితప్రభంసురైరివోత్సృ
 ప్తమభాస్కరందినమ్ | నిరీక్ష్యసర్వంతువిభక్తమాత్మవాణ్ముమోచబాష్పంభరతస్సుదూఃఖతః || ౩౨ || ఇతిశ్రీమద
 యోధ్యాకాండే - చతుర్దశోత్తరశతతమ స్కంధః

తతోనిక్షిప్యమాతృసస్సఅయోధ్యాయాందృఢవ్రతః | భరతశ్లోకసంతప్తాగురూనిదమథాబ్రవీత్ || ౧ || నంది
 గ్రామంగమిష్యామిసవానామంత్రయేద్యవః | తత్రదుఃఖమిదంసర్వంసహిష్యేరాఘవంవినా || ౨ || గతశ్చహిదివం
 రాజావనస్థశ్చగురుమమ | రామంప్రతీక్ష్య రాజ్యాయసహిరాజామహాయశాః || ౩ || పితచ్చుత్వాశుభంవాక్యంభర
 తస్యమహాత్మనః | అబ్రువణ్మంత్రిఃస్సవేదవసిష్ఠశ్చపురోహితః || ౪ || సుభృశంస్తోమసియంచయదుక్తంభరతత్వయా
 వచనంభ్రాతృవాత్సల్యాదనురూపంతవైవతత్ || ౫ || విత్యంలేబంధులుబ్ధస్యతిష్ఠతోభ్రాతృసాహృదే | ఆర్యమాగంప్ర
 పన్నస్యనానుమన్యేతకఃపుమా || ౬ || మంత్రిణాంవచనంప్రత్యాయథాభిలషితంప్రియమ్ | అబ్రవీత్సరథింవాక్యంర
 థోమేయుజ్యతామితి || ౭ || ప్రహృష్టపదనస్సర్వామాతృసస్సమభివాద్యసః | ఆరురోహరథంశ్రీమాదశ్రుభేన్నసమ
 ద్వితః || ౮ || ఆరుహ్యచరణంశ్రుంశత్రుఘ్నభరతాపుభా | యయతుఃపరమప్రీతావృతామంత్రిపురోహితైః || ౯ || అగ్ర

శోగురవస్త్రవసిష్టప్రముఖాద్విజాః । ప్రయయుః ప్రాజ్ఞుభాస్సర్వేనందిగ్రామోయతోభవత్ ॥ ౧౦ ॥ బలంచతద
నాహూతంగజాశ్వరథసంకులమ్ । ప్రయయుభారతేయాతేసర్వేచపురవాసినః ॥ ౧౧ ॥ రథస్థస్సహిధమాత్లాభర
తోభ్రాతృవత్సలః । నందిగ్రామంయయాతూణంశిరస్యాథాయపాదుకే ॥ ౧౨ ॥ తతస్తుభరతఃక్షిప్రంనందిగ్రామం
ప్రవిశ్యచ । అవతీర్యరథాత్తూణంగురూనిదమువాచహ ॥ ౧౩ ॥ ఏతద్రాజ్యంమమభ్రాతృదత్తంసన్న్యాసవత్స్వ
యమ్ । యోగక్షేమవహేచేమేపాదుకేహేమభూషితే ॥ ౧౪ ॥ భరతశ్శిరసాకృత్వాసన్న్యాసంపాదుకేతతః । అబ్రవీ
ద్దుఃఖసంతస్తస్వవః ॥ ప్రకృతిమండలమ్ ॥ ౧౫ ॥ ఛత్రధారయతక్షిప్రమార్యపాదావిమామతా । ఆభ్యాంరాజ్యేస్థితోభ
మఃపాదుకాభ్యాంగురౌత్సమ ॥ ౧౬ ॥ భ్రాతృహిమయిసన్న్యాసోనిక్షిప్తస్సేహృదాయ ॥ తమిమంపాలయిష్యా
మిరాఘవాగమనంప్రతి ॥ ౧౭ ॥ క్షిప్రంసంయోజయిత్వాతురాఘవస్యపునస్స్వయమ్ । చరణౌతౌతురామస్యద్రక్ష్యామి
సహపాదుకా ॥ ౧౮ ॥ తతోనిక్షిప్తభారోహంరామవేనసమాగతః । నివేద్యగురవేరాజ్యంభజిష్యేగురువృత్తితామ్ ॥ ౧౯ ॥
రాఘవాయచసన్న్యాసందత్వేమేవరపాదుకే । రాజ్యంచేదమయోధ్యాంచగూతపాపోభవామిచ ॥ ౨౦ ॥ అభిషిక్తేతు
కాకుత్స్థేప్రకృష్టముదితేజనే । ప్రేభిర్మనుయశశ్చైవభవేద్రాజ్యాచ్చతుగుణమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఏవంతుపిలవణ్డినోభరత
స్సమహాయశాః । నందిగ్రామేకరోద్రాజ్యందుఃఖతోమంత్రిభిస్సహ ॥ ౨౨ ॥ సవల్ల-లజటాధారిమనివెషధరఃప్రభుః ।
నందిగ్రామేవసద్విరస్ససైమ్యాభరతస్తదా ॥ ౨౩ ॥ పాదుకేత్వభిషిచ్యాభనందిగ్రామేవసత్తదా । సవాలవ్యజనంభ
త్రంధారయామాససస్వయమ్ ॥ ౨౪ ॥ భరతశ్శాసనంసర్వంపాదుకాభ్యాంస్యవేదయత్ । తతస్తుభరతఃశ్రీమానభిషి
చ్యార్యపాదుకే ॥ ౨౫ ॥ తదధీనస్తదారాజ్యంకారయామాససర్వదా ॥ యదాహియతగర్భముపైతికించిదుపాయనం
చోవహృతంమహాహమ్ । సహపాదుకాభ్యాంప్రథమంచివేద్యచకారపశ్చద్భరతోయథావత్ ॥ ౨౬ ॥ ఇతిశ్రీమదయో
ధ్యాకాండే-పంచదశోతరశతతమస్స గాః:*****
ప్రలియాతేతుభరతేవసారామస్తపోవనే । లక్షయామాససోద్యేగమథాత్సుక్యంతపస్వి నామ్ ॥ ౧ ॥ యేతత్రచిత్రమాట
స్యపురస్తాతాపసాశ్రమే । రామమాశ్రిత్యనిరతాస్తానలక్షయమత్సుకా ॥ ౨ ॥ నయనైభృకుటిభిశ్చరామముద్దిశ్యశం
కీతాః । అశ్యోమ్యముపజల్పంతశ్చనైశ్చప్రమిథఃకథాః ॥ ౩ ॥ తేహమాత్సుక్యమాలక్ష్యరామస్తాన్వత్సనిశంకీతః । కృతాం
జలిరువాచేదమృషింకులవతింతత ॥ ౪ ॥ సకచ్చిచ్ఛవణ్కించితూర్వవృత్తమిదంమయిదృశ్యతేకృతంయేనవిక్రియంలేత
పస్వినః ॥ ౫ ॥ ప్రమాదాద్భరితంకచ్చిత్రిందిన్నావరజస్యమే । లక్షణస్యపిభిష్టంనానుకూలమివాన్మనః ॥ ౬ ॥ కచ్చి
చ్చుశ్చూషమాణావశుశ్చూషణపరామయి । ప్రమాదాభ్యదితాంవృత్తింసీతాయుక్తంసవతతే ॥ ౭ ॥ అథపిజ్వరయా
వృద్ధస్తపసాచజరాంగతః । వేపమానఇవోవాచరామంభూతదయాపరమ్ ॥ ౮ ॥ కుతఃకల్యాణసత్త్వాయాఃకల్యాణాభిరతే
స్తథాచలనంతాతవైదేహ్యస్తపస్విషువిశేషతః ॥ ౯ ॥ త్వన్నిమిత్తమిదంతావత్రాపసాప్రణివతతే । గర్వోభ్యస్తేపిసం
విగ్నాంకథయంతిమిథఃకథాః ॥ ౧౦ ॥ రావణావరజఃకచ్చిచ్ఛరోనామేహరాక్షసఃఉత్పత్యతాపసాసర్వాజనస్థాననిశే
తనా ॥ ౧౧ ॥ భృష్టశ్చజితకాశీచస్త్రశంసఃపురుషాదకటావలీప్తశ్చపాపశ్చత్వాచలాతనమృష్యతే ॥ ౧౨ ॥ త్వంయదా
ప్రభృతిహ్యస్త్రిన్నాశ్రమేతాతవతణే । తదాప్రభృతిరక్షాంసవిప్రకర్షంతితాపసా ॥ ౧౩ ॥ దర్శయంతిహిభీభత్సై
క్రూరైభిఃషణ్డైరపి । నానాయాపైవిహూపైశ్చరూపైవికృతదశనైః ॥ ౧౪ ॥ ఆప్రశస్తైరరుదిభిస్సంప్రయోజ్యచ
తాపసా । ప్రతిఘ్నంత్యవరాక్షిప్రమనార్యాఃపురతఃస్థితాః ॥ ౧౫ ॥ తేషుతేష్యశ్రమస్థానేష్వబుద్ధమవలీయచ । ర
మంతేతాపసాస్త్రనాశయంతోల్పచేతసః ॥ ౧౬ ॥ అపక్షిపంతిస్సృగ్భాండానగ్నింసంచంతివారిణాః । కలశాంశ్చప్రహృ
ధ్నంతిహవనేసముపస్థితే ॥ ౧౭ ॥ తైమరాశ్చభిరామృష్టానాశ్రమాప్రజహాసవః । గమనాయాన్యదేశస్యచాదయంత్య
షయోద్యమామ్ ॥ ౧౮ ॥ తత్పురా రామశారీరాముపహంసాంతపస్విషుదశయంతిహిదుష్టాస్తేత్యత్యోషఇమమాశ్ర
మమ్ ॥ ౧౯ ॥ బహుమూలఫలంచిత్రమతిమారాదితోవనమ్ । పురాణాశ్రమమేవాహంశ్రయిష్యేసగణాంపునః ॥ ౨౦ ॥ ఖరస్త్వ
య్యపిచాయుక్తంపురాతాతప్రవతతే । సహస్మాభిరితోగచ్ఛయదిబుద్ధిఃప్రవతతే ॥ ౨౧ ॥ సకశత్రస్యసందేహా
నిత్యంయత్తస్యరాఘవ । సమర్థస్యాపిహిసతోవాసాదుఃఖమిహాద్యతే ॥ ౨౨ ॥ ఇత్యుక్తవంతంరామస్తంరాజపుత్రస్తప

స్వినమ్ | సకనాకోత్తరైర్వాక్యైరవబద్ధం సముత్సుఖమ్ || ౨౩ || అభినంద్య సమాపుచ్ఛ్య సమాధాయ చ రాఘవమ్ | సు
జగామా శ్రమంత్యక్త్వా కులైః కులపతిస్సం || ౨౪ || రామస్సంసాద్యత్వ పింగణమనుగమనాజ్జేతాత్తస్మాత్కులపతిః
భివాద్యపిమ్ | సమ్వప్రీతైః ప్రేరమమత ఉపదిష్టాక్షః పుణ్యం వాసాయ స్వ నిలయముపసంవేదే || ౨౫ || ఆశ్రమంత్యప్ర
విరహితం ప్రభుః క్షణమపి న విజహౌ స రాఘవః | రాఘవం హి సతతమనుగతాస్తాపసాశ్చ పిచరితభృతగుణాః || ౨౬ || ఇ
తి శ్రీమదయోధ్యా కాండ - షోడశోత్తరశతతమస్కంధః. *****

రాఘవ స్త్వధయా తేషు తపస్వి ముచితయః | సతత్రారోచయద్వా సంకారజైర్భూభిస్తుదా || ౧ || ఇహ మే
భరతో దృష్టో మాతరశ్చ స నాగరాః సాచ మే స్మృతిరన్వేతి తాన్నిత్యమనుశోచతః || ౨ || సుంధా వారనివేశేన తేన తస్య మ
హాత్మనః హయహస్తికరీషేశ్చ ఉపమదః కృతోభృశమ్ || ౩ || తస్మాదన్యత్ర గచ్ఛామ ఇతి సంపిత్య రాఘవః | ప్రాప్తివృత్త
సవై దేవ్యా లక్ష్మణేన చ సంగతః || ౪ || సోత్ర రాశ్రమమసాద్య తం వపంచే మహాయశః | తంచాపి భగవానత్రిపుత్రవత్
ప్రతిపద్య చ || ౫ || స్వయమాతిథ్య మాదిత్య పూర్వ మఘ్యం సుసత్కృతమ్ | సామిత్రించ మహాభాగాంస్తాంచ సప సాం
త్వయత్ || ౬ || పత్నీ చ సమనుప్రాప్తాం వృద్ధా మామంత్ర్య సత్కృతామ్ | సాంత్యయా మాసధర్మజ్ఞ సర్వభూతహితై
రతః || ౭ || అనసూయాం మహాభాగాంతా పసీంధర్మచారిణీమ్ | ప్రతిగృహ్య వై దేహీమ్ బ్రహ్మదృషి సత్తమః || ౮ || రామా
య చాచ చ తైతాంతా పసీంధర్మచారిణీమ్ | దశవర్షాణాం వృద్ధ్యైర్ధృలోకే నిరంతరమ్ || ౯ || యయా మూలభలేస్సృష్టే జా
హ్నువీచ ప్రవర్తితా | ఉగ్రేణ తపసాయుక్తా నియమైశ్చాప్య లంకృతా || ౧౦ || దశవర్ష సహస్రాణి యయా తప్తం హ
త్తపః | అనసూయా వ్రతే సన్నితా ప్రత్యూహశ్చ నిబహితాః || ౧౧ || దేవకార్యనిమిత్తంచ యయా సంత్యరమాణయా
దశరాత్రం కృతా రాత్రిస్సేయం మాతేవ తేన ఘ్ని || ౧౨ || తామిమాం సర్వభూతానాం సమసాగ్ర్యాం శస్వినీమ్ | ఆభిగ
చ్ఛతువై దేహీం వృద్ధా మక్రౌఢ నాం సదా || ౧౩ || ఏవం బ్రువాణంత మృషింతథేత్యక్త్వా స రాఘవః | సీతా మువాచ ధర్మజ్ఞా
మిదం వచనమ్ త్తమమ్ || ౧౪ || రాజపుత్రిశ్చ తమిదం మునెరస్య సమీరితమ్ | శ్రేయోధా మాత్మనశ్శీఘ్రమభిగచ్ఛ తపస్వి
నీమ్ || ౧౫ || అనసూయేతి యాలోకేకర్తృభిఃఖ్యాతీ మాగతా | తాంశీఘ్రమభిగచ్ఛ త్వమభిగమ్యాంతపస్వినీమ్ || ౧౬ || సీతా
త్వేతద్వచః శ్రుత్వా రాఘవస్య హితైః పిణః | తామప్రిపత్నీంధమజ్ఞామభిచక్రా మమైథిలి || ౧౭ || శిథిలాం పలితాం వృ
ద్ధాం జరాపాండరమూర్ధజామ్ | సతతం వేపమా నాంగీం ప్రవాతేకదలీయథా || ౧౮ || తాంతు సీతా మహాభాగామన
సూయాం పతివ్రతామ్ | అభ్యవాదయ దవ్య గ్రాస్య నామ సముదాహరత్ || ౧౯ || ఆభివాద్య చ వై దేహీతా పసీంతా మ
నిందితామ్ | బద్ధాం జలిపుటాహృష్టా పర్యప్తచ్ఛద నామయమ్ || ౨౦ || తతస్సీతాం మహాభాగాం దృష్ట్వా తాంధమచారిణీం
సాంత్యయంత్య బ్రవీధ్యష్టాదిష్ట్యధమామవేక్షసే || ౨౧ || త్యక్త్వా జ్ఞాతిజనం సీతే మానవృద్ధిం చ భామిని | అవరుద్ధం వనే
రామం దిష్ట్య త్వమనుగచ్ఛసి || ౨౨ || సగరస్థో వనస్థో వాపాపో వాయదివా శుభః | యాసాం స్త్రీణాం ప్రయోభతా తా
సాం లోకా మహిమాయాః || ౨౩ || మశ్శీలః కామవృత్తో వాధ నైనపరివర్జితః | స్త్రీణామార్యస్వభావానాం పరమగదైవ
తం పతిః || ౨౪ || నాతో విశిష్టం పశ్యామి పాంధవం విమృశంత్య హమ్ | సర్వత్రయోగ్యం వై దేహితపఃకృతమివావ్యయమ్ || ౨౫ ||
సత్వేవ మనుగచ్ఛంతి గుణదోషమసత్ స్త్రీయః | కామవక్తవ్యహృదయాభిత్వ నాథాశ్చరంతి యాః || ౨౬ || ప్రాపువం
త్యయశ్చైవ ధర్మభ్రంశంచ మైథిలి | అకార్యవశమాపనాః స్త్రీయోయాః ఖలు తద్విధాః || ౨౭ || త్వద్విధాస్తు గుణైర్య
క్తాస్తృప్తలోకపరావరాః | స్త్రీయః స్వగేచరిష్యంతి యథాధర్మకృతస్తథా || ౨౮ || తదేవ మేనంత్యమనువ్రతా సతీపతివ్ర
తానాం సమయానువర్తినీ | భవస్వభతుః సహధర్మచారిణీయశ్చ ధర్మంచ తతస్సమాప్యసి || ౨౯ || ఇతి శ్రీమద
యోధ్యా కాండ - సప్తదశోత్తరశతతమస్కంధః. *****

సాత్వేవ ముక్తావై దేహీ అనసూయా ససూయయా | ప్రతిపూజ్య వచోమందం ప్రవస్తుముపచక్ర మే || ౧ || నైతదా
శ్చర్యమార్యా యుక్తాంత్యమభిభాషసే | విదితంతు మమాప్యేతద్విధానార్యాపతిగురుః || ౨ || యద్యస్మేషభవేద్ధృ
తామమార్యేవృత్తవర్జితః | అదైవధముపచతవ్యస్తథాప్యేషమయాభవేత్ || ౩ || కింపునర్యోగుణాః క్షుప్తాస్సనుకో
శోజితేంద్రియః | స్థిరానురాగాధమాత్మామాతృవర్తపితృప్రియః || ౪ || యాం వృత్తిం వతే రామః కాసల్యా యా

మహాబలః । తా మేవనృపనారీణామన్యాసామపివతః తె॥౫॥ సకృద్వృష్టాస్త్వపి స్త్రీమన్యపేణనృపవత్సలః । మాతృవన్య
 తః తేపిరోమానముత్సృజ్యభవః విత్ ॥౬॥ ఆగచ్ఛంత్యాశ్చ విజనంవనమేవంభయావహమ్ । సమాహితం మేశ్వశ్శ్రావ
 హృదయేతద్ధృతం మహాత్ ॥౭॥ పాణిప్రదానకాలేచయత్పురాత్వగ్నిసంనిధౌ । అనుశిష్టాజనన్యాన్నివాక్యంతదపిమేధృ
 తమ్ ॥౮॥ నవీకృతంతుతత్సర్వం వాక్యేస్తేభవః చారిణీః । పతిశుశ్రూషణాన్నార్యాస్తపోనాన్యద్విధీయతే ॥౯॥ సావిత్రీప
 తిశుశ్రూషాంకృత్వాస్వర్గైమహీయతేతథావృత్తిశ్చయాతాత్వంపతిశుశ్రూషయాదివ ॥౧౦॥ పరిష్టాసర్వనారీణామే
 మాచదివిదేవతా । రోహిణీనవినాచంద్రంముహూతః మపిదృశ్యతే ॥౧౧॥ ఎవంవిధాశ్చప్రవరాః స్త్రీయోభర్తృదృఢ
 వ్రతాః । దేవలోకేమహీయంతేపుణ్యేనస్వేనకమణా ॥౧౨॥ తతోనసూయాసంహృష్టాశ్రుతోవక్తంసీతయావచః ।
 శిరస్యాస్రూయచోవాచమైథిలీంహమయంతుత ॥౧౩॥ నియమైర్వివిధైరాస్తుతపోహిమహదస్తిమే । తత్సంక్రిత్య
 బలంసీతేభందయేత్వాంశువిన్దితే ॥౧౪॥ ఉపపన్నం మనోజ్ఞంచవచసంతవమైథిలి । ప్రీతాచాన్యైర్నితంకీతైకరవాణీబ్ర
 వీహిమే ॥౧౫॥ తస్యాస్తద్వచనంశ్రుత్వావిన్దితామందవిన్దియా । కృతమిత్యబ్రవీత్ప్రీతాతపోబలసమన్వితామ్ ॥౧౬॥ సా
 త్వేవముక్తాధర్మజ్ఞాతయాప్రీతతరాభవత్ । సభలంచప్రహరణం తేహంతసీతేకరోవ్యహమ్ ॥౧౭॥ ఇదండివ్యంఽరంమా
 ల్యంవస్త్రీయభరణానిచ ॥౧౮॥ రాగంచదైదహిమహాహణంచానులేపనమ్ ॥౧౯॥ మయాదత్తమిదంసీతే తవగాత్రాణి
 శోభయేత్ । అనురూపమసంక్లిష్టం నిత్యమేవభవిష్యతి ॥౨౦॥ ఆగరాగేణదివ్యేనలిప్తాంగీజనకాత్మజే । శోభయిష్యసిభగ్నా
 రంయథాశ్రీర్విష్ణుమవ్యయమ్ ॥౨౧॥ సావస్త్రీయంగరాగంచఘాషణానిశ్రుజస్తథా । మైథిలీప్రతిజగ్రాహప్రీతిదానమ
 నుత్తమమ్ ॥౨౨॥ ప్రతిగృహ్యచతత్ప్రీతిదానంయశస్వివీశిష్టంజలిపుటాతత్రసముపాస్తతపోధనామ్ ॥౨౩॥ తదా
 సీతాముపాసీనానసూయాదృఢవ్రతావచనంప్రస్తుమా రేభేకథాంకాందిదనుప్రియామ్ ॥౨౪॥ స్వయంవరేకిలప్రా
 ప్తాత్వమనెనయశస్విసారాఘవేణైతిమేసీతేకథాశ్రుతిముపాగతా ॥౨౫॥ తాంకథాంశ్రోతుమిచ్ఛామివిస్తరేణదమై
 థిలియథానుభూతంకాత్యైర్నతస్త్యేత్వంవక్తుమర్హసి ॥౨౬॥ ఎవముక్తాతుసాసీతాతాంతతోధర్మచారిణీమ్ । మిథిలాధి
 పతిర్విరోజనకోనామధర్మవిత్ ॥౨౭॥ తుత్రకర్మజ్యభిరతోన్యాయతశ్శాస్త్రిమేదినీమ్ । తస్యలాంగలసాస్త్రస్యకృపతఃతై
 త్రమండలమ్ ॥౨౮॥ అహంకిలోద్ధితాభిత్వాజగతీంనృపలేస్తుతా । సమాందృష్ట్యానరపతిర్నుష్టివిత్పతత్పరః ॥౨౯॥ పాంసు
 కుంతితసర్వాంగీంజనకౌవిన్దితోభవత్ । అనపత్యేనచస్మిహంకమా రోప్యచస్వయమ్ ॥౩౦॥ మమేయంతనయైత్య
 క్త్వాస్నేహానుయనిపాతితః । అంతరిక్షేచవాగుక్తప్రతీమామానుషీకిల ॥౩౧॥ ఎవమేతన్నరపతేధర్మేణతనయాతవ ।
 తతఃప్రహృష్టోధమాత్మసితామేమిథిలాధిపః ॥౩౨॥ అవాప్తోవిపులామృద్ధింమామవాప్యనరాధిపః । దత్తాచాస్త్రిష్టవద్దే
 వ్యైజ్యేస్థామైపుణ్యకమణా ॥౩౩॥ తయాసంభావితాచాప్తిస్సిద్ధయామాతృసౌహృదాత్ । పతిసంయోగసులభంచ
 యోదృష్ట్యాతుమేపితా ॥౩౪॥ చింతామభ్యగమద్దీనోవిత్తనాశాదివాధనః । సదృశాచ్ఛాపకృష్టాచ్ఛలోకేకన్యాపితాజ
 నాత్ ॥౩౫॥ ప్రథమణమవాప్నోతిశక్రేణాపినమోభువి । తాంధమణామదూరస్థాందృష్ట్యాచాప్తేనిపాధిపః ॥౩౬॥
 చింతాణావగతఃపారంసాససాదాస్థవోయథా । అయోనిజాంహిమాంజ్ఞాత్వానాద్యగచ్ఛద్విచింతయ ॥౩౭॥ సదృ
 శంచానురూపంచమహీపాలఃపఠింమమ । తస్యబుద్ధిరియంజాలాచింతయానస్యసంతతమ్ ॥౩౮॥ స్వయంవరంతమాజా
 యాఃకరిష్యామితిగీమతః । మహాయజ్ఞేతదాతస్యవరుణేనమహాత్మనా ॥౩౯॥ దత్తంధనువరంప్రీత్యాతూణీచాక్షయ
 సాయకౌ । అసంచాల్యంమనుష్యైశ్చయత్సేనాపిచగౌరవాత్ ॥౪౦॥ తంనశక్తానమయితుంస్వస్నేష్వపినరాధిపాః । త
 ద్ధనుఃప్రాప్యమేపితావ్యాహృతంసత్యవాదినా ॥౪౧॥ సమవాదేసరేంద్రాణాంపూర్వమామంత్ర్యపాథివా ॥
 ఇవంచభనురుద్యమ్యసభ్యంయఃకురుతేనరః ॥౪౨॥ తస్యమేమహితాభార్యాభవిష్యతినసంశయః । తచ్చదృష్ట్యాధనుశ్చై
 వ్యంగౌరవాద్ధిరిన్నిభమ్ ॥౪౩॥ అభివాద్యన్తపాజస్తరశక్తాస్తస్యలోలనే । సుదీఘస్యతుకాలస్యరాఘవోయంమహా
 ద్యుతిః ॥౪౪॥ విశ్వామిత్రేణసహితోయజ్ఞుర్ద్రష్టుంసమాగతః । లక్ష్మణేనసహభ్రాత్రామస్సత్యపరాక్రమః ॥౪౫॥
 విశ్వామిత్రస్తుథమాత్మామమపిత్రాసుపూజితః । ప్రోవాచపితరంతత్రభ్రాతరౌరామలక్ష్మణౌ ॥౪౬॥ సుతౌదశరథ
 స్వేమాధనుదక్షణకాంక్షిణౌ । ధనుదక్షణయరామాయరాజపుత్రాయదేవికమ్ ॥౪౭॥ ఇత్యుక్తస్తేనవిప్రేణతద్ధను

స్వముహూనయత్ | నిమేహంతరమాత్రైతదానమ్యసవీర్యవా ॥ ౪౭ ॥ జ్యోతిమా రోద్యుడుతిహారయామా సవీర్య
 వా ॥ తేనపూరయతా వేగాన్తభ్యేభగ్నంద్విభాధనుః ॥ ౪౮ ॥ తస్యశబ్దోభవద్భీషఃపతేతస్యాశనేరివ | తతోహంతత్ర
 రామాయపిత్రాసత్యాభిసంధినా ॥ ౪౯ ॥ నిశ్చితాదాతుముద్యమ్యజలభాజనము త్తమమ్ | దీయమానాంనతుతదాప్రతి
 జగ్రాహరాఘవః ॥ ౫౦ ॥ అవిజ్ఞాయపితుశ్చందమయోధ్యాధిపతేఃప్రభోః | తతఃశ్వశురమామంత్ర్యవృద్ధందశరథంస్య
 పమ్ ॥ ౫౧ ॥ మునుపిత్రాత్వహందత్తారామాయవిదితాన్తసే | మునుచైవానుజాసాధ్య్మిహాప్రియదశనా ॥ ౫౨ ॥
 భార్యాభేలక్ష్మణస్యాసీపిత్రాన్తామనుస్వయమ్ | ఏవందత్తాన్పిత్రారామాయతదాతస్మిన్స్వయంవరే ॥ ౫౩ ॥ అనుర
 త్తాన్పిత్రమేణవతింవీర్యవతాంవరమ్ ॥ ౫౪ ॥ ఇతిశ్రీమదయోధ్యాకాండే - అష్టాదశోత్తరశతతమస్సర్గః. *****

అనసూయాతుధమజ్ఞాశ్రుత్వాతాంమహాతీంకథామ్ | పర్యవ్వజతథానలభ్యాంశిరస్యామ్రాయమైథిలిమ్ ॥
 ౧ ॥ వ్యక్తాక్షరపదంచిత్రంభాషితంమధురంత్యయా | యథాస్వయంవరంవృత్తంతత్సర్వంహిశ్రుతంమయా ॥ ౨ ॥ రమే
 హంకథయాతేతుదృఢంమధురభాషిణి | రవిరస్తంగతశ్చిమాడపోహ్యరజనీంశివామ్ ॥ ౩ ॥ దివసంప్రకీర్ణానామా
 హారాధంపతత్త్రిణామ్ | సంధ్యాకాలేనీనానాంనిద్రాక్షణశ్రూయతేధ్వనిః ॥ ౪ ॥ ఏతేచాప్యభిషేకాద్రామన
 యఃకలశోద్యతాఃసహితాఉపవర్తంతేనలిలాస్తుతవల్మీకాః ॥ ౫ ॥ ఋషీణామగ్నిహూత్రేషుహుతేషువిధిసూర్యకమ్
 కపితాంగామనోధూమోపశ్యతేషవసోద్ధతః ॥ ౬ ॥ అల్పవగ్దాహితరవోభినీభూతాస్సుమంతతః | విప్రకృష్టేపిదేశే
 స్మిన్సప్రకాశంతివైదిశః ॥ ౭ ॥ రజనీవరసత్వానిప్రచరంతిసమంతతః | తపోవరన్యగాహ్యతేవేదీర్ధ్రేషుశేరతే ॥ ౮ ॥
 సంప్రవృత్తానిశాసీతేనక్షత్రసమలంకృతా | జ్యోత్సాన్ప్రావరణశ్చంద్రోద్యతేభ్యుజ్జితోబరే ॥ ౯ ॥ గన్ధ
 తామనుజానామిరామస్యానువరీభవ | కథయంత్యాహిమధురంత్యయాహంపరితోషితా ॥ ౧౦ ॥ అలంకరుచతావత్త్వం
 ప్రత్యక్షంమమమైథిలి | ప్రీతింజనయమేవత్యేదివ్యాలంకారశోభితా ॥ ౧౧ ॥ సాతథాసమలంకృత్యసీతాసురసుతోప
 మా | ప్రణమ్యశిరసాతస్యైరామంత్యభిముఖాయయా ॥ ౧౨ ॥ తథాతుభూషితాంసీతాందదశవదతాంవరః | రాఘవః
 ప్రీతిదానైతవస్విన్యాజహమవ ॥ ౧౩ ॥ నన్యవేదయత్తత్సర్వంసీతారామాయమైథిలి | ప్రీతిదానంతపస్విన్యావసనా
 భరణప్రజమ్ ॥ ౧౪ ॥ ప్రహృష్టస్త్యభవద్రామోలక్ష్మణశ్చనుహారభః | మైథిల్యాస్సత్కీయాంద్భ్రష్టామాసుపేషుసు
 ములభామ్ ॥ ౧౫ ॥ తతస్తాంశర్వరీంప్రీతఃపుణ్యాంశశనిభాననః | అవితస్తాపనైస్సిద్ధైరువాసరఘునందనః ॥ ౧౬ ॥ తస్యాం
 రాత్ర్యాంవ్యతీతాయామభిషిచ్యసూతాగ్నికా | ఆపృచ్ఛేతాంసరవ్యాఘాతాపసావనగోచరా ॥ ౧౭ ॥ తా
 వూసుస్తేవనచరాస్తాపసాధమచారిణః | వనస్యతస్యసంచారంరాక్షసైస్సమభిప్లుతమ్ ॥ ౧౮ ॥ రక్షాంసీపురుషాదానినానా
 రూపాశిరాఘవః | వసంత్యస్మిన్మహారణ్యేవ్యాభాశ్చరుధిరాశనాః ॥ ౧౯ ॥ ఉచ్చిష్టచాప్రమత్తంచాతాపసంధమ
 చారిణమ్ | అదంత్యస్మిన్మహారణ్యేతాన్నివారయరాఘవః ॥ ౨౦ ॥ ఏషపంథామహాక్షణాంఘలాన్యాహరతాంవనే | అ
 నేనతువసంమగ్నంగంతుంరాఘవతేక్షుమమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఇతీవతైఃప్రాంబలిభిస్తేపస్విభిద్విజ్జేకృతస్వస్త్యయనఃపరంతపః |
 వనంసభార్యఃప్రవిదేశరాఘవస్సలక్ష్మణస్సూర్యశివాభ్రమండలమ్ ॥ ౨౨ ॥ *****
 ***** శ్రీమద్రామాయణే-ఆదికావ్యే-శ్రీమద్వాల్మీకీయే-చతుర్వింశత్యహస్తికాయాంసంహితాయాం-*****
 ***** శ్రీమదయోధ్యాకాండే - ఏకాదశత్యుత్తరశతతమస్సర్గః. *****

శ్రీమదయోధ్యాకాండపతనశ్రవణయోఃఫలం.

బ్రహ్మాండపురాణే - సప్తచత్వారింశమత్తరశతతమే-అధ్యాయం.

కాండంద్వితీయంశృణ్వాయఃప్రకృతేననియమేనతు | సోగ్నిసాయుజ్యమాపోహిపతనాహ్వాపిశాస్త్రీః ॥
 యదక్షరపదభ్రష్టంనూత్రాహీనంతుయద్భవేత్ | తత్సర్వంక్షుమ్యతాండేవనారాయణనమోస్తుతే ॥

ఓం - తత్సత్ - శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

అయోధ్యాకాండస్సమాప్తః.

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశశ్రుఘ్నహనుమత్సమేత - శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః.

ప్రవిశ్యశుమహారణ్యందండకారణ్యమాత్మనామ్ | దదత్తరామోదుర్భాషస్తాపసాశ్రమమండలమ్ || ౧ || కుశ
చీరపరిక్షిప్తం బ్రాహ్మ్యలక్ష్మ్యసమావృతమ్ | యథాప్రదీప్తం మధుర్భాషాంగగనే సూర్యమండలమ్ || ౨ || శరణ్యం సర్వ
భూతానాం సుసంస్కృతజీరంతథా | మృగైర్బహుభిరాకీర్ణం పక్షిసంక్షైస్సమాకులమ్ || ౩ || పూజితంచోపస్థిత్తంచని
త్యమపరసాంగణైః | విశాలైర్గృశరణైః సృగ్భండైరజినైః కుశైః || ౪ || సమిద్భిస్తోయకలశైః ఫలమూలైః స్సుశోభితమ్ |
ఆరణ్యైశ్చ మహావృక్షైః పుణ్యైశ్చాస్త్విషమభైర్వృతమ్ || ౫ || బలిహూమావితంపుణ్యం బ్రహ్మఘోషనినాదితమ్ | బ్ర
హ్మనద్భిర్మహాభాగైర్బ్రాహ్మణైరుపశోభితమ్ || ౬ || పుష్పైర్వైర్వైశ్యపరిక్షిప్తం పద్మిన్యాచసపర్వయా | ఫలమూలాశ
నైర్దాంతైశ్చీరకృష్ణజినాంబరైః || ౭ || సూర్యవైశ్వానరాభైశ్చ పురాణైర్ముఖిభిర్వృతమ్ | పుణ్యైశ్చ నియతాహారై
శ్శోభితం పరమసిద్ధిభిః || ౮ || తద్భ్రష్టభవనప్రఖ్యం బ్రహ్మఘోషనినాదితమ్ | తందృష్ట్వా రాఘవశ్రీమూతాపసాశ్రమ
మండలమ్ || ౯ || అభ్యగచ్ఛన్ మహాతేజావిజ్యం కృత్వా మహద్ధనుః | దివ్యజ్ఞానోపపన్నాంతే రామందృష్ట్వా మహామయః ||
౧౦ || అభ్యగచ్ఛంస్తదాప్రీతావై దేహీంచయశస్విదీమ్ | తేతం సోమమివోద్యంతందృష్ట్వా వైధర్మచారిణః || ౧౧ || లక్ష్మ
ణంచైవ దృష్ట్వా శువై దేహీంచయశస్విదీమ్ | మంగళానిప్రయుంజానాః ప్రత్యగృహ్ణాద్భగవతాః || ౧౨ || హుపసంహన
నీలక్షీం సోమమార్యం సువేషతామేదదృశుర్విస్త్రితాకారారామస్య వసవాసినః || ౧౩ || వై దేహీం లక్ష్మణం రామం నేత్రై
రనిమిషైరివ ఆత్మర్యభూతందదృశుస్సర్వే తేన చారిణః || ౧౪ || తత్రైనంహి మహాభాగా స్సర్వభూతహితేరతమ్ | ఆతి
థిం పూజితం లాయాం రాఘవం సన్యతే శయన్ || ౧౫ || తతో రామస్య సత్కృత్యధిగాపావకౌపమాః | ఆజప్రహస్తేన హ
భాగా స్సలిలంభర్మచారిణః || ౧౬ || పుష్పం మూలం ఫలం వన్యమాశ్రమంచ మహాత్మనః | నివేదయిత్వా ధర్మజ్ఞాస్తతః ప్రాం
జలయోప్రువన్ || ౧౭ || ధర్మసాలోజనస్యాస్య శరణ్యస్త్యం మహాయశాః | పూజనీయశ్చ మాన్యశ్చ రాజాదండధరోగురుః
౧౮ || ఇంద్రస్యేవ చతుర్భాగః ప్రజారక్షతి రాఘవ | రాజాతస్మాద్వరాభోగాభుక్తేర్లోకనమస్కృతః || ౧౯ || తే
వయం భవతారక్ష్యాభవద్విషయవాసినః | నగరస్థోవనస్థోవాత్స్వం నో రాజాజనేశ్వరః || ౨౦ || న్యస్తదంతావయం రాజా
జితక్రోధాజితేంద్రియాః | రక్షితవ్యాస్త్యయా శశ్వద్గభాభూతాస్తపోధనాః || ౨౧ || ఏవముక్త్యా ఫలైర్మూలైః పుష్పై
ర్వనైశ్చ రాఘవమ్ | వనైశ్చ వివిధాహారైస్సలక్ష్మణమపూజయన్ || ౨౨ || యథాన్యే తాపసాస్సిద్ధిరారామంచైశ్వాన
రోపమాః | న్యాయవృత్తాయథాన్యాయంతర్పయామాసుః శిశ్వరమ్ || ౨౩ || ఇతి శ్రీమదారణ్యకాండే ప్రథమస్కంధః ***
కృతాతిథ్యోభరామస్తు సూర్యస్తోదయనం ప్రతి | ఆమంత్ర్య సమునీశ సర్వాన్వసమేవాన్వగాహత || ౧ || నానా
మృగగణాకీర్ణం శాస్త్రాలవృకసేవితమ్ | ధ్వస్తపృథులతాగుత్తందుర్దర్శసలిలాశయమ్ || ౨ || నిష్ఠాజనానాశకః యిన్దికాగ
ణసేవితమ్ | లక్ష్మణానుగతో రామో వసమధ్యందదర్శహ || ౩ || సీతయా సహ కాకుత్స్థస్తస్త్రిః ఘోరమృగాయతే దదర్శ
గిరిశృంగాభం పుసుమాచం మహాస్వనమ్ || ౪ || గంభీరాక్షం మహావక్త్రం వికటం విషమోదరమ్ | భీభత్సం విషమందీఘం
వికృతం ఘోరదర్శనమ్ || ౫ || వసానంచర్మవై యాస్మం వసాద్రక్షం రుధిరోక్షితమ్ | త్రాసనం సర్వభూతానాం వ్యాధితా
స్య మివాంతకమ్ || ౬ || త్రిశంహంశ్చ తురోవ్యాఘ్రాద్వృకౌ పృషతాందశ | సవిమాణం వసాదిద్గంజస్య చ శిరోమ
హత్ || ౭ || అవసజ్యాయ సేశూ లేవినదంతం మహాస్వనమ్ | సరామం లక్ష్మణంచైవ సీతాందృష్ట్వా చ మైథిలీమ్ || ౮ || అభ్యధా
వతేనంక్రద్ధః ప్రజాః కాలఇవాంతకః | సకృత్వాభైరవం నాదంచాలయన్ నివమేదినీమ్ || ౯ || అంకేనాదాయ వై దేహీమహ
శ్రమ్యుతతో బ్రవీత్ | యువాంజటాచీరధరాసఖాశ్శ్యామజీవితా || ౧౦ || ప్రవిష్టేదండకారణ్యం శరచాపాసేధారిణాః | కథం

తాపసయోర్వాంచవాసఃప్రమదయాసహ||౧౧||అథర్కచారితౌపాపాకాయువాంమునివేషకౌ | అహంపనమిదం
 గణంవిరాధోనామరాక్షసః||౧౨||చరామిసాయుధానిత్యంబుఃపిమాంసానిభక్షయన్|ఇయంనారీపరారోహఃమమభా
 ర్యాభవిష్యతి||౧౩||యవయోఃపాపయోశ్చహంపాస్యామిరుధిరంశ్చుభే | తస్యైవంబ్రువతోచుష్టంవిరాధస్యనురా
 త్సనః||౧౪||శ్రుత్వాసగర్వితంవాక్యంసంభ్రాంతాజనకాత్మజా | సీతాప్రావేపతోద్వేగాత్ప్రవాతేకదళీయథా||
 ౧౫ || తాంశ్చష్ట్యేరాఘవస్సీతాంవిరాధాంకగతాంశుభామ్|అబ్రవీల్లక్ష్యణంవాక్యంముఖేనపరిశుష్యతా ||౧౬||పశ్యసా
 మ్యనరేంద్రస్యజనకస్యాత్మసంభవామ్|మమభార్యాంశుభాచారాంవిరాధాంకేప్రవేపితామ్||౧౭||అత్యంతసుఖసంవృ
 ధ్ధాంరాజపుత్రీయశస్విసీమ్|యదభిప్రేతమస్మానుప్రియంవరవృతంచయత్||౧౮||కైకేయాస్త్రసుసంవృత్తంక్షిప్ర
 మద్వైవలక్ష్యణాయానతుష్యతిరాజ్యేనపుత్రాథేదీఘదర్శిని||౧౯||యయాహంసర్వభూతానాంహితఃప్రస్థాపితోవ
 నమ్|అద్యేదానీంసకామాసాయామాతామమమధ్యమా||౨౦||పరస్పర్శాత్తువైదేహ్యనదుఃఖతరమస్తీమేపితుర్వియో
 గాత్సామిత్రేస్వరాజ్యహరణాత్తథా||౨౧||ఇతిబ్రువతికాకుత్స్థబాష్పశోకపరిప్లుతే|అబ్రవీల్లక్ష్యణఃప్రధ్ధోరుద్ధోనాగఇ
 వశ్యసః||౨౨||అనాథఇవలోకానాంనాథస్త్వంవాసవోపహః|మయాప్రేష్యేణకాకుత్స్థశివభంపరితప్యసే||౨౩||
 శరణిహతస్యాద్యనుయాత్రధేనరక్షసః|విరాధస్యగతాసోహిమసీపాస్యతిశోణితమ్||౨౪||రాజ్యకామేమమక్రొ
 ధోభరతేయోబభూవహ|తంపిరాధేప్రనోత్యౌమివజీవజ్రమివాచలే||౨౫||మమభుజబలవేగవేగితఃపతతుశరోస్య
 మహాన్తపహారసి|వ్యవసయతుతనోశ్చజీవితంపతతుతతస్సమహింపిఘూర్ణితః|ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండేద్వితీయస్త్యక్షః-

ఇత్యుక్త్వాల్లక్ష్యణశ్రీమాంరాక్షసంప్రహసన్నివకోభవావనమభ్యేత్యచరిష్యసియథానుభవమ్||౧||అథోవా
 చపునర్వాక్యంవిరాధఃపూరయన్దనమ్|ఆత్మానంపుచ్చతేబ్రూతఃకాయువాంక్వగమిష్యథః||౨||తమువాచతతోరామో
 రాక్షసంజ్వలితాననమ్|పుచ్చంతంసుమహాచేజాఇత్యౌకుకులమాత్మనః||౩||క్షుశ్రియావృత్తంపన్నావిద్ధిసోపనసౌ
 చరాత్వాంతువేదితుమిచ్ఛావశఃస్త్వంచరసిదండకాః||౪||తమువాచవిరాధస్తరామంసత్యవరాక్రమమ్ | హంతవ
 త్యౌమి తెరాజ్ నిబోధమమరాఘవః||౫||పుత్రకిలజయస్యాహంమమమాతాశతస్రదా | విరాధఇతిమామానఃపృథి
 వ్యాంసర్వరాక్షసాః||౬||తపసాచాపిమేప్రాప్తాప్రాప్తాఃసాదజా | శస్త్రేణావధ్యతాలాకేచ్ఛేద్యాభేద్యత్వ
 మేవద||౭||ఉన్నృజ్యప్రమదామేనానునపేత్యాయథాగతమ్|స్వరమాశౌపలాయేథాంనవాంజీవితమాదదే||౮||తంరా
 మఃప్రత్యువాచేదంకౌవసంరక్తలోచనః|రాక్షసంఽకృతాకారంపిరాధంపాపచేతనమ్||౯||తుమద్రథక్త్వాంతుసీనా
 భంమృత్యుమస్తేషసేధ్రువమ్|రణేప్రాప్యసిసంతిష్ఠక్వమేజీవన్|గమిష్యసి||౧౦||తతస్సజ్యంధనుఃకృత్వారామ
 స్సునిశితాశరాః | సుశీత్రుమభిసంధాయరాక్షసంనిజహసహ||౧౧||ధనుషాజ్యాగుణవతాసప్తబాణాన్మమోచహ |
 రుక్మపుంఖాన్మహావేగాఃసుపణానిలతుల్యగాః||౧౨||తేశరీరంపిగాధస్యభిత్వాబహిణవాససః | నిపేతుశ్శోణితా
 దిద్ధాధరణ్యాంపావకోపమాః||౧౩||సవిద్ధోన్యస్యవైదేహీంశూలముద్యమ్యరాక్షసః | అభ్యుద్రవతుసంప్రధస్తదారా
 మంసలక్ష్మణమ్||౧౪||సవినద్యమహానాదంశూలంచక్రధ్వజౌపమమ్ | ప్రగృహ్యశోభతతదావ్యాతాననఇవాంతకః ||
 ౧౫ || అథతాభ్రాతరావీరాశరవషణంవవషణతుఃపిరాధేరాక్షసేతస్త్రికాలాంతకయమోపమే||౧౬||సప్రహస్య
 మహారౌద్రఃస్థిత్యాజ్యంభతరాక్షసః|జ్యంభమాణస్యతేజాణాఃకాయాన్నిష్పేతురాశుగాః||౧౭||స్పర్శాత్తువరదాసే
 నప్రాణాసంరోధ్యరాక్షసః|విరాధశూలముద్యమ్యరాఘవావభ్యధావత||౧౮||తచ్ఛూలంపజ్రసంకాశంగగనైజ్య
 లమోపమమ్|ద్వాభ్యాంశరాభ్యాంచిచ్ఛేదరామశ్శస్త్రభృతాంవరః||౧౯||తద్రామవిశిఖైశ్చిన్నంశూలంతస్యకరా
 ద్భువిపపాతాశనినాభిన్నంమేరోరివశిలాతలమ్||౨౦||తాఖిక్షేక్షిప్రముద్యమ్యకృష్ణసర్వోపహాశుభా | తూణమావత
 తస్తస్యతదాప్రహరతాంబలాత్||౨౧||సవధ్యమానస్సుభృశంబాహుభ్యాంపరిరభ్యతా | అప్రకంప్యానరవ్యాహారౌ
 ర్మఃప్రస్థాశుమైచ్ఛత||౨౨||తస్యాభిప్రాయమాజ్ఞాయరామోలక్ష్యణమబ్రవీత్ | వహత్వయమలంతావత్పథానైశు
 రాక్షసః||౨౩||యథాచేచ్ఛతిసామిత్రేతథావహతురాక్షసః | అయమేవహిసఃపంథాయెనయాశినిశాచరః||౨౪||సతు
 స్వబలవీర్యేణసమక్షిప్యనిశాచరః|బాలావివస్కంధగతౌచకారాచిబల్దతః||౨౫||తావారోప్యతశస్త్రంధంరాఘవౌ

४३

ధానుగమోగ్నిసంస్కృతంతవసుధాందదర్శవిబుధైశ్వరమసప్రభాభరణందెవంవిరజోఽంబరధారిణిమోక్షాక్షిణే శే
వబహుభిఃసూర్యమానంమహాత్మభిఃసారిభిర్వాజిభిర్భుక్తమంతరిక్షగతంరథమ్॥ ౭॥ దదర్శామారతస్తస్యతరుణాదిత్య
సన్నిభమ్పాండరాభ్రఘనప్రఖ్యంచంత్రమండలసన్నిభమ్॥౮॥అపశ్యద్విమలంచత్రంచిత్రమాల్యోవహోభితమ్ | చా
మరవ్యజనేచాగ్రేయక్షదండేమహాధనే॥౯॥గృహీతేవరనారీభ్యాంకూయమానెవమూఢాని | గంధర్వామరసిద్ధాశ్చబ
హవఃపరమషయాః॥౧౦॥అంతరిక్షగతందేవంవాగ్నిరగ్ర్యాభిరీడితేసహసంభావమాణేతుశరభంగేణవాసవే॥ ౧౧॥
దృష్ట్వాశతక్రతుంతత్రరామోలక్ష్మణుబ్రవీత్ | అర్చిష్టంతంశ్రేయాజుష్టమద్భుతంపశ్యలక్ష్మణ॥ ౧౨॥ ప్రతపంతమివా
దిత్యమంతరిక్షగతంరథమ్యేహయాఃపురుషాతస్యపురాశక్రస్యనఃశ్రుతాః॥౧౩॥ అంతరిక్షగతాదివ్యాస్త్రైమేహ
రయోద్రువమ్ఇమేచపురుషవ్యాఘ్రయేతిస్థంత్యభితోరథమ్॥౧౪॥శతంశతంకుండలనోయవానఃఖడ్గపాణయః | వి
స్తీర్ణావిభులారసాఃపరిఘాయతబాహవః॥౧౫॥శోణాశ్చవసనాస్సర్వేవ్యాఘ్రైవదురాసదాఃఉరోదేశేషుసర్వే
హంహారజ్వలనసన్నిభాః॥౧౬॥రూపంబిభ్రాతీసామిత్రేపంచవింశతివాసికమ్ | ఎతద్ధికిలదేవానాంవయోభవతీనిత్య
దా॥౧౭॥యథేమేపురుషవ్యాఘ్రదృశ్యంతేప్రియదర్శనాఃఇహేవసహవైదేహ్యముహూతకంత్కిలక్ష్మణ॥౧౮॥యా
వజ్ఞానామ్యహంవ్యక్తంకవిషమ్యతిమాకరథేతమేవముక్తాసామిప్రిమిహైవస్థీయతామితి॥౧౯॥అభిచక్రామకాకుత్
స్థశ్శరభంగాశ్రమంప్రతిపతస్సమభిగచ్ఛంతంప్రేక్ష్యరామంశచీపతి॥౨౦॥శరభంగమనుజ్ఞాప్యవిబుధానినమబ్రవీత్
ఇహేవాపయాత్యసారామోయావన్తాంనాభిభాషతే॥౨౧॥నిష్ఠానయతితావత్తుతతోమాంప్రస్తుమహతి | జితవం
తంకృతాథాంచద్రష్టాహమచిరాదినుమ్॥౨౨॥కర్తవ్యంనెనకతావ్యంమహదన్యస్సుమహారమనిష్పాదయిత్వాతత్క
ర్తతతోమాంప్రస్తుమహతి॥౨౩॥ఇతివశ్రీతమామంత్ర్యమానయిత్వాచతాపసమ్ | రథేనహయయై నయయాదివ
మరిందమః॥౨౪॥ప్రయాతేతుసహస్రాక్షైరాఘవస్సుపరిచ్ఛదః | అగ్నిహూత్రముపాసీనంశరభంగముపాగమత్ ॥
౨౫॥ తస్యపాదౌచసంగృహ్యరామస్సితాచలక్ష్మణః | నిషేచస్సమనుజ్ఞాతాలభివాసానిమంత్రితాః॥౨౬॥తతశ్చక్రా
వయానంతుపర్యపుచ్ఛత్సైరాఘవః | శరభంగశ్చతత్సర్వంరాఘవాయన్యవేదయత్ ॥ ౨౭॥ మామెషవరదోరామబ్రహ్మ
లోకంనినీషతిజితముగ్రేణతపసాదుష్పృమమకృతాత్మభిః॥౨౮॥ అహంజ్ఞాత్వానరవ్యాఘ్రవతామానమదూరతః | బ్ర
హ్మలోకంనగచ్ఛామిత్వామదృష్ట్వాప్రియాతిథిమ్ ॥ ౨౯॥ త్వయాహంపురుషవ్యాఘ్రధామిణేణమహాత్మనా | సమా
గమ్యగమిష్యామిత్రిదండవసేవితమ్ ॥ ౩౦॥ అక్షయానరశాఘ్నూలమయాలోకాజితాశ్శుభాః | బ్రహ్మ్యశ్చనాగప్య
స్థాశ్చప్రతిగృహ్ణీష్వమామకాః॥౩౧॥ ఏవముక్తోనరవ్యాఘ్రస్సర్వశాస్త్రవిశాతదః | యుషితాశరభంగేణరాఘవో
వాక్యమబ్రవీత్ ॥౩౨॥అహమేవాహరిష్యామిసర్వలోకాన్మహామునె | ఆవాసంత్వహమిచ్ఛామిప్రదిప్తమిహకాననె ॥
౩౩॥రాఘవేణైవముక్తస్తశక్రతుల్యబలెనవై | శరభంగసౌమహాప్రాజ్ఞఃపునదేవాబ్రవీద్వచః॥౩౪॥ ఇహరామమహా
తేజాస్సుతీర్ణోనామధార్మికః | వసత్యరణ్యధర్మాత్తానత్రైయోవిధాస్యతి॥౩౫॥ సుతీర్ణమభిగచ్ఛత్వంశుచాదేశేతప
స్వినమ్ | రమణీయేవమోద్దేశేనతేవాసంవిధాస్యతి॥ ౩౬॥ఇమాంమందాకినీంరామప్రతిస్రోతామనువ్రజ | నవీంపుష్ప
కుపవహంతతస్త్రగమిష్యసి ॥ ౩౭ ॥ ఏషవంధానరవ్యాఘ్రముహూతకంపశ్యతాతమామోయావజ్ఞహామిగాత్రా
ణిజీణాంత్వచమివోరగః॥౩౮॥తతోగ్నింససమాధాయహుత్వాచాజ్యేనమంత్రవీత్ | శరభంగసౌమహాతేజాఃప్రవి
వేశహుతాశనమ్॥౩౯॥ తస్యదోమాణిశేశాంశ్చదదాహగ్నిమహాత్మనః | జీర్ణాంత్వచంతథాస్థీనియచ్ఛమాంసంసశో
ణితమ్॥౪౦॥రామస్తువిస్మితోభ్రాత్రాభార్యయాచసహాత్మవా | సచపావకసంకాశఃకుమారస్సమపద్యత॥ ౪౧॥ ఉ
ద్ధాయాగ్నిచయోత్తస్పాచ్ఛరభంగోవ్యరోచత | సలూకానాహితాగ్నినామృషీణాంచమహాత్మనామ్॥౪౨॥దేవానాంచ
వ్యతిక్రమ్యబ్రహ్మలోకంవ్యరోహతా | సపుణ్యకగ్నాభవనెద్విజషభాపితామహంసానుచరందదర్శహ | పితామహశ్చ
పిసమిత్వతంద్విజంసనందసుస్వాగతమిత్యవాచహ ॥ ౪౩॥ ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే-పంచమ స్కంధః-*****
శరభంగేదివంయాతేమునిసంఘాస్సమాగతాః | అభ్యగచ్ఛంతకాకుత్స్థంరామంజ్వలితతేజసమ్॥౪౪॥ వైభానసా
బాలభిల్యాస్సప్రత్యాశామరిచిపాః | అశ్శకుట్టాశ్చబహవఃప్రాహరాశ్చతాపసాః॥౪౫॥ దంతోలుఖిలినశ్చైవతథే

వోన్మజ్జకావరే గాత్రశయ్యాతశయ్యాశ్చతతైవాభ్రావకాశకాః॥ ౩॥ మునయస్సలిలాహారానామభూస్తథావ
 రేఅకాశనిలయాశ్చైవతథాస్థండిలశాయినః॥౪॥ సదోపవాసినోదాంతాస్తథావ్రపటవాససః॥ సజపాశ్చతపాని
 త్యాస్తథావంచతపాన్వితాః॥౫॥ సర్వే బ్రాహ్మ్యశ్రీయాజుష్టేదృఢయోగాఃస్సమాహితాః॥ శరభంగాశ్రమేరామమ
 భిజ్మశ్చతాపసాః॥౬॥ లభగమ్యచధమజ్ఞారామంధర్మభృతాంవరమ్॥ ఊహుఃపరమధమజ్ఞమృషిసంఘాస్సమాహి
 తాః॥౭॥ త్వమిత్వాకుకులస్యాస్యపృథివ్యాశ్చమహారథః॥ ప్రధానశ్చపినాథశ్చదేవానాంఘామవానిమ్॥౮॥ విశ్రుతస్త్రి
 ములోకేషుయశసావిక్రమేణచపితృభక్తీశ్చసత్యంచత్వయిధమాశ్చపుష్కలాః॥౯॥ త్వమాసాద్యహహాత్మానంధ
 ర్మజ్ఞంధమవత్యలమౌఽథిత్యాన్నాథవత్వేషుస్తచ్చనఃకుంతుమర్హసి॥౧౦॥ అథమస్తుమహాంతాతభవేత్తస్యమహీ
 పతేః॥యోహారేద్యులపద్భాగంనచరతుంతిపుత్రవత్॥౧౧॥ యంజూనస్సాన్వనివప్రాణాప్రాణైరిష్టేసుతానిఫాని
 త్యయుక్తస్సదారతుసర్వావిషయవాసినః॥౧౨॥ ప్రాప్తోతిశాశ్వతీంరావకీర్తింసంబహువాషికిమ్॥ బ్రహ్మణః
 స్థానమాసాద్యతత్రచాపిమహీయతే॥౧౩॥ యఃకరోతిపరంధర్మంమునిర్ములఫలాశనః॥ తత్రరాజ్యశ్చతుర్థ్యగఃప్రజాధ
 ర్మైరణతతః॥౧౪॥ సోయంబ్రాహ్మణభూయిషోవానప్రస్థగణామహాః॥ త్వంనాథోనాథవద్రామరాక్షసైర్వధ్యతేభృ
 శమ్॥౧౫॥ ఏహిపశ్యశరీరాణిమునీనాంభావితాశ్చనామ్మాహతానాంరాక్షసైర్మనానాంబహుధావనై॥౧౬॥ పం
 చానదీనివాసానామనుమందాకినీమహిదిత్రహూటాలయానాంచక్రియతేకథనంఘాతం॥౧౭॥ ఏవంవయంసంపృష్యామో
 విప్రకారంతపస్వి నామ్క్రియమాణంననైఘోరంరత్నోభిర్ఘ్నమకమభి॥౧౮॥ తతస్తాంశరణాథంచశరణ్యంసముపా
 గతాఃపరిపాలయనోరామవధ్యమావాన్నిశాచరైః॥౧౯॥ పరాత్వత్తోగతీర్విరపృథివ్యానోపపద్యతేపరిపాలయస్స
 ర్వాకారాక్షసేభ్యోనృపాశ్చ॥౨౦॥ పతచ్ఛృత్వాతుకాకుత్స్థస్తాపసానాంతపస్వి నామ్॥ ఇదంప్రానాచధర్మాత్సా
 ర్వానైవతపస్వినః॥౨౧॥ నైవమహాతమాంపశుమాజ్ఞాప్యహంతపస్వి నామ్॥ కేవలైవకార్యేణప్రవేష్టస్యంమయా
 వనమ్॥౨౨॥ విప్రకారమపాక్రస్తుంరాక్షసైర్భవతామిమమ్పితుస్తునిదేశకరఃప్రవిష్టోహమిదంవనమ్॥౨౩॥ భవతామ
 భాసిద్ధ్యథమాగతోహంయదృచ్ఛయాతస్యమేయంవనెవాసోభవిష్యతిమహాఫల॥౨౪॥ తపస్వి నాంరణేశత్రుకా
 హంతుమిచ్ఛామిరాక్షసాఃపశ్యంతువీర్యశృషయస్సభ్రాతురైతపాధనాః॥౨౫॥ దత్వావరంచాపితపాధనానాంధర్మే
 భృతాత్సాహలత్కృణేనతపాధనైశ్చాపినహార్యవృత్తస్సుతీక్ష్ణమేవాభిజగామవీరః॥ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండేషస్త్వస్వరః
 రామస్తుసహితోభ్రాత్రాసీతయాచపరంతపః॥ సుతీక్ష్ణస్యాశ్రమవదంజగామసహతైద్విజజ్జైః॥౧॥ తేగత్వా
 దూరమధ్వానంనదీస్తీర్త్యాబహూదకాః॥ దదశవిమలంశైలంమహామేఘమివోన్మతమ్॥౨॥ తతఃస్తమిత్వాకువరౌస
 తతంవివిధైర్ముమైఃకాననంతోవివిశతుస్సీతయాసహరాఘవా॥౩॥ ప్రవిష్టస్తువనంఘోరంబహుపుష్పఫలమ్రుమ్॥
 వదశాశ్రమమేకాంతేవీరమూలాపరిష్కృతమ్॥౪॥ తత్రతాపసమాసీనంమలపంకజటాధరమ్॥ రామస్సుతీక్ష్ణంవిధివ
 త్తపోవృద్ధమభావత॥౫॥ రామోహమస్తిభగవత్భవంతంద్రస్తుమాగతః॥ త్వంమాభివదధమజ్ఞమహాషేసత్యవిక్ర
 మః॥౬॥ సనిరీక్ష్యతతోవీరంరామంధమభృతాంవరమ్॥ సమాశ్లిష్యచబాహుభ్యామిదంశ్చచనమబ్రవీత్॥౭॥ స్వాగతం
 ఖలుతేవీరరామధమభృతాంవర॥ ఆశ్రమోయంత్యయాక్రాంతస్సనాథఇవసాంప్రతమ్॥౮॥ ప్రతీక్షమాణస్త్యామే
 వనారోహహంఘాతయశః॥ దేవలోకమితోవీరదేహంత్యక్త్యామహీతలే॥౯॥ దిత్రహూటముపదాయరాజ్యభ్రష్టసి
 మేశ్రుతః॥ ఇహూపయాతఃకాకుత్స్థదేవరాజశ్చతక్రతుః॥౧౦॥ ఊపగమ్యచమేదేవోమహాదేవస్సురేశ్వరః॥సర్వా
 లోకాణామనాహమమపుణ్యేనకమణా॥౧౧॥ తేషుదేవషిజుష్టేషుజితేషుతపసామయామల్ప్రసాదాత్సభార్య
 స్త్వంవిహారస్వసలక్ష్యః॥౧౨॥ తముగ్రతపసాయుక్తంమహాషింసత్యవాదినమ్॥ ప్రత్యువాచాత్మవాకారామోబ్ర
 హ్మణమివకాశ్యవః॥౧౩॥ అహమేవాహతిష్యామిస్వయంతోకాన్తహామునై॥ ఆవాసంత్యహమిచ్ఛామిప్రదిష్టమిహాకాశ
 నై॥౧౪॥ భవాసర్వత్రకుశలస్సర్వభూతహితేరతః॥ ఆఖ్యాతశ్శరభంగేణగౌతమేనమహాత్మానా॥౧౫॥ ఏవముక్తస్తురా
 మోమహాషిలోకవిశ్రుతః॥ అబ్రవీన్మసురంవాక్యంహషేణమహతావృతః॥౧౬॥ అయమేవాశ్రమోరామగుణ
 వాకరమ్యతామహా॥ ఋషిసంఘానుచరితస్సదామూలఫలాశనః॥౧౭॥ ఇమమాశ్రమమాగమ్యస్యగసంఘామహాయ

శశిఅతిత్వాప్రతిగచ్ఛంతిలోభయిత్వాకుతోభయాః॥౧౦॥నాన్యోదోషాభవేదత్రమృగేభ్యోన్యత్రవిద్ధివైతచ్చుత్వా
వచనంతస్యమహాపైలఃత్వణాగ్రజః॥౧౧॥ఉవాచవచనంధీరోవికృప్యనశరంధనుః । తానహంసుమహాభాగమ్మగసం
ఘాసమాగతాః॥౧౨॥హన్యాంనిశితధారేణశరేణాశనివచనాభవాంస్తత్రాభిషజ్యేతకింస్యాత్కృత్రతరంతతః
౨౧॥ఏకస్మిన్నాశ్రమేవాసంచిరంతునసమథయే । తమేవముక్తావరదంరామస్సంధ్యాముపాగమత్ ॥౨౨॥అన్వాన్య
పశ్చిమాంసంధ్యాంతత్రవాసమకల్పయత్ । సుతీక్ష్ణస్యాశ్రమేరన్యేనీతయాలక్ష్మణేనచ॥౨౩॥తతశ్శుభంతాపసభా
జ్యమన్నంస్వయంసుతీక్ష్ణఃపురుషషభాభ్యాంతాభ్యాంసుసత్కృత్యదదౌమహాత్మాసంధ్యానివృత్తౌరజనీంసమీక్ష్య॥
౨౪॥ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే - సప్తమస్తకః. *****

రామస్తుసహసామిత్రిస్సుతీక్ష్ణేనాభిసూజితః । పరిణామ్యనిశాంతత్రప్రభాతేప్రత్యబుధ్యతే॥౧॥ఉత్థాయతుయథా
కాలంరాఘవస్సహసీతయాఉపాస్మృతశ్చుశీతేనజలేనోత్పలగంధినా॥౨॥అథతేగ్నింసురాంశైచ్చవైదేసీరామల
క్ష్మణౌ । కాల్యంవిధివదభ్యచ్యతపస్విశరణావనె॥౩॥ఉదయంతందినకరంవృష్ట్యవిగతకల్మషః । సుతీక్ష్ణవభిగమ్యేదం
శ్లేష్టంవచనమ్బ్రువన్॥౪॥సుఖోపితాఃస్వభగవత్స్వయాపూజ్యేనసూజితాః । ఆప్తచ్ఛామఃప్రయాస్యామోమునయ
స్త్వరయంతిసః॥౫॥త్వరామహేవయంప్రప్టుంకృత్సమాశ్రమమండలమ్ । ఋషీణాంపుణ్యశీలానాందంకారణ్య
వాసినామ్॥౬॥అభ్యనుజ్ఞాతుమిచ్ఛామస్సహేభిమునిపుంగవైః । ధర్మనిత్యైస్తపోదాంతైర్విశిష్టైరివపావతైః॥౭॥
అవిషహ్యతపోయావత్సూర్యోనాతివిరాజతే । అమాగేణాగతాంలక్ష్మీంప్రాప్యేవాన్వయవజితః॥౮॥తావదిచ్ఛా
మహేగంతుమిత్యుక్త్వాచరణౌమునైః । నవందేసహసామిత్రిస్సీతయాసహరాఘవః॥౯॥తాసంస్పృశంతాచరణావుత్థాప్య
మునిపుంగవః । గాఢమాలింగ్యసన్నేహమిదంవచనమ్బ్రవీత్॥౧౦॥అరిష్టంగచ్ఛపంధానంరామసామిత్రిణాసహా సీ
తయాచానయాసాధాంఛాయయేవానువృత్తయా॥౧౧॥వశ్యాశ్రమపదంరమ్యందండకారణ్యవాసినామ్ । ఏషాంతప
స్వి నాంఘ్రితపసాభావితాత్తనామ్॥౧౨॥సుప్రాజ్యఫలములూనిపుష్పితానివనానిచ । ప్రశస్తమృగయాధానిశాంతప
క్షిగణానిచ॥౧౩॥పుల్లవంకజపంతానిప్రసన్నసలిలానిచ । కారండవవీణానితటాకానిసరాంసిచ॥౧౪॥ద్రక్ష్యసేదృష్టి
రమ్యాణిగిరిప్రప్రవణానిచ । రమణీయాన్యరణ్యానిమయారాభిరుతానిచ॥౧౫॥గమ్యతాంవత్ససామిత్రేభవానపిచ
గచ్ఛతు । అగంతవ్యంత్యయాతాతపునరేవాశ్రమంమమ॥౧౬॥ఎవముక్తస్తథేతుక్త్వాకాకుత్స్థస్సహలక్ష్మణః । ప్ర
దక్షిణంమునింకృత్వాప్రస్థాతుమువచక్రమే॥౧౭॥తతశ్శుభతరేతూణీధనుషీచాయతేక్షణా । దదౌసీతతయోభ్రా
త్రోఃఖడ్గౌచవిమలత్యయా॥౧౮॥అబభ్యచశుభాతూణీచాపౌచాదాయసస్వనా । నిష్క్రంతావాశ్రమాగ్గంతుముభౌ
తౌరామలక్ష్మణౌ॥౧౯॥శ్రీమంతౌరూపసంపన్నాదీప్యమానాస్వతేజసా । ప్రస్థితౌదృఢచాపౌతాసీతయాసహరాఘవౌ॥
౨౦॥ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే - అష్టమస్తకః. *****

సుతీక్ష్ణేనాభ్యనుజ్ఞాతంప్రస్థితంరఘునందనమోహ్యన్యయాన్నిధయావాచాభతాఃరమిదమబ్రవీత్॥౧॥అయం
ధర్మఃస్ససూక్ష్మేణవిధినాప్రాప్యతేమహా । నివృత్తేనతుశక్యోయంవ్యసనాత్కామజాదిహా॥౨॥శ్రీణ్యేవవ్యసనాన్య
త్రకామజానిభవంతు్యత । మిథ్యావాక్యంగురుతరంతస్సాద్గురుతరేఉభే॥౩॥పరదారాభిగమనంవిసావైరంచరౌద్రతా
మిథ్యావాక్యంసతేభూతంసభవిష్యతిరాఘవ॥౪॥కుతోభిలాషణంస్త్రీణాంపరేషాంధర్మనాశనమ్ । తవనాస్తమసు
ప్యేంప్రసవాభూతైకదాచన॥౫॥మనస్యపితథాతామనచైతద్విద్యతేక్వచిత్ । స్వదారనిరతస్త్యంచనిత్యమేవన్యపా
త్సజ॥౬॥ధర్మిన్స్సత్యసంధశ్చపితునిదేశకారకః । త్వయిధర్మంచసత్యంచత్వయిసర్వంప్రతిష్ఠితమ్॥౭॥తచ్ఛస
ర్వంమహాభాహూశక్యంవోధుంజితేంద్రియైః । తవవశ్యేంద్రియత్వంచజానామిశుభదశన॥౮॥తృతీయంయదిదం
రౌద్రంపరప్రాణాభిహింసనమ్ । నివైరంక్రియతేమోహతచ్ఛతేసముపస్థితమ్॥౯॥ప్రతిజ్ఞాతస్త్యయాఘ్రిరదండ
కారణ్యవాసినామ్ । ఋషీణాంరక్షణాథాయవధస్సంయతిరక్షసామ్॥౧౦॥ఏతన్నిమిత్తంవచనందండకాఇతివిశ్రు
తమ్ । ప్రస్థితస్త్యంసహభ్రాతృధృతపాణశరాససః॥౧౧॥తతస్త్యాంప్రస్థితందృష్ట్వామమచింతాకులంవనః । త్వద్వృ
త్తందింతయంత్యావైభవేన్నిశ్చేయసంహితమ్॥౧౨॥సహిమేరోచతేఘ్రిగమనందండకాప్రతి । కారణంతప్రవత్సౌ

మివదంత్యాః శ్రూయంతాంసును॥౧౩॥త్వంహిబాణధనుష్పణిభ్రాత్రాసహవనంగతఃదృష్ట్వావనచరాసర్వా
కచ్చితుర్యాశ్వరవ్యయమ్॥౧౪॥క్షుత్రియాణాంచహిధనుహతాశస్యేంద్రనానిచ । సమీపతఃస్థితంలేదోబలముచ్చ
యతేభ్యశమ్॥౧౫॥పుతాకిలమహాహాహూతపస్విసత్యవాక్సువిః । కన్తింశ్చిదభవత్పుణ్యేవనెరతవృగద్విజై॥౧౬॥త
స్యైవతపసేవిఘ్నంకతుమింద్రశ్శచీవతిః । ఖడ్గపాణిరథాగచ్ఛదాశ్రమంభటహూపభృత్॥౧౭॥తస్మిన్ద్రుదాశ్రమవ
దేవిశితఃఖడ్గ ఉత్తమః । సన్నాసవిధినాదత్తపుణ్యేతపసిత్థితః॥౧౮॥సతచ్ఛస్త్రిమనుప్రాప్యన్యాసరక్షణతత్పరః
వనెతంచచరత్యేవరక్షప్రత్యయమాత్మనః॥౧౯॥యత్రగచ్ఛత్సుపాదాతుఃమూలానిచఫలానిచ । నవినాయాతీతంఖ
డ్గంన్యాసరక్షణతత్పరః॥౨౦॥నిత్యంశస్త్రింపరివహాశ్రమేణసతపాధనః । చకారరాద్రీంస్వాంబుద్ధింత్వత్పసిని
శ్చయమ్॥౨౧॥తతస్సరాద్రాభిహతఃప్రమత్తోధర్మకశితః । తస్యశస్త్రిస్యసంవాసాజ్జగామనరకంమునిః॥౨౨॥ఏవ
మేతత్పురావృత్తంశస్త్రిసంయోగకారణమ్ । అగ్నిసంయోగవద్ధేతుశ్శస్త్రిసంయోగఉచ్యతే॥౨౩॥సేషవచ్చబ
హుమానాచ్ఛస్తారయేత్వాంసశిక్షయే । నకథంచనసాకార్యాగృహీతధనుషత్వయా॥౨౪॥బుద్ధివైకారంనాహంతుం
రాక్షసాదండకాశ్రితాః । అపరాధంవివాహంతుంలూకావీరనకామయే॥౨౫॥క్షుత్రియాణాంతువీరాణాంవనెషు
నిరతాశ్చనామ్ । ధనుషాకార్యమేతావదాతానామభిరక్షణమ్॥౨౬॥కృతశస్త్రింకృతవనకృతాశ్రంతపఃకృతా
వ్యావిధ్ధమిదమస్తాభిదేశధర్మస్తుపూజ్యతామ్॥౨౭॥తదార్యకలుషాబుద్ధిజాన్యతేశస్త్రిసేవనాత్ । పునగత్వా
త్వయోధ్యాయాంక్షుశ్రనర్హంచరిష్యసి॥౨౮॥అక్షయాతుభవెత్ప్రీతిశ్చశ్రూశ్వశురయోముమయదిరాజ్యంపరిత్య
జ్యభవేత్స్వంనిరతోమునిః॥౨౯॥ధర్మాదభఃప్రభవతిధర్మాత్ప్రభవతేసుఖమ్ । ధర్మేణలభ్యతేసర్వంధర్మసార
మిదంజగత్॥౩౦॥ఆత్మానంనియమైస్తైస్తైకశయిత్వాప్రయత్నభిః । ప్రాప్యతేనిపుడైధమోనసుఖాల్లభ్యతేసు
ఖమ్॥౩౧॥నిత్యంశుచిమతిస్సామ్యచరధర్మంతపావనై । సర్వంహివిదితంతుభ్యంతైర్లోక్యమపితత్వతః॥౩౨॥స్త్రిచా
పలాదెతదుదాహృతంమేధర్మంచవత్తుంతవకస్సమధః । విచార్యబుద్ధ్యాతుసహనుజేనయన్త్రోచతేతత్పురుషాచి
రేణ॥౩౩॥ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే - నవమస్కంధః *****

వాక్యమేతత్తువైదేహ్యవ్యాహృతంభర్తృభక్తయా । శ్రుత్వాధర్మేస్థితోరామఃప్రత్యువాచాథమైశ్చిమ్॥౧॥
హితముక్తంత్వయాదేవిస్నిగ్ధయాసదృశంవచః । కులంవ్యవదిశంత్యాచధర్మజ్ఞైజనకాశ్చజై॥౨॥కిన్సవత్సృష్టహం
దేవిత్వయైవోక్తమిదంచచః । భార్యతేక్షుత్రియైశ్చాసానాతశ్చబ్ధోభవెదితి॥౩॥తేచాతాదండకారణ్యేమునయస్సం
శితవ్రతాః । మాంసీతెస్వయమాగమ్యశరణ్యాశ్వరణంగతాః॥౪॥వసంహోధమనిరతావనములభటాశనాః । నలభం
తేసుఖంభీతారాక్షసైః । శ్రూరకమభిః॥౫॥కాలేకాలచనిరతానియమైర్వివిధైర్వనైభక్త్యంతేరాక్షసైభిఃపైనర
మాంసోపజీవిభిః॥౬॥తేభక్త్యమాణామునయోదండకారణ్యవాసిః । ఆస్తానభ్యవపద్యైతేమాముమద్విజన
త్తమాః॥౭॥సుయాతువచసంశ్రుత్వాతేమామేవముఖాచ్ఛృణోమి । కృత్వావచసశుశ్రూషాంవాక్యమేతదుదాహృత
మ్॥౮॥ప్రసీదంతుభవంతామేస్త్రిరేమాహిమమాతులా । యదీదృశైరహంవిప్రైరుపస్థేయైరుపస్థితః॥౯॥కింకరోమీచ
మయావ్యాహృతంద్విజనన్నిధౌ । సవైరేత్రైస్సమాగమ్యవాగియంసముదాహృతా॥౧౦॥రాక్షసైదండకారణ్యే
బహుభిఃకామధూపిభిః । అదితాస్తదృథంరామభవాన్నస్తత్రరక్షతు॥౧౧॥హూమకాలేషుసంప్రాప్తాఃపర్వ
కాలేషుచానఘ । ధర్మయంతిసుమధమారాక్షసాఃపిశితాశనాః॥౧౨॥రాక్షసైధర్మితానాంచతాపసానాంతప
స్వినామ్ । గతింమృగయమాణానాంభవాన్నపరమాగతిః॥౧౩॥కామంతపఃప్రభాదేనశక్తాహంతుంనిశాచరాచిర
తంతునెచ్చానుస్తపఃఖిడయితుంచయమ్॥౧౪॥బహువిఘ్నంతపానిత్యందుశ్చరంపైవరాఘవాతేనశాపంనముంచామో
భక్త్యమాణాశ్చగాక్షసైః॥౧౫॥తదన్యమానారత్తోభిదండకారణ్యవాసిభిః । రక్షనస్త్వంసహభ్రాతృత్వ
న్నాధాహివయంవనై॥౧౬॥మయాపైతద్వచఃశ్రుత్వాకాత్యేన్యసపరిపాలనమ్ । ఋషీణాండండకారణ్యసంశ్రు
తంజనకాశ్చజై॥౧౭॥సంశ్రుత్యచనశత్యౌమిదీవమాసఃప్రతిశ్రవమ్ । మునీనామన్యధాకతుంసత్యమిష్టంహిమేసదా॥
౧౮॥అప్యహంజీవితంజహ్యంత్యాంవాసీతేసలక్షణమ్ । నతుప్రతిజ్ఞాంసంశ్రుత్యబ్రాహ్మణ్యభ్యోవిశేషతః॥౧౯॥తద

వశ్యం మయా కార్యమృషీణాం పరిపాలనమ్ | అనుక్తేనాపి వై దేహి ప్రతిజ్ఞాయతుకింపునః || ౨౦ || మమస్మిహోచ్చసాహా
దాదిదము క్తంత్యయానఘేపరితుష్టోన్యహంసీతేనహ్యనిష్టోనుశిష్యతే || ౨౧ || సదృశంచానురూపంచకులస్యతవచా
త్సః | ససమచారిణీమేత్వం ప్రాణభ్యోపిగరీయసి || ౨౨ || ఇత్యవముక్త్యావచనం మహాత్మాసీతాంప్రియాం మైథిలరా
జపుశ్రీమ్ | రామోధనుష్టా సహలక్ష్మణేనజగామరమాణ్యతపావనాని || ౨౩ || ఇతి శ్రీమదారణ్యకాండే దశమ స్సగః

అగ్రతః ప్రయయా రామః సీతా మధ్యే సుమధ్యమా పృథత ససధ సప్పాణిలక్ష్మణో నుజగామ హ || ౧ || తాపశ్యమా
నావివిభాజై లప్రస్థాన్వనానిచ | నదీశ్చ వివిధారమ్యాజగ్ముసీతయా సహ || ౨ || సారసాంశ్చక్రవాకాంశ్చనదీపుకీనచా
రిణః | సరాంసీచ సపద్మానియుక్తానిజలజైః ఖగైః || ౩ || యూధబద్ధాంశ్చపృషతా మదోన్మత్తా విమాణినః | మహీమం
శ్చవరాహాంశ్చనాగాంశ్చమ్రుమవై రిణః || ౪ || తేగత్వా మారమధ్వానంలంబమావేదివాకరే | డదృశుస్సహితారమ్యం
తటాకంయోజనాయతమ్ || ౫ || పద్మపుష్కరసంబాధంగజయూతై రలంకృతమ్ | సారసేహం సకాదంబై స్సంకులంజల
చారిభిః || ౬ || ప్రసన్నసరిలేరమ్యేతస్మి సురసిశుశ్రువే | తవాదిత్ర నిర్మోహనతుకశ్చనదృశ్యతే || ౭ || తతః కౌతూహలాగ్రా
మోలక్ష్మణశ్చనుహాబలః | మునింధమభృతం నామ ప్రప్టుం సముపచక్ర మే || ౮ || ఇదమత్యద్భుతం శ్రుత్వా సర్వేషాంనో
మహామునైః | కౌతూహలం మహాజ్ఞాతంకిమిదం సాధుకథ్యతామ్ || ౯ || వక్తవ్యంయదిచేద్విప్రనాతీగహ్యమపిప్రభా | తే
వైవమక్తోధమాత్కారాఘవేణమునిస్తదా || ౧౦ || ప్రభావం సరసంకృత్సమూఖ్యాశుముపచక్ర మే | ఇదంపంచాప్సరో
నామతటాకంసార్యకాలికం || ౧౧ || నిర్మితం తపసారామమునినామాండకర్ణినా | సహితేపేతపస్తీప్రంమాండకర్ణిర్మహా
మునిః || ౧౨ || దశవక్షా సహస్రాణి వాయుభయోజలాశ్రయః | తతః ప్రవృధితాస్సర్వేదేవాస్సాగ్నిప్రరోగమాశ్చ || ౧౩ || ఆ
బ్రువన్వచనం సర్వేపరస్పరసమాగతాః | అస్తాకంకస్యచిత్ స్థానమేషప్రాధ్యయతేమునిః || ౧౪ || ఇతేనంవిగ్మహః సః
సర్వే తేత్రిదివాకసః | తతఃకతుంతపోవిఘ్నం దేవై స్సవై ర్వియోజితాః || ౧౫ || ప్రధావాప్సరసఃపంచవిద్యత్తులితవ
ర్చసః | అప్సరోభిస్తతస్తాభిన్నుద్భృష్టపరావరః || ౧౬ || నీతోమదనవశ్యత్వం సురాణాంకార్యసిద్ధయే | తాజ్ఞైచ్చవాప్సరసః
పంచమువేషత్పిత్వమాగతాః || ౧౭ || తటాకేనిమితంతాసామస్మిన్నంతహితంగృహమ్ | తథైవాప్సరసఃపంచనివసం
త్యోయథాసుఖమ్ || ౧౮ || రమయంతితపోయోగాన్తునియావనమాస్థితమ్ | తాసాంసంక్రీడమాణానామేషవాదిత్రని
స్వసః || ౧౯ || శ్రూయతేఘామజోన్మిశ్రోగీతశబ్దోమమోహరః | ఆశ్చర్యమితితస్యైతద్వచనంభావితాత్మనః || ౨౦ || రాఘ
వఃప్రతిజగ్రాహసహభ్రాత్రామహాయశాః | ఏవంకథయమానస్యదదర్శాశ్రమమండలమ్ || ౨౧ || కుశచీరచరిక్షిప్తం
నానావృక్షసమావృతమ్ | స్రవిశ్యసహవై దేవ్యలక్ష్మణేనచరాఘవః || ౨౨ || ఉవాసమునిభిస్సవైః సుజ్యమామోమ
హాయశాః | తదాతస్మి సకాకుత్ స్థః శ్రీమత్యాశ్రమమండలే || ౨౩ || ఉపిత్యాతుసుఖంతల్రసూజ్యమానోవహాపిభిః
జగామచాశ్రమాంస్తేషాంపర్యాయేణతపస్వి నామ్ || ౨౪ || యోషాముషితవాఘూర్వంసకాశేసవహాస్త్రితః | క్వచిత్స
నిదశాన్తాసానేకంసంవత్సరంక్వచిత్ || ౨౫ || క్వచిచ్ఛచతురోమాసావంచమట్వాపరాక్వచిత్ | ఆపరానధికామా
పానవ్యధామధికంక్వచిత్ || ౨౬ || ప్ర్యాసానప్తమాసాంశ్చరాఘవోన్యవసత్సుఖమ్ | తతస్సంవసతస్తస్యమునీనామా
శ్రమేషువై || ౨౭ || రమతశ్చానుమాత్యేనయయుస్సంవత్సరాదశపరిసృత్యచథమజ్ఞోరాఘవస్సహసీతయా || ౨౮ || సుతీ
త్తస్యాశ్రమం శ్రీమాఘాపునరేవాజగామహ | సతమాశ్రమమాసాద్యమునిభిఃప్రతిపూజితః || ౨౯ || తత్రాపిన్యవసద్రా
మఃకంచితాల్లమరిందమః | తదాశ్రమస్థోవిసయాత్కదాచిత్తం మహామునిమ్ || ౩౦ || ఉపాసీనస్సకాకుత్ స్థః సతీత్తమి
దమబ్రవీత్ | అస్మిన్నరణ్యేభగవానగస్త్యోమునిసత్తమః || ౩౧ || వసతీతిమయానిత్యంకథాఃకథయతాంశ్రుతమ్ | నతుజా
నామితందేశంవసస్యాన్యమహత్తయా || ౩౨ || కుత్రాశ్రమమిదంపుణ్యంమహాపేతస్తస్యధీమతః | ప్రసాదాత్తత్రభవ
తస్సానుజస్సహసీతయా || ౩౩ || అగస్త్యమభిగచ్ఛేయమభివాదయితుంమునిమ్ | మనోరథోమహానేషహృదిమేపరివతే
తే || ౩౪ || యద్యహంతంమునివరంశుశ్రూషేయమపిస్వయమ్ | ఇతిరామస్యసమునిః శ్రుత్వాధగ్మాత్తమోవచః || ౩౫ || సు
తీత్తఃప్రశ్నయవాచేదంప్రీతోదశరథాత్మజమ్ | అహమప్యేతదేవత్వాంవక్తుకామస్సలక్ష్మణమ్ || ౩౬ || అగస్త్యమభిగచ్ఛే
తిసీతయా ససారాఘవదిప్యేత్విదానీమథేన్దిస్వయమేవబ్రహ్మిమామ్ || ౩౭ || అహమూఖ్యామితేవత్సయత్రాగ

స్త్రోమహామునిః | యోజనాన్యా శ్రమాదస్త్రావ్యాపితత్వారితై తతః || ౩౦ || దక్షిణేనహా శ్రీమానగస్త్రాభ్రాతురా
 శ్రమః | స్థలీ ప్రాయేవ మోద్దేశేపిష్ఠలీవనశోభితే || ౩౧ || బహుపుష్పఫలేరమ్యేనానాశకునినాదితేషద్విన్యోపవిధాస్త్ర
 ప్రసన్నసలిలాశ్చివా || ౩౨ || హంసకారండవాకీణాశ్చత్రవాకోపశోభితాః | తత్రైకాంరజనీమప్యప్రభాతేరామగ
 మ్యతామ్ || ౩౩ || దక్షిణాంధిశమాస్థాయవనపండస్యపాశ్వతః | తత్రాగస్త్రాశ్రమపదంగత్వా యోజనమంతరా || ౩౪ ||
 రమణీయేవ మోద్దేశేబహుపాదపసంవృతేరంస్యతేతత్రవై దేహీలక్ష్మణశ్చసహత్వయా || ౩౫ || సహిరమ్యోవమోద్దేశ
 శోబహుపాదపసంకులః | యదిబుద్ధిక్యతాద్రష్టుమగస్త్యంతంమహామునిమ్ || ౩౬ || అద్వైవగమనెబుద్ధిరోచయస్వమ
 హాయశః | ఇతిరామోమునైశ్రుత్వాసహ భ్రాతృభివాద్యచ || ౩౭ || ప్రతస్థేగస్త్యముద్దిశ్యసానుజస్సితయాసహ |
 పశ్యన్వనానిరమ్యాణివర్షతాంశ్చాబ్రసన్నిభా || ౩౮ || సరాంసినరితశ్చైవపథిమాగవశానుగః | సుతీక్ష్ణనోపదిష్టే
 నగత్వా తేనపథానుభవ || ౩౯ || ఇదంపరమసంహృష్టోవాక్యంలక్ష్మణమబ్రవీత్ | ఎతదేవాశ్రమపదంనూనంతస్యమహా
 ద్భవ || ౪౦ || అగస్త్యస్యమునైభ్రాతుర్వశ్యతేపుణ్యకమణః | యథాహిమేనసస్యాస్యజాతాపథిసహస్రశః || ౪౧ ||
 సన్నతాఃఫలభారేణపుష్పభారేణచ ద్రుమాఃపిష్ఠలీనాంచపక్వానాంచనాదస్త్రాదుపాగతః || ౪౨ || గంధోయంపవనో
 తక్షిప్తస్సహసాకటుకేదయః | తత్రతత్రచదృశ్యం తేసంక్షిప్తాఃకాశ్యసంచయా || ౪౩ || యానాశ్చపథిదృశ్యంలేదర్భా
 వైదూర్యవర్చసఃపితచ్చవనమధ్యస్థంకృష్ణాబ్రశిఖరోపమమ్ || ౪౪ || పావకస్యాశ్రమస్త్రస్యధూమాగ్రంసంప్రదృశ్యై
 వివిక్తేషుదళిభేఃషూక్తస్సానాద్విజాతయః || ౪౫ || పుష్పపహారంకుర్వంతికుసుమైఃస్వయమాణిః | తత్తుక్షిష్టస్యవ
 చసంయథాసామ్యచుయాశ్రుతమ్ || ౪౬ || అగస్త్యస్యాశ్రమోభ్రాతురూనమేషభవ్యతి | నిగృహ్యతరసామృత్యం
 లోకానాంహితకామ్యయా || ౪౭ || యస్యభ్రాతృకృతేయందిక్ష్ణకన్యాపుణ్యకమణః | ఇహేకదాకీలక్మరోవాతా
 పిరపిచేల్వలః || ౪౮ || భ్రాతరౌసహితావాస్తాంబ్రాహ్మణశ్శామహాసురౌ | ధారయన్ బ్రాహ్మణంచూపమిల్వలస్సంస్కృ
 తంవదన్ || ౪౯ || ఆమంత్రయతివిప్రాస్త్రాస్త్రాధముద్దిశ్యనిఘృణః | భ్రాతరంసంస్కృతకృత్వాతతస్తంమేషయా
 పిణమ్ || ౫౦ || తాద్విజాభోజయానూసశ్రద్ధదృష్టేనకమణః | తతోభుక్తవతాంతేహంవిప్రాణామిల్వలోబ్ర
 వీత్ || ౫౧ || వాతాపేనిష్క్రమస్వేతస్వరేణమహతావదన్ | తతోభ్రాతుర్వచఃశ్రుత్వావాతాపిమేషవన్నదన్ || ౫౨ ||
 భిత్వాభిర్వాశరీరాణి బ్రాహ్మణానాంవినిష్పత్ | బ్రాహ్మణానాంసహస్రాణితై రేవంకామయాపిభిః || ౫౩ || విశాశితా
 నిసంహర్యత్యశఃపిశితాశ్చవైః | అగస్త్యేనతదాదేవైః ప్రాధిలేనమహాపిభిః || ౫౪ || అనుభూయకీలక్మదేభక్షిత
 స్సమహాపరః | తతస్సంపన్నమిత్యక్త్వాదత్వాహస్తాదకంతతః || ౫౫ || భ్రాతరంనిష్క్రమస్వేతచేల్వలస్సోభ్యభావత
 సతంతథాభాషమాణం భ్రాతరంవిప్రఘాతినమ్ || ౫౬ || అబ్రవీత్సహస్రధీమానగస్త్యమునిసత్తమః | కతోనిష్క్రమి
 తుంశక్తిచుయాజీణఃస్వరక్షసః || ౫౭ || భ్రాతుస్తేమేషయాపస్యగతస్వయమాసాదనమ్ | అథతస్యవచశ్శ్రుత్వాభ్రా
 తుర్నిధనసంక్రింతమ్ || ౫౮ || ప్రధమాయితుమాతేభేమునిక్రోధాన్నిశాచరః | సోభ్యద్రవద్విజశ్రేణమునినావీప్తతేజ
 సా || ౫౯ || వసుషానలకల్పేననిదగ్ధోనిధనంగతః | తస్యాయమాశ్రమోభ్రాతుస్తూకవనశోభితః || ౬౦ || విప్రానుకం
 పయామెనకమేదంనుస్కృతంకృతమ్ | ఎవంకథయమానస్యతస్యసామిత్రణాసహ || ౬౧ || రామస్యాస్తంగతస్సూర్య
 స్సంధ్యాకాలోభ్యవతః | ఉపాస్యపశ్చిమాంసంధ్యాంసహ భ్రాత్రాయథావిధి || ౬౨ || ప్రవివేశాశ్రమపచంతమృ
 షింసోభ్యవాదయత్ | సమ్యక్ప్రతిగృహీతశ్చమునినాతేనరాఘవః || ౬౩ || న్యవసత్తాంనిశామేకాం ప్రాశ్యమూలఫలా
 నిచ | తస్యాంరాత్ర్యంవృతీతాయాంవిమలేసూర్యమండలే || ౬౪ || భ్రాతరంతమగస్త్యస్యహ్యమంత్రయతరాఘవః |
 బభివాదయేత్వాంభగవన్సుఖమధ్యపితోనిశామ్ || ౬౫ || ఆమంత్రయేత్వాంగచ్ఛామిగురుంతేద్రక్ష్యమగ్రజమ్ | గమ్య
 తామితితేనోక్తోజగామరఘునందనః || ౬౬ || యథోద్దిష్టేనమాగేణవసంతచ్ఛావలోకయన్ | నీవారాపనసాంస్తాలాం
 స్త్రీమిశావకుళాధవా || ౬౭ || చిరిబిల్వాన్యనూకాంశ్చబిల్వానపిచతిండుకాపుష్పితాపుష్పితాగ్రాభిలతా
 భిరనువేష్టితా || ౬౮ || దదశరాజశ్చతశస్త్రకాంతారపాదపాహస్తీహస్తేర్విషృదితావానరైరుపశోభితాః
 || ౬౯ || మతైశ్చకునిసంఘైశ్చతశశ్చప్రణాదితా | తతోబ్రవీత్సమిపస్థంరామోరాజేవలోచనః || ౭౦ || వృష్టతోనగతః

వీరంబక్షుణులక్ష్యవర్ణనమస్మిన్ గ్రంథే త్రాయథావృతాయథాతంతామృగద్విజాః॥౭౯॥ ఆశ్రమేనాతిదూరస్థామహా
షేరాభావిరాత్తనః॥అగస్త్యతపివిఖ్యాతోలోకే స్వేనైవకమణా॥౮౦॥ ఆశ్రమోద్యత్యతేతస్యపరిశ్రాంతశ్రమాప
హః॥ప్రాశ్నసూమాసులవనశ్చీరమాలాపరిమృతః॥౮౧॥ ప్రశాంతమృగయాధశ్చనానాశకునినాదితః॥నిగృహ్యతరసా
మృత్యుంలోకానాంహితకామ్యయా॥౮౨॥ దక్షిణాదిక్ గ్రతాయేనశరణ్యాపుణ్యకమణా॥ కస్యేదమాశ్రమపదంప్ర
భావాద్యస్యరాక్షసైః॥౮౩॥ దిగియందక్షిణాత్రాసాద్వ్యత్యతేనోపభుజ్యతేయదాప్రభృతీచాక్రాంతాదిగియంపుణ్య
కమణా॥౮౪॥ తదాప్రభృతినివైరాఃప్రశాంతారజనీడరాః॥ నామ్నాచేయంభగవతోదక్షిణాదిక్ ప్రదక్షిణా॥౮౫॥
ప్రథితాత్రిషులోకేషుమథామోక్తూరకమణిః॥మాగంనిరోద్ధుంసతతంభాస్కరస్యాచలోత్తమః॥౮౬॥ నిదేశం
పాలయన్తస్యవింధ్యశైలోనవధాతే॥అగస్త్యస్యాశ్రమశ్చీమాపినీతజనసేవితః॥౮౭॥ ఏషలోకార్చితస్సాధుర్ని
తేనిత్యరతస్సతామాలస్సానభిగతానెషశ్రేయసామోజయిష్యతి॥౮౮॥ ఆరాధయిష్యామ్యత్రాహమగస్త్యంతంసు
హామునిమ్॥శేషంచవనవాసస్యసౌమ్యవతస్సృహ్యహంప్రభో॥౮౯॥ అత్రదేవాస్సగంధర్వాస్సిద్ధాశ్చపరమమయః॥ అ
గస్త్యంనియతాహారంసతతంపయ్యపాసతే॥౯౦॥ నాత్రజేన్ద్రుషావాదీక్మూరోవాయదివాశతః॥ సృశంసఃకామవృ
త్తోవామునిరేషతథావిధిః॥౯౧॥ అత్రదేవాశ్చయత్యాశ్చనాగాశ్చపతగైస్సనా॥ వసంతినియతాహారాధమోమారాధ
యిష్యవః॥౯౨॥ అత్రసిద్ధామహాత్మామోవిమానైఃసూర్యసన్నిభైః॥ త్యక్తదేహానవైదేహైస్సర్వర్యాతాఃపరమమ
యః॥౯౩॥ యక్షత్వమమరత్వంచరాజ్యానివివిధానిచ॥ అత్రదేవాఃప్రయచ్ఛంతిభూతైరారాధితాశ్శుభైః॥౯౪॥ అగ
తాఃస్వాశ్రమపదంసామిశ్రేప్రవిశాగ్రతః॥ నివేదయేహమాంప్రాప్తమృషయేసీతయాసహ॥౯౫॥ ఇతిశ్రీమదారణ్య
కాండే ఎకాదశ స్కంధః

సప్రవిశ్యశ్రమపదంబక్షుణౌరాఘవానుజః॥అగస్త్యశిష్యమాసాద్యవాక్యమేతమవాచహ॥౧॥ రాజాదశర
థోనామజ్యేష్ఠస్తస్యసతోబలీ॥ రామఃప్రాప్తోమునింప్రప్టుంభార్యయాసహసీతయా॥౨॥ లక్ష్మణోనామతస్యాహం
భ్రాతాత్వవరజోహితః॥అనుకూలశ్చభక్తశ్చయదిత్యోత్రమాగతః॥౩॥ తేవయంపనమత్యుగంప్రవిష్టాఃపితృశాస
నాత్॥ప్రప్టుమిచ్ఛామహేసర్వేభగవంతంనివేద్యతామ్॥౪॥ తస్యతద్వచనంశ్రుత్వాపక్షుణస్యతపోధనః॥ తథేత్యుక్త్వా
గ్నిశరణంప్రవివేశనివేదితుమ్॥౫॥ సప్రవిశ్యమునిశ్రేష్ఠంతపసామష్ట్రీగమణమ్॥ కృతాంజలిరువాచేదంరామాగమన
మంజసా॥౬॥ యథాక్తంలక్ష్మణేనైవశిష్యోగస్త్యస్యసంమతః॥ పుత్రౌదశగథస్యేమారామోలక్ష్మణపవచ॥౭॥ ప్రవిష్టా
వాశ్రమపదంసీతయాసహభార్యయా॥ ప్రప్టుంభవంతమాయాతౌశుశ్రుమాథమరిందమా॥౮॥ యదత్రానంతరంత
త్వమాజ్ఞాపయితుమహాని॥తతశ్చిష్యాదుపాశ్రుత్యప్రాప్తంరామంసలక్ష్మణమ్॥౯॥ వైదేహీంచమహాభాగామిదంచ
చనమబ్రవీత్॥దిప్త్యారామశ్చీరస్యాద్యప్రప్టుంమాంసముపాగతః॥౧౦॥ మనసాకాంక్షితంహ్యస్యహంపాగమనంచ
రమ్॥గమ్యతాంసత్కృతోరామస్సభార్యస్సహలక్ష్మణః॥౧౧॥ ప్రవేశ్యతాంసమీపంమేకించాసానప్రవేశితః॥ ఎవము
క్తస్తుమునినాథమణ్జేనమహాత్మానా॥౧౨॥ అభివాద్యాబ్రవీచ్ఛిష్యస్తథేతియతాంజలిః॥ తతోనిష్క్రమ్యసంభ్రాంతశ్చ
షిష్యంలక్ష్మణమబ్రవీత్॥౧౩॥ క్వాసారామోమునింప్రప్టుమేతుప్రవిశతుస్త్వయమ్॥ తతోగత్వాశ్రమద్వారంశిష్యణస
హలక్ష్మణః॥౧౪॥ దర్శయామాంసకాకుత్స్థంసీతాంచజనకాత్మాజామ్॥ తంశిష్యప్రశ్రితోవాక్యమగస్త్యవచనంబ్రువ॥
౧౫॥ ప్రావేశయద్యథాన్యాయంసత్కారాహంసుసత్కృతమ్॥ప్రవివేశతతోరామసీతయాసహలక్ష్మణః॥౧౬॥ ప్ర
శాంతహరిణాకణమాశ్రమంహ్యవలోకయ॥ సతతబ్రహ్మణఃస్థానమగ్నేఃస్థానంతతైవచ॥౧౭॥ విష్ణోస్థానంఘోహం
స్తస్యస్థానంచైవవివస్వతః॥సోమస్థానంశివస్థానంధానంకాబేరమేవచ॥౧౮॥ ధాతుర్విధాతుఃస్థానంచాయోస్థానంత
తైవచ॥నాగరాజస్యజస్థానమనంతస్యమహాత్మనః॥౧౯॥ స్థానంతతైవగాయత్రీసూనాంస్థానమేవచ॥ స్థానంచపా
శహస్తస్యవరుణస్యమహాత్మనః॥౨౦॥ కాత్యకేయస్యచస్థానంధర్మస్థానంచవశ్యతి॥తతశ్చిష్యైఃపరివృతోమునిరప్యభిషు
తత్॥౨౧॥ తందదర్శ్యగ్రతారామోమునినాందీప్రతేజసామ్॥౨౨॥ బ్రవీద్వచనంఏవోలక్ష్మణంలక్ష్మ్యవర్ణనమ్॥౨౩॥ ఏవలక్ష్మ
ణనిష్ఠాగ్రమత్యగస్త్యోభగవాన్పశిః॥ ఔదార్యేణావగచ్ఛామినిధానంతపసామిమమ్॥౨౪॥ ఏవముక్త్వామహాబాహురగ

స్త్యంసూర్యవర్చసమ్ | జగ్రాహపరమస్త్రిత స్తస్యపాదోపరంతపః || ౨౪ || అభివాద్యతుభర్తాత్మాతస్య రామోకృష్ణేకు
విఃసీతయాసహజై దేహ్యితదారామంసలత్కుణమ్ || ౨౫ || ప్రతిజగ్రాహకాకుత్ స్థమచయిత్వాసనోదయైః | కృ
ప్రశముక్తై చహ్యస్యతామిలిచాబ్రవీత్ || ౨౬ || అగ్నింహవత్వాప్రదాయాఘ్యమతిథిం ప్రతిపూజయేత్ | వాగస్త
ధమేణసతేహంభోజసందహా || ౨౭ || ప్రథమంచోపవిశ్యాథధర్మజ్ఞో మునిపుంగవః | ఉవాచరామమాసిసంప్రాంబల
ధర్మకూవిదమ్ || ౨౮ || అగ్నింహవత్వాప్రదాయాఘ్యమతిథిం ప్రతిపూజయేత్ | ఆస్యధాఖలుకాకుత్ స్థతపస్వీసముదా
చరత్ || ౨౯ || మసాస్మీవపదేలోఽస్మానిమాంసానిభక్షయేత్ | రాజాసర్వస్యలోకస్యధర్మచారిమహారథః || ౩౦ || పూజ
నీయశ్చమాన్యశ్చభవాప్రాప్తఃప్రియాతిథిః | ఏవముక్తాఫలై మూలైఃపుష్పైర్వైశ్చరాఘవమ్ || ౩౧ || సూర్య
త్వాయాథాకామంపునరేవతతోబ్రవీత్ | ఇంద్రవ్యంమహాచ్ఛాసంహేమవజ్రపిఘాపితమ్ || ౩౨ || వైష్ణవంపురుష్యాశ్రు
నిమిత్తంవిశ్వకర్మణామోఘసూర్యసంకాశోబ్రహ్మదత్తశ్శరోస్తవః || ౩౩ || దత్తావమమహేంద్రేణతూణీచాక్ష
యసాయకాసంపూజానిశితైర్వాదైజ్వలద్భిరివచావక్తైః || ౩౪ || మహారథతకూశోయమసిహేమపిఘాపితః | ఆనె
నధనుమారామహర్వాసంభ్యేమహాసురాత్ || ౩౫ || ఆజహరశ్రియంచీస్తాంపుకావిష్ణుదిశాకసామ్ | తద్ధనస్తాచతూణీ
రాశరంభిష్టంచమానమ్ || ౩౬ || జయాయప్రతిగృహ్నిష్టవజ్రంవజ్రధరోయాథాపీవముక్తావమహేజాస్సమస్తంతద్వరా
యుధమ్ || ౩౭ || దత్తావరామాయభగవానగస్త్యఃపునరబ్రవీత్ || ౩౮ || ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే-ద్వాదశస్తకః. ***
రామస్తోష్టభద్రంతెవతితుష్టోస్థిలత్కుణః | అభివాదయితుంయన్తాంసంప్రాప్తాసహసితయా || ౧ || అశ్వశ్ర
మేణవాంభేవోబాధతేప్రచురశ్రమః | వ్యక్తముత్కంఠతేచాపిమైథిలీజనకాన్తజా || ౨ || ఏవాహిసుకుమారీచవః | శైశ్వనవి
మానితా | ప్రాజ్యవోషంవసంప్రాప్తాభర్తృస్నేహప్రభోదితా || ౩ || యతైషారమతేరామ | ఇహసీతారథాకురు | మ
మూరంకృతవత్సేషావనేత్వామనుగచ్ఛతి || ౪ || ఏషాహిప్రకృతిస్త్రిణామాస్యపైరఘనందనః | సమస్థమనరజ్యంతిషిషమ
స్థంత్యజంతిచ || ౫ || శతప్రదానాంలాలత్వంశస్త్రాణాంతిక్షతాతథా | గరుడానిలయోశ్చైస్త్రిపునసుగచ్ఛంతియోషి
తః || ౬ || ఇయంతుభవతోభార్యాదోషైరేతైవివజితా | శ్లాఘ్యవవ్యవదేశ్యాచయథాదేహిహ్యగుంధతీ || ౭ || అలంకృతో
యందేశశ్చయత్రసామిత్రిణాసహావై దేహ్యితానయా రామవత్స్యసిత్యమరిందమ || ౮ || ఏవముక్తావమహాబాహుమగ
స్త్యఃపునరబ్రవీత్ | సుఖంస్వపమహాబాహూసీతయాసహలత్కుణః || ౯ || రవిరస్తంగతస్సోమ్యస్సంధ్యాకాలోభ్యపాగ
తః | ఏతేనిశాచరారామనివీనామృగపక్షిణః || ౧౦ || నగాగ్రేముభ్యశంలీనాదృశ్యంతేసుసమాహితాః | నైశేతమసావ్యా
ప్తమప్రకాశంనభస్థలమ్ || ౧౧ || ఏవముక్తోమహాబాహురగస్త్యేనమహాత్మనా | ఉపాస్యవశ్చిమాంసంధ్యాంరామసోమి
త్రిణాసహా || ౧౨ || అభివాద్యమహాత్మానమగస్త్యమృషిసత్తమమ్ | సుష్మావరజసింతాంతుపూజితఃపరమపితౄణా || ౧౩ ||
సుఖోషితస్తదారామస్సంధ్యామనాస్యపానుజః | కృత్వాపూర్వాస్థికంతస్థస్సాతోహుతహుతాశనః || ౧౪ || లత్కణే
నసహాభాత్రాసీతయాచపరంతపః | ఉపాగమదమయాత్వాహ్యగస్త్యంసూర్యవర్చసమ్ || ౧౫ || సదృష్ట్యరాఘవం
శ్రీమానగస్త్యస్సంయతాంజరిమ్ | ప్రతిపూజ్యయథాస్వామిదంవచనమ్బ్రవీత్ || ౧౬ || కచ్చిత్సుఖంనిశారామవ్య
తారఘనందన | తవసభాశ్రయభార్యస్యమమాశ్రమపదేవిభో || ౧౭ || అగస్త్యేనైవముక్తస్తుకాకుత్ స్థోవాక్యమ్బ్రవీత్ |
మానితాఃస్త్యయాథాన్యాయంత్యయాస్రాజ్యేనసూజితాః || ౧౮ || శయనాసనయాననభోజనాచ్ఛాదనైశ్చజైః | రాజ్ఞోద
శరథస్యేవపురేచాంతఃపురేయథా || ౧౯ || సుఖోషితాఃస్త్యభగవత్సర్వకామైరుపస్థితాః | ఉపవిశ్యాప్యగస్త్యమృషిదధ్వ
మువాచహా || ౨౦ || సర్వానేవాభ్యమజ్ఞాప్యయేతత్రాసకాసహాగతాః | సుఖోపవిష్టైరామేతుసహసీతెసలత్కుణా || ౨౧ ||
సతేనముషిసంఘేనలగస్త్యవాక్యమ్బ్రవీత్ | కాలాయంబతఘాయస్థోయఃకాలస్తవరాఘవ || ౨౨ || సమయోయోన
రేంద్రేణకృతోదశరథేనతే | తిణాప్రతిజ్ఞఃకాకుత్ స్థసుఖంరాజ్యేనివత్స్యసి || ౨౩ || ధన్వస్తైజనకూరామసతాజాతఘనం
దనః | యస్త్యయాజ్యేష్ఠశ్రత్రేణయయాతిరివతారితః || ౨౪ || ఏవముక్తస్తతోరామఃప్రత్యువాచకృతాంబజిః | ప్రితఃప్రి
యతరంవాక్యమిదమాహమహాయశాః || ౨౫ || ధన్వోస్త్యమగృహ్నితోస్థియస్యమేమునిపుంగవః | ప్రియమాణస్యసుప్రీ
తోనాస్తిధన్వతరోమను || ౨౬ || సమయాతారితోరాజాస్వగుణైరేవతారితః | స్వగఽందశరథఃప్రాప్తఃస్త్యకృతైఃపూర్వ

కమఃఖిః॥౨॥అయం దేశోహినిఖిలస్సర్వ ఏవమహతపః । అశరణ్యశ్శరణ్యోభూద్వ్యథై వవినివేశితః॥౨॥ తదాభ్యామా
ధాతత్వేనపరంకాతూహలంమమ । శ్రుత్వాతువచనంతస్యరామస్యమధురాక్షరమ్॥౨౯॥ ప్రత్యువాచతతోరామః
స్యోభగవాన్మహిఃశృణురాఘవతత్వేనదేశస్యాస్యయథాతథమ్॥౩౦॥ దండకేనపరిత్యక్తోహ్యయందేశోవహత్యనా
భాగవస్యచశాపేననిమనుష్యమృగోభవత్॥౩౧॥వృక్షగుల్మలతాహీనంత వనైరపివజ్జితమ్ । కాంతారమభవత్తా
తఘోరంపరమదారుణమ్॥౩౨॥యోజనానాంసహస్రంతువింధ్యపాదస్యదక్షిణే । నాత్రవహఃపివజ్జితఃస్యోనాపియ
నిసుఖోనిలః॥౩౩॥యాక్షంప్రతిభయంఘోరమానీధూమాఘులంవనమ్ । బహూన్యజ్జనమాప్రాణిజడమాసీదనాకులమ్॥
౩౪॥ గంధవైర్యపిసంఘైశ్చదేవైశ్చపరివర్జితమ్ । కస్యచిత్స్వధకాలస్యదైవయోగాదహంస్థప॥౩౫॥హిమవచ్ఛిఖ
రాచ్ఛేతాదిహప్రాప్తోస్తిమానదతతోమయాసమాసితఃపజ్జితఃస్యోజలదైస్సహ॥౩౬॥స్వచ్ఛందవహఃస్సకృతఃకం
చితాకలమరిందమః । యమస్యచైవచారాస్తుబహూన్యజ్జతానివై॥౩౭॥తెజసామృత్యుదూతాశ్చవ్యాఘ్రయశ్చనిరాకృ
తాః । హిమవత్పాదజావృత్యాశ్చింతితావనసాగతాః॥౩౮॥ప్రవృత్తాశ్చపునర్నర్త్యోఽభిలషంకజమండితాః । తటాకానిసు
రమ్యాణిసరితశ్చసరాంసచ॥౩౯॥నిరజఘ్నంసుగంధంచసుఖశీతజలానిలమ్ । ప్రవృత్తవనపండాఘ్నంస్థితసస్యసమాకు
లమ్॥౪౦॥అచిరేణాభవద్రమ్యమృషిసంఘానుసేవితమ్ । కేవలంత్వభిశాపేనతస్యైవరఘునందన॥౪౧॥ సోషద్రవమివా
ప్యేతద్రాక్షునైఃపూరకమఃఖిః । యదాప్రభృతిశాసిత్వంచిత్రకూటముపాగతః॥౪౨॥ తదాప్రభృతిరత్రాంసివిప్రకు
ర్వంతితాపసాః । ఋషీణామభయంహిరదాతుమహాసేమానదః॥౪౩॥అస్మాద్ధికారణాద్రామదండకారణ్యవాసినామ్ ।
త్రాణార్థమహంసంప్రాప్తస్తామహాసినోభవాః॥౪౪॥సవధోహ్యసంకాకుత్స్థత్రైలోక్యస్యాపిరక్షణే । కి
పునర్విరరత్రాంసిద్విజమన్యహతానివై॥౪౫॥ఇదమిత్వాకపుత్రేణదండకేనమహాబల । దేశోనిరాకృతోరామశాపదో
షేణరాఘవ॥౪౬॥దండకారణ్యమఖిలందర్శనాదేవపాలితమ్ । శాపస్యాంతాయకాకుత్స్థప్రాప్తస్త్వమరిసూదన॥
౪౭॥సత్వమద్యపురావృతైఃపితృభిశ్చనిరాకృతమ్ । తారయస్వమహాభాగదండకారణ్యమద్యతై॥౪౮॥యస్యదోషాదిదం
రామదండకారణ్యముచ్యతే । పవముక్తస్తదాతావః । ప్రత్యువాచమహామునిమ్॥౪౯॥అశ్చర్యమిదమాభ్యాతందేవస్యాస్య
యథాతథమ్ । కింతువ్యాదిశమేదేశంసోదకంబహుకాననమ్॥౫౦॥యత్రాత్రవహదంకృత్వావసేయంసిరతఃస్సఖిమ్ । త
తోబ్రవీన్ననిశ్రేణః । శ్రుత్వా రామస్యతద్వచః॥౫౧॥భ్యాత్వాముహూతంధర్మాత్వాధీరోధీరతరంవచః । ఇతోద్వియో
జనేతాతబహుమూలఫలాదకః॥౫౨॥దేశోబహుమృగశ్రీమాపంచవట్యభివిశ్రుతః । తత్రగత్వాశ్రమపదంకృత్వా
సామిత్రిణాసహ॥౫౩॥రంస్యసేత్వంపితుర్వాక్యంయథోక్తమనుపాలయ॥౫౪॥దితోహ్యోషవృత్తాంతోమమసర్వస్థదా
నోము॥౫౫॥తవసశ్చప్రభావేనస్నేహాద్దేశరథస్యచ । మృదయధుశ్చతేజందోవిజ్ఞాతస్తుపసాహయా॥౫౬॥ఇహావాసంప్ర
తిజ్ఞాయమయాసహతపోవనేవసంతంత్యాంజనాస్సర్వేజ్ఞాన్యంతిరఘునందన॥౫౭॥ అతశ్చత్వామహంబ్రూమిగచ్ఛ
మచవటిమితః । సహిరమ్యోవనోద్దేశోమైథిలీతత్రరంస్యతే॥౫౮॥సదేశాఘనీయశ్వనాతికూరేచరాఘవ । సూదావ
ర్యాస్సనిహేచమైథిలీతత్రరంస్యతే॥౫౯॥ప్రాజ్యమూలఫలైశ్చైవనానాద్విజగజైర్దుతః । వివిక్తశ్చమహాజాహూ
లః । శోరమృగైశ్చైవచ॥౬౦॥భవాసపిసదాశ్చశక్తశ్చపరిరక్షణే । అపిచాత్రవసరామతాపసాపాలయిష్యసి॥౬౧॥
ఎతదాలక్యతేవీరసుధాకాశాంమహద్వనమ్ । ఊత్రేణాస్యగంతవ్యంస్యగ్రోధమపిగచ్ఛతే॥౬౨॥ తతఃస్థలముపార్థు
భ్యాపర్చితస్యావికూరతః । భ్యాతఃపంచవటిత్యేవనిత్యపుష్పితకాననః॥౬౩॥ అగస్త్యేనైవముక్తస్తరామసోమిత్రిణాస
హ । సత్రాత్వామంత్రయామాసతమృషింసత్యవాదినమ్॥౬౪॥తాతుతేనాభ్యనుజ్ఞాతౌకృతపాదాభివందనః । తదా
శ్రమాత్పంచవటింజగ్మతుస్సహసీతయా॥౬౫॥గృహీతచాపాతుసరాధిపాత్సజ్ఞాపిషక్తత్రాణౌసమరేష్వకాతరౌ । య
థోపదిష్టేనపథామహాపిణాప్రజగ్మతుః । పంచవటింసమాహితౌ॥౬౬॥ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండేత్రయోదశ స్కంధః ॥
అశపంచవటింగచ్ఛన్నంతరారఘునందనః । ఆససాధమహాకాయంగృహ్రంభీమపరాక్రమమ్॥౬౭॥తందృష్ట్వాతేమ
హాభాగౌవలస్థంరామలక్ష్మణౌ । మేనాతేరాక్షసంక్షిప్తంబ్రువాణౌకౌభవానితి॥౬౮॥ సతౌమధురయావాచాసామ్య
యాప్రణయన్నివడివాచవత్సమాంవిధివయస్యంపితురాశ్చనః॥౬౯॥ సతంపితృసఖంబుధ్వాపూజయామాసరాఘవః ।

శతస్యకులమవ్యగ్రమథప్రచ్ఛనామచరణం రామస్యవచనం శ్రుత్వా సర్వభూతసముద్భవమ్ ఆచక్షుర్ద్విజస్తస్యైకు
లమాత్మానమేవచరణం పూర్వకాతేమహాబాహుయోప్రజాపతయోభవత్ తాన్యేనిగదతస్సర్వానాదిత్యౌనురాఘ
వః పాతకదహుః ప్రథమస్తేషాంవిశ్రుతస్తదనంతరః శేషశ్చ సంత్రయశ్చైవబహుపుత్రశ్చవీర్యవాన్ ॥ ౭ ॥ స్థాణుమూరిచ
రత్రిశ్చక్రతుశ్చైవమహాబలుః పులస్త్యశ్చాంగిరాశ్చైవప్రచేతాః పులహస్తథా ॥ ౮ ॥ క్షాంతో వివస్వానపరోరిష్టనేమిశ్చ
రాఘవః కాశ్యపశ్చనుహతేజాస్తేషామాసీచ్ఛపశ్చిమః ॥ ౯ ॥ ప్రజాపతేస్తుదక్షస్యబహుపురివిశ్రుతమ్ పష్టిదుఃహితరో
రామయశస్విన్యోమహాయశః ॥ ౧౦ ॥ కాశ్యపః ప్రతిజగ్రాహతాసామస్తేసుమధ్యమాః అంగిరాస్త్యవరా రామకన్యాః
ప్రత్యగ్రహీతృదా అదితించదితించైవదనుమవ్యథకాళికామ్ ॥ ౧౧ ॥ తామ్రాంక్రౌఢవశాంచైవమనుంచాప్యనలామపితౌ
స్తుకన్యాస్తతఃప్రీతః కాశ్యపః పునరబ్రవీత్ ॥ ౧౨ ॥ పుత్రాస్తైలోక్యభత్యావై జనయిష్యథమత్సమా ॥ అదితిస్తన్మ
నారామదిత్యదనురేవచ ॥ ౧౩ ॥ కాళికాచమహాబాహుశేషాస్త్యమనసోభవత్ అదిత్యాంజజ్ఞిరేదేవాస్త్రీయస్త్రీం
శదరించమగర ॥ అదిత్యావసవోరుద్రాహ్యశ్వినౌచపరంతపదితిస్త్యజనయత్పుత్రావై త్యాంస్తాతయశస్వినః ॥ ౧౪ ॥
తేషామియంపసుమతీపురాసీత్సనార్ణవాదనుస్త్యజనయత్పుత్రమశ్వగ్రీవమరిందమగర ॥ ౧౫ ॥ నరకంకాలకంచైవకాళికా
పివ్యజాయత ॥ క్రౌంఠీంభాసీంతథాశ్వేనీంధృతరాష్ట్రీంతథాశుకీమ్ ॥ ౧౬ ॥ తామ్రాపిసుమవేకన్యాః పంచైతాలోకవిశ్రు
తాః ఉలూకాజనయత్ క్రౌంఠీభాసీభాసావ్యజాయత ॥ ౧౭ ॥ శ్వేనీశ్వేనాంశ్చగృధ్రాంశ్చవ్యజాయతసుతేజః ॥
ధృతరాష్ట్రీశుహంసాంశ్చకలహంసాంశ్చసర్వశః ॥ ౧౮ ॥ వక్రవాకాంశ్చభద్రంతేవిజ్ఞేనాపిభామినీ శుకీనతాంవిజ్ఞే
తునతాయావినతాసుతా ॥ ౧౯ ॥ దశక్రౌఢవశారామవిజ్ఞేహ్యత్సంభవాః మృగీంచమృగమందాంచహరింభద్రమదా
మపి ॥ ౨౦ ॥ మాతంగీమపిశూమా లీంశ్వేతాంచసురభింతథా సర్వలక్షణసంపన్నాంసురసాంకన్రుతామపి ॥ ౨౧ ॥ ఆప
త్యంతుమృగాస్సర్వేమృగానరవరోత్తమః ఋతౌశ్చమృగమందాయాః సృమరాశ్చమరాస్తథా ॥ ౨౨ ॥ తతస్త్విరా
వతీం నామజ్ఞేభద్రమదాసుతామతస్యాస్త్యైరావతః పుత్రోలోకనాథోమహాగజః ॥ ౨౩ ॥ హర్యాశ్చహరయోపత్యం
వానరాశ్చతరస్వినః గోలాంగూలాంశ్చశూదూలీవామ్రాంశ్చైవజనయత్పుత్రా ॥ ౨౪ ॥ మాతంగాస్త్యథమాతం
గ్యాఅపత్యంతునుజమభ ॥ దిశాగజాంశ్చకాకుత్స్థశ్వేతావ్యజనయత్పుత్రా ॥ ౨౫ ॥ తతోదుఃహితరారామసురభిర్ద్వై
వ్యజాయత రోహిణీం నామభద్రంతేగంధర్వీంచయశస్వినీమ్ ॥ ౨౬ ॥ రోహిణ్యాజనయద్దావై గంధర్వీవాజినస్సుతా ను
రసాజనయన్నాగారామకన్రుస్తుపన్నగా ॥ ౨౭ ॥ మనుమనమ్యౌజనయద్రామపుత్రాయశస్వినః ॥ బ్రా
హ్మణాక్షత్రియావైశ్యాశూద్రాంశ్చమనుజమభ ॥ ౨౮ ॥ సర్వాపిండఫలావృతౌననలాపివ్యజాయత విన
తాచశుకీపాత్రీకన్రుశ్చమరసాస్త్వసా ॥ ౨౯ ॥ కన్రువాగంసహసాస్యంవిజ్ఞేధరణీధరమ్ ద్వాపుత్రావినతా
యాస్తుగరుడోరుణవచ ॥ ౩౦ ॥ తస్మాజ్జాతౌహమరుణాత్సంపాతిస్తుమమాగ్రజః జటాయురితిమాంవిద్ధిశ్వేనీపుత్రమ
రిందమ ॥ ౩౧ ॥ సోహంవాససహాయస్తేభవిష్యామయదీచ్ఛసి ॥ ఇదంచుగంహికాంతారమ్మగరాక్షససేవితమ్ ॥ ౩౨ ॥
సీతాంచతాతరక్షిమ్యేత్వయియాతేసలక్షణైః జటాయుషంతంప్రతిపూజ్యరాఘవోముదాపరిష్వజ్యచసంసతోభవ
పితుహిశుశ్రావసఖిత్వమాత్మవాజటాయుషాసంకథితంపునఃపునః ॥ ౩౩ ॥ సతత్రసీతాంపరిధాయమైథిలీంసహేవ
నాతిబలేనపక్షిణా జశామతాంపంచవటీంసలక్షణౌరిపూదదక్షశలభానివానలః ॥ ౩౪ ॥ ఇతిశ్రీమదాశ్వాసాం దే -
చతుర్దశ స్కంధః ***** తతఃపంచవటీంగత్వానానావ్యాశమృగాయతామ్ ఉవాచ భ్రాతరంరామోసామి
త్రిందీస్తతేజసమ్ ॥ ౩౫ ॥ తాఃస్త్వయథోద్దిష్టమముందేశంమహాపిణా అయంపంచవటీదేశస్సమ్యపుష్పితపాదవః ॥ ౩౬ ॥
సర్వతశ్చాల్పతాందృష్టిః కానసేనిపుణాహ్యసి ఆశ్రమఃకతరస్త్రిమోదేశేభవతిసంవతః ॥ ౩౭ ॥ రమతేయత్రవైదేహీ
త్వమహంచైవలక్షణ తాదృశోద్భవ్యతాందేశస్సన్నికృష్టజలాశయః ॥ ౩౮ ॥ వనరామణ్యకయత్రజలరామణ్యకంతథా
సన్నికృష్టంచయత్రస్యాత్సమిత్సుష్పమశోదకమ్ ॥ ౩౯ ॥ ఏవముక్తస్తురామేణలక్షణస్సంయతాంజలిః సీతాసమక్షంకా
కుత్స్థమిదంచనమబ్రవీత్ ॥ ౪౦ ॥ పరవానస్మికాకుత్స్థత్వయివషణశతంధితే స్వయంతురుచిరేదేశేక్రీయతామితి
మాంచద ॥ ౪౧ ॥ సుప్రీతస్తేనవాశ్వేనలక్షణస్యమహాత్మనః విమృశరోచయామాసదేశంసర్వగుణాన్నితమ్ ॥ ౪౨ ॥ సతరు

చిరమాక్రమ్యదేశమాశ్రమకమణిహస్తాగృహీత్వాహస్తేనరామస్సమిత్రిమబ్రవీత్॥౧౬॥అయంచేశస్సమఃశ్రీమహా
పుష్పితైస్తరుభివృతః॥ ఇహశ్రమపవనసామ్యయథావత్కతుమహాసి॥౧౭॥ఇయమాదిత్యసంకాశైఃపద్మస్సరభి
గంధిభిః॥ అమారెద్యశ్యతేరమ్యాపద్మినిపక్వసేవితా॥౧౮॥యథాఖ్యాతమగస్త్యేనమునినాభావితాత్తనా॥ ఇయంసూ
దావరీకమ్యాపుష్పితైస్తరుభివృతా॥౧౯॥హంసకారండవాశీతాచక్రవాకౌపశోభితా॥ నాతిమాతేనచాసన్నే
మృగయాధనిపితాః॥౨౦॥మయూరనాదితారమ్యాఃప్రాంశవోబహుకండరాః॥ దృశ్యంతేగిరయస్సహ్యపుత్రైస్తరు
భిః॥౨౧॥సావజ్జైరాజతైస్తామైదేశేదేశేచథాతుభిః॥ గవాక్షితాఇవాభాంతిగజాఃపరమభక్తిభిః॥౨౨॥సా
తైస్తాతైస్తమాలైశ్చఖజాఃరైఃపనసామ్రతైః॥ నీవారైస్తిమితైశ్చైవపున్నాగైశ్చోపశోభితాః॥౨౩॥యాతైరశో
కైస్తిలకైశ్చంపకైఃకేతకైరపి॥ పుష్పగుల్మలతోపేతైస్తైస్తైస్తరుభిరావృతాః॥౨౪॥చందనైస్సృందనైస్సేవైఃపననై
లఃపంచైరపి॥ ధవాశ్వకణభదిరైశ్చమీకింశుకపాటలైః॥౨౫॥ఇదంపుణ్యమిదంమేధ్యమిదంబహుమృగద్విజమ్॥ ఇహ
వత్స్యామసామిత్రసాధకమేతేనపక్షిణాః॥౨౬॥ఏవముక్తస్తరామేణలక్ష్మణఃపరవీరహ॥ అవిరేణాశ్రమంభ్రాతుశ్చ
కారసుమహోబలః॥౨౭॥పణశాలాంసువిపులాంత్రసంఘాతమృత్తికమ్॥ సుస్తంభాంసుస్తరైర్దీప్యేఃకృతవం
శాంసుశోభనామ్॥౨౮॥నివాసంరాఘవస్యాథేప్రేక్షణీయమనుత్తమమ్॥ సగత్వాలక్ష్మణఃశ్రీమాన్నదీంగోదావరీం
తహ॥౨౯॥సాత్వాపద్మానిచాదాయసఫలఃపునరాగతః॥ తతఃపుష్పబలింకృత్వాశాంతించనయథాఽధి॥౩౦॥దశ
యమాసరామాయతదాశ్రమపదంకృతమ్॥ సతందృష్ట్వాకృతంసామ్యమాశ్రమంసీతయసహ॥౩౧॥రాఘవఃపణ
శాలాయాంహామహావీరయద్భుతమ్॥ సుసంహృష్టఃపరిష్వజ్యబాహుభ్యాంలక్ష్మణంతదా॥౩౨॥అతిస్నిగ్ధంచగాఢం
చపచనంచేదమబ్రవీత్॥ ప్రీతోస్మి తేమహాత్మమత్వయాకృతమిదంప్రభా॥౩౩॥ప్రదేయోయన్నిమిత్తస్తేపరిష్వం
గోక్షుయాకృతః॥ భావజ్ఞేనకృతజ్ఞేనధమజ్ఞేనచలత్క్షణం॥౩౪॥త్వయాపుత్రేణధర్మాత్పానసంవృత్తఃపితామహ॥ ఏ
వంలక్ష్మణముక్త్యాతురాఘవోలక్ష్మీవధానః॥౩౫॥తస్మిన్దేశేబహుఫలేన్యవసత్సుఖంవశీ॥ కంచితాగ్రంసథర్మాత్పా
నీతయాలక్ష్మణేనచ॥౩౬॥అన్వాస్యమామోన్యవసత్స్వగ్రంలోకేయథామరః॥ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండేపంచదశస్సర్గః
వసతస్తస్యతుసుఖంరాఘవస్యమహాత్మనః॥శరద్వ్యపాయోహేమంతయుతురిష్టఃప్రవతతే॥౩౭॥సకదాచిత్ప్ర
భాతాయాంశర్వర్యాంరఘునందనః॥ప్రయయావభిషేకాథ్థంరమ్యాంసూదావరీంధీమి॥౩౮॥ప్రహ్వఃకలశహస్తస్తం
సీతయాసహవీర్యవా॥పుష్కతోనువ్రజత్భ్రాతాసామిత్రిదమబ్రవీత్॥౩౯॥అయంసకాలస్సంప్రాప్తఃప్రియోయ
స్తేప్రియంవద॥అలంకృతఇవాభాతియేనసంవత్సరశ్శుభః॥౪౦॥నీహరపురుషలోకఃపుణివీసస్యశాలినీ॥ జలాన్యనభభో
గ్యానిసుభగౌహవ్యవాహనః॥౪౧॥నవాగ్రయణసూజాభిరభ్యర్చ్యపితృదేవతాః॥ కృతాగ్రయణకాకాలేసంతోగ
తక్లృషాః॥౪౨॥ప్రాజ్యకామాజనవహస్సంపన్నతరగోరసాః॥వివరంతిమహిపాలాయాత్రాస్థావిజగీషవః॥౪౩॥సేవ
మానెదృశంసూర్యేదిశమంతకసేవితామ్॥ విహీనతిలకేవస్త్రీనోత్తరాదిక్ప్రకాశతే॥౪౪॥ప్రకృత్యాహిమకౌశాఢ్యా
పుష్కరసూర్యశ్చసాంప్రతమ్॥ యథాథానామాసువ్యక్తంహిమవాహిమహాగిరిః॥౪౫॥అత్యంతసుఖసంచారామథ్యా
ఎగోఽస్పృశతస్సుఖాః॥దివసాస్సుభగాదిత్యాశ్చాయాసలిలమభగాః॥౪౬॥మృషసూర్యాస్సనీహారాఃపటుశీతా
స్సూరూతాః॥సూర్యారణ్యాహిమధ్వస్తాదివసాభాంతిసాంప్రతమ్॥౪౭॥నివృత్తాకాశశయనాపుష్యసీతాహిమారుతాః
శీతావృద్ధతరాయామాస్త్రీయామాయాంతిసాంప్రతమ్॥౪౮॥రవిసంక్రాంతసాభాగ్యస్తమారాణమండలః॥విశ్వ
సాంధ్యవాదశశ్చంద్రమానప్రకాశతే॥౪౯॥జ్యోత్స్నాతుమారమలినాపాణమాస్యాంనరాజతేనీతేవచాతపశ్య
మాలక్ష్మతేనతుశోభతే॥౫౦॥ప్రకృత్యాశీతలస్పృశోహిమవిద్ధశ్చసాంప్రతమ్॥ ప్రవాతిపశ్చిమోవాయుఃకాలేద్విగు
ణశీతలః॥౫౧॥బాష్పచ్ఛన్నాన్యరణ్యానియవగౌఘామవంతిచ॥ శోభంతేభ్యదితేసూర్యేనదద్భిఃక్రాంచసారైః
గంధిభిః॥౫౨॥రపుష్పకృతిభిశ్శిరోభిఃపూర్ణతండులైః॥ శోభంతేకించిదానన్మూలయఃకనకప్రభాః॥౫౩॥మయూ
తైరువసపఃద్భిహిమనీహరసంవృతైః॥మారభ్యదితస్సూర్యఃశశాంకఇవలక్ష్మతే॥౫౪॥అగ్రాహ్యశీర్యఃపూ
ర్వాహ్నిమథ్యాహ్నిస్సర్వతస్సుఖః॥సంరక్షకించిదాపాండురాతపశ్శోభతే॥౫౫॥అవశ్యానిపాతేనకించిత్ప్ర

క్షిన్నశాడృలా వనానాశోభతే భూమిని విష్ణుతరుణాతపా ॥ ౨౦ ॥ స్మృతం స్తువిమలం శీతముదకం ద్విరదస్సుఖం ఆత్యంత
 తృప్తితో వనస్య ప్రతిసంహరతే కరమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఎతేహి సముపాసీనా విహగా జలచారిణః । నావగాహంతి సలిలమప్రగల్భాభ
 వాహవమ్ ॥ ౨౨ ॥ ఆవశ్యా యత మోనద్ధానీ హరితమసావృతాః । ప్రసప్తా ఇవ లక్ష్మ్యం తే విపుష్పా వనరాజయః ॥ ౨౩ ॥ బాష్ప
 సంధస్స సలిలారుతవిజ్ఞేయసారసాః । హిమూర్తా వాలుశైవీరై స్సరితో భాంతి సాంప్రతమ్ ॥ ౨౪ ॥ తుమారపతనాచ్చైవ
 మృదుత్వాద్భూస్సరస్య చైత్యాదగా గ్రస్థమపి ప్రాయేణ రసవజ్జలమ్ ॥ ౨౫ ॥ జరాజర్ణురితైవ ద్ద్యే శ్శీణకే సరిక
 ణికైః । నాశశేషే హిమధ్వస్తైర్న భాంతికమలాకరాః ॥ ౨౬ ॥ అన్తిం స్తుపురుషవ్యాఘ్రుః కాలేయః ఖసమన్వితః । తపశ్చ
 రతిభర్తృత్వాత్వద్భృత్వాభరతః పురే ॥ ౨౭ ॥ త్యక్త్వా రాజ్యంచ మానంచ భోగాంశ్చ వివిధాబహూకా । తపస్వీయతా
 హరిః శేతే శేతే మహితే ॥ ౨౮ ॥ సోపివేళామిమాంసూనమభిషేకాథకముద్యతః । వృతః ప్రకృతిభిర్విత్వం ప్రయాత సర
 యూం నదీమ్ ॥ ౨౯ ॥ ఆత్యంతసుఖసంపృద్ధః సుమూరోహి వధిః తః । కథంత్య పరరాత్రే ఘనరయూషవగాహతే ॥ ౩౦ ॥ ప
 ద్మపత్రేక్షు శోపిరోశ్యా మోనిరుదరోమహాభర్తృస్సృత్య వాదీచప్రీనిషేవీజితేంద్రియః ॥ ౩౧ ॥ ప్రియాభిభాషీమ
 ధురోదీక్షు బాహురరింపిమః । సంత్యజ్య వివిధాభోగానార్యం సర్వాత్ నాశ్రితః ॥ ౩౨ ॥ జితః స్వగతస్తవభ్రాతృభ
 రతేన మహాత్మనా వనస్థమపితాపస్యేయస్తామనువిధీయతే ॥ ౩౩ ॥ సపిత్ర్యమనువతం తేమాతృకం ద్విపదా ఇతి భ్యాతో
 లోకప్రవాదోయం భరతే నాన్యధాకృతః ॥ ౩౪ ॥ భతాదశరథోయస్య సాధుశ్చ భరతస్సతః । కథం న సాంజాతైశ్చ యా
 తాద్యశీమూరశీలినీ ॥ ౩౫ ॥ ఇత్యేనం లక్ష్మణే వాక్యం సేహం మృగవేదామికే । పరివాదం జనన్యాస్తమసహకారా ఘనో
 బ్రవీత్ ॥ ౩౬ ॥ నతేంబామధ్యమాతాతగహితవ్యాకథంచనా తామేవేత్వాంకునాథస్య భరతస్య కథాంకుర ॥ ౩౭ ॥ నిశ్చి
 తాపిహి మేబుద్ధిర్వనవాసెదృశప్రతాభరతసేహం సంతప్తా బాలిశీక్రియతే పునః ॥ ౩౮ ॥ సంస్కరామ్యస్య వాక్యాని ప్రి
 యాణిమధురాణి చ హృద్యాన్యమృతకల్పాని మనః ప్రస్థోదనాని చ ॥ ౩౯ ॥ కదాన్వహం సమేష్యామి భరతేన మహాత్మనా । క
 త్రుఘ్నేన చ వీరేణ త్వయా చరణునందన ॥ ౪౦ ॥ ఇత్యేనం విలపం స్తత్ర ప్రాప్య గూడావరిం నదీమ్ । చక్రేభిషేకం కాకుత్
 స్థసానుజస్సహసీతయా ॥ ౪౧ ॥ తర్పయిత్వా ధనలితైస్తపితృణైవతాని చ । స్తువంతిస్తోదితం సూర్యం దేవతాశ్చ సమా
 హితా ॥ ౪౨ ॥ కృతాభిషేకస్సరరాజరామస్సీతాద్వితీయస్సహలక్ష్మణేన । కృతాభిషేకౌగిరిరాజపుత్ర్యురుద్రస్సనం
 దీభగవానివేశః ॥ ౪౩ ॥ ఇతి శ్రీమదారణ్యకాండే యోగశస్కంధః ॥

కృతాభిషేకౌరామస్తుసీతాసామిత్రిరేవచాతస్తాన్తోదావరితీరాత్తతోజస్తుస్వమాశ్రమః ॥ ౧ ॥ ఆశ్రమంత
 ముపాగమ్య రాఘవస్సహలక్ష్మణః । కృత్వా పౌర్వాస్థికం కమణ్వణశాలాముపాగమత్ ॥ ౨ ॥ ఉవాససుఖతస్తత్ర పూ
 జ్యమా నోముహూషిభిః । లక్ష్మణేన సహ భ్రాతృచకారవివిధాః కథాః ॥ ౩ ॥ సరామః పణశాలాయామూసీనస్సహసీ
 తయా । విరరాజమహాబాహుశ్చిత్తయాచంద్రమాభివళితదాసీనస్య రామస్య కథాసంసక్తచేతసః । తం దేశం రాక్షసీ
 కావిదాజగామయద్యచ్చయా ॥ ౪ ॥ సాతుశూర్పణఖానామదశగ్రివస్య రక్షసః । భగినీరామమాసాద్యదదశత్రిదశోప
 మమ్ ॥ ౫ ॥ సింహూరస్కం మహాబాహురం పద్మపత్రనిభేక్షుణమ్ । ఆజానుబాహుందీప్తాస్య వతేవప్రియచశణమ్ ॥ ౬ ॥
 గజవిక్రాంతగమనం జటామండలధారిణమ్ । సుమూరం మహాసత్వం పాథివవ్యం జనాన్వితమ్ ॥ ౭ ॥ రామమందీపరశ్యా
 మంకందపకసదృశస్రభమ్ । బభూవేంద్రోపమం దృష్ట్వా రాక్షసీ కామమోహితా ॥ ౮ ॥ సముఖంచన్త్యభిరామం వృత్తమ
 ధ్యం మశూచాదరీవిశాలాక్షుం విరూపాక్షీనుకేశంతామ్రమూర్ధజా ॥ ౯ ॥ ప్రీతిహాపం విరూపాసాసుస్వరం ధైరవస్వ
 రా । తరుణందారుణావృద్ధాదక్షిణం వామభాషిణీ ॥ ౧౦ ॥ న్యాయవృత్తం సుమవృత్తాప్రియమప్రియదశణా । శరీరజస
 మావిష్టారాక్షసీరామమబ్రవీత్ ॥ ౧౧ ॥ జటీతాపసయాపేణ సభార్యశ్శరచాపభృత్ । ఆగతస్త్వమిమం దేశం కథం రాక్షస
 సేవితమ్ ॥ ౧౨ ॥ కిమాగమనకృత్యం తే తత్వమాఖ్యాతుమహాసి । ఏవముక్తస్తూరాక్షస్యాశూర్పణఖ్యాపరంతపః ॥ ౧౩ ॥ ఋజు
 బుద్ధితయా సర్వమాఖ్యాతుముపచక్రమే । అన్యతం నహి రామస్య కదాచిదపి సంమత్తమ్ ॥ ౧౪ ॥ విశేషేణాశ్రమస్థస్య స
 మీపేస్త్రీజనస్య చ । ఆసిద్దశరథో నామ రాజాత్రిదశవిక్రమః ॥ ౧౫ ॥ తస్యాహమగ్రజపుత్రో రామో నామ జనైశ్చ
 తః । భ్రాతాయం లక్ష్మణో నామ యవీయాన్తామనువ్రతః ॥ ౧౬ ॥ ఇయం భార్యా చ వై దేహీమమసీతేతి విశ్రుతా । నియో

గాత్తునరేంద్రస్యపితృమాతృశ్చయంత్రితః॥౧౦॥ధర్మాధికంధర్మకాంత్యేచవనంవస్తుమిహగతః । త్వాంతువేదితుమి
చ్ఛామికథ్యతాంకానికస్యవా॥౧౧॥నహితావన్నోజ్ఞాంగీరాక్షసీప్రతిభాసిమే॥ఇహవాకించిమి త్తంత్యమాగతాబ్రూ
హితత్వతః॥౧౨॥సాబ్రవీద్వచనం శ్రుత్వా రాక్షసీమదనాదితా । శ్రూయతాంరామవత్సోమితత్వాధికంవచనంసు
మ॥౧౩॥అహంశూర్పణఖానామరాక్షసీకామయాపిణీఆరణ్యంవిచరామిదమేకాసర్వభయంకరా॥౧౪॥రావణోనామ
మేభ్రాతాబలీయాకారాక్షసేశ్వరః॥వీరోవిశ్రవసఃపుత్రోయదితేశ్రోత్రమాగతః॥౧౫॥ ప్రవృద్ధనిద్రశ్చసతాక్షంభ
కణోనుహాబలః॥విభీషణస్తుధర్మాత్మానతురాక్షసచేష్టితః॥౧౬॥ ప్రఖ్యాతపీఠ్యచరణేభ్రాతరౌఖరదూషణౌ । తాన
హంసమత్రిక్రాంతారామత్వాపూర్వదశనాత్॥౧౭॥సముపేతాస్త్విభావేనభతాకరంపురుషోత్తమః॥అహంప్రభా
వసంపన్నాస్యచ్ఛందబలగామినీ॥౧౮॥చిరాయభవమేభతానీతయాకింకరివ్యసి॥వికృతాచవిరూపాచనచేయంసదృశీ
తవ॥౧౯॥ అహమేవానురూపాతేభార్యయాపేణపశ్యమామ్ । ఇహుంవిరూపామసతీంకరాళాంనిణతోడరిమ్॥౨౦॥
అనేనతేనహభ్రాతృభక్షయిష్యామిమానుషీమ్॥ తతఃపర్వతశృంగాణివణానివివిధానిచ॥౨౧॥ పశ్యత్సహమాయా
కాంతదండకాకవిచరివ్యసి॥ఇత్యేవముక్తఃకాకుత్స్థఃప్రహస్యమదిరేక్షణామ్॥ ౩౦॥ ఇదంవచనమాచేభేన క్తుంవాక్యవి
శ్చారదః॥౩౧॥ఇతి శ్రీమదారణ్యకాండే-సప్తదశ స్కంధః

తతశ్శూర్పణఖాంరామఃకామపాశావపాశితామ్॥స్వేచ్ఛయాశ్లక్ష్యయావాచాస్త్వితపూర్వమథాప్రవీత్॥౧॥
కృతదారోస్త్విభవతిభార్యేయందయితామమ । త్వద్విధానాంతునారీణాంసుదుఃఖాసాసపత్నతా॥ ౨॥ అనుజస్త్యేషమే
భ్రాతాశీలవాప్రియదశనః॥శ్రీమానకృతదారశ్చలక్ష్యణోనామవీర్యవా॥౩॥ అపూర్వభార్యయావాచాథితరుణః
ప్రియదశనః । అనురూపశ్చతేభతాకరూపస్యదభవివ్యతి॥౪॥ఎనంభజవిశాలాక్షిభారాకరంభ్రాతరంమమ । అసప
త్నావరారోహేమేరుమర్కప్రభాయథా॥౫॥ఇతిరామేణసాప్రోక్తారాక్షసీకామమోహితా॥విస్మయరామంసహసా
తతోలక్ష్యణమబ్రవీత్॥౬॥ అస్యరూపస్యతేయక్తాభార్యాహంవరవణిని । మయాసహసుఖంసర్వాదండకాకవిచ
రివ్యసి॥౭॥ఏవముక్తస్తుసామిత్రీరాక్షస్యావాక్యకోవిదః॥తతశ్శూర్పణఖాంస్త్విత్వా లక్ష్యణోయుక్తమబ్రవీత్॥౮॥ కథం
దాసస్యమేదాసీభార్యాభవితుమిచ్ఛసి॥సోహమాఝేణపరవాకాభ్రాతృకమలవణిని॥౯॥ సమృద్ధాధికస్యసిద్ధాధి
ముదితావరవణిని॥ఆర్యస్యత్వంవిశాలాక్షిభార్యాభవయవీయసీ॥ ౧౦॥ ఏనాంవిరూపామసతీంకరాళాంనిణతోడ
రిమ్॥భార్యాంవృద్ధాంపరిత్యజ్యత్వామేవైషభజిష్యతి॥౧౧॥కోహిరూపమిదంశ్రేష్ఠంసంత్యజ్యవరవణిని । మానుషీషు
వరారోహేకుర్యాద్భావంచక్షుణః॥౧౨॥ఇతిసాలక్ష్యణేనోక్తాకరాళానిణతోడరిః । మన్యతేతద్వచస్త్యంపరిహసా
విచక్షణా॥౧౩॥సారామంషణశాలాయాముపవిష్టంపరంతపమ్॥సీతయాసహదుధమ్మమబ్రవీత్॥౧౪॥మమోహితా॥
౧౫॥ ఏనాంవిరూపామసతీంకరాళాంనిణతోడరిమ్॥వృద్ధాంభార్యామవప్తభ్యమాంసత్వంఽపలుమన్యసే॥౧౬॥ అద్యే
మాంభక్షయిష్యామిపశ్యతస్తవమానుషీమ్॥త్వయాసహచరిష్యామిసిస్సవత్సయథాసుఖమ్॥౧౭॥ఇత్యుక్త్యామృగశౌ
భాక్షిమలాతసదృశేక్షణా॥అభ్యధావత్సుసంక్రద్ధామశాలాలాగరోహిణీమివ॥౧౮॥ తాంవృశ్యపాశప్రకేమామా
పతంతీంమహాబలః॥నిగృహ్యరామఃకుపితస్తతోలక్ష్యణమబ్రవీత్॥ ౧౯॥ క్రూరైరనార్యైస్సామిత్రైపరిహాసకేథంచన
నకార్యఃపశ్యవైచేహింకథంచితౌన్యజీవహీమ్॥౨౦॥ఇహుంవిరూపామసతీమతిమత్తాంమశాలాదరిమ్ । రాక్షసీంపురు
షవ్యాఘ్రువిరూపయితుమహాని॥౨౧॥ ఇత్యుక్తోలక్ష్యణస్తస్యాఃప్రద్ధోరామస్యపశ్యతః । ఉద్భృత్యక్షిణ్ణంచిచ్ఛేదకణ
నాసంమహాబలః॥౨౨॥ వికృతక్షణనాసాతునిస్వరంసావినద్యచ । యథాగతప్రమద్రావఘోరాశూర్పణఖావన్॥
౨౩॥సావిరూపామహాఘోరారాక్షసీశోణితోక్షిలా॥సనాదవివిధాన్నాదాకాయథాప్రావృషితోయదః॥౨౪॥ సాక్షి
రంతీరుధిరంబహుధాఘోరదశనా॥ప్రగృహ్యభాహూగజ్జంతీప్రవివేశమహావనమ్॥౨౫॥తతస్తుసారాక్షససంఘసం
వృతంఖరంజనస్థానగతంచిరూపితా॥ఉపేత్యతంభ్రాతరముగ్రదశనంపపాతభూమాగగనాద్యథాశనిః॥ ౨౬॥ తతస్స
భార్యంభయమోహమూర్ఛితాసలక్ష్యణంరాఘవమాగతంవనమ్ । విరూపణంచాత్మనిశోణితోక్షితాశశంససర్వంభగ
నీఖరస్యసా॥౨౭॥ఇతి శ్రీమదారణ్యకాండే-అష్టాదశ స్కంధః

తాంతథాపతిలాంచ్యష్టైవిరూపాంశోణితోక్షితామభగినీంక్రధసంతప్తఃఖరఃప్రచ్ఛరాక్షసః॥౧॥ఉత్తిష్టతావ
దాభ్యాహిప్రమోహంబహిసంభ్రమంవ్యక్తమాభ్యాహిరేనత్వమేవంగూపావిరూపితా॥౨॥కఃకృష్ణసర్పమాసీనమాశీ
విషమనాగసంతుదత్యభిసమాపన్నమంగుశ్యగ్రేణలీలయా॥౩॥కఃకాలపాశమాసజ్యకంఠేమోహన్నబుధ్యతే॥యస్తస్వి
మద్యసమాసాద్యపీతవాన్విషముత్తమలీలబలవిక్రమసంపన్నాకామగాకామరూపిణీఇమామవస్థానీతాత్వంచేనాం
తకసమాగతా॥౪॥దేవగంధర్వభూతానామృషీణాంచమహాత్మనామోయమేవంగూపాంతాంమహాపీర్వశ్చకార
హా॥౫॥నహిపశ్యమ్యహంలోకేయఃపూర్వమవిప్రియమ్అంతరేణసహస్రాక్షంమహేంద్రంపాకశాసనమ్॥౬॥అ
ద్యాహంమాగణైఃప్రాణానాదాస్యేజీవితాంతగైఃసలిలేక్షీరమాసక్తంనిష్ప్రిబుద్ధివసారసః॥౭॥నిహతస్యసయా
సంఖ్యేశరసంకృతమమణఃసఘేనంరుధిరంరక్తంమేదిసీకస్యపాస్యతి॥౮॥కస్యపత్రరథాఃకాయాన్తాంసముద్భృత్య
సంగతాఃప్రహృష్టాభక్షయిష్యంతినిహతస్యమయారణే॥౯॥తంసదేవాసగంధర్వాసపిశాచానరాక్షసాఃమయాపకృ
ష్టంకృపణమశక్తస్తాశ్రుమామావే॥౧౦॥ఉపలభ్యశనైస్సంజ్ఞాంతంమేశంసితమహాసీయేనత్వంచుర్వివీతేనవనేని
మృగ్మన్యనిజితా॥౧౧॥ఇతిభ్రాతుర్వచశ్శ్రుత్వాశ్రుద్ధస్యచవిశేషతఃతతశ్శూపణకావాక్యంసభావ్పమిదపబ్ర
వీత్॥౧౨॥తరుణోరూపసంపన్నాసుకుమారౌమహాబలాప్రుండరీకవిశాలాక్షౌచీరకృష్ణాజినాంబరౌ॥౧౩॥ఫలమూలాశ
నాదాంతౌతాపసాధమచారిణౌపుత్రౌవశరథస్యాస్తాంభ్రాతరౌరామలక్ష్మణౌ॥౧౪॥గంధర్వరాజప్రతిహాపాణ్ధి
వవ్యంజనాన్వితౌదేవావామానుషేవాతౌనతర్కయితుముత్సహే॥౧౫॥తరుణీరూపసంపన్నాసర్వాభరణభూషితౌ
దృష్టౌతత్రమయానారీతయోమధ్యేనుమధ్యమా॥౧౬॥తాభ్యాముభాభ్యాంసంభూయప్రమదామధికృత్యతామ్ఇ
మామవస్థానీరాహంయథానాథాసతీతథా॥౧౭॥తస్యాశ్చాస్త్రజువృత్తాయాస్తయోశ్చహతయోరహమ్సఘేనంపా
తమిచ్చామిరుధిరంరణమూఢని॥౧౮॥ఎషమేప్రథమఃకామఃకృతస్తాతత్వయాభవేత్తస్యాస్తయోశ్చరుధిరంపిబే
యమహమామావే॥౧౯॥ఇతితస్యాంబ్రవాణాయాంచతుర్దశమహాబలావ్యాదిదేశభరఃప్రద్ధోరాక్షసానంతకౌ
పమా॥౨౦॥మానుషేశస్త్రిసంపన్నాచీరకృష్ణాజినాంబరౌప్రవిష్టేడండకారణ్యంఘోరంప్రమదయాసహ॥౨౧॥
తౌహత్వాతాంచమవృత్తాముపావర్తేతుమహాభాగియంచరుధిరంతేహంభగినీమమసాస్యే॥౨౨॥మనోరథోయని
ష్టస్యాస్యగిన్యామమరాక్షసాఃశీఘ్రంసంసాద్యతాంతౌచప్రమథ్యస్వేనతేజసా॥౨౩॥ఇతిప్రసమాదిష్టేరాక్షసా
స్తైచతుర్దశతత్రజగ్నుస్తయాసాధకంఘనావాతేరితాయథా॥౨౪॥తతస్తుతేతంసముదగ్రతేజసంయథానుతీక్ష్ణ
ప్రవరానిశాచరాఃదురాసదంధమయితుంసచాశకవనద్విపాదీస్తమివాగ్నిముగ్ధతమ్॥౨౫॥ఇతిశ్రీమదారణ్యకాం
డే - ఏకోనవింశస్సర్గః.

తతశ్శూపణఖాఘోరారాఘవాశ్రమమాగతౌరక్షసామాచచతేతౌభ్రాతరౌసహసీతయా॥౧॥తేరా
మంపణశాలాయాముపవిష్టంమహాబలమ్దద్యశుస్సీతయాసాధకంవైదేహ్యలక్ష్మణేనచ॥౨॥తాదృష్టేరాఘవః
శ్రీమానాగతాతాంచరాక్షసీమ్అబ్రవీద్భ్రాతరంరామౌలక్ష్మణంచీప్రతేజసమ్॥౩॥ముహూర్తాంభవసౌమిత్రే
సీతాయాఃప్రత్యనంతరఃఇమాసస్యావధిష్యామిపదవీమాగతానిహ॥౪॥వాక్యమేతత్తతఃశ్రుత్వారామస్యవిదితాత్మ
నఃతథేలిలక్ష్మణోవాక్యంరామస్యప్రత్యసూజయత్॥౫॥రాఘవోపిమహచ్చాపంచామికరవిభూషితమ్చకారస
జ్యంధమాత్మాతానిరతౌంసీచాబ్రవీత్॥౬॥పుత్రౌదశరథస్యావాంభ్రాతరౌరామలక్ష్మణౌప్రవిష్టేసీతయాసా
ధకంచుశ్చరందండకావనమ్॥౭॥ఫలమూలాశనాదాంతౌతాపసాధమచారిణౌవసంతౌడండకారణ్యకిమథాముప
హింసఘ్నం॥౮॥యుష్మకాపాపాత్మకాహంతుంవిప్రకారాన్తహహవే॥౯॥షీణాంతునియోగేనప్రాప్తోహంసశరా
యుధః॥౧౦॥తిష్ఠతైవాత్రసందిష్టేనౌపాసపితృమహాధయదిప్రాణైరిహాథోవానివతాధ్వంనిశాచరాః॥౧౧॥
తస్యతద్వచసంశ్రుత్వారాక్షసాస్తైచతుర్దశఃఉచుర్వాచంసుసంప్రద్ధాబ్రహ్మహ్నుశ్శూలపాణయః॥౧౨॥సంరక్తన
యనాఘోరారామంసంతక్తలోచనమ్పరుషంమధురాభాషంహృష్టాదృష్టపరాక్రమమ్॥౧౩॥కౌగ్రహముత్పాద్యసౌ
భతుఃఖరస్యనుమహాశ్మనఃత్వమేవహాస్యసేపాణానద్యాస్తాభిసాతౌయుధి॥౧౪॥కాహితేశక్తరేశస్యబహూ

నాంరణముఖాని । అస్మాకమగ్రతఃస్థాతుంకింపునయోద్ధమాహ వే॥౧౪॥ ఏహి బాహు ప్రయుక్తైఃనఃపరి మైశ్శూలపట్ట
యైః । ప్రాణాం స్ర్యత్యసివీర్యంచభనుశ్చకరపీడితమ్॥౧౫॥ ఇత్యేవముక్తావసంక్రద్ధారాక్షసాస్తేచతుదశ । ఉద్యతా
యుధని స్త్రిశాస్తాపుభావభిమద్రుచుః । అభివత్యతతో వేగాత్పృథతస్థనిశాచరాః॥పరిఘాపట్టసాశూలాన్నిస్త్రి
శాశాహాభూషితాః॥ ఉద్యతాస్తానిశూలానిరాఘవంప్రతిమజయమ్॥౧౬॥ తానిశూలానికాకుత్స్థఃసమస్తానివ
తుదశ । తావద్భిరేవచిచ్ఛేదశరైఃకాంచనభూషణైః॥౧౭॥ తతఃపశ్యన్తమోతేజానారాచాశూర్యసన్నిభాః । జ
గ్రాహపరముఃప్రదృశ్యతుదశశిలాశితాః॥ ౧౮॥ గృహీత్వాధనురాయన్యలత్యైనుద్దిశ్యరాక్షసాః । ముమోచరా
ఘవోబాణావజ్రాశీవతక్రతుః॥ ౧౯॥ రుక్మపుంభాశ్చవిభిభాదీప్తాహేమవిభూషితాః । తేభిత్వారాక్షసావేగా
ద్వత్సాంసిమధిరాప్లుతాః॥ ౨౦॥ వినిష్ఠేతుస్తదాభూమాన్యమజ్జతాశనిస్వనాః । తేభిన్నపృథదయాభూమాభిన్నమా
లాభవన్రమాః॥౨౧॥ నిపేతుశ్శీణితాద్రాంగావికృతావిగతాసవః । తాన్యస్త్యేపతితాభూమాక్షణేనైవమహా
బలాః॥౨౨॥ పరిత్రస్తాపునస్త్రవ్యసృజజ్జైరవస్వనాః । సానదంతీపుననాదంజవాచ్ఛాపణఖాపునః॥౨౩॥ ఉపగ
మ్యఖరంసాతుకించితసంశుమ్నశోణితాః । పపాతపునరేవాతాసనిర్యాసేవవల్లరీ॥౨౪॥ భ్రాతుస్సమీపేశోకాతా
ససజ్జనినదంముహుః । సత్వరంముముచేబాష్పంవిషణ్ణవదనాతదా॥ ౨౫॥ నిపాతితాప్రేక్ష్యరణేతురాక్షసాప్ర
థావితాశూపణఖాపునస్తతః॥వధంచతేహంనిఖలేనరక్షసాంశశశశససర్వంభగినీఖరస్యసా॥౨౬॥ ఇతిశ్రీమదారణ్య
కాండే - వింశస్సగ్ ౬ః । * * * * * సపునఃపతితాంధృష్ట్యక్రోధాచ్ఛాపణఖాఖరః । ఉవాచావ్యక్తయావా
చాతామనథాథమాగతామ్॥౧॥ మయాత్విదాసీంచూరాస్తేరాక్షసారుధిరాశనాఃత్వత్ప్రియాథాంవినిదిష్టాఃకిమ
థాంరుద్యతేపునః॥౨॥ భక్తాశ్చైవానురక్తాశ్చహితాశ్చమమనిత్యశః॥ఘ్నంతోపినహస్యంతేననకుర్యువచోమమ॥౩॥
కిమేతచ్ఛ్రీమమిచ్ఛామికారణంయత్యతేపునః॥హానాథేతివిసదంతీసపవద్యేష్టసేక్షితా॥౪॥ అనాథవద్విలపసికింస
నాథేమయిస్థితే । ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠమాభైషీవైక్లబ్యంత్యజ్యతామిహ॥౫॥ ఇత్యేవముక్తాదుధామోఖరేణపరిసాంత్యితా
విమృజ్యనయనేసాస్తేఖరంభ్రాతరమ్బ్రవీత్॥ ౬॥ అస్మిదాసీమహంప్రాప్తాహృతశ్రవణనాసికా । శోణితోఘపరి
క్షిన్నాత్వయాచపరిసాంత్యితా॥౭॥ ప్రేషితాశ్చత్వయావీరతాక్షసాస్తేచతుదశ । నిహంతుంరాఘవంక్రోధాన్మ
త్ప్రియాథాంసలక్షణమ్॥౮॥ తేతురామేఃసామహాశూలపట్టసపాణయః । సమరేనిహతాస్సర్వేసాయకైవమ
భేదిభిః॥౯॥ తాదృష్ట్యపతితాభూమాక్షణేనైవమహాబలాః । తామస్యచమహాత్కమమహాంస్త్రోభవన్తమ॥
౧౦॥ అహమస్మి సముద్విగ్నావిషణ్ణాచనిశాచర । శరణంత్యాంపునఃప్రాప్తాసర్వతోభయదర్శినీ॥ ౧౧॥ విషాదసక్రా
ధ్యుషితేపరిత్రాసోమిమామాలిని కింమాంసత్రాయసేమగ్నాంచిపులేశోకసాగరే॥౧౨॥ ఏలేచనిహతాభూమాశూరామే
ణిశితైశ్శరైఃయేపిమేషదవీంప్రాప్తారాక్షసాఃపిశితాశనాః॥ ౧౩॥ మయితేయద్యనుక్రోశోయదిరక్షుస్సతేషువ ।
రామేణయదితేశక్తిస్తైజ్ఞావాస్తీనిశాచర॥౧౪॥ దంకకారణ్యనిలయంజహిరాక్షసకంటకమ్ । యదిరామంచమూమిత్రం
సత్వమాద్యవధివ్యసి॥౧౫॥ తవైవచాగ్రతఃప్రాణాం స్ర్యత్యోమినిరపత్రపా । బుద్ధ్యాహమనుపశ్యామిసత్వంరామస్య
సంయుగే॥౧౬॥ స్థాతుంప్రతిముఖేశక్తస్సబలశ్చమహాత్మనః॥రూరమానీనశూరస్త్వేమిథ్యారోపితవిక్రమః॥ ౧౭॥ మా
నుషాయానశక్నోషిహంతుంతరామలక్ష్యశా । రామేణయదితేశక్తిస్తైజ్ఞావాస్తీనిశాచర॥౧౮॥ దండకారణ్యనిలయం
జహిత్యంకులపాంసననిస్సత్వస్యాల్పవీర్యస్యవాసస్తేకీదృశస్త్విహా॥ ౧౯॥ అపయాహిజనస్థానాత్వరితస్సహబాంధ
వః । రామతేజోవిభూతోహిత్యంక్షిప్రంచినశిష్యసి॥౨౦॥ సహితేజస్సమాయుక్తోరామోదశరథాత్మజః । భ్రాతాచాస్య
మహార్యోయేనచాస్మివిరూపితా॥౨౧॥ ఏవంచలవ్యబహుశోరాక్షసీతతోదరీ । భ్రాతుస్సమీపేమఃఖాతానప్తసంజ్ఞా
బభూవహా॥౨౨॥ కరాభ్యాముదరంహత్వారురోదశ్శృశఃఖతా॥ ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే - ఏకవింశస్సగ్ ౬ః । * * * * *

ఏవమాథషితశూరశూపణఖాఖరస్తదాఉవాచరక్షసాంమధ్యేఖరఃఖరతరంచ॥౧॥ తవావమానేప్ర
భవఃక్రోధోయమతులోమమ । నకక్యతేధారయితులవణాంభజివోద్ధితమ్॥ ౨॥ సరామంగణయేవీర్యాన్మానుషంక్షీణణీ
పితమ్ । ఆత్మమశ్చరీతైఃప్రాణాహతోయోద్యవిమోక్ష్యతి॥ ౩॥ బాష్పసంస్త్రాయతామేషసంభ్రమశ్చవిముచ్య

రావోఽతహం రామం సహభ్రాత్రా నయామియమసాదనమ్ ॥౧॥ పరశ్వధహతస్యాద్యమందప్రాణస్య సంయుగే రా
మస్యగుధిరంవ్యక్తముష్ణంపాస్యసిరాక్షసి ॥౨॥ సాప్రహృష్టావచశ్శ్రుత్వా ఖరస్యవదనాచ్చ్యుతమ్ ॥ ప్రశశంస పునమాణా
ఖ్యాతాద్భ్రుతరంరక్షసాంవరమ్ ॥౩॥ తయాపరుషితః సూర్యంపునరేవ ప్రశంసితః ॥ అబ్రవీద్దూషణం నామఖరస్సేనాపతిం
తదా ॥౪॥ చతుర్దశసహస్రాణిమమచిత్తానువతి నామ్ ॥ రక్షసాంభీమచేగానాంసమరేష్వనివతి నామ్ ॥౫॥ నీలజీ
మూతవణానాం ఘోరాణాం క్రూరకర్మణామ్ ॥ లోకహింసావిహారాణాంబలినాముగ్రతేజసామ్ ॥౬॥ తేహంశాన్దూ
లదర్పాణాం మహాస్యానాం మహాజనామ్ ॥ సర్వోద్యోగముదీణానాం రక్షసాంసౌమ్యకారయ ॥౭॥ ఉపస్థాపయమే
క్షీప్రంరథంసౌమ్యధనూంపిచావరాంశ్చ ॥ త్రాంశ్చ ధ్రాంశ్చ శ్రీశ్వవిః ధాశ్చితా ॥౮॥ అగ్రేనిర్యాతుమిచ్ఛామిపాల
స్త్యానాం మహాత్మనామ్ ॥ వధాంశ్చంకుర్విసీతస్య రామస్యరణకౌవిదః ॥౯॥ ఇతితస్యబ్రువాణస్యసూర్యవణంపహా
రథమ్ ॥ సదశ్చైశ్వర్యబలైర్ముక్తమాచచక్షేధమాషణి ॥౧౦॥ తంమేరుశిఖరాకారంతప్తకాంచనభూషణమ్ ॥ హేమచక్ర
మసంబాధంవైశూర్యమయమాబరమ్ ॥౧౧॥ మత్స్యేపుష్పైర్మయమైశ్చైశ్చైశ్చంద్రసూర్యైశ్చకాంచనైః ॥ మంగ
లేశ్వక్షిసంక్షృతారాభిరభినంవృతమ్ ॥౧౨॥ భ్వజనిస్త్రింశంసంపన్నంకింకిణీకవిరాజితమ్ ॥ సదశ్చయ్యుక్తంసామషా
దాసురోహఖిరోరథమ్ ॥౧౩॥ నిశామ్యతురథస్థంతంరాక్షసాభీమువిక్రమాః ॥ తస్మస్సంపరివార్యై నంమూషణంచమహాబ
లమ్ ॥౧౪॥ ఖరస్తుతామహేష్వాసాః ఘోరవర్మా యుధధ్వజాః ॥ నిర్యాతేవ్యబ్రవీద్దృష్టౌరథస్థస్సర్వరాక్ష
సాః ॥౧౫॥ తతస్త్రాక్షసంనైస్యంఘోరవర్మా యుధధ్వజమ్ ॥ నిజగామజనస్థానాన్మహానాదంమహాజవమ్ ॥౧౬॥
ముద్గరైఃపట్టసైన్యాలైస్సతీత్యైశ్చపరశ్వదైఃఖడ్గైశ్చక్రైశ్చహస్తైశ్చభాజమానైస్సతోమరైః ॥౧౭॥ శక్తిభిఃపరిఘై
ర్మైరైరతిమాత్రైశ్చకాన్తుకైః ॥౧౮॥ దాసిముసలైర్వజ్రైశ్చహిమైభిఃపదశశనైః ॥౧౯॥ రాక్షసానాంనుఘోరాణాంస
హస్రాణిచతుర్దశ ॥ నిర్యాతానిజనస్థానాన్పరచిత్తానువతి నామ్ ॥౨౦॥ తాంస్తవభిద్రవతోదృష్ట్వా రాక్షసాభీమువి
క్రమాః ॥ ఖరస్యాపిరథకించిజ్ఞగామతదనంతరమ్ ॥౨౧॥ తతస్తాశబళానశ్వాంస్తప్తకాంచనభూషితాః ॥ ఖరస్యమత
మాజ్ఞాయసారథిస్సమహాదయత్ ॥౨౨॥ సచోదితోరథశ్చిన్ముంఖరస్యరిపుమాతనః ॥ శబ్దేనాపూరయామాసదిశస్సప్రది
శస్త్రదా ॥౨౩॥ ప్రచ్ఛద్ధమన్యస్తభరః ఖరస్సనోరిసార్వధాక్షంత్వరితోయథాంతకః ॥ అచూచునతాసరిమున్నడభృశం
మహాపీలోమేఘభివాశ్చవర్షవాః ॥౨౪॥ ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే ద్వావింశస్సర్గః ॥ *****

తంప్రయాంతంజనస్థానాదశివంశోఽఱితోదకమ్ ॥ అభ్యవషణ్మహామేఘస్తుములోగడభారుణి ॥౧॥ నిశేతుస్తు
రగాస్తస్యరథయక్తామహాజవాః ॥ సమేపుష్పజితేదేశేరాజమాగేయదృచ్ఛయా ॥౨॥ శ్యామంరుధిరపర్యంతంబభూవ
పరివేషణమ్ ॥ అలాతచక్రప్రతిమంప్రతిగృహ్యద్దివాకరమ్ ॥౩॥ తతోద్వజముపాగమ్య హేమదండంసముచ్చితమ్ ॥ సమా
క్రమ్యమహాకాయస్తస్థాగృహ్సన్మదారుణి ॥౪॥ జనస్థానసమీపేతుసమాగమ్యఖరస్వరాః ॥ విస్వరాన్విః ధాంశ్చక్ర
ద్దాంసాదామ్యగపక్షిణి ॥౫॥ వ్యాజహ్రుశ్చప్రదీప్తాయాంచిశివైభైరవస్వనమ్ ॥ అశివాయాతుధానానాంశివాఘోగా
మహాస్వనాః ॥౬॥ ప్రభిన్నగిరిసంకాశాస్తోయశోణితధారిణిః ॥ తకాశంతదనాకాశంచక్రభీమాబలాహకాః ॥౭॥ బభూ
వతిమిరంఘోరముద్గతంరోమహాషణమ్ ॥ దిశోవావిదిశోవాపినచప్యక్తంచకాశరైః ॥౮॥ తుతజాత్రసవణాద్యోస్సం
భక్తికాలంవినాబభౌ ॥ ఖరప్యాభిముఖానేడుస్తదాఘోరావృగాఃఖగాః ॥౯॥ కంకగోమాయుగృధ్రాశ్చచక్రశుక్ల
యశంసినః ॥ త్యాశివకరాయుద్ధేశిపాఘోరనిపర్కనాః ॥౧౦॥ నేమబలస్యాభిముఖంజ్వాలోద్ధారిభిరాననైః ॥ కబంధాః
పరిఘాభాసోద్యుక్తంతేభాస్సూరాంతకైః ॥౧౧॥ జగ్రహసూర్యంస్వర్భానురపర్వణిమహాగ్రహః ॥ ప్రవాతిమారుతశ్చ
శ్రుంనిచ్చిహోభూద్దివాకరః ॥౧౨॥ ఉత్పేతుశ్చవినారాత్రింతారాఃఖద్యోతసేప్రభాః ॥ సులీనమీనవిహాసానిన్యశ్శు
మృవంకజాః ॥౧౩॥ తస్మిన్మణిబభూవుశ్చవినాపుష్పైఃఫలైర్మ్రుమాః ॥ ఉత్పపాతవినావాతంరణజలధరారుణః ॥
౧౪॥ వీటిమాటిలివాశ్యంతోబభూవుస్త్రశారికాః ॥ ఉల్కాశ్చాపిసనిమాతానిపేతుర్హృదశశనాః ॥౧౫॥ ప్రచచాలమ
హిసత్వాసజైలవనకాననా ॥ ఖరస్యచరథస్థస్యనదమాసస్యధీమతః ॥౧౬॥ ప్రాకంపతభుజస్సవ్యఃస్వరశ్చాస్యావస
జ్జితాసాస్రాసంపద్యతేదృష్టిపశ్యమాసస్యసర్వతః ॥౧౭॥ లలాటేచరుజాజాతానచమోహాన్యవతతతాతాసమీత్య

మ హేమాత్పాతానుత్థితాఽరోమహామణాః॥౧౦॥అబ్రవీద్రాక్షసాఽసర్వాప్రహసాసఖరస్తదా । మహేమా
 త్పాతానిమాఽసర్వానుత్థితాఽఘోరదర్శనాః॥౧౧॥నచింతయామ్యహంవీర్యాద్బలవాదాదుర్బలానివ । తారాపిశ
 రైస్తేఽత్యైఃపాతయామినభస్థలాత్॥౧౨॥మృత్యుంమరణధర్మేణసక్రద్ధోయోజయామ్యహమ్ । రాఘవంతంబలాత్ప్ర
 క్తంభ్రాతరంచాస్యలక్ష్మణమ్॥౧౩॥అహత్వాసాయకైస్తేఽయోర్హోపావతేతుముత్సహా । సకామాభగినీమేస్తుపీత్వాత్మ
 రుధిరంతయోః॥౧౪॥యన్నిమిత్తంతురామస్యలక్ష్మణస్యవిపర్యయః । నక్వచిత్వాప్రపూర్వోమేసంయుగేషుపరాజయః॥
 ౧౫॥యుష్మాకమేతత్ప్రత్యక్షంనాన్యతంకథయామ్యహమ్ । దేవరాజమపిక్రద్ధోమత్తైరావతయామినమ్॥౧౬॥వజ్రహ
 స్తంరణేహన్యాంకింపునస్తాకుమానుషే । సాతస్యగజ్జితంశ్రుత్వా రాక్షసస్యమహాచమూః॥౧౭॥ప్రహమతులంఠే
 భేమృత్యుపాశావమాశితాః । సమేయుశ్చమహాత్మానోయుద్ధదర్శనకాంక్షిణః॥౧౮॥ఋషయోదేవగంధర్వాస్సిద్ధాశ్చ
 సహచారణైః । సమేత్యచోచుస్సహితాస్తైస్సోన్యంపుణ్యకర్మణః॥౧౯॥స్వస్తిగౌబ్రాహ్మణేభ్యోస్తులోకా
 నాంయేభిఃసంగతాః । జయతాంరాఘవస్సంఖ్యేపాలస్త్యాకరజనీచరాః॥౨౦॥చక్రహస్తాయథాయుధైఃసర్వానసురపుం
 గవాః । ఏతచ్ఛాన్యచ్ఛబహుశోబ్రువాణాఃపరమమృతయః॥౨౧॥జాతకాయాహలాస్తస్థుర్విమానస్థాశ్చదేవతాః । దదృ
 శుర్వాహినీంతేషాంరాక్షసానాంగతాయుషామ్॥౨౨॥రథేనతుఖరౌవేగాదుగ్రస్తైస్సోవినిస్సృజితంవృష్ట్యైరాక్షసం
 భూయోరాక్షసాశ్చవినిస్సృతాః॥౨౩॥శ్యేనగామిష్యథుగ్నీవోయజ్ఞశస్త్రుర్విహంగమః । దుజయఃకరవీరాక్షుఃపరుషః
 కాలకాన్తుకః॥౨౪॥మేఘమాఘీమహామాఘీసర్వాస్యారుధితాశనః । ద్వానశైతేమహావీర్యాఃప్రతస్తురభితఃఖరమ్॥౨౫॥
 మహాకపాలఃస్థూలాక్షఃప్రమాథీత్రిశిరాస్తథా । వత్సారవతేసేనాన్యోమృషణంపృథతోయయుః॥౨౬॥సాభీమవేగాన
 మరాభికామామహాబలారాక్షసవీరసేనా । తౌరాజపుత్రౌసహసాభ్యుపేతామాలాగ్రహాణామివచంద్రసూర్యౌ॥
 ౨౭॥ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే-త్రయోవింశస్సర్గః*****

ఆశ్రమంప్రతీయాతేతుఖరేఖరపరాక్రమే । తావేనాత్పాతికాఽరామస్సహభ్రాతాదదర్శనా॥౧॥తాను
 త్పాతాఽమహాఘోరానుత్థితాఽరోమహామణాః । ప్రజానామహితాదృష్ట్వావాక్యంలక్ష్మణమబ్రవీత్॥౨॥ఇమా
 న్పశ్యమహాబాహూసర్వభూతాపహరిణః । నముత్థితాఽమహేమాత్పాతాఽసంహతుంసర్వరాక్షసాః॥౩॥అమీ
 రుధిరధారాస్తువిస్మజంతఃఖరస్సనాః । వ్యోమ్నిమేఘావివర్తంతేపరుషాదాభారుణాః॥౪॥సధూమాశ్చశరాస్సర్వై
 మమయుద్ధాభినందినః । క్షుప్తానిచాపానివివేజ్యంతేచలత్క్షణమ్॥౫॥యాదృశఇహామాజంతిపక్షిణోవనచారిణః । గ్రతో
 న్నోభయంప్రాప్తంసంశయోజీవితస్యచ॥౬॥సుసంప్రహరస్తుమహాభవిష్యతినసంశయః । అయమాఖ్యామేథా
 హుస్సురమాణోముహుర్ముహుః॥౭॥సన్నిక్యప్లేతునశ్శూరజయంశత్రోపరాజయమ్ । సుప్రభంచప్రసన్నంచతపః
 క్రోహిలక్ష్మణే॥౮॥ఉచ్యతాశాంహియుద్ధార్థంయోమంభవతిలక్ష్మణానిష్క్రభంవదనం । తేషాంభవత్యాయుఃపరిక్షయః॥
 ౯॥రక్షసాంనర్దతాఽఘోరఃశ్రూయతేచమహాధ్వనిః । ఆహతానాంచభేరీణాంరాక్షసైఃక్రూరకర్షభిః॥౧౦॥అనాగత
 విధానంతుకర్తవ్యంజయమిచ్ఛతా । ఆపదంశంకమానెనపురుషేణవిపశ్చితా॥౧౧॥తస్మాద్దృష్టాత్వావైజేహీంశరపాణీ
 ర్ధనుర్ధరః । గుహమాశ్రయశైలస్యదుగ్ధాంపాదపసంకులామ్॥౧౨॥ప్రతికూలితుమిచ్ఛామినహివాక్యమిదంత్యయా । శో
 పితోమఘపాదాభ్యాంగమ్యతాంవత్సమాచిరమ్॥౧౩॥త్వంహిశూరశ్చబలవాహన్యాహ్యతాన్నసంశయః । స్వయం
 తుహంతుమిచ్ఛామిసర్వానేవనిశాచరాః॥౧౪॥ఏవముక్తస్తురామేణలక్ష్మణస్సహసీతయః । శరానాదాయచాపంచగు
 హోదుగ్ధాంసమాశ్రయత్॥౧౫॥తస్మైప్రవిష్టేతుగుహంలక్ష్మణైఃసహసీతయా । హంతనిర్యుక్తమిత్యక్త్వా రావణిపద
 మావిశత్॥౧౬॥సతేనాగ్నినికాశేనకవచేనవిభూషితః । బభూవరామస్త్రమిరైవిధామోగ్నిరివోత్థితః॥౧౭॥సచాపము
 ద్యమ్యశరాన్తహానాదాయపీర్యవా । బభూవావస్థితస్త్రజ్యోస్వనైఃపూరయదశః॥౧౮॥తతోదేవాస్సగంధర్వా
 స్సిద్ధాశ్చసహచారణైః । సమేయుశ్చమహాత్మానోయుద్ధదర్శనకాంక్షిణః॥౧౯॥ఋషయశ్చమహాత్మానోలోకేబ్రహ్మ
 ర్షిస్తేమాః । సమేత్యచోచుస్సహితాస్తైస్సోన్యంపుణ్యకర్మణః॥౨౦॥స్వస్తిగౌబ్రాహ్మణానాంచలోకానాంయేభిఃసం
 గతాః । జయతాంరాఘవోయుధేపాలస్త్యాకరజనీచరాః॥౨౧॥చక్రహస్తాయథాయుధైఃసర్వానసురపుంగవాః । ఏవ

ముక్తాపునః ప్రాచుర్యాకృత్యచపరస్పరమ్॥౨౨॥చతుర్దశసహస్రాణిరక్షసాంభీమకర్మణామ్॥ఎకశ్చగౌమోధర్మశ్చ
 కథంయుద్ధంభవిష్యతి॥౨౩॥ఇతిరాజర్షయస్సిద్ధాస్సగణాశ్చద్విజర్షభాః॥జాతకాతూహలాస్తస్థుర్విమానస్థాశ్చదేవతాః॥
 ౨౪॥ఆవిష్టంతేజసారామంసంక్రామశిరసిస్థితమ్॥దృష్ట్వాసర్వాణిభూతానిభయాత్ప్రవృద్ధిరేతదా॥౨౫॥యావత్ప్ర
 తిమంతస్యరామస్యాశీప్తకర్మణః॥బభూవహూవంక్రుద్ధస్యరుద్రస్యేవపినాకినః॥౨౬॥ఇతిసంభాషమాణేతుదేవగంధర్వ
 చారణైః॥తతోగంభీరనిమ్రోదంఘోరవర్షాయుధధ్వజమ్॥౨౭॥అనీకంయాతుథానానాంసమంతాత్ప్రత్యదృశ్యతా
 సింహనాదంవిసృజతామన్యోన్యమభిగర్జతామ్॥౨౮॥చాపానివిష్ఫురయతాంబృంభతాంచాప్యభీత్తుశః॥విప్రఘుష్టస్వ
 నానాంచమందుభిశ్చాపినిఘ్నతామ్॥౨౯॥తేషాంసుతుములశృంఖలాః॥సూరయామాసతద్వనం॥తేనశబ్దేనవిత్తస్తాశ్శృంఖల
 వనచారిణః॥౩౦॥మద్రువుర్యత్రనిశ్చబ్దంమృత్యతోనావలోకయన్॥తత్త్వనీకంమహావేగం॥రామంసముపసర్పత॥౩౧॥ధృత
 నానాప్రహరణంగంభీరంసాగరంపమమ్॥రామోపిచారయన్॥చక్షుస్సర్వతోరణపండితః॥౩౨॥దదర్శఖరవైన్యంతచ్య
 థ్ధాభిముఖముద్యతమ్॥వితత్యచధనుర్భీమంతూణ్యాశోచ్యద్భీత్యసాయకాః॥౩౩॥క్రోధమాహరయతీవ్రంపధార్థంసర్వ
 రక్షసామ్॥మప్సృత్యసంభవతుర్ద్ధోయుగాంతాగ్నిరవిజ్వలః॥౩౪॥తందృష్ట్వాతేజసావిష్టంప్రావృణవనదేవ
 తాః॥తస్యక్రుద్ధస్యహూపంతురామస్యదదృశేతదా॥౩౫॥దక్షస్యవక్రతుంహంతుముద్యతస్యపినాకినః॥ప్రవిష్టంతేజసా
 రామంసంక్రామశిరసిస్థితమ్॥౩౬॥దృష్ట్వాసర్వాణిభూతానిభయాత్ప్రవృద్ధిరేతదా॥౩౭॥తతాగ్నికైరాభరణైర్ధ్వజ
 జైశ్చతైర్వర్షభిశ్చాగ్నిసమానవణైః॥బభూవవైన్యంపిశితాశనానాంసూర్యోదయనీలమివాభ్రబృందమ్॥౩౮॥ఇతి
 శ్రీమదారణ్యకాండే - చతుర్వింశస్సర్గః. *****

అవప్తబద్ధనుంరామంక్రుద్ధంచరిపుహుతినమ్॥దదశాశ్రమమాగమ్యఖరస్సహపుతస్సరైః॥౧॥తందృష్ట్వాసశ
 రంచాపముద్యమ్యచఖరస్వనమ్॥రామస్యాభిముఖంసూతంచాద్యతామిత్యచోదయత్॥౨॥సఖరస్యాజ్ఞయాసూతస్తు
 రగాఃసమచోదయత్॥యత్రరామోమహాబాహురేకూఢాన్యస్థితోధనుః॥౩॥తంతునిష్పతితందృష్ట్వాసర్వేతేరజ
 నీచరాః॥నదమానామహానాదంసచివాఃపర్యవారయన్॥౪॥సతేషాంయాతుథానానాంమధ్యేరథగతిఃఖరః॥బభూవ
 మధ్యేతారాణాంలోహితాంకృత్యోదితః॥౫॥తతశ్శరసహసేశిరామమప్రతిమాజనమ్॥అపయిత్యామహానాదంస
 నాదసమరేఖరః॥౬॥తతస్తంభీమధన్వాసంక్రుద్ధాస్సర్వేనిశాచరాః॥రామంనానావిదైశ్చసైరభ్యవషంతడుజన్
 యమ్॥౭॥ముగ్ధరైఃపట్టనైశ్చలైః॥ప్రాసైఃఖడ్గైఃపరశ్వదైః॥రాక్షసాస్సమరేరామంనిజఘ్నూరోషతత్పరాః॥౮॥తేబ
 లాహకసంకాశామహానాదామహోజనః॥అభ్యధావంతకామత్స్థిరరథేవాజిభిరేవచ॥౯॥గజైఃపర్వతకూటాభై
 రామంయుద్ధేజిహంసవః॥తేరామేశరవషాణివ్యసృజకర్మసాంగణాః॥౧౦॥శైలేంద్రమివధారాభిర్వషమాణాబ
 లాహకాః॥సత్రైఃపరివృతోఘోరైరాఘవోరక్షసాంగణైః॥౧౧॥తానిముక్తానిశస్త్రాణియాతుథానైస్సరాఘవః॥ప్ర
 తిజగ్రాహవిశిఖైఃసద్యోహునివసాగరః॥౧౨॥సత్రైఃప్రహరణైఃఘోరైర్భిన్నగాత్రోనవివృధా॥రామఃప్రదీప్తైర్బా
 హుభివజైఃప్రవమహాచలః॥౧౩॥సపిద్ధక్షతజాదిగ్ధస్సర్వగాత్రేషురాఘవః॥బభూవరామసంధ్యాభైర్వివాకరతి
 వావృతః॥౧౪॥విషేదుదేవగంధర్వాస్సిద్ధాశ్చపరమమయః॥ఎకస్సహస్రైర్బాహుభిస్తదాదృష్ట్వాసమావృతమ్॥౧౫॥
 తతోరామస్ససంక్రుద్ధోమండలీకృతకార్ముకః॥ససజ్జనిశితాన్బాణాశతశోభసహస్రశః॥౧౬॥దూరాపాతాదు
 విషహాకాలదండోపమాణరణైః॥ముమోచలీలయాంరామఃకంకపత్రానజిహ్వాగాః॥౧౭॥తేశరాశ్చక్రునైవ్యేషు
 ముక్తారామేణలీలయా॥ఆదమారక్షసాంప్రాణాపాశాకాలకృతాశ్చవ॥౧౮॥భిత్వారాక్షసదేహంస్తాంస్తేశరారు
 ధిరాప్లుతాః॥అంతరిక్షగతారేజుదీప్తాగ్నిసమతేజసః॥౧౯॥అసంఖ్యేయాశ్చరామస్యసాయకాశ్చాపమండలాత్॥
 వినీష్మేతురతీవోగ్రాతక్షః॥ప్రాణావహరిణః॥౨౦॥తేరణేసాంగడాకాబాహూనసహస్తాభరణాభుజాః॥ధనూం
 పిచద్వజ్రాగ్రాణివమాణివశిరాంసచ॥౨౧॥చిచ్ఛిదువిభిదుశ్చపిరామచాపగుణాన్వృతాః॥బాహూనసహ
 స్తాభరణామూర్ధాకరికరోపమాః॥౨౨॥చిచ్ఛేదరామస్సమరేశతశోభసహస్రశః॥హయాకాంచనసన్నాహార
 ధయుక్తానసారథీః॥౨౩॥గజాంశ్చసగజారోహణసహయానాదినస్తథా॥పదాతీనమరేహల్వాహ్యనయద్య

మసాచనమ్ ॥౧౪॥ తతో నాళిక నారాచై స్తీక్ష్ణాన్ శ్చ వికణిభిః | భీమమాతాస్వరంచ క్రు భిద్యమా నానిశాచరాః ॥
 ౧౫॥ తత్రైన్యంనిశితై బాణై రదితంమమభాదిభిః | రామేణనసుఖంలే భేషుష్కంవనమివాగ్నినా ॥౧౬॥ శేచిద్భీమః
 లాశూరాశూలాఖగ్ధాపరశ్వధాః | రామస్యాభిముఖంగత్వాచిక్షిపుఃపరమాయుధాః ॥౧౭॥ తానిబాణైః
 హాబాహుఃశస్త్రాణ్యవార్యరాఘవః | జహరసమరే ప్రాణాంశ్చిచ్ఛేదచశిరోధరాః ॥౧౮॥ తైశ్చిన్నశిరసఃపేతుశ్చి
 న్నవమాశరాసనాః | సుపణావాతవిక్షిప్తజగత్పాదపాయథా ॥౧౯॥ అవశిష్టాశ్చయేతత్రవిషణ్ణాశ్చనిశాచరాః
 భరమేవాభ్యధావంతశరణార్థంశరాదితాః ॥౨౦॥ తాసర్వాశరథమాస్థాయసమాశ్వాస్యచమావణః | అభ్యధా
 వతకామత్స్థంక్రుద్ధోరుద్రమివాంతకః ॥౨౧॥ నివృత్తాస్తుపునస్సర్వేదూషణాశ్రయనిభాః | రామమేవాభ్యధా
 వంతస్సాలతాశశిలాయుధాః ॥౨౨॥ శూలముద్గరహస్తాశ్చచాపహస్తానుహాబలాః | సృజంతశ్శరవమాణిశస్త్రసమాణి
 సంయుగై ॥౨౩॥ ద్రుమవమాణిమంచతశ్శిలావమాణిరాక్షసాః | తద్భగూవాచ్ఛతంయుద్ధంతుములంరోమహామణమ్
 ౨౪॥ రామస్యచమహాఘోరంపునసైహంచరక్షసామ్ | తేసమంతాదభిక్రుద్ధారాఘవంపునరభ్యయుః ॥౨౫॥ తైశ్చస
 ర్వాదిశోదృష్టౌప్రదిశశ్చసమావృతాః | రాక్షసైరుద్యతప్రాసైశ్శరవమాభివషిభిః ॥౨౬॥ సకృత్వాతైరవంనాద
 మస్త్రంపరమభాస్వరమ్ | సంయోజయతగాంధర్వంరాక్షసేషుమహాబలః ॥౨౭॥ తతశ్శరసహస్రానిర్యయుశ్చప
 మండలాత్ | సర్వాదశదిశోబాణైరవార్యంతసమాగతైః ॥౨౮॥ నాదదానంశరాఘోరాఘంమంచంతంచశిలీముఖా
 వికషమాణుపశ్యంతిరాక్షసాస్తైశరాదితాః ॥౨౯॥ శరాంధకారమాకాశమావృణోత్పదివాకరమ్ | బభూవావస్థితో
 రామఃప్రవమన్నివతాశరాః ॥౩౦॥ యగపత్వతమానైశ్చయుగపత్వశ్చితైశ్శరైః | యుగపత్వతైశ్చైవవిస్తీర్ణా
 వసుధాభవత్ ॥౩౧॥ నీహతాఃపతితాఃక్షీణాశ్చిన్నాభిన్నావిదారితాః | తత్రతత్రస్తదృశ్యంతేరాక్షసాస్తేసహస్రశః ॥
 ౩౨॥ సోష్ణిమైరుత్తమాంగైశ్చసాంగదై బాహుభిస్తథా | డిరుభిజానుభిశ్చిన్నైర్నానాచాపైర్విభూషితైః ॥౩౩॥
 హయైశ్చద్విపముఖైశ్చరథైభిన్దై ౨౮ నేకశః | చామరవ్యజనైశ్చతైశ్చజైర్నానావిదైరపి ॥౩౪॥ రామస్యబా
 ణాభిహతైర్విచిత్రైశ్శూలపట్టనైః | భద్రైఃఖండీకృతైః ప్రాసైర్విక్షిణైశ్చపరశ్వదైః ॥౩౫॥ చూరితాభిశ్చిలాభిశ్చశరైశ్చ
 త్రైరనేకశః | విద్ధిన్దై ౨స్సమరేభూమిర్విస్తీర్ణాభూష్టయంకరా ॥౩౬॥ ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే-పంచవింశస్తర్గః **

దూషణస్తస్వకంపైన్యంహన్యమానంనిరీక్ష్యసః | సందిదేశమహాబాహుర్భీమవేగానిశాచరాః ॥౩౭॥ రాక్ష
 సాఘంపసాహస్రాసమరేష్వనిభర్తినః | తేశూతైఃపట్టనైఃఖడ్గైశ్శిలవమైశ్చైవైరపి ॥౩౮॥ శరవదైరవిద్ధిన్నంపవృ
 మ్మస్తంసమంతతః | సమక్రమాణాంశిలానాంచవర్షం ప్రాణహరంమహత్ ॥౩౯॥ ప్రతిజగ్రాహధర్మాత్కారాఘవస్తీక్ష్ణ
 సాయకైః | ప్రతిగృహ్యచతద్వర్షంనిమిలితఇవర్షభః ॥౪౦॥ రామఃక్రోధంపరంలేభేవధార్థంసర్వరక్షసాం | తతఃక్రో
 ధసమావిష్టఃప్రదీప్తఇవతేజసా ॥౪౧॥ శరైరవాకిరతైన్యంసర్వతస్సహమావణమ్ | తతస్సేనాపతిఃక్రుద్ధోదూషణశ్చతు
 ర్దూషణః ॥౪౨॥ శరైరశనికలైష్టంతరాఘవంసమవాకిరత్ | తతోరామస్సుసంక్రుద్ధఃకురేణాస్యమహద్ధనుః ॥౪౩॥ విచ్ఛేద
 సమరేవీరశ్చతుర్భిశ్చతురోహయాః | హత్వాచాశ్వాశరైస్తీక్ష్ణేతర్థచంద్రేణసారథే ॥౪౪॥ శిరోజహరతద్రక్షస్త్రీభి
 ర్వివ్యాధవత్ససి | సంభిన్నధన్వావిరభోహతాశోహతసారథిః ॥౪౫॥ జగ్రాహగిరీశ్వంగాభంపరిఘంరోమహర్షణమ్ | వే
 స్టితంకాంచనైఃపట్టైర్దైవసైన్యప్రమర్దనమ్ ॥౪౬॥ ఆయసైశ్చంకుభిస్తీక్ష్ణైఃకీర్ణంపరవసోక్షితమ్ | వజ్రాశనిసమస్పర్శంప
 రగౌపురదారణమ్ ॥౪౭॥ తంమహారగసంకాశంప్రగృహ్యపరిఘంరణే | దూషణోభ్యద్రవద్రామంక్రూరక
 ర్మానిశాచరః ॥౪౮॥ తస్యాభిషతమానస్యదూషణస్యసరాఘవః | ద్వాభ్యాంశరాభ్యాంచిచ్ఛేదసహస్తాచరణౌభజౌ ॥౪౯॥
 భ్రష్టస్తస్యమహాకాయఃపపాతరణమూర్ధనిపరిఘచ్ఛన్నహస్తస్యశక్రధ్వజఇవోచ్చితః ॥౫౦॥ సకరాభ్యాంకీర్ణాభ్యాం
 పపాతభువిదూషణః | విషాణాభ్యాంవిశీర్ణాభ్యాంమనస్వీపమహాగజః ॥౫౧॥ దృష్ట్వాతంపతితంభూమాదూషణంనిహ
 తంరణేసాఘసాన్వితికామత్స్థంసర్వభూతాన్యపూజయ ॥౫౨॥ పతన్తిన్నంతరేక్రుద్ధాస్త్రీయస్సేనాగ్రయాయనః
 సంహత్యాభ్యద్రవరామంమృత్యుపాశావపాశితాః ॥౫౩॥ మహాకపాలఃస్థూలాక్షఃప్రమాధీచమహాబలః | మహాకపా
 లోవిపులంశూలముద్యమ్యరాక్షసః ॥౫౪॥ స్థూలాక్షఃపట్టసంగృహ్యప్రమాధీచపరశ్వధమ్ | దృష్ట్వావాపతతస్తూర్ణంరా

భవసన్ధ్యాయైశ్చిత్రైః||౧౮||త్రైత్యైశ్చిత్రైః||౧౯||ప్రతిజగ్రాహసంప్రాప్తానతిథినివామహాకపాలస్యశిరశ్చిచ్ఛేదపరమేమభిః||
 ౨౦||అసంఖ్యేయైస్తుబాణైఃప్రమమాధప్రమాధినమ్|స్థూలాక్షస్యాక్షిణీత్రైఃపూరయామాససాయకైః||౨౧||
 సుపపాతూతోభూమావిటపీవమహామ్రమః|మాషణస్యానుగాఢసంచసాహస్రాక్షుపితకక్షణాత్||౨౨||బాణైః
 పంచసాహస్రైరనయన్యమసాదనమ్|మాషణనిహతందృష్ట్యాతస్యవైవపదానుగాఢ||౨౩||వ్యాధిదేశభరఃక్రుద్ధస్సేనా
 ధ్యతౌః||౨౪||మహాబలాః|అయంవినిహతసంఖ్యేకూషణస్సపదానుగః||౨౫||మహాత్యాసేనయాసాధకంయుధ్వారామం
 కుమానుషమ్|శస్త్రైర్వాపావిథాకారైహానధ్వంసర్వరాక్షసాః||౨౬||ఏవముక్త్యాభరఃక్రుద్ధోరామమేవాభిహన్తువే
 శ్యేనగామీష్టభుగ్గ్రీవోయజ్ఞశత్రుర్విహంగమః||౨౭||మజ్జాయకరవీరాక్షుఃపరుషఃకాలకార్ముకః|మేఘమాలీమహామా
 లీసర్పాస్యాకుథిరాశనః||౨౮||ద్వాదశైతేమహావీర్యాబలాధ్యతౌస్ససైనికాః|రామఃమేవాభ్యవతంతపిస్తజంతశ్శరో
 త్రమాః||౨౯||తతఃపావకసంకాశైహేమామవజ్రభిఃపాషైః|జహూనశేషంతేజస్వితస్యపైస్యస్యసాయకైః||౩౦||తే
 రుక్మపుంభావిశిఖాస్సగూమాభవపావకాః|నిజస్ముస్తానిరతౌంసవజ్రాభవమహామ్రమాః||౩౧||రక్షసాంతుశతంరా
 మశ్చతేనైశేనకజిహా|సహస్రంచసహస్రేణజహూనరణమూఢః||౩౨||తైర్భిన్నవమాభరణాశ్చిన్నభిన్నశరాస
 నాశ్చినిపేతుశ్శేతాదీధాధరణ్యాంరజనీచరాః||౩౩||తైర్ముక్తకేతైస్సమరేవతైన్మోక్షితోక్షితైః|తస్మాత్సేనావసుధా
 కృతాస్సమహావేదికుశైరివ||౩౪||క్షణేనతుమహాఘోరంవసంనిహతరాక్షసమ్|బభూవనిరయస్త్రబ్యంమాంసశోణితక
 దఃమమ్||౩౫||తతుర్దశసహస్రాజరక్షసాంభీమకర్తృణామహతాన్యేశేనరామేణమానుషేణపదాతినా||౩౬||తస్య
 పైస్యస్యసర్వస్యభరశ్శేషోమహాతథః|రాక్షసస్త్రిశోరాశ్చైవరామశ్చరిపుసూదనః||౩౭||శేషాహతావహాసత్వారా
 క్షసారణమూఢః|ఘోరాచుర్విషహాస్సర్వేలక్షణస్యాగ్రజేనతే||౩౮||తతస్తతద్భీమబలంమహాహవేసమీక్ష్యరా
 మేణహతంబలీయసా|రథేనరామంమహతాభరస్తదాసమాససాదేంద్రభివోద్యతాశనిః||౩౯||ఇతిషడ్వింశ స్సర్గః||

భరంతురామాభిముఖంప్రయాంతంవాహినీపతిః|రాక్షసస్త్రిశోరానామసన్నిపత్యేదమబ్రవీత్||౧||మాంనియో
 జయవిక్రాంతసంనిపతకస్యసాహసాత్|పశ్యరామంమహాబాహుంసంయుగేనిపాతతమ్||౨||ప్రతిజానామితేసత్య
 మాయుధంచాహమాలభే|యుధారామంవధిష్యామివధాహంసర్వరక్షసామ్||౩||అహంవాస్యరణేవృత్తురేషవాసను
 రేమమ్|వినివృత్తరణోత్సాహోన్మహాతకంప్రాప్సికోభవ||౪||ప్రహృష్టోనిహతేరామేజనస్థానంప్రయాస్యసి|మయి
 వానిహతేరామంసంయుగాయోపయాస్యసి||౫||భరస్త్రిశిరసాతేనమృత్యుభాభాత్ప్రసాదితః|గచ్ఛయుధ్యేత్యనజ్ఞా
 తోరాఘవాభిముఖాయయా||౬||త్రిశిరాస్తరథేనైవవాజియుక్తేనభాస్వతా|అభ్యద్రవద్రణేరామగ్రీశ్వం|ఇవప
 ర్వతః||౭||శరధారాసమూహాసమహామేఘభివోత్సజః|శ్రుజ్యసదృశంసాదంజలాద్రుశ్యేవమంకుభః||౮||ఆగ
 చ్ఛంతంత్రిశిరసంరాక్షసంప్రేక్ష్యరాఘవః|ధనుమాప్రతిజగ్రాహవిధాన్యసాయకాకాఠి||౯||ససంప్రహరస్తు
 ములోరామత్రిశిరసోన్మహాబభూవాతీవబలిమోస్సింహమంజరయోరివ||౧౦||తతస్త్రిశిరసాపాదైలలాశేలాదిత
 స్త్రిభిః|అమషీకుపితోరామఃసంరథమిదమబ్రవీత్||౧౧||అహహావిక్రమశూరస్యరాక్షసశ్యేవృశంబలమోపుష్పై
 రివశరైర్యస్యలలాశేస్త్రిపరిక్షతః||౧౨||మమాపిప్రతిగృహ్యేష్వావ్వశరాంశ్చపగుణామృతాః|ఏవముక్త్యాతుసంరథశ్చ
 రానాశిషయపమాః||౧౩||త్రిశిరోవక్షసిప్రథోనిజహూనచతుర్దశ|తతుర్భిన్నరగాసస్యశరైస్సంసతవర్వభిః||౧౪||స్య
 పాతయతతేజస్వితతురస్తస్యవాజినః|అష్టాభిసాన్యకైస్సూతంరథోపస్థాన్న్యసాతయత్||౧౫||రామశ్చిచ్ఛేదబాణే
 నధ్వజంచాస్యసముచ్చితమ్|తతోహతరథాస్తస్మాత్పతంతంశోచరమ్||౧౬||విభేదరామస్తంబాణైఃపూర్వదయసా
 భవజ్జడః|సాయకైశ్చాప్రమేయాత్కాసామషాస్తస్యరక్షసః||౧౭||శిరాంస్యపాతయద్రామోవేగవద్భిస్త్రిభిశ్చైః
 సహమాంకుభిరోద్ధారిరామబాణాభిపీతః||౧౮||స్యవతత్పతేఃపూర్వంస్యశిరోభిర్నిశాచరః|హతశేషస్తతోభగా
 రాక్షసాఃభరసంప్రయాః||౧౯||ప్రవంతిస్తనతిస్థుతివ్యామృతస్తామృగాభవ|తాభిరోద్రవతోదృష్టానివత్యేరుషి
 తస్త్వయమ్||౨౦||రామఃమేవాభిమద్రావరోహుశ్చంద్రమసంయుధా|ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే సప్తవింశ స్సర్గః||
 నిహతంమాషణందృష్ట్యరణేత్రిశిరసాసహభరస్యావ్యభవత్త్రాసోదృష్ట్యరామస్యవిక్రమమ్||౧||సదృష్ట్యరక్ష

సాం నైస్యమవిషహ్యం మహాబలః హతమేకేన రామేణ త్రిశిరోదూషణావపి || ౧ || తద్బలం హతభూయిష్టం పీమనాః ప్రేక్ష్య
రాక్షసః ఆససాదఖరో రామం సముచితాం సవం యథా || ౩ || వికృప్య బలవచ్చాపం నారాచాత క్తభోజనాత్ | ఖరశ్చిక్షేప
రామాయ క్రుద్ధా నాశీవిషానివ || ౪ || జ్యోతిషాన్వితానుబహుశః శిక్షయాస్త్రాశిదర్శయత్ | చకార సమరే మార్గేశ్వరై
రథగతః ఖరః || ౫ || ససర్వాశ్చ దిశో బాణైః ప్రదిశశ్చ మహారథః | సూరయామా సతదృష్ట్యై రామోపి సుమహద్ధనుః || ౬ || స
పాయకైర్దుర్విషహౌ సుస్ఫులింగై రివాగ్నిభిః సభశ్చ కారవివరం పజన్య ఇవ వృష్టిభిః || ౭ || తద్భూతవశితై ర్బాణైః ఖర
రామవిసజితైః పర్యాకాశమునాకాశం సర్వతశ్శరసంకులమ్ || ౮ || శతజాలావృతస్సూర్యో నతదాస్త్రప్రకాశతే | అన్యో
న్యవధసంరంభాదుభయోస్సంప్రయుధ్యతో || ౯ || తతో నాళిక నారాచై స్త్రైశ్చ వికణిభిః | ఆజమానఖరో రామం
తోత్రైశ్చ సమహద్విషమ్ || ౧౦ || తం రథస్థంధనుష్పాశిం రాక్షసం పర్యవస్థితమ్ | దదృశుస్సర్వభూతాని పాశహస్తమివాం
తకమ్ || ౧౧ || హంతారం సత్వనైస్యస్య పారుషేవర్యవస్థితమ్ | పరిశ్రాంతం మహాసత్వం మే నేరామం ఖతస్తదా || ౧౨ || తం
సింహమివ విక్రాంతం సింహవిక్రాంతగామినమ్ | దృష్ట్వా మోద్విజతే రామః సింహః క్షుద్రమృగం యథా || ౧౩ || తత
స్సూర్యనికాశేన రథేన మహతా ఖరః | ఆససాదరణే రామం పతంగ ఇవ పావకమ్ || ౧౪ || తతో స్య సశరం చాపం ముష్టిదేశే మ
హాత్మనః ఖరశ్చిక్షేప రామస్య దర్శయత్ పాణిలఘవమ్ || ౧౫ || సపునస్త్యవరాన్ సప్తశరానాదాయ మర్మణి నిజమాన
ఖరః క్రుద్ధశ్చ క్రాశని సమప్రభాత్ || ౧౬ || తతస్తత్ప్రహతం బాణైః ఖరముక్తైస్సపర్యభిః | పపాతకవచం భూమారామస్యా
దిత్యవర్చసః || ౧౭ || తతశ్శరసహస్రేణ రామముప్రతిమాజసమ్ | అర్పయిత్వా మహానాదం సనాదసమా రేఖరః || ౧౮ || సశ
రై రదితః క్రుద్ధస్సర్వగాత్రే మురాఘవః | రరాజ సమరే రామో విధూమోగ్నిరివ జ్వలత్ || ౧౯ || తతో గంభీరనిష్క్రందం
రామశ్చ త్రునిబహుణః | చకారాంతాయ సరిపోస్సజ్యమన్యన్తహద్ధనుః || ౨౦ || సుమహద్వైష్ణవం యత్తదతిస్సృష్టం మహ
మీణావరంతద్ధనురుద్యమ్య ఖరం సమభిధావత్ || ౨౧ || తతః కనకపుంఖై స్తుశరై స్సంసతపర్యభిః | బిభేద రామస్సంక్రుద్ధః ఖ
రో స్య సమరే భృజమ్ || ౨౨ || సదర్శనీయో బహుధా విజ్ఞానః కాంచనధ్వజః | జగామ ధరణీం సూర్యోదేవతా నామివాజ్ఞయా
౨౩ || తంచతుర్భిః ఖరః క్రుద్ధో రామం గాత్రే ముమాగతైః | వివ్యాధ యుధిమర్మజ్ఞో మాతంగమివ తోమరైః || ౨౪ || సరా
మోబహుభిర్రాణైః ఖరకాయుకనిస్సృతైః | విద్ధోరుధిరసిక్తాం గూబభూవరుషి శృంగమ్ || ౨౫ || సధనుధన్వి నాం శ్రేష్ఠః
ప్రగృహ్య పరమాహవేముమోచపరమేష్వ సష్టత్పురానభిలక్షితాత్ || ౨౬ || శిరస్యేకేన బాణేన ద్వాభ్యాం బాహుభ్యా
రథార్పయత్ | త్రిభిశ్చంద్రాధవక్త్రైశ్చ వక్షస్యభిజఘాసహ || ౨౭ || తతః పశ్చాన్నహతేజా నారాచాత్ సూర్యసన్ని
భాత్ | జహం సూరాక్షసం క్రుద్ధస్త్రియోదశశరాశితాత్ || ౨౮ || తతో స్య యుగమేకేన చతుర్భిశ్చ తురోహయాత్ | మ
త్యేన తుశిరస్సంఖ్యే ఖరస్య రథసారణే || ౨౯ || త్రిభిస్త్రివేణుబలవాత్ ద్వాభ్యామక్షుంబహాబలః | ద్వాదశేన తుబాణేన ఖ
రస్య సశరంధనుః || ౩౦ || ధిత్వా వజ్రనికాశేన రాఘవః ప్రహసన్నివ | త్రత్యోదశే నేంద్రసమో బిభేజ సమరే ఖరమ్ || ౩౧ ||
ప్రభగ్నధన్వా విరథో రథాశ్వే హతసారణిః | గదాపాణిరవప్లుత్య తస్థే భూమాఖరస్తదా || ౩౨ || తతర్కరామస్య వహర
థస్య సమేత్య దేవాశ్చ మహాక్షయశ్చ | అసూజయత్ ప్రాంజలయః ప్రహృష్టోస్తదా విమానాగ్రగతాస్సమేతాః || ౩౩ ||
ఇతి శ్రీమదారణ్యకాండే అష్టావింశ స్సర్గః

ఖరంతువిరథం రామో గదాపాణిమవస్థితమ్ | మృదుస్సూర్యం మహాతేజాః పరుషం చాకృమ బ్రవీత్ || ౧ || గతాశ్వర
థసంబాధేబలేమహతిష్ఠతా | కృతంస్తు దారుణం కమః సర్వలోకజుగప్సితమ్ || ౩ || ఉద్వేజనీయో భూతా నాం సృశంసః
పాపకర్తృకృత్ | త్రయాణామపిలోకా నామిశ్వరోషి నతిష్ఠతి || ౩ || కర్మలోకవిరుద్ధం తుకుర్వాణం క్షుణ్ణదాచరత్ | క్షుంసర్వజ
నోహంతి సర్పం దుష్టమ్ | వాగతమ్ || ౪ || లోభాత్పాపాని కుర్వాణః కామూర్జ్వా యోనబుద్ధ్యతే | భృప్రశస్యతి తస్యాంతం
బ్రహ్మణీకరకాధివ || ౫ || వసతోదంధకాణ్యతాపసాధర్మచారిణః | కింనుమాత్వా మహాభాగాః ఫలం ప్రాప్య సిరా
క్షుస || ౬ || నోచిరం పాపకమాణః క్రూరాలోకజుగప్సితాః | విశ్వర్యం ప్రాప్య తిష్ఠంతే శీణా మూలా ఇవ ద్రుమాః || ౭ || అ
వశ్యం లభతే జంతుః ఫలం పాపస్య కర్మణః | ఘోరం పర్యాగతే కాలే ద్రుమాః పుష్పమివా తవమ్ || ౮ || నచిరాత్ప్రేష్యతే లో
కే పాపానాం కర్మణాం ఫలమ్ | సవిషాణామివాన్నానాం భుక్తానాం క్షుణ్ణదాచర || ౯ || పాపమాచరతాం ఘోరం లోకస్యా

ప్రియమిచ్ఛతామ్|అహమాసాదితోరాజాప్రాణాహంతునిశాచర||౧౦|| అద్యహిత్యాంమయామక్తాశ్శరాకా
చనభూషణాః|విదార్యనివతివ్యతివల్లికమివపన్నగా||౧౧||యేత్వయాదండకారణ్యభక్షితాధర్మచారణః|తానద్యనిహ
తస్సంఖ్యేసనైన్యోమగమివ్యసి||౧౨|| అద్యత్వాంనిహతంబాజైఃపశ్యంతుపరమమయః| నిరయస్థంవిమానస్థాయేత్వ
యాహింసితాఃపురా||౧౩||ప్రహరత్వంయథా కామంకురుయత్తుంకులాధమ| అద్యతేపాతయిష్యామిశిరస్తాశఫలంయ
థా||౧౪||ఏవము క్తస్తురామేణక్రుద్ధస్సంర క్తలోచనః|ప్రత్యువాచతతోరామంప్రహసన్|కోభమూర్ఛితః||౧౫|| ప్రా
కృతా రాక్షసాహ త్వాయుద్ధేశరథాత్మజ| ఆత్మనాకథమాత్మానమప్రశస్యంప్రశంససి||౧౬|| విక్రాంతాబలవతే,
తోవాయేభవంతినరమభాః| కథయంతినతేకించి తేజసాస్వేనగర్వితాః||౧౭|| ప్రాకృతా స్త్యకృతాత్మానోలోకేక్ష
త్రియపాంసనాః|నిరభాకంవికత్థం తేయథా రామవికత్థసే||౧౮||కులంవ్యవదిశావీరసమరేకౌభిధాస్యతిమృత్యుకాలే
భిసంప్రాప్తేస్వయమప్రస్తుతస్తవమ్||౧౯||సర్వదైవలఘుత్వం తేకత్థనేనవిదర్శితమ్| సువణప్రతిరూపేణతవ్యతేనా
శ్చనాగ్నినా||౨౦||నతుమామిహతిష్ఠంతంపశ్యసిత్వంగదాధరమ్| ధతాధరమివాకంవ్యంపర్వతంథాతుభిశ్చితమ్||౨౧|| ప
ర్యాప్తహంగదాపాణిహంతుం ప్రాణా రణైతవ| త్రయాణామపిలోకానాంపాశహస్తభివాంతకః||౨౨|| కామంబ
హ్వసివక్తవ్యంత్యయివత్యోమినత్వహమ్|అస్తంగచ్ఛేద్ధిసవితాయుద్ధవిఘ్నస్తతోభవేత్||౨౩||చతుర్దశసహస్రాణి
రాక్షసానాంహతానితే|త్వద్విదాశాత-రిష్యామి తేషామాప్రప్రమాజనమ్||౨౪|| ఇత్యుక్త్వాపరమక్రుద్ధస్తాంగదాం
పరమాంగదః|ఖరశ్చిక్షేపరామాయప్రదీప్తామశనింయథా||౨౫|| ఖరబాహుప్రముక్తాసాప్రదీప్తామహతిగదా| భస్మవృ
క్షాంశ్చగుల్మంశ్చకృత్వాగాత్తత్సమిపతః||౨౬||తామాపతంఘ్రింజ్వలితాంమృత్యుపాశోపమాంగదామ్| అంతరిక్షగ
తాంరామశ్చిచ్ఛేదజవలధాశరైః||౨౭||సావిక్రిణాశరైర్భగ్నపాతధరణీతలేగదామంత్రాపథబలైర్వాస్యభీవని
పాతితా||౨౮||ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండేచకౌనత్రింశస్సగః.*****

భిత్వాతుతాంగదాంబాజైరాఘవోధర్మవత్సలః|స్మయమానఃఖరంవాక్యంసంరబ్ధమిదమబ్రవీత్||౧||ఏతత్తైబలసర్వ
స్వందిశితంరాక్షసాధమ| శక్తిహీనతరోమతోవృథాత్వమవగజసే||౨||ఏషాబాణవినిభిన్నాగదాఘామితలంగతా
అభిధానప్రగల్భాస్యతవప్రత్యరిఘాతినీ||౩||యత్త్వయోక్తంవినష్టానామహమాప్రప్రమాజనమ్| రాక్షసానాంకరో
మితిమిథ్యాతదసి తేవచ||౪|| నీచస్యతుదృశీలస్యమిథ్యావృత్తస్యరక్షసః| ప్రాణానపహరిష్యామిగరుత్మానమృతం
యథా||౫||అద్యతేభిన్నకంఠస్యఫేనమద్భుదశోభితమ్| విదారితస్యమద్బుజైరమహిపాస్యతిశోణితమ్||౬||పాంసుకూ
షితసర్వాంగః|ప్రస్తస్యస్తభుజద్వయః| స్వప్స్యసేగాంసమాలింగ్యమలభాంప్రమదామివ||౭|| ప్రవృద్ధనిద్రేశయితే
త్వయిరాక్షసపాంసనే| భవిష్యంత్యశరణ్యానాంశరణ్యాదండకాగ్రమ్||౮|| జనస్థానహతస్థానేతవరాక్షసమద్భురైః|
నిభయావిచరిష్యంతిసర్వతోమునయోవనే||౯||అద్యవిప్రసరిష్యంతిరాక్షసోక్షతబాంధవాః| బాహ్నుద్రవదనాదీ
నాభయాదన్యభయావహాః||౧౦||అద్యశోకరసజ్జాస్తాభవిష్యంతినిరభాకాః| అనురూపకులాపతోర్వియాసాంత్యంప
తిరీవృశః||౧౧||నృశంసనీచతు ద్రాక్షానిత్యం బ్రాహ్మణకంటక| త్వత్కృతేశంకితైరగ్నమునిభిఃపాత్యతేహవిః||
౧౨||తమేవమభిసంరబ్ధంబ్రువాణంరాఘవంరణే| ఖరోనిభాత్సయామాసరోమాత్| ఖరతరస్వరః||౧౩|| దృఢంబల్వ
వలిస్తాసిభయేష్వపిచనిర్భయః| వాచ్యావాచ్యంతతోహిత్యామృత్యువశోనబుధ్యసే||౧౪|| కాలపాశపరిక్షిప్తాభవంతి
పురుషాహియే|కార్యాకార్యంనజానంతి తేనిరస్తవడింద్రియాః||౧౫|| ఏవముక్తాత్వతోరామంసంకుఢ్యబ్రుకుటింతతః|
సదదర్శమహిసాలసువిదూశేనిశాచరః||౧౬||రణప్రహరణస్యాభేసర్వతోహ్యవలోకయన్|సతముత్పాటయామాస
సందశ్యదశనచ్ఛదమ్||౧౭||తంసముక్షివ్యబాహుభ్యాంవినదిత్వామహాబలః| రామముద్దిశ్యచిక్షేపహతస్త్వమితచా
బ్రవీత్||౧౮||తమాపతంతంబాణోఘైశ్చిత్వా రామః|ప్రతాపవాన్| గోషమాహారయత్త్రివ్రంనిహంతుంసమరేఖరమ్||
౧౯|| జాతస్వేదస్తతోరామోరోషద్రక్తాంతలోచనః|నిర్భీభేదసహస్రేణబాణానాంసమరేఖరమ్||౨౦||తస్యబాణాం
తరాద్రక్తంబహుసుప్రావఫేనిలమేగిరేఃప్రప్రవణస్యేవతోయథారాపరిస్రవః||౨౧|| విహ్వలస్సకృతోబాజైఃఖరో
రామేణసంయోగే|మతోరుధిరగంధేనతమేవాభ్యద్రవద్భుతమ్||౨౨|| తమాపతంతంసంరబ్ధంకృతాస్తోరుధిరాఘతమ్|

అపాసర్పత్వప్రిపదలకించిత్త్వరితవిక్రమః॥౨౩॥తతఃపావకసంకాశంవధాయసమరేశరమ్ | ఖరస్యరామోజగ్రాహ
బ్రహ్మదండమివాపరమ్॥౨౪॥సతందత్తంమఘవతాసురరాజేనధీమతా | సందధేహపిధర్మాత్కముమోచచఖరంప్రతి॥
౨౫॥ సవిముక్తోమహాబాణోనిర్ఘాతసమనిస్వనః | రామేణధనురాయవ్యఖరస్యోరస్యపాతయత్॥౨౬॥ సహపాతఖరః
భూమాదహ్యమానశ్శరాగ్నినామద్రేణేమనివదగ్ధశ్చేత్వతారణ్యయథాంధకః॥౨౭॥ సవృత్తభవవజ్రేణాఘనేనసముచి
ర్యథాబలోవేంద్రాశనిహతోనిపపాతమాతఃఖరః॥౨౮॥తతోరాజశ్చయస్సర్వేసంగతాఃపరమమయః | సమేత్యము
దితారామమిదంవచసమబ్రువన్॥౨౯॥ఎతదభాంవహతేజామహేంద్రఃపాకశాసనః | శరభంగాశ్రమంపుణ్యమాజ
గామపురందరః॥౩౦॥అనీతస్తద్వనిమందేశముపాయేనమహాపిభిః | ఏమాంవధాథాక్రూరాణాంరక్షసాంపాపకర్ష
ణామ్॥౩౧॥తదిదంసకృతంకార్యంత్వయాదశరథాత్మజఃసుఖంధమంఽచిష్యంతిదండకేషుమహామయః॥౩౨॥ఎతస్మి
న్నంతరేదేవాశ్చరణైస్సహసంగతాః | మంచుభిశ్చాభినిఘ్నంతఃపుష్పవహంసమంతతః॥౩౩॥ రామస్యోపరిసంహృ
ష్టావవమూర్ఛిస్తే | తాస్తదాఅథాధికముహూతేనరామేణనిశితైశ్శరైః॥౩౪॥చతుర్దశసహస్రాణిరక్షసాంభీమ
కర్షణామ్ | ఖరదూషణముఖ్యానానిహతానిమహాహవే॥౩౫॥ అహవాబతమహాతర్కరామస్యవిదితాత్మనః | అ
హవావీర్యమహూదాత్మ్యంవిష్ణోరివహిదృశ్యతే॥౩౬॥ఇత్యేవముక్త్వాతేసర్వేయయదేవావధాగతమ్ | ఎతస్మి
న్నంతరేషీరోలక్ష్మణస్సహసీతయా॥౩౭॥గిరిమగాద్వినిష్క్రమ్యసంపదేశాశ్రమంసుఖి | తతోరామఃస్తువిజయీపూ
జ్యమామోముహూపిభిః॥౩౮॥ప్రవివేశాశ్రమంఘోరోలక్ష్మణేనాభిపూజితః | తందృష్ట్వాశత్రుహంతారంమహూపిణాం
సుఖావహం॥౩౯॥బభూవహృష్టావైదేహీభతారంపరిషన్వజే | ముదాపరమయాయుక్తందృష్ట్వారక్షోగణామాతా
రం॥రామంచైవావ్యధందృష్ట్వాతుతోషజనకాత్మజాతతస్తుతంరాక్షససంగమదఃసంసభాజ్యమానంమదితైర్మహ
ర్షిభిఃపునఃపరిష్వజ్యశశిప్రభాననాబభూవహృష్టాజనకాత్మజాతదా॥౪౦॥ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండేత్రింశస్సర్గాః***

త్వరమాణస్తతోగత్వాజనస్థానాదకంపనః | ప్రవిశ్యలంకాంవేగేనరావణంవాక్యమబ్రవీత్॥౧॥ జనస్థానస్థితా
రాజరాక్షసాబహుహతాః | ఖరశ్చనిహతస్సంభ్యేకభంచదహమాగతః॥౧॥ఏవముక్తోదశగ్రీవాఃప్రధస్సంరక్షలోవ
నః | అకంపనమువాచేదంనిదహన్నివచతుమా॥౩॥ కేసరవ్యంజనస్థానంహతంమమపరాసునా | కౌసీసర్వేషులో
కేషుగతింనాధిగమిష్యతి॥౪॥ నహిమేపిప్రియంకృత్వాశక్యంమఘవతాసుఖమ్ | ప్రాప్తుంచైశ్రవణేనాపినయమేనని
మ్మనా॥౫॥కాలస్యచాప్యహంకాలోదహయమపిపావకమ్ | మృత్యుంమతణధమేణసంయోజయితుముత్సహే॥౬॥ద
హేయమపిసంక్రుద్ధస్తేజసాదిత్యపావకా | వాతస్యతరసావేగంనిహంతుమహముత్సహే॥౭॥ తథాక్రుద్ధందశగ్రీవంకృ
తాంజలిరకంపనః | భయాశ్చుందిద్ధయావానారావణంయాచతేభయమ్॥౮॥ దశగ్రీవోభయంతస్సప్రదదౌరక్షసాంవ
రః | సవిప్రబోబ్రహ్మివ్యాకృమసందిద్ధమకంపనః॥౯॥ పుత్రోదశరథస్యాస్తిసింహసంహనమోయువా | రామోనామ
వృషస్కంధోవృత్తాయతమహాభుజః॥౧౦॥ వీరఃపృథుయశఃశ్రీమానతుల్యబలవిక్రమః | హతంతేనజనస్థానంఖరశ్చస
హమాషుః॥౧౧॥అకంపనవచఃశ్రుత్వారావణోరాక్షసాధిపః | నాగేంద్రభవనిశ్చవ్యభద్రంవచసమబ్రవీత్॥౧౨॥సమరేం
ద్రేణసంయుక్తోరామస్సర్వామరైస్సహ | ఉపయాతోజనస్థానంబ్రూహికశ్చిదకంపనః॥౧౩॥ రావణస్యపునవాక్యం
నిశమ్యతదకంపనః | ఆచవయేబలంతస్యవిక్రమంచహాశ్చనః॥౧౪॥రామోనామమహాతేజఃశ్రేష్ఠస్సర్వధనుష్తతాం
దివ్యాస్త్రగణసంపన్నపురందరసమోయుధి॥౧౫॥ తస్యానురూపోబలవాక్రత్వాదండభిస్సనః | కనీయాంలక్ష్మ
ణోనామభ్రాతాశశినిభాననః॥౧౬॥ సతేనసహసంయుక్తఃపావకేనానిలోయథా | శ్రీమాణరాజవరైసజనస్థానం
పాతితమ్॥౧౭॥ నైవదేవామహాత్మామోనాత్రకార్యాచరణా | శరారామేణతాత్మస్తామక్కుపుంఖాఃపతత్త్రిణః॥
౧౮॥సపాణంపంచాననాభూత్వాభక్షయంతిస్తరాక్షసాన్ | యేనయేనచగచ్ఛంతిరాక్షసాభయకశితాః॥౧౯॥ తేన
తేనస్సస్యంతిరామమేవాగ్రశస్థితమ్ | ఇథంవి నాశితంతేనజనస్థానంతవానఘ॥౨౦॥అకంపనవచఃశ్రుత్వారావణో
వాక్యమబ్రవీత్ | జనస్థానంగమిష్యామిహంతుంరామంసలక్ష్మణమ్॥౨౧॥అథైవముక్తేవచనైప్రోవాచేదమకంపనః | శ్రీ
మరాజాయథావృత్తోరామస్యబలపారుషమ్॥౨౨॥ అసాధ్యఃకుపితోరామోవిక్రమేణమహాయశః | అపగాయాస్స

సూతాః యావేగం పరిహరేచ్ఛరైః || ౨౩ || సతారగ్రహానక్షత్రం నభశ్చ పృథ్వీసాదయత్ | అసారామస్తుమజ్జంతీంశ్రీ
మానభృద్ధరేన్ద్రహీమ్ || ౨౪ || భిత్వా వేలాంసముద్రస్యలోకానాష్టావయేద్విభుః | వేగంసోసిసముద్రస్యవాయుంవావి
భమేచ్ఛరైః || ౨౫ || సుహృత్వవాపునలోకావిక్రమేణః హయశః | శక్తస్సపురుషవ్యాఘ్రః స్రష్టుంపునరపితృ
జాః || ౨౬ || సహిరామోదశగ్రీవశక్త్యాజైతుంత్యయాయుధి | గతుసాంవాపిలోకేనస్వగఃపాపజనైరివ || ౨౭ || సతంవ
ధ్యమహంనుస్యేసవైదేవానురైరివీలయంతస్యవధోపాయస్తన్మమైకమనాశ్శృణో || ౨౮ || భార్యాతస్యోత్తమాలో
కేసీతానామసుమధ్యమా | శ్యామా సమవిభక్తాంగీస్త్రీశ్చత్తురత్తుభూషితా || ౨౯ || నైవదేవీనగంధర్వీనాప్సరానాపి
దానవీః | యుల్బాసీనుంతినీతస్యామానుషీమనుతోభవేత్ || ౩౦ || తస్యావహరభార్యాంత్యంప్రమథ్యతుమహావనోసతయా
రహితః కామీరామోహశస్యతిజీవితమ్ || ౩౧ || అరోచయతత్త్వాకృంతరాజ్ఞోరాక్షసాధిపః | చింతయత్వామహాబాహు
రకంపనమువాచహ || ౩౨ || బాధంకాల్పంగమిష్యామి హ్యేకస్సారధినాసహ | ఆనయిష్యామిదైదేహీమిమాంహృష్టేమహా
పురీమ్ || ౩౩ || అతైవముక్త్యాప్రయయాఖరయుక్తేనరావణః | రథేనాదిత్యవణేనదిశస్సర్వాః ప్రకాశయత్ || ౩౪ || సరథో
రాక్షసేంద్రస్యనక్షత్రప్రసవశామహాః | సంభాద్యమానశ్శుశుభేజలదేచంద్రమాభవ || ౩౫ || సమారీచాశ్రమంప్రా
ప్యతాటకేయముపాగమత్ | మారీచేవార్చితోరాజాభక్త్యభోజైర్వరమానుషైః || ౩౬ || తంస్వయంపూజయత్వాత్మఆస
నేనోదకేనచ | అథాపహితయావాచామారీచోవాక్యమబ్రవీత్ || ౩౭ || కచ్చిత్సుకుశలంరాజ్లోకానాంరాక్షసేశ్వ
ర | ఆశంకేనాభజానేత్వంయతస్త్రాణామిహగతః || ౩౮ || ఇక్ష్యక్తస్సమహాతేజామారీచేనసరావణః | తతఃపశ్యాద్దిదృవా
క్యమబ్రవీద్వాక్యకృత్కావిదః || ౩౯ || ఆరక్షోమేహతస్తాతరామేణాక్షిప్తకమణా | జనస్థానమవధ్యంగతత్సర్వంయుధినిపాతి
తమ్ || ౪౦ || తస్యమేకురుసాచివ్యంతస్యభార్యాపహతణే | రాక్షసేంద్రవచశ్శుత్యామారీచోవాక్యమబ్రవీత్ || ౪౧ || ఆ
భ్యాతాకేసీతాసామిద్రూపేణశత్రుణాత్వయారాక్షసశ్శూదూలకౌననందతినిందితః || ౪౨ || సీతామిహానయన్స్వ
తికౌబ్రవీతిబ్రవీహిమేరక్షోలోకస్యసర్వస్యకశ్చగంధేతుమచ్ఛతి || ౪౩ || ప్రోత్సాహయతికశ్చత్వాంసహిశత్రుర
సంశయః | ఆశీవిషముఖాద్దంష్ట్రముద్ధతుఃంచేచ్ఛతిత్వయా || ౪౪ || కమణానేనకేనాపికాపథంప్రతిపాదితః | సుఖసుప్తస్య
తేరాజ్ ప్రహృతంకేనమూర్ఖః || ౪౫ || విశుద్ధవంశాభిజనాగ్రహస్తస్తేజోమదస్సంస్థితదోర్విమాణః | ఉదీప్యతుంరావ
ణనేహయుక్తస్ససంయుగేరాఘవగంధమాస్తీ || ౪౬ || అసారణాంశస్థిఃసంధివాలోవిదగ్ధరక్షోమృగహాన్మసింహాః | సుప్త
స్త్వయాబోధయితుంనయుక్తశ్శరాంగపూణోనిశితాసిదంష్ట్రే || ౪౭ || చాపాపహారేభుజవేగపంకేశరోర్విమాలేసు
మహాహనాఘేనరామపాతాశముభేతిఘోరేప్రస్ఫులిదతుంరాక్షసరాజయుక్తమ్ || ౪౮ || ప్రసేదలంకేశ్వరరాక్షసేం
ద్రలంకాంప్రసక్తోభవసాధుగచ్ఛత్త్వంస్వేషుదారేషురమస్వనిత్యంరామస్సభార్యోరమతాంవనేషు || ౪౯ || ఏవము
క్తోదశగ్రీవోమారీచేనసరావణః | న్యవతతపురీంలంకాంవివేశచగృహ్వాత్తమమ్ || ౫౦ || ఇతివక్త్రంశస్కంధః || ***

తతశ్శూర్పణఖాదృష్ట్యాసహస్రాగ్రీచతుర్వహతాన్యేకేనరామేణరక్షసాంభీమకర్మణామ్ || ౧ || యావణంచ
ఖరంచైవహతంత్రిశిరసాసహాదృష్ట్యాపునర్నహానాదంననావజలదోయాథా || ౨ || సాదృష్ట్యాకమారామఃస్యకృతమన్యై
స్సుదుష్కరమ్ | జగామపతమోద్విగ్నాలంకారావణపాలితామ్ || ౩ || సాదదర్శవిమానాగ్రేరావణందీప్తతేజసమ్ | ఉపా
పవిష్టుంసవివైమూరున్న్విరివవాసవమ్ || ౪ || ఆసీనంసూర్యసంకాశేకాంచనేపరమాసనేరుక్ష్వేదిగతంప్రాజ్యంజ్వలంత
మివపాపకమ్ || ౫ || దేవగంధర్వభూతానామృషీణాంచమహాత్మనామ్ | అజేయంసమరేభూరంవ్యాత్రాననమివాంతకమ్ ||
౬ || దేవాసురవిమర్దేషువజ్రాశనికృతవ్రణంబరావతవిషాణాగ్రైరుత్కృష్టకణివతుసం || ౭ || వింశచ్ఛుజందశగ్రీవందర్శనీ
యపరిచ్ఛనమ్ | విశాలవతుసంపీరంరాజలక్షణశోభితమ్ || ౮ || స్నిగ్ధవైడూర్యసంకాశంతప్తకాంచనకుండలమ్ | సుభుజంశు
క్లదశసంమహాస్యంపర్వతోపమమ్ || ౯ || విష్ణుచక్రనిపాతైశ్చశతశోదేవసంయుగే || అన్యైశ్చస్త్రిప్రహరైశ్చమహాయు
ధైషుతాడితమ్ || ౧౦ || ఆహతాంగంసమస్తైశ్చదేవప్రహరణైస్తథా | అక్షోభ్యాణాంసముద్రాణాంక్షోభకంక్షిప్రకారి
ణమ్ || ౧౧ || తైస్తారంపర్వతేంద్రాణాంసురాణాంచప్రమదానమ్ | ఉచ్ఛేత్తారంవధర్మాణాంపరదారాభివశకమ్ ||
౧౨ || సర్వదివ్యాస్త్రియోక్తారంయజ్ఞవిఘ్నకరంసదాపురీంభోగవతీం | సౌప్యపరాజిత్యచవాసుకిమ్ || ౧౩ || తక్షకస్యప్రే

యాంభార్యాంపరాజిత్యజహారయఃకైలాసపర్వతంగత్వావిజిత్యసరవాహనమ్॥౧౮॥విమానంపుష్పకంతస్యకామగం
వైజహరయః । వసంచైత్రరథంరమ్యంసరిసిందనంవనమ్॥౧౯॥విహాశేయతియఃక్రౌఢాద్దేవోద్వాపానిశీర్యవాః । వం
ద్రసూర్యానుహాభాగావుత్తిస్థంతోపరంతపా॥౧౯॥నివారయతిబాహుభ్యాంయశ్చైలశిఖరోపమఃపదశవమసహస్రా
శీతపస్త్రప్తానుహావసే॥౧౯॥పురాస్వయంభువేధీరశిరాంస్యపజహరయః । దేవదానవగంధర్వపిశాచపతగూరగైః॥
౧౯॥అభయంయస్వస్రం గ్రామేమృత్యుతోనూమమద్యతేమంచైరిభిష్టుతంపుణ్యమధ్వరేమద్విజాతిభిః॥౧౯॥ హవి
దానైషాయస్సోమముపహంతినుహాబలః । ఆప్తయజ్ఞహరంక్రూరంబ్రహ్మస్మందష్టచారిణమ్॥౨౦॥ కర్కశంశిరసు
క్రోశంప్రజానామహితేరతమ్ । రావణంసర్వభూతానాంసర్వలోకభయావహమ్॥౨౦॥రాక్షసీభ్రాతరంశూరంసా
దదశమహాబలమ్ । తందివ్యవస్త్రాభరణందివ్యమృత్యోపశోభితమ్॥౨౦॥ ఆసవేమాపవిష్టంతంకాలకాలమిహోద్యతమ్ ।
రాక్షసేంద్రంమహాభాగంపాలస్యకులనందనమ్॥౨౦॥ రావణంశక్రహంతారంమంత్రిభిఃపరివారితమ్ । అభిగమ్యాబ్ర
వీద్వాక్యంరాక్షసీభయవిష్వాలా॥౨౦॥తమప్రవీర్ణిప్తవిశాలలోచనంప్రదర్శయిత్వాభయమోహశూర్చితా । మదాత్తు
ణంవాక్యమభీతచాతిజీమహాత్మనాశూర్పణభావిరూపితా॥౨౦॥ ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండేద్వాత్రింశస్సర్గః ॥

తతశ్శూర్పణభాదీనారావణంలొకరావణం । అమాత్యమధ్యేసంక్రుద్ధాపరుషంపాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౧॥ ప్రతప్తకా
ముభోగేషుస్వైరవృత్తోనిరంతుశః । సముత్పన్నంభయంఘోరంబోధవ్యంనావబుధ్యసే॥౨॥సక్త్యగ్రామ్యేషుభోగేషు
కామవృత్తంమహిపతిమిల్లుభింసబహుమన్యం । తేశ్వరానాగ్నిమివప్రజాః॥౩॥స్వహంకార్యాణియఃకాలేనామశిష్టతిపా
థివః । సతునైసహరాజ్యేనతైశ్చకామైర్విసశ్యతి॥౪॥అయుక్తచారంచుదేశః । స్వాధీనంసరాధిపమ్ । నజయంతి
సరామారాన్నదీపంకమివద్విపాః॥౫॥యేసరత్తుంటివిషయమస్వాధీనాసరాధిపాః । తేనవృద్ధ్యాప్రకాశంతేగిరయస్సగరే
యథా॥౬॥ఆత్మవద్భిర్విగృహ్యత్వందేవగంధర్వదానవైః । అయుక్తచారశ్చపలఃకథంరాజాభవిష్యసి॥౭॥త్వంతుబాలస్వ
భావశ్చబుద్ధిహీనశ్చరాక్షసః । జ్ఞాతవ్యంతునజాసిషెకథంరాజాభవిష్యసి॥౮॥యేషాంచారశ్చకూశశ్చనయశ్చజయతాం
వర । అస్వాధీనాసరేంద్రాణాంచాక్రతేస్తేజనైస్సహాః॥౯॥యస్మాత్పశ్యంతిదూరస్థాసర్వాసభాన్నరాధిపాః
చారేణతస్మాదుచ్యంతేరాజానోఽదిభూచతుషః॥౧౦॥అయుక్తచారంస్యేత్వాంచాక్రతేస్సవివైవృతమ్ । స్వ
జనంతుజనస్థావేహతంతోనావబుధ్యసే॥౧౧॥చతుదశశసహస్రాజిరత్తుపాంక్రూరకఘ్నాణమ్ । హతాన్యేకేసరా
ప్లేణఖరశ్చసహదూషణః॥౧౨॥ఋషీణామభయంచత్తంకృతయేమాశ్చదండకాః । ధమేతంచజనస్థానంరామేణాక్షేప్త
కమణా॥౧౩॥త్వంతులుభిఃప్రమత్తశ్చపరాధీనశ్చరావణ । విషయేస్వేసముత్పన్నంభయంయోపావబుధ్యసే॥౧౪॥తి
క్ష్ణుమల్పప్రదాతారంప్రమత్తంగర్వితంశరమ్ । వ్యసవేసర్వభూతానినాభిభావంతిపాథివమ్॥౧౫॥అఃమాసినహ
హ్యూమాత్తసంభావితంసరమ్ । క్రోధనంవ్యసవేహంతిస్వజసోపిమహిపతిమ్॥౧౬॥ నానుశిష్టతికార్యాణిభయమనభి
భేతిచ । క్షీప్రంరాజ్యాద్వ్యుతోదీనస్త్యైస్తల్యోభవిష్యతి॥౧౭॥శుష్కకాపైర్భువేతాగర్భంలొపైరపిచపాంసుభిః । సతు
స్థానాత్పరిభ్రష్టైఃకార్యంస్యాద్వసుధాధిపైః॥౧౮॥ఉపభుక్తంయథావాసః । స్రజౌవామృదితాయథా । ఏవంరాజ్యాత్ప
రిభ్రష్టస్సమభోపినిరథఃకలి॥౧౯॥అప్రమత్తశ్చయోరాజాసర్వతోవిజితేంద్రియః । కృతజ్ఞోధర్మశీలశ్చసరాజాశిష్ట
తేచిరమ్॥౨౦॥ సయనాభ్యాంప్రసుప్తోపిజాగతిఃసయదతుమే । వ్యక్తక్రోధప్రసాదశ్చపరాజాపూజ్యతేజనైః॥౨౧॥
త్వంతురావణమర్బుద్ధిగుణైరేతైర్వివజితః । యస్యబేదితశ్చార్చైరక్షపాంసుమహాన్వధః॥౨౨॥ పరావమంతావిష
యేషుసంగతానదేశకాలప్రవిభాగతత్వవత్ । అయుక్తబుద్ధిగుణదోషనిశ్చయేవిపన్నరాజ్యోనచిరాద్విపత్స్యసే॥
౨౩॥ఇతిస్వదోషాపరికిరీతాంస్తయాసమీక్ష్యబుద్ధ్యాక్షణదాదరేశ్వరః । ధవేనదర్శిణబలేనచాన్వితోవిదింతయా
మాపదిరంసరావణః॥౨౪॥ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండేత్రయస్త్రింశస్సర్గః ॥

తతశ్శూర్పణభాంక్రుద్ధాంబ్రువతీంపరుషంవచః । అమాత్యమధ్యేసంక్రుద్ధఃపరిపప్రచ్ఛరావణః॥౧॥కశ్చరామః
కథంవీర్యకింకూపఃకింపరాక్రమః । కిమథంచండకారణ్యంప్రవిష్టస్సుదురాసదమ్॥౨॥ అయుధంకించరామస్యనిహతా
దూసరాక్షసాః । ఖరశ్చనిహతస్సంఖ్యేనూషణస్త్రిశిరాస్తథా॥౩॥ఇత్యుక్తారాక్షసేంద్రేణరాక్షసీక్రోధమూర్ఛితా । త

త్రోరామంయథాతత్త్వమాఖ్యాతుముపజక్రమే||ర|| దీర్ఘబాహుర్విశాలాక్షశ్చీరకృష్ణాజినాంబరః || కందర్పసమూహ
 త్పరామోదశరభాత్తజః||౫||శక్రచాపనిభంఛాపంవికృప్యకనకాంగదమ్ || దీప్తాక్షివతినారాచాసర్పానివమహావి
 మాణి||౬||నాదదానంశరాఘోరాన్నుంచంతంజీముఖాః || నకార్ముకంవికషంఠంరామంవశ్యామిసంయుగే||౭||
 మాన్యమానంతుతత్రైన్యంవశ్యామిశతవృష్టిభిః||ఇంద్రేణేవోత్తమంసస్యమాహతంత్వత్సవృష్టిభిః||౮||రక్షపాంభీమరూ
 మాణాంసనూస్రాణీవతుదశనిహతానిశరైస్త్రిన్ద్రైస్సైన్ద్రేనపదాతినా||౯||అథాధికముహూతేనశరశ్చసహదూ
 మణః||౧౦||పీణామభయందత్తకృతయేమాశ్చదండకా||౧౧|| ఏకాకథంచిన్దుక్తాహయభూయవహత్సనా|| స్త్రీవధం
 శంకమానెనరామేవిదితాన్మహా||౧౨|| భ్రాతాచాన్యవహతేజాగుణతస్తుల్యవిక్రమాః|| అనురక్తశ్చభక్తశ్చలత్తుణో
 నామపీర్వవా||౧౩||అమషీడుజయోజేతావిక్రాంతోబుద్ధిమాబుధీరామస్యదక్షిణాబాహునిత్యంప్రాణా
 బహిశ్చరః||౧౪||రామస్యశుభశాలాక్షీపూణేంచుసదృశాననా|| భర్తృపత్నీప్రియాభర్తృత్వంప్రియహితేతతా||
 ౧౫||సాసుకేశీసునాసోరుస్సుమాపాచయశస్వినిదేవతేవవసాన్యాస్యరాజతేశ్రీనివాపరా||౧౬|| తప్తకాంఛనవణాభా
 రక్తశుంగనభిసుభాసితానామవరారోహవైదేహీతనుమధ్యమా||౧౭||నైవదేహీగంధర్వీనయక్షీనచకింసః|| నైవయా
 పావయానారీవృష్ట్యూర్వామసీతలే||౧౮||యస్యసీతాభవేద్భార్యాయంచహృష్టపరిష్వజేత్ || అతిజీవేత్ససర్వేషు
 లోకేష్వసిపురంజరాత్||౧౯|| సాసుశీలావపుష్టామృతాపెణాప్రతిమాభువి || తవానుకూపాభార్యాస్యాత్వంచత
 స్యాస్త్రధావతి||౨౦||తాంతువిస్త్రీణజఘనాపీనశ్రోణీపయోధరామ్ || భార్యాధేచతవావేతుముద్యతాహంవరాన
 నామ్||౨౧||మహాపితస్త్రికూరేలక్ష్మణేనుమహాభుజా||తాంతుదృష్ట్యద్యవైదేహీంపూణేచంగ్రధిభాననామ్||౨౨||మ
 న్నేభస్యశతాణాంవైత్వంవిభేతయాభవిష్యసి||యాదితస్యానుభిప్రాయోభార్యాధేతవజాయతే||౨౩||శ్రీమముక్తి
 తాంపావోజయాథమిహమక్షిణిసురుప్రియంతథాతేహంరక్షసోంరాక్షసేశ్వర||౨౪|| వధాత్తస్యనృశంసస్యరామ
 స్యాశ్రమవాసినః||౨౫||రైర్నిశితేహాత్వాల్పక్షణంచక్షుః||౨౬||హతనాథాంసుఖంసీతాయథావదుపభాక్త్య
 సిరోచతేయదితేవాక్యంమమైతద్రాక్షసేశ్వర||౨౭||క్రియతాంనిర్విశంకేనవచనంమమరావణః || విజ్ఞాయోహత్సనశ్చ
 క్తింప్రియతామబలాజుతా||౨౮|| సీతాపర్వానవద్యాంగీభార్యాధేరాక్షసేశ్వర || నిశమ్యరామేణశరైరజమ్
 గైహాతాజనస్థానగతానిశచరా||౨౯||రంచబుద్ధ్యానిహతృచదూమణంత్వమత్రకృత్యంప్రతిపత్తుమహాసి||౩౦||
 ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండేచతుస్త్రింశస్సగః||

తతశ్చూహణభావాక్యంతచ్చుత్వారోమహామహమ్ || సదివానభ్యనుజ్ఞాయకార్యంబుద్ధ్యాజగామపః||౧||తత్తా
 ర్యమనుగమ్యాభయథావదుపభ్యత || దోషాణాంచగుణానాంచసంప్రధార్యబలాబలమ్ || ౨ || ఇతికర్తవ్యమిత్యేవకృ
 త్వానిశ్చయమాత్మనః || స్థిరబుద్ధిస్తోతమాన్యంయానశాలాంజగామహ|| ౩ || యానశాలాంతతోగత్వాప్రచ్ఛన్నోరా
 త్సాధిపః || సూతఃసంచోదయామాధరభస్సంయోజ్యతామితి||౪|| ఏవముక్తఃక్షణేనైవసారథిలఘువిక్రమః || రథం
 సంయోజయామాసత్సాభినుతముత్తమమ్ || ౫ || కాంచనంరథమాస్థాయకామగంరత్నభూషితమ్ || పిశాచవదనై
 త్యుక్తంఖరైఃకాంచనభూషణైః || ౬ || మేఘప్రతిమనాదేనసతేనధనదానుజః || రాక్షసాధిపతిఃశ్రీమాన్యయానదన
 దీపతే||౭||సశ్వేతవాలవ్యజనఃశ్వేతచ్ఛత్రోదశాననః || సిగ్ధవైడూర్యసంకాశస్తప్తకాంచనకుండలః||౮|| వింశచ్ఛు
 జౌదశగ్రీవోదశఃపీయపరిచ్ఛదః || త్రిదశారిమువీంద్రఘ్నోదశశేఖః||౯||వాత్సరా||౧౦|| కామగంరథమాస్థాయశుశు
 భేరాక్షసేశ్వరః || విమ్యన్తంజలవామేఘస్సబలాకృతవాంబరే||౧౧|| సుశైలంపాగరామూచంపీర్వచానవలోకయ||
 నానాపుష్పఫలైర్వృక్షైరనుకీణంసహస్రశః||౧౨|| శీతనుంగళతోయాభిఃపద్మినీభిస్సమంతతః||విశాలైరాశ్రమపదై
 వేడిమిద్భిస్సమావృతమ్||౧౩||కదళ్యాధకిసంబాధంనారిశేఖాభిశోభితమ్ || సాలైస్తాలైస్తమాల్పైశ్చతరుభిశ్చసుపుష్పి
 తైః||౧౪||అత్యంతనియతాహరైశ్శోభితంపరమషీభిః || నాగైస్సుపణైఃగణంధవైఃకింసరైశ్చసహస్రశః||౧౫|| ఆ
 జైవైభానసైమామైవాంబులైర్వమురీచిపైః||జితకామైశ్చసిద్ధైశ్చచారణైరుపశోభితమ్||౧౬||దివ్యాభరణమాత్యా
 భిడివ్యరూపాభిరావృతమ్ || శ్రీధారతివిధిజ్ఞాభిరవ్యరోభిస్సహస్రశః||౧౭|| సేవితందేవపత్నీభిఃశ్రీమతీభిఃశ్రీయావ్య

తమ్ దేవదానవసం మైశ్చ చరితంత్వ మృతాశిభిః ॥ ౧౭ ॥ హంస క్రాంతక్ష వాకిణంసార సైస్సంప్రణాదితమ్ ॥ వైడూర్య
ప్రస్తరంరమ్యంస్నిగ్ధంసాగరతేజసా ॥ ౧౮ ॥ పాండరాణివిశాలానిదివ్యమాల్యయుతానిచ ॥ తూర్వగీతాభిజుష్టానిపమా
నానిసమంతతః ॥ ౧౯ ॥ తపసాజితలోకానాంకామగాన్యభిసంపత ॥ గంధర్వాప్సరసశ్చైవదదశశతధనదానుజః ॥ ౨౦ ॥ సి
ర్యాసరసమాలానాంచదినానాంసహస్రశః ॥ వనానివశ్యసామ్యానిప్రాణతృప్తికరాణిచ ॥ ౨౧ ॥ అగరూణాంచము
ఖ్యానావనాన్యవననానిచ ॥ తక్మోలానాంచజాత్యానాంభలానాంచసుగంధినామ్ ॥ ౨౨ ॥ పుష్పాణిచతమాలస్యగు
ల్కారిమరిచస్యచ ॥ ముక్తానాంచసమూహానిశుష్యమాణానితీరతః ॥ ౨౩ ॥ శంఖానాంప్రస్తరంహైవప్రవాళనిచయంతథా
కాంచనానిచశైలానిరాజతానిచసర్వశః ॥ ౨౪ ॥ ప్రప్రవాణినునోజ్ఞానిప్రసన్నానిప్రదానిచ ॥ ధనధాన్యోపపన్నాని
స్త్రీశ్చతైశ్శోభితానిచ ॥ ౨౫ ॥ హస్త్యశ్వరథగాధానినగరాణ్యవలోకయ ॥ తంసమంసర్వతఃస్నిగ్ధంమృదుసంస్పర్శ
దూరుతమ్ ॥ ౨౬ ॥ అనూపంసింధురాజస్యదదర్శత్రిదివోపమమ్ ॥ తత్రావశ్యత్సమేఘాభంగ్యగ్రోధమృషిభివృతమ్ ॥
౨౭ ॥ సమంతాద్యస్యతాశ్శాఖాశ్శతయోజనమాయతాః ॥ యస్యహస్తినమాదాయహహాకాయంచకచ్ఛవమ్ ॥ ౨౮ ॥ భ
యోధంగరుడశ్శాఖామాజగామమహాబలః ॥ తస్యతాంసహసాశాఖాంభారేణపతగోత్రమః ॥ ౨౯ ॥ సుపణఃపణః
హుళోంబభంజచమహాబలః ॥ తత్రవైఖానసామాపావాలభిల్యామరీచిపాః ॥ ౩౦ ॥ అజాఃఖామృగూన్మాశ్చసంగతాః
పరమషయః ॥ తేహిందయాశంగరుడస్తాంశాఖాంశతయోజనామ్ ॥ ౩౧ ॥ జగామాదాయవేగెనతాచాభౌగజకచ్ఛపా
పకపాదేనధమాత్మాభక్షయిత్వాతదామిషమ్ ॥ ౩౨ ॥ నిషాదవివయంహల్వాశాఖయావతగోత్రమః ॥ ప్రహర్షవతులంబే
భేమోక్షయిత్వామహామునీమ్ ॥ ౩౩ ॥ సతేనైవప్రహర్షేద్యిగుణీకృతవిక్రమః ॥ అమృతానయనాథః ॥ ౩౪ ॥ చకారమహిమా
న్మతిమ్ ॥ ౩౫ ॥ అయోజాలానినిమః ॥ ధృభిత్వారత్నమయంగృహమ్ ॥ మహేంద్రభవనాన్స్తవమాజహరామృతంతతః ॥ ౩౬ ॥
తంమహాషిః గజైఃజుష్టంసుపణఃకృతలక్షణమ్ ॥ నామ్నసుభద్రంస్యశ్రోదందదశశతధనదానుజః ॥ ౩౭ ॥ తంతుగత్వా
పరంపారంసముద్రస్యనదీపతేః ॥ జదశశశ్రమమేకాంతేరమ్యేపుణ్యేవనాంతరే ॥ ౩౮ ॥ తత్రకృష్ణాజినధరంజటావల్గల
ధారిణిమీదదశశనియతాహరంమారీచంనామరాక్షసమ్ ॥ ౩౯ ॥ రావణస్తంసమాగమ్యవిధివత్తేనరక్షసా ॥ మారీచేనార్చి
తోరాజాసర్వకామైరమానుషైః ॥ ౪౦ ॥ తంష్వయంపూజయిత్వాతుభోజనేనోదకకేసచ ॥ అథోపహితయావాచామా
రీచోవాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౪౧ ॥ కచ్చిత్సుకుశలంరాజలంకారాంరాక్షసేశ్వర ॥ కేనాథేనపునస్త్యంవైతూణ్యమేవమిహ
గతః ॥ ౪౨ ॥ ఏవముక్తమహాతేజామారీచేనసరావణః ॥ తతుపశ్చాచిదంవాక్యమబ్రవీద్వాక్యకౌపిదః ॥ ౪౩ ॥ ఇతిశ్రీమదర
ణ్యకాండే - పంచత్రింశ స్సర్గః ॥ ❀❀❀❀ మారీచశ్రూయతాంతాతవచనంమమభాషతః ॥ ఆతోస్మినుమచాత
స్యభవాహిపరమాగతిః ॥ ౪౪ ॥ జానీషెత్వంజనస్థానంభ్రాతాయత్రఖరోమమ ॥ దూషణశ్చమహాబాహుఃస్వసాశూర్య
ణఖాదమే ॥ ౪౫ ॥ త్రిశిరాశ్చమహాతేజాగార్వసఃపిశితాశనః ॥ అన్యేచబహవశ్శూరాలబ్ధలత్యైనిశాచరా ॥ ౪౬ ॥ వసంతిషస్మి
యోగేనరాత్రించాహశ్చరాక్షసాః ॥ బాధమానామహారణ్యమునీవైధర్మచారిణః ॥ ౪౭ ॥ చతుర్దశసహస్రాణిరక్షసాం
భీమకర్మణామ్ ॥ శూరాణాంలబ్ధలత్యైణాంఖరచిత్రానువతి నామ్ ॥ ౪౮ ॥ తెట్విదానీంజనస్థానేవసమానామహాబలాః ॥ సం
గతాఃపరమాయతారామేణసహసంయుగే ॥ ౪౯ ॥ నానాప్రహరణోపేతాఃఖరప్రముఖరాక్షసాః ॥ తేనసంజాతరోషణ
రామేఖరణమూర్ధః ॥ ౫౦ ॥ అనుత్పాపసుషంకించచ్ఛరైర్వ్యాపాదితంధనుః ॥ చతుర్దశసహస్రాణిరక్షసాముగ్రతేజ
సామ్ ॥ ౫౧ ॥ నిహతానిశరైస్త్రైర్నానుషేణవదాతినాఖరశ్చనిహతస్సంఖ్యేమాషణశ్చనిపాతితః ॥ ౫౨ ॥ హతశ్చత్రిశిరాశ్చ
పివిర్భయాదండకాంకృతాః ॥ పిత్రానిరస్త్రుద్దేనసభార్యఃక్షీణజీవితః ॥ ౫౩ ॥ సహంతాతస్యసైన్యస్యరామఃక్షత్రియ
పాంససఃమశ్యేలకర్కశస్త్రైర్ముఖాల్బుధ్ధోజితేంద్రియః ॥ ౫౪ ॥ త్యక్త్వాధర్మమధర్మాభూతానామహితేరతః ॥
యెనవైరంవినారణ్యసత్వమాశ్రిత్యకేవలమ్ ॥ ౫౫ ॥ కణనాసాపహతణాద్భగినీమేవిహపితా ॥ తస్యభార్యాంజనస్థానా
త్ప్రీతాంసురమతోపమామ్ ॥ ౫౬ ॥ ఆసయిష్యామివిక్రమ్యసహాయస్తప్రమేభవ ॥ త్వయాహ్యహంసహాయేనపాశ్వధేన
మహాబల ॥ ౫౭ ॥ భ్రాతృభిశ్చసురాణ్యుద్దేసమగ్రాన్నాభిచింతయ ॥ తత్సహాయోభవత్త్వంమెసమథోహ్యసిరాక్ష
స ॥ ౫౮ ॥ వీర్యయుద్ధేచదపేచసహ్యస్తేసదృశస్త్రవాడపాయజ్ఞోమహాశూరఃసర్వమాయావిశారదః ॥ ౫౯ ॥ ఎతదథ

మహాప్రాప్తస్త్వత్సమీపనిశాచర | శృణుతత్కర్తృసాహాయ్యేయతాకర్మంవచనాన్మమగి ౨॥ సోవణాత్ప్రస్థమ్
 గౌఘాత్వాచిత్రరజతబిందుభిః | ఆశ్రమేతస్యరామస్యసీతాయాఃప్రముఖేచర ॥ ౧౦ ॥ త్వాంతునిస్సంశయంసీతాద్వ
 ష్టేతుమ్మగయాపిషన్ | గృహ్యతామితిభూతాఃరంభత్తుణంచాభిధాన్యలింగ ॥ తతస్తయోరపాయేతుశూన్యేసీతాయా
 ధానుభిమ్నిరాజాధోహరిష్యామిరాహవశ్చంద్రప్రభామివ ॥ ౧౧ ॥ తతఃపశ్యాత్సుఖంరామేభార్యహరణకశితే | ప్ర
 భిఃప్రహరిష్యామికృతాథేనాంతరాత్మనా ॥ ౧౨ ॥ తస్యరామకథాంశ్రుత్వామారీచస్యమహాత్మనః | శుష్కంసమభ
 వద్వక్త్రంపరిత్రస్తోబభూవమా ॥ ౧౩ ॥ ఓష్ఠాపరిలిహాశుష్టావేతేగ్రనిమిషైరివ | మృతభూతజ్జివాతఃస్తూరావణంసము
 దైక్షుత ॥ ౧౪ ॥ సరావణంత్రస్తవిషణ్ణచేతామహావనేరామపరాక్రమజ్ఞః | కృతాంజలిస్తత్వమువాచవాక్యంహితంచత
 స్తైహితమాత్మనశ్చ ॥ ౧౫ ॥ ఇతి శ్రీమదారణ్యకాండేషట్త్రింశత్సర్గః ॥

తచ్ఛ్రుత్వా రాక్షసేంద్రస్యవాక్యంవాక్యవిశారదః | ప్రత్యువాచమహాప్రాజ్ఞోమారీచోరాక్షసేశ్వరమ్ ॥
 ౧ ॥ సులభాఃపురుషారాజాసతతంప్రియవాదిసః | ప్రియస్యచపథ్యస్యవక్త్రాశోతాచచులభాః ॥ ౧౨ ॥ సమానంబుధ్యసే
 రామంమహావీర్యంగుణాన్వితమ్ | అయ్యక్షచారశ్చవలోమహేంద్రవరుణోపమామ్ ॥ ౧౩ ॥ అపిస్వస్తిభవేత్తాతసర్వేషాం
 భువిరక్షసామ్ | అపిరామోససంగ్రహకుర్యాన్లోకమరాక్షసమ్ ॥ ౧౪ ॥ అపితేజోవితాంతాయామోక్షనాజనకాత్మజా | అ
 పిసీతానిమిత్రంచనభవేద్వ్యసనంమమ ॥ ౧౫ ॥ అపిత్యామీదృశంప్రాప్యకామవృత్తంనిరంకుశమ్ | ఘనశ్యేత్పురీంకాత్వ
 యాసహసరాక్షసా ॥ ౧౬ ॥ త్వద్విధఃకామవృత్తోహిమశ్శిలఃపాపమంత్రితః | ఆత్మానంస్వభనంరాష్ట్రంసరాజాహంతిచర్మ
 లి ॥ ౧౭ ॥ ససమిత్రాపరిత్యక్తఃనామర్యాదఃకథంచనః | లుబ్ధోనచచశ్శిలోనచక్షుశ్రియపాంసనః ॥ ౧౮ ॥ నచధర్మగుణైహీనః
 కాసల్యానందవధానః | రతీర్హోనచభూతానాంసర్వేషామహితేరతః ॥ ౧౯ ॥ పంచితంపితరందృష్టౌకైకేయాస్సస్యవాది
 నమ్కరిష్యామితిధర్మాత్మాతతఃప్రవ్రాజితోవనమ్ ॥ ౨౦ ॥ కైకేయాఃప్రియకామాభాంపితుదాశరథస్యదా | హిత్యా
 రాజ్యంచభోగంచప్రవిష్టోదండకావనమ్ ॥ ౨౧ ॥ సరాజుఃకర్మశస్త్రానావిద్యానాజితేంద్రియః | అన్యతంమశ్శుశ్రంతై
 వనైవత్వంవస్తుమహాని ॥ ౨౨ ॥ రామోవిగ్రహవాణధర్మసాధుస్తత్వవరాక్రమః | రాజాసర్వస్యలోకస్యదేవానాం
 మఘవానివ ॥ ౨౩ ॥ కథంత్వంతస్యవైదేహీంరక్షితాంస్వేనతేజసా | ఇచ్ఛసిప్రసభంహర్తుంప్రభామివవివస్వతః ॥ ౨౪ ॥
 శరాన్విషమనాథ్యవ్యంబావఖడ్గేంద్రసంరణే | రామాగ్నింసహసాదీప్తంనప్రవేష్టుంత్వమహాని ॥ ౨౫ ॥ ధనుర్వాద్వితదీ
 ప్తాస్యంశరంప్రీషమమక్షణమ్ | చపాశధరంపీరంశశ్రునేస్యప్రహారిణమ్ ॥ ౨౬ ॥ రాజ్యరిసుఖంచసంత్యజ్యజీవితంచే
 ష్టమాత్మనః | నాత్యాసాదయుతుంతాతరామాంతకమథాహాని ॥ ౨౭ ॥ అప్రమేయంహితత్రేజోయస్యసాజనకాత్మజా |
 సత్వంసమథఃస్తాంహర్తుంరామచాపాశ్రయాంచసే ॥ ౨౮ ॥ తస్యసానరసింహస్యసింహవారస్సుస్యభామిని | ప్రాణే
 భ్యాపిప్రియతరాభార్యానిత్యమనువ్రతా ॥ ౨౯ ॥ ససాధక్షయతుంశక్యామైథిలోజ్జిహ్వినఃప్రియా | దీప్తస్యేవపతా
 శస్యశిఖాసీతానుమధ్యమా ॥ ౩౦ ॥ కిముద్యమమమంవ్యర్థంకృత్వాతేరాక్షసాధిప | దృష్టశ్చేత్త్వంరణేతేనతదంతంతవజీ
 వితిమ్ ॥ ౩౧ ॥ జీవితంచసుఖంచైవరాజ్యంచైవసుచులభమ్ | యదీచ్ఛసిచిరంభోస్తుంమాకృథారామప్రియమ్ ॥ ౩౨ ॥ స
 సర్వైస్సుచివైసాధకంవిభీషణపురోగమైః | మంత్రయత్వాతుధర్మిష్టైఃకృత్వానిశ్చయమాత్మనః ॥ ౩౩ ॥ దోహణాంచగు
 ణానాంచసంప్రధార్యబలాబలమ్ | ఆత్మనశ్చబలంజ్ఞాత్వా రాఘవస్యచతత్వతః ॥ ౩౪ ॥ హితాహితవినిశ్చేత్యక్షుమంత్యం
 వస్తుమహాని | అహంతుమన్యేతవనక్షమంరణేసమాగమంకౌసలరాజసూనునా | ఇమంహిభూయఃశృణువాక్యము
 త్రమంత్యుమంచయ్యక్తంచనిశాచరేశ్వర ॥ ౩౫ ॥ ఇతి శ్రీమదారణ్యకాండేషట్త్రింశత్సర్గః ॥

కచాచిదవ్యహంపీర్యాత్వర్యటాపృథివీమమామ్ | బలంనాగసహస్రస్యధారయకపర్వతోపమః ॥ ౧ ॥ నిలజీమూ
 తసంకాశస్తప్తకాంచనకుండలః | భయంలొకస్యజనయాకిరీటీపరిఘాయుధః ॥ ౨ ॥ వ్యచరకదండకారణ్యేయిషిమాంసా
 నిభక్షయ ॥ నిశ్వామితోధధగ్నాత్మానుద్వితస్తావహామునిః ॥ ౩ ॥ స్వయంకత్వాదశరధంసరేంద్రవిదమబ్రవీత్ | అ
 ద్యరక్షతుమాంరామఃపర్వకాలేసమాహితః ॥ ౪ ॥ మారీచాన్యేభయంఘోరంసముత్పన్నంసరేశ్వర | ఇత్యేవముక్తోధర్మా
 త్పారాజాదశరథఃసదా ॥ ౫ ॥ ప్రత్యువాచమహాభాగంవిశ్వామిత్రంమహామునిమ్ | బాలాద్వాధశవహోయమకృతాత్మ

శ్చరాఘవః॥౧॥కామంతుమమయత్ సైన్యంమయాసహగమిష్యతి । బలేనచతురంగేణస్వయమేత్యనిశాచరాః॥౨॥
వధిష్యామిమునిశ్రేష్ఠశత్రూంస్తేమనసేప్పితాః । ఇత్యేవముక్తస్సమునీరాజానమిదమబ్రవీత్॥౩॥రామానాన్యద్బలం
లోకేపర్యాప్తంతస్యరక్షసః । దేవతానామపిభవాన్సమరేష్వభిపాలకః॥౪॥అసీత్తవకృతంకర్తృత్రిలోకవిదితంనృపః॥
మమస్తుమహాలైన్యంతిష్ఠత్విహపరంతపః॥౫॥బాలాప్యేషమహాతేజాస్సమర్థస్తస్యనిగ్రహే । గమిష్యేరామమాదా
యస్వస్తితేస్తుపరంతపః॥౬॥ఏవముక్తాతుసమునిస్తమాదాయనృపాత్తుజమ్ । జగమపరమప్రీతోవిశ్వామిత్రస్సన్న్య
మాశ్రమమ్॥౭॥తంతదాదండకారణ్యేయజ్ఞముద్దిశ్యదీక్షితమ్ । బభూవావస్థితోరామశ్చిత్రంఃషార్ఘ్యధనుః॥౮॥
అజాతవ్యంజనఃశ్రీమాన్వత్సవత్రనిభేక్షణః । ఏకవస్త్రిధరోధన్వీశిభికనకమాలయా॥౯॥శోభయన్దండకారణ్యం
ప్రేనస్వినతేజసాఅదృశ్యతతతోరామోబాలచంద్రభివోదితః॥౧౦॥తతోహంనేఘసంకాశస్తప్తకాంచనకుండలః । బ
లీదత్తవరోదర్పదాగతోన్మితదాశ్రమమ్॥౧౧॥తేనదృష్టఃప్రవిష్టోహంసహసైవోద్యతాయుధః । మాంతువృష్ట్యాధనుస్స
జ్యమసంభ్రాంతశ్చకారసః॥౧౨॥అవజానన్నహంమోహద్బాలోయమితిరాఘవమ్ । విశ్వామిత్రస్యతాంవేదీమభ్యు
ధావన్కృతత్వరః॥౧౩॥తేనముక్తస్తతోబాణశ్శితశ్శత్రునిబహుణాః । తేనాహంతాహతేక్షీస్తస్సముద్రేశతమోజనే
॥౧౪॥సేచ్ఛతాతాతమాంహంతుంతదావీరేణరక్షితః । రామస్యశరవేగేననిరస్తోహమచేతనః॥౧౫॥పాతితోహంతదా
తేనగంభీరేసాంగరాంభసే । ప్రాప్యసంజ్ఞాంచితాతలంకాంప్రతిగతఃపురీమ్॥౧౬॥ఏవమన్మితదాముక్తఃసహాయా
స్తునిసాతితాః । అకృతాస్త్రేణబాలేనరామేణాక్షిప్తకర్షణా॥౧౭॥తద్వయావార్యమాణస్త్వయదిరామేణనిగ్రహమ్ ।
కరిష్యస్యాపవంఘోరాంక్షిప్తంప్రాప్యసిరావణం॥౧౮॥క్రీడా రతివిధిజ్ఞానాంసమాభౌత్సవశాలినామ్ । రక్షసాంచై
వసంతాపసునర్థంచాహరిష్యసి॥౧౯॥హర్ష్యప్రాసాదసంబాధాంనానారత్నఃకీర్ణాపితామ్ । ద్రక్ష్యసిత్వంపురింలం
కాంవినష్టాంమైథిలీకృతే॥౨౦॥అకుర్వంతోపిపాపానిశుచయఃపాపసంశ్రయాత్ । పరపాపైర్విసశ్యంతిమత్స్యానాగ
స్తాదేయథా॥౨౧॥దివ్యచందనదిగ్ధాంగాదివ్యాభరణభూషితాః । ద్రక్ష్యస్యభిహతాభూమాతనదోమాత్తురాక్ష
సాః॥౨౨॥హృతదారాన్సదారాంశ్చదశవిద్రవతోదిశః । హతశేషానశరణాన్ద్రక్ష్యసిత్వంనిశాచరాః॥౨౩॥శరజా
లపరిక్షిప్తామగ్నిజ్వాలసమావృతామ్ । ప్రదగ్ధభవనాంలంకాన్ద్రక్ష్యసిత్వంసంసంశయః॥౨౪॥పరదారాభిమృశాన్తునా
స్యత్పాపతరంమహత్ । ప్రమదానాంసహస్రాణితవరాజాపరిగ్రహాః॥౨౫॥భవస్యదారనిరతఃస్వకులంరక్షరాక్షసి
మానమృద్ధించరాజ్యంచజీవితంచేష్టమాత్మనః॥౨౬॥కశ్రత్రాణిచసామ్యానిమిత్రవగ్ధంతథైవచ॥యదీచ్ఛసిచిరంభృ
కుంమాకృథారామవిప్రియమ్॥౨౭॥నివార్యమాణస్సహృదామయాభృశంప్రసహ్యసీతాయదిధమ్మయస్యసి । గమి
ష్యసిక్షీణబలస్సబాంధవోయమతుయంరామశరాత్తజీవితః॥౨౮॥ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే అష్టత్రింశస్సర్గః*****

ఏవమన్మితదాముక్తఃకథంచిత్రేనసంయుగే । ఇదానీమపియద్వృత్తంతచ్ఛృణుష్యనిశాచరః॥౧॥రాక్షసాభ్యా
మహంద్వాభ్యానునిర్విణ్ణస్తథాకృతః । సహితోమృగదూపాభ్యాంప్రవిష్టోదండకావనమ్॥౨॥దీప్తజిహ్వామహాకా
యస్తీక్ష్ణదంష్ట్రేఃసహాబలః । వ్యచరన్దండకారణ్యంమాంసభక్షోమహామృగః॥౩॥అగ్నిశూలాశ్రేణుతిర్ధేనువైత్యవృ
క్షేషురావణలత్యంతఘోరోవ్యచరంతాపసాన్సంప్రధమన్॥౪॥నిహత్యదండకారణ్యేభాపసాన్ధర్మచారిణి
ధిరాణిపిబంస్తేహంతదామాంసానిభక్షయన్॥౫॥ఋషిమాంసాశనఃక్రూరస్త్రాసయన్సనగోచరాన్ । తథారుధిరమ
త్తోహంవ్యచరన్ధర్మదూషకః॥౬॥అసాదయంతదారామంతాపసంధర్మచారిణమ్ । వైదేహీంచమహాభాగాంలత్కుణం
చమహోరథమ్॥౭॥తాపసంనియతాహరంసర్వభూతహితేరతమ్ । సోహంవనగతంరామంపరిభూయమహాబలమ్॥౮॥
తావసోయమితిజ్ఞాత్వాపూర్వవైరమనుస్మరన్ । అభ్యధావంహిసంప్రదగ్ధస్తీక్ష్ణశృంగౌమృగాకృతిః॥౯॥జిహ్వాంసురకృ
తప్రజ్ఞస్తంప్రహరమనుస్మరన్ । తేనముక్తాస్త్రయోబాణాశ్శితాశ్శత్రునిబహుణాః॥౧౦॥వికృష్యబలవచ్ఛాపంమహా
ణానిలనిస్సనాః । తేబాణావజ్రసంకాశాన్సుముక్తారక్తభౌజనాః॥౧౧॥అజన్మస్సహితాస్సర్వైశ్రయస్సంసృతపర్వణి
పరాక్రమజ్ఞోరామస్యశరోదృష్టభయఃపురా॥౧౨॥సముద్భ్రాంతస్తతోముక్తస్తావుభౌరాక్షసాహతా । శరణముక్తో
రామస్యకథంచిత్రేప్రాప్యజీవితమ్॥౧౩॥ఇహప్రవ్రజితోయిక్తస్తాపసోహంసమాహితః । వృక్షైవృక్షైశ్చపశ్యమిచీత్ర

కృష్ణాజినాంబరే మౌంరగిగృహీతధనుషంరామంపాశహస్తమివాంతకమ్ | అపిరామసహస్రాణిభీతఃపశ్యామిరావణం
 ౧౫ || రామభూతమిదంసర్వవరణ్యంప్రతిభాతిమే | రామమేవహిపశ్యామిరహితేరాక్షసాధిపః | ౧౬ || దృష్ట్వాస్వప్నగ-
 తంరామముద్భృత్రిమామివిశేతసః | రకాదీని నామానిరామత్రస్తస్యరావణః | ౧౭ || రత్నానిజరథాశ్చైవప్రాసంసం-
 జనయంతిమే | అహంతస్యప్రభావజ్ఞోనయుద్ధం తేనతేక్షమమ్ | ౧౮ || బలింవానమువింవాపిహన్యాధిరఘునంబసః | రణేరా-
 మేణయుధ్యస్వక్షుమాంవాకురురాక్షసః | ౧౯ || నతేరామకథాకార్యాయదిమాంప్రస్తుమిచ్ఛసి | బహవస్సాధవోలోకే-
 యుక్తాభిమంతుస్మితాః | ౨౦ || పరేషామపరాధేనవిస్తౌస్యపరిచ్ఛదాః | సోహంతవాపరాధేనఽనశ్యేయంనిశాచరః | ౨౧ ||
 కురుయతేక్షుంతత్వమహంత్యానానుయామిహ | రామశ్చహిమహాతేజామహాసత్వోమహాబలః | ౨౨ || అపిరాక్షసలో-
 కస్యనభవేదంతకౌహిసః | యదిశూపఃణభాషేతోజఃసస్థానగతః | ౨౩ || అతివృత్తహతఃపూర్వంరావేణాక్షిప్తక-
 మ్-ణా | అత్రబ్రూహియథాతత్వంకౌరామస్యవ్యతిక్రమః | ౨౪ || ఇదంచచోబంధుహితాధి నామయాంభోచ్య-
 మానంయదినాభివత్సవే | సపాంధవస్యక్షుసిజీవితంరణేహతోజ్యరామేణశరైరజిహ్మైః | ౨౫ || ఇతి శ్రీమదారణ్య-
 కాండే - ఏకోనచత్వారింశః స్కంధః

మారీచేనతులద్వాక్యంతమంయుక్తంనిశాచరః | ఉక్తోనప్రతిజగ్రాహమతుకామఇనోషధమ్ | ౧ || తంపశ్య-
 హితవక్తారంమారీచంరాక్షసాధిపః | అబ్రవీత్పురుషంవాక్యమయక్తంకాలచోదితః | ౨ || యత్కలైతదయుక్తాథాంమా-
 రీచమయికథ్యతే | వాక్యంనిష్ఫలమత్యథః | ముస్తంబీజమివాషరే | ౩ || తద్వాక్యైస్సనాతుమాశక్యంభేత్తుంరామస్యసంయు-
 గే | పాపశీలస్యమూఖస్యమానుషస్యవిశేషతః | ౪ || యస్యక్తావసూహదోరాజ్యంమాతరంపితరంతథా | స్త్రీవాక్యం-
 ప్రాకృతంప్రత్యావనమేకపదేగతః | ౫ || అపశ్యంతమయాతస్యసంయుగేభిరఘాతినః | ప్రాణైఃప్రియతరాసితాహ-
 తవాత్వత్సన్నిధౌ | ౬ || ఏవంమెనిశ్చిజ్ఞాబుద్ధిహృదిమారీచవతః | తేనవ్యావతయితుంశక్యాసేంద్రైరపిసురాసురైః |
 ౭ || దోషంబలంవాసంస్పృశ్యస్త్యమేవంవక్తుమహాసి | అపాయంవాప్యపాయంవాకార్యస్యాస్యవిశ్చయః | ౮ || సంప్రప్తై-
 నతువక్తవ్యంసవివేనవిపశ్చితా | ఉద్యతంజలి నారాజ్ఞేయఇచ్ఛేహ్మతిమాత్మనః | ౯ || వాక్యమప్రతికూలంతువృషా-
 ర్వంహితంశుభమ్ | ఉపచారేణయుక్తంచక్తవ్యోవసుధాధిపః | ౧౦ || సోపమదాంతుయద్వాక్యంమారీచహితముచ్యతే |
 నాభినందతితద్రాజామానాచాలామానపజితమ్ | ౧౧ || పంచరూపాణిరాజానోభారయంత్యమితోజసః | అగ్నేరిం-
 ద్రస్యసోమస్యవరుణస్యయమస్యచ | ౧౨ || బౌద్ధ్యంతథావిక్రమంచసామ్యదండంప్రసన్నతామ్ | భారయంతిమహా-
 త్మానోరాజానఃక్షణదాచరః | ౧౩ || తస్మాత్సర్వాస్వవస్థాసుమాన్యాఃపూజ్యాశ్చపాధివాః | త్వంతుభమమపిజ్ఞాయ-
 శేవలంమోహమాస్థితః | ౧౪ || అభ్యాగతంమాందోరాత్మ్యాత్మపుషంవక్తుమిచ్ఛసి | గుణదోషేనప్రచ్ఛామిక్షుమంచాత్మ-
 నిరాక్షసః | ౧౫ || మయోక్తంతవచైతావత్సంప్రత్యమితవిక్రమ | అస్మింస్తుత్వంభవత్కృత్యేసాహాయ్యంకతుమహా-
 సి | ౧౬ || శృణుతత్కమాసాహాయ్యయత్కార్యంవచనాన్తమ | సోపణస్త్యంమృగౌభూత్వాచితోరజతబిందుభిః |
 ౧౭ || ఆశ్రమేతస్యరామస్యసీతాయాఃప్రముఖేచర | ప్రలోభయిత్వావైదేహీంయథేష్టంగంతుమహాసి | ౧౮ || త్వాం-
 తుమాయామ్యంగందృష్ట్వాకాంచనంజాతపిస్త్రియా | ఆనమైసమితిక్షిప్తంరామంవక్ష్యతిమైథిలీ | ౧౯ || అపక్రాంతేచకా-
 కుష్ఠేహూరంయాత్వాప్యదాహరహాసేతేలక్ష్యణేత్యేవంరామవాక్యానరూపకమ్ | ౨౦ || తస్మైత్వారామపదపింసిత-
 యాచప్రచోదితః | అనుగచ్ఛతిసంభ్రాంతస్సేమిత్రిరపిసాహృదాత్ | ౨౧ || అపక్రాంతేచకాకుష్ఠేలక్ష్యణేచయథాను-
 ఖమ్ | ఆనయిష్యామివైదేహీంసహస్రాక్షశ్యచీమవ | ౨౨ || ఏవంకృత్వాత్విదంకార్యంయథేష్టంగచ్ఛరాక్షస | రాజ్య-
 స్యాథంప్రయచ్ఛామిమారీచతపసుప్రతః | ౨౩ || గచ్ఛసామ్యశివంచూగంకార్యస్యాస్యవివృద్ధయో | అహంత్యానుగమిష్యా-
 మిసరథోదండకావనమ్ | ౨౪ || ప్రాచ్యసీతామముద్ధేనవంచయిత్వాతురాసువమ్ | లంకాంప్రతిగమిష్యామి కృతకార్యస్స-
 హత్వయా | ౨౫ || నతేత్రరోషిమారీచహన్తిత్వామహమద్యవై | ఏతత్కార్యమవశ్యంమెబలాదపితిరవ్యసి | ౨౬ || రా-
 జ్ఞాంహిప్రతికూలస్థోనజాతుసుఖమేనతే | ఆసాద్యతంజీవితసంశయస్తేమృత్యుఘ్రావోహ్యద్యమయావిరుద్ధ్య | ఏతద్యథా-
 వత్ప్రతిగృహ్యబుద్ధ్యయదత్రపథ్యంకురుతత్తథాత్వమ్ | ౨౭ || ఇతి శ్రీమదారణ్యకాండే - చత్వారింశః స్కంధః

అజ్ఞప్తరాజవద్వాక్యం ప్రతికూలనిశాచతః | అబ్రవీష్వరుషంవాక్యం మారీచోరాక్షసాధిపమ్ || ౧ || కేనాయము
పదిష్టస్తేనాశఃపాపకర్మణాః సపుత్రస్యసరాష్ట్రస్యసామాత్యస్యనిశాచరః || ౨ || క. స్వయానుఖనారాజవాశ్శినందతి
పాపకృత్ | కేనేదముపదిష్టం తెమృత్యుద్వారముపాయతః || ౩ || శత్రవస్తవమవ్యక్తం సీనవీర్యానిశాచరాః | ఇద్ధంతి
త్వాంవిసశ్యంతముపరుద్ధంబలీయసా || ౪ || కేనేదముపదిష్టం తెమృత్రేణాహితవాదినా | యస్తాస్వామిచ్ఛంతిసశ్యంతంస్వకృ
తేననిశాచరః || ౫ || వధ్యాఃఖలునమాన్యం తేసచివాస్తవరావణ | యేత్వాముత్పథమా రూఢంసనిగృహ్లాంతిసర్వశః || ౬ || అమా
త్రైఃకామవృత్తోహిరాజాకాపకమాశ్రితః | నిగ్రాహ్యస్సర్వథాసద్భిన్ననిగ్రాహ్యనిగృహ్యసే || ౭ || ధర్మమ
ధర్మంకామంచయశశ్చజయతాంవర | స్వామిప్రసాదాత్సచివాః ప్రాప్నువంతినిశాచరః || ౮ || విపర్యయేతుతత్సర్వంవ్య
ధర్మంభవతిరావణ | వ్యసనంస్వామివైగుణ్యాత్ | ప్రాప్నువంతీతరేజనాః || ౯ || రాజమూలాహిధర్మశ్చజయశ్చజయ
తాంవర | తస్మాత్సర్వాస్వవస్థాసురక్షితవ్యానరాధిపాః || ౧౦ || రాజ్యంపాలయితుంశక్యంనతీత్యేననిశాచరః | సచావిప్రతి
కూతసనాభినీతేనరాక్షసః || ౧౧ || యేతీక్ష్యమంత్రాస్సచివాభజ్యంతేసమాతేనవై | విషమేతురథాశ్శీఘ్రమందసారథ
దూయథా || ౧౨ || విహవస్సాగ్రవోలోకేయక్తాధర్మమనుష్ఠితాః | పరేషామపరాధేనవిసమ్మేస్తవరిచ్ఛదాః || ౧౩ || స్వామి
వాప్రతికూలేనప్రజాస్తీత్యేనరావణ | రక్ష్యమాణానవధం తెమేషాగౌమాయునాయథా || ౧౪ || అవశ్యంవిసశిష్యంతి
సర్వేరావణరాక్షసాః | యేషాంత్యంకకశోరాజామబుద్ధిరజితేంద్రియః || ౧౫ || తదిదంకాకతాళీయంఘోరమాసాది
తంషయా | ఆత్రకింశోచనీయస్త్వంససైన్యోవిసశిష్యసి || ౧౬ || మాంనిహత్యతురామస్తునచిరాత్త్వాంవధిష్యతి | ఆ
నేనకృతకృత్యోస్త్రిమిమోయసురిణాహతః || ౧౭ || దశనాదెవరామస్యహతమామవధారయ | ఆత్మనంచహతంవిద్ధి
హృత్వాసీతాంసభాంధవమ్ || ౧౮ || ఆనయిష్యసిచేత్సీతామాశ్రమాత్సహితోమయా | నైవత్వమపినాహం | తేనవైలతా
నరాక్షసాః || ౧౯ || నివార్యమాణస్తుసుయాహితైషిణానమృత్యునేవాక్యమిదంనిశాచరః | పరేతకల్పహిగతాయుషోన
రాహితంసగృహ్లాంతిసుహృద్భిరీరితమ్ || ౨౦ || ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే-ద్విచత్వారింశ స్సర్గః. *****

ఏవముత్త్వాతువచనంమారీచోరావణంతతః | గచ్ఛావేత్సృజీర్ణదీనోభయాద్రాత్రించరప్రభాః || ౧ || దృష్టశ్చ
హంపునస్తేనశరచాపాసిధారిణామద్వధోద్యతశస్త్రోవిసమ్మజీవితంహమే || ౨ || నహిరామంపరాక్రమ్యజీవప్రతినివ
తతే | పతతేప్రతిగూపీసాయమదండహతస్యతే || ౩ || కింనుశక్యంషయాకర్తుమేవంత్యయిచురాత్మ || ౪ || ఎవగచ్ఛామ్య
హంతాతస్వస్తీతేస్తునిశాచరః || ౫ || ప్రహృష్టస్త్యభవతేనవచనేనసరావణః | పరిష్వజ్యసుసంశ్లిష్టమిదంవచనమబ్రవీత్ ||
౬ || ఎతచ్ఛృణ్వోడిర్యయ్యక్తం తెమచ్ఛందాదివభాషితమ్ | ఇదానీమపిమారీచఃసూర్వమస్యోనిశాచరః || ౭ || ఆరుహ్యతా
మయంశీఘ్రంరథోరత్నవిభూషితః | చుయాసహరథోయక్తఃపిశాచవదనైఃఖరైః || ౮ || ప్రలోభయిత్వావై డెహీయథే
ష్టంగంతుమహాసీతాంసూస్యేప్రసభాంసీతామానయిష్యామిజానకీమ్ || ౯ || తతోరావణమారీచావిమానమివతంరథమ్ |
ఆరుహ్యయయతుశీఘ్రంతస్తాద్రాశ్రమమండలాత్ || ౧౦ || తత్రతత్రతుషశ్యంతౌపట్టణానివనానిచ | గిరిశ్చసరితస్సర్వా
రాష్ట్రాఃశేనగరాణిచ || ౧౧ || సమేత్యదండకారణ్యేరాఘవస్యాశ్రమంతతః | దదశశసహమాగీచోరావణోరాక్షసాధిపః ||
౧౨ || అవతీర్యరథాత్తస్మాత్తత్కాంచనభూషణాత్ | మాస్తేగృహీత్వామారీచంరావణోవాక్యమబ్రవీత్ || ౧౩ || ఎత
ద్రామాశ్రమపదందృశ్యతేకదలీవృతమ్ | క్రియతాంతత్యఖశీఘ్రంయదధంవయమాగతాః || ౧౪ || సరావణవచశ్శు
త్వామారీచోరాక్షసస్తదా | మృగౌభూత్వాశ్రమద్వారేరామస్యవిచచారహా || ౧౫ || సతురూపంసమాస్థాయమహద
ద్భుతదశనమ్ | మణిప్రవరశృంగాగ్రసితాసితముఖాకృతిః || ౧౬ || రక్తపద్మోత్పలముఖింధ్రనీలోత్పలశ్రవాః | కించిద
ఖ్యన్నతగ్రీవజింధ్రనీలదళాధరః || ౧౭ || కుండేందువజ్రసుంకాశముదరంచాస్యభాస్వరమ్ | మధూకనిభపాశ్వశ్వ
పక్షికింజల్కసన్నిభః || ౧౮ || వైడూర్యసుంకాశఖురస్తనుజంఘస్ససంహతః | ఇంద్రాయుధసవర్ణైసపుచ్ఛేనోద్వంవి
రాజతా || ౧౯ || మమోహరఃస్నిగ్ధవణోరతైర్నూనావిహైవృతః | క్షణేనరాక్షసాజాతోమృగఃపరమశోభనః || ౨౦ ||
వసంప్రజ్వలయన్రమ్యంరామాశ్రమపదంచతత్ | మమోహరందశశనీయంరూపంకృత్వాసరాక్షసః || ౨౧ || ప్రలోభ
నాథంవైదేహ్యేనానాథాతువిచిత్రమ్ | విచరగచ్ఛతేతస్మాచ్ఛాద్వలానిసమంతతః || ౨౨ || రూప్యైవిందుశత్రైశ్చ

శ్రీమద్రామా సప్తమీయవశానః | విటపానాంకిసలయాభాంతాద్దక్షాదవిచచారహః || ౨౨ || కదగ్ధహంకంకతాక్షణికా
 రానితస్తతః | సమాశ్రయంత్యుదగతిస్సీతాసంభవనంతదా || ౨౩ || రాజీవవిత్తప్తస్సకరరాజమహామృగః | రామాశ్ర
 మపదాభ్యాశేచచారయథానుభవమ్ || ౨౪ || పునగత్యానివృత్తశ్చపిచచారమృగోత్తమః | గత్యాముహూతతత్త్వర
 యాపునఃప్రతినివతతే || ౨౫ || విక్రీడంశ్చపునభూమాపునరేవసిషిదతి | ఆశ్రమద్వారమాగమ్యమృగయాథానిగచ్ఛ
 తే || ౨౬ || మృగయాదైరనుగతఃపునరేవనివతతే | సీతాదశకనమాకాంక్షరాక్షసోమృగతాంగతః || ౨౭ || పరిభ్రమతిచ
 త్రాశిమండురాన్యభివిష్పతః | సముద్విత్యుచతంసర్వేమృగాహ్యన్యేవనేచరాః || ౨౮ || ఉపాగమ్యసమాశ్రయవి
 శ్రవంతిదిశోదశ | రాక్షససోపితాస్వవ్యామృగామృగవభేరతః || ౨౯ || ప్రచ్ఛాదనాథంభావస్యసభక్షయతసంస్పృ
 శః | తస్మిన్నేవతతఃకాలేవైజేహీశుభలోచనా || ౩౦ || కుసుమాపవయన్యగ్రాపాదపానభ్యవతత | కణికారాస
 శోకాంశ్చచూతాంశ్చమదిరేక్షణా || ౩౧ || కుసుమాన్యవదన్వంతిచచారరుచిరాననా | అనహారణ్యవాసస్యసాతఃరక్ష
 మయంమృగమ్ || ౩౨ || ముక్తామణివిచిత్రాంగందదశకపరమాంగనా | సాతంరుచిరదంతోఽంతయావ్యధాతుతనూరుహమ్ ||
 ౩౩ || విస్త్రయాత్పుల్లనయనాసన్నేహంసముదైక్షత | సచతాంరామదయితాంవశ్యమాయామయోమృగః || ౩౪ || చ
 చాతపునశ్చిద్రాదీపయన్వివతద్వసమ్ | అవృష్టపూర్వంతంబృష్ట్యానానారత్నమయంమృగమ్ || ౩౫ || విస్త్రయంపరమంసీ
 తాజగామజనకాత్మజాగ్రితీశ్రీమదారణ్యకాండేద్విచర్వా రిం శ స్స గాః ||

సాతంసంప్రేక్ష్యసుశ్రోణీకుసుమానివిచిన్వతీ | హ్రోమరాజతపశాభ్యాంపాశ్వాభ్యాముపశోభితమ్ || ౩౬ || ప్ర
 హృష్టాచానవన్యాంగీమృష్టహృటకవణిణీ | భూతాకరమపిచాక్రందల్లక్ష్యణంచాపిసాయుధమ్ || ౩౭ || తదాహూతేనరవ్యా
 ఘావైజేహ్యేరామలక్ష్మణౌ | వీక్షమాణౌతుతంచేశంతదాదశ్యశతుమృగమ్ || ౩౮ || శంకమానస్తతందృష్ట్యాలక్ష్మణోరా
 మమబ్రవీత్ | తమేవైసమహంమన్యేమారీచంరాక్షసంమృగమ్ || ౩౯ || చరంతోమృగయాంహృష్టాఃపాపేనోపాధినావ
 నే | అనెననిహతారాజరారాజానుకామయాపిణా || ౪౦ || అస్యమాంజూవిదోమాయామృగరూపమిదంకృతమ్ | భానుమత్పు
 రుషవ్యాస్రుగంభర్వపురసన్నిభమ్ || ౪౧ || మృగోహ్యవంఃకిరోరత్నవిచిత్రాన్తస్తిరాఘవః | జగత్యాంజగతీనాథమాయే
 మాహిససంశయః || ౪౨ || ఏవంబ్రువాణంకామతేస్థంప్రతివార్యశుచిస్తితా | ఉవాచసితాసంహృష్టాకమాణామృతచేత
 నా || ౪౩ || ఆర్యపుత్రాభిరామోసామృగోహరతిమేమనః | ఆనయైసంమహాబాహూక్రీడాథంనోభవిష్యతి || ౪౪ || ఇహ
 శ్రమపజేస్తాకంబహవఃపుణ్యజకనాః | మృగాశ్చరంతిసహితాశ్చమరాస్సమరాస్తథా || ౪౫ || ఋతాఃస్వపతసం
 భూశ్చవాసరాకిన్నరాస్తథా | విచరంతిమహాబాహూయావశ్రేష్ఠానుహారాః || ౪౬ || నచాస్యసశ్యశోరాజదృష్ట
 సూర్యోమృగఃపురా | తెజసాక్షమయాదీప్తాయథాయంమృగసత్తవః || ౪౭ || నానావణవిచిత్రాంగూరత్నబిందు
 సమావిణః | ద్యోతయకవనమవ్యగ్రశ్శోభతేశశిసన్నిభః || ౪౮ || అహూయావసంహూయలక్ష్మీస్త్వరసంపచ్చశోభనా
 మృగోహ్యశోవిచిత్రాంగోహృదయంహరతివమ్ || ౪౯ || యదిగ్రహణమశ్యేజీవన్నేవమృగస్తవ | అశ్చగ్యభూతంభ
 వతివిస్త్రయంజనయిష్యతి || ౫౦ || సమాప్తవనవాసానాంరాజ్యస్థానాంచనఃపునః | అంతఃపురఃభూమార్థోమృగపవభవి
 ష్యతి || ౫౧ || భరతస్యార్థపుత్రస్యశ్చసూక్ష్మాంశుమచప్రభౌ | మృగరూపమిదంవ్యక్తంవిస్త్రయంజనయిష్యతి || ౫౨ || జీవన్మ
 యదితేభ్యేతిగ్రహణంమృగసత్తవః | అజినంసరశాచూలరుచిరంమేభవిష్యతి || ౫౩ || నిహతస్యాస్యసశ్యస్యజాంబూన
 దమాయత్ప్వచిశమ్పబ్రుసాన్యంసీతాయామిచ్ఛాన్యహముపాసితమ్ || ౫౪ || కామవృత్తమిదంకృతంస్త్రితామసశ్యశం
 మతమ్ | వపుషాత్వస్యసర్వస్యవిస్త్రయోజనితోమహః || ౫౫ || తేనకాంచనరోష్ణాతుమణిప్రవరశృంగిణా | తరువాదిభ్య
 వణేననక్షత్రసభవచసా || ౫౬ || బభూవరాఘవస్యావీమమోవిస్త్రయమాగతః | ఏవంసీతావచఃస్రువాతంబృష్ట్యామృ
 గమమ్భుతమ్ || ౫౭ || లోభితస్తేనయాపెణసీతయావప్రసోదితః | ఉవాచరాఘవోహృష్టోభ్రాతరంలక్ష్మణంపవనః || ౫౮ || ప
 శ్యలక్ష్మణవైజేహ్యఃస్పృహంమృగగతామిమామ్ | యావశ్రేష్ఠతయాహ్యేషమృగోహ్యసభవిష్యతి || ౫౯ || సవనేనంజనో
 ద్దేశేనచైత్రరశసంశ్రమే | కృతఃపుధివ్యాంసోమిత్రేయోస్యకశ్చిత్సమోమృగః || ౬౦ || ప్రతిలోమాసులోమాంశ్చరుచి
 రారోమరాజయః | శోభంతేమృగమాశ్రిత్యచిత్రాః కనకబిందుభిః || ౬౧ || పశ్యాస్యజ్వంభమాణస్యదీప్తామగ్నిశోభ

మామ్ । జిహ్వంముఖాన్నిస్సరంతీం మేఘాదివశతప్రాదామ్॥౨౭॥ మసారగల్లకముఖశ్శంఖముక్తానిభోదరః । కస్యనా
మాతెయాపాసాసమనోలోభయేన్ద్రుగః॥౨౮॥ కస్యజూపమిదందృష్ట్వాజాంబూనదమయంత్రభో । నానారత్నమయంది
వ్యంసమమోవిస్తయంత్రజేత్॥౨౯॥ కింపునమైఃథిలీసీతాబాలానారీనపిస్సయేత్ । మాంసహతోరపిమ్మగాఢవిహ
రాథంవధస్యసః॥౩౦॥ ఘ్నంతిలక్ష్మణరాజానోమ్మగయాంయాంమహావనే । ధనానివ్యవసాయేనవిచీయంతేః హావనై॥
౩౧॥ ధాతవోఽపిధాత్వాపిమణిరత్నసువణేనః । తత్సారమఖిలంస్తానాంధననిచయవధానమ్॥౩౨॥ మనసాచింతితం
సర్వంయథాశుక్రస్ఫులక్ష్యణ । అభీయేనాభకృత్యేనసంప్రజత్యవచారయః॥౩౩॥ తమభామభాశాస్త్రజ్ఞాఃప్రా
హురథ్యాశ్శల్కక్ష్యణః । ఏతస్యచ్యుగరత్నస్యవరాభ్యేకాంచనత్వచి॥౩౪॥ ఉపదేక్ష్యతివైదేహీమయాసహసుమధ్య
మా । నకావశీనప్రియకినప్రవేణీనచావిశి॥౩౫॥ భవేదేతస్యసదృశీస్పృశనేనేతిమెసుతిః । ఎషచైవమ్మగఃశ్రీమాంయ
శ్చదివ్యోనభాశ్చరః॥౩౬॥ ఉభావేతామృగౌదిన్యౌతారామృగమహీమృగౌ । యదివాయంతథాయన్తాంభవేద్వదసిల
క్ష్యణః॥౩౭॥ మామైమరాక్షసస్యేతికతవ్యోస్యవధోమయా । అనెనసాన్యశంసేనమారీచేనాకృతాక్షనా॥౩౮॥ వనె
వివరతాపూర్వంహింసితామునిపుంగవాః । ఉత్థాయబహవోదేనమ్మగయాంయాంజనాధిపాః॥౩౯॥ నిహతాఃపరమే
ష్వాసాస్తస్మాద్వధ్యస్త్యయంమ్మగః । పురస్తాదిహవాతాపిఃపరిభూయతపస్వినః॥౪౦॥ ఉదరస్థోద్విజాహంతిస్వగ
భోశ్శల్కలీమవ । సకదాచిచ్ఛిరాల్లోభాదాససాదమహామునిమ్॥౪౧॥ లగస్త్యంతేజసాయుక్తభక్త్యస్తస్యబభూవ
హాఅభ్యుత్థానైవయన్త్రాపంకతుఃకామంసమీక్ష్యతమ్॥౪౨॥ ఉత్స్యిత్వాతుభగవాణావాతాపిమిదమప్రవీత్ ।
త్వయావిగణ్యవాతాపేపరిభూతాఃస్వతేజసాః॥౪౩॥ జీవలోకేద్విజశ్రేష్ఠాస్తస్మాదసిజరాంగతః । ఎవంతన్నభవేత్త్రయో
వాతాపిరివలక్ష్యః॥౪౪॥ ముద్విధంయోవమన్యేతథమన్యేత్యంజితేంద్రియమ్ । భవేద్ధరోయంచాతపిరగస్త్యేనేవచాగ
తః॥౪౫॥ ఇహత్వంభవసన్నద్ధోయంత్రితోరక్షమైథిలీమ్ । అస్యామాయత్తమస్తాకంయత్కృత్యంరఘునందనః॥౪౬॥ అ
హమేసంపదిష్యామిగ్రహిష్యామ్యపివామ్మగమ్ । యావద్గచ్ఛామిసామిత్రేమ్మగమానయితుంప్రతమ్॥౪౭॥ పశ్యలక్ష్య
ణవైదేహీంమ్మగత్వచిగతస్పృహమ్ । త్వచాప్రథానయాహ్యేషమృగౌశ్శ్వనభవివ్యతి॥౪౮॥ అప్రమత్తైనతేభావ్యమా
శ్రమస్తేనసీతయా । యావత్పృషతమేకేనసాయకేననిహన్త్యహమ్॥౪౯॥ హత్వైతచ్ఛమచాదాయశీఘ్రమేష్యామిల
క్ష్యణః॥ ప్రదక్షిణేనాచివలేనపక్షిణాజటాయమాబుద్ధిమతాచలక్ష్యణ । భవాప్రమత్తేపరిగృహ్యమైథిలీంప్రక్షుణంసర్వ
తవవశంకితః॥౫౦॥ ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే - త్రిచత్వారింశస్సర్గః :-

తథాతుతంసనూదిశ్యభ్రాతరంరఘునందనః । బబంధాసింమహాతేజాజాంబూనదమయత్సరుమ్॥౧॥ తతస్త్రిశ్చిన
తంచాపమాదాయాత్మవిభూషణమ్ । ఆబధ్యచకలాపాద్వజగామోదగ్రవిక్రమః॥౨॥ తంతంచమామోరాజేంద్రమాప
తంతంనిరీక్ష్యచై । బభూవాంతహేతస్త్రాసాత్పునస్సంశళనేభవత్॥౩॥ బద్ధాసిధానురాదాయప్రహుద్రావయతో
మ్మగః । తంస్తవశ్యతిరూపేణద్యోతమానమివాగ్రతః॥౪॥ అవేత్త్యావేక్ష్యథావంతంధనుష్ఠానింషహావనై । అతివృత్తమి
హిఃపాతాల్లోభయానంకదాచనః॥౫॥ శంకితంతుసముద్ఘ్రితముత్పతంతమివాంబరే । దృశ్యమానమదృశ్యంచమమో
దైశేషుశేషుచిత్॥౬॥ ధిన్నాభైర్నివసంపీతంశారదంచంద్రమండలమ్ । ముహూర్తాదేవదదృశేముహూర్తాత్
ప్రకాశతే॥౭॥ దశనాదశనాదెవసోపాకషతరాఘవమ్ । సుమారమాశ్రమస్యాస్యమారీచోమ్మగతాంగతః॥౮॥ ఆ
పీశ్రుద్ధస్త్రాకుశ్స్థోఽవశస్తేనమోహితః । అథావత్స్థానంభ్రాంతశ్చాయానూశ్రేత్యశాడ్వలే॥౯॥ సతమున్నాద
యామాసమ్మగరూపోనిశాచరః । మృగైఃపరివృతావన్యైరమారాత్ప్రత్యదృశ్యతే॥౧౦॥ గృహీతుకామఃకృష్ణైస్త్వనంపు
నరేవాభ్యధావత । తత్క్షణాదేవసంత్రాసాత్పునరంతహేతోభవత్॥౧౧॥ పునరేవతతోదూరాద్వృక్షమూడాద్విని
స్ఫురితమ్ । దృష్ట్వా రామోమహాతేజాస్తంహంతుంకృతనిశ్చయః॥౧౨॥ భూయస్తుశరముద్ధృత్యకుపితస్త్రతరాఘవః
సూర్యగర్భప్రతీకాశంజ్వలంతిమరిమదః॥౧౩॥ సంధాయమదృఢేచాపేఽపికృప్యబలవన్ధృలీ । తమేవమ్మగముద్దీశ్యశ్వసం
తమివపన్నగమ్॥౧౪॥ ముమోచజ్వలితంఢీప్రమస్త్రంబ్రహ్మపినిమితమ్ । శరీరంమ్మగరూపస్యవినిఖిద్యశరోత్తమః॥
౧౫॥ మారీచవైవహృదయంబిభేదాశనిసన్నిభః । తాశమాశ్రమభోగ్యుత్పన్న్యపతత్యతరాహతః॥౧౬॥ పిన్దవైరవం

నానంధరణ్యామల్పజీవితః | స్త్రీయమాణస్తమారీచోజహౌతాంకృత్రిమాంతనుమ్ || ౧౭ || స్మృత్వాతద్వచసంరక్షోదధ్యా
 శేనతులత్కుణమ్ | ఇహప్రస్థాపయేత్ప్రతాశూన్యేతాంరావణోహరేత్ || ౧౮ || సుప్రాప్తకాలమాజ్ఞాయచకారచతత
 స్వరమ్ | సదృశంరాఘవస్యైవహాసీతేలక్ష్మణతః || ౧౯ || తేనమమణినివిధ్ధశ్శరణానుపమేనచ | హృగరూపంతుతం
 త్వక్త్వైరాక్షుసంరూపమాత్మనః || ౨౦ || చక్రేసనుమహాకాయోమారీచోజీవితంత్యజః | తతోవిచిత్రకేయూరస్సర్వా
 భరణభూషితః || ౨౧ || హేమమాలీమహాదంట్టోరాక్షసోభూచ్ఛరాహతః | తందృష్ట్వాపతిశంభూమారాక్షసంఘోరదర్శ
 నమ్ || ౨౨ || రామోరుధిరసిక్తాంగంవేష్టమానంమహీతలే | జగమునచసాసీతాంలక్ష్మణస్యవచఃస్మరణ || ౨౩ || మారీచ
 స్యేతిమామైషాపూర్వోక్తంలక్ష్మణేనతు | తత్తథాహ్యభవచ్ఛాద్వమారీచోయంమయాహతః || ౨౪ || హాసీతేలక్ష్మణేర్జేవ
 మాక్రోశ్యశుమహాస్వరమ్ | మమారరాక్షససోయంశ్రుత్వాసీతాకథంభవేత్ || ౨౫ || లక్ష్మణశ్చమహాబాహుః కావచ
 స్థాంగమిష్యతి | ఇతిసంవింత్యథమాత్మారామోహృష్టతనూరుహః || ౨౬ || తత్రరామోభయంతీవ్రమావివేశవిషాదజం
 రాక్షసంన్యగరూపంతంహత్వాశ్రుత్వాచతత్స్వరమ్ || ౨౭ || నిహత్యృపుషతంశాన్యంమాంసమాదాయరాఘవః | త్వర
 మాణోజనస్థానంససారాభిముఖస్తదా || ౨౮ || ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే - చతుశ్చత్వారింశ స్సర్గః. *****

అతఃస్వరంతుతంభతుఃవిజ్ఞాయసమృశంవనైఃఉవాచలక్ష్మణంసీతాగచ్ఛజానీహిరాఘవమ్ || ౧ || సహిమేహృ
 దయంస్థానెజీవితంవాచతిష్ఠతి | క్రూరతఃపరమార్తస్యశ్రుతశ్చభోమయాభ్యశమ్ || ౨ || ఆక్రందమానంతువనైభ్రాతరం
 త్రాతుమహాసీ | తంక్షిప్రమభిధావత్వంభ్రాతరంశరణైషిణమ్ || ౩ || రాక్షసాంవశమాపన్నంసంహామివగౌవృషం
 నజగముతథోక్తస్తుభ్రాశురాజ్ఞాయశాసనమ్ || ౪ || తమువాచతతస్తత్రకుపితాజనకాత్మజా | సామిత్రేమిత్రయాపేణ
 భ్రాశుస్త్వమపిత్రువత్ || ౫ || యత్త్వమస్యామవస్థాయాంభ్రాతరంనాభిపత్స్యసీ | ఇచ్ఛసిత్వంపిసశ్యతితంరాక్షం
 లక్ష్మణమత్యుతే || ౬ || లోభాత్త్వంమత్యుతేనూనం నానుగచ్ఛసిరాఘవమ్ | వ్యసనంతెప్రియంమన్యేన్నహూభ్రా
 తరినాస్తితే || ౭ || తేనతిష్ఠసివిస్రద్ధస్తమపశ్యమహాద్యుతిమ్ | కింహిసంశయమాపన్నేతస్మిన్నిహనుయాభవేత్ || ౮ || క
 తవ్యమిహతిష్ఠంత్యాయత్ ప్రధానస్తవమాగతః | ఇతిబ్రువాణాంవైదేహీంబాష్పశోకపరిప్లుతామ్ || ౯ || అబ్రవీల్లక్ష్మ
 ణస్త్రస్తాంసీతాంన్యగవధూమివ | పన్నగాసురగంధర్వదేవమానుషరాక్షసైః || ౧౦ || అశక్యస్తవవైదేహీభతాదేతుం
 నసంశయః | దేవిదేవమనుష్యేషుగంధర్వేషుపతత్త్రిషు || ౧౧ || రాక్షసేషుపిశాదేషుకింసరేషుమృగేషుచ | దానవేషుచ
 ఘోరేషునసవిధ్యేతశోభనై || ౧౨ || యోరామంప్రతియుధ్యేతసమరేవాసవోపమమ్ | అవధ్యస్సమరేరామోనైవంత్యం
 వస్తుమహాసీ || ౧౩ || సత్వావస్త్విన్యవేహేతుముత్సహేరాఘవంచినా | అనివార్యంబలంతస్యబలైబలవతామపి || ౧౪ ||
 త్రిభులోక్తైస్సముద్యుక్తైస్సేశ్వరైరపిసామరైః | హృదయంనివృతంతేస్తుసంతాపస్త్యజ్యతామయమ్ || ౧౫ || ఆగ
 మిష్యతితేభతాశీఘ్రంహత్వామృగౌత్తమమ్ | నచతస్యస్వరోవ్యక్తంమాయయాశేనవిత్కృతః || ౧౬ || గంధర్వన
 గరప్రఖ్యామాయాసాతస్యరక్షసః | న్యాసభూతాహివైదేహీన్యస్తామయిమహాత్మనా || ౧౭ || రామేణత్వంవరాహోహ
 నత్వాంత్యస్తుమహూత్సహే | కృతవైరాశ్చవైదేహీవయమేలేనిశాచరైః || ౧౮ || భిరస్యనిధనాదేవజనస్థానవధంప్ర
 తి | రాక్షసావివిధావాచోవిస్మజంతిమహావనై || ౧౯ || హింసావిహారావైదేహీనవంతయితుమహాసీ | లక్ష్మణేనైవము
 క్తాసాప్రధానంరక్తలోచనా || ౨౦ || అబ్రవీత్పశుషంవాక్యంలక్ష్మణంసత్యవాదినమ్ | అనార్యకరుణారంభస్యశంసకుల
 పాంససా || ౨౧ || అహంతవప్రియంమన్యేరామస్యవ్యసనంమహాత్ | రామస్యవ్యసనందృష్ట్వాతేనైతానిప్రభాషసా || ౨౨ ||
 నైతచ్చిత్రగంసత్తేషుపాపలక్ష్మణయస్థవేత్ | త్వద్విధేషుస్యశంసేషునిత్వంప్రచ్ఛన్నచారిషు || ౨౩ || సుడుష్టస్త్వంవనై
 రామమేకమేకానుగచ్ఛసిమమహాత్తోఃప్రతిచ్ఛ్మఃప్రయోక్తోభరతేనవా || ౨౪ || తన్నసిధ్యతిసామిత్రేవవాభరతస్యవా
 కళమిందీవరశ్యామంపక్షపత్రనిభేషుణమ్ || ౨౫ || ఉపసంశ్రిత్యభతారంకామయేయంపుథగ్జనమ్ | సమతుంతవసామిత్రే
 సాణాంస్త్యైస్ససంశయః || ౨౬ || రామంచినాక్షుణమపినహిజీవామిభూతలే | ఇత్యుక్తఃపశుషంవాక్యంసీతయాహో
 మహామణమ్ || ౨౭ || అబ్రవీల్లక్ష్మణస్సీతాంప్రాంజలివిజితేంద్రియః | ఉత్తరంమోత్సహేవక్తుంచైవతంభవతిమమ ||
 ౨౮ || వాక్యమప్రతిహంతుననిత్రంస్త్రీమవైధిలిస్త్వభావద్వేషనారీణామేవలోకేషుదృశ్యతే || ౨౯ || విముక్తథమా

శ్చపలా స్త్రీత్రాణేకరాః స్త్రియః । ససహహీదృశంవాక్యంవై దేహిజనకాత్మ జే||౩౦|| శ్రీ త్రయోరుభయోమేద్య
తస్తనారాచసన్నిభమ్ । ఉపశృణ్వంతుమేసర్వేసాక్షిభూతావనేవరాః||౩౧|| న్యాయవాదీయథాన్యాయముక్తాహంప
రుషంత్యయా । శిక్త్యామద్యప్రణశ్యత్వంయన్మామేవంవిశంకసే||౩౨|| స్త్రీత్వందృష్టంస్వభావేనగురువాశ్యేవ్యవస్థితమ్
గమిష్యేయత్రకాకుతస్థఃస్వస్థితేస్తువరాననె||౩౩|| రక్షంతుత్వాంవిశాలాక్షిసమగ్రావనదేవతాః । నిమిత్తానిహి
ఘోరాణీయానిప్రాచుభావంతిమే || ౩౪ || అపిత్వాంసహరామేణపశ్యేయంపునరాగతః । నదేతనైవజానామివైదే
హిజనకాత్మ జే|| ౩౫ || లక్ష్మణేనైవముక్తాసారుదంతీజనకాత్మజా । ప్రత్యువాచతతోవాక్యంతీప్రంబామ్మపరిస్థితా||౩౬||
గోదావరీంప్రవేక్ష్యమిహనారామేణలక్ష్మణాబంధిష్యేథవాత్మక్ష్యేవిషమేదేహమాత్మనః ||౩౭|| పిబావ్యహంవిషంతీ
క్ష్యంప్రవేక్ష్యమిహుతాశనమ్ । సత్వహంరాఘవాదన్యంకదాపిపురుషంస్మృశే||౩౮|| ఇతిలక్ష్మణమాప్రత్యసీతాదుఃఖ
సమన్వితా । రురోదమఃఖశోకాభ్యాముదరంప్రజఘానచ || ౩౯ || తామాతరూపాంవినునాయదంతీంసేమిత్రిరా
ఱోక్యవిశాలనేరామ్!అశ్వాసయామాసనచైవభతుఃస్తంభా తరఃకింవిడువాచసీతా|| ౪౦ || తతస్తసీతావధివా
ద్యలక్ష్మణఃకృతాంజలిఃకిం చిదభిప్రణమ్యచ । అన్వీక్షుమాణోబహుశశ్చమైథిలీంజగామరామస్యసమీపమాత్మవాణ్||
౪౧|| ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే - పంచచత్వారింశస్సర్గః. *****

తయావసుమముక్తస్తుమపితోరాఘవానుజః । సవికాంక్షాభృశంరామంప్రతస్థేనచిరాదివ||౧|| తదాసాద్యత
శగ్గీరఃక్షీప్రమంతరమాస్థితః । అభిచక్రామవైదేహీంపరిప్రాజకరూపధృత్||౨|| శ్లక్షకామాయసంవీతఃశిఖిధత్రిఉ
పానసా । వామేచాంసేవసజ్యాకశుభేయష్టికమండలూ||౩|| పరిప్రాజకరూసేణవైదేహీమన్వపద్యత । తామాససా
దాతిబలోభ్రాతృభ్యాంతహితాంవనే||౪|| రహితాంచంద్రసూర్యాభ్యాంసంధ్యామివమహత్తమః । తామపశ్యతతో
బాలాంరామపత్నీంయశస్విసీమ్||౫|| రోహిణీంశశినాహీనాంగహవద్భృశదారుణః । తముగ్రతేజఃకర్మాణంజనస్థాన
రుహేమ్రమాః||౬|| సమీక్ష్యనప్రకంపంతేనప్రవాతినమారుతః । శీఘ్రస్తోతాశ్చతందృష్త్వాపీక్షుంతంరక్తలోచనమ్||
౭|| స్తిమితంగంతుమారేభేభయాన్గోదావరీనదీరామస్యత్వంతరప్రేపుషశగ్గీవస్తదంతతే||౮|| ఉపతస్థేచవైదేహీ
భిక్షుమాపేణరావణః!అభవ్యోభవ్యరూపేణభతాఠరమనుశోచతీ||౯|| అభ్యవతతవైదేహీంపిప్రామివశనైశ్చరః!స
మాపాభవ్యరూపేణతృణైఃకూషాగ్రవావృతః||౧౦|| అతిశ్రేష్ఠ్యవైదేహీంరామపత్నీంయశస్విసీమ్ । శుభాంచురదం
తోష్ఠీంపూర్ణాచంద్రనిభాననామ్||౧౧|| అసీనాంపూర్ణశాలాయాంబాష్పశోకాభిషేడిథామ్ । సతాంపద్మపలాశాక్షింపీ
తకాశేయవాసినీమ్||౧౨|| అభ్యగచ్ఛతవైదేహీంచుష్టచేతానిశాచరః!సమన్వధశరావిస్తోబ్రహ్మఘోషముదీరయన్||౧౩||
అబ్రవీత్ సశ్రితంవాక్యంరహితేరాక్షసాధిపః । తాముత్తమాంత్రిలోకానాంపద్మహీనామివశ్రియమ్||౧౪|| పిప్రాజ
సూనాంవపుషారావణఃప్రశశంసహ । కాత్వంకాంచనవణాభేపీతకాశేయవాసినీ||౧౫|| కమలానాంశుభామాలాంప
ద్వినీపహిబిభృతీ స్త్రీక్షేతిశ్రీశ్శుభాలక్ష్మీరపురావాశుభాననే||౧౬|| భూతివాత్వంవరారోహేరతేత్వాస్వైరచరి
శోసమాగ్నిభరిణస్త్రిగ్ధాఃపాండరాదశనాస్తవ||౧౭|| విశాలేవిమలనైత్రైరక్తాతేకృష్ణతారకేవిశాలంజఘనంపినమూ
హుశరికరోపమా||౧౮|| ఏతావుపదితావృత్తాసహితౌసంప్రవర్ణితౌ । పీమోన్నతముఖాకాంతౌస్నిగ్ధతాశఫలావమా||
౧౯|| మణిప్రవేకాభరణౌరుదితౌతేవయోధరౌ । చారున్మితేచారుదతిచారునైత్రేవిలాసినీ||౨౦|| మమోహరసిమేకాం
తేనదీమాలమివాంభసా । కరాంతమితమధ్యాసినుశేశిసంహతస్తనీ||౨౧|| నైవదక్షిణగంధవీనయక్షీనచక్కిన్నరీ । నైవం
రూపామయానారీదృష్టపూర్వామసీతతే||౨౨|| రూపమగ్ర్యంచలోదేషుసాకుమార్యంవయశ్చతే । ఇహవాసశ్చకాం
తారేచిత్రమున్నానయంతిమే||౨౩|| సాప్రతిక్రామభద్రంతేనత్వంవస్తుమిహహంసి । రాక్షసానామయంచాసోఘో
రాణాంకామరూపిణామ్||౨౪|| ప్రాసాదాగ్రాణిరమ్యాణీనగరోపవనానిచ । సోపన్నానిసుగంధీనియక్తాన్యాచరితుం
శ్చయా||౨౫|| వరంమూల్యంవరంభోజ్యంవరంవస్త్రంచశోభనే । భద్రాఠరంచవరంమనైశ్చద్యక్తమసితేక్షణే||౨౬|| కా
త్వంభవసిరుద్రాణామరుతాంవావరాననే । వసూనాంవావరారోహదేవతాప్రతిభాసిమే||౨౭|| సేహగచ్ఛంతిగంధ
ర్వానదేవానదక్షిన్నరాక్షసానామయంచాసోకశస్త్రత్వమిహగతా||౨౮|| ఇహశాఖామృగాస్సంహోద్వవవ్యాఘ్ర

మృగాస్తథా । ముతాస్తరక్షవశంకాకథంతేభ్యోనవిభ్యసి ॥౨౯॥ మదాన్వితానాం ఘోరాణాంకుంజరాణాంతరస్వినామ్ । కథమేకామహారణ్యేనవిభేషివరాననై ॥౩౦॥ కాసికస్యకుతస్త్వీత్వంకిన్నిమిత్తంచదండకాః । ఏకాచరసికల్యణిఘోరాఃరాక్షససేవితాః ॥౩౧॥ ఇతిప్రశస్తావై దేహీరావణేనమరాత్మనా । ద్విజాతివేషేణహితందృష్ట్వా రావణమాగతమ్ ॥౩౨॥ సర్వైరతిథిసత్కారైః పూజయామాసమైథిలీ । ఉపాసీయాసనంస్పృశ్యంపాద్యేనాభినిమంత్ర్యచ ॥౩౩॥ అబ్రవీత్సిద్ధమిత్యేవంతదాతంసామ్యదశానమ్ । ద్విజాతివేషేణసమీక్ష్యమైథిలీసమాగతంపాత్రసుంభధారిణః । ఆశక్యముద్వేష్టముపాయదశానంస్యమంత్రయద్భ్రాత్మణవత్తదాంగనా ॥౩౪॥ ఇయంబ్రుసీప్రాహ్మణకామమాస్యతామిదంచపాద్యంప్రతిగృహ్యతామి ॥ ఇవంచసిద్ధంవనజాతముత్తమంత్యసథామవ్యగ్రమిహావాపభుజ్యతామ్ ॥౩౫॥ నిమంత్ర్యమాణఃప్రతిపూజాభాషిణీంసరేంద్రపత్నీం । ప్రసమీక్ష్యమైథిలీమ్ । ప్రసహ్యతస్యాహంశేష్యతంచసస్సమపయతస్త్వత్కవధాయరావణి ॥౩౬॥ తతస్సువేషంఘృగంఘాగతంవతింప్రతీక్షమాణాసహలక్ష్యంతదాదిదృక్షుమాణాహరితందశశతస్తహద్వనంనైవతురామలక్ష్యణై ॥ ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండేషట్పత్వారింశ స్సర్గః ॥ *****

రావణేనతువై దేహీతథావృష్టాబిహేషతా । పరివ్రాజకలింగేనశశంసాత్మానమాత్మనా ॥౧॥ ప్రాహ్మణశ్చతిథిశ్చైవఅనుక్తోభిశపేతమామ్ । ఇతిథ్యాత్వాముహూతాంతుసీతావచనమబ్రవీత్ ॥౨॥ ఉహితాజనకస్యాహంవైథిలస్యనుహాత్మనః । సీతానామాన్విభవ్రంతేరాసుస్యనుహిషీద్విజి ॥౩॥ ఉహిత్యాద్వాదశసమాశ్రిత్యాకూణాంబవేశనే । భుంజానామానుషాభోగానవకామసమృద్ధిని ॥౪॥ తతస్సయోదశేవషేరాజామంత్రయతప్రభుః । అభిషేచయితుంరామంసమేతౌరాజమంత్రిభిః ॥౫॥ తస్మిన్సంభ్రీయమాణేతురామవస్యాభిషేచనై ॥ కేయానామభర్తారమార్యాసాయాదతేవరమ్ ॥౬॥ ప్రతిగృహ్యతుకైకేయాశ్వశురంసుకృతేనమే । మమప్రవాజనంభతుభాభారతస్యాభిషేచనమ్ ॥౭॥ ద్వావయాచతభతాఃరంసత్యసంధంస్యహేత్తమమ్ । నాద్యభోక్ష్యేనచస్వప్నేనపాస్యేచకథంచన ॥౮॥ ఏషమేజీవితస్యాంతోరామోయ్యాభిషిచ్యతే ॥ ఇతిబ్రువాణాంకైకేయాంశ్వశురోమేనమాదన ॥౯॥ ఆయాచతాక్షైరన్నభైఃసహచయాజ్ఞాంచకారసా । మమభతామహతేజావయసాపంచవిశకః ॥౧౦॥ అష్టదశహివమాణిమమజన్మనిగణ్యతే । రామేతిప్రథితోలోకేగుణవానత్యవాశుచి ॥౧౧॥ విశాలాక్షోమహాబాహుస్సవభూతహితేరతః । కామాతాస్తునుహాతేజాఃపితాదశరథస్త్వయిమ్ ॥౧౨॥ కైకేయాఃప్రియకామాథంతంరామంనాభ్యుషేచయత్ । అభిషేకాయతుపితుస్సమీపంరామమాగతమ్ ॥౧౩॥ కైకేయామమభతాఃరమితువచధృతంవచః । తవపిత్రాసమాజ్ఞప్తంమమేవంశ్యణురామవ ॥౧౪॥ భరతాయప్రదాతవ్యమిదంరాజ్యమకంటకమ్ । త్వయాహిమిలువస్తవ్యంనవవమాణిపంచవ ॥౧౫॥ వనంప్రవ్రజకాకుత్స్థసితరంమోచయాన్యతాత్ । తథేత్యక్త్వాచతాంరామఃకైకేయామకుతోభయః ॥౧౬॥ చకారతద్వచస్తస్యానుమభతాదృఢవ్రతః । దద్యాన్నప్రతిగృహ్ణీయాత్సత్యంబ్రూయాన్నచాన్యతమ్ ॥౧౭॥ ఏతద్భ్రాహ్మణరామస్యధ్రువంవ్రతమనుత్తమమ్ । తస్యభ్రాతృతుదైవనూతౌలక్ష్యణోనామవీర్యవా ॥౧౮॥ రామస్యపురుషవ్యాఘ్రస్సహాయస్సమరేరీహః । సభ్రాతాలక్ష్యణోనామధమచారీవృఢవ్రతః ॥౧౯॥ అన్వగచ్ఛద్ధన్యస్సౌజిప్రవ్రజంతంమయాసహ । జటీతాపనయాపేణమయాసహసహసేజః ॥౨౦॥ ప్రవిష్టోధండకారణ్యంధమనిత్యోజితేంద్రియః । తెనయంప్రచ్యుతారాజ్యాత్మైకేయాస్తుకృతేత్రయః ॥౨౧॥ విచచారద్విజశ్రేష్ఠసంగంభీరమోజసా । సమాశ్వసముహూతాంతుశక్యంవస్తుమిహత్వయా ॥౨౨॥ ఆగమిష్యతిమేభతావన్యమాదాయపుష్కలమ్ । రురూగ్గూఢావరాహోశ్చహత్వాదాయామిషాబహువా ॥౨౩॥ సత్వంనామచగూత్రంచమలంచాక్షుతత్త్వతః । ఏకశ్చవండకారణ్యేకిమథాంచరసిద్విజి ॥౨౪॥ ఎవంబ్రువగత్యాంసీతాయాంరామపత్నీయంమహాబలః । ప్రత్యువాచోత్తరంతీవ్రంరావణోరాక్షసాధిషః ॥౨౫॥ యేనవిప్రాసీతాలోకాస్సుదేవాసురపన్నగాః । అహంతురావణోనానుసీతేరక్షోగణశ్వరః ॥౨౬॥ త్వాంతుకాంచనవణాభాందృష్ట్వాకౌశేయవాసినీమ్ । రతింస్వకేషుదారేషుసాధికచ్ఛామ్యనిందితే ॥౨౭॥ బహ్వి నాముత్తమస్త్రీణామాహృతానామితస్తతః । సర్వాసామేవభవ్రంతేమమాగ్రమహిషీభవన్ ॥౨౮॥ లంకానామసముద్రస్యనుమమధ్యేనుహాపురీ । సాగరేణపరిక్షిప్తానివిష్టానగమూఢాని ॥౨౯॥ తత్రసీతేషయాసా

ధృంవ నేమవిహరిష్యసి నచారణ్యస్య వాసస్య స్మృత్యా హి వ్యసిభామిని || ౩౦ || పంచదాస్యస్సహస్రాణీసర్వాభరణభూషితాః | సితేపరివరిష్యంతిభార్యాభవసమేయది || ౩౧ || రావణేనైవముక్తాతుకుపితాజనకాత్మజా | ప్రత్యువాచానవద్యాంగీతమనాదృత్యరాక్షసమ్ || ౩౨ || మహాగిరిమివాకంఠ్యం మహేంద్రసదృశద్యుతిమ్ | మహూదధిమివాత్మోభ్యమహంరామమనువ్రతా || ౩౩ || సర్వలక్షణసంపన్నం స్య గౌరీపరిమండలమ్ | సత్యసంధం మహాబాహు మహంరామమనువ్రతా || ౩౪ || మహాజాహుం మహూరస్కంసింహవిక్రాంతగామినమ్ | నృసింహంసింహసంకాశమహంరామమనువ్రతా || ౩౫ || పూణఃచంద్రానసంరామంరాజవత్సంజతేంద్రియమ్ | పృథుకీర్తిఃమహాత్మానమహంరామమనువ్రతా || ౩౬ || త్వంపునజంబుకస్సింహీమామిచ్ఛసిమలభావామ్ | నాహంశక్యాత్వయాస్మృష్టుమాదిత్యస్యప్రభాయథా || ౩౭ || పాదపాకాంచనాన్నానంబుసూక్ష్మశ్యసిమండభావమ్ | రాఘవస్యప్రియాంభార్యాంయస్త్యమిచ్ఛసిరావణ || ౩౮ || తుభితస్యహిసింహస్యస్కృగత్రోస్తరస్వనః | ఆశీషస్యచముఖాద్దంష్ట్రేమాదాతుమిచ్ఛసి || ౩౯ || మందరంపర్వతశ్రేష్ఠంపాణివాహతుమిచ్ఛసి | కాలమాటంబిమంపీత్వాస్యస్త్రీమాగంతుమిచ్ఛసి || ౪౦ || అక్షిసూచ్యాప్రమృజసిజిహ్వాయా లేఢీచతురమ్ | రాఘవస్యప్రియాంభార్యాంయోధిగంతుంత్వమిచ్ఛసి || ౪౧ || అవసంజ్యే లాంకంశే సముద్రంతతుమిచ్ఛసి | సూర్యాచంద్రమసౌహౌభాపాణిభ్యాంహతుమిచ్ఛసి || ౪౨ || యోరామస్యప్రియాంభార్యాంప్రథమమిచ్ఛసి | అగ్నిప్రజ్వలితందృష్ట్యవస్త్రేణాహతుమిచ్ఛసి || ౪౩ || కల్యాణవృత్తాంరామస్యయోభార్యాంహతుమిచ్ఛసి | అయోముఖానాంశూలానామగ్రైచరితుమిచ్ఛసి || ౪౪ || రామస్యసదృశీంభార్యాంయోధిగంతుంత్వమిచ్ఛసి | యదంతరంసింహస్య గాలయోవనోయదంతరంస్యంజనికాసముద్రయోః | సురాగ్ర్యసావీరకయోర్యదంతరంతదంతరంవైతవరాఘవస్యచ || ౪౫ || యదంతరంకాంచనసీసలోహయోర్యదంతరంచందనవారిపంకయోః | యదంతరంహస్తీవిడాలయోవనోతదంతరందాశరథేస్తవైవచ || ౪౬ || యదంతరంచాయసవై నతేయయోర్యదంతరం మధ్యమయూరయోరపి | యదంతరంసారసగృధ్రయోర్యనెతదంతరందాశరథేస్తవైవచ || ౪౭ || తస్మిన్సహస్రాక్షసహస్రభావెరామేస్థితేకార్ముకబాణపాణౌహృతాపితేహంసజరాంగమిష్యేవబ్రంయథామక్షికయావగీణమ్ || ౪౮ || ఇతీవతద్వాక్యమమప్తభావానుమప్తముక్తార్వజనీచరంతమ్ | గాత్రప్రకంపాద్వ్యధితాబభూవవాతొద్ధతాసాకదభీవతనీ || ౪౯ || తాంవేపనూసాముపలభ్యసీతాంసరావణౌమృత్యుసమప్రభావః | కులంబులంనామచకమచాత్మనఃసమాచచత్తేభయకారణార్థమ్ || ౫౦ || ఇతి శ్రీమదారణ్యకాండే సప్తచత్వారింశశ్లోకముః

ప్రవంబ్రవంత్యాంసీతాయాంసంరంభఃపరుషంవచః | లలాటేభ్యకుటింకృత్వారావణఃప్రత్యువాచహ || ౧ || భ్రాతౌవైశ్రవణస్యాహంసావతోవ్యవరవణిని | రావణోనామభద్రంతేజఃగ్రీవఃప్రతాపవా || ౨ || యస్యదేవాస్సగంధర్వాపిశాచపతగూరగాః | విద్రవంతిభయాద్భీతామృత్యోరివసదాప్రజా || ౩ || యేనవైశ్రవణోరాజాద్వైమాత్రః కారణాంతరేద్వంద్వమాసాదిత్యక్రౌఢాన్రణేవిక్రమ్యనిజితతి || ౪ || మధ్యయాతఃపరిత్యజ్యస్వమధిష్ఠానమృధివత్ | జైలాసంపర్వతశ్రేష్ఠమధ్యాస్తేనరవాహనః || ౫ || యస్యరత్నమృకంనామఃమానంకామగంతుభవమ్ | పీర్యాదేవాజీతంభక్తేయేనయామివిహాయసమ్ || ౬ || మమసంజాతరోషస్యముఖందృష్ట్యవవైధిలి | విద్రవంతిపరిత్రస్తాస్సురాశ్శక్తపురోగమాః || ౭ || యత్రతిష్ఠామ్యహంతత్రమామతోవాతశంకితః | త్రాంశుతమృతాంశుశ్చభయాత్సంపద్యతేరవి || ౮ || నిమ్రంపతప్రాస్తరవోనద్యశ్చస్త్రమితోదకాః | భవంతియత్రయత్రాహంతిస్థామిచచరామిచ || ౯ || మమపారేసముద్రస్యలంకానామపురీశుభాః | సంపూర్ణారాక్షసైర్హైర్యథేంద్రస్యామరావతీ || ౧౦ || ప్రాకారేణపరిక్షిప్తాపాండరేణవిరాజతా | హేమకయ్యోపురీరమ్యావైజూర్యమయతోరణా || ౧౧ || హస్త్యశ్వరథసంభాధాతుర్యనాదవి నాదితా | సర్వకౌలభైర్వృక్షైస్సంకులోద్ధ్యానశోభితా || ౧౨ || తత్రత్వంవసతీసీతేరాజపుత్రిమయాసహ | నస్తరిష్యసిసారిణాంమానుషీణాంమనస్విని || ౧౩ || భుంజానామానుషాభోగాదివ్యాంశ్చవరవణిని | నస్తరిష్యసిరామస్యమానుషస్యగతాఢుషః || ౧౪ || స్థాపయిత్వాప్రియంపుత్రంరాజ్ఞాదశరథేనయః | మందపీఠ్యస్సతోజ్యేష్ఠస్తతఃప్రస్థాపితోహ్యయమ్ || ౧౫ || తేనకింభ్రష్టరాజ్యేనరామేణగతచేతసాకరిష్యసివిశాలాక్షితాపసేనతపస్వి నా || ౧౬ || యక్షరాక్షసభతారంకామాస్త్వియమహాగతేనానమన్తభశరావిష్టంప్రత్యాఖ్యాతుంత్వమహాని || ౧౭ || ప్రత్యాఖ్యాయహిమామాంభీరుపరితాపంగమి

క్షుణ్ణీ | చరణేనాభిహత్యేవపురూరవసమూర్వసి||౧౦||అంగుత్వానసమోరామోమమయ్యుద్ధేనమానుషః | తపభాగ్యేన
 సంప్రాప్తంభవస్వవరవణిణి||౧౧|| ఏవముక్తాతువై దేహీశ్రద్ధాసంరక్తలోచనా | అబ్రవీత్పరుషంవాక్యంరహితే
 రాక్షసాధిపమ్||౧౨||కథంవైశ్రవణం దేవం సర్వభూతనమస్మృతమ్ | భ్రాతరంవ్యపదిశ్యత్సమశుభంకర్తుమిచ్ఛసి ||
 ౧౩ || అవశ్యంవిసశిష్యంతిసర్వే రావణరాక్షసాః యేషాత్వంకర్తుశో రాజాదుర్బుద్ధిరజితేంద్రియః||౧౪||అపహృశ్య
 శవీంభాత్యాంశక్యమింద్రస్యజీవితమ్ | నచరామస్యభార్యాంమామపనీయతుజీవితమ్||౧౫||జీవేచ్చిరంవబ్రధథస్యహ
 స్తాద్భవీంప్రథమ్యప్రతిహాపయాపామ్|నమాద్భవీంరాక్షసమామయిత్వాపీతామృతస్వాపితవాపిమోక్షుః||౧౬|| ఇతి
 శ్రీమదారణ్యకాండే-అష్టచత్వారింశత్స్కంధః:*****

సీతాయాచచనంశ్రుత్వాదశగ్రివఃప్రతాపవాన్ | హస్తేహస్తంసమాహత్యచకారసుమహద్వపుః||౧౭|| సమైధి
 లీంపునర్వాక్యబభాషేచతతోభృశమ్ | నౌస్త్యత్తయాశ్రుతౌమన్యేమమవీర్యపరాక్రమా||౧౮|| ఉద్వహాయంభుజా
 భ్యాంతుమేదినీమంబరెస్థితః | ఆపిజేయంసముద్రంచమాన్యాంమృత్యుంరణేస్థితః||౧౯|| అర్కాయంధ్యాంశరైస్తేష్టైర్నిర్మి
 ద్యాంహిమసీతలమ్ | కామరూపిణమున్నతైపశ్యమాంకామదంపతిమ్||౨౦||ఏవముక్తవతస్తస్యసూర్యకల్పేభిప్రభే ప్రథ
 న్మహారిపర్యంతేరక్తేనత్రేభభూవతుః||౨౧||సద్యసాన్యంపరిత్యజ్యభితుమరూపంచసంమతమ్|సంరూపంకాలరూపాభం
 భజేవైశ్రవణానుజః||౨౨||సంరక్తనయనఃశ్రీమాంస్తప్తకాంచనమండలః | క్రోధేనమహతావిష్టోనీలజీమూతసంసిభః||౨౩||
 దశాస్యఃకాముకీబాణీబభూవక్షణదాచరః|సపరివ్రాజకచ్ఛన్నమహాకాయోపిహాయతత్||౨౪|| ప్రతిపద్యస్వకయా
 పంరావణోరాక్షసాధిపః|సంరక్తనయనఃక్రోధాజ్జీమూతనిచయప్రభః||౨౫|| రక్తంబరధరస్తప్తాస్త్రీరశంప్రెత్యమై
 థలీమ్|సీతామసితకేశాంతాంభాస్కూరస్యప్రభామిమ్||౨౬||వసనాభరణోపేతాంవైధీలీంరావణోబ్రవీత్ | శ్రీమలో
 కేషువిఖ్యాతంయదిభూతారమిచ్ఛసి||౨౭||మామాశ్రయచరారోహతవాహంసదృశఃపతిః | మాంభజస్వవిరాయత్వ
 మహంశ్లోఘ్యప్రియస్తవ||౨౮||నైవచాహంక్వచిచ్ఛక్రకరిష్యేతవప్రియమ్ | త్యజ్యతాంమానుషేభావోమయిభా
 వఃప్రణీయతామ్||౨౯||రాజ్యాచ్ఛృతమసిద్ధాధాంరామంపరిమితాయుషమ్ | కైగుణైరసురక్తాసిమూఢేపండితమా
 నిని||౩౦||యఃస్త్రియావచనాద్రాజ్యంహోయసనుహ్యజ్ఞనమ్ | అన్యైవ్యాధానుచరితేవనేవసతిదుర్మతిః||౩౧|| ఇ
 త్యుక్త్వామైథిలీంవాక్యంప్రియాహంప్రియవాదినీమ్|అభ్యగచ్ఛసమష్టాత్కాక్షుఃసకామమోహితః||౩౨|| ౭౮౧
 హరావణస్సీతాంబుధఃఖరోహిణీమన | వామేనసీతాంపద్మాక్షీంమూఢజేషుకరైః||౩౩|| ఊర్వోస్తుదక్షిణేనైవప
 రిజగ్రాహపాణినా|తందృష్ట్వామృత్యుసంకాశంతీక్షుదంష్ట్రీంమహాభుజమ్||౩౪|| ప్రాచనవగిరిసంకాశంభయాగ్రా
 వనదేవతాః|సచమాయామయోదివ్యఃఖరయక్షఃఖరస్వః||౩౫|| ప్రత్యదృశ్యతహేమాంగోరావణస్యమహారథః | త
 తస్తాంపరుమైర్వాక్త్యైరభితజ్యమహాస్వనః||౩౬||అంకేనాదాయవై దేహీంరథమారోహయత్తదా|సాగృహీతావిచు
 క్రోశరావణేనయశస్విని||౩౭||రామేతీసీతాదుఃఖాతారామంచూరగతంచనే | తామకామాంసకామాతఃపన్నగేం
 ప్రవధూమివ||౩౮||వివేష్టమానామాదాయఉత్పపాతాథరావణః|తతస్సారాక్షసేంద్రేణస్త్రీయమాణాహోయసా||
 ౩౯ || భృశంచుక్రోశమతేవభ్రాంతచిత్తాయథాతురాహంలక్ష్మణమహాబాహూగురుచిత్తప్రసాదక||౪౦|| స్త్రీయ
 యమాణాంసజానీషెరక్షసామామమపిణాః | జీవితంసుఖమథాంశ్చధర్మహేతోఃపరిత్యజ||౪౧|| స్త్రీయమాణా
 మథర్షేణమాంరాఘవసవశ్యసి | ననురామావినీతానాంవివేతాసిపరంతప||౪౨||కథమేవంవిధంపాపంసత్వంశాధిహిరా
 వణమ్|ననుసద్యోవినీతస్యదృశ్యతేకమణఃఫలమ్||౪౩||కాలోవ్యంగీభవత్యత్రసస్యానామివపక్తయే | సకర్మకృతవానై
 తత్కాలోపహతచేతసః||౪౪||జీవితాంతకరంఘోరంరామాద్వ్యసనమాపుహి | హంతేదానీంసకామాస్తుకైకేయీ
 సహబాంధవై||౪౫||స్త్రీయేయంధమకామస్యధమకపత్నియశస్వినః|ఆమంత్రయేజనస్థానెకణికారాకసుపుష్పి
 తా||౪౬||క్షీప్రంరామాయశంసద్వంసీతాంహరతిరావణః | మాల్యవంతంశిఖరిణంచంద్రేప్రవ్రవణంగిరమ్||౪౭||క్షీప్రం
 రామాయశంసత్వంసీతాంహరతిరావణః | హంససారససంఘస్త్వాంచంద్రేగౌదావరీంనదీమ్||౪౮|| క్షీప్రంరామాయ
 శంసత్వంసీతాంహరతిరావణః | దైవతానిచయాన్యస్త్రికవనైవిధిపాదపే||౪౯|| నమస్కరోవ్యహంతేభ్యోభతు

శృంసంతుమాంహృతామ్|యానికానివిదవ్యత్రసత్వానివివసంతుత||౩౪|| సర్వాణిశరణంయామిమృగపక్షిగణానపి|
హ్రీయమాణాంప్రియాంభతుః| పాణైభ్యోపిగరియసీమ్||౩౫|| వివశాపహృతాసీతారావణనెలిశంసత | విదిత్వా
మాంమహాబాహురముత్రాపిమహాబలః||౩౬|| ఆశెష్యతిపరాక్రమ్యవైవస్వతహృతామపి| సాతదాకరుణావాచావిల
పంతీసుమఃఖతా||౩౭|| వనస్పతిగతంగృధ్రుందదశాన్యతలోచనా| సాతముద్వీక్ష్యసుశ్రోణీరావణస్యవశంగతా||౩౮||
సమాక్రందన్మయపరాసవ్యోపహతయాగిరాజటాయోపశ్యమామార్యహ్రీయమాణామనాథవత్||౩౯|| అనెనరా
క్షునెంద్రైఃకరుణంపాపకమణా| నైషవారయితుంశక్యస్తవశ్రూరోనిశాచరః|| ౪౦|| సత్త్వవాజితకాశీచసాయుధ
త్వైవమమతిః | రామాయత్యుధాతత్త్వంజటాయోహరణంమమ||౪౧|| లక్ష్మణాయచతత్సర్వమాఖ్యాతవ్యమశేష
తః|| ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే - ఎకౌనపంచాశస్సర్గః:*****

తంశబ్దముపనుప్తజటాయురథశుశ్రువెనిరీక్ష్యరావణంక్షిప్రంవైదేహీంచదదశానః|| ౧|| తతఃపర్వతకూటా
భస్తీక్షుతుండఃఖగౌత్తమః|వనస్పతిగతఃశ్రీమాన్వాజహరశుభాంగిరమ్||౨|| దశగ్రీవస్థితోధర్మైశురాణెసన్యసంశ్ర
యః|జటాయుర్నామనామాహంగృధ్రరాజౌమహాబలః||౩|| రాజాసర్వస్యలోకస్యమహేంద్రవరుణోపమః|లోకా
నాంచహితేయుక్తోరామోదశరథాత్మజః||౪|| తస్యైషాలోకనాథస్యధర్మపత్నియశస్విసీ| సీతానామవరారోహయాం
త్వంహతుమిహాచ్ఛసి||౫|| కథంరాజాస్థితోధమేవరదారాపరామృశేత్| రక్షణీయావిశేషణరాజదారావహ
బలి||౬|| నివతయమతినీచాంపరదారాభిమశానాత్| సతత్సమాచరెద్ధీరోయత్పరోస్యవిగహాయేత్||౭|| యథాత్మన
స్తథాన్యేషాందారాతత్యౌపిమశానా| ధర్మనుభవంచకామంచశిష్టాశ్చస్త్రైష్యనాగతమ్||౮|| వ్యవస్యంతినరాజామో
ధమః|పాలస్యనందనరాజాధర్మశ్చకామశ్చైర్వ్యాణాంచౌత్తమోనిధిః||౯|| ధర్మశ్శుభంచాపాపంచారాజమూలం
ప్రవతే|తే|పాపస్వభావశ్చపలకథంత్వంరక్షసాంపర||౧౦|| విశ్వర్యమిహసంప్రాప్తవిమానమివచుష్కృతిః | కామ
స్వభావోయోయస్యసశక్యఃపరివజితమ||౧౧|| సహిషన్వత్త్వానామార్యామావసంత్యలయేచిరమ్|షయేవాపురెవా
తేయదారామోమహాబలః||౧౨|| నాపరాధ్యతిధమాత్మాకథంతస్యాపరాధ్యసి | యదిశూర్పణఖాహతోజనస్థానగ
తః|ఖరః||౧౩|| అతివృత్తోహతఃసూర్వంరామేణాక్షిప్తకమణా|అత్రబ్రూహియథాతత్త్వంకోరామస్యవ్యతిక్రమః||౧౪||
యస్యత్వంలోకనాథస్యభార్యాంహృత్వాగమిష్యసి | క్షిప్రంపిశ్యజవైదేహీంమాత్వాఘోరేణచతుషా||౧౫|| దహ
ద్దహనఘాతేనవృత్తమింద్రాశనిర్యథా|సఖమాశీవిషంబధ్వావస్తాం|తేనావబుధ్యసే||౧౬|| గ్రీవాయాంప్రతిసక్తం
చకాలపాశంసపశ్యసి|సభారస్సామ్యభతవ్యోయోనరంనావసాదయేత్||౧౭|| తదన్నమపిభౌక్తవ్యంజీర్యతేయదనా
మయమ్|యత్కృత్వాసభవెద్ధీనకీర్తిరన్యయశోభువి||౧౮|| శరీరస్యభవెత్థేషకస్త్రామసమాచరేత్| షష్టిర్వర్ష
సహస్రాశీమమజాతస్యరావణ||౧౯|| పితృపైతామహంరాజ్యంయథావదనుతిస్తతః | వృద్ధోహంత్యంయవాధన్వీసశ
రకవచీరధీ||౨౦|| తథాప్యాదాయవైదేహీంకుశలీనగమిష్యసి|సశక్తస్త్యంబలాద్ధతుంవైదేహీంమమపశ్యతః|| ౨౧||
హేతుభిన్యాయసంయుక్తైర్ముఖాంవేదశ్రుతీమహిముధ్యస్వయదిశూరోసిముహూతంతిస్తరావః||౨౨|| శయిష్య
సేహతోభూమాయభాపూర్వఃఖరస్త్రాత్రసకృత్సంయుగేయేననిహతాదైత్యదానవా||౨౩|| నచరాచ్ఛీరవాసాస్తా
రామోయుధివధిష్యతికింశక్యంమయాకతుంగతౌమూరంస్యపాత్తజౌ|| ౨౪|| క్షిప్రంత్వంసశ్యసేనీచతయోర్భితోన
సంశయః|సహిమజీవమానస్యనయిష్యసిశుభామిమామ్||౨౫|| సీతాంకమలప్రాక్షీంరామస్యమహిషీంప్రియామ్ |
అవశ్యంతుమయాకార్యంప్రియంతస్యచఃపక్షనః|| ౨౬|| జీవితేనాపిరామస్యతథాదశరథస్యచ | తిష్ఠేస్తదశగ్రీవము
హూతఃపశ్యరావణ|| ౨౭|| యుద్ధాతిక్యంప్రదాస్యామియావత్ప్రిణంనిశాచర | వృంతాదివఫలంత్యాంతఃపాతయే
యంరథోత్తమాత్||౨౮|| ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే-పంచాశస్సర్గః:*****

ఇశ్యుక్తస్యయథాన్యాయంరావణస్యజటాయుమా|మ్రద్ధస్యాగ్నిభాస్సర్వారెజుర్వింతతిదృష్టయః||౧|| సరక్త
నయనః|కౌపాత్తస్తకాంచనకుండలః|రాక్షసేంద్రోభిమద్రావపతగేంద్రమమమణః||౨|| ససంప్రహరస్తుములస్త
యోస్తస్త్రిన్ద్రహవనైబభూవపాతోద్ధతయోమేఘయోగగనైయథా||౩|| తద్భగూవాచ్ఛతంయుద్ధంగృధ్రరాక్షసయో

స్తదా సపక్షయో మా ల్యవతో మహాపర్వతయోరివ || ర || తతో నా లీక నారాచై స్తీర్ణా గై శ్చ వికణిభిః | అభ్యవషణ్
 స్మహా ఘోరై గృథ రాజం మహాబలః || ౧ || స తానిశరజాలానిగృధ్రః పత్రరథే శ్వరః | జటాయుః ప్రతిజ గ్రాహరావణా
 ప్రాణీ సంగయు గే || ౧ || తస్య తీర్ణానభూభ్యాంతు చరణాభ్యాం మహాబలః | చకార బహుధా గ్రాహణా వత గ్రాహ త్తమః || ౨ ||
 అభక్రీ ధాన్వ శగ్రీవో జ గ్రాహ వశ మా గణాణా | మృత్యు వందని భా ఘోరా శత్రు మదన కాంక్షయా || ౩ || సతై
 బాణై మహావీర్యః పూణము కైరజమ్మగైః | బిభేదనిశితై స్తీర్ణై గృథం ఘోరై శ్శిలీముఖైః || ౪ || సరాక్షసరథేవ
 శ్వణానకింబాష్పలోచనామ్ | అవంతయిత్వా తా బాణా రాక్షసం సమభిద్రవత్ || ౫ || తతో స్య సశరంచాపంము
 క్రాముణివిభూషితమ్ | చరణాభ్యాం మహా తేజాబభంజవత గే శ్వరః || ౬ || తతో స్య స్థ సరాదాయరావణః | క్రోధమూఢి
 తః | పవషణ శరపమాణిశతశోభ సహస్ర శః || ౭ || శరై రావారిత స్తస్య సంయుగేపత గే శ్వరః | కులాయముపసంప్రా
 ప్తః పక్షీవ ప్రబభౌ తదా || ౮ || సరానిశరవమాణిపతౌభ్యాంచవిధూయచ | చరణాభ్యాం మహా తేజాబభంజా స్య మహా
 ధ్వనుః || ౯ || త్రచ్చాగ్ని సదృశః ధీ పుంరావణా స్య శరాసనమ్ | పతౌభ్యాంచ మహావీర్యో వ్యాధునోత్పత గే శ్వరః || ౧౦ || కాంచ
 మోరచ్ఛదా దివ్యాణి పిశాచవదనాణి ఖరాణాం | తాం శ్చ స్య జవసంపన్నా జఘాన సమ రెబలి || ౧౧ || వరం త్రివేణుసం
 పన్నం కామగంపావకార్చిషమ్ | మణిహేమవిచిత్రాంగంబభంజచమహారథమ్ || ౧౨ || పూణాచంద్ర ప్రతీకాశం ఛత్రం
 చవ్యజనై సహ | పాతయా మాసవేగేన గ్రాహిభీరాక్షసై సహ || ౧౩ || సారథే శ్చ స్య వేగేన కుండేనై వ మహాచ్ఛిరః | పు
 నవ్యపాహరచ్ఛ్రీమూపక్షిరాజో మహాబలః || ౧౪ || సభగ్నధన్వాః కిరణా తా శివోహతసారణి | లంకే నాదాయవై
 దేహింపపాతభువిరావణః || ౧౫ || దృష్ట్వా నిపతితం భూమా రావణం భగ్నవాహనమ్ | సాధుసాధ్వితిభూతానిగృధ్రరాజమ
 పూజయత్ || ౧౬ || పరిశ్రాంతంతుతందృష్ట్వా జరయాపక్షియూధవమ్ | ఉత్పపాతపునహ్యుష్టౌ మైథిలీంగృహ్యరావణః ||
 ౧౭ || తం ప్రహృష్టం నిధాయాం కేగచ్ఛంతంజన కాత్మజమ్ | గృధ్రరాజసముష్మత్యసవభిప్రత్యరావణమ్ || ౧౮ || సమా
 వార్యమహా తేజాజటాయురిదమబ్రవీత్ | వజ్రసంస్పృశ జాణా స్య భార్యాం రామస్య రావణ || ౧౯ || అల్పబుద్ధే హరస్యై
 నాం వధాయఖలురక్షసామ్ | సమిత్రబంధుస్సామాశ్చ సైబలస్స పుచ్చదః || ౨౦ || విషపానంపి బంధ్యే తత్పిపాసితభివోదకమ్
 అనుబంధమజానంతః కమాణామవిచక్షణాః || ౨౧ || శీఘ్రమహావీర్యం యథాత్మ్యం నశిష్యసి | బద్ధస్తంకాలపాశేన కన్వ
 గత స్తస్య మోక్ష్య సే || ౨౨ || వధాయబంధితంగృహ్య సామిమంజు జోయథా నమాజాతుమరాధమే కామతే స్థోతవరావణ ||
 ౨౩ || ధషణంచా శ్రమస్యా స్య తుమిష్యే తే తు రా ఘోరం | ధర్మం నామధర్మం నామధర్మం నామధర్మం నామధర్మం || ౨౪ ||
 తస్మై రావరితో మా గౌరవై వవీరచిషేవితః | యుశ్యస్య యది సూర్యో సముచూతః || ౨౫ || రావణః || ౨౬ || శయిష్యే సేహ
 తో భూమా యథా భ్రాతాభరస్తథా | సరేత కాలే పురుషోయత్యమో ప్రవీవ్యతే || ౨౭ || వినాశాయాన్మ మోధవ్యకం
 ప్రతిపన్నాసిక మాతతే | పాపాసుబంధోపైరస్యకమాణకమాకౌసుతతే || ౨౮ || కుర్వీతలోకాధిపతి స్వయం భూ
 భాగవానపిషవముత్త్వా శుభం నాకన్యం జటాయు స్తస్య రక్షసః || ౨౯ || నిపపాతభృశం పృష్ఠే దశగ్రీవస్య వీర్యవాః | తంగృ
 హీత్వా నఖై స్తీర్ణై ర్విజదారసమంతతః || ౩౦ || అధిరూఢో గజారోహణాయథాస్యావృష్ట వారణమ్ | విదదారనఖైరస్య
 తుండం పృష్ఠే సమవయత్ || ౩౧ || కేశాం శ్చోత్పాటయా మాసనభిపక్షముఖాయుధః | సతథా గృధ్రరాజేన క్షిప్యమామో
 ముహూర్త్య సయః || ౩౨ || అకుషాన్పురితోష్ణస్య ప్రాకంపతసరావణః | సంచరిష్యజ్యవై దేహింవామేనాం కేనరావణః ||
 ౩౩ || తతేనాభిజఘానాశుజటాయుం క్రోధమూఢితః | జటాయు స్తమభిక్రమ్యతుండేనాస్యఖగాధిపః || ౩౪ || వామశా
 హూణానశతదామ్యపాహరదరిందమః | సఞ్చిన్న బాహూన్సద్యోవై బాహవస్సహసాభవత్ || ౩౫ || విషజ్వాలావళీయు
 క్తావల్కి కాదివపన్నగాః | తతః క్రోధాన్వ శగ్రీవస్సేతాముశ్చ్యజ్యరావణః || ౩౬ || ముష్టిభ్యాంచరణాభ్యాంచ గృధ్రరాజమ
 పోథయత్ | తతో మహాతాండం గ్రామోబభూనాతులవీర్యయోగి || ౩౭ || రాక్షసానాంచముఖ్యస్య పక్షిణాం ప్రవరస్య
 చ | తస్య వ్యాయచ్ఛమాసస్య రామస్యాథే సరావణః || ౩౮ || పతౌ పాశ్వరంచపాదోచఖిల్లముద్భృత్యసోచ్ఛిసత్ | సం
 భిన్నపక్షస్సహసారక్షసారోద్రకమాణాః || ౩౯ || నిపపాతహతోగృధ్రోధరణ్యామల్పజీవితః | తందృష్ట్వా పతితం భూమా
 తుతజాద్రాణం జటాయుషమ్ || ౪౦ || అభ్యథావతవై దేహిస్య బంధుమివ ముఖతా | తం బిలజీవమాతనికాశకల్పం సుపాండవో

రస్మముదారవీర్యమ్ | దదశలంకాధిపతిఃపుధివ్యాంజటాయుషంశాంతమివాగ్నిదావమ్||౪౫|| తతస్తుతంపత్రరథంపహిత
హితలెనిపాతితంరావణవేగమధితమ్ | పునఃపరిష్వజ్యశశిప్రభాననారూరోదసీతాజనకాత్మజాతదా|| ౪౬ || ఇతిశ్రీమ
ద్రాణ్యకాండేషకపంచాశస్సర్గః:*****

సాతుతారాధిపముఖీరావణేనసమిత్వ్యతమ్|గృప్తరాజంవినిహతంవిలపసుమఃఖతా|| ౧|| ఆలింగ్యగృప్తంని
హతంరావణేనబలీయసావిలపపసుమఃఖతా||సీతాశశినిభాననా|| ౨|| నిమిత్తలక్షణజ్ఞానంశకునిస్వరదశనమ్ | ఆ
వశ్యంసుఖమఃఖేషునరాణాంప్రతిదృశ్యతే||౩||నూనంరావణజానాసిమహద్వ్యసనమాత్మనః | ధావంతినూనంకాకుత్
స్థంమదభంమృగవక్షిణః||౪||అయంహిపాపచారేణమాంత్రాతుమభిసంగతః | శేతేవినిహతోభూమామమాభాగ్యా
ద్విహంగమః||౫||త్రాహిమామద్యకాకుత్స్థలక్షణైతివరాంగనానుసంత్రస్తాసమాక్రందచ్ఛృణ్వతాంతుయథాంత
కే||౬||సకృద్రామంపునశ్వశ్రుస్తథాలక్షణమంగనా||సకృత్త్రవైదేహీవిలపపద్విజాంతికే||౭|| తాంక్షిప్తమా
ల్యాభరణాంవిలపంతీమనాథవత్ | అభ్యధావతవైదేహీంరావణోరాక్షసాధిపః|| ౮ || తాలలతామివవెష్టంతీమాలింగం
తీంమహాద్రుమా||ముంచముంచేతిబహుశఃప్రవదకరాక్షసాధిపః||౯||క్రశంతీంరామరామేతిరామేణరహితాంవనై
జీవితాంతాయకేశేషుజగ్రహంతకసన్నిభః||౧౦||ప్రథమితాయాంసీతాయాంబహువసవరాచరమ్|జగత్సర్వమ
మర్యాదంతమసాంధేనసంవృతమ్|| ౧౧ || నవాతిమారుతస్త్రనిష్ప్రభోభూద్దివాకరః | దృష్ట్వాసీతాంపరామృష్టాందీ
నాందివ్యేనచతుషా||౧౨||కృతంకార్యమితిశ్రీమావాజపహరపితామహః | ప్రహృష్టేవృధితాశ్చసకసర్వతేవరమ
క్షయః||౧౩||దృష్ట్వాసీతాంపరామృష్టాందంకారణ్యవాసినః | రావణస్యవినాశంచప్రాప్తంబుధ్వావృచ్ఛయా||
౧౪ || సతుతారామరామేతిరుదంతీలక్షణైచ||జగమాదాయచాకాశంరావణోరాక్షసేశ్వరః||౧౫||తప్తాభరణస
ర్వాంగీవీతకాశేయవాసినీ | రరాజరాజపుత్రువిద్యుత్సదామనీయథా||౧౬||ఉర్ధ్వతేనచవస్త్రేణతస్యాపీతేనరావ
ణః|అధికంప్రతిబభ్రాజగిరిదీప్తజవాగ్నినా||౧౭||తస్యాపరమకల్యాణాస్తామగ్రాశిసురభీశీచ | పద్మపత్రాణివైదె
హ్యలభ్యకీర్యంతరావణమ్||౧౮||తస్యాకాశేయముద్ధాతమాకాశేకనకప్రభమ్ | బభౌచాదిత్యరాగేణతామ్రః|భ్రమి
వాతపీ||౧౯||తస్యాస్త్రశునసంవక్త్రమాకాశేరావణాంకగమ్|సరరాజవినారామంవినాశమివపంకజమ్||౨౦|| బభూవ
జలదంసీలంభిత్యాచంద్రశివోదితః|సులలాటంసుకేశాంతంపద్మగర్భభమవ్రణమ్|| ౨౧ || శుక్లేస్సువిమలైశ్శంఖైఃప్ర
భావద్భిరలంకృతమ్ | తస్యాస్తద్విమలంవక్త్రమాకాశేరావణాంకగమ్|| ౨౨ || దుదితంవ్యపమృష్టాన్రంవంద్రవత్ప్రియ
దశనమ్|సునాసంచారుతామ్రోష్టమాకాశేహేటకప్రభమ్||౨౩||రాక్షసేంద్రసమాధూతంతస్యాస్తద్వదనంశుభమ్
శుశుభేనవినారామందివాచంద్రశివోదితః||౨౪||సాహేమవణానీలాంగంమైథిలీరాక్షసాధిపమ్ | శుశుభేకాంచసీకాం
సీసీలంమఃశిమివాశ్రితా||౨౫||సాపద్మగౌరీహేమాభారావణంజనకాత్మజావిద్యుద్ధునమివావిశ్వశుశుభేతప్తభూషణా||
తస్యాభూషణఘోషణవైదేహ్యరాక్షసాధిపః|బభౌసచపటానీలస్సఘోషజితోయదః||౨౬||ఉత్తమాంగాచ్చ్యతా
తస్యాఃపుష్పవృష్టిస్సమంతతః|సీతాయాప్రీయమాణాయాఃపపాతధరణీతల||౨౭|| సాతురావణవేగేనపుష్పవృష్టిస్స
మంతతః | సమాభూతాదశగ్రీవంపునరేవాభ్యవతః||౨౮||అభ్యవతఃతప్తమాంధారావైశ్రవణానుజమ్|నక్షత్ర
మాలావిమలామేరుంనగమివోన్నతమ్||౩౦||చరణాన్మౌఘరంభ్రష్టంవైదేహ్యరత్నభూషితమ్ | విద్యున్మండలసంకా
శంపపాతమధురస్వనమ్|| ౩౧ || తరుప్రవాళరక్తసానీలాంగంరాక్షసేశ్వరమ్ | ప్రాశోభయతవైదేహీగజంకత్యైవ
కాంచనీ||౩౨||తాంమహాబాలామివాకాశేదీప్యమానాంస్వతేజసా|జహరంకాశమావిశ్వసీతాంవైశ్రవణానుజః ||
౩౩ || తస్యాస్తాస్యగ్నివణానిభూషణానిమహితలె|సఘోషాణ్యవకీర్యంతక్షీణాస్తారాశివాంబరాత్|| ౩౪ || తస్యాస్త
నాంతరాశ్చ్యౌహరస్తారాధిపద్యుతిః|వైదేహ్యనిపతకభాతింగేవగగనాచ్చ్యతా||౩౫||ఉత్పతవాతాభిహతానా
నాద్విజగణాయుతాః|మాభైరితివిహతాగ్రావ్యాజహుగ్రివపాదపా||౩౬||సశిన్వోద్వస్తకమలాధ్వస్తమీనజలేచ
రాః|సఖిమివగతోచ్చాస్సామస్వశోచంతమైథిలీమ్||౩౭||సమంతాదభిసంపత్యసింహవ్యాఘ్రమృగద్విజాః | అన్వధా
దంస్తదారోషాస్తీతాంభాయానుగామినః||౩౮||జలప్రపాతాప్రముఖాశ్శృంగైరుద్భితబాహుభిః|సీతాయాంప్ర

యమాణాయాంవిక్రోశంతీవపర్వతాః॥౩౯॥ శ్రీయమాణాంతువైదేహీందృష్ట్యాదీనోదివాకరః । ప్రతిధ్వస్తప్రభః
 శ్రీమానాసీత్పాండరమండలః॥౪౦॥ నాస్తిధమఃకుతస్సత్యంనాజావంనాన్యశంసతా । యత్రరామస్యవైదేహీంభా
 ర్యాంహరతిరావణః॥౪౧॥ ఇతిసత్వాణిభూతానిగణశఃపర్వదేవయావిత్తస్త్రకాదీనముఖారురుచుమ్మగపాతకాః॥౪౨॥
 ఉద్వీక్ష్యోద్వీక్ష్యనయవైరాస్రపాతావితక్షణైఃసుప్రవేపితగాత్రాశ్చభూపుర్వనదేవతాః॥౪౩॥ విక్రోశంతీందృ
 ఢంసీతాందృష్ట్యాదుఃఖంతథాగతామ్ । తాంతులక్ష్మణరామేతిక్రోశంతీంమధురస్వరమ్॥౪౪॥ అవేక్షమాణాంబహుశో
 వైదేహీంధరణీతలమ్ । సతామాకులకేశాంతాంవిప్రమృష్టవిశేషకామ్॥౪౫॥ జహరాశ్చవినాశాయదశగ్రివోమనస్వి
 నీమ్ । తతస్తుసాచారుదతీశుబిన్సితావినాకృతాబంధుజనైనమైథిలీ । అపశ్యతీరాఘవలక్ష్మణాపుభావివణావక్త్రాభయభా
 రపీడితా॥౪౬॥ ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే - ద్విపంచాశ స్సర్గః*****

ఖముత్పతంతంతందృష్ట్యవైధిలీజనకాత్మజాః । దుఃఖతాపరమోద్విగ్నాభయేమహాతివతిః॥౪౭॥ రోషరోదనతా
 మ్రాక్షీభీమాక్షుంరాక్షసాధిపమ్ । రుదంతీకరుణంసీతాశ్రీయమాణదమబ్రవీత్॥౪౮॥ నహ్యపత్రపసేనీచకమణానే
 నరావణ । జ్ఞాత్వాపిరహితాయన్నాంచోరయిత్వాపలాయసే॥౪౯॥ త్వయేవమానందస్తాశ్చభీరుణాహతుమిచ్ఛతా
 మమాపవాహితోభాతామ్మగరూపేణమాయయా॥౫౦॥ యోహిమాముద్యతస్త్రాకుంసాప్యయంఽనిపాతితః । గృధ్రరా
 జఃపురాణోసాశ్వశురస్యసఖామమ॥౫౧॥ పరమంఖలుతేవీర్వందృశ్యతేరాక్షసాధమ । విశ్రావ్యనామధేయంహియుద్ధే
 నాపజితస్త్రయా॥౫౨॥ ఈదృశంగహితంకమకథంకృత్వానలజ్జసే । స్త్రీయాశ్చహరణంసీచరహితేచపరస్యచ॥౫౩॥
 కథయిష్యంతిలోకేషుపురుషాఃకమకతుతమ్ । సుస్యశంసమధుమిన్తంతవశౌండిర్యమానినః॥౫౪॥ ధిక్తేశౌర్యంచసత్త్వంచ
 యత్త్వంకథితవాంస్తథా । కులాక్రోశకరంలోకేధిక్తేచారిత్రమీదృశమ్॥౫౫॥ కింతుశంకకృమేవంహియజ్జవేనైవభా
 వసి । ముహూర్తముపలిప్తస్వనజీవప్రతియాస్యసి॥౫౬॥ నహిచతుష్పథంప్రాప్యతయోఃపాధివపుత్రయోః । స
 పైమ్యోపిసమర్థస్త్రవంముహూర్తమపిజీవితుమ్॥౫౭॥ నత్వంతయోశ్చరస్వశంసోఢంశక్యకథంచన । వనేన్రజ్జ్వలి
 తస్యేవస్వశమగ్నేవిహంగమః॥౫౮॥ సాధుకుర్వాన్మనఃపథ్యంసాధుమాంముంచరావణ । మత్ప్రధమణరుష్టోహి
 భ్రాత్రాసహపతిమమ॥౫౯॥ విధాన్యతివినాశాయశ్వంమాంయదినముంచసి । యేనత్వంవ్యవసాయేనబలాన్మాంహ
 తుమిచ్ఛసి॥౬౦॥ వ్యవసాయస్సతేనీచభవిష్యతినిరర్థకః । నహ్యహంతమపశ్యంభీభాతారంవిబుధోపమమ్॥౬౧॥ ఉత్స
 హేశశ్రువశగాత్రాణాధారయితుంచరమ్ । నమాసంచాశ్చనఃశ్రేయఃపథ్యంవాసమపేక్షసే॥౬౨॥ మృత్యుకాతే
 యథామత్యోవిపరీతానిసేవతే । ముమూషాణాంహిసర్వేషాంయశ్చక్ష్యంతన్నరోచతే॥౬౩॥ పశ్యాన్యద్యహికంతే
 త్వాంకాలపాశావపాశేతమ్ । యథాచాన్త్రిభయస్థానైనవిభేషిదశాననా॥౬౪॥ వ్యక్తంహిరణ్మయాహిత్యంసంపశ్య
 సిమహిరుహా॥౬౫॥ నదీంవైతరణీంఘోరాంరుధిరౌఘప్రవాహిసీమ్॥౬౬॥ అనిపగ్రవసంచైవభీమంపశ్యసిరావణాతప్తకాం
 చనపుష్పంచవైదూర్యప్రవరచ్ఛదామ్॥౬౭॥ ద్రక్ష్యసేశాల్పలింతీర్ణామాయానైఃకంటకైశ్చితామ్ । నహిత్యమిదృ
 శంకృత్వాతస్యాభీకంమహాత్మనః॥౬౮॥ చరితుంశత్యసిచిరంవిషంపీత్వేపనిఘ్నణః । బద్ధస్త్రవంకాలపాశేనదునివా
 రణరావణ॥౬౯॥ క్వగతోలప్యసేకమభతుమమమహాత్మనః । నిమేషాంతరమాత్రేణవినాభ్రాత్రామహావనా॥
 ౭౦॥ రాక్షసానిహతాయేనసహస్రాణిచతుడశ । సకథంరాఘవోవీరస్సర్వాస్త్రశుశలోబి॥౭౧॥ నత్వాంహన్యా
 చ్ఛరైస్తేర్జ్జేరిష్టభార్యాపహారిణమ్ । ఎతచ్ఛాన్యచ్ఛపకుషంవైదేహీరావణాంకగా॥౭౨॥ భయశోకసమాపిష్టాకరుణంవి
 లలాపహాతథాభృతాణాంబహుచైవభాషిణీంవిలాపసూర్వకరుణంచభామినీమ్ । జహరహాపకరుణంవివేక్షతీన్మ
 పాత్మజామాగతగాత్రవేపథుమ్॥౭౩॥ ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే - త్రిపంచాశ స్సర్గః*****
 శ్రీయమాణాతువైదేహీకందిన్నాథమపశ్యతీ । దదశగిరిశృంగస్థాపంచవానరపుంగవాః॥౭౪॥ తేషాంమధ్యవిశా
 లాక్షికాశేయంకనకప్రభమ్ । ఉత్తరీయంవరారోహోశుభాన్యాభరణానిచ॥౭౫॥ ముమోచయదిరామాయశంసేయురితి
 మైథిలీ । వస్త్రముత్పజ్యతన్మధ్యేనిక్షిప్తంసహభూషణమ్॥౭౬॥ సంభ్రమాత్తుదశగ్రివస్త్రమణనవిబుద్ధవా॥౭౭॥ పిం
 గాత్రాస్తాంవిశాలాక్షింనేత్రేరనిమిషైః॥౭౮॥ విక్రోశంతీంతదాసీతాందృశువానరమణభాః । సచపంపామతిక్రమ్య

లంకామభిముఖఃపురీమ్ ॥ జగమురుదతీంగృహ్యవై దేహీంరాక్షసేశ్వరః ॥ తాంజహోరసుసంహృష్టోరావణోమృత్యు
మాత్సనః ॥ ఉత్సంగేనైవభుజగీంతీక్ష్ణదంష్ట్రైఃమహావిషామ్ ॥ వనానిసరితఃశైలాశ్చసరాంసంచఃహాయసా ॥ 2 ॥ సక్షి
ప్రంసమతీయాయశరశ్చపాదివహ్యుతః ॥ తిమినక్రనికేతంతువరుణాలయమక్షయమ్ ॥ సరితాంశరణంగత్వాసమతీ
యాంసాగధమ్ ॥ సంభ్రమాత్పరివృత్తోమిరుద్ధమీనమహూరగః ॥ ప్రదేహ్యంప్రీయమాణాయాంబభూవహ
రుణాలయః ॥ అంతఃక్షగతావాచస్సస్మజశ్చారణాస్తదా ॥ 10 ॥ ఎతదంతోదశగ్రీవఇతిసిద్ధాస్తదాబ్రువత్ ॥ సతుసీతాంపివే
ష్టంతీమంకేనాదాయరావణః ॥ 11 ॥ ప్రపివేశపుతీంలంకాయాపిణీంమృత్యుమాత్సనః ॥ సోభిగవ్యపురీంలంకాంసువిభక్తమ
హాపథామ్ ॥ 12 ॥ సంహృథకత్యైబహుమంస్వమంతఃపురమాభిశత్ ॥ తత్రతామసీతాపాంగాంతోకమోహపరాయణామ్
13 ॥ నిదధేరావణస్సీతాంమయోమాయామివాసురీమ్ ॥ అబ్రవీచ్ఛదశగ్రీవఃపిశాచీఘోరదశనాః ॥ 14 ॥ యథానే
మాంపునాన్సీవాసీతాంషశ్యత్యసంమతామ్ ॥ ముక్తామణిషుషణానిపస్త్రాన్యాభరణానిచ ॥ 15 ॥ యద్యదిచ్ఛేత్తదే
వాస్యాదేయంమచ్ఛండతోయథా ॥ యావవత్కృతివైదేహీంవచనంకించదప్రియమ్ ॥ 16 ॥ అజ్ఞానాద్యదివాజ్ఞానాన్నత
స్యాజీవితంప్రియమ్ ॥ తథోక్తా రాక్షసీస్తాస్తరాక్షసేంద్రఃప్రతాపవా ॥ 17 ॥ నిష్క్రమ్యాంతఃపురస్తస్మాత్కింకృ
త్యమితిచింతయ ॥ దదశోష్ట్రామహావిర్యా రాక్షసాపిశితాశనా ॥ 18 ॥ సతాదృష్ట్యామహావీర్యవరదానేన
మోహితః ॥ ఉవాచైతానిదంవాక్యంప్రశస్యబలవీర్యతః ॥ 19 ॥ వానాప్రహరణఃక్షీప్రమితోగచ్ఛతసత్వరాః ॥ జనస్థా
సంహతస్థాసంభూతపూర్వఖరాలయమ్ ॥ 20 ॥ తత్రోష్యతాంజనస్థానెహుశ్చైనిహతరాక్షసే ॥ పారుషంజలమాశ్రిత్య
త్రాసమత్పృజ్యదూరతః ॥ 21 ॥ బలంహిసుమహద్యన్నేజనస్థానేనివేశితమ్ ॥ సనూషణఖరంయైర్దేహతంరామేణసాయ
కైః ॥ 22 ॥ తత్రక్రోధోమమామహాద్ధైర్యస్యోపరివతతే ॥ వైరంచసుమహజ్ఞాతంరామంప్రతిసుదారుణమ్ ॥ 23 ॥ ని
ర్యాతయితుమిచ్ఛామితచ్ఛవైరమహంరిపోఃసహిలపాన్యవ్యహంనిద్రామహత్వాసంయుగేరిపుమ్ ॥ 24 ॥ తంత్విదానీమ
హంహత్వాఖరనూషణఘాతినమ్ ॥ రామంశర్మోపలప్యామిధనంలభ్యేవనిధానః ॥ 25 ॥ జనస్థానేవసద్భిస్తుభవద్భిరా
మమాశ్రితాః ॥ ప్రవృత్తిగువనేతవ్యాకింకరోతీతతత్వతః ॥ 26 ॥ అప్రమాదాశ్చగంతవ్యంసవైరపినిశాచరైః ॥ కతవ్య
శ్చసదాయతోరాఘస్యవధంప్రతి ॥ 27 ॥ యుష్మాకంచబలజ్ఞోహంబహుశోరణమూఢః ॥ అతశ్చాస్మిజనస్థానేమ
యామాననియోజితాః ॥ 28 ॥ తతఃప్రియంవాక్యముపేత్యరాక్షసామహాఢమష్టేవభివాద్యరావణమ్ ॥ హాయలంకాం
సహితాఃప్రతస్థిరేయతోజనస్థానశులక్ష్మదశనాః ॥ 29 ॥ తతస్తుసీతాముపలభ్యరావణఃసుసంప్రహృష్టఃప్రతిగృహ్యమై
థివీమ్ ॥ ప్రసజ్యరామేణచవైరముత్తమంబభూవమోహోన్ముదితస్సరాక్షసః ॥ 30 ॥ ఇతిచతుఃపంచాశస్సగణః ॥ *****

సందిశ్యరాక్షసాః ఘోరాఃరావణోష్ట్రానుహాబలా ॥ ఆత్మానంబుద్ధిదైక్ష్ణబ్యాత్పూతకృత్యనమన్యః ॥ 1 ॥ స
తయానాచైదేహీంకామబాణసమపితః ॥ ప్రపివేశగృహంరన్యంగసీతాంద్రష్టుమభిత్వరత్ ॥ 2 ॥ సప్రవిశ్యతుతద్వేత్స
రావణోరాక్షసాధిపః ॥ అపశ్యద్రాక్షసీమధ్యేసీతాంశోకపరాయణామ్ ॥ 3 ॥ అశ్రుసూణాకముజింఢీనాంతోకభారాభిపీ
డితామ్ ॥ వాయువేగైరివాక్రాంతాంమజ్జంతీనావహణావై ॥ 4 ॥ గన్యగయూధపరిభ్రష్టాంమృగీశ్వభిరివావృతామ్ ॥ అ
ధోముఖముఖింసీతామభ్యేత్యచనిశాచరః ॥ 5 ॥ తాంతుశోకవశాదీనామవశంరాక్షసాధిపః ॥ సబలాద్దశయామాసగృ
హండేవగృహూపమవే ॥ 6 ॥ హమ్యప్రాసాదసంపాదంస్సీసహస్రనిషేవితమ్ ॥ నానాపక్షిగణైర్జుష్టంనానార
త్నసమన్వితమ్ ॥ 7 ॥ దాంతైశ్చతాపనీమైశ్చస్సాటికైరాజతైరపి ॥ వజ్రవైడూత్యచితైశ్చస్తంభైర్దృఙ్గిమమోహ
రైః ॥ 8 ॥ దివ్యమందుభినిహ్రాదంతస్తకాంచనతోరణమ్ ॥ సాపాసంకాంచనంచిత్రమాతురోహతయాసహ ॥ 9 ॥ దాంతి
కారాజతావైవగవాత్యైఃప్రియదశనాః ॥ హేమజాలవృతాశ్చాసత్తత్రప్రాసాదపక్షయః ॥ 10 ॥ సుధామణివి
చిత్రాణిభూమిభాగానిసర్వశః ॥ దశగ్రీవస్సస్వభవనైప్రాదశయతమైథివీమ్ ॥ 11 ॥ దిఘికాఃపుష్కరిణ్యశ్చనానా
వృక్షసమన్వితాః ॥ రావణోదశయామాససీతాంశోకపరాయణామ్ ॥ 12 ॥ దశయిత్యాతువైదేహ్యోక్తృస్తంతద్భ
వనోత్తమమ్ ॥ ఉవాచవాక్యంపాపాత్సీతాంలోభితుమిచ్ఛయా ॥ 13 ॥ దశరాక్షసకౌట్యశ్చద్వావింశతిరథాపరాః ॥
తేహంప్రభురహంసీతేసర్వేహంభీమకమణామ్ ॥ 14 ॥ వజ్రయిత్యాజరావృద్ధాబాలాంశ్చరజనీచరా ॥ సహస్ర

మేకమేకస్యమమకార్యపురస్కరమ్॥౧౫॥ యదిదరాజతంత్రం మేత్వయిసర్వంత్రతిష్ఠితమ్ | జీవితంచవికాలాక్షిత్వం
 మేప్రాతై గౌరీయసీగిలబహునాం స్త్రీసహస్రాణాంమమయోసాపరిగ్రహః|తాసాంత్యమిశ్వరీసీతేమమభా
 ర్యాభవప్రియా॥౧౬॥సాధుకిం తేస్యయాబుద్ధ్యారోచయస్వవహోమమ | భజస్వమాభితప్తస్యప్రసాదంకతుమహా
 సిగిలగౌపరిక్షిప్తాసముద్రేణలంకేయంశతయోజనా | నేయంభషణయతుంశక్యాసేంద్రైరపిసురానురై ॥ ౧౭ ॥ నదేవే
 మనయతేమనగంభర్వేమనపిమ | అహంపశ్యామిలోకేమయోమేవీర్యసమోభవేత్ ॥ ౨౦ ॥ రాజ్యభ్రష్టేనదీనేన
 తాపసేనగతాయుషాకింకరివ్యసిరామేణమానుషేణాల్పతెజసా ॥ ౨౧ ॥ భజస్వసీతేమామేవభాతాహంసదృశస్తవ
 యశావనంహ్యధ్రువంభీతురమస్వేహమయాసహ ॥ ౨౨ ॥ దశనేమాకృతాబుద్ధింరాఘవస్యవరానన | కాశ్యపక్షిరీహా
 గంతుమపిసీతేమనోరథైః ॥ ౨౩ ॥ నశక్యోవాయురాకాశేపాతై బద్ధంమహాజవః | దివ్యమానస్యవాప్యగ్నేగృహీ
 తుంవిమలాంగిభావో ॥ ౨౪ ॥ త్రయాశామపిలోకానాంనతంపశ్యామిశోభనవిక్రమేణనయేద్యస్తాంమద్భాహుపరిపాలి
 తామ్ ॥ ౨౫ ॥ లంకాయాంనుమహాద్రాజ్యవిదంత్యమనుపాలయ | త్వత్ప్రేక్ష్యమాద్విధాతైవదేవాశ్చపిచరాచరా
 ౨౬ ॥ అభిషేకౌదకక్లిన్నాక్షుప్తాచరమయస్వమామిదుష్కృతంయత్పురాకమేవనవాసేనతగ్గతమ్ ॥ ౨౭ ॥ యశ్చతే
 మకృతోధమస్త్రేస్యహఫలమాపుహి | ఇహమాల్కానిసర్వాణిదివ్యగంధానిమైథిలి ॥ ౨౮ ॥ ధూషణానిచముఖ్యానిసేవ
 స్వచమయాసహపుష్పకంనామనుశ్రోణిభ్రాక్షువైశ్రవణస్యమే ॥ ౨౯ ॥ విమానంసూర్యసంకాశంతరసానిజితం
 మయా | విశాలంరమణీయంచతద్విమానమనుత్తమమ్ ॥ ౩౦ ॥ తత్రసీతేమయాసాధకంవిహరస్వయథాసుఖమ్ | అమలం
 వన్త్యసంకాశంవదనంచారుదశనమ్ ॥ ౩౧ ॥ శతకాతంతువరారోహేనభ్రాజతివరానన | ఏవంవదతితస్మిన్సావక్త్రం
 హస్తేవరాంగనా ॥ ౩౨ ॥ నిధాయేందునిభంసీతాముఖమశ్రాణ్యవతయత్ | ధ్యాయంతీంతామివాస్వస్థాందీనాంచ
 తాహతప్రభామ్ ॥ ౩౩ ॥ ఉవాచవవనంపాపారావణోరాక్షసశ్వరః | అలంప్రీతేనవైదేహీధమలోపకృతేనచ ॥ ౩౪ ॥
 హమోయందైవనివ్యందోయస్తానుభిగమిష్యతి | ఏతాపాదౌమయాస్నిగ్ధాశిరోభిఃపరిపీడితా ॥ ౩౫ ॥ ప్రసాదంకురుమే
 ష్మిప్రంవశ్యోదాసోహమస్మి | తేభిమాశ్శూన్యామయావాచశ్శుష్యమాణేనభాషితాః ॥ ౩౬ ॥ నచాపిరావణఃకాంచినాన్
 ధాన్స్త్రిప్రణమేతహాపవముక్త్యాదశగ్రీవోమైథిలీంజనకాత్మజామ్ ॥ ౩౭ ॥ కృతాంతవశమాపన్నోమమేయమితిమ
 న్యతే ॥ ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే-పంచపంచాశస్సగణః. *****

పాతథోక్తాశువైదేహీనిభణయాశోకకశితా | తృణమంతరతఃకృత్వా రావణంప్రత్యభాషత ॥౧॥ రాజాదశర
 థానామధర్మసేతుదివాచలః | సత్యసంధఃపరిజ్ఞాతోయస్యపుత్రస్సరాఘవః ॥ ౨ ॥ రామోనామసధర్మర్కాత్రిషులోకే
 మువిశ్రుతః | దిశుఃపాసుర్విశాలాక్షోదైవతంహిపతిమమ్ ॥ ౩ ॥ ఇత్స్వూహాణాంకులేజాతస్సింహస్సంధోమహావ్యు
 తిః | లత్తజేనసహభ్రాత్రాయస్తేప్రాణాహరిష్యః ॥ ౪ ॥ ప్రత్యక్షంయద్యహంతస్యత్వయాస్యాంధషితాబలాత్
 శయితాత్వంహతస్సంఖ్యేజనస్థానేయథాఖరః ॥ ౫ ॥ యఏతేరాక్షసాఃప్రాక్తాఘోరరూపామహాబలాః | రాఘవేనిర్విషా
 స్సర్వైసుపణేపన్నగాయథా ॥ ౬ ॥ తస్యజ్యోవిప్రముక్తానైజరాఃకాంచనభూషణాః | శరీరంవిధమిష్యంతిగంగాకూలమి
 వోర్మయః ॥ ౭ ॥ అమరైర్వాసురైర్వాత్సంయద్యవధోసిరావణః | త్వాద్యనుమహదైవరంజీవస్తస్యనమోక్ష్యసే ॥ ౮ ॥
 సతేజీవితశేషస్యరాఘవోంతకరోబలీ | పశోహ్యపగతస్యేవజీవితంతవదుర్భవమ్ ॥ ౯ ॥ యదిపశ్యేత్సరామస్త్రావరోషదీ
 ప్తేనచయుషా | రక్షస్త్యమద్యనిదఃగ్ధోగచ్ఛేస్త్యద్యఃపతాభవమ్ ॥ ౧౦ ॥ యశ్చంత్రంనభసోభూమాపాతయేన్నాశయేత
 వా | సాగరంశోషయేద్వాపినసీతాంమోచయేదిహ ॥ ౧౧ ॥ గతాయుస్త్వంగతశ్రీకౌగతసత్వోగతేంద్రియః | లంకావై
 భవ్యసంయుక్తాత్వత్ప్రతేనభవిష్యతి ॥ ౧౨ ॥ నతేపాపమిదంకమేనుభోదర్కంభవిష్యతి | యాహంసీతావిహాభావంపతి
 పాశ్చాత్త్వయావనే ॥ ౧౩ ॥ సహిజైవతసంయుక్తోమమభరామహావ్యుతిః | నిర్భయోవీర్యమాశ్రిత్యశూన్యేవసతి
 దండశ్రీ ॥ ౧౪ ॥ సతేదవంబలంవీర్యముత్సేకంపతథావిధమ్ | అపనేష్యతిగాత్రేభ్యశ్శరవణేణసంయుగే ॥ ౧౫ ॥ యదావి
 హాశోభూతానాంద్యశ్యతేకాలనిమిత్తః | తనాకార్యేప్రమాద్యుత్సినరాకాలవశంగతాః ॥ ౧౬ ॥ మాంప్రదృష్యసతేకా
 లః | ప్రాప్తాయంరాక్షసాధమ | అత్తనోరాక్షసానాంచవభాయాంతఃపురస్యచ ॥ ౧౭ ॥ నశక్యాఃయజ్ఞమద్యస్థావేదీస్త్రు

గొప్పండమండితాద్విజాతిమంత్రపూతాచదంతాలేనాభిమర్శితుమిగిలెతథాహంధర్మనిత్యస్యధర్మపత్నీపతిప్రతా
త్వయాస్మష్టుంసశక్యాస్తిరాక్షసాధమపాపినా॥౧౯॥శ్రీడండరాజహంసేనపద్మమండేమనిత్యదా హంసీసాత్యుణపం
డస్థంకథంశ్యేతమధుకమ్॥౨౦॥ఇదంశరీరంనిస్సంజ్ఞంబంధవాభాదయస్వవా॥ నేదంశరీరంరక్షిష్యేజీవితంవాపిరాక్ష
స॥౨౧॥నహిశత్యామ్యుభక్రోశంపృథివ్యాందాతుమాశ్చనః॥ఎవముక్తాతువైదేహీక్రోధాత్సపరుషంవచః॥౨౨॥రావ
ణంమైథిలత్రపునోవాచకించనసీతాయావచనంశ్రుత్వాపరుషంరోషమాషణమ్॥౨౩॥ప్రత్యువాచతతస్సీతాం
భయసందేశంవచః॥శృణుమైథిలతద్వాక్యంమాసాదాద్వాదశభామిని॥౨౪॥కాతనానైననాభ్యేషియదిమాంచారు
హానినితతస్త్వాంప్రాతరాశాఖంసూదాశ్చేత్యన్యంతిరేశశః॥౨౫॥ఇత్యుక్తాపరుషంవాక్యంరావణశ్చత్రురావణః॥
రాక్షసీశ్చతతఃక్రుద్ధశంవచనమబ్రవీత్॥౨౬॥శ్రీఘ్రమేవహిరాక్షసోవికృతాఘోరదశనాః॥దవణమస్యావినెవ్యం
తుమాంసశోణితభోజనాః॥౨౭॥వచనాదేవతాస్తస్యఘోరారాక్షసీగణాః॥కృతప్రాంజలయోభూత్వామైథిలంప
ర్యవారయ॥౨౮॥సతాఃప్రావాచరాజాతురావణాఘోరదశనః॥ప్రచాల్యచరణోత్కమైదాదాయన్నివమేది
నీమ్॥౨౯॥అశోకవనికామధ్యేమైథిలీనియతామియమ్॥తత్రేయంరత్నతాంగూఢంయస్మాభిఃపరిపాలితా॥౩౦॥తత్రై
నాంతజన్వైర్హురైఃపునస్సాంతైశ్చమైథిలీమ్॥ఆనయస్వంవశంసర్వావన్యాంగజవధూమివ॥౩౧॥ఇతిప్రతిసమాధిష్టా
రాక్షసోరావణేనతాః॥అశోకవనికాంజగ్ముమైథిలీంప్రతిగృహ్యతు॥౩౨॥సర్వకామఫలైర్వృక్షైరానాపుష్పఫలై
ర్వృతామ్॥సర్వకాలమదైశ్చపిద్విజైస్సముపశెవితామ్॥౩౩॥సాతుశోకపరితాంగీమైథిలీజనకాత్మజా॥రాక్షసీవశ
మాపన్నావ్యాఘ్రేణాంహరిణీయథా॥౩౪॥శోకేనమహతాగ్రస్తామైథిలీజనకాత్మజా॥నశర్మలభతేభీరుఃపాశబద్ధామృ
గీయథా॥౩౫॥నవించతత్రతుశమమైథిలీవిరూపనేత్రాభిరతివతజితా॥పతింస్తరంతీదయితంచదైవతంవిచేతనా
భూభ్యయశోకపీడితా॥౩౬॥ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండేషట్పంచాశస్సగః॥*****
రాక్షసంమృగరూపేణచరంతంకామరూపిణమ్॥నిహత్యరామోమారీచంతూణాంపథినివతతే॥౧॥తస్యసం
త్వరమాణస్యద్రష్టుకామస్యమైథిలీమ్॥హ్రూరస్త్వమోధగోమాయువిశననాదాస్యపృథతః॥౨॥సతస్యస్వరమాజ్ఞాయ
దారుణంరోమహషణమ్॥చింతయామాసఃసూమాయోఃస్వరేణపరిశంకితః॥౩॥అశుభంబతమన్యేహంగోమాయు
ర్వాశ్యతేయథాస్వస్తీస్యాదపివైదేహ్యరాక్షసైభక్షణంవిసా॥౪॥మారీచేనతువిజ్ఞాయస్వరమాలత్యమామకమ్॥
విక్రప్తంమృగరూపేణలక్ష్మణశృణుయాద్యది॥౫॥ససామిత్రిస్సర్వంశ్రుత్వాతాంచహిత్యాచమైథిలీమ్॥తయేవప్ర
హితఃక్షీప్రంమత్సకాశమిహౌవ్యతి॥౬॥రాక్షసైస్సహితైర్హునంసీతాయాశుప్నితోవధః॥కాంచనశ్చమృగోభూత్వా
వ్యవసీయాశ్రమాత్తుమామ్॥౭॥దూరంసీత్వాతుమారీచోరాక్షసోభూచ్ఛరాహతః॥హాలక్ష్మణహోస్తీతియద్వా
క్యంవ్యాజహారహా॥౮॥అపిస్వస్తీభవేత్తాభ్యాంరహితాభ్యాంమహావనె॥జనస్థాననిమిత్తంహిక్యతవైయస్మిరాక్షసైః॥
౯॥నిమిత్తానిచఘోరాణిదృశ్యంతేద్యబహూనిచ॥ఇత్యేవంచితయరామః॥శ్రుత్వాగోమాయునిస్వనమ్॥౧౦॥అత్త
నశ్చాపనయనాన్మృగరూపేణరక్షసాంవివతతమానస్త్వరయాజవేనాశ్రమామాత్మనః॥౧౧॥అజగామజనస్థానంరాఘవః
పరిశంకితః॥తంధీనమనసోదినమాసేదుమృగపక్షిణః॥౧౨॥సవ్యంకృత్యామహాత్మానంఘోరాశ్చసస్పృజాస్త్విరాణా
తానిదృష్ట్వానిమిత్తానిమహాఘోరాణిరాఘవః॥౧౩॥అజగామజనస్థానంచితయస్సైవసత్వరఃసీతాంసతువరారోహం
లక్ష్మణంచమహాబలమ్॥౧౪॥స్యవతతాథత్వరితోజవేనాశ్రమామాత్మనః॥తతోలక్ష్మణమాయాంతందదశవిగతప్ర
భమ్॥౧౫॥తతోవిదూరేరామేణసమీయాంసలక్ష్మణః॥విషణ్ణస్సవిషణ్ణేనమఃఖతోదుఃఖభాగినా॥౧౬॥సంజగహేథ
తంజ్ఞాతాజ్యేష్ఠోలక్ష్మణమాగతమ్॥విహాయసీతాంవిజనేవనేరాక్షససేవితే॥౧౭॥గృహీత్వాచకరంసవ్యంలక్ష్మణంత
ఘనందనః॥క్షవాచమధురోదర్శమిదంచనమారణవత్॥౧౮॥అహూలక్ష్మణగవ్యాంలేకృతంయస్త్యంవిహాయ
తామ్సీతామిహగతస్సేమృకచ్చిత్వస్తీభవేదిహా॥౧౯॥నమేస్తీసంశయోపీరసర్వభాజనకాత్మజా॥వినష్టాభక్షితా
వాపిరాక్షసైర్వనచారిభిః॥౨౦॥అశుభాన్యేవభూయిష్ఠంయథాప్రాదుర్భవంతిమే॥అపిలక్ష్మణసీతాయాస్సమగ్ర్యం
ప్రాప్నుయావహే॥౨౧॥జీనంత్యాఃపురుషవ్యాఘ్రసుతాయాజనకస్యవై॥యథావైమృగసంఘాశ్చగోమాయుశ్చే

వభైరవమ్॥౨౨॥వాశ్యంతేశకునాశ్చాపి ప్రదీప్తామభితోదిశమ్॥అపిస్వస్తిభవేత్తస్యారాజపుత్రావహాబలి॥౨౩॥ ఇ
దంహిరక్షోన్ముగసంనికాశంప్రలోభ్యమాందూరమనుప్రయాంతమ్ । హతంకథంచిన్తహతాశ్రమేణసరాక్షసోభా
న్మయమాణపవచ॥౨౪॥సుశశ్చ మేదీనమిహప్రహృష్టంచతుశ్చ సవ్యంకురుతేవికారమ్॥అసంశయంలక్ష్మణా స్తీసీతా
హృతామృతావాపదివతతేనా॥౨౫॥ఇతి శ్రీమదారణ్యకాండే-సప్తపంచాశస్సగః*****

సదృష్ట్యైలక్ష్మణుడినంశూన్యేదశరథాత్మజః । పర్యప్తచ్ఛతథమాత్మావై దేహీమాగతంవినా॥౧॥ ప్రస్థితందం
డకారణ్యంయామామనుజగామహా । క్వసాలక్ష్మణవై దేహీయాంహితాత్వత్వమిహగతః॥౨॥ రాజ్యబ్రహ్మస్యదీనస్యదం
డకాకపరిధావతః । క్వసామఃఖసహాయామేవై దేహీతనుమధ్యమా॥౩॥ యాంవినా సోత్సహేవీరముహూతామపిజీ
వితుమ్ । క్వసా ప్రాణసహాయామేసీతాసురనుతోపమా॥౪॥ పతత్వమమరాణాంవాచృథివ్యాశ్చాపిలక్ష్మణ । తాంపి
నాతపనీయాథానేచ్ఛేయంజనకాత్మజామ్॥౫॥కచ్చిజ్జీవతివై దేహీ ప్రాణైఃప్రియతరామమ్ । కచ్చిత్ప్రవాజనంసా
మ్యనమేమిథ్యాభవిష్యతి॥౬॥ సీతానిమిత్తంసామిత్రమైమయిగతేత్వయి । కచ్చిత్సకామాసుఖతాకై కేయీసాభవి
ష్యతి॥ ౭॥ సపుత్రరాజ్యాంసిద్ధాథాంమృతపుత్రాతపస్వినీ । ఉపస్థాస్యతికాసల్యాకచ్చితౌన్యనకై కయామ్ ॥౮॥
యదిజీవతివై దేహీగమిష్యామ్యాశ్రమంపునః । నువృత్తాయదివృత్తాసా ప్రాణాంస్యత్రామిలక్ష్మణ ॥ ౯॥ యదిమా
మాశ్రనుగతంవై దేహీనాభిభాషతే । పునఃప్రహసితాసీతావినశిష్యామిలక్ష్మణ ॥ ౧౦॥ బ్రూహిలక్ష్మణవై దేహీయదిజీ
వతివానవా । త్వయిప్రవృత్తైరక్షోభిభక్షితావాతపస్వినీ ॥ ౧౧॥ సుకుమారీచబాలాచనిత్యంచాదుఃఖదశిన్ । మద్వి
యోగేనవై దేహీవ్యక్తంశోచతిమన్మనాః॥౧౨॥సర్వధారక్షసాతేనజిహ్వాననుదురాత్మనా । వదతాలక్ష్మణైత్యుచ్చైస్త
వాపిజనితంభయమ్॥౧౩॥శ్రుతశ్రుశంకేవై దేహ్యస్సుస్వరస్సదృశోమమ । త్రస్తయాప్రేషితస్త్వంచద్రష్టుంమాంశీ
ఘ్రూమాగతః॥ ౧౪॥ సర్వధాతుకృతంకఙ్క్షంసీతాముత్సృజతావనః । ప్రతికతుఃసంస్మృతంసానాంరక్షసాంద త్తమంతరమ్॥
౧౫॥దుఃఖతాఖరఘాతేనరాక్షసాఃపిశీతాశనాః । త్రేస్సీతానిహతాఘోరైభావివ్యతిసంశయః॥ ౧౬॥ అశూలాన్సి
న్వ్యసనేమగ్నస్సర్వధాశత్రుసూదన । కింత్విదానీంకరిష్యామిశంకేప్రాప్తవ్యమీవృశమ్॥౧౭॥ఇతీసీతాంవరారోహం
చింతయన్నేవరాఘవః । అజగామజనస్థానంత్యరయాసహలక్ష్మణః॥౧౮॥ విగహామాణోనుజమాతాకూపంతయుధాశ్ర
మాచ్చైవపిపాసయాచ॥భినిశ్వసశుష్కముఖోవివణః । ప్రతిశ్రయంప్రాప్యసమీత్యతూన్యమ్ ॥ ౧౯॥ స్వమాశ్ర
మంసంప్రవిగాహ్యవీరోవిహారదేశాననుసృజ్య కాంశ్చిత్ । పతతదిత్యేవనివాసభూమాప్రహృష్టరోమావ్యధితోజ
భూవ॥౨౦॥ఇతి శ్రీమదారణ్యకాండే - అప్తపంచాశస్సగః*****

అథాశ్రమామపాప్య త్తమంతరారఘునందనః । పరిపప్రచ్ఛసామిత్రింరామోదుఃఖాదిదంపునః॥ ౧ ॥ తమువాచ
కిమథాంత్యమాగతోపాస్యమైథిలీమ్ । యథాసాతవవిశ్వాసాద్వనేవరహితామయా॥ ౨ ॥ దృష్ట్యైవాభ్యాగతంత్యా
మేమైథిలీంత్యబ్యలక్ష్మణ । శంకమానంమహత్వాపంయత్సత్యంవ్యధితంమనః॥౩॥ స్ఫురతేనయనంసవ్యంబాహుశ్చహృద
యంచనే । దృష్ట్యైలక్ష్మణమారేత్వాంసీతావీరహితంపథి॥౪॥పవముక్తస్తుసామిత్రలక్ష్మణశ్శుభలక్షణఃభూయోదుః
ఖసమావిష్టోదుఃఖతంరామమబ్రవీత్॥౫॥నస్వయంకామకారేణతాంత్యక్త్వామిహగతః । ప్రచోదితస్తయేవోగై
స్తృత్సకాకమిహగతః॥౬॥ఆరణ్యేవపరాశ్రష్టంహాసీతేలక్ష్మణైతిచ । పరిత్రాహీతియద్వాక్యంమైథిల్యాస్తచ్చురిం
గతమ్॥౭॥సాతమాతాస్వరంశ్రుత్వాతపస్సేషానమైథిలీ । గచ్ఛగచ్ఛేతిమామాహరుదతిభయవిహ్వలా॥౮॥ప్రచోద్య
మానేనమయాగచ్ఛేతిబహుశస్తయా । ప్రత్యుక్త్వామైథిలీవాక్యమిదంత్యత్ప్రత్యయాన్వితమ్॥౯॥నతత్పశ్యావ్యహంర
క్షోయదస్యభయమాహవేత్ । నివృత్తాభవనాస్త్యేతతేనాప్యేవముదాహృతమ్॥ ౧౦ ॥ విగహీతంచనీచంచకథమా
ర్యాభిధాస్యతి । త్రాహీతివచనంసీతేయస్యామేత్త్రిదశానపి॥౧౧॥కిన్నిమిత్తంతుకేనాపిభ్రాతురాలంబ్యమేస్వరమ్
రాక్షసేనేరితంవాక్యం త్రాహీత్రాహీతిశోభనే॥౧౨॥ సభవత్యావ్యధాకార్యాకునారీజనసేవితా । అలంవైక్షణ్యమా
లంబ్యస్వస్థాభవనిరుత్సకా॥ ౧౩॥నసోస్తిత్రిషులోకేషుపుమాన్వైర్రాఘవంరణే । జాతోవాజాయమాసోవాసంయు
గేయఃపరాజయోత్ ॥౧౪॥అజయ్యారాఘవోయుద్ధదేవైశ్శక్రపురోగమైః । ఎవముక్త్యతువై దేహీపరిమోహితచేతనా॥

ఉవాచ శ్రూణిముండంతీదారుణమామిదంవచః । భావోమయితవాత్సర్యంపాపపనివేశితః॥౧౬॥ విసప్తే భ్రాతరి
 పా పుంసవత్వమామవాప్యసి సంతతాద్భుతేనత్వంతామంసమనుగచ్ఛసి॥౧౭॥ క్రోశంతంహియభాత్సర్యం
 నైసమభ్యవవశ్యసే । రిపుఃప్రచృన్నచారీత్వంమదథమనుగచ్ఛసి॥౧౮॥ రామువస్యాంతరం ప్రేక్షుస్తథై సంనాభివద్య
 సే । ఏవముక్తోహివై దేహ్యసంరభోర క్తలోచనః॥౧౯॥ క్రూరభాత్ప్రస్ఫురమాణోఽప్రమాదస్త్రినిగతః । పవంబ్రు
 వాణంసోమిశ్రింతామస్సంతాపమోహితః॥౨౦॥ అబ్రవీచ్ఛమృతంసౌమ్యతావిసాయస్త్యమాగతః । జానన్నపిసమ
 థంమాంరక్షసాంవినివారణే॥౨౧॥ అనేనక్రోధవాక్యేనవైధిల్యానిస్సృతోభవాత్ । సహితేపరితుష్ట్యామిత్యక్వాయా
 ద్యాసిమైథిలీమ్॥౨౨॥ శ్రుద్ధాయాఃపరుషంశ్రుత్వాతాంవిహాయత్వమాగతః । సర్వభాత్వఃసీతం తేసీతయాత్వ
 చోదితః॥౨౩॥ క్రోధస్యవశమాపనోనాకరోశ్శాసనంమమ । అసౌసారాక్షసశ్చేతేశరేణాభిహతోమయా॥ ౨౪॥ మృగ
 రూపేణయేనాహమాశ్రమాదాపవాహితః । వికృవ్యచాపంపరిధాయసాయకంసలీలభాణేనవతాడితోమయా॥మూగీం
 తనంత్యజ్యసవిక్లబస్వరోబభూవకేయూరధరస్సరాక్షసః॥౨౫॥ శరాహతేనైవతదాతథయాగిరాస్వరంమమాలంబ్యస
 మారసంశ్రవమ్ । ఉదాహృతంతద్వచనంసదారుణంత్వమాగతోయేనః హియమైథిలీమ్॥౨౬॥ ఇతి శ్రీమదారణ్యకా
 ండే - ఏకౌనవషష్టితమ స్కంధః ॥

భృశమావ్రజమానస్యతస్యాథోవావలోచనమ్ । ప్రస్ఫురచ్ఛాస్థలద్రామోదేపభుశ్చాప్యజాయత॥౧॥ ఉపా
 లక్ష్మణిమిత్రానిసోశుభానిమహాముహూః । అపిత్యేమంసుసీతాయాఇతివైవ్యాజహరచ॥౨॥ త్వరమాణోజగమాథసి
 తాదశనలాలసః । శూన్యమావసథంపృష్ట్యాబభూవోద్విగ్నమానసః॥౩॥ ఉద్భ్రమన్నివవేగేనః కింఽరఘునందనః ।
 తత్రతత్రోటజస్థానమభివీక్ష్యసమంతతః॥౪॥ దదశః పణశాలాంచరహితాంసీతయాతదా । శ్రియావిరహితాంధ్వ
 స్తాంహేమంతెపద్మినిమివ॥౫॥ రుదంతమివవృత్తైశ్చగ్లాపపుష్పమృగద్విజమ్ । శ్రియావిహీనంవిధ్వస్తంసంత్యక్తవనదేవ
 తమ్॥౬॥ ఏప్రతీణాఃజనుశంవిప్రవిధ్బ్రుసీకటమ్ । పృష్ట్యాశూన్యంనిజస్థానంవిలలాపపునఃపునః॥ ౭॥ హృతాహృతావాన
 స్టావాభాషితావాభవిష్యతి । విలీనాత్వధవాభీరురథవావనమాశ్రితా॥౮॥ గతావిచేతుంపుష్పాఃఫలాన్యపిచవాపునః ।
 అథవాపద్మినీయాతాజలాథంవానదీంగతా॥౯॥ యత్నాన్మృగయమాణస్తనానసాదవనేప్రియామ్ । శోకరక్షణ
 శ్చోకాదన్తత్యజవలక్యతే॥౧౦॥ వృతౌద్వృక్షంప్రథావశసగిరేశ్చాద్రింసదాన్నదీమ్ । బభూవవిలపణరామశ్చోకపం
 కాణవల్లుతః॥౧౧॥ అపికాచిత్త్వయాదృష్టేసాకదంబప్రియాప్రియా । కదంబయదిజానీషేశంససీతాంశుభాననామ్॥
 ౧౨॥ స్నిగ్ధపల్లవసంకాశాంపితకాశేయవాసినీమ్ । శంసస్వయదివాదృష్టాబిల్వవిల్వోపమస్తనీ॥౧౩॥ అథవాజూనశం
 సత్వంప్రియాంతామజానప్రియామ్ । జనకస్యసతాభీరుర్యదిజీవతివాననా॥౧౪॥ కకుభాకరభోరూతాంవ్యక్తంజానా
 తిమైథిలీమ్ । లతాపల్లవపుష్పాఢ్యోభాతిహ్యామవనస్సృతిః॥౧౫॥ భ్రమరైరుపగీతశ్చయథామ్రమవరోహ్యాయమ్ । ఏషబద్ధ
 క్తంవిజానాతితిలకస్తిలకప్రియామ్॥౧౬॥ అశోకశోకాపనుదశోకపహతచేతసమ్ । త్వన్నామానంకురుత్యప్రంప్రియా
 సందశనైసమామ్॥౧౭॥ యదితాళత్వయాదృష్టేపక్వతాళఫలస్తనీ । కథయస్వవరారోహంకారూణ్యంయదితేమయి॥
 ౧౮॥ యదిదృష్టత్వయాసీతాజంబూజాంబూనదప్రభా । ప్రియాంయదివిజానాసినిశ్శంకంకథయస్వమే॥౧౯॥ ఆహా
 త్వంకణిఃకారాద్యసుపుష్పైశ్చోభనేభృశమ్ । కణిఃకారప్రియాసాధ్వీశంసదృష్టాప్రియాయది॥ ౨౦॥ చూతనీపమహా
 సాలాపనసాకురవాధవాత్ । దాడిమానసనాగత్వాదృష్ట్యంమోహహాయశా॥౨౧॥ మల్లికామాధవీతైచ
 వచంపకాశేతకీస్తథా । పృచ్ఛరామోవనైభ్రాంతఉన్నత్యజవలక్యతే॥౨౨॥ అథవామృగశాఙ్గాక్షింమృగజానాసి
 మైథిలీమ్ । మృగవిప్రేక్షణీకాంతామృగీభిస్సహితాభవేత్॥ ౨౩॥ గజసాగజనాసోరుర్యదిదృష్టత్వయాభవేత్ । తా
 మన్యేవిదితాంతుభ్యమాభ్యాసీవరవారణ॥ ౨౪॥ శానూలయదిసాదృష్టాప్రియాచంద్రనిభాననా । మైథిలీంమమవి
 ప్రజ్ఞంకథయస్వనతేభయమ్॥ ౨౫॥ కింధావసిప్రియేదూరంపృష్టేసికమతక్షణే । వృత్తైరాచ్ఛాద్యచాత్మానంకింమాం
 నప్రతిభాషసే॥౨౬॥ తిష్ఠతిష్ఠవరారోహేనతేస్తికరుణామయి । నాత్యథంహాస్యశీలాసికిమథంమాముపేక్షసే॥ ౨౭॥
 పీతకాశేయకేనాసిసూచితావరవణిని । ధావంత్యపిమయాదృష్టతిష్ఠయద్యస్తిసోహృదమ్॥౨౮॥ నైవసామానమథవా

హింసితాచారుహసిని । కృష్ణప్రాప్తంహిమానూనంయథోపేక్షితుమహాన్ ॥ ౨౯ ॥ వ్యక్తంసాభక్షితాకాలారా
 త్నైఃపిశితాశనైఃవిభజ్యాంగానిసర్వాణిమయావిరహితాప్రియా ॥ ౩౦ ॥ నూనంతచ్ఛుభదంతోష్ఠంసునానంచారుకుం
 జలమ్ । పూర్ణచంద్రనిభంగ్రస్తంముఖంనిష్ప్రభతాంగతమ్ ॥ ౩౧ ॥ సాహించంపకవణాభాగ్నివాగ్రేవేయశోభితా
 కౌముదిలవంశ్యాస్తుకాంతాయాభక్షితాశుభా ॥ ౩౨ ॥ నూనంనిక్షిప్యమాణాతుబాహుపల్లవకౌమలౌభక్షితోవేప
 మానాగ్రసహస్తాభరణాంగదా ॥ ౩౩ ॥ మయావిరహితాబాలారతుసాంభక్షణాయవై । సాథేనైవపరిత్యక్తాభక్షితా
 బహుబాంధవా ॥ ౩౪ ॥ హలత్కుణమహాబాహూపశ్యసిత్వంప్రియాంకవచితే । హాప్రియేక్వగతాభద్రేహసి తేలిపునః
 పునః ॥ ౩౫ ॥ ఇత్యేవంవిలపకరామఃపరిభావవనాద్వనమ్ । క్వచిదుద్భ్రమతేవేగాత్ క్వచిద్విభ్రమతేబలాత్ ॥ ౩౬ ॥ క్వచి
 న్నత్తఇవాభాతికాంతాన్వేషణతత్పరః । సవనానినదీశ్చైలాగిరిప్రస్రవణానిచ ॥ ౩౭ ॥ కాననానిచవేగేనభ్రమత్యుపరి
 సంస్థితః । తథాసగత్వావిపులంమహాద్వనంపరిత్యగ్నర్వంత్వథమైథిలీంప్రతిఅనిష్ఠితాశస్సచకారమాగణేపునఃప్రియా
 యాఃపరమంపరిశ్రమమ్ ॥ ౩౮ ॥ ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండేపంచమస్కంధః ॥

దృష్ట్వాశ్రమపదంశూన్యంరామోదశరథాత్మజః । రహితాంపణశాలాంచవిధ్వస్తాన్యాసనానిచ ॥ ౧ ॥ అదృష్ట్వా
 తత్రవైదేహింసంనిరీత్యచసర్వశః ॥ ఉవాచరామఃప్రాశ్రుశ్యప్రగృహ్యరుచిరౌభుజౌ ॥ ౨ ॥ క్వసులత్కుణవైదేహికం
 వాదేశమితోగతా । కేనాహృతావాసామిత్రేభక్షితాకేనవాప్రియా ॥ ౩ ॥ వృక్షేణాచ్ఛాద్యయదిమాంసేతేహాసితమి
 చ్ఛసి । అలంతేహాసితేనాద్యమాంభజస్వసుమఃఖతమ్ ॥ ౪ ॥ యోస్సహక్రీడససీతేవిశ్వస్తైర్ముగపాతకైః । ఏతేహీనాస్త్య
 యాసామ్యేధ్యాయంత్యాసావిలేక్షణాః ॥ ౫ ॥ సీతయారహితోహంవైనహిజీవామిలత్కుణ । మృతశోకేనమహతాసి
 తాహరణజేనమామ్ ॥ ౬ ॥ పరలోకేమహారాజోనూనంద్రక్ష్యతిమేపితా । కథంప్రతిజ్ఞాంసంశ్రుత్యమయాత్వమభియో
 జితః ॥ ౭ ॥ అపూరయిత్వాతంకాలంమత్సకాశమిహాగతః । కామవృత్తమనార్యంమాంమృదావాదిసమేవచ ॥ ౮ ॥ ధిక్త్వామితి
 పరేలోకేవ్యక్తంవత్స్యతిమేపితా । వివశంశోకసంతప్తందీనంభగ్నమనోరథమ్ ॥ ౯ ॥ మామిహుతృజ్యకరుణంకీర్తనక
 రమివాస్మజామ్ । క్వగచ్ఛసిచరారోహమాముత్యజ్యసుమధ్యమే ॥ ౧౦ ॥ త్వయావిరహితశ్చహంమోక్ష్యేజీవితమాత్మ
 నః । ఇతీవవిలపకరామఃసీతాదశనలాలసః ॥ ౧౧ ॥ నదదశనుదుఃఖాతోరాఘవోజనకాత్మజామ్ । అనాసాదయమా
 నంతంసీతాందశరథాత్మజమ్ ॥ ౧౨ ॥ పంకమాసాద్యవిపులంసీదంతమివకుంజరమ్ । లత్కుణోరామమత్యథమువాచహిత
 కామ్యయా ॥ ౧౩ ॥ మావిషాదంమహాబాహుకురుయత్సంమయాసహ । ఇదంచహివనంశూరబహుకందరశోభితమ్ ॥
 ౧౪ ॥ ప్రియకాననసంచారావనోన్నతేవమైథిలీ । సావనంచాప్రవీష్టాస్యాన్నభిసంచాసుపుష్పితామ్ ॥ ౧౫ ॥ సీతంస్నా
 తుకామావామీనవంజుశసేవితామ్ । విత్రాసయితుకామావాలీనాస్యాత్కాననేక్వచితే ॥ ౧౬ ॥ జిజ్ఞాసమానావైదేహీ
 త్వాంమాంచపురుషమభితస్యాహ్యస్తేషణేశ్రీమక్షిప్రమేవయతావహే ॥ ౧౭ ॥ వనంసర్వంవిచినువోయత్రసాజ
 నకాత్మజా । మన్యసేయదికాకుత్స్థమాస్త్యశోకేమనఃకృధా ॥ ౧౮ ॥ ఏవముక్తస్తుసౌహృదాల్లక్ష్మణేనసమాహితః । సహ
 సామిత్రీణారామోవిచేతుముపచక్రమే ॥ ౧౯ ॥ తావనానిగిరింశ్చైవసరితశ్చసరాంసీచనిఖలేనవిచిన్వానాసీతాందశర
 థాత్మజౌ ॥ ౨౦ ॥ తస్యశైలస్యసానూనిగుహశ్చశేఖరాణిచ । నిఖలేనవిచిన్వానానైవతామభిజగ్మతుః ॥ ౨౧ ॥ విచిత్యసర్వత
 శ్చైలంరామోలత్కుణమబ్రవీత్ । నేహవశ్యామిసామిత్రేవైదేహింపర్వతేశుభామ్ ॥ ౨౨ ॥ తతోదుఃఖాభిసంతప్తోలత్కు
 ణోవాక్యమబ్రవీత్ । విచరదండకారణ్యంభ్రాతరందీప్తతేజసమ్ ॥ ౨౩ ॥ ప్రాప్యసీత్వంమహాప్రాజ్ఞమైథిలీంజనకా
 త్మజామ్ । యథావిష్ణుమహాబాహుబలలింబధ్వామహీమిమామ్ ॥ ౨౪ ॥ ఏవముక్తస్తుసౌహృద్వాల్లక్ష్మణేనసరాఘవః । ఉవా
 చదీనయావాచాదుఃఖాభిహతచేతనః ॥ ౨౫ ॥ వనంసర్వంసుపిచితంపద్మిన్యఃపుల్లపంకజాః । గిరిశ్చాయంమహాప్రాజ్ఞబహు
 కందరనిర్ఘరః ॥ ౨౬ ॥ సహివశ్యామివైదేహింప్రాణైభ్యోపిగిరియసీమ్ । ఏవంసవిలపకరామస్సీతాహరణకశితః ॥ ౨౭ ॥
 హీనశోకసమావిష్టోముహూతంవిహ్వలాభవత్ । సంతప్తోహ్యససన్నాంగగతబుద్ధిర్విచేతనః ॥ ౨౮ ॥ నిషసాదాసనేహీ
 నోనిశ్వస్యతుమహామతిః । బహుశస్సతునిశ్వస్యరామోరాజీవలోచనః ॥ ౨౯ ॥ హాప్రియేతిచిక్రోశబహుశోభాష్పగ
 ద్దదః । తంతతస్సాంత్యయామాసలత్కుణఃప్రియబాంధవః ॥ ౩౦ ॥ బహుప్రకారంశోకాతంప్రశ్రితంప్రశ్రితాంజలిః । అ

నాన్యత్వతుతద్వ్యక్యంలక్ష్యణోష్ఠపుటాచ్చ్యుతమ్ ॥ 30 ॥ అపశ్యంస్తాంప్రియాంసీతాంప్రాక్రోశతనపునఃపునః ॥ ఇతి
శ్రీమదారణ్యకాండే - సకవష్టితమస్సగః ॥

సీతామవశ్యధర్మాత్పారామోరాజీవలోచనః ॥ విలలాపమహాబాహుః ॥ కామోపహతజేతనః ॥ 1 ॥ పశ్యన్నివచ
తాంసీతామవశ్యధర్మదనాడితః ॥ ఉవాచరాఘవోవాక్యంవిలాపాశ్రయమవచః ॥ 2 ॥ త్వమశోకస్యశాఖాభిషుష్ట
ప్రియతయాప్రియే ॥ ఆవృణోషిశరీరంతేమమశోకవివధన్ ॥ 3 ॥ కదలీకాండసన్యశౌకదళ్యాసంవృతాపుభా ॥ ఊహప
శ్యమితేదేవి నాసిశక్యవిగూహితుమ్ ॥ 4 ॥ కణికారవనంభద్రేహసంతీదేవిసేవసే ॥ అలంలేపరిహాసేనమమబాధావ
హేనవై ॥ 5 ॥ పరిహాసేనకేసీతేపరిశ్రాంతస్యమెప్రియే ॥ అయంసపరిహాసోపిసాధుదేవిసరోచతే ॥ 6 ॥ విశేషేణాశ్రమ
స్థానేహాసోయంసప్రశస్యతే ॥ అవగచ్ఛామితేజీలంపరిహాసాప్రియంప్రియే ॥ 7 ॥ ఆగచ్ఛత్వంవిశాలాక్షిశూన్యాయము
టజస్తవనవ్యక్తంరాక్షసేస్సీతాభక్షితావాప్యతాపివా ॥ 8 ॥ సహిసావిలపంతంమాముపసంప్రేరితక్షణాపితానిమ్మగ
యూథానిసాశ్రునేత్రాణిలక్షణా ॥ 9 ॥ శంసంతీవహివైదేహీంభక్షితారజవీచరైః ॥ హామమార్యేక్వయాతాసిహాసా
ద్ధివరవణి ॥ 10 ॥ హాసకామాత్వయాదేవికైకయాసాభవిష్యతి ॥ సీతయాసహనిర్యాతోవివాసీతాముపాగతః ॥
11 ॥ కథంనామప్రవేత్స్యామిశూన్యమంతఃపురంపునః ॥ నిర్విర్యభిలోకౌమాంనిదయశ్చేతివత్స్యతి ॥ 12 ॥ కాతరత్వప్ర
కాశంహిసీతాపనయసేనమేనివృత్తవనవాసశ్చజనకంమిథిలాధిపమ్ ॥ 13 ॥ కశలంపరిపృచ్ఛంతంకథంశత్రోనిరీక్షితుమ్ ॥
విదేహతాజానూసంమాందృష్ట్వావిరహితంత్వయా ॥ 14 ॥ సుతాస్నేహాసంతప్తోమోహస్యవశమేష్యతి ॥ అథవానగమి
ష్యామిపురీంభరతపాలితామ్ ॥ 15 ॥ స్వగోపసీతయాసీతానఃశూన్యపవమతోమమ ॥ తన్నామీశాలాత్పృజ్యవనేగచ్ఛా
యోథ్యాంపురీంశుభామ్ ॥ 16 ॥ సత్వహంతాంవివాసీతాంజీవేయంహికథంచన ॥ గాథమాగ్నివ్యభరతోవాచ్యోమద్వచ
నాత్వయా ॥ 17 ॥ అనుజ్ఞాతోసీరామేణపాలయేతివసుంధరామ్ ॥ అంబాచమమకైకేయాసుమిత్రాచత్వయావిభా ॥
18 ॥ కాశల్యాచయథాన్యాయమభివాద్యామమాజ్ఞయా ॥ రక్షణీయాప్రయత్నేనభవతాసూక్తకారిణా ॥ 19 ॥ సీతా
యాశ్చవివాశోయంమమచామిత్రకశణ ॥ విస్తరేణజనన్యామేవినివేద్యస్త్యయాభవేత్ ॥ 20 ॥ ఇతివిలపతిరాఘవేసు
దీవేనమమవగమ్యతయావినాసుకేశ్యా ॥ భయవికలముఖస్తలక్ష్యణోపివ్యధితమనాభృశమాతురౌబభూవ ॥ 21 ॥ ఇతిశ్రీ
మదారణ్యకాండే-ద్వివష్టితమస్సగః ॥

సరాజపుత్రఃప్రియయావిహీనశ్శోకేనమోహానచపీడ్యమానః ॥ విషాదయత్రాతరమాతళయాపాభూయోవి
షాదంప్రవివేశతీవ్రమ్ ॥ 1 ॥ సలక్ష్యణంశోకవశాభిపన్నంశోకేనిమగ్నోవిపులేతురామః ॥ ఉవాచవాక్యంవ్యసనానురూప
ముష్ణంచినిశ్వప్యరుదాశశోకమ్ ॥ 2 ॥ నమద్విధాచమృతకమకారీమన్యేద్విచీయోస్తివసుంధరాయామ్ ॥ శోకేనశో
కోహిపరంపరాయామామేతిభిందహృదయంమనశ్చ ॥ 3 ॥ సూర్యంమయానూనమభీష్మితానిపాపానికమాణ్యసకృ
త్కృతానితత్రాయమద్యాపతివోవిపాకౌదుఃఖంమఃఖంయదహంవిశామి ॥ 4 ॥ రాజ్యప్రణాశఃస్వజవైర్వియోగఃపి
తుర్వివాశోజననీవియోగః ॥ సర్వాణిమెలక్ష్యణశోకేగమాపూరయంతిప్రవిచింతితాని ॥ 5 ॥ సర్వంతుదుఃఖంమమలక్ష్య
తేదంశాంతంశరీతేవనమెత్యశూన్యమ్ ॥ సీతావియోగాత్పునరభ్యుదీణంకాష్టైరివాగ్నిస్సహసాప్రదీప్తః ॥ 6 ॥ సానూన
మార్యామమరాక్షసేనహ్యాభ్యాహృతాఖంసముపేత్యభీతుః ॥ అపస్వరంసుర్వరవిప్రలాపాభయేనవిక్రందితవత్యభీ
త్తుమ్ ॥ 7 ॥ తాలాహితస్యప్రియదశసస్యసదోచితాపుత్రమచందనస్య ॥ వృత్తాస్తనాశోణితపకదిగ్ధానూనంప్రియా
యామమనాభిభాతః ॥ 8 ॥ తద్దృష్ట్వామవ్యక్తమృదుప్రలాపంతస్యాముఖంకుంభితకేశభాతమ్ ॥ రక్షోవశంనూనముపాగతా
యానభ్రాజతేరాహుముఖేయధేందుః ॥ 9 ॥ తాంహరపాశస్యసదోచితాయాగ్రివాంప్రియాయామమసుప్రతా
యాః ॥ రక్షోసీనూనంపరిసీతవంతివిభిద్యశూన్యేరుధిరాశనాని ॥ 10 ॥ మయావిహీనావిజనేననేయారక్షోభిరాహృత్యవి
కృష్యమాణానూనంవినావంకురరీవదీనాసాముక్తవత్యాయతకాంతనేత్రా ॥ 11 ॥ అప్తిస్త్యయాసాధకముదారశీలాశి
లాతలేసూర్యముపోషవిష్టా ॥ కాంతస్సీతాలక్ష్యణజాతహాసామామాహసీతాబహువాక్యజాతమ్ ॥ 12 ॥ గౌదావరీయం
సరితాంవరిష్టాప్రియాప్రియాయామమనిత్యకాలమ్ ॥ అప్యత్రగచ్ఛేదితిచింతయామినైకాకినియాతిహిసాకదాచిత్ ॥

గరి ॥ పద్మాననావద్భవిశాలనే త్రాపద్మానివానేతుమభిప్రయతా | తదప్యయుక్తంసహిసాకదాదిన్యయావినాగచ్ఛతి
పంకజానిగరి ॥ కామగత్విదంపుష్పితవృక్షమండం నానావిదైః పక్షిగణైరుపేతమ్ | వనంప్రయాతానుతదప్యయుక్తమే
కాకినీసాతుబిభేతిభీరుః ॥ ౧౫ ॥ అదిత్యభూలోకకృతాకృతజ్ఞులొకస్యసత్వానృతకమసాక్షిః | మమప్రియాసాక్స్వగత్సా
హృతావాశసంస్థమేశోకవశస్యనిత్యమ్ ॥ ౧౬ ॥ లోకేషుసర్వేషుచనాస్తికించిద్యతైననిత్యంచిదితంభవేత్తత్ | శంస
స్థవాయోకులశాలినీంతాంహృతామృతావాపథితేవా ॥ ౧౭ ॥ ఇతివతంకోకవిధేయదేహంరామంవిసంజ్ఞంవిలపం
తమేవమ్ | ఉవాచసామిత్రిరదీనసత్వోన్యాయేస్థితఃకాలయుతంచవాక్యమ్ ॥ ౧౮ ॥ శోకంవిముంచార్యధృతింభజస్వసోత్సా
హతాచాస్తువిమాగణైస్యాః | ఉత్సాహవంతోహినరానలోకేనీడంతికమస్వతిదుష్కరేషు ॥ ౧౯ ॥ ఇతివసామిత్రిము
దగ్రహేదుషంబ్రువంతమాతోరఘువంశవధానః | నచింతయామాసుధృతింవిముక్తవాపునశ్చదుఃఖంపునరభ్యుపా
గమత్ ॥ ౨౦ ॥ ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే - త్రిషష్టితమస్సగః: *****

సదీ సోదినయావాచాలక్ష్మణంవాక్యమబ్రవీత్ | శ్రీఘ్రంలక్ష్మణజానీహిగత్వాగోదావరీంనదీమ్ ॥ ౧ ॥ అపిగూ
దావరీంసీతాపద్మాన్యానయితుంగతా | ఏవముక్తస్తురామేణలక్ష్మణఃపరవీరహః ॥ ౨ ॥ నదీంగూదావరీంరమ్యాంజగామల
ఘువిక్రమః | తాలలక్ష్మణస్తీర్థవతీంచిచిత్వా రామమబ్రవీత్ ॥ ౩ ॥ నై నాంపశ్యామితిర్థేషుక్రో శతోనశ్యణోతిమే | కి
న్నుసాదేశమాపన్నావై దేహీక్లేశనాశినీ ॥ ౪ ॥ నహ్యహంవేదతం దేశంయత్రసాజనకాత్మజా | లక్ష్మణస్యవచః శ్రుత్వాదీ
నస్సంతాపమోహితః ॥ ౫ ॥ రామస్సమభిచక్రానుస్వయంగూదావరీంనదీమ్ | సతాముపస్థితోరామఃక్వస్థితేత్థేవమ
బ్రవీత్ ॥ ౬ ॥ భూతానిరాక్షసేంద్రేణవధాహాణహృతామితిసతాంశశంసూరామాయతథాగోదావరీనదీ ॥ ౭ ॥ తతఃప్ర
చోదితాభూతైశ్శంసాన్తైతాంప్రియామితి | నతుసాభ్యవదత్ప్రతాంపుష్టారామేణశోచతా ॥ ౮ ॥ రావణస్యచతద్రూపంక
మాణిచదురాత్మనః | ధ్యాత్వాభయాన్తువై దేహీంసానదీనశశంసతామ్ ॥ ౯ ॥ నిరాశస్తుతయానద్యాసీతాయాదశ
నెకృతః | ఉవాచరామసామిత్రింసీతాదశనకశిఃతః ॥ ౧౦ ॥ ఏషాగూదావరీసామ్యకించిన్నప్రతిభాషతే | కిన్నులక్ష్మ
ణవత్సామిసమేత్యజనకంచచ ॥ ౧౧ ॥ మాతగంవై వవై దేహ్యేవినాతామహమప్రియమ్ | యామేరాజ్యవిహీనస్యవనేవ
నేయజీవతః ॥ ౧౨ ॥ సర్వంవ్యసనయేచ్ఛోకంవై దేహీక్వనుసాగతా | జ్ఞాతిపక్షవిహీనస్యరాజపుత్రీషుపశ్యతః ॥ ౧౩ ॥ మన్యే
దీర్ఘభావివ్యంతిరాత్రయోమమజాగ్రతః | మందాకినీంజనస్థానమమంప్రప్రవణంగిరిమ్ ॥ ౧౪ ॥ సర్వాణ్యనుచరిష్యామి
యదసిితాహిదృశ్యతే | ఏతేమృగామహావీర్యామామీక్షుంతేముహుర్ముహుః ॥ ౧౫ ॥ వక్తుకామాభివహిమేఽఙ్గితాన్య
వలక్షయే | తాంస్తుదృష్ట్వానరవ్యాఘ్రైరాఘవఃప్రత్యువాచహా ॥ ౧౬ ॥ క్వస్థితేతినిరీక్షునైవబాష్పసంరుద్ధయాగిరా | ఏ
వముక్తానరేంద్రేణతెమ్మగాస్సహసోత్థితాః ॥ ౧౭ ॥ దక్షిణాభిముఖాస్సవేదశయంతోనభస్థలమ్ | మైథిలీప్రియమా
ణాసాదిశంయూమన్వపద్యత ॥ ౧౮ ॥ తేనమాగేణథావంతోనిరీక్షుంతేనరాధిపమ్ | యేనమాగేంచభూమించనిరీక్షుంతే
స్థతేమృగాః ॥ ౧౯ ॥ పునశ్చమాగేమిచ్ఛంతోలక్ష్మణేసోపలక్షితాః | లేహంచనసర్వస్వంలక్షయామాసచేంగిత్వమ్ ॥
౨౦ ॥ ఉవాచలక్ష్మణోజ్యేష్ఠంధీమాభ్రాతరమాతవత్ | క్వస్థితేతిత్వయాపుష్టాయథేమేసహసోత్థితాః ॥ ౨౧ ॥ దశ
యంతిక్షితింవై వదక్షిణాంచదీశంమృగాః | సాధుగచ్ఛావహేదేవదేశమేతాంహినైర్వతిమ్ ॥ ౨౨ ॥ యదిస్యాదాగమఃకశ్చి
దార్థ్యావాసాథలక్ష్మ్యతే | పాథమిత్థేవకాకుత్స్థఃప్రస్థితోదక్షిణాదిశమ్ ॥ ౨౩ ॥ లక్ష్మణానుగతఃశ్రీమావీక్షుమాణో
వసుంధరామ్ | ఏవంసంభాషమాణౌతావన్యోన్యంభ్రాతరాపుభౌ ॥ ౨౪ ॥ వసుంధరాయాంపతితంపుష్పమాగేమపశ్య
తామ్ | తాంపుష్పవృష్టింపతితాందృష్ట్వా రామోమహీతలే ॥ ౨౫ ॥ ఉవాచలక్ష్మణంవీరోదుఃఖతోదుఃఖతంచచః | అభిజా
నామిపుష్పాణితావీమానీహలక్ష్మణ ॥ ౨౬ ॥ పినద్ధానీహవై దేహ్యేమయాదత్తానికాననై | మన్యేసూర్యశ్చవాయుశ్చమేది
నీచయశస్వినీ ॥ ౨౭ ॥ అభిరక్షంతిపుష్పాణిప్రకుర్వంతోమమప్రియమ్ | ఏవముక్తామహాబాహులక్ష్మణంపురుషపథాభి ॥
౨౮ ॥ ఉవాచరామోధమాత్కగిరింప్రప్రవణాకులమ్ | కచ్చిత్తితిభృతాంసాధదృష్టాసర్వాంగసుందరీ ॥ ౨౯ ॥ రామార
మ్యేవసోద్దేశేమయావిరహితాత్వయా | క్రుద్ధోబ్రవీద్గిరింతత్రసింహాక్షుప్రమృగంయథా ॥ ౩౦ ॥ తాంహేమవణాం
హేమాభాంసీతాందశయపర్వత | యావత్సామానిసర్వాణినతేవిధ్వంసయామ్యహమ్ ॥ ౩౧ ॥ ఏవముక్తస్తురామేణ

ర్వతో మైథిలీం ప్రతి శంసన్నివతతస్సీతాం నాదశయతరాఘవే || ౩౨ || తతో దాశరథీరామఉవాచ శశిలోద్భయమ్ | మ
మ బాణాగ్నినిదగ్ధో భస్మీ భూతో భవిష్యసి || ౩౩ || అసేవ్యస్సంతతంచైవ ని స్తృణద్రుమపల్లవః | ఇమాంవాసరితంచాద్య
శోషయిష్యమిలత్క్షణ || ౩౪ || యది నాభ్యాతి మేసీతామార్యాం చంద్రనిభానామ్ | ఏవం సరుషితో రామోదిధక్షున్నివచ
తుషా || ౩౫ || దదశ భూమానిష్కాంతం రాక్షసస్య పదం మహత్ | త్రస్తాయారామ కాంక్షిణ్యాః ప్రధావంత్యా ఇత స్త
త || ౩౬ || రాక్షసే నానువృత్తాయా మైథిల్యాశ్చ పదాన్యథ | ససమీక్ష్య పరీక్వాతం సీతయారాక్షసస్య || ౩౭ || భగ్నం
భనుశ్చ తూణీ వవికిణం బహుధారథమ్ | సంభ్రాంతపృథ్వో రామశ్శశంస భ్రాతరం ప్రియమ్ || ౩౮ || పశ్యలత్క్షణవై
దేహ్యశీణాః కనకవిందవః | భూషణానాం హి సామి త్రైమాల్వాని వివిధాని చ || ౩౯ || తప్తబిందునికా శైశ్చ విత్రైక్షుతజ
బిందుభిః | ఆవృత్తం పశ్య సామి త్రైసర్వతోధరణీతలమ్ || ౪౦ || మన్యేలత్క్షణవై దేహీరాక్షసైః కామరూపిభిః | భిత్వా భి
త్వా విభక్తా వా భక్షితా వా భవిష్యతి || ౪౧ || తస్యానిమిత్తం తై దేహ్యన్వయో వివదమానయోః | బభూవయుద్ధం సామి
త్రైఘోరం రాక్షసయోరిహ || ౪౨ || ముక్తామణిచితం చేదంతపనీయ విభూషితమ్ | ధరణ్యాం పతితం సామ్యకస్య భగ్నం
మహద్ధనుః || ౪౩ || రాక్షసా నామిదం వత్ససురాణామథ వాపిహ | తరుణాదిత్యసంకాశం వై ధూర్యగుళికాచితమ్ || ౪౪ || విశీ
ణం పతితం భూమాకవచంకస్య కాంచనమ్ | శత్రం శతశలాకం చ దివ్యమాల్యోపశోభితమ్ || ౪౫ || భగ్నదండమిదంకస్య
భూమా సామ్యనిపాతితమ్ | కాంచనోరశ్చదాశ్చేమేపిశాచవదనాః ఖరాః || ౪౬ || భీమరూపా మహాకాయాః కస్య వాని
హతారణే | దీప్తపావక సంకాశో మృతిమాన్ సమరధ్వజః || ౪౭ || అపవిధ్ధశ్చ భగ్నశ్చైకస్య సాం గ్రామి కౌరథః | రథా
క్షమా త్రా విశిఖా స్తపనీయ విభూషణాః || ౪౮ || కస్యేమేభిహతా బాణాః ప్రకీణాః ఘోరకమణః | రాక్షసా నామిమేవ
త్ససురాణామథ వాచ్ఛతా || ౪౯ || శరావరాశరైః పూణౌ విధ్వస్తా పశ్యలత్క్షణ | ప్రతోదాభీశుహస్తో వై కస్యాయం సా
రథిహతః || ౫౦ || సారథిం హతవాక్ కోవా మహాబలపరాక్రమః | కస్యేమాపురుషవ్యామ్ర శయా తెనిహతాయుధి ||
౫౧ || చామర గ్రాహిణౌ సామ్యసాష్టిషమణికుండలౌ | పదవీపురుషస్యైషావ్యక్తంకస్య పిరక్షుసః || ౫౨ || వైరం శతగుణం
పశ్యమ మేదంజీవితాంతకమ్ | సుఘోరహృదయో సామ్యరాక్షసైః కామరూపిభిః || ౫౩ || హృతామృతా వా సితాహిభక్షి
తా వాతపస్వి నీనధమస్త్రాయ తేసీతాం ప్రాయమాణాం మహావనే || ౫౪ || భక్షితాయాంతు వై దేహ్యం హృతాయా
మపిలత్క్షణ కేహిలోకేప్రియంకతుంశక్తా సామ్యమ మేశ్వరా || ౫౫ || కతా రమపిలోకా నాంశూరంకరుణ వేదినమ్ |
అజ్ఞానాదపమన్యేర సర్వభూతానిలత్క్షణ || ౫౬ || మృదుం లోకహితేయుక్తం దాంతంకరుణ వేదినమ్ | నిర్విర్యభిమన్యం
తేనూసంమాంత్రిద శేష్యరా || ౫౭ || మాంప్రాప్య హి గుణోదోషః సంవృత్తః పశ్యలత్క్షణ | అదైవ సర్వభూతానాం ర
క్షసామభవాయచ || ౫౮ || సంహృతైవ పశశీజ్యోత్సాం మహా సూర్యభివోదితః | సంవృత్యైవ గుణా సర్వా మమ
తేజః ప్రకాశతే || ౫౯ || నైవయత్సాన గంధర్వానపిశాచానరాక్షసాః కిన్నరా వా మనుష్యా వా సుఖం ప్రాప్యంతిలత్క్షణ ||
౬౦ || మమా స్త్రీబాణసంపూర్ణమాకాశం పశ్యలత్క్షణ | నిస్సంపాతంకరిష్యామి హ్యద్యత్రైలోక్యచారిణామ్ || ౬౧ ||
సంనికుద్ధగ్రహగణమావారితనిశాకరమ్ | విప్రమృష్టానలమరుద్భాసూరద్యుతిసంవృతమ్ || ౬౨ || వినిమేధితశైలా
గ్రంశుష్యమాణజలాశయమ్ | ధ్వస్తద్రుమలతాగుల్మం విప్రణాశితసాగరమ్ || ౬౩ || త్రైలోక్యంతుకరిష్యామి సంయు
క్తంకాలకమణా | నతాంకుశలినీసేతాం ప్రదాస్యంతి మమేశ్వరా || ౬౪ || అస్తిన్దుహూతే సామి త్రైమమద్రక్ష్యంతి
విక్రమమ్ | నాకాశముత్పతివ్యంతి సర్వభూతానిలత్క్షణ || ౬౫ || మమచాపగుణోన్ముక్తై బాణజాలై నిరంతరమ్ | మద్ది
తం మమనారావై ధ్వస్తంభ్రాంతమృగద్విజమ్ || ౬౬ || సమాకులమమర్యాదంజగత్పశ్యాద్యలత్క్షణ | ఆకణః పూణౌకరి
షుభిజీవలోకం మరావరై || ౬౭ || కరిష్యే మైథిలీ హేతోరపిశాచమరాక్షసమ్ | మమరోషప్రయుక్తానాం సాయకానాం
బలం సురా || ౬౮ || ద్రక్ష్యంత్యద్యవిముక్తా నామపిదూరాతిగామినామ్ | నైవదేవానదైతేయానపిశాచానరాక్షసాః ||
౬౯ || భవిష్యంతి మమక్రౌఢాత్ త్రైలోక్యవిప్రణాశితే దేవదానవయత్సాణాం లోకాయేరక్షసామపి || ౭౦ || బహుధా
నభవిష్యంతి బాణౌ మైశ్శుకలీకృతాః నిమూర్యాదాని మాలోకాకరిష్యామ్యద్యసాయతై || ౭౧ || హృతాం మృతాం వా
సామి త్రై నదాస్యంతి యదీశ్వరా యథాకూపాం హి వై దేహీం నదాస్యంతి యదిప్రియామ్ || ౭౨ || నాశయామి జగత్సర్వం

తైశ్రోక్యంసచరాచరమ్ | యాచద్దశనమస్యావై తావద్ధ్యౌమిసాయకైః || ౨౩ || ఇత్యుక్తావరోషతామ్రాక్షుఃస్ఫుర
మాణోన్మసంపుటః | వల్కలాజినమాబధ్యజటాభారమబంధయత్ || ౨౪ || త్రిపుతంబఘ్నముఃపూర్వంరుద్రస్యేవబభౌత
నుః | లక్ష్మణాదభచాదాయరామోనిష్ఠిద్య కాముకమ్ || ౨౫ || శరమాదాయసంధి ప్తంఘోరమాశీవిహాపమమ్ | సంద
భేధనుషిశ్రీమాదామఃపరపురంజయః || ౨౬ || యుగాంతాగ్నిరవస్త్రిధృతవచనమబ్రవీత్ | యథాజరాయథామృత్యు
ర్యథాకాలోయథావిధిః || ౨౭ || నిత్యంనప్రతిహన్యతే సర్వభూతేషులక్ష్మణ | తథాహంక్రౌఢసంయుక్తోననివార్యోస్మి
సర్వధా || ౨౮ || సురేవమేచారుదతీమనిందితాందిశంతిసీతాయది నాద్యమైథిలమ్ | సదేవగంధర్వమనుష్యపన్నగంబగత్స
తైలంపరివతయాన్యహమ్ || ౨౯ || ఇతి శ్రీమదారణ్యకాండే - చతుష్షష్టితమ స్కంధః *****

తస్యమానంతథారామంసీతాహరణకశితమ్ | లోకానామహితేయ క్తంసంవతకమివానలమ్ || ౧ || పీతమా
ణంధనుస్సజ్యంనిశ్వసంతంపునఃపునః | వద్ధుకామంబగత్సర్వంయుగాంతేతుయథాహరమ్ || ౨ || అదృష్టపూర్వంసంక్రద్ధందృ
ష్టా రామంతులక్ష్మణః | అబ్రవీత్ప్రాజలివాక్యంముఖేనపరిశుష్యతా || ౩ || పురాభూత్వామృదుర్వాతే సర్వభూతహి
తేరతః | నక్రోధవశమాపన్నః ప్రకృతింహాతుమహానిరగి | చంద్రేలక్ష్మీప్రభాసూర్యగతిర్వాయాభువిక్షమా | ఏత
చ్చనియతంసర్వంతప్తయిచానుత్తమంయశః || ౪ || ఏకస్యనాపరాధేనలోకాహంతుంతప్తమహాని | నతుజానామికస్యా
యంభగ్నస్సాం గ్రామికోరభః || ౫ || శేనవాకస్యవాహతోస్సాయుధస్సపరిచ్ఛదః | ఖురనేమితుతత్త్వాయంసిక్తీరుధిర
బిందుభిః || ౬ || దేశోనివృత్తసంక్రామఃసుఘోరఃపాథివాత్సజ | ఏకస్యతువిమదోయంసద్వయోవదతాంవరః ||
౭ || నహివృత్తంహిపశ్యమిబలస్యమహతఃపదమ్ | నైకస్యతుకృతేలోకాన్ననాశయితుమర్హసి || ౮ || యుక్తదండాహిమృ
దవఃప్రశాంతావసుధానిపాః | సదాత్వంసర్వభూతానాంశరణ్యఃపరమాగతిః || ౯ || కోనుదారప్రణాశంతేసాధుమన్యే
తరామవ | సరితస్సగరాన్మైలాదేవగంధర్వదానవాః || ౧౦ || నాలంతేవిప్రియంకతుఃకేదీక్షితస్యేవసాధవః | యేనరా
జాహృతాసీతాతమన్వేషితుమహాని || ౧౧ || మద్ద్వితీయోధమహానిస్సహాయైఃపరమహిఃభిః | సముద్రంచవిచేద్యామః
వర్షతాంశ్చవనానిచ || ౧౨ || గుహోఽపివిధాఘోరానదీఃపర్వవనానిచ | దేవగంధర్వలోకాంశ్చవిచేద్యామఃస్సమాహితాః ||
౧౩ || యావన్నాధిగమిష్యామస్తవభార్యాపహరిణమ్ | నచేత్సామాప్రదాస్యంతిపత్నీంతేత్రిదశేశ్వరాః || ౧౪ || కౌస
తేన్ద్రతతఃపశ్యాత్ప్రాప్తకాలంకరిష్యసి | శీలేనసామావిషయేనసీతాంసయేననప్రాప్యసిచేన్నరేన్ద్ర | తతస్సము
త్పాటయహేమపుంఖైః మహేన్ద్రనజ్రప్రతిమైశ్చరౌఘైః || ౧౫ || ఇతి శ్రీమదారణ్యకాండే - షంచషష్టితమ స్కంధః ***

తంతథాకోకసంతప్తంవిలపంతమనాథవత్ | మోహనమహతావిప్లంపరిన్యూనమచేతనమ్ || ౧ || తతస్సామిత్రి
రాశ్వాస్యముహూతాదివలక్ష్మణః | రామంసంబోధయామాసచరణౌచాపిపీడయన్ || ౨ || మహతాతపసారామ
మహతాచాపికమణా | రాజ్ఞాదశరథేనాసిలబ్ధోమృతమివానురైః || ౩ || తవవైవనుజైర్బద్ధస్త్యద్వియోగాన్మహీపతిః |
రాజాదేవత్వమాపన్నోభరతస్యయథాశ్రుతమ్ || ౪ || యదిమఃఖమిదంప్రాప్తంకాకుత్స్థనసహిష్యసి | ప్రాక్పితశ్చ
ల్పనత్వశ్చఇతరఃకస్సహిష్యతి || ౫ || మఃఖతోహిభవాన్లోకాన్స్తేజసాయదిధత్సుతి | ఆతాఃప్రజానరన్యాఘ్రుక్వనుయా
స్యంతినివృతిమ్ || ౬ || లోకస్వభావపివైషయయాతేనహుమాత్సజః | గతశ్చక్రేణసాలోక్యమనయస్తంసమస్పృశ
త్ || ౭ || మహాహిణ్యోవసిస్త్రయఃపితునఃపురోహితః | అహోపుత్రశతంబజ్జైతదైవాస్యపునమాతమ్ || ౮ || యాచేయం
జగతాంమాతాదేవీలోకనమస్కృతా | అస్యాశ్చచలనంభూమేద్యుశ్యతేసత్యసంశ్రవన్ || ౯ || యాధర్మజగతాంనైత్రే
యత్రసర్వంప్రతిస్థితమ్ | అదిత్యచంద్రగ్రహణమభ్యుపేతౌమహాబలౌ || ౧౦ || సుమహాంత్యపిభూతానిదేవాశ్చపురు
షషభానదైవస్యప్రముంచంతిసర్వభూతానిఽహిని || ౧౧ || శక్రాదిష్వపిదేవేషువతమానానయానయా | శ్రౌ
యతేనరశామూలనత్వంవృణితుమహాని || ౧౨ || నష్టాయామపివైదేహ్యంహృతాయామపిచానఘ | శోచితుంనాహా
నేవీరయథాన్యః ప్రాకృతస్తథా || ౧౩ || త్వద్విధానహిశోచంతిసతతంసమదశనాః | సుమహాత్వపిక్యభేషురామని
విణ్ణదశనాః || ౧౪ || తత్వతోహినరశ్రేష్ఠబుద్ధ్యాసమనుచింతయ | బుద్ధ్యాయుక్తామహాప్రాజ్ఞవిజానంతిశుభాశుభే
|| ౧౫ || అదృష్టగుణదోషాతామధృతానాంతుకమణామ్ | నాంతరేణక్రియాంతేహంఘలమిష్టంప్రవతతే || ౧౬ || మామే

వహిపురా రామత్వ మేవబహుశోన్వశః । అనుశిష్యాద్ధి కౌను త్వామపి సాక్షాద్భూహస్పతిః ॥ ౧౭ ॥ బుద్ధిశ్చ తేవ హా ప్రా
జ్ఞ దైవై రపిమరస్వయా । శోకేనాభిప్రస్తు త్తం తెజ్ఞానం సంబోధయామ్యహమ్ ॥ ౧౮ ॥ దివ్యం చ మానుషం చ త్వమాత్మనశ్చ
పరాక్రమమ్ । ఇత్వా మృత్యు భావేక్ష్యయతస్వ ద్విషతాం వదే ॥ ౧౯ ॥ కిం తే సర్వ వి నా శేనకృ తేనపురుష మభా । త మేవ
త్వం రిపుం పాపం విజ్ఞాయోద్ధతు మహాని ॥ ౨౦ ॥ ఇతి శ్రీ మదారణ్య కాండే - షట్ పట్టి తమ స్సగః:*****

పూర్వ జ్ఞాప్య క్తమా త్ర స్తుల క్షణేన మ భాషితమ్ సార గ్రాహీ మహా సారం ప్రతిజ గ్రాహ రాఘవః ॥ ౧ ॥ సంని
గృహ్య మహా బాహుః ప్రవృద్ధం కౌపమాత్మనః । అవప్త భ్యధనశ్చి త్రం రామో లక్ష్మణ మబ్రవీత్ ॥ ౨ ॥ కిం కరిష్యావ హావ
త్సవ్య వాగ్చాపలక్ష్మణా । కే సో పాయేన పశ్యావస్మి తామితి విచింతయ ॥ ౩ ॥ తంతథాపరితాపా త్తం లక్ష్మణో రామమ్ బ్ర
వీత్ । ఇద మేవ జనస్థానం త్వమ స్వేషితు మహాని ॥ ౪ ॥ రాక్ష సైర్యహుభిః కీణం నానా ద్రుమ లతాయుతమ్ । సంతేహ గిరిమ
గాణి నిర్భూతాః కందరాణి న ॥ ౫ ॥ గుహాశ్చ వివిధా ఘోరా నానామృగ గణా కుల్యాః ఆవాసాః కిన్నరాణాం చ గంధర్వ భ
వ నాని చ ॥ ౬ ॥ తాని యుక్తో మయా సాధం త్వమ స్వేషితు మహాని । త్వద్విభాబుద్ధి సంపన్నా న హాత్వా సో సరమభా ॥ ౭ ॥
ఆపశ్యస ప్రకంపం తే వాయు వేగై రివాచలః ఇత్యు క్త స్తద్వనం సర్వం విచ చార ఫల క్షణాః ॥ ౮ ॥ శ్రుద్ధో రామశ్శరం ఘోరం
సంధాయ ధనుషి తురమ్ తతః పర్వత కూటాభం మహా భాగం ద్విజౌ త్తమమ్ ॥ ౯ ॥ దదశ శవతితం భూమకా తుతజా ద్రుం
జటాయుషమ్ తందృష్ట్వా గిరిశృంగార్థం రామో లక్ష్మణ మబ్రవీత్ ॥ ౧౦ ॥ అ నెనసీతా వై దేహీ భక్షి తా నా త్ర సంశయః ।
గృధ్ర మామనం రత్నో వ్య క్తం భవతి కాన నే ॥ ౧౧ ॥ భక్షయి త్వా విశాలాక్షీ మాస్తే సీతాం యథానుఖమ్ । ఏనం వధి ష్యేదీ
స్తా సైన్యై రై బాణై రజిహ్మైః ॥ ౧౨ ॥ ఇత్యు క్త్యా భ్యపతద్వ శ్రం సంధాయ ధనుషి తురమ్ । శ్రుద్ధో రామస్సముద్రాం
తాంకం పయన్నివ మేది నీమ్ ॥ ౧౩ ॥ తందీనం దీనయా వాచాస ఘేనం రుధిరం వమః । అభ్యభాషత పక్షీ తురామందశర థాత్మ
జమ్ ॥ ౧౪ ॥ మాంస మారయ భద్రం తే మ్రియమాణం స్వక మణా । యా మోషధిమి వాయుష్టన్న న్నైవ సిను హావ నే ॥
౧౫ ॥ సాదేవీ మమ చ ప్రాణో రావణే సో భయం హృతమ్ త్వయా విరహితా దేవీ లక్ష్మణే నచ రాఘవ ॥ ౧౬ ॥ ప్రీయమా
ణా మయా దృష్టే రావణే న బలీయ సాసీతా మభ్యుపపన్నో హం రావణశ్చరణే మయా ॥ ౧౭ ॥ విభ్వంసి తరథశ్చ త్రైపాతితో ధ
రణీత లెవేత త్తస్య ధనుభాగ్న మేత త్తస్య శరావరమ్ ॥ ౧౮ ॥ అయమస్య రథో రామ భగ్నాస్సం గ్రామికో మయా । అయం
తుసారథి స్తస్య మత్పక్షు నిహతో యుధి ॥ ౧౯ ॥ పరిశ్రాంతస్య మేపత్యో భిత్వా భస్మస్య రావణః । సీతా మాదాయ వై దేహీ ము
త్స పాత విహాయ సమ్ ॥ ౨౦ ॥ రక్ష సానిహతం పూర్వం న మాంహంతుం త్వమహాని । రామ స్తస్య తుష్ణాయ బాష్పపూర్ణ
ముఖ స్తదా ॥ ౨౧ ॥ ద్విగుణీకృత తాపాతో సీతా సక్తాం ప్రియాంక థామ్ । శ్రుత్వా జటాయు యోవా క్యం రామస్సేవిత్రి
ణానహా ॥ ౨౨ ॥ గృధ్ర రాజం పరిష్వ జ్యపరిత్యజ్య మహద్ధనుః । నిపపాతావశో భూమారురోద సహ లక్ష్మణాః ॥ ౨౩ ॥ ఏక మేకా
య నేమ ర్దేనిశ్వ సంతంక థంచనా సమీక్ష్య మఃఖత తతో రామస్సేమిత్రి మబ్రవీత్ ॥ ౨౪ ॥ రాజ్యాద్భృగో వ నేవాసః సీతా
నస్తాద్విజోహతిః । ఈవృశీయం మమాలక్ష్మీని దహేదపి పావకమ్ ॥ ౨౫ ॥ సంపూర్ణ మపి చేదద్యప్ర విశేయం మహా
భధిమ్ । సోపి నూసం మమాలక్ష్మ్య విశు ష్యేత్సరితాం పతిః ॥ ౨౬ ॥ నా స్త్యభాగ్య తరో లోకే మత్తోస్త్రి సచ రాచరే । యే నే
యం మహతీ స్తాస్తా మయా వ్యసన వాగురా ॥ ౨౭ ॥ అయం పితృవయస్యో మే గృధ్ర రాజో జరాన్వితః । కేతే వినిహతో భూ
మామమ భాగ్య విపర్యయాత్ ॥ ౨౮ ॥ ఇ త్యేవ ముక్త్యా బహుశో రాఘవస్సహ లక్ష్మణః । జటాయుషం చ వస్సు శపిత్వ స్నే
హం విదశ యా ॥ ౨౯ ॥ నికృ తపక్షుం రుధిగావసి క్తం స గృధ్ర రాజం పరిరభ్య రామః । క్వ మైథిల్ ప్రాణ సమామ మేతి వి
ముచ్య వాచం నిపపాత భూమా ॥ ౩౦ ॥ ఇతి శ్రీ మదారణ్య కాండే - సప్త పట్టి తమ స్సగః:*****

రామస్సంప్రేక్ష్య తంగృధ్రం భువి రోద్రేణ పాతితమ్ సామిత్రిం మిత్ర సంపన్న మిదం వచనమ్ బ్రవీత్ ॥ ౧ ॥ నుమా
యం నూన మథే ష్టుయత మానో విహంగ మః । రాక్ష సేనహత స్సంఖ్యే ప్రాణాం స్త్యక్ష్యతి మ స్త్యజా ॥ ౨ ॥ అయమస్య
శరీరే స్త్రి ప్రాణో లక్ష్మణ విద్యతే తథాపి స్వరహీ సోయం విక్లబ స్సముదిక్ష తే ॥ ౩ ॥ జటాయోయదిశ క్షోషి వాక్యం
వ్యాహరితుం పునః । సీతా మాభ్యాహి భద్రం తే వధ మాభ్యాహి చాత్మనః ॥ ౪ ॥ కిం నిమిత్త హరణీతాం రావణ స్తస్య కిం
యా । అపరాధం తుయందృష్ట్వా రావణేన హృతా ప్రియా ॥ ౫ ॥ కథం తచ్చం ద్రసంశాశం ముఖ మాస్తేన్ద్రనో హరమ్ । సీతయా

కానిచోక్తేనోన్మిత్రాకాలద్విజోత్తముః॥ కథంపర్యంకథంకూపఃకంఠానచరాక్షసః । క్వచాస్యభవనంతాతప్రాపి
 మేపరిపుచ్ఛతః॥ ౭॥ తముద్విత్యోధదీనాత్పావలవంతమనంతరమ్ । వాచాతస్సన్నయా రామంజటాయురిదమబ్రవీత్॥ ౮॥
 హృతాసారాక్షసేంద్రేణరావణేనవిహాయసా । మాయామోహాయవిపులంవాతమదిశసంకులామ్॥ ౯॥ పరిశ్రాంత
 స్యమేతాతపత్యోభిర్వాసరాక్షసఃసీతామాదాయవైదేహీంప్రయాతోదక్షిణాందిశమ్॥ ౧౦॥ ఉపకుంధంతిమేపాణా
 దృష్టిభ్రామతిరాఘవఃపశ్యామివృతౌసౌవణానుశీరకృతమూఢజా॥ ౧౧॥ యేనయాతిముహూతేనసీతామా
 దాయరావణఃప్రణష్టంధనంక్షిప్రంతత్స్వమీప్రతిపద్యతే॥ ౧౨॥ విందోనామముహూతోయంసచకాకుత్స్థనాబు
 ధత్ । త్వత్ప్రియాంజానకీంహృత్వా రావణోరాక్షసేశ్వరః॥ ౧౩॥ యుషవద్భుజిశంగృహ్యక్షిప్రమేవపిసశ్యతి । నచత్వయా
 వ్యధాకార్యాజనకస్యసుతాంప్రతి॥ ౧౪॥ వైదేహ్యంరంభస్యసేక్షిప్రంహృత్వాతంరాక్షసంరణే । అసంమూఢస్యగృధ్ర
 స్యరామంప్రత్యనుభావతః॥ ౧౫॥ ఆస్యాత్సుస్రావరుధిరంమ్రాయమాణస్యసామిషమ్ । పుత్రావిశ్రవసస్సాతౌద్భృ
 తావైశ్రవణస్యచ॥ ౧౬॥ ఇత్తుక్త్వాచులభాభాప్రాణాముమోచపతగేశ్వరః॥ బ్రూహిబ్రూహీతిరామస్యబ్రువాణ
 స్యకృతాంజలైః॥ ౧౭॥ త్యక్త్వాశరీరంగృధ్రస్యజన్మఃప్రాణాహాయసమ్ । సనిరీక్ష్యశివోభూమాప్రసార్యచరణౌతదా॥
 ౧౮॥ విక్షిప్యచశరీరంస్వంపాతధరణీతలేతంగృధ్రంప్రేక్ష్యతామ్రాక్షం । తాసుమచలోపమమ్॥ ౧౯॥ రామస్సుబ
 హుభిదుఃఖైర్దీనస్సామిత్రిమబ్రవీత్ । బహూనిరక్షసాంవాసేవమాణివసతాసుఖమ్॥ ౨౦॥ పక్షిరాజేనవృద్ధేనతాత
 మిత్రేణనస్సుఖమ్ । అనేనదండకారణ్యేవిచీణమిహపక్షిణా॥ ౨౧॥ అనెకవాషికాయస్తుచితకాలసముత్థితః । సోయా
 మద్యహతశ్శేతేకాలోహిదురతిక్రమః॥ ౨౨॥ పశ్యలక్ష్మణగృధ్రోయముపకారిహతశ్చమే । సీతామభ్యవవనోవైరా
 వణేనబలీయసా॥ ౨౩॥ గృధ్రరాజ్యంపరిత్యజ్యపితృపైతామహంమహత్ । మమహేతోరయంప్రాణాముమోచపతగే
 శ్వరః॥ ౨౪॥ సీతాహరణజండుఃఖంసమేసామ్యతథాగతమ్ । యథావిహేశగృధ్రస్యమత్కృతేచపరంతప॥ ౨౫॥ సర్వ
 త్రఖలుదృశ్యంతేసాధవోధమచారిణః । శూరాశ్శరణ్యాస్సామిత్రైరిర్యగ్యోనిగతేష్వపి॥ ౨౬॥ రాజాదశరథఃశ్రీమా
 యథామమమహాయశాః । పూజనీయశ్చమాన్యశ్చతథాయంపతగేశ్వరః॥ ౨౭॥ సామిత్రేహరకాష్ఠానినిమిషాధిష్ఠ్యామిపా
 వకమ్ । గృధ్రరాజంహిధత్యోమిమత్కృతేనిధనంగతమ్॥ ౨౮॥ ఓహంపతగరాజస్యచితామారోప్యతాఘవః । ఇమంధ
 త్యోమిసామిత్రేహతంరంద్రేణరక్షసా॥ ౨౯॥ యాగతిర్యజ్ఞశీలానామాహితాగ్నేశ్చయాగతిః । అపరావతి నాంయా
 చయాచభూమిప్రదాయినామ్॥ ౩౦॥ మయాత్వంసమనుజ్ఞాతోగచ్ఛలోకాననుత్తమా । గృధ్రరాజమహాసత్వసం
 స్కృతశ్చమయాద్విజ॥ ౩౧॥ ఏవముక్త్వాచితాందీప్తామారోప్యపతగేశ్వరమ్ । దదాహరామోధర్కత్కాస్యబంధుమివ
 దుఃఖితః॥ ౩౨॥ రామోఢసహసామిత్రిర్వనంగత్వాసవీర్యవాన్స్థూలాహత్వామహారోసాననుతస్తారతంద్విజమ్॥
 ౩౩॥ రోహిమాంసానిచోత్కృత్యపిశీకృత్యమహాయశాః । శకునాయదదౌరామోరమ్యేహరితశాద్వై॥ ౩౪॥ యత్తప్రే
 తస్యమత్త్యోస్యకథయంతిద్విజాతయః । తత్స్వగ్గంగమనంతస్యక్షిప్రంరామోజజాపహ॥ ౩౫॥ తతోగూదావరంగత్వా
 నదీంసరవరాత్తజాఉదకంచక్రతుస్తస్మైగృధ్రరాజాయతాపుభా॥ ౩౬॥ శాస్త్ర్యవృష్టినవిధినాజలగృధ్రాయరాఘ
 వా । సాత్వాత్గృధ్రరాజాయఉదకంచక్రతుస్తదా॥ ౩౭॥ సగృధ్రరాజకృతవాన్యశఃస్మరంసుదుష్కరంకమరణే
 నిపాతితః । మహాషికత్సేనచసంస్కృతస్తదాజగామపుణ్యాంగతిమాన్సశుభామ్॥ ౩౮॥ కృతోదకాతావపిపక్షిసత్త
 మేస్థిరాంచబుద్ధింప్రణిధాయజగ్ముః । ప్రవేశ్యసీతాధిగమేతతోమనోవనంసురేంద్రావివవిష్ణువాసనా॥ ౩౯॥ ఇతిశ్రీ
 మదారణ్యకాండే - అష్టపట్టితమ స్స గణః

కృత్వైవముదకంతస్తైప్రస్థితారామలక్ష్మణౌ । అచక్షుంతావనసీతాంపశ్యమాంజగ్ముతుదిశశమ్॥ ౧॥ తాదిశంక్షి
 ణాంగత్వాశరణపాసిధారిణౌ । అవిప్రహతమైత్యోకాపంథానంప్రతిపేదతుః॥ ౨॥ గుప్త్యైవైశ్చబహుభిలతాభిశ్చ
 ప్రవేష్టితమ్ । ఆవృతంసర్వతోదుగ్గంగహనఘోరదశఃసమ్॥ ౩॥ వృత్తిక్రమ్యతువేగేనవ్యాశసంహనిషెత్తమ్ । సుభి
 మంతన్నహారవ్యంవ్యతీతాంహంమహాబలౌ॥ ౪॥ తతఃపరంజనస్థానాత్త్రిక్రీశంగమ్యరాఘవా । క్రాంచారణ్యంవివిశతు
 గ్గహనంతామహాజశా॥ ౫॥ నానామేఘుఘనప్రళయప్రహృష్టమివసర్వతః । నానాపక్షిగణైర్జాప్తంనానావాశమృ

దైత్యుతమ్ | చిద్విద్యమాశావై దేహీతద్వసంతా వివిన్వతుః | తత్ర తత్రా వతిష్ఠంతైః సీతాహరణకశీతా || ౧ || తతః పూ
 ర్వేణ తా గత్వా త్రికోశం భ్రాతరౌ తదా | కృష్ణాభారణ్యవృద్ధిక్రమ్య మతంగా శ్రమముగతరా | దృష్ట్వా తుతద్వసం ఘో
 రంబహుభీమమృగద్విజమ్ | నానాసత్వసమాక్షేపం సర్వంగహసపాదపమ్ || ౨ || దదృశౌ తేతుతౌ తత్ర దరీం దశరథాత్మ
 జ్ఞాపాతాశసమగంభీరాంతమసానిత్యసంవృతమ్ || ౩ || ఆసాద్య తౌ సరవ్యాఘాద్రార్యాస్తస్యావిదూరతః | దదశేతు
 మహాహూపాం రాక్షసీం వికృతాననామ్ || ౪ || భయదామల్పసత్త్వా నాంభీభత్యాం రౌద్రదశేనామ్ | లంబోదరీంతీక్ష
 దంష్ట్రాంకరాళీంపరుషత్వచమ్ || ౫ || భక్షయంతీం మృగ్ధాభీమా వికటాం ముక్తమూర్ధజామ్ | ప్రేక్షేతాంతౌతత
 స్తత్ర భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ || ౬ || స్నానమాస్నాద్యతేవీరౌ ప్రజంతం భ్రాతురగ్రతః | ఏహిరంస్యావహేత్యుక్త్వా స
 మాబంబతలక్ష్మణమ్ || ౭ || ఉవాచ చైష్టం వచనం సామిత్రిముపగృహ్య సా | అహంత్యయోముఖీనామలభ్యాతేత్వమసిప్రి
 యః || ౮ || నాథవర్వతమాటేషు నదీనాంపులి నేషుచ | ఆయుశ్శేషమిమం వీరత్వం మయా సహరంస్య సే || ౯ || ఏవముక్తస్తుకు
 పితఃఖడ్గముద్భృత్యలక్ష్మణః | కర్ణనాసం స్తనౌతస్యాద్విచకర్తారీనూచనః || ౧౦ || కణణా సేనికృతైతువిస్వరంసావిసద్యచ | య
 థాగతం ప్రమద్రావరాక్షసీభీమదశేనా || ౧౧ || తస్యాంగతాయాంగహనం విశంతౌ వసనోజసా | ఆసేదతురమిత్ర
 ఘ్నా భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ || ౧౨ || లక్ష్మణస్తుమహాతేజాస్సత్వవాశీలవాశుచిః | అబ్రవీత్సాంజలివాక్యం భ్రా
 తరందీప్తతేజసమ్ || ౧౩ || స్పందతేమేదృఢంబాహురుద్విగ్మమివ మ్నేహనః | ప్రాయశశ్చాప్యనిష్టానినిమిత్తాన్యవలక్షయే ||
 ౧౪ || తస్మాత్సజ్జీభవార్యత్వంకురుష్వవచస్సంక్షితమ్ | మ్మమేవహినిమిత్తాని సద్యశ్శంసంతి సంభ్రమమ్ || ౧౫ || ఏషవంజశకో
 నామసక్షిపరమదారుణః | ఆవయోర్విజయం యుద్ధేశం సన్నివసినక్షతి || ౧౬ || తతస్తస్వస్వేషతోరేవ సర్వంతద్వనమోజ
 సాసంజజ్ఞేవిపులశ్యబ్జః ప్రభంజనిష్టతద్వనమ్ || ౧౭ || సువేష్టితమివాభ్యర్థ్యంగహనం మాతరిశ్వనా | వనస్యతస్యశబ్దోభూ
 ద్వివమాపూరయన్నివ || ౧౮ || తంతబ్జంకాంతుమాణస్తురానుకత్యైసహానుజః | దదశేనుమహాకాయం రాక్షసంవిపులార
 సమ్ || ౧౯ || ఆసేదతుస్తతస్తత్రతాపుభౌప్రముఖేస్థితమ్ | వివృద్ధమశిరోగ్రీవంకబంధముదరేముఖమ్ || ౨౦ || రోమభిర్నిశ్చ
 తైస్తీక్షైరుహాగరిమివోచ్చితమ్ | నిలమేఘనిభంరౌద్రం మేఘస్థనితనిస్వనమ్ || ౨౧ || అగ్నిజ్వాలాని కాశేనలలాటస్థే
 నదీవృతామహావక్ష్యోపిం గేనవిపువేనాయతేనచ || ౨౨ || ఏశేనోరసిఘ్నైరణనయనైనాశుదర్శనామహాదంష్ట్రైఃపన్నం
 తంతేలిహాసం మహాముఖం || ౨౩ || భక్షయంతం మహాఘ్నైరారాముశునింహమృగద్విపాకాః | ఘ్నైరౌభుజౌఽకుర్వాణము
 భౌయోజనమాయతౌ || ౨౪ || కరాభ్యాం వివిభాగృహ్య ఋత్యౌపక్షిగణాన్ప్రగౌ | ఆకర్షంతం వికర్షంతమనెకాన్ప్ర
 గయూధపాకా || ౨౫ || స్థితమావృత్య పంథానంతయో భ్రాత్రౌః ప్రసన్నయౌః | అభతౌ సమాభిక్రమ్యకోశమాత్రైదద
 శేతుః || ౨౬ || మహంతం దారుణంభీమంకబంధభుజసంవృతమ్ | కబంధమివ సంస్థానాదతిఘ్నైరప్రదశేనమ్ || ౨౭ ||
 సమహాబాహురత్యర్థం ప్రసార్యవిపులౌభుజౌ | జగ్రహ సహితా వేవరాఘవౌపీడయన్బలాత్ || ౨౮ || ఖడ్గినాధృఢధ
 న్వానాతిగ్నతేజౌమహాభుజౌ | భ్రాతరౌ వివశం ప్రాప్తౌక్రమ్యమాణౌ మహాబలా || ౨౯ || తత్రైర్వేణశూరస్తురాఘ
 వోవైవవివృధే | జాల్యాదనాశ్రయత్వాచ్చలక్ష్మణస్త్యభివవృధే || ౩౦ || ఉవాచ చ విష్ణుస్సకరాఘవం రాఘవానుజః | ప
 శ్యమాం వీరవశం రాక్షసస్య పశంగతమ్ || ౩౧ || మయైకేనతునిర్భ్యక్తః పరిముచ్యస్వ రాఘవ | మాంహి ఘాతబలిందత్వాప
 లాయస్వ యథాసుఖమ్ || ౩౨ || అనిగంతాసివై దేహీమచిరేణేతి మేమతిః | ప్రతిలభ్యచకాకుత్స్థపితృపైతాషహీం మహీమ్
 రం || తత్రమాంఠామరాజ్యస్థః స్త్రీతుమహాసి సర్వదా | లక్ష్మణేనైవముక్తస్తురామస్సేమిత్రిషబ్రవీత్ || ౩౩ ||
 మాస్త్రాసంకృధావీరసహితాద్భగ్విషీదతి | ఏతస్మిన్నంతరే కూరో భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ || ౩౪ || వప్రచ్ఛఘనని
 ఘ్నోమఃకబంధోదానవోత్తమః | కాయవాంఘ్రపభస్కంధౌ మహాఖడ్గధనుర్ధరౌ || ౩౫ || ఘ్నైరందేశమనుప్రాప్తౌదై
 వేనమమచామిమే | వదతంకార్యమిహవాకిమర్థంచాగతాయువామ్ || ౩౬ || ఇమండేశమనుప్రాప్తౌతుథార్తస్యేవతి
 స్థతః | సచాపబాణఖడ్గచతీక్షణ్యంగావివషణ్భౌ || ౩౭ || మమాస్యవనుసంప్రాప్తౌదుర్భంజీవితంపునః | తస్య
 తద్వచనం శ్రుత్వా కబంధస్యదురాత్మనః || ౩౮ || ఉవాచ లక్ష్మణం రామోముఖేనపరిశుష్యతా | కృత్యాత్మృత్రతరం
 పాశ్చ్యదారుణం సత్యవిక్రమ్ || ౩౯ || వ్యసనంజీవితాంతాయపాప్రప్తమపాశ్చ్యతాంప్రియామ్ | కాలస్యసుమహద్విర్యం

సర్వభూతేషులక్ష్మణగిరం॥ త్వాంచమాంచనన్ వ్యాఘ్రవ్యసనైఃపశ్యమోహితౌ॥ నాభిభారోస్తదైవస్యసర్వభూతేషు
లక్ష్మణగిరం॥ శూరాశ్చబలవంతశ్చకృతాస్త్రైర్వరణాజరే॥ కాలాభిపన్నాస్సీదంతియథావాలుకనీతవః॥౫॥ ఇతిబ్రు
చాణోద్భవత్యవిక్రమోమహాయశాదాశరధిఃప్రతాపవా॥ అవేక్ష్యసామిత్రిముదగ్రపారుషంస్థిరాంతదాస్వాంసు
తిమాత్మనాకరోత్॥౫॥ ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే - ఏకసప్తతితమస్సర్గః. *****

తౌతుతత్రస్థితౌదృష్ట్వాభ్రాతరౌరామలక్ష్మణౌ॥ బాహుపాశపరిక్షిప్తౌకబంధోవాక్యమబ్రవీత్॥౧॥ తిష్ఠతఃకింసు
మాందృష్ట్వాతేషుభాతంక్షత్రియః॥ భా॥ ఆహారాభంతుసందిష్టాదైవేనగతః॥౨॥ తచ్చుత్వాతేషాంవాక్యం
ప్రాప్తకాలంహితంతదా॥ ఉవాచాతే॥ సమాపనోమిక్రమేకృతనిశ్చయః॥౩॥ త్వాంచమాంచపురాతూర్ణమాద
తైరాక్షసాధమః॥ తస్మాదసిభ్యామస్యాశుబాహూభిందామహేగురూ॥౪॥ భీషణోయంమహాకాయోరాక్షసోభుజవిక్ర
మః॥ లోకంహ్యాజితంకృత్వాహ్యోవాంహంతుమిహేచ్ఛతి॥౫॥ నిశ్చేష్టానాంవధోరాజఃకుత్సితౌజగత్పతే॥ క్రతుమ
ధ్యోపనీతానాంపశూనామివరాఘవ॥౬॥ ఏతత్సంజల్పితంశ్రుత్వాతయోఃప్రధస్తురాక్షసః॥ విదార్యాన్యంతదారౌగ్ర
స్తాభక్షయితుమారభత్॥౭॥ తతస్తదేశకాలజ్ఞాభద్రాభ్యామేవరాఘనా॥ అభిందతాంసుసంహృష్టౌబాహూతస్యాంస
దేశతః॥౮॥ దక్షిణోదక్షిణంబాహుమసక్తమసినాతతః॥ చిచ్ఛేదరామోవేగేనసవ్యంవీరస్తులక్ష్మణః॥౯॥ సవపాతమహా
బాహుశ్చిన్నబాహుగ్ధహోస్వనః॥ భంచగాంచదిశశ్చైవనాదయజలదోయథా॥౧౦॥ సనికృతృణౌదృష్ట్వాశోణితౌ
ఘపరిప్లుతః॥ దీనఃపప్రచ్ఛతోవీరౌకాయువామితిదానవః॥౧౧॥ ఇతితస్యబ్రువాణస్యలక్ష్మణశ్శుభలక్షణః॥ శశంసరాఘవః
తస్యకబంధస్యమహాత్మనః॥౧౨॥ అయమిత్త్వాకుదాయాదోరామోనామజనైఃశ్రుతః॥ అన్యైవావరజంవిద్ధిభ్రాతరం
మాంచలలక్ష్మణమ్॥౧౩॥ మాత్రాప్రతిహతేరాజ్యైరామఃప్రవాజితోవనం॥ మయాసహచరత్యేషభార్యయాచమహా
ద్వనమ్॥౧౪॥ అస్యదేవప్రభావస్యవసతోవిజనెవనే॥ రక్షసావహృతాపత్నీయామిచ్ఛంతావిహగతో॥౧౫॥ త్వంతుకౌ
వాకిముఖంవాకబంధసదృశోవనె॥ ఆస్యేనోఽసిద్ధిప్తేనభగ్నజంఘోవిచ్ఛేష్టసే॥౧౬॥ ఏవముక్తకబంధస్తులక్ష్మణేనోత్త
రంవచః॥ ఉవాచపరమప్రీతస్తడింద్రవచనంస్తరః॥౧౭॥ స్వాగతంవాంసరవ్యాఘ్రాదిష్ట్యపశ్యమిచాప్యహమ్॥ దిష్ట్య
చేమానికృత్తామేయువాభ్యాంబాహుబంధనా॥౧౮॥ విరూపంయచ్ఛమేరూపంప్రాప్తంహ్యః॥ నమాద్యథా॥ తస్యైశ్వణు
నరవ్యాఘ్రతత్వతశ్శంసతస్తవః॥౧౯॥ ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే - ఏకసప్తతితమస్సర్గః. *****

పురారామమహాబాహూమహాబలపరాక్రమః॥ రూపమాసీన్నమాచింత్యంత్రిమలోకేమవిశ్రుతమ్॥౧॥ యథా
సోమస్యశక్తస్యసూర్యస్యచయథావపుః॥ సోహంరూపమిదంకృత్వాలోకవిత్త్రాసనంమహత్॥౨॥ యుష్మిన్వనగతాకా
రామత్రాసయామితతస్తతః॥ తతఃస్థూలశిరానామమహాపీః॥ కౌపితోమయా॥౩॥ సంచిన్స్త్వవివిధంవన్యయోపేణా
నేనధిర్ఘతః॥ తేనాహముక్తః॥ ప్రత్యైవంఘోరశాపాభిధాయి నాగి॥ ఏతదేవస్యశంసంతేరూపమస్తువిగహితమ్॥ స
మయాయాదితః॥ శ్రద్ధాశాపస్యాంతోభవేడితి॥౫॥ అభిశాపకృతస్యేతితేనేదంభాషితంవచః॥ యదాభిత్వాభుజౌరామ
స్తాన్ద్వందహేద్విజనెవనే॥౬॥ తదాత్వంప్రాప్త్యసేరూపంస్వమేవవిపులంశుభమ్॥ శ్రియీవిరాజితంపుత్రంవనోస్త్యం
విద్ధిలక్ష్మణ॥౭॥ ఇంద్రకౌపాదిదంరూపంప్రాప్తమేవంరణాజరే॥ అహంహితపసోగ్రేణపితామహమతోషయమ్॥౮॥ దీ
ర్ఘమాయుస్సమేప్రాదాత్తతోమాంవిభ్రమోస్పృశత్॥ దీర్ఘమాయుమయాప్రాప్తంకింమేశక్రకరిష్యతి॥౯॥
ఇత్యేవంబుద్ధిమాస్థాయరణేశక్రమధర్మయమ్॥ తస్యబాహువ్రముక్తేనవజ్రేణశతపర్వణా॥౧౦॥ సక్థినీచశిరశ్చైవశరీ
రేసంప్రవేశితమ్॥ సమయాయాచ్ఛమాసస్సన్నానయద్యమసాదనమ్॥౧౧॥ పితామహవచసన్త్యంతదస్త్యితిమమాబ్ర
వీత్॥౧౨॥ నాహరఃకథంశక్తోభగ్నసక్థిశిరోరుకః॥౧౩॥ వజ్రేణాభిహతః॥ కాలంసుదీర్ఘమపిజీవితుమ్॥ ఏవముక్తస్తుమేశకౌ
బాహూయోజనమాయతౌ॥౧౪॥ ప్రాదాదాస్యంచమేకుత్సతీక్షణదంష్ట్రముకల్పయత్॥ సోహంభుజాభ్యాందిర్ఘాభ్యాం
సమాకృష్యవనేచరా॥౧౫॥ సింహద్విపమృగవ్యాఘ్రాభక్షయామిసమంతతః॥ సతుమామబ్రవీదింద్రాయదారా
మస్తులక్ష్మణ॥౧౬॥ ఛెత్స్యతేసమరే॥ బాహూతదాస్వర్గంగమిష్యసి॥ అనేనవపుషాతాతవనేస్త్విరాజస్తమ॥౧౭॥ య
ద్యత్పశ్యామినర్వస్వగ్రహణంసాధురోచయే॥ అవశ్యంగ్రహణంరామమన్యేహంసముపేష్యతి॥౧౮॥ ఇమాంబుద్ధింపుర

స్మృత్యదేహన్యాయకృతశ్రమః | సత్వంరామోపిభద్రం తేనాహమన్యేనరాఘవ||౧౮||శక్యోహంతుంయథాతత్త్వమేవ
ముక్తంమహాపిణా|అహంహిమతిసాచివ్యంకరిష్యామిసరస్వభా||౧౯||మిత్రంచైవోపదేత్యోమియువాభ్యాంసంస్మృ
తోగ్నినా|ఏవముక్తస్తుధర్మాత్వాదనునాతేనరాఘవః||౨౦||ఇదంజగాదవచసంలక్ష్మణస్తోవశృణ్వతః|రావణేనహృతాభా
ర్యామమసీతాయశస్విసీ||౨౧||విమాక్రితస్యజనస్థానాత్సహాభ్రాత్రాయథాసుఖమ్|నామమాత్రంతుజానామినయా
వంతస్సరక్షసః||౨౨||నివాసంవాప్రభావంవావయంతస్యనవిద్యహే|శోకాతానామనాథానామేవంవిపరిధావతాం||
౨౩||కారుణ్యంసదృశంకర్తుమపకారేచవతతామ్ |కాస్థాన్యాదాయశుమాణికాలభగ్నానికుంజరైః||౨౪||ధర్మ్యా
మస్త్యైవయంవీరశ్వశ్రేణుహతికల్పితే | సత్వంసీతాంసమాచక్ష్యయేనవాయత్రవాహృతా||౨౫||కురుకల్యాణమత్య
థంయదిజానాసితత్వతః | ఏవముక్తస్తురామేణవాక్యందనురనుత్తమమ్||౨౬||ప్రవాచకుశలోపక్తుంవక్తారమపిరా
ఘవమ్|దివ్యమస్తినమేజ్ఞానం నాభిజానామిమైథిలీమ్||౨౭||యస్తాంజ్ఞాస్యతితంవత్సేదగ్ధః|స్వంరూపమాస్థితః|అదగ్ధస్య
తువిజ్ఞాతుంశక్తిరస్తిసమేప్రభో||౨౮||రాక్షసంతంమహావీర్యంస్తీతాయేనహృతాతవ | జ్ఞానంహిమమభ్రష్టంశాపదో
షేణరాఘవ||౨౯||స్వకృతేనమయాప్రాప్తంహంపంలోకవిగహితమ్ | కింతుయావన్నయాత్యస్తంసహితాశ్రంత
వాహనః||౩౦||తావన్నానువతేక్షిప్త్వాదహరామయథావిధిదగ్ధస్వయాహమవతేన్యాయేనరఘునందన||౩౧||వత్సోమి
తనుహంవీరయస్తంజ్ఞాస్యతిరాక్షసమ్|తేనసఖ్యంచకతవ్యంన్యాయవృత్తేనరాఘవ||౩౨||కల్పయిష్యతితేప్రీతస్సాహ
య్యంలఘువిక్రమః|నహితస్యాస్యవిజ్ఞాతంత్రిములోకేషురాఘవ||౩౩||సర్వాకపరిస్పృతోలోకాపురాసౌకారణం
తరే||౩౪||ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే-ఏక సప్త తి త మ స్స గ ణః.***** ఎవముక్తాతుతోవీరొకబంధేనసరేశ్వరా|
గిరిప్రదరమాసాద్యపావకంవిససజతుః||౧||లక్ష్మణస్తుమహాలాభిజ్ఞులితాభిస్సమంతతః|చితామాదీపయామా
ససాప్రజ్ఞాల్లసర్వతః||౨||తచ్ఛరీరంకబంధస్యఘృతపిండోపమః|మహత్ | మేదసాపచ్యమానస్యమందందనాతిపావ
కః||౩||సవిధాయచితామాశువిధామోగ్నిరివోద్ధితః |అరేజేవాససీభిభ్రన్తాలాందివ్యాంమహాబలః||౪||తతశ్చితాయా
వేగేనభాస్వరోవిరజోబరః|ఉత్పచాతాశుసంహృష్టోసర్వప్రత్యంగభూషణః||౫||ఽమానేభాస్వరేతిస్థాహంసయుక్తై
యశస్కరే | ప్రభయావమహాతేజాదిశోదశవిరాజయన్||౬||సోంతరిక్షగతోరామంకబంధోవాక్యమబ్రవీత్ |శృణురా
ఘవతత్సేనయథాసీతామవాప్యసి||౭||రామషడ్వక్తయోలాకేయాభిస్సర్వంవిమృశ్యతే | పరిమృష్టోదశాంతేనదశా
భాగేనసేవ్యతే||౮||దశాభాగతోహేనస్త్వంహిరామస్సలక్ష్మణః |యత్ర్యతేవ్యసనంప్రాప్తంత్వయాదారప్రథమ
ణమ్||౯||తదవశ్యంత్యయాకార్యంసమహృత్సుహృదాంవర |అకృత్వాహిసతేసిద్ధిమహంపశ్యామిచింతయన్||౧౦||శూ
యతాంరామవత్సోమిసుగ్రీవోనామవానరః | భ్రాతృనిరస్త్రుధైనవాలినాశక్రసూనునా||౧౧||ఋశ్యమూకేగిరి
వరేషంపాపర్యంతశోభితే|నివసత్యాత్మవాన్ద్విరశ్చతుభిః|స్సహవానరైః||౧౨||వానరేంద్రమహావీర్యస్తేజసాచామిత
ప్రభః | సత్వసంధోవినీతశ్చద్భుతిమాన్దతిమాన్దహః||౧౩||దక్షఃప్రగల్భాద్యుతిమాన్దహాబలపరాక్రమః | భ్రాతృవి
వాసితోరామరాజ్యహేతోమహాబలః||౧౪||సతేసహాయోమిత్రంచసీతాయాఃపరిమాగణై |భపిష్యతిహితేరామ
మాచశోకేమనఃకృధాః||౧౫||భవితవ్యంహియశ్చాపినతచ్ఛక్యమిహాస్యథా|కర్తుమిత్వాకుశదూలకాలాహిడురతి
క్రమః||౧౬||గచ్ఛశీఘ్రమితోరామసుగ్రీవంతంహహాబలమ్ | శయస్యంతంకురుక్షిప్రమితోగత్వాద్యరాఘవ ||౧౭||అ
ద్రోహాయసమాగమ్యదీప్యమానేవిభావసౌ | నవతేసోవమంతవ్యస్సుగ్రీవోవానరాధిపః||౧౮||కృతజ్ఞఃకామరూపీచస
హాయాశీచవీర్యవా|శక్తోయుద్ధేయవాంకర్తుంకార్యంతస్యచిక్షిత్|మ్ || ౧౯ || కృతాథోవాక్యతాథోవాక్య
త్యంతవకరిష్యతి|సఋతురజసఃపుత్రఃపంపామటతశంకితః||౨౦||భాస్కరస్యోరసఃపుత్రఃవాలినాకృతకిల్బిషః | సంని
ధాయాయుధంక్షిప్రమృశ్యమూకాలయంకపిమ్||౨౧||కురురాఘవసత్వేనవయస్యంవసచారిణమ్ | సహిస్థానానిసర్వా
ణికాస్మేన్యైవనకపికుంజరః||౨౨||నరమాంసాశినాంలోకేనైపుణ్యాదధిగచ్ఛతి|నతస్యావిదితలలోకేచిదస్తీహిరాఘ
వ||౨౩||యావత్సర్వఃప్రతపతినహస్రాంశురరిందమ | సనదీర్విపులాశైలాగిరిమగాణికందరా ||౨౪ ||అస్మి
త్యవానరైస్సాధకంపక్షింతేధిగమిష్యతి |వానరాంశ్చమహాకాయాప్రేషయిష్యతిరాఘవ||౨౫||దిశోఽచేతుంతాం

సీతాంత్వద్వియోగేనోచితమ్ | సజ్జాన్యతివరారోహం నిమలాంరావణాలయే || ౨౬ || సమేరుశృంగార్కగతామనిది
తాం ప్రవిశ్య పాతాళతలేపివా శ్రీతామోష్ణవంగమానాం ప్రవర స్రవప్రియాం నిపాత్య రత్నాంసిపునః ప్రదాస్యతి || ౨౭ || ఇ
తశ్రీమదారణ్యకాండేద్విసప్తతితమ స్కంధః - ***** విదశయిత్వా రామాయసీతాయాః ప్రతిమా
గణైవాక్యమన్వభవభజ్జః కబంధః పునరబ్రవీత్ || ౧ || ఏష రామశ్శివః పంథాయత్రైతేపుష్పితా ద్రుమాః | ప్రతీచీంది
శమాశ్రేత్య ప్రకాశం తేమనోరమాః || ౨ || జంబూప్రియాం పువససప్లక్ష్యన్యగ్రోధతింకు కాః | అశ్వస్థాః కర్ణికారాశ్చ చూతా
శ్చాన్యైచపాదపాః || ౩ || ధన్వనానాగవృత్తాశ్చ తిలకాన క్తమాలకాః | నీలాశోకాః కదంబాశ్చ కరవీరాశ్చ పుష్పితాః || ౪ || అ
గ్నిముఖ్యా లశోకాశ్చ సురక్తాః పారిభద్రకాః | తానారుహ్యథవాభూమాపాతయిత్వా చ తాబలాత్ || ౫ || ఫలాన్యమృత
కల్పానిభక్షయంతౌగమిష్యథః | తదలిక్రమ్య కాకుత్స్థవసంపుష్పితపాదకమ్ || ౬ || నందనప్రతిమంచాన్యతః | రవోన్య
త్తరాశ్చ వాసర్వకామఫలావృతాః పాదపాస్తుమధుప్రవాః || ౭ || సర్వే చ ఋతవస్త్రవనైత్రరథేయథా | ఫలభారాన
తాశ్చైవ మహావిలపధారిణః || ౮ || శోభంతే సర్వతస్త్రమేఘవర్షతసన్నిభాః | తానారుహ్యథవాభూమాపాతయిత్వా
యథానుభవమ్ || ౯ || ఫలాన్యమృతకల్పానిలక్ష్మణస్తే ప్రదాస్యతి | చంక్రమంతౌవరాదేశాశ్చైలాచ్ఛైలం వనాద్వనమ్ ||
౧౦ || తతః పుష్కరిణీం వీరౌ పంపా నామగమిష్యథః | అశకరామవిభ్రంశం సమతీథామశైవలామ్ || ౧౧ || రామసం
జాతవాలూకాంకమలత్పలశాలినీమ్ | తత్రహంసాః స్లవాః క్రాంచాః కురరాశ్చైవ రాఘవ || ౧౨ || వల్లుస్త్వనానికూజం
తిపంపాసలిలగోచరాః | నౌద్విజంతే నరాదృష్ట్యావయస్యాః కౌవిదాశ్శుభాః || ౧౩ || ఘృతపిండోపమాన్ స్థూలాం
స్తాన్ ద్విజాభక్షయిష్యథః | రోహితావక్రతుండాంశ్చ నలమీనాంశ్చ రాఘవ || ౧౪ || పంపాయామిమభిమత్సన్యో
హత్వా చాదస్వ రాఘవ | నిస్త్యక్షత్వా నయస్తప్తానకృశానైకకంటకా || ౧౫ || తవభక్త్యా సమాసక్తోలక్ష్మణస్సంప్రదా
స్యతి భృశం తేభాదతామత్యాపంపాయాః పుష్పసంచయే || ౧౬ || పద్మగంధిశివం వారిసుఖశీతమనామయమ్ | ఉద్ధృత్య
సతదాక్లిప్తం రౌప్యస్థాటికసన్నిభమ్ || ౧౭ || అపౌపుష్కరపణేనలక్ష్మణః పాయయిష్యతి | స్థూలాగిరిగుహశయ్యాన్
వరాహాన్ వనచారిణః || ౧౮ || అపాంలభాచుపావృత్తావృషభానివనదతః | రూపాన్వితాంశ్చ పంపాయాం ద్రక్ష్యసి
త్వంసరోత్తమ్ || ౧౯ || సాయాహ్నవిచరన్ రామవిటపాన్ మాల్యధారిణః | శీతోదకంచపంపాయాం దృష్ట్వా శోకం హి
స్యసి || ౨౦ || సుమనోభిశ్చ తాస్త్రతీలకాన క్తమాలకాః | ఉత్పలానిచ పుల్లాని పంకజాని చ రాఘవ || ౨౧ || నతానికశ్చిన్తా
ల్యానితత్రానోపయితానరః | నచవైష్ణానతాంయాంతినచశీర్వంతి రాఘవ || ౨౨ || మతంగశిష్యాస్త్రాసన్మామయ
స్సుసమాహితాః | తేషాం భారాభితప్తానాం వన్యమాహరతాంగురోః || ౨౩ || యే ప్రపేతుమహీతూణాం శరీరాత్స్వే
దబిందవః | తానిజాతాని మాల్యాని మనీనాంతపసాతదా || ౨౪ || స్వేదబిందుసముత్థాని ననిశ్యంతి రాఘవ | తేషామద్యాపి
తత్రైవదృశ్యతేపచారిణీ || ౨౫ || శ్రమణీశబరీనామ కాకుత్స్థదిరజీః | త్వాంతుధర్తేస్థితం త్యంసర్వభూతనమస్కృ
తమ్ || ౨౬ || వృష్ట్యా దేవోపమం రామస్వగ్లాకంగమిష్యతి | తతస్త్రద్రామపంపాయాస్తీరమాశ్రేయశ్చిమమ్ || ౨౭ || ఆ
శ్రమస్థానమతులంగుహ్యాం కాకుత్స్థవశ్యసి | నత్రాశ్రమితుం నాగాశ్శక్నువంతితదాశ్రమమ్ || ౨౮ || వివిధాస్త్రత్రై
నాగావనేతస్త్రింశ్చ పర్షతే ఋషేస్త్రమతంగస్య విధానా త్తచ్చ కాననమ్ || ౨౯ || మతంగవనమిత్వేవ విశ్రుతం రఘునం
దన | తస్మిన్నందనసంకాశే దేవారణ్యోపమేవ నే || ౩౦ || నానాజిహగసంకీర్ణేరంస్య సేరామనివృతః | ఋశ్యమూకశ్చ
పంపాయాః పురస్తాత్పుష్పితద్రుమః || ౩౧ || సుమఃఖారోహణో నామశిశునాగాభిరక్షితః | ఉదాదోబ్రహ్మణాచైవ పూర్వ
కాలే వినిమితః || ౩౨ || శయానః పురుషో రామతస్య శైలస్య మూర్ధని | యత్స్వపేలభతే విత్తంతత్ప్రబుద్ధోధిగచ్ఛతి
౩౩ || నత్వేవ విషమాచారః పాపకర్మాధిరోహతి | యస్తుతం వీషమాచారః పాపకర్మాధిరోహతి || ౩౪ || తత్రైవ ప్రహరంత్యే
నంస్తుప్తమాదాయదాక్షిణ్యః | తతోపిశిశునాగానామాక్రందః శ్రూయతే మహా || ౩౫ || క్రీడతాంరామపంపాయాం మ
తంగారణ్యవాసినాం | సిక్తాదుధిరధారాభిస్సంహత్య పరమద్విపా || ౩౬ || ప్రచరంతి పృథక్క్రిగ్ధామేఘవర్షాస్తరస్వినః | తెత
త్రపీత్వా పానీయం విమలం శీతమన్యయమ్ || ౩౭ || నివృతాస్సంవిగాహంతే వనానివనగోచరాః | ఋత్వాంశ్చ ద్విపినశ్చై
వనీలకౌమలకప్రభా || ౩౮ || రురూగతభయాంశ్చైవదృష్ట్వా శోకంత్యజిష్యసి | రామతస్య తైలస్య మహాశోభతే

గుహాః ౩౯ ॥ శిలాభిభానాకామత్ స్థమఃఖంచాస్యాః ప్రవేశనమతస్యాగుహాయాః ప్రాద్వా రేమహాశీతోదకౌహా
దః ౪౦ ॥ బహుమూలఫలారమ్యానానామృగనమావృతః । తస్యాంవసతిసుగ్రీవశ్చతుభిఃస్సహవానరైః ॥ ౪౧ ॥ కదా
చిద్భుఖరేతస్యవృతస్యాభివృతః । కటంధస్తస్వనశాస్త్రైవంతాపుభౌరామలత్కుశౌ ॥ ౪౨ ॥ స్రగ్వీభాస్వరవణాభః
వ్యవృతవీర్యవా । తంతుఖస్థంమహాభాగంకటంధంరామలత్కుశౌ ॥ ౪౩ ॥ ప్రస్థితౌత్వంవ్రజస్తేతివాక్యమూచతురంతి
౪౪ ॥ గమ్యతాంకార్యసిద్ధ్యర్థమితితావబ్రవీత్సచ ॥ ౪౫ ॥ సుప్రీతౌతావనుజ్ఞాప్యకటంధఃప్రస్థితస్తదా । సతతృబంధఃప్ర
తివన్యరాపంవృతః శ్రీయాభాస్కరతుల్యదేహః । నిదశయరామమవేక్ష్యఖస్సఖ్యంకురుష్యేతిదాభ్యువాచ ॥
౪౬ ॥ ఇతి శ్రీమదారణ్యకాండే - త్రిపత్తతమస్తగః -

తాకటంధేనతంమూగంపంపాయాదశితంవనె । ప్రతస్థతుడిశంగృహ్యప్రతీచీంసృవరాత్తజౌ ॥ ౧ ॥ తానైతే
ష్వాచితానైకాకౌద్రుకల్పఫలాద్రుమావీతుంతోజగ్దురుద్రాక్షుంసుగ్రీవంరామలత్కుశౌ ॥ ౨ ॥ క్వతాచతైలవృ
ష్టేతుతౌవానంరామలత్కుశౌ । పంపాయాఃవశ్చిమంతీరంరాఘవాపువజగ్దుతుః ॥ ౩ ॥ తౌపుష్కరిణ్యాఃపంపాయాస్తీర
సాసాద్యవశ్చిమమ్ । అవశ్యతాంతతస్తత్రశబర్యారమ్యమాశ్రమమ్ ॥ ౪ ॥ తౌతదాశ్రమమాసాద్యద్రుమైబహుభి
రావృతమ్ । సురమ్యమభివీతుంతోశబరీమభ్యుపేయతుః ॥ ౫ ॥ తౌతుదృష్టౌతదాసిద్ధాసముత్థాయకృతాంజలిః । రామస్య
పాదౌజగ్రహలత్కుశస్యచధీమతః ॥ ౬ ॥ పాద్యమాచమనీయంచసర్వంప్రాదాద్యథావిధి । తామువాచతతోరామః
శ్రమణీంసంశితవ్రతామ్ ॥ ౭ ॥ కచ్చిత్తేనిజతావిఘ్నాకచ్చిత్తేవధాతేతవః ॥ కచ్చిత్తేనియతః క్రోధఆహారశ్చతపోధనై ॥
౮ ॥ కచ్చిత్తేనియమాః ప్రాప్తాఃకచ్చిత్తేషససస్సుఖమ్ । కచ్చిత్తేగురుశుశ్రూషాసఫలాచారుభాషిణీ ॥ ౯ ॥ రామేణతావ
సీపృష్టాసాసిద్ధాసిద్ధసంమతా । శశంసశబరీవృద్ధారామాయప్రత్యుపస్థితా ॥ ౧౦ ॥ అద్యప్రాప్తావస్థిద్ధిస్తవసందశనా
న్తయా । అద్యమేనఫలంతప్తంగురవశ్చససూజితాః ॥ ౧౧ ॥ అద్యమేనఫలంజన్తస్వగశ్చైవభవిష్యతిత్వయిదేవవరేరా
మపూజితేపురుషమభా ॥ ౧౨ ॥ తచాహంచతుషాసామ్యపూతాసామ్యేనమానద । గమిష్యామ్యక్షయాలోకాంస్తస్వ
తేప్రసాదాదరిందము ॥ ౧౩ ॥ చిత్రకూటంత్యయిప్రాప్తేవిమానైరతుల్యప్రభైఃఇతస్తేదివమాదాధాయానహంపర్యచారి
షమ్ ॥ ౧౪ ॥ తైశ్చాహముక్తాధర్మజ్ఞైర్మహాభాగైర్మహాహిభిః ॥ ఆగమిష్యతితేరామస్సపుణ్యమిమమాశ్రిమమ్ ॥ ౧౫ ॥
సతేప్రతిగృహీతవ్యస్సామిత్రిసహితోతిధిఃతంచదృష్ట్వావరాలోకానక్షయ్యాస్త్యంగమిష్యసి ॥ ౧౬ ॥ మయాతువివిధం
వన్యంసంచితంపుషమభా । తవాధేపురుషవ్యాఘ్రపంపాయాస్తీగసంభవమ్ ॥ ౧౭ ॥ ఏవముక్తస్సగర్మమాత్మాశబ
ర్యాశబరీమదమ్ । రాఘవఃప్రాహవిజ్ఞానేతాంనిత్యమబహిష్కృతామ్ ॥ ౧౮ ॥ దనోస్సుకాశాత్తత్వేనప్రభావంమేమ
హాత్మనఃశ్రుతంప్రత్యక్షవిచార్థమిసంద్రష్టుంయదిమన్యసే ॥ ౧౯ ॥ ఏతత్తువచనంశ్రుత్వా రామవక్త్రాద్వినిస్సృజమా శబ
రీదశయామాసతాపుభౌతద్వనంమహత్ ॥ ౨౦ ॥ పశ్యమేఘుఘనప్రఖ్యంమృగఘక్షేసమాకులమ్ । మతంగవననిత్యేవవి
శ్రుతంరఘునందన ॥ ౨౧ ॥ ఇహతేభావితాత్తానోగురవోమేమహావనె ॥ జహావాచక్రైరేతిథిఃతమంత్రవన్తంత్రపూజి
తమ్ ॥ ౨౨ ॥ ఇయంప్రత్యక్స్థిరీవేదిర్యత్రతేమేసునత్యతాః । పుష్పపహారంకుర్వంతిశ్రమాదుద్వేజిభిఃకరైః ॥ ౨౩ ॥ తే
హంతవఃప్రభావేనపశ్యాద్యాపిరఘూద్వహః ॥ వ్యోతయంత్యోదిశస్సర్వాఃశ్రీయావేద్యోతులప్రభాః ॥ ౨౪ ॥ అశక్తువద్భి
స్తైగంతుముపవాసశ్రమాలనైః ॥ చింతితేభ్యాగతాపశ్యసహితాసప్తసాగరా ॥ ౨౫ ॥ కృతాభిషేకైస్తైస్యస్తావ
ల్కూలాపాదపిష్టిహా ॥ అద్యాపినవిశుష్యంతిప్రదేశేరఘునందన ॥ ౨౬ ॥ దేవకార్యాణికుర్వద్భిర్యానీమానికృతానివై । పు
ష్పైఃకిసలదైసాధిధాన్యానత్వంనోపయాంతివై ॥ ౨౭ ॥ కృత్సంవనమిదందృష్టంశ్రోతవ్యంచశ్రుతంత్యయాతదిచ్ఛా
వ్యభ్యనుజ్ఞాతాత్వక్తుమేతత్తతేబరమ్ ॥ ౨౮ ॥ తేషామిచ్ఛావ్యహంగంతుంసమీపంభావితాత్తనామ్ ॥ మునీనామాశ్ర
మేయేషామహంతుపరిచారిణీ ॥ ౨౯ ॥ ధర్మస్థంచవచఃశ్రుత్వా రామవస్సహలత్కుశః । ప్రమాదమతులంతేభావ్యోశ్చర్య
మితితత్వతః ॥ ౩౦ ॥ తామువాచతతోరామః శ్రమణీంసంశితవ్రతామ్ । అవితోహంత్యయాభద్రైగచ్ఛకామంయథా
సుఖమ్ ॥ ౩౧ ॥ ఇక్ష్మక్తాజటిలావృద్ధావీరకృష్ణాజినాంబరా । తస్మిన్మహాతేశబరీదేహంజీణంజహాసతి ॥ ౩౨ ॥ అనుజ్ఞా
తాతురామేణహుత్వాత్తానంహుతాశనోజ్వలత్పావకసంకాశాస్వగమేవజగమసా ॥ ౩౩ ॥ దివ్యాభరణసంయుక్తాది

వ్యమాల్యానులేపనాదివ్యాంబరధరాత్రుబభూవప్రియదశనా||౩౮|| విరాజయంతీతందేశంవిద్యతేనదామనీయధా
ప్రణమ్యశిరసారామంస్వగతాసుప్రభాననా||౩౯|| యత్రతేసుకృతాత్మానోవిహరంతిమహామయః | తత్పుణ్యంశ
చరీస్థానంజగమాత్మసమాధినా||౪౦|| ఇతిశ్రీమదారణ్యకాండే-చతుస్సప్తతితమ స్కంధః- *****

దివంతుతస్యాంయూతాయాంశబర్యాంస్సేనకమణాబత్తుణేనసహ భ్రాత్రాదింతయామాసరాఘవః||౪౧||
సచింతయిత్వాధర్మత్వాప్రభావంతంమహాత్మనామ్|హితకారిణమేకాగ్రంబత్తుణంరాఘవోబ్రవీత్||౪౨|| దృష్ట్యయమా
శ్రమసౌస్యమ్యబహ్వశ్చర్యోమహాత్మనామ్ | విశ్వస్తమృగశౌదూలోనానాహగసేవితః||౪౩|| సప్తానాంచసముద్రా
ణామేషుతీర్థేషుబత్తుః|ఉపస్సృప్తంచవిధివత్పితరశ్చాపితపితాః||౪౪|| ప్రణవజుభయం తత్త్రైశ్చాణంసముపస్థితం
తేనతత్వేనహృప్తంమేషునోలత్తుణంప్రతి||౪౫|| హృదయేషిసగవ్యాఘ్రశుభమావిభవ్యతి | తదాగచ్ఛగమిష్యావశం
పాంతాంప్రియదశనామ్||౪౬|| ఋశ్యమూకాగిరిర్యత్రనాతిదూరేప్రకాశతే | యస్మిన్వసతిధమాత్మాసుగ్రీవోంశు
మతస్సుతః||౪౭|| నిత్యంవాలిభయాత్త్రస్తశ్చతుభిఃసహవాసరైః|అభిత్వరేవతంద్రస్తుంసుగ్రీవంవాసరమభివేద్య||౪౮|| త
దధీనంహిమేసామ్యసీతాయాఃపరిమాగణమ్ | ఇతిబ్రువాణంతంరామంసౌమిత్రిరిదమబ్రవీత్||౪౯|| గచ్ఛావస్తస్వరితం
తత్రమమాపిత్యరతేమనః|ఆశ్రమాత్తుతతస్తస్మాన్నిమగ్ర్యసవిశాంపతిః||౫౦|| ఆజగామతతఃపంపాంబత్తుణేనమహా
విభుః|సమీక్షమాణఃపుష్పాఘ్యంసర్వతోవిపులమ్రమమ్||౫౧|| కూయష్టికైశ్చాజానకైశ్శతపత్రైశ్చకీచకైః|పత్రైశ్చా
వైశ్చవివిధై నాదితంతద్వనంమహత్||౫౨|| సరామోవివిధావృతౌసరాంసివివిధానిచ | పశ్యేత్కామాధీనంత
స్తాజగామపరమహృదమ్||౫౩|| సతమాసాద్యవైరామోదూరాదుదకవాహినమ్ | మతంగసరసానామ్హృదంసమవ
గాహతీ||౫౪|| తతోజగ్మశురవ్యగ్రాఘనాహిసమాగతో|సతుశోకసమావిష్టోరామోదశరథాత్మజః||౫౫|| పివేశనశిసిం
పంపాంపంకజైశ్చసమావృతామ్ | తిలకాశోకపున్నాగవకుళోద్దాలకాళిసీమ్||౫౬|| రమ్యాపవనసంబాధాంపద్మసంపీడి
తోదకామ్|స్ఫాటికౌపమతోయాధ్యాంశ్లక్షణవాలుకసేవితామ్||౫౭|| మత్స్యకచ్ఛపసంబాధాంతీరస్థద్రుమశోభితాం|
సఖిభిరవయుక్తాభిలతాభిరనువేష్టితామ్||౫౮|| కిన్నరగంగంధర్వయక్షరాక్షససేవితామ్|నానాద్రుమలతాకీణాం
శీతవారినిధింశుభాం||౫౯|| పద్మేస్సగంధికైస్తామ్రాశుక్లాంకుముదమండలైః| నీలాంకువలయవ్రాతైర్బహువణాం
కుధామినా||౬౦|| ఆరవిందోత్పలవతీంపద్మశాగంధికాయుతామ్ | పుష్పితామ్రవణోపేతాంబహిణోమృష్టనాదితామ్||
౬౧|| సతాదృష్ట్యతతఃపంపాంరామసౌమిత్రిణాసహ | పిలలాపవతేజస్వికామాద్దశరథాత్మజః||౬౨|| తిలకైర్బీజపూ
రైశ్చవరైశ్శుక్లద్రుమైస్తథా|పుష్పితైఃకరవీరైశ్చపున్నాగైశ్చనుపుష్పితైః||౬౩|| మాలతీకుందగుత్తైశ్చభాండీరైని
నులైస్తథా|అశోకైస్సప్తపత్రైశ్చకేతకైరతిముక్తకైః||౬౪|| అవైశ్చవివిధైర్వృక్షైఃప్రమదేవోపగూహితామ్ | అ
స్యాస్తీరేకుపూర్వోక్తఃపర్వతోధాతుమండితః||౬౫|| ఋశ్యమూకఇతిఖ్యాతశ్చిత్రపుష్పితకాననః|హరేర్యక్షురజౌనా
మృషిపుత్రస్తస్యమహాత్మనః||౬౬|| అధ్యాస్తేతమహావీర్యస్సుగ్రీవఇతివిశ్రుతః | సుగ్రీవమభిగచ్ఛత్వంవాసరేంద్రణర
మభ||౬౭|| ఇత్యువాచపునర్వాక్యంబత్తుణంసత్యవిక్రమమ్ | రాజ్యబ్రహ్మేనదీనెనతస్యామాసక్తచేతసా||౬౮|| కథం
యావిసాసీతాంశక్యంబత్తుణజీవితమ్|ఇత్యేనముక్త్వామదనాభివేదితస్సత్తుణంవాక్యమనన్యచేతసమ్ | పివేశపంపాం
నశిసింసుసౌరమాంరఘూత్తమశ్శోకపహదయంత్రితః||౬౯|| తతోమహద్వత్సచదూరసంక్రమంక్రమేణగత్వాప్రతి
లోకయన్వనమ్|దశశపంపాంశుభదశకాననామనేకనానావిధపక్షిసంకులామ్||౭౦|| ఇత్యాపి - శ్రీమద్రామా
యణే - ఆదికాండే - శ్రీమద్వాల్మీకీయ - చతుర్వింశత్యహస్రికాయాం - సంహితాయాం - శ్రీమదారణ్యకాండే - పం
చసప్తతితమ స్కంధః - *****

శ్రీమదారణ్య కాండపతనశ్రవణయోఃఫలం-

బ్రహ్మాండపురాణే-సప్తవత్సారింశదుత్తరశతతమే అధ్యాయే.

ఆరణ్యకంతుయఃకాండమతిభక్తిసమన్వితః|పఠేద్వాశృణుయాద్వాపిసోమసాయుజ్యమాపుయ్యాత్
యదక్షరపదభ్రష్టంమాత్రాసీనంచయద్భవేత్ | తత్సర్వంకుమ్యతాందేవనారాయణనమోస్తుతే ||

ఆరణ్యకాండస్సమాప్తః..

శ్రీమద్రామాయణే .. కిష్కింధాకాండ ప్రారంభః.

శ్రీనీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః.

సతాంపుష్కరిణీం గత్వా వద్మత్స్వలరుహా కులామ్ । రామస్సామిత్రి సహితో విలలాపాకు లేంద్రియః॥౧॥ తస్య
 దృష్టవతో హమాదింద్రియాశీవకంపితే । సకామవశమాపన్నస్సామిత్రిమిదముబ్రవీత్ ॥౨॥ సామిత్రేశోభతేపంపావై
 ధూర్యవిమలాదకా । పుల్లవవృత్తలవతీశోభితావివిధైః ప్రుమైః॥౩॥ సామిత్రేపశ్యపంపాయాః కాననంశుభదశశానమ్ ।
 యత్ర రాజంతీ శైలాభామ్రమాస్సశిఖరాభివారి॥౪॥ మాంతుశోకాభిసంతప్తమాధయఃపీడయంతివై । భరతస్యచదుఃఖాన
 వై దెహ్యహరణేనచ॥౫॥ శోకాతఃస్యాపిమేపంపాశోభతేదిత్ర కాననా । వ్యవకీణాబహువిధైఃపుష్పైశ్శీతజలాశు
 భా॥౬॥ నశినైరపిసంధన్నాహ్యత్యభంశుభదశశానా । సర్వవ్యాధానుచరితామృగద్విజసమాకులా॥౭॥ అధికంప్రతి
 భాత్యేహనీలపీతంతుశాడ్యుతమ్ । మ్రమాణాంవివిధైఃపుష్పైఃపరిస్తోమైరివాపితమ్॥౮॥ నానాప్రఖ్యాతకుసుమైశ్చ
 న్నానూభాతలక్ష్మణపుష్పభారసమృద్ధానిశిఖరాణిసమంతతః॥౯॥ లతాభిఃపుష్పితా గ్రాభిరుపసూధానిసర్వతః । సు
 భానిలోయంసామిత్రేకాలఃప్రచురమున్నతః॥౧౦॥ గంధవాసురభిమానోజాతపుష్పఫలమ్రుమః । పశ్యరూపాణిసామి
 త్రేవనానాంపుష్పశాలినామ్॥౧౧॥ సృజతాంపుష్పవమాణితోయంతోయముచామివ । ప్రస్తరేషుచరమ్యేషువివిధాః
 కాననమ్రమాః॥౧౨॥ వాయువేగప్రచలితాఃపుష్పైరవకిరంతిగామఃపతితైఃపతమానైశ్చపాదపద్మైశ్చమారుతః॥౧౩॥ కు
 సుమైఃపశ్యసామిత్రేక్రీడన్నివసమంతతః । విషిపన్విఃకాశ్శాఖానగానాంకుసుమోత్కరాః॥౧౪॥ మారుతశ్చలితస్థానై
 ష్టట్పదైరనుగీయతేమత్తకోకిలసన్నాదైఃసంతయన్నివపాదపాః॥౧౫॥ శైలకందరనిష్కాంతఃప్రగీతభివచానిలః ।
 తేనవిషిపతాత్యభంశవనెనసమంతతః॥౧౬॥ అమీసంసక్తశాఖాగ్రగ్రథితాభివపాదపాః । సపషసుఖసంప్రశో
 వాతచందనశీతలః॥౧౭॥ గంధమభ్యావహాపుణ్యంశ్రమాపనయనోనిలః । అమీపవనవిక్షిప్తావిసదంతీవపాదపాః॥౧౮॥
 షట్పదైరనుకూజంతోవనెషుమధుగంధిషుగిరిప్రస్థేషురమ్యేషుపుష్పవద్భిమనోహరైః॥౧౯॥ సంసక్తశిఖరాన్వై
 లావిరాజంతేమహామ్రమైఃపుష్పసంఘన్నశిఖరామారుతోత్త్రిప్తచంచలాః॥౨౦॥ అమీమధుకరోత్తంసాఃప్రగీతాభివ
 పాదపాః । సుపుష్పితాంస్తవశ్యేమాకణికాకారాసమంతతః॥౨౧॥ హేటకప్రతీసంఘన్నన్నరాస్త్రితాంబరానివ । అ
 యంవసంతస్సామిత్రేనానావిహగనాదితః॥౨౨॥ సీతాయావిప్రహీణస్యశోకసంధీపనోమమ । మాంహిశోకసమా
 క్రాంతంసంతాపయతిమన్నతః॥౨౩॥ హృష్టఃప్రయతమానశ్చమామాహ్వాయతికైకిలః । ఎషదాత్యూహకోహృష్టోర
 మ్యేమాంవననిర్మురైః॥౨౪॥ ప్రణవన్నన్నభావిష్టంశోచయిష్యతిలక్ష్మణ । శ్రుత్వైతస్యపురాశబ్దమాశ్రమస్థామమప్రి
 యా॥౨౫॥ మామాహూయప్రముదితాపరమంప్రత్యనందత । ఎవంవిచిత్రాఃపతగానానారావవిరావిణః॥౨౬॥ వృక్ష
 గుల్మలతాఃపశ్యసంపతంతితతస్తతః । విమిత్రావిహగైఃపుంభిరాశ్చవ్యూహాభినందితాః॥౨౭॥ భృంగరాజప్రముదితా
 సామిత్రేమధురస్వరాః । అస్యాఃకూలేప్రముదితాశ్చకునాస్సంఘశస్త్విహా॥౨౮॥ దాత్యూహారుతవిక్రందైఃపుంస్తో
 కిలరుతైరపిస్వసంతిపాదపాశ్చైమేమమానంగప్రదీపనాః॥౨౯॥ అశోకస్తబకాంగారఃషట్పదస్వననిస్వనః । మాంహిప
 ల్లవతామ్రాదిఃస్సంతాపాగ్నిఃప్రథత్యుతి॥౩౦॥ నహితాంసూక్ష్మపత్నాక్షింసుకేశీంమృదుభాషిణీమ్ । అపశ్యతోమే
 సామిత్రేజీవితేస్త్రిప్రయోజనమ్॥౩౧॥ అయంహిదయితస్తస్యాఃకాలోరుచిరకాననః । కోకిలాకులసీమాంతోదయితాం
 మాంమమానఘ॥౩౨॥ మన్నభాయాససంభూతోవసంతగుణవధితః । అయంమాంధత్యుతిక్షిప్రంశోకాగ్నినాచిరాది
 వా॥౩౩॥ అపశ్యతస్తాండయితాంపశ్యతోరుచిరద్రుమా । మమాయమాత్మప్రభవోభూయస్త్వముపయాస్యతః॥౩౪॥ అదృ
 శ్యమానావైదేహిశోకవధయతేమమ । దృశ్యమాసౌవసంతశ్చస్వేదసంసగమాషకః॥౩౫॥ మాంహ్యద్యమృగశా

భాషీచింతాశోకబలాత్కృతమసంతాపయతిసామిత్రేమూరశ్చైత్రోవనానిలః॥౩౬॥అమీమయూరాశ్శౌభంతేప్ర
 నృత్యంతస్సమంతతః॥స్వైఃపయైఃపవనోద్ధూతైఃగవాక్షైఃసాఘటికైః॥౩౭॥శిఖినీభిఃపరివృతాస్తపతేమదమూర్ధి
 తాఃపన్నభాగ్నిపరీతస్సమమన్నభవధానాః॥౩౮॥పశ్యలక్ష్మణస్త్యంతంనుయూరముపనృత్యతిశిఖినీపన్నభాతైః
 పాభతాఃరంగిరిసానుషు॥౩౯॥తామేవమన్నభావిష్టుమయూరోవ్యభిధావతి॥ఏతత్సరుచిరాపయోరుతైరుపహసన్నివ॥
 ౪౦॥మయూరస్యవనేనూసంరక్షసానహృతాప్రియా॥తస్మాన్నృత్యతిరమ్యేషువనేషుసహకాంతయా॥౪౧॥మమత్వ
 యావనేవాసఃపుష్పమాసేసుదుస్సహః॥పశ్యలక్ష్మణసంరాగంతర్యగ్యానిగతేష్వపి॥౪౨॥యదేషాశిఖినీకామాన్భ
 తాఃరంరమతేంతికే॥మమాప్యేవంవిశాలాక్షజానకీజాతసంభ్రమా॥౪౩॥మదనేనాభివతేతయది నాపహృతాభ
 వే॥పశ్యలక్ష్మణపుష్పాణినిష్ఫలానిభవంతిమే॥౪౪॥పుష్పభారసమృద్ధానాంవనానాంశిశిరాత్యయోరుచిరాణ్యపిపుష్ప
 ణిపాదపానామత్రిప్రియా॥౪౫॥నిష్ఫలానిమహీంయాంతిసమంమధుకరోత్కరైః॥నదంతిరావంముచితాశ్శకునాస్సం
 ఘుశఃకలమ్॥౪౬॥అహ్వయంతఇవాన్యోన్యంకామోన్మాదకరామమవసంతోయదితత్రాపీయత్రమేవసతిప్రియా॥
 ౪౭॥నూనంపరవశాసితాసాపిశోచత్యహంయథానూనంసతువసంతోయందేశంస్పృశతియత్రసా॥౪౮॥కథంహ్య
 సితపద్మాక్షీవతయేత్సామయావీనా॥అథవాపర్యతేతత్రవసంతోయత్రమేప్రియా॥౪౯॥కింకరిష్యతిసుశ్రోణీసాతు
 నిభాత్నితావరైఃశ్యామాపన్నపలాశాక్షీన్మదుపూర్వాభిభాషిణీ॥౫౦॥నూనంవసంతమాసాద్యపరిత్యక్త్యక్షిణిచి
 దృఢంహిహృదయేబుద్ధిమమసంప్రతివతతే॥౫౧॥నాలంవతయితుంసీతాసాధ్వీమద్విరహంగతా॥మయిభావ
 స్తువైదేహ్యస్తత్వతోవినివేశితః॥౫౨॥మమాపిభావస్సీతాయాంసర్వధావినివేశితః॥ఎవపుష్పవహూవాయుఃసు
 ఖస్సశోహిమావహాః॥౫౩॥తాంవిచింతయతఃకాంతాంపావకప్రతిమోమమ॥సదాసుఖమహంమన్వేయంపురాస
 హసీతయా॥౫౪॥మారుతస్సవి నాసీతాంశోకంవధాయతేమమ॥తాంవినాభవిహంగౌసాపక్షీప్రణదితస్తదా॥౫౫॥
 వాయుసఃపాదపగతఃప్రహృష్టసుభిందతి॥ఏవవైతత్రవైదేహ్యవిహగఃప్రతిహరకః॥౫౬॥పక్షిమాంతువిశాలాత్యైస్స
 నిూపమువనేవ్యతిశృణులక్ష్మణసన్నాదంవనేమదవివధానమ్॥౫౭॥పుష్పితాగ్రమృతేషుద్విజానాముపకూజతాం॥
 పక్షిప్తాంపవనేనైతామసాతిలకమంజరీమ్॥౫౮॥షట్పదస్సహసాభ్యేతిమదాధూతామివప్రియామ్॥కామినామయమ
 త్యంతమశోకశోకవధానః॥౫౯॥స్తబకైఃపవనోత్తైస్తైస్తజాయన్తివనాంస్థితః॥అమీలక్ష్మణదృశ్యంతేచూతాఃకుసుమ
 శాలినః॥౬౦॥విభ్రమోత్పిక్తమససస్సంగరాగాసరాశ్చ॥సామిత్రేపశ్యపంపాయాశ్చైత్రాసువసరాజిషు॥౬౧॥కిన్న
 రానరశాన్మూలవిచరంతితతస్తతః॥ఇమానిశుభగంధీనిపశ్యలక్ష్మణసర్వశః॥౬౨॥నళినానిప్రకాశంతేజలేతరుణసూర్య
 వతే॥ఏషాప్రసన్నసలిలాపన్ననీలోత్పలాయుతా॥౬౩॥హంసకారండవాకిణాఃపంపాసాగంధికాయుతా॥జలేతరుణ
 సూర్యాభైష్టట్పదాహతకేసరైః॥౬౪॥పంకజైశ్శౌభతేపంపాసమంతాదభిసంవృతా॥దక్రవాకయుతానిత్యంచితప్ర
 స్థవనాంతరా॥౬౫॥మాతంగమృగయాదైశ్శౌభతేసలిలాధిభిః॥పవనాహతవేగాభిరూర్మిభిఃపిమలేంభసి॥౬౬॥
 పంకజానిచిరాజంతేతాద్యమానానిలక్ష్మణ॥పన్నపత్రవిశాలాక్షీంసతతంపంకజప్రియామ్॥౬౭॥అపశ్యతోమేవైదేహీం
 జీవితంనాభివోచయే॥అహూకామస్యవామత్వంయోగతామపిమలభామ్॥౬౮॥స్మారయిష్యతికల్యాణంకల్యాణత
 రవాదినీమోశక్యోథారయితుంకామోభవేదభ్యాగతోమయా॥౬౯॥యదిభూయోవసంతోమాంసహన్యాత్సుప్తితమృ
 షః॥యానిస్తరమాణీయానితయాసహభవంతిమే॥౭౦॥తాన్యేవారమాణీయానిజాయంతేమేతయావినాపద్మకోశపలా
 శానిద్రష్టుంద్వష్టిహిజాయతే॥౭౧॥సీతాయానేత్రకూశాభ్యాంసదృశానీతిలక్ష్మణపద్మకేసరసంస్పృష్టోవృతాంత
 రపినిస్సృతః॥౭౨॥నిశ్వాసభవసీతాయావాయువాతిమసోహరః॥సామిత్రేపశ్యపంపాయాదక్షిణేగిరిసానుని॥౭౩॥
 పుష్పితాంకణికారస్యయష్టింపరమశోభనమ్॥అధికంశైలరాజాయంధాతుభిన్నవిభూషితః॥౭౪॥విచిత్రంసృజతే
 రేణుంవాయువేగవిఘట్టితమ్॥గిరిప్రస్థాస్త్రుశామిత్రేసర్వతస్సంప్రపుష్పితైః॥౭౫॥నిష్పత్రైస్సర్వతోరమ్యైఃప్రదీప్తాశ్చవ
 కింశుకైఃపంపాకీరగతాశ్చేమేసంసక్తామధుగంధినః॥౭౬॥మాలతీమల్లికాపండాకరవీరాశ్చపుష్పితాః॥కెతక్యస్సింధు
 వారాశ్చవాసంత్యశ్చనుపుష్పితాః॥౭౭॥మాధవ్యోగంధపూర్ణాశ్చకుండగుల్మశ్చసర్వశః॥ఓరివిర్వామధూకాశ్చవం

జులూవకులౌ స్తథాః॥౨౧॥చంపకాస్తీలకాశ్చైవనాగవృక్షాన్సఫుష్పితాః॥నీపాశ్చవరుణాశ్చైవఖజూరాశ్చసుఫుష్పితాః॥౨౨॥పద్మకాశ్చైవశోభంతేనీలాశోకాశ్చఫుష్పితాః॥లోధ్రాశ్చగిరిపుష్టమసింహకేశరపింజరాః॥౨౩॥అంజనాశ్చకురంటాశ్చచూడకాఃపారిభద్రకాః॥మాలాపాటలయశ్చైవకూవిదారాశ్చఫుష్పితాః॥౨౪॥ముచుళిందాన్చనాశ్చైవదృశ్యంతేగిరిసానుషాతకూడ్దాలకాశ్చైవశిరీషాశ్శింశుపాథవాః॥౨౫॥శల్మల్యుకింశుకాశ్చైవరక్తామరనకాస్తథా॥తేనిశానక్తమాలాశ్చచందనాన్స్యందనాస్తథా॥౨౬॥పుష్పితాఫుష్పితాగ్రాభిలతాభిఃపరివేష్టితాః॥ద్రుమాపశ్యేహసౌమిత్రేపంపాయాసువిరాజహహా॥౨౭॥వాణవిత్తిప్రకటపాణ్యథాసన్నాద్యమూనిమాంలతాస్సుమనువతం॥తేమత్తాళవవరస్త్రియః॥౨౮॥పాదపాత్పాదపంగవృక్షాశ్చైలాశ్చైలంవనాద్వనమేవాతీకరసాస్వాదస్సంమోదితఇవానిలః॥౨౯॥కేచిత్పర్యాప్తకుసుమాఃపాదపామధుగంధినః॥కేచిన్దుకుశసంవీతాఃశ్యామపణాః॥ఇవాబభుః॥౩౦॥ఇవంమృష్టమిదంసాద్వచస్రఫుల్లమిదమిత్యపి॥రాగమత్తోమధుకరఃకుసుమేష్వవలీయతే॥౩౧॥నీపీయపునరుత్పత్యసహసాన్యత్రగచ్ఛతి॥మధులుభోమధుకరఃపంపాతీరమృమేష్వసౌ॥౩౨॥ఇయంకుసుమసంఘాతైరుపస్త్రిణాః॥సుభాకృతాస్త్వయంనివతీతైర్భూమిశ్చయనప్రస్తరైరివ॥౩౩॥విడిధావివిధైఃపుష్పైస్తైరెవనగసానుషు॥వికీణైఃపీతరక్తాహిసౌమిత్రైస్త్రస్తరాఃకృతాః॥౩౪॥హిమాంతుపశ్యసౌమిత్రేవృక్షాణాంపుష్పసంభవమ్॥పుష్పమాసేహితరవస్సంఘమౌదివపుష్పితాః॥౩౫॥అహ్వయంతఇవాన్యోన్యంనగాష్టట్పదనాదితాః॥కుసుమోత్తంసవిలపాశ్శోభంతేబహులత్కూర్ణాః॥౩౬॥ఎషకారండవఃపక్షివిగాహ్యసలిలంశుభమ్॥రమతేకాంతయాసాధంకామముద్దీపయన్తను॥౩౭॥మందాకిన్యాస్త్రయచితమృషమేతన్నమోహరమస్థానెజగతివిభ్యాతాగుణాస్తస్యామనోరమాః॥౩౮॥యదిదృశ్యేతసాసాధ్వీయదిదేహేవసేమహి॥స్పృహయేయంతశక్త్రాయనాయోధ్యాయైరఘ్నాత్తమః॥౩౯॥సహ్యవంరమణీయేషుశాద్వలేషుతయాసహారమతోమేభవేద్భింతానస్పృహన్యేషువాభవేత్॥౪౦॥అమీహివివిధైఃపుష్పైస్తరవోరుచిరిచ్ఛదాః॥కాననైర్భీవిరాకాంతాంబిత్రమున్నాదయంతిమే॥౪౧॥పశ్యశీతజలాంచమాంచౌమిత్రేపుష్కరాయతామ్॥చక్రవాకానుచరితాంకారండవనిషేవితామ్॥౪౨॥ప్లవైఃక్రాంతైశ్చసంపూర్ణాంచరాహమ్మగసేవితామ్॥అధికంశోభతేపంపావికూజద్భిర్విహంగమైః॥౪౩॥దివయంతీవమేకామంవిడిధాముదితాద్విజాః॥శ్యామాంచంద్రముఖింస్త్రృత్వామస్త్రభోవతః॥తేహిమే॥౪౪॥పశ్యసానుషుచిత్రేషుమృగీభిస్సహితాన్స్త్రుగా॥మాంపునమ్మగశాబాత్మ్యావైదేహ్యైరహీకృతమ్॥౪౫॥వివృథయంతీవమేదిత్యంసంవరంతస్తతస్తతః॥అస్మిన్సానునిరమ్యేహిమత్తద్విజగణాయుతే॥౪౬॥పశ్యేయంయదితాంకాంతాంతాంతతస్త్వస్తిభవేన్తమజీవేయంఖలుసౌమిత్రేమయాసహసుమధ్యమా॥౪౭॥సేవతేయచివైదేహీపంపాయాఃపవనంసుఖమ్॥పద్మసౌగంధికవహంశివంశోకవిశాశనమ్॥౪౮॥ధన్యాలక్ష్మణసేవంతేపంపోపవనమారుతమ్॥శ్యామాపద్మపలాశాక్షిప్రియావిరహితామయా॥౪౯॥కథంధారయతిప్రాణావివశాజనకాత్మజాకిన్సువత్సోమిరాజానంధమౌజ్జంసత్యవాదినమ్॥౫౦॥సీతాయాజనకంపుష్టఃకుశలఃజనసంసదియామామనుగతామంచపిత్రాప్రవాజతంవనమ్॥౫౧॥సీతాసత్పథమాస్థాయక్వనుసావతః॥తేప్రియా॥తయావిహీనఃకృపణఃకథలక్ష్మణధారయే॥౫౨॥యామామనుగతారాజ్యాద్భృష్టంవితచేతసమ్॥తచ్ఛార్వంచితపద్మాక్షంసుగంధిశుభమప్రణమ్॥౫౩॥అపశ్యతోముఖంతస్యాస్పదతీవమనోమమస్త్రితహాస్యాంతరయుతంగుణవన్తధురంహితమ్॥౫౪॥వైదేహ్యవాక్యమశులంకదాశ్రోష్యామిలక్ష్మణ॥ప్రాప్యమఃఖంవనేశ్యామాసామాంమన్తధకశిః॥౫౫॥నప్తమఃఖేనహృష్టేనసాక్షీసాధ్వభ్యభావతాకిన్సువత్సోమికాసల్యామయోధ్యాయాంస్సపాత్మజ॥౫౬॥క్వసాన్సుషేటిష్టుచ్ఛంతికథంచాతిమనస్వినీమ్॥గచ్ఛలక్ష్మణపశ్యత్వంభరతంభ్రాతృవత్సలమ్॥౫౭॥సహ్యాహంజీవతంశక్తప్రాప్యతేజనకాత్మజామ్॥ఇతిరామంమహాత్మానంవిలపంతమనాథవత్॥౫౮॥ఉవాచలక్ష్మణోధ్రాతావచనంయన్తమవ్యయమ్॥సంస్తంభరామభద్రంతేమాశుభఃపురుషోత్తమ॥౫౯॥సేన్యశానాంమతిమణందాభవత్యకలుషాత్సనామ్॥స్త్రృత్వావియోగజంమఃఖంత్యజస్సహృప్రియేజనే॥౬౦॥అతిస్నేహపరిష్వంగాద్వతీరాద్రాపదహ్యతే॥మదిగచ్ఛసేవారాశంతతోహ్యశికమేనవా॥౬౧॥సర్వధారావహస్తావన్నభవిష్యేరాఘవాప్రవృత్తిలభ్యతాంతావన్నభవిష్యే

శక్తుఃసంగిరంగితతోహాస్యతివాసీతాంవిధనంవాగమిష్యతి । యదియాతిదితేగభాంరావణస్సహసీతయా॥౧౨౦॥త
 త్రాప్యేనంహనిష్యామినచేద్ధాస్యతిమైథిలీమ్సాస్యస్యంభర్రంభజస్వార్థత్యజ్యతాంకృపణామతిః॥౧౨౧॥అథోపనిష
 కార్యాభైనానాయతేనాధిగమ్యతి । ఉత్సాహాబలవానార్యనాస్త్వతాహాత్పరంబలమ్॥౧౨౨॥సోత్సాహస్యా
 స్తిలోకేస్సన్నకించదపిమలభమ్ఉత్సాహవంతఃపురుషానావసేదంతికర్మసు॥౧౨౩॥ఉత్సాహమాత్రమాశ్రిత్యసీతాం
 ప్రతిలభేమహి । త్యజ్యతాంకామవృత్తత్వంశోకంసన్యస్యప్యశ్మతః॥౧౨౪॥మహాత్మానంకృతాత్మానమాత్మానంకించ
 భ్యసేషవంసంబోధితస్తత్రశోకౌషహతచేతనః॥౧౨౫॥స్యస్యశోకంచమోహంచతతోద్దైర్యముపాగమత్ । సోహ్యతి
 క్రమతావ్యగ్రస్తామచింత్యపరాక్రమః॥౧౨౬॥రామఃపంచాంసురుచిరాంరమ్యపారిష్లవప్రమామ్ । అతీత్యరామస్స
 హసామహాత్మానవంవనంనిర్దురకందరంచ॥౧౨౭॥ఉద్విగ్నచేతాస్సహలక్షణైసవిచార్యదుఃఖోపహతఃప్రతస్థే॥౧౨౮॥తం
 మత్తమాతంగవిలాసగామీగచ్ఛంతమవ్యగ్రమనామహాత్మా । సలక్ష్యశోరాఘవమప్రమత్తోరరక్షధమేణబలేనచై
 వ॥౧౨౯॥తావ్యశ్యమూకస్యసమీపచారీచరద్దదశాద్భుతదశానీయా॥శాఖామృగాణామధిపస్తరస్వీవితత్రసేనై
 వచిచేష్టకించిత॥౧౩౦॥తతోమహాత్మాగజమందగామీశాఖామృగస్తత్రవనేచరంతౌ । దృష్ట్వావిషాదంపరవంజగామ
 చింతాపరీతోభయభారమగ్నః॥౧౩౧॥తమాశ్రమంపుణ్యసుఖంశరణ్యంసదైవశాఖామృగసేవితాంతమ్ । త్రస్తాశ్చద్య
 స్త్వాహరయోభిజన్ముమహోజసారాఘవలక్ష్యశౌతా॥౧౩౨॥ఇతిశ్రీమత్రిగ్వీంధాకాండేప్రథమస్సర్గః . ****

తౌతుదృష్ట్వాహహాత్మానాఖ్రాతరారామలక్ష్యశౌ । వరాయుధధరౌపీరాసుగ్రీవశ్మంతోభవత్॥౧౩౩॥ఉద్విగ్న
 హృదయస్సర్వాదిశస్సమవలోకయ । నవ్యశిష్టతకస్త్రింశ్చిద్దేశేవానరపుంగవః॥౧౩౪॥వైవచక్రేమనఃస్థానేపీతుమానోమ
 హాబతౌ । కపిఃపరమభీతస్యచింత్యవససాదహ॥౧౩౫॥చింతయిత్వాసధర్మాత్సావిమృశ్యశురులాఘవమ్ । సుగ్రీవఃపర
 మోద్విగ్నస్సవైరనుచరైస్సహ॥౧౩౬॥తతస్ససచివేభ్యస్తుసుగ్రీవశ్లవగాధిపః । శశంసపరమోద్విగ్నఃపశ్యంస్తారామల
 క్ష్యశౌ॥౧౩౭॥సతావనమిదంచుగంవాలిప్రణిహితౌ ధ్రువమ్ । ఛత్తనాచీరవసనౌప్రచరంతాపహితౌ॥౧౩౮॥తతస్సుగ్రీవస
 చివాదృష్ట్వాపరమధన్వినౌజన్ముగ్ధిరితటాత్తస్మాదస్యద్భిఖరముత్తమమ్॥౧౩౯॥తేక్షిప్రమధిరుహ్యథయూధపాయూధవ
 షభమౌహరయోవానరశ్రేష్ఠంపరివార్యోపతస్థిరే॥౧౪౦॥పకమేకాయనగతాఃప్లవమానాగిరేగిరిమ్ । ప్రకంపయంతో
 వేగేనగిరిణాంశిఖరాణ్యపి॥౧౪౧॥తతశ్శాఖామృగాస్సర్వేప్లవమానామహాబలాః । బభంజుశ్చనగాంస్త్రుప్రపుష్పితాకాదు
 గఃసంశ్రితాః॥౧౪౨॥అప్లవంతోహరివరాస్సర్వతస్తంమహాగిరిమ్ । మృగమాజారశాదూలాంస్త్రాసయంతోయ
 యుస్తదా॥౧౪౩॥తతస్సుగ్రీవసచివాఃపర్వతేంద్రంసమాశ్రితాఃసంగమ్యకపిముఖ్యేనసర్వేప్రాంజలయఃస్థితాః॥౧౪౪॥
 తతస్తంభయసంవిగ్నంచాలికిల్బిషశంకితమ్ఉవాచహనుమావాక్యంసుగ్రీవంవాక్యకౌవిదః॥౧౪౫॥సంభ్రమస్త్య
 జ్యతామేషసవైర్వాలికృతోమహా । మలయోయంగిరివరోభయంనేహస్తివాలినః॥౧౪౬॥యస్మాదుద్విగ్నచేతా
 స్త్వంప్రప్రశోహారిపుంగవ । తంక్రూరదశానంక్రూరంనేహషశ్యామివాలినమ్॥౧౪౭॥యస్మాత్తవభయంసౌమ్యపూ
 ర్వజాత్పాపకమణఃసనేహవాలీచుష్టాత్తానతేషశ్యామ్యహంభయమ్॥౧౪౮॥అచూతాశాఖామృగత్వంతేవ్యక్తమేవన్లు
 వంగమః । ఘృచిత్తతయాత్మానంసస్థాపయసియోమతా॥౧౪౯॥బుద్ధివిజ్ఞానఫలన్నృగితైస్సర్వమాచర । నహ్యబుద్ధింగ
 తోరాజాసర్వభూతానిశాస్తిహి॥౧౫౦॥సుగ్రీవస్తుశుభంవాక్యంప్రత్యాసర్వహమామతఃతతశ్శుభతరంవాక్యంహ
 నూమంతమువాచహా॥౧౫౧॥దిఘాబాహూవిశాలాక్షరచాపాసంధారిణౌ । సస్యనస్యాద్భయందృష్ట్వాహ్యేతాసురసు
 తోపహా॥౧౫౨॥వాలిప్రణిహితావేతాశంకేహంపురుషాత్తమా । రాజానౌబహుమిత్రాశ్చవిశ్వాసోనాత్రహితుమః॥
 ౧౫౩॥అరయశ్చమనుష్యేణవిజ్ఞేయాశ్చన్నచారిణః । విశ్వస్తానామవిశ్వస్తాశ్చిద్రేసుప్రహరంతిహి॥౧౫౪॥కృత్యేమృవాల్మీ
 మేధావీరాజానౌబహుదశిఃసఃభవంతిపరహంతారస్తేజ్ఞేయాఃప్రాకృతైరనరైః ॥౧౫౫॥తౌత్వయాప్రాకృతైస్తే
 వగత్వాజ్ఞేయాఃప్లవంగమః॥౧౫౬॥తానాంప్రకారేణయాపవ్యాభాషణేనచ॥౧౫౭॥అత్యుయస్వతయోభావంప్రదుష్టమనసౌ
 యవివిశ్వాసయాప్రశంసాభిరింగితైశ్చపునఃపునః॥౧౫౮॥మమైవాభిముఖిఃస్థిత్యాపృచ్ఛత్వంహరిపుంగవ । ప్రయోజ
 నంప్రవేశస్యవనస్యాస్యధనుధరా॥౧౫౯॥శుద్ధాత్మానాయదిత్యేతాజానీహిత్యంప్లవంగమః॥వ్యాభాషితైర్వావిజ్ఞేయా

స్వాదుష్టాదుష్టతాతయోః॥౨౭॥ ఇత్యేవంకపిరాజేనసందిష్టామారుతాత్మజః॥ చకారగమనెబిధింయత్రతారామలక్ష్మణౌ॥
తథేతిసంపూజ్యవచస్తతస్యతత్సాపేన్సుభీతస్యదురాసదస్యచ॥ మహానుభావోహనుమాన్యయాతదాసయత్రరా
మోతిబలస్ఫులత్పూజః॥౨౮॥ ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - ద్వితీయస్కంధః - *****
వహోవిజ్ఞానహనుమాన్సుగ్రీవస్యమహాత్మనః॥ పర్వతాదృశ్యమూకాత్తుపుష్పవేయత్రరాఘనా॥౧॥ కపిసూపంప
రిత్యజ్యహనుమాన్సారుతాత్మజః॥ భిక్షురూపంతతోభేజేశతబుద్ధితయాకపిః॥౨॥ తతస్సహనుమాన్వాచాశ్లేష్టయానుమ
న్మోజ్ఞయా॥ వినీతవచపాగమ్యరాఘనౌప్రణీపత్యచ॥౩॥ అబభాషేత్తదావీరౌయథావత్ప్రశశంసచ॥ సంపూజ్యవిధివ
ద్వీరోహనుమాన్సారుతాత్మజః॥౪॥ ఉవాచకామతోవాక్యంమృదుసత్యపరాక్రమా॥ రాజపిదేవప్రతిమాతాపశాసం
శితప్రతా॥౫॥ దేశంకథమిమంప్రాప్తాభవంతౌవనచారిణౌ॥ తాసయంతౌమృగగణానన్యోన్యవనచారిణః॥౬॥ పం
పాతీరరుహోవృక్షావీక్షమాణౌసమంశతః॥ ఇమాంసదీంశుభజలాంశోభయంతౌతవస్వినా॥౭॥ ధైర్యవంతౌనువర్ణా
భాకాయువాంహీరవాసశానిశ్వసంతౌపరభుజౌపీడయంతౌవిమాః॥ ప్రజాః॥౮॥ సింహవిప్రేక్షితౌవీరౌసంహాతిబలవిక్ర
మాశక్రచాపనిభేచాపేగృహీత్యాశక్తుసుదనౌ॥౯॥ శ్రీమంతౌరూపసంపన్నౌవృషభశ్రేష్ఠవిక్రమా॥ హస్తీహస్తాప
మభుజౌద్యుతిమంతౌనరమృభౌ॥౧౦॥ ప్రభయాపర్వతేంద్రోయంయవయోరవభాసితః॥ రాజ్యాహోవమరప్రఖ్యాక
థందేశమిహగతౌ॥౧౧॥ పర్వతత్రైక్షణౌవీరౌజటామండలధారిణౌ॥ అన్యోన్యసదృశౌవీరౌదేవలోకాదివాగతౌ॥౧౨॥
యదృచ్ఛయేవసంప్రాప్తౌచంద్రసూర్యౌవసుంధరామ్విశాలవక్షసౌవీరౌమానుషాదేవరూపిణౌ॥౧౩॥ సింహస్కంధౌ
మహాసత్వోసమదావివగోవృషౌ॥ ఆయతాశ్చసువృత్తాశ్చబాహవఃపరిఘావమాః॥౧౪॥ సర్వభూషణభూషాహోకిమ
క్షాంసవిభూషితాః॥ ఉభాయోగ్యావహంమన్యేరక్షితుంపృథివీమమామ్॥౧౫॥ ససాగరవనాంకృతాన్మంవింధ్యమేరువి
భూషితామ్॥ ఇమేచధనుషీచిత్రశ్లేష్టేచిత్రానులేపనే॥౧౬॥ ప్రకాశేతయశేంద్రస్యవజ్రేహేమవిభూషితే॥ సంపూ
ర్ణానిశితైర్బాణైస్తూణాశ్చశుభదర్శనాః॥౧౭॥ జీవితాంతకరైర్హైరైశ్వసద్భిరివపన్నగైః॥ మహాప్రమాణౌవిపులౌతప్తహా
టకభూషితౌ॥౧౮॥ ఖడ్గావేతౌవిరాజేతేనిర్ముక్తావివీపన్నగా॥ ఏవంమాంపరిభాషంతంకస్మాద్వైవాభిభాషథః॥౧౯॥ సుగ్రీ
వోనామధగ్ధాత్కాశ్చిద్వాసరయూధపః॥ వీరోవినీకృతోభాగ్రతాగ్రజగద్భృమతిదుఃఖితః॥౨౦॥ పాప్రోహంపేషితస్తేనసు
గ్రీవేణమహాత్మనా॥ రాజ్ఞావాసరముఖ్యానాంహనుమాన్సామవాసరః॥౨౧॥ యువాభ్యాంసహధర్మాత్మానుగ్రీవస్సఖ్య
మిచ్ఛతి॥ తస్యమాంసచివంవిత్తంవాసరంపవనాత్మజం॥౨౨॥ భిక్షురూపప్రతిచ్ఛన్నంసుగ్రీవప్రియకామ్యయా॥ ఋశ్య
మూకాదిహప్రాప్తంకామగంకామరూపిణమ్॥౨౩॥ ఏవముక్తాతుహనుమాన్స్తావీరౌరామలక్ష్మణౌ॥ వాక్యజ్ఞౌవాక్యకుశ
లః॥ పునరోవాచకంచన॥౨౪॥ ఏతచ్ఛుగ్రీవావచస్తస్యరామోలక్ష్మణమబ్రవీత్॥ ప్రహృష్టవదనశ్రీమాభ్రాతరంపా
శ్వతఃస్థితమ్॥౨౫॥ సచివోయంకపీంద్రస్యసుగ్రీవస్యమహాత్మనః॥ తమేవకాంక్షమాణస్యమమాంతికముపాగతః॥౨౬॥
అభిభాషస్వసామిత్రేసుగ్రీవసచివంకపిమ్॥ వాక్యజ్ఞంమధురైర్వాక్యైఃసేహాయుక్తమరిందమ॥౨౭॥ నాన్యగ్వేదవి
నీతస్యనాయజుర్వేదధారిణః॥ నాసామవేదవిదుషశ్శక్యమేవంప్రభాషితుమ్॥౨౮॥ మాసంవ్యాకతణంకృత్యమసేనజ
హుధాశ్రుతమ్॥ బహువ్యాహరతానెనసకించదపశబ్దితమ్॥౨౯॥ నముఖేనేత్రయోర్వాపిలలాటేచభ్రువోస్తథా॥ అన్యే
మృషిచపర్వేషునోషస్సంవిదితః॥౩౦॥ అపస్వరమసందిగ్ధమవిశంభితమమృతమ్॥ ఉరస్థంకంతగంవాక్యంవతా
తేమధ్యమేస్వరే॥౩౧॥ సంసార్క్రమసంపన్నానుమృతామః॥ శంభితామ్॥ ఉచ్ఛారయతికల్యాణంవాచంహృదయ
హపిణీమ్॥౩౨॥ అనయాచిత్రయావాచాత్రిస్థానవ్యంజనస్థయా॥ కస్యనారాధ్యతేచిత్తముద్యతానెరరేరిపి॥౩౩॥ ఏ
వవిధోయస్యదూతోనభవేత్పాథివస్యతుసిద్ధంతిహికథంతస్యకార్యాణాంగతయోనఘ॥౩౪॥ ఏవంగుణగణైర్భుక్తా
యస్యస్యఃకార్యసాధకాః॥ తస్యసిద్ధంతిసర్వాథాదూతవాక్యప్రచోదితాః॥౩౫॥ ఏవముక్తస్తసామిత్రస్సుగ్రీవసచి
వంకపిమ్॥ అభ్యభాషతసత్వజ్ఞౌవాక్యజ్ఞంపవనాత్మజమ్॥౩౬॥ విదితానౌగుణావిద్వాన్సుగ్రీవస్యమహాత్మనః॥ తమేవచా
వాంమాగావస్సుగ్రీవంస్థవగేశ్వరమ్॥౩౭॥ యథాబ్రవీషిహనుమాన్సుగ్రీవవచనాదిహాతత్రథాహికరిష్యావోవచనా
త్తవస్తమ్॥౩౮॥ తత్తస్యవాక్యంనిపుణంనిశమ్యప్రహృష్టభూషణపవనాత్మజః॥ కపిః॥ మనస్సమాధాయజయోపపత్తౌసఖ్యం

తదాకర్తుమియేషతాభ్యామ్ || ౩౯ || ఇతి శ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - తృతీయ స్కంధః . *****

తతః ప్రహృష్టోహనుమాకృత్య వానిత తద్వచః | శ్రుత్వా మధుర సంభాషంసు గ్రీవం మనసాగతః || ౧ || భవ్యోరా
జ్యాయమాన్తస్యసుగ్రీవస్య మహాత్మనః | యదహం కృత్యవాప్రాప్తకృత్యంచైతదుపాగతమ్ || ౨ || తతః పరమ సంహృష్టో
హనుమాన్లగ్నగర్వభాః | ప్రత్యువాచ తతోవాక్యం రామం వాక్యవిశారదః || ౩ || కిమర్థం త్వం వసం ఘోరం పంపాకానన
మండితమ్ | ఆగతస్సానుజోదుగ్ధం నానావ్యాశమ్ గాయతమ్ || ౪ || తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా లక్ష్మణో రామచోదితః | ఆచ
చక్షేమహాత్మానం రామం దశరథాత్మజమ్ || ౫ || రాజాదశరథో నామ ద్యుతిమాన్ధర్మవత్సలః | చాతుర్వణ్యం స్వధర్మే
ణ నిత్యమేవాభ్యపాలయత్ || ౬ || సద్వేష్టవిద్యతే తస్య సచనద్వేష్టికంచన | సచసర్వేషు భూతేషు పితామహాశివావరః || ౭ ||
అగ్నిష్టో మాదిభిర్యజ్ఞైరిష్టవానాప్తదక్షిణైః | తస్యాయం పూర్వజః పుత్రో రామో నామ జనైః శ్రుతః || ౮ || శరణ్యస్సర్వభూ
తానాం పితునిదేశపారగః | వీరోదశరథస్యాయం పుత్రాణాం గుణవత్తరః || ౯ || రాజలక్షణ సంపన్నస్సయ్యుక్తో రాజ
సంపదా | రాజ్యాద్యుగ్ధృష్టవనే వస్తుం మయా సాధమిహం గతః || ౧౦ || భాగ్యయాచమహాతేజాస్సీతయానుగతో వశే | దినక్ష
యే మహాతేజాః ప్రభయే వదివాకరః || ౧౧ || అహమస్యావరో భ్రాతా గుణైర్దాస్యముపాగతః | కృతజ్ఞస్య జహుః కృత్య
త్మణో నామ నామ తః || ౧౨ || సుఖాహాస్య మహాహాస్య సర్వభూత హితాశ్చ సః | ఐశ్వర్యేణ చ హీనస్య వనవాసాశ్చైతస్య
చ || ౧౩ || రక్షసాపహృతా భార్యారహితా మరూపిణా | తచ్చ సజ్జాయతే రక్షః పత్నీయే నాస్య సాహృతా || ౧౪ || దనునా
మశ్రియః పుత్రశ్చ పాద్రక్షసతాంగతః | ఆఖ్యాతస్తే న సుగ్రీవస్స మథో వానర మభః || ౧౫ || సజ్జాస్య తి మహావీర్యస్త
వభార్య పహారిణమ్ | ఏవ మత్స్వదనుస్సర్వర్గం భ్రాజమానో గతస్సుఖమ్ || ౧౬ || ఏతత్తే సర్వ మాఖ్యాతం యాథాతథ్యేన పృ
చ్ఛతః | అహంచైవ స రామశ్చ సుగ్రీవం శరణంగతో || ౧౭ || ఏష దత్వా చ విత్తాని ప్రాప్య చానుత్తమం యశః | లోకనాథః పు
రాభూత్వా సుగ్రీవం నాథ మిచ్ఛతి || ౧౮ || పితాయస్య పురాహ్యసీచ్ఛరణ్యోధమవత్సలః | తస్య పుత్రశ్చ రణ్యశ్చ సుగ్రీవం
శరణంగతః || ౧౯ || సర్వ లోకస్య ధర్మాత్మా శరణ్యశ్చ రణంగపురా | గురుర్దేరాఘవస్సీయం సుగ్రీవం శరణంగతః || ౨౦ || య
స్య ప్రసాదే సతతం ప్రసీదేయ రిమాః ప్రజాః | సరామో వానరేంద్రస్య ప్రసాద మభికాంక్షతే || ౨౧ || యేన సర్వ గుణోపే
తాః పృథివ్యాం సర్వ పాథివాః | మానితాస్స తతం రాజ్ఞాన దాదశరథేన వై || ౨౨ || తస్యాయం పూర్వజః పుత్రస్త్రిమలః
కేమ విశ్రుతః | సుగ్రీవం వానరేంద్రం తు రామశ్చ రణమాగతః || ౨౩ || శోకాభిభూతే రామే తు శోకాతేశరణంగతే | క
ర్తుమహాత్మినుగ్రీవః ప్రసాదం హరియూధవః || ౨౪ || ఏవం బ్రువాణం సామిత్రింకరుణం సాశ్రులోచనమ్ | హను
మాన్ ప్రత్యువాచేదం వాక్యం వాక్యవిశారదః || ౨౫ || ఈదృశాబుద్ధి సంపన్నా జితక్రోధా జితేంద్రియాః | ద్రష్టవ్యా వాన
రేంద్రేణ దిష్ట్యోదశేన మాగతాః || ౨౬ || సహి రాజ్యాత్పరిభ్రష్టకృతవైరశ్చ వాలినాహృతదారోపనేత్యక్తో భ్రాత్రా
వినిక్రతో భృశమ్ || ౨౭ || కరిష్యతే సహాయ్యో యువయోభావస్కరాత్మజః | సుగ్రీవస్సహచాస్తాభిః సీతాయాః పరిమా
గ్నేణే || ౨౮ || ఇత్యేవ ముక్తా హనుమాన్లక్ష్మణ మధురయాగిరా | బుభాషే సోభిగచ్ఛేమ సుగ్రీవ మితి రాఘవమ్ || ౨౯ || ఏవం
బ్రువాణం ధర్మాత్మా హనుమంతం సలక్షణః | ప్రతిపూజ్యయథాన్యాయ మిదం పోవాచ రాఘవమ్ || ౩౦ || కపి కథయ
తే హృష్టో యథాయం మారుతాత్మజః | కృత్యవా సోపి సంప్రాప్తకృతకృత్యోసి రాఘవ || ౩౧ || ప్రసన్నముఖవణశ్చ వ్య
క్తం హృష్టశ్చ భాషతే | నాన్యతం వత్స తే వీరోహనుమాన్దారుతాత్మజః || ౩౨ || తతస్స తు మహాప్రాజ్ఞోహనుమాన్దారు
తాత్మజః | జగామాదాయ తో వీరోహరి రాజాయ రాఘవమ్ || ౩౩ || భిక్షురూపం పరిత్యజ్య వానరం రూపమాస్థితః | పృథ్వీమారో
ప్యతావీకౌజగామకపికుంజరః || ౩౪ || సతు విపులయశాః కపిప్రవీరః పవన సుతః | కృతకృత్యవత్ప్రహృష్టః | గిరివరమురువిక్ర
మః | ప్రయాతస్స శుభమతిస్సహరామలక్ష్మణాభ్యామ్ || ౩౫ || ఇతి శ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - చతుర్థ స్కంధః . ****

ఋశ్యమూకాత్తుహనుమాన్ గత్యా తుమలయంగిరిమ్ | ఆచచక్షేత దావీరౌకపిరాజాయ రాఘవమ్ || ౧ || అయం
రామో మహాప్రాజ్ఞ సంప్రాప్తాదృఢ విక్రమః | లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా రామో యం సత్య విక్రమః || ౨ || ఇత్స్వా కూణాం
కులేజాతౌ రామో దశరథాత్మజః | ధర్మే నిగదితశ్చైవ పితునిదేశపారగః || ౩ || తస్య స్య వనతోరణ్యే నియతస్య మహా
త్మనః | రావణేన హృతా భార్యారహిత్యా శరణమాగతః || ౪ || రాజనూయాశ్వమేదైశ్చ వహ్నిర్యే నాభి తపితః | దక్షిణాశ్చ

తథాత్మస్త్రాగావశ్యతసహస్రశః॥౫॥తప్తసాసత్యవాక్యేనవసుధాయేనపాలితా॥స్త్రీహతోస్తస్యపుత్రోయంరామ
స్త్రాంశరణంగతః॥౬॥భవతాసఖ్యకామాతోభ్రాతృకౌరామలక్ష్మణౌ॥ప్రతిగృహ్యచయస్వేతాపూజనీయతమాపుభౌ॥
౭॥శ్రుత్వాహనుహతోవాక్యంసుగ్రీవోహృష్టమానసః॥భయంసరాఘవాద్దోరంప్రజహౌవిగతః॥౮॥సకృత్వా
మానుషంహమనుగ్రీవఃప్లవగర్వభః॥దర్శనీయతమోభూత్వాప్రీత్యాప్రవాచరాఘవమ్॥౯॥భవాదగ్మపీనీతశ్చ
విక్రాంతస్సర్వవత్సలః॥౧౦॥భ్రాతృవాయుపుత్రైఃతత్వతోమేభవన్లణాః॥౧౧॥తన్నమైవైషసత్యారోలాభశ్చైవోత్త
మఃప్రభౌ॥యత్త్వమిచ్ఛసిసౌహృదంవానరేణమయాసహా॥౧౨॥రోచతేయదివాసఖ్యంబాహురేపప్రసాదితః॥గృ
హ్యతాంపాణినాపాణిమూర్త్యాదాబధ్యతాంధ్రువా॥౧౩॥ఏతత్తవచనంశ్రుత్వాసుగ్రీవేణనుభాషితమ్॥సప్రహృ
ష్టమనాహస్తంపీడయామాసపాణినా॥౧౪॥హృద్యంసౌహృదమాలంబ్యపక్ష్యస్వజతపీడితమ్॥తతోహనూమాసంత్య
జ్యభిక్షురూపమరిందమః॥౧౫॥కాశ్చయోస్స్వినయాసేణజనయామాసపావకం॥దీప్యమానంతతోవహ్నింపుష్పైరభ్య
చ్యోసత్కృతమ్॥౧౬॥తయోర్త్వధ్వజసుప్రీతోనిదధేసుసమాహితః॥తతోగ్నిదీప్యమానంతోచక్రతుశ్చప్రదక్షిణమ్॥
౧౭॥సుగ్రీవోరాఘవశ్చైవవయశ్యత్వముపాగతో॥తతస్సుప్రీతమనసౌతాపుభౌహరిరాఘవౌ॥౧౮॥అన్యోన్యమభి
షీక్షంతౌసత్ప్రేముపజగ్ముః॥త్వంచయస్యోపిమేహృద్యోహ్యోకంమఃఖంసుఖంచనా॥౧౯॥సుగ్రీవంరాఘవోవాక్యమి
త్యువాచప్రహృష్టవత్॥తతస్సుపణఃబహుభౌంభిత్వాశౌభాంసుపుష్పితామ్॥౨౦॥సాలస్యాస్తీర్యసుగ్రీవోనిషసాదస
రాఘవః॥లక్ష్మణాయాభసంహృష్టోహనూమాప్లవగర్వభః॥౨౧॥శౌభాంచందనవృక్షస్యదదౌపరమపుష్పితామ్॥తతః
ప్రహృష్టస్సుగ్రీవఃశ్లేష్టంమధురయాగిరా॥౨౨॥ప్రత్యువాచతదారామంహషవ్యాకులలోచనః॥అహంవినికృతోరామ
చరామిహాభయానితః॥౨౩॥హృతభార్యోవనేత్రస్తాదుగమేతదుపాశ్రితః॥సోహంత్రస్తోవనేభీతోహసామ్య
ద్భ్యుతచేతనః॥౨౪॥వాలినానికృతోభ్రాతృకృతవైరశ్చరాఘవ॥వాలినోమేమహాభాగభయార్తస్యాభయంకరః॥
౨౫॥కర్తుమహాసికాకుత్స్థభయంమేనభవేద్యథా॥ఏవముక్తుతేజస్వీధమః॥జ్ఞోధర్మవత్సలః॥౨౬॥ప్రత్యభాషతకా
కుత్స్థస్సుగ్రీవంప్రహసన్నివ॥ఉపకారఫలంమిత్రంవిదితం॥మేమహాకపి॥౨౭॥వాలినంతంవధిష్యామితవభార్యాపహర
ణమ్॥అమోఘాస్సర్వసంకాశామమైతేనిశితశ్శరాః॥౨౮॥తస్మిన్వాలినిచువృత్తేనిపతివ్యంతివేగితాః॥కంకపత్రప్రతి
చ్ఛన్నానుహేంద్రాశనిసన్నిభాః॥౨౯॥తీర్ణాగ్రాయుజుపర్వాణస్సరోహభుజగాభవతమద్యవాలినంచశ్యక్తూరై
రాశీవిహవమైః॥౩౦॥శరైవినిహతరోహమావికీర్ణామివపర్వతమ్॥సతుతద్వచనంశ్రుత్వారాఘవస్యాత్మసోహిమమ్॥
౩౧॥సుగ్రీవఃపరమప్రీతస్సుహృదాద్వాక్యమబ్రవీత్॥తవప్రసాదేనన్యసింహరాఘవప్రియాంచరాజ్యంచసమాపు
యామ్యహమ్॥తథాకురుత్వంశరదేవవైరిణంయథాసహింస్యాణ్మనమమాగ్రజః॥౩౨॥సీతాకపీంద్రక్షణదాచరా
ణాంరాజీవహేమజ్వలనోపమానిసుగ్రీవరామప్రణయప్రసంగేవామానినేత్రాణిసమంస్ఫురంతి॥౩౩॥ఇతిశ్రీమత్కి
ష్కింధాకాండే - పంచమ స్కంధః - *****పునరేవాబ్రవీత్ప్రీతోరాఘవంరఘునందనమ్॥అయమాఖ్యాతమే
రామసదివోమంత్రిసత్తమః॥౧॥హనుమాదయన్నిమిత్రంత్వంనిజానంచనమాగతః॥లక్ష్మణేనసహభ్రాత్రావసతశ్చ
వనేతప॥౨॥రక్షసాపహృతాభార్యామైథిలీజనకాత్మజాత్వయావియుక్తారుదతీలక్ష్మణేనచధీమతా॥౩॥అంతరఃప్రేష్మనా
తేనహత్వాగృధ్రంజలాయుషమ్॥భార్యావియోగజంమఃఖమచిరాత్త్వంవిమోక్ష్యసే॥౪॥అహంతామానయష్యామి
సప్తాంవేదశ్రుతిమివరసాతతేవావర్తంతీవతః॥చీంచానభస్తలే॥౫॥అహమానియదాస్యామితవభార్యామరిందవ॥ఇ
దంతభ్యంమమవచస్త్యమవేహిచరాఘవ॥౬॥సశక్యాసాజతయితుమపినందైప్రసూరాసురైః॥తవభార్యామహాభా
హూభక్ష్యంవిమకృతంయథా॥౭॥త్యజశోకంమహాబాహూతాంకాంతామానయామి॥తే॥అనుమానాత్తుజానామి
మైథిలీసానసంశయః॥౮॥స్మియమానామయాద్యస్తారక్షసాశూరకమూణా॥క్రోశంతీరామతామేతీలక్ష్మణేతిచపి
స్వరమ్॥స్ఫురంతీరావణస్యాంకెపన్నగేంద్రవసూర్యథా॥అత్తనాపంచమంమాంహిదృష్త్వాశైలతపేస్థితమ్॥౧౦॥ఉ
త్తరీయంతయాత్యక్తంశుభాన్యాభరణానిచ॥తాన్యస్తాభిగృహీతానినిహితానిచరాఘవ॥౧౧॥అసయష్యామ్యహం
తానిప్రత్యభిజ్ఞాతుమహానిత్రమబ్రవీత్తేతోరామస్సుగ్రీవంప్రియవాదినమ్॥౧౨॥అసయస్త్వసభేశీ॥మృంకిమర్థంప్రపి

శంబు సే । ఏవము క్తస్తునుగ్రీవః శైలస్యగహనాం గుహామ్ ॥ ౧౩ ॥ ప్రవివేశతతశ్చీమ్రుంరాఘవప్రియకామ్యయా । ఉత్తగి
యన్యహీత్వాతుశుభాన్యాభరణానిచ ॥ ౧౪ ॥ ఇదంపశ్యేతిరామాయదశయమాసవానరః తతోగృహీత్వాతద్వాసః
శుభాన్యాభరణానిచ ॥ ౧౫ ॥ అభవద్బాష్పసంరుద్ధోసీహారేణేవచంద్రమాః సీతాసేహప్రవృత్తైససతుబాష్పేణనుషి
తః ॥ ౧౬ ॥ హాప్రియేతిరుదౌధైర్యముత్పజ్యన్తపతిః క్షితౌ । హృదికృత్వాతుజహుశస్త్రమలంకారముత్తమమ్ ॥ ౧౭ ॥ నిశ
శ్వాసభృశంసపోబిలఘ్నభవరోషితః ॥ అవిచ్ఛిన్నాశ్రువేగస్తుసామిత్రింవీత్యపాశ్వతః ॥ ౧౮ ॥ పరిదేవయితుందీనంరా
మస్సముపచక్రమే । పశ్యలక్ష్మణవైదేహ్యసంత్యక్తంహ్రియమాణయా ॥ ౧౯ ॥ ఉత్తరీయమిదంభూమాశరీరాద్భూష
ణానిచ । శాద్వలిన్యాంధ్రునంభూమ్యాంసీతయాహ్రియమాణయా ॥ ౨౦ ॥ ఉత్పప్తంభూషణమిదంతథారూపంహీద్య
శ్యతే । ఏనముక్తస్తురామేణలక్ష్మణోవాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౨౧ ॥ నాహంజానామి కేయా రేనాహంజానామికుండలే । నూపు
రేత్వభిజానామినిత్యంపాదాభివందనాత్ ॥ ౨౨ ॥ తతస్సరాఘవోదీనస్సుగ్రీవమిదమబ్రవీత్ । బ్రూహిసుగ్రీవకండేశం
హ్రియంతీలక్ష్మితాత్వయా ॥ ౨౩ ॥ రక్షసారౌద్రయాపేణమమప్రాజ్ఞైఃప్రియాప్రియా । క్వవావసతితద్రక్షోమహ
ద్వ్యసనదంమమ ॥ ౨౪ ॥ యన్నిమిత్రమహంసర్వాన్నాశయిష్యామిరాక్షసాః ॥ హరతామైథిలీంయెనమాంచరోషయతా
భృశమ్ ॥ ౨౫ ॥ ఆత్మనోజీవితాంతాయమృత్యుద్వారమపావృతమ్ । మమదయితతరాహృతావనాంతాగ్రజనిచరేణవి
మశ్యయేనసా । కథయమమరిపుంత్యమద్యవైష్ణవపతేయమసాదనంసయామి ॥ ౨౬ ॥ ఇతిశ్రీమతికృష్ణింధాకాండే
షష్ఠస్సగః ॥ ***** ఏవము క్తస్తునుగ్రీవోరామేణాతేనవానరః ॥ అబ్రవీత్ప్రాంజలిర్వాక్యంసంభాష్పం
భాష్పగద్గదః ॥ ౧ ॥ నజానేనిలయంతస్యసర్వధాపాపరక్షసః । సామర్థ్యంవిక్రమంవాపిదౌష్ఠ్యంలేయస్యవాకులమ్ ॥ ౨ ॥
సత్యంతేప్రతిజానామిత్వజశోకమరిందమకరిష్యామితథాయత్నంయథాప్రాప్యసిమైథిలీమ్ ॥ ౩ ॥ రావణంసగణంహ
త్వాపరితోష్యాత్పౌరుషమ్తథాస్త్రికతానచిరాద్యథాప్రీతాభవిష్యసి ॥ ౪ ॥ అలంవైక్లబ్యమాలంబ్యధైర్యమాత్మగతః
స్థూరత్వద్విధానామసదృశమీదృశంవిద్ధిలాఘవమ్ ॥ ౫ ॥ మయాపివ్యసనంప్రాప్తంభూర్యాహరణజంమహత్ । నచా
హమేవంశోచామినచధైర్యంపరిత్యజే ॥ ౬ ॥ నాహంతామనుశోచామిప్రాకృతావానరోపిసః । మహాత్మాచవినీతశ్చకిం
పునర్భూతిమాభవా ॥ ౭ ॥ బాష్పమాపతితంధైర్యాన్నిగృహీతుంత్వమహాసి । మర్యాదాంసత్వయుక్తానాంధృతిం
త్సృష్టమహాసి ॥ ౮ ॥ వ్యసనేవాధకృత్రవాభయేవాజీవితాంతగే । విమృశన్వైస్వయాబుద్ధ్యాధృతిమాన్నావసీజతి ॥
౯ ॥ బాలిశస్తునోనిత్యంవైక్లబ్యంయోనువతతే । సమజ్జత్యవశశ్శోకేభారాక్రాంతేవనౌజలే ॥ ౧౦ ॥ ఏహంజలిహ
యాబద్ధఃప్రణయాత్వాంప్రసావయే । పౌరుషంశ్రయశోకస్యనాంతరందాతుమహాసి ॥ ౧౧ ॥ యోశోకమనువతంలేన
తేహంవిద్యతేనుశ్చమ్ ॥ తేజశ్చక్షీయతేతేహంసత్వంశోచితుమహాసి ॥ ౧౨ ॥ శోకేనాభిప్రపన్నస్యజీవితేచాపిసంశయః ।
సశోకంత్యజరాజేంద్రధైర్యమాశ్రయకేవలమ్ ॥ ౧౩ ॥ హితంవయస్యభావేనబ్రూమినోపదిశామితే । వయస్యతాంపూ
జయామేనత్వంశోచితుమహాసి ॥ ౧౪ ॥ మధురంసాంత్యితస్తేనసుగ్రీవేణసరాఘవః । ముఖమశ్రుపరిక్షిన్నంవస్త్రాంతే
నప్రమాజయత్ ॥ ౧౫ ॥ ప్రకృతిస్థస్తుకాకుత్స్థస్సుగ్రీవచనాత్ప్రభుః ॥ సఃపరిష్వజ్యసుగ్రీవమిదంవచనమబ్రవీత్ ॥ ౧౬ ॥
కతావ్యంయద్వయస్యేనస్నిగ్ధేనచహితేనచ ॥ అనుదూపఠచయ్యుక్తః ॥ కృతంసుగ్రీవతత్త్వయా ॥ ౧౭ ॥ ఏషచప్రకృతిస్థో
హమనునీతస్త్వయాసఖామలభాహీద్యశోబంధుగన్తికాలేపిశేషతః ॥ ౧౮ ॥ కింతుయత్నస్త్వయాకార్యోమైథి
ల్యాఃపరిమాగణౌరాక్షసస్యచరాద్రస్యరావణస్యదురాత్మనః ॥ ౧౯ ॥ మయాచయదనుస్థేయంవిప్రభేనతమచ్యతామ్ ।
వమాన్వివచనుతేత్రేసర్వంసంపద్యతేమయి ॥ ౨౦ ॥ మయాచయదిదంవాక్యమభిమానాత్సమీరితమ్ ॥ తత్త్వయాహ
రిశాదూలతత్త్వమిత్యవధార్యతామ్ ॥ ౨౧ ॥ అన్యశంసోక్తసూర్వంమేనచవత్సేకదాచన ॥ ఎతత్తేప్రతిజానామిసత్యే
నైవశపామితే ॥ ౨౨ ॥ తతఃప్రహృష్టస్సుగ్రీవోవానరైస్సచివైస్సహ ॥ రాఘవస్యవచశ్శ్రుత్వాప్రతిజ్ఞాతంవిశేషతః ॥ ౨౩ ॥
ఏవమేకాంతసంప్రకృతతస్తానరవానరౌఉభావన్యోన్యసదృశంసుఖంచుఖంప్రభాషతామ్ ॥ ౨౪ ॥ మహానుభావస్యవచో
నిశమ్యహరినరాణామృషభస్యతస్య । కృతంసమేనేహరిపీరముఖ్యస్తదాస్వకార్యంహృదయేనవిద్వాన్ ॥ ౨౫ ॥ ఇతి
శ్రీమతికృష్ణింధాకాండే - సప్తమస్సగః ॥ *****

పరిత్యజ్యస్తస్మగ్రివస్తేనవాక్యేనవాసరః । లక్ష్మణస్యాగ్రతోరామమిదంవచనమబ్రవీత్ ॥ ౧ ॥ సర్వభావామను
గ్రాహయ్యాదేవతానామసంశయః । ఉపపన్నగుణోపేతస్సఖాయస్యభవాన్నమ ॥ ౨ ॥ శక్యంఖలుభవేద్రాక్షసహాయే
నత్వయానఘసురరాజ్యమపిప్రాప్తుంస్వరాజ్యంకింపునఃప్రభా ॥ ౩ ॥ సోహంసఖాజ్యోబంధూనాంసుహృదాంపైవరా
ఘనః । యస్యాగ్నిసాక్షికంమిత్రలబ్ధంరాఘవవంశజమ్ ॥ ౪ ॥ అహమప్యనురూపస్తేవయస్యోజ్ఞాస్యసేవయైః । నతువర్జ్యంస
మథోహంస్వయమాత్మగతాగుణాః ॥ ౫ ॥ మహానాంతుభూయస్థంత్యద్విధానాంకృతాత్మనామ్ । నిశ్చలాభవతి
స్త్రితీధైర్యమాత్మవరామివ ॥ ౬ ॥ రజతంవాసునణంవావస్త్రాణ్యాభరణానిచ । అవిభక్తానిసాధూనామవగచ్ఛంతిసాధ
వః ॥ ౭ ॥ ఆధ్యోవాపిదరిద్రోవామఃఖతస్సుఖతోపివాసిదోహవాసదోహావావయస్యఃపరమాగతిః ॥ ౮ ॥ ధనత్యాగస్సుఖ
ర్యాగోదేహత్యాగోపివాపునః । వయస్యాథేప్రవతంశేన్నహంధృష్ట్యాతథావిధమ్ ॥ ౯ ॥ తత్తథేత్యబ్రవీద్రామస్సు
గ్రివంప్రియవాదిసమ్ । లక్ష్మణస్యాగ్రతోలక్ష్మ్యవాసవస్యేవధీమతః ॥ ౧౦ ॥ తతోరామంస్థితందృష్ట్వాలక్ష్మణంచమహాబ
లమ్ । స్మగ్రివస్సర్వతత్త్వమువనేలాలమపాతయత్ ॥ ౧౧ ॥ సదదశతతస్సాలమపిసూరేహరీశ్వరః । సుపుష్పమీషత్వ
ప్రాశ్యంభ్రమరైరుపశోభితమ్ ॥ ౧౨ ॥ తస్యేకాంపూజసమితౌంభజ్జ్వాలాఖాంసుపుష్పితామ్ । సాలస్యాస్తీర్యస్మగ్రి
వోనిషసాదసరాఘవః ॥ ౧౩ ॥ తావాసీనాతతోదృష్ట్వాహనూమానపిలక్ష్మణమ్ । సాలశాఖాంసముత్పాట్యపిసితమువవేశ
యత్ ॥ ౧౪ ॥ సుఖోపవిష్టంరామంతుప్రసన్నముదధియథా । ఫలపుష్పసమాకీర్ణతస్మిగ్గిరివరోత్తమే ॥ ౧౫ ॥ తతఃప్రహృ
ష్టస్సుగ్రివఃశక్త్యంమధురయాగిరాఉవాచప్రణయాద్రామంహమవ్యాకులితాక్షరమ్ ॥ ౧౬ ॥ అహంవినికృతోభ్రా
త్రాచరామ్యేషభయాదితః । ఋశ్యమూకంగిరివరంహృతభార్యస్సుదుఃఖితః ॥ ౧౭ ॥ సోహంత్రస్తోభయేమఃగ్నావసా
మ్యుద్ధాంతచేతనః । వాలినానికృతోభ్రాత్రాకృతవైరశ్చరాఘవ ॥ ౧౮ ॥ వాలినోమేభయాతఃస్యసర్వలోకాభ
యఃకరీమమాపిత్యఘనాధస్యప్రసాదంకర్తుమహాసి ॥ ౧౯ ॥ ఏవముక్తుతేజస్వీధమజ్ఞోధమవత్సలః । ప్రత్యువా
చసకాకుత్స్థస్సుగ్రివోప్రహసన్నివ ॥ ౨౦ ॥ ఉపకారఫలంమిత్రమవకారోరిలక్షణమ్ । అద్యైవతంహనిష్యామితవభార్యా
పవతిరిమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఇమేహిమేమహావేగాఃపత్రిణస్తిగ్ధతేజసః । కాలికాయవనోద్భూతాఃశరాహమవిభూషితాః ॥
౨౨ ॥ కంపత్రప్రతిచ్ఛన్నానుహౌంద్రాశనిసన్నిభాః । సుపర్వాణస్సుత్యేష్ణాగ్రాస్సరోహభుజగాభవ ॥ ౨౩ ॥ భ్రాతృసం
జ్ఞమమిత్రంతేవాలినంకృతకిల్బిషమ్ । శరైర్వినిహతంపశ్యకిణ్ణామివపర్వతమ్ ॥ ౨౪ ॥ రాఘవస్యవచఃశ్రుత్వాసుగ్రివో
వాహినీపతిః । ప్రహమమతులంలేభేసాధుసాధ్వితిచాబ్రవీత్ ॥ ౨౫ ॥ రామశోకాభిభూతోహంశోకాతానాంభవా
గతిః । వయస్యభిక్తృత్వాహిత్యయ్యహంపరిదేవయే ॥ ౨౬ ॥ త్వంహిసాణిప్రదానేనవయస్యామేగ్నిసాక్షికమ్ । కృతః
ప్రాజ్ఞైర్బహుమతస్సత్యేనాపిశపామితే ॥ ౨౭ ॥ వయస్యభిక్తృత్వాచపిస్రబ్ధంప్రవదామ్యహమ్ । దుఃఖమంతగఃతం
యద్యైమనోహరతినిత్యశః ॥ ౨౮ ॥ ఏతావదుక్త్యావచనంబాష్పరూపితలోచనః । బాష్పపహతయావాచానోచ్చైశ్శక్తో
తిభాషితుమ్ ॥ ౨౯ ॥ బాష్పవేగంతుసహసానదీవేగమివాగతమ్ । ధారయామాసదైర్యేణసుగ్రివోరామసన్నిధౌ ॥ ౩౦ ॥ స
న్నిగృహ్యతుతంబాష్పంప్రమృజ్యనయనైశుభావినిశ్చస్యచతేజస్వీరాఘవంవాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౩౧ ॥ పురాహంవాలినారా
మరాజ్యాత్స్వదవరోపితః । పరుషాణిచసంక్రావ్యనిధ్ధాతోస్త్రిబలీయసా ॥ ౩౨ ॥ హృతాభార్యాచమేతేనప్రాణేభ్యో
పిగరియసీ । సుహృదశ్చమదీయామెసంయతాబంధనైమితే ॥ ౩౩ ॥ యత్నవాంశ్చసుదుష్టాత్సామద్విసాశాయరాఘవ । బ
హుశస్త్రత్ప్రయుక్తాశ్చవానరానిహతామయా ॥ ౩౪ ॥ శంకయాత్పేతయాచేహదృష్ట్వాత్వామపిరాఘవ । నోపసహా
మ్యహంభీతోభయేసర్వేహివిభ్యతి ॥ ౩౫ ॥ కేవలంహిసహాయామహానూమత్ప్రముఖాస్త్విమేత్రోహంధారయామ్య
ద్యప్రాణాకృత్యగ్రతాపిస ॥ ౩౬ ॥ ఏతేహికపయఃస్నిగ్ధామారక్షంతిసమంతతః । సహగచ్ఛంతిగంతవ్యేనిత్యంతేష్టం
తచస్థితే ॥ ౩౭ ॥ సంయేవస్త్యేషతేరామఃకిముక్త్యావిస్రంహితే । సమేజ్యేష్ఠారిపుభ్రాతావాలీవిశ్రుతపారుషః ॥ ౩౮ ॥
తద్విసాశాద్ధిమేమఃఖంప్రణవ్యంస్యాదనంతరమ్ । సుఖంమేజీవితంపైవతద్విసాశనిబంధనమ్ ॥ ౩౯ ॥ ఏషమేరామశోకాంతః
శోకాతేననివేదితః । దుఃఖతస్సుఖతోవాపిసఖ్యునిత్యంసఖాగతిః ॥ ౪౦ ॥ శ్రుతైర్వతద్వచనంరామస్సుగ్రివమిదమబ్ర
వీత్ । కింనిమిత్తమభూద్వైరంశ్రోతుమిచ్ఛామితత్వతః ॥ ౪౧ ॥ సుఖంహికారణంశ్రుత్వావైరస్యతవవానర । ఆనంతర్యంవి

ధాన్యామిసంప్రధార్యబలాబలమ్||౨||బలవాహిమమామషః||శ్రుత్వాత్వామవమానితమ్ | వత్తేహృదయో
త్సాపీప్రావృడ్వేగభివాంభసః||౩||హృష్టికథయిప్రబ్ధోయావదారోష్యతేథనుః||సృష్టశ్చహిమయాబాణోనిరస్త
శ్చరిపుస్తవ||౪||ఎవము క్షుస్తుగ్రీవఃకాకుత్స్థానమహాత్మనా||ప్రహషమతులలభేచతుభిః||స్సహవానరైః||౫||త
తఃప్రహృష్టవదనస్సుగ్రీవోలక్ష్మణాగ్రజే||వైరస్యకారణంతత్వమాఖ్యాతుముఃపచక్రమే||కిష్కింధా కాండే||అప్రమత్సర్గః

వాలీనామమమభ్రాతాజ్యేష్ఠశ్శత్రునిమాదనః||పితుర్బహుమతోనిత్యంమమాపిచతథాపురా||౧|| పితర్యుపర
తేస్తాకంజ్యేష్ఠాయమిలిమంత్రిభిః||కపీనామిశ్వరోరాజ్యేకృతఃపరమసమ్మతః||౨||రాజ్యంప్రశాసతస్తస్యపితృవైతామ
హంమహత్||అహంసర్వేషామకాతేషుప్రణతః||ప్రవృత్తస్థితః||౩||మాయావీనామతేజస్వీపూర్వజోదుంమభేస్సతః ||
తేనతస్యమహద్వైరంస్త్రీకృతంవిశ్రుతంపురా||౪||సతుసుప్తజనేరాత్రాకిష్కింధాద్వారమాగతః||నర్హతిప్రసంసరజ్ఞో
వాలినంచాహ్వాయగ్రణే||౫||ప్రస్తుప్తమమభ్రాతానర్హితంభైరవస్వనమ్||శ్రుత్వాసమమృషేవాలీనిష్పపాతజవా
దా||౬||సతువైనిస్సృతఃక్రోధాత్తంహంతుమనురొత్తమమ్||వార్యమాణస్తతఃస్త్రీభిర్నయాచప్రణతాత్మనా||౭||సతుని
ర్ధూయసర్వానోనిజగమమహాబలః||తతోహమపిసోహాద్దానిస్సృతౌవాలీనాసహ||౮||సతుమేభ్రాతరందృష్ట్య
మాంచనూరాదవస్థితమ్||అనురోజాతసంత్రాసఃప్రదుద్రావతతోభృశమ్||౯||తస్మిన్ద్రవతిసంత్రస్తేహ్యవాండ్రుత
తరంగతా||ప్రకాశశ్చకృతోమాగశ్చంద్రేణోగ్ధచ్ఛతాతదా||౧౦||సత్యజైరావృతండుగంధరణ్యావివరంచహత్ |
ప్రవివేశాసురోవేగాదావామాసాద్యవిష్ఠితా||౧౧||తంప్రవిష్టంరిపుందృష్ట్యబిలంరోషవశంగతః||మామువాచతదావా
లీవచనంతుభితేంద్రియః||౧౨||ఇహాత్వంతిశ్శస్త్రివలిలద్వారిసమాహితః||యావత్తత్రప్రవిశ్యాహంనిహన్తిసహసారి
పుమ్||౧౩ ||మయాత్వేతద్వచః||శ్రుత్వాయాచితస్సపరంతపః | శాపయిత్వాతుమాంపద్భ్యాంప్రవివేశబిలంమహత్||
౧౪||తస్యప్రవిష్టస్యబిలంసాగ్రస్సంవత్సరోగతః | స్థితస్యజమమద్వారిసకాలోవ్యత్యవత్తత||౧౫ ||అహంతునష్టంజ్ఞా
త్వాతంసేహాదాగతసంభ్రమః | భ్రాతరంనచపశ్యామిపాపశంకిచమేషనః|| ౧౬|| అథదీర్ఘస్యకాలస్యబిలాత్త
స్సాద్వినిస్సృతమ్||సఫేనంకుధిరంరక్తమహందృష్ట్యసుముఖతః|| ౧౭|| నదతామనురాణాంచద్వనిమేశోత్రమా
గతః||నిరస్తస్యచసంగ్రామేకోశతోనిస్వనోసురో||౧౮||అహంత్యవగతోబుద్ధ్యాచిహ్నోస్తైభ్రాతరంహతమ్ |పి
థాయచబిలద్వారంశిలయాగిరిమాత్రయా||౧౯||శోకాతశ్చోదకంకృత్వాకిష్కింధామాగతస్సభే | గూహమానస్య
మేతత్వంయత్తుతోమంత్రిభిః||శ్రుతమ్||౨౦||తతోహంతైస్సమాగవ్యసమ్మతైరభిషేచితః | రాజ్యంప్రశాసతస్తస్య
న్యాయతోమమరాఘవ||౨౧||ఆజగమరిపుంహత్వావాలీతమసురోత్తమమ్||అభిషిక్తుంతుమాందృష్ట్యవాలీసంరక్తలూ
చనః||౨౨||మదీయాన్మంత్రిణోబద్ధావరుషంవాక్యమబ్రవీత్ | నిగ్రహేపిసమర్హస్యతంపాపంప్రతిరాఘవ|| ౨౩||న

ప్రావత్తతమేబుద్ధిభ్రాతాగౌరవయంత్రితా||హత్వాశత్రుంసమేభ్రాతాప్రవివేశపురంతదా||౨౪||మానయం
స్త్రుమహాత్మానంయథావచ్ఛాభ్యవాదయమ్||ఉక్తాశ్చనాశిషస్తేనసంతుప్తైనాంతరాత్మనా||౨౫||సత్వాపాదావహంత
స్యమమతేనాస్త్పృశంప్రభా||అపివాలీమమక్రోధాన్నప్రసాదంచకారసః|| ౨౬|| ఇతికిష్కింధాకాండే- నవమస్తర్గః
తతఃక్రోధసమావిష్టంసంరభంతముపాగతమ్ | అహంప్రసాదయాంచక్రేభ్రాతరంప్రియకామ్యయా||౧||
దిష్ట్యాసికుశలీప్రాప్తానిహతశ్చత్వయారిపుః | అనాథస్యహిమేనాథస్త్వమేకౌనాథనందనః||౨||ఇదంబహుశలాకంతే
పూర్ణచంద్రమివోదితమ్||ఇత్రంసవాలవ్యజనంప్రతీచ్ఛస్వమయోద్యతమ్||౩||ఆతశ్చాచ్ఛభిలద్వారిస్థితస్సంవత్సరం
స్యవ | దృష్ట్వాచశోణితంద్వారిబిలాచ్ఛాపిసముత్థితమ్|| ౪ || శోకసంవిగ్నహృదయోభృశంవ్యాకులితేంద్రియః||అపిథా
యబిలద్వారంశైలశృంగేణతత్తదా||౫||తస్మాద్దేశాదేపాక్రమ్యకిష్కింధాంప్రావిశంపునః | విషాదాత్త్విహమాదృ
ష్ట్యాపారైమంత్రిభిరేవ||౬||అభిషిక్తోనకామేనతస్తేత్వంతుంతుమహానిత్యమేవరాజామానాహాస్సదాచాహం
యథాపురా||౭|| రాజభావనియోగూయంమయాత్వద్విరహాత్కృతః | సామాత్యపారనగరంస్థితంనిహతకంటకమ్||౮||
న్యాసభూతమిదంరాజ్యంతవనిర్యాతయామ్యహం | మాచరోషంకృథాసేన్యమయిత్రునిబహుశ||౯||యాచేత్వాం
శిరసారాజమయాబద్ధోయమంజులః||బలాదస్త్రిసమాగమ్యమంత్రిభిఃపురవాసిభిః||౧౦||రాజభావేనియక్తోహంశూన్య

దేశజగీషయాస్త్విగ్ధమేవంబ్రవాణంమాంసతునిభాన్యవానరః॥౧౧॥ ధిక్వామితవమాముక్తాన్వహతత్యచువా
చమాప్రకృతీశ్చసమానీయమంత్రిణశ్చైవసంమతాః॥౧౨॥ మామాహసహృదాంమధ్యేవాక్యంపరమగహితమ్॥వి
దితంవోయథాతామ్రాయావీసమహాసురః॥౧౩॥ మాసమాహ్వయతక్రూరోయుద్ధకాంక్షీనుదుమాతః॥తస్యత
ద్వచనంశ్రుత్వానస్సృతోహంసృపాలయాత్॥౧౪॥అనుయాతశ్చమాంతూణమయంభ్రాతానుదారుణః॥సశుద్ధ
త్వేవమాంరాత్రాసద్వితీయంమహాబలిః॥౧౫॥పాద్రవశ్చయసంత్రస్తోవీత్యౌవాంసమనుచ్రుతాఅనుచ్రుతశ్చవే
గేనప్రవివేశమహాబిలం॥౧౬॥తంప్రవిష్టంవిదిత్వాతుసుఘోరంమహాద్విలం॥అయమక్తోభమేభ్రాతామయాతుక్రూ
రదశనః॥౧౭॥అహత్వానాస్తిమేశక్తేప్రతిగంతుమితఃపుగీమ్బిలద్వారిప్రతీక్షత్వంయావదేసంనిహన్త్యహమ్॥౧౮॥
స్థితోయమితమత్వాతుప్రవిష్టోహంమరాసదమ్తంచమేమాగమాణస్యగతస్సంవత్సరస్తదా॥౧౯॥సతున్యష్టోమయా
శక్రరనివేదాద్భయావహః॥నిహతశ్చమయాతత్రసోసురోబంధుభిస్సహ॥౨౦॥తస్యాస్యాత్ప్రవృత్తైరనుధిరౌఘేణ
తద్బిలమ్॥పూణమాసీద్దురాక్రామంస్తనతస్తస్యభూతలే॥౨౧॥సూదయిత్వాతుతంశశ్రువేక్రాంతంమంమభే
స్సతమ్॥నిహగ్రామనైవవశ్యామిబిలస్యపిహితంముఖమ్॥౨౨॥విక్రాశమానస్యతుమేసుగ్రీవేతిపునఃపునః॥యదాప్ర
తినవోనాస్తితతోహంభృశదుఃఖతః॥౨౩॥పాదప్రహరైస్తుహయాబహుభిస్తద్విదారితమ్॥తతోహంతేసనిహగ్రామ్యయ
థాపురముపాగతః॥౨౪॥తత్రానేనాస్తిసంయద్ధోరాజ్యంప్రార్థయతత్తునఃసుగ్రీవేణస్మశంశేసనిస్తృత్యభ్రాతృసా
హృదమ్॥౨౫॥ఎవముక్తాత్వమాంతత్రవస్త్రేజైకేనవానరః॥నిర్వాసయామాసతదావాలీవిగతసాధ్వసః॥౨౬॥తేనా
హమపవిధశ్చహృతదారశ్చరాఘవతద్భయాచ్చమహీకృత్సాకాంతేయంసవనాణవా॥౨౭॥ఋశ్యమూకంగిరి
వరంభార్యాహరణదుఃఖతః॥ప్రవిష్టోస్త్విదురాధమంవాలిసఃకారణాంతరే॥౨౮॥ఏతత్తైసర్వమాఖ్యాతంవైరానుకథనం
మహా॥అనాగసామయాప్రాప్తంవ్యసనంపశ్యరాఘవ॥౨౯॥వాలిసస్తుభయాతాస్యసర్వలోకాభయంకర॥కర్తవ్య
హాసమేవీరప్రసాదంతస్యనిగ్రహతో॥౩౦॥ఎవముక్తస్తుతేజస్వీధమాజ్ఞోధర్మసంహితమ్॥వచనంవక్తూరేభేసుగ్రీ
వంప్రహసన్నివ॥౩౧॥అమోఘాస్సూర్యసంకాశామమైతేనిశితాశ్శరాః॥తస్మిన్వాలినిదవృత్తేనిపతివ్యంతిచేగితాః॥
౩౨॥యావత్తంనాభివశ్యామితవభార్యాపహరిణమ్॥తావత్సజీవేత్వాపాత్వావాలీచారిత్రమామకః॥౩౩॥ఆత్మానుమా
నాత్వశ్యామిమగ్నంత్యాంశోకసాగరే॥త్వామహంతారయిష్యామికామంప్రాప్యసిపుష్కలమ్॥౩౪॥తస్యతద్వచనం
శ్రుత్వారాఘవస్యాత్మనోహితమ్॥సుగ్రీవఃపరమప్రీతఃసుమహద్వాక్యమబ్రవీత్॥౩౫॥ఇతిశ్రీమకీష్కింధాకాం
డే - దశమస్సగణః. ***** రామస్యవచనంశ్రుత్వాహమపౌరుషవధానమ్॥సుగ్రీవః
సూజయాంచక్రరాఘవంప్రశశంసచ॥౧॥అసంశయంప్రజ్వలితైస్తీర్ణైర్మమాత్మనైశ్శరైః॥త్వందహేఃకుపితో
లోకాయుగాంతభవభాస్కరః॥౨॥వాలిసఃపౌరుషంయత్తద్యచ్ఛవీర్యంధృతిశ్చయా॥తన్నమైకమనాఃశ్రుత్వావిభ
త్స్వయంనంతరమ్॥౩॥సముద్రాత్పశ్చిమాక్షుర్వందక్షిణాదపిచోతరమ్॥క్రామత్యనదితేసూర్యేవాల్పవ్యవగతక్ల
మః॥౪॥అగ్రాణ్యారుహ్యశైలానాంశిఖరాణిమహాంత్యపి॥ఉద్ధృముత్తిప్యతరసాప్రతిగృహ్యతేవీర్యవా॥౫॥బహువ
స్సారవంతశ్చవనేషువివిధాద్రుమాః॥వాలినాతరసాభగ్నబలంప్రథయతాత్మనః॥౬॥మహిషోదుండుభిరామకైలాస
శిఖరప్రభాఃబలంనాగసహస్రస్యధారయామాసవీర్యవా॥వీర్యోత్సేకేనదుష్టేత్వావరదానాచ్చమోహితః॥బామ
సుమహాకాయస్సముద్రంసరితాంపతిమ్॥౭॥ఉష్ణిమంతమతిక్రమ్యసాగరంతన్నసంచయమ్॥మహ్యంయద్ధంప్రయ
చ్ఛేతితమువాచమహాణవమ్॥౮॥తతస్సముద్రోధమాత్మాసముత్థాయమహాబలః॥అబ్రవీద్వచనంరాజన్నసరంకాల
చోదితమ్॥౧౦॥సమథానాస్తితేదాతుంయుద్ధంయుద్ధవిశారదః॥శ్రూయతాంచాభిథాస్యామియస్తేయుద్ధంప్రదాస్యతి॥
౧౧॥శైలరాజౌమహారణ్యేతవస్త్విశరణంపరమ్॥శంకరశ్చశురోనామ్నాహిమవాతిః॥శ్రుతః॥౧౨॥సుహృప్రస్రవణో
పేకోబహుకందరనిర్ఘరః॥ససమథస్తవప్రీతిమతులాంకశుమాహవే॥౧౩॥తంభీతభివిజ్ఞాయసముద్రమసరోత్త
మః॥హిమవద్వనమాగచ్ఛచ్ఛరశ్చపాదివచ్యుతః॥౧౪॥తతస్తస్యగిరేఃశ్వేతాగజేంధ్రేపులాశ్శిలాః॥౧౫॥తైషామధా
భూహూమంమభిర్విసనాదచ॥౧౬॥తతఃశ్వేతాంబుదాకారఃసామ్యఃప్రీతికణాకృతిః॥హిమవానబ్రవీద్వాక్యంసపవశిఖ

శేషితః॥౧౬॥ క్లేష్టమహానిమాంసత్వం మందుభేదమవత్సల | రణకమన్వకుశల స్తవస్విశరణంహ్యహమ్॥౧౭॥ తస్య
తద్వచనం శ్రుత్వా గిరిరాజస్యధీమతః॥ ఉవాచ మందుభిర్వాక్యం రోషాత్సంరక్తలోచనః॥౧౮॥ యదియద్యే సమర్థః స్వం
మధ్యయాచ్యానిరుద్యమః | తమావత్త్వప్రణద్యాన్యేయోద్యయుద్ధం యుయుత్సతః॥౧౯॥ హిమవానబ్రవీద్వాక్యం శ్రు
త్వా వాక్యభిశారదః | అనుక్తపూర్వంధర్మాత్పాక్రోధాత్తమసురోత్తమమ్॥౨౦॥ వాలీనామమహాప్రాజ్ఞశక్రశు
ల్యపరాక్రమః | అధ్యాస్తేవానరః శ్రీమాంకిష్కింధామతులప్రభావమ్॥౨౧॥ ససమథోమహాప్రాజ్ఞస్తవయుద్ధవిశార
దః | ద్వంద్వయుద్ధం మహద్దాతుంసముచేరివవాసవః॥౨౨॥ తంత్రీప్రముఖగచ్ఛత్స్వయదియుద్ధమిహాచ్ఛసి | సహిమధా
మణోనిత్యంశూరస్సమరకమణి॥౨౩॥ శ్రుత్వా హిమవతోవాక్యంక్రోధావిష్టస్సదుండుభిః॥ జగముతాంపురింతస్య
కిష్కింధాం వాలినస్తదా॥ ౨౪॥ ధారయణమాహిమంకూపంతీశ్శత్రుం గౌభయావహాః॥ ప్రావృషీవమహామేఘస్తోయ
పూణోనభస్తలే॥౨౫॥ తతస్తద్ద్వారమాగత్సకిష్కింధాయామహాబలః॥ ననదకంపయణభూమిందుండుభిరుండుభి
ర్యథా॥౨౬॥ సమీపస్థాన్ ద్రుమాకాభంజకపనుధాందారయాఖురైః | విషాణేనోల్లిఖిదపాత్తద్ద్వారంద్విరదోయ
థా॥౨౭॥ అంతఃపురగతో వాలీ శ్రుత్వా శబ్దమమహాః | నిష్పచాతసహస్త్రిభిస్తారాభిరివచం ద్రమాః॥ ౨౮॥ మితంవ్య
క్తాక్షరవంతమువాచాథమండుభిః॥ హరిణామీశ్వరో వాలీసర్వేషాంపనచారిణామ్॥౨౯॥ కిమర్థంనగరద్వారమిదంరు
ద్ధావినదసి | మందుభేవిదితోమేసిరక్షప్రాణాన్తహాబల॥౩౦॥ తస్యతద్వచనం శ్రుత్వా వానరేంద్రస్యధీమతః | ఉవా
చ మందుభిర్వాక్యం రోషాత్సంరక్తలోచనః॥౩౧॥ నత్వంస్త్రీసన్నిధౌపీరవచనంవక్తమహాని | మమయుద్ధంప్రయచ్ఛా
ద్యతతోజ్ఞాస్యామి తేబలమ్॥౩౨॥ అథవాధారయిష్యామిక్రోధమద్యనిశామిమామ్॥ గృహ్యతాముదయఃస్వైరంకామభా
గేషువానరః॥౩౩॥ దీయతాంసంప్రదానంచపరిష్వజ్యచవానరాః | సత్వశాఖామృగేంద్రస్త్యంసంసాధయసుహృజ్ఞసం
౩౪॥ సుదృష్టాంకురుకిష్కింధాంకురుష్వాత్మసమంపురే | క్రీడస్యచసహస్త్రిభిరహం తెదవణాశనః॥౩౫॥ యోహిమ
తంప్రమతంవాసుప్తంవారహితంభృశమహాన్యాత్సభూణహలోకత్వద్విధంమదమోహితమ్॥ ౩౬॥ సప్రహస్యా
బ్రవీన్నందంక్రోధాత్తమసురోత్తమమ్॥ విస్మజ్యతాః స్త్రియస్సర్వాస్తారాప్రభృతికాస్తదా॥ ౩౭॥ మత్త్యయిమితిమా
మంస్థాయద్యభీతోసిసంయుగే | మనోయంసంప్రహరేన్సిన్ధిరపానంసమధ్యతామ్॥౩౮॥ తమేవముక్త్యాసంక్రద్ధో
మాలాముత్తివ్యకాంచనీమపిత్రాదత్తాంమహేంద్రేణయుద్ధాయవ్యవతిష్ఠత॥౩౯॥ విషాణయోగ్యహిత్వాతందుండు
భిరిగిరిసన్నిభమివిధ్యతతదా వాలీవినదకపికుంజరః॥౪౦॥ వాలీవ్యాపాతయాంచక్రేననదకచమహాస్వనమ్ | శ్రో
త్రాభ్యామథతక్తంతుతస్యసుస్రావపాత్యతః॥౪౧॥ తయోస్తుక్రోధసంరంభాత్పరస్పరజయేషిణోః॥ యుద్ధంసమభ
వన్లోరంమందుభేర్వానరస్యచ॥౪౨॥ అయ్యుధ్యతతదా వాలీశక్రశుల్యపరాక్రమః॥ మష్టిభిర్దానుభిశ్చైవశిలాభిఃపాదపై
స్తథా॥౪౩॥ పరస్పరంస్తుతోస్తత్రవానరాసురయోస్తదా | అసీదదసురోయుద్ధేశక్రసూసువ్యవధత॥౪౪॥ వ్యాపా
రవీర్యైరైశ్చపదిక్షిణంపరాక్రమైః | తంతుదుండుభిముత్పట్యధరణ్యామభ్యపాతయత్॥౪౫॥ యుద్ధేప్రాణహారేత
స్త్రిన్నిష్ఠిస్తోమందుభిస్తదా॥ పాతచమహాకాయఃక్షితౌపంచత్వమాగతః॥౪౬॥ తంతోలయిత్వాబాహుభ్యాంగతస
త్వమచేతనమ్ | విత్తేపబలవాన్వాల్వేగేనైకేనయోజనమ్॥౪౭॥ తస్యవేగప్రవిధస్యవక్త్రాత్తతజవిందవః | ప్రపేతు
మాంరుత్తిప్తామతంగస్యాశ్రమంప్రతి॥౪౮॥ తాదృష్ట్యపతితాంస్తత్రమునిశ్శీతవిపుక్షః | క్రుద్ధస్తస్యమహాభా
గశ్చింతయామాసుకోన్వయమ్॥౪౯॥ యేనాహంసహసాస్పృష్టఃశోణితేనదురాత్మనా | క్షాయంచురాత్మాదుర్బుద్ధిరక్య
తాత్కాలబాలిశః॥౫౦॥ ఇత్యుక్త్యాథవిమృశ్యదృశకమునిపుంగవః॥ మహిషంపర్వతాకారంగతాసుంపతితంభువి॥౫౧॥
సతువిజ్ఞాయతపసాపానరేణకృతంహితత్ | ఉత్ససజకమహాశాపంక్షైస్తారంవాలినంప్రతి॥౫౨॥ ఇహతేనాప్రవేష్ట్యం
ప్రవిష్టస్యవధోభవేత్ | వసంమత్సంశ్రయంయేనకూపితంరుధిరప్రవై॥౫౩॥ సంభగ్నాఃసాదపాశ్చేమేషివతేహసు
రీంతనుమ్ | నమంతాద్యోజసంపూణమాశ్రమంమామకంయది॥౫౪॥ అగమిష్యతిదుర్బుద్ధివ్యక్తంసనభవిష్యతి॥౫౫॥
యేషాపిసదివాస్తస్యసంశ్రీతామామకంవనమ్ | నచతైరిహవస్తవ్యం శ్రుత్వా యాంతుయథాసుఖమ్॥౫౬॥ యదితేపి
హతిష్ఠతిశపిష్యేత్తానపిద్రువమ్ | వనేస్త్రిన్యామకేనిత్యంపుత్రవత్సరిరక్షితే॥౫౭॥ పరాంకురవి నాశాయఫలమూలాభః

చాయచ | దివసశ్చ ద్యుమధ్యాదాయం ద్రష్టాశోష్ణివానరమ్ ||౧౮|| బహువక్షసహస్రాణిసవై శైలోభవిష్యతి | తతః
స్తేవానరాః శ్రుత్వాగిరంమునిససారితా మ్ ||౧౯|| నిశ్చక్రముర్వనాత్తస్మాత్తాదృష్ట్యావాల్యథాబ్రవీత్ | కింభవంతస్స
మస్తాశ్చ మతంగవసవాసినిః ||౨౦|| మత్సమీపమును ప్రాప్తాలపిస్వస్తివనాకసామ్ | తతస్తేకారణంసర్వంతదాశాపంచ
వాలినిః ||౨౧|| శశంసుర్వానరాస్సుర్వేవాలినేహేమమాలినే | ఏతచ్ఛ్రుత్వా తదావాలీవచనం వానరేరితమ్ ||౨౨|| సహహ
షింతదాసాద్యయాచతేస్సకృతాంజలిః | మహాషిస్తుమనాదృత్యప్రవివేశాశ్రమంతదా ||౨౩|| శాపధారణభీతస్తువా
లీహ్వలతాంగతః | తతశ్శాపభయాద్భీతః | ముశ్యమూకంక్షహగిరిమ్ ||౨౪|| ప్రవేష్టుం నేచ్ఛతిహరిద్రక్ష్యంవాపినరేశ్వ
ర | తస్మాప్రవేశంజ్ఞాత్వాహమిదంరామహహావనమ్ ||౨౫|| ఏచరామిసహమాత్యోవిషాదేనఽవజితః | ఏషాస్థినిచయస్త
స్యకుంభస్సంప్రకాశతే ||౨౬|| వీర్యోత్సేకానిర్వస్తస్యగిరిహూతోపమోమహా | ఇమేచవిపులాస్సాలాస్సప్తశాఖావ
లంబినిః ||౨౭|| యత్రైకంఘటతేవాలీనిష్పత్రయితమోజసా | ఏతదస్యాసమంపీర్యంమయా రామప్రకీర్తితమ్ ||౨౮|| క
థంతంవాలినంహంతుంసమరేశ్వరేనృపతథాబువాణంసుగ్రీవంప్రహసన్ | లక్ష్మణోబ్రవీత్ ||౨౯|| కస్త్వికక్షమణిని
వృతైశ్చదృష్ట్యావాలినోవధమ్ | తమువాచాథసుగ్రీవస్సప్తసాలానిమాపురా ||౩౦|| ఏవమేకైకశోవాలీవివ్యాధాథ
సచాసకృత్ | రామోపిదారయేదేషాంబాణేనైకేనచేన్ద్రమమ్ ||౩౧|| వాలినంనిహతంమన్యేదృష్ట్యా రామస్యవిక్రమమ్ |
హతస్యమహిషస్యాస్థిపాదేనైకేనలక్ష్మణః ||౩౨|| ఉద్యమ్యాథప్రక్షిపేచ్ఛేత్తరసాద్వేధనుశ్చతే | ఏవముక్త్యాతుసుగ్రీవో
రామంరక్తాంతలోచనమ్ ||౩౩|| ధ్యాత్వాముహూతాంకాకుత్స్థంపునరేవచోబ్రవీత్ | శూరశ్చశూరఘాతీచప్రఖ్యా
తః | లపారుషః ||౩౪|| బలవాన్వానరోవాలీసంయుగేష్వపరాజితః | దృశ్యంతేచాస్యకమాణిమగ్నరాణిసురైరపి ||౩౫||
యానిసంవింత్యభీతోహమృశ్యమూకంసమాశ్రితః | తమజయ్యమధ్యప్యంచవానరేంద్రమమక్షణమ్ ||౩౬|| విచింతయ
న్నయంచామిముశ్యమూకమహంత్యిమమ్ | ఉద్విగ్నశ్శంకితశ్చాపివిచరామిమహావనే ||౩౭|| అనురక్తైస్సహమాత్యై
హానుమత్ప్రముఖైరైకైః ఉపలబ్ధంచమేగ్లాఘ్యంసన్నిత్రంమితవత్సలమ్ ||౩౮|| త్వాహంపురుషవ్యాఘ్రహిమవంత
మివాశ్రితః | కింతుతస్యబలజ్ఞోహంమర్భాశుబలశాలినిః ||౩౯|| అప్రత్యక్షంతుమేవీర్యంసమరేతవరాఘవ | నఖల్వహం
త్వాంతులయేనావమన్యేనభీషణే ||౪౦|| కమభిస్తుస్యభీమేస్తుకాతర్యంజనితంమమ | కామంరాఘవతేవాణీప్రమాణం
దైర్యమాకృతిః ||౪౧|| సూచయంతిపరంతేజౌభస్త్వఘ్నమివానలమ్ | తస్యతద్వచనం శ్రుత్వాసుగ్రీవస్యమహాత్మనః ||
౪౨|| స్థితస్సూర్యమథోరామః ప్రత్యువాచహరింప్రభుః | యదినప్రత్యయోస్తానువిక్రమేతవవానరః ||౪౩|| ప్రత్యయంస
మరగ్లాఘ్యమహముత్పదయామితే | ఏవముక్త్యాతుసుగ్రీవంసాంత్యంలక్ష్మణపూర్వజః ||౪౪|| రాఘవోదుండుభైకా
యంపాదాంగుష్ఠేనలీలయా | తాలయిత్వామహాబాహుశ్చేవదశయోజనమ్ ||౪౫|| అనురస్యతనుంశుష్కంపాదాంగు
ష్ఠేనవీర్యవా | ఓస్తందృష్ట్యాతతఃకాయంసుగ్రీవఃపునరబ్రవీత్ ||౪౬|| లక్ష్మణస్యాగ్రతోరామమిదంచచన్ద్రమవీత్ | ఆ
రక్తస్సమాంసః ప్రత్యగ్రక్షిప్తఃకాయపురాసభే | లఘుస్సంప్రతినిమాంసస్తృణభూతశ్చరాఘవ ||౪౭|| పరి
శ్రాంతేనమతైనభ్రాత్రామేవాలినాతదాక్షిప్తమేవంప్రహషేణభవతారఘునందన ||౪౮|| నాత్రశక్యంబలం
జ్ఞాతుంతవవాతస్యవాధికమ్ | ఆద్రక్షుష్కమితిహ్యేతత్సుమహద్రాఘువాంతరమ్ ||౪౯|| సఏవసంశయస్తాతతవత
స్యచయన్యతే | సాలమేకంతునిభిఃద్యభవేద్వ్యక్తేబలాబలమ్ ||౫౦|| కృత్వేదంకామూకంసజ్యహస్తీహస్తమివాత
తమ్ | ఆకణిపూణమామాయమ్యభిస్సృజస్వమహాశరమ్ ||౫౧|| ఇమంహిసాలంప్రహితస్త్యయాశరోసంశయోత్రా
స్తీవిదారయిష్యతి | అలంబిమశేనమమప్రియంధ్రువంకురుష్వరాజాత్మజశాపితోమయా ||౫౨|| యథాహితేజస్సవర
స్యదారవిర్యథాహితేలోహిమవాన్మహాద్రిఘ | యథాచతుష్పత్సుచకేసరీవరస్తథానరాణామసివిక్రమేవరః ||౫౩||
ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - ఏకాదశస్కంధః - *****

ఏతచ్ఛవచనం శ్రుత్వాసుగ్రీవేణసుభాషితమ్ | ప్రత్యయాథంక్షహాతేజారామోజగ్రహకామూకమ్ ||౧||
సస్పృహత్వాధనుఘోరంశరమేకంచమానదః | సాలానుద్దిశ్యచిత్తేపజ్యాస్వనైఃపూరయన్దిశః ||౨|| సవిస్మయబలవ
తాబాహస్త్విణాపరిష్కృతః | భిత్వాసాలాగిరిప్రధ్వేసప్తభూమింవివేశహ ||౩|| ప్రవిష్టశ్చముహూతేనధరాంభి

త్వామహాజవః! నిష్పత్య చపునస్తూణం స్వస్థానే పునరావేశత్ || ౪ || తాదృష్ట్యా సప్తనిభిన్నా సాలా న్వానరపుం
 ౫ || రామస్య శరవేగేన విస్త్రయం పరమం గతః || సముద్ధాన్యవత మృతా ప్రలంబగత భూమణః | సుగ్రీవః పరమః ప్రీ
 తో రాఘవా యక్తతాం జలిః | చిత్రదంఛో వాచధమః జ్ఞంకమణా తేన హమితః | రాఘం సర్వాస్త్రమిదమంత్రే శ్రుం
 తూరమవస్థితమ్ || ౬ || శ్రీ ద్రాగపి సురా సర్వాం స్త్వం బాణైః పురుషమభ | సమర్థాస్స మరేహంతుం కింపునర్వాది
 సంప్రసౌ || ౭ || యేన సప్తమహాసాలా గిరిభూమిశ్చ దారితాః | బాణవైః తేన కాకుత్స్థస్థాతా తేకోరణా గతః || ౮ || అద్య
 మేవిగతశ్శోకః ప్రీతిరద్యవరామమ | సుహృదంత్యాం సమాసాద్యమహేంద్రవరుణోపమమ్ || ౧౦ || తమదైవప్రియా
 ధం మేదైరిణం భ్రాతృరూపిణమ్ | వాలినం జహి కాకుత్స్థమయా బద్ధో యమం జలిః || ౧౧ || తతో రామః పరివృజ్య సుగ్రీ
 వం ప్రీయదశనమ్ | ప్రత్యువాచ మహా ప్రాజ్ఞో లక్ష్మణానుమతం వచః || ౧౨ || అన్తాగ్రచ్ఛేమః కిష్కింధాం తీవ్రం చచ్చత్స
 మగ్రతః | గత్వా చాహ్వా య సుగ్రీవ వాలినం భ్రాతృగంధినమ్ || ౧౩ || సర్వే తెత్వరితం గత్వా కిష్కింధాం వాలినః పురిమ్ |
 పృత్యై రాత్వా నమామ్య త్యవ్యతిశయహానేవ నే || ౧౪ || సుగ్రీవో వ్యనదన్వోరం వాలి సోహవ్యనకారణాత్ | గాఢం పరిహితోపే
 గా న్నా దై భిం దన్నిచాంబరమ్ || ౧౫ || తం శ్రుత్వా నినదం భ్రాతృః శ్రుద్ధో వాలీ మహాబలః నిశ్చక్రా మసుసంరబ్ధో భా
 స్సురోస్తతటాదివ || ౧౬ || తతస్సుతు ములం యుద్ధం వాలి సుగ్రీవయోరభూత్ | గగనే గ్రహయో ఘోరం బుధాం గారిక
 యోరివ || ౧౭ || తతై రశనికలైః శ్చవజ్రకలైః శ్చముష్టిభిః | జఘ్నుతుస్స మరేన్యోన్యం భ్రాతరౌక్రోధమూర్ఖితౌ || ౧౮ ||
 తతో రామో ధనుషాణిస్తాపుభాసముదీక్ష్యతు | అన్యోన్యం సదృశౌ పీరాపుభాజే వావివాశ్వి నౌ || ౧౯ || యన్నావచ్చత్సు
 గ్రీవం వాలినం వాపి రాఘవః | తతో నకృతవా బుద్ధిం మోక్షమంతకరం శరమ్ || ౨౦ || ఏతస్మిన్నంతరే భగ్నస్సుగ్రీవస్తేన వా
 లినా | అపశ్య రాఘవం నాభమృశ్య మూకం ప్రదుప్రవే || ౨౧ || క్లాంతోరుధిరసిక్తాంగః ప్రహరై జర్యురీకృతః | వాలినా
 భిక్రతః క్రోధాత్ప్రవివేశ మహావనమ్ || ౨౨ || తం ప్రవిప్లం వనం దృష్ట్వా వాలీ శృవభయాదితః | ముక్తోహ్యసిత్వ మిత్త్యక్త్వా
 సంనివృత్తో మహావ్యతిః || ౨౩ || రాఘవోపి సహ భ్రాతృ సహ వై వహసూమతా | తదేవ వనమాగచ్ఛత్సుగ్రీవో యత్ర
 వానరః || ౨౪ || తం సమీక్ష్య గతం రామం సుగ్రీవస్స హలక్ష్మణమ్ | ప్రీమా దీనమువాచేదం వసుధామవలోకయ || ౨౫ ||
 ౨౬ || అహ్వా యస్వేతి మాముక్త్వా దశయిత్వా చ విక్రమమ్ | వైరిణాఘాతయిత్వా చకిమిదానీం త్వయా కృతమ్ || ౨౭ || తా
 మేవ వేశాం వక్తవ్యం త్వయా రాఘవతత్వతః | వాలినం ననిహన్తి తితతో నాహమితో వ్రజే || ౨౮ || తస్య వై వంబ్రువాణస్య
 సుగ్రీవస్య మహాత్మనః కిరుణం దీనయా వాచారాఘవః పునరబ్రవీత్ || ౨౯ || సుగ్రీవశ్రూయతాంతా తక్రోధశ్చ వ్యవసీయ
 తామ్ | కారణం యేన బాణాయం నమయాసవిసజితః || ౩౦ || అలంకారేణ వేషేణ ప్రమాణేన గతేన చ త్వంచ సుగ్రీవ వాలీ
 చ సదృశౌ స్థం పరస్పరమ్ || ౩౧ || స్వరేణ వచసా చైవ ప్రేక్షి తేన చ వానర | పిత్రమేణ చ వాక్తై శ్చ వ్యక్తిం వాం నోపలక్ష
 యే || ౩౨ || తతో హం రూపసాదృశ్యాన్తోహితో వానరోత్తమ | మోత్సృజామి మహావేగం శరం శత్రునిబహాణమ్ || ౩౩ ||
 జీవితాంతకరం ఘోరం సాదృశ్యాన్తు విశంకితః | మూలఘాతాననా స్యాద్ధిద్వయోరపి కృతా మయా || ౩౪ || త్వయివీరేణ వన్నే
 హి లక్ష్ణా నాన్లాఘవాన్త్రయా | మాధ్యం చ మమ బాల్యం చ భూపితం స్యాద్ధిర్విర || ౩౫ || డత్తాభయవధో నామ పాతకం మహ
 దుచ్యతే | అహం చ లక్ష్మణ శ్చైవ సీతా చ వరవణిణీ || ౩౬ || త్వవధీ నావయం సర్వే వనేన్ద్రిక శరణభవాః | తస్మాద్యధ్య
 స్వభూయ స్త్వం మామాశంకిశ్చ వానర || ౩౭ || ఏతన్మహా తే సుగ్రీవపశ్య వాలినమాహ వేనిర స్రమిమణై కేన వేష్టమా
 నం మహితే || ౩౮ || అభిజ్ఞానం కురుష్వ త్వమాత్మనో వానరేశ్వర | యేన త్యామభిజానీయాం ద్వంద్వయుద్ధముపాగతమ్ ||
 ౩౯ || గజపుష్పిమిమాంఘ్లాముత్పట్య శుభలక్షణామ్ | కురులక్ష్మణకంఠే స్య సుగ్రీవస్య మహాత్మనః || ౪౦ || తతో గిరితే
 జాతాముత్పట్య కుసుమాకులామ్ | లక్ష్మణో గజపుష్పింతాంతస్యకంఠే వ్యసజయత్ || ౪౧ || సతయాశుశుభేశ్రీమాం
 తయాకంఠసక్తయా | విపరీతజవా కాశే సూర్యోనక్షత్రమాలయా || ౪౨ || మాలయేవ బలా కానాం ససంధ్యజవతో యదః |
 పిభ్రాజమా నోపపుషారామ వాక్య సమాహితః || ౪౩ || జగముసహరా మేణ కిష్కింధాం వాలిపాలితామ్ || ఇతి శ్రీమ
 త్కిష్కింధా కాండ - ద్వాదశ స్కంధః. ***** ఋశ్యమూకాత్పదగ్నాత్కీష్కింధాం లక్ష్మణా
 గ్రజః | జగముసహసుగ్రీవో వాలిః క్రమపాలితామ్ || ౪౪ || సముద్యమ్య మహచ్ఛాపం రామః కాంచనభూషితమ్ | శరాం

శ్చాపిద్యసంకాశాగృహీత్వా రణసాధకాః॥౧౧॥ అగ్రతస్తుయయాతస్య రాఘవస్య హావనః॥ సుగ్రీవస్సంహతగ్రీ
వో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః॥౩॥ పృథతోహనుమాన్వీరో సలః సీలశ్చ వానరః॥ తారతైచ్చవమహాతేజాహరియూధపయూధవః॥
౪॥ తేవీక్షమాణాపృథ్వాంశ్చ పుష్పభారావలంబినః॥ ప్రసన్నాంబువహాశ్చైచ్చవసరితస్సగరంగమాః॥౫॥ కందరాణిచచ్చై
లాంశ్చ నిదరాణిగుహాస్తథాశిఖరాణిచముఖ్యానిదరీశ్చప్రియదళానాః॥౬॥ వైడూర్యవిమలైః పణైః పద్మైశ్చాశో
కకుటలైః శోభితాః సజలామాగేతటాకానవలోకయః॥౭॥ కారంధైస్సగరైః హంసైః పంజులైః జలకుక్కు
టైః చక్రపాకైః స్తథాచాన్యైశ్చ కున్దైరుపనాదితాః॥౮॥ మృదుశమ్పాంకురాహారాన్నిభయాన్వనగోచరాః॥ చరత
స్సర్వతోవశ్యస్థలీమహరిణాంస్థితాః॥౯॥ తటాకవైరిణశ్చాపి శుక్లదంతపిఘాపితాః॥ ఘోరానైకచరాన్వన్యా
ద్విరదాకూలఘాతినః॥౧౦॥ మత్తాగిరితటోత్పన్నైస్తర్వతానివజంగమాః॥ వారణాన్వారిదప్రభాన్వన్సీరేణుస
ముష్ణితాః॥౧౧॥ వనేవచరాంశ్చాన్యాభాచరాంశ్చ విహంగమాః॥ పశ్యంతస్త్వరితాజ్జుస్సుగ్రీవవశవతినః॥
౧౨॥ తేహంతుగచ్ఛతాంతత్రత్వరితంరఘునందనః॥ ద్రుమమండంవనంద్యస్త్యైరామస్సుగ్రీవమబ్రవీత్॥౧౩॥ ఏషమేఘ
ధివాకాశేవృక్షమండః ప్రకాశతే మేఘసంఘాతవిపులః పర్యంతకదలీవృతః॥౧౪॥ కిమేతత్ జ్ఞాతుమిచ్ఛామిసంభాషతూహ
లః॥ మేకాతూహలాపనయనంకర్తృమిచ్ఛామ్యహంత్యయా॥౧౫॥ తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రాఘవస్య హావనః॥
గచ్ఛన్నేవాచచక్షేఢసుగ్రీవస్తన్నహవ్వనమ్॥౧౬॥ పతద్రాఘవవిస్తీర్ణామ్నాశ్రమంశ్రమనాశనమ్॥ ఉద్యానవనసం
పన్నంస్వాదుమూలఫలౌదకమ్॥౧౭॥ అత్ర సప్తజనానామమనయస్సంశితప్రతాః॥ సప్తైవాసన్నధశ్శీషానియతంజల
శాయినః॥౧౮॥ సప్తరాత్రకృతాహారావాయునావనవాసినః॥ వివంషశతైర్వాతాస్సప్తభిస్సకశేబరాః॥౧౯॥ తెషా
మేవంప్రభావానాం ద్రుమప్రాకారసంపృతమ్॥ ఆశ్రమంసుమరాధమమపిసేంద్రైస్సరసురైః॥౨౦॥ పక్షిణౌవ
జయంత్యేతత్తథాన్యేవనచారిణః॥ విశంతిమోహద్యృతత్రనివతంతేనతేపునః॥౨౧॥ విభూషణరవాస్త్రశ్రుయం
తేసకలాక్షరాః॥ తూర్యగీతస్వనాశ్చాత్రగంధోదివ్యశ్చరాఘవః॥౨౨॥ త్రైతాగ్నయోపదీప్యంతేధామోహ్యాత్రప్రకా
శతే॥ వేప్తయన్తివప్తౌగ్రాన్యూపోతాంగారుణోఘనః॥౨౩॥ ఏతేవృక్షాః ప్రకాశంతేధామసంసక్తమస్త్రకాః॥ మేఘ
జాలప్రతిచ్ఛన్నావైడూర్యగిరయోయథా॥౨౪॥ కురుప్రణామంధర్మాత్కాతాసముద్దిశ్యరాఘవ॥ లక్ష్మణేనస
హభ్రాత్రాప్రయతస్సంయతాంజలిః॥౨౫॥ ప్రణమంతిహియేతేహంమునీనాంభావిత్కత్తనామ్॥ నతేహామశుభం
కిందిచ్ఛరీరేరామదృశ్యతే॥౨౬॥ తతోరామస్సుహభ్రాత్రాల్పక్షణేనకృతాంజలిః॥ సముద్దిశ్యహాతానస్తాస్సపీనభ్య
వాదయత్॥౨౭॥ అభివాద్యతుథర్మాత్కారామోభ్రాతాచలక్షుణః॥ సుగ్రీవోవానరాశ్చైచ్చవజ్గుస్సంహృప్తమాన
సాః॥౨౮॥ తెగత్వా దూరమధ్వానంతస్సాత్సప్తజనాశ్రమాత్॥ దదృశుస్తాండురాధమాంకిష్కింధాంవాలిపాలితామ్॥
౨౯॥ తతస్తురామానుజరామవానరాః ప్రగృహ్య శస్త్రాణ్యుద్ధితాగ్ర్యతేజసః॥ పురింసురేశాత్కజపీర్యపాలితాంవధాయ
శత్రోఃపునరాగతాస్సహ॥౩౦॥ ఇతిశ్రీమద్రామా యణ - కిష్కింధా కాండ - త్రయోదశ స్కంధః

సర్వేతత్వరితంగతాః కిష్కింధాంవాలిపాలితామ్॥ వృక్షైరాత్మానమావృత్యవృత్తిపృథగహనేవనే॥౧॥ నిస్సా
ర్యసర్వతోదృష్టింకాననేకానసప్రియః॥ సుగ్రీవోవిపులగ్రీవః క్రొధమాహారయధ్భృశమ్॥౨॥ తతస్సనిదంఘోరంకృ
త్వా యుద్ధాయచాహ్వాయత్॥ పరిపాదైః పరివృతోనాదైభిః పదన్నివాంబుజమ్॥౩॥ గజాన్తివమహామేఘావాయువేగపు
రస్సరః॥ అభజాలాకాసదృశోదృప్తసింహగతిస్తదా॥౪॥ దృష్ట్వా రామంక్రియాదక్షంసుగ్రీవోవాక్యమబ్రవీత్॥ హరివా
గురయావ్యాప్తాంతప్రకాంఛనతోరణం॥౫॥ ప్రాప్తాః స్తద్వజయంత్రాధ్యాంకిష్కింధాంవాలినః పురిం॥ ప్రతిజ్ఞాయా
త్వయావీరకృతాంవివధేపురా॥౬॥ సఫలాంతాంకురుక్షిప్రంలతాంకాలభివాగతః॥ ఏవముక్తస్తుధర్మాత్తాసుగ్రీవేణస
యాతాఘవః॥౭॥ తమథోవాచసుగ్రీవంవచనంశశ్రుసూదనః॥ కృతాభిజ్ఞానపిహస్త్యవనయాగజసాహ్వయా॥౮॥ లక్ష్మ
ణేనసముత్పాట్యయోషాకంతేకృతాతపశోభసేహ్యాధికంపీరలతయాకంతసక్తయా॥౯॥ విపరీతభివాకాశేసూర్యోగక్ష
త్రమాలయా॥ అద్యవాలిసముత్థంతేభయంవైరంచవానరః॥౧౦॥ పకేనాహంప్రమోక్ష్యామిబాణమోక్షేణసంయః॥౧౧॥ మ
మదశయసుగ్రీవవైరిణంభాతృనూపిణమ్॥౧౨॥ చలీవిహతోయావద్వనేహంసుమువేప్తతే॥ యదిదృష్టిపథంప్రాప్తో

జీవన్మూలనివృత్తతే||౧౨||తతోదోషేణమాగచ్ఛేత్సద్వ్యోగహేచ్ఛమాభవాః | ప్రత్యక్షం సప్తతేసాలామయాభావే
 నదారితాః ||౧౩||తేనాపిసాబలేనాద్యవాచనంహితంమయా | అన్యతం సోక్తపూర్వం మేవీరకృత్యపిశిష్టతా||౧౪||ధ
 మ్మోహోపపరితేననవవత్సృకభంధన | సఫలాంచకరిష్యామి ప్రతిజ్ఞాంజహిసంభ్రమమ్ || ౧౫ || ప్రసూతంకలమంతే త్రై
 వేదేణైవతతక్రతుః | తదాహ్వననిమిత్తంతంవాలినో హేమమాలినః||౧౬||సుగ్రీవకురుతంశబ్దంశిష్టతేద్యేనవానరః |
 జితకాశీబలన్లాఘీత్వయాచాధిపిత్వేపురా || ౧౭ || నిష్పతివ్యభ్యసంగేనవాలీసప్రియసంయుగః | రిసూణాంధమణం
 శూరామపయంతినసంయుగే || ౧౮ || జానంతస్తుస్వకంవీర్యంస్త్రీసమక్షంవిశేషతః | సతురామవచఃశ్రుత్వాసుగ్రీ
 వోహేమపింగళః||౧౯||ననవక్రూరనాదేనవినిభిందన్నివాంబరమ్ | తస్య శబ్దేనవిత్రస్తాగావోయాంఽహితప్రభాః||
 ౨౦||రాజదోషపరామృష్టాఃకులస్త్రియృషివాకులాః | ద్రవంతినమృగాశ్శీమ్రుంభగ్నాభవరణేహయాః|| ౨౧||పతంతిచభి
 గాఘానూక్షీణపుణ్యాభవగ్రహః ||తతస్సజీమూతగణప్రణాదోనాదంహ్యముంచద్వీరయాప్రతీతః | సూర్యాజ్జశ్చే
 ర్యవివృద్ధతేజాస్సరిత్వతివానిలచంచలోర్ధ్వః|| ౨౨ || ఇతిశ్రీమద్రామా కిష్కింధాకాండే - చతుర్దశ స్కంధః:*****

అథతస్యనినాదంతుసుగ్రీవస్యమహాత్మనః | శుశ్రావాంతఃపురగతోవాలీభ్రాశురమపణః|| ౧||శ్రుత్వాతత
 స్యనినవంసర్వభూతప్రకంపనం | ముదశ్చైవవదేనప్తఃక్రోధస్వాపతితోమహాః||౨|| సతురోపపరితాంసోవాలీసంధ్యా
 తపప్రభః | ఉపరక్తభివాచిత్యస్సవ్యోనిష్ప్రభతాంగతః||౩||వాలీదంష్ట్రకరాశస్త్రక్రోధాద్విప్లాగ్నిసన్నిభః | భాత్యోప
 తితపద్భాభస్సమృతాశ్చివహ్రుః ||౪||శబ్దంమమణంశ్రుత్వానిష్పపాతతతోహరిః | వేగేనచరణన్యాప్తదాకర
 యన్నివమేదిసిమ్||౫|| తంశుతారాపరిష్వజ్యస్నేహోద్దశితసాహృదా | ఉవాచత్రస్తసంభ్రాంతాహితోదకమిదంచ
 చః||౬||సాధుక్రోధమిమంవీరనదీవేగమివాగతమ్ | శయనామగ్ధితఃకాల్యంత్యజభక్తామివప్రజమ్ ||౭||కాల్యమేతేనసం
 గ్రామంకరిష్యసిచవానర | వీరతేతశ్రుభాసచశ్యంఫలుతావానవిద్యతే||౮||సహసాతపవిష్కామోమమతావన్నరో
 చతే | శ్రూయతాంచాభిధాస్యామియన్నిమిత్తంనివార్యసే||౯||పూర్వమాపతితఃక్రోధాత్సత్వామాహ్వయలేయుని
 నిష్పత్యచనిరస్తస్తేహన్యమాసోదిశోగతః||౧౦||త్వయాతస్యనిరస్తస్యవీణితస్యవిశేషతః | ఇహౌత్సవునరాహ్వనంశం
 కాంజనయతివసు||౧౧||దప్తశ్వవసాయశ్చయాద్యశస్త్రస్యనదతః | నినాదశ్చాపిసంరంభానైతదల్పంహికారణమ్||
 ౧౨||నాసహాయమహంనుస్యేసుగ్రీవంతమిహగతమ్ | అవప్తబ్ధసహాయశ్చయమాశ్రితైవ్యగజజతి||౧౩|| ప్రకృత్యాని
 పుణశ్చైవబుద్ధిమాంశ్చైవవవానరః | అవరీక్షితవీర్యేణసుగ్రీవస్సహనైవ్యతి||౧౪|| పూర్వమేవమయావీరశ్రుతంకథ
 యతోవచః||౧౫||దస్యకుమారస్యవత్సోమిత్వాహితంపవః||౧౬||అంగదస్తుకుమారోయంవనాంతముపనిగతః|ప్రవృత్తి
 స్తేనకథితాచారైరాప్తేనివేదితా || ౧౭ || అయోధ్యాధిపతేఃపుత్రశూరౌసమరమజయతా | ఇత్వోకూణాంకులే
 జాతౌప్రథితౌరామలక్ష్మణౌ||౧౮|| సుగ్రీవప్రియకామాభాంప్రాప్తౌతత్రమరాసదౌ | తవభ్రాతుహింవిభ్యాతస్స
 హామోరణకకకశః||౧౯||రామఃపరబలామదీయుగాంతాగ్నిరీవోద్ధితః | నివాసవృక్షస్సాఘానామాపన్నానావరా
 గతిః||౨౦||ఆతానాంసంశ్రయశ్చైవయశస్త్రైచభాజనమ్ | జ్ఞానవిజ్ఞానసంపన్నోనిదేశేరతఃపితుః||౨౧|| ధాతూ
 నామివశ్చైతేంద్రోగుణానామాకరోమహాతత్త్వమునవిరోధస్తేసహతేనమహాత్మనా||౨౨|| దుర్జయేనాప్రమేయేనరా
 మేవరణకమణుః | శూరవత్సోమితేకింధిన్నచెచ్చామ్యభ్యసూయతుమ్||౨౩|| శ్రూయతాంక్రియతాంచైవతవవత్సో
 మియద్ధితమ్ | యోవరాజ్యేనసుగ్రీవంతూణంసాధ్యభిషేచయ||౨౪||విగ్రహంమాకృధావీరభ్రాత్రారాజబలీయ
 సా | అహంహితేక్షుమంసున్యేతవరామేణసాహృదమ్||౨౫||సుగ్రీవేణచసంప్రీతింవైరముత్సృజ్యహరతః | లాలోయో
 హితేభ్రాత్రాయవీయానేషవానరః||౨౬||తత్రవాసన్నిధిస్తోవాసర్వధాబంధురేవతేనహితేనసమంబంధంభువివశ్యా
 మికంధన||౨౭||దానమానాదిసత్కారైఃకురుష్వప్రత్యసంతరమ్ | వైరమేతత్సముత్సృజ్యతవపాశ్వేనసత్యతా||౨౮||సు
 గ్రీవోవిపులగ్రీవస్తవబంధుస్సదామతః | భ్రాతుస్సేన్యృవమాలంబనాన్యాగతిరహస్తితే||౨౯||యదితేమత్ప్రియంకా
 ర్యంయదిచావైషిమాంహితామ్ | మూఢ్యుగానఃప్రయత్నేనసాధువాక్యంకరుష్యమి||౩౦||ప్రసేవసక్యంశృణుజన్మితం
 హిమేనరోషమేవానువిధాతుమహాసిఃకుసూహితేకౌసలరాజసునానన్త్రుగాశ్చక్రసమానతేజసా|| ౩౧ || తథా

హితారాహితమేవవాక్యంతంవాలిసంపథ్యమిదంబభాషే । సరోవతేతద్వచనంహితస్యకాలాభిపన్నస్యః సాశక్తాః ॥

౩౧॥ ఇతి శ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - పంచదశ స్కంధః ॥

తా మేవంబువ్రతీంతారంతారాభివనిభాననామ్ । వాలీనిభాత్ప్రయామాసవచనంచేదమబ్రవీత్ ॥ ౧ ॥ గర్జతోస్యచసం
రంభంభ్రాతుశ్చత్రోవిశేషతః । ముషయిష్యామ్యహంకేనకారణేనవరాననా ॥ ౨ ॥ అథపితానాంసూరాణాంసమరే
వ్వనివర్తినామ్ధర్షణామమణంభీరుమరణాదతిరిచ్యతే ॥ ౩ ॥ సోఘంసచసేమర్థోహంయుద్ధకామస్యసంయుగే । సుగ్రీవస్య
చసంరంభంహీనగ్రీవస్యగర్జతః ॥ ౪ ॥ సచకార్యోవిషాదస్తేరాఘవంప్రతిమత్కృతేధర్మజ్ఞశ్చకృతజ్ఞశ్చకథంపాపంకరిష్య
తే ॥ ౫ ॥ నివర్తస్యసహస్ర్రీభిఃకథంభూయోనుగచ్ఛసి । సౌహృదం దశితంతారేమయిభక్తిఃకృతాత్వయా ॥ ౬ ॥ ప్రతియో
త్యామ్యహంకత్వాసుగ్రీవస్యహీనంభ్రామమ్ । క్షపంచాస్యావనేష్యామినచప్రాణైవిమోక్ష్యతే ॥ ౭ ॥ అహంహ్య
జౌస్థితస్యాస్యకరిష్యామియథేప్పితమ్ । వృత్రైముష్టిప్రహరైశ్చపీడితఃప్రతియాస్యతి ॥ ౮ ॥ సమేగవికతమాయస్తంసహి
ష్యతిమరాశ్చవాక్ । కృతంతారేసహాయత్వంసౌహృదం దశితంమయి ॥ ౯ ॥ శాపితాసీమమ్ప్రాణైనివతత్స్వజయేన
చ । అహంజిత్యానివతిష్ఠ్యేతమహంభ్రాతరంరణే ॥ ౧౦ ॥ తంతుతారాపరివ్యజ్యనాలినంప్రియవాదిసి । చకారరుదతీ
మందందక్షిణాసాప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧౧ ॥ తతఃస్వస్త్యయనంకృత్వామంత్రవద్వివక్షయేషిణీ । అంతఃపురంసహస్ర్రీభిఃప్రవిష్టా
శోకమోహితా ॥ ౧౨ ॥ ప్రవిష్టాయాంతుతారాయాంసహస్ర్రీభిఃస్వమాంయమ్ । సగరాన్నిర్యయాశ్చుద్ధోమహాసప
త్యశ్చసక ॥ ౧౩ ॥ సనిశ్చస్యమహాతేజావాలీపరమరోషణః । సర్వతశ్చరయోద్భుష్టింశత్రుదశకానకాంక్షయా ॥ ౧౪ ॥
సదనశతతశ్శ్రీమాసుగ్రీవంహేమపింగళమ్ । సుసంవీతమవష్టబ్ధిదీప్యమానమివాసలమ్ ॥ ౧౫ ॥ సతంశృష్ట్యామహావీ
ర్యంసుగ్రీవపత్యవస్థితమ్ । గాఢంపరిదధేవాసోవాలీపరమరోషణః ॥ ౧౬ ॥ సనాలీగాఢసంవీతోముష్టిముద్యమ్యవీర్యవాక్
సుగ్రీవమేవాభిముఖోయయాయోఘంకృతక్షణః ॥ ౧౭ ॥ శిష్టముష్టింసముద్యమ్యసంరద్ధితరమాగతః । సుగ్రీవోపిసము
ద్భిశ్యవాలినంహేమమాలినం ॥ ౧౮ ॥ తంశాలీక్రోధతామ్రాక్షుస్సుగ్రీవంరణవండితమ్ । ఆపతంతంమహావేగమిదంవచనమ్
బ్రవీత్ ॥ ౧౯ ॥ ఏషముష్టిమయాబద్ధోగాఢస్సన్నిహితాంగులిః । మయావేగవిముక్తస్తేప్రాణానాదాయయాస్యతి ॥
౨౦ ॥ ఏవముక్తస్తసుగ్రీవఃశ్చుద్ధోవాలినమ్బ్రవీత్ । తవైవచాహరణప్రాణాముష్టిఃపతతుమూఢని ॥ ౨౧ ॥ తాడితస్తే
నసంక్రుద్ధస్యమభిక్రమ్యవేగతః । అభవచ్ఛేతోద్ధారిసోష్ఠీడభవపర్వతః ॥ ౨౨ ॥ సుగ్రీవేణతునిస్సంగంసాలముత్పాట్యతే
జసా । గాత్రేచ్ఛభిహతోవాలీవజ్రైశ్చవమహారిః ॥ ౨౩ ॥ సతువాలీప్రచలితస్సాలతాడనవిహ్వలః । గురుభారసమాక్రాం
తాసార్థనౌరవసాగరే ॥ ౨౪ ॥ తాభీమబలవిక్రాంతాసుపర్ణసమవేగినా । ప్రవృద్ధాఘోరవపుషోచంత్రసూర్యావివాబరే ॥
౨౫ ॥ పరస్పరమమిశ్రహ్నాభిద్రావ్యేషణతత్సరా । తతోవర్ధతవాలీతుబలవీర్యసమన్వితః ॥ ౨౬ ॥ సూర్యపుత్రోమహా
వీర్యఃసుగ్రీవఃపరిహీయతే । వాలినాభగ్నదర్పస్తుసుగ్రీవోమందవిక్రమః ॥ ౨౭ ॥ వాలినంప్రతిసామహోదర్శయామాస
లాఘవమ్ । వృత్రైస్సశాఖైశ్శిఖరైర్వజ్రకూటినిభైర్నఖైః ॥ ౨౮ ॥ ముష్టిభిగ్జానుభిఃపద్మిర్బాహుభిశ్చపునఃపునః । తయో
ర్యుద్ధమభూద్ధ్వోరంప్రత్రవాసవయోరివ ॥ ౨౯ ॥ తాశోణితాక్తాయుధ్యేతాంవానరౌవనచారిణౌ । మేమాభవమహాశబ్దైస్తర్జ
యాహాపరస్పరమ్ ॥ ౩౦ ॥ హీయమానమథోపశ్యత్సుగ్రీవంవానరేశ్వరమ్ । వీక్షమాణం దిశశ్చైవరాఘవస్సముహుము
ఘః ॥ ౩౧ ॥ తతోరామోమహాతేజాఆర్తందృష్ట్వాహరీశ్వరమ్ । శరంచవీక్షతేవీరోవాలినోవధకారణాత్ ॥ ౩౨ ॥ తతోధను
షిసంధాయశరమాశీవిదోషమమ్ । పూరయామాసతచ్ఛాపంకాలచక్రమివాంతకః ॥ ౩౩ ॥ తస్యజ్యౌతలఘోషేణత్రస్తాః
పశ్రరథేశ్వరాః । ప్రదుమ్రపుమ్మగాజ్యైవయుగాంతభవమోహితాః ॥ ౩౪ ॥ ముక్తస్తవజ్రనిర్ఘోషప్రదీప్తాశనిసన్ని
భాః । రాఘవేణమహాబాణోవాలివక్షసిపాతితః ॥ ౩౫ ॥ తతస్తైనమహాతేజావీర్యోత్పిక్తఃకపీశ్వరః । వేగేనాభిహతోవాలీని
పపాతమహీతతః ॥ ౩౬ ॥ ఇంద్రస్వజభివోధూతఃపూర్ణమాస్యాంమహీతతే । ఆశ్వయుక్తమయేమాసగతశ్రీకూపచేతనః ॥
౩౭ ॥ సరోత్తమఃకాలయుగాంతకౌషమంశరోత్తమంకాంచనరౌప్యఘాషితమ్ । ససజ్జాదీప్తంతమమిశ్రవద్దనంసదృ
మముగ్నిముఖతోయథాహరః ॥ ౩౮ ॥ అథోక్షితశోణితతోయవిస్రవైస్సుపుష్పితాశోకభవానలోద్ధతః । విచేతనోవాస
వసూసురాహవేవిభ్రాశీతేంద్రస్వజవత్ప్రతింగతః ॥ ౩౯ ॥ ఇతి శ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - షోడశ స్కంధః ॥

తతశ్చ రేణాభిహతో రామేణరణకకశః | పపాతసహసావాలీనికృత్తతవపాదపః || ౧ || సభూమాన్యస్తసర్వాంగ
స్తప్తకాంచనభూమణః | అపతద్దేవరాజస్యము క్తరశ్శిరివధ్వజః || ౨ || తస్మిన్నిపతితేభూమా వానరాణాంగణేశ్వరే | నస్తవం
ద్రమివవ్యోమనవ్యరాజతభూతలమ్ || ౩ || భూమానిపతితస్యాపితస్యదేహం మహాత్మనః | నశ్రీజః హతినప్రాణానతేజా
నపరాక్రమః || ౪ || శక్రదత్తవరామాలా కాంచనీబ్రహ్మపితా | దధారహరిముఖ్యస్యప్రాణాంస్తేజః శ్రియంచసా || ౫ ||
సతయామాలయావీరో హైమయాహరియూధపః | సంధ్యానుగతపర్యంతః యోధరథవాభవత్ || ౬ || తస్యమాలాచదే
హశ్చమర్మఘాతీచయశ్శరః | త్రిధేవరచితాలక్ష్మీపతితస్యాపితోభతే || ౭ || తదస్త్రుతస్యవీర్యస్యస్వగ్ధామాగ్ధాప్రధా
వనమ్ | రామబాణాసనక్షిప్తమావహత్పరమాంగతిమ్ || ౮ || తంతదాపతితం సంఖ్యేగతాచిశమివానలమ్ | జహూమాన్య
సతంవీరం తీక్షణమాణం శనై రిహి || ౯ || యయాతిమివపుణ్యాం తేదేవలోకాత్పరిమ్యతమ్ | అదిత్యమివకాలేనయూగాంతేభువి
పాతితమ్ || ౧౦ || మహేంద్రమివచుధామణం మహేంద్రమివచుస్సహమ్ | మహేంద్రపుత్రుపతితం వాలిసంహామమాలి
నమ్ || ౧౧ || సింహూరసంహూరసంహూరపాపబంధీప్తాస్యంహరిలోచనమ్ | లక్ష్మణానుగతో రామోదదశోపసంపదచ || ౧౨ ||
తందృష్ట్వా రాఘవం వాలీలక్ష్మణంచ మహాబలమ్ | అబ్రవీత్ ప్రశ్రితం వాక్యం పరుషం ధర్మసంయుతమ్ || ౧౩ || త్వంసరాధి
పతేషుత్రః ప్రథితః ప్రియదశః నః | కులీనస్సత్వసంపన్నస్తేజస్వీచరితప్రతః || ౧౪ || పరాఙ్ముఖవధంకృత్వాకౌన్తప్రా
ప్తస్త్వయాగుణః | యదహంయుద్ధసంరంభశ్చరేణోరసితాశ్చితిః || ౧౫ || రామః కరుణవేదీచప్రజానాంచహితరతః | సాను
క్రొశోజితోత్సాహస్సమయజ్ఞోద్భవప్రతః || ౧౬ || ఇతితేసర్వభూతానికథయంతియశోభవి | దమశ్శమః క్షమాధర్మో
ధృతిస్సత్యంపరాక్రమః || ౧౭ || పాథివానాంగుణారాజకదండశ్చాప్యపరాధిమ | తాగుణాసంప్రధార్యాహమ
గ్ర్యంచాభిజనంతమ్ || ౧౮ || తారయాప్రతీషిద్ధోపిమగ్రీవేణసమాగతః | నమామస్త్యేనసంరంభంప్రమత్తయోధుమ
హతి || ౧౯ || ఇతిమేబుద్ధిరుత్పన్నాబభూవాదశః నేతవనత్వాంవినిహతాత్మానంధర్మధ్వజమథామిశమ్ || ౨౦ || జానే
పాపసమాచారంత్యజైః సూపమివావృతమ్ | సతాంవేషధరంపాపంప్రచ్ఛన్నమివపావకమ్ || ౨౧ || నాహంత్యామభిజా
నామిధర్మః శుద్ధాభిసంవృతమ్ | విషయేవాపురేవాతేయథానాపకరోహ్యహమ్ || ౨౨ || సచత్వామజజానేచకస్తాత్త్వం
హంస్యకిల్బిషమ్ | ఫలమూలాశిసంనిత్యంచానరంవనగౌచరమ్ || ౨౩ || మామిహప్రతియుధ్యంతమస్త్యేనచసమాగతమ్ |
త్వంసరాధిపతేషుత్రః ప్రతీతః ప్రియదశః నః || ౨౪ || లింగమప్యస్తితేరాజకదృశ్యతేధర్మసంహితమ్ | కఃక్షత్రియకులే
జాతః శ్రుతవాన్నష్టసంశయః || ౨౫ || ధర్మలింగప్రతిచ్ఛన్నః క్రూరంకర్మసమాచరేత్ | రామరాజకులేజాతోధర్మ
వానితివ్రుతః || ౨౬ || అభవ్యోభవ్యయాపేణకిమధంపరిధావసి | సామదానంక్షమాధర్మః సత్యంధృతిపరాక్రమా || ౨౭ ||
పాథివానాంగుణారాజకదండశ్చాప్యపరాధిమ | వయంచనచరా రామమృగామూలఫలాశనాః || ౨౮ || ఏషాప్రకృతిరస్తా
కంపురుషస్త్వంసరశ్శ్వరః | భూమిహిరణ్యంరౌప్యంచవిగ్రహేకారణానిచ || ౨౯ || అత్రకస్తేవనేలోభోమదియేషుఫలే
షువానయశ్చవినియశ్చోభానిగ్రహేనుగ్రహేవపి || ౩౦ || రాజవృత్తిరసంకీర్ణానసృపాకామవృత్తయః | త్వంతకుకామప్రధా
నశ్చకౌపనశ్చానవస్థితః || ౩౧ || రాజపుత్రైశ్చసంకీర్ణః శరాసనపరాయణః | నతేస్తవచితిధర్మేనాథేబుద్ధిరవస్థితా
తి || ౩౨ || ద్రియైః కామవృత్తస్సకృప్యసేమనుజేశ్వర | హత్వాబాణేనకాకుత్స్థమామిహసపరాధినమ్ || ౩౩ || కింవత్కృసి
సతాంమధ్యేకమకృత్వాజగుప్సితమ్ | రాజహంబ్రహ్మహంసూముశ్చోర్షరః ప్రాణివధేరతః || ౩౪ || నాస్తికః పరివేత్తాచ
సర్వనిరయగామినః | సూచకశ్చకదర్యశ్చమిత్రఘోరగురుతల్పగః || ౩౫ || లోకంపాపాత్మనామేతేగచ్ఛంతేనాత్రసం
శయః | అధార్యంచమమేసద్భిరోమాణ్యస్థిచవజితమ్ || ౩౬ || అభత్యౌణిచమాంసానిత్వద్విధైధర్మమచారిభిః | పం
చపంచనభాభత్యౌబ్రహ్మక్షత్రేణరాఘవ || ౩౭ || శల్యకశ్వాపిదోగోధాశశః కూర్మశ్చపంచమః | చర్మచాస్థిచమేరాజక
నస్పృశంతిమనీషిణః || ౩౮ || అభత్యౌణిచమాంసానిసోహంపంచనభౌహతః | తారయావాక్యముక్తహంసత్యంసర్వజ్ఞ
యాహితమ్ || ౩౯ || తదతిక్రమ్యమోహానకాలస్యవశమాగతః | త్వయానాథేనకాకుత్స్థససనాథావసుంధరా || ౪౦ || ప్ర
మదాశీలసంపన్నాధూతేనపతినాయథాశశోనైకృతికః క్షుద్రామిథ్యాప్రశ్రితమానసః || ౪౧ || కథంచశరథేనత్వంజా
తఃపాపోమహాత్మనా | భిన్నచారిత్రికత్యౌణిసతాంధర్మాతివతి నా || ౪౨ || త్యక్తధర్మాంకుశేనాహంనిహతోరామహ

స్థినాః ౨ శుభం చాప్యయు క్తం చ సతాం దైవవిగహితమితి ౩ || వత్స సేచేద్యతం కృత్వా సద్భి స్సహాసమాగతాః తాసీ నే
మయోన్య సువిక్రమస్తై ప్రకాశితాః ౪ || అపకారిమతం రాజన్ సహిషణ్యమివిక్రమమ్ ౫ || దృశ్యమానస్తు యై ధ్యేభావయా
యదిన్య పాత్తజి ౬ || అద్యవై వస్వతం దేవం పశ్యేత్స్వం నిహతో మయా త్వయా దృశ్యేన తురణే నిహతో హం సురా సదః ౭ ||
ప్రసప్తావన్న గనేవనరః పానవశంగతః మామేవ యది పూర్వం త్వమేతద్ధమచోదయః ౮ || మైథిలీ మహామేకా హ్నితవ
చానీతవాన్మవేత్ ౯ || రాక్షసం చదురాత్మానంతవభార్యాపహరిణమ్ ౧౦ || సుగ్రీవప్రియ కామేనయత్యై తేన్దిహత స్త్వ
యాకం తే బద్ధ్యా ప్రదద్యాం తే నిహతం రావణం రణే ౧౧ || న్యస్తాం సాగరతోయే వాపాతా శేవాపి మైథిలీమ్ ౧౨ || ఆనయేయంత
ప్రాదేహా శ్చేన్ద్రతామశ్వతరీమివ ౧౩ || యుక్తయత్ ప్రాప్తుయా ద్రాజ్యం సుగ్రీవస్త్వర్గతేమయి ౧౪ || యుక్తం యదథ
త్యైత్యయా హరిహతో రణే ౧౫ || కామమేవ విధో లోకః కాలేన వినియుజ్యతే తుమం చెద్భవతా ప్రాప్తము త్తరం సాధు
చింత్యతామ్ ౧౬ || త్యైవముక్త్యా పరిశుష్కవక్త్రో రాభిహతాద్వ్యధితో మహాత్మా ౧౭ || సమీక్ష్య రామం రవిసన్నికా
శం ఊష్ణిం బభూవామర రాజసూనుః ౧౮ || ఇతి శ్రీ మతిః కిషింధా కాండే - సప్తదశ స్కంధః - *****
ఇన్య క్తః ప్రశ్రితం వాక్యం ధర్మాధానహితం హితమ్ ౧ || పరుషం వాలినారామో నిహతేనః చేతసా ౨ || తనిష్ఠభి
వాదిత్యం యుక్తయమివాంబువమ్ ౩ || ఉక్తవాక్యం హరి శ్రేష్ఠముపశాంతమివానలమ్ ౪ || అధర్మాధానగుణసంపన్నం హ
రీశ్వరమనుత్తమమ్ ౫ || అగ్రీష్టస్తదారామః పశ్యేచ్ఛా లినమబ్రవీత్ ౬ || ధర్మమథంచ కామంచ సమయంచాపి లోకి
కమ్ ౭ || అవిజ్ఞాయకథం బాల్యాన్మాని హోద్యవిగహానే ౮ || అపృష్ట్యా బుద్ధిసంసన్నాన్స్పృధానాచార్యసమ్మతా ౯ || సౌమ్య
వానరచాపల్యాత్కించాం వత్తమిహేచ్ఛసి ౧౦ || ఇత్వా కూణామియం భూమిః సజైలవనకాననా ౧౧ || మృగపక్షిమనుష్యాణాం
నిగ్రహప్రగ్రహవపి ౧౨ || తాం పాలయతి ధర్మాత్పభరతస్సత్యవాగృజః ౧౩ || ధర్మకామాధాతత్వజ్ఞో నిగ్రహం గ్రహారతః
౧౪ || నయశ్చ విసయశ్చోభాయస్త్విన్యసత్యం వసుస్థితమ్ ౧౫ || విక్రమశ్చయథావృష్టస్స రాజా దేశకాలవిత ౧౬ || తస్య ధర్మకృతా
దేశావయమన్యేచపార్థివాః ౧౭ || వరామో వసుధాం కృత్వాంధర్మసంతానమిచ్ఛవః ౧౮ || తస్మిన్స్త్వపతిశాస్త్రాలభరతే ధర్మ
వత్స లేపాలయత్యఖిలాం భూమిం కశ్చ రేధర్మనిగ్రహమ్ ౧౯ || తేవయంధర్మవిభ్రష్టాన్స్వధర్మైవరమేస్థితాః ౨౦ || భరతాజ్ఞాం
పురస్కృత్య నిగృహ్ణి మోయథా విధి ౨౧ || త్వంతు సంక్లిప్తధర్మాచకర్తృణాచవిగర్హితః ౨౨ || కావతంత్రప్రధానశ్చ సస్థితో రా
జవత్సాని ౨౩ || జ్యేష్ఠా భ్రాతాపితాచైవయశ్చ విద్యాం ప్రయచ్ఛతి ౨౪ || త్రయశ్చ పితరోజ్ఞేయాధమేవ ఫలిహివర్తినః ౨౫ ||
యవీయానాత్మనః పుత్రశ్శిష్యశ్చాపి గుణోదితః ౨౬ || పుత్రవత్తేత్రయశ్చింత్యాధర్మశ్చేదత్రకారణమ్ ౨౭ || సూక్ష్మః పరమ
దుజ్ఞేయస్స తాంధర్మః స్థవంగమ ౨౮ || మృదిస్థస్సర్వభూతానామాత్మావేదశుభాశుభే ౨౯ || చపలశ్చపతైస్సార్థం వానరైరకృ
తాత్మభిః ౩౦ || జాత్యంధభవజాత్యంధైర్మంత్రయకర్తృత్వ సేనకిమ్ ౩౧ || అహంతువ్యక్తతామస్యవచనస్య బ్రాహ్మిణీ తేనహి
మాం కెవలం రోషాత్త్వం విగర్హితుమర్హసి ౩౨ || తదేతత్తారణం పశ్యయదర్శంత్యం మయా హతః ౩౩ || భ్రాతుర్వర్తసి భార్యా
యాంశ్చక్త్యాధర్మం సనాతనమ్ ౩౪ || అస్యత్వంధరమాణస్య సుగ్రీవస్య మహాత్మనః ౩౫ || రుమాయాంచర్తసే కామాత్ సు
షాయాంచాపకర్తృకృత్ ౩౬ || తద్వ్యతితస్య తేధర్మాత్కామవృత్తస్య వానర ౩౭ || భ్రాతృభార్యావమశ్చేన్ద్రదండో
యం ప్రశిషాదితః ౩౮ || నహి ధర్మవిరుద్ధస్య లోకవృత్తాదపేయః ౩౯ || దండాదన్యత్రపశ్యామి నిగ్రహం హరియూధమ్ ౪౦ ||
నహి తే మర్షయ పాపం త్రియోహంకులోద్భవః ౪౧ || రసేంభగినిం వాపి భార్యాంచాప్యనుజస్యయః ౪౨ || ప్రచరేతనరః
కామాత్తవ్యదండోవధః స్మృతః ౪౩ || భరతస్తు మహిపాలోవయంత్యాదేశవర్తినః ౪౪ || త్వంతు ధర్మదత్తకాంతః కథంశ
క్యముపేక్షితుమ్ ౪౫ || గురుధర్మవృత్తికాంతా ౪౬ || ప్రాజ్ఞోధర్మైవ పాలయ ౪౭ || భరతః కామవృత్తానాం నిగ్రహపర్యవస్థి
తః ౪౮ || వయంతు భరతాదేశవిధిం కృత్వా హరీశ్వర ౪౯ || త్వద్విధాభిన్నమర్యాదానియంతుం పర్యవస్థితాః ౫౦ || సుగ్రీవేణ
చ మే సఖ్యం భరతేన యథాతథా ౫౧ || దారరాజ్యనిమిత్తంచ నిశ్రేయసిరతస్సమే ౫౨ || ప్రతిజ్ఞాచమయాదత్తాతదావాన
రసన్నిదో ౫౩ || ప్రతిజ్ఞాచకథంశక్యామద్విధేనానసేక్షితుమ్ ౫౪ || తదేభిః కారణైస్సర్వైర్మహద్భిర్ధర్మసంహితై ౫౫ ||
శాస్త్రసంలేపయన్యక్తంతద్భవాననుమన్యతామ్ ౫౬ || సర్వథాధర్మత్యైవ ద్రష్టవ్యమనీగ్రహా ౫౭ || వయస్యస్యాపికర్త
వ్యంధర్మమేవానుబంధతః ౫౮ || శక్యంత్యయాపితత్కార్యంధర్మమేవానుపశ్యతా ౫౯ || యతేవనునాగితా శ్లోకాచరి

త్రవత్సరాగృహీతౌధమృకుశలైస్తత్తథాచరితంహరే||౩౧||రాజభిభృతదండాస్త్రకృత్వాపాపానిమానవాః|నిమన్
 లాస్సర్వగమాయాంతిసంతస్సుకృతిసోయథా||౩౨||శాసనాద్వావిమోక్షాద్వాస్తేనఃస్తేయాద్విముచ్యతే|రాజాత్వ
 శాసనాపస్యతదవాప్తోతికిల్బిషమ్||౩౩||అర్చ్యేణమమమాంధాత్రావ్యసనంమోరమిప్పితమ్|శ్రమణేనకృతేపాపే
 యథాపాపకృతంత్యయా||౩౪||అన్యైరపికృతంపాపంప్రమత్తైవనుధాధిపైః|ప్రాయశ్చిత్తంచకుర్వంతి|తేనతచ్ఛా
 మ్యతేరజః||౩౫||తదలంపరితాపేనధమృతఃపరికల్పితః|వధోవాసరశాదూలనవయంస్వవశేస్థితాః||౩౬||శృణుచాప్య
 పరంభూయఃకారణంహరిపుంగవ|యచ్ఛృత్వాహేతుమద్విరనమన్యుంకతుమహాని||౩౭||సమేతత్రమనస్తాపానమా
 న్యుహారియూధపవాగురాభిశ్చపాశైశ్చకూటైశ్చవివిధైరనరా||౩౮||ప్రతిచ్ఛన్నాశ్చదృశ్యాశ్చగృహ్ణాంతిసుబహూ
 స్త్పృగాః|ప్రథావితాన్వావిత్రస్తావిప్రభాంశ్చాపినిస్థితాః||౩౯||ప్రమత్తానప్రమత్తాన్వానరామాంసార్థినోభృ
 శమ్|విధ్యంతివిముఖాంశ్చాపినచదోషాత్రవిద్యతే||౪౦||యాంతిరాజవయశ్చాత్రమ్మృగయాంధమృకౌపిదాః|తస్మా
 త్త్వంనిహతోయుద్ధేమయాబాణేనవానర||౪౧||అయుధ్యప్రతియుధ్యన్వాన్వాన్వాచ్ఛాఖామృగోహ్యః|మలభస్యచ
 ధమృశ్యజీవితస్యశుభస్యచ||౪౨||రాజానోవానరశ్రేష్ఠప్రదాతారోసంశయః|తాన్మహింసాన్వచాక్రోశేన్నా
 షీపేన్నాప్రియంవదేత్||౪౩||దేవామానుషమాపేణచరంత్యైతేమహితైత్వంతుధమృమః|జ్ఞాయకేవలంరోషమాస్థి
 తః||౪౪||ప్రమాదయసిమాంధమేపిత్వపైతామహేస్థితమ్|ఏవముక్తస్తురామేణవాలీప్రవృథితోభృశమ్||౪౫||నదోషం
 రాఘవేనధృగ్ధమేధిగతనిశ్చయః|ప్రత్యువాచతతోరామంప్రాంజలివాః|నరేశ్వరః||౪౬||యత్త్వమాత్మనరశ్రేష్ఠత
 దేవంనాశ్రసంశయః|ప్రతివక్తుంప్రకృష్టేహినాపకృష్టస్తుశక్తుయాత్||౪౭||యదయుక్తంమయాపూర్వంప్రమాదా
 దుక్తంమప్రియమ్|తత్రాపిఖలుమేదోషంకతుంనాహానిరాఘవ||౪౮||త్వంహిదృష్టార్థతత్వజ్ఞః|ప్రజానాంచహి
 తెరతః|కార్యకారణసిద్ధౌతేప్రసన్నాబుద్ధిరవ్యయా||౪౯||మామప్యపగతంధమాద్వ్యతిక్రాంతపురస్కృతమ్|ధన్య
 సంహితయావాచాధమృజ్ఞపరిపాలయ||౫౦||బాష్పసంరుద్ధకంరస్తువాలీసాధకరవశ్యనైః|ఉవాచరామంసంప్రే
 త్యుపకలగ్నభవద్విషః||౫౧||నత్వాత్మానమహంశోచేనతారాంసచబాంధవాః|యథాపుత్రంగుణశ్రేష్ఠమంగదంకన
 కాంగదమ్||౫౨||సమమాదశానాద్దీనోబాల్యాత్ప్రభృతిలాలితః|తటాకభవసీతాంబురుపశోపంగమిష్యతి||౫౩||పాల
 శ్యాకృతబుద్ధిశ్చపకపుత్రశ్చమేప్రియః|తారేయోరామభవతారక్షణీయోమహాబలః||౫౪||సుగ్రీవేచాంగదేచైవవిధ
 త్స్త్వమతిముత్తమామ్|త్వంహిశాస్తాచగౌప్తాచకార్యకార్యవిభాస్థితః||౫౫||యాతేనరపతేవృత్తిభారతేలక్ష్యణేన
 యా|సుగ్రీవేచాంగదేరాజంస్తాంత్యమాధాతుమహాని||౫౬||మద్దోషకృతదోషాంతాయథాతారాంతపస్వినిమ్|ము
 గ్రీవోనావమస్తేతతథావస్థాతుమహాని||౫౭||త్వయాహ్యనుగృహీతేనరాజ్యంశక్యముపాసితమ్|త్వద్వశేవతమా
 నేనతవదిత్రానువతి||౫౮||శక్యందివంచాజయితుంవసుధాంచాపిశాసితమ్|త్వత్తోహంవధమాకాంక్షన్వార్యమా
 హోపితారయా||౫౯||సుగ్రీవేణసమాభ్రాతాద్వంద్వయుద్ధముపాగతః|ఇత్యుక్త్వాసన్నతోరామంవిరరామహరీశ్వ
 రః||౬౦||సతమాశ్వాసయద్రామోవాలినంవ్యక్తదశేనమ్|సామసంపన్నయావాచాధమృతత్వార్థాయక్తయా||
 ౬౧||నసంతాపస్త్యయాకార్యవతదభాంష్లవంగమ|నవయంభవతాచింత్యానాప్యాత్మాహరిసత్తమః||౬౨||వయంభవ
 ద్విశేషేణధమృతఃకృతనిశ్చయాః|దండ్యేయఃపాతయద్దండందండ్యోయశ్చాపిదండ్యతే||౬౩||కార్యకారణసిద్ధాథా
 వుభౌతానావసీదతః|తద్భవాదండసంయోగాదస్తాద్విగతకల్మషః||౬౪||గతస్త్వాప్రకృతింధమ్యాంధమృగృహ్ణే
 నవత్త్వానాత్యజశోకంచమోహంచభయంచహృదయేస్థితమ్||౬౫||త్వయాఽధానంహర్యగ్రసశక్యమతివతిత్|య
 థాత్వయ్యంగదోనిత్యంవతతేవానరేశ్వర||౬౬||తథావతేతసుగ్రీవేమయిచాపినసంశయః|సతస్యవాక్యంమధురం
 మహాత్మనఃసమీహితంధమృపథానువతి||౬౭||నిశమ్యరామస్యరణావమదినోవచస్సయుక్తంనిజగదవానరః|
 శరాభితప్తేనవిచేతసామయాప్రమాపితస్త్యయదజానతాప్రభో||౬౮||ఇదంమహేంద్రోపమవిక్రమశ్చప్రసాదిత
 స్త్వంతుమమేనరేశ్వర||ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండే-అష్టాదశస్సర్గః-*****

సవానరమహారాజశ్చయానశ్శరవిత్తుతః|ప్రత్యుక్తోహేతుమద్వాక్యైన్వోత్తిరంప్రత్యపద్యతే||అశ్శభిఃప్ర

విభిన్నాంగః పాదపైరాహతోభ్యశమ్ | రామబాణేనచక్రాంతోజీవితాంతేముమోహసః || ౨ || తంత్రాభార్యబాణమోక్షేణ
రామదత్తేనసంయుగం హతంష్టవగశాదూలంతారాశుశ్రావవాలినమ్ || ౩ || సాసపుత్రాప్రియంశ్రుత్వావధంభతుః
స్సుదారుణమ్ | విష్ణుపాతభ్యశం త్రస్తావిభాద్ధిరిగహ్వరాత్ || ౪ || మోక్ష్యంగదపరీచారావాసరాభీవః విక్రమాః | తేసకా
ముఃకమూలోక్యరామః త్రస్తాప్రచుక్రువుః || ౫ || సాదదశతతస్త్రస్తాహరీనాపతతోభ్యశమ్ | యూధాధిపపరిభ్రష్టా
స్త్రాగన్నిహతయూధపాః || ౬ || తాసువాచ సమాసాద్యదుఃఖతాదఃఖతాసతీ | రామవిత్తాసితానర్వాననుబ
ద్ధాసవేషుభిః || ౭ || వాసరా రాజసింహస్యయస్యయూయంపురస్సురాః | తంవిహాయసుసంత్రస్తాకస్తాద్భ్రవధదుఃఖతాః || ౮ ||
రాజ్యహేతోస్సుచేద్భూతాభ్రాత్రా రౌద్రేణపాతితః | రామేణప్రహితైరౌద్రేమూఃగః జ్ఞేదుఃరపాః కింభిక్ష
పిపత్సావచఃశ్రుత్వాకవయః కామరూపిణః | ప్రాప్తకాలమిక్ష్మమునువచనమంగనామ్ || ౧౦ || జీవపుత్రైనివత
స్సుపుత్రంరక్షస్వచాంగదమ్ | అంతకౌరావరూపేణహత్యానయతివాలినమ్ || ౧౧ || క్షిప్తావృత్తౌ సమావిధ్యవిపు
లాశ్చశిలాస్తథా | వాలీవజ్రసమైబాణై రామేణవినిపాతితః || ౧౨ || అభివ్రతమిదంసర్వం వివ్రతంప్రస్ఫుతంబలమ్ | ఆ
ప్క్షిప్తవగశానూలేహతేశక్రసమప్రభే || ౧౩ || రక్త్యతాంసగరద్వారమంగదశ్చభిషిచ్యలామ్ | పదస్థంపాలనఃపుత్రం
భజిష్యంతిష్టవంగమాః || ౧౪ || అథవారుః సస్థానమిహతేరుదిరాననే | ఆకశంకహిదుఃఖాణిశ్రుమన్యానివాసరాః || ౧౫ ||
అభార్యాస్సహభార్యాశ్చ సంత్యత్రవనచారిణః | బుద్ధేభ్యోవిప్రయ క్షేభ్యస్తేభ్యోనస్తుమలంభయమ్ || ౧౬ || అల్పాంతరగ
తానాంశ్రుత్వావచనమంగనా | ఆత్మనఃప్రతిచూషంసాబభాషేచారుహసిని || ౧౭ || పుత్రేణమమకింకార్యంకింరాజ్యేన
కిమాత్తనా | కపిసింహేమహాభాగేతప్తకభతః రిసశ్యతి || ౧౮ || పాదమూలంగమిష్యామితైస్యోవాహంమహాత్మనః |
యోసారామప్రయుక్తేనశరేణవినిపాతితః || ౧౯ || పవముక్త్యాప్రచుద్రావరుదంతీశోకకశితా | శిరశ్చిరశ్చబాహు
భ్యాంమఃఖేనసమభిఘ్నతీ || ౨౦ || ఆవ్రజంతీదదశాఢపతింసిపతితంభువిహంతారందానవేంద్రాణాంసమరేష్వనివతి
నామ్ || ౨౧ || తేస్తారంపర్వతేంద్రాణాంవజ్రాణామివవాసవమ్ | మహావాతసమావిప్తంమహామేఘాఘనిస్వనమ్ || ౨౨ ||
శక్రతుల్యపరాక్రాంతంవృష్ట్యేవోపరతంఘనమ్ | నదంతంనదంతాంభీమంశూరంశూరేణపాతితమ్ || ౨౩ || శాదూ
లేనామిషస్యాభేష్యగరాజంయథాహతమ్ | అవిఠంతంసవఃలోకస్యసపతాకంసవేదిక || ౨౪ || సాగహేతోస్సుపక్షే
నదైత్యమున్మథితంయథా | అవప్తభ్యవతిష్ఠంతందదశాఢనురుత్తమ్ || ౨౫ || రామంరామానుజంపైవభతుః శైచవాను
బంశుభా | తానతీత్యసమాసాద్యభతారంనిహతంరణే || ౨౬ || సమీత్యవ్యధితాభూమాసంభ్రాంతానిపపాతహాసు
స్తేవపునరుత్థాయఆర్యపుత్రేతిక్రొశతి || ౨౭ || రురోదసాపతందృష్ట్వాసందితంమృత్యుదామభిః | తామవేక్ష్యతుసుగ్రీ
వః క్రోశంతీంకురరీమివ || ౨౮ || విహదమగమల్కృష్టందృష్ట్వాచాంగదమాగతమ్ || ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - ప
కౌనవంశ స్కంధః .

రామచాపవిస్ఫుట్టేనశరేణాంతకరేణతమ్ | సృష్ట్వావినిహతంభూమాతారాతరాధిపాననా || ౧ || సమాసాద్యవ
భతారంపర్వస్వజతభామిని | ఇషుణాభిహతందృష్ట్వావాలినంకుంజరోపమమ్ || ౨ || వానరేంద్రంమహేంద్రాభ్యశో
కసంతాపమానసా | తారాతరుమివోన్ములంపర్వదేవయదాతురా || ౩ || రణేదారుణవిక్రాంతప్రవీరష్టవతాంపరకిందినా
మపురోభాగామద్యత్వంనాభిభాషసే || ౪ || ఉత్త్రహరిశాదూలభజస్వశయనోత్తమ్ | నైవంవిధాశ్శేరతేహిభూ
మాస్యపతిసత్తమాః || ౫ || అతీవఖలుతేకాంతావనధావనుధాధిప | గతాసురపియాంగతైర్గ్రాంహియనిషెవసే || ౬ ||
వృక్షమన్యాత్వయావీరధర్మతస్సంప్రవతితా | కిష్కింధేవపురీరమ్యాస్వగమాగవినిమితా || ౭ || యాన్యస్తాభి
స్త్వయాసాధాంవనేషుమధుగంధిషువిహృతానిత్వయాకాలేతేషాముపరమకృతః || ౮ || నిరాసందానిరాశాహంసిమ
గ్నాశోకసాగరేత్వయిపంచత్వమాపన్నేమహాయూధపయాధపే || ౯ || హృదయంసుస్థిరంమన్యేదృష్ట్వావినిహితంభుః |
యస్సశోకాభిసంతప్తంస్ఫుటతెద్యసహస్రధా || ౧౦ || సుగ్రీవస్యత్వయాభార్యాహృతానచవివాసితః | యత్తుతస్యత్వ
యాల్పస్థిః ప్రాప్తేయంష్టవగాధిప || ౧౧ || నిశ్రేయసపరామోహోత్త్వయాచాహంవిగహితాః | యోషాబ్రువంహితం
వాక్యంవానరేంద్రహితేషిణి || ౧౨ || యాపయావనదృష్టానాందక్షిణానాంచమానద | నూనమస్సరసామార్యచిత్రానిప్ర

ప్రజయం వాలీసుగ్రీవంశనగేశ్వరః ఆభాష్యవ్యక్తయావాచాసన్నేహమిదమబ్రవీత్ ॥ ౨ ॥ సుగ్రీవదోషేణనమాంగం
తుమహానికెల్లిమేత్ | కృష్యమాణంభవిష్యేణబుద్ధిమోహనమాంబలాత్ ॥ ౩ ॥ యుగపద్విహితంతాతనమస్యేసుఖమా
వయోః | సాహదః కృత్యాయక్తంహితదిదంతాతనాన్యథా ॥ ౪ ॥ ప్రతిపద్యత్వమద్యైవరాజ్యమేషాంవనాకసామ్ | మా
మప్యద్యైవగచ్ఛంతంపద్ధివైవస్వతత్యయమ్ ॥ ౫ ॥ జీవితంచహిరాజ్యంచశ్రీయంచవిపులామిమామ్ | ప్రజహామ్యేవవై
తూర్ణంమహాచ్ఛాగహితంయశః ॥ ౬ ॥ అప్యాయత్వహమవస్థాయాంవీరవత్సోమయద్వచః | యద్యవ్యసుకరంరౌజకర్తు
మేవతదహాని ॥ ౭ ॥ సుఖాహాంసుఖసంవృద్ధంబాలమేనమబాలిశమ్ | బాష్పసూణముఖంపశ్యగ్ధామాపతితమంగదవీ ॥

౮॥ మమ ప్రాక్షైఃప్రియతరంపుత్రంపుత్రమివారసమ్ | మయాహీనమహీనాభంసర్వతఃపరిపాలయ|| త్వమేవా
స్యహిదాతాచపరిత్రాతాచసర్వతః | భయమ్వభయదత్తైవయథాహంప్లవగేశ్వర|| ౧౦॥ ఏషతారాత్మజశ్శ్రీమాం
స్త్ర్యయాతుల్యపరాక్రమః | రక్షసాంతువధేతేషామగ్రతస్తైభవిమ్యతి|| ౧౧॥ అనురూపాణికర్షణివిక్రమ్యబలవారణే |
కరిష్యత్యేషతారేయస్తరస్వీతరుణోంగదః|| ౧౨॥ సుషేణమహితాచేయమథసూక్ష్మవినిశ్చయే | ఔత్పతికేచవిషధే
సర్వతఃపరినిష్ఠితా|| ౧౩॥ యదేషాసాధ్వితీబ్రూయాత్కార్యంతస్తుక్తసంశయమ్ | నహితారామతంకించదన్యధాపరివ
తః|| ౧౪॥ రాఘవస్యచతేకార్యంతతవ్యమవిశంకయా | స్యాదధర్మోహ్యకరణేత్వాంచహింస్యాద్విమానితః|| ౧౫॥ ఇ
మాంచమాలామాధత్స్వదివ్యాంసుగ్రీవకాంచనిమిడదారాశ్రీస్థితాహ్యస్యాంసంప్రజహ్యస్త్యతేమయి|| ౧౬॥ ఇత్యై
వముక్తస్సుగ్రీవోవాలినాభ్రాత్మసౌహృదాత్ | హషణంత్యక్త్వాపునర్దేమోగ్రహగ్రస్తఇవోడురాట్|| ౧౭॥ తద్వా
లివచనాచ్ఛాంతఃకుర్వయక్తమతంద్రితః | జగ్రహసోభ్యన్జ్ఞాతోమాలాంతాంచైవకాంచనిమి|| ౧౮॥ తాంమాలాం
కాంచనీందత్వావాలీదృష్ట్వాత్మజంస్థితమ్ | సంసిద్ధఃప్రేత్యభావాయన్నేహదంగదమబ్రవీత్|| ౧౯॥ దేశకాలౌభజస్వా
ద్యక్షమమాణఃప్రియాప్రియోసుఖదుఃఖసహాకాలేసుగ్రీవవశగౌభవ|| ౨౦॥ యథాహిత్వంచుహాబాహులాలిత
స్సతతంమయా | సతథావతమానంత్యాంసుగ్రీవోబహుమన్యతే|| ౨౧॥ మాస్యామితైర్గతంగచ్ఛేర్మాశత్రుభిరరింక
మభితురథపరోదాంతస్సుగ్రీవవశగౌభవ|| ౨౨॥ నచాతిప్రణయఃకార్యఃకతవ్యోప్రణయశ్చతే | ఉభయంహిమ
హోదోషస్తస్మాదంతరదృగ్భవ|| ౨౩॥ ఇత్యుక్త్వాథవివృత్తాక్షశ్శరసంపీడితోభృశమ్ | వివృత్తైదేశనైభిఃమైబుభూవో
క్షాగ్రతజీవితః|| ౨౪॥ తతోవిచుక్రుశుస్తత్రవానగాహతయూధపాః | పరిదేవయమానాస్తేసర్వేష్లవగపుంగవాః|| ౨౫॥
కిష్కింధాహ్యద్యశూన్యానీత్స్వగతేవానరాధిపే | ఉద్యానానిచశూన్యానిపర్వతాఃకాననానిచ|| ౨౬॥ హతేష్లవగశా
దూలేనిష్ప్రభావానరాఃకృతాః | యస్యవేగేనమహతాకాననానివనానిచ|| ౨౭॥ పుష్పేషునానుబద్ధంలేకరిష్యతి
దద్యకః | యనదత్తంమహమ్యద్ధంగంధర్వస్యమహత్తనః|| ౨౮॥ గోలభస్యమహాబాహుదృఢశవమాణిపంచచ | నైవ
రాత్రౌనదివసేతద్యద్ధముపశామ్యతి|| ౨౯॥ తతస్తుషోడశేవషేగోలభోవినిపాతితః | మాత్యాతంచుర్విగీతంతువాలీచం
ష్టోకరాశవాః|| ౩౦॥ సర్వాభయకరోస్తాకంకథమేకూనిపాతితః | హతేతువీరేష్లవగాధిపేతదాష్లవంగమాస్త్రత్రనశ
ర్మలేభిరైవనెచరాస్సింహాయుతేమహావనెయథాహిగావోనిహతేగవాంపతౌ|| ౩౧॥ తతస్తుతారావ్యసనాణవాల్లు
తామృతస్యభతుర్యససంసమీత్యసా | జగామభూమింపరిరభ్యవాలినంమహాప్రమంభిన్నమివాశ్రితాలతా|| ౩౨॥
ఇతిశ్రీమతిష్కింధాకాండే - ద్వావింశ స్సర్గః :*****

తతస్సుమువజిస్తుంతికపిరాజస్యతస్తుఖమపతిం|| కాచ్యుతంతారామృతంచనమబ్రవీత్|| ౧॥ శేషేత్వంవి
షమేచఃఖమకృత్వావచనంమమిడపలోపచితేవీరసుచఃభేనసుధాతలే|| ౨॥ మత్తఃప్రియతరానూనంవానరేంద్రమహీ
తవ | శేషేహితాంపరిష్వజ్యమాంచనప్రతిభాషసే|| ౩॥ సుగ్రీవస్యవశంప్రాప్తోవిధిరేవభవత్యహూ | సుగ్రీవపవవి
క్రాంతోవీరసాహసికప్రియ|| ౪॥ ఋక్షవానరముఖ్యాస్తంబలిసంపర్యపాసతే | ఏషాంపిలపితంకృత్రమంగదస్యచశోచ
తః|| ౫॥ మమచేమాంగిరంక్రుత్వాకింత్యంసప్రతిబుద్ధసే | ఇదంతచ్ఛూరశయనంయత్రశేషహతోయుధి|| ౬॥ శాయితా
నిహతాయత్రత్వయైవరిపవఃపురా | విశుద్ధసత్వాభిజనప్రియయుద్ధమమప్రియ|| ౭॥ మామనాథాంవిహాయైకాంగతస్త్ర
మసిమానః | రూరాయనప్రదాతవ్యాకన్యాఖలువిపశ్చి|| ౮॥ శూరభార్యంహతాంపశ్యసద్యోమాంవిధవాంకృతామ్
అవభగ్నశ్చమేమానోభగ్నామేశాశ్వతీగతిః|| ౯॥ అగాధేచనిమగ్నాస్త్రీవిపులేశోకిసాగరే | అశ్వసారమయంసూనమిదం
మేహృదయందృశం|| ౧౦॥ భతారంనిహతందృష్ట్వాన్నాద్యతథాగతం | సహృద్యైవహిభతాచప్రకృత్యామమ
చప్రియః|| ౧౧॥ అహవేచపరాక్రాంతశ్శూరఃపంచత్వమాగతః | పతిహీనాతుయానారీశామంభవతుపుత్రిణీ|| ౧౨॥ ధన
ధాన్యైస్సుపూగ్ణాపివిధవేత్యుద్యతేజనైః | స్వగాత్రప్రభవేవీరశేషేరుధిరమండలే|| ౧౩॥ క్రిమిరాగపరిస్తోమేత్వమాత్మ
శయనేయథా | రేణుశోణితసంవీతంగాత్రంతవసమంతతః|| ౧౪॥ పరిరబ్ధుంసశక్నోమిభుజాభ్యాంప్లవగమభా | కృతకృ
త్యోద్యస్సుగ్రీవోవైరేన్దిన్నతిదారుణే|| ౧౫॥ యస్యరామవిముక్తేనహృతమేకేషుణాభయం | శరణహృదిలగ్నైసగాత్ర

సంస్కృత నేతవః॥౧౬॥వార్యామిత్వాంనిరీక్షంతీత్వయిపంచత్వమాగతే ఉద్వవహాశరంసీలస్తస్యగాత్రగతంతదా॥
 ౧౭॥గిరిగహ్వరసాలీనందీ వైమాశీవిషంయథా॥ తస్యనిమగ్నవ్యమాణస్యజాణస్యప్రబభౌద్యుతః॥౧౮॥ అస్తమస్తకసం
 రుద్ధోరశ్శిడినకరాదివ॥ పేతుఃక్షతజధారాస్తుప్రణేభ్యస్తస్యస్వర్వశః॥౧౯॥తామ్రగైరికసంపృక్తాధారాభవధరాధరా
 త్త॥అవకీణంనిమాజంతీభతాఃరంరణరేణునా॥౨౦॥అసైగ్రణయనజై శూరంశిష్యచాస్త్రసమాహతమ్॥ రుధిరోపి
 తసర్వాంగందృష్ట్వావినిహతంపతిమ్॥౨౧॥ఉవాచతారాపింగాక్షంపుత్రమంగదమంగనా॥అవస్థాంపశ్యమాంపశ్యపితుః
 పుత్రసుదారుణామ్॥౨౨॥సంత్రసక్తస్యవైరస్యగతోంతఃపాపకమణా॥ బాలసూర్యోదయతనుంప్రయాంతంయమ
 సాదనమ్॥౨౩॥అభివాదయరాజానంపితరంపుత్రమానదమ్॥ ఏవముక్తస్సముత్థాయజగ్రహవరణోపితుః॥ ౨౪॥భుజా
 భ్యాంపీనవృత్తాభ్యామంగదోహమిత్రువత్॥ అభివాదయమానంత్యామంగధంత్యంయథాపురా॥౨౫॥ దీహాయుభా
 వపుత్రైశికిమథంనాభిభాషసే॥అహంపుత్రసహాయాత్వాముపాసేగతచేతనమ్॥౨౬॥సింహాననిహతంసద్యోగోస్స
 వత్సేవగౌవృషమ్॥ఇష్టేసంగ్రామయజ్ఞేనరామబాణమహంభసి॥౨౭॥అస్మిన్నవభృథేస్సాతఃకథంపత్నావ్యవయావి
 నా॥యాదత్తాదేవరాజేనతవతుష్టేనసంయుగే॥౨౮॥శాతకుంభమయిమాంమాలాంతాంతేపశ్యామిసేహకిమ్॥ రాజశ్రీ
 నజహతిత్వాంగతామనుపిమానజ॥౨౯॥సూర్యస్యావతమానస్యశైలరాజమివప్రభా॥ నమేవచఃపథ్యమిదంత్యయా
 కృతంనచాస్మిశక్తావినివారణేతవ॥౩౦॥హతాసపుత్రాస్మిహతేనసంయుగేసహత్వయాశ్రీవిజహతిమామిహ॥ ఇతి
 శ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - త్రయోవింశ స్సర్గః -

తాంచాశ్రువేగెనమరాసదేనత్వభిప్లుతాంశోకిమహాణావేనపశ్యంస్తదావాల్యనుజస్తరస్వీభ్రాతువఃదేనా
 ప్రతిమేనతేపే॥౧॥సబాష్పపూణేనముఖేనవీక్ష్యక్షణేననిర్విణ్ణమనామనస్వీ॥జగమురామస్యశనైస్సమిషంభృత్యై
 వ్యతస్సంపరిదూయమానః॥౨॥సతంసమాసాద్యగృహీతచాపముదాత్తమాశీవివతుల్యబాణమ్॥యశస్విసంలక్ష్మణలక్ష్మీ
 తాంగమవస్థితంగ్రామమిత్తువాచ॥౩॥యథాప్రతిజ్ఞాతమిదంనరేంద్రకృతంత్యయాదృష్టఫలంచకమ్॥ మమాద్యభో
 గేమనరేంద్రపుత్రమనోనివృత్తంసహజీవితేన॥౪॥అస్యాంసుహిష్యాంతుభృశంరుదంత్యాంపుత్రేచవిక్రోశతిదుఃఖ
 తప్తే॥ హతేగ్రజేసంశయితేంగదచనరామరాజ్యేరమతెమనోమ్॥౫॥క్రోధాదమమాదతివిప్రధమాద్భాశువఃఫో
 మేనుమతఃపురస్తాత్॥హతేత్విదాసీంహరియూధపేన్ద్విసుతీచమిత్వాకుకుమారతప్యై॥౬॥శ్రేయోద్యమన్యేమమశై
 లముఖ్యేతస్మిన్నివాసశ్చిరమృత్యుమూకై॥యథాతథావతయతఃస్వవృత్త్యానేమంనిహత్యతిదివస్యలూభః॥౭॥నశ్వాంజి
 ఘాంసామిచరేతియన్తామయంమహాత్మామతిమానువాచ॥తస్యైవతద్రామవచోనురూపమిదంపునఃకమచమేనురూ
 పమ్॥౮॥భ్రాతృకథంనామమహాసుణస్యభ్రాతుర్వధంగ్రామవరోచయేత॥రాజ్యస్యదుఃఖస్యచపీరసారంనచింతయన్తా
 మపురస్కృతస్స॥౯॥వధోహిమేమతోనాసీత్స్వమాహాత్మ్యావృత్తిక్రమాత్॥ మమాసీద్భుద్ధిదౌరాత్మ్యాత్ప్రాణ
 హరీవృత్తిక్రమః॥౧౦॥ప్రముఖేభావభగ్నోహంముహూతంపరినిష్ఠన॥సాంత్యయిత్వాత్వనేనోక్తోనపునఃకతుమా
 హాసి॥౧౧॥భ్రాతృత్వమార్యభావశ్చధర్మశ్చానేనరక్షితః॥ మయాక్రోధశ్చకామశ్చకపీత్వంచప్రదశితమ్॥౧౨॥
 అదింతనియంపరివజ్జానీయమనీప్సనీయంస్వనపేక్షణీయమ్॥ ప్రాప్తోస్తిపాప్సానమిమంనరేంద్రభ్రాతువఃధాత్వా
 వ్యగ్రధాదివేంద్ర॥౧౩॥పాప్సానమింద్రస్యమసాజలంచవృత్తోశ్చకామంజగృహుః॥స్త్రియశ్చ॥కోనామపాప్సానమి
 మంక్షుమేతశేభామృగస్యప్రతిపత్తుమిచ్ఛత్॥ ౧౪॥ నాహామిసంమానమిమంప్రజానాంనయావరాజ్యంకుతపవరా
 జ్యమ్॥అథమాయుక్తంకులనాశయుక్తమేవంవిధంగ్రామవకమకృత్వా॥౧౫॥పాపస్యకతాస్త్విగహితస్యతేనుగ్ర
 స్యలోకావమతస్యవైవ॥శోకోమహాన్తామభివతతేయంవృష్టైర్వథానిమ్నైశ్చివాంబువేగః॥౧౬॥సోదర్యమాతాపరగా
 త్రవాలస్సంతాపహస్తాక్షిశిరోవిషాణః॥ఏనోమయోమామభిహంతిహస్తీప్తప్తేనదీకూలమివప్రవృద్ధః॥౧౭॥అంబుజా
 బలేదాన్యచరావిషహ్యనివతతేమేహృదిసాధువృత్తమ్॥ వీరణమగ్నోపరితవ్యమానంకిట్టంయథాగ్రామజాతరూపః॥
 ౧౮॥సుహాబలానాంహరియూధపానామిదంకులంగ్రామవమన్నిమ్నైతం॥అస్యాంగదస్యాపిచశోకతాపాదధాన్ధితప్రా
 ణమితీవమన్యే॥౧౯॥సుతమ్నలభ్యస్సుజనస్సుభవ్యమతస్సుపుత్రస్సదృశోంగదేన॥ నచాపిద్యౌతసవీరదేశోయస్త్విభవే

తస్మైదరస్సన్నికషణం॥౧౦॥యద్యంగదోవీరవరాహజీవేజ్జీవేచ్ఛమాతాపరిపాలనార్థం । వినాపిపుత్రంపరితాపదీనా
తారానణీవేదిపిర్భృతంమే॥౧౧॥సోహంప్రవేత్యోవ్యతిధిప్రమగ్నింభాత్త్రాచపుత్రేణచసఖ్యమిచ్ఛా॥ఇమేవిచేష్యం
సోహంప్రవీరాసీతాంబదేశేతవవతమానాః॥౧౨॥కృత్సంతుతేసేత్యతికార్యమేతన్నయ్యవ్యతీతేమనుజేంద్రపుత్ర
కులస్యహంతారమజీవనాహంరామానుజానీసీకృతాగసంమామ్॥౧౩॥ఇత్యేవమాతస్యరఘుప్రవీరఃశ్రుత్వావ
హోవాలిజఘన్యజస్య । సంజాతబాష్పఃపరవీరహంతారామోముహూతంవిమనాబభూవ॥౧౪॥తస్మిన్తతేభీష్మమవే
క్షమాణఃక్షితిక్షమావాభుననస్యగోప్తా । రామోరుదంతీంవ్యసనేనిమగ్నంసముత్సుకస్సోధదదశతారామ్॥౧౫॥
తాంచారునేత్రాంకపిసింహనాథాంపతింసమాశ్లేష్యతదాశయానామ్ । ఉత్థాపయామాసురదీనసత్వామంత్రప్రధా
నాఃకపివీరపత్నీమ్॥౧౬॥సావిస్ఫురంతీపరిరభ్యమాణాభతుస్సుకాశాదపనీయమానా । దదశరామంశరచాపపాణిం
స్వతేజసాసూర్యమివజ్వలంతమ్॥౧౭॥సుసంవృతంపాథిచలత్తతైశ్చతంచారునేత్రంమృగశాబనేత్రా । అదృష్టసూ
ర్యంపురుషప్రధానమయంసకాకుత్స్థతిప్రజ్ఞే॥౧౮॥తస్యేంద్రకల్పస్యదురాసదస్యమహానుభావస్యసమీపమార్యా
ఆతాతిరూణంవ్యసనాభిపన్నాజగామతారాపరిభిహ్వాంతీ॥౧౯॥సాతంసమాసాద్యవిశుద్ధసత్వశోకేనసంభ్రాం
తశరీరభావామనస్వినివాక్యమువాచతారారామంరణోత్కృష్టణలబ్ధలక్ష్మ్యమ్॥౨౦॥త్వమప్రమేయశ్చదురాసదశ్చజ
తేంద్రియశ్చోత్తమధామికశ్చ । అక్షయ్యకీర్తిశ్చవిచక్షణశ్చక్షితిక్షమావాత్తుతజౌపమాతుః॥౨౧॥త్వమాత్తబా
ణాసనబాణపాణిమహాబలస్సంహననోపపన్నః । మనుష్యదేహోభ్యుదయంవిహాయదివ్యేనదేహోభ్యుదయేనయుక్తః॥౨౨॥
యేనైకబాణేనహతఃప్రియోమేతేనైవమాంత్యంజహిసాయకేనగతాగమిష్యామిసమీపమస్యసమామృతేరామరమే
తవా॥౨౩॥స్వగోపివద్దామలపత్రనేత్రసమేత్యసంప్రేక్ష్యచమామపశ్యత్ । నహ్యోషణ్చావచతామ్రమాదావిచ
త్రవేషాపురసోభజివ్యతి॥౨౪॥స్వగోపిశోకంచవివణతాంచమయావినాప్రాప్యతివీరవాలీరమ్యేనగేంద్రస్యతటా
వకాశేవిదేహకన్యారహితోయథాత్వమ్॥౨౫॥త్వంవెత్తయావద్వనితావిహీనఃప్రాప్తోతిదుఃఖంపురుషఃకుమారః । త
త్త్వంప్రజాన్జహిమాంసనవాలీదుఃఖంమమాదశనజంభజేత॥౨౬॥యచ్ఛాపిమన్యేతభవాన్తహాత్మాస్త్రీహూతిదో
షోనభవేత్తుమహ్యమ్ । ఆత్మేయమస్యేతిచమాంజహిత్వంసస్త్రీవధస్సాన్యన్ననుజేంద్రపుత్ర॥౨౭॥శాస్త్రప్రయోగాద్వి
విధాశ్చవేదాహ్యత్వాహ్యనన్యఃపురుషస్యదారాః । దారప్రదానాన్నహిదాసమన్యత్ప్రదృశ్యతేజ్ఞానవతాంహిలోకే॥
౨౮॥త్వంచాపిమాంతస్యమమప్రియస్యప్రదాస్యసేధమామవేక్ష్యవీర । అనేనదానేననలప్యసేత్వమధర్మయోగంమ
మవీరహూతాత్॥౨౯॥ఆతామనాథామపనీయమానామేవంవిధామహాసమాంనిహంతుమ్ । అహంహిమాంతంగవిలా
సగామినాన్లవంగమానామృషభేణధీమతా॥౩౦॥వినావరాహౌత్తమహేమమాలినాచిరంనశత్యోమినరేంద్రజీవితుం
ఇత్యేవముక్తస్తువిభుమహాత్మాతారాంసమాశ్వాస్యహితంబభాషే॥౩౧॥మావీరభార్యేవిమతింకురుష్వలోకౌహి
నర్వోవిహితోవిధాత్రా । తంచైవసర్వంసుఖదుఃఖయోగంలోకౌబ్రవీతైనకృతంవిధాత్రా॥౩౨॥త్రయోహిలోకా
విహితంవిధానంనాతిక్రమంతేవశగాహితస్య । ప్రితింపరాంప్రాప్యసితాంతథైవపుత్రస్తుతేప్రాప్యతియావరా
జ్యమ్॥౩౩॥ధాత్రావిధానంవిహితంతథైవనశూరపత్న్యఃపరిదేవయంతి । ఆశ్వాసితాతేనతురాఘవేణప్రభావయుక్తే
నపరంతపేన॥౩౪॥సావీరపత్నీధ్వనతాముఖేనసుదేవరూపావరరామతారా॥ఇతిశిష్యధాకాం డే - చతుర్వింశ స్సర్గః.

సుగ్రీవంచైవతారాంచసాంగదాంసహలక్ష్మణః । సమానశోకఃకాకుత్స్థస్సాంత్యయన్నిదమబ్రవీత్॥౧॥నశోక
పరితాపేనశ్రేయసాయుజ్యతేమృతః । యదత్రానంతరంకార్యంతత్సమాధాతుమహాధా॥౨॥లోకవృత్తమనుష్ఠేయంకృ
తంహోబాష్పమోక్షణమ్ । నకాలాదుత్తరంకించత్కమశక్యముపాసితమ్॥౩॥నియతికారణంలోకేనియతికమసా
ధనమ్ । నియతిస్సర్వభూతానాంనియోగేష్విహకారణమ్॥౪॥నకతాకస్యచిత్కశ్చిన్నియోగేచాపినేశ్వరః । స్వభావే
వతలేలోకస్సస్యకాలఃపరాయణమ్॥౫॥నకాలఃకాలమత్యేతినకాలఃపరిహీయతే । స్వభావంచసమాసాద్యనకశ్చిదతివ
తలే॥౬॥నకాలస్యాస్తిబంధుత్వంసహతునపరాక్రమః । నమిత్రజ్ఞాతినంబంధఃకారణంనాత్మసూవశః॥౭॥కింతుకా
లపరిణామోద్రవ్యస్సాధుపశ్యతాధర్మశ్చార్థశ్చకామశ్చకాలక్రమసమాహితః॥౮॥ఇతస్సాన్వంప్రకృతింవాలీగతః

ప్రాప్తః శ్రీయాభలమధర్మకామాధానయోగైఃపవిత్రంప్లవగేశ్వరః॥ ౯॥ స్వధర్మస్యచసంయోగాజ్జితస్తేనమహా
త్మనా॥ స్వగృహపరిగృహీతశ్చప్రాణానపరిరక్షతా॥ ౧౦॥ ఏషాదైనియతిః శ్రేష్ఠాయాంగతోహరియూధపః॥ తదలంపరితా
పేనప్రాప్తకాలముపాస్యతామ్॥ ౧౧॥ వచనాంతేతురామస్యలక్ష్మణఃపరపీఠహః॥ అవదత్ ప్రశ్రితంవాక్యంనుగ్రీవంగత
చేతసమ్॥ ౧౨॥ కురుత్వమస్యనుగ్రీవప్రేతకార్యమసంతరమ్॥ తారాంగదాభ్యాంసహితోవాలినోదహనంప్రతి॥ ౧౩॥
సమాజ్ఞాపయకాస్తానిశుష్కాణిచబహూనిచ॥ చందనాదీనిదివ్యానివాలినంసాగరకారణాత్॥ ౧౪॥ సమాశ్వాసయమై
సంత్యమంగదందీనచేతసమ్॥ మాభూవాళితబుద్ధిస్త్యంత్యదధీనమిదంపురమ్॥ ౧౫॥ అంగదస్త్యానయేన్ద్రాల్యంవస్తాశి
వివిధానిచాఘృతంతైలమథోగంధాన్యచ్చాత్రసమసంతరమ్॥ ౧౬॥ త్వంతారశిబికాంశీఘ్రమాదాయాగచ్ఛసంభ్రమా
త్॥ త్వరాగుణవతీయుక్తాహ్యస్త్రికాలేవిశేషతః॥ ౧౭॥ సజ్జీభవంతుప్లవగాఃశిబికావహనోచితాః॥ సమథాబలినశ్చైవ
నిహారివ్యంతివాలినమ్॥ ౧౮॥ ఎవముక్తాతునుగ్రీవంసుమిత్రానందవధానః॥ తస్థౌభ్రాతృసమీపస్థోలక్ష్మణఃపరపీఠహః
౧౯॥ లక్ష్మణస్యవచశ్శ్రుత్వాతారస్సంభ్రాంతమానసః॥ ప్రవివేశగుహాంశీఘ్రంశిబికాసక్తమానసః॥ ౨౦॥ ఆదాయశి
బికాంతారస్సతుపర్యావతత్పునః॥ వానరైరూహ్యమానాంతాంశూరైరుద్వహనోచితైః॥ ౨౧॥ దివ్యాంభద్రాసన
యుతాంశిబికాంస్యందనోపమామ్॥ పక్షికర్మభిరాచిత్రాంఘ్రముకర్మవిభూషితామ్॥ ౨౨॥ ఆస్థితాంచిత్రపక్షిభిస్తుని
విష్టాంసమంతతః॥ విమానమివసిద్ధానాంజాలవాతాయనాయుతామ్॥ ౨౩॥ సునయనాంవిశాలాంచమకృతాంవిశ్వకమ
ణాదారువర్వతకౌపేతాంచారుకమపరిష్కృతామ్॥ ౨౪॥ వరాభరణహరైశ్చచిత్రమాల్యపశోభితామ్॥ గుహాగ
హాసంఘనాంరత్నచందనరూపితామ్॥ ౨౫॥ పుష్పమైస్సమభిచ్ఛన్నాంపద్మమాలాభిరేవచ॥ తరుణాదిత్యవణాభి
భ్రాజమానాభిరావృతామ్॥ ౨౬॥ ఈదృశీంశిబికాందృష్ట్వా రామోలక్ష్మణమబ్రవీత్॥ క్షీప్రంవిసీయతాంవాలీప్రేతకా
ర్యంవిధీయతామ్॥ ౨౭॥ తతోవాలినముద్యమ్యనుగ్రీవశ్శిబికాంతదా॥ ఆరోపయతవిక్రోశన్నంగదేనసహైవతు॥ ౨౮॥ ఆరో
ప్యశిబికాంచైవవాలినంగతజీవితమ్॥ అలంకారైశ్చవివిధైర్మాత్రైర్వస్తైశ్చభూషితమ్॥ ౨౯॥ ఆజ్ఞాపయత్తదారాజా
నుగ్రీవఃప్లవగేశ్వరః॥ ఔర్ధ్వదైహికమార్యస్యక్రియతామనుకూలతః॥ ౩౦॥ ఏశ్రాణయంతోరత్నానివివిధానిబహూ
న్యపిఅగ్రతఃప్లవగాయాంతుశిబికాసమసంతరమ్॥ ౩౧॥ రాజ్ఞామృద్ధివిశేషాహిదృశ్యంతేభువియాదృశాః॥ తాదృశంవా
లినఃక్షీప్రంప్రాకుర్వన్పాద్భ్యదైహికమ్॥ ౩౨॥ అంగదంపరిగృహ్యశుతారాప్రభృతయస్తదా॥ క్రోశంతఃప్రయయు
స్సర్వేవానరాహతబాంధవాః॥ ౩౩॥ తతఃప్రణిహితాస్సర్వావానర్యోస్యవశానుగాః॥ చుక్రుశుర్విరపిరేతిభూయఃక్రో
శంతితాః॥ స్త్రియః॥ ౩౪॥ తారాప్రభృతయస్సర్వావానర్యోహరియూధపాః॥ అనుజన్తుహిభాతారంక్రోశంత్యకరు
ణస్వనాః॥ ౩౫॥ తాసాంరుదితశబ్దేనవానరీణాంవనాంతరే॥ వనానిగిరయస్సర్వేవిక్రోశంతీవసర్వశః॥ ౩౬॥ పులినేగిరిన
ద్యాస్తువివిక్షేజలసంవృతే॥ దితాంచక్రుస్సుబహుశోవానరాశ్శోకకశితాః॥ ౩౭॥ అవరోప్యతతఃస్కంధాచ్ఛిబికాంవ
హనోచితాః॥ తథురేకాంతమాశ్రిత్యసర్వేశోకసమన్వితాః॥ ౩౮॥ తతస్తారాపతిందృష్ట్వాశిబికాతలశాయినమ్॥ ఆరోప్యాం
కేశిరస్తస్యవిలలాపసుదుఃఖతా॥ ౩౯॥ హావానరమహారాజహానాథముమవత్సల॥ హామహాహామహాబాహూహామహా
నుప్రియశశ్యమామ్॥ ౪౦॥ జనంనపశ్యసీమంత్యంకస్తాచ్ఛోకాభిషేడితమ్॥ ప్రహృష్టమివతేవక్రంగతాసోరపిమానదః॥ ౪౧॥
అస్తార్గ్రాసమవణాంచలక్ష్మ్యతేజీవతోయథా॥ ఎషత్వాంరామయాసేణకాలకషాతివానరః॥ ౪౨॥ యేనస్త్విధవాస్సర్వాః
కృతావశేషాణావనేషమాస్తాస్తవరాజేంద్రవానర్యోవల్లభాస్సదా॥ ౪౩॥ పాదైర్వికృష్టమధ్వానమాగతాఃకింనబుద్ధ్య
సేతవేష్టానసనామైతాభార్యాశ్చంద్రనిభాననాః॥ ౪౪॥ ఇదాసీంనేక్షసేకస్తాత్సుగ్రీవంప్లవగేశ్వరమ్॥ ఎతేహిసచివా
రాజాతారాప్రభృతయస్తవః॥ ౪౫॥ పురవాసీజనశ్చాయంపరివార్యాసతేనఘ॥ విసజయైతాన్లవగాయథోచితమ
రిందమ్॥ ౪౬॥ తతఃశ్రీరామహేసర్వావనెషముదనోత్కటాః॥ ఏవంవిలపతీంతారాంపతిశోకపరిప్లుతామ్॥ ౪౭॥ ఉత్థాప
యంతిస్తతదావానర్యోకకశితాః॥ సుగ్రీవేణతతస్సాధామంగదఃపితరంరుదః॥ ౪౮॥ చితామారోపయామాసశో
కేనాభిహతేంద్రియః॥ తతోగ్నంవిధివద్దత్వాసోపసవ్యంచకారహః॥ ౪౯॥ పితరందీఘమధ్వానంప్రస్థితంవ్యాకులేంద్రి
యః॥ సంస్కృత్యవాలినంతేతువిధిపూర్వంప్లవంగమా॥ ౫౦॥ అజన్తురుదకంకతుంనదీంశేతజలాంశివామ్॥ తతస్తేన

సహితాస్తత్రహ్యంగదంస్థావ్యచారతః || ౫౧ || సుగ్రీవతారాసహితాఃసిషిచువాళి నేజలమ్ | సుగ్రీవేణైవదినే
నదినోభూత్వామహాబలః || ౫౨ || సమాసశోకఃకాకుత్స్థఃప్రేతకార్యాణ్యకారయత్ || తతస్తుతంవాలినమగ్ర్యపారు
మంప్రకాశమిత్వాకువరేషాణాహతమ్ | ప్రదీప్యదీప్తాగ్నిసమాజసంతదానలత్క్షణంరామముపేయివాహారి || ౫౩ ||
ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - పంచవింశ స్కంధః. *****
తతశ్శోకాభిసంతప్తంసుగ్రీవంక్షిన్నవాససమ్ | శౌభామ్యగమహమాత్రాఃపరివారోపతస్థితే || ౧ || అభిగమ్యమ
హాబాహుంరామమక్షిప్తకారిణంస్థితాఃప్రాంజలయస్సర్వేపితామహమివషణ్యయః || ౨ || తతఃకాంచనశైలాభస్తరుణా
క్షణిభాననఃఅబ్రవీత్ ప్రాంజలిర్వాక్యంహనూమాన్దారుతాత్మజః || ౩ || భవత్ప్రసాదాత్సుగ్రీవఃపితృపైతామహం
మహత్ | వానరాణాంసుమహ్మిపంసాప్రోక్తరాజ్యమిదంప్రభో || ౪ || భవతాసమనుజ్ఞాతఃప్రవిశ్యనగరంశుభం | సం
విధాన్యతికార్యాణిసత్వాణిసమహృజ్జనః || ౫ || సన్నతోయంవివిధైర్గంధైర్మౌళైశ్చయథావిధి | అచ్యయ
వ్యతిరతైర్వృషమాల్వైశ్చత్వాంవిశేషతః || ౬ || ఇమాంగిరిగుహంరమ్యామభిగంతుమితోహాసి | కురుష్వస్వామిసం
బంధంవానరాసంప్రహషణ్యయ || ౭ || ఏవముక్తాహమమతారాఘవఃపరవీరహా | ప్రత్యువాచహనూమాంతంబుద్ధి
మాన్వాక్యకౌవిదః || ౮ || చతుర్దశసమాసామగ్ర్యగ్రామంవాయదివాపురమ్ | నప్రవేత్వామిహనుషాపి
తునిదేశపాలకః || ౯ || సుసమృద్ధాంగుహంరమ్యాంసుగ్రీవోవానరక్షభః | ప్రవీణోవిధివద్విరఃక్షిప్తంరాజ్యేభి
షిచ్యతామ్ || ౧౦ || ఏవముక్తాహనూమాంతంరామసుగ్రీవమబ్రవీత్ | వృత్తజ్ఞోవృత్తసంపన్నముదారబలవిక్రమమ్ ||
౧౧ || ఇమమవ్యంగదంభీరయావరాజ్యేభిషేచయ | జ్యేష్ఠస్యసమతోజ్యేష్ఠస్సదృశోవిక్రమేణతే || ౧౨ || అంగదోయమదీనా
త్తాయావరాజ్యస్యభాజనమ్ | పూర్వోయంవాషిఃకౌమాసః శ్రావణస్సలిలాగమః || ౧౩ || ప్రవృత్తాస్సమ్యచత్వారో
మాసావాషిఃకసంజ్ఞకాః | నాయముద్యోగసమయఃప్రవిశత్వంపురీంశుభామ్ || ౧౪ || అప్రిన్వత్స్యమ్యహంసౌమ్యవర్ష
తేసమలత్క్షణః | ఇయంగిరిగుహంరమ్యావిశాలాయుక్తమారుతా || ౧౫ || ప్రభూతసలిలాసౌమ్యప్రభూతకమలాత్పలా
కాతిఃకెనమనుప్రాప్తైత్వంరావణవధేయతే || ౧౬ || ఏషసస్సమయసౌమ్యప్రవిశత్వంస్వమాలయంఅభిషింశస్వరాజ్య
చనుహృదస్సంప్రహషణ్యయ || ౧౭ || ఇతిరామాభ్యనుజ్ఞాతస్సుగ్రీవోవానరధిపః | ప్రవివేశపురీంరమ్యాంకిష్కింధాంవా
లిపాలితాం || ౧౮ || తంవానరసహస్రాణిప్రవిష్టంవానరేశ్వరం | అభివాద్యప్రవిష్టానిసర్వతఃపర్యవారయత్ || ౧౯ || తతః
ప్రకృతయస్సర్వాదృష్ట్యాహరిగణేశ్వరం | ప్రణమ్యమూర్ధ్నాపతితావసుధాయాంసమాహితాః || ౨౦ || సుగ్రీవఃప్రకృ
తేస్సర్వాఃసంభాష్యోత్థావ్యవీర్యవాన్ | భ్రాతురంతఃపురంసౌమ్యంప్రవివేశమహాబలః || ౨౧ || ప్రవిశ్యత్వభినిష్కాగ్రితం
సుగ్రీవంప్లవగేశ్వరం | అభ్యషింశంతసుహృదఃసహస్రాక్షమివామరాః || ౨౨ || తస్యపాండరమాజప్రాశ్చత్త్రంహేమ
పరిమృతం | శుక్లేవవాలవ్యజనేహేమదండేయశస్రై || ౨౩ || తథాసర్వాణిరత్నానిసర్వబీజౌషధీరపి | సక్షీరాణాం
చవృక్షాణాంప్రరోహణకుసుమానిచ || ౨౪ || శుక్లానిచైవవస్త్రాణిశ్వేతంచైవానులేపనం | సుగంధీనిచమాల్యానిస్థలజా
న్యంబుజానిచ || ౨౫ || చందనానిచదివ్యానిగంధాంశ్చవివిధాబహూన్ | అక్షతంజాతరూపంచప్రియంగుమధుసపిమ్ ||
౨౬ || దధిచమచవైయాగుంవరాహాచాప్యపానహా | సమాలంభనమాదాయరోచనాంసుమనశ్శిలాం || ౨౭ || ఆ
జన్మస్త్రముదితావరాకన్యాస్తుషోడశ | తతస్తేవానరశ్రేష్ఠంయథాకాలంయథావిధి || ౨౮ || రత్నైర్వస్త్రైశ్చభద్రైశ్చ
తోషయిత్వాద్విజృంభాన్ | తతఃకుశపరిస్తీణాంసమిద్ధంజాతవేదసం || ౨౯ || మంత్రస్తూతేనమావిషాహుత్వామంత్రవి
దోజనాః | తతోహమప్రతీష్ఠానెవరాస్తరణసంవృతే || ౩౦ || ప్రాసాదశిఖరైర్మ్యేచిత్రమాల్యాపశోభితే | ప్రాజ్ఞ
తైర్వివిధైర్మంత్రైస్తాపయిత్వావరాసనే || ౩౧ || నదినదేభ్యసంహృత్యతీర్థేభ్యశ్చసమంతతః | ఆహృత్యచనముద్రై
భ్యస్సర్వైభ్యోవానరక్షభాః || ౩౨ || అపకనకకుంభేషునిధాయవిమలాశుభాః | శుభైర్వృషభశృంగైశ్చకలశైశ్చ
పికాంచనైః || ౩౩ || శాస్త్రైశ్చపైసవిధినామహావిహితేనచ | గజౌగవాత్సౌగవయఃశరభౌగంధమాదనః || ౩౪ || మైంద
శ్చద్వివిదశ్చైవహనూమాజాంబవాన్నలః | అభ్యషింశంతసుగ్రీవంప్రసన్నేనసుగంధినా || ౩౫ || సలిలేనసహస్రాక్షం
వనవోవానరవంశధా | అభిషిక్తైతుసుగ్రీవేసర్వేవానరపుంగవాః || ౩౬ || ప్రచుక్రుశుమహాత్మానౌహృష్టౌస్త్రస

హస్రశః రామస్యతువచఃకుర్వన్ సగ్రీవోహరిపుంగవః॥ ౩౭॥ అంగదం సంపరివృజ్యయావరాజ్యేభ్యః పేచయత్ అంగ
 దేచాభిషిక్తేతుసానుక్రౌశః ప్లవంగమాః॥ ౩౮॥ సాధుసాధ్వితిసుగ్రీవం మహాత్మా నోభ్యపూజయత్ రామంచైవ న హ
 త్వానం లక్ష్మణంచ పునఃపునః॥ ౩౯॥ ప్రీతాశ్చతుష్టుపుస్సర్వే తాదృశేతత్రవత్త్వేన | హృష్టపుష్టజనాకీర్ణాపతాకాద్వజ
 శోభితాః॥ ౪౦॥ బభూవనగరీరమ్యాకిష్కింధాగిరిగహ్వరే॥ నివేద్యరామాయతదామహాత్మ సేమహాభిషేకంకపివాహినీవ
 తిః గుమాంచభార్యాం ప్రతిలభ్యవీర్యవానవాపరాజ్యం త్రిదశాధిపాయథా॥ ఇతి శ్రీమత్కిష్కింధాకాండే చక్షింశ స్కంధః

అభిషిక్తేతుసుగ్రీవే ప్రవిష్టేవానరేశుహామ్ ఆజగామ సహభ్రాత్రా రామః ప్రప్రవణంగిరిమ్॥ ౪౧॥ శామూల
 వృగసంఘుప్తం సింహైభిః సురవైవృతమ్ | నానాగుల్మలతాగూఢంబహుసాదవసంకులమ్॥ ౪౨॥ ఋతువానరగూపు
 వైచిర్యాజాలైశ్చ నిమేదితమ్ | మేఘరాశినిభంచైలం నిత్యం శుచిజలాశ్రయమ్॥ ౪౩॥ తస్యచైలస్యశిఖరేషు హాతీమాయ
 తాంగుహామ్ | ప్రత్యగృహ్లాతవాసాథం రామస్సౌమిత్రిణా సహ॥ ౪౪॥ కృత్వా చ సమయం సామ్యస్సుగ్రీవేణ సహాసః |
 కాలయుక్తం మహద్వాక్యము వాచరఘునందనః॥ ౪౫॥ నీతం భ్రాతరం భ్రాతృలక్ష్మణం లక్ష్మీవధానమ్ | ఇయంగిరిగుహార
 మ్యావిశాలాయుక్తమారుతాః॥ ౪౬॥ అస్యాం వత్స్యమిశామి త్రేవక్ష రాత్రుమరించమ | గిరిశృంగమిదం రమ్యమున్నతం
 పాథివాత్మజః॥ ౪౭॥ శ్వేతాభిః కృష్ణతామ్రాభిశ్చిలాభిరుపశోభితమ్ | నానాధాతుసమాకీర్ణందరినిర్దురశోభితమ్॥ ౪౮॥
 ఐవిదైవృక్షమండైశ్చ చారుదిత్రలతావృతమ్ | నానావిహగసంఘుప్తం మయూరరవనాదితమ్॥ ౪౯॥ మాలతీకుండగుత్తైశ్చ
 సింధువారకురంటకైః | కదంబాజానసజైశ్చ పుష్పితైరుపశోభితమ్॥ ౫౦॥ ఇయంచనశినీరమ్యాపుల్లవంకజమండితా |
 నాతియా రేగుహాయాసాభవిష్యతి నృపాత్మజాగరి॥ ప్రాగుదక్ష్వనణేదేశేగుహాసాధుభవిష్యతి | పశ్యచ్చైవోన్నతా
 సామ్యనివాతేయంభవిష్యతి॥ ౫౧॥ గుహాద్వారేచసామిత్రేశిలాసమతలాశుభాశ్లక్ష్యావై వాయతావై వభిన్నాంజనచ
 యోపమా॥ ౫౨॥ గిరిశృంగమిదంతాతపశ్యవోత్తరతశ్శుభమ్ | భిన్నాంజనచయాకారమంభోధరమివోద్ధితమ్॥ ౫౩॥ దక్షిణ
 స్యామపిదిశిస్థితం శ్వేతమివాపరమ్ | కైలాసశిఖరప్రఖ్యం నానాధాతువిభూషితమ్॥ ౫౪॥ ప్రాచీనవాహినీంచైవనదీం
 భృశమకదమామ్ | గుహాయాః పూర్వతః పశ్యత్రికూటేజాహ్నువీమివ॥ ౫౫॥ చంపకైస్థిలకైస్తాలైస్తమాతైరతిముక్త
 కైః | పద్మకైస్సరైశ్చైవ అశోకైశ్చైవ శోభితామ్॥ ౫౬॥ వానీరైస్థినికైశ్చైవ మకులైః కేతకైథవైః | హింతాలైస్థిరి
 ధైరికైపైర్వైత్రకైః కృతమాలకైః॥ ౫౭॥ తీరజైశోభితాభాతినానా రూపైస్తతస్తతః | వసనాభరణోపేతా ప్రమదేవా
 భ్యలంకృతాః॥ ౫౮॥ శతతః పక్షిసంఘైశ్చ నానానిదనాదితాపకైకమసురకైశ్చ చక్రవాకైరలంకృతాః॥ ౫౯॥ పులివైరతి
 రమైశ్చ హంససారససేవితైః | ప్రహసంతీవభాత్యేషానారీసర్వవిభూషితాః॥ ౬౦॥ క్వచిన్నీలోత్పలచ్ఛన్నాభాతిర
 క్తోత్పలైః క్వచిత్ క్వచిదాభాతిశుక్లైశ్చ దివ్యైః కుముదకుట్టలైః॥ ౬౧॥ పారిష్టవశతైః ఘృస్తాబహిణాణాం చ నాదితా |
 రమణీయానదిసామ్యమునిసంఘైర్విమేదితాః॥ ౬౨॥ పశ్యచందనవృక్షాణాం పక్షీన్సురచితా ఇవ కకుభానాంచదృశ్యంతే
 మనసేవాదితాస్సమమ్॥ ౬౩॥ అహూసురమణీయాయం దేశశ్చత్రునిమూదన | దృఢరంస్యావసామిత్రే సాధ్యత్రనివ
 సావహే॥ ౬౪॥ ఇతశ్చ నాతియా రేసాకిష్కింధాచిత్రకాననా | సుగ్రీవస్య పురీరమ్యాభవిష్యతి నృపాత్మజా॥ ౬౫॥ గీతవాది
 త్రనిఘోషః శ్రూయతే జయతాంవరసదతాంవానరాణాం వమృదంగాడంబరైస్సహ॥ ౬౬॥ లభ్యాభార్యాంకపివ
 రః ప్రాప్యరాజ్యం సుహృద్వృతః | ధ్రువం సందతిసుగ్రీవస్సంప్రాప్యమహాతీం శ్రియమ్॥ ౬౭॥ ఇత్యుక్త్వా స్వవసత్తత్రరా
 ఘవస్సహలక్ష్మణః బహుదృశ్యదరీకుంజేతస్మిన్ ప్రప్రవణేగిరా॥ ౬౮॥ సునుభేపిబహుగ్రవ్యేతస్మిన్ హిధరణీధరే | వసత
 స్తస్యరామస్యరతిరల్పపినాభవత్॥ ౬౯॥ హృతాంహిభార్యాంస్తరతః ప్రాణైభ్యోపగరీయసేమ్ | ఉదయాభ్యదితం
 దృష్ట్వా శశాంకం సవిశేషతః॥ ౭౦॥ ఆపవేశనతం ద్రావిశాసుశయసంగతమ్ | తత్సముద్గేశో కేన బాహ్వీసహతశేతసమ్॥
 ౭౧॥ తంశోచమానం కాకుత్స్థునిత్యం శోకపరాయణమ్ | కుల్యదుఃఖో బ్రవీద్భ్రాతృలక్ష్మణో ననయస్వచః॥ ౭౨॥ అలం
 వీరవ్యధాంగత్వానత్వం శోచితుమహానిశోచతోవ్యవసేదంతసర్వాథా విదితంహితే॥ ౭౩॥ భవాక్రియాపరోహా
 కేభవాదైవవరాయణః | స్తికోధమః శీలశ్చవ్యవసాయాచరాఘవః॥ ౭౪॥ నహ్యవ్యవసితశ్చత్రుం రాక్షసంతం విశేష
 తః సమథా స్త్వం రణహంతుం విక్రమేజిహ్వాకారిణమ్॥ ౭౫॥ సమున్నయశోకం స్వవసాయాస్థిరంకురు | తతస్సవ
 తః సమథా స్త్వం రణహంతుం విక్రమేజిహ్వాకారిణమ్॥ ౭౬॥ సమున్నయశోకం స్వవసాయాస్థిరంకురు | తతస్సవ

రినారంతం నిర్మూలం మరురాక్షసమ్ || ౩ || పృథివీమపి కాకుత్ స్థససాగరవనాచలామ్ । పరివతయితుం శక్తః కింపునారా
వణం రణే || ౩౮ || శరత్కాలం ప్రతీక్ష్య స్వప్రావృట్టాలోయమాగతః | తతస్స రాష్ట్రం సగణం రావణం త్వం వధిష్యసి || ౩౯ || అ
హంతుభిరుతేవీర్యం ప్రసన్నం ప్రతిబోధయే | వీరైరాహుతిభిః కాలేభాస్త్యచ్ఛస్మిమివానలమ్ || ౪౦ || అత్క్షణస్య తతద్వా
క్యం ప్రతిపూజ్యహితం శుభమ్ | రాక్షసవస్సుహృదం సిద్ధమిదం వచనమ్ బ్రవీత్ || ౪౧ || నాచ్యం యదనురక్తేన సిద్ధగ్ధేన చ హి
తేన చ సత్వవిక్రమయుక్తైన తమ క్తం లత్క్షణత్వయా || ౪౨ || ఏష శోకః పరిత్యక్తః సర్వకార్యావసాదకః । విక్రమేష్వప్రతి
హతం తేజః ప్రాప్తాహయామ్యహమ్ || ౪౩ || శరత్కాలం ప్రతీక్ష్య ఘోస్థితోస్త్రివచనతవ | సుగ్రీవస్య నదీనాం చ ప్రసాదమ్
నుపాలయ || ౪౪ || ఉపకారేణ వీరస్తు ప్రతికారేణ యుజ్యతే । అకృతజ్ఞో ప్రతికృతో హంతి సత్వవతాం మనః || ౪౫ || అథైవ
ముక్తః ప్రణిధాయ లత్క్షణాః కృతాంజలిస్తత్ప్రసూపూజ్యభాషితమ్ । ఉవాచ రామం స్వభిరామదశానం ప్రదశాయేద
శశమాన్యవశ్యుభమ్ || ౪౬ || యథోక్తమేతన్ సర్వమిష్టితం నరేన్ద్రకతానచిరాధ్ధరిశ్వరః । శరత్ప్రతీక్ష్య తుమతా
మీనుంభవాజలప్రపాతం రిపునిగ్రహేధ్యతః || ౪౭ || నియమ్యకోపం ప్రతిపాల్య తాం శరత్తుమస్వమాసాం శ్చ తురోమ
యాపహావసాచ తేసిన్ద్రమృగరాజసేవితేనం వతాయే శత్రువధేన ముద్యతః || ౪౮ || ఇతి శ్రీమత్కీర్తి - ధాతాం డే - స
ప్తవింశ స్సర్గః ***** సతదా వాలినం హత్వా సుగ్రీవమభిషిచ్య చ । వసన్తాల్పవతః పృష్ఠైరామోల
త్క్షణమబ్రవీత్ || ౪౯ || అయం శకాలస్సంప్రాప్తస్స సుయోద్యజలాగమః | సంపశ్యత్వం నభోమే హైస్సంవృతం గిరిసన్నిభైః
౨ || నవమాసధృతంగర్భం భాస్కరస్య గభస్తీభిః పితౄనం సముద్రాణాం ద్యౌః ప్రసూతేరసాయనమ్ || ౩ || శక్యమంబ
రమారుహ్య మేఘసోపానపక్షిభిః కుటజాజునమాలాభిరలంకతుం దివాకరమ్ || ౪ || సంధ్యా రాగోత్థితైస్తామైరంతే
ష్వధికపాండవైః | సిద్ధైర్బ్రహ్మపటచ్ఛేదైర్బద్ధప్రణమివాంబరమ్ || ౫ || మందమారుతనిశ్వాసం సంధ్యాచందనరంజితమ్ ।
అపాంతుజలదంభోతికామాతురమివాంబరమ్ || ౬ || ఏషాధర్మః పరిక్షిప్తానవవారిపరిప్లుతా । సీతేశోకసంతప్తా మహాబా
ష్పంబిముంవతి || ౭ || మేఘోదరపినిముక్తాః కల్హారసుఖశీతలాః । శక్యమంజలిభిః పాతుం వాతాః కేతకిగంధినః || ౮ || ఏషఘ
ర్లాజునశ్చైతః కేతకైరధివాసితః | సుగ్రీవశ్చ సంతారిధాకారాభిరభిషిచ్యతే || ౯ || మేఘకృష్ణాజినధరాధారాయజ్ఞోపవీ
తినః | మారుతాసూరితసువహః | ప్రాధీతాశ్చ పవర్వతాః || ౧౦ || కశాభిరివహైమాభిర్విద్యుద్భిరివతాడితమ్ | అంతస్సనితని
మోః పంసవేదనమివాంబరమ్ || ౧౧ || చంచచ్చంద్రకరస్పశహహాన్మీలితతారకా | అహారాగవతీ సంధ్యాజహతి
స్వయమంబరమ్ || ౧౨ || నీలమేఘశ్రీతావిద్యుత్స్ఫురంతీ ప్రతిభాతిమా | స్ఫురంతీ రావణస్యాం కేవైదేనావతపస్విని || ౧౩ ||
ఇమాస్తామన్యేధవతాం హితాః ప్రతిహతాదిశః | అనులిప్తాశ్చ వఘనైర్నాప్తగ్రహనిశాకరాః || ౧౪ || క్వచిద్బాష్పాభిసం
ర్థ్వా వహాగమసముత్సుకాః కుటజావశ్యసామిత్రేపుష్పితాగిరిసానుషు || ౧౫ || మమశోకాభిభూతస్య కామసందీ
పనాశస్థితాః || ౧౬ || రజః ప్రశాంతం సహిమోద్య వాయునిదాఘదోషప్రసరాప్రశాంతాః । స్థితాహియాత్రావసుధా
ధిపాసాం ప్రపాసినోయాంతినరాస్సవ్దేశాః || ౧౭ || సంప్రస్థితామాససహసలుభాః ప్రియాన్వితాస్సంప్రతిచక్రవా
కాః | అభీక్ష్య వహాదకవీక్షితేషుయానానిమాగేశున సంపతంతి || ౧౮ || క్వచిత్ప్రకాశం క్వచిదప్రకాశం నభః ప్రకీర్ణాం
బుధరం విభాతి | క్వచిత్క్వాచిత్సర్వతసంసిరుద్ధం హవం యథాశాంతమహాణవస్య || ౧౯ || వ్యామిశ్రితం సజకదంబపు
ష్పేర్నవంజలం పర్వతధాతుతామ్రమ్ । మయూరకేకాభిరనుప్రయాంతం శైలాపగాశ్శీఘ్రతరం వహంతి || ౨౦ || ర
సాకులం షట్పదసన్నికాశం ప్రభుజ్యతే జంబుఫలం ప్రకామమ్ । అనెకవణం పవనావధూతం భూమాపతత్యామ్రఫలం
వీపక్వమ్ || ౨౧ || విద్యుత్ప్రతాకాస్స బలాకమాలాః శైలేంద్రమాటాకృతిసన్నికాశాః | గజాంతిమేఘాస్స మదీణానాదా
మత్తాగజేంద్రాశ్చ సయ్యుగస్థాః || ౨౨ || వహోదకాప్యానితశాద్వలాని ప్రవృత్తనృత్తోత్సవబహిణాని । వనానిని
ర్వృష్టవణాహాకాని పశ్యోపరాష్టాష్వధికం విభాంతి || ౨౩ || సముద్వహంతః సలిలాతిభారంబలాకినో వారిధరానదంతః ।
మహాత్సుశ్చోరగేషు మహాధరాణాం విశ్రమ్య విశ్రమ్య పునః ప్రయాంతి || ౨౪ || మేఘాభికామా పరిసంపతంతీ సమోది
తాభాతి బలాకపక్షిః | వాతావధూతావరపాండురీలంబేవ మాలారచితాంబరస్య || ౨౫ || బాలేంద్రగోపాంతరచిత్ర
తేన సభాతి భూమిర్నవశాద్వలేన | గాతానువృత్తేన శుకప్రభేణ నారీవలాక్షోత్తకంబలేన || ౨౬ || నిద్రాశ

నైకేశవమభ్యుపైతి ద్రుతంనదీసాగరమభ్యుపైతి | హృష్టాబలాకాఘనమభ్యుపైతికాంతాసకామాప్రియమభ్యుపైతి ||
 ౨౬ || జాతావనాంతాశ్శిఖినంప్రసృతాజాతాఃకదంబాస్సకదంబశాఖాః | జాతావృషాగౌరూసమాసకామాజాతా
 మహీసన్యవనాభిరామా || ౨౭ || వహంతివహంతినదంతిభాంతిధ్యాయంతిసృజంతిసమాశ్వాసంతి | నద్యోఘసామత్ర
 గజావనాంతాఃప్రియా విహీనాశిఖినః ప్లవంగాః || ౨౮ || ప్రహర్షితాఃకెతకపుష్పగంధమాఘ్రయహృష్టా
 వననిర్ఘోరేషు | ప్రపాతశబ్దాకులితాగజేంద్రాస్సాధంగామయూరైస్సమదానదంతి || ౨౯ || ధారానిపాతై
 రభిహన్యమానాఃకదంబశాఖాసువిశంబమానాః | తుణాజితంపుష్పరసావగాఢంశనైర్నదంపట్టుగణాస్సజంతి || ౩౦ ||
 అంగారమాణోత్కరస్నికాతైఃఫలైస్సపర్యాస్తరవైస్సమృద్ధైః | జంబూద్రుమాణాంప్రవిభాంతిశాఖానిలీయమా
 నాభివపట్టుదౌఘైః || ౩౧ || తటిత్వతాకాభిరలంకృతానాముదీణగంభీరమహారవాణాంవిభాంతిరూపాణివలాహకానాం
 రణోద్యతానామివవారణానామ్ || ౩౨ || మాగానుగశ్చైలవనానుసారీసంప్రస్థితోమేఘరవంశిశమ్భుః | యుద్ధాభికామః
 ప్రతినాగశంకీమత్తోగజేంద్రఃప్రతినస్నివృత్తః || ౩౩ || క్వచిత్ప్రగీతాభివపట్టుదౌఘైఃక్వచిత్ప్రసృతాభివనీలకంఠైః |
 క్వచిత్ప్రమత్తాభివవారణేంద్రైఃవిభాంత్యనేకాశ్రయిణోవనాంతాః || ౩౪ || కదంబసజ్జాజానకంబశాధ్యావనాం
 తభూమిసంవహారిసూణాః | మయూరమత్తాభిరుతప్రసృతైరాపానభూమిప్రతిమావిభాతి || ౩౫ || ముక్తాసకాశంసలిలంప
 తద్వైసునిమృలంపత్రపుటేమలగ్నమ్ | హృష్టావివర్ణాచ్ఛదనావిహంగాస్సరేంద్రదత్తంతృప్తితాపిబంతి || ౩౬ || ష
 ట్పాదతంత్రీమధురాభిధానంప్లవంగమోదీరితకంఠతాళమ్ | ఆవిష్కృతంమేఘమృదంగనాదైర్వనేషుసంగీతమివప్రవృ
 త్తమ్ || ౩౭ || క్వచిత్ప్రసృతైఃక్వచిదున్నదద్భిఃక్వచిచ్ఛవృత్తౌగ్రువణ్ణకాయైః | వ్యాలంబబహుభరణైర్మయూరైర్వనే
 షుసంగీతమివప్రవృత్తమ్ || ౩౮ || స్వనైఃఘనానాంప్లవగాఃప్రబుద్ధావిహాయనిద్రాంచిరస్నిరుద్ధామ్ | అనేకరూపా
 కృతివర్ణనాదానవాంబుధారాభిహతానదంతి || ౩౯ || నద్యస్సముద్వాహితచక్రవాకాస్తటానిశీతాఃస్యవవాహయ
 త్వా | దృష్టానవప్రాశ్చతపూణభోగాద్రుతంస్వభూతాఃరమపావయాంతి || ౪౦ || నీలేషునీలాఃప్రవిభాంతిసక్తామే
 ఘేషుమేఘానవవారిపూర్ణాఃపవాగ్నిదగ్ధేషుపవాగ్నిదగ్ధాఃశైలేషుశైలాభివబద్ధమూలాః || ౪౧ || ప్రహృష్టసన్నాదితబ
 ర్హిణానిసశక్రగోపామలశాద్వలానిచరంతినిపార్జునవాసితానిగజాస్సరమ్యాణివనాంతరాణి || ౪౨ || నవాంబుధారాహ
 తకేసరాణిద్రుతంపరిత్యజ్యసరోరుహాణి | కదంబపుష్పాణిసకేసరాణిసవానిహృష్టాభ్రమరాఃపతంతి || ౪౩ || మత్తాగజేం
 ద్రాముదితాగజేంద్రావనేషువిశ్రాంతతరామృగేంద్రాః | రమ్యానగేంద్రానిభృతానరేంద్రాఃప్రక్రీడితోవారిధరై
 స్సరేంద్రైః || ౪౪ || మేఘాస్సముద్ధూతసముద్రనాదామహాబలౌఘైర్గగనావలంబాః | నదీస్తటాకానిసరాంసిహాపీఠాహీం
 చక్రత్సముపవాహయాంతి || ౪౫ || వహప్రవేగావిపులాఃపతంతిప్రవాంతివాతాస్సముదీణాఘోషాః | ప్రణవకూలాః
 ప్రవహంతిశీఘ్రంనద్యోజలైర్విప్రతినన్నమాగాః || ౪౬ || నరైస్సరేంద్రాభివహతేంద్రాస్సరేంద్రదత్తైఃపవనో
 పటతైః | ఘనాంబుకుంభైరభిషిచ్యమానానూపంక్రియంస్వామివదశయంతి || ౪౭ || ఘనోపగూఢంగగంసతారంస
 భాస్సురోదశఃసమభ్యుపైతిసవైజ్జతౌఘైర్ధరణీవిత్సప్తాతమోవిలిప్తానదిశఃప్రకాశాః || ౪౮ || మహాంతిమూటానిమహీ
 ధరాణాంధారాభిధౌతాన్యధికంవిభాంతి | మహాప్రమాణైర్విఫులైఃప్రపాతైర్ముక్తాకలాపైరివలంబమానైః || ౪౯ || శై
 లోపలప్రస్థలమానవేగాఃశైలోత్తమానాంవిపులాఃప్రపాతాః | గుహాసుసన్నాదితబహిణాసుహారావికీర్యంతభివా
 వభాంతి || ౫౦ || శీఘ్రప్రవేగావిపులాఃప్రపాతానిధూతశృంగౌపతలాగిరిణామ్ | ముక్తాకలాపప్రతిమాఃపతంతోమహా
 గుహాఘోషంగతలైర్ధ్రుయంతి || ౫౧ || సురతామదవిచ్ఛిన్నాఃస్వగస్త్రోహారమాక్తికాః | పతంతీవాకులాదితృతో
 యధారాస్సమంతతః || ౫౨ || నిలీయమానైర్విహగైర్నిమిలద్భిశ్చపంకజైః | వికసంత్యాచమాలత్యాగతోస్తంజ్ఞాయతే
 రవిః || ౫౩ || వృత్తాయాత్రానరేంద్రాణాంసేనాప్రతినవతతే | వైరాణివైవమాగాశ్చసలిలెనసమీకృతాః || ౫౪ ||
 మాసిప్రాప్తపదేబ్రహ్మబ్రహ్మణానాంవివక్షతాంఅయమధ్యాయసమయస్సామగానామపస్థితః || ౫౫ || నివృత్తకర్మా
 యతనోహాసంసంపితసంచయః | ఆపాఢీఘభ్యుపగతోభరతఃకోసలాధిపః || ౫౬ || నూనమాపూర్వమాణాయాస్సతయా
 వధతేరయః | మాంసపీక్ష్యసమాయాంతమయోధ్యాయాభివస్వనః || ౫౭ || ఇమాఃస్థితగుణావహాస్సుగ్రీవస్సుఖమ

శుతే విజితారిస్సదారశ్చ రాజ్యే మహతిచస్థితః || ౧౮ || అహంతుహ్యతదారశ్చ రాజ్యాచ్చ మహతశ్చ్యుతః | నదీమాలమివ
క్షిన్నామవసేదామిలత్స || ౧౯ || శోకశ్చ మమ విస్తోహో వహా శ్చభృశదుఃఖమాః | రావణశ్చ మహాశత్రు రపారంప్ర
తిభాతి మే || ౨౦ || అయా త్రాంచైవదృష్టే మాం మాగాంశ్చభృశదుఃఖమాః | ప్రణతేచైవసుగ్రీవేనమయాకించిడిరి
తమ్ || ౨౧ || అపిచాతిపరిక్లిప్తుంచిరాద్ధారైస్సమాగతమ్ | అత్తకార్యగరియస్తాద్వక్తుం నెచ్చామివానరమ్ || ౨౨ || స్వయమేవ
హివిశ్రమ్యజ్ఞాత్వా కాలముపాగతమ్ | ఉపకారంచసుగ్రీవోవేత్స్యతేనాత్ర సంశయః || ౨౩ || తస్మాత్తాలప్రక్షోహంస్థి
తోస్తిశుభలత్సణసుగ్రీవస్యనదీనాంచ ప్రసాదమనుపాలయ || ౨౪ || ఉపకారణీరోహిత్రతికారణయజ్యతే | అకృత
జ్ఞోప్రతికృతోహంతిసత్వవతాం మనః || ౨౫ || తమేవమక్రీప్తజోధాయలత్సణిక్యతాంజతిస్తతే ప్రక్షూజ్యాభాపితమ్ | ఉ
వాదరామంస్వభిరామదశశంప్రదశశయదశశనమాత్మనశ్శుభమ్ || ౨౬ || యథోక్తమేతత్తవసర్వమిప్పితంనరేంద్ర
కర్తానదిరాద్ధరీశ్వరః | శరత్ ప్రతీక్షుఃక్షుమతామిమంభవాజలప్రపాతంరిపునిగ్రహభృతః || ౨౭ || ఇతి శ్రీమత్క
ష్కింధాకాండే - అష్టావింశస్సర్గః -

సమీత్యవిమలంవ్యోమగతవిద్యుద్బలాహకమ్ | సారసారవసంఘుష్టరస్యజ్యోత్సానులేపనమ్ || ౧ || సమ్మదా
భాంచసుగ్రీవంమందధర్మాభాసంగ్రహమ్ | అత్యథమసతాంమాగామేకాంతగతమానసమ్ || ౨ || నివృత్తకార్యంసి
ద్ధాభాంప్రమదాభిరతంసదా | ప్రాప్తవంతమభిప్రేతాసర్వానేవమనారథాః || ౩ || స్వాంచపక్షేనభిప్రేతాం
తారాంచాపిసమీప్సితామ్ | విహరంతమహూరారాత్రంక్యతాభాంవిగతజ్వరమ్ || ౪ || శ్రీడంతమివదేవేశంనందనేషర
సాంగజైః | మంత్రిషున్యస్తకార్యంచమంత్రాణామనవేక్షకమ్ || ౫ || ఉత్పన్నరాజ్యసందేశంకామవృత్తమవస్థితమ్ | నిశ్చ
తాథోభాతత్వజ్ఞః కాలనమవిశేషవితే || ౬ || ప్రసాద్యవాక్యైర్నధురైహేతుమద్భిమమనారమైః | వాక్యవిద్యా
క్యతత్వజ్ఞంహరీశంమారుతాత్మజః || ౭ || హితంతత్వంచపథ్యంచసామధర్మాధర్మనితమత్ | ప్రణయప్రీతిసంయుక్తంవిశా
సకృతనిశ్చయమ్ || ౮ || హరీశ్వరముపాగమ్యహనూమానావ్యక్తమబ్రవీత్ | ప్రాప్తంరాజ్యంయశశ్చైవకాలీశ్రీరభివర్ధ
తా || ౯ || మిత్రాణాంసంగ్రహశ్శేషస్తంభవాకతుమహాతియోహిమిత్రేషుకాలజ్ఞస్తతతంసాధువతే || ౧౦ ||
తస్యరాజ్యంచకీర్తిశ్చప్రతాపశ్చభివర్ధతే | యస్యకౌశల్యదండశ్చమిత్రాణ్యాశ్చాచభూమిప || ౧౧ || సమావేతాన
ర్వాణీసరాజ్యంమహదశుతే | తద్భవాన్స్వత్తసంపన్నస్థితఃపథినిరత్యయే || ౧౨ || మిత్రార్థమభినితాభాంయథావ
త్కతుమహాతిసంత్యజ్యసర్వకార్యాణిమిత్రార్థేయోనువతే || ౧౩ || సంప్రమాధిక్యతోత్సాహసోనక్షైర్వా
వసున్యతే | యస్తకాలవ్యతీతేషుమిత్రకార్యేషువతే || ౧౪ || సకృత్వామహతోవ్యభాన్మమిత్రార్థేనయజ్యతే | య
దిదూవీరకార్యంవోమిత్రకార్యమరిందమ || ౧౫ || క్రియతాంరాఘవస్యైతద్వైదేహ్యోపరిమాగాణమ్ | తదిదంవీరకార్యం
తేకాలాతీతమరిందమ || ౧౬ || నచకాలమతీతంతేనివేదయతికాలవితే | త్వరమాణోపిసప్రాజ్ఞస్తవరాజన్వశానుగః ||
౧౭ || కులస్యహేతుఃస్థితస్యదీర్ఘబంధుశ్చరాఘవః | అప్రమేయప్రభావశ్చస్వయంచాప్రతిమోగుజైః || ౧౮ || తస్యత్వం
కురుచైకార్యంపూర్వంతేనకృతంతపహరీశ్వరహరిశ్రేష్ఠానాజ్ఞాపయితుమహాని || ౧౯ || నహితావర్ధవేతాల్వ్యతీత
శ్చోదనాదృతేచోదితస్యహికార్యస్యభవేతాల్వవ్యతిక్రమః || ౨౦ || అకతురపికార్యస్యభవాన్గతాహరీశ్వరకింపు
నఃప్రతికర్తుస్తేరాజ్యేనచధనేనచ || ౨౧ || శక్తిమానపివిక్రాంతోవానరత్వగణేశ్వరకతుందాశరణేప్రీమాజ్ఞాయాం
కిన్నసజ్జనో || ౨౨ || కానుంఖలుశరైశ్చక్తస్సురాసురమహూరగాః | వశేదాశరణికతుంత్యత్ ప్రతిజ్ఞాంహికాంతుతే ||
౨౩ || ప్రాణత్యాగావిశంకేనకృతంతేనతవప్రియమ్ | తస్యమాగామవైదేహీంపుథివ్యమపిచాంబరే || ౨౪ || నదేవాన
చగంధర్వానాసురానమరున్దణాః | నచయతౌభయంతస్యకుర్యుఃకిముతరాక్షసాః || ౨౫ || తదేవంశక్తియుక్తస్యపూర్వం
ప్రియకృతస్తవ | రామస్యాహానిపింగేశకతుంసర్వాత్కనాప్రియమ్ || ౨౬ || నాథస్తాదవనానాపుగతిర్నోపరిచాంబ
రే | కస్యచిత్సజ్జతేస్తాకంకషీశ్వరతవాజ్ఞయా || ౨౭ || తదాజ్ఞాపయకఃకింతెకృతేవసతుకుత్రచిత్ | హరయోవ్యప్రభృష్యా
స్తేసంతికౌట్యగ్రతోనఘు || ౨౮ || తస్యతద్వచనంశ్రుత్వాకాలేసాధునివేదితమ్ | సుగ్రీవస్సత్వసంపన్నశ్చకారమతిము
త్తమామ్ || ౨౯ || ససందిదేశాభిమతంసీలంనిత్యకృతోద్యమమ్ | నిత్యుసర్వాసుసర్వేషాంసైన్యానామపసంగ్రహే || ౩౦ ||

యథాసేనాసమగ్రం మేయాధపాలాశ్చ సర్వశః | సమాగచ్ఛంత్యసంగేన సేనాగ్రణితథాకురు || ౩ || యేత్వంత పం
 లాః ప్లవగాశీ శ్రుగావ్యవసాయినః | సమానయంతు తెనైన్యంత్యరితంశా సనాన్తమ || ౩ || స్వయంచానంతరం వైస్యం భా
 వానేవాసుపశ్యతు | త్రిపంచరాత్రా కూర్వంత్యంయః ప్రాపుయాన్నేహవానరః || ౩౩ || తస్య ప్రాణాంతికోదండో
 నాత్రకార్యావిచారణా హరిశ్చప్రవృద్ధానుపయాతుసాంగదోభవాన్మమాజ్ఞామధిక్యత్యనిశ్చితామ్ | ఇతివ్యవస్థాంహరిపుం
 గవేశ్వరోవిధాయవేశ్మప్రవివేశవీర్యవా || ౩౪ || ఇతి శ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - పంచోన త్రింశ స్సర్గః ౩ * * * * *

గుహంప్రవిష్టేసుగ్రీవేవిముక్తైగగనైః | వనరాత్రోపి తోరామఃకామశోకాభిపీడితః || ౧ || పాండరంగ
 గనందృష్ట్వావిమలంచంద్రమండలమ్ | శారదీంరజనీంవైవదృష్ట్వాజ్యోత్స్నసులేపనామ్ || ౨ || కామవృత్తంచసుగ్రీవః
 నష్టంచజనకాత్మజామ్ | బుధ్వాకాలమతీతంచముమోహపరమాతురః || ౩ || సతుసంజ్ఞాముపాగవ్యముహూతాన్మృతి
 మాపునః | మనస్థానుపవైదేహిం దంతయామాసరాఘవః || ౪ || ఆసీనఃపర్వతస్యాగ్రే హేమధాతువిభూషితే శారవం
 గగనందృష్ట్వాజగామమనసాప్రియామ్ || ౫ || దృష్ట్వాచవిమలంవ్యోమగతవిద్యుద్బలాహకమ్ | సారసారవసంఘుష్టంవిల
 లాపాతాయాగిరా || ౬ || సారసారవసన్నాదైస్సారసారావనాదీని | యాత్ర మేరమతేబాలాసాద్యమేరమతేకథమ్ || ౭ ||
 పుష్పితాంశ్చ సనాదృష్ట్వాకాంచనానివనిమలా | కథంనారమతేబాలాపశ్యంతీమామపశ్యతీ || ౮ || యాపురాకల
 హంసానాంస్వరేణకలభాషిణీబుధ్యతేచారుసర్వాంగీసాద్యమేబుధ్యతేకథమ్ || ౯ || నిస్ససంచక్రవాకానాంనిశవ్యస
 హచారిణామ్ | పుండరీకవిశాలాక్షికథమేషాభవిష్యతి || ౧౦ || సరాంసిసరితోవాపీకాననానివనానిచ | తాంవినామృగశా
 బాక్షీంచరన్నాద్యసుఖంలభే || ౧౧ || అపితామద్వియోగాచ్చసౌకుమార్యాచ్చభామినీం | నమారంపీడయేత్కామశ్శరస్సు
 యనిరంతరః || ౧౨ || ఏవమాదిసరశ్రేష్ఠోవిలలాపన్యపాత్మజః | విహంగభవసారంగస్సలిలంత్రిదశేశ్వరాత్ || ౧౩ || తతశ్చంచూ
 ర్యరమ్యేషుఫలాధీగిరిసానుషు | దదశశపర్యుపావృత్తోలక్ష్మీవాణలక్ష్మణోగ్రజమ్ || ౧౪ || తందింతయాదుస్సహయాప
 రీతంవిసంజ్ఞమేకంవిజనేమసస్వి | భ్రాతుర్విషాదాత్పరితాపదీనస్సమీత్యసామిత్రిరువాచరామమ్ || ౧౫ || కిమార్యకా
 మస్యవశంగతేనకిమాశ్చపారుష్యవరాభవేన | ఆయంయదాసంప్రాయతేసమాధికిమత్రయోగేననివర్తితేన || ౧౬ ||
 క్రియాభియోగంమనసశ్చప్రసాదంసమాధియోగానుగతంచకాలమ్ | సహాయసామర్థ్యవాదీనసత్వస్త్వకర్మహేతుం
 చకురుష్యహేతుమ్ || ౧౭ || నజానకిమానవవశనాథత్వయాసనాథానులభాపరేణానచాగ్నిచూడాంజ్వలితామఃపేత్యన
 దహ్యతేవీరవరాహాకశ్చిత్ || ౧౮ || సలక్ష్మణంలక్ష్మణమప్రదృశ్యంస్వభావజంవాక్యమువాచరామః | హితంచపథ్యంచన
 యప్రసక్తంససామధర్మాధానమాహితంచ || ౧౯ || నిస్సంశయంకార్యమవేక్షితవ్యంక్రియావిశేషోహ్యనువర్తితవ్యః
 సతుప్రవృత్తస్యమరాసదస్యకుమారకార్యస్యఫలంసచింత్యమ్ || ౨౦ || అథపద్మపిశాలాక్షీంమైథిలీమనుచింతయత్ || ౨౧ || ఉవా
 చలక్ష్మణంరామోముఖేనపరిశుష్యతా || ౨౨ || తప్తయిత్వాసహస్రాక్షస్సలిలేనవసుంధరామ్ | నివర్తయిత్వాసస్యాని
 కృతకమావ్యవస్థితః || ౨౩ || స్నిగ్ధగంభీరనిఘోషాశ్చైలద్రుమపురోగమాః | విస్మయస్సలిలంమేఘాఃపరిశ్రాంతాన్య
 పాశ్చజ్జ || ౨౪ || నీలోత్పలదళశ్యామాశ్యామికృత్వాదిశోదశ | విమదాభవమాతంగాశ్శాంతవేగాపయోధరాః || ౨౫ || జ
 లగభాణమహావేగాఃకుటజాజానగంధినః | దరిత్వావిరతాస్సమ్యవృష్టివాతాస్సముద్యతాః || ౨౬ || ఘనానాంవారణా
 నాంచమయూరాణాంచలక్ష్మణ | నాదఃప్రప్రవణానాంచప్రశాంతస్సహసానఘః || ౨౭ || అభివృష్టామహామేఘనిఘ్నా
 మసంప్రీడాజమనానివయోషితః || ౨౮ || శాఖాసుసప్తచ్ఛదపాదపానాంప్రభాసుతాతాకణిశాకరాణామ్ | లీలాసుమై
 వోత్తమవారణానాంశ్రియంవిభజ్యాద్యశరత్ప్రవృత్తా || ౨౯ || సప్రత్యనేకాశ్రయచిత్రశోభాలక్ష్మీశరతాగ్రలగు
 ణోపసీతాన్మూర్త్యాగ్రహస్తప్రతిబోధితేషుపద్మాకరేషుభ్యధికంవిభాతి || ౩౦ || సప్తచ్ఛదానాంకుసుమోపగంధీషటాన్
 దబ్బందైరనుగీయమానః | మత్తద్విషానాంపవమోనుసారీనపక్షంవనేషుభ్యధికంకరోతి || ౩౧ || అభ్యాగతైశ్చార్పణైశ్చాల్మ
 యైస్సరఃప్రియైఃపద్మరజౌవకీరైః | మహానదీనాంపులిసోపయాజైః క్రిడంతిహంసాస్సహచక్రవాకైః || ౩౨ || మదప్రగ
 త్తేషువవారణైషుగవాంసమూహేషుపదపిఠేషు | ప్రసన్నతోయానుచనిష్కానువిభాతలక్ష్మీఃకుసుధావిభక్తా

౩౩||నభస్సుమిత్యైంబుధరైర్విముక్తంవిముక్తబహుభరణావసేషుప్రియాస్వసక్తావినివృత్తశోభాగతోత్సవాభ్యా
నవరామయూరా||౩౪||మనోజ్ఞగఢైఃప్రియైరైరనలైఃపుష్పాతిభారావనతాగ్రశాఖైఃసువణగౌరైరణయనాభి
రామైరుద్యోతతానీవనాంతరాణి||౩౫||ప్రియాన్వితానాంసశీసీప్రియాణాంవసేరతానాంకుసుమోద్ధతానాంమదో
త్కటానాంమదలాలసానాంగజౌత్తమానాంగతయోద్యమందాః||౩౬||వృద్ధుంసభశ్శస్త్రవీధౌతవణంకృతప్రవా
హునిదీపలాని| కల్పారశీతాఃపవనాఃప్రవాంతితమోవిముక్తాశ్చదీశఃప్రకాశాః||౩౭||సూర్యాతపక్రామణనప్తపంకా
భూమిస్సుముత్పాదితసాంద్రరేణుః| అన్యోన్యవైరాతిరుషాయతానాముద్యోగకాలోద్యనరాధిపానామ్||౩౮||శరస్సు
ణాప్యాపియితరూపశోభాఃప్రహషితాఃపాంసుసముక్షితాంగాః| మదోత్కటాస్సంప్రతియుద్ధలుభ్దావృషాగవాంమ
ధ్యగతానవంతి||౩౯||సమన్తఃసంత్రగతానురాగాఃకులాన్వితంమందగతింకరిణ్యః| మదాన్వితంసంపరివార్యయాం
తంవసేషుభతాఃరమనుప్రయాంతి||౪౦||త్యక్తావరాణ్యాశ్చవిభూషణానిబహుభిరీరోషగతానదీనామ్|నిభత్సృజ
మానాశ్చినసారసౌఖ్యైఃప్రయాంతిదీనావిముదామయూరా||౪౧||విత్త్రాస్యకారండవచక్రవాకాఃపహారవైభిఃన్న
కటాగజేంద్రాః|సరస్సుబద్ధాంబుజభూషణేషువిత్తౌభ్యవిత్తౌభ్యజలంపిబంతి||౪౨||వృషేతపంకాసుసవాలుకాసుప్రస
న్నతోయాసుససౌకులాసు| సుసారసారావపినాదితాసునదీషుహృష్టానివతంతిహంసాః||౪౩||నదీషుసప్రసవణోద
కానామతిప్రవృద్ధానిలబహిణానామ్|స్థవంగమానాంచగతోత్సవానాంచుతంరవాస్సంప్రతినంప్రణస్తాః||౪౪||అనే
కవణాఃస్సువిమృష్టకాయానవోదితేష్వంబుధరేషునన్తాః| తుధాదితాఘోరవిమోచితేభ్యశ్చిరోషితావిప్రసరంతిస
పాః||౪౫||రాత్రిశ్శశాంకోదితసౌమ్యవక్త్రాతారాగజోన్మీలితచారునేత్రాజ్యోత్సంశుకప్రావరణావిభాతినా
రీవశుక్లాంశుకసంవృతాంగీ||౪౬||విషక్వశాలీప్రసవానిభుక్తాప్రహషితాసారసచారుపజ్జీః|నభస్సుమాక్రామతి
శీఘ్రవేగావాతావధూతాగ్రధితేవమాలా||౪౭||సుప్తేకహంసంకుముదైరుపేతంమహాహ్రదస్థంసలిలంవిభాతిఘనై
విముక్తంనిశిపూజాచంద్రంతారాగణాకీణమివాంతరిక్షమ్||౪౮||ప్రకీణహంసాకులమేఖలానాంప్రబుద్ధవద్యో
త్పలమాలినీనామ్| వాప్యృత్తమానామధికాద్యలక్ష్మీర్వరాంగనానామివభూషితానామ్||౪౯||వేణుస్వనవ్యంజితతూ
ర్యమిశ్రఃప్రత్యూషకాలేనిలసంప్రవృత్తః|సమ్మృద్ధిఃతోగగఃరసౌవృషాణామన్యోన్యమాపూరయతీవశబ్దః||౫౦||న
వైరణదీనాంకుసుమప్రభానైర్వాగ్ధాయమానైర్వృదుమారుతేనాథౌతామలయౌమపటప్రకాశైఃకూలానికాశైరుప
శోభితాని||౫౧||పసప్రచందామధుపానశౌండాఃప్రియాన్వితాష్టత్పురణాఃప్రహృష్టాః| వసేషుమత్తాఃపవనానుయా
త్రాంకుర్వంతిపద్మాసనరేణుగౌరా||౫౨||జలంప్రసన్నంకుముదఃప్రహసః|త్రాంచస్వసంశాలివసంవిపక్వమ్|మృదు
శ్శవాయుర్ములశ్చచంద్రశ్శంసంతివషవ్యపనీతకాలమ్||౫౩||మీనోపసందర్శితమేఖలానాంనదీవధూనాంగతయో
ద్యమందాః| కాంతోవభుక్తాలసగామినీనాంప్రభాతకాలేష్వివకామినీనామ్||౫౪||సచక్రవాకానిసశైవలానికాశై
రుహాలైరివసంవృతానిసవత్రలేఖానిసరోచనానివధూముఖానీవనదీముఖాని||౫౫||ప్రపుల్లబాణాసనచిత్రితేషుప్ర
హృష్టపట్వాదనికూజితేషు|గృహీతచాపోద్యతచండకాండప్రచండచారోద్యవసేషుకామః||౫౬||లోకంసువృష్ట్యపరితో
షయితానదీస్తటాకానిచపూరయత్వా| నిష్పన్నసస్యాంచనుధాంచకృత్వాత్యక్తానభస్తోయధరాఃప్రణస్తాః||౫౭||
ప్రసన్నసలిలాసౌన్యమరరీభిర్వివాదితాః|చక్రవాకగణాకీర్ణావిభాంతిసలిలాశయాః||౫౮||అన్యోన్యబద్ధవైరాణాం
జిగీషూణాంసృపాశ్చజిడద్యోగసమయశ్చేమ్యపాథివానాముపస్థితః||౫౯||ఇయంసాప్రథమాయాత్రాపాథివా
నాంసృపాశ్చజినవవశ్యామిసుగ్రీవముద్యోగంవాతథావిధమ్||౬౦||చత్వరోవాషికామాసాగతావషశతోపమాః
మమశోకాభిభూతస్యసౌమ్యసీతామవశ్యతః||౬౧||చక్రవాకీవభతారంపున్యతోనుగతావనమ్| విషమందండకారణ్య
ముద్యానమివచాగతా||౬౨||ప్రియావిహీనెదుఃఖాతేవనెసౌమ్యవివాసితేకృపాంసకురుతేరాజాసుగ్రీవోమయిలక్ష్మ
ణా||౬౩||అనాథోహృతదారోయంచాలినాచవిధషితః| దీనోదూరగృహాకామీమాంచైవశరణంగతః||౬౪||ఇత్యేతైః
కారణైస్తౌమ్యసుగ్రీవస్యదురాశ్చనః|అహంచానరరాజస్యపరిభూతఃపరంతపః||౬౫||సకాలంపరిసంఖ్యాయసీతాయాః
పరిమాగణైకృతాభాసస్సుమయంకృత్వాదుర్మతిరావబుధ్యతే||౬౬||త్వంప్రవిశ్యచకిష్కింధాంబ్రూహివానరపుంగ

పరామూఖః గ్రామ్యసుఖేన క్తంసుగ్రివంవచనాన్దమ॥ ౬౭॥ అథి నాముపపన్నానాం పూర్వంచాప్యపకారిణామ్
ఆశాంసంశ్రుత్యయోహంతిసలీకేపురుషాధమః॥ ౬౮॥ శుభంవాయదివాపాపంయోహివాక్యముదీరితమ్ । సత్యేనప్ర
తిగృహ్లాతిసవీరఃపురుషాత్తమః॥ ౬౯॥ కృతార్థాహ్యకృతార్థానామి త్రాణాంనభవంతియే । తాన్ప్రతానపీత్రవ్యాధాః
కృతఘ్నాసోషభంజతే॥ ౭౦॥ నూనంకాంచనప్యప్యవికృష్టస్యవయారణే । ద్రష్టుమిచ్ఛతిచాపస్యయాపంవిద్యద్దణో
పమమ్॥ ౭౧॥ ఘోరంజ్యోతలనిఘోషంశ్రుద్ధస్యమమసంయుగే । విద్వోషమవవజ్రస్యపునస్సంశ్రోతుమిచ్ఛతి॥ ౭౨॥ కా
మమేవంగతేతస్యపరిజ్ఞాతేపరాక్రమేత్వత్పహాయస్యమేవీరనచింతాస్యాన్నపాశ్శజి॥ ౭౩॥ యదథామయమారంభః
కృతఃపరపురంజయః । సమయంనాభిజానాతికృతాథఃప్లవగేశ్వరః॥ ౭౪॥ వమాసమయకాలంతుప్రతిజ్ఞాయహరీశ్వరః ।
వృతీతాంశ్చతురోమాసాన్విహరన్నావబుధ్యతే॥ ౭౫॥ సామాత్యపరిషక్తిర్జపానమేవోపసేవతే । శోకదీనేషునాన్తా
సునుగ్రివఃసురుతేచయామ్॥ ౭౬॥ ఉచ్యతాంగచ్ఛనుగ్రివస్త్యయావత్సమహాబల । మమరోషస్యయద్రూపంబ్రూ
యాశ్చైవమిదంవచః॥ ౭౭॥ నచసంకుచితఃపంథాయేనవాలీహతోగతః । సమయేతిష్ఠనుగ్రివమావాలిపథమన్యగాః॥ ౭౮
ఎకఏవరణేవాలీశరేణిహతోమయా । త్వంతుసత్యాదతిక్రాంతంహనిష్యామిసబాంధవం॥ ౭౯॥ తదేవంఽహితేకార్యే
యద్ధితంపురుషమభతతైద్బ్రూహినరశ్రేష్ఠత్వరకాలవ్యతిక్రమః॥ ౮౦॥ కురుష్వసత్యంమయివానరేశ్వరప్రతిశ్రుతం
ధర్మఃపవేత్యశాశ్వతమ్ । మావాలినంప్రేత్యగతోమక్షయంత్యమద్యపశ్యేమఃమచోదితైశ్శరైః॥ ౮౧॥ సపూర్వ
జంతీవ్రవివృద్ధకౌపంబాలవ్యమానంప్రసమీత్యుదీనమ్ । చకారతీవ్రాంమతిముగ్రతేజాహరీశ్వరేమానవవంశనా
థః॥ ౮౨॥ ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండ - త్రింశ స్సర్గః . *****

సకామినందనమదీనసత్వంశోకాభిపన్నంసముదీణకౌపమ్ । నరేంద్రసూనునారదేవపుత్రంరామానుజఃపూ
ర్వజమిత్యువాచ॥ ౧౧॥ నవానరఃస్థాస్యతిసాధువృత్తేనమంస్యతేకమఃఫలానుషంగాః । నభోత్యతేవానరరాజ్యలక్ష్మీం
తథాహినాభిక్రమతేస్యబుద్ధిః॥ ౧౨॥ మతిక్షయాన్ గ్రామ్యసుఖేషుసక్తస్తవప్రసాదాప్రతికారబుద్ధిః । హతోగ్రజంప
శ్యతువీరవానినంనరాజ్యమేవంవిగుణస్యదేయమ్॥ ౧౩॥ నధారయోకోపముదీణకేగంనిహన్తిసుగ్రివమసత్యమద్య । హరి
ప్రవీరైస్సహవాళిపుత్రోనరేంద్రపుత్రావ్యచయంకరోతు॥ ౧౪॥ తమాత్తబాణాసనముత్పతంతంనివేదితార్థంరణచంధ
కోపమ్ । ఉవాచరామఃపరవీరహం తాస్వవేక్షితంసానునయంచవాక్యమ్॥ ౧౫॥ నహివైత్వద్విధోలోకేపాపమేవంసమా
చరేత్ । పాపమార్యణయోహంతిసవీరఃపురుషోత్తమః॥ ౧౬॥ నేదమద్యత్వయాగ్రాహ్యంసాధువృత్తేనలక్ష్యణాతాంప్రీతి
మనువతఃస్వపూర్వవృత్తంచసంగతమ్॥ ౧౭॥ సామోపహితయావాచారూఢోజిపరివజ్జయన్ । వక్తుమహాసిసుగ్రివం
వృతీతంకాలపర్యయే॥ ౧౮॥ సోగ్రజేనానుశిష్టాథోయధావత్సురుషమభః । ప్రవివేశపురింపీరోలక్ష్యణఃపరవీరహః॥ ౧౯॥ తత
శ్శుభమతిఃప్రాణ్ణోభ్రాతుఃప్రియహితేరతః । లక్ష్యణఃప్రతిసంరభౌజగామభవనంకపె॥ ౧౦॥ శక్రబాణాసనప్రఖ్యం
ధనుఃకాలాంతకౌపమః । ప్రగృహ్యగిరిశృంగభంమందరస్సానుమానివ॥ ౧౧॥ యథోక్తకారీవచనముత్తరంపైవసోత్త
రమౌబృహస్పతిసమోబుద్ధ్యామత్వారామానుజస్తథా॥ ౧౨॥ కామక్రోధసముత్తేనభ్రాతుఃకౌపాగ్నినావృతః । ప్ర
భంజనభివాప్రీతఃప్రయయాల్లక్ష్యణస్తదా॥ ౧౩॥ సాలతాలాశ్వకణాంశ్చతరసాపాతయబహూః । పర్యస్యగిరి
కూబానిప్రమానన్యాంశ్చవేగతః॥ ౧౪॥ శిలాశ్చశకలీమర్వపద్భ్యంగజభివాళుగః । దూరమేకపదంత్యక్వాయయాకా
ర్యవశాన్స్తోతమ్॥ ౧౫॥ తామపశ్యద్భులాకీణాంహనిరాజమహాపురీమ్ । దుర్గామిత్వోకుశాద్బాలఃకిష్కింధాంగిరినం
కపే॥ ౧౬॥ రోషాత్ప్రస్ఫురమాణోష్ఠస్సుగ్రివంప్రతిలక్ష్యణః । దదర్శవానరాభీమాకిష్కింధాయాబహిశ్చరా॥
౧౭॥ తందృష్ట్వావానరాస్సుర్వేలక్ష్యణంపురుషమభమోజైలశృంగాణితతఃప్రవృద్ధాంశ్చమహీరుహా॥ ౧౮॥ జగృహుః
కుంజరప్రఖ్యావానరాఃపర్వతాంతరే । తాగృహీతప్రహరణాహరీదృష్ట్వాతులక్ష్యణః॥ ౧౯॥ బభావద్విగుణంశ్రుద్ధో
బహ్నింధనభివానలః । తంతేభయపరీతాంగాశ్రుద్ధందృష్ట్వాస్తవంగమా॥ ౨౦॥ కాలమృత్యుయగంతాభంశతశోవిద్రు
తాదిశః । తతస్సుగ్రివభవనంప్రవిశ్యహరిపుంగవా॥ ౨౧॥ క్రోధమాగమనంపైవలక్ష్యస్యస్యవేదయన్ । తారయాస
హితఃకామేనక్లృకపిచ్చపోరహః॥ ౨౨॥ నతేషాంకపిపీరాణాంశుశ్రావవచనంతదా । తతస్సచివసందిష్టాహరయోరోషు

హామణాః॥౨౩॥గిరికుంజరమేఘభాసగర్వానిర్యయుస్తదా । సఖదంష్ట్రాయుధామోరాసర్వైవికృతదర్శనాః॥౨౪॥ స
ర్వేశాద్దూలదర్పాశ్చ సర్వే చవికృతాసనాః॥దశనాగబలాః కేచిత్తే - ద్దశగుణోత్తరాః॥౨౫॥ కేచిన్నాగసహస్రస్యబ
భూపుష్ట్యువిక్రమాః॥సంతిచాఘబలాః కేచిత్తే - చిద్వాయుబలోత్తరాః॥౨౬॥ అప్రమేయబలాః కేచిత్తే - త్రాసకా
చిభృంగవాః॥తేనవాసరసైన్యేనసుగ్రీవస్యమహాత్మనః॥౨౭॥ తతోద్వారాణసర్వాణియువరాజోమహాబలః । అభ్యధా
వతమర్థస్సనక్షత్రాణీవచంద్రమాః॥౨౮॥కృత్సంహికపిభిర్వాప్యప్రాంచమహాసైన్యమబలైః॥అపశ్యల్క్షణఃశ్రు
ద్ధఃకీర్తి - ధాంతాంచురాసదామ్॥౨౯॥తతస్తేహరయస్సర్వేప్రాకారపరిఘాంతరాత్ । నిష్క్రమ్యోదగ్రసత్త్వాస్త్ర
తస్థురావిమృతంతదా॥౩౦॥సుగ్రీవస్యప్రమాదంచపూర్వజంచాతమాత్మవాక్ । బుధ్వాకౌపవశంపీఠంపునరేవజ
గామసః॥౩౧॥సద్దీప్తమహేచ్ఛాచ్ఛాసఃకోపసంరక్తలోచనః॥బభూవసరశాద్దూలస్సధూమభవపావకః॥౩౨॥బాణశ
ల్యస్ఫురజ్జిహ్వాసాయకాసనభోగవాక్ । స్వతేజోవిషసంఘాతఃపంచాస్యభవపన్నః॥౩౩॥ తచిప్తమివకాలాగ్నిం
నాగేంద్రమివకౌపితమ్ । సమాసాద్యాంగదస్త్రాసాద్విపాదమగమద్భృశమ్॥౩౪॥ సోగదంరోషతామ్రాక్షస్సందిదే
శమహాయశాః । సుగ్రీవఃకథ్యతాంచత్సమమాగమనమిత్యుత॥౩౫॥ ఏషరామానుజఃప్రాప్తస్త్యత్సకాశమరిందమః ।
భ్రాతుర్వచనసంతప్తోద్వారితిష్ఠశిలక్షణః॥౩౬॥ తస్యవాక్యంయదిరుచిఃక్రియతాంసాధువాసరః॥ఇత్థ్యక్త్వాశీఘ్రమూగ
చ్ఛవత్సవాక్యమరిందమ॥౩౭॥ లక్షణస్యవచఃశ్రుత్వాశోకాఃష్టాంగదోబ్రవీత్ । పితుస్సమీపమాగమ్యసౌమిత్రియ
మాగతః॥౩౮॥అథాంగదస్తస్యవచోనిశమ్యసంభ్రాంతభావఃపరిదీనవక్త్రః । నిపత్యతూర్ణంనృపతేస్తరస్వీతతఃకుమార
శ్చరణౌవవందే॥౩౯॥సంగృహ్యపాదౌపితురగ్ర్యతేజాజగ్రహమాతుఃపునరేవపాదౌ । పాదౌరుమాయాశ్చనిపీడయ
త్వానివేదయామాసతతస్తదభమ్॥౪౦॥సనిద్రాగ్లానిసంవీతోవాసరోనవిబుద్ధవాక్ । బభూవమదమత్తశ్చవదనేనచ
మోహితః॥౪౧॥తతఃకిలకిలాంచశ్రుల్లక్షణంప్రేక్ష్యవాసరాః । ప్రసాదయంతస్తంశ్రుద్ధంభయమోహితశేతసః॥౪౨॥
తేమహేంద్రనిభంధృష్ట్యవజ్రాశనిసమస్వనమ్ । సింహనాదంసమంచశ్రుల్లక్షణస్యసమీపః॥౪౩॥తేనశబ్దైరమహా
తాప్రత్యబుధ్యతవాసరః । మదవిహ్వలతామ్రాక్షోవ్యాకులస్రగ్వీభూషణః॥౪౪॥అథాంగదవచశ్శ్రుత్వాతేనైవచస
మాగతోమంత్రితౌవానరేంద్రస్యసమ్మతాదూరదర్శినౌ॥౪౫॥ స్థత్వైవప్రభాసశ్చమంత్రితావధాధర్మయోః । వ
క్తుముచ్చావచంప్రాప్తంలక్షణంతోశశంసతుః॥౪౬॥ప్రసాదయిత్వాసుగ్రీవంవచనైస్సామనిశ్చితైః । ఆసీనంపర్యుపా
సీనాయథాశక్రంమరుత్పతిమ్॥౪౭॥ సత్యసంధోమహాభాగాభ్రాతరౌరామలక్షణౌ । వయస్యభావంసంప్రాప్తౌరౌ
జ్యౌహౌరాజ్యదాయినౌ॥౪౮॥తయోరేకౌధనుష్ఠానిద్వాఽరితిష్ఠతిలక్షణః । యస్యభీతాఃస్రవేపంతోనాదాన్మం
చంతివాసరాః॥౪౯॥ సపషరాఘవభ్రాతాలక్షణోవాక్యసారథిః । వ్యవసాయరథఃప్రాప్తస్తస్యరామస్యశాసనా
త్॥౫౦॥అయంచదయితోరాజతారాయాస్తనయోంగదః॥లక్షణేససకాశంతేప్రేషితస్త్యరయానఘః॥౫౧॥సోయం
రోషపరీతాక్షోద్వారితిష్ఠతివీర్యవాక్ । వాసరావాసరవతేచతుమనిర్దహన్నివ॥౫౨॥తస్యమూర్ఖాప్రణవ్యత్వం
సపుత్రస్సహబంధుభిః । గచ్ఛశీఘ్రంమహారాజరోషోహ్యస్యనివర్తతామ్॥౫౩॥ యదాహరామోధమాత్మాతతు
రుష్వసమాహితః॥రాజంస్త్రీస్తస్వసమయేభవసత్యప్రతిశ్రవః॥౫౪॥ఇతిశ్రీమత్కిర్తి - ధాకా - దే - పకత్రింశస్సర్గః ॥

అంగదస్యవచఃశ్రుత్వాసుగ్రీవస్సుచివైస్సహ । లక్షణంకుపితంశ్రుత్వాముమోచాసనమాత్మవాక్॥౧॥సచ
తానబ్రవీద్వాక్యంనిశ్చిత్యగురులాఘవమ్ । మంత్రజ్ఞామంత్రకుశలోమంత్రేముపరినిష్ఠితా॥౨॥సమేదుర్వాహృ
తంకించిన్నాపిమేమరమస్థితమ్ । లక్షణౌరాఘవభ్రాతాశ్రద్ధఃకిమితిచింతయే॥౩॥ అనుహృద్భిరమామితైర్నిత్య
మంతరదర్శిభిః । మమదోషానసంఘాతాశ్రావితోరాఘవానుజః॥౪॥అత్రతావద్యథాబుద్ధిసవైరేవయథావిధిభ
వద్భినిశ్చయస్తావద్విజ్ఞేయోనిపుణంశనై॥౫॥సఖిల్వస్త్రీమమత్రాసోలక్షణాన్నాపిరాఘవాత్ । మిత్రంశ్వస్థానకుపి
తంజనయత్యేవసంభ్రమమ్॥౬॥సర్వధానుకరంమిత్రందుష్కరంపరిపాలనమ్ । అనిత్యత్వాచ్ఛచిత్తానాంప్రీతిరల్పేపిభి
ర్యతే॥౭॥అతోనిమిత్రస్తోహంరామేణతుమహాత్మనా॥యన్తమోపకృతంశక్యంప్రతికర్తుంసతన్మయా॥౮॥సుగ్రీవే
నైవముక్తస్తుహామాకాహారిపుంగవః॥ఉవాదస్వీనతేజాణుభ్యవాసరమంత్రితా॥౯॥సర్వధానైతదాశ్చర్యం

స్త్యంహరిగణేశ్వర! నమస్త్యరసిసున్నిగ్ధమువకారంకృతంశుభమ్||౧౦||రాఘవేణతువీరేణభయముత్సృజ్యహారతః|త్వ
 త్ప్రియాభాంహతోవాచీశ క్రతుల్యవరా క్రమః||౧౧|| సర్వధాప్రణయాత్ క్రుద్ధోరాఘవోనాత్ర సంశయః | త్రాత
 రంసంప్రహితవాణలక్ష్మణలక్ష్మీవధానమ్||౧౨||త్వంప్రమత్తోనజానీషే కాలంకాలవిదాంవర! పుల్ల సప్తచ్ఛదశ్యామా
 ప్రవృత్తాతుశరచ్ఛివా||౧౩||నిర్మలగ్రహనక్షత్రావ్యోప్రణప్తబలాహకా | ప్రసన్నాశ్చదేశస్సర్వాస్పరితశ్చసదాసే
 చ||౧౪||ప్రాప్తముద్యోగకాలంతునావైషిహరిపుంగవ!త్వంప్రమత్తశ్చిత్తవ్యక్తలక్ష్మణోయమిహగతః||౧౫||ఆతాస్య
 హృతదారస్యపరుషంపురుషాంతరాత్ |వచసంమమణీయంతేరాఘవస్యమహాత్మనః||౧౬||కృతాపరాధస్యహితేనాస్య
 త్వశ్యామ్యహంక్షుమమ్ | అంతరేణాంబలింబధ్వాలక్ష్మణస్యప్రసాదనాత్ ||౧౭|| నియుక్తైర్మంత్రిభిర్వాచ్యోహ్యవశ్యం
 పాథేవోహితమ్|అతపివభయంత్యక్త్వాబ్రవీమ్యవధృతంవచః||౧౮||అభిక్రుద్ధస్సమభోహిచాపముద్యమ్యరాఘవః|స
 దేవాసురగంధర్వంవశేస్తావయితుంజగత్ ||౧౯|| సనక్షుః కౌవయితుంయః ప్రసాద్యపునర్నవేత్ | పూర్వోపకారంస్త్య
 రతాకృతజ్ఞేనవిశేషతః||౨౦||తస్యమూర్ధ్నాప్రణమ్యత్వంసపుత్రస్ససుహృజ్ఞనః| రాజంస్త్యస్తస్యసమయేభర్తుర్భార్యే
 వతద్వశః||౨౧|| నరామరామానుజశాసనంత్యయాకపీంద్రయుక్తంమనసావ్యపోహితుమ్ | మనోహితేజ్ఞాస్యతిమాను
 షంబలంసరాఘవస్యాస్యసరేంద్రవర్చసః||౨౨||ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండేద్వాత్రింశస్సగళః. *****

అథప్రతిసమాదిష్టోలక్ష్మణఃవరవీరహః | ప్రవివేశసుహృంఘోరాంకిష్కింధాంరామశాసనాత్ ||౧||ద్వారస్థాహ
 రయస్త్రమహాకాయామహాబలాః|బభూవులక్షణందృష్ట్వాసర్వేప్రాంజలయఃస్థితాః||౨|| నిశ్చసంతంతుతంద్య
 ప్త్వాక్రుద్ధంధశరథాత్మజమ్|బభూవుహారయస్త్రస్తానపై సంపర్యవారయః||౩||సతాంతమయీంశ్రీమాణివాన్
 పుష్పితకాననామరమ్యాంతర్నసమాక్రిందదశమహతీంగుహామ్||౪|| హమ్యప్రాసాదసంపాధాంనానాపణ్య
 పశోభితామ్|సర్వకామఫలైర్వృక్షైఃపుష్పితైరుపశోభితామ్||౫||దేవగంధర్వపుత్రైశ్చనానరైఃకామరూపిభిః| దివ్య
 మాల్యాంబరధరైశ్శోభితాంప్రియదర్శనైః||౬||చందనాగరుపద్మానాంగంధైస్సరభిగంధినామ్ | మైరేయాణాంవధూ
 నాంచనంమోదితమహాపథామ్||౭||వింధ్యమేరుగిరిప్రఖైఃప్రాసాదైఃపరిభూషితామ్ | దదర్శగిరినద్యశ్చవిమలాస్త్ర
 త్రరాఘవః||౮||అంగదస్యగృహంరమ్యంమైందస్యద్వివిదస్యచ|గవయస్యగవాక్షస్యగజస్యశరభస్యచ||౯|| విద్యున్నాతే
 శ్చసంపాతేస్సూర్యాక్షస్యహనూమతః|వీరబాహూస్సుబాహూశ్చనలస్యచమహాత్మనః||౧౦|| కుముదస్యసపేణ
 స్యతారజాంబవతోస్తథా|దధివక్త్రస్యనీలస్యసపాటలసునేత్రయోః||౧౧||ఏతేషాంకపిముఖ్యానాంరాజమాగేమహా
 త్మనామ్ | దదర్శగృహముఖ్యానిమహాసారాణిలక్ష్మణః||౧౨||పాండరాభ్రప్రకాశానిదివ్యమాల్యాయుతానిచ|ప్రభూతథ
 నధాన్యానిస్త్రీరతైర్నశోభితానిచ||౧౩||పాండరైశ్చతుశ్చైతనపరిక్షిప్తందురాసదం|వానరేంద్రగృహంరమ్యంమహేం
 ద్రసదనోపమమ్||౧౪||శుక్లేఃప్రాసాదశిఖరైఃకైలాసశిఖరోపమైః| సర్వకామఫలైర్వృక్షైఃపుష్పితైరుపశోభితమ్||
 ౧౫ || మహేంద్రదత్తేశ్వీమద్భినీలజీమూతసన్నిభైః|దివ్యపుష్పఫలైర్వృక్షైశ్చీతచ్ఛాయైర్నమోరమైః||౧౬||హరిభి
 స్సంవృతద్వారంబలిభిశ్చస్త్రపాణిభిః|దివ్యమాల్యావృతంశుభ్రంతప్తకాంచనతోరణమ్||౧౭||సుగ్రీవస్యగృహంరమ్యం
 ప్రవివేశమహాబలః|అవార్యమాణస్సామిత్రమహాభ్రమివభాస్కరః||౧౮|| సనప్తకల్యాణధర్మాత్నానాజనసమాకు
 లాః|ప్రవిశ్యసుమహద్దుష్టందదర్శాంతఃపురంమహత్ ||౧౯||హేమరాజతపర్యంకైర్భహుభిశ్చవరాసనైః | మహాహా
 స్తరణోపైతేస్త్రతత్రోపశోభితమ్||౨౦||ప్రవిశన్నైవసతతంశుక్రావమధురస్వనమ్| తంత్రీగీతసమాకీర్ణంసమగీ
 తపదాక్షరమ్||౨౧||బహ్విశ్చవివిధాకారాయాపయావనగర్వితాః|స్త్రీయస్సగ్రీవభవనెదదర్శసమహాబలః||౨౨||దృష్ట్వా
 భిజనసంపన్నాశ్చిత్రమాల్యకృతప్రజః | ఫలమాల్యకృతవ్యగ్రాభూషణోత్తమభూషితాః||౨౩|| నాతృప్తాన్నాపిచా
 వ్యగ్రాన్నానుదాత్తపరిచ్ఛదాః|సుగ్రీవానుచరాంశ్చపిలక్షయామాసలక్ష్మణః||౨౪|| కూజితంసూపురాణాంచకాం
 చీనాంనిదంతథా|సన్నిశ్చయతత్త్వీమాసామిత్రులక్షణోభవత్ ||౨౫||రోషవేగప్రకుపితఃశ్రుత్వాచాభరణస్వనమ్|
 చకారజ్యాస్వసంవీరోదిశశ్చజ్వలపూరయః||౨౬||చారిశ్రేణమహాబాహురపకృష్టస్సలక్ష్మణః | తస్థావేకాంతమాశ్రిత్య
 రామకౌపనసున్వితః||౨౭||తేనచాపస్వనేనాథసుగ్రీవఃప్లవగాధిపః | విజ్ఞాయాగమనంత్రస్తస్సంచచాలవరాసనాత్ ||

౨౦౬ || అంగదేనయథామహ్యంపురస్తాత్ప్రవేషితమ్ సువ్యక్తమేషసంప్రాప్తసామితిభ్రాతృవత్సలః || ౨౦౭ || అంగ
దేనసమాఖ్యాతంజ్యోస్వనేనవవాసరః | బుబుధేలక్ష్మణంప్రాప్తంముఖంచాస్యవ్యశువ్యతి || ౨౦౮ || తతస్తారాంహరిశ్రే
ష్ఠస్సుగ్రీవఃప్రియవర్ధనామీడావాచహితమవ్యగ్రస్తాససంభ్రాంతమానసః || ౨౦౯ || కిన్వతత్రారణంసుభ్రువకృత్యా
మృదుమానసః | సరోషభవసంప్రాప్తేయేనాయంరామనానుజః || ౨౧౦ || పశ్యసిమమారస్యరోషస్థానమనిదితేనఖిల్వ
కారణేకోపమాహరెన్నరసత్తమః || ౨౧౧ || యదస్యకృతమస్తాభిబుధ్యసేకించదప్రియమ్ | తదబద్ధ్యాసంప్రధార్యాశుక్తి
ప్రచహాసిభాషితుమ్ || ౨౧౨ || అథవాస్వయమేవైనంస్రప్తమహాసిభాషితుమ్ | వచనైసాంత్యయుక్తైశ్చప్రసాద
యితుమహాసి || ౨౧౩ || త్వద్దశనవిశుద్ధాత్మాసనకౌపకరివ్యతి | నహిస్త్రీషుమహాత్మానఃకృదతుగర్వంతదారుణమ్ ||
౨౧౪ || త్వయాసాంత్యైరుచాక్రాంతంప్రసన్నైంద్రియమానసమ్ | తతఃకమలపత్రాక్షుండ్రత్యోవ్యహమరిందమమ్
౨౧౫ || సాస్రస్థులంతీమదవిహ్వలాక్షీప్రలంబకాంచీగుణహేమః సూత్రాసలక్షణాలక్ష్మణసన్నిధానంజగముతారానమ
తాంగయష్టి || ౨౧౬ || సతాంసమీత్యైవహరిశపత్నీంతస్థాపుదాసీనతయామహాత్మా | అవాబ్జుభోభూన్ననుజేంద్రపుత్రః
స్త్రీసన్నికమాద్వివృత్తకౌపః || ౨౧౭ || సాచానయోగాద్వినివృత్తలజ్జాదృష్టిప్రసాదాచ్చనరేంద్రసూనో | ఉవాచతా
రాప్రణయగ్రల్భంవాక్యంమహాకథంపరిసాంత్యపూర్వమ్ | రం || కింకోపమూలంమనుజేంద్రపుత్రకస్తేనసంతిగతహ
జ్జిదేశే | కశ్యమృత్యుంవనమాపతంతంజవాగ్నిమాసీదగ్నిదివ్యశంకః || ౨౧౮ || సతస్యావచనంశ్రుత్వాసాంత్యపూర్వమ్
శంకితః | భూయఃప్రణయదృష్టాథంలక్ష్మణోవాక్యమబ్రవీత్ || ౨౧౯ || కిమయంకామవృత్తేలుప్తధర్మాథాంగమాభి
భూతాభత్యహితేయుక్తేనచైనమవబుధ్యసే || ౨౨౦ || నదంతయతిరాజ్యాథంనాస్తాశోకపరాయణాః | సామాత్యప
రివత్తారెపానమేవోపసేవతే || ౨౨౧ || సమాసాంశ్చతురశ్చత్వప్రమాణంప్లవగేశ్వరః | వ్యతీతాంస్తాన్తదవ్యగ్రోహ
రన్నావబుధ్యతే || ౨౨౨ || శహిధర్మాథానిద్ధ్యథంపానమేవప్రశస్యతే | పానాదథాశ్చదమశ్చకామశ్చపరిహయతే ||
౨౨౩ || కన్యలోహమహంస్తావశ్యైవ్యేహ్యప్రతికుర్వతః | అథలపశ్చమిత్రస్యనాశేగుణవతోమహా || ౨౨౪ || మిత్రంహ్య
ధగుణశ్రేష్ఠంసత్యధర్మపరాయణమ్ | తద్వయంతుపరిశృక్తంసతుధర్మేవ్యవస్థితమ్ || ౨౨౫ || తదేవప్రస్తుతేకార్యకార్య
మస్తాభిరుత్తమమ్ | యత్కార్యంకార్యతత్వజ్ఞేతమదాహతుమహాసి || ౨౨౬ || సాతస్యధర్మార్థసమాధియుక్తంనిశః
వాక్యంమధురస్వభావమ్ | తారాగతాథేమనుజేంద్రకార్యవిశ్వసయుక్తతమువాచభూయః || ౨౨౭ || నకౌపకాలః
తిపాలపుత్రనచాతికౌపఃస్వజనేపిధేయః | త్వదథాకామస్యజనస్యతస్యప్రమాదమవ్యహాసివీరసోధుమ్ || ౨౨౮ || కౌ
పంకథంనామగుప్రకృష్టకుమారకుర్యాదపకృష్టసత్వే | కస్త్యద్విధఃకౌపవశంహిగచ్ఛేత్సత్వావరుద్ధస్తవనఃప్రసూ
తి || ౨౨౯ || జానామిరోషంహరివీరబంధోజానామికార్యస్యచకాలసంగమ్ | జానామికార్యత్వయియత్యైతంనస్తచ్చ
పిజానామియద్రకార్యమ్ || ౨౩౦ || తచ్చాపిజానామియథావిషహ్యంబలంసరశ్రేష్ఠశరీరజస్య | జానామియస్త్రింశ్చజనైవ
బద్ధంకామేనసుగ్రీవః | త్వమద్య || ౨౩౧ || సకామతంత్రేతవబుద్ధిరస్తిత్వంత్రైయథామన్యువశంప్రపన్నః | నదేశకాతాహి
నచార్థధర్మావపేక్షతేకామరతిమనుష్యః || ౨౩౨ || తంకామవృత్తంవఃమఫనికృష్టంకామాభియోగాచ్చనివృత్తలజ్జమ్ |
తుమస్వతావత్పరదీరహంతస్త్వద్భ్రాతరంచానరవశనాథమ్ || ౨౩౩ || మహామయోధమతపోభికామూకామూనురా
గాఃప్రతీబద్ధమోహాః | అయంప్రకృత్యానవలకపిస్తుకథంసజ్జేతసఃభేషురాజా || ౨౩౪ || ఇత్యేవముక్తావచనంమహార్థం
సావాసరీలక్ష్మణమప్రమేయమ్ | పునస్సభేలంమదవిహ్వలంవభర్తుహితంవాక్యమిదంబభాషే || ౨౩౫ || ఉద్యోగస్తుది
జ్ఞస్తస్సుగ్రీవేనరోత్తమః | కామస్యాపివిధేయంతవార్థప్రతిసాధనే || ౨౩౬ || అగతాహిమహావీర్యాహరయఃకామరూపిణః
కౌటీశతసహస్రాః | నానాగనివాసినః || ౨౩౭ || తదాగచ్ఛమహాబాహూచారిత్రంరక్షితంత్వయా | అచ్ఛలంమిత్రభా
వేనసతాంధారావలోకనమ్ || ౨౩౮ || తారయాచాభ్యున్నజ్ఞాతస్త్వరయాచాపిచోదితః | ప్రవివేశమహాబాహురభ్యంతర
మరింధమః || ౨౩౯ || తతస్సుగ్రీవమాసీనంకాంచనేపరమాసనే | మహాహాస్తరణోపేతేదదర్శాదిత్యసన్నిభమ్ || ౨౪౦ || ది
ద్యాభిరణదిత్రాంగందివ్యరూపంయశస్విసందివ్యమాల్యాంబరధరంమహేంద్రమివదుర్జయం || ౨౪౧ || దిద్యాభిరణమా
ల్యాభిఃప్రమదాభిస్సమావృతః | లక్ష్మణఃపరదీరఃస్మైరామకోపాభిషీడితః || ౨౪౨ || సందర్భతరరక్తతోబభూవాంతకనన్ని

భాగ్యమును పొందు పరిరభ్య గాఢం వరా సనస్థో వర హే మ వర్ణః | దదర్శ సే మిత్రి మదీన సత్వం పిశాల నే త్రస్సు పిశాల నే త్రం ||
౬౬ || ఇతి శ్రీ మత్రిమింధా కాం డే త్రయ స్త్రిం శ స్స గాః. *****

తమ ప్రతిహతం ప్రృథ్వి ప్రవిష్టం పురుష మే భవం | సుగ్రీ వో లక్ష్మణం దృష్ట్వా బభూవ వ్యధితేంద్రియః || ౧ || కృద్ధం ని
శ్వ సమానం తం ప్రదీప్త మివ తేజసా | భ్రాతృవ్యం సనంతే ప్తం దృష్ట్వా దశరథాత్మజమ్ || ౨ || ఉత్పసాత హరి శ్రేష్ఠా హి
త్వా సౌ పంజమా సనమ్ | మహాన్ద్ర హం ద్రస్య యథాస్వలం కృత ఇవ ధ్వజః || ౩ || ఉత్పతంత మనూత్సేతు రుమా ప్రభృశ
యః స్త్రియః | సుగ్రీ వంగ గ నే సూణా చంద్రం తారా గణా ఇవ || ౪ || సంత క్తనయ సశ్శ్రీ మా విచచ లక్ష్మతాం జలిః | బభూ
వా వస్థిత స్తత్ర కల్పవృక్షో మహా నివ || ౫ || రుమా ద్విలీయం సుగ్రీ వం నారిమధ్య గతం స్థితమ్ | అబ్రవీల్లక్ష్మణః కృద్ధః సతాశం
శశినం యథా || ౬ || సత్వా భిజన సుపన్న సానుక్రోశో జితేంద్రియః కృతజ్ఞ స్సత్య వాదీ చ రాజా లోక మసాయతే || ౭ || య
స్తు రాజాస్థితో ధమే మిత్రాణా ముపకారిణా మ్మిథ్యా ప్రతిజ్ఞాంకురుతే కౌన్త్య శంసతర స్తతః || ౮ || శత మశ్వ స్సతే హం
తి సహ స్రం చ గవాన్యతే | ఆత్మానం స్వజనం హంతి పురుషః పురుషాన్యతే || ౯ || పూర్వం కృతా భోమిత్రాణాం సతతే ప్ర
తికరోతి యః కృతఘ్న స్సర్వ భూతా నాం సవధ్యః ప్లవగేశ్వరః || ౧౦ || గీరోయం బ్రహ్మణో కే సర్వ లోకే నమః కృతః | దృ
ష్ట్వా కృతఘ్నం కృద్ధేన తే నిబోధన్ల వంగ మ || ౧౧ || గూఢే చైవ సమరాపేచ చోరే భగ్న ప్రతేతథా నిష్క్రూర్విహితా
సద్భిః కృతఘ్నో నాస్తి నిష్క్రూతిః || ౧౨ || అనార్య స్త్వం కృతఘ్నో శ్చ మిథ్యా వాదీ చ వానర | పూర్వం కృతా భోరా మస్య న
తత్ ప్రతికరోమియత్ || ౧౩ || సనునా మకృతా భేన త్వయా రామస్య వానర | సితాయా మా గణే యత్క్షుక తే వ్యకృత
మిచ్ఛతా || ౧౪ || సత్వం గ్రామ్యే ముఖో గమనక్రోమిథ్యా ప్రతిశ్రవః సత్వాం రామో విజానీతే సజం మంజూక రా విజిమ్
గ || మహాభా గెన రామేణ పాపకరుః వేదినా | హరిణాం ప్రాప్తితో రాజ్యం త్వం దురాత్మా మహాత్మనా || ౧౬ || కృతంచే
న్నా భిజానీషే రామ స్యాన్నేష్టక మణః సద్యస్త్వం నిశితై ర్హణై హంతో ద్రక్ష్యసి వాలినమ్ || ౧౭ || సచ సతకుచితః పంథా
యేన వాలీ హతో గతః సమయే తిష్ఠ సుగ్రీ వమా వాలి పథ మన్వ గా || ౧౮ || సనూన మిత్వా కువరస్య కామః కాన్మ్యతా శ
రా పశ్యసి వజ్ర సన్నిభా | తతస్సుఖం నామ నిమిష సేవన సరామకార్యం మనసా ప్యవేక్ష సే || ౧౯ || ఇతి శ్రీ మత్రిమింధా
ధా కాం డే - చతు స్త్రిం శ స్స గాః. ***** తథా బ్ర వాణం సే మిత్రిం ప్రదీప్త మివ తేజసా | అబ్ర
వీల్లక్ష్మణం తారా తా గాధిపని భాననా || ౧౧ || నై వం లక్ష్మణ వ క్తవ్యో నాయ | పరుష మహతి | హరిణా మిశ్వర శ్శ్రీతుంతవ
క్తాన్వితే శతః || ౧౨ || నై వాకృతజ్ఞ స్సుగ్రీ వో సశతో నాపి దారుణః | నై వాన్యతక భోపీరనజిహ్వా శ్చ కపీశ్వరః || ౧౩ || ఉపకారం కృ
తం పీరో నాప్యయం పస్తృతః కపిః | రామేణ వీర సుగ్రీ వో యదనై ర్విదుష్క రం రణే || ౧౪ || రామ ప్రసాదాత్కీర్తే చ కపిరా
జ్యం చ శాశ్వతమ్ | ప్రాప్త వాసిహం సుగ్రీ వో రుమాం మాంచ పరంతప || ౧౫ || సుహృం శంకయితిః సూర్వం ప్రాప్యేదం శుఖము
ప్రేమమ్ | ప్రాప్త కాలం నజానీతే విశ్వామిత్రో యథా మ ని || ౧౬ || ఘృతా చ్యాంకిల సంసక్తో దశ వహాణి లక్ష్మణ | ఆశుచా
మన్యతథ మాత్మా విశ్వామిత్రో నుహాముని || ౧౭ || సహి ప్రాప్తం నజానీతే కాలం కాలవిదాం వరః | విశ్వామిత్రో నుహాతే
జాకిం పునర్యవృథ గ్గనః || ౧౮ || దేహధమః గతస్యోస్య పరిశ్రాంతస్య లక్ష్మణ | అవిత్ప్రప్తస్య కామేషు రామః క్షుంతు మహా
హంతి || ౧౯ || సచరోషవశంతా తగంతు మహాసిలక్ష్మణ || నిశ్చయాంథే మవిజ్ఞాయ సహసా ప్రాకృతో యథా || ౨౦ || సత్వ
యక్తా హి పురుషా స్త్వద్విధాః పురుష మే భ | అపి మృశ్య సరోషస్య సహసాయాంతి వశ్యతామ్ || ౨౧ || ప్రసాదయేత్వాంధ
మజ్ఞ సుగ్రీ వాథే సమాహితా | మహారోష సముత్పన్న స్సంభ్రమ స్త్యజ్యతామయమ్ || ౨౨ || రుమాం మాంకి పిరా
జ్యం చ ధనధాన్య వనూనిచ | రామ ప్రయాణేం సుగ్రీ వ స్త్యజేతి మతి మః మ || ౨౩ || సమానేష్యతి సుగ్రీ వస్సేతయా సహ
రాఘవమ్ | శశాంక మివరోహిణ్యా నిహత్వా రావణం రణే || ౨౪ || శత కౌటి సహ స్రాణి లంకాయాంకిల త్సహమ్ | య
తాని చ షట్ త్రిం శ త్సహ స్రాణి తాని చ || ౨౫ || అహత్వా తాం శ్చ దుధ మే రాక్షసా కామ రూపిణః | సశ కౌర
వణో హంతుం యేన సామైథి లిప్యతా || ౨౬ || తేన శక్యారణే హంతు మసహాయే న లక్ష్మణ | రావణః కుగ్రక మాచ సుగ్రీ వే
ణవి శేషతః || ౨౭ || ఏవ మాఖ్యాత వాన్వా లీ సహ్యా భిజ్ఞో హాశ్వరః | ఆగమస్తు న మేవ్యక్తః శ్ర వాత్సాన్యో వ్యహ మ్ || ౨౮ ||
త్వత్సహాయ నిమిత్తం వై ప్రేషి తా హరి పుంగవాః | ఆనేతుం వానరా యుద్ధే సుఖమాహరి యుద్ధ పా || ౨౯ || తా

శ్చప్రతీక్షమానోయంవిక్రాంతాసుమహాబలాః । రాఘవస్యాథాసేధ్యథాననిర్యాతిహరీశ్వరః॥౨౦॥కృతాఘ
సంస్థాసామి త్రేసుగ్రీవేణయథాపురాఅద్యతైవానరైస్సవైరాగంతవ్యంమహాబలైః॥౨౧॥ఋతుకౌటసహస్యా
శిశూలాంగులశతానిచఅద్యత్వాముపయాస్యంతిజహి కౌపమరిందమ॥౨౨॥కోట్యోనేకాస్తుకాకుత్ స్థకపీనాందీప్త
తేజసామ్ ॥ తవహిముఖమిదంనిరీత్య కౌపాత్ తుతజనిభేనయ నేనీరీక్షమాణాః । హరివరవనితానయాంతిశాంతింప్రథ
మభయస్యహిశంకితాఃస్వ సర్వాః॥౨౩॥ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - పంచత్రింశ స్స గణః - *****
ఇత్యుక్తస్తారయావాక్యంప్రశ్రితంధర్మసంహితమ్ । మృదుస్వభావసోమిలిప్రతిజగ్రహతద్వచః॥౧॥త
స్త్రిప్రతిగృహీతేతువాక్యేహరిగణేశ్వరజలత్ప్రణాతుసుమాత్మాసంవస్త్రంక్షిన్నమివాత్యజత్ ॥౨॥తతఃకంతగతంమా
ల్యంచిత్రంబహుగుణంమహత్ ॥౩॥చేదవిమదశ్చాపిసుగ్రీవోవానరేశ్వరః॥౩॥సలత్క్షణాభీమబలంసర్వవానరసత్తమః
అబ్రవీత్ప్రశ్రితంవాక్యంసుగ్రీవస్సంప్రహృషయః॥౪॥ప్రణష్టశ్రీశ్చకీర్తిశ్చకపిరాజ్యంచశాశ్వతమ్ ॥రామప్రసా
దాత్సమిత్రేపునఃప్రాప్తమిదంమయా॥౫॥కశ్చక్తస్తస్యదేవస్యభ్యాతస్యస్వేనకమణా । తాదృశంవిక్రమంచీరప్ర
తికర్తుమరిందమ॥౬॥సీతాంప్రాప్యతిథమాత్మావధిష్యతిచరావణమ్సహాయమా త్రేణమయా రాఘవస్సేన్సనతే
జసా॥౭॥సాహాయ్యకృత్యంకింతస్యయేనసత్తమహోమృతాః । శైలశ్చవసుధాచైవబాణైశ్చకేనదారితాః॥౮॥ధనువీ
ష్ణారమాణస్యయస్యశబ్దేనలత్క్షణాసశైలాకంపితాఘామస్సహాయైస్తస్యశిన్నవై॥౯॥అమయాత్రాంసరేంద్రస్యకరి
ష్యహంసరశ్శభ । గచ్ఛామోరావణంహంతుంవై నిణంసపురస్సరమ్॥౧౦॥యదికించదత్తిక్రాంతంవిశ్వాసాత్ప్రణ
యోనవా । ప్రేమ్యస్యక్షమితవ్యంమౌనకశ్చిన్నాపరాధ్యతి॥౧౧॥ఇతితస్యబ్రువాణస్యసుగ్రీవస్యమహాత్మనః । అభవత్త
క్షుణఃప్రీతఃప్రేష్టాచైవముహూచహ॥౧౨॥సర్వధాహిమముభ్రాతాసనాథోవానరేశ్వర । త్వయానాథేనసుగ్రీవప్ర
శ్రితేనవిశేషతః॥౧౩॥యస్తైప్రభావస్సుగ్రీవయచ్ఛతేశౌచముత్తమమ్ । ఆహాస్త్యంకపిరాజ్యస్యశ్రియఃకోత్తమ
సుత్తమామ్॥౧౪॥సహాయేనచసుగ్రీవత్వయారామఃప్రతాపవాః । వధిష్యతిరణేశత్రూనధిరాన్నాత్రసంశయః॥
౧౫॥ధర్మఃస్థస్యకృతశ్చస్యసంక్రామేష్వనివర్తినః । ఉపపన్నంచయ క్తంచసుగ్రీవతపభాషితమ్॥౧౬॥దోషజ్ఞస్సతి
సామధ్యేకౌనోభాషితుమహతి । వజ్రయత్వామమజ్యేష్ఠంత్యాంచవానరసత్తమః॥౧౭॥సదృశశ్చాపిరామస్యవి
క్రమేణబలేనచ । సహాయోదైవతైదత్తశ్చిరాయహరిపుంగవా॥౧౮॥కింతుశీఘ్రమితోవీరనిష్కాగ్రమత్వంమయాస
హసాంత్యయస్యవయస్యంత్యంభార్యాహరణకశితమ్॥౧౯॥యశ్చశోకాభిభూతస్యశ్రుత్వారామస్యభాషితమ్మ
యాత్వంపరుషాణ్యుక్తస్తచ్చత్వంతుంతుమహాసి॥౨౦॥ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - షట్త్రింశ స్స గణః - *****
ఏవముక్తస్తుసుగ్రీవోలత్క్షణేనమహాత్మనాహనూమంతంస్థితంపాశ్వేనసచివంత్యదమబ్రవీత్ ॥౧॥మహేంద్ర
హిమవద్ద్వింధ్యకైలాసశిఖరేషుచమందరేపాండుశిఖరేషంచశైలేషుయేస్థితాః॥౨॥తరుణాదిత్యవణేషుభ్రాజమానే
షుసర్వతః । పర్వతేషుసముద్రాంతేపశ్చిమాయాంతుయేదిశి ॥౩॥ఆదిత్యభవనేచైవగిరౌసంధ్యాభ్రసన్నిభౌప
ద్మతాళవనంభీమంసంశ్రితాహరిపుంగవాః॥౪॥అంజనాంబుడసంకాశాఃకుంజరప్రతిమాజనః । అంజనెపర్వతేచైవయే
వసంతిష్ఠవంగమాః॥౫॥మనశ్శిలాగుహావాసావానరాఃకనకప్రభాః । మేరుపాశ్వగతాశ్చైవయేధూమ్రగిరిసం
శ్రితాః॥౬॥తరుణాదిత్యవణాశ్చపర్వతేచమహారుణేపిబంతోమధుమైరేయంభీమవేగాఃస్థవంగమాః॥౭॥వనేషుచసుర
మ్యేషుసుగంధిషుమహాత్నుచ । తాపసానాంచరమ్యేషువనాంతేషుసమంతతః॥౮॥తాంస్తాంస్త్యమానయక్షిప్రంపృథి
వ్యాంసర్వవానరాః । సామదానాదిభిస్సర్వైరాశుప్రేషయవానరాః॥౯॥ప్రేషితాఃప్రథమంయేచమయానూతా
మహాజవాః । త్వరణార్థంతుభూయస్త్యంహరీసంప్రేషయావరాః॥౧౦॥యేప్రసక్తాశ్చకామేషుదీఘసూత్రా
శ్చవానరాః । ఇహానయస్వతాసర్వాశీఘ్రంతుమమశాసనాత్॥౧౧॥అహూభిదేశభిర్యేహినాగచ్ఛంతిమమా
జ్ఞయా । హంతవ్యాస్తేమరాత్మానోరాజశాసనదూషకాః॥౧౨॥శతాన్యథసహస్రాణాంకోట్యశ్చమమశాసనాత్ । ప్ర
యాంతుకపిసింహానాదిశోమమమతేస్థితాః॥౧౩॥మేఘపర్వతసంకాశాశ్చాదయంతిభివాంబరమ్ । ఘోరరూపాఃకపి
శ్రేష్ఠాయాంతుమచ్ఛాసనాదితః॥౧౪॥తేగతిజ్ఞాగతిగత్యాపృథివ్యాంసర్వవానరాః । ఆనయంతుహరీసర్వాంస్తస్వ

రితాశ్చ సనాత్నము || ౧౫ || తస్య వానర రాజస్య శ్రుత్వా వాయు సుతోవచః | దిశస్సర్వాస్సు విక్రాంతాః ప్రేషయామా
సనారాణాం || ౧౬ || తేపదంబు విక్రాంతం పత త్రిజ్యోతిరభ్య గాః | ప్రయతాః ప్రహితా రాజ్ఞా హరయ స్తత్త్వ జెననై ||
౧౭ || తే సముద్రే గుగిమువ నేముచ సరస్సుచ | వానరా వానరా సర్వా రామ హేతోరచోదయ || ౧౮ || మృత్యుకా
లోపమస్యాజ్ఞాం రాజరాజస్య వానరాః | సుగ్రీవస్యాయ యుః శ్రుత్వా సుగ్రీవ భయదశిణః || ౧౯ || తతస్త్వైంజనసం
కాకాగ రే స్తస్మాన్మహాజవాః | తిస్రః కౌట్యః శ్శవంగాణాం నిర్యయన్త్య త్ర రాఘవః || ౨౦ || అస్తంగచ్ఛతియ త్రారగ్రస్త
స్త్రిగిరివ రేధితాః | తత్తహ మమహాభాస స్తస్మాన్మోట్య దశశ్చుతాః || ౨౧ || కైలాసశిఖరేభ్యశ్చ సింహ కేశరవర్షసాం
తతః కోటిసహ స్రాశి వానరాణాముపాగమత్ || ౨౨ || ఫలమూలేన జీవంతో హి మువంతముపాశ్రితాః | తేహం కౌటిస
హ స్రాణాం సహస్రం సమవతత్ || ౨౩ || అంగారక సమానానాం భీమానాం భీమకమణామ్ | వింధ్యాద్వానర కౌటి
నాం సహ స్రాణ్యపతత్ ప్రతమ్ || ౨౪ || క్షీరోదవేలానిలయా స్తమూలవనవాసినః | నారికేళాశనాశ్చైవ తేహం సంఖ్యాన
విద్యతే || ౨౫ || వనేభ్యాగహ్వరేభ్యశ్చ సరిష్ఠ్య శ్చ మహాజవాః | ఆగచ్ఛద్వానర సేనాపిబంతీవదివాకరమ్ || ౨౬ || యేతుత్వ
రయితుం యాతా వానరా సర్వ వానరాః | తేవీరాహిమవపై ఘండదృశు స్తం మహాప్రమమ్ || ౨౭ || తస్త్రిగిరివరేర
మ్యేయజ్ఞోమాహేశ్వరః పురా సర్వ దేవమస్తోమోబభౌ దివ్యోమనోహరః || ౨౮ || అన్ననిష్యం దజాతాని మూలాని చ ఫ
లాని చ | అమృతస్వాదుకల్పాని దదృశు స్తత్ర వానరాః || ౨౯ || తదన్నసంభవందివ్యం ఫలమూలం మనోహరమ్ | యః కశ్చిత్
కృతశ్చాతిమా సంభవతి తపితః || ౩౦ || తాని మూలాని దివ్యాని ఫలాని చ ఫలాశనాః | ఔషధాని చ దివ్యాని జగృహు హా
యూథపాః || ౩౧ || తస్మాచ్ఛయజ్ఞాయత నాత్పుష్పాణి సురభీణిచ | ఆనిన్యర్వానరాగ త్వాసుగ్రీవప్రియకారణాత్ || ౩౨ ||
తేకుసర్వే హరివరాః పృథివ్యాం సర్వ వానరాః | సంవోదయిత్వా త్వరితం యూథపాః జగ్గురగ్రతః || ౩౩ || తెతు తేనము
హూతేన యూథపాశ్చే శ్రుగామినః కిష్కింధాంత్యరయా ప్రాప్తాస్సుగ్రీవోయత్ర వానరః || ౩౪ || తగృహీత్వా షఢీ
స్సర్వాః ఫలం మూలం చ వానరాః | తం ప్రతిగ్రహయామాసుర్వచనం చేదమబ్రువత్ || ౩౫ || సర్వే పరిగతాశ్చైలాస్సము
ద్రాశ్చ వనానిచ | పృథివ్యాం వానరా సర్వేశా సనాదుపయాంతి తే || ౩౬ || ఏవం శ్రుత్వా తతో హృష్టస్సుగ్రీవః శ్శవంగాధిపః
ప్రతిజగ్రాహ తత్ప్రీతస్తేహం సర్వముపాయనమ్ || ౩౭ || ఇతి శ్రీమత్కిష్కింధా కాండే సప్త త్రింశ స్స గాః : *****

ప్రతిగృహ్య చ తత్సర్వముపాయనముపాహృతమ్ | వానరా సాంత్యయిత్వా చ సర్వా నేవవ్యసజ్జయత్ || ౧ || వి
సజ్జయిత్వా సహారీశూరాంస్తాకృతకమణః | మేనేకృతార్థమాత్మానం రాఘవంచమహాబలమ్ || ౨ || సలత్క్షణో
భీమబలం సర్వ వానర సత్తమమ్ | అబ్రవీత్ప్రేతం వాక్యం సుగ్రీవం సంప్రహషయత్ || ౩ || కిష్కింధాయా వినిష్క్రమ
యన్ తేసామ్యరోచతే తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా లత్క్షణస్య సుభాషితమ్ || ౪ || సుగ్రీవః పరమప్రీతో వాక్యమేతదువాచ హ
ఏవంభవతుగచ్ఛావః స్థేయంత్యచ్ఛాసనేమయా || ౫ || తమేవముక్త్యా సుగ్రీవో లత్క్షణం శుభలక్షణమ్ | విసజ్జయామాస త
దాతారామన్యాశ్చ యోషితః || ౬ || యాతేత్యుచ్చైహారివరా సుగ్రీవస్సముదాహరత్ | తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా హ
రయశ్చే శ్రుమాయయుః || ౭ || బద్ధాంజలిపుటాస్సర్వైర్యేయస్యః ప్రేదశశానక్షమాః | తానువాచ తతః ప్రాప్తా రాజారగ
సదృశప్రభాః || ౮ || ఉపస్థాపయతక్షిప్రంశివికాం మమ వానరాః | శ్రుత్వా తువచనంతస్య హరయశ్చే శ్రువిక్రమాః || ౯ || సము
పస్థాపయామాసుశ్శివికాంప్రియదశశానామ్ | తాముపస్థాపితాం దృష్ట్వా శివికాం వానరాధిపః || ౧౦ || లత్క్షణారూప్యా తాంశి
శ్రుమితిసామితిమబ్రవీత్ | ఇత్యుక్త్వా కాంచనం యానం సుగ్రీవస్సుర్యసన్నిభమ్ || ౧౧ || బృహద్భిహారిభిర్యుక్తమారు
రోహసలత్క్షణః | పాండరేణాతపత్రేణ శ్రీయమాజెన మూఢని || ౧౨ || శుక్లేశ్వరాలవ్యజవైధూయమావైస్సమంత
తః | శంఖభేరినాదైశ్చ హరిభిశ్చాభినందితః || ౧౩ || నిర్యయా ప్రాప్య సుగ్రీవో రాజ్యశ్రీయమనుత్తమామ్ | సనారశతై
స్తేత్కైబాహుభిశ్చ ప్రపాణిభిః || ౧౪ || పరికిణోయయాతత్రయత్ర రామో హ్యవస్థితః | సతం దేశమనుప్రాప్య శ్రేష్ఠం
రామనిషేవితమ్ || ౧౫ || అవాతరన్మహాతేజాశ్శివికాయా సలత్క్షణః | ఆసాద్య చ తతో రామం కృతాంజలిపుటోభవత్ ||
౧౬ || కృతాంజలౌస్థితైతస్త్రిన్వానరాశ్చాభవంస్తదా ఉద్ధృతాంజలిపద్మాస్తే సుగ్రీవస్య సమంతతః || ౧౭ || తటాకమివ తంస్స

ప్యైరామఃపల్లవపంజమ్వానరాణాంహనైస్సంస్మృతేప్రీతిమానభూతే || ౧౦ || పాదయోఃపతితంమూఢాత్త
ముక్తాఃపృథ్వీరమ్ప్రేష్టాచబహుమానాచ్చరాఘవఃపరివస్వజే || ౧౧ || పరిష్వజ్యచధమాత్మానిషీదేవితత్
వీతేతంవిజ్ఞంతతోదృష్టేషీతారామోబ్రవీద్వచః || ౧౨ || ధర్మమథంచకామంచయస్తుకాలేనిషేవతే విభజ్యసత్
తంవీరస్సరాజాహరిసత్తమ || ౧౩ || సీతాద్వధర్మంతథాథంచకామంచయస్తునిషేవతే | సవ్యత్రాగ్రేయథానుస్తఃపతితః
ప్రణిబిశ్యతే || ౧౪ || అమిత్రాణాంచధేయక్తోమిత్రాణాంసంగ్రహారతః | త్రివర్గఫలభాక్తాతురాజాభమేణయూ
న్యతే || ౧౫ || ఉద్యోగసమయస్త్వేషప్రాప్తశ్శత్రునినాశసంబంధ్యతాంహిపింగేశహరిభిన్నహమంత్రిభిః || ౧౬ || ఏవమః
క్తుస్తుస్మగ్నివారామంచచనమబ్రవీత్ | ప్రణష్టశ్రీశ్చకీర్తిశ్చపిరాజ్యంచశాశ్వతమ్ || ౧౭ || త్వత్ప్రసాదాన్నహంబా
హూప్రసాదాప్తమిదంమయాతవదేవప్రసాదాచ్చభ్రాతుశ్చజయతాంచర || ౧౮ || కృతంనప్రతికుర్యాద్యఃపురుషా
ణాంసమాచకః | ఏతేవానరముఖ్యాశ్చశతశ్శత్రుసూదన || ౧౯ || ప్రాప్తాశ్చాదాయబలిసమృద్ధివ్యాంసర్వవానరా
ముత్తాశ్చావహితాశ్శూరాగూలాంగూలాశ్చరాఘవ || ౨౦ || కాంతాశవనమగాణామభిజ్ఞాఘోరదర్శనాః | దేవగం
ధర్వపుత్రాశ్చవానరాఃకామరూపిణః || ౨౧ || స్వేస్వస్త్విపరివృతాస్సైన్యైర్వర్వతఃతేపథిరాఘవశతైశ్శతసహస్రై
శ్చకౌటిశ్శస్త్రవంగమాః || ౨౨ || అయుతైశ్చావృతావీరాశ్శంకుభిశ్చపరంతపః | అబుధైరబుధశతైర్మద్యైశ్చాచై
శ్చవానరాః || ౨౩ || సముద్రైశ్చపరాధైశ్చహరయోహరియూధపాః | ఆగమిష్యంతి తేరాజఃమహేంద్రసమవిక్ర
మాః || ౨౪ || మేరుమందరసంకాశావింధ్యమేరుకృతాలయాః | తేత్వామభిగమిష్యంతిరాక్షసంయోసబాంధవమ్ || ౨౫ || ని
హత్యరావణంసంఖ్యాహ్యసయిష్యంతిమైశీలీమ్ | తతస్తముద్యోగమదేత్యుబుద్ధిమాహరిప్రవీరస్యనిదేశవర్తినః | బభూ
వహమాద్వసుధాధిపాత్తజఃప్రబుద్ధసీలోత్పలకుల్యదశఃసః || ౨౬ || ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండ-అష్టత్రింశస్సర్గః.*

ఇతిబ్రువాణంసుగ్రీవంరామోధర్మభృతాంవరః | బాహుభ్యాంసంపరిష్వజ్యప్రత్యువాచకృతాంజలిమ్ || ౧ ||
యద్విందోవమతేవమంనతద్విత్రంభవేత్త్వదిత్ | ఆదిత్యోవాసహస్రాంశుకుర్యాద్వితిమిరంనభః || ౨ || చంద్ర
మారశ్శిఖికుర్యాత్ప్రథివీంసోమ్యనిమలామౌత్పద్విధౌవాపిమిత్రాణాంప్రతికుర్యాత్పరంతప || ౩ || ఏవంత్యయినతద్వి
త్రంభవేద్యత్సన్యాశోభనమ్ | జానామ్యహంత్యాంసుగ్రీవసతతంప్రియవాదినమ్ || ౪ || త్వత్సనాధస్సఖాసంఖ్యేజేతా
స్త్రిసకలానరీత్యమేవమేనుహృన్త్రిసంసాహాయ్యంకతుమహా || ౫ || జహరాత్పినాశాయవైదేహీంరాక్షసాధ
మః | వంచయిత్వాతుపాలోమూమనుష్టదోయథాశచీమ్ || ౬ || నదిరాత్తంహనిష్యామిరావణంనిశితైశ్శరైః | పా
లోమ్యాఃపితరందృష్టంశతకృతురివాహవే || ౭ || ఎతస్మిన్నంతరేచైవరజస్సమభివతత | ఉష్ణాంతీవాంసహ
స్రాంశోశ్చాదయన్గనైప్రభామ్ || ౮ || దిశఃపర్యాకులాశ్చసర్వజసాతేనమూఢితాః | చచాలచమసీసర్వాసరైల
వనకాననా || ౯ || తతోనగేంద్రసంకాశేస్త్రిక్షుదంత్యైర్ముహూబలైః | కృత్స్నసంఛాదితాభూమిరసంఖ్యైర్మోక్షవం
గమైః || ౧౦ || నిమేషంతరమాత్రేణతతస్తేహారియూధపైః | కౌటిశతపరివారైఃకామరూపిభిరావృతా || ౧౧ ||
నాద్యైఃపార్వతీయైశ్చసాముద్రైశ్చమహాబలైః | హరిభిఃమేఘునిహ్రాదైరన్యైశ్చవనచారిభిః || ౧౨ || తరుణాదిత్య
వజ్రైశ్చశశిగౌరైశ్చవానరైః | పద్మకేసరవజ్రైశ్చశ్వేత్తమేరుకృతాలయైః || ౧౩ || కౌటిసహస్రైర్దశభిశ్శ్రీర్ముఖ
పరివృతస్తదా | వీరశ్శతవలినామవానరఃప్రత్యదృశ్యతే || ౧౪ || తతఃకాంచనశైలాభస్తారాయావీర్యవాపితా | అ
నేకైర్దశసాహస్రైఃకౌటిభిఃప్రత్యదృశ్యతే || ౧౫ || తథాపరేణకౌటిసాంసహస్రేణసమన్వితః | పితామహాయా
స్సంప్రాప్తస్తుగ్రీవశ్చశుకోవిభుః || ౧౬ || పద్మకేసరసకాశస్తరుణాకనిభాననః | బుద్ధిమాన్వానరశ్రేష్ఠస్సర్వవాన
రసత్తమః || ౧౭ || అనీకైర్దశహుసాహస్రైర్వానరాణాంసమన్వితః | పితామహమతశ్శ్రీర్ముఖకేసరీప్రత్యదృశ్యతే || ౧౮ ||
గోలాంగూలోమహారాజోగవాత్సోభిమవిక్రమః | వృతఃకౌటిసహస్రేణవానరాణామదృశ్యతే || ౧౯ || ఋతూణాంభీ
మతేగానాంధూనుశ్శత్రునిబహుః | వృతఃకౌటిసహస్రాభ్యాంద్వాభ్యాంసమభివతతతే || ౨౦ || మహాచలనిలై
ర్ఘోరైఃపనసోనామయూధపః | ఆజగామమహావీర్యస్త్రిస్పృభిఃకౌటిభిర్వృతః || ౨౧ || క్షీలాంజనచయాకారోనిలోనా
మానయూధపః | అదృశ్యతమహాకాయఃకౌటిభిర్దశభిర్వృతః || ౨౨ || తతఃకాంచనశైలాభోగవయోనామయూధపః | ఆ

జగముమహావీర్యః కౌటిభిఃపంచభివృతః॥౨౩॥దరిముఖశ్చబలవాణ్యూధపోభ్యామయాతదా॥వృతఃకోటిసహస్రే
 ణసుగ్రీవంసముపస్థితః॥౨౪॥మైందశ్చద్వివిదశ్చౌభావశ్చపుత్రాఃసహాబలా॥కౌటికౌటిసహస్రేణవానరాణామన్య
 శ్శతామ్॥౨౫॥గజశ్చబలవాన్వీర్యః కౌటిభిఃస్థిభివృతః॥ఋక్షరాజౌమహాతేజాజాంబవాన్నామనామతః॥౨౬॥
 కోటిభిరవశభిః॥ప్రాప్తస్సుగ్రీవస్యవశేష్ఠతః॥రుమణ్వాన్నామవిక్రాంతౌవానరోవానరేశ్వరమ్॥౨౭॥అయయాబల
 వాంస్తూణాంకౌటిశతసహస్రతః॥తతఃకౌటిసహస్రాణాంసహస్రేణశతేనచ॥౨౮॥ప్రపృతఃసుగతః॥ప్రాప్తహరి
 భిగంధమాదనః॥తతఃపత్నసహస్రేణవృతశ్శంఖశతేనచ॥౨౯॥యువరాజౌంగదః॥ప్రాప్తపితృకుల్యపరాక్రమః॥తత
 స్తారాచ్యుతిస్తారోహరిభీమపరాక్రమః॥౩౦॥పంచభిహారికౌటిభిరూరతః॥ప్రత్యన్యశ్శత॥ఇంద్రజానుఃకపిపీఠో
 యూథపః॥ప్రత్యదృశ్యతః॥౩౧॥ఎకాదశానాంకౌటినామీశ్వరస్తైశ్చసంవృతః॥తతోరంభస్త్యనుప్రాప్తస్తరుణాదిత్యస
 నిజః॥౩౨॥అయుతేనవృతశ్చైవసహస్రేణాయుతేనచ॥తతోయూధపతిపీఠోధుమఖోనామవానరః॥౩౩॥ప్రత్యదృ
 శ్యతకోటిభ్యాంద్వాభ్యాంపరివృతోబలీకైలాసశిఖరాకారైర్వానరైర్భీమవిక్రమైః॥౩౪॥వృతఃకోటిసహస్రేణహ
 నూనూప్రత్యదృశ్యతః॥నశశ్చాపిమహావీర్యఃసంవృతోమ్రుమవాసిభిః॥౩౫॥కౌటిశతేనసంప్రాప్తస్సుహస్రేణశతేన
 చ॥తతోదధిముఖఃశ్రీమాకోటిభిరవశభివృతః॥౩౬॥సంప్రాప్తభీమతస్త్యనుగ్రీవస్యమహాత్మనః॥శరభఃకుము
 దోవహ్నిర్వానరోరంహపవచ॥౩౭॥పతేచాన్యేనబహవోవానరాఃకామరూపిణః॥అవృత్యపృథివీంసర్వాంఘర్వతాంశ్చ
 వహన్చ॥౩౮॥యూధపాస్సమనుప్రాప్తాయేమాంసంఖ్యానవిద్యతే॥౩౯॥తాశ్చవిశిష్టాశ్చపృథివ్యాంసర్వవానరాః॥౪౦॥
 అన్లవంతఃస్లవంతశ్చగజాంతశ్చప్లవంగమాః॥అభ్యవతంతసుగ్రీవంసూర్యమభ్రగణాఇష్టరం॥కుర్వాణాబహుశబ్దాం
 శ్చప్రహృష్టాబాహుశాలినః॥శిరోభివానరేంద్రాయసుగ్రీవాయస్యవేదయః॥౪౧॥అపరేవానరశ్రేష్ఠాస్సంయుక్త
 చదుఖాదితమ్॥సుగ్రీవేసహగమ్యస్థితాః॥ప్రాంజలయస్తదా॥౪౨॥సుగ్రీవస్త్యురితోరామేసర్వాంస్తావానరమ
 భా॥నివేదయిత్వాధమఃక్షిప్తః॥ప్రాంజలిరబ్రవీత్॥౪౩॥యాథానుఖంపర్వతనిదరేషువనేషుసర్వేషుచవానరేం
 ద్రః॥వేశయిత్వావిధివద్భలానిబలంబలజ్ఞః॥ప్రతిపత్తుమీష్టైః॥౪౪॥ఇతిశ్రీమత్కౌటికాం దేవతాపరిశిష్టః
 అథగజాసమృద్ధాఃసమగ్రీవఃస్లవగేశ్వరః॥ఉవాచనరశామాలంరామంపరబలాదానమ్॥౪౫॥తావినివి
 స్తాశ్చబలినఃకామరూపిణః॥వానరావారణేంద్రాభాయేమద్విషయవాసినః॥౪౬॥తథామేబహువిక్రాంతైహారిభిభీమ
 పిక్రమైః॥౪౭॥తావానరాఘోరాదైత్యదానవసన్నిభాః॥౪౮॥భ్యాతకమాపదానాశ్చబలవంతోజితక్షమాః॥పరాక్రమే
 షుపిఖ్యాతావ్యవసాయేషువోత్తమాః॥౪౯॥పృథివ్యంబుచరారామనానానగనివాసినః॥కోట్యగ్రశఞ్చమేప్రాప్తావానరా
 స్తవకింకరాః॥౫౦॥నిదేశవతిశస్సర్వైసర్వైగురుహితరతాః॥అభిప్రేతమనుష్ఠాతుంతవశత్క్యంత్యరిందమ॥౫౧॥తథామేబ
 హుసాహస్రైరినీకైర్భీమవిక్రమైః॥యస్తస్యసేనరవ్యాఘ్రప్రాప్తకాలంతచ్యుతామ్॥౫౨॥తతస్సైన్యంవశేయుక్త
 మాజ్ఞాపయితుమహాసికామమేషామివంకార్యంవిదితం॥మమతత్వతః॥౫౩॥తథాపితుయాథాతత్వమాజ్ఞాపయితుమహా
 సి॥ఇతిబ్రువాణంసుగ్రీవంరామోదశరభాత్మజః॥౫౪॥బాహుభ్యాంసంపరిష్వజ్యభద్రదంపచనమబ్రవీత్॥జ్ఞాయతాంమమ
 వైదేనాయదిజీవతివానవా॥౫౫॥సచదేశోమహాప్రాజ్ఞయస్త్విహసతిరావణః॥అధిగమ్యతువైదేహీనిలయంరావణ
 స్యచ॥౫౬॥ప్రాప్తకాలవిధాస్యామితస్త్విహకాలేసహత్వయా॥నాహమస్త్విప్రభుఃకార్యవానరేశసలత్క్యణః॥౫౭॥తస్య
 మస్యహేతుఃకార్యస్యప్రభుశ్చస్లవగేశ్వర॥తస్యమేవాజ్ఞాపయివిభోమమకార్యవినిశ్చయమ్॥౫౮॥తస్యంహిజానాసియ
 తాకార్యంమమవీరనసంశయః॥సుహృద్విత్తీయోవిక్రాంతః॥ప్రాజ్ఞఃకాలమేశేషవిత్॥౫౯॥భవానస్తద్ధితేయుక్తస్సుకృ
 తాథోధవిత్తమః॥ఎవముక్తప్రసుగ్రీవోవిసతంనామయాధవమ్॥౬౦॥అబ్రవీద్రామసాన్నిధ్యతత్కృత్యస్యచాపిమతః॥
 శైలాభంమేషునిఘోషమూజితంస్లవగేశ్వరమ్॥౬౧॥సోమసూర్యాత్తజ్ఞైస్సాధంవానరైర్వానరోత్తమ॥దేశ
 కాలనయైశ్చక్షఃకార్యాకార్యవినిశ్చయో॥౬౨॥వృతశ్చతసహస్రేణవానరాణాంతరస్వివామ్అధిగచ్ఛదిశంపూర్వాంస
 శైలవనకానామ్॥౬౩॥తత్రసీతాంవవైదేహీనిలయంరావణస్యచ॥మూగధ్వంగిరిశ్చంగేషువనేషుచనదీషుచ॥౬౪॥
 సదీంభాగీరధీంరమ్యాంసరయాంకౌశికింతథాకానిదీంయమునాంరమ్యాంయామునంచమహాగిరిమ్॥౬౫॥సరస్వతీంశ

సింధుంచశోణంఘనిభోదకమ్ | మసీంకాలమహీంచైవశైలకాననశోభితామ్ | ౧౧ || బ్రహ్మమాలాన్విదేహంశ్చమాధ
వాన్తాశ్చికోసలాః | మాగధాంశ్చమహాగ్రామాన్స్వంత్రాన్స్వంగాంస్తథైవచ || ౧౨ || సత్తనంకోశకారాణాంఘామింద
రజతాకరామ్ | సర్వమేతద్విచేతవ్యంమాగయద్విస్తతస్తతః || ౧౩ || రావఃస్వదయితాంభార్యాంసీతాందశరభన్న
షామ్ | సముద్రమవగాధాంశ్చపర్వతాన్నతనానిచ || ౧౪ || మందరస్యచయేకూటింసంశ్రితాఃకేచిదాయతామ్ |
కణప్రావరణాశ్చైవతథాచాప్యోష్ణకణికాః || ౧౫ || ఘోరలోహముఖాశ్చైవజవనాశ్చైవధావకాః | అక్షయాబ
లవంతశ్చపురుషాఃపురుషాదకాః || ౧౬ || కిరాతాకణఘాతాశ్చహేమాంగాఃప్రియదర్శనాః | అమమినాశనాస్త్రక్రి
రాతాద్విపవాసినః || ౧౭ || అంతజ్వలచరాఘోరానరవ్యాఘ్రాశ్చిక్రూతాః | ఎతేహమాలయాస్సర్వేపితేయాఃకామ
హుపిణః || ౧౮ || గిరిభిర్యదగవ్యంతేష్టవనెనన్లవెనచరత్నవంతంయవద్విపంసప్తరాజ్యోవశోభితమ్ || ౧౯ || సువణరూప్య
కంపైవసువణాకరమండితమ్ | యవద్విపమతిక్రమ్యశిశిరోనామపర్వతః || ౨౦ || దివంస్పృశతశ్చంగేణదేవదానవసేవితః
ఏతేహంగిరుగేఃసుప్రపాతేషువనేషుచ || ౨౧ || మాగధ్వంసహితాస్సర్వేరావపత్నీయశోన్వితేమ్ | తతోన్యజలం
భీమమగాధంశీఘ్రగామినమ్ || ౨౨ || గత్వాపారంసముద్రస్యసిద్ధచారణసేవితమ్ | తస్యతీథేఃపూర్వమ్యేషుపిచిత్రేషువ
నేషుచ || ౨౩ || రావణస్సహవైదేహ్యమాగితవ్యస్తతస్తతఃపర్వతశ్చభవానద్యస్సరమ్యాబహునిష్కూటాః || ౨౪ || మా
గితవ్యాదరీమంతఃపర్వతాశ్చవనానిచ | తత్సముద్రద్విపాంశ్చపశుభీమాద్రప్తుమహాభ || ౨౫ || ఊర్మిమంతంమ
హారోద్రంక్రోశంతమనిలోద్ధతమ్ | తత్రాసురామహాకాయాశ్చాయాంగృష్టంతినిత్యశః || ౨౬ || బ్రహ్మణాసమనుజ్ఞా
తాద్విఘాకాలంబుభుక్తితాః | తంకాలమేషుప్రతిమంమహూరగనిషేటమ్ || ౨౭ || అభిగవ్యమహానాదంతీథేనైవమ
హూరదధిమ్ | తతోరక్షజలంభీమంలోహితంనామసాగరమ్ || ౨౮ || గతాద్రక్ష్యథతాంచైవబృహతీకూటశాల్మలిం | గృ
హంచవై నతేయస్యనానారత్నవిభూషితమ్ || ౨౯ || తత్రకైలాసంకాశంవిహితంవిశ్వకమణా | తత్రశైలనిభాభీమా
మందేహానామరాక్షసాః || ౩౦ || శైలశ్చంగేమలంబంతేవానారూపాభయావహాః | తేవతంతజలేనిత్యంసూర్యస్యోదయ
నంప్రతిగిరినిహతాబ్రహ్మతేజోభిరహన్యహనిరాక్షసాః | అభితప్తాశ్చసూర్యేణలంబంతేస్తపునఃపునః || ౩౧ || తతఃపాం
డరమేఘాభంక్షిరోదంనామసాగరమ్ | గతాద్రక్ష్యథమథాహాముక్తహారమివోర్మిభిః || ౩౨ || తస్యమధ్యేవహాశ్చే
తయుషభానామపర్వతః | దివ్యగంధైఃకుసుమైర్రాజతైశ్చనగైవృతః || ౩౩ || సరశ్చరాజతైఃపద్మైశ్చలితైహేమక
సరైః | నామ్నాసుదశసంనామరాజహంసైస్సమాకులమ్ || ౩౪ || విబుధాశ్చారణాయతాఃకింసరాసాస్సరోగణాః | హృ
ష్టాస్సమభిగచ్ఛంతినభిసంతాంరిరంసవః || ౩౫ || క్షిరోదంసమతిక్రమ్యతతోద్రక్ష్యథవానరాః | జలోదంసాగరశ్రేష్ఠంసర్వ
భూతభయావహమ్ || ౩౬ || తత్రతతోగ్రహజంతేజఃకృతంహయముఖంమహత్ | అస్యాద్భుతంమహావేగమోదనంసచరా
చరమ్ || ౩౭ || తత్రవిక్రోశతాంనాదోభూతానాంసాగరౌకసామ్ | శ్రూయతేచసమథానాందృష్టౌతద్భృడపాముఖం
౩౮ || స్వాగూడస్యోత్తరేతీరయోజనానిత్రయోదశ | జాతరూపశిలోనామమహాకనకపర్వతః || ౩౯ || తత్రచంద్రచతీ
కాశంపన్నగంధరణీధరమ్ | పద్మపత్రవిశాలాక్షంతతోద్రక్ష్యథవానరాః || ౪౦ || ఆసీనంపర్వతస్యాగ్రేసర్వభూతనమస్త్ర
తమ్ | సహస్రశిరసందేవమనంతంనీలవాససమ్ || ౪౧ || త్రిరాకాంచనఃకేతుస్తాలస్తస్యమహాత్మనః | స్థాపితఃపర్వత
స్యాగ్రేవిరాజతిసవేదికః || ౪౨ || సూర్యస్యాందిశినిమాణంకృతంతత్త్రిదశేశ్వరైః | తతఃపరంహేమమయఃశ్రీమానుద
యపర్వతః || ౪౩ || తస్యకూటిదివంస్పృష్టౌశతయోజనమాయతా | జాతరూపమయూదివ్యావిరాజతీసవేదికా || ౪౪ || సా
లైస్తాలైస్తమాతైశ్చకణికారైశ్చపుష్పితైః | జాతరూపమయూదివ్యైశ్శోభతేసూర్యసన్నిభైః || ౪౫ || తత్రయోజన
విస్తారముద్భృతందశయోజనమ్ | శృంగంసామససంనామజాతరూపమయంధ్రువమ్ || ౪౬ || తత్రసూర్యంపదంకృత్వాపు
రానిష్టుస్త్రివిక్రమేద్వితీయంశిఖరేమేరోశ్చకారపురుషోత్తమః || ౪౭ || ఉత్తరేణపరిక్రమ్యజంబూద్విపందివాకరః | దృ
శ్యోభవతిభూయిష్టంశిఖరంతస్త్వహూచ్ఛ్రితమ్ || ౪౮ || తత్రవైఖానసానామవాలఖిల్యామహాక్షయః | ప్రకాశమా
నాదృశ్యంతేహార్యవణాస్తపస్వినః || ౪౯ || అయంసుదశఃసోద్విపఃపురోయస్యప్రకాశతే | యస్మిన్తేజశ్చచతుశ్చస
ర్వప్రాణభృతామపి || ౫౦ || శైలస్యతస్యశ్చంగేషుకందరేషువనేషుచ | రావణస్సహవైదేహ్యమాగితవ్యస్తతస్తతః

అత్తి కాంచనస్య చైలస్య సూర్యస్య వహుహత్తనః । ఆవిష్టా తేజసా సంధ్యా పూర్వార్థా రక్తా ప్రకాశతే ॥౬౩॥ సూర్య మేత
త్సృతం ద్వారం పృథి వ్యాభువనస్య చ । సూర్యస్యోదయం నైవ పూర్వా హ్యేషా దిగుచ్ఛతే ॥౬౪॥ తత్ర పర్వత పృథ్వి యుని
ర్మురేషు గుహా సుచారా వణస్సహ వై దేహ్య మాగ్ని తవోప శేషతః ॥౬౫॥ తతః పరమగమ్యాస్యాద్విక్రూర్వాత్రిదశా వృ
తా రహితా సూర్య చంద్రా భ్యామదృశ్యా తిమిరా వృతా ॥౬౬॥ శైల ముతేషు సర్వే ముకత దరేషు వనేషు చ । యే చ నోక్తా
మయా దేశా పతేయా తేషు జానకీ ॥౬౭॥ ఏతా వద్వానరైశ్చ క్యం గంతుం వానరపుంగవాః । అథాస్మిన్ రమమర్యాదం గజానీ
మస్తతః పరమ్ ॥౬౮॥ అభిగమ్య తు వై దేశీం నిలయం రావణస్య చ । మాసే పూణె నివర్తధ్వముదయం ప్రాప్య పర్వతమ్ ॥
౬౯॥ ఊర్వకం మాసాన్నవస్తవ్యం వసన్వభ్యోభవేత్తమ । సిద్ధాథాస్సం నివర్తధ్వమభిగమ్య చ మైథిలీమ్ ॥౭౦॥ మహేం
ద్రకాంతాం వనపండమండితాండిశంచరిత్వా నిపుణై సవానరాః । అవాప్య సీతాం రఘువంశజప్రియాంతతా నివృత్తాస్సు
ఖనోభవిష్యథ ॥౭౧॥ ఇతి శ్రీమతి కిష్కింధా కాండే - చ త్వా రింశ స్స గః .

తతః ప్రస్తావ్యసుగ్రీవస్తత్సహద్వానరం బలమ్ । దక్షిణాం ప్రేషయామాస హనరానభిలక్షితా ॥౧॥ ఖిలమగ్నిసు
తం నైవహనూమంతంచ వానరమ్ । సీతామహనుతం నైవ జాంబవంతం మహాకపిమ్ ॥౨॥ సుశూలా త్రంచ శరారించ శరగు
ల్మంత ధైవచగజంగమాత్తుంగవయం సుషేణమృశభంతథా ॥౩॥ మైందంచ ద్వివిదం నైవ విజయంగంధమాదనమ్ । ఉక్తా
ముఖమసంగంచ హతాశనసుతా వృభా ॥౪॥ అంగదప్రముఖాస్త్విరాస్త్విరఃకపిగణైశ్చరః । వేగవిక్రమ సంపన్నా సందిదేశ
విశేషవిత్ ॥౫॥ తేషామగ్రే సరం నైవ మహద్బలమసంతమమ్ । ధాయహరిపీరాణామాదిశద్వక్షిణాండిశమ్ ॥౬॥ యే కేచన
నముద్దేశాస్తస్యాండిశినుమగమాః కపీశః కపిముఖ్యానాం సతే మాంతానుదాహరత్ ॥౭॥ సహస్రశిరసం వింధ్యం నానా
మ్రుగులతాయుతం నర్మదాంచనదీం దుగ్ధాం మహూరగనిషేవితాం ॥౮॥ తతోభాగవతీం రమ్యాం కృష్ణవేణీం మహానదీం
వరదాంచ మహాభాగాం మహూరగనిషేవితాం ॥౯॥ మేఖలా ముత్తలాంచైవదశార్ణవగరాణ్యపి అబ్రువంతీం బ్రువం
తీంచ సర్వమేవానుపశ్యత ॥౧౦॥ విదథాన్మపి కాం శైవరమ్యామాహిషకానపి । తథావత్సాకళింగం శ్చ కాశికాం
శ్చ సమంతతః ॥౧౧॥ అస్త్విత్వదండకారణ్యం స పర్వతనదీగుహాం సదీగోదావరీం నైవ సర్వమేవానుపశ్యత ॥౧౨॥ తథైవాం
ధ్రాం శ్చ పుండ్రాం శ్చ చోళాన్వాం డ్యాకసకేరళాం । అయోముఖశ్చ గంతవ్యః పర్వతోధాతుమండితః ॥౧౩॥ విచిత్రశి
ఖరః శ్రీహంశ్చిత్రపుష్పితకాననః । సచందనవసోద్దేశో మాగ్నితవోమహాగిరిః ॥౧౪॥ తతస్తామాపగాండివాం ప్రస
న్నసలిలాంశివామేతత్ర ద్రక్ష్యథ కావేరీం విహృతా మప్పరోగణైః ॥౧౫॥ తస్యా సీనం గస్యాగ్రమలయస్య మహాజనః ।
ద్రక్ష్యథాదిత్యసంకాశమగస్త్యమృషిసత్తమమ్ ॥౧౬॥ తతస్తేనాభ్యనుజ్ఞాతాః ప్రసన్నే నమహుత్తనా । తామృషణీం
గ్రాహజ్ఞాంతరివ్యకనుహానదీమ్ ॥౧౭॥ సాచందనవనైదివైవ్యః ప్రచ్ఛన్నాద్విషశాలినీ । కాంతేవయవతిః కాంతం స
ముద్రమవగాహతే ॥౧౮॥ తతోహేమమయండివ్యం ముక్తామణివిభూషితమ్ । యుక్తంకవాటంపాద్యానాంగతా ద్రక్ష్య
థవానరాః ॥౧౯॥ తతస్సముద్రమాసాద్య సంత్రధార్యోధానిశ్చయః । అగస్త్యేనాంతరేతత్ర సాగరే వినివేశితః ॥౨౦॥ చి
త్రనానానగః శ్రీమామహేంద్రపర్వతోత్తమః । జాతరూపమయః శ్రీమానేవగాఢోమహాణవమ్ ॥౨౧॥ నానావిధై
నగైస్సర్వైలతాభిశ్చోపశోభితమోదేవషియత్తుప్రవరైరప్సరోభిశ్చ సేవితమ్ ॥౨౨॥ సిద్ధచారణసంఘైశ్చ ప్రకీణం
సుమునోహరమేతముప్రైశిసహస్రాక్షుస్సదాపర్వసుఖర్వసు ॥౨౩॥ ద్విపస్తస్యావరేపారేశతయోజనమాయతః । అగ
మ్యోమానుమైదిప్రస్తం మాగధ్వం సమంతతః ॥౨౪॥ తత్ర సర్వాత్మనాసీతా మాగ్నితవ్యావిశేషతః । సహిదేశస్తువ
ధ్యస్యరావణస్య మరాత్మనః ॥౨౫॥ రాక్షసాధిపతేవా సన్నహస్రాక్షుసమద్యుతేః దక్షిణస్య సముద్రస్య మధ్యే తస్యథా
రాక్షసే ॥౨౬॥ అంగారకేతి విఖ్యాతా ఛాయా మాకృష్యభోజినీ । ఎవం నిస్సంశయాకృత్వా సంశయాన్నష్ట సంశయాః ॥
౨౭॥ మృగయన్దం నరేంద్రస్య పత్నిమమితతేజసః । తమతిక్రమ్య లక్ష్మీవాసముద్రేశతయోజనే ॥౨౮॥ గిరిః పుష్పితకో
నామ సిద్ధచారణ సేవితః । చంద్రసూర్యాంశు సంకాశస్సాగరాంబుసమావృతః ॥౨౯॥ భ్రాజతే బలుతైశ్చ సైరంబరం వి
లిఖన్నివ । తస్యైకం కాంచనం శృంగం సేవతేయండివాకరః ॥౩౦॥ శ్వేతం రాజతమేకంచ సేవతేయం నిశాకరః । సతంకృత
మృషపశ్యంతినన్యశంసాననాస్తికా ॥౩౧॥ ప్రణమ్య శిరసా శైలంతం విమాగతానరాః తమక్రమ్య ధూమామస్సు

ర్యనాన్నామవర్వతః || ౩ || అథ నామ విగాహనయోజనానిచతుర్దశః | తతః ప్రమవ్యతిక్రమ్యవైద్యతో నామ వర్వ
తః || ౩ || సర్వ కామఫలైర్వత్సైస్సర్వ కాలమనోహరైః | తత్ర భుక్త్వా మహాహాణి మూలానిచ ఫలానిచ || ౩ || మధూనిపి
త్వా ముఖ్యానివరంగభృతవానరాః | తత్ర నేత్రమనఃకాతఃకుంజరీ నామ శవః తః || ౩ || అగస్త్యభవనంయత్ర నిమిత్తం
విశ్వకర్మణా తత్రయోజనవిస్తారముద్భృతందశయోజనమ్ || ౩ || శరణంకాంచనందివ్యం నానారత్నైః భూషితమ్ | త
త్రభాగవతీనామసపాణామాలయఃపురి || ౩ || విశాలకత్వామధామోసర్వతఃపరిరక్షితా | రక్షితాపన్నైః ఘో
రైస్తీక్షణంమైముహూవిమైః || ౩ || సర్వరాజోమహాప్రాజ్ఞోయస్యావసతివాసుకిః | సర్వాయమాగితవ్యాచసాచ
భోగవతిపురి || ౩ || తత్రచానంతరాదేశాయేకేచనసుసంవృతాః | తందేశంసమతిక్రమ్యమహాస్పృశభసంస్థితః || ౪ || సర్వ
రత్నమయః శ్రీమాన్మహాభో నామవర్వతః | గౌశీమకంచపద్మంచపారిశ్రామంచచందనమ్ || ౪ || దివ్యముత్పద్మతైయత్ర
తస్మైవాగ్నిసమప్రభమ్ | సతుతచ్ఛందసందృష్టౌస్పృష్టవ్యంచకదాచన || ౪ || గోహితానామగంధర్వాఘోరారక్షంతి
తద్వనమ్ | తత్రగంధర్వపతయఃపంచసూర్యసమప్రభాః || ౪ || శైలూషోగ్రామణీః శ్రీపశుంభాబభ్రుస్తథైవచ | రవి
సోమాగ్నివపుషాంనివాసఃపుణ్యకర్మణామ్ || ౪ || అంతేపృథివ్యామధామోస్త్రస్వగజతఃస్థితాః | తతఃపరమగంత
వ్యపితృలోకస్సదారుణః || ౪ || రాజధానీయమన్వేషాకప్తేనతమసావృతా | ఏతావదేవయున్మాభిర్వీరావానరపుంగ
వాః || ౪ || శక్యంవిచేతుంగంతుంచానాతోగతిమతాంగతిః | సర్వమేతత్సమాలోక్యయచ్చాన్యదపిదృశ్యతే || ౪ || గతంబిది
త్వావైదేహ్యస్సంనివర్తతమహాథ | యస్తమాసాన్నివృత్తగ్రేవృష్టానీతేతివత్స్యతి || ౪ || మాత్సల్యవిభవోభోగైస్స
ఖింసవిహరిష్యతి | తతఃప్రియతరోనాస్తిమమప్రాణాద్విశేషతః || ౪ || కృతాపరాధోబహుశోమమబంధుభావః || ౪ ||
అమితబలవరాక్రమాభవంతోవిపులగుణేషు కులేషుచప్రసూతాః | మనుజవతిసుతాయథా లభధ్వంతదధిగుణంపురు
షార్థమారభధ్వమ్ || ౪ || ఇతిశ్రీమద్రామాయణ - కీర్తి - ధాకా - దే - ద్వి - చ త్వా రింశ స్స గ - ౬

అథప్రస్థావ్యసుగ్రీవస్తాహారీదక్షిణాందిశమ్ | అబ్రవీన్నేషుసంకాశంసుషేణంనామయూధవమ్ || ౫ || తారా
యాఃపితరంరాజాశ్వశురంభీమవిక్రమమ్ | అబ్రవీత్ప్రాంబలిర్వాక్యమభిగమ్యప్రణమ్యచ || ౫ || మహామేపుత్రంమారీచ
మర్చిష్మంతంమహాకపిమ్ | వృతంకపివరైశ్శూరైర్మహాహేంద్రసదృశః || ౫ || బుద్ధివిక్రమసంపన్నంవైనతేయసమ
ద్యుతమ్ | మరీచపుత్రాన్సారీచానర్చిర్మాలాన్మహాబలాః || ౫ || ఋషిపుత్రాంశ్చతాసర్వాప్రతీచీమాదిశద్దిశమ్ |
ద్వాభ్యాంశతసహస్రాభ్యాంకపీనాంకపీనత్రమాః || ౫ || సుషేణప్రముఖాయూయంవైదేహంపరిమార్గః | సురాష్ట్రా
సహబాహ్లాకాశూరాభీమాంస్తథైవచ || ౫ || స్థితాజనపదారమ్యాన్విపులానిపురాణిచ | పున్నాగహసంకుక్షిం
వసుశోద్ధాబకామలమ్ || ౫ || తథాకేతకపండాంశ్చమార్గధ్వంహరియూధపాః | ప్రత్యక్సౌతోగమాత్తైవనద్యశ్శీత
జలాశ్శివాః || ౫ || తాపసానామరణ్యానికాంతారగిరయశ్చయేతతఃస్థలీంమరుప్రాయామత్సుచ్చశిరసశ్శిలాః || ౫ || గిరిజా
లావృతాంకుగాఢమాగితావృత్తానాందిశమ్ | తతఃపశ్చిమమాసాద్యసముద్రంద్రష్టుమహాథ || ౫ || తిమినక్రా
య్యుతజలమత్సోభ్యమభవానరాః | తతఃకేతకపండాత్సతమాలగహనేషుచ || ౫ || కవయోవిహరిష్యంతినారిశేఖవనేషుచ |
తత్రసీతాంచమాగధ్వంనిలయంరావణస్యచ || ౫ || వేలాతటనివిష్టేషుపర్వతేషువనేషుచ | మురచీపత్రనంచైవరమ్యం
చైవజటిపురమ్ || ౫ || అసంతీమంగలోపాంచతథాచాలక్షితంవనం | రాష్ట్రాశీవవిశాలానిపత్తనానితతస్తతః || ౫ || సింధు
సాగరయోత్తైవసంగమేతత్రపర్వతఃమహాహేమగిరిర్నామశతశృంగగౌమహాద్రుమః || ౫ || తత్రప్రస్థేషురమ్యేషు
సింహఃపక్షగమాస్థితాః | తిమిమత్సృగజాంత్తైవసీడాన్యారోపయంతి తే || ౫ || తానిసీడానిసింహాంగిరిశృంగగతా
శ్చయే | దృష్టాస్తృప్తాశ్చమాతంగాస్తాయదస్వననిస్వనాః || ౫ || విచరంతివిశాలేస్థితాయపూణేసమంతతః | తస్య
శృంగందివస్పర్శంకాంచనంచిత్రపాదపం || ౫ || సర్వమాశువిచేతవ్యంకపిభిఃకామరూపిభిః | కౌటింత్రసముద్రేతుకాం
చనింతయోజనం || ౫ || మదేశాంపారియాత్రస్వగతాద్రక్ష్యభవానరాః | కౌట్యస్త్రచతుర్వింశద్గంధర్వా
ణాంతరస్వినామ్ || ౫ || వసంత్యగ్నికాశానాంఘోరాణాంకామరూపిణాం | పావకాచిఃప్రతీకాశాస్సమవేతాస్సహ
స్రః || ౫ || నాత్యాసాదయితవ్యాస్తేవానరైర్భీమవిక్రమైః | నాదేయంచఫలంతస్తాద్దేశాతిరంబితస్థవంశమైః || ౫ ||

దురాసదాహితేపిరాస్యత్వవంతోమహాబలాఃఫలమూలానితేత్రతరక్షంతేశమవిక్రమాః॥౨౩॥తత్రయశ్శక్త్యైక
 వ్యోమాగితవ్యాచజాననీనహితేభ్యోభయంకించిత్రపిత్యమనువత్సతా॥౨౪॥తత్రవైదూర్యవర్ణగోవత్రసంస్థా
 నసంస్థితః॥నానామ్రమలతాకిర్ణోవజ్జోనామమహాగిరిః॥౨౫॥శ్రీమాకసముదితస్త్రయోజనానాంశతంసమం॥గృహ
 స్త్రవచేతవ్యాఃప్రయత్యైనష్టపంగమాః॥౨౬॥చతుర్భాగేసముద్రస్యచక్రవాన్నామపర్వతః॥తత్రచక్రంసహస్ర
 రంనిమిత్తవిశ్వక్రూణా॥౨౭॥తత్రపంచజనంహత్వాహయగ్నివంచదానవం॥ఆజహరతతశ్చక్రంశంఖంచపురుషోత్త
 మః॥౨౮॥తత్రసానుషువిశ్రేణువిశాలానుగుహసుచ॥రావణస్సహవైదేహ్యమాగితవ్యస్తతస్తతః॥౨౯॥
 తమతిక్రమ్యతేతేంద్రంకాంచనాంతరనిదః॥యోజనానాంచతుష్టష్టిర్వరాహూనామపర్వతః॥౩౦॥సువర్ణశృం
 గస్సశ్రీమానగాధేవరుణాలయే॥తత్రప్రాప్తోతిమంనామజాతయాపమయంపురమ్॥౩౧॥తస్మిన్స్వసతిచష్టాత్కారకూ
 నామదానవః॥తత్రసానుషువిశ్రేణువిశాలానుగుహసుచ॥౩౨॥రావణస్సహవైదేహ్యమాగితవ్యస్తతస్తతః॥తమతి
 క్రమ్యతేతేంద్రంకాంచనాంతరనిదః॥౩౩॥పర్వతస్త్వర్ణసావణోనానాప్రప్రవణాయుతః॥తంగజాశ్చపరాహాశ్చ
 సింహవ్యామ్రాశ్చసర్వతః॥౩౪॥అభిగజంతుసతతంతేనశబ్దేనదర్శితాః॥యస్మిన్హరిహయఃశ్రీమాకమహేంద్రఃపా
 కశాసనః॥౩౫॥అభిషిక్తస్సరైరాజామేఘవాన్నామపర్వతః॥తమతిక్రమ్యతేతేంద్రంమహేంద్రపరిపాలితమ్॥౩౬॥
 షష్టిగిరిసహస్రాశీకాంచనాగిమిష్యథాతరుణాదిత్యవణానిభ్రాజమానానిసర్వతః॥౩౭॥జాతయాపమయైవృ
 త్తైశ్శిభితానిసుపుష్పితైః॥తేషాంమధ్యేస్థితోరాజామేఘుత్తమపర్వతః॥౩౮॥ఆదిత్యేనస్రసన్నేనశైలోదత్తవరఃపు
 రా॥తేనైవముక్తఃతేతేంద్రస్సర్వపవత్సదాశ్రయాః॥౩౯॥మత్ప్రసాదాఙ్ఘ్రివివ్యంతిదివారాత్రంచకాంచనాః॥త్వయి
 యేచాపవత్సవంతిదేవగంధర్వదానవాః॥౪౦॥తేభవివ్యంతితక్షశ్చప్రభయాకాంచనప్రభాః॥విశ్వేదేవాశ్చమరుతోవస
 వశ్చదినాకసః॥౪౧॥అగమ్యచచ్ఛిమాంసంధ్యాంమేరుముత్తమపర్వతమ్॥ఆదిత్యముపనింతితైశ్చసూర్యోభిసూజితః॥
 ౪౨॥అదృశ్యస్సర్వభూతానామస్తంగచ్ఛేపర్వతమ్॥యోజనానాంసహస్రాణిదశతానిదివాకరః॥౪౩॥ముహూతా
 ధేనతంశీప్రుమభియాతిశిలోచ్ఛయమ్॥శృంగేతస్యమహద్వివ్యంభవనంసూర్యసన్నిభమ్॥౪౪॥ప్రాసాదగణసంబా
 ధంవిహితంవిశ్వకమణాః॥శిభంతరుభిశ్చిత్రైర్నానాపక్షిసమాకులైః॥౪౫॥నికేతఃపాశహస్తస్యవరుణస్యమహాత్మ
 నః॥అంతరామేరుచస్త్రంచతాలోదశశిరోమహా॥౪౬॥జాతయాపమయశ్శ్రీమాకభ్రాజతేదిత్రవేదికః॥తేషుసర్వేషు
 మగేషుసరస్సుచసరిత్సుచ॥౪౭॥రావణస్సహవైదేహ్యమాగితవ్యస్తతస్తతః॥యత్రతిష్ఠతిధర్మజ్ఞస్తపసాసేవనభా
 వితః॥౪౮॥మేరుసావణిరిత్యేవభ్యాతోవైబ్రహ్మణాసమః॥ప్రప్తవ్యోమేరుసావణిర్నహాపిస్సూర్యసన్నిభః॥౪౯॥
 ప్రణమ్యశిరసాఘామాప్రవృత్తింమైథిలీంప్రతివేతావజ్జీవలోకస్యభాస్కరోరజనీతుయోః॥౫౦॥కృత్వావిమిరంసర్వమ
 స్తంగచ్ఛేపర్వతమ్॥పతావద్వానరైశ్శక్యంగంతుంచానరపుంగవాః॥౫౧॥అభాస్కరమమర్యాదంగజానీమస్తతఃపరమ్
 అనిగమ్యతువైదేహింనిలయంరావణస్యచ॥౫౨॥అస్తపర్వతమాసాద్యసూణోమాసేనివతత॥ఊర్ధ్వంమాసాన్నవ
 స్తవ్యంవసన్వధ్యోభవేన్ను॥౫౩॥సహైవసూరోయచ్ఛాభిఃశ్వశురోమేగమిష్యతే॥శ్రోతవ్యంసర్వమేతస్యభవద్భిదిష్ట
 కాకిభిః॥౫౪॥గురురేషమహాబాహుఃశ్వశురోమేమహాబలః॥భవంతశ్చపివిక్రాంతాఃప్రమాణంసర్వకర్తృసు॥౫౫॥
 ప్రమాణమేనంసంస్థాప్యపశ్యన్వంపశ్చిమాందిశమ్॥భవంతఃపరిపశ్యంతుయథాద్వశ్యేతజానకీ॥౫౬॥దృష్టాయాంతునై
 ద్రస్యతాస్త్వమితితేజసః॥కృతకృత్యాభవిష్యామః॥కృతస్యప్రతికమణా॥౫౭॥అతోన్యదపియతిగంఢితార్కర్యస్యా
 స్యహితంభవేత్॥సంప్రధాన్యభవద్భిశ్చదేశకాలార్థసంహితమ్॥౫౮॥తతస్సుషేణప్రముఖాఃష్టపంగమాఃసుగ్రీవపా
 క్యంనిపుణంనిశమ్య॥ఆనుంత్రిసర్వేష్టవగాధిపంతేజస్తదిశంతేవరుణాభిగుప్తామ్॥౫౯॥ఇతిశ్రీమత్పిండియాధికాం
 డేద్విచత్వారింశస్సర్గః॥*****తతస్సందిశ్యసుగ్రీవశ్వశురంపశ్చిమాందిశమ్॥పీఠంశతపలింనామ
 వానరంవానరపక్షి॥౬౦॥ఉవాచరాజాధర్మజ్ఞస్సర్వవానరసత్తమమ్॥వాక్యమాత్మహితంచైవరామస్యచహితంతథా॥
 ౨॥వృతశ్శతసహస్రేణత్వద్విధానాంవనాకసామ్॥వైవస్వతసుతైస్సాధంప్రాతిష్ఠన్వస్వమంత్రిభిః॥౩॥దిశఃపూర్వ
 దీపింవిక్రాంతాహిమతైలావతంసకామోసర్వతఃపరిమాగధ్వంరామపత్నీమనిందితామ్॥౪॥అస్మిన్సార్వభౌమే

తైక్యతేదాశరథఃప్రియోముణాన్మక్తాభవిష్యామఃకృతార్థాభవిదాంవరాః॥౧౧॥కృతంహిప్రియమస్తాకంరాఘవేణమహాత్మనాతస్యచేత్ప్రతికారోస్తిసఫలంజీవితంభవేత్॥౧౨॥అథిశంకార్యనివృత్తిమకతురపియశ్చరేత్॥తస్యస్యాత్సఫలంజన్మకింపునఃపూర్వకారిణః॥౧౩॥ఎతాంబుద్ధిమవస్థాయద్యశ్యతేజానకీయథాతథాభవద్భిఃకతవ్యమస్తస్మిన్ప్రియహిత్వేషిణః॥౧౪॥అయంహిసర్వభూతానాంమాన్యస్తునరసత్తమః॥అస్మానుచాగతప్రీతీరామఃపరపురంజయః॥౧౫॥ఇమానివసమగాణినద్యఃశైలాంతరాణిచభవంతఃపరిమాగ్ంతుబుద్ధివిక్రమసంపదా॥౧౬॥తథామైచ్ఛాన్ముఖిందాంశ్చశూరసేనాంస్తథైవచాప్రస్థలార్థరతాంతైచ్ఛవకురూంశ్చసహమద్రకైః॥౧౭॥కాంభోజాయవనాంతైచ్ఛవశకానారట్టకానసింహాస్తాకాన్మపికాంతైచ్ఛవపారవానథతంకణాః॥౧౮॥నీనాపరమచీనాంశ్చన్యసమరాంశ్చపునఃపునః॥అస్మిత్కృదరదాంశ్చైవహిమవంతంతథైవచ॥౧౯॥లోప్రవర్తకమండేషుదేవదారువనేషుచ॥రావణస్సహవైదేహ్యమాగితవ్యస్తతస్తతః॥౨౦॥తతస్సీమాశ్రమంగత్వాదేవగంధర్వసేవితమ్॥కాశంనామమహాసానుంపర్వతంతంగమిష్యభి॥౨౧॥మహాత్ముతస్యశైలస్యనిదఃరేషుగుహాసుచవిచిన్వతమహాభాగాంరామపత్నీంస్తతస్తతః॥౨౨॥తమతిక్రమ్యశైలేంద్రంహిమగర్భంమహాగిరిమ్॥తతస్సుదర్శనంనామగంతుమహాథవర్వతమ్॥౨౩॥తతోదేవసఖోనామవర్వతఃపతగాలయః॥నానాపక్షిగణాకీణోవివిధప్రముఖాపితః॥౨౪॥తస్యకానసమండేషుఋగృగేషుగుహాసుచవిచిన్వతమహాభాగాంరామపత్నీంయశస్విసీమ్॥౨౫॥తమతిక్రమ్యచాకాశంసర్వతశ్శతయోజనమ్॥అపర్వతనదీవృక్షంసర్వసత్త్వవివజితమ్॥౨౬॥తంతుశీఘ్రచుతిక్రమ్యకాంతారంరోమహామణిమ్॥శైలాసంపాండరంశైలంప్రాప్యహృష్టాభవిష్యభి॥౨౭॥తత్రపాండరమేఘభంజాంబూనదపరిష్కృతమ్॥కుబేరభవనందివ్యంఋమితంవిశ్వకర్మణా॥౨౮॥విశాలానకీయత్రప్రభూతకమలోత్పలాహంసకారండవాకీణాహ్యప్సరోగణసేవితా॥౨౯॥తత్రవైశ్రవణోరాజాసర్వభూతనమస్కృతః॥ధనదోరమతేశ్రీమాగుహ్యకైస్సహాయకురాట్॥౩౦॥తస్యచంద్రనికాశేషుపర్వతేషుగుహాసుచ॥రావణస్సహవైదేహ్యమాగితవ్యస్తతస్తతః॥౩౧॥క్రాంచంతుగిరిమాసాద్యబిలంతస్యసుడుగ్మమ్॥అప్రమత్తైఃప్రవేష్టవ్యంచప్రవేశంహితత్స్తృతం॥౩౨॥పసంతిహిమహాత్మానస్త్రసూర్యసమప్రభాః॥దేవైరవ్యచితాస్సవ్యగ్దేవరూపామహామయః॥౩౩॥క్రాంచస్యాస్యగృహాశ్చాస్యేసానూనిఖిరాణిచ॥నిడరాశ్చనితంబాశ్చకేతవ్యాస్తతస్తతః॥౩౪॥క్రాంచస్యశిఖరంచాపినిరీక్ష్యచతతస్తతః॥అవృక్షంకామశైలంచమానసంవిహగాలయమ్॥౩౫॥నగతిస్తత్రభూతానాందేవదానవరక్షసాం॥సచసవైర్విచేతవ్యస్ససానుప్రథ్నభూధరః॥౩౬॥క్రాంచంగిరిమతిక్రమ్యపైనాకౌనామపర్వతః॥మయస్యభవనంతత్రదానవస్యస్వయంకృతం॥౩౭॥మైనాకస్తువిచేతవ్యస్ససానుప్రసక్తందరః॥స్త్రీణామశ్వముఖినాంతునికేతాస్త్రతత్రతు॥౩౮॥తందేశంసమతిక్రమ్యఆశ్రమంసిద్ధిసేవితం॥సిద్ధావైఖానసాస్త్రవాలఖిల్యాశ్చతావసాః॥౩౯॥వంద్యాస్తేతుతపసిద్ధాస్తపసావీతకల్పమాః॥ప్రప్తవ్యాశ్చపిసీతాయాఃప్రవృత్తింవిసయాన్వితైః॥౪౦॥హిమపుష్కరసంధన్వంతస్త్రివైఖానసంసరః॥తరుణాదిత్యసంకాశైహంసైవిచలితంతుభైః॥౪౧॥శైవహాహ్యఃకుబేరస్యసార్వభౌమఇతస్త్రతః॥గజఃపర్యేతంతందేశంసదాసహకరేణుభిః॥౪౨॥తత్సరస్వమతిక్రమ్యనష్టచంద్రదివాకరం॥అనక్షత్రగణంహ్యోమనిష్యయోదమనాదిమత్॥౪౩॥గభస్తిభిరివాకస్యసతుదేశఃప్రకాశతే॥శ్రామ్యద్భిస్తపసిద్ధిదేవకలైష్సస్వయంప్రభైః॥౪౪॥తంతుదేశమతిక్రమ్యశైలోదానామనిష్యగాఢభయోస్తీరయోస్తస్యాకీచకానామవేణవః॥౪౫॥తేనయంతిపరంతరంసిద్ధాప్రత్యానయంతిచ॥ఉత్తరాక్షరవస్త్రకృతపుణ్యప్రతిశ్రయాః॥౪౬॥తేచకాంచనపద్మాభాఃపద్మినీభిఃకృతోదకాః॥నీలవైడూర్యప్రాధ్యానద్యస్త్రసహస్రశః॥౪౭॥రక్తోత్పలవనైశ్చామండితశ్చహిరణ్మయైః॥తరుణాదిత్యసదృశైర్భాంతిశత్రజలాశయాః॥౪౮॥మహాహామణిపత్రైశ్చకాంచనప్రభాకేసరైఃసీతోత్పలవనైశ్చిత్రైస్సదేశస్సర్వతోవృతః॥౪౯॥నిస్తులాభిశ్చముక్తాభిఃకణిశ్చమహాధనైః॥ఉదాహృతపురీవాస్త్రజాతరూపైశ్చనిమ్బగాః॥౫౦॥సర్వరత్నమయైశ్చిత్రైర్గవగాఢానగూత్రపైః॥జాతరూపమయైశ్చాపిహుతాశనసమప్రభైః॥౫౧॥నిశ్చలుషుఫలస్త్రనగాఃపత్రరథాకులాః॥దివ్యగంధరసస్పృశాకాసర్వానామాప్రవంతి॥౫౨॥నానాకారాణివాసాంసిఫలంత్యస్యేనగూత్రమాః॥ముక్తావైడూర్యచిత్రాణిభూష

శానితదై వచః ॥౨॥ శ్రీరాంచాప్యనుకూపాణిపురుషాణాంతతై వచఃసవతుఃసుఖసేవ్యానిఫలంత్యన్యేనగూర్తమాః ॥
 ౧౫॥ మహాహరిణివిదితాణిహైమాన్యన్యేనగోర్తమాః ॥ ఫలంత్యయేనియానిదితాస్తరణవంతిచరణ౯॥ మహాకాంతా
 నిమాల్యానిఫలంత్యత్రాపరేమ్రమాః ॥ పానానిచమహాహరిణిభక్ష్యోనివిధానిచ ॥౨॥ శ్రీయశ్చగుణసంపన్నానా
 పయావనలక్ష్మితాః ॥ గంధర్వాకిన్నరాస్సిద్ధానాగావిద్యాధరాస్తథా ॥౨॥ రమంతేసహితాస్తత్రనారీభిభాః ॥ సురత్ర
 ఖాః ॥ సర్వేసుకృతకమాణస్సర్వేరతపరాయణాః ॥౨॥ సర్వేకామాక్షసహితావసంతిసహయోపితః ॥ గీతవాదిత్ర
 నిఖాః ॥ మహాస్సప్తహసితస్వనః ॥౩॥ శ్రూయతేసతతంత్రసర్వభూతమనోహరః ॥ తత్రనాముదితఃకశ్చిన్నాస్త్రీక
 శ్చిదనతప్రియః ॥౪॥ అహన్యహనివధంతగుణాస్త్రమనోరమాః ॥ సమత్రిక్రమ్యతందేశముత్తరఃపయసాంనిధిః ॥
 ౫॥ తస్మాత్సోమగిరినామమధ్యేహమమయోమహా ॥ ఇంద్రలోకగతాయచబ్రహ్మలోకగతాశ్చయే ॥౬॥ దేవా
 స్తంసమవేతుంతేగిరిరాజందివంగతమ్ ॥ సతుదేశోవిసూర్యోపితస్యభాసాప్రకాశతే ॥౭॥ సూర్యలత్పృథివిజ్ఞేయస్తప
 తేవవివస్వతాభగవానవివశ్వాత్పశంభురేకాదశత్కః ॥౮॥ బ్రహ్మచరీదేవోబ్రహ్మర్షిపరివారితః ॥ కథంచనన
 గంతవ్యంకురూణాముత్తరేణవః ॥౯॥ అన్యేషామపిభూతానానాతిక్రామతివైగతిఃసహిసోమగిరినామదేవానా
 మపిమగ్ధాః ॥౧౦॥ తమాలోక్యతతఃక్షిప్రముపావతాతుమహాథ ॥ ఏతావద్వానరైశ్శక్యంగంతుంవానరపుంగవాః ॥
 ౧౧॥ అథాసురమమర్యాదంజానీమస్తతఃపరమ్ ॥ సర్వమేతద్విచేతవ్యంయన్తయాపరికితతమ్ ॥౧౨॥ యదన్యదపిమో
 క్తంచతత్రాపిక్రియతాంమతిః ॥ తతఃకృతందాశరథేమహాత్ప్రియంమహత్తరంచాపితతోమమప్రియమ్ ॥ కృతం
 భవిష్యత్సనిలానలోపమావిదేహజాదశశనజేనకమణా ॥౧౩॥ తతఃకృతాథాస్సహితాస్సబాంధవామయాచితా
 స్సర్వగుణైమనోరమైః ॥ వసిష్యధోర్వింప్రతిశాంతశత్రవస్సహప్రియాభూతధరాః ॥౧౪॥ ఇతిశ్రీమత్కి
 ష్కింధాకాండే శ్రీచత్వారింశస్సర్గః ॥ పితృషేణతుసుగ్రీవోహనూమత్యథముక్తవా ॥ సహిత
 స్త్రిహరిశ్రేష్ఠేనిశ్చితాథోధాసాధనే ॥౧౫॥ బ్రవీచ్ఛహనూమంతంవిక్రాంతమనిలాత్మజమ్ ॥ సుగ్రీవఃపరమప్రీతఃప్ర
 భుస్సర్వవనాకసామ్ ॥౧౬॥ సభూమానాంతరిక్షేవానాంబరేనామరాలయే ॥ నాపునాగతీసంగంతేవశ్యామిహరిపుంగవ ॥
 ౧౭॥ సాసురాస్సహగంధర్వాస్సనాగనరదేవతాః ॥ విదితాస్సర్వలోకాస్తేససాగరధరాధరాః ॥౧౮॥ గతిర్వైగత్పతేజశ్చలా
 మువంచమహాకపేపితుస్తేసదృశంవీరమారుతస్యమహాజనః ॥౧౯॥ తేజసావాపితేభూతంసమంభువినవిద్యతే ॥ తద్యథాల
 భ్యతేసేతాతత్త్వమేవానుచింతయ ॥౨౦॥ త్వయ్యేవహనుమన్నస్తేబలంబుద్ధిఃపరాక్రమః ॥ దేశకాలానువృత్తిశ్చనయశ్చన
 యపండిత ॥౨౧॥ తతఃకార్యసమాసంగమవగమ్యహనూమతి ॥ విదిత్వాహనుమంతంచచింతయామాసరాఘవః ॥౨౨॥ సర్వధా
 నిశ్చితాథోయంహనూమతిహరీశ్వరః ॥ నిశ్చితాథాకరశ్చపిహనూమాకార్యసాధనే ॥౨౩॥ తదేవంప్రస్థితస్యాన్యపరి
 జ్ఞాతస్యకమాభిః ॥ భద్రాపరిగృహీతస్యధ్రువఃకార్యఫలోదయః ॥౨౪॥ తంసమీక్ష్యమహాతేజావ్యవసాయోత్తరం
 హరిమ్ ॥ కృతాథాభవసంపృత్తఃప్రహృష్టేంద్రియమానసః ॥౨౫॥ దృఢాతన్యతతఃప్రీతఃస్వనామాంకోపశోభితమ్ ॥ అం
 గులీయమభిజ్ఞానంరాజపుత్ర్యవరంతపః ॥౨౬॥ అనేనత్వాంహరిశ్రేష్ఠచిహ్నోజనకాత్తజామత్సకాశాదనుప్రాప్త
 మనుద్విగానుపశ్యతి ॥౨౭॥ వ్యవసాయశ్చతేవీరసత్వయుక్తశ్చవిక్రమః ॥ సుగ్రీవస్యచసందేశస్సిద్ధింకథయతీవమే ॥౨౮॥
 సతంగృహ్యహరిశ్రేష్ఠఃస్థాప్యమూర్ధ్నికృతాంబుజః ॥ వందిత్వాచరణౌచైవప్రస్థితః ॥౨౯॥ త్వమాగ్నిసతత్ప్రకర్షణ
 హరిణాంబలంమహద్భుభూవవీరఃపవనాత్తజఃకపిః ॥ గతాంబుదేవ్యోమ్నవిశుద్ధమండలశ్శశీవనతుత్రగణాపశోభితః ॥౩౦॥
 అతిబలబలమాశ్రితస్తవాహంహరివరవిక్రమవిక్రమైరనలైః ॥ పవనసుతయథాభిగమ్యతేసాజనకసుతాహనుమత
 థామరుష్వ ॥౩౧॥ ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండే చతుశ్చత్వారింశస్సర్గః ॥

సర్వాంశ్చహనూమగ్రీవఃప్లవగాప్లవగమభఃసమస్తానబ్రవీద్భుయోరామకార్యాథానిధయ ॥౩౨॥ ఏవ
 మేతద్విచేతవ్యంయన్తయాపరికితతమ్ ॥ తదుగ్రశాసనంభతుఃవిజ్ఞాయహరిపుంగవ ॥౩౩॥ శలభాభవసంధాద్యమేది
 నీసంప్రతస్థిరేరామఃప్రప్రవణేతస్త్రిన్యవసత్సహలక్షణః ॥౩౪॥ ప్రతీతుమాణస్తంమాసంయస్సీతాధిగమేకృతః ॥ ఉత్త
 రాంతుదిశంరమ్యాంగిరిరాజసమావృతామ్ ॥౩౫॥ ప్రతస్థేసహసావీరోహరిశ్శతవలిస్తదా ॥ పూర్వాదిశంప్రతియయాచిన

తోహరియూధపః॥ తారాంగదాదిసహితః ప్లవగూమారుతాత్మజః॥ అగస్త్యచరితామాశాందక్షిణాంహరియూధపః॥
పశ్యమాంతుదిశం ఘోరాంసుషేణః ప్లవగేశ్వరః॥ ప్రతస్థేహరిశామూలాదిశంవరుణసాలితామ్॥ ౭॥ తతస్సర్వాదిశోరా
జావోదయిత్వా యథాతథంకపిసేనాపతీన్యఖ్యాన్యమోహనుఖతస్సుఖమ్॥ ౮॥ ఏవంసంచోదితాస్సర్వైరాజ్ఞావానరయూధ
పః॥ స్వాంస్వాందిశమభిప్రేత్యత్వరితాస్సంప్రతస్థిరై॥ ౯॥ ఆసయిష్యామహసీతాంహనిష్యామశ్చరావణమ్॥ నదంత
శ్చోన్నదంతశ్చృజః తంతశ్చప్లవంగమా॥ ౧౦॥ త్వేశంతోధావమానాశ్చపిదంతోషహాబలా॥ అహమేకౌహనిష్యామి
ప్రాప్తంరావణమాహవే॥ ౧౧॥ తతశ్చోన్నత్యసహసాహరిష్యేజనకాత్మజామ్॥ వేషమానాంప్రమేణాభ్యావద్యిన్ద్రీయ
తామితి॥ ౧౨॥ ఏకఏవాహనిష్యామిపాతాళాదపిజానకీమ్॥ విభమిష్యామ్యహంవృథాపాతయిష్యామ్యహంగిరి॥ ౧౩॥ ధ
రణీంధారయిష్యామిత్తోభయిష్యామిసాగరా॥ అహంయోజససంఖ్యాంయూష్యమితానాంసంఖ్యం॥ ౧౪॥ శతంయోజ
ససంఖ్యాంయూశ్శతంసమధికంహ్యహమ్॥ భూతలేసాగరేవాపిచైతేషుచటనేషుచ॥ ౧౫॥ చాతాశస్యాపివాదుభ్యేషుమా
భ్యుద్యతేగతిః॥ ఇత్యేకైకంతదాతత్రవానరాబలసహితాః॥ ౧౬॥ ఊచుర్చరసంతత్రహరిరాజస్యసన్నిధౌ॥ ఇతిశ్రీమ
త్కీర్తిఘోషాంధాకాంఢే - పంచచత్వారింశస్సగః - * * * * * గలేషువానరేంద్రేషురామస్సుగ్రీవమబ్ర
వీత్॥ కథంభవాన్వైజానీతేసర్వంవైమండలంభవం॥ సుగ్రీవస్తతతోరామమువాచప్రణతాత్మనా॥ శ్రూయతాం
సర్వమాఖ్యాస్యేవస్తరణనరవభా॥ ౧౭॥ యదాతుమంబుధింనామదానవంసుహిషాకృమ్॥ పరికాలయతవాల్మీకీయం
ప్రతివర్షతమ్॥ ౧౮॥ తదావివేకమహిమలయస్యగుహంప్రవీణవేకవారీత్రాపిమలయంరజ్జిహంసయా॥ ౧౯॥ తతోహం
తత్రనిక్షిప్తోనుహాద్వారివిశితవత్॥ నచనిష్క్రమతేవారీతదాసంవత్సరే॥ ౨౦॥ తతఃపతజజేగేనఅపుత్రారెతథాచిలమ్॥
తతోహంవిస్త్రితౌదృష్ట్వాభ్రాత్యశోకవిషాదితః॥ ౨౧॥ తదాహంకృతబుధైస్తుసుప్యక్తంనిహతోగురుః॥ ఇతిచిత్తాంతచిత్తై
కార్యాకార్యమజానతా॥ ౨౨॥ శిలావర్షతసంకాశాచిలద్వారిమయావృతా॥ అశక్తుచస్త్రిమితంమహిమోదినశేడి
లా॥ తతోహమాగాంకిష్ఠింధాంనిరాశస్తస్యజీవితే॥ రాజ్యంచనుమహత్ప్రాప్తంతారయూరుమయాసహా॥ ౨౩॥ మిత్రై
శ్చసహితస్తత్రవసామివిగతజ్వరః॥ ఆజగామతతోవాలీహత్వాతందానవర్షభమ్॥ ౨౪॥ తతోహమదదాంరాజ్యంకౌరవా
ద్భయయంత్రితః॥ సమాంజిహంసుమన్తాత్తావాలీప్రవృత్తేంద్రియః॥ ౨౫॥ పరికాలయతక్రథాద్ధావంతంసచివై
స్సుహా॥ తతోహంవాలీనాతేనసానుబంధఃప్రధావితః॥ ౨౬॥ సచీశ్చవివిధాభర్యస్వనానిగరాణిచ॥ ఆదశతలసంకాశా
తతోవైపృథివీమయా॥ ౨౭॥ అలాతచక్రప్రతిమాదృష్ట్వాగౌష్పదవత్తదా॥ పూర్వాందిశంతతోగత్వాపశ్యామివిభా
మమా॥ ౨౮॥ వర్షతాంశ్చనదీరమ్యాస్సరాంసివిభానిచ॥ ఉదయంతత్రవశ్యామివర్షతంధారుమండితమ్॥ ౨౯॥ షీరో
దసాగర్ధంచైవనిత్యమపురసాలయం॥ పరికాలయమానస్తువాలీనాభిమృతస్తదా॥ ౩౦॥ పునరాప్యత్యసహసాప్రస్థితోహం
తదావిభో॥ పునరావతమానస్తువాలీనావిమృతోమృతమ్॥ ౩౧॥ దిశస్తస్యాస్తతోభూయఃప్రస్థితోదక్షిణాందిశమ్॥ ఏం
ధ్యపాదవసంకీర్ణంచందనమ్రుమభూషితాం॥ ౩౨॥ మమలైలాంస్తతఃపశ్యేణూమోపక్షిణతోపరా॥ పశ్యమాంతుది
శంప్రాప్తోవాతినాసమభిమృతః॥ ౩౩॥ సంవత్సరవివిధాదేశానస్తంచగిరిసత్తమమ్॥ ప్రాప్యదాస్తంగిరిశ్రేష్ఠముత్త
రాంసంప్రధావితః॥ ౩౪॥ హిమవంతంచమేరుంచసముద్రంచయథోత్తమమ్॥ యదానవిందేశరణంవాలీనాసమభి
మృతః॥ ౩౫॥ తదామాంబుద్ధిసంపన్నోహమామాన్వాక్యమబ్రవీత్॥ ఇదానీంమేస్త్వతంరాజకయథావాలీహరిశ్వ
రః॥ ౩౬॥ మితంగేనతదాశస్త్రాహ్యాస్త్రిన్నాశ్రమమండలే॥ ప్రవిశేద్యచివైవాలీమూర్ధాస్యశతధాభవత్॥ ౩౭॥ తత్ర
వాసస్సుతోస్తాకంవిరుద్ధిగ్నోభవిష్యతి॥ తతఃపర్వతమాసాద్యముశ్యమూచంసృసాత్మజ॥ ౩౮॥ నవిదేశతదావాలీ
మతంగస్యభయాత్తదా॥ ఎవంమయాతదారాజప్రత్యక్షముపలక్షితమ్॥ ౩౯॥ పృథివీమండలంకృత్యంగుహామ
స్యాగతస్తతః॥ ఇతిశ్రీమత్కీర్తిఘోషాంధాకాంఢే - పట్నత్వారింశస్సగః - * * * * *
దశేనాథంతువైదేహ్యసర్వతఃకపియూధపాః॥ వ్యాద్విహ్వాంకపిరాజేనయథోక్తంబన్దురంజనా॥ ౪౦॥ తేనరాంసి
సరిత్రాత్కాగ్రామాంశ్చనగరాణిచ॥ నదీమగాంస్తదాచైలాదినిస్వంతిసమంతతః॥ ౪౧॥ సుగ్రీవేణసమాఖ్యాతా
స్సర్వవానరయూధపాః॥ ప్రదేశాప్రవిదిన్వంతిసైలవనకాననా॥ ౪౨॥ విదిత్యదివసంసర్వసీతాధిగమనేభృతాః॥ స

మాయాంతిస్తమేదిన్యాంనిశాకాలేషువానరాః||౧||సర్వతుకాంశ్చదేశేషువానరాస్సఫలప్రమాణః | ఆసాద్యరజ్జీం
శయ్యాం చక్రస్సర్వైష్వహస్సుతే||౧||తదహఃప్రథమంకృత్వామాసేప్రసవణంగతాః| కపిరాజేనసంగమ్యనిరాశాః
కపియాధపాః||౧||విచిత్రమిదిశంసూర్వాంయథాక్రాంసచివైస్సహ|అదృష్ట్వావినతస్సీతామాజగామమహాబలః||౨||ఉ
త్తరాంచదిశంసర్వావిచిత్రసమహాకపిః|ఆగతస్సహస్రైస్సేనవీరశ్చతవలిస్తదా||౧|| సుషేణఃపశ్చిమామాశాంవిచిత్రస
హవానరైః|సమేత్యమాసేసంపూర్ణేనుగ్రీవముపచక్రమే||౧||తంప్రసవణపుష్టస్థంసమాసాద్యాభివాద్యచ|ఆసీసం
సహరామేణమగ్రీవమిదమబ్రువణ||౧||విచితాఃపర్వతాస్సర్వేవనానిగహనానిచ | నిమ్నగాస్సగరాంతాశ్చసర్వే
జనపదాశ్చయే||౧||గుహాశ్చవిచితాస్సర్వాస్త్యయాఃపరికీర్తితాః| విచితాశ్చమహాగుల్మలతావితతసంతతాః||
౧౨|| గహనేషుచదేశేషుచగేషువిషమేషుచసర్వాన్యప్రమాణానివిచితానిహతానిచ|| ౧౩|| యేవైవగహనాదే
శావిచితాస్తేపునఃపునః||ఉదారసర్వాభిమనోమహాత్మాసమైఖిలీంద్రక్ష్యతివానరేంద్రః | దిశంతుయామేవగతాతుసీ
తాతామాస్థితోవాయుసుతోహనూమా||౧౪||ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండే-సప్తచత్వారింశస్సగణః*****

సహతా రాంగదాభ్యాంతుగత్వాసహనుమాకపిః|నుగ్రీవేణయథాద్విష్టంతందేశముపచక్రమే||౧|| సగురూర
ముపాగమ్యసర్వైస్తైకపిసత్తమైః|విచి నోతిస్తవింధ్యస్యగుహాశ్చగహనానిచ||౧|| పర్వతాగ్రాన్నదీమగ్ధాసరాం
సివిపులాద్రుమాః|వృక్షమండంశ్చవివిధాన్సర్వతాః|ఘనపాదపాః||౩||అన్వేషమాణాస్తేసర్వేవానరాస్సర్వతో
దిశమ్ | ససీతాందవృశుస్విరామైఖిలీంజనకాత్మజామ్||౪||తేభక్షయంతోమూలానిఫలానివివిధానిచ|అన్వేషమాణాదు
ధామాన్యవసంస్తత్రత్రహా||౫||నచదేశోచురన్వేష్యగుహాగహనవాన్తహాః | నిజానంనిజాలంబూన్యంగహసంరో
మహాషణాం||౬||త్యక్త్వాతుతంతదాదేశంసర్వవైహరియాధపాః|తాదృశాన్యపురణ్యానీవిచిత్రభృశపీడరాః||౭|| దే
శమన్యంమరాధమంవివిశుశ్చాకుతోభయాః | యత్రవంధ్యఫలావృత్తావిపుష్పాఃపణాపజితాః||౮|| స్రోయాస్సరితో
యత్రమూలంయత్రసుమలభమ్ | ససంతిమహిషాయత్రనమ్యగానవహస్త్రిసః||౯|| శాదూలాఃపక్షిణోదాపియచా
న్యేవసగూచరాః|సచాత్రవృత్తానౌషధ్యోనలతానాపిపీఠభా|| ౧౦ || సిన్ధుగర్భత్రాఃస్థరేయత్రవత్సన్యేపుల్లపంకజాః|
ప్రేక్షణీయాస్సగంధాశ్చభ్రమరైశ్చవివజితాః||౧౧||కండురామమహాభాగస్సత్యవాదీతపోధనః | మహాపిఃపర
మామషీనియమైమకస్త్రిసకాణి||౧౨||తస్యతస్త్రిస్వనెపుత్రోబాలస్తోడశవాషికః| ప్రణష్టోజీదిరాంతాయక్ర
ద్ధస్తత్రమహామునిః||౧౩||తేనథమాత్మనాశస్తంకృత్సంతత్రమహద్వనమ్|అశరణ్యంమరాధమంమృగపక్షివివజిత
తమ్||౧౪||తస్యతేకాననాంతాంశ్చగిరిణాంకండరాణిచ|ప్రభవానినదీనాంచవిచిన్వంతిసమాహతాః||౧౫||తత్రచపిమ
హాత్మానోనావశ్యజనకాత్మజామ్| హతారంరావణంవాపిసుగ్రీవప్రియకారిణః|| ౧౬ || తేప్రవిశ్యాశుతంభీమంల
తాగుల్మసమావృతమ్|దదృశుఃక్రూరకమాణసురంనిర్భయంవనె||౧౭||తందృష్ట్వావానరాఘోరంధ్విత్తంజైలమివాప
రమ్ | గాఢంపరిహితాస్సర్వదృష్ట్వాతంపర్వతోపమమ్||౧౮||సోపితాన్వానరాసర్వాన్నస్తాస్తేశ్యబ్రహ్మలీలభ్యధా
వతసంక్రుద్ధోముష్టిముద్యమ్యసంహతమ్ || ౧౯ || తమాపతంతంసహసావాలిపుత్రోంగదస్తదా|రావణోయమితజ్ఞా
త్వాతలేనాభిజఘానహ||౨౦||సవాలిపుత్రాభిహతోవక్త్రావోచ్ఛేతముద్వమః | అసురోభ్యవతఃసూర్యమావశ్యస్తభవప
ర్వతః||౨౧||తేపితస్త్రినిర్గుచ్ఛాప్సేవానరాజితకాశినిః|వ్యచిన్వత్ప్రాయశస్త్రసర్వంతర్దిగజ్జ్వరమ్||౨౨||విచితం
తుతతఃకృత్వాసవేతేకాననంపునః|అన్యదేవాపరంఘోరంవివిశుగిరిగహ్వరమ్||౨౩||తేవిచిత్రపునఃభిన్నావినిష్కృత్య
సమాగతాః|ఏకాంతేవృక్షమూలేతునిషేచుదీనమానసాః||౨౪||ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండేఅష్టచత్వారింశస్సగణః

అథాంగదస్తదాసర్వాన్వానరానిదమబ్రవీత్ | పరిశ్రాంతోమహాప్రాజ్ఞస్సమాశ్లాసితస్తవైర్వృతః||౧||వనాని
గిరయోనవ్యోమగ్ధాణిగహనానిచ|దర్శ్యగిరిగుహాస్త్యేవిచితానస్సమంతతః||౨|| తత్రతత్రసహస్రాభిజానకీనచద్య
శ్యతే|తద్వారత్సాహృతాయససీతామరసుతోపమా||౩||కాలశ్చనోమహాకాయాత్సుగ్రీవశ్చోగ్రశాసనః|తస్మాద్భవం
తస్మిన్సీతావిచిన్వంతుసమంతతః||౪|| విహాయతంత్రింశోకంచనిద్రాంచైవసముత్థితామ్ | విచిన్వన్వంయథాసీతాంప
త్యేమోజనకాత్మజామ్||౫||అనిర్వదంచదాత్యుంచమనసశ్చాపరాజయః|కార్యసిద్ధికరాణ్యాహుస్తస్మాదేతద్భ్రజ్యమ్య

హమ్||౧||అద్యపితద్వనంకుగంవిచిన్వంతువనోకః||భేదంత్యక్వాపునస్సవైర్వనమేతద్విచీయతామ్||౨||ఆవశ్యం
క్రియమాణస్యదృశ్యతేకర్తృణఃఫలమ్|అలంనిర్వేదమాగమ్యసహిసోమాలనంతుమమ్||౩||సుగ్రీవఃకౌశలోరాజాక్షి
దండశ్చవానరః|భేత్తవ్యంతస్యసతతంరామస్యచమహాత్మనః||౪||హితార్థమేతదుక్తంవఃక్రియతాంయదిరోచతేఉ
చ్యతాంవాత్సుమంయన్నస్సర్వేషామేవవానరాః||౫||అంగదస్యవచఃశ్రుత్వావచనంగంధమాదనః|ఉవాచావ్యక్తయా
వాచాపిపాసాశ్రమభిన్నయా||౬||సదృశఃఖలువోవాక్యమంగదోయదువాచహ|హితంమైవానుమూలంచక్రియతా
మస్యభాషితమ్||౭||పునర్వాగామహేళైలాకకందరాంశ్చనదీస్తథా|కాననానిచశూన్యానిగిరిప్రప్రవణానిచ||౮||
యథోద్దిష్టానిసర్వాణిసుగ్రీవేణమహాత్మనా|విచిన్వంతువనంసర్వేగిరిదుర్గాణిసర్వశః||౯||తతస్సముద్ధాయపునర్వా
నరాస్తేమహాబలాః|వింధ్యకాననసంకీర్ణాంవిచేతుర్దక్షిణాందిశమ్||౧౦||తేశ్వరదాత్రప్రతిమంశ్రీమద్రజతపర్వ
తమ్|శృంగవంతందరీమంతమధిరుహ్యచవానరాః||౧౧||తత్రలోధ్రవశురమ్యంసప్తపణావనానిచ|వ్యచిన్వంతేహాగివ
రాస్సితాదశకానకాంక్షిణః||౧౨||తస్యాగ్రముధిరూఢాస్తేశ్రాంతావిపులవిక్రమాః|నపశ్యంతిస్తవైదహీంరామస్యమ
హిషీంప్రియాం||౧౩||తేతుదృష్టిగతంకృత్వాతంజైలంబహుకందరమ్|అవారోహంతహరయోవీక్షమాణాస్సమంతతః||
౧౪||అవరుహ్యతతోభూమింశ్రాంతావిగతచేతసః|స్థిత్యాముహూతాంతత్రాధవృక్షమూలముపాశ్రీతాః||౧౫||తే
ముహూర్తంసమాశ్చస్తాఃకించిద్భగ్నపరిశ్రమాః|పునరేవోద్యతాఃకృత్వాన్నంమూగీతుండక్షిణాందిశమ్||౧౬||హనూ
మత్ప్రముఖాస్తేకుప్రస్థితాఃప్లవకమఘాః|వింధ్యమేవాదితస్తావద్విచేరుస్తేతతస్తతః||౧౭||ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాం
డేపకౌశలపంచాశస్సర్గః-*****సహతారాంగదాభ్యాంతుసంగమ్యహనుమాకపిః|విచిన్వంతిస్త
వింధ్యస్యగుహాశ్చగహనానిచ||౧౮||సింహశామూలజాష్టేమశివాశ్చసరితస్తథా|ఏషమేషునగేంద్రస్యమహాప్రప్రవణే
షుచ||౧౯||అసేమస్తస్యజైలస్యకోటిండక్షిణపశ్చిమామ్|తేషాంతత్రైవపసతాంసకాలోప్యత్యవతఃత||౨౦||సహిదేశో
దురన్వేష్యగుహాగహనవాన్తహాంత్రవాయుసుతస్సర్వంవిచిన్వంతిస్తవర్వతమ్||౨౧||పరస్పరేణహనుమానన్యోన్యస్యా
విహారతః|గజౌగవాత్సౌగవయశ్శరభోగంధమాదనః||౨౨||మైందశ్చద్విదశ్చైవసుషేణోజాంబవాన్నశః|అంగదోయు
వరాజశ్చతరశ్చవనగౌచరః||౨౩||గిరిజాలావృతాదేశోమాగిత్యాదక్షిణాందిశమ్|విచిన్వంతస్తతస్తత్రదదృశు
ర్వివృతంబిలమ్||౨౪||దుర్గామృతబిలంనామదానవేనాభిరక్షితమ్|తుమ్భిపాసాపరీతాశ్చశ్రాంతాశ్చసరిలాధిపః||౨౫||
అవకీర్ణంలతావృక్షైర్దదృశుస్తేమహాబిలమ్|తతఃశ్రాంతాశ్చహంసాశ్చసారసాశ్చాభినిమ్గ్రమః||౨౬||జలాద్రా
శ్చక్రవాకాశ్చరక్తాంగాఃపర్వరేణుభిః|తతస్తద్బిలమాసాద్యసుగంధిదురతిక్రమమ్||౨౭||విస్త్రయవ్యగ్రహససోబభూవు
వానరమఘాః|సంజాతపరిశంకాస్తైతద్బిలంప్లవగౌత్తమాః||౨౮||అభ్యవద్యంతసంహృష్టాస్తేజౌవంతోమహాబలాః|
హనాసత్వసమాకీర్ణందైత్యేంద్రనిలయోపమమ్||౨౯||దుర్దర్శమతఃఘోరంచదుర్విగాహంచసర్వశః|తతఃపర్వత
మూటాభాహనుమాన్ప్రవనాత్మజః||౩౦||అబ్రవీద్వానరాసర్వాకాంతారవనకౌవిదః|గిరిజాలావృతాదేశో
మాగిత్యాదక్షిణాందిశమ్||౩౧||వయంసర్వేపరిశ్రాంతానచపశ్యామమైథివీమ్|అస్మాచ్ఛాపిబిలాధంసాఃశ్రాంతాశ్చ
సహసారసైః||౩౨||జలాద్రాశ్చక్రవాకాశ్చనిష్పతంతిస్తసర్వతః|నూనంసలిలవానత్రమాపోవాయదివాహుదః||
౩౩||తథాచేమేబిలద్వారేన్నద్ధాస్తిన్యంతిపాదపాః|ఇత్యక్తాస్తద్బిలంసర్వేవివిశుస్తిమిరావృతమ్||౩౪||అచందసూ
ర్యంహరయోదదృశూరోమహామణామ్|నిశామ్యతస్మాత్సంహంశ్చతాస్తాంశ్చమృగపక్షిణః||౩౫||ప్రవిష్టహరిశాదూ
లాబిలంతిమిరసంవృతమ్|నతేషాంసజ్జతేచతుసకతేజౌనపరాక్రమః||౩౬||వాయోరివగతిస్తేషాందృష్టిస్తమపివత
తే|తేప్రవిష్టాస్తువేగేనతద్బిలంకపికుంజరాః||౩౭||ప్రకాశమభిరామంచదదృశుదేశముత్తమమ్|తతస్తస్త్విచితేదుగై
నానాపాదపంకులే||౩౮||అశ్మోన్యంసంపరిష్వజ్యజన్తుర్యోజనమంతరమ్|తేనష్టసంజ్ఞాస్తృప్తితాస్సంభ్రాంతాస్స
లిలాధిపః||౩౯||పరిపేతువిలేతస్త్వికంచితార్కలమతంద్రితాః|తేకృశాదీనవదనాఃపరిశ్రాంతాఃప్లవంగమాః||౪౦||
అలోకందదృశువీరానిరాశాజీవితేతదా|తతస్తందేశమాగమ్యసౌమ్యంవితిమిరంపనమ్||౪౧||దదృశుఃకాంచనాశ్చ
తూదీస్తవైశ్వానరప్రభాః|సాలాంస్తాలాంశ్చపున్నాగాకకుభావంజుభాధవా||౪౨||చంపకాన్నాగశ్చ

త్రాంశ్చకణీకారాంశ్చపుష్పితాః । స్రుజతైఃకాంచనైశ్చిత్రైశ్చకైఃసలయైస్తథా॥౨౬॥అపీడైశ్చలతాభిశ్చహేమా
భరణభూమితాః । తరుణాదిత్యసంకాశావైడూర్యకృతవేదికాః॥౨౭॥విభ్రాజమానాన్వపుషాపాదపాంశ్చహిరణ్మ
యాః । నీలవైడూర్యవణాశ్చపద్మినీపతగావృతాః॥౨౮॥మహద్భిఃకాంచనైఃపద్మైవృతాబాలాకసన్నిభైఃజాత
రూపమయైమృతైస్త్రిమహద్భిశ్చసకచ్ఛపైః॥౨౯॥నగ్నిస్త్రుతదద్భశుఃప్రసన్నసతిలావృతాః । కాంచనానిఃమానాని
రాజతానితథైవచ॥౩౦॥తపనీయగవాత్రాణిముక్తజాలావృతానిచ । హైమరాజతభామానివైడూర్యమణిమంతచ॥౩౧॥
దద్భశుస్త్రుతహరయోగ్యహముఖ్యానిసర్వశఃపుష్పితాఃఫలినోవృతాఃప్రవాళమణిసన్నిభాః॥౩౨॥కాంచనభ్రమ
రాంశ్చైవమధూనిచసమంతతః । మణికాంచనచిత్రాణిశయనాన్యాసనానిచ॥౩౩॥మహాహాణిచయానానిదద్భశు
స్తేనసమంతతః । హైమరాజతకాంస్యానాంభాజనానాంచసంచయాః॥౩౪॥అగరూణాంచదివ్యానాంచందనానాంచసం
చయాః । శుచీన్యభ్యవహార్యాణిమూలానిచఫలానిచ॥౩౫॥మహద్భాణిచపానానిమధూనిరసవంతిచదివ్యానామంబరా
ణాంచమహాహాణాంచసంచయాః॥౩౬॥కంబళానాంచచిత్రాణామజినానాంచసంచయాః । తత్రతత్రచన్ద్ర
స్తాదీప్తావైశ్వానరప్రభాః॥౩౭॥దద్భశువానరాశ్శూరాజాతరూపస్యసంచయాః । తత్రతత్రవిచిన్ద్రతోబలేత
స్త్రిన్ద్రహాబలాః॥౩౮॥దద్భశువానరాశ్శూరాఃస్త్రియంకాంచదహారతః । తాందృష్ట్వాభృతసంప్రస్తాశ్చీరకృష్ణజినాంబ
రామ్॥౩౯॥తాపసీనియతాహారాంజ్వలంతీమివతేజసా । విస్త్రితాహరయస్త్రుతవ్యవతిష్ఠంతసర్వశః॥౪౦॥తతోహనూ
మాగిరినన్నకాశోకృతాంజలిస్తామభివాద్యవృద్ధామ్ । పత్రచ్ఛకాత్వంభవనంబిలంచరత్నానిచేమానివదస్య కస్య॥
౪౧॥ ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - పంచాశస్సగః -

ఇత్యుక్తాహనుమాంస్త్రుతపునఃకృష్ణాజినాంబరామ్ । అబ్రవీత్తాంమహాభాగాంతాపసీంధమచారిణీమ్॥౪౧॥ ఇ
దంప్రవిష్టాస్సహసాబిలంతిమిరసంవృతమ్ । తుత్విపాసాపరిశ్రాంతాఃపరిఖన్నాశ్చసర్వశః॥౪౨॥మహద్ధరణ్యావివరం
ప్రవిష్టాఃస్థపిపాసితాః । ఇమాంస్త్యైవంవిధాభావావివిధానద్భతోపమాః ॥ ౩ ॥ దృష్ట్వావయంప్రవృథితాస్సం
భ్రాంతానప్తచేతసఃకన్యైతేకాంచనావృతాస్తరుణాదిత్యసన్నిభాః॥౪౩॥ శుచీన్యభ్యవహార్యాణిమూలానిచఫలానిచ
కాంచనానిఃమానానిరాజతానిగృహాణిచ॥౪౪॥తపనీయగవాత్రాణిమణిజాలావృతానిచ । పుష్పితాఃఫలవంతశ్చపుణ్యా
స్సురభిగంధిసః॥౪౫॥ఇమేజాంబూనదమయాఃపాదపాకస్యతేజసా । కాంచనానిచపద్మానిజాతానివిమలేజలే॥౪౬॥కథంమ
త్స్యైశ్చసావణాశ్చరంతిసహకచ్ఛపైఃఅత్తినస్త్యనుభావాద్వాకస్యచైతత్తపోబలమ్॥౪౭॥ అజానతాంసస్సర్వేషాం
సర్వమాఖ్యాతుమహాసీషవముక్తాహనుమతాతాపసీధమచారిణీమ్॥౪౮॥ప్రత్యువాచహనూమంతంసర్వభూతహితైర
తా । మయోనామహహాతేజామాయావీదానవషభాః॥౪౯॥తేనేదంనిమిత్తంసర్వంమాయయాకాంచనంవసమ్ । పు
రాదానవముఖ్యానాంవిశ్వకమాబభూవహా॥౫౦॥ యేనేదంకాంచనందివ్యంనిమిత్తంభవనోత్తమమ్ । సతువషభా
సహస్రాణితపస్త్యైవమహావనై॥౫౧॥ఏతామహాద్వరంలేభేసర్వమాశనసంధనమ్ । వసంభాయబలవానరకామే
శ్వరస్తదా॥౫౨॥ఉవాససుఖతఃకాలంకంచదన్తీన్ద్రహావనే । తమస్సరసేహేమాయాంసక్తందానవపుంగవమ్॥౫౩॥ విక్ర
మ్యైవాశనింగృహ్యజహానేశఃపురందరః । ఇదంచబ్రహ్మణాదతంహేమామయైవసముత్తమమ్॥౫౪॥శాశ్వతాఃకామభోగా
శ్చగృహంచేదంహిరణ్మయమ్ । దుహితామేరుసావణేరహంతస్యాస్త్వయంప్రభా॥౫౫॥ఇదంరత్నామిభవనంహేమా
యావానరోత్తమ । మమప్రియసఖిహేమాన్యత్తగీతవిశారదా॥౫౬॥తయాదత్తవరాచాస్త్రిరత్నామిభవనోత్తమమ్ ।
కింకార్యంకస్యవాహేతోఃకాంతారాణిప్రవశ్యభి॥౫౭॥కథంచేదంవసందుగ్ధంయష్టభిరుపలక్ష్మితమ్ । ఇమాన్యభ్యవహా
ర్యాణిమూలానిచఫలానిచ॥౫౮॥భుక్త్వాపీత్వాచపానీయంసర్వంమేవక్తుమహాథ । ఎవముక్తేశుభేవాక్యేతాపస్యాధ
మసంహితే॥౫౯॥హనూమాహారిశౌరూలఃప్రత్యువాచస్వయంప్రభామ్ । అధీనాఃస్త్యస్త్యదథేచస్త్రరధమమ
నుత్తమమ్॥౬౦॥మిత్రాయమాణాన్నిరాహారాసంజీవయతపోధనేతచ్ఛృత్వావచనంతస్యతాపసీధమచారిణీమ్॥౬౧॥
ఆదాయఫలమూలానివిధిలోపజహరసా । ప్రతిగృహ్యతుతేతస్యాస్త్రధావింధ్యవనేచరా॥౬౨॥తుధాతాభక్షయామా
సుఃప్రశశంసుస్తపాధనామ్॥౬౩॥ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - ఏకవంశాశస్సగః -

అథతానబ్రవీత్సర్వాన్విశ్రాంతానారీపుంగవాః | ఇదంవచనమేకాగ్రతాపసేధమచారిణీ||౧||వానరా
యదినఃఖండఃప్రణతఃఫలభక్షణాత్ | యదిచైతన్యయాశ్రవ్యంశ్రీమచామితాంకథామ్||౨|| తస్యాస్తద్వచనంశ్రు
త్వాహమామాన్మారుతాత్తజః | ఆజఃవేనయథాతత్త్వమాఖ్యాతుముపచక్రమే||౩|| రాజాసర్వస్యలోకస్యమహేంద్రవ
రుణోపనుః | రామోహరథిశ్శ్రీమాప్రవిష్టోదండకావనమ్||౪|| లక్ష్మణేనసహభ్రాత్రావైదేహ్యచాపిభార్యయా | త
స్యభార్యజనస్థానాద్రావణేనహృతాబలాత్||౫|| వీరస్తస్యసఖారాజ్ఞస్సుగ్రీవోనామవానరః | రాజావానరముఖ్యా
నాయేనప్రస్థాపితావయమ్||౬|| అగస్త్యచరితామాశాందక్షిణాయమరక్షితామ్ | సహౌభిర్వానరైః ఘోరైరంగద
ప్రముఖైర్వయమ్||౭|| రావణంసహితాస్సర్వైరాక్షసంకామరూపిణమ్ | సీతయాసహవైదేహ్యమాగధ్యమితిచోది
తాః||౮|| విచేతుంచవయంసర్వైసమగ్రాందక్షిణాందిశమ్ | వయంబుభుక్షితాస్సర్వవృక్షమూలముపాశ్రితాః||౯|| వివ
ణవదనాస్సర్వైసర్వైధ్యానపరాయణాః | నాధిగచ్ఛామహేపారంమగ్నశ్చింతామహాణవే||౧౦|| చారయంతస్తత
శ్చక్షుర్ద్వప్తవంతోవయంబిలమ్ | లతాపాదపసంఘన్నంతిమిరేణసమావృతమ్||౧౧|| అస్మాద్ధంసాజలక్ష్మీనామపక్షైస్సలిల
రోధిభిః | కురరాస్సారసాశ్చైవనిష్పతంతిపతత్త్రిణః||౧౨|| సాధ్వతప్రవిశామేతిమయాతూక్తాఃస్లవంగమాః | తెషామపి
హిసర్వేషామనుమానముపాగతమ్||౧౩|| గచ్ఛామప్రవిశామేతిభర్తృకార్యత్వరాన్వితాః | తతోగాధంనిపతితాగృహ్య
హస్తాపరస్పరమ్||౧౪|| ఇదంప్రవిష్టోస్సహసాబిలంతిమిరసంవృతమ్ | ఎతన్నకార్యమేతేనకృత్యేనవయమాగతాః||౧౫||
త్వాంచైవోపగతాస్సర్వైపరిదూ్యానాబుభుక్షితాః | ఆతిభృంధమదత్తానిమూలానిచఫలానిచ||౧౬|| అస్మాభిరుపభుక్తాని
బుభుక్షాపరిపీడితైః | యత్త్వయారక్షితాస్సర్వైప్రాయమాణాబుభుక్షయా||౧౭|| బ్రూహిప్రత్యుపకారాథంకిం తెకు
ర్వంతువానరాః | ఎవముక్తాశుసర్వజ్ఞావానరైస్తైస్త్వయంప్రభా||౧౮|| ప్రత్యుపాచతతస్సర్వానిదంవానరయాధ
పాః | సర్వేషాంపరిశుష్టాస్త్రివానరాణాంతరస్సినామ్||౧౯|| చరంత్యామమథమేణసకార్యమిహకేనచిత్||౨౦|| ఇతి
శ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - ద్విపంచాశస్సర్గః - *****
ఎవముక్తశ్శుభంవాక్యంతాపస్యాధర్మసంహితమ్ | ఉవాచహమామాన్వాక్యంతామనిందితలోచనామ్||౧|| శరణంత్యాం
ప్రసన్నాఃస్త్వస్సర్వైవైధర్మచారిణీమ్ | యఃకృతస్సమయోస్సాకంసుగ్రీవేణమహాత్మనా||౨|| సతుకాలోహ్యతిక్రాంతో
వనేమహతివతఃతామ్ | సాత్వమస్తాద్బిలాహ్లోరాదుత్తారయతుమహాని||౩|| తస్మాత్సుగ్రీవవచనాదతిక్రాంతాగ
తాయుషః | తాగ్రీమహాసిసస్సర్వాశుగ్రీవధయకశితా||౪|| మహాహృకార్యమస్తాభిఃకతఃవ్యంధర్మచారిణి | త
చ్ఛాపినకృతంకార్యమస్తాభిరిహవాసిభిః||౫|| ఎవముక్తాహనుమతాతాపసీవాక్యమబ్రవీత్ | జీవతాదుష్కరంమన్యేప్ర
వృత్తైసనివతితుమ్||౬|| తపసస్తుప్రభావేననియమోపాజఃతేనచ | సర్వానేవబిలాదస్తాత్తారయిష్యామివానరా||౭||
౭ || నిమిలయతచతుఃషిసర్వేవానరపుంగవాః | నహినిష్క్రమితుంశక్యమనిమిలితలోచ
నైః||౮|| తతోనిమిలితాస్సర్వైసుకుమారాంగురైఃకరైః | సహసాపిదధుర్ద్వప్తింహృష్టాగమనకాం
క్షయా||౯|| వానరాస్తుమహాత్మానోహస్తరుద్ధముఖాస్తదా | నిమేషాంతరమాత్రేణబిలాదుత్తారితాస్తయా||
౧౦|| తతస్తావానరాసర్వాస్తాపసేధమచారిణీనిస్సృతాన్విషమాత్తస్మాత్సమాశ్వాసేదమబ్రవీత్||౧౧|| ఏష
వింధ్యోగిఃశ్రీమానానామ్రమలతాకులః | ఏషప్రసృవణశ్చైలస్సగరోయంమహాదధి||౧౨|| స్వస్తివోస్తుగమి
ష్యామిభవనంవానరపక్షాః | ఇత్సుక్త్వాతద్బిలంశ్రీమత్ప్రవివేశస్త్వయంప్రభా||౧౩|| తతస్తేదదృశుఘోరంసాగరంవ
రుణాలయమ్ | అపారమభిగజఃతంఘోరైరూమిభిరాకులమ్||౧౪|| మయస్యమాయావిహితంగిరిదుగ్ధంవిచిన్వతామ్ |
తేషాంమాసోహ్యతిక్రాంతోయోరాజ్ఞాసమయఃకృతః||౧౫|| వింధ్యస్యతుగిరెఃపాదేసంప్రపుష్పితపాదపేడపవిశ్యమ
హాత్సానశ్చింతామాపేదిరేతదా||౧౬|| తతఃపుష్పతిభారాగ్రాలతాశతసమాకులా | మ్రమాన్వాసంతికాదృష్ట్యా
బహుపుష్పయశంతితాః||౧౭|| తెవసంతమనుప్రాప్తంప్రతిబుద్ధాఃపరస్పరమ్ | నష్టసందేశకాలాథానపేతుధరణీత
తే||౧౮|| తతస్తాకపివృద్ధాన్స్త్రుశిష్టాశ్చైవవనాకసామ్ | వాచామధురయాభాష్యయథావదనమాన్యచ||౧౯|| సతుసంహ
వృషస్సంధ్యపీనాయతభుజఃకపిః | యువరాజౌమహాప్రాజ్ఞులంగదోవాక్యమబ్రవీత్||౨౦|| శాసనాత్కపిరాజస్యయో

చసర్వే వినిగతాః । మాసే పూణే చిలస్థానాం హరయః కిన్నభుధ్యతా ॥ ౨౦ ॥ వయమాశ్వయుజే మాసే కాలసంభాష్యవ
స్థితాః । ప్రస్థితాస్సోపిచాతీతః కిమతః కార్యముచ్యతామ్ ॥ ౨౧ ॥ భవంతః ప్రత్యయం ప్రాప్తానీతి మాగః విశారదాః । హి
తేష్వభిరతాభతునిశ్చస్థాస్సవకమః ॥ ౨౨ ॥ కమః స్వప్రతిమాస్సర్వే దిత్తువిశ్రుతపౌరుషాః । మాంపురస్సృగ్య
నిర్యాతాః పింగాక్షపతిచోదితాః ॥ ౨౩ ॥ ఇవాన్మిమకృతాథానాం మతః వ్యం నాత్ర సంశయః । హరిరాజస్య సందేశమశ్చ
త్వాకస్సుభిభవేత్ ॥ ౨౪ ॥ తస్మిన్నతీతే కాలే తుమగ్నీ వేణకృతే స్వయమ్ । ప్రాయోపవేశ సంయుక్తం సర్వే హంచపనాక
సామ్ ॥ ౨౫ ॥ తీక్షణప్రకృత్యా సుగ్రీవః స్వామిభావే వ్యవస్థితః । నక్షమివ్యతి నస్సర్వానపరాధకృతో గతా ॥ ౨౬ ॥ అప్రవృ
త్తాచసీతాయాః పాపమేవ కరిష్యతి । తస్మాత్ తుమమిహ ద్వైవగంతుం ప్రాయోపవేశనమ్ ॥ ౨౭ ॥ త్యక్త్వా దారాంశ్చ
పుత్రాంశ్చ ధనాని చ గృహాణి చ । శ్రువం నోహింసతే రాజా సర్వా ప్రతిగతానితః ॥ ౨౮ ॥ వధేనా ప్రతిరూపేణ శ్రేయా
మృత్యురీహోవనః । నచాహంయావరాజ్యే నసుగ్రీవేణాభిషేచితః ॥ ౨౯ ॥ నరేంద్రేణాభిషిక్తోస్తిరామేణాగ్నిష్టకమణా
సపూర్వం బద్ధవైరోమాం రాజా దృష్ట్వా వ్యతిక్రమమ్ ॥ ౩౦ ॥ ఘాతయిష్యతి దండనతీక్షణకృతనిశ్చయః । కింమేసుహృద్భి
వ్యసంసంపశ్యద్భిజ్జేవితాంతరే ॥ ౩౧ ॥ ఇహైవ ప్రాయమాసిష్యే పుణ్యసాగరరోధసి । ఎతచ్ఛ్రీత్వా కుమారేణ యువ
రాజేన భాషితమ్ ॥ ౩౨ ॥ సర్వే తే వానరశ్రేష్ఠాః కరుణం వాక్యమబ్రువః తీక్షణప్రకృత్యా సుగ్రీవః ప్రియా సత్తత్పరాఘవః
౩౩ ॥ సమీక్ష్యాకృతకార్యాంస్తుతస్మింస్తుసమయోగతే అదృష్టాయాంతువై దేహ్యం దృష్ట్వా చైవ సమాగతా ॥ ౩౪ ॥ రాఘ
వప్రియకామాయఘాతయిష్యత్యసంశయః । నక్షమంచాపరాధానాంగమనంస్వామిపాశ్వతః ॥ ౩౫ ॥ ఇహైవసీతామ
న్విష్యప్రవృత్తిముపలభ్యవా । సోచేత్తచ్ఛానుతం వీరంగమిష్యామోయమతుయమ్ ॥ ౩౬ ॥ స్లవంగమానాంతుభయాది
తానాం శ్రుత్వా వచస్తారభ్యదంబభాషే । అలంబిహదేనచిలం ప్రవిశ్యవసామసర్వేయదిరోవతేవః ॥ ౩౭ ॥ ఇదంహిమా
యావిహితం ముగ్ధం ప్రభూతవృక్షోదకభోజ్యపేయమ్ । ఇహస్తివోనైవభయంపురందరాన్నరాఘవాద్వానరరా
జతోవా ॥ ౩౮ ॥ శ్రుత్వాంగదస్యాపివచోనుకులమూచశ్చ సర్వే హరయః ప్రతీతాః । యథానహింసేమతథావిధానమస
క్తమద్యైవవిధీయతాంసః ॥ ౩౯ ॥ ఇతి శ్రీమత్కీర్తిమింధాకాండే - త్రిపంచాశస్సగః *****

తథాబ్రువతి తారేతుతారాధిపతివచసే । అథమేనేహ్యతం రాజ్యం హనుమానంగదనతత్ ॥ ౪౦ ॥ ఋద్ధ్యాహృష్టాం
గయా యుక్తంచతుర్బలసమన్వితమ్ । చతుర్దశగుణంమేనేహనూమాన్వాల్మీకీనస్సుతమ్ ॥ ౪౧ ॥ ఆపూర్వమాణంశశ్వచ్ఛతే
జౌబలవరాక్రమైః । శశినగుక్లపతౌదౌవధామానమివశ్రియా ॥ ౪౨ ॥ బృహస్పతిసమంబుద్ధ్యావిక్రమేనదృశంపితుః । శు
శ్రూషమాణంతారస్యగురోరివపురందరమ్ ॥ ౪౩ ॥ భతురభేదశ్రాంతంసర్వశాస్త్రవిదాంవరమ్ । అభిసంధాతుమారే
భేహనూమానంగదంతతః ॥ ౪౪ ॥ సచతుర్ణాముపాయానాంతృతీయముపవణయః । భేదయామాసతాసర్వాన్వాన
రాన్వాక్యసంపదా ॥ ౪౫ ॥ తేషు సర్వేషుభిన్నేషు తతోభీషయదంగదమ్ । భీషణైర్బాహుభిర్వాక్యైః కౌపోపాయసమన్వ
ితైః ॥ ౪౬ ॥ త్వంసమథతరః పిత్రాయుద్ధే తారేయవైధురమ్ । దృఢోధారయితుంశక్తః పిరాజ్యం యథాపితా ॥ ౪౭ ॥ నిత్యమస్థి
రదిత్యాహికపయోహరిపుంగవ । నాజ్ఞాప్యంవిషహిష్యంతిపుత్రదారావినాత్వయా ॥ ౪౮ ॥ త్వాంనైతేహ్యమయంజేయః
ప్రత్యక్షంప్రవదామి తే । యథాయంజాంబవాన్నీలః సుహృత్ శర్పమహాకపిః ॥ ౪౯ ॥ సహ్యహంత ఇమే సర్వే సామదా
నాదిభిగుణైః । దండేనవాత్సయాశక్త్యా సుగ్రీవాదపకషితుమ్ ॥ ౫౦ ॥ విగృహ్య ససమప్యాహుర్దుర్బలేనబలీయసః ।
అశ్వరత్నాకరస్తస్మాన్నవిగృహ్ణీతచుర్బలః ॥ ౫౧ ॥ యాంచేమాం మన్యసేథాత్రీమేతద్బలమితి శ్రుతమ్ । ఏతల్లక్షణపా
ణానామిషతాగ్ర్యంవిదారణే ॥ ౫౨ ॥ స్వల్పంహి కృతమింద్రేణక్షిపతాహ్యశనింపురా । లక్షణోనిశితైర్బాణైర్భింద్యా
త్సప్రపుటంయథా ॥ ౫౩ ॥ లక్షణస్యతునారాచాబహవస్సంతితద్విధాః । వజ్రాశనిసమస్తశాగిరీణామపిదారణాః ॥ ౫౪ ॥
అవస్థానేయైవత్వమాసిష్యసిపరంతప । తథైవహరయస్సర్వేత్యత్కృంతికృతనిశ్చయా ॥ ౫౫ ॥ స్వరంతఃపుత్రదారాణాం
నిత్యోద్విగ్నాబుభుక్షితాః । భేదితామఃఖశయాభిస్తాంకరిష్యంతివృథతః ॥ ౫౬ ॥ సత్వంహీనస్సుహృద్భిశ్చహితకామైశ్చ
బంధుభిః । తృణాదపిభృశోద్విగ్నః స్పందమానాద్భవిష్యసి ॥ ౫౭ ॥ నచజాతునహింస్యస్తాంమోరాలక్షణసాయకాః । అ
పవృత్తంజిహ్వాంసంతోమహావేగాదురాసదా ॥ ౫౮ ॥ అస్మాభిస్తుగతంసాధంవిసీతవచపథితమ్ । కనుపూర్వాత్తుమగ్నీ

వోరాజ్యేత్వాంస్థాపయిష్యతి॥౧౦॥ధర్మకామఃపితృవ్యస్తేప్రీతికామోద్భవతః॥ శుచిస్సత్యప్రతిజ్ఞశ్చనత్వాంజాతుజి
ఘాంసతి॥౧౧॥ప్రియకామశ్చతేమాతుస్తదథంచాస్యజీవితమ్॥తస్యాపత్యంచనాస్త్యస్త్యత్సాదంగదగమ్యతామ్॥౧౨॥
ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండ-చతుఃపంచాశస్సగః॥*****శ్రుత్వాహనుమతోవాక్యంప్రశ్రితంధర్మ-
సంహితమ్॥స్వామిసత్కారసంయుక్తమంగదోవాక్యమబ్రవీత్॥౧౧॥సైర్యమాత్మమనశ్శోచమాన్యశంస్యమథాజవమ్॥
విక్రమశ్చైవధైర్యంచనుగ్రీవేనోపపద్యతే॥౧౨॥భ్రాతుజ్యేష్ఠస్యయోభార్యాంజీవతోమహిషింప్రియామ్॥ధర్మేణమా
తరంయస్తుస్వీకరోతిజాగుప్సితః॥౧౩॥కథంసధర్మంజానీతేయేనభ్రాతృమహాత్మనా॥యద్ధాయాభినియుక్తేనబిలస్యప్రి
హితంముఖమ్॥౧౪॥సత్యాత్పాశ్చిగృహీతశ్చకృతకర్తృమహాయశాః॥పిన్నతారాఘవోయనసకస్యతుకృతంస్తరేత్॥౧౫॥
త్తుణస్యభయాద్యేననాధర్మభయభీరుణా॥ఆదిష్టానూగీతుంసీతాంధర్మమస్మికథంభవేత్॥౧౬॥అస్మిపాపేకృత
ఘ్నతుస్త్పృతిహీనేచలాత్మని॥ఆర్యఃకోవిశ్వసేజ్ఞాతుతత్కులీనోజిజీవిషుః॥౧౭॥రాజ్యేపుత్రఃప్రతిష్ఠాప్యస్సగుణానిర్గు
ణోపివా॥కథంశత్రుకులీనంమాంసుగ్రీవోజీవయిష్యతి॥౧౮॥భిన్నమంత్రోపరాధశ్చహీనశక్తీఃకథంహ్యహమ్॥కిష్కిం
ధాంప్రాప్యజీవేయమనాభిరదుర్బలః॥౧౯॥ఉపాంశుదండెనహిమాంబంధనోనోపపాదయేత్॥శతఃక్రూరోన్యశం
సశ్చనుగ్రీవోరాజ్యకారణాత్॥౨౦॥బంధనాచ్చావసాదాన్మేశ్రేయఃప్రాయోపవేశనమ్॥అనుజానీతమాంసర్వేగృ
హంగచ్ఛంతువానరా॥౨౧॥అహంవఃప్రతిజానామిహాగమిష్యామ్యహంపురీమ్॥ఇహేవప్రాయమాసిష్యశ్రేయో
మరణమేవమే॥౨౨॥అభివాదనసూర్వంతురాఘవోబలశాలినా॥వాచ్యామద్వచనాద్విరాఃకుశలంరఘుపుంసా॥౨౩॥
అభివాదనసూర్వంతురాజామశలమేవచ॥వాచ్యఃపితాయవీయాన్మేనుగ్రీవోవానరేశ్వరః॥౨౪॥అరోగ్యపూర్వంకుశలం
వాచ్యామాతారుమాచమే॥మాతరంచైవమేతారామాశ్వాసయితుమహాధ॥౨౫॥ప్రకృత్యాప్రియపుత్రాసాసాను
క్రోశాతపస్వినీదినస్థమిహమాంశ్రుత్వావ్యక్తంహాస్యతిజీవితమ్॥౨౬॥ఏతావదుక్తావచనంవృద్ధాంస్తానభివాద్యచ॥
వివేశచాంగదోభూమారుద౯దభేషుమమనాః॥౨౭॥తస్యసంవిశతస్తత్రురుదంతోవానరమభాః॥సయనేభ్యఃప్ర
ముముసురుష్ణంచైవాతిమఃఖతాః॥౨౮॥సుగ్రీవంచైవనిందంతఃప్రశంసంతశ్చవానినమ్॥పరివార్యాంగదంసర్వేవ్యవసా
ప్రాయమాసితుమ్॥౨౯॥మతంతద్వాలిపుత్రస్యవిజ్ఞాయప్లవగమభాః॥ఉపస్పృశ్యోదకంసర్వేప్రాజ్ఞానము
పావిశః॥౩౦॥దక్షిణాగ్రేషుదభేషుఉదక్తిరంసమాస్థితాః॥ముమూక్షవోహరిశ్రేష్ఠోవతత్తుమమితస్సహా॥౩౧॥
రామస్యవనవాసంచక్షయందశరథస్యచ॥జనస్థానవధంచైవవధంచైవజటాయుషః॥౩౨॥హరణంచైవచైవదేహ్యవాలిన
శ్చవధంరణే॥రామకూపంచదదతాఃహరీణాంభయమాగతమ్॥౩౩॥సంసంవిశద్భిర్బహుభిర్మహీధరోమహాద్రికూట
ప్రతిమైఃప్లవంగమైః॥బభూవసన్నాదితనిర్భూరాంతరోభృశంనదద్భిర్జలదైరివోల్బణైః॥౩౪॥ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధా
కాండ-పంచపంచాశస్సగః॥*****

ఉపవిష్టాస్తుతేసర్వేయస్మిప్రాయంగిరిస్థలే॥హరయోగ్యధురాజశ్చతందేశముపచక్రమే॥౧॥సంపాతిర్నా
మనామ్నాతుభిరంజీవీవిహంగమః॥భ్రాతృజటాయుషఃశ్రీమాప్రఖ్యాతబలపారుషః॥౨॥కందరాదభినిమగ్న్యస
వింధ్యస్యమహాగిరేః॥ఉపవిష్టాహరీదృష్టాహృష్టాత్పగిరమబ్రవీత్॥౩॥విధిఃకిలసరంలోకేవిధానేనానువతే॥
యథాయంవిహితోభక్ష్యశ్చిరాస్త్యహ్యముపాగతః॥౪॥పరంపరాణాంభక్షిష్యేవానరాణాంమృతంమృతమ్॥ఉవాచేదం
వచఃపక్షి తాన్నిరీక్ష్యప్లవంగమా॥౫॥తస్యతద్వచనంశ్రుత్వాభక్ష్యుల్బస్యపక్షిణః॥అంగదఃపరమాయతోహనూమంత
మథాబ్రవీత్॥౬॥పశ్యసీతాపదేశేనసాత్వాద్వైవస్వతోయమః॥ఇమందేశమనుప్రాప్తోవానరాణాంవిషత్తయే॥౭॥రా
మస్యనకృతంకార్యంరాజ్ఞోనచవచఃకృతః॥హరీణామియమజ్ఞాతావిషత్తిస్సహసాగతా॥౮॥వైదేహ్యఃప్రియకామేనకృ
తంకమఃజటాయుషా॥గృధ్రరాజేనయత్తత్రుతంవస్తదేశవతః॥౯॥తథాసర్వాణిభూతానితిర్యగ్యానిగతాస్యపి
ప్రియంకుర్వంతిరామస్యత్యక్తాప్రాణాంయథావయమ్॥౧౦॥అన్యోన్యముపకుర్వంతిస్నేహకారుణ్యయంత్ర
తాః॥తతస్తేనోపకారాధాంత్యజతాన్మానమాత్మనా॥౧౧॥ప్రియంకృతంహిరామస్యధర్మజ్ఞేనజటాయుషా॥రాఘ
వాభేషరిత్రాంతావయంసంస్యక్తజీవితాః॥౧౨॥కాంతారాణిప్రవన్నాఃస్త్వనచపశ్యామమేధిలీమ్॥సనుభిగృధ్రరా

జన్మరావణేనహతోరణే॥ ౧౩॥ము క్తశ్చసుగ్రీవభయాద్గతశ్చపరమాంగతిమ్ | జటాయుషోవి నా శేనరాజ్ఞోదశరథస్యచ॥
౧౪॥హారణేనచవై దేహ్యసంశయంహరయోగతాః | రామలక్ష్మణయోర్వా సలరణ్యేసహసీతయా॥౧౫॥రాఘవస్యచ
బాణేనవాలినశ్చతథావధః | రామకౌపావశేషాణాంరాక్షసానాంతథావధః॥౧౬॥కై కేయోవరదా నేనభదంహిఃకృ
తంకృతమ్ || తదనుభవనుకీర్తితంవచోభువిపతితాంశ్చసమీత్య వానరాః | భృశచలితమతిర్మహామతిఃకృ పణమదా
హృతవాఃసగృధ్ర రాట్॥౧౭॥ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - షట్పంచాశ స్సర్గః - *****

తతఃశ్రుత్వాతదావాక్యమంగదస్యముఖోద్గతమ్ |అబ్రవీద్వచనంగృధ్ర స్తీక్ష్ణతుండోమహాస్వనః॥౧౮॥కౌయంగ
రాఘోమయతి ప్రాణైఃప్రియతమస్యమేజటాయుషోవధం భ్రాతుఃకంపయన్నివమేమనః॥౧౯॥కథమాసీజ్ఞనస్థా నేయుద్ధం
రాక్షసగృధ్రయోః | నామధేయమిదం భ్రాతుశ్చిరస్యాద్యమయాశ్రుతమ్ ||౩॥ఇచ్ఛేయంగిరిమగాఽచ్చభవద్భిరవతారి
తుమ్ | మువీయసోగుణజ్ఞస్యజ్ఞాఘనీయస్యవిక్రమైః॥౨౦॥అతిదీఘఽస్య కాలస్యతుష్టస్త్వివరికితఽనాత్ | తదిచ్ఛేయమహం
శ్రోతుంవినాశంవానరమభాః॥౨౧॥భ్రాతుజఽటాయుషస్తస్యజనస్థాననివాసినః | తస్యైవవమమ భ్రాతుస్సఖాదశర
థఃకథమ్॥౨౨॥యస్యరామఃప్రియఃపుత్రోజ్యేష్ఠోగురుజనప్రియః | సూర్యాంశుదగ్ధపక్షత్యాన్నశే క్షోమ్యపసపిత్తుమ్॥
౨౩॥ఇచ్ఛేయంపర్వతాదస్తాదవతతుఽమరిందమాః | శోకాద్భృష్టస్సరమపిశ్రుత్వా తేహరియాధపాః॥౨౪॥శ్రద్ధధువై వ
తద్వాక్యంకమణాతస్యశంకితాః | తే ప్రాయముపవిష్టాస్తద్భృష్టగృధ్రంప్లవంగమాః॥౨౫॥చక్రబుద్ధితదారాద్రాం
సూర్యా న్నోభక్షయిష్యతిసర్వథా ప్రాయమాసీనాఽయదినోభక్షయిష్యతి || ౧౦ || కృతకృత్యాభిషిష్యామఃక్షీప్రం
సిద్ధిమితోగతాః | ఏతాంబుద్ధితశ్చక్రస్సర్వే తేవానరమభాః॥ ౧౧ || అవతార్యగిరేశ్శృంగాత్ గృధ్రమాహంగద
స్తదా | బభూవక్షుఃరజా నామవానరేంద్రఃప్రతాపవాః॥౧౨॥మమార్యఃపాథివఃపక్షిఃథామికస్తస్యచాత్మజౌ | సు
గ్రీవశ్చైవవాలీచపుత్రాఘనబలాపుభౌ॥౧౩॥లోకేవిశ్రుతకమాభూద్రాజావాలీపితామహ | రాజాకృత్సస్యజ
గతభిక్షోకూశాంమహారథః॥౧౪॥రామోదాశరథిఃశ్రీమాప్రవిష్టాదండకావనమ్ | లక్ష్మణేనహాభ్రాత్రావై దేహ్య
చాపిభార్యయా॥౧౫॥పితునిదేశనిరతోధమ్యంపంథానమాశ్రితః | తస్యభార్యాజనస్థానాద్రావణేనహృతాబలాత్
॥౧౬॥రామస్యచపితుమిత్రంజటాయునామగృధ్రరాట్ | దదశఽసీతాంవై దేహీంప్రియమాణాంవిహాయసా॥
౧౭॥రావణంవిరథంకృత్వాస్థాపయిత్వాచమైథిలీమ్ | పరిశ్రాంతశ్చవృద్ధశ్చరావణేనహతోరణే॥౧౮॥ఏవంగృధ్రోహత
స్తేనరావణేనబలీయసా | సంస్మృతశ్చపిరామేణగతశ్చగతిముత్తమామ్॥౧౯॥తతోమమపితృవ్యేణసుగ్రీవేణమహాత్మ
నా | చకారరాఘవస్సఖ్యంసోవధీప్లితరంమమ॥౨౦॥మమపిత్రోరుద్ధోహిసుగ్రీవస్సవివైస్సహ | నిహత్యవాలినంరా
మస్తతస్తమభిషేచయత్ ||౨౧॥సరాజ్యేస్థాపితస్తేనసుగ్రీవోవానరాధిపః | రాజావానరముఖ్యానాయేనప్రస్థాపితావ
యమ్॥౨౨॥ఏవంరామప్రయుక్తాస్తుమాగమాణాస్తతస్తతః | వై దేహీంనాధిగచ్ఛామోరాత్రాసూర్యప్రభామివ॥౨౩॥
తేవయందండకారణ్యంవిచిత్రసుసమాహితాః | అజ్ఞానాత్తుప్రవిష్టాస్తద్ధరణ్యావివృతచిలమ్॥౨౪॥మయస్యమాయావి
హితంతద్బలంచవిచిన్వతామ్ | వ్యతీతస్తత్రసోమాసోయోరాజ్ఞాసమయఃకృతః॥౨౫॥తేవయంకపిరాజస్యసర్వేవచన
కారిణఃకృతాంసంస్థామతిక్రాంతాభయాత్ ప్రాయముపాస్మహే॥౨౬॥క్రుద్ధతన్త్రిన్స్తుకాకుత్స్థేసుగ్రీవేచసలక్ష్మ
ణేగతానామపినర్వేషాంతత్రనోనాస్తిజీవితమ్॥౨౭॥ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - సప్తపంచాశ స్సర్గః - *****

ఇత్యుక్తకరుణంవాక్యంవానరై స్త్యుక్తజీవితైః | సభాష్టావానరాగృధ్రఃప్రత్యువాచమహాస్వనః॥౧౮॥య
వీయాన్మమసభ్రాతాజటాయునామవానరాః | యమాఖ్యాతహతంయుద్ధేరావణేనబలీయసా॥౨॥వృద్ధభావాదపక్ష
త్వాచ్ఛృణ్వతదపిమమయోనహిమేశక్తిరస్త్యద్యభ్రాతురైర్వరవిమోక్షణే॥౩॥పురావృత్తవధేవృత్తేపరస్పరజయై
షిణౌ | ఆదిత్యముపయాతౌసోజ్వలంతంరశ్మిమాలినమ్॥౪॥ఆవృత్యాకాశమాగేషుజవేనస్తగతాభృశమోమధ్యంప్రా
ప్తైతుసూర్యేతుజటాయురవసీదతి॥౫॥తమహంభ్రాతరందృష్ట్యాసూర్యరశ్మిభిరదితమ్ | పతౌభ్యాంఛాదయామాస
స్నేహోత్పరమవిహ్వలః॥౬॥నిర్దగ్ధపక్షఃపతితోవింధ్యహంవానరమభాః | అహమస్మిన్సతుభ్రాతుఃప్రవృత్తిముపలక్ష
యో॥౭॥జటాయుషస్త్యేవముక్తోభ్రాత్రాసంపాతేతదా | యవరాజౌమహాప్రాజ్ఞఃప్రత్యువాచాంగదస్తదా॥౮॥

భాతత్వమిదంవచనమబ్రవీత్ || ౧౨ || అహతాతయథాకాలమామిషార్థీఖమాప్లుతః | మహేంద్రస్యగిరేద్వారమావృత్య
చసమాశ్రితః || ౧౩ || తతస్సత్వసమాప్తాణాంసాగరాంతరచారిణామ్ | పంథానమేకౌధ్యవసంసన్నిరోద్ధుమవాబ్జుభిః ||
౧౪ || తత్రకశ్చిన్నయాదృష్టస్సూర్యోదయసమప్రభామ్ | స్త్రియమాదాయగచ్ఛన్వైభిన్నాంజనయచప్రభః || ౧౫ || సో
మానుభ్యవహారాథీతౌదృష్ట్యాకృతనిశ్చయః | తేనసామ్నావిసీతేనపంథానమనుయాచితః || ౧౬ || సహిసామోపపన్నా
నాంప్రమాతావిద్యతేక్వచిత్ | సీచేష్వపిజనకశ్చిత్కిమంగభతమద్విధః || ౧౭ || సయాతస్తేజసావ్యోమసంక్షిప్తవనివవే
గతః | అథాహంభవరైభూతైరభిగచ్ఛ్యసభాజితః || ౧౮ || దిష్ట్యాజీవస్వతాతేతిహ్యబ్రువన్తాంమహామయః | కథంచిత్య
కళతోసాగతస్తేస్వస్త్వసంశయమ్ || ౧౯ || ఏవముక్తస్తతోహంతైస్సిద్ధైఃపరమశోభనైః | సచమేరావణోరాజారతు
సాంప్రతివేదితః || ౨౦ || హరదాశరణేర్ఘ్యార్యాంరామస్యజనకాత్మజామ్ | భ్రష్టభరణకాశేయాంశోకవేగపరాజితాం
౨౧ || రామలక్ష్మణయోర్నామక్రోశంతీంముక్తమూర్ఖజామ్ | ఎషకాలాత్యయస్తావదితికాలవిదాంవరః || ౨౨ || ఎషద
ధాంసమగ్రంమేనుపార్శ్వఃప్రత్యవేదయత్ | తచ్చుత్తాపిహిమేబుద్ధిర్నాసీత్తాచిత్పరాక్రమే || ౨౩ || అపయోహికథం
పక్షీకర్మకించదుపక్రమేయత్తుశక్యంమయాకతుంవాగ్నుద్ధిగుణవతివా || ౨౪ || శ్రూయతాంతత్ప్రవత్సౌమిభవతాం
పౌరుషాశ్రయమ్ | వాక్యతిభ్యాంతుసర్వేషాంకరిష్యామిప్రియంహివః || ౨౫ || యద్దిదాశరణఃకార్యంమమతన్నాత్రసంశ
యః | తెభవంతోమతిశ్రేష్ఠాబలవంతోమనస్వినః || ౨౬ || సేషితాఃకపిరాజేనచేవైరపిదురాసదాః | రామలక్ష్మణబాణా
శ్చనిశితాఃకంకపత్రిణః || ౨౭ || త్రయాణామపిలోకానాంపర్యాప్తాస్త్రానిగ్రహే | కామంభలుదశగ్రీవస్తేజోబలసమ
న్వితః || ౨౮ || భవతాంతుసమథానాంసంకించదపిదుష్కరమ్ | తదలంకాలసంగేనక్రియతాంబుద్ధినిశ్చయః || ౨౯ || సహికర్మ
నుసజ్జంతేబుద్ధినుంతోభవద్విధాః | ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - పకషష్టితమస్సగః : *****

తతఃకృతోదకంస్నాతంతంగృధ్రంహరియూధపాః | ఉపవిష్టాగిరౌదుగైపరివార్యసమంతతః || ౧ || తమంగదము
పాసేనంతైస్సవైకహారిభిర్వతమాజనితప్రత్యయోహమాత్సంపాతిఃపునరబ్రవీత్ || ౨ || కృత్వానిశ్శబ్దమేకాగ్రాః
శృణ్వంతుహరయోమమతత్త్వంసంకీర్తయిష్యామియథాజానామిమైథిలీమ్ || ౩ || అస్యవింధ్యస్యశిఖరేపతితోస్త్రీపురావ
నైసూర్యాతపపరితాంగూనిదక్షస్సూర్యరశ్మిభిః || ౪ || బద్ధసంజ్ఞస్తప్తాత్పద్వివశోవిహ్వలన్నివ | వీక్షమాణోదిశ
స్సూర్యానాభిజానామికంచన || ౫ || తతస్తుసాగరంతైలాన్నదీస్సూర్యాస్సరాంసంచ | వనాన్యదధివేలాంచసమీక్ష్యమతిరాగ
మత్ || ౬ || హృష్టపక్షిగణాకేఃకందరాంతరకూటవాః | దక్షిణస్యోదధస్తీరేవింధ్యయమితినిశ్చితః || ౭ || ఆసీచ్ఛాత్రా
శ్రమంపుణ్యఃసురైరపిసుపూజితమ్ | ఋషినిశాకరోనామయస్త్విన్నగ్రతపాహ్యభూత్ || ౮ || అష్టేవమసమాప్తాణి
తేనాస్త్విఋషిణావినా | వసంతోమమధర్మజ్ఞైస్సగైతేతునిశాకరే || ౯ || అవతీర్యచవింధ్యాగ్రాత్క్రౌఢైఃవిషమా
చ్ఛనైః | క్షిప్తదర్భాంవసనుతీంకుఃఖేనపునరాగతః || ౧౦ || తమృషింద్రష్టుకామోస్త్విదుఃఖేనాభ్యాగతోభృశమ్ | జటాయు
షామయానైవబసుకోభిగతోహిసః || ౧౧ || తస్యాశ్రమపదాభ్యాశేవపుర్వాతాస్సుగంధినః | వృక్షోనాపుష్పితకశ్చిదఫ
లోవానవిద్యతే || ౧౨ || ఉపేత్యచాశ్రమంపుణ్యంవృక్షమూలముపాశ్రితః | ద్రష్టుకామఃప్రతీక్షేహంభగవంతంనిశాకరమ్
౧౩ || అథాపశ్యమనూరస్థమృషింజ్వలితతేజసమ్ | కృతాభిషేకందుర్ధమముపావృత్తముదబ్జుమ్ || ౧౪ || తమృతౌ
స్సృమరావ్యాఘ్రస్సింహానాగాస్సరీసృపాః | పరివార్యోపగచ్ఛంతిథాతారంప్రాణినోయథా || ౧౫ || తతఃప్రాప్త
మృషింజ్ఞాత్వాతానిసత్వానివైయయుః | ప్రవిష్టేరాజనియథాసర్వంసామాత్యకంబలమ్ || ౧౬ || ఋషిస్తుదృష్ట్యామాం
ప్రీతఃప్రవిష్టశ్చాశ్రమంపునః | ముచూతమాత్రాన్నిష్క్రమ్యతతఃకార్యమపుచ్ఛత || ౧౭ || సౌమ్యవైకల్యతాంద్య
త్వోరోహంతేనావగమ్యతే | అగ్నిదగ్ధావిమాపయేత్వకైవలవ్రణేతాతవ || ౧౮ || గృధ్రోద్వృద్ధృష్టపూర్వామేమాతరిశ్వ
సమాజవేగృధ్రాణాంచైవరాజానాభాతరౌకామహాపితౌ || ౧౯ || జ్యేష్ఠోహిత్యంతుసంపాతేజటాయురనుజస్తవమా
నుసంయాపమాస్థాయగృహీతాంచరణౌమమ || ౨౦ || కింతేన్యాధిసముత్థానంపక్షయోఃపతనంకథం | దండోవాయంకృతఃకే
నసర్వమాభ్యాహిపుచ్ఛత || ౨౧ || ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - పకషష్టితమస్సగః : *****

తతస్తుదారుణంకనుదుష్కరంసాహసాత్కృతమ్ | అచచతేమునేస్సర్వంసూర్యానుగవనంతదా || ౧ || భగ

వక్రప్రణయ క్తత్వబ్జయవాక్యకులెంద్రియఃపరిశ్రాంతోనశక్నోమివచనంప్రతిభాపితుమ్॥ ౨॥ అహంఘోషజటా
యశ్చసంఘమాద్ధర్మమోహితోఆకాశంపతితావీరోజిజ్ఞాసంతోపరాక్రమమ్॥ ౩॥ కైలాసశిఖరేబద్ధామునీనామగ్ర
తఃపథమ్॥ రవిస్సృగ్ధనుయాతవ్యోయావదస్తంమహాగిరిమ్॥ ౪॥ అథావాంయుగపత్ప్రావపశ్యావమహీతలే॥ రథచ
క్రప్రమాణానిగరాణిపృథక్పృథక్॥ ౫॥ క్వచిద్వాదిత్రఘోషాంశ్చబ్రహ్మఘోషాంశ్చశుశ్రువః॥ గాయంతీశ్చాంగనా
బహ్వీఃపశ్యావోరక్తవాససః॥ ౬॥ రూణముత్పత్యచాకాశమాదిత్యపథమాశ్రితోఆవామాలోకయావస్తువసంశాద్వ
లసన్నిభమ్॥ ౭॥ ఉపలైరివసంధన్నాదృశ్యతేభూశ్శిలోచ్ఛయైః॥ ఆపగాభిశ్చసంవీతాసూతైఃగ్రీవవసుంధరా॥ ౮॥ హిమ
వాంశ్చైవవింధ్యశ్చమేరుశ్చసుమహాగిరిః॥ భూతలేసంప్రకాశంతేనాగాభవజలాశయోఽతీవ్రాత్యైవదశ్చభద్రశ్చభ
యంచాసీత్తదావయోః॥ సమావిశతిమోహాశ్చమోహాన్పూర్ణాతిదారుణా॥ ౧౦॥ నదిగ్విజ్ఞాయతేయామ్యానాగ్నేయీ
నచవారుణీ॥ యుగాంతేనియతోలోకోహతోదగ్ధఇవాగ్నినా॥ ౧౧॥ మనశ్చమేహతంభూయస్సన్నివత్యతుసంశ్రయమ్॥
యత్సేనమహతాహ్యస్త్రిపునస్సంధాయచతుషీ॥ ౧౨॥ యత్సేనమహతాభూయోరవిస్సమవలోకితః॥ తుల్యఃపృథ్వీ
ప్రమాణేనభాస్కరఃప్రతిభాతినో॥ ౧౩॥ జటాయుమామనాపృచ్ఛనిపపాతమహీంతతః॥ తందృష్ట్వాతూణమాకా
శాదాత్సానంముక్తవానహం॥ ౧౪॥ పత్యౌభ్యాంచమయాగుప్తోజటాయునప్రదహ్యత॥ ప్రమాదాత్త్రనిదగ్ధఃపతన్వా
యుపథాదహమ్॥ ౧౫॥ ఆశంకేతంనిపతితంజనస్థానెజటాయుపమ్॥ అహంతుపతితోవింధ్యేదగ్ధఃపత్యౌజడీకృతః॥ ౧౬॥ రాజ్యే
నహీమోభ్రాతృచపత్యౌభ్యాంవిక్రమేణచ॥ సర్వధామతుఃమేవేచ్ఛపతిష్యేశిఖరాద్గిరేః॥ ౧౭॥ ఇతిశ్రీచుత్తి
మీ-ధాకా-డే-వీకషష్టితమస్సగః- *****

ఏవముక్త్యామునిశ్రేష్ఠమరుదందుఃఖతోభృశమోఅభధ్యాత్వాముహూతంతుభగవానిదమప్రవీత్॥ ౧౮॥ పత్యౌచ
తేప్రపత్యౌచపునరన్యభవిష్యతః॥ చతుషీచైవప్రాణాశ్చవిక్రమంచబలంచతే॥ ౧౯॥ పురాణేనమహతాగ్ర్యంభవిష్యతి
మయాశ్రుతమ్॥ దృష్టంమేతపసాచైవశ్రుత్వాచవిదితంమమ॥ ౨౦॥ రాజాదశరథోనామకశ్చిదిత్వామవధానః॥ తస్యపు
త్రోనుహోతేజారామోనామభవిష్యతి॥ ౨౧॥ అరణ్యంచసహభ్రాతృలక్ష్మణేనగమిష్యతి॥ తస్మిన్నథేనియుక్తస్సపి
త్రాసత్యపరాక్రమః॥ ౨౨॥ నైర్యతోరావణోనామతస్యభార్యాంహరిష్యతి॥ రాక్షసేంద్రోజనస్థానాదవధ్యస్సరదాన
లైః॥ ౨౩॥ సాచకామైఃప్రలోభ్యంతీభత్యైరోభీజ్యైశ్చమైథి॥ నభోక్ష్యతిమహాభాగాదుఃఖేమగ్నాయశస్సినీ॥ ౨౪॥ పర
మాన్నంతువైదేహ్యజ్ఞాత్వాదాస్యతివాసవః॥ యదన్నమమృతప్రఖ్యంసురాణామపిదులభమ్॥ ౨౫॥ తదన్నంమైథి
ప్రాప్యవిజ్ఞాయేంద్రాదిదంత్యితి॥ అగ్రముద్ధృత్యరామాయభూతలేనిర్వపిష్యతి॥ ౨౬॥ యదిజీవతిమేభతాలక్ష్మణేనస
హప్రభుః॥ దేవత్వంగచ్ఛతోర్వాపితయోరన్నమిదంత్యితి॥ ౨౭॥ ఏష్యంత్యన్వేషకాస్తస్యరామదూతాఃస్లవంగమాః॥ ఆ
ఖ్యాయారామమహిషీత్వయాతేభ్యోవిహంగమ్॥ ౨౮॥ సర్వధాహినగంతవ్యమీదృశఃక్వగమిష్యసి॥ దేశకాలాప్రతీక్షస్వ
పత్యౌత్వంప్రతిపత్యసి॥ ౨౯॥ మోత్సహాయమహంకతుఃమద్యైవత్వాంసపక్షకమ్॥ ఇహస్థస్త్యంతులోకానాంహి
తంకార్యంకరిష్యసి॥ ౩౦॥ త్వయాసిఖిలుతతాగ్ర్యంతయోశ్చస్సపపుత్రయోః॥ బ్రహ్మణానాంసురాణాంచమునీనాం
వాసవస్యచ॥ ౩౧॥ ఇచ్ఛామ్యహమపిద్రష్టుంభాగ్రేరారామలక్ష్మణో॥ నేచ్ఛేచిరంధారయతుంప్రాణాంస్త్వయైకలేబ
రమ్॥ ౩౨॥ మహాపిస్త్యబ్రవీదేవందిష్టతత్పార్థదర్శనః॥ ఇతిశ్రీచుత్తిమీ-ధాకా-డే-ద్విషష్టితమస్సగః- *****

ఏతైరనైశ్చబహుభిర్వాక్యైర్వాక్యవిదాంవరః॥ మాంప్రశస్యాభ్యనుజ్ఞాప్యప్రవిష్టస్సస్వమాశ్రమం॥ ౩౩॥ కం
దరాక్షువిసపిత్వాపర్వతస్యశనైశ్శనైః॥ అహంవింధ్యంసమారుహ్యభవతఃప్రతిపాలయే॥ ౩౪॥ అద్యత్వేతస్యకాలస్య
సాగ్రంవక్షాశతంగతం॥ దేశకాలప్రతీక్షోస్తిహృదికృత్వామునేర్వచః॥ ౩౫॥ మహాప్రస్థానమాసాద్యస్వగఃతేనునిశాక
రేమాంనిదహతిసంతాపోవితకైర్భహుభిర్వృతం॥ ౩౬॥ ఉత్థితామరణేబుద్ధింమునివాక్యైర్నివతయే॥ బుద్ధిర్యాతేన
మేదతాప్రాణానాంరక్షణాయశు॥ ౩౭॥ సామేపనయతేఘంధీపైవాగ్నిశిఖాతమః॥ బుద్ధతాచమయావీర్యంరావణస్య
దురాత్మనః॥ ౩౮॥ ఏత్రస్సంతజేతోవాగ్నిర్నత్రాతామైథిలీంకథంతస్యావిలపితంశ్రుత్వాతౌచసీతావివాకృతా॥ ౩౯॥
సమేదశరథస్నేహాశ్చుత్రేణోత్పాదితంప్రియం॥ తస్యత్వేనంబువాణస్యసంపాతేవానరైస్సహ॥ ౪౦॥ ఉత్పేతతుస్త

దావతౌ సమతుం వనచారిణాం సదృష్ట్యా స్వాంతనం పత్యైరుద్ధతై రరుణచ్ఛదై ||౯|| ప్రహషణమతులం తే భవానరాం శ్చే
 దము బ్రవీత్ | యుషేనిశాకరస్యైవ ప్రభావాదమితాత్మనః ||౧౦|| ఆదిత్యరశ్మినిదృగ్ధృవతౌ మేఘసరుభీతౌ | యావన్వేష
 తమానస్య మమాసీద్యుః పరాక్రమః ||౧౧|| తమేవాద్యానుగచ్ఛామి బలం పౌరుష మేవచ | సర్వధా క్రియతాం యత్క్షేసి
 తామధిగమిష్యథ ||౧౨|| పక్షులాభో మమాయం వః సిద్ధిప్రత్యయకారకః | ఇత్సుక్త్వా సహరీ సర్వా సఽపాతే పతగౌ త్త
 మః ||౧౩|| ఉత్పపాతగ రేశ్యం గాజ్జిజ్ఞాసుః ఖగమాంగతిమ్ | తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా ప్రీతిసంహృష్టమానసాః ||౧౪|| బహు
 పుహారిశా నూలా విక్రమాభ్యుగయోన్ముఖాః | అభవపనసమానవిక్రమాః స్తవగవరాః ప్రతిలబ్ధపారుషాః | అభిజిదభిము
 ఖాదిశం యయుజ్జనకసుతాపరిమాగణోన్ముఖాః ||౧౫|| ఇతి శ్రీ మత్కిమ్మింధాకాండే - త్రిషష్టితమ స్సగః - *****

ఆఖ్యాతాగృధ్రరాజేన సముత్పత్య స్థలంగమాః | సంగతాః ప్రీతిసంయుక్తా వి నేదుస్సింహవిక్రమాః ||౧౬|| సంపాతే
 వచనం శ్రుత్వా హరయోరావణతుయమ్ | హృష్టాస్సాగరమాజగ్నుస్సీతాదృశనకాంతిణః ||౧౭|| అభిగమ్య తుతం దేశచ
 దృశుభిః మవిక్రమాః కృత్స్నం లోకస్య మహతః ప్రతిబింబమివ స్థితమ్ ||౧౮|| దక్షిణస్య సముద్రస్య సమాసాద్యో త్తరాం ది
 శమ్ | సన్నివేశంతతశ్చ క్రుహారివీరామహాబలాః ||౧౯|| సత్త్వే మహాద్భివికృతైః క్షీడద్భివిమలేజలే | వృతాన్వైస్స
 మహాకాయైరూమిభిశ్చ సమాకులమ్ ||౨౦|| ప్రసుప్తమివ చాన్యత్ర క్షీడంతమివ చాన్యతః | క్వచిత్సర్వతమాత్రైశ్చ జలరా
 శిభిరావృతమ్ ||౨౧|| సఽకులం దానవేంద్రైశ్చ పాతాళతలవాసిభిః | రోమహర్షకరందృష్ట్యా విషదుఃకపికుంజరాః ||౨౨|| ఆ
 కాశమివ మష్పరం సాగరం ప్రేక్ష్య వానరాః | విషేషస్సహసా సర్వే కథంకార్యమితి బ్రువన్ ||౨౩|| విషణ్ణాం వాహిసీంద్య
 స్త్వా సాగరస్య నిరీక్షణాత్ | ఆశ్వాసయామా సహరీభయార్తాహారి సత్తమః ||౨౪|| తాన్విషాదేన మహాలావిషణ్ణా
 వానర షభాః | ఉవాచ మతి మాన్కాలే వాచిమానుమహాబలః ||౨౫|| న విషాదే మనఃకార్యం విషాదోదోష
 సత్తమః | విషాదోహంతి పురుషం బాలం క్రుద్ధాన్ రగః ||౨౬|| యోవిషాదం ససహ తెవిక్రమేవ ర్యవస్థితే | తెజసా త
 స్య హీనస్య పురుషాభౌ న సిద్ధతిః ||౨౭|| తస్యాం రాత్రౌం వ్యతీతాయా మంగదోవాసరై స్సహాహరివృద్ధై స్సహాగవ్య
 పునమంత్రమమంత్రయత్ ||౨౮|| పావానరాణాం ధ్వజనీపరివార్యాంగదంబభౌ | వాసవం పరివార్యే వమరుతాం వాహి
 స్థితాః ||౨౯|| కోన్యస్తాం వారితుం సేనాంశ క్తస్త్వం భయితుం భవేత్ | అన్యత్ర వాలితసయాదన్యత్ర చహనుమతః ||౩౦|| త
 తస్తాహరివృద్ధాం శ్చ తచ్చ సైన్యమరిందమః | అనుమాన్యాంగదః శ్రీమాన్వాక్యమథావిదబ్రవీత్ ||౩౧|| క ఇదాం మహా
 తెజాలంఘుయిష్యతి సాగరమ్ | కఃకరిష్యతి మస్మిన్ వంసత్య సంధమరిందమమ్ ||౩౨|| తావీరో యోజనశతలంఘయేతస్థవం
 గమాః | ఇమాంశ్చ యూధపా సర్వా మోక్షయేత్కోమహాభయాత్ ||౩౩|| కస్య ప్రభావాద్దారాంశ్చ పుత్రాం శ్చే
 వగృహణీచ | ఇతో నివృత్తాః పశ్యేమసిద్ధాథాన్సుఖినో వయమ్ ||౩౪|| కస్య ప్రపాదాద్రామంచలత్క్షణంచ మహాబలమ్ | అ
 భిగచ్ఛేమ సంహృష్టాస్సుగ్రీవంచ మహాబలమ్ ||౩౫|| యది కశ్చిత్తమథౌ వస్సాగరప్లవనేహరిః | సదదాత్విహసత్శీఘ్రం పు
 ణ్యామభయదక్షిణమ్ ||౩౬|| అంగదస్య వచః శ్రుత్వా నకశ్చిత్కంచ దిదబ్రవీత్ | స్తిమితేవాభవత్సర్వాత్ర త్రసాహరివా
 హిసీ ||౩౭|| పునరేవాంగదః ప్రాహ తాహారిహారి సత్తమః | సర్వే బలవతాం శ్రేష్ఠాభవంతోద్భవక్రమాః ||౩౮|| వ్య
 పదేశ్యకులేజాతాః పూజితాశ్చాప్యభీక్షుశః | నహివోగమనెసంగః కదాచిత్కస్య చిత్కస్య చిత్ ||౩౯|| బ్రువన్ వంసయస్య
 యాశక్తిః స్థవనేష్లవగమభాః || ఇతి శ్రీ మత్కిమ్మింధాకాండే - చతుష్షష్టితమ స్సగః - *****

తతోంగదవచః శ్రుత్వా సర్వే తే వానరోత్తమాః | స్వం స్వంగతో సముత్సాహమాహు స్తత్రయథాక్రమమ్ ||౪౦||
 గజౌగవాత్కోగవయశ్శరభౌ గంధమాదనః | మైందశ్చద్వివిదశ్చైవ సుషేణోజాంబవాం స్తథా ||౪౧|| ఆదిత్యుషాగజస్త్ర
 ప్లవేయందశయోజనమ్ | గవాత్కోయోజనాన్యాహగమిష్యామితి వింశతిమ్ ||౪౨|| గవయోవానరస్త్రవానరాంస్తానువా
 చహ | త్రింశతింతు గమిష్యామియోజనాన్ ప్లవంగమాః ||౪౩|| శరభౌవానరస్త్రవానరాంస్తానువాచహ | చత్వారింశ
 ద్గమిష్యామియోజనాన్ ప్లవంగమాః ||౪౪|| వానరస్తుమహాతేజాలబ్రవీత్సంధమాదనః | యోజనాన్ గమిష్యామిపంచాశ
 త్సు సంతయః ||౪౫|| మైందస్తువానరస్త్రవానరాంస్తానువాచహ | యోజనాన్ గవరంషష్టిమహం ప్లవీతుముత్సహే ||౪౬|| త
 తస్త్రమహాతేజాష్వివిదః ప్రత్యభాషత | గమిష్యామి సందేహస్సప్తతిం యోజనాన్ యహమ్ ||౪౭|| సుషేణస్తుమహాతేజాః

ప్రాక్తవాకాకపిసత్తమాః। అతీతం ప్రతజానేహంయోజనానాంవరాక్రమేః॥ తేషాంకథయతాంతత్రసర్వాస్తానన
మాన్యచతతోవృద్ధతరస్తేషాంజాంబవాప్రత్యభావతః॥౧౦॥ పూర్వమస్తాకమప్యాసీత్-శ్చిద్ధతిపరాక్రమః। తేవయంవ
యసఃపారమస్యప్రాప్తాస్తస్ససాంప్రతం॥౧౧॥ కింతునైవంగతేశక్యమిదంకార్యముపేక్షితుమ్। యదథాంకపిరాజశ్చరా
మశ్చకృతనిశ్చయా॥౧౨॥ సాంప్రతంకాలభేదేనయాగతిస్తాంనిబోధత। నవతియోజనానాంతుగమిష్యామిసంశయః॥
౧౩॥ తాంస్తుసర్వాఃపారిశ్రేష్ఠాఃజాంబవాఃపునరబ్రవీత్। నఖల్వేతావదేవాస్తేద్దమనెమేపరాక్రమః॥౧౪॥ యా
మహాబలైశ్చైవయజ్ఞేవిష్ణుస్సనాతనః। ప్రదక్షిణీకృతఃపూర్వంక్రమమాణస్త్రీవిక్రమమ్॥౧౫॥ సత్రదావీమహాంవృద్ధః
వనేమందవిక్రమః। యావనేచతదాసీన్నేబలమప్రతిమంపరైః॥౧౬॥ సంప్రత్యేతావతీంశక్తింగమనేతకయావ్యహమ్।
నైతావతాచసంసిద్ధిఃకార్యస్యాస్యభవిష్యతి॥౧౭॥ అథాత్తరముదారాథామబ్రవీదంగదస్తదా। అనుమాన్యమహాప్రా
జ్ఞంజాంబవంతంమహాకపిః॥౧౮॥ అహమేతద్దమిష్యామియోజనానాంశతంమహత్। నివతానేతుమేశక్తిస్సాన్యన్నవేతినని
శ్చితా॥౧౯॥ తమువాచహరిశ్రేష్ఠంజాంబవాన్వాక్యకౌవిదః। జ్ఞాయతేగమనేశక్తిస్తవహర్యృక్షసత్తము॥౨౦॥ కామం
శతసమాస్రంవానహ్యోమవిధిరుచ్యతే। యోజనానాంభవాకశక్తింగతుంప్రతినివతాతుమ్॥౨౧॥ నహిప్రేషయితాతా
తస్వామీప్రేష్యకథంచనాభవతాయంజనస్సర్వఃప్రేష్యఃప్లవగసగ్తమ్॥౨౨॥ భవాకాశత్రమస్తాకంస్వామిభావే
వ్యవస్థితః। స్వామికాశత్రంహైస్యస్యగతిరేషావరంతపః॥౨౩॥ తస్మాత్కశత్రవత్తత్రప్రతిపాల్యస్సదాభవాత్। అపిచైత
స్యకార్యస్యభవాన్మూలమరిందము॥౨౪॥ మూలమథాస్యసంరక్త్యమేషకార్యవిదాంసయః। మూలేహిసతిసిద్ధ్యంతిగుణాః
పుష్పఫలాదయః॥౨౫॥ తద్భవానస్యకార్యస్యసాధకస్సత్యవిక్రమః। బుద్ధివిక్రమసంపన్నోహేతురత్రపరంతపః॥౨౬॥ గు
రుశ్చగురుపుత్రశ్చత్వంహిసఃకపిసత్తమ్। భవంతమాశ్రిత్యవయంసమథాహ్యథాసాధనే॥౨౭॥ ఉక్తవాక్యంమహా
ప్రాజ్ఞంజాంబవంతంమహాకపిః। ప్రత్యువాచోత్తరంవాక్యంవాలిసూనురథాంగదః॥౨౮॥ యదినాహంగమిష్యామికా
ర్యేవానరపుంగవాః। పునఃఖల్విదమస్తాభిఃకార్యంప్రాయోపవేశనమ్॥౨౯॥ నహ్యకృత్వాహరివతేస్సందేశంతస్యధీమ
తః। తత్రాపిగత్వాప్రాణానాంపశ్యామిపరిరక్షణమ్॥౩౦॥ సహిప్రసాదేచాత్యథాంకౌపేచహరిరీశ్వరః। అతీత్యత
స్యసందేశంవినాశోగమనేభవేత్॥౩౧॥ తద్భధాహ్యస్యకార్యస్యనభవత్యస్యథాగతిః। తద్భవానేవదృష్టాథాస్సంచిత
యితుమహతి॥౩౨॥ సోంగదేనతదావీరఃప్రత్యుక్తఃప్లవగవభః। జాంబవానుత్తరంవాక్యంప్రవాచేదంతతోంగ
దమ్॥౩౩॥ అస్యతేవీరకార్యస్యనకించిత్పరిహీయతే। విషసంచోదయామ్యేనంయఃకార్యంసాధయిష్యతి॥౩౪॥ తతఃప్రతీ
తంప్లవతాంవరిశ్యమేకాంతమాశ్రిత్యసుఖోపవిష్టమ్। సంచోదయామాసహరిఃప్రక్షీరోహరిప్రవీరంహనుమంతమేవ॥౩౫॥
ఇతిశ్రీమత్కపి-ప్రి-ంధాకాంఢే-పంచవష్టితమస్సగః *****

అనేకశతసాహస్రీంవిషణ్ణాంహరివాహినీమ్। జాంబవాసముదీత్యైవహనూమంతమథాబ్రవీత్॥౧॥ వీరవాన
రలోకస్యసర్వశాస్త్రవిశారదః। తూష్టిమేకాంతమాశ్రిత్యహనూమకాకింసజల్పసి॥౨॥ హనూమకాహరిరాజస్యస్సగ్రివ
స్యసమోహ్యసి। రామలక్ష్మణయోశ్చాపితేజసాచబలెనచ॥౩॥ అరిష్టనేమినఃపుత్రోవైనతేయోబహుబలః। గరుత్మానితివి
ఖ్యాతః। తమస్సర్వపక్షిణామ్॥౪॥ బహుశోహిమయాదృష్టస్సాగరేసమహాబలః। భుజగానుద్ధరకపక్షిమహావేగోమహా
యశాః॥౫॥ పక్షయోర్యద్బలంతస్యతావద్భుజబలంతవ। విక్రమశ్చాపివేగశ్చనతేతేనావహీయతే॥౬॥ బలంబుద్ధిశ్చతేజ
శ్చసత్వంచహరిపుంగవః। విశిష్టంసర్వభూతేషుకిమాత్మానంసబుద్ధ్యనే॥౭॥ అసీదప్పరసాంశ్రేష్ఠావిఖ్యాతాపుంజికస్థలా।
అంజనేవీపరిఖ్యాతాపత్నీకేసరిణాహరైః॥౮॥ విఖ్యాతాత్రిములోకేషురూపేణాప్రతిమాభువి। అభిశాపాదభూతైతవా
నరీకామరూపిణీః॥౯॥ మహితావానరేంద్రస్యకుంజరస్యమహాత్మనఃకిపిత్యేచారుసర్వాంగీకదాచితామరూపిణీ॥౧౦॥
మానుషంవిగ్రహంకృత్వారూపయావనశావినీ। విచిత్రమాల్యాభరణాకదాచిత్యైమవాసినీ॥౧౧॥ అచరత్పర్వతస్యాగ్రే
ప్రావృడంబుదసన్నిభేతస్యావస్త్రంవిశాలాత్యూఃపీతరక్తదశంశుభమ్॥౧౨॥ స్థితాయాఃపర్వతస్యాగ్రేమారుతోపహ
రచ్ఛనైః। సదదశతతస్తస్యావృత్తానూరూసుసంహతా॥౧౩॥ స్తనాచపీనాసహితాసుజాతంచారుచాననమ్। తాం
విశాలాయితశ్రీణీంతసుమధ్యాంయశస్విదీమ్॥౧౪॥ దృష్ట్వైవశుభసర్వాంగీంపవనఃకామమోహితః। సతీంభుజాభ్యాం

దీర్ఘాభ్యాంపర్యవ్యజతమారుతః॥౧౫॥మన్మథావిష్టసర్వాంశ్శాగతాత్మాతామనిందితామ్ సాతుతత్రైకసంభ్రాం
తాసువృత్తావాక్యమబ్రవీత్॥౧౬॥ ఏకపత్నీ ప్రతమిదంకౌనాశయితుమిచ్ఛతి | అంజనాయావచశ్శ్రీత్వామారు
తః ప్రత్యభాషత॥౧౭॥నత్వాంహింసామిసుశ్రోణిమాభూతైసుభగేభయమ్ | మనసాస్త్రిగతోయత్త్వాంపరివ్యభ్యయశ
స్వినీమ్ ॥౧౮॥ వీర్యవాణ్బుద్ధిసంపన్నస్తవపుత్రోభవిష్యతి | మహాసత్వోమహాతేజామహాబలపరాక్రమః॥౧౯॥
లంఘనైష్టవనేచైవభవిష్యతిహిమత్సమః | పవముక్తాతత్సత్త్వజననీ తేమహాకపే॥౨౦॥గుహాయాంత్యాంమహాబాహు
ప్రజజ్ఞేష్టనగర్షభాఅభ్యుద్ధితంతతస్సూర్యంబాలోదృష్ట్వామహావనే ॥౨౧॥ఫలంచేతిజిఘ్రిత్యుస్త్యముత్ ప్లుత్యాభ్యప
తోదపమోశతానిత్రీణిగత్వాథయోజనా నాంమహాకపే॥౨౨॥తేజసాతస్యనిధిగాతోనవిషదంకత స్రవః | తావదాపతత
స్తూణామంతరిక్షంమహాకపే॥౨౩॥క్షిప్తమింద్రేణతేవజ్వంక్రోధావిష్టానధీమతా | తతశ్చైలాగ్రశిఖరేవామోహ
నురభజ్యత ॥౨౪॥తతోహివామధేయంతేహనూమానితికత్వతే | తతస్తాన్విహతందృష్ట్వావాయుగంధవహస్త్వి
యం॥౨౫॥త్రైలోక్యభృశసంక్రుద్ధోనవనావైప్రభంజనఃసంభ్రాంతాశ్చనురాస్సర్వేత్రైలోక్యతౌభితేసతి॥౨౬॥
ప్రసాదయంతిసంక్రుద్ధంమారుతంభువనేశ్వరాః | ప్రసాదితేచపవనేప్రవక్ష్యతుభ్యంవరందదా ॥౨౭॥అశస్త్రవధ్య
తాంతాతసమరేసత్యవిక్రమవజ్రస్యచనిపాతేనవిరుజంత్యాంసమిత్కృచా॥౨౮॥సహస్రనేత్రఃప్రీతాత్మాదదౌ
తేవరముత్తమమ్ | స్వచ్ఛందతశ్చమరణంతేభూయాదితివైప్రభా॥౨౯॥సత్త్వంకేసరిణఃపుత్రఃక్షిప్రగౌభీమవిక్రమః |
మారుతస్యోరసఃపుత్రస్తేజసాచాపితత్సమః॥౩౦॥త్వంహివాయుసుతోవత్సప్లవనేచాపితత్సమః | వయమద్యగతప్రా
ణాభవాన్మస్త్రాకుసాంప్రతమ్॥౩౧॥దాత్యువిక్రమసంపన్నఃపక్షిరాజభివాపరః | త్రివిక్రమేమయాతాతసశైల
వనకాననా॥౩౨॥త్రిస్సప్తకృత్వఃపృథివీపరిక్రాంతాప్రదక్షిణమోతథాచౌషధయోస్తాభిస్సంచితాదేవశాసనాత్॥౩౩॥
నిష్పన్నమమృతంయాభిస్తదాసీన్నోమహద్భలమ్ | సభిదానీమహంవృద్ధఃపరిహీనపరాక్రమః॥౩౪॥సాంప్రతంకాలమ
స్తాకంభవాణ్సవగుణాన్వితఃతద్విజృంభస్వవిక్రాంతఃప్లవతాముత్తమోహ్యసి॥౩౫॥త్వద్వీర్యంద్రష్టుకామేయం
సర్వావాసరవాహినీ | ఉత్తిష్ఠహరిశౌరూఃలంఘయస్వమహాణవమ్॥౩౬॥వరాహిసర్వభూతానాంహనూమక
యాగతిస్తవ | విషణ్ణాహరయస్సర్వేహనూమకేముపేక్షసే॥౩౭॥విక్రమస్వమహావేగౌవిష్ణుస్త్రీవిక్రమానివ॥త
త్సత్త్వైజాంబవతాప్రచోదితఃప్రతీతవేగఃపవనాత్మజఃకపిః | ప్రహషయంతాంహరివీరవాహినీంచకారరూపంపవనాత్మ
జస్తదా ॥౩౮॥ ఇతిశ్రీమత్కిష్కింధాకాండే - షట్ షష్ఠి త మ స్స గ ౯ : . *****

తందృష్ట్వాజృంభమాణంతేక్రమితుంశతయోజనమ్ | వీర్యేణాపూర్యమాణంచసహసావాసరోత్తమమ్॥౧॥స
హసాశోకముత్సృజ్యప్రహషేణసమన్వితాః | వినేమస్తుష్టుపుశ్చపిహనూమంతంమహాబలమ్॥౨॥త్రివిక్రమకృతో
త్సహంనారాయణమివప్రజాః | సంస్తూయమామోహనుమాణవ్యవధాతమహాబలః॥౩॥సమావిధ్యచలాంగూలంహ
షాఞ్చబలమేయివాణా | తస్యసంస్తూయమానస్యవృద్ధైర్వాసరపుంగవైః॥౪॥తేజసాపూర్యమాణస్యరూపమాసీదనుత్త
మమ్ | యథావిజృంభతేసింహూవివృద్ధోగిగహ్వరే॥౫॥మారుతస్యోరసఃపుత్రస్తథాసంప్రతిజృంభతే | అశోభతము
ఖంతస్యజృంభమాణస్యధీమతః॥౬॥అంబరీషాపమందీప్తంవిధూషభివపావకః | హరీణాముద్ధితోమధ్యాత్సంప్రహృష్టత
నూరుహః॥౭॥అభివాద్యహరిణవృద్ధాహనూమోనిదమబ్రవీత్ | ఆరుజావర్వతాగ్రాణిహుతాశనసఖానిలః॥౮॥బల
వానప్రమేయశ్చవాయురాకాశగౌచరః | తస్యాహంశీఘ్రవేగస్యశీఘ్రగస్యమహత్త్వనః॥౯॥మారుతస్యోరసఃపుత్రః
ష్టవవేనాస్తిమత్సమః | ఉత్సహయంహివిస్త్రీణామాలిఖంతమివాంబరమ్॥౧౦॥మేరుంగిరమసంగేనపరిగంతుంసహస్ర
శఃబాహువేగప్రసన్నైనసాగరేణాహముత్సహే॥౧౧॥సమాప్తావయితుంలోకంసవర్వతనదీప్రదమ్ | మమోరుజంఘ
వేగేనభవిష్యతిసముద్ధితః॥౧౨॥సముద్భృతమహాగ్రాహఃసముద్రోవరుణాలయః | పన్నగాశనమాకాశేవతంతంపక్షి
సేవితే॥౧౩॥వైనతేయమహంశక్తఃపరిగంతుంసహస్రశః | ఉదయాత్పృస్థితంవాపిజ్వలంతంరక్షిమానినమ్॥౧౪॥అనస్త
మితమాదిత్యమభిగంతుంసముత్సహే | పృథివ్యాదక్షిణంతావదుత్తరంగంతుముత్సహే॥౧౫॥తతోభూమిమసంస్పృష్ట్వా
పునరాగంతుముత్సహే | ప్రవేగేనైవమహతాభీమేనప్లవగర్షభాః॥౧౬॥ఉత్సహయమతిక్రాంతుంసర్వానాకాశగౌ

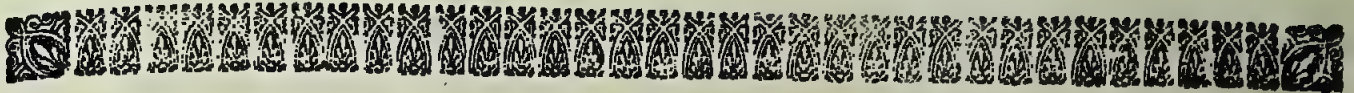
చరాసాగరాశోషయిష్యామిదారయిష్యామి మేధిసీమ్||౧౭|| పర్వతాంశ్చూణాయష్యామిష్ణవమాసేష్ణవంగమాః |
 హరిష్యామ్యూరువేగేనష్ణవమాసేష్ణవంగమాః||౧౮|| లతానాంవివిధంపుష్పంపాదపానాంచసర్వశః | అనుయోస్యంతి
 మామద్యష్ణవమానంవిహాయసా||౧౯|| భవిష్యతిహి మేపంథావాయోఃపంథాభివాంబరే | చరంతంఘోరమాకాశముత్ప
 తిష్యంతమేవవా||౨౦|| ద్రక్ష్యంతిసపతిష్యంతంసర్వభూతానివానరాః | మహామేఘప్రతీకాశంమాంద్రక్ష్యద్వంష్ణవంగ
 మాః||౨౧|| దివమావృత్యగచ్ఛంతంగ్రసమానమివాంబరమ్ | విధమిష్యామిజీమూతాకంపయిష్యామిపర్వతా||౨౨|| సా
 గరంభోభయిష్యామిష్ణవమానస్సమాహితః | వైసతేయస్యవాశక్తిమమవామూరుతస్యవా||౨౩|| ఋతేనుపణరా
 జానంమూరుతంవామహాబలమ్ | సతతస్థాతంప్రపశ్యామియన్తాంపుతమనుప్రజేత్||౨౪|| నిమేహంతరమాత్రేణనిరాలం
 బనమంబరమ్ | సహసానిపతిష్యామిఘనాద్విద్యుద్వివోత్థితా||౨౫|| భవిష్యతిహిమేరూపంష్ణవమానస్యసాగరే || ఘోషప్రక్ర
 మమాణస్యతథాశ్రీవిక్రమానివ||౨౬|| ఋద్ధ్యాచాహంప్రపశ్యామిమనశ్చేష్టాచమేతథా | అహంద్రక్ష్యామివైదేహీం
 ప్రమోదద్వంష్ణవంగమాః||౨౭|| మూరుతస్యసమోవేగేగరుడస్యసమోజవే | అయతంయోజనానాంతుగమిష్యామితి
 మేమతి||౨౮|| వాసవస్యసవజ్రస్యబ్రహ్మణోవాస్వయంభవః | విక్రవ్యసహసాహస్తాదవృతంతదిహనయే||౨౯|| లం
 కాంవాపిసముత్క్షిప్యగచ్ఛేయమితిమేమతిః | తదాతంవానరశ్రేష్ఠంగజాంతమమితోజసమ్||౩౦|| ప్రహృష్టహరయస్త
 త్రసముదైతుంతవిన్దితాః | తస్యతద్వచనంశ్రుత్వాజ్ఞాతీనాంశోకనాశసమ్||౩౧|| ఉవాచపరిసంహృష్టాజాంబవాహ
 రిసత్తమః | వీరకేసరిణఃపుత్రహసూమన్తూరుతాత్మజ||౩౨|| జ్ఞాతీనాంవిపులశ్శోకస్త్వయాతాతవినాశితః | తవకల్యాణ
 రుచయఃకపిముఖ్యాస్సమాగతాః||౩౩|| మంగళంకార్యసద్ధ్యధాంకరిష్యంతేసమాహితాః | ఋషీణాంచప్రసాదేనకపి
 వృద్ధమతేనచ||౩౪|| గురూణాంచప్రసాదేనసంష్ణవస్వమహాణావమ్ | స్థాస్యామస్త్రైకపాదేనయావదాగమనంతవ ||
 ౩౫|| త్వన్గతానిచసర్వేషాంజీవితానివనాకసామ్ | తత్తత్తుహరిశౌదూలస్తానువాచవనాకసః||౩౬|| నేయంమమమహీవే
 గంలంఘనేధారయిష్యతి | ఏతావీహనగస్యాస్యశిలాసంకటశాతినః||౩౭|| శిఖరాణిమహేంద్రస్యస్థిరాణిచమహాంతచ |
 ఏషవేగంకరిష్యామిమహేంద్రశిఖరెష్వహమ్||౩౮|| నానామ్రమఃకీణేశుధాతునిష్యందశోభిషు | ఎతానిమమవేగంహి
 శిఖరాణిమహాంతచ||౩౯|| స్థవతోధారయిష్యంతియోజనానామితశ్శతమ్ | తత్తత్తుమూరుతప్రఖ్యస్సహరిద్వూరుతాత్మ
 జః||౪౦|| ఆరుహానగశ్రేష్ఠంమహేంద్రమరిమదానః | వృతంనానావిధైర్వృక్షైర్మృగసేవితశాద్వలమ్||౪౧|| లతాకుసు
 మసంబాధంసత్యపుష్పఫలక్రమమ్ | సింహశాదూలచరితంమత్తమాతంగసేవితమ్||౪౨|| మత్తద్విజగుణోన్ముప్తంసలి
 లోత్పిడసంకులమ్ | మహద్భిరుచ్ఛ్రితంశృంగైర్మహాహేంద్రంసమహాబలః||౪౩|| విచచారహరిశ్రేష్ఠామహేంద్రసమవి
 క్రమః | పాదాభ్యాంపీడితస్తేనమహాశైలోమహాత్మనా||౪౪|| రరాజసింహాభిహతోమహాన్నతృణవద్విషః | ముమోచసలి
 లోత్పిడావిప్రకీణశిలోచ్ఛయః||౪౫|| విక్రస్తమృగమాతంగఃప్రకంపితమహామ్రమః | నాగగంధర్వమిఘనైర్వాససం
 సగఃకర్కశైః||౪౬|| ఉత్పతద్భిర్విహంగైశ్చవిద్యాధరగణైరపితృజ్యమానమహాసానుస్సంనిలీనమహూరగః||౪౭|| చ
 లక్ష్మంగశిలోద్వాతస్తదాభూత్సమహాగిరిః | నిస్సనద్భిస్తథాతైస్తభుజంగైరథానిస్సృతైః||౪౮|| సపతాకభివాభాతిసత
 దాధరణీధరః | ఋషిభిస్త్రాససంభ్రాంతైస్త్యజ్యమానశ్శిలోచ్ఛయః||౪౯|| సేదన్తహతికాంతారేసాథాహీనభివాద్వ
 గః || సవేగవాన్వేగసమాహితాత్సహరిప్రవీరఃపరవీరహంతా | మనస్సమాధాయమహానుభావోజగామలంకాంమన
 సామనస్సీ||౫౦|| ఇత్యాపే- శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే- శ్రీమద్వాల్మీకియే- చతుర్వింశత్యహస్త్రికాయాం-సం
 హితాయాం-శ్రీమత్కిష్కింధాకాండే-సప్తపక్షితమస్సగః:*****

కిష్కింధాకాండపఠనశ్రవణయోఃఫలమ్.

బ్రహ్మాండపురాణే - సప్తచత్వారింశదుత్తరశతతమే - అధ్యాయే-

కిష్కింధాఖ్యమిమంశృణ్వపఠవాపిధానతః | ఇహసంపూజితస్సవైకరంతేబ్రహ్మణీలీయతే||

కిష్కింధాకాండస్సమాప్తః.

శ్రీమద్రామాయణే - సుందరకాండ సారంశః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేతశ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః.

తతో రావణసీతాయాస్సీతాయాశ్చ క్రుశ్శశేషియేషదదమస్తేష్టుంచారణాచరితేషధిగిగ్దుష్కరంశిష్కృతి
ద్వద్వంచీకేషకమవానరః సముదగ్రశిరోగ్రీవోగవాంపతిరివాబభాః ॥ ౨ ॥ అభవైదూర్యవణేశుశాద్వలేషుషహాబ
లః । ధీరస్ఫులికల్పేషువిచచారయథాసుఖమ్ ॥ ౩ ॥ ద్విజావిత్రాసయోధీమానురసాపాదపాహరణః । మృగాంశ్చస
బహూన్నిఘ్నప్రవృద్ధభవశేసరీరః ॥ ౪ ॥ నిలలోహితమాంజిశృపత్రవణైస్సీతాసితైః । స్వభావపిహితైశ్చిత్రైర్ధాతుభి
స్సములంకృతమ్ ॥ ౫ ॥ కామయాపిభిరావిప్రమభీష్టుంసవరిచ్ఛదైః । యక్షకిన్నరగంధవైదేహకల్పైశ్చవన్నైః ॥ ౬ ॥ సత
స్యగిరివర్యస్యతలేనాగవరాయుతే । తిష్ఠణకపివరస్రస్రహృదేనాగభవాబభాః ॥ ౭ ॥ ససూర్యాయమహేంద్రాయపవ
నాయస్వయంభువే । భూతేభ్యశ్చంజలింకృత్వాచకారగమసేషతమ్ ॥ ౮ ॥ అంజలింప్రాప్త్యఃకృత్వాపవనాయాశ్చ
యోనయోతతోభవవృధేగతుందక్షిణోదక్షిణాందిశమ్ ॥ ౯ ॥ ప్లవంగప్రవరైర్దృష్టఃస్సవనేకృతనిశ్చయః । వవృధేరావఃప్ర
ధ్యభాంసముద్రభవవర్షసుగం ॥ ౧౦ ॥ నిష్ప్రమాణశరీరస్థలిలంఘయిషురణవమ్ । బాహుభ్యాంపీడయామాసచరణా
భ్యాం దవర్షతమ్ ॥ ౧౧ ॥ సచచాలాచలశ్చార్పరముహూతంకపిపీడితః । తరుణాంపుష్పితాగ్రాణాంసవంపుష్పసు
శాతయత్ ॥ ౧౨ ॥ తేనపాదపముక్తేనపుష్పేఘోషుగంధినా । సర్వతస్సంవృతఃశైలోబభౌపుష్పమయోయథా ॥ ౧౩ ॥ తేన
చోత్తమవీర్యేణపీడ్యమానస్సవర్షతః । సలిలంసంప్రసృప్తవదంతుత్తభిదద్విపగిరఃపీడ్యమానస్తుబలినామహేంద్ర
స్తేనవవతః । రీతీనిర్వృతయోమాసకాంచనాంజనరాజతీగిగ్ముమోచచశిలాశ్చైల్లోవిశాలాస్సమనశ్శిలాః । మ
ధ్యమేనాచిషాజుష్టోధూమరాజీరివానలః ॥ ౧౪ ॥ గిరిణాపీడ్యమానేనపీడ్యమానానిసర్వతః । గుహాగతానిభూతానివినే
దువింకృతైస్సర్వైర్గిగ్గిరమహాసత్వసన్నదశ్చైల్లపీడానివిత్తజఃపృథివీంపూరయామాసదిశశోపవనానిచ ॥ ౧౫ ॥
శిరోభిఃపృథుభిస్సపావ్యక్తస్వస్తికలక్షణైః । వమంతఃపావకంఘోరందవంశువశనైశ్శిలాగిగ్గితాస్తదాసవిస్తే
నఃప్రాఃకుపితైస్సైమాహాశిలాఃజజ్వలుఃపావతొద్ధిప్తాభిభిదుశ్చసహస్రధా ॥ ౧౬ ॥ యానిచోషధజాలానితస్మిజాతా
నివర్షతే । విషఘ్నాన్యపినాగానాంసశేకుశ్మనితుంవిషమ్ ॥ ౧౭ ॥ భిద్యతేయంగిరిభూతైరితిమత్వాతపస్వినః । త్రస్తావి
ద్యాధరాస్తస్మాదుత్పేతుఃస్త్రీగ్రజైస్సహ ॥ ౧౮ ॥ పానభూమిగతంహిత్యాహ్లామమాసవభాజనమ్ । పాత్రాణీచమహా
హోణికరకాంశ్చపిరన్యుయాః ॥ ౧౯ ॥ తేహ్యేనుచ్ఛావచాభత్యామాంసానివివిధానిచ । ఆషభాణీచచర్మాణిభ
గ్ధాంశ్చకనకశ్మరూః ॥ ౨౦ ॥ కృతకతగుణాఃక్షీబారక్తమాల్యానులేపనాఃసక్త్యాత్యాఃపుష్కరాత్యాశ్చగగనప్రతిక్షిదరీ ॥
౨౧ ॥ హరనూపురకేయూరపారిహార్యధరాఃస్త్రియఃపిన్దితాస్సన్దితాస్తస్థరాకాశేరమణైస్సహ ॥ ౨౨ ॥ దశాయంతో
మహావిద్యాంవిద్యాధరమహామయఃపిన్దితాస్తస్థరాకాశేవీత్యాంచక్రశ్చపవతమ్ ॥ ౨౩ ॥ శుశ్రువుశ్చతదాశ్చజ్ఞాన్మహా
ణాంభావితాత్మనామ్ । చారణానాంచపిద్ధానాంస్థితానావిమలేంబరీ ॥ ౨౪ ॥ ఏషవవతసంకాశోహనుమాన్మారుతాత్మ
జఃతతీర్థతిమహావేగస్సముద్రంమకరాలయమ్ ॥ ౨౫ ॥ రామార్థంవానరార్థంచచీకేషకర్షదుష్కరమ్ ॥ సముద్రస్యవరం
పారంసుష్మావంప్రాప్తుమిచ్ఛతి ॥ ౨౬ ॥ ఇతివిద్యాధరాఃశ్రుత్వాపాచస్తేషాంతపస్వినామ్ । తమప్రమేయందదృశుఃపశ్య
తేవానరర్షభమ్ ॥ ౨౭ ॥ దుఘవేషసరోమాణిచకంపేచాచలోపమః । సనాదసుమహానాదంసుమహానివతోయజః ॥ ౨౮ ॥ ఆసు
పూర్వేన్యవృక్షాంచలంఘాలంరోమభిశ్చితం ॥ ఉత్పతిష్ఠ్యపిచిత్తేపషక్షిరాజభివోరగమ్ ॥ ౨౯ ॥ తస్యలాంగూలమావిధమ
తివేగస్యపృథ్వతఃపృథ్వశేగరుడేనేవప్రీయమాణోమహారగః ॥ ౩౦ ॥ బాహూసంస్తంభయామాసమహాపరిఘస్స
భాసపాదచకపికట్యాంచరణౌసంచుకోచచ ॥ ౩౧ ॥ సంహృత్యచభుజౌశ్రీమాతతైవచశిరోధరాత్ ॥ తేజస్సత్వంతథా
వీర్యమానివేశసవీర్యవా ॥ ౩౨ ॥ మాగమాలోకయాదూరాదూర్ధ్వంప్రణేహితేక్షణిరురోధప్యయే ॥ ప్రాణానా

కాశమహాకయః॥౩౭॥పద్భ్యాంధృగమవస్థానంకృత్వా సకపికుంజరః॥నికుంభ్యకశౌహానమానుత్పత్యన్తహఃబలః॥
౩౮॥వానరాన్వానరశ్రేష్ఠభవంచనముబ్రవీత్॥యథారాఘవనిముక్తిశ్శరశ్శ్వసనవిక్రమః॥ ౩౯॥గచ్ఛేత్తద్వద్వమి
మ్యామిలంకారావణపాలితాః॥నహిద్రుప్త్యామియదితాంలంకాయాంజనకాత్మజాం॥రం॥అనైనైవహివేగేనగమిష్యామి
సురాలయమ్॥యదివాత్రిదివేసేతాంనద్రుప్త్యావ్యక్తతశ్రమః॥రం॥బద్ధా రాక్షసరాజానమానయిష్యామిరావణమ్॥స
ర్వభాకృతకార్యోహమేష్యామిసహసీతయా॥రం॥అనయిష్యామివాలంకారముత్పట్యసరావణమ్॥ఎవముక్త్యాతహ
నుమావానరాన్వానరపభః॥రం॥ఉత్పసాతాథవేగేనవేగవానవిచారయః॥నుపణఃమివచాత్మానంమేనేనకపికుంబ
రః॥రం॥సముత్పతతత్త్వంస్తువేగాతైనగరోహిణః॥సంహృత్యవిటపానర్వాసముత్పేతుస్సహంతతః॥రం॥సమస్త
కాయస్త్రిమకాపాదపాశపుష్పశాలినః॥ఉద్వహన్నూరువేగేనజగమువిమలేంబరే॥రం॥ఉరువేగాద్ధృతవృత్తాము
పచాతకంకపినున్వయః॥ప్రస్థితంధీఘమధ్వానంస్వబంధుమివపాంధవాః॥రం॥తమూరువేగోన్మథితాస్సాలాశ్చన్యే
నగూత్తమాః॥అనుజగ్మహానూమంతంనైన్యాభవమహీపతిమ్॥రం॥సుపుష్పితాగ్రైః॥జహుభిఃపాదపైరన్విసరిపిః॥
హానూమాన్సర్వతాకారోబభూవాద్భుతదశనః॥రం॥సారవంతోథయేవృత్తాన్యమజ్జలవణాంభసి॥భయాదివను
హేంద్రస్యవర్షతావరుణాలయే॥రం॥సనానాకుసుమైఃకీణఃకపిస్సాంకురకౌరవైః॥శుశుభేమేఘసంకాశఃకద్యోతై
రివపర్వతః॥రం॥విముక్తాస్తస్యవేగేనముక్త్యాపుష్పాణితేఽమ్రమాః॥అనశీర్యంతసలిలైనివృత్తాస్సుహృదోయథా॥రం॥అ
ఘుత్వేనోపపన్నంతద్విచిత్రంసాగరేపతత్॥ద్రుమాణాంవివిధంపుష్పంకపివాయుసమీరితమ్॥రం॥తారాశతమివా
కాశంప్రబభౌచమహాణవః॥పుష్పేఘానాబద్ధేననానావణేనవానరః॥రం॥బభౌమేఘఇవాకాశేచదృఢణః॥భూమి
తః॥తస్యవేగసముద్ధాతైఃపుష్పైస్తోయమదృశ్యతః॥రం॥తారాభిరభిరామాభిరుదితాభిరివాంబరమ్॥తస్యాంబరగతా
బాహూబద్ధశాతేప్రసారితా॥రం॥పర్వతాగ్రాద్వినిష్కాంతాపంపాస్సావినపన్నగౌపిబన్నిఎబభౌశ్రీమానో
ర్శీమాలంమహార్ణవం॥రం॥పిపాసురివచాకాశందృశేసమహాకపిః॥తస్యవిద్యతప్రభాకారేవాయుమార్గానసారిణః॥
రం॥నయనేవిప్రకాశేతేపర్వతస్థావివానరాపింగపింగాక్షముఖ్యస్యబృహదీపరిమండలే॥రం॥చతుషీసంప్రకాశేతే
చంద్రసూర్యవివోదితౌ॥ముఖంనాసికయాతస్యతామ్రయాతామ్రమాబభౌ॥రం॥సంధ్యయాసమభిస్పృష్టం
యథాసూర్యస్యమండలమ్॥లాంఛాలంచసమావిష్టంప్లవమానస్యశోభతే॥రం॥అంబరేవాయుపుత్రస్యశక్తదృ
ఙభివోద్భూతః॥తఃలాంఛాలనత్రైణమహాశక్లం॥స్త్రినిలాత్మజః॥రం॥వ్యరాజతమహాప్రాజ్ఞఃపరివేషీవభాస్కరః॥
స్థిగ్ధేశేనాభితామ్రేణరరాజసమహాకపిః॥రం॥మహతాదారితేనేవగిరిగైరికథాతునాతస్యవానరసింహస్యప్లవమా
నస్యసాగరమ్॥రం॥కతౌతరగతోవాయుర్జిమూతభవగర్జతి॥ఖేయథానివతత్కుల్తనన్యత్తరంతాద్వినిస్సృతా॥
దృశ్యతేసానుబంధావతథాసకపికుంజరః॥పతత్పతంగసంకాశోవ్యాయతశ్శుశుభఃకపిః॥రం॥ప్రవృద్ధభవమాతంగఃక
క్ష్యయాబద్ధమానయాఉపరిస్తాచ్ఛరీరేణఛాయయాచావగాభయా॥రం॥సాగరేమారుతావిష్టనారివాస్తీత్తదాకపిః॥
యంయందేశంసమద్రస్యజగామసమహాకపిః॥రం॥ససతస్యోరువేగేనసోన్మాదభవలక్ష్యతే॥సాగరస్యోమిజాలాని
ఉరసాశ్చైలవత్కణా॥రం॥అభిఘ్నంస్తుమహావేగఃపుష్లవేసమహాకపిః॥కపివాతశ్చబలవాన్యేఘవాతశ్చనిస్సృతః॥
రం॥సాగరంభిమనిఘోషంకంపయామాసతుభృశమోవికషఃస్నూమిజాలానిబృహంతిలవణాంభసి॥రం॥పుష్లవే
కపిశూలావికిరన్నివనోదనీ॥మేరుమండరసంకాశానుద్ధతాసమహాణవే॥రం॥అత్యక్రావన్తహవేగస్తరం
గాగణయన్నివతస్యవేగసముద్భుష్టంజలంసజలదంతదా॥రం॥అంబరధ్వంపిబభ్రాజశారదాభ్రమివాతతమ్॥తిషిస
క్రయుషాఃసూర్యాదృశ్యంతేవిప్రతాస్తదా॥రం॥వస్త్రాశ్రుకషణేనేవశరీరాణిశరీరిణామ్॥ప్లవమానంసమిత్వౌగభుజం
గాస్సాగరాలయా॥రం॥వ్యోమ్నితంకపిశూలాంనుపణఃఇతిమేనిరే॥దశయోజనవిస్తీణాత్రింశద్యోజనమాయ
తా॥రం॥ఛాయావానరసింహస్యజలెచారుతరాభవత్॥శ్వేతాభ్రఘనరాజీవవాయుపుత్రానుగామిని॥రం॥తస్యసా
శుశుభేచాయావితతాలవణాంభసి॥శుశుభేసమహాతేజామహాకాయోమహాకపిః॥రం॥వాయుమాగేనిరాలంబెపతు
వానివపర్వతః॥యేనాశాయాఽబలవావేగేనకపికుంజరః॥రం॥తేనమాగేణసహసాద్రోణీకృతభివాణవః॥అపా

లేపక్షిసంఘానాంపక్షిరాజశ్రవప్రజా||౧౦||హనూమాన్మేఘజాలానిప్రకవన్మారుతోయథా | ప్రవిశన్నభ్రజాలాని
నిష్పతంశ్చపునఃపునః||౧౧||ప్రచ్ఛన్నశ్చప్రకాశశ్చచంద్రమాశ్రవత్యతే | పాండరారుణవణానినీలమాంజిస్తకానిచ
౧౨ || కపినాకృష్యమాణానిమహాభ్రాణిచకాశిరైష్లవమానంతుతంద్రస్త్వస్థవంగంత్వరితంతదా||౧౩|| వవమఃపుష్ప
వహాణిదేవగంధర్వచారణాః | తతాపసహితంసూర్యఃప్లవతంవానరేశ్వరమ్||౧౪|| సింహవేదతదావాయూరామకా
ర్యాశ్శనిద్ధయే | ఋషయస్త్రుష్టువుశ్చైస్సంప్లవమానంహిమాయసా||౧౫|| జగుశ్చదేవగంధర్వాఃప్రశంసంతోమవజ
సమ్ | నాగాశ్చతుష్టువుర్యతౌరతౌంసివీబుధాఃఖగాః||౧౬|| ప్రత్యాకాశేకపివరంసహసావిగతక్షమమ్ | తస్మిన్లచగ
శాయాన్తేష్లవమానేహనూమతి||౧౭|| ఇత్యౌకుకులమానాథీచింతయామాససాగరః | సాహాయ్యంవానరేంద్రస్యయ
ది నాహంహనూమతః||౧౮|| కరిష్యామిభఃష్యామిసర్వవాక్యోవక్షతామ్ | అహమిత్యౌకునాశేసగరేణవివక్షితః ||
౧౯|| ఇత్యౌకుసంవివశ్చాయంనావసీదితుమహాచింతధామయాపిధాతవ్యంవిశ్రమేతయథాకపిః||౨౦|| శేషచమయివి
క్రంతస్సుఖేనాతివతిష్ఠతి | ఇతికృత్వామలంసాధ్వీంసముద్రశ్చన్నమంభసి||౨౧|| హిరణ్యనాభంమైనాకమువాచగిరి
సత్తనుమ్ | త్వమిహాసురసంఘానాంపాతాశతలవాసినామ్||౨౨|| దేవరాజ్ఞాగిరిశ్రేష్ఠపరిఘస్సన్నివేశితః | త్వమేహాచా
తవీర్యాణాంపునరేవోత్పతిష్ఠతామ్||౨౩|| పాతాశస్యాప్రమేయస్యద్వారమావృత్యతిష్ఠసి | తిర్యగూర్ధ్వఃపథశ్చైస్స
శక్తిస్తేశైలవధితుమ్||౨౪|| తస్మాత్సంచోదయామిత్యాముత్తిష్ఠత్వంసగూత్తమ్ | సపషకపిశాయాలస్త్యాముపర్యేచి
పీర్యవా||౨౫|| హనూమాన్రామకార్యాధంభీమకమాఖమాల్లుతః | అస్యసాహ్యంమయాకార్యమిత్యౌకుకులవర్తి
సః||౨౬|| మమహీత్వాకవఃపూజ్యాఃపరంపూజ్యతమాస్తవకురుసాచివ్యమస్తాకంసనఃకార్యమతిక్రమేత్ ||౨౭|| కల
వ్యమకృతంకార్యంసతాంమన్యుముదీరయేత్ | సలిలామాధ్వముత్తిష్ఠతిష్ఠత్వేషకపిస్త్వయి||౨౮|| అస్తాకమతిథిశ్చైస్స
పూజ్యశ్చస్థవతాంవరః | చామికరమహానాభదేవగంధర్వసేవితః||౨౯|| హనూమాంస్త్వయివిక్రంతస్తతశ్శేషంగమి
ష్యతి | సపషకపిశాయాలస్త్యాముసేవ్యతీవీర్యవా||౩౦|| కాకుత్స్థస్యానృశంస్యంచమైథిల్యాశ్చవివాసనమ్ | శ్రమం
చష్టవిగేంద్రస్యసమిత్యౌగ్ధాతుమహాసి||౩౧|| హిరణ్యనాభోమైనాకోనిశమ్యలవణాంభసః | ఉత్పపాతజలాత్తూ
ణంమహాప్రమలతాయుతః||౩౨|| ససాగరజలంభితాబభూవాభ్యుత్థితస్తదా | యథాజలధరంభితాద్విప్రరశ్మిది
వాకరః||౩౩|| సమహాత్మాముహూతేనపర్వతస్సులిలావృతః | దశయామాసశృంగాణిసాగరేణయోజితః||౩౪||
శాతమంభమయైశ్శృంగైస్సుకిన్నరమహూరిగైః | ఆదిత్యోదయసంకాశైరాలిఖద్భిరివాంబరమ్||౩౫|| తస్యజాంబూ
నదమయైశ్శృంగైస్సుద్యస్సుముత్థితైః | ఆకాశంశస్త్రిసంకాశమభవత్కంచనప్రభమ్||౩౬|| జాతహాపమయైశ్శృం
గైశ్రాజమానైస్త్వయంప్రభైః | ఆదిత్యోదయసంకాశస్సోభవద్దిరిసత్తమః||౩౭|| తముత్థితమసంగేసహనూమాన
గ్రత్యస్థితమ్ | మధ్యేలవణతోయస్యవిఘ్నాయమితినిశ్చితః||౩౮|| సతముద్భిత్తమత్వథంమహావేగూమహాకపిః | ఉ
రసాపాతయామాసజీమూతమివమారుతః||౩౯|| సతదాపాతితస్తేనకపినాపర్వతోత్తమః | బుద్ధాత్తస్యకపివేగంజ
హమచనసందచ||౪౦|| తమాకాశగతంవీరమాకాశేసముపస్థితః | ప్రీతోహృష్టమనావాక్యమ్ | బ్రహ్మర్వతఃకపిమ్ ||
౪౧|| మానుషంధారయాయమాత్మనశ్శిఖరేస్థితః | మమరంకృతవాక్మమత్వమిదంవానరోత్తమ్||౪౨|| నిపత్య
మమశృంగేషువిశ్రమస్త్వయథానుఖమ్ | రాఘవస్యకులేజాతైరుదక్షిణపరివధితః||౪౩|| సత్వాంరామహితేయుక్తం
ప్రత్యచయతేసాగరః | కృతేచప్రతీకతవ్యమేషథమస్సనాతసః||౪౪|| సోయంతత్ప్రతికాగ్రాథీత్వత్తస్సన్నానమ
హాతితిష్ఠత్వంహరిశౌరూలవిశ్రమ్యమయిగమ్యతామ్||౪౫|| త్వన్నిమిత్తమనెనాహంబహుమానాత్ప్రవోదితః |
యోజనానాంశతంచాపికపిరేషసమాల్లుతః||౪౬|| తవసానుషువిక్రంతశ్శేషంప్రక్రమతామితి | తదిదంగంధవత్స్వా
దుకంఠమూలఫలంబహు||౪౭|| తదాస్వాద్యహరిశ్రేష్ఠవిక్రంతోనుగమిష్యసి | అస్తాకమసింబంధకపిముఖ్యత్వయా
స్తీవై||౪౮|| ప్రఖ్యాతస్త్రిఘ్నలోకేషుమహాసుణపరిగ్రహః | వేగవంతఃష్లవంతోయెష్లవగామారుతాత్తజ||౪౯|| తె
షాంముఖ్యతసంసుస్యేత్వామహంకపికుంజర | అతిథిఃకిలప్రాజాహాః | సాకృతోపివిజానతా||౫౦|| ధమంజిజ్ఞాస
మానేనకింపునస్త్వోద్యోమహా | త్వంహిదేవపరిస్థమారుతస్యమహాత్మనః||౫౧|| పుత్రస్తవ్యైవేగేనసదృశఃకపి

శంభుః | పూజితే త్వయి భవజ్ఞః పూజాం ప్రాప్తోతి మూరుతః || ౧౨౨ || తస్మాత్త్వం పూజనీయో మే శృణు చాప్యత్ర కార
ణమ్ | పూర్వం కృతయుగే తాతపర్వతాః పక్షిణాభవన్ || ౧౨౩ || తేభిః సుద్ధిశస్సర్వార్థుడానిలవేగినః | తత్ ప్రేక్ష్య ప్రయా
తేషు దేవసంపూస్సహస్విభిః || ౧౨౪ || భూతాని చ భయం జన్తుస్తేషాం పతనకయాః | తతః క్రుద్ధస్సహస్రాక్షుః పర్వతా
నాశతక్రతుః || ౧౨౫ || పక్షాంశ్చిచ్ఛేదవజ్రైః తత్ర త్రసహస్రకః | సమాముపాగతః క్రుద్ధో వజ్రముద్యమ్య దేవరాక్ష
౧౨౬ || తతోహం సహసాక్షిః ప్తః శ్వసనేన మహాశ్చనా | అస్మిన్ లవణతోయే చ ప్రక్షిప్తః శ్లవగోక్షమః || ౧౨౭ || గుప్తవక్షస
మగ్రశ్చ తపిత్రాభిరక్షితః | తతోహం మానయామి త్వాం మా న్యోహి మమ మూరుతః || ౧౨౮ || త్వయా మామైష సంబం
ధః పిముఖ్యమహాగుహః | అస్మిన్నేవం గతే కార్యే సాగరస్య మమైవ చ || ౧౨౯ || ప్రీతిం ప్రీతమానాః కతుం త్వమహాని
మహాకపే | శ్రమం మోక్షయ పూజాంచ గృహాణ కపిసత్త్వమ్ || ౧౩౦ || ప్రీతిం దబహమస్యస్వప్రీతోస్త్వి తవ దశనాత్ | ఏ
వముక్తః కపిశ్రేష్ఠస్తంసగోక్షమమబ్రవీత్ || ౧౩౧ || ప్రీతాస్త్వికృతమాతిభ్యం మన్యరేహ పనీయతామ్ | త్వరతే కార్యకా
లోమే అహశ్చాప్యతి వతః || ౧౩౨ || ప్రతిజ్ఞాచమయాద తానస్తాతవ్యమిహాంతరే | ఇత్యుక్త్వా సాణినా శైలమాలంబ్య
హరిపుంగవః || ౧౩౩ || జగామా కాశమాపి శ్యవీర్యవాన్ ప్రహసన్నివ | సపర్వతసముద్రాభ్యాం బహుమానాద నెక్షితః ||
౧౩౪ || పూజితశ్చోపపన్నాభిరాశ్చేభీరనిలాత్మజః | అథోర్ధ్వం దూరముత్పత్య హి త్వా శైలవహాణానామ్ || ౧౩౫ || సితుః
పంథానమాసాద్య జగామ విమలంబరే | తతశ్చోర్ధ్వగతం ప్రాప్య గిరితమవలోకయన్ || ౧౩౬ || వాయుసూనునిరా
లంబెజగామ విమలంబరే | తద్ధివతీయం హనుమతోద్భవ్యైకమః సుదుష్కరమ్ || ౧౩౭ || ప్రశశంసు స్సురాస్సర్వైః సిద్ధాశ్చ
పరమర్షయః | దేవతాశ్చ భవహృష్టాస్తత్రస్థాస్తస్యకమణామ్ || ౧౩౮ || కాంచనస్య సువాభస్య సహస్రాక్షశ్చ వాస
వః | ఉవాచ వచనం భీమాపతి తామృగద్గదమ్ || ౧౩౯ || సునాభం పర్వతశ్రేష్ఠం స్వయమేవ శరీరపతిః | హిరణ్యనాభశై
లంద్రపరికుష్టాస్త్వితేభ్యశమ్ || ౧౪౦ || అభయంతే ప్రయచ్ఛామి తిస్థ సౌమ్యయథానుభవమ్ | సాహ్యాంకృతం తేనుమహద్వి
క్రాంతస్యహనూమతః || ౧౪౧ || క్రమతోయోజనశతం నిభయస్య భయం సతి | రామస్యేష హిదౌత్యేనయాతిదాశరథే
హారిః || ౧౪౨ || సత్ క్రియాంకుర్వతాతస్యతోషితాస్త్విదృఢంత్యయాః | తతః ప్రహర్షమగమద్విపులం పర్వతోక్షమః ||
౧౪౩ || దేవతానాం పతిం దృష్ట్వా పరితుష్టః శతక్రతుమ్ | సవై దత్తవరశ్చైలోబభూవాపస్థితస్తదా || ౧౪౪ || హనూమాంశ్చ
ముఖాతేనవృత్తిచక్రామసాగరమ్ | తతోదేవాస్సగంధర్వాస్సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః || ౧౪౫ || అబ్రువన్ సూర్యసంకా
శాంసురసాం నాగమాతరమ్ | అయం వాతత్మజః శ్రీమాన్ ప్లవతే సాగరోపరి || ౧౪౬ || హనూమాన్నామ తస్య త్వంము
హవాతం విఘ్నమాదర | రాక్షసం హపమాస్థాయసు ఘోరం పర్వతోపమమ్ || ౧౪౭ || దంష్ట్రాకరాశంపింగాక్షం పక్తం
కృత్వా నభస్సుచమ్ | బలమిచ్ఛామహేజ్ఞాతుం భూయశ్చాస్య పరాక్రమమ్ || ౧౪౮ || త్వాం విజేష్య త్యుపాయోగవిషాదం వా
గమిష్యతి | ఏవముక్తాతుసాదేవీదైవతైశ్చాపి సత్కృతామ్ || ౧౪౯ || సముద్రమధ్యేసురసావిభ్రతీ రాక్షసం వపుః | కృతంచ
విహపంచ సర్వస్య దభయావహమ్ || ౧౫౦ || ప్లవమానం హనూమంతమావృత్యేదమువాచ హ | మమభక్ష్యే ప్రదిష్టస్త్వి
మీశ్వరైర్వానరమభ || ౧౫౧ || అహం త్వాం భక్షయిష్యామి ప్రవిశేదం మమానమ్ | ఏవముక్తస్సురసయాప్రాంబలి
ర్వానరమభః || ౧౫౨ || ప్రహృష్టవదనః ప్రమాదిదం వచనమబ్రవీత్ | రామోదాశరథిర్వామప్రవిష్టోదండకావనమ్ ||
౧౫౩ || లక్ష్మణేన సహభాతావై దేవకృచాపి భార్యయా | అన్యకార్యవిషక్తస్య బద్ధవైరస్య రాక్షసైః || ౧౫౪ || తస్య సీ
తాహృతా భార్యారావణేన యశస్వినీ | తస్యాస్స కాశం దూతోహం గమిష్యే రామశాసనాత్ || ౧౫౫ || కతుమహానిరా
మస్య సాహ్యాం విషయవాసిని | అథవా మైథిలీం దృష్ట్వా రామం చాక్షిప్త కారిణమ్ || ౧౫౬ || ఆగమిష్యామి తేవక్రొసత్వం ప్రతి
శృణోమి | తే ఏవముక్తాహనుమతాసురసాకామరూపిణీ || ౧౫౭ || అబ్రవీన్నాతివతే తకశ్చిదేషవరోమమ | తంప్రయాం
తం సముద్వీక్ష్య సురసావాక్యమబ్రవీత్ || ౧౫౮ || బలంజిజ్ఞాసమానావై నాగమాతాహనూమతః | ప్రవిశ్య వచనం మేద్యగం
తవ్యం వానరోక్షమ || ౧౫౯ || వరఎషపురాదత్తౌమమథాత్రేతి సత్వరా | వ్యాదాయ వక్త్రం విపులంస్థితాసామూరుతేః పు
రః || ౧౬౦ || ఏవముక్తస్సురసయాక్రుద్ధో వానరపుంగవః | అబ్రవీత్కురువైవక్త్రయేన మాం విషహిష్యసే || ౧౬౧ || ఇత్యు
క్త్వాసురసాం క్రుద్ధో దశయోజనమాయతః | దశయోజనవిస్తారోబభూవహనుమాంస్తదా || ౧౬౨ || తంకృష్ట్వా మేఘసం

కాశం దశయోజనమాయతమ్ | చకారసురసాప్యాస్యం వింశద్యోజనమాయతమ్ || ౧౬౩ || తాం దృష్ట్వా విస్తృతాస్యాంతు
వాయుపుత్రస్సుబుద్ధిమాన్ || హనూమాంస్తుతతః క్రుద్ధస్త్రింశద్యోజనమాయతమ్ || ౧౬౪ || చకారసురసావక్త్రాచ త్వారిం
శత్రుతోత్తరమ్ | బభూవహనుమాన్విరఃపంచాశద్యోజనోద్భ్రితః || ౧౬౫ || చకారసురసావక్త్రం షష్టియోజనమాయ
తమ్ | తత్రైవహనుమాన్విరస్సప్తతీయోజనోద్భ్రితః || ౧౬౬ || చకారసురసావక్త్రం షటీయోజనాయతమ్ | హనూమా
నచలప్రవ్యోనవతీయోజనోద్భ్రితః || ౧౬౭ || చకారసురసావక్త్రం షణ్ణవతీయోజనమాయతమ్ | తద్దృష్ట్వా వ్యాదితం వక్త్రం
వాయుపుత్రస్సుబుద్ధిమాన్ || ౧౬౮ || దీఘజిహ్వంసురసయానుఘోరం నరకోపమమ్ | సంక్షిప్తచాత్తనః కాయంజీమూ
తశ్చవమారుతిః || ౧౬౯ || తస్మిన్ముహూతే హనుమాన్ బభూవాంగుష్ఠమాత్రకః | సోభిషత్వా శుతద్వక్త్రానిష్పత్యచ
మహాబలః || ౧౭౦ || అంతరిక్షస్థితశ్శ్రీమాన్ ప్రహసన్నిదముబ్రవీత్ | ప్రవిష్టోస్థిహితే వక్త్రం దాతౌయశినమోస్తుతే ||
౧౭౧ || గమిష్యేయత్రవై దేహీసత్యశ్చాసీద్వరస్తవతందృష్ట్వా వదనాన్యక్తంచంద్రం రాహుముఖాదివ || ౧౭౨ || అబ్రవీ
త్సురసాదేవీస్వనరూపేణవానరమ్ | అథాసిద్ధ్యహరిశ్రేష్ఠగచ్ఛసౌమ్యయథానుఖమ్ || ౧౭౩ || సమానయస్సవై దేహీం
రాఘవేణమహాత్మనా | తత్ప్రతీయంహనుమతోద్దృష్ట్వా కర్మసుమమ్ | ౧౭౪ || సాఘసాధ్యితిభూతాని ప్రశశంసుస్త
దాహరిం | ససాగరమనాథ్యమ్యమభ్యేత్యవరుణాలయమ్ || ౧౭౫ || జగామా కాశమావిశ్య వేగేనగరుడోపమః | సేవితేవారిధా
రాభిఃపతగైశ్చనిషేవితే || ౧౭౬ || వరితేకైశికాచారైర్వైరావతనిషేవితే | సింహకుంజరశాదూలపతగౌరగవాహ్న
నైః || ౧౭౭ || విమానైః సంపతద్భిశ్చవిమతైః సమలంకృతే | వజ్రాశనిసమాఘాతైః పావకైరుపశోభితే || ౧౭౮ || కృతపు
ణ్యైః మహాభాగైః స్వర్గజిహ్విరలంకృతే | వహతాహవ్యమత్యంతం సేవితేచిత్రభానునా || ౧౭౯ || గ్రహసతత్రచం
ద్రార్కతారాగణవిభూషితే | మహాషిః గణగంధర్వనాగయక్షసమాకులే || ౧౮౦ || వివిక్తేవిమలవిశ్వేవిశ్వవసునిషేవి
తే | దేవరాజగజాక్రాంతేచంద్రసూర్యపథేశివే || ౧౮౧ || వితానేజీవలోకస్య వితతే బ్రహ్మనిమితే | బహుశస్సేవితేవీ
రైర్విద్యాధరగజైర్వరైః || ౧౮౨ || జగామ వాయుమాగే చగరుత్సానివమారుతిః | హనూమాన్మేఘజాలానిప్రకషే
న్నానుతోయథా || ౧౮౩ || కాలాగరునవణానినీలరక్తసితానిచక్రపినాకృమ్యమాణానిమహాభ్రాణిచకాశిరే || ౧౮౪ || ప్ర
సీశన్నభ్రజాలానినిష్పతంశ్చపునఃపునః | ప్రావృషీంమరివాభాతినిష్పతాప్రవిశంస్తదా || ౧౮౫ || సదృశ్యమానస్సర్వ
గ్రహసూమాన్మారుతాన్సజః | భేజేబరంనిరాలంబంబంబపక్షిణవాద్రిరాట్ || ౧౮౬ || ప్లవమానంతుతందృష్ట్వాసింహా
కానామరాక్షసే | మనసాచింతయామాసప్రవృద్ధా కామరూపిణీః || ౧౮౭ || అద్యదీఘస్యకాలస్యభవిష్యామ్యహమాశి
తా | ఇక్షంహిమేమహాత్మత్వం చిరస్యవశమాగతమ్ || ౧౮౮ || ఇతినంచిత్యనునసాఛాయామస్యసమాక్షిపత్ | ఛాయా
యాంసంగృహీతాయాంచితయామాసవానరః || ౧౮౯ || సమాక్షిప్తోస్థిసహసాపంగుక్తతపరాక్రమః | ప్రతిలోమేన
వాతేనమహానారివసాగరే || ౧౯౦ || రిర్యగూర్ధ్వమథశ్చైవవీక్షమాణస్తతఃకపిః | దదశేచమహాసత్వముఖ్లితంలవణాం
భసి || ౧౯౧ || తద్దృష్ట్వా చింతయామాసమారుతివికృతాననమ్ | కపిగాజేనకథితంసత్వమచ్ఛతదశేనమ్ || ౧౯౨ ||
ఛాయాగ్రాహిమహావీర్యంతదిదంనాత్రసంశయః | సతాంబుధ్వాథతత్వైస్ససింహికాంమతిమాణకపిః || ౧౯౩ || వ్యవ
ధతమహాకాయః ప్రావృషీవవలాహకః | సాతస్యకాయముద్వీక్ష్యవధమానంమహాకపిః || ౧౯౪ || వక్త్రంప్రసార
యామాసపాతాశాంతరసన్నిభమ్ | ఘనరాజీవగజాంతీవానరంసమభిద్రవత్ || ౧౯౫ || సదదశేతతస్తస్యావివృతం
సుమహాన్ముఖమ్ | కాయమాత్రంచమేధావీమమాణిచమహాకపిః || ౧౯౬ || సతస్యావివృతేవక్త్రేరజ్రసంహాననకపిః | సం
క్షిప్తముహూరాత్సాననిష్పపాతమహాబలః || ౧౯౭ || ఆస్యతస్యానిమజ్జంతందృశుస్సిద్ధచారణాః | గ్రస్యమానంయథా
చంద్రంపూర్ణంపర్వణిరాసుణా || ౧౯౮ || తతస్తస్యానజైస్తేజ్జైమర్హాబ్యుత్కృత్యవానరః | ఉత్పపాతాథవేగేనమ
నస్సంపాతక్రమః || ౧౯౯ || తాంతుదృష్ట్వాసభృత్యావదాక్షిణ్యేననిసాత్యచ | సకపిప్రమోవేగాద్వవృధేపునరాత్త
వా || ౨౦౦ || హృతహృత్యాహనుమతాపపాతలవణాంభసి | తాంహతాంవానరేణాశుభతీతాంవీక్ష్యసింహికామ్ || ౨౦౧
భూతాన్యాకాశచారీణీతమూచుఃస్లవగషేభమోభీమమద్యకృతంకమమహాత్మత్వంత్యయాహతమ్ || ౨౦౨ || సాధయా
థేమభిప్రేతమరిష్టంగచ్ఛమారుతే | యస్యత్వేతానిచత్వారివానరేంద్రయథాతపా || ౨౦౩ || భృతద్వష్టిమతిద్వాక్ష్యం

స్వకమహానునీదతి | సతైస్సంభావితఃపూజ్యఃప్రతిపన్న ప్రయోజనః||౨౦౮||జగమాకాశమావిశ్యపన్నగాశనవత్స
పిః||ప్రాప్తభూయ్యపారప్రసర్వతఃప్రతిలాకయః||౨౦౯||యోజనానాంశతస్యాంతేవనరాజందదశశఃసఃదదశశఃచ
పతన్నేవవిభక్తమభూషితమ్||౨౧౦||ద్వీపంశాఖామృగశ్రేణ్యమలయోపవనానిచ | సాగరంసాగరానూపంసాగరా
నూపజాన్ప్రమాణ||౨౧౧||సాగరస్యచపత్నీనాంముఖాన్యపిలంకయః | సమహామేఘసంకాశంసమిత్యాన్యైశ్చ
మాత్సవాణా||౨౧౨||నిరుంధంతమివాకాశంచకారమతిమాన్యైమ్ | కాయవృద్ధింప్రవేగంచమమదృష్ట్యైవరాక్షసాః ||
౨౦౯||మయికౌతూహలంకుర్వంతిమేనేమహాకపిఃతతశ్శరీరంసంక్షిప్యతన్నసీధరసన్నిభమ్||౨౧౦||పునఃప్రకృతిమాప
దేతమోహాభివాత్సవాణాతద్రూపమతిసంక్షిప్యహనూమాప్రకృతౌస్థితః||౨౧౧|| శ్రీకృతమానివక్త్రమృబత్యై
ర్యహరోహరిః || సచారునానావిధహాపథాంపరంసమాసాద్యసముద్రతీరమ్ | పరైరశక్యఃప్రతిపన్నరూపస్సమీక్షితా
త్సమవేక్షితార్థః||౨౧౨||తతస్సలంబస్యగిరేస్సమృద్ధేవిచిత్రకూటేనిపపాతకూటే | సకేతకౌద్దాలకనారికేలేషహ
ద్రికూటప్రతినోమహాత్మా||౨౧౩||తతస్తుసంప్రాప్యసముద్రతీరంసమీక్ష్యలంకాంగిరవర్యమూర్ధ్ని || పిస్తుతస్మిన్నిప
పాతపర్వతేవిధూయహవంవ్యధయన్న్యగద్విజాణ||౨౧౪||ససాగరందానవపన్నగాయంతంబలెనపక్రమ్యమహూర్ష్య
మాలినమ్ | నిపత్యతీరేచమహూదధేస్తదాదదర్శలంకామమరావతీమః||ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండే ప్రథమస్కంధః ||

ససాగరమనాధ్యమ్యమతిక్రమ్యమహాబలః | త్రికూటశిఖరైలంకాంస్థితాంస్వస్థోదదశశఃహ||౧|| తతఃపాదపము
క్షేనపుష్పవృక్షాణీర్యవాణాఅభివృక్షఃస్థితస్తత్రబభౌపుష్పమయోయథా || ౨ || యోజనానాంశతంశ్రీమాంస్తీర్త్వా
పుష్పత్తమవిక్రమఃఅనిశ్వసకపిస్తత్రనగ్గానిమధిగచ్ఛతి||౩||శతాన్యహంయోజనానాంక్రమేయంసంబహూన్యపికిం
పునస్సాగరస్యాంతంసంఖ్యాతంశతయోజనమ్||౪||సతువీర్యవతాంశ్రేష్ఠఃప్లవతామపిచోత్తమః | జగమువెగవాణం
కాలంఘ్నిత్వామహూదధిమ్||౫|| శాద్వలానిచనీలానిగంధవంతివనానిచపుష్పవంతిచమధ్యేనజగమునగవంతిచ ||
౬|| శైలాంశ్చతరుసంధన్నాన్వనరాజీశ్చపుష్పితాఃఅభిచక్రామతేజస్విహనూమాన్దారుతాత్సజ||౭|| సతస్మిన్నచత
తీష్ఠన్వనాన్యపవనానిచ | సనగాగ్రేచతాలంకాందదశశపవనాత్సజ||౮||సరళాకకణికారాంశ్చజూరాంశ్చసు
పుష్పితాః | ప్రియాశూకముచుళిందాంశ్చకుటజాకేతకానపి||౯|| ప్రియంగుకగంధపూర్ణాంశ్చనీపాసప్తచ్ఛదా
నపిలసనాకోవిదారాంశ్చకరవీరాంశ్చపుష్పితాః||౧౦||పుష్పభారావనద్ధాంశ్చతథాముకుళితానపి | పాదపాన్విహ
గాకీర్ణాపవనోద్ధాతమస్తకా||౧౧||హంసకారండవాకీర్ణావాపీఃపద్మోత్పలాయుతాః | ఆక్రీడాకవివిధాకరమ్యా
న్వివిధాంశ్చజలాశయా||౧౨|| సంతతాన్వివిదైవృక్షైస్సర్వతుఫలపుష్పితైః | ఉద్యానానిచరమ్యాణీదదశశకపి
తుంజరః||౧౩||సమాసాద్యచలక్షీవాణంకాంరావణపాలితామ్ | పరిఘాభిసృపద్మాభిసోన్మిషలాభిరలంకృతామ్||౧౪||సీ
తాపహరణార్థేనరావణేనసురక్షితామ్ | సమంతాద్విచరద్భిశ్చరాక్షసైరుగ్రధన్విభిః||౧౫|| కాంచనేనావృతాంరమ్యాం
ప్రాకారేణమహాపురీమ్ | గృహైశ్చగిరిసంకాశైశ్చారదాంబుదసన్నిభైః||౧౬||పాండరాభిఃప్రతోభిభరుచ్ఛాభిరభిసం
వృతామ్ | అట్టాలకశతాకీర్ణాంపతాకాధ్వజమాలినీమ్||౧౭||త్రోరణైఃకాంచనైర్దివ్యైర్వలతాపక్షివివిక్రితైః | దదర్శ
హనుమాణంకాందివిదేవపురీమివ || ౧౮ || గిరిమూర్ధ్నిస్థితాలంకాంపాండరైభవనైశ్శుభైః | దదశశశకపిశ్రేష్ఠః
పురమాకాశంయథా||౧౯|| పాలితాంరాక్షసేంద్రేణనిమితాంవిశ్వకర్షణా | ప్లవమానామివాకాశేదదశశహను
మాపురీమ్ ||౨౦||పప్రప్రాకారజఘనాంభిపులాంబునవాంబరాంశతస్మీశూలకేశాంతామట్టాలకవతంసకామ్||౨౧
మనసేవక్రతాలంకాంనిమితాంవిశ్వకర్షణా | ద్వారముత్తరమాసాద్యచింతయామాసవానరః || ౨౨ || శైలాసశిఖర
ప్రజ్వైరాలిఖంతీమివాంబరమ్ | క్షీయమానామివాకాశముచ్చైభవనోత్తమైః||౨౩||సంపూర్ణాంరాక్షసైఃసౌఖ్యై
నాన్తైభోగవతీమివ | అచింత్యాంసుకృతప్రఖ్యాంకుబేరాధ్యపితాంపురా||౨౪||దంష్ట్రైభిర్బహుభిశ్శూరైశ్శూలపట్ట
సపాణిభిఃరక్షితాంరాక్షసైఃసౌఖ్యైర్గుహామాశీవీషైరివ||౨౫||తస్యాశ్చమహతీంసుప్తింసాగరంచనిర్మయః | రావ
ణంచరిపుంఘౌరందింతయామాసవానరః||౨౬||ఆగత్యాపీహహరయోభవిష్యంతినిరభకాః | నహియుద్ధేననైలంకాశ
క్యాజేతుంసురైరపి ||౨౭||ఇమాంతుపిషమాంసుగ్గాణంకాంరావణపాలితామ్ | ప్రాప్యాపిషమహాబాహుకింకరి

వ్యతిరాఘవః॥౧౨॥అవకాశోనసాంతస్వస్యరాక్షసేష్వభిగవ్యతేనదానస్యనభేదస్యనైవయుద్ధస్యదృశ్యతే॥౧౩॥ చతు
 శామేవహిగతిర్వాసరాణాంమహాత్మనామ్ | వాలిపుత్రస్యనీలస్యమమరాజ్ఞశ్చధీమతః॥ ౩౦ ॥యావజ్జానామివైదే
 హీంయదిజీవతివాసవాతతైరచింతయిష్యామిదృష్ట్వాతంజనకాత్మజామ్॥౩౧॥తతస్సచింతయామాసముహూతాంక
 పిసుంజరః॥గిరిశృంగేస్థితస్తస్మిన్రామస్యాభ్యుదయేరతః॥౩౨॥అనేనయాపేణమయానశక్యారక్షసాంపురీ | ప్రవేష్టుంరా
 త్ననైగుప్తామూరైబలాసమన్వితైః॥౩౩॥ఉగ్రాజసోమహావీర్యాబలవంతశ్చరాక్షసాః | వంచనీయామయాసర్వే
 జానకీంపరిమాగతా॥౩౪॥లత్యూలత్యేణయాపేణరాత్రౌలంకాపురీమయా | ప్రవేష్టుంప్రాప్తకాలంమేకృత్యంసాధ
 యితుంమహత్॥౩౫॥తాంపురీంతాదృశీందృష్ట్వాదురాధమాంసురైరపిహనూమాంశ్చింతయామాసః నిశ్చస్యమహు
 మ్ముహుః॥౩౬॥కేసోపాయేనపశ్యేయంమైథిలీంజనకాత్మజామ్అదృష్ట్వారాక్షసేద్రేణరావణేనయరాత్మనా॥౩౭॥నవి
 నశ్యేత్కథంకార్యంరామస్యవిదితాత్మనః | ఏకామేకశ్చపశ్యేయంరహితేజనకాత్మజామ్॥౩౮॥ఘృతాశ్చాఘాపిపద్యం
 తైదేశకాలవిరోధితాఃవిక్లబంధూతమాసాద్యతమస్సూర్యోదయయథా॥౩౯॥అథానధాంతరేబుద్ధినిశ్చితాపినశో
 భతే | ఘాతయంతిహికార్యాణియాతాఃపండితమానిసః॥౪౦॥నవినశ్యేత్కథంకార్యంవైక్లబ్యంనకథంభవేత్ | లంఘనం
 చసముద్రస్యకథన్ననవృధాభవేత్॥౪౧॥మయిదృష్టేతురత్యోభిరామస్యవిదితాత్మనః | భవేద్వ్యథామిదంకార్యంరా
 వణానథామిచ్ఛతః॥౪౨॥నహిశక్యంక్వచిత్స్థాతుమపిజ్ఞాతేనరాక్షసైఃఅపిరాక్షసయాపేణిముతాన్వేనకేనచిత్॥౪౩॥
 వాయురప్యత్రనజ్ఞాతశ్చరేదితిమతీమమా | నహ్యస్త్యవిదితంకిందిద్రాక్షసానాంబలీయసామ్॥౪౪॥ఇహైవయదిత్థా
 మిస్వేనయాపేణసంవృతః | వినాశముపయాస్యామిభతురథశ్చపీయతే॥౪౫॥తదహంస్వేవయాపేణరజన్యాంప్రా
 స్వతాంగతః | లంకామభివతిష్యామిరాఘవస్యాథాసీద్ధయే॥౪౬॥రావణస్యపురీంరాత్రౌప్రవిశ్యమదురాసదామ్ | విచి
 న్స్వభవనంసర్వంరత్యూమిజనకాత్మజామ్॥౪౭॥ఇతిసంచిత్యహనుమానూర్యస్యాస్త్రమయంకపిఃఅచకాంతేతదా
 పిరోవైదేహ్యదశశనోత్సుకః॥౪౮॥సూర్యచాస్త్రంకతేరాత్రౌదహంసంక్షిప్యమారుతిఃపుషదంశకమాత్రస్సృజభూ
 వాచ్ఛతదశశనః॥౪౯॥ప్రదోషకాలహనుమాంస్తూణముతపుత్ర్యవీర్యవాన్ | ప్రవివేశపురీంరమ్యాంసువిభక్తమహాప
 థామ్॥౫౦॥ప్రాసాదమాలాలితాంస్తంభైఃకాంచనరాజతైః | శాతకుంభమయైశ్చాలైగంధవనగరోపమామ్॥
 ౫౧॥సప్తభూమాక్షభౌమైశ్చసదదశశమహాపురీమ్తతైఃస్ఫాటికసంకీర్ణైఃకాతశస్వరవిభూషితైః॥౫౨॥వైడూర్యమ
 ణిచిత్రైశ్చముక్తజాలవిరాజితైఃతతైశ్శుశుభిరేతానిభవనాన్యత్రరక్షసామ్॥౫౩॥కాంచనానిచిత్రాణితోరణానిచ
 రక్షసామ్లంకాముద్యోతయామాసుస్సర్వతస్సమలంకృతామ్॥౫౪॥అచింత్యామద్భుతాకారాందృష్ట్వాలంకాంమహాక
 పిః | అసద్విషణ్ణోహృష్టశ్చవైదేహ్యదశశనోత్సుకః॥౫౫॥సపాండవోద్విగ్ధవిమానమానినీగమహాహజాంబూనదజా
 లతోరణామ్ | యశస్వినీంరావణబాహుపాలితాంక్షుపావరైభీమబలైస్సమావృతామ్॥౫౬॥చంద్రోపిసాచివ్యమి
 వాస్యకువంస్తారాగణైర్ముద్యగతోపిరాజన్ | జ్ఞాత్వావితానేనచిత్యలోకముత్తిష్ఠతేనైకసహస్రరక్షైః॥౫౭॥
 శంఖప్రభంక్షీరమృణాలవణముద్గచ్ఛమానంహ్యవభాసమాసమ్ | దదశశచంద్రంసహరిప్రవీరఃపాండ్లాయమానంస
 రసేనహంసమ్॥౫౮॥ఇతిశ్రీమత్సుదకారంధేద్వితీయస్కంధః .

సలంబశిఖరేలంబలంబతోయదసన్నిభేసత్వమాస్థాయమేధావీహనుమాన్దూరుతాన్వజః॥౧॥నిశిలంకాంమహా
 సత్త్వోపచేశకపిసుంజరః॥రమ్యకాననతోయాధ్యాంపురీంరావణపాలితామ్॥౨॥శారదాంబుధరప్రవైభవావనైరుపశో
 భితామ్ | సాగరోపమనిఘోషాంసాగరానిలసేవితామ్॥౩॥సుపుష్పబలసంఘుక్తేయతైవవిలపావతీమ్చారుతోరణని
 ర్యాహంపాండరద్వారతోరణామ్॥౪॥భుజగాచరితాంగుప్రాశుభాంభాగవతీమివ | తాంసవిద్యద్వనాకీణాంజ్యోతి
 ర్హరగంపీపితామ్॥౫॥దండమారుతనిహ్రాదాంయథేంద్రస్యామరావతీమ్ | శాతకుంభేనమహతాప్రాకారేణాశ్వి
 సంవృతామ్॥౬॥కింకిణీజాలఘోషాభిషతాకాభిరలంకృతామ్ | ఆసాద్యసహసాహృష్టప్రాకారమభిషేదివాన్॥౭॥వి
 స్తయావిన్యహృదయఃపురీమాలోక్యసర్వతః | జాంబూనదవయోద్వాదైవైడూర్యకృతవేదైః॥౮॥వజ్రస్ఫుటికముక్తా
 భిమణిమృష్టిమభూషితైః | తప్తహాటకనిర్యాహైరాజతామలపాంశురైః॥౯॥వైడూర్యకృతసోపానైఃస్ఫాటికాంతర

హంసుభిః | చారుసంజవనోపైతైఃఖిమివోత్పత్యైశ్చుభైః ||౧౦|| క్రాంచబహిణసంఘుష్టైరాజహంసనిషేవితైః
తూర్యాభరణనిషోఽపైస్సర్వతఃప్రతినాదితామ్||౧౧|| వస్వోకసారాప్రతిమాంసమిత్త్యున్గరీంతతః | ఖిమివోత్పతి
తాంలంకాంజహంసహనుమాకపిః||౧౨|| తాంసమిత్త్యుపురీంరమ్యాంరాక్షసాధిపతేశ్శుభామ్ | అనుభ్రమావృద్ధిమ
తీఃచింతయామాసవీర్యవాణా||౧౩|| నేయమస్యేనగరీశ క్యాధమాయతుంబలాత్ | రక్షితారావణబలైరుద్యతాయుధ
ధారిభిః||౧౪|| కుముదాంగదయోర్వాపినుషేణస్యహంకపిః | ప్రసిద్ధయంభవేచ్ఛామిమైందద్వివికయోరపి ||౧౫|| వి
వస్వతస్తమాజస్యహరేశ్చకుశపర్వణః | ఋక్షస్యకేతుమాలస్యమమహైవగతిభవేత్ || ౧౬ || సమిత్త్యుతుహహాపా
సహారాఘవస్యపరాక్రమమ్ | లక్ష్మణస్యచవిక్రాంతమభవత్ ప్రేతిమాకపిః||౧౭|| తాంరత్నవసనోపైతాంకౌశ్ట
గారావతంసకామ్ | యంత్రాగారస్తనీమృద్ధాంప్రమదామివభూషితామ్||౧౮|| తాంసప్తతిమిరాందీప్తైర్భాస్వరైశ్చ
మహాగృహైః | నగరీంరాక్షసేంద్రస్యదవశఃసమహాకపిః||౧౯|| అథసాహరిశాదూలంప్రవిశంతంహహాబలమ్ | నగరీ
స్వసూపెణధదశఃపవనాత్తజమ్||౨౦|| సాతంహరివరందృష్ట్వాలంకారావణపాలితా | స్వయమేవోత్థితాతత్రవికృతా
ననదశః||౨౧|| పురస్తాత్కపివర్యస్యవాయుసూనోరతిష్ఠత | ముంచమానామహానాదమబ్రవీత్సవనాత్తజమ్ ||౨౨|| క
స్త్యంకేనవకార్యేణభూప్రాప్తవనాలయికథయస్వహయతత్త్వంయావత్ ప్రాణాధరిష్యసి||౨౩|| నశక్యాభివ్య
యంబంకాప్రవెష్టుంవానరత్వయా | రక్షితారావణబలైరభిగుప్తాసమంతతః||౨౪|| అథతామబ్రవీద్విరోహనూమానగ్ర
తఃస్థితామ్ | కథయిష్యామి తేతత్త్వంయన్తాంత్యంపరిపృచ్ఛసి||౨౫|| కాత్వంవిరూపనయనాపురద్వా రేవతిష్ఠసి | కిమథంచా
పిమాంరుధ్వానిభవత్సయసిదారుణా||౨౬|| హనుమద్వచనంశ్రుత్వా లంకాసాకామయాపిణీ | ఉవాచవచనంశ్రుద్ధా
వసుషంపవనాత్తజమ్||౨౭|| అహంరాక్షసరాజస్యరావణస్యమహాత్మనః | అజ్ఞాప్రతీతౌదుర్ధహారతౌమినగరీమమామ్||
౨౮ || నశక్యామామవజ్ఞాయప్రవేష్టుంనగరీత్వయా | అద్యప్రాతైఃపరిత్యక్తఃస్వప్స్యసేనహతోమయా||౨౯|| అహం
హినగరీలంకాస్వయమేవప్లవంగమ | సర్వతఃపరిరతౌమిహ్యేత తైకథితంమయా|| ౩౦ || లంకాయావచనంశ్రుత్వా
సామామాన్దారుతాత్తజః | యత్నవాకసహరిశ్రేష్ఠఃస్థితశ్చై లభివావరః||౩౧|| సతాంస్త్రీయావవికృతాంధృష్ట్వావానర
పుంగవః | ఆబభాషేథమేథావీసత్వవాన్లవగమభః|| ౩౨ || ద్రత్యౌమినగరీంలంకాంసాట్టప్రాకారతోరణామ్ | తదర్థ
మహంసంప్రాప్తఃపరంకౌతూహలంహిమే||౩౩|| వనాన్యవవనానీహంబంకాయాఃకాననానిచ | సర్వతోగృహముఖ్యాని
వ్రహ్మచూగమనంహిమే||౩౪|| తస్యతద్వచనంశ్రుత్వా లంకాసాకామయాపిణీ | భూయవవపునర్వాక్యంబభాషేపరుషా
క్షరమ్||౩౫|| మామనిజిత్యదుబుద్ధైరాక్షసేశ్వరపాలితా | నశక్యాహ్యవ్యతేద్రష్టుంపురీయంవానరాధమ||౩౬|| తత
స్యకపిశాదూలస్తామువాచనిశాచరీమ్ | వృష్ట్వాపురీమిమాంభద్రేపునర్యాస్యేయథాగతమ్||౩౭|| తతఃకృత్వామహానా
గుసావైలంకాభయావహమ్ | తతేనవానరశ్రేష్ఠంతాడయామాసవేగితా || ౩౮ || తతస్సకపిశాదూలలోలంకయా
తాడితోభృశమ్ | ననాదమమహానాదంవీర్యవాపవనాత్తజః||౩౯|| తతస్సంవతయామాసవామహస్తస్యసోంగుళీః |
ముష్టినాభిజమానై సాంహసూమాక్రేధమూఢితః||౪౦|| స్త్రీచేతిమన్యమానెననాతిక్రేధస్వయంకృతః | సాతుతే
నప్రహరేణవిహ్వలాంగీనిశాచరీ||౪౧|| వపాతసహసాభూమావికృతాననదశః | తతస్తుహనుమాక్ప్రాజ్ఞస్తాందృ
ష్ట్వావినిపాతితామ్||౪౨|| కృపాంచకారతేజస్వీమన్యమానః స్త్రీయంతుతామ్ | తతోవైభృశసంవిగ్నాలంకాసాగద్గదా
క్షరమ్||౪౩|| ఉవాచగర్వితంవాక్యంహనుమంతంప్లవంగమమ్ | ప్రసీదసుమహాబాహూత్రాయస్వహరిసత్తమ్||౪౪||
సమయేసామ్యతిష్ఠంతిసత్వంతోమహాబాహుః | అహంతునగరీంకాస్వయమేవప్లవంగమమ్||౪౫|| నిజితాహంత్యయా
వీరవిక్రమేణమహాబలాభిదంతుతత్త్వంశృణువైబ్రవంత్యామేహరీశ్వర||౪౬|| స్వయంభువాపురాదత్తంవరదానంయథా
సమాయదాత్వాంవానరకశ్చిద్విక్రమాద్వశమానయేత్ ||౪౭|| తదాత్వయాహివిజ్ఞేయంరక్షసాంభయమాగతమ్ | స
హిమేసామ్యసమయః | ప్రాప్తోద్యతపదశఃనాత్ ||౪౮|| స్వయంభుః హితస్సత్త్వానతస్యాస్త్రీవ్యక్రమఃసీతానిమిత్తం
రాజ్ఞస్తురావణస్యమరాత్మనః||౪౯|| రక్షసాంచైవసర్వేహంవినాశస్సముపాగతః | తత్ప్రవిశ్యహరిశ్రేష్ఠపురీంరావణ
పాలితామ్||౫౦|| విభత్స్వసర్వకార్యాణియానియానీహవాంఛసి || ప్రవిశ్యశాపోషహతాహరీశ్వరశ్శుభాఃపురీంరా

క్షుసముఖ్యపాలితామ్ | యశ్చచ్ఛయాత్వంజనకాత్మజాంసతీవిమాగ్నసర్వత్రగతోయథాసుఖమ్ || ౫౧ || ఇతిశ్రీమ
త్సుందర కాండే - తృతీయ స్కంధః . *****

సనిజిత్యపురీం శ్రేష్ఠాలంకారంతాంకామరూపిణీమ్ | విక్రమేణమహాతేజాహసూమాకపిసత్తమః || ౧ || అద్వా
శేమహాబాహుః ప్రాకారమభిపుష్టువే | ప్రవిశ్యనగరింలంకాంకపిరాజహితంకరః || ౨ || చక్రేభపాదంసవ్యంచశక్ర
ణాంసతుమూర్ధని | ప్రవిశ్యసత్వసంపన్నోనిశాయాంమారుతాత్మజః || ౩ || సమహాపథమాస్థాయముక్తాపుష్పపీరాజ
తమ్ | తతస్తుతాంపురీంలంకాంరమ్యామభియయాకపిః || ౪ || హసితోత్పన్ననినదైస్తూర్యఘోషపురస్సరైః | వజ్రాంకు
శనికాశైశ్చవజ్రజాలవిభూషితైః || ౫ || గృహమేహైఃపురీరమ్యాబభాసేద్యౌరివాంబుదైః | ప్రజజ్వలతదాలంకార
గణగృహైశ్చుభైః || ౬ || సితాభ్రసదృశైశ్చిత్రైః పద్మస్వస్తికసంస్థితైః | వధామానగృహైశ్చాపివస్తతస్సుగభూషితాః ||
౭ || గృహముభ్యైఃపురీరమ్యాబభాసేద్యౌరివాంబుదైః | తాంబిత్రమాల్యభరణాంకపిరాజహితంకరః || ౮ || రాఘవాద్ధం
వరశ్రీమూకదదశచననంచ | భవనాద్భవనంగచ్ఛదదశపవనాత్మజః || ౯ || పవిత్రాకృతరూపాణిభవనానితతస్త
తః | శుశ్రావమఘరంగీతంత్రిస్థానస్వరభూషితమ్ || ౧౦ || స్త్రీణాంమదసమృద్ధానాందివిచాప్సరసామివశుశ్రావకాం
చీనినదంనూపురాణాంచనిస్సన్వనమ్ || ౧౧ || సోపాననినదాంశ్చైవభవనేషుమహాత్మనామ్ | ఆస్సోటితనినాదాంశ్చత్వైశ్చ
తాంశ్చతతస్తతః || ౧౨ || శుశ్రావజపతాంతత్రమంత్రాకరయోగృహేషువై | స్వాధ్యాయనిరతాంశ్చైవయాతుధా
నాకదదశః || ౧౩ || రావణస్తవసంయుక్తాగజతోరాక్షసాసః | రాజమాగ్ధంసమావృత్యస్థితంరయోబలంమహతే ||
౧౪ || దదశశ్రమధ్యమేగుల్లేరావణస్యచరాబహుః | దీప్తితాజటిలాముంతాగౌజినాంబరవాససః || ౧౫ || ద
భాముష్టిప్రహరణోన్మికుండాయుధాంస్తథా | కూటముక్తరపాణీంశ్చదండాయుధధరాసః || ౧౬ || ఏకాక్షానేకకర్ణాం
శ్చచలలంబపయోధరాకరాభాభగ్నవక్త్రాంశ్చవికటాన్వామనాంస్తథా || ౧౭ || ధన్వినఃఖడ్గినశ్చైవశతఘ్నీముస
లాయుధాః | శక్తివృక్షాయుధాంశ్చైవపట్టసాశనిధారిణః || ౧౮ || యోపణీపాశహస్తాంశ్చదదశశ్రమహాకపిః | పరిఘాత్త
మహస్తాంశ్చవిచిత్రకవచోజ్వలా || ౧౯ || నాతిస్థూలాన్నాతికృశాన్నాతిదీర్ఘాతిప్రాస్వరాః | నాతిగౌరాన్నాతికృ
ష్ణాన్నాతికుబ్జాన్నవామనా || ౨౦ || విరూపాకబహురూపాంశ్చసూరూపాంశ్చసువచః || ౨౧ || ధ్వజినఃపతానినశ్చైవదద
శశ్రవివిధాయుధా || ౨౨ || స్రగ్వీణస్త్రనిలిప్తాంశ్చవరాభరణభూషితాః | నానావేషసమాయుక్తాయుధాన్వైరగ
తాబహుః || ౨౩ || తీక్ష్ణశూలధరాంశ్చైవపజ్జిణశ్చమహాబలాః | శతసాహస్రమవ్యగ్రమారతుంమధ్యమంకపిః ||
౨౪ || రయోధిపతినిదిప్తదదశశాంతఃపురాగ్రతః | సతదాతద్గృహంబృష్టామహాహాటకతొరణమ్ || ౨౫ || రాక్షసేంద్ర
స్యవిఖ్యాతమద్రిమూర్ధ్నిప్రతిష్ఠితమ్ | పుండరీకావతంసాఖిఃపరిఘాభిస్సమావృతమ్ || ౨౬ || ప్రాకారావృతమత్యక్షం
దదశశ్రమహాకపిః | త్రివిప్తపనిభందివ్యందివ్యనాదనినాదితమ్ || ౨౭ || వాజిహేషితసంఘుప్తనాదితంభూషణైస్తథా | ౪
తైర్యానైవిమానైశ్చతథాభూతైహయైశ్చుభైః || ౨౮ || వారశైశ్చచతుర్దాంతైశ్చేవతాభ్రనిచయోపమైః | భూ
షితంరుచితద్వారమతైశ్చమృగపక్షిభిః || ౨౯ || రక్షితంసుమహావీరైర్యాతుధానైస్సహస్రశః || ౩౦ || రాక్షసాధిపతేగుస్త
నూవిశేషగృహాంకపిః || ౩౧ || సహేమజాంబూనదచక్రవాళంమహాహాముక్తామణిభూషితాంతమ్ | పరాధ్యక్షకాలాగ
రుచందనాక్రంసరావణాంతఃపురమావీవేశ || ౩౨ || ఇతిశ్రీమత్సుందర కాండే - చతుర్థ స్కంధః . *****

తతస్సుమధ్యంగతమంశుమంతంజ్యోతస్సపితానంమహామన్వమంతమ్ | దదశశ్రమహాకపిభానుమంతంసూ
ప్తేవృషంమత్తమివభ్రమంతమ్ || ౧ || లోకస్యపాపానినినాశయంతంమహూచధించాపిసమేధయంతమ్ | భూతానిస
ర్వాణివిరాజయంతందదశశ్రీతాంశుమథాభియంతమ్ || ౨ || యాభాతిలక్ష్మీభువిమందరస్థాతథాప్రదోషేషుచసాగ
రస్థా | తతైవతొయోషుచపుష్కరస్థారాజసాచారునిశాకరస్థా || ౩ || హంసోయథారాజతపంజరస్థఃసింహూయథా
మందరకందరస్థః | వీరోయథాగర్వితమంజరస్థః | ద్రోపిబభ్రాజతథాంబరస్థః || ౪ || స్థితఃకకుద్వానివతీక్ష్యశృంగౌమహా
చలశ్చేవతథివోచ్చశృంగః | హస్తీవజాంబూనదబద్ధశృంగౌరరాజచంద్రఃపరిపూర్ణశృంగః || ౫ || వినప్తశ్రీతాంబుతుషార
పంకౌమహాగృహగ్రాహనిష్ఠపంకః | ప్రకాశలక్ష్మ్యశ్రయనిఃకలాంకోరరాజచంద్రభగవాశశాంకః || ౬ ||

శిలాతలం ప్రాప్య యథామృగం ద్రోమహరణం ప్రాప్య యథాగజేంద్రః । రాజ్యం సమాసాద్య యథానరేంద్రస్తథా
ప్రకాశో విరరాజచంద్రః ॥ ౭ ॥ ప్రకాశచంద్రోదయనప్తదోషః ప్రవృత్తరతుః పిశితాశదోషః । రామాభిరామేరితచిత్తదో
షః స్వగప్రకాశో భగవాన్ ప్రదోషః ॥ ౮ ॥ తం శ్రీస్వనాః కణః సుఖాః ప్రవృత్తాః స్వపంతినార్యః పతిభిస్తువృత్తాః సక్తం
చరాశ్చపితథా ప్రవృత్తా విహతుః మత్స్యవృత్తరౌద్రవృత్తా ॥ ౯ ॥ మత్తప్రమత్తాని సమాకులానిరథాశ్వభద్రా ససం
కులాని । వీరశ్రీయాచాపి సమాకులాని దదశః ధీమా సకపికులాని ॥ ౧౦ ॥ పరస్పరంచాధికమాక్షిపంతిభుజాంశ్చపీనాన
ధిషిపంతి । మత్తప్రలాపానధికంక్షిపంతి మత్తానిచాన్యోన్యమధిక్షిపంతి ॥ ౧౧ ॥ రథాంసేవతాంసేచవిక్షిపంతిగాత్రాణి
కాంతాసుపవిక్షిపంతిరూపాణిచిత్రాణిచవిక్షిపంతిదృఢానిచాపానిచవిక్షిపంతి ॥ ౧౨ ॥ దదశః కాంతాశ్చ సమాలపంత్య
స్తథాపరాస్తత్రపునః స్వపంత్యః । సుకూపవక్త్రాశ్చ తథాహసంత్యః । మ్రుద్ధాః పరాశ్చాపివినిశ్వసంత్యః ॥ ౧౩ ॥ మ
హాగజైశ్చాపితథానదద్ధిస్తుపూజితైశ్చాపితథాసుసద్ధిః । రరాజవీరైశ్చ వినిశ్వసద్ధిః । మ్రాదోభుజంగైరివనిశ్వసద్ధిః
౧౪ ॥ బుద్ధిప్రధానాః రుచిరాభిధానాః సంశ్లద్ధధానాః జగతః ప్రధానాః । నానావిధానాః రుచిరాభిధానాః దదశః
తస్యాంపురియాశుధానాః ॥ ౧౫ ॥ సనందద్యుష్ట్యసచతా సుకూపానానాః ధానాత్మగుణానుకూపానాః । విద్యోతమా
నానాతదానుకూపాదదర్శకాంశ్చిచ్ఛపునర్విరూపాః ॥ ౧౬ ॥ తతోవరాహః స్సువిశుద్ధభావాస్తేషాంస్త్రియస్తత్రమ
హానుభావాః । ప్రియోముపానోముపసక్తభావాదదశః తారాజివసుప్రభావాః ॥ ౧౭ ॥ శ్రీయాజ్వలతీస్త్రీ పయోప
గూఢానిశీఘకాతరమణోపగూఢాః । దదర్శకాశ్చిత్ ప్రమదోపగూఢాయథావిహంగాకుసుమోపగూఢాః ॥ ౧౮ ॥ అన్యః
పునహామ్యుతలోపవిష్టాస్త్రప్రియాంకెముసఖోపవిష్టాః । భతుః ప్రియాధమపరానివిష్టాదదశః ధీమా మదనా
భివిష్టాః ॥ ౧౯ ॥ ప్రావృతాః కాంచనరాజివణాః కాశ్చిత్పరాధ్యాస్తపనీయవణాః । పునశ్చకాశ్చిచ్ఛలక్ష్యవణాః
కాంతప్రహీణారుచిరాంగవణాః ॥ ౨౦ ॥ తతః ప్రియాంక ప్రాప్య మనోభిరామానుప్రీతియుక్తాః ప్రసమీక్ష్య రామాః
గృహేషుహృష్టాః పరమాభిరామాహరిప్రవీరస్సదదశః రామాః ॥ ౨౧ ॥ చంద్రప్రకాశాశ్చ హివక్త్రీమాలావక్త్రీప
త్నాశ్చ సునేత్రమాలాజివిభూషణానాంచదదర్శమాలాశ్చ తమ్రదానామివచారుమాలాః ॥ ౨౨ ॥ నల్వేవసీతాంపరమా
భిజాతాంపథిస్థితే రాజకులే ప్రజాతామ్ । లతాంప్రపుల్లామివసాధుజాతాందదశః తస్మిం మనసాభిజాతామ్ ॥
౨౩ ॥ సనాతనేవత్సనిసన్నివిష్టాంరామేక్షణాంతాం మదనాభివిష్టామ్ । భతుః మనఃశ్రీమదనుప్రవిష్టాంస్త్రిభ్యోవరా
భ్యశ్చ సదావిశిష్టామ్ ॥ ౨౪ ॥ ఉష్ణాదితాంసానుసృతాస్రకంఠీంపురావరాచూతాత్తమనివకంఠీమ్ । సుజాతపత్నీ
మభిరక్తకంఠీవనేప్రసృతామివనీలకంఠీమ్ ॥ ౨౫ ॥ అవ్యక్తరేఖామివచంద్రరేఖాంపాంసుప్రదిద్ధామివహేమరేఖామ్ । త
తప్రయాథామివతాణరేఖాంవాయుప్రభిన్నామివమేఘరేఖామ్ ॥ ౨౬ ॥ నీతామవశ్యన్తనుజేశ్వరస్యరామస్యవత్సీచద
తాంపరస్యబభూవమఃఖాభిహతశ్చిరస్యప్లవంగమోమందభివాచిరస్య ॥ ౨౭ ॥ ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే పంచమస్కంధః
సనికామంవిమానేషువిషణ్ణః కామరూపధృత్ । విచచారపునలః కాంలాఘవేనసమన్వితః ॥ ౧ ॥ ఆససాదాశల
క్షీవాకరాక్షసంగ్రనివేశనమ్ । ప్రకారణార్కవణేనభాస్వరేణాభిసంవృతమ్ ॥ ౨ ॥ రక్షితంరాక్షసైః ఘోరైస్సిం
హౌరివమహద్వనమ్ । సమీక్షమాణోభవనంచకాశేకపికుంజరః ॥ ౩ ॥ రూప్యకూపహితైశ్చిత్తైస్తోరజైః హేమభూ
తైః । విచిత్రాభిశ్చకట్యాభిద్వాదైశ్చరుచిరైవృతమ్ ॥ ౪ ॥ గజాస్థితైః మహామాత్రైశ్చూరైశ్చవిగతశ్రమైః । ఉ
తమసంహార్యహయైస్స్యందనయానిభిః ॥ ౫ ॥ సింహవాక్యఘ్రతనుత్రాజైదాంతకాంచనరాజతైః । ఘోషవద్భిర్వి
చిత్రైశ్చ సదాచరితరంధ్రైః ॥ ౬ ॥ బహురత్నసమాక్రీర్ణంపరాధ్యాససభాజనమ్ । మహారథసమావాసం మహారథమహా
సనమ్ ॥ ౭ ॥ దృశ్యైశ్చ పరమోదారైస్తైస్తైశ్చ మృగపక్షిభిః । వివిధైః బహుసాహస్రైః పరిపూర్ణం సమంతతః ॥ ౮ ॥ వినీతై
రంతపాలైశ్చరత్నభిశ్చ సురక్షితమ్ । ముఖ్యాభిశ్చవతస్త్రిభిః పరిపూర్ణం సమంతతః ॥ ౯ ॥ ముదితప్రమదారత్నంరాక్ష
సంగ్రనివేశనమ్ । వరాభరణసంహృదైస్సుముద్రస్వననిస్వనమ్ ॥ ౧౦ ॥ తద్రాజగుణసంపన్నం ముఖైశ్చాగ్రుచంద
నైః । మహాజైస్సుమాకీర్ణంసింహౌరివమహద్వనమ్ ॥ ౧౧ ॥ భీరిమృదంగాభిరుతంశంఖఘోషనినాదితమ్ । నిత్యచింతం
పర్వమంతంప్రాజితంరాక్షసైస్సదా ॥ ౧౨ ॥ సముద్రమివగంధీరంసముద్రమివనిస్వనమ్ । మహాత్మనోమహాద్వైత్సహా

రత్నపరిచ్ఛదమ్ || ౧౩ || మహారత్న సమాకీర్ణం దదశ సమహాకపిః | విరాజమానం వపుమాగజాశ్చ రథసంకులమ్ || ౧౪ || లం
కాభరణమి త్యేవ సోమన్యతమహాకపిః | దచారహనుమాంస్తత్ర రావణస్య సమీపతః || ౧౫ || గృహాద్గృహం రాక్షసానాము
జ్ఞానాని చ వాసరః | వీక్షమాణో హ్యసంత్రస్తః ప్రాసాదాంశ్చ చచార సః || ౧౬ || అవల్లుత్య మహావేగః ప్రహస్తస్య నివేశ
నమ్ | తతోన్యత్సుప్లువే వేశ్వమహాసాశ్వ స్యవీర్యవా || ౧౭ || అథ మేఘప్రతీకాశం కుంభకణః నివేశనమ్ | విభీషణస్య చ
తదాపుప్లువే సమహాకపిః || ౧౮ || మహాచరస్య చ గృహం విరూపాక్షస్య చైవ హి | విద్యుజ్జ్వల్వస్య భవనం విద్యన్తాలైస్త
భైవ చ || ౧౯ || వజ్రదంష్ట్రస్య తథాపుప్లువే సమహాకపిః | శుకస్య చ మహాతేజాస్స రణస్య చ ధీమతః || ౨౦ || తథాచేంద్రని
తోవేశ్వజగామహరియూధపః | జంబుమాతెస్సుమాతెశ్చ జగామహరిసత్తమః || ౨౧ || రత్నైకతోశ్చ భవనం సూర్యశత్రో
స్తభైవ చ | వజ్రకాయస్య చ తథాపుప్లువే సమహాకపిః || ౨౨ || ధూమాక్షస్య చ సంపాతే భవనం మారుతాత్తజః | విద్యు
ద్రూపస్య భీమస్య ఘనస్య ఖనుస్య చ || ౨౩ || శుకనాసస్య వక్రస్య శరస్య వికటస్య చ | బ్రహ్మకణః స్య దంష్ట్రస్య రోమశ
స్య చ రక్షసః || ౨౪ || యుద్ధోన్మత్తస్య మత్తస్య ధ్వజగ్రీవస్య నాదినః | విద్యుజ్జ్వహ్నిం ద్రజిహ్వీనాం తథాహస్తిముఖస్య చ ||
౨౫ || కరాశస్య పిశాచస్య శోణితాక్షస్య చైవ హి | క్రమమాణః క్రమేణైవ హనుమాన్మారుతాత్తజః || ౨౬ || తేషు తేషు
మహాహేమభవనేషు మహాయశః | తేషామృద్ధిమలామృద్ధిందదశ సమహాకపిః || ౨౭ || సర్వేషాం సమతిక్రమ్య భవ
నాని సమంతతః | అససాదా కలక్షివా రాక్షసేంద్ర నివేశనమ్ || ౨౮ || రావణస్యోపశాయినో దదశ హరిసత్తమః | విచ
రక్ హరిశాదుం లోరాక్షసీర్వికృతక్షణాః || ౨౯ || శూలముద్గరహస్తాశ్చ శక్తితోమరధారిణీః | దదశ వివిధా గుల్ఫాం
స్తస్య రక్షః పతేక్ష హే || ౩౦ || రాక్షసాంశ్చ మహాకాయాన్నానాప్రహరణోద్యతాః | రక్తాశ్వేతానితాంశ్చైవ
హరింశ్చాపి మహాజవా || ౩౧ || కులీనాకాయాపసంపన్నా గజాపరగజారుజానిష్ఠితా గజశిత్రాయామైరావతస
మాంయుధి || ౩౨ || నిహంత్యాపరనైన్యానాం గృహేతస్మిదదశ సః | త్వరతశ్చ యథామేఘా ప్రవతశ్చ యథాగ
రి || ౩౩ || మేఘస్థిరనిఘోషాదుధాద్దాసమరేపరైః | సహస్రం వాహినీస్త్రజాంబూనదపరిష్కృతాః || ౩౪ ||
హేమజాలపరిచ్ఛన్నాస్తరుణాదిత్యసన్నిభాః | దదశ రాక్షసేంద్రస్య రావణస్య నివేశనే || ౩౫ || శిఖికావిఘ్నాకారాస్య
కపిమారుతాత్తజః | లతాగృహాణిచిత్రాణిచిత్రశాలాగృహాణిచ || ౩౬ || శ్రీడాగృహాణిచాన్యాని దారుపర్వతకాపి
కామస్య గృహాకంఠమ్యం దివాగృహాకమేవ చ || ౩౭ || దదశ రాక్షసేంద్రస్య రావణస్య నివేశనే | సమందరగిరప్రఖ్యం మ
యూరస్థానసంకులమ్ || ౩౮ || ధ్వజయష్టిభిరాకీర్ణం దదశ భవనోత్తమమ్ | అనేకరత్నసంకీర్ణం నిధిజాలం సమంతతః ||
౩౯ || ధీరసింహితకమాంతంగృహాభిరూతపతేరివ | అచిభిశ్చాపిరత్నానాం తేజసారావణస్య చ || ౪౦ || విరరాజాథతద్వై
శ్చ రత్నైమానివరత్నైభిః | జాంబూనదయమాన్యేవ శయనాన్యాసనాని చ || ౪౧ || భాజనాని చ ముఖ్యాని దదశ హరియూధపః |
మధ్వాసవకృతక్షేదం మణిభాజనసంకులమ్ || ౪౨ || మనోరమమసంబాధం కుబేరభవనం యథా | నూపురాణాంచ ఘోషేణ
కాంపీనాని నదేన చ || ౪౩ || మృదంగతలఘోషైశ్చ ఘోషవద్భిర్వి నాదితమ్ | ప్రాసాదసంఘాతయుతం స్త్రీరత్నశతసం
కులమ్ || ౪౪ || సుపూర్ణకక్ష్యం హనుమాప్రవివేశ మహాగృహమ్ || ౪౫ || శ్రీమత్సుందర కాండే చ సప్త స్కంధః || *****

సవేశ్వాజాలంబలవాదదశ వ్యాస కృతై ధూర్యసువణజాలమ్ | యథామహత్ప్రవృషి మేఘజాలం విద్యుత్ప్రి
సద్ధం సవిహంగజాలమ్ || ౧ || నివేశనానాం వివిధాశ్చ శాలాః ప్రధానశంఖాయుధచాపశాలాః | మనోహరాశ్చాపిపునర్విశా
లాదదశ వేశ్వాద్రిమంచద్రశాలాః || ౨ || గృహాణిచానావసురాజితాని దేవాసురైశ్చాపి సుపూజితాని | సర్వైశ్చ దోషైః
పరివజితాని కపిదశస్య బలాజితాని || ౩ || తాని ప్రయత్నాభిసమాహితాని మయేన సాక్షాదివనిమితాని | మహీ
తలై సర్వగుణోత్తరాణి దదశ లంకాధిపతేక్ష హే || ౪ || తతోదదశో చ్ఛ్రిమేఘయాపం మనోహరం కాంచనచారు
రూపమ్ | రత్నోధిపస్యాత్మబలనురూపంగృహే తమంహ్య ప్రతిరూపరూపమ్ || ౫ || మహీతలై స్వగమివ ప్రకీర్ణం
శ్రీయాజ్ఞలంతంబసంరత్నకీర్ణమ్ | నానాతరూణాం కుసుమావకీర్ణం గిరైరివాగ్రం రజసావకీర్ణమ్ || ౬ || నారీప్రవేక్షై
రివ నాహ్యమానంతటిద్భిరంభూదవదచ్యమానమ్ | హంసప్రవేక్షైరివ నాహ్యమానం శ్రీయాయుతం ఖనుకృతాం విమా
నమ్ || ౭ || యథానగాగ్రంబసంధాతుచిత్రం యథానభశ్చ గ్రహచంద్రచిత్రమ్ | దదశ యుక్తకృతమేఘచిత్రం విమా

నరత్నంబునరత్నవిత్తమ్ ॥ ౧ ॥ మహాకృతాపర్యతరాజిపూర్ణాశైలాకృతావృక్షవితానపూర్ణాః ॥ వృక్షాకృతాః
 పుష్పవితానపూర్ణాః పుష్పంకృతం కేశరపత్రపూర్ణమ్ ॥ ౨ ॥ కృతానివేశ్యనిచపాండురాణితథానుపుష్పాణ్యపిపుష్ప
 రాణి ॥ పునశ్చపద్మానిసకేశరాణిధన్యానిచిత్రాణితథావనాని ॥ ౩ ॥ పుష్పాహ్వాయం నామవిరాజమానంరత్నప్రభాభి
 శ్చవివధమానమ్ ॥ వేశ్యేత్తమానామపివోచ్యమానంమహాకపిస్త్రమహాపిమానమ్ ॥ ౪ ॥ కృతాశ్చజైడూర్జయః
 విహంగాయాప్యప్రవాళైశ్చతథావిహంగాః ॥ ౫ ॥ త్రాశ్చనానావసుభిభుజంగజాత్యానురూపామృతగాఢ్యఖాంగాః ॥
 ౬ ॥ ప్రవాళజాంబూనదపుష్పవత్సాస్ఫులీలమావజాతజమ్బవత్సాః ॥ కామప్యసాక్షాదీవభాంతివత్సాః ॥ కృతాః హం
 గాస్సుముఖాస్సుపత్సాః ॥ ౭ ॥ నియుజ్యమానామృగజాస్సుహస్తాస్సుకేశరాశ్చోత్పలపత్రహస్తాః ॥ భూవదేశీచకృతాసు
 హస్తాలక్ష్మీస్తథావద్వివివద్దహస్తా ॥ ౮ ॥ ఇతీవతద్గ్రహమభిగమ్యశోభనంసః స్వయోనగమివచారుశోభనమ్ ॥ పునశ్చత
 త్వరమసుగంధిసుందరంహిమాత్యయెనగమివచారుకందరమ్ ॥ ౯ ॥ తతస్సతాంకపిరభివత్యపూజితాంచరభురీందశము
 ఖబాహుపాలితామ్ ॥ అదృశ్యతాంజనకసుతాంసుపూజితాంసుమఃఖితఃపతిగుణవెగఃజిహ్వాతామ్ ॥ ౧౦ ॥ తతస్తదాజహు
 ఖిధభావితాత్సనఃకృతాత్సనోజనకసుతాంసువత్సనః ॥ అవశ్యతోభవదతియఃఖితంమనస్సుచతుఃశఃప్రచిచరతోమహా
 త్వనః ॥ ౧౧ ॥ ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండే సప్తమస్సర్గః ॥

సతస్యమధ్యేభవనస్యసంస్థితంమహద్విమానంమణివజ్రచిత్రితమ్ ॥ ప్రతప్తజాంబూనదజాలకృత్రిమందదశ
 వీరఃపవనాత్మజఃకపిః ॥ ౧ ॥ తదప్రమేయాప్రతిహారకృత్రిమంకృతంస్వయంసాధ్వితివిశ్వకర్మాణా ॥ దివంగతంవాయుపథః
 ప్రతిస్థితంవ్యరాజతాదిత్యపథస్యలక్ష్మవత్ ॥ ౨ ॥ సతత్రకించినృకృతంప్రయత్నతోసతత్రకించినృమహాహారత్నవత్ ॥
 సతేవిశేషానియతాస్సురేష్వపితత్రకించినృమహావిశేషవత్ ॥ ౩ ॥ తపస్సమాధానపరాక్రమాజితంమనస్సమాధానవి
 చారచారిణమ్ ॥ అనేకసంస్థానవిశేషనిమిత్తంతతస్తతస్తుల్యవిశేషదశనమ్ ॥ ౪ ॥ మనస్సమాధాయతుశీఘ్రగామినందు
 రావరంమారుతతుల్యగామినమ్ ॥ మహాత్మనాంపుణ్యకృతాంమహాధివాంయశస్వి నామగృహిణుదామివాలయమ్ ॥ ౫ ॥ వి
 శేషమాలంబ్యవిశేషసంస్థితంవిచిత్రమాటంబహుకూటమండితమ్ ॥ మమోభిరామంశరదించునిమలంబిచిత్రకూటంభిభ
 రంగిరేర్యథా ॥ ౬ ॥ వహంతియంతుండులశోభితాననామహాశనావ్యోమచరానిశాచరాః ॥ విప్రత్తవిధ్వస్తవిశాలలోచనా
 మహాజవాభూతగణాస్సహస్రశః ॥ ౭ ॥ వసంతపుష్పేత్కరచారుదశనంవసంతమాసాదపికాంతదశనమ్ ॥ సపుష్పకం
 తత్రవిమానముత్తమంచదశతద్వానరవీరసత్తమః ॥ ౮ ॥ ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండే అష్టమస్సర్గః ॥

తస్యాలయవరిష్ఠస్యమధ్యేవిపులమాయతమ్ ॥ దదశభవనశ్రేష్ఠంహసూమాన్దూరాతాత్మజః ॥ ౧ ॥ అథయోజన
 విస్తీర్ణమాయతయోజనంహితత్ ॥ భవనంరాక్షసేంద్రస్యబహుప్రాసాదసంకులమ్ ॥ ౨ ॥ మాగమాణస్తువైదే
 హీసీతామాయతలోచనామ్ ॥ సర్వతఃపరివక్రామహాసూమానరిసూదనః ॥ ౩ ॥ త్తమంరాక్షసావాసంహసూమాన
 వలోకయ ॥ ఆససాదాథలక్ష్మీవారాక్షసేంద్రనివేశనమ్ ॥ ౪ ॥ చతుర్విషాణైర్ద్విరదైస్త్రివిషాణైస్తతైవచపరిక్షిప్త
 మసంభాధంరత్నమాణముదాయుడైః ॥ ౫ ॥ రాక్షసీభిశ్చపత్నీభీరావణస్యనివేశనమ్ ॥ అపృతాభిశ్చవిక్రమ్యరాజకన్యా
 భిరావృతమ్ ॥ ౬ ॥ తన్నక్రమకరాకీణాంతిమింగిలర్పుషాకులమ్ ॥ వాయువేగసమాధూతంపన్నగైరివసాగరమ్ ॥ ౭ ॥ యా
 హివైశ్రవణేలక్ష్మీర్యాచంద్రహరివాహనే ॥ సారావణ్యహేసర్వానిత్యమేవాసపాయినీ ॥ ౮ ॥ యాచరాజ్ఞఃకుబేరస్య
 యమస్యవరుణస్యచ ॥ తాదృశీతద్విశిష్టావాఙ్ముద్గీర్ణహృషీహ ॥ ౯ ॥ తస్యహవ్యస్యమధ్యస్థంవేశ్యచాన్యత్సుని
 మితమ్ ॥ బహునిరూపాసంకీర్ణాండదశపవనాత్మజః ॥ ౧౦ ॥ బ్రహ్మభోధేకృతందివ్యందివియద్విత్కర్మాణా ॥ ఏమా
 నంపుష్పకం నామసర్వరత్నవిభూషితమ్ ॥ ౧౧ ॥ ప్రరేణతపసాలభేయతుభేరఃపితామహత్ ॥ కుబేరమోజసాజిత్వాతభే
 తద్రాక్షసేశ్వరః ॥ ౧౨ ॥ ఈహామృగసమాయుక్తైఃకాతస్వరవిభూషితైః ॥ సుకృతైరాజతస్తంభైఃప్రదీప్తమివదశ్రీ
 యా ॥ ౧౩ ॥ మేరుమందరసంకాశైరుల్లిఖిద్భిరివాంబరమ్ ॥ హూటాగారైశ్శుభాకారైస్సవతస్సమలంకృతమ్ ॥ ౧౪ ॥ జ్వ
 లనాకప్రతికాశంసుకృతంవిశ్వకర్మాణాహేమసోపానసంయుక్తంచారుప్రవరవేదికమ్ ॥ ౧౫ ॥ జాలవాతాయనైర్భు
 క్తంకాంచనైఃస్ఫటికైరపి ॥ ఇంద్రనీలమహానీలమణిప్రవరవేదికమ్ ॥ ౧౬ ॥ విదుమేణవిచిత్రైఃమణిభిశ్చమహాధనైః ॥

నిస్తులాభిశ్చముక్తాభిస్తలేనాభివిరాజితమ్॥౧౬॥చందనేనచర కైఠవనీయనిభేనవ సుపుణ్యగంధినాయు క్తమాదిత్యతరు
 ణోపమమ్॥౧౭॥ కూటాగారైర్వరాకారైర్వివిధై స్సనులంకృతమ్॥విమానంపుష్పకందివ్యమారురోహమహాకపిః॥౧౮॥
 త త్రస్థస్థితదాగంధంపానభ యోన్నసంభవమ్॥దివ్యంసంమూర్ఖితంజిఘ్రుద్రాప్రవంతమివానిలమ్॥౧౯॥ సగంధ స్తం
 మహాసత్త్వంబంధుబంధుమివో జ్ఞమమ్॥ ఇతపహీత్యువాచేవతత్రయ త్ర సరావణి॥౨౦॥తతస్తాంప్రస్థితశ్చ లాండద
 శమహతీంశుభామ్॥రావణస్యనునఃకాంతాంతామివవర స్త్రియమ్॥౨౧॥మఃణిసోపానపిక్వతాం హేమజాలవిభూ
 షితాంసాస్పటికైరావృతతలాందంతాంతరితరూపికామ్॥౨౨॥ముక్తాభిశ్చప్ర వారైశ్చరూప్యచామికరైరపివిభూషితాం
 మణి స్తంభై స్సుబజులు స్తంభభూషితామ్॥౨౩॥ సమైర్ ఋజుభిరత్యుచ్చై స్సమంతాత్పువిభూషితైః॥ స్తంభైఃపత్యైరి
 వాత్యుచ్చై ద్వివంసంప్రస్థితామివ॥౨౪॥మహాత్యాకుఢయా స్తీర్ణాంఘ్రిపీలక్షణాంకయా॥వృధిపీమవవిశ్తీర్ణాంస
 రాష్ట్రగృహమానినీమ్॥౨౫॥నాదితాంమ త్తవిహగై దివ్యగంధాధివా సితామ్॥పరాధ్యాయే ప్రరణోపేతాంరక్షోభిపని
 షేవితామ్॥౨౬॥ ధూమ్రానుగరుభూషేనవిమలాంహంసపాండురామ్॥చిత్రాంపుష్పపహారేణకల్పాపీమవసుప్ర
 భామ్॥౨౭॥ మనస్సంక్లదజనీంవణసాస్యపిస్తసాదినీమ్॥ తాంశోక నాశనీందివ్యాంశ్రియస్సంజననీమివ॥౨౮॥ ఇంద్రి
 యాణీంద్రియాథై శ్చస్తవంచపంచభిరు త్తమైఃతవయామా సమా తేవతదారావణపాలితా॥౨౯॥స్వ గూయంజేవ
 లోకూయమింద్ర స్థేయంపురీభవేత్॥ సిద్ధిర్వైయంపరాహిస్యాదిత్యమన్యతమారుతిః॥౩౦॥ప్రధ్యాయతఇవాపశ్యత్ప్ర
 దీపాంస్తత్ర కాంచనాః॥సూతానివమహాగూతై ర్దేవ నేనవరాజితాః॥౩౧॥దీపానాంచ ప్రకాశేనతేజసారావ
 ణస్యచాల్పిభిర్భూషణానాంచ ప్రవీప్తైత్యభ్యమన్యత॥౩౨॥తతోపశ్యత్కథాసీసం నానావర్ణాంబర ప్రజమ్॥సహస్రం
 వర నారీణాం నానా వేషవిభూషిమ్॥౩౩॥పరివృత్తేథరా త్రేతుపాననిద్రావశంగతమ్॥ క్రీడితోవరతంరాత్రోసుష్వా
 పబలవ త్తదా॥౩౪॥తత్ప్రసృప్తంవిరురుచేనిశ్చద్దాంతరభూషణమ్॥ నిశ్శబ్దహంసభ్రమరంయథాపక్షవనంమహత్॥౩౫॥
 తాసాంసంవృతవంతానిమీలితామౌణిమారుతిః॥అపశ్యత్పద్మగంధీనివవ నానిసుయోషితామ్॥౩౬॥ప్రబుద్ధానీవపద్మానితా
 సాంభూత్వాక్షుపాక్షయేపునస్సంవృతవ త్రాణిరాత్రా వివబభు స్తదా॥౩౭॥ఇమానిముఖపద్మానినియతంమ త్తవట్టు
 దాః॥అంబుజానీవపుల్లాని ప్రార్థయంతిపునఃపునః॥౩౮॥ఇతిచామన్యత శ్రీమానువపత్ప్రాయమహాకపిః॥ మే నేహిగుణత
 స్తానిసమానిసలిలోక్ష్పవైః॥౩౯॥సాతస్యశుశుభేశాలాతాభిఃస్త్రీభిర్విరాజితా॥శారదీవప్రసన్నాద్యస్తారాభిరభిశో
 భితా॥౪౦॥సవతాభిఃపరివృతశ్శుశుభేశాలాతాసాధిపః॥ యథాహవ్యడువతిశ్రీమాంస్తారాభిరభిసంవృతః॥౪౧॥యాశ్చ్య
 వంతేంబరాత్తారాశుశ్య శేషసమావృతాః॥ ఇమాస్తాస్సంగతాఃకృత్యా ఇతిమే నేహరి స్తదా॥౪౨॥తారాణామివసు
 వ్యక్తంమహతీసాంశుభాచిహమ్॥ ప్రభావణప్రసాదాశ్చవిరేజి స్తత్రయోషితామ్॥౪౩॥వ్యావృత్తగురుపీనస్ర
 క్షక్రీణవరభూషణాః॥ పానవ్యాయామకాలేషునిద్రావహృతచేతసః॥౪౪॥వ్యావృత్తతలకాఃకాశ్చితాశ్చిర
 ద్భ్రాంతనూపురాః॥పాశ్వేగళితహారాశ్చకాశ్చిత్పరమయోషితః॥౪౫॥ముక్తాహారావృతాశ్చావ్యాఃకాశ్చిద్విస్త్రస్త్ర
 వాససః॥వ్యావిధరశ నాదామూకిశోర్యభవవాహితాః॥౪౬॥సుకుండలధరాశ్చావ్యావిద్భిన్నమృదితస్రవః॥గజేంద్రమృ
 దితాఃపుల్లాలతాభవమహావనే॥౪౭॥చంద్రాంశుకిరణాభాశ్చహారాఃకాసాంచిరుత్కటాః॥హంసాభివబభుస్సుప్తాస్త్ర
 నమధ్యేషుయోషితామ్॥౪౮॥అపరాసాంచవై డూర్యాఃకాదంబాభవపక్షిణః॥ హేమసూత్రాణిచాన్యాసాంచక్రవా
 కాభివాభవః॥౪౯॥హంసకారండవాకీర్ణాశ్చక్రవాకౌపశోభితాః॥అపగాభవతారేజుర్జఘనైఃపులివైరివ॥౫౦॥కిం
 కిణీజాలసంకూశాస్తాహైమవిపులాంబుజాః॥భావగ్రాహకయశ స్తీరాస్సుప్తానద్యభివాబభుః॥౫౧॥మృదుష్వంగేషుకా
 సాంచితుచాగ్రేషుచసంస్థితాః॥ బభూవుభ్రమరాణీవశుభాభూషణరాజయః॥౫౨॥అంశుకాంతాశ్చకాసాంచిన్దు
 ఖమారుతకంపితాః॥ ఉపయ్యపరివక్త్రాణాంవ్యాసూయం తేపునఃపునః॥౫౩॥తాఃపతాకాభివోద్ధాతాఃపత్నీనాంరుచిరప్ర
 భాః॥ నానావణసంవణానాంవక్త్రమూలేషురేజిరీ॥౫౪॥వవల్లశ్చత్ర కాసాంచితుకుండలానిశుభార్చిహమ్॥ముఖ
 మారుతసంసర్గాస్త్యందంమందంసుయోషితామ్॥౫౫॥శకరాసవగంధైశ్చప్రకృత్యాసురభిస్సుఖః॥తాసాంవదనని
 శ్చాస్సస్మిషేవేరావణంతదా॥౫౬॥రావణాననకంకాశ్చకాశ్చిద్రావణయోషితః॥ ముఖానిస్త్రసవత్నీనామషాణి

మృతాపునఃపునః||౧౫||అత్యధంస క్తమనసోరావణేతావర స్త్రియః | అస్వతంత్రా స్సపత్నీనాంప్రియమేవాచరంస్త
దా||౧౬||బాహుననుపనిధాయాన్యఃపారిహర్యవిభూషితా | అంశుకానిచరమ్యాశీస్తమదాస్తత్రశిశ్యిరే||౧౭||అ
న్యవక్షసిచాన్యస్యాస్తస్యాకాశ్చిత్తునభుజమేఅపరాత్వంకమన్యస్యాస్తస్యాశ్చాన్యపరాభుజౌ||౧౮||ఉరువాశ్చ
కటిపృష్ఠమన్యోన్యస్యసమాశ్రితాః|పగస్పరనివిప్తంగ్ర్యామదన్నేహవశానుగా||౧౯||అమోన్యభుజసూత్రేణస్త్రీ
మాలాగ్రధిరాహిసా|మాలేవగ్రధితాసూత్రేశుశుభేమత్తపట్పదా||౨౦||అతానాంమాధవేమాసిపుష్కానాంవాయు
సేవనాత్|అమోన్యమాలాగ్రధితంసంస క్తమమోన్యయమే||౨౧||వ్యతివేష్టితసుస్కంధమన్యోన్యభ్రమరాకులమ్|
ఆసేవనమివోద్ధాతంస్త్రీవసంరావణస్యతత్||౨౨||ఉచితేష్వపిసువ్యక్తనతాసాంయోషితాంతదా|వివేకశ్శక్యకలధా
తుంభూషణాంగాంబరస్రజామ్||౨౩||రావణేసుఖసంవిష్టేతాః స్త్రియోవివిధప్రభాః | జ్వలంతఃకాంచనాదీపాఃస్త్రీ
క్షుంతానిమిసాభవ||౨౪||రాజపిపిత్తదైత్యానాంగంధర్యాణాంచయోషితః|రాక్షసానాంచయాఃకన్యాస్త్రస్యకామశ
శంగతాః||౨౫||యిష్టకామేనతాస్సర్వారావణేనహృతాః|స్త్రీయః|సమదామదనేనైవమోహితాఃకాశ్చిదాగతాః||౨౬||
నతత్రకాచిత్ప్రమదాప్రసహ్యవీర్యోపపన్నేనగుణేనలబ్ధా | నచాన్యకామాపినచాన్యపూర్వావినావరాహోంజనకా
త్సజాంతామ్||౨౭||నచాకులీనానచహీనయాపానాదక్షిణానానుపచారయంతా | భార్యాభవత్తస్యనహీనసత్త్వానచాపి
కాంతస్యనకామనీయా||౨౮||బహువబుద్ధిస్తుహరీశ్వరస్యయదీదృశీరాఘవధమేవతీ | ఇమాయథారాక్షసరాజభా
ర్యాస్తుజాతమస్యతిహిసాధుబుద్ధేః ||౨౯||పునశ్చసోచితయదాతరూపోధ్రువంవిశిష్టగుణతోహిసీతా | అథాయమ
స్యాంకృతవాన్మహాత్మాలంకేశ్వరఃకష్టమనార్యకమే||౩౦||ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండే - దశమస్కంధః - *****
తత్రదివ్యోవసుంముఖ్యంస్థాటికంరత్నభూషితమ్|అవేక్షమాణోహనుమాదదశశశయనాసనమ్||౩౧||దాం
తకాంచనదిత్రాంధ్రైవైడూరైశ్చవరాసనైః|మహాహాస్త్రణోపేతైరుపపన్నంమహాధనైః||౩౨||అతస్యస్తైకతమే
దేశేసోగ్యమాలావిభూషితమ్|దదశశపాండురంఛత్రంతారాధిపతినన్నిభమ్||౩౩||జాతరూపపరిక్షిప్తంచిత్రభానుస
మప్రభమ్|అశోకమాలావితతందదశశపరమాసనమ్||౩౪||వాలవ్యజనహస్తాభిర్విజృమ్భమాసంసమంతతః | గంధైశ్చవీవిధై
బాష్టంవరధూపేనధూపితమ్||౩౫||పరమాస్తరణాస్త్రీణామవికాజినసంవృతమ్|దామభిర్వరమాల్యానాంసమంతాదు
పశోభితమ్||౩౬||తస్మిన్జాతమూతసంకాశంప్రదీప్తైర్జ్వలంకుండలమ్|లోహితాక్షంమహాబాహుంమహారజతవాససమ్||౩౭||
లోహితేనానులిప్తాంగంచందనెనసుగంధినా|సంధ్యారక్తమివాకాశేతోయదంసతటిన్గణమ్ ||౩౮||వృతమాభరణైర్ది
వ్యైస్సురూపంకామరూపిణమ్|సప్తకువనగుల్మభ్యంప్రసుప్తమివమందరమ్ ||౩౯||శ్రీశిర్షోవరతంత్రావరాభరణ
భూషితమ్|ప్రియంరాక్షసకన్యానాంరాక్షసానాంసుఖవహమ్||౪౦||పీత్యాప్యసరతంచాపిదదశశసమహాకపిః | భా
స్వరేశయనెవీరంప్రసుప్తంరాక్షసాధిపమ్||౪౧||విశ్వసంతంయథానాగంరావణంచానరషభః|అసాద్యపరమోద్వి
గ్నస్తోపాసపత్నీభీతవత్||౪౨||అథారోహణమాసాద్యవేదికాంతరమాశ్రితః|నుప్తంరాక్షసశామూలంప్రేక్షతే
త్సమహాకపిః||౪౩||శుశుభేరాక్షసంప్రస్యస్వపతశ్శయనోత్తమమ్ | గంధహస్తీనిసంవిష్టేయథాప్రసవణంమహత్ ||
౪౪||కాంచనాంగదనద్ధోచదదశశసమహాత్సనః|విక్షిప్తారాక్షసంప్రస్యభుజావింప్రధ్వజౌపమా||౪౫||విరావతవిషా
ణాన్ద్రైరాపీడనకృతప్రణౌవజ్రోల్లిఖితపీనాంసోవిష్ణుచక్రపరిక్షతౌ||౪౬||పీనాసమనుజాతాంసాసంగతౌబలసంయ
తౌ|సులక్షణసఖాంగుస్తౌస్యంగులీతలలక్షితౌ||౪౭||సంగతౌపరిహూకారౌవృక్షాకరికరోపమా | విక్షిప్తాశయనేశుశ్రేపంచ
శీషావివోరగౌ||౪౮||శశక్షతజకల్పేనసుశీతేనసుగంధినా|చందనేపరాధ్యేనస్యనులిప్తాస్వలంకృతౌ||౪౯||ఉత్తమ
స్త్రీవిమృదితాగంధోత్తమనిమేలితా|యక్షపన్నగగంధర్వదేవదానవరావిశౌ||౫౦||దదశశసకపిస్త్రస్యబాహుశయన
సంస్థితౌ | మందతస్యాంతరేసుప్తామహాహీరుషితావివ||౫౧||తాభ్యాంసపరిపూర్ణాభ్యాంభుజాభ్యాంరాక్షసేశ్వరః
శుశుభేచలసంకాశశ్శృంగాభ్యామివమందరః||౫౨||చూతపున్నాగసురభిర్వకుళోత్తమసంయుతః | మృష్టాన్నరససం
యుక్తకపానగంధపురస్సరః||౫౩||తస్యరాక్షససింహస్యనిశ్చక్రామమహాముఖాత్ | శయానస్యవినిశ్శ్యాసఃపూర్
యన్నివతస్సృహమ్||౫౪||ముక్తామణివిదిత్రేణకాంచనెనవిరాజితమ్|మకుటేనావవృత్తేనకుండులోజ్జ్వలితాసనమ్||౫౫||

ర క్తచందనది గ్ధేనతథాహారేణశోభినాపీనాయతవిశాలేనవక్షసాభివరాజితమ్ || ౨౬ || పాండరేణాపవిద్ధేనతౌమేణక్షత
జేక్షణమ్ | మహాహాణసుసంవీతంపీతేనోత్తమవాససా || ౨౭ || మాషరాశిప్రతీకాశంనిశ్శ్వసంతంభుజంగవత్ | గాం
గేమహతితోయాంతేప్రసుప్తమివకుంజరమ్ || ౨౮ || చతుర్భుజాకాంచనైదీప్తదీప్తపృథ్వీమనవతుదిశమ్ | ప్రకాశీకృతస
ర్వాంగంమేఘుంవిష్యన్తైరివ || ౨౯ || పాదమూలగతాశ్చాపిదదశశంసుమహాశ్మనః | పత్నిస్సప్రియభార్యస్యతస్యరతుః
పతేగృహే || ౩౦ || శశిప్రకాశవదనాశ్చారుకుండలభూషితాః | అన్లునమాల్వ్యభరణాదదశహరయూధపః || ౩౧ || నృ
త్తవాదిత్రకుశలారాక్షసేంద్రభుజాంగగాః | వరాభరణధారిణ్యోనిషణ్ణాదదృశేహరిః || ౩౨ || వజ్రవైడూర్యగభాణ
శ్రవణాంతేషుయోషితామదదశతాపనీయానికుండలాన్యంగదానిచ || ౩౩ || తాసాంచంద్రోపమైర్వక్త్రైశ్శుభైర్ల
లితకుండలైః | విరరాజవిమానంతన్నభస్తారాగైరివ || ౩౪ || మదవ్యాయామభిన్నాస్తారాక్షసేంద్రస్యయోషితః |
తేషుతేష్యవకాశేషుప్రసుప్తాస్తమమధ్యమాః || ౩౫ || అంగహారైస్తథైవాన్యాయైర్మలైర్మత్తశాలినీ | విన్యస్తభుశస
ర్వాంగీప్రసుప్తావరవణీనీ || ౩౬ || కాచిద్విణాంపరిష్వజ్యప్రసుప్తాసంప్రకాశతే | మహానదీప్రకీర్ణేవనలినిపోతమాశ్ర
తా || ౩౭ || అన్యాయకక్షగతేనైవమద్భుతేనాసితేక్షణా | ప్రసుప్తాభామినీభాతిబాలపుత్రైవవత్సలా || ౩౮ || పటహంచారుస
ర్వాంగీపీడ్యశేతేశుభస్తనీ | విరస్యరమణంలభ్యా పరిష్వజ్యేవభామినీ || ౩౯ || కాచిద్వంశంపరిష్వజ్యసుప్తాకమలలోచనా |
రహఃప్రియతమంగృహ్యసకామేవచకామినీ || ౪౦ || విపంచంపరిగృహ్యన్యాయితాన్మత్తశాలినీ | నిద్రావశమనుప్తా
ప్తాసహకాంతేవభామినీ || ౪౧ || అన్యాయకసకసంకాతైర్మృదుపీనైర్మమోరమైః | మృదంగంపరిపీఠ్యాంగైఃప్రసుప్తామ
త్తలోచనా || ౪౨ || భుజపాశ్వాంతరస్థినకక్షగేణకృతోదరీపణవేనసహానింద్యాసుప్తామదకృతశ్రమా || ౪౩ || డిండిమం
పరిగృహ్యన్యాయతైర్వాసక్తడిండిమా | ప్రసుప్తాతరుణంవత్సముపగూహ్యోవభామినీ || ౪౪ || కాచిదాడంబరంనారీభుజ
సంయోగపీడితమ్ | కృత్వాకమలపత్రాక్షీప్రసుప్తామదమోహితా || ౪౫ || కలశీమపవిధ్యాన్యాయప్రసుప్తాభాతిభామినీ |
వసంతేపుష్పశబలామాతేవపరిమాజితా || ౪౬ || పాణిభ్యాంచకుచౌకాచిత్సువణకలశోపమా | ఉపగూహ్యబలాసు
ప్తానిద్రాబలపరాజితా || ౪౭ || అన్యాయకమలపత్రాక్షీసూణేంచుసదృశాననా | అన్యాయాలింగ్యసుశ్రోణీంప్రసుప్తామ
దవిహ్వలా || ౪౮ || ఆతోద్యానివివిత్రాణిపరిష్వజ్యవరస్త్రియః | నిపీడ్యచకుచైస్సుప్తాఃకామిన్యఃకాముకానివ || ౪౯ || తా
సామేకాంతవిన్యస్తేశయానాంశయనేశుభేదదశరూపసంపన్నానవరాంసకపిస్త్రియమ్ || ౫౦ || ముక్తామణిసమా
యక్తైర్భూషణైస్సువిభూషితామోవిభూషయంతీమివతత్స్వశ్రియాభవనోత్తమమ్ || ౫౧ || శారీంకనకవణాంగీమి
ష్టామంతఃపురేశ్వరీమీకపిమణందోదరీంతత్రశయానాంచారుహపిణీమ్ || ౫౨ || సతాందృష్ట్వామహాబాహుర్భూషితాం
నూరుతాశ్చజః | తకయామాససీతేతిరూపయావనసంపదా || ౫౩ || హాషేణమహతాయుక్తోననందహరియూధపః | ఆ
స్థిటయామాససుచుంబపుచ్చంసనందచక్రీడజగౌజగామ | స్తంభానరోహన్నివపాతభూమానిదశయన్సాన్వంత్రక్వ
తింకపీనా || ౫౪ || ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండేదశమస్సగణః ||

అవధూయచతాంబుద్ధింబభూవావస్థితస్తదా | జగముచాపరాంచంతాంసీతాంప్రతిమహాకపిః || ౧ || నరామేణవి
యుక్తాసాస్వప్తుమహాతిభామినీ | నభోత్తుంనాప్యలంకతుంసపానముపసేవితుమ్ || ౨ || నాన్యంనరముపస్థాతుంసురాణా
మపిచేశ్వరమ్ | నహిరామసముకశ్చిద్విద్యతేత్రిదశేష్వపి || ౩ || అన్యేయమితినిశ్చితృపానభూమాచచారసః | క్రీడితేనాప
రాఃక్లాంతాః | తేనచతథాపరా || ౪ || నృతేనచాపరాఃక్లాంతాః | పానవిప్రహతాస్తథా | మురవేషుమృదంగేషుపీతికాసుచ
సంస్థితాః || ౫ || తథాస్తరణముఖ్యేషుసంవిష్టాశ్చాపరాస్త్రియః | అంగనానాంసహస్రేణభూషితేనవిభూషితైః || ౬ ||
రూపస్సూపశీతేనయుక్తగీతార్థభాషిణా | జేశకాలాభియుక్తేనయుక్తవాక్యాభిభాయినా || ౭ || రతాభిరతసంసుప్తందద
శహారియూధపః | తాసాంమధ్యేమహాబాహుశ్శుభైరాక్షసైర్వరిః || ౮ || గూఢైమహతిముఖ్యానాంగవాంమధ్యేయ
భావృషః | సరాక్షసేంద్రశ్శుభైతాభిఃపరివృతస్త్వయమ్ || ౯ || కరేణుభిర్యథారణ్యేపరికిణోమహాద్విపః | సర్వకామై
రుపేతాంచపానభూమింమహాత్మనః || ౧౦ || దదశహరిశామాంలస్తస్యరతుఃపతేగృహే | మృగాణాంమహిషాణాం
చవరాహాణాంచభాగశః || ౧౧ || తత్రస్యస్తానిమాంసానిపానభూమాదదశసః | రోక్తేషుచవిశాలేషుభాజనైష్వధాగతైః

తా||౧౨||దదశహరిశాదూలోమయూరాకృష్ణటాంస్తథా | వరాహవాక్రాణసకాదధిసావర్చలాయ
తా||౧౩||శల్యామృగమయూతాంశ్చహనుమానన్వవైతుత | క్రకరాన్వివిధాన్సిద్ధాంశ్చకోరానధభక్షితా||
౧౪||ముహూనేకశల్యాంశ్చభాగాంశ్చకృతనిస్థితా||లేహ్యనుచ్ఛవచాపేయాభోజ్యానివివిధానిచ||౧౫||తథా
న్లులవణోత్తంనైర్వివిధైరాగమాడబైఃహరిసూపుతకేయూరైరపవిద్ధైఃహరిధనైః||౧౬||పానభాజనవిషిష్టైఃఫలైశ్చవి
విధైరపిక్వతపుష్పపహారభూరధికంపుష్కతిశ్రియమ్||౧౭||తత్రతత్రచన్యస్తైస్సుశ్చైష్టైశ్చయనాసనైః | పానభూమి
ర్వినావహిప్రదీప్తేవోపలక్యతే||౧౮||బహుప్రకారైర్వివిధైర్వరసంస్కారసంస్కృతైః | మాంసైఃకుశలసంయుక్తైః
పానభూమిగతైఃపుష్క||౧౯||దివ్యాఃప్రసన్నావివిధాసురాకృతస్సురాలపి | శకరాసవమాధ్వీకపుష్పా సవఫలాస
వా||౨౦||వాసమాజైశ్చపివిధైర్దృష్టాస్తైస్తైఃపుష్కవృక్షభిః | సంతతాశుశుభేభూమిమాంసైశ్చబహుసంస్థితైః ||
౨౧||హిరణ్మయైశ్చవివిధైర్భాజనైస్సస్పటికైరపిజాంబూనదమయైశ్చనైఃకరకైరభిసంవృతా||౨౨||రాజతేషుద
కుంభేషుజాంబూనదమయైషుచ|పానశ్రేష్ఠంతదాభూరికపిస్తత్రదదశశః||౨౩||సోపశ్యచ్ఛాతకుంభానిశీధోమఃకేమ
యానిచ | రాజతానిచపూర్ణానిభాజనానిమహాకపిః||౨౪||కృచిదధావశేషాణిక్వచిత్పతానిసర్వశఃక్వచినైవప్ర
పీతానిపానానిసదదశహః||౨౫||క్వచిద్భక్ష్యైశ్చవివిధాక్వచిత్పానానిభాగశః | కృచిదన్నావశేషాణిపశ్యవైవిచ
చారహ||౨౬||క్వచిత్ప్రభిన్నైఃకరకైఃక్వచిదాలోభితైర్ఘృతైఃక్వచిత్సంప్రక్తమాల్యానిజలానిచఫలానిచ||౨౭||శయనా
న్యత్రనారీణాంశుభ్రాశేబహుధాపునః | పరస్పరంసమాశ్లిష్యకాశ్చిత్సుప్తావరాంగనా||౨౮||కాశ్చిచ్ఛవస్త్రిమన్యస్యా
స్త్వపంత్యాఃపరిధాయచాహృత్యచాబలాసుప్తానిద్రాబలపరాజితాః||౨౯||తాసాముచ్ఛ్వాసవాతేనవస్త్రిమా
ల్యంచగాత్రజం|నాత్యర్థంస్పందతేచిత్తంప్రాప్యమందమివానిల||౩౦||చందనస్యచశీతస్యశీధార్మధురసస్యచావిధస్య
షమూర్యస్యనూపస్యవివిధస్యచ||౩౧||బహుధామారుతస్త్రగంధంవివిధముద్వహా | కసానాంచందనానాచఘాపా
నాంచైవమూర్ఛిత||౩౨||ప్రవహాసురభిర్గంధోవిమానేషుప్తకేతదా | శ్యమావదాతాస్త్రాన్యాఃకాశ్చిత్ప్రష్టావరాం
గనా||౩౩||కాశ్చిచ్ఛాంచనవర్ణాంగ్యఃప్రమదారాక్షసాలయే|తాసానిద్రావశత్వాచ్ఛమదనేనముూర్ఛితం||౩౪||పద్మ
నీనాంప్రసృప్తానాయాషమాసీద్యతైవహి|పవంసర్వమశేషేణరావణాంతఃపురంకపి||౩౫||దదర్శనుఃపహతేజానదసర్వ
చజానకీ|నిరీక్షమాణశ్చతదాతాస్త్రియస్సమహాకపిః||౩౬||జగామమహతీంచితాంధర్మసాధ్వసశంకితః|పరదారావ
రోధస్యప్రసృప్తస్యనిరీక్షణం||౩౭||ఇదంఖిలుమమాత్మగంధర్మలోపంకరిష్యతినహిమేపరదారాణాంద్వష్టిర్విషయవర్తి||
అయంచాత్రమయావృష్టఃపరదారపరిగ్రహః | తస్యప్రాచరభూచ్చింతాపునరన్యామనస్వినః||౩౮||ఋశ్వితైకాంతచిత్త
స్యకార్యనిశ్చయదశేనీ | కామందృష్టామయాసర్వాపిశ్వస్తారావణస్త్రియః||౩౯||గహిమేమనసఃకించిదైవకృత్యముప
పద్యతే | మమోహిహేతుస్సర్వేషామింద్రియాణాంప్రవర్తనా||౪౦||శుభాశుభాస్వవస్థాసుతచ్ఛమేసువ్యవస్థితమ్ ||
నాన్యత్రహిమయాశక్యావైదేహీపరిమార్గితమ||౪౧||స్త్రియోహిస్త్రిమృద్యుశ్యంతేసదాసంపరిమార్గణే | యస్య
సత్వస్యయామోనిస్తస్యాంతత్పరిమార్గతే||౪౨||నశక్యాప్రమదానష్టామృగీషుపరిమార్గితమ్ | తదిదంమార్గితం
తావచ్ఛుద్ధేనమనసామయా||౪౩||రావణాంతఃపురంసర్వందృశ్యతేనచజానకీ | దెవగంధర్వకన్యాశ్చనాగకన్యాశ్చకీర్య
వా||౪౪||అవేక్షమాణోహనుమానైవవాపశ్యతజానకీమ్|తామపశ్యకపిస్త్రపశ్యంశ్చాన్యావరస్త్రియః||౪౫||అ
పక్రమ్యతదావీరఃప్రధ్యామముపచక్రమే|సభూయస్తుపరంశ్రీమామామారుతిర్యత్నమాస్థితః||౪౬||అపానభూమిముత్సృ
జ్యతద్విచేతుంప్రచక్రమే|ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండ-ఏకాదశ స్కంధః.

సతస్యమధ్యేభవనస్యమారుతిలతాగృహంశ్చిత్రగృహంశ్చాగృహం | జగామసీతాంప్రతిదశమోత్సుకో
నచైవతాంపశ్యతిచారుదశనామ్||౪౭||సచింతయామాసతతోమహాకపిఃప్రియామపశ్యకఘనంకనస్యతామ్|ప్రవం
హిసీతామ్రయతేయథానమేవిచిన్వతోదశనమేతిమైథిలీ||౪౮||సారాక్షసానాంప్రవరైఃజానకీస్వశీలసంరక్షణతత్పరా
సతీ | అనెనమానంప్రతిమృత్యుమణాహతాభవేదార్యవభేషరెస్థితా||౪౯||విరూపయాపావికృతావివర్చసోమహాననాదీర్ఘ

విశావదశః నాః సమీక్ష్య సారాక్ష సరాజయోషితో భయాద్విసప్తాజన కేశ్వరాన్మజాః సీతామదృష్ట్వాహ్వనవాప్య
 పారుషంవిహృత్య కాలంసహవానరైశ్చిరమ్ | నమేస్త్రీసుగ్రీవసమీపగాగతిస్సుతీర్ణదంహోబలవాంశ్చ వానరః || దృష్ట్వా
 మంతఃపురంసర్వం దృష్టా రావణయోషితః | ననీతాదృశ్యతేసాధ్వీవృధాజాతోమమశ్రమః || ౬ || కిన్నమంవానరాన్
 ర్వేగతంవక్ష్యంతిసంగతాః | గత్వాతత్రత్వయాపీరకింకృతంతద్వదస్వనః || ౭ || అదృష్ట్వాకింప్రవత్సామితామహాజన
 కాత్తజామ్ | ధ్రువంప్రాయముపైవ్యంతికాలస్యవ్యతివతః నే|| ౮ || కింవావక్ష్యంతివృద్ధశ్చజాంబవానంగదశ్చసః | గతం
 పారంసముద్రస్యవానరాశ్చసమాగతాః || ౯ || అనిర్వేదశ్చియోమూలమునిర్వేదః పరంసుఖమ్ | అనిర్వేదోహిసతతత
 సర్వాథేషుప్రవతః కలిగం || కరోతిసఫలంజంతోః కమయత్తత్రోహిసః | తస్మాదనిర్వేదకృతంయత్నంచేష్టేహము
 త్తమమ్ || ౧౦ || భూయస్తావన్విచేష్యామిదేశాన్రావణపాలితాః | ఆపానశాలావిచితాస్తథాపుష్పగృహణీచ || ౧౧ || వి
 త్రశాలాశ్చవిచితాభూయఃక్రీడాగృహణీచ | నిమగ్నాంతరరథ్యాశ్చవిమానానిదసర్వశః || ౧౨ || ఇతిసంచిత్యభూ
 యోపివిచేతుముపచక్రమేభూమీగృహంశ్చైత్యగృహం గృహనతిగృహంసపి || ౧౩ || ఉత్పతన్నిపతంశ్చాపిత్యస్తద్భన్ను
 నఃపునః | అపావృష్టంశ్చద్వా రాణికవాటాన్యవఘాటయత్ || ౧౪ || ప్రవిశన్నిష్పతంశ్చాపిప్రపతన్మత్పతన్మపి | సర్వ
 మప్యవకాశంసవిచచారమహాకపిః || ౧౫ || చతురంగులమాత్రంపినావకాశస్సవిద్యతే | రావణాంతఃపురేతస్మిన్యంకపి
 నజగామసః || ౧౬ || ప్రాకారాంతరరథ్యాశ్చవేషాశ్చైత్యసంశ్రయాఃడిమి కాఃపుష్కరిణ్యాశ్చసర్వంతేనావలో
 కితమ్ || ౧౭ || రాక్షసోవీచిధాకారానియాపావికృతాస్తథా | దృష్ట్వాహనుమతాతత్రనతుసాజనకాత్తజా || ౧౮ || నూపేణా
 త్రతిమాలోకేవరావిద్యాధరస్త్రియః | దృష్ట్వాహనుమతాతత్రనతుసాజనకాత్తజా || ౧౯ || నాగకన్యావరారోహఃపూణ
 చంద్రనిభాననాః | దృష్ట్వాహనుమతాతత్రనతుసాజనకాత్తజా || ౨౦ || ప్రముఖ్యరాక్షసేంద్రేణనాగకన్యాబలాద్భృతాః
 దృష్ట్వాహనుమతాతత్రనసాజనకనందినీ || ౨౧ || సోపశ్యంస్తాంమహాబాహుఃపశ్యంశ్చాన్యావరస్త్రియః | విషసాదముహు
 ధీమాహానూమాన్మారుతాత్తజః || ౨౨ || ఉద్యోగంవానరేంద్రాణాంప్లవనసాగరస్యచావృథంవీత్యానిలసుతశ్చిం
 తాంపునసుపాగమత్ || ౨౩ || అవతీర్ణవిమానాచ్ఛహనుమాన్మారుతాత్తజః | చింతాముపజగామాథవోకౌషహతచేతనః ||
 ౨౪ || ఇతిశ్రీమత్సుందర కాండ - ద్వాదశ స్కంధః

విమానాస్తుసుసంక్రమ్యప్రాకారంహరియూధపఃహనుమాన్వేగవానాసీద్యథావిద్యద్ధనాంతరే || ౧ || సంచరి
 త్రమ్యహనుమాన్ రావణస్యనివేశనాత్ | అదృష్ట్వాజానకింసీతామబ్రహ్మచనంకపి || ౨ || భూయిష్టంలోళితాలంకారామ
 స్యవరతాప్రియమ్ | సహిషశ్యామివైదేహీంసీతాంసర్వాంగశోభనామ్ || ౩ || పల్వలానితటాకానిసరాంసిసరితస్తథాస
 ద్యోనూపవనాంతాశ్చదుగాశ్చధరణీధరా || ౪ || లోళితావసుధాసర్వానతుపశ్యామిజానకిమ్ | ఇహసంచాతినాసీతా
 రావణస్యనివేశనే || ౫ || ఆఖ్యాతాగృహరాజేనచపశ్యామితామహామంకిన్నుసీతాథవైదేహీమైథిలీజనకాత్తజా || ౬ || ఉచిత
 థైతవివశారావణంచుప్తచారిణమ్ | క్షిప్రముత్పతతోమన్యేసీతామాదాయరక్షసః || ౭ || విభ్యతోరామబాణానామంతరా
 పతితాభవేత్ | అథవాప్రియమాణామూఃపథినిద్ధనిషేవితే || ౮ || మన్యేపతితమార్యాహూదయంప్రేక్ష్యసాగరమ్ |
 రావణస్యోరువేగేనభుజాభ్యాంపీడితేనచ || ౯ || తయామన్యేవిశాలాత్యాత్మక్తంజీవితమార్యయా | ఉపర్యుపరివానూనం
 సాగరంక్రమతస్తదా || ౧౦ || వివేష్టమానాపతితాసముద్రేజనకాత్తజా | అహేలూతుద్రేణవానేసరక్షంతీలీలమాత్తనః
 ౧౧ || అబంధుభక్షితాసీతారావణేనతపస్విని | అథవారాక్షసేంద్రస్యపత్నిభిరసితేక్షణా || ౧౨ || అదుష్టాదుష్టభావాభిర్భ
 క్షితాసాభవిష్యతిసంపూణః | చంద్రప్రతిమంపత్నస్త్రనిభేక్షుణమ్ || ౧౩ || రామస్యధ్యాయతీవక్త్రంపంచత్వంకృపణాగ
 తా | హారామలక్ష్యేత్యేవంహయోధ్యేచేతిమైథిలీ || ౧౪ || విలప్యబహువైదేహీన్యస్తదేహాభవిష్యతి | అథవానిహితామ
 న్యేరావణస్యనివేశనే || ౧౫ || నూనంలాలవ్యతేసీతావంజరధ్వజశరికాజనకస్యసుతాసీతారామపత్నిసుమధ్యమా || ౧౬
 కథముత్పలపతాక్షిరావణస్యవశంప్రజేత్ | విసప్తవాప్రణప్తవామ్నతావాజనకాత్తజా || ౧౭ || రామస్యప్రియభార్య
 స్యసనివేదయితుంక్షుమమనివేద్యమానేదోషస్సాన్యద్దోషస్సాన్యదనివేదనే || ౧౮ || కథన్నుఖిలకతవ్యంవిషమః | ప్రతిభాతి
 మే | అస్మిన్నేవంగతేకార్యేప్రాస్తకాలంక్షుమంచకిమ్ || ౧౯ || భవేదితమతంభూయోహనుమాన్ప్రవిచారయత్ | యథా

సీతామదృష్ట్యాహంవానరేంద్రపురీమితః॥౨౦॥గమిష్యామితఃకౌమేపురుషాభౌభవిష్యతి॥మమేదంలంఘనంవ్యక్తం
సాగరస్యభవిష్యతి॥౨౧॥ప్రవేశశ్చైవలంకాఞ్జరాక్షసానాంచదశనమ్॥కింమాంవత్కృతిసుగ్రీవోహరయోధాస
మాగతాః॥౨౨॥కింకంధాంసమనుప్రాప్తతేవాదశరథాత్మజౌ॥గత్వాతుయదికాకుత్స్థంవత్కృమిపరమ్ప్రియ
మ్॥౨౩॥నదృష్టేతిమయాసీతాతతస్త్యక్ష్యతిజీవితమ్॥పరుషంధరుణఃక్రూరంక్షేత్కృమింద్రియతాపమ్॥౨౪॥సీతానిమి
త్తంమర్వాకృంశ్రుత్వాసనభవిష్యతితంతుకృచ్ఛగ్గతందృష్ట్యాపంచత్వగతమానమ్॥౨౫॥భృశానురక్తోమేధానీభ
విష్యతిలక్ష్మణఃపిన్ద్రాభ్రాతరౌశ్రుత్వాభరతోపిమరిష్యతి॥౨౬॥భరతంచమృతందృష్ట్యాశ్రుమౌనభవిష్యతి॥పుత్రా
న్పుత్రాసమిత్యౌభనభవిష్యంతిమాతరః॥౨౭॥కౌసల్యాచనుమిత్రాచకైకేయాచనసంశయః॥కృతజ్ఞస్త్యసంధ
శ్చసుగ్రీవఃప్లవగాధిపః॥౨౮॥రామంతథాగతందృష్ట్యాతతస్త్యక్ష్యతిజీవితమ్॥దుఃఖాన్వృథితాదీనానిరానందాతపస్వి
నీ॥౨౯॥పీడితాభిత్వశోకేనరుమాత్యక్ష్యతిజీవితమ్॥వాల్మీకీనతుమఃఖేనపీడితాశోకకశిశా॥౩౦॥పంచత్వంచగతే
రాజ్ఞితారాసనభవిష్యతి॥మాతాపితౌర్విదాశేనసుగ్రీవవ్యసనేనచ॥౩౧॥కుమారోవ్యంగదఃకస్తాధ్ధారయిష్యతిజీవితం॥
భిత్వజేనతుమఃఖేనమృగభిభూతావనాకసః॥౩౨॥శిరాంశ్యశిహనిష్యంతిలైముఃప్తిభిరేవచ॥సాంత్యేనానుప్రదానేన
మానేనచయశస్విన్॥౩౩॥లాలితాఃపిరాజేనప్రాణాంస్త్యక్ష్యంతివానరాః॥నవనేనునైలేషుననిరోధేషువాపునః॥
౩౪॥క్రీడామనుభవిష్యంతిసమేత్యకపికుంజరాః॥సపుత్రదాగాస్సామాత్యాభిత్వవ్యసనపీడితాః॥౩౫॥శైలాగ్రే
భ్యఃపతిష్యంతిసమేత్యకపిమేషువ॥విషముద్భృంధనంవాపిప్రవేశంజ్వలనస్యవా॥౩౬॥ఉపవాసమథాశస్త్రంప్రచరి
ష్యంతివానరాః॥ఘోరమారోదనంమన్యేగతేమయభవిష్యతి॥౩౭॥ఇత్వాకుకులనాశశ్చనాశశ్చైవవనాకసామ్॥సో
హంనైవగమిష్యామికింకంధాంసగరిమితః॥౩౮॥నవశత్యావ్యహంద్రష్టుంసుగ్రీవంమైథిలీంవినా॥మయ్యగచ్ఛతేహ
స్థేధర్మాత్పానామహరణా॥౩౯॥అశయాతాధరిష్యతేవానరాశ్చమనస్వినః॥హస్తాదానోముఖాదానోనియతోవృ
క్షమూలికః॥౪౦॥వానప్రస్థోభవిష్యామిహ్యదృష్ట్యాజనకాత్మజామ్॥సాగరానూపజేదేశేబహుమూలఫలోదశే॥౪౧॥వి
తాంకృత్వాప్రవేత్వామిసమిద్ధమరణీసుతమ్॥ఉపవిష్టస్యవాసవ్యగ్నింగినంసాధయిష్యతః॥౪౨॥శరీరంభక్షయిష్యంతి
వాయసాశ్శ్వాపదానిచ॥ఇదంమహాపిభిర్వృష్టంవిర్యాణమితిమేమతి॥౪౩॥సవ్యగాపఃప్రవేత్వామిసచేత్పశ్యామి
జానకీమ్॥సుజాతమూలాసుభగాకీర్తిమాలాయశస్వినీ॥౪౪॥ప్రభగాచిరరాత్రియంచమసీతామపశ్యతః॥తాపసో
వాభవిష్యామినియతోవృక్షమూలికః॥౪౫॥నేతఃప్రతిగమిష్యామితామదృష్ట్యాసితేక్షణమ్॥యదీతఃప్రతిగచ్ఛామిసీ
తామనధిగమ్యతామ్॥౪౬॥అంగదస్సహతైస్సర్వైర్వానరైర్నభవిష్యతి॥వినాశేబహవోదోషాజీవభద్రాణిపశ్య
తి॥౪౭॥తస్మాత్ప్రాణాధరిష్యామిధ్రువోజీవితసంగమః॥ఏవంబహువిధంచఃఖంచనసాధారయన్తుహుః॥౪౮॥నాధ్య
గచ్ఛత్తదాపారంశోకస్యకపికుంజరః॥రావణంచావధిష్యామిదశగ్రీవంమహాబలమ్॥౪౯॥కామమస్తుహృతాసీతాప్ర
త్యాచీణాంభవిష్యతి॥అథవైనంసముత్తీప్యఉపర్యుపరిసాగరమ్॥౫౦॥రామాయోపహరిష్యామిపశుంపశుపతేరివ॥ఇతి
చింతాంసమాసన్నసీతామనధిగమ్యతామ్॥౫౧॥ధ్యానశోకపరితాత్పాచింతయామాసవానరః॥యావత్ప్రితాంహిప
శ్యామిరామపత్నీంయశస్వినీమ్॥౫౨॥తావదతాంపురీలంకాంచినోమిపునఃపునః॥సంపాతవచనాచ్ఛాపిరామంచ
ద్యానయామ్యహమ్॥౫౩॥అపశ్యన్రామవోభార్యాంనిడఃపేత్సర్వవానరాః॥ఇహైవనియతాహరోవత్స్యామినియ
తేంద్రియః॥౫౪॥నమత్కృతేవినశ్యేయుస్సర్వైతేవానరానరాః॥అశోకవనికాచేయందృశ్యతేయామహాద్రుమా॥
౫౫॥ఇమామధిగమిష్యామిసహాయంచితామయాచనసూన్రద్రాంస్తథాదిత్యానశ్వినోమరుతాపిచ॥౫౬॥నమస్కృ
త్వాగమిష్యామిరక్షసాంశోకవధానః॥జిత్వాతురాక్షసాన్సర్వానిత్వాకుకులనందినీమ్॥౫౭॥సంప్రదాస్యామిరామా
యయథాసిద్ధితపస్వినేపముహూతమివధ్యాత్వాచింతావగ్రధితేంద్రియః॥౫౮॥ఉదతిష్ఠన్తహితేజాహునమాన్తా
గుతాత్మజః॥నమోస్తురామాయసలక్ష్మణాయదేవ్యైచతస్యైజనకాత్మజాయై॥నమోస్తురైంద్రయమానితెభ్యోన
మోస్తుచంద్రాకమరుగ్గణేభ్యః॥సతేభ్యస్తునమస్కృత్వాసుగ్రీవాచయచమారుతిః॥౬౦॥దిశసర్వాస్సమాలోక్య
హ్యశోకవనికాంప్రతిసగత్వామనపాపూర్వమశోకవనికాంశుభామ్॥౬౧॥ఉత్తరంచింతయామాసవానరోమారుతా

శ్చజః|ప్రవంతురక్షోబహుశాభవిష్యతివనామలా||౨౨||అశోకవనికాదింత్యాసర్వసంస్కారసంస్కృతారక్షిణశ్చా
 త్రవిహితానూనంరక్షంతపాదపా||౨౩|| భగవానపిసర్వాత్మానాతిక్షోభంప్రవాత్యై | సంక్షిప్తాయంమయాత్మా
 చరామాథేరావణస్యచ||౨౪|| సిద్ధింమేసంవిధాస్యంతిదేవాస్సుపింగణా స్త్విహ|బ్రహ్మస్వయంభూభగవాదే
 వాశ్చైవదిశంతుమే||౨౫|| సిద్ధిమగ్నిశ్చపాయుశ్చపురుషాతశ్చవ బ్రభృత్ | వరుణఃపాశహస్తశ్చసోమాదిత్యతతై
 వచ||౨౬||అశ్వినౌచమహాత్మానౌమరుతశ్చర్వవచ||సిద్ధింసర్వాణిభూతానిభూతానాంహైవయఃప్రభుః||౨౭|| దాస్యం
 తిమమయేచా న్యేహ్యదృష్టాఃపథిగోచరాః|తదున్నసంపాండురదంతమప్రణంశువిస్త్రితంపన్నపలాశలోచనమ్| ద్రత్యై
 తదార్యా వచనంకదాన్వ హంప్రసన్నతారా ధివతుల్య దశేనమ్ || ౨౮ || యుదేణపాపేనన్య శంసకవణాసుదా
 రుణాలంకృతవేషధారిణా | బలాభిభూతాహ్యబలాతపస్వినికభన్నమేదృష్టిపథేద్యసాభవేత్ || ౨౯ || ఇతిశ్రీమత్సుం
 దర కాండే - త్రయోదశ స్కంధః -

సముహూతమివధ్యాత్వామనసాచాధిగమ్యతామ్ | అవప్లుతోమహాతేజాఃప్రాకారంతస్యవేత్స న||౧|| స
 తుసంహృష్టసర్వాంగః|ప్రాకారస్థోమహాకపిః|పుష్పితాగ్రన్వసంతాదౌదదశవిభిధాద్రుమా||౨||సాలానశో
 కాభవాన్యశ్చచంపకాన్యసుపుష్పితాః | ఉద్బాలకాన్నగవృక్షాంశ్చూతాకపిముఖానపి||౩||అథామ్రవణసంఘ
 న్నాంలతాశతసమావృతామ్|జ్యాముక్తతవనారాచఃపుష్పవేవృక్షవాటికామ్||౪||సప్రవిశ్యవిచిత్రాంతాంఽహగైరభి
 నాదితామ్ | రాజతైఃకాంచనైశ్చైవపాదపైస్సర్వతోవృతామ్||౫|| విహనైమృగసంమైశ్చవిచిత్రాంచిత్రకానసా
 మ్ | ఉదితాదిత్యసంకాశాండదశహనుమాకపిః||౬||వృతాంనానావిధైర్వృక్షైఃపుష్పపగలోపగైః|కోకిలైర్భృం
 గరాజైశ్చమత్సైన్యనిషేవితామ్||౭||ప్రహృష్టమనుజైకాలేమృగపక్షిసమాకులేమత్తబహిణసంఘుష్టాంనానాద్వి
 జగణాయః తామ్||౮|| మాగమాణోవరారోహంరాజపుత్రీమనిందితామ్ | సుఖప్రసప్తాన్విహగాబోధయామాస
 చానరః || ౯ || ఉత్పతద్భిద్విజగతైఃచత్రైస్సాలాస్సమాహతాః | అనేకవణావివిధాముముచుఃపుష్పవృక్షయః ||౧౦||
 పుష్పవకీణశ్శుశుభేహనుమాన్దగుతాశ్చజః | అశోకవనికామధ్యేయథాపుష్పమయోగిరిః|| ౧౧ || దిశస్సర్వాఃప్రధా
 వంతంవృక్షఙుండగతంకపిమ్|దృష్ట్వాసర్వాణిభూతానివసంతభితిమేనిరే|| ౧౨|| వృక్షేభ్యఃపతితైఃపుష్పైరవకీణాపృథ
 గ్విధైః|రరాజవసుధాతత్రప్రమదెవపిభూషితా||౧౩||తరస్సి నాతేతరవస్తరసాభిప్రకంపితాః|కుసుమానివిచిత్రాణిస
 స్పృజుఃకపినాతదా||౧౪||నిర్ఘాతపత్రశిఖరాశ్శీణపుష్పఫలాద్రుమాః | నిక్షిప్తవస్త్రాభరణాధూతాః|ఇవపరాజితాః ||
 ౧౫||హనుమాతావేగవతాకంపితాస్తేనగోత్తమాః | పుష్పవణఃఫలాన్యాశుముముచుఃపుష్పశాలినః||౧౬|| విహంగసం
 ఘ్నాహిణాస్తేస్కంధమాత్రాశ్రయాద్రుమాః|బభూవురగమాస్సర్వేమారుతేనేవనిధుతాః|| ౧౭ || నిధూతకేశీ
 యువతిర్యథామృదితవణకానిష్ఠితశుభదంతోష్ఠీనఖైదణంతైశ్చక్షుతా||౧౮||తథాలాంగూలహస్తైశ్చచరణాభ్యాం
 చమడితా|బభూవాశోకవనికాప్రభగ్నవరపాదపా||౧౯||మహాలతానాందామానివృక్షమత్తరసాకపిః|యథాప్రా
 వృషివింధ్యస్యమేఘజాలానిమారుతః||౨౦||సతత్రమణిభూమిశ్చరాజతీశ్చమనోరమాః | తథాకాంచనభూమీశ్చదద
 శేవిచరణకపిః||౨౧||వాపీశ్చవిభిధాకారాఃపూణాఃపరమవారిణా | మహాహౌమామణిసోపానైరుపవన్నాస్తతస్త
 తః||౨౨||ముక్తాప్రవాళసీకతాఃస్ఫటికాంతరకుటిమాః|కాంచనైస్తరుభిశ్చిత్రైస్తీరజైరుపశోభితాః|| ౨౩|| పుల్లపద్మ
 త్వలవనాశ్చక్రవాకౌపహుజితాః|నర్మూహరుతసంఘుష్టాహంససాగసనాదితాః||౨౪||దిఘాభిద్రుమాయుక్తాభిస్స
 రిద్భిశ్చసమంతతః | అమృతోపమతోయాభిశ్చివాభిరుపసంస్కృతాః|| ౨౫|| లతాశతైరవతతాస్సంతానకసుమావృ
 తాః|నానాసుల్కావృతఘనాఃకరవీరకృతాంతరాః||౨౬||తతోబుధరసంకాశంప్రవృద్ధశిఖరంగిరిమ్|విచిత్రకూటంకూటై
 శ్చసర్వతఃపరివారితమ్||౨౭||శిలాగృహైరవతతంనానావృక్షైస్సమావృతమ్|దదశహారిశౌరూలోరవ్యంజగతిపర్వ
 ణమ్||౨౮||దదశచనగాత్తస్మాన్నదీనిపతితాంకపిః | అంకాదివసముత్పత్యప్రియస్యపతితాంప్రియామ్||౨౯|| జలని
 పతితాగైశ్చపాదపైరుపశోభితామ్|వార్యమాణామివక్రద్ధాంప్రమదాంప్రియబంధుభిః||౩౦||పునరావృత్తతోయాం
 చదదశసమహాకపిః | ప్రసన్నామివకాంతస్యకాంతాంపునరుపస్థితామ్||౩౧|| తస్యానూరాత్యపద్మిన్యోనానాద్విజ

గణాయుతాః పదశః హరిశామాలోహనూమాన్దారుతాత్మజః ॥ 3 ॥ కృత్రిమాందీప్తికాంచాపి పూర్ణాశ్చైవ నవార్చితాః
కామణిప్రవరసోపానాం ముక్తాసితశోభితామ్ ॥ 3 ॥ వివిధైర్మృగసంఘైశ్చ పిచిత్రాంచిత్రకాననామ్ ॥ ప్రాసాదైః
స్సమహద్భిశ్చ నిర్మితైర్విశ్వకర్మణామ్ ॥ 3 ॥ కాననైః కృత్రిమైశ్చాపి సర్వతస్సమలంకృతామ్ ॥ యేకేచిత్పాదపాస్త్రైః
పుష్పవగళాపగాః ॥ 3 ॥ సచ్చత్రాస్సవితడికాస్సర్వే సావణపేదికాః ॥ లతాస్త్రతానైబః సుభిః పక్షైః శ్చ బహు
భిర్మృతామ్ ॥ 3 ॥ కాంచనీం శింశుపామేకాం దదశః హనుమాకపిః ॥ వృతాం హేమః యాభిస్తువేదికాభిస్సమంతతః ॥
32 ॥ సోపశ్యమామి భాగాంశ్చ గర్తప్రప్రవణాని చ సువణం వృతౌ నవరాధవశశిఖసన్నిభామ్ ॥ 3 ॥ తేషాం ప్ర
మాణాం ప్రభయా మేరోరివదివాకరః ॥ అమన్యతదావీరః కాంచనోస్తీతివానరః ॥ 3 ॥ తాం కాంచనైస్తరుగజైర్మా
రుతేనవవీజితామ్ ॥ కింకిణీశతనిఘ్నాహం దృష్ట్వా పిస్త్యయమాగమత్ ॥ 3 ॥ సపుష్పితాగ్రాయుధిరాంతరుణాంకురప
ల్లవామ్ ॥ తామారుహ్య మహాబాహుశ్శింశుపాం పణః సంవృతామ్ ॥ 3 ॥ ఇతోవ్రత్యోమివై వెహీం రామదశనలా
సామ్ ॥ ఇతశ్చేతశ్చ కుఃఖాతాం సంపతంతీం యదృచ్ఛయా ॥ 3 ॥ అశోకవనికాచేయం దృఢం రమ్యామరాన్ననః ॥ చంపకై
శ్చందనైశ్చాపివకులైశ్చ విభూషితామ్ ॥ 3 ॥ ఇయంచనశీనీరమ్యాద్విజసంఘనిషేవితా ॥ ఇమాంసారామమహిషీరూప
మేష్యతిజానకీ ॥ 3 ॥ సారామారామమహిషీరాఘవస్య ప్రియా సతీవనసంచారకుశలానూనమేష్యతిజానకీ ॥ 3 ॥ అథ
వామ్యగశాబాక్షీవనస్యాస్య విచక్షణావనమేష్యతిసార్యేహారామచింతానుకరీతామ్ ॥ 3 ॥ రామశోకాభిసంతప్తాసా
దెవీవామలోచనావనవాసెరతానిత్యమేష్యతేవనచారిణీ ॥ 3 ॥ వనేచరాణాం సతతం సుసంస్పృహయతే పురా ॥ రా
మస్యదయితాభార్యాజనకస్య సతాసతీ ॥ 3 ॥ సంద్యాకాలమనాశ్శ్యామాధ్రువమేష్యతిజానకీ నదీం చేమాంశివజలాం
సంధ్యాధేవరవణీనీ ॥ 3 ॥ తస్యాశ్చాప్యనురూపేయమశోకవనికాశుభాశుభాయాపాథివేంద్రస్య పత్నీరామస్య
సన్న్యతామ్ ॥ 3 ॥ యదిజీవతిసాదెవీతారాధివనిభాననా ॥ ఆగమిష్యతిసావశ్యమిమాంశివజలాం నదీమ్ ॥ 3 ॥ ఏవంతు మత్స్వా
హనుమాన్మహాత్మా ప్రతీక్షమాణో మనుజేంద్రపత్నీం ॥ అవేక్షమాణశ్చ దదశః సర్వం సుపుష్పితే పణఘనీనీ ॥ 3 ॥
ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే చతుదశ స్కంధః ॥

సవీక్షమాణస్త్రస్తామాగమాణశ్చ మైథిలీం ॥ అవేక్షమాణశ్చ మహీం సర్వాంతామన్వవైక్షతామ్ ॥ 3 ॥ సంతాన
కలతాభిశ్చ పాదపైరుపశోభితామ్ ॥ దివ్యగంధరసాపేతాం సర్వతస్సమలంకృతామ్ ॥ 3 ॥ తాం ససందనసంకాశాం మృగప
క్షిభిరాప్యతామ్ ॥ హవ్యప్రాసాదసంబాధాం కౌకిలాకులనిస్సవామ్ ॥ 3 ॥ కాంచనోత్పలపద్మాభిర్వాపిభిరుపశోభి
తామ్ ॥ బహ్వీసనకుఘోపేతాం బహుభూమిగృహాయుతామ్ ॥ 3 ॥ సర్వతుకుసుమైరమ్యాంఘవదభిశ్చ పాదపైః ॥ పుష్ప
తానామశోకానాం శ్రియా సూర్యోదయప్రభామ్ ॥ 3 ॥ ప్రదీప్తామివ తత్ర స్థోమారుతిస్సముదైక్షత ॥ నిష్పత్రశాఖాం విహ
గైః క్రియమాణామివాసకృత్ ॥ 3 ॥ వినిష్ఠతద్భిశ్చ తతశ్చైత్రిపుష్పవతంసైః ॥ ఆమూలపుష్పవిచితైరశోకైశ్శోకనాశ
నైః ॥ 3 ॥ పుష్పభారాతిభారైశ్చ స్పృశద్భిరివమేదినిమ్ ॥ కింకారైః కుసుమితైః కింశుకైశ్చ సుపుష్పితైః ॥ 3 ॥ సదేశిప్ర
భయాతేషాం ప్రదీప్తభవసర్వతః పున్నాగాస్సప్తవణాశ్చ చంపకోద్దాలకాస్త్రతామ్ ॥ 3 ॥ వివృణ్ణమూలాబహవశోభంతే
స్త్రసుపుష్పితాః ॥ శతకుంభనిభాః కేచిత్కేచిదగ్నిశిఖోపమాః ॥ 3 ॥ నీలాంజననిభాః కేచిత్తత్రాశోకాస్సహస్రశః ॥ సంద
నం వివిఘోద్యానంచిత్రంచైత్రరథం యథా ॥ 3 ॥ అతివృత్తమివాచింత్యం దివ్యం రమ్యం శ్రియావృతమ్ ॥ ద్వితీయమివ చాకా
శంపుష్పజ్యోతిగణాయుతమ్ ॥ 3 ॥ పుష్పరత్నశైశ్చిత్రం పంచమం సాగరం యథా ॥ సర్వతుకుసుమైర్నిచితం పాదపై
మధుగంధిభిః ॥ 3 ॥ నానానినాదైరుద్యానం రమ్యం మృగశైద్విజైః ॥ అనేకగంధప్రవహం పుణ్యగంధం మనోరమమ్ ॥
3 ॥ శైలేంద్రమివ గంధాఢ్యం ద్వితీయం గంధమాదనమ్ ॥ అశోకవనికాయాంతు తస్యాం వానరపుంగవః ॥ 3 ॥ సదదశా
విమూరస్థంచైత్యప్రాసాదముచ్చితమ్ ॥ మధ్యే స్తంభసహస్రే నిస్థితం కైలాసపాండురమ్ ॥ 3 ॥ ప్రవాళకృతసోపా
నంతస్తకాంచనవేదికం ॥ ముష్ణంతమివ చక్షూంషి ద్యోతమానమవశ్రియామ్ ॥ 3 ॥ పిమ్బలం ప్రాంశుభావత్వా మల్లిఖంతమి
వాంబరమ్ ॥ తతోమలినసంవీతాం రాక్షసీభిస్సమావృతామ్ ॥ 3 ॥ ఉపవాసకృశాందీనానిశ్చ సంతీం పునః పునః ॥ దదశః
శుక్లపక్షౌ దౌద్రుతే భామివామలామ్ ॥ 3 ॥ మందప్రఖ్యాయమానేనయాపేణరువిరప్రభాః ॥ పినద్ధాంధామజాతేనశి

భామివవిభావసాః॥ ౨౦॥ పీతేనై కేనసంవీతాంక్లిష్టేనోత్తమవాససాసంపంకామనలంకారాంవిపద్నామివపద్మినీ॥ ౨౧॥
 ప్రీతితాంమఃఖసంతప్తాంపరిష్కూనాంతపసింసీం । గ్రహేణాంగారకేణేపపీడితామివరోహిణీం॥ ౨౨॥ అశ్రుపూర్ణాము
 ఖండినాంకృశామనశనేనచ । శోకధ్యానపరాంధీనాంనిత్యందుఃఖపరాణాం॥ ౨౩॥ ప్రయంజనమవశ్యంతీంపశ్యంతీంరాక్ష
 సీగణమ్ । స్వగణేనమృగీంహీనాంశ్వగణాభివృతామివ॥ ౨౪॥ నీలనాగాభయావేణ్యాజఘనం గతయోకయా । నీలయానీర
 దాపాయేవసరాజ్యామహీమివ॥ ౨౫॥ సుఖార్థాందుఃఖసంతప్తాంవ్యసనానామకోవిదామ్ । తాంసమీత్యవిశాలాక్షీహృది
 కంమలినాంకృశామ్॥ ౨౬॥ తర్కయామాససీతేతికారణైరుపపాదిభిః । హ్రీయమాణాతదాతేనరక్షసాకామయాపితా॥
 ౨౭॥ యథాయాపాహిదృష్టవైతథాయాపెయమంగనాపూర్ణచంద్రాననాంసుభ్రాంచారువృత్తపయోధరామ్॥
 ౨౮॥ కుర్వంతీంప్రభయాదెవీంసర్వావితిమిరాదిశః । తాంనీలకేశీంబింబోష్ఠీంసుమధ్యాంసుప్రతిష్ఠితామ్॥ ౨౯॥ సీతాం
 పద్మపలాశాక్షీంమన్మథస్యరతింయథాభిప్రాంసర్వస్యజగతఃపూర్ణచంద్రప్రభామివ॥ ౩౦॥ భూమాసుతసుమాసీనాంని
 యతామివతాపసీమ్ । నిశ్శాన్వసబహుళాంభీరుంభుజగేంద్రవధూమివ॥ ౩౧॥ శోకజాలెనమహారావితతేనసరాజతీం ।
 సంసక్తాంసూముజాలెనశిఖామివవిభావసోః॥ ౩౨॥ తాంస్త్రితీమివసందిగ్ధామృద్ధీనిపతితామివ । విహరామివచక్రధ్వా
 మాశాంప్రతిహతామివ॥ ౩౩॥ సోపసగాఽంయథాసన్నింబుద్ధింస కలుషామివ । ఆభూతేనాపవాదేన కీర్తింపతి
 తామివ॥ ౩౪॥ రామోహరోధవృథితాంరక్షోహరణకశీతామ్ । అబలాంమృగశబాక్షీంపీతుమాణాంతతస్తతః॥
 ౩౫॥ బాష్పాంబుపరిపూర్ణైకృష్ణవక్రాక్షిపత్నుణా । వదనెనాప్రసన్నైసనిశ్శ్వసంతీంపునఃపునః॥ ౩౬॥ ములపంకధ
 రాంధీనాంమండనాహోమమండితామ్ । ప్రభాంసక్షుత్రరాజస్యకాలమేమైరివావృతామ్॥ ౩౭॥ తస్యసందిదిహేబుద్ధి
 ముఃపూస్సీతాంనిరీత్యతు । ఆమ్నాయానామయోగేనవిద్యాంప్రశిధిలామివ॥ ౩౮॥ దుఃఖనబుబుధేసీతాంహనూమాన
 నలంకృతామ్ । సంసాగరణయథాహీనాంవాచమర్థాంతరంగతాం॥ ౩౯॥ తాంసమీత్యవిశాలాక్షీంరాజపుత్రీమనింది
 తాం । తర్కయామాససీతేతికారణైరుపపాదిభిః॥ ౪౦॥ వైదేహ్యయానిచాంగేషుతదారామోన్వకీర్తయత్ । తాన్యా
 భరణజాలానిశాఖాశోభీన్యలక్షయత్॥ ౪౧॥ సుకృతాకణవెట్టైచశ్వదంష్ట్రైచసుసంస్థితా । మణివిద్రుమచిత్రాణాంహ
 సైష్వాభరణానిచ॥ ౪౨॥ శ్యామానిదిరయుక్తత్వాత్తథాసంస్థానవంతిచ । తాన్యైవైతానిమన్యేహంయానిరామోన్వకీ
 తయత్॥ ౪౩॥ తత్రయాన్యవహీనానితాన్యహంమోషలక్షయోయాన్యస్యానావహీనానితానిమానిసంశయః॥ ౪౪॥
 పీతంకనకపట్టాభంస్రస్తంతవ్యసంశుభం । ఉత్తరీయంసగాసక్తంతదాదృష్టంష్టవంగమైః॥ ౪౫॥ భూషణానిచముఖ్యా
 నిదృష్టానిధరణీతై । అనయైవాపనిధ్ధానిస్వనవంతిమహంతిచ॥ ౪౬॥ ఇదంవిరగృహీతత్వాద్వసనంక్లిష్టవత్తరంతథాపిసూ
 నంతద్వణంతథాశ్రీమద్యథేతరత్॥ ౪౭॥ ఇయంకనకవర్ణాంగీరామస్యమహిషీప్రియా । ప్రణవ్తేపిసతీయాస్యమనసో
 నప్రాశ్యతి॥ ౪౮॥ ఇయంసాయత్కృతేరామశ్చతుభిఃపరితప్యతే । కారుణ్యేనాన్మశంస్యేనశోకేనమదనెనచ॥ ౪౯॥ స్త్రీ
 ప్రణవ్తేతికారుణ్యాదాశ్రితేత్యాన్మశంస్యతః । పత్నీనప్తేతిశోకేనప్రియైతిమదనెనచ॥ ౫౦॥ అన్యోదేవ్యాయథాయాప
 మంగప్రత్యంగసౌప్తవం । రామస్యచయథాయాపంతస్యయమసి తేక్షణా॥ ౫౧॥ అన్యోదేవ్యామనస్తస్మింస్తస్యచాస్యాం
 ప్రతిష్ఠితం । తేనైయంసచధర్మాత్సముహూతఃమపిజీవతి॥ ౫౨॥ ముగ్ధరంకృతవానామోహీనోయదనయాప్రభుః ।
 ధారయత్యాత్మనోదేహంసశోకేనావసీదతి॥ ౫౩॥ ముగ్ధరంకురుతేరామోయభిమాంఘ్రకాశీనీం । సీతాంవిదామహ
 బాహుముహూతఃమపిజీవతి॥ ౫౪॥ ఏవంసీతాంతదాదృష్ట్యాహృష్ట్యేపవసంభవః । జగముమససారామంప్రశశంస
 చతంప్రభుం॥ ౫౫॥ ఇతీశ్రీమత్సుందరకాండే-పంచదశ స్తుకః ॥ *****

ప్రశస్యతీ ప్రశస్త్యాంసీతాంతాంహరిపుంగవః । గుణాభిరామంరామంచపునర్ద్వితావరోభవత్॥ ౧॥ సము
 మూతఃమివధ్యాత్వాబాప్సపర్యామలేక్షణః । సీతామాశ్రేత్యతేజస్వీహనుమాన్విలలాషహా॥ ౨॥ మాన్యాగురువసిత
 స్యలక్ష్మణస్యగురుప్రియా । యదసీతాపిదుఃఖార్తాకాలోహిదురతిక్రమః॥ ౩॥ రామస్యవ్యవసాయజ్ఞాలక్ష్మణస్యచధి
 మతః । నాత్యర్థంకుభ్యతేదేవీగంగేవజలదాగమే॥ ౪॥ తుల్యశీలవయోవృత్తాంతుల్యాభిజనలక్షణాం । రాఘవోహాతివైదే
 హీంతంచేయమసి తేక్షణా॥ ౫॥ తాందృష్ట్వానవహేమాభాంలోకకాంతామివశ్రీయం । జగముమససారామంచనసం

శ్రీమద్రామా యజుః ॥ ౬ ॥ అస్యా హేతోర్విశాలా య్యాహా వాలీమహాబలః । రావణ ప్రతిమోపి ర్యేక బంధశ్చ నిపాతితః ॥ ౨ ॥
పరాధశ్చ హతస్సంభ్యే రాక్షసో భీమ విక్రమః । వనేరామేణ విక్రమ్య మహేంద్రే జేవతంబరః ॥ ౩ ॥ చతుర్దశ సహస్రా
రక్షసాం భీమకర్మణాం । నిహరా నిజనస్థా నేతరైర్గిరిభావమైః ॥ ౪ ॥ కరశ్చ హతస్సంభ్యే త్రిశిరాశ్చ నిపాతితః । మ
హాశ్చ హహా జేజారా మేణ విదితాత్మనాః ॥ ౫ ॥ విశ్వరూపాన రాణాం చదుర్బలం వాలీపాలితం । అస్యా నిమిత్తే సుగ్రీవః
ప్రాప్తవాణ్ లోక సత్పుత్రం ॥ ౬ ॥ సాగరశ్చ మయా క్రాంతశ్చీమాన్న దనదీపతిః । అస్యా హేతోర్విశాలా య్యాహా పురి
జేయం నిరీక్షితాః ॥ ౭ ॥ యది రామస్స ముద్రాంతాం మేదినీం పరివతయేత్ । అస్యా కృతే జగచ్ఛాపి యుక్తమిత్యేవ మే
మతిః ॥ ౮ ॥ రాజ్యం వా త్రిమలం కేమసీతా చాజనకాత్మజాః । త్రైలోక్య రాజ్యం సకలం సీతాయా న పుయాత్కలా ॥ ౯ ॥
ఇయం సాధమణీ లస్య మైథిలస్య మహాత్మనః । సుతాజనక రాజస్య సీతా భర్తృదృఢవ్రతా ॥ ౧౦ ॥ ఉత్థితా మేదినీం భిత్వా
త్రైత్రహలముఖతే । వన్ద్య రేణునిభైః కీర్ణాశుభైః కేదారపాంసుభిః ॥ ౧౧ ॥ విక్రాంతస్యార్యశీలస్య సంయుగేష్వ నివర్తిత
నః । స్మృతాదశరథస్యోపాజ్యేస్తా రాక్షోయశస్విని ॥ ౧౨ ॥ ధర్మజ్ఞస్య కృతజ్ఞస్య రామస్య విదితాత్మనః । ఇయం సాదయ
తా భార్య రాక్షసీ వశమాగతా ॥ ౧౩ ॥ సర్వాభోగాన్ పరిత్యజ్య భర్తృహేహ బలాత్కృతా । అచింతయిత్వా దుఃఖాని
ప్రవిష్టా నిర్జనం వనమ్ ॥ ౧౪ ॥ సంతప్తా ఫలమూలేన భర్తృశుశ్రూషణైరతా । యాపరాంభజ తేప్రీతిం వనేషిభవనేయ
థా ॥ ౧౫ ॥ సేయంకనకవర్ణం గీరిత్యం సుస్థితభాషిణీ । సహతేయాతనామేతా మనగ్ధా నామ భాగినీ ॥ ౧౬ ॥ ఇమాంశ్చ శీ
లసంపన్నాం ప్రప్య మర్హతి రాఘవః । రావణేన ప్రమథితాం ప్రపామివ పిపాసితః ॥ ౧౭ ॥ అస్యా నూనం పునలాభా ద్రాఘ
వశ్చ ప్రీతి మేష్యతి । రాజారాజ్యపరిభ్రష్టః పునః ప్రాప్యేవ మేదినీమ్ ॥ ౧౮ ॥ కామభోగైః పరిత్యక్తా హీనా బంధుజనేన చ ।
ధారయత్యాత్మనో దేహంతత్సమాగమ కాంక్షిణీ ॥ ౧౯ ॥ వైషాపశ్యతి రాక్షస్యా నేమాపుష్పఫలన్రుమాణా । ఏకస్థహృ
దయా నూనం రామ మేవానువశ్యతి ॥ ౨౦ ॥ భద్రా నామ పరం నార్యాభూషణం భూషణాదపి । ఏషా తురహితా తేన భూష
ణాహానశోభతే ॥ ౨౧ ॥ దుష్కరం కురుతే రామోహీనో యదనయా ప్రభుః । ధారయత్యాత్మనో దేహం న దుఃఖానావసీ
దతి ॥ ౨౨ ॥ ఇమామసిత కేశాంతాం శతవక్త్రనిభేక్షణం । సుఖాహాం ముఖతాం దృష్ట్వా మమాపి వ్యధితం మనః ॥ ౨౩ ॥ క్షి
తిక్షుమాపుష్కరసన్నిభాక్షియారక్షితా రాఘవలక్ష్మణాభ్యాం । సారాక్షసీభిర్వికృతేక్షణాభిస్సరిరత్వ తే సంప్రతివృక్ష
మూలే ॥ ౨౪ ॥ హిమహతనలిసీపనప్తశోభావ్య సనకరం పరయానిపీడ్యమానా । సహచరరహితే వచక్రవాకీజనక సుతాకృ
చణాందశాం ప్రవన్నాః ౩౦ ॥ అస్యా హి పుష్పవనతాగ్ర శాఖాశ్శోకం దృఢం వైజనయంత్యశోకాః । హిమవ్యపాయేన వ
నం దర్శిరభ్యుత్థితో నైక సహస్రరశ్మిః ॥ ౩౧ ॥ ఇత్యేవ మథాంక పిరన్వ వేత్స్య సీతేయమిత్యేవ నివిష్టబుద్ధిః । సంశ్రిత్య తస్మి
న్నిషసావప్య తే బలీహరీణామృషభ స్తరస్వి ॥ ౩౨ ॥ ఇతి శ్రీమత్సుందర కాండే షోడశ స్కంధః *****
తతః కుముదపంథాభో నిర్మలా నిర్మలం స్వయం ప్రజగమునభశ్చంద్రోహం సోనీలమివోదకం ॥ ౩౩ ॥ సాచివ్యమివ కుర్వత్
సప్రభయా నిర్మలప్రభః । చంద్రమారశ్శిభిశ్చైస్సిషేవేపవనాత్కృజమ్ ॥ ౩౪ ॥ సదదర్శితతస్మిన్ తాం పూర్ణాచంద్రనిభాన
నామైకైక భారై రివన్యస్తాం భారై నావమివాంభసీ ॥ ౩౫ ॥ దిద్మక్షమాణో వై దిహింహ నూమా న్నారుతాత్మజః । సదదర్శ
విమూలస్థా రాక్షసీర్నోరదర్శనాః । రిషికాక్షి మేకకర్ణాంచక రప్రావరణాంతథా । అకర్ణాంశం కర్ణాంచ మస్త్రకోచ్ఛాప్య
సనాసికా ॥ ౩౬ ॥ అతికాయోత్తమాంగీ చ తనుదీర్ఘ శిరోధరాః । ధ్వస్తకేశీంతథా కేశీంకేశకంబజధారిణీ ॥ ౩౭ ॥ లంబకర్ణ
లాటాంచలంబోదరపయోధరాః । లంబోష్ఠీం చుబుకోష్ఠీంచలంబాస్యాం లంబజానుకాః ॥ ౩౮ ॥ ప్రాస్వాంక్షిర్నాంతథా కుజ్జం
వికటాంవాహనాంతథా । కరాల్పాభ్యగ్నవక్త్రాంచ పింగాక్షీం వికృతాననా ॥ ౩౯ ॥ వికృతాః సింహభృకాభిః । క్రోధనాకల
హస్త్రియాః । కాల్పాయ సమహాసూలమాటముద్గరధారిణీః ॥ ౪౦ ॥ వరాహామృగశార్దూలమహిషాజశివాముఖిః । ఖడ్గోష్ఠహయ
పాదీశ్వనిభాతరీసోపరాః ॥ ౪౧ ॥ ఏకహస్తైకపాదాశ్చ కిరకణ్యశ్చ క్షిరకాః । గోకర్ణాస్త్రాక్షిరశ్చ మారిక రీప్తథాపరాః ॥
అనాసాతిసాసాశ్చ తర్యజ్జాపాద్వి నాసికాః । గజసన్నిభానాసాశ్చ లలాటోచ్ఛాప్య సనాసికాః ॥ ౪౨ ॥ హస్తపాదామ
హాపింహ గోపాదాపాదచూలికాః । అతిమాత్రశిరోగ్రీవాతిమాత్రకుచోదరీ ॥ ౪౩ ॥ అతిమాత్రాస్య నేత్రాశ్చ దీ
ర్ఘానిహానభంస్త్రానిహానముఖిహాస్త్రముఖి గోమహాభిహాస్కరిముఖి ॥ ౪౪ ॥ హయోప్రభవక్త్రాశ్చ రాక్షసీభూ

రదశశనాః | శూలముద్గరహస్తాశ్చ క్రౌఢనాకలహప్రియాః || ౧౫ || కరాభాధూమకశీశ్చరాక్షసీర్వికృతాననాః | పి
 బంలీస్సతతంపానంసదామాంససురాప్రియాః || ౧౬ || మాంసశోణితద్ధిగ్ధాంగీమాంసశోణితభోజనాః | తాదదశశకపి
 శ్రేష్ఠోమసాషణదశశనాః || ౧౭ || స్కంధపంతముపాసినాః పరివార్యవనస్పః మితస్యాభస్తాచ్చతాండేపింరాజపుత్ర
 మనిందితామ్ || ౧౮ || లక్షయామాసలక్ష్మీవాహనుమాజనకాత్మజామ్ | నిష్ప్రభాంతోకసంతప్తాం మలసంకులీమూ
 ఛజామ్ || ౧౯ || క్షీణపుణ్యాంచ్యుతాంభూమాతారాంనిపతితామివ | చారిత్రవ్యవదేశాభ్యాంభర్తృదశశనదుగతామ్
 ౨౦ || భూషణైరుత్తమైహీనాంభర్తృవాత్సల్యభూషణామ్ | రాక్షసాభిషంకుద్ధాబంధుభిశ్చపినాకృతామ్ || ౨౧ || వి
 యూధాంసింహసంరుద్ధాబద్ధాంగజవధూమివ | జంగ్రరేఖాంపయోదాంతేశారదాభైశ్రివావృతామ్ || ౨౨ || క్షిప్తరూపా
 మసంస్పృశాదయుక్తామివవల్లక్ష్మీమ్ | సీతాంభర్తృవశేయుక్తామయుక్తాంరాక్షసీవశే || ౨౩ || అశోకవనికామధ్యేశోకసాగ
 రమాప్లుతాం | తాభిఃపరివృతాంతత్రసగ్రహమివరోహిణీమ్ || ౨౪ || దదశశహనుమాదేవీంబతామకుసుమామివ | సాకు
 లేనవద్ధిగ్ధాంగీవపుషాచావ్యలంకృతామ్ || ౨౫ || మృణాలీపంకద్ధిగ్ధవవిభాజినవిభాజిచ | మలిసేనతువస్త్రేణపరిక్షిప్తేనభామినీమ్
 ౨౬ || సంవృతాంచ్యుగశాబాక్షీందదశశహనుమాకపిః | తాండేవీందీనవదనామదీనాంభర్తృతేజసామ్ || ౨౭ || రక్షితాంస్వే
 నశీలేనసీతామసితలోచనామ్ | తాన్దృష్ట్వాహనుమాసీతాంచ్యుగశాబనిభేక్షణామ్ || ౨౮ || మృగకన్యామివత్రస్తాంక్ష
 మాణాంసమంతతః | దహంతీమివనిశ్చ్యవైవృతావల్లవధారిణిః || ౨౯ || సంభూతమివనోకానాః ముఖస్సోర్విమివోత్థి
 తామ్ | తాంక్షమాంసువిభక్తాంగీంవి నాభాగణశోభినీమ్ || ౩౦ || ప్రహమామతులంలేభేమారుతిః | ప్రేక్ష్యమైథిలీంహమాజా
 నిదసోమ్రాణీతాన్దృష్ట్వామదిరేక్షణామ్ || ముమోచహనుమాంస్తత్రసమశ్చక్రేచరాఘవమ్ || ౩౧ || సమస్కృత్వాసరా
 మాయలక్ష్మణాయచవీర్యవాణాసీతాదశశనసంహృష్టేహనుమాంసంవృతోభవత్ || ౩౨ || సుందరకాండే సప్తదశ స్కంధః

తథాపి ప్రేక్షమాణస్యవనంపుష్పితపాదపమ్ | విచిన్వతశ్చవైదేహీంకించిచ్చేషానిశాభవత్ || ౧ || షడంగవేదపదు
 షాంక్రతుప్రవరయాజినాంశుశ్రావబ్రహ్మఘోషాంశ్చవిరాత్రేబ్రహ్మరక్షసామ్ || ౨ || అథమంగళవాదిత్రైశ్శబ్దైః శ్రీ
 త్రసుమోహరైః | ప్రాబుధ్యతమహాబాహుదశశగ్రీవోమహాబలః || ౩ || విబుధ్యతుయథాకాలంరాక్షసేంద్రః ప్రతాప
 వాణః | స్రుస్తమాల్యాంబరధరోవైదేహీమన్వచింతయత్ || ౪ || భృశంనియుక్తస్తస్యాంచమదసేనమదోత్కటః | ససతం
 రాక్షసఃకామంశశాకాన్మనిగూహితుమ్ || ౫ || ససర్వాభరణైర్మృదోబిభ్రచ్చియమనుత్తమామ్ | తాంనగైర్బాహుభిజా
 ణ్డేంసర్వపుష్పఫలౌపగైః || ౬ || వృతాంపుష్కరిణీభిశ్చనానాపుష్పవశోభితామ్ | సదామదైశ్చపహవైర్విచిత్రాంవర
 మాచ్ఛతామ్ || ౭ || ఈహామృగైశ్చవివిధైర్జుష్టాందృష్టిమసోహరైః | పీఠీస్సంప్రేక్షమాణశ్చమణికాంచనతోరణాః ||
 ౮ || నానామృగగణాకీర్ణాంఫలైఃప్రపత్యతైవృతామ్ | అశోకవనికామేవప్రావిశత్సంతతప్రమామ్ || ౯ || అంగనాశతమా
 త్రంతుతంప్రకంతమనుప్రజత్ | మహేంద్రమివపాలస్త్యందేవగంధర్వయోషితః || ౧౦ || దీపికాకాంచనీకాశ్చిజ్జగృ
 హుస్తత్రయోషితః | వాలవ్యజనహస్తాశ్చతాలవృంతానిచాపరాః || ౧౧ || కాంచనైరపిభృంగానైర్జహృస్స
 లిలమగ్రతః | మండలాగ్రాబ్రసీంచైవగృహ్యేన్యాః పృథ్వతోయయుః || ౧౨ || కాచిక్రత్నమయీంస్థాలీంపూ
 ణాంపానస్యభామినీచక్షిణాదక్షిణేనైవతదాజగ్రాహపాణినామ్ || ౧౩ || రాజహంసప్రతీకాశంఛత్రంపూణశశప్ర
 భామ్ | సావణాదండమపరాగృహీత్వాపృథ్వతోయయామ్ || ౧౪ || నిద్రామదపరీతాత్మ్యరావణస్యోత్తమాస్త్రియః | అను
 జన్ముపతింపీరంఘనంవిమృల్లతాశ్చ || ౧౫ || వ్యాఙ్గధహరేయూరాస్సమామృదితవణాకాః | సమాగళితకేళాంతాస్స
 స్వేదవదనాస్తథామ్ || ౧౬ || ఘూణాంత్యోమదశేషేణనిద్రయాచశుభాననాః | స్వేదక్షిప్తాంగకుసుమాస్సమాల్యాకుల
 మూఢజాః || ౧౭ || ప్రయాంతంనైర్ముతపథింనార్యోమదిరలోచనాః | బహుమానాచ్చకామాచ్చప్రియాభార్యాస్త
 మన్వయుః || ౧౮ || సచకామపరాధీనఃపతీస్తాసాంమహాబలః | సీతాసక్తమనామందోమదాంచితగతబాధామ్ || ౧౯ || తతఃకా
 చీనినాదవనూపురాణాంచనిస్సన్వనమ్ | శ్రావవరమస్త్రీణాంసకపిమారుతాత్మజామ్ || ౨౦ || తంచాప్రతిమకమాణమ
 చింత్యబలపారుషమ్ | ద్వారదేశమనుప్రాప్తందదశశహనుమాకపిః || ౨౧ || దీపికాశ్చరేకాభిస్సమంతాదవభాసిణమ్ |
 గంధత్రైలావసిక్తాధిక్రియమాణాభిరగ్రతః || ౨౨ || కామదపహవైర్మృత్తంజన్మతామ్రాయతేక్షణమ్ | సమక్షమివకం

దశమపద్ధశరాససమ్॥౨౩॥మథితామృతఘనాభమగజౌవస్త్రిముత్తమమ్ సలీలమనుకర్ణంతంవిముక్తంసక్తమంX
దే॥౨౪॥తంపత్రవిటపేలీనఃపత్రపుష్పఘనావృతః సమీపమివసంక్రాంతంనిధ్యాతుముపచక్రమే॥౨౫॥అవేక్షమాణస్త్రు
త్రోవనకకపికుంజరఃరూపయావనసంపన్నా రావణస్యవరస్త్రియః॥౨౬॥తాభిఃపరివృతోరాజాసురూపాభిఃపాహ
యశాఃతస్యగద్విజసంఘుప్తంప్రవిప్లఃప్రమదావనమ్॥౨౭॥క్షీబోవిదిత్రాభరణశృంగకుకణోమహాబలః । తేనవిశ్రవ
సఃపుత్రస్సద్భృతాక్షసాధిపః॥౨౮॥వృతఃపరమనారీభిస్తారాభిరివదంస్త్రమాః । తందదర్శమహాతేజాస్తేజౌవంతంమహా
కపిః॥౨౯॥రావణోయంమహాబాహురితసంచింత్యవానరః । అవల్లుతోమహాతేజాహనూమాన్మారుతాత్మజః॥౩౦॥సతథా
పుగ్రతేజాస్సన్నిధౌతస్తస్యతేజసా । పత్రశుపక్వంతరేసక్తహనుమాసంవృతోభవత్ ॥ ౩౧॥ సతామసితకేశాం
తాంసుశ్రోణీంసంహతస్తనీమ్దిదృశురసితాపాంగాముపావతతరావణః । ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండే-ఆష్టాదశస్కంధః

తస్మిన్నేవతతఃకాలేరాజపుత్రీత్వనిందితా । రూపయావనసంపన్నంభూషణోత్తమభూషితమ్॥౧॥తతోదృష్ట్వై
వవైదేహీరావణంరాక్షసాధిపమ్ । ప్రావేపతవరారోహప్రవాతేకదలీయథా॥౨॥ఆచ్ఛాద్యోదరమూరుభ్యాంబాహు
భ్యాంచపయోధరౌ । ఉపవిష్టావిశాలాక్షీరుదంతీవరవణిని॥౩॥దశగ్రీవస్తవైదేహీంరక్షితాంరాక్షసీగణైః । దదశక
సీతాంమఃఖారాంనావంసన్నామివాణవే॥౪॥అసంవృతాయామాసీనాంధరణ్యాంసంశితప్రతామ్ । భిన్నాంప్రపతి
తాంభూమాశాభామివవనస్పతేః॥౫॥మలమండనచిత్రాంగీంమండనాహోమమండితాం । మృణాలీపంకద్ధగేవవిభాతి
నవిభాతిచ॥౬॥సమీపంరాజసింహస్యరామస్యవిదితాత్మనః । సంకల్పహయసంయుక్తైర్యాంతీమివమనోరథైః ॥౭॥ శు
ప్యంతీంరుదతీమేకాంధ్యానశోకపరాయణామ్ । దుఃఖస్యాంతమపశ్యంతీంరామాంరామమనుప్రతామ్॥౮॥ వేష్టమా
నాంతథావిష్టాంపన్నగేంస్తవధూమివ । ధూప్యమానాంగ్రహణేవరోహిణీంధూమకేతునా॥ ౯॥ వృత్తశీలకులేజాతా
మాచారవతిధామికేపునస్సంసకారమాపన్నాంజాతామివచదుష్కలే॥౧౦॥అభూతేనాపవాదేనకీర్తింనిపతితామి
వ । ఆమ్నాయానామయోగేనవిద్యాంప్రశిఖిలామివ॥౧౧॥సన్నామివమహాకీర్తింశ్రద్ధామివవిమానితామ్ । స్పృజామి
వపరిక్షిణామాశాంప్రతిహతామివ॥౧౨॥ఆయతీమివవిధ్వస్తామాజ్ఞాంప్రతిహతామివ । దీప్తామివదిశంకాలేపూజామఃప
హృతామివ॥౧౩॥పద్మినీమివవిధ్వస్తాంహతశూరాంచమూమివ । ప్రభామివతమోధ్వస్తామఃపక్షిణామివాపగామ్॥౧౪॥వే
దీమివపరామృష్టాంశాంతామగ్నిశిఖామివ । పౌణఃమాసీమివనిశాంరాహుగ్రస్తేందుమండలామ్॥౧౫॥ఉత్కృష్టపణకః
మలాంవిత్రాసితపిహంగమామ్ । హస్తీహస్తపరామృష్టామాకులాంపర్శినీమివ॥ ౧౬॥ పతిశోకాతురాంశుమార్కచందీచి
ప్రావితామివ । పరయామృజయాసీనాంకృష్ణపక్షునిశామివ॥౧౭॥సుకుమారీంసుజాతాంగీంరత్నగర్భాగృహూచితా
మౌతప్యమానామివోష్ఠేనమృణాలీమచిరోద్భృతా॥౧౮॥గృహీతామాళితాంస్తంభేయూథపేనవివాక్యతాంనిశ్శ్వసంతీం
సుమఃఖితాంగజరాజవధూమివ॥౧౯॥ఏకయాదీఘయావేణ్యానోభమానామయత్నతః । నీలయానీరదాపాయేవన
రాజ్యామసీమివ॥౨౦॥ఉపవాసేనశోకేనధ్యానేనచభయేనచ । పరిక్షిణాంకృతాందీనామల్పాహారాంతపోధనామ్॥౨౧॥
ఆయాదమానామఃఖితాంప్రాంజలిం దేవతామివ । భావేనరఘుముఖ్యస్యనశగ్రీవపరాభవమ్॥౨౨॥సమీక్షమా
ణాంరుదతీమనిందితాంసుపత్నతామ్రాయతశుక్లలోచనామ్ । అనుప్రతాంగామమతీవమైథిలీంప్రలోభయామాసపథా
యరావణః॥౨౩॥ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండే-ఏకాదశవింశస్కంధః*****

సతాంపతిప్రతాందీనాంనిరాసందాంతపస్వినీమ్ । సాకారైర్మధురైర్వాక్యైస్త్వదశయతరావణః ॥ ౧॥
మాందృష్ట్వానాగనాసోరుగూహమానాస్తమోదరమ్ । అదశకనమివాత్సనభయస్తేతుంత్యమిచ్ఛసి॥౨॥ కామయే
త్వాంవిశాలాక్షీబహుమన్యస్వమాంప్రియే । సర్వాంగగుణసంపన్నేసర్వలోకమసోహరే॥౩॥ నేహకేచిన్ననుష్యావా
రాక్షసాఃకామరూపిణః । వృషసపఞతుతేసీతేభయంమత్తస్సముత్థితమ్॥ ౪॥ స్వధమోరక్షసాంభీరుసర్వదైవనసంశ
యః । మనంవాపరస్త్రిణాంహరణంసంప్రమథ్యవా॥౫॥ఏవంవైతదకామాంతునత్వాంస్ప్రిత్యామిమైథిలి । కామంశా
మశ్శరీరేమేయథాకామంప్రవతతామ్॥౬॥దేవి నేహభయంకార్యంమయివిశ్వసిహిప్రియే । ప్రణయస్యచతత్వే నమై
వభూశోకలాటసా॥౭॥ఏకవేణీధరాశయాధ్యానంమలిసమంబరమ్ । ఆస్థానేప్రుపవాసశ్చనైతాన్యౌపయికానితే॥౮॥

వచిత్రాణిచమాల్పానిచదనాన్యగరూణచవివిధానిచవాసాంసినివ్యాన్యాభరణానిచ॥౯॥ మహాహాణిచపానాశ
యనాన్యాసనానిచ । గీతంస్తృతంచవాక్యంచలభమాంప్రాప్యమైథి॥౧౦॥ స్త్రీరత్నమసిమైవంభూఃకురుగాత్రేషు
భూషణమ్ । మాంప్రాప్యహికథంనుస్యాస్త్రమనహాసువిగ్రహే॥౧౧॥ ఇదం తేచారుసంజాతంయోవనంవ్యతివత
తే । యదతీతంపుననైతిస్తోతశ్శ్రీమహామివ॥౧౨॥ త్వాంకృతోవరతోమన్యేనూపకతానవిశ్వస్యక్ । నహీ
రూపోపమాత్వన్యాతవాస్త్రీశుభదశనే॥౧౩॥ త్వాంసమాసాద్యవై దేహిరూపయావనశాలినీమకఃపుమాసతివతే
తసాత్మాదపిసితామహః॥౧౪॥ యద్యత్పశ్యామితేగాత్రంశీతాంశుసదృశాననేతస్మింస్తస్మాదృశోణిచతుర్ముఖ
నిబధ్యతే॥౧౫॥ భవమైథిభిభార్యామేమోహమేనంవినజయఃబహ్వానాముత్తమస్త్రీణామాహృతానామితస్తతః॥౧౬॥
సర్వాసామేవభద్రంతేమమాగ్రమహిషీభవలోకేభ్యోయానిరత్నానిసంప్రమథ్యాహృతానివై॥౧౭॥ తానిమేభీరు
సర్వాణిరాజ్యంపైతదహంచతేవిజిత్యపృథివీంసర్వాంనానానగరమాలినీమ్॥౧౮॥ జనకాయప్రదాస్యామితవహీతో
ర్విలాసిని నేహపశ్యామిలోకేన్యయోమేప్రతిబలోభవేత్॥౧౯॥ పశ్యమేసుమహాద్విర్యమప్రతిద్వంద్వమాహవే । అస
కృత్సంయుగేభగ్నామయావిమృదితద్వజాః॥౨౦॥ అశక్తాఃప్రత్యనీకేమస్థాతుంమమసురాసురాః । ఇచ్ఛయాక్రియతామ
ద్యప్రతికమతవోత్తమమ్॥౨౧॥ సప్రభాణ్యవసజ్జంతాంతవాంకేభూషణానిచ । సాధుపశ్యామితేరూపంసంయుక్తంప్ర
తికమణా॥౨౨॥ ప్రతికమాభిసంయుక్తాదాక్షిణ్యేనవరాననేభుజ్త్వభోగాన్యథాకామంపిబభీరురమస్వచ॥౨౩॥ య
ధేష్టంచప్రయచ్ఛత్వంపృథివీంవాధనానిచ । లలస్త్వమయివీప్రభౌధృష్టమాజ్ఞాపయస్వచ॥౨౪॥ మత్ప్రసాదాల్లలంత్యా
శ్చలలంతాఽఖాంధవాస్త్రవః । యుద్ధింమమానుపశ్యత్వంశ్రియాభద్రేయశశ్వమే॥౨౫॥ కింకరిష్యసిరామేణసుభగేవీర
వాససానిక్షిప్తవిజయోరామోగతశ్రీర్వనగోచరః॥౨౬॥ ప్రతిస్థండిలశాయీచశంకేజీవతివానవా । నహీవైదేహీ
రామస్త్యాంద్రస్తుంపాపు్యపలప్యతే॥౨౭॥ పురోబలాక్షరసితైమేమైజ్యోత్సాహివాప్యతామ్ । నచాపిమమహస్తా
త్వాంప్రాప్నుమహతిరాఘవః॥౨౮॥ హిరణ్యకశిపుఃకీతిః । మింద్రహస్తగతామివచారుస్త్రీతేచారుడతిచారునేత్రేవిలా
సిని॥౨౯॥ మమోహతసిమేభీరుసుపణఃపన్నగంయథా । క్లిప్తకాశేయవసనాంతస్వీమప్యనలంకృతామ్॥౩౦॥ త్వాందృ
ష్ట్వాస్వేషుదారేషురతీంసోపలభామ్యహమ్ । అంతఃపురనివాసిన్యఃస్త్రీయస్సర్వగుణాన్వితాః॥౩౧॥ యావంత్యోమమ
సర్వాసామైశ్వర్యంకురుజానకిమమహ్యసితేశాంతైత్రిలోక్యప్రవరాస్త్రీయః॥౩౨॥ తాస్త్యాంపరిచరిష్యంతిశ్రీ
యమపురసోయథా । యానివైశ్రవణేసుభ్రురత్నానిచదనానిచ॥౩౩॥ తానిలోకాంశ్వసుశ్రోణిమాంచభుజ్త్వయథా
సుఖమ్ । నరామస్త్రవసాదేవినబలేనవిక్రమైః॥౩౪॥ నథనేనమయాత్మల్యస్తేజసాయశసాపివా । పిబవిహరరమస్వభుజ్
త్వభోగాధననిచయంప్రదిశామిమేదినీంచ । మయిలలలలనేయథాసుఖంత్వంత్యయిచసమేత్యలలంతుఖాంధవాస్త్రే॥
౩౫॥ కుసుమితతరుజాలసంతతానిభ్రమరయుతానిసముద్రతీరజాని । కనకవిమలహారభూషితాంగివిహరమయాసహ
భీరుకాననాని॥౩౬॥ ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండేవింశస్కంధః*****

తస్యతద్వచన్మ్రుత్వాసీతారాద్రస్యరక్షసః । ఆతాదీనస్వరాదీనంప్రత్యువాచశనైర్వచః॥౧॥ దుఃఖాతా
రుడతీసీతావేషమానాతపస్విని । చింతయంతీవరారోహపతిమేవవతిప్రతా॥౨॥ తృణమంతరతఃకృత్వాప్రత్యువాచశుని
స్త్రితా । నివతయమమోమత్తస్త్వజనేక్రియతాంమనః॥౩॥ నమాంప్రార్థయతుంయుక్తంసుసిద్ధిమివపాపకృత్ ।
అకార్యంనమయాకార్యమేకపత్న్యావిగహితమ్॥౪॥ కులంసంప్రాప్తయాపుణ్యంకులేమహతిజాతయా । ఏవము
త్వాతువైదేహీరావణంతంయశస్విని॥౫॥ రాక్షసంపుస్తతఃకృత్వాభూయోవచనమబ్రవీత్ । నాహమాపయికిభార్యాప
రభార్యాసతీతవ॥౬॥ సాధుభ్రమమవేక్షుస్వసాధుసాధుప్రతంచర । యథాతవతథాన్యేహందారారత్నానిశాచర॥౭॥ ఆ
త్మానముపహంకృత్వాస్వేషుదారేషురమ్యతామ్ । అతుష్టంస్వేషుదారేషుచవలంబలితేంద్రియమ్॥౮॥ నయంతినికృత్తి
ప్రజ్ఞంపరదాగాఃపరాభవమ్ । ఇహసంతోనవాసంతిసతోవానానువతనే॥౯॥ తథాహివిపరీతాతేబుద్ధిరాచారవర్జితా ।
వచోమిథ్యాప్రణీతాత్మాపథ్యముక్తంచక్షుః॥౧౦॥ రాక్షసానామభావాయత్వంవాసప్రతీపద్యసే । అకృతాత్మాన
మాసాద్యగాజానమనయేరతమ్॥౧౧॥ సమృద్ధానివినశ్యంతిరాష్ట్రానిగరాణిచ । తథేయంత్యాంసమాసాద్యలంకారత్నా

ఘనంకులా||౧౨||అపరాధాత్తవైకస్యనవిరాద్విసశిష్యతి | స్వకృతై హాస్యమానస్యరావణాదీఘ్నః||౧౩||అభి
 నందంతిభూతానినినాశేపాపకమణః | ఎవంతాంపాపకమాణంవత్సంతినికృతాజనాః|| ౧౪ ||దిప్త్యైతద్వ్యసనం
 ప్రాప్తోరౌద్రత్యైవహాపితాః | శక్యాలభయతుంనాహమైశ్వర్యేణధనేనవా||౧౫ ||అనన్యారాఘవేణాహంభా
 సురేశప్రభాయథా | ఉపధాయభుజంతస్యలోకనాథస్యసత్పుత్రమ్|| ౧౬ ||కథంనామోపధాస్యామిభుజమస్యస్యక
 స్యవిత్రా|అహమాపయికిభార్యాతస్యైవవసుథాపతే||౧౭||ప్రతస్మాత్సవ్యవిప్రస్యవిద్యేవవిదితాత్మనః|సాధురావణరా
 మేణమాంసమానయదుఃఖతామ్||౧౮||వనేవాశితయాసాధంకరెణ్యేవగజాధిపం |మిత్రమాపయింకంతుంరామస్థా
 నంపరీప్సతా||౧౯||వధంచానిచ్ఛతాఘోరంత్యయాసౌపురుషమభః|విదితస్సహిధమాజ్ఞశ్శరణాగతవత్సలమ్||౨౦||తేన
 మైత్రీభవతుతేయదిజీవీతుమిచ్ఛసి|ప్రసాదయస్వత్వంచైనంశరణాగతవత్సలమ్||౨౧||మాంచాస్తేప్రయతోభూత్వాని
 ర్యాతయితుమహాసి | ఎవంహితేభవేత్స్వస్తిసంప్రదాయరఘూత్తమే|| ౨౨ ||అన్యధాత్వంహికుర్వాణోవధంప్రా
 ప్యసిరావణ | వజ్రయేద్వప్రముత్సృప్తంవజ్రయేదంతకశ్చిరమ్||౨౩|| త్వద్విధంతునసంక్రద్ధోలోకనాథస్సరాఘవః|
 రామస్యధనుషశ్శబ్దం శ్రోష్యసిత్వంమహాస్వనమ్||౨౪||శతక్రతుమిస్సృష్టస్యనిఘోషమశనేరివ|ఇహశీఘ్రంసుపర్వా
 ణోజ్వలితాస్యాఇవోరగాః||౨౫||ఇషవోనిపతిష్యంతిరామలక్షణలక్షణాః|రథౌంసిపరినిఘ్నంతఃపుర్యామస్యాంసమం
 తతః||౨౬||అసంపాతంకరిష్యంతిపతంతఃకంకవాససః|రాక్షసేంద్రమహాసర్పాసరామగరుడోమహా||౨౭||ఉద్ధరి
 వ్యతివేగేనవైసతేయఇవోరగాః | అవనేష్యతిమాంభతాత్వత్తశ్శీఘ్రమరిందమః||౨౮||అసురేభ్యశ్శ్రియందీప్తాంవి
 ణ్ణస్తిభిరివక్త్రమైః|జనస్థానేహతస్థానేనిహతేరక్షరసాంబలే ||౨౯||అశక్తేనత్వయారక్షఃకృతమేతదసాధువై | ఆశ్ర
 మంతుతయోశ్శూన్యంప్రవిశ్యనరసింహయోః||౩౦||గూచరంగతయోభ్రాత్రోరపసితాత్వయాధమససాగంధము
 పాఘ్రాయరామలక్షణయోస్త్యయా||౩౧||శక్యంసందశేనేస్థాతుంశునాశాదూలయోరివ |తస్యతేవిగ్రహేతా
 భ్యాంయుగగ్రహణమస్థిరమ్||౩౨||వృత్తస్యేంద్రబాహుభ్యాంబాహూరేకస్యనిగ్రహః | క్షిప్రంతవసనాభోమే
 రామస్సేమిత్రిణాసహ|| ౩౩ ||తోయమల్పమివాదిత్యః ప్రాణానాదాస్యతేశరైః || ౩౪ ||కుబేరస్యగతాపథాయవాస
 భాంగతోవావరుణస్యతాజ్ఞః | అసంశయందాశరథేనమోక్ష్యసేమహాదుఃఖఃకాలహతోశనేరివ || ౩౫ || ఇతిశ్రీమ
 త్సుందర కాండే - ఏకవింశ స్కంధః • *****

సీతాయావవసంశ్చత్వాపరుషంరాక్షసాధిపః | ప్రత్యువాచతతస్సీతాంవిప్రియంప్రియదశేనామ్||౧||య
 థాయథాసాంత్యయితావశ్యఃస్త్రీణాంతథాతథా | యథాయథాప్రియంవక్తాపరిభూతస్తథాతథా||౨||సన్నియచ్ఛతి
 మేక్రోధంత్యయికామస్సముత్థితః | ద్రవతోమాగమాసాద్యహయానివసుసారథిః ||౩|| వామఃకామోమనుష్యాణాం
 యస్త్రికిలనిబధ్యతేజనేతస్త్రింస్త్యమకోశః|సేహశ్చకిలజాయతే||౪||ఏతస్మాత్కాణాన్నత్వాంఘ్రతయామివరాన
 నే | వధాహామవమానాహంమిథ్యాప్రప్రజితేరతామ్||౫||పరుషాజీహవాక్యానియానియానిబ్రవీషిమామ్ | తే
 ముతేషువధోయక్తస్తవమైథిలిదారుణః||౬||ఏవముక్త్వాతువైదేహీంరావణోరాక్షసాధిపః| క్రోధసంరంభసంయుక్త
 స్సీతాముత్తరమబ్రవీత్ ||౭||ద్వామాసౌరక్షితన్యోమేయోవధిస్తేమయాకృతః|తతశ్చయనమారోహమమత్వంవరవర్ణి
 ని||౮||ఉద్ధ్వంసద్వాభ్యాంతుమాసాభ్యాంభర్రారంమాంమనిచ్ఛతీమ్ | మమత్వాంప్రాతరాశాథమాభంతేమహా
 నసే||౯||తాంతజ్యమానాంసంప్రత్యురాక్షసేంద్రేణజానకిమ్ | దేవగంధర్వకన్యాస్తావిషెదుర్వికృతేక్షణాః|| ౧౦ ||
 ఓష్యప్రకారైరపరావక్త్రైస్తేస్తథాపరాః|సీతామాశ్వాసయామాసుస్తజితాంతేనరక్షసా||౧౧|| తాభిరాశ్వాసి
 తాసీతారావణంరాక్షసాధిపమ్|ఉవాచాశ్చహితంవాక్యంవృత్తశౌండిర్యగర్వితమ్||౧౨||నూనంనతేజనఃకశ్చిదస్తినిశ్రే
 యసేథితః | నివారయతియోనత్వాంకమణోస్తాద్విగహితాత్ || ౧౩ || మాంహిధమాశ్శనఃపత్నింశచీమివశచీప
 తేః|త్వదస్యస్త్రిఘ్నూకోకేషుప్రాధయేన్నసాపికః||౧౪||రాక్షసాధమరామస్యభార్యామమితతేజసః | ఉక్తవాసేని
 యశాప్వపంక్వగతస్తస్యమోక్ష్య||౧౫||యథాదృప్తశ్చమాతంగశ్శశశ్చసహితోవనేతథాద్విరదవద్రామస్త్యంజీవ
 శశవత్స్పృతః||౧౬||సత్వమిత్త్వాకునాథంచైక్షిపన్నహసలజ్జసాచతుషూర్విషయంతస్యనతాపచపగచ్ఛసి|| ౧౭ || ఇమే

తేనయ నేక్రూరేవియాపేకృష్ణపింగళైశ్చితానవతిలేకస్సాన్తామనార్యనిరీక్షితః॥౧౦॥తస్యధర్మాత్తనఃపత్నీంసుహృద
శరభస్యచాకథంవ్యాహరతోమాంతేనజిహ్వవ్యవశీర్యతే॥౧౧॥అసందేశాత్తురామస్యతపసశ్చానుపాలనాత్సత్వాం
మమిదశగ్రీవభస్త్వభస్మాహతేజసా॥౧౨॥నాపహతుమహంశక్యాత్సయా రామస్యధీమతః॥విధిస్తవవధాధాయ
విహితోనాత్రసంశయః॥౧౩॥శూరేణధనదభ్రాత్రబలైస్సముదితేనచ॥అపాహ్యరామంకస్తాద్ధిదారచార్యంత్య
యాకృతమ్॥౧౪॥సితాయావచనంశ్రుత్వా రావణోరాక్షసాధిపః॥వివృత్యనయనేక్రూరేజానకీమన్యవైక్షతా॥౧౫॥సీల
జీమూతసంకాశోమహాభుజశిరోధరః॥సింహసత్వగతిశ్చీమాదీప్తజిహ్వగ్రలోచనః॥౧౬॥చలాగ్రమకుటప్రాంశు
శ్చిత్రమాల్యానులేపనః॥రక్తమాల్యాంబరధరస్త్రచ్ఛాంగదవిభూషణః॥౧౭॥శ్రోణీసూత్రేణమహతామేచకేనసుసంవృ
తః॥అమృతోత్పదనద్దేనభుజగేనేవమందరః॥౧౮॥తాభ్యాంసపరిపూర్ణాభ్యాంభుజాభ్యాంరాక్షసేశ్వరః॥శుశుభేచల
సంకాశశ్శృంగాభ్యామివమందరః॥౧౯॥తరుణాదిత్యవర్ణాభ్యాంకుండలాభ్యాంవిభూషితః॥రక్తపల్లవపుష్పభ్యామ
శోకాభ్యామివాచలః॥౨౦॥సకల్పవృక్షప్రతిమోవసంతభవమూర్తిమా॥శ్చశానచైత్యప్రతిమోభూషితోపిభయం
కరః॥౨౧॥అవేక్షమాణోవైదేహీంకౌపసంరక్తలోచనః॥ఉవాచరావణస్సీతాంభుజంగభవనిశ్చస్థః॥౩౦॥అనయే
నాభిసంపన్నమథహీనమనువ్రతే॥నాశయావ్యహమవ్యత్యాంసూర్యస్సంధ్యామినోజసా॥౩౧॥ఇత్యుక్త్వామైథిలీంరా
జారావణశ్శ్రుతరావణః॥సందిదేశతతస్సర్వారాక్షసీర్హృదశఃసా॥౩౨॥ఎకాక్షీమేకకర్ణాంచకణప్రావరణాంత
థాగోకర్ణింహస్తికర్ణిందలంబకణీమకణికామ్॥౩౩॥హస్తిపాద్యశ్వపాద్యోచగోపాదీంపాదమాలికామ్॥ఎకాక్షీ
మేకపాదీంచపుభుపాదీమపాదికామ్॥౩౪॥అతిమాత్రశిరోగ్రీవామతిమాత్రకుచోదరీమ్॥అతిమాత్రాస్యనేత్రాంచ
దీఘజిహ్వమజిహ్వకామ్॥౩౫॥అనాసికాంసింహముఖంగౌముఖంసూకరీముఖమ్॥యథామద్వశగాసీతాక్షిప్రంభ
వతిజానకీ॥౩౬॥తథాకురుతరాక్షస్యస్సర్వాఃక్షిప్రంసమేత్యచ॥ప్రతిలోమానులోమైశ్చసామదానాదిభేదనైః॥౩౭॥
ఆవజ్ఞయతనైదేహీందండస్యోద్యమనేనచ॥ఇతిప్రతిసమాదిశ్యరాక్షసేంద్రఃపునఃపునః॥౩౮॥కామమన్యపరితాత్త
జానకీంపర్యతజ్జయత్॥ఉపగమ్యతతఃక్షిప్రంరాక్షసీధాన్యమాలినీ॥౩౯॥పరిష్వజ్యదశగ్రీవమిదంవచనమబ్రవీత్॥మ
యాక్రీడమహారాజసీతయాకింతవానయా॥౪౦॥వివర్ణయాకృపణయామానుష్యారాక్షసేశ్వర॥నూనమస్యామహః
రాజనదివ్యాభోగసత్తమా॥౪౧॥విదధాత్యమరశ్రేష్ఠస్తవబాహుబలాజితా॥అకామాంకామయానస్యశరీర
ముపతప్యతే॥౪౨॥ఇచ్ఛంతీంకామయానస్యప్రీతిర్భవతిశోభనా॥ఎవముక్తస్తురాక్షసాస్యసముత్క్షిప్తస్తతోబలీ॥౪౩॥ప్ర
హసన్యైఘసంకాశోరాక్షసస్సన్యవతతాప్రస్థితస్సదశగ్రీవఃకంపయన్నివమేదినీమ్॥౪౪॥జ్వలద్భాస్కరవర్ణాభంప్ర
వివేశనివేశనమ్॥దేవగంధర్వకన్యాశ్చనాగకన్యాశ్చసర్వతః॥౪౫॥పరవార్యదశగ్రీవంవివిశుస్తద్దృశాలాత్తమమ్॥స
మైథిలీంధమపరామవస్థితాంప్రవేషమానాంపరిభత్యైరావణః॥విహాయసీతాంమదనేనమోహితస్సమేవవేత్త
ప్రవివేశభాస్వరమ్॥౪౬॥ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండేద్వావింశస్కంధః॥*****

ఇత్యుక్త్వామైథిలీంరాజారావణశ్శ్రుతరావణః॥సందిశ్యచతతస్సర్వారాక్షసీర్జాగామహా॥౧॥నిష్ఠాగ్రంతే
రాక్షసేంద్రేతుపునరంతఃపురంగతే॥రాక్షసోభీమయాపాస్తాస్సీతాంసమభిదుశ్రువుః॥౨॥తతస్సీతాముపాగమ్యరాక్ష
స్యఃక్రొధమూర్ఛితాః॥పరంపరుషయావాచావైదేహీమిదమబ్రువత్॥౩॥పాలస్యస్యవరిష్ఠస్యరావణస్యమహాత్మ
సః॥దశగ్రీవస్యభార్యాత్వంసీతేనబహుమన్యసే॥౪॥తతస్తైక్వజటానామరాక్షసీవాక్యమబ్రవీత్॥ఆమంత్యక్రొధతా
మ్రాక్షీసీతాంకరతలోదరీమ్॥౫॥ప్రజాపతీనాంషణ్ణాంతుచతుర్థేయః॥ప్రజాపతిః॥మానసోబ్రహ్మణఃపుత్రఃపులస్త్యశ్చ
తివిశ్రుతః॥౬॥పులస్త్యస్యతులేజస్వీమహాపిమాణససస్సుతః॥నామాసనిశ్రవానామప్రజాపతీసమప్రభః॥౭॥తస్య
పుత్రోవిశాలాక్షిరావణశ్శ్రుతరావణః॥తస్యత్వంరాక్షసేంద్రస్యభార్యాభవితమహాసి॥౮॥మయోక్తంచారుస
ర్వాంగివాక్యంకిన్నానుమన్యసే॥తతోహరిజటానామరాక్షసీవాక్యమబ్రవీత్॥౯॥వివత్సనయనేకౌపాన్తాజారస
దృశేక్షణాయేనదేవాస్త్రీయస్త్రీంశద్దేవరాజశ్శనిజితాః॥౧౦॥తస్యత్వంరాక్షసేంద్రస్యభార్యాభవితమహాసి॥
తతస్తుప్రఘసానామరాక్షసీక్రొధమూర్ఛితాః॥౧౧॥భత్సయంతీతదాఘోరమిదంచచనమబ్రవీత్॥వీర్యోత్పిక్తస్య

శూరస్యసంగ్రామేష్యనివర్తనః॥ ౧౨॥ బలినోవీర్యయుక్తస్యభార్యాత్వంకింసలస్యసే । ప్రియాంబహుమతాంభా
 ర్యాంత్యక్త్వాతాజామహాబలః॥ ౧౩॥ సర్వాసాంచమహాభాగాంత్యామునైష్యతిరావణః । సమృద్ధంస్త్రీసహస్రైఃసా
 నారతోపశోభితమ్॥ ౧౪॥ అంతఃపురంసముత్సృజ్యత్వామునైష్యతిరావణః । అన్యాతువికటానామరాక్షసీవాక్యమబ్ర
 వీత్॥ ౧౫॥ అసకృద్దేవతాయుద్ధేనాగగంధర్వదానవాః॥ నిజైతాసుమరేయససతేపాశ్వముపాగతః॥ ౧౬॥ తస్యసర్వస
 మృద్ధస్యరావణస్యమహాత్మనః । కిమద్యరాక్షసేంద్రస్యభార్యాత్వంనేచ్ఛసేధమే॥ ౧౭॥ తతస్తుదుముఖీనామరాక్ష
 సీవాక్యమబ్రవీత్॥ యస్యసూర్యోనతపతిభీతోయస్యచమారుతః॥ ౧౮॥ సనాతీస్తాయతాపాంగేకింత్యంతస్యనతిస్తసి । పు
 ష్పవృష్టించతరవోముముచుర్యస్యవైభయాత్॥ ౧౯॥ శైలాశ్చసుశ్రూపానీయంజలదాశ్చయదేచ్ఛతి । తస్యనైఋ
 తరాజస్యరాజరాజస్యభామిని॥ ౨౦॥ కింత్యంనకురుషేబుద్ధింభార్యాభారావణస్యహి । సాధుతేతత్వతోదేవికథితంసా
 ధుభామిని॥ ౨౧॥ గృహాణసున్తితేవాక్యమన్యథానభవిష్యసి॥ ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండే - త్రయోవింశ స్సర్గః. *****

తతస్సీతాముపాగమ్యరాక్షసోవికృతాననాః॥ పరుషంపరుషానార్యఙ్గాచస్తాంవాక్యమప్రియమ్॥ ౧॥ కింత్యహం
 తఃపురేసీతేసర్వభూతమనోహరైః॥ మహాహాశయమోపేతేనవాసమనుమన్యసి॥ ౨॥ మానుషీమానుషమనైవభార్యా
 త్వంబహుమన్యసే॥ ప్రత్యాహరమనోరామాన్నత్వంజాతుభవిష్యసి॥ ౩॥ త్రైలోక్యవసుభోక్తారంరావణంరాక్షసే
 శ్వరమేభతారముపసంగమ్యవిహరస్వయథాసుఖమ్॥ ౪॥ మానుషీమానుషంతంతురామమిచ్ఛసిశోభనైరాజ్యాద్భు
 వ్జమసిద్ధాభాంవిక్షంభత్వమనిందితే॥ ౫॥ రాక్షసీనాంవచశ్శృత్యాసీతాపన్ననిభేక్షణానైత్రాభ్యామశ్రుపూణాభ్యా
 మిదంవచనమబ్రవీత్॥ ౬॥ యదిదంలోకవిద్విష్టముదాహరథసంగతాః॥ నైతన్ననసివాక్యంమేకిచ్ఛిషంప్రతిభాతివః॥ ౭॥ న
 మానుషీరాక్షసస్యభార్యాభవితుమహాతికామంభాదతమాంసర్వానకరిష్యామివోవచః॥ ౮॥ దీనోవాఃరాజ్యస్థీనో
 నాయోమేభర్తాసమెగురుః॥ తంనిత్యమనురక్తాస్త్రియభాసూర్యంనువర్చలా॥ ౯॥ యథాశచీమహాభాగాశక్రంసముపతి
 స్థతి॥ అరుంధతీవసిన్ధంచరోహిణీశశినయథా॥ ౧౦॥ లోపాముద్రాయభాగస్త్యంసుకన్యాచ్యవనంయథా । సావిత్రీస
 త్యవంతంచకపిలంశ్రీమతీయథా॥ ౧౧॥ సాదాసంమదయంతీవకేశీసీసగరంయథా॥ నైషధందమయంతీవభైమీపతిమనుప్ర
 తా॥ ౧౨॥ తథాహమిత్వాకువరంరామంపతిమనుప్రతా॥ సీతాయావచనంశ్రుత్వారాక్షస్యఃక్రోధమూఢితాః॥ ౧౩॥
 భర్త్యయంతిస్తవరుషైర్వాక్యైర్వావణవోదితాః॥ అవలీనస్సనిర్వాకోహనుమాశింశుపాద్రుమే॥ ౧౪॥ సీతాంసంత
 జయంతీస్తారాక్షసీరశ్వతోత్కపిః । తామభిక్రమ్యసంక్రుద్ధావేషమానాంసమంతతః॥ ౧౫॥ భృశంసంలిలిహుర్దీప్తా
 ప్రలంబాదశనచ్ఛదాః॥ ఙ్గాచశ్చపరమక్రుద్ధాఃప్రగృహ్యశుభరశ్వధా॥ ౧౬॥ నేయమర్హతిభతారారావణంరాక్ష
 సాధిపమ్ । తంభర్త్యమానాభీమాభీరాక్షసీభిర్వరాననా॥ ౧౭॥ సాబాష్పమపమాజంతీశింశుపాంతాముపాగమత్ ।
 తతస్తాంశింశుపాంసీతారాక్షసీభిస్సమావృతా॥ ౧౮॥ అభిగమ్యవిశాలాక్షీతస్థానోకపరిప్లుతా॥ తాంకృశాందీనవదనాం
 మలి నాంబరథారిణీమ్॥ ౧౯॥ భర్త్యయాంచక్రీరేసీతాంరాక్షస్యస్తాంసమంతతః । తతస్తాంవినతానామరాక్షసీభీమద
 శనా॥ ౨౦॥ అబ్రవీత్కుపితాకారాకరాళానిణతౌదరీసీతేపర్యాప్తమేతావద్భుతుస్సే॥ హునిదశితః॥ ౨౧॥ స
 ర్వత్రాతికృతంభద్రేవ్యసనాయోవకల్పతే । పరితుష్టాస్తీభద్రంతేమానుషస్తైకృతోవిధిః॥ ౨౨॥ మామపితువచఃపథ్యం
 బ్రువంత్యాకురుమైథిలి । రావణంభజభతారంభతారంసర్వరక్షసామ్॥ ౨౩॥ విక్రాంతంకూపవంతంచనురేశమివ
 వాసవమ్ । దక్షిణంత్యాగశీలంచసర్వస్యప్రియదశనమ్॥ ౨౪॥ మానుషంకృపణంరామంత్యక్త్వారావణమాశ్రయ । ది
 వ్యాంగరాగావైదేహిదివ్యాభరణభూషితా॥ ౨౫॥ అద్యప్రభృతసర్వేషాంలోకానామిశ్వరీభవ । అగ్నేస్సాన్వహాయ
 థాదేవీశచీవేంద్రస్యశోభనే॥ ౨౬॥ కింతేరామేణవైదేహీకృపణేనగతాయుషా । ఏతదుక్తంచమేవాక్యంయదిత్వంసకరి
 ష్యసి॥ ౨౭॥ అన్తిన్తుచూతేసర్వాస్త్యాంభక్షయిష్యామహవయమ్॥ అన్యాతువికటానామలంబమాసపయోధరా॥ ౨౮॥
 అబ్రవీత్కుపితాసీతాంముష్టిముద్యమ్యగజఃతీబహూన్యప్రియరూపాణివచనానిసుదుమత్తే॥ ౨౯॥ అనుక్రోశాన్త్య
 దుత్వాచ్చసోధానితవమైథిలినచనఃకురుషేవాక్యంహితంకాలపురస్కృతమ్॥ ౩౦॥ ఆనీతాసీసముగ్రస్యపారమనైవృష్ట
 రాసదమ్ । రావణాంతఃపురంఘోరంప్రవిష్టాశాసీమైథిలి॥ ౩౧॥ రావణస్యగృహారుద్ధామస్మాభిస్తుసురక్షితామౌనత్వాం

శక్తః పరిత్రాతుమపి సాక్షాత్పురందరః॥ ౩౨॥ కురుష్వహితవాదిన్యావచనం మమ మైథిలి | అలమ శ్రుప్రపాతేన త్యగో
కమనః ఫలమ్॥ ౩౩॥ భజప్రీతిం ప్రహషణంచ త్యజైతాని త్యజైన్యతామ్ | సీతే రాక్షసరాజేన సహక్రీడయతాసుఖమ్॥
౩౪॥ జానాసిహియథాభీరుస్త్రీణాం యావన్మధువమ్ | యావన్మతేవ్యతిక్రామేత్తావత్సుఖమవాప్నుహి॥ ౩౫॥ ఉ
ద్యానాని చరమ్యాణి పథ్యతోపవనాని చ సహరాక్షసరాజేన చరత్వం మదిరేక్షణే॥ ౩౬॥ స్త్రీసహస్రాణి తేషాం జ్వలశేష్ఠా
స్యంతి సుందరి | రావణం భజభతారం భతారం సర్వరక్షసామ్॥ ౩౭॥ ఉత్పాట్య వాతేహ్యదయం భక్తయిష్యామి మైథి
లి | యిది మేవ్యాహృతం వాక్యం నయథావత్కరిష్యసి॥ ౩౮॥ తతశ్చండోదరీ నామ రాక్షసీ క్రౌఢమూర్ఖితా | భ్రామ
యంతీ మహమ్నాబిమిదం వచనమబ్రవీత్॥ ౩౯॥ ఇమాంహరిణి లోలాక్షీం త్రాసోత్కంపిపయోధరామ్ | రావణేన హ్య
తాం దృష్ట్వా దౌహృదోమేమహానభూత్॥ ౪౦॥ యకృత్స్లీనామ భోత్సీడం హృదయంచ సబంధనమ్ | ఆం త్రాణ్యపితథా
శీషణాభాదేయమితి మేమతి॥ ౪౧॥ తతస్తప్రథమసానామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్ | కంతమస్యాన్యశంసాయాః పీడయా
మకినూస్యతే॥ ౪౨॥ నివేద్య తాంతతో రాజ్ఞేమానుషీ సామృతేతిహా | నాత్ర కశ్చన సందేహః ఖాదయేతి సవత్సృతి॥ ౪౩॥ తన
స్త్వజాముఖీ నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్ | విశస్యమాంతతస్సర్వాస్సమాకూరుతేపిలుకా॥ ౪౪॥ విభజామతత
స్సర్వావివాదోమేనరోచతే | పేయమానీయతాంక్షిప్రంలేహ్యముచ్చావచంబహు॥ ౪౫॥ తతశ్శూపణఖానామ రాక్ష
సీ వాక్యమబ్రవీత్ | అజాముఖ్యా యమక్తంహితదేవమమరోచతే॥ ౪౬॥ సురాచానీయతాంక్షిప్రం సర్వశోకవినాశిని |
మానుషం మాంసమాస్వాద్యన్యత్యామోభవికుంభిలామ్॥ ౪౭॥ ఏవం సంభత్య మానాసాసీతాసురసుతోపమా | రాక్ష
సీభిస్సుమోరాభిదైర్యముత్సృజ్యరోదితి॥ ౪౮॥ ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే చతుర్వింశ స్కంధః *****

తథా తాసాం వడంతీనాం పరుషం దారుణం బహు | రాక్షసీ నామ సామ్యా నాయురోదజనకాత్మజా॥ ౧॥ ఏవముక్తా
తువైదేహీ రాక్షసీభిమనస్విని | ఉవాచ పరమత్రస్తా బాష్పగద్గదయాగిరా॥ ౨॥ సమానుషీ రాక్షసస్య భార్యాభవిత
మహాతికామంభాదతమాంసర్వానకరిష్యామి వోవచః॥ ౩॥ సారాక్షసీమధ్యగతాసీతాసురసుతోపమా | సశమలేభ
దుఃఖాతా రావణేన చ తజితా॥ ౪॥ వేపతేస్తాగికంసీతా విశంతీవాంఠమాత్మనః | వనేయోధపరిభ్రష్టా మృగీకోక్తేరినా
దితా॥ ౫॥ సాత్వశోకస్య విపులాంశాఖామాలంబ్య పుష్పితామ్ | చింతయామాస శోకేన భతారంభగ్నమానసా॥ ౬॥
సాస్నాపయంతీ విపులాస్తనానేత్రజలస్రవైః | చింతయంతీనశోకస్య తదాంతమధిగచ్ఛతి॥ ౭॥ సావేషమానాపతీతాస్త్ర
వాతేకదలీయథా | రాక్షసీనాంభయత్రస్తావివణావదనాభవత్॥ ౮॥ తస్యాస్నాదీఘవిపులావేషంత్యాసీతయాతదా |
దద్యశేకంపిసీవేణీవ్యాళీవపరిసపతీ॥ ౯॥ సానిశ్శ్వసంతీదుఃఖాతా శోకౌపహతచేతనా | ఆతావ్యస్థజదశ్రాణీమై
థిలీవిలలాపహా॥ ౧౦॥ హారామేతిచదుఃఖాతా హాపునలక్ష్యణేతిచ | హాశ్వశ్రుమమకాసల్యహాసుమిత్రేతిభామిని॥
౧౧॥ లోకప్రవాదస్సత్యోయంపండితైస్సముదాహృతః | అకాలేదుర్భోమృత్యుః స్త్రియోవాపురుషస్యవా॥ ౧౨॥
యత్రాహమేవంక్రూరాభీరాక్షసీభిరిహాదితాజీవామిహీనారామేణముహూతామపిదుఃఖితా॥ ౧౩॥ ఏమాల్పపు
ణ్యకృపణావినశిష్యాన్యనాథవత్ | సముద్రమధ్యేనాఃపూణానాయువేగైరివాహతా॥ ౧౪॥ భతారంతమపశ్యంతీ
రాక్షసీనశమాగతాసీదామిఖలుశోకేన మూలతోయహతంయథా॥ ౧౫॥ తంపద్దదశవత్రాక్షంసంహవిక్రాంతగౌమి
నమ్భదన్యాఃపశ్యంతిమేనాభంకృతజ్ఞంప్రియవాదినమ్॥ ౧౬॥ సర్వధాతేనహీనాయారామేణవిదితాత్మనా | తీక్ష్ణంపిషమి
వాస్వాద్యదుర్భంమమజీవితమ్॥ ౧౭॥ కీదృశంతుమయాపాపంపురాజన్తాంతరేకృతమ్ | యేనేదంప్రాప్యతేదుఃఖం
మయామోరంసుదారుణమ్॥ ౧౮॥ జీవితంత్యక్తుమిచ్ఛామిశోకేనమహాతావృతా | రాక్షసీభిశ్చరక్ష్యంత్యా రామోనాసా
ద్యతేమయా॥ ౧౯॥ ధిగస్తుఖలుమానుష్యంధిగస్తుపరవశ్యతామ్ | నశక్యంయత్పరిత్యక్తమాత్మచ్ఛం దేనజీవితమ్॥ ౨౦॥ ఇతి
శ్రీమత్సుందరకాండే పంచవింశ స్కంధః *****

ప్రసక్తాశ్రుముఖీత్యేవంబ్రువంతీజనకాత్మజా | అధోముఖముఖీబాలావిలప్తుముపచక్రమే॥ ౧॥ ఉన్నతేవప్రమల్లే
వత్రాంతచిత్రేవశోచతీ | ఉపావృత్తాకిశోరీవవివేష్టంతీమహితలం॥ ౨॥ రాఘవస్యప్రమల్లేస్యరక్షసాకామయాపిణా | రా
వణేనప్రమథ్యాహమానీతాక్రౌఢబలాత్॥ ౩॥ రాక్షసీవశమాపన్నాభత్యమానాసుదారుణమ్॥ ౪॥ తయంతీమదుః

భాతానాహంజీవితుముత్సహే॥ ౪॥ సహిమేజీవితేన్లాభోనై వాధై నాచభూషణైః । వసంత్యా రాక్షసీమధ్యేవినా
రామంష హరభవమ్॥ ౫॥ అత్తసాకమిదంనూనమథవాప్యజరామరమ్॥ హృదయంమమయే నెదంనమఃభేనావశీర్యతే॥ ౬॥ ధి
జ్ఞామనార్యామనతీంయాహం తేనవినాకృతా॥ ముచూతామపిరక్షామిజీవితంపాపజీవితా॥ ౭॥ కాచమేజీవితేశ్రద్ధా
సుఖేవాతంప్రియంవినాభతారంసాగరాంతాయావసుధాయాఃప్రియంవదమ్॥ ౮॥ భిద్యతాంభక్త్యతాంవాపిశరీరం
విస్మజామ్యహమ్ । సచాప్యహంచరంచుఃఖంసహాయంప్రియవజ్జితా॥ ౯॥ చరణేనాపిసవ్యేనసస్పృశేయంనిశాచరమ్
రావణంకింపునరహంకామయేయంవిగహితమ్॥ ౧౦॥ ప్రత్యాఖ్యాతంనజానాతినాత్మానంనాత్మనఃకులమ్ । యోస్యశం
సస్వభావేనమాప్రాప్తాభయతుమిచ్ఛతి॥ ౧౧॥ చిన్నాభిన్నావిభక్తావాదీస్తేవాగ్నోప్రదీపితా । రావణంనోవతిస్థే
యంకింప్రలాపెనవశ్చిరమ్॥ ౧౨॥ ఖ్యాతః ప్రాజ్ఞఃకృతజ్ఞశ్చసానుక్రొశశ్చరాఘవః॥ సద్వృత్తోనిరనుక్రొశశ్చంకేమద్భా
గ్యసంక్షయాత్॥ ౧౩॥ రాక్షసానాంసహస్రాశిజనస్థానేచతుర్దశ । యేనై కేననిరస్తానిసమాంకిన్నాభివద్యతే॥ ౧౪॥
నిరుద్ధారావణేనాహమల్పవీర్యేణరక్షసాసమధఃఖలుమేభతారావణంహంతుమాహవే॥ ౧౫॥ విరాధోదండకారణ్య
యేనరాక్షసపుంగవః । రణేరామేణనిహతస్సమాంకిన్నాభివద్యతే॥ ౧౬॥ కామంమధ్యేసముద్రస్యలంకేయందుష్ప్రభ
వణానతురాఘవబాణానాంగతిరోధీహవిద్యతే॥ ౧౭॥ కిన్నతతాగరణంయేనరామోద్భవరాక్రమః । రక్షసాపహృ
తాంభార్యానిష్టాంనాభ్యవపద్యతే॥ ౧౮॥ ఇహస్థాంమాంసజానీతేశంకేలక్ష్మణపూర్వజః॥ జానన్మపిహితేజస్వీధమణం
మమయిష్యతి॥ ౧౯॥ హృతేతియోధిగత్వామాంరాఘవాంసనివేదయేత్॥ గృధ్రరాజౌపిసరణేరావణేననిపాతితః॥ ౨౦॥
కృతంకమమహాత్తేనమాంతథాభ్యవపద్యతా॥ తిస్యతారావణద్వంద్వేవృద్ధేనాపిజటాయుషా॥ ౨౧॥ యదిమామిహజా
నీయాద్వృతమానాంసరాఘవః॥ అద్యబాణైరభిక్రుద్ధఃకుర్యాల్లోకమరాక్షసమ్॥ ౨౨॥ విభమేచ్ఛపురీలంకాంశోషయే
చ్ఛమశుబాదధిమ్ । రావణస్యచనీచస్యకీర్తింనామచనాశయేత్॥ ౨౩॥ తతోనిహతనాథానాధీరాక్షసీనాంగృహేగృ
హే । యథాహమేవంరుదతీతథాభూయోనసంశయః॥ ౨౪॥ అన్విష్యారాక్షసాంలంకాంకుర్యాద్రామస్సలక్ష్మణః । స
హితాభ్యాంరిపుర్వృష్టోముచూతామపిజీవతి॥ ౨౫॥ చితాధూమాకులపథాగృధ్రమండలసంకులా । అచిరేణతులంకే
యంశ్చశాసనస్పృశీభవేత్॥ ౨౬॥ అచిరేణైవకాలేనప్రాప్స్యామ్యేవమనోరథమ్॥ దుష్ప్రిస్తానోయమాఖ్యాతిసర్వేషాం
వోవివర్యయమ్॥ ౨౭॥ యాదృశానీహదృశ్యంతేలంకాయామశుభానివై । అచిరేణతుకాలేనభవిష్యతిహతప్రభా॥ ౨౮॥
నూనంలంకాహతేపాపేరావణేరాక్షసాధమేశోషయాస్యతిదుఃఖాప్రమదావిధవాయథా॥ ౨౯॥ పుణ్యోత్సవ
సముద్ధాచనష్టభక్త్రీసరాక్షసీ । భవిష్యతిపురీలంకానష్టభక్త్రీయథాంగనా॥ ౩౦॥ నూనంగాక్షసకన్యానాంరుదంతీ
నాంగృహేగృహే॥ శ్రీమ్యామినచిరాదేవచుఃఖాతానామిహాధ్వనిమ్॥ ౩౧॥ సాంధకారాహతద్యోతాహతరాక్షసపుం
గవా । భవిష్యతిపురీలంకానిదగ్ధారామసాయకైః॥ ౩౨॥ యది నామసశూరోమాంరామోరక్తాంతలోచనః । జానీయా
ద్వృతమానాంహిరావణస్యనివేశనై॥ ౩౩॥ అనెనతున్మశంసేనరావణేనాధమేనమే । సమయోయస్తునిదిష్టస్తస్యకా
లోయమాగతః॥ ౩౪॥ అకార్యంయేనజానంతినై ఋతాఃపాపకారీణః । అధమాత్తుమశుచూత్పాతోభవిష్యతిహి
సాంప్రతమ్॥ ౩౫॥ వై తేధమంవిజానంతిరాక్షసాఃపిశితాశనాః॥ ధ్రువంమాంప్రాతరాశాభేరాక్షసఃకల్పయిష్యతి॥
౩౬॥ సాహంకథంకరిష్యామితంవినాప్రియదశానమ్॥ రామంరక్తాంతనయనమపశ్యంతీమచుఃఖతా॥ ౩౭॥ యదికశ్చిత్ప్ర
దాతామేషిషస్యాద్యభవేదిహాక్షిప్రంవై వస్వతందేవంపశ్యేయంపతినావినా॥ ౩౮॥ నాజానాజ్జీవతీంరామస్సమాంల
క్ష్మణపూర్వజః॥ జానంతాతానకుర్యాతాంనోర్యావ్యంహిమమమాగణమ్॥ ౩౯॥ నూనంమమైవశోకేనసవీరోలక్ష్మణా
గ్రజః॥ దేవలోకమితోయాతస్యక్త్వాదేహంమసీతతే॥ ౪౦॥ ధన్యాదేవాస్సగంధర్వాస్సిద్ధాశ్చపరమమయః । మమప
శ్యంతియేనాథంరామంరాజీవలోచనమ్॥ ౪౧॥ అథవాసహితస్యార్థోధమకామస్యధీమతః । వయా రామస్యరాజపే
భార్యయాపరమాత్మనః॥ ౪౨॥ దృశ్యమానెభవేత్ప్రిసాస్పృహదంనాస్త్వపశ్యతః । నాశయంతిక్పతమ్నాస్తునరామో
నాశయిష్యతి॥ ౪౩॥ కిన్నమేనగుణాః కేచిత్క్రింవాభాగ్యక్షయోమమ । యాహంసీదామిరామేణహి నామభ్యానభామినీ॥
౪౪॥ శ్రీమోమేజీవితాన్మన్మంవిహీనాయామహాత్మనః॥ రామాదగ్నిష్టచారిత్తాచూరార్చ్యశ్రీబహుతాత్॥ ౪౫॥

అథవాన్య ప్రశస్తాన్తాన నేమూలఫలాశినా భ్రాతరాహినర శ్రేష్ఠాసంవృత్తావనగౌరవరారంభః ||౪౬|| అథవారాక్షసేంద్రే
 ణరావణేనమరాత్మనా ధన్వనామూలికాశూరా భ్రాతరారామలక్ష్మణౌ ||౪౭|| సాహమేవంగతేకాలేమర్తుమిచ్ఛామిస
 ర్వథా|నవమేవిహితౌమృత్యురస్మిన్మహాభాషితతే||౪౮||ధన్వాఃఖలుమహాత్మా నోమునయ స్త్యక్తకిల్బిషాఃజితాత్మా
 నోమహాభాగాయేషాంన స్త్యప్రియాప్రియే||౪౯||ప్రియాన్నసంభవేద్వఃఖమప్రియాదధికంభయమ్ | తాభ్యాంహి
 యేవియుజ్యం తేనమస్తేషాంమహాత్మనామ్ ||౫౦|| సాహంత్యక్తాప్రియాహేణరామేణవిదితాత్మనా | ప్రాణాన్స్త్య
 త్యామిపావస్యరావణస్యగతావతమ్||౫౧||ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండే - షడ్వింశ స్కంధః . *****

ఇత్యుక్తాస్సీతయాఘోరారాక్షస్యఃక్రోధమూర్ఛితాః|కాశ్చిజ్జన్మస్తదాభ్యాతుంరావణస్యతరస్వినః ||౫౨||తత
 స్సీతామపాగమ్యరాక్షసోఘోరదశనాః | పునఃపరుషమేకార్థమనర్థార్థమథాబ్రువన్||౫౩||అద్యేదాసీంతవానా
 ర్యేసీతేపాపవినిశ్చయే|రాక్షసోభక్షయిష్యంతిమాంసమేతద్యథాసఖమ్||౫౪||సీతాంతాభిరనార్యాభిర్భృష్టాసంత
 జితాంతదా|రాక్షసీత్రిజటావృద్ధాశయానావాక్యమబ్రవీత్||౫౫||అత్తానంభాదతానార్యానసీతాంభక్షయిష్యభజన
 కస్యనుతామిష్టాంస్తుషాంవశరభస్యచ||౫౬||స్వప్నోహ్యద్యమయాదృష్టోదారుణోరోమహామణః | రాక్షసానామభా
 వాయభతురస్యాభవాయచ||౫౭||ఏవముక్తాస్సీజటాయారాక్షస్యఃక్రోధమూర్ఛితాః|సర్వాపవాబ్రువన్భీతాస్సీ
 జటాంతామిదంవచః||౫౮||కథయస్వత్వయాదృష్టఃస్వప్నోయంకీదృశోనిశి | తాసాంశ్రుత్వాతువచనంరాక్షసీనాంము
 ఖాచ్ఛ్యుతమ్||౫౯||ఉవాచవచనంకాలేత్రిజటాస్వప్నసంశ్రితమ్ | గజదంతమయాందివ్యాంశివికామంతరిక్షగామ్||౬౦||
 యుక్తాంహంససహస్రేణస్వయమాస్థాయరాఘవః|శుక్లమాల్యాంబరధరోలక్ష్మణేనసమాగతః||౬౧||స్వప్నేచాద్యమ
 యాదృష్టాసీతాశుక్లాంబరావృతా|సాగరేణపరిక్షిప్తంశ్వేతంపర్వతమాస్థితా||౬౨||రామేణసంగతాసీతాభాస్సరేణ
 ప్రభాయథా|రాఘవశ్చమయాదృష్టశ్చతుర్దశంతంమహాగజమ్||౬౩||అహుధత్సైలసంకాశంచచారసహలక్ష్మణః | తత
 స్తానరశాదూతౌదీప్యమానౌస్వతేజసా||౬౪||శుక్లమాల్యాంబరధరౌజానకింపర్యవస్థితౌ | తతస్తస్యనగస్యాగ్రేహ్య
 కాశస్థస్యదంతినః||౬౫||భ్రాత్రావరిగృహీతస్యజానకీసంధమాశ్రితా | భతురంకాత్సముత్పత్యతతఃకమలలోచ
 నా||౬౬||వంద్రసూర్యోమయాదృష్టోపాశీనాపరిమాజతీ|తతస్తాభ్యాంపుమారాభ్యామాస్థితస్సగజోత్తమః||౬౭||సీత
 యాచవిశాలాఘోలంకాయాఉపరిస్థితః|పాండురర్షభయుక్తేనరథేనాప్తయుజాస్వయమ్||౬౮||ఇహాచయాతఃకాక్షత్
 స్థస్సీతయాసహభార్యయా|లక్ష్మణేనసహభ్రాత్రాస్సీతయాసహవీర్యవా||౬౯||అరుహ్యపుష్పకందివ్యంవిమానంసూ
 ర్యసన్నిభంఉత్తరాందిశమోలోక్యజగామపురుషోత్తమః||౭౦||ఎవంస్వప్నేచమయాదృష్టోరామోఽష్టపరాక్రమః|ల
 క్ష్మణేనసహభ్రాత్రాస్సీతయాసహరాఘవః||౭౧||సహిరామోమహాతేజాశ్శక్యోజేతుంసురాసురైః|రాక్షసైర్వాపి
 చానైర్వర్వాస్వగణఃపావజనైరివ||౭౨||రావణశ్చమయాదృష్టఃక్షీతోశైలనముత్తీతః|రక్తవాసాఃపిబన్త్యకరకీరకృత
 స్రజః||౭౩||విమానాత్పుష్పకాదద్యరావణఃపతితోభువి | కృష్యమాణఃస్త్రియాదృష్టోముండఃకృష్ణాంబరఃపునః||౭౪||రథే
 నఖరయుక్తేనరక్తమాల్యానులేపనః | పిబంస్తైలంహసన్నృత్యభ్రాంతవిత్తాకులేంద్రియః||౭౫||గజభేదయయాశీ
 మ్రుందక్షిణాందిశమాస్థితః | పునరేవమయాదృష్టోరావణోరాక్షసేశ్వరః||౭౬||పతితోవాక్ష్మిరాభూమాగదభాగ్ధ్యయ
 మోహితః | సహసోఽథాయసంభ్రాంతోభయాతోమదపిహ్వలః||౭౭||ఉన్నతృణవదిగ్వాసాదుర్వాక్యంప్రలపణబ
 హుదుగంధంమస్సహంఘోరంతిమిరంసరకోపమమ్||౭౮||మలవంకంప్రవిశ్యాశుమగ్నస్తత్రసరావణః|కంఠేబద్ధా
 దశగ్రీవంప్రమదారక్తవాసిని||౭౯||కాలీకదశమలిప్తాంగీదిశంయామ్యాంప్రకషణతి | ఎవంతత్రయయాదృష్టఃకుంభక
 ణోనిశాచరః||౮౦||రావణస్యతుతాస్సర్వేదృష్టాస్తైలనముత్తీతాః | వరాహేణదశగ్రీవశ్చింశుమాదేణచేంద్రజిత్ ||
 ౮౧||ఉష్ణేగ్రాశుంభకణశ్చప్రయాతోదక్షిణాందిశమేవకస్తత్రమయాదృష్టశ్వేతచ్ఛత్రోవిభీషణః||౮౨||శుక్లమా
 ల్యాంబరధరశుక్లగంధానులేపనః|శంఖదుంకుభినఘోషైస్సర్వైశ్చైతైరలంకృతః||౮౩||అరుహ్యశైలసంకాశంమేఘ
 స్తైలతనిస్స్వనమ్ | చతుర్దశంతంగజందివ్యమాస్తేతత్రవిభీషణః||౮౪||చతుర్భిన్నదైస్సార్థంవైహాయసమువస్థితః|
 సమాజశ్చమయాదృష్టోగీతవాదిత్రస్త్వనః||౮౫||పిబతాంరక్తమాల్యానారక్షసాంరక్తవాససామ్ | లంకాశేయం

శ్రీతాప వేణుద్గ్రీవసంగృహీత్వా ఉద్భవ్య వేణుద్గ్రీవ సేనశీఘ్రమహంగమిష్యామియమస్యమూలం॥౧౮॥ఉపస్థితాసామ్య
మసర్వగాత్రశాఖాంగృహీత్వాధనగస్యతస్య । తస్యాస్త్రదామంప్రవిచితయంత్యారామానుజఃస్వంచకులంశుభాం
గ్యాః॥౧౯॥శోకానిమిత్తానితథాబహునిదైర్యాజితానిప్రవరాణిలోకే । ప్రాదునిమిత్తానితదాబభూవుఃపురాపిసి
ద్ధాన్యపటితాని॥ ౨౦॥ ఇతి శ్రీమత్సుందర కాండే అష్టావింశ స్సర్గః: *****

తథాగతాంతాంవృథితామనిందితాంవృషేతహామౌపరిదీనమానసామ్ । శుభానిమిత్తానిశుభానిభజిరేనరం
శ్రీయాజుష్టమివోపజీవనః॥౧॥ తస్యాశ్శుభంవామమరాశపత్నరాజీవృతంశుక్లవిశాలకృష్ణమ్ । ప్రాస్పందతైకంనయ
నంసుకేశ్యామినాహతంవద్మమివాభితామ్రమ్॥౨॥భుజశ్చచార్యంచితపీనవృత్తపరాధ్యకాతాగరుచందనాహాః । అ
నుత్తమేనాభ్యుషితఃపియేణదిలేణవామస్సమవేపతాశు॥౩॥గజేంద్రహస్తప్రతిమశ్చపీనస్త్రయోర్ద్వయోస్పృహతయో
స్సజాతః । ప్రస్పందమానఃపునరూరురస్యారామంపురస్తాత్స్థితమాచచక్షుః॥౪॥ శుభంపునహౌమసమానవణమీష
ద్రజౌధ్యస్తమివామలాఽఽఽః । వానస్థితాయాశ్శిఖరాగ్రదంత్యాకించిత్పరిస్రంసతచారుగాత్ర్యాః॥౫॥ఎతేని
మితైరవదైశ్చసుభూస్సంభోదితాప్రాగపిసాధుసిద్ధైః । వాతాతపక్లాంతమివప్రణప్టంపషణబీజంప్రతినంజహామ॥
౬॥తస్యాఃపుననింబఫలాధరోస్థంస్వక్షిప్త్రుకేశాంతమరాశపత్న । వక్త్రంబభాసేసితశుక్లదంష్ట్రంరాహూమూఖా
చ్చంద్రశ్చవప్రముక్తః॥౭॥సావీతశోకావ్యవసీతతంద్రీశాంతజ్వరాహమృవివృద్ధసత్వా । అశోభతార్యావదనేనశుక్లేన
తాంశునారాత్రిరివోదితేన॥౮॥ఇతి శ్రీమత్సుందర కాండే ఎకోనత్రింశ స్సర్గః: *****

హనుమానపివిశ్రాంతస్సర్వంశుశ్రావతత్వతఃసీతాయాస్త్రిజటాయాశ్చరాక్షసీనాంచతజఃనమ్॥౧॥అవేక్ష
మాణస్తాండేవీందేవతామివసందనే । తతోబహువిధాంబింతాంబింతయామాసవానరః॥౨॥యూంకపీనాంసహస్రాణి
సుబహూన్యయుతానిచదిక్షుసర్వాసుమాగంతేసేయమాసాదితామయా॥౩॥చారేణతుసుయుక్తేనశత్రోశ్శక్తిమ
వేక్షతాగ్రాధేనచరతాతావదవేక్షితమిదంమయా॥౪॥రాక్షసానాంవిశేషశ్చపురీచేయమవేక్షితా । రాక్షసాధిపతేరస్య
ప్రభావోగావణస్యచ॥౫॥యుక్తంతస్యాప్రమేయస్యసర్వసత్వదయావతః । సమాశ్వాసయితుంభార్యాంపతిదశన
కాంక్షిణీమ్॥౬॥అహమాశ్వాసయామ్యేనాంపూర్ణచంద్రనిభాననామ్ । అన్యప్తదఃఖాందుఃఖాతాందుఃఖస్యాంతమ
గచ్ఛమీమ్ ॥ ౭ ॥ యద్యవ్యహమిమాండేవీంశోకోపహతచేతనామ్ । అనాశ్వాస్యగమిష్యామిదోషవద్గమనంభవేత్ ॥ ౮ ॥
గతేహిమయితత్రేయంరాజపుత్రయశస్వినీపరిత్రాణమవిందంతీజానకీజీవితంత్యజేత్ ॥ ౯ ॥ మయాచసమహాబాహుః
పూర్ణచంద్రనిభాననః । సమాశ్వాసయితుంన్యాయ్యస్సీతాదశనలాలసః ॥ ౧౦ ॥ నిశాచరీణాంప్రత్యక్షమనహం
చాపిభాషణంకథన్నఖిలకతావ్యమిదంకృత్రగతోహ్యహమ్॥౧౧॥అనేనరాత్రిశేషేణయదినాశ్వాస్యతేమయాసర్వ
ధానాస్తీసండేహఃపరిత్యక్త్యజిజీవితమ్॥౧౨॥రామశ్చయదివృచ్ఛేన్నాంకిమాంసేతాబ్రవీద్వచః । కిమహంతంప్రతిబ్రూ
యామసంభాష్యసుమధ్యమామ్॥౧౩॥సీతాంసండేశరహితంమామితస్త్యరయాగతమ్ । నిదహాదపి కాకుత్స్థః క్రుద్ధ
స్త్రీప్రేణచక్షుషా॥౧౪॥యదిహోద్యోజయిష్యామిభతారంరామకారణాత్ । వృథామాగమనంతస్యసైన్యస్యభవిష్య
తి॥౧౫॥అంతరంత్యహమాసాద్యరాక్షసీనామిహస్థితః । శనైరాశ్వాసయిష్యామిసంతాపబహుశౌమిమాం॥౧౬॥ అహం
త్వలితనుశ్చైవవానరశ్చవిశేషతః । వాచంహోదాహరిష్యామిమానుషీమిహసంస్కృతామ్॥౧౭॥యదివాచంప్రదాస్యా
మిద్విజాతిరసంస్కృతామ్ । రావణంమన్యమానామాంసీతాభితాభవిష్యతి॥ ౧౮ ॥ వానరస్యవిశేషణకథంస్యాదభి
భాషణమ్ । అవశ్యమేవవక్తవ్యంమానుషంవాక్యమథావత్॥౧౯॥మయాసాంత్యయితుంశక్యానాన్యధేయమనిందితా ।
సేయమాలోక్యమేరూపంజానకీభాషితంతథా॥౨౦॥ రక్షోభిస్త్రాసీతాపూర్వంభూయస్త్రాసంగమిష్యతితతోజాతపరి
త్రాసాశబ్దంకుర్యాన్నశస్వినీ॥౨౧॥జానమానావిశాలాక్షీరావణంకామరూపిణమ్ । సీతయాచక్యతేశజ్జైసహసారాక్షసీ
గణః॥౨౨॥నానాప్రహరణోఘోరస్సమేయాదంతకోపమా । తతోమాంసంపరిక్షిప్యసర్వతోవిక్రతాననాః॥ ౨౩ ॥ వధేచ
గ్రహణేనైవకుర్యుర్యత్సంయథాబలమ్॥గృహ్యశాఖాఃప్రశాఖాశ్చస్కంధాంశోచ్చిత్తమశాఖినామ్॥౨౪॥దృష్ట్వావిపరిభా
వంతంభవేయభయశంకితాః । మమరూపంచసంప్రేక్ష్యవసేవచరతోమహత్ ॥౨౫॥రాక్షసోభయవిప్రస్తాభవేయా

వికృతాననాః | తతఃకుక్కుస్సమాహ్వనం రాక్షసోర్ధక్షసామపి || ౨౬ || రాక్షసేంద్రనియుక్తానాం రాక్షసేంద్రనివేశితే |
 తేచూలశక్తినిస్త్రీంశవివిధాయుధపాణయః || ౨౭ || అపతేయువిఘ్నదేన్ద్రికవేగేనోద్విగ్నకారిణః | సంయధ్యస్తేపరి
 తోవిధమరక్షసాంబలమ్ || ౨౮ || శక్తుయాన్నతుసంప్రాప్తం పరంపారం మహాదధేః | మాంవాగృహ్నియూరప్లుత్య
 బహవశ్చేనుకాన్తి || ౨౯ || స్యాదియచాగృహ్నితాథామమచగ్రహంభవేత్ | హింసాభిరుచయోహింస్యురిమాం
 వాజనకాత్మజామ్ || ౩౦ || విపన్నంస్యాత్తతఃకార్యంరామసుగ్రీవయోరిదం | ఉద్దేశేనప్తమాగేన్ద్రిక్రాత్మనైఃపరివారితే
 ౩౧ || సాగరణపరిక్షిప్తైనుప్తేవసతిజానకీవిశస్తేవాగృహతేవారతోభిమయి సంయుగే || ౩౨ || నాన్యంపశ్యామిరామస్య
 సహాయంకార్యసాధనేవిమృశంశ్చనపశ్యామియోహతేమయివానరః || ౩౩ || తతయోజనవిస్తీర్ణంలంఘయేతమహూ
 దధిమ్ | కామంహంతుంసమర్థోన్మిసహస్రాణ్యపిరక్షసామ్ || ౩౪ || నతుశత్రోమిసంప్రాప్తం పరంపారం మహాదధేః
 అసత్యానిచయుద్ధానిసంశయోమేనరోచతే || ౩౫ || కశ్చనిస్సంశయంకార్యంకుర్యాత్ప్రజ్ఞస్సంశయమ్ | ప్రాణత్యాగ
 శ్చవైదేహ్యభవేదనభిభాషణే || ౩౬ || ఏషదోషఃహాసాన్యన్తమసీతాభిభాషణే భూతాశ్చభావినశ్యంతిదేశకా
 లవిరోధితాః || ౩౭ || విక్లబంధూతమాసాద్యతమస్సూర్యోదయేయథా | అథానథాంతరేబుద్ధినిశ్చితాపిశోభతే || ౩౮ ||
 మాతయంతిహికార్యాణిమాతాఃపండితమానినః | నవినశ్యేత్కథంకార్యంవైక్లబ్యంనకథంభవేత్ || ౩౯ || లంఘనంచసము
 ద్రస్యకథన్ననవృధాభవేత్ | కథన్నఖిలువాక్యంమేశ్వణుయానోద్విజేతవా || ౪౦ || ఇతిసంచిత్యహనుమాంశ్చకార
 మతిమాన్మతిమ్ | రామముక్తిప్తకమాణంస్వబంధుమనుకీర్తయత్ || ౪౧ || నై నాముద్వేజయిష్యామితద్బంధుగతమానసామ్ |
 ఇత్సోమాణాంపరిష్ఠస్యరామస్యవిదితాత్మనః || ౪౨ || శుభానిధమయ్యుక్తానివచనానిసమర్పయత్ | శ్రేణయిష్యామిస
 ర్వాణిమధురాంప్రబ్రువత్గిరమ్ || ౪౩ || శ్రద్ధాస్యతియథాహీయంతథాసర్వంసమాదధే || ఇతిసంబసావిధంమహానుభా
 వోజగతపతేఃప్రమదామవేక్షమాణః | మధురమపితృంజగాదవాక్యంప్రమదితపాంతరమాస్థితోహనూమాత్ || ౪౪ ||
 ఇతిశ్రీమత్సుందర కాండే - త్రింశ స్సర్గః : *****
 ఏవంబహువిధాంచితాంచితయిత్వామహాకపిః | సంశ్రవేమధురంవాక్యంవైదేహ్యవ్యాజహరహా || ౧ || రాజాదశరథో
 నామరథకుంజరవాజిమాత్ | పుణ్యశీలోమహాకీర్తిః | యుజురాసీన్మహాయశాః || ౨ || రాజమీణాంగుణశ్రేష్ఠస్తపసాచ
 షిఃభిస్సముః | దక్రవతిఃకులేజాతఃపురందరసమోబలే || ౩ || అహింసారతిరక్షుద్రోఘ్నేసత్యవరాక్రమః | ముఖ్యశ్చే
 త్సాకువంశస్యలక్ష్మీవాల్లక్ష్మీవధానః || ౪ || పాథివవ్యంజనైర్యుక్తఃపుష్కలశ్రీఃపాథివమహాభః | పృథివ్యాంచతురంతా
 యాంచిత్రుతస్సుఖదస్సుఖి || ౫ || తస్యపుత్రఃప్రియోజ్యేష్ఠస్తారాధిపనిభాననః | రామోనామవిశేషజ్ఞః | శ్రేష్ఠస్సర్వధనస్త్వ
 తామ్ || ౬ || రక్షితాస్వస్యధమఃస్యస్వజనస్యచరక్షితా || ౭ || తాజీవలోకస్యధమఃస్యచపరంతపః || ౮ || తస్యసత్యాభిసం
 ఛస్యవృద్ధస్యవచనాత్పితృఃసభార్యస్సహచభ్రాత్రావీరఃప్రవాజితోవనమ్ || ౯ || తేనతత్రమహారణ్యేవృగయాంపరి
 ధావతా | రాక్షసానిహతాశ్చూరాబహవఃకామయాపిణః || ౧౦ || జనస్థానపథంశ్రుత్వాహతౌచఖరనూషణౌ | తతస్త్వమ
 హాపహృతాజానకీరావణేనతు || ౧౧ || వంచయిత్వావనేరామంమృగయాపేణమాయయా | సమాగమాణస్తాండేహింరా
 మస్సీతామనిందితామ్ || ౧౨ || ఆససాదవనేమిత్రంసుగ్రీహంనామవానరమ్ | తతస్సవాలిసంహత్వాగామాఃపరిపురంజయః ||
 ౧౩ || ప్రాయచ్ఛత్రపిరాజ్యంతత్సుగ్రీవాయమహాబలః | సుగ్రీవేణాపిసందిష్టాహరయఃకామరూపిణః || ౧౪ || దితుస
 ర్వానుతాండేవీవిధిన్యంతిసహస్రకః | అహంసంపాతిపవనాచ్ఛతయోజనమాయతమ్ || ౧౫ || అస్యాహేతోన్విశాలా
 డ్యోస్సాగరంవేగవాల్లతః | యథారూపాయథావణాంయథాలక్ష్మీంచనిశ్చితామ్ || ౧౬ || అశౌక్ష్మంరాఘవస్యాహం
 నేయమాసాదితామయావిరరామైవముక్త్యాసావాచంచానరపుంగవః || ౧౭ || జానకీచాపితచ్చుత్వాపిప్లయంపరమం
 గతా | తతస్సావక్రకేశాంతాసుకేశకేశసంవృతమ్ || ౧౮ || ఉన్నన్యవదనంభీరుశ్చింశుపావృత్తమైక్షతనిశహ్యసీతావచ
 నంకపేశ్చదిశ్శ్చసర్వాఃప్రదిశ్శ్చవీక్ష్య || ౧౯ || స్వయంప్రహషణంపరమంజగామసర్వాత్సనారామమనుస్మరంతి | సా
 తిర్యగూర్ధ్వణంచతథాప్యధస్తాన్నిరీక్షమాణాతమచింత్యబుద్ధిమ్ || ౨౦ || దదశపింగాధిపతేరమాత్యంవాతాత్మజంసూర్య
 మివోదయస్థమ్ || ౨౧ || ఇతిశ్రీమత్సుందర కాండే - ఎక త్రింశ స్సర్గః : *****

తతశ్శాఖాంతరేలీనగదృష్ట్వా చలితమానసా | వేష్టితాజ్ఞానవత్ప్రంతంవిద్యత్యంఘాతపింగళమ్ | గిసాదదశక
 పింతత్రప్రశ్రితంప్రియవాదినమ్ | పుల్లాశోకోత్కరాభానంతప్తచామిక రేక్షణమ్ | త్రైమైథిలీచితయామాసస్వయంచ
 రమంగతా | అపహాభీమమిదంరూపంవానరస్యదురాసదమ్ | ౩ || మునిరీక్షమిజ్జాత్వాపునరేవముమోహసా | విలలాప
 భృశంసీతాకరుణంభయమోహితా || ౪ || రామరామేతిదుఃఖాతాల్పశ్చణేతిచభామినీ | రురొదబహుధాసీతామబదం
 నుందస్వరాసతీ || ౫ || సాతందృష్ట్వాహరి శ్రేష్ఠంవినీతవడుపస్థితమ్ | మైథిలీచితయామాసస్వప్నోయమితిభామినీ || ౬ || సా
 విక్షమాణాపృథుభుగ్నవక్త్రంశాఖామృగేంద్రస్యయథోక్తకారమ్ | దదశకపింగాధిపతేరమాత్యంవాతాత్మజంబుద్ధిమ
 తాంవరిష్టమ్ || ౭ || సాతంసమిత్త్యైవభృశంవిసంజ్ఞాగతాసుకల్పేవబభూవసీతా | చిరేణసంజ్ఞాంప్రతిభజ్యభూయోవిచిత
 యామాసవిశాలనేత్రా || ౮ || స్వప్నేమయాంయంవికృతోద్యదృష్టశ్శాఖామృగశ్శాస్త్రగజైనిః సిద్ధిః | స్వస్త్వస్తురామా
 యసలక్ష్మణాయతథాపితుర్దేజనకస్య రాజ్ఞః || ౯ || స్వప్నోపినాయంసహిమేస్తినిద్రాశోకేనదుఃఖేనచపీడితయాః | సు
 భంహిమేనాస్తియతోస్తిహి నాతేనేందుసూణాప్రతిమాననేని || ౧౦ || రామేతిరామేతిసదైవబుద్ధ్యావిచిత్యచాచాబ్రు
 వతీతమేవ | తస్యానురూపాంచకథాంతమథకమేవంప్రవశ్యామితథాశృణోమి || ౧౧ || అహంహితస్యాద్యమనోభవేనసం
 పీడితాతద్గతసర్వభావా | పిచితయంతీసతతంతమేవతతైవవశ్యామితథాశృణోమి || ౧౨ || మనోరథస్సాన్వదిచితయా
 మితథాపిబుద్ధ్యావచితకయామి | కింకారణంతస్యహి నాస్తిరూపంసువ్యక్తరూపశ్చవదత్యయంచమామ్ || ౧౩ || నమోస్తు
 వాచస్పతయేసవజ్ఞిణేస్వయంభువేదైవహుతాశనాయచ | అనేనచోక్తంయదిదంమమాగ్రతోవనాకసాతచ్చతథా
 స్తునాన్యథా || ౧౪ || ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండే - ద్వాత్రింశ స్సర్గః

సోవతీర్యక్రమాత్తస్మాద్విక్రమప్రతిమాననః | వినితవేషఃకృపణఃప్రణివతోపస్పృత్యచ || ౧ || తామబ్రవీన్నహః
 తేజాహనూమాన్మారుతాత్మజః | శిరస్యంజలిమాధాయసీతాంఘరయాగిరా || ౨ || కాసుపదృపలాశాక్షిక్లిప్తకాశేయవా
 సిని | క్రమస్యశాఖామాలంబ్యతిష్ఠసిత్వమనిందితే || ౩ || కిమథకంతవనేత్రాభ్యాంవారిప్రవళికోకజమోపుండరీకపలా
 శాభ్యాంవిప్రకిణ్మివోదకమ్ || ౪ || సురాణామసురాణాంవానాగగంధర్వరక్షసాం | యత్రాణాంకిన్నరాణాంవాకాత్వం
 భవసిశోభనే || ౫ || కాత్వంభవసిరుద్రాణాంమరుతాంవావరాననే | వసూనాంవావరారోహదేవతాప్రతిభాసిమే || ౬ ||
 కిన్నచంద్రసుసాహీనాపతితావిబుధాలయాత్ | హిహిజ్యోతిషాంశ్రేష్ఠాశ్రేష్ఠసర్వగుణాన్వితా || ౭ || కాత్వంభవసిక
 ల్యాణిత్యమనిందితలోచనే | కౌసాద్వాయదివామోహంఘృతాఽరమసి తేక్షణే || ౮ || వసిష్ఠంకౌపయిత్యాత్వంనాసిక
 ల్యాణ్యరుంధతీకౌనుపుత్రఃపితాభ్రాతాభతావాతేనుమధ్యమే || ౯ || అస్మాల్లోకాదముంలొకంగతంత్యమనుశోచసి |
 రోదనాదతినిశ్చస్సాద్యామిసంస్పృశనాదపి || ౧౦ || నశ్వాందేవీమహంమన్యేరాజ్ఞస్సంజ్ఞావధారణాత్ | వ్యంజనానిచ
 తేయాంబలక్షణానిచలక్షయే || ౧౧ || మహిషీభూమిపాలస్యరాజకన్యాసిమేమతా | రావణేనజనస్థానాద్బలాదవహృతా
 యది || ౧౨ || సీతాత్వమసిభద్రంతేతన్నమాదక్ష్యవృచ్ఛతః | యథాహితవనైదైస్యయాపంచాప్యతిమానుషమ్ || ౧౩ || తప
 సాచాన్వితోవేషస్త్యంరామమహిషీద్రువమ్ | సాతస్యవచనంశ్రుత్వారామకీతకనహషితా || ౧౪ || ఉవాచవాక్యం
 వైదేహీహనుమంతంక్రమాశ్రితమ్ | పృథివ్యాంరాజసింహానాంముఖ్యస్యవిదితాత్మనః || ౧౫ || స్తుమాచశరథస్యాహంశ
 శ్రునైస్యప్రతాపినః | దుహితాజనకస్యాహంవైదేహీస్యమహాత్మనః || ౧౬ || నీతేతినామనామాహంభార్యారామస్య
 ధీమతః | సమాదాదశతత్రాహంరాఘవస్యనివేశనే || ౧౭ || భుంజానామానుషాభోగాసర్వకామసమ్పదానీ | తత్ర
 త్రయోదశేవషేరాజ్యేనైత్వామనందనమ్ || ౧౮ || అభిషేచయితుంరాజాసోపాధ్యాయఃప్రచక్రమే | తస్మిన్సంప్ర
 యమాణేతురాఘవస్యాభిషేచనే || ౧౯ || కైకేయానామభతారందేవీవచనమబ్రవీత్ | సపిబెయంనభాదేయంప్రత్య
 హంమమభోజనమ్ || ౨౦ || ఏషమేజీవితస్యాంతోరామోయద్యభిషిచ్యతే | యత్తదుక్తంత్యయావాక్యంప్రత్యాన్యఫతిస
 త్తమ్ || ౨౧ || తచ్చేన్నవితథంకార్యంవనంగచ్ఛతురాఘవః | సరాజాసత్యవాగ్దేవ్యావరదానమనుస్మరణా || ౨౨ || ముమో
 హవచనంశ్రుత్వాకైకేయాః కూరమప్రియమ్ | తతస్తుస్థవిరోరాజాసత్యేథమేవ్యవస్థితః || ౨౩ || జ్యేష్ఠంయశస్విసంపు
 త్రంకుశ్రాజ్యమయావత | సపితుర్భవనంశ్రీమానభిషేకాత్పరంప్రియమ్ || ౨౪ || మనసాపూర్వమాసాద్యవాహాప్ర

తగృహీతవాః । దద్యాన్న ప్రతిగృహీయాన్న బ్రూయాత్కించప్రియమ్ ॥ ౨౫ ॥ అపిజీవితహోర్వా రామస్సత్యప
రాక్రమః । సవిహాయో తరీయాణిమహాద్వాణిమహాయశాః ॥ ౨౬ ॥ విస్మయమనసారాజ్యంజనన్వైమాంసమాదిశత్ । సా
హంతస్యాగ్రతస్తూణం ప్రస్థితావనచారిణీ ॥ ౨౭ ॥ సహిమే తేనహీనాయావాసస్సర్వైర్దేపిరోచతే । ప్రాగేవతుమహాభా
గశ్చమిత్రిమిత్రనందనః ॥ ౨౮ ॥ పూర్వజస్యానుయాత్రార్థేప్రమచిరైరలంకృతః । తేవయంభతురాదేశః బహుమా
న్యదృశప్రతాః ॥ ౨౯ ॥ ప్రవిష్టాన్సృపురాదృష్టంవనంగంభీరదశేనమ్ । వసతోదండకారణ్యతస్యాహమమితోజసః ॥ ౩౦ ॥ ర
క్షసాపహృతాభార్యారావణేనమరాత్మనా । క్షామాసోతేనమేకాలాజీవితానుగ్రహాఃకృతః ॥ ౩౧ ॥ ఉద్ధృక్చంద్వాభ్యాం
తుమాసాభ్యాంతతస్త్యత్కామిజీవితమ్ ॥ ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండే త్రయస్త్రింశ స్సర్గః ॥ *****
తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వాహనుమాహహరియూధపః । దుఃఖాష్టుఃఖాభిభూతాయాస్సాంత్యముత్తరమబ్రవీత్ ॥ ౧ ॥ అ
హంరామస్యసందేశోద్దైవిమాతస్తవగతః । వైదేహీకుశలీరామస్త్యాంచకాశలమబ్రవీత్ ॥ ౨ ॥ యోబ్రాహ్మనుస్త్రిం
వేదాంశ్చవేదవేదవిదాంవరః । సత్వాందాశరథీరామోదేవికాశలమబ్రవీత్ ॥ ౩ ॥ లక్ష్మణశ్చమహాతేజాభతుఃస్తేనుచ
రఃప్రియః । కృతవాశోకసంతప్తశ్చిరసాతేభివాదనమ్ ॥ ౪ ॥ సాతయోఃకుశలందేవీనిశవ్యనరసింహయోః । ప్రీతిసంహృ
ష్టసర్వాంగీహనుమంతమథాబ్రవీత్ ॥ ౫ ॥ కల్యాణీబతగాథయంతోఽకిప్రతిభాతేమా । ఏతిజీవంతమానందోనరంవషణ
శతాదపిచితయాసమాగతేతస్మిన్ప్రీతిరుత్పదితాచ్ఛతా । పరస్పరేణచాలాపంవిశ్వస్తౌతాప్రచక్రతుః ॥ ౬ ॥ తస్యా
స్తద్వచనం శ్రుత్వాహనుమాహహరియూధపః । సీతాయాశ్శోకదీనాయాస్సమీపముపచక్రమే ॥ ౭ ॥ యథాయథాసమీ
పంసహనుమానుపసర్పతితథాతథారావణంసాతంసీతాపరిశంకతే ॥ ౮ ॥ అహువాగిద్ధిమృతమిదంకథితంహియదస్యమే
తాపాంతరముపాగమ్యసపివాయంహిరావణః ॥ ౯ ॥ తామశోకస్యశాఖాంసావిముక్త్యాశోకకశీతా । తస్యామేవానవ
ద్యాంగీధరణ్యాంసముపావిశత్ ॥ ౧౦ ॥ హనుమానపిదుఃఖాతాంతాందృష్ట్యాభయమోహితామ్ । అవందతమహాభా
హుస్తతస్తాంజనకాత్మజామ్ ॥ ౧౧ ॥ సాచైనంభయవిత్రస్తాభూయోనైవాభ్యుదైక్షత్ । తందృష్ట్యావందమాసంతుసీతా
శశినిభాననా ॥ ౧౨ ॥ అబ్రవీద్దీఘముచ్ఛ్వాస్యవానరంమధురస్వరా । మాయాంప్రవిష్టామాయావీయదిత్వంరావణ
స్ప్రియమ్ ॥ ౧౩ ॥ ఉత్పాదయసీమేఘాయస్సంతాపంతన్నశోభనమ్ । స్వంపరిత్యజ్యయాపంయఃపరివ్రాజకయాపథ్యత్ ॥
౧౪ ॥ జనస్థానేమయాదృష్టస్త్యంసపవాసిరావణః । ఉపవాసకృతాందీనాంకామయాపనిశాచర ॥ ౧౫ ॥ సంతాపయసీమాం
భూయస్సంతప్తాంతన్నశోభనమ్ ॥ అథవానైతదేవంహియన్మయాపరిశంకితమ్ ॥ ౧౬ ॥ మనసోహిమమప్రీతిరుత్పన్నాతవ
దశేనాత్ । యదిరామస్యమాతస్త్యమాగతోభద్రమస్తుతే ॥ ౧౭ ॥ పృచ్ఛామిత్వాంహరిశ్రేష్ఠప్రియారామకథాహిమే
శుణాన్రామస్యకథయప్రియస్యమమవానర ॥ ౧౮ ॥ చిత్తంహరసీమేసామ్యనదీకూలంయథారయః । అహువాస్వప్నస్య
సుఖతాయాహమేవంవిరాహ్యతా ॥ ౧౯ ॥ పెషితంనామపశ్యామిరాఘవేణవనాకసమ్ । స్వప్నేహియద్యహంబీరంరా
ఘవంసహలక్ష్మణమ్ ॥ ౨౦ ॥ పశ్యేయంనావసీదేయంస్వప్నోపిమమమత్సరీ । నాహంస్వప్నమిమంమున్యేస్వప్నేదృష్టే
హివానరమ్ ॥ ౨౧ ॥ నశక్యోభ్యుదయఃప్రాప్తుంప్రాప్తశ్చాభ్యుదయోమమకిన్నస్యాచ్చిత్తమోహలూయంభవేద్వా
తగతిస్త్యయమ్ ॥ ౨౨ ॥ ఉన్మాదజౌవికారోవాస్యాదియంస్సగృహ్యస్థికా । అథవానాయమున్నాదోమోహలూప్యన్నానల
క్షణః ॥ ౨౩ ॥ సంబుద్ధ్యేచాహమాత్మానమిమంచాపివనాకసమ్ ॥ ఇత్యేవంబహుధాసీతాసంప్రధార్యబలాబలమ్ ॥ ౨౪ ॥ రక్ష
సాంకామయాపత్వాస్తేనేతంరాక్షసాధిపమ్ ॥ ఏతాంబుద్ధింతదాకృత్వాసీతాసాతనుమధ్యమా ॥ ౨౫ ॥ సప్రతివ్యాజహారా
థవానరంజనకాత్మజా । సీతాయాశ్చింతింతంబుధ్వాహనుమాన్మాగురాత్మజః ॥ ౨౬ ॥ శ్రోతానుకూలైరవచనైస్తదా
తాంసంప్రహమయత్ । ఆదిత్యభవతేజస్వీలోకకాంతశ్శశీయథా ॥ ౨౭ ॥ రాజాసర్వస్యలోకస్యదేవోవైశ్రవణోయ
థా । విక్రమేహోపపన్నశ్చయథావిష్ణుమహాయశాః ॥ ౨౮ ॥ సత్యవాదీమధురవాద్దేవోవాచస్పతిర్యథా । రూపవాన్సుభ
గశ్చీమాకందపః ఇవమూర్తిమా ॥ ౨౯ ॥ స్థానకౌఠ్యఃప్రమాతాచశ్రేష్ఠ్లోకేమహారథః । బాహుచ్ఛాయామవ
మృణ్మయస్యలోకోమహాత్మనః ॥ ౩౦ ॥ అపకృష్టాశ్రమపదాన్ప్రగరూపేణరాఘవమ్ । తూన్యేయేనావసీతాసీతస్యద్రుత్య
సీయత్ఫలమ్ ॥ ౩౧ ॥ సచిరాద్రావణంసంభ్యేయోవధిమృతివీర్యవా ॥ ౩౨ ॥ ప్రముక్తేరికుభిజ్వలద్భిరివసావతైః ॥ ౩౩ ॥ తే

నాహం ప్రేషితోదూత స్వత్సకాశమిహగతః త్వద్వియోగేన ఘోరః స్వత్వాంకాశలమబ్రవీత్ || 30 || లక్ష్మణస్య చ
హతేజాస్సుమిత్రానందవధానః | అభివాద్యమనోబాహుసోపేక్షాశలమబ్రవీత్ || 31 || రామస్య చ సఖాదేవి సుగ్రీవో
నామవాసరః | రాజావాసగముఖ్యానాం సత్వాంకాశలమబ్రవీత్ || 32 || నిత్యం స్మరతి రామస్త్యాంససుగ్రీవస్సలక్ష్మణః |
ప్త్యాజీవతి వై దేహిరాక్షసీవశమాగతా || 33 || సచిరాద్రక్ష్యసే రామం లక్ష్మణం చ మహాబలం | మధ్యే వాసరకోటి నాం సుగ్రీ
వంచామిత్రజనమ్ || 34 || అహం సుగ్రీవ సచివో హనుమా న్నామవాసరః | ప్రవిష్టో సగరిం లంకాం లంఘయి త్వామహుః
దధిమ్ || 35 || కృత్వా మూర్ధ్ని పదన్యాసం రావణస్య కురాత్సనః | త్వాం ద్రష్టుమపయాతోహం సమాశ్రిత్య పరాక్రమమ్
రం || నాహమస్మితథా దేవి యథామామవగచ్ఛామి | విశంకాత్వజ్యతా మేషా శ్రద్ధస్త్వవదతోమమః | రం || ఇతి శ్రీమత్సుంధర
కాండే - చతుస్త్రింశ స్సర్గః -

తాంతు రామకథాం శ్రుత్వా వై దేహివాసరమభాత్ | ఉవాచ వచనంసాంత్యమిదం మధురయాగిరా || 1 || క్వతే
రామే ససంసర్గః కథంజానాసీ లక్ష్మణమ్ | వాసరాణాం సరాణాం చ కథమాసీత్సమాగమః || 2 || యాని రామస్య లింగాని ల
క్ష్మణస్య చ వాసరః | తాని భూయస్సమాచక్ష్య నమాంశో కస్సమావిశేత్ || 3 || కీదృశంతస్య సంస్థానం రూపం రామస్య కీదృశమ్
కథమూహుకథంబాహులక్ష్మణస్య చ శంసమే || 4 || ఏవమక్తన్తు వై దేహ్యహనుమా న్నారుతాత్మజః | తతో రామం యథా
తత్సమాఖ్యాతుమవచ క్రమే || 5 || జానంతీ బతతి స్త్యామాం వై దేహిపరివృచ్ఛసి | సతుః కమలవత్రాక్షి సంస్థానం లక్ష్మణ
స్య చ || 6 || యాని రామస్య హృదీ లక్ష్మణస్య చ యాని వై | లక్ష్మితాని విశాలాక్షి వదత్య్మణుతాని మే || 7 || రామః కమలవ
త్రాక్షుస్సర్వసత్వను నోహరః | హంపదాక్షిణ్యం పన్నః ప్రసూతో జనకాత్మజే || 8 || తేజసా దిత్వ సంకాశః తుమయావృ
ధివీ సమః | బృహస్పతి స మోబుద్ధ్యా యశసా వాసవో వమః || 9 || రక్షితా జీవలోకస్య స్వజనస్యాభిరక్షితా | రక్షితా స్వస్య
వృత్తస్య కమలస్య చ పరంతపః || 10 || రామో భామిని లోకస్య చాతుర్వణ్యస్య రక్షితా | మర్యాదానాం చ లోకస్య కర్తా
కారయితా చ సః || 11 || అర్చిస్తాసర్పితో త్యథాంబ్రహ్మచర్యవ్రతై స్థితః | సాధూనాముపకారజ్ఞః ప్రచారజ్ఞశ్చ కమలాం ||
12 || రాజవిద్యానితశ్చ బ్రాహ్మణానాముపాసితా | శ్రుతవాణీలసంపన్నో వినీతశ్చ పరంతపః || 13 || యజుర్వేదవిధిత
శ్చ వేదవిద్భిస్ససూజితః | ధనుర్వేదే చ వేదేషు వేదాంగేషు చ నిస్థితః || 14 || విపులగ్రాసో మహాబాహుః కంబుగ్రీవశ్శుభాననః
గూఢజశ్శుస్యతా మాత్రో రామో దేవి జనైశ్శ్రుతః || 15 || మంచుభిస్సనని ఘోషసిద్ధవణః ప్రతాపవాన్ | సను
స్సమవిభక్తాంగో వణం శ్యామం సమాశ్రితః || 16 || త్రిస్థిరస్త్రిప్రలంబశ్చ త్రిసమస్త్రిమువోన్నతః | త్రితామస్త్రీముచ
స్నిగ్ధో గంభీరస్త్రిముంత్యశః || 17 || త్రివలీవాంస్త్యవనతశ్చ కువ్యం గస్త్రీశీమవాన్ | చతుర్ములశ్చతులభశ్చతు
ప్రీముః శ్చతుస్సమః || 18 || చతురదశసమద్వంద్వశ్చతురదంష్ట్రశ్చతుర్గతః | మహాబాహుహనునాసశ్చ పంచస్నిగ్ధో
ప్తవంతవాన్ || 19 || దశవద్దశబృహత్త్రిభిర్వాప్యప్తోద్విశుక్లవాన్ | మమన్నతో నవతనుస్త్రిభిర్వాప్యప్తోతిరాఘవాన్ || 20 ||
సత్యధర్మపరశ్శ్రీమాన్ సంగ్రహానుగ్రహారతః | దేశకాలవిభాగజ్ఞస్సర్వలోకప్రియంబదః || 21 || త్రాతాచతస్య
ద్వైమాత్రస్సౌమిత్రపరాజితః | అనురాగేణ దూపేణ గుణైశ్చైవ తథావిధః || 22 || తాపుభాసరశామాలోత్పద్దశసస
ముత్సుకావిదిన్యంతో మహాంకృతాస్త్రమస్తాభిరభిసంగతా || 23 || త్వామేవ మాగమాణా తాభిచరంతో వసుంధరాం | ద
దశతుమ్మృగవతిం పూర్వజే నావరోపితం || 24 || ఋశ్యమూకస్య పృథేతుబహుపాదపసంకుచే | భ్రాతృభాతాయాత
మాసీసం సుగ్రీవం ప్రియదశసం || 25 || వయంతుహరిరాజంతం సుగ్రీవం సత్యసంగరం | పరిచర్యామహేతాజ్యాత్మా
ర్వజే నావరోపితం || 26 || తతస్తాదీరవసనాధనుః ప్రవరధారిణౌ | ఋశ్యమూకస్య శైలస్య రమ్యం దేశముపాగతా || 27 ||
సతాదృష్ట్యా సరవ్యాహుగ్రనిన్వినోవాసరద్వభః | అవల్లుతోగిరే స్తస్య శిఖరంభయమోహితః || 28 || తతస్సశిఖరే తస్మిన్ వా
సరేం ద్రోవ్యవస్థితః | తయోస్సమీపం మామేవ ప్రేషయామాస సత్యరమే || 29 || తావహం పురుషవ్యాహుగ్రమగ్రీవప
చవాత్సగ్మా | హపలక్ష్మణం పన్నాకృతాం జలిరుపస్థితః || 30 || తాపరిజ్ఞాతతత్త్వథామయాప్రీతిసఖున్వితా | పృథ్విమా
రోష్ట్రతం దేశం ప్రాప్తా పుగుషవభా || 31 || నివేదితా చ తత్త్వేన సుగ్రీవామమహాత్మనే | తయోరన్యోస్య సల్లాసా
ఘృశంప్రీతిరజాయత || 32 || తతస్తాప్రీతిం పన్నాహాశ్యరసరేశ్వరా | పరస్పరకృతాశ్చ సౌకథయా పూర్వవృద్ధ

యా|| 33 || తతస్ససాంత్యయామాససుగ్రీవంలక్ష్మణాగ్రజః|| స్త్రీహతోర్వాలినాభ్రాత్రానిరస్తమరుతేజసా|| 34 ||
తతస్తస్వన్నాశజంశోకంరామస్యాక్లిష్టకమణః | లక్ష్మణోవానరేంద్రాయసుగ్రీవాయన్యవేదయత్ || 35 || సశ్రు
త్వావానరేంద్రస్తులక్ష్మణేనేరితంవచః| శదాసీన్నిష్ప్రశ్నోత్తరభంకరహగ్రస్తజివాంశుమా|| 36 || తతస్తస్వద్రాత్ర
శోభిరక్షసాప్రియమాణయా| యాన్యాభరణజాలానిపాతితానిమహీతలే|| 37 || తానిసర్వాణిరామాయజ్ఞనియ
హరియాధపాః| సంహృష్టేదశయామాసగృతింతునవిదుస్తవ|| 38 || తానిరామాయదత్తానిమయైవోపహృతానిచ|
స్వనవంత్యవకిణాఃనితస్త్విన్విగతచేతసి|| 39 || తాన్యంకేదశఃసీయానికృత్వాబహువిధంతవ | తేనదేవప్రకాశేనదేవేనప
రిదేవితమ్|| 40 || పశ్యతస్తానిరుదతస్తామ్యతశ్చపునఃపునః| ప్రాదీపయదాశరణేస్తానిశోకహుతాశనమ్|| 41 || శయితంవ
చిరం | తేనమఃఖాతేనమహాత్మనా | మయాపివివిధైర్వాక్యైశ్చక్రౌధుధాపితేపునః|| 42 || తానిదృష్ట్వామహాబాహు
దశశయిత్యాముహుముహుః| రాఘవస్సహసామిత్రిస్సుగ్రీవేసన్యవేదయత్ || 43 || సతవాదశఃనాదార్యేరాఘ
వఃపరితప్యతేమహాతాజ్జ్వలతానిత్యమగ్ని నెవాగ్నిపర్వతః|| 44 || త్వత్కృతేతమనిద్రాచశోకశ్చింతాచరాఘవమ్| తా
వయంతిమహాత్మానమగ్న్యగారమివాగ్న్యయః|| 45 || తవాదశఃనశోకేనరాఘవఃప్రపిచాల్యతే | మహాతాభూమికంపేన
మహానివశిలోచ్ఛయః|| 46 || కాననానిసురన్యూణినదీఃప్రప్రవణానిచ | చరన్నరతిమాపోతిత్వామపశ్యన్నప్రాత్తజే||
47 || సత్వాంమనుజశౌదూలఃక్షీప్రంప్రాప్స్యతిరాఘవః | సమిత్రబాంధవంహత్వా రావణంజనకాత్మజే|| 48 || సహి
తౌరామసుగ్రీవాపుభావకురుతాంతదా | సమయంవాలినంహంతుంతవచాన్యైషణంతదా|| 49 || తతస్తాభ్యాంకుమారా
భ్యాంవీరాభ్యాంసహారీశ్వరఃకిష్కింధాంసముపాగమ్యవాలీయుద్ధేనిపాతితః|| 50 || తతోనిహత్యతరసారామోవాలిన
మాహవే| సవత్సూహారిసంఘానాంసుగ్రీవమకరోత్పతిం|| 51 || రామసుగ్రీవయోరైక్యందేవ్యేవంసమజాయత | హను
మంతంచమాంవిద్ధితయోదూతమిహగతం|| 52 || స్వరాజ్యంప్రాప్యసుగ్రీవస్సమానీయహరీశ్వరాత్| త్వదధంప్రే
షయామాసదిశోదశమహాబలాత్|| 53 || అదిష్టావానరేంద్రేణసుగ్రీవేణమహాజనా| అద్విరాజప్రతీకాశాస్సవతఃప్ర
స్థితామహీమ్|| 54 || తతస్తైమాగమాణావైసుగ్రీవవచనాతురాః | చరంతివసుధాంకృత్సంవయమున్యేచవానరాః ||
55 || అంగదోనామలక్ష్మీవావాలిసూనుమహాబలః| ప్రస్థితఃకపిశార్దూలస్త్రీభాగబలసంవృతః|| 56 || తేహంనోవిప్రణ
ష్టానాంవింధ్యేపర్వతసత్తమే| భృశంశోకపరీతానామహూరాత్రగణాగతాః|| 57 || తేవయంకార్యవైరాశ్యాఞ్జలస్యా
తిక్రమేణచ| భయాచ్చకపిరాజస్యప్రాణాంస్త్యక్తుంవ్యవస్థితాః|| 58 || విచిత్రవనదుర్గాణిగిరిప్రప్రవణానిచ| అనాసా
ద్యపదదేవ్యాఃప్రాణాంస్త్యక్తుంసముద్యతాః|| 59 || దృష్ట్వాప్రాయోపవిష్టాంశ్చసర్వాన్వానరపుంగవాః | భృశం
శోకార్ణవేమగ్న్యపర్వదేవయదంగదః|| 60 || తవనాశంచవైదేహీవానినశ్చవధంతథా| ప్రాయోపవేశమస్మాకంమరణం
చజటాయుషః|| 61 || తేహంనస్సాస్విమిసందేశాన్నిరాశానాంమమూర్షతాం | కార్యహతోరివాయాతశ్శకునిరీర్వవా
న్దహా|| 62 || గృధ్రరాజస్యసోదర్యస్సంసాతిర్నామగృధ్రరాట్ | శ్రుత్వాభ్రాతృవధంకోపాదిదంవచనమబ్రవీత్ ||
యవీయాకేనమేభ్రాతాహతఃక్వచనిపాతితః | ఏతదాఖ్యాతుమిచ్ఛామిభవద్భివానరోత్తమాః|| 63 || అంగదోకథ
యత్తస్యజనస్థానేమహద్వధమ్ | రక్షసాభీమరూపేణత్వాముద్దిశ్యయథాతథమ్|| 64 || జటాయుషోవధంశ్రుత్వాదుఃఖిత
సోస్సరుణాన్దజః | త్వాంశశంసవరారోహేవసంతీంరావణాలయే|| 65 || తస్యతద్వచనంశ్రుత్వాసంపాతేఃప్రీతివధ
నమ్| అంగదప్రముఖాస్తూణాంతతస్సంప్రస్థితావయమ్|| 66 || వింధ్యాదుశ్శాయసంప్రాప్తాస్సాగరస్యాంతముత్తరమ్ |
త్వద్దశనకృతోత్సాహోహృష్టాఃస్తుప్తాఃస్లవంగమాః|| 67 || అంగదప్రముఖాస్సవేదేవోపాంతముపస్థితాః| చింతాంజన్తుః
పునభీతాస్తద్దశనసముత్సుకాః|| 68 || అథాహంహారిసన్యస్యసాగరంప్రేక్ష్యసీదతః| వ్యవధూయభయంతీప్రయో
జనానాంశతంబ్లుతః|| 69 || లంకాశాపిమయాతాత్రప్రవిష్టారాక్షసాకులా | రావణశ్చమయాదృష్టస్త్యవశోకపరిభ్ర
తా|| 70 || ఏతత్తైసర్వమాఖ్యాతంయథావృత్తమనిందితే| అభిభాషస్వమాందేవిదూతోదాశరణరహమ్|| 71 || త్వంమాం
రామకృతోద్యోగంత్వన్నిమిత్తమిహగతమ్ | సుగ్రీవసచివందేవిబుధ్యస్వపవనాత్మజమ్|| 72 || కుశలీతవకాకుల్ సస్సర్వ
శస్త్రభృతాంవరః | గురోరాధాధనేయక్తోలక్ష్మణశ్చసులక్షణః|| 73 || తస్యవీర్యవతోదేవిభతుస్తవహితేరతః| అహమే

క స్తుతం ప్రాప్తస్సుగ్రివవచనాదిహ||౨౧||మయేయమసహాయేనభరతాకామరూపితాదక్షిణాదిగస్త్రాంతాత్వన్దా
 గాఃవివద్యోపిణా||౨౨||దిష్ట్యాసంహరినైన్యానాంత్యంన్నాశేషమశోచతామ్ | అపనేష్యామిసంతాపంతవాభిగమశంస
 నాత్ ||౨౩||దిష్ట్యాహిమమనవ్యథాం దేవిసాగరలంఘనం | ప్రాప్స్వివ్యహమిదందిష్ట్యత్పద్దశానకృతంయశః||౨౪||రా
 ఘవశ్చమహావీర్యఃక్షీప్రంత్యామభివత్స్యతే | సమిత్రభాంధవంహర్వారావణంరాక్షసాధిపమ్||౨౫||మాల్వవాన్దామ
 వై దేహిగిరీణాముత్తమోగిరిః | తతోగచ్ఛతిగౌకణంవర్వతం కేసరీహరిః||౨౬||సచదేవపిభిర్దిప్తఃపితామహమహా
 కపిః | తీర్థేనదీవతేషుజ్యేషంబసాదనముద్ధరత్ ||౨౭||తస్యాహంహరిణఃక్షేత్రే జాతోవాతేనమైథిలి | హనుమానితవి
 భ్యాతోలోకేస్వేనైవకమణా||౨౮||విశ్వాసాథాంతువై దేహిభర్తరుక్తామయాగుణాః | అచిరాద్రాఘవోదేవిత్వా
 మితోనయితానఘే ||౨౯|| ఏవంవిశ్వాసితాసీతాహేతుభిశ్శోకకశితా | ఉపపన్నైరభిజ్ఞానైరూతంతమవగచ్ఛతి
 ౩౦||అతులంచగతాహమకంప్రహషేణచజానకీ | నైతాభ్యాంవక్రవత్ప్రాభ్యాంముమోచానందజంజలమ్||౩౧||చా
 రుతద్వచనంతస్యాస్తామ్రశుక్లాయతేక్షణమ్ | అశోభతవిశాలాత్యౌరాహుముక్తభవోడురాట్||౩౨||హనుమంతంకపి
 వ్యక్తంమస్యతేనాన్యదేతిసా | అథోవాచహనుమాంస్తాముత్తరంప్రియదశానామ్||౩౩||ఏతత్తైసర్వమాభ్యాతంసమా
 శ్చస్సిహిమైథిలి | కింకరోమికథంవాతేతోచతేప్రతియామ్యహమ్||౩౪||హతేసురేసంయతిశంబసాదనేకపిప్రవీరేణమహా
 షిఃవోదనాత్ | తతోస్త్రివాయుప్రభవోహిమైథిలిప్రభావతస్తత్ప్రతిమశ్చవానరః||౩౫||ఇతిపంచత్రింశ స్స గాః.***

భూయసవమహా తేజాహనుమాన్దారుతాత్మజః | అబ్రవీత్ప్రశ్రితంవాక్యంసీతాప్రత్యయకారణాత్ ||౩౬||వాన
 రోహంమహాభాగేనూతోరామస్యధీమతః | రామనామాంకితంచేదంపశ్యదేవ్యంగుళీయకమ్||౩౭||ప్రత్యయాథాంతహ
 నీతం తేనదత్తంమహాత్మనా | సమాశ్చస్సిహిభర్త్రం తేక్షణదుఃఖఫలాహ్యసి||౩౮||గృహీత్వాప్రేక్షమాణాసా భతుఃకరవి
 భూషణమ్ | భూతాఃరమివసంప్రాప్తాజానకీముదితాభవత్ ||౩౯||చారుతద్వచనంతస్యాస్తామ్రశుక్లాయతేక్షణమ్ | అశోభ
 తవిశాలాత్యౌరాహుముక్తభవోడురాట్ ||౪౦|| తతస్సాప్రీమతీబాలాభర్తృసందేశహషితా | పరితుష్టాప్రియంకృ
 త్వాప్రశశంసమహాకపిమ్||౪౧||విక్రాంతస్త్యంసమథాస్త్యం ప్రాజ్ఞస్త్యంవానరోత్తమ | యేనేదంరాక్షసపదంత్య
 యైకేనప్రథషితమ్||౪౨||శతయోజనవిస్తీర్ణాస్సగిరోమకరాలయః | విక్రమశ్లాఘనీయేనక్రమతాగౌష్పదీకృతః||౪౩||
 నహిత్యాంప్రాకృతంమన్యేవానరంవానరపాభాయస్యతేనాస్తిసంప్రాసోరావణాన్నాపిసంభ్రమః||౪౪||అహాసే
 చకపిశ్రేష్ఠమయాసమభిభాషితుమ్ | యద్యపిప్రేషితస్తేనరామేణవిదితాత్మనా ||౪౫|| ప్రేషయిష్యతిదుర్ధమోరా
 మోనహ్యపరీక్షితమ్ | పరాక్రమమవిజ్ఞాయమత్సకాశంవిశేషతః||౪౬||దిష్ట్యాచకుశలీరామోధమాత్మాసత్యసంగరః | అ
 త్ముణశ్చమహా తేజాస్సుమిత్రానందవధానః||౪౭||కుశలీయదికాకుత్స్థఃకింససాగరమేఖలామ్ | మహేంద్రహతికూపేన
 యుగాంతాగ్నిరోత్థితః||౪౮||అభవాశక్తిమంతౌతౌసురాణామపినిగ్రహా | మమైవతునమఖానామస్తిమన్యేవివర్యయః
 ౪౯||కచ్చిన్నవ్యథతేరామఃకచ్చిన్నపరితప్యతేఉత్తరాణిచకార్యాణికురుతేపురుషోత్తమః||౫౦||కచ్చిన్నదీనస్సంభ్రాం
 తఃకార్యేషుచనముహ్యతికచ్చిత్పురుషకార్యాణికురుతేనృపతేస్సుతః||౫౧||ద్వివిధంత్రివిధోపాయముపాయమపిసేతే
 విజిగీషుస్సుహృత్కచ్చిన్ద్రిశుచపరంతపః||౫౨||కచ్చిన్ద్రిత్రాణిభతేమిత్రైశ్చాప్యభిగమ్యతేకచ్చిత్కల్యాణమిత్రశ్చ
 మిత్రైశ్చాపిపురస్కృతః||౫౩||కచ్చిదాశాస్తిదేవానాంప్రసాదంపాథివాత్మజః | కచ్చిత్పురుషకారంచదైవంచప్రతిప
 ద్యతే ||౫౪|| కచ్చిన్నవిగతస్నేహఃప్రవాసాన్దయిరాఘవః | కచ్చిన్నాన్యసనాదస్సాన్దోక్షయిష్యతివానర ||
 ౫౫|| సుఖానాముచితోనిత్యమసుఖానామనౌచితః | దుఃఖముత్తరమాసాద్యకచ్చిద్రామోసనీదతి ||౫౬||
 కౌసల్యా యాస్తథాకచ్చిత్సుమిత్రాయాస్తథైవచ | అభీక్షంశ్రూయతేకచ్చిత్కుశలంభరతస్యచ ||౫౭||
 మన్నిమిత్రేనమానాహాఃకచ్చిచ్ఛోకేనరాఘవః | కచ్చిన్నాన్యమనారామఃకచ్చిన్నాంతరయిష్యతి||౫౮||
 కచ్చిదత్యోహిణీంభీమాంభరతోభ్రాతృవత్సలః | ధ్వజినీంమంత్రిభిగుప్తాంప్రేషయిష్యతిమత్పుత్రే ||
 ౫౯|| వానరాధిపతిఃశ్రీమాసుగ్రీవఃకచ్చిదేవ్యతి | మత్కృతేహరిభిర్విరైవృతోదంతనఖాయుధైః ||౬౦||
 కచ్చిచ్ఛుత్ముణశ్శూరస్సుమిత్రానందవధానః | అస్త్రవిచ్ఛరజాతేనరాక్షసా విధమిష్యతి ||౬౧||

రాద్రాణకచ్చిదస్త్రేణజ్వలతానిహతంరణే । ధ్రువ్యవ్యవేనకా లేనరావణంసనుహృజ్జనమ్॥౨౭॥కచ్చిన్నతథేమసమా
నవణంతస్యానసంపత్తసమానగంధి । మయావి నాశుష్యతిశోకదీనంజలక్షయేపద్మమివాతపేన॥౨౮॥ధర్మాపదేశా
జతశ్చరాజ్యంమంచాప్యరణ్యంసయతఃపదాశీమ్నాసేవ్యధాయస్యనభీనశోకకచ్చిచ్చైర్యంహృదయేకరో॥౨౯॥
సచాస్యమాతాసపితాచనాస్యస్నేహాద్విశిష్టోస్తిమయాసమోవాతావత్త్వహందూతజీజీవిషేయంయావత్ప్రసృత్తిం
శృణుయాంప్రియస్య॥౩౦॥ఇతివదేవీవచనంహహాభాంతంవానరేంద్రంమధురాధాముక్తాఽశ్రోతుంపునస్తస్యవచోభి
రామంరామార్థయుక్తంవిరరామరామా॥౩౧॥సీతాయావచనంశ్రుత్వామారుతభీషమవిక్రమఃశిరస్యంజలిమాధాయ
వాక్యముత్తరమబ్రవీత్॥౩౨॥నత్వామహస్థాంజానీతేరామఃకమలలోచనేతేనత్వాంనానయత్యాశుశచీమివపురందరః
॥౩౩॥శ్రుత్వైవతువచోమహ్యాంక్షిప్రమేష్యతిరాఘవః । చమూంప్రకషన్తహతీంహర్యత్తుగణసంకులామ్॥౩౪॥క్షుం
భయిత్వాబాశోఘైరక్షోభ్యంవరుశాలయమ్ । కరిష్యతిపురింబంకాంకాకుత్స్థశ్శాంతరాక్షసామ్॥౩౫॥తత్రయద్యంత
రామృత్యుర్యదిదేవాస్సహాసురాః । స్థాస్యంతపథిరామస్యసతానపివధిపృతి॥౩౬॥తవాదశేనజేనార్యశోకేనసపరిప్లుతః
సశమలభతేరామస్సింహాదితత్తవద్విషః॥౩౭॥మలయేనచవింధ్యేనమేరుణామందరేణచ । కడుఁ రేణచతేదేవిశపీమూ
లభలేనచ॥౩౮॥యథానుసయసంవల్లుబింబోఽపంచారుకంజలమ్ । ముఖంప్రత్యుసిరామస్యపూర్ణచంద్రమివోదితమ్॥
౩౯॥క్షిప్రంద్రత్యుసివైదేహీరామంప్రప్రవణేఽరౌశతక్రతుమివాసేనంనాకప్యస్థస్యమూఢని॥౪౦॥నమాంసంరా
ఘవోభుక్తేనచాపిమధుసేవతే । వస్యంసువిహితంనిత్యంభక్తమశ్చాతిషంచమమ్॥౪౧॥నైవదంశాన్నమశకాకాగఃఖీ
న్నసరీస్ససాక । రాఘవోపనయేద్ధాత్రాత్త్వద్దతేనాంతరాత్మనా॥౪౨॥నిత్యంధ్యానపరోరామోనిత్యశోకపరాయ
ణః । నాస్యచ్చింతయతేకించిత్రకు కామవశంగతః॥౪౩॥అనిక్రస్సతతంరామస్సుప్తోపిచనరోత్తమఃసీతేతివధురాచవాణీం
చ్యాహారకప్రతిబుధ్యతే॥౪౪॥దృష్ట్వాఫలంనాపుష్పంవాయద్వాన్యత్సుమనోహరమ్ । బహుశోహోప్రియేత్యేవంశ్వసం
స్తామభిభాషతే॥౪౫॥సదేవినిత్యంపరితప్యమానస్తామేవసీతేత్యభిభాషమాణః । శృతవ్రతోరాజసుతోమహాత్మాతవై
వలాభాయకృతప్రయత్నః॥౪౬॥సారామసంకితఃసవీతశోకారామస్యశోకేనసమానశోకాశరన్నుఖసాంబుదశేషచం
ద్రాశేవవైదేహసుతాబధూవ॥౪౭॥ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండే-షట్త్రింశస్సర్గః-*****
సీతాతవ్యచనంశ్రుత్వాపూర్ణచంద్రనిభాననా । హనూమంతమువాచేదంధర్మాధానహితంవచః॥౪౮॥అ
మృతంవిషసంస్పృష్టంత్వయావానరభాషితమ్ । యచ్చనాన్యమనారామోయచ్చశోకపరాయణః॥౪౯॥విశ్వర్యవాసువి
స్తీణఃవ్యసనేవాసుదారుణః । రజ్జ్వేవపురుషంబద్ధావృతాంతఃపరికషత్తి॥౫౦॥విధిమానముసంహార్యఃప్రాణినాంస్థవ
గూత్తమసామిత్రింమాందరామండవ్యసనైఃపశ్యమోహితాః॥౫౧॥శోకస్యాస్యకదాపారంరాఘవోధిగమిష్యఃస్థవ
మానఃపరిత్రాంత్రోహతనాస్సగరేయధా॥౫౨॥రాక్షసానానివధంకృత్వాసూదయత్వాచరావణం । లంకామున్నులితాం
కృత్వాకదాద్రక్ష్యతిమాంపతిః॥౫౩॥సవాచ్యస్సంత్యరస్వేతియావదేవనపూర్యతే । అయంసంవత్సరఃకాలస్తావ
ద్ధిమమజీవితమ్॥౫౪॥వతఃతేదశమోమాసోద్వాతుశేషాష్టవంగమ । రావణేనస్యశంసేనసమయోయఃకృతోమ
మ॥౫౫॥విభీషణేనచభ్రాత్రుమనిర్యాతనంప్రతి । అనునీతఃప్రయత్నేనసవతత్కురుతేమతిమ్॥౫౬॥మహాప్రతిప్ర
దాసంహిరావణస్యనరోచతే । రావణంమాగతేసంఖ్యేష్యశ్యుఃకాలవశంగతమ్॥౫౭॥జ్యేష్ఠాకన్యానలానామఃభీషణ
సుతాకపేతయానుమేనమాఖ్యాతంమాత్రప్రహితయాస్వయమ్॥౫౮॥అసంశయంహరిశ్రేష్ఠక్షిప్రచమాంసా
ప్యతేపతిః । అంతరాత్మాహిమేశుర్ధస్తస్త్రింశ్చబహుగుణాః॥౫౯॥ఉత్సహఃపారుషంసత్వమాన్యశంస్యంకృతజ్ఞుః । వి
క్రమశ్చప్రభావశ్చసంతివానరరాఘవే॥౬౦॥చతుర్వశసహస్రాణిరాక్షసానాంజఘనయః । జనస్థానైఃసాభ్రాత్రా
శక్రైఃకస్తస్యమోద్విజేతే॥౬౧॥ససశక్యస్తులయిత్తంవ్యసనైఃపురుషకషభిః । అహంతస్యప్రభావజ్ఞాశక్రస్యేవపురో
మహా॥౬౨॥శరణాలాంశుమాన్సూరకపేరామదివాకరః । శక్రైరక్షోమయంతోయముపశోపః । నయిష్యః॥౬౩॥ఇం
జల్మనూనాంరాంరామాథేశోకకశితమ్ । అశ్రుసంపూర్ణనయనామువాచవచనంకపిః॥౬౪॥శ్రుత్వైవశువచోమ
హ్యాంక్షిప్రమేష్యతిరాఘవః । చమూంప్రకషన్తహతీంహర్యత్తుగణసంకులామ్॥౬౫॥అశ్వామోచయన్యామితాసు

జ్యేష్ఠవరాననైలస్సామ్యభూమపారోహమమపృథ్వమనిందితే||౧౯|| త్వాంతుపృథ్వతాంకృత్వాసంతరిష్యామిసాగరమ్|
శక్తిరస్తిహిమేవోధుంలంకామపిసరావణామ్||౨౦||అహంప్రప్రవణస్థాయరాఘవాయాద్యమైథిలి|ప్రాప్తయిష్యామి
శక్రావహవ్యంహుతమివానలః||౨౧||రక్ష్యస్యద్యైవవైదేహిరాఘవంసహలక్ష్మణమ్|వ్యవసాయసమాయుక్తంవి
ష్ణందైత్యవధేయథా||౨౨||త్వద్దశనకృతోత్సహమాశ్రమస్థంమహాబలమ్|పురందరమివాసీసంనాగరాజస్యమూఢా
ని||౨౩||పృథ్వమారోహమేదేవిమావికాంక్షస్వశోభనే|యోగమన్విచ్ఛరామేణశశాంకేనేవరోహిణీ||౨౪||కథయంతీ
వచంద్రేణసూర్యేణచమహావిహా|మత్ప్రప్తమధిరుహ్యత్వంతరాకాశమహాణానా||౨౫||నహిమేసంప్రయాతస్య
త్వామితోనయతోంగనే|అనుగంతుంగతింశక్తాస్సర్వేలంకానివాసినః||౨౬||యథైవాహమిహప్రాప్తస్తథైవాహమ
సంశయః|యాస్యామిపశ్యవైదేహిత్వాముద్యమ్యవిహాయసమ్||౨౭||మైథిలీతుహరిశ్రేష్ఠాచ్ఛ్వాత్వావచనమచ్ఛుతమ్|
హామవిస్మితసర్వాంగీహనుమంతమథాబ్రవీత్||౨౮||హనుమదూరమధ్వానంకథంమాంవోధుమిచ్ఛసి|తదేవఖలు
తేమస్యేకపితృంహరియూథప||౨౯||కథంవాల్మీకీరీరస్త్యంమామితోనేతుమిచ్ఛసి|సకాశంమానవేంద్రస్యభతుడ్యై
ష్ణవగమభ||౩౦||సేతాయావచనంశ్రుత్వాహనుమాన్వారుతాశ్చజః|చింతయామాసలక్ష్మీవాన్మవంపరిభవంకృతమ్||
౩౧||నమేజానాతినత్వంవాప్రభావంవాసితేక్షణాతస్మాత్పశ్యతువైదేహీయద్రూపంమమకామతః||౩౨||ఇతిసంజిం
త్యహనుమాంస్తదాష్టవగసత్తమః|దశయామాసవైదేహ్యస్సర్వహాపమరిమదనః||౩౩||సతస్మాత్పాదపాద్ధీమానా
ష్టత్సన్లవగమభః|తతోవధితుమా రెభేసేతాప్రత్యయకారణాత్||౩౪||మేరుమందరసంకాశోబభౌదీప్తానలప్రభః|అ
గ్రతోవ్యవతస్థైవసేతాయావానరోత్తమః||౩౫||హరిఃపర్వతసంకాశస్తామ్రవక్త్రోమహాబలః|వజ్రదంష్ట్రనఖోభీమో
వైదేహీమదమబ్రవీత్||౩౬||సపర్వతవనోద్దేశాంసాష్టప్రాకారతోరణామ్|లంకామిమాంసనాథాంవాసయితుంశక్తి
రస్తిమే||౩౭||తదవస్థాప్యతాంబుధిరలందేవివికాంక్షయా|విశోకంకురువైదేహిరాఘవంసహలక్ష్మణమ్||౩౮||తందృ
ష్ట్యాభీమసంకాశమువాచజనకాశ్చజాపన్నపత్రవిశాలాక్షీమారుతస్యారసంసుతమ్||౩౯||తవసత్వంబలంచైవవిజాన్వా
మిమహాకపివాయోరివగతించాపితేజశ్చాగ్నేరివాచ్ఛుతమ్||౪౦||ప్రాకృతోన్యకథంచేమాంఘామిమాగంతుమర్హ
తిఉదధేరప్రమేయస్యపారంవానరపుంగవ||౪౧||జానామిగమనేశక్తేనయనేచాపితేమమ|అవశ్యంసంప్రధార్యాశు
కార్యసిద్ధిమహాత్మనః||౪౨||అయంక్రతుకపిశ్రేష్ఠమమగంతుంత్వయానఘ|వాయువేగసవేగస్యవేగూమాంమోహ
యేత్తవ||౪౩||అహమాకాశమాపన్నాచ్యుతమృపరిసాగరమ్|ప్రపతేయంహితేవృష్టాద్భయాద్వేగేనగచ్ఛతః||౪౪||పతి
తాసాగరేనాహంతిమినక్రయమాకులేభవేయమాశువివశాయాదసామన్నముత్తమమ్||౪౫||నవశత్యైత్వయాసార్థం
గంతుంశక్త్రువినాశనకశత్రవతిసంజేహస్త్యయ్యపిస్యాదసంశయమ్||౪౬||ప్రియమాణాంతుమాందృష్ట్యరాక్షసా
భీమవిక్రమాః|అనుగచ్ఛేయురాద్దిష్టారావణేనదురాత్మనా||౪౭||తైస్త్యంపరివృత్తశ్చూరైశ్శూలముద్గరపాణిభిః|భవే
స్త్యంసంశయంప్రాప్తోమయావీరకశత్రవా||౪౮||సాయుధాబహువోవ్యోమ్నిరాక్షసాస్త్యంనిరాయుధః|కథం
త్యసిసంయాతుమాంచైవపరిరక్షితుమ్||౪౯||యుధ్యమానస్యరక్షోభిస్తవతైఃక్రూరకమభిః|ప్రపతేయంహితేవృ
ష్టాద్భయాతాకపిసత్తమ||౫౦||అభరత్వాంసేభీమానిమహాంతిబలవంతిచ|కథంచిత్యాంపరాయేత్వాంజయేయుఃకపిసత్త
మ||౫౧||అథవాయుశ్యమానస్యవతేయంవిముఖస్యతే|పతితాంచగృహీత్వామాంసయేయుఃపాపరాక్షసాః||౫౨||మాం
వాహరేయస్త్యద్ధస్తాద్విశసేయరథాపివా|అవ్యవస్థాహిదృశ్యేతేయద్దేజయపరాజయా||౫౩||అహంవాపివిపద్యే
యందక్షోభిరభితజ్జితా|త్వత్ప్రియతోహరిశ్రేష్ఠభవేన్నిష్ఫలవతు||౫౪||కామంత్యమసిపర్యాప్తానిహంతుంసర్వరా
క్షసా|రాఘవస్యయశోహయేత్వయాశస్తైస్తురాక్షసైః||౫౫||అథవాదాయరత్వాంసీన్యసేయస్సంవృతేహిమామ్
యత్రతేనాభిజానీయుహారయోనాపిరాఘవో||౫౬||ఆరంభస్తుమదధోయంతతస్తవనిరథకః|త్వయాహిసహరా
మస్యమహానాగమనేగుణః||౫౭||మయిజీవితమాయత్తంరాఘవస్యమహాత్మనః|భాత్యూణాంచమహాబాహూత
వరాజకులస్యచ||౫౮||తానిరాశౌమదథాంతుశోకసంతాపకశితౌ|సహసర్వక్షహారిభిస్త్యక్ష్యతః|ప్రాణసంగ్ర
హమ్||౫౯||భత్కభక్తింపురస్కృత్యరామాదన్యస్యవానర|నస్పృశామిశరీరంతుపుంసోవానరపుంగవ||౬౦||యదహం

గాత్రసంస్పృశం రావణస్య బలాద్గతా । అపిశాకింధరిమ్యామివనాథావివశాసతి ॥ ౬౧ ॥ యదిరామోదశగ్రీవమహాహ
త్వాసంభవమ్ । మామితోగృహ్యగచ్ఛేత్తతత్తస్య సదృశంభవేత్ ॥ ౬౨ ॥ శ్రుతాహిదృష్టాశ్చమయావరాత్రమామహః
త్సనస్తస్యరణావమడినః । నదేవగంధర్వభుజంగరాక్షసాభవంతిరామేణసమాహిసంయుగే ॥ ౬౩ ॥ సమీక్ష్యతంసంయు
తవీత్రకామృకంమహాబలంవాసవతుల్యవిక్రమమ్ । సలక్ష్మణంకూవిషహేతరాఘవం హుతాశనందీప్తమివానిల్యే
తమ్ ॥ ౬౪ ॥ సలక్ష్మణంరాఘవమాజిమదనందిశాగజంమత్తమివవ్యవస్థితమ్ । సహేతకోవానరముఖ్యసంయుగేయుగాం
తసూర్యప్రతిమంశరార్చిషమ్ ॥ ౬౫ ॥ సమేహరిశ్రేష్ఠసలక్ష్మణంపతింసయూధపంక్షీప్రమిహూపపాదయః । చిరాయరా
మంప్రతిశోకకశితాంకురుష్వమాంవానరముఖ్యహషితామ్ ॥ ౬౬ ॥ ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-సప్తత్రింశ స్సర్గః-
తతస్సుకపిశామూలస్తేనవాక్యేనహషితః । సేతామువాచతచ్ఛ్రోత్వావాక్యంవాక్యవిశారదః ॥ ౧ ॥ యుక్తరూ
పంత్యయాదేవిభాషితంశుభదశనేనదృశంస్త్రీస్వభావస్యసాక్ష్యనాంవిసయస్యచ ॥ ౨ ॥ స్త్రీత్వంనతుసమర్థంహి
సాగరంవ్యతివర్తితుమ్ । మామధిస్థాయపస్తీణంశతయోజనమాయతమ్ ॥ ౩ ॥ ద్వితీయంకారణంయచ్చబ్రవీషివినయా
ద్వితే । రామాదన్యస్య నాగ్ధామిసంస్పృశమితిజానకి ॥ ౪ ॥ పితరేదేవిసదృశంపత్న్యాస్తస్యమహాత్మనః । కావ్యాన్యాత్వా
మృతేదేవిబ్రూయాద్వచనమీదృశమ్ ॥ ౫ ॥ శ్రోచ్యతేవకాకుత్స్థస్సర్వంనిరవశేషతః । చేష్టితంయత్త్వయాదేవిభాషి
తంమమచాగ్రతః ॥ ౬ ॥ కారణైర్భవంబుభిదేవిరామప్రియచిశీషయా । స్నేహప్రసన్నమనసావయైతిత్సముదీరి
తమ్ ॥ ౭ ॥ లంకాయాదుష్ప్రవేశత్వాద్దుస్తరత్వాన్తజ్జూడభేః । సామధ్యాదాత్మనశ్చైవమయైతత్సముదీరితమ్ ॥ ౮ ॥
ఇచ్ఛామిత్వాంసమానేతుమశ్చైవంరఘుబంధునా । గురుస్నేహసభక్త్యాచనాన్యశ్చైతదుదాహృతమ్ ॥ ౯ ॥ యదిసౌత్స
హసేయాతుంమయాసాధ్యమనిదితే । అభిజ్ఞానంప్రయచ్ఛత్వంజానీయాద్రాఘవోహియత్ ॥ ౧౦ ॥ ఏవముక్తాహను
మతాసేతాసురసుతోపమా । ఉవాచవచనంమందంబాప్సప్రగ్రథితాక్షరమ్ ॥ ౧౧ ॥ ఇదంశ్రేష్ఠమభిజ్ఞానంబ్రూయా
స్త్యంతుమమప్రియమ్ । శైలస్యవిక్రకూటస్యపాదేపూర్వోత్తరేపురా ॥ ౧౨ ॥ తాపసాశ్రమవాసిన్యాః ప్రాజ్యమూల
ఫలాదకేతస్త్రిసిద్ధాశ్రమేదేశేమందాకిన్యావ్యాధూరతః ॥ ౧౩ ॥ తస్యోపవసనమండేషునానాపుష్పసుగంధిషు । విహృత్య
సలిలక్లిన్నాతవాంకేసముపావిశమ్ ॥ ౧౪ ॥ తతోమాంససమాసక్తోవాయసఃపర్యతుండయత్ । తమహంలోప్తముద్యమ్య
వారయామిస్త్రవాయసమ్ ॥ ౧౫ ॥ దారయాసచమాంకాకస్తతైవపరిలీయతే । నచాప్యపారమగ్నాంసాద్భృతౌర్థిబలి
భాజనః ॥ ౧౬ ॥ ఉత్కంఠాంత్యంవరశనాంక్రుద్ధాయాంమయిపక్షిణి । స్రస్యమానేవవసనేతతోదృష్టాత్వయాహ్యహమ్
౧౭ ॥ త్వయాపహసితాచాహంక్రుద్ధాసంలజ్జితాతదా । భక్ష్యగృహ్నేనకాకేనదారితాత్వాముపాగతా ॥ ౧౮ ॥ ఆసీనస్యచ
తేశ్రాంతాపునరుత్సంగమావిశమ్ । క్రుధ్యంతీచప్రహృష్టేనత్వయాహంపరిసాంత్యితా ॥ ౧౯ ॥ బాష్పపూణఃముఖేమం
దంచతుషీపరిమాజతీలక్షితాహంత్యయానాథవాయసేనప్రకౌపితా ॥ ౨౦ ॥ పరిశ్రమాత్ప్రహస్తాచరాఘవాంకే
స్యహంచరమ్ । పర్యాయేణప్రసుప్తశ్చమమాంకేభరతాగ్రజః ॥ ౨౧ ॥ సతత్రపునరేవాథవాయసస్సముపాగమత్ । తత
స్సుప్తప్రబుద్ధాంమాంరామస్యాంకాత్సముత్థితామ్ ॥ ౨౨ ॥ వాయసస్సహసాగమ్యవిదదారస్తనాంతరే । పునఃపునరథోత్ప
త్యవిదదారసమాంభృశమ్ ॥ ౨౩ ॥ తతస్సముక్షితోరామోముక్తేశ్శోణితబిందుభిః । వాయసేనతతస్తేనబలవల్లిశ్యమాన
యా ॥ ౨౪ ॥ సమయాబోధితశ్శ్రీమాంసుఖసుప్తఃపరంతపః । సమాదృష్ట్వామహాబాహుర్వితున్నాంస్తనయోస్త
దా ॥ ౨౫ ॥ ఆశీవిషభవక్రుద్ధశ్వసకవాక్యమభాషత । కేనతేనాగసాసోరువిక్షతంవైస్తనాంతరమ్ ॥ ౨౬ ॥ కః
శ్రీడతిసరోషేణపంచవక్త్రేణభోగినా । వీక్షమాణస్తతస్తంవైవాయసంసముదైక్షత ॥ ౨౭ ॥ నఖైస్సరుధిరైస్తీ
క్షేమామేవాభిముఖంస్థితమ్ । పుత్రాకిలసశక్రస్యవాయసఃపతతాంవరః ॥ ౨౮ ॥ ధరాంతరగతశ్శీఘ్రంపవన
స్యగతాసమః । తతస్తస్మిన్సహాబాహుఃకూపసంవతేతేక్షణః ॥ ౨౯ ॥ వాయసేకృతవాక్క్రూరాంమతింమతి
మతాంవరః । సదభంసంస్తరాద్భవ్యాబ్రహ్మణాస్త్రేణయోజయత్ ॥ ౩౦ ॥ సదీప్తభవకాలాగ్నిజఃజ్వాలా
భిముఖోద్విజమ్ । సతంప్రదీప్తంవిక్షేపదభంతుంవాయసంప్రతి ॥ ౩౧ ॥ తతస్తంవాయసందభాస్సోంబరేసు
జగామహా । అసుస్పృష్టస్తదాకాకౌజగామవివిధాంగతిమ్ ॥ ౩౨ ॥ లోకకామభిమంలోకంసర్వంవైవిచచారహా ।

శని త్రాచపరిత్యక్తస్సురైశ్చ సమహాషిఃభిః || ౩౩ || త్రైలోకాకా సుపరిక్రమ్య తమవశరణంగతః | సతని
పతితంభూమాశరణ్యశ్శరణాగతమ్ || ౩౪ || వధాహామపి కాకుత్స్థఃకృపయావర్యచాలయత్ | నశమలభ్యాల్లోకే
క్షుతమేవశరణంగతః|| ౩౫ || పరిమూన్యనంవిషణ్ణంచ సతమాయాంతసుబ్రవీత్ | మోక్షుంకతుంనశక్యంతుబ్రాహ్మమ
స్త్రింతుమచ్యతామ్||౩౬||హినస్తుదక్షిణాక్షిత్వచ్ఛరణ్యథసోబ్రవీత్ | తతస్తస్యాక్షికాకస్యహినస్తస్సదక్షిణమ్||౩౭||
దత్వాసదక్షిణం సేత్రంప్రాణైభ్యఃపరిక్షితః | సరామాయనమస్మృత్వారాజ్ఞేదశరథాయచ||౩౮||విస్మష్టైసవీరేణ
ప్రతిపేదేస్వమాలయమ్|మత్క్రూతేకాకమాత్రేతుబ్రహ్మస్త్రింసముదీరితమ్||౩౯|| కస్తాద్యోమాంహారేత్వత్తత్తమ
సేతంమహీపతే | సకురుష్వమహిమాత్సహాకృపాంమయిసరమభ|| ౪౦ || త్వయానాథవతీనాథవ్యానాథేహిదృశ్య
తే | ఆన్యశస్యంపరోధమస్త్యత్సవమయాశ్రుతః||౪౧|| జానామిత్వాంమహావీర్యంమహిమాత్సహంమహాబలం
తిపారపాదమత్తోభ్యంగాంభీర్యాత్సగరోపమమ్ || ౪౨ || భూతారంససముద్రాయాధరణ్యావాసవోపమమ్ | ఏవ
మస్త్రువిదాంశ్రేష్ఠస్సత్యవాక్బలవాసవీ||౪౩|| కిమర్థమస్త్రురక్షస్సనయోజయతిరాఘవః | సనాగానాపిగంధర్వా
నాసురానమరుద్గణా||౪౪||రామస్యసమరేవేగంశక్తాఃప్రతీసమాధితుమ్ | తస్యవీర్యవతఃకశ్చిద్దృద్ధస్త్రమయిసంభ్రమః||
౪౫||కిమభ్యంనశరైస్త్రైఃక్షయంసయతిరాక్షసాః | భ్రాతురాదేశమాదాయలక్ష్మణోవాపరంతపః||౪౬||కస్యహేతో
నమాంవీరఃపరిత్రాతిమహాబలః|యదితోపురుషవ్యాఘ్రావాన్యగ్నిసమతేజసా||౪౭||సురాణామపిచర్ధమోకేమ
ధంమాముపేక్షతః|మమైవమమృతంకించన్తహదస్తినసంశయః||౪౮||సమథావపితాయస్తాంనావేత్సేతేపరంతపా
వైదేహ్యవచనంశ్రుత్వాకరుణంసాశ్రుభాషితమ్||౪౯||అథాబ్రవీన్నహతేజాహనూమాన్మారుతాత్తజః | త్వచ్ఛక్తివి
ముఖోరామోదేవిసత్యేనమేశప||౫౦||రామేమఃఖాభివన్నేచలత్క్షణఃపరితప్యతే | కథంచిద్భవతీదృష్టానకాలఃపరిశోచి
తుం||౫౧||ఇమంముహూతంమఃఖానాంద్రక్ష్యస్యంతమనిందితే|తావుభోపురుషవ్యాఘ్రాగ్రాజపుత్రామహాబలా ||
౫౨||త్వద్దత్తనకృతోత్సహాలంకాంభస్త్రికరిష్యతః | హత్వాచసమరేక్రూరంరావణంసహబాంధవమ్||౫౩|| రాఘవ
స్త్రాంపశాలాక్షి నేష్యతిస్వాంపురీంప్రతి | బ్రూహియద్రాఘవోవాచ్యోలక్ష్మణశ్చమహాబలః||౫౪|| సుగ్రీవోవాపితేజ
స్వహరయోపసమాగతః|ఇత్త్యక్తవతితస్మింశ్చస్థితాసురసుతోపమా ||౫౫|| ఉవాచశోక సంతప్తాహనుమంతంప్లవంగ
మమ్ | కాసల్యాలోకభర్తారంసుమహేయంమనస్సినీ|| ౫౬||తంమమాద్ధేసుఖంపుచ్ఛశిరసాచాభివాదయ|ప్రజశ్చసర్వర
త్నానిప్రియాయాశ్చవరాంగనాః||౫౭||విశ్వరూపవిశాలాయాంపుథివ్యామపిదుర్లభమీతితరంమాతరంఽవసంమా
న్యాభిప్రసాద్యచ|అనుప్రవ్రజితోరామంసుమిత్రాయేనసుప్రజాః|ఆనుకూల్యేనధర్మాత్కత్వక్త్వాసుఖమనుత్తమమ్
||౫౮||అనుగచ్ఛతికాకుత్స్థంభ్రాతరంపాలయన్వనేసింహస్కంధోమహాబాహుర్ననస్త్విప్రియదత్తః||౫౯||పితృవద్వ
తః|తేరామేమాతృవన్యాంసమాచరత్|ప్రియమాణాంతదావీరోనతుమాంవేదలక్ష్మణః ||౬౦|| వృద్ధోపసేవీలక్ష్మీవాక్
శక్తోనబహుభాషితా | రాజపుత్రఃప్రియఃశ్రేష్ఠస్సదృశఃశ్వశురస్యమే||౬౧|| మమప్రియతరోనిత్యంభ్రాతారామస్యల
క్ష్మణః|నియక్తోధురియస్యాంతుతాముద్వహతితీర్థవాక్||౬౨|| యందృష్ట్వా రాఘవోనైవవృత్తమార్గమనుస్మరేత్ | స
మనూథాఽయకుశలంవక్తవ్యోవచనాన్తమ||౬౩||మృచునిత్యంశుచిదక్షుఃప్రియోరామస్యలక్ష్మణః | యథాహివాస
రశ్రేష్ఠమఃఖతుయకరోభవేత్||౬౪||త్వమస్మికార్యనిర్యోగేప్రమాణంహరిసత్తమ | రాఘవస్త్యత్సమారంభాన్తయి
యత్పరోభవేత్||౬౫||ఇదంబ్రూయాశ్చమేనాథంశూరంరామంపునఃపునః|జీవితంధారయిష్యామిమా సందశరథాత్మ
జః||౬౬||ఉద్ధ్వంమాసాన్నజీవేయంసత్యేనాహంబ్రవీమతే | రావణేమోపరుద్ధాంమాంనికృత్యాపాపకర్మణా||౬౭||
త్రాకుమహాసివీరత్వంపాతాళాదివకాశికీమ్ | తతోవస్త్రుగతంముక్త్వాదివ్యంచూడామణింశుభమ్||౬౮||ప్రదేయో
రాఘవామెతిసీతాహనుమతేదదా | ప్రతిగృహ్యతతోవీరోమణిరత్నమనుత్తమమ్||౬౯||అంగుళ్యామోజయామాసన
హ్యస్యప్రాభవచ్ఛుజః|మణిరత్నంకపివరఃప్రతిగృహ్యభివాద్యచ||౭౦||సీతాంప్రదక్షిణంకృత్వాప్రణతఃపాశ్వత్తస్థి
తః | హాషేణమహతాయుక్తస్సీతాదత్తఃసజ్జేనసః||౭౧||హృదయేనగతోరామంశరీరేణతుపిష్ఠితః||మణివరముపగృహ్య
తంమహాహాంజనకన్యపాశ్చజయాభృతంప్రభావత్ | గిరివనవనావధూతముక్తేసుఖతమనాః|ప్రతిసంక్రమంప్రపే

దే || 284 || ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - అష్టత్రింశస్సర్గః - *****

మణిందత్వా తతస్సీతాహనుమంతమధాబ్రవీత్ | అభిజ్ఞానమభిజ్ఞాత మేత ద్రామస్య తత్వ తః || 1 || మణింతు దృష్ట్వా
 రామో వై త్రయాణాం సంస్మరిష్యతి వీరోజనన్యామమచ రాజ్ఞో దశరథస్య చ || 2 || సభూయ స్త్వం సముత్సాహేహా దితో
 హరిస త్తమః | అన్తికా త్యసమారంభే ప్రచింతయయదు త్తరం || 3 || త్వమన్తికా త్యనిర్యోగే ప్రమాణం హరిస త్తమః | హను
 మస్య త్నమాస్థాయ మఃఖక్షయకరోభవ || 4 || తస్య చింతయతోయతో మఃఖక్షయకరోభవేత్ | సత థేతి ప్రకీర్ణాయ మారుతి
 భీమవిక్రముః || 5 || శిరసా వంద్యవై దేహింగమ నాయోపచక్ర మేజ్ఞాత్వా సంప్రస్థితం దేవీ వానరం మూరుతాత్మజమ్ || 6 ||
 బాష్పగద్గదయా వాచా మైథిలీ వాక్యమబ్రవీత్ | కుశలం హనుమత్ బ్రూయా సస్పితౌ రామలక్ష్మణౌ || 7 || సుగ్రీవంచ సహా
 మాత్యం వృద్ధా సర్వాంశ్చ వానరా బ్రూయా స్త్వం వానర శ్రేష్ఠ కుశలం ధమః సంహితమ్ || 8 || యథా సచమహాబా
 హుమాంతారయతి రాఘవః | అస్మా మ్మఖాంబుసరోధా త్త్వం సమాధాతు మర్హసి || 9 || జీవంతీం మాం యథా రామస్సం
 భావయతి కీర్తిమాన్ | తత్తథా హనుమన్వాచ్యం వాచా ధమః మవాపు హి || 10 || నిత్యమత్సాహాయకాశ్చ వాచశ్శ్రు
 త్వా త్వయేరితాః | వధిష్యతే దాశరథేః సారుషం మదవా ప్తయే || 11 || మత్సందేశయుతా వాచ స్త్వత్తశ్శ్రుత్వైవ
 రాఘవః | పరాక్రమ విధిం వీరో విధివత్సం విధాన్యతి || 12 || సీతాయా వచనం శ్రుత్వా హనుమాన్ క్షారుతాత్మజః | శిరస్సంజలి
 మాధాయ వాక్యము త్తరమబ్రవీత్ || 13 || క్షీప్రమేష్యతి కాకుత్స్థసహర్షృక్ష ప్రవరైవృతః | యస్తేయధిజిత్వారీశో
 కం వ్యవసయిష్యతి || 14 || సహిష్యామి మత్యే మనాసు రేషు స రేషు వా | యస్తస్య క్షిపతో బాణాస్తాతు ముత్సహత్యై
 తః || 15 || అప్యకమపి పజన్యమపి వై వస్వతం యమమ్ | సహిసో ధుంరణేశ క్తస్తవ హేతోర్విశేషతః || 16 || సహిసాగరప
 ర్యంతాం మహింశా సీతుమిహ తే | త్వన్నిమిత్తోహి రామస్య జయోజనకనందిని || 17 || తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సహ్యక
 త్వం సుభాషితమ్ | జానకీబహు మే నేథవచనంచేదమబ్రవీత్ || 18 || తతస్తంప్రస్థితం సీతావీక్షమాణా పునః పునః | భర్తృ
 స్నేహోన్మితం వాక్యం సౌహార్దాదనుమానయత్ || 19 || యదివామస్య సేవీరవనైకా హమరిందమః | కస్త్రింశ్చిత్సంవృతేదేశే
 విశ్రాంతశ్శోర్వగమిష్యసి || 20 || మమచేదల్పభాగ్యాయా సాన్నిధ్యాత్తవ వానర | అస్య శోకస్య మహతో మహూతాం
 మోక్షణం భవేత్ || 21 || గతేహి హరిశ్చ దూలపునరాగమనాయతు | ప్రాణానామపి సందేహూమమస్యాన్నాత్మ
 సంశయః || 22 || తవాదశః సజ్యో కౌభూయో మాం పరితాపయేత్ | మఃఖాద్ధః ఖపరామృష్టాందీపయన్నివ వానర || 23 || అ
 యంచ వీర సందేహ స్తిష్ఠతీవ మమాగ్రతః | సుమహాం స్త్వత్సహాయేషు హర్యక్షేషు హరిశ్వర || 24 || కథం నుఖలుమష్టా
 రంతరిష్యంతి మహూదధిమ్ | తాని హర్యక్ష సైన్యాని తో వానర వరాత్మజౌ || 25 || త్రయాణామేవ భూతానాం సాగర
 స్యాస్య లంఘనేశ క్రిస్నాన్యదై వ్సనతేయస్య తవ వామూరుతస్య వా || 26 || తదన్తికా త్యనిర్యోగీ గీవరై వందురతిక్రమే | కిం
 పశ్యసి సమాధానం త్వం హికార్యవిదాం వరః || 27 || కామమస్య త్వమేవై కః కార్యస్య పరిసాధనే | పర్యాప్తః పరపీరఘ్నయ
 శస్యస్తే ఫలోదయః || 28 || బలై స్సమగ్రై ర్యదిమాం రావణం జిత్వ సంయుగే | విజయీస్వ పురీం యాయా తత్తు మేస్యాద్య
 శస్సూరమ్ || 29 || శరైస్తు సంకులాంకృత్యాలంకాం పరబలాదః | మాంసయేద్యది కాకుత్స్థస్తత్తస్య సదృశం భవేత్ || 30 ||
 తద్యథా తస్య విశ్రాంతమనురూపం మహాత్మనః | భవేదాహవశూరస్య తథాత్వముపపాదయ || 31 || తదథోపహితం వా
 క్యం సహితం హేతు సంహితమ్ | నిశమ్య హనుమాన్ శేషం వాక్యము త్తరమబ్రవీత్ || 32 || దేవీ హర్యక్ష సైన్యానామీశ్వ
 రః శ్లవతాం వరః | సుగ్రీవస్య త్వం పన్నస్తవా థేకృతనిశ్చయః || 33 || స వానర సహస్రాణాం కోటిభిరభిసంవృతః | క్షీప్ర
 మేష్యతి వై దేహిరాక్షసానాం నిబహణః || 34 || తస్య విక్రమం పన్నాస్తత్వవంతో మహాబలాః | మనస్సంకల్ప సంపాతా
 నిదేశేహ రయస్థితాః || 35 || యేహం నోపరినాథస్తాన్మతిర్యక్నజ్జతే గతిః | సచక్రమః ససీదంతి మహాన్స్వమితతేజసః || 36 ||
 అసక్యతైమః హూతాత్సహైస్స సాగరధరాధరా | ప్రదక్షిణీకృతా భూమివా యుమాగాః సుసారిభిః || 37 || మద్విశి
 ష్టేశ్చతుర్భుజస్సంతితత్రవనాక సః | మత్తః ప్రత్యవరకశ్చిన్నా స్తి సుగ్రీవ సన్నిహౌ || 38 || అహంతా వదిహ ప్రాప్తః కిం
 పునస్తే మహాబలాః | సహిప్రకృష్టాః ప్రేష్యం తే ప్రేష్యం తేహిత రేజనాః || 39 || తదలంపరితాపేన దెవి శోకో వ్యపైతు తే | ఏ
 కోత్థా తేన తేలం కామేష్యంతి హరియాధవాః || 40 || మమమృత్యుతాతౌచచంద్రసూర్యావివోదితౌ త్వత్సకాశం మహాస

సత్త్వాన్సంహావాగమిష్యతః॥౧౧॥తతోపిరానరవరాసహితోరామలక్ష్మణౌ । ఆగమ్యనగరీంలంకాంసాయకైవిధమి
 ష్యతః॥౧౨॥సగణంరావణంహత్వారాఘవోరఘునందనః । త్వమాదాయవరారోహేస్సపురంప్రతియాస్యతి॥౧౩॥త
 దాశ్వసేహిభద్రంతేభవత్సంకాలకాక్షిణీ । నదిరాద్వక్ర్యసేరామంప్రజ్వలంతమివానలమ్॥౧౪॥నిహతేరాక్షసేం
 ద్రైస్త్రిసపుత్రామాత్యబాంధవే । త్వంసమేష్యసిరామేణశశాంశేనవరోహిణీ॥౧౫॥క్షిప్రంత్వందేహిశోకస్యపారం
 యాస్యసిమైథిలి । రావణంవైవరామేణనిహతంద్రక్ష్యసేదిరాత్॥౧౬॥ఏవమాశ్వాస్యవైదేహింహనుమాన్తారుతాశ్చజః
 గమనాయమతింకృత్వావైదేహింపునరబ్రవీత్॥౧౭॥తవరిఘ్నంకృతాత్మానంక్షిప్రంద్రక్ష్యసిరాఘవమ్ । లక్ష్మణంచ
 భనుష్పాణింలంకాద్వారముపస్థితమ్॥౧౮॥సఖదంష్ట్రాయుధాపీరాశింహశామాలవిక్రమా । వానరాన్వారణేం
 ద్రాభాక్షిప్రంద్రక్ష్యసిసంగతా॥౧౯॥శైలాంబుదనికాశానాంలంకామలయసానుషు । నదతాంకపిముఖ్యానా
 మాశ్లేయాధాన్యనేకశః॥౨౦॥సతుమమణిఘోరేణతాడితోమన్తభేషణా । నశిమలభతేరామస్సింహాదిత్యవ
 ద్విచః॥౨౧॥మారువోదేవిశోకేనమాభూతైవనసోప్రియమ్॥౨౨॥దీపవత్పాశక్రేణభ్రానాభవతీహ్యసి॥౨౩॥రామా
 ద్విశిష్యకౌమోస్త్రికశ్చిత్సామిత్రిణాసమః॥౨౪॥మారుతకల్పతాభ్రాతరౌతవసంశ్రయా॥౨౫॥నాన్సింహిరంవత్స్య
 సిదేవిదేశెరక్షోగజైగధ్యుపి తేదిరాదే । నతేదిరాదాగమనంప్రియస్యక్షునుస్వమత్సంగమకాలమాత్రమ్॥౨౬॥ఇతి
 శ్రీమత్సుందరకాండే - ఏకాదశత్యారింశస్సర్గాః -

శ్రుత్వాశువచనంతస్యవాయుసూమోర్జహాత్తనః । ఉవాచాశ్చహిణంవాక్యంసీతాసురసుతోపమా॥౧॥త్వాం
 దృష్ట్వాప్రియవక్తారంసంప్రహృష్యామివానర॥అథసంజాతససేవవృష్టింప్రప్యవసుంధరా॥౨॥యథాతంపురుష
 వ్యాఘ్రుంగాత్రైకోకాభికళితైః । సంస్పృశేయంసకామాహంతథాసురుదయాంమయి॥౩॥అభిజ్ఞానంచరామస్యక
 ద్వాంహరిగణోత్తమ । క్షిప్రామిషికాంకాకస్యకూపాదేకాక్షిణాశానిమ్॥౪॥సునగ్నిలాయాస్త్రలతోగండపాశ్వేనపశి
 తః । త్వయాప్రణమైతిలశేతంకిలన్మఖమహాసి॥౫॥సవీర్యవాణకథంసీతాంహృతాంసమనుషస్యసే । వసంతీరక్ష
 సాంనుధ్యేనుహంద్రవరుణోపమః॥౬॥ఏషచాదామణిదివ్యోమయానుపరిరక్షితః । ఏతందృష్ట్వాప్రహృష్యామివ్యసనే
 త్వామివానఘ॥౭॥ఏషనిర్యాతితశ్రీమామయాతేవారిసంభవః । అతఃపరంశత్ర్యోమిజీపితుంశోకలాలసా॥౮॥అస
 హ్యనిచమఃఖానిచాచశ్చహృదయచ్ఛిదః । రాక్షసేనాంసుఘోరాణాంతృత్యతేవషయామ్యహమ్॥౯॥ధారయమ్య
 మిమాసంకుజీవితంశత్రుసూదన । మాసానూర్ధ్వకంనజీపేష్యత్వయాహీనాన్తపాత్మజ॥౧౦॥ఘోరోరాక్షసరాజో
 యందృష్టిశ్చనమఖామయి॥త్వాంచశ్రుత్వావివన్యంశంనజీవేయమహంక్షణమ్॥౧౧॥వైదేహ్యవచనంశ్రుత్వాకరుణం
 సాశ్రుభాషితమ్ । అథాబ్రవీత్సహతేజాహనుమాన్తారుతాశ్చజః॥౧౨॥త్వచ్ఛికవిముఖోరామోదేవిసత్యేనతేశపే
 రామేమఃఖాభిఘాతేసులక్ష్మణఃపరితప్యతే॥౧౩॥కథంవిదృష్టవతీదృష్టానకాలఃపరిశోచితుమ్ । ఇమంముహూతాండుఃఖా
 నామంతంద్రక్ష్యసిభామిని॥౧౪॥తాపుభౌపురుషవ్యాఘ్రాఃరాజపుత్రావరిందమా । త్వద్దేశానకృతోత్సహాలంకాం
 భస్మీకరిష్యతః॥౧౫॥హత్వాశుసమశేనురంరావణంసహబాంధవమ్ । రాఘవోత్వావిశాలాక్షిస్వాంపురీంప్రావ
 యిష్యతః॥౧౬॥యస్తుచామోపిజానీయాదభిజ్ఞానమందితే । ప్రీతిసంజననంతస్యఘాయస్త్వందాతుమహాసి॥౧౭॥
 సాబ్రవీద్దత్తమేవేతిమయాభిజ్ఞానముత్తమమ్॥ఏతదేవహీరామస్యదృష్ట్వామతేశభూమణమ్॥౧౮॥శ్రద్ధేయంహనుమ
 న్వాక్యంతవవీరభవిష్యతి । సతంమణివరంగృహ్యశ్రీమాన్లవగసత్తమః॥౧౯॥ప్రణమ్యశిరసాదేవీంగమనాయోపచక్ర
 మే । తముత్పాతకృతోత్సహామవేక్ష్యహరిపుంగవమ్॥౨౦॥వర్ధమానంమహావేగమువాచజనకాత్మజాఅశ్రుపూర్ణా
 ముఖిదీనాబాష్పగద్గదయాగిరా॥౨౧॥హనుమశింహసంకాశౌభ్రాతరౌరామలక్ష్మణౌ । సుగ్రీవంచసహామాత్యంస
 ర్వాబ్రూయాంహ్యనామయి॥౨౨॥యథాచసమహాబాహుగ్ధాంతరయతిరాఘవః॥అస్తాన్దృఢాంబుసంరోధాత్త్వం
 సమాధాతుమహాసి॥౨౩॥ఇమంచతీవ్రంమమశోకవేగంరక్షోభిరేభిఃపరిభత్సనంచ॥బ్రూయాన్తరామస్యగతస్సమీ
 పంశివశ్చతేధ్వాన్తహరిప్రవీర॥౨౪॥సరాజపుత్రాప్రతివేదితార్థఃకపిశ్చతార్థఃపరిహృష్టచేతః॥అల్పావశేషంప్ర
 సమీక్ష్యకార్యందిశంహుద్విదీంసునసాజగామ॥౨౫॥ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండే - చత్వారింశస్సర్గాః -

సచనాశ్చివ్రతస్తాభిగమివ్యపూజితస్తయఃతస్మాద్దేవాదపక్రమ్యచింతయామాసవాసరః॥గి॥అల్పశేవమదం
కార్యంవృషేయమసితేక్షణా ॥ శ్రీనుపాయానతిక్రమ్యచతుర్థాభిహలత్యుతే॥౨॥ససామరక్షుసుగుణాయకల్పతేనదా
నసఖోపవితేషుయుజ్యతేనభేదసాధ్యాబలదపితాజనాఃపరాక్రమస్తేవమమేహరోచతే॥౩॥నచాస్యకాత్యస్యప
రాక్రమావృతేవినిశ్చయఃకశ్చిదిహపాపద్యతే ॥ హతప్రవీరాహిరణిహిరాక్షసాఃకథంచదిచ్ఛేయిరహద్యమాదా
వమ్॥౪॥కార్యేకమణినిదిప్తయోబహుస్యపిసాధయేత్ ॥ పూర్వకార్యావిరోధేనసకార్యంకతుమహాతిగి॥స
హ్యేకస్సాధకోహేతుఃస్వల్పస్యాపీహకమణః ॥ యోహ్యథాంబహుధావేదససఖోథాసాధనే॥౫॥ఇహైవతావ
త్కృతనిశ్చయోహ్యహంయదివ్రజేయంస్తవగేశ్వరాలయమ్ ॥ పరాక్షసంమధావిశేషతత్త్వవిత్తతఃకృతంస్యాన్యమభ
త్యశాసనమ్॥౬॥కథస్సఖిల్పద్యభవేత్సుఖాగతంప్రసహ్యాయుధంమమరాక్షసైస్సహ ॥ తథైవఖిల్వాన్యబలంచసారవ
త్సంమానయేన్ద్రాంచరణేదశానసః॥౭॥తత్సమాసాద్యరణేదశానసంసమంత్రివగంసబలప్రయాయినమ్ ॥ హృదిస్థితం
స్యమతంబలంచవైసుభేనమత్వాహమితఃపునప్రజే॥౮॥ఇదమస్యస్మశంసస్యసందనోపమముత్తమమ్ ॥ వసంనేత్రమ
సఃకాంతంనానాప్రమలతాయుతమ్ ॥౧౦॥ఇదంవిభ్వాంసయిష్యామిశుక్లంవసనివానలః ॥ అన్తిభగైతతఃకోవకరి
వ్యధశానసః॥౧౧॥తతోమహతాశ్వమహారథద్విపంబలంసమాదేత్యుతేరాక్షసాధిపః ॥ త్రేశూలకాలాయసపట్టసాయు
ధంతతోమహాద్యుధమిదంభవిష్యతి॥౧౨॥అహంతువైస్సంయతీచండః ॥ క్రమైస్సమేత్యరతోభిరసహ్యవిక్రమః ॥ నిహత్య
తద్రాణోదీతంబలంసుఖంగమిష్యామికపీశ్వరాలయమ్॥౧౩॥తతోమారుతవత్కుర్దోమారుభీమఃకైక్రమః ॥ ఊరు
వేగేనమహతామ్రమాతేపుమధారభత్॥౧౪॥తత్తమహనుమాన్ద్విరోభంభజప్రమదావసమ్ ॥ మత్తద్విజసమాఘ
ప్తంనానాప్రమలతాయుతమ్॥౧౫॥తద్వసంమథితైవృక్షైభిఃనైశ్చసలిలాశయైః ॥ మాణిఃతైఃపర్వరాగైశ్చబ
భూవాస్త్రియదశాసనమ్॥౧౬॥నానాశకుంతవిరుతైఃప్రభివైశ్చసలిలాశయైః ॥ తామ్రైఃకిశలయైఃక్లాతైఃక్లాంతప్రమల
తాయుతమ్॥౧౭॥సబభౌతద్వసంతత్రదావానలహతంయథా ॥ వ్యాకులావరణారేజుర్విహ్వలాభవతాలతాః॥౧౮॥లతా
గృహైశ్చిత్రగృహైశ్చనాభితేమణిహారగైర్వాళ్యవృక్షైశ్చనిధుఃతైః ॥ శిలాగృహైరున్మథితైస్తథాగృహైఃప్రణప్త
శూపంతదభూన్యహంద్వసమ్॥౧౯॥పాపహ్వలాశోకలతాప్రతానాదనస్థలీకోకలతాప్రతానా ॥ జాతాదశాస్యప్రమదా
వసస్యకపేభల్యాధిప్రమదావసస్య॥౨౦॥సతస్యకృత్వాథావతేమహాహాకపిమహాద్యుధీకలమనసోమహాన్యనః ॥ యు
యుక్సురేవోబహుభిర్నహంబైశ్చియాంజ్వలతోరణమాస్థితఃకపిః॥౨౧॥ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండేషికచత్వారింశస్సర్గః
తతఃపక్షినినాదేనవృక్షభంగస్ససేనచ॥బభూవుస్తాసంభ్రాంతాస్సర్వైలంకానివాసినః॥౧॥విక్రతాశ్వభ
యత్రస్తావిసమమృగపక్షిణః॥౨॥సాంచనీమిత్రానిక్రాంతానిప్రతాపిదే॥౩॥తతోగతాయాంనిద్రాయాంరాక్షసో
వికృతాననాః ॥ తద్వసందృశుభాగ్మంతంచవీరంమహాకపిమ్॥౪॥సతాదృష్ట్వామహాబాహుమహాహాసత్వోమహాబలః ॥
చకారసుమహాక్రూపంరాక్షసీనాంభయావహమ్॥౫॥తత్తస్మగిరిసంకాశమితీకాయంమహాబలమ్ ॥ రాక్షసోవాసరం
దృష్ట్వాపప్రచ్ఛుభానకాశ్చజామ్॥౬॥కౌయంకస్యకీతోవాయంతీన్నిమిత్తమిహగతః ॥ కథంత్యయాసహానెనసంవా
దఃకృతతిత్వత ॥ ౭॥అచక్ష్యనౌవిశాలాక్షిమాంభూతైసుభగేభయమ్ ॥ సంవాదమసితాపాంగేత్వయాకింకృతవాస
యమ్॥౮॥అథాబ్రవీత్తదాసాద్వీసీతాసర్వాంగసుందరీ ॥ రక్షసాంభీమరూపాణాంపిజ్జానెమమకాగతిః॥౯॥యాయమే
వాభిజానీతయాయంయద్వాకరిష్యతి॥అహిరేవహ్యహాపాదాన్విజానాతినసంశయః॥౧౦॥అహమప్యస్యభీతాస్త్వై
వంజానామికోన్వయమ్ ॥ వేద్మిరాక్షసమేవైసంకామరూపిణమాగతమ్॥౧౧॥వైదేహ్యవచనం శ్రుత్వారాక్షసోవిక్ర
తాదిశఃస్థితాఃకాశ్చిగ్ధతాఃకాశ్చిద్రావణాయనివేదితుమ్॥౧౨॥రావణస్యసమీపేతురాక్షసోవికృతాననాః ॥ విరూపం
వాసరంభీమమాభ్యాతుముపవక్రముః॥౧౩॥అశోకవనికామధ్యేరాజభీమవపుఃకపిః ॥ సీతయాకృతసంవాదస్థిత్యమి
తవిక్రమః॥౧౪॥నచతంజానకీసీతాహరింహరిణోచనా॥అస్తాభిభాసూధాపృష్టానివేదయితుమిచ్ఛతి॥౧౫॥వాసవస్య
భవేద్దాతోమాతోవైశ్రవణస్యవా॥ప్రేషితోవాపిరామేణసీతాన్వేషణకాంక్షయా॥౧౬॥తేనత్వద్భుతరూపేణయత్త
త్తవమనోహరమ్ ॥ నానామృగగణాకీణాంప్రవృష్టంప్రమదావసమ్॥౧౭॥నతత్రకశ్చిదుద్దేశోయస్సేననినాతితః ॥ యత్ర

హానానీసేతాసతేననవి నాశితః॥౧౭॥జానకీరక్షణాధంవాశ్రమాద్వానోపలభ్యతే అభవాకశ్యమిస్తుస్యనైవతేనాభి
 రక్షితా॥౧౮॥చారుపల్లవపుష్పాభ్యంయంసీతాస్వయమాస్థితా॥ప్రవృద్ధశ్శింశుపావృక్షస్సచతేనాభిరక్షితః॥౧౯॥తస్యో
 గ్రహవస్యోగ్రత్వందండమాభ్యాశుమహానిసీతాసంభాషితాయెనతద్వసంచఽనాశితమ్॥౨౦॥వఃపరిగృహీతాం
 తాంతవరతోగణేశ్వరః॥కస్మితామభిభాషేతయోనస్యాత్వక్తజీవితః॥౨౧॥రాక్షసీనాంవచశ్శ్రుత్వా రావణోరాక్ష
 సేశ్వరః॥సహతాగ్నిరివజజ్వాలకౌపసంవతేతేక్షణః॥౨౨॥తస్యక్రుద్ధస్యనైతాభ్యాంప్రావతేనాప్రబిందవః॥దీ
 ప్తాభ్యామివదీపాభ్యాంసాచిక్షుస్సేహబిందవః॥౨౩॥అత్తనస్సద్భృశంఘ్నరాకంకరాన్నామరాక్షసాః॥వాది
 దేశమహాతేజానిగ్రహభంహనూమతః॥౨౪॥తేమామశీతసాహస్రంకింకరాణాంతరస్వినామ్॥నిర్యయుభావనాత్త
 స్మాత్కుటముద్గరపాణయః॥౨౫॥మహిమూఽరామహాధంస్త్రామోరరూపామహాబలాః॥యుద్ధాభిమనసస్సర్వేహనుమ
 ద్ద్రహణోన్ముఖాః॥౨౬॥తేకపీంద్రంసమాసాద్యతోరణస్థమవస్థితమ్॥అభిపేతువః॥హవేగాఃపతంగాభివపావకమ్॥౨౭॥
 తేగదాభివిచిత్రాభిఃపరిమైఃకాంచనాంగదైః॥అజఘ్నూర్వానరశ్రేష్ఠంశరైశ్చాదిత్యసన్నిభైః॥౨౮॥ముగ్ధరైఃపట్టనై
 శ్చూలైః॥ప్రాసతోమరశక్తిభిః॥పరివార్యహనూమంతంసహసాతస్థురగ్రతః॥౨౯॥హనుమానపితేజస్వీశ్రీమాపరస్వ
 తసన్నిభః॥క్షీతావావిధ్యలాంగూలంసనాదచమహస్వనమ్॥౩౦॥సఖూత్వాసుమహాకాయోహనుమాన్సారుతాత్మజః
 భృష్టమాస్ఫోటయామాసలంకాంశబ్దేనపూరయ॥౩౧॥తస్యాస్ఫోటితశబ్దేనమహతాసానునాదినా॥పేతుర్విహంగాగ
 గనామచ్చైశ్చేదమమోషయత్॥౩౨॥జయత్యతిబలోరామోలక్ష్మణశ్చమహాబలః॥రాజాజయతిసుగ్రీవోరాఘవేణాభి
 పాలితః॥౩౩॥దాసోహంకౌసలేంద్రస్యరామస్యాక్షిప్తకమణః॥హనుమాశత్రునైన్యానాంనిహంతామారుతాత్మ
 జః॥౩౪॥సరావణసహస్రంమేయుద్ధేప్రతిబలంభవేత్॥శిలాభిస్తుప్రహరతఃపాదపైశ్చసహస్రశః॥౩౫॥అదఃకాయత్వా
 పురీంలంకామభివాద్యచమైథిలీమ్॥సమృద్ధాభోగమిష్యామిమిషతాంసర్వరక్షసామ్॥౩౬॥తస్యసన్నాదశబ్దేనతేజవః
 భయశంకితాః॥దదృశుశ్చహనుమంతంసంధ్యామేఘమివోన్నతమ్॥౩౭॥స్వామిసందేశశిశ్యంకాస్తతస్తేరాక్షసాఃక
 పిమ్॥విత్తైఃప్రహరణైభిఃమోరభిపేతుస్తతస్తతః॥౩౮॥సతైఃపరివృతశ్శూరైస్సర్వతస్సమహాబలః॥అససాదాయసంభీ
 మంపరిఘంతోరణాశ్రితమ్॥౩౯॥సతంపరిఘమాదాయజఘానరజనీచరా॥సపన్నగమివాదాయస్ఫురంతంవిసతాసు
 తః॥౪౦॥విచచారాంబరేవిరఃపరిఘంగృహ్యమారుతిః॥సహత్వారాక్షసాన్వీరాకంకరాన్సారుతాత్మజః॥౪౧॥యాధ
 కాంక్షిపునర్విరస్తోరణంసముపశ్రితః॥తతిస్తస్మాద్భయాన్ముక్తాఃకథంవిశ్చత్రరాక్షసాః॥౪౨॥నిహతాకంకరాకాస
 రాక్షరావణాయస్యవేదయ॥సరాక్షసానాంనిహతంమహద్భయంనిశవ్యరాజావర్తివృక్షలోచనః॥సమాదిదేశాప్రతి
 మంపరాక్రమేప్రహస్తప్రశ్రంసనురేపమజయమ్॥౪౩॥ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండేద్విచత్వారింశ స్సర్గః*****

తతస్సుకింకరాకామాత్వాహనుమాన్ధ్యావమాస్థితః॥వసంభగ్నంమయాచైత్యప్రాసాదోనవి నాశితః॥౧॥త
 స్మాత్ప్రాసావముపైవభిమంపిద్ధంసయామ్యహమాభిసందిత్యవససాహనుమాన్దశయబలమ్॥౨॥చైత్యప్రా
 సాదమాల్లుత్యమేరుశృంగమివోన్నతమ్॥ఆమోహకపిత్రేగోహనుమాన్సారుతాత్మజః॥౩॥ఆరుహ్యగిరిసంకాశంప్రా
 సాదంహరియూధపః॥బభౌసమమహాతేజఃప్రతిసూర్యభినోదితః॥౪॥సంప్రభృత్యచమథామకంచైత్యప్రాసాదము
 త్తమమ్॥హనుమాన్ప్రజ్వలకలత్క్వైపారియాతోవమోభవత్॥౫॥సఖూత్వాసుమహాకాయఃప్రభావాన్సారుతా
 త్మజః॥భృష్టమాస్ఫోటయామాసలంకాంశబ్దేనపూరయ॥౬॥తస్యాస్ఫోటితశబ్దేనమహతాశ్రోతఘాతినా॥పేతుర్వి
 హంగామాస్త్రైత్యపాలాశ్చమోహితాః॥౭॥అస్త్రవిజయతాంరామోలక్ష్మణశ్చమహాబలః॥రాజాజయతిసుగ్రీవో
 రాఘవేణాభిపాలితః॥౮॥దాసోహంకౌసలేంద్రస్యరామస్యాక్షిప్తకమణః॥హనుమాశత్రునైన్యానాంనిహంతా
 మారుతాత్మజః॥౯॥సరావణసహస్రంమేయుద్ధేప్రతిబలంభవేత్॥శిలాభిస్తుప్రహరతఃపాదపైశ్చసహస్రశః॥౧౦॥అ
 దఃకాయత్వాపురీంలంకామభివాద్యచమైథిలీమ్॥సమృద్ధాభోగమిష్యామిమిషతాంసర్వరక్షసామ్॥౧౧॥పవముక్తావిమా
 నస్థత్యైత్యస్థామారియూధపః॥సనాదభీమనిహ్రాదోరక్షసాంజనయభయమ్॥౧౨॥తేనశబ్దేనమహతాచైత్యపా
 లాశ్చతంయయాగృహీత్వావివిధానస్త్రైఃప్రాసాభిక్షాభిపరశ్వధా॥౧౩॥విస్మజంతోమహాకాయామారుతింప

ర్యవారయః తేగదాభిర్విచిత్రాభిఃపరిఘైఃకాండనాంగదైః||౧౪||అజఘ్నుర్వాసరశ్రేష్ఠంబాణైశ్చాదిత్యసన్నిభైః
అవతాభవగంగాయాస్తోయస్యవిపులమహా||౧౫||పరిక్షిప్యహరిశ్రేష్ఠంసబభౌరక్షసాంగణః | తతోవాతాత్మజఃశ్రు
ద్ధోభీమహావంసమాస్థితః|| ౧౬|| ప్రాసాదస్యమహాంతస్యస్తంభంహేమపరిమృతమ్ | ఉత్పాటయిత్వావేగేనమాను
మాన్వవనాత్మజః||౧౭||తతస్తంభామయామాసతథారంమహాబలః | తత్రచాగ్నిస్సమభవత్ప్రాసాదశ్చాచ్యవహ్య
త||౧౮||దహ్యామానంతతోదృష్ట్వాప్రాసాదంహరియూధవః|సరాక్షసశతఽహత్వావజ్రేణేంద్రధివాసురా||౧౯||అం
తరిక్షేస్థితశ్చక్రిమానిదంవచనమబ్రవీత్ | మాదృశానాంసహస్రాణివిస్మయనీయమాత్మనామ్||౨౦||బలినాంవాసరేంద్రా
ణాంస్త్రివవశవతిఃనామ్ | అటంతివసుధాంకృత్స్నంవయమస్యేవవాసరా||౨౧|| దశనాగబలాఃకేచిత్కేచిద్దశగుణాః
త్తరాఃకేచిన్నాగసహస్రస్యబభూవుస్తుల్యచక్రమాః||౨౨||సంతిచామబలాఃకేచిత్కేచిద్వాయవబలాఃపమాః|అస్రమే
యబలాశ్చన్యతత్రాసఃహరియూధపాః||౨౩||ఈదృగ్విధైస్తుహరిభిర్వృతోదంతభాయుడైః | శస్త్రైశ్చతసహస్రై
శ్చకౌటీభిరయుతైరపి||౨౪||ఆగమిష్యతిస్త్రివస్సర్వేషాంవోనిఘాదనః| నేయమస్తిపురీలంకానయాంసంచరావణః
౨౫ || యస్మాదిత్వాకునాథేనబద్ధంధైరంమహాత్మనా||ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండే-ప్రచత్వారిశ స్సర్గః.*****

సందిష్టౌరాక్షసేంద్రేణప్రహస్తస్యనుతోబలీ|జంబుమాలీమహాధంష్ట్రోనిజఃగామధనుర్ధరః||౧||రక్షమాల్యాం
బరధరఃస్రగ్వీరుదిరకుండలః | మహాన్విప్రుత్తనయనశ్చండస్సమరదుర్జయః||౨||అధనుశ్చక్రధనుఃప్రఖ్యంహమామృచిరసా
యకఘ్ని||౩||తస్యవిష్ణురఘోషేణధనుషోఽమహతాదిశః|ప్రదిశశ్చనభశ్చైవసహసాసహపూర్వతః||౪||రథేనశరయుక్తే
నతమాగతముదీక్ష్యసః|హనుమాన్వేగసంపన్నోజహమాచననాదచ||౫||తంతోరణవిటంకస్థంహనునంతంమహాపిం
జంబుమాలీమహాభాహుర్వివ్యాధనిశితైశ్శరైః||౬||అథచంద్రేణవధనేశిరస్యేకేనకణిఃనా | బాహూర్వార్వివ్యాధనా
రాచైదశభిస్తంకపీశ్వరమ్||౭||తస్యతమ్భుశుభేతామ్రంశరేణాభిహతంముఖమ్ | శరదీవాంబుజంపుల్లంపిద్ధంభాసు
రరశ్మినా||౮||తత్తస్యరక్తంరక్తేనరంజితంశుశుభేముఖమ్ | యథాకాశేమహాపద్మంసిక్తంచందనబింబుభిః||౯||చుకౌపబా
ణాభిహతోరాక్షసస్యమహాకపిః|తతఃపాశ్వేతితిపులాందదశఃమహాతీంశిలామ్||౧౦||తరసాతాంసముత్పాట్యుత్తే
వబలవద్బలీ | తాంశరైదశభిఃక్రుద్ధస్తాడయామాసరాక్షసః||౧౧||విపన్నంకమతర్ద్యస్తాహనుమాశ్చండఃచక్రమాః
పాలంవిపులముత్పాట్యభ్రామయామాసవీర్యవా||౧౨||భ్రామయంతంకపిందృష్ట్వాసాలవృక్షంమహాబలమ్ | చిత్తు
వనుబహూః|బాణాజంబుమాలీమహాబలః||౧౩||సాలంచతుభిఃశ్చిచ్ఛేదవాసరంపంచభిర్భుజేః|ఉర్యోకేనబాణేనదశ
భిస్తుస్తనాంతరే||౧౪||సశరైఃపూరితతనుఃక్రోధేనమహతావృతః | తమేవపరిఘంకృన్వాభ్రామయామాసవేగితః||
౧౫||అతివేగూతివేగేనభ్రామయిత్వాబలోత్కటః|పరిఘంపాతయామాసజంబుమాలేమః|హూరసి||౧౬||తస్యదై
వశిరోనాస్తినబాహూనచజానునీ | నధనుసరథోనాశ్వాస్త్రాదృశ్యంతనేషవః||౧౭||సహతస్తరసాతేనజంబుమాలీ
మహాబలః|పపాతనిహతోభూమాచూణిః|తాంగవిభూషణః||౧౮||జంబుమాలిచనిహతంకింకరాంశ్చమహాబలాః | మ
కోగ్రధరావణశ్శుక్తిాకోవసంరక్తలోచనః||౧౯||సరోషసంవతితతామ్రీలోచనః|ప్రహస్తపుత్రేనిహలేమహాబలేఅ
మాత్యపుత్రానినతీర్యచక్రమాసమాదిదేశాశునిశాచరేశ్వరః||౨౦||ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండే-చతుశ్చత్వారిశ స్సర్గః

తతస్తేరాక్షసేంద్రేణచోదితామంత్రిణస్సుతానిర్యయుభావనాత్తస్మాత్సప్తసప్తార్చినర్చనః||౧||మహాబలవ
రీవారాధనుష్ఠంతోమహాబలః|కృతాస్త్రస్త్రివిదాంశ్రేష్ఠాఃపరస్పరజయోషిణః||౨||హేమజాలపరిక్షిప్తైర్ధ్వజవచ్ఛిః
పతాకిభిః | తోయదస్సననిఘోషైర్వాజియుక్తైఃమహాదైః||౩||తప్తకాంచనచిత్రాణిచాపాన్యమితచక్రమాః | వి
ష్ణురయంతస్సంహృష్టాస్తటిత్వంశివాంబుదాః||౪||జనన్యస్తుతతస్తేషాంవిదిత్వాకింకరాహతాః|బభూవుశ్శౌకసం
భ్రాంతాస్సబాంధవసుహృజ్ఞనాః||౫||తేపరస్పరసంఘమాత్తప్తకాంచనభూషణాః | అభిషేతుమామామంతంతోరణ
స్థమవస్థితమ్|| ౬ ||స్వజంతోబాణవృష్టింతేరథగజితనిస్స్వనాః | వృష్టిమంతశివాంభోదావిచేరునైః||౭||తాంబు
దాః||౮||అవకిణస్తతస్తాభిహానుమాశరవృష్టిభిః|అభవత్సంవృతాకారశ్చైలరాడివవృష్టిభిః||౯||సశరాన్తోమయా
మాసలేషామాశుచరఃకపిః| రథవేగంచవీరాణాంవిచరన్విమలేంబరే||౧౦|| సతైఃక్రీడధనుష్టద్భిర్వ్యోమివీరః|ప్రతా

శతేధనుశ్చద్భిర్యథామేమైగ్ధారుతః ప్రభురంబరే||౧౦||సకృత్వాస్థినదంఘోరం త్రాసయంస్తాంమహాచమూమ్|చకా
రహనుమాన్స్వేగం తేషురక్షసువీర్యవా||౧౧||తలేనాభ్యహసతాఽఖిప్తద్వైఃకాంశ్చిత్పరంతపః | ముష్టినాభ్యహస
తాఽంశ్చిన్నఃఖైఃకాంశ్చిద్వ్యదారయత్||౧౨||ప్రమమాభోరసాకాంశ్చిదూరుభ్యావపరాకపిః | కేచిత్తస్యనివాదేన
తతైవప్రపతితాభువి||౧౩||తతస్తేష్వవసన్నేషుభూమానిపతితేషుచ | తతైస్సమగమత్సర్వందిశోదశభయాదితమ్||
౧౪||విసేదుర్విస్వరంనాగానిపేతుభుజవివాజినః|భగ్నసీడధ్వజచ్ఛతైర్భూశ్చక్రీణాభవద్రక్షై||౧౫||ప్రవతారుధి
రేణాశప్రవంత్యోచశితాఃపథి | వివిధైశ్చస్వరైలంకాసనాదవికృతంతదా||౧౬||సతాప్రవృద్ధాన్విజహత్సరాక్ష
సామహాబలశ్చండపరాక్రమఃకపిః | యయుత్సురనైవ్యేపునరేవరాక్షసైస్తమేవవీరోభిజగామతోరణమ్ || ౧౭ || ఇతి
శ్రీ మత్సుందర కాండే - పంచచత్వారింశ స్సర్గః - *****

హతామంత్రిసుతాబుద్ధ్వావానరేణమహాత్మనా|రావణస్సంవృతాకారశ్చకారమతిముత్తమామ్||౧||సవిరూపాక్ష
యూపాక్షోధుధారంపైవరాక్షసమ్|ప్రఘసంభాసకణంచపంచసేనాగ్రనాయకా||౨||సందిదేశదశగ్రీవోపీరా
న్నయవిశారదా|హనుమద్దహ్మణవ్యగ్రాన్వాయువేగసమాన్యధి||౩||యాతసేనాగ్రాగ్రస్సర్వేమహాబలపరిగ్రహః
సవాజిరథమాతంగాసుకపిశ్శాస్యతామితీ||౪||యతైర్శ్చఖలుభావ్యంస్యాత్తమాసాద్యవనాలయమ్|కమచాపిసమా
ధేయందేశకాలవిరోధినమ్||౫||సహ్యాహంతంకపింమన్యేకమణాప్రతితర్కయన్ | సర్వధాతన్నమాద్భుతంమహాబలపరి
గ్రహమ్||౬||భవేచింద్రణవాస్సప్రమన్నదళంతపోబలాత్|సనాగయత్సుగంధర్వాదేవాసురమహామయః||౭||యుష్మా
భిస్సహితైస్సర్వైర్వేమయాసహవినిజితాః | తైరవశ్యంవిధాతవ్యంవ్యభీకంకించదేవనః||౮||తదేవనాత్రసందేహఃప్ర
సహ్యాపరిగృహ్యతామ్ | నావమాన్యోభవన్భిశ్చహగిఫీరపరాక్రమః||౯||దృష్టాహిహరయఃపూర్వంమయావిపులవిక్ర
మాః | వాలీచసహస్రగ్రీవోజాంబనాంశ్చమహాబలః||౧౦||నీలసేనాపతిశ్చైవయేచాన్యేద్వివిదాదయః| నైవంతేషాం
గతిభీమానతేజౌనవరాక్రమః||౧౧||నమతర్మబలోత్సాహౌనరూపవరకల్పగమ్ | మహాత్మత్వమిదంజ్ఞేయంకపిరూపం
వ్యవస్థితమ్||౧౨||ప్రయత్నంమహాదాస్థాయక్రియతామస్యనిగ్రహః| కామంలోకాస్త్రయస్సేంద్రాస్ససురాసురమా
నవాః||౧౩||భవతామగ్రతస్థానుంసహ్యేప్తారణాజిరే | తథాపితునయజ్ఞేనజయమాకాంక్షతారణే||౧౪||ఆత్మారత్యః
ప్రయత్నైనయుద్ధసిద్ధిహిచంచలా | తేస్వామివచనంసర్వేప్రతిగృహ్యమహోజసః||౧౫||సముత్పేతుమహావేగాహు
తాశసమతేజసః | రథైర్ముతైశ్చమాతంగైర్వాజిభిశ్చమహాజవైః||౧౬||శస్త్రైశ్చవిదైస్తేన్ద్రైస్సర్వైశ్చోపచితాబ
లైః | తతస్తందదృశుర్విరాదీష్యమానంమహాకపిమ్||౧౭||రత్నిమంతమివోద్యంతంస్వతేజౌరత్నిమూలినమ్ | తోరణస్థం
మహూత్సాహంమహాసత్వంమహాబలమ్||౧౮||మహాచుతింమహావేగంమహాకాయంమహాబలమ్|తంసమీత్యైవతేస
ర్వేదితుసర్వాస్వవస్థితాః||౧౯||తైస్త్వైప్రహరణైభీఃమైరభిపేతుస్తతస్తతః | తస్యపంచాయసాస్తేన్ద్రైశ్చితాఃపీతము
భాశ్శరాః||౨౦||శిరస్యత్పలవత్రాభాదుధారేణనిపాతితాః|సత్తైఃపంచభిరావిధశ్చైశ్చిరసివానరః||౨౧||ఉత్పపాతనద
న్యోమిద్విశోదశవినాదయన్|తతస్తుచుధరోవీరఃసరథస్సజ్యకాముకః||౨౨||కిరీశరశతైస్తేన్ద్రైరభిపేదేమహాబలః|

సకపిర్వారయామాసతంవ్యోమ్నిశరవపిణం||౨౩||వృష్టిమంతంపయోదాంతేపయోదమివమారుతః|అద్యమానస్త
తస్తేసచుధరోణానిలాత్మజః||౨౪||చకారకదసంభూయోవ్యవధతచవేగవాన్|సహారంసహసోత్పత్యచుధరోస్యరథే
హరిః||౨౫||నిపపాతమహావేగౌవిద్యుద్రాశిగిరాపివ|తతస్సనుధితాస్తాశ్వంరథంభగ్నాక్షుకూబరం ||౨౬|| విహాయ
స్యవతద్భూమాదుధరోస్త్వక్తజీవితః|తంవిరూపాక్షయూపాక్షోద్భష్టానిపతితంభువి ||౨౭||సంజాతరోహదుధరోహ
పుత్వేతతురరిందమా | సతాభ్యాంసహసోత్పత్యవిష్టితోవిమలంబరే|| ౨౮|| ముద్గరాభ్యాంమహాబాహుర్వక్షస్యభిహ
తఃకపిః | తయోర్ద్వేగవతోర్ద్వేగంవినిహత్యమహాబలః||౨౯|| నిపపాతపునర్భూమానుపణాసమవిక్రమః | ససాలవృ
క్షమాసాద్యతముత్పాట్యచవానరః||౩౦||తాపుభౌరాక్షసావీరౌజఘానపవనాత్మజః|తతస్తాంస్త్రీకహతాజ్ఞాత్వావా
నరేణతరస్వినా||౩౧|| అభిపేదేమహావేగఃప్రసహ్యప్రఘసోహరిమ్ | భాసకణశ్చసంక్రుద్ధశూలమాదాయవీర్య
వా||౩౨||ఏకతఃకపిశ్శూదూలంయశస్స్సినమవస్థితమ్|పట్టసేనశితగ్రేణప్రఘసంప్రత్యయోధయత్ || ౩౩ || భాసక

ణశ్చక్షూలేనరాక్షసఃకపిసత్తమమ్ | సతాభ్యాంవిశ్నతై గాత్రై రసృగ్విధృతనూరుహః || 38 || అభవద్వానరః కున్ధో బా
లసూర్యసముప్రభః | సముత్పల్యగిరేశ్వ ౯౦౦౦ సమృగవ్యాశపాదపమ్ || 3౯ || జఘానహనుమాన్ద్విరోరాక్షసాకపికుంజరః
తతస్తేష్యవసన్నేషు సేనాపతిషుపంచసు || 3౯ || బలంతదవశేషంచ నాశయామాసవానరః | అశై వ్రశ్వార్థాగజై నా
గాయోధై ర్యోధాకరభై రథా || 3౯ || సకపిర్నాశయామాససహస్రాక్షవాసురాః | హతై నాగై శ్చతుర్నై స్స
గ్నై శ్చనుహరభై || 3౯ || హతై శ్చరాక్షసైః భూమీరుద్ధమాగా సమంతతః | తతఃకపిస్తా ధ్వజినీవతీ ప్రణేనిహత్య
వీరా సబలా సవాహనా || 3౯ || సమీక్ష్యవీరః ప్రతిగృహ్యతోరణంకృతక్షణః కాలభవప్రజాక్షయే || ఇతి శ్రీమత్సుం
దరకాండే - షట్చత్వారింశస్సర్గః. *****

సేనాపతీపంచసతుప్రమాపితాహనుమతాసానుచరా సవాహనా | సమీక్ష్యరాజాసమరోద్ధతోన్మ
ఖంకుమారమక్షంప్రసమైక్షతాగ్రతః || ౪౦ || సతస్యదృష్ట్యపణసంప్రచోదితః ప్రతాపవాకాంచనచిత్రకాముకః | స
ముత్పపాతాథసదస్యదీరితోద్విజాతిముఖై హావిషేవపావకః || ౪౦ || తతోమహద్బాలదివాకరప్రభంప్రతప్తజాంబూ
నదజాలసంతతమ్ | రథంసమాస్థాయయయాసవీర్యవామహాహరింతంప్రతినై ఋతమభః || 3౯ || తతస్తప్సంగ్ర
హసంచయాజితంప్రతప్తజాంబూనదజాలశోభితమ్ | పతాకిసంరత్నవిభూషితధ్వజంకునోజవాష్టాశ్వవరై స్సుయో
జితమ్ || ౪౦ || సురాసురాధృమ్యమసంగచారిణంరవిప్రభంవోమచరంసమాహితమ్ | సతూణామష్టాసినబద్ధబంధురంయథా
క్రమావేశితశక్తితోమరమ్ || ౪౦ || విరాజమానంప్రతిస్థూణావస్తునాసహేమదామ్నాశశీసూర్యవచసా | దివాకరా
భంరథమాస్థితస్తప్సనిజగమామరతుల్యచక్రమ్ || ౪౦ || సస్పారయఖంచమహీంచపాచలాంతురంగమాతంగమ
హరథస్వనైః | బలై స్సమేతై స్సహితోరణస్థితంసమథమాసీనముపాగమత్కపిమ్ || ౪౦ || సతంసమాసాద్యహరింహరిక్ష
ణోయిగాంతకాలాగ్నిమివప్రజాక్షయే | అవస్థితంవిస్తృతజాతసంభ్రమస్సమైక్షతాక్షోబహుమానచతుషా || ౪౦ || సత
స్యవేగంచకపేమహాత్మనఃపరాక్రమంచారిషుపాథివాత్మజః | విధారయక్స్వంచబలంమహాబలోహిమక్షయేసూ
ర్యభివాభివధతే || ౪౦ || సజాతమన్యఃప్రసమీక్ష్యవిక్రమంస్థిరంస్థిరస్సంయతిచుర్నివారణమ్ | సమాహితాత్మాహను
మంతమాహవేప్రచోదయామాసశరై స్ప్రిభిశ్చై || ౪౦ || తతఃకపింతంప్రసమీక్ష్యగర్వితంజితశ్రమంశక్రపరాజయో
జితమ్ | అవైక్షతాక్షస్సముదీణమాససఃసబాణపాణిఃప్రగృహీతకాముకః || ౪౦ || సహేమనిష్కాంఠదచారుకుండ
లస్సమాససాదాశుపరాక్రమఃకపిమ్ | తయోబభూవాప్రతిమస్సమాగమస్సురాసురాణామపిసంభ్రమప్రదః || ౪౦ ||
రరాసభూమినతతాపభానుమావనానవాయుఃప్రచచాలచాచలః | కపేకుమారస్యచవీక్ష్యసంయుగంసనాదచద్యో
రుదధిశ్చకుక్షుషే || ౪౦ || తతస్సవీరస్సముఖాన్వతత్రిణస్సవణపుంభాసవిషానివోరగా | సమాధిసంయోగవిమోక్ష
తత్పవిత్రానానభక్త్రీకపిమూర్ధ్నపాతయత్ || ౪౦ || సతైశ్చనై మూర్ధ్నాధిసమంనిపాతితైఃక్షురన్నస్పద్విగ్ధవివృత్త
లోదనః | నవోదితాదిత్యనిభశ్శరాంశుమావ్యరాజతాదిత్యభివాంశుమాలికః || ౪౦ || తతస్సపింగాధిపమంత్రిసత్తమస్స
మీక్ష్యతంరాజవరాత్మజంరణేఽడదగ్రచిత్రాయుధచిత్రకాముకంజహషచాపూర్యతచాహవోన్ముఖః || ౪౦ || సమం
దరాగ్రస్థభివాంశుమాలికౌవివృద్ధకౌపాబలవీర్యసంయుతః | కుమారమక్షంసబలంసవాహనందదాహనై త్రాగ్నిమ
రీచిభిస్తదా || ౪౦ || తతస్సబాణాసనచిత్రకాముకశ్శరప్రవహోయిధిరాక్షసాంబుదః | శరాన్ముమోచాశుహరీశ్వరాచ
లేవలాహకౌవృష్టిమివాచలోత్తమే || ౪౦ || తతఃకపిస్తంరణచండవిక్రమంవివృద్ధతేజోబలవీర్యసంయుతమ్ | కుమార
మక్షంప్రసమీక్ష్యసంయుగేసనాదహమాద్వనతుల్యచక్రమ్ || ౪౦ || సబాలభావాద్యధివీర్యదపితఃప్రవృద్ధమన్యః
క్షుతజౌపమేక్షణః | సమాససాదాప్రతిమంకపింరణగజౌమహాకూపమివావృతత్యజై || ౪౦ || సతేనబాణైఃప్రసభంని
పాతితైశ్చకారనాదంఘననాదనిస్స్వనః | సముత్పపాతాశుసభస్సమారుతిర్భుజోరువిత్సవణఘోరదశసః || ౪౦ || సము
త్పతంతంసమభిద్రవద్భలీసరాక్షసానాంప్రవరఃప్రతాపవా | రథీరథిశ్రేష్ఠతమఃకిరీశరైఃపయోధరశై లమివాశ్చ
వృష్టిభిః || ౪౦ || సతాశరాంస్తస్యహరిర్విమోక్షయచచారవీరఃపథివాయుసేవితే | శరాంతరేమారుతవద్వినిష్పత
మనోజవస్సంయతిచండవిక్రమః || ౪౦ || తమాత్తబాణాసనమాహవోన్ముఖః | కుమారస్త్రిణంతంవిశిఖైశ్శరోత్తమైః | అవై

క్షతాక్షంబసూమానచతుషాజగామచింతాంచసమారుతాత్మజః॥౨౮॥తతశ్చరైభిఃస్పృభుజాంతరఃకపిఃకుమారపీఠేణ
 మహాత్మానానదః । మహాభుజఃకమఃవిశేషతత్త్వవిద్విచితయామాసరణేపరాక్రమమ్॥౨౯॥ అఖాలవద్బాలదివాకర
 ప్రభఃకరోత్యయంకమఃమహాన్దహాబలః॥౩౦॥సచాస్యసర్వాహవకమఃశోభిఃప్రమాపణేమేమతిరత్రజాయతే॥ ౩౧॥ అ
 యంనుహాత్మాచమహాంశ్చవీర్యతస్సమాహితశ్చాతిసహశ్చసంయుగే । అసంశయంకమఃగుణోదయాదయంసనాగ
 యత్నేమునిభిశ్చపూజితః॥౩౨॥పరాక్రమోత్సాహవివృద్ధమానసస్సమీక్షితేమాంప్రముఖాగతస్థితః । పరాక్రమో
 హ్యస్యమనాంసికంపయెత్సురాసురాణామపిశ్రీమ్రుగామినిః॥౩౩॥ నఖల్వయంనాభిభవేదుపేక్షితఃపరాక్రమోహ్యస్య
 రణేవివధతే । ప్రమాపణంతేవమమాస్యరోచతేనవధమానోగ్నిరుపేక్షితుంక్షుమః॥ ౩౪॥ ఇతిప్రవేగంతుపరస్యత
 కయోస్త్వకమఃయోగంచవిధాయవీర్యవాః । చకారవేగంతుమహాబలస్తదామతించచక్రేస్యవధేమహాకపిః॥౩౫॥
 సుతస్యతానన్దహయాన్దహాజవాఃసమాహితాభారసహాన్వివతఃనే । జహానవీరఃపథివాయుసేవితేతలప్రహరైఃప
 వనాత్మజఃకపిః॥౩౬॥తతస్తలెనాభిహతోమహారథస్సతస్యపింగాధిపమంశ్రీనిజితః । ప్రభగ్ననీడఃపరిముక్తకూబరఃప
 పాతభూమాహతవాజిరంబరాత్॥౩౭॥సతంపరిత్యజ్యమహారథోరథంసకాముఃకఃఖడ్గధరఃఖముత్పతః । తపాభియో
 గావృషిరుగ్రవీర్యవాన్విహాయదేహంవరుతామివాలయమ్॥ ౩౮॥ తతఃకపిస్తంవిచరంతమంబరేపతశ్రీరాజానిలసిద్ధ
 సేవితే । సమేత్యతంమారుతతుల్యవిక్రమఃక్రమేణజగ్రహసవాదయోవృథమ్॥౩౯॥సతంసమావిధ్యసహస్రశఃక
 పిమఃపూరగంగృహ్యృగ్వాండజేశ్వరః॥ముమోచవేగాన్పితృతుల్యవిక్రమోమహాతేసంయతివానరోత్తమః॥౪౦॥
 సభగ్నబాహూరుకటిశిరోధరఃక్షురన్నసృజ్నిమఃథితాస్థిలోచనః । సభగ్నసంధిఃప్రవిక్రీణబంధనోహతఃక్షితోవాయు
 సుతేనరాక్షసః॥౪౧॥మహాకపిభూమితలేనీపీడ్యతంచకారరక్షోధిపతేమఃహద్భయమ్ । మహాపిభిశ్చక్రచరైఃమః
 హావ్రతైస్సమేత్యభూతైశ్చసయక్షపన్నః॥౪౨॥ సురైశ్చసంద్రైభ్యఃశజాతవిస్తయైహాతేమమారెసకపిర్నిరీ
 ష్ఠితః । నిహత్యతంవజ్రసుతోపమప్రభంకుమారమక్షుంక్షుతజోపమేక్షుణం॥౪౩॥ తమేవవీరోభిజగామతోరణంకృతక్షణః
 కాలభవప్రజాక్షయోఇతిశ్రీమత్సుందర కాండే - సప్త చత్వారింశ స్సర్గః -

తతస్సరక్షోధిపతిర్మహాత్మాహనూమతాతేనిహతేకుమారే । మనస్సమాధాయతదేంద్రకల్పంసమాదిదేశేంద్ర
 జితంసరోషమ్॥౪౪॥త్వమస్త్రవిచ్ఛస్త్రవిదాంపరిష్ఠస్సురాసురాణామపిశోకదాతా । సురేషుసేంద్రేషుచదృష్టకమాపి
 తామహారాధనసంఘితాస్త్రః॥౪౫॥ తవాస్త్రబలమాసాద్యనాసురానమరుగ్గణాః । నశేకుస్సమరేస్థాతుంసురేశ్వరసమా
 శ్రితాః॥౪౬॥నకశ్చిత్త్రిషులోకేషుసంయుగేనగతశ్రమఃభుజపీఠ్యాభిగుప్తశ్చతపసాచాభిరక్షితః॥౪౭॥దేశకాలవిభాగజ్ఞస్త్య
 మేవమతిస్తమః॥నతేస్త్యశక్యంసమరేషుకర్షణానతేస్త్యకార్యంమతిపూర్వమంత్రణే॥౪౮॥నసోస్తికశ్చిత్త్రిషుసంగ్రహే
 మువైనవేదయస్తేస్త్రబలంబలంచతే । మమానురూపంతపసోబలంచతేపరాక్రమశ్చాస్త్రబలంచసంయుగే॥౪౯॥సత్త్వాం
 సమాసాద్యరణావనుదేమనఃశ్రమంగచ్ఛతినిశ్చితాథః॥నిహతాఃకింకరాస్సర్వేజంబుమాలీచరాక్షసః॥౫౦॥అమాత్య
 పుత్రావీరాశ్చపంచసేనాగ్రయామునిః॥బలానిసుసమృద్ధానిసాశ్వసాగరధానిచ॥౫౧॥సహూదరస్తేదయితేకుమారో
 క్షశ్చసూదితః । నహితేష్వేవమేసారోయస్త్యయ్యరినిమాదస॥౫౨॥ఇదంహిదృష్ట్వామతిమన్దహాశ్చలంకపేప్రభావంచ
 పరాక్రమంచ । త్వమాత్మనశ్చాపిసమీక్ష్యసారంకురుష్వవేగంస్వబలానురూపమ్॥౫౩॥బలావమదస్త్యయిసన్నిక్సప్తై
 యథాగతేశామ్యతిశాంతతత్రా । తథాసమిత్యాత్మబలంపరంచసమారభస్వాస్త్రవిదాంపరిష్ఠం॥౫౪॥నవీరసేనాగణశోచ్య
 వంతినవజ్రమాదాయవిశాలసారమ్ । సమారుతస్యాస్యగతేఃప్రమాణంసచాగ్నికల్పఃకరణేనహంతుమ్॥౫౫॥ తమేవమర్థం
 ప్రసమీక్ష్యసమ్యక్స్వకమసామ్యాధిసమాహితాత్మాస్త్రరంశ్చదివ్యంధనుషోస్త్రవీర్యంప్రజాక్షతంకమఃసమారభ
 స్వ॥౫౬॥నఖల్వియంమతిశ్రేష్ఠాయత్త్వంసంప్రేషయామ్యహమ్ । ఇయంచరాజధమాణాంక్షుత్రస్యచమతిమఃతా
 గరి॥నానాశస్త్రైశ్చసంగ్రామేవైశారద్యమరిందమ । అవశ్యమేవయోద్ధవ్యంకామ్యశ్చవిజయోరణే॥౫౭॥తతఃపితుస్త
 ద్వచనంనిశమ్యప్రదక్షిణందక్షుతప్రభావః । చకారభతారమదీనసత్వోరణాయవీరఃప్రతిపన్నబుద్ధిః॥౫౮॥తతసైస్స
 గజైరిష్టేరింద్రజిత్ప్రతిపూజితః॥యద్ధోధతఃకృతోత్సాహస్సంగ్రామంప్రత్యపద్యత॥౫౯॥శ్రీమాపద్మపరాశాతోరా

తుసాధిపతేస్తుతః | నిజః గామమహాతేజాస్సుముద్రానపర్వసు || ౧౦ || సపక్షిరాజోపమతుల్యవేగైర్వాన్తైశ్చతుర్భుజైః
 తతీక్షుదంష్ట్రైః | రథం సమాయుక్తమసంగవేగం సమారుహేంద్రజిదింద్రకల్పః || ౧౧ || సరథీధన్వినాం శ్రేష్ఠశ్శ్రుజ్ఞః
 స్త్రువిదాంవరః | రథేనాభియయాక్షీప్రంహనుమాన్యత్రసోభవత్ || ౧౨ || సతస్యరథనిఘోషంజ్యాయస్వనం కామూకస్య
 చ | నిశమ్యహరివీరోసాసంప్రహృష్టతరోభవత్ || ౧౩ || సుమహాచ్ఛాపమాదాయశితశ్శల్యాంశ్చసాయకాః హనుమంత
 మభిప్రేత్యజగామరణపండితః || ౧౪ || తస్మిన్స్తతస్సంయతిజాతహాషేరణాయనిగచ్ఛత్ బాణపాణౌ | విశచ్చసర్వాణ్యు
 షాబభూవుః | గాశ్చరాద్రాబహుధావినేమః || ౧౫ || సమాగతాస్తత్రతునాగయతామహాషణ్యక్రచరాశ్చసి
 ధ్ధాః | నభస్సమావృత్యచపక్షిసంఘావినేచురుచ్చైః | పరమప్రహృష్టాః || ౧౬ || ఆయాంతంసరథందృష్ట్వాతాణమింద్ర
 తంకపిః | విననాదమహానాదంవ్యవధాతచవేగవాన్ || ౧౭ || ఇంద్రజిత్తురథందవ్యమాస్థితశ్చిత్రకామూకః | ధనుర్విష్ణు
 యామాసతతిదూజితనిస్సన్వనమ్ || ౧౮ || తతస్సమేతావతీతీక్షువేగోమహాబలాతారణనిర్విశంకా | కపిశ్చరత్కోధితే
 పుత్రస్సురాసురేంద్రావివబద్ధవైరా || ౧౯ || సతస్యవీరస్యకుహారభస్యధనుస్తతస్సంయతిసంమతస్య | శరప్రవేగంవ్యహస
 త్ప్రవృద్ధశ్చచారమాగేపితురప్రమేయే || ౨౦ || తతశ్శరానాయతతీక్షుశల్యాసుపత్రిణః కాంచనవిత్తపుంఖాః | ము
 మోవవీరఃపరవీరహంతాసుసన్నతాన్వజ్రనిపాతవేగాన్ || ౨౧ || తతస్తుతస్యందననిస్సన్వనంచక్రుదంకధరిపటహస్య
 నంచ | వికృప్యమాణస్యచకామూకస్యనిశమ్యఘోషంపునరుత్పపాత || ౨౨ || శరాణామంతరేష్యాశువ్యవతఃతహవశ
 పిః | హరిస్తస్యాభిలక్ష్యస్యమోఘయకలక్ష్యసంగ్రహమ్ || ౨౩ || శరాణామగ్రతస్తస్యపునస్సమభివతత | ప్రసార్య
 హస్తాహనుమానుత్పపాతానిలాత్మజః || ౨౪ || తాపుభౌవేగసంపన్నైరణకమూకవిశారదా | సత్వభూతమమోగ్రాహి
 చక్రతుర్యుధముత్తమమ్ || ౨౫ || హనుమాతోవేదనరాక్షసోంతరంసమారుతిస్తస్యహాన్మమోంతతమ్ | పరస్పరంర్విష
 హౌబభూవతుస్సమేత్యతాదేవసమానవిక్రమా || ౨౬ || తతస్తులక్ష్మ్యసవిహస్యమానేశరేష్వమోఘేషుచసంపతత్సు | బ
 గామచింతాంమహతీంమహాత్మాసమాధిసంయోగసమాహితాత్మా || ౨౭ || తతోమతింద్రాక్షసరాజసూనుశ్చకార
 స్త్రిహారివీరముఖ్యే | అవధ్యతాంతస్యకపేస్సమీక్ష్యకథంనిగచ్ఛేదితినిగ్రహాథమ్ || ౨౮ || తతఃసైతామహావీరస్సేన్ద్ర
 మస్త్రువిదాంవరః | సందధేసుమహాతేజాస్తంహరిప్రవరంప్రతి || ౨౯ || అవధ్యోయమితిజ్ఞాత్వాతమస్త్రేణాస్త్రతత్వః
 నిజగ్రాహమహాబాహుమారుతాత్మజమింద్రజిత్ || ౩౦ || తేనబద్ధస్తతోస్త్రేణరాక్షసేనసహనరః | అభవద్విశేష్ట
 శ్చపపాతచమహీతలే || ౩౧ || తతోధబుద్ధాస్తతదాస్త్రిబంధంప్రభాఃప్రభావాద్విగతాత్మవేగః | పితామహస్సగ్రహ
 మాత్మనశ్చవిచింతయామాసహరిప్రవీరః || ౩౨ || తతస్సన్వయంభువైమణంత్రైలిప్తహస్తస్త్రికుభిమంత్రితమ్ | హను
 మాంశ్చింతయామాసవరదానంపితామహాత్ || ౩౩ || సమేస్త్రుబంధస్యచశక్తిరస్తివిమోక్షణేలోకగురోప్రభావత్ |
 ఇత్యేవమత్వావిహితోస్త్రుబంధోమయాత్మయోనేరనువతతవ్యః || ౩౪ || సవీర్యహస్త్రస్యకపిర్విచార్యపితామహానగ్ర
 హమాత్మనశ్చవిమోక్షశక్తింపరిచింతయిత్వాపితామహాజ్ఞామనువతతతేస్తు || ౩౫ || అస్త్రేణాపిహిబద్ధస్యభయంహస
 జాయతే | పితామహమహేంద్రాభ్యాంరక్షితస్యానిలేనచ || ౩౬ || గ్రహణేచాపిరత్కోభిమూహన్వేగుణదళానః | రాక్ష
 సేంద్రేణసంవాదస్తస్మాన్ప్రహంతుమాంపరే || ౩౭ || సనిశ్చితాథాపరవీరహంతాసమీక్ష్యకారీవినివృత్తచేష్టః | పరే
 ప్రసహ్యభిగతైర్నిగృహ్యననాదతైస్తైఃపరిభల్ప్యమానః || ౩౮ || తతస్తంరాక్షసాదృష్ట్వానిర్విశేష్టమరిందమమ్ | బం
 ధుశ్శణవలైశ్చప్రమచీరైశ్చసంహతైః || ౩౯ || సరోచయామాసపరైశ్చబంధనంప్రసహ్యవీరైరభినిగ్రహంచ | కా
 రూహలాన్యాయదిరాక్షసేంద్రాగ్రస్తుంవ్యవస్యేదితినిశ్చితాథాః || ౪౦ || సబద్ధస్తేనవలైసవిముక్తోస్త్రేణవీర్యవా
 అస్త్రుబంధస్సచాన్యంహినబంధమనువతతే || ౪౧ || అథేంద్రజిత్తుమవీరబద్ధంవిచార్యవీరకపిసత్తమంతమ్ | విము
 క్తమస్త్రేణజగామచింతానాన్యేనబద్ధోహ్యనువతతేస్తుమ్ || ౪౨ || అశూరమహాత్మమకృతంనిరథాకంసరాక్ష
 సైమణంత్రగతివిమృష్టా | పునశ్చనాస్త్రేవిహతేస్తుమన్యత్ప్రవతతేసంశయితాస్ససర్వే || ౪౩ || అస్త్రేణామ
 మాన్యుక్తోనాత్మానమవబుద్ధత | కృప్యమాణస్తరత్కోభిస్తేశ్చబందైర్నిపేడితః || ౪౪ || హన్యమానస్తతః కూరైరాక్ష
 సైకాన్యముష్టిభిః | సమీపంరాక్షసేంద్రస్యప్రాకృప్యతసవానరః || ౪౫ || అథేంద్రజిత్తుంప్రసమీక్ష్యముక్తమస్త్రే

ణబద్ధం మ్రును సీరసా త్రైః । వ్యదశయ త్తత్ర మహాబలంతంహా ॥ ప్రవీరం సగణాయ రాజ్ఞే ॥ ౫౪ ॥ తం మత్తమివ మాతం
 గంబద్ధం కపివరో త్తమమ్ ॥ రాక్షసా రాక్షసేంద్రాయ రావణాయ న్యవేదయ ॥ ౫౫ ॥ కోయంకస్య కుతో వా త్రకింకార్యం
 కోవ్యపాశ్రయః ॥ ఇతి రాక్షసవీరాణాంత త్రసంజజ్ఞ రేక థా ॥ ౫౬ ॥ హస్యతాంధహ్యతాంవాపిభక్యతామితి చావరే ॥ రా
 క్షసాస్త్రసంప్రదాః పరస్పరమథాబ్రువ ॥ ౫౭ ॥ అతీత్య మాగం సహసా మహాత్మా సతత్ర రక్షోధిపపాదమూ
 లే ॥ దదశ రాజ్ఞః పరిచారవృద్ధా గృహం మహా రత్న విభూషితం చ ॥ ౫౮ ॥ సదశ మహాతేజా రావణః కపి సత్తమమ్ ॥ ర
 త్తోభిర్వికృతాకారైః కృష్య మాణమిత స్తతః ॥ ౫౯ ॥ రాక్షసాధిపతిం చాపిదశశకపి సత్తమః ॥ తేజోబలసమాయుక్తంత
 పంతమివ భాస్కరమ్ ॥ ౬౦ ॥ సరోష సంవతీతతా మ్రదృష్టిదశశానన స్తంకపిమన్వ వేత్స ॥ అథాపవిష్టా స్కులశీలవృద్ధా
 సమాదిశ త్తం ప్రతిమంత్రి ముఖ్యా ॥ ౬౧ ॥ యథాక్రమం తైస్స కపిర్విపృష్టః కార్యాక్ష మథాస్య చ మూలమాదౌ ॥ నివేద
 యామా సహాశ్వరస్య మాతస్స కాశాదహమాగతోస్తి ॥ ౬౨ ॥ ఇతి శ్రీమత్సుందర కాండే అష్టచత్వారింశ స్సర్గః ॥ * * * * *

తతస్స కమణా తస్య విస్తోభీ మువిక్రమః ॥ హనుమాన్ ప్రచ తా మ్రాక్షో రక్షోధిప మువైక్షత ॥ ౧ ॥ భ్రాజమా
 నం మహాహేణ కాంచ నేన విరాజతా ॥ ముక్తాజాలావృతే నాథ మకుటేన మహాద్యుతిమ్ ॥ ౨ ॥ వజ్ర సంయోగ సంయుక్తైర్ద
 హాహా మణివిగ్రహైః ॥ హైమైరాభరణైశ్చితైర్గర్జన సేవ ప్రకల్పితైః ॥ ౩ ॥ మహాహాతౌ మసంవీతం రక్తచందనరూపి
 తమ్ ॥ స్వనలిప్తం విదితా భిర్వివిధాభిశ్చ భక్తిభిః ॥ ౪ ॥ వివృతైర్దశశనీయైశ్చ రక్తాక్షైభిః మదశనైః ॥ దీప్తతీక్ష్ణ మహాదం
 ప్రైః ప్రలంబదశన చ్ఛదైః ॥ ౫ ॥ శిరోభిర్దశభిర్ద్విరంభ్రాజమానం మహాజసమ్ ॥ నానావ్యాళ సమాకీర్ణైశ్శిఖరైరివ మంద
 రమ్ ॥ ౬ ॥ నీలాంజనదయ ప్రఖ్యంహా రేణోరసిరాజతా ॥ పూణాచంద్ర భవక్రేణ సబలాకమివాంబుదమ్ ॥ ౭ ॥ బా
 హుభిర్వృద్ధ కేయూరైశ్చంద్ర మో త్తమరూపితైః ॥ భ్రాజమానాంగదైః పీనైః పంచశీషై రివోరగైః ॥ ౮ ॥ మహతిస్సాటి
 కేచి త్రైరత్న సంయోగ సంస్కృతైః త్తమాస్తరణాస్తీర్ణా సూపవిష్టం వరాస నే ॥ ౯ ॥ అలంకృతాభిరత్యర్థం ప్రమదాభి
 స్సమంతతః ॥ వాలవ్యజనహస్తాభిరారాత్యమవసేవితమ్ ॥ ౧౦ ॥ మథా రేణ ప్రహస్తేన మహాపాశ్వేన రక్షసా ॥ మంత్రిభి
 ర్గృతతత్పజ్జైర్వికంభేన చ మంత్రిణా ॥ ౧౧ ॥ సుఖోపవిష్టం రక్షోభిశ్చ తుర్భిర్బలదర్పితైః ॥ కృత్సంపరివృతో లోకశ్చతు
 ర్భిరివ సాగరైః ॥ ౧౨ ॥ మంత్రిభిః కంత్తతత్పజ్జై రన్వేష్య శుభబుద్ధిభిః ॥ అన్వాస్య మానం రక్షోభిస్సరైరివ సురేశ్వరం ॥
 ౧౩ ॥ అవశ్య ద్రాక్ష సపతిం హనుమానతేజసం ॥ విష్టితం మేరుశిఖరే సతో యమివ తోయదం ॥ ౧౪ ॥ సతైస్సంపీడ్య మానో
 పిరక్షోభిర్భీషువిక్రమైః ॥ విస్త్రయం పరమంగ త్వారక్షోధిప మువైక్షత ॥ ౧౫ ॥ భ్రాజమానంతతో దృష్ట్వా హనుమాన్రాక్ష
 సేశ్వరం ॥ మనసా చింతయామాస తేజసా తస్య మోహితః ॥ ౧౬ ॥ అశూలూపాపమశూలాధైర్యమశూలాసత్వమ
 శూలాద్యుతిః ॥ అశూలారాక్షసరాజస్య సర్వలక్షణయుక్తతా ॥ ౧౭ ॥ యద్యథ మోహబలవాన్స్యాదయం రాక్షసేశ్వ
 రః ॥ స్యాదయం సురలోకస్య సశక్తస్యాపిరక్షితా ॥ ౧౮ ॥ అస్య మ్రాన్తే నృశశైశ్చ కర్షభిర్లోకకుత్సితైః ॥ తేన విభ్యతే ఖ
 ల్వస్తాల్లాకాస్సామరదానవా ॥ ౧౯ ॥ అయం సవ్యతనహ తెత్రుధః కర్తు మేకార్ణవంజగత్ ॥ ఇతి చింతాంబసా విధామకరో
 న్మతిమాహారి ॥ ౨౦ ॥ దృష్ట్వా రాక్షసరాజస్య ప్రభావమమితోజసః ॥ ఇతి శ్రీమత్సుందర కాండే ఏకొనపంచాశ స్సర్గః ॥ *

తముద్వీక్ష్య మహాబాహుః పింగాక్షం పురతస్సితమ్ ॥ కొపేన మహతావిష్టౌ రావణో లోక రావణః ॥ ౧ ॥ శంకాహ
 తాత్కదధ్యోసకపీంద్రం తేజసావృతమ్ ॥ కిమేషభగవాన్సందీభవేత్సాక్షాదహాగతః ॥ ౨ ॥ యేన శస్త్రోన్మితై లాసేమయా
 సంచాలితేపుగా ॥ సోయం వాసరమూర్తిస్సాస్య త్కింస్విద్బాహోపివాసురః ॥ ౩ ॥ సరాజారోషతా మ్రాక్షః ప్రహస్తం
 మంత్రి సత్తమమ్ ॥ కాలయుక్తమువాచేదం వచోవిపులమథావత్ ॥ ౪ ॥ మరాత్మాప్యచ్చ్యతా మేషకుతఃకింవాస్య కారణం ॥
 వనభంగేచకొస్యాథో రాక్షసీనాంచతజః నే ॥ ౫ ॥ మత్పురీమ ప్రదృష్ట్వాంవాగమ నేకిం ప్రయోజనమ్ ॥ ఆయాధ నేవాకిం
 కార్యం పృచ్ఛతా మేషమమతి ॥ ౬ ॥ రావణస్య వచస్సుత్యాప్రహస్తోవాక్యమబ్రవీత్ ॥ సమాశ్వసిహిభద్రం తేనభిః
 కార్యాత్వయాకపి ॥ ౭ ॥ యదితావత్త్వమింద్రేణ ప్రేషితో రావణాలయమ్ ॥ తత్త్వమాఖ్యాసీమాభూతేభయం వాసర
 మోక్ష్య సే ॥ ౮ ॥ యదివైశ్రవణస్యత్సంయమస్యవరుణస్యచ ॥ చారూపమిదంకృత్యాప్రప్రేష్టోసాపురీమమామ్ ॥ ౯ ॥ విష్ణు

సాప్రేమితోవాపి మాతోవిజయకాంక్షితా | సహితేవానరం తేజోరూపమాత్రంతువానరమ్||౧౦||తత్త్వతఃకథయాన్సాన్
ద్యుతతోవానర మోక్ష్యసే | అన్యతంవదతశ్చాపిమలభంతవజీవితమ్|| ౧౧ | అథవాయన్నిమిత్తంతేప్రవేశోరావణాల
యే | ఎవముక్తోహరిశ్రేష్ఠస్తదారక్షోగణేశ్వరమ్||౧౨ ||అబ్రవీన్నాస్తిశక్రస్యయమస్యవరుణస్యవా | ధనదేనసమేన
ఖ్యంఏష్ణునానాస్తిచోదితః||౧౩|| జాతిరేవమమత్వేనావానరోహమిహగతః | దశేనేరాక్షసేన్ద్రస్యదులభేతదిదం
మయా||౧౪||వనంరాక్షసరాజస్యదశేనాథేవినాశితమ్ | తతస్తేరాక్షసాఃప్రాప్తాబలి నోయుద్ధకాంక్షిణః||౧౫||ర
క్షణోథంతుదేహస్యప్రతియుద్ధామయారణే | అన్త్రుపాశై నశశ్చ్యోహంబద్ధుండేవాసురైరపి||౧౬||పితామహదేవ
వరోమమాప్యేషోభ్యుపాగతః | రాజాన్ద్రష్టుకామేనమయాన్త్రుమనువతితమ్||౧౭||విముక్తోహ్యహమస్త్రేణరాక్ష
సైస్త్వభివీడితః | కేనచిద్రాజకార్యేణసంప్రాప్తాస్తితవాంతికమ్||౧౮ ||మాతోహమితివిజ్ఞేయోరాఘవస్యామితాజ
సః | శ్రూయతాంచాపివచనంమమవక్యమిదం ప్రభో||౧౯||ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండే - పంచాశ స్సర్గః . *****

తంసమీక్ష్యమహాసత్త్వంసత్త్వవాహరిసత్త్వః | వాక్యమథవదవ్యగ్రస్తమువాచదశాననమ్||౧ ||అహంసు
శ్రీవసందేశాదిమాప్రాప్తస్తవాలయం|రాక్షసేన్ద్రహరిశస్త్రాంభ్రాతాకుశలమబ్రవీత్||౨||భ్రాతుశ్శృణుసమా
దేశంసుగ్రీవస్యమహాత్మనః | ధర్మాధోపహితంవాక్యమిహచాముత్రచక్షుః||౩|| రాజాదశరథోనామరథకుంజర
వాజీమోహిపితేవబంధులౌకస్యసురేశ్వరసమమృతి||౪||జ్యేష్ఠస్తస్యమహాబాహుఃపుత్రఃప్రియకరఃప్రభుఃపితౄని
దేశాన్నిమాగ్రతఃప్రవిష్టాదంశకావనం||౫||లక్ష్మణేనసహభ్రాతాసీతయాచాపిభార్యయా | రామోనామమహాతే
జాధమ్యంపంథానమాగ్రతః||౬||తస్యభార్యావసేనస్తాసీతాపతివసువ్రతా|వైదేహస్యసుతారాజ్ఞోజనకస్యమహాత్మ
నః||౭||సమార్థమాణస్తాండేవీంరాజపుత్రస్సహానుజః | యుశ్యమూకమనుప్రాప్తస్సుగ్రీవేణసమాగతః||౮ ||తస్యతేన
ప్రతిజ్ఞాతంసీతాయాఃపరిమాగణంసుగ్రీవస్యాపిరామేణహరిరాజ్యంనివేదితం||౯||తతస్తేనమృతహత్వా రాజపుత్రే
ణవాలింసుగ్రీవస్థాపితోరాజ్యేహర్యత్రాణాంగణేశ్వరః||౧౦||త్వయావిజ్ఞాతపూర్వశ్చవాలీవానరపుంగవః | రామే
ణనిహతస్సంఖ్యేశరణైకేనవానరః||౧౧||ససీతామాగణేశ్వగ్రస్సుగ్రీవస్సత్యసంగరః|హరీశంప్రేషయామానదిశ
స్సర్వాహరీశ్వరః||౧౨||తాంహరిణాంసహస్రాణిశతానినియుతానిచదిక్షుఃసర్వాసుమార్గంతేహ్యధశ్చపరిచాచబరే ||
వై నతేయసమాకేచిత్రే-చిత్తత్రానిలోపమాః | అసంగతయశ్శ్రీహ్రూహరివీరామహాబలాః || ౧౩ ||అహంతుహను
మాన్నాచుమాచుతస్యారసస్సతః | సీతాయాస్తుకృతేరూణంశతయోజనమాయతమ్||౧౪||సముద్రులంఘయిత్వై
వతాందిప్యతూరిహగతః | భ్రమతాచమయాదృష్ట్యాగృహేతేజనకాత్మజా||౧౫|| తద్భవాద్దృష్టధర్మార్థస్తపఃకృతపరి
గ్రహః | పరదారాన్తహాప్రాజ్ఞ నోపరోధ్ధాత్వమహాసి||౧౬||నహిధర్మవిరుద్ధేషుబహ్వాపాయేషుకమేను | మూ
ఢహుతిషుసజ్జంతేబుద్ధిసుంతోభవద్విధాః||౧౭||కశ్చలక్ష్మణముక్తానాంరామకౌపానువతినామ్ | శరాణామగ్రతస్స
తుంశకోదేవాసురేష్వపి||౧౮||నచాపిత్రిషులోకేషురాజన్విద్యేతకశ్చన | రాఘవస్యవ్యభీకరయఃకృత్వాసుఖమవాల్మీ
యాత్||౨౦||తత్త్రికాలసీతంవాక్యంధర్మ్యమథానుబంధిచమన్యస్వనరదేవాయజానకీప్రతిదీయతామ్||౨౧||దృష్టా
హీయంమయాదేవీలబ్ధంయదిహమలభమ్ | ఉత్తరంకమయచ్ఛేషంనిమిత్తంతత్రరాఘవః||౨౨||లక్ష్మీతేయంమయా
సీతాతథాశీకవరాంయణా | గృహ్యాయానాభిజానాసిపంచాస్యామివపన్నగీమ్||౨౩ ||నేయంజరయితుంశక్యాసాసురై
రమరైరపి | విషసంస్పృష్టమత్యథంభుక్తమన్నమిసౌజసా|| ౨౪ || తపస్సంతాపలబ్ధస్తేయోయంధర్మపరిగ్రహః | సస
సాశయికుంభాన్యాయుతత్ప్రాణపరిగ్రహః||౨౫|| అవధ్యతాంతపోభిర్యాంభవానమనుపశ్యతి|ఆత్మనస్సాసురైరదే
వైహేతుస్త్రాప్యయంచుహా||౨౬ || సుగ్రీవోనహిదేవోయంనాసురోనతుదానవః | నరాక్షసోనగంధర్వోనయ
క్షోనదపన్నగః||౨౭ || తస్మాత్ప్రాణపరిత్రాణంకథంరాజకరిష్యసి|నతుధమోససంహారమథమఃఫలసంహితమ్||
౨౮||తదేవఫలమస్తేతిధర్మశ్చాధర్మశాశనః | ప్రాప్తంధర్మఫలంతావన్భవతానాన్త్రసంశయః|| ౨౯||ఫలమస్యా
ప్యశేనుఃస్యేత్ప్రమేవప్రవత్స్యసే | జనస్థానవధంబుద్ధౌబుద్ధ్వావాలివధంతథా||౩౦||రామసుగ్రీవసఖ్యంచబుద్ధ్యస్వ
హితమాత్మనః | కామంఖల్వహమప్యేకస్సహజరథకుంజరామ్||౩౧ || లంకాంనాశయితుంశక్తస్తస్యేషతుననిశ్చయః

రామేణహి ప్రతిజ్ఞాతం హర్యక్షగణసన్నిధౌ || 32 || ఉత్పాదనమమిత్రాణాం సీతాయైస్తు ప్రధర్షితా | అపకుర్వకాహి
రామస్య సామ్రాదపి పురందరః || 33 || ననుఖం ప్రాపుయాదన్యః కిం పున స్త్వద్విధోజనః | యాంసీ లేత్యభిజానాసియేయం
తిష్ఠతి లేవశే || 34 || కాశరాత్రీతతాం విద్ధి సర్వలంకావిలాశినీం | తదలంకాలపాశేన సీతావిగ్రహరూపిణా || 35 || స్వయం
స్కంధావస క్షేనక్షమమాత్మని విచిత్యతాం సీతాయాస్తేజసాదగ్ధాం రామకౌపప్రపీడితాం || 36 || దహ్యామానామిమ్మాం
వశ్యపురీంసాట్టప్రతోలికాం స్యానిమిత్రాణిమం శ్రీంశ్చజాతీభ్రాతృకాసుతాకాహితా || 37 || భోగకాధారాం
శ్చలంకాంచమావిలాశముపానయ | సత్యం రాక్షసరాజేంద్రశృణుష్వ వచనం మమ || 38 || రామదాసస్య దూతస్య వాన
రస్య విశేషతః | సర్వాలోకానాం సుసంహృత్య సభాతానాం చ రాజరాజా || 39 || పునరేవ తథా ద్రష్టుం శక్తో రామో మమ
షోయశాః | దేవాసురనరేంద్రైశ్చ యక్షరక్షోగణైశ్చ చ || 40 || విద్యాధరేషు సర్వేషు గంధర్వేషు హరగేషు చ | సిద్ధేషు కిన్న
రేంద్రైశ్చ పతత్రిషు చ సర్వతః || 41 || సర్వభూతేషు సర్వత్ర సర్వకాలేషు నాస్తి సః | యో రామం ప్రతియుద్ధే తవష్ణుతు
ల్యపరాక్రమం || 42 || సర్వలోకేశ్వరస్యైవంకృత్వా విప్రీయముత్తమం | రామస్య రాజసింహస్య చులభంతవజీవితం ||
43 || దేవాశ్చ దైత్యాశ్చ నిశాచరేంద్రగంధర్వవిద్యాధరనాగయక్షాః | రామస్య లోకత్రయనాయకస్య స్థాతుం న శక్తాస్సు
మరేషు సర్వే || 44 || బ్రహ్మాస్వయం భూశ్చతురాననో వారుద్రస్త్రిణైత్రస్త్రిపురాంతకౌవా | ఇంద్రో మహేంద్రస్సుర
నాయకోవాత్రాసుం న శక్తాయుధిరామవధ్యం || 45 || ససౌష్ఠవోపేతమదీనవాదిసంకపెర్ని శమ్యాప్రతిమోప్రియం వచః
దశాననః కోపనివృత్తలోచనస్సమాదిశత్తస్య వధం మహాకపేః || 46 || ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - ఏకపంచాశ స్సర్గః - ***

తస్య తత్వచనం శ్రుత్వా వానరస్య మహాత్మనః ఆజ్ఞాపయద్వధంతస్య రావణః కోధమూర్ఖతః || 47 || వధే తస్య స
మాజ్ఞప్తే రావణేన మరాత్సనాని వేదితమతే దూత్యం నాను మే నేవిభీషణః || 48 || తం రక్షోధిపతిం శ్రుద్ధంతచ్చ కార్యమపస్థితం
విదిత్వా వింతయా మాస కార్యం కార్యవిధానితః || 49 || నిశ్చితార్థాస్తతస్సామాన్యజ్యం శత్రుజిదగ్రజమ్ | ఉవాచ హిత
మత్యథాం నాక్యం నాక్యవిశారదః || 50 || క్షమస్వ రోషం త్యజ రాక్షసేంద్ర ప్రసీద మే వాక్యమిదం శృణుష్వ | వధం నకుర్వంతి వ
రావరజ్ఞాదూతస్య సంతోషమధాధిపేంద్రా || 51 || రాజధర్మవిరుద్ధంచ లోకవృత్తైశ్చ గహితం | తవ చాసదృశం వీరక
పేరస్య ప్రమాదం || 52 || ధర్మజ్ఞశ్చ కృతజ్ఞశ్చ రాజధర్మవిశారదః | పరావరజ్ఞోభూతానాం త్వమేవ పరమార్థవీత్ ||
53 || గృహ్యంతే యదిరోషేణ త్వాదృశోపి విపశ్చితః | తతశ్శాస్త్రవిపశ్చిత్త్వం శ్రమపవహి కేవలమ్ || 54 || తస్మాత్ప్రసీద శత్రు
ఘ్నరాక్షసేంద్ర మరాసన | యుక్తాయుక్తం వినిశ్చిత్త్య నాతదంఢో విభీషణతాం || 55 || విభీషణవచశ్శ్రుత్వా రావణో రాక్ష
సేశ్వరః | రోషేణ మహతావిష్టానాక్యముత్తరమబ్రవీత్ || 56 || న పాపానాం వధే పాపం విద్యతే శత్రుసూదన | తస్మాదే
నం వధిష్యామి వానరం పాపచారిణం || 57 || అధర్మమూలం బహుదోషయుక్తమనార్యజుష్టం వచనం నిశమ్య | ఉవాచ నా
క్యం పరమార్థతత్త్వం విభీషణోబుద్ధిమతాం వరిష్ఠః || 58 || ప్రసీదలంకేశ్వర రాక్షసేంద్ర ధర్మార్థయుక్తం వచనం శృణు
ష్వ | దూతానవధ్యాస్య మయేషు రాజాన ర్వేషు సర్వత్ర వదంతి సంతః || 59 || అసంశయం శత్రురయం ప్రవృద్ధాకృతం హ్య
నేనాప్రియమప్రమేయం | నమాతవధ్యాం ప్రవదంతి సంతోషాతస్య దృష్టాబహవోహిదండా || 60 || వైరూప్యమంగేషుక
శాభిఘాతోమాండ్యంతథాలక్షణసంనిపాతః | ఎతాకాహిదూతే ప్రవదంతి దండావధస్తుదూతస్య నశ్శుతోపి || 61 ||
కథంచ ధర్మార్థావిశేషబుద్ధిః పరావరప్రత్యయనిశ్చితార్థః | భవద్విధః కౌపవశేహితైష్టోకపంసగచ్ఛంతి హి సత్వవం
తః || 62 || నధర్మవాదేన చ లోకవృత్తైశ్చాస్త్రబుద్ధిగ్రహణేషుచాపీ విద్యేతకశ్చిత్తవవీరతుల్య స్త్వం హ్యుత్తమస్సర్వ
సురాసురాణాం || 63 || నచాప్యస్యకపేషూతేకం చిత్తశ్యామ్యహంగుణం | లేష్వయం పాత్యతాందంఢోయైరయం ప్రేషి
తః కపిః || 64 || సాధుర్వా యదివాసాధుః పరైరేష సమపితః | బ్రువత పరాధాంపరవాణానమాతో వధమహాతీ || 65 || ఆ
పిచాస్త్రిహతే రాజనాన్యం పశ్యామి ఖేచరం | ఇహయః పునరాగచ్ఛేత్పురంపారం మహిదాదధే || 66 || తస్మాన్నాస్య
వధేయత్మః కార్యః పరపురంజయ | భవానీంద్రేషు దేవేషు యత్నమాస్థాతు మహాతీ || 67 || అస్మిన్విస్తృతే నహి దూతమ
న్యం పశ్యామి యస్తానరరాజపుత్రా | యుద్ధాయ యుద్ధప్రియమవిశీతాపుద్యోజయేద్దీక్షుః పథావరుద్ధా || 68 || పరాక్ర
మోత్సాహమనస్సి నాంచ సురాసురాణామపి మజయేన | త్వయా మనోనందనవై ఋతానాం యుద్ధాయ తినాశ

యిత్యుంనయుక్తా||౨౩||హితాశ్చసూరాశ్చసమాహితాశ్చకులేమజాతాశ్చమహాగుణైషు | మనస్వి నశ్చప్రభృతాంపరి
ష్టాః కౌట్యగ్రతస్తైస్సభృతాశ్చయోధాః||౨౪||తదేకదేశేనబలస్యతావత్కేచిత్తవాదేశకృత్భియాంతు | తౌరాజపు
త్రా వినిగృహ్యమూఢాపరేషు తేభావయితుం ప్రభావం||౨౫||నిశాచరాణామధిపోనుజస్యవిభీషణస్యోత్తమవాక్యమిష్టం
జగ్రాహబుద్ధ్యాసురలోకశత్రుమహాబలోరాక్షసరాజముఖ్యః||౨౬||ఇతిశ్రీమత్సుందర కాండే - ద్విపంచాశస్సగ్గః -
తస్యతద్వచనంశ్రుత్వాదశగ్రీవోమహాబలః|దేశకాలహితంవాక్యంభ్రాతురుత్తరమబ్రవీత్||౨౭||సమ్యగ్నక్షం
హిభవతాదూతవధ్యావిగహితా|అవశ్యంతువధాదన్యఃక్రియతామస్యనిగ్రహః||౨౮||కపీనాంకిలలాంగూలమిష్టంభవతి
భూషణః|తదస్యదీప్యతాంశీమ్రుంతేనదగ్ధేనగచ్ఛతు||౩౦||తతఃపశ్యంత్యిమందీనమంగవైరూప్యకశితః| సమిత్రజ్ఞాతయ
స్సర్వైబాంధవాస్సనుహృజ్జనాః||౩౧||అజ్ఞాపయద్రాక్షసేంద్రఃపురంసర్వంసంచత్వరం|లాంగూలేనప్రదీప్తేనరక్షోభిష
రిణీయతాం||౩౨|| తస్యతద్వచనంశ్రుత్వా రాక్షసాఃకోపకశితాః | వేష్టయంతిస్త్రలాంగూలంజీణైఃకాపాఃసత్తైః
తైః||౩౩||సంవేష్ట్యమానేలాంగూలేవ్యవధేతమహాకపిః | శుష్కమిందనమాసాద్యవనేష్వివహుతాశనః||౩౪|| తైలేనపరి
షిచ్యాభతేగ్నింతత్రాభ్యపాతయత్|లాంగూలేనప్రదీప్తేనరాక్షసాంస్తానపాతయత్||౩౫||రోషామమహాపరితాత్తాపా
లసూర్యసమాననః|లాంగూలంసంప్రదీప్తంతుద్రష్టుంతస్యహనూమతః||౩౬||సహస్రీబాలవృద్ధాశ్చజన్తుఃప్రీతానిశాచ
రాః | సభూయస్సంగతైఃకూరైరాక్షసైహారిసత్తమః||౩౭||నిబద్ధఃకృతవావీరస్తతా-లనదృశీంశుం|కామంభ
లునమేశక్తానిబద్ధస్యాపిరాక్షసాః||౩౮||ఇత్యాపాశానముత్పత్యహన్యామహమిమాన్సునః|యదిభతుహితాథా
యచరంతంభత్యశాసనాత్||౩౯||అబద్ధంత్యైతేమరాత్మాసోనతుమేనిష్కృతికృతా | సర్వేషామేవపర్యాప్తరాక్ష
నామహంయుధి||౪౦||కింతురామస్యప్రీత్యథాంవిషహిష్యేహమిదృశమ్|లంకాచారయితవ్యావైపునరేవభవేదితి||౪౧||
రాత్రానహినుదృష్టామేదుగ్ధకనుఃపిధానతః|అవశ్యమేవద్రష్టవ్యామయాంలంకానిశాక్షయే||౪౨||కామంబద్ధస్యమే
భూయఃపుచ్ఛస్యోద్దీపనేనచ|పీడాంకుర్వంతురత్యాంసినమేస్తమససశ్చగ్రహః||౪౩||తతస్తేసంవృతాకారంసత్వవంతంమ
హాకపిం|పరిగృహ్యాయయుహ్యోష్టరాక్షసాఃకపికుంజరం||౪౪||శంఖభేరినినాదైస్తంఘోషయంతస్సృక్మణిః | రా
క్షసాఃకూరకమాణశ్చార్చయంతిస్త్రతాంపురీం||౪౫||అన్వియమానోరక్షోభిర్యయాసుఖమరిందమః | హనుమాం
శ్చార్చయామాసరాక్షసానాంమహాపురీం||౪౬||అథాపశ్యద్విమానానివిచిత్రాణిమహాకపిః | సంవృతాభూమిభా
గాంశ్చనువిభక్తాంశ్చచత్వరాః||౪౭||విధిశ్చగృహసంబాధాఃకపిశ్శృంగాటకానిచ | తథారథ్యోపరథ్యాశ్చతతైవగృ
హాకాంతరాః||౪౮||గ్రహంశ్చమేఘసంకాశాదదశశేవవనాత్సజః | చత్వరేషుచతుష్కేమరాజమాగేతతైవచ||
౪౯||ఘోషయంతికపింసర్వచారికఇతిరాక్షసాః | స్త్రీబాలవృద్ధానిజగన్తుస్త్రతత్రకుతూహలాత్||౫౦||తంప్రదీపిత
లాంగూలంహనుమంతందిదృక్షువః| దీప్యమానేతతస్త్రస్యలాంగూలాగ్రేహనూమతః||౫౧|| రాక్షసస్త్రావిరూపాత్మ్య
శ్శంసుదేవాస్తదప్రియమ్|యస్త్యయాకృతసంవాదస్సితేతామ్రముఖఃకపిః||౫౨||లాంగూలేనప్రదీప్తేనసపవరి
ణీయతే|శ్రుత్వాతద్వచనంశ్రుతమాత్మాపహరణోపమమ్||౫౩||వైదేహీకోసంతప్రాహుతాశనమపాగవత్|మంగ
ళాభిముఖితస్యసాతదాసీన్నహాకపే||౫౪||ఉపతస్థేవిశాలాక్షీప్రయతాహవ్యవాహనం|యద్యస్తైతిశుశ్రూషాయద్య
స్తీచరితంతపః||౫౫||యదిచాస్త్యేకపత్నీత్వంతీతోభవహనూమతః|యదిశ్చిదనుక్రోశస్త్రస్యమయ్యస్తీధీమతః |యదివా
భాగ్యశేషోమేశీతోభవహనూమతః||౫౬||యదిమాంవృత్తసంపన్నాంతత్సమాగవలాలసాం|సవిజానాతిధర్మత్తాశీతో
భవహనూమతః||౫౭||యదిమాంతారయేదార్యస్సగ్రీవస్సత్యసంగరః|అస్తాన్ద్యుఃఖాంబుసంరోధాచ్ఛితోభవహనూమతః
||౫౮||తతస్త్రీత్థావిరవ్యగ్రఃప్రదక్షిణశిఖోనలః|జజ్వాలమృగశాబాత్మ్యాశ్శంసన్నివశివంకశే||౫౯|| హనుమజ్జనకశ్చ
పిపుశ్చానలయుతోనిలః|వనోస్వాస్థ్యకరోదేవాఃప్రా లేయానిలశీతలః||౬౦||దహ్యామానేచలాంగూలేచింతయామాస
వానరః|ప్రదీప్తోగ్నిరయంకస్తాన్నమాందహతిసర్వతః||౬౧||దృశ్యతేచమహాజ్వాలఃకరోతినచమేరుజమ్|నిశితశ్యేవసం
పాతోలాంగూలాగ్రేప్రతిష్ఠితః|అథవాతదిదంవ్యక్తంయద్యప్యంప్లవతామయా||౬౨|| రామప్రభావాదాశ్చర్యంపర్వత
స్సరితాంపతౌ |యదితావత్సముద్రస్యమైనాకస్యచధీమతః||౬౩|| రామాథంసంభ్రమస్తాదృక్రిమగ్నినాకరివృత్తి |
సీతాయాశ్చానృశంస్యేనతేజసారాఘవస్యచ||౬౪||పితృశ్చమసుఖ్యేనసమాందహతిపావకః|భూయస్సచింతయామా

సముహూతాంకపినుంజరః || 3౦ || ఉత్పసాతాథ వేగేనననాదిచమహాకపిః | పురద్వారంతతస్మిన్మాణైలశ్చగమి
వోన్నతమ్ || ౩౧ || విభక్తరక్షస్సంబాధమాససాదానిలాత్పజఃసభూత్వాశైలసంకాశఃక్షణేనపునరాత్నవా || ౩౨ || హ్ర
స్వతాంపరమాప్రాప్తాబంధనాన్యవశాతయత్ | విముక్తశ్చాభవచ్చిన్మాణపునఃపర్వతసన్నిభః || ౩౩ || ఓక్షమాణశ్చ
దద్యశేపరిఘంతోరణాశ్రితమ్ | సతంగృహ్యమహాబాహుఃకాలాయసపరిష్కృతం || ౩౪ || రక్షితస్తాపునస్సర్వాసూప
యామాసమారుతిః | సతాన్నిహత్వారణవంధవిక్రమస్సమీక్షమాణఃపునరేవలంకామ్ | ప్రదీప్తలాంగూలకృతాఽన్మా
లీప్రకాశతాదిత్యశివాన్మామా || ౩౫ || ౩౬ || శ్రీమత్సుందర కాండే - త్రి పంచాశ స్సర్గః ||

వీక్షమాణస్తతోలంకాంకపిఃకృతమనోరథః | వధమాససముత్సాహఃకార్యశేషమచింతయత్ || ౩౬ || కిన్నుఖిల్వవ
శిష్టంమేకర్తవ్యమిహసాంప్రశమ్ | మదేహంరక్షసాంభూయస్సంతాపజనసంభవేత్ || ౩౭ || వసంతావత్ప్రేమభీతంప్రకృ
ప్టారాక్షసాహతాః | బలైకదేశఃక్షపితశ్చేషందుగ్ధవిదాశనమ్ || ౩౮ || దుగ్ధేవిదాశితేకమభవేత్సుఖపరిశ్రమమ్ | అల్ప
యత్నేనకార్యేన్ద్రిమమస్యాత్సఫలశ్చముఖి || ౩౯ || యోహ్యాయంమమలాంగూలెదీప్యతేహవ్యవాహనః | అస్యసంతర్పణం
న్యాయ్యంకతుమేభిగృహ్వాత్తమై || ౪౦ || తతఃప్రదీప్తలాంగూలస్సవిద్యుదివతోయదః | భవనాగ్రేషులంకాయాపిచ
చారమహాకపిః || ౪౧ || గృహాన్యహంరాక్షసానాముద్యానానిచవానరః | వీక్షమాణోహ్యసంత్రస్టఃప్రాసాదాంశ్చచ
చారసః || ౪౨ || అవపుత్యమహావేగఃప్రహస్తస్యనివేశనమ్ | అగ్నిత్రస్నిక్షిప్యశ్వసనెసమోబలి || ౪౩ || తతోన్యత్నుప్లువేవే
శ్శమహాపాశ్వసస్యవీర్యవా | ముమోవహనుమానగ్నింకాలానలభిఖాపమమ్ || ౪౪ || వజ్రదంష్ట్రస్యచతదాపుప్లువేస
మహాకపిః | శుకస్యదమహాతేజాస్సారణస్యచదీమతిః || ౪౫ || తథాచేంద్రజితోవేశ్చదదాహహరియూధపః | జంబుమాతె
స్సుమాలేశ్చదదాహభవసంతతః || ౪౬ || రక్షికోతోశ్చభవసంసూర్యశత్రోస్తతైవచ | హ్రస్వకణస్యదంష్ట్రస్యరోమ
శస్యచరక్షసః || ౪౭ || యుద్ధోన్మత్తస్యమత్తస్యభవజగ్రివస్యరక్షసః | విష్యజ్జిహ్వస్యఘోరస్యతథాహస్తిముఖస్యచ ||
౪౮ || కరాశస్యపిశాచస్యశోణితాక్షస్యచైవహింసంభకణస్యభవసంమకరాక్షస్యచైవహింస || ౪౯ || యజ్ఞశత్రోశ్చభవ
సంబ్రహ్మశత్రోస్తతైవచ | సరాంతకస్యకుంభస్యకుంభస్యమరాత్నసః || ౫౦ || వజ్రయిత్వామహాతేజావిభీషణగృహం
ప్రతిక్రమమాణఃక్రమేజైవచదాహహరిపుంగవః || ౫౧ || తేషుతేషుమహాహేమభవనెషుమహాయశాః | గృహేవస్వి
ధిమతామృద్ధిందదాహసమహాకపిః || ౫౨ || సర్వేషాంసమతిక్రమ్యరాక్షసేంద్రస్యవీర్యవా | ఆససాదాఫలక్షివా
రావణస్యనివేశనమ్ || ౫౩ || తతస్తస్మిన్గృహేముఖ్యేనానారత్నభూషితే | మేరుసుందరసంకాశేసర్వమంగళశోభితే ||
౫౪ || ప్రదీప్తమగ్నిముత్యజ్వలాంగూలాగ్రేప్రతిష్ఠితమ్ | సనాదహనుమాన్స్వరోయగాంతజలదోయథా || ౫౫ || శ్వసనే
నచసుయోగాదతివేగోమహాబలః | కాలాగ్నిరవజజ్వాలప్రావధాతహేతాశసః || ౫౬ || ప్రదీప్తమగ్నింపవనస్తేషువే
శ్శస్వచారయత్ | బభూచ్చస్సనసంయోగాదతివేగోమతాశసః || ౫౭ || తానికాంచనజాలానిముక్తామణిమయానిచ |
భవనాన్యవశీర్యంతరత్నవంతిమహాంతిచ || ౫౮ || తానిభగ్నమానానిపేతుర్వసుధాతలైః | భవనానీవసిద్ధానామంబరా
త్పుణ్యసంక్షయం || ౫౯ || సంజ్ఞేతుములశ్చబ్ధోరాక్షసానాంప్రథావతామ్ | స్వగృహస్యపరిత్రాణభగ్నాత్సహవా
జితశ్రియామ్ || ౬౦ || నూనమేమేగ్నిరాయాతఃకపిహపేణహాశ్రితి | క్రందంత్యస్సహసాపేతుస్సనంభయధరాః || స్త్రి
యః || ౬౧ || కాశ్చిదగ్నిపరితేభ్యోహమ్యేభ్యోముక్తమూర్ధజాః | పతంత్యోరేజిరేభ్యోసాదామిన్యశివాంబరాత్ ||
౬౨ || వజ్రవిద్రునువైదూర్యముక్తారజతసంహితా || ౬౩ || త్రాభవనాథాతూంత్వందమానాదదశశసః || ౬౪ ||
నాగ్నిస్తృప్యశికాస్థానాంతృణానాంహరియూధపః | నాగ్నేర్నాపివస్తానాంరాక్షసానాంవసుంధరా || ౬౫ || క్వచిత్కం
శుకసంకాశఃక్వచిచ్ఛాల్మలిసన్నిభః | క్వచిత్కుంకుమసంకాశఃశిఖావహోశ్చకాశిరే || ౬౬ || హనూమతావేగవతా
వానరేఃమహాత్మనాంకాపురంప్రదగ్ధంత్రుద్రేణత్రిపురయథా || ౬౭ || తతస్తులంకాపురపర్వతాగ్రేసముత్థితోభీమ
పగాక్రమోగ్నిః | ప్రసార్యమాదావలయంప్రదీప్తహనుమాతావేగవతావిస్ఫుట్ || ౬౮ || యుగాంతకాలానలకుల్యవేగ
స్సమారుతోగ్నిర్వవృధదివిస్ఫుక్ | విధూమరక్షిభవనేమసక్తరక్షగీరాజ్యసమర్పితార్చి || ౬౯ || ఆదిత్యకూటిస
దృశ్యుతేజాలంకాంసమాప్తాంపరిపార్వశిష్టాశ్చబైరవైరశనిప్రకాశైర్ద్ధింకన్నినాండాప్రబహుమహాగ్నిః || ౭౦ || త

త్రాంబరాదగ్నిరతిప్రవృద్ధోహుః ప్రభాకింశుకపుష్పిదూడః | నిర్వాణధూమాకులరాజయశ్చనీలోత్పలాభాః ప్రచకా
శేరేభ్రా|| 3౫|| వజ్రీమహేంద్రస్త్రిదశేశ్వరోవాసాత్యైద్యమోవావరుణోఽలోవా | రుద్రోగ్నిరకోఽథనదశ్చస్థా
మోనవానరోయంస్వయమేవకాలః|| 3౬|| కింబ్రహ్మణస్సర్వపితామహస్యసర్వస్యధాతుశ్చతురాననస్య | ఇహగతోవా
నరహుపధారీరతోపసంహారకరః ప్రకూషః|| 3౭|| కింవైష్ణవసంవాకపిరూపమేత్యరతోవినాశాయపరంసుతేజః | అనంత
మవ్యక్తమచింత్యమేకంస్వమాయయాసాంప్రతమాగతంచ|| 3౮|| ఇత్యేవమూచుబహువోవిశిష్టారత్యోగణాస్త్రత్ర
సమేత్యసర్వే | సప్రాణీసంఘాంసగృహంసవృత్యోందద్ధాంపురీంతాంసహసాసమీత్య|| 3౯|| తతస్తులంకాసహసాప్ర
దద్ధాసరాక్షసాసాశ్వరథాసనాగా | సపక్షిసంఘాసన్యగాసవృత్యోరురోదదీనాతుమలంసశబ్దమ్|| ౪౦|| హతాతహపు
త్రకకాంతమిత్రహాజీవితంభోగయంతంసుపుణ్యమ్ | రతోభిరేవంబహుధాబ్రువన్ద్విశ్శబ్దకృతోఘోరతరస్సుభీమః|| ౪౧||
హుతాశనజ్జ్వలనమూవృతాసాహతప్రవీరాపరివృజ్జయోధా | హనూమతఃక్రోధబలాభిభూతాబభూవశాపోవమాతేన
లంకా|| ౪౨|| ససంభ్రమత్రస్తవిషణ్ణరాక్షసాంసముజ్జ్వలజ్జ్వలనుతాశసాంకితామ్ | దదశేలంకాంహనుమామ
హేమనాఃస్వయంభుకోపోవహతామివావనిమ్|| ౪౩|| భక్త్యావనంపాదపరత్నసంకులహత్వాతురత్యోసిమహంతి
సంయుగే | దద్ధాపురీంతాంగృహరత్నమాలినింతస్థాహనూమాస్తవనాత్తజఃపిః|| ౪౪|| త్రికూటశృంగాగ్రతలైవిచిత్రై
ప్రతిష్ఠితోవానరరాజసింహః | ప్రదీప్తలాంగూలకృతార్చిమాలీవ్యరాజతాదిత్యఇవాంశుమాలీ|| ౪౫|| సరాక్షసాంస్తా
నుబహూంశ్చహత్వావనంపభజ్త్వాబహుపాదపతత్ | విసృజ్యరతోభవనైషుచాగ్నింజగామరామంనుససామహ
త్వా|| ౪౬|| తతస్తుతంవానరవీరముఖ్యంమహాబలంమారుతతుల్యవెగమ్ | మహామతింవాయుసుతంవరిత్యంప్రతుష్టాపుడేవ
గణాశ్చసర్వే|| ౪౭|| భక్త్యావనంమహాతేజాహత్వారత్యోసిసంయుగే | దద్ధాలంకాపురీంరమ్యాంరరాజసమహాక
పిః|| ౪౮|| తత్రదేవాస్సగంధర్వాస్సిద్ధాశ్చపరమమయః | దృష్ట్వాంకాంప్రదద్ధాంతాంవిస్తయంపరమంగతాః || ౪౯||
తంపుష్టేవానరశ్రేష్ఠంహనుమంతంమహాకపిమ్ | కాలాగ్నిరతిసంచింత్యసర్వభూతానితత్రసుః|| ౫౦|| దేవాశ్చసర్వే
మునిపుంగవాశ్చగంధర్వవిద్యాధరనాగయత్యైః | భూతానిసర్వాణిమహంతితత్రజగ్ముపరాంప్రీతిమతుల్యరూపామ్ ||
౫౧|| ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండేచతుఃపంచాశస్సర్గః*****

లంకాంసమస్తాంసందివ్యలాంగూలాగ్నించహాబలః | నిర్వాపయామాసతదాసముద్రేహరిసత్తమః|| ౧|| సంది
వ్యమానాంవిధ్వస్తాంత్రస్తరత్యోగణాంపురీమ్ | అవేక్ష్యహనుమాంలంకాంచితయామాసవానరః|| ౨|| తస్యాభూతుస్సుమ
హేంద్రాసఃకుతస్సాచాత్మన్యజాయత | లంకాంప్రదహతాకమఃకింస్విత్ర్యతమిదంమయా|| 3|| ధన్యాస్తేపురుషశ్రేష్ఠాయే
బుద్ధ్యాకౌపముగ్ధితమ్ | నిరుంధుతిమహత్త్వానోదీప్తమగ్నిమిహంభసా|| ౪|| క్రుద్ధఃపాపంసకుర్యాత్కఃక్రుద్ధోహన్యాద్దు
హనపి | క్రుద్ధఃపరుషయావాచానరస్సాధూనధిక్షిపేత్|| ౫|| వాచ్యావాచ్యంప్రకుపితోనవిజానాతికహిణః | నాకార్య
మస్తిక్రుద్ధస్యనావాచ్యంవిద్యతేక్వచిత్|| ౬|| యస్సముత్పతతంక్రోధంతుమయైవనిరస్యతి | యథోరగస్త్యచంజీణాం
సవైపురుషఉచ్యతే || ౭ || ధిగస్తుమాంసుమబుద్ధింనిలజ్జంపాపకృత్తమమ్ | అచింతయిత్వాతాంసీతామగ్నిదంస్వామి
హుతకమ్|| ౮|| యదిదద్ధాత్వియంలంకానూనమార్యాపిజానకీదద్ధాతేనమయాభతుహాతంకార్యమజానతా|| ౯ || య
దభేమయిమారంభస్తత్రాగ్ర్యమవసాదితమ్ | మయాహిదహతాలంకాంసీతాపరిక్షితా|| ౧౦|| ఈషత్కార్యమిదం
కార్యంకృతమాసీన్నసంశయః | తస్యక్రోధాభిభూతేనమయామూలతయఃకృతః|| ౧౧|| విసప్తజానకీనూనంసహ్యదగఃప్ర
దృశ్యతే | లంకాయాంకశ్చిదుద్దేశస్సర్వాభస్మికృతాపురీ|| ౧౨|| యదితద్విహతంకార్యంమమప్రజ్ఞావిపర్యయాత్ | ఇహై
వప్రాణసన్నాసోమమాపిహ్యద్యరోచతే|| ౧౩|| కిమగ్నోవిపతామ్యద్యఅహూంస్విచ్ఛదబాముఖే | శరీరమాహూస
న్నానాందద్ధిసాగరవాసినామ్|| ౧౪|| కథంహిజీవతాశక్యమయాద్రష్టుంహరీశ్వరః | తావాపురుషశామూలోకార్యస
ర్వస్వభూతినాం|| ౧౫|| మయాఖలుతదేవేదంరోషవోమాత్ప్రసజితమ్ | ప్రథితంత్రిములంకేషుకపిత్యమనవస్థితమ్|| ౧౬|| ధి
గస్తురాజసంభావమనీశమనవస్థితమ్ | ఈశ్వరేణాపియద్రాగన్యయాసీతానరక్షితా|| ౧౭|| వినష్టయాంతుసీతాయాం
తాపుభోఽనశీమ్యతః | తయోర్వి నాశేనుగ్రీవస్సబంధుర్విసశీమ్యతి|| ౧౮|| ఏతదేవవచశ్శ్రుత్వాభరతోభ్రాతృవత్సలః | ధ

మాంసాసహశ త్రున్ముకథతత్వతిజీవితమే||౧౯||ఇత్వాకువంశేధమేగతేనాశమసంశయమ్|భవిష్యంతిప్రజా
 స్సర్వాశ్శృంగసంతాపపీడితాః||౨౦||తదహంభాగ్యరహితోలు ప్తధమాథాసంగ్రహః|రోషదోషపరితాత్వావ్యక్తంలా
 కవినాశనః||౨౧||ఇతిచింతయత స్తస్యమిత్రాన్యపపేదిరె|పూర్వమభ్యుపలబ్ధానిసాత్మాత్వసరచింతయత్|| ౨౨ ||అథవా
 చారుసర్వాంగీరక్షితాస్వేనతేజసా|సనశిష్యతికల్యాణీనాగ్నిరగ్నప్రవతే||౨౩||సహిధమాత్మనస్తస్యభార్యామ
 మితతేజసః|స్వచారి త్రాభిగుప్తాంతాంస్త్రిష్టుమహాతిపావకః|| ౨౪ ||నూనంరామప్రభావేనవైదేవభ్యసుకృతేనచ
 యన్మాందహాసకమాంయంనాదహాద్ధవవాహనః||౨౫||త్రయాణాంభరతాదీనాంభ్రాతృణాందేవతాచయా|రామ
 స్యచమనఃకాంతాసాకథంబినశిష్యతి||౨౬||యద్వాదహాసకమాంయంసర్వత్రప్రభురవ్యయః|నమేదహతిలాంగూలంకథ
 మార్యాంప్రథత్యతి|| ౨౭ ||పునశ్చచింతయత్త్రహనుమాన్విస్త్రితస్తదా | హిరణ్యనాభస్యగిరేజలమద్యేప్రదశ
 నమ్||౨౮||తపసాసన్యవాక్యేనఅనన్యత్వాచ్ఛభతః|అపిసానిదహేదగ్నింసతామగ్నిఃప్రథత్యతి||౨౯||సతథాచింత
 యంస్తత్రదేవ్యాధమపరిగ్రహమ్|శృవహనుమాన్వాక్యంచారణానాంమహాత్మనామ్|| ౩౦ ||అహంభలుకృతం
 కమదుష్కరంహిహనూమతా|అగ్నింవిస్మజతభీత్తుంభీమంరాక్షసవేత్సని|| ౩౧||ప్రపలాయితరక్షస్త్రీబాలవృద్ధస
 మాకులా|జనకౌలాహలాధాతాక్రందంతీవాద్రికందరే||౩౨||దగ్ధేయంసగిరీసర్వాసాట్టప్రాకారతోరణాజానకీనచ
 దగ్ధేతివిస్తయోద్భుతమేవనః||౩౩||సనిమితైశ్చదృష్టాతైఃకారణైశ్చమహాగుణైః | ఋషివాక్యైశ్చహనుమానభవ
 త్ప్రీతమానసః||౩౪||తతఃకపిఃప్రాప్తమసౌరథాథస్తామక్షతాంరాజసుతాంవిదిత్వా | పత్యక్షతస్తాంపునరేవదృష్ట్వా
 ప్రతిప్రయాణాయమతించకార||౩౫||ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండే - పంచపంచాశస్సగళః - *****

తతస్తుశింశుసామూలేజానకీంపర్యవస్థితాం | అభివాద్యాబ్రవీద్దిష్ట్యావశ్యామిత్వామిహాక్షతామ్||౧||తతస్తం
 ప్రస్థితంసీతావీక్షమాణాపునఃపునః | భర్తృస్నేహాన్వితంవాక్యంహనూమంతమభాషత్||౨|| కామమస్యత్వమేవైకః
 కార్యస్యపరిసాధనే | పర్యాప్తఃపరవీరఘ్నయశస్యస్త్రీబలోదయః|| ౩||శరైస్తుసంకులాంకృత్వాలంకాంపరబలాదనః|
 మాంసయేద్యదికాకుంఢస్తత్తస్యసదృశంభవేత్||౪||తద్యథాతస్యవిక్రాంతమనురూపంమహాత్మనః | భవత్యాహవశూ
 రస్యతథాత్వముపపాదయ||౫||తదథోపహితంవాక్యంప్రశ్రితంహేతుసంహితమ్ | నిశవ్యహనుమాంస్తస్యావాక్య
 ముత్తరమబ్రవీత్||౬||క్షిప్రమేష్యతికాకుత్స్థోహర్యక్షప్రవరైవృతః | యస్తైయుధివిజిత్యాగ్రిశోకంవ్యసనయ్యుత్యతి
 ౭||పవమాశ్వాస్యవైదేహీంహనుమాన్వారుతాత్మజః | గమనాయమతింకృత్వావైదేహీమభ్యవాదయత్||౮||తతస్సక
 పిశామాంసాస్త్వామిసందశంసౌత్సుకః|అరురోహగిరిశ్రేష్ఠమరిష్టమరిమదనః||౯||తుంగవద్దకజుష్టాభిర్నిలాభిర్వనరా
 జిభిః | సోత్తరీయమివాంభోదైశ్శృంగాంతరవిలంబిభిః||౧౦|| భోధ్యమానమవస్త్రీత్యాదివాకరకరైశ్శుభైః | ఉన్మిషంత
 మివోద్ధాతైలోచనైరివథాతుభిః|| ౧౧ ||తోయాఘనిస్సవైమందైఃప్రాధీతమివపర్వతమ్ | ప్రగీతమివవిస్పృష్టై
 నానాప్రసరణస్వనైః||౧౨||దేవదారుభిరత్యుచ్చైరూర్ధ్వబాహుమివస్థితం|ప్రపాతజలనిఘోషైఃప్రాప్తప్రమి
 వసర్వతః||౧౩|| వేపమానమివశ్యామైఃకంపమానైశ్శరద్వనైః | వేణుభిమానుతోద్ధాతైఃకూజంతమివకీచకైః||౧౪|| నిశ్శ్వ
 సంతమివామహాద్వౌత్తైరాశీవిహృతమైః | నీహరకృతగంభీరైర్ధ్యాంయంతమివగహ్వానైః|| ౧౫|| మేఘపాదనిభైఃపా
 దైఃప్రక్రాంతమివసర్వతః | జృంభమాణమివాకాశేశిఖరైరభ్రమాలిభిః | కూటైశ్చబహుధాకీర్ణైశ్శోభితంబహుకం
 దరైః | సాలాలాలాశ్వకణైశ్శవంతైశ్చబహుభివృతమ్||౧౬||లతావితానైవితతైఃపుష్పవద్భిరలంకృతమ్ | నానా
 వృగ్గణాకీణాంధాతునివ్యందభూషితమ్||౧౭||బహుప్రస్రవణోపేతంశిలాసంచయసంకటమ్ | మహాపియత్సగంధ
 ర్వకిన్నరోగశేవితమ్|| ౧౮|| లతాపాదపసంఘాతంసంహాధ్యుపితకందరమ్ | న్యాఘ్రుసంఘసమాకీణంస్వాదుమూ
 లభలమ్రుణమ్||౧౯|| తమారురోహహనుమాంపర్వతంపవనాత్మజః | రామదశనశ్చైవప్రహషేణాభిచోదితః||
 ౨౦|| తేనసాదతలాక్రాంతారమ్యేమగిరిసానుమాసఘోషాస్సమశీర్యంతశిలాశ్చుణ్ణకృతాస్తతః||౨౧|| సతమారు
 హ్యవైలేంద్రంవ్యవధాతమహాకపిః|క్షిణామత్తరంపారంప్రాథమ్యేకవణాంభసః||౨౨||అధిరుహ్యతతోవీరఃపర్వ
 తంపవనాత్మజః | దదశసాగరంభీమంమీనోరగనిషేవితమ్||౨౩||సమారుతఇవాకాశంమారుతస్యాత్మసంభవః|ప్రసేదే

హరిశామూలౌదక్షిణాదు తరాంధిశమ్||౨౮||సతవాపీడితస్తేనకపినావర్సతో త్రమః||౨౯||రాససహతై భూతైః ప్రవిశ
న్వసుధాతలమ్||౩౦||కంఘనానైశ్చశిఖరైః పతద్భిరపిచ మ్రమైః | తస్యారువేగాన్మథితాః పాదపాః పుష్పశాలినః||౩౧||ని
పేతుభూతలైరుగ్ధాశ్చక్రాయుధహతా ఇవ||౩౨||దరాంతరసంస్థానాంపీడితానాంమహాజసామ్||౩౩||కింఘనాంనిన
దోభిమోనభోభిందశశుశ్రువే | త్రస్తవ్యావృత్తవసనావ్యాకులీకృతభూషణాః||౩౪||విద్యాధర్యస్సముత్పేతుస్సహ
సాధరణీధరాత్ | అతిప్రమాణాబలి నోదీ ప్రజహ్వమహావిహా||౩౫||పీడితశిరోగ్రీవావ్యవేష్టంతమహాహయః | కిన్న
రోరగగంధర్వయక్షవిద్యాధరాస్తదా||౩౬||పీడితంతంగవరంత్యక్త్వాగగనమాస్థితాః | సచభూమిధరశ్రీమాణబలినా
తేనపీడితః||౩౭||సప్తశిఖరోదగ్రః ప్రవివేశరసాతలమ్ | దశయోజనవిస్తారస్త్రింశద్వ్యోజనముచ్చితః||౩౮||అధరణ్యాంస
మతాంయూతస్సబభూవధరాధరః | సలిలంఘుయిషుభీమంసలిలాలవణాణవమ్||౩౯||కల్లాలాస్ఫాలవేలాంతముత్స
పాతనభోహరిః || ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - షట్పంచాశస్సర్గః - *****

సచంద్రకుముదరమ్యంసాకకారాడవంశుభమ్ | తిష్య శ్రవణకాదంబుభ్రువైవలశాద్వలమ్ || ౧ || పు
నర్వసుమహామీనంలూహితాంగమహాగ్రహమ్ | విరావతమహాద్వీపంస్వాతీహంసనిలౌభితమ్||౨||శాతసంఘతజా
తోమీచంద్రాశుశిశిరాంబుజత్ | భుజంగయక్షగంధర్వప్రబుద్ధకమలోత్పలమ్ || ౩ || హనూమాన్మారుతగతిమే
హానారివసాగరమ్ | అపారమపరిశ్రాంతతఃపుష్లవేగగనాణవమ్||౪||గ్రసమానభివాకాశంతారాధిపమివోల్లిఖా
హరిన్నివసనక్షత్రంగగనసాకకమండలమ్||౫||మారుతస్యాత్మజశ్రీమాకపివ్యోమచరోమహా | హనూమాన్సై
ఘజాలానివికమన్నివగచ్ఛతి||౬||పాండరారుణవణానినీలమాంజిష్ఠకానిచ | హరితారుణవణానిమహాభ్రాణివకా
శిరేః||౭||ప్రవిశన్నభ్రజాలానినిప్పతంశ్చపునఃపునః | ప్రచ్ఛన్నశ్చప్రకాశశ్చచంద్రమాభివలక్యతే ||౮||పిడిధాభ్రఘ
నాపన్నసూచరోధవళాంబరః | దృశ్యాదృశ్యతనుర్విరస్తదాచంద్రాయతేంబరే||౯||తాఢ్యాయమాణోగగనేభ
భాసేవాయుసందనః | దారయన్నేసుబృందాని నిప్పతంశ్చపునఃపునః||౧౦||నదన్నాదేనమహతామేఘస్వనమహాస్వనః
ప్రవరాన్రాక్షసాహత్వానామవిశ్రావ్యచాత్మనః||౧౧||ఆమలాంసగరింకృత్వావ్యధయిత్వాచరావణమ్ | అగ్దయి
త్వాబలంఘూరంవైదేహీమభివాద్య||౧౨||ఆజగామమహాతేజాఃపునమః ధ్యేనసాగరమ్ | వర్షతేంద్రంసనాభంచస
ముపస్పృశ్యవీర్యవా||౧౩||జ్యాముక్తభవనారాహోమహావేగోభ్యుపాగతః | సకించిదనుసంప్రాప్తస్సమాలోక్య
మహాగిరిమ్||౧౪||మహేంద్రంమేఘసంకాశంసనాదహరిపుంగవః | ససూరయామాసకపిడిశోదశసమంతతః||౧౫||న
దన్నాదేనమహతామేఘస్వనమహాస్వనః | సతందేశమనుప్రాప్తస్సహృద్దశనలాలసః||౧౬||ననాదహరిశామూలా
లాంఘూలంచావ్యకంఠయత్ | తస్యనానద్యమానస్యసువణాచరితేపథి||౧౭||ఫలతీవాస్యఘోషేణగగనంసాకకమండ
లమ్ | మేరుతత్రోత్తరేతేసముద్రస్యమహాబలా||౧౮||పూర్వంసవిష్ఠితాశ్శూరావాయుపుత్రదివృక్షవః | మహతోవా
యుమన్నస్యతోయదస్యేవగజైతమ్||౧౯||శుశ్రువుస్తైతదాఘోషమూరువేగంహనూమతః | తేదీనమనసస్సర్వేశు
శ్రువుఃకాననాకసః||౨౦||వానరేంద్రస్యనిఘోషంపజన్యన్దోషమః | నిశమ్యనదతోనాదంవానరాస్తైసమంతతః||౨౧||
బహుపురుషుకాస్సర్వేసుహృద్దశనకాంక్షిణః | జాంబవాకసహరిశ్రేష్ఠఃప్రీతిసంహృష్టమాససః||౨౨||ఉపామంత్ర్య
హరీకసర్వానిదంపచసంబ్రవీత్ | సర్వధాకృతకార్యోసాహనూమాన్నాత్రసంశయః||౨౩||సహ్యాస్యాకృతకార్యస్య
నాదవంపిదోభవేత్ | తస్యబాహూరువేగంచనినాదంచమహాత్మనః||౨౪||నిశమ్యహరయోహృష్టాస్సముత్పేతుస్తత
స్తతః | తేనగాగ్రాగ్రాగ్రాశిఖరాచ్ఛిఖరాణిచ||౨౫||ప్రహృష్టాస్సమవన్యంతహసామంతందివృక్షనః | తేప్రీ
తాపాదపాగ్రేస్సుహృశాఖాస్సువిష్ఠితాః||౨౬||వాసాంసీవప్రశాఖాస్సమాపిధ్యంతవానరాగిరిగహ్వరసంలీనో
యథాగజైతిమారుతః||౨౭||ఏవంజగజజలవాకహసూమాన్మారుతాత్మజః | తమాభ్రఘనసంకాశమాషతంతంవహాక
పిఠా||౨౮||దృష్ట్వాతేవానరాస్సర్వైతస్థః ప్రాజలయస్తథా | తతస్తువేగవాంస్తస్యగిరేరినిభఃకిపిః||౨౯||నిపహ
తమహేంద్రస్యశిఖరేపాదపామలేహమేణాసూర్యమాణోసారమ్యేపర్వతః యురే||౩౦||భిన్నపక్షభివాకాశాన్స
పాతనరణీధరః | తస్మైశ్రీమనసస్సర్వేవానరపుంగవా||౩౧||హనూమః | తంమహాభ్రాణంపరివార్యోవత్సః ||౩౨||పరీవా

ర్యచతేన ర్వేపరాంప్రీతిముపాగతాః॥౩౨॥ప్రహృష్టవదనాస్సర్వేతమదోగముపాగతమ్| ఉపాయనానిచాదాయమూ
 లానిచఫలానిచ॥౩౩॥ప్రత్యర్చయన్ హరిశ్రేష్ఠంహరయోమూరుతాత్మజం | హనుమాంస్తుగురూవృద్ధాజాంబవత్
 ప్రముఖాంస్తదా॥౩౪॥కుమారమంగదంచైవసోవందతమహాకపిః| సతాభ్యాంపూజితఃపూజ్యుఃకపిభిశ్చప్రసాదితః॥౩౫॥
 దృష్టాసీతేతివిక్రాంతస్సంక్షేపేణన్యవేదయత్ | నిషసాదచహస్తేనగృహీత్వావాలినస్సతమ్॥౩౬॥రమణీయేవసోద్దేశే
 మహేంద్రస్యగిరేస్తదాహనూమానబ్రవీద్బ్రహ్మస్తదాతాన్వాసరమభా॥౩౭॥ అశోకవనికాసంస్థాదృష్టాసాజనకా
 త్తజారత్వమాణాసుఘోరాభీరాక్షసీభిరనిందితా॥౩౮॥ఏకవేణీధరాబాలారామదశనలాలసా| ఉపవాసపరిశ్రాం
 తాజటిలామలినాకృశా॥౩౯॥ తతోద్భ్రష్టేతివచనంమహాథమమృతోపమమ్| నిశమ్యమూరుతేస్సర్వేముదితావానరా
 స్తదా॥౪౦॥త్వైశ్చంత్యన్యేనదంత్యన్యేగజాంత్యన్యేమహాబలాః| చక్రఃకిలకిలామన్యేప్రతిగజాంతిచాపరే॥౪౧॥కేచిదు
 చ్చిత్రలాంగూలాఃప్రహృష్టాఃకపికుంజరాః| అంబితాయతదీమాణిలాంగూలూనిప్రవివృధాః॥౪౨॥ అపరేచహనూమం
 తంవానరావారణోపమమ్ | ఆప్లుత్యగిరిశృంగేభ్యస్సంస్పృశంతిస్తమహిః తాః॥౪౩॥ ఉక్తవాక్యంహనూమంతఃపంగ
 దస్తమథాబ్రవీత్ | సర్వేసాంహరివీరాణాంమధ్యేచవనముత్తమమ్॥౪౪॥సత్వేవీర్యేనతేకశ్చిత్సమోవానరః॥దృతేయ
 దవల్లుత్యవిస్త్రీణంసాగరంపునరాగతః॥౪౫॥అహలూస్యామినితేభక్తిరహలూవీర్యమహలూధృతిః | దిష్ట్యాదృష్ట్యాత్వ
 యాదేవీరామవత్ప్రియశస్విని॥౪౬॥దిష్ట్యాత్వమృతికామత్ సృశ్యోకంసీతావియోగజమ్ | తతోంగదంహనూమంతంజాం
 బవంతంచవానరాః॥౪౭॥ పరివార్యప్రముదితాభేజిరేవిపులాశ్శిలాః | శ్రోతుకామాస్సముద్రస్యలంఘనంవానరోత్త
 మాః॥౪౮॥దశనంచాపిలంకాయాస్సితాయారావణస్యచ | తస్థఃప్రాజలయస్సర్వహనుమద్వదనోన్ముఖాః॥౪౯॥
 తస్థాతత్రాంగదశ్చీరమావానరైర్బహుభిర్వృతః| ఉపాస్యమానోవిబుధైర్దివిదేవపతిర్యథా॥౫౦॥ హనూమతాకీ
 తిమతాయశస్వినాతథాంగదేనాంగదబద్ధబాహునా| ముదాతదాధ్యాసితమున్నతమ్మహన్నహీధరాగ్రంజ్వలితంశ్రీ
 యాభవత్॥౫౧॥ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే-సప్తపంచాశస్సర్గః *****

తతస్తస్యగిరేశ్వరంగేమహేంద్రస్యమహాబలాః| హనుమత్ప్రముఖాఃప్రీతింహరయోజగ్గురుత్తమామ్॥౧॥తం
 తతఃప్రీతిసంహృష్టఃప్రీతిమంతంమహాకపిమ్ | జాంబవాకార్యవృత్తాంతమప్యచ్ఛదనిలాత్తజమ్ ॥ ౨ ॥ కథందృష్టాత్వ
 యాదేవీకథంవాతత్రవత్తేతస్యాంవాసకథంవృత్తః| కూరకమాదశాసనః॥౩॥తత్వత్సర్వమేతన్నఃప్రబ్రూహి
 త్వంమహాకపే| శ్రుతాథాశ్చింతయిష్యామోభూయః| కార్యవినిష్ఠయమ్॥౪॥ యశ్చార్థస్తత్రవక్తవ్యోగతైరస్మాభి
 రాత్తవా॥౫॥క్షితవ్యంచయత్తత్రతద్భవాన్వ్యాకరోతునః॥౬॥సనియుక్తస్తతస్తేనసంప్రహృష్టతమూరుహాః| ప్రణమ్య
 శిరసాదేవ్యేసీతాయైప్రత్యభాషత॥౭॥ప్రత్యక్షమేవభవతాంమహేంద్రాగ్రాత్తమాప్లుతః| ఉదధేదక్షిణంపారం
 కాంక్షమాణస్సమాహితః॥౮॥ గచ్ఛతశ్చహిమేఘారంవిఘ్నరూపమివాభవత్ | కాంచనంశిఖరందివ్యంపశ్యామినుమ
 మోహరమ్॥౯॥స్థితంపంథానమావృత్యమేనేవిఘ్నంచతంగమ్| ఉపసంగమ్యతందివ్యంకాంచనంసగస్తమమ్॥౧౦॥ కృ
 తామేమనసాబుద్ధిభేత్తవ్యోయంమయేతిచ| ప్రహతంచమయాతస్యలాంగూలెనమహాకేఠిం॥౧౧॥ శిఖరంసూర్యసం
 కాశంవ్యశీర్యతసహస్రధా| వ్యవసాయంచతంబుధ్వాసహలూపాచమహాగిరిః॥౧౨॥పుత్రేతిమధురాంచాణీంసఃప్ర
 స్తోదయన్నివపితృవ్యరచాపిమాంవిద్ధిసఖాయంమాతరిశ్వనః॥౧౩॥మైనాకమితివిఖ్యాతంనివసంతంమహాలాదధౌపక్ష
 వంతఃపురాపుత్రబభూవుఃపర్వతోత్తమాః॥౧౪॥ ఛందతఃపృథివీంచేరుపాథమానాస్సమంతతః | శ్రుత్వానగానాంచ
 రితంమహేంద్రఃపాకశాసనః॥౧౫॥ చిచ్ఛేదభగవాన్పతూన్వజ్రేజైహంసహస్రశః| అహంతుమోక్షితస్తస్తాత్తవపి
 త్రామహాత్మనా॥౧౬॥మూరుతేనతదావత్సప్రక్షిప్తాస్మిమహాణవే | రామస్యచమయాసాహ్యోవతేతవ్యమరించమ్॥
 ౧౭॥ రామోధర్మభృతాంశ్రేష్ఠోమహేంద్రసమిక్రమః| ఏతమ్మృత్వావచస్తస్యమైనాకస్యమహాత్మనః॥౧౮॥కా
 ర్యమావేద్యతుగిరెదుద్యతంచమనోమమ | తేనచాహమనుజ్ఞాతోమైనాకేనమహాత్మనా॥౧౯॥సచాప్యంతహితవై
 లోమానుషేణవపుస్తతాశ్శరీరేణమహాశైలశ్శైలేనచమహాలాదధౌ॥౨౦॥ ఉత్తమంజవమాస్థాయశేషంపంథానమా
 స్థితః| తతోహంసుదిరంకాలంవేగేనాధ్యగమంపథి॥౨౧॥ తతఃపశ్యామ్యహందేవీంసరసాంనాగమాతరమ్ | సముద్రము

శ్వేసాదేవీచచనమామభావతః॥౨౦॥ మమభక్షఃప్రతిష్ఠస్త్వమమరైహారిత్రమ । అతస్తాంభక్షయిష్యామివిహిత
స్త్వంచితస్య సే॥౨౧॥ ఏవము క్తస్సరసయా ప్రాంజలిః ప్రణతస్థితః వివణావదనో భూత్వా వాక్యం చేదముదీరయమ్
౨౩ ॥ రామోదాశరథిశ్రీమాకప్రవిష్టదండకావనమ్ లక్ష్మణసహభ్రాత్ర సీతయాచపరంతపః॥౨౪॥ తస్య సీతా
జ్యోతాభార్యా రావణేనమరాన్తనా తస్యాస్య కాశంజూతోహంగమిష్యే రామశాసనాత్ ॥౨౫॥ కతుః మహాసిరామ
స్యసాహాయ్యంవిషయే సతీ ॥ అథవా మైథిలీద్యుష్ట్యా రామంచాక్షిప్తకారిణమ్ ॥౨౬॥ ఆగమిష్యామి తేవక్రంసత్యం ప్రతిశ్చ
ణోమి లేపవముక్తాయాసాతుసురసా కామరూపిణీ ॥౨౭॥ అబ్రవీన్నాతివతే తకశ్చిదేవవరోమమపవము క్తస్సరస
యాదశయోజనమాయతః ॥౨౮॥ తతోధగజునిస్తారోబభూవాహంక్షణేనతు । మత్ప్రమాణానరూపంచవ్యాదితంతు
ముఖంతయా ॥౨౯॥ తద్దృష్ట్వా వ్యాదితంచాస్యంహ్రస్వంహ్యకరపంచపుః ॥ తస్మిన్మహూతేచపునర్భూవాంగుశ్యమా
త్రకః ॥౩౦॥ అభవత్యాశుతద్వక్త్రాగ్నీతోహంతతఃక్షణాత్ ॥ అబ్రవీత్సురసాదేవీ స్వేనరూపేణమాంపునః ॥౩౧॥ అథ
సిద్ధ్యహరిశ్రేయగచ్ఛసామ్యయథాసుఖమ్ । సమానయచవైదేహీంరామవేణమహాశ్చనా ॥౩౨॥ సుఖీభవమహాభా
వయాప్రీతాస్మితవవానరతతోహంసాధుసాద్వీతిసర్వభూతైః ప్రశంసితః ॥౩౩॥ తతోంతరిక్షంవిపులంఘ్నతోహంగరు
డోయథా । ధాయామేనిగృహీతాచనచవశ్యామికించన ॥౩౪॥ సోహంవిగతవేగస్తుదిశోదశదిలోకయన్ ॥ నకించిత్తత్రప
శ్యామియేనమేపహృతాగతిః ॥౩౫॥ తతోమేబుద్ధిరుత్పన్నాకిన్నామగగనేమమః-ఈదృశోః ఘృతేనోర్నరూపంయత్రప్ర
దృశ్యతే ॥౩౬॥ అథోభాగేనమేదృష్టిశ్శోచతాపాతితామయా । తతోద్రాక్షమహంభీమాంరాక్షసీంసలిలేశయామ్ ॥
౩౭॥ ప్రహస్యవమహానాదముక్తోహంభీమయాతయా అవస్థితమసంభ్రాంతమిదంవాక్యమశోభనమ్ ॥౩౮॥ కాసిగం
తామహాకాయతునిధితాయామమేప్పితః ॥ భక్షః ప్రీణయమేదేహంచిరమాహారవజ్జితమ్ ॥౩౯॥ బాధమిత్యేవతాంవా
ణేంప్రత్యగృహ్లామహంతతః ॥ ఆస్యప్రమాణాదధికంతస్యాకాయమపూరయమ్ ॥ ౪౦॥ తస్యాశ్వాస్యంమహాద్భీమంవర్ధ
తేసుమభక్షణేనచమాంసాతుబుబుధేనుమవావికృతంకృతమ్ ॥౪౧॥ తతోహంవిపులంరూపంసంక్షిప్యనిమిషాంతరాత్ ।
తస్యాహృదయమాదాయత్రవతామినభస్థులమ్ ॥౪౨॥ సావిసృష్టభుజాభీమాపపాతలవణాంభసి । మయాపర్వతసంకా
శానికృతహృదయానతీ ॥౪౩॥ శృణోమిఖగతానాంచసిద్ధానాంచారణైస్సహ । రాక్షసీంసిహికాభీమాక్షిప్రంహనుషు
తాహతా ॥౪౪॥ తాంసాత్వాపునరేవాహంకృత్యమాత్యయికంస్తరన్ ॥ గత్వాచాహంమహాధ్వానంపశ్యామినగమండి
తమ్ ॥౪౫॥ దక్షిణంతీరముదధేలంకాయత్రచసాపురీ ॥ అస్తందినకరేయాతేరక్షసాంనిలయంపురమ్ ॥ ౪౬॥ ప్రవిష్టోహఘ
విజ్ఞాతోరక్షాభిర్ద్ధిమవిక్రమైః ॥ తత్రప్రవిశతశ్చాపికల్పంతఘనసన్నిభా ॥ ౪౭॥ అట్టహాసంవిముంచంతీ నారీకాపుష్పిణితా
పురః ॥ జిహూంసంతీంతతస్తాంతుజ్వలదగ్నిశిరోరుహమ్ ॥ ౪౮॥ సవ్యముష్టిప్రహరణపరాజిత్యసుభైరవామ్ ॥ ప్రదోషకా
లెప్రవిశంభీతయాహంతయోదితః ॥౪౯॥ అహంలంకాపురీవీరనిజితావిక్రమేణతే । యస్తాత్తస్మాద్విజేతాసిసర్వర
క్షాంస్యశేషతః ॥౫౦॥ తత్రాహంసర్వరాత్రంతువిచిన్వజనకాత్మజామ్ । రావణాంతఃపురగతోనచావశ్యంసుమధ్య
మామ్ ॥౫౧॥ తతస్సీతామవశ్యంస్తురావణస్యనివేశనేశోకసాగరమాసాద్యనపారముపలక్షయే ॥౫౨॥ శోచతాచమయా
దృష్టంప్రాకారేణసమావృతమ్ ॥ కాంచనైనవికృష్టైస్సగృహాలాపవనముత్తమమ్ ॥౫౩॥ సప్రాకారమవప్లుత్యపశ్యామి
బహుపాదపమ్ ॥ అశోకవనికామధ్యేశింశుపాపాదపోషహాన్ ॥౫౪॥ తమారుహ్యచపశ్యామికాంచనంకదలీపనమ్ ॥ అజా
రైశింశుపావృతౌత్పశ్యామివరవణీసీమ్ ॥౫౫॥ శ్యామాంకమలపత్రాక్షిముపవాసకృశాననామ్ ॥ తదేకవాసస్సంపీ
తాంరజౌద్వస్తశిరోరుహమ్ ॥౫౬॥ శోకసంతాపదీనాంగీంసీతాంభర్తృహితేస్థితామ్ ॥ రాక్షసీభిర్విరూపాభిః ప్రారా
భిరభిసంవృతామ్ ॥౫౭॥ మాంసశోణితభక్షాభివ్యాఘ్రేభిహారిణీమవసామయా రాక్షసీమధ్యేతజ్యమానాము
హుముహుః ॥౫౮॥ ఏకవేణీధరాదీనాభర్తృచింతాపరాయణాభూమిశయావివర్ణాంగీపద్మినీవహిమాగమే ॥౫౯॥ రా
వణాద్వినివృత్తార్థామతఃవ్యకృతనిశ్చయాంకథంచిన్న్యగశాబాక్షిరూణమాసాదితామయా ॥౬౦॥ తాదృష్ట్వాతాదృ
శీంనారీంరామపక్షింయశస్వినీమ్ ॥ తత్రైవశింశుపావృతేపశ్యన్నహమవస్థితః ॥ ౬౧॥ తతోహలహలాశబ్దంకాంచినూపు
రమిశ్రితమ్ ॥ శృణోమ్యధికగంభీరంరావణస్యనివేశనే ॥౬౨॥ తతోహంపరమోద్విగ్నస్త్వంరూపంప్రతిసంహరన్ ॥ త

తైత్తిరింశుపావృతైశ్చీవగహనైస్థితః॥౬౩॥తతోరావణదారాశ్చరావణశ్చమహాబలః । తందేశంసమసుప్రాప్తాయ
త్రసీతాభవత్స్థితా॥౬౪॥తందృష్ట్వాభవరావోహసీతారక్షాగణేశ్వరమ్ । సంకుచ్యతాస్తనాపీనాబాహుభ్యాంపరిభ్య
చ॥౬౫॥విత్రస్తాంపరమోద్విగ్నాంపీతమాణాంతతస్తతః । త్రాణంకించదవశ్యంతీంవేషమానాంతపస్విసీం॥౬౬॥తా
మువాచదశశ్రీవనీతాంపరమఃకుఃఖతాంఅవాశ్చిరఃప్రపతితోబహుమన్యస్వమామితీ॥౬౭॥యదిచేత్త్వంతుదర్శ
న్యాంనాభినందసిగర్వితే॥౬౮॥మాసావంతరంసీతేపాస్యామిరుధిరంతవ॥౬౯॥ఏతస్మృత్యావచస్తస్యరావణస్యదురా
త్మనః । ఉవాచపరమక్రుద్ధాసీతావచసమత్తమం॥౭౦॥రాక్షసాధమరామస్యభార్యామితలేజసః । ఇత్వామకుల
నాథస్యస్మషాంధశరథస్యచ॥౭౧॥అవాచ్యంవదతోజిహ్వకథంసవతితాతః । కించిద్విర్యంతవానార్యయోమాంభ
తుఃరసన్నిహౌ॥౭౨॥అపహృత్యాగతఃపాపతేనాదృష్టోమహాశ్శనా । నత్వంరామస్యసదృశోదాస్యేష్యస్యనయ్యజ్యసే॥
యజ్ఞీయస్సత్యవాదీచరణశ్లాఘీచరాఘవః । జానక్యాపరుషంవాక్యమేవముక్తోదశానన॥౭౩॥జజ్జ్వాలసహసాకోపాచ్ఛి
తాస్థితపావకః । వివృత్యనయనేక్రూరేముష్టిముద్యమ్యదక్షిణం॥౭౪॥మైథిలీంహంతుమారభఃస్త్రిభిహోహాకృతంత
దా । స్త్రిణాంమధ్యాత్మముత్పత్యతస్యభార్యాదురాత్మనః॥౭౫॥వరామంజ్ఞోదరీనామతయాసప్రతిషేధితః । ఉక్తశ్చమ
ధురాంవాణీంతయాసమదనాదితః॥౭౬॥సీతయాతవకింకార్యంమహేంద్ర సమవిక్రమ । దేవగంధర్వకన్యాభిర్యతుక
న్యాభిరేవచ॥౭౭॥సాధంప్రభోరమస్తేహసీతయాకింకరిష్యసి । తతస్తాభిస్సమేతాభిరార్పిభిస్సమహాబలః॥౭౮॥ప్ర
సాద్యసహసానీతోభవనస్వనిశాచరః । యాతేతస్మిదశశ్రీవేరాక్షసోవికృతాననాః॥౭౯॥సీతాంవిభాత్యయా
మాసుర్వాత్యైఃక్రూరైస్సుదారుణైః । తృణవద్భాషితంతాసాంగణయామాసజానకీ॥౮౦॥గజితంచతదాతాసాంసీ
తాంప్రాప్యనిరభఃకమ్ । వృధాగజితనిశ్చేష్టారాక్షస్యఃపితౌతాశనాః॥౮౧॥రావణాయశశంశుస్తాసీతాధ్యవసీతంమ
హతే । తతస్తాస్సహితాస్సర్వావిహతాశానిరుద్యమాః॥౮౨॥పరిక్షిప్యసమంతాత్తాంనిద్రావశముపాగతాః । తాసుచైవ
ప్రసుప్తాసుసీతాభర్తృహితేరతా॥౮౩॥విలప్యకరుణందీనాప్రశుశోచసుమఃఖతా । తాసాంమధ్యాత్మముత్థాయత్రిజ
టావాక్యమబ్రవీత్॥౮౪॥అత్వానంభాదతక్షిప్రంసీతావినశిష్యతి । జనకస్యాత్మజాసాధ్వీస్సుషాదశరథస్యచ॥౮౫॥స్వ
ప్తోహ్యద్యమయాదృష్టదారుణోరోమహాషణః । రక్షసాంచవినాశాయభతుఃరస్యాజయాయచ॥౮౬॥అలమస్మాద్వ
రిత్రాతుంరాఘవాద్రాక్షసిగణమ్ । అభియాచామవైదేహీమేతద్ధిమమరోచతే॥౮౭॥యస్యాహ్యవంవిధస్సప్తో
దుఃఖతాయాఃప్రదృశ్యతే । సాదుఃఖైర్వివిధైర్ముక్తాసుఖమాప్తోత్యనత్తమమ్॥౮౮॥ప్రణిపాతప్రసన్నాహిమైథిలీ
జనకాత్మజా । తతస్సాస్త్రిమతీబాలాభతుర్విజయహాషితా॥౮౯॥అవోచద్యదితత్తథ్యంభవేయంశరణంహివః । తాం
చాహంతాదృశీందృష్ట్వాసీతాయాదారుణాందశామ్॥౯౦॥దింతయామాసవిక్రాంతోనచమేనివృతంమనః । సంభాష
ణాథంచమయాజానక్యాశ్చింతితోవిధిః॥౯౧॥ఇత్వామూణాంహివంశస్తుతతోమమపురస్కృతః । శ్రుత్వాతుగదితాం
వాచంరాజశిఃగణపూజితామ్॥౯౨॥స్తవ్యంకేనకథంచేహప్రాప్తోవానరపుంగవ । కాచరామేణతేప్రీతిస్తన్నేశంసీతు
మహాసి॥౯౩॥తస్యాస్తద్వచనంశ్రుత్వాహ్యహమవ్యబ్రువంవచః । దేవిరామస్యభతుఃస్తేసహయోభీమవిక్రమః॥
౯౪॥సుగ్రీవోనామవిక్రాంతోవానరేంద్రోమహాబలః । తస్యమాంవిధిభృత్యంత్యంహనుమంతమిహాగతమ్॥౯౫॥భ
త్రాహంప్రేషితస్తుభ్యంరామేణాక్లిప్తకమణా । ఇదంచపురుషవ్యాఘ్రశ్శ్రీమాదాశరథిస్సయమ్॥౯౬॥అంగురీ
యమభిజ్ఞానమదాత్తుభ్యంయశస్విసీతదిచ్చామిత్వయాజ్ఞప్తందేవికింకరవాణ్యహమ్॥౯౭॥రామలక్ష్మణయోఃపా
శ్వకంసయామిత్వాంకిముత్తరమోపతచ్ఛ్చుత్వావిదిత్వాచసీతాజనకనందినీ॥౯౮॥అహరావణముత్సాద్యరాఘవోమాం
నయత్త్రితీప్రణయశిరసాదేవీమహమార్యామనిందితామ్॥౯౯॥రాఘవస్యమమోష్టోదమభిజ్ఞానమయాచిషం । అథమా
మబ్రవీత్సీతాగృహ్యతామయముత్తమః॥౧౦౦॥మణిర్యేనమహాబాహూరామస్తాంబసలుమన్యతే । ఇత్యుక్త్వాతువరా
రోహిమణిప్రవరమచ్ఛతమ్॥౧౦౧॥ప్రాయచ్ఛత్పరమోద్విగ్నావచామాంసందిదేశహ । తతస్తస్యైప్రణమ్యాహం
రాజపుత్రైస్సమాహితః॥౧౦౨॥ప్రదక్షిణంపరిక్రామమిహాభ్యున్నతమానసః । ఉక్తోహంపునరేవేదంనిశ్చిత్యమనసాత
యా॥౧౦౩॥హనుమన్మనువృత్తాంతంవత్తమహాసిరాఘవే । యథాశ్రుత్వేననదిరాత్రాపుభారామలక్ష్మణే॥౧౦౪॥

సుగ్రీవసహితోవీరాభుపేయాతాంతధాకురు | మద్యధృధాభవేదేతత్త్వమాసాజీవితంమమ || ౧౦౫ || సమాం ద్రక్ష్యసికా
కుత్స్నోమియేసాహమనాథవత్ | తచ్చుత్వాకరుణంవాక్యంక్రోధోమామభ్యవతత || ౧౦౬ || ఉత్తరంచమయాద్భు
ష్టంకార్యశేషమనంతరమ్ | తతోవధతమేకాయస్తదాపర్వతసన్నిభః || ౧౦౭ || యుద్ధకాంక్షీవసంతచ్చవినాశయితు
మారభాతద్భగ్నంవనపండంతు భ్రాంతత్రస్తమృగద్విజమ్ | ప్రతిబుద్ధానిరీక్షంతేరాక్షసోవికృతాననాః | మాంచద్భు
ష్టావనేతస్త్రిసమాగమ్యతతస్తతః || ౧౦౮ || తాస్సుచుభ్యాగతాఃక్షీత్రంరావణాయాచచక్షిరే | రాజన్వనమిదందుగ్ధం
తవభగ్నంమరాత్తనా || ౧౦౯ || వానరైఃహ్యవిజ్ఞాయతవవీర్యంమహాబల | దుర్బుధైస్తస్యరాజేంద్రతవప్రియకారిణః
౧౧౦ || వధమాజ్ఞాపయక్షీత్రంయథాసావిలయంచ్రజేత్ | తచ్చుత్వారాక్షసేంద్రేణవిస్తృష్టాభృశదర్శయా || ౧౧౧ || రా
క్షసాఃకింకరానామరావణస్యమనోనుగాః | తేషామశీతిసాహస్రంశూలముద్గరపాణినామ్ | మయాతస్మిన్వనోద్దేశేప
రిఘేణనిషూదితమ్ | తేషాంతుమాతశేషాయేతేగత్వాలఘువిక్రమాః || ౧౧౨ || నిహతంచమహత్సైన్యంరావణాయాచచ
క్షిరే | తతోమేబుద్ధిరుత్పన్నాపైత్యప్రాసాదమాక్రమమ్ || ౧౧౩ || తత్రస్థాన్రాక్షసాహత్వాశతంస్తంభేనవైపునః |
లలామభూతోలంకాయాస్సవైవిధ్వంసితోమయా || ౧౧౪ || తతఃప్రహస్తస్యసుతంజగబుమాలినమాదిత | రాక్షసైర్బా
హుభిన్నాధ్వంఘోరరూపైర్భయాయానక్షైః || ౧౧౫ || తమహంబలసంపన్నంరాక్షసంరణకౌవిదమ్ | పరిఘేణాతిఘోరేణ
సూదయామిసహానుగమ్ || ౧౧౬ || తచ్చుత్వారాక్షసేంద్రస్తుమంత్రిపుత్రాన్దహాబలైః | పదాతిబలసంపన్నాప్రే
షయామాసరావణః || ౧౧౭ || పరిఘేణైవతాసర్వాన్నయామియమసాదనం | మంత్రిపుత్రాణామతాంచ్చుత్వాసమ
రేలఘువిక్రమాః || ౧౧౮ || పంచసేనాగ్రగాఢాశూరాఃప్రేషయామాసరావణః | తానహంసహస్రైన్యావైస్సర్వానే
వాభ్యసూదయమ్ || ౧౧౯ || తతఃపునర్దశశ్రీహంపుత్రమక్షంమహాబలం | బహుభీరాక్షసైస్సాధ్వంప్రేషయామాసరావ
ణః || ౧౨౦ || తంతుమండోదరీపుత్రంకుమారంరణపండితం | సహసాఖంసముత్కృంతంపాదయోశ్చగృహీతవాక్
|| ౧౨౧ || చమాసినంశతగుణంభ్రామయిత్వావ్యపేషయమ్ | తమక్షమాగతంభగ్నంనిశమ్యసదితాననః || ౧౨౨ || తత
ఇంద్రజితంనామద్వితీయంరావణస్సుతమ్ | వ్యాదిదేశసుసంక్రద్ధోబలిసంయుద్ధమమదం || ౧౨౩ || తస్యావ్యహంబలంస
ర్వంతంచరాక్షసపుంగవం | నస్తౌజసంరణైకృత్వాపరంహామముపాగమం || ౧౨౪ || మహతాపిమహాబాహుఃప్రత్యయేన
మహాబలః | ప్రేషితోరావణేనైవసహవీరైరమదోతక్తైః || ౧౨౫ || సోవిషహ్యంహిమాంబుద్ధ్యాస్వబలంచావమది
తం | బ్రాహ్మణాస్త్రైఃసతుమాంప్రాబధ్నాచ్ఛాతివేగితః || ౧౨౬ || రజ్జుభిశ్చభిబద్ధంతితతోమాంతత్రరాక్షసాః | రా
వణస్యసమీపంచగృహీత్వామాముపానయ || ౧౨౭ || దృష్ట్వాసంభాషితశ్చహంరావణేనమరాత్తనాప్రుష్టశ్చలంకాగ
మనంరాక్షసానాంచతవధం || ౧౨౮ || తత్సర్వంచమయాతత్రసీతాధేమితిజల్పితం | అస్యాహందశనాకాంక్షీప్రాప్త
స్తృద్భవనంవిభో || ౧౨౯ || మారుతస్యారసఃపుత్రోవానరోహనుమానహం | రామదూతంచమాంపిద్ధిమగ్రీవసదివంక
పి || ౧౩౦ || సోహంమాత్యేనరామస్యత్వత్సకాశమిహగతః | సుగ్రీవశ్చమహాతేజాస్సత్వాంకుశలమబ్రవీత్ || ౧౩౧ || ధర్మ
ధేకామసహితంహితంపథ్యమువాచచ | వసతోఽయుశ్యమాశేమేపర్వతేవిపులమ్రమే || ౧౩౨ || రాఘవోరణవిక్రాంతో
మిత్రత్వంసముపాగతః | తేనమేకధితంరాజ్ఞాభార్యామేరక్షసాహృతా || ౧౩౩ || తత్రసాహాయ్యమస్తాకంకార్యంసర్వా
త్సనాత్వయా | మయాచకధితంతస్యేవానిశశ్చవధంప్రతి || ౧౩౪ || తత్రసాహాయ్యహేతోమేకసమయంకతుమహాని
వానీనాహృతరాజ్యేనసుగ్రీవేణమహాప్రభుః || ౧౩౫ || చక్రేగ్నిసాక్షికంసఖ్యంరాఘవస్సహలక్ష్మణః | తేనవానినముత్ప
ట్యశరేణైకేనసంయుగే || ౧౩౬ || వానరాణాంమహారాజఃకృతస్సప్లవతాంప్రభుః | తస్యసాహాయ్యమస్తాభిఃకార్యంస
ర్వాత్సనాత్విహ || ౧౩౭ || తేనప్రస్థాపితస్తుభ్యంసమీపమిహాధమతః | క్షీప్రమానీయతాంసీతాదీయతాంరాఘవాయ
చ || ౧౩౮ || యావన్నహరయోవీరావిధమంతిబలంతవ | వానరాణాంప్రభావోహిసకేనవిదితఃపురా || ౧౩౯ || దేవతానాం
సకాశంచయేగచ్ఛంతినిమంత్రితాః | ఇతివానరరాజస్త్యామాహత్యభిహితోమయా || ౧౪౦ || మామైక్షతతతఃక్రద్ధశ్చ
క్షుమాప్రదహన్నివ | తేనవధ్యోహమాజ్ఞప్తోరక్షసారౌద్రకర్మణా || ౧౪౧ || మత్ప్రభావమవిజ్ఞాయరావణేనదురాత్తనా | త
తోవిభీషణోనామతస్యభ్రాతామహామతిః || ౧౪౨ || తేనరాక్షసరాజౌసాయాదితోమమకారణాత్ | నైవంరాక్షసశో

మాతలత్యజ్యతా మేషనిశ్చయః॥౧౮౫॥ రాజశాస్త్రవ్యపేతోహిమాగఃస్సంసేవ్యతేత్వయా । మాతవధ్యానదృష్టహి
 రాజశాస్త్రేషురాక్షసః॥౧౮౬॥ కూతేనవేదితవ్యంచయథాథంహితవాదినా । సుమహాత్యవరాధేపికాతస్యామలః
 మ॥౧౮౭॥ విరూపకరణంధృష్టంసవధోస్తీతిశాస్త్రతఃవిభీషణైవముక్తోరావణస్సందిదేశతా॥౧౮౮॥ రాక్షసాసేతదే
 వాస్యలాంగూలందవ్యాతామితి । తతస్తస్యవచశ్శ్రుత్వామమపుచ్చంసమంతతః॥౧౮౯॥ వేష్టితశ్చణవలైశ్చజ్జేః
 కాపాఃసజైఃపటైఃరాక్షసాస్సిద్ధసన్నాహోస్తతస్తేచండవిక్రమాః॥౧౯౦॥ తదానహ్యంతమేపుచ్చంనిఘ్నంతఃకాశ
 ముష్టిభిః । బద్ధస్యబహుభిఃపాశైర్యంత్రితస్యచరాక్షసైః॥౧౯౧॥ తతస్తేరాక్షసాశ్శూరాబద్ధంమామగ్నిసంవృతమ్ । అ
 మోషయన్రాజమాగేనగరద్వారమాగతాః॥౧౯౨॥ తతోహంసుమహాహ్రాపంసంత్యవ్యపునరాక్షసః । విమోచయి
 త్వాతంబంధంప్రకృతస్థితిఃపునః॥౧౯౩॥ ఆయసంపరిఘంగృహ్యతానిరత్యంస్యసూదయమ్ । తతస్తన్నగరద్వారంవే
 గేనాఘ్రతవానహమ్॥౧౯౪॥ పుచ్చేనచప్రదీప్తేనతాంపురింసాట్టశూపురామ్ । దహంహ్యహమసంభ్రాంతోయుగాంచ
 గ్నిరివప్రజాః॥౧౯౫॥ నష్టజానకీవ్యక్తంసహ్యదగ్ధఃప్రదృశ్యతే । లంకాయాంకశ్చిదుద్దేశస్సర్వాభస్త్రికృతాపురి । దహ
 తాచమయాంబంకాంబద్ధాసీతానసంశయః । రామస్యహిమహాత్కార్యంమయేదంవిభీకృతమ్॥౧౯౬॥ ఇతిశోకసమా
 విప్రశ్చింతామహాముపాగతః । భాహంవాచమశౌర్యంచారణానాంశుభాక్షరామ్॥౧౯౭॥ జానకీనచద్ధృతివిస్త్రయోపం
 తభాషితామ్ । తతోమేబుద్ధివత్సన్నాశ్రుత్వాతామచ్చతాంగిరమ్॥౧౯౮॥ అదగ్ధజానకీత్యేవంనిమిశ్చేచ్ఛపలఙ్ఘితా ।
 దివ్యమానెతులాంగూలేనమాందవతిపావకః॥౧౯౯॥ హృదయంచప్రహృష్టమ్మేవాతాస్సరభిగంధినః । త్రైనిమిశ్చేచ్ఛ
 దృష్టాఢైఃకారణైశ్చమహాగుణైః॥౨౦౦॥ ఋషివాక్యైశ్చసిద్ధాఢైఃరభవంహృష్టమానసఃపునర్వృష్టాచవైదేహీం
 విస్మృత్యతయాపునః॥ ౨౦౧॥ తతఃపర్వతమాసాద్యత త్తారిష్టమహంపునః । ప్రతిష్ఠవనమా రేభేయస్తద్దశనకాంక్ష
 యా॥౨౦౨॥ తతఃపవనచంద్రాక్షసిద్ధగంధర్వసేవితమ్ । అహంపంథానమాక్రమ్యభవతోదృష్టవానిహా॥౨౦౩॥ రాఘవ
 స్యప్రభావేనభవతాంహైవతేజసాస్మస్మిన్సచకార్యాభంమయాసర్వమనుష్ఠితమ్॥ ౨౦౪॥ ఏతత్సర్వంమయాతత్ర
 యథావమపాదితమ్ । అత్రయన్నకృతంశేషంతత్సర్వంక్రియతామితి॥౨౦౫॥ ఇతిసుందర కాండే - అష్టపంచాశస్సగణః

ఏతదాఖ్యాతత్సర్వంహనుమాన్నాగుతాత్మజః । భూయస్సముపచక్రామవచనంవస్తుముత్తరమ్॥ ౧॥ ససలూ
 రాఘవోద్యోగస్సగ్నివస్యచసంభ్రమః । శీలమాసాద్యసీతాయామమచప్రవశంమనః॥౨॥ తపసాధారయేల్లోకాశ్రు
 ధోవానిదహహృదపిసర్వధాతిప్రవృద్ధోసారావణోరాక్షసాధిపః॥౩॥ తస్యతాంస్పృశతోగాత్రంతపసానవిశాశితమ్ ।
 సతదగ్నిభాసుర్యాత్సంస్పృష్టాపాణిసాసతీ॥౪॥ జనకస్యాత్మజాకుర్యాద్యతోగ్రధకలుషీకృతా । జాంబవత్ప్రయుభా
 సర్వాననుజ్ఞాప్యమహాహరీ॥౫॥ అస్మిన్నేవంగతేకార్యేభవతాంచనివేదితే । న్యాయ్యంస్త్రసహవైదేహ్యర్తస్టుంతో
 పాథివాత్మజౌ॥౬॥ అహమేకౌపివర్యాప్తస్సరాక్షసగణాంపురిమ్ । తాంలంకాంతరసాహంతుంరావణంచమహాబలమ్
 ౭ ॥ కింపునస్సహితోవీదైబలవద్భిఃకృతాత్మభిఃకృతాస్తైఃస్థవగైశ్శూరైభవద్భిర్విజయైషిభిః॥ ౮॥ అహంతురావ
 ణంయుద్ధేనసైన్యంసపురస్సరమ్ । సహపుత్రంవధిష్యామిసహవాదరయతంముఖి॥౯॥ ప్రాప్తామైంద్రంచరౌద్రంచ
 వాయవ్యంవారుణంతథాఽయదిశక్రజితోస్త్రాశిమనిరీత్యాణిసంయుగే॥౧౦॥ తాన్యహంధిమిష్యామిహనిష్యామిరా
 క్షసాభవతామభ్యనుజ్ఞాతోవిక్రమోమేరుణద్ధితమ్॥౧౧॥ మయాతులావిస్మష్టాహితైలవృష్టినిరంతరా । దేవానపిర
 ణేహన్యాత్కించునస్తాన్నిశానరా॥౧౨॥ సాగరోప్యతియాద్వేలాంమండరఃప్రచలేదపినజాంబవంతంసమరేకంపఠం
 దరివాహిని॥౧౩॥ సర్వరాక్షససంఘానారాక్షసాయేచపూర్వకాః । అలమేకౌవినాశాయపీరోవానిసుతఃకపిః॥౧౪॥
 పనసస్యోకుపేగేనసీలస్యచమహాత్మనః । మండరోప్యవశీర్యేతకింపునర్యుధిరాక్షసాః॥౧౫॥ సదేవాసురయక్షేషుగంధర్వో
 రగపక్షిషు । మైందస్యప్రతియోధారంశంసతద్వివిదస్యవా॥ ౧౬॥ అశ్వపుత్రామహాభాగావేతాస్థవగసత్తమా । ఎత
 యోఽప్రతియోధారంసపశ్యమిరణాజిరే॥౧౭॥ పితామహవరోత్సేకాత్పరమందపమాస్థితా । అమృతప్రాశినావేతా
 సర్వవానరసత్తమా॥౧౮॥ అశ్వమోమాననాథంహిసర్వలోకపితామహాః । సర్వావధ్యత్వమతులమనయోదతత్త
 వాన్సురా॥౧౯॥ వరోత్సేకేనమత్తైవప్రమృశ్యమహాతీంచమూమ్ । సురాణామమృతంపీరౌపితవంతౌస్థవంగమా॥ ౨౦ ॥ ఎ

తా వేవహిసంక్రష్టాసవాజరభకుంజరామ్ | అంకాంశాయతుంశక్తౌసర్వేతిష్ఠంతువానరాః || ౨౦ || మయైవనిహతాలం
 కాదగ్ధాభస్మకృతాపునః | రాజమాగేషుసర్వత్రనామవిశ్రావితంమయా || ౨౧ || జయత్యతిబలరామోలక్ష్మణశ్చమ
 హాబలః | రాజాజయతిసుగ్రీవోరాఘవేణాభిపాలితః || ౨౨ || అహంకౌసలరాజస్యదాసఃపవనసంభవః | హనుమానితిన
 ర్వత్రనామవిశ్రావితంమయా || ౨౩ || అశోకవనికామధ్యేరావణస్యచురాత్మనః | అధస్తాచ్ఛింశుపావృతౌసాధ్వీకరుణమా
 స్థితా || ౨౪ || రాక్షసీభిఃపరివృతాశోకసంతాపకశితా | మేఘభేదాపరివృతాచంద్రభేదనిష్క్రీభా || ౨౫ || అచింతయంతీ
 వైదేహీరావణబలదపితమ్ | పతివ్రతాచసుశ్రోణీఅవప్తభాచజానకీ || ౨౬ || అనురక్తాహివైదేహీరామంసర్వాశ్చనా
 శుభా | అనన్యచిత్తారామేచపాలోమీవపురందరే || ౨౭ || తదేకవాసస్సంవీతారజోద్వస్తాతథైవచాశోకసంతాపదీపాంగీ
 సీతాభర్తృహితేరతా || ౨౮ || సామయారాక్షసీమధ్యేతజ్జ్వలమానామహుర్ముహుః | రాక్షసీభిర్విరూపాభిర్వృష్టాహి
 ప్రమదావనే || ౨౯ || ఏకవేణీధరాదీనాభర్తృచింతాపరాయణా | అధశ్శయ్యావివర్ణాంగీపద్మినీవహిమాగమే || ౩౦ || రావ
 ణాద్వినివృత్తాగ్ధామతఃవ్యకృతనిశ్చయాకథంచిన్త్యగశాబాహీవిశ్వాసముపపాదితా || ౩౧ || తతస్సంభాషితానైవసర్వ
 ముఖంవదశితా | రామసుగ్రీవసుఖ్యంచశ్రుత్వాప్రీతిముపాగతా || ౩౨ || నియతస్సముదాచారోభక్తిర్భుతఃపిశ్చ
 మా | యన్నహంతిదశగ్రీవంసమహాత్మాకృతాగసమ్ || ౩౩ || మిత్తమాత్రంరామస్తువధేతస్యభవిష్యత్ | సాప్రకృత్యైవ
 తస్యంగీతద్వియోగాచ్చకశితా || ౩౪ || ప్రతిపత్నావశీలస్యవిద్యేవతనుతాంగతా | ఎవమాస్తేమహాభాగాసీతాశోకపరా
 యణా || ౩౫ || యజ్ఞప్రతికతవ్యంతత్సర్వముపపద్యతామ్ | ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - ఏకోనపక్షితమస్సగఃః ****

తస్యతద్వచనంశ్రుత్వాపాలినూనురభాషత | అయ్యుక్తంతువినాదేవీచదృష్టవద్భిశ్చవానరాః || ౩౬ || సమీపంగతుమ
 స్తాభీరాఘవస్యమహాశ్మకః | దృష్టాదేవీనచానీతా ఇతితత్రనివేదనమ్ || ౩౭ || అయ్యుక్తమివవశ్యామిభవద్భిఃఖ్యాతవిక్రమైః | న
 హిసాక్షవనేకశ్చిన్నాపికశ్చిత్పరాక్రమే || ౩౮ || తుల్యస్సామరదైత్యేషులోకేషుహరిసత్తమాః | తేష్వేవంహతవీరేషురా
 క్షసేషుహనుమాతా || ౩౯ || కిమన్యదత్రకతఃవ్యంగ్యసీతాస్వాయామజానకీమ్ | తమేవంకృతసంకల్పంజాంబవాహరిసత్త
 మాః || ౪౦ || ఉవాచపరమప్రీతోవాక్యముఖఃపదభవితః || నతావదేహమతిరక్షమానోయథాభవాన్సశ్యతిరాజపుత్ర || ౪౧ ||
 యథాతురామస్యమతినివిష్టాతథాభవాన్సశ్యతుకార్యసిద్ధిమ్ || ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - పక్షితమస్సగఃః - ****

తతోజాంబవతోవాక్యమగృహ్లాంతవనాకసః | అంగదప్రముఖావీరాహనుమాంశ్చమహాకపిః || ౪౨ || ప్రీతిమంతస్తత
 స్సర్వేవాయులత్రపురస్సరాః | మహాంధ్రాద్రింపరిత్యజ్యపుష్పపుష్పవగవఃఖా || ౪౩ || మేరుమందరసంకాశామత్రాశ్చవ
 మహాగజాః | ఛాదయంతిఇవాకాశంమహాకాయామహాబలాః || ౪౪ || సభాజ్యమానంభూతైస్తమాశ్చవంతంమహాబలమ్ | హ
 నుమంతంమహావేగంవహంతిఇవదృష్టిభిః || ౪౫ || రాఘవేచాధానివృత్తింకతుంచపరమంయశః | సమాధాయసమృద్ధా
 థాకమసిద్ధిభిరున్నతాః || ౪౬ || ప్రియాంఖ్యానోన్ముఖాస్సర్వేసర్వేయుద్ధాభినందినః | సర్వేరామప్రతీకారేనిశ్చితాద్ధా
 మనస్వినః || ౪౭ || స్లవమానాఃఖమాల్లుత్యతతస్తేకాననాకసః | సందనోపమమాసేదుర్వగంప్రమలతాయుతమ్ || ౪౮ || యత్త
 న్నఘవనంనామసుగ్రీవస్యాభిరక్షిమ్ | అభ్యుప్సంసర్వభూతానాంసర్వభూతమనోహరమ్ || ౪౯ || యద్రక్షతిమహావీర్యస్స
 దాదధిముఖఃకపిః | మాతులకపిముఖ్యస్యసుగ్రీవస్యమహాత్మనః || ౫౦ || తేతద్వనముపాగమ్యబభూవుఃపరమోత్కటాః | వా
 నరావానరేంద్రస్యమనఃకాంతతమంమహత్ || ౫౧ || తతస్తేవానరాహృష్టాదృష్ట్యామధువనంమహత్ | కుమారమభ్యయా
 చంతమధూనిమధుమిగళాః || ౫౨ || తతఃకుమారస్తావృద్ధాజాంబవత్ప్రముఖాకపిః | అనుమాన్యఽదౌలేషాంసర్గం
 మధుభక్షణైః || ౫౩ || తతశ్చానుమతాస్సర్వేసంప్రహృష్టావనాకసః | ముదితాఃప్రేరితాశ్చాపిప్రసృత్యంతోభవంస్తతః ||
 ౫౪ || గాయంతి కేచిత్ప్రేమంతి కేచిన్నృత్యంతి కేచిత్ప్రహసంతి కేచిత్ | పతంతి కేచిద్విచరంతి కేచిత్ స్లవంతి కేచిత్ప్రేలపం
 తి కేచిత్ || ౫౫ || పరస్పరం కేచిదుపాశ్రయంతేపరస్పరం కేచిదుపాక్రమంతే | పరస్పరం కేచిదుపబ్రువంతేపరస్పరం కేచిదు
 పారమంతే || ౫౬ || ప్రమాద్భ్రమం కేచిదభిద్రవంతేక్షితౌనగాగ్రాన్నివతంతి కేచిత్ | మహీతలాత్కేచిదుదీణవేగా
 మహాప్రమాదాభిసంపతంతి || ౫౭ || గాయంతమన్యఃప్రహసన్నపైతిహసంతమన్యఃప్రహసన్నపైతి | రుదంతమ
 న్యఃప్రణుదన్నపైతినుదంతమన్యఃప్రణుదన్నపైతి || ౫౮ || సమాకులంతతఃపిసైన్యమాసీన్నఘప్రపానోత్కటసత్వచేష్టం

నచాత్రకశ్చిన్నబభూవమత్తోనచాత్రకశ్చిన్నబభూవత్ప్రజాః || ౧౮ || తతోవనంతత్పరిభక్త్యమాణం ద్రుమాంశ్చవిధ్వంసిత
పత్రపుష్పాః | సమీక్ష్య కౌపాద్ధివక్త్రానామానివారయామాసకపిః కపిస్తా || ౧౯ || సత్రైః ప్రవృద్ధైః పరిభత్స్యమా
నావనస్యగోప్తాహరివీరవృద్ధః | చకారభూయోమతిముగ్రతేజావనస్యరక్షాం ప్రతివాసరేభ్యః || ౨౦ || ఉవాచకాంశ్చిత్తు
రుమాణిభృష్టమనత్తమన్యాంశ్చతలైః జణాః | సమేత్యకైశ్చిత్కలహంచకారతథైవసామోపజగామకాంశ్చిత్ || ౨౧ ||
సత్రైః మేదాత్సంపరివార్యవాక్త్రైర్బలాచ్చతేనప్రతివార్యమాణైః | ప్రథమితస్త్యక్షభయైస్స మేత్యప్రకృప్యతే
చాప్యనవేత్స్యదోషమ్ || ౨౨ || సత్రైస్తుదందోదశవైదశశంతస్తలైశ్చపాదైశ్చ సనూపయంతః | మదాత్కపింతంకపయస్స
మగ్రామహావనం నిర్విషయంచచక్ర || ౨౩ || ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - ఏకవష్టితమస్సగః - *****
తానువాచహరిశ్రేష్ఠాహనుమాన్వానర్షభః | అవ్యగ్రమనసోయూయం మధుసేవతవానరాః || ౧ || అహమావారిష్యా
మియుష్మాకంపరిపంథినః | శ్రుత్వాహనుమతోవాక్యంహరిణాం ప్రవరోగదశ || ౨ || ప్రత్యువాచప్రసన్నాత్పిబంతుహర
యోమధుఅవశ్యంకృతకార్యస్యవాక్యంహనుమతోమయా || ౩ || అకార్యమపికతవ్యంకిమంగపునరీదృశమ్ | అంగదస్యము
ఖాచ్ఛ్చుత్వావచనంవానరమృభాః || ౪ || సాధుసాన్నితీసంహృష్టావానరాః ప్రత్యపూజయన్ | పూజయిత్వాంగదంసర్వే
వానరావానరమృభామ్ || ౫ || జన్తుమృధువనంయత్రనదీవేగభవద్రుమమ్ | తేప్రవిష్టామధువనంపాలానాక్రవ్యవీర్యతః
|| ౬ || అతిసగౌఢ్యపటనోద్భృష్టాశ్రుత్వాచమైధివీమవపుస్సర్వేమధుతదారసవత్ఫలమాదదః || ౭ || ఉత్పత్యచతతస్సర్వే
వనపాలాసమాగతాః | తాడయంతిస్రశతశస్సక్తామధువనేతదా || ౮ || మధునిద్రోగమాత్రాణిబాహుభిఃపరిగృ
హ్యతేపిబంతిసహితాస్సర్వేనిఘ్నంతిస్తతథాపరే || ౯ || కేచిత్ప్రత్యాపదిభ్యంతిమధునిమధుపింగళాః | మధుచ్ఛిష్టేనకేచి
చ్చజఘ్నురనోన్యముత్కటాః || ౧౦ || అపరైవృక్షమూలేతుశ్శాఖాంగృహ్యవ్యవస్థితాః | అత్యథాంచమదగ్ధానాఃపర్థాన్యా
స్తీర్యశేరతే || ౧౧ || ఉత్పత్తభూతాఃస్థవగామధుమత్తాశ్చహృష్టవత్ | క్షిపంతిచతదానోన్యంస్థలంతిచతథాపరే || ౧౨ || కే
చిత్తేష్వళాంప్రకుర్వంతికేచిత్కాజంతిహృష్టవత్ | హరయోమధునామత్తాః కేచిత్సుప్తామహితే || ౧౩ || కృత్వాకేచిద్ధ
సంత్యజ్యేకేచిత్కుర్వంతిచేతరత్ | కృత్వాకేచిద్వదంత్యజ్యేకేచిద్బుధ్యంతిచేతరత్ || ౧౪ || యేష్యత్రమధుపాలాస్సన్యః
ప్రేష్యాదధిముఖస్యత | తేపితైర్వానరైభీమైఃప్రతిపిద్ధాదిశోగతాః || ౧౫ || జానుభిస్తుప్రకృష్టాశ్చదేవమాగంప్రద
శితాః | అబ్రువన్సరమోద్విగ్నాగ్త్యాదధిముఖంవచః || ౧౬ || హనుమతాదత్తవరైహాతంమధువనంబలాత్ | వయం
చజానుభిఃకృష్టాదేవమాగంచదశితాః || ౧౭ || తతోదధిముఖఃక్రుద్ధోవనపస్త్రవానరః | హతంమధువనం శ్రుత్వాసాం
త్వయామాసతాహరిణా || ౧౮ || ఇహోగచ్ఛతగచ్ఛామోవానరాబలదర్పితాః | బలేనవారిష్యామోమధుభక్షయ
తోవయమ్ || ౧౯ || శ్రుత్వాదధిముఖస్యేదంవచనంవానరమృభాః | పునరీరామధువనం తేనైవసహసాయయః || ౨౦ || ము
ఢ్యేదైషాందధిముఖఃప్రగృహ్యతరసాతరుమ్ | సమభ్యధావద్వేగేనతేచసర్వస్థవంగమాః || ౨౧ || తేశిలాఃపాదపాంశ్చ
పిపర్వతాంశ్చాపివానరాః | గృహీత్వాభ్యగమన్క్రుద్ధాయత్రలేకపికుంజరాః || ౨౨ || తేస్వామివచనంవీరాహృదయేష్వవ
సజ్జ్యతత్ | త్వరయాహ్యభ్యధావంతసాలతాలశిలాయుధాః || ౨౩ || వృక్షస్థాంశ్చతలస్థాంశ్చవానరాబలదర్పితాః |
అభ్యక్రామంస్తతోవీరాఃపాలాస్త్రసహస్రశః || ౨౪ || అథదృష్ట్వాదధిముఖంక్రుద్ధంవానరపుంగవాః | అభ్యధావంతనే
గేనహనుమత్ప్రముఖాస్తదా || ౨౫ || తంసవృక్షంమహాబాహుమాపతంతంమహాబలమ్ | అర్యకంప్రాహరత్తత్రబాహు
భ్యాంకుపితోగదశ || ౨౬ || మదాంధశ్చనవేదైనమార్యకౌయంమమేతిసః | అథైనంనిష్ఠిపేషాశువేగవద్వసుధాతలే || ౨౭ ||
సభగ్నబాహురుభుజోవిహ్వలశ్శోణితోత్థితః | ముమోహసహసావీరోముహూతాంకపికుంజరః || ౨౮ || ససమాశ్వా
స్యసహసాసంక్రుద్ధోరాజమాతులః | వానరాన్వారయామాసదండేనమధుమోహితా || ౨౯ || సకథంచిద్విముక్తస్తై
ర్వానరైర్వానరమృభాః | ఉవాచైకాంతమాశ్రిత్యభృత్యాస్వాసముపాగతాః || ౩౦ || ఏతేతిస్థంతుగచ్ఛామోభ
తామోయత్రవానరః | సుగ్రీవోవిపులగ్రీవస్సహరామేతిస్థతి || ౩౧ || సర్వంచైవాంగదోషం శ్రావయిష్యామిపా
థివే | అమషీవచనం శ్రుత్వామతయిష్యతివానరా || ౩౨ || ఇష్టంమధువనంహ్యేతత్సుగ్రీవస్యమహాత్మనః | ఏత్వపై
తామహందివ్యంచైరపికురాసదమ్ || ౩౩ || సవానరానిమాసర్వామధులుభాగతాయుషః | ఘాతయిష్యతిదండేన

సుగ్రీవస్సనుహృజ్జనాః॥౩౮॥వధ్యాహ్యేమరాత్మామోనృపాజ్ఞాపరిభావినః॥అనువప్రభవోరోషస్సఫలానాభవి
మృతి॥౩౯॥ఎవముక్తాదధిముఖోవనపాలామహాబలః॥జగామసహసోత్పత్త్యవనపాలైస్సమన్వితః॥౪౦॥నిమేషాంతర
మాత్రేణసహిప్రాప్తోవనాలయః॥సహస్రాంశుసుతోధీమానుగ్రీవోయత్రవానరః॥౪౧॥రామంచలక్ష్యణంచైవ
దృష్ట్వాసుగ్రీవమేవచ॥సమప్రతిష్ఠాంజగతీమాకాశాన్నిపపాతహ॥౪౨॥సనిపత్యమహావీర్యస్సర్వైష్టైఃపరివారితః॥హరి
నాధిముఖఃపాలైఃపాలానాంపరమేశ్వరః॥౪౩॥సదీపవవనోభూత్వాకృత్వాశిరసిచాంజలిమ్॥సుగ్రీవస్సృశుభామూ
ర్ధ్వాచరణౌప్రత్యపీడయత్॥౪౪॥ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - ద్విషష్టితమ స్సగః - *****
తతోమూర్ధ్వానిపతితంవానరంవానరక్షభః॥వృష్టైవోద్విగ్ధహృదయోవాక్యమేతదువాచహ॥౪౫॥ఉత్తిష్టోత్తిష్కతస్త
త్వంపాదయోఃపతితోమనుఅభయంతేభవేద్విరసరస్వమేవాభిధీయతామ్॥అసతువిశ్వాసితస్తేనసుగ్రీవేణమహాన్య
నాఉత్థాయసునుహాప్రాజ్ఞోవాక్యందధిముఖోబ్రవీత్॥౪౬॥నైవక్ష్యంజసారాజస్తత్వయానాపివాలినా॥వనంనిస్సృష్ట
సూర్యంహిభక్షితంతచ్చవానరైః॥౪౭॥ఎశిఃప్రథర్షితాశ్చైవవానరావనరక్షిభిః॥నుధూన్యచింతయిత్వేమాభక్షయం
తిపిబుంతిచ॥౪౮॥శిష్టమత్రాపనిధ్యంభిభక్షయంతితథాపరేనివార్యమాణాస్తైసర్వైశ్చనావైదశకయంతిహి॥౪౯॥ఇమే
హిసంరద్ధతరాస్తథాతైస్సంప్రథషిఃతాః॥వారయంతోవనాత్తస్మాన్ముద్ధైర్వానరపుంగవైః॥౫౦॥తతస్తైర్బహుభిర్న్వి
రైర్వానరైర్వానరక్షభః॥సంరక్షయన్వైకోధాధరయఃప్రవిచాలితాః॥౫౧॥సాణిభినిహతాః॥కేచిత్తేచిజ్ఞానుభితా
హతాః॥ప్రకృష్టాశ్చయథాకామందేవమాగ్రంచదశిఃతాః॥౫౨॥ఎవమేతేహతాశ్శూరాస్త్యయితిస్తతిభతఃరికృత్సం
మధువనంచైవప్రకామంతైఃప్రభత్యతే॥౫౩॥ఎవంవిజ్ఞాప్యమానంతంసుగ్రీవంవానరక్షభమ్॥అపృచ్ఛత్తన్నహాప్రా
జ్ఞోలక్ష్యణఃపరపీఠహః॥౫౪॥కిమయంవానరోరాజక్షవనపః॥ప్రత్యుపస్థితః॥౫౫॥చార్ధమభినిదిక్ష్యదుఃఖితోవాక్యమబ్రవీత్॥
౫౬॥ఎవముక్తస్తుసుగ్రీవోలక్ష్యణేనమహాత్మనాలక్ష్యణంప్రత్యువాచేదంవాక్యంవాక్యవిశారదః॥౫౭॥ఆత్మలక్ష్యణసం
ప్రాహవీరోదధిముఖఃకపిః॥అంగదప్రముఖైర్ద్విరైర్భక్షితంమధువానరైః॥౫౮॥విచిత్యదక్షిణామాశామాగతైహా
పుంగవైః॥నైషామకృతకృత్యానామిదృశస్సాన్యమపక్రమః॥౫౯॥ఆగతైశ్చప్రమథితంయథామధువనంహితైః॥ధర్షి
తంచవనంమన్యేభక్షితంమధువానరైః॥౬౦॥వసంయదావిపన్నంతైస్సాగితంకమవానరైః॥దృష్టాదేవీనసందేహా
నచాన్యేనహనూమతా॥౬౧॥సన్యాసఃసాధనేహేతుకమణాన్యహనూమతః॥కార్యసిద్ధిమతిశ్చైవతస్మిన్వానర
పుంగవే॥౬౨॥వ్యవసాయశ్చవీర్యంచశ్రుతంచాపిప్రతిస్థితం॥జాంబవాన్యత్రనేతాస్యాదంగదశ్చమహాబలః॥౬౩॥హ
నూమాంశ్చాప్యధిస్తాతానతత్రగతిరన్యథా॥అంగదప్రముఖైర్వీరైర్హతంమధువనంకిల॥౬౪॥వారయంతశ్చసహితా
స్తథాజానుభిరాహతాః॥ఎతమథమయంప్రాప్తోవత్సంమధుగవాగిహా॥౬౫॥నామూదధిముఖోనామహరిః॥ప్రభ్యా
తవిక్రమః॥దృష్టాసీతామహాబాహూసామిత్రవశ్యతత్వతః॥౬౬॥అభిగమ్యతథాసర్వేపిబంతిమధువానరాః॥సచాన్య
దృష్టావైదేహీంవిశ్రుతాఃపురుషక్షభః॥౬౭॥వనందత్తవరందివ్యంధర్మయోయర్వనాకసః॥తతఃప్రహృష్టాధర్మా
త్పాలక్ష్యణస్సహరాఘవః॥౬౮॥శ్రుత్వాకణసుఖాంవాణీంసుగ్రీవవదనాన్పుత్రం॥ప్రాహృప్యతభ్యశంరామోల
క్ష్యణశ్చమహాబలః॥౬౯॥శ్రుత్వాదధిముఖస్యేదంసుగ్రీవస్తుప్రహృష్యచ॥వనపాలంపునవాక్యంసుగ్రీవః॥ప్రత్యభా
షత॥౭౦॥ప్రీతోస్తిసోహంయచ్ఛక్తంవనంతైఃకృతకమభిః॥మషితంమక్షణీయంచచేష్టితంకృతకర్తృణాం॥౭౧॥ఇ
చ్ఛామిశీఘ్రంహనుమత్ప్రధానాశాఖామృగాంస్తామృగరాజదర్పా॥ద్రష్టుంకృతాథాక్షహరాఘవాభ్యాం
శ్రోతుంచసీతాధిగమేప్రయత్నమ్॥౭౨॥ప్రీతిస్థితాతౌసంప్రహృష్టామారౌదృష్టాసిద్ధౌక్షావానరాణాంచరా
జా॥అంగైస్సంహృష్టైఃకర్తృసిద్ధింవిదిత్వాబాహూర్వాసన్నాంసోతిమాత్రంననంద॥౭౩॥ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే -
శ్రీషష్టితమ స్సగః - ***** సుగ్రీవేనైవముక్తస్తుహృష్టాదధిముఖఃకపిః॥రాఘవంచలక్ష్యణంచైవసుగ్రీ
వంచాభ్యవాదయత్॥౭౪॥సప్రణమ్యచసుగ్రీవంరాఘవోచమహాబలా॥వానరైఃసహితైశ్శూరైర్దివమేవోష్ఠసాత
హా॥౭౫॥సయతైవాగతఃసూర్యంతతైవత్పరితంగతః॥నిపత్యగగనాద్భూమాతర్దనంప్రవివేశహ॥౭౬॥సప్రవిష్టామధువనం

దదశహారియూధపాః | విమదానుత్థితా సర్వా మేహమానాః పహాదకమ్ || ౪ || సతాసుపాగవద్వీరోబద్ధాః క
పుటాంజలిమ్ | ఉవాచవచనంశ్లక్ష్యమిదంహృష్టవదంగదమ్ || ౫ || సామ్యరోహానకతావ్యోయదేభిరభివారితమ్ | అజ్ఞానాన్
క్షిణిఃక్రధాశ్చనంతఃప్రతిపెధితాః || ౬ || యువరాజస్తస్మిన్ శశ్వవసస్యాస్యమహబల మాభ్యాత్పుర్వంకృతోడోష
స్తంభవాత్కుంతుమహతి || ౭ || ఆభ్యాతంహిమయాగత్వాపితృవ్యస్యతవానఘ | ఇహూపయాతంసర్వేషామేతే
హంవసచారిణామ్ || ౮ || సత్వదాగమనంశ్రుత్వాసహౌభిహారియూధపైః | ప్రహృష్టసకురుష్టోపావసంశ్రుత్వాప్రథ
షితమ్ || ౯ || ప్రహృష్టోమాంపితృవ్యస్తేసుగ్రీవోవాసరెశ్వరః | శీఘ్రంప్రేషయసర్వాంస్తానితిహూవాచపాథివ ||
౧౦ || శ్రుత్వాదధిముఖస్యేదంవచనంశ్లక్ష్యమంగదః | అబ్రవీత్తాహరిశ్రేష్ఠావాక్యంవాక్యవిశారదః || ౧౧ || శంకేశ్రుతో
యంవృత్తాంతోరామేణహరియూధపాః | తత్క్షణంసేహసస్థానుంకృతేకార్యేపరంతపాః || ౧౨ || పీత్యామఘయథా
కానుంవిశ్రాంతావసచారిణః | కింశేషంగమనంతశ్రుగ్రీవోయత్ర మేగురుః || ౧౩ || సర్వేయథామాంవక్ష్యంతిసమేత్య
హరియూధపాః | తథాస్మికతాకతావేభవద్భిఃపరవానహమ్ || ౧౪ || నాజ్ఞాపయితుమిశోహంయువరాజౌస్త్వియ
ద్యపిఅయుక్తంకృతకర్మాణోయూయంధమయితుంమయా || ౧౫ || బ్రువతశ్చాంగదస్యైవంశ్రుత్వావచనమవ్యయమ్ |
ప్రహృష్టమనసోవాక్యమిదమూచుర్వనాకనః || ౧౬ || ఎవంవక్ష్యతికౌరాజఃప్రభుస్సన్వాసరషభ | ఐశ్వర్యమదమత్తో
హిసర్వోహమతిమన్యతే || ౧౭ || తవచేదంనుసదృశంవాక్యంనాన్యస్యకస్యచిత్ | సన్నతహితవాభ్యాతిభవిష్యచ్చుభ
భాగ్యతామ్ || ౧౮ || సర్వేవయమపిప్రాప్తాస్తత్రగంతుంకృతక్షణాః | సయత్రహరివీరాణాంసుగ్రీవఃపతిరవ్యయః || ౧౯ ||
త్వయాహ్యనుక్రేహాగిభినైవశక్యంపదాత్మదమిక్వచిన్తంతుంహరిశ్రేష్ఠబ్రూమస్సత్యమిదంతుతే || ౨౦ || నిషంతువచ
తాంతేనామంగదఃప్రత్యభావతః | బాధంగచ్చానుభిత్వక్వాప్యప్పపాతమహితలాత్ || ౨౧ || ఉత్పతంతమనాత్పేతుస్స
ర్వేతేహారియూధపాః | కృత్వాకాశంనిరాకాశంయత్ప్రక్షిప్తాశినాచలాః || ౨౨ || తేంబరంసహసోత్పత్యవేగవంతఃస్థ
వంగమాః | వినదంతోమహానాదంఘనావాతేరితాయథా || ౨౩ || అంగదేహ్యసనుప్రాప్తేసుగ్రీవోవాసరాధిపః | ఉవాచ
శోకౌపహతంరామంకమలలోచనమ్ || ౨౪ || సమాశ్వసిహిభద్రంతేదృష్టదేవీససంశయః | నాగంతుమిహశక్యంతైర
తీతేషమయేహినః || ౨౫ || సమత్సకాశమాగచ్ఛేత్కృత్యేహివినిపాతితే | యువరాజౌషహాపాశుఃస్థవతాంప్రవరోంగ
దః || ౨౬ || యద్యవ్యకృతకృత్యానామిదృశస్సౌమ్యమపక్రమః | భవేత్సదీనవదనోభ్రాంతవిప్లుతమాససః || ౨౭ || పితృపైతా
మహంవై తస్మాద్వైరభిరక్షితమ్ | నమేమఘవసంహన్యాదహృష్టేష్టవశేశ్వరః || ౨౮ || కాసల్యానుప్రజారామసమా
శ్వసిహినుప్రతాపృష్టదేవీససందేహూనచాన్యేనహనూమతా || ౨౯ || సహ్యస్యకమణోహతుస్సాధనైస్యహనూమ
తః | హనూమతిహిసిద్ధిశ్చమతిశ్చమతిసత్తమః || ౩౦ || వ్యవసాయశ్చవీర్యంచసూర్యేతేజశ్చవధ్రువమ్ | జాంబవాన్యశ్రనై
తాస్యాదంగదశ్చబలేశ్వరః || ౩౧ || హనూమాంశ్చాప్యధిష్ఠాతానతత్రగతిరన్యథా | మాభూష్వింతసమాయుక్తస్సంప్ర
త్యమితవిక్రమః || ౩౨ || తతఃకిలకిలాశబ్ధంశ్రువాసన్నమంబరే | హనుమత్కర్తృదృష్టానాంసదతాంకానవౌకసామ్ ||
౩౩ || కిష్కింధాముషయాతానాంసిద్ధికథయతామివ | తతశ్శృత్వానినాదంతంకపీనాంకపిసత్తమః || ౩౪ || ఆయతాంచిత
లాంగూలస్సోభవద్ధృష్టమానసః | అజ్ఞుస్తేపిహారయోరామదశనకాంక్షిణః || ౩౫ || అంగదంపురతఃకృత్వాహనూమం
తంచవాసరమ్ | తేంగదప్రముఖాభీరాఃప్రహృష్టాశ్చముదాన్వితాః || ౩౬ || నిపేతుహారిరాజస్యసమీపేరాఘవస్యచ |
హనూమాంశ్చమహాబాహుఃప్రణమ్యశిరసాతతః || ౩౭ || నియతామక్షతాందేభీంరాఘవాయన్యవేదయత్ | నిశ్చితార్థ
స్తతస్తస్మిన్సుగ్రీవఃపవనాత్తజే || ౩౮ || లక్షణఃప్రీతిమాప్రీతంబహుమానాదవైత్తుత్ | ప్రీత్యాచరమమణోభరా
ఘవఃపరవీరహః || ౩౯ || బహుమానేనమహాతాహనూమంతమవైత్తుత్ | ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండేచతుష్ఠిత్వమస్సగః ||

తతఃప్రప్రవణంవైలంతేగత్వాచిత్రకాననమ్ | ప్రణమ్యశిరసారామంలక్ష్యణంచమహాబలమ్ || ౪౦ || యువరాజంచ
రస్మృత్యసుగ్రీవమభివాద్యచ | ప్రవృత్తిమథసీతాయాఃప్రవక్తృముపచక్రముః || ౪౧ || రావణాంతఃపురేరోధంతాక్షసీభి
శ్చతజనమ్ | రామేసమనురాగంచయశ్చాయంసమయఃకృతః || ౪౨ || ఎతదాభ్యాంతిలేసర్వేహరయోరామసన్నిహౌ |
వైదేహీమక్షతాంశ్రుత్వారామస్తాదరమబ్రవీత్ || ౪౩ || కన్యసీతావతాతేదేవీకథంచపయివతాతే | పితృస్తేసర్వమాభ్యా

తవై దేహీం ప్రతివాసరాః || ౫ || రామస్యగదితం శ్రుత్వా హరయో రామసన్నిధౌ | చోదయంతి హనూమంతం సీతావృ
త్రాంత కౌవిదమ్ || ౬ || శ్రుత్వా తువచనం తేహం హనూమాన్మారుతాశ్చ జః | ప్రణమ్య శిరసా దేవై స్సీతామైతాం దిశం
స్రుతి || ౭ || ఉవాచ వాక్యం వాక్యజ్ఞస్సీతాయా దశానం యథాప్రముద్రం లంఘయి త్వాహం శతయోజనమాయతమ్ || ౮ || అ
గచ్ఛంజానకీం సీతాం మాగమాణో దిదృక్షుయాత్తత్ర లంకేతి సగరిరావణస్య దురాత్మనః || ౯ || దక్షిణస్య సముద్రస్య తీరే
వసతి దక్షిణే తత్ర దృష్టా మయా సీతా రావణాంతఃపురే సతీ || ౧౦ || సన్న్యస్య త్వయి జీవంతీ రామా రామ మనోరథమ్ | దృ
ష్టా మే రాక్షసే మధ్యే తజ్యమా నా మహుముహుః || ౧౧ || రాక్షసీభిర్విరూపాభిరక్షితా ప్రమదావనే | దుఃఖిమాసాద్య
తే దేవీతథా మఃఖోచితా సతీ || ౧౨ || రావణాంతఃపురే రుద్ధా రాక్షసీభిస్సురక్షితా | ఎక వేణీధరా దీనాత్వయి చింతాపరాయ
ణా || ౧౩ || అథ శ్శయ్యావివణాం గోపత్సినీవహి నూగమే | రావణాద్వినివృత్తాథా మతః వ్యకృతనిశ్చయా || ౧౪ || దేవీకథం
చితామతః స్థత్వన్నామాగితా మయా | ఇత్స్వేకువంశవిఖ్యాతిం శనైః కీర్తయతా నఘు || ౧౫ || సామయాసరశ్శబ్దా
లవిశ్వాసముపపాదితా తతస్సంభాషితా దేవీ సర్వమథాంచ దశితా || ౧౬ || రామసుగ్రీవసఖ్యంచ శ్రుత్వా ప్రీతిము
పాగతా నియతస్స ముదాచారోభక్తిశ్చాస్యాస్తథాత్వయి || ౧౭ || ఏవం మయా మహాభాగా దృష్టా జనకనందినీ ఉగ్రేణ త
వసాయుక్తాత్వద్భక్త్యా పురుషమభా || ౧౮ || అభిజ్ఞానంచ మేవ త్తం యథావృత్తంతవాంతికే | చిత్రకూటే మహాప్రాజ్ఞవా
యసంప్రతరామవ || ౧౯ || విజ్ఞాప్య శ్చ సరవ్యా ఘౌరామోవాయు సుతస్త్వయా | అఖలే నేహ యద్దృష్టమితి మామాహ జా
నతీ || ౨౦ || అయంచాస్తై ప్రదాతవ్యాయ తాశ్చ సుపరిరక్షితః | బ్రువతావచనాన్యేవం సుగ్రీవస్యోపశృణ్వ తః || ౨౧ || ఏష మా
హామణిశ్శ్రీమాన్మయా సుపరిరక్షితః | మనశ్శిలాయా స్తీలకౌగండపాశ్వేనా వేశితః || ౨౨ || త్వయా ప్రణమ్యైల కేతంకి
లస్త్రశుమహాసి | ఏష నిర్యాతి తశ్శ్రీమాన్మయా తే వారి సంభవః || ౨౩ || ఎతందృష్ట్వా ప్రమోదిష్యే వ్యసనే త్వామివాస
ఘం | జీవితం భారయిష్యోమి మా సందశరథాశ్చ జ || ౨౪ || ఉద్ధ్వం మాసాన్నజీవేయం రక్షసాం వశమాగతా | ఇతి మామప్ర
వీణ్ణితాకృశాంగీధర్మచారిణీ || ౨౫ || రావణాంతఃపురే రుద్ధా మృగీవోత్ఫుల్లలోచనా | ఎతదేవ మయాఖ్యాతం సర్వం రాఘ
వయద్యథా || ౨౬ || సర్వథా సాగరజలే సంతారః ప్రవీణీయతామ్ || తేజాతాశ్వాసోరాజపుత్రా విదిత్వా తచ్చాభిజ్ఞానం
రాఘవాయ ప్రదాయ | దేవ్యాచాఖ్యాతం సర్వమేవానుపూర్వాద్వాచా సంపూర్ణం వాయుపుత్రశ్శశంస || ౨౭ ||
ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - పంచషష్టితమ స్సర్గః

ఏవముక్తోహనుమతారామోదశరథాత్మజః | తం మణిం హృదయే కృత్వా ప్రరురోద సలక్షణాః || ౧ || తంతుదృష్ట్వా మణి

శ్రేష్ఠం రాఘవశ్శోకకశితః | నేత్రాభ్యామశ్రుపూర్ణాభ్యాం సుగ్రీవమిదమబ్రవీత్ || ౨ || యతైవధేనుస్సృగవతి సేహ
ద్వత్సస్య వత్సలా | తథామమాపి హృదయం మణిరత్నస్య దశానాత్ || ౩ || మణిరత్నమిదం దత్తం వై దేహ్యశ్శశురేణ మే | వ
ధశాకాలే యథాబద్ధమధికం మూర్ఛిణోభతే || ౪ || అయం హి జలసంభూతో మణిస్సజ్జనపూజితః | యజ్ఞేవరమతుష్టేన దత్తశ్శ
క్రేణధీమతే || ౫ || ఇనుందృష్ట్వా మణిశ్రేష్ఠం యథాతాతస్య దశానమ్ | అద్యాస్త్యవగతస్సౌమ్యవై దేహస్య తథాభిభా ||
౬ || అయం హి శోభతే తస్యాః ప్రియా యా మూర్ఛిణీ మే మణిః | అస్యాద్యదశానేనాహం ప్రాప్తాంతామివ చింతయే || ౭ ||
కీమాహ సీతా వై దేహీం బ్రూహి సోమ్య పునః పునః | పిపాసుమివ తోయేన సంచంతీ వాక్యవారిణా || ౮ || ఇతస్తుకిం దుఃఖతరం
యది నుం వారి సంభవమ్ | మణిం పశ్యామి సామిత్రై వై దేహీమాగతం చినా || ౯ || చిరం జీవతి వై దేహీయది మాసంధరిష్యతి
క్షణం సోమ్య నజీవేయం చినా తామసి తేక్షణామ్ || ౧౦ || నయమామపి తంచేశం యత్ర దృష్టామమప్రియా | నతిష్ఠేయం తుణ
మపి ప్రవృత్తీ ముపలభ్య చ || ౧౧ || కథం సామమసుశ్రోణోభీరుభీరుస్సతీ సదా | భయావహానాం ఘోరాణాం మధ్యేతి స్థితే
క్షుసామ్ || ౧౨ || శారదస్తిమిరోన్ముక్తోనూనంచంద్రశివాంబుదైః | ఆవృతం వదనం తస్యా నవిరాజతి రాక్షసైః || ౧౩ || కీమా
హ సీతా హనుమం స్తత్వతః కథయాద్యమే | ఏతేనఖలుజీవిష్యే భేషజేనాతురోయథా || ౧౪ || మధురామధురాలాపాకి
మాహామమభామినీ మద్విహీనావరాహోహానుమన్-భయస్వమే || ౧౫ || ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - షట్ షష్టితమ
స్సర్గః

*** ఏవముక్తోహనుమతారాఘవేణ మహాత్మానా సీతయాభాషితం సర్వం న్య
వేదయత రాఘవే || ౧ || ఇదముక్తవతీ దేవీ జానకీ పురుషమభా || సూర్వవృత్తమభిజ్ఞానంచిత్రకూటేయథాతథమ్ || ౨ || సుఖ

సుప్తాత్వయాసాధాంజానకీపూర్వముల్లితా|వాయసస్సహసోత్పత్యవిరరాదస్తనాంతరే||౩||పర్యాయేణచసుప్తస్త్వం
దేవ్యంకేభరతాగ్రజాపునశ్చకిలపక్షీసదేవ్యాజనయతివ్యధామ్||౪||పునఃపునరుపాగమ్యవిరరాదభృశంకిలతతస్తస్త్వంబో
ధితస్తస్యాశ్శోణతేనసముత్క్షీతః||౫||వాయసేనచతేనైవసతతంబాధ్యమానయా|బోధితఃకిలదేవ్యాత్వంసుఖసుప్తఃప
రంతపి||౬||తాంతుదృష్ట్వాసుహాబాహూదారితాంచస్తనాంతరే|అశీవివత్తవక్రద్ధోనిశ్శ్చసన్నభ్యభాషథాః||౭||న
భాన్తైఃకేనతేభీషుదారితంతుస్తనాంతరమ్|కఃక్రీడతిసరోషేణపంచవక్త్రేణభోగినా||౮||నిరీక్షమాణస్సహసావా
యసంసమవైక్షథాః|నన్తైస్సరుధిరైస్తేష్టైస్తామేవాభిముఖస్థితమ్||౯||సుతఃకిలసశక్రస్యవాయసఃపతతాంవరః

ధరాంతరచరశ్చేన్రుంపవనస్యగతౌనమః||౧౦||తతస్తస్మిన్స్తహాబాహూకూపసంవతేతేక్షణః|వాయసేత్వంకృ
థాఃక్రూరాంమతింమతిమతాంచర||౧౧||సదభాంసంస్తరాద్భయబ్రహ్మస్త్రేహ్యయోజయః|సదీక్షభవకాలాగ్ని
జజ్జ్వాలాభిముఖఃఖగం||౧౨||క్షీప్తవాంస్తస్త్వంప్రదీప్తంహిదభాంతంవాయసంప్రతితతస్తువాయసందీప్తఃసచరశ్చేన్రు
జగామహ||౧౩||సపిత్రాచపరిత్యక్తఃసురైశ్చసమహాషిభిః|శ్రీలోకోనంపరిక్రమ్యత్రాతారంనాధిగచ్ఛత||
౧౪||పునరేవాగతస్త్రస్తస్త్వత్కాశశ్చరిందమ|సతంనిపతితంభూమాశరణ్యశ్శరణాగతమ్||౧౫||వధాహావపికాకు
త్స్థకృపయాపర్యపాలయః|మోఘమస్త్రంసశక్యంతుకతుమిత్యేవరాఘవ||౧౬||భవాంస్తస్యాక్షికాకస్యహినస్తి
స్తనదక్షిణమ్|రామత్వాంససమస్కృత్యరాజ్ఞేరశరథాయవ||౧౭||విస్ఫుప్తస్తుతదాకాకఃప్రతిపేదేన్సమాలయమ్|
ఎవమస్త్రవిదాంశ్రేష్ఠఃసత్సవాశీలవాసపి||౧౮||కిమర్థమస్త్రంరక్షస్సునయోజయతిరాఘవః|ననాగానా
పిగంధర్వానాసురానమరుద్గణాః||౧౯||నచసర్వైరణేశక్తారామంప్రతిసమాసితమ్|తస్యవీర్యవతఃకశ్చి
ద్యద్యస్తిమయిసంబ్రమః||౨౦||క్షీప్రంసునిశితైర్బాణైర్హాన్యతాంయుధిరావణః|భ్రాతురాదేశమాజ్ఞా
యలక్ష్మణౌవాపరంతపః||౨౧||సకిమర్థంసరవరోనమాంరక్షతిరాఘవః|శక్తౌతౌపురుషవ్యాఘ్రౌవాయ్వా
గ్నిసమతేజసా||౨౨||సురాణామపిచుర్ధ్వోహేకిమర్థంమాముపేక్షతః|మమైవదుష్కృతంకించిన్సహదస్తిసం
శయః||౨౩||సమర్థోసహితాయన్తాంనావేక్షేతేపరంతపా|వైదేహ్యవచనంశ్రుత్వాకరుణంసాశ్రుభాషితం||౨౪||
పునరవ్యహమార్యాంతామిదంవచనమబ్రువమ్|త్వచ్ఛక్చవిముఖోరామోదేవిసత్యేనతేశపి||౨౫||రామేదుఃఖాభిఘ్నా
తేతులక్ష్మణఃపరితప్యతే|కథంచిన్సవతీద్భ్రష్టానకాలఃపరిశోచితుమ్||౨౬||అస్మిన్ముహూర్తేదుఃఖానామంతంద్రత్యసి
భామిని|తావుభౌనగశామాతౌరాజపుత్రావనిందితా||౨౭||త్వద్దర్శనకృతోత్సాహాలంకాంభస్తీకరివ్యతః|హ
త్వాచసమరేరౌద్రంరావణంసహబాంధవమ్||౨౮||రాఘవస్తావరాహోహేస్వాంపురీంనయతేధ్రువమ్|యత్తురా
మోవిజానీయాదభిజ్ఞానమనిందితే||౨౯||ప్రీతిసంజననంతస్యప్రదాతుంత్వమిహాహాసేనాభివీక్ష్యదిశస్సర్వావేణ్యన్త్రీ
భనముత్తమమ్||౩౦||ముక్త్యావస్తాన్ద్వదౌమహ్యంమణిమేతంమహాబల|ప్రతిగృహ్యమణిందివ్యంతవహేతోరఘూద్వహ
తం||శిరసాతాంప్రణమ్యార్యామహమాగమనేత్వరే|గమనేచకృతోత్సాహమవేక్ష్యవరవణిణి||౩౧||పివధామానం
చహిమామువాచజనకాశ్మజా|అశ్రుపూణాముఖిదీనాబాష్పసందిగ్ధభాషిణీ||౩౨||మమోత్పతనసంభ్రాంతాశోక
వేగసమాహతా|హనుమన్సింహసంకాశాపుభౌతౌరామలక్ష్మణౌ||౩౩||సుగ్రీవంచసహామాత్యంసర్వాకబ్రూ
యాహ్యానామయమ్|యథాచసమహాబాహుమాంతారయతిరాఘవః||౩౪||అస్మాన్వఃఖాంబుసంరోధాత్త్వంసమా
ధాతుమహాసి|ఇమంచశీవ్రంమమశోకవేగంరక్షాభిరేభిఃపరిభర్త్యనంచ||౩౫||బ్రూయాన్తురామస్యగతస్సమీపం
శివశ్చతేద్వాన్తుహరిప్రవీరపతతృవార్యానృపరాజసింహసీతావదః|ప్రాహవిషాదపూర్వమ్|ఏతచ్ఛబుధ్వాగదితంమ
యాత్వంశ్రద్ధశ్చస్త్వసీతాంకుశలాంసమగ్రామ్||౩౬||ఇతిశ్రీమత్సుందరకాండే-సప్తమస్థితమస్సగః-*****

అథాహమన్తరందేవ్యాపునరుక్తస్ససంబ్రమః|తవన్నహాన్నరవ్యాఘ్రసాహాదాదనుమాన్యవై||౧||ఎవంబ
హువిధంవాచోగ్రామోదాశరథిస్త్యయా|యథామామాపుయాద్భిఘ్రంహత్వారావణమాహవే||౨||యదివామ
న్యసేపీరవనైకాహమరిందమ|కస్మిన్చిత్సంప్రతేదేవేత్రాంతశ్శ్చిగమిష్యసి||౩||మమచాశ్యల్పభాగ్యాయాసాన్ని
ధ్యాత్తవచిర్యవత్|అస్యశోకవిపాకస్యముహూర్తంస్యాద్విమోక్షణమ్||౪||గతేహిత్వయిచిత్రంతేపునరాగమనా

యవై | ప్రాణానామపిసందేహమామనఃస్యాన్నాత్మసంశయః || ౫ || తవాదశశతజశ్యోకౌభూయోమాంపరితాప
యేత్ | ముఖాద్భుజపరాభూతాండుగతాండుఖభాగిన్మి || ౬ || అయంచరీరసందేహస్తీవమమాగ్రతః | సుమహాం
స్త్వత్సహాయేషుహార్యైషుహరీశ్వర || ౭ || కథంనుఖిలుమహ్నిరంతరిప్యంతిమహిమ | తానిహర్యత్కనైన్యాని
తావానరవరాత్మజౌ || ౮ || త్రయాణామేవభూతానాంసాగరస్యాస్యలంఘనైశక్తిస్సాన్యద్వైసతేయస్యతవమామారుతస్య
నా || ౯ || తదస్మికార్యనిర్వోగేవీరైవంచురతిక్రమే కింపశ్యసిసమాధానంబ్రూహికార్యవిదాంవర || ౧౦ || కామమస్యత్వ
మైవైకః కార్యస్యపరిసాధనైఃపర్యాప్తఃపరవీరఘ్నయశస్యదైఫలోదయః || ౧౧ || బలైస్సమగైర్వదిమాంహత్వారావ
ణమాహవే | విజయీస్వాంపురీంరామోనయే శ్చత్సాన్యద్యశస్సురమ్ || ౧౨ || యథాహంతస్యవీరస్యవనాచపథినాహృతా |
రక్షసాతద్భయాదేవతథానాహతిరాఘవః || ౧౩ || బలైస్తుసంకులాంకృత్వాలంకాంపరబలాదశః | మాంసయోజ్యదికాకు
ఘ్నైస్తత్సస్యసదృశంభవేత్ || ౧౪ || తద్యథాతస్యవిక్రాంతమనుజూపమహాత్మనః | భవత్యాహవశూరస్యతథాత్వముప
పాదయ || ౧౫ || తదభౌపహితంవాక్యంప్రశ్రితంహేతుసంహితమ్ | నిశమ్యాహంతశశ్శేషంవాక్యముత్తిరమబ్రువమ్ ||
౧౬ || దేవిహర్యత్కనైన్యాసామిశ్వరఃస్లవతాంవరః | సుగ్రీవస్సత్వసంపన్నస్తనాథైకృతనిశ్చయః || ౧౭ || తస్యవిక్రమ
సంపన్నాస్సత్వవంతోమహాబలాః | మనస్సంకల్పసంపాతానిదేశేహరయఃస్థితాః || ౧౮ || ఏషాంనోపరినాథస్తాన్మతిర్భక్త
జ్జతేగతిః | నచకమఃసుసీదంతిమహాత్వమితతేజసః || ౧౯ || అసక్యతైమహాభాగైర్వానరైర్బలదఃపైః | ప్రదక్షిణీ
కృతాభూమివాన్యమూర్గానుసారిభిః || ౨౦ || మద్విశిష్టశ్చతుర్భుజస్సంతిత్రవనౌకసః | మత్తఃప్రత్యవరఃకశ్చిన్నా
స్తేనుగ్రీవసన్నిధౌ || ౨౧ || అహంతావదిహప్రాప్తఃకింపునస్తేమహాబలాః | నహిప్రకృష్టఃప్రేష్యంతేప్రేష్యంతేహేతరే
జనాః || ౨౨ || తదలంపరితాపేనదేవిమన్యువ్యపైతుతే | ఏకోత్పాతేనవైలంకామేష్యంతిహరియాధపాః || ౨౩ || మమవృష్ట
గతౌతౌచచంద్రసూర్యావివోదితౌ | త్వత్సకాశంమహాభాగేన్యసీంహాగమివ్యతః || ౨౪ || అరిఘ్నంసంహసంకాశంక్షి
ప్రౌఢ్రక్ష్యసిరాఘవమ్ | బత్క్షణంచధమ్ననుశీలంకాద్వారముపస్థితమ్ || ౨౫ || నఖదింష్ట్రాయుధాన్వీరాన్సింహశౌరూ
లవిక్రమాన్ | వానరాన్వారణేంద్రాభాక్షిప్రంధ్రక్ష్యసిసంగతాన్ || ౨౬ || శైలాంబుదనికాశానాంలంకామలయ
సానుమ్ | నదతాంకపిముఖ్యానామచిరాచ్ఛోష్యసిస్వనమ్ || ౨౭ || నివృత్తవనవాసంచత్వయాసాధామరిందమమ్ | అ
భిషిక్తమయోధ్యాయాంక్షిప్రంధ్రక్ష్యసిరాఘవమ్ || ౨౮ || తతోమయావాగ్భిరదీనభాషిణాశివాభిరీష్టభిరభిప్రసాది
తా | జగామశాంతింమమమైథిలాత్మజాతవాపిశోకేనతదాభిషీడితా || ౨౯ ||

ఇత్యాషే శ్రీమద్రామాయణే - ఆదికావ్యే - శ్రీమద్వాల్మీకీయే - చతుర్వింశత్యహస్త్రికాయాం సంహితాయామ్

శ్రీమత్సుందరకాండే - అష్టవష్టితమస్సగః.

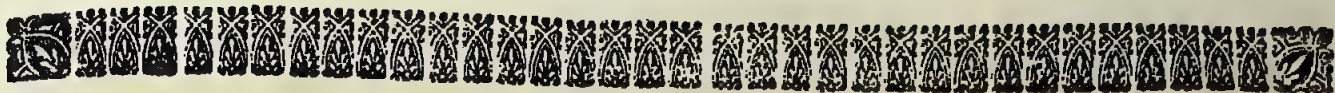
శ్రీమత్సుందరకాండవరనశ్రవణయోఃఫలమ్

బ్రహ్మాండపురాణే - సప్తవత్సారింశదుత్తరశతతమే - అధ్యాయే

కాండస్యసుందరాఖ్యస్యశ్రవణాత్పరనాదపి | మాం ప్రాపుయాజ్జగద్ధేతుంనాత్మసందేహాశ్చ్యతే

సుందరకాండస్సమాప్తః.

శ్రీమద్రామాయణే - యుద్ధకాండప్రారంభః-

—*శ్లోకము*—

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశశ్రుష్టుహనుమత్సమేత - శ్రీరామచంద్రవరబ్రహ్మణసమః-

—*శ్లోకము*—

శ్రుత్వాహనుమతోవాక్యంయథావదనుభాషితమ్ | రామఃప్రీతిసమాయుక్తోవాక్యము త్వరమబ్రవీత్ || ౧ || కృతంహనుమతాకార్యంనుమహచ్ఛువిమహ్న-రమోమనసాపియచన్యేనసశక్యంధరణీతలే || ౨ || సహితంపరిపశ్యమియన్వైతేనమహాబలమ్ | అన్యత్రగరుడాద్వాయోరన్యత్రచహనూనః || ౩ || దేవదానవయతౌజాంగంధర్వోరగరక్షసామ్ | స్రవ్యమ్యాంపురింలంకాంరావణేనసురక్షితామ్ || ౪ || యోవీర్యబలసంపన్నోద్విషడ్భిరనివారితః | స్రవిష్టస్సత్వమాశ్రిష్ట్యచివన్కౌనామనిష్క్రమేత్ || ౫ || కౌన్తేశ్చుమరాధగ్ధాంరాక్షసైశ్చసురక్షితామ్ | యోవీర్యబలసంపన్నోన్వసంసాన్యధ్ధనూమతః || ౬ || భృత్యకార్యంహనుమతాసుగ్రీవస్యకృతంహమాత్ | ఏవంపథాయస్వబలసద్వశంవిక్రమాన్యద || ౭ || యోహిభృత్యోనియుక్తస్సభ్రాత్రాకర్తృణిమహ్నరేకుర్యాత్తదనురాగేతమాహుఃపురుషాత్తమమ్ || ౮ || నియుక్తోయఃపరంకార్యంనకుర్యాన్నపతేప్రియమ్ | భృత్యోయుక్తస్సనుభవశ్చతమాహుఃపురుషాధమమ్ || ౯ || నియుక్తోపతేకార్యంనకుర్యాద్వస్సమాహితః | భృత్యోయుక్తస్సనుభవశ్చతమాహుఃపురుషాధమమ్ || ౧౦ || తన్నియోగేనైవైవకృతంకృత్యంహనూమతా | నచాగ్నాలఘుతాంసేనస్సుగ్రీవశ్చపితౌపితః || ౧౧ || అహంచరఘువంశశ్చలక్ష్మణశ్చమహాబలః | వైదేవ్యదశనేనాద్యధమఃతఃపరిక్షితాః || ౧౨ || ఇదంతమహదీనస్యమనోభూయఃప్రకషతియదిహస్యప్రియాభ్యాతునకుమిన్దృశంప్రియమ్ || ౧౩ || ఏషసర్వస్వభూతస్తుపరిష్వంశోహనూమతః | మయాకాలమిమంప్రాప్యనత్తిస్తుమహత్తనః || ౧౪ || ఇత్యుక్త్వాప్రీతిహృష్టాంగోరామస్తుపరిష్వస్వనే | హనుమంతంమహత్కానంకృతకార్యముపాగతమ్ || ౧౫ || ధ్యాత్వాపునరువాచేదంపచనంరఘునందనః | హాసితామిశ్వరస్త్వైవసుగ్రీవస్యోపశృణ్వతః || ౧౬ || సర్వధానుష్ఠితంతావత్ప్రీతాయాఃపరిమాగణమ్ | సాగరంతుసమాసాద్యపుననాన్తంమనోమమ || ౧౭ || కథంనామసముద్రస్యదుష్పారస్యమహాభసః | హరయోదక్షిణంపారంగమివ్యంతిసమాసితాః || ౧౮ || యద్యపేషతువృత్తాంతోవైదేవ్యగదితోహమసముద్రపారగమనేహాణాంకిమివోత్తరమ్ || ౧౯ || ఇత్యుక్త్వాశోకసంభ్రాంతోరామశ్చక్రునిబహణః | హనుమంతంచమహాబాహుతతోధ్యానముపాగమత్ || ౨౦ || ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండేప్రథమస్తకః-*****

తంతుశోకపరిహ్యానంరామందశరభాత్తుజమ్ | ఉవాచవచనంశ్రీమాన్సుగ్రీవశ్శోకనాశనమ్ || ౧ || కింత్యంసంపద్యసేవీరయథాన్యః ప్రాకృతస్తథామైవంభూస్యజసంతాపంకృతఘృజవసోహృదమ్ || ౨ || సంతాపస్యచతేష్ఠానంసహిపశ్యామిరాఘవ | ప్రవృత్తాపుపలభ్యాంజ్ఞాతేచనిలయేరిహే || ౩ || మతిమాంశ్చాప్రవీత్ ప్రాజ్ఞఃపండితశ్చాసిరాఘవః | త్యజేమాంపాపికాంబుద్ధింకృతాత్తైవాథగూషిణీమ్ || ౪ || సముద్రంలంఘయిత్వాతుమహానక్రసమాకులమ్ | ౫ || కామారోహయిష్యామోహనిష్యామశ్చతేరిపుమ్ || ౬ || నిరుత్సహస్యదీనస్యశోకవర్యాకులాత్మనః | సర్వాగ్ధావ్యవసేదంతివ్యసనంచాధిగచ్ఛతి || ౭ || ఇమేశూరాస్సమగ్ధాశ్చసర్వేసోహరియూధపాః | త్వష్ట్రీయాథాంకృతోత్సాహఃప్రవేక్ష్యమపిపావకమ్ || ౮ || ఏహంహమేణజానామితరగ్శ్చస్త్రిదృఢోమహః | విక్రమేణసమానేష్యేసీతాంహత్వాయథారిపుమ్ || ౯ || రావణంపావకగ్గాంతథాత్సంకతుమమాని | సేతురత్రయథాబిభ్యోయథాపశ్యేమతాంపురిమ్ || ౧౦ || తస్యరాక్షసరాజస్యతథాత్సంకురురాఘవఃప్రవృత్తతాంతుపురింలంకాంక్రికూబశిఖరేష్ఠతామ్ || ౧౧ || హతంచరావణంయుదైదశన్వాదవధారయః | బలధ్వాసాగరేసేతుంమోరెనువరుణాలయే || ౧౨ || లంకానమదితుంశక్యాసేందైగ్రిపిసురాసుదైః | సేకుబాద్ధస్సముద్రేవయావల్లంకాసమిపతః || ౧౩ || సర్వంతీణాంచవైవైన్యంబిరభివ్యవధార్యతామ్ | ఇమేహిసమరేనూరాహరయః కామరూపిణః || ౧౪ || శక్తౌలంకాంసమానేతుంసముత్సాహ్యసగౌమితదలంవిక్షబాబుద్ధిరాజా

సర్వాక్షానాశశ్చ ౧౮॥ పురుషస్యహిలోకేస్త్విశోకశ్చోర్వాపకవక్షః । యత్తుకార్యమనుష్యేణశౌచిర్యమవలంబ
తా॥ ౧౮॥ అస్తికాతేమహాప్రాజ్ఞసర్వమాత్మితేజసా । సూరాణాంహిమనుష్యాణాంత్వద్విధాసాంమహాత్మనామ్ ॥
౧౯॥ ఏనప్యేవాత్రణప్యేవాశోకస్సర్వాక్షానాశనః । త్వంశుబుద్ధిమతాంశ్రేష్ఠస్సర్వశాస్త్రార్థకౌవిదః ॥ ౧౯॥ మద్విద్యైః
సదినైస్సాధకమరింజేతుమహాహానినహిపశ్యాన్యహంకంవిత్త్రిములోకేమరాఘవః ॥ ౧౯॥ గృహీతథనుషాయస్తేతిష్ఠ్యై
దభిముఖోరణః । వానరేషుసమాసక్తంనతేకార్యంవిపత్స్యతే ॥ ౧౯॥ అచిరాద్భక్త్యసేసీతాంతీర్వాసాగరమక్షయమ్ । త
దలంశోకమాలంబ్యక్రథమాలంబభూపతే ॥ ౨౦॥ నిశ్చేష్టఃక్షత్రియామందాస్సర్వేచండస్యవిభ్యతి । లంఘనాథాంఽచ
మోరస్యసముద్రస్యనదీపతే ॥ ౨౧॥ సహస్సాభిరీశుహాపేతస్సాక్ష్యబుద్ధిర్విచారయ । లంఘితేతస్యతేనైస్సంజితమి
త్తుపధారయ ॥ ౨౨॥ సగ్వంతీణాంఽచమేనైస్సంజితమిత్తుపధారయ । ఇమేహిహరయశ్శూరాఃసమరేకావయపిణః ॥
౨౩॥ తానరీన్విభమివ్యంతీశిలాపాదపవస్త్విభిః । కథంచిత్రంతరిష్యామస్తేవయంవరుణాలయమ్ ॥ ౨౪॥ హతమిశ్యేవతంమ
నైయద్దేసమితిసందనకిముక్త్యబహుధాచాపిసర్వధావిజయాభవా ॥ ౨౫॥ నిమిత్తానిచపశ్యామిమమోమేసంప్రహృ
ప్యతీ ॥ ఇతిశ్రీమద్యుక్తకాండేద్వితీయస్కంధః ॥ *****
సుగ్రీవస్యవచశ్శ్రుత్వాహేతుమత్పరమాథావత్ । ప్రజగ్రాహకాకుత్స్థోహనూమంతమథాబ్రవీత్ ॥ ౧॥ త
ససాసేతుబంధేనసాగరోచ్ఛేషణేనవా । సర్వధాసుసమథోస్త్విసాగరప్యాస్యలంఘనై ॥ ౨॥ కతిదుగాణిమదగాయాం
లంకాయాంబ్రూహితానిమేజ్ఞాతుమిచ్ఛామిత్త్వర్వంఽదశనాదివవానరః ॥ ౩॥ బలస్యపరిమాణంఽచద్వారమగత్రీయా
మపి । గుప్తీకమణవలంకాయాంరక్షసాంసాధనానిచ ॥ ౪॥ యథాసుఖంయథావచ్చలంకాయామసిద్ధప్తవా ॥ ౫॥ సర్వమా
చక్షుతత్వేనసర్వధాకుశలోహ్యాని ॥ ౬॥ శ్రుత్వా రామస్యవచనంహనూమాన్సార్వతాశ్చజః । వాక్యగవాక్యవిదాశ్రే
ష్ఠారామంపునరథాబ్రవీత్ ॥ ౭॥ శ్రూయతాంసర్వమాఖ్యాశ్యేమగతమగతవిధానతః । గుప్తాపురీయథాలంకారక్షితావ
యథాబ్రవే ॥ ౮॥ రాక్షసాశ్చయథాసిద్ధారావణస్యవతేజసా । వరాంసమృద్ధింలంకాయాంసాగరస్యచభిమతామ్ ॥ ౯॥
ఏభాగంఽచబలౌఘస్యనిదేశంవాహనస్యచ । ఏవముక్త్యాకపిశ్రేష్ఠఃకథయామాసతత్వతః ॥ ౧౦॥ హృష్టప్రముదితాలంకా
మత్తద్విజృంభమాకులా । మహతీరథసంపూర్ణాంరక్షోగణసమాకులా ॥ ౧౧॥ వాజిభిశ్చనుసంపూర్ణాసాపురీమగతమాప
రేః । దృఢబద్ధకవాటానిమహాపరిఘవంతిచ ॥ ౧౨॥ ద్వారాణివిపులాన్యస్యాశ్చత్వారిసుమహంతిచ । తత్రేమావలయం
ప్రాణిబలవంతిమహంతిచ ॥ ౧౩॥ ఆగతంప్రతినైస్సంప్రత్యప్రతినీవార్యతే । ద్వారేషుసంస్కృతాభిమాకాలాయస
నుయాశ్శిలాః ॥ ౧౪॥ శతశోరవితావీరైశ్శతశ్చోర్వరక్షసాంగణైః । సౌవణిశ్చమహంస్తస్యాశ్రాకారోదుష్ప్రధమణ
ణః ॥ ౧౫॥ మణివిక్రమవైదూర్యముక్తాపరదితాంతరః । సర్వతశ్చమహాభీమాశ్శీతతోయవహశ్శుభాః ॥ ౧౬॥ అగాధా
గ్రాహవత్కృష్ణపరిమూమినసేవితాః । ద్వారేషుతాసాంఽచత్వారిఃసంక్రమాఃపరమాయతాః ॥ ౧౭॥ యంత్రైర్మపేతా
బహుభిర్మహాద్భిగ్రహపజ్జిభిః । త్రాయంతేసంక్రమాస్తత్రపరనైస్యాగమేసతి ॥ ౧౮॥ యంత్రైస్సరవకర్యంతేపరి
మామసమంతతః । ఏకస్త్యకంపోబలవాసంక్రమస్సనుహాదృఢః ॥ ౧౯॥ కాంచనైర్భూసుభిస్తంభైర్వదికాభిశ్చశో
భితః । స్వయంప్రకృతిమాపనోయుయుత్సారామరావణః ॥ ౨౦॥ ఉభితశ్చప్రమత్తశ్చబలానామనుదశనైలంకాపు
నర్నిరాలంఘదేవమగాభయావహా ॥ ౨౧॥ నాదేయంపార్వతంవన్యంకృత్రిమంచచతుర్విధమ్ । స్థితాపారేసముద్ర
స్యమోరపారస్యరాఘవః ॥ ౨౨॥ నౌపథోపిచనాస్త్యత్రనిరాదేశశ్చసర్వతః । శైలాగ్రేరచితాదుగాసాపూర్వదేవపు
రోవహా ॥ ౨౩॥ వాజివారణసంపూర్ణాలంకాపరమదుర్జయః । పరిఘాశ్చశతశ్చ్యుశ్చయంత్రాణివివిధానిచ ॥ ౨౪॥ శో
భయంతిప్రరీలంకాంరావణస్యదురాత్మనః । అయుతంరక్షసామత్త్రపూర్వద్వారంసమాశ్రితమ్ ॥ ౨౫॥ చర్మఖడ్గధరాస్స
ర్వేతథాసర్వాస్త్రకౌవిదాః । నియుతంరక్షసామత్రదక్షిణద్వారమాశ్రితమ్ ॥ ౨౬॥ చతురంగేణసన్యేనయూథాస్త్ర
ప్రాప్తస్సమత్తమాః । ప్రయుతంరక్షసామత్త్రపశ్చిమద్వారమాశ్రితం ॥ ౨౭॥ శూలహస్తాదురాధమాః । సర్వేక్షాస్త్రయో
ధనః । నియుతంరక్షసామత్రఉత్తరద్వారమాశ్రితమ్ ॥ ౨౮॥ రథినశ్చాశ్వవాహాశ్చకులపుత్రాస్సపూజితాః । శతశోధన
హస్తాశ్చివః । శ్చమంస్కంధమాశ్రితాః ॥ ౨౯॥ యాతుధానాదురాధమాస్సాగ్రకోటిచరక్షసామ్ । బలైకదేశఃక్షుపితః

శ్రావణానాం హవంతానామ్ || ౨౯ || తే మయా సంక్రమాభ్యాం సరిమాశ్చ వసూరితాః | దగ్ధాచనగరిలంకా ప్రాకారా
 శ్చావసాదితాః || ౩౦ || యేన కేన చ మాగేణ తరామవరుణాలయమిహ తే తినగరిలంకావానరై రవధార్యతామ్ || ౩౧ || లంక
 దోద్ధవిదో మైందో జాంబవా వసనో నలః | నీలస్సేనాపతిశ్చైవ బలశేషేణ కింతవ || ౩౨ || ప్లవమానాహిగత్వా తాం రావణ
 స్యనుహోపురీమః | సపర్యతవ నాంభిత్యా సభారాం సప్రతోరణామ్ || ౩౩ || సప్రాకారాం సభవనామా నయిష్యంతి రాఘ
 వ | వివమాజ్ఞాపయతీ ప్రంబలా నాం సర్వ సంగ్రహమ్ || ౩౪ || ముహూర్తే న తు యుక్తే న ప్రస్థా నమభిరోచయ || ఇతి శ్రీమ
 ద్యుద్ధకాండే - తృతీయ స్కంధః -

శ్రుత్వా హనుమతో వాక్యం యథావదనుసూర్వశః | తతో బ్రవీన్త హతేజారామ సుత్యవరా క్రమః || ౧ || యాంసి
 వేదయ సేలంకాం పురీంభీమస్య రక్ష సః || టిప్రమే నాం మథిష్యామి సత్యమే తద్భవీమి తే || ౨ || అస్మిన్ మహూర్తే సుగ్రీవ ప్ర
 యాణమభి రోచయే | యుక్తముహూర్తే విజయః ప్రాప్తో మధ్యం దివాకరః || ౩ || సీతాం హృత్వా తు మేజాతు
 క్వా సౌయాస్యతియాస్యతః | సీతా శ్రుత్వా భియానం మే ఆశా మేష్యతి జీవితే || ౪ || జీవితాంతే వృతం స్ఫుప్తౌ
 పితౄ విమమివాకురః | ఉత్తరా ఫల్గునీ హ్యధ్యశ్చ స్తహస్తే న యోత్యతే || ౫ || అభిప్రయా మసుగ్రీవ సర్వా నీక స
 మావృతాః | నిమిత్తాని చ ధన్యాని యాని ప్రాచుభావంతి చ || ౬ || నిహత్య రావణం సీతామా నయిష్యామి జాన
 కీమ్ | ఉపరి స్థాధినయనం స్ఫురమాణమిదం మమ || ౭ || విజయం సమను ప్రాప్తం శంసతీవ మసౌరభమ్ | తతో వానరరాజే
 నలక్ష్మణే న చ పూజితః || ౮ || ఉవాచ రామో ధర్మాత్మా సునరవ్యభాగో విదః | అగ్రే యాతు బలస్యాస్య సీలో మాగమవే
 ట్తీ శుమ్ || ౯ || వృతశ్చ త సహ స్రేణ వానరాణాంతరస్వి నామ్ | ఫలమూలవతా సీలశీత కానన వారిణా || ౧౦ || పథా మధుమతా
 చాశు సేనాం సేనాపతే నయః | కూషయే యుమరాత్మానః పథి మూల ఫలోదకం || ౧౧ || రాతు సాః పరిత్యేథాస్తే భ్యస్త్యంసి
 శ్యముద్యతః | నిమేషు వసదు గేహువ సేషు చ వసాక సః || ౧౨ || అభిప్లుత్యాభివ శ్యేయః పరేషాం నిహితం బలమ్ | యచ్చ ఫల్గు
 నుం కించిత్తుడతై శ్రోవయ్యుతామ్ || ౧౩ || పతద్ధి కృత్యం ఘోరం సౌవిక్రమేణ ప్రయుజ్యతామ్ | సాగరౌ ఘనిభంభీమము
 గ్రాసీకం మహాబలాః || ౧౪ || కపిసింహాః ప్రకషణతుశతశోధ సహస్ర శః | గజశ్చ గిరిసంకాశో గవయశ్చ మహాబలః || ౧౫ ||
 గవాక్షశ్చ గ్రతోయాంతు గవాందృష్టా ఇవ మభాః | యాతు వానరవాహిన్యా వానరః ప్లవతాం వరః || ౧౬ || పాలయన్ ద
 ట్తీణం పాశ్వే మృషభో వానర మభాః | గంధమాస్త్రవచుభావన్ సురస్వి గంధమాదనః || ౧౭ || యాతు వానరవాహిన్యాస్య
 వ్యం పాశ్వే మధిస్థితః | యాస్యామి బలమధ్యే హంబలౌఘమభిహవన్ యన్ || ౧౮ || అధిరుహ్య హనూమంత మైరావతమి
 వేశ్వరః | లంకాదేవై పసంయాతులక్ష్మణశ్చాంత కౌపమః || ౧౯ || సార్వభౌమేన నాగేన ద్రవిణాధిపతిర్యథా | జాంబవాంశ్చ
 సుషేణశ్చ జేగదశీచ వానరః || ౨౦ || ఋతురాజౌ మహాసత్వకుక్షిం రక్షంతు తే శ్రయః | రాఘవస్య వచః శ్రుత్వా సుగ్రీ
 వో వాహి నీపతిః || ౨౧ || వ్యాధిదేశ మహావీర్యా వానరాన్వాసర మభాః | తే వానర గణాస్స ర్వే సముత్పత్య యుయుత్సవః ||
 ౨౨ || సహాభ్యశ్శిఖ రేభ్యశ్చ ఆశుపుష్టవి రేతదా | తతో వానరరాజే నలక్ష్మణే న చ పూజితః || ౨౩ || జగామ రామో ధర్మాత్మా
 ససై స్యాదక్షిణాం దిశమ్ | శతైశ్చ త సహస్రైశ్చ కోటిభిర్యుతై రపి || ౨౪ || వారణాభైశ్చ పారిభిర్యయా పరివృత్తదా | తం
 యాంత మనుయాతి స్తమహాతీహారి వాహిన్ || ౨౫ || హృన్తాః ప్రముదితాస్స ర్వే సుగ్రీవేణాభిపాలితాః | ఆప్లవంతః ప్లవంత
 శ్చ గజాంతశ్చ ప్లవంగమాః || ౨౬ || ట్వే శంతో ధావమానాస్తే జన్తువై ణ్డక్షిణాం దిశమ్ | భక్షయంతస్సు గంధీని మధూని చ
 ఫలాని చ || ౨౭ || ఉద్వహంతో మహావృత్యాన్తం జరిపుంజధారిణాః | అన్యోన్యం సహ సాదృప్తా నిర్వహంతీ పంతి చ || ౨౮ || పతత
 శ్చోత్పతంత్య పాతయంత్య పరేపరాన్ | రావణౌ సౌనిహంతవ్యస్స ర్వే చరజనిచరాః || ౨౯ || ఇతి గజాంతపారయోరా
 ఘవస్య సమావతః | పురస్తాదృషభో వీరో నీలకుముదపవచ || ౩౦ || పంథానశోధయంతి స్తవానరై బకహుభిస్సహ | మధ్యే
 తురాజా సుగ్రీవో రామో లక్ష్మణపవచ || ౩౧ || బహుభిరభిభీత మైవ తాశ్చ శ్రునిబహాణాః | కపిశ్చ తవలిఖేరః కౌ
 టిభిరణ్భివృతః || ౩౨ || సర్వా మేకో హ్యవష్టభ్యరరక్షహారి వాహిన్ || కోటిశతపరివారః కేసరివనో గజః || ౩౩ || లక్ష్మ
 శ్చాక్షిబలః పాశ్వే మేకంతస్యాభిరక్షతి | సుషేణో జాంబవాంశ్చైవ ఋత్యైశ్చ బహుభివృతా || ౩౪ || సుగ్రీవం పురతః
 కృత్వా జఘాన శంఖం రక్షతః | తేషాం సేనాపతివీరో నీలో వానరపుంగవః || ౩౫ || సంచతస్త్వతారే శ్చ స్తద్బలం పర్యవ

లయత్ | దరీముఖః ప్రజంఘశ్చరంభోధరభసఃకపిః || 31 || సర్వతత్త్వయ్యుర్విరా స్త్వరయంతఃప్లవంగమాః | ఏవం తే
హరిశామూలాగచ్ఛంతోబలదర్పితాః || 32 || అవశ్యంస్తేగిరిశ్రేష్ఠంసహ్యంప్రమలతాయుతమ్ | సరాంసంచమృజ్జ్వాని
తటాకానివనానిచ || 33 || రామస్యశాసనంజ్ఞాత్వాభీమకౌఞ్చస్యభీతవత్ | వజ్రయన్మగరాభ్యాశాంస్త్రభాజనవదానమ్ ||
34 || సాగరౌఘనిభంభీమంతద్వానరబలమహత్ | ఉత్ససర్వమహాఘోషంభీమఘోషఇవాణవః || 35 || తస్యదాశర
భేఃపాశ్వేసూరాస్తేకపికుంజరాః | తూణామాపుష్పపుస్పర్వేసదశ్వాభవచ్ఛతాః || 36 || కపిభ్యామూహ్యమానాతా
శుశుభాతేనరోత్తమా | మహద్భ్యామివసంస్పృష్టాగ్రహాభ్యాంచంస్త్రభాస్కరాః || 37 || తతోనానరరాజేనలక్ష్మణేనవ
పూజితః | జగమరామోధమాత్వాససైన్యోదక్షిణాంధిశమ్ || 38 || తమంగదగతోరామంలక్ష్మణశ్శుభయాగిరా | ఉ
వాచపరిపూర్ణాథంస్తృతిమాప్రతిభానవా || 39 || హృతామవాప్యవైదేహీంక్షీప్రంహతావచావణమ్ | సమృ
ద్ధార్థసమృద్ధాద్ధామయోధ్యాంప్రతియాన్యసి || 40 || మహాంతిచనిమిత్తానిదివిభూమాచరాఘవ | శుభానితవశ్యామిస
ర్వాణ్యేవాభాసద్ధయే || 41 || అనువాతిశుభోవాయుస్సేనాంమృదుహితస్సఖః | పూర్ణవల్కుస్వరాశ్చేమేప్రవదతివృ
గద్విజాః || 42 || ప్రసన్నాశ్చదిశస్సర్వావిమలశ్చదివాకరః | ఉశనాచప్రసన్నానిరనుత్వాంభాగవోగతః || 43 || ప్ర
స్థారాశీర్విశుద్ధశ్చశుద్ధాశ్చపరమఃచయః | అవిఘ్నంతఃప్రకాశంతేఘ్రవంసర్వేప్రదక్షిణమ్ || 44 || త్రిశంకుర్విషలా
భాతిరాజర్షిస్సపురోహితః | పితామహవరోస్తాకమిత్యైకూణాంమహాత్మనామ్ || 45 || విమలేచప్రకాశేతేవిశాఖేరు
పప్రచే | నక్షత్రంపరమస్తాకమిత్యైకూణాంమహాత్మనామ్ || 46 || నైర్యతంనైర్యతానాంచనక్షత్రమభిషేద్యతే | మూ
ణామూలవలాస్పృష్టాధూప్యతేధూమకేతునా || 47 || సర్వంచైతద్విశాశాయరాక్షసానాముపస్థితిమ్ | కాలేకాలగృహీ
తానాంనక్షత్రంగ్రహపీడితమ్ || 48 || ప్రసన్నాస్సురసాశ్చాపోవనానిఫలవంతిచ | ప్రవాంత్యభ్యధికంగంధాయభతు
కుసుమప్రమాః || 49 || పూర్ణానికపినైన్యానిప్రకాశంతేధికంప్రభా | దేవానామివనైన్యానిసంగ్రామేతారకామ
యే || 50 || ఏవమార్యసమీత్యైతాన్ప్రీతోభవితుమహాని | ఇతిప్రాతరమాశ్వాస్యహృష్టస్సేమితిరబ్రవీత్ || 51 || అథా
పుత్యమహీంకృత్సాంజగమమహతీచమూః | ఋతువానరశామూలైరనఖదంష్ట్రైయధైవృణా || 52 || కరానై
శ్చరణానైశ్చవానరైరుత్థితరజః | భీమమంతర్ధధలోకంనివార్యసవితూఃప్రభామ్ || 53 || సపర్వతవనాకాశాందక్షిణాం
హరివాహినీ | ఛాచయంతియయాభీమాద్యామివాంబుదసంతతిః || 54 || ఉత్తరుత్థ్యాంచసేనాయాంసతతంబహుయో
జనమ్ | నదీస్తోతాంసేసర్వాణీసస్యంచువిఘ్నతవత్ || 55 || సరాంసేవిమలాంభాంసప్రమాకీణాంశ్చపర్వతాః | స
మూఃభూమిప్రదేశాంశ్చవనానిఫలవంతిచ || 56 || మధ్యేనవసమంతాచ్చతిర్యక్చాధశ్చసావిశత్ | సమాప్తత్యమహీంకృ
త్సాంజగమమహతీచమూః || 57 || తేహృష్టమనసస్సర్వేజన్మర్మారుతరంహసః | హరయోరాఘవస్యాథేసమారో
పితవిక్రమాః || 58 || హఃపీర్యబలోద్రేకాదశశయంతఃపరస్పరమ్ | యావన్మోత్యేకజాదపాణవివిధాంశ్చక్ర
రథ్వని || 59 || తత్రకేచిన్ద్రుంజన్గురుత్వేతుశ్చతథాపరే | కేచిన్ద్రులకిలాంచక్రర్వానరావనశూచరాః || 60 || ప్రాస్తో
లయంశ్చపుచ్చానిసన్నిజఘ్నంపదాన్యపి | భుజాన్విక్షిప్యతైలాంశ్చప్రమానస్యేబభంజిరే || 61 || ఆరోహంతశ్చశృంగా
ణిగిరిణాంగిరిగోచరాః | మహానాదాన్విముంచంతిత్వైశ్చామస్యేప్రచక్రిరే || 62 || ఊరువేగైశ్చమృధులలాజాలా
స్యనేకశః | బృంభమాణాశ్చవిక్రాంతావిచక్రీడుశ్శిలాప్రమైః || 63 || శతైశ్చతసహనైశ్చకౌటిభిశ్చసహస్రశఃపా
నరాణాంతుఘోరాణాంయూధైఃపరివృతామహీ || 64 || సాస్త్రయాతిదివారాత్రంమహతీహరివాహినీ | హృష్టాఃప్రముది
తాస్సర్వసుగ్రీవేణాభిరక్షితాః || 65 || వానరాస్త్యరితయాంతిసర్వేయుద్ధాభినందినః | ముమోక్షుయిషవస్సేతాంము
హూతాంకృపినాసత || 66 || తతఃపాదపసంబాధంనానామృగసమాయుతం | సహ్యపర్వతమాసేచుమలయంచమ
హీధరమ్ || 67 || కాననానివివిత్రాణినదీప్రసవణానిచ | వశ్యన్మతియయారామఃసహ్యస్యలయస్యచ || 68 || చంప
కాంస్త్రీకాంశ్చుతానశోకాసంఘవారకాః | కరవీరాంశ్చతేనశాభంజంతిస్తప్లవంగమాః || 69 || అంకౌలాంశ్చక
రంజాంశ్చక్షత్రస్యగ్రోనతిండుకాః | జంబూకామలకాన్వీపాభంజంతిస్తప్లవంగమాః || 70 || ప్రస్తరేషుచరమ్యేషువి
విధాఃకాననప్రమాః | వాయువేగప్రచలితాఃప్రప్యైరవశీకృతాః || 71 || మారుతస్సఖాసంస్పృశోవాగించందనశీతలః |

ఘట్టదైరనుకూజశ్చివ నేమహాధుగంధిమః॥ ౭౭॥ అధికం శైలరాజస్తథాతుభిస్సవిభూషితః ధాతుభ్యః పుష్పితోరేణుర్వా
 యువేగవిఘ్నతః॥ ౭౮॥ సుమహద్వానరానీకం ధావయామాస సర్వతః॥ గిరిప్రస్థేషు రమ్యేషు సర్వత్సంప్రపుష్పితాః॥
 ౭౯॥ కేతక్యస్సిందువారాశ్చ వాసంత్యశ్చ మసౌరమాః॥ మాధవ్యోగంధపూర్ణాశ్చ కుండకుంజాశ్చ పుష్పితాః॥ గిరినిచి
 రివిల్వా మధూకాశ్చ వకుళాః ప్రియకాస్తథా॥ సూజకాస్తిలకాశ్చైవ నాగవృక్షాశ్చ పుష్పితాః॥ గిరిచూతాః పాటల
 యశ్చైవ కౌవిదారాశ్చ పుష్పితాః॥ ముచిలిందాజునాశ్చైవ శింశుపాః కుటజాస్తథా॥ గిరిధవాశ్చాల్మలయశ్చైవ ర
 త్తాః కురవకాస్తథా॥ హింతాలాస్తినిశాశ్చైవ చూర్ణకాదీవకాస్తథా॥ గిరి॥ నీలాశోకాశ్చ వరుణాలంకౌల్యాః పద్మకా
 స్తథా॥ ప్లవమానైః ప్లవంగైస్తు సర్వే వర్యాకులీకృతాః॥ గిరివాప్యస్తస్త్రిగిరాశీతాః పల్వలానితశ్చైవచ॥ చక్రవాకాను
 చరితాః కారండవనిషేవితాః॥ గిరిప్లవైః క్రాంతైశ్చ సుంకీర్ణావరాహమృగసేవితాః॥ ఋతైస్తరయుభిస్సింహైశ్చ
 దూతైశ్చ భయావహైః॥ గిరివాప్యైశ్చ బహుభిభిః మైస్సేవ్యమానాస్సమంతతః॥ పద్మైస్సాగంధికైః పుల్లైః కుముదై
 శ్చోత్పలైస్తథా॥ గిరివారిజైర్వివిధైః పుష్పైరచ్యుతైస్త్రజలూశయాః॥ తస్య సానుషుకూజంతినానాద్విజగణాస్తథా॥
 గిరిసాంత్యాపీత్వోదకాన్యత్ర జలేక్రీడంతి వానరాః॥ అస్యోన్యం స్థావయంతి శైలమారుహ్యవానరాః॥ గిరిఫలాన్య
 మృతగంధీని మూలాని కుసుమాని చ॥ బుభుజువానరాస్తత్ర పాదపానాం బలోత్కటాః॥ గిరిప్రణమాత్రప్రమాణాని
 లంబమానాని వానరాః॥ యయుః పిబంతోహృష్టాస్తేమధూని మధుపింగళాః॥ గిరిపాదపానవధంజంతో వికషణంతస్తథా
 లతాః॥ విభ్రమంతో గిరివరాస్త్రయయుః ప్లవగమః భాః॥ గిరివృక్షైభ్యోన్యేతుకపయోనదంతో మధుదపితాః॥ అన్యే
 వృక్షాస్త్రవద్యంతే ప్రవతంత్యపిచావరే॥ గిరిబభూవవసుధాతైస్తు సంపూర్ణాహరియూధపైః॥ యథాకలమకేదారైః
 పక్షైర్వివవసుంధరాః॥ గిరిమహేంద్రమథసంప్రాప్య రామో రాజీవలోచనః॥ ఆధ్యారోహన్తహాబాహుశ్శిఖరం ప్ర
 మభూషితమ్॥ గిరితతశ్శిఖరమారుహ్య రామో దశరథాత్మజః॥ కూర్మమీనసమాకీర్ణ మపశ్యత్సలిలాకిరమ్॥ గిరితే
 సహ్యాంసమతిక్రమ్య మలయంచమహాగిరిమ్॥ ఆసేదురానుపూర్వేణ సముద్రం భీమనిస్సనమ్॥ గిరిలవరుహ్యజగామా
 శువేలావనమనుత్తమమ్॥ రామో రమయతాం శ్రేష్ఠస్సస్మగ్రివస్సలక్ష్మణః॥ గిరిఅథ భ్రాతృపలతలాంతోయామైస్సహ
 సోద్ధితైః॥ వేలామాసాద్య విపులాం రామో వచనమబ్రవీత్॥ గిరిపతంచయమనుప్రాప్తాస్సగ్రివవరుణాలయమ్॥ ఇహే
 దానీం విచింతాసాయానః పూర్వం సముద్ధితాః॥ గిరిఅతః పరమగమ్యాయం సాగరస్సరితాం పతిః॥ నచాయమనుపాయేన
 తక్యస్తరితుమణః॥ గిరింతదిహైవ నివేశోస్తు మంత్రః ప్రస్తాయతామితి॥ యథేదం వానరబలం పరం పారమవాపు
 యాత్॥ గిరింతి ఇతి వసమహాబాహుస్సితాహరణకశితః॥ రామస్సాగరమాసాద్య వాసమాజ్ఞాపయత్తదా॥ గిరింతాస
 ర్వాస్సేనానివేశ్యంతాం వేలాయాం హరిపుంగవ॥ సంప్రాప్తోమగత్రకాలోనస్సాగరస్యాస్యలంఘనే॥ గిరింతాస్వాం
 స్వాంసేనాం సముత్పన్నమచకశ్చిత్కుతోవ్రజేత్॥ గచ్ఛంతు వానరాశ్చూరాశ్చేయం ఛన్నం బలంచన॥ గిరింతాస
 స్యవచనం శ్రుత్వా స్మగ్రివస్సహలక్ష్మణః॥ సేనాన్యవేశయత్తేరేసాగరస్య ప్రమాయుతే॥ గిరింతావిరరాజసమీపస్థంసా
 గరస్య చతద్బలమ్॥ మధుపాండుజలః శ్రీమాద్వితీయ ఇవ సాగరః॥ గిరివేలావనముపాగమ్య తతస్తేహరిపుంగవాః॥ వి
 నివిష్టాః పరంపారం కాంక్షమాణా మహాబాహుధేః॥ గిరింతేహం నివిశమానానాం సైన్యసన్నాహనిస్సనః॥ అంతర్థాయ
 మహానాదమణః పశ్యత్సంశ్రుత్వా వే॥ గిరింతావానరాణాం ధ్వజీనుగ్రివేణాభిపాలితా॥ త్రిధా నివిష్టా మహతీరామస్యా
 ధంపరాధవత్॥ గిరింతామహాణః పమాసాద్య హృష్టా వానరవాహినీ॥ వాయువేగసమాధూతం పశ్యమానా మహాణః
 వమ్॥ గిరింతామూరపారమసంబాధం రత్నోగణిషేవితమ్॥ పశ్యంతో వరుణావాసం నిషేదుమా రియూధపాః॥ గిరింతాచం
 డనక్రగ్రహం ఘోరం క్షుపాదౌ దివసక్షయే॥ హసంతమివ ఘనామైన్యత్యంతమివ చోమిభిః॥ గిరింతాచంద్రోదయస
 మాధూతం ప్రతిచంద్రసమాకులమ్॥ పిన్దవీతరంగైర్గ్రణావః ఫేనచందనమ్॥ గిరింతాదాదాయకైర్గిందులింపతి
 వదిగంగనాః॥ చందానిలమహాగ్రహైః కీర్ణం తిమితి మింగితైః॥ గిరింతాప్రభాగైరివాకీర్ణం భుజంగైర్భుజగలయం
 అవగాధం మహాసత్త్వేనానాశైలసమాకులమ్॥ గిరింతాసముద్రం దుగ్గమాగంతమగాధమనురాలయమ్॥ మకరై
 రాగభ్రాతృశ్చ విగాధావతలోలితాః॥ గిరింతాత్పేతుశ్చ నిపేతుశ్చ ప్రవృద్ధా జలరాశయః॥ అగ్నిమాణమివా విధ్వంశా

స్వరాంబుమహారగమ్||౧౦౮||సురారివిషయం ఘోరంపాతాళవిషమంసదా|సాగరంచాంబరప్రభృతమంబరంసాగ
రోపమమ్||౧౦౯||సాగరంచాంబరంచేతినిర్విశేషమదృశ్యత |సంపృక్తంనభసాప్యంభసంపృక్తంచసభాంభసా||౧౧౦||
తాదృశాపేక్షదృశ్యేతేతాకారత్వసమాకులేసమత్వతమేఘస్యవీచిమాలాకులస్యచ||౧౧౧||విశేషోనద్వయోరా
సీత్యాగరస్యాంబరస్యచ |అన్యోన్యమాహతాస్యక్తాస్యస్వనభేదమనిస్వనా||౧౧౨||ఉర్ధ్వయస్సింధురాజస్యహాభే
ద్యభివాహవే |రత్నోఘజలసన్నాదంవిషక్తమివవాయునా||౧౧౩||ఉత్పతంతమివక్రృష్ణయాదోగణసమాకులమ్ |భ
దృశుస్తేమహూతాహాతాహతమపాంపతిమ్||౧౧౪||అనిలోద్ధాతమాకాశేప్రవల్లంతమివోమిఖభిః|తతోపిస్తయ
మాపన్నాదదృశుహారయస్తదా||౧౧౫||భ్రాంతోర్జిజలసన్నాదంప్రలోలమివసాగరమ్|ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే షష్ఠ
థఃస్కంధః : ***** సాతునీలనవిధివత్స్వరతాసుసమాహిత |సాగరస్యోత్తరేతీరేసాధుసేనానిపే
శితా||౧||మైందచ్చద్వివిదశ్చోభాతత్రవానరపుంగవా |విచేరతుశ్చతాంసేనారతూథంసరస్వతోదిశః||౨||నిజస్త్రాయాం
తుసేనాయాంతీరేనదనదీపతేః|పాశ్వస్థంలక్ష్మణందృష్ట్వా రామోవదనమబ్రవీత్||౩||శోకశ్చక్రికాతనగచ్ఛతాహ్య
పగచ్ఛతిమమచాపశ్యతఃకాలతామహస్యహానివధత్తే||౪||నమేదుఃఖంప్రియాదూరేనమేదుఃఖంహృతేవా |పరిచేవా
నుశోచామివయోస్యాహ్యతివతత్తే||౫||వాహివాతయతఃకాంతాతాంస్పృష్ట్వామామపిస్పృశేత్వయిమేగాత్రసం
స్పృశేత్సంద్రేన్దృష్టిసమాగమః||౬||తస్మేదహతిగాత్రాణివిషంవీతమివాశయే |హానాభేతిప్రియాసామాంప్రియా
మాణాయదబ్రవీత్ ||౭||తద్వియోగేంధనవతాతచ్చింతావిపులాచిహ్నా |రాత్రిందివంశరీరంమేదహ్యతేమదనాన్నినా||
౮|| అవగాహ్యణవంస్వస్యేసామిత్రేభవతావినా |కథంబిత్ ప్రజ్వలకాకామస్సమానుప్తంజలేదహేత్ ||౯||
బహ్వోతతామయానస్యశక్యమేతేనజీవితుమ్ |యదహంసాచవామోహారేకాంధరణిమాశ్రితో ||౧౦|| కేదార
స్యేవకేదారస్సేదకస్యనిరూదకః|ఉపస్నేహేనజీవామిజీవంతీయచ్ఛృణోమితామ్||౧౧||కదానుశిలుసుశ్రోణీంశత
పత్రాయతేక్షణామ్ |విజిత్యశత్రూద్రత్యౌమిసీతాంస్థితామివశ్రియమ్||౧౨||కదానుచారుచిబోస్తంతస్యాపద్మ
మివాసనమ్|ఈషమన్నమృపాస్యామిరసాయనమివాతురః||౧౩||తస్యాస్తుసంహతేపీనాస్తునాతాశఘ్నలోపమాకదాను
శిలుసోత్సంపాస్థిప్యంత్యామాంభజివ్యతః||౧౪||సానూనమసితాపాంగీరయోమధ్యగతాసతి |మన్నాథానాథసేన
త్రాతారంనాధిగచ్ఛతి||౧౫||కథంజనకరాజస్యదుహితాసామమప్రియా |రాక్షసీమధ్యగాశేతేస్తుషూదశరథస్యచ||
౧౬||కదాచియోభ్యరత్యాంసినాపిధూయోత్పతివ్యతి |విధూయజలదాన్నిలాశశశిరేభాశరత్ప్రవస||౧౭||స్వభావతమకా
నూనంశోకేనానశనేనచాఘాయస్తనుతరాసీతాదేశకాలవిపర్యయాత్ ||౧౮||కదానురాక్షసేంద్రస్యధూయోరసినా
యకాః |సీతాంప్రత్యాహరిష్యామిశోకముశ్చ్యవ్యమానసమ్||౧౯||కదానుశిలుమాంసాధ్వసీతాసారసుతోపమా |సో
త్సంతాకంతమాలంబ్యమోక్షత్యానందజంపయః||౨౦||కదాశోకమిమంఘోరంమైథిలీవిప్రయోగజమ్ |సహసావిప్ర
మోత్యౌమివాసశ్శుక్లేతరంయథా||౨౧||పవంవిలపతస్తస్యతత్రరామస్యధీమతః |దిసత్తుయాన్తందరుచిభాసకరోస్త
మపాగమత్ ||౨౨||అశ్వాసితోలక్ష్మణేనరామస్సంధ్యాముపాసత |స్వరస్కమలపత్రాక్షింసీతాంశోకాకులీకృతః||
౨౩|| ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే - పంచమస్కంధః : *****
లంకాయాతుకృతంకమఘోరందృష్ట్వాభయావహమ్ |రాక్షసేంద్రోహనుమతాశక్రణేవహహత్తనా||౧||అబ్రవీ
క్రాక్షసాస్సర్వాప్రియాకిందిదవాఙ్ముఖః |ధర్మితాచప్రవిష్టాచలంకామప్యసహాపురీ||౨||తేనవానరమాత్రేణదృ
ష్టాసీతాచజానకీ |ప్రాసాదోధర్మితశ్చైత్యఃప్రవరాక్షసాహతా||౩||అచిలాచపురిలంకాసర్వాహనుమతాకృతా |
కింకరిష్యామభద్రంవంకింవాయుక్తమనంతరమ్||౪||ఉచ్యతాంసస్సమథంయత్క్రృతంచసుకృతంభవేత్ |మంత్రమూ
లంహివిజయంప్రాసూరాశ్యామనస్వినః||౫||తస్మాదైవరోచయేమంత్రంరామంప్రతిమహాబలాః |త్రివిధాఃపురుషా
లోకేఉత్తమాధమమధ్యమాః||౬||తేషాంతుసమవేతానాంగుణతోషోవదామ్యహమ్ |మంత్రభిహితసంయ్యైశ్చమ
త్తేణమంత్రనిణయో||౭||మిత్రైర్వాపిసమానాభైర్వాంధవైరపినాహితైః |సహితోమంత్రయిత్వాయఃకర్తా
రంభాప్రవతేయేత్||౮||దైవేచకురుతేయశ్చంతమాహుఃపురుషాత్తమమ్ |సకౌఘంవిమృశేదేకౌఘమేప్రభు

దుతేమనః||పికఃకార్యాణికురుతేతమాపయమాధ్యమంసరమ్|సుగదోమావనిశ్చిత్వత్వక్త్వాదైవవ్యపాశ్రయమ్||౧౦||
 కరిష్యామితియఃకార్యముపేతైత్సనరాధనః | యథేమేపురుషానిత్యముత్రమాధమమధ్యమాః|| ౧౧|| ఏవంమంత్రా
 పి-పిష్ఠేయాడైత్రమాధమమధ్యమాః | ఏకమత్యముపాగమ్యశాస్త్రదృష్టినచతుషా|| ౧౨|| మంత్రినోయత్రనిరతా
 స్తమాపయర్షంత్రిముత్తమమ్ | బహువ్యాపినుతయోగత్వామంత్రినోహ్యథానిజాయే|| ౧౩|| పునర్యత్రైతాం
 ప్రాప్తాస్సమంత్రోనుధ్యయఃస్మృతః|అమోన్యంమతిమాస్థాయయత్రసంప్రతిభావ్యతే||౧౪||నచైకమత్యేత్రేయో
 స్త్రిమంత్రస్సోధమడవ్యతే | తస్మాత్సుమంత్రితంసాధుభవంతోమతిమత్తమాః|| ౧౫ || కార్యంసంప్రతిపద్యంతామేత
 త్యైత్యగనుతంమను|వానరాణాంహివీరాణాంసహస్రైఃపరివారితః||౧౬||రామోభ్యేతిపురింబంకామస్సాకముపవోధ
 కః|తరిష్యతిచనువ్యక్తంరాఘవస్సోగరంసుఖమ్||౧౭||తరసాయుక్తదూపేణసానుజస్సబలానుగః|సముద్రముచ్ఛోషయ
 తుమిర్యేణాన్యత్సరోతివా||౧౮||అన్తిన్నైవంగతేకార్యేవిరోధేవానరైస్తపః | హితంపురేచనైస్యేచసర్వంసంపదగ్ర్య
 తాంమను||౧౯||ఇతిశ్రీమద్యజుర్వేదకాండే-అష్టమ స్కంధః: *****

ఇమ్యక్తారాక్షసేంద్రోరాక్షసాస్తేమహాబలాః | ఊచుఃప్రాంజలయస్సర్వేగావణంరాక్షసేవ్వరమ్||౧|| ద్వి
 షత్పక్షమవిజ్ఞాయనీతబాహ్వస్త్యబుద్ధయః|అవిజ్ఞాయాత్మపక్షంచరాజానంభీషయంతిహి||౨||రాజాపరిఘశక్త్యృజ్ఞి
 మౌలపృష్ఠసంకులమ్|మహామోక్షబలంకస్మాద్విషాదంభజతేభవా||౩||త్వయాభాగవతేంగత్వానిజితాఃపన్నగా
 యుధి | కైలాసశిఖరావాసీయత్యైర్వశుభిరావృతః||౪||సుమహాత్మదనంకృత్వావశ్యస్తేధనదఃకృతః| సమహేశ్వరస
 ణ్యేనన్దాఘృమానస్త్యయావిభో||౫||నిజితస్సమరేరోమాల్లాకపాలోమహాబలః| వినిహత్యచయత్యేనాన్విత్వోభ్యచవి
 గృహ్యచ||౬||త్వయాకైలాసశిఖరాద్విమానమిదమాహృతమ్ | మయేనదానవేంద్రేణత్వద్భయోత్సఖ్యమిచ్ఛతా||౭||
 మహితాతవభార్యాభేదద్వారాక్షసపుంగవదానవేంద్రోనుభుర్మానువీర్యోత్తిక్తోమరాసదః||౮|| విగృహ్యవశమానీ
 తఃకుంభీనస్యాస్సుభావహా|నిజితాస్తేమహాబాహూనాగాగత్వారసాతలమ్|| ౯ || వాసుకిస్తతకశ్శంభోజటిచవశ
 మాహృతాః|అక్షయాబలవంతశ్చసూరాలబ్ధవరాఃపునః||౧౦||త్వయాసంవత్సరంయుధ్వాసమరేదానవావిభో| స్వబ
 లుసముపాశ్రిత్యనీతావశమరిందమ||౧౧|| మాయాశ్చానిగతాస్త్రబ్రహ్మవ్యాతైరాక్షసాధప | నిజితాస్సమరే
 రోమాల్లాకపాలామహాబలాః||౧౨||దేవలోకమితోగత్వాశక్రశ్చాపినిజితః | సూరాశ్చబలవంతశ్చపరుణస్యమతా
 రణే||౧౩||నిజితాస్తేమహాబాహూవతుర్విధబలానుగాః|మృశ్యువండుమహోగ్రాహంశాల్మలిస్త్రమబాడువమ్||౧౪||
 కాలపాశమహాబీదియచుకింకరపన్నగమ్|అవగాహ్యత్వయారాజాయసుస్వబలసాగరమ్||౧౫||జయశ్చవిప్రులఃప్రా
 బ్దోమృశ్యుశ్చస్త్రతిషేధితః|సుయద్దేనచతేసర్వేలోకాస్త్రసుతోషితాః||౧౬|| క్షత్రియైర్బహుభిర్వైరైశక్తతుల్యప
 రాక్రమైః|అసిద్ధసుమతీపూణామహర్షిరివపాడపై||౧౭|| తెహంవీర్యగుణాత్సహైర్నసమోరాఘవోరణ | ప్రస
 హ్యతేత్వయారాజహతాఃపరమచుజాయా||౧౮||అత్యవకింమహోరాజశ్రమేణతవవానరా | అయమేమోమహా
 జానురింద్రజిత్క్షపముచ్యతి|| ౧౯|| అనేనహిమహారాజమాహేశ్వరమనుత్తమమ్| ఇస్త్వాయజ్ఞంవరోలబ్ధోలోకేవర
 మచులకభః||౨౦||శక్తితోమరమీనంచవినిశాస్త్రశ్చేవలమ్| గజకచ్ఛపసంభాధమశ్వమందూకసంకులమ్|| ౨౧ || రు
 ద్రాదిత్యమహోగ్రాహంమరుద్వసుమహూరగమ్|రథాశ్వగజతోయాఘంపదాతిపులిసంమహతో||౨౨|| అనేనహిస
 మాసాద్యదేవానాంబలసాగరమ్|కృహితోదేవరాజశ్చలంకాంచాపస్తనేశితః||౨౩||పితామహాయోగాచ్చముక్తశ్శం
 బరప్రత్రహా | గతస్త్రివిప్రపంరాజాసర్వదేవనమస్మృతః||౨౪||తమేవత్వంమహారాజవిస్మయేంద్రజితంమతమ్|యా
 వద్వాసరసేనాంతాంసరామాంసయతిక్షయమ్||౨౫||రాజన్నాపదయక్తేయమాగతాప్రాకృతాజ్ఞనాత్|హృవిదైవ
 త్వయాకార్యాత్వంపథిష్యసిరాఘవమ్||౨౬||ఇతిశ్రీమద్యజుర్వేదకాండే-అష్టమ స్కంధః: *****

తతోనీలాంబుదనిభఃప్రహస్తోనామరాక్షసః | అలవీత్ప్రాంజలిర్వాక్యంమూరస్సేనావతిస్తదా||౧|| దేవదాన
 వగంధర్వాపిశాచపతగూరగాః|సత్వాంధమాయతుశక్తఃకింపునర్వాసరారణే||౨|| సర్వేప్రమత్తావిశ్వస్తావంజితా
 స్సహనూమతా| సహిషేదేవతోగచ్ఛేజ్జీవకసనగోచరః||౩||సర్వాంసాగరపర్యంతాంసైలపనకాననామ్|కరోవ్య
 స్సహనూమతా| సహిషేదేవతోగచ్ఛేజ్జీవకసనగోచరః||౪||

వానరాంభూమిమాజ్ఞాపయతుమాంభవాన్||౧౮||రక్షాంచైవవిధాన్యామివానరాన్||ప్రజనీచర||నాగమిష్యతితేజః||౧౯||
దాత్వాపరాధజన్మ||౧౮||అబ్రవీత్సుసంక్రుద్ధోదుర్ముఖోనామరాక్షసః||ఇదంసత్తుమాణీయంహిసార్వేషాంసః||ప్రథమః||
౬||అయంపరిభవోభూయఃపురస్యాంతఃపురస్యచ||శ్రీమతోరాక్షసేంద్రస్యవానరేణప్రథమః||౭||అన్యైః||
హూతేహత్వైకౌనివర్తిష్యామివానరాన్||ప్రవిష్టాసాగరంభీమమంబరంచారసాతలమ్||౧౮||తతోబ్రవీత్సుసంక్రు
ద్ధోవజ్రదంష్ట్రోనుహాబలః||ప్రగృహ్యపరిఘంఘోరంమాంసశోణితరూపితమ్||౧౯||కింహానుమాతాకార్యంకృష్యేనతప
స్వినా||రామేతిశ్రుతిదుర్ధామే||ససుగ్రీవేసలత్క్షణే||౧౦||అద్యతామంససుగ్రీవంపరః||ఘోరాసలత్క్షణమ్||ఆగమిష్యామి
హత్వైకౌనివర్తిభ్యహరివాహినీమ్||౧౧||ఇదంమమాపరంవాక్యంశృణురాజ||యదీచ్ఛసి||ఉపాయకుశలోహ్యవ
జయేచ్ఛత్రానతందితః||౧౨||కామరూపధరాశ్శూరాస్సుభీమాభీమదశః||నా||రాక్షసావైసహస్రాణిరాక్షసాధిప
నిశ్చితా||౧౩||కాకుత్స్థముపసంగమ్యబ్రుతోమానుషంవపుః||సర్వేహ్యసంభ్రమాభూత్వాబ్రువంతురఘుసత్త
మమ్||౧౪||ప్రేషితాభరతేనస్త్రభ్రాత్రాతపయవీయసా||తవాగమనముద్దిశ్యకృత్యమాత్యయికంత్వితే||౧౫||సహిసే
నాంసముగ్ధావృక్షప్రమేవోపయాస్యతి||తతోవయమితస్తూణంశూలశక్తిగదాధరా||౧౬||చాపబాణాసిహస్తాశ్చ
త్వరితాస్త్రత్రయామహ||ఆకాశేగణశఃస్థితాహ్వాతాంహరివాహినీమ్||౧౭||అశ్వశస్త్రనుహావృష్ట్యాప్రాపయా
మయనుక్షుమమ్||ఎవంచేమపసపేతామనయంరామలత్క్షణే||౧౮||అవశ్యమవసీతేనజహతామేవజీవితమ్||కౌభకరి
స్తతోవీరోనికుంభానామవీర్యవాన్||౧౯||అబ్రవీత్పురమక్రుద్ధోరావణంలోకరావణమ్||సర్వభవంతస్తస్థంతుమహారా
జేనసంగతా||౨౦||అహమేకౌహనిష్యామిరాఘవంసహలత్క్షణమ్||సుగ్రీవంసహనూమంతంసర్వానేవచవానరాన్
౨౧||తతోవజ్రహనునామరాక్షసఃపర్వతోపమః||క్రుద్ధఃపరిలిహస్వక్రంజిహ్వయావాక్యమబ్రవీత్||౨౨||స్వస్థాశ్రీ
కుర్వంతుకార్యాణిభవంతోవిగతజ్వరాః||ఎకౌహంభక్షయిష్యామితా||సర్వాహరియూధపాన్||౨౩||స్వస్థాశ్రీ
కుంతునిశ్చింతాపిబంతోమధువారుణీమ్||అహమేకౌవధిష్యామిసుగ్రీవంసహలత్క్షణమ్||౨౪||అంగదంచమానూమంతం
రామంచరణకుంజరమ్||ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే-అష్టమ స్కంధః ||*****||
తతోనికుంభోరభసఃసూర్యశస్త్రముహాబలః||సుప్తఘ్నాయజ్ఞహరతోమహాపాశోఽమహేందరః||౧||అ
గ్నికేతుశ్చదుర్ధామోరశ్మికేతుశ్చరాక్షసః||ఇంద్రజిద్వమహాతేజాబలవాన్||రావణాత్మజః||౨||ప్రహస్తోధిరూపా
తోవజ్రదంష్ట్రోనుహాబలః||ధూమాక్షశృప్తికాయశ్చదుర్ముఖశ్చైవరాక్షసః||౩||పరిఘాపట్టసాన్||ప్రాసాశక్తి
శూలపరశ్వధాన్||చాపానిచసబాణానిఖడ్గాంశ్చపిపులాశితాన్||౪||ప్రగృహ్యపరమక్రుద్ధాస్సుముత్పత్యచరాక్షసాః
అబ్రువన్||రావణంసర్వేప్రదీప్తాశ్చపావకాః||౫||అద్యరామంవధిష్యామోసుగ్రీవంచసలత్క్షణమ్||కృపణంచహనూమం
తంలంకాయేనప్రథమేతా||౬||తాగృహీతాయుధాన్||సర్వావారయిత్వావిభీషణః||అబ్రవీత్ప్రజలిర్వాక్యం
పునఃప్రత్యుపవేశ్యతా||౭||అప్యపారైస్త్రిభిస్తాతయోధాః||ప్రాప్తుంసశక్యతే||తస్యవిక్రమకాలాంస్తానుక్తానాహు
మన్||సీణః||౮||ప్రమత్తైష్వభియుక్తేషుదైవేనప్రహతేషుచ||విక్రమాస్తాతసిధ్యంతి||పరీక్ష్యవిధినాకృతాః||౯||అప్రమ
త్తంకథంతంతువిజగీషుంబలేస్తమః||జితరోషంమరాధషం||ప్రథమయితుమిచ్ఛథి||౧౦||సముద్రంలంఘయిత్వాతు
ఘోరంనదనదీపతిమ్||కృతంహనుమతాకర్షణదుర్మరంతరగ్రయేతకః||౧౧||బలాన్యపరిమేయానివీర్యాణిచనిశాచరాః||
పరేషాంసహసాపజ్ఞానకతావ్యాకథంచన||౧౨||కిన్నరాక్షసరాజస్యరామేణాపకృతంపురా||ఆజహరజనస్థానాద్యస్య
భార్యాంయశస్వినః||౧౩||ఖరోయద్యతివృత్తురామేణనిహతోరణే||అవశ్యంప్రాణినాం||ప్రాణారక్షితవ్యాయుధాబ
లం||౧౪||అయశస్యమనాయుష్యంపరదారాభిమతానం||అథక్షయకరంమోరంపాపస్యచపునర్భవం||౧౫||ఏతన్నిమి
త్తంచైదేహీభయంసస్సుమహద్భవేత్||ఆహృతాసాపరిత్యాజ్యాకలహాథేకృతేనకిమ్||౧౬||ససాక్షుమంవీర్యవతా||తేనధ
మానువర్తినా||వైరంనిరధాకంకతుండీయతామస్యమైథిలీ||౧౭||యావన్నసగజాంసాశ్వాంబహురత్నసమాకు
లామ్||పురిందరయతేబాణైరీదీయతామస్యమైథిలీ||౧౮||యావత్సుఘోరామహాతీదుర్ధామోహరివాహినీ||నావ
స్థందతి||నోలంకాంతావత్సితాప్రదీయతామ్||౧౯||విసశ్యేద్ధిపురిలంకాశూరాస్సర్వచరాక్షసాః||రామస్యదయితా

చత్వీనస్వయంయదీదియతే॥౧౦॥ప్రసాదయేత్వాంబుధుత్వాత్కరుష్యవచనంమమ॥ హితంతథ్యమహంబ్రూమిదీయ
 తామస్యమైథిలి॥౧౧॥పురాశరత్సూర్యమరీచిసన్నిభాన్ననాగ్రపుంభానద్యధాన్నపాత్తజః॥ సృజత్యమోఘాన్విశి
 భాన్వధాయతేప్రదీయతాందాశరథాయమైథిలి॥౧౨॥త్యజస్వకౌపంసుఖధమనాశనంభజస్వధమంరతికీర్తిపథా
 నమ్॥ ప్రసీదజీవేనుసపుత్రబాంధవాఃప్రదీయతాందాశరథాయమైథిలి॥౧౩॥విభీషణవచఃశ్రుత్వా రావణోరాక్షసే
 శ్వరః॥విసజయిత్వాతానర్వాప్రవివేశస్వకంగృహమ్॥౧౪॥ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే-నవమస్సగణః *****
 తతఃప్రత్యుపసేప్రాప్తేప్రాప్తధర్మాధానిశ్చయః॥ రాక్షసాధిపతేర్వేత్తభీషకర్వాపిభీషణః॥౧౫॥శైలాశ్రు
 చయసంకాశంశైలశృంగమివోన్నతమ్॥నువిభక్తమహాకృత్యంమహాజనపరిగ్రహమ్॥౧౬॥మతిమద్భిర్మహామాత్రైరనుర
 తైరనిష్ఠితమ్॥రాక్షసైశ్చాప్తపర్యాప్తైస్సర్వతఃపరిరక్షితమ్॥౧౭॥మత్తమాతంగనిశ్వానైర్వాక్యకలీకృతమారుతమ్॥శంభు
 ఘోషమహాఘోషంతూర్వసన్నాదనాదితమ్॥౧౮॥ప్రమదాజనసంబాధంప్రజల్పితమహాపథమ్॥తప్తకాంచనసిర్యాహం
 భూషణోత్తమభూషితమ్॥౧౯॥గంధర్వాణామివావాసమాలయంమరుతామివ॥రత్నసంచయసంబాధంభవనంభోగి
 నామివ॥౨౦॥తంమహాభ్రమివాదిత్యస్తేజోవిస్తృతరశ్మివా॥అగ్రజస్యాలయంవీరఃప్రవివేశమహావ్యతి॥౨౧॥పుణ్యా
 పుణ్యాహమోషాశ్చవేదవిద్భిరుదాహృతా॥శుశ్రావసుమహాతేజాభ్రాతుర్విజయసంశ్రితా॥౨౨॥పూజితాంస్త్రి
 లపాత్రైశ్చసపిభిఃసుమనోక్షతైః॥మంత్రవేదవిదోవిప్రాదదర్శనుమహాబలః॥సపూజ్యమానోరక్షోభిక్షి
 వ్యనూనస్సతేజసా॥ఆసనస్థంమహాబాహుర్వవందేధనదానుజమ్॥౨౩॥సరాబదృష్టిసంపన్నమాసనంహేమభూషి
 తమ్॥జగముసముదాచారంప్రయుజ్యాచారకౌవిదః॥౨౪॥సరావణంమహాత్మానంవిజనేనుంత్రిసన్నిధౌ॥ఉవాచహిత
 మత్యథాంవచనంహేతునిశ్చితమ్॥౨౫॥ప్రసాద్యభ్రాతరంజ్యేష్ఠంసాంత్వేనోపస్థితక్రమః॥దేశకాలార్థసంవాది
 దృష్టలోకపరావరః॥౨౬॥యదాప్రభృతివైదేహీసంప్రాప్తేమాంపురీంతవ॥తదాప్రభృతిదృశ్యంతేనిమిత్తాన్యశుభాని
 నః॥౧౪॥సన్యులింగస్సధూమార్చిస్సధూమకలుషోదయః॥మంత్రసంఘక్షితోవ్యగ్నిర్వసమ్యగభివధతే॥౧౫॥అగ్నిస్థై
 వ్యగ్నిశాలాసుతథాబ్రహ్మస్థలీమవ॥సరీసృపాశ్చదృశ్యంతేహవ్యేషుచపిపీలికాః॥౧౬॥గవాఃపయూంసింహనాన్వి
 ముదావీరకుంజరాః॥దీనమశ్వాఃప్రహేషంతేనచగ్రాసాభినందినః॥౧౭॥భిరోష్ట్రైశ్చతరారాజభిన్నరోమాః॥స్రవం
 తినః॥నస్సభావేవతిష్ఠంతే॥ధానైరపిచింతితాః॥౧౮॥వాయసాస్సంఘశః॥శ్రూరావ్యాహరంతిసమంతతః॥సమవేతా
 శ్చదృశ్యంతేవిమానాగ్రేషుసంఘశః॥౧౯॥గృధ్రాశ్చపరిలీయంతేపురీముపరిపిండితాః॥ఉపపన్నాశ్చసంధ్యేద్వేవ్యా
 హరంత్యశివంశివాః॥౨౦॥క్రవ్యాదానాంమృగాణాంచపురద్వా రేషుసంఘశః॥శ్రూయంతేవిపులాఘోషాస్సవిఘ్నా
 జః॥ధునిస్వనాః॥౨౧॥తదేవంప్రస్తుతేకార్యేప్రాయశ్చిత్తమిదంక్షమమ్॥రోచతేయదివైదేహీరాఘవాయప్రదీయ
 తామ్॥౨౨॥ఇదంచయదివామోహాల్లోభాద్వావ్యాహృతంమయా॥తత్రాపిచమహారాజనదోషంకర్తుమహాసి॥
 ౨౩॥అయంచదోషస్సర్వస్యజనస్యాస్యోపలక్త్యతే॥రక్షసాంరాక్షసీనాంచపురస్యంతఃపురస్యచ॥౨౪॥శ్రవణేచాస్య
 మంత్రస్యనివృత్తాస్సర్వమంత్రిణః॥అవశ్యంచమయావాచ్యంయద్వృష్టమపివాశ్రుతమ్॥౨౫॥సంప్రధార్యయథావ్యా
 యంతద్భవాన్సృతుంమహాతిఇతిస్తమంత్రిణాంనుద్యేభ్రాతాభ్రాతరమూచివా॥౨౬॥రావణంరాక్షసశ్రేష్ఠం
 పశ్యమేతద్విభీషణః॥హితంమహాధాన్యమహేతుసంహితంవ్యతితకాలాయతసంప్రతిక్షమమ్॥నిశమ్యతద్వాక్యము
 పస్థితజ్వరః॥ప్రసంగవానుత్తరమేతదబ్రవీత్॥౨౭॥భయంనపశ్యామిమతశ్చిదప్యహంనరాఘవః॥ప్రాప్స్యతిజాతుమైథి
 లీమ్॥సురైస్సహేంద్రైరపిసంగతః॥కథంమమాగ్రతఃస్థాస్యతిలక్ష్మణాగ్రజః॥౨౮॥ఇతిదముక్త్వాసురైస్సనాశనోమహా
 బలస్సంయతిచండవిక్రమః॥దశాననోభ్రాతరమాప్తవాదినంవిసజయామాసతదావిభీషణమ్॥౨౯॥ఇతిశ్రీమద్యు
 ధ్ధకాండే-దశమస్సగణః ***** సబభూవకృతోరాజామైథిలికామమోహితః॥అసంమానాచ్ఛనుహృదాం
 పాపఃపాపేనకమణా॥౧॥అతీతసమయకాలేతస్మిన్వైయుధిరావణః॥అమాత్రైశ్చనుహృద్భిశ్చప్రాప్తకాలమమన్య
 తే॥౨॥సహేమజాలవితతంమణివిప్రుమభూషితమ్॥ఉపగమ్యనిరీతాశ్వమారురోహమహాపథః॥౩॥తమాస్థాయరక్షశ్రే
 ణ్ఠంమహామేఘసమస్వనమ్॥ప్రయయా రాక్షసశ్రేష్ఠాదశగ్రీవస్సభాంప్రతి॥౪॥అసిచమధరా యోధాస్సర్వాన్యు

ధరాస్తథా రాక్షసా రాక్షసేంద్రస్య పురస్తాత్సంప్రతస్థిరే || నానావికృతవేషాశ్చ నానాభూషణభూషితాః పాశ్చాత్య
తస్యైవ తస్యైవ సంపరివార్యయయుస్తదా || ౧౮ || రథైశ్చ తిరధాశ్శీఘ్రం మతైశ్చ వరపారజైః | అనూత్పేతుడశశ్రీవమా
శ్రీవశ్శిష్టవాజిభిః || ౧౯ || దామరీభుమాస్తాశ్చ శక్తితోమరపాణయః | పరశ్వధధరాశ్చ న్యేతథా న్యేతూలపాణయః || ౨౦ || త
తస్తూర్యసహస్రాణాం సంజజ్ఞేనిస్వమోమహా | తుములశ్శంఖశబ్దశ్చ సభాంగచ్ఛతీరావణైః || ససేమిషోషేణమ
హాసహసాభినినాదయః | రాజమాగం శ్రీయాజుప్తం ప్రతిపేదేమహారథః || ౨౧ || విమలంచాతపత్రాణం ప్రగృహీత
మశోభతః పాండరం రాక్షసేంద్రస్య పూణస్తారాధిపాయథా || ౨౨ || హేమవంజరిగర్భే చ శుక్లస్ఫటికవిగ్రహాచాను
రవ్యజనేచాస్య రేజతుస్సవ్యదక్షిణః || ౨౩ || తేకృతాంజలయస్స ర్వేరథస్థం పృథివీస్థితాః | రాక్షసా రాక్షసశ్రేష్ఠం శిరోభి
స్తం వవందిరే || ౨౪ || రాక్షసైస్తూయమానస్స జయశీర్ఘ్నిరరించమః | అససాదమహాతేజాస్స భాంవిరచితాం శుభామ్ ||
౨౫ || సువణరజతస్థాణాం విశుద్ధస్ఫటికాంతరామవిరాజమానో వపుషారుక్మపట్టోత్తరచ్ఛదామ్ || ౨౬ || తాంపిశాచశ
తైష్ఠద్భిరభిగుప్తాం సదా శుభామ్ | ప్రవివేశమహాతేజాస్స కృతాం విశ్వకమణా || ౨౭ || తస్యాంతువై ధూర్యమయంప్రి
యకాజినసంవృతమ్ | మహతోపాశ్రయం భేజే రావణకరమాసనమ్ || ౨౮ || తతశ్చ శాసేత్వరవద్దూతా లఘుపరాక్ర
మా | సమానయత మేక్షిప్రమిహతా రాక్షసానితి || ౨౯ || కృత్యమస్త్రమహజ్ఞాతం సామర్థ్యమిహానోభవేత్ | రాక్ష
సాస్తవ్యచక్రశ్చక్రాల్లంకాయాం పరిచక్రముః || ౩౦ || అనుగేహావశస్థాయః హరశయనేషు చాడద్యానేషు చ తోంసిహ
దయంతో హ్యభీతవత్ || ౩౧ || తెరథా రుచిరానెకేద్యస్తానేకేషు గ్న్యయా | గజానేకేధిరురుహుజగ్న్యైశ్చైవ కేపదా
తయః || ౩౨ || సాపురీపరమాకీణారథకుంజరవాజిభిః | సంపతద్భిర్విరురుచేగరుత్సద్భిరీవాంబరమ్ || ౩౩ || తేహమానస్యవ
స్థాప్యయానానివిధానిచ | సభాంపద్భిః ప్రవివిశుస్సింహాగిరుహమివ || ౩౪ || రాజ్ఞాపాదోగృహీత్వా తురాజ్ఞాతే ప్రతి
పూజితాః పితృష్వస్త్రినీష్వస్త్వే భూమాకేచిమపావితా || ౩౫ || తే సమేత్వ సభాయాం వై రాక్షసా రాజశాసనాత్ |
యథాహామపతస్థస్తూరావణం రాక్షసాధిపమ్ || ౩౬ || మంత్రిశ్శిష్యయథాముఖ్యానిశ్చయాథేషుపండితాః | త
మాత్యాశ్చ గుణోపేతాస్సర్వజ్ఞాబుద్ధిదళానాః || ౩౭ || సమేయుస్తత్రశతశ్శూరాశ్చ బహవస్తదా | సభాయాం హ
మవణాయాం సర్వాధాస్యసఖాయవై || ౩౮ || రమాయాం రాక్షసేంద్రస్య సమేయుస్తత్రసంఘశః | రాక్షసా రాక్ష
సశ్రేష్ఠం పరివార్యోపతస్థిరే || ౩౯ || తతోమహాత్మావిపులంసుయ్యగ్యం వరం రథం హేమవిచిత్రితాంగమ్ | శుభం సమాస్థా
యయయా ముశస్త్విభీషణస్సంపదమగ్రజస్య || ౪౦ || సస్సూర్వజాయావరజశ్శశంసనామాధవశ్చాచ్ఛరణౌవవందే | శు
కః ప్రసూస్తత్రతథైవ తేభ్యోదదాయథాహాం పృథగాసనాని || ౪౧ || సువణానానామణిభూషణానాం సువాససాం సుర
సదిరాక్షసానామ్ | తేహంపరాధ్యాయగరుచందనానాం స్రజాం చ గంధాశ్చ వపుస్సమంతాత్ || ౪౨ || సమక్రగునాన్యత
మాహాకశ్చిత్సభాసయోనైవజజల్పురుచ్చైః || ౪౩ || సంసిద్ధాథాస్సర్వహివోగ్రహీర్యాభతుస్స ర్వేతేభ్యపశ్యన్తుభాని || ౪౪ ||
సరావణశ్చ ప్రభృతాం మనస్వినాం మహాబలానాం సమితోమనస్వి | తస్యాం సభాయాం ప్రభాయాచకాశేమధ్యేవ
సూనామివవజ్రహస్తైః || ౪౫ || ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే - ఉతాదశ స్కంధః - *****

సతాంపరిషదంకృతాం సమీక్ష్య సమితంజయః | ప్రచోదయామాస తదా ప్రహస్తం హాసి నీపతిమ్ || ౧ || సేనా
పతేయథా తేష్యకృతవిద్యాశ్చ తువిధాః | మోధాన్మగరరత్నాయాంతథావ్యాదేష్టమహాని || ౨ || సప్రహస్తైః ప్రణీ
త్రాల్పాదికీషాన్రాజశాసనమ్ | వినితీప్యబలంసర్వం బహిరంతశ్చ మందిరే || ౩ || తతోవినితీప్యబలంపృథజ్మగరగుప్తయో
ప్రహస్తైః ప్రముఖైరాజ్ఞానిషసావజగదచర || ౪ || నిహితంబహిరంతశ్చ బలంబలవతస్తదా కిరుష్వవిమనాః క్షిప్రంయదభిప్రే
తమస్తితే || ౫ || ప్రహస్తవచనంక్రత్వా రాజారాజ్యహితేరతః | సుభేల్లుస్సుహృదాం మధ్యేవ్యాజహరిసరావణి || ౬ || ప్ర
యాప్రియేసుఖండుశిఖంలాభాలాభాహితాహితేధర్మకామాధాకృత్రేషుయూయమహాధవేదితుమ్ || ౭ || సర్వకృత్యా
నియుష్మాభిస్సమారథానిసర్వథా | మంత్రకమణియంత్రానిసజాతువిఫలానిమ్ || ౮ || ససోమగ్రహానత్తత్రైమూరుద్భిరీవ
నాసవః | భవద్భిరహమత్యేకంవృతః శ్రియమనాపుయూమ్ || ౯ || అహంతుఖిలసర్వావస్సమర్థయితుముద్యతః | కుం
భికణాస్యతుస్సపాన్వేమమథః మతేదయమా || ౧౦ || అయంహిసుప్తస్త్వాసాకుంభకణోమహాబలః | సర్వశత్రు

భూతాం ముఖ్యస్సౌధాని ముపస్థితః॥౧౧॥ ఇయంచదండకారణ్యాద్రామస్యమహిషీప్రియా ॥౩౫॥ భిక్షురీతాన్తేశాచాన్
తాజనకాత్మజాః॥౧౨॥ సామేనశయామారోఘుమిచ్చత్యలసగామిః॥ త్రిషులోకేషుచాశ్వామేనసీతాసదృశీమతా॥౧౩॥
తనుమధ్యపృథుశోణీకారదేందునిభాననా॥ హేమబింబనిభాసోమ్యామాయేవమయనిమితా॥౧౪॥ సులోహితతలౌ
శ్చక్షోచరణౌనుప్రతిష్ఠితౌ॥ దృష్ట్వాతామనభాతస్యాదీప్యతేమేశరీరజః॥౧౫॥ హుతాగ్నహోతిశంకాశామేనాంసౌ
రీమివప్రభామోదృష్ట్వాసీతాంవిశాలాక్షింకామస్యవశమేయివా॥౧౬॥ ఉన్నసంవదనంవల్లువిపులంచారులోచనమ్॥ ప
శ్యంస్తథావశస్తస్యాఃకామస్యవశమేయివా॥౧౭॥ క్రోధహర్షసమానేనదుర్వణకరణేనచాశోకసంతాపనిత్యై
నకామేనకలుషీకృతః॥౧౮॥ సాతుసంపత్సగంకాలంమామయాచతభామిసీ॥ ప్రతిక్షమాణాభతాఃరంరామమాయత
లోచనా॥౧౯॥ తన్నయాచారునేత్రాయాఃప్రతిజ్ఞాతంవచశ్శుభమ్॥ శ్రాంతోహంసతతంకామాద్యతోహయజ్జవా
ధ్వని॥౨౦॥ కథంసాగరమత్నోభ్యముత్తరంతవనోకసఃబహుసత్వసమాకీర్ణంతోవాదశరథాత్మజౌ॥౨౧॥ అథవాకపిస్తే
కేనకృతంనకదశంమహత్॥ మజ్జేయాఃకార్యగతయోబ్రూతయస్యభామతి॥౨౨॥ మానుషాస్తేభయంనాస్తితథా
పీతువిస్మయతామ్॥౩౩॥ దేవాసురేయైర్ధేయైర్ముఖ్యైస్సహితోజయమ్॥౨౪॥ తేమేభవంతశ్చతథాసుగ్రీవప్రముఖాహ
రిః॥ పరేపారేసముద్రస్యపురస్సుత్యస్తపాత్మజౌ॥౨౫॥ సీతాయాఃపదవీంజ్ఞాత్వాసంప్రాప్తాపరుణాలయమ్॥ అదే
యూచయథాసీతావధ్యదశరథాత్మజౌ॥౨౬॥ భవద్భిమంత్ర్యతాంమంత్రస్సునీతంచాభిధీయతామ్॥ సహిశక్తింప్రప
శ్యామిపగత్యన్యస్యకస్యతిత్॥౨౭॥ సాగరంవానరైస్తీత్యానీచ్యయేనజయోమమ॥ తస్యకామవరీతస్యనిశమ్యపరిదేవి
తమ్॥౨౮॥ కుంభకణఃప్రసుక్రోధవచనంచేదనుబ్రవీత్॥ సంప్రధారైవతతాగ్రంకరణీయంత్యయావిభా॥౨౯॥
ప్రపశ్యామిసహమాత్యైస్సర్వమేవయథాతథమ్॥ యదాతురామస్యసలత్కుణస్యప్రసహ్యాసీతాఖిలసాధిహాహృతా॥
సకృత్సమిత్యైవసమిచ్ఛితంతదాభజేతదిక్ష్యంయమునేవయామునమ్॥౩౦॥ సర్వమేతన్నహారాజకృత్యమప్రతిమంతవ
విసీయేతసహస్సాభిరాదావేవాస్యకమణః॥౩౧॥ న్యాయేనరాజకార్యాణియఃకరోతిదశాననాససంతప్యతేపశ్యన్
శ్చితాథమతిన్యపః॥౩౨॥ అనుపాయేనకమాణివిపరీతానియానిచ॥ క్రియమాణానిదూష్యంతిహావీంష్యప్రయితేష్య
వా॥౩౩॥ యఃపశ్యత్సర్వకార్యాణికమాణ్యభిదీక్షతః॥ పూర్వంజాపరకార్యాణిసవేదనయానయా॥౩౪॥ చపల
స్యశుక్యత్యైషప్రసూత్యైధికంబలమ్॥ క్షీప్రమస్త్యేప్రపద్యంతేక్రాంచస్యభిమవద్విజాః॥౩౫॥ త్వయేదంమహాదార
భ్యంకార్యమప్రతిచింతితమ్॥ విష్ట్యత్వాంనావధీద్రామోవిషమిశ్రమివామిషమ్॥౩౬॥ తస్మాత్త్వయాసహూరభ్యంకమ
హ్యప్రతిమంపరైః॥ అహంసూకరిష్యామిహత్వాశ్చక్రాంస్తవానఘ॥౩౭॥ అహముత్పాదయిష్యామిశక్రాంస్తవవి
శాంపతేయదిశక్రవిపస్వంతోయదిపావకమారుతౌ॥౩౮॥ తావహంయోధయిష్యామిమపేరపరుణావపః॥ గిరిమాత్రశరీర
స్యమహాపరిఘయోధినః॥౩౯॥ నదతస్తీష్ణదంష్ట్రస్యభిభియాదైవపురందరః॥ పునమాంసద్వితీయేనశరేణనిహానిష్య
తి॥౪౦॥ తతోహంతస్యసాస్యామిరుధిరంకామహాశ్వస॥ పదేనవైదాశరథేస్సుభావహంజయంతవాహతుఃమహాయతి
ష్యే॥ హత్వాచరామంసహలక్ష్మణేనభాదామిసర్వాకహారియాధముఖ్యా॥౪౧॥ రం॥ రమస్యకామఃపిబజాగ్ర్యవారు
ణీంకురుష్వకార్యాణిహితానివిష్వరః॥ మయాతురామేగమితేయన్మత్యయంచరాయసీతావశగాభవిష్యతి॥౪౨॥ ఇతిశ్రీ
మద్యుద్ధకాండే - ద్వాదశ స్కంధః - * * * * * రావణంప్రథమాజ్ఞాయమహాపాశోష్టమహాబలః
ముహూతమనుసంబింత్యప్రాంజలివాక్యమబ్రవీత్॥౧॥ యఃఖిలవపనంప్రవ్యమృగవ్యాళసమాకులమ్॥ నపిబే
న్నగుసంప్రప్యసనోబాలిశోభవేత్॥౨॥ ఈశ్వరస్యేశ్వరఃకొస్తితవశశ్రునిబహాణారమస్వసహవైదేహ్యశక్తౌ
నాక్రమ్యమూఢని॥౩॥ బలాత్కుక్కుటవృత్తైవతతాయస్వమహాబల॥ ఆక్రమ్యక్రమ్యసీతాంవైతాంభుజ్జ్వలర
మస్వచ॥౪॥ లబ్ధకామస్యతేపశ్చదాగమిష్యతిచేద్భయమ్॥ ప్రాప్తమప్రాప్తకాలంవాసర్వంప్రతిసహిష్య
సి॥౫॥ కుంభకణఃస్సహస్సాభిరింద్రజిద్యమహాబలః॥ ప్రతిషేధయితుంశక్తోనవబ్రహ్మపివజ్రిణమ్॥౬॥ ఉపప్రదానంసాం
త్వంవాభేదంవాకుశలైఃకృతంసమతిక్రమ్యదండేనసద్ధిమథేమహోచయ॥౭॥ ఇహప్రాప్రాన్వయంసర్వాశక్తౌ
స్తవమహాబల॥౮॥ శక్తౌప్రపాతేనకరిష్యామోనసంశయః॥౯॥ ఏనముక్తస్తదా రాజామహాపాశేనరావణః॥ తస్య

సంపూజయేవాక్యమిదం వచనమబ్రవీత్ || ౧౬ || మహాపాశ్వనిబోధత్వం రహస్యం కించిదాత్తనః | దిరవృత్తంతదాఖ్యా
స్యేయదవాస్తంమయాపురా || ౧౭ || పితామహస్యభవనంగచ్ఛంతీంపుంజికస్థలామ్ | చంచూర్యమాణామద్రాక్షమాకా
శ్చెన్నశిఖామివ || ౧౮ || సాప్రసవ్యమయాభుక్తకృతావినసనాతతః | స్వయంభూభవనం ప్రాప్తాలోలితానశీనియథా ||
౧౯ || తచ్చతస్యతదామన్వేజ్జాతమాసీన్ద్రహత్యనః | అథసంకుపితోదేవోమామిదంవాక్యమబ్రవీత్ || ౨౦ || అద్యప్రభృతి
యామన్యాంబలాన్పూరింగమిష్యసి | తదాతేతథామూఢాః ఫలిప్యతినసంశయః || ౨౧ || ఇత్యహంతస్యతావస్యభీతఃప్ర
సభమేవతామ్ | నానోపయోబలాత్ప్రీతాంవైదేహీంశయనేశుభే || ౨౨ || సాగరస్యేవమేవేగోమారుతస్యేవమేగతిః | వైశ
ద్వాశరథివేదవ్యాసాదయతీతేనమామ్ || ౨౩ || కోహిసింహమివాసీనంమస్తంగిరిగుహశయే | క్రుద్ధంవృత్త్యమివాసీనం
సంప్రబోధితుమిచ్ఛతి || ౨౪ || నమస్తోనిశితాబాణాద్విజిహ్వేనివపన్నగాః | రామఃపశ్యతీనంగ్రామేతేనమావభిగ
చ్ఛతి || ౨౫ || క్షీప్రంవజ్రోపమైబాణైశ్చతథాకాముఃకచ్యుతైః | రామమాదీపయిష్యామిడలాభిరివకుంజరమ్ || ౨౬ || త
చ్చాస్యబలమాధాస్యేబలేనమహతావృతః | ఉదయంసవితాకాలేనక్షత్రాణామివప్రభామ్ || ౨౭ || సవాసవేనాపిసహ
స్రవతుమాయథాస్తీశక్యోవరుణేనవాపునః | యథాత్వియంబాహుబలేననిజితాపురిపురావైశ్రవణేనపాలితా || ౨౮ ||
ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే - త్రయోదశ స్కంధః .

నిశాచరేంద్రస్యనిశమ్యవాక్యంసంకుంభకణాస్యచగజితాః | విభీషణోరాక్షసరాజముఖ్యమువాచవాక్యం
హితసుథాఽయుక్తమ్ || ౧ || వృతోహిబహ్వాంతరభాగరాశిశ్చింతావిషమస్సస్తితతీక్షణదంష్ట్రః | పంచాంగులీపంభశిరోత్తికా
యస్సితామహాహిస్తవకేనరాజ || ౨ || పురాశరసూర్యమూరివిసన్నిభాఃసువణాపుంభాఃసుదృఢాన్నపాత్తజః | స్ప
జత్యమోఘావిశిఖాన్వధాయతేప్రదీయతాందాశరథాయమైధి || ౩ || యావన్నలంకాంసమభిద్రవంతివలీముఖాఃపర్వ
తకూటమాత్రాః | దంష్ట్రాయుధాశ్చైవనఖాయుధాశ్చప్రదీయతాందాశరథాయమైధి || ౪ || యావన్నగృహ్లాంతిశి
రాంసిబాణారామెరితారాక్షసపుంగవానామ్ | వజ్రోపమావాయుసమానవేగాఃప్రదీయతాందాశరథాయమైధి ||
౫ || సంకుంభకణేంద్రజితేనరాజంస్తథామహాపాశ్వనుఃపాలాదరౌవా | నికుంభకుంభోచతథాతికాయఃస్థాతుంసశ
క్తాయుధిరాఘవస్య || ౬ || జీవంస్తురామస్యనమోక్ష్యసేత్వంగుప్తస్సవిశ్రావ్యథామరుద్భిః | నవాసవస్యాంకగతోనమృ
త్యోర్మఖంసపాతాశమనుప్రవిప్తః || ౭ || నిశమ్యవాక్యంతువిభీషణస్యతతఃప్రహస్తోవచనంబభాషే | ననోభయంవిక్సనదై
వతేభ్యోనదానవేభ్యోహ్యథవాకదాచిత్ || ౮ || నయక్షగంధర్వమహూరగేభ్యోభయంసంభ్యేవతగౌత్తమేభ్యః |
కథన్నరామాద్భువితాభయనోనరేంద్రపుత్రత్వమరేకదాచిత్ || ౯ || ప్రహస్తవాక్యంతప్రహితంనిశమ్యవిభీషణోరా
జహితానుకాంక్షీ | తతోమహాథేంద్రవచనంబభాషేధర్మగణాకామేషువిష్టబుద్ధిః || ౧౦ || ప్రహస్తరాజాచమహూద
రశ్చత్వంకుంభకణాశ్చయథాథజాతమ్ | బ్రవీథరామంప్రతీతన్నశక్యంయథాగతిఃస్వగణమథమబుద్ధేః || ౧౧ || వధ
స్తురామస్యమయాత్వయావాప్రహస్తసవైరపిరాక్షసైర్వా | కథంభవేదథావిశారదస్యమహాణావంతతుమివా
ష్టవస్య || ౧౨ || ధనుఃప్రధానస్యమహారథస్యఇత్సోకువంశప్రభవస్యరాజ్ఞః | ప్రహస్తదేవాశ్చతథావిధస్యకృత్యేషు
శక్తస్యభవంతిమూఢాః || ౧౩ || తీర్థోనయావత్తవకంకవత్రామరాసదారాఘవవిప్రముక్తాః | భిత్వాశరీరంప్రవిశంతి
బాణాఃప్రహస్తతేనైవవికత్థసేత్వమ్ || ౧౪ || భిత్వానయావత్ప్రవిశంతికాయంప్రాణాంతకాస్తేశనితుల్యవేగాః | శితా
శ్శరారాఘవవిప్రముక్తాఃప్రహస్తతేనైవవికత్థసేత్వమ్ || ౧౫ || నరావణోనాతిబలస్త్రిశీహాసంకుంభకణాస్యసతో
నికుంభః | నరేంద్రజిద్వాశరథింప్రసోధుంత్వంవారణేశక్రసమంసమథాః || ౧౬ || దేవాంతకౌవాపినరాంతకౌవాత
థాతికాయోతిరథోమహాత్పాఅకంపనశ్చాద్రిసమాససారఃస్థాతుంసశక్తాయుధిరాఘవస్య || ౧౭ || అయంహిరాజావ్యస
నాభిభూతోమిత్రైరిమిత్రప్రతిమైర్భవద్భిః | అన్యాస్యతేరాక్షసనాశనాథేతిక్షుప్తకృత్యాహ్యసమీక్ష్యకారీ || ౧౮ || అ
నంతభాగేనసహస్రమూఢానాగేనభీమేనమహాబలేన | బలాత్పరిక్షిప్తమిమంభవంతోరాజానముతీక్షిప్యపిమోచ
యంతు || ౧౯ || యావద్ధిశేగ్రహణంసుహృద్భిఃసమేత్యసర్వైఃపరిపూర్ణకామైః | నిగృహ్యరాజాపరిరక్షితవ్యోభూతై
ర్యథాభీమబలైర్గృహీతః || ౨౦ || సువారిణారాఘవసాగరేణప్రచ్ఛాద్యమానస్తరసాభవద్భిః | యుక్తస్త్వయంతార

యశుంస మేత్య కాకుల్ స్థపాతా శముభేవత సః ॥ ౧౧ ॥ ఇదంపు రస్యాస్య సరాక్ష సస్య రాజ్ఞ శ్చపథ్యం ససుహృజ్జనస్య స
మ్యుష్టే వాక్యం స్వమతం బ్రవీమి స రేం ద్రపుత్రాయ దదామవత్సమ్ ॥ ౧౨ ॥ పరస్య వీర్యం స్వబలం చ బుధా స్థానం తుయం
జైవత తై వవృద్ధిమ్ । తథాన్వపత్యే ప్యనుద్యత్యబుద్ధ్యావదేత్ క్షమంస్వామిహితంచ మః ॥ ౧౩ ॥ ఇతి శ్రీ మద్యుధ్ధ కాం డే -
చతుర్దశ శ స్స గ కాః ***** బృహస్పతేస్తుల్యమతేర్వచ స్తన్నిశమ్యయ త్సేనవిభీషణస్య తతోమ హోత్వాన
చనంబభాషేత తేం ద్రజినైర్మృతయోధముఖ్యైః ॥ ౧౪ ॥ కింనామ తేతా తకనిష్ఠ వాక్యమనభ కం జై వసుభీతవచ్చ అస్మిన్మగ్న
లేయోపిభవేన్నజాతసోసీద్యశం నైవవదేన్నకుర్యాత్ ॥ ౧౫ ॥ త్వేనవీర్యేణ పరాక్రమేణ శౌర్యేణైర్వేణవ తేజసాచ ।
ఏకఃకులేస్త్వి ఘృరుహోవిముక్తో విభీషణస్తాతకనిష్ఠ పషః ॥ ౧౬ ॥ కిన్నామతో రాక్ష సరాజపుత్రావస్తాక మేనేనహిరాక్ష సేన ।
సుప్రాకృతే నాపిరణేనిహంతుం శక్యాకుతోభీషయ సేన్నభీరో ॥ ౧౭ ॥ త్రిలోకనాథోననుదేవరాజశ్చక్రౌమ యాభూమిత
లేనివిష్టభయాదిరాశ్చాపిదిశఃప్రసన్నాస్సర్వేతథాదేవగణాస్సమగ్రాః ॥ ౧౮ ॥ విరావతోవిస్మరమున్నద౯ సనిపాతి
తోభూమిత లేమయాతు । ఏకపృథదంతోతుమయాప్రసహ్యవిత్రాసి తాదేవగణాస్సమగ్రాః ॥ ౧౯ ॥ సోహంసురాణామపి
దపహంతాదై త్యోత్తమానామపిశోకదాతా । కథంనరేం ద్రాత్మజయోనశక్తోమనుష్యయోః ప్రాకృతయోస్తువీ
ర్యః ॥ ౨౦ ॥ థేం ద్రకల్పస్యదుతాసదస్యమహాజన స్తద్వచనంనిశమ్య తతోమహాభంవచనంబభాషే విభీషణశ్చత్రుభృ
తాంవృత్యః ॥ ౨౧ ॥ నతాతమం త్రేతవనిశ్చయోస్తిపాల స్వమద్యావ్యవిపక్వబుద్ధిః । తస్మాత్త్వయాహ్యేత్సవి నాశనాయవ
చోధహీనంబహువిప్రులుప్తమ్ ॥ ౨౨ ॥ పుత్రప్రవాదేనతురావణస్యత్వమింద్రజిన్నిత్రముఖోనిశత్రుః । యస్యేద్యశంరా
ఘవతోవినాశంనిశమ్య మోహోదనుమన్యసేత్వమ్ ॥ ౨౩ ॥ త్వమేవవధ్యశ్చనుదుమతశ్చసచాపివధ్యోయితహానయత్త్వం
బాలందృఢంసాహసికంచయోద్యప్రావేశయన్తంత్రకృతాంసమిషమ్ ॥ ౨౪ ॥ మూఢోప్రగల్భావినయోవపన్నస్తేత్త్వ
స్వభావోల్బమతిమరాత్మామూఖ స్వమత్యంతమమమతిశ్చత్వమింద్రజిద్బాలతయాబ్రవీషి ॥ ౨౫ ॥ కౌబ్రహ్మ
దండప్రతిమప్రకాశానదిష్టతఃకాలనికాశరూపా ॥ సహేతబాణాయమదండకల్పా సహక్షముత్తాయథిగాఘ
వే ॥ ౨౬ ॥ ధనానిరత్నానివిభూషణానివాసాంసిదివ్యానిమణీంశ్చచిత్రా ॥ సీతాంచరామాయనివేద్యదేవీంచసేమ
రాజన్నిహవీతశోకాః ॥ ౨౭ ॥ ఇతి శ్రీ మద్యుధ్ధ కాం డే - పంచదశ శ స్స గ కాః - *****

సునివిష్టంహితంవాక్యము క్తవంతంవిభీషణమ్ అబ్రవీత్పరుషంవాక్యం రావణః కాలచోదితః ॥ ౧౮ ॥ వసేత్సహసపత్నీ
నక్రుద్ధే నాశీవిషేణవా । నతుమిత్రప్రవాదేనసంవసేచ్ఛత్రు సేవి నా ॥ ౨౧ ॥ జానామిశీలంజ్ఞాతీనాంసర్వలోకేషురాక్ష స ।
హృష్యంతివ్యసనేష్వతేజ్ఞాతీనాంజ్ఞాతయస్సదా ॥ ౨౩ ॥ ప్రధానంసాధకంవైద్యంధమశీలంచరాక్ష సజ్ఞాతయోహ్యవమ
న్యతేశూరంపరిభవంతిచ ॥ ౨౪ ॥ నిత్యమన్యోన్యసంహృష్టావ్యసనేష్వాతతాయినః । ప్రచ్ఛన్నహృదయాఘోరాజ్ఞాతయస్తు
భయావహః ॥ ౨౫ ॥ శ్రూయం తేహస్తిభిగీతాఃశ్లోకాఃపక్షవనేకద్వచిత్ । పాశహస్తాన్నరాదృష్ట్యైశ్యుతాగదతోమ
మ ॥ ౨౬ ॥ నాగ్నినాన్యానిశస్త్రాగ్రానినఃపాశాభయావహః । ఘోరాఃస్వాధాప్రయుక్తాస్తుజ్ఞాతయోనోభయావహః ॥
౨౭ ॥ ఉపాయమేతేవత్యంతిగ్రహణేనాత్ర సుశయఃకృతాన్వద్భయోత్ జ్ఞాతిభయంసుకష్టంవిదితంచనః ॥ ౨౮ ॥ విద్యతేగౌ
ముసంపన్నంవిద్యతే బ్రాహ్మణేదమః । విద్యతేస్త్రీమచాపల్యంవిద్యతేజ్ఞాతితోభయమ్ ॥ ౨౯ ॥ తతోనేష్టమిదంసాహ్యయద
హంలోకసత్కృతః । విశ్వద్యేణాభిజాతశ్చర్పిపూణాంమూర్ఖ్యవస్థితః ॥ ౩౦ ॥ యథాపుష్కరవణేషుపతితాస్తోయవిం
దపః । నక్షేషముపగచ్ఛంతితథానార్యేషుసౌహృదమ్ ॥ ౩౧ ॥ యథాపూర్వంగజసాత్సాత్సాగ్రహ్యహస్తేనవైరజః । నూష
యత్యాత్మనోదేహంతథానార్యేషుసౌహృదమ్ ॥ ౩౨ ॥ యథామధుకరస్త్రషాస్త్రసంవిదన్నసజ్జతే । మనుమేషుప్రపు
ల్లేషుతథానార్యేషుసౌహృదమ్ ॥ ౩౩ ॥ యథాశరదిమేషునాంసంచతామపిగజతామ్ । నభవత్యంబుసంక్షేదస్తథానా
ర్యేషుసౌహృదమ్ ॥ ౩౪ ॥ అన్యస్తేవంవిధంబ్రూయాద్వాక్యమేతన్నశాచర । అస్మిన్మహాతేజనభవేత్త్వాన్తుధికుల
పాంసనమ్ ॥ ౩౫ ॥ ఇత్యుక్తఃపరుషంవాక్యంన్యాయవాదీవిభీషణః । ఉత్పపాతగదాపాణిశ్చతుర్భాస్సహరాక్ష సైః ॥ ౩౬ ॥
అబ్రవీచ్ఛతదావాక్యంజాతక్రోధోవిభీషణః । అంతరిక్షగతఃశ్రీమాత్థాతరంరాక్ష సాధివమ్ ॥ ౩౭ ॥ సత్త్వంధ్రాతా
సీమెరాజేబ్రూహిమాంయద్యదిచ్ఛసి । జ్యేష్ఠోమాన్యఃపితృసమోనచధమపభేస్థితః ॥ ౩౮ ॥ ఇదంతుపరుషంవాక్యంనక్ష

శ్రీమదామృతమువత్సరభంభవద్విరపితచుక్రమే॥ ౩౨॥ సుశూదాహ్యభక్తశ్రేయము క్తబుద్ధిమలాసతా ।
 సమర్థేనాపినిదేఃప్రసాదాశ్చ తీర్థభూమిమిద్ధతా॥ ౩౩॥ ఇత్యేవంపరిపృష్టాస్తేస్సంస్వంమతమతంద్రలాః సోపచారంతదా
 రామమూచుహితచిక్షిపవః॥ ౩౪॥ అజ్ఞాతంనాస్తితేకిచిత్త్యేమలాశ్చ సురామవత్రానంసూజయరామపృచ్ఛస్య
 స్సామహ్యత్తయా॥ ౩౫॥ త్వంహిసత్యవ్రతశ్శూరోధామిహకూదృఢవిక్రమః । పరీక్ష్యకారీస్తృతమాన్నిస్తృష్టాశ్చాసు
 హ్యశ్చుచ॥ ౩౬॥ తస్మాదైకకళస్తావత్ప్రవంశుసదివాస్తవహేతుతామతసంపన్నాస్సమభాశ్చపునఃపునః॥ ౩౭॥ ఇ
 త్యుక్తేరామవాయానమతిమానంగదోవ్రతః । విభీషణపరిత్రాభమువాచవచనంహరిః॥ ౩౮॥ శత్రోస్సకాశాత్సంప్రా
 ప్తస్సర్వధాశంక్యఎవహివిశ్వాసయోగ్యస్సహసానకతవ్యోవిభీషణః॥ ౩౯॥ ఛాదయిత్వాత్వభావంహిచరంతితబుద్ధ
 యః । ప్రహరంతిచరంధ్రేషుసోనభాన్సుముహూభవేత్॥ ౪౦॥ అథానభౌవినిశ్చిత్త్యవ్యవసాయంభజేతహ । గుణత
 స్సంగహంకుర్యాన్దోషతప్తవివజ్ఞయేత్॥ ౪౧॥ యదిదోషోమహంస్తస్మింస్యజ్యతామవిశంకితంగుణాన్వాపిబహూన్
 జ్ఞాత్వాసంగహఃక్రియతాన్యవరం॥ ౪౨॥ శరభస్తృథనిశ్చిత్త్యసాంత్యంవచనమబ్రవీత్ । క్షిప్రమస్త్రిన్నరవ్యాఘ్రచారఃప్ర
 తివిధీయతామ్॥ ౪౩॥ ప్రణిధాయహిచారేణయథావత్సాక్ష్యబుద్ధినా । పరీక్ష్యచతతఃకార్యోయథాన్యాయంపరిగ్రహః॥
 ౪౪॥ జాంబవాంస్తృథసంప్రేక్ష్యశాస్త్రబుద్ధ్యాచివక్షణః । వాక్యంవిజ్ఞాపయామాసగుణవద్దోషవజ్ఞాతమ్॥ ౪౫॥ బద్ధవై
 రాచృపాపాచృరాక్షసేంద్రాద్విభీషణః । అదేశకాలేసంప్రాప్తస్సర్వధాశంక్యతామయమ్॥ ౪౬॥ తతోమైంజస్తుసం
 ప్రేక్ష్యనయాపనయకౌవిడః । వాక్యంవచనసంపన్నోబభాషేహేతుముత్తరమ్॥ ౪౭॥ వచనంరామతస్యైషరావణ
 స్యవిభీషణః । పృచ్ఛ్యతాంమథారేణాయంశలైసరవరేశ్వర॥ ౪౮॥ భావమస్యతువిజ్ఞాయతతస్తత్వంకరిష్యసి । యదిదు
 ష్టోనమష్టోవాబుద్ధిపూర్వంనరమభ॥ ౪౯॥ అథసంసారసంపన్నోహనూమానచివోత్తమః । ఉవాచవచనంశ్లక్ష్యమర్థ
 వన్నధురంలఘు॥ ౫౦॥ నభవంతంమతిశ్రేయంసమభావంవదతాంవరమ్ । అతిశయయితుంశక్తోబృహస్పతిరపిబ్రువత్॥ ౫౧
 నవాదాన్నాపిసంఘమాన్నాధిక్యాన్నచకామతః । వత్స్యామివచనంరాజయథాభంరామగౌరవాత్॥ ౫౨॥ అథా
 నభానిమిత్రంహియమక్తంసదివైస్తవతత్రదోషంప్రవశ్యామిక్రియానవబ్యవహర్యతే॥ ౫౩॥ ఋతేయోగాత్సమ
 భ్యమవబోధ్యంనశక్యతే । సహసావినియోగౌహిదోషవత్ప్రతిభాతిమే॥ ౫౪॥ చారప్రణిహితంయుక్తంయమక్తంస
 చివైస్తవ । అథాస్యాసంభవాత్తత్రచారణంమోషపద్యతే॥ ౫౫॥ అదేశకాలేసంప్రాప్త్యత్యయంయద్విభీషణః । ఏవత్సా
 తత్రమేస్తేయంతాంసిబోధయథామతి॥ ౫౬॥ సపషడశకాలశ్చభవతీహయథాతథా । పురుషాత్పరుషంప్రాప్యతథా
 దోషగుణావపి॥ ౫౭॥ దౌరాత్మ్యంరావణేవృష్టావిక్రమంచతథాత్వయి । యుక్తమాగమంతస్యసదృశంతస్యబుద్ధితే॥
 ౫౮॥ అజ్ఞాతరూపైఃపురుషైస్సరాజాపృచ్ఛతామితి । యమక్తమత్రమేప్రేతాకాచిదస్తీసమిక్షితా॥ ౫౯॥ పృచ్ఛమా
 మోవిశంకేతసహసాబుద్ధిమాన్వచః । తత్రమిత్రంప్రమాప్యేతమిథ్యాపృష్టంసుభాగతమ్॥ ౬౦॥ అశక్యస్సహసారాజా
 భావోవేతుంపరస్యవై । అతస్సృభావైగీతైస్తైవైపుణ్యంపశ్యతాభృశమ్॥ ౬౧॥ సత్త్వస్యబ్రువతోజాతులక్యతేదు
 ష్టభావతా । ప్రసన్నంవచనంచాపితస్మాన్నేనాస్తీసంశయః॥ ౬౨॥ అశంకితమతిస్వస్థోనశతఃపరిసపఃతి । నచాస్యదుష్టా
 వాక్యపితస్మాన్నాస్తీహసంశయః॥ ౬౩॥ అకారశ్చద్వమానోపనశక్యోవినిగూహితమ్ । బలాద్ధివివృణోత్తేవభావమంత
 గతంసృణామ్॥ ౬౪॥ దేశకాలోపపన్నంవకార్యంకార్యవిదాంవర । సఫలంకురుతేక్షిప్రంప్రయోగేణాపిసంహితమ్॥ ౬౫
 ఉద్యోగంతవసంప్రేక్ష్యమిథ్యావృత్తందరావణమ్ । వాలినశ్చవధంశ్రుత్వామగ్రివంచాభిషేచితమ్॥ ౬౬॥ రాజ్యం
 ప్రాప్తయమానశ్చబుద్ధిపూర్వమిహగతః । ఏతావత్పురుస్కృత్యయుజ్యతేతత్రసంగ్రహః॥ ౬౭॥ యథాశక్తిమ
 యోక్తంతురాక్షసస్యాజ్ఞవంప్రతి । త్వంప్రమాణంతుశేషస్యశ్రుత్వాబుద్ధిమతావర॥ ౬౮॥ ఇతిశ్రీమద్యుగ్ధికాం

దే - సప్తదశ స్కంధః . *****
 అథరామఃప్రసన్నాత్తాశ్రుత్వావాయుమతస్యహ । ప్రత్యభాషతమధఃపః శ్రుతవానాత్మనిస్థితమ్॥ ౧॥
 మమాపితువివక్షాస్తీకాచిత్ప్రతివిభీషణమ్ । శ్రోతుమిచ్ఛామితత్సర్వంభవద్భిః శ్రేయసిస్థితే॥ ౨॥ మిత్రభావేనసం
 ప్రాప్తనత్యజేయకథంజనానోమాయ్యపితస్యస్యాత్సతామేతదగోపితమ్॥ ౩॥ సుగ్రీవస్తృథతద్వాక్యమాభాష్యచ

విమృశ్యచ | తతశ్శుభతరంవాక్యమువాచహరిపుంగవః || ౨౦ || సుమస్తౌవాప్యదుష్టోవాకిమేషరజనీచరః | ఈచ్ఛశంష్యసనం
ప్రాప్తంభ్రాతరంయఃపరిత్యజేత్ || ౨౧ || కోనామసభవేత్తస్యయమేషనపరిత్యజేత్ | వానరాధిపతేర్వాక్యంశ్రుత్వాస
ర్వానుదీక్ష్యచ || ౨౨ || ఈషదుత్సయమానస్తులక్షణంపుణ్యలక్షణమ్ | ఇతిహివాచకాకుత్స్థోవాక్యంసత్యపరాక్ర
మః || ౨౩ || అసథిత్యచశాస్త్రాశివృద్ధాననుపసేవ్యచ | సత్యమీదృశంవస్తుంయదువాచహరీశ్వరః || ౨౪ || అస్తీసూక్ష్మతరంకించి
ద్యదత్రప్రతిభాతిమే | ప్రత్యక్షంలౌకికంవాపివిద్యతేసర్వరాజసు || ౨౫ || అమిత్రాస్తతులీనాశ్చప్రాతిదేశ్యాశ్చకీర్తి
తాఃవ్యసనేషుప్రహరారస్తస్మాదయమిహగతః || ౨౬ || అపాపాస్సశ్రులీనాశ్చమానయంతస్వకాకాహితాః | ఏషప్రా
యోనరేంద్రాణాంశంకనీయస్తుశోభనః || ౨౭ || యస్తుదోషస్త్యయాప్రోక్తోహ్యదానేరీబలస్యచ | తత్రతేకేతయిష్య
మియథాశాస్త్రమిదంశృణు || ౨౮ || నవయంతశ్రులీనాశ్చరాజ్యకాంక్షీచరాక్షుసః | పండితాహిభవిష్యంతితస్తాన్తా
హిహివిభీషణః || ౨౯ || అవ్యగ్రాశ్చప్రతుష్టాశ్చనభవిష్యంతిసంగతాః | ప్రవాదశ్చమహానైషతతోస్యభయమాగతమ్ ||
౩౦ || ఇతిభేదంగమిష్యంతితస్తాన్తాహిహివిభీషణః | ససర్వేభాతరస్తాతభవంతిభరతోపమాః || ౩౧ || మద్విధావాపిత్వ
పుత్రాస్సహృదోవాభవద్విధాః | ఏవముక్తురామేణసుగ్రీవసహలక్షణః || ౩౨ || ఉక్థాయేదంమహాప్రాజ్ఞః | ప్రణతో
వాక్యమబ్రవీత్ | రావణేనప్రణిహితంతమవేహివిభీషణం || ౩౩ || తస్యాహంనిగ్రహంనున్యేక్షుమంతుమవతాంవర | రాక్ష
సోజిహ్వాబుద్ధ్యాసందిష్టాయమిహగతః || ౩౪ || ప్రహర్తుంత్యయివిశ్వేస్తైప్రచ్ఛన్నోమయివానఘ | లక్ష్యణేవామహ
బాహూసవధ్యస్సచివైస్సహ || ౩౫ || రావణస్యనృశంసస్యభాతాహ్యేషవిభీషణః | ఏవముక్త్యరఘుశ్రేష్ఠంసుగ్రీ
వోవాహినీపతిః || ౩౬ || వాక్యజ్ఞోవాక్యకుశలంతతోమానముపాగమత్ | సుగ్రీవస్యతుతద్యాక్యంరామశ్శ్రుత్వావి
మృశ్యచ || ౩౭ || తతఃశుభతరంవాక్యమువాచహరిపుంగవం | సుమస్తౌవాప్యదుష్టోవాకిమేషరజనీచరః || ౩౮ || సూ
క్ష్మమప్యహితంకతుంమమాశక్తఃకథంచనపిశాచాదానవాన్యాయైషృధివ్యాంధైవరాక్షసాః || ౩౯ || అంగు
శ్యగ్రేణతాన్తన్యామిచ్ఛహరిగణేశ్వర | శూయతేహికపాతేనశత్రుశ్శరణమాగతః || ౪౦ || అచితశ్చయథాన్యా
యంనైవశ్చమాంనైనిమంత్రితః | సహితంప్రతిజగ్రాహభార్యాహతారమాగతమ్ || ౪౧ || కపోతోవానరశ్రే
ష్ఠకింపునమద్విధోజనః | ఋషేఃకణ్వస్యపుత్రేణకంఠునాపరమహితాః || ౪౨ || శృణుగాథాంపురాగీ
త్రాంధమిన్ద్రాంసత్యవాదినా | బద్ధాంజలిపుటందీనంయాచంతంశరణాగతమ్ || ౪౩ || సహన్యాదానృశంస్యాథవపిశ
త్రుంపరంతప | ఆతోవాయదివాదృప్తఃపరేషాంశరణాగతః || ౪౪ || అరిఃప్రాణాపరిత్యజ్యరక్షితవ్యఃకృతాన్తనా | స
చేష్ఠయాద్వామోహోద్వాకామాద్వాపినరక్షతి || ౪౫ || స్వయాశక్త్యాయథాసత్వంతత్వాపంలొకగహితం | పిన్దః
పశ్యతస్తస్యారక్షిణశ్శరణాగతః || ౪౬ || ఆదాయసుకృతంతస్యసర్వంగచ్ఛేదరక్షితః | ఏవందోమోమహానత్రప్రపన్నా
నామరక్షణే || ౪౭ || అస్వగ్యంచాయశస్యంచబలవీర్యవినాశనమ్ | కరిష్యామియథాథంతుకంఠోర్వచనముత్తమమ్ ||
౪౮ || ధమిన్ద్రాంచయశస్యంచస్వగ్యంస్యాత్తుఫలోదయమ్ | సకృదేవప్రపన్నాయతవాస్తీతిచయాచతే || ౪౯ || అభ
యసర్వభూతేభ్యోదదామ్యేతద్వ్రతంమమ | ఆనయైసంహరిశ్రేష్ఠదత్తమస్యాభయంమయా || ౫౦ || విభీషణోవాసు
గ్రీవయదివారావణఃస్వయం | రామస్యతువచశ్శ్రుత్వాసుగ్రీవఃప్లవగేశ్వరః || ౫౧ || ప్రత్యభాషతకాకుత్స్థంసాహదే
నాభిచాదితఃకిమత్రచిత్రంధమజ్జులోకనాథసుఖావహ || ౫౨ || యత్త్వమార్యంప్రభాషేథాస్సత్త్వవాన్సత్పథేభి
తః | మమచాప్యంతరాత్కాయంశుద్ధంవేత్తివిభీషణమ్ || ౫౩ || అనుమానాచ్చభావాచ్చసర్వతస్సుపరీక్షితః | తస్మాత్ప్ర
ప్రంసహస్తాభిస్తుల్యోభవతురాఘవ || ౫౪ || విభీషణోమహాప్రాజ్ఞసఖిత్వంచాభ్యుపైతునః | తతస్తుసుగ్రీవవచోని
శమ్యతధరీశ్వరేణాభిహితంనరేశ్వరః | విభీషణేనాశుజగామసంగమంపతత్రిరాజేనయథాపురందరః || ౫౫ || ఇతిశ్రీమ
ద్యుద్ధకాండే - అష్టాదశస్సర్గః. * * * * *
రాఘవేణాభయేదత్తేసన్నతోరావణానుజః | విభీషణోమహాప్రాజ్ఞోభూమింసమవలోకయత్ || ౫౬ || భాత్సపాతావనిం
హృష్టాభక్తైరనుచరైస్సహ | సతురామస్యధర్మాత్కానిపపాతవిభీషణః || ౫౭ || పాదయోశ్శరణాన్వేషీచతుర్థిన్సహరాక్ష
సైః | ఆబ్రవీచ్ఛతదారామంవాక్యంతత్రవిభీషణః || ౫౮ || ధర్మయుక్తంచయుక్తంచసాంప్రతంసంప్రహమణమ్ | అనుజోరా

చణసాహం తేనచాప్యవమానితః॥౪॥భవంతంసర్వభూతానాంశరణ్యంశరణాగతః । పరిత్యక్తామయాలంకామిత్రాణి
చధనానిచ॥౫॥ భవద్గతంమేరాజ్యంచజీవితంచసుఖానిచ । తస్యతద్వచనంశ్రుత్వా రామోవచనమ్ బ్రవీత్ ॥౬॥వచసా
సాంత్యయిత్వైసంలోచనాభ్యాంపిబన్నివ । ఆఖ్యాహిమమతత్వేనరాక్షసానాంబలాబలమ్ ॥ ౭॥ఏవముక్తస్తదారక్షోరా
మేణాశ్చైవకర్షణా । రావణస్యబలంసర్వమాఖ్యాతు ముపచక్రమే॥౮॥ అవధ్యస్సర్వదేవానాం గంధర్వాసురరక్షసామ్ ।
రాజపుత్రదశస్త్రివోవరదానాత్స్వయంభవః ॥౯॥ రావణానంతరోభ్రాతామమజ్యేష్ఠశ్చవీర్యవాక్ । కుంభకణోమ
హతేజాశ్చక్రప్రతిబలాయుధిగం॥౧౦॥ రామసేనాపతిస్తస్యప్రహస్తాయదివాశ్రుతః । కైలాసేయేనసంగ్రామేమాణి
భక్త్రపరాజితః॥౧౧॥ బద్ధగూఢాంగుళిత్రాణలవధ్యకవచోయుధిధనురాదాయతిష్ఠాసలద్యశోభవతీంద్రజిత్ ॥౧౨॥
సంగ్రామసమయప్ర్యాహేతవయితావపతాశనమ్ । అంతథానగతశ్చ త్రానింద్రజిద్ధంతిరాఘవ ॥౧౩॥ మహిమ
దరమహాపాశ్వేరాక్షసశ్చౌచ్యకంపనః । అసికస్థాస్తతస్యైతేలోకపాలసమాయుధిగం॥౧౪॥ దశకోటీనహస్తాణిరక్ష
సాంకామరూపిణామ్ । మాంసశోణితభక్షాణాలంకాపురనివాసినామ్ ॥ ౧౫ ॥ సతైస్తుసహితోరాజాలోకపాలాన
యోధయత్ । సహదేవైస్తుతేభగ్నారావణేనదురాత్మనా॥౧౬॥ విభీషణవచః శ్రుత్వా రామోదృఢవరాక్రమః । అస్వి
త్యమనసాసగ్వమిదంవచనమ్ బ్రవీత్ ॥౧౭॥ యానికమావదానానిరావణస్యవిభీషణ । ఆఖ్యాతానిచతత్వేనహ్యవగ
చ్ఛామితాన్యహమ్ ॥౧౮॥ అహంహత్యాదశస్త్రివంసప్రహస్తంసబాంధవమ్ । రాజానంతాంకరిష్యామిసత్యమేతత్
బ్రవీమి తే ॥౧౯॥ రసాతలంచాప్రవిశేత్పాతాశంచాపిరావణః । పితామహసకాశంచానమేజీవన్విమోక్ష్యతే॥౨౦॥ అ
హత్యా రావణంసంఖ్యేసపుత్రబలబాంధవమ్ । అయోధ్యాంసప్రవేత్స్యామి త్రిభువైభ్రాతృభిశ్చపే॥౨౧॥ శ్రుత్వాతు
వచనంతస్యరామస్యాశ్చిత్తకమణః । శిరసావంద్యధర్మాత్సవక్తమేవోపచక్రమే॥౨౨॥ రాక్షసానాంవధేనాహ్యాలం
కాయాశ్చప్రధమణే । కరిష్యామియథాప్రాణంప్రవేత్స్యామిచవాహినీమ్॥౨౩॥ ఇతిబ్రువాణంరామస్తుపరివ్యజ్యవి
భీషణమ్ । అబ్రవీల్లక్ష్యణంప్రీతస్సముద్రాజ్జలమానయ॥౨౪॥ తేనచేమంమహాప్రాజ్ఞమభిషించవిభీషణమ్ । రాజానం
రక్షసాంతీప్రంప్రసన్నైమయిమానద॥౨౫॥ ఏవముక్తస్తసామిత్రిరభ్యషించద్విభీషణమ్ । మధ్యేవానరముఖ్యానాంరా
జానంరాజశాసనాత్ ॥౨౬॥ తంప్రసాదంతురామస్యదృష్ట్వాసద్యఃప్లవంగమాః । ప్రమశ్రుశ్రుమహాత్మానంసాధుసా
క్షితిచాబ్రువత్ ॥౨౭॥ అథాబ్రవీద్ధనూమాంశ్చసుగ్రీవశ్చవిభీషణమ్ । కథంసాగరమత్తోభ్యంతరామవరుణాలయమ్ ॥
౨౮॥ సైన్యేపరివృతాస్సర్వేవానరాణాంమహాజనామ్ । ఉపాయైరధిగచ్ఛామోయథానదనదీపతిమ్॥౨౯॥ తరామత
రసాసర్వేససైన్యావరుణాలయమ్ । ఏవముక్తస్తథర్షాత్సప్రత్యువాచవిభీషణః ॥౩౦॥ సముద్రంరాఘవోరాజాశర
ణంగంతుమహతి । నిఖాతస్సగరేణాయమప్రమేయోమహిమాదధి॥౩౧॥ కతుమహతిరామస్యజ్ఞాతేకార్యంమ
హిమాదధిః । ఎవంవిభీషణేనోక్తేరాక్షసేనవిపశ్చితా ॥౩౨॥ ఆజగమాథసుగ్రీవోయత్రరామస్సలక్ష్యణః । తతశ్చా
ఖ్యాతుమాశేఖేవిభీషణవచశ్శుభమ్ ॥౩౩॥ సుగ్రీవోవిపులగ్రీవస్సాగరసోఽపవేశనమ్ । ప్రకృత్యాథమశీలస్యరాఘవ
స్యావ్యరోచత॥౩౪॥ సలక్ష్యణంమహతేజాస్సుగ్రీవంచహరీశ్వరమ్ । సజ్జియోధాంక్రియాదక్షఃస్థితపూర్వమువా
చహం॥౩౫॥ విభీషణస్యమంత్రాయంనుమలక్ష్యణరోచతే । బ్రూహిత్వంసహసుగ్రీవస్తపాపియదిరోచతే॥౩౬॥ సుగ్రీవః
పండితోనిత్యంభవామంత్రవిచక్షణః । ఉభాభ్యాంసంప్రధార్యాథాంరోచతేయత్తమచ్యతామ్॥౩౭॥ ఏవముక్తాతు
తాపిరావుభాసుగ్రీవలక్ష్యణే । సముదాచారసంయుక్తమిదంవచనమూచతుః॥౩౮॥ క్రిమథానానరవాక్రూపరోవిష్య
తిరాఘవ । విభీషణేనయచ్ఛక్తమస్మిన్కాలేసుఖావహమ్॥౩౯॥ అబధ్వాసాగరేసేతుంఘోరేస్త్రివరుణాలయే । లం
కానాసాదితుంశక్యాసేంద్రైరపిసురాసురైః॥౪౦॥ విభీషణస్యశూరస్యయథాథాంక్రియతాంవచః । అలంకాలాత్యయం
కృత్వాసముద్రాయంనియుజ్యతామ్॥౪౧॥ యథాసైన్యేనగచ్ఛామపురింరావణపాలితామ్ । ఏవముక్తఃకుశోస్తేజోతి
రేనదనదీపతే॥౪౨॥ సంవిశేతదారామోవేద్యామివసుతాశనః॥ ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే - ఎకాదశ స్కంధః ।***

తతోనివిష్టాంధ్యజిహ్విసుగ్రీవేణాభిపాలితామ్ । దదశరాక్షసోభ్యేత్యశామాలానామవీర్యవాక్ ॥౪౩॥ చారో
రాక్షసరాజస్యరావణస్యదురాత్మనః । తాంధృష్ట్వాసర్వతోవ్యగ్రంప్రతిగమ్యసరాక్షసః॥౪౪॥ ప్రవిశ్యలంకాంవేగసరా

వణంవాక్యమబ్రవీత్ | పషవానరము తో ఘోలంకోసమభివతతే || 3 || అగాధశ్చప్ర మేయశ్చద్వి తీయభవసాగరః |
పుత్రాదశరథస్యేమా భ్రాతరౌరామలక్ష్మణౌ || ౪ || ఉత్తమాయుధసంపన్నా సీతాయాః పదమాగతౌ | పతౌసాగరమాసా
ద్యసన్నివిష్టేమహామ్యతీగః || బలమాకాశమావృత్యసర్వతోజశయోజనమ్ | తత్త్వమేతన్నహారాజక్షిప్రం వేదతుషహాస్
|| ౫ || తవమాతామహారాజక్షిప్రమహాంత్యవేక్షితుమ్ | ఉపప్రదానంసాంత్యం వాభేదోవాత్రప్రయుజ్యతామ్ || ౬ ||
శామాళస్యవచఃశ్రుత్వా రావణోరాక్షసేశ్వరః | ఉవాచసహసావ్యగ్రస్సంప్రధార్యాక్షమాత్మనః || ౭ || శుకంనా
మతదారతోవాక్యమథావిదాంవరమ్ | సుగ్రీవంబ్రూహిగత్వాత్వంరాజానంవచనాన్తమ్ || ౮ || యథాసందేశమక్షిబం
న్లక్ష్మయాపరయాగిరా || త్వంవైమహారాజమలేప్రసూతోమహాబలశ్చక్షురజస్సుతశ్చ | నకశ్చిదథాస్తవనాస్త్యనథా
స్తభాపిమేభ్రాతృసమోహరీశ || ౧౦ || అహంయద్యహరంభార్యాంరాజపుత్రస్యధీమతఃకింతత తవసుగ్రీవకిష్కిం
ధాంప్రతిగమ్యతామ్ || ౧౧ || సహాయంహరిభిలంకాశక్యాప్రాప్తుంకథంచన | దేవైరపిసగంధర్వైఃకింపుననారవాన్దైః
|| ౧౨ || సతథారాక్షసేదేహిసందిష్టోరజనీచరః | శుకోపిహంగమోభూత్వాతూణామాప్లుత్యచాబరమ్ || ౧౩ || సగత్వా
చూరమధ్వానముపర్యుపరిసాగరమ్ | సంస్థితోవ్యంబరేవాక్యంసుగ్రీవమిదమబ్రవీత్ || ౧౪ || సర్వముక్తంయథాద్విష్టంరా
వణేనమరాత్మనా | తంప్రావయంతంవచనంతూణామాప్లుత్యవానరాః || ౧౫ || ప్రావద్యంతదివంతీప్రంలోప్తుఃహంతుం
చముష్టిభిః | సతైఃప్లవంగైఃప్రసభానిగృహీతోనిశాచరః || ౧౬ || గగనాద్భుతలేచాశుపరిగృహ్యనిపాతితః | వానరైఃపీడ్య
మానస్తుశుకోవచనమబ్రవీత్ || ౧౭ || నమాతాఃఘృంతికాకుత్స్థవార్యంతాంసాధువానరాః | యస్తుహితామతంభ
తుఃస్యమతంసంప్రభాషతే || ౧౮ || అనుక్తవాదీమాతస్ససమాతోవధమహాతి | శుకస్యవచనంశ్రుత్వా రామస్సప
రిదేవితమ్ || ౧౯ || ఉవాచమావధిప్యేక్షుతశ్శృభామృగక్షభాః | సచపత్రీలఘుభూత్వాహరిభిదేశైఃతేభయే || ౨౦ ||
అంతరక్షస్థితోభూత్వాపునర్వచనమబ్రవీత్ | సుగ్రీవసత్వసంపన్నమహాబలపరాక్రమః || ౨౧ || కిమ్మయాఖిలువక్తవో
రావణోలోకరావణః | సత్వంకథయభద్రంతేగమిష్యామిస్వమాలయమ్ || ౨౨ || సపవముక్తైఃప్లవగాధిపస్తదాప్లవంగ
మానామృషభోమహాబలః | ఉవాచవాక్యంరజనీచరస్యచారంశుకంతూణామదీనసత్వః || ౨౩ || సమేసిమిత్రంసతథాను
కంహ్యనవోపకతాసేనమేప్రియోసి | అరిశ్చరామస్యసహానుబంధస్సమేసివాచీవవధామావధ్యః || ౨౪ || సహన్త్యహం
త్వాంసనుతంసబాంధవంసజ్ఞాతివగ్గంరజనీచరేశ | లంకాంచసర్వాంమహతాబలేనక్షిప్రంకరిష్యామిసమేత్యభస్త్ర ||
౨౫ || సమోక్ష్యసేరావణగాఘవవేణసురైస్సహందైఃగ్రపిగూఢగుప్తః | అంతహితసుస్సర్వపథంగతోవాతజ్ఞేవపాతా
శమనుప్రవిక్ష్య || ౨౬ || (గీరిశపాదాంబుజసంగతోవాపితామహస్యాపిగృహంగతోవా) || తస్యతేత్రిములోకేషుసపిశాచం
సరాక్షసమ్ | త్రాతారమనుపశ్యామిసగంధర్వంసచాసురమ్ || ౨౭ || అవధీస్త్యంజరావృద్ధంగృధరాజంజటాయుషమ్ | కి
న్నుతేరామసాన్నిధ్యేసకాశేలక్ష్మణస్యవా || ౨౮ || హృతాసీతావిశాలాక్షియాంత్యంగృహ్యనబుధ్యసే | మహాబలంమ
హాత్సానంమథాక్షమమరైరపి || ౨౯ || నబుధ్యసేరఘుశ్రేష్ఠంయస్తేప్రాణాహరిష్యతి | తతోబ్రవీద్దాల్లిసతస్త్యం
గదోహరిసత్తమః || ౩౦ || నాయంమాతోమహారాజచారికఃప్రతిభాతిమే | తులితంహిబలంసర్వమనేనాత్రైవతిష్ఠతా ||
౩౧ || గృహ్యతాంమాగమేల్లంకామేతద్ధిమమహోచతే | తతోరాజ్ఞాసమాద్విష్టాసముత్ఫుల్లత్యవలీముఖాః || ౩౨ || జగృహుశ్చబి
బంధుశ్చవిలపంతమనాథవత్ | శుకస్సవానరైస్తతతత్రత్యైస్సంప్రపీడితః || ౩౩ || వ్యాక్రోశతమహాత్మానంరామంద
శరథాత్మజమ్ | బుప్యేతేమేబలాత్పత్యోభిద్యేతేచతథాక్షిణీ || ౩౪ || యాంచరాత్రింమరిష్యామిజీవేరాత్రించయామహం
ఎతస్మిన్నంతరేకాలేయన్యయాహ్యశుభంకృతం || ౩౫ || సర్వంతమవపద్యేథాజహ్యం చేన్యదిజీవితం | నామాతయత్ర
దారామః శ్రుత్వాతత్పరిదేవనం || ౩౬ || వానరానబ్రవీద్రామోముచ్యతాంసూతఆగతః || ఇన్యుద్ధకాండే-వింశస్సర్గః :

తతస్సాగరవేలాయాండభానా సీర్యరాఘవః | అంజలింప్రాప్నుఃకృత్యాప్రతిశిశ్యేమహాదధే || ౧ || బా
హుంభుజగభాగాభముపధాయారిమాదనః | జాతరూపమయైశ్చైవభూషణైఃభూషితంపురా || ౨ || వరకాంచనశ్చయూ
రముక్తాప్రవరభూషణైఃభుజైఃపరమనారీణాంపరిమృష్టమనేకధా || ౩ || చందనాగరుభిశ్చైవపురస్తాదధివాసితమ్ | బాల
మూర్యప్రతీకాశ్చైశ్చంద్రైరహశోభితమ్ || ౪ || శయనేచోత్తమాంగేనసీతాయాశ్శోభితంపురా | తక్షకస్యేవసంభాగంగం

గాజలనిషేవితమ్॥౧౧॥సంయుగేయుగసంకాశంశ్రుణాంశోకవధేనమ్నుహృదానందనందీనుంసాగరాంతవ్యపా
శ్రయమ్॥౧౨॥అస్యతాచపునస్సవ్యంజ్యాహుతవిహతత్వచమ్ । దక్షిణోదక్షిణంబాహుంమహాపరిఘునస్పృహమ్॥౧౩॥ గూ
సహస్రప్రదాతారముపధాయభుజౌత్తమమ్అద్యమేమరణంవాధతరణంసాగరస్యనా॥౧౪॥ ఇతిరామోమంతింకృత్వా
మహాబాహుర్నహూదధిమ్అధిశేష్యసవిధివత్ప్రియతోనియతోమునిః॥౧౫॥ తస్యరామస్యనుప్తస్యకుశాస్త్రీణేమహీ
తలేనియమాదప్రనుప్తస్యనిశాస్త్రీస్తోతచక్రముః॥౧౬॥సత్తిరాత్రోపితస్తతనయజ్ఞోధర్మవత్సలఃఉపాస్తసతదా
రామస్సాగరంసరితాంపతిమ్॥౧౭॥నదవశణయతేమందస్తదారామస్యసాగరః । ప్రయతేనాపరామేణయథాహామ
భిసూజితః॥౧౮॥సముద్రస్యతతఃక్రుద్ధోరామోరక్తాంతలోచనః । సమీపస్థమువాచేదంలక్ష్మణంశుభలక్ష్మణమ్॥౧౯॥అవ
లేపస్సముద్రస్యనదర్మయతియత్స్వయమ్ । ప్రశమశ్చక్షుమాచైవలజ్జవంప్రియవాదితా॥౨౦॥అసామధ్యంఫలంత్యై
తేనిగుణేషుసతాంగుణాఃఅత్తప్రశంసినంభృష్టంమృష్టంవిపరిధావకమ్॥౨౧॥సర్వత్రోత్సృష్టదండంచలోకస్సత్కురు
తేనరమ్ససామాశక్యతేకితిర్నసామాశక్యతేయశః॥౨౨॥ప్రాప్తుంలక్ష్మణలోకేస్త్రిజయోపారణమూఢాని । అ
ద్యచుద్భానినిర్భినైమకరైర్మకరాలయమ్॥౨౩॥నిరుద్ధతోయంసామిత్రేష్టవద్భిఃవశ్యసర్వతః । మహాభోగాంశ్చమ
తస్యనాంకరిణాంచకరానిహా॥౨౪॥భూగాంశ్చపశ్యనాగానామయాభిన్నాహిలక్ష్మణ । సశంఖశుక్తికాజాలంస
మీనమకరంశరైః॥౨౫॥అద్యయుద్ధేనమహతాసముద్రంపరిశోషయే । క్షమయాహిసమాయుక్తంమామయంమకరాల
యః॥౨౬॥అసమభాంవిజానాతిధిక్క్షమామీద్యశేషనే । నదర్మయతిసామామేసాగరోరూపమాన్యనః॥౨౭॥ చాపమాన
యసామిత్రేశరాంశ్చాశీవిహపమా॥సాగరంశోషయిష్యామిపద్భ్యాంయూతుష్టవంగమాః॥౨౮॥ అద్యాత్మోభ్యనుపి
క్రుద్ధఃక్రోభయిష్యామిసాగరమ్ । వేలాసుకృతమర్యాదంసహసోమిషసమాకులమ్॥౨౯॥ నిర్మద్యాదంకరిష్యామిసాయ
కైర్వరుణాలయమ్ । మహాభావంక్రోభయిష్యామహానక్రసమాకులమ్॥౩౦॥ఏవముక్త్యాధనుష్పాణిఃక్రోధవిష్పాదితేక్ష
ణఃబభూవరామోమథార్వోయుగాంతాగ్నిరవజ్వలః॥౩౧॥ సుపీడ్యచధనుఘోరంకంపయిత్వాశనైజఃగతః । ము
మోచవిశిఖానుగ్రావజ్రానివశతక్రతుః॥౩౨॥తేజ్వలంతోమహావేగాస్తేజసాసాయకౌశలమాః । ప్రవిశంతిసము
ద్రస్యసలిలందృప్తవన్నగమ్॥౩౩॥తతోవేగస్సముద్రస్యసనక్రమకరోమహా । సంబహువహుఘోరస్సమారుతరవ
స్తదా॥౩౪॥మహామిమామాలావితతశ్శంఖశుక్తిసమాకులఃసదూహపరివృత్తోర్నిస్సహసాసీన్తహూదధిః॥౩౫॥వ్య
ధితాఃపన్నాశ్చాసాదీప్తాస్యాదీప్తలోచనాః । దానవాశ్చమహావీర్యాఃపాతాళతలవాసినః॥౩౬॥ఉమాయస్సింధు
రాజస్యసనక్రమకరాస్తదావింధ్యమందరసంకాశాస్సముత్పేతుస్సహస్రశః॥౩౭॥అఘూణితతరంగోఘస్సంభ్రాం
తోరగరాక్షసఃఉద్వతితమహాగ్రాహస్సంవృత్తస్సలిలాశయః॥౩౮॥తతస్తుతంరాఘవముగ్రవేగంప్రకషణమాణం
ధనురప్రమేయమ్ । సామిత్రీగుత్పత్యవినిశ్చసంతంమామేతిచాక్త్యాధనురాలంబే॥౩౯॥ఇతియుద్ధకాండేషికవింశస్సర్గః
అథావాచరఘుశ్రేష్ఠస్సాగరందారుణంవదః । అద్యత్వాంశోషయిష్యామిసపాతాళంమహాభావం॥౪౦॥శరనిదా
గ్ధతోయస్యపరిశుష్యసాగరమయాశోపితస్తత్వస్యపాంసురుత్పద్యతాంమహా॥౪౧॥ మత్తాగ్నుకవిస్ఫుట్టేనశరవర్షై
ణసాగరపారంతేద్యగమిష్యంతిపద్భిరేవష్టవంగమాః॥౪౨॥వివిన్దన్నాభిజానాసిపారుషంనాపివిక్రమమ్ । దానవాలయ
సంతాపంమత్తినావగమిష్యసి॥౪౩॥బ్రాహ్మణాస్త్రీశసంయోజ్యబ్రహ్మదండనిభంశేరమ్ । సంయోజ్యధనుషిశ్రేష్ఠ
విచక్షణమహాబలః॥౪౪॥తస్మిన్వికృష్టేసహసారాఘవేవేశరాసనే । రోదసీసంపథాలేవపర్వతాశ్చచకంపిరే॥౪౫॥ తమ
శ్చలోకమావప్రేదిశశ్చనదకాశిరేపరిచుక్షుభిరేచాశుసరాంసరిసరితస్తదా॥౪౬॥ తిర్యక్చసహనక్షత్రైస్సంగతాచంద్ర
భాస్కరాభాస్కరాంశుభిరాదీప్తంతమసాచసమావృతమ్॥౪౭॥ప్రచకాశేతదాకాశములూశతవిదీపితమ్అంతరిత్రా
చ్చనిర్ఘ్నతానిజగ్గురతులస్సనాః॥౪౮॥ప్రాస్తోభాశ్చఘనాదివ్యాదివిమారుతపజ్జయః । బభంజచతదావృత్తోజల
దానుద్వవక్షహా॥౪౯॥ఆరుజంతైవశైలాగ్రాశిఖరాణిప్రభంజనః । దివిస్ఫురోమహామేఘాస్సంగతాస్సమహా
స్వనాః॥౫౦॥ ముముచురైవద్యతానగ్నింస్తేమహాశనయస్తదా । యానిభూతానిదృశ్యనిచుక్రుశుశ్చాశనెస్సమమ్॥
౫౧॥అద్యశ్యానిచభూతానిచుక్రుశుభైరవస్వనమ్ । శిశ్యరేచాపిభూతానిసూత్రస్తామ్యద్విజంతిచ॥౫౨॥సంప్రవివ్యధిరే

చాపినచపస్పందిరేభయాత్ సహభూతైస్సతోయోర్నిస్సనాదస్సహరాక్షసః॥౧౮॥ సహసాసీ తదా ఘోరోభీమవేగో
మహిమాదధిః॥యోజనంవ్యతిచక్రామవేలామన్యత్రసంస్థవాత్॥౧౯॥ తంతదాసమతిక్రాంతంనాతిచక్రామరాఘవః
సముద్ధతమమిత్రఘ్నారామోనదనదీపతిమ్॥౨౦॥ తతోమధ్యాత్సముద్రస్యసాగరఃస్వయముత్థితః । ఉదయంహిమహ
శైలాస్తేరోవదివాకరః॥౨౧॥ పన్నగైస్సహదీప్తాస్త్యైస్సముద్రఃప్రత్యదృశ్యత । సిద్ధవై డూర్యసంకాశోజాంబూన
దవిభూషితః॥౨౨॥ రక్తమాల్యాంబరధరఃపద్మవత్సనిభేక్షణఃసర్వపుష్పమయీందివ్యాంశిరసాధారయన్సజన్మిన్॥౨౩॥
జాతహవమయైశ్చైవతపనీయవిభూషణైః॥ఆత్మజానాంచరత్నానాంభూషితోభూషణోత్తమైః॥౨౪॥ ధాతుభిర్నందిత
శ్చైలోవివిధై హిమవానిపకావళీమధ్యగతంతరశంపాటలప్రభమ్॥౨౫॥ విపులేనోరసావిభ్రతైస్తృభన్యసాహూ
దరమ్॥ఆఘూరితతరంగౌఘఃకాళికానిలసంకులః॥౨౬॥ ఉద్వతితమహఃగ్రాహస్సంభ్రాంతోరగరాక్షసః । దేవతా
నాంసురూపాణాంనానారూపాభిరీశ్వరః॥౨౭॥ గంగాసింధుప్రధానాభిరాపగాభిస్సమావృతః । సాగరస్సమభిక్రమ్య
పూర్వమామంత్రివీర్యవాన్॥౨౮॥ అబ్రవీత్ప్రింజిర్యాక్యంరాఘవంశరపాణినమ్॥పృథివీవాయురాకాశమాహాఙ్గ్య
తిశ్చరాఘవ॥౨౯॥ స్వభావేసామ్యతిస్తంతిశాశ్వతంమార్గమాశ్రితాఃతత్స్వభావోమమాప్యేషయదగాఢోహమస్థవః
౩౦॥ వికారస్తుభవేద్దాధపతతేప్రవదామ్యహంసకామాన్నచలోభాద్వాసభయాత్పార్థివాత్తజ॥౩౧॥ గ్రాహనక్రా
మలజలంస్తంభయేయంకథంచనివిధాన్యేరామయేనాపివిషహిప్యేహ్యహంతథా॥౩౨॥ గ్రాహనక్రా
వత్సేనాతరిష్యతి । హరిణాంతరణేరామకరిష్యామియథాస్థలం॥౩౩॥ ప్రసన్నస్తుతదారామఅబ్రవీత్తంనదీపతిం॥అమో
ఘోయంమహాబాణకస్త్రిదేశేనిపాత్యతాం॥౩౪॥ రామస్యవచనంశ్రుత్వాతంచదృష్ట్వామహాశరం । మహిమాదధిర్
హతేజారాఘవంవాక్యమబ్రవీత్॥౩౫॥ ఉత్తరేణావకాశోస్తీకశ్చిత్పుణ్యతమోమమ । మ్రమకుల్యతిభిఖ్యాతోలోకే
ఖ్యాతోయథాభవాన్॥౩౬॥ ఉగ్రదర్శనకర్షణౌబహవస్తతదన్యవః । ఆభీరప్రముఖాఃపాపాఃపిబంతినలలంఘమ॥
౩౭॥ తైస్త్రుసంస్పర్శనంపాపైర్మమక్లేశకరంమహత్ । అమోఘఃక్రియతాంరామశితస్తతశరోత్తమః॥౩౮॥ తస్యతద్వ
చనంశ్రుత్వాసాగరస్యసరాఘవః॥ముమోచతంశరందీప్తంవీరసాగరదర్శనాత్॥౩౯॥ తేనతన్నరుకాంతారంప్రథివ్యాం
ఖలువిశ్రుతం । నిపాతితశ్శరోయత్రదీప్తాశనిసమస్వనః॥౪౦॥ ననాదవతదాతత్రవసుధాశల్యపీడితా । తస్మాద్వ్రణము
ఖాత్తోయముత్పాతతరసాతలాత్॥౪౧॥ సబభూవతదాకూపోవ్రణిత్యభివిశ్రుతః । సతతంచోద్ధితంతోయంసముద్రస్యే
వదృశ్యతే॥౪౨॥ అవదారణశబ్దస్సదారుణస్సమవద్యత । తస్మాద్బ్రాణనిపాతేనత్వపఃకుక్షిప్వనోషయత్ ॥ ౪౩ ॥ విఖ్యాతం
త్రిషులోకేషుమరుకాంతారమేవతత్ । మోక్షయిత్వాతతఃకుక్షింరామోదశరథాత్తజః॥౪౪॥ వరంతస్తైదదౌవిద్వాత్త
రవేమరవిక్రమఃపశవ్యశ్చాప్యరోగశ్చఫలమూలరసాయుతః॥౪౫॥ బహుస్నేహూబహుక్షీరస్సుగంధిర్విఙ్గోషధః । ప
వమేతద్గుణైర్మృతోబహుభిస్సతతంమరుః॥౪౬॥ రామస్యవరదానాచ్ఛివఃపంథాబభూవహా । తస్త్రిదగ్ధేతదాకూటోస
ముద్రస్సరితాంపతిః॥౪౭॥ రాఘవంసర్వశాస్త్రజ్ఞమిదంవచనమబ్రవీత్ । (మధ్యేవానరసంఘానాంపనఃప్రహ్లాదసంఘ
భం॥౪౮॥ ఉపాయశ్శృణువైసామ్యయేనమాంసంతరిష్యసి) । అయంసామ్యనలోనామతనుజౌవిశ్వకమణః॥౪౯॥ పి
త్రాదత్తవరశ్రీమాన్ప్రతిమోవిశ్వకమణా॥ఎవసేతుంమహిమాత్సహాకరోతుమయివానరః॥౫౦॥ తమహంధార
మ్యమితథాప్యేషయథాపితా । ఎవముక్తోదధిర్యాతస్సముత్థాయనలస్తదా॥౫౧॥ అబ్రవీద్వానరశ్రేష్ఠావాక్యంరామం
మహాబలఃఅహంసేతుంకరిష్యామివిస్త్రేణేవరుణాలయే॥౫౨॥ పితుస్సామధ్యమాస్థాయతత్వమాహమహిమాదధిః॥౫౩॥
డఎవపరోలోకేపురుషస్యేతిమేమతిః॥౫౪॥ ధిక్క్షమామకృతజ్ఞేషుసాంత్యందానమథాపివా । అయంహిసాగరోభీమఃసే
తుకమఃడివృక్షయా॥౫౫॥ దదౌదండభయాద్దాగంరాఘవామయమహిమాదధిః । మమమాతుర్వరోదత్తౌవందరేవిశ్వక
మణా॥౫౬॥ ధౌరసస్తస్యపుత్రోహంసదృశోవిశ్వకమణా॥నచాప్యహమనుక్తోవైప్రబ్రూయామాత్తనోగుణాన్
౫౭॥ సమర్థశ్చాప్యహంసేతుంకతుంవైవరుణాలయే । స్ఫూరితోస్త్వహమేతేనతత్వమాహమహిమాదధిః॥౫౮॥ కా
మమద్యేవబద్ధంతుసేతుంవానరపుంగవాఃతతోవిస్ఫుష్టారామేణసర్వతోహరియూధపాః॥౫౯॥ అభిషేతుమహోర
ణ్యంప్రౌఢైశ్శతసహస్రశః । తేనగాన్నగసంకాశశ్యాఖామృగగణస్తదా॥౬౦॥ బభంజుర్వానరాస్తత్రప్రచక్మన్

సాగరమ్ తేనాలైశ్చాశ్చకణైశ్చాశ్చవైవణంశైశ్చవాసరాః || ౫౬ || కుటైరజ్జానైస్తాలైస్థిలకైస్థిలకైరపి చిల్వైశ్చ
 సప్తవణైశ్చకణైకారైశ్చపుష్పితైః || ౫౭ || చూతైశ్చాశోకవృక్షైశ్చసాగరంసమపూరయత్ | సమూలాంశ్చవిమూ
 లాంశ్చపాదపాకహరిసత్తమాః || ౫౮ || ఇంద్రకేయూనివోద్యమ్యప్రజమృహారయస్తరూః | తాలాకాదాడిమగు
 ల్పాంశ్చనాశికేళాన్విభీతకాః || ౫౯ || వకుళాఖదిరాన్నింబాసమాజహృస్సమంతతః | హస్తీమాత్రాన్మహాకా
 యాఃపాషాణాంశ్చమహాబలాః || ౬౦ || పర్వతాంశ్చసముత్పాట్యయంతైఃపరివహంతిచ | ప్రక్షిప్యమాణైరచలైస్సహ
 సాజలముగ్ధమ్ || ౬౧ || సముత్పతితమాకాశమపాసవత్తతస్తతః | సముద్రంతోభయామాసుర్వాసరాశ్చసమంతతః ||
 ౬౨ || సూత్రాణ్యన్యేప్రగృహ్ణంతిచ్యాయతంతతయోజనమ్ | దండాసన్యేప్రగృహ్ణంతిచివిన్వంతితథాపరే || ౬౩ || దశయో
 జనవిస్తారంతయోజనమాయతమ్ | నలశ్చక్రమహాసేతుంమధ్యేనదనదీపతే || ౬౪ || చానగైశ్చతతస్తత్రరామస్యాజ్ఞా
 పురస్సరైః | మేఘాభైఃపర్వతాగైశ్చతృణైఃకాష్ఠైఃబలంధీరే || ౬౫ || పుష్పితాగైశ్చతరుభిసేతుంబద్ధంతిచాసరాః |
 పాషాణాంశ్చగిరిప్రఖ్యాగిరిణాంశ్చిరాణిచ || ౬౬ || దృశ్యంతేవరిభావంతోగృహ్యవారణసన్నిభాః | శిలానాంపాత్య
 మానానాంశ్చైలానాంతత్రపాత్యతామ్ || ౬౭ || బభూవతుములశ్శబ్దస్తదాతస్మిన్మహాదదౌ | కృతానిప్రథమేనాహ్న
 యోజనానిచతుర్దశ || ౬౮ || ప్రహృష్టైఃకంజసంకాశైస్త్వరమాణైఃప్లవంగమైః | ద్వితీయేనతథాచాహ్నయోజనానితు
 వింశతిః || ౬౯ || కృతానిష్టవగైస్తూర్ణంభీమకాయైర్నహాబలైః | అహ్నతృతీయేనతథాయోజనానికృతానితు || ౭౦ || త్వరమా
 ణైర్నహాకాయైరేకవింశతిరేవచ | చతుర్థేనతథాచాహ్నద్వావింశతిరథాపః || ౭౧ || యోజనానిమహావేగైశ్చతానిత్వ
 తితైస్తైః | పంచమేనతథాచాహ్నప్లవంగైఃక్షిప్రకారిభిః || ౭౨ || యోజనానిత్రయోవింశత్సువేలమధికృత్యవై | సచాసర
 వరః శ్రీమాన్విశ్వకర్మాత్తజోబలీ || ౭౩ || బలంధసాగరేసేతుంయథాచాన్యపితాతథా | సనలేనకృతసేతుస్సాగరేషక
 రాలయే || ౭౪ || శుశుభేసుభగః శ్రీమాన్సాత్వతీపథఇవాంబరే | తతోదేవాస్సగంధర్వాస్సిద్ధాశ్చపరమమయః || ౭౫ || అగ
 మ్యగగనేతస్త్వరఃప్రహుకామాస్తదచ్ఛతమ్ | దశయోజనవిస్తీర్ణంశతయోజనమాయతమ్ || ౭౬ || దదృశుదేవగంధవా
 నలసేతుంసుదుమ్రమ్ | ఆప్లవంతఃప్లవంతశ్చగజంతశ్చప్లవంగమాః || ౭౭ || తమచింత్యమసహ్యంచలద్భుతంరోమహ
 మణమ్ | దదృశుస్సర్వభూతానిసాగరేసేతుబంధనమ్ || ౭౮ || తానికోటిసహస్రాణివాసరాణాంమహాజసామ్ | బద్ధం
 తిసాగరేసేతుంజగ్జుఃపారంమహాదధే || ౭౯ || విశాలస్సకృతః శ్రీమాన్సుభూమిస్సుసమాహితః | అశోభతమహాసే
 తుస్సేనుంతఇవసాగరే || ౮౦ || తతఃపారేసముద్రస్యగదాపాణిర్విభీషణః | వరేమామభిమాతాథమతిస్థత్యచివైస్సహ || ౮౧ ||
 సుగ్రీవస్తుతతః ప్రహరామంసత్యపరాక్రమమ్ | హనూమంతంత్యమారోహలంగదంచాపిలక్ష్మణః || ౮౨ || అయంహివి
 పులకిరసాగరోమకరాలయః | వైహాయసాయువామేతావాసరౌతారయిష్యతః || ౮౩ || అగ్రతస్తస్యనైస్యస్యశ్రీమాన్
 రామస్థలక్ష్మణః | జగామధనీధర్మాత్తాసుగ్రీవేణసమన్వితః || ౮౪ || అన్యేమధ్యేనగచ్ఛంతిపాశ్వతోన్యేష్టవంగమాః
 సలిలేప్రవతంత్యన్యేమాగమన్యేనలేభిరే || ౮౫ || కేచిద్ద్విహాయసగతాస్సుపణాఇవపుష్పపుః | ఘోషేణమహాతాతస్య
 సింధోఃఘోషంసముచ్చితమ్ || ౮౬ || భీమమంతర్దధేభీమాతరంతీహారివాహినీ | వాసరాణాంహిసాతీణావాహినీనల
 సేతునామ్ || ౮౭ || తిరెనివిశేరాజ్ఞాబహుమూలఫలోదకైః | తదచ్ఛతంరథువకమః | దుష్కరంసమీక్ష్యదేవాస్సహస్థితా
 రణైః | ఉపేత్యరామంసహసామహాపిభిస్సమభ్యషించాసుశుభైఃజలైఃపుభక్ || ౮౮ || జయస్వత్రాన్మరదేవమే
 దినీంససాగరాంపాలయశాశ్వతీస్సమాః | ఇతీవరామంసరదేవసత్కృతంశుభైర్వచోభిర్వివిక్తరసూజయత్ || ౮౯ || ఇతి
 శ్రీమద్యుద్ధకాండే - ద్వావింశస్కంధః - ***** నిమిత్తానినిమిత్తజ్ఞోద్భవైస్థలక్ష్మణపూర్వజః | సామి
 త్రింసంపరిష్వజ్యఇదంవచనమబ్రవీత్ || ౯౦ || పరిగృహ్యాయాదకంశీతంపనానిఫలవంతిచ | బలౌఘంసంవిభజ్యేమంప్రూహ్య
 తిష్ఠేమలక్ష్మణ || ౯౧ || లోకక్షయకరంభీమలభయంపశ్యామ్యుపస్థితమ్ | నిబహణంప్రవీరాణామృతవాసరరక్షసామ్ || ౯౨ ||
 వాతాశ్చకలుషావాంతికంపతేవసంధరా | పర్వతాగ్రాణివేపంతేపతంతిచమహీరుహః || ౯౩ || మేఘాక్రవ్యాదసంకా
 శాఃపరుషాఃపరుషస్వనాః | కూరాఃకూరంప్రవక్షంతిమిశ్రంశోణితబిందుభిః || ౯౪ || క్తచందనసంకాశాసంధ్యాపర
 మదారుణాః | జ్వలతఃప్రతపత్యేతదాదిత్యాదగ్నిమండలమ్ || ౯౫ || దీనాదీనస్వరాః కూరాస్సర్వతోమృగపక్షిణః | ప్రత్యాది

త్వంవిసదఃఽతిజనయంతోమహద్భయమ్||2||రజన్యామప్రకాశస్త్రసంతాపయతిచంద్రమాః|కృష్ణరక్తాంశుపర్యంతోఽ
కక్షయభవోదితః||౧||హస్తోరూఢోప్రశస్తశ్చపరివేషన్సులోహితః | ఆదిత్యేవిమలనీలలక్ష్మలక్ష్మణదృశ్యతే||రజ
సామహతాచాపినక్షత్రాణిహతానిచ | యుగాంతమవలోకానాంపశ్యశంసంతిలక్ష్మణ||౧౦||కాకాశ్చేనాస్తథాగ్న
ధ్రావీచైఃపరిపతంతిచ |శివాశ్చప్యశివాన్నదాన్నదంతేసుమహాభయా||౧౧||శైలైశ్చాలైశ్చఖడ్గైశ్చవిస్ఫుట్టైఃపి
రాక్షసైః|భవిష్యత్యవృతాభూమిమాంసశోణితకదఃమా||౧౨||క్షీప్రమదైవమధఃపాంపురీంరావణపాలితాం
అభియామజవేనైవసర్వతోహాభివృతా||౧౩||ఇత్యేవముక్త్యాధర్మాత్కాశస్విసంగ్రామహాక్షణః | ప్రత్యేపుర
తోరామోలంకామభిముఖోఽభుః||౧౪||సపిభీషణసుగ్రీవాస్తతస్తైవానరక్షణభాః | ప్రతస్థిరేవిసదఃతోనిశ్చితాద్విష
తాంవధే||౧౫||రాఘవస్యప్రియాఞ్శంతుధృతానాంవీర్యశాలినామ్|హరీణాంకర్మచేష్టాభిస్తుతోషహరిపుంగవః||౧౬||
ఇతిశ్రీమయ్యుద్ధకాండే-త్రయోవింశస్సర్గః-*****

సావీరసమితీరాజ్జావీరరాజవ్యవస్థితా|శశినాశుభనక్షత్రాపాణమాసీవశారదీ || ౧ || ప్రచచాలచవేగేనత్ర
స్తాచైవవసుంధరాపీడ్యమానాబలోఘేనతేనసాగరవర్చసా||౨||తతశ్శుశ్రువురాక్రోశంలంకాయాంకాననౌకసః|భేరి
మృదంగసంఘుప్తంతుములంరోమహాక్షణమ్||౩||బభూవుస్తేనఘోషేణసంహృష్టాహరియూధపాః | అమృష్యమాణా
స్తంఘోషంవివేమర్హ్యుషవత్తరమ్||౪||రాక్షసాస్తుప్లవంగానాంశుశ్రువుశ్చపిగజితమ్ | నర్దతామివదృప్తానాంమేఘా
నానుబరేస్వనమ్||౫||దృష్ట్వాదాశరథిలంకాంపిత్రధ్వజపతాకినీమ్|జగామమనసాసీతాంసూయమానేనచేతసా||౬||
అత్రసామృగశాబాక్షీరావణేనోపరుధ్యతే|అభిభూతాగ్రహణేవలోహితాంగేనరోహిణీ || ౭ || దీర్ఘముష్ణంచనిశ్చ
స్యసముద్వీక్యచలత్క్షణమ్|ఉవాచవచనంపీఠస్త్రాగ్రలహితమాత్మనః ||౮|| ఆలిఖంతీమివాకాశముద్ధితాంపశ్యలక్ష్మణ
మనసేవకృతాంలంకాంసగ్రేవిశ్వకర్మణా||౯||విమానైర్భవచుభిలంకాసంక్లిగ్ధాభివిరాజతే | విష్ణోఃపదమివాకాశం
ఛాదితంపాండరైఃఘనైః||౧౦||పుష్పితైశ్శోభితాలంకావనైశ్చైత్రరథివమైః| నానాపతంగసంఘుప్టైఃఫలనుష్కేష
గైశ్చభైః||౧౧||పశ్యమత్తవిహంగానిప్రవీనభ్రమరాణిచ | క్రోధిలాకులపండానివనాన్మృగవనానిచ||౧౨||ఇతిదాశరథి
రామోలక్ష్మణంసమభాషత|బలంచతదైవవిభజశాస్త్రవృష్టైనకర్మణా ||౧౩|| శశాంసకపిసేనాయాబలమాదాయపీ
ర్యవా||౧౪||గడస్సహనీలేనతిష్ఠేమరసిదుర్జయః||౧౫||తిష్ఠేద్వానరవాహిన్యావానరోఘసమావృతః|ఆశ్రిత్యదక్షిణంపా
శ్వమృషభోవానరక్షణభః || ౧౬ || గంధహస్తీవమధర్వస్తరస్వీగంధమాదనః | తిష్ఠేద్వానరవాహిన్యాస్సవ్యంపా
ర్శ్వంసమాశ్రితః||౧౭||మూర్ఖిస్తాస్యావ్యహంయత్తోలక్ష్మణేనసమన్వితః| జాంబవాంశ్చసుషేణశ్చవేగదర్శిచవాన
రః||౧౮||ఋక్షముఖ్యామహాత్మానఃకుక్షింరక్షంతుతేత్రయః|జఘనంకపిసేనాయాఃకపిరాజౌభిరక్షతు|| ౧౯ ||పశ్చార్ధ
మివలోకస్యప్రచేతాస్తేజసావృతః | సంవిభక్తమహాన్రూపామహావానరరక్షితా ||౧౯|| అనీకిసిసావిబభౌయథాద్యో
స్సాశ్రసంప్లవాప్రగృహ్యగిరిశృంగాణిమహతశ్చమహీరుహా||౨౦|| ఆసేమర్వానరాలంకాంవిమదయిషవోరణే |
శిఖరైర్వికిరామైనాంలంకాంముష్టిభిరేవవా||౨౧||ఇతిస్తదధిరేసర్వేమనాంసిహరిసత్తమాః| తతోరామోమహాతేజా
స్సుగ్రీవమదమబ్రవీత్||౨౨||సువిభక్తానిసైన్యానిశుకపిషవిముచ్యతామ్| రామస్యవచనంశ్రుత్వావానరేంద్రోమహా
బలః||౨౩||మోచయామాసతంకూతంశుకంరామస్యశాసనాత్ | మోచితోరామవాక్యేనవానరైశ్చాభిషేడితః||౨౪|| శు
కఃపరమసంత్రస్తారత్కోధిపముపాగమత్ | రావణఃప్రహసన్నైవశుకంనాక్యమభాషత||౨౫||కిమిమాతేసితాపతౌలూ
నపక్షశ్చదృశ్యసేకచ్ఛిన్నానేకచిత్తానాంతేహంత్యంపశమాగతః||౨౬|| తతస్సభయసంవిగ్నస్తదారాజ్జాభివోదితః |
వచనంప్రత్యువాచేదంరాక్షసాధిపముత్తమమ్||౨౭||సాగరసోఽత్రరేతీరేబ్రువంతేవచనంతదాయథాసందేశమగ్రీప్తం
సాంత్యయశ్శక్త్యయాగిరా||౨౮||శ్రుద్వైస్తేనహముత్ఫుల్లత్యగృప్తమాత్రైఃప్లవంగమైః| గృహీతోస్త్వపిచారభ్యోహంతుం
భోపుంచముష్టిభిః||౨౯||నైవసంభాషితుంశక్యాస్సంప్రశోఽత్రనలభ్యతే | ప్రకృత్యాకౌపనాస్తీర్ణావానరారాక్ష
సాధిప||౩౦||సచహంతావిరాధస్యకబంధస్యశరస్యచ | సుగ్రీవసహితోరామస్తీతాయాఃపదమాగతః||౩౧||సకృత్

సాగరసేతుంతీర్వాచలవనోదధిమ్ | ఏషరక్షాంసేనిధూయధన్విత్యతిరాఘవః || ౩౨ || యు త్సవానరముఖ్యానామసి
కానిసహస్రశః || ౩౧ || మేఘునికాశానాంభావయంతివసుంధరామ్ || ౩౩ || రాక్షసానాంబలౌఘస్యవానరేంద్రబలస్యచ | నై
తయూర్విద్యతే సంధిదేవదానవయోరివ || ౩౪ || పురాప్రాకారమాయాంతిక్షిప్తమేకతరంకురు | సీతాంవాస్తేప్రయ
చ్ఛాశుసుయుద్ధంవాప్రదీయతామ్ || ౩౫ || శుకస్యవచసంశ్రుత్వా రావణోవాక్యముబ్రవీత్ | రోషసంరక్తనయసోనిర్ద
హనివచతుషా || ౩౬ || యదిమాంప్రతియుక్త్యేరకదేవగంధర్వదానవాః | నైవసీతాంప్రయచ్ఛామిసర్వలోకభయాద
పి || ౩౭ || కదానామాభిధావంతిరాఘవంమామకాశ్శరాః | వసంతేపుష్పితంమత్తాబ్రహ్మరాజివపాదపమ్ || ౩౮ || కదారూ
ణీశయోదీప్తైగణశఃకార్ముకమృతైః | శరైరాదీపయామ్యేనముల్కాభిరవకుంజరమ్ || ౩౯ || తచ్ఛాస్యబలమాదాస్యేబ
లెనమహతావృతః | జ్యోతిషామివసర్వేషాంప్రభాముద్యౌదివాకరః || ౪౦ || సాగరస్యేవమేవేగూమారుతస్యేవమేగ
తిః | నహిదాశరధివేదతేనమాంయోద్ధమిచ్ఛతి || ౪౧ || నమేరూణీశయాబాణాసవిమానివపన్నగాః | రామఃపశ్య
తిసంగ్రామేతేనమాంయోద్ధమిచ్ఛతి || ౪౨ || నజానాతిపురావీర్యంమమయుద్ధేసరాఘవః | మమశాపమయ్యాంపీణాంశర
కౌశైః ప్రణానితామ్ || ౪౩ || జ్యౌశబ్జతుములాంసూరామాతఃగీతమహస్వనామ్ | నారాచతాశసన్నాదాంతాంస్త్ర
చాహితవాహినీమ్ || ౪౪ || అవగాహ్యమహారంగంవాదయిష్యామ్యహంరణే | నచాసదేనాపిసహస్రచతుషాయ
థాస్త్రశక్యోవరుణేనవాపునః | యమేనవాధషణ్యతుంశరాగ్నినామహాహవేనైశ్రవణేనవాస్వయమ్ || ౪౫ || ఇతిశ్రీమ
ద్యుద్ధకాండే - చతుర్వింశ స్సర్గః .

సఖలేసాగరంతీర్ణేరామేదశరథాత్మజే | అమాత్యైరావణః శ్రీమానబ్రవీచ్ఛుకసారణే || ౧ || సమగ్రంసాగరం
తీర్ణంకుస్తరంవానరంబలమ్ | అభూతపూర్వంరామేణసాగరేసేతుబంధనమ్ || ౨ || సాగరసేతుబంధంతునశ్రద్ధధ్యాం
కథంచన | అవశ్యంచాపిసంఖ్యాయంతన్నయావానరంబలమ్ || ౩ || భవంతౌవానరంనైన్యంప్రవిశ్యానుపలక్షితౌ | పరిమాణం
చవీర్యంచయేచముఖ్యాస్తవంగమా || ౪ || మంత్రిణోయేచరామస్యసుగ్రీవస్యచసమ్మతాః | యపూర్వమభివతఃతేయ
చశూరాస్తవంగమా || ౫ || సదసేతుర్యథాబద్ధస్సాగరెసలిలాశయోనిదేశంచయథాతేషాంవానరాణాంమహాత్మనామ్ ||
౬ || రామస్యవ్యవసాయంచవీర్యంప్రహరణానిచ | లక్ష్మణస్యచవీర్యంచతత్త్వతోజ్ఞాతుమహాథః || ౭ || కశ్చసేనాపతిస్తే
షాంవానరాణాంమహాజసామ్ | ఏతన్జ్ఞాత్వా యథాతత్త్వంశీఘ్రమాగంతుమహాథః || ౮ || ఇతిప్రతిసమాదిష్టేరాక్షసా
శుకసారణౌ | హరియాపథరోపితౌప్రవిష్టౌవానరంబలమ్ || ౯ || తతస్తద్వానరంనైన్యమింత్యంరోమహాషణః | సంఖ్యాతుం
నాధ్యగచ్ఛేతాంతదాతౌశుకసారణౌ || ౧౦ || సంస్థితంపర్వతాగ్రేఘ్ననిర్ముకైఃపుగుహాసుచ | సముద్రస్యచతీరేషువసే
మాపవసేషుచ || ౧౧ || తరమాణంచతీర్ణంచతతుకామంచసర్వశః | నివిష్టంనివిశస్సైవభీమనాదంమహాబలమ్ || ౧౨ || త
ద్బలాణావమతోభ్యందదృశాతేనిశాచకౌ | తాదదర్శమహాతేజాఃప్రచ్ఛన్నౌచవిభీషణః || ౧౩ || ఆచచక్షేభరామాయ
గృహీత్వాశుకసారణౌ | తస్యేమారాక్షసేంద్రస్యమంత్రిణౌశుకసారణౌ || ౧౪ || లంకాయాస్సమనుప్రాప్తౌచారోషర
పురంజయః | తాదృష్ట్వావ్యధితౌరామంనిరాశోజీవితేతదా || ౧౫ || కృతాంజలిపుటౌభీతోవచసంచేదమూచతుః | ఆవామిహగ
తౌసౌమ్యరావణప్రహితాపుభౌ || ౧౬ || పరిజ్ఞాతుంబలంకృత్సంతవేదంరఘునందన | తయోస్తద్వచసంశ్రుత్వా రా
మోదశరథాత్మజః || ౧౭ || అబ్రవీత్ప్రహసన్వాక్యంసర్వభూతహితేరతః | యదిదృష్టంబలంకృత్సంవయంవాసుపరీక్షి
తాః || ౧౮ || యథోక్తంవాక్యతంకార్యంధందతః | ప్రతిగమ్యతామ్ | అశకింధిదదృష్టంవాభూయస్తద్దృష్టుమహాథః || ౧౯ || వి
భీషణోవాకాత్సేన్యైసభూయస్సందర్శయిష్యతినచేదంగ్రహణంప్రాప్యభేత్తవ్యంజీవితంప్రతి || ౨౦ || స్యస్తశస్త్రా
గృహీతౌవానరాశౌవధమహాథః | ప్రచ్ఛన్నౌచవిముంచైతౌచారౌరాత్రించరాపుభౌ || ౨౧ || శత్రుపక్షస్యసతతంపి
భీషణవికషణౌ | ప్రవిశ్యనగరింలంకాంభవద్ద్భ్యంధనదానుజః || ౨౨ || వక్తవ్యోరక్షసాంరాజాయథోక్తంచచనంమమ |
యదృష్టంధనమాశ్రిత్యసీతాంమేహృతవాసని || ౨౩ || తద్దర్శయయథాకామంసనైన్యస్సహబాంధవః | శ్వకాలేనగరీంలం
కాంసప్రాకారాంసతోరణామ్ || ౨౪ || రాక్షసంచబలంపశ్యశరైర్విధ్వంసంతంమయా | ఘోరంరోషమహంమోక్ష్యేబ
లంధారయరావణ || ౨౫ || శ్వకాలేనప్రవాన్వజ్రంధానవేష్మివవాసవః | ఇతిప్రతిసమాదిష్టేరాక్షసాశుకసారణౌ || ౨౬

జయేతి ప్రతినందై తౌ రాఘవంధర్షవత్సలమ్ | ఆగమ్య నగరీం లంకామ బ్రూతాం రాక్షసాధిపమ్ || ౨౬ || విభీషణగృహీతా
తువధాహా రాక్షసేశ్వర! దృష్ట్వా ధర్మాత్మనాముక్తా రామేణామితతేజసా || ౨౭ || ఏకస్థానగతాయ త్రచత్వా రఃపురుష
వః ఖాః | లోకపాలోపమాశ్శూరాః కృతాస్త్రాదృఢవిక్రమాః || ౨౮ || రామోదాశరథిశ్చీమా లక్ష్యణశ్చ విభీషణః | సు
గ్రీవశ్చ మహాతేజా మహేంద్ర సమవిక్రమాః || ౩౦ || ఎతేశక్తాః పురీం లంకాం సప్రాకారాం సతోరణామ్ | ఉత్పాట్య సం
క్రామయితుం సర్వైః స్థితిం తువానరాః || ౩౧ || యాదృశంతస్య రామస్య కూసంప్రహరణాని చ | వధిష్యతి పురీం లంకామేక
స్థితిం తుతే త్రయః || ౩౨ || రామ లక్ష్యణ గుప్తా సాసుగ్రీవేణ చ వాహినీ | బభూవ మధః పథా తరా సర్వై రపి సురానురైః ||
౩౩ || వ్యక్త సేతుస్తథా బద్ధో దశయోజనవిస్తృతః | తయోజనమాయామస్తీణా సేనా చ సాగరమ్ || ౩౪ || నిజిష్టో దక్షిణే
తీర రామస్స వనదీపతేః | తీణాస్య తరమాణస్య బలస్యాంతో న విద్యతే || ౩౫ || ప్రహృష్టరూపా ధ్వజినీ వనాకసాం మహాశ్చ
నాం సంప్రతియోద్ధమిచ్ఛతామ్ | అలం విరోధేన శమో విధీయతాం ప్రదీయతాం దాశరథాయ మైథిలీ || ౩౬ || ఇతి శ్రీమ
ద్యుద్ధ కాండే పంచవింశ స్కంధః -

తద్వచః పథ్యమక్లీబం సారణేనాభిభాషితమ్ | నిశమ్య రావణో రాజా ప్రత్యభాషత సారణమ్ || ౧ || యది మామభియ
ధ్యరణ దేవగంధర్వదానవాః | నైవ సీతాం ప్రదాస్యామి సర్వలోకభయాదపి || ౨ || త్వంతు సౌమ్యపరిత్రస్తో హరిభినిజి
తోభృతమ్ | ప్రతిప్రదానమద్యై వసీతాయాస్సాధుమన్యసే || ౩ || కోహి నామ సపత్నీమాం సహరేజేతు మహాతే | ఇత్యు
క్త్వా పరుషం వాక్యం రావణో రాక్షసాధిపః || ౪ || ఆరురోహతతః శ్రీమా ప్రాసాదం హిమపాండరమ్ | బహుతా శసము
త్యేధం రావణో ధదిదృక్షయా || ౫ || తాభ్యాంచ రాభ్యాం సహితో రావణః కోధమూఢితః | పశ్యమానస్సముద్రంచ పర్వ
తాంశ్చ వనాని చ || ౬ || దదశః పృథివీదేశం సుసంపూర్ణం ప్లవంగమైః | తదపారమ సంఖ్యాయం వానరాణాం మహద్భలమ్ || ౭ ||
ఆలోక్య రావణో రాజా పరివప్రచ్ఛ సారణమ్ | ఏషాం వానరముఖ్యానాం కేశూరాః కేమహాబలాః || ౮ || కేపూర్వమభివర్తం
తేను హేమాత్సహస్సముంతతః | కేషాంశ్చ తేనుగ్రీవః కేవా యూధ పయూధపాః || ౯ || సారణా చత్వత త్వేన కేసృధా
నాః ప్లవంగమాః | సారణో రాక్షసేంద్రస్య వచనం పరివృచ్ఛతః || ౧౦ || ఆచచ త్యేథముఖ్యజ్ఞోముఖ్యాంస్తాంస్తు వనాకసః | ఏ
షయోభిముఖో లంకాం నదం స్థితి వానరః || ౧౧ || యూధపానాం సహస్రేణ శతేన పరివారితః | యస్య ఘోషేణ మహా
తాసప్రాకారా సతోరణా || ౧౨ || లంకా ప్రవేషతే సర్వా సశైల వనకాననా | సర్వశాఖామృగేంద్రస్య సుగ్రీవస్య మహా
త్మనః || ౧౩ || బలాగ్రైః తేవీరోహీనా మైష యూధపః | బాహుప్రగృహ్యాయః పద్భ్యాం మహింగచ్ఛతి వీర్యవా || ౧౪ ||
లంకామభిముఖః కోధాదభీష్టంచ విజృంభతే | గిరిశృంగప్రతీకాశః పద్మకింజల్క సన్నిభః || ౧౫ || స్తోటయత్యభిసంరభో
లాంగూలంచ పునః పునః | యస్య లాంగూలశబ్దేన స్వనంతీ వదిశోదశ || ౧౬ || ఏష వానర రాజేన సుగ్రీవేణాభిషేచితః | యావ
రాజ్యేంగదో నామ త్వామాహ్వా యతి సంయుగ || ౧౭ || వాలినస్సదృశః పుత్రస్సుగ్రీవస్య సదాప్రియః | రాఘవాథేపరా
క్రాంతశ్చ క్రాథేపరుణో యథా || ౧౮ || ఎతస్య సామతిస్సర్వాయద్భృష్టాజనకాత్మజా | హనూమతా వేగవతా రాఘవ
స్య హితైః పితౄణా || ౧౯ || బహూని వానరేంద్రాణామేష యూధాని వీర్యవాక్ | పరిగృహ్యోభియాతి త్వాం సేనానీ కేన దుజ్ఞా
యః || ౨౦ || అనువాని మితస్యాపి బలేన మహతావృతః | విరస్థితి సంక్రామే సేతు హేతురయం సలః || ౨౧ || యేతు విష్టభ్య
గాత్రాశ్చ త్వేళయంతినదంతి చ | ఉత్థాయ చ విజృంభంతే కోధేన హరిపుంగవాః || ౨౨ || ఏతే దుష్ప్రసహా ఘోరాశ్చం
దాశ్చంధపరాక్రమాః | అప్టేశత సహస్రాణి దశకౌటిశతాని చ || ౨౩ || యపనమనుగచ్ఛంతి వీరాశ్చందనవాసినః | ఏషై
వాశంస తే లంకాం స్వేనానీ కేన ముడితుమ్ || ౨౪ || శ్వేతోరజతసంకాశశ్చ పలోభీమ విక్రమాః | బుద్ధిమాన్వానరో వీరస్త్రి
ముహాకేషు విశ్రుతః || ౨౫ || తూర్ణం సుగ్రీవమాగమ్య పునగచ్ఛతి సత్వరః | విభజ్జవానరీం సేనామనీకాని ప్రహర్షయ
|| ౨౬ || యః పురాగూమతీతీరే రమ్యం పర్యేతి పర్వతమ్ | నామా సుంకోచ మో నామ నానానగయతో గిరిః || ౨౭ || తస్మై రా
జ్యం ప్రకాస్త్యైష కుముదో నామ యూధపః | యోసా శతసహస్రాణాం సహస్రం పరికషేతి || ౨౮ || యస్య వాలాబహు
వ్యామాదీ ఘోలాంగూలమాశ్రితాః | తామ్రాః పీతాస్సితాః శ్వేతాః స్రక్తీణాః ఘోరకమణాః || ౨౯ || అది మోరోషణ
శ్చండస్సంగ్రామమభికాంక్షతి | ఏషా ప్యాశంస తే లంకాం స్వేనానీ కేన ముడితుమ్ || ౩౦ || యస్త్విషసింహ సంకాశః కపి

లోదీక్షుఁగోచనః నిభృతః ప్రేక్షుఁతే లంకాం దిభక్షుని చతుషామ్ || ౩౧ || వింధ్యం కృష్ణగిరిం సహ్యాం పర్వతం చ సుదేశణమ్ |
 రాజా సతతమధ్యాస్తేరంభో నామైషయాధపః || ౩౨ || శతం శతసహస్రాణాం త్రింశచ్ఛహరియాధపమ్ | యమేతే
 నానరాశ్చూరాశ్చ పండాశ్చ పండపరాక్రమాః || ౩౩ || పరివార్యానుగచ్ఛంతి లంకాం మదితు మోజసా | యస్తు కణో వివృణు
 తే బృంభ తే చ పునః పునః || ౩౪ || సచనోద్విజతే హృత్తోన చ యుద్ధాద్విధావతి | ప్రకంపతే చరోషేణ తిర్యక్చ పునరీక్షుతే ||
 ౩౫ || పశ్య లాంగూలమపి చత్వే శతే సమహాబలః | మహాబలో వీతభయోరమ్యసా లేవ్యపర్వతమ్ || ౩౬ || రాజా సతత
 మధ్యాస్తే శరభో నామయాధపః | ఏతస్య బలిసస్స ర్ద్వే విహారా నామయాధపాః || ౩౭ || రాజా శతసహస్రాణి చత్వారింశ
 త్తథైవ చ | యస్తు మేఘు ఇవాకాశం మహానావృత్య తిస్థతి || ౩౮ || మధ్యవానరవీరాణాం సురాణామివ వాసవః | భేరీణామివ
 సన్నాదో యస్యైష శ్రూయతే మహా || ౩౯ || ఘోరశ్శృభామ్యగేంద్రాణాం సంగ్రామమభికాంక్షుతామ్ | ఏష పర్వత
 మధ్యాస్తే పారియాత్రును నుత్తమమ్ || ౪౦ || యుద్ధే ముష్కసహాయాని త్యంపనసో నామయాధపః | ఏవం శతసహస్రాణాం
 శతాధాం పయ్యపాసతే || ౪౧ || యూధపాయూధపశ్రేష్ఠం యేషాం యూధాని భాగశః | యస్తు భీమాం ప్రవల్లంతీం చ మూఁచి
 స్థతి శోభయ || ౪౨ || స్థితాంతీరే సముద్రస్య ద్వితీయ ఇవ సాగరః | ఏష దదరసంకాశో విసతో నామయాధపః || ౪౩ || పిబం
 శ్చరతి పణాశాం నదీ నాముత్తమాం నదీమ్ | వప్తి శ్శతసహస్రాణి బలమస్య స్తవంగమాః || ౪౪ || త్వమాహ్వయతి యుద్ధా
 యక్రోధనో నామయాధపః | ఏక్రాంతా బలవంతశ్చ యథాయూధాని భాగశః || ౪౫ || యస్తు గైరిక వణాభలవపుః పుష్ప
 తివానరః | అవమత్యసదా సర్వాన్వానరా బలవపితా || ౪౬ || గవయో నామతేజస్వితాం క్రోధాదభివతతే | ఏ
 సంశతసహస్రాణి సప్తతిషయ్యపాసతే || ౪౭ || ఏషైవాశంసతే లంకాం స్వే నానీకే నమదితు | ఏతే దుష్ప్రసహా ఘోరా
 బలినః కామరూపిణః || ౪౮ || యూధపాయూధపశ్రేష్ఠా ఏషాం యూధాని భాగశః | ఇతి శ్రీమద్భుద్ధకాం డే - వడ్డ్యం శస్స గణః *

తాంస్తు లేపాం ప్రవత్వైమి ప్రేక్షుమాణస్య యూధపాః | రాఘవా ధేవరాక్రాంతాయెనరతుంతి జీవితమ్ || ౧ ||
 సిగ్ధాయస్య బహువ్యామానా లాలాంగూలమాశ్రితాః | తామ్రాః పీతాస్నితాః శ్వేతాః ప్రకీర్ణాఘోరకమణాః || ౨ ||
 స్రగ్వహీతాః ప్రకాశంతే సూర్యస్వే వమరీచయః | పృథివ్యాంచానుకృప్యంతే హరో నామైషయాధపః || ౩ || యంపుస్తతో
 నుగచ్ఛంతి శతశోధసహస్రశః | ముమానుద్యమ్య సహసాలంకారోహణతత్పరాః || ౪ || ఎషకోటిసహస్రేణ వానరాణాం
 మహాజసామ్ | ఆకాంక్షుతే త్వాం సంగ్రామే జేతుం పరపురంజయమ్ || ౫ || యూధపాహరి రాజస్యకింకరాస్స ముపస్థితాః | సీ
 లానవమహామేఘాంస్త్యతాయాంస్తు పశ్యసి || ౬ || అసితాంజనసంకాశాఽయధై సత్యపరాక్రమాః | అసంఖ్యేయానని
 దేశ్యాపరంపారం మహూదభః || ౭ || పర్వతేషు వయోకేదిద్విషమేషు నదీషు చ | ఏతే త్వామభివతంతే రాజస్త్వ
 త్వాస్తు దారుణాః || ౮ || ఏషాం మధ్యేస్థితో రాజా భీమాత్మో భీమదశణః | పజన్య ఇవ జీమూతైస్స మంతాత్పరివారితః || ౯ ||
 ఋతువంతంగిరిశ్రేష్ఠమధ్యాస్తేన మహదాంపిబః | సవత్సృణామధిపతిర్ధూమ్రా నామైషయాధపః || ౧౦ || యపీయా
 నస్యకుభ్రాతృవత్తైవనం పర్వతోపమమ్ | భ్రాతృసమానోయాపేణ విశిష్టస్తు పరాక్రమైః || ౧౧ || సపిషజాంబవా
 న్నామమహాయూధపయాధపః | ప్రక్రాంతానురువతీ చ సంప్రహోరేష్వమమణః || ౧౨ || ఏతే సాహ్యాం సుమహాత్మృ
 తంశక్రస్యధీమతా | దేవాసురేజాంబవతాలభ్యాశ్చ బహవోవరాః || ౧౩ || ఆరుహ్యపర్వతాగైభ్యోమహాభ్రవిపులాశ్శి
 లాః | ముంచంతి వీపులాకారానమృత్యురుద్విజంతి చ || ౧౪ || రాక్షసానాంచ సదృశాః పిశాచానాంచ లోమశాః | ఏతస్యై
 న్యాబహవో విచరంత్యగ్నితేజసః || ౧౫ || యంత్యై నమతి సంరబ్ధం ప్లవమానమివ స్థితం | ప్రేక్షుంతే వానరాస్స ర్ద్వేస్థితాయూ
 ధపయాధపమ్ || ౧౬ || ఏష రాజా సహస్రాక్షం పయ్యపాస్తే హరీశ్వరః | బలేన బలసంపన్నో రంభో నామైషయాధపః || ౧౭ ||
 యస్థితం యోజనైశ్చైలంగచ్ఛపాశ్వేన సేవతే | ఊర్ధ్వంతతైవ కాయేన గతః ప్రాప్నోతి యోజనమ్ || ౧౮ || యస్మా
 శ్చ పరమం యావంతకుష్పాదేషు విద్యతే | శ్రుతసన్నాదనో నామ వానరాణాం పితామహః || ౧౯ || యేన యుద్ధం పురా
 దత్తం రణేశక్రస్యధీమతా | పరాజయశ్చ సప్రాప్తసో యం యూధపయాధపః || ౨౦ || యస్య విక్రమమాణస్య శక్రస్వేవప
 రాక్రమాః | ఎష గంధర్వకన్యా యాముత్పన్నో కృష్ణవర్తనః || ౨౧ || తథా దేవాసురేయైర్దేసాహ్యశంత్రిదివౌకసామ్ |
 యస్యైవ శ్రవణో రాజా జుబూముపనిషేవతే || ౨౨ || యోరాజా పర్వతేంద్రాణాం బహుకీర్తరశో వి నామ్ | ఏహ రసుఖ

దోనిత్యం భ్రాతు సైరాక్ష సాధిపః॥౨౩॥తతై గ్రహవసతి శ్రీమా బలవాన్వానరమభః | యుద్ధేష్వకత్త సోనిత్యం క్రోధ
 నో నామయాధపః॥౨౪॥వృతఃకోటిసహస్రేణహరిణాంసముపస్థితః | ఎమైవాశంసతేలంకాంస్వేనానీకేనమదితమ్॥
 ౨౫॥యోగంగామనుపర్యేతిత్రా సయోహస్తియాధపాః | హస్తినాంవానరాణాంచపూర్వవైరమనుస్మరణా॥౨౬॥
 ఎషయాధపతి నేతాగజోగిరిగుహశయః | గజా యోధయతేవన్యాగిరించైవమహీరుహాః॥౨౭॥యవషవాపిసీ
 ముఖ్యోనదీం హైమవతీమనుడశీరవీజమాశ్రిత్యపర్వతంమంజరీపమమ్॥౨౮॥రమతేవానరశ్రేష్ఠోదివిశక్రభవస్వయమ్
 ఎనంతసహస్రాణాంసహస్రమనువతతే॥౨౯॥వీర్యవిక్రమదృప్తానాంసదతాంబలశాలినామ్ | సవషనేతావై
 తేహంవానరాణాంమహాత్మనామ్॥౩౦॥ఎషదుర్ధవభోరాజకప్రమాధీనామయాధపః | వాతేనేవోత్థితంమేఘంయ
 మేనమనుపశ్యసి॥౩౧॥అనీకమభిసంరబ్ధంవానరాణాంతరస్వినామ్ | ఉద్ధూతమరుణాభాసంపవనేనసమంతతః॥౩౨॥ఏవ
 తమానంబసలుధాయత్రైతద్భవళంఠరజః | ఎతేసితముఖాఘోరాగూలాంగూలామహాబలాః॥౩౩॥శతంతతసహ
 స్రాణీనృష్టౌవై సేతుబంధనమ్ | గూలాంగూలంమహాజేగంగవాక్షంనామయాధపమ్॥౩౪॥పరివార్యాభివతతతేలం
 కాంమదితమోజసా | భ్రమరాచరితాయత్రసర్వకామఫలమ్రమాః॥౩౫॥యంసూర్యస్తుల్యవణాభమనుపర్యేతిప
 ర్వతమ్ | యస్యభాసాసదాభాంతితద్వణామృగపక్షిణః॥౩౬॥యస్యప్రస్థంమహాత్మానోనత్యజంతిమహామయః | స
 ర్వకామఫలావృతౌస్సదాఫలసమన్వితాః॥౩౭॥మధూనిచమహాహోణోయస్త్రిపర్వతసత్తమే | తతైగ్రహరమతేరాజక
 రమ్యే కాంచనపర్వతే॥౩౮॥ముఖ్యోవానరముఖ్యానాంకేసరినామయాధపః | షష్టిగిరిసహస్రాణాంరమ్యాః కాంచన
 పర్వతాః॥౩౯॥తేహంమధ్యేగిరివరస్త్వమినానఘరక్షసామ్ | తతైగ్రతేపిలాఃశ్వేతాస్తామ్రాస్త్యామధుపింగళాః॥౪౦॥
 నివసంతు్యత్తమగిరొత్తిష్ఠదంష్ట్రానభాయుధాః | సింహాభవచతుర్దంష్ట్రావ్యామ్రాభవదురాసదాః॥౪౧॥సర్వేవైశ్వా
 నరసమాజ్ఞులితాశీవిషోపమాః | సుదీమాంచితలాంగూలామత్తమాతంగసన్నిభాః॥౪౨॥మహాపర్వతసంకాశామహాజీ
 మూతనిస్సనాః | వృత్తపింగళరక్తాతూభీమాభీమగతిస్సనాః॥౪౩॥విమదఃయిషవోలంకాంసర్వేతిస్థంత్యుడీత్యువై | ఎ
 వచైహమధిపతిర్నృధ్యేతిస్థతివీర్యవా॥౪౪॥జయార్థీనిత్యమాదిత్యముపతిష్ఠతిబుద్ధిమాకా | నామ్నాప్రథివ్యాంవిభ్యాతో
 రాజకశతవలీతియః॥౪౫॥ఎమైవాశంసతేలంకాంస్వేనానీకేనమదితమ్ | విక్రాంతోబలవాకశూరఃపారుషేస్వే
 వ్యవస్థితః॥౪౬॥రామప్రియాంశకంప్రాణానాందయాంసకురుతేహరిః | గజోగవాక్షోగవయోనలోనీలశ్చవానరః॥౪౭॥
 ఎకైకఎవయాధానాంకూటీభిర్దశభివృతః | తథాన్యేవానరశ్రేష్ఠావింధ్యపర్వతవాసినః॥౪౮॥నశక్యంతేబహుత్వాత్తు
 సంఖ్యాతుంలఘువిక్రమాః | సర్వేమహారాజమహాప్రభావాస్సర్వేమహాశైలనికాశకాయాః | సర్వేసమథాఃపుథి
 వీంక్షణేనకతుకంప్రవిధ్వస్తవిక్షిణశైలామ్॥౪౯॥ఇతిశ్రీమయ్యుద్ధకాండే - సప్తవింశస్సగః .

సారణస్యవచః శ్రుత్వా రావణంరాక్షసాధిపమ్ | బలమాదిత్యతత్సర్వంశుకౌవాక్యమథాబ్రవీత్॥౧॥స్థితాకా
 పశ్యసియానేతాకామత్రానివమహాద్విపాకా | న్యగ్రోధానివగాంగేయాకసాలాకహైమవతానివ॥౨॥ఎతేదుష్ప్రస
 హారాజస్థునినఃకామరూపిణః | దైత్యదానవసంకాశాయుద్ధేదేవపరాక్రమాః॥౩॥ఎహంకోటిసహస్రాణీనవపంచచస
 త్తవత్రభాశంభుసహస్రాణీతథాబృందశతానిచ॥౪॥ఎతేసుగ్రీవసచివాఃకిష్కింధానిలయాస్సదాహరయోదేవగంధ
 ద్వైరుత్పన్నాఃకామరూపిణః॥౫॥యాతౌపశ్యసితిస్థంతౌకుమారౌదేవరూపిణౌ | మైందశ్చద్వివిదశ్వోభాతాభ్యాంనా
 స్తిసమోయుధి॥౬॥బ్రహ్మణాసమనుజ్ఞాతావమృతప్రాశనాపుభౌతశంసేతేయథాకాలమేతౌమదితమోజసా॥౭॥
 యావేతావేతయోఃపాశ్వేన్ధితౌపర్వతసన్నిభౌ | సుముఖోవిముఖశ్చైవమృత్యుపుత్రౌపితుస్సమా॥౮॥ప్రేతుం
 తానగిరింబంకాంకోటీభిర్దశభివృతౌ | యంతుపశ్యసితిస్థంతంప్రభిన్నమివకుంజరమ్॥౯॥యోబలాత్తౌభయేతుగ్రాధ
 ఘ్నముద్రముపివానరః | ఎహాభిగంతాలంకాయావైదేహ్యస్తవచప్రభో॥౧౦॥ఎనంపశ్యపురాదృష్టంవానరంపునరాగతంజ్యే
 స్థఃకేసరిణఃపుత్రౌవాతాత్మజఇతిశ్రుతః॥౧౧॥హనూమానితివిభ్యాతోలంఘితోయేనసాగరః | కామరూపీహరిశ్రేష్ఠోబల
 రూపసమన్వితః॥౧౨॥అనివార్యగతిశ్చైవయథాసతతగఃప్రభుః | ఉద్యంతంభాస్కరంపుష్టౌబాలఃకిలపిపాసితః॥౧౩॥
 శ్రీయోజనసహస్రంశుభిధ్వానమవతీర్యహి | ఆదిత్యమాహరిష్యామినమేతుత్ప్రతియాస్యతి॥౧౪॥ఇతినిశ్చిత్యమనసా

పురైషబలవహితః। అనాధ్యవ్యతమందేవమపి దేవమేదానవైః॥౧౫॥ అనాసాద్యైవవతితోభాస్కరోదయనేగిరా। పతి
తస్యకపేరస్యహనురేకశ్చిలాతలే॥౧౬॥ కింబిద్ధిన్నాత్వభహమోహానూమానెషతేనవై। సత్యమాగమయోగేనమ
మైషవిదితోహరిః॥౧౭॥ నాస్యశక్యంబలంకూపంప్రభావోవాపిభాషితుమ్। ఏషఆశంసతేలంకామేకైమదితమోజ
సా॥౧౮॥ యత్యైషానంతరశ్శూరఃశ్యామఃపద్మనిభేతుణః। ఇత్యౌకూణామతిరథోలోకేవిఖ్యాతపౌరుషః॥౧౯॥ యస్మిన్న
చలతేధర్మయోధర్మంనాతివత్తే। యోబ్రాహ్మమస్త్రంవేదాంశ్చవేత్తివేదవిదాంపరః॥౨౦॥ యోభింద్యాన్వేదిసిం
భాణైఃపర్వతానసిదారయత్। యస్యవృత్తోఽపిక్రోధశ్చక్రస్యేవపరాక్రమః॥౨౧॥ యస్యభార్యాజనస్థానాప్రీతాచా
పహృతాత్వయా। సఏషరామస్త్యాయోధ్యంరాజః। సమభివత్తే॥౨౨॥ యస్యైషదక్షిణేపాశ్వేశుద్ధజాంబూనదప్ర
భః। విశాలవత్సాస్త్రాస్త్రోనీలకుంభితమూఢః॥౨౩॥ ఏషాస్యలక్ష్మణోనామభ్రాతృప్రాణసమఃప్రియః। నయ
యుద్ధేచకుశలస్సర్వశస్త్రవిశారదః॥౨౪॥ అమహీదుఃఖయోజేతావిక్రాంతోబుద్ధిమాబలీ। రామస్యదక్షిణాబాహు
ర్నిత్యంప్రాణోబహిశ్చరః॥౨౫॥ సహ్యాశరాఘవస్యాభేజీవితంపరిరక్షతి। ఏషైవాశంసతేయుద్ధేనిహంతుంసర్వరా
క్షసా॥౨౬॥ యస్తుసవ్యమసౌపత్కంరామస్యాశ్రేత్యతిష్ఠతి। రక్షోగణపరిక్షిప్తోరాజాహ్యేషవిభీషణః॥౨౭॥ శ్రీమతా
రాజరాజేనలంకాయామభిషేచితః। త్వమేవప్రతిసంరభ్యంక్తాయైషాభివత్తే॥౨౮॥ యంతువశ్యసితిష్ఠంతంమధ్యే
గిరిమివాచలమ్। సర్వశాఖామృగేంద్రాణాంభర్తారమవరాజతమ్॥౨౯॥ తేజసాయశసాబుద్ధ్యాజ్ఞానేనాభిజనేనచ। యః
కపీనతిబభ్రాజహిమవానివపర్వతా॥౩౦॥ కిష్కింధాయస్సమధ్యాస్తేగుహంసగహనమ్రమామ్। దుర్గాంపర్వత
దుర్గాస్థాంప్రధానైస్సహాయాధ్యైః॥౩౧॥ యస్యైషాకాంచనీమాలాశోభతేశతపుష్కరా। కాంతాదేవమనుష్యాణాం
యస్యాంలక్ష్మీప్రతిష్ఠితా॥౩౨॥ ఏలాంచమాలాంతారాంచకపిరాజ్యంచశాశ్వతమ్। సుగ్రీవోవానినహత్వారామేణ
ప్రతిపాదితః॥౩౩॥ శతంశతసహస్రాణాంకౌటిమాహుర్ననీషిణః। శతంకౌటిసహస్రాణాంశతఖిలత్యభిధీయతే॥
౩౪॥ శతంశంఖసహస్రాణాంమహాశంఖఖిలస్త్పతః। మహాశంఖసహస్రాణాంశతంబృందమిత్స్పతమ్॥౩౫॥ శతబృం
దసహస్రాణాంమహాబృందమిత్స్పతమ్। మహాబృందసహస్రాణాంశతంపద్మమిత్స్పతమ్॥౩౬॥ శతంపద్మసహస్రా
ణాంమహాపద్మమిత్స్పతమ్। మహాపద్మసహస్రాణాంశతంఖర్వమిహూచ్యతే॥౩౭॥ శతంఖర్వసహస్రాణాంమ
హాఖర్వమిత్స్పతమ్। మహాఖర్వసహస్రాణాంసముద్రమభిధీయతే॥౩౮॥ శతంసముద్రసాహస్రమోఘుఖత్యభిధీయ
తే॥ శతమోఘుసహస్రాణాంమహాఘుఖిలస్త్పతః॥౩౯॥ ఏవంకౌటిసహస్రైశశంఖానాంచతథైవచ। మహాశంఖస
హస్రైశతథాబృందశతేనచ॥౪౦॥ మహాబృందసహస్రైశతథాపద్మశతేనచ। మహాపద్మసహస్రైశతథాఖర్వశతేనచ॥
౪౧॥ సముద్రైశశంఖాసహస్రైశతేనచ। ఏవంకోటిమహాఘైససముద్రైశతథైవచ॥౪౨॥ ఏవంకోటిసహస్రైశ
శంఖానాంచతథైవహి। విభీషణేనసచివైరాత్మసైఃపరివారితః॥౪౩॥ సుగ్రీవోవానరేంద్రస్త్యాయుద్ధాథమభివత్తే।
మహాబలప్రతోనిత్యంమహాబలపరాక్రమః॥౪౪॥ ఇహంమహారాజసమీత్యవాహినీముపస్థితాంప్రజ్వలితగ్రహూప
మామితతఃప్రయత్నైఃపరమోవిధీయతాయుధాజయఃస్యాన్నపరైఃపరాజయః॥౪౫॥ ఇతియుద్ధకాండే-అష్టావింశ స్కంధః.

శుకేనతు సమాఖ్యాతాంస్తాద్భవ్యహరియాధపాత్। సమీపస్థంచరామస్యభ్రాతరంస్యంవిభీషణమ్॥౧॥ ల
క్ష్యణంచమహావీర్యంభుజంరామస్యగతుణమ్। సర్వవానరరాజంచసుగ్రీవంభీషణమీక్రమమ్॥౨॥ గజంగమాత్కంగవయం
మైందంద్వివిదమేవచ॥౩॥ గంధవైషబలిసంవజ్రహస్తాత్తజాత్తజమ్॥౪॥ హూసూమంతంచవిక్రాంతంజాంబవంతంచదుర్జ
యమ్। సుషేణంకుముదంసీలంసలంచల్లవగమభమ్॥౫॥ కింబిద్ధుద్విగ్నహృదయోజాతక్రోధశ్చరావణః। భర్త్యయామా
సతావీరాకథాంతేశుకసారణా॥౬॥ అథోముఖాతాప్రణతావబ్రవీచ్ఛుకసారణే। రోషగద్గదయావాచాసంరంభఃపరుషం
తతః॥౭॥ నతావత్సదృశంనామసచివైరుపజీవిభిః। విప్రియంస్యవతేఃకతుంనిగ్రహేప్రగ్రహేప్రభాః॥౮॥ రిపూణాంప్ర
తిహూలానాయుద్ధాథమభిధావరామ్। ఉభాభ్యాంసదృశంనామవస్తుమప్రస్తవేస్తవమ్॥౯॥ ఆచార్యాగురవోవృద్ధావృ
ధాభాంపర్యుపాసితాః। సారంయద్రాజశాస్త్రాణామనుజీవ్యంసగృహ్యతే॥౧౦॥ గృహీతోవానవిజ్ఞాతోభారోజ్ఞానస్యవో
హ్యతే। ఈదృశైర్వివిధైర్యుక్తిమూఢైఃదిష్ట్యధరామ్యహమ్॥౧౧॥ కిన్నుమృతోఽపృథుయంనాస్తవస్తుమాంపరుషంప

చః । యస్య మేశాసతోజిహ్వప్రయచ్ఛతిశుభాశుభమ్ ॥౧౧॥ అప్యవదహానంస్పృష్టావనెతిష్ఠంతిపాదపాః । రాజదోష
పరామృష్టాస్త్రీసంతేనాపరాధినః ॥౧౨॥ హన్యామహంతిహూపాపాశత్రుపక్షప్రశంసకా । యదిపూర్వోపకారైస్తన
క్రోధోమృదుతాంవ్రజేత్ ॥౧౩॥ అపసర్పతగచ్ఛద్ధ్వంసస్త్రికమాదితోమమనసావాహంతుమిచ్ఛామిస్త్రాముష్క
తానివామ్ ॥౧౪॥ హతావేనకృతఘ్నాతామయిస్తేహపరాజ్ఞుభా । ఎవముక్తాతుసప్రీతౌతావుభాశుకసారణా ॥౧౫॥
రావణంజయశబ్దేనప్రతినంద్యాభినిస్సృతాఅబ్రవీత్తుదశగ్రీవస్సమీపస్థంమహేందరమ్ ॥౧౬॥ ఉపస్థాపయమేశీస్తు
చారాన్నీతివిశారదా । మహేందరస్తథోక్తస్తుశీఘ్రమాజ్ఞాపయచ్ఛరా ॥౧౭॥ తతశ్చరాస్సంతర్వరితాఃప్రాప్తాః
పాథివశాసనాత్ ॥ఉపస్థితాఃప్రాంజలయోవధాయత్యాజయాశివా ॥౧౮॥ తానబ్రవీత్తతోవాక్యంరావణోరాక్ష
సాధిపః । చారాప్రత్యాయితాశూరాభక్తావిగతసాధ్వసా ॥౧౯॥ ఇతోగచ్ఛతరామస్యవ్యవసాయంపరీక్ష్య
మంత్రేష్వాభ్యంతరాయేస్యప్రీత్యాతేనసమాగతా ॥౨౦॥ కథంస్వపితృజాగతేకిమద్యచకరిష్యతిః । జ్ఞాయసిపుణంసర్వ
మాగంతవ్యమశేషతః ॥౨౧॥ చారేణవిదితశ్చత్రుఃపండితైర్వసుధాధిపైః । యుద్ధేష్వత్సేనయత్సేనసమాసాద్యనిరస్యతే
౨౨॥ చారాస్తుతేతథేత్యుక్త్వాప్రహృష్టారాక్షసేశ్వరమ్ । శాదూలమగ్రతఃకృత్యాతతశ్చత్రుఃప్రదక్షిణమ్ ॥౨౩॥ తత
స్త్రితంమహాత్మానంచారారాక్షససత్తమమ్ । కృత్యాప్రదక్షిణజగ్గుర్యత్రరామస్సలక్షణః ॥౨౪॥ తేనువేలస్యతైలస్య
సమీపేరామలక్షణౌ । ప్రచ్ఛన్నాదదృశుగత్యాససుగ్రీవపభీషణౌ ॥౨౫॥ ప్రేక్షమాణాశ్చమూంతాంచబభూవుర్భ
యనిష్టబాః । తేతుథర్మాత్మనాదృష్టారాక్షసేంద్రేణరాక్షసాః ॥౨౬॥ విభీషణేనతత్రస్థానిగృహీతాయదృచ్ఛయా । శాద్దూ
లోగ్రాహితస్త్వేకఃపాపోయమితిరాక్షసః ॥౨౭॥ మోచితస్సోపిరామేణవధ్యమానఃప్లవంగమైః । ఆనృశంస్వేనరామేణ
మోచితారాక్షసాఃపరే ॥౨౮॥ వానరైరదితాస్తైశ్చవిక్రాంతైలఘ్నువిక్రమైః । పునలంకామనుప్రాప్తాఃస్వసం
తోనన్ద్యచేతసః ॥౨౯॥ తతోదశగ్రీవముపస్థితాస్తైచారాబహిర్నిత్యచరానిశాచరాః । గిరెస్సువేలస్యసమీపవాసినఃస్యవేద
యభిమబలంమహాబలాః ॥౩౦॥ ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే-ఎకోనత్రింశ స్సర్గః ॥

తతస్తమయోభ్యబలంబంకాధిపతయచరాః । సువేలేరాఘవంశైలేనివిష్టంప్రత్యవేదయ ॥౧॥ గచారాణాంరావణః
శ్రుత్వాప్రాప్తంరామంమహాబలమ్ । జాతోద్వేగౌభవతివిచ్ఛాదూలంవాక్యమబ్రవీత్ ॥౨॥ అయథావచ్ఛతే
వర్ణోదినశ్చానినిశాచరః । నాసికద్విదమిత్రాణాంక్రుద్ధాశాంవశమాగతః ॥౩॥ ఇతితేనానుశిష్టస్తువాచంమందముదీరయత్
తదారాక్షసశాదూలంశాదూలలోభయవిహ్వలః ॥౪॥ నతేచారయతుంశక్యారాజవానరపుంగవాః । విక్రాంతబ
లవంశశ్చరాఘవేణసురక్షితాః ॥౫॥ శాపిసంభాషితుంశక్యస్సంప్రశోత్తనలభ్యతే । సర్వతోరక్ష్యతేపంథావానరైః
పర్వతోపమైః ॥౬॥ ప్రవిష్టమాత్రేజ్ఞాతోహంబలేతస్మిన్నచారితే । బలాద్భృహీతోరయోభిబాహుధాస్త్వివిభాధితః ॥౭॥ జా
నుభిముఃప్తిభిదంతైస్తైశ్చాభిహతోభృశమ్ । పరిణీతోన్మహారిభిబాలవద్భిరమఃపణైః ॥౮॥ పరిణీయచసర్వత్రనీతో
హంరామసంసదమ్ । రుధిరాదిగ్ధసర్వాంగోవిహ్వలశ్చలితేంద్రియః ॥౯॥ హారిభిర్వధ్యమానశ్చయాచమానఃకృతాంజలిః
రాఘవేణపరిత్రాతోజీవామీతియదృచ్ఛయా ॥౧౦॥ ఎవశైలేశిలాభిశ్చపూరయిత్వామహాణవమ్ । ద్వారమాశ్రిత్య
లంకాయారామస్త్రిష్ఠతీసాయుధః ॥౧౧॥ గరుడవ్యూహమాస్థాయసర్వతోహారిభివృతః । మాంవిస్మజ్యమహాతేజాలంకా
మేవాభివత ॥౧౨॥ పురాప్రాకారమాయాతిక్తిప్రమేకతరంకురు । సీతాంచాస్తైప్రయచ్ఛాశుసుయుద్ధంవాప్రదీయ
తామ్ ॥౧౩॥ మనసాసంతతాపాథతచ్ఛ్రుత్వారాక్షసాధిపః । శాదూలస్యచతద్వాక్యమథోవాచసరావణః ॥౧౪॥ య
దిమాంప్రతియుద్ధేరణదేవగంధర్వదానవాః । నైవసీతాంప్రదాస్యామిసర్వలోకభయాదపి ॥౧౫॥ ఏవముక్త్వామహాతే
జారావణపునరబ్రవీత్ । చారితాభవతాసేనాకేత్రశూరాఃప్లవంగమాః ॥౧౬॥ కీదృశాఃకింప్రభాస్సేవ్యాహనరాఃకే
దురాసదాఃకస్యపుత్రాశ్చపౌత్రాశ్చతత్సమాఖ్యాహిరాక్షసా ॥౧౭॥ తథాత్రప్రతిపత్స్యేహంజ్ఞాత్వాతేహంబలా
బలమ్ । అవశ్యంబలసంఖ్యాసంకతవ్యంయుద్ధమిచ్ఛతామ్ ॥౧౮॥ అదైవముక్తశ్శాదూలలోకావణేనోత్తమశ్చరః । ఇ
దంవచనమారేభేవక్తుంరావణసన్నిధౌ ॥౧౯॥ అథక్షరజసఃపుత్రాయుధిరాజానుమజయః । బ్రహ్మణస్త్యధపుత్రో
సాజాంబవానితివిశ్రుతః ॥౨౦॥ గర్జదస్యచపుత్రోమ్యోగురుపుత్రశ్శతక్రతోః । కదనంయస్యపుత్రోకృతమేకేనరక్ష

సామో||౧౦||సామేణశ్చ త్రధర్మాత్పాత్ర త్రోధమన్యవీర్యవాన్ | సామ్యసామాత్మజశ్చ త్ర రాజదధిముఖఃకపిః ||
 ౨౨|| సుముఖోదుర్ముఖశ్చ త్ర వేగధర్మచవానరః|మృత్యుర్వానరహః|పెణమానంస్పృష్టః|స్వయంభువా||౨౩||పుత్రోహు
 తవహాస్యాథనీలస్సేనాపతిః|స్వయమ్|అనిలస్యచపుత్రౌ|త్రహానూమానితిశ్రుతః||౨౪||నస్తాశక్తస్యదుర్ధర్మబలవాన్
 గదోయువా|మైందశ్చద్వివిదశ్చోభాబలి నావశ్యసంభవా||౨౫||పుత్రావైవస్యతస్యాత్రపంచకాలాంతకోపమాః|గోజో
 గవాక్షోగవయశ్శరభాగంధమాదనః||౨౬||దశవానరకోట్టశ్చశూరాణాంయుద్ధకాంక్షిణాం| శ్రీమతాండేవపుత్రాణాం
 శేషాన్సామ్యభుముత్సహా||౨౭||పుత్రౌదశరథస్యైషసింహుసంహసనోయవా|దూషణోనిహతోయనఖరశ్చత్రిశిర
 స్తథా||౨౮||నాస్తిరామస్యసదృశోవిక్రమేభువికశ్చనవిరాధోనిహతోయేనకబంధశ్చాంతకోపమాః||౨౯||వక్త్రంశక్తోరా
 మస్యనరకశ్చిచ్ఛణాక్షితోజనస్థానగతాయేనయాపంతోరాక్షసాహతా||౩౦||లక్ష్మణశ్చ త్రధర్మాత్పాత్రమాతంగానా
 మివర్షభః|యస్యపాణపథంప్రాప్యనజీవేదపివాసవః||౩౧||శ్వేతోజ్యోతిర్ముఖశ్చ త్రభాస్కరస్యాత్మసంభవా|వరుణస్య
 చపుత్రోన్యోహేమకూటఃప్లవంగమః||౩౨||శ్వేత్వకమన్సుతోహీరోనలఃప్లవగసత్తమః||౩౩||క్రాంతోబలవాన్త్రవమపుత్ర
 శ్చదుధః||౩౪||౩౫||రాక్షసానాంవరిష్టశ్చతవభ్రాతావిభీషణః|వరిగృహ్యపురీంలంకాం|రాఘవస్యహితేరతః||౩౬||ఇతస
 ర్వంసమాఖ్యాతంతలేదంవానరంబలమ్ | సువేలేధిస్థితం|తైలేశేషకార్యేభవాన్గతిః||౩౭||ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే-త్రిం
 శస్సర్గః: ***** తతస్తమతోభ్యబలంలంకాధిపతయేచరాః|సువేలేరాఘవం|తైలేనివిష్టంప్రత్యవేద
 యన్||౧||చారాణాంరావణశ్శ్రుత్వాప్రాప్తంరామంమహాబలమ్|జాతోద్వేగూభవత్రింవిత్సచివానిదమబ్రవీత్ ||
 ౨||మంత్రిణశ్శేష్రుమాయాంతుసర్వేవైసుసమాహితాః|అయంనోమంత్రికాలోహిసంప్రాప్తఇతిరాక్షసాః||౩||త
 స్యతచ్ఛాననంశ్రుత్వామంత్రిణోభ్యాగమన్ప్రతమ్ | తతస్సమంత్రియామాసనచివైరాక్షసైస్సహా||౪||మంత్రియ
 త్వాసమధఃపాక్షమంయత్సమంతరమ్|విసజయిత్వాసచివాన్ప్రవివేశస్వమాలయమ్||౫||తతోరాక్షసమాహూ
 యవిమృజ్జిహ్వాంమహాబలమ్|మాయావిదంమహామాయః|ప్రావిశద్యత్రమైథిలీ||౬||విమృజ్జిహ్వాంచమాయాజ్ఞమబ్రవీ
 ద్రాక్షసాధిపః | మోహయిష్యావహేసీతాంమాయయాజనకాశ్చజామ్||౭||శిరోమాయామయంగృహ్యరాఘవస్యని
 శాచరత్వంమాంసముపతిష్ఠస్వమహచ్చసశరంధనుః||౮||ఏవముక్తస్తథేత్యాహవిద్యజ్జిహ్వానిశాచరః| తస్యతుష్టో
 భవద్రాజాప్రదదౌచవిఘ్నపణమ్||౯||అశోకవనికాయాంతుసీతాదర్శనలాలసః | నైర్మతానామధిపతిస్సంచివేశమహా
 బలిః||౧౦||తతోదీనామదైన్యాహోందదశశధనదానుజః|అథోముఖంశోకపరాముపవిష్టాంమహీతలే||౧౧||భతారమే
 వధ్యాయంతమశోకవనికాంగతామ్|ఉపాస్యమానాంఘోరాభిరాక్షసీభిరతస్తతః||౧౨||రాక్షసీభిర్వృతాంసీతాంస్సూ
 ణోచలద్రనిభాననామ్|ఉత్పాతమేఘజాలాభిశ్చంద్రరేఖామివావృతామ్||౧౩||భూవక్షైరుత్తమైఃకైశ్చిన్నంగళాక్షా
 మలంకృతామ్|చరంతీంమారుతోద్ధూతాంక్షిప్తాంపుష్పలతామివ || ౧౪ || హఃపశోకాంతరేమగ్నాంవిమదస్యవిలతు
 ణామ్|స్తిమితామివగాంభీర్యాన్నదీంభాగీరధీమివ||౧౫||ఉపస్థత్యతతస్సీతాంప్రహఃపన్నామకీర్తయన్ | ఇదంచవచ
 నందుష్టమువాచజనకాశ్చజామ్||౧౬||సాంతస్వమానామయాభద్రేయముపాశ్రేత్యవల్లసే | ఖరహంతాసతేభర్తారా
 ఘవస్సమరేహతః||౧౭||భిన్నంతేసర్వతోమూలంజర్వస్తేనిసతోమయా|వ్యసనేనాత్మనస్సితేమమభార్యాభవిష్యసి ||
 ౧౮||విస్మజేమాంమతింమూఢేకింమృతేనకరిష్యసి | భవస్వభద్రేభార్యాణాంసర్వాసామీశ్వరీమహా||౧౯|| అల్పపుణ్య
 నివృత్తాథేమూఢేపండితమానినిశృణుభర్తృవధంసీతేఘోరంవృత్తవధంయథా||౨౦|| సమాయాతస్సముద్రాంతం
 మాంహంతుంకిలరాఘవః|వానరేంద్రప్రణీతేనబలేనమహతావృతః||౨౧||సంనివిష్టస్సముద్రస్యతీర్వాతీరమథోత్తరమ్
 బలేనమహతారామోవ్రజత్యస్తండివాకరే||౨౨||అథాధ్వనిపరిత్రాంతమధఃరాత్రేస్థితంబలమ్| సుఖసంసుప్తమాసా
 ద్యచారితంప్రథమంచరై||౨౩|| తత్ప్రహస్తప్రశీతేనబలేనమహతామమ | బలమస్యహతంరాత్రాయత్రరామస్సల
 క్షణః||౨౪||పట్టసాపరిపూగృహ్యదుర్దాఖడ్గాన్మహాయసాః|బాణజాలానిశూలానిభాస్వరాకూటముద్గరాన్||
 ౨౫|| యష్టిశ్చ త్రామరాశక్తీశ్చక్రాణిముసలానిచాఉద్యమ్యోద్యమ్యరక్షోభిర్యానరావినిపాతతాః|| ౨౬ || అశను
 స్తస్యరామస్యప్రహస్తేనప్రమాధినా| అసక్తంకృతహస్తేనశిరశ్చిన్నంమహాసినా||౨౭|| విభీషణస్సమత్పశ్యనిగృహీతో

యద్యచ్ఛయోఽవిశః ప్రవాజితస్యవై లక్షక్షణః ప్లవగై స్సహా ॥ ౨౦ ॥ సుగ్రీవోగ్రీవయాశేతేభగ్నయా ప్లవగాధిపః ॥
రస్తహనుకశ్చేతహనుమానాక్షునైహాతః ॥ ౨౧ ॥ జాంబవానభజానుభ్యాముత్పతన్నిహతోయుధిపట్టసైర్యహుభిశ్చ
నోనికృతః పానపోయథా ॥ ౨౨ ॥ మైందశ్చద్వివిదశ్చోభానిహతావానరపభానిశ్వసంతోరుదంతౌచరుధిరణసము
క్షితా ॥ ౨౩ ॥ అసినావానరశ్చివోమధ్యేహ్యరినిహూదనః ॥ అభితిష్ఠతిమేదిన్యాంపనసంపనసోయథా ॥ ౨౪ ॥ నారాచైర్భహు
భిశ్చిన్నశ్చేతదర్యాందరిముఖః కుముదస్తుమహాతేజానికృతస్సాయతైః కృతః ॥ ౨౫ ॥ అంగదోబహుభిశ్చిన్నశ్చరైరాసా
ద్యరాక్షసైః ॥ పాతితారుధిరోద్ధారిక్షితానిపతితాంగదః ॥ ౨౬ ॥ హరయోమథితానాగైరభజాలైస్తథాపరేశాయితావృది
తాశ్చావైర్వాయువేగైరివాంబుదై ॥ ౨౭ ॥ ప్రమృతాశ్చాపరేత్రస్తాహస్యమానాజఘన్యతః ॥ అభిమృతాస్తురత్యౌభి
స్సింహౌరివమహాద్విపాః ॥ ౨౮ ॥ సాగరేపతితాః కేచిత్కేచిద్దగనమాశ్రితాః ॥ యుత్యౌవృత్యౌనమారూఢావానరైస్తు
విమృశితాః ॥ ౨౯ ॥ సాగరస్యచతీరేషుశైలేషుచవనెషుచపింగళాస్తేవిహాపాత్యైర్భహుభిర్భహవోహతాః ॥ ౩౦ ॥ ఏవంత
వహతోభగ్నాసనైన్యోమమసేనయాక్షుతజాత్రుంరజౌధ్వస్తమిదంచాస్యాహృతంశిరః ॥ ౩౧ ॥ తతఃపరమదుర్భక్షే
రావణోరాక్షసాధిపః ॥ సీతాయాముపశృణ్వంత్యంగరాక్షసీమిదమబ్రవీత్ ॥ ౩౨ ॥ రాక్షసంక్రూరకర్మాణంవిద్యుజ్జి
హ్వంత్యమానయిదేవతద్రాఘవశిరస్సంగ్రామాత్స్వయమాహృతమ్ ॥ ౩౩ ॥ విద్యుజ్జిహ్వస్తదాగృహ్యశిరస్తత్సశరా
సనమ్ ॥ ప్రణామంశిరసాకృత్వా రావణస్యాగ్రతఃస్థితః ॥ ౩౪ ॥ తమబ్రవీత్తతోరాజారావణోరాక్షసంస్థితమ్ ॥ విద్యుజ్జి
హ్వంమహాజిహ్వంసమిషేపరివర్తినమ్ ॥ ౩౫ ॥ అగ్రతఃకురుసీతాయాశ్శీఘ్రందాశరథశ్శిరః ॥ అవస్థాంపశ్చిమాంభర్తుః
కృపణాంసాధుపశ్యతు ॥ ౩౬ ॥ ఏవముక్తస్తుతద్రక్షశ్శిరస్తత్ప్రియదర్శనమ్ ॥ ఉపనిక్షిప్యసీతాయాఃక్షిప్రమంతరధీయత ॥ ౩౭ ॥
రావణశ్చాపివిత్తేవభాస్వరంకార్దుకంమహత్ ॥ త్రిమూలోకేషువిఖ్యాతంసీతామిదమువాచహా ॥ ౩౮ ॥ ఇదంతతువరామ
స్యకార్దుకంజ్యాసమన్వితమ్ ॥ ఇహప్రహస్తేనానీతంహృత్వాతంశిమానుషమ్ ॥ ౩౯ ॥ సవిద్యుజ్జిహ్వససహౌవతచ్ఛి
రోధసుశ్చభూమావినికీర్యరావణః ॥ విదేహరాజస్యసుతాంయశస్వినింతతోబ్రవీత్తాంభవమేవశానుగా ॥ ౪౦ ॥ ఇతి
శ్రీమద్యుద్ధకాండేఏకత్రింశస్కంధః ॥

సాసీతాతచ్ఛిరోదృష్ట్వాతచ్ఛకార్దుకముత్తమమ్ ॥ సుగ్రీవప్రీతిసంసగమాఖ్యాతంచహనూమతా ॥ ౧ ॥ నయనే
ముఖవణంచభతుఃస్తత్సదృశంముఖమ్ ॥ కేశాకేశాంతదేశంచతంచచూడామణింశుభమ్ ॥ ౨ ॥ ఎత్తేస్సవైరభిజ్ఞా
నైరభిజ్ఞాయనుదుఃఖితావిజగన్దౌధతేకేయాంక్రోశంతీకురరియథా ॥ ౩ ॥ సకామాభవకైకేయహతోయంకులనందనః ॥
కులముల్పాదితంసర్వంత్వయాకలహశీలయా ॥ ౪ ॥ ఆర్యేణకింతైకేయకృతంరామేణవిప్రియమ్ ॥ యన్తయాచీరవసన
స్త్వయాప్రస్థాపితోవస ॥ ౫ ॥ ఏవముక్తాతువైదేహీవెపమానాతపస్విని ॥ జగామజగతీంబాలాభిన్నాతుకదశీయథా ॥
౬ ॥ సాముహూతాత్సమాశ్వాస్యప్రతిభ్యచచేతనాంతచ్ఛిరస్సుముపాఘ్రాయవిలలాపాయతేక్షణా ॥ ౭ ॥ హాహతా
స్త్రిమహాబాహుచీరప్రతమనుప్రతాఇమాంతేపశ్చిమావస్థాంగతాస్త్రివిధవాక్యతా ॥ ౮ ॥ ప్రథమంమరణంనార్యాభర్తు
వైగుణ్యముచ్యతే ॥ సువృత్తసాధువృత్తాయాస్సంవృత్తస్త్వంమమాగ్రతః ॥ ౯ ॥ దుఃఖాద్దుఃఖంప్రపన్నాయామగ్నాయా
శ్శోకసాగరే ॥ యోహిమాముద్యతస్త్రాకుంసోపిత్వంవినిపాతిత ॥ ౧౦ ॥ సాశ్వశ్రూమకామకౌసల్యాత్వయాపుత్రేణరా
ఘవవత్సేనెవయథాధేనువివత్సవత్సలాకృతా ॥ ౧౧ ॥ ఆదిష్టందీఘమాముస్తేయైరచింత్యవరాక్రమ ॥ అన్యతంవచనం
తేహమల్పాయురసిరాఘవ ॥ ౧౨ ॥ అథవానశ్యతిప్రజ్ఞాపాజ్ఞస్యాపిసతస్తవ ॥ వచత్యేనంయథాకాలోభూతానాంప్రభ
వోహ్యాయ ॥ ౧౩ ॥ అదృష్టంమృత్యుమావన్నకిస్తాత్త్వంసయశాశ్రువీత్ ॥ వ్యసనానాముపాయజ్ఞఃకుశలోహ్యసివర్జన ॥
తథాత్వంసంపరిష్వజ్యరౌద్రయాతిన్యశంసయా ॥ కాశరాత్రామయాచ్ఛిద్యహృతఃకమలలోచన ॥ ౧౪ ॥ కిన్నశేష
మహాబాహుమాంబోహాయతపస్వినిమ్ ॥ ప్రిమామివసమాశ్లిష్యపృథివీంపురుషషభ ॥ ౧౫ ॥ అచింతంసతతంయస్తా
గ్గంధమాత్యైర్ముయాతవ ॥ ఇదంతేమత్ప్రియంవీరధనుఃకాంచనభూషణమ్ ॥ ౧౬ ॥ పిత్రాదశరథసత్త్వంశ్వశురేణమ
మానఘ ॥ సర్వైశ్చపితృభిస్సాధంమానంస్వగేసమాగతః ॥ ౧౭ ॥ దివిగక్షత్రభూతస్త్వంమహాతూమకృతాంప్రి
యమ్ ॥ పుణ్యంరాజషివంశంత్వమాత్తనస్సముపేక్షసే ॥ ౧౮ ॥ కింమాంసప్రేక్షసేరాజాకింమాంసప్రతిభాషసే ॥ బా

తేనబాలాంసంప్రాప్తాంభార్యాంమాంసహచారిణీమ్||౨౦||సగ్రశ్రుతంగృహ్లాతాపాణింబరిష్యామితియత్త్వయాస్త్య
 రతస్సమకాకుత్స్థనయమామపిదుఃఖతామ్||౨౧||కస్తాన్మామవహాయత్వంగతోఽనుతిమతాంవర | అస్తాల్లోకాదముం
 లోకంత్యక్త్వామామపిదుఃఖతాం||౨౨||కల్యాణైరుచితంయత్తత్పరిష్వక్తంమయైవతత్| క్రవ్యాదైస్తచ్ఛరీరంతేనూనం
 విపరికృష్యతే||౨౩||అగ్నిష్టోమాదిభిర్యజ్ఞైరిష్టవానాత్తదక్షిణైః | అగ్నిహూత్రైణసంసగ్రంకేనత్వంతునలప్యసే||
 ౨౪||ప్రప్రజ్యాముపపన్నానాంత్రయాణామేకమాగతమ్|పరిప్రత్యుతికౌసల్యాలక్ష్మణంశోకలాలసా||౨౫||సతస్యాంప
 రిపుచ్ఛంత్యాంవధంమిత్రబలస్యతే|తవచాఖ్యాస్యతేనూనంనిశాయాఽరాక్షసైర్వధమ్||౨౬||సాత్వాంపుత్రంహతం
 శ్రుత్వామాంవరతోగృహంగతామ్|హృదయేనవిదీణేననభవిష్యతిరాఘవ||౨౭||మమహేతోరసార్యాయాహ్యసఘః
 పాథివాత్మజః|రామస్సగరముత్తీర్యసత్త్వవాగ్మోష్ఠదేహతః||౨౮||అహంధాశరథేనోధామోహత్స్వకులపాం
 ససీ|ఆర్యపుత్రస్యరామస్యభార్యామృత్యురజాయత||౨౯||నూనమన్యన్తయాజాతంవారితంధానముత్తమమ్|యాహ
 మద్యైవశోచామిభార్యాసర్వాతిథిరపి||౩౦||సాధుపాతయమాంక్షిప్తంరామఃసోఽపరిరావణ|సమానయవతింపత్నాన్
 కురుకల్యాణముత్తమమ్||౩౧||శిరసామేశిరశ్చాస్యకాయంకాయేనయోజయ|రావణానుగమిష్యామిగతింభతుః|మహా
 త్మనః||౩౨||ముహూర్తమపినేచ్ఛామిజీవితంపాపజీవికా|శ్రుతంమయావేదవిదాం|బ్రాహ్మణానాంపితృక్రూపా||౩౩
 యాసాంస్త్రీణాంప్రియోభతాతాసాంలోకామహూదయాః | క్షమాయస్త్విదమస్త్యాగస్సత్యంధమఃకృతజ్ఞ
 తా||౩౪||అహింసావైవభూతానాంతమృతేకాగతిమమ | ఇతిసాదుఃఖసంతప్తావిలలాపాయతేక్షణా||౩౫||భతుశ్శి
 రోధనుస్తత్రసమీక్ష్యచపునఃపునః | ఎవంలాలప్యమానాయాంసీతాయాంతత్రరాక్షసః||౩౬||అభిచక్రామభతాఽర
 మనీకస్థఃకృతాంజలిః|విజయస్వార్థపుత్రేతిసోభివాద్యప్రసాద్యచ||౩౭||స్యవేదయదనుప్రాప్తంప్రహస్తంవాహినీవ
 తిమ్ | అమాత్యైస్సహితస్సన్ద్విఃప్రహస్తస్సముపస్థితః||౩౮||తేనదశనకామేనవయంప్రస్థాపితాఃప్రభా|నూనమస్తి
 మహారాజరాజభావాత్క్షమాన్వితం||౩౯||కించిదాత్యయికంకార్యంతేమాత్యందశనంకురుపితచ్చృత్వాదశక్రీవా
 రాక్షసప్రతివేదితం||౪౦||అశోకవనికాంత్యక్త్వామంత్రిణాందశనంయయా|సతుసర్వంసమత్కైవశమంత్రిభిఃకృత్వ
 మాత్మనః||౪౧||సభాంప్రవిశ్యవిదధేవిదిత్వారామవిక్రమం | అంతథానంతుతచ్ఛీషంతచ్చకాముకముత్తమం||౪౨||
 జగామరావణస్యైవనిర్యాణసమనంతరం|రాక్షసేంద్రస్తుతేసాగ్రథంమంత్రిభిఃమవిక్రమైః||౪౩||సమథయా
 మాసతదారామకార్యవినిశ్చయం | అవిదూరస్థితాసర్వాబలాధ్యక్షాహితైషిణః||౪౪||అబ్రవీత్కాలసదృశోరా
 వణోరాక్షసాధిపః | శీఘ్రంభరినినాదేనస్యటకౌణాహతేనమే||౪౫||సమానయధ్వంనైన్యానివక్తవ్యంచనకార
 ణం || తతస్తథేతిప్రతిగృహ్యతద్వచోబలాధిపాస్తేమహదాత్మమోబలం | సమానయంశ్చైవసమాగమంచతేన్యవేద
 యభతఽరియుధ్ధకాంక్షిణీ || ౪౬ || ఇతిశ్రీమద్యుధ్ధకాండే - ద్వాత్రింశస్సగః - *****

సీతాంతుమోహితాందృష్ట్వాసరమానామరాక్షసే | ఆససాదాధవైదేనాంప్రియాంప్రణయినీంసఖిమ్ || ౧ ||

మోహితాంరాక్షసేంద్రేణసీతాంపరమదుఃఖతామ్ | ఆశ్వాసయామాసతదాసరమామృదుభాషిణీ||౨||సాహితత్రకృ
 తామిత్రంసీతయారక్ష్యమాణయా|రక్షంతీరావణాదిష్టాసానుక్రోశాదృఢవ్రతా||౩||సాదదర్శితతస్సీతాంసరమానష్ట
 తేతనామ్ | ఉపావృతోఽర్థితాంధ్వస్తాంబడబామవపాంసును||౪||తాంసమాశ్వాసయామాససఖిస్సేహానసువ్రతా |
 సమాశ్వాసిహివైదేహిమాభూతైమనసోవృథా||౫||ఉక్తాయద్రావణేనత్వంప్రత్యుక్తంచస్వయంత్యయా|సఖిస్సేహే
 నతద్భీరుమయాసవఃమపిశ్రుతమ్||౬||తీనయాగహనేహున్యేభయముత్పజ్యరావణాత్ | తవహేతోర్విశాలాక్షినహి
 మేజీవితంప్రియమ్||౭||ససంభ్రాంతశ్చనిమగ్నంతోయత్యుతేరాక్షసాధిపః|తచ్చమేవిదితంసర్వమభినవక్రీవ్యమై
 థి||౮||నశక్యంసౌప్తికంకతుఽంరామస్యవిదితాత్మనః|వధశ్చపురుషవ్యాఘ్రేతస్మిన్నైవోపపద్యతే||౯||నత్వేవవాసరా
 హంతుంశక్యాపాదఫయోధినః|సురాదేవషభేణేవరామేణహిసురక్షితాః||౧౦||దిఘవృత్తభుజఃశ్రీమామహూర
 సుఃప్రతాపవాః | ధన్వీసంహననోపేతోధమాత్మాభువివిశ్రుతః||౧౧||విక్రాంతోరక్షితానిత్యమాత్మనశ్చపరస్య
 చ|లక్ష్మణేనసహభ్రాతృకుశలీనయశాస్త్రవితే||౧౨||హంతాపరబలౌఘానామచింత్యబలసారుషః | నహతోరాఘవః

శ్రీమాన్సతేశత్రునిబహుళః || ౧౩ || అయ క్షుద్ధిక్యత్యేనసర్వభూతపరోధినా | ఇయంప్రయుక్తారాద్రణమా
యానూయావినాత్వయి || ౧౪ || శోకస్తైవిగతస్సర్వఃకల్యాణంత్యాముపస్థితమ్ | ధ్రువంత్యాంభజతేలక్ష్మీఃప్రియం
స్త్రితికరంశృణు||౧౫||ఉత్తీర్యసాగరంరామస్సహనానరసేనయా|సన్నివిష్టస్సముద్రస్యతీరమాసాద్యదక్షిణమ్||౧౬||ద్వ
ష్టమేపరిపూర్ణాభఃకామత్స్థస్సహలక్ష్మణః | సహితైస్సాగరాంతస్థైర్బలైస్తీవ్యతీరక్షితః||౧౭||అనేనప్రేషితాయే
చరాక్షసాలఘువిక్రమాః|రాఘవస్తీర్ణశత్యేవప్రవృత్తిరైహహృతా||౧౮||సతాంశ్రుత్వావిశాలాక్షిప్రవృత్తింరా
క్షసాధిపః|పశుమంత్రయతేసవైశస్సవివైస్సహరావణః||౧౯||ఇతిబ్రువాణాసరమారాక్షసేసీతయాసహ| సర్వోద్వో
గననైన్యానాంశబ్దంశ్రుత్వావైరవమ్||౨౦||దండనిమాతవాదిన్యాఃశ్రుత్వాభర్యామహాస్వనమ్|ఉవాచసరమా
తామిదంమధురభాషిణీ||౨౧||సన్నాహజననీహ్యేషాభైరవాభీరుభేరికా | భేరినాదంచగంభీరంశృణుతోయదనిస్వనమ్||
౨౨||కల్ప్యంతేమత్తమాతంగాయుజ్యంతేరథవాజినః|హృష్యంతేతురగాయాథాః|ప్రాసహస్తాస్సహస్రశః||౨౩||తక్ర
తక్రవసన్నద్ధాస్సంపతంతిపదాతయః|ఆపూర్యంతేరాజమార్గాః|నైన్యైరచ్చతదశఃవైః||౨౪||వేగవద్భిర్నదద్భిశ్చతా
యామైరివసాగరః | శస్త్రాణాంచప్రసన్నానాంచమణాంచమణాంతథా||౨౫||రథవాజిగజానాంచభూషితానాం
చరక్షసామ్ | ప్రభాంవిస్తృజతాంపశ్యనానావణాంసముద్ధితామ్||౨౬||వనంనిర్దహతోఘమేయథాహుపంవిభావ
సోః | గజానాంశృణునిఘోషంరథానాంశృణునిస్వనమ్ ||౨౭||హయానాంహేషమూణానాంశృణుతుర్యధ్వనింయ
థా|ఉద్యతాయుధహస్తానాంరాక్షసేంద్రాసుయానినామ్ ||౨౮||సంభ్రమోరక్షసామేషతుములోరోమహావణః|
శ్రీస్త్యాంభజతిశోకస్మీరక్షసాంభయమాగతమ్||౨౯||రామఃకమలపత్రాక్షిదైత్యానామివవాసవః|వినిజిత్యజిత్రో
ధస్తమిదిత్యవరాక్రమః||౩౦||రావణంసమరేహత్వాభర్తాత్వాధిగమిష్యతే|విక్రమిష్యతిరక్షసుభర్తాతేసహలక్ష్మణః||
౩౧||యథాశత్రుశత్రుఘ్నోవిష్ణునాసహవాసవః | ఆగతస్యహిరామస్యక్షిప్రమంకగతాంసతీమ్||౩౨||అహంప్ర
త్యామిసిద్ధాథాంత్యాంశత్రోవినిపాతితే|అశ్రుణ్యానందజానిత్వంచతయిష్యసిశోభనే||౩౩||సమాగమ్యపరిష్వ
జ్యతస్యోరసిమహేంద్రాసః|అదిరాన్తోక్త్యతేసీతేదేవితేజఘనంగతామ్||౩౪||ధృతామేతాబహూన్తాసావేణీంరా
మోసుహాబలః|తస్యదృష్ట్యముఖందేవిపూర్ణాచంద్రమివాదితం||౩౫||మోక్ష్యసేశోకజంవారినిమోక్షమివపన్నగీరా
వణంసమరేహత్వానదిరాదేవమైధిలి||౩౬||త్వయాసమగ్రఃప్రియయాసుఖాహ్లాదాలప్యతేసుఖం|సమాగతాత్వం
రామేణమోదిష్యసిమహాత్మనా||౩౭||సువషణాసమాయుక్తాయథాసస్యేనమేదిసీ | గిరివరమభితోనువతమామోహ
యశివమండలమాశుయఃకరోతి | తమిహశరణమభ్యుపైహిదేవందివసకరంప్రభవోహ్యాయంప్రజానాం||౩౮||ఇతిశ్రీమ
యుద్ధకాండే - త్రయస్త్రింశస్సర్గః - ***** అథతాంజాతసంతాపాంతేనవాక్యేనమోహి
తాం | సరమాహ్లాదయామాసప్రతివీంద్యోరివాంభసా||౧||తతస్తస్యాహితంసఖ్యాశ్చికిషంతీసతీవచః|ఉవాచకాలేకా
లజ్ఞాన్తితస్మాద్వాభిభాషిణీ||౨||ఉత్సహేయమహంగత్వాత్వద్వాక్యమసితేక్షణేనివేద్యకుశలంరామేప్రతిచ్ఛన్నావ
తితుం||౩||సహిమేక్రమమాణాయానిరాలంబేవిహాయసి|సమథోగతిమన్వేతుంపవమోగరుణోపివా ||౪|| ఏవంబ్రు
వాణాంతాంసీతాసరమాంపునరబ్రవీత్ | మధురంశ్లక్ష్యయావాచాపూర్వంశోకాభిపన్నయా||౫||సమథాగగనంగర్భకు
మపివాత్వంగసాతలమ్|అవగచ్ఛామ్యకతవ్యంకతవ్యంతేషదంతరే||౬||మత్ప్రియంయదికతవ్యంయదిబుద్ధిస్థిరాత
వ | జ్ఞాతుమిచ్ఛామితంగత్వాకింకరోతీతిరావణః||౭||సహిమాయాబలః|క్రూరోరాక్షసశత్రురావణః|మాంమోహయ
తిమన్తాత్పవీతమాత్రేవవారుణీ||౮||తజాపయతిమాంసిత్యంభత్యాపయతిచాసకృత్ | రాక్షసేభిస్సుఖోరాభిత్యా
మాంరక్షంతినిత్యశః||౯||ఉద్విగ్నాశంకితాచాన్తినస్వస్థంచమమోమమ|తద్భయాచ్ఛాహముద్విగ్నాఅశోకవనికాంగ
తా||౧౦||యదినామకథాతస్యనిశ్చితంవాపియద్భవేత్ | నివేదయేథాస్సర్వంతత్పరోమేస్యాదనుగ్రహః||౧౧||సాత్వే
వంబ్రువతీంసీతాంసరమావల్లుభాషిణీ|ఉవాచవదనంతస్యాఃస్పృశంతీబాష్పవిక్లబం||౧౨||ఎషలేయద్యభిప్రాప్త
స్తాన్తచ్ఛామిజానకిగృహ్యత త్రోరభిప్రాయమపావృతాంచపశ్యమాం||౧౩||ఎవముక్తాతతోగత్వాగమిపంతస్యర
క్షసః | శుశ్రావకథితంతస్యరావణస్యసమంత్రిణః||౧౪||సాశ్రుత్వానిశ్చయంతస్యనిశ్చయజ్ఞాచురాక్షసః|పునరేవ

గమత్ కీప్రమశోకవనికాంతదా||౧౫|| సాప్రవిష్టాపునస్తత్రదదశజనకాత్మజాం | ప్రతీక్షమాణాంస్వామేవభ్రష్టప
 ద్వామివశ్రీయమ్||౧౬|| తాంతుసీతాపునఃప్రాప్తాంసరమాంవల్లుభాపిణీమ్ | పరిష్వజ్యచసున్నిగ్ధందదౌచస్వయమాస
 నమ్||౧౭|| ఇహాసేనానుఖంసర్వమాభ్యాహిమమతత్వతః | క్రూరస్యనిశ్చయంతస్యరావణస్యదురాత్మనః||౧౮|| ఎవముక్తా
 తుసరమాసీతయావేపమానయా | కథితంసర్వమాచష్టైరావణస్యసమంత్రిణః||౧౯|| జనన్యారాక్షసేంద్రోవైత్వనో
 త్తూథంబృహద్వచః|అవిద్దేనచవైదేహీమంత్రివృద్ధేనబోధితః||౨౦|| దీయతామభిసత్కృత్యమనుజేంద్రాయమైధిలీని
 దశశనంతేవర్యాప్తంజనస్థానేయదచ్ఛతమ్||౨౧|| లంఘనంచసముద్రస్యదశశనంవహమామతః|వధంచరతుసాంయుద్ధే
 కఃకుర్యాన్మానుషోభువి||౨౨|| ఎవంసమంత్రివృద్ధేనమాత్రాచబహుభాషితః | సత్వాముత్సహతేమోక్తుమథమథప
 రోయథా||౨౩|| సోత్సహత్యమృతామోక్తుంయుద్ధత్వామితిమైధిలి|సామాత్యస్యనృశంసస్యనిశ్చయోహ్యోషవతః||
 ౨౪|| తస్యేషానిశ్చితాబుద్ధిమృత్యులోభాచుపస్థితా|భయాన్నశక్తస్త్యాంమోక్తుమనిరస్తస్తుసంయుగే||౨౫|| రాక్షసా
 నాంచసర్వేషామాత్మనశ్చవధేనహి|లిహత్యరావణంసంఖ్యేసర్వధానిశితైశ్శరైః||౨౬|| ప్రతినేష్యతిరామస్త్యామయో
 ధ్యాసుసీతేక్షణే|ఎతస్మిన్నంతరేశబ్దోభేరిశంఖసమాకులః||౨౭|| శ్రుతోవాసరసైన్యానాంకంపయథరణితలమ్ | శ్రు
 త్వాతుతద్వాసరసైన్యశబ్దంలంకాగతారాక్షసరాజభృత్యాః | సప్టేజసోదైన్యపరితచేష్టాఃశ్రేయోనపశ్యంతిన్మపస్య
 దోమైః || ౨౮ || ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే - చతుస్త్రింశస్సర్గః -

తేనశంఖవిమిత్రేణభేరిశబ్దేనరాఘవః|ఉపయాతిమహాబాహూరామఃపరపురంజయః||౧|| తంనినాదంనిశమ్యాథ
 రావణోరాక్షసేశ్వరః|ముహూతఃకంధ్యానమాస్థాయసచివానభ్యుదైతుత||౨|| అథతాసచివాంస్త్రతసర్వానాభా
 వ్యరావణః|సఖాంసన్నాదయఃసర్వామిత్యువాచమహాబలః||౩|| జగత్సంతాపనః|కూరోగహాయత్రాక్షసేశ్వరః|
 తరణంసాగరస్యాపివిక్రమంబలసంచయమ్||౪|| యదుక్తవంతోరామస్యభవంతస్తన్దయాశ్రుతమ్|భవతశ్చాప్యహంవే
 ద్మియుద్ధేసత్యపరాక్రమా||౫|| తూష్ణింకిమీక్షుధ్వేనోన్యంవిదిత్వారామవిక్రమమ్ | తతస్తుసుమహాప్రాజ్ఞోమాల్య
 వాన్నామరాక్షసః||౬|| రావణస్యవచఃశ్రుత్వామాతుఃపైతామహూబ్రవీత్ | విద్యాస్యభివీణితోయోరాజారాజ
 స్తోయానుగః||౭|| సశాస్త్రిచిరమైశ్వర్యమరీంశ్చకురుతేవశే|సంధధామోహికాలేనవిగృహ్లాంశ్చారిభిన్నహ||౮|| స్వపక్షవ
 థశనంకుర్వన్తహదైశ్వర్యమశ్నుతే | హీయమానేనకతఃవ్యోరాజ్ఞాసంధిస్సమేనచ||౯|| సశశ్రురవమన్యేతజ్ఞాయా
 నుకర్వీతవిగ్రహమ్|తన్మహ్యంరోచతేసంధిస్సహరామేణరావణ||౧౦|| యదథమభియుక్తాఃస్తసీతాతస్త్వప్రదీయతాం
 యస్యదేవషయస్సర్వేగంధర్వాశ్చజయేషిణః||౧౧|| విరోధంమాగమస్తేసంధిస్తేతేనరోచతామ్ | అసృజన్మగవాన్మ
 తోద్వావేపహిపితామహః||౧౨|| సురాణామసురాణాంచధర్మాధర్మాతథాశ్రయా | ధర్మోహిశ్రూయతేపయో
 హ్యమరాణాంమహాశ్తనామ్||౧౩|| అధర్మోరక్షసాంపయోహ్యసురాణాంచరావణ|ధర్మోవైగ్రసతేధమంతతఃకృతమ
 భూమ్యగమ్||౧౪|| అథమోగ్రసతేధర్మంతతస్త్రివ్యఃప్రవతః||౧౫|| తత్త్వయాచరతాలోకాధర్మోవినిహతోమహా||
 ౧౬|| అథమఃప్రగృహతశ్చతేనాస్త్వద్భులినఃపరే|సప్రమాదాద్వివృద్ధస్తేధర్మోహిగ్రసతేహి||౧౭|| వివధాయతిపక్షం
 చసురాణాంసురభావనః|విషయేషుప్రసక్తేనయతిగంధితాగరిణాత్వయా||౧౮|| ఋషీణామగ్నికల్పానాముద్వే
 గోజనితోమహా||౧౯|| తేషాంప్రభావోదుర్ధవఃప్రదీప్తభవసావకః||౨౦|| తపసాభావితాత్మానోధర్మస్యానుగ్రహ
 రతాః|ముఖైర్వర్జ్యజ్జైర్యజంత్యేతేనిత్యంతైస్తైద్విజాతయః||౨౧|| జుహ్వత్యగ్నింశ్చవిధివద్వేదాంశ్చైర్హైరధీయతే|అభి
 భూయచరత్సంసిబ్రహ్మఘోషానుదీరయ||౨౨|| దిశోవిప్రవ్రుతాస్సర్వేస్తనయిత్తురివోష్ణగే|ఋషీణామగ్నికల్పా
 నామగ్నిశాలాత్రస్సముద్భితః||౨౩|| ఆదతైరక్షసాంతేజౌధూమోవాపదిశోదశ|తేషుతేషుచదేశేషుభ్యైష్వేదవద్భుజ
 వ్రతైః||౨౪|| చర్యమాణంతపస్త్రంసంతాపయతిరాక్షసా||దేవదానవయత్యేభ్యాగృహీతశ్చవరస్త్యయా||౨౫|| మా
 నుషావానరాఋతౌగౌలాంగూఢామహాబలాః|బలవంతభవగమ్యగజాంతిదృఢవిక్రమాః||౨౬|| ఉత్పాతాన్వివి
 థాన్యవ్యఘోరాన్మహావిధాంస్తథా|వివాశమనుపశ్యమిసర్వేషాంరక్షసామహమ్||౨౭|| భాభిస్తనితాఘోరా

మేముః ప్రతిభయతరాః శోణితేనాభివషంతిలంకాముష్టినసర్వతః || ౨౬ || తదతాంవాహనానాం ప్రవతంత్యాప్ర
బిందవః | ధ్వజాధ్వస్తావివణాశ్చనప్రభాంతియథాపురా || ౨౭ || వ్యాధాగోమాయవోగృధ్రావాశ్యంతిచనుభైరవమ్ |
ప్రవిశ్యలంకామనిశంసమవాయాంశ్చకుర్వతే || ౨౮ || కాలికాః పాండరైర్దక్షంతైః ప్రహసంత్యగ్రతఃస్థితాః | స్త్రియః స్వ
ప్నేముముష్ణంత్యోగృహణిప్రతిభావ్యచ || ౨౯ || గృహణాంబలికమాణశ్వానః పర్యుపభుంజతే | ఖరాగూఘప్రజాయం
తేమూషికానకులైస్సహ || ౩౦ || మాజాబలాద్విపిభిస్సాధంసూకరాశ్శునకైస్సహ | కిన్నరా రాక్షసైశ్చ పిసమేయుర్వా
నుమైస్సహ || ౩౧ || పాండరారక్తపాదాశ్చ విహంగాః కాలవోదితాః | రాక్షసానాం వినాశాయకపోతా విచరంతిచ || ౩౨ || పి
వీహావీటివాశ్యంత్యశ్చారికావేత్తముష్ణితాః పతంతిగ్రధితాశ్చ పినిజితాః కలహైపిణి || ౩౩ || పక్షిణశ్చమృగాస్తేర్వేప్ర
త్యాదిత్యంరుదంతితేకరాళోపకటోముండకపురుషః కృష్ణపంగళః || ౩౪ || కాలోగృహణిసర్వేషాంకాలేకాలేన్వవేక్షతే |
ఏతాన్యన్యానిదుష్టానినిమిత్తాన్యత్పతంతిచ || ౩౫ || క్షుంఘన్యామహాదేవంమానుషంరూపమాస్థితమ్ | సహిమానుషమా
త్రోసారాఘవోద్భవక్రమః || ౩౬ || యేనబద్ధస్సముద్రస్యససేతుః పరమాద్భుతః | కురుష్వసరరాజేనసంధింరామేణరా
వణ || ౩౭ || జ్ఞాత్వాప్రధార్యకమాణిక్రీయతామాయతిత్తునమ్ || ఇదంవచస్త్రనిగద్యమాల్యవాన్పరీక్ష్యరక్షోధిపతే
ర్జునఃపునః | అనుత్తమేషాన్తమపారుషాబలీబహువతూష్టింసమవేక్ష్యరావణమ్ || ౩౮ || ఇతియుద్ధకాండేపంచత్రింశస్సర్గః
తత్తుమాల్యవతోవాక్యంహితముక్తందశానసః | సమర్షయః మస్తాత్కాలస్యవశమాగతః || ౩౯ || సబద్వాభ్రకు
టింవక్త్రోక్తాధస్యవశమాగతః | అమఃపాత్పరివృత్తాత్కోమాల్యవంతమథాబ్రవీత్ || ౪౦ || హితబుద్ధ్యాయదహితంవ
చఃపరుషముచ్యతే | పరపక్షంప్రవిశ్యైవనైతచ్ఛ్రోత్రగతంమమ || ౪౧ || మానుషంకృపణంరామమేకంశౌఖావృగాశ్ర
యమ్ | సమర్థంమన్యసేకేనత్యక్తంపిత్రావనాలయమ్ || ౪౨ || రక్షసామీశ్వరంమాంచదేవతానాంభయంకరమ్ | హి
నంమాంమన్యసేకేనహ్యసానంసర్వవిక్రమైః || ౪౩ || వీరద్వేషేణవాశంకేపక్షపాతేనవారిపోః | త్వయాహంపరుషాణ్య
క్షేపరప్రాతానహసేనవా || ౪౪ || ప్రభవంతంపదస్థంహిపరుషంకోభిధాస్యతి | పండితశ్చస్త్రతత్వజ్ఞోవినాప్రాతానహ
నాద్రిపోః || ౪౫ || ఆసీయచపనాత్ప్రతాంపదస్థోనామివశ్రీయమ్ | కిమర్థంప్రతిదాన్యామిరాఘవస్యభయాదహమ్ || ౪౬ || వృ
తంనానరకోటిభిస్సనుగ్రీవంసలక్ష్యణమ్ | పశ్యకైశ్చిదహూభిస్త్వంరాఘవంనిహతంమయా || ౪౭ || ద్వంద్వేయస్యన
స్థంతిదైవతాన్యపిసంయుగే | సకస్మాద్రావణోయుద్ధభయమాహరయిష్యతి || ౪౮ || ద్విధావిభజ్యేయమపిససమేయంతు
కస్యచిత్ | ఏషమేసహజోవోషఃస్వజావోమరతిక్రమః || ౪౯ || యదితావత్సముద్రేతుసేతుబద్ధోయదృచ్ఛయా | రామేణ
విస్తయఃకోత్రయేనతేభయమాగతమ్ || ౫౦ || సతుతత్త్వాణాంవంరామస్సహవానరసేనయా | ప్రతిజానామితేనత్యంసజీ
ర్ణప్రతియాస్యతి || ౫౧ || ఎవంబ్రువాణంసంరబ్ధందుష్టంవిజ్ఞాయరావణమ్ | వెదితోమాల్యవాన్వాక్యంనోక్షరంప్రత్య
వశ్యత || ౫౨ || జయాశిషాచరాజానంవధయిత్వా యథోచితమ్ | చూల్యవానభ్యనుజ్ఞాతోజగముస్సంనివేశనమ్ || ౫౩ || రా
వణస్త్రసహమాత్యోమంత్రయిత్వావిఘ్నశ్యచ | లంకాయామతులాంగుష్ఠింకారయామాసరాక్షసః || ౫౪ || వ్యాదిదేశవ
పూర్వస్యాంప్రహస్తంద్వారిరాక్షసమ్ | క్షిణస్యాంమహావీర్యమహాపాశ్వమహూదకా || ౫౫ || వ్యాదిదేశమహా
కాయారాక్షసైర్బహుభిర్వృతాః | పశ్చిమాయామఖోద్వారిపుత్రమింద్రజితంతథా || ౫౬ || వ్యాదిదేశమహామాయంబ
హుభిరాక్షసైర్వృతమ్ | ఉత్తరస్యాంపురద్వారితామభాశుకసారణా || ౫౭ || స్వయంచాత్రభవిష్యామిమంత్రిణస్తాసువా
శహ | రాక్షసంతువిరూపాక్షంమహావీర్యపరాక్రమమ్ || ౫౮ || మధ్యమేష్టాపయన్తుత్తేబహుభిస్సహరాక్షసైః | ఎవంవిధా
నంలంకాయాఃకృత్వా రాక్షసపుంగవః || ౫౯ || కృతకృత్యమివాత్మానంమన్యతేకాలవోదితః | విసంజయామాసతతస్సమం
త్రిణోవిధానమాజ్ఞాప్యపురస్యపుష్కలమ్ | జయాశిషామంత్రగణేనపూజితోవివేశచాంతఃపురమ్ | పద్ధిమన్మహత్ || ౬౦ ||
ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే - సప్తత్రింశస్సర్గః *****
సరవానరరాజౌతౌసచవాయుసుతఃకపిః | జాంబవాన్యక్షరాజశ్చరాక్షసశ్చవిభీషణః || ౬౧ || లంగదోహలిపుత్రశ్చ
పామిత్రిశ్శరభఃకపిఃసుషేణస్సహజాయాదోమైందోద్వివిదఎవచ || ౬౨ || జౌగవాక్షుఃకుముదోసలోధపనసస్తథా | అమి
ద్రవిచయంప్రాప్తాస్సమవేతాస్సనుర్థయః || ౬౩ || ఇయంసాలక్ష్యతేలంకాపురీరావణపాలితా | సాసురోరగగంధర్వై

రమై రపిమజాయా||౧||కార్యసిద్ధింపురస్కృత్యమంత్రయధ్వంవినిణయే| నిత్యంసన్నిహితోహ్యత్రరావణారాక్ష
సాధిపః||౧||తథాతేషుబ్రువాణేషురావణావరజోబ్రవీత్|వాక్యముగ్రామ్యవదవత్పుష్కలార్థంవిభీషణః||౧||అనలశ్చ
నిలశ్చైవహరిస్సంపాతిరెవచ|గత్వాలంకాంమమామాత్యాఃపురీంపునరిహగతా||౧||ఇత్యాత్వాశకునయస్సర్వేప్రవిషా
శ్చరిపౌబలమ్|ఃధానంవిహితంయచ్చతద్బప్త్యాసముపస్థితా||౧||సంఃధానంయథాపలుస్తేరావణస్యదురాత్మనః|రా
మతచ్ఛ్రీతస్సర్వంయథాతత్వేనమేశ్యణ||౧||పూర్వంప్రహస్తస్సబలోద్వారమాసాద్యతిష్ఠతి|దక్షిణంచమహా
వీర్యామహాపాశ్వమహూదరౌ||౧||ఇంద్రజిత్పశ్చిమద్వారంరాక్షసైబలముభివృతః|పట్టసాసిధనుష్కద్భిశ్చ
లముగ్ధరపాణిభిః||౧||నానాప్రహరణైశ్చూరైరావృతోరావణాశ్చజః|రాక్షసానాంసహస్రైస్తుబహుభిశ్చస్త్రపా
ణిభిః||౧||యుక్తఃపరమసంవిగ్నౌరాక్షసైబలముభివృతః|ఉత్తరంనగరద్వారంరావణఃస్వయమాస్థితః||౧||వి
రూపాక్షస్తుమహతాశూలఖడ్గధనుష్కతా|బలేనరాక్షసైస్సాధంమధ్యమంగుల్మమాస్థితః||౧||ఏతానేవంవిధాకగు
ర్ధ్వాలంకాయాంసముదీక్ష్యతేమామకాస్సవివాస్సర్వేపునశ్చీమ్రుమిహగతా||౧||గజానాంచసహస్రంచరథానా
మయుతంపురేహయానామయుతేద్వేచసాగ్రకూటీచరక్షసామ్||౧||విక్రాంతాబలవంతశ్చసంయుగేష్వాతతాయ
నః|ఇష్టారాక్షసరాజస్యనిత్యమేతేనిశాచరా||౧||ఎకైకస్యాత్రయుద్ధాథేరాక్షసస్యవిశాంపతేషరివారస్సహస్రా
ణాంసహస్రమువత్సితే||౧||ఎతాంప్రవృత్తింలంకాయాంమంత్రిప్రొక్తాంవిభీషణః|ఏవముక్త్యామహాబాహూరాక్ష
సాంస్తానదశయత్||౧||లంకాయాంసచిన్తైస్సర్వంరామాయప్రత్యవేదయత్|రామంకమలపత్రాక్షమిదముత్త
రమబ్రవీత్||౧||రావణావరజఃశ్రీమాకరామప్రియచికిషయా|కుజేరంతుయదారామరావణఃప్రత్యయుధ్యత||౧||
కుష్టిశ్చతసహస్రాణితదానిర్యాంతరాక్షసాః|పరాక్రమేణవీర్యేణతేజసాసత్వగౌరవాత్||౧||సదృశాయేతదర్పే
ణరావణస్యదురాత్మనః|అత్రమన్యుర్నకతవ్యోరోషయేత్వాంసభీషయే||౧||సమభోహ్యసివీర్యేణసురాణామపిని
గ్రహే|తద్భవాంశ్చతురంగేణబలేనమహతావృతః||౧||స్వాహ్యదంవానరాసీకంనిర్మధివ్యసిరావణమ్|రావణావర
జేవాక్యమేవంబ్రువతిరామవః||౧||శత్రూణాంప్రతిహతాథమిదంవచనమబ్రవీత్|పూర్వద్వారేతులంకాయా
లోవానరపుంగవః||౧||ప్రహస్తప్రతియోధాస్యాద్వానరైర్భహుభివృతః|అంగదోవాలిపుత్రస్తుబలేనమహతావృ
తః||౧||దక్షిణేబాధతాంద్వారేమహాపాశ్వమహూదరౌ|హనూమాపశ్చిమద్వారంవిద్యవవనాత్మజః||౧||
ప్రవిశత్ప్రమేయాత్కాబహుభిఃకపిభివృతః|దైత్యదానవసంఘానామృషీణాంచమహాత్మనామ్||౧||విప్రకారప్రి
యః|కుద్రోవరదానబలాన్వితః|వరిక్రామతియస్సర్వాకాకాసంతాపయప్రజాః||౧||తస్యాహంరాక్షసేం
క్రస్యస్వయమేవవధేభృతః|ఉత్తరంనగరద్వారమహంసామిత్రిణాసహ||౧||నివీడాభిప్రవేక్ష్యామిసబలాయత్ర
రావణః|వానరేంద్రశ్చబలవాన్యక్షరాజశ్చవీర్యవా||౧||రాక్షసేంద్రానుజశ్చైవగుల్మేభవతుమధ్యమేనచైవమా
నుసంఘాపంకార్యంహరిభిరాహవే||౧||ఏషాభవతుసంజ్ఞామోయుద్ధేస్త్విన్వానరేబలే|వానరావనశ్చిహ్నంస్వజనే
స్త్విభవివ్యతి||౧||వయంతుమానుషేణైవసప్తయోతస్యమహేవరా|అహమేషసహభ్రాతృలక్షణేనమహా
జసా||౧||అత్తనాపంచమశ్చయంసఖామమవిభీషణః|సరామఃకృత్యసిద్ధ్యథమేవముక్త్యావిభీషణమ్||౧||సువేలారో
హణేబుద్ధింవకారమతిమాభిభుః|రమణీయతరంవృష్ట్యామవేలస్యగిరెస్తటమ్||౧||తతస్తురామోమహతాబలేనప్ర
చ్ఛాన్యసర్వాంపుథివీంమహాత్మా|ప్రహృష్టరూపాభిజగములంకాంకృత్వామతింసోరివధధృతాత్మా||౧||ఇతిశ్రీమద్యు
ద్ధకాండే-సప్తత్రింశస్సర్గః ***** సతుకృత్వాసువేలస్యమతిమారోహణంప్రతిలక్ష్యణానుగతోరా
మః|సుగ్రీవమిదమబ్రవీత్||౧||విభీషణంచధర్మజ్ఞుమనరక్తంనిశాచరమ్|మంత్రజ్ఞంచవిధిజ్ఞంచశ్లక్ష్యయాపరయాగిరా||౧||
సువేలంపాధుశ్చైతంద్రమిమంధాకుశలేశ్చితమ|అథ్యారోహమహేసర్వేవత్స్యామోత్రనిశామిమామ్||౧||లంకాం
కాలోకయిష్యామోలయంతస్యరక్షసః|యేనమేమరణంలాయహృతాభార్యామరాత్మనా||౧||యేనధర్మోనజ్ఞాతో
నవృత్తంచమంతథా|రాక్షస్యానీచయాబుద్ధాయేనతద్గహితంకృతమ్||౧||యస్మిన్నేనధాతేరోషకితితేరాక్షసాధ
మే|యస్యావరాధాస్మీచస్యవధంద్రక్ష్యామిరక్షసామ్||౧||ఎకౌహికురుతేపాపంకాలపాశవశంగతః|నిచేనాత్మాపచా

రెణకులం తెనవిశ్యతి||౧||పవంసమ్మం.త్రయన్వేవసక్రథోరావణంప్రతి. రామస్సువేలంవాసాయచిత్రసానుముపారు
హతో||౧||పృథ్వీలక్షణశ్చైవమన్వగచ్ఛత్సమాహితః|సశరంచాపముద్యమ్యసుమహద్విక్రమేరతః||౯|| తమన్వరోహ
త్సుగ్రివసామాత్యశ్చవిభీషణః|హనూమానంగదోసీలోమైందోద్వివిదవివచ||౧౦|| గజౌగవాత్సౌగవయశ్శరభౌగంధ
మాదనః|పనసఃకుముదశ్చైవహరోరంభశ్చయూధపః||౧౧||జాంబవాంశ్చసుషేణశ్చయుషభశ్చమహామతిః|దుము
ఖశ్చమహాతేజాస్తథాశతవలిఃకపిః||౧౨||వతేచాన్యేచబహువోవానరాశ్చిన్దుగామినః|తేనాయువేగప్రవణాస్తంగిరింగి
రిచారిణః||౧౩||అధ్యారోహంతశతశస్సువేలంయత్రరాఘవః|తేత్వదీఘేణకాలేనగిరిమారుహ్యసర్వతః||౧౪||దదృశు
శ్చిఖరతస్యవిషక్రామవఖాపురీమ|తాంశుభాంప్రవరద్వారాంప్రాకారపగిశోభితామ్||౧౫||లంకాంరాక్షససంఘాన్
దదృశుహారియూధపాః|ప్రాకారచయసంస్థైశ్చతదాసీతైర్నిశాచరైః||౧౬||దదృశుస్తేహరిశ్రేష్ఠాః|ప్రాకారమప
రంకృమ్|తేదృష్ట్వావనరాస్సేర్వేరాక్షసాన్యుద్ధకాంక్షిణః||౧౭|| ముముచుర్వివిధాన్నాదాంస్తత్రరామస్యవశ్యతః|
తతోస్తమగమత్సూర్యస్సంధ్యయాప్రశిరంజితః||౧౮||పూర్ణచంద్రప్రదీప్తాచక్షుపాసమభివతే|తతస్సరామోహ
రివాహినీవతిర్విభీషణేనప్రతినంద్యసత్కృతః|సలక్ష్మణోయాధపయాధసంవృతస్సువేలప్యస్తైస్యవసద్యధానుఖమ్||
౧౯||ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే-అష్టత్రింశస్సర్గః *****
తాంరాత్రిముషితాస్త్రమవేతహరిపుంగవాః|లంకాయాందదృశుర్వీరావనాన్యుపవనానిచ||౧||సమసామ్యా
నిరమ్యాణివిశాలాన్యాయతానిచ|దృష్టిరమ్యాణితేదృష్ట్వాబభూవుజాతవిస్తయః||౨||చంపకాశోకపున్నాగసాలతా
లసమామలాః|తమాంబనసచ్చన్నానాగమాలాసమావృతాః||౩||హింతాలైరజానైసీపైస్సప్తపక్షైశ్చపుష్పితైః|
తీలకైఃకణికారైశ్చపాటలైశ్చసమంతతః||౪||శుశుభేపుష్పితాగైశ్చలతాపరిగతైర్బ్రహ్మైః|లంకాబహువిధైర్ది
వ్యైర్యథేంద్రస్యామరావతీ||౫||విజిత్రకుసుమోపేతైరక్తకౌముదపల్లవైః|శాద్వలైశ్చతథాసీలైశ్చిత్రాభిర్వనరా
జిభిః||౬||గంధాధ్యాన్యభిరమ్యాణిపుష్పాణిచఫలానిచ|ధారయంత్యగమాస్త్రభూషణాసీవమానవాః||౭||తచ్చైత్రరథ
సంకాశంమనోజ్ఞంనందనోపమమ్|వనంసర్వతుకంరమ్యంశుశుభేషట్పదైర్యుతమ్||౮||నత్యూహకోయష్టిమకైస్స
త్యమానైశ్చబహిఃభిః|రుతంపరభృతానాంచశుశ్రువుర్వనవిర్భురే||౯||నిత్యమత్తవిహంగానిభ్రమరాచరితానిచ|
కోకిలాకులపండానివిహగాభిరుతానిచ||౧౦||భృంగరాజాభిగీతానిభ్రమరైస్సేవితానిచ|కలహంసాభిజుష్టానిసారసా
భిరుతానిచ||౧౧||వివిశుస్తేతతస్తానివనాన్యుపవనానిచ|హృష్టాఃప్రముదితావీరాహరయఃకామరూపిణః||౧౨||తేహంప్ర
విశతాంతత్రవానరాణాంమహాజసామ్|పుష్పసంసర్గసురభిర్వవప్రాణసుఖోనిలః||౧౩||అన్యేతుహరివీరాణాం
యూధాన్నిమ్నగ్రీవ్యయాధపాః|సుగ్రీవేణాభ్యనుజ్ఞాతాలంకాంజగ్ముఃపతాకినీం||౧౪||విత్రాసయంతోవిహగాంస్త్రా
సయంతోమృగద్విపాః|కంపయంతశ్చతాంలంకాంనాదైస్తేనదతాంవరా||౧౫||కుర్వంతస్తేమహావేగాన్తహించరణపీ
డితామ్|రజశ్చసహనైవోద్వంజగామచరణోద్ధతం||౧౬||యుత్యాస్సింహావరాహశ్చమహిషానారణామృగాః|తేనశ
ద్దేనవిత్రస్తాజగ్ముభీతాదిశోదశ||౧౭||శిఖరంతస్త్రికూటస్యప్రాంశువైకండివస్పృశమ్|సమంతాత్పుష్పసంశన్నంమ
హారజతసన్నిభం||౧౮||శతయోజనవిస్తీర్ణంవిమలంచారుదశనమ్|శ్లక్ష్యంశ్రీమన్దహప్తైవదుష్ప్రపంశకునైరపి||౧౯||
మనసాపిమరారోహంకింపునఃకమణాజనైః|నివిష్టతత్రశిఖరెలంకారావణపాలితా||౨౦||శతయోజనవిస్తీర్ణాత్రింశ
ద్యోజనమాయతా|సాపురీగోపురైరుచ్చైఃపాండరాంబుదసన్నిభైః||౨౧||కాంచనేనచసాలేనరాజతేనచశోభితా|ప్రా
సాదైశ్చవిమానైశ్చలంకాపరమభూషితా||౨౨||పునైరినాతపాపాయమధ్యమంవైష్ణవంపదమ్|యస్యాస్త్రంభసహ
స్రేణప్రాసాదస్సమలంకృతః||౨౩||కైలాసశిఖరాకారోద్భవ్యతేభుమివోల్లిఖః|చైత్యస్సరాక్షసేంద్రస్యబభూవపుర
భూషణమ్||౨౪||శతేనరక్షసాంనిత్యంయస్సమగ్రైణరక్ష్యతేమనోజ్ఞాంకాననవతీఃపర్వతైరుపశోభితామ్||౨౫||నానా
ధాతువిదితైశ్చక్షుద్యావైరుపశోభితామ్|నానావిహగసంఘుష్టాంనానామృగనిషేవితామ్||౨౬||నానామృగసమాకీ
ర్ణాః|నానారాక్షససేవితాం|తాంసమృద్ధాంసమృద్ధాభౌలక్ష్మీవాః|క్షుణాగ్రజః||౨౭||రావణస్యపురీంరామోదద
శసహవానరైః|తాంమహాగృహసంబాధాందృష్ట్వాపక్షుణసూర్వజః||౨౮||నగరీమమరప్రభోపిస్త్యయంప్రాపవీ

ర్యవాః తాం రత్న సూక్ష్మాం బహుసంవిధానాం ప్రాసాదమాలాభిరలంకృతాం చ | పురీం మహాయం త్రకవాటముఖ్యాం
దదశః రామో మహతా బలేన || ౧౯ || ఇతి శ్రీ మద్భక్తకాండే - చ త్వా రిం శ స్స గః : *****

తతో రామస్సు వేలా గ్రంయోజనద్వయమండలమ్ | ఆరురోహ ససు గ్రిహ హరియూధ పసంవృతః || ౧ || స్థిత్యా ము
హూతం తత్రైవ దిశో దశ విలోకయన్ | లిక్కుటశ్చిరైరమ్యే నిమిత్తాం విశ్వకమణాః || ౨ || దదశః లంకాం సుస్యస్తాం
మృకాననశోభితామ్ | తస్యాం గూపురశృంగస్థం రాక్షసేంద్రం మరాసదమ్ || ౩ || శ్వేతచామరపర్యంతం జయచ్ఛత్రశోభి
తమ్ | రక్తచందనసంలీప్తం రత్నాభరణభూషితమ్ || ౪ || స్థిలజీమూతసంకాశం హేమసంఛాదితాంబరమ్ | విరావతవిమ
ణాగ్రైరుత్కృష్టకణవక్షసమ్ || ౫ || శశలోహితరాగేణ సంవీతం రక్తవాససా | సంధ్యాతపేన సంవీతం మేఘరాశిమివాం
బరే || ౬ || పశ్యతాం వానరేంద్రాణాం రాఘవస్యాపివశ్యతః | దశనా ద్రాక్షసేంద్రస్య సుగ్రీవస్సహసోద్ధితః || ౭ || క్రో
ధవేగేన సంయుక్తస్స త్వేన చ బలేన చ | అచలా గ్రాదధోర్థాయ పుష్పవేగూపురస్థలి || ౮ || స్థిత్యా ముహూతం సంపే
త్స నిభయేనాంతరాత్మనా | తృణీకృత్యచత్రక్షసోస్థిబ్రవీత్పరుషం వచః || ౯ || లోకనాథస్య రామస్య సఖాదాసోస్థిరా
క్షుస | నమయామోక్ష్య సేద్యత్వం పాథివేంద్రస్య తేజసా || ౧౦ || ఇత్యుక్త్వా సహసోత్పత్య పుష్పవేతస్య చోపరి | ఆకృత్య
మకుటం చిత్రం పాతయిత్వా పతచ్ఛవి || ౧౧ || సమీక్ష్య తూర్ణమాంబుజాంతమాబభాషే నిశాచరః | సుగ్రీవస్త్యం వరో
క్షుం మేహీనగ్రివోభవిష్యసి || ౧౨ || ఇత్యుక్త్వా స్థానం తస్మిన్ ప్రంబాహుభ్యామాక్షిత త్రలేకంతువత్తం సముద్ధాయ బాహు
భ్యామాక్షితద్ధరి || ౧౩ || పరస్పరం స్వేదవిదగ్ధగాత్రా పరస్పరం శోణితవిదగ్ధదేహా | పరస్పరం క్లిష్టనిరుద్ధచేష్టాపరస్పరం శా
ల్బలికింశుకాయథా || ౧౪ || ముష్టిప్రహారైశ్చ తలప్రహారైరరత్నిమూతైశ్చ కరాగ్రఘాతైః | తౌచక్రతుర్యుద్ధమసహ్య
రూపం మహాబలౌ వానరరాక్షసేంద్రా || ౧౫ || కృత్యా నియుద్ధం భృశముగ్రజేగాకాలం చిరంగోపురవేదిమధ్యే ఉత్తీప్య
చోత్తీప్య చినమ్రదేహోపదక్రమాద్గోపురవేదిలగ్నా || ౧౬ || అన్యోన్యమాపీడ్య విలగ్నదేహౌ తౌ సేతతు సాస్థినిభాతమ
ధ్యే | ఉత్పేతతు భూతలమస్పృశంతౌ స్థిత్యా ముహూతం త్వభిశస్వసంతౌ || ౧౭ || ఆలింగ్య చాపీడ్య చ బాహుయో
క్త్రైస్సంయోజయామాస తు రాహవేతా | సంరంభశితౌ బలసంప్రయుక్తా సంచేరతు స్సంప్రతియుద్ధమాగైః || ౧౮ || శా
మాం లసింహో వివజాతదపాగజేంద్రపోతా వివసంప్రయుక్తా | సంహత్య చాపీడ్య చ తావురోభ్యాం నిపేతతు వైయుగవ
ద్ధరణ్యామ్ || ౧౯ || ఉద్యమ్య చాన్యోన్యమధిక్షిపంతౌ సంచక్రమాతే బహుయుద్ధమాగైః | వ్యాఘ్రామశితౌ బలసంప్ర
యుక్తా మున్నతౌ జగ్మురౌ శుశువీరా || ౨౦ || బాహూత్తమైర్వారణవారణాభై నిజవారయంతౌ పరవారణాభౌ | చిరేణ కా
లేన భృశం ప్రయుక్తా సంచేరతు మండలమాగ్రమాశు || ౨౧ || తౌ పరస్పరమాసాద్యయతావన్యోన్యసూదనే మాజాల్పా
వివభతౌ ధేవి తస్థా లేముహుర్ముహుః || ౨౨ || మండలాని విచిత్రాణి స్థానాని వివిధాని చ | గూమూత్రికాణి చిత్రాణి గ
తప్రత్యాగతాని చ || ౨౩ || తిరశ్చీనగతాన్యేవ తథావక్రగతాని చ | పరిమోక్షం ప్రహారాణాం పజానం పరిధావనమ్ || ౨౪ || అ
భిద్రవణమాప్లావమాస్థానంచ సవిగ్రహమ్ | పరావృత్తమపావృత్తమవక్రతమవప్లుతమ్ || ౨౫ || ఉపన్యస్తమపన్యస్తం
యుద్ధమాగ్రవిశారదౌ | తౌ సంచేరతురన్యోన్యం వానరేంద్రశ్చ రావణః || ౨౬ || సతస్త్రిస్తంతరైరక్షోమాయాబలముధా
త్మనః | ఆరబ్ధముపసంపేదేజ్ఞాత్వా తం వానరాధిపః || ౨౭ || ఉత్పాతతదా కాశంజితకాశీజితక్లమః | రావణః స్థితపవా
త్రహారిరాజేన వందితః || ౨౮ || అథ హరివరనాథః ప్రాప్య సంగ్రామకీర్తిం నిశిచరపతిమాజౌయోజయిత్వా శ్రమేణ గగన
మతివిశాలం లంఘయిత్వా కన్యానుహారిబలగణముధ్యరామపాశ్వరంజగామ్ || ౨౯ || ఇతి ససవిత్సనూనుస్తత్రతత్స
మకృత్వా పవనగతిరసికం ప్రావిశత్సంప్రహృష్టః | రఘువరస్సపసూనో వాధాయ యుద్ధమావంతరుమృగగణము
త్త్యైవ పూజ్యమానోహరింద్రః || ౩౦ || ఇతి శ్రీ మద్భక్తకాండే - చ త్వా రిం శ స్స గః : *****

అథ తస్మిన్ నిమిత్తాని దృష్ట్వా లక్ష్మణసూర్యజః | సుగ్రీవం సంపరివృజ్య తదావచనమ్ బ్రవీత్ || ౧ || అసంమంత్ర్య మ
యాసాధంతదిదం సాహసం కృతమ్ | ఏవం సాహసకర్తాణి సమర్పంతి జనేశ్వరా || ౨ || సంతయే స్థాప్య మాంచేదంబలంచ స
భీషణమ్ | కష్టం కృతమిదం వీరపాహసం సాహసప్రియ || ౩ || ఇదాసంమాకృతావీరవందనమచింతితమ్ | త్వయికించిత్య
మాపన్నేకింకార్యం సీతయా ముమ్ || ౪ || భరతేన మహాబాహులక్ష్మణేన యవీయసా | శత్రుఘ్ననచ శత్రుఘ్నస్వశరీ

రేణవాపునః॥త్వయివానాగతేపూర్వమిమేనిశ్చితామతిః॥జానతశ్చాపిలేవీర్యంవహేం॥వరుణోపహ॥హత్వా
హంరావణంయుద్ధేనపుత్రబలవాహనమ్॥అభిషిచ్యచలంకాయాంవిభీషణమ్థాపిచ॥౭॥భరతేరాజ్యమావేశ్యత్యక్త్వ
దేహంసుహృబ॥తమేవంవాదినరరామంసుగ్రీవఃప్రత్యభాషత॥౮॥తవభాగ్యవహతాకరందృష్ట్వా రాఘవరావణమ్
మక్షయామికథంవీరజానకపారుషమాత్మనః॥౯॥ఇత్యేవంవాదినంవీరమభినంద్యసరాఘవః॥లక్ష్మణంలక్ష్మీసంపన్నమ్
దంవజనమబ్రవీత్॥౧౦॥ప్రరిగ్మహ్వాయకంశీతంవసానిఫలవంతచ॥బలౌఘంసంవిభజ్యేమంవ్యాహృతేష్టేమలక్ష్మణ॥
౧౧॥లోకక్షయకరభీమంభయంపశ్యమ్యుపస్థితమ్॥నిబహణంప్రవీరాణామృతవానరరక్షసామ్॥౧౨॥వాతాశ్చప
రుషావాంతికంపతేవవసుంధరా॥పర్వతాగ్రాశివేపంతేపతంతిధరణీరుహః॥౧౩॥మేఘాఃక్రవ్యాదసంకాశాఃపరుషాః
పసుషస్సనాః॥కూరాఃకూరంప్రవక్షంతిమిత్రాణోణితబిందుభిః॥౧౪॥శక్తచందనసంకాశాసంధ్యాపరమదారుణా
జ్వలచ్చనిపతత్యేతదాదిత్యాదగ్నిమండలమ్॥౧౫॥ఆదిత్యమభివాశ్యంతిజనయంతోమహద్భయమ్॥దీనాదీనస్వరాఘో
రానప్రశస్తామృగద్విజాః॥౧౬॥రజన్యామప్రకాశశ్చసంతాపయంతిచంద్రమాః॥కృష్ణరక్తాంశువర్యంతోయథాలోకస్య
సంక్షయో॥౧౭॥హస్తోయాక్షోప్రశస్తశ్చపరివేషమృలోహితః॥ఆదిత్యమండలేనీలంలక్ష్మలక్ష్మణవృశ్యతే॥౧౮॥దృశ్యం
తేనయథావచ్చనత్త్రాణ్యభివతనే॥యుగాంతమివలోకస్యపశ్యలక్ష్మణశంసతి॥౧౯॥కాకాశ్యేనాస్తథాగృధ్రా
నీచైఃపరిపతంతిచ॥శివాశ్చాప్యశివావాచఃప్రవదంతిమహస్వనాః॥౨౦॥శ్రీప్రముద్యదురాధమాంలంకారావణపాలి
తామ్॥అభియామజవేనైవసర్వతోహరిభిర్వృతాః॥౨౧॥ఇత్యేవంసంవదన్వీరోలక్ష్మణంలక్ష్మణాగ్రజః॥తస్మాదవాతర
చ్చిస్తుంపర్వతాగ్రస్తృహంబలః॥౨౨॥అవతీర్యచథర్వాత్పాతస్సాన్వైల్లాత్సరాఘవః॥పరైఃపరమదుర్ధవమాందదశ
బలమాత్మనః॥౨౩॥సన్నహ్యతుససుగ్రీవఃకపిరాజబలంమహత్॥కాలజ్ఞోరాఘవఃకాలేసంయుగాయాభ్యుపాయతే॥
౨౪॥తతఃకాలేమహాబాహుబలేనమహతావృతః॥ప్రస్థితఃపురతోధన్వీలంకామభిముఖఃపురీమ్॥౨౫॥తంవిభీషణసు
గ్రీవోహనూమాజాంబవాన్నలః॥ఋక్షరాజస్తథానీలంలక్ష్మణశ్చాన్వయుస్తదా॥౨౬॥తతఃపశ్చాత్సుమహాతీప్రుతన
క్షవనాకసామ్॥ప్రచ్ఛాద్యమహాతీంభూమిమనుయాతిస్తరాఘవమ్॥౨౭॥శైలశృంగాణితతఃప్రవృద్ధాంశ్చమహీరు
హాః॥జగ్ముఃకుంజరప్రఖ్యావానరాఃపరవారణాః॥౨౮॥తౌతుదీక్షుణకాలేనభ్రాతరౌరామలక్ష్మణౌ॥రావణ
స్యపురీంలంకామాసేదతురరిందమా॥౨౯॥పతాకామాలినీరమ్యాముద్యానవరణోభితామ్॥చిత్రవప్రంసుమమ్ప్ర
పాముచ్చైఃప్రకారతోరణామ్॥౩౦॥తాంసురైరపిదుర్ధవమాంరామవాక్యప్రచోదితాః॥యథానిదేశంసంపీడ్యన్యవి
శంతవనాకసః॥౩౧॥లంకాయాస్తూత్తరద్వారంశైలశృంగమివోన్నతమ్॥రామస్సహానుజౌధన్వీజుగూపచరురోధచ॥
౩౨॥లంకాముపనివిష్టశ్చరామోదశరథాత్మజః॥లక్ష్మణానుచరోవీరఃపురీంరావణపాలితామ్॥౩౩॥ఉత్తరద్వారమాసా
ద్యయత్రతిష్ఠతిరావణః॥నాన్యోరామాద్ధితద్వారంసమర్థఃపరిరక్షితుమ్॥౩౪॥రావణాధిష్ఠితంభీమంవరుణేనేవసాగ
రమ్॥సాయుధైరాక్షునైభిఃమైరభిగుప్తంసమంతతః॥౩౫॥లఘూనాంత్రాసజననంపాతాశమివదానవైః॥విన్యస్తానిచ
యోధానాంబహూనివివిధానిచ॥౩౬॥దదశాయుధజాలానితస్త్రైవకవచానిచ॥పూర్వంతుద్వారమాసాద్యనీలోహరి
చమూపతిః॥౩౭॥అతితృప్తహమైందేనద్వివిదేనచవీర్యవా॥అంగదోదక్షిణద్వారంజగ్రహసుమహాబలః॥౩౮॥ఋషభే
ణగవాక్షేణగజేనగవయేనచ॥హనూమావశ్చిమద్వారంరరక్షబలవాకపిః॥౩౯॥ప్రమాధిప్రఘసాభ్యాంపవీరైరవై
శ్చసంగతః॥మధ్యమేచస్వయంగుల్మేసుగ్రీవస్సమతిష్ఠత॥౪౦॥సహసర్వైర్హరిశ్రేష్ఠైస్సుపణాశ్వసనోపమైః॥వానరా
ణాంతుషట్త్రింశతోగట్టఃప్రఖ్యాతయాధపాః॥౪౧॥నిపిడ్యోపనివిష్టశ్చసుగ్రీవోయత్రవానరః॥శాసనేనతురామస్య
లక్ష్మణస్సవిభీషణః॥౪౨॥ద్వారేద్వారేహరిణాంతుకూటింకూటింస్యవేశయత్॥పశ్చిమేనతురామస్యసుషేణస్సహ
జాంబవా॥౪౩॥అకూరాస్తద్యమేగుల్మేతస్థేబహుబలానుగః॥తేతువానరశూదూలాశ్శూదూలాభివదంష్ట్రీణః॥
౪౪॥గృహీత్వాదుమశైలాగ్రాహ్యస్తాయుధాయతస్థిరే॥సర్వేవికృతలాంగులాస్సర్వేదంష్ట్రాగ్రఖాయుధాః॥౪౫॥
సర్వేవికృతవిత్త్రాంగాస్సర్వేచవికృతాననాః॥దశనాగబలాఃకేచిత్కేచిద్దశగుణోత్తరాః॥౪౬॥కేచిన్నాగసహ
స్రస్యబహుపుష్టుల్యవిక్రమాః॥సంతిచాఘబలాఃకేచిత్కేచిచ్ఛతగుణోత్తరాః॥౪౭॥అప్రమేయబలాశ్చనైకతా

సహాయాగపాః! అచ్ఛతశ్చవిచిత్రశ్చ తేహమాసీత్సమాగమః॥౧౦॥ తత్రవానరసైన్యానాంశలభానామివోద్యమః॥
పరిపూర్ణమివాకాశంసంభన్నేవచమేదినీ॥౧౧॥ లంకాముపనివృత్తేశ్చసంపతద్భిశ్చనానరైః॥ శతంశతసహస్రాణాం
పృథగ్గుత్తువనాకపామ్॥౧౨॥ లంకాద్వారాణ్యుపాజగ్గురన్యేయోద్ధంసమంతతః॥ అన్యేత్వన్యేషుదేశేషుసమంతాత్సు
మహాబలాః॥౧౩॥ ఆవృతస్సగిరిస్సర్వైస్సైస్సమంతాత్ స్లవంగమైః॥ అయితానాంసహస్రంచపురీంతామభ్యవతత॥
౧౪॥ వానరైః బలవద్భిశ్చబభూవుః ప్రమహానిభిః॥ సంవృతాసర్వతోలంకాదుష్ప్రవేశపివాయునా॥౧౫॥ రాక్షసావి
స్త్రయంజగ్గుస్సహసాభిసపీడితాః॥ వానరైః మేఘసంకాతైశ్చక్రతుల్యపరాక్రమైః॥౧౬॥ మహాశబ్దోభవత్తత్రబలౌ
ఘస్యాభివతతః॥ సాగరస్యేవభిన్నస్యయథాస్యాత్సలిలస్వనః॥౧౭॥ తేనశబ్దనమమాతాసప్రాకారానతోరణాలంకా
ప్రచలితాసర్వాసజైలవనకాసనా॥౧౮॥ రామలక్ష్మణగుప్తాసామగ్రివేణచవాహినీ॥ బభూవదుర్ధవమతరాసరైస్విర
పీసురాసురైః॥౧౯॥ రాఘవస్సనివేత్యైవనైస్యంస్వంరక్షసాంవధే॥ సమ్మంత్ర్యమంత్రీభిస్సగ్ధంనిశ్చిత్యచపునఃపు
నః॥౨౦॥ ఆనంతర్యమభిప్రేక్షుఃక్రమయోగాధతత్వవితే॥ విభీషణస్యానుమతేరాజధమవనుస్థరః॥౨౧॥ లంగడంచా
లితనయంసమాహూయేదమబ్రవీత్॥ గత్వాసామ్యదశగ్రీవంబ్రూహిమద్వచనాత్కపే॥౨౨॥ లంఘయిత్వాపురీంలం
కాంభయంత్యక్త్వాగతవ్యధః॥ భ్రష్టశ్రీకగతైశ్చర్వముమూషోనప్తచేతనః॥౨౩॥ ఋషీణాం దేవతానాంచగంధర్వాప్సర
సాంతథా॥ నాగానామథయతాణాంరాజ్ఞాంచరజనీచరః॥౨౪॥ యచ్చపాపంకృతంమోహాదవలిప్తేనరాక్షస॥ నూనమ
ద్యగతోదర్పఃస్వయంభువరదానజః॥౨౫॥ యస్యదండధరస్తేహందారాహరణకశితః॥ దండంధారయమాణస్తలంకా
ద్వారేవ్యవస్థితః॥౨౬॥ పదవీం దేవతానాంచపహషీణాంచరాక్షస॥ రాజషీణాంచసర్వేషాంగమిష్యసిమయాహ
తః॥౨౭॥ బలేనయేనవైసితాంమాయయా రాక్షసాధమ॥ మామతిక్రామయిత్వాత్వంహ్యతవాంస్తద్విదశయ॥౨౮॥
అరాక్షసమిమంలలోకంకర్తాస్మివిశితైశ్చరైః॥ నచేచ్ఛరణమభ్యేహిమాముపాదాయమైధిలీమ్॥౨౯॥ ధర్మాత్పరాక్షస
శ్రేష్ఠస్సంప్రాప్తాయంవిభీషణః॥ లంకైశ్చర్వంధ్రువంశ్రీమానయంప్రాప్తోత్యకంటకమ్॥౩౦॥ నహిరాజ్యమధర్మైశ్చ
భోక్తుంక్షణమపిత్వయా॥ శక్యంమూఖసహాయేనపాపేనావిధితాత్మనా॥౩౧॥ యుధ్యస్సనాథ్యతింకృత్యాశౌర్యమా
లంబ్యరాక్షస॥ మచ్ఛరైస్త్వంరణేశాంతస్తతఃపూతోభవిష్యసి॥౩౨॥ యద్వావిశసిలోకాంస్త్రీకపక్షిభూతోమనోజ
వః॥ మమచక్షుష్పథంప్రాప్యనజీవప్రతియాస్యసి॥౩౩॥ బ్రవీమిత్వాంహితంవాక్యంక్రియతామాధ్యైహి॥౩౪॥
సుదృష్టాక్రియతాంలంకాజీవితంతేమయిస్థితమ్॥౩౫॥ ఇత్యుక్తస్సతుతారేయోరామేణాక్షిప్తకర్షణా॥ జగామాకాశమా
విశ్వమూర్తిమానివహవ్యవాహ్॥౩౬॥ సోతిపత్యముహూతేనశ్రీమాన్రావణమందిరమ్॥ దదృశేసీనమవ్యగ్రంరావ
ణంసచివైస్సహ॥౩౭॥ తతస్తస్యావిదూరేసనిపత్యహరిపుంగవః॥ దీప్తాగ్నిసదృశస్తస్థావంగదఃకనకాంగదః॥౩౮॥ తద్రా
మవచసంసర్వమన్యానాధికముత్తమమ్॥ సామాత్యంశ్రావయామాసనివేద్యాత్సనమాత్మనా॥౩౯॥ దూతోహంకూస
లేంద్రస్యరామస్యాక్షిప్తకర్షణః॥ వాలిపుత్రోంగదోనామయదితేశ్రోత్రమాగతః॥౪౦॥ ఆహత్వాంరాఘవోరామః
కౌసల్యానందవధానః॥ నిమిత్తప్రతియుధ్యస్వన్యశంసపురుషాధమ॥౪౧॥ హంతాస్మిత్వాంసహమాత్యంసపుత్రజ్ఞాతి
బాంధవమ్॥ నిరుద్విగాస్త్రయోలోకాభవిష్యంతిహతేత్వయి॥౪౨॥ దేవదానవయతాణాంగంధర్వోరగరక్షసామ్॥ శ
త్రుమద్యోద్ధరిష్యామిత్వామృషీణాంచకంటకమ్॥౪౩॥ విభీషణస్యప్రైశ్చర్వంభవిష్యతిహతేత్వయి॥ నచేత్సత్కృత్యవై
దేహిం॥ ప్రణివత్యప్రదాస్యసి॥౪౪॥ ఇత్యేవంపరుషంవాక్యంబ్రువాణేహరిపుంగవే॥ అమక్షవశమాపన్నోనిశాచరగ
ణేశ్వరః॥౪౫॥ తతస్సరోషతామాక్షశాససవివాంస్తదా॥ గృహ్యతామేషదుమేధావధ్యతామితిచాసకృత్॥౪౬॥
రావణస్యవచశ్శ్రుత్వాదీప్తాగ్నిసమతేజసః॥ జగృహుస్తంతతోఘోరాశ్చత్వారోరజనీచరాః॥౪౭॥ గ్రాహయామా
సతారేయఃస్వయమాత్సనమాత్మచా॥ బలందశయితుంవీరోయాతుధానగణైతదా॥౪౮॥ సతాభాపయద్వయేస
క్తానాదాయపతగానిప॥ ప్రాసాదంజైలసంకాశముత్పపాతాంగదస్తదా॥౪౯॥ తేంతరిత్యాద్వినిధూతాస్తస్యవేగేన
రాక్షసాః॥ భూమానివతితాస్సర్వరాక్షసేంద్రస్యవశ్యతః॥౫౦॥ తతఃప్రాసాదశిఖరంజైలశ్చంగమివోన్నతమ్॥ దదశ
రాక్షసేంద్రస్యవాలిపుత్రఃప్రతాపవా॥౫౧॥ తత్పథాలపదాక్రాంతందశగ్రీవస్యవశ్యతః॥ పురాహిమవతఃశ్చంగంవ

శ్రీకృష్ణవిదారితమ్ || భక్త్యా ప్రా సాదశిఖరం నామ విశ్రావ్య చాత్మనః | వినద్యసుమహానాదముత్పపాతః హేయసమ్ ||
౯౦ || వ్యధయ రాక్షసా సర్వా హషయం శ్చ పివానరా | సవానరాణాం మధ్యేతు రామపాశ్వముపాగతః ||
౯౧ || రావణస్తుపరంచక్రే కోధం ప్రా సాదధమణాత్ | వినాశంచాత్మనః పశ్యన్నిశ్వాసపరమోభవత్ || ౯౨ || రామస్తుబ
హుభిహ్మైస్త్రినదద్భిః స్థవంగమైః | వృతోరిపువధాకాంక్షీయుద్ధాయైవాభ్యవతత్ || ౯౩ || సుషేణస్తుమహాః ర్యోగిరి
కుటోపమోహరిః | బహుభిః సుంవృతస్త్రవనరైః కామయాపిభిః || ౯౪ || తతుద్వా రాణి సర్వాణి సుగ్రీవవచనాత్సంపి
షర్యాక్రమతమధః పోనత త్రాణీవచంద్రమాః || ౯౫ || తేషామత్యోహిణిశతం సమవేక్ష్యవనాకసామ్ | లంకాముపనివి
ష్టానాం సాగరంచాతవతత్ తామ్ || ౯౬ || రాక్షసావిస్తయంజగుస్తానంజగుస్తథాపరేలపరే సమరోధమా హషమేవో
పపేదిరే || ౯౭ || కృత్సంహికపిభిర్వాప్తం ప్రాకారపరిఘాంతరమ్ | దదృశురాక్షసాదీనాః ప్రాకారం వానరీకృతమ్ ||
౯౮ || హాహాకారం ప్రకుర్వంతి రాక్షసాభయమోహితాః | తస్మిన్మహాభీషణకేప్రవృత్తేకోలాహలే రాక్షసరాజధాన్యాం
ప్రగృహ్యారత్యాంసిమహాయుధానియుగాంతవాతాభవసంవిశేరుః || ౯౯ || ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండ - ఏకచత్వారింశ స్సర్గః ||
తతస్తే రాక్షసాస్త్రగత్వా రావణమందిరమ్ | న్యవేదయపురింరుద్ధాం రామేణసహవానరైః || ౧౦ || రుద్ధాంతునగ
రింశ్రుత్వాజాతక్రోధోనిశాకరః | విధానంద్విగుణంకృత్వా ప్రాసాదంసోధ్యరోహత || ౧౧ || సదదశావృతాంలంకాంస
శైలవనకాననామ్ | అసంఖ్యేయైహారిగణైస్సర్వతోయుద్ధకాంక్షిభిః || ౧౨ || సదృష్ట్వావానరైస్సవాంఽవసుధాంకబలీకృ
తామ్ | కథంతువయితవ్యాస్సృరితిచింతాపరోభవత్ || ౧౩ || సచింతయిత్వాసుచిరంధైర్యమాలంబ్య రావణః | రాఘవంహరి
యూధాంశ్చదదశాయతలోచనః || ౧౪ || రాఘవస్సహసైన్యేనముదితోనామపుష్టవే | లంకాందదశగుప్తాంవై సర్వతో
రాక్షసైర్వతామ్ || ౧౫ || దృష్ట్వాదాశరథిలంకాంచిత్రధ్వజవతాకినీమ్ | జగామసహసాసీతాందూయమానేనచేతసా ||
౧౬ || అత్రసామృగశాబాక్షీమత్కృతేజనకాత్మజా | వీడ్యతేశోకసంతప్తాకృశాస్థండిలశాయినీ || ౧౭ || వీడ్యమానాంసధర్మా
త్తావై నేసామనుచింతయత్ | క్షీప్రమాజ్ఞాపయామాసవానరాద్విషతాంవధే || ౧౮ || ఎవముక్తేతువచనేరామేణాక్షిప్తక
మణాః | సంహమమాణాః స్థవగాః | సింహనాదైరనాదయః || ౧౯ || శిఖరైర్ద్వికిరామైనాంలంకాంముష్టిభిరేవవా | ఇతిస్త్వ
దధిరేసర్వేమనాంసిహరియూధపాః || ౨౦ || ఉద్యమ్యగిరిశృంగాణిశిఖరాణిమహాంతిచ | తరుంశ్చోత్పాట్యవిః | ధాంస్త్రీప్తం
తిహరియూధపాః || ౨౧ || ప్రేక్షతోరాక్షసేంద్రస్యతాన్యనీకానిభాగశః | రాఘవప్రియకామాధంలంకామారురుహు
స్తదా || ౨౨ || తేతామ్రవక్త్రాహేమాభారామాధేత్యక్తజీవితాః | లంకామేవాభ్యవతంతసాలతాలశిలాయుధాః ||
౨౩ || తేమ్రమైఃపర్వతాగ్రైశ్చముష్టిభిశ్చస్థవంగమాః | ప్రాకారాగ్రాన్యసంఖ్యానిమమంఘస్తారణానిచ || ౨౪ || పరి
ఘాఃపూరయంతిస్తప్రసన్నసలిలాయుతాః | పాంసుభిఃపర్వతాగ్రైశ్చతృణైః కాష్టైశ్చనానరాః || ౨౫ || తతస్సహస్ర
యూధాశ్చకోటియూధాశ్చవానరాః | కౌటిశతయతాశ్చాన్యేలంకామారురుహుస్తదా || ౨౬ || కాంచనానిప్రమృగ్మం
తస్తోతణానిష్టవంగమాః | కైలాసశిఖరాభాణిగౌపురాణిప్రమథ్యచ || ౨౭ || ఆప్లవంతఃప్లవంతశ్చగజాంతశ్చప్లవంగమాః |
లంకాంతామభిధావంతిమహావారణసన్నిభాః || ౨౮ || జయత్యతిబలోరామోలక్ష్మణశ్చమహాబలః | రాజాజయతీసుగ్రీవో
రాఘవేణాభిపాలితః || ౨౯ || ఇత్యేవం ఘోషయంతశ్చగజాంతశ్చప్లవంగమాః | అభ్యధావంతలంకాయాః ప్రాకారంకా
మరూపిణిః || ౩౦ || వీరబాహుస్సుబాహుశ్చనలశ్చవనగౌచరః | నివోవనివిష్టాస్తే ప్రాకారంహరియూధపాః || ౩౧ || ఎత
స్మిన్సంతరేచక్రుఃస్సుంధావారనివేశనమ్ | పూర్వద్వారంతుకుముదః | కౌటిభిరదశభిర్వృతః || ౩౨ || ఆవృత్యబలవాంస్త
స్థాహరిభిజేతకాశిభిః | సాహాయ్యాధేతుతస్యైవనివిష్టః | ప్రఘసోహరిః || ౩౩ || పనశ్శమహాబాహువానరైః | బహు
భిర్వృతః | దక్షిణద్వారమాగమ్యవీరశ్శతవతికపిః || ౩౪ || ఆవృత్యబలవాంస్తస్థావింశత్యాకోటిభిర్వృతః | సుషేణఃపశ్చిమ
ద్వారంగతస్తారాపితాహరిః || ౩౫ || ఆవృత్యబలవాంస్తస్థావష్టికౌటిభిరావృతః | ఉత్తరద్వారమాసాద్యరామసౌమిత్రి
ణాసహ || ౩౬ || ఆవృత్యబలవాంస్తస్థాసుగ్రీవశ్చహరీశ్వరః | గోలాంగూలోమహాకాయోగవాత్సభీమదశః || ౩౭ || వృ
తఃకోట్యామహావీర్యస్తస్థారామస్యపాశ్వతః | యుత్యాణాంభీమవేగానాంధూమ్రశ్శత్రువిహాణః || ౩౮ || వృతః
కౌట్యామహావీర్యస్తస్థారామస్యపాశ్వతః | సన్నద్ధస్తుమహావీర్యోగదాపాణిర్విభీషణః || ౩౯ || వృతోయతైస్తుసచి

వై స్తథా తత్ర మహాబలః | గౌరవాత్ గౌరవయశ్శరణాగంధమాదనః || ౩౧ || సమంతాత్పరిధావంతోరరతుహారివాహి
 వీమితతః కౌపవరీతాత్పరావణోరాక్షసేశ్వరః || ౩౨ || నిర్యాణం సర్వ సైన్యానాం ప్రతమాజ్ఞాపయ త్తదా | ఏతచ్ఛు
 త్వా తతో వాక్యం రావణస్య ముఖోద్గతమ్ || ౩౩ || సహసాభీమని ఘోరమముష్టుప్తం రజనీచరైః | తతః ప్రచోదితా భర్తృశ్చం
 ద్రపాండరపుష్కరాః || ౩౪ || హేమకౌణాహతాభీమారాక్షసానాం సమంతతః | వినేమశ్చ మహా ఘోరాశ్చంభాశ్చ తస
 హస్రశః || ౩౫ || రాక్షసానాం సు ఘోరాణాం ముఖమారుతపూరితాః | తే బభువు కనీలాంగాన్ సు శంభారజనీచరాః || ౩౬ || వి
 ద్యున్మండలసన్నద్ధాస్స బలా కాశివాంబుదాః | నిష్పతంతితత సైన్యాహృష్టారావణచోదితాః || ౩౭ || సమయే పూర్వమాణ
 స్య వేగాభవమ హూదధేః | తతో వానర సైన్యేన ముక్తౌ నాదస్య సంతతః || ౩౮ || మలయః పూరితో యోనససాను ప్రస్థకంద
 రః | శంఖమంచుభి సంఘుప్తసింహనాద స్తరస్వి నామ్ || ౩౯ || పృథివీచాంతరిక్షం చ సాగరంచాన్య నాదయత్ | గజానాం
 బృంహితైస్సాధాం హయానాం హేషితైరపి || ౪౦ || రథానాం నేమ ఘోషైశ్చ రక్షసాం వదనస్య వైః | ఏతస్మిన్ సంతరే ఘో
 రస్సంగ్రామస్స మవతతః || ౪౧ || రాక్షసాం వానరాణాం చ యథాదేవాసు రేపురా | తే గదాభిః ప్రదీప్తాభిః శక్తిశూలపరశ్వ
 థైః || ౪౨ || నిజఘ్న వాణానరాః ఘోరాః కథయంతః స్వ విక్రమాః | వానరాశ్చ మహావీర్యా రాక్షసాః జఘ్నురాహవే ||
 ౪౩ || జయత్యతిబలోరామో బత్సూణశ్చ మహాబలః | రాజాజయతి సుగ్రీవ ఇతి శబ్దో మహానభూత్ || ౪౪ || రామం జయజయత్య
 క్త్వా స్వ నామకథనంతతః | తదా వృక్షైః మహాకాయాః పర్వతాన్ | శ్చ వానరాః || ౪౫ || నిజఘ్న స్థానిరక్షాంసి సజైః డాం
 తైశ్చ వేగితాః | రాక్షసా స్త్వపరేభీమాః | ప్రాకారస్థామహి గతాః || ౪౬ || భిండివాలైశ్చ భద్రైశ్చ చూలైశ్చైవ వషడార
 యః | వానరాశ్చాపి సంక్రూధాః | ప్రాకారస్థాన్ స్పీగతాః || ౪౭ || రాక్షసాః పాతయామాసు స్స మాప్లుత్య స్వ బాహుభిః
 ససం ప్రహరన్తు ములోమాంసశోణితకడః || ౪౮ || రాక్షసాం వానరాణాం చ సంబభూవాద్భుతోపమః || ఇతి శ్రీమద్యు
 ధ్ధ కాం డే - ద్వి చ త్వా రిం శ స్స గాః .

యుక్తాంత తత సైహం వానరాణాం మహాత్మనామ్ | రాక్షసాం సంబభూవాద్భుతం కౌపస్య దారుణః || ౪౯ || తేహ
 యైః కాంచ నాపీడైః క్షణే శ్చాగ్ని శిఖోపమైః | రథైశ్చాదిత్య సంకాలైః కవచైశ్చ మనోరమైః || ౫౦ || నిర్యయా రాక్షస వ్యా
 మ్రానాదయంతో దిశో దశ | రాక్షసాభీమకర్తాణో రావణస్య జయైషిణః || ౫౧ || వానరాణామపి చ మూర్ఖా హతీజయవి చ్ఛ
 తామ్ | అభ్యధావత తాం సే నాం రక్షసాం కామరూపిణాం || ౫౨ || ఏతస్మిన్ సంతరే తేషామన్యోన్య మభిధావతామ్ | రాక్షసాం వా
 నరాణాం చ ద్వంద్వయుద్ధ మవతత || ౫౩ || అంగదే నేం ద్రజితాన్ధాం వానీపుత్రైః రాక్షసః | అయధ్యత మహా తేజాన్ద్ర్యం
 బ కేణ యథాంతకః || ౫౪ || ప్రజం ఘనచ సంపాతిని త్యంతు మ్మహా మహా రణే | జంబుమాలిన మారభ్యో హనూమానపి వానరః ||
 ౫౫ || సంగతస్స మహా క్రోధో రాక్షసో రావణానుజః | సమరే తీక్ష్ణ వేగేన మిత్ర ఘ్ననవిభీషణః || ౫౬ || తప సేన గజస్సాధాం రా
 క్ష సేన మహాబలః | నికుంభేన మహా తేజానీలోపి సమయధ్యత || ౫౭ || వానరేం ద్రస్తు సుగ్రీవః ప్రథమ సేన సమాగతః | సంగతస్స
 మారే శ్రీమాన్విరూపా త్మణి బత్సూణః || ౫౮ || అగ్ని కేతుశ్చ మధాక్షోరశ్చ కేతుశ్చ రాక్షసః | సుప్తఘ్నాయజ్ఞ కౌపశ్చ రా
 మేన సహ సంగతాః || ౫౯ || వజ్రముష్టిస్తు మైందేన ద్వివిదేనా శని ప్రభః | రాక్షసాభ్యాం సు ఘోరాభ్యాం కపి ముఖ్యా సమాగ
 తా || ౬౦ || వీరః ప్రతప నో ఘోరో రాక్షసో రణమర్ధరః | సమరే తీక్ష్ణ వేగేన సేన సమయధ్యత || ౬౧ || ధర్మస్య పుత్రో బల
 వాన్ సు షేణ ఇతి విశ్రుతః | సవిద్యున్మాలినా సాధా మయధ్యత మహాకపిః || ౬౨ || వానరాశ్చాపరేభీమారాక్షసైరపరై స్స
 హా | ద్వంద్వం సమీయుబాహు ధాయుద్ధాయ బహుభి స్సహ || ౬౩ || తత్రా సీత్సు మహాద్యుద్ధం తుములం రోమ హామణాం
 రక్షసాం వానరాణాం చ వీరాణాం జయవి చ్ఛతామ్ || ౬౪ || హరి రాక్షసదేహేభ్యః ప్రభూతాః కేశ శాద్వలాః | శరీరసం
 ఘాతవహాః ప్రసప్తశోణితాపగాః || ౬౫ || ఆజమా నేం ద్రజితౌ క్రుద్ధౌ వజ్రైశ్చ వశతక్రతుః | అంగదంగదయా వీరం శత్రు సై
 న్యవిదాగణమ్ || ౬౬ || తస్య కాంచనవి త్రాంగం రథం సాశ్వం ససారథిమ్ | జమానసమరే శ్రీమానంగదో వేగవాక్ కపిః || ౬౭ ||
 సంపాతిస్తు త్రిభిర్వాణైః ప్రజం ఘనసమాహతః | నిజమా నాశ్వకణేన ప్రజంఘం రణమూర్ధా || ౬౮ || జంబుమాలీరక్షస్థ
 స్తురథకక్త్యా మహాబలః | విభేదనమరే క్రుద్ధో హనూమంతం స్తనాంతరే || ౬౯ || తస్య తంరథమా స్థాయ హనూమా న్నారుతా
 త్మజః | ప్రచుమాభత లేనా శుసహ తే నై వరక్షసా || ౭౦ || విత్రఘ్న సురివపః ఘ్నమావతంతం భీషణః | ఆసాద్య గదయా

గువ్యాజమానరణమూఢః॥౧౩॥భిన్నగాత్రశ్చరైఃస్త్రిత్యైఃప్రహస్తేనరక్షసాః॥తపనేనగజఃక్రుద్ధస్తంజమానాశుముష్టి
నా॥౧౪॥నికుంభస్తురణేనీలంసీలాంజనచయప్రభమ్॥నిఖిభేదశరైఃస్త్రిత్యైఃకరైఃమేఘమివాంశుమా॥౧౫॥పునశ్చరశ
తేనాశుక్షిప్రహస్తానిశాచరః॥విభేదసమరేణీలంనికుంభః॥ప్రజహాసచ॥౧౬॥తస్యైవరథచక్రేణనీలోవిష్ణురివాహవే॥శిర
శ్చిచ్ఛేదసమరేనికుంభస్యచసారథేః॥౧౭॥గ్రసంతమివసైన్యానిప్రఘసంవాసరాధిపః॥సుగ్రీవస్సప్తపణేననిఖిభేద
జమానచ॥౧౮॥వ్రసీష్యశరవఃపాణరాక్షసంభీమదశః॥నమోనిజమానవిరూపాక్షుంశరణైకేనలక్ష్మణః॥౧౯॥అగ్నికేతుశ్చ
మధఃపాశరశ్చికేతుశ్చరాక్షసః॥సుప్తఘ్నాయజ్ఞకౌపశ్చరామంనిఖిభిమశ్చరైః॥౨౦॥తేహంచతుణాంరావస్త
శిరాంసీసమరేశరైః॥క్రుద్ధశ్చతుభిశ్చిచ్ఛేదఘోరైరగ్నిశిఖోపమైః॥౨౧॥వజ్రముష్టిస్తుమైందేముష్టినాగహతోరణేఽప
పాతసరథస్సశ్వేపురాట్టభవభూతలే॥౨౨॥వజ్రాశనిమస్సుర్యోద్వివిదోప్యశనిప్రభమ్॥జమానగిరిశృంగేణమిషతాం
సర్వరక్షసామ్॥౨౩॥ద్వివిదంవాసరేంద్రంతునగయోధినమాహవే॥శరైరశనిసంకాశైఃసువివాధాశనిప్రభః॥౨౪॥సశ
రైరతివిద్ధాంగూద్వివిదః॥క్రోధమూఢితః॥సాలేనసరథంసాశ్వంనిజమానాశనిప్రభమ్॥౨౫॥నదప్రతపనోఘోరంస
లంసోప్యభ్యాధావతానలః॥ప్రతపనస్యాశుపాతయామాసచతుషీ॥౨౬॥విద్యన్తాలీరథస్థస్తశరైఃకాంచనభూషితైః॥సు
షేణంతాడయామాసననాదచముహుముహుః॥౨౭॥తంరథస్థమగ్నిదృష్ట్వాసుషేణోవానరోత్తమః॥గిరిశృంగేణమ
హతారథాదాశున్యపాతయత్॥౨౮॥లాఘవేనతుసంయోక్తోవిద్యన్తాలీనిశాచరః॥అపక్రమ్యరథాత్పూణంకదాపా
ణిఃక్షితోస్థితః॥౨౯॥తతఃక్రోధసమావిష్టస్సుషేణోహరిపుంగవః॥శిలాంసుమహతీంగృహ్యనిశాచరమభిద్రవత్॥౩౦॥
తమావతంతంగదయావిద్యన్తాలీనిశాచరః॥శక్తస్యభిజమానాశుసుషేణంహరిసత్తమమ్॥౩౧॥గదాప్రహారంతంఘోర
మచింత్యస్తవగూత్తమః॥తాంశిలాంపాతయామాసతస్యోరసిమహామృథే॥౩౨॥శిలాప్రహారాభిహతోవిద్యన్తాలీనిశా
చరః॥నిష్పిప్తహృదయోభూమాగతాసునివపాతహా॥౩౩॥ఏవంతైర్వాసరైశ్చారైశ్చారాస్తేరజనీవరాః॥ద్వంద్వేవి
మృదితాస్తతదైత్యాభివదినాకపైః॥౩౪॥శరైఃఖడ్గేగదాభిశ్చశక్తితోమరపట్టనైః॥అపవిద్యేశ్చభినైఃశ్చరథైఃసం
గ్రామికైహయైః॥౩౫॥నిహతైఃకుంజరైఃమత్తైస్తథావానరరాక్షసైః॥చక్రాక్షయగదంజైశ్చభగైఃపథకరణిసం
క్రితైః॥౩౬॥బభూవాయోధనంఘోరం॥గూమాయుగణసంకులమ్॥కబంధానిసముత్పేతుదిక్షువానరరక్షసామ్॥౩౭॥
విముదేతుములేతస్త్రికదేవాసురరణోపమే॥విదార్యమాణాహరిపుంగవైస్తదానిశాచరాశ్శోణితదిగ్ధగ్రాతాః॥పునస్సు
యుద్ధంతరసాసమాస్థితాదివాకరస్యాస్తవయాభికాంక్షిణః॥౩౮॥ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే-త్రిచత్వారింశ స్సర్గః -

యుధ్యతామేవతేహంతుతదావానరరక్షసామ్॥రవిరస్తంగతోరాత్రిఃప్రవృత్తాప్రాణహరిణీ॥౧॥అన్యోన్యం
బద్ధవైరాణాంఘోరాణాంజయమిచ్ఛతామ్॥సంప్రవృత్తంనిశాయుద్ధంతదావానరరక్షసామ్॥౨॥రాక్షసోసీతిహరయో
హరిశ్చాసీతిరాక్షసాః॥అన్యోన్యంసమరేజఘ్నస్తస్మింస్తమసిదారుణే॥౩॥హనదారయచైహీతికథంవిద్రవసీతిచ॥ఏవం
సుతుములశ్శబ్దస్తస్మింస్తమసిశుశ్రువే॥౪॥కాలాఃకాంచనసన్నాహస్తస్మింస్తమసిరాక్షసాః॥సంప్రదృశ్యంతశైలేం
ద్రాదీప్తాషభివనాభివ॥౫॥తస్మింస్తమసిచుమ్పారేరాక్షసాః॥క్రోధమూఢితాః॥పరిపేతుమహావేగాభక్షయంతఃప్లవం
గమా॥౬॥తేహయాకాంచనాపీడాధ్వజాంశ్చగ్నిశిఖోపమా॥అప్లుత్యదశనైఃస్త్రిత్యైర్భీమకోపావ్యదారయ॥
౭॥వాసరాబలిసోయుద్ధేతోభయరాక్షసీంచమూమ్॥కుంజరాకకుంజరారోహాన్పతాకాధ్వజసోరథా॥౮॥చక
ఘశ్చదదంశుశ్చదశనైఃక్రోధమూఢితాః॥లక్ష్మణశ్చాపిరామశ్చశరైరాశీవిహపమైః॥౯॥దృశ్యాదృశ్యానిరత్యాంసి
ప్రవరాణినిజఘ్నతుః॥తురంగఖురవిధ్వస్తంరథనేమిసముత్థితమ్॥౧౦॥దురోధకణనేత్రాణియుధ్యతాంధరణీరజః॥వ
తమానేమహాఘోరేసంగ్రామేరోమహామణే॥౧౧॥రుధిరోఘామహాఘోరానద్యస్తత్రప్రసుప్రవుః॥తతోభేరిమ్మ
దంగానాంపణవానాంచనిస్వనః॥౧౨॥శంఖవేణుస్వసోన్మిశ్రస్సంబభూవాద్యుతోపమః॥హతానాంహన్యమానానాం
రాక్షసానాంచనిస్వనః॥౧౩॥శస్త్రానాంవాసరాణాంచసంబభూవాదిదారుణః॥హతైర్వాసరవీరైశ్చశక్తికూలపరశ్వ
దైః॥౧౪॥నిహతైఃపర్వతాగ్రైశ్చరాక్షసైఃకామరూపిభిః॥శత్రుపుష్పిపహారైరత్రాసీద్యుద్ధమేదిసి॥౧౫॥దుష్టే

యామర్చి వేశాచశోణితా స్రావకదామా సాబభూవనిశా ఘోరాహరిరాక్షసహరిణీ ॥౧౬॥ కాశరా త్రవభూతానాం
సర్వేషాంమరతిక్రమాతతస్తేరాక్షసాస్త్రత్రస్త్రంస్తమసిదారుణే ॥౧౭॥ రామమేవాభ్యవతంతసంహృష్టాశ్చరవృష్టి
భిః ॥ తేహమావతతాంశట్టః శ్రుద్ధానామపిగజః తామ్ ॥౧౮॥ ఉద్వర్తత ఇవసప్తానాంసముద్రాణాంప్రశుశ్రువే ॥ తేహం
రామశ్చరైష్టద్భిష్టద్భూసనిశాచరా ॥౧౯॥ నిమేషాంతరమాత్రేణశితైర్గర్జిశిఖోపమైః ॥ యజ్ఞశశ్రుశ్చదుర్ధామోమ
హాపాశ్వమహూదరౌ ॥౨౦॥ వజ్రదంష్ట్రముహాకాయస్తాచోభాశుకసారణౌ ॥ తేతురామేణబాణౌఘైస్సర్వైమమహా
సుతాడితాః ॥౨౧॥ యుద్ధాదవస్సృతాస్త్రత్రసావశేషాయుషాభవత ॥ త్రకాంచనచిత్రాంశ్చరైర్గర్జిశిఖోపమైః ॥౨౨॥
దిశశ్చకారవిమలాః ప్రదిశశ్చమహాబలః ॥ రామనామాంకితైర్బాణైర్వాహస్తంప్రణమండలమ్ ॥౨౩॥ యైత్వస్యేరా
క్షసాభీమా రామస్యాభిముఖేస్థితాః ॥ తేపిసప్తాస్సమాసాద్యవతంగాభవపావకమ్ ॥౨౪॥ సువణపుంఖైర్విశిఖైః సుంపతద్భి
స్సహస్రశః బభూవరజసిచిత్రాఖిద్యోతైరివశారదీ ॥౨౫॥ రాక్షసానాంచనినదై హారీణాంచాపినిస్వనైః ॥ సాబభూవ
నిశాఘోరాభూయోఘోరతరాతదా ॥౨౬॥ తేనశబ్దేనమహతాప్రవృద్ధేనసమంతతః ॥ త్రికూటఃకందరాకిణఃప్రవ్యాహ
రదివాచలః ॥౨౭॥ గూలాంగూలామహాకాయాస్తమసాతుల్యవర్షసఃసంపరివృజ్యబాహుభ్యాంభక్షయైరజసిచరా
తా ॥ అంగదపురణేశశ్రుంనిహంతుంసముపస్థితః ॥ రావణింనిజభూనాశుసారథించహయానపి ॥౨౮॥ వతమానేతదా
ఘోరేసంగ్రామేభృశదారుణే ॥ ఇంద్రజిత్తురథంత్యక్త్వాహతాశోహతసారథిః ॥౨౯॥ అంగదేనమహాకాయస్తత్రైవాం
తరథియత ॥ తత్రామవాలిపుత్రస్యసర్వదేవాస్సహపిభిః ॥౩౦॥ తుష్టువుఃపూజనాహాస్యతాచోభారామలక్ష్మణౌ ॥
ప్రభావంసర్వభూతానివిచురింద్రజితోయుధి ॥౩౧॥ అదృశ్యస్సర్వభూతానాంయోభవద్యుధిదుజ్జయః ॥ తేనతేతంమహా
త్మనంతుష్టాదృష్టాప్రభక్షితమ్ ॥౩౨॥ తతఃప్రహృష్టాఃకవయఃససుగ్రీవపభీషణాః ॥ సాధుసాధ్వితినేమశ్చవృష్టాశ్చ
శ్రుంప్రభక్షితమ్ ॥౩౩॥ ఇంద్రజిత్తుతదాతేననిజితోభీముకర్షణాసంయుగేవాలిపుత్రేణక్రోధంచక్రేసుదారుణమ్ ॥
౩౪॥ ఏతస్మిన్నంతరేరామోవానరాన్వాక్యమబ్రవీత్ ॥ సర్వేభవంతస్త్రిన్తంతుకపిరాజేనసంగతాః ॥౩౫॥ సప్రహ్మణా
దత్తవరప్రేల్లోక్యంబాధతేభృశమ్ ॥ భవతామథసిద్ధ్యథంకాలేనససమాగతః ॥౩౬॥ అదైవక్షమితవ్యంమేభవంతో
విగతవ్వరాః ॥ సంతర్ధానగతఃపాపారావణీరణకర్షణః ॥౩౭॥ అదృశ్యోనిశితాబాణాముమోచాశనివర్షసః ॥ సరా
మంలత్క్షణంచైవఘోరైర్నాగమయైశ్చరైః ॥౩౮॥ విభదసమరైశ్రుద్ధస్సర్వగాత్రేమురాక్షసః ॥ మాయయాసంవృతస్త్ర
త్రమోహయాకరాఘనాయుధి ॥౩౯॥ అదృశ్యస్సర్వభూతానాంకూటయోధీనిశాచరః ॥ బబంధశరబంధేనభ్రాతరారా
మలక్ష్మణౌ ॥౪౦॥ తాతేనపురుషవ్యాఘ్రాశ్రుద్ధేనాశీవిషైశ్చరైః ॥ సహసానిహతోవీరాతదాప్రేక్షంతవానరాః ॥౪౧॥ ప్ర
కాశరావస్తుతదానశక్తస్తాబాధితుంరాక్షసరాజపుత్రః ॥ మాయాంప్రయోక్తుంసముపాజగామబబంధతోరాజసుతో
దురాత్మా ॥౪౨॥ ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే చతుశ్చత్వారింశ స్సర్గః ॥

సతస్యగతిమన్విచ్ఛాకరాజపుత్రఃప్రతాపవాదిదేశాతిబలోరామోదశవానరయూధపా ॥౧॥ ద్వాసుషేణ
న్యదాయాదౌసీలంచస్థవగమభమి ॥ అంగదంచాలిపుత్రంచశరభంచతరస్వినమ్ ॥౨॥ వినతంజాంబవంతంచసానుప్రస్థం
మహాబలమ్ ॥ ఋషభంచమభస్కంధమాదిదేశపరంతపః ॥౩॥ తేసంప్రహృష్టాహరయోభీమానుద్యమ్యపాదపాక ॥ ఆ
కాశంవివిశుస్సర్వమాగమాణాదిశోదశ ॥౪॥ తేహంవేగవతాంవేగమిముభిర్వేగవత్తరైః ॥ అస్త్రవిత్పరమాస్త్రైవార
యామాసరావణిః ॥౫॥ తంభీమజేగాహరయోనారాచైక్షతవిగ్రహః ॥ అంధకారేనదద్యశుమేఘైఃసూర్యమివావృతం
౬॥ రామలక్ష్మణౌరైవసర్వమర్మభిదశ్శరాభృశమావేశయామాసరావణిస్సమితింజయః ॥౭॥ నిరంజరశరీరాతౌ
భ్రాతరారామలక్ష్మణౌశ్రుద్ధేనేంద్రజితావీరాపన్నైశ్చరతాంగతైః ॥౮॥ తయోఃక్షతజమాగేణసుస్రావరుధిరం
బహుతావుభౌచప్రకాశేతేపుష్పితావివకింశుకా ॥౯॥ తతఃపర్యంతరక్తాక్షాభిన్నాంజనచయోపమః ॥ రావణిభ్రాత
రౌవాక్యమంతథానగతోబ్రవీత్ ॥౧౦॥ యుధ్యమానమనాలక్ష్మ్యంశక్రోపిత్రిదశేశ్వరః ॥ గ్రమ్భమాసాదితుంచాపినశక్తః
కింపునయ్యవామ్ ॥౧౧॥ ప్రావృతావిషుజాలేనరాఘనాకంకపత్రిణాప్రవరోషవరీతాత్సనయామియమసాదనమ్ ॥౧౨॥
నివముక్త్వాతుధర్మజ్ఞాభ్రాతరారామలక్ష్మణౌ ॥ నిర్విభేదశితైర్బాణైఃప్రజహమననాదచ ॥౧౩॥ భిన్నాంజనచయఃశ్యా

మోవిష్ణుర్వవిపులంధనుః | భూయోభూయశ్శరాణాః శూరాన్విసజజ్జహహమ్మథే||౧౪|| తతోమర్తసుమర్తజ్ఞోమజ్జయ
నిశితాశరాః|రామలక్ష్మణయోర్విరోననాదచముహుర్ముహుః||౧౫||బద్ధాతుశరబంధేనతాపుభౌరణమూఢానినిమే
మాంతరమాత్రేణనశేకతురుదీక్షితుమ్||౧౬||తతోవిభిన్నసవాణ్గౌశరశల్యాచితపుభౌ | ధ్వజాఃపమహేంద్రస్యర
జ్ఞముక్తాప్రకంపితో||౧౭||తాసంప్రచలితావీరౌమర్తభద్రేనకర్మితా|నిపేతతుర్మహేష్వాసాజగత్యాంజగతిపతి||౧౮||తా
వీరశయనేవీరౌశయానౌరుధిరోక్షితౌ | శరవేష్టితసవాణ్గౌవాతౌపరమపీడితౌ||౧౯||నహ్యవిధంతయోగాత్రై
బభూవాంగుశమంతరమ్|నానిర్భిణ్ణంనచాస్తబ్ధమాకరాగ్రాదజిహ్వాగై||౨౦||తాతుక్మా రేణనిహతౌరక్షసాకామయా
పితా | అన్యక్కుప్రవతుస్తీవ్రంజలంప్రప్రవణావిప||౨౧||పపాతప్రథమంరామోవిద్ధోమర్తసుమాగణైః|క్రౌఢాదిం
ద్రుజితాయేనపురాశక్రౌఢినిజితః||౨౨||రుక్మపుంఖైఃప్రసన్నాగైరధాగతిభిరాశుగైః | నారాచైర్ధనారాచైర్భ
ల్లైరంజలికైరపి||౨౩||వివ్యాధవత్సదంతైశ్చసింహదంష్ట్రైఃకురైస్తథా|సవీరశయనశిశ్యేవిజ్యమాదాయకార్ముకమ్||
౨౪||భిన్నముష్టిపరీణాహంత్రిణతంరత్నభూషితమ్|బాణపాతాంతరేరామంపతితంపురుషపభవమ్||౨౫||సతత్రలక్ష్మ
ణోదృష్ట్వానిరాశోజీవితేభవత్ | రామంకమలపత్రాక్షుంశరబంధపరిక్షితమ్||౨౬||శుశోచభ్రాతరందృష్ట్వాపకతంధర
ణీతతేహరయశ్చపితందృష్ట్వాసంతాపంపరమంగతాః||౨౭||శోకాతాశ్చక్రుశుఘోరమశ్రుపూరితలోచనాః||బ
ద్ధాతువీరౌపతితౌశయానౌతౌవానరాస్సంపరివార్యతస్థః|సమాగతావాయుసుతప్రముఖ్యాపిషాదమాతాఃపరమంచ
జన్ముః||౨౮||ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే-పంచచత్వారింశ స్సర్గః.*****

తతోద్యాంపుథివీంచైవవీక్షమాణావనాకసః|దదృశుస్సంతతౌబాణైభ్రాతరౌరామలక్ష్మణౌ||౧||వృష్ట్యేవోపర
తేదేవేకృతకర్మణిరాక్షసే|ఆజగామాథతందేశంసనుగ్రీవోవిభీషణః||౨||నీలద్వివిదమైంధాశ్చసుషేణకుముదాంగదాః|
తూర్ణంహనుమతాసార్థమన్యశోచంతరాఘనా||౩||నిశ్చేష్టేమందనిశ్వాసాశోణితౌఘపరిపుతౌ | శరజాలాచితౌస్తద్ధౌ
శయానౌశరతల్పయోః || ౪ || నిశ్వసంతౌయథాసపానిశ్చేష్టేమందవిక్రమా | రుధిరస్రావదిద్ధాంగౌతాపనీయావిప
ధ్వజౌ||౫||తావీరశయనేవీరౌశయానౌమందచేష్టితౌ|యూధప్రైస్తైఃపరివృతౌపాష్పవ్యాకులలోచనైః||౬||రాఘనౌపతి
తౌదృష్ట్వాశరజాలసమావృతౌ|బభూవుర్వృధితాస్సర్వేవానరాస్సవిభీషణాః|| ౭ || అంతరిక్షుంనిరీక్షుంతోదిశస్సవా
శ్చవానరాః | నచైనంమాయయాచ్ఛన్నందదృశూరావణిరణై || ౮ || తంతుమాయాప్రతిచ్ఛన్నం మాయయైవవి
భీషణః|వీక్షమాణోదదశాఢభ్రాతుఃపుత్రమవస్థితమ్ || ౯ || తమప్రతిమకమాణమప్రతిద్వంద్వమాహవే | దద
శాంతహితంవీరంవరదానాద్విభీషణః||౧౦||తేజసాయశసాచైవవిక్రమేణచసంయతమ్|ఇంద్రజిత్వాత్మనఃకర్తృ
శయానౌసమీక్ష్యచ||౧౧||ఉవాచపరమప్రీతోహర్షయన్సర్వవైరృతా | నూషణస్యచహంతారౌఖరస్యచమహాబ
లౌ||౧౨||సాచితౌమామతైర్బాణైభ్రాతరౌరామలక్ష్మణౌ|నేమామోక్షయతుంశక్యావేతస్మాదిముబంధనాత్||౧౩||
సవైరపిసమాగమ్యసషిన్సంమైస్సురాసురైః|యత్యతేచింతయానస్యశోకాతస్యపితుమః||౧౪||అస్పృష్ట్వా
శయనంగతైః|స్త్రీయూమాయాశిశర్వరీ | కృత్సైయంయత్యతేలంకానదీవషాన్స్వివాకులా||౧౫||సోయంమూల
హురోనభస్సర్వేషాంనిహతోమయా | రామస్యలక్ష్మణస్యాపిసవేషాంచవనాకసామ్||౧౬||విక్రమానిష్ఫలాస్సర్వే
యథాశరదితోయదాః | ఎవముక్తాతుతాశసర్వాశరాక్షసాపరిపాశ్వతః||౧౭||యూధపాసపితాశసర్వాస్తాడ
యామాసరావణిః|నీలంనవభిరాహత్యమైందంచద్వివిదంతథా||౧౮||త్రిభిస్త్రీభిరమిత్రఘ్నస్తతాపప్రవరేణుభిః | జాం
బవంతంమహేష్వాసోవిధ్వాబాణేనవక్షసి||౧౯||హనూమతోవేగవతోవిససజశరాదశ | గవాక్షుంశరభంచైవద్యా
వప్యమితతేజసా||౨౦||ద్వాభ్యాంద్వాభ్యాంమహావేగౌవివ్యాధయధిరావణిః | శూలాంగూలేశ్వరంచైవవాలిపుత్ర
మథాంగదమ్ || ౨౧ || వివ్యాధబహుభిర్బాణైస్త్వరమాణౌథరావణిః | తాన్వానరవరాన్భిత్వాశరైర్గిశిఖోపమైః||
౨౨||ననావబలవాంస్త్రమహాసత్వస్సరావణిః|తానదయిత్వాబాణౌమైస్త్రాసయిత్వాసవానరా||౨౩||ప్రజహే
సనుహాబాహుర్వచనంచేదమబ్రవీత్ | శరబంధేనమోరేణమయాబద్ధౌచమూముఖే||౨౪||సహితౌభ్రాతరావేతౌని
శామయతరాక్షసాః|ఏవముక్తాస్తుతేసర్వేరాక్షసాఃకూటయోధినః || ౨౫ || పరంవిస్తయమాజన్ముః కర్మణాతేనహమి

తాః | వినేమశ్చమహానాదా సర్వతోజలదోపమాః || ౨౬ || హతో రావణిజ్ఞాత్వా రావణిం సమపూజయన్ | నిష్కంఠా
తులదాదృష్ట్వా తామభౌరామలక్ష్మణౌ || ౨౭ || వసుధాయాం నిరుచ్చాస్వ సాహతా విత్యన్యమన్యత | హాషేణతు సమావిష్ట
ఇంద్రజిత్సమితింజయః || ౨౮ || ప్రవివేశపురింలంకాం హర్షయన్ సర్వరాక్షసాన్ | రామలక్ష్మణయోద్ధృష్టౌ శరీరేసా
యశైశ్చి తే || ౨౯ || సర్వాణిచాంగోపాంగానిసుగ్రీవంభయమావిశత్ | తమవాచపరిత్రస్తంవానరేంద్రం విభీషణః || ౩౦ ||
సభాష్టకదండనశోక వ్యాకులలోచనమ్ | అలంత్రా సేనసుగ్రీవభాష్టవే గూనిగృహ్యతామ్ || ౩౧ || ఏవం ప్రయాణి
యద్ధానివిజయోనాస్తి నైష్ఠికః | సశేషభాగ్యతాస్మాకం యదిరీరభవిష్యతి || ౩౨ || మోహమేతాప్రహాస్యే తేషామత్మా
నామహాబలావర్యవస్థాపయాత్మానమనాథం మాంజవానర || ౩౩ || సత్యధర్మాభిరక్తానాం నాస్తి మృత్యుకృతం భయమ్ |
ఏవముక్త్వా తతస్తస్యజలక్లేన్నేనపాణినా || ౩౪ || సుగ్రీవస్యశుభేనేత్రే ప్రమమాజః విభీషణః | తతస్సలిలమదాయవిద్య
యాపరిజప్యచ || ౩౫ || సుగ్రీవనేత్రే ధర్మాత్మా సమమార్జ్వవిభీషణః | ప్రహృజ్యవదనంతస్యకపిరాజస్యధీమతః || ౩౬ || అబ్రహీ
శ్చాలసంప్రాప్తమసంభ్రమమిదం వచః | నకాలఃకపిరాజేంద్రవైక్లబ్యమనువర్తితుం || ౩౭ || అతస్మై హూవాప్యకాలేన్దిస్త
రణాయోవకల్ప్యతే | తస్మాదుత్సృజ్యవైక్లబ్యం సర్వకార్యవినాశనమ్ || ౩౮ || హితం రామపురోగాణాం నైన్యానామనుదం
త్యతామ్ | అశవారత్వైరాంరామోయావత్సంజ్ఞావిపర్యయః || ౩౯ || లబ్ధసంజ్ఞాహికాకుత్స్థాభయం నోప్యవనేష్యతః | నై
తత్కించనరామస్యచరామోముమూషః తిరం || ౪౦ || సహ్యానంహాస్యతేలక్ష్మీదుర్బలాభాయాగతాయుషామ్ | తస్మాదా
శ్వాసేయాత్మానంబలంచాశ్వాసయస్వకమ్ || ౪౧ || యావత్తార్యాణి సర్వాణి పునస్సంస్థాపయామ్యహమ్ | ఎతేహి పుల్లన
యనాస్త్రాసాదాగతవిభ్రమాః || ౪౨ || కర్ణైకైకైకధితాహరయోహరిసత్తమః | మాంతుదృష్ట్వా ప్రధావంతమనీకం సంప్ర
హషేతుమ్ || ౪౩ || త్యజంతుహరయస్త్రాసంభుక్తసూర్యామివ స్రజమ్ | సమాశ్వాస్యతుసుగ్రీవం రాక్షసేంద్రో విభీష
ణః || ౪౪ || విద్రుతంవానరానీకంతత్సమాశ్వాసయత్పునః | ఇంద్రజిత్తుమహామాయస్సర్వనైస్య సమావృతః || ౪౫ || వివేశ సగ
రీంలంకాం పితరంచాభ్యుపాగమత్ | తత్ర రావణమాసీనమభివాద్యకృతాంజలిః || ౪౬ || అచచత్సేప్రియంపిత్రే నిహతౌరా
మలక్ష్మణౌ ఉత్పపాతతతో హృష్టిశుక్రం చ పరిషస్వ జైర || ౪౭ || రావణోరక్షసాం మధ్యే శ్రుత్వా శత్రునిపాతితౌ ఉపా
మ్రాయ సమూర్ధ్వై నంపప్రచ్ఛప్రీతమానసః || ౪౮ || పృచ్ఛతేచయథావృత్తంపిత్రే సర్వఽన్యవేదయత్ | యథాతాశ
రబుధేననిశ్చేష్టేనిష్క్రభాకృతౌ || ౪౯ || సహర్షవేగానుగతాంతరాత్మాశ్రుత్వా వచస్తస్య మహారథస్య | జహౌజ్వ
రందాశరథేస్సముత్థితం ప్రహృష్యవాచాభిననందపుత్రమ్ || ౫౦ || ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే - షట్పత్వారింశ స్సర్గః - * * *

ప్రతిప్రవిష్టే లంకాంతుకృతాథే రావణాత్మజే రాఘవంపరివార్యాతా రరతుర్వానరవభాః || ౧ || హనుమా
నంగదోనీలః సుషేణః కుముదోనలః | గజౌగవాత్మౌ గవయశ్శరభౌ గంధమాదనః || ౨ || జాంబవాన్యమభసంగధోరంభశ్శత
వలిః పృథుః | పూఢానీకాశ్చయతాశ్చమ్రమానాదాయ సర్వతః || ౩ || వీక్షమాణాదిశః స్సర్వాస్తీర్యగూర్ధ్వం చ వానరాః |
త్యజేస్వపిచచేష్ట్యు రాక్షసా ఇతి మేనిరే || ౪ || రావణశ్వాపి సంహృష్టా విస్మయజ్యేంద్రజితంతుతమ్ | అజహావతతస్సేతారక్షిణీ
రాక్షసేస్తదా || ౫ || రాక్షస్యస్త్రిజటాపై వశాసనాత్సముపస్థితాః | తాడవాచతతో హృష్టా రాక్షసీరాక్షసాః ధిపః || ౬ || హా
తావింద్రజితాభ్యాతవై దేవ్యై రామలక్ష్మణౌ | పుష్పకంజ సమారోప్యచక్రయధ్వం హతౌరణే || ౭ || యదాశ్రయాదవస్త్వ
బ్ధానేయమాముపతిష్ఠతి | సోస్యాభతా సహభాత్రా నిరస్తారణమూర్ధని || ౮ || నిర్విశంకానిరుద్విగ్నానిరపేతౌచ
మైథిలీమానుసస్థాస్యతే సేతా సర్వాభరణభూషితా || ౯ || అద్యకాలవశం ప్రాప్తంరణే రామం సలక్ష్మణమ్ | అవేక్ష్యవివిప్య
త్తాశానాన్యాంగతిమపశ్యతీ || ౧౦ || అనపేతౌ విశాలాక్షీమాముపస్థాస్యతే స్వయమ్ | తస్యతద్వచనం శ్రుత్వా రావణస్య
దురాత్మనః || ౧౧ || రాక్షసస్తాస్తభేత్వక్త్వా జగ్మువై యత్ర పుష్పకమ్ | తతః పుష్పకమదాయ రాక్షస్యై రావణాజ్ఞయా ||
౧౨ || అశోకపనికాస్థాంతాం మైథిలిం సముపాసయన్ | తామాదాయతు రాక్షస్యై భర్తౌ శోకపరాజితామ్ || ౧౩ || సీతామా
రోపయామాసుర్విమానంపుష్పకంతదా | తతః పుష్పకమారోప్యసీతాంత్రిజటయా సహ || ౧౪ || జగ్ముచక్రయతుంతస్యై
రాక్షస్యై రామలక్ష్మణౌ | రావణోకారయల్లంకాంపతాకాధ్వజమావినీమ్ || ౧౫ || ప్రాఘోషయత హృష్టశ్చలంకాయాం
రాక్షసేశ్వరః | రాఘవోలక్ష్మణశ్చైవ హతావింద్రజితారణే || ౧౬ || ఏమానేనాపినీతాతుగత్వాత్రిజటయా సహ | దక్షన్య

పానరాణాంతుసర్వం నైన్యంనిపాతితమ్ ॥౧౭॥ ప్రహృష్టమనసశ్చ పిదదశఃపిశితాశనాః ॥ వానరాంశ్చ సీదుఃఖాతాః ॥
రామలక్ష్మణపాశ్వః ॥౧౮॥ తతస్సీతాదదశో భాశమానాశరతల్పయోః ॥ లక్ష్మణః చాపిరామంచపిసంజ్ఞాశరపీడితాః ॥
౧౯॥ విద్వస్తకవచోవీరో విప్రవిద్ధశరాససా ॥ సాయతైశ్చిన్నసర్వాంగశరస్తంభమయాత్రితా ॥ ౨౦ ॥ తాదృష్టౌ భ్రాత
కాతత్రవీతాసాపురుషర్షభా ॥ శయానాపుంశ్చికాక్షౌకుమారాభివపావతీ ॥ ౨౧ ॥ శరతల్పగతావీరోతథాభూతానరర్షభా ॥
దుఃఖాతాః సుభృశంసీతాసువిరంవిలలామహా ॥ ౨౨ ॥ భతాః రమనవద్యాంగీలక్ష్మణంచాసితేక్షణాః ॥ ప్రేక్ష్యపాంసుమవే
ప్రంతాయోధజనకాత్మజా ॥ ౨౩ ॥ సవాష్ట్యశ్చాభిహతాసమీక్ష్యతా భ్రాతరోదేవసమప్రభావా ॥ వితకాయంతీనిధనంత
యోస్సాదుఃఖాన్వితాపాక్యమిదంజగాద ॥ ౨౪ ॥ ఇతి శ్రీ మద్యుద్ధకాండే సప్తచత్వారింశః సర్గః ॥ *****

భతాః గంధిపాతందృష్టౌలక్ష్మణంచమహాబలం ॥ విలలావభృశంసీతాకరుణః శోకకశితా ॥ ౧ ॥ డాచులకక్షణా
యేమాంపుత్రిన్యవిధవేతచ ॥ తేద్యసర్వేహతేరామేజ్ఞానినోన్యతవాదినః ॥ ౨ ॥ యజ్ఞసోమహిషీయేమామూఃపత్నీం
చసత్రిణః ॥ తేద్యసర్వేహతేరామేజ్ఞానినోన్యతవాదినః ॥ ౩ ॥ డాచుస్సంశ్రవణేయేమాంద్విజాఃకాతాంతికాశ్శుభామ్ ॥ తే
ద్యసర్వేహతేరామేజ్ఞానిసోన్యతవాదినః ॥ ౪ ॥ వీరపాథివవత్పత్నీత్వయేధన్యేతిచమాంవిదుః ॥ తేద్యసర్వేహతేరామే
జ్ఞానినోన్యతవాదినః ॥ ౫ ॥ ఇమానిఖలుపద్మానిపాదయోర్యైః కిలస్త్రీయః ॥ ఆనిరాజ్యేభిషిచ్యంతేనరేంద్రైః పతిభిస్సహ ॥
౬ ॥ వైధవ్యంయాంతయేనాః రోలక్షణైభాః గృహుర్షభాః ॥ నాత్సనస్తానిపశ్యమిపశ్యంతీహతలక్షణా ॥ ౭ ॥ సత్యనామానిప
ద్మానిస్త్రీణాముక్తానిలక్షణైః ॥ తాన్యద్యనిహతేరామేవీతథానిభవంతిమే ॥ ౮ ॥ కేశాస్సాత్సాస్సమానీలాభునాచాసంగ
తేమమప్రత్యేచారోమశేజంశేషుదంతాశ్చావీరళోమమ ॥ ౯ ॥ శతభునేత్రకరాపాదాగుల్ఫాపూరూచమేవితా ॥ అనువృ
త్తసఖాఃస్నిగ్ధాస్సమాశ్చ్యంగుశయోమమ ॥ ౧౦ ॥ స్రుణోచావీరళోపీనామమేమామగ్నమాచుకా ॥ ౧౧ ॥ మగ్నాచోత్పంగిన్
నాభిఃపాశ్వోరసాశ్చమేవితాః ॥ మమవణోమణినిభామృతాన్యంగరుహణిచ ॥ ౧౨ ॥ ప్రతిష్ఠితాంద్వాదశశ్చిమా
మూఃపశ్యభలక్షణామ్ ॥ సమగ్రయవమచ్ఛిద్రంపాణిపాదంచవణవత్ ॥ ౧౩ ॥ మందస్త్రితేత్యేవచమాంకన్యాలక్షణి
విదుః ॥ ఆనిరాజ్యేభిషికోమేభ్రాహ్మణైః పతిసాసహ ॥ ౧౪ ॥ కృతాంతకుశలైరుక్తస్తత్సర్వవితథీకృతమ్ ॥ శోధయిత్వా
జనస్థానంప్రవృత్తిముపలభ్యచ ॥ ౧౫ ॥ తిత్వాసాగరమక్షోభ్యంభ్రాతరోగూష్పదేహతాననువారుణమాగ్నేయమైం
ద్రంవాయవ్యమేవచ ॥ ౧౬ ॥ అస్త్రంప్రహ్లాశిరస్త్రైవరాఘవాప్రత్యపద్యతాం ॥ అదృశ్యమానేసరణేమాయయావాసవో
పహా ॥ ౧౭ ॥ సుమనాథావసాథాయానిహతారామలక్ష్మణౌ ॥ సహిదృష్టిపథంప్రాప్యరాఘవస్యరణేరిపుః ॥ ౧౮ ॥ జీవప్ర
తినివతేతయద్యపిస్యాన్తసోజవః ॥ సకాలసాక్షాతిభారోస్తికృతాంతశ్చనుదుజ్జయః ॥ ౧౯ ॥ యత్రరామస్సహభ్రాతా
శేతేయుధినిపాతితః ॥ సశోచామితథారామంలక్ష్మణంచమహాబలమ్ ॥ ౨౦ ॥ నాన్యానంజనసంవాపియథాశ్వశ్రాంతపస్వి
సీమ ॥ సాతుచింతయతేనిత్యంసమాప్తవ్రతమాగతమ్ ॥ ౨౧ ॥ కదాగ్రత్యామిసీతాంచరామంచసహలక్ష్మణమ్ ॥ పరిదేవయ
మానాంతారాక్షసీత్రిజటాబ్రవీత్ ॥ ౨౨ ॥ మావిషాదంకృథాదేవిభతాయంతవజీవతి ॥ కారణానిచవత్స్యామిమహాంతి
సదృశానిచ ॥ ౨౩ ॥ యథేమాజీవతోదేవిభ్రాతరోరామలక్ష్మణౌ ॥ సహిహేవపరితానిహమఃపర్యుత్సకానిచ ॥
౨౪ ॥ భవంతియథియోధానాంముఖానినిహతేపశౌ ॥ ఇదంవిమానంవైదేహిపుష్పకంనామనామతః ॥ ౨౫ ॥ దివ్యం
త్వాంధారయేన్ద్రేవంయద్యేతోగతజీవితౌ ॥ హతవీరప్రథానాహిహతోత్సాహానిరుద్యమా ॥
౨౬ ॥ సేనాభ్రమతిసంశేషుహతకణేవనాజలై ॥ ఇయంపునరసంభ్రాంతానిరుద్విగ్నాతరస్విని ॥ ౨౭ ॥
సేనారక్షతికాకుత్స్థామయాప్రీత్యానివేదితా ॥ సాత్వంభవతువిప్రభౌఅనుమానైస్సుఖోదయైః ॥ ౨౮ ॥ అహ
తౌపశ్యకాకుత్స్థాస్నేహదేతద్భ్రవీమితే ॥ అన్యతంసోక్తపూర్వంమేనచవత్సృకదాచన ॥ ౨౯ ॥ చారిత్రసుఖశీల
త్వాత్ప్రవిష్టాసిమసోమమ ॥ సేమాశక్యారణేజేతుంసేంద్రైరపిసరాసురైః ॥ ౩౦ ॥ ఏతయోరాసనందృష్టౌమయా
చావేదితంతవ ॥ ఇదంచసుమహద్విహ్నంశ్రేష్ఠశ్యస్వమైశ్చి ॥ ౩౧ ॥ నిస్సంజ్ఞావపుభావేతానైవలక్ష్మీవియజ్యతే ॥
ప్రామేణగతసత్వానాంపురుషాణాంగతాయుషామ్ ॥ ౩౨ ॥ దృశ్యమానేషువక్త్రేషుపరంభవతివైకృతమ్ ॥ త్యజశోకంచ
మోహంచదుఃఖంచజనకాత్మజైః ॥ ౩౩ ॥ రామలక్ష్మణయోరథేనాద్యశక్యమజీవితమ్ ॥ శ్రుత్వాతువచనంతస్యాస్సీతాసు

కనుతోపమా॥౩౩॥కృతాంజలిరువాచేదమేవమస్త్వితిమైథిలివిమానంపుష్పకంతత్తుసన్నివత్యమమోజవమో॥౩౪॥డిసా
త్రిజటయాసీతాలంకామేవప్రచోదితా॥తతస్త్రిజటయాసాధాంపుష్పకాదవరుహ్యాసా॥౩౫॥అశోకవనికామేవరాక్ష
సిభిఃప్రవేశితా॥ప్రవిశ్యసీతాబహువృక్షమంతాంతారాక్షసేంద్రస్యవిహారభూమిమ్॥సంప్రేత్యసంచింత్యచరాజ
పుత్రాపరంవిమాదంసముపాజగామ॥౩౬॥ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే - అష్టవత్సారింశస్సగః*****

ఘోరేశరబంధేనబద్ధాదశరథాత్మజా॥నిశ్వంతాయథావాగౌశయానాదుధిరోక్షితా॥౧॥సశ్వేతేవానర
శ్రేష్ఠాస్ససుగ్రీవామహాబలాః॥పరివార్యమహాత్మానాతస్థశోకపరిప్లుతాః॥౨॥పతస్సన్నంతరేరామఃప్రత్యబుధ్యతవీర్య
వా॥స్థితత్వాచ్యుత్వయోగాచ్చశరైఃస్సందారితోపిస॥౩॥తతోదృష్ట్వాసరుధిరంవిషణ్ణంగాథమాహతమ్॥భ్రాత
రందీనవదనంపర్యదేవయదాతురః॥౪॥కిన్నుమేసీతయాకార్యంకింకార్యంజీవితేనవా॥శయానంయోద్యువశ్యామిభ్రాత
రంయుధినిజితమ్॥౫॥శక్యాసీతాసమానారీమత్యులోకేవిచిన్వతానలత్కుణసమోభ్రాతాసచివస్సంపరాయకః॥
౬॥పరిత్యక్త్యామ్యహంప్రాణంవానరాణాంతుపశ్యతామ్॥యదిపంచత్వమాపన్నస్సమిత్రానందవధానః॥౭॥కిన్నుహ
త్యౌమికానల్యాంమాతరంకిన్నుకైకయామ్కథమంబాంసుమిత్రాంచపుత్రదర్శనలాలసామ్॥౮॥వివత్సాంవేపమానాః
చక్రోశంతీకుదరీమివ॥కథమాశ్వాసయిష్యామియదియాస్యామితంవిసా॥౯॥కథంవత్సౌమిశత్రుఘ్నంభరతంచయశ
స్వినమ్॥మయాసహవనంయాతోవినాతేనాగతఃపునః॥౧౦॥ఉపాబంభంశత్యౌమిసోఘంబతసుమిత్రయా॥ఇహైవ
దేహంత్యత్యౌమినహిజీవితముత్సహే॥౧౧॥ధిజ్ఞాంచుష్కృతకమాణమసార్యంయత్రైతేహ్యసా॥లత్కుణఃపతతశ్చే
తేశరతల్పగతాసువత్॥౧౨॥త్వంనిత్యంనువిషణ్ణంమామాశ్వాసయసీలత్కుణ॥గతాసునాద్యశక్తోషిమామాతమ
భిభాషితుమ్॥౧౩॥యేనాద్యనిహతాయుద్ధేరాక్షసావినిపాతితాః॥తస్యామేవక్షితోవీరత్వంశేషేనిహతఃపరైః॥౧౪॥శ
యానశ్శరతల్పేస్త్రిశస్వశోణితపరిప్లుతః॥శరజాలైశ్చితోభాతిభాస్కరోస్తమివప్రజః॥౧౫॥భూణాభిహృతమమత్వా
న్నశక్నోత్యభిభాషితుమ్॥రుజాచాబ్రువతోహ్యస్యదృష్టిరాగేణసూద్యతే॥౧౬॥యతైవమాంవనంయాంతమనుయా
తోమహాద్యుతిః॥అహమప్యనుయాస్యామితతైవైనంయమత్సయమ్॥౧౭॥ఇష్టబంధుజసోనిత్యంమాంచనిత్యమనువ్రతః
ఇమామద్యగతోవస్థాంచమమాసార్యస్యమణః॥౧౮॥సురుష్టేనాపివీరేణలత్కుణేనసంస్తరే॥పరంపంవిప్రియంచాపి
శ్రావితంనకదాచన॥౧౯॥విససజైకవేగేనపంచబాణశతానియః॥ఇష్టస్త్రీష్టధికస్తస్తాతాతవీర్యాచ్చలత్కు
ణః॥౨౦॥అస్త్రైరస్త్రాశియోహన్యాచ్చక్రస్యాపిమహాత్మనః॥సోయమువ్యాఙహతశ్చేతేమహాహాశయనోచితః॥
౨౧॥తచ్చమిథ్యాప్రలప్తంమాంప్రథత్యుతినసంశయః॥యన్మయానకృతోరాజారాక్షసానాంవిభీషణః॥౨౨॥అస్త్రికా
ముహూతేసుగ్రీవప్రతియాతుమితోహాసి॥మత్వాహీనంమయారాజకారావణోభిద్రవేద్యతీ॥౨౩॥అంగదంతుపు
రస్కృత్యససైన్యస్ససుహృజ్జనః॥సాగరంతరసుగ్రీవసీలేనచనలేనచ॥౨౪॥కృతంహనుమతాకార్యంయదస్త్రైకుష్క
రంరణే॥ముక్షురాజేనతుష్యామిగౌరంగాంబూలాధిపేనచ॥౨౫॥అంగదేనకృతంకమమైందేనద్వివిదేనచ॥యుద్ధంకే
సరిణాసంఖ్యేఘోరంసంపాతినాకృతమ్॥౨౬॥గవయేనగవాక్షేణశరభేణగజేనచ॥అన్యైశ్చహరిభియుద్ధంమదధే
త్యక్తజీవితైః॥౨౭॥సేచాతిక్రమితుంశక్యంకైవంసుగ్రీవమానుషేః॥యత్తుశక్యంవయస్యెనసుహృదాచపరంతప॥౨౮॥
కృతంసుగ్రీవతత్సర్వంభవతాథమభిరుణా॥మిత్రకార్యంకృతమదంభవద్భివానరషభాః॥౨౯॥అనుజ్ఞాతామయా
సర్వేయథేష్టంగంతుమహాథశుశ్రువుస్తస్యతేసర్వేవానరాఃపరిదేవనమ్॥౩౦॥పతేయాంచక్రురశ్రూణినేత్రైః
కృష్ణైరేక్షణాః॥తతస్సర్వాణ్యధికానిస్థాపయిత్వావిభీషణః॥౩౧॥అజగామగదాపాణిస్త్యరితోయత్రరాఘవః॥తం
దృష్ట్వాత్పరితంయాంతంసీలాంజనవయోషమమ్॥౩౨॥వానరాదుచుపుస్సర్వేమస్యమానాస్తురావణిమ్॥నిశ్చేష్టావిగత
జ్ఞానారణరేణుసముక్షితా॥౩౩॥శయానాశరత్పస్థాన్రమ్భమాయాద్విభీషణః॥తంరాక్షసేంద్రాత్పజశంకయాతేని
పాతితారాజమతౌచదృష్ట్వా॥విభీషణంచిన్వధిరేవదృష్ట్వామేఘాయథావాయుహతాః॥౩౪॥ఇతిశ్రీమద్యుద్ధ
కాండే - ఏకోనపంచాశస్సగః*****అథోవాచమహాలేజాహరిరాజౌమహాబలః॥
కిసియంవ్యధితాసేనామూఢవాతేవసౌజలే॥౧॥సుగ్రీవస్యవచఃశ్రుత్వావాలిపుత్రంగదోబ్రవీత్॥నత్వంపశ్యసిరా

మంచలత్కుణచమహాబలమ్ ||౨|| శరజాలావితావీరావుభౌదశరభాత్తుజౌ | శరతత్వేమహాత్మానాశయానాదుధిరోక్తి
తౌ||౩||అథాబ్రవీద్వానరేంద్రస్సగ్రీవాపుత్రమంగదమ్|నానిమిత్తమిదమన్యేభవితవ్యంభయేనతు||౪|| విషణ్ణవక్షనా
హ్యేత్యైత్యక్తప్రహరణాదిశః|ప్రహరాయంతిహరయస్త్రాసాదుత్ఫుల్లలోచనాః||౫|| అన్యోన్యస్యసలజ్జంతేననిరీతుంతి
పృథ్వుతః | విప్రకషణంతిచాన్యోన్యంపతితంబంఘుయంతిచ||౬|| ఎతస్మిన్నంతరేవీరోగదాపాణిర్విభీషణః | సుగ్రీవంవక్షా
యామాసరాఘవంచనిరైక్షత||౭|| విభీషణంతంసుగ్రీవోద్భుష్టస్త్వానరభీషణమ్ | ఋతురాజంసమీపస్థంజాంబవంత
మువాచహ||౮|| విభీషణోయంసంప్రాప్తోయందృష్ట్వావానరకషణః | విద్రవంతిపరిత్రస్తారావణాత్కృజశంకయా ||౯||
శీఘ్రమేతానుసంత్రస్తాబసలుధావిప్రధావతః | పర్యవస్తాపయాభ్యాసేవిభీషణముపధైతమ్||౧౦|| సుగ్రీవేజైవము
క్తస్తుజాంబవాన్మతుపార్థివః|వానరాసాంత్యయామాససన్నిరుభ్యప్రధావతః||౧౧|| తేనివృత్తాఃపునస్సర్వేవానరా
స్త్యక్తసంభ్రమాః | ఋతురాజవచఃశ్రుత్వాతంచదృష్ట్వావిభీషణమ్||౧౨|| విభీషణస్తురామన్యదృష్ట్వాగాత్రశరైశ్చ
తమౌలత్కుణస్యచధర్మాత్కృజభూవవ్యధితేంద్రియః||౧౩|| జలక్లీన్నేనహస్తేనతయోనేత్రప్రమృజ్యచ | శోకసంపీడి
తమనారురోదవిలంబవచ || ౧౪ || ఇమాతౌసత్వసంపన్నావిక్రాంతౌప్రియసంయుగౌ | ఇమామవస్థాంగమితౌరా
క్షుణ్ణైఃకూటయోధిభిః||౧౫|| భ్రాతుఃపుత్రేణమేతేనదుష్టుత్రేణమరాత్తనా | రాక్షస్యాజిహ్వయాబుద్ధ్యావంచితాన్మ
జావిక్రమా||౧౬|| శరైరిమావలంపిద్ధౌరుధిరణసముక్షితౌ | వసుధాయామిమాసుప్తాదృశ్యేతేశల్యకాపివ||౧౭|| యయో
వీర్యముపాశ్రిత్యప్రతిస్థాకాంక్షితామయా | తావుభౌదేహనాశాయప్రసుప్తాపురుషకషణౌ||౧౮|| జీవన్నద్యక్షవనోస్త్రి
నప్తరాజ్యమనోరథః | ప్రాప్తప్రతిజ్ఞశ్చరిపుస్సకామోరావణఃకృతః||౧౯|| ఏవంబిలవమానంతంపరిష్వజ్యక్షభీషణమ్ | సు
గ్రీవస్సత్వసంపన్నోహరిరాజోబ్రవీదిదమ్ ||౨౦|| రాజ్యంప్రాప్యసిధమజ్జలంకాయాంనాత్రసంశయః | రావణ
స్సహపుత్రేణసకామంనేహలప్యతే||౨౧|| సరుజాపీడితావేతావుభౌరాఘవలత్కుణౌ | త్యక్త్వామోహంవధిష్యేతేసగ
ణంరావణంరణే||౨౨|| తమేవంసాంత్యయిత్వాతుసమాశ్వాస్యచరావణమ్ | సుషేణశ్చశురంపాశ్వేనుగ్రీవస్తుమువా
చహ|| ౨౩ || సహశూరైఃహరిగణైర్లబ్ధసంజ్ఞావరిందమా | గచ్ఛత్వంభారితరౌగృహ్యకిష్కింధాంరామలక్ష్మ
ణౌ || ౨౪ || అహంతురావణంహత్వా సపుత్రంసహజాంధవమ్ | మైథిలీమానయిష్యామిశక్రౌనష్టామివశ్రియమ్ ||
౨౫ || శ్రుత్వైతద్వానరేంద్రస్యసుషేణోవాక్యమబ్రవీత్ | దైవాసురంమహద్భుద్ధమనుభూతంసుదారుణమ్ ||౨౬||
తదాస్తదానవాదేవాశరసంస్పృశకౌఋవిదాః | నిజఘ్నశ్చస్త్రివిదుషశ్చాదయంతోముసలముఃహుః|| ౨౭ || తావా
తాన్నప్తసంజ్ఞాంశ్చపరాసూంశ్చబృహస్పతిః | విద్యాభిర్భంత్రయక్తాభిరోషధీభిశ్చికిత్సతి||౨౮|| తాన్యావధాన్యానయి
తుంక్షీరోదయాంతుసాగరమ్ | జవేనవానరాశ్శీఘ్రంసంపాతిపనసాదయః || ౨౯ || హరయస్తుజానంతిపార్వతీస్తామ
పశామధిః | సంజీవకరణీందివ్యాంపీశల్యాందేవనినితామ్||౩౦|| చంద్రశ్చనామద్రోణశ్చక్షీరోదేసాగరోత్తమే|అమృ
తంయత్రమథితంతత్రతేపరమామధీ||౩౧|| తేతత్రనిహితేదేవైఃపర్యతేపరమామధీ | అయంవాయుసుతోరాజకహమా
మాంస్తత్రగచ్ఛతు||౩౨|| ఏతస్మిన్నంతరేవాయుమేఘాంశ్చాపిసవిద్యతః | పర్యస్యసాగరేతోయంకంజయన్నివమేది
నమ్||౩౩|| మహతాపక్షవాతేనసర్వేద్విపమహాదుమాః | నిపేతుభగ్నవిటపాస్సములాలవణాంభసి||౩౪|| అభవ
పన్నగాస్త్రస్తాభోగినస్తత్రవాసినః | శీఘ్రంసర్వాణియాదాంసిజగ్ముశ్చలవణాణావమ్||౩౫|| తతోముహూతాన్
రుజంవైనతేయంమహాబలమ్ | వానరాదదృశుస్సర్వేజ్వలంతమివపావకమ్||౩౬|| తమాగతమభిప్రేత్యనాగాస్తేప్ర
దుద్రువుః | మౌస్తాసత్పురుషాబద్ధౌశరభూతైర్మహాబలౌ||౩౭|| తతస్సుపణఃకాకుత్స్థాద్భుష్టప్రత్యభినందితః | వి
మమశ్చేదపాణిభ్యాంముఖేచంద్రసమప్రభే||౩౮|| వైనతేయేనసంస్పృష్టౌస్తయోస్సురురుహుప్రణాః | సువణేచ
తమాన్నిధైతయోరాశుబభూవతు||౩౯|| తేజౌవీర్యంబలంచౌజడతాహశ్చమహాగుణః | ప్రదక్షణంచబుద్ధిశ్చస్త్రి
శ్చద్విగుణంతయో||౪౦|| తావుత్థాప్యమహావీర్యోగరుడోవాసవోపమాః|ఉభౌతౌసస్వజేహృష్టౌరామశ్చైనమువాచహ
||౪౧|| భవతీప్రసాదాద్వ్యసనంరావణిప్రభవంమహతీ | ఆవామిహవ్యతిక్రాంతౌపూర్వవద్భువినౌకృతౌ||౪౨|| యథాతా
తందశరభంయథాజంబపితామహమ్ | తథాభవంతమాసాద్యహృదయంమేప్రసీదతి||౪౩|| కోభవాకరూపసంపన్నోడి

వ్యస్సగనులేపనః | వసా నోవిరజేవస్త్రీదివ్యాభరణభూషితః || రథము వాచమహాలేజావై సతేయోమహాబలః | పత
 త్తిరాజః ప్రీతాత్పహషపర్యాకులేక్షణః || రగ్గ్రహంసఖాలేకాకుత్స్థప్రియః ప్రాణోబహిశ్చరః | గరుత్మానిహసం
 ప్రాప్తాయువాభ్యాంసాహ్యకారణాత్ || ౪౬ || అసురావామహావీర్యాదానవావామహాబలాః | సురాశ్చాపిసగంధ
 ర్వాఃపురస్సుత్యతక్రతుమ్ || ౪౭ || నేమంమోక్షయితుంశక్తాః శరబంధంనుదారుణమ్ | మాయాబలాదింద్రజితానిర్వి
 తంక్రూరకమణా || ౪౮ || పితేనాగాఃకాద్రవేయాస్తీక్ష్ణదంష్ట్రాఃప్రిహేల్పణాః || రథోమాయాప్రభావేనశరాభూత్వాత్వ
 దాశ్చితాః || ౪౯ || సభాగ్యశ్చాసిధమజ్ఞరామసత్యపరాక్రమ | లక్ష్మణేనసహభ్రాతృసమరేరిపుమాతినా || ౫౦ || ఇ
 మంశ్రుత్వాతువృత్తాంతంత్వరమాణోహమాగతః | సహసాయువయోఃసేవహేత్సఖత్వమనుపాలయ || ౫౧ || మోక్ష
 తోచమహాఘోరాదస్తాత్సాయకబంధనాత్ | అప్రనూదశ్చకథోవ్యాయువాభ్యాంనిత్యమేవహి || ౫౨ || ప్రకృత్యారా
 ఙ్మసాస్సర్వేసంగ్రామేకూటయోధినః | శూరాణాంశుద్ధభావానాంభవతామాజ్జవంబలం || ౫౩ || తన్నవిశ్వసితవ్యంహో
 రాక్షసానాంరణాజిరేపితేనైవోపమానేననిత్యంజిహ్వహిరాక్షసాః || ౫౪ || ఏవముక్త్యాతతోరామంనుపణాస్సుమహాబ
 లః | పరివ్వజ్యమహస్నిగ్ధమాప్రప్టుముపచక్రమే || ౫౫ || సఖేరాఘవధమజ్ఞరిపూణామపివత్సలభ్యనుజ్ఞాతుమిచ్ఛా
 మిగమిష్యామియథాగతమ్ || ౫౬ || నచకాతూహలంకార్యంసఖత్వంప్రతిరాఘవకృతకర్మా రణేవీరసఖత్వమనువేత్స
 సి || ౫౭ || బాలవృద్ధావశేషాంతులంకాంకృత్యాశరోమిభిః | రావణంచరిపుంహత్వాసీతాంసముపలప్స్యేసి || ౫౮ || ఇత్యేవ
 ముక్త్యావచనంనుపణాశ్శీఘ్రవిక్రమః | రామంచవిరుజంకృత్యామధ్యేతేషాంవనాకసామ్ || ౫౯ || ప్రదక్షిణంతతఃకృత్వా
 పరివ్వజ్యచవీర్యవాన్ | జగామాకాశమావిశ్వసుపణాఃపవనోయథా || ౬౦ || విరుజౌరాఘవౌదృష్ట్వాతథావాసరయూధ
 పాః | సింహనాదాంస్తదానేమలాంగులాదుగుపుస్తదా || ౬౧ || తతోభేరిస్సమాజఘ్నమ్మృదంగాంశ్చాప్యనాద
 యన్ | దద్ధుశ్శంఖాసంప్రహృష్టాఃత్వేషంత్యపితథాపరే || ౬౨ || ఆస్ఫోట్యాస్ఫోట్యవిక్రాంతావాసరాసగయోధినః |
 ప్రమానుత్పట్యవివిధాంస్తస్థశ్చతసహస్రశః || ౬౩ || విస్ఫుజంతోమహానాదాంస్త్రాసయంతోనిశాచరాణాంకాదా
 రాణ్యుపాజగ్మర్యోద్ధకామాఃప్లువంగమాః || ౬౪ || తతస్తుభీమస్తుములోనినాదోబభూవశాఖామృగయాధపానామ్ | త్స
 యేనిదాఘస్యయథాఘనానాంనాదస్సుభీమోనదతాంనిశీఘ్రే || ౬౫ || ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే - పంచాశస్సగణః - *****

తేషాంసుతుములంశబ్దంవాసరాణాంశరస్వినామ్నదతాంరాక్షసేస్సాధంతదాశుశ్రావరావణః || ౧ || సిగ్ధ
 గంభీరనిమోహంశ్రుత్వాచనినదంభృశమ్ | సచివానాంతతస్తేషాంసుధ్యేవచనమబ్రవీత్ || ౨ || యథాసాసంప్రహృష్టా
 నాంవాసరాణాంసముత్థితః | బహూనాంసుమహానాదోమేమానామివగర్జతా || ౩ || వ్యక్తంసుమహాతీప్రీతిరేతేషాంసాత్ర
 సంతయః | తథాహివిపులైర్నాదైశ్చతుభేవరుణాలయః || ౪ || తాతుబద్ధశరైస్త్రైస్త్రాభ్రాతరౌరామలక్ష్మణౌ | ఆయం
 చసుమహాన్నాదశ్శంకాంజనయతీవమే || ౫ || ఏతత్తువచనంచాత్త్వామంత్రిణోరాక్షసేశ్వరః | ఉవాచనైర్వృతాంస్త్రస
 మీవపరివర్తినః || ౬ || జ్ఞాయతాంరూణామేతేషాంసర్వేషాంవసచారిణామ్ | శోకకాలేసముత్పన్నేహషకారణముద్ధి
 తమ్ || ౭ || తథోక్తాస్తేనసంభ్రాంతాః ప్రాకారమధిరుహ్యతే | వద్యశుఃపాలితాంసేనాంసుగ్రీవేణమహాత్మనా || ౮ || తాచ
 ముక్తాసుఘోరేణశరబంధేనరాఘవోసముత్థితామహాభాగోవిషేదుః | సేక్యరాక్షసాః || ౯ || సంత్రస్తహృదయాస్సర్వే
 ప్రాకారాదవరుహ్యతే | విషణ్ణనదనాఘోరారాక్షసేంద్రముపస్థితాః || ౧౦ || తదప్రియందీనముఖారావణస్యనిశాచ
 రాః | కృత్యునివేదయామాసుర్యథావద్వాక్యకౌవిదాః || ౧౧ || యాతావింద్రజితాయుద్ధేభ్రాతరౌరామలక్ష్మణౌ | ని
 విబద్ధశరబంధేననిష్క్రంభభుజౌకృతా || ౧౨ || విముక్తాశరబంధేనతౌదృశ్యేతేరణాజితే | పాశానివగజౌభిత్వాగజేంద్రస
 మవిక్రమాః || ౧౩ || తచ్చుత్వావచనంతేషాంరాక్షసేంద్రమహాబలః | చింతాశోకసమాక్రాంతౌవిషణ్ణవదనోబ్ర
 వీత్ || ౧౪ || ఘోరైర్దక్షతవరైర్బద్ధశరైరాశీవిహేపమైః | అమోఘైస్సూర్యసంకాశైః ప్రముఖ్యేంద్రజితాయుధి || ౧౫ || త
 దస్త్రబంధమాసాద్యయదిముక్తారిపూమమ | సంశయస్థమిదంసర్వమనుపశ్యామ్యహంబలమ్ || ౧౬ || నిష్ఫలాఃకలుసంవృ
 త్తాశ్శరావాసుకితేజసః | ఆదత్తంయైస్తుసంగ్రామేరిపూణాంమమజీవితమ్ || ౧౭ || ఏవముక్త్యాతుసంక్రద్ధోనిశ్వసన్మర
 గాయథా | అబ్రవీత్ రాక్షసాంసుధ్యేగూమాక్షుంనామరాక్షసమ్ || ౧౮ || బలేనహతాయైరక్షసాంభీమవిక్రమ | త్వం

వధో యాభినిర్యాహిరామస్య సహపానరైః || ౧౯ || విషము క్తస్తుధూమ్రాక్షౌరాక్షసేంద్రేణధీమతాకృత్వాప్రతాపం
సంహృష్టో నిజః గామస్య పాలయాత్ || ౨౦ || అభినిష్క్రమ్య తద్ద్వారం బలాధ్యక్షమువాచహ | త్వరయస్వ బలః తుణ్ణం
కించి రేణయ్యత్సతః || ౨౧ || ధూమ్రాక్షః చ సంత్రుత్వా బలాధ్యక్షౌ బలానుగః | బలముద్యోజయామాస రావణస్యాజ్ఞః
యాం కుశవే || ౨౨ || తే బద్ధఘంటాబలితో ఘోరయాపానిశాచరాః విగర్జమానా స్సంహృష్టా ధూమ్రాక్షం పర్యవారయా
|| ౨౩ || వివిధాయుధమాస్తాశ్చ శూలముద్గరపాణయః | గదాభిః పట్టనైదఃండై రాయనైర్దుసలైభ్యశశమ్ || ౨౪ || పరిమ్రోభింధి
పాలైశ్చ భల్లైః ప్రాప్తైః పరశ్వధైః | నిర్యయా రాక్షసాదిస్సౌభ్యనదఃంతో జలదాయథా || ౨౫ || రథైః కవచిన స్త్వ న్యేధ్వ
జైశ్చ సమలంకృతైః | నువణజాలవిహితైః ఖరైశ్చ వివిధాననైః || ౨౬ || హయైః పరమశీఘ్రైశ్చ గజేంద్రైశ్చ వనోత్ప
ప్తైః | నిర్యయా రాక్షసవ్యాఘ్రవ్యాఘ్రాభివదురాసదాః || ౨౭ || వృకసింహముఖై ర్యుక్తఖరైః కనకభూషణైః | ఆరు
రోహరథం దివ్యంధూమ్రాక్షః ఖరనిస్వసః || ౨౮ || సనిర్యాతో మహావీర్యధూమ్రాక్షౌ రాక్షసైర్వృతః | ప్రహసన్ పశ్య
మద్వారం హనుమాన్ త్రయూధపః || ౨౯ || రథప్రవరమాస్థాయ ఖరయుక్తం ఖరస్వనమ్ | ప్రయాంతంతు మహాఘోరం
రాక్షసంభీమవిక్రమం || ౩౦ || అంతరిక్షగతాఘోరాశ్శకునాః ప్రత్యవారయా | రథశీఘ్రే మహాభీమో గృధ్రశ్చ నిపపా
తహ || ౩౧ || ధ్వజాగ్రే గృధితా శ్చైవ నిపేతుః కుణపాశనాః | రుధిరా ద్రోమహాశ్వే తః కబంధః పతితో భువి || ౩౨ || స్వ
రంచోత్పృజన్నాదంధూమ్రాక్షస్య సమీపతః | వనమరుధిరం దేవస్సంచచాలచమేదినీ || ౩౩ || ప్రతిలోమం వనో వాయు
నిఃఘాతసమనిస్వసః | తిమిరౌ మువృతాస్తత్రదిశశ్చ నచకాశిరే || ౩౪ || సతూత్పతాంస్తదాదృష్ట్వా రాక్షసానాం భ
యోవహాః | ప్రాచుభూతాన్ మహారాంశ్చ ధూమ్రాక్షౌ వ్యధితో భవత్ || ౩౫ || ముముహూరాక్షసాస్స ర్వేధూ
మ్రాక్షస్య పురస్సరాః || తతస్సుభీమో బసూభినిశాచరైర్వృతో వినిష్క్రమ్య రణోత్పకౌబలీ | దదశ తాం రాఘ
వబాహుపాలితాం మహాఘృకల్పం భువి వానరించ మూమ్ || ౩౬ || ఇతి శ్రీమద్భగవద్గీతా - ఎకపంచాశ స్సర్గః - ***

ధూమ్రాక్షం ప్రేక్ష్య నిర్యాంతం రాక్షసంభీమవిక్రమమ్ | వినేదుర్వానరాస్స ర్వేప్రహృష్టా యుద్ధకాంక్షిణః || ౧ ||
తేహం సుతుములం యుద్ధం సంజజ్ఞేహరిరక్షసామ్ | అస్యోన్యం పాదపై ఘోరం నిఘ్నతాం శూలముద్గరైః || ౨ || ఘోరై
శ్చ పరిమ్రోశ్చైస్త్రిస్త్రీశూలైశ్చాపి సంహతైః | రాక్షసైర్వానరాఘోరైర్వినికృత్తాస్స మంతతః || ౩ || వానరై రాక్షసా
శ్చాపి స్రుప్తైః భూమాసమీకృతాః | రాక్షసాశ్చాపి సంత్రుద్ధావానరాన్నిశితైశ్చరైః || ౪ || వివృధుఘోరసంకాతైః కంక
పతైః రజిష్టాః | తే గదాభిశ్చ భీమాభిః పట్టనైః కూటముద్గరైః || ౫ || విదార్యమాణారక్షోభిర్వానరాస్తే మహాబలాః | అమ
హాజ్ఞనితోద్ధమాశ్చ కర్షణ్యభీతవత్ || ౬ || శరనిర్భిణ్ణా గాత్రాస్తే శూలనిర్భిణ్ణమస్తకాః | జగృహుస్తే స్రుమాంస్త
త్రశిలాశ్చ హరియూధపాః || ౭ || తేభీమవేగాహరయోనదఃమానాస్తతస్తతః | మమంధూరాక్షసాభీమాన్నామా
నిపబభాషిరే || ౮ || తద్భూపాచ్ఛతం ఘోరం యుద్ధం వానరరక్షసామ్ | శిలాభిర్వివిధాభిశ్చ బహుభిశ్చైవ పాదపైః || ౯ ||
రాక్షసామధితాః కేచిద్వానరైః జితకాశిభిః | వనమూరుధిరం కేచిన్తు ఖైరుధిరభోజనాః || ౧౦ || పాశ్వేషు దారితాః కేచిత్కే
చిద్రాశీకృతాన్ మ్రైః || ౧౧ || శిలాభిశ్చూణితాః కేచిత్కేచిద్దంతైర్విదారితాః | ధ్వజైర్విషధితైభ్యఃైభ్యైశ్చ విప
చాతితైః || ౧౨ || రథైర్విధ్వంసితైశ్చాపి పతితై రజనీపరైః | గజేంద్రైః పర్యతాకారైః పర్యతాగ్రైర్వానకసామ్ || ౧౩ || మ
ధితైర్వాజిభిః కీణాంసారోహైర్వసుధాతలమ్ | వానరైర్భీమవిక్రాంతై రాఘ్రత్యాఘ్రైశ్చ వేగితైః || ౧౪ || రాక్షసాః కరజై
స్త్రైశ్చ ముఖైశ్చ ప్రవిదారితాః | వివణావదనాభూయోవిప్రక్లిరశిరోరుహాః || ౧౫ || మూఢాశ్శోణితగంధేన నిపేతుధరణీ
తలైః | న్యేపరమసంత్రుద్ధా రాక్షసాభీమనిస్వనాః || ౧౬ || తలై రేవాభిధావంతి వజ్రస్పృశన్ సమైహారీక | వానరై రాఘ
వంతస్తే వేగితావేగవత్తరైః || ౧౭ || ముష్టిభిశ్చ రణైదఃంతైః పాదపైశ్చావబాధితాః | వానరై హన్యమానాస్తే రాక్షసావి
ప్రమద్రువుః || ౧౮ || సైన్యంతు విప్రతంద్యష్టాధూమ్రాక్షౌ రాక్షసపక్షాః | క్రోధేన కదనంచక్రే వానరాణాం యుయుత్స
తామ్ || ౧౯ || ప్రాప్తైః ప్రమథితాః కేచిద్వానరాశ్శోణితస్రవాః | ముద్గరై రాహతాః కేచిత్పతితాధరణీతలే || ౨౦ || పరిమ్రో
హాధితాః కేచిద్భిండినాలైర్విదారితాః | పట్టనై రాహతాః కేచిద్విహ్వలంతో గతాసవః || ౨౧ || కేచిద్వినిహతాశ్శూలైరు
ధిరాగ్రాహనౌకసః | కేచిద్విగ్రావితానప్తాః సబలై రాక్షసైర్బుధిః || ౨౨ || విభిన్నహృదయాః కేచిత్కేచిత్పాశ్వేన

దారితాః విదారితాస్త్రైశ్చాలైశ్చ కేవిదాంతైర్వినిస్సృతాః ॥ ౨౦ ॥ తత్సభ్యమం మహాయుద్ధం హరిరాక్షససంకులమ్ ॥ ప్ర
బభాశ బ్రహ్మహుళం శిలాపాదపసంకులమ్ ॥ ౨౩ ॥ ధనుర్జ్యోతం త్రిమధురం హి కాతాశ సమన్వితమ్ ॥ మంద్రస్తనితసంగీతం
యుద్ధగాంధర్వమూబభౌ ॥ ౨౪ ॥ ధూమ్రాక్షుస్తధనుష్పాశిర్వానరాణామూధాని ॥ హసన్విద్రావయామాస దిశస్త్రశ
రవృష్టిభిః ॥ ౨౫ ॥ ధూమ్రాక్షాణాదితం సైన్యం వ్యధితందృశ్యమారుతిః ॥ అభ్యవర్తత సంక్రుద్ధః ప్రగృహ్య విపులాంశిలామ్
౨౬ ॥ క్రోధాద్విసుతా మ్రాక్షుః పితృతుల్యపరాక్రమః ॥ శిలాంతాం పాతయామాస ధూమ్రాక్ష స్వరథం ప్రతి ॥ ౨౭ ॥ ఆ
పతంతీంశిలాందృష్ట్వా గదాముద్యమ్య సంభ్రమాత్ ॥ రథాదాప్లుత్య వేగేన వసుధాయాం వ్యతిష్ఠతి ॥ ౨౮ ॥ సా ప్రమథ్య రథంత
స్యనిపపాత శిలాభువి ॥ సచక్రకూబరం సాశ్వం సద్వజం సశరాసనమ్ ॥ ౨౯ ॥ సభజ్జ్వతురథంతస్య హనూమాన్ న్యారుతా
త్తజః ॥ రక్షసాంకదనంచక్రే సస్కంధవిట ప్రుఢమైః ॥ ౩౦ ॥ విభిన్నశిరసో భూత్వా రాక్షసాశ్శోణితక్షితాః ॥ మ్రమైః ప్ర
మథితాశ్చాన్యేనిపేతుధఃరణీతలే ॥ ౩౧ ॥ విద్రావ్య రాక్షసం సైన్యం హనూమాన్ న్యారుతాత్తజః ॥ ౩౨ ॥ రేశ్శిఖరమాయా
ధూమ్రాక్ష మభిమ్రువే ॥ ౩౩ ॥ తమాపతంతం ధూమ్రాక్షా గదాముద్యమ్య వీర్యవా ॥ వినదమానస్సహసా హనూమం
తమభిద్రవత్ ॥ ౩౪ ॥ తతః క్రుద్ధస్తు వేగేన గదాంతాం బహుకంకులకామ్ ॥ పాతయామాస ధూమ్రాక్షో మస్తకేతుహ
నూమతః ॥ ౩౫ ॥ తాడితస్సతయాత త్రగదయాభీమయాపయా ॥ సకపిమారుతబలస్తం ప్రహరమచింతయ ॥ ౩౬ ॥ ధూ
మ్రాక్షస్య శిరోమధ్యే గిరిశృంగమపాతయత్ ॥ సవిహ్వలితసవాం గూగిరిశృంగేణ తాడితః ॥ ౩౭ ॥ పపాత సహసా భూ
మావిక్కిర్ణభవపర్వతః ॥ ధూమ్రాక్షం నిహతందృష్ట్వా హతశేషానిశాచరాః ॥ ౩౮ ॥ తస్తాః ప్రవివిశులంకాం వధ్యమానాః ప్ల
వంగమైః ॥ ౩౯ ॥ సతుపవనసుతో నిహత్య శత్రుంక్షుతజవహాస్సరితశ్చ సన్నికీర్య రిపువధజనితశ్చ మోమహాత్మా ముదమగమ
త్సపిభిశ్చ పూజ్యమానః ॥ ౪౦ ॥ ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే ద్విపంచాశ స్సర్గః ॥ *****

ధూమ్రాక్షునిహతం శ్రుత్వా రావణో రాక్షసేశ్వరః ॥ క్రోధేన మహతావిష్టో నిశ్వసన్ సురగూయథా ॥ ౧ ॥ దీర్ఘ
ముష్ణం వినిశ్వస్య క్రోధేన కలుషీకృతః ॥ అబ్రవీద్రాక్షసంశూరం వజ్రదంష్ట్రం మహాబలమ్ ॥ ౨ ॥ గచ్ఛత్వం వీరనిర్యాపి
రాక్షసైః సరివారితః ॥ జహి దాశరథిం రామం సుగ్రీవం వానరైస్సహ ॥ ౩ ॥ తథేత్యుక్త్వా మ్రతతరం మాయావీరాక్షసేశ్వరః ॥
నిజగామబలైస్సాధకం బహుభిః పరివారితః ॥ ౪ ॥ నాగైరైవైః ఖరైరుష్ట్రైస్సంయుక్తు సమాహితః ॥ పతాకాధ్వజచ
త్రైశ్చరథైశ్చ పరివారితః ॥ ౫ ॥ తతో విచిత్రకేయూరమకుటైశ్చ విభూషితః ॥ తనుత్రాణిచసంవృత్య సధనునిర్వయా
మ్రతమ్ ॥ ౬ ॥ పతాకాలంకృతం దీప్తం తప్తకాంచనభూషణమ్ ॥ రథం ప్రదక్షిణం కృత్వా సమారోహచ్ఛమూపతిః ॥ ౭ ॥ యష్టి
భిస్తోమరైశ్చిత్రైశ్చాలైశ్చ ముసలైరపిభిండివాలైశ్చ పాశైశ్చ శక్తిభిః పట్టసైరపి ॥ ౮ ॥ ఖడ్గైశ్చ క్రేగదాభిశ్చ నిశితైశ్చ ప
రశ్వధైః ॥ పదాతయశ్చ నిర్యాతా వివిధాశ్శస్త్రపాణయః ॥ ౯ ॥ విచిత్రవాససస్పర్షైర్దీప్తారాక్షసపుంగవాః ॥ గజామదో
త్సూటాశ్చూరాశ్చ లంతభివపర్వతాః ॥ ౧౦ ॥ ఆరూఢాయుధకుశలైస్తామరాంకుశపాణిభిః ॥ అన్యే లక్షణసంయుక్తాశ్చూరా
రూఢామహాహయాః ॥ ౧౧ ॥ తద్రాక్షసబలం ఘోరం విప్రస్థితమశోభత ॥ ప్రావృట్యా లెయథా మేఘానదః మానాస్స
విద్యుతః ॥ ౧౨ ॥ నిస్సృతాదక్షిణద్వారాదంగదోయత్రయాధవః ॥ తేహం నిష్క్రమమాణానామశుభం సమజాయత ॥
౧౩ ॥ ఆకాశాద్విఘ్నాన్తీవ్రాణ్మూలశ్చోభ్యపతంస్తదా ॥ వమంత్యః పావకజ్వాలాశ్చివాఘోరం వవాశిరై ॥ ౧౪ ॥ వ్యా
హరంతో మృగాఘోరారక్షసాం నిధనంతదా ॥ సమాపతంతో యోధాస్తు ప్రాసూలభయమోహితాః ॥ ౧౫ ॥ పతానా
త్పాతికాదృష్ట్వా వజ్రదంష్ట్రం మహాబలః ॥ దైన్యమాలంబ్య తేజస్వనిజగామరణోత్సుకః ॥ ౧౬ ॥ తాంస్తు నిష్క్రమతో
దృష్ట్వా వానరాజితకాశినః ॥ ప్రణేదుస్సహసానాదాఘోరాయంతో దిశోదశ ॥ ౧౭ ॥ తతః ప్రవృత్తంతు ములంహరిణాంరా
క్షసైస్సహ ॥ సూరాణాంభీమరూపాణామనోన్యవధకాంక్షిణామ్ ॥ ౧౮ ॥ నిష్ప్రతంతో మహిమాత్సహాభిన్నదేహశిరో
ధరాః ॥ రుధిరోక్షితసర్వాంగాన్యపతజగతి తలే ॥ ౧౯ ॥ కేవిదనోన్యమాసాద్య శూరాః పరిఘపాణయః ॥ చిక్షిపుర్వివిధంశ
స్త్రం సమరేష్వనివర్తినః ॥ ౨౦ ॥ మ్రమాణాంచ శిలానాంచ శస్త్రాణాంచాపి నిస్సనః ॥ శ్రూయతే నమహంస్తత్రఘోరో
హృదయభేదనః ॥ ౨౧ ॥ రథనేమిస్సనస్తత్రధనుశ్చాపి నిస్సనః ॥ శంఖభేరిమృదంగానాం బహువతుములస్సనః ॥ ౨౨ ॥ కేవి

దస్త్రాశీసంత్యజ్యబాహుయుద్ధమకుర్వత । తలైశ్చచరణైశ్చాపిముష్టిభిశ్చ మైరపి ॥౨౩॥ జానుభిశ్చహతాః కేచిద్భి
న్నదేహశ్చ రాక్షసాః శిలాభిశ్చాపి తాః కేచిద్వానరై ర్యుద్ధముః ॥౨౪॥ వజ్రదంష్ట్రాభ్యశంబాణైరణేవ త్రాస
యహర్హివచారలోక సంహారేపాశహస్తైశ్చవాంతకః ॥౨౫॥ బలవంతోస్తువిదుషానానాప్రహరణారణే జఘ్నుర్వా
నరసైన్యానిరాక్షసాః క్రోధమూఢితాః ॥౨౬॥ నిఘ్నంతోరాక్షసాదృష్ట్యానవాన్వానిసుతోరణే క్రోధేనద్విగుణా
వృష్టః సంవత్సరకథానలః ॥౨౭॥ తా రాక్షసగణానవాన్స్వక్షుముద్యవ్యవీర్యవా ॥ అంగదః క్రోధతామ్రాక్ష
స్సింహాత్ముర్రమృగానివ ॥౨౮॥ చకారకదనంఘోరంశక్రతుల్యపరాక్రమః ॥ అంగదాభిముఖాస్తత్రరాక్షసాభీమవి
క్రమాః ॥౨౯॥ విభిన్నశిరసః పెతుర్వికృత్యాశ్చవపాదపాః ॥ రథైరశ్వేధ్వజైశ్చిత్రైశ్చరైహారిరక్షసామ్ ॥౩౦॥ రుధిశ
జైవసంఘన్నాభూమిర్భయకరీతదాహరీ కేయూరవస్త్రైశ్చశస్త్రైశ్చసమలంకృతా ॥౩౧॥ భూమిభాః తిరణేతత్రశా
రదీవయథానిశా ॥ అంగదస్యచవేగేనతద్రాక్షసబలంమహత్ ॥౩౨॥ ప్రాకంపతతదాతత్రపవనేనాంబుదోయథా ॥ ఇతి
శ్రీమద్యుద్ధకాండే - త్రిపంచాశస్సర్గః ॥

స్వబలస్యనిహితేన అంగదస్యజయేనచ । రాక్షసః క్రోధమవిష్టోవజ్రదంష్ట్రేనహాబలః ॥౧॥ సః ష్పర్శ్యధనర్హ
రంశక్రాశనిసముస్వనమ్ ॥ వానరాణామనీకాని ప్రాకిరచ్ఛరవృష్టిభిః ॥౨॥ రాక్షసాశ్చాపిముఖ్యాస్త్రైరధేమసమవస్థితాః ॥
నానాప్రహరణాశ్శూరాః ప్రాయుధ్యంతతదారణే ॥౩॥ వానరాణాంతుశూరాస్తేసర్వేచస్లవగమభాః ॥ అయుధ్యంతశ్చ
లాహస్తాస్సమవేతాస్సమంతతః ॥౪॥ తత్రాయుధసహస్రాశీతస్త్రిన్నాయోధనేభ్యశమ్ ॥ రాక్షసాః కపిముఖ్యముపాత
యాంచక్రీరేతదా ॥౫॥ వానరాశ్చాపిరక్షస్సుగిరీవృక్షామహాశిలాః ॥ ప్రవీరాః పాతయామాసుమత్తవారణసన్ని
భాః ॥౬॥ శూరాణాంయుధ్యమానానాసమరేష్వనివతః ॥ నామరక్షసాంవానరాణాంచసయుద్ధంసమవతేత ॥౭॥ ప్రభి
న్నశిరసః కేచిద్భిన్నైః పాదైశ్చబాహుభిః ॥ శస్త్రైరపితదేహాస్తురుధిరైః సముక్షితాః ॥౮॥ హరయోరాక్షసాశ్చైవ
శేరతేగాంసమాశ్రితాః ॥ కంకృధకులాక్షిణాః సూమాయుగణసంకులాః ॥౯॥ కబంధానిసముత్పేతుర్భీరుణాంభీష
ణానివై ॥ చిన్నబాహుశిరఃపాదాభిన్నకాయాశ్చభూతలే ॥౧౦॥ వానరా రాక్షసాశ్చాపినిపేతుస్తత్రవైరణే ॥ తతోవానర
నైన్యేనహన్యమానంతురక్షసామ్ ॥౧౧॥ ప్రాభజ్యతబలంసర్వంవజ్రదంష్ట్రస్యపాశ్వతః ॥ రాక్షసాభయవిత్ర
స్తాహన్యమానాః ప్లవంగమైః ॥౧౨॥ దృష్ట్వాభూద్రోషతామ్రాక్షోవజ్రదంష్ట్రః ప్రతాపవా ॥ ప్రవివేశధనుష్పాణి
స్త్రాసయహారివాహినీమ్ ॥౧౩॥ శరైర్విదారయామాసకంకవత్త్రైజిహ్వాగైః ॥ జఘ్ననవానరాంస్తత్రసప్తాష్టానవపం
చద ॥౧౪॥ వివ్యాధపరమక్రుద్ధోవజ్రదంష్ట్రః ప్రతాపవా ॥ తస్తాస్సర్వేహారిగణాశ్చరైస్సక్తృక్షకంధరాః ॥౧౫॥ అంగ
దంసంప్రధావంతిప్రజాపతిమివప్రజాః తతోహారిగణాభగ్నాదృష్ట్వావాలిసుతస్తదా ॥౧౬॥ క్రోధేనవజ్రదంష్ట్రం
తముదీక్షంతముదైక్షతవజ్రదంష్ట్రోగదశ్చోభాసంగతోహారిరాక్షసామ్ ॥౧౭॥ శేరతుఃపరమక్రుద్ధోహారిమత్తగజావివతత
శ్శరసహస్రేణవాలిపుత్రంమహాబలమ్ ॥౧౮॥ జఘ్ననమమదేశేషుమాతంగమివతోమరైః ॥ రుధిరోక్షితసవాంసూవా
లిసూనుమహాబలమ్ ॥౧౯॥ చిక్షేపవజ్రదంష్ట్రాయవృక్షంభీమపరాక్రమః ॥ దృష్ట్వాపతంతంతంవృక్షమసంభ్రాంతశ్చరా
క్షసామ్ ॥౨౦॥ విచ్ఛేదబహుధాసోపినికృత్తఃపతితోభువితందృష్ట్వావజ్రదంష్ట్రస్యవిక్రమంప్లవగమభాః ॥౨౧॥ ప్రగృహ్యోపు
లంశైలంచిక్షేపచననాదచ ॥ సమాపతంతంతందృష్ట్వారథాదాఘ్నేత్యవీర్యవా ॥౨౨॥ గదాపాశీరసంభ్రాంతఃపృథివ్యాం
సమతిష్ఠతాసోగదేనబలాత్క్షిప్తోగత్వాతురణమూర్ధని ॥౨౩॥ సచక్రకూబరంసాశ్వంప్రహమాధరథంతదా ॥ తతో
శ్శృంగిరీమాక్షిప్యవిపులం మ్రుమభూషితమ్ ॥౨౪॥ వజ్రదంష్ట్రస్యశిరసిపాతయామాససోగదః ॥ అభవచ్ఛాణితోద్ధారి
వజ్రదంష్ట్రః సముూఢితః ॥౨౫॥ ముహూర్తమభవన్నాథోగదామాలింగ్యనిశ్చిన్త ॥ సలభసంజ్ఞోగదయావాలిపుత్ర
మవస్థితమ్ ॥౨౬॥ జఘ్ననపరమక్రుద్ధోవతోదేశేనిశాచరః ॥ గదాంత్యక్తాతతస్తత్రముష్టియుద్ధమవతేత ॥౨౭॥ అస్మో
న్యంజఘ్నుతుస్తత్రతాపుభోహారిగాక్షసా ॥ రుధిరోద్ధారిణౌతానుప్రహరైర్జయోరీకృతా ॥౨౮॥ బభూవతుస్సుసంభ్రాం
తావంగారకబుధావివతతఃపరమతేజస్వి ॥ అంగదఃకపికుంజరః ॥౨౯॥ ఉత్పాట్యవృక్షంస్థితవా ॥ బహుపుష్పఫలాచితమ్ ॥
సగగాహాక్షభంచమభిక్షంచవిపులంశుభమ్ ॥౩౦॥ కింకణజాలసంఘర్షంచమణాచపరిపక్వతమ్ ॥౩౧॥ త్రాంచే

రతుమాః గాఢా రుషితాకపిరాక్షసాః ॥ ౩౧ ॥ జన్మతుశ్చ తదా మోక్షస్య నిర్దయం జయకాంక్షితాః । వైశ్వానరశో
భేతాంపుష్పితా వివకింశుకాః ॥ ౩౨ ॥ యుద్ధమానాపరిశ్రాంతౌ జానుభ్యామవనింగతౌ । నిమేషాంతరమ్నా త్రేణిలంగదకపి
కుంజరః ॥ ౩౩ ॥ ఉదతిష్ఠతదీప్తాక్షో దండాహతభవోరగః । నిమః లేనసుధో తేనఖడ్గేనాస్యమహచ్ఛిరః ॥ ౩౪ ॥ జహానవజ్రం
ప్రస్యవాలిసూనుమహాబలః । రుధిరోక్షితగాత్రస్యబభూవపతతంద్విధా ॥ ౩౫ ॥ సరోషపరివృత్తాక్షం శుభః క్షహతం
శిరః । వజ్రకంష్ఠగ్రహతందృష్ట్యైరాక్షసాభయమోహితాః ॥ ౩౬ ॥ తస్మాత్ప్రత్యపతలంకాంవధ్యమానాః స్థలంకమైః
విష్ణువదనాదీనా హ్రీయాకించదవాద్భుతాః ॥ ౩౭ ॥ నిహత్యతం వజ్రధరప్రభావస్సవాలిసూనుకపిసైన్యమధ్యే । జగా
మహామంసుహితో మహాబలస్సహస్రనేత్రస్త్రిక్షలై రివావృతః ॥ ౩౮ ॥ ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే - పంచపంచాశస్సగః - ౫
వజ్రకంష్ఠగ్రహతం శ్రుత్వా వాలిపుత్రేణ రావణః । బలాధ్యక్షమువాచేదంకృతాంజలిమవస్థితమ్ ॥ ౧ ॥ శ్రీమం
ర్యాంతుమథాహరాక్షసాభీమవిక్రమాః । అకంపనంపురస్సృత్యసర్వశస్త్రప్రకౌవిడమ్ ॥ ౨ ॥ ఏషశస్త్రాచగోష్ఠాచనే
తావయుధిసమృతః । భూతికామశ్చ మేనిత్యం నిత్యంచ సమరప్రియః ॥ ౩ ॥ ఏషజేష్యతి కాకుత్స్థాసుగ్రీవంచమహాబలమ్ । వా
నరాంశ్చాపరాక్షాహూరాహనిష్ఠతివరంతపః ॥ ౪ ॥ పరిగృహ్య సతామాజ్ఞాం రావణస్య మహాబలః । బలం సంత్వరయామా
నతదాలఘువరాక్రమః ॥ ౫ ॥ తతానానాప్రహరణాభీమాత్సాభీమదశనాః । నిష్పేరూరక్షసాం ముఖ్యాబలాశ్చక్షుప్రచో
దితాః ॥ ౬ ॥ రథమాస్థాయ విపులంతస్తకాంచనకుండలః । మేఘభోమేఘవణశ్చ మేఘస్వనమహాస్వనః ॥ ౭ ॥ రాక్షసైస్సం
వృతోభీమైస్తదానిర్యాత్యకంపనః । నహికంపయితుంశక్యస్మై రపిమహామృధైః ॥ ౮ ॥ అకంపనస్తతస్తేమామాదిత్యఇవతేజ
సా । తస్యనిధావమానస్యసంరథస్యయుయుత్సయా ॥ ౯ ॥ అకస్తాద్దైన్యమాగచ్ఛద్ధయానాంరథవాహినామ్ । వ్యస్ఫుర
న్నయనంచాస్యసవ్యం ధూభినందినః ॥ ౧౦ ॥ వివణోముఖవణశ్చగద్గదశ్చాభవత్స్వనః । అభవత్పుడినేచాపిచుడినం
రూక్షమామతమ్ ॥ ౧౧ ॥ ఉచుఃఖగామృగాస్సర్వేవాచః । శ్రూరాభయావహాః । నసంజాయాపదితస్సంధశ్చానూలస
మవిక్రమః ॥ ౧౨ ॥ తానుత్వాతానదింత్యేవనిజగామరణాజిరమ్ । తదానిగచ్ఛతస్తస్యరక్షసస్సహరాక్షసైః ॥ ౧౩ ॥ బ
భూవసుమహాన్నాదః తోభయన్నివసాగరమ్ । తేనశబ్దేన విత్రస్తావానరాణాం మహాచమూః ॥ ౧౪ ॥ మ్రమశైలప్రహరణా
యోధుంసమవత్యత । తేషాంయుద్ధం మహాకౌత్రం సంజజ్ఞేహరితక్షసామ్ ॥ ౧౫ ॥ రామరావణయోరభేదసమభివ్యక్తదే
హినామ్ । సర్వేహ్యతిబలాశ్శూరాస్సర్వేపర్వతసన్నిభాః ॥ ౧౬ ॥ హరయోరాక్షసాశ్చైవపరస్పరజిహ్వాంసవః । తేషాంవి
నదతాంశ్జిహ్వంసంయుగేతితరస్వినామ్ ॥ ౧౭ ॥ శుశ్రువేసుమహాక్రౌధాదమోక్షస్యమభిగజతామరజశ్చాకుణవన్దా
భంసుభీమవభవస్త్వశమ్ ॥ ౧౮ ॥ ఉద్ధూతంహరిత్యోభిస్సంగురోధదశోదశ । అమోక్షస్యంరజసాతేనకాశేయోద్ధూతపాం
డునా ॥ ౧౯ ॥ సంవృతానిచభూతానిదదృశునరణాజిరేనధ్వజానపతాకావావమూవాతురగోపివా ॥ ౨౦ ॥ ఆయుధంస్యం
దనంవాపిదదృశేతేనరేణునాశబ్దశ్చసుమహాంస్తేషాంనదతామభిధావతామ్ ॥ ౨౧ ॥ శ్రూయతేతుములెయుద్దేనరూపా
ణిచకాశిరేహరీనేవనుసంక్రద్ధాహరయోజఘ్నురాహవే ॥ ౨౨ ॥ రాక్షసాశ్చాపిరక్షాంసేనిజఘ్నుస్తేమిరేతదా । పరాం
శ్చైవవినిఘ్నంతఃస్వాంశ్చవాసరరాక్షసాః ॥ ౨౩ ॥ రుధిరాద్రాంతదాచక్రర్త హంపంకానులేపనామ్ । తతస్తురుధిరౌ
ఘోశిక్తంవ్యవగతంరజః ॥ ౨౪ ॥ శరీరశవసంకీర్ణాబభూవచవసుంధరా । మ్రమశక్తిశిలాప్రాసైర్గదాపరిఘతోమరైః ॥
౨౫ ॥ హరయోరాక్షసాశ్చైవజఘ్నురనోన్యమోజసా । బాహుభిఃపరిహూకారైర్యుధ్యంతఃపర్వతోపమాః ॥ ౨౬ ॥ హర
యోభీమకమాణౌరాక్షసాజఘ్నురాహవే । రాక్షసాస్త్యపిసంక్రద్ధాః । సతోమరపాణయః ॥ ౨౭ ॥ కపీన్నిజ
స్మిరేతత్రశస్త్రిపరమదారుశ్చైః । అకంపనస్సంక్రద్ధా రాక్షసానాంచమూవతిః ॥ ౨౮ ॥ సంహామయతితాశుర్వా
నాక్షసాభీమవిక్రమాః । హరయస్త్యపిరక్షాంసేమహాద్రుమమహాశ్శభిః ॥ ౨౯ ॥ విదారయంత్యభిక్రవ్యశస్త్రాశ్చా
భిర్యవీర్యతః । పతన్తీన్నంతరేవీరాహరయఃకుముదానలః ॥ ౩౦ ॥ మైందశ్చద్విభిదః । క్రద్ధాశ్చక్రర్వేగమానుత్తమమ్ । తేతు
శ్చక్షుమహావేగా రాక్షసానాంచమూముఖే ॥ ౩౧ ॥ కదనంసుమహాచక్రక్రీలయాహరియాధపాః । మమంక్షూరాక్ష
సాస్సర్వేవానరాగణోభృశమ్ ॥ ౩౨ ॥ ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే - పంచపంచాశస్సగః - *****
తద్విష్ణుసుమహాభూమకృంవాసరస్సత్తమైః । క్రౌఢమాహరయామాసయుధిస్త్రముకంపనః ॥ ౧ ॥ క్రౌఢ

మూఢితయావస్తుభూన్వపరమకాముకం దృష్ట్యాతుకమశత్రుణాంసారథింవాక్యమబ్రవీత్ || తత్రైవతావత్త్వ
రితంరథం ప్రావయసారథే | ఎతేత్రబహవోఘ్నంతిసుబహునాక్షసాకరణైః || ౩ || పతేత్రబలవంతోహిభీమకాయా
శ్చవానరాః | మమశైలప్రహరణాస్త్రిష్ఠంతిప్రముఖేమమ || ౪ || ఎతాన్నిహంతుమిచ్ఛామి సమరస్థాఘ్నోహ్యమామ్ || ౫ || తై
ప్రమథితంసర్వంద్యశ్యతేరాక్షసంబలమ్ || ౬ || తతఃప్రజవనాశ్వేనరథేనకథినాంవరః | హరీనభ్యహనత్ క్రోధాచ్ఛరజా
లైరకంపనః || ౭ || సస్థాతుంచనరాశ్వేకుకింపునర్యోధమాహవే | అకంపనశరైభగ్నాస్సర్వపవవిదుమ్రువుః || ౮ || తా
మృత్యువశమావన్నానకంపనవశంగతా | సమీక్ష్యహనుమాజ్ఞాతీనుపతథేనుహాబలః || ౯ || తంమహాష్టవగందృష్ట్వాస
ర్వేష్టవగయాధపాః | సమేత్యసమరేవీరాస్సంహృప్తాఃపర్యవారయన్ || ౧౦ || వ్యవస్థితంహనూమంతం తేదృష్ట్వాహరియూ
ధపాః | బభూవుబలవంతోహిబలవంతంసమాశ్రితాః || ౧౧ || అకంపనస్తుశైలాభంహనూమంతమవస్థితమ్ | మహేంద్ర
వధారాభిశ్చరైరభివవషహా || ౧౨ || అచింతయత్వాబాణౌఘాశరీరేపతితాశితా | అకంపనవధాధాయమనూద
ద్రేనుహాబలః || ౧౩ || సప్రసహ్యమహాతేజాహనూమాన్మారుతాద్భజః | అభిదుద్రావతద్రక్షుఃకంపయన్నివమేదిన్ ||
౧౪ || తస్యాభినదమానస్యదీప్యమానస్యతేజసా | బభూవయావంతుధాన్వందీప్తస్యేవవిభావసో || ౧౫ || ఆత్మాగమప్రహ
రణంజ్ఞాత్వాక్రోధసమన్వితః | శైలముత్పాటయామాసవేగేనహరిపుంగవః || ౧౬ || తంగృహీత్వామహాశైలంచాణినై
కేనమారుతిః | సవినద్యమహానాదంభ్రామయామాసవీర్యవాన్ || ౧౭ || తతస్తమభిదుద్రావరాక్షసేంద్రమకంపనమ్ |
పురాహిసముదించంఖ్యవజ్రేణేవపురందరః || ౧౮ || అకంపనస్తుతద్దృష్ట్వాగిరిశృంగంసముద్యతమ్ | దూరాదేవవహాబాణైర
ధాచంద్రైవ్యధారయత్ || ౧౯ || తత్పర్వతాగ్రమాకాశేరత్నాబాణవిదారితమ్ | విశీణంపతితందృష్ట్వాహనూమా
క్రోధమూఢితః || ౨౦ || సోశ్వకణంసమాదాయరోషదహన్వితోహరిః | యూణముత్పాటయామాసమహాగిరిమి
వోచ్ఛ్రీకమ్ || ౨౧ || తంగృహీత్వామహాసూంధంసోశ్వకణంమహాచ్యుతిః | ప్రసహ్యపరయాప్రీత్యాభ్రామయామా
ససంయుగే || ౨౨ || ప్రధావన్నూరువేగేనప్రభంజంస్తరసామ్రమాహానూమాపరమత్తుధశ్చరణైర్ధారయన్ || ౨౩ || తమంత
౨౪ || గజాంశ్చసగజారోహణసరథాకరథినస్తథాజహుసహనుమాధీమానాక్షసాంశ్చపదాతిగాన్ || ౨౫ || తమంత
కమివస్తుద్ధంసమరే ప్రాణహరిణః | హనూమంతమభిప్రేక్ష్యరాక్షసావిప్రదుమ్రువుః || ౨౬ || తమావతంతంసరస్తుద్ధం
రాక్షసానాంభయావహం | దదర్శాకంపనోవీరశ్చక్రోధవననాదచ || ౨౭ || సచతుర్దశభిర్బాణైశ్చిత్రైర్దేహవిదారణైః | నిర్వి
భేదహనూమంతంమహావీర్యమకంపనః || ౨౮ || సతదాప్రతివిధస్తుబన్ధాభిశరవృష్టిభిః | హనూమాదదృశే
వీరః | ప్రయాథ ఇవసానుమాన్ || ౨౯ || విరరాజమహాకాయోమహావీర్యోమహామనాః | పుష్పితా
శోకసంకాశోవిధూమివపావకః || ౩౦ || తతోన్యంవృక్షముత్పాట్యకృత్వావేగమనుత్తమమ్ | శిరస్యభిజహునాశురా
క్షసేంద్రమకంపనమ్ || ౩౧ || సప్రత్యేణహతస్తేనసక్రోధేనమహాస్తనా | రాక్షసోవానరేంద్రేణపపాతచమమారచ || ౩౨ ||
తందృష్ట్వానిహతంభూమారాక్షసేంద్రమకంపనం | వ్యధితారాక్షసాస్సర్వేక్షితికంపభవమ్రమాః || ౩౩ || త్యక్తప్రహరణా
స్సర్వేరాక్షసాస్తేపరాజితాః | లంకామభియయుస్త్రస్తావానరైస్తైరభిదుతాః || ౩౪ || తేముక్తకేశాస్సంభ్రాంతాభ
గ్నమానాఃపరాజితాః | స్రవచ్ఛ్రముజలైరంగైఃశ్వసంతోవిప్రదుమ్రువుః || ౩౫ || అన్యోన్యంప్రమమంఘస్తేవివిశునగ
రంభయాత్ | పృథతస్తేసుసంమూఢాః ప్రేక్షమాణాముసూర్నుహుః || ౩౬ || తేషులంకాంప్రవిష్టేషురాక్షసేషుమహాబ
లాః | సమేత్యహరయస్సర్వేహనూమంతమపూజయన్ || ౩౭ || సోపిప్రహృష్టస్తాసర్వాహరీ ప్రత్యభిపూజయత్ |
హనూమాసత్వసంపన్నోయథాహమనుకూలతః || ౩౮ || వివేదుశ్చయథాప్రాణంహరయోజితకాశినః | చక్రమశ్చ
పునస్తత్రసప్రాణానపిరాక్షసాన్ || ౩౯ || సవీరశోభామభజన్తహాకపిస్సమేత్యరత్నాంసినిహత్యమారుతిః | మహాసురంభీ
మమమిత్రనాశనంయథైవవిష్ణుబలినంచమూముఖై || ౪౦ || అపూజయన్దేవగణాస్తదాకపింస్వయంచరామోతిబలశ్చ
లక్ష్యణః | తతైవసుగ్రీవముఖాఃష్టవంగమావిభీషణశ్చైవమహాబలస్తథా || ౪౧ || ఇతియుధ్ధకాండేషట్పంచాశ సుగంః ||

అకంపనవధంశ్రుత్వాశ్రుద్ధోవై రాక్షసేశ్వరః | కించిదీనముఖశ్చాపిసచివాంస్తానుదైక్షత || ౧ || సతుధ్యాత్వాము
హూతంతుమంత్రిభిస్సంనిచార్యచ | తతస్తురావణఃపూర్వదివసేరాక్షసాధిపః || ౨ || పురీంపరియయాలంకాంసర్వా

గుల్మనవేక్షితుమ్ తాం రాక్షసగణై గుప్తాంగులై బహుభిరావృతామ్ || ౩ || దదశశనగరీంలంకాం పతాకాధ్వజమాలి
 క్తిమ్ రుద్ధాంతునగరీందృష్ట్వా రావణారాక్షసేశ్వరః || ౪ || ఉవాచ మహిషి తః కాలే ప్రహస్తం యుద్ధ కౌవిదమ్ | పురస్యోపనివి
 ష్టస్య సహసాపీడితస్య చ || ౫ || నాన్యం యుద్ధాత్ప్రశక్యమి మోక్షం యుద్ధవిశారదః | అహం వాకుంభకణోవాత్సంవాసే
 నాపతిర్మమః || ౬ || ఇంద్రజిద్వానికుంభోవావహాయుభాః రమిద్యుతమ్ | సత్స్వంబలమతశ్శీఘ్రమాదాయపరిగృహ్య చ || ౭ ||
 విజయాయాభినిర్యాహియత్ర సర్వేవనాక సః | నిర్యాణాదేవతే మానంచపలాహరివాహినీ || ౮ || నదతాం రాక్షసేం
 ద్రాణాం శ్రుత్వా నాదంద్రవివ్యతి | చపలాహ్యవిశ్రితాశ్చ చలచిత్తాశ్చ వానరాః || ౯ || ససహిష్యంతి తే నాదంసింహ నాదమి
 వద్విసాః | విద్రుతే చ బలే తస్మిన్ రామస్సమిత్రిణా సహ || ౧౦ || అవశస్తే నిరాలంబః ప్రహస్తవశ మేవ్యతి ఆపత్సంశయితా
 శ్రేయో నాత్ర నిస్సంశయా కృతా || ౧౧ || ప్రతిలోమానులోమం వాయద్వా మోషస్య సేహితమ్ | రావణేనైవముక్తస్తు
 ప్రహస్తావాహినీ పతిః || ౧౨ || రాక్షసేంద్రమువాచేదమసురేంద్రమివోశనా | రాజన్తంత్రితపూర్వం సకుశలై స్సహమం
 త్రిభిః || ౧౩ || వివాదశ్చాపి మోవృత్తః సమవేక్ష్య పరస్పరమ్ | ప్రదానెన మసేతా యాః శ్రేయో వ్యవసితం మయా || ౧౪ || అ
 ప్రదానే పునర్యుద్ధందృష్ట్వ మేతత్తథైవనః | సోహందానైశ్చ మానైశ్చ సతతం పూజిత స్త్వయా || ౧౫ || సాంతై శ్చ వివిధైః
 కాలేకింసకుర్యాంప్రియంతవః | నహి మేజీవితం రక్ష్యంపుత్ర దారధనాని చ || ౧౬ || త్వం పశ్యమాంజిహీషణం తంత్యదథం
 జీవితం యునిషవముక్తౌతుభతాః రంరావణం వాహిని పతిః || ౧౭ || ఉవాచేదంబలాధ్యక్షా ప్రహస్తః పురతఃస్థితాః | స
 మానయత మే శీఘ్రం రాక్షసా నాం మహద్బలమ్ || ౧౮ || మద్బాణాశనివేగేన హతానాంచరణాజరే | అద్యత్యుప్యంతుమాంసే
 నపక్షిణః కాననాక సామ్ || ౧౯ || ఇత్యుక్తాస్తే ప్రహస్తేన బలాధ్యక్షాః కృతత్వరాః | బలముద్యోజయామానుస్తస్మిన్ రాక్షస
 మందిరే || ౨౦ || సాబభూవముహూతేన తిక్తానావిధాయుధైః | లంకారాక్షసవీరైస్తైగజై రివసమాకులా || ౨౧ || హు
 తాశనంతవయతాం బ్రహ్మణాం శ్చ సమస్యతామ్ | ఆజ్యగంధప్రతివహస్సురభిర్రుతోవనా || ౨౨ || స్రజశ్చ వివిధాకా
 రాజగృహు స్త్వభిమంత్రితాః | సంగ్రామసజ్జాస్సంహృష్టాధారయ రాక్షసాస్తదా || ౨౩ || సధనుమగః కవచినోవేగా
 దాప్లుత్య రాక్షసాః | రావణంప్రేక్ష్య రాజానం ప్రహస్తం పర్యవారయ || ౨౪ || అథామంత్రిచరాజానంభేరిమాహత్య
 భైరవామ్ | ఆరురోహరథం దివ్యం ప్రహస్తస్సజ్జకల్పితమ్ || ౨౫ || హయైమహాహజవైర్యక్తం సమ్యక్సృతసుసంయుతమ్ | మ
 హాజలదనిఘోషం సాత్వాత్పంద్రార్కభాస్కరమ్ || ౨౬ || ఉరగధ్వజదుధక్షణం సువరూపం స్వవస్కరమ్ | సువణ
 జాలసంయుక్తం ప్రహస్తం తమవశ్రీయా || ౨౭ || తతస్తంరథమాస్థాయ రావణార్పితశాసనః | లంకాయానిర్యయాఘోణం
 బలేన మహతావృతః || ౨౮ || తతోదుందుభినిఘోషః పజన్యనినదోపమః | వాదిత్రాణాంచనినదః పూరయన్ నివసాగ
 రమ్ || ౨౯ || శుశ్రువేశంభశబ్దశ్చప్రయాతేవాహినీపతే | నినదంతస్త్విరాఘోరాః రాక్షసాజగ్గురగ్రతః || ౩౦ || భీమ
 రూపామహాకాయాః ప్రహస్తస్య పురస్సరాః | నరాంతకః కుంభహనుమహానాదస్సమున్నతః || ౩౧ || ప్రహస్తసచివా
 హ్యేతే నిర్యయుః పరివార్యతమ్ | పూర్ణేనైవసుఘోరేణ సూర్వద్వారాత్సనిర్యయా || ౩౨ || గయూధనికాశేన బలేనకు
 మాతావృతః | సాగరప్రతిఘోషేణ వృత్తస్తేన బలేన సః || ౩౩ || ప్రహస్తో నిర్యయాతూణాం క్రుద్ధః కాలాంతకౌపమః | తస్య
 నిర్యాణఘోషేణ రాక్షసా నాంచనదతామ్ || ౩౪ || లంకాయాం సర్వభూతాని విసేద్యుక్తతైః స్వరైః | వ్యభ్రమాకాశ
 మావిశ్య మాంసశోణితభోజనాః || ౩౫ || మండలాన్యపసవ్యానిభిగాశ్చక్రూరధంప్రతి | వమంత్యః పాపకజ్వాలాశ్శివా
 ఘోరావవాశిరే || ౩౬ || అంతరితౌత్పపాతోల్కావాయుశ్చ పరుషావనా | అన్యోన్యమభిసంరథ్యాగ్రహాశ్చ నచకాశిరే || ౩౭ ||
 మేఘాశ్చ ఖరనిఘోషారథస్యోపరిరక్షసః | వప్యమూరుధిరంచాస్యసిమిషశ్చ పురస్సరాః || ౩౮ || కేతుమూఢానిగృహ్
 స్యనిలీనోఽక్షిణాముఖః | తుదన్నభయతః పార్శ్వం సమగ్రామహరత్ప్రభామ్ || ౩౯ || సారథేర్బహుశశ్చాస్య సంగ్రా
 మమువగాహతః | ప్రతోదోన్యపతద్ధస్తాత్సృతస్య హయసాదినః || ౪౦ || నిర్యాణశ్రీశ్చ యాస్యాసేద్భస్మరాచసుదుర్లభా
 సాననాశముహూతేన సమేచ్ఛతి తాహయా || ౪౧ || ప్రహస్తంత్యభినిర్యాంతం ప్రఖ్యాతబలపౌరుషమ్ | యుధినానా
 ప్రహరణాకపిసేనాభ్యవతత || ౪౨ || అథఘోషస్సుతుములోహరీణాం సమజాయత | వృత్తానారుజతాంచైవ సర్వవై
 గృహ్లాతాంశిలాః || ౪౩ || వదతాం రాక్షసానాంచ వానరాణాంచ గజతామ్ | ఉభాప్రముదితే సైన్యే రక్షోగణవనాక సామ్ ||

౪౪|| వెగితానాం సమథానామ న్యోన్యవధకాంక్షిణామపరస్పరంచాహ్వయతానినాదః శ్రూయతే మహా||౪౫||
తతః ప్రహస్తః కపిరాజనాహినీమభి ప్రతస్థే విజయా యుద్ధర్పితః వివృద్ధవేగాంచవివేశతాంచమూయథాముమున్న
శ్శలభోవిభావసుమ్||౪౬|| ఇతి శ్రీ మద్యుద్ధకాండే సప్తపంచాశ స్సర్గః || * * * * * || కపిమనుష
హాకాయోబలెనమహతావృతః ఆచక్షు మేమహాబాహూవీర్యవంతనిశాచరమ్||౪౭|| యవస్యవచః శ్రుత్వా ప్రత్యు
వాచవిభీషణః పవసేనాపతి స్తస్య ప్రహస్తానామరాక్షసః||౪౮|| లంకాయాం రాక్షసేంద్రస్య త్రిభాగబలసంవృతః వీర్య
హనస్త్రవిచూఢరః ప్రఖ్యాతశ్చ పరాక్రమమ్||౪౯|| తతః ప్రహస్తం నిర్యాంతంభీషంభీమపరాక్రమమ్||౫౦|| జంకంతంసుమహా
కాయం రాక్షసేరభిసంవృతమ్||౫౧|| దదర్శ మహతీసేనావానరాణాం బలీయసామ్ అతిసంజాతరోమాణాం ప్రహస్తమభిగ
జతామ్||౫౨|| ఖడ్గశక్త్యృష్టిబాణాశ్చ శూలానిముసలానిచ గదాశ్చ పరిఘాః ప్రాసావివిధాశ్చ పరశ్చధామ్||౫౩|| ధనూంషి
చవిదిత్రాణి రాక్షసానాం జయేషిణామ్ ప్రగృహీతాన్యశోభంతవానరానభిధావతామ్||౫౪|| జగృహుః పాదపాంశ్చాపి
పుష్పితావానరమణాః శిలాశ్చ విపులాదీర్హయోద్ధకామాః స్లవంగమాః||౫౫|| తేమామన్యోన్యమాసాద్యసంగ్రామ
స్సుమహానభూత్ బహూనామశ్చ వృష్టిచశరవృష్టిచవషటామ్||౫౬|| బహవో రాక్షసాం ధైర్యమూర్ధానరయూధ
పాః వానరా రాక్షసాం శ్చాపినిజముర్బహవో బహూః||౫౭|| శూలైః ప్రమథితాః కేచిత్కేచిచ్ఛపరమాయుధైః ప
రిఘైరాహతాః కేచిత్కేచిద్విన్నాపరశ్చైః||౫౮|| నిరుచ్ఛాసాః పునః కేచిత్పతితాధరణీతైః విభిన్నహృదయాః కేచి
దిమసంధానసంధితాః||౫౯|| కేచిద్ద్విధాకృతాః ఖడ్గైః స్ఫురంతః పతతాభః||౬౦|| వానరా రాక్షసైశ్చా లైః పార్శ్వతశ్చాపిదాశ
తాః||౬౧|| వానరైశ్చాపిసంక్రృద్ధైరాక్షసాః సుమంతతః పాదపైగిరిశ్చంకైశ్చ సంవిష్టావసుధాతలే||౬౨|| వజ్రస్పర్శ
తలై హైమైః ప్రిభిశ్చహతాభృతమ్ వేముశోణితమాస్యేభ్యా విశీణాదశనేతుణాః||౬౩|| ఆతస్యసంచస్యనతాం
సింహనాదంచనదతామ్ బభూవతుములశ్శబ్దోహరిణాం రక్షసాం యుధి||౬౪|| వానరా రాక్షసాః క్రుద్ధావీరమాగమ
నుప్రతాః విప్రతనయనాః శూరాశ్చక్రుః కర్షణ్యభీతవత్||౬౫|| నరాంతకః కుంభహనుమహానాదస్యమున్నతః పతే
ప్రహస్తసచివాస్సర్వే జముర్వనౌకసః||౬౬|| తేమామాపతతాంశీఘ్రం నిఘ్నతాంచాపవానరాద్వివిదోగిరిశ్చంకేణ
జఘానైకం నరాంతకమ్||౬౭|| మముఖః పునరుత్పట్యకపిస్సచిపులమమరాక్షసంక్షిప్రహస్తస్త్రమున్నతమహాధ
యత్||౬౮|| జాంబవాంస్తు సుసంక్రృద్ధః ప్రగృహ్య మహతీంశిలామ్ పాతయామాస తేజస్వీ మహానాదస్యవతుసి||౬౯|| అ
థకుంభహనుస్తత్రతారేణాసాద్యవీర్యవాన్ పృతేణాభిహతో మూర్ఖిన్ ప్రాణాంస్తత్యాజరాక్షసః||౭౦|| అమృత్య
మూణస్తత్రార్కప్రహస్తారథమాస్థితః చకారకదనం ఘోరం ధనుష్పాణిర్వనౌకసామ్||౭౧|| ఆవతే ఇవసంజక్షే ఉభయో
స్సేనయోస్తదాత్ముభితస్యాప్రమేయస్య సాగరస్యేవ నిస్వనః||౭౨|| మహతాహిశరోఘ్నప్రహస్తాయుధకూచిదః | అ
దయామాస సంక్రృద్ధో వానరావరమాహవే||౭౩|| వానరాణాం శరీరైశ్చ రాక్షసానాంచ మేదిన్ బభూవ నిచితా
ఘోరాపతితైరివపర్వతైః||౭౪|| సామహిరుధిరోఘ్నప్రచ్ఛన్నాసంప్రకాశతే | సంధన్నామాధవేమాసిషలాశైరివపు
ష్పితైః||౭౫|| హతవీరౌఘవప్రాంతభగ్నాయుధమహామ్రమామ్ శోణితోఘమహతో యాయమసాగరగామినీమ్||
౭౬|| యకృత్స్థిహమహాపంకాంబినీక్షిణాం త్రైవలమ్ | భిన్నకాయమహామినామంగవయవశాద్వలామ్||౭౭|| గృ
ధ్రహంపగణాక్షిణాంకంకపారససేవితామ్ | మేదః ఘనసమాక్షిణామాతప్రనితనిస్వనామ్||౭౮|| తాంకాపురుషభు
క్తారాయుద్ధభూమిమయూంనదీమ్ | నదీమివఘనాపాయోహంససారససేవితామ్||౭౯|| రాక్షసాః కపిమఖ్యాశ్చ తేరు
స్తాండుస్తరాంనదీం యథాపద్మరజోద్వస్తాంనభినింగజయూధపాః||౮౦|| తతః స్పృశంతంబాణాఘాప్రహస్తస్యందశేష్ఠి
తమ్ | దదర్శతరసానీలోవినిఘ్నంతంష్టవంగమా||౮౧|| ఉద్ధూతఇవ వాయుః శమహదభ్రులంబలాత్ | సమీత్యాభి
ప్రతంయుద్ధే ప్రహస్తోవాహినీపతిః||౮౨|| రథేనాదిత్యవణేన సీలమేవాభిదురుచే | సదశుధన్వినాం శ్రేష్ఠోవికృత్యుషర
ఘాహవే||౮౩|| నీలాయుష్యపృజద్బాణాప్రహస్తోవాహినీపతిః | తేప్రాప్యవిశిఖాణిలంబినిద్ధిద్యసమాహితాః||౮౪|| మ
హింజస్త్రమహావేగారుషితా ఇవపన్నగాః | నీలశ్చరైరభిహతో నిభిత్వైర్జ్వలన్వపైః||౮౫|| సతంపరమదుఃఖమహా

పతంతం మహాకపిః | ప్రహస్తంతాడయా మానవృక్షము త్పాట్యవీర్యవా ॥౩౯॥ సతేనాభిహతః శ్రుద్ధోనదౌరాత్మ సపుం
 గవః | వవవశోరవమోణిష్ట వంగానాంచ మూపతౌ ॥౪౦॥ తస్య బాణగణాః ఘోరాః రాక్షసస్య మహాబలః | అపారయః
 వారయతుం ప్రత్యగృహ్ణాన్నిమిలితః ॥౪౧॥ యతైవ గౌవృషోవవవశోరదంశీ శ్రుమాగతమ్ | ఏవమేవ ప్రహస్తస్య శరవ
 వశంచురాసదమ్ ॥౪౨॥ నిమిలితాక్షస్సహసానీలస్సేహేనుదారుణమ్ | రోషితశృరవః ఘోరాసా లేనవహతామహా ॥
 ౪౩॥ ప్రజమానహయాన్నిలః ప్రహస్తస్య సుమోజవా ॥ తతస్తచ్చాపముద్గృహ్య ప్రహస్తస్య మహాబలః ॥౪౪॥ బభంజ
 తరసానీలోన నాదచపునఃపునఃవిధనుప్రకృతస్తేన ప్రహస్తోవాహి నీవతిః ॥౪౫॥ ప్రగృహ్య ముసలం ఘోరంస్యందనాదవపు
 ప్లువే | తాపుభౌవాహి నీముఖ్యజాతవై రౌతరస్వి నౌ ॥౪౬॥ స్థితాక్షతజద్ధిగాంశౌ ప్రభిన్నావివకుంజరౌ | ఉల్లిఖంతౌ సుతీ
 త్తూభిదంష్ట్రాభిరతరేతరమ్ ॥౪౭॥ సింహశామూలసదృశౌ సింహశామూలచేష్టితౌ | విక్రాంతవిజయావీరౌ సమరే
 మ్నవివతిః నౌ ॥౪౮॥ కాంక్షమాశౌయశః ప్రాప్తుం వృత్రవాసవయోస్సమా | ఆజమానతదానీలంలలాటేముసలేనసః ॥
 ౪౯॥ ప్రహస్తస్య వరమాయ తస్తస్య సుప్రావశోణితమ్ | తతశ్శోణితద్ధిగాంగః ప్రగృహ్య ముమహాతరుమ్ ॥౫౦॥ ప్రహస్త
 స్తోరసి శ్రుద్ధో విససజః మహాకపిః | తమచింత్య ప్రహారంసప్రగృహ్య ముసలం మహత్ ॥౫౧॥ అభిదుద్రావబిసంబలాన్నీ
 లరష్ట వంగమమ్ | తముగ్రవేగంసంరద్ధిమావతంతం మహాకపిః ॥౫౨॥ తతస్సంప్రేక్ష్య జగ్రాహ మహావేగో మహాశిలామ్
 తస్య యుద్ధాభి కామస్య మృధేముసలయోధిని ॥౫౩॥ ప్రహస్తస్య శిలాంసీలో మూర్ఖిణౌ తూణామపాతయత్ | సాతేనక
 పిముఖ్యేన విముక్తామహాశిలా ॥౫౪॥ విభేదబహుధౌ ఘోరా ప్రహస్తస్య శిరస్తదా | సగతాసుగతశ్రీకౌగతసత్వోగ
 తేంద్రియః ॥౫౫॥ పపాత సహసా భూమాభిన్న మూలభవప్రముః | విభిన్నశిరస్సస్య బహు సప్రావశోణితం ॥౫౬॥ శరీరా
 దభిసుప్రావగిరేః ప్రప్రవణం యథాహతే ప్రహస్తేనీ లేనతదకంప్యం మహద్భయమ్ ॥౫౭॥ రక్షసామప్రహృష్టానాం లంకా
 మభిజగామహ | నశేకుస్సమరేస్థాతుం నిహతే వాహి నీవతౌ ॥౫౮॥ సేతుబంధంసమాసాద్య విశేణంసలిలం యథాహతే త
 స్త్రింశ్చ మూముఖ్యై రాక్షసాస్తేనిరుద్యమా ॥౫౯॥ రక్షఃపతిగృహంగత్వా ధ్యానముకత్వ మూస్థితాః | ప్రాప్తాశ్శోకాణా
 వంతీవ్రంసిస్సంజ్ఞాశ్చవతేభవ ॥౬౦॥ తతస్తునీలోవిజయీ మహాబలః ప్రశస్య మానఃస్వకృతేనకమణా | సమేత్య రామే
 ణ సలక్ష్యణేన వప్రహృష్టహస్తబభూవ యూధపః ॥౬౧॥ ఇతి శ్రీమద్భగవాంః - అష్టపంచాశస్స గణః - *****

తస్మిన్ హతే రాక్షసస్సైన్యపాలేష్ట వంగమానామృషభేణ యుద్ధే | భీమాయుధంసాగరతుల్యవేగం విదుమ్రవేరా
 త్కుసరాజస్సైన్యం ॥౧॥ గత్వా ధరత్నోధిపతేశ్వశంసుస్సేనాపతిం పావకసూనుశస్త్రమ్ | తచ్చాపితేషాం వచనం నిశమ్య రత్నోధి
 పః కోధవశంజగామ ॥౨॥ సంఖ్యే ప్రహస్తం నిహతం నిశమ్య శోకాదితః | కోధపరీతచేతాః ఉవాచ తానైర్వృతయో
 ధముఖ్యానిం ద్రోయథాచామరయోధముఖ్యా ॥౩॥ నావజ్ఞారివ వేకార్యాయోరింద్రబలసూదనః | సూదితస్సైన్యపాలాః
 మేసానుయాత్రస్సకుంజరః ॥౪॥ సోహం రిపువినాశాయ విజయాయ విచారయ ॥ స్వయమేవ గమిష్యామి రణశీఘ్రతద
 ద్భుతమ్ ॥౫॥ అద్యతద్దానరానీకం రామంచ సహలక్ష్మణమ్ | నిదః హిష్యామి బాణైః హైవశం దీప్తైరివాగ్నిభిః ॥౬॥ అద్యసం
 తపః యిష్యామి వృధినింకపిశోణితైః | రామంచలక్ష్మణం హైవసం యిష్యామి యమక్షయమ్ ॥౭॥ సపవముక్తా జ్వలనప్రకాశో
 రథంతురంగౌ తమరాజయుక్తమ్ | ప్రకాశమానం వపుషాజ్వలంతం సమారురోహామేరరాజశత్రుః ॥౮॥ సశంఖభేరిపః
 వప్రణాదైరాసోఽటితత్వైశ్చితసింహనాదైః | పుత్రైః స్తవైశ్చాప్యభిపూజ్యమానస్తదాయయా రాక్షసరాజముఖ్యః ॥
 ౯॥ సశైలజిమూతనికాశరూపైమాంసాదనైః పావకదీప్తనేత్రైః | బభౌవ తోరాక్షసరాజముఖ్యో భూతైర్వృతోరు
 ద్రశివామరేశః ॥౧౦॥ తతోనగర్యాస్సహసామహాజానిమ్రిమ్యతద్దానరస్సైన్యముగ్రమ్ | మహాణవాభ్రస్తనితంద
 దశశస్సముద్యతం పాదపత్రైలహస్తమ్ ॥౧౧॥ తద్రక్షసానీకమతిప్రచండమాలోక్య రామోభుజగేంద్రబాహుః | విభీష
 ణం శస్త్రభృతాం వరిష్ఠమువాచ సేనానుగతః పృథుశ్రీః ॥౧౨॥ నానాపతాకాధ్వజశస్త్రజుష్టం ప్రాసాసిశూలాయుధవ
 బ్రజుష్టమ్ | సైన్యం నగేంద్రోపమనాగజుష్టం కన్యదమత్సౌభ్యమభీరుజుష్టమ్ ॥౧౩॥ తతస్తు రామస్య నిశమ్య వాక్యం విభీష
 ణశ్శక్రసమానవీర్యః | శశంస రామస్య బలప్రవేకంచ మహత్త్వనాం రాక్షసపుంగవానామ్ ॥౧౪॥ యోసౌగజస్కంధగతోమ
 హాత్వా నవోదితాకోపమతామ్రవక్త్రైః | ప్రకంపయన్నాగశిరోభ్యుపైతి హ్యకంపనం త్వేన మవేహి రాజ ॥౧౫॥ యో

సౌరభస్థామృగరాజకేతుర్ధాన్వకథనుశ్చక్రధనుః ప్రకాశమ్కరీవభాతుగ్రవిష్ణుత్తదంష్ట్రస్సృగం ద్రజిన్నామవరప్రభా
నః॥౧౬॥యశ్చైషవింధ్యాస్తమహేంద్రకల్పాధన్విరభస్థోతిరథోతివీరః॥విష్ణురయంశ్చౌపమతుల్యమానం నామ్నాతేకా
యోతివివృద్ధకాయః॥౧౭॥యోసౌనవాకోఽదితతానువతురారుహ్యాఘంటానినదప్రణాదః॥గజంఖరంగర్జితవైమహా
త్తమహుదరోనామసపవీరః॥౧౮॥యోసౌహయంకాంచనవిత్రభాండమారుహ్యాసంధ్యాభ్రగిరిప్రకాశం॥ప్రా
సంసమువ్యమ్యమరీచినద్ధంపిశావపిషాకనితుల్యవేగః॥౧౯॥యశ్చైషశూలంనిశితంప్రగృహ్యవిద్యుత్ప్రభంకింకరవజ్ర
వేగమ్॥వృషేంద్రమాస్థాయగిరిప్రకాశమాయాతిసోసౌత్రిశిరాయశస్త్రి॥౨౦॥అసౌవజీమూతనికాశయాపకంభాపృథు
వ్యూధనుజాతవత్సః॥సమాహితఃపన్నగరాజకేతుర్విష్ణురయన్భూతిధనుర్విధూన్వక॥౨౧॥యశ్చైషజాంబూనదవజ్రజు
ష్టంధీప్రసధూమంపరిఘంప్రగృహ్య॥ఆయాతిరత్నోబలకేతుభూతస్త్వసానికుంభోద్భుతఘోరకర్తా॥౨౨॥యశ్చైష
పాపానిశరోఘజుష్టంపతాకినంపావకదీప్తరూపమ్॥రథంసమాస్థాయవిభాతుదగ్రోనరాంతకౌసానగశృంగయోధీ॥
౨౩॥యశ్చైషనానావిధఘోరరూపైవ్యాఘ్రోష్ట్రగోగేంద్రమృగాశ్వవక్త్రైః॥భూతైర్వృతోభాతివివృత్తనేత్రైః
సోసౌసురాణామపిదర్పహంతా॥౨౪॥యత్రైతదిందుప్రతిమంవిభాతిశత్రుంసితంసూక్ష్మశలాకమగ్ర్యమ్॥అత్రైవర
త్నోధిపతిమహాత్మాభూతైర్వృతోరుగ్రజివావభాతి॥౨౫॥అసౌకిరీటీచలకుండలాస్థినగేంద్రవింధ్యోపమభీమకా
యః॥మహేంద్రవైషస్వతదర్పహంతారత్నోధిపస్సూర్యజివావభాతి॥౨౬॥ప్రత్యువాచతతోరామోవిభీషణమరింద
మమ్॥అహుదీప్తానుహతేజారావణోరాక్షసేశ్వరః॥౨౭॥ఆదిత్యజ్జవదుష్ప్రేక్ష్యోరశ్మిభిభాతీరావణః॥నువృత్తం
లకుయేహ్యస్యరూపంతేజస్సమావృతమ్॥౨౮॥దేవదానవవీరాణాంవపువైవంవిధంభవేత్॥యాదృశంరాక్షసేంద్ర
స్యవపురేతత్ప్రకాశతే॥౨౯॥సర్వేపరవతసంకాశాస్సత్వైవర్వతయోధినః॥సత్వేదీప్తాయాధధరామోఘాశ్చాస్యమ
హాజసః॥౩౦॥భాతిరాక్షసరాజోసౌప్రదీప్తేభీమవిక్రమైః॥భూతైఃపరివృతస్త్రైర్దేహవద్భిరీవాంతకః॥౩౧॥దిష్ట్యా
యమద్యపాపాత్మానుమదృష్టిపథంగతః॥అద్యక్రోధంవిమోక్ష్యామిసీతాహరణంసంభవమ్॥౩౨॥ఏవముక్తాతతోరా
మోధనురాదాయవీర్యవా॥౩౩॥అత్కుణానుచరస్తస్థాసముద్భృత్యశరోత్తమమ్॥౩౪॥తతస్సరత్నోధిపతిమహాత్మారత్నాంసి
తాన్యాహమహాబలానిద్వా రేఘవర్యాగృహగోపురేఘునివర్వతా॥స్తివృతనిర్విశంకాః॥౩౫॥ఇహగతంనూంసహితం
భవద్భిర్వనాకసశ్చిగ్రమిదంవిదిత్వా॥శూన్యాంపురీందుష్ప్రసహంప్రమథ్యప్రధర్షయేయస్సహసాసమేతాః॥౩౬॥విస్ఫ
ర్జయిత్వాసహసాతతస్తాన్తేఘోరక్షుస్సయథానియోగం॥వ్యదారయద్వానరసాగరౌఘంమహర్ఘుషఃపూర్ణమివార్ణవౌ
ఘమ్॥తమావతంతంసహసాసమీక్ష్యదీప్తేఘాచాపంయుధిరాక్షసేంద్రమ్॥మహాత్ముత్పాట్యమహీధరాగ్రందుద్రావ
రత్నోధిపతింహరీశః॥౩౭॥తచైచ్చలశృంగంబహువృక్షసానుంప్రగృహ్యచిత్తేపనిశాచరాయ॥తమావతంతంసహసాస
మీక్ష్యబిభేదబాణైస్తపసియపుంఖైః॥౩౮॥తస్మిన్ప్రవృద్ధోత్తమసానువృత్తశృంగేవికోణేపతితేపృథివ్యామ్॥మహాహిక
ల్పంశరమంతకాభంసహాదధేరాక్షసలోకనాథః॥౩౯॥సతంగృహీత్వానిలతుల్యవేగంసపిష్ఠులింగజ్వలనప్రకాశమ్॥
బాణంమహేంద్రాశనితుల్యవేగంచితేపసుగ్రీవవధాయరుష్టః॥౪౦॥ససాయకౌరావణబాహుముక్తశ్చక్రాశనిప్రక్లిష్ట
వపుశ్చితగ్రః॥నుగ్రీవమాసాద్యబిభేదవేగాద్దుహరితాక్రాంచమిహోగ్రశక్తిః॥౪౧॥ససాయకాతోఽపరీతచేతాః
సూజకోశృధివ్యాంవిపపాతవీరః॥తంప్రేక్ష్యభూమాపతితంపిసంజ్ఞంనేమః॥ప్రహృష్టాయుధియాతుధానాః॥౪౨॥తతోగ
పాత్నోగవయస్సుదంష్ట్రస్తభవభోజ్యోతిముఖోనలశ్చ॥శైలాసముద్యమ్యవివృద్ధకాయః॥ప్రదున్రువుస్తంప్రతిరా
క్షసేంద్రమ్॥౪౩॥తేహంప్రహారాసచకారమోఘాః॥రత్నోధిపోబాణగణైశ్చితాగైః॥తాన్వానరేంద్రానపిబా
ణజాలైర్బిభేదజాంబూనదవిత్రపుంఖైః॥౪౪॥తేవానరేంద్రాస్త్రీదశారిబాణైర్భిన్నానిపేతుభువిభీమకా
యాః॥తతస్తుతద్వానరసైన్యముగ్రంప్రచ్ఛాదయామాససబాణజాలైః॥౪౫॥తేవధ్యమానాఃపతితాఃప్రవీరానానద్య
మౌనాభయశల్యవిధాః॥శౌభామృగారావణపాయకారాజగృశ్శరణ్యంశరణంస్తరామం॥౪౬॥తతోమహాత్మాస
ధనుర్ధనుష్టానాదాయరామస్సహసాజగామ॥తంలక్ష్మణఃప్రాంజలిరభ్యుపేత్యఉవాచవాక్యంపరమాధయ
త్తమ్॥౪౭॥కామమార్వసుశర్యాప్రవధాయాస్యదురాత్మనః॥విధమిష్యామ్యహంనీచమనుజా

నీహిమాంబిభా || ౪౮ || తమ బ్రహ్మహతేజారామస్సత్యపరాక్రమః | గచ్ఛయత్సవరశ్చాపిభవలక్షణసంయుగ
 ౪౯ || రావణోహిమహావీర్యోరణేద్భుతపరాక్రమః | త్రైలోక్యేనాపిసంక్రుద్ధోదుష్ప్రసాద్యానసంశయః || ౫౦ ||
 తస్యభిద్రాణిమాగన్తస్సభిద్రాణివగౌపయ | చతుషాధనుషాయతాద్రక్ష్యాత్సానసమాహితః || ౫౧ || రాఘ
 వస్యవచః శ్రుత్వాసంపదిష్వజ్యపూజ్యచ | అభివాద్యతతోరామంయయాసామిత్రిరాహవమ్ || ౫౨ || సవారణంవారణ
 హస్తబాహుదళదళః | దీప్తోద్యతభీమచాపమ్ | ప్రచ్ఛాదయంతంశరవృష్టిజాలైస్తావానరాభిన్నవికీర్ణదేహః || ౫౩ ||
 తమాలోక్యమహాతేజాహనూమాన్సాగుతాత్మజః | నివార్యశరజాలానిప్రదుద్రావసరావణమ్ || ౫౪ || రథం తస్యసమా
 సాద్యభుజముద్యమ్యదక్షిణమ్ | త్రాసయన్ రావణంధీమాహనూమాన్వాక్యమబ్రవీత్ || ౫౫ || దేవదానవగంధర్వాః
 త్తోశ్చసహరాక్షసైః | అవశ్యంతుత్వయాభగ్నావానరేభ్యస్తుతేభయమ్ || ౫౬ || ఏషమేదక్షిణోబాహుఃపంచశాఖస్స
 ముద్యతః | ఓధుమ్యతితేదేహోహ్లాతాత్మానందిరోషితమ్ || ౫౭ || శ్రుత్వాహనుమతోవాక్యంరావణోభీమవిక్రమః | సంర
 క్తనయనఃక్రోధాదిదంశచనమబ్రవీత్ || ౫౮ || క్షిప్రంప్రహరనిశ్చంకంస్థిరాంకితమవాపుషి | తతస్త్యాంజ్ఞాతవిక్రాం
 తంనాశయిష్యామివానర || ౫౯ || రావణస్యవచశ్శ్రుత్వావాయుసూమర్వచోబ్రవీత్ | ప్రహతంహిమయాపూర్వమతుం
 స్త్సరసుతంతవ || ౬౦ || ఏవముక్తోమహాతేజారావణోరాక్షసేశ్వరః | ఆజఘానానిలసుతంతేమోరసివీర్యవా || ౬౧ || సత
 లాభిహతస్తేనచచాలచముహుర్ముహుః | స్థిత్యాముచూతాంతేజస్వీన్దైర్యంకృత్వామహామతిః || ౬౨ || ఆజఘానాభిసం
 క్రుద్ధస్తలేనైవామరద్విషమ్ | తతస్తలేనాభిహతోవానరేణమహాత్మనా || ౬౩ || దశగ్రీవస్సముద్ధాతోయథాభామితలే
 చలః | సంక్రామేతంతథాదృష్టారావణంతలతాడితమ్ || ౬౪ || ఋషయోవానరాస్సిద్ధానేమదేవాస్సహాసురైః | అథా
 శ్వాస్యమహాతేజారావణోవాక్యమబ్రవీత్ || ౬౫ || సాధువానరవీర్యేణ్లాఘునీయోసిమీరిపుః | రావణేనైవముక్తస్తు
 మారుతివాక్యమబ్రవీత్ || ౬౬ || ధిగమమమవీర్యంతుయత్త్వంజీవసిరావణాసకృత్ప్రహరేదానీందుర్బద్ధేకింకిణీ
 ౬౭ || తతస్త్యాంమామికామస్థిర్మయిష్యతియమతుయమ్ | తతోమారుతివాక్యేనక్రోధస్తస్యతదాజ్వలత్ || ౬౮ || సంరక్త
 నయరోయతాన్తుష్టిముద్యమ్యదక్షిణమ్ | పాతయామాసవేగేనవానరోరసివీర్యవా || ౬౯ || హనూమాన్సతుసిహృదే
 సంచచాలహతఃపునఃవిహ్వలంతుతదాదృష్ట్యాహనూమంతంమహాబలః || ౭౦ || రథేనాతిరథశ్శ్రుంభీలంప్రతీసమభ్య
 గాత్ | రాక్షసానామభిపర్షితగ్రీవః | ప్రతాపవా || ౭౧ || పన్నగప్రతిమైర్భ్రమైఃశరమమాతిభిభిః | శరైరాడిపయామా
 సనీలంహరిచమూపతిమ్ || ౭౨ || సశరౌఘసమావిధ్ధోనీలకపిచమూపతిః | కరణైకేనశైలాగ్రంరక్షాధిపతయోవృజత్ || ౭౩ ||
 హనూమానపితేజస్వీసమాశ్వస్తోమహామనాః | విప్రేక్షమాణోయద్ధైర్భ్రుస్సరోషమిదమబ్రవీత్ || ౭౪ || నీలేనసహసం
 యుక్తంరావణంరాక్షసేశ్వరమ్ | అన్యేనయాభ్యమానస్యనయంక్రమభిధావనం || ౭౫ || రావణోపిమహాతేజాస్తచ్చృంగం
 సప్తభిశ్శరైః | ఆజఘానసుతీత్థాశ్రైస్తద్వికీర్ణంపహతహ || ౭౬ || తద్వికీర్ణంగిరేశ్వగంధ్యస్త్యాహరిచమూపతిః | కాలా
 గ్నిరివజజ్జ్వలన్క్రోధనపరవీరహః || ౭౭ || సోశ్వకణ్ణాధవాసాలాంశ్చూతాంశ్చాపిసుపుష్పితాః | అన్యాయంవివిధా
 న్స్వయత్సాన్నిలశ్చితేనసంయుగే || ౭౮ || సతావృత్తోసమాసాద్యప్రతివిచ్ఛేదరావణః | అభ్యవక్ష్యాత్పుష్కరాణాశరవై
 ణసావకిమ్ || ౭౯ || అభివృష్టశరాఘ్నమేఘనేవమహాచలః | హ్రస్వయత్వాతదారూపంధ్వజాగ్రేనిపహతహ || ౮౦ ||
 పావకాత్తజమూలోక్యధ్వజాగ్రేనమువస్థితమ్ | జజ్జ్వలరావణాక్రోధాత్తతోస్థిలోననాదవ || ౮౧ || ధ్వజాగ్రేధనుషశ్చ
 గ్రేవీరీటాగ్రేచతంహరిమాలక్షణోధహనూమాంశ్చదృష్ట్యైరామశ్చవిస్త్రితాః || ౮౨ || రావణోపిమహాతేజాఃకపిలాఘ
 వవిస్త్రితః | అస్త్రమూహరయామాసదిష్టమాగ్నేయమద్భుతమ్ || ౮౩ || తతస్తేచక్రశుక్లపృష్టాల్బలతైః | క్షణం గమాః |
 నీలలాఘవసంక్రాంతంధృష్ట్యైరావణమాహవే || ౮౪ || వానరాణాంచనాదేనసంరథ్యోరావణస్తదా || సంక్రామవిష్టహృ
 దయోనకిందిత్యైత్యపద్యత || ౮౫ || ఆగ్నేయోనాథసంయుక్తంగృహీత్వా రావణశ్శరమ్ | ధ్వజశీషాస్థితంనీలముదైక్షుతని
 శాచరః || ౮౬ || తతోబ్రహ్మహతేజారావణోరాక్షసేశ్వరః | కపిలాఘవయుక్తోసిమాయయావరయానగమా || ౮౭ || జీవ
 తంఖలురక్షస్వయదిశక్నోహివానర | తానితాన్యాత్మరూపాణిస్సృజసేత్వమనేకశః || ౮౮ || తథాపిత్యాంమయాముక్త
 స్సాయుకోస్త్రప్రయోజితః | జీవితంపరిక్షుస్వజీవితాద్భృంశయిష్యతి || ౮౯ || ఏవముక్త్యామహాబాహూరావణోరాక్ష
 సాయుకోస్త్రప్రయోజితః | జీవితంపరిక్షుస్వజీవితాద్భృంశయిష్యతి || ౯౦ ||

సేవ్యరః సందాయ బాణమస్త్రేణ చ మూపతి మతాడయత్ || ౯౦ || సోస్త్రయ క్తేన బాణేన నిలోవక్షసి తాడితః | నిదః హ్య
మానససహసాని పతమహిత లోగి పితృ మాహత్మ్య సంయోగాదాత్మనశ్చాపితేజసా | జానుభ్యామపతద్భూమానద
ప్రాతైర్వియుజ్యతే || ౯౧ || విసంజ్ఞం వానరందృష్ట్వా దశగ్రీవోరణోత్సుకః | రథేనాంబుదనాదేన సామిత్రి మభిషుక్తువే ||
౯౨ || ఆసాద్యరణమధ్యేతువారయి త్వాస్థితోజ్వలత్ | ధనుర్విష్ణురయోమాసకంఘయి నివమేదినిమ్ || ౯౩ || తమాహసా
మిత్రిరదీనశతోవిష్ణురయంతంధనురప్రమేయమ్ | అస్త్యేహిమామేవనిశాచరేంద్రనవానరాంస్త్యంప్రతియోద్ధము
హానిమ్ || ౯౪ || సతస్యవాక్యంప్రతిపూణః ఘోషంజ్యోతస్సుగ్రంఛనిశమ్య రాజా | ఆసాద్యసామిత్రి మవస్థితంతంకౌసా
న్వితోవాక్యమువాచరత్ || ౯౫ || ధిష్ణ్యాసిమేరాఘవదృష్టిమాగ్ధంప్రాప్తోతగామివిపరీతబుద్ధిః | అస్మిత్తుణేయాస్య
సిమృత్యుదేశంసంసాద్యమామోమమబాణజాలైః || ౯౬ || తమాహసామిత్రిరవిస్తయామోగజ్ఞంతముద్వృత్తసితా
గ్రదంష్ట్రేమోరాజన్నగజ్ఞంతిమహాప్రభావావికత్తసేపావకృతాంవరిష్ఠ || ౯౭ || జానామివీర్యంతవరాత్ సేంద్రబలంప్ర
తాపంచపరాక్రమంచ | అవస్థితోహంశరచాపహాణిరాగచ్ఛకింమోఘవికత్తసేనమ్ || ౯౮ || సేవవముక్తః కుపితస్ససజ్జరత్తోధి
పస్సప్తశరానుపుంఖాః | తాల్లక్ష్యణః కాంచనవిత్రపుంబైశ్చిచ్ఛేదబాణైరిశితాగ్రధారైః || ౧౦౦ || తాప్రేక్ష
మాణస్సహసానికృతాన్వికృతభోగానివపన్నగేంద్రాల్లంకేశ్వరః | క్రోధవశంజగామససజ్జచాన్యాన్విశితాప్ర
వతా || ౧౦౧ || సబాణవషణ్తువవషణ్తిప్రంరామానుజః కాముకసంప్రయుక్తమ్ | త్సురాధాచంద్రోత్తమకర్ణ
భద్రైశ్చరాంశ్చవిచ్ఛేదనమయుభేచ || ౧౦౨ || సబాణజాలాన్యథతానితానిమోఘానివశ్యంస్త్రీదశారిరాజః | విసిస్తయేల
క్ష్యణలాఘవేనపునశ్చబాణాన్విశితాన్తుమోచ || ౧౦౩ || సలక్ష్యణశ్చాశుశరాశితాగ్రాన్తహేంద్రవజ్రాశనితుల్యవే
గాః | సందాయచాపేజ్వలనప్రకాశాన్ససజ్జరత్తోధిపతేర్వధాయ || ౧౦౪ || సతాప్రచిచ్ఛేదహిరాత్ సేంద్రశ్చి
త్వాచతాల్లక్ష్యణమాజఘాన | శరేణకాలాగ్నిసమప్రభేణస్వయంభుదత్రేనలలాటదేశే || ౧౦౫ || సలక్ష్యణారావణసా
యకాతశ్చచాలచాపంశిథిలంప్రగృహ్యాపునశ్చసంజ్ఞాంప్రతిభక్త్యుచ్చాచ్ఛేదచాపంత్రిదశేంద్రశతో || ౧౦౬ ||
నికృతచాపంత్రిభిరాజమానబాణైస్తదాదాశరధిశ్చితాగ్రైః | ససాయకార్తోవిచచాలరాజాకృతాచ్ఛసంజ్ఞాంపున
రాససాది || ౧౦౭ || సకృత్తచాపశ్శరతాడితశ్చమేదాద్రుగాతోరుధిరావసిక్తః | జగ్రాహశక్తింసముదగ్రశక్తిస్వ
యంభుదత్తాంయుధిదేవశత్రుః || ౧౦౮ || సతాంవిధూమానలసన్నికాశాంవిత్రాసినింవానరవాహినింతామ్ | చిత్తేవశ
క్తింతరసాజ్వలంతీంసామిత్రయేరాత్ససరాష్ట్రినాథః || ౧౦౯ || తామాపతంతీంభరతానుజౌగ్రేజఘానబాణైశ్చ
పలుతాగ్నికలైః | తథాపితాతస్యపివేశశక్తిభుజాంతరందాశరధేర్విశాలం || ౧౧౦ || సశక్తిమాశక్తిసమాహతస్సక
ముహుఃప్రజజ్వాలరఘుప్రవీరః | తంవిహ్వలంతంసహసాభ్యుపేత్యజగ్రాహరాజాతరసాభుభ్యాం || ౧౧౧ || హిమవా
న్తందరోమేరుస్తైలోక్యంవాసహామరైః | శక్యంభుజాభ్యాముద్ధతుంసంసంఖ్యేభరతానుజః || ౧౧౨ || శక్త్యాబ్రాహ్మ్య
హిసామిత్రిస్తాడితస్తస్తనాంతరేవిష్ణోరచింత్యంస్వంభాగమాత్సానంప్రత్యనుస్తరత్ || ౧౧౩ || తతోదానవదవః ఘ్నం
సామిత్రిందేవకంటకః | తంపీడయిత్వాబాహుభ్యాంసప్రభులంఘనేభవత్ || ౧౧౪ || అథైనంవైష్ణవంభాగంమానుషం
దేహమాస్థితం | అథవాయుసుతఃస్థూర్ధోరావణంసమభిద్రవత్ || ౧౧౫ || ఆజమామోరసిక్రద్ధౌవజ్రకల్పేనముష్టినా | తే
నముష్టిప్రహారేణరావణోరాత్సేవ్యరః || ౧౧౬ || జానుభ్యామపతద్భూమాచచాలచపునఃపునః | ఆప్యైస్యనేత్రైశ్చ
వజ్రైర్వవామరుధిరంబహు || ౧౧౭ || విఘ్నాణామానోనిశ్చేష్టోరథోపస్థానివావిశత్ | విసంజ్ఞోమూఢితశ్చాసీన్నచస్థా
నంసమాలభత్ || ౧౧౮ || విసంజ్ఞంరావణందృష్ట్వాసమరేభీమవిక్రమం | ఋషయోవానరాస్సర్వేనేదుదేవాస్సవా
సవా || ౧౧౯ || హనూమానపితేజస్వీలక్ష్యణంరావణాదితం | ఆనయద్రాఘవాభ్యాశంబాహుభ్యాంపరిగృహ్యశం ||
౧౨౦ || వాయుసూనోస్సహృత్వేనభక్త్యాపరమయాచసః | శత్రూణామప్రకంభోపిలఘుత్వమగమత్ | పేః || ౧౨౧ || తం
సముత్సృజ్యసాశక్తిశ్చామిత్రింయుధిదుజ్జయం | రావణస్యరథేతస్మిన్స్థానంపునరుపాగతా || ౧౨౨ || రావణోపిమహా
తేజాఃప్రాప్యసంజ్ఞాంమహాహవే | ఆదదేనిశితాబాణాజగ్రాహచమహద్ధనుః || ౧౨౩ || ఆశ్వస్తశ్చవిశల్యశ్చలక్ష్యణ
శ్చతుసూదనః | విష్ణోభాగమమీమాంసమాత్సానంప్రత్యనుస్తరత్ || ౧౨౪ || నిపాతితమహావీరాంవానరాణాంమహా

జమూహా రాఘవస్తరణేదృష్ట్యా రావణం సమభిద్రవత్ || ౧౨౫ || అత్యై నముపసంగవ్యహానూమాన్వాక్యము బ్రవీత్ | మమ
 పృథ్వంసమాతుహ్యరాక్షసంశాస్త్రమహాని || ౧౨౬ || తచ్చుత్తా రాఘవోవాక్యం వాయుపుత్రేణభాషితమ్ | ఆరురో
 హాసితంశూరోబలవంతం మహాకపిమ్ || ౧౨౭ || విష్ణుర్వథాగరుత్మంతః బలవంతం సమాస్థితః | రథస్థం రావణం సుఖ్యేదదశః
 మనుజాధిపః || ౧౨౮ || తమాలాక్యమహాతేజాః ప్రమద్రావసరాఘవః | వైరోచనివశ్రుద్ధోవిష్ణురభ్యుద్యతాయుధః ||
 ౧౨౯ || జ్యాశబ్జముకరోత్తీవ్రంచబ్రనిష్ఠేపనిస్సనమ్ | గిరాగంభీరయారామోరాక్షసేంద్రమువాచహ || ౧౩౦ || తిష్ఠతిష్ఠ
 మమత్వం హాకృత్వా విప్రియమిదృశమ్ | క్వసురాక్షసశూదూలగతోమోక్షమవాప్స్యసి || ౧౩౧ || యదీద్రవైవస్వత
 భాస్కరాన్వాస్వయంభువైశ్వానరశంకరాన్వా | గమిష్యసిత్వందశవాదిశోవాతథాపిమేనాద్యగతోమోక్ష్యసే ||
 ౧౩౨ || యశ్చైవశక్త్యాభిమాతస్త్వయాద్యుత్థంవిషాదంసహసాభ్యుపేతః | సపవరత్తోగణరాజమృత్యుస్సపుత్రదాత
 స్యతవాద్యయుద్ధే || ౧౩౩ || పతేనచాత్యుత్థదశనానిశరైజనస్థానకృతాలయానిచతుడశాన్వాత్తవరాయుధానిర
 త్సుహస్రాణినిమాదితాని || ౧౩౪ || రాఘవస్యవచఃశ్రుత్వా రాక్షసేంద్రమహాకపిమ్ | వాయుపుత్రం మహావీర్యంవ
 హంతం రాఘవంరణే || ౧౩౫ || ఆజహానశరైస్తీక్షైకాలానలభిఖోపమైః | రాక్షసేనాహవేతస్యతాడితస్యాపిసాయతైః ||
 ౧౩౬ || స్వభావతేజోయుక్తస్యభూయస్తేజోభ్యవధత | తతోగమోమహాతేజారావణేనకృతవ్రణమ్ || ౧౩౭ || దృష్ట్వా
 ప్లవగశూదూలంకౌవస్యవశమేయివా || తస్యాభిసంక్రమ్యరథంసచక్రంసాశ్వధ్వజచ్ఛత్రమహావతాకమ్ | ససా
 రథింసాశనిశూలఖడ్గంరాముఃప్రదిచ్ఛేనశరైస్తుపుంఖైః || ౧౩౮ || అథేంద్రశత్రుంతరసాజహానబాణేనవజ్రాశనిసన్నిభే
 న | భుజాంతరేపూఢనుజాతహాపేవజ్రేణమేరుంభగవానివేంద్రః || ౧౩౯ || యోవబ్రహ్మహతాశనిసన్నిహతాన్నచుక్షు
 భేనాపిచచాలరాజా | సరామబాణాభిహతోభృశాతశ్చచాలచాపంచముమోచవీరః || ౧౪౦ || తంవిహ్వలంతంప్రసమీ
 త్యురామస్సమాదదేదీప్తమథాథచంద్రమ్ | తేనాకవణంసహసాకిరీటంచిచ్ఛేదరత్నోధిపతేమహాత్మా || ౧౪౧ || తం
 నిర్విషాశీవిషసన్నికాశంశాంతావిషంసూర్యమివాప్రకాశమ్ | గతశ్రియంకృత్తికిరీటకూటమువాచరామోయుధిరా
 త్మసేంద్రమ్ || ౧౪౨ || కృతంత్వయాకమహాత్ముభీమంహతప్రవీరశ్చకృతస్త్వయాహమ్ | తస్మాత్పరిశ్రాంతశ్చవవ్యవ
 స్యనత్వాగశరైర్మృత్యువశంసయామి || ౧౪౩ || గచ్ఛానుజానామిరణాడితస్త్వంప్రవిశ్యరాత్రించరరాజలంకామ్ | ఆ
 శ్వాస్యనిర్యాపిరథివధస్త్వితదాబలంద్రక్ష్యసిమేరథస్థః || ౧౪౪ || సపవముక్తోహతదహహహోనివృత్తచాపోనిహతా
 శ్వసూతః | శరాదితఃకృత్తమహాకిరీటోవివేశలంకాంసహసాస్త్రరాజా || ౧౪౫ || తస్మిన్ప్రవిష్టేమేరజనిచరేంద్రేమహాబ
 లేదానవదేవశత్రా | హరిన్విశల్యాశుహలత్తుణేనచకారరాముఃపరమాహవాగ్రే || ౧౪౬ || తస్మిన్ప్రభిన్నేలిదశేం
 ద్రశత్రాసురాసురాభూతగణాదిశశ్చ | ససాగరాస్సపిమహేమూరగాశ్చతథైవభూమ్యంబుచరాశ్చహృష్టైః ||
 ౧౪౭ || ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే - ఏకౌనషష్టితమస్సగః - *****శీ

సప్రవిశ్యపురీలంకాంరామపాణభయాదితః | భగ్నదహస్తదారాజాబభూవవ్యధితేంద్రియః || ౧౧ || మాతంగశ్చవ
 సింహానగరుడేనేవపన్నగః | అభిభూతోభవద్రాజారాఘవేణమహాత్మనా || ౧౨ || బ్రహ్మదండప్రకాశానాంవిద్యుత్పద్యశవ
 ర్చసామస్తరణారాఘవబాణానాంవిద్యుదేరాక్షసేశ్వరః || ౧౩ || సకాంచనమయందివ్యమాశ్రిత్యపరమాసనమ్ | విప్రేక్షమా
 ణారత్నాంసిరావణోవాక్యమబ్రవీత్ || ౧౪ || సర్వంతతేఖలుమేమోఘంయత్తవ్తంపరమంతపః | యత్సమానోమహేంద్రేణ
 మానుషేణాస్మినిజితః || ౧౫ || ఇదంతత్ బ్రహ్మణోఘోరంసాక్యంమామభ్యుపస్థితమ్ | మానుషేభ్యోవిజానీహిభయంత్య
 మితిత్తథా || ౧౬ || దేవదానవగంధరైర్వర్యక్షరాక్షసపన్నగైః | అవధ్యత్వంమయాప్రాప్తంమానుషేభ్యోనయాచితమ్ ||
 ౧౭ || విదితంమానుషంమన్యేరామందశరథాశ్చజమిత్వాక్వాకుమలనాభేనలసరణ్యేనయత్సురా || ౧౮ || ఉత్పత్యతిహిమద్వంశే
 పురుషోరాక్షసాధమ | యస్తాంసపుత్రంసామాత్యంసబలంసాశ్వసారథిమ్ || ౧౯ || నిహనివ్యతిసంగ్రామేత్వాంకులాధ
 మదుమతే | శప్తోహంవేదవత్యాచయామయాధపిత్వాపురా || ౨౦ || సేయంసీతామహాభాగాజాతాజనకనందిని | ఉ
 మానందిశ్వరశ్చాపిరంభావరుణకన్యకా || ౨౧ || యదూచుస్తన్యయాప్రాప్తంసమిథ్యాఋషిభాషితమ్ | ఏతదేవాభ్యుపా
 గమ్యయత్నంకతుమిహహాధ || ౨౨ || రాక్షసాశ్చాపతిష్ఠంతువర్యాగౌపురమూఢాను | సచాప్రతిమగంభీరోదేవదా

నవదపహా||౧౩||బ్రహ్మశాపాభిసూతస్తుకుంభకణో నిబోధ్యతామ్ | సపరాజితమాత్మానలప్రహస్తంచరిమాదితమ్||
౧౪ ||జ్ఞాత్వార్యోబలంభీమమాదిదేశమహాబలః | ద్వా రేషుయత్క్షిప్రయతాంప్రాకారశ్చాధిరుహ్యతామ్||౧౫||
ద్రావతసమావిప్రకుంభకణో నిబోధ్యతాం | సుఖంస్వపితనిశ్చింతఃకాలోపహతచేతనః||౧౬||నవమల్పుప్రచాక్షాచమా
సాన్వపితరాక్షసః | మాంత్రికృత్వాప్రసుప్తాయమితస్తునవమేహని||౧౭||కిన్నుబోధయతక్షిప్రంకుభకణాంమహాబలమ్
సహిసంభ్యమహాబాహుకకుదస్సర్వరక్షసామ్||౧౮||వానరానాజపుత్రాచక్షిప్రమేవవధివ్యతి | ఏషకేతుఃపరస్యం
భ్యేమువ్యోవై సర్వరక్షసామ్||౧౯||కుంభకణస్సదాశేతేమూఢో గ్రామ్యసుభరతః | రామేణహినిరస్తస్యసం గ్రా
మేస్త్రిసుదారుణే||౨౦||భవిష్యతేనమేశోకకుంభకణే నిబోధితే | కింకరిష్యామ్యహం తేనశక్రతుల్యబలేనహి||౨౧||కు
ద్యశేవ్యసనేప్రాప్తయోనసావళ్యయకల్పతే | తేతుతద్వచనం శ్రుత్వా రాక్షసేంద్రస్యరాక్షసాః||౨౨||జగ్తుఃపరమసం
భ్రాంతాఃకుంభకణానివేశనమ్ | తేరావణసమాదిప్తమాంసశోణితభోజనాః||౨౩||గంధమాల్యాంస్తథాభక్ష్యానా
దాయసహసాయయుః | తాంప్రవిశ్యమహాద్వారాంసర్వతోయోజనాయతామ్||౨౪||కుంభకణాగ్రహారమ్భ్యాంసర్వ
గంధప్రవాహినిమ్ | కుంభకణస్యనిశ్చాసాదవధూతామహాబలాః||౨౫||ప్రతిష్ఠమానాఃకృత్రేణయత్నాత్ ప్రవిశు
గుహామ్ | తాంప్రవిశ్యగుహారమ్భ్యాంశుభాంకాంచనకుట్టిమామ్||౨౬||దద్యశునైశ్చర్యతవ్యాఘ్రుంశయానంభీమదశ
నమ్ | తేతుతంవికృతంసుప్తంవికీణమివపర్వతమ్||౨౭||కుంభకణాంమహానిద్రంసహితాఃప్రత్యబోధయత్ | ఊర్ధ్వరో
మాచితతనుశ్చ సంతమవపన్నమ్||౨౮||త్రాసయంతంమహాశ్వానైశ్చయానంభీమదశనమ్ | భీమనాసాపుటంతం
తుపాతాశవిపులాననమ్||౨౯||శయ్యాయాన్యస్తసర్వాంగంమేదోరుధిరగంధినమ్ | కాంచనాంగదనద్ధాంగంకిరీటినమ్
రిందమమ్||౩౦||దద్యశునైశ్చర్యతవ్యాఘ్రుంకుంభకణాంమహాబలమ్ | తతశ్చక్రమహాత్మానఃకుంభకణాగ్రతస్తదా||
౩౧ || మాంసానాంమేరుసుకాశంరాశింపరమతపణమ్ | మృగాణాంమహిషాణాంచవరాహాణాంచసంచయా ||
౩౨ || చక్రనైశ్చర్యతదూలారాశిమన్నస్యచాచ్ఛతమ్ | తతశ్శోణితకుంభాంశ్చమద్యానివివిధానిచ || ౩౩ || పు
రస్తాత్కుంభకణస్యచక్రస్త్రిదశశతమ్ | లిలిపుశ్చపరాధ్యేనచందనేనపరంతపమ్||౩౪||దివ్యైరాచ్ఛాదయామా
సుర్దైత్యగంధైస్సుగంధిభిః | ధూపంసుగంధంసస్మజ్జుష్టుపుశ్చపరంతపమ్||౩౫||జలదాశ్చవోన్నేదుర్యాతుధానాస్త
తస్తతః | శంఖానామ్రారయామాసుశ్శశాంకసదృశప్రభాః||౩౬||తుములంయుగపచ్చాపివినేచుశ్చవ్యమషితాః | నే
ధురాస్ఫోటయామాసుశ్చక్రిపుస్తేనిశాచరాః||౩౭||కుంభకణానిబోధాధాంచక్రస్తేవిపులంస్వనమ్ || సశంఖభరిపణవ
ప్రణాదమాస్ఫోటితక్షేళితసేంహనాదమ్ | దిశోద్రవంతస్త్రిదివంకిరంతః | శ్రుత్వావిహంగాస్సహసానిసేతుః||౩౮||య
థాభృశంతేనిశదైమహాత్మానకుంభకణోబుబుధేప్రసుప్తః | తతోముసుంతీముసలానిసర్వేర్యోగణాస్తేజగృ
హుగదాశ్చ||౩౯||తంశైలశ్శంగైముసలైగదాభివృత్తైస్తలైముద్గరముష్టిభిశ్చ | సుఖప్రసుప్తంభువికుంభక
ణాంరత్యోన్మ్యదగ్రాణితదానిజఘ్నుః||౪౦||తస్యనిశ్వాసవాతేనకుంభకణాస్యరక్షసః | రాక్షసాబలవంతోపిస్థాతుగ
నాశక్తువృపురః||౪౧||తతోస్యపురతోగాఢంరాక్షసాభీమవిక్రమాః | మృదంగపణవాభేరిశ్శంఖకుంభగణాంస్తదా ||
౪౨||దశరాక్షససాహస్రాముగపత్పర్యవాదయత్ | నీలాంజనచయాకారంతేతుతంప్రత్యబోధయత్||౪౩||అభిఘ్నం
తోనదంతశ్చనైవసంవిధిదేతుసః | యదాచై సంసశేకుస్తేప్రతిబోధయతుంతదా||౪౪||తతోగురుతరంయత్తుందారుణంస
ముపాక్రమత్ | అశ్వానుష్టాఖరాన్నాగజఘ్నుడండకశాంకుశైః||౪౫||భేరిశంఖమృదంగాంశ్చసర్వప్రాజైర
వాదయత్ | నిజఘ్నశ్చాస్యగ్రాత్రాణిమహాకాశకటంకరైః||౪౬||ముద్గరైముసలైశ్చైవసర్వప్రాణసముద్యతైః |
తేనశబ్దేనమహతాలంకాసమభిపూరితా||౪౭||సపర్వతవనాసర్వాసోపినైవప్రబుధ్యతే | తతస్సహస్రంభేరిణాఃయుగప
త్సమహస్యత||౪౮||మృష్టకాంచనకూణానామాసక్తానాంసమంతతః | ఏవమవ్యతినిద్రస్తుయియనైవప్రబుధ్యతే||౪౯||శా
షస్యవశమాపన్నస్తతఃప్రద్ధానిశాచరాః | మహాక్రోధసమావిప్తాస్సర్వేభీమపరాక్రమాః||౫౦||తద్రత్యోబోధయ
వ్యంతశ్చక్రరస్యేపరాక్రమమ్ | అస్యేభేరిస్సమాజఘ్నురస్యేచక్రమహాస్యనమ్||౫౧||కేశానస్యేప్రలులుపుకణా
నైవ్యదదంశేరే | ఉదకుంభశతాన్యస్యేసమసించంతకణాయోః||౫౨||నకుంభకణాఃపన్నంజేమహానిద్రావశంగతః | అ

న్యేనబలినస్తస్యకూటముద్గరపాణయః॥౧౩॥మూర్ధ్నివక్షుసిగాత్రేషుపాతయకూటముద్గరాః॥ రజ్జుబంధసబద్ధాభి
 శ్చతస్మింభిశ్చసర్వతః॥౧౪॥వధ్యమానోమహాశాయోనప్రాబుధ్యతరాక్షసః॥ వారణానాంసహస్రంచశరీరేస్యప్రథా
 వితమః॥౧౫॥కుంభకణఃస్తతోబుద్ధఃస్పృశంపరమబుధ్యత॥ సపాత్యమానైగిరిశృంగవృక్షైరచింతయంతాఃవిభులాః
 ప్రహారాః॥౧౬॥ద్రాక్షయాత్తతుద్భయపీడితశ్చవిజృంభమాణస్సహసోత్పపాతః॥౧౭॥సనాగభౌగాచలశృంగకల్పేవి
 ష్టివ్యభాహూగిరిశృంగసారౌ॥ వివృత్యవక్త్రంబడబాముఖాభంగిశాచరోసౌవక్తృతంజిజృంభే॥౧౮॥తస్యజాజృభమా
 ణస్యవక్త్రంపాతాశసన్నిభమోదదృశేమేరుశృంగాగ్రేదివాకరణవోదితః॥౧౯॥సజృంభమాణోఽపిబలఃప్రతిబుద్ధోనిశా
 చరఃనిశాన్సశ్చస్యసంజజ్ఞేపర్వతాదివమారుతః॥౨౦॥రూపముత్పితస్తస్యకుంభకణఃస్యతద్భౌ॥తపాంతేసఖలా
 కస్యమేనుస్యేవవివక్షతః॥౨౧॥యుగాంతేసర్వభూతానికాలస్యేవదిభక్షతః॥తస్యదీప్తాగ్నిసదృశేవిద్యుత్సదృశవర్ష
 సీ॥౨౨॥దదృశాతేమహానేత్రేదిప్తావివమహాగ్రహాకుంభకణఃస్తతోద్భవ్యాభయైశ్చవివిధాబహుకా॥౨౩॥వ
 రాహస్తేసిమాంతైచ్చవసభక్షుమహాబలః॥అడఃబుభక్షితోమాంసంశోణితంత్యక్షేతపిబ॥౨౪॥మేదఃకుంభాంశ్చమ
 ద్యస్యపపాశక్రరిపుస్తదాతతస్తృప్తజిజ్ఞాత్వాసముత్పేతుర్నిశాచరాః॥౨౫॥శిరోభిశ్చప్రణమ్యైసంసర్వతఃపర్యవ
 రయః॥౨౬॥ద్రావిశదగాత్రస్తుకలుషీకృతలోచనః॥౨౭॥చారయన్సర్వతోద్భవ్యైతాఃదదశశనిశాచరాః॥ససర్వాన్
 సాంత్యయామాసనైర్భూతానైర్భూతమభి॥౨౮॥బోధనాద్విస్త్రితశ్చపిరాక్షసానిదమబ్రవీత్॥కిమభిమహమాద్య
 త్యభవద్భిఃప్రతిబోధితః॥౨౯॥కచ్చిత్సుకుశలంరాజ్ఞోభయంవానేహవిద్యతే॥అథవాద్రువమన్యేభ్యోభయంపరమపస్థి
 తమ్॥౩౦॥యదభిమేవత్వరితైర్భవద్భిఃప్రతిబోధితః॥అద్యరాక్షసరాజస్యభయముత్పటయామ్యహమ్॥౩౧॥పాత
 యిష్యేనుహేంద్రంవాశాతయిష్యేతథానలమ్సహ్యల్పకారణేనుప్తంబోధయిష్యతిమాంగురు॥౩౨॥తదాఖ్యాతాథ
 తత్సేనమత్ప్రబోధనకారణమ్॥ఏవంబ్రువాణంసంరబ్ధంకుంభకణంమహాబలమ్॥౩౩॥యాపాక్షస్సచివోరాజ్ఞఃకృ
 తాంజలిరువాదహానమోదైవకృతంకించిద్యయముస్తికదాచన॥౩౪॥మానుషాన్సోభయంరాజంస్తుములంసంప్రబా
 ధతేనదైత్యదానవేభ్యోవాభయముస్తిహితాదృశమ్॥౩౫॥యావ్యశంమానుషంరాజభయముస్తానుపస్థితమ్॥వానరైః
 పర్వతాకారైలకంకేయంపరివారితా॥౩౬॥సితాహరణసంతప్తాద్రామాన్మస్తుములంభయమ్॥ఏకేనవాసరణేయం
 పూర్వందగ్ధామహాపుత్రీ॥౩౭॥కుమారోనీహతశ్చక్షుస్సానుయాత్రస్సకుంజరః॥స్వయంరత్నోధిపశ్చాపిపాలన్యోదేవకం
 టకః॥౩౮॥మృతకల్పేతతేముక్తోరామేణాదిత్యతేజసా॥యోనదేవైఃకృతోరాజానాపిదైత్యేనాదానవైః॥౩౯॥కృతస్స
 భిహారామేణవిముక్తఃప్రాణసంశయాత్॥సయాపాక్షవచశ్శ్రీత్వాభ్రాతుర్యధిపరాజయమ్॥౪౦॥కుంభక
 ణోఽవివృత్తాక్షోయాపాక్షమిదమబ్రవీత్॥సర్వమద్యైవయాపాక్షహరినైస్యంసలక్షణమ్॥౪౧॥రాఘవంచర
 తేహత్వాపశ్చాద్గ్రీవ్యౌమిరావణమ్॥రాక్షసాంస్తపఃయిష్యేమిహారీణాంమాంసశోణితైః॥౪౨॥రామలక్ష్మణయో
 శ్చాపిస్వయంపాన్యామిశోణితమ్॥తత్తస్యవాక్యంబ్రువతోనిశమ్యసగర్వితంరోషేవివృద్ధదోషమ్॥మహాబాదరోనై
 ర్యతయోధముఖ్యఃకృతాంజలివాక్యమిదంబభాషే॥౪౩॥రావణస్యవచఃశ్రుత్వాగుణదోషేవిమృశ్యచ॥వశ్చాదపి
 మహాబాహూశత్రూణాయధివిజేస్యసి॥౪౪॥మహాబాదరవచశ్శ్రుత్వారాక్షసైఃపరివారితః॥కుంభకణోఽమహా
 తేజాస్సంప్రతస్థేమహాబలః॥౪౫॥తంసముత్థాప్యభీమాక్షంభీమరూపపరాక్రమమ్॥రాక్షసాస్త్యరితాజగ్దుడఃశ
 గ్రివంవేకనమ్॥౪౬॥తతోగత్వాదశగ్రివమాసేనంపరమాసనే॥ఊచుబద్ధాంజలిపుటాస్సర్వపవనిశాచరాః॥౪౭॥
 ప్రబుద్ధఃకుంభకణోఽయంభ్రాతాతేరాక్షసమభి॥కథంతతైస్సనిర్యాతుద్రక్ష్యస్యేనమహాగతమ్॥౪౮॥రావణస్త్య
 బ్రవీద్యతోరాక్షసాంస్తానుపస్థితా॥ద్రష్టుమేనమిహోచ్ఛామియథాన్యాయంచపూజ్యతామ్॥౪౯॥తథేత్యుక్త్వాతుతే
 సర్వేపునరాగమ్యరాక్షసాః॥కుంభకణమిదంవాక్యమూచూరావణవోదితాః॥౫౦॥ద్రష్టుంత్యాంక్షాంతుతేరాజాస
 ర్వరాక్షసపుంగవః॥గమనేక్రియతాంబుద్ధిభ్రాతరంసంప్రహమయ॥౫౧॥కుంభకణస్తుదుఃఖోభ్రాతురాజ్ఞా
 యశాసనమ్॥తథేత్యుక్త్వామహాబాహుశ్చయనాదుత్పపాతహా॥౫౨॥ప్రత్యుశ్యధదనంహృత్వస్సాతఃపరమభూషితః॥
 పాసుస్త్యరయామాసపానంబలసమీరణమ్॥౫౩॥తతస్తేత్వరితాస్తస్యరాక్షసారావణాజ్ఞయా॥మద్యకుంభాంశ్చవివి

ధాత్వ ప్రమేవోపహరయన్ || అపితాస్వపుటసహస్రే ద్వేగమనాయోపచక్రమ్ | ఈశత్సముత్సాహోమత్తప్రేజోబుభ
సమన్వితః || ౩ || కుంభకణః బభౌహృష్టః కాలాంతకయమోపమః | భ్రాతుస్సభవనంగచ్ఛాన్ గణనమన్వితః || ౪ ||
కుంభకణః పదన్యానైరకంపయత మేదిధీమ్ || సరాజమాగ్ంవపుషాప్రకాశయన్ సహస్ర రశ్మిధర్మణీమివాంశుభిః |
జగముత త్రాంజలిమాలయావృతశ్చ తక్రతుగేహమివస్వయంభువః || ౫ || తంరాజమాగ్ంస్థమిత్తఘాతినంవనాక్
సస్తేసహపాబహిఃస్థితాః | దృష్ట్వాప్రమేయంగిరిశృంగకల్పంవితక్రమస్తేహరియాధపాలాః || ౬ || కేచిచ్ఛరణ్యంశరణం
స్త్రామం ప్రజంతి కేచిద్వ్యధితాః పతంతి | కేచిద్దిశః స్తవ్యధితాః ప్రయాంతి కేచిద్భయాతాభుపిశేరతేన్ || ౭ || తమ
ద్రిశృంగప్రతిమంకిరీటినం స్పృశంతమాదిత్యమివాత్మతేజసా | వనాకసః ప్రేక్ష్యవివృద్ధమద్భుతంభయాదితాదున్మవి
రేతతస్తతః || ౮ || ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే పత్తితమ స్కంధః || *****

తతోరామోమహాతేజాధమరాదాయవీర్యవాక్రికిరీటినంమహాకాయంకుంభకణంపదశశహ || ౧ || తందృష్ట్వా
రాక్షసశ్రేష్ఠంపర్వతాకారదశశనమ్ | క్రమమాణమివాకాశంపురానారాయణంప్రభుమ్ || ౨ || సతోయాంబుదసంకా
శంకాంచనాంగదభూషణమ్ | దృష్ట్వాపునః ప్రదద్రావవానరాణాంమహాచమూః || ౩ || విక్రతాంవాహినీందృష్ట్వావధా
మానంచరాక్షసమ్ | సవిస్త్రయమిదంరామోవిభీషణమువాచహ || ౪ || మోసాపర్వతసంకాశఃకిరీటీహరిలోచనః | లంకా
యాంవృశ్యతేవీరఃసవిద్యుదివతోయదః || ౫ || పృథివ్యాః కేతుభూతోసామహానేకోతదృశ్యతేయందృష్ట్వావానరాస్సర్వై
విక్రవంతితతస్తతః || ౬ || ఆచక్షు మేమహామోసారక్షోవాయదివాసురః | నమయైవంవిధంభూతందృష్టపూర్వంకదాచ
న || ౭ || సప్తష్టైరాజపుత్రేణరామేణాక్షిప్తకముణా | విభీషణోమహాప్రాజ్ఞఃకాకుత్స్థమిదమబ్రవీత్ || ౮ || యేనవైవస్వ
తోయద్దేవాసవశ్చపరాజితః | నైషవిశ్రవసఃపుత్రఃకుంభకణఃప్రతాపవాన్ || ౯ || అస్యప్రమాణాత్సదృశోరాక్షసోన్యో
సవిద్యతే || ౧౦ || సతేనదేవాయుధిదానవాశ్చయత్రాభుజంగః | సీతాశనాశ్చ | గంధర్వవిద్యాధరకిన్నరాశ్చసహస్రశోరా
ఘవసంప్రభగ్నాః || ౧౧ || శూలపాణింవిరూపాక్షంకుంభకణంమహాబలమ్ | మాంతుంసశేకుస్త్రిదశాఃకాలాయమితి
మోహితాః || ౧౨ || ప్రకృత్యాహ్యేషజస్త్వికుంభకర్ణోమహాబలః | అన్యేషాంరాక్షసేంద్రాణాంవరదానకృశంబలమ్ ||
౧౩ || సతేనజాతమాత్రేణతుథాతేనమహాత్మనా | భక్షితానిసహస్రాణిసత్వానాంసుబహూన్యపి || ౧౪ || తేషుసంభ
త్యమాణేషుప్రజాభయవిపీడితాః | యాంతిస్త్రశరణంశక్రంతమవ్యధంస్యవేదయన్ || ౧౫ || సకుంభకణంకుపితోమ
హేంద్రోజఘానవజ్రేణశితేనవజ్రే | సశక్రవజ్రాభిహతోమహాత్మాచచాలకౌపాచ్ఛభృశంసనాద || ౧౬ || తస్యవానద్య
మానస్యకుంభకణస్యధీమతః | శ్రుత్వానినాదంవిత్తస్తాభూయోభూమిర్విశత్తసే || ౧౭ || తతఃకౌపాన్తహేంద్రస్య
కుంభకర్ణోమహాబలః | వికృష్టైరావతాద్దంతంజఘానోరసివాసవమ్ || ౧౮ || కుంభకణప్రహారతోవిజజ్జ్వలసహ
సవః | తతోవిషేదుస్సహసాదేవబ్రహ్మషిదానవాః || ౧౯ || ప్రజాభిస్సహశక్రశ్చయయాస్థానంస్వయంభువః | కుంభక
ణస్యదారాత్త్యంశశంసుస్తేప్రజాపతే || ౨౦ || ప్రజానాంభక్షణంచాపిదేవానాంచాపిధర్మణమ్ | ఆశ్రమధ్యంసనం
చాపిపరస్త్రీహరణంభృశమ్ || ౨౧ || ఏవంప్రజాయదిత్వేషభక్షయిష్యతినిత్యశః | అవిరెజైవకాలేనశూన్యోలోకోభి
ష్యతి || ౨౨ || వాసవస్యవచః | శ్రుత్వాసర్వలోకపితామహః | రక్షోంస్యావాహయామాసకుంభకణంపదశశహ || ౨౩ ||
కుంభకణంసమీక్ష్యైవవితక్రాసప్రజాపతిః | దృష్ట్వాప్యాశ్వస్యచైవైసంస్వయంభూరిదమబ్రవీత్ || ౨౪ || ధ్రువంలోక
వినాశాయపాలస్త్యేనాసినిమితః | తస్మాత్త్వమవ్యప్రభృతిమృతకల్పశ్చయిష్యసే || ౨౫ || బ్రహ్మశాపాభిభూతోభగవ
పాతాగ్రతఃప్రభోః | తతఃపరమసంభ్రాంతోరావణోవాక్యమబ్రవీత్ || ౨౬ || వివృద్ధఃకాంచమోవృక్షఃఫలకాలేనికృత్య
తేనసప్తారంస్వకంన్యాయ్యంశపుమేవంప్రజాపతే || ౨౭ || సమిథ్యావచనశ్చత్వంస్వప్యత్యేషనసంశయః | కాలస్తుశ్రీ
యతామస్యశయనైజాగరేతిథా || ౨౮ || రావణస్యవచః | శ్రుత్వాస్వయంభూరిదమబ్రవీత్ | శయితాహ్యేషషణ్ణాసానై
కాహంజాగరిష్యతి || ౨౯ || ఏకేనాహ్నుత్వసావీరశ్చరభూమింబుభుక్షితః | వ్యాత్రాస్యోభక్షయేల్లోకాసంస్కృద్భవపా
వకః || ౩౦ || సోసావ్యసనమాపన్నఃకుంభకణమబోధయత్ | త్వత్పరాక్రమభీతశ్చరాజాసంప్రతిరావణః || ౩౧ || సపశు
నిగ్గతోవీరశ్శివిరాడ్భీమవిక్రమః | వానరాభృశసంక్రన్ధోభక్షయిపరిధావతి || ౩౨ || కుంభకణంసమీక్ష్యైవహర్

యోద్య ప్రవిమృతాః । కథమేనంరణే కృద్ధం వారయంతీహ వానరాః ॥ ౩౨ ॥ ఉద్యంతాం వానరా స్సర్వే యంత్ర మేతత్స
ముద్భితమౌత్థిపిజ్జాయహరయోభవిష్యంతీహ నిర్భయాః ॥ ౩౩ ॥ విభీషణవచః శ్రుత్వా హతుమత్సముభోద్ధరమౌడవా
చరాఘవో వాక్యం గీలం సేనాపతిం తదా ॥ ౩౪ ॥ గచ్ఛన్తస్యానిసర్వాణి హ్యుహ్యత్యత్సపాపకే । ద్వారాణ్యదాయలం
కాయాశ్చ ర్యాశ్చాప్యథ సంక్రమా ॥ ౩౫ ॥ శైలశృంగాణి వృక్షాంశ్చ శిలాశ్చాప్యవసంహరతి కృంతు వానరా స్సర్వే సా
యుధా శైలపాణయః ॥ ౩౬ ॥ రాఘవేణ సమాదిప్తోస్థిలోహరిదముపతిః శశాస వానరా నీకం యథావత్ - పికుంజరః ॥ ౩౭ ॥
తతో గవాక్షశ్శరభాహనూమానంగదస్తథా శైలశృంగాణి శైలాభాగ్యహీత్యా ద్వారమభ్యయః ॥ ౩౮ ॥ రామవాక్యము
వశ్రుత్యహరయోజితకాశిసః పాదపైరడయన్ స్వరావానరాః పరవాహినిమ్ ॥ ౩౯ ॥ తతోహరీణాంతదనీకముగ్రం రరాజః
దీప్తోద్యతవృక్షశైలమ్ । గరేస్సమీపానుగతం యతైవ మహాన్యహంభౌధరజాలముగ్రమ్ ॥ ౪౦ ॥ ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండ - ప
కషష్టితమ స్సగళః - ***** సతురాక్షసశానూర్లోని ద్రామవసమాకులః । రాజమాగళం శ్రీ
యాజ్ఞప్తం యయా విపులవిక్రమః ॥ ౧ ॥ రాక్షసానాం సహస్రైశ్చ వృతః పరమచక్షయః । గృహేభ్యః పుష్పవక్షేణాకీర్త్య
మాణస్తదాయయా ॥ ౨ ॥ సహేమజాలవతతంభానుభాస్సగదశానమౌదదశావిపులం రవ్యం రాక్షసేంద్రనివేశనమ్ ॥ ౩ ॥
సతతదానూర్యజవాభ్రజాలం ప్రవిశ్య రక్షోధిపతేనివేషమ్ । దదశానూరేగ్రజమాససస్థంస్వయంభువంశక్రజివా
సనస్థమ్ ॥ ౪ ॥ భ్రాతుస్సభవనంగచ్ఛరక్షోగణసమన్వితమ్ । కుంభకణాపదన్యానైరకంపయతమేదిన్ ॥ ౫ ॥ సోభిగవ్య
గృహం భ్రాతుః కక్ష్యోనుభివిగాహ్యచాదదశోద్విగ్నమాసీనం విమానేషుష్పకేగురుమ్ ॥ ౬ ॥ అశగృష్టాదశశ్రీవః కుంభక
ణాముపస్థితమ్ । తూర్ణముత్తాయసంహృష్టస్సన్నికషణముపానయత్ ॥ ౭ ॥ అథాసీనస్యవర్యం కేకుంభకణోమహా
లః । భ్రాతుర్వనందేవరణౌకింకృత్యచుతిచాప్రవీత్ ॥ ౮ ॥ ఉత్పత్యచై నంముదితో రావణః పరిషస్వజేసభ్రాతృసంప
రిష్వక్త్రయథావచ్ఛాభినందితః ॥ ౯ ॥ కుంభకణాశ్శుభందివ్యం ప్రతిసేదేవరాసనమ్ । సతదాసనమాశ్రిత్య కుంభకణోమ
హాబలః ॥ ౧౦ ॥ సంగరక్తనయనః కౌపాద్రావణం వాక్యమబ్రవీత్ । కిమథామహామాదృత్యత్వయా రాజన్విబోధితః ॥ ౧౧ ॥
శంసకస్తాన్భయంతేస్తికౌద్యప్రేతోభవిష్యతి । భ్రాతరం రావణః ప్రధంకుంభకణానువస్థితమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఈవత్తుపరివృ
త్తాభ్యాం నేత్రాభ్యాం వాక్యమబ్రవీత్ । అద్యతేసుమహాకాలశ్చయాసస్యహహాబల ॥ ౧౩ ॥ సుఖతస్త్వం గజానీషేమ
మరామకృతంభయమ్ । ఏషదాశరథీరామస్సుగ్రీవసహితోబలీ ॥ ౧౪ ॥ సముద్రంసబలస్తీర్వా మూలం నః పరిక్యంతతే
హంతవశ్యస్వలంకాయావనాన్యవనానిచ ॥ ౧౫ ॥ సేతునానుఖమాగవ్యవానరై కాణాపంకృతమ్ । యేరక్షసాంముఖ్య
తమాహతాస్తేవానరైర్యధి ॥ ౧౬ ॥ వానరాణాంక్షయం యుద్ధేనపశ్యమికదాచన । నచాపివానరాయుద్ధేజితపూర్వాఃక
దాచన ॥ ౧౭ ॥ తదేతద్భయముత్పన్నం త్రాయస్త్వేవ మహాబల । నాశయత్వమిమానద్యతదథాంబోధితోభవా ॥ ౧౮ ॥
సర్వక్షపితకాశం చ సత్వమభ్యవవద్యమామ్ । త్రాయస్త్వేమాంపురీలంకాంబాలన్యద్ధావశేషిణామ్ ॥ ౧౯ ॥ భ్రాతుర
థేమహాబాహూకురుకమణుదుష్కరమ్ । మయైవం నౌక్తపూర్వోహికచ్చిత్ భ్రాతః పరంతప ॥ ౨౦ ॥ త్వయ్యస్తి
తుమమస్నేహః పరాసంభావనాచమేదై వాసురేషుయుద్ధేషుబహుశోరాక్షసక్షభా ॥ ౨౧ ॥ త్వయాదేవాప్రతిహృ
హ్యనిజితాశ్చాపరాయునితదేతత్సర్వమాత్మవీర్యంభీషుపరాక్రమ ॥ ౨౨ ॥ సహితే సర్వభూతేషుదృశ్యతే సద్భవోబలీ
కురుష్వమేప్రియహితమేతదుత్తమం యథాప్రియంప్రియరణబాంధవప్రియ । స్వతేజసావిధమసపత్నవాహినింశరద్ధ
సంపవనభివోద్యతోమహా ॥ ౨౩ ॥ ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండ - ద్విషష్టితమ స్సగళః - *****

తస్య రాక్షసరాజస్యనిశమ్యపరిదేవితమ్ । కుంభకణాబభాషేదంవచనం ప్రజహాసచ ॥ ౧ ॥ జృష్టదోషోహి
యోస్తాభిః పురామంత్రవినిణయే హితేష్వనభియుక్తేన సోయమాసాదితస్త్వయా ॥ ౨ ॥ ఘ్రంభల్పభ్యుదైతిత్వాంభ
లంచాపస్యకమణాః । నిరయేష్వపవతనం యథామస్కృతకమణాః ॥ ౩ ॥ ప్రథమంవై మహారాజకృత్యమేతదచింతితమ్ ।
కేవలంవీర్యదపేణనానుబంధావిచారితః ॥ ౪ ॥ యఃపశ్యత్పూర్వకార్యాణికుర్యాదైశ్వర్యమాస్థితః । పూర్వం చోన్మర
కార్యాణిససేదనయానయా ॥ ౫ ॥ దేశకాలవిహీనానికమాణివిపరీతవత్ । క్రియమాణానిదూష్యంతిహావీంవ్యప్రయతే
ష్యమ్ ॥ ౬ ॥ త్రయాణాంపంచధాయోగంకమణాంయః ప్రపశ్యతిసవివైస్సమయంకృత్వాస్సభ్యేవతతేవధి ॥ ౭ ॥ యథా

గమంచయోరాజాసమయంవిచిత్రమతి । బుధ్యతేసచివాబుద్ధ్యానుశ్చయదశ్చనువశ్యతి॥౧॥భమకమథకాపి కామం
నాసర్వాన్వారముసంపతే । భజతేపురుషకాతేత్రిణిద్వంద్వానివాపునః॥౧॥శ్రీమదైతేమయచ్చేత్తింశుత్వాత
న్నానబుద్ధ్యతే॥రాజాహరాజమూత్రోవావ్యథాంతస్యబహుశ్రుతమ్॥౧॥ఉపప్రదానంసాంత్యంవాభేదంకాభేదవి
క్రమమ్॥యోగంచరతుసాంశ్రేష్ఠతాపుభౌచనయానయా॥౧॥కాలేభమాథకామాఽయస్సంమంత్రిత్యసచివైస్స
హస్తిపేతేతాత్మవాల్కలకనసవ్యసనమాపుష్యయాత్॥౧॥హితానుబంధమాలోచ్యకార్యాకార్యమిహాత్మనః॥రాజాన
మథతత్త్వజ్ఞైస్సచివైస్సహజీవతి॥౩॥అనభిజ్ఞాయశస్త్రాధాకపురుషాఃపశుబుద్ధయః । ప్రాగల్భ్యద్వక్తుమిద్ధం
చినుంత్రిష్వాభ్యంతరీకృతాః॥౧॥అశాస్త్రవిమషంతేమాంసకార్యమహితంవచః । అథశస్త్రానభిజ్ఞానాంవిపులాం
శ్రీయమిద్ధతామ్॥౧॥అహితంచహితాకారంధాప్యైజ్జల్పంతియేనరాః । అవేత్త్యమంత్రిజాహ్యస్తేకతావ్యాకృత
మాషణాః॥౧॥వివాశయంతోభతాఽరంసహితాశ్శత్రుభిర్బుధైః । విపరీతానికృత్యానికారయంతీహనుంత్రిణాః॥౧॥
తాభతామిత్రసంకాశానమిత్రామంత్రినిణయే । వ్యవహారేణజానీయాత్సజివానువసంహితా॥౧॥చప
లస్యేహకృత్యానిసహసానుప్రధావతః । చిద్రమస్యేప్రపద్యంతేకాంచస్యఖమివద్విజాః॥౧॥యోహిశశ్రుమభిజ్ఞా
యనాత్సానుభరతుః॥౩॥వాపాత్రిహిసోనధాకస్తానాచ్చవ్యవరోష్ణతే॥౨॥యదుక్తమిహతేపూర్వంక్రియతామ
నుజేనవ । తదేవసోహితంకార్యంయదిద్ధసిచతకురు॥౨॥తాత్పర్యత్వాదశస్త్రివశకుంభకర్ణస్యభాషితమ్ । భ్రుకుటిం
వైవసంవక్త్రుక్తుశ్చైచ్చనమునాచహా॥౨॥మాన్యోగురులివాచార్యఃకింమాంత్యమనుశాససికిమేవంవాశ్రమంకృత్వా
కాలేయుక్తంవిధియతామ్॥౨॥విభ్రమాద్భ్రుత్తమోహోద్వాబలపీర్యాశ్రయేణవా । నాభివన్నమదానీంయద్వ్యథా
స్తస్యపునఃకథా॥౨॥అస్మికాతేతుయద్యుక్తంతదిదానీంవిధీయతామ్॥౧॥గతంతుసానుశోచంతిగతంతుగతమేవహి॥౨॥
మమావనయజంవోషపిక్రమేణసమ్మికురు॥యదిఖల్వస్తిమేస్మిన్మహావిక్రమంవావగచ్ఛసి॥౨॥యదివాకార్యమే
తత్తేహ్యనికార్యతమంచతమాసుమహ్యద్యోవిపన్నాథాందీనమభ్యవవద్యతే॥౨॥సజంధుర్యోపనీతేమసాహాయ్యా
యోవకల్పతేతమతైవంబ్రవాణంతువచసంధీరదారుణమ్॥౨॥రుష్టోయమితివిజ్ఞాయశ్చనైశ్శిష్టమువాచహా । అవీవశి
సమాపత్త్యభాగ్రతరంతుభిలేంద్రియమ్॥౨॥కుంభకణాశ్చనైవాకర్ణంబభాషేపరిసాంత్యయః । అలంకాక్షసరాజేం
ద్రసంతాపముపవద్యతే॥౩॥రోషంచసంపరిత్యజ్యస్వస్థోభవతుమహాసి । నైతన్ననసికతకవ్యంమయిజీవతిపాథివ॥
౩॥౧॥తమహంనాశయిష్యామియత్క్రతేపరితప్యసే । అవశ్యంతుహితంవాచ్యంసర్వావస్థంమయాతవ॥౩॥౨॥బంధుభాభా
దభిహితంభ్రాతృస్నేహోద్వపాథివ । సదృశంయత్తుకాతేస్త్రికతుంస్నిగ్ధేనబంధునా॥౩॥౩॥శత్రూణాంకదనంపశ్య
క్రియమాణంనుయాంరణే । అద్యపశ్యమహాబాహుమయాసమరమూధాని॥౩॥౪॥హతేరామేసహభ్రాతృద్రవం
తీంపరవాహినీమ్ । అద్యరామస్యతద్బృహ్త్వమయానీతరణాబ్ధిర॥౩॥౫॥సుభిభవమహాబాహుసీతాభవశుడుఃఖతా ।
అద్యరామస్యవశ్యంతునిధనంసుమహత్ప్రియమ్॥౩॥౬॥లంకాయాంరాక్షసాస్సర్వేయేతేనిహతబాంధవాః । అద్యశోక
పరితానాంస్వబంధువధకారణాత్॥౩॥౭॥శత్రోర్ముగ్ధివిశాశేనకరోమ్యాస్తప్రమార్దనం । అద్యపర్వతసంకాశానసూర్య
మువశోయదమ్॥౩॥౮॥వికీర్ణంపశ్య సమరేసుగ్రీవంస్థవగౌత్తమమ్ । కథంత్యంరాక్షసైరేభిమయావపరి
తక్షితః॥౩॥౯॥జిహ్వాంసుభిదాశరధింవ్యధనేకింవదానఘ । అద్యపూర్వంహతేతేనమయిత్వాంహంతిరాఘవః॥౪॥౧॥
నాహమాత్మనిసంతాపంగచ్ఛేయంరాక్షసాధిప । కామంత్విదానీమపిమాంబ్యాదిశత్యంపరంతప॥౪॥౨॥సపరఃప్రేక్షాశీయ
స్తేయుద్ధాయాసులవిక్రమ । అహముత్సాదయిష్యామిశత్రూంస్తవమహాబల॥౪॥౩॥యదిశక్రేయదియమోయదిపాప
కమారుతో । తానహంయోధయిష్యామికుబేరవరాణావపి॥౪॥౪॥గిరీమాత్రశరీరస్యశితశూలధరస్యమే । నదకాతేస్త్యదం
శ్రేస్యవిభీయాప్తపురందర॥౪॥౫॥అభవాత్యక్తశస్త్రస్యమృగ్ధతస్తరసారిపూర్వా । నమేప్రతిముఖంకశ్చిచ్ఛక్తశ్శిష్టా
శుంజిజీవిషుః॥౪॥౬॥నైవశక్త్యానగదయానాసనానిశితైశ్శరైః । మాస్తాభ్యామేవసంరద్ధోహనిష్యామితువత్రిణమ్॥౪॥౭॥
యదిమేముష్టివేగంసరాఘవోద్యసహిష్యతి । తతఃపాస్యంతిబాశేఘాదుధిరంగాఘవస్యతు॥౪॥౮॥చింతయాబాధ్యసే
రాజకేమథాంమయిత్వతి । సోహంశత్రువినాశాయతవనిర్యాతామద్యతః॥౪॥౯॥ముంచరామాద్భయంరాజాహని

మృమీహసంయుగే | రామవరలక్ష్మణంవైవమగ్నివంచమహాబలమ్ || ౧౯ || హనూమంతంచరయోఽఘ్నంబంకాయేనప్రదీపితా | హరించౌపిహనిమృమిసంయుగేనమవస్థితా || ౨౦ || అసాధారణమిచ్ఛామితవదాతుంమహద్భయః | యదివేంద్రాన్భయంరాజాయదివాపిస్వయంభవతి || ౨౧ || అపిదేవాశ్చయిష్యంతిత్రుధైమయినహీతతే | యమంచభక్షయిష్యామిశమయిష్యామిపావకమ్ || ౨౨ || అదిత్యంపాతయిష్యామిససత్తత్తంమహతేలేశతక్రతుంవధిష్యామిపాస్యామివరుణాలయం || ౨౩ || పర్వతాంశ్చూణాయిష్యామిదారయిష్యామిమేదినిమ్ | దీర్ఘకాలంప్రస్తుప్తస్యకుకభంజాన్స్యవిక్రమమ్ || ౨౪ || అన్యవశ్యంశుభూతానిభక్ష్యమాణానిసర్వశః | నన్విదంతిదివంసర్వమాహకోమహపూర్వతే || ౨౫ || షడ్దశతేదాశరథస్సభాహంసుఖంసమాహతుమహంప్రజామి | నిహత్యరామంసహలక్ష్మణేనభాదామిసర్వాహరియూధముఖ్యామ్ || ౨౬ || రమస్వకామంపిబచాగ్ర్యవాయుశంకురున్వక్యత్యానిఽనియతాంజ్వరః | మయాద్యరామేగమితేయమక్షయంచిరాయసితావశగాభవిష్యతి || ౨౭ || ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే - త్రిషష్టితమ స్కంధః ||

తమక్తనుతికాయస్యబలిసోబాహుశాలినః | కుంభకణాన్స్యవచనంప్రత్యౌవాచమహూషరః || ౧ || కుంభకర్ణకులేజాతోదృప్తః ప్రాకృతదశఃసః | అవలప్తోనశక్నోషిక్యత్యంసర్వత్రవేదితుమ్ || ౨ || సహిరాజానజానీతేకుంభకణానయానయా | త్వంశుకైశోరకాద్భ్రష్టః కేవలంవస్తుమిచ్ఛసి || ౩ || స్థానంవృద్ధించహనించదేశకాలవిభాగః || ౪ || అత్తనశ్చపరేహంసబుధ్యతేరాక్షసఃసభ || ౫ || యశ్చుశక్యంబలవతాకతుంప్రాకృతబుద్ధినా | అనుపాసితవృద్ధేనకేకుర్యాత్తద్భిశంబుధః || ౬ || యాంస్తుధర్మాథాకామాంస్తస్వంబ్రవీషిష్యథగాత్రయా | అనుబోధ్యంస్వభావేతాన్మహిలతుణమస్తేతా || ౭ || కర్మమైవహిసర్వేహంకారణానాంప్రయోజకమ్ | శ్రేయఃపాపీయసాంచాత్రఫలంభవతికమణామ్ || ౮ || నిశ్రేయసఫలావేషధర్మాథావితరావః | లభమానభయోః ప్రాప్తిఃఫలంచప్రత్యివాయకమ్ || ౯ || ఇహలోకిపారల్రంకమఃపుంభినిమేవ్యతే | కర్మాణ్యపితుకల్యాణిలభతేకామమాస్థితః || ౧౦ || తత్రక్లప్తమిదంరాజ్ఞాంహృదికార్యంమతంచనః | శత్రోహిసాహసంయత్యాత్మమివాత్రాపనీయతామ్ || ౧౧ || ఏకస్యేవాభియానేతుహేతుర్యఃకథితిస్తస్యయాతత్రాప్యనుపపన్నంతేవత్యౌమియదసాధుచ || ౧౨ || యేనపూర్వంజనస్థానేబహవోతెబలాహతాః | రాక్షసారాఘవంతత్సంకథమేకాజమున్మసి || ౧౩ || యేపురానిజితాస్తేనజనస్థానేమహాజనః | రాక్షసాంస్తాపురేసర్వాభితానద్యాపివశ్యసి || ౧౪ || తంసేహమివసంప్రద్ధంరామందశరథాత్మజమ్ | సవంస్తుప్తమివాబుధ్వాప్రబోధముతుమిచ్ఛసి || ౧౫ || జ్వలంతంలేజసానిత్యంక్రోధేనచమరాసదమ్ | కస్తంమృత్యుమివాసహ్యమాసాదయితుమహాతే || ౧౬ || సంతయస్థమిదంసర్వంశత్రోఃప్రతిసమాసనే | ఏకస్యగవనంతత్రనహిమేవోచతేభృశమ్ || ౧౭ || హీనాథాస్తుసమృద్ధాథేంకొంఘ్రంప్రాకృతంయథా | నిశ్చింతంజీవితత్యాగేవశమానేతుమిచ్ఛతి || ౧౮ || యస్యనాస్తేమనుష్యేషుసద్భృశోరాక్షసోత్తమ | కథమాశంసేసేనోద్ధుంతుల్యేనేంద్రవివస్వతో || ౧౯ || ఏవముక్త్యాతుసంరంభఃకుంభకణాంమహూషరః | ఉవాచరక్షసాంమధ్యరావణంలొకరావణమ్ || ౨౦ || లక్ష్మణస్ససంస్తవ్యంవైదేహింకిమథంసంప్రజల్పసి | యదీచ్ఛసియథాసితావశగాతేభవిష్యతి || ౨౧ || దృప్తఃకశ్చిదుపాయోమేసీతోపస్థానకారకః | రుచితశ్చేత్స్వయాబుద్ధ్యారాక్షసేశ్వరతంశ్చబు || ౨౨ || అహంద్విజిహ్వాస్సంహ్రదీకుంభకణోవితదశః | పంచరామవధాయైతేనిర్యాంత్యత్యవఘోషయి || ౨౩ || తతోగత్వావయంయుద్ధందాస్యామస్తస్యయత్నతః | జేష్యామాయదితేశత్రాన్సోపాయోకృత్యమస్తే || ౨౪ || అథజీవతినశ్చత్తుర్వయంచకృతసంయుగాః | తతప్రమభివత్స్యమోమనసాయత్సమీక్షితమ్ || ౨౫ || వయంయుద్ధాదిహేమ్యమోరుగిరేణసముక్షితాః | విదార్యస్వతనుంబాణైరామనామాంకిలైశ్చితైః || ౨౬ || భక్షితోరాఘవోస్తాభిలక్ష్యణశ్చేతివాచిషః | తేవపాదౌగృహిష్యామస్తస్వంసకామంప్రసూరయి || ౨౭ || తతోవఘోషయపురేగజస్రంధేనపాథిః | వాతోరామస్సహభ్రాత్రానైన్యభిసర్వతః || ౨౮ || ప్రీతోనామతతోభూత్వాభృత్యానాంత్యమరిందమ | భోగాంశ్చపారిబహ్మహాశ్చకామాంశ్చపమదావయి || ౨౯ || తతోమాల్యానివాసాంసీవీరాణామనులేపకమ్ | పేయంచబహుయోధేభ్యఃస్వయంచముదితఃపిబ || ౩౦ || శతోస్త్రాబహుళీభూతేకాలీనేసర్వతోగత | భక్షితస్సమహృదామోరాక్షసైరితిప్రతే || ౩౧ || ప్రవిశ్యాత్వాస్యవాపిత్యంసీతాంరహసిసాంత్యయిధనధావైశ్చకామైశ్చరతే || ౩౨ || ప్రలోభయ || ౩౩ ||

నయోపధయా రాజభయశోకానుబంధయా । అకామాత్వద్వశా సీతానన్దనాభాభవిష్యతి ॥ ౩౨ ॥ రంజనీయం హి భాతా
రంవిసన్దమవగమ్యసా । నైరాశ్యాత్ స్త్రీలఘుత్వా చ్చత్వద్వశం ప్రతిపత్న్యతి ॥ ౩౩ ॥ సాపురానుఖసంవృద్ధానుభావో
దుఃఖకశితా । త్వయ్యసీనంసుఖంక్షాత్వా సర్వభోషగమిష్యతి ॥ ౩౪ ॥ ఏతత్సునీతంమమదశః నేనరామంహిదృష్ట్యైవభవతి
దనశః । ఇహైవతేనేత్యతిమోక్షుకౌభూమహానయ్యధైర్యసుఖస్యలాభః ॥ ౩౫ ॥ అనన్తనైమ్యాహ్వానవాప్తసంశ
యోరిపూనయ్యధైర్యజయన్నరాధిపః । యశశ్చపుణ్యంచమహాన్దహీపతే శ్రీయంచకీర్తిచంచరంసమశ్నుతే ॥ ౩౬ ॥ ఇతి శ్రీ
మమృద్ధికాండే చతుష్షష్టితమస్సగః *****
సతథో క్తస్తునిభః త్వయ్యకుంభకణోమహాబాదరమ్ । అబ్రవీద్రాక్షు స శ్రేష్ఠం భ్రాతరం రావణంతతః ॥ ౧ ॥
సోహంతవభయం ఘోరంవధాత్తస్యమరాత్తనః । రామస్యాద్యప్రమాజామినివైరోహిసుఖిభవ ॥ ౨ ॥ గజాంఠినన్ద
భామారానిజలాభ్యుతయదాః । పశ్యసంపాద్యమానంతుగజితంయుధికమణా ॥ ౩ ॥ ననుషణయతిచాత్మానంసంభా
వయతి నాత్మనా । అదశయిత్వాశూరాస్తుకమకుర్వంతిదుష్కరమ్ ॥ ౪ ॥ విక్లబానామబుద్ధీనారాజ్ఞాంపండితమానినామ్
శృణ్వతాంసాదితమిదంశ్వద్విధానాంమహాబాదర ॥ ౫ ॥ యుద్ధకాపురుషైనిత్యంభవద్భిఃప్రియవాదిభిః । రాజానమ్
సుగచ్ఛిఃకృత్యమేతద్దిసాదితమ్ ॥ ౬ ॥ రాజశేషాకృతాలంకాక్షీణకౌశోబలంహతమ్ । రాజానమిమమాసాద్యసుహృ
ద్భిహ్నుమిత్రికమ్ ॥ ౭ ॥ ఏషనిర్యామ్యహంయుద్ధముద్యతశ్చత్రునిజయేదుణయంభవతామద్యసమీకతుమిహాహ
వే ॥ ౮ ॥ ఏవముక్తవతోవాక్యంకుంభకణఃస్యధీమతః । ప్రత్యువాచతతోవాక్యంప్రహసరాక్షసాధిపః ॥ ౯ ॥ మహాబా
దథోయరామాత్తుపరిత్రస్తానసంశయః । సహిరోచయతేతాతయుద్ధంయుద్ధవిశారద ॥ ౧౦ ॥ కశ్చిన్నేత్వత్సమోనాస్తిసా
హృదేనబలేనచ । గచ్ఛశత్రువధాయత్వంకుంభకణజయాయచ ॥ ౧౧ ॥ తస్మాత్తుభయనాశాభంభవానంబోధితోమ
యా । ఆయంహికాలస్సహృదారాక్షసానామరిందము ॥ ౧౨ ॥ తద్గచ్ఛశూలమాదాయపాశహస్తావాంతకః । వానరా
రాజపుత్రౌవభక్షయాదిత్యలేజసా ॥ ౧౩ ॥ సమాలోక్యతుతేహుపంపిద్రవిష్యంతివానరాః । రామలక్ష్మణయోశ్చాపిహృ
దయేప్రస్ఫుటిష్యతః ॥ ౧౪ ॥ ఏవముక్తామహారాజఃకుంభకణంమహాబలమ్ । పునజాతమివాత్మానంమేనేరాక్షసపు
గవః ॥ ౧౫ ॥ కుంభకణబలాభిజ్ఞోజానంస్తస్యవరాక్రమమ్ । బహువముదితోరాజాశశాంకభవనిమలః ॥ ౧౬ ॥ ఇత్యేవ
ముక్తస్సంహృష్టోనిజగామమహాబలః । రాజ్ఞస్తవచనంశ్రుత్వాకుంభకణస్సముద్యతః ॥ ౧౭ ॥ ఆదదేనిశితంశూలం
గాచ్ఛతునిబహణమ్ । సర్వకాలాయసందీప్తంతప్తకాంచనభూషణమ్ ॥ ౧౮ ॥ ఇంద్రాశనిసమంభీమంవజ్రప్రతిమ
గౌరవమ్ । దేవదానవగంధవయక్షకిన్నరసూదనమ్ ॥ ౧౯ ॥ రక్తమాల్యమహాదామస్సతశోద్ధతపావకమ్ । ఆదాయని
శితంశూలంశత్రుశోణితరంజితమ్ ॥ ౨౦ ॥ కుంభకణోమహాలేజారావణంవాక్యమబ్రవీత్ । గమిష్యామ్యహమేకాకి
ష్టత్విహబలంమము ॥ ౨౧ ॥ అద్యతాత్సుభితాక్రద్ధోభక్షయిష్యామివానరా । కుంభకణవచఃశ్రుత్వారావణోవా
క్యమబ్రవీత్ ॥ ౨౨ ॥ సైన్యైఃపరివృతోగచ్ఛశూలముద్గరపాణిభిః । వానరాహిమహాత్సానశ్చేత్రాస్సువ్యవసాయినః ॥ ౨౩ ॥
ఏకాకినంప్రమత్తంచానయేయుదశఃనైఃక్షయమ్ । తస్మాత్సర్వమదుభయైఃసైన్యైఃపరివృతోవ్రజ ॥ ౨౪ ॥ రక్షసామహితం
సర్వంశత్రుసైక్యంనిషూదయ । అథాసనాత్సముత్పత్యప్రజంమణికృతాంతరామ్ ॥ ౨౫ ॥ ఆబబంధమహాలేజాఃకుంభకణ
స్యరావణః । అంగదాన్యంగులీవేష్టాన్వరాణ్యభరణానిచ ॥ ౨౬ ॥ హరంచశశిసంకాశమాబబంధమహాన్తనః । దివ్యానిచ
సుగంధీనిమాల్యదామానిరావణః ॥ ౨౭ ॥ శ్రోత్రేచాసంజయామాసశ్రీమతీచాస్యకుండలే । కాంచనాంగదశేయారోని
మౌభరణభూషితః ॥ ౨౮ ॥ కుంభకణోబృహత్కణస్సుహుతాగ్నిరివాబభా । శ్రోణీసూత్రేణమహతామేచలేనపిరా
జతా ॥ ౨౯ ॥ అమృతోత్పదనద్ధైర్యజగేనేవమందరః । సకాంచనంభారసహంనివాతంవిద్యత్ప్రభందీప్తమివాత్మికా
సా । ఆబభ్యమానఃకవచంరరాజసంధ్యాభ్రసంవీతభవాద్విరాజః ॥ ౩౦ ॥ సర్వాభరణనద్ధాంగశూలపాణిస్సరాక్షసః ।
త్రివిక్రమకృతోత్సాహూనారాయణభవాబభా ॥ ౩౧ ॥ భ్రాతరంసంపరివృజ్యకృత్వాచాభిప్రదక్షిణమ్ । ప్రణవ్యశే
రసారస్సైనంప్రత్యేమహాబలః ॥ ౩౨ ॥ నివృతంరంమహాకాయంమహానాదంమహాబలమ్ । తమాశీభిఃప్రశస్తాభిఃప్రే

శ్రీ మద్రామా సరావణః॥౩౩॥శంఖదుందుభిని ఘోషైః సైన్యైశ్చాపివరాయుధైః॥ తంగజైశ్చతురంగైశ్చ స్యందనైశ్చాం
బుదవ్యనైః॥౩౪॥అనుజగ్నుమహాత్మానంరథి సారథి నాంపరమోసర్వైరుష్టైఃఖరైశ్చాన్యైవానావిధమృగైస్తథా॥
౩౫॥అనుజగ్నుశ్చ తం ఘోరంకుంభకణంమహాబలమ్॥సపుష్పవమైరవకీర్యమాణోధృతాతపత్రశ్శితశూలపాణిః॥మదో
త్కటశ్శోణితగంధమత్తోవినిర్యయాదానవదేవశత్రుః॥౩౬॥పదాతయశ్చబహవోమహానాదామహాబలాః॥అన్వయా
రాక్షసాభీమాభీమాత్మైశ్చప్రపాణయః॥౩౭॥రక్తాత్మాస్సుమహాకాయానీలాంజనచయోపమాః॥శూలానుద్యమ్యఖ
డ్డాంశ్చనిశితాంశ్చపరశ్వధాః॥౩౮॥బాసలువ్యాయామపరిఘాగదాశ్చముసలానిచ॥తాలస్కంధాంశ్చవిపులాత్మై
హానీయాదురాసదాః॥౩౯॥అథాన్యద్వపురాదాయదారుణంరోమహర్షణమ్॥నిష్పపాతమహాతేజాఃకుంభకణోమ
హాబలః॥౪౦॥ధనుశ్శతపరిణాహస్సపట్యతసముచ్చితః॥రోద్రశ్శకటచక్రాశ్చోమహాపర్వతసన్నిభః॥౪౧॥సన్నిపత్య
చరత్తోసిదగ్ధశైలోపమోమహాకుంభకణోమహావక్త్రః॥ప్రహసన్నిదమబ్రవీత్॥౪౨॥అద్యవానరముఖ్యానాం
తానియూథానిభాగశః॥నిదఃహిమ్యామిసంక్రుద్ధశ్శలభానివపావకః॥౪౩॥నాపరాధ్యంతేమేకామంవానరావనచారిణః॥
జాతిరస్తద్విధానాంసాపురోద్యానవిభూషణమ్॥౪౪॥పురరోధస్యమూలంతురాఘవస్సహలక్ష్యణః॥హతేతస్మిన్హతంస
ర్వంతంవధిష్యామిసంయుగే॥౪౫॥ఏవంతస్యబ్రువాణస్యకుంభకణస్యరాక్షసాః॥నానంచక్రమహాఘోరంకంప
యంతఇవాణవమ్॥౪౬॥తస్యనిష్పతతస్త్రాణంకుంభకణస్యధీమతః॥బభూవుఘోరరూపాణినిమిత్తానిసమంతతః
౪౭॥ఉగ్రాశనియుతామేఘబభూవుభృశదారుణాః॥ససాగరవనానైవవసనుధాసమకంపతః॥౪౮॥ఘోరరూపాశ్శివా
నేమస్సజ్వాలకబలైర్ముఖైః॥మండలాన్యవసవ్యానిబబంధుశ్చవిహంగమాః॥౪౯॥నిపపాతచశూలేస్యగృధ్రోవైవధిగ
చ్ఛతః॥ప్రాస్ఫురన్నయనంచాస్యసవ్యాబాహురకంపతః॥౫౦॥నిపపాతతదాచోల్కాజ్వలంతీభీమనిస్వనా॥అదిత్యోని
ష్ప్రభశ్చాపీన్నప్రవాతిమఖోనిలః॥౫౧॥అచింతయన్నహూత్వాతానుత్థితారోమహాపరాణాః॥నిర్యయాకుంభక
ణస్త్రుక్పతాంతబలవోదితః॥౫౨॥సలంఘయిత్వాప్రాకారంపద్భ్యాంపర్వతసన్నిభః॥దదశాభ్రఘనప్రఖ్యంవాన
రానీకమచ్ఛతమ్॥౫౩॥తేదృష్ట్వారాక్షసశ్రేష్ఠంవానరాఃపర్వతోపమమ్॥వాయుసన్నాతవఘనాయయుస్సర్వాదిశస్త్ర
దాః॥౫౪॥తద్వానరానీకమతిప్రచండందిశోద్రవద్భిన్నమివాభ్రజాలమ్॥సకుంభకణస్సమవేత్త్యహమాన్ననాదభూ
యోఘనవద్ధునాభః॥౫౫॥తేతస్యఘోరంనినదంనిశవ్యయథానినాదందివివారిదస్య॥పేతుధరణ్యాంబహవఃప్లవం
గానికృత్తమూలాశ్చవసాలవృత్తాః॥౫౬॥విపులపరిఘవాసకుంభకణోరిపునిధనాయవినిస్సృతోమహాత్మా॥కపిగణ
భయమాదదత్సుభీమంప్రభురివకింకరదండవాఽయుగాంతే॥౫౭॥ఇతిశ్రీమద్భగవద్గీతాపంచషష్టితమస్సగః॥***
సలంఘయిత్వాప్రాకారంగిరికూటోపమోమహానిర్యయానగరాత్త్రాణంకుంభకణోమహాబలః॥౧॥సననాదమ
హానాదంసముద్రమభినాదయ॥జనయన్నివనిఘాతాన్నిధమన్నివపర్వతాః॥౨॥తమవధ్యంమఘవతాయమేనవరుణే
నవా॥భీమాక్షంప్రేక్ష్యనిర్యాంతంవానరావిప్రదున్రువుః॥౩॥తాంస్తువిప్రతోదృష్ట్వానానిపుత్రోంగదోబ్రవీత్॥న
లంసీలంగవాక్షంచకుముదంచమహాబలం॥౪॥ఆత్మానమత్రవిస్తృత్యవీర్యాణ్యభిజనానపిక్వగచ్ఛతభయత్రస్తాః॥ప్రాకృ
తాహరయోయథాః॥౫॥సాధుసామ్యానివతథ్ధ్వంకింప్రాణాపరిరక్షథా॥నాలంయుద్ధాయవైరయోమహతీయంవిభీషి
కా॥౬॥మహాతిముత్థితామేతాంరాక్షసానాంవిభీషికామ్॥విక్రమాద్విధమిష్యామోనివతథ్ధ్వంప్లవంగమాః॥కృత్రేణ
తుసమాశ్వాస్యసంగమ్యచతతస్తతః॥౭॥వృత్తాద్రిహస్తాహరయస్సంప్రసృఘారణాజరం॥తేనిపుత్యకుసంక్రుద్ధాఃకుంభ
కణంవనాకసః॥౮॥నిజఘ్నుఃపరమక్రుద్ధాస్సమదాశ్చవకుంజరాః॥ప్రాంశుభిరోశ్శృంగైశ్చశిలాభిశ్చమహాబలః॥౯॥పా
దపైఃపుష్పితాగైశ్చహస్యమానోనకంపతేతస్యగాత్రేమపతితాభిద్యంతేశతశశ్శిలాః॥౧౦॥పాదపాఃపుష్పితాగైశ్చ
భగ్నాః॥పేతుర్నూతతేసోపిసైన్యానిసంక్రుద్ధోవానరాణాంమహాజసాం॥౧౧॥మమంధపరమాయతోవనాన్యగ్నిరివోద్ధి
తః॥లోహితాద్రాస్త్రబహవశ్శీరతేవానరపక్షాభాః॥౧౨॥నిరస్తాఃపతితాభూమాతామ్రపుష్పాశ్చవన్రుమాః॥లంఘయం
తఃప్రధావంతోవానరానావలోకయా॥౧౩॥కేచిత్తముద్రేపతితాః॥కేచిద్దగమాశ్రితాః॥వధ్యమానాస్తుతేవీరారాక్ష
సేనబలీయాసాః॥౧౪॥సాగరంయేనతేతీణాఃపథాతేనప్రదున్రువుః॥తేస్థలనితథానిమ్నంవిపణ్ణవదనాభయాత్॥౧౫॥

యుతౌవృతౌసమానాఃకేచిత్పర్వతమాశ్రితాః | మమజ్జరణవేదేచిద్ధుమాశ్రితాః | ౧౬ || నిష్కము
వగాఃకేచిత్ప్రేచ్ఛన్తేవైవావతస్థితే | కేచిన్ముహూనిపతితాఃకేచిత్సుప్తావృతాః | ౧౭ || తాసమిత్యంగవోభగా
హ్వానరానిదమబ్రవీత్ | అవతిష్ఠతయథామోనివతఃధ్వంసంవంగమాః | ౧౮ || భగవాన్సాంవోనపశ్యామిపరగవ్యవహీ
మిమామ్ | స్థానంసర్వేనివతఃధ్వంకింప్రాణాపరితృఙ్గి | ౧౯ || నిరాయథానాంద్రవతామసంగతిపౌరుషాః | దాదా
హ్వాపహసిన్యంతినవైహుతస్తుజీవతామ్ | ౨౦ || కులేముజాతాస్సర్వేత్సవిస్తీర్ణేషుమహత్సుచ | క్వగచ్ఛథభయత్రస్తా
హరయఃప్రాకృతాయథా | ౨౧ || అనార్యాఃఖలుయద్భిత్ | స్వక్వావీర్యంప్రధావత | వికత్థనానివోయానితదావైజనసం
సది | ౨౨ || తానివక్వనుయాతానిసోదగ్రాణిమహంతిచ | భీరుప్రవాదాఃశ్రూయంతేయస్తుజీవతిథిక్రూతః | ౨౩ || మా
గఃస్సత్సురుషైఃజుష్టసేవ్యతాంత్యజ్యతాంభయమ్ | శయామహేధనిమాతాఃపృథివ్యావల్పజీవితాః | ౨౪ || మహ్మేషం
బ్రహ్మలాకంవాప్రాప్నుమోయుధిసూదితాః | ౨౫ || పాప్నుయామఃకీర్తింవానిమాత్వాశశ్రుమామావే | ౨౬ || జీవితం
వీరలోకస్యభోక్తౌమోవసువానరాః | నకుంభకణఃకాకుత్స్థందృష్ట్యజీవకగమిష్యతి | ౨౭ || దీప్యమానమివాసాద్యప
తంగౌజ్వలనయథా | చలాయనేనవోద్దిప్తాఃప్రాణాఃతత్యౌమహేవయమ్ | ౨౮ || ఏకేనబహవోభగాయశోనాశం
గమిష్యతి | ఏవంబ్రువాణంతంవీరమంగదంకనకాంగదమ్ | ౨౯ || ద్రవమాణాస్తతోవాక్యమూచుశ్చూరవిగహేతమ్
కృతంసకదనంఘోరంకుంభకణేనరక్షసా | ౩౦ || నస్థానకాలోగచ్ఛామోదయితంజీవితంహినః | ఏతావదుక్త్వావచనం
సర్వేతేభేజేరేదితః | ౩౧ || భీమంభీమాక్షమాయాంతందృష్ట్యవానరయాధపాః | ద్రవమాణాస్తతేవీరా లంగదేన
వలీముఖాః | ౩౨ || సాంత్యైచ్చైవానుమానైశ్చతస్సర్వేనివతితాః | ప్రహమాముపసితాశ్చవాలిపుత్రేణధీమతా | ౩౩ ||
ఆజ్ఞాప్రతీతౌస్తస్థశ్చసర్వేవానరయాధపాః | ఋషభశరభమైంధధూమ్రస్థిలాకుముదసషేణగవాక్షరంభతారాః
ద్వివిదపనసవాయుపుత్రముఖ్యాస్త్యరితతరాభిముఖంరణంప్రయాతాః | ౩౪ || ఇతిశ్రీమద్యుద్ధికాండేమహావజ్జితమస్సర్గః

తేచివృతౌమహాకాయాశ్శ్రుత్వాంగదవచస్తదా | నైష్ఠికింబుద్ధిమాసాద్యసర్వేసంగ్రామకాంక్షిణః | ౧ || స
ముదీరితవీర్యాస్తేసమాపేతవిక్రమాః | పర్యవస్థాపితావాక్త్యైరంగదేనవలీముఖాః | ౨ || ప్రయాతాశ్చగతాహుషః | ౩ ||
జేక్యతనిశ్చయాః | చక్రస్సుతుములంయుద్ధంవానరాస్త్యక్షజీవితాః | ౪ || లభవృతౌమహాకాయాస్సానునిసుమ
హంతిచ | వానరాస్తూణాముద్యమ్యకుంభకణమభిమ్రుతాః | ౫ || సకుంభకణస్సంక్రద్ధోగదాముద్యమ్యవీర్యవాక్ | ౬ ||
దయకాయహాకాయస్సమంతాద్వ్యక్షిపద్రిపూః | ౭ || శతానిసప్తచాప్తాచసహస్రాణిచవానరాః | ప్రకీణా
శ్శేరతేభూమాకుంభకణేనపాతితాః | ౮ || పోడశాప్తాచపశచవింశతిశ్చతైవచ | పరిక్షిప్యచబాహుభ్యాంఖాదన్వ
పరిధావతి | ౯ || భక్షయకభృశసంక్రద్ధోగరుడఃపన్నగానివ | కృశ్శేవసమాశ్చస్తాస్సంగవ్యచతతస్తతః | ౧౦ || వృతౌ
ప్రహస్తాహరయస్తస్మిన్గ్రామమూఢాని | తతఃపర్యవత్తముత్పట్యద్విజిదక్షువగహుభాః | ౧౧ || దుద్రావగిశ్యంగా
బంప్రలంబఇవతోయదః | తంసముత్పత్యచిత్సేవకుంభకణస్యవానరః | ౧౨ || తమప్రాప్తామహాకాయంతస్యసైన్యేపతత
దా | మమహాశ్వకాగజాంశ్చాపిరథాంశ్చైవనసోత్తమః | ౧౩ || తానిచాన్యూనిరత్యాంసేపునశ్చన్యద్దిరేశ్శిరః | తస్థైలవే
గాభిహతంహతాశ్వంహానరధిగ | ౧౪ || రక్షసాంరుధిరక్షిన్నంబభూవాయోధనంమహత్ | రథిసావానరేంద్రాణాంశ
రైఃకాలాంతకౌపమైః | ౧౫ || శిరాసినవతాంజహుః | స్సహసాభీమనిస్సనాః | వానరాశ్చమహాత్మానస్సముత్పట్యమహా
స్రమాః | ౧౬ || రథానశ్వాకాగజానుష్టాన్రక్షసామభ్యసూచయత్ | హనుమాత్తైలశ్చంగాణివృతౌశ్చవివిధాబ
హుః | ౧౭ || వవహుకుంభకణస్యశిరస్యంబరమాస్థితః | తానిపర్వతశ్చంగాణిశూలేనతుబిభేదహ | ౧౮ || బభంజవృక్ష
వహుః | ౧౯ || కుంభకణోమహాబలః | తతోహరిణాంతపనీకముగ్రండుద్రావశూలంనిశితంప్రగృహ్య | తస్థితతో
హ్యపతతఃపురస్తాన్రక్షాధరాగ్రహనుమాత్ప్రగృహ్య | ౨౦ || సకుంభకర్ణంకుపితోజహునవేగనశైలోత్తమభీమకాయం
సమముభేతేనతదాభిభూతోమేదాగ్రాగ్రాత్రుధిరావసిక్తః | ౨౧ || సశూలమావిధ్యతతిత్ప్రకాశంగిరియథాప్ర
జ్వలితాగ్రశ్చంగమ్ | బాహ్యంతరేమారుతిమాజహునగుహాదలంక్రంచమివోగ్రశక్త్యా | ౨౨ || సశూలనిభిణ్ణమ
హాభుజాంతరఃప్రవిహ్వలశ్శోణితముద్వమన్ముఖాత్ | ననాదభీమంహనుమాత్మహహహవేయంగాంతమేఘస్సనితస్సనో

పాపములు ౧౦౧౧ తతో వి నేదు సుహసా ప్రహృష్ట రతో గణా స్తవ్యధితం సమాత్మ్య స్తవంగమాస్తవ్యధితా భయాత్కా ప్రహ
 మ్రహాస్సంయతి కుంభకణా ౧౦౧౧ తత స్తుభిలో బలవా పర్యవస్థా పయద్భిలమ ప్ర విచిత్రే పతై లా గ్రంకుంభకణాయ
 ధిమ తే ౧౦౧౧ తమా పతంతం సం ప్రేక్ష్యముష్టి నాభిజహు సహ ముష్టి ప్ర హారాభిహతంత చై చ్చలా గ్రంవ్యధిర్యత ౧౦౩౧ సవి
 ఘ్న ధిగంసజ్వా లం నిపహతమహీత తే యుషభశ్శరభాస్థిలో గవాత్మో గంధమాదనః ౧౦౪౧ పంచ వానర శా నూ లా కుం
 భకణా ముపా ద్ర వణ శైలై వ్యతై స్తలై పాదై ర్ముష్టి భిశ్చ మహాబలాః ౧౦౫౧ కుంభకణాం మహా కాయం సర్వతో భినిజ
 ఘ్నిరే స్స శా నివ ప్రహారంస్తా న్యే దయా నో నవివ్యధే ౧౦౬౧ యుషభంతు మహా వేగం బా సుభ్యాం పరిప స్పజే ౧ కుం
 భకణా భుజా భ్యాంతు సీడితో వానర మభా ౧౦౭౧ నిపహతమభో భీమః ప్రముఖా గతశో శితః ౧ ముష్టి నాశరభంహత్వా
 జానునాస్థిలమాహ వే ౧౦౮౧ ఆజహు స గవాత్మంతు త లే నేం ద్రుని స్తదా తస్య ప్రహరవ్యధితా ముముహూశో శ్చేతోక్షితాః
 ౧౦౯౧ నిపేతు స్తేతు మేదిన్యాం నికృతా ఇవకింశు కాః తేషు వానరముఖ్యేషు పతి తేషు మహాత్మసు ౧౧౦౧ వానరాణాం సహ
 సా శికుంభకణాం ప్రహమ్రువుః తం శైలమివ శై లా భాస్స ర్వేతుష్ణ వగమభా ౧౧౧౧ సహారుహ్య సముత్పత్త్యదదంశు
 శ్చ మహాబలాః తం నఖై దశ నై శ్చాపి ముష్టి భిజా నుభిస్తథా ౧౧౨౧ కుంభకణాం మహా కాయం తేజఃస్ఫుల్ల వగమభాః
 సవానర సహస్రై స్తైరా నితః పర్వతో పమః ౧౧౩౧ రరాజరాక్ష సవ్యా ఘ్రాగిరి రాత్మ గుహారివ బాహుభ్యాం వానరా న
 రాక్షా ప్రగృహ్య సుమహాబలః ౧౧౪౧ భక్షయామా స సంక్రందో గరుడః పన్నగా నివ ప్రక్షిప్తాః కుంభకణై నవ క్రేపా తా
 శ సన్నిభా ౧౧౫౧ నాసాపుటాభ్యాం నిజః స్తుః కణాభ్యాం పై వవానరాః ౧ భక్షయతా భృశ సంక్రందో హరిక పర్వత సన్ని
 భా ౧౧౬౧ బభంజ వానరా సర్వా సాంక్రందో రాక్షసో త్తమః ౧ మాంస శో శిత సంక్లే దాం భూమిం కుర్వత సరాక్ష సః ౧౧౭
 ౧౧౮౧ చచారహరి సై న్యేషు కాలాగ్ని రివ మూఢితః ౧౧౯౧ బ్రహస్తాయ థాశ క్రపాశ హస్త ఇవాంతకః ౧౨౦౧ శూలహస్తో బభౌ
 సంఖ్యా కుంభకణాం మహాబలః ౧౨౧౧ యథాశుస్తా న్యరణ్యాని స్త్రీష్టిదహతి పావకః ౧౨౨౧ తథా వానర సైన్యాని కుంభకణా
 వినిదః హత్ ౧౨౩౧ స్తేవధ్యమానా స్తుహతయా ధావినాయ కాః ౧౨౪౧ వానరాభయ సంచి గ్నా వి నేమర్విస్వ రంభృశమే అ
 నేశో వధ్యమానాః కుంభకణే న వానరాః ౧౨౫౧ రాఘవంశరణంజన్మవ్యధితాః ౧౨౬౧ ప్రభాక్ష వానరా దృ
 ష్ట్వా బ్రహస్తాత్మజాన్మజః ౧౨౭౧ అభ్యధావత వే గేన కుంభకణాం మహాహ వే శైలశృంగం మహాద్భ్రహ్మ విసదంశ్చ మసూ
 ముహూః ౧౨౮౧ త్రా సయతా రాక్షసా సర్వా కుంభకణా పదానుగా ౧ విత్తే పతై లశిఖరం కుంభకణా స్య మూఢా
 ని ౧౨౯౧ సతే నాభిహతో త్యక్షం గిరిశృం గేణ మూఢా నిసుంభకణాః ప్రజజ్వా లకౌ సేన మహాత దా ౧౩౦౧ సోభ్యధావ
 త వే గేన వాలిపు త్రమ ముహూఢమ్ ౧ కుంభకణో మహా నాదస్త్రా సయామా స వానరా ౧౩౧౧ శూలం ససజ వై రోమ
 దం గదే మహాబలః తమా పతంతం బుధ్వా తుయుష్టమా గా విశారదః ౧౩౨౧ గాఘవాస్తో దయామా స బలవా న్వానర మ
 భాః డాభ్యత్యస్తే సంసహసా తలేనో రస్య శాడయత ౧౩౩౧ సతే నాభిహతః కౌపాత్ప్రే మ మోహ చలోపమః ౧ సలబ్ధ సం
 జ్ఞో బలవా ముష్టి మావృత్య రాక్షసః ౧౩౪౧ అపహస్తే నచిత్తే పని సంజ్ఞః సహతహాతస్త్రిక్షణ వంగ శా నూ లెవి సంజ్ఞే పతి
 తే భువి ౧౩౫౧ తచ్ఛూలం సముపాదాయ సు గ్రీవమభిదుస్త్రు వే తమా పతంతం సం ప్రేక్ష్య కుంభకణాం మహాబలమ్ ౧౩౬౧ డా
 త్వ హతతదా వీరస్స గ్రీవో వానరాధిపః ౧ సపర్వతా గ్రముత్ శీవ్య సమావిధ్య మహాకపి ౧౩౭౧ అభిదు ద్రా వ వే గేన కుం
 భకణాం మహాబలమో తమా పతంతం సం ప్రేక్ష్య కుంభకర్ణః స్తవంగమమ్ ౧౩౮౧ తస్థావికృత సర్వాంగో వానరేం ద్ర సము
 స్తుభికిపిశో శితదిగ్ధాంగం భక్షయంతం ప్లవంగమా ౧౩౯౧ కుంభకణాం స్థితం దృష్ట్వా సు గ్రీవో వాక్యమ బ్రవీత్ పాతితా
 శ్చ త్వయా వీరాకృతం కమ సుమహూ రమ్ ౧౪౦౧ భక్షితా నిచ నైన్యాని సంప్రాప్తం తే పరంయశః త్వజతద్వానరా నీకం
 ప్రాకృతైః కింక రివ్యసి ౧౪౧౧ సహస్రై క నిపాతం మే పర్వత స్యాస్య రాక్ష సతద్వాక్యం హరిరాజస్య సత్వై ర్య సమన్వి
 తమ్ ౧౪౨౧ శ్రు త్వా రాక్ష స శా నూ లా కుంభకణా బ్రవీద్వచః ప్రజావతేస్తు పాత్ర స్త్వంతతై వక్షరజస్సుతః ౧౪౩౧
 శ్రు తపారుష సంపన్నః కస్తా ద్దజాని వానర కమణాదశ యాత్మా నంయా వత్త్వాం ప్రమథావ్యహమ్ ౧౪౪౧ సకుంభక
 ణా స్య వచో నిశమ్య వ్యావిధ్యతై లం సహసా ముమోచ తే నాజహు నో రసి కుంభకణాం శై లేన వజ్రా శ ని సన్నిభే ని ౧౪౫౧
 తస్థై లశృంగం సహసా వికణాం భుజాంత రేతస్య తదా విశా లే తతో వి నేదు సుహసా స్తవంగారతో గణా శ్చాపి ముదావి

నేమః॥౬౧॥ సశైలశృంగాభిహతశ్చ కౌపననాదకౌపాచ్ఛవివృత్యవక్త్రమ్ । వ్యావిభ్యశూలంచతటత్ప్రకాశం॥౬౨॥
పహర్యృతపతేర్వధాయ॥౬౩॥ తత్కుంభకణస్యభుజప్రవిష్టంశూలంశీతంకాంచనదామజుష్టమ్ । త్రిప్రసముష్పశ్యసి
గృహ్యద్భ్యాంబభంజవేగేనసుతోనిలస్య॥౬౪॥ కృతంభారసహస్రేణశూలంకాలాయసంమహత్ । భంజజాను
మారోష్యప్రహృష్టఃప్లవగమభః॥౬౫॥ శూలంభగ్మంహనుమతాదృష్ట్యావానరవాహినీ । హృష్టాననాదబహుశశ్చిర్యత
శ్చమహాస్వనమ్॥౬౬॥ సింహనాదంచతేచక్రఃప్రహృష్టావనగౌచరాః । మారుతింపూజయాంచక్రదృష్ట్యాశూలంత
థాగతమ్॥౬౭॥ సతత్తదాభగ్మమవేత్త్యశూలంచుకౌపరత్నోధిపతిమహత్త్వా । ఉత్పాట్యలంకామలయాత్మశృంగంజ
మానసుగ్రీవముపెత్త్యతేన॥౬౮॥ సశైలశృంగాభిహతోవిసంజ్ఞఃపపాతభూమాయుధివానరేంద్రః । తంప్రేత్త్యభూమాప
తితంవిసంజ్ఞం నేనుఃప్రహృష్టాస్త్వధయాతుధానాః॥౬౯॥ సమభ్యుపేత్యాన్భుతఘోరవీర్యంసకుంభకణోఽయుధివా
నరేంద్రమ్ । జహరసుగ్రీవమభిప్రగృహ్యాయథావిలోమేఘమతిప్రచండః॥౭౦॥ సతంమహామేఘనికాశరూపముత్పాట్య
గచ్ఛన్యుధికుంభకణః । రరాజమేరుప్రతిమానరూపామేరుర్యథాత్యుద్భ్రితఘోరశృంగః॥౭౧॥ తతస్తముత్పాట్యజ
గామవీరస్సంస్తూయమానోయుధిరాక్షసేంద్రైః । శృణ్వన్నాదంత్రిదివాలయానాంప్లవంగరాజగ్రహవిన్దితానామ్॥
౭౨॥ తతస్తమాదాయతదాసమేవేహరింద్రమింద్రోపమమింద్రవీర్యః । అస్మిహృతేసర్వమిదంహృతంస్యాత్సరాఘ
వంహైస్యమితీంద్రశత్రుః॥౭౩॥ విక్రంతాంవాహినీందృష్ట్యావానరాణాంతతస్తతః । కుంభకణేనసుగ్రీవంగృహీతంచా
పివానరమ్॥ ౭౪॥ హనూమాంశ్చింతయామాసమతిమాన్దాగుతాత్మజః । ఏవంగృహీతేసుగ్రీవేకీకతవ్యంమయాభ
వేత్॥౭౫॥ యదైన్యాయ్యంమయాకర్తుంతత్కరిష్యామిసర్వథా । భూత్వాపర్వతసంకాశోనాశయిష్యామిరాక్షసమ్॥
౭౬॥ మయాహతేసంయతికుంభకణేమహాబలేముష్టివికీణేదేహే । విమోచితేవానరపాథివేచభవంతుహృష్టాఃప్లవ
గాస్సమస్తాః॥౭౭॥ అథవాస్వయమప్యేషమోక్షంప్రాప్యతిపాథివః । గృహీతోయంయదిభవేత్త్రిదశైస్సాసురోర
గైః॥౭౮॥ మన్వేనతావదాత్మానంబుధ్యతేవానరాధిపః । శైలప్రహారాభిహతఃకుంభకర్ణైస్సంయుగే॥౭౯॥ అయంముహూ
ర్తాత్సుగ్రీవోలబ్ధసంజ్ఞోమహాహవేఅత్త నోవానరాణాంచయత్పశ్యంతత్కరిష్యతి॥౮౦॥ మయాతుమోక్షితస్యాస్యసు
గ్రీవస్యమహాత్మనః । అప్రీతిశ్చభవేత్కష్టాకీర్తిశాశశ్చశాశ్వతః॥౮౧॥ తస్మాన్మహాతంకాంక్షిష్యేవిక్రమంపాథి
వస్యతుభిన్నంచవానరాకీకంతావదాశ్వాసయామ్యహమ్॥౮౨॥ ఇత్యేవంచితయిత్యాతుహనూమాన్దాగుతాత్మజః॥
భూయస్సంస్తంభయామాసవానరాణాంమహాచమూమ్॥ ౮౩॥ సకుంభకణోఽథవివేశలంకాంస్ఫురంతమాదాయమ
హాకపింతమ్ । విమానచర్యాగృహగౌపురస్థైఃపుష్పాగ్రవప్తైఃరవకీర్యమాణః॥౮౪॥ లాజగంధోదవప్తైఃస్తుసిచ్యమాన
శ్చనైశ్చనైః । రాజమాగఃస్యశీతత్వాత్సంజ్ఞామాపమహాబలః॥౮౫॥ తతస్ససంజ్ఞాముపలభ్యకృత్రాద్భ్రమీయసస్తస్యభు
జాంతరస్థః । అవేక్షమాణఃపురరాజమాగః॥౮౬॥ విచింతయామాసముహుమహాహత్॥౮౭॥ ఏవంగృహీతేనకథన్ననామశ
క్యంమయాసంప్రతికర్తుమద్య । తథాకరిష్యామియథాహారిణాంభవిష్యతీష్టంచహితంచకార్యమ్॥౮౮॥ తతఃకరాగై
స్సహసాసమేత్యరాజాహారిణామమరేంద్రశత్రుమ్ । ఖరైశ్చకణోదశనైశ్చనాసాందదంశపాశ్వేషుచకుంభక
ణేమ్॥౮౯॥ సకుంభకణోఽహృతకణేనాసోవిదారితస్తేనవిమదితశ్చ । రోషాభిభూతఃక్షతజాత్రనైత్రస్సుగ్రీవమా
విధ్యపేషేషభూమా॥౯౦॥ సభూతలెభీమబలాభిపిష్టస్సురారిభిస్తైరభిహన్యమానః । జగామఖంవెగవదభ్యుపెత్త్యపునశ్చ
రామేణసమాజగామ॥౯౧॥ కణేనాసావిహీనస్తుకుంభకణోఽమహాబలః । రరాజశోణితైస్సిక్తోగిరిప్రస్రవణైరివ॥౯౨॥
శోణితాద్రోమహాకాయారాక్షసోభీనువిక్రమః । యుద్ధాయాభిముఖోభూయోమనశ్చక్రేమహాబలః॥ ౯౩॥ అసు
షోహోఽఘోణితోద్ధారీశుశుభేరావణానుజః । సిలాంజనచయప్రఖ్యస్ససంధ్యభవతోయదః॥ ౯౪॥ గతేతుత్సే సురరాజశ
త్రుః । క్రోధాత్ప్రమదావరణాయభూయః । అనాయుధోస్తీతివిచింత్యరాద్రోఘోరంతదాముద్గరమాసపాద॥౯౫॥ తత
స్సఫుర్యాస్సహసామహాజానిష్కముతద్వానరనైస్యముగ్రమ్ । బభక్షరత్నోయుధికుంభకణః । ప్రజాయుగాంతా
గ్నిరివప్రదీప్తః॥౯౬॥ బుభుక్షితశ్శోణితమాంగృఘ్నః । ప్రవిశ్యతద్వానరనైస్యముగ్రమ్ । చభాదరత్నాంసిహాకపిశాచా
శ్చైత్యంశ్చమోహాద్యధికుంభకర్ణః॥౯౭॥ యథైవమృత్యుర్నరతేయగాంతేసభక్షయామాసహరింశ్చముఖ్యా॥౯౮॥ ఏకం

ద్వా త్రిభువనాశ్రుద్ధోవానరాసహరాక్షసైః సమాదామైకహస్తేన ప్ర చిత్తువత్పరస్తుఖిల్లిసంప్రసవం
 స్రుదామేదశ్శోణితంచమహాబలః పథ్యమానోనగేంద్రాగ్నేర్భుక్షయామాసవానరాక్షసైః ॥ ౧౧ ॥ తేభక్ష్యమాణాహరయో
 రామంజగ్నుస్రదాగతిమ్ కుంభకణోభృశం క్రుద్ధకపిభాదప్రధావతి ॥ ౧౨ ॥ శతానినస్తచాప్తాచవింశత్త్రింశత్త
 తైవచ సంపరివృజ్యబాహుభ్యాంభాదన్నిపరిధావతి ॥ ౧౩ ॥ తస్మిన్కాలేనుమిత్రాయాపుత్రఃపరబలాదనః ॥ చకారల
 క్షణః క్రుద్ధోయుద్ధంవరపురంజయః ॥ ౧౪ ॥ సకుంభకణోన్యశరాశరీరేసప్తవీర్యవా ॥ నిజమానాదదేబాణావిసస
 జచలక్ష్యాః ॥ ౧౫ ॥ అతిక్రమ్యచసౌమిత్రం కుంభకణోమహాబలః ॥ రామమేవాభిదుద్రావదారయన్నివమేదిసిమ్ ॥
 ౧౬ ॥ అథదాశరథీరామోరౌద్రమస్త్రంప్రదక్షయ ॥ కుంభకణోన్యహృదయససజనిశితాశరాక్షసైః ॥ ౧౭ ॥ త
 స్యరామేణవిద్ధస్యసహసావిప్రధావతః ॥ అంగారమిత్రాః క్రుద్ధస్యముఖాన్నిశ్చేరురచివః ॥ ౧౮ ॥ రామాస్త్రవిద్ధో
 ఘోరంచైనదరాక్షసపుంగవః ॥ అభ్యధావతసంక్రుద్ధోహరీవిద్రావయరణే ॥ ౧౯ ॥ తస్యోరసినిమగ్నాశ్వశరాబ
 హిణవాససః హస్తాచ్ఛాపిపరిభ్రష్టాపపాతోభ్యాంమహాగదా ॥ ౨౦ ॥ ఆయుధానిచసర్వాణివిప్రాకీర్యంతభూత
 లే ॥ సనిరాయుధమాత్మానంయదామేనేమహాబలః ॥ ౨౧ ॥ ముష్టిభ్యాంచరణాభ్యాంచచకారకదనంమహత్ ॥ సబాణైర
 తివిద్ధాంగః క్షతజేనసముక్షితః ॥ ౨౨ ॥ రుధిరంప్రతిసుసావగిరిః ప్రసవణంయథా ॥ సతీవ్రేణచకౌపేనరుధిరేణచమూ
 ఛితః ॥ ౨౩ ॥ వానరాక్షసాన్యత్రాభాదవిపరిధావతి ॥ అథశృంగంసమావిధ్యభీమంభీమపరాక్రమః ॥ ౨౪ ॥ చిత్తు
 పరామముద్దిశ్యబలవానంతకౌపమః ॥ ప్రాప్తమంతరారామస్సప్తభిస్తైరజిహ్వాగైః ॥ ౨౫ ॥ శరైఃకాంచనచిత్రాంజై
 శ్చిచ్ఛేదపురుషమభః ॥ తస్మైరుశిఖరాకారంద్యోతమానమివశ్రియా ॥ ౨౬ ॥ ద్విశతేవానరేంద్రాణాంపతమాసమపా
 తయత్ ॥ తస్మిన్కాలేసథమాత్మలక్ష్యణోవాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౨౭ ॥ కుంభకణోవధేయుక్తయోగాగౌపరిమృశభ
 మూ ॥ నైవాయువానరాక్షరాజానాపిజానాతిరాక్షసా ॥ ౨౮ ॥ మత్తశ్శోణితగంధేనస్వావరాంజైవభాదతి
 సాధ్వేనమధిరోహంతుసర్వేతేవానరమభా ॥ ౨౯ ॥ యాధపాశ్చయథాముఖ్యాస్త్రైస్తవస్యసమంతతః ॥ అవ్యయంమ
 మతిఃకాలేగురుభారప్రవీడితః ॥ ౩౦ ॥ ప్రపతరాక్షసోభూమానాన్యాహన్యాత్ప్లవంగమా ॥ తస్యతద్వ
 చనంశ్రుత్వారాజపుత్రస్యధీమతః ॥ ౩౧ ॥ తేసమారుహుహుహృష్టాః కుంభకణోప్లవంగమాః ॥ కుంభకణస్తుసం
 క్రుద్ధస్యమారూఢఃప్లవంగమైః ॥ ౩౨ ॥ వ్యధూనయత్తావేగేనదృష్టహస్తీవహస్తీపా ॥ తాదృష్ట్యానిధృతాతా
 మోమఘ్నియమితిరాక్షసః ॥ ౩౩ ॥ సముత్పపాతవేగేనధమరుత్తమమాదదే ॥ కోధతామేక్షణోపిరోనిదహమాన్నివచ
 తుమా ॥ ౩౪ ॥ రాఘవోరాక్షసంరోహదభిదుద్రావవేగతః ॥ యాధపాహమయసర్వాకకుంభకణభయాది
 తా ॥ ౩౫ ॥ సచాపమాదాయభుజంగకల్పందృఢజ్యముగ్రంతపసియచిత్రమ్ ॥ హరీశమాశ్వస్యసముత్పపాతరా
 మోనిబద్ధోత్తమతూణబాణః ॥ ౩౬ ॥ సవానరగణైస్తైస్తువృతఃపరమదుజయః ॥ లక్షణానుచరోరామస్సప్రతస్థేమహా
 బలః ॥ ౩౭ ॥ సదవశమహాత్మానంకిరీటినమరిందమమ్ ॥ శోణితాపుతసర్వాంగంకుంభకణోమహాబలమ్ ॥ ౩౮ ॥ స
 ర్వాసమభిధావంతంయథారుష్టందిశాగజమ్ ॥ మాగమాణంహరీశక్రుద్ధంరాక్షసైఃపరివారితమ్ ॥ ౩౯ ॥ వింధ్యమం
 దరసంకాశంకాంచనాంగదభూషణమ్ ॥ స్రవంతంరుధిరంవక్త్రాద్వక్షమేఘమివోత్థితమ్ ॥ ౪౦ ॥ జిహ్వాపరిలిహ్యం
 తంశోణితంశోణితేక్షణమ్ ॥ మృద్ధంతంవానరాసీకంకాలాంతకయమోపవమ్ ॥ ౪౧ ॥ తందృష్ట్యారాక్షసశ్రేష్ఠంప్రది
 ప్రానలవచసమ్ ॥ విష్ణౌరయామాసతదాకామకంపురుషమభః ॥ ౪౨ ॥ సతస్యచాపనిఘోమోతుఫిత్సరాక్షస
 మభః ॥ అమృత్యమాణస్తంఘోషమభిదుద్రావరాఘవో ॥ ౪౩ ॥ తతస్తువాతోద్ధతమేఘకల్పంభుజంగరాజౌత్తమభౌ
 గబాహుమ్ ॥ తమాపతంతంధరణీధరాభమువాచరామోయుధికుంభకర్ణమ్ ॥ ౪౪ ॥ అగచ్ఛరత్తోధిపమావిషాదమవస్థితో
 హంప్రగృహీతచాపః ॥ అవేహిమాంశక్రసవత్సరామమయంమహారాద్భవితావిచేతా ॥ ౪౫ ॥ రామోయమితిజ్ఞా
 యజహాసవికృతస్వనమ్ ॥ అభ్యధావతసంక్రుద్ధోహరీవిద్రావయరణే ॥ ౪౬ ॥ పాతయన్నివసర్వేహంహృదయా
 నివనాకసామ్ ॥ విహస్యవికృతంభీమంసమేఘస్రనితోపమమ్ ॥ ౪౭ ॥ కుంభకణోమహాతేజారాఘవంవాక్యమబ్రవీత్ ॥
 నాహంవిరాధోవిజ్ఞేయోనకబంధఃఖరోనచ ॥ ౪౮ ॥ నవాలీనచమారీచఃకుంభకణోహమాగతః ॥ పశ్యమేముద్ధరంఘో

రంసర్వకాలాయసంకుహత్ || ౧౩౫ || అనెనన్నితాదేహదానవాశ్చపురామయా | వికర్ణనానభిమాంనావజ్ఞాతుంత్వ
మర్న్వసి || ౧౩౬ || స్వల్పపిహినమేపీడాకర్ణనాసావిసాశనాత్ | దర్శయేత్స్వకుశాద్బాలవీర్యంగాత్రేషుమేలఘు || ౧౩౭ ||
తతస్తాంభతయిష్యామిదృష్టపారుషవిక్రమమ్ || సకుంభకర్ణస్యవచోనిశవ్యరామస్సుపుంభావిససజబాణాత్ | త్రై
రాహతోవజ్రసమప్రవేగైర్మచుత్సుభేనవ్యధతేసురారిః || ౧౩౮ || యోస్సాయక్తేస్సాలవరానికృత్తావాలీహతోవానరపుం
గవశ్చ | తేసుంభకర్ణస్యతదాశరీరేవజ్యోషమానవ్యధయాంప్రచక్రుః || ౧౩౯ || సవారిధారాశివసాయకాంస్తాపిబన్ధ
రీరణమహాంధ్రశత్రుః | జఘానరామస్యశరప్రవేగః వ్యావిధ్యతంముద్గరముగ్రవేగమ్ || ౧౪౦ || తతస్తురతుఃకుతజానువి
ద్ధంబిత్రాసనందేవమహాచమూనామ్ | వ్యావిధ్యతంముద్గరముగ్రవేగంబిద్రావయామాసచమూంహరీణామ్ || ౧౪౧ ||
వాయవ్యమాదాయతతోవరాస్త్రంరామఃప్రచితౌపనిశాచరాయ | సముద్గరం తేనజఘానబాహుంసకృత్తబాహుస్తుము
లంననాద || ౧౪౨ || సతస్యబాహుగిరిశృంగకల్పస్సముద్గరోరాఘవబాణకృత్తః | పపాతతస్మిహారిరాజస్తేన్యైః ఘాన
తాంవానరవాహినీంచ || ౧౪౩ || తేచానరాభగ్నహతావశేనాఃపర్యంతమాశ్రిత్యతదావిషణ్ణాః | ప్రవేపితాంగందదృశ
స్సుఘోరంసరేంద్రరక్షోధిపసన్నిపాతమ్ || ౧౪౪ || సకుంభకణోస్త్రనికృత్తబాహుర్మహాన్నికృత్తాగ్రశివాశలెం
ద్రాక్షత్యాటయామాసకరణవృక్షంతతోభిదుద్రావరణేనరేంద్రమ్ || ౧౪౫ || సతస్యబాహుంసహసాలవృక్షంసముద్వ
తంపన్నగభోగకల్పమ్ | బింద్రాస్త్రయుక్తేనజఘానరామోబాణేనజాంబూనదచిత్రితేన || ౧౪౬ || సకుంభకర్ణస్యభుజో
నికృత్తపపాతభూమాగిరిసన్నికాశః | వివేష్టమానోభిజఘానవృత్తాశైలాన్నిలావానరరాక్షసాంశ్చ || ౧౪౭ || తంభిన్న
బాహుంసమవేక్ష్యరామస్సమాపతంతంసహసానదంతమ్ | ద్వావర్గచంద్రానిశితాప్రగృహ్యచిచ్ఛేదపాదాయుధరాక్ష
సస్య || ౧౪౮ || తాతస్యపాదప్రదిశోదిశశ్చగిరిస్తుహశ్చైవమహార్ణవంచ | లంకాంచసేనాంకపిరాక్షసానాంవినాదయం
తాంవిపేతతుశ్చ || ౧౪౯ || నికృత్తబాహుర్వినికృత్తపాదోవిదార్యవక్త్రంబడబాముఖాభమ్ | దుద్రావరామంసహసాభి
గర్జరాహుర్యథాచంద్రమివాంతరిక్షే || ౧౫౦ || అపూరయతస్యముఖంశితాగ్రైరామశ్చరైహోమపినద్ధపుంభైః | స
పూర్ణవక్త్రోనశశాకవస్తుంచుకూజకృచ్ఛ్రాముమోహచాపి || ౧౫౧ || అథావదేసూర్యమరీచికల్పంసబ్రహ్మాదండారక
కాలకల్పమ్ | అరిష్టమైంద్రంనిశితంసుపుంఖంరామశ్శరంమారుతతుల్యవేగమ్ || ౧౫౨ || తంవజ్రజాంబూనదచారుపుంఖంప్ర
దీప్తసూర్యజ్వలనప్రకాశమ్ | మహేంద్రవజ్రశనితుల్యవేగంరామఃప్రచితౌపనిశాచరాయ || ౧౫౩ || ససాయకూరా
ఘవబాహుచాదిశోదిశస్వభాసాదశసంప్రకాశయత్ | విధూమవైశ్వనరదీప్తదర్శనోజగామశక్రాశనివీర్యవిక్ర
మః || ౧౫౪ || సతన్తహాపర్వతకూటసన్నిభంవివృణ్దదంష్ట్రంచలచారుకుండలమ్ | చకతేరక్షోధిపతేశ్శిరస్తథాయథైవవృ
త్రస్యపురాపురందరః || ౧౫౫ || తద్రామబాణాభిహతంపపాతరక్షశ్శిరఃపర్వతసన్నికాశమ్ | బభంజచర్యాగృహగోపు
రాణీప్రాకారముచ్చంతమపాతయచ్చ || ౧౫౬ || కుంభకర్ణగిరోభాతికుండలాలంకృతంమహత్ | అదిత్యేభ్యదితేరాత్రా
మశ్యస్తభివచంద్రమా || ౧౫౭ || స్త్యవతతుకుంభకణోధస్వకాయోననిపాతయత్ | ప్లవంగమానాంకూటీశ్చపరితస్సంప్ర
ధావతామ్ || ౧౫౮ || తచ్చాతికాయంహిమవత్ప్రకాశంరక్షస్తతస్తోయనిధౌపపాత | గ్రాహోన్వరాస్తీనవరాన్ఘృజంగన్త
వర్షభూమిచతదావివేశ || ౧౫౯ || తస్మిహాతేబ్రాహ్మణదేవశక్త్రోమహాబలేసంయతికుంభకర్ణైః | చచాలభూర్భూమిధ
రాశ్చసర్వేహృద్వాచ్చదేవాస్తుముఖప్రణేమః || ౧౬౦ || తతస్తుదేవశిమహాశివన్నగాస్సురాశ్చభూతానిసుపర్ణగు
హ్యకాః | సయత్కగంధర్వగణానభోగతాః ప్రహషితారామపరాక్రమేణ || ౧౬౧ || తతస్తుతేతస్యవధేనభూరిణామనస్వి
నోనైర్యతరాజబాంధవాః | వినేమరుచ్చైర్యధితారఘూత్తమంహరింసమీక్ష్యైవయథాపురాసురాః || ౧౬౨ || సదేవ
లోకస్యతమోనిహత్యసూర్యోయథారాహుముఖాద్విముక్తః | తథావ్యభాసీద్ధరిస్తేన్యమధ్యేనిహత్యరామోయుధికుం
భకర్ణమ్ || ౧౬౩ || ప్రహర్షమీయుర్భూవస్తువానరాః ప్రబుద్ధపద్మప్రతిమైరివాననైః | అపూజయత్రాఘవమిష్టభాజనం
హలేరిపాభిమబలేమరాసదే || ౧౬౪ || సకుంభకర్ణంసురసంఘమదానంమహాత్మయైధేష్వపరాజితశ్రమమ్ | సనందహ
త్వాభరతాగ్రజోరణేమహాసరంవృత్తమివామరాధిపః || ౧౬౫ || ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండ - సప్త పక్షితమ స్సర్గః. *****
కుంభకణంహతందృష్ట్వా రాఘవేణమహాత్మనా | రాక్షసారాక్షసేంద్రాయరావణాయన్యవేదయత్ || ౧౬౬ || రా

జ్జనకాలసంకాశస్సంయుక్తః కాలభమణా | విద్రావ్యవాసరీసేనాంభక్షయిత్వా చవాసరా || ౨ || ప్రతపిత్యాము
హూతం చ ప్రశాంతో రామ తేజసా | కాయేనాథా ప్రవిష్టేన సముద్రంభీమదశానమ్ || ౩ || నికృత్తకంఠోరుభుజౌఽతు
రక్షారునిరంబహు | కుద్వాద్వారంశరీరేణలంకాయాః పర్వతోపమః || ౪ || కుంభకణః స్తవభ్రాతాకాక్షత్ స్థశరపీడితః |
లగండఘాతోవికృతోదావక్షగ్ధృవ ముః || ౫ || తంశ్రుత్వా నిహతం సంఖ్యే కుంభకణం మహాబలమ్ | రావణశ్శోకసంత
ప్తోముమోహాచపపాతజ || ౬ || పితృవ్యం నిహతం దృష్ట్వా దేవాంతకనరాంతకా | త్రిశిరాశ్చాతికాయశ్చరుర్ముశ్శోకపీడి
తాః || ౭ || భ్రాతరం నిహతం దృష్ట్వా రామేణాక్షిప్తకర్షణామహాచరమహాపాశ్వోశోకాక్రాంతౌబభూవతుః || ౮ ||
తతఃకృత్వా త్సమాసాద్య సంజ్ఞాం రాక్షసపుంగవః | కుంభకణవధాద్దీమోవిలలాపసరావణి || ౯ || హావీరరిపుదపః ఘ్న
కుంభకర్ణమహాబలత్వం మూంపహాయ వై దైవాద్యాతోసియమసాదసమ్ || ౧౦ || మమశల్యమనుద్భవ్యబాంధవానాం మ
హాబల | శశ్రువైస్యం ప్రతాప్యైకస్త్వం మాంసం త్యజ్య గచ్ఛసి || ౧౧ || ఇదానీంభల్వహం నాస్మి యస్య మేదక్షిణోభుజః |
వతితోయంసమాశ్రిత్య నబిభేషిసురాసురా || ౧౨ || కథమేవం విధోవీరోదేవదానవదపః హా | కాలాగ్నిప్రతిమోహ్యార్య
రణే రామో వై హతః || ౧౩ || యస్య తేవ బ్రవిష్టేషోనకుర్యాద్వ్యసనం సదా | సకథం రామ బాణాతః ప్రసుప్తోహి మహీ
తలే || ౧౪ || పతేదెవ గణాస్సార్థమృషిభిగః గన్ధేతాః | నిహతం త్వాం రణే నృష్ట్వా నినదంతి ప్రహషితాః || ౧౫ || ధ్రువమ
దైవసంహృష్టలబ్ధలక్ష్యైః స్లవంగమః | అరుతుంతిహి దుర్గాణి లంకాద్వారాణి సర్వశః || ౧౬ || రాజ్యేన నాస్తి మేకార్యం
కింకరిష్యామి సీతయా | కుంభకణవిహీనస్య జీవితే నాస్తి మేరతిః || ౧౭ || యద్యహం భ్రాతృహంతారం హన్తి యుధిరా
ఘవమ్ | నను మేమరణం శ్రేయోనన్విరంశ్యథ జీవితమ్ || ౧౮ || అన్యవై తం నయిష్యామి దేశేయై తానుజోమమ | సభ్రా
తరం సముత్సృజ్య తుణంజీవిశుముత్సహ || ౧౯ || దేవాహి మాంహసివ్యం తివృష్ట్వా పూర్వాపకారిణమ్ | కథమింద్రంజయి
ష్యామి కుంభకర్ణహతే త్వయి || ౨౦ || తదిదం మామనుప్రాప్తం విభీషణవచశ్శుభమ్ | యదజ్ఞానాన్తయాతస్య నగృహీతం మ
హాత్మనః || ౨౧ || విభీషణవచోయావత్కుంభకర్ణప్రహస్తయోః | వినాశోయం సముత్సన్నోమాం ప్రీతయతి దారుణః ||
౨౨ || తస్యా యంకమణః ప్రాప్తో విపాకో మమశోకః || యన్తయాధార్మికః శ్రీమాన్ సనిరస్తా విభీషణః || ౨౩ || ఇతి బహువి
ధమాసులంతరాత్కృతపామతీవ విలప్య కుంభకర్ణమ్ | న్యపతదతి దశానసౌభ్యశాతః స్తవనుజమింద్రరిపుహతం ది
త్వా || ౨౪ || ఇహ శ్రీమద్యుద్ధకాండే - అప్తపష్టితమస్సగః - *****
ఎవం విలపమానస్య రావణస్య మరాత్తనః | శ్రుత్వా శోకాభితస్తస్య త్రిశిరావాక్యమబ్రవీత్ || ౧ || ఎవ మేవ మహాదీర్యోహ
తోనస్తాతమధ్యమః | నతు సత్పురుషారాజా విలపంతి యథాభవా || ౨ || నూనం త్రిభువనస్యాపి పర్యాప్తస్త్వమసి ప్రభో |
సకస్మాత్ ప్రాకృతభవశోచస్యాత్మానమిదృశమ్ || ౩ || బ్రహ్మదత్తాస్తి తేశ క్షిపవసస్సయికో ధనుః | సహస్రశరసంయు
క్తోరథా మేఘస్వనోమహా || ౪ || తథానకృద్ధిశ్శ్రీణవిశస్తాదేవదానవాః | ససర్వాయుధసంపన్నో రాఘవంశస్తుమ
హాసి || ౫ || కామంతి నమహా రాజనిగమిష్యామ్యహం రణమ్ | ఉద్ధరిష్యామి తేశక్రూరగుడః పన్నగానివ || ౬ || శంబరోదే
వరాజేన సరకోవిష్ణునాయథా | తథాద్యశయితా రామో మయా యుధినిపాతితః || ౭ || శ్రుత్వా త్రిశిరసోవాక్యం రావణో
రాక్షసాధిపః | పునశ్చాతమివాత్మానం మన్యతే కాలచోదితః || ౮ || శ్రుత్వా త్రిశిరసోవాక్యం దేవాంతకనరాంతకా | అతికా
యశ్చ తేజస్వి బభూవుర్యుద్ధహషితాః || ౯ || తతోహమహమిత్యేవ గజంతో నైర్మతపః భాః | రావణస్య సుతావీరాశ్చ
క్రతుల్యపరాక్రమాః || ౧౦ || అంతరిక్షగతాస్సర్వే సర్వే మాయావిశారదాః | సర్వైర్విదశదపః శూన్యస్సర్వే చరణదుజా
యాః || ౧౧ || సర్వే సుబలసంపన్నాస్సర్వైస్త్రీణః కీతయాః | సర్వే సమరమాసాద్య సక్రాయం తేపరాజితాః || ౧౨ || దేవై
రపి సగంధవైస్సుకిన్నరమహూరైః | సర్వైస్త్రువిదుషోవీరాస్సర్వైర్ముద్ధవిశారదాః || ౧౩ || సర్వైప్రవరక్షిణానా
స్సర్వైల్బవరాస్తథా || ౧౪ || సతైస్తదా భాస్కరతుల్యవచసైస్సుతైర్వృతశ్శత్రుబలప్రమదః సః | రరాజరాజామఘ
వాయథామరైర్వృతోమహాదానవదపః నాశనైః || ౧౫ || సపుత్రాసంపరివృజ్య భూషయిత్వా చ భూషణైః | ఆశీ
భిశ్చ ప్రశస్తాభిః ప్రేషయామాస సంయుగై || ౧౬ || యుద్ధోన్మత్తంచ మత్తంచ భ్రాతరాచాపి రావణః | రక్షణార్థం కు
మారాణాం ప్రేషయామాస సంయుగై || ౧౭ || తేభివాద్యమహాత్మానం రావణం శత్రురావణమ్ | కృత్వా ప్రదక్షిణం వై వ

మహాకాయాః ప్రతస్థితైః ॥ ౧౭ ॥ సర్వాషధీభిః కంఠైః శ్చ సమాలిప్య మహాబలాః ॥ నిజః శ్చ నైః రృతశ్రేష్ఠాః స్థాః జేతే యుద్ధకాం
క్షీణాః ॥ ౧౮ ॥ త్రిశిరాశ్చాతికాయశ్చ దేవాంతకనరాంతకాః ॥ మహాబాధరమహాపాశ్వే నిజః శ్చ కాలచాదితాః ॥ ౧౯ ॥
తతస్సుదర్శనం నామ నీలజీమూతసన్నిభమ్ ॥ విరావతకులేజాతమారురోహమహాబాధరః ॥ ౨౦ ॥ సర్వాయుధస
మాయుక్తంతూణీభిశ్చ స్వలంకృతమ్ ॥ రరాజగజమాన్థాయ సవితేవాస్త్రమూఢః ॥ ౨౧ ॥ హయోత్తమసమాయుక్తం
సర్వాయుధసమాకులమ్ ॥ ఆరురోహరథశ్రేష్ఠం త్రిశిరారావణాత్మజః ॥ ౨౨ ॥ త్రిశిరారథమాన్థాయ విరరాజధనుర్ధరః ॥
సవిద్యుదుల్కశ్చైలాగ్రే సంద్రచాపభవాంబుదః ॥ ౨౩ ॥ త్రిభిః కిరీతైశ్చ శుభే త్రిశిరాస్సరథోత్తమే ॥ హిమవానివశైతే
ద్రస్త్రిభిః కాంచనపర్వతైః ॥ ౨౪ ॥ అతికాయోతితేజస్వినాక్ష సంద్రసుతస్తదా ॥ ఆరురోహరథశ్రేష్ఠం శ్రేష్ఠస్సర్వధనుష్ఠ
తామ్ ॥ ౨౫ ॥ సుచక్రాక్షం సుసంయుక్తం సానుకర్షం సకూబరమ్ ॥ తూణీబాణాసనైర్దీప్తం ప్రాసాపరిఘాకులమ్ ॥ ౨౬ ॥
సకాంచనవిదిత్రేణుమకుటేన విరాజతా ॥ భూషణైశ్చ బభౌమేరుః కిరణై రివ భాస్వతః ॥ ౨౭ ॥ సరరాజరథే తస్మిన్ రాజసూ
నుమహాబలః ॥ వృతోనైరృతశానూలైర్వజ్రపాణిరివామరైః ॥ ౨౮ ॥ హయముచ్చైశ్చ హిమప్రశ్నం శ్వేతంకనక
భూషణమ్ ॥ మనోజవం మహాకాయమారురోహనరాంతకః ॥ ౨౯ ॥ గృహీత్వా ప్రాసముల్కాభం విరరాజనరాం
తకః ॥ శక్తిమాదాయ తేజస్వీగుహశ్శిఖితో యథా ॥ ౩౦ ॥ దేవాంతకస్సమాదాయ పరిఘం వజ్రభూషణమ్ ॥ పరిగృ
హ్యగిరిందోభ్యాం వపుర్విష్ణుర్విడంబయః ॥ ౩౧ ॥ మహాపాశ్వే మహాకాయోగదామాదాయ వీర్యవాన్ ॥ విరరాజగ
దాపాణికుచేరభవసంయుగే ॥ ౩౨ ॥ ప్రతస్థితే మహాత్మా నోబలైరప్రతిమైవృతః ॥ సురాభివామరావత్యాబలైరప్ర
తిమైవృతః ॥ ౩౩ ॥ తాంగజైశ్చ తురంగైశ్చ రథైశ్చాంబుదనిస్వనైః ॥ అనుజగ్ముమహాత్మా నోరాక్షసాః
ప్రవరాయుధాః ॥ ౩౪ ॥ తేవిరేజుమహాత్మానః కుమారాస్సూర్యవచసః ॥ కిరీటినః శ్రియాజుష్టాగ్రహాదీప్తాభివాంబరైః
౩౫ ॥ ప్రగృహీతాబభౌతే హంశస్త్రాణామావళిస్సితా ॥ శారదాభ్రప్రతీకాశాహంసావళిరివాంబరైః ॥ ౩౬ ॥
మరణంచాపి నిశ్చిత్యశత్రూణాం వాపరాజయమ్ ॥ ఇతికృత్వా మతిం వీరానిజః శ్చ స్సంయుగాధినః ॥ ౩౭ ॥ జగజ్జు
శ్చ ప్రణేమశ్చ చిక్షిపుశ్చాపి సాయకాన్ ॥ జగ్ముశ్చాపితే వీరానిర్యాంతాయుధదుర్బదాః ॥ ౩౮ ॥ త్వేలితా
స్సోటితరవైశ్చ చాలచవసుంధరా ॥ రక్షసాం సింహనాదైశ్చ పుస్పోతేవతదాంబరమ్ ॥ ౩౯ ॥
తేభిః క్షుద్రామ్యముదితారాక్ష సంద్రామహాబలాః ॥ దదృశువానరానీకం సముద్యతశిలానగమ్ ॥ ౪౦ ॥ హరయోప
మహాత్మా వోదదృశునైరృతంబలమ్ ॥ హస్త్యశ్వరథసంబాధంకిం కిణీశతనాదితమ్ ॥ ౪౧ ॥ నీలజీమూతసంకాశం సముద్యత
మహాయుధమ్ ॥ దీప్తానలరవిప్రఖైస్సర్వతోనైరృతైవృతమ్ ॥ ౪౨ ॥ తద్యుష్టై బలమాయాంతంబలబలత్యోష్ణవంగమాః ॥ స
ముద్యతమహాశైలాస్సంప్రణేమమహాబలాః ॥ ౪౩ ॥ అమృత్యమాణా రత్యోసిప్రతినదంతివానరాః ॥ తతస్సముష్టురవం
నిశమ్య రత్యోగణావానరయూధపానామ్ ॥ అమృత్యమాణాః పరహమముగ్రం మహాబలాభీమతరం వినేచుః ॥ ౪౪ ॥ తేరా
క్షసబలం ఘోరం ప్రవిశ్య హరియూధపాః ॥ విచేరురుద్యతైశ్చైతైస్స గాశ్శిఖిరిణోయథా ॥ ౪౫ ॥ కేచిదాకాశమావిశ్య కే
చిమర్వాంష్టవంగమాః ॥ రక్షసైస్సేమసంప్రదాశ్చేసుప్రమశిలాయుధాః ॥ ౪౬ ॥ మ్రమాంశ్చ విపులస్కంధాగృ
హ్యవానరపుంగవాః ॥ తద్యుద్ధమభవద్వీరం రత్యోవానరసంకులమ్ ॥ ౪౭ ॥ తేపాదపశిలాశైలైశ్చ స్రుర్వప్తిమనుత్తమామ్
పాశౌ హైర్వార్యమాణాశ్చ హరయోభీమవిక్రమాః ॥ ౪౮ ॥ సింహనాదావినేచుశ్చ రణైరాక్షసవానరాః ॥ శిలాభిశ్చా
ర్ణయామాసుర్యాతుధానాః ॥ ౪౯ ॥ నిజస్సుస్సంయుగే మ్రద్ధాః కవచాభరణావృతాః ॥ కేచిద్రథగతాపీర
గజవాజిగతానపి ॥ ౫౦ ॥ నిజస్సుస్సహసాం పుత్యయాతుధానాః ॥ ౫౧ ॥ శైలశృంగహతాః కేచిన్ముష్టిభిర్వాంత
లోచనాః ॥ ౫౨ ॥ చేరుః పేతుశ్చ నేదుశ్చ తత్ర రాక్షసపుంగవాః ॥ రాక్షసాశ్చ శరైస్తేజైః విభిడుః కపికుంజగా ॥ ౫౩ ॥ శూల
ముగ్ధరఖిదైశ్చ జస్సుః ప్రాప్తైశ్చ శక్తిభిః ॥ అన్యోన్యం పాతయామాసుః పరస్పరజయైషిణః ॥ ౫౪ ॥ రిపుశోణీతద్ధాం
గాస్త్రప్రవానరరాక్షసాః ॥ తతశ్చైతైశ్చ ఖడ్గైశ్చ విస్ఫుప్తై హరిరాక్షసైః ॥ ౫౫ ॥ ముహూతేనావృతా భూమిరభవచ్ఛ
ణితాల్లుతా ॥ పతితైః పర్వతాకారై రత్యోభిరరిమద్దనైః ॥ ౫౬ ॥ ఆసద్వసుమతీపూర్ణాతథాయుద్ధమదాన్వితైః ॥ అక్షిప్తాః

క్షిప్యమాణాశ్చ భగ్నశూలాశ్చ వానరైః || ౫౬ || వానరా వానరై రెవజఘ్నై రజనీచరాః | రాక్షసా రాక్షసై రెవజఘ్నై
హరియూధపాః || ౫౭ || ఆక్షిప్య చ శిలాస్తేషాం నిజఘ్నూ రాక్షసాహరీః | తేషాంచాచ్ఛిద్యతస్త్రాణి జఘ్నూ ర్తాం
సివానరాః || ౫౮ || నిజఘ్నై శ్చై లశూలాస్త్రై ర్విభిభిమశ్చ పరస్పరం | సింహనాదాన్వి నేదుశ్చరణేవానర రాక్షసాః || ౫౯ || ధ
న్వవమతనుత్రాణా రాక్షసావానరై హతాః | రుధిరం ప్రాప్తవంస్తత్రరససారమివ స్రుమాః || ౬౦ || రథేనచరథం
చాపివారణై నైవవారణమ్ | హయేనచహయం కేచిన్నిజఘ్నూర్వానరారణే || ౬౧ || ప్రహృష్టమనసస్సర్వే ప్రగృహీతమహా
శిలాః | హరయో రాక్షసా జఘ్నూర్మ్రు మైశ్చ బహుశాఖిభిః || ౬౨ || తద్యుద్ధమభవద్ధ్వరంత్రో వానరసంకులమ్ | త్సుర
ప్రేరథాచంద్రై శ్చభల్లైశ్చ నిశితైశ్చరైః || ౬౩ || రాక్షసావానరేంద్రాణాం చిచ్ఛిదుఃపాదపాశిలాః | షికీకైః పర్వతా
స్త్రైశ్చ మైశ్చిన్దై శ్చ సంయుగే || ౬౪ || హతైశ్చ కపిరత్నై భిర్దుర్గమావసుధాభవత్ || తేవానరాగర్వి తహృష్టచేష్టాస్సం
గ్రామమాసాద్యభయం విముచ్య | యుద్ధంతు సర్వే సహరాక్షసైస్తేనానాయుధాశ్చక్రరదినసత్వాః || ౬౫ || తస్మాప్ర
వృత్తేతుముతేవిమదే ప్రగృహ్యమాణేషువలీముఖైః | నిపాత్యమానేషుచరాక్షసేషుమహామయోదేవగణాశ్చ నేమః
౬౬ || తతోహయం మారుతతుల్యవేగమారుహ్యశక్తిం నిశితాం ప్రగృహ్య | నరాంతకౌ వానతరాజస్తేన్యం మహాణాం వంశీన
ఇవాంవివేశ || ౬౭ || సవానరా సప్తతానివీరః | ప్రాసేనదీప్తేనవివిభేదాపకక్షణేనేంద్రరిపుమహాత్మాజఘ్నానస్తేన్యం
హరిపుంగవానామ్ || ౬౮ || దన్తశుశ్చ మహాత్మానం హయప్యష్టే ప్రతిస్థితం | చరంతం హరిస్తేన్యేషువిద్యాధరమహామయః
౬౯ || సతస్యదదృశేమాగ్నోమాంసశోణితకడమః | పతితైః పర్వతాకారైర్వానరై రభిసంపృతః || ౭౦ || యావద్విక్రమి
తుంబుద్ధిం చక్రః స్తవగపుంగవాః | తావదేవానతిక్రమ్య నివిభేదనరాంతకః || ౭౧ || దారయంశ్చ కపీ సర్వాణివృత్తో
వ్యసంధావతః | సర్వాసుదితుబలవావిచచారనరాంతకః || ౭౨ || దదాహహరిస్తేన్యానివనానీవవిభావనుః | యావదుత్పట
యామాసువృక్షై లావనాకసః || ౭౩ || తావత్ప్రసహతాః పేతుర్వజ్రకృత్తా ఇవాచలాః | జ్వలంతం ప్రాసము
ద్యమ్యసంగ్రామాగ్రేనరాంతకః || ౭౪ || దితుసర్వాసుబలవాన్విచచారనరాంతకః | ప్రమృష్ణ సర్వతోయుద్ధే ప్రా
వృట్కాలేయథానిలః || ౭౫ || నశేకుథావితుంధీరానస్థాతుంస్పందితుంకుతః | ఉత్పతంతంధితం యాంతం సర్వాన్వివ్యాధ
వీర్యవా || ౭౬ || ఎకేనాంతకత్వేన ప్రాసేనాదిత్యతేజసా | భిన్నానిహరిస్తేన్యానిపేతుర్ధరణీతలే || ౭౭ || వజ్రనిష్ప
ష్టసదృశం ప్రాసస్యాభినిపాతనమ్ | నశేకుర్వానరాస్సోఘం తేవి నేదుమహాస్వనమ్ || ౭౮ || పతతాం హరివీరాణాంఠా
పాణిప్రచకాశిరేవజ్రభిన్నాగ్రకూటానాం | శైలానాంపతతామివ || ౭౯ || యేతుపూర్వం మహాత్మానఃకుంభకణేనపా
తితాః | తేస్వస్థావానరశ్రేష్ఠాస్సుగ్రీవమవతస్థిరే || ౮౦ || విప్రేక్షుమాణస్సుగ్రీవోదదశహరివాహినీమ్ | నరాంతకభయ
త్రస్తాంవిద్రవంతీమితస్తతః || ౮౧ || విప్రతావాహినీందృష్ట్వా సదదశనరాంతకమ్ | గృహీతప్రాసమాయాంతం హయ
ప్యస్తేప్రతిష్ఠితం || ౮౨ || అథోవాచమహాతేజాస్సుగ్రీవోవానరాధిపః | కుమారమంగదంవీరం శక్రతుల్యపరాక్రమం || ౮౩ || గ
చ్ఛత్వం రాక్షసంవీరోయోసౌతురగమాస్థితః | త్తోభయంతం హరిబలంక్షిప్రం ప్రాణైవియోజయ || ౮౪ || సభర్తువచ
నం శ్రుత్వా నిష్పపాతాంగదస్తతః | అనీకాస్తేషుసంకాశాస్తేషునీకాదివాంశుమా || ౮౫ || శైలసంఘాతసంకాశోహరి
ణాముత్తమోంగదః | రరాజాంగదసన్నద్ధస్సధాతురివపర్వతః || ౮౬ || నిరాయుధోమహాతేజాః కేవలంసఖిదంష్ట్రవాన్ | న
రాంతకమభిక్రమ్య వాలిపుత్రోబ్రవీద్వచః || ౮౭ || తిష్ఠకిం ప్రాకృతైరేభిహారిభిస్త్యంకరిష్యసి | అస్మిన్వజ్రసమస్ప
శం ప్రాసంక్షిపమమోరసి || ౮౮ || అంగదస్యవచః శ్రుత్వా ప్రచుక్రోధనరాంతకః | సందశ్యదశనైరోష్ఠం వినిశ్చ్యస్యభు
జంగవత్ || ౮౯ || అభిగమ్యాంగదంక్రుద్ధోవాలిపుత్రం నరాంతకః || ప్రాసంసమావిధ్యతదాంగదాయసముజ్జ్వలంతంస
హసోత్ససజః | సవాలిపుత్రోరసివజ్రకల్పేబభూవభగ్నూన్యపతచ్ఛభూమా || ౯౦ || తం ప్రాసమాలోక్యతదావిభ
గ్నంసుపణాకృత్తోరగభోగకల్పమ్ | తలంసముద్యమ్య సవాలిపుత్రస్తురంగమంతస్యజఘ్నానమూర్ఖి || ౯౧ || నిమగ్నపాదః
స్ఫుటితాక్షితారోనిష్కాగ్రతజిహ్వాచలసన్నికాశః | సతస్యవాజీనిపపాతభూమాతలప్రహరేణవిశీణామూర్ధా ||
౯౨ || నరాంతకః క్రోధవశంజగామహతంతురంగంపతితం నిరీక్ష్య | సముష్టిముద్యమ్యమహాప్రభావోజఘ్నానశీషేయ
ధివాలిపుత్రమ్ || ౯౩ || అథాంగదోముష్టివిభిన్నమూర్ధాసుప్రావతీన్రంరుధిరంస్వశీమాత్ | ముహుర్విజజ్జ్వలముమోహ

చాపి సంజ్ఞాం సమాసాద్యవిసిస్తయేచ || ౯౪ || అథాంగదోవజ్ర సమానవేగం సంవత్సరముష్టింగిరిశృంగకల్పమ్ || నిపాత
యామా సతదామహాత్మానరాంతకస్యోరసివాలిపుత్రః || ౯౫ || సముష్టినిష్పిష్టవిభిన్నవత్సావా లావమశోణితద్విగ్ధా
త్రః | నరాంతకౌభూమితలేపపాతయథాచలోవజ్రనిపాతభగ్నః || ౯౬ || అథాంతరిక్షేత్రిదశోత్తమానాంవనాకసాం
పైవమహాప్రణాదః | బభూవతస్త్రినిహతేగ్రవీరసరాంతకేవాలిసుతేనసంఖ్యే || ౯౭ || అథాంగదోరామమనఃప్రమా
మణంసుదృఢరంతత్యుతవాహివిక్రమమసిస్తయేసోప్యతివీర్యవిక్రమఃపునశ్చయుద్ధేసబభూవహాషిఃతః || ౯౮ ||
ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే - ఏకాదశ స్కందము స్సగః

నరాంతకహతందృష్ట్వా ముక్తుశునైర్యతమభాః | దేవాంతకస్త్రిమూర్ధాచపాలస్త్యశ్చమహాదరః ||
౧ || ఆహాథోమేఘసంకాశంవారణేంద్రం మహాదరః || వాలిపుత్రం మహావీర్యమభిదుద్రావవీర్యవా || ౨ || భాత్య
వ్యసనసంతప్తస్తథాదేవాంతకౌబలీఆదాయపరిఘంధీప్రమంగధంశమభిద్రవత్ || ౩ || తథమాదిత్యసంకాశంయుక్తం
రమవాజిభిః | ఆస్థాయ త్రిశిరావీరోవాలిపుత్రమథాభ్యయాయత్ || ౪ || సత్త్రిభిదేవదపఃశ్చైవైర్యతేందైగ్రభి
తః | వృక్షముత్పటయామా సమహావిటపమంగదః || ౫ || దేవాంతకాయతంవీరశ్చిత్తేపసహసాంగదః | వహావృక్షంవహ
శాఖంశక్రోదీప్తమివాశనిమ్ || ౬ || త్రిశిరాస్తంప్రచిచ్ఛేదశరైరాశోఽపవమైః | సవృక్షంకృత్తమాలోక్యఉత్పపాతత
దాంగదః || ౭ || సవవమఃతతోవృత్తాశిలాశ్చకపికుంజరః | తాప్రచిచ్ఛేదసంప్రదృష్ట్వైశిరానిశితైశ్శరైః || ౮ || పరిఘాగ్రే
ణతావృత్తాబభంజసమరాంతకః | త్రిశిరాశ్చాంగదంవీరమభిదుద్రావసాయతైః || ౯ || గజేనసమభిమృత్యవాలిపు
త్రం మహాదరః | జఘానోరసిసంక్రద్ధస్తామరైవజ్రసన్నిభైః || ౧౦ || దేవాంతకశ్చసంక్రద్ధఃపరిఘేణతదాంగదమ్ ||
ఉపగమ్యాభిహత్యాశువ్యవహక్రామవేగవా || ౧౧ || సత్త్రిభివైర్యతశ్చైవైర్యగపత్సమభిమృతః | నవివ్యధేమహాతే
జావాలిపుత్రఃప్రతాపవా || ౧౨ || సవేగవాన్సహావేగంకృత్వాపరమచక్షయః | తలేనభృశముత్పత్యజఘానాస్యమ
హాగజమ్ || ౧౩ || తస్యతేనప్రహాణేనాగరాజస్యసంయుగే | పేతతులోచనైతస్యపినాదసరావణిః || ౧౪ || యాణంచా
స్యనిష్క్రమ్యవాలిపుత్రోమహాబలః | దేవాంతకమభిప్లుత్యతాడయామాససంయుగే || ౧౫ || సహస్వలితసర్వాంగవా
తోద్ధాతఇవమమః | లాతూరససవణంచనుసావరుధిరంముఖాయత్ || ౧౬ || అథాశ్వాస్యమహాతేజాఃకృచ్ఛాద్దేవాంత
కౌబలీ | ఆవిధ్యపరిఘంమోరమాజఘాసతదాంగదమ్ || ౧౭ || పరిఘాభిహతశ్చాపివానరేంద్రాత్తజస్తదాజానుభ్యాంప
తితోభూమాపునరేవోత్పపాతహా || ౧౮ || తముత్పతంతంత్రిశిరాస్త్రిభివాణైరజిహ్వానైః | ఘోరైహారిషతేపుత్రంల
లాటేభిజఘానహా || ౧౯ || తతోంగదంపరిక్షిప్తంత్రిభివైర్యతపుంగవైః | హనుమానపివిజ్ఞాయనీలశ్చాపిప్రతస్థతుః || ౨౦ || త
తశ్చిత్తేపతైలాగ్రంనీలస్త్రిశిరసేతదాతద్రావణసుతోధీమాభిభేదనిశితైశ్శరైః || ౨౧ || దద్యాణతతభిణ్ణంఽదారిత
శిలాతలమ్ | సవిస్ఫులింగంసజ్వాలంనిపపాతగిరేశ్చిరః || ౨౨ || తతశ్చూణితమాలోక్యహామేద్దేవాంతకస్తదా | పరిఘ
ణాభిదుద్రావమారుతాత్తజమాహవే || ౨౩ || తమాపతంతముత్ఫుల్లత్యహనూమాన్మారుతాత్తజః | ఆజఘానతదామూర్ధ్వా
వజ్రకల్పేనముష్టినా || ౨౪ || శిరసిప్రహరన్విరస్తజావాయుసుతోబలీ | నాదేనాకంపయచ్చైవరాక్షసా సమహాకపిః || ౨౫ ||
సముష్టినిష్పిష్టవికీణమూర్ధానిర్వాంతదంతాక్షివిలంబిజిహ్వః | దేవాంతకోరాక్షసరాజసూనుగతాసురుర్వాంస
హసాసపాత || ౨౬ || తస్మిహాతేరాక్షసరాజసూనామహాబలేసంయుతిదేవశక్తౌ | నీలంత్రిమూర్ధాకపితశ్శరౌ
మైర్వవషజాంబూనదచిత్రపుంభైః || ౨౭ || మహాదరస్త్రసంక్రద్ధఃకుంజరంపర్వతోపవమ్ | భూయస్సువధి
రువ్యశు మందరంరశ్మిచూనివ || ౨౮ || తతోబాణమయంవషణంనీలస్యోరస్యపాతయత్ | గిరావషణం
తటిచ్ఛక్రచాపవానివతోయదః || ౨౯ || తతశ్శరౌమైరభివషమాణోవిభిన్నగాత్రఃకపినైస్యపాలః | నీలోఽభూవాథ
విస్ఫుట్టగాతోవిష్టంభితస్తేనమహాబలేన || ౩౦ || తతస్తునీలఃప్రతిలభ్యసంజ్ఞాంతైలంసముత్పాద్య సవృక్షమండమ్ |
తతస్సముత్పత్యభృశోగ్రవేగోమహాదరంతేనజఘానమూర్ధ్వా || ౩౧ || తతస్సతైలేంద్రనిపాతభగ్నోమహాద
రస్తేనమహాద్విపేనవ్యపాథితోభూమితలేగతాసుఃపపాతవజ్రాభిహతోయథాద్ర || ౩౨ || పితృవ్యంహతందృష్ట్వాత్రి
శిరాశ్చాపమాదదేహనూమంతంచసంక్రద్ధోవివ్యాధనిశితైశ్శరైః || ౩౩ || ఫణాయుసూనుకుపితశ్చిత్తేపశిఖరంగిరేః |

త్రిశిరాస్తచ్ఛరైస్తేత్సైర్నిభదబహుధాబులి॥౩౪॥తద్వ్యథాంశిభిర్దంద్యష్టైశ్చమవహాంమహాకపిః॥విససజరణేతస్మి
 న్నావహస్యసుతంప్రతి॥౩౫॥తమాషతంతమాకాశేన్రుమవహాంప్రతాపవా॥త్రిశిరానిశితైర్బాణైశ్చిచ్ఛేదవననాదవ
 ౩౬॥తతోహనూమానుతల్లుత్యహాయాంస్త్రిశిరసస్తదా॥విదదారనఖైఃక్రుద్ధోగజేంద్రంమృగరాడివ॥౩౭॥అథశక్తిం
 సమాదాయకాశరాత్రినివాంతకపిదితైపానిలపుత్రాయత్రిశిరారావణాత్మజః॥౩౮॥దివఃక్షిప్తాంమహాబాలాభాం
 శక్తింతాంతుమాహప్రభావమ్॥గృహీత్వాహరిశాహాల్బభంజవననాదజ॥౩౯॥తాంద్యష్టైఃఘోరసంకాశాంశక్తిం
 భగ్నాంహనూమతా॥ప్రహృష్టావానరగణావి నేదుజకలదాభివారం॥తతఃఖడ్గంసముద్యవ్యత్రిశిరారావణాత్మజః॥నిజ
 మానతదాతేనవానరేంద్రస్యవక్షుసి॥౪౦॥ఖడ్గప్రహారాభిహతోహనూమాన్దారుతాత్మజః॥ఆజమానత్రిశిరసంతలేనో
 రసివీర్యవాక్॥౪౧॥సతలాభిహతస్తేనఖడ్గహస్తాంబరద్యుః॥నిపపాతమహాతేజావిశంజ్ఞఃస్త్రిశిరాస్తదా॥౪౨॥పతతస్త
 స్యఖడ్గంతాసమాద్భివ్యమహాకపిపనాదగిరిశంకాశస్త్రాసంకాసర్వవైర్యతా॥౪౩॥అమృతమృతాస్తంఘోషముత్ప
 పాతనిశాచరపిడతత్పత్యచహనూమంతంతాడయామాసముష్టినా॥౪౪॥తేనముష్టిప్రహారేణసంయతౌపమహాకపిః॥కు
 పితశ్చనిజగ్రాహకిరీటేరాక్షసమభావతా॥౪౫॥హనూమాకరోషతాన్మాయోరాక్షసంపరవీరహా॥సతస్యశీషా
 ణ్యసిసాశితేనకిరీటజ్ఞానిసకుండలాః॥క్రుద్ధఃప్రచిచ్ఛేదనతతోనిలస్యత్వష్టుసుతశ్శ్వేతశిరాంశితక్రళి॥౪౬॥తాన్యాయ
 తాత్మాణ్యగసన్నిభానిప్రదీప్తవైశ్వానరలోచనాని॥హేతుశ్శిరాంసేంద్రవిధౌరణ్యాంజ్యోతీంపిముక్తానియథార
 మానాత్॥౪౭॥తస్మిన్హతేదేవరిపేత్రిశీషేహనూమతాశక్రపరాక్రమేణ॥నేదుజ్జవంగాప్రచచాలభూమిార
 త్తాంస్యథోదున్రువిరేసమంతాత్॥౪౮॥హతంత్రిశిరసంద్యష్టైతతైవవహాఘోరదరమ్॥సతాప్రేక్ష్యదురాధమో
 దేవాంతకనరాంతకా॥౪౯॥హుకౌపమరమామక్షీమతోరాక్షసపుంగవః॥జగ్రహర్చిష్టతీంఘోరాంగదాంసర్వాయ
 సేంతదా॥౫౦॥హేమపట్టపరిక్షిప్తాంమాంసశోణితేపనామ్॥విరాజమానాంవిపులాంశస్త్రుశోణితతపితామ్॥౫౧॥తే
 జసౌసంప్రదీప్తాగ్రాంరక్తమాల్వవిభూమితామ్॥విరావతమహావద్దసార్వభౌమభయావహామ్॥౫౨॥గదామాదాయ
 సంక్రద్ధమతోరాక్షసపుంగవః॥హరీశమభిదుద్రావయాగాంతాగ్నిరవజ్వలత్॥౫౩॥అథమభస్సముత్పత్యవాన
 రోరావణానుజమ్॥మత్తానికముపాగమ్యతస్థాతస్యాగ్రతోబలి॥౫౪॥తంపురస్తాతేస్థితంద్యష్టైవానరంపర్వతోపమమ్॥ఆ
 జమానోరసిక్రుద్ధోగదయావజ్రకల్పయా॥౫౫॥సతయాభిహతస్తేనగదయావానరమభః॥భిన్నవత్సోసమాధూతస్సు
 ప్రావరుధిరంజహుః॥౫౬॥ససంప్రాప్యచిరాత్సంజ్ఞాన్మృషభోవానరమభః॥అభిజగ్రాహవేగేనగదాంతస్యమహాత్మ
 నః॥౫౭॥గృహీత్వాతాంగదాంభీమామావిశ్వవపునఃపునఃపితౄనీకంమహాత్మానంజమానరణమూఢః॥౫౮॥సస్వయా
 గదయాభగ్నోవికిణదశనేతుణః॥నిపపాతతతోమతోవజ్రహతభివాచలః॥౫౯॥వికిణానయనేభూమాగతసత్వైగ
 తాయుషి॥పతితేరాక్షసేతస్మిన్విప్రుతంరాక్షసంబలమ్॥౬౦॥ఉన్నేత్తస్తుతదాద్యష్టైగతాసుంభ్రాతరంరణైచుకోపవ
 రమక్రుద్ధఃప్రళయాగ్నిసముద్యుతిః॥౬౧॥తతస్సమాదాయగదాంసవీరోపిత్రాసయకవానరసైన్యముగ్రమ్॥దుద్రావ
 వేగేనతుసైన్యమభ్యదహాయథావహ్నిరతిప్రచండః॥౬౨॥ఆపతంతతదాద్యష్టైరాక్షసంభీమవిక్రమమ్॥శైలమా
 దాయదుద్రావగవాక్షపర్వతోపమః॥౬౩॥జహంసూరాక్షసంభీమంతంశైలేనమహాబలః॥ఆపతంతతదాద్యష్టైః
 న్నత్తోపిమహాగిమ్॥౬౪॥చిచ్ఛేదగదయావీరఃశతధాతత్రసంయుగే॥మాణీకృతంగిరింద్యష్టైరక్షసాకపికుంజరః॥౬౫॥
 విస్త్రితోభూన్మహాబాహుః॥జగదముహూముహూపిడన్తత్తస్తుసంక్రద్ధోజ్వలంతీరాక్షసోత్తమః॥౬౬॥గదామా
 దాయవేగేనకపేర్వత్సస్యతాడయాత్॥సతయాగదయావీరస్తాడితకపికుంజరః॥౬౭॥పపాతభూమానిస్సంజ్ఞః॥సౌవ
 రుధిరంబహు॥పునస్సంజ్ఞామథాస్థాయవానరస్ససముత్థితః॥౬౮॥తలేనతాడయామాసతతస్తస్యశిరఃకపిః॥తేనప్రతాడి
 తోవీరోరాక్షసఃపర్వతోపమః॥౬౯॥విస్ఫుల్లదంతసయనోనిపపాతమహితలెసుప్రావరుధిరంసోష్ణంగతాసుశ్చతతోభ
 వత్॥౭౦॥తస్మిన్హతేభ్రాతరిరావణస్యతవైర్యతానాంబలముణవాభమ్॥త్యక్తాయుధంశేవలజీవితాథకందుద్రా
 వభిన్నాణవసన్నికాశమ్॥౭౧॥ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే-సప్తతిలమస్సగళి. *****

స్వబలంవ్యధితంద్యష్టైశ్చములంగోమహాపాణమ్॥భ్రాత్రాంశ్చనిహతాద్యష్టైశ్చత్రతుల్యపరాక్రమాత్॥

౧॥ పితృన్యాయాపిసంధ్యశ్యసమరెసన్నిమాదితౌఁ యుద్ధోన్నతంచమత్తంచభ్రాతరౌరాక్షసపభౌ॥౧॥ ముకౌపచమ
హతేజాబ్రహ్మదత్తవరోయుధిఅతికాయోద్రిసంకాశోదేవదానవదపహా॥౩॥ సభాసూరసహస్రస్యసంఘాతమివ
భాస్వరమరథమాస్థాయశక్రారిరభిదుద్రావవానరా॥౪॥ సవిష్ణౌర్యమహాచాపంకిరీటీమృష్టకుండలః । నామసంశ్రా
వయామాసననాదచమహస్వనమ్॥౫॥ తేనసింహప్రణాదేనవామసంశ్రావణేనచ । జ్యాశజ్జెనచభీమేనత్రాసయామా
సవానరా॥౬॥ తేదృష్ట్వాదేహమాహత్త్వంకుంభకణోయముత్థితః । భయాత్తావానరాస్సర్వైసంశ్రయంతేవర
స్పరమ్॥౭॥ తేతస్యయాపమాలోక్యయాధావిష్టోస్త్రివిక్రమే । భయాద్వానరయూధాస్తేవిద్రవంతితతస్తతః॥౮॥ తేతికా
యంతతోదృష్ట్వావానరామూఢచేతసః । శరణ్యంశరణంజగ్ములక్షుణాగ్రజమాహవే॥౯॥ తతోతికాయంకాకుత్స్థారథ
స్థంపర్వతోపమమ్ । వదశధన్విసంమారాద్దజంతంకాలమేఘవత్॥౧౦॥ సతందృష్ట్వామహాకాయంరాఘవస్తుసువిస్త్రి
తః । వానరాసాంత్యయిత్వాతువిభీషణమువాచహా॥౧౧॥ కోపౌపర్వతసంకాశోధనుష్టాహారిలోచనః । యుక్తేహయన
హస్తేణవిశాలేస్యందనేస్థితః॥౧౨॥ యపషనిశితైశ్శూలైస్సుతీక్ష్ణైఃప్రాసతోమరైః । అర్చిష్టద్భివృతోభాటభూతైరివ
మహేశ్వరః॥౧౩॥ కాలజహ్వప్రకాశాభిర్యపషోతివిరాజతే । ఆవృతోరథశక్తిభిర్ద్విద్యుద్భిరివతోయజః॥౧౪॥ ధనూఽపిచా
స్యసజ్జావిహేమపుష్టానిసర్వశః । శోభయంతిరథశ్రేష్ఠంశక్రచాపఇవాంబరమ్॥౧౫॥ కపవరక్షశ్శూనూలోరణభూమిం
విరాజయ । అభ్యేతిరథినాఁశ్రేష్ఠౌరథేనాదిత్యతేజసా॥౧౬॥ ధ్వజశృంగప్రతిష్ఠేనరాసుణాభివిరాజతే । సూర్యరశ్మిని
భైర్బాణైర్దిశోదశవిరాజయ॥౧౭॥ త్రిణతంమేఘనిహ్రాదంహేమపుష్టమలంకృతమ్ । శతక్రతుధనుఃప్రశ్నింధను
శ్చాస్యవిరాజతే॥౧౮॥ సద్ధ్వజస్సవతాకశ్చసానుకషోమహారథః । చతుస్సాదిసమాయుక్తోమేఘస్తనితనిస్వనః॥౧౯॥ విం
శతదశచాష్టాచతూణ్యోస్యరథమాస్థితాః । కాముకానిచభీమానిజ్యాశ్చకాంచనపింగళాః॥౨౦॥ ద్వాచఖడ్గౌరథ
తౌపాశ్వౌస్థౌపాశ్వౌశోభితౌచతుహస్తత్యరుచితౌవ్యక్తహస్తదశాయతౌ॥౨౧॥ రక్తకంఠగుణోధీరోమహాపర్వత
సన్నిభః । కాలకాలమహావక్త్రోమేఘస్థఇవభాస్కరః॥౨౨॥ కాంచనాంగదనద్ధాభ్యాంభుజాభ్యామేషశోభతే । శృంగా
భ్యామివదుగాభ్యాంహిమవాపర్వతోత్తమః॥౨౩॥ కుండలాభ్యాంతుయన్వైతద్భూతివక్త్రంశుభేక్షణమ్ । పునర్వ
స్వంతరథవపరిపూణోనిశాకరః॥౨౪॥ ఆచక్షు మేమహాబాహూత్వమేనంరాక్షసోత్తమమ్ । యందృష్ట్వావానరాస్స
ర్వైభయాత్తావిమ్రతాదిశః॥౨౫॥ సప్తష్టౌరాజపుత్రేణరామేణామితతేజసా । ఆచచక్షుమహతేజారాఘవావవిభీష
ణః॥౨౬॥ దశగ్రీవోమహతేజారాజావైశ్రవణానుజః । భీమకమామహూత్సాహూరావణౌరాక్షసాధిపః॥౨౭॥
తస్యాసీద్విర్యవాఫుతోరావణప్రతిమోరణే । వృద్ధసేవీశ్రుతిధరఃసర్వాస్త్రవిదుషాంవరః॥౨౮॥ అశ్వపుష్టైరథేనా
గేఖడ్గేధనుషిచమణిభద్రేసాంత్యేచదానెచనయేమంత్రేచసమ్మతః॥౨౯॥ యస్యబాహూసమాశ్రిత్యలంకావసతిని
భయా । తనయంధాన్యమాలిన్యాఅతేకాయమిమంవిదుః॥౩౦॥ పతేనారాధితోబ్రహ్మతపసాభావితాత్తనా । అస్త్రాగ్రీచా
ప్యవాప్తానిరివపశ్చపరాజితాః॥౩౧॥ సురాసురైరవధ్యత్వందత్తమస్తైస్వయంభువా । ఏతచ్ఛక్వచచందివ్యంరథశ్రైష్టమను
భాస్వరః॥౩౨॥ పతేనశతశోదేవాదానవాశ్చపరాజితాః । రక్షితానిచరతౌంసియతౌశ్చాపినిమాదితాః॥౩౩॥ వజ్రంవి
ష్టంభితంయేనబాణైరింద్రస్యః । పాశస్సలిలరాజస్యరణేప్రతిహతస్తథా॥౩౪॥ ఏషోతికాయోబలవారాక్షసా
నాంరథీవరః । రావణస్యసుతోధీమాదేవదానవదపహా॥౩౫॥ తదస్త్రిక్రియతాంయత్క్షిప్రంపురుషపుంగవపురా
వానరైన్యానిక్షయంనయతినాయకైః॥౩౬॥ తతోతికాయోబలవాప్రవిశ్యహారివాహిణీమ్ । విష్ణౌరయామాసధను
ననాదచపునఃపునః॥౩౭॥ తంభీమవపుషందృష్ట్వారథస్థంరథినాంవరమ్ । అభిపేతుమహాత్మానూయేప్రధానావనౌక
పః॥౩౮॥ కుముదోద్వివిదోమైందోనీలశ్కరభవవచ । పాదపైగౌరిశృంగైశ్చయగపత్నమభిద్రవ॥౩౯॥ తేషాంవృతౌశ్చ
జైలాంశ్చశరైఃకాంచనభూషణైః । అతికాయామహతేజాశ్చిచ్ఛేదాస్త్రవిదాంవరః॥౪౦॥ తాంజైష్టవసర్వాసహ
రీశరైస్సర్వాయనైర్బలీ । వివ్యాధాభిముఖాసంఖ్యేభీమకాయోనిశాచరః॥౪౧॥ తేదితాబాణవశైః । భగ్నా
త్రాష్టవంగమాః । నశేకురతికాయస్యప్రతికతుంమహారణే॥౪౨॥ తతైస్యంహరివీరాణాంత్రాసయామాసరాక్ష
సః । మృగయాధమివత్రుద్ధోహరిర్యౌవనదపితః॥౪౩॥ సరాక్షసేంద్రోహరిసైన్యమధ్యేనాయుధ్యమానంనిజఘాతకం

చిత్ | ఉపేత్వ రామం సధనుః కలాపీ సగర్వి తం వాక్య మిదం బభాషే | ర౪ || రథేస్థితో హంశర చాపపాణిర్న ప్రాకృతం కంఠ
సయోధయామి | యస్యా స్త్రీ శక్తివ్యవసాయయుక్తోదదాతు మేషి ప్రమిహాద్యయుద్ధమ్ || ర౫ || తత్తస్య వాక్యం బ్రువతో
నిశమ్య చుకోపసామి త్రిరమిత్రహంతా | అమృష్యమాణ స్తు సముత్ప పాతజ గ్రాహణాపచతతస్సయితా || ర౬ || శ్రు
ద్ధసామి త్రితుత్పత్యతూణాదాక్షిప్య సాయకమ్ | పురస్తాదతి కాయస్య విచక్షణ మహద్ధనుః || ర౭ || పూరయన్ సమసీల శై
లానా కాశంసాగరందిశః | జ్యాశబ్దోలక్ష్మణస్యోగస్త్రాసయన్ రజనీవరాణ || ర౮ || సామిత్రే శ్చాపనిఘోషం శ్రుత్వా
ప్రతిభయంతదా | విసిస్త్తయేమహాతేజారాక్షసేంద్రాత్తజౌబలీ || ర౯ || అథాతి కాయః కుపితోద్బష్ట్య లక్ష్మణముత్థితమ్ | ఆ
దాయనిశితం బాణమిదం వచనమబ్రవీత్ || ౧౦ || బాలస్తవమసి సామిత్రే విక్రమేష్య విచక్షణః | గచ్ఛకింకాలసదృశం మాం
యోధంతుమిచ్ఛసి || ౧౧ || సహిమద్బాహుస్సృష్టే నామస్త్రాణాం హిమవాససి | సోధుముత్సహ తేవేగమంతరిక్షమథోమ
హి || ౧౨ || సుఖప్రసూప్తంకాలాగ్నిం నిబోధయితుమిచ్ఛసి | న్యస్య చాపనివతః స్వమాప్రాణాజహి మద్గతః || ౧౩ || అథ
వాత్సం ప్రతిష్ఠభోననివతితుమిచ్ఛసి | తిష్ఠప్రాణాపరిత్యజ్య గమిష్యసి యమక్షయమ్ || ౧౪ || పశ్యమేనిశితాబాణానరి
దర్శనిమాదనాణ | ఈశ్వరాయుధసంకాశాంస్తప్తకాంచనభూమణా || ౧౫ || ఏషతేదవః సంగమరీబాణః పాస్యతే శోణి
తమోమృగరాజితవక్త్రస్థోనాగరాజస్య శోణితమ్ || ౧౬ || ఇత్యేవముక్త్వా సంక్రుద్ధశ్శరాధనుషి సందధే || శ్రుత్వా తికా
యస్య వచస్సరోమం సగర్వి తం నంయతి రాజపుత్రః | ససంసు కౌపాతిబలోమహాశ్రీరువాచ వాక్యంచ తతోమహాక్షణమ్ ||
౧౭ || సనాక్యమాత్రేణ భవాప్రధానోనకత్థనాత్సత్పురుషాభవంతః | మయిస్థితేధన్వినిబాణపాణౌనిదర్శయస్వాత్మబ
లంచురాత్మక || ౧౮ || కమణానూచయాత్పాననవికత్తితుమహాసి | పారుషేణతుయోయుక్తః సతుశూర ఇతి స్మృతః ||
౧౯ || సర్వాయుధసమాయుక్తోధన్విత్వం రథమాస్థితః | శరైర్వాప్యథవాప్యస్త్రైర్వర్యయస్య వరాక్రమమ్ || ౨౦ || తతశ్చిర
స్సైనిశితైః పాతయిష్యామ్యహం శరైః | మారుతః కాలసంపక్వం వృంతాత్తాళఫలం యథా || ౨౧ || అద్యతేమామకాబాణాస్త
ప్తకాంచనభూమణాః | పాస్యంతిరుధిరంగాత్పాత్పురాదేవాయథామృతమ్ || ౨౨ || బాలోయమితి విజ్ఞాయనమావజ్ఞాతు
మహాసి | బాలోనాయదివావృద్ధోమృత్యుంజానీహిమాంతవ || ౨౩ || బాలేనవిష్టునాక్రాంతాస్త్రయోలోకాస్త్రీభిః క్ర
మైః | లక్ష్మణస్య వచః శ్రుత్వా హేతుమత్పరమాధవత్ || ౨౪ || అతికాయః ప్రచుక్రోధబాణంచోత్తమమాదదే | తతోవి
ద్యాధరాస్సిద్ధాదేవాశ్వపరమర్షయః || ౨౫ || గుహ్యాకాశ్చ మహాత్మానస్తద్యుద్ధందదృశుస్తదా | తతోతికాయః కుపితశ్చాప
మారోప్యసాయకమ్ || ౨౬ || లక్ష్మణాయ ప్రదిత్యేవ సంక్షిపన్నివచాంబరమ్ | తమాపతంతనిశితం శరమాశీవిహపమమ్ || ౨౭ ||
అథాచంద్రేణ విచ్ఛేదలక్ష్మణః పరవీరహాతనికృత్తం శరందృష్ట్యా కృత్తభోగమివోరగమ్ || ౨౮ || అతికాయోభృశంక్రద్ధః
పంచబాణాన్ సమాదదే | తాశరాస్సంప్రదిత్యేవలక్ష్మణాయనిశాచరః || ౨౯ || తానప్రాప్తాశరైస్తేష్టైశ్చిచ్ఛేదభర
తానుజః | సతాంశ్చిత్వా శరైస్తేష్టైర్లక్ష్మణః పరవీరహా || ౩౦ || ఆదదేనిశితం బాణం జ్వలంతమివ తేజసా | తమాదాయధను
శ్చేష్ఠేష్ఠియోజయామాస లక్ష్మణః || ౩౧ || విచక్షర్న చవేగేన విససజః చ సాయకమ్ | పూర్ణాయతనిస్పృహేన శరేణానతపర్వ
ణా || ౩౨ || లలాటేరాక్షసశ్రేష్ఠమాజఘానసవీర్యవాన్ | సలలాటేశరోమగ్నస్తస్యభీమస్యరక్షసః || ౩౩ || దదృశే శోణితే
నాక్తః పన్నగేంద్ర ఇవాచ తేరాక్షసః ప్రచకంపెచలక్ష్మణేషు ప్రవీడితః || ౩౪ || రుద్రబాణహతం హారం యథా త్రిపురగో
పురమ్ | వింతయామాస చాశ్వస్య విక్రమ్య చ మహాబలః || ౩౫ || సాధుబాణనిపాతేన శ్లాఘునీయోసి మేరిపుః | విచారైవం వి
నమాస్యావిక్రమ్య చ భుజాపుభా || ౩౬ || సరథోపస్థమాస్థాయ రథేన ప్రచచారహా | సనాదసుమహానాదం యథాప్రాప్త
పితోయదః || ౩౭ || ఏకంత్రిపంచసప్తేతి సాయకాన్ రాక్షసర్షభః | ఆదదే సందధే చాపి విచక్షణత్ససజః చ || ౩౮ || తేబా
ణాః కాలసంకాశా రాక్షసేంద్రధనుశ్చ్యుతాః | హేమపుంభారవిప్రభ్యాశ్చ క్రుద్ధిః ప్తమివాంబరమ్ || ౩౯ || తతస్తానా
క్షేత్రానికృత్తానావణాత్మజః | మౌపత్రిదశేంద్ర రిజగ్రహనిశితం శరమ్ || ౪౦ || ససంధాయమహాతేజాస్తంబా
ప్రేక్ష్య నికృత్తానావణాత్మజః | మౌపత్రిదశేంద్ర రిజగ్రహనిశితం శరమ్ || ౪౧ || ససంధాయమహాతేజాస్తంబా
ణం సహసాత్సృజత్ | తతస్సామి త్రిమాయాంతమాజఘానస్తనాంతరే || ౪౨ || అతికాయోనసామి త్రిస్తాడితోయధివక్షసి

సుసావరుధిరంతీ ప్రంమదంతు త్తవద్యవః॥౧౩॥ సచకారతదాత్మానంవిశల్యంసహసావిభుః జగ్రాహచశరంశీర్షణంబు
త్తుణ్ణాపిసమాదధే॥౧౪॥ ఆగ్నేయైతదాస్త్రేణయోజయామాససాయకమ్ సజజ్జ్వలతదాబాణోధనుష్యస్యహత్య
సః॥౧౫॥ అతికాయోతి తేజస్వి సార్యమస్త్రంసమాదదే॥ తేనబాణంభుజం గాభం హేమపుంఖమయోజయత్॥ ౧౬ ॥ తవ
స్త్రంజ్వలితం ఘోరంలక్ష్మణశృరమాహితమ్॥ అతి కాయాయాచితేపకాలకాండమివాంతకః॥౧౭॥ ఆగ్నేయాస్త్రాభిసం
యుక్తందృష్ట్య బాణంనిశాచరః॥ ఉత్సజతదాబాణందివ్యంసారాస్త్రయోజితమ్॥౧౮॥ తాపుభావంబరేబాణావనో
స్యమభిజన్ముతుః॥ తేజసాసంప్రదీప్తాగ్రాస్త్రద్భావిపభుజంగమా॥౧౯॥ తావన్యోస్యంవినిదహ్య సేతతుఃపృథివీతలనిరర్చి
సేభస్సకృతానభ్రాజేతేశరోక్షమా॥ ౨౦॥ తాపుభావశరోదీప్తానభ్రాజేతేమహామావ॥ తతోతికాయస్సంక్రందస్య
స్త్రమైమికముత్సృజత్॥౨౧॥ తత్ప్రచిచ్ఛేదసామిత్రిరస్త్రేణైద్రేణవీర్యవాక్॥ విషికంనిహతందృష్ట్యకుమారోరావణా
త్తుజః॥౨౨॥ యామ్యేనాస్త్రేణసంక్రంద్యోయోజయామాససాయకమ్॥ తతస్తదస్త్రంచితేవలక్ష్మణాయనిశాచరః॥ ౨౩ ॥
వాయవ్యేనతదస్త్రంతునిజఘానసలక్ష్మణః॥ అథైనంశరధారాభిధానరాభిరివతోయదః॥౨౪॥ అభ్యవషతసంక్రంద్యం
త్తుణ్ణోరావణాన్సజమ్॥ తేతికాయంసమాసాద్యకవచేషబ్రభూషితే॥ ౨౫॥ భగ్నాగ్రశల్యాస్సహసాపతుర్భాణామ
హీతలే॥ తామోహనభిసంప్రేక్ష్యలక్ష్మణఃపరవీరహః॥౨౬॥ అభ్యవషతబాణానాంసహస్రేణామహాయశాః॥ సప్తవ్య
మాణోబాణోఘోరతికాయామహాబలః॥౨౭॥ అవధ్యకచచస్సంఖ్యేరాక్షసానైవవివ్యధే॥ శరంచాశీవిహకారంలక్ష్మణా
యవ్యసాస్సజత్॥౨౮॥ సతేనవిధ్వామిత్రిమఃమఃదేశేశరేణమాముమాతమాత్రంనిస్సంజ్ఞోహ్యభావచ్చాతాప
నః॥౨౯॥ తతస్సంజ్ఞాముపాలభ్యచతుర్థిస్సాయకౌత్తమైఃనిజఘానహయాన్సంఖ్యేసారథింబమహాబలః॥ ౩౦౦ ॥ ధ్వజ
స్యోన్మథనంకృత్వాశరవషైరరింధమః॥ అసంభ్రాంతస్ససామిత్రిస్తాన్యరానభిలక్షితా॥౩౧౦ ॥ ముమోచలక్ష్మణో
బాణాన్సధాఖంతుస్యరక్షసః॥ నశశాకరుజంకతుంయుధితస్యనరోక్షమః॥౩౨౦ ॥ అథైనమభ్యసాగమ్యవాయుర్వా
క్యమువాచహాబ్రువ్వాదతేవోహ్యేషలవధ్యకవచావృతః॥౩౩॥ బ్రాహ్మణాస్త్రేణజహ్యసమేషవధ్యోహినాన్యధా
లవధ్యషషహ్యన్యేమామస్త్రాణాంకవచీబలీ॥౩౪॥ తతస్తువాయోర్వచనంనిశమ్యసామిత్రిరింప్రప్రతిమానవీర్యః॥ సమా
దదేబాణమమోఘవేగంతద్భ్రాత్తుమ్స్త్రంసహసానియోజ్య॥౩౫॥ తస్మిన్సహస్రేణునియుజ్యమానెసామిత్రిణా
బాణవరేతాగ్రే॥ నిశశ్చచంద్రాక్షమహోగ్రహశ్చనభశ్చతత్రాస్త్రచచాలహోర్వి॥౩౬॥ తద్భ్రాహ్మణోస్త్రేణనియు
జ్యచాపేశరంసుపుంఖంయముమాతకల్పమ్॥ సామిత్రిరింధ్రానిసతస్యతస్యససజబాణంయుధివద్రకల్పమ్॥౩౭॥ త
లక్ష్మణోత్సృష్టమోఘవేగంతమాపతంతంశ్వసనప్రవేగమ్॥ సుహావజ్ఞోత్తమచిత్రపుంఖంతదాతికాయస్సమదేహ
దర్శి॥౩౮॥ తంప్రేక్షమాణస్సహసాతికాయాజఘానబాణైర్విశితైరనైకైః॥ ససాయకస్త్రస్యమహావేగస్తదాతికా
యస్యజగామపాశ్వమో॥౩౯॥ తమాగతంప్రేక్ష్యతదాతికాయాబాణంప్రదీప్తాంతకకాలకల్పమ్॥ జఘానశక్త్యృష్టిగ
దాకుతారైఃశూతైశ్శితైశ్చాప్యవిపన్నచేష్టః॥ ౪౦॥ తాన్యాయుధాన్యచ్ఛుతవిగ్రహాణిమోఘానికృత్వాసశరోగ్నిదీ
ప్తః॥ ప్రగృహ్యతస్యైవకిరీటుష్టంతతోతికాయస్యశిరోజహరః॥౪౧॥ తచ్ఛిరస్సశిరస్త్రాణంలక్ష్మణేషుప్రపీడితమ్॥ పపా
తసహసాభూమకాశ్యంగంహిమవతోయథా॥౪౨॥ తంతుభూమానిపతంతందృష్ట్యవిక్షేప్తభూషణమ్॥ బభూవువ్యధితా
స్సర్వేహతశేషానిశాచరాః॥౪౩॥ తేవివణ్ణముఖాదీనాఃప్రహరజనితశ్రమాః॥ వి నేషురుచ్చైర్బహువస్సహసావిస్వ
రైఃస్వరైః॥౪౪॥ తతస్తేత్వరితంయాతానిరపేక్షానిశాచరాః॥ పురీమభిముఖాభీతాద్రవంతోనాయకేహతే॥౪౫॥ ప్ర
హషయక్తాబహవస్తువానరాః॥ ప్రబుద్ధవత్ప్రతిమాననాస్తదా॥ అస్రాజయకలక్ష్మణమిష్టభాగినంహతేరిపాభీమబల
దురాసదే॥౪౬॥ అతిబలమతికాయమభ్రకల్పంయుధివినిపాత్యసలక్ష్మణఃప్రహ్యష్టః॥ తస్మింతమథతదాసరామచార్క్యం
కపినివహైశ్చనుపూజితోజగామ॥౪౭॥ ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే-ఏకస్తవతమస్తకం*****
అతికాయంహతంశ్రుత్వాలక్ష్మణేనమహాజసాఉద్వేగమగమద్రాజావచనంచేదమబ్రవీత్॥౧॥ ధూమాతా
పరమామహాధన్విశస్త్రభృతాంవరః॥ అకంపనఃప్రహస్తశ్చకుంభకణస్తథైవచ॥౨॥ పతేమహాబలావీరారాక్షసాయు
ద్ధకాంక్షిణః॥ జేతారఃపరసైన్యానాంపరేనైతాఫరాజతా॥౩॥ ససైన్యాస్తేమహావీర్యారామేణాక్షిప్తకమణా॥ రాక్ష

సాస్సుమహాకాయానానాశః స్త్రువిశారదాః॥౧౧॥ న్యేచబహువశ్శూరామహాత్మా మోనిపాతితాః ప్రభ్యాతబలవీర్యేణపు
 త్రేణేంద్రజితామమ॥౧౨॥ యశాసితా భ్రాతృపీఠాబద్ధాదత్తవరైశ్శరైః॥ యన్మశక్యంసరై స్సరైర్విరసురై ర్వాబహు
 లైః॥౧౩॥ మోక్షంతద్బంధనం ఘోరంయక్షగంధర్వకిన్సరైః॥ తన్నజానేప్రభావై ర్వామాయయామోహనేనవా॥౧౪॥ శర
 బంధాద్విముక్తాశ్చాభ్రాతృరామలక్ష్మణౌ॥ యేయోధానిర్గతాశ్శూరా రాక్షసామమశాసనాత్॥౧౫॥ తేసర్వేనిహతా
 యుధేనానరైస్సుమహాబలైః॥ తంసహస్యమ్యహంయుధేయోద్యరామంసలక్ష్మణమ్॥౧౬॥ శాసయేత్సబలచీరధానుగ్రీవవి
 భీషణమ్॥౧౭॥ ఘోరామబలవాణామోమహద్బ్రుబలంచ॥౧౮॥ యస్యవిక్రమమాసాద్యరాక్షసానిధనంగతాః॥ తంమ
 న్యేరాఘవంపీఠం నారాయణమనామయమ్॥౧౯॥ తద్భయ్యాద్ధిపురీఠం కాపితద్వారతోరణాః॥ ఆప్రమతైశ్చసర్వత్రగు
 త్తైరతూపురీత్వియమ్॥౨౦॥ అశోకవనికాయాంచయత్రసీతాభిరక్ష్యతే॥౨౧॥ నిమగ్రమోవాప్రవేశోవాజ్ఞాతవ్యస్సర్వదై
 వనః॥౨౨॥ యుత్రయత్రభవేత్తుల్లస్తత్రతత్రపునఃపునః॥ సర్వతశ్చపితృష్టద్వంప్రేప్రేన్విపరివృతాబలైః॥౨౩॥ ద్రక్ష్యవ్యం
 చపదంతేహంచానరాణానిశాచరాః॥ ప్రవోషేవాభరాత్రేవాప్రయ్యోషవాపిసర్వశః॥౨౪॥ నావజ్ఞాతత్రకత
 వ్యావానరైశుకదాచన॥ ద్విషతాంబలముక్యక్రమాపతతి॥ స్థితంయథా॥౨౫॥ తతస్తేరాక్షసాస్సర్వేశ్రుత్వా లంకాధి
 పస్యతత్॥౨౬॥ వసంసర్వమాతిష్ఠాయథావత్రైమహాబలాః॥౨౭॥ సతానరాసర్వాసమాదిశ్యరావణోరాక్షసాధిపః॥ మన్యు
 శ్శల్యంపవాదినఃప్రవివేశస్వమాలయమ్॥౨౮॥ తతస్ససందిపితకూపపహ్నికాశాచరాణామధిపామహాబలః॥ తదేవపు
 త్రవ్యసనంవిచింతయన్ముహుముహూశ్చైవతదావనిశ్వసన్॥౨౯॥ ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే-ద్వి సప్త తి త మ స్స గణః - *

తతోహతానరాక్షసపుంగవాంస్తాదేవాంతకాద్యశ్రీశిరోతీకాయా॥౧౩౦॥ గణాస్త్రహతావశిష్టాస్తేరావ
 ణాయత్పరీతంశశంసుః॥౧౩౧॥ తతోహతాంస్తానహసానిశవ్యరాజాముమోహశ్రుపరిప్లుతాః॥ పుత్రక్షయంభ్రాతృ
 వధంచఘోరంవిచింత్యరాజావిపులంబిదధ్వా॥౧౩౨॥ తతస్తురాజానముదీక్ష్యదీనంశోకార్ణవేసంపరిపుష్లువానమ్॥ అథమభో
 రాక్షసరాజసూనుస్తమింద్రజిద్వాక్యమిదంబభాషే॥౧౩౩॥ సతాతమోహంప్రతిగంతుమహాసీయత్రేంద్రజిజ్ఞేసతిరాక్ష
 సేంద్ర॥౧౩౪॥ మద్వాణజాలైస్తునిభిన్నదేహః॥ ప్రాణైవిణ్ముక్తాస్సమరేపతంతి॥౧౩౫॥ నేంద్రారిబాణాభిహతోహికశ్చితే
 ప్రాణానసమభాస్సమరేభిపాతుమ్సశ్యాద్యరామంసహలక్ష్మణేసమద్వాణనిభిణ్వికింశదేహమ్॥౧౩౬॥ గతాయుషం
 భూమితలేశయానంశితైః॥ శరైరాదితసవగాత్రమ్॥ ఇమాంప్రతిజ్ఞాత్యజాత్యశత్రోమనిశ్చితాంపారుషదైవయా
 త్తామ్॥౧౩౭॥ అద్యేనరామంసహలక్ష్మణేసంతాపయిష్యామిశరైరమోమైః॥ అద్యేంద్రవైవస్వతః॥ ఋదుద్రసాధ్యాశ్చివై
 శ్వానరచంద్రసూర్యాః॥౧౩౮॥ ద్రక్ష్యంతిమేవిక్రమమప్రమేయంవిష్ణురీవోగ్రంబలియజ్ఞవాతే॥ సవివముక్తాత్రిదశేం
 ద్రశశ్రురావృథ్యరాజానమదీనసత్వః॥౧౩౯॥ సమారురోహేనలతుల్యవేగంరథంః॥ శ్రేష్ఠసమాధియుక్తమ్॥ సమాస్థాయమ
 హతేజారథంహరిరథోపనుమ్॥ జగామసహసాతత్రయత్రయధ్వనిరేదమః॥౧౪౦॥ తంప్రస్థితంహతానమనుజన్ముహా
 హాబలాః॥౧౪౧॥ సంహమనూణాబహవోధనుష్పృథరపాణయః॥౧౪౨॥ గజస్కంధగతాః॥ కపిశ్రేష్ఠప్రవరవాజిభిః॥ వ్యా
 ఘ్రువృశ్చికమాజాః॥ లైఃఖిరోష్ఠైశ్చభుజంగమైః॥౧౪౩॥ వరాహశ్వాపదైస్సింహౌజాంబుజైఃపర్వతోపమైః॥ శశహంసమ
 యూరైశ్చరాక్షసాభీమవిక్రమాః॥౧౪౪॥ ప్రాసముద్గరనిస్త్రింతపరశ్శర్వగదాధరాః॥ సశంఖనినదైఃపూణైభేరీణాం
 చాపినిస్సవైః॥౧౪౫॥ జగామత్రిదశేంద్రారిస్తూణాంవేగేనవీర్యవాణా॥ సశంఖశశివణేనధత్రేణరిపుసూదనః॥౧౪౬॥ శ
 రాజప్రతిపూణేననభశ్చంద్రమసాయథా॥ అవిజ్యతతతోవీరోహైష్టేహామవిభూషణైః॥౧౪౭॥ చారుచామరముఖైః
 శ్చముఖ్యస్సర్వధనుస్తామోనతుదృష్టావనిర్వాంతంబలేనమహావృతమ్॥౧౪౮॥ రాక్షసాధిపతిః॥ శ్రీమానరావణాపుత్ర
 ముత్పతే॥ త్వమప్రతిరథఃపుత్రత్వయావైవాసవోజితః॥౧౪౯॥ కింపునమానుషంధృష్టంనిహనిమ్యసిరాఘవమ్॥ త
 థోక్తా రాక్షసేంద్రేణప్రతిగృహ్యమహశిషః॥౧౫౦॥ తతస్తేంద్రజితాలంకారూప్యప్రతిమాతేజసారరాజాప్రతివీర్య
 ణద్యౌరివాకేణభాస్వతా॥౧౫౧॥ ససంప్రాప్యమహతేజాయుధభూమిమరిందమః॥ స్థాపయామాసరథాంసరథంప్రతి
 సమంతతః॥౧౫౨॥ తతస్తుపయతభోక్తారంపయతభుక్సదృశప్రభాః॥ జుహువేరాక్షసశ్రేష్ఠోమంత్రనద్విధివత్తదా॥౧౫౩॥ సహ
 నిలాజసతూరైమాంబుగంధపురస్కృతైః॥ జుహువేపావకంతత్రరాక్షసేంద్రః॥ ప్రతాపవాణా॥౧౫౪॥ శస్త్రాశిత

స త్రాణి సమిధోధవిభీతకాః | లోహితాని చ పాసాం సిన్ధు వంకాన్యా యు సంత ఛా || ౨౩ || సత త్రాగ్నిం సమాస్తీర్యశరవ
తై స్త్రీ సుతోమరైః | భాగస్యకృష్ణపణః స్వగళంజ | హ్రాహజీవతః || ౨౪ || పక్వదేవ సమిధస్యవిధూమస్యమహావిః | బభూ
వుస్తానిలింగానివిజయం యాన్యదశ్శయః || ౨౫ || ప్రదక్షిణావతః శిఖస్తప్తకాంబనభూమణః | హవిస్తత్ ప్రతిజగ్రా
హపావకః స్వయముత్థితః || ౨౬ || సోస్త్రమాహారయామాసప్రాహ్మమింద్రరిపుస్తదా | ధనుశ్చాత్పరభంజై వసర్వంత
త్రాభ్యమంత్రయత్ || ౨౭ || తస్మిన్నాహూయమాసేస్త్రీహూయమాసేచపావకే | సాకగ్రహేందునక్షత్రంవిత
త్రాసభ్యః స్థలమ్ || ౨౮ || సపావకంపావకదీప్తతేజాహుత్వామహేంద్రప్రతిమప్రభావః | సహపభాణాసీరథాశ్వ
నూతః ఖేంతదధైత్వానమచింత్యరూపః || ౨౯ || తతోహయరథాక్షిణంపతాకాధ్వజశోభితమ్ | నిర్యయా రాక్షసబలం
దహమానం యుయుత్సయా || ౩౦ || తేశరైర్జహుభిశ్చైస్త్రీస్తీక్షణేగైరలంకృతైః తోమరైరంకుశైశ్చాపివానరాజఘ్న
రాహువే || ౩౧ || రాహణిస్తుతతః క్రుద్ధప్రాన్నిరీక్ష్యనిశాచరాహృష్టభవంతోయుధ్యంతః పానరాణాంజిహ్వంసయా || ౩౨
తతస్తేరాక్షసాస్సర్వేనదంతోజయకాంక్షిణః | అభ్యవక్షంస్తతోఘోరావానరాశరవృష్టిభిః || ౩౩ || సతునాభీకనా
రాదైగదాభిముసలైరపిరత్నాభిస్సంపృతస్సంఖ్యవానరాన్విచకతహ || ౩౪ || తేవధ్యమాహస్సమరేవానరాపా
దపాయుధాః | అభ్యర్దవంతసహసారాహణింభీమవిక్రమమ్ || ౩౫ || ఇంద్రజిత్తుతతః క్రుద్ధోమహాతేజామహాబలః | వానరా
ణాంశరీరాణివ్యభమద్రావణాత్మజః || ౩౬ || శరణైశేనచహరీక్షనవపంచదశస్తద | చిచ్ఛేదసమరైక్రుద్ధోరాక్షసాశం
ప్రహమయః || ౩౭ || సశరైస్సూర్యసంకాశైః శాతకుంభవిభూషితైః | వానరాశాసమరేవీరః ప్రమమాభసుదుజయః ||
౩౮ || తేభిన్నాత్రాస్సమరేవానరాశ్వరపీడితాః | పేతుమధితసంకల్పాః సురైరివమహామరాః || ౩౯ || తంతపంతమివా
దిత్యంమోరైర్బాణాభస్తీభిః | అభ్యథావంతసంక్రుద్ధాస్సంయుగేవానరక్షభాః || ౪౦ || తతస్తువానరాస్సర్వేభిన్నదే
హావిచేతసః | వ్యథితావిద్రవంతిస్తరుధిరేణసముక్షితాః || ౪౧ || రామస్యాశ్నేహరాక్రమ్యవానరాస్త్యక్తజీవితానినదం
తస్తేభిప్రవృత్తాః సమరేపాదపాయుధాః || ౪౨ || తేనుమైః షర్వతాగైశ్చశిలాభిశ్చస్తవంగమాః | అభ్యవర్షంతసమరేరా
వణింపర్యవస్థితాః || ౪౩ || తద్దుగ్రమాణాంశిలానాంచవక్షంసంవక్షతాంమహత్ | వ్యపోహతమహాతేజారావణిస్సమితిం
జయః || ౪౪ || తతఃపావకసంకాశైశ్శరైరాభీవిషాపమైః | వానరాణామనీకానివిభేదసమరేప్రభుః || ౪౫ || అష్టాదశశరైస్తీ
త్రైస్సవిధ్వాగంధమాదనమ్ | వివ్యాధనవభిశ్చైవనలంకారాదవస్థితమ్ || ౪౬ || సప్తభిస్తుమహావీర్యమైందంమమవిదార
ణైః | పంచభివిశిత్తైశ్చైవగజంవివ్యాధసంయుగై || ౪౭ || జాంబవంతంతుదశభినిలం | త్రిశద్భిరేవచ | మగ్నీవమృగభం
జైవసోంగదంద్వివిదంతదా || ౪౮ || ఘోరైర్దత్తవరైస్తీత్రైవిష్పాణానకరోత్తదా | అన్యానపితదాముఖ్యావాన
రాజహుభిశ్శరైః || ౪౯ || అర్జునామాససంక్రుద్ధః కాలాగ్నిరివమూఢితః | సశరైస్సూర్యసంకాశైః సముక్తశ్శీఘ్ర
గామిభిః || ౫౦ || వానరాణామనీకానినిమమంధమహారణే | ఆకులాంవానరీంసేవాంశరజాలేనమోహితామ్ || ౫౧ || హృష్ట
స్సపరయాప్రీత్యాదవశక్షతజోక్షితామ్ | పునరేవమహాతేజారాక్షసేంద్రాత్తజోబలీ || ౫౨ || సంస్పృశ్యబాణవక్షం
చశస్త్రవక్షంబదారుణమ్ | మమదహానరానీకమింద్రజిత్త్వరితోబలీ || ౫౩ || స్వసైన్యమత్పృజ్యసమేత్యతూణాంమ
హారణేవానరవాహినీషు | అదృశ్యమానశ్వరజాలముగ్రంవవక్షనీలాంబుధరోయథాంబు || ౫౪ || తేశక్రజిద్బాణవిశీణ
దేహమాయాహతావిస్వరమున్నదంతః | రణేనిపేతుహారయోద్రికల్పాయథేంద్రవజ్రాభిహతానగేంద్రా || ౫౫ ||
తేశేవలంసందదృశ్యుతాగ్రాబాణాశరణేవానరవాహినీషు | మాయానిగూఢంతుసరేంద్రశత్రుసహవృతంరా
క్షసమవ్యపశ్య || ౫౬ || తత్సరత్నోధిపతిమహాత్మాసర్వాదిశోబాణగణైశ్చితాగైః | ప్రచ్ఛాదయామాసరవిప్రకా
శైర్విదారయామాసచవానరేంద్రా || ౫౭ || సశూలనిస్త్రింశపరశ్వధానివ్యావిధ్ధదీప్తానలసన్నిభాని | సవిష్ఫులింగో
జ్వలపావకానివవర్షతిప్రంఘవగేంద్రసైన్యే || ౫౮ || తతోజ్వలసంకాశైశ్శితైర్వానరయూధపాః | తాడితాశ్చక్రజిద్బా
ణైః ప్రఘల్లాత్పకంశుకాః || ౫౯ || తేన్యోన్యమభిసవంతోనినదంతశ్చవిస్వరమ్ | రాక్షసేంద్రాస్త్రునిర్భిణానిపేతు
ర్వానరక్షభాః || ౬౦ || ఉదీక్షమాణాగగనంకేచిన్నేతేమతాడితాః | శరైర్వివిశురన్యోన్యంసేతుశ్చజగతితలే || ౬౧ ||

హనూమంతంచనుగ్రీవమంగదంగంధమాదనమ్ । జాంబవంతంసుషేణంచవేగదశినమేవచ॥౬౨॥మైందంచద్వివిదంసీ
 లంగవాక్షుంగజగూముఖా । శేసరింహరిరోమాణంవిద్యుద్గంధగ్రంధవానరమ్॥౬౩॥సూర్యాననంజ్యోతిముఖంతథాదధి
 ముఖంహగిమ్ । పావకాక్షుంసలంచైవకుముదంచైవవానరమ్॥౬౪॥ప్రాసైశ్శూలైశ్చితైబాణైరింద్రజిన్మంత్రసంహి
 తైః । విద్యానహరిశూమాలాసర్వాస్త్రాక్షసోత్తమః॥౬౫॥సతైగదాభిహారియూధముఖ్యానిభిద్యబా
 ణైస్తపనీయపుంభైః॥వవషణ్ణామంశరవృష్టిజాలైఃసలక్షుణంభాస్సరరశ్చికలైః॥౬౬॥సబాణవషైరభివష్యమా
 నోధారానిపాతానివతానదంత్య । సమీక్షమాణఃపరమాద్భుతశ్రీరామస్తదాలక్షుణమిత్యవాచ॥౬౭॥అసాపునల
 క్షుణరాక్షసేంద్రోబ్రహ్మస్త్రమాశ్రిత్యసురేంద్రశత్రుః॥నిపాతయిత్వాహరిసైన్యముగ్రముస్సాశరైరదణ్యుతుం
 ప్రసక్తః॥౬౮॥స్వయంభువాదత్తవరోమహత్కృతమాస్థితోంతహితభీమకాయః । కథన్నశక్యోయిధిస్తప్తదేహాని
 హతుమద్యేంద్రజిమద్యతాస్త్రుః॥౬౯॥మన్యేస్వయంభూభగవానచింత్యోయస్యైతదస్త్రప్రభవశ్చయోద్య । బా
 ణావపాతాంస్త్రమిహాన్యధీమమయాసహవ్యగ్రమనాస్సహస్వ॥౭౦॥ప్రచ్ఛాదయత్యేషహిరాక్షసేంద్రస్సర్వా
 దిశస్సాయకవృష్టిజాలైః॥ఏతచ్ఛసర్వంపతితాగ్ర్యశూరంసభాజతేవానరరాజసైన్యమ్॥౭౧॥ఆవాంతుదృష్ట్వాపటౌ
 విసంజ్ఞానివృత్తయుద్ధాహతరోషహఘ్నే । ధ్రువంప్రవేక్ష్యత్యమరారివాసమసాసమాదాయరణాగ్రలక్ష్మమ్॥౭౨॥తత
 స్తుతావింద్రజిదస్త్రుకాలైఃబాహూవతుస్తత్రతదావితస్తా । సచాపితౌతత్రనివీడయిత్వాననాదహహామృధిరాక్షసేం
 ద్రుః॥౭౩॥సతత్తదావానరసైన్యమేవంరామంచసంఖ్యసహలక్ష్మణేన । విషాదయిత్వాసహసావివేశపురిందశగ్రీవభు
 జాభిగుప్తామ్॥౭౪॥ఇతిశ్రీమద్యుధ్ధకాండే - త్రిసప్తతితమసుగణః - *****
 తయోస్తదాసాదితయోరణాగ్రేముమోహసైన్యంహరిపుంగవానామ్॥సుగ్రీవసీలాంగదజాంబవంతోనచాపికించిత్ప్ర
 తిపేచితేరే॥౭౫॥తతోవిషణ్ణాసమవేక్ష్యసైన్యంవిభీషణోబుద్ధిసుతాంచరితః॥ఉవాచశౌభామ్యగరాజవీరానాశ్వాసయన్న
 ప్రతిమైర్వచాభిః॥౭౬॥మాభైష్టనాస్యత్రవిషాదకాలోయదార్యపుత్రావివశోవిశస్తా॥స్వయంభువోవాక్యమగౌద్వహం
 తాయత్పతితావింద్రజిదస్త్రుకాలైః॥౭౭॥తస్మైతుదత్తంపరమాస్త్రమేతత్స్వయంభువాబ్రహ్మమమోఘవేగమ్ । త
 న్నానయంతోయసిరాజపుత్రానిపాతితౌకౌత్రవిషాదకాలః॥౭౮॥బ్రాహ్మమస్త్రంతతోధీమాన్నానయిత్వాతుమారు
 తిః । విభీషణవచఃశ్రుత్వాహమామానిదమబ్రవీత్॥౭౯॥అస్మిన్నస్త్రహతేసైన్యేవానరాణాంతరస్వినామ్॥యోయోధా
 రయతేప్రాణాంస్తోతమాశ్వాసయామహే॥౮౦॥తావుభౌయుగపద్విరౌహనుమద్రాక్షసోత్తమాఉలాహస్తాతదా
 రాత్రౌరణశేషేవిచేరతుః॥౮౧॥భిన్నలాంగూలహస్తోరుపాదాంగుళిశిరోధరైః । స్రవద్భిఃకుతఙంగాతైః॥ప్రస్రవద్భి
 స్తతస్తతః॥౮౨॥పతితైఃపర్వతాకారైర్వానరైరభిసంకులామ్ । శస్త్రైశ్చపతితైర్దీప్తైదదృశాతేవసంధరామ్॥౮౩॥సుగ్రీ
 వమంగదంసీలంశరభంగంధమాదనమ్ । జాంబవంతంసుషేణంచవేగదశినమేవచ॥౮౪॥మైందంసీలంజ్యోతిముఖంద్వివి
 దంచాపివానరమ్॥విభీషణోహనూమాంశ్చదదృశాతేహతాకారణే॥౮౫॥సప్తపప్టిహతాఃకౌట్యోవానరాణాంతరస్వి
 నామ్ । అహ్నిఃపంచమశేషేణవల్లభేనస్వయంభువః॥౮౬॥సాగరౌఘనిభంఘోరందృష్ట్వాబాణాదితంబలమ్ । మాగ్ధా
 తేజాంబవంతంస్తహమామాంశ్చవిభీషణః॥౮౭॥స్వభావజరయాంయక్తంవృద్ధంశరశ్చితైశ్చితమ్॥ప్రజాపతిసుతంవీరంశా
 మ్యంతమివపావకమ్॥౮౮॥దృష్ట్వాసముపసంగమ్యపాలస్త్యోవాక్యమబ్రవీత్ । కచ్చిదార్యశరైస్తీక్షైఃప్రాణానద్ధంసి
 తాస్త్రవ॥౮౯॥విభీషణవచఃశ్రుత్వాజాంబవానృక్షుపుంగవః॥కృత్రాదభ్యుద్గిరవాక్యమిదంవచనమబ్రవీత్॥౯౦॥నైర్వ
 తేంద్రునుహవీర్యస్వరేణత్వాభిలక్షయే॥పీడ్యమానశ్చితైబాణైర్నత్వాంపశ్యమిదతుమా॥౯౧॥అంజనాసుప్రజాయే
 నమాతరిశ్వాచనైఋతః । హనుమావానరశ్రేష్ఠఃప్రాణాధారయతేక్వచిత్॥౯౨॥శ్రుత్వాజాంబవ
 తోవాక్యమువాచేదంవిభీషణః । ఆర్యపుత్రావతిక్రమ్యకస్తాత్పృచ్ఛసిమారుతిమ్॥౯౩॥నైవరాజసిసుగ్రీవే
 నాంగదేనాపిరాఘవే । ఆర్యసందశితఃస్నేహాయథావాయుసుతేపరః॥౯౪॥విభీషణవచఃశ్రుత్వాజాంబవా
 వాక్యమబ్రవీత్॥శృణునైఋతశానూలయస్తాత్పృచ్ఛామిమారుతిమ్॥౯౫॥యస్మిజీవతిపీరేతుహతమవ్యహతం
 బలమ్ । హనుమత్యుజితప్రాణజీవంతోపివయంహతాః॥౯౬॥ధరతేమారుతిస్తాతమారుతప్రతిమోయధివైశ్వానర

సమోపిద్యేజీవితాశాతతోభవేత్||౨౩||తతోవృద్ధమపాగమ్యనియమేనాభ్యవదయత్ | గృహ్యజాంబవతఃపాదాహం
నూమాన్వాక్యమబ్రవీత్||౨౪||ఆహంస్థితోస్త్రినివిణ్ణఃకింమయాక్రియతాంప్రభౌ|శ్రుత్వాహనుమతోవాక్యంఠథాపి
వ్యధితేంద్రియః||౨౫||పునర్జాతమివాత్మానంమన్యతేఋతుసత్తమః | తతోబ్రవీన్నహాతేజాహసూమంతంసజాంబ
వా||౨౬||ఆగచ్ఛహరిశాఙ్కూలవానరాంస్త్రాతుమహాసి | నాన్యోవిక్రమపర్యాప్తస్త్వమేహంపరమస్సఖా||౨౭||
త్వత్పరాక్రమకాలాయంనాన్యంపశ్యామికంచన | ఋతువానరవీరాణామనీకానిప్రహమ్యయ||౨౮||విశల్యోకురుచా
ప్యేతోసాదితోరామలక్ష్మణౌ|గత్వాపరమమధ్వానముపర్యుపరిసాగరమ్||౨౯||హిమవంతంసగశ్రేష్ఠంహనూమాగంతు
మహాసి|తతఃకాంచనమత్యుచ్ఛమ్మపభంపర్వతోత్తమమ్||౩౦||కైలాసశిఖరంతత్రద్రత్యుస్థిరినిషాదస | తయోశ్శిఖ
రయోమాధ్యేప్రదీప్తమతులప్రభమ్||౩౧||సర్వాషధియుతంవీరద్రత్యుస్థాషధిపర్వతమ్ | తస్యవానరశాఙ్కూలచత
స్రాఘ్నూర్నిసంభవాః||౩౨||ద్రత్యుస్థాషధయోదీప్తాదీపయంత్యోదిశోదశ | మృతసంజీవినంచైవవిశల్యకరణీమపి||
౩౩||సావణకరణీంచైవసంధానకరణీంతథా|తాస్సర్వాహనుమాగృహ్యక్షిప్రమాగంతుమహాసి||౩౪||ఆశ్వాసయ
హరీసర్వాప్రాణైగంధవహస్తృజ|శ్రుత్వాజాంబవతోవాక్యంహనూమాహరిపుంగవః||౩౫||ఆపూర్వతబలాద్ధ
మైస్తాయవేగైరివాణవః|సపర్వతతటాగ్రస్థఃపీడయవర్వతోత్తమమ్||౩౬||హనూమాద్యశ్యతేవీరోద్వితీయశ్చవ
పర్వతః|హరిపాదవినిభః|గ్నోవిషసాదసపర్వతః||౩౭||సశశాకతదాత్మానంసోఘంభృశనివీడితః|తస్యపేతునాగభూ
మాహరివేగాచ్ఛజజ్వలుః||౩౮||శృంగాణిచవ్యశీర్యంతపీడితస్యహనూమతా | తస్మైసంపీడ్యమానేతుభగ్నమృశి
లాతలే||౩౯||సశేకుర్వానరాఃస్థాతుంఘూణమానేనగ్ తమే | సాఘూణితమహాద్వారప్రభగ్నగృహగౌపురా||
౪౦||లంకాత్రాసాకులారాత్రాప్రస్ఫుటేవాభవత్తదాప్రథివీధరసంకాశోనివీడ్యధరణీధరమ్||౪౧||ప్రథివీంక్షోభయా
మాససాణవాంమారుతాత్తజః|పద్భ్యాంతుశైలమావీడ్యబడబాముఖవన్ముఖమ్||౪౨||వివృత్యోగ్రంసనాదోచ్చైస్తా
సయోరజసీచరా|తస్యనానద్యమానస్యశ్రుత్వానినదమద్భుతమ్||౪౩||లంకాస్థారాక్షసాస్సర్వేనశేకుస్సృంధితుంభ
యాత్ | సమస్కృత్వాసముద్రాయమారుతిభీమవిక్రమః||౪౪||రాఘవాధేపరంకమసమీహతపరంతపః || సపు
చ్ఛముద్యమ్యభుజంగకల్పంపినమ్యప్యశంశ్రవణేనికుంచ్య | వివృత్యవక్త్రంబడబాముఖాభమాపుష్టవేవ్యోమ్నీసచండవే
గః||౪౫||సప్యక్షుషండాంస్తరసాజహరశైలాశిలాఃప్రాకృతవానరాంశ్చ | బాహూరువేగోద్ధృతసంప్రనున్నాస్తే
క్షీణవేగాస్సలిలేనిపేతుః ||౪౬||సతాప్రసార్యోరగభాగకల్పేభుజౌభుజంగారినికాశవీర్యః | జగామమేరుంసగరాజమ
గ్ర్యందిశఃప్రకమగ్నివహాయసూనుః||౪౭||ససాగరంఘూణితవీచిమాలంతదాభృశంభ్రామితసర్వసత్వమ్ | సమీ
క్షమాణస్సహసాజగామచక్రంయథావిష్టుకరాగ్రముక్తమ్||౪౮||సపర్వతావృక్షగణాసరాంసినదీస్తటాకానిపు
రోత్తమానిస్త్రితాజనాంస్తానపిసంప్రవీత్యుజగామవేగాత్పితృతుల్యవేగః||౪౯||ఆదిత్యపథమాశ్రిత్యుజగామసగతక్ల
మః|హనూమాంస్త్వరితోవీరఃపితృతుల్యపరాక్రమః||౫౦||జవేనమహతాయుక్తోమారుతిమాారుతోయథా | జగామహ
రిశాఙ్కూలాదిశశ్చజ్జేనపూరయ||౫౧||స్తరజాంబవతోవాక్యంమారుతిర్వాతరంహసా | దదర్శసహసాచాపిహిమ
వంతంమహాకపిః||౫౨||నానాప్రస్రవణోపేతంబహుకందరనిర్భురమ్ | శ్వేతాబ్రచయసంకాశైఃశిఖరైశ్చారుదశశ
నైః||౫౩||శోభితంవివిధైవృక్షైరగమత్పర్వతోత్తమమ్||సతంసమాసాద్యమహానగేంద్రమతిప్రవృత్తోత్తమఘోరశృం
గమ్|దదశశాఖాన్యానిమహాశ్రమాణిసురషిసంఘోతమసేవితాని||౫౪||సబ్రహ్మకౌశంరజతాలయంచశక్రాలయం
దుద్రశరప్రమోక్షమ్|హయానసంబ్రహ్మశిరశ్చదీప్తందదశశచైవస్వతకింకరాంశ్చ||౫౫||వజ్రాలయంచైశ్రవణాల
యంచసూర్యప్రభంసూర్యనిబంధనంచ|బ్రహ్మసంసృతశక్రశరాసంచదదర్శనాభించవసుంధరాయాః||౫౬||కైలాసమ
గ్ర్యంహిమవద్భిలాంచతథమభంకాంచనశైలమగ్రమ్ | సదీప్తసర్వాషధిసంప్రదీప్తందదర్శసర్వాషధిపర్వతేం
ద్రమ్||౫౭||సతంసమీక్ష్యాసలరశ్చిదీప్తంవిసిస్త్రియవాసవదూతసూనుః|ఆప్లుత్యతంచాషధిపర్వతేంద్రంతత్రాషధీనాం
విచయంచకారి||౫౮||సయోజనసహసాశిసమతీత్యమహాకపిః|దివ్యోషధిధరంశైలంవ్యచరన్తారుతాత్తజః||౫౯||మ
హాషధ్యస్తతస్సర్వాస్తస్త్రిపర్వతసత్తమేవిజ్ఞాయాధినమాయాంతంతతోజగ్గురదశనమ్||౬౦||సతామహాత్మా

హనుమానపశ్యేత్తు కౌపకౌపాచ్చభృశంసనాద | అమృష్యమానోగ్నినికాశచతుర్ముహూర్తేంధ్రంతమువాచవా
 క్యమ్||౧||కిమేతదేవంసువినిశ్చితంతేయద్రాఘవేనాస్తితవానుకంపా|వశ్యద్యమద్భానుబలాభిభూతోఽకిణమా
 త్కానమథానగేంద్ర||౧౨||సతస్యశృంగంసనగంసనాగంసకాంబనంధాతుసహస్రజుష్టమ్ | షకిణమాటంజ్వలితాగ్ర
 సానుంప్రగృహ్యవేగాత్సహసోన్మమాథ || ౧౩ || సతంసముత్పాట్యఖముత్పపాతవి త్రాస్యలోకాససురాసురేం
 ద్రా | సంస్తూయమానఃఖచరైరనేకైజ్జగమువేగాద్గరుడాగ్ర్యవేగ||౧౪||సభాస్కరాధ్వానమనుప్రవన్నస్తం
 భాస్కరాభంశిఖరంప్రగృహ్య | బభౌతదాభాస్కరసన్నికాశోరవేస్సమిపెప్రతిభాస్కరాభః||౧౫ ||సతేనశైలేన
 భృశంరరాజశైలోపమోగంధవహోత్తజస్తు | సహస్రధారేణసహవకేనచశ్రేణఖైవిష్ణురివాపితేన||౧౬||తంవాసరాః
 ప్రేక్ష్యువినేమరుచ్చైస్సతానపిప్రేక్ష్యతదాననాద | తేహంసముద్ముక్తరవంనిశమ్యలంకాలయాభీమరవంవి నేమః||౧౭||త
 తోమహాత్మావిపపాతతస్మిన్శైలోత్తమేవానరనైస్యమధ్యే హర్యుత్తమేభ్యశ్శిరసాభివాద్యవిభీషణంతత్రససస్వజేచ ||
 తావపుభౌమానుషరాజపుత్రైతంగంధమామ్రాయమహోషధీనామ్ | బభూవతుస్తత్రతదావిశల్యాపుత్తస్థరన్యేచ
 హరిప్రవీరాః||౧౮||సర్వేవిశల్యావిరుజఃక్షణేనహరిప్రవీరానిహతాశ్చయేస్యః|గంధేనతాసాంప్రవరోషధీనాంసుప్తాని
 శాంతేష్వివసంప్రబుద్ధాః||౧౯||యదాప్రభృతిలంకాయాంయుధ్యంతేకపిరాక్షసాః|తదాప్రభృతిమానాథమాజ్ఞయా
 రావణస్యచ||౨౦||యేహస్యంతేరణిత్రరాక్షసాఃకపికుంజరైః | హతాహతాస్తుక్షిప్యంతేసర్వపవతుసాగరే||౨౧||తతో
 హరిగఽంధవహోత్తజస్తుతమాషధీశైలముదగ్రవీర్యః | ని నాయవేగాద్ధిమవంతమేవపునశ్చరామేణసమాజగామ || ౨౩ ||
 ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండచతుస్సప్తతితమస్సగః-*****

తతోబ్రవీన్మహాతేజాస్సుగ్రీవోవాసరాధిపః | అధ్యక్షంవిజ్ఞాపయంశ్చాపిహనూమంతమిదంవచః||౧|| యతోహ
 తఃకుంభకణఃకుమారాశ్చనిమూదితాః | నేదానీముపనిహారంరావణోదాతుమహాతి||౨|| యేయేమహాబలాస్సంతిల
 ఘవశ్చస్థవంగమాః|లంకామభ్యుత్పతంత్యాశుగ్రహిర్యాల్పాఃప్లవగవృథాః||౩|| హరయోహరిసంకాశాఃప్రదగ్ధం
 రావణాలయమ్|తతోస్తంగతదిత్యైరాద్రేతస్నిశాముఖై||౪||లంకామభిముఖాస్సోల్పాజస్తుస్థేష్టవగవృథాః|ఉల్లా
 హస్తైహారిగణైస్సర్వతస్యమభిప్రుతాః|| ౫ || ఆరక్షస్థానిశిచరాస్సహసావిప్రదుక్రువుః | గోపురాట్టప్రతోభీషుచర్యా
 సువివిధాసుచ||౬|| ప్రాసాదేషుచసంహృష్టాఃసస్పృజస్తేహుతాశనమ్ | తేహంగృహసహస్రాణిదదాహహుతభుక్తదా ||
 ౭ || ప్రాసాదాఃపర్వతాకారాఃపతంతిధరణీతలే | అగరుడహ్యతేతత్రవరంచైవమచందనమ్||౮||మాక్తికామణయః
 స్నిగ్ధావజ్రంచాపిప్రవాళకమ్ | టేమంచడహ్యతేతత్రకాశేయంచాపిశోభనమ్||౯|| అవికంవివిధంచౌణంకాంచనం
 భాండమాయుధమ్ | నానావికృతసంస్థానంవాజిభాండపరిచ్ఛదమ్ || ౧౦ || గజగ్రైవేయకఞ్చాశ్చరథభాండాశ్చసం
 స్కృతాః | తనుత్రాణిచయోధానాంహస్త్యశ్వానాంచవర్తచ || ౧౧ || ఖడ్గాధనూంపిజ్యాబాణాస్తోమరాంకుశ
 శక్తయః | రోమజంబాలజంచర్మవ్యాఘ్రజంచాండజంబహు || ౧౨ || ముక్తామణివిచిత్రాంశ్చప్రాసాదాంశ్చస
 మంతతః | వివిధానస్తుసంఘాతానగ్నిదహతితత్రవై || ౧౩ || నానావిధాగృహచ్ఛండాదదాహహుతభుక్త
 దా | ఆవాసా రాక్షసేంద్రాణాం సర్వేహం గృహగృధ్వునామ్ || ౧౪ || హేమచిత్రతనుత్రాణాం స్ర
 గ్ధామాంబరధారిణామ్ | శీఘపానేషుసక్తానాంమదవిహ్వలగామినామ్ || ౧౫ || కాంతాలంబితవస్త్రాణాం శత్రు
 సంజాతమన్యనామ్|గదాశూలాసిహస్తానాంఖాదతాంపిబతామపి|| ౧౬ || శయనేషుమహాహేమప్రసుప్తానాం ప్రి
 యైస్సహ|త్రస్తానాంగచ్ఛతాంయౌణంపుత్రానాదాయశౌయితా|| ౧౭ || తేహంగృహసహస్రాణితదాలంకాని
 వాసినామ్|అచహత్పావకస్త్రజజ్జ్వాలచపునఃపునః||౧౮||సారవంతిమహాహేగంభీరగుణవంతిచ | హేమచంద్రా
 ధవచంద్రాణిచంద్రశాలోన్నతానిచ||౧౯||రత్నచిత్రగవాక్షాణిసాధిస్తానానిసర్వశః | మణివిమ్రమచిత్రాణిస్పృ
 శంతీవచభాస్కరమ్||౨౦||క్రౌంచబహిణిబాణానాంభూషణానాంచనిస్వనైః | నాదితాస్యచలాభానివేశ్యన్యగ్నిదహ
 దాహసః||౨౧||జ్వలనైసపరితానితోరణానిచకాశిరేవిమృద్భిరివనద్ధానిమేఘబృందానిచాంబరే||౨౨|| జ్వలనైసపరితానిని
 పేతుభవనాన్యపిదవాగ్నిదీప్తానియథాశిఖరాణిమహాగిరైః||౨౩||తానినిదహ్యమానానిదూరతఃప్రచకాశిరేహిమ

వచ్చిఖరాణీవదహ్యమా నానిసర్వశః॥ ౨౪॥ విమా నేషుప్రసుప్తాశ్చదహ్యమానావరాంగ నాః । త్యక్తాభరణసర్వాంగా
హాహేత్యుచ్చైర్విమ్రుశుః॥ ౨౫॥ తత్రచాగ్నిపరీతానినిపేతుర్భవనాన్యపి । వజ్రినజహతానీవశిఖరాణిమహాగిరేః॥
౨౬॥ హామ్యాగ్రైర్హహ్యమానైశ్చజ్వాలాప్రజ్వలితైరపిరాత్రాసాదృశ్యతేలంకాపుష్పితైరివకింశుకైః॥ ౨౭॥ హ
స్త్వధ్యక్షైర్గజైర్ముక్తైర్ముక్తైశ్చైవతురంగమైః॥ బభూవలంకాలోకాంతభ్రాంతగ్రాహణవాణవః॥ ౨౮॥ అశ్వం
ముక్తంగజోవృష్టౌక్వచిచ్ఛితోపసవతి । భీతోభీతంగజందృష్టౌక్వచిదశోనివతేతే॥ ౨౯॥ లంకాయాండహ్యమానా
యాంశుశుభేసమహాణవః॥ ఛాయాసంసక్తసలిలోలోహితోదధివాణవః॥ ౩౦॥ సాబభూవముహూతేనహరిభిదీ
పితాపురీలోకస్యాస్యక్షయేఘోరేప్రదీప్తేవసమంధరా॥ ౩౧॥ నారీజనస్యధూమేనవ్యాప్తస్తోచ్చైర్వి నేమపః । స్వమో
జ్వలనతప్తస్యశుశ్రువేదశయోజనమ్॥ ౩౨॥ ప్రదగ్ధకాయానపరాధాక్షసాన్నిగతాబహిః । సహసాహవ్యుత్పతంతి
స్సహరయోధయుయుత్సవః॥ ౩౩॥ ఉష్ణుష్టంవానరాణాంచరాక్షసానాంచనిస్వనః । దిశోదశసముద్రంచపృథివీంచాస్వ
నాదయత్॥ ౩౪॥ విశల్కత్యతుమహాత్మానాతావుభౌరామలక్షణౌ॥ ౩౫॥ భ్రాంతౌజగృహతుస్తేవోభేధనుషీవరే॥ ౩౬॥ త
తోవిష్ఫురయానస్యరామస్యధనురుత్తమమ్॥ బభూవతుములశ్శబ్దోరాక్షసానాంభయావహః॥ ౩౭॥ అశోభతతదారా
మోధనుర్విష్ఫురయమహత్॥ భగవానివసంక్రుద్ధోభవోవేదమయంధనుః॥ ౩౮॥ ఉష్ణుష్టంవానరాణాంచరాక్షసానాం
చనిస్వనః । జ్యౌశశ్చిస్తావుభౌశబ్దావతిరామస్యశుశ్రువే॥ ౩౯॥ వానరోత్పృష్టఘోషశ్చరాక్షసానాంచనిస్వనః॥ జ్యౌశశ్చ
శ్చాపిరామస్యత్రయంవ్యాప్తందిశోదశ॥ ౪౦॥ తస్యకార్తుకముక్తశ్చశరైస్తత్పురగోపురమ్ । కైలాసశృంగప్రతిమంవి
కిణ్ణమపతన్మువి॥ ౪౧॥ తతోరామశరాదృష్టౌవిమానేషుగృహేషుచ । సన్నాహూరాక్షసేంద్రాణాంతుములస్స
మపద్యతే॥ ౪౨॥ తేషాంసన్నహ్యమానానాంసింహనాదంచకుర్వతామ్ । శర్వరీరాక్షసేంద్రాణాంరౌద్రీవసమపద్యత॥
౪౩॥ ఆదిష్టావానరేంద్రాస్తుసుగ్రీవేణసుహాత్తనా॥ ఆసన్నాద్వారమాసాద్యయుధ్యధ్వంస్లవగమభాః॥ ౪౪॥ యశ్చవో
వితథంకుర్యాత్తత్రతత్రవ్యవస్థితః॥ సహంతవోహిసంప్లుత్యరాజశాసనదూషకః॥ ౪౫॥ తేషువానరముప్యేషుదీప్తోల్లా
జ్జ్వలపాణిషుస్థితేషుద్వారమాసాద్యరావణంమన్యురావితత్॥ ౪౬॥ తస్యజ్వంభితవిత్కోభాద్వాప్యమశ్రవైదిశోదశ
యావవానివరుప్రస్యమన్యుగాత్రేష్వదృశ్యతే॥ ౪౭॥ సనికుంభంచకుంభంచకుంభకణాత్తజావుభౌప్రేషయామా
ససంక్రుద్ధోరాక్షసైర్బహుభిస్సహ॥ ౪౮॥ యూపాక్షశోణితాక్షశ్చప్రజంఘుకంపనస్తదా॥ నిర్యయుఃకాంభకర్ణిభ్యాం
సహరావణశాసనాత్॥ ౪౯॥ శశాసచైవతాసర్వాసరాక్షసానుమహాబలా॥ రాక్షసాగచ్ఛతాదైవజయధ్వం
శీఘ్రమేవచ॥ ౫౦॥ తతస్తుచోదితాస్తేనరాక్షసాజ్వలితాయుధాః॥ లంకాయానిర్యయువీరాఃప్రణదంతఃపునఃపునః॥ ౫౧॥
రక్షసాంభూషణస్తాభిర్భాభిఃసాభిశ్చసర్వశః । చక్రుస్తేసప్రభంవోమహారయశ్చాగ్నిభిస్సహ॥ ౫౨॥ తత్రతాదాధి
పస్యాభాతారాణాంచతతైవచ॥ తయోరాభరణస్థాచబలయోధ్యామభాసయత్॥ ౫౩॥ చంద్రాభాభూషణాభాచ
గృహాణాంజ్వలతాంచభాహారిరాక్షససైన్యానిభ్రాజయామాససర్వతః॥ ౫౪॥ తత్రచోధ్వంప్రదీప్తానాంగృహాణాం
సాగరఃపునః॥ భాభిస్సంసక్తపాతాశశ్చలోమిశ్శుశుభేధికమ్॥ ౫౫॥ పతాకాధ్వజసంసక్తముత్తమాసిపరశ్చధమ్భిమా
శ్వరథమాతంగంనానాపత్తిసమాకులమ్॥ ౫౬॥ దీప్తశూలగదాఖడ్గప్రాసతోమరకార్తుకమ్ । తద్రాక్షసబలంఘోరంభీ
మవిక్రమపారుషమ్॥ ౫౭॥ దదృశేజ్వలితప్రాసంకింశీశతనాదితమ్ । హేమజాలాదితభుజంవ్యావేష్టితపరశ్చధమ్॥ ౫౮॥
వ్యాఘూర్ణితమహాశస్త్రంబాణసంసక్తకార్తుకమ్॥ గంధమాల్యమధూతేకంసంమోదితమహాబలమ్॥ ౫౯॥ ఘోరంశూ
రజనాకీణంమహాంబుధరనిస్వనమ్॥ ౬౦॥ తందృష్టౌబలమాయాంతంరాక్షసానాంసుదారుణమ్ । సంచచాలప్లవంగం
నాంబలముచ్చైర్మనావచ॥ ౬౧॥ జవేనాల్లుత్యచపునస్తద్బలంరక్షసాంమహత్॥ అభ్యయాత్ప్రత్యరిబలంపతంగాభివపా
షకమ్॥ ౬౨॥ తేషాంభుజపరామర్శవ్యామృష్టపరిపూశని । రాక్షసానాంబలంశ్రేష్ఠంఘాయస్తరమశోభతే॥ ౬౩॥ తత్ర
స్త్రాజినోత్పేతుహారయోధయుయుత్సవః । తరుశైలైరభిఘ్నంతోముష్టిభిశ్చనిశాచరా॥ ౬౪॥ తథైవాపతతాంతే
షాంకపీనామసిభిశ్చైశ్శిరాంసిసహసాజహరాక్షసాభిమదర్శనా॥ ౬౫॥ దశనైహ్మతకణాశ్చముష్టినిష్పిష్టము
స్తకాశిలాప్రహారభగాంగావిచేరుస్త్రరాక్షసాః॥ ౬౬॥ తథైవాప్యపరేతేషాంకపీనామభిలక్షితాః॥ ప్రవీరాభితో

జఘ్నురాక్షసానాంతరస్వి నామ్||౬౬||అభిపేతుమహాకాయాఃప్రతియత్రామహాబలాః| రాక్షసావానరాఃోహస
 సిబాణగదాధరాః||౬౭|| తతై వాప్యపరేతేహంకపీనాంముష్టిభిర్ముమైః| హరివీరానిజఘ్నుశ్చఘోరరూపాన్నిశాచ
 రాః||౬౮||ఘ్నంతమన్యంజఘానాన్యఃపాతయంతమపాతయత్| గహమాణంజగహాన్యోదశంతమవరోదశత్||
 ౬౯||దేహీత్యనోదదాత్యన్యోదదామిత్యపరఃపునః|కింశ్లేశయసితీష్ఠేతితత్రాన్యోన్యంబభాషిరే||౭౦||విప్రలంబితవ
 స్త్రుంచవిముక్తకవచాయుధమ్|సముద్యతమహాప్రాసంయుష్టిశూలాసంకులమ్||౭౧||ప్రావతతమహారౌద్రంయు
 ధ్ధంవానరరక్షసామ్|వానరాదశసప్తేతిరాక్షసాజఘ్నురాహవే||౭౨||వానరాదశసప్తేతిరాక్షసానభ్యపాతయత్| వి
 ప్రలంబితవస్త్రుంచవిముక్తకవచాయుధమ్||౭౩||బలంరాక్షసమాలంబ్యవానరాఃపర్యవారయత్| వానరారాక్షసాశ్చై
 వవ్యతిషక్తాఃపరస్పరమ్||౭౪||అవిష్టాజనయుధ్యంతశ్చక్రఃకమాణ్యభీతవత్| ఏవంహివవృద్ధేయుద్ధంరక్షసాంవానరైస్స
 హా||౭౫||ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే - పంచసప్తతితమ స్సర్గః.*****

ప్రవృత్తేసంకులేతస్త్రిమూరేవీరజనకుయే|అంగదకంపనంవీరమాససాదరణాత్కుక||౧||అహలాయసోంగదం
 తోపాత్తాడయామాసవేగితః|గదయాకంపనఃపూర్వంగసచచాలభృశహతః||౨||ససంజ్ఞాంప్రాప్యతేజస్వీచిత్తేపశిఖ
 రంగిరేః|అదితశ్చప్రహారోకంపనఃపలితోభువి||౩||తతస్తుకంపనందృష్ట్యాశోణితాక్షోహతంరణే|రథేనాభ్యవతత్|క్షీ
 ప్రంతత్రాంగదమభీతవత్||౪||సోంగదంనిశితైర్బాణైస్తదావివ్యాధవేగితః|శరీరదారణైస్తీర్ణైకాలాగ్నిసమవిగ్ర
 హైః||౫||క్షూరపైరధానారాచైవత్సదంతైశ్శిలీముఖైః|కణిశల్యవిపారైశ్చబహుభినిశితైశ్శరైః||౬||అంగదఃప్ర
 తివిద్ధాంశూవాలిపుత్రఃప్రతాపవాన్|ధనురుగ్రంథంబాణామమదతరసాబలి||౭||శోణితాక్షస్త్రతఃక్షీప్రమసించ
 ర్శసమాదదేఃశ్చపాతదివంతీప్రంవేగవానవిచారయత్||౮||తంతీప్రతరమాప్లుత్యపరావ్యశ్యాంగదోబలి|కరేణతస్య
 ఖడ్గంచసమాబ్ధివృన్దనాదచ||౯||తస్యాంసఫలకేఖడ్గంనిజమానతతోంగదః|యజ్ఞోపవీతవచ్చేవచిచ్ఛేదకపీకుంజరః||౧౦||
 తంప్రగృహ్యచుహాఖడ్గంవిసద్యచపునఃపునః|వాలిపుత్రోభిదుద్రావరణోషేషరాసరీ||౧౧||ప్రజంఘసహితోవీరో
 యూపాక్షుప్తుతతోబలి|రథేనాభియయాశ్రద్ధోవాలిపుత్రంమహాబలమ్||౧౨||అయసీంతుగదాంవీరఃప్రగృహ్యకన
 కాంగదః|శోణితాక్షస్సమావిధ్యతమేవామపపాతహ||౧౩||తయోమధ్యేకపిశ్రేష్ఠః|శోణితాక్షప్రజంఘయోః|విశాఖ
 యోమధ్యగతః|పూర్ణచంద్రానివాభవత్||౧౪||అంగదంపరిరక్షంతామైందోద్వివిదపవచ|తస్యతస్థతురభ్యాశేపరస్ప
 రజగీషయా||౧౫||అభిపేతుమహాకాయాఃప్రతియత్రామహాబలాః|రాక్షసావానరేంద్రాన్స్తానసిబాణగదాధరాః||
 ౧౬||త్రయాశాంవానరేంద్రాణాంత్రిభీరాక్షసపుంగవైః|సంసక్తానాంమహామృద్ధమభవద్రోమహావణమ్||
 ౧౭||తేతువృక్షాన్సమాదాయసంవచిషీపురాహవేఖడ్గేనప్రతిచిచ్ఛేదతాప్రజంఘామహాబలః||౧౮||రథానశ్వాక్షా
 ప్రమైశ్చైలేస్తేప్రదిషీపురాహవే|శరమైఃప్రతిచిచ్ఛేదతాయూపాక్షోనిశాచరః||౧౯||సృష్టాద్వివిదమైందా
 భ్యాంప్రమానుత్పాట్యవీర్యవాన్|బభంజగదయామధ్యేశోణితాక్షఃప్రతాపవాన్||౨౦||ఉద్యవ్యవిపులంఖడ్గంపరమా
 మవిదారణమ్|ప్రజంఘావాలిపుత్రాయఅభిదుద్రావవేగితః||౨౧||తమభ్యాశగతందృష్ట్యావాలిపుత్రోమహాబలః|
 ఆజమానాశ్వకణేనప్రమేణాతిబలస్తదా||౨౨||బాహుచాస్యసనిస్త్రింశమాజమానసముష్టినా|వాలిపుత్రస్యమాతే
 నసపపాతక్షీతావసి||౨౩||తందృష్ట్యాపతితంభూమాఖడ్గముత్పలసన్నిభమ్|ముష్టింసంవతాయామాసవజ్రకల్పంమహా
 బలి||౨౪||లలాటేసమహావీర్యమంగదంవానరమభామ్|ఆజమానమహాతేజాస్సముహూతంపచాలమా||౨౫||నసం
 జ్ఞాంప్రాప్యతేజస్వీవాలిపుత్రఃప్రతాపవాన్|ప్రజంఘస్యశిరఃకాయాత్పతయామాసవీర్యవాన్||౨౬||సయాపా
 త్తోశ్రుస్థాణాక్షుపితృవ్యనిహతేరణే|అవరుహ్యౌరథాత్క్షీప్రంక్షీణేమఖడ్గమాదదే||౨౭||తమావతంతంసంప్రేక్ష్య
 యూపాక్షుంద్వివిదస్త్యర్థః|ఆజమానోరసిశ్రద్ధాజగ్రహచబూర్భు||౨౮||గృహీతంభ్రాతరందృష్ట్యాశోణితాక్షో
 మహాబలిః|ఆజమానమహాతేజావక్షుసిద్వివిదంతతః||౨౯||సతతాభిహతస్తేనచచాలవమహాబలః|ఉద్యతాంచపునస్తస్య
 జహరద్వివిదోగదామ్||౩౦||ఏతస్మిన్నంతరేవీరోమైందోవానరమాధపః|యూపాక్షుంతాడయామాసతతేనోరసిన్
 త్యవాన్||౩౧||తాశోణితాక్షయూపాక్షోష్ణవగాభ్యాంతరస్వినా|చక్రశుస్సనురేతీప్రమాకమాత్పాటనంభృశమ్||౩౨||

ద్వివిదశ్శ్రీతాక్షంతువిదదారనమైముఖానిష్ఠిపేషచవీర్యేణక్షితావివ్యాధవీర్యవా||౩౩|| యూపాక్షమభినంక్రుద్ధా
మైందోవానరయూధపః | పీడయామాస బాహుభ్యాంపపాతసహతఃక్షితో||౩౪|| హతప్రవీరావ్యధితారాక్షసేంద్రచ
మూస్తదాజగామాభిముఖసాతుకుంభకణసుతోయతః||౩౫|| ఆపతంతంచవేగేనకుంభస్తాంసాంత్యయచ్ఛమూమ్ | ఆ
థోత్కృష్టంమహావీరైర్వలఃఖలత్రైఃష్లవంగమైః||౩౬|| నిపాతితమహావీరాందృష్ట్యరక్షశ్చమూంతతః | కుంభఃప్రచక్రే
తేజస్వీరణైకర్మసుదుష్కరమ్||౩౭|| సధనుభాన్వి నాంశ్రేస్తఃప్రగృహ్యసుమహాబలః | మమోచాశీవిషప్రఖ్యాశరా
దేహవిదారణా||౩౮|| తస్యతచ్ఛుభేభూయఃసశరంధనురుత్తమమ్ | విద్యుదైరావతార్చిష్టద్విజీయేంద్రధనుర్వ
ధా||౩౯|| ఆకణాకృష్టముక్తేనజఘానద్వివిదంతదా | తేనహాటకపుంభేనపత్రిణాపత్రవాససా||౪౦|| సహసాభిహతస్తేనవి
ప్రముక్తపదస్త్యరణిపపాతాద్రికూటాభోవిహ్వలఃష్లవగూత్తమః||౪౧|| మైందస్తుభ్రాతరందృష్ట్యభగ్నతత్రమ
హాహవేఅభిదుద్రావవేగేనప్రగృహ్యమహాతీశిలామ్||౪౨|| తాంశిలాంతుప్రచితేపరాక్షసాయమహాబలః | బిభేద
తాంశిలాంకుంభఃప్రసన్నైఃపంచభిశ్శరైః||౪౩|| సంధాయచాన్యంసుముఖంశరమాశీవిషపమమ్ | ఆజఘానమహాతేజావ
తునిద్వివిదాగ్రజమ్||౪౪|| సతుతేనప్రహారేణమైందోవానరయూధపః | మమణ్యభిహతస్తేనపపాతభువిమూఢితః||
౪౫|| అంగదోమాతుతాదృష్ట్యమథితాతుమహాబలౌఅభిదుద్రావవేగేనకుంభముద్యుతకార్ముకమ్||౪౬|| తమాపతంతంవి
వ్యాధకుంభఃపంచభిరాయనైః | త్రిభిశ్చన్యైశ్చితైర్బాణైర్మాతంగమివతోమరైః||౪౭|| సోంగదంవివిధైర్బాణైఃకుం
భోవివ్యాధవీర్యవాఅకుంతధారైర్నిశితైస్తేష్టైఃకనకభూషణైః||౪౮|| అంగడఃప్రతివిధ్ధాంగూవాలిపుత్రోనకంపతే
శిలాపాదపవహాణితస్యమూర్ధ్నివవహహ||౪౯|| సప్రచిచ్ఛేదతాసర్వాబిభేదచపునశ్శిలాః | కుంభకణాత్తజః
శ్రీమావాలిపుత్రసమీరితా||౫౦|| ఆపతంతంచసంప్రేక్ష్యకుంభోవానరయూధపమ్ | భ్రువోర్ద్వివ్యాధబాణాభ్యా
ముల్కాభ్యామివకుంజరమ్||౫౧|| తస్యసుప్రావరుధిరంపిహితేచాస్యలోచనే | అంగడఃపాణినానైత్రేపిధాయరుధిరో
క్షితే||౫౨|| సాలమాసన్నమేకేనపరిజగ్రాహపాణినా | సంపీడ్యచోరసాస్కంధంకరేణాభినివేశ్యచ||౫౩|| కించిదభ్యవన
మ్యైనమున్నమాభయథాగజః | తమింద్రకేతుప్రతిమంవృతుంమందరసన్నిభమ్||౫౪|| సముత్సృజంతంవేగేనపశ్యతాంస
ర్వరక్షసామ్ | సబిభేదశితైర్బాణైఃసప్తభిఃకాయభేదనైః||౫౫|| అంగదోవివృథభీష్టుంసనాదచముమోహచ | అంగడంవృ
ధితందృష్ట్యసీదంతమివసాగరైః||౫౬|| దురాసదంహరిశ్రేష్ఠంరామాయాన్యేన్యవేదయ | రామస్తువ్యధితంశ్రుత్వావా
లిపుత్రంరణాజరైః||౫౭|| వ్యాదిదేశహరిశ్రేష్ఠాజాంబవత్ప్రముఖాంస్తతః | తేతువానరశాదూలాఃశ్రుత్వారామస్య
శాసనమ్||౫౮|| అభిపేతుస్ససంక్రుద్ధాకుంభముద్యుతకార్ముకమ్ | తతోమ్రమశిలాహస్తాఃకౌపసంరక్తలోచనాః||౫౯||
రిరక్షిపంతోభ్యవతన్నంగదంవానరహాభాః | జాంబవాంశ్చనుషేణశ్చవేగదశీచవానరః||౬౦|| కుంభకణాత్తజంబీ
రంక్రుద్ధాస్సనుభిదుద్రావః | సమీక్ష్యాపతతస్తాంస్తువానరేంద్రామహాబలా||౬౧|| ఆపవారశరౌఘేణసగేనేవజ
లాశయమ్ | తస్యబాణరయంప్రాప్యనశేకురతివతితుమ్||౬౨|| వానరేంద్రామహాత్మానోవెలామివమహేంద్రాదధిః |
తాంస్తుదృష్ట్యహరిగణాశరవృష్టిభిరదితా||౬౩|| అంగడంపుష్టతఃకృత్వాభ్రాతృజంష్లవగేశ్వరః | అభిదుద్రావవే
గేనస్త్రివఃకుంభమాహవే||౬౪|| శైలసానుచరంనాగంవేగవానివకేసరీ | ఉత్పాట్యచమహాశైలానశ్వకర్ణాధవాబ
హూ||౬౫|| అన్యాంశ్చవివిధావృత్యాంశ్చితైపచమహాబలః | తాంఛాదయంతిమాకాశంవృతువృష్టిందురాసదామ్ ||
కుంభకణాత్తజశ్శ్రుంచిచ్ఛేదనిశితైశ్శరైః | అభిలతేణతీవ్రేణకుంభేననిశితైశ్శరైః||౬౬|| ఆదితాస్తైమూరైజర్య
ధామోరాశ్శతఘ్నయః | మ్రుమవహంతతశ్చిన్నందృష్ట్యకుంభేనవీర్యవా||౬౭|| వానరాధిపతిశ్శ్రీమామహాసతో
నవివృధేనిర్భిద్యమాసస్సహసాసహమానశ్చతాశరా||౬౮|| కుంభస్యధనురాక్షిప్యబభంజేంద్రధనుష్కృభమ్ | అవ
ప్లుత్యతతశ్శ్రుంకృత్వాకమసుదుష్కరమ్||౬౯|| అబ్రవీత్కుపితఃకుంభంభగ్నశృంగమివద్విపమ్ | నికుంభాగ్రజవీర్యం
తేబాణవేగంతదద్భుతమ్||౭౦|| సన్నతిశ్చప్రభావశ్చతవవారావణస్యవా | ప్రస్తోదబలివృత్తఘ్నకుచేరవరుణోపమమ్ ||
౭౧|| ఏకస్త్యమనుజాతోసిపితరంబలవృత్తతః | త్వమవేక్ష్యమహాబాహుంశూలహస్తమరిందమమ్||౭౨|| త్రిదశానాతి
వతం తేజితేంద్రియమివాధయః | ఏకమస్వమహాబుద్ధేకమాణిమమవశ్యతః||౭౩|| వరదానాత్పితృవృస్తేసహతేదే

వదానవాణి కుంభకణః స్తువీర్యేణ సహ తేచ సురాసురాః || ౭౫ || ధనుషింద్రజితస్తుల్యః ప్రతాపేరావణస్యచ | త్వమద్య
 రక్షసాం లోకే శ్రేష్ఠోసి బలవీర్యతః || ౭౬ || మహావిమదః సంమరేమయా సహ తపాచ్ఛతమ్ | అద్యభూతాని పశ్యంతుశ
 క్రశంబరయోరివ || ౭౭ || కృతమప్రతిమంకమదశితంచాస్త్రకాశలమ్ | పాతితాహరివీరాశ్చ త్వయా తేభీమవిక్రమాః
 ౭౮ || ఉపాలంభభయాచ్ఛాపినాసివీరమయాహతః | కృతకమాపరిశ్రాంతోవిశ్రాంతః పశ్యమేబలమ్ || ౭౯ || తేనసుగ్రీ
 వవాక్యేన సావమా నేనమానితః | అగ్నేరాజ్యాహుతస్యేవ తేజస్తస్యాభ్యవధత్ || ౮౦ || తతఃకుంభస్తుసుగ్రీవంబాహు
 భ్యాంజగృహేతదా | గజావివాహితమదానిశ్వసంతోముహుముహూః || ౮౧ || అమోగ్యగ్రాత్రగ్రధితౌకమంతావితరే
 తరమ్ | సధామాంముఖతోజ్వాలాంవిసృజంతోపరిక్రమాత్ || ౮౨ || తయోఃపాదాభిమూతాచ్ఛనిమగ్నాచాభవన్నహీ |
 వ్యాఘ్రూణేతతరంగశ్చ మతుభేరుణాలయః || ౮౩ || తతఃకుంభంసముత్తీప్యసుగ్రీవోలవణాంభసి | పాతయామాస
 వేగేనదశయన్ముదధేస్తలమ్ || ౮౪ || తతఃకుంభనిపాతేనజలరాశిస్సముద్ధితః | వింధ్యమందరసంకాశోవిససపఃసమంత
 తః || ౮౫ || తతఃకుంభస్సముత్పత్యసుగ్రీవమభివత్యచ | ఆజఘానోరసిక్రుద్ధోవజ్రవేగేనముష్టినా || ౮౬ || తస్యచమఃచపు
 స్ఫోటబహుసుస్రావశోణితమ్ | సతుముష్టింసముద్యమ్యప్రతిజఘ్నేష్టిమండలమ్ || ౮౭ || తదావేగేనతత్రాసీతేజఃప్రజ్వ
 లితంముహూః | వజ్రనిష్పేషసంజాతాజ్వాలామేరోర్యథాగిరేః || ౮౮ || సతత్రాభిహతస్తేనసుగ్రీవోవానరాధిపః | ము
 ష్టింసంవతయామాసవజ్రకల్పంమహాబలః || ౮౯ || అచిస్సహస్రవికచంరవిమండలప్రభమ్ | సముష్టింపాతయా
 మాసకుంభస్యోరసివీర్యవాణమ్ || ౯౦ || సతుతేనప్రహారేణవిహ్వలోభృతాడితః | నిపపాతతదాకుంభాగతార్చిరివపావ
 కః || ౯౧ || ముష్టినాభిహతస్తేననిపపాతాశురాక్షసః | లోహితాంగఇవాకాశాద్దీప్తరశ్మిర్యద్యచ్ఛయా || ౯౨ || కుంభస్యసత
 తోయావంభగ్నస్యోరసిముష్టినా | బభౌరుద్రాభివన్నస్యథాయావంగవాంవతే || ౯౩ || తస్మిహతేభీమపరాక్రమేణ
 ప్లవంగమానామృషభేణయద్ధే | మహీసశైలాసవనాచచాలభయంచరత్రాంస్యధికంవివేశ || ౯౪ || ఇతిశ్రీమద్భగవద్
 గాండే - షట్పత్త తి త మ స్స గాః .

నికుంభా భ్రాతరందృష్ట్వాసుగ్రీవేణనిపాతితమ్ | ప్రదహన్నివకౌపేనవానరేంద్రమవైక్షుత || ౧ || తతఃస్రగ్ధా
 మసన్నద్ధందత్తపంచాంగుశంశుభమ్ | ఆదదేపరిఘంవీరోసగేంద్రశిఖరోపమమ్ || ౨ || హేమపట్టపరిక్షిప్తంవజ్రవిక్రమభూ
 పితమ్ | యచుదండోపమంభీమంరక్షసాంభయనాశనమ్ || ౩ || తమావిధ్యమహాతేజాశ్చక్రధ్వజసమంతదా | విననాదవివృ
 త్రాస్యానికుంభోభీమవిక్రమః || ౪ || ఉరోగతేననిష్క్రేణభుజస్తైరంగదైరవి | కుండలాభ్యాంచచిత్రాభ్యాంచాలయాచవి
 చిత్రయా || ౫ || నికుంభాభూషణైర్భాణితేనస్తపరిఘేణచ | యథేంద్రధనుషామేఘస్సవిద్యుత్ స్తనయిత్నుమా || ౬ || పరి
 ఘాగ్రేణపుస్ఫోటవాతగ్రంధిర్మహోత్సనః | ప్రజజ్వాల్సఘోషశ్చవిధూమఇవపావకః || ౭ || సగర్యావిటపావత్యాగంధర్వ
 భవనోత్తమైః | సహవైవామరావత్యాసవైశ్శభవనైస్సహ || ౮ || సతారగ్రహనక్షత్రంసచంద్రంసమహాగ్రహమ్
 నికుంభపరిమాధూతంబ్రమతీవనభస్తలమ్ || ౯ || దురాసదశ్చసంజజ్ఞేపరిఘాభరణప్రభః | క్రోధేంధనోనికుంభాగ్నిర్యు
 గాంతాగ్నిరివోద్ధితః || ౧౦ || రాక్షసావానరాశ్చాపినశేకుఃస్పందితుంభయాత్ | హనూమాంస్తువివృత్యోరస్తస్థితస్యా
 గ్రతోబలీ || ౧౧ || పరిఘోపమబాహుస్తుపరిఘంభాసురప్రభమ్ | బలీబలవతస్తస్యపాతయామాసవక్షసి || ౧౨ || స్థిరేత
 స్యోరసివ్యూఢేపరిఘశ్శతధాకృతః | విశీర్యమాణస్సహసాఉల్కాశతమివాంబరాత్ || ౧౩ || సతుతేనప్రహారేణచచాలచ
 మహాకపిః | పరిఘేణసమాధూతోయథాభూమిచలేచలః || ౧౪ || సతదాభిహతస్తేనహనూమాప్లవగోత్తమః | ముష్టిం
 సంవతయామాసబలేనాతిమహాబలః || ౧౫ || తముద్యమ్యమహాతేజానికుంభోరసివీర్యవాణమ్ | అభిచిత్తేవవేగేనవేగవాక్
 వాయువిక్రమః || ౧౬ || తతఃపుస్ఫోటచమాస్యప్రసుస్రావచశోణితమ్ | ముష్టినాతేనసంజజ్ఞేజ్వాలావిద్యుదివోద్ధితా ||
 ౧౭ || సతుతేనప్రహారేణనికుంభోపిచచాలహా | స్వస్థశ్చాపినిజగ్రాహహనూమంతంమహాబలమ్ || ౧౮ || విచుక్తుశుస్తదా
 సంఖ్యేభీనుంలంకానివాసిసః | నికుంభేనహృతందృష్ట్వా హనూమంతంమహాబలమ్ || ౧౯ || సతదాప్రియమాణోపికుంభ
 కణాత్తజేనహ | ఆజమానానిలసతోవజ్రకల్పేనముష్టినా || ౨౦ || ఆత్మానంమోచయిత్వాక్షితావభ్యవపద్యత | హనూ
 మానున్నమాథాశునికుంభంచూరుతాత్మజః || ౨౧ || ఉత్తీప్యపరమాయత్తోనికుంభంనిష్ప్రిపేషహ | ఉత్పత్యచాస్యవేగేన

పపాత్రోరపీర్వవా ॥౨౨॥ పరిగృహ్య చ బాహుభ్యాం పరివృత్య శిరోధరామ్ । ఉత్పాటయామాస శిరోభైరవం నడతో మహాత్ ॥౨౩॥ అథ దేవాస్స గంధర్వా విద్యాధర మహారగాః । ఆకాశచారిణస్స ర్వే అపసరోభిస్సహ సురాః ॥౨౪॥ మానూమంతం మహాబాహుం వాయుపుత్రు నరిండమమ్ । ప్రశంసంతః పరైవాత్మైః ప్రసూనై రభ్యవక్షయః ॥౨౫॥ అథ క్షిప్రదీపాది తేనికుం భేషపససు తేనరణే బభూవ యుద్ధమ్ । దశరథసుతరాక్షసేంద్ర సూన్వోభ్యుశతరమాగతతోషయోస్సుభీమమ్ ॥౨౬॥ వ్యపేతేతుజీవేనికుంభస్య హృష్టావిశేషః ప్లవంగాదిశస్సస్వనుశ్చ । చచాతేవచోర్వివఘాలేవచద్యౌభయం రాక్షసానాం బలంచావివేక ॥౨౭॥ ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే సప్తసప్తతమ స్సగః . *****

నికుంభం నిహతం శ్రుత్వా కుంభంచాపి నిషాతితమ్ । రావణః పరమామహీ ప్రజజ్వాలానలోయథా ॥౨౮॥ నైర్వృతః క్రోధశోకాభ్యాం ద్వాభ్యాంతు పరిమూర్ఛితః । ఖరపుత్రం విశాలాక్షం మకరాక్షమచోదయత్ ॥౨౯॥ గచ్ఛపుత్రమయాజ్ఞప్తే బలేనాపి సమన్వితః । రాఘవం లక్ష్మణం చైవ జహితాంశ్చ వనాకసఖి ॥౩౦॥ రామోన్యవచః శ్రుత్వా శూరమానీభిరాత్మజః । బాధమిశ్య బ్రవీద్ధృష్టోమకరాక్షోనిశాచరఖిరః ॥౩౧॥ సోభివాద్యదశక్రీవంకృత్వా చాపి ప్రదక్షిణమ్ । నిజగామగృహీక్తుభ్రాద్రావణస్యాజ్ఞయాబలీ ॥౩౨॥ సమీపస్థం బలాధ్యక్షం ఖరపుత్రో బ్రవీదిదమ్ । రథశ్చానీయతాం శీఘ్రం ప్రేన్యంచాహూయతాం శ్రుతమ్ ॥౩౩॥ తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా బలాధ్యక్షోనిశాచరః । స్వందనంచ బలం చైవ సమీపే ప్రత్యపాదయత్ ॥౩౪॥ సురక్షిణం రథంకృత్వా అనుసోహనిశాచరః । సూతం సంచోదయామాస శీఘ్రం చైవ సూతవాహయన్ ॥౩౫॥ అథ తానాక్షసానాం సర్వాన్తకరాక్షో బ్రవీదిదమ్ ఏవేన ర్వే ప్రయుధ్యధ్వంపురస్తాన్తమరాక్షసాఖి ॥౩౬॥ అహం రాక్షసగూజేన రావణేన మహాగ్నా । అజ్ఞప్తస్సనురేహాంతుం తాపుభౌరామ లక్ష్మణౌ ॥౩౭॥ అద్య రామం వధిష్యామి లక్ష్మణంచ నిశాచరాః । శాఖామృగంచ సుగ్రీవం వానరాంశ్చ శరోక్షైః ॥౩౮॥ అద్య శూలనిపాతైశ్చ వానరాణాం మహాచమూమ్ । ప్రదహిష్యామి సంప్రాప్తాంశ్చ షష్ఠేంద్రసమీనానలఖి ॥౩౯॥ మకరాక్షస్య తచ్చుత్త్వా వచనం తేనిశాచరాః । సర్వే నానాయుసోపేతా బలవంతస్సమాహితా ॥౪౦॥ తేకామరూపిణస్స ర్వే దంష్ట్రీణః పింగళేక్షణాః । మాతం గాఢవనదంతోద్వస్తకేశాభయానకాఖి ॥౪౧॥ పరివార్య మహాకాయా మహాకాయం ఖరాత్మజమ్ ॥ అభిజన్తుస్తతోహృష్టాశ్చాలయంతోవసుంధరామ్ ॥౪౨॥ శంఖభేరిసహస్రాణామాహతానాం సమంతతః । త్వేతితాస్సోటితానాంచ తత్శబ్దోమహానభాత్ ॥౪౩॥ ప్రభ్రష్టాథకరాక్షస్య ప్రతోదస్సారభేస్తదా । పపాత సహసా చైవ ద్వజస్తస్య చరక్షసఖి ॥౪౪॥ తస్య తేరథయుక్తాశ్చ హయావిప్రమవజితాః । చరణైరాకుతై గత్యాదీనాస్స ప్రముఖాయయుః ॥౪౫॥ ప్రవాతివవనస్తస్మిన్ సహంసుః కిరచారుణః । నిర్భృతే తస్య రాద్రస్య మకరాక్షస్య మమతే ॥౪౬॥ తావిదృష్ట్వా నిమిత్తాని రాక్షసావీర్యవత్తమాఖి అదిగత్య నిగతాస్స ర్వే యత్ర తారామ లక్ష్మణౌ ॥౪౭॥ ఘనగజమహిషాంగతుల్యవణాస్స సుమరముఖేష్వసక్తృద్దాసిభిన్నాః । అహమహమితి యుద్ధకౌశలాస్తేరజనిచరాః పరిబ్రజ్జ ముర్షదంతఖి ॥౪౮॥ ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే అష్టసప్తతమ స్సగః . *****

నిగతం మకరాక్షం తేదృష్ట్వా వానరయూధపాఖి అప్లుత్య సహపాసర్వే యోధుకామావ్యవస్థితాఖి ॥౪౯॥ తతః ప్రవృత్తం సుమహాత్మయ్యుద్ధరోమహామణమ్ । నిశాచరైః ప్లవంగానాందేవానాందానవైరివ ॥౫౦॥ వృక్షశూలనిపాతైశ్చ శిలాపరిఘపాతనైః । ఆన్యోన్యం మదయంతిస్తతదాకపినిశాచరాః ॥౫౧॥ క్షిప్రక్షుద్ధధరాకుంతైస్తోమరైశ్చ నిశాచరాః । పట్టనైభిరంజివాలైశ్చ బాణపాతైస్సమంతతః ॥౫౨॥ పాశముద్గరదండైశ్చ నిర్భూతైశ్చ పరైస్తదా । కదనంకపివీరాణాంచ శ్రుస్తేరజనిచరాఖి ॥౫౩॥ బాణోష్ఠేరదితాశ్చాపి ఖరపుత్రేణ వానరాఖి సంభ్రాంతమనసస్స ర్వే దుక్రవుభయపీడితాః ॥౫౪॥ తాదృష్ట్వా రాక్షసాస్స ర్వే ద్రవమాణావలీముఖాః । నేమస్తేసింహవద్దృష్టా రాక్షసాజితకాశినః ॥౫౫॥ విద్రవతుతదాతేషు వానరేషు సుంతతఖి రామస్తావారయామాస శరవణేణ రాక్షసా ॥౫౬॥ వారితాక్షరాక్షసాదృష్ట్వా మకరాక్షోనిశాచరః । క్రోధానలసమావిష్టోవచనంచేదమబ్రవీత్ ॥౫౭॥ తిష్ఠరామ మయాసాధం ద్వంద్వయుద్ధందదామితే । త్యాజయిష్యామి తే ప్రాణాధనుముక్షైశ్చితైశ్చరైః ॥౫౮॥ యత్తదండకారణ్యే పితరంహతవాన్తనః । మదగ్రతఃస్వకముష్ణం దృష్ట్వా రోషోభివధత్ ॥౫౯॥ దహ్యాంతే బృశమంగాని మరాత్మన్తమరాఘవ । యన్తయాసినదృష్టస్త్వంతస్మిన్ కాతేషు పోషనే ॥౬౦॥ నిష్క్రేపిదశేనం రామమమత్సంప్రాప్తవానిహ । కాంక్షితోపేతుధాతాస్యసింహస్వేతరోమృ

గః ||౧౩||అద్యమద్భుతవేగేనప్రేతరాడ్విషయంగతః | యత్ప్రయానిహతావీరాస్సహతైశ్చసమేష్యసి||౧౪||బహునా
 శ్రక్తిముక్తేనశృణురామవచోమమ | వశ్యంతుసకలాలోకాస్తాన్మమాంచైవరణాజరే||౧౫||అస్మిన్మాగదయావాపిబా
 హుభ్యాంవామహహవే | అభ్యస్తయేనవారామతేనవావతతాయుని||౧౬||మకరాక్షవచఃశ్రుత్వా రామోదశర
 థాత్మజః | అబ్రవీత్ప్రహసన్వాక్యము త్తరోత్తరవాదినమ్||౧౭||కథసేకింవృధారత్నోబహూన్యసదృశానితు | నరణేశ్వర్య
 సేజేతుంవినాయుధేనవాగ్బలాత్ ||౧౮||చతుర్దశసహస్రాణిరక్షసాంత్యత్ప్రతాపయః || త్రిశిరాదూమగజైవదండ
 శేనిహతామయా||౧౯||స్వాశితాస్తవమాంసేనగృధ్రగౌమాయువాయసాః | భవిష్యంత్యద్యవైపాపట్టిక్షుతుండనఖాం
 కురా||౨౦||రుధిరాద్రుముఖాహృష్టారక్షసైండజాశ్చయే | భగతావసుధాయాంచభ్రమిష్యంతిసమంతతః||౨౧||రా
 ఘవేణైవముక్తస్తుఖరపుత్రోనిశాచరః | బాణౌఘానముచత్తస్తైరాఘవాయరణాజరే||౨౨||తాన్యరాశరవపేణరా
 మశ్చిచ్ఛేదనైకథా | నిసేతుభువివిచ్ఛిన్నాదుక్తఫుంఖాస్సహస్రశః||౨౩||తద్యుద్ధమభవత్తత్రసమేత్యాన్యోన్యమో
 జసా | రాక్షసస్యచపుత్రస్యసూనోదశరథస్యచ||౨౪||జీమూతయోరివాకాశేభ్యోజ్యోతలయోస్తదా | ధనుము
 క్తస్సన్వోత్ప్రుష్టః శ్రూయతేచరణాజరే||౨౫||దేవదానవగంధర్వాఃకిన్సరాశ్చమహూరగాః | అంతరిక్షగతాస్సర్వే
 ద్రష్టుకామాస్తదదృశ్యంతమ్||౨౬||విద్ధమన్యోన్యగాత్రేషుద్విగుణంవధతేవరమ్ | కృతప్రతికృతాన్యోన్యంకురుతాం
 తారణాజరే||౨౭||రామముక్తాంస్తుబాణౌఘారక్షస్తానచ్చినద్రణే | రత్నముక్తాంస్తుబాణౌఘారామశ్చిచ్ఛేదనైకథా||
 ౨౮||బాణౌమైఖిచితాస్సర్వాదిశశ్చప్రదిశస్తదా | సంఘన్నావసుధాచైవసమంతాన్నప్రకాశతే||౨౯||తతఃప్రద్ధోమ
 హాబాహుధనుశ్చిచ్ఛేదసంయుగే | అష్టాభిరథనారాచైఃసూతంవివ్యాధరాఘవః||౩౦||భిత్వాశతైరథంరామోరథా
 శ్వాసమపాతయత్ | విరథోవసుధాంతిష్ఠన్తకరాత్నోనిశాచరః||౩౧||తత్త్విద్యద్వసుధాంతక్షఃశూలంజగ్రాహపాణినా
 త్రాసనంసర్వభూతానాంయుగాంతాగ్నిసమప్రభం||౩౨||ఇభ్రామ్యచమహచ్ఛాలంప్రజ్వలత్తన్నిశాచరః | సక్ర
 థాత్ ప్రాహ్నితోత్తస్తైరాఘవాయమహాత్మనే||౩౩||తమావతంతంజ్వలితంఖరపుత్రకరాచ్ఛ్యుతమ్ | బాణైస్తుత్రిభిరా
 కాశేశూలంచిచ్ఛేదరాఘవః||౩౪||సంభిన్నోనైకథాశూలోదివ్యహాటకమండితః | వ్యశీర్యతమహూలేవరామబా
 ణాదితోభువి||౩౫||తచ్ఛూలంవిహతందృష్ట్వా రామేణాక్లిప్తకమణాః | సాధుసాధ్వితిభూతానివ్యాహరంతినభోగతాః||
 ౩౬||తందృష్ట్వానిహతంశూలంమకరాత్నోనిశాచరః | ముష్టిముద్యమ్యకాకుత్స్థంతిష్ఠతిష్ఠతిచాబ్రవీత్ ||౩౭||సతందృ
 ష్ట్వాపతంతంవైప్రహస్యరఘునందనః | పావకాన్త్రంతతోరామః | సందధేతుశరాసనే||౩౮||తేనాస్త్రేణహతంరక్షఃకాకు
 త్ సేనమహారణే | సంభిన్నహృదయస్తత్రసపపాతమమారచ||౩౯||దృష్ట్వాతేరాక్షసాస్సర్వేమకరాక్షసృపాతనమ్ |
 లంకామేవాభ్యధావంతరామబాణాదితాస్తదా||౪౦||దశరథన్యవపుత్రబాణవైరజనిచరంనిహతంఖరాత్మజంతమ్ |
 దదృశురథసురాభృశంప్రహృష్టాగిరిమివవజ్రహతంయథావిణామ్||౪౧||ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే-ఏకోనాశీతమస్సగః-
 మకరాక్షంహతంశ్రుత్వా రావణస్సమితింజయః | క్రోధేనమహతావిష్టోదంతాకటకటాపయః||౪౨||గుపితశ్చ
 తదాతత్రక్రింకార్యమితిచింతయత్ | ఆదిదేశాథసంక్రద్ధోరణాయేంద్రజితంసుతమ్||౪౩||జహివీరమహాబాహూభ్రాత
 రౌరామలక్ష్మణౌ | అదృశ్యోదృశ్యమానోవాసర్వథాత్వంబలాధికః||౪౪||త్వమప్రతిమకమాణమింద్రంజయసిసంయుగే |
 కింపునమానుషేదృష్ట్వానవధిష్యసిసంయుగే||౪౫||తథాక్తోరాక్షసేంద్రేణప్రతిగృహ్యపితుర్వచః | యజ్ఞభూమాసవిధివ
 త్సావకంజుహువేంద్రజితే ||౪౬||జుహ్వతశ్చపితత్రాగ్నింరక్తేష్టేషధరాఃస్త్రియః | ఆజగ్నుస్తత్రసంభ్రాంతారాక్ష
 సోయత్రరావణి||౪౭||శస్త్రాణిశరవత్ప్రాణిసమిధోధవిభీతకాః | లోహితానిచవాసాంసిస్రువంకాష్టాయసంతథా||౪౮||
 సర్వతోగ్నింసమాస్తీర్యశరవత్రైస్సమంతతః | ఛాగస్యకృష్ణవణస్యగళంజగ్రాహజీవతః||౪౯||శోణితంతేనవిధివజ్ఞ
 హువేసమరోన్ముఖః | సకృదేవసమిద్ధస్యవిధూమస్యమహావిషః||౫౦||బభూవుస్తానిలింగానివిజయందశయంతిచ | ప్రద
 ష్టిణావతశిఖస్తప్తహాటకసన్నిభః||౫౧||హవిస్తప్తతిజగ్రాహపావకస్త్వయముత్థితః | హుత్యాగ్నింతపయిత్యాచ
 దేవదానవరాక్షసాః||౫౨||అరురోహరథంశ్రేష్ఠమంతథానగతంశుభం | సవాజిభిశ్చతుభిశ్చబాణైశ్చనిశితైర్యుతః||
 ౫౩|| ఆరోపితమహానాపఃశుశుభేస్యందనోత్తమః | జాజ్వల్యమానోవపుపాతపసింపరిచ్ఛదః||౫౪||శరైశ్చంద్రాక్ష
 ౫౫|| ఆరోపితమహానాపఃశుశుభేస్యందనోత్తమః | జాజ్వల్యమానోవపుపాతపసింపరిచ్ఛదః||౫౬||శరైశ్చంద్రాక్ష

చంద్రైశ్చ సరథస్సుమలంకృతః | జాంబూనదమయః పుంభూదీప్తపావకసన్నిభః || ౧౮ || బభూవేంద్రజితః కేతువైశ్చ
 ర్య సమలంకృతః | తేనచాదిత్యకల్పనబ్రహ్మసేనైశ్చ పాలితః || ౧౯ || సబభూవదురాధమో రావణిస్సుమహాబలః | సోఽని
 ర్వాయనగరాదింద్రజిత్యుమితింజయః || ౧౯ || హుత్వాగ్నిం రాక్షసైః సమం త్రైరంతథానగతో బ్రహ్మత్ | అద్యహత్వారణే
 యోతామిథ్యాప్రవ్రజితావహమ్ || ౧౯ || జయంపితే ప్రదాస్యామి రావణాయాశుభిక్రమైః | కృత్వా నిర్వానరాముర్ద్వం
 హత్వా రామం సలక్షణమ్ || ౧౯ || కరిష్యే పరమప్రీతిమిత్యుక్త్వాంతరధీయత | ఆపహతాథసంక్రుద్ధోదశగ్రీవేణచాదితః ||
 ౧౯ || తీర్ణకాముకనారాచైస్తీర్ణస్త్వింద్రరిపూరణే | సదదశమహావీర్యనాగౌత్రిశిరసావివ || ౨౦ || సృజంతావిషుజా
 లానివీరౌవానరమధ్యగౌ | ఇమాతావితిసంచిత్యసజ్జంకృత్వాచకాముకమ్ || ౨౦ || సంతతానేషుధారాభిషజః స్య ఇవవృ
 ష్టిమా | సతువైహాసంప్రాప్య సరథౌ రామలక్షణౌ || ౨౦ || అచతుర్విషయేతిస్థన్వివ్యాధనిశితైశ్శరైః | తాతస్యశరవే
 గేనపరీతౌ రామలక్షణౌ || ౨౩ || ధనుషీనశరేకృత్వాదివ్యమస్త్రంప్రచక్రతుః | ప్రచ్ఛాదయంతౌ గగనంశరజాలైః సహా
 తా || ౨౪ || తమస్త్రైస్సూర్యసంకాశైః నైవపస్పశతుశ్శరైః | సహిధూమాంధకారంచచక్రే ప్రచ్ఛాదయన్నభః || ౨౫ || ది
 శశ్చాంతరధే శ్రీమానీహారతమసావృతాః | నైవజ్యాతలనిఘోషోనవనేమిఖురస్వనః || ౨౬ || శుశ్రువేచరతస్తస్యన
 చరూపంప్రకాశతేషునాంధకారేతిమిరేశరవషణ్మివాచ్ఛతమ్ || ౨౭ || సవవషణ్మహాబాహునా రాచశరవృష్టిభిః | స
 రామంసూర్యసంకాశైః శరైరదక్షవరోభృశమ్ || ౨౮ || వివ్యాధసమరే ప్రద్యుసర్వగాత్రేషురావణిః | తౌహస్యమానౌ
 నారాచైధారాభిరివపర్వతౌ || ౨౯ || హేమపుంఖాన్సరవ్యాహృతిగ్నాన్ముచతుశ్శరాః | అంతరిక్షే సమాసాద్యరా
 వణింకంకపత్రిణః || ౩౦ || నికృతపతగాభూమాపేతుస్తేతోణితాప్లుతాః | అతిమాత్రశరౌఘేణిష్యమానౌ సరోన్మమా ||
 ౩౧ || తానిమాసతతోభద్రైరనేకైః నిచక్రంతతుః | యతోహిదదృశాతేతాశరాన్నిపతితాశితా || ౩౨ || తతస్తుతాదాశ
 రథీసస్త్రిజాతేస్త్రముత్తమమ్ | రావణిస్తుదిశస్సర్వారథేనాతిరథఃపత || ౩౩ || వివ్యాధతౌదాశరథీలఘ్నస్త్రోనిశితైశ్శ
 రైః | తేనాతివిధౌతావీరౌక్కుపుంజైః సుసంహితైః || ౩౪ || బభూవతుదాశరథీపుష్పితావివకింశుకా | నాస్యవేదగతింకిం
 చిన్నచరూపంధనుశ్శరా || ౩౫ || సచాస్యద్విదితంకించితూర్సర్యస్యేవాబ్రసంప్లవే | తేనవిధౌశ్చహరయోనిహతాశ్చగ
 తాసవః || ౩౬ || బభూవుశ్శతశస్త్రపతితాధరణీతలే | లక్షణస్తుసుసంక్రుద్ధౌ భ్రాతరంవాక్యమబ్రవీత్ || ౩౭ || బ్రాహ్మ
 మస్త్రంప్రమోక్ష్యామివధాథాంసర్వరక్షసామ్ | తమువాచతతో రామో లక్షణంశుభలక్షణమ్ || ౩౮ || నైకస్య హేతోర
 త్సౌసిప్రథివ్యాంహంతుమహాసి | అయుధ్యమానంప్రచ్ఛన్నంప్రాంజలింశరణాగతం || ౩౯ || పలాయంతంప్రమత్తంవా
 నత్వంహంతుమిహాహాసి | అస్యైవతువధేయత్సంకరిష్యావోమహాబల || ౪౦ || అవేక్ష్యావోమహావేగానస్త్రానాశీవిషో
 పమాః | తమేనంమాయయాతుద్రమంతహితరథంబలాత్ || ౪౧ || రాక్షసంసిహనివ్యంతిదృష్ట్వావానరయూధపాః ||
 యద్యేషభూమింవిశతేదివంవారసాతలంవాపినభస్థులంవా | ఏవంనిగూఢోపిమమాస్త్రదగ్ధఃపతివ్యతేభూమితలేగతాసుః
 ౪౨ || ఇత్యేవముక్త్వావచనంమహత్కారఘ్నప్రవీరః ప్లవగౌత్తమైవృతః | వధాయరౌద్రస్యస్యశంసకమణస్తదామ
 హత్కాత్వరితంనిరీక్షతే || ౪౩ || ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే - అశీతమస్సర్గః - *****

విజ్ఞాయతుమనస్తస్యరాఘవస్యమహాత్మనః | సన్నివృత్యాహవాత్తస్తాత్ప్రవివేశపురింతతః || ౧ || సోనుస్తృత్యవ
 థం తేషాంరాక్షసానాంతరస్వి నామ్ | శ్రోథతామ్రక్షణశ్శూరోనిజః గామాథరావణిః || ౨ || సపశ్చిమేనద్వారేణనిర్య
 యారాక్షసైవృతః | ఇంద్రజిత్తుమహావీర్యః పాలస్త్యోదేవకంటకః || ౩ || ఇంద్రజిత్తుతతోదృష్ట్వా భ్రాతరౌరామలక్షణౌ |
 రణాయాభ్యుద్యతౌవీరౌమాయాంప్రాదుష్కరోత్తదా || ౪ || ఇంద్రజిత్తురథేస్తావ్యసీతాంమాయామయీంతతః | బలెన
 మహతావృత్యతస్యావధురోచయత్ || ౫ || మోహనాథంతుసర్వేషాంబుద్ధింకృత్వాసుదుఃఖతిః | హంతుంసీతాంవ్య
 వసితోవాసరాభిముఖోయయా || ౬ || తందృష్ట్వాత్వభినిర్వాంతంనగర్యాః కాననౌకసః | ఉత్పేతురభినంక్రుద్ధాశ్శిలాహస్తౌ
 యుయుక్సవః || ౭ || హనూమాపురతస్తేషాంజగామకపికుంజరః | ప్రగృహ్యసుమహచ్ఛృంగంపర్వతస్యదురాసదమ్ || ౮ ||
 సదదర్శహతానందాంసీతామింద్రజితౌరథేపకవేణీధరాందీనాముపవాసకృశాననామ్ || ౯ || పరిక్లిష్టైకవసనామమృజాం
 రాఘవప్రియామ్ | రజౌమలాభ్యామాలిప్తైస్సర్వగాత్రైర్వరస్త్రియామ్ || ౧౦ || తాంనిరీక్ష్యముహూతంతుమైథిలీత్య

ధ్యవస్యచాబళూవాచిరదృష్టహితేనసాజనకాశ్చజా||౧౧|| తాందృష్ట్యమలదిద్ధాంగీరథస్తాంత్ర మైథిలీమ్ | బాష్పవ
 ర్యాకులముబోహనూమావ్యధితోభవత్||౧౨||అబ్రవీత్తాంతుశోకాతాంనిరానందాంతపస్విసీమ్| సీతాంరథస్థితాం
 దృష్ట్వా రాక్షసేంద్రసుతాశ్చితామ్||౧౩||కింసమథితమస్యేతిచింతయ సమహాకపిః| సహతైర్వానరశ్రేష్ఠైరభ్యధా
 వతరావణిమ్||౧౪||తద్వానరబలందృష్ట్వా రావణిఃక్రోధమూర్ఛితః| కృత్వావికౌశంఃస్త్రింశంమూర్ఛిసీతాంపరాష్పు
 శత్||౧౫|| తాంస్త్రియంపశ్యతాంతేహంతాడయామాసరావణిః| క్రోశంతీంరామరామేతిమాయయాచాజితాంర
 థే||౧౬|| గృహీతమూర్ఛజాందృష్ట్వాహనూమాదైన్యమాగతః| శోకజంబరినేత్రాభ్యాముత్పజన్తారుతాత్మజః ||
 ౧౭ || తాందృష్ట్వాచారుసర్వాంగీంరామస్యమహిషీంప్రియామ్|అబ్రవీత్పరుషంవాక్యంక్రోధాద్రుతౌధిపాక్షజమ్||
 ౧౮||మరాత్మన్నాత్మనాశాయకేశపక్షపరామృశః|బ్రహ్మర్షీణాంకులెజాతోరాక్షసీంయోనిమాశ్రితః||౧౯|| ధిక్త్వాం
 పాపసమాచారంయస్య తేమతిరీద్యశీన్రుశంసానార్యదువృత్తతుద్రపాపపరాక్రమ|| ౨౦|| అనార్యస్యేదృశంకమ
 ఘృణాతేనాస్తినిఘ్నణాఽమృతాగృహాచ్ఛరాజ్యాచ్ఛరామహస్తాచ్ఛమైథిలీ||౨౧|| కింతవైషాపరాద్వాహియదేనాంహం
 తుమిచ్ఛసి|సీతాంచహత్వానచిరంజీవిష్యసికథంచ||౨౨||వధాహాకమణానేనమమహస్తగతోహ్యసి|యేవైస్త్రిఃసూ
 తినాంలోకాలోకవద్దైవముకుత్సితాః||౨౩||ఇహజీవితముత్పజ్యప్రేత్యతాప్రలపస్యసీ| ఇతిబ్రువాణోహనుమా
 సాయుధైర్హారిభివృతః||౨౪||అభ్యధావతసంక్రుద్ధోరాక్షసేంద్రసుతంప్రతి | అపతంతంమహావీర్యంతదనీకంవనౌక
 సామ్||౨౫||రక్షసాంభీమకాయానామనీకంతున్యవారయత్ | సతాంబాణసహస్రేణవిత్కౌభ్యహరివాహినీమ్||౨౬||హ
 రిశ్రేష్ఠంహసూమంతమింద్రజిత్ప్రత్యువాచహానుగ్రీవస్త్యంచరామశ్చయన్నిమిత్తమహాగతాః||౨౭|| తాంహనిష్యా
 మివైదేహీమద్యైవతవపశ్యతః|ఇమాంహత్వాతతోరామంలక్ష్మణంత్వాంచవానర|| ౨౮|| సుగ్రీవంచవధిష్యామితంచా
 నార్యంవిభీషణమ్ | నహంతవ్యాఃస్త్రియశ్చేతియద్భ్రవీషిష్ణవంగమ్||౨౯||పీడాకరమమిత్రాణాంయత్స్యతాతావ్య
 మేవతత్ | తమేవముక్త్యురుదతీంసీతాంమాయామయీంతదా||౩౦||శితధారేణఖడ్గేననిజఘానెంద్రజిత్స్వయమ్ | య
 జ్ఞోపవీతమాగేణాభిన్నాతేనతపస్విని||౩౧||సాపృథివ్యాంపుథుశ్రోణీపపాతప్రియదశనా| తామింద్రజిత్స్వయంహ
 త్వాహనూమంతమువాచహా||౩౨||మయారామస్యపశ్యేమాంకౌపేనచనిషూదితామ్ | ఏషావిశస్తావైదేహీవిభూషః
 పరిశ్రమః||౩౩||తతఃఖడ్గేనమహతాహత్వాతామింద్రజిత్స్వయమ్|హృష్టస్సరథమాస్థాయఃసనాచమహాస్వనమ్||౩౪||
 వానరాశ్చశ్రుచుశ్శబ్దమదారేప్రత్యవస్థితాః|వ్యాదితాస్యస్యనదతస్త్యుగంసంశ్రితస్యచ||౩౫|| తదాతుసీతాంఽనిహ
 త్యమమతిఃప్రహృష్టచేతాస్సుబళూవరావణిః| తంహృష్టరూపంసముదీత్యవానరావిషణ్ణరూపాస్సమభిప్రదుప్రవుః||
 ౩౬ || ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే-ఎకాశీతితమస్సగః *****

శ్రుత్వాతుభీమనిహ్రోదంశక్రాశనిసమస్వనమ్|వీక్షమాణాదిశస్సర్వాదుప్రపుర్వానరషభాః||౧|| తాను
 వాచతతస్సర్వాహనూమాన్తారుతాత్మజః|విషణ్ణవదనాదీనాంస్త్రస్తావిద్రవతఃపుగ్ధః||౨|| కస్త్యాద్విషణ్ణవదనా
 విద్రవద్వైష్ణవంగమాః| త్యక్తయుద్ధసముత్సాహఃశూరత్వంక్వసువోగతమ్||౩||పుగ్ధతోనుప్రజద్వంమామగ్రతోయాం
 తమాహవేశూరైరభిజసోపేతైరయుక్తంసోనివతితుమ్|| ౪ || తఎవముక్తాస్సంహృష్టావాయుపుత్రేణధీమతా|శైల
 శృంగాణ్యగాంశ్చైవజగ్మహుహృష్టమాససాః || ౫ || అభిపేతుశ్చగజంతోరాక్షసావానరషభాః|పరివార్యహ
 నూమంతమన్వయుశ్చమహాహవే||౬||సలైర్వానరముఖైశ్చహనూమాసర్వతోవృతః| హుతాశనఇవార్చిష్టానద
 హచ్ఛత్రువాహినీమ్||౭||సరాక్షసానాంకదనంచకారసుమహాకపిః|వృతోవానరసైన్యేనకాలాంతకయమోపహః||౮||స
 తుకౌపేనచావిష్టఃశోకేనచమహాకపిః| హనూమాకరావణిరథేపాతయన్తహతీంశిలామ్||౯|| తామాపతంతీందృష్ట్వావ
 రథస్సాగధినాతదా| విధేయాశ్వసమాయుక్తస్సుహూరమపవాహితః || ౧౦ || తమింద్రజితమప్రాప్యరథస్థంసహసార
 ధిమ్|వివేశధరణీంభిత్వాసాశిలావ్యభముద్యతా||౧౧||పాతితాయాంశిలాయాంతురక్షసాంవృధితాచమూః | నిపతం
 త్యాచశిలయా రాక్షసామధితాభృశమ్||౧౨||తమభ్యధావతశతోనదంతఃకాననౌకసః|తేప్రమాంశ్చమహాకాయా
 రిశృంగాణిచోద్యతాః||౧౩||విక్షిపుద్విషతాంసంఖ్యేవానరాభీమవిక్రమాః| వృక్షశైలమహావషణంవిస్మజంతఃష్ణవంగ

మాః॥౧౮॥శత్రుశాంకదనంచత్రు సేదశ్చవివిధైఃస్వరైః॥వానరైస్తైమహాభీమైఃఘోరయాపానిశాచరాక్షి౧౮॥
 శ్యాదభిహతావృతైవ్యవేష్టంతరణాజిరైస్వసైన్యమభివీత్యాథవానరైఃజితమింద్రజిత౧౯॥ప్రగృహీతాయుధః
 శ్రుద్ధపరానభిముఖోయయా॥సశరోఘానవస్పృజాస్వప్రేన్యేనాభిసంవృత౧౯॥జహూనకపిశామూలాశుబహూశా
 దృష్టవిక్రమః॥శూలైరశనికలైశ్చపట్టసైకూటముద్గరైః॥౧౯॥తేచాప్యనుచరాస్తస్యవానరాజఘ్నురోజసాసస్సం
 ధవిటపైస్సైలైఃశిలాభిశ్చమహాబలః॥౧౯॥హనూమాకదనంచక్రేరక్షసాంభీమకమః॥తేనాథనిహతాస్త్రస్తా
 రాక్షసాభీమవిక్రమాః॥౨౦॥పిప్రుతాశ్చతశస్పర్శైరాఘవస్యహితేషిణా॥సనివార్యపరానీకమబ్రవీత్తాన్యనాకసః॥
 ౨౦॥హనూమాసంనివతథ్వంసనసాధ్యమిదంబలమ్త్యక్త్వాప్రాణాణివేష్టంతోరామప్రియచికిషః॥౨౧॥య
 నిమిత్తంహియుధ్యామోహతాసాజనకాత్మజా॥ఇమమథాంహివిజ్ఞాప్యరామంసుగ్రీవమేవచ॥౨౩॥తాయత్ప్రతివిధా
 స్యేతేతత్కరిష్యామహేవయమ్॥ఇత్యుక్త్వావానరశ్రేష్ఠోవారయోసర్వవానరా॥౨౪॥శనైశ్శనైరసంత్రస్తస్సబల
 స్సన్నవతత॥సతంప్రేక్ష్యహనూమంతంవ్రజంతయత్రరాఘవః॥౨౫॥సహ్యాతుకామోదుష్టాత్కాతశ్చైత్యని
 కుంభిలామ్నికుంభిలామధిస్తాయపావకంజుహువేంద్రజిత౧౯॥౨౬॥యజ్ఞభూమ్యాంతువిధివత్పావకస్తైనరక్షసా॥హ
 యమానఃప్రజజ్వాలమాంసశోణితభుక్తదా॥౨౭॥సోఽపిపిన్దోదదృశేహూమాశోణితతపిః॥సంధ్యాకళివాది
 త్యస్సతీవ్రోగ్నిస్సముద్ధితః॥౨౮॥అథేంద్రజిద్రాక్షసభూతయేతుజహావహవ్యంవిధినావిధానవిత్॥దృష్ట్వావ్యతిస్థంత
 చరాక్షసాస్తైమహాసమూహాషునయానయజ్ఞాః॥౨౯॥ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండేద్వితీతమస్సర్గః॥*****
 రాఘవశ్చాపివిఫులంతంరాక్షసవనాకసామ్॥శ్రుత్వాసంగ్రామనిఘోషంజాంబవంతమువాచహ॥౧॥సా
 మ్యనూనంహనుమతాక్రీయతేకర్షదుష్కరమ్॥శ్రూయతేచమహాభీమస్సమహానాయథస్వనః॥౨॥తద్దచ్చకురుసాహ
 య్యంస్వబలెనాభిసంవృతః॥క్షీప్రమృక్షపతేతస్యకపిశ్రేష్ఠస్యయుధ్యతః॥౩॥ఋక్షరాజస్తథోక్తస్తుస్వేనాభీకేసనంవృ
 తః॥౪॥గచ్ఛత్పశ్చిమద్వారంహనూమాయత్రవానరః॥౫॥అథాయాంతంహనూమంతందదశక్షపతిఃపథి॥వానరైః
 కృతసంగ్రామైఃశ్వసద్భిరభిసంవృతః॥౬॥దృష్ట్వాపథిహనూమాంశ్చతమృక్షబలసంవృతమ్॥నీలమేఘనిభంభీమంసన్ని
 వార్యస్యవతత॥౭॥సతేనసహస్రైన్యేనసన్నికషంమహాయశాః॥శీఘ్రమాగమ్యరామాయదుఃఖితోవాక్యమబ్ర
 వీత్॥౮॥సమరేయుధ్యమానానామస్తాకంప్రేక్షతాంచసః॥జహూనరుదణీసీతామింద్రజిద్రావణాత్మజః॥౯॥ఉద్భ్రాం
 తచిత్తస్తాందృష్ట్వావిమణ్ణోహమరిందమతదహంభవతోవృత్తంవిజ్ఞాపయితుమాగతః॥౧౦॥తస్యతద్వచనంశ్రుత్వారాఘ
 వశోక్తమూర్ధితః॥నిపతతదాఘామోభిన్నమూలఇవద్రుమః॥౧౧॥తంభూమాదేవసంకాశంపతతందృశ్యరాఘవమ్॥
 అభిపేతుస్సముత్పత్యసర్వతఃకపిసత్తమాః॥౧౨॥అసించాసలిలైశ్చైనంపద్మోత్పలసుగంధిభిః॥ప్రదహంతమ
 సహ్యంచసహసాగ్నిమివోర్ధితమ్॥౧౩॥తంలక్ష్మణోధబాహుభ్యాంపరిష్పజ్యసుదుఃఖితః॥ఉవాచరామమస్వస్థం
 వాక్యంహేత్వథాసంయుతమ్॥౧౪॥శుభవత్క్షణినిష్ఠంతంత్యామార్యః॥జితేంద్రియమ్॥అనథేభ్యాసశక్తోతిత్రా
 తుంధమోనిరథః॥౧౫॥భూతానాంస్థావరాణాంచజంగమానాంచదశనమ్॥యథాస్థితథాధమస్తేననాస్తీతి
 మేతి॥౧౬॥యథైవస్థావరంవృక్తంజంగమంచతథావిధమ్॥నాయమర్థస్తథాయుక్తస్త్వద్విధానవిపద్యతే॥౧౭॥యద్యథ
 మోభవేన్నాతోరావణోనరకంవ్రజేత్॥భవాంశ్చధర్మయుక్తోవైవేవంవ్యసనమాఘ్నయాత్॥౧౮॥తస్యచవ్యసనా
 భావాద్వ్యసనంచగతేత్వయి॥థమోభవత్యథమశ్చపరస్పరవిరోధినా॥౧౯॥థమేణోపలభేద్ధర్మమథమంచాప్య
 థమతః॥యద్యథమేణయ్యజ్యేయ్యైర్వెష్వధర్మప్రతిష్ఠితః॥౨౦॥యదిథమేణయ్యజ్యేరక్షనాధర్మరుచయోజనాః॥థ
 మేణచరతాంధమస్తథాచైషాంఫలంభవేత్॥౨౧॥యస్మాదథావివధాంతేయేష్యథమః॥ప్రతిష్ఠితః॥క్షిశ్యం
 తేథమశీలాశ్చతస్మాదేతానిరథకా॥౨౨॥వధ్యంతేపాపకమాణోయద్యథమేణరాఘవ॥వధకమహతో
 ధమఃసహతఃకంపధివృత్తి॥౨౩॥అథవావిహితేనాయంహస్యతేహంతివాపరమ్॥విధిరాలిప్యతేతేనససహపేనకర్తృణా
 ౨౪॥అప్యప్రతికారేణివ్యక్తేనాసతాసతా॥కథంశక్యంపరంప్రాప్తుంధమేణారివికళనా॥౨౫॥యదిసతస్యైత్స
 తాంముఖ్యనాసతస్యైవకించనత్వయాయదీదృశంప్రాప్తుంతస్మాత్సన్దేహపద్యతే॥౨౬॥అథవాదుర్భిభాక్షిబోబ

అంధమోనువతః తే మర్చల్లోహృతమర్యాదోనసేవ్యశ్చితి మేమతి || ౨౬ || బలస్యయది చేడ్గర్వో గుణభూతః పరాక్రమే | ధ
 మముత్సృజ్యవతః స్వయథాధర్మే తథాబలే || ౨౭ || అథచేత్సత్యవచనంధమః కిలపరంతపానృత స్వయ్యకరుణః కింభ
 ధ్ధ స్వయాపితా || ౨౮ || యదిధర్మో భవేద్భూతో హ్యధమోవాపరంతప | నస్తహత్వామునిం వజ్రీకుర్యాదిజ్ఞాంతత
 తు || ౨౯ || అధర్మ సంశ్రితోధర్మో వినా శయతి రాఘవ సర్వ మేతద్యథా కామం కాకుత్ స్థకురు తేనర || ౩౦ || మమ చేదంసు
 తంతాతధర్మో యమితి రాఘవధర్మ మూలంత్వయాభిన్నం రాజ్యముత్సృజతాతదా || ౩౧ || అథేభ్యోహివివృద్ధేభ్యస్సం
 వృత్తేభ్యస్తతస్తతః క్రియాస్సర్వాః ప్రవతం తేవర్వతేభ్యశ్చివాపగా || ౩౨ || అథేనహివియు క్తస్యపురుషస్యాత్మ తేజ
 సః పుష్పిద్వ్యం తే క్రియాస్సర్వాః ప్రేక్షుసరితోయథా || ౩౩ || సోయమథంపరిత్యజ్యసుఖ కామస్సఖోచితః | పాపమా
 రభ తేకతుం తతోదోషః ప్రవతః తే || ౩౪ || యస్యాథాః స్తస్యమిత్రాణి యస్యాథాః స్తస్యబంధవాః | యస్యాథాః స్స
 పుమాలోకేయస్యాథాః స్సచపండితః || ౩౫ || యస్యాథాః స్సచవిక్రాంతోయస్యాథాః స్సచబుద్ధిమాన్ | యస్యాథాః స్సచహ
 భాగూయస్యాథాః స్సగుణాన్వితః || ౩౬ || అథేస్యై తేపరిత్యాగేదోషః ప్రవ్యాప్యతామయా రాజ్యముత్సృజతావీరయే
 నబుద్ధి స్వయాకృతా || ౩౭ || యస్యాథాః ధర్మ కామాథాః స్తస్య సర్వం ప్రదక్షిణమ్ | అథ నేనాథః కామేన నాథశ్చ
 క్రూరివినిష్ఠ తా || ౩౮ || హామః కామశ్చదర్పశ్చధమః క్రోధశ్చ మోదమః | అథా దేతాని సర్వాణి ప్రవతం తేనరాధిప
 ౩౯ || యేహంనశ్యత్యయం లోకశ్చరతాంధమచారిణామ్ | తేథా స్తస్యినదృశ్యం తేదుది నేమయథాగ్రహః || ౪౦ ||
 త్వయి ప్రవ్రాజితేవీరగురోశ్చవచనేస్థితే రక్షసాపహృతా భార్యాప్రాణైః ప్రియతరాతప || ౪౧ || తదద్యదిపులంపీరదుః
 ఖమింద్రజితాకృతమ్ | కర్మణావ్యపనేహ్యమితస్తాదు త్తిష్ఠరాఘవ || ౪౨ || ఉత్తిష్ఠనశాస్త్రాలదీఘుభా హూదృఢవ్రత
 కిమాత్మానంమహాత్మానమాత్మానం నావబుధ్యసే || ౪౩ || అయమనఘతవోదితః ప్రియాథంజనకసుతానిధనంనిరీక్ష్యరుప్తః
 సహాయగజరథాంసరాక్షసేంద్రాంభృశమిషుభిర్వినిపాతయామిలంకామ్ | ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే త్ర్యశీతమ స్సగ్ - ౩

రామనూశ్వాసయానేతులక్ష్మణే భ్రాతృవత్సలే | నిక్షిప్యగుల్మస్వస్థానేత త్రాగచ్ఛద్విభీషణః || ౧ || నానా
 ప్రహరణైర్విరైశ్చతుర్భిరభిసంవృతః | నీలాంజనచయాకారైర్నాతంగై రివయాధవః || ౨ || సాభిగమ్యమహాత్మానంరాఘ
 వంశోకలాలసమ్ | వానరాంశ్చైవదదృశేబాష్పపర్యాకుతేత్రణామ్ || ౩ || రాఘవంచమహాత్మానమిత్యైకుకుటనందనమ్ |
 దదర్శ మోహమాపన్నంలక్ష్మణస్యాంకమాశ్రితం || ౪ || వీడితంశోకసంతప్తందృష్ట్వా రామంవిభీషణః | అంతదుఃఖేనదీనా
 త్వాకిమేతదితినాబ్రవీత్ || ౫ || విభీషణముఖందృష్ట్వాసుగ్రీవంతాంశ్చవానరామ్ | లక్ష్మణోవాచమందాథమిదంబాష్పప
 రిష్టుతః || ౬ || హతామింద్రజితాసీతామిహశ్రుతైర్వివరాఘవః | హనూమద్వచనాత్సేన్యత్రతోమోహముపాగతః || ౭ || క
 థయంతంతుసామిత్రింసన్నివార్యవిభీషణఃపుష్కలాథమిదంవాక్యంవిసంజ్ఞంరామమబ్రవీత్ || ౮ || మనుజేంద్రాథా
 రూపేణయదుక్తంచహనూమతా | తదయుక్తమహంమన్యేసాగరస్యేవశోషణమ్ || ౯ || అభిప్రాయంతుజానామిరావణ
 స్యమరాత్మనః | సీతాంప్రతిమహాబాహూనచఘాతంకరిష్యతి || ౧౦ || యాచ్యమానస్సుబహుశోమయాహితచికిషుణా
 వైదేహీముత్సృజస్వేతివచతత్కృతవాణవచః || ౧౧ || నైవసామ్నానభేదేనసదా నెనకుతోయుధా | సాద్రష్టుమపితకేయేత
 నైవచాన్యేనకేనచిత్ || ౧౨ || వానరాన్మోహయిత్వాతుప్రతియాతస్సరాక్షసః | వైత్యునికుంభిలాంనామతత్రహూ
 మంకరిష్యతి || ౧౩ || హుతవానుపయాతోహిదేవైరపిమరాసదైః | దురాధర్మోభవత్యేవసంగ్రామేరావణాత్మజః || ౧౪ || తే
 నమోహయతానూనమేహమాయాప్రయోజితా | విష్ణుమన్విచ్ఛతాతత్రవానరాణాంపరాక్రమే || ౧౫ || ససైన్యాస్త
 త్రగచ్ఛామోయావత్తన్నసమాప్యతే | త్యజేమంసరశాదూలమిథ్యాసంతాపమాగతమ్ || ౧౬ || సదతేహిబలంసర్వం
 దృష్ట్వాత్వాంశోకకశితమ్ | ఇహత్వంస్పృహ్యదయస్తేష్టసత్వసముచ్చితః || ౧౭ || లక్ష్మణం ప్రేషయాస్తాభిసహసై
 న్యానుకషిభిః | ఏషతంసరశాదూలోరావణింనిశితైశ్శరైః || ౧౮ || త్యాజయిష్యతితత్కామతతోవధ్యోభవిష్యతి | త
 స్యైతేనిశితాస్తేత్యాఃపత్రిపత్రాగవాజినః || ౧౯ || పతత్త్రిణిఇవాసామ్యాఃశరాఃపాస్యంతిశోణితమ్ | తంసందిశమహ
 బాహూలక్ష్మణంశుభలక్షణమ్ || ౨౦ || రాక్షసస్యవిశాశాయవజ్రంవజ్రధరోయథా | మనుజవరసకాలవిప్రకషోరిపుస
 ధనంప్రతియఃకుమోద్యకతుమ్ | త్వనుతిస్మజరిపోర్వధాయవాణీమమరరిపోమథనేయథామహేంద్రః || ౨౧ || సమాప్త

తమా హి సరాక్ష సాధిపోభవత్యద్య శ్యః సమ రేసు రేసు రైః॥ యుయుత్స తా తేన సమా ప్రకమః తాభ వేత్సు రాణామపి సంశయోమహా॥ ౨౨॥ ఇతి శ్రీమద్యుద్ధ కాండ చతురశీ తిలమ స్స గణః. *****

తస్య తద్వచనం శ్రు త్వా రాఘవశ్శోకకశితః॥ నౌపధారయ తేవ్య క్తం యదు క్తం తేన రక్షసా॥ ౧॥ తత్తా ధైర్య మవష్టభ్య రామః పరపురంజయః॥ విభీషణము పాసేనము వాచకపిసన్నిధౌ॥ ౨॥ నైర్యతాభవ తేవాక్యం యదు క్తం తెవిభీషణ॥ భూయస్తచ్చోశ్రమిచ్చామి బ్రూ హియ తైవివక్షితమ్॥ ౩॥ రాఘవస్యవచః శ్రు త్వా వాక్యం వాక్యవిశారదః॥ య త్తత్పునరిదం వాక్యం బభాషే సవిభీషణః॥ ౪॥ యథాజ్ఞప్తం మహాబాహూత్వ యాగుల్మని వేశనమ్॥ తత్తథానుస్థితం పీఠ త్వద్వాక్య సమనంతరమ్॥ ౫॥ తాన్యనీకాని సర్వాణి విభక్తాని సమంతతః॥ విన్యస్తా యూధపా శ్చైవ యథాన్యా యం విభాజితః॥ ౬॥ భూయస్తామనువిజ్ఞాప్యంత చ్ఛృణుస్వ మహాయశః॥ త్వయ్య కారణం సంతప్తే సంతప్త హృదయావయవమ్॥ ౭॥ త్వజ రాజన్నిమంశోకం మిథ్యాసంతాపమాగతమ్॥ తదీయాత్వజ్యతాంచితాశశ్రు హాష వివధానీ॥ ౮॥ ఉద్యమః క్రియతాగివీ రహషః స్సముపసేవ్యతామ్॥ ప్రాప్తవ్యాయది తేనీలాహంతవ్యాశ్చ నిశాచరాః॥ ౯॥ రఘునందనవత్స్యమిశ్రూయతాం మేహితం వచః॥ సాధ్వయం యాతు సామిత్రిబలేన మహతావృతః॥ ౧౦॥ నికుంభిలా యాంసంప్రాప్త హంతు రావణిమా హవే॥ ధనుమండలనిర్దుక్తైరాశీవిషవిషోపమైః॥ ౧౧॥ శరై హాంతుం మహేష్వాసో రావణిం సమితింజయః॥ తేనవీరేణ తప సావరదానాత్వ యంభువః॥ ౧౨॥ అస్త్రం బ్రహ్మశిరః ప్రాప్తం కామగాశ్చ తురంగమాః॥ సమషసహ సైన్యేన ప్రాప్తః కిల నికుంభిలామ్॥ ౧౩॥ యద్యుత్తిష్ఠేత్ శ్రుతాథోసాహతాశ్చ సర్వాంశ్చ విద్ధినః॥ నికుంభిలామసంప్రాప్త మహుతాగ్నించయోరిపుః॥ ౧౪॥ తమాతతాయినంహన్యాదిం ద్రశ త్రోస్స తేవధః॥ వరోదత్తోమహాబాహూ సర్వ లోకేశ్వరేణ వై॥ ౧౫॥ ఇత్యేవం విహితో రాజన్వధ స్తస్యైషధీమతః॥ వధాయేంద్రజితో రామ సందిత స్వమహాబల॥ ౧౬॥ హతే తస్మిన్ హతం విద్ధి రావణం ససుహృజ్జనమ్॥ విభీషణవచః శ్రు త్వా రాఘవో వాక్యమబ్రవీత్॥ ౧౭॥ జానామి తస్య రోద్రస్య మా యాంసత్యపరాక్రమః॥ సహిబ్రహ్మస్త్రవిత్పాజ్ఞోమహామాయోమహాబలః॥ ౧౮॥ కరోత్యసంజ్ఞాసంప్రాప్త మేదే వాశవరుణానమి॥ తస్యాంతరిక్షే చరతోరథస్థస్య మహాయశః॥ ౧౯॥ సగతిజ్ఞాయ తేవీరసూర్య స్యేవాభ్ర సంప్లవే॥ రాఘవస్తురిపోజ్ఞాత్వా మాయావీర్యం దురాత్మనః॥ ౨౦॥ లక్ష్మణంకీర్తిసంపన్నమిదం వచసమబ్రవీత్॥ యద్వానరేంద్రస్య బలం తేన సర్వేణ సంవృతః॥ ౨౧॥ హనూమత్ప్రముఖైశ్చైవ యూధపైస్స హలక్ష్మణ॥ జాంబవేనక్షపతి నాసహ సైన్యే న సంవృతః॥ ౨౨॥ జహితం రాక్షస సుతం మాయాబలవిశారదమ్॥ అయంత్యాంసవివైస్సాధం మహాత్పారజనీచరః॥ ౨౩॥ అభిజ్ఞస్తస్య దేశస్య పృథ్వుతోనుగమిష్యతే॥ రాఘవస్యవచః శ్రు త్వా లక్ష్మణ సువిభీషణః॥ ౨౪॥ జగ్రాహ కార్ముక శ్రేష్ఠ మన్యట్ఠిమపరాక్రమః॥ సన్నద్ధః కవచీభుజ్జీసశరోహేమచాపధృత్॥ ౨౫॥ రామపాదావుపస్పృశ్య హృష్టస్సేమిత్రిరబ్రవీత్॥ అద్యమత్కార్ముకౌస్తుక్తాశ్చ రానిర్భిద్య రావణిమ్॥ ౨౬॥ అంకామభిపతిష్యంతిహంసాః పుష్కరిణీమివ॥ అద్యైవ తస్య రోద్రస్య శరీరం మామకాశ్శరాః॥ ౨౭॥ విధమిష్యంతిభిత్వా తం మమచాపగుణాఽఽన్యతాః॥ సపవముక్త్యా ద్యుతిమావచనం భ్రాతురగ్రతః॥ ౨౮॥ సరావణివధాకాంక్షీలక్ష్మణ స్త్వరితోయయా॥ సోభివాద్యగురోః పాదౌకృత్వా చాపిప్రదక్షిణమ్॥ ౨౯॥ నికుంభిలామభియయాచైత్యం రావణిపాలితమ్॥ విభీషణేన సహితో రాజపుత్రః ప్రతాపవాక్॥ ౩౦॥ కృతస్వస్త్యయ నౌభ్రాత్రాలక్ష్మణ స్త్వరితోయయా॥ వానరాణాంసహ సైన్యహనూమావహుభివృతః॥ ౩౧॥ విభీషణ శ్చ సామాత్యస్తదాలక్ష్మణమన్వగాత్॥ మహతాహరి సైన్యేన సవేగమభిసంవృతః॥ ౩౨॥ ఋక్ష రాజబలంపై వదదశః పథి విస్థితమ్॥ సగత్వా మరమధ్వానం సామిత్రిత్రితనందనః॥ ౩౩॥ రాక్షసేంద్ర బలందూరాదపశ్యద్వాహమాస్థితమ్॥ స సంప్రాప్తధనుష్పాణిమా యాయాగమరిందమః॥ ౩౪॥ తస్థాబ్రహ్మవిధానేన విజేతుం రఘునందనః॥ విభీషణేన సహితో రాజపుత్రః ప్రతాపవాక్॥ ౩౫॥ అంగదేన చవీరేణ తథానిలమతేన చ॥ వివిధమమలశస్త్రభాస్వరంతద్వజహనం విపులం మహారథైశ్చ॥ ప్రతిధయతమమ ప్రమేయవేగంతిమిరమివద్విషతాంబలం వివేశ॥ ౩౬॥ ఇతి శ్రీమద్యుద్ధ కాండ పంచాశీ తిలమ స్స గణః. *****

అథ తస్యా మవస్థాయాం లక్ష్మణం రావణానుజః విచింత్య రాక్షసో వాక్యమథః సాధకమబ్రవీత్॥ ౧॥ యదేతద్రా

క్షు సానీకం మేఘశ్యామం ప్రలోక్యతే | పతదా యోధ్యతాం శీఘ్రం కపిభిః పాదపాయుధైః || ౨ || అస్యానీకస్య మహతోభేద
నేయతలక్షణః | రాక్షసేంద్రసుతోయస్త్రిభిశ్చేద్యశ్యోభవిష్యతి || ౩ || సత్వమింద్రాశనిప్రఖ్యైశ్చైరవకిరణపరాఽల
భిర్రవాశుయావద్వై నైతత్ర-మ-సమాప్యతే || ౪ || జహివీరచురాత్మానం మాయావృత్తమధార్మికమ్ | రావణింక్రూర
కనూణం సర్వలోకభయావహమ్ || ౫ || విభీషణవచః శ్రుత్వా లక్షణశ్శుభలక్షణః | వవషశరవర్షాణి రాక్షసేంద్రసుతం
ప్రతి || ౬ || ఋత్యాశ్శాఖామృగాశ్చ పిశ్చైలవృక్షశిలాయుధాః | అభ్యధావంతసహితాస్తదనీకమవస్థితమ్ || ౭ || రాక్షసాశ్చ
శితైర్బాణైరసిభిశ్చక్తితోమరైః | ఉద్యతైస్సమవతంతకపిసైన్యజిహ్వాంసవః || ౮ || ససంప్రహరస్తుములః సంజజ్ఞేక
భిరక్షసామ్ | శబ్దేనమహతాలంకాం నాదయవై సమంతతః || ౯ || శస్త్రైశ్చ బహుధాకారైశ్చితైర్బాణైశ్చ పాదపైః | ఉ
ద్యతైర్గిరిశృంగైశ్చ ఘోరైరాకాశమావృతమ్ || ౧౦ || రాక్షసావానరేంద్రేషు వికృతాననబాహవః | నిపాతయంతఃశ
స్త్రాశివక్రస్త్రేషు మహాస్థయమ్ || ౧౧ || తథైవ సకలైర్వత్సైర్గిరిశృంగైశ్చ వానరాః | అభిజఘ్నుర్విజఘ్నుశ్చ సమరే
రాక్షసర్షభాః || ౧౨ || ఋక్షవానరముఖ్యైశ్చ మహాకాయైర్మహాబలైః | రక్షసాం వధ్యమానానామహాస్థయమజాయ
త || ౧౩ || స్వమనీకం వివణ్ణం తు శ్రుత్వా శత్రుభిరద్వితమోత్సక్తస్స గింద్రజిహ్వుః ప్రమసమాప్యైవకర్తృతత్ || ౧౪ || సతుకర్మ
ణ్యనివృత్తైమనశ్శల్కమివోద్వహాః | పరిత్రాతుం బలం శీఘ్రమువచక్రామశక్రజితః || ౧౫ || వృతాంధకారాన్నిగత్య
జాతక్రోధస్స రావణిః | అరురోహరథం సజ్జంఘూర్వయుక్తం సరాక్షసః || ౧౬ || సభీమకాముకధరః కాలమేఘసమప్ర
భః | రక్తాస్యసయనః శ్రుద్ధోబభౌమృత్యురివాంతకః || ౧౭ || దృష్ట్వైవతురథస్థంతంపర్యవతతతద్బలమోరక్షసాం భీమవేగా
నాం లక్షణేన యుత్సతామ్ || ౧౮ || తస్మిన్స్తుకాలే హనుమానుత్పాట్య సుదురాసదమ్ | ధరణీధరసంకాశం మహావృక్షం
మహాబలం || ౧౯ || సరాక్షసానాంతత్రైన్యం కాలాగ్నిరివనిదహాః | చకార బహుభిర్వత్సైనికస్సంజ్ఞాయుధివానరః || ౨౦ ||
విధ్వంసయంతంతరసాదృష్ట్వైవపవనాత్మజమ్ | రాక్షసానాం సహస్రాణి హనుమంతమవాకిరణ || ౨౧ || శితశూలధరా
శ్శూలైరసిభిశ్చ సిపాణయః | శక్తిభిశ్చక్తిహస్తాశ్చ పట్టనైః పట్టసాయుధాః || ౨౨ || పరిఘైశ్చ గదాభిశ్చ చక్రైశ్చ శుభదర్శ
నైః | శతశశ్చ శతఘ్నైభిరాయసైరపిముద్గరైః || ౨౩ || ఘోరైః పరశ్వధైశ్చైవ భీండివాలైశ్చ రాక్షసాః | ముష్టిభిర్వక్రక
లైశ్చ తలైరశనిసన్నిభైః || ౨౪ || అభిజఘ్నుస్సమాసాద్య సమంతాత్పర్వతోపమమ్ | తేహంచహనుమాన్ క్రుద్ధశ్చకార
కదనం మహత్ || ౨౫ || సదదశకపిశ్రేష్ఠమచలోపమమింద్రజితః | సూదయంతమమిత్రఘ్నం స్వబలం పవనాత్మజమ్ || ౨౬ ||
ససారథిమవాచేదం యూహియత్రైషవానరః | క్షయమేవహిసః కుర్యాద్రాక్షసానాముపేక్షితః || ౨౭ || ఇత్యుక్తసానరథి
స్తేనయయాత్త్ర సమారుతిః | వాహితస్తేనసరథోహనుమత్ ప్రముఖేస్థితః || ౨౮ || సోభ్యపేత్యశరాఖడ్గాః పట్టసాం
శ్చ పరశ్వధాః | అభ్యవషతదుధఃపోరావణిః కపిమూర్ధని || ౨౯ || తానిశస్త్రాణి ఘోరాణి ప్రతిగృహ్య సమారుతిః | రో
షేణ మహతావిస్తోవాక్యం చేదమువాచహ || ౩౦ || యుధ్యస్వ యదిశూరోసిరావణాత్మజదుమ్తే | వాయుపుత్రం స
మాసాద్యజీవన్న ప్రతియూస్యసి || ౩౧ || బాహుభ్యాం ప్రతియుధ్యస్వ యది మేద్వంద్వమోహవే | వేగం సహస్వదుబుధ్ధే
తతస్త్వంగరక్షసాం వరః || ౩౨ || హనుమంతం జిహ్వాంసంతం సముద్యతశరాసనమ్ | రావణాత్మజమచక్షే లక్షణాయ విభీష
ణః || ౩౩ || యోసావాసవనిజేతారావణస్యాత్మసంభవః | సపవరథమాస్థాయ హనుమంతం జిహ్వాంసతి || ౩౪ || తమప్రతిమ
శుంఢానైశ్చైశ్చ శ్రువిదారణైః | జీవితాంతకరైః ఘోరైః సామిత్రైరావణింజహి || ౩౫ || ఇత్యేవముక్తస్తుతదామహా
త్మా విభీషణేనారి విభీషణేన | దదశతం పర్వతసన్నికాశం రణేస్థితం భీమబలం సదంతమ్ || ౩౬ || ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే - ష
డశీతమస్స గాః - ***** ఏవముక్త్యాతుసామిత్రింజాతరోహా విభీషణః | ధనుష్పాణింతమాదా
యత్పరమాణోజగామసః || ౧ || అవిదూరంతతోగత్వా ప్రవిశ్య చమహద్వనమ్ | దశయామాస తత్ర-మ-లక్షణాయ వి
భీషణః || ౨ || నిలజీమూతసంకాశం న్యగ్రోధం భీమదశనమ్ | తెజస్విరావణభ్రాతా లక్షణాయ న్యవేదయత్ || ౩ || ఇ
హేమాపహరం భూతానాం బలవా రావణాత్మజః | ఉపహృత్యతతః పశ్చాత్సంగ్రామమభివతతే || ౪ || అదృశ్యస్సర్వభూ
తానాంతతోభవతి రాక్షసః | నిహంతి సమరేశక్రూరబధ్నాతి చ శరోత్తమైః || ౫ || తమప్రవిష్టన్యగ్రోధం బలినం రావణా
త్మజమ్ | విధ్వంసయశరైర్దీప్తైస్సరథం సాశ్వసారథిమ్ || ౬ || తథైత్యుక్తా మహాతేజాః సామిత్రిమిత్రనందనః | బభూవా

వస్థితస్త్రచక్రంవిష్ణురయణధనుః॥౭॥సరథేనాగ్నివర్ణేనబలవాణావణాత్మజః॥ ఇంద్రజితృవచీధన్వీసధ్వజఃప్రశస్తృ
దృశ్యత॥౮॥తమువాచమహాతేజాఃపాలస్త్యమపరాజితమ్ । సమాహ్వయేత్వాంసమరేసమ్యగ్యుద్ధంప్రయచ్ఛమే॥౯॥
ఏవముక్తమహాతేజామనస్వీరావణాత్మజః॥అబ్రవీత్పరుషంవాక్యంతత్రదృష్ట్వాపిభీషణమ్ ॥౧౦॥ఇహత్వంజాతసంవృద్ధ
సాక్షాత్సాధ్వాతాపతుమ౯మ । కథంప్రహ్యసేపుత్రస్యపితృవ్యోమమరాక్షసం॥౧౧॥నజ్ఞాతత్వంససాహద౯ంసజాతస్తవ
దుమ౯తే । ప్రమాణంనవసోదర్యంనధ మోఁధర్మదూషణం॥౧౨॥శోచ్యస్త్యమసిదుబుధ్ధేనిందనీయశ్చసాధుభిః । య
స్త్యంస్వజనముత్సృజ్యపరభృత్యత్వమాగతః॥౧౩॥నైతచ్ఛిథిలయాబుద్ధ్యాత్వంవేత్సిమహదంతరమ్ । క్వచస్వజనసం
వాసఃక్వచనీచపరాశ్రయః॥౧౪॥గుణవాణాపరజనఃస్వజనోనిగుణానివానిగుణాస్వజనః శ్రేయాఁయఃపరఃష
రిపవసః॥౧౫॥యస్త్వపక్షంపరిత్యజ్యపరపక్షంనిషేవతే । సస్వపక్షేక్షయంప్రాప్తైవశ్చత్తైరేవహస్యతే ॥౧౬॥తస్మా
చ్ఛృణుష్వదుబుధ్ధేరాక్షసానాంకులూఢమ । త్వాంగృహ్యబంధుకూపేణరామోబుద్ధిమతాంవరః॥౧౭॥జ్ఞాత్వాపా
యంత్యయాపూర్వంజేతుమస్మాకసరాగువః॥జేతాస్మాకాయుధితక్తశ్చేత్పశ్చత్వాంచవధివృత్తిశ్చత్స్త్వమసిరామ
స్యరావణస్యానుజోసియత్ । నిరనుక్రోశతాచేయంయాదృశీతేనిశాచరం॥౧౮॥స్వజనేనత్వయాశక్యంపరుషంరావణా
మజాఇత్యుక్తోభాతృపుత్రేణప్రత్యువాచవిభీషణః॥౧౯॥అజానన్నివముచ్చలంకింరాక్షసవికల్గసే । రాక్షసేంద్రనుతాసా
ధోపారుష్యంత్యజగారనాత్ ॥ ౨౦ ॥ కులేయద్యవ్యహంజాతోరక్షసాంకూరకర్మణామ్ । గుణాయత్సభమోన్మా
ణాంతస్తేశీలమరాక్షసమ్ ॥ ౨౧ ॥ సరమేదారుణేనాహంనచాధర్మేణవైరమే । భ్రాత్రావిషమశీలేనకథంభ్రాతానిర
స్యతే॥౨౨॥ధగ్ధాత్ప్రచ్యుతశీలంహిపురుషంపాపనిశ్చయమ్ । త్యక్త్వాసుఖమవాహ్నోతిహస్తాదాశీవిషంయథా॥ ౨౩ ॥ పర
స్వహరణేయక్తంపరదారాభిమర్శనమ్ । త్యాజ్యమాహుదురాచారంవెత్సప్రజ్వలితంయథా॥౨౪॥పరస్వానాంచహర
ణంపరదారాభిమర్శనమ్ । సుహృదామతిశంకాచత్రయోదోషాఃక్షయావహః॥౨౫॥ మహాక్షీణాంవధోఘోరఃసర్వదే
వైశ్చవీగ్రహః । అభిమానశ్చకౌపశ్చవైరిత్వంప్రతికూలతా॥౨౬॥పతేదోషామమభ్రాతుజ్జీవితైశ్వర్యనాశనాః । గు
ణాప్రచ్ఛాదయామానుఃపర్వతానివతోయదాః॥౨౭॥దోషైరైతైఃపరిత్యక్తోమయాభ్రాతాపితాతవ । నేయమస్తిపు
రీలంకానచత్వంనచతేపితా॥౨౮॥అతిమానీచబాలశ్చదుర్విసీతశ్చరాక్షసంబుద్ధస్త్యంకాలపాశేనబ్రూహిమాంయద్యది
చ్ఛసి॥౩౦॥అద్యతేవ్యసనంప్రాప్తంకింమాంత్యమిహవత్సవీ । ప్రవేష్టుంసత్వయాశక్యోన్యగ్రాధోరాక్షసాధమ॥౩౧॥
ధర్షయిత్వాచకాకుత్స్థానశక్యంజీవితుంత్యయా । యుధ్యస్వసరదేవేనలక్ష్మణేనరణేనసహ॥ ౩౨ ॥ హతస్త్యందేవతాకా
ర్యంకరిష్యసియమక్షయే ॥ నిదర్శయస్వాత్మబలంసముద్యతంకురుష్వసవాఁయుధసాయకవ్యయమ్ । నలక్ష్మణస్యైత్య
హిబాణగోచరంత్యమద్యజేవసంబలోగమిష్యసి॥౩౩॥ ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండేసప్తాశీతమస్స గాః*****

విభీషణవచః॥త్వరావణిఃక్రోధమూర్ఛితః॥అబ్రవీత్పరుషంవాక్యంవేగేనాభ్యుత్పాతహ ॥ ౧ ॥ ఉద్యతా
యుధనిస్త్రింశోరథేసుసమలంకృతే । కాలాశ్వయుక్తేమహతిస్థితఃకాలాంతకౌపమః॥౨॥ముహాప్రమాణముద్యవ్యవిపు
లంవేగవద్దృఢమ్ । ధనుర్భీమబలోభీమంశరాంశ్చామిత్రశాతనా॥౩॥తందదర్శమహేష్వాసోరథస్థస్సమలంకృతః । అ
లంకృతమమిత్రఘ్నంరావణస్యాత్మజోబలీ॥౪॥హనూమత్పృథ్విమాసీనముదయస్థరవిప్రభమ్ । ఉవాచైనంసమారబ్ధస్యే
మిత్రంసవిభీషమ్॥౫॥తాంశ్చవానరశాదూలాపశ్యధ్వంమేపరాక్రమమ్ । అద్యమత్కాముకౌన్ముక్తంశరవషణం
దురాసదమ్॥౬॥ముక్తవషణమివాకాశేవారయ్యతికౌరణే । అద్యవోమామకాబాణామహాకార్షకనిస్సృతాః॥౭॥విధ
మిష్యంతిగాత్రాణీతూలరాశిమివానలః । తీక్ష్ణసాయకనిభిఃన్నాశూలశక్త్యప్తిపట్టపై॥౮॥అద్యవోగమయిష్యామి
సర్వానేవయమక్షయమ్ । సృజతశ్శరవషాణీక్షిప్రహస్తస్యమేయుధి॥౯॥జీమూతస్యేవనదతఃకఃస్థాస్యతిమమాగ్రతః ।
రాత్రియుద్ధేమయాపూర్వంవజ్రశనిసమైశః॥౧౦॥శాయితోస్థోమయాభూమావిసంజ్ఞాసపురస్సరౌ । స్మృతిన౯
తేస్త్రీవాసున్యేవ్యక్తంవాయమసాదనమ్ ॥ ౧౧ ॥ ఆశీవిషమివశుద్ధంయన్తాంయోద్ధంవ్యవస్థితః । తచ్చుత్వారాక్షసేం
ద్రస్యగజేతంలక్ష్మణస్తదా॥౧౨॥అభీతవదనఃప్రధ్ధోరావణింవాక్యమబ్రవీత్ । ఉక్తశ్చదుగమఃపారఃకార్యాణాంరా
క్షసత్వయా॥౧౩॥కార్యాణాంకమ౯ణాపారంయోగచ్ఛతిసంబుద్ధిమా । సత్వమథస్యహేనాథోదురవాప్యస్యకేన

చిత్||౧౮||వచోవ్యాహృత్యజాన్మకృతాభోస్త్రితిదుమతే ? అంతథానగతేనాజాయ స్త్వయాచరిత స్తదా||౧౯||
 తస్మిన్ రాచరితోమాగోనైషవీరనిషేవితః | యథాబాణపథం ప్రాప్యస్థితోహంతవరాక్షస||౧౯||దశయస్వాద్యత తై
 జావాచాత్వంకింవికథాసే | పవముక్తోధనుర్భీచుంపరామృత్యమహాబల||౧౯|| ససజ్జనిశితాబాణానిం ద్రజిత్సమితింజ
 యః | తేనిస్సప్తమహావేగాశరాశ్చ శీవిషోపమా||౧౯||సం ప్రాప్యలక్ష్మణం సేతుఃశ్వసంతభవపన్నగాః | శరైరతివహా
 వేగైర్వేగవానావణాత్సజ||౧౯||సామిత్రిమింద్రజిత్సద్ధేవివ్యాధశుభలక్షణమ్ | సశరైరతివిధాంగూరుధిరేణసము
 ఖీతః||౧౯||శుశుభేలక్ష్మణః శ్రీమావిధూమభవపావకః | ఇంద్రజిత్త్వాత్సనకమప్రసమీత్యౌభినంద్యచ||౧౯||విసద్యసు
 మహానాదమిదంవచనమబ్రవీత్ | పత్రిశశ్శితధారాస్తేశరామతాముకచ్యుతా||౧౯||అదాస్యం తేభ్యసామిత్రేజీవి
 తంజీవితాంతగాః | అద్యగౌమాయుసంఘాశ్చ శ్వేనసంఘాశ్చలక్ష్మణ||౧౯||గృధ్రాశ్చనిపతంతుత్వాంగతాసుంనిహణం
 మయా|అద్యయాస్యతిసామిత్రేకణగౌదరతాంతవ||౧౯||తజ్జనంయమదూతానాంసర్వభూతభయావహమ్ | తు
 త్రబంధుస్సదానార్యోరామఃపరమదుమతిః||౧౯||భక్తంభ్రాతరమద్యైవత్వాంద్రక్ష్యతిమయాహతమ్ | విశస్తకవ
 చంభూమావ్యపవిధ్ధశరాససమ్||౧౯||హృతోత్తమాంగంసామిత్రేత్వామద్యైహతంమయా | ఇతిబ్రువాణంసంరబ్ధంప
 రుషంరావణాత్సజమ్||౧౯||హేతుమద్వాక్యమత్యథలక్ష్మణఃప్రత్యువాచహ | నాగ్బలంత్యజదుబుద్ధైశ్చూరకమా
 సిరాక్షస||౧౯||అథకస్మాద్దృశ్యేతత్సంపాదయసుకమణా | అకృత్వాకథాసేకమకమథమిహరాక్షస||౧౯||కురుత
 త్కమయేనాహంశ్రద్ధ్యాంతవకథనమ్|అనుక్తాపరుషంవాక్యంకించిదవ్యనవక్షిపే||౧౯||అవికథ్థవధిష్యామిత్వాం
 పశ్యపురుషాధమ | ఇత్యుక్త్వాపంచనారాచానాకణాశూరితాశితా||౧౯||నిజభూనమహావేగాలక్ష్మణోరాక్ష
 సోరసి | సుపత్రవాజితాబాణాజ్వలితాభవపన్నగా||౧౯||నైర్వతోరస్యభాసంతసవితూరశ్చయోయథా | సశరైరాహ
 తస్తేనసరోషోరావణాత్సజమ్||౧౯||సుప్రయుక్తైస్త్రిభిర్బాణైఃప్రతివివ్యాధలక్ష్మణమ్ | సబభూవతదాభీమోనరరాక్షస
 సింహయో||౧౯||విమదస్త్వములోయధైపరస్పరజయైషిణోః | ఉభౌహిబలసంపన్నాపుభౌవిక్రశాలినా||౧౯||ఉభావ
 పిసువిక్రాంతౌసర్వశస్త్రాస్త్రకౌవిదౌ | ఉభౌపరమదుజ్జేయావతుల్యబలతేజసా||౧౯|| యుయుధాతేతదావీరౌగ్ర
 హావివనభోగతౌ|బలవృత్తావివాభీతౌయుధితౌచుష్ప్రధమణౌ ||౧౯|| యుయుధాతేమహత్తానాతదాకేసరిణావి
 వ | బహూనవస్సజంతేహి మాగణౌఘనవస్థితౌ ||౧౯|| నరరాక్షస సింహౌతౌప్రహృష్టౌవభ్యయుభ్యతామ్ ||
 సుసంప్రహృష్టౌనరరాక్షసౌత్తమాజయైషిణౌమాగణానాపధారిణౌ|పరస్పరంతౌప్రవవమతుభృశంశరౌఘవషే
 ణబలాహకావివ||౧౯|| అభిప్రవృద్ధౌయుధియుద్ధకౌవిదౌశరాసిచండౌశితశస్త్రధారిణౌ | అభీక్షమావివృధకుమహాబ
 తౌమహాహవేశంబరవాసవోపమా||౧౯||ఇతి శ్రీమద్భగవాం డే - అష్టాశీతమస్సగః.*****

తతశ్చరాదాశరధిః సంధాయామిత్రకశః | ససజ్జరాక్షసేంద్రాయత్రుధ్ధస్సవభవశ్వస||౧౯|| తస్య
 జ్యోతలనిఘోషంసశ్రుత్వా రావణాత్సజః | వివణవదమోభూత్వాలక్ష్మణంసముద్యైతు||౧౯|| తంవివణముఖంధృ
 స్త్వరాక్షసంరావణాత్సజమ్ | సామిత్రింయుద్ధసంయుక్తంప్రత్యువాచవిభీషణః||౧౯||నిమిత్తాన్యనువశ్యామియాన్యస్త్రి
 రావణాత్సజే | త్వరతేనమహాబాహుభగ్నపషనసంశయః||౧౯||తతస్సంధాయసామిత్రీర్బాణానగ్నిశిఖోపమా|ము
 మోచనిశితాంస్తస్త్రిసంపానివమహావిషా||౧౯||శక్రాశనిసమస్పృశేలక్ష్మణేనాహతశ్శరైః | ముహూర్తమభ
 వన్నాథఃసర్వసంతముఖితేంద్రియః ||౧౯|| ఉపలభ్యముహూతేనసంజ్ఞాంప్రత్యాగతేంద్రియః | దదశావస్థితంవీరం
 వీరోదశరథాశ్శజమ్||౧౯||సోభిచక్రామశామిత్రిరోహత్సంరక్తలోచనః | అబ్రవీచ్చైనమాసాద్యపునస్సపరుషంవచః||
 కిన్నప్రరసితద్యుద్ధేప్రథమేమత్పరాక్రమమ్ | నిబద్ధస్త్వంసహభ్రాత్రాయదాభువివివేక్షసే||౧౯||యువాంఖలుమయా
 యుద్ధేశక్రాశనిసమైశ్శరైః|శాయితౌప్రథమంభూమావిసంజ్ఞౌసపురస్సరౌ||౧౯||స్మృతిర్వానాస్తితేమస్యేవ్యక్తంవా
 యుసాదనమ్|గంతుమిచ్ఛసియస్తాత్త్వంమాంధమయితుమిచ్ఛసి||౧౯||యదితేప్రథమేయుద్ధేనద్యుష్టేమత్పరాక్రమః
 అన్యతేదశయిష్యామితిస్యేదానీంవ్యవస్థితః||౧౯||ఇత్యుక్త్వాసప్తభిర్బాణైరభివివ్యాధలక్ష్మణమ్ | దశభిస్తూహనామం
 తంక్షుధారైశ్శరోత్తమైః||౧౯|| తతశ్చరశతేనైవసుప్రయుక్తేనవీర్యవా | కోధాద్విసుణసంరబ్ధౌనివిభేదదశభివణం

విభీషణునిచేత శ్రుత్వా రావణిః క్రోధమూర్ఛితః | అబ్రవీత్పురుషంవాక్యం వేగేనాభ్యుత్పన్నః ||

యధనిస్త్రింశోరథేసుసమలంకృతే|కాలాశ్చయన్త్రేమహతిస్థితఃకాలాంతకౌపమః||౨||మహాప్రమాణముద్యమ్యవిభు
లంవేగవద్భ్రథమ్|ధనుర్భీమబలాభీమంశరాంశ్చామిత్రశాతనా||౩||తందదర్శమహేష్వాసోరథస్థస్సమలంకృతః|అ
లంకృతమమిత్రఘ్నంరావణస్యాత్మజోబలీ||౪||హనూమత్ప్వస్తమాసీనముదయస్థరవిప్రభమ్|ఉవాపైనంసమారబ్ధిస్సా
మిత్రింసవిభీషమ్||౫||తాంశ్చవానరశాదూలాశశ్యధ్వంమేవరాక్రమమ్|అద్యమత్కాముకౌన్తుక్తంశరవషణం
దురాసదమ్||౬||ముక్తవషణమివాకాశేవారయిష్యతికౌరణే|అద్యవోమామకాబాణామహాకార్ముకనిస్సృతాః||౭||విధ
మిష్యంతిగాత్రాణియాలరాశిమివానలః|తీక్ష్ణసాయకనిభిన్నాశూలశక్త్యప్తిపట్టసై||౮||అద్యవోగమయిష్యామి
సర్వానేవయమక్షయమ్|స్మజతశ్శరవషాణిక్షీప్రహస్తస్యమేయుధి||౯||జీమూతస్థేవనదతఃకఃస్థాస్యతిమమాగ్రతః|
రాత్రియుద్ధేమయాపూర్వంవజ్రాశనిసమైశరైః||౧౦||శాయితోస్థోమయాభూమావినంజ్ఞౌసపురస్సరా|స్మృతినా
తైస్త్రివామస్త్యేవ్యక్తంవాయమసాదనమ్||౧౧||అశీవిషమివశ్రుద్ధంయన్తాంయోద్ధంవ్యవస్థితః|తచ్ఛ్చుత్వారాక్షసేం
ద్రస్యగజైతంలక్ష్మణస్తదా||౧౨||అభీతవదనఃశ్రుద్ధోరావణింవాక్యమబ్రవీత్|ఉక్తశ్చదుర్గమఃపారఃకార్యాణాంరా
క్షాసత్వయా||౧౩||కార్యాణాంకర్మణాపారంయోగచ్ఛతిసబుద్ధిమా|సత్వమథాస్యహేనాథోదురవాప్యస్యకేన

చిత్-||౧౮||వచోవ్యాహృత్యజానీష్యతాఃసీతిదుమతే ? అంతర్ధానగతేనాజాయ స్వయాచరిత ప్రదా ||౧౯||
 తస్య రాచరితో మాగో నైవవీరనిషేవితః | యథాబాణపథం ప్రాప్యస్థితోహంతవరాక్షస||౧౯||దశయస్సాద్వ్యత తై
 జౌవాచాత్వంకింవికథాసే | ఏవముక్తోధనుర్భీనుంపరామృత్యమహాబలః||౨౦|| ససజ్జానిశితా బాణానిం ద్రజిత్సమితింజ
 యః | తేనిస్సప్తమహావేగాశరాశ్చాశీవిహాపమా||౨౦||సం ప్రాప్యలక్ష్మణం సేతుశ్వసంతభవపన్నగాః | శరై రతివహా
 వేగై ర్వేగవానావణాత్తజ||౨౧||సామి త్రిమిం ద్రజిద్యుద్ధేవివ్యాధశుభలక్షణమ్ | సశరై రతివిద్ధాం గూరుధిరేణసము
 ఖీతః||౨౦||శుశు భేలక్ష్మణః శ్రీమా విధూమభవపావకః | ఇంద్రజిత్వాత్మనఃకమః ప్రసమీత్యాభినంద్యచ||౨౧||విద్యసు
 మహానాదమిదంవచనమబ్రవీత్ | పత్రిశశితధారాస్తేశరామతామూకచ్యుతాః||౨౧||అదాస్యం తేద్యసామిత్రేజీవి
 తంజీవితాంతగాః | అద్యగూమాయుసంఘాశ్చ క్షేనసంఘాశ్చలక్ష్మణ||౨౩||గృధ్రాశ్చ నివతంతత్వాంగతానుంనిహణం
 మయా|అద్యయాస్యతిసామి త్రేకణః గూవర తాంతవ||౨౪||తజ్జనంయమదూతా నాంసర్వభూతభయావహమ్ | తు
 త్రబంధుస్సదానార్యోరామఃపరమదుమతః||౨౫||భక్తం భ్రాతరమదై వత్వాంద్రక్ష్యతిమయాహతమ్ | విశ స్తకవ
 చంభూమావ్యపవిధశరాసనమ్||౨౬||హృతో త్తమాంగంసామిత్రే త్వావద్యహతంమయా | ఇతిబ్రువాణంసంరబ్ధంప
 రుషంరావణాత్తజమ్||౨౭||హేతుమద్వాక్యమత్యథలక్ష్మణః ప్రత్యువాచహ | వాగ్బలంత్యజమబుద్ధేక్రూరకమా
 సిరాక్షస||౨౮||అథకస్మాద్వదస్యేతత్సంపాదయసుకమాణా | అకృత్యాకథాసేకమేకమిహరాక్షస||౨౯||కురుత
 త్కమయేనాహంశ్రద్ధాంతవకథనమ్|అనుక్తావపరుషంవాక్యంకించిదప్యనవక్షిపే||౩౦||అవికథ్థవధిష్యామిత్యాం
 పశ్యపురుషాధమ | ఇత్యుక్తావంచనారాచానాకణాశూరితాశితా||౩౧||నిజభూనమహావేగాలక్ష్మణోరాక్ష
 సోరసి | సుపత్రవాజితాబాణాజ్వలితాభవపన్నగా||౩౨||నైర్మతోరస్యభాసంతసవితూరశ్చయోయథా | సశరై రాహ
 తస్తేనసరోహరావణాత్తజ||౩౩||సుప్రయుక్తేస్త్రైభిర్బాణైః ప్రతివివ్యాధలక్ష్మణమ్ | సబభూవతదాభీమోనరరాక్షస
 సింహయో||౩౪||విమదః స్తుములోయుధైపరస్పరజయైషిణోః | ఉభౌహిబలసంపన్నావుభౌవిక్రశాలినా||౩౫||ఉభావ
 పిసువిక్రాంతౌసర్వశస్త్రిస్త్రుకౌవిదౌ | ఉభౌపరమదుజ్జేయావతుల్యబలతేజసా||౩౬|| యుయుధాతేతదాపీర్వా
 హావివనభోగతా|బలవృత్తావివాభీతాయుధితౌచుష్ప్రపక్షణౌ || ౩౭ || యుయుధాతేమహత్తానాతదాకేసరిణావి
 వ | బహునవస్సజంతౌహి మాగణౌఘనవస్థితౌ || ౩౮ || నరరాక్షస సింహౌతౌప్రహృష్టౌవభ్యయుధ్యతామ్ ||
 సుసంప్రహృష్టౌనరరాక్షసౌ త్తమాజయైషిణౌమాగణానాపధారిణౌ|పరస్పరంతౌప్రవపక్షతుభ్యుశంశరౌఘవక్షే
 ణబహు కావివ||౩౯|| అభి ప్రవృద్ధౌయుధియుద్ధ కౌవిదౌశరాసిచండౌశితశస్త్రధారిణౌ | అభీక్షమావివ్యధతుమహాబ
 తౌమహాహవేశంబరవాసవోపమా||౪౦||ఇతి శ్రీమద్యుద్ధ కాం డే - అష్టాశీతమస్సగణః*****

తతశ్శరాదాశరధిః సంధాయామిత్రకశణః | ససజ్జరాక్షసేంద్రాయత్రుద్ధస్సవభవశ్వసః||౪౧|| తస్య
 జ్యోతలనిఘోషంసశ్రుత్వా రావణాత్తజః | వివణవదమోభూత్వాలక్ష్మణంసముదైక్షుత||౪౨|| తంవివణముఖందృ
 ష్ట్వరాక్షసంరావణాత్తజమ్ | సామిత్రియుద్ధసంయుక్తంప్రత్యువాచవిభీషణః||౪౩||నిమిత్తాన్యనుపశ్యామియాన్యస్త్రి
 రావణాత్తజే | త్వరతేనమహాబాహూభగ్నపవనసంశయః||౪౪||తతస్సంధాయసామిత్రిర్బాణానగ్నిశిఖోపమా|ము
 మోచనిశితాంస్తస్త్రిసంపానివమహావిషా||౪౫||శక్రాశనిసమస్పృశైలలక్ష్మణేనాహతశ్శరైః | ముహూతఃమభ
 వమ్నాఢఃసర్వసంతుభితేంద్రియః || ౪౬ || ఉపలభ్యముహూతేనసంజ్ఞాంప్రత్యాగతేంద్రియః |దదశావస్థితంవీరం
 వీరోదశరథాత్తజమ్||౪౭||సోభిచక్రామశామిత్రింరోషాత్సంరక్తలోచనః | అబ్రవీచ్చైనమాసాద్యపునస్సపరుషంవచః||
 కిన్నస్థరసితద్యుద్ధేప్రథమేమత్పరాక్రమమ్ | నిబద్ధస్త్వంసహ భ్రాత్రాయదాభువివివేక్ష్యసే||౪౮||యువాంఖలుమయా
 యుద్ధేశక్రాశనిసమైశ్శరైః|శాయితౌప్రథమంభూమావిసంజ్ఞౌసపురస్సరౌ||౪౯||స్త్రుతిర్వానాస్తితేమస్యేవ్యక్తంవా
 యుసాదనమ్ | గంతుమిచ్ఛసియస్తాత్త్వంమాంధక్షయితుమిచ్ఛసి||౫౦||యదితేప్రథమేయుద్ధేనదృష్టేమత్పరాక్రమః
 అన్యతేదశయిష్యామితిస్మేదానీంవ్యవస్థితః||౫౧||ఇత్యుక్తాసప్తభిర్బాణైరభివివ్యాధలక్ష్మణమ్ | దశభిస్తుహనూమం
 తంక్షుధారైశ్శూరోత్తమైః||౫౨|| తతశ్శరశతేనైవసుప్రయుక్తేనవీర్యవా | క్రోధాద్విగుణసంరబ్ధోనిజైభద్రభీషణం

౧౮||తప్తవైష్ణం ద్రజితాకమకృతం గామానుజస్తదా|అచింతయిత్వా ప్రహసన్ నైతత్కం చిత్తదాబ్రవీత్||౧౯||ముమో
చ సశరాః ఘోరాః సంగృహ్య నరపుంగవః | అభీతవదనః క్రుద్ధో రావణిం లక్ష్మణో యుధి ||౧౯|| నైవం రణగతా శూరాః
ప్రహరంతి నిశాచర | లఘువశ్యాల్పవీర్యాశ్చ సుఖాహీ మేశరాస్తవ ||౧౯|| నైవం శూరాస్తయ్యుధ్యంతి సమరే జయకాంక్షి
ణః | ఇత్యేవం తంబురీవాణస్తశరవమైరచాకిరత్ ||౧౯|| తస్య బాణైస్సవిధ్యస్తంకవచం హేమభూషితమ్ | వ్యశీర్యతర
థోపస్థే తా రాజాలమివాంబరాత్ ||౧౯|| విధూతవర్షానారాచైబభూవ సకృత్ వ్రణః | ఇంద్రజిత్సమరేవీరః ప్రయాథ ఇవ
సానుమా ||౨౦|| తతశ్శరసహస్రేణ సంక్రుద్ధో రావణాత్మజః | విభేద సమరేవీరం లక్ష్మణం భీషవిక్రమమ్ ||౨౦|| వ్యశీర్య
తమహస్తివ్యంకనచలక్ష్యాస్య చ | కృతప్రతికృతాన్యోన్యం బభూవ తురభివ్రుతమ్ ||౨౧|| అభీష్టం నిశ్చ సంతోతాయుధ్య
తాంతుములం యుధి | శరసంక్యత్యసర్వాం గౌసర్వతోరుధిరోక్షితా ||౨౨|| సుదీఘకాలంతావీరావన్యోన్యం నిశితైశ్శరైః
తతక్షతుమహాత్మానారణకమవిశారదా ||౨౩|| బభూవ తుశ్చాత్మజయేయత్తైభీమపరాక్రమాత్ శరౌష్టుస్తదాక్షిణా
నికృత్తకవచధ్వజా ||౨౪|| స్రవంతోరుధిరంచోష్ణం జలం ప్రస్రవణావన | శరవషణంతతో ఘోరంచం తోభీమనిస్వనా
||౨౫|| సాసారయారివాకాశేనీలయోః కాలమేఘయోః | తయోరథమహాకాలో వ్యతీయాద్యధ్యమానయోః ||౨౬||
నవతాయుధవైముఖ్యం శ్రమం వాప్యపజగ్మతుః | అస్త్రాన్యస్త్రవిదాం శ్రేష్ఠే దర్శయంతో పునః పునః ||౨౭|| శరానుచ్ఛావచా
కారానంతరిక్షే బబంధతుః | వ్యపేతదోషమస్యంతో లఘుచిత్రంచ సుస్థుచ ||౨౮|| ఉభౌ తాతుములం ఘోరంచక్రతునర
రాక్షసౌ | తయోః పృథక్ పృథగ్భీముః శువేతలనిస్వనః ||౨౯|| పాకం పయజ్జనం ఘోరో నిఘాత ఇవ దారుణః | సతయో
భ్రాజతే శబ్దస్తదా సమరసక్తయోః ||౩౦|| సుఘోరయోనిః ప్తనతోగగనే మేఘయోర్యథా | నువణపుంఖైర్నా
రాచైబలవంతో కృతవ్రణౌ ||౩౧|| ప్రసుప్రువాతెరుధిరంకితీమంతా జయేధృతా | తేగాత్రయోర్నిపతితారుక్ష్మపుం
భాశ్చ రాయుధి ||౩౨|| అస్సగ్నిద్ధావినిష్పేతుర్విశుధ్ధా రణితలమ్ | అన్యే సునిశితైశ్చస్త్రైరాకాశే సుంజఘట్టిరై ||౩౩|| బభంజు
శ్చిచ్ఛిమశ్చ పితయో బాణాన్సహస్రశః | సబభూవ రణో ఘోరస్తయో బాణమయశ్చయః ||౩౪|| అగ్నిభ్యామివ దీప్తా
భ్యాం సత్రైకుశమయశ్చయః | తయోః కృతవ్రణౌ దేహశుశుభాతే మహాత్మనోః ||౩౫|| సపుష్పావివనిష్పత్రౌ వనేకింశు
కశాల్మలీ | చక్రతుస్తుములం ఘోరం సన్నిపాతం ముహుర్ముహుః ||౩౬|| ఇంద్రజిల్లక్ష్మణశ్చైవ పరస్పరవదైషిణౌ | లక్ష్మ
ణో రావణిం యుద్ధే రావణిశ్చాపిలక్ష్మణమ్ ||౩౭|| అన్యోన్యంతావభిఘ్నంతో నశ్రమం ప్రత్యపద్యతామ్ | బాణజాలైశ్చ
వీరస్థైరవగాఢైస్తరస్వినా ||౩౮|| శుశుభాతే మహావీర్య ప్రయాథావివపర్వతాః | తతోరుధిరసిక్తాని సంచృతాని శరైర్భృశ
మ్ ||౩౯|| బభ్రాజుస్సర్వగాత్రాణి జ్వలంత ఇవ పావకాః | తయోరథమహాకాలో వ్యతీయాద్యధ్యమానయోః ||౪౦|| స
చతాయుధవైముఖ్యం శ్రమం వాప్యపజగ్మతుః || అభసమరపరిశ్రమం నిహంతుం సమరముఖేష్వజితస్య లక్ష్మణస్య | ప్రి
యహితముపపాదయన్ హౌజాస్సమరముపేత్య విభీషణో వతన్ధి ||౪౧|| ఇతి శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధకాండే - ఏకౌ
నవతీతమస్సగః

యుధ్యమానౌతుశ్చౌదృష్టౌప్రసక్తౌనరరాక్షసౌ | ప్రభిన్నావివమాతంగౌపరస్పరవదైషిణౌ ||౪౧|| తాద్రష్టుకామ
స్సంగ్రామేపరస్పరగతౌ బలీశూరస్సరావణభ్రాతౌ తస్థాసంగ్రామమూఢని ||౪౨|| తతోవిష్ణురయామాసహహద్ధ
మరవస్థితః | ఉత్ససజః చతీత్సాగ్రా రాక్షసేషు మహాశరా ||౪౩|| తేశరాశ్చిఖసంకాశానిపతంతస్సమాహితాః | రాక్ష
సాదారయామాసుప్యతౌనశనయాయథా ||౪౪|| విభీషణస్యానుచరాస్తేపిశూలాసిపట్టనైః | చిచ్ఛిమస్సమరేశూరా
రాక్షసాగ్రాక్షసోస్తమా ||౪౫|| రాక్షసైస్తైః పరివృతస్సతదాతువిభీషణః | బభౌమధ్యేప్రహృష్టానాంకలభానామివద్వి
పః ||౪౬|| తతస్సంచోదయాసోవైహరిన్యతౌరణప్రియా || ఉవాచవచనంకాలేకాలజ్ఞోరక్షసాంవరః ||౪౭|| ఏకౌయం
రాక్షసేంద్రస్యపరాయణమివస్థితః | ఏతచ్ఛేషంబలంతస్యకింతిష్ఠతహరిశ్చరా ||౪౮|| అస్మిన్వినిహతేపాపే రాక్షసేరణ
మూఢని రావణింవజయిత్వా తుశేషమన్యధ్ధతంబలమ్ ||౪౯|| ప్రహస్తానిహతోవీరోనికుంభశ్చమహాబలః | కుంభకణ
శ్చకుంభశ్చధూమ్రాక్షశ్చనిశాచరః ||౫౦|| జంబుమాలీమహామాలీతీక్షణవేగూశనిప్రభాః సుప్తఘ్నాయజ్ఞకౌపశ్చవజ్ర
దంష్ట్రశ్చరాక్షసః ||౫౧|| సుహృద్వికటోనిఘ్నస్తవనోదమతీవచ | అగ్నికేతుశ్చదుర్ధమౌరశ్మికేతుశ్చవీర్యవా ||

౧౨||విద్యుజ్జిహ్వాద్విజిహ్వాశ్చసూర్యశత్రుశ్చరాక్షసః|అకంపనస్సుపాశ్వాశ్చచక్రమాలీచరాక్షసః||౧౩||కంపనస్సు
 త్వవంతౌతౌదేవాంతకనరాంతకా|మకరాక్షాతికాయశ్చత్రిశిరాశ్చపివీర్యవా||౧౪||వజ్రకౌపోవిరూపాక్షోవజ్ర
 ముష్టిశ్చరాక్షసః|ప్రభాసఃప్రఘసశ్చైచ్చవప్రజంఘోజంఘువవచ||౧౫||ఏతాన్నిహత్యాతీబలాబహూరాక్షసస
 త్రమా|బాహుభ్యాంసాగరంతీత్వాఽలంఘ్యతాంఘోష్పదంలఘు||౧౬||ఏతావదేవశేషంవోజేతవ్యమ్మహవానరాః|
 హతాస్సర్వేసమాగమ్యరాక్షసాబలదపితా||౧౭||అయ్యుక్తంనిధనంకతుంపుత్రస్యజనితుమేమ|పుణామహాస్య
 రామాధేనిహన్యాంభ్రాతురాత్మజమ్||౧౮||హంతుకామస్యమేవాష్పంచతుశ్చైవనిరుధ్యతితమేవైషమహాబాహు
 లక్ష్యశ్చమయిష్యతి||౧౯||వానరాఘ్నతసంభూయభృత్యానస్యసమీపగా|ఇతితేనాతియశసారాక్షసేనాభిచోది
 తాః||౨౦||వానరేంద్రాజమృషిరేలాంగులానిచవివృణుః|తతస్తేకపిశాదూలాఃత్వేశంతశ్చముహుర్ముహుః||౨౧||ము
 ముచువివిధాన్నాదామేఘాన్పుష్ప్వేవబహిణః|జాంబవానపితైస్సర్వైస్సయూధైరభిసంవృతః||౨౨||అశ్చభిస్తా
 డయామాసనఖైదాంతైశ్చరాక్షసానిఘ్నంతమృతౌధివతింరాక్షసాస్తేమహాబలాః||౨౩||పరివప్రుభాఽయంత్యక్వా
 తమనేకవిధాయుధాః|శరైఃపరశుభిస్తేఃపట్టసైర్యష్టితోమరైః||౨౪||జాంబవంతంమృదేజఘ్నునిఘ్నంతంరాక్షసీం
 చమూమ్|ససంప్రహరస్తుములస్సంజజ్ఞేకపిరక్షసామ్||౨౫||దేవాసురాణాంతుద్ధానాయథాభీమోమహాస్వనః|హ
 నూమానపిసంక్రద్ధస్సాలముత్పట్యవీర్యవా||౨౬||రక్షసాంకదనంచక్రేదుద్రువుస్తేసహస్రశః|సదత్వాతుములం
 యుధంపితృవ్యస్యేంద్రజిమ్భి||౨౭||అక్షుణంపరవీరఘ్నంపునరేవాభ్యధావత|తౌప్రయుద్ధేతదావీరౌమృధేలక్షుణరా
 త్సౌ||౨౮||శరౌఘానభివషాంతౌజగ్మతుస్తాపరస్పరమ్|అభీక్షుమంతదాధతుశ్శరజాలైఃహహాబలౌ||౨౯||చంద్రాది
 త్యావివోష్ణాంతేయథామేఘాంతరస్థితౌ|నహ్యదానంసంఘానంధనుషావాపరిగ్రహః||౩౦||నవిప్రమోక్షోబాణానాం
 నవికషాఽనవిగ్రహః|సముష్టిప్రతిసంధానంసలక్ష్యప్రతిపాదనమ్||౩౧||అదృశ్యతతయోస్తత్రయుధ్యతోఃపాణిలాఘ
 వాత్|చాపవేగవినిముక్తబాణజాలైస్సమంతతః||౩౨||అంతరిక్షేచసంఘస్సేనయాపాణికాశిరే|లక్షుణోరావణిం
 ప్రాప్యరావణిశ్చాపిలక్షుణమ్||౩౩||అవ్యవస్థాభవత్పుగ్రాతాభ్యామన్యోన్యనిగ్రహే|తాభ్యాముభాభ్యాంతరసావి
 స్ఫృష్టేవిశిఖైశ్చితైః||౩౪||నిరంతరమివాకాశంబభూవతమసావృతమ్|త్రైపతద్భిశ్చబహుభిస్తయోశ్శరశతైశ్చితైః||౩౫
 దిశశ్చప్రదిశశ్చైవబభూవుశ్శరసంకులాః|తమసాసంవృతంసర్వమాసీద్భిమతరంహహత్||౩౬||అస్తంకతేసహస్రాం
 శౌసంవృతంతమసేవహి|రుధిరాఘమహానద్యఃప్రావతంతసహస్రశః||౩౭||క్రవ్యాదాదారుణావాఘ్నిశ్చిక్షిపుర్ణీ
 మునిస్సనం|నతదాసీంవనౌవాయునజజ్వాలచపావకః||౩౮||స్వస్త్వస్తులోకేభ్యశ్చిజజమ్బుస్తేమహాక్షయః|సముత్
 పేతుశ్చసంభ్రాంతాగంధర్వాస్సహచారణైః||౩౯||అథరాక్షససింహస్యకృష్ణాకనకభూషణాః|శరైశ్చతుర్భిశ్చ
 మిత్రివివాధచతురోహయా||౪౦||తతోపరేణభల్లేనదృఢేనశితేనచ|సంపూర్ణాయతముక్తేనసపత్రేణనువచా
 సా||౪౧||మహేంద్రాశనికల్పేనసూతస్యవిచరివ్యతః|సతేనబాణాశనినాతలశబ్దానునాదిసా||౪౨||లాఘవాద్రాఘ
 వఃశ్రీమాణిరఃకాయాదపాహరత్|సయంతరిమహాతేజాహతేమండోదరిసుతః||౪౩||స్వయంసారథ్యమకరోత్పున
 శ్చధనురస్పృశత్|తవచ్ఛతమభూత్తత్రసామధ్యంపశ్యతాంయుధి||౪౪||హయేషువ్యగ్రహస్తంతంవివాధనిశితైశ్చ
 రైః|ధనువ్యధపునవ్యగ్రహయేషుముముచేశరా||౪౫||భిద్రేషుతేషుబాణేషుసామిత్రిశ్చేక్రుక్యత్తమః|అదా
 యామాససంక్రద్ధోవిచరంతమభీతవత్||౪౬||నిహతంపారధింధృష్ట్వాసమరేరావణాత్తజః|ప్రజహాసమరోద్ధర్షంష
 ణ్ణస్సబభూవహ||౪౭||విషణ్ణవదనందృష్ట్వారాక్షసంహరియూధపాః|తతఃపరమసంహృష్టేలక్షుణంసమపూజయ||
 ౪౮||తతఃప్రమాధీశరభారభసోగంధమాదనః|అమృష్యమాణాశ్చత్వారశ్చక్రుర్వేగంహరీశ్వరా||౪౯||తేచాస్యహ
 యముఖ్యేషుతూణాముత్ప్లుత్యవానరాః|చతుషుఃస్తమహావీర్యానిపేతుర్భిమవిక్రమాః||౫౦||తేహమధిష్ఠితానాంతై
 ర్వానరైఃపర్వతోపమైః|ముఖేభ్యోరుధిరంరక్తంహయానాంసమవర్తత||౫౧||తేహయామధితాభగ్నావ్యసవోధరణీం
 గతాః|తేనిహస్యహయాంస్తస్యప్రమథ్యచమహాఠమమ్||౫౨||పునరుత్పత్యవేగేనతస్థలక్ష్యపాశ్వాతః|సహతా
 వ్వాదవల్లుత్యరథాన్మధితసారథే||౫౩||శరవషణసామిత్రిమభ్యధావతరావణిః||తతోమహేంద్రప్రతిమస్సలక్షుణః

పదాతినంతంనిశితైశ్శూరౌ త్రమైః | సృజంతమాజౌనిశితాశరో త్రమాభృశంతదాబాణగజైస్యవారయత్ ||౪౮||ఇతి
శ్రీమద్యుద్ధకాండే - నవతితమస్సర్గః - *****
సహతాశ్శ్రీమహాతేజాభూమాత్సన్నిశాచరః | ఇంద్రజిత్పరమక్రుద్ధఃసంప్రజజ్వాలతేజసా||౪౯||తౌధన్వినౌజి
హూనంతావన్యోన్యమిమభిభృశమ్ | విజయేనాభినిష్క్రాంతౌవనేమదగజావివ||౫౦||నిభహాయంతశ్చన్యోన్యంతే
రాక్షసవనాకసః|భర్తారంజనుర్యుధేసంపతంతస్తతస్తతః||౫౧||తతస్తా రాక్షసా సర్వాహమయరావణాత్మ
జః | స్తువానోహమహామాణశ్చఇదంవచనమబ్రవీత్ ||౫౨||తమసాబహు శేనేమాస్సంసక్తాస్సర్వతోదిశః | నేహవిజ్ఞాయ
తేస్వావాపరోవారాక్షసో త్రమాః||౫౩||ధృష్టంభవంతోయుధ్యంతుహరీణాంమోహనాయవై | అహంతురథమాస్థాయ
గమిష్యామిసంయుగమ్||౫౪||తథాభవంతఃకుర్వంతుయథేమేకాననాకసః | నయుధ్యేయుర్ధ్వరాత్కనఃప్రవిష్టేనగరంమయి
2||ఇత్కుక్త్వా రావణసుతోవంచయిత్వావనాకసః|ప్రవివేశపురీంలంకాంరథహతోరమిత్రవః||౫౫||సరథంభూషయిత్వా
తురువిరంహేమభూషితమ్ | ప్రాసాసిశతసంఘార్ణంయుక్తంపరమవాజిభిః||౫౬||అధిష్ఠితంహయజ్ఞేనసూతేనాస్తోషదే
శినా | ఆరురోహమహాతేజారావణీస్సమితింజయః||౫౭||సరాక్షసగజైర్ముఖైర్వర్షితోమండోదరీసుతః | నిర్యయానగ
రాత్పూర్ణంకృతాంతబలచోదితః||౫౮||సోభినిష్క్రమ్యనగరాదింద్రజిత్పరవీరహః | అభ్యయాజ్జవనైరశైర్వర్గక్షణంసవి
భీషణం||౫౯||తతోరథస్థమాలాక్యసామిశ్రీరావణాత్మజమ్|వానరాశ్చమహావీర్యా రాక్షసశ్చవిభీషణః||౬౦||విస్మయంప
రమంజన్ములాఃఘనాత్సస్యధీమతః | రావణిశ్చాపిసంక్రుద్ధోరణేవానరయూధపా||౬౧||పాతయామాసబాశౌమైః
శతశోథసహస్రశః|సమండలీకృతథనూరావణీస్సమితింజయః||౬౨||హరీనభ్యహనత్ క్రుద్ధఃపరంలాఘవమాస్థితః | తేవ
భ్యమానాహరయోనారాచైర్భీమవిక్రమాః||౬౩||సామిత్రింశరణంప్రాప్తాఃప్రజాపతిమివప్రజాః|తతస్సమరకౌపే
నజ్వలితోరఘునందనః||౬౪||విచ్ఛేదకాముకంతస్యదశాయాపాణిలాఘవమ్ | సోన్యతాకాముకమాదాయసజ్జంచ
క్రేత్వరన్నివ||౬౫||తదప్యస్యత్రిభిర్బాణైర్లక్ష్యణోనిరకృంతత|అథై సంభిన్నధన్వానమాశీవిషవిషోపమైః||౬౬||వివ్యా
ధారసిసామిశ్రీరావణింపంచభిశ్శరైః | తేతస్యకాయంనిర్భిద్యమహాకాముకనిస్సృతాః||౬౭||నిపెతుథరణీంబాణాః
క్రుద్ధాభవమహూరగాః | సభిన్నవమారుధిరంవమావక్త్రేణరావణిః||౬౮||జగ్రహకాముకశ్రేస్తందృఢజ్యంబ
లవత్తరమ్|సలక్షణంసమున్దిశ్యవరంలాఘవమాస్థితః||౬౯||వవషశరవషాణివషాణివపురందరః | ముక్తమింద్రజి
తాతత్తుశరవషకమరిందమః||౭౦||అవారయదసంభ్రాంతోలక్ష్యణస్సదురాసదమ్|నిందశాయామాసతదారావణిం
రఘునందనః||౭౧||అసంభ్రాంతోమహాతేజాస్తదద్భుతమివాభవత్|తతస్తా రాక్షసా సర్వాంస్త్రిభిరేకైకమాహ
వే||౭౨||అవిధ్యత్పరమక్రుద్ధఃశీఘ్రహస్తంప్రదశాయా రాక్షసేంద్రసుతంచాపిబాశౌమైస్సమతాడయత్ ||౭౩||సోతి
విష్ఠోబలవతాశత్తుణాశత్తుమాతినా|అసక్తంప్రేషయామాసలక్ష్యణాయబహుశరా||౭౪||తానప్రాప్తాశితై
ర్బాణైశ్చిచ్ఛేదరఘునందనః|సారథేరస్యచరణేరథిమోరథిస్త్రమః||౭౫||శిరోజహరథమాత్మాభల్లేనానతవర్షణా | అ
సూతాస్తేహయాస్తస్యరథమూహురవిక్లబాః||౭౬||మండలాన్యభిధావంతస్తదద్భుతమివాభవత్ | అమషవశమాప
నఃసామిత్రిదృఢవిక్రమాః||౭౭||ప్రత్యవిధ్యద్ధయాస్తస్యశరైర్విత్త్రాసయారణై|అమృష్యమాణస్తత్రమరావ
ణస్యసుతోబలీ||౭౮||వివ్యాధదశభిర్బాణైఃసామిత్రింతమమషణమ్ | తెతస్యవజ్రప్రతిమాఃశరాస్సవవిహపమాః||
౭౯||విలయంజన్మురాహత్యకవచంకాంచనప్రభమ్ | అభేద్యకవచంమత్పాలక్ష్యణంరావణాత్మజః||౮౦||లలాటేలక్ష్యణం
బాణైఃసుపుంజైస్త్రిభిరింద్రజిత్|అవిధ్యత్పరమక్రుద్ధఃశీఘ్రహస్తంప్రదశాయా||౮౧||త్రైఃపుషత్కర్ణలాటస్తేశ్శుశు
భేరఘునందనః|రణాగ్రేసమరస్లాఘీత్రిశృంగభవపర్వతః||౮౨||సతదాహ్యదితోబాణైరాక్షసేనమహామృధే | తమా
శుప్రతివివ్యాధలక్ష్యణఃపంచభిశ్శరైః||౮౩||విక్రమ్యేంద్రజితోయుధేవదనేశుభకుండలే | లక్ష్యణేంద్రజితావీరౌమహాబల
శరాసనా||౮౪||అన్యోన్యంజఘ్నుతుర్బాణైర్విశిఖైర్భీమవిక్రమా | తతశ్శోణితద్గ్ధాంగౌలక్ష్యణేంద్రజితావుభౌ||౮౫||
రణేతౌరేజకుపీకౌపుష్పితావివకింశుకా | తౌపరస్పరమభ్యేత్యసర్వగాత్రేషుధన్వినా||౮౬||ఘోరైర్వివృథతుర్బా
ణైఃకృతభావావుభౌజయే | తతస్సమరకౌపేనసంయుక్తౌరావణాత్మజః||౮౭||విభీషణంత్రిభిర్బాణైర్వివ్యాధవదనేశు

భీతియోముఖైః ప్రీతిభిర్విధాన్తాక్షసేంద్రం విభీషణమ్ ॥౪౦॥ ఏకైకేనాభివివ్యాధతా సర్వా హరియాధర్షాః ।
తతస్తేవానరాశ్చురాభిన్నదేహవిచేతసః ॥౪౧॥ వ్యథాపిద్రవంతిస్థురుధిరణసముక్షితాః । ఎతస్మిన్నంతరే కోధాః
ఘనగదయాహయా ॥౪౨॥ విభీషణోమహాతేజారావణేస్తుదురాత్మనః సహతాశ్వాదవస్తుత్యరథాన్నిహతసారభేః ॥
౪౩॥ రథశక్తిం మహాతేజాః పితృవ్యాయముమోచహతామాపతంతీం సంప్రేత్య సమిత్రానందవర్ధనః ॥౪౪॥ విచ్ఛేద
నిశితైర్వాజైర్దశధాసాపతన్భువి । తస్మైదృఢధనుఃప్రద్యోహతాశ్వా యవిభీషణః ॥౪౫॥ వజ్రస్పర్శసమాపంచసత
జ్ఞాంరసిమాగణాః । తేతస్యకాయం నిర్భిద్యరుక్ష్మపుంఖానిమిత్రగాః ॥౪౬॥ బభూవుర్లోహితాద్ధూరక్తాభివమహా
రగాః । పితృవ్యస్యసంప్రద్యంప్రజిచ్ఛరమాదదే ॥౪౭॥ ఉత్తమంరక్షసాం మధ్యయమదత్తం మహాబలః । తంసమీత్య
మహాతేజామహేషుం తేనసంహితమ్ ॥౪౮॥ లక్ష్మణోహ్యదదేబాణవన్యంభీషణపరాక్రమః । కుబేరేణస్వయంస్వప్నే
యద్దత్తమమితాత్మనా ॥౪౯॥ దుర్జయందుర్విషహ్యంచసేంద్రైరపిసురాసురైః తయోస్తేధనుషీ శ్రేష్ఠే బాహుభిః పరి
ఘోపమైః ॥౫౦॥ వికృత్యమాణేబలవత్క్రాంచావివమకూజతుః । తాభ్యాంతోధనుషీ శ్రేష్ఠే సంహితౌసాయతౌత్త
మా ॥౫౧॥ వికృత్యమాణౌవీరాభ్యాంభృశంజజ్వలతుః శ్రియాతాభానయంతావాకాశంధనుభ్యాం విశిఖాచ్యుతౌ ॥౫౨॥
ముఖేనముఖమాహత్యసన్నిపెతతురోజసా సన్నిపాతస్తయోరాసీచ్ఛరయోఘోరహవయోః ॥౫౩॥ సదామవిచ్ఛే
లింగశ్చ తతోగ్నిదాారుణాభవత్ । తామహాగ్రహసంకాశావమ్యోన్యంసన్నిపత్యచ ॥౫౪॥ సంక్రామేచతదాయాం
తామేదిన్యాంసన్నిపెతతుః । శరప్రతిహతాదృష్ట్యాతావుభౌరణమూర్ధని ॥౫౫॥ వీళితాజాతరోహేచలత్క్షణంప్రజీ
తాతదాసుసంరబ్ధస్తుసామిత్రస్త్రువారుణమాదదే ॥౫౬॥ రాద్రం మహేంద్రజిహ్వద్ధేవ్యసృజ్యధినిష్ఠితః । తేనతద్వి
హతంశస్త్రువారుణంపరమాద్భుతమ్ ॥౫౭॥ తతఃకుర్ధ్ధోమహాతేజాఇంద్రజితృమిలింజయః । ఆగ్నేయంసందధేదిస్తంస
ర్వలోకంక్షిపన్నివ ॥౫౮॥ సారేణాస్త్రేణతద్విరోలత్క్షణః ప్రత్యవారయత్ । తయోస్సుతుములంయుద్ధంసంబభూవాద్భు
తోపమమ్ ॥౫౯॥ గగనస్థాబభూతానిలత్క్షణంపర్యవారయత్ । ఆస్త్రంనివారితందృష్ట్యా రావణిః కోధమూర్ఖితః ॥౬౦॥ ఆ
సురంశత్రునాశాయమోరమస్త్రంసమాదదే తస్మాచ్ఛాపాద్వినిష్ఠేతుర్భాస్వరాః కూటముద్గరాః ॥౬౧॥ శూలానిము
సలాశ్చైవగదాఃఖడ్గాఃపరశ్వధాః । తద్దృష్ట్వా లత్క్షణస్సంఖ్య మోరమస్త్రమథాసురమ్ ॥౬౨॥ అవార్యంసర్వభూతా
నాంసర్వశత్రువినాశనమోమాహేశ్వరేణమృతీమాంస్తదస్త్రంప్రత్యవారయత్ ॥౬౩॥ బైరవాభిరుతేభీమేయుద్ధేవా
నరరక్షసామోఘాతైర్భసమభిరాకాశంవిస్మితైరావృతంబభౌ ॥౬౪॥ ఋషయఃపితరోదేవాగంధర్వాగరుడోరగాః । శత
క్రతుంపురస్కృత్యరరతులత్క్షణంరణే ॥౬౫॥ అథాన్యంమాగణాశ్రేష్ఠంసందధేరాఘవానుజః । హుతాశనసమస్త
ర్భంరావణాశ్చజదారణమ్ ॥౬౬॥ సుపత్రమనువృత్తాంగంసుపర్వాణంసుసంస్థితమ్ । సువర్ణవికృతంవీరశరీరాంతకరంశ
రమ్ ॥౬౭॥ మరాహరందుర్విషహంరాక్షసానాంభయావహమ్ । ఆశీవిషవిషప్రఖ్యందేవసంఘైస్సమర్చితమ్ ॥౬౮॥ యే
నశక్రొమహాతేజాదానవానజయత్ప్రభుః । పురాదేవాసురేయుద్ధేవీర్యవాహరివాహనః ॥౬౯॥ తదైంద్రమస్త్రంసౌ
మిశ్రిఃసంయుగేష్వపరాజితమ్ । శరశ్రేష్ఠంధనుశ్శ్రేష్ఠేనరశ్రేష్ఠోభిసందధే ॥౭౦॥ సంధాయామిత్రదమనంవిచక్షణశ
రాసనమాసజ్యమాదాయదుర్ధక్షంకాలోలోకక్షయేయథా ॥౭౧॥ సంధాయధనుషీ శ్రేష్ఠేవికషణ్నిదమబ్రవీత్ । ల
క్ష్మీవాల్త్క్షణోవాక్యమర్థసాధకమాత్మనః ॥౭౨॥ ధర్మాత్మాసత్యసంధశ్చరామోదాశరధిర్యదిపారుషేచాప్రతిద్వం
ద్వితైరేనంజహిరావణిమ్ ॥౭౩॥ ఇత్యుక్త్వాబాణమాకర్ణంవికృత్యతమజిహ్వాగమ్ । లత్క్షణస్సమరేవీరఃససర్జైంద్రజితంప్ర
తి ॥౭౪॥ ఐంద్రాస్త్రేణసమామోజ్యలత్క్షణఃపరవీరహాసశిరస్సశిరస్త్రాణం శ్రీమజ్జ్వలితకుండలం ॥౭౫॥ ప్రమథ్యేంద్రజి
తఃకాయాత్పాతయామాసభూతలేతద్రాక్షసతనూజస్యభిన్నస్కంధంశిరోమహత్ ॥౭౬॥ తపసియనిభంభూమాదద్భు
తేరుధిరోక్షితమ్ । హతస్తునిపపాతాశుభరణ్యాంరావణాత్మజః ॥౭౭॥ కవచీసశిరస్త్రాణోవిధ్వస్తస్సశరాససఃసుక్రశుస్తే
తతస్సర్వవానరాసువిభీషణాః ॥౭౮॥ హృష్యంతోనిహతేతస్మిదేవావృత్తవధేయథా । అథాంతరిక్షేదేవానామృషీ
ణాంచమహాశ్చనామ్ ॥౭౯॥ అభిజజ్ఞేచసన్నాదోగంధర్వాపురసామపి । పతితంతమభిజ్ఞాయరాక్షసీసామహాచమూః ॥
౮౦॥ వధ్యమానావిరోభేజేహరిభిజితకాశిభిః । వానరైర్వధ్యమానాస్తేనస్త్రైఃసృజ్యరాక్షసాః ॥౮౧॥ లంకామభిము

భాస్వరైస్సంప్రసంజ్ఞాఃప్రధావిలాః | దురువుర్వహుధాభీతారాక్షసాశ్చతశోదిశః||౩||త్వక్త్వాప్రహరణాసరైస్సంప్రసంజ్ఞాః
సానిపరశ్వధాః | కేచిల్లంకాంపరిత్రస్తాఃప్రవిష్టావాసరాక్షసాః ||౪||సముద్రేపతితాఃకేచిత్కేచిత్సర్వతమాశ్ర
తాః | హతమింద్రజితందృష్ట్వశయానంసమరక్షితౌ||౫||రాక్షసానాంసహసేషునకశ్చిత్ప్రత్యదృశ్యతే | యథా
స్రంగతతడిత్యేనైవతిష్ఠంతరత్తయః||౬||తథాతస్మిన్నిపతితేరాక్షసాస్తేగతాదిశః | శాంతరిశ్చిరివాదితోనిర్వాణాభివ
హవకః||౭||బభూవసుమహాతేజారావణిగతజీవితః | ప్రశాంతపీఠాబసలుభోనస్తరిప్తఃప్రహమవా||౮||బభూ
వలోకఃపతితేరాక్షసేంద్రసుతేతదా | హర్షంచశక్రౌభగవాన్సహసవైస్సురర్షభైః||౯||జగమనిహతేతస్మిన్
రాక్షసేహవకర్తృణిటకాశేచాపిదేవానాంశుశ్రువేదుండుభిస్సంస||౧౦||సృత్యద్భిరప్సరోభిశ్చగంధర్వైశ్చమహాత్మభిః
వవృషఃపుష్పవద్వాణితదమ్భుతమభూత్తదా||౧౧||ప్రశశంసుమాతేతస్మిన్రాక్షసేక్రూరకర్తృణిశుద్ధాటఫాదిశశ్చైవ
జహృషుద్యేత్వదానవాః||౧౨||అజన్తుఃపతితేతస్మిన్సర్వలోకభయావహే | ఊచుశ్చసహితాస్తుప్తాదేవగంధర్వదాన
వాః||౧౩||విజ్వరాశ్శాంతకలుషాబ్రాహ్మణావిచరంతితి | తతోభ్యనందన్సంహృష్టాస్సమరేహరియాధపాః||౧౪||త
నుప్రతిబలందృష్ట్వహతంనైర్వతపుంగవమ్ | విభీషణోహనూమాంశ్చజాంబవాశ్చక్షుయాధపః||౧౫||విజయేనాభి
సందంతస్తుప్తపుశ్చాపిలక్ష్మణమ్ | త్వేళంతశ్చనదంతశ్చగజాంతశ్చష్టవంగమాః||౧౬||లబ్ధలతైరఘసుతంపరివార్యోప
తస్థిరే | లాంగూలానిప్రవిధ్యంతఃస్ఫృటయంతశ్చవానరాః||౧౭||లక్ష్మణోజయతీత్యేవంవాక్యంవిశ్రావయంస్తదా | అ
నోన్యంచసమాగ్నివ్యకవయోహృష్టమాససాః ||౧౮||చక్రురుచ్చావచగుణారాఘవాశ్రయజాఃకథాః || తదనుకరమ
ధాభివీక్ష్యహృష్టాఃప్రియసుహృదోయుధిలక్ష్మణస్యకమమ్ | పరమముపలభన్తనఃప్రహమంవినిహతమింద్రరిపుంనిశ
మ్యదేవాః||౧౯||ఇతిశ్రీమయ్యుధ్ధకాండే - ఏకనవతితమస్సగః - *****

రుధిరక్లిన్నగాత్రస్తులక్ష్మణశ్శుభలక్షణః | బభూవహృష్టస్తంహత్వాశక్రజేతారమాహవే||౧||తతస్సజాంబవం
తంచహనూమంతంచవీర్యవాన్ | సంనివత్యమహాతేజాస్తాంశ్చసర్వాస్వనాకసః||౨||అజగామతతస్తీవ్రంయత్రసు
గ్రీవరాఘవౌ | విభీషణమవప్తభ్యహనూమంతంచలక్ష్మణః||౩||తతోరామమభిక్రమ్యసామిత్రిరభివాద్యచ | తస్థాభ్రాతృ
సమీపస్థుండ్రస్యేవబృహస్పతిః||౪||నిశ్చసన్నివచాగమ్యరాఘవాయమహాశ్చనే | ఆచచత్తేతదావీరోఘోరమింద్రజి
తోవధమ్||౫||రావణేస్తుశిరశ్చిన్నంలక్ష్మణేనమహాత్మనా | న్యవేదయతరామాయతదాహృష్టోవిభీషణః||౬||శ్రుత్వైతక్షుమ
హావీరోలక్ష్మణేనేంద్రజిద్వధమ్ | ప్రహమమతులంలేభేరామోవాక్యమువాచహ||౭||సాధులక్ష్మణతుష్టాస్తికమణా
మకరంకృతమ్ | రావణేహేవి నాశేనజితమిత్తుపధారయ||౮||సతంశిరస్యపామ్రాయలక్ష్మణంలక్ష్మీవధానమ్ | లజ్జమా
నంబలాత్సేహాదంకమారోహ్యవీర్యవాన్||౯||ఉపవేశ్యతముత్సంగేపరిష్వజ్యవపీడితమ్ | భ్రాతరంలక్ష్మణంస్నిగ్ధంపునః
పునరుదైక్షత||౧౦||శల్యసంపీడితంశస్త్రనిశ్చసంతంతులక్ష్మణమ్ | రామస్తుదుఃఖసంతస్తస్తదానిశ్చసితోభృశమ్||౧౧||
మూర్ఛితైస్సముపామ్రాయభూయస్సంస్పృశ్యచత్వరన్ | ఉవాచలక్ష్మణంవాక్యమాశ్వాస్యపురుషమభాః||౧౨||కృ
తంపరమకల్యాణంకమదుష్కరకమణా | అద్యమన్యేహతేపుత్రేరావణంనిహతయిధి ||౧౩||అద్యాహంవిజయీశ
క్రౌహతేతస్మిన్దురాత్మని | రావణస్యస్మశంసస్యదిష్ట్యోరత్వయారణే||౧౪||భిమ్నోహిదక్షిణాబాహుఃసహితస్య
వ్యపాశ్రయః | విభీషణహనూమద్భ్యంకృతంకమమహాగ్రణే||౧౫||అహూరాత్రేస్త్రిభిర్విరంకథంచిద్వినిపాతితః |
నిరమిత్రఃకృతోన్యద్యనిర్యాస్యతిహారావణః | బలవృహేనమహతాశ్రుత్వాపుత్రంనిపాతితమ్||౧౬||తంపుత్ర
వధసంతప్తంనిర్యాంతంరాక్షసాధిపమ్ | బలేనావృత్యమహతానిహనిమ్యమిదుజయమ్||౧౭||త్వయాలక్ష్మణనాథేనసీ
తాచవృధివీచమే | నమస్మిపాహతేత్వద్యశక్రజేతరిచాహవే||౧౮||సతంభ్రాతరమాశ్వాస్యపరిష్వజ్యచరాఘవః |
రామస్సుషేణంముదితస్సమాభాష్యేదమబ్రవీత్||౧౯||సశల్యాయంమహాప్రాజ్ఞఃసామిత్రిమిత్రవత్సలః | యథా
భవతిసుస్వస్థస్తథాత్వంసముపాచర||౨౦||విశల్యఃక్రియతాంక్షిప్రంసామిత్రిస్సవిభీషణః | యుక్తవానరస్తేన్యా
నాంతూరాణాంమ్రమయోధి నామ్||౨౧||యేచాప్యన్యేత్రయ్యుధ్యంతిసశల్యవ్రణీనస్తథా | తేహిసర్వేప్రయత్నేన
క్రియంతాంసుఖనస్త్వయా||౨౨||ఏవముక్తస్తరామేఃసమహత్వాహరియూధపః | లక్ష్మణాయదదానస్తస్సుషేణఃపరమా

షధిమ్||౨౩||సతస్యాగంధమా మ్రాయవిశల్యస్సమచవ్యత|తథానిర్వేదనశ్చైవసంయాధవ్రణపవచ||౨౪||విభిషణముఖా
నాంచసుహృదాంరాఘవాజ్ఞయా | సర్వవాసరముఖ్యానాంవికిత్సాంసతదాకరోత్ ||౨౫||తతఃప్రకృతిమాపనోహృత
శల్యోగతవ్యధః | సామిత్రర్నుచితస్త్రక్షణేనవిగతజ్వరః ||౨౬|| తతైవరామఃప్లవగాధివస్తదావిభిషణశ్చర్మవత్స
జాంబవాన్ | అవేక్ష్యసామిత్రమరోగముత్థితంముదాననైన్యాస్స చిరంజహషిన్||౨౭|| ఆపూజయత్కర్మసలత్సూణ
స్యసుమమగ్రందాశరధిర్మహాత్మా | హృష్టైబభూపుర్యుధియాధపేంద్రానిశవ్యతంశక్రజితంనిపాతితమ్|| ౨౮ || ఇతి
శ్రీమద్యుధ్ధకాండే - ద్విసవతితమస్సర్గః . *****

తతఃపాలస్త్యసచివాఃశ్రుత్వాచేంద్రజితోవధమ్|ఆచవతురభిజ్ఞాయదశగ్రీవాయసవ్యధాః||౧|| యుద్ధేహతో
మహారాజలత్క్షణేనతవాత్మజః | విభిషణసహాయేనమితాంసోమహాద్యుతిః||౨||శూరేణసహసంగవ్యసంయుగేవ్వప
రాజితః | లత్క్షణేనహతశ్శూరఃపుత్రస్తవమహేంద్రజితే ||౩||గతస్సపరమాలోకాశరైస్సంతాప్యలత్క్షణమ్ | సతం
ప్రతిభయంశ్రుత్వావధంపుత్రస్యదారుణమ్||౪|| ఘోరమింద్రజితస్సంఖ్యేకశ్శలంచావిశత్సహత్ | ఉపలభ్యచిరాత్సం
జ్ఞాంరాజారాక్షసపుంగవః||౫||పుత్రశోకార్దితోదీనోవిలలాపాకులేంద్రియః| హారాక్షసచమూముఖ్యమమవత్సమహార
థా||౬||జితేంద్రంకథమద్యత్వంలత్క్షణస్యవశంగతః|ననుత్వమిషుభిక్రుద్ధోభింద్యాఃకాలాంతకావపి||౭||మందరస్యాపిశృం
గాణికింపునలత్క్షణంయుధి | అద్యవైవస్వతోరాజాభూయోబహుమతోమమగ్ర||యేనాద్యత్వంమహాబాహూసం
యుక్తఃకాలధర్మణా | ఏవపంథాస్సయోధానాంసర్వామరగణేవ్వపి||౮||యఃకృతేహస్యతేభతుఃసపుమాన్స్వగ
మృచ్ఛతి | అద్యదేవగణాస్సర్వేలోకపాలాస్తభవయః||౯|| హతమింద్రజితంశ్రుత్వాసుఖంస్వప్యంతినిర్భయాః |
అద్యలోకాస్త్రయఃకృత్సామృథివీచసకాననా||౧౦||ఏకేనేంద్రజితాహీనాశూన్యేవప్రతిభాతిమే | అద్యనైర్మతకన్యా
నాంశ్రోష్యాన్యంతఃపురేరవమ్||౧౧||కరేణుసంఘస్యయథానినదంగిరిగహ్వా రేయావరాజ్యంచలంకాంచరతాంసీచవ
రంతప||౧౨||మాతరంమాంచభార్యాంచక్వగతోసివిహాయనః | మమనామత్వయావీరగతస్యయమసాదనమ్||౧౩|| ప్రేత
కార్యాణికార్యాణివిపరీతేహివతఃసే | సత్వంజీవతినుగ్రీవేలత్క్షణేచసరాఘవే||౧౪||మమశల్యమనుద్ధృత్యక్వగతోసివి
హాయనః | ఏవమాదివిలాపాతఃరావణంరాక్షసాధివమ్||౧౫||ఆవివేశమహాకౌపఃపుత్రవ్యసనసంభవః|ప్రకృత్యా
కౌపనంహ్యసంరావణంపునరాధయః||౧౬||దీప్తంసందీపయామాసుర్లుమేకకమివరత్నయః | లలాటేభృకుటీభిశ్చసం
గతాభివ్యరోచత||౧౭|| యుగాంతేసహనశ్రేస్తుమహూమిభిరివోదధిః | కొపాద్విజృంభమాణస్యవక్త్రాద్వ్యక్త
మభిజ్వలన్||౧౮||ఉత్పపాతసధూమోగ్నివృత్తస్యవదనాదిన|సపుత్రవధసంతప్తశూరక్రౌఢవశంగతః||౨౦||సమీ
త్యురావణోబుద్ధ్యావైదేహ్యరోచయద్వధమ్ | తస్యప్రకృత్యారకైచరకైక్రౌఢాగ్నినాపచ ||౨౧|| రావణస్యమహా
ఘోరేదీప్తేనేత్రైబభూవతుః | ఘోరంప్రకృత్యాయాపంతుతస్యక్రౌఢాగ్నిమూఢితమ్||౨౨||బభూవరూపంప్రధస్య
రుద్రస్యేవమరాసదమ్ | తస్యప్రధస్యనేత్రాభ్యాంప్రావతన్నాప్రబిందవః||౨౩||దీప్తాభ్యామివదీపాభ్యాంసార్చి
షస్సేహబిందవః|దంతాన్విదశతస్తస్యశ్రూయతేదశనస్వనః||౨౪|| యంత్రస్యావేష్ట్యమానస్యమహతోదానవైరివ||
కాలాగ్నిరివసంక్రుద్ధోయాంయాందిశమవైక్షణ||౨౫|| తస్యాంతస్యాంభయత్రస్తారాక్షసాస్సంవిలిల్విరేతమంతకమివ
క్రుద్ధంచరాచరజిహ్వాంసిమమ్||౨౬||ఏక్షమాణందిశస్సర్వారాక్షసానోపచక్రముః | తతఃపరమసంక్రుద్ధోరావణోరాక్ష
సాధిపః||౨౭||అబ్రవీద్రక్షసాంమధ్యేసంస్తంభయితుమాహవే|మయావక్షసహస్రాణిచరిత్వామశ్చరంతపః||౨౮||తే
షుతేవ్వవకాశేషుస్వయంభూఃపరితోషితః | తస్యైవతపసేపుష్ట్యప్రసాదాచ్చస్వయంభువః||౨౯|| నానురేభ్యోనదేవే
భ్యోభయంమమకదాచన | కవచంబ్రహ్మదత్తంమేయదాదిత్యసమప్రభమ్||౩౦||దేవాసురవిమదేహునభిన్నంవజ్రశ
క్తిభిః | తేనమామద్యసంయుక్తంరథస్థమిహసంయుగే||౩౧||ప్రతీయాతోద్యమాంప్రాప్యసాతౌదపిపురందరః | య
త్తదాభిప్రసన్నేనసశరంకాముకంమహత్||౩౨||దేవాసురవిమదేహుమమదత్తంస్వయంభువా | అద్యతూర్యశత్రై
భీమంధనుర్థాప్యతాంమమ||౩౩||రామలత్క్షణయోరేవవధాయపరమాహవే | సపుత్రవధసంతప్తశూరఃక్రౌఢవ
శంగతః||౩౪||సమీత్యురావణోబుద్ధ్యాసీతాంహంతుంవ్యవస్యత | ప్రత్యవేక్ష్యతుతామ్రాక్షుస్సఘోరోఘోరదశన్

సః||౩౫||దీ మోదీనస్య రాసవాంస్తానువాచనిశాచరాః । మాయయామమవ త్సేనవంచనాథాంవనాకసామ్||౩౬||
కించిదేవహతంత్ర సీతేయమితిదశితమ్ । తదిదంసత్యమేవాహంకరిష్యేప్రియమాత్మనః||౩౭||వై దేహీంనాశయిష్యా
మిక్షుత్రభంకుమనువ్రతామ్|ఇత్యేవముక్త్యా సచివాఃఖిద్ధ మాశుపరామృశత్||౩౮||ఉద్భృత్యగుణసంపన్నంవిమలాంబర
వచనమ్ । నిష్పపాతసవేగేనసభార్యస్సచివైవృతః||౩౯|| రావణఃపుత్రశోకేనభృశమాకులచేతనః । సంక్రుద్ధఃఖిద్ధ
మాదాయసహసాయ త్రమైథిలీ||౪౦||ప్రజతోరాక్షసేంద్రస్యసింహనాదంప్రచుక్రుశుః । ఊచుశ్చాన్యోన్యమాశ్లిష్య
సంక్రుద్ధంప్రేక్ష్యరాక్షసాః||౪౧|| అద్యైసంతాపుభౌదృష్టా భ్రాతరౌప్రవ్యధిష్యతః । లోకపాలాహివత్పారః క్రు
ద్ధేనా నేననిజితాః||౪౨||బహవశ్శత్రవశ్చ న్యేసంయుగేషునిపాతితాః । త్రిషులోకేషురత్నానిభుజ్యేచాహృత్యరావ
ణః||౪౩||విక్రమేచబలేచైవనాస్త్యస్యసదృశోభువి । తెహంసంజల్పమానానామశోకవనికాంగతామ్||౪౪|| అభిదుద్రా
వవై దేహీంరావణః క్రోధమూఢితః । వార్యమాణస్ససంక్రుద్ధస్సహృద్భిహితబుద్ధిభిః||౪౫|| అభ్యధావతసంక్రుద్ధః
భేగ్రహూరోహిణీమివ|మైథిలీరక్ష్యమాణాతురాక్షసీభిరనిందితా||౪౬||చింతయంతీరణగతంరాఘవంసానుజంసతీతం
తథాక్రోధదీప్తాక్షమాయాంతంజనకాత్మజా||౪౭|| దదశరాక్షసంక్రుద్ధంనిస్త్రింశవరధారిణమ్ । తంనిశావ్యసని
స్త్రింశంవ్యధితాజనకాత్మజా||౪౮||నివార్యమాణంబహుశఃసుహృద్భిహితబుద్ధిభిః । సీతాదుఃఖిసమావిష్టావిలపంతీదమ
బ్రవీత్||౪౯|| యథాయంమామభిక్రుద్ధఃసమభిద్రవతిస్వయమ్ । పథిష్యతిసనాథాంమామనాథామివదుఃఖిః||౫౦||
బహుశఃప్రాథమ్యేషభతారంమామనువ్రతామ్ । భార్యాభవరమస్వేతిప్రత్యాఖ్యాతోధ్రువంమయా||౫౧||
సోయంమమానుపస్థానాద్వ్యక్తంనైరాశ్యమాగతః । క్రోధమోహసమావిష్టానిహంతుంమాంసముద్యతః||౫౨||
అథవాతౌనరవ్యాఘ్రాభ్రాతరౌరామలక్ష్మణౌ । మన్నిమిత్తమనార్యేణసమరెద్యనిపాతితా||౫౩|| భైరవోహిమ
హానాదోరాక్షసానాంశ్రుతోమయా । బహూనామివహృష్టానాంతథావిక్రోశతాంప్రియమ్||౫౪|| అహూధి
జ్ఞన్నిమిత్తోయంవినాశోరాజపుత్రయోః । అథవాపుత్రశోకేనఅహత్వారామలక్ష్మణౌ||౫౫|| విధమిష్యతిమాంరాదో
రాక్షసఃపాపనిశ్చయః । హనూమతోపియద్వాక్యంసకృతంతున్ద్రయామయా||౫౬||యద్యహంతస్యపుష్టేనతదాయా
యామనిందితా । నాద్యైవమనుశోచేయంభతురంకగతాసతీ||౫౭|| మస్యేతుహృదయంతస్యాఃకౌశల్యాఃఘటిష్య
తి । ఏకపుత్రాయదాపుత్రంవిసప్తంశ్రోష్యతేయుధి||౫౮||సాహిజన్తచబాల్యంచయావనంచమహాత్మనః । ధర్మకార్యా
ణీరూపంచరువంతీసంస్తరిష్యతి||౫౯||నిరాశానిహతేపుత్రేదత్వాశ్రద్ధమచేతనా| అగ్నిమారోక్ష్యతేనూనమహావాపి
ప్రవేక్ష్యతి||౬౦|| ధిగస్త్రకుబ్జామసతీంమందరాంపాపనిశ్చయామ్ । యన్నిమిత్తమిదందుఃఖంకౌశల్యాప్రతిపత్స్యతే||
౬౧||ఇత్యేవంమైథిలీందృష్ట్వావిలపంతీంతపస్విసీమ్ । రోహిణీమివచంద్రేణవినాగ్రహవశంగతామ్||౬౨|| ఎతస్మిన్నంత
రేతస్యఅమాత్యోబుద్ధిమాణుచిః|సుపాశోన్వానామమేధావీరాక్షసోరాక్షసేశ్వరమ్||౬౩||నివార్యమాణంసచివైరిదం
వచనమబ్రవీత్ । కథంనామదశగ్రీవసాక్షాద్యైశ్రవణానుజ||౬౪|| హంతుమిచ్ఛసివై దేహీంక్రోధాద్ధమమపాస్య
హి । వేదవిద్యావ్రతసాత్తఃస్వకర్మనిరతస్సదా||౬౫||స్త్రియాఃకస్తాద్వధంవీరమస్యసేరాక్షసేశ్వర । మైథిలీంరూపసం
పన్నాంప్రత్యవేక్ష్యస్వపార్థివ||౬౬||త్వమేవతుసహస్త్వాభీరాఘవేక్రోధముత్సృజ| అభ్యుత్థానంత్యమద్యైవకృష్ణపక్ష
చతుర్థశీమ్||౬౭|| కృత్వానిర్యాహ్యమావాస్యాంవిజయాయబలైవృతః । శూరోధీమాణరథీఖడ్గీరథప్రవరమాస్థితః||
౬౮||హత్వాదాశరధింవీరంభవాప్రాప్యతిమైథిలీమ్ । ఏవముక్త్యాతుతద్రక్షౌబలాత్సృగృహ్యవీర్యవా||౬౯|| అ
పాకర్షతవై దేహ్యస్సకాశాద్రాక్షసేశ్వరమ్ । సమవేక్ష్యచవై దేహ్యరూపంసర్వగుణాన్వితమ్||౭౦||సనాశచతదారో
హోరావణస్యదురాత్మనః||సతద్దురాత్మాసుహృదానివేదితంపచస్సుధర్మ్యంప్రతిగృహ్యరావణః| గృహంజగామాథతత్శ్చ
వీర్యవాపునస్సభాంచప్రయయాసుహృద్వృతః||౭౧||ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే - త్రిణవతితమ స్కంధః. *****
సప్రవిశ్యసభాంరాజాదీనఃపరమదుఃఖితః । నిషసాదాసనేముఖ్యేసింహాఃక్రుద్ధఇవశ్వసః||౭౨|| అబ్రవీచ్ఛస
తాసర్వాబలముఖ్యాన్తహాబలః । రావణఃప్రాంజలిర్వాక్యంపుత్రవ్యసనకగ్నితః||౭౩||సర్వేభవంతస్సర్వేణాహస్త్య
శ్వేనసమాప్యతాః । నిర్యాంతురథసంమైశ్చపాదా తైరుపశోభితాః||౭౪||ఏకంరామంచరిష్యిష్యసమరేహంతుమర్హత । వ

ర్షంతశ్శరవక్షోప్రాప్యటాలభవాంబుదాః॥ ౪ ॥ అథవాహంతరై స్తేత్తైర్భిన్నగాత్రంమహారణే । భవద్భిశ్శ్చేదహం
తాస్మిరామంహంకస్యపశ్యతః॥ ౫ ॥ ఇత్యేతద్రాక్ష సేంద్రస్యవాక్యమాదాయరాక్షసాః । నిర్యయిస్తేరథైశ్చ మ్రోనానా
నీకైస్సుసంవృతాః॥ ౬ ॥ పరిఘాణపట్టసాంశ్చైవశరభిష్టపరశ్వధాః । శరీరాంతకరాణసర్వే చిక్షిపుర్వానరాప్రతి॥ ౭ ॥
వానరాశ్చమ్రమాశ్చైలా రాక్షసాప్రతిచిక్షిపుః ॥ ససంగ్రామోమహాభీమస్సూర్యస్యోదయసంప్రతి ॥ ౮ ॥ రిక్ష
సాంవానరాణాంచతుములస్సమపద్యతః । తేగదాభిర్విచిత్రాభిః ప్రావైఖడ్గైఃపరశ్వతైః॥ ౯ ॥ అమౌన్యంసమరేజఘ్నుః
స్తదావానరరాక్షసాః । ఏవంప్రవృత్తేసంగ్రామేహయద్భుతంనుమహాద్రుజః॥ ౧౦ ॥ రక్షసాంవానరాణాంచశాంతంశో
ణితవిశ్రవైః । చూతంగరథమాలాశ్చవాజిమతస్త్విధ్వజః । మూః॥ ౧౧ ॥ శరీరసంఘాటవహః । ప్రసుప్తశ్శోణితాపగాః । త
తస్తేవానరాస్సర్వేశోణితాఘపరిప్లుతాః॥ ౧౨ ॥ ఇద్వజవమరథానశ్వాన్నానాప్రహరణానిచ । అప్లుతాఃపుత్యసమరేరా
క్షసానాంబభంజిరే॥ ౧౩ ॥ కేశాకణాలలాటాంశ్చనాసికాశ్చస్థవంగమూః । రక్షసాందశనైస్తేత్తైర్నైవైశ్చాపివ్యదార
యాః॥ ౧౪ ॥ ఏకైకంరాక్షసంసంఖ్యేతంవానరపుంగవాః । అభ్యధావంతఫలిసంవృతుంశకునయోయాథా॥ ౧౫ ॥ తదాగదా
భిగుఃవీభిః ప్రావైఖడ్గైఃపరశ్వతైః ॥ నిజఘ్నుర్వానరాఘోరా నాక్షసాఃపర్యతోపమాః॥ ౧౬ ॥ రాక్షసైర్వధ్వ
మానానాంవానరాణాంచుహచమూః । శరణ్యంశరణంయూతారామందశరథాత్మజమ్॥ ౧౭ ॥ తతోరామోమహాతేజాధ
నురాయమ్యవీర్యవాక్ । ప్రవిశ్యరాక్షసంసైన్యంశరవక్షాంవవక్షాహం॥ ౧౮ ॥ ప్రవిష్టంతుతదారామంమహాస్సూర్యమి
వాంబరే । నాభిజన్ముహాఘారంనిడఃహంతంశరాగ్నినా॥ ౧౯ ॥ కృతాన్యేవమఘోరాణిరామేణరజనీచరాః । రణే
రామస్యదదృశుఃకమాణ్యసుకరాశిచ॥ ౨౦ ॥ చాలయంతంమహానీకంవిధమంతంమహారథాః । దదృశుస్తేనవైరామం
పాతంపనగతంయథా॥ ౨౧ ॥ భిన్నంభిన్నంశరైర్దక్షంప్రభగ్నంశస్త్రపీడితమ్ । బలంరామేణదదృశుఃకరామంశీఘ్రకారి
ణమ్॥ ౨౨ ॥ ప్రహరంతంశరీరేషునతేపశ్యంతిరాఘవమ్ ॥ ఇంద్రియాథేమతిష్ఠంతంభూతాత్మానమివప్రజాః॥ ౨౩ ॥ ఏష
హంతిగజానీక్ష మేమహంతిమహారథాః । ఏషహంతిశరైస్తేత్తైఃపదాతీన్వాజిభిస్సహ॥ ౨౪ ॥ ఇతితేరాక్షసాస్సర్వేరామస్య
సదృశాఃరణే । అమౌన్యంకుపితాజఘ్నుఃసాదృశ్యద్రాఘవస్యతే॥ ౨౫ ॥ సతేదదృశిరేరామందహంతమరివాహినమ్ ।
మోహితాఃపరమాస్త్రైః । గాంధర్వేణమహాత్మనా॥ ౨౬ ॥ తేతురామసహప్రాణిరణేపశ్యంతిరాక్షసాః । పునఃపశ్యంతికా
కుత్స్థమేకమేవమహాహవే॥ ౨౭ ॥ బ్రమంతీంకాంచనీంకౌటింకాముకస్యమహాత్మనః । అలాతచక్రప్రతిమాందదృశు
స్తేనరాఘవమ్॥ ౨౮ ॥ శరీరనాభిసత్వాచిశ్శరారంనేమికాముకమ్ । జ్యాఘోషతలనిఘోషంతేజోబుద్ధిగుప్తభావ
౨౯ ॥ దివ్యాన్త్రగుణపర్యంతంనిఘ్నంతంయథిరాక్షసాః । దదృశురామచక్రంతతాకలచక్రమివప్రజాః॥ ౩౦ ॥ అనీకం
దశసాహస్రంరథానాంవాతరంహసామ్ । అష్టదశసహస్రాణికుంజరాణాంతరస్వినామ్॥ ౩౧ ॥ చతుర్దశసహస్రా
ణిసారోహణాంవవాజినామ్ । సూర్యేశతసహస్రేద్వైరాక్షసానాంపదాతినామ్॥ ౩౨ ॥ దివసస్యాష్టమేభాగేశరైరగ్ని
శిఖోపమైః । హతాన్యేకేనరామేణరక్షసాంకామరూపిణామ్॥ ౩౩ ॥ తేహతాశ్వాహతరథాశాంతావిమధితభ్వజాః । అ
భిపేతుఃపురింలంకాంతశేషానిశాచరాః॥ ౩౪ ॥ హతైగజపదాత్మకైస్తదృభూవరణాజిరమ్ । ఆక్రీడభూమిరుద్ర
స్యక్రుద్ధస్యేవమహాత్మనః॥ ౩౫ ॥ తతోదేవాస్సగంధర్వాస్సిద్ధాశ్చపరమక్షయః । సాధుసాధ్వితిరామస్యతత్కర్మసమ
పూజయ॥ ౩౬ ॥ అబ్రవీచ్ఛతదారామఃసుగ్రీవంప్రత్యనంతరమ్ । విభీషణంచధర్మాత్సాహనూమంతంచవానరమ్॥ ౩౭ ॥
జాంబవంతంహరిశ్రేష్ఠంమైందంద్వివీదమేవచ । ఏతదస్త్రబలందివ్యంమమవాత్స్యంబకస్యవా॥ ౩౮ ॥ నిహత్యతాంరా
క్షసవాహినీంతురామస్తదాశక్రసమోమహాత్మా । అస్త్రైశ్చస్త్రైశ్చమజితక్లమశ్చసంస్తూయతేదేవగణైఃప్రహృష్టైః॥

౩౯ ॥ ఇతి శ్రీమద్యుద్ధ కాండ - చతుర్ణవతితమ స్సగళాశాసనం *****
తానితానిసహస్రాణిసారోహణాంచవాజినామ్ । రథానాంత్యగ్నివణానాంసద్భజానాంసహస్రశః॥ ౧ ॥ రాక్షసా
నాంసహస్రాణితదాపరిఘయోధినాం । కాంచనద్భజదిత్రాణాంశూరాణాంకామరూపిణాం॥ ౨ ॥ నిహతానిశరైస్తేత్తై

స్తప్తకాంచనభూషణైః | రావణేన ప్రయుక్తానిరామేణాక్లిష్టకమణాః || ౩ || దృష్ట్వా శ్రుత్వా చ సంభ్రాంతా హతశేషానిశా
చరాః | రాక్షసైశ్చ సమాగమ్యదీనాశ్చింతాపరిప్లుతాః || ౪ || విధవాహతపుత్రాశ్చ క్రొశంత్యోహతబాంధవాః | రాక్ష
స్యస్సహసంగమ్య మఖతాః పర్యదేవయః || ౫ || కథంశూషణఖావృద్ధాకరాళానిణతోదరీ | ఆససాదవనేరామంకం
దపః మివరూపిణమ్ || ౬ || సుకుమారం మహాసత్వం సర్వభూతహితేరతమ్ | తందృష్ట్వా లోకవధ్యాసాహసరూపా ప్రకామి
తా || ౭ || కథం సర్వగుణై హీనాగుణవంతం మహాజనమ్ | సుముఖం దుముఖీరామం కామయామాస రాక్షసీ || ౮ || జనస్యా
స్యల్పభాగ్యత్వాద్దలిసీశ్వేతమూఢజా | అకార్యమపహస్యంచ సర్వలోకవిగహితమ్ || ౯ || రాక్షసానాంఽనాశాయ
దూషణస్యఖరస్యచ | చకారాప్రతిరూపాసారాఘవస్య ప్రధమణమ్ || ౧౦ || తన్నిమిత్తమిదం వైరం రావణేనకృతం మ
హత్ | వధాయసీతాసానీతాదశగ్రీవేణరక్షసామ్ || ౧౧ || నవసీతాందశగ్రీవః ప్రాప్తోతిజనకాత్మజామ్ | బద్ధంబలవతా
వైరమక్షయం రాఘవేణచ || ౧౨ || వైదేహీం ప్రార్థయానంతం విరాధం ప్రేక్ష్య రాక్షసమ్ | హతమేనేనరామేణపర్యా
ప్తంతన్నిదశేనమ్ || ౧౩ || చతుర్దశసహస్రాణిరక్షసాంభీమకమణామ్ నిహతానిజనస్థానేశరైరగ్నిశిఖోపమైః || ౧౪ ||
ఖరశ్చనిహతస్సంఖ్యేదూషణస్త్రిశిరాస్తథాశరైరాదిత్యసంకాశైః పర్యాప్తంతన్నిదశేనమ్ || ౧౫ || హతోయోజనబా
హుశ్చకబంధోరుధిరాశనః | క్రోధాన్నాదంసదాసోధపర్యాప్తంతన్నిదశేనమ్ || ౧౬ || జఘానబలిసంరామః సహస్రన
యనాత్మజమ్ | వాలినంమేరుసంకాశం పర్యాప్తంతన్నిదశేనమ్ || ౧౭ || ఋశ్యమూలేవసశ్చైలేదీమోభగ్నమమోర
ధః | సుగ్రీవస్థాపితోరాజ్యేపర్యాప్తంతన్నిదశేనమ్ || ౧౮ || పురాహనుమతాలంకాం దద్ధాంలాంగూలవహ్నినా | హత
మక్షుకుమారంచ దృష్ట్వా సానావబుధ్యతే || ౧౯ || ధర్మాధానహితం వాక్యం సర్వేషాం రక్షసాం హితమ్ | యుక్తం విభీషణే
నోక్తం మోహోత్తిస్యనరోచతే || ౨౦ || విభీషణవచఃకుర్యాద్ద్యదిస్తథనదానుజః | శ్మశానభూతాదుఃఖాతానేయం లంకా
పురీభవేత్ || ౨౧ || కుంభకర్ణం హతం శ్రుత్వా రాఘవేణ మహాబలమ్ | అతికాయంచదుర్దమం లక్ష్మణేన హతం పునః || ౨౨ ||
యంచేద్రజితం పుత్రం రావణో నావబుధ్యతే || ౨౩ || మమపుత్రో మమభ్రాతా మమభ్రాతారణేహతః | ఇత్యేవం శ్రు
యతే శబ్దో రాక్షసానాంకులేకులే || ౨౪ || రథాశ్చాశ్వాశ్చ నాగాశ్చ హతాశ్చ తసహస్రశః | రణేరామేణశూరేణ రాక్ష
సాశ్చ పదాతయః || ౨౫ || ద్రోవా యదివా విష్ణుమహేహం ద్రోవా శతక్రతుః | హంతినోరామయాపేణ యదివాస్వయ
మంతకః || ౨౬ || హతప్రవీరారామేణ నిరాశోజీవితేవయమ్ | అపశ్యంతోభయస్యాంతమనాథావిలపామహే || ౨౭ || రామ
హస్తాద్దశగ్రీవః శూరోదత్తమహావరః | ఇదంభయం మహాఘోరముత్పన్నం నావబుధ్యతే || ౨౮ || సదేవానచగంధర్వానపి
శాచానరాక్షసాః | ఉపస్థప్తం పరిత్రాతుం శక్తారామేణ సంయుగే || ౨౯ || ఉత్పాతాశ్చాపిదృశ్యం తే రావణస్య రణరణే |
కథయిష్యంతిరామేణ రావణస్య నిబహణమ్ || ౩౦ || పితామహానప్రీతేన దేవదానవరాక్షసైః | రావణస్యాభయందత్తం
మనుష్యేభ్యోనయాచితమ్ || ౩౧ || తదిదం మానుషం సుస్యే ప్రాప్తం నిస్సంశయం భయమ్ | జీవితాంతకరం ఘోరం రక్ష
సాం రావణస్యచ || ౩౨ || పీడ్యమానాస్తుబలి నావరదానేనరక్షసా | దీప్తైస్తపోభివిబుధాః పితామహామపూజయః || ౩౩ || దే
వతానాం హితార్థంతు మహాత్మావై పితామహః | ఉవాచ దేవతాస్సర్వా ఇదంతుష్టామహద్వచః || ౩౪ || అద్యప్రభృతి
లోకాం స్త్రీసర్వేదానవరాక్షసాః | భయేన ప్రాప్తానిత్యం విచరిష్యంతి శాశ్వతమ్ || ౩౫ || దైవతైస్తస్మాగమ్యస
ర్వైశ్చేంద్రపురోగమైః | వృషధ్వజస్త్రిపురహామహాదేవః ప్రసాదితః || ౩౬ || ప్రసన్నస్తుమహాదేవోదేవానేతద్దవో
బ్రవీత్ | ఉత్పత్యతిహితార్థం వోనారీరక్షః క్షయావహః || ౩౭ || ఏషాదేవైః ప్రయుక్తాతుక్షుద్యభాదానవాపురా | భ
క్షయిష్యంతిససీతారాక్షసఘ్నిసరావణాః || ౩౮ || రావణస్యాపనీతేనదువిగతస్యదుమతేః | అయం నిస్థానకౌఘో
రశ్శోకేనసమభిప్లుతః || ౩౯ || తంసపశ్యామహేలోకేయోనశ్శరణదోభవేత్ | రాఘవేణోపస్థునాంకాలేనేవయగక్ష
యే || ౪౦ || నాస్తి నశ్శరణం కశ్చిద్భయేమహతిస్థితామ్ | దవాగ్నివేష్టితానాం హికరేణానాయథావనే || ౪౧ || ప్రాప్తకా
లంకృతం తేనపాలస్యైసమహాత్మనా | యతపవభయందృష్టంతమేవశరణంగతః || ౪౨ || ఇతీవసర్వారజనీచరస్త్రియః పర
స్పరం సంపరిరభ్యబాహుభిః | నిషేదురాతాతిభయాతిపీడితావినేమరుచ్చైశ్చ తదాసుదారుణమ్ || ౪౩ || ఇతి శ్రీ
మద్యుద్ధకాండే - పంచనవతితమస్సగళః .

ఆతానాం రాక్షసీనాం చ లంకాయాం వైకుంఠే | రావణః కరుణంశబ్జం శ్రౌవపరిదేవితమ్ || ౧ || సతుదీక్షుం
వినిశ్చస్య మహాతాంధ్యానమాశ్రితః | బభూవపరమమ్రద్ధో రావణో భీమదశః || ౨ || సందశ్య దశనైరోష్ఠం క్రౌఢ
సంరక్తలోచనః | రాక్షసైరపి మదశశః కాలాగ్నిరపి మూర్ధితః || ౩ || ఉవాచ చ సమీపస్థా రాక్షసా రాక్షసేశ్వరః
భయోవ్యక్తకథస్తత్రనిదాహనివచతోమ || ౪ || మహూదరం మహాపాశ్వం విరూపాక్షుంచ రాక్షసమ్ | శీఘ్రం వ
దతసైన్యాని నిర్వాంత్య తిమమాజ్ఞయా || ౫ || తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రాక్షసాస్తేభయాదితాః | చోదయామాసురవ్య
క్రా రాక్షసాంస్తాన్యపాజ్ఞయా || ౬ || తేతుసర్వే తథేత్యక్తా రాక్షసాఘోరదశనాః | కృతస్వప్రయనాస్సర్వే
రణాయాభిముఖాయయుః || ౭ || ప్రతిపూజ్య ధాన్యాయం రావణం లేమహారథాః | తస్య ప్రాంజలయస్సర్వే భతుర్వి
జయకాంక్షిణః || ౮ || అథోవాచ ప్రహస్యైతా రావణః క్రౌఢమూర్ధితః | మహూదరమహాపాశ్వో విరూపాక్షుంచ
చ రాక్షసమ్ || ౯ || అద్య బాణైర్ధనుర్ముక్తైర్యుగాంతాదివ్యసన్నిభైః | రాఘవం లక్ష్యం నైవ నేష్యామి యమసాదనమ్ ||
౧౦ || ఖరస్యకుంభకణః స్య ప్రహస్తేంద్రజతోర్భుధి | కరిష్యామి ప్రతీకారమద్యశత్రువధాదహమ్ || ౧౧ || నైవాంతరిక్షం న
దివో న నద్యో నాపి సాగరః | ప్రకాశత్వంగమిష్యంతి రాజజాలసమావృతాః || ౧౨ || అద్య వానరముఖ్యానాంతాని యాధాని
భాగశః | ధనుర్ముక్తైర్ముహవేగైర్విధమిష్యామి పత్రిభిః || ౧౩ || అద్య వానరసైన్యాని రథేన పవనోజసా | ధనుస్సము
ద్రామధూతైర్ముధిష్యామి శరోఃపిః || ౧౪ || వ్యాకౌచపర్శ్వత్రాణి పద్మకేశసరవచసామ్ | అద్య వ్యూహతటాకా
నిగజవత్ప్రేమధామ్యహమ్ || ౧౫ || సశరైరద్యవదనైః సంఖ్యే వానరయూధపాః | మండయిష్యంతి వసుధాం స నాచైరివ పంక
జైః || ౧౬ || అద్య యుద్ధప్రచండానాం హరీణాం ప్రమయోధినామ్ | ముక్తేనైకేషుణాయుధైభేత్స్యమిచ శతంతమ్ ||
౧౭ || హతోభతాహతోభ్రాతాయాసాంచ తనయాహతాః | వధేనాద్యరిపాస్తాసాం కరోమ్యశ్రుప్రమాజః నమ్ || ౧౮
అప్యమద్బాణనిభిః నైః ప్రకీర్ణైర్గతచేతనైః | కరోమి వానరైర్బుధ్యేయత్నావేత్యతలాం మహిమ్ || ౧౯ || అద్య గౌమా
యవోగృధ్రాయేచ మాంసాశిసోపరే | తాసర్వాంస్తప్రయిష్యామి హరీణాం మాంసశోణితైః || ౨౦ || కల్పతాం
మేరథశ్శీఘ్రంక్షిప్రమానీయతాంధనుః | అనుప్రయాంతు మాంసర్వేయే వశిష్టానిశాచరాః || ౨౧ || తస్య తద్వచనం శ్రు
త్వా మహాపాశ్వో బ్రవీద్వచః | బలాధ్యతాస్థితాంస్తత్రబలం సంత్వర్యతామితి || ౨౨ || బలాధ్యతాస్త్రసంరబ్ధారా
క్షసాంస్తాగృహాన్యహాత్ | చోదయంతః పరియయులంకాయాంతు మహాబలాః || ౨౩ || తతో మహాతాన్నిషేప్స
తూ రాక్షసాభీమదశనాః | నదంతోభీమపదనానానాప్రహరణైర్భుజైః || ౨౪ || అసిభిః పట్టనైశ్చాలైర్గదాభిముస
లైశ్చ లైః శక్తిభిస్తీక్షణధారాభిర్నహద్భిః కూటముద్గరైః || ౨౫ || ఋష్టిభిః పులైశ్చక్రైశ్చిత్తైశ్చ పరశ్వదైః | భిండివా
లైశ్చ తస్మీభిరన్యైశ్చాపివరాయుధైః || ౨౬ || అథానయ బలాధ్యతాస్సత్వరారావణాజ్ఞయా | రథానానియంతం
సాగ్రం నాగానానియంత్రయమ్ || ౨౭ || అశ్వానాం వప్తికోట్టస్త్రఖరోష్ట్రాణాంతథైవచ | పదాతయ స్త్వసంఖ్యాతా
జస్తుస్తేనాజశాసనాత్ || ౨౮ || బలాధ్యతాశ్చ సంస్థాప్య రాజ్ఞసేనాం పురస్థితామ్ | పతన్తిన్నంతరేనూతః స్థాపయామా
సతంరథమ్ || ౨౯ || దివ్యస్రగ్వస్త్రసంపన్నానానాలంకారభూషితమ్ | నానారత్నపరిక్షిప్తం దివ్యాలంకారభూషితమ్ ||
౩౦ || నానామృగగణాకీణంకింకిణీజాలమండితమ్ | నానారత్నపరిక్షిప్తం తత్తస్య స్తంభైర్విరాజితమ్ || ౩౧ || జాంబూనదమ
యైశ్చైవ సహస్రకలశైర్యుతమ్ | తందృష్ట్వా రాక్షసాస్సర్వే విస్మయం పరమం యయుః || ౩౨ || తందృష్ట్వా సహసోత్థాయ
రావణో రాక్షసేశ్వరః కోటిసూర్యప్రతీకాశంజ్వలంతమివ పావకమ్ || ౩౩ || ప్రతంసూతసమాయుక్తం యుక్తావృతుర
గంరథమ్ | ఆరురోహ శుభంభీమం దీప్యమానం స్వతేజసా || ౩౪ || తతః ప్రయాతస్సహసారాక్షసైర్బాహుభిర్వృతః | రావ
ణస్సత్త్వగాంభీర్యాద్దారయన్నివమేదిన్ || ౩౫ || తతశ్చాసీన్నహాదస్తూర్యాణాంచ తతస్తతః | మృదంగైః పట్టనైశ్చం
భైః కాహలైస్సహరక్షసామ్ || ౩౬ || తేన నాదేన మహతాపుధివీసమకంపత | తంశబ్దం సహసా శ్రుత్వా వానరాడుప్రవృ
భయాత్ || ౩౭ || రావణస్తమహాబాహుః సదినైః పరివారితః | ఆజగామ మహాతేజా విజయాయరణం ప్రతి || ౩౮ || రావ
ణేనాభ్యసృజ్ఞాతామహాపాశ్వం మహూదరం విరూపాక్షుద్ధృధః షోరథానారుహపాస్తదా || ౩౯ || తేతుపృష్టావిన
ద్గంతోభిందత ఇవమేదిన్ | నాదంఘోరం విమంచంతో నిర్యయజయకాంక్షిణః || ౪౦ || తతో యుద్ధాయ లేజస్వీరయోగణ

బలైవృతః | నిర్యయాపుద్వతధనుఃకాలాంతకయ మోవమః||౪౧||తతఃప్రజననాశ్వేనరథేనసమహారథః|ద్వారేనిర్య
యాత త్రయత్రతారామలక్ష్మణౌ||౪౨||తతోనష్టప్రభసూర్యోదిశశ్చతిమరావృతాః | ద్విజాశ్చ నేదుమోరాశ్చసం
చచాలేవమేది||౪౩||వవషరధిరంజేవశ్చస్థలుస్తరగాఃపథి | ధ్వజాగ్రేన్యవతద్వద్ధోవినేదుశ్చశివంశివా||౪౪||న
యసంచాస్ఫురద్వామంసవ్యోబాహురకంపత | వివణావదనశ్చస్థీతి-చిదభ్రశ్యతస్వర||౪౫||తతోనిష్పతతోయుద్ధే
దశగ్రీవస్యరక్షసః | రణేనిధనశంసీనిరూపాణ్యతానిజజ్జిరే||౪౬||అంతరితూత్పపాతోలూ-నిఘాతసమనిస్వనావినేదు
రశివాగృధ్రావాయపైరనునాదితాః||౪౭||ఏతానచింతయన్మోరానుత్పతాన్సమువస్థితాః | నిర్యయారావణా
మోహోద్వధాధీకాలవోదితః||౪౮||తేషాంతురథఘోషేణరాక్షసానాంమహాత్మనామ్|వానరాణామపిచమూర్ఖ్యద్ధా
యైవాభ్యవతః||౪౯||తేషాంతుతుములంయుద్ధంబభూవకపిరక్షసామ్ | అన్యోన్యమాహ్వయానానాంశ్రద్ధానాంజ
యమిచ్ఛతామ్||౫౦||తతఃక్రుద్ధోదశగ్రీవఃశరైఃకాంచనభూషణైః | వానరాణామనీకేషుచకారకదనంమహత్||౫౧||ని
కృత్తశిరసఃకేచిద్రావణేనవలీముఖాః | కేచిద్విభిన్నహృగయాఃకేచిచ్ఛ్రోత్రవివజ్జితాః||౫౨||నిరుచ్ఛాప్తసాహతాః
కేచిత్ కేచిత్పాశ్వేషుదారితాః|కేచిద్విభిన్నశిరసఃకేచిచ్ఛ్రువివరితాః||౫౩||భిన్నగాత్రాశ్చరైఃకేచిద్రావణేన
బలీయసా | నిష్పిష్టహృదయాఃకేచిన్నిశ్వసంతోమహీంకతాః||౫౪||జడశాసనఃక్రౌఢవివృతనేత్రోయతోయతోభ్యతిర
కేనసంఖ్యే | తతస్తతస్తస్యశరప్రవేగంసోఘంసశేకుహారిభుంకవాస్తే||౫౫||ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే-షణ్ణవతితమ స్కంధః
తథాతైక్యత్రగాత్రైస్తుదశగ్రీవేణమాగజైః|బభూవవసుధాతత్రప్రక్రీణాహరిభివృతా||౫౬||రావణస్యాప్ర
సహ్యంతంశరసంపాతమేకతః|నశేకుస్సహితందీప్తంపతంగాభివపావకమ్||౫౭||తేడితానిశితైర్బాణైఃక్రౌశంతోవి
ప్రచుప్రచుః|పావకావిస్ఫుమావిష్టాదహ్యమానాయథాగజాః||౫౮||ప్లవంగానామనీకానిమహాభ్రాణీవమారుతః | స
యయాసమరేతస్త్విద్విధమన్రావణశ్చరైః||౫౯||కదనంతరసాకృత్పాక్షసేంద్రోవనాకసామ్ | అససాదతతోయుద్ధే
రాఘవంత్యరితస్తదా||౬౦||సుగ్రీవస్తాకపీకదృష్ట్యేభగ్నాన్విద్రవతోరణై | గుత్తేసుషేణంనిక్షిప్యచక్రేయుద్ధేధృతంమ
న||౬౧||ఆత్మసస్పదృశంవీరస్సతంనిక్షిప్యవానరమ్ | సుగ్రీవోభిముఖశ్శత్రుంప్రత్యస్తపాదపాఞ్చుధ||౬౨||పాశ్వతఃపుష్తత
శ్చస్యసర్వేయూధాధిపాస్త్వయమ్ | అనుజన్ముమహాశైలావివిధాగృహ్యతేప్రమా||౬౩||సనదకయుధిసుగ్రీ
వఃస్వరేణమహతామహా | పాతయన్వివిధాంశ్చన్యకజగామోత్తమరాక్షసాః||౬౪||మమదకచమహాకాయా
రాక్షసావానరేశ్వరః | యుగాంతసమయేవాయుఃప్రవృద్ధానగమానివ ||౬౫|| రాక్షసానామనీకేషుశైలవషణంవవ
షణహ | అశ్వవషణంయథామేఘుఃపక్షిసంఘేషుకాననే||౬౬||కపిరాజవిముక్తైస్తైశ్శైలవషణైస్తరాక్షసాః | విక్రీణ
శిరసఃపేతునికృత్రాజవపర్వతా||౬౭||అథసంక్షీయమాణేషురాక్షసేషుసమంతతః | సుగ్రీవేణప్రభగ్నైషుపతత్సునిన
దత్సుచ||౬౮||విరూపాక్షస్త్వకంనామధన్వీశ్రావ్యరాక్షసః|రథాదాప్లుత్యదుఢఃపోగజస్కంధముపారుహత్||౬౯||
సతంద్విరదమారుహ్యవిరూపాక్షోమహారథః|వ్యనదద్భిమునిహ్రోదంవానరానభ్యధావత||౭౦|| సుగ్రీవాయశరా
ఘోరావిససజ్జచమూముఖై | స్థాపయామాసచోద్విగ్ధాగ్రాక్షసాసంప్రహషణయ||౭౧||సుగ్రీవంతంవిరూ
పాక్షఃశరైరాశీవిమోపమైః | బహుభిస్తాడయామాససర్వాంకేష్వరిమదః||౭౨|| సాతివిద్ధశ్శితైర్బాణైఃకపీంద్రస్సేనక
క్షసా | చుక్రోధచమహాక్రోధోవధేచాస్యమనోదధే||౭౩||తతఃపాదపముద్ధృత్యతూరస్సంప్రథనోహరిః | అభివత్యజ
ఘానాస్యప్రముఖేతుమహాగజమ్||౭౪|| సతుప్రహారాభిహతస్సుగ్రీవేణమహాగజః | అపాసర్పద్ధనుమాత్త్రానివపాత
మమారచ ||౭౫|| గజాత్తుమథితాత్తూర్ణమవక్రమ్యసవీర్యవాన్ | రాక్షసోభిముఖశ్శత్రుంప్రత్యుగ్గమ్యతతఃకపిమ్ ||
౭౬||ఆషణభంచమఖడ్గంచప్రగృహ్యలభుమిక్రమః | భర్త్యయన్నివసుగ్రీవమాససాదవ్యవస్థితం||౭౭||సహితస్యాపి
సంక్రుద్ధఃప్రగృహ్యవిఫులాంశిలాం | విరూపాక్షోయచిత్రేవసుగ్రీవోజలదోషమాం||౭౮||సతాంశిలామావతంతీందృష్ట్య
రాక్షసభుంకవః | అపక్రమ్యసువిక్రాంతఃఖడ్గేనప్రాహరత్తదా ||౭౯|| తేనఖడ్గప్రహారేణరాక్షసాబలినాహతః | ము
హూతానుభవద్వీరోవిసంజ్ఞాభివవానరః||౮౦|| సతగాసహసోత్పత్యరాక్షసస్యమహాహవే | ముష్టింసంవర్త్యవేగేన
పాతయామాసవక్షసి||౮౧||ముష్టిప్రహారాభిహతోవిరూపాక్షోనిశాచరః | తేనఖడ్గేనసంక్రుద్ధఃసుగ్రీవస్యచమూము

శ్లో॥ ౨౭ ॥ కవచం పాతయా మాసపద్భ్యా మభిహతోపతత్ | ససముద్భాయపతితః కపిస్తస్యవ్యసజయత్ ॥ ౨౮ ॥ తలప్రహారము శనేస్సమాసంభీమనిస్సనమ్ | తలప్రహారంతద్రక్షుః సుగ్రీవేణ సముద్యతమ్ ॥ ౨౯ ॥ నైపుణ్యాన్తోచయితైవ సంముష్టిమోరస్యతాడయత్ | తతస్తు సంక్రద్ధతరః సుగ్రీవోవాసరేశ్వరః ॥ ౩౦ ॥ మోక్షితంచాత్మమోద్యష్టైవప్రహారం తేనరక్షసా | సదదశౌఞ్ఠరంతస్యవిరూపాక్షస్యవాసరః ॥ ౩౧ ॥ తతోస్యపాతయత్క్రౌఢాచ్ఛంఖదేశేమహత్తలమ్ | మహేంద్రాశనికల్పేనతలేనాభిహతః క్షితా ॥ ౩౨ ॥ పపాతరుధిరక్లిన్నః శోణితంహిసముద్యమక్ | సౌతోభ్యస్తువిరూపాక్షోజలంప్రస్రవణాదివ ॥ ౩౩ ॥ వివృత్తనయనంక్రౌఢాత్సఫేనంరుధిరాల్లుతమ్ | దదృశుస్తేవిరూపాక్షంవిరూపాక్షతరంపుతమ్ ॥ ౩౪ ॥ స్ఫురంతంపరివతంతంపాశ్వేనరుధిరోక్షితమ్ | కరుణంచవినదంతందదృశుః కపయోరిపుమ్ ॥ ౩౫ ॥ తదాతుతాసంయతిసంప్రయుక్తాతరస్వినావాసరరాక్షసానామ్ | బలాణానాసస్వనతుస్సభీమంమహాణానౌద్వావివభిన్నవేతా ॥ ౩౬ ॥ వినాశితంప్రేక్ష్యవిరూపస్త్రంమహాబలంతంహరిపార్థివేన | బలంసమస్తంకపిరాక్షసానామున్నతగంగాప్రతిమంబభూవ ॥ ౩౭ ॥ ఇతి శ్రీమదుద్ధకాండే - సప్తనవతితమస్సగణః .

హన్యమానేబలేరూణామమోన్యన్యం తేమహామృతే | సరసేవమహాఘమేసోపక్షీణేబభూవతుః ॥ ౧ ॥ స్వబలస్యచఘాతేనవిరూపాక్షవధేనచబభూవద్విగుణంప్రద్ధోరావణోరాక్షసాధిపః ॥ ౨ ॥ ప్రక్షీణంతుబలందృష్ట్యవధ్యమానంవలీముఖైః | బభూవాస్యవ్యధాయద్ధేప్రేక్ష్యదైవవిపర్యయమ్ ॥ ౩ ॥ ఉవాచచసమీపస్థంమహాలాదరమరిందమమ్ | అస్మికాతేమహాబాహుజయాశాత్స్వయిమేస్థితా ॥ ౪ ॥ జహిశత్రుచమూంవీరదర్శయాద్యపరాక్రమమ్ | భర్తృపిండస్యకాలోయంనిర్దేష్టుంసాధుయుధ్యతామ్ ॥ ౫ ॥ ఏవముక్తస్తథేత్యుక్త్వా రాక్షసేంద్రముహాలాదరః | ప్రవివేశారిసేనాంతాంపతంగభవపావకమ్ ॥ ౬ ॥ తతస్సకదనంచక్రేవాసరాణాంమహాబలః | భర్తృవాక్యేనతేజస్విస్తేనవీర్యేణచోదితః ॥ ౭ ॥ వాసరాశ్చమహాసత్వాః ప్రగృహ్యవిపులాశ్శిలాః | ప్రవిశ్యారిబలంభీమంజఘ్నుస్తేరజనీవరా ॥ ౮ ॥ మహాలాదరస్తుసగుక్రద్ధః శరైః కాంచనభూషణైః | విచ్ఛేదపాణిపాదోరూవాసరాణాంమహాహవే ॥ ౯ ॥ తతస్తేనాసరాస్సర్వేరాక్షసైరగ్నితాభృశమ్దిశోదశస్రతాః కేచిత్కేచిత్సుగ్రీవమాశ్రితాః ॥ ౧౦ ॥ ప్రభగాంసమరేదృష్ట్యవాసరాణాంమహాచమూంఅభిమద్రావసుగ్రీవోమహాలాదరమనంతరమ్ ॥ ౧౧ ॥ ప్రగృహ్యవిపులాంఘోరాంమహీధరసమాంశిలామ్ | వితేవచమహాతేజాస్తద్వధాయహరీశ్వరః ॥ ౧౨ ॥ తామాపతంతీంసహసాశిలాందృష్ట్యమహాలాదరః | అసంభ్రాంతస్తతోబాణైనిభిభేదదురాసదామ్ ॥ ౧౩ ॥ రక్షసాతేనబాణౌఘైర్నికృతాసాసహస్రధా | నివపాతశిలాభూమాగృధ్రచక్రమివాకులమ్ ॥ ౧౪ ॥ తాంతుభిన్నాంశిలాందృష్ట్యసుగ్రీవః | క్రౌఢమూఢితః | సాలముత్పాట్యచితేపరక్షసేరణమూఢణి ॥ ౧౫ ॥ శరైశ్చవిదదాదైనంశూరః పరబలాదణః | సదదర్శతతః క్రుద్ధః పరిఘంపతితంభువి ॥ ౧౬ ॥ ఆవిధ్యతుసతందీప్తంపరిఘంతస్యదర్శయత్ | పరిఘాగ్రేణవేగేనజఘానాస్యహయోత్తమా ॥ ౧౭ ॥ తస్మాద్ధతహయాద్విరఃసోవల్లుత్యమహారథాత్ | గదాంజగ్రహసంక్రద్ధోరాక్షసోధమహాలాదరః ॥ ౧౮ ॥ గదాపరిఘహస్తేతాయుధివీరోసమీయతుః | నదంతోగోవృషప్రఖ్యాఘనావివసవిద్యుతా ॥ ౧౯ ॥ తతఃక్రద్ధోగదాంతస్తేచితేపరజనీవరః | జ్వలంతీంభాస్సురాభాంతాంసుగ్రీవాయమహాలాదరః ॥ ౨౦ ॥ గదాంతాంసుమహాఘోరామాపతంతీంమహాబలః | సుగ్రీవోరోషతామ్రాక్షసముద్యమ్యమాహాత్యపేతతుశ్చమహీతలే ॥ ౨౧ ॥ ఉత్పేతతుఃపునస్తూర్ణంజఘ్నుతుశ్చపరస్పరం | భుజైశ్చిక్షిపతుర్వీరావన్యోన్యమపరావ్యన్యాంవ్యాక్షిపద్దదామ్ | భిన్నావన్యోన్యమాసాద్యపేతతుథరణీతలే ॥ ౨౨ ॥ తతోభగ్నప్రహరణౌముష్టిభ్యాంతోసమీయతుః | తేజోబలసమావిష్టేదిప్తావివహుతాశనా ॥ ౨౩ ॥ జఘ్నుతుస్తాతదాన్యోన్యంనేదతుశ్చపునఃపునః | తతేశ్చాన్యోన్యమాహాత్యపేతతుశ్చమహీతలే ॥ ౨౪ ॥ ఉత్పేతతుఃపునస్తూర్ణంజఘ్నుతుశ్చపరస్పరం | భుజైశ్చిక్షిపతుర్వీరావన్యోన్యమపరాజితౌ ॥ ౨౫ ॥ జగ్ముతుస్తాశ్రమంవీరోబాహుయుద్ధేపరంతపా | జగ్రహచతదాభిద్గమదూరపరివతేనమ్ ॥ ౨౬ ॥ రాక్షసశ్చర్మణాసాధంమహావేగోమహాలాదరః | తథైవచమహాభిద్గంచర్మణావతితంసహ ॥ ౨౭ ॥ జగ్రహవాసరశ్రేణ్యః సుగ్రీవోవేగవత్తరః | తాతురోషపరితాంగేనదంతావభ్యయుధ్యతా ॥ ౨౮ ॥ ఉద్యతాసీరణేహ్యష్టాపుభాశస్రవిశారదాక్షిణం

మండలం సవ్యం సుతూణం సంపరియతుః || ౩౧ || అన్యోన్యమభిసంక్రద్ధౌ జయే ప్రణిహితా వుభౌ పతుతూరో న హా వేగో
వీర్యశ్చ ఘోరము హూదరః || ౩౨ || మహాచక్షుః నితంఖద్ధం పాతయా మా సదుముతిః | లగ్నముత్కమః తఃఖద్ధంఖద్ధేనక
పికుంజరః || ౩౩ || జహరసశిరస్త్రాణంకుండలోవహితంశిరః | నికృత్తశిరసస్తస్యపతితస్యమహితలే || ౩౪ || తద్వలంరాక్ష
సేంప్రస్యదృష్ట్యతతనతిస్తతేహత్వాతంవానరైస్సాధాననాదముదితోహరిః || ౩౫ || మక్రోధచదశగ్రివోబభౌహృ
ప్తశ్చరాఘవః | విషణ్ణవదనాస్సర్వైరాక్షసాదీనచేతసః || ౩౬ || విప్రవంతితసస్సర్వైభయవిప్రస్తచేతసః || మహూద
రంతంవినిపాత్యభూమామహాగిరేకిణ్ణమివైకదేవమ్ | సూర్యాత్మజస్త్రరరాజలత్కృత్యసూర్యఃస్వతేజోభివాప్త
భృగ్యః || ౩౭ || అభవిజయమవాప్యవానరౌద్రః సమరముఖేసురయక్షసిద్ధసంఘైః | అవనితలగతైశ్చభూతసంఘైహా
మసమాకులితైఃస్తుతోమహాత్మా || ౩౮ || ఇతి శ్రీమద్యుగాంఢే-అన్యనవతితమస్సగః-
మహూదరేతునిహతేమహాపాశ్వోహమహాబలః | సుగ్రీవేణసమిత్యైశ్చకౌఠాత్సంరక్తలోచనః || ౧ || అంగద
స్యచమూంభీమాంతోభయామాససాయతైః | సవానరాణాంముఖ్యానాముత్తమాంగానిసర్వశః || ౨ || పాతయామాస
కాయేభ్యఃఫలంవృంతాదివానిలః | కేషాంచదిముఖిబాహూస్కంధాంశ్చిచ్ఛేదరాక్షసః || ౩ || వానరాణాంసుసంక్ర
ద్ధఃపాశ్వోకేషాంవ్యదారయత్ | తేడితాబాణవషేణమహాపాశ్వేనవానరాః || ౪ || విషాదవిముఖాస్సర్వైభభూ
పుగతచేతసః | నిరీక్ష్యబలముద్విగ్నమంగదోరాక్షసాదితమ్ || ౫ || వేగంచశ్రేమహాబాహుఃసముద్రభవపర్వసు | ఆయ
సంపరిఘంగృహ్యసూర్యరత్నైసమప్రభమ్ || ౬ || సమరేవానరశ్రేణోమహాపాశ్వేనృపాతయత్ | సతుతేనప్రహరేణ
మహాపాశ్వోవిచేతసః || ౭ || ససూతఃస్యందనాత్తస్మాద్విసంజ్ఞశ్చాపతద్భవి | సక్షరాజస్తుతేజస్వినీలాంజనచయో
వముః || ౮ || నిష్పత్యసుమహావీర్యఃస్వయూధాన్తేఘసన్నిభాత్ | ప్రగృహ్యగిరిశృంగాభాంక్రుద్ధస్సవిపులాంశిలామ్ || ౯ || అ
శ్వోకజమానతరసాస్యందనంచబభంజతం | ముహూతాల్లభ్యసంజ్ఞస్తుమహాపాశ్వోమహాబలః || ౧౦ || అంగదంబహుభి
బాణైరుద్భయస్తంప్రత్యవిధ్యత | జాంబవంతంత్రిభిబాణైరాజభూనస్తనాంతరే || ౧౧ || ఋక్షరాజంగవాక్షంచజహ
నబహుభిశ్చరైః | గవాక్షంజాంబవంతంచసదృష్ట్యశరపీడితాం || ౧౨ || జగ్రాహపరిఘంమోరమంగదః క్రోధమూర్ఛితః |
తస్యాంగదస్సరుషితోరాక్షసస్యతమాయసమ్ || ౧౩ || నూరస్థితస్యపరిఘంరవిరత్నైసమప్రభమ్ | ద్వాభ్యాంభుజాభ్యాం
సంగృహ్యభ్రామయిత్వాచవేగవా || ౧౪ || మహాపాశ్వేనృచిత్తేపవధాథంవాలినస్సతః | సతుక్షిప్తబలవతాపరిఘ
స్తస్యరక్షసః || ౧౫ || ధనుశ్చ సశరంహస్తాచ్ఛిరస్త్రంచాప్యపాతయత్ | తంసమాసాద్యవేగేనవాలిపుత్రఃప్రతాపవా ||
౧౬ || తలేనాభ్యహనతుః క్షణేకర్ణమూలేసకుండలేతతః | ప్రద్ధోమహావేగోమహాపాశ్వోమహాద్యుతిః || ౧౭ || కరణైకే
నజగ్రాహసమహంతంపరశ్వధమ్ | తంతైలభోతంవిమలంశైలసారమయందృఢమ్ || ౧౮ || రాక్షసఃపరమక్రుద్ధోవాలిపు
త్రేన్యపాతయత్ | తేనవామాంసఫలకేభృశంప్రత్యవపాతితమ్ || ౧౯ || అంగదోమోక్షయామాససరోషస్సపరశ్వధమ్ |
సవీరోవజ్రసంకాశమంగదోముష్టిమాత్సనః || ౨౦ || సంవర్తయత్సుసంక్రుద్ధఃపితృతుల్యపరాక్రమః | రాక్షసస్యస్తవా
భ్యాశేమమజ్ఞోహృదయంప్రతి || ౨౧ || ఇంద్రాశనిసమస్తశంసముష్టింపీన్యపాతయత్ | తేనతస్యనిపాతేనరాక్ష
సస్యనుహామృథే || ౨౨ || పఫాలహృదయంచాశుసపపాతహతోభవి | తస్మిన్నివతతేభూమాతలైన్యంసంప్రచుక్షుభే ||
౨౩ || అభవచ్చమహాక్రోధస్సమరేరావణస్యచ | వానరాణాంప్రహృష్టానాంసింహనాదస్సపుష్కలః || ౨౪ || స్ఫోటయ
న్నివశజ్జేనలంకాంసాహులగోపురామ్ | మహేంద్రేణవదేవానాంనాదస్సమభవన్నహా || ౨౫ || అథేంద్రశత్రుస్త్రిద
శాలయానాంఘోకసాంచైవమహాప్రణాదమ్ | శుత్వాసరోషంయుధిరాక్షసేంద్రపునశ్చయుద్ధాభిముఖఃప్రతర్ధై ||
౨౬ || ఇతి శ్రీమద్యుగాంఢే-పకూనశతతమస్సగః-
మహూదరమహాపాశ్వోహతాదృష్ట్యతురాక్షసాతస్మింశ్చనిహతేవీరేవిరూపాత్మమహాబలే || ౧ || అపి వేశమ
హాక్రోధోరావణంతంమహామృథేనూతంసచోదయామాసవాక్యంచైతదువాచహ || ౨ || నిహతానామమాత్యానాం
రుద్ధస్యనగరస్యచ | దుఃఖమేషోపనేష్యామిహత్వాతౌరామలక్ష్మణౌ || ౩ || రామవృక్షంరణేహచ్ఛీతాపుష్పఫలప్రదమ్ |
ప్రశాఖాయస్యసుగ్రీవోజాంబవాకుముదోనలః || ౪ || మైందశ్చద్వివిదత్యైవలంగదోగంధమాదనః | హనూమాంశ్చ

మహాబలశ్చ సర్వైశ్చ హరియూధపాః || ౫ || సదిశో దశ ఘోషేణ రథస్యాతి రథో మహా || నాద
యశ్చ ప్రయయా తూణం రాఘవంచాభ్యవతత || ౬ || పూరితాతేనశబ్దేనసనదీగిరికాననా | సంచచాల
మహీసర్వా త్రస్తసర్వమృగద్విజా||౭|| తామసంసుమహాఘోరంచకారాన్త్రుంసుదారుణమ్ | నిదాదాహకపీస
ర్వాన్ద్రేష్టే పేతుస్సమంతతః||౮|| ఉత్పపాతరజౌఘోరం తైర్భుగైస్సంప్రధావితైః | నహితత్సహితుం శేషబ్రహ్మణా
నిమిత్తంస్యయమ్||౯|| తాన్యసీకాన్యనేకానిరావణస్యశరోత్తమైః | దృష్ట్వాభగ్నానిశతశో రాఘవఃపర్యవస్థితః||౧౦|| తతో
రాక్షసశూదాకలోవిద్రావ్యహరివాహినీమ్ | సదదశతతోరామంతిష్ఠంతమపరాజితమ్||౧౧|| లక్ష్మణేనసహా
త్రావిష్ణునానాసవంయథా | అలిఖంతమివాకాశమవష్టభ్యమహద్ధనుః||౧౨|| పద్మపత్రవిశాలాత్కుంధిఘాబాహుమరిం
దమమ్ | తతోరామోమహాతేజాఃసామిత్రిసహితోబలీ||౧౩|| వానరాంశ్చరణేభగ్నానాపతంతంచరావణమ్ | సమీక్ష్య
రాఘవోహృష్టోమధ్యేజగ్రహకాముకమ్||౧౪|| విష్ణౌరయితుమారేభేతతస్సధనురుత్తమమ్ | మహావేగఃపహానా
దంనిభిందన్నివమేదిసీమ్||౧౫|| తయోశ్శరపథం ప్రాప్యరావణోరాజపుత్రయోః | సబభౌచయథారాహుస్సమీపే
శశిసూర్యయోః || ౧౬ || రావణస్యచబాణోమైరామవిష్ణురితేనచ | శబ్దేనరాక్షసాస్తేచనిపేతుశ్శతశస్త్రదా||౧౭|| శని
చ్ఛ్వాప్రథమంయోధుంలక్ష్మణోనిశితైశ్శరైః | ముమోచధనురాయమ్యశరాన్నిభోపమా||౧౮|| తాన్మక్తమాత్రా
నాకాశేలక్ష్మణేనధనుచ్ఛతా | బాణాబాణైఃమహాతేజారావణఃప్రత్యవారయత్||౧౯|| ఏకమేకేనబాణేనత్రిభిస్త్రీణా
దశభిదశ | లక్ష్మణస్యప్రచిచ్ఛేదదశయోపాణిలాఘవమ్||౨౦|| పునశ్శశరవషణలక్ష్మణంచవ్యదారయత్ | అభ్య
తిక్రమ్యసామిత్రింరావణస్సమితింజయః ||౨౧|| ఆససాదతతోరామంస్థితంశైలమివాచలమ్ | ససంభ్యరాహమాసాద్య
క్రౌఢసంరక్తలోచనః||౨౨|| వ్యసృజచ్ఛరవషణశిరావణోరాక్షసాధిపః | శరధారాస్తతోరామోరావణస్యధనుశ్చుప్త
తాః||౨౩|| దృష్ట్వావాపతతశ్శీఘ్రంభల్లాజగ్రహసత్పరః | తాశరాఘంస్తతోభల్లైస్తేష్టైశ్చిచ్ఛేదరాఘవః||౨౪|| ది
వ్యమానాన్మహావేగాక్రద్ధానాశీవిషానివ | రాఘవోరావణంతూర్ణంరావణోరాఘవంతథా||౨౫|| అన్యోన్యంవిషదైస్తే
ష్టైశ్శరైరభివవక్షతుః | చేరతుశ్చచిరంచిత్రంమండలంసవ్యదక్షిణమ్||౨౬|| బాణవేగాన్సముల్కిప్తావన్యోన్యమపరాజితౌ
తయోర్భూతానివిత్రేసుర్యుగవత్సంప్రయుధ్యతోః||౨౭|| రౌద్రయోస్సాయకముచోర్యమాంతకనికాశయోః | సంతతంచ
విదైగ్భాణైఃపాణిభూవగగసంతదా||౨౮|| ఘనైరివాతపాపాయేవిద్యున్మాలాసమాకులైః | గవాక్షితమివాకాశంబభూవశ
రవృష్టిభిః||౨౯|| మహావేగైస్సుతీక్ష్ణాగ్రైర్వృధ్రపక్షైస్సువాజితైః | శరాంధకారంతాభిమంచక్రతుఃపరమముదా||౩౦|| గ
తేస్తంతవనేజేవేమహామేఘావివౌధితౌ | అశ్వవషణంయథాఘోరంశరవర్షంచవర్షతుః||౩౧|| తయోరభూన్మహాచ్యుద్ధమ
న్యోన్యవధకాక్షిణః | అనాసాద్యమచింత్యంచవృత్తవాసవయోరివ||౩౨|| ఉభౌహిపరమేష్వాసావుభౌశస్త్రవిశార
దౌ | ఉభావస్త్రవిదాంముఖ్యావుభౌయుద్ధవిచేరతుః || ౩౩ || ఉభౌరయేణప్రజతస్సేనతేనశరోర్మయః | ఉర్మయోవా
యుసావిధాజన్మస్సాగరయోరివ|| ౩౪ || తతస్సంసక్తహస్తస్తరావణోలోకరావణః | నారాచమాలాంరామస్యలలా
తేప్రత్యముంచత||౩౫|| రౌద్రచాపప్రయుక్తాంతాఃఫిలోత్పలదశప్రభామశిరసాధారయరామోనవ్యధామభ్యపద్య
త||౩౬|| అథమంత్రానభిజవకరౌద్రమస్త్రముదీరయ | శరాభూయస్సమాదాయరామః | క్రౌఢసమన్వితః|| ౩౭ ||
ముమోచచమహాతేజాశ్చావమాయమ్యవీర్యవా | తాశరాక్షసేంద్రాయవిససజ్జసరాఘవః ||౩౮|| తేమ
హామేఘసంకాశేకవచేపతితాశ్శరాః | అవధ్యేరాక్షసేంద్రస్యనవ్యధాంజనయంస్తదా|| ౩౯ || ముమోచచాపరాకరా
మోరథస్థంరాక్షసాధిపమ్ | లలాటేపరమాస్త్రిసంవాస్త్రకుశలోరణే||౪౦|| తేభిత్వాబాణరూపాణిపంచశీమేఽ
హీరగాః | శ్వసంతౌవివిశుభూమింరావణంప్రతికూజితాః||౪౧|| నిహతోరాఘవేణాథరావణః | క్రౌఢమూఢితః | ఆ
సురంసుమహాఘోరమన్యదస్త్రంసమాదదే||౪౨|| సింహవ్యాఘ్రముఖాంశ్చన్యాకంకకాకముఖానపి | గృధ్రశ్వేన
ముఖాంశ్చాపిస్సగాలవదనాంస్తథా||౪౩|| శ్వానకుకుటవక్త్రాశ్చమకరాశీవిషాననా | పంచాస్యాలేలిహానాంశ్చ
ససజ్జనితాశరా||౪౪|| శరాభరముఖాంశ్చన్యావరాహముఖసంశ్రితా | ఎతాంశ్చన్యాంశ్చమయావీ

ససజానిశితాశరాః॥౪౫॥రామంప్రతిమహాతేజాః క్రుద్ధస్సపజవశ్వసః॥ ఆసురేణసమావృత్తఃస్త్రోగరఘవం
వః॥౪౬॥ససజాన్త్రుంమహూత్సహఃపావకంపావకౌపమః॥ అగ్నిదీప్తముఖాబాణాన్స్తతస్సూర్యముఖానః॥
౪౭॥చంద్రాధఃచంద్రవక్త్రాంశ్చధూమకేతుముఖానః॥ గ్రహనక్షత్రవక్త్రాంశ్చమహూల్కాముఖసంస్థితాః॥
౪౮॥విద్యుజ్జ్వలహృదయశ్చస్యాకససజానిశితాశరాః॥ తేరావణశరాఘోరాఘాఘాన్త్రుసమాహతాః॥
౪౯॥విలయంజగ్నురాకాశేజగ్నుశ్చైవసహస్రశః॥తదస్త్రంనిహతందృష్ట్వా రామేణాక్లిప్తకమణా॥౫౦॥హృష్టానేదు
స్తతస్సర్వైకపయఃకామరూపిణః॥ సుగ్రీవప్రముఖాస్సర్వైపరివార్యతురాఘవమ్॥౫౧॥అస్త్రేణాస్త్రంవినిహతందృష్ట్వా
రామేణరావణః॥చకారకౌపమతులంరామంప్రతిమహాద్యుతిః॥౫౨॥తతస్తదస్త్రంవినిహత్యరాఘవఃప్రసహ్యతద్రా
వణబాహునిస్సృతమ్॥ముదాన్వితోదాశరథిమహాత్మావినేదురుచ్చైముదితాఃకపీశ్వరాః॥౫౩॥ఇతిశ్రీమద్యుద్ధ
కాండే - శతతమ స్కంధః*****

తస్మిన్ప్రతిహతేస్త్రేకురావణోరాక్షసాధిపః॥క్రౌఢంచద్విగుణంచక్రేక్రౌఢాచ్చాస్త్రమసంతరమ్॥౧॥మయే
నవిహితంరౌద్రమన్యదస్త్రంమహాద్యుతిః॥ఉత్సృజ్యంరావణోఘోరంరాఘవాయప్రచక్రమ్॥౨॥తతశ్శూలానిశ్చే
రుర్గదాశ్చముసలానిచ॥కాముకాద్దీప్యమానానిచప్రసారాణసర్వశః॥౩॥ముద్గరాఃకూటపాశాశ్చదీప్తాశ్చాశనయస్త్ర
థా॥నిష్పేతువివిధాస్త్రేణ్ణవాతాశ్చవయుగక్షయే॥౪॥తదస్త్రంసాఘవఃశ్రీమానుత్తమాస్త్రవిదాంవరః॥జఘానవరమా
స్త్రేణగాంధర్వేణమహాద్యుతిః॥౫॥తస్మిన్ప్రతిహతేస్త్రేకురాఘవేణమహాత్మనా॥రావణఃక్రౌఢతామ్రాక్షసౌరమ
స్త్రముదైరయత్॥౬॥తతశ్చక్రాణినిష్పేతుర్భాస్వరాణిమహాంతిచ॥కార్ముకాద్భీమవేగస్యదశగ్రీవస్యధీమతః॥౭॥తైరా
సీన్దగనందీప్తంసంపతద్భిరితస్తతః॥పతద్భిశ్చదినోదీప్తాశ్చంద్రసూర్యగ్రహేరివ॥౮॥తానిచిచ్ఛేదబాణౌమైశ్చక్రాణిస
తురాఘవః॥ఆయుధానిచచిత్రాణిరావణస్యచమూముఖే॥౯॥తదస్త్రంతుహతందృష్ట్వా రావణోరాక్షసాధిపః॥వివ్యాధద
శభిబాణైరామంసర్వేషుమమసు॥౧౦॥సవిద్ధోదశేభిబాణైర్హహాకాముకనిస్సృతైః॥రావణేనమహాతేజాన
ప్రాకంపతరాఘవః॥౧౧॥తతోవివ్యాధగాత్రేషుసర్వేషుసమితంజయః॥రాఘవస్తుససంక్రుద్ధోరాణవంబహుభిశ్శ
రైః॥౧౨॥ఏతస్మిన్నంతరేక్రుద్ధోరాఘవాస్యానుజోబలీలక్ష్యణస్సాయకాకసప్తజగ్రహపరపీఠహః॥౧౩॥తైస్సాయకై
మహావేగైరావణస్యమహాద్యుతిః॥ధ్వజంసుమ్యశీషంతుతస్యచిచ్ఛేదనైకథా॥౧౪॥సారథేశ్చాపిబాణేనశిరోజ్వ
లితకుండలమ్॥జఘోరలక్ష్యణఃశ్రీమాన్నైరృతస్యమహాబలః॥౧౫॥తస్యబాణైశ్చచిచ్ఛేదధనుర్గజకరోపమమ్॥లక్ష్యణౌ
రాక్షసేంద్రస్యపంచభిర్నిశితైశ్శరైః॥౧౬॥వివ్యాధోరసివేగేనకవచేనసమావృతే॥నీలమేఘునిభాంశ్చాస్యసదశ్వా
పర్వతోపమా॥౧౭॥జఘానాల్లుత్యగదయా॥రావణస్యవిభీషణః॥హతాశ్వోవేగవాన్వేగాదవల్లుత్యమహారథాత్॥౧౮॥
క్రౌఢమాహారయత్రీవ్రంభాత్తరంప్రతిరావణః॥తతశ్చక్రింమహావేగాంప్రదీప్తమశనిమవ॥౧౯॥విభీషణాయచిత్తేప
రాక్షసేంద్రఃప్రతాపవా॥అప్రాప్తామేవతాంబాణైస్త్రీభిశ్చిచ్ఛేదలక్ష్యణః॥౨౦॥తాందృష్ట్వానిహతాంశక్రింలక్ష్యణే
నమహాత్మనా॥అఘోదతిస్థత్సన్నాదోవానరాణాంతదారణే॥౨౧॥సాపపాతత్రిధాభిన్నాశక్తీకాంచనమాలిన్॥సవిష్ణు
లింగాజ్వలితామహూలేవదివశ్చ్యుతా॥౨౨॥తతస్సంభావితతరాంకాలేనాపిదురాసదామ్॥జగ్రహవిభులాంశ
శక్రిందీప్యమానాంస్వతేజసా॥౨౩॥సాగృహీతాబలవతారావణేనదురాత్మనా॥జజ్వాలసుమహావేగాశక్రాశనిసమ
ప్రభా॥౨౪॥ఏతస్మిన్నంతరేవీరోలక్ష్యణస్తంవిభీషణమ్॥ప్రాణసంశయమాపన్నంతూణాముభ్యవపద్యత॥౨౫॥తంవి
మోక్షయితుంచీరశ్చాపమాయమ్యలక్ష్యణః॥రావణంశక్తిహస్తంవైశరవమైరవాకిరత్॥౨౬॥కిర్యమాణశ్శరాఘోని
విస్ఫుట్టేనమహాత్మనా॥నప్రహర్తుంమనశ్చక్రేవిముఖీకృతవిక్రమః॥౨౭॥మోక్షితంభ్రాతరందృష్ట్వాలక్ష్యణేనసరావణః
లక్ష్యణాభిముఖస్తిస్థన్నివంపచనమబ్రవీత్॥౨౮॥మోక్షితస్తేబలశ్లాఘీకాయస్సాదేవంవిభీషణః॥విముచ్యరాక్షసంశక్తి
స్త్యయీయంవినిహత్యతే॥౨౯॥ఎషాతేహృదయంభిత్వాశక్తిలోకహితలక్ష్యణా॥మద్భాహుపరిఘాత్సృష్టప్రాణా
నాదాయయాస్య॥౩౦॥ఇత్యేవముక్తాప్రాంశక్తిమష్టఘంటాంమహాస్వనామ్॥మయేనమాయావిహితామమోఘాం
శక్రఘాతినీమ్॥౩౧॥లక్ష్యణాయసముద్దిశ్యజ్వలంతీమివతేజసా॥రావణఃపరమక్రుద్ధశ్చిత్తేపచననాదచ॥౩౨॥సాక్షిప్తాభి

మవేగేనశక్తాశనిసమస్వనా | శక్తిరభ్యవతద్వేగాల్లక్ష్యణంరణమూఢాని || ౩ || తామనువ్యాహరచ్ఛక్తిమాపతంతం
సరాఘవః | స్వస్త్వస్థులక్ష్యణాయేతిమోఘాభవహతోద్యమా || ౩ || రావణేనరణేశక్తిః ప్రధేనాశీవిషోపమా | ముక్తా
శూరస్యభీతస్యలక్ష్యణస్యమమజ్ఞసా || ౩ || న్యపతత్సామహవేగాలక్ష్యణస్యమమజ్ఞాసజిహ్వోవోరగరాజస్యదీప్యమా
నామహాద్యుతిః || ౩ || తతోరావణవేగేనసమదూరమవగాఢయా | శక్త్యానిభిన్నహృదయఃపపాతభువిలక్ష్యణః || ౩ || తదవ
స్థంసమీపస్థాలక్ష్యణంప్రేక్ష్యరాఘవః | భ్రాతృస్నేహోన్మహాతేజావిషణ్ణహృదయోభవత్ || ౩ || సముహూతామను
భ్యాయబాష్పవ్యాకులలోచనః | బభూవసంరబ్ధతరోయుగాంతభవపావకః || ౩ || సమదస్యకాలోయమితిసంవిత్త్యరా
ఘవః | తతస్సునిశితై బాణై వీరోదశరథాత్మజః || ౩ || చక్రేనుతుములంయుద్ధంరావణస్యవధేభృతః | సర్వయత్నేనమ
హతాలక్ష్యణంసన్నిరీక్ష్యచ || ౩ || సదదతతోరామఃశక్త్యాభిన్నంమహాహవే | లక్ష్యణంరుధిరాదిగ్ధంసపన్నగమివాచ
లమ్ || ౩ || తామపిప్రహితాంశక్తింరావణేనబలీయసా | యత్తతస్తేహరిశ్రేష్ఠానశేమరపకపితృమ || ౩ || అదితాశ్చైవ
బాణౌఘైఃక్షిప్రహస్తేనరక్షసా | సామిత్రింసావినిర్భిద్యప్రవిష్టాధరణీతలమ్ || ౩ || తాంకరాభ్యాంపరామృశ్యరామశ్శ
క్తింభయావహామ్ | బభంజసమరేక్రుద్ధోబలవాన్విచకషచ || ౩ || తస్యనిష్కషతఃశక్తింరావణేనబలీయసా | శరాస్స
ర్వేషుగాత్రేషుపాతితామమభేదిస || ౩ || అదితయిత్వాతాబాణాశమాశ్లిష్యచలక్ష్యణమ్ | అబ్రవీచ్ఛహనూ
మంతంసుగ్రీవంచైవరాఘవః || ౩ || లక్ష్యణంపరివార్యేహతిష్ఠద్వంవానరోక్షమాః | పరాక్రమస్యకాలోయంసంప్రా
ప్తౌమేవిరేస్పితః || ౩ || పాపాత్మాయందశగ్రీవోవధ్యతాంపాపనిశ్చయః | కాంక్షతశ్చైతకస్యేవఘమాంతేమేఘదర్శ
నమ్ || ౩ || అప్రికముహూతేనదిరాత్సత్యంప్రతిశృణోమివః | అరావణమరామంవాజగద్గ్రీక్ష్యథవానరా || ౩ || రా
జ్యనాశంవనేవాసందంక్షకేపరిధావనమ్ | వైదేహ్యశ్చపరామశశంరత్నోభిశ్చసమాగమమ్ || ౩ || ప్రాప్తండుఃఖంమహా
ద్వీగంక్షేశంచనిరయోపమమ్ | అద్యసర్వమహంత్యత్వైనిహత్వా రావణంరణే || ౩ || యదథంవానరంసైన్యంసమావీత
మిదంమయా | సుగ్రీవశ్చక్రతోరాజ్యేనిహత్వావాలినరణే || ౩ || యదథంసాగరఃక్రాంతఃసేతుబాధశ్చసాగరే | సో
యమద్యరణేపాపశ్చతుర్విషయమాగతః || ౩ || చతుర్విషయమాగమ్యానాయంజీవితమహాతిదృష్టిందృష్టివిషస్యేవ
సపఃస్యమమరావణః || ౩ || స్వస్థాఃపశ్యతచుథాహాయుద్ధంవానరపుంగవాః | ఆసీనాఃపర్వతాగ్రేషుమమేదంరావణ
స్యచ || ౩ || అద్యరామస్యరామత్వంపశ్యంతుమమసంయుగే | త్రయోలోకాస్సగంధర్వాఃసిద్ధాశ్చసహచారణాః || ౩ ||
అద్యకమకరిష్యామియల్లోకాస్సచరావరాః | సదేవాఃకథయిష్యంతియావద్భూమిథారిష్యతి || ౩ || సమాగమ్యసదా
లోకేయథాయుద్ధంప్రవర్తితమ్ | ఎవముక్తాశితైబాణైస్తప్తకాంచనభూషణైః || ౩ || ఆజఘానదశగ్రీవంరణేరామస్స
మాహితః | అశప్రదీప్తైనానాచైముసల్లెశ్చపరావణః || ౩ || అభ్యవమత్తిదారామంధారాభిరివతోయదః | రా
మరావణముక్తానామనోస్యమభినిఘ్నతామ్ || ౩ || శరాణాంచశరాణాంచబభూవతుములస్సన్వసః | తేభిన్నాశ్చవిక్లిష్టాశ్చ
రామరావణయోశ్చరాః || ౩ || అంతరిక్షాత్ప్రదీప్తాగ్రానిపేతుథరణీతలే | త్రయోజ్యోతలనిఘోహోరామరావణ
యోమహాహే || ౩ || తాసనస్సర్వభూతానాంసంబభూవాద్భుతోపమాః | సకీర్యచూణశ్శరజాలవృష్టిభిమహోత్సనా
దీప్తధనుష్టతాదితః | భయాత్ప్రమదావసమేత్యరావణోయథానిలేనాభిహతోవలాహకః || ౩ || ఇతిశ్రీమద్యుద్ధ
కాండే - ప కూర్మతరశతతమస్సగః -

శక్త్యావీనిహతందృష్ట్యా రావణేనబలీయసా | లక్ష్యణంసమరేశూరంరుధిరాఘపరిఘ్నతమ్ || ౩ || సదత్వాతుములంయు
ద్ధంరావణస్యదురాత్మనః | విస్సజన్నేవబాణౌమానుషేణంవాక్యమబ్రవీత్ || ౩ || ఏషరావణవీర్యేణలక్ష్యణఃపతితఃక్షితౌ |
సపఃవద్వేష్టతేవీరోమమశోకముదీరయ || ౩ || శోణితాన్రూమిమంవీరంప్రాణైరిష్టతమంమమ | పశ్యతోమమకాశక్తి
ర్యోధుంపర్యాకులాత్మనః || ౩ || అయంససమరస్థాఘీభ్రాతామేశుభలక్షణః | యదివంచత్వమాపన్నః ప్రాణైమేకింసు
ఖేనచ || ౩ || లజ్జతీవహిమేవీర్యంబ్రశ్యతీవకరాధనుః | సాయకావ్యవసీదంతిదృష్టిబాష్పవశంగతా || ౩ || అవసీదంతిగాత్రా
ణిస్వప్నయానేన్మణామివచింతామేవథతేతీవాముమూషాచోపజాయతే || ౩ || భ్రాతరంనిహతందృష్ట్యా రావణేన
దురాత్మనా | వినిశ్చసంతండుఃఖార్తంమమణ్యభిహతంభృశమ్ || ౩ || రాఘవోభ్రాతరందృష్ట్యాప్రియంప్రాణంబహి

శ్చరమ్ | దుఃఖేనమహతావిష్టాధ్యానశోకపరాయణః || పరంవిషాదమాపన్నోవిలలాపాకులేంద్రియః | నహియ్యుజ్జేష
మేకార్యంనైవప్రాణైర్నసీతయా || ౧౦ || భాతరంనిహతందృష్ట్వాలక్ష్యణంరణపాంసముక్తింమేరాజ్యేనకింప్రాణై
ర్భుద్ధేకార్యంనవిద్యతే || యత్రాయంనిహతశ్చేతరణమూర్ఖానిలక్ష్యణః || ౧౧ || దేశేదేశేకశత్రాణాదేశేదేశేచబాంధ
వాః | తంతుదేశంనపశ్యామియత్రభ్రాతాసహచరః || ౧౨ || ఇత్యేవంవిలపంతంతంశోకవిహ్వలితేంద్రియమ్ | వివేక్ష్
మానంకరుణముచ్చస్వసంతంపునఃపునః || ౧౩ || రామమాశ్వాసయకవీరస్సహేణోవాక్యమబ్రవీత్ | నమృతోయంహ
భావాలాలక్ష్యణోలక్ష్యవధానః || ౧౪ || సచాస్యవికృతంవక్త్రంనాపిశ్వావంసనిష్ప్రభం | సుప్రభంచప్రసన్నంచముఖమ్
స్యాభిలక్ష్యతే || ౧౫ || పద్మరక్తతలహస్తాసుప్రసన్నేచలోచనాః | ఏవంసవిద్యతేహవంగతానూనాంవిశాంపతే || ౧౬ || దీగ్గా
యుషస్తుయేమత్యాస్తేహంతుముఖమీదృశమ్ | నాథంప్రేతత్వమాచనోలక్ష్యణోలక్ష్యవధానః || ౧౭ || మావిషాదంకృ
థావీరసప్రాణోయమరిందమః | ఆభ్యాస్యతేప్రసన్నస్యప్రస్తగాత్రస్యభూతలే || ౧౮ || సోచ్ఛ్వాసంహృదయంవీరకం
పమానంమహముహూః | ఏవముక్తాతువాక్యజ్ఞఃసహేణోరాఘవంచః || ౧౯ || సమిపస్థమువాచేదంహనూమంత
హభిత్పరః | సౌమ్యశీఘ్రమితోగత్వాశైలమోషధివర్సతమ్ || ౨౦ || పూర్వంలేకధితోయోసౌవీరజాంబవతాశుభః | ద
క్షిణేభిరేతస్యజాతామోషధిమానయి || ౨౧ || విశల్యకరణీంనామవిశల్యకరణీంశుభామ్ | సౌవర్ణకరణీంచాపితథాసంజీవ
నీమపి | సంధానకరణీంచాపిగత్వాశీఘ్రమిహానయి || ౨౨ || సంజీవనాథంవీరస్యలక్ష్యణస్యమహాత్మనః | ఇత్యేవముక్తోహను
మాగత్వాచోషధివర్సతమ్ || ౨౩ || చింతామభ్యగమచ్ఛ్రీమానజానంతాంమహాషధిమ్ | తస్యబుద్ధిస్సముత్పన్నామా
రుతేరమితౌజసః || ౨౪ || ఇదమేవగమిష్యామిగ్రహీతావశిఖరంగిరేః | లన్తిహిశిఖరేజాతామోషధింతాంసుఖావహమ్ ||
౨౫ || ప్రతర్కాదవగచ్ఛామిసహేణోమాంయథాబ్రవీత్ | అగృహ్యాయదిగచ్ఛామివిశల్యకరణీమహమ్ || ౨౬ || కాలాత్య
యేనవోషస్సాన్యదైక్ష్వజ్యంచమహద్భవేత్ | ఇతిసంచింత్యహనుమాగత్వాక్షిప్రంహహాబలః || ౨౭ || ఆసాద్యపర్వతశ్రే
ష్ఠంత్రిప్రకంఠ్యగిరేశ్శిరః | పుల్లనానాతరుగణంసముత్పాట్యమహాబలః || ౨౮ || గృహీత్వాహరిశౌదూలాహస్తాభ్యాం
సమితోలయత్ | ససీలవివజీమూతంతోయపూర్ణంసభస్థలూత్ || ౨౯ || ఆపపాతగృహీత్వాతుహనూమాశిఖరంగిరేః |
సమాగమ్యసుహవేగస్సన్నస్యశిఖరంగిరేః || ౩౦ || విశ్రమ్యకించిద్ధనుమానుషేణమిదమబ్రవీత్ | ఓషధింనావగచ్ఛా
మితామహంహతిపుంగవ || ౩౧ || తదిదంశిఖరంకృత్సన్నిరస్తస్యాహృతంమయా | ఏవంకథయమానంతంప్రశస్యవనా
త్సజం || ౩౨ || సుహేణోవానరశ్రేష్ఠోజగ్రాహూతావృట్వచోషధిమ్ | విస్తీతాస్తుబభూవుస్తేరణేవానరరాక్షసాః || ౩౩ || దృ
ష్ట్వాహనుమతఃకమనురైరపిసుదుష్కరమ్ | తతస్సంతోదయిత్వాతామోషధింవానరోత్తమః || ౩౪ || లక్ష్యణస్యదదాన
స్తస్సుషేణస్సుమహాద్యుతేః | సశల్యస్తాంసమాఘ్రాయలక్ష్యణఃపరవీరహః || ౩౫ || విశల్యోపిరుజశ్శీఘ్రముదతిష్ఠన్నహత
లాత్ | తముత్థితంలేహరయోభూతలాత్ప్రేత్యలక్ష్యణమ్ || ౩౬ || సాధుసాద్వితిసుప్రీతాస్సుషేణంప్రత్యపూజయత్ | ఏ
హ్యహీత్యబ్రవీద్రామోలక్ష్యణంపరవీరహః || ౩౭ || సస్వజేహేహగాఢంచబాష్పపర్యాకులేక్షణః | అబ్రవీచ్ఛపరివృజ్య
సౌమిత్రింరాఘవస్తదా || ౩౮ || దిష్ట్వత్వాంవీరపశ్యామిమరణాత్ పునరాగతమ్ | నహిమేజీవితేనాథస్సీతయాచాపిలక్ష్మ
ణః || ౩౯ || గోహిమేవిజయేనార్థస్త్యయిపంచత్వమాగతే | ఇత్యేవంవదతస్తస్యరాఘవస్యమహాత్మనః || ౪౦ || ఖన్నశ్శిథిలయా
వాచాలక్ష్యణోవాక్యమబ్రవీత్ | తాంప్రతిజ్ఞాంప్రతిజ్ఞాయపురాసత్యపరాక్రమః || ౪౧ || లఘుకశ్చిదివాసతోన్వైవంవత్తు
మిహహాని | నహిప్రతిజ్ఞాంకుర్వంతివితథాంసాధవోనఘ || ౪౨ || లక్షణంహిమహత్త్వస్యప్రతిజ్ఞాపరిపాలనమ్ | నైరాశ్య
ముపగంతుంలేతదలంమత్కృతేనఘ || ౪౩ || వధేనరావణస్యాద్యప్రతిజ్ఞామనుపాలయ | నజీవయాస్యతేశత్రుస్తవచాణ
పథంగతః || ౪౪ || సదతస్తీక్షణదంష్ట్రస్యసింహస్యేవమహాగజః | అహంతువధమిచ్ఛామిశీఘ్రమస్యదురాత్మనః || ౪౫ || యా
వదస్తంసయత్యేషకృతకమాదివాకరః | యదివధమిచ్ఛసిరావణస్యసంభ్యేయదిచక్రతాంత్యమిహచ్ఛసిప్రతిజ్ఞామ్ ||
యదితవరాజవరాత్మజాభిలాషఃకురుచవచోమమశీఘ్రమద్యవీర || ౪౬ || ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండేద్వ్యుత్తరశతతమస్కంధః
లక్ష్యణేనతుతద్వాక్యముక్తంత్రాత్వాసరాఘవః | సంధేపరవీరఘోధనురాదాయవీర్యచా || ౪౭ || రావణాయశరా
ఘోరావిససజచమూముఖే | అథాన్యరంధమారుహ్యరావణోరాక్షసాధిపః || ౪౮ || అభ్యుద్రవతకాకుత్స్థంస్వభా

మరివభాస్సురం దశ గ్రీవోరథస్థురామం వజ్రోవమైశ్వరైః || ౩ || అజమానమహామోరై ధారాభిరవతోయదః క్షిప్తపా
వక సంకాశైః శరైః కాంచనభూషణైః || ౪ || నిబిఁభేదరణేరామోదశ గ్రీవంసమాహితమ్ | భూమాస్థితస్య రామస్య రథస్థ
స్య చరక్షు సః || ౫ || ససమంయుద్ధమి త్యాహు దేవగంధర్వాదానవాః | తతః కాంచనచిత్రాంగః కింకిణీశతభూషితః || ౬ || త
రుణాదిత్యసంకాశోవై దూర్యమయమాబరః | సదశైవ్యః కాంచనాపీడైర్యుక్తః శ్వేతప్రకీణకైః || ౭ || హరిభిన్నుర్యసం
కాశై హేమామజాలవిభూషితైః | రుక్మవేణుద్వజః శ్రీమాదేవరాజరథోవరః || ౮ || దేవరాజేనసందిష్టోరథమారుహ్యామా
తలిః | అభ్యవద్యత కాకుత్ స్థమవతీర్య త్రివిష్టపాత్ || ౯ || అబ్రవీచ్చత దారామంస ప్రతోదోరథేస్థితః | ప్రాంజలిమాత
లివాక్యంసహస్రాక్షస్యసారథిః || ౧౦ || సహస్రాక్షేణ కాకుత్ స్థరథోయంవిజయాయతే | దత్తస్తవమహాసత్వశ్రీ
మౌళశ్రుతిబహుః || ౧౧ || ఇదమైంద్రం మహాచ్ఛాపంకవచంచాగ్నిసన్నిభమ్ | శరాశ్చాదిత్యసంకాశాశ్చ క్షిప్తవిమలా
శితా || ౧౨ || ఆరుహ్యేమంరథంవీర రాక్షసంజహిరావణమ్ | మయాసారథినారాజదేవేంద్ర ఇవదానవా || ౧౩ || ఇత్యు
క్తస్సంపరిక్రమ్యరథంసహభివాద్యచ | ఆరుహేహత దారామోలోకాలత్క్యవిరాజయ || ౧౪ || తద్భూవాద్భుతం
యుద్ధంతుములంరోమహామణమ్ | రామస్యచమహాబాహురావణస్యచరక్షు సః || ౧౫ || సగాంధర్వేణగాంధర్వవందై
చందై వేనరాఘవః | అస్త్రంరాక్షసరాజస్యభూషణపరమాస్త్రవిత || ౧౬ || అస్త్రంతుపరమంఘోరం రాక్షసంరాక్షసా
ధిపః | ససజాపరమ కృద్ధపునరేవనిశాచరః || ౧౭ || తేరావణధనుర్ముక్తాశ్చరాః కాంచనభూషణాః | అభ్యవతంత కాకుత్
స్థంసపాఞ్జూత్వామహావిషాః || ౧౮ || తేదీప్తవదనాదీప్తవమంతోజ్వలసంముఖైః | రామమేవాభ్యవతంతవ్యాదితా
స్యాభయానకాః || ౧౯ || త్రైవాసుకిసమస్పృశైర్దేహిప్తభోగైర్ముహూవిషైః | దిశశ్చసంవృతాః సర్వాః ప్రదిశశ్చసమా
వృతాః || ౨౦ || తాదృష్ట్యోపన్నగా రామస్సమాపతత ఆహవే | అస్త్రంగారుత్కతంఘోరం ప్రాదుశ్చక్రేభయావ
హమ్ || ౨౧ || తేరాఘవధనుర్ముక్తాశ్చర్యపుంఖాశ్శిఖప్రభాః | సుపణాః కాంచనాభూత్వావిచేరుస్సప్తశత్రవః || ౨౨ || తే
తా సర్వా శరాజఘ్నుః సప్తరూపాన్మహాజవాః | సుపణరూపారామస్యవిభాః కామరూపిణః || ౨౩ || అస్త్రేప్ర
తీహాతేక్రుచ్చోరావణారాక్షసాధిపః | అభ్యవమత్తదారామంఘోరాభిశ్శరవృష్టిభిః || ౨౪ || తతశ్శరసహస్రేణరామమ
క్షిప్తకారిణమ్ | అదయిత్వాశరాఘోణమాతలిం ప్రత్యవిధ్యత || ౨౫ || విచ్ఛేదకేతుముద్దిశ్యశరేణై కేనరావణః | పాతయిత్వా
రథోపగౌరథాత్క్రతుంచకాంచనమ్ || ౨౬ || ఐంద్రానవిజమానాశ్వేశరజాలేనరావణః | తద్దృష్ట్యసమహతగ్రమగౌ
వణస్యమరాత్కనః || ౨౭ || విషేడుదేవగంధర్వాదానవాశ్చరణై స్సహ | రామమాతంతదాదృష్ట్యసిద్ధాశ్చపరమర్ష
యః || ౨౮ || వ్యధితావానరేంద్రాశ్చబభూవుస్సవిభీషణాః | రామచంద్రమసందృష్ట్యగ్రస్తంరావణరాముణా || ౨౯ ||
ప్రాజాపత్యంచనక్షత్రంరోహిణీంశశినఃప్రియామ్ | సమాక్రమ్యబుధస్తస్థాప్రజానామశుభావహాః || ౩౦ || సధామప
రివృత్తాగ్నిప్రజ్వలన్నివసాగరః | ఉత్పపాతతదా కృద్ధస్పృశన్నివదివాకరమ్ || ౩౧ || శస్త్రవణాస్సుపరుషోమందరశ్శిడి
వాకరః | అదృశ్యతకబంధాంకః సంసక్తోధామకేతునా || ౩౨ || కౌసలీనాంచనక్షత్రంవ్యక్తమింద్రాగ్నిదైవతమ్ | ఆ
క్రమ్యాంగారకస్తస్థావిశాఖామపిచాంచరే || ౩౩ || దశాస్యోవింశతిభుజఃప్రగృహీతశరాసః | అదృశ్యతదశగ్రీవోమైనా
క ఇవపర్వతః || ౩౪ || నిరస్యమామోరామస్తదశగ్రీవేణరక్షసా | నాశక్నోదభిసంధాతుంసాయకారణమూఢని || ౩౫ ||
సకృత్వాభ్రకుటిం కృద్ధః కిం చిత్సంరక్తలోచనః | జగామసుమహాక్రోధం నిదహన్నివచతుమా || ౩౬ || ఇతి శ్రీమద్వ్యు
ద్ధ కాండ - శ్రుత్య తరశతతమ స్స గాః. *****

తస్య కృద్ధస్య వదనందృష్ట్య రామస్యధీమతః | సర్వభూతానివిత్రేసుః ప్రాకంపతచమేదిని || ౧ || సింహశాదూ
లవాశై లఃసంచచాలచల్ద్రుమః | బభూవచాతిరుభితః సముద్రస్సరితాంపతి || ౨ || ఖగాశ్చఖరనిఘోషాగగనేపరు
షాఘనాః | జౌత్వాతికానినదంతఃసమంతాత్పరిచక్రము || ౩ || రామందృష్ట్యచసంక్రద్ధముత్పతాంశ్చాపిదారుణా
విత్రేసుస్సర్వభూతానిరావణంచావిశద్భయమ్ || ౪ || విమానస్థాస్తదాదేవాగంధర్వాశ్చమహారగాః | ఋషిదానవ
దైత్యాశ్చగరుత్మంతశ్చభేవరాః || ౫ || దదృశుస్తేమహాయుద్ధం లోకసంపతసంస్థితమ్ | నానాప్రహరణైభిః ప్రైశ్చూర
యోస్సంప్రయశ్యతో || ౬ || ఊచుస్సురాసురాస్సవేతదావిగ్రహమాగతాః | ప్రేక్షమాణాస్తదాయుద్ధంపాక్యంభక్త్య

ప్రహృష్టవత్ || ౭ || దశగ్రీవంజయే త్యాసంబరసురా స్సమవస్థితాః । దేవారామమహాచు సైత్వంజయేతిపునఃపునః || ౮ || పిత
 స్మిన్నంతరేక్రొధాద్రామవస్యసరావణః । ప్రహతుకామోదుష్టాత్సృష్టశక్తప్రహరణంమహత్ || ౯ || వజ్రసా
 రంమహానాదంసర్వశస్త్రనిబహణమ్ । శైలశృంగనిభైః కూటైశ్చ తందృష్టిభయావహైః || ౧౦ || సభూషామివతీక్షణగ్రం
 యుగాంతాగ్నిభయావహమ్ । అతిరౌద్రమనాసాద్యంకాలేనాపిదురాసజమ్ || ౧౧ || త్రాసనంసర్వభూతానాందారు
 ణంభేదనంతదా । ప్రదీప్తమివరోషేణశూలంజగ్రాహరావణః || ౧౨ || తచ్ఛూలంపరమక్రుద్ధోజగ్రాహయ్యధివీర్యవా
 అనేకైస్సమరేషూరైరాక్షసైఃపరివారితః || ౧౩ || సముద్యమ్యమహాకాయోనానాదయ్యధిభైరవమ్ || సంరక్తనయమోరోషా
 త్వస్సైన్యమభిమామయ || ౧౪ || పృథివీంచాంతరిక్షంచదిశశ్చప్రదిశస్తథా । ప్రాకంపయత్తదాశబ్దోరాక్షసేంద్రస్య
 దారుణః || ౧౫ || అతినాదస్యనాదేనతేనతస్యమరాత్తనఃసర్వభూతానివిత్రేసుఃసాగరశ్చప్రచుక్షుభే || ౧౬ || సగృహీత్వా
 మహావీర్యశూలంతద్రావణోమహత్ । వినద్యసుమహానాదంరామంపరుషమబ్రవీత్ || ౧౭ || శూలాయంవజ్రసారస్సై
 రామరోషాన్మయోద్యతః । తవభ్రాతృసహాయస్యసద్యఃప్రాణాహరిష్యతి || ౧౮ || రక్షసామద్యశూరాణాంనిహతా
 నాంచమూముఖై । త్వాంనిహత్యరణస్థాఘ్నికారోమ్యశ్రుప్రమాజనమ్ || ౧౯ || తిష్ఠేదాసీంనిహన్తిత్వామేషశూలేనగా
 మువ । ఏవముక్తాస్సవితేవతచ్ఛూలంరాక్షసాధిపః || ౨౦ || తద్రావణకరాన్ముక్తంవిమృజ్య్వాసమాకులమ్ । అప్తఘంటం
 మహానాదంవియద్గతమశోభత || ౨౧ || తచ్ఛూలంరాఘవోద్భుష్టజ్వలంతంఘోరదశనమ్ । ససజ్జవిభిభానామశ్వా
 పమాయమ్యవీర్యవా || ౨౨ || అపతంతంశరౌఘేణవారయామాసరాఘవః । ఉత్పతంతంయుగాంతాగ్నింజలౌఘైరివవా
 సవః || ౨౩ || నిదదాహసతాబాణానామకాముకనిస్సృతాః । రావణస్యమహాశూలఃపతంగానివపావకః || ౨౪ ||
 తాదృష్టాభస్టాసాన్యుతాశూలసంస్పృశచూణితాః । సాయకానంతరిక్షస్థానాఘవఃక్రోధమాహరత్ ||
 ౨౫ || సతాంమాతలి నానీతాంశక్తింవాసవనిమితామ్ । జగ్రాహపరమక్రుద్ధోరాఘవోరఘునందనః || ౨౬ || సాతోలితా
 బలవతాశక్తిర్ద్వంటాకృతస్సనా । సభఃప్రజ్వాలయామాసయుగాంతాగ్నిసమప్రభా || ౨౭ || సాక్షిప్తారాక్షసేంద్రస్య
 తస్మిన్శూలేపపాతహః । భిన్నశ్శక్త్యాతదాశూలోనిపపాతమహామృతిః || ౨౮ || సాధుసాధ్వితిభూతానిప్రశశంసూరఘ్నా
 త్తమమ్ । నిబిభేదతతోబాణైహానస్యమహాజవా || ౨౯ || రామస్త్రైమూహావేదైవజక్తైశ్శరోత్తమైః । ని
 బిభేదోరసితదారావణంనిశితైశ్శరైః || ౩౦ || రాఘవఃపరమాయత్తోలలాటేపత్రిభిఃస్త్రిభిః । సశరైభిన్నసర్వాం
 గూగాత్రప్రస్తుతశోణితః || ౩౧ || రాక్షసేంద్రసమూహస్థఃపుల్గాశోకశ్చవాబభౌ || సరామబాణైరభివిధ్ధగ్రాహ
 శౌచరేంద్రఃక్షతజాద్రుగాత్రః । జగముఖేదంచసమాజమధ్యేక్రోధంచచక్రేసుభృశంతదాఘమ్ || ౩౨ || ఇతిశ్రీమ
 ద్యుద్ధకాండే - చతురుత్తరశతతమ స్కంధః

సతేనతుతదాక్రొధాత్కాకుత్స్థేనాదితోరణేరావణస్సమరస్థాఘ్నితతఃక్రోధముపాగమత్ || ౧ || సదీప్తన
 యమోరోషాచ్ఛాపమాయమ్యవీర్యవా । అభ్యుదయత్ససంక్రుద్ధోరాఘవంపరమాహవే || ౨ || బాణధారాసహస్రై
 స్తుసతోయదభివాంబరాత్ । రాఘవంరావణౌబాణైస్తటాకమివపూరయత్ || ౩ || పూరితశ్శరజాలేనధనుర్ముక్తేనసం
 యుగే । మహాగిరిరివాకంవ్యఃకాకుత్స్థేనప్రకంపతే || ౪ || సశరైశ్శరజాలానివారయన్సమరేస్థితః । గభస్తీనివసూ
 ర్యస్యప్రతిజగ్రాహవీర్యవా || ౫ || తతశ్శరసహస్రాశీక్షిప్రహస్తోనిశాచరః । నిజఘానోరసిక్రుద్ధోరాఘవస్యమహా
 త్తనః || ౬ || సశోణితసమాదిగ్ధస్సమరైశ్శూణాగ్రజః । దృష్టపుల్లభివారణ్యేసుమహాకింశుకప్రమః || ౭ || శరాభిమాతసం
 రబ్ధస్తోపిజగ్రాహసాయకా । కాకుత్స్థస్సమహాతేజాయగాంతాదిత్యతేజసః || ౮ || తతోన్యోన్యంసుసంరబ్ధావుభౌ
 తౌరామరావణౌ । శరాంధకారేసమరేనోపాలక్షయతాంతథా || ౯ || తతఃక్రోధసమావిష్టోరామోదశరథాత్మజః । ఉ
 వాచరావణంవీరఃప్రహస్యపరుషంవచః || ౧౦ || మమభార్యాజనస్థానాదజ్ఞానాద్రాక్షసాధమ । హృతాతేవివశాయస్మా
 త్తస్మాత్త్వంనాసివీర్యవా || ౧౧ || మయావిరహితాండినాంవతమానాంమహావనే । వైదేహీంప్రసభంహృత్వాశూ
 రోహమితిమన్యసే || ౧౨ || శ్రీమశూరవినాథానుపగదారాభిమశ్శక । కృత్వాకాపురుషంకమశూరోహమితిమన్య
 సే || ౧౩ || భిన్నమర్యాదనిలజ్జచారిత్రేస్వనవస్థిత । దపాన్ప్రత్యముపదాయశూరోహమితిమన్యసే || ౧౪ || శూరేణధ

నద భా త్రా బలై స్సముదితేనచ | శ్లాఘనీయంయశస్యంచకృతంకమఃమహత్వయా || ౧౫ || ఉత్పేకేనాభివన్నస్యగ
హితస్యాహితస్యచ | కమఃణః ప్రాప్తుహీదానీంతస్యాద్యసుమహత్ఫలమ్ || ౧౬ || శూరోహమితచాత్మానమవగచ్ఛసి
ధుమః తే | నైవలజ్ఞాస్తితేసీతాంచోరవద్వ్యపకమఃతః || ౧౭ || యదిమత్సన్నిధౌసీతాథషిఃతాస్యాత్వయాబలాత్ |
భ్రాతరంతుఖరంచశ్వేస్తదామత్సాయకై హఃతః || ౧౮ || దిష్ట్యాసీమమదుష్టాత్సంశ్చక్షుర్విషయమాగతః | అద్యత్వాం
సాయకై స్తీక్ష్ణైర్నయామియమసాదనమ్ || ౧౯ || అద్యతేమచ్ఛరైశ్చిన్నంశిరోజ్వలితకుండలమ్ | క్రవ్యాదావ్యపకమఃతు
వికీర్ణంరణపాంసుమ్ || ౨౦ || నివతోరసిగృధ్రాస్తేషీతాక్షిస్తస్యరావణసిబంతురుధిరంతమాద్భుతశల్యాంతరోద్ధితమ్
౨౧ || అద్యమద్భుతాభిన్నస్యగతాసోఽపతితస్యతేకర్షంత్యాం త్రాణిపతగాగరుత్సంతభివోరగాః || ౨౨ || ఇత్యేవంసంపద
స్విరోరామశ్చ త్రైవిదమాణః | రాక్షసేంద్రీంసమిషస్థంశరవమైరవాశీరత్ || ౨౩ || బభూవద్విగుణంవీర్యంబలంహమః
శ్చసంయుగే | రామస్యాస్త్రబలంచైవశత్రోర్విధనకాంక్షిణః || ౨౪ || ప్రాచుర్బభూపురస్తాగ్రిసర్వాణివిదితాత్మనః |
ప్రహమాచ్ఛమహాతేజాశ్శీఘ్రహస్తతరోభవత్ || ౨౫ || శుభాన్యేతానిచిహ్నానివిజ్ఞాయాత్సగతానిసఃఖాయపవాదః
యైరామోరావణంరాక్షసాంతకృత్ || ౨౬ || హరిణాంచాశ్చనికైః శరవమైశ్చరాఘవాత్ | హస్యమామోనశగ్ని
నోవిఘ్నాణఃహృదయోభవత్ || ౨౭ || యదాచశస్త్రానాలేభేనవ్యకమఃచ్ఛరాసనమ్ | నాస్యప్రత్యకరోద్విర్యంజిహ్వే
నాంతరాత్మనా || ౨౮ || షిష్టాశ్చాపిశరాస్తేనశస్త్రాగ్రివిధిధానిచ | దావణాథాయవతం తేమృత్యుకాలేభివతః || ౨౯ ||
సూతస్తరథనేతాస్యతదవస్థంసమిత్వ్యతమ్ | శనైర్యుధాదసంభ్రాంతోరథంతస్యాపవాహయత్ || ౩౦ || ఇతిశ్రీమద్యు
ధికాండే - పంచోత్తరశతతమస్సగః - *****

సతు మోహాత్సునంక్రుద్ధకృతాంతబలచోదితః | క్రౌడసంరక్తనయనోరావణస్సుతమ్బ్రవీత్ || ౧ || హీనవీర్య
మివాశక్తంపౌరుషేణవివజితమ్ | భీరుంలఘుమివాసత్స్వంవిహీనమివతేజసా || ౨ || విముక్తమివమాయాభిరస్రేరివపి
మృతమ్ | మామవజ్ఞాయమబుద్ధేస్వయాబుద్ధ్యావిచేష్టసే || ౩ || కిమథంమామవజ్ఞాయమచ్ఛందమనవేత్సవ | త్వ
యాశత్రోస్సుమతుంమేరథోయమవహితః || ౪ || త్వయాద్యహిమమానార్యచిరకాలసమాజితమ్ | యశోవీర్యంచతే
జశ్చప్రత్యయశ్చవినాశితః || ౫ || శత్రోఃప్రఖ్యాతవీర్యస్యరంజనీయస్యవిక్రమైః | ఐశ్వర్యోయుద్ధలుభోహంకృతఃకాపురుష
స్త్యయా || ౬ || యస్త్యంరథమిమంమోహాన్నచాద్వహాసిమమఃతే | సత్యోయంప్రతితకోమేపరేణత్వమపస్ఫుతః
నహ్యేతద్విద్యతేకమఃసహృదోహితకాంక్షిణః | రిపూణాంసదృశంచైతన్నత్వయైతత్స్వసుస్థితమ్ || ౭ || నివతయరథం
శీఘ్రంయావన్నోపైతిమేరిపుః | యదివాధ్యుపితోవాసిస్తర్కంతేయదివాగుణాః || ౮ || ఏవంపరుషముక్తస్తహితబుద్ధిరబు
ద్ధినా | అబ్రవీద్రావణంసూతోహితంసానునయంవచః || ౧౦ || నభీతోస్సినమూఢోస్సినోపజప్తాస్తిశత్రుభిః | నప్రమత్తో
ననిస్సేహివావిస్తృతానచసత్క్రియా || ౧౧ || మయాతుహితకామేనయశ్చప్రవీరీతతా | సేహప్రసన్నమనసా
ప్రియమిత్యప్రియంకృతమ్ || ౧౨ || నాస్తిన్నరైమహారాజత్వంమాంప్రియహితేరతమోకశ్చిల్లఘురివానార్యోదోషః || ౧౩ ||
తుమహాసి || ౧౪ || శ్రూయతాంత్యభిధాస్యామియన్నిమిత్తంమయారథః | నదీవేగఇవాంభాభిస్సంయుగాద్వినివతితః ||
౧౫ || శ్రమంతవావగచ్ఛామిమహతారణకమఃణా | నహితేవీరసాముఖ్యంప్రహమంవాపధారయే || ౧౬ || రథోద్వహాన
భిన్నాశ్చతథమేరథవాజినః | దీనాఘమఃపరిశ్రాంతాగావోవషఃహతాభవ || ౧౭ || నిమిత్తానిచరూక్షాణియానిప్రా
దుర్భవంతినః | తేషుతేష్వభివన్నేషులక్షయామ్యాప్రదక్షిణమ్ || ౧౮ || దేశకాలౌచవిజ్ఞేయాలక్షణానిగతానిచ | దైన్యంభద
శ్చహమఃశ్చరథినశ్చబలాబలమ్ || ౧౯ || స్థలనిమానిభూమేశ్చసమానివిషమాణిచ | యుద్ధకాలశ్చవిజ్ఞేయఃపరస్యాంతరద
శేనమ్ || ౨౦ || ఉపయానాపయానేచస్థానంప్రత్యవసపణమ్ | సర్వమేతద్రథస్సేనజ్ఞేయంరథకుంబినా || ౨౧ || తవవిశ్ర
మహతోశ్చతజ్ఞైఃపారథవాజినామ్ | రౌద్రంవర్జయతాభేదంతుమంకృతమిదంమయా || ౨౨ || నమయాస్వేచ్ఛయావీర
రథోయమపవాహితః | భత్యుస్సేహపరీతేనమయేదంయత్కృతంవిభా || ౨౩ || ఆజ్ఞాపయయథాతత్త్వంవత్స్యస్యరినిమా
దన | తత్కరిష్యామ్యహంవీరగతాన్యజ్ఞేనచేతసా || ౨౪ || సంతుష్టస్తేనవాక్యేనరావణస్తస్యసారభేః | ప్రశన్యేనంబపావి
ధంయుద్ధుభ్యోబ్రవీదిదమ్ || ౨౫ || రథంశీఘ్రమిమంసూతరాఘవోభిముఖంకురు | నాహత్వాసమరేశత్రూనివతిష్య

తిరావణః॥౧౫॥పవముక్తాత్వతత్తుష్టరావణారాక్షసేశ్వరః॥దదాతస్తైశుభం హ్యేకంహస్తాభరణము త్రమమ్॥౧౬॥శ్రు
త్వా రావణవాక్యంతుసారధిస్సన్నవతత ॥ తతోమ్రుతంరావణవాక్యచోదితఃప్రచోదయామాసహయాససార
ధిః ॥ సరాక్షసేంద్రస్యతతోమహారథఃక్షణేనరామస్యరణాగ్రతోభవత్ ॥౧౭॥ ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే - చక్షు త్తరశత
తమస్స గాఢః - ***** తతోయుద్ధపరిశ్రాంతంసమరేచింతయాస్థితమ్ ॥ రావణంచాగ్రతోదృష్ట్వా
యథాయసముపస్థితమ్॥౧౮॥దైవతైశ్చసమాగమ్యద్రష్టుమభ్యాగతోరణమ్ ॥ ఉపగమ్యాబ్రవీద్రామమగస్త్యోభగవా
న్మహిః॥౧౯॥రామరామమహాబాహుశృణుగుహ్యంసనాతనమ్ ॥ యేనసర్వానరీకవత్సమరేవిజయిష్యసి॥౨౦॥ఆదిత్య
హృదయంపుణ్యంసర్వశత్రువినాశనమ్ ॥ జయావహంజపన్నిత్యమక్షయ్యంపరమంశుభమ్॥౨౧॥ సర్వమంగళమంగళ్యం
సర్వపాపప్రణాశనమ్ ॥ చింతాశోకప్రశమనమాయుర్వధానము త్రమమ్॥ ౨२॥రశ్మిమంతంసముద్యంతందేవాసురనమ
స్సృతంపూజయస్వవివస్వంతంభాస్కరంభవనేశ్వరం॥౨౩॥సర్వదేవాత్మకోహ్యేషతేజస్వీరశ్మిభావనః॥పషదేవాసుర
గణాలోకాన్పాతిగభస్తిభిః॥౨౪॥ఎషబ్రహ్మచవిష్ణుశ్చశివఃస్కందఃప్రజాపతిః॥మహేంద్రధనంకాలోయమసోమో
హ్యపాంపతిః॥౨౫॥పితరోవసవస్సాధ్యాహ్యశ్వినామరుతోమనుః॥ వాయువహ్నిఃప్రజాపాణియుతుకర్తాప్రభాకరః
॥౨౬॥ఆదిత్యస్సవితాసూర్యఃఖగఃసూషాగభస్తిమా॥నువర్ణసదృశోభానుః॥హిరణ్యరేతాదివాకరః॥౨౭॥హరిదశ్యస్సహ
స్రాచ్ఛిస్త్యస్తసస్తిమరీచిమా॥తిమిరోన్మథనశ్శంభుస్త్వహమాతాండలంశుమా॥౨౮॥హిరణ్యగభాశ్శిశిరస్తవ
నోభాస్కరోరవిః॥అగ్నిగభాదితేపుత్రశ్శంఖశ్శిశిరనాశనః॥౨౯॥వ్యూహనాథస్తమోభేదీయుగ్యజ్ఞస్సామపారగః॥ఘ
నవృష్టిరపాంమిత్రోవింశ్యవీధిష్ఠవంగమః॥౩౦॥ ఆతపీమండలీమృత్యుఃపింగళస్సర్వతాపనః॥కవిశోవ్యమహాతేజారక్త
స్సర్వభవోద్భవః॥౩౧॥నక్షత్రగ్రహతారాణామధిపోవిశ్వభావనః॥తేజసామపతేజస్వీద్వాదశాత్మన్నమోస్తుతే॥౩౨॥న
మఃపూర్వాయగిరయేవశ్చిమేగిరయేనమః॥జ్యోతిగణానాంపతయేదివాధిపతయేనమః॥౩౩॥జయాయజయభద్రాయ
హర్యశ్వాయనమోనమః॥నమోనమస్సహస్రాంశోఆదిత్యాయనమోనమః॥౩౪॥నమఃఉగ్రాయవీరాయసారంగాయ
నమోనమః॥నమఃపద్మప్రబోధాయమార్తాండానమోనమః॥౩౫॥బ్రహ్మేశానాచ్యుతేశాయసూర్యాయాదిత్యవచన
నే॥భాస్వతేసర్వభూయరౌద్రాయవపుషేనమః॥౩౬॥తమోహ్నుయహిమహ్నుయశత్రుహ్నుయామితాత్మనేక
తఘ్నుహ్నుయదేవాంజ్యోతిషాంపతయేనమః॥౩౭॥తప్తచామీకరాభాయవహ్నయేవిశ్వకర్తృణే॥నమస్తమోభినిహ్నుయ
యరుచయేలోకసాక్షిణే॥౩౮॥నాశయత్యేషవైభూతంతదేవసృజతిప్రభుః॥పాయత్యేషతపత్యేషవర్షత్యేషగభస్తిభిః॥ప
షనుష్టేషుజాగతిభూతేషుపరినిష్ఠితః॥ఎషపవాగ్నిహూత్రంచఫలంచైవాగ్నిహూత్రిణామ్॥౩౯॥దేదాశ్చక్రతవ
త్ప్రేవక్రయూనాంఫలమేవచ॥యానికృత్యానిలోకేషుసర్వపషరవిఃప్రభుః॥౪౦॥ పనమాపత్సుకృత్రేషుకాంతారేషుభ
యేషుపాక్షిణ్యేషుపురుషఃకశ్చిన్నావసేదతిరాఘవ॥౪౧॥పూజయస్వైవనమేకాగ్రాదేవదేవంజగత్పతిమ్ ॥ ఏతత్తిగ్గు
ణితంజప్తాయుద్ధేషువిజయిష్యసి॥౪౨॥అస్మిక్షణేమహాబాహూరావణంత్వంపథిష్యసి ॥ ఎవముక్తాత్వదాగస్త్యోజ
గామచయభాగతమ్॥౪౩॥ఎతచ్ఛ్రుత్వామహాతేజానష్టశోకౌభవత్తదా ॥ ధారయామాసనుప్రీతోరాఘవఃప్రయ
తాత్మవా॥౪౪॥ఆదిత్యంప్రేక్ష్యజప్తాయుపరంహషమవాప్తవా॥ తిరావణ్యశుచిభూత్వాధనురాదాయవీర్య
వా॥౪౫॥రావణంప్రేక్ష్యహృష్టాత్కాయథాయసముపాగమత్ ॥సర్వయత్నేనమహతావధేతస్యధృతోభవత్ ॥౪౬॥ఆ
ధరవిరవదన్నిరీత్యరామంముదితమనాఃపరమంప్రహృష్యమాణః ॥ నిశిచరపతిసంక్షయంవిదిత్వాసురగణమధ్యగతోవచ
స్త్వరేతి॥౪౭॥ ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే-సప్తోత్తరశతతమస్స గాఢః *****

సరథుసారథిహృష్టేపరసైన్యప్రధషణమ్ ॥ గంధర్వనగరాకారంసముచ్చితపతాకినమ్॥౪౮॥యుక్తంపరమసం
పన్నైవాజిభిహౌమమాలిభిః॥యుద్ధోపకరణైఃపూణంపతాకాధ్వజమాలినమ్॥౪౯॥గ్రసంతమివచాకాశంనాదయం
తంవసుధరామ్ ॥ ప్రణాశంపరసైన్యానాంస్వసైన్యానాంప్రహషణమ్ ॥౫౦॥రావణస్యరథంక్షిప్రంచోదయామాససా
రధిః ॥ తమాపతంతంసహసాస్వనవంతంమహాస్వనమ్॥౫౧॥రథంరాక్షసరాజస్యసరరాజోదదశహ ॥ కృష్ణవాజిసమా
యుక్తంయుక్తంరాద్రేణవచసా॥౫౨॥ ఉహ్యమానమివాకాశేవిమానంసూర్యవచసమ్ ॥ తటిత్పతాకాగహనందశి

తేం ద్రా యుధా యుధమ్ || ౬ || శరభా రావిముంచంతంధారాసారమివాంబుదమ్ | తందృష్ట్వా మేఘసంకాశమావతంతం
 రథంరిపోః || ౭ || రెర్వ జాభిమృష్టస్యదీర్ఘతస్సదృశస్వనమ్ | విష్ణురయవై వేగేనబాలచంద్రసతంధనుః || ౮ || ఉవాచ
 మాతలింరామఃసహస్రాక్షస్యసారథిమ్ | మాతలేపశ్యసంరబ్ధమావతంతంరథంరిపోః || ౯ || యథాపసవ్యంపతతావేగేనమ
 హతాపునః | సమరేహంతుమాత్మానంతథాతేనకృతామతిః || ౧౦ || తదప్రమాదమాతిక్రమప్రత్యుగ్ధచ్ఛరథంరిపోః | విధ్వం
 సయితుమిచ్ఛామివాయుమేఘమివోత్థితమ్ || ౧౧ || అవిక్లబమసంభ్రాంతమవ్యగ్రహృదయేక్షణమ్ | రత్నీసంచారసియ
 తంప్రచోదయరథంప్రతమ్ || ౧౨ || కామంసత్త్వంసమాధేయఃపురందరరథోచితః | యుయుత్సురహమేకాగ్రఃస్సార్థయే
 త్వాంసశిక్షయే || ౧౩ || పరితుష్టస్సరామస్యతేనవాక్యేనమాతలిః | ప్రచోదయామాసరథంసురసారథిసత్తమః || ౧౪ || అపస
 వ్యంతతఃకుర్వరావణస్యమహారథమ్ | చక్రాక్షిప్తేనరజసారావణంవ్యవధూనయత్ || ౧౫ || తతః కృద్ధోదశగ్రివస్తామ్ర
 విష్ణురితేక్షణః | రథప్రతిముఖంరామంసాయక్తైరవధూనయత్ || ౧౬ || ధర్మణామపి తోరామోద్దైర్యంరోషేణలంభ
 యా | జగ్రాహసుమహావేగమైంద్రంయుధిశరాసనమ్ || ౧౭ || శరాంశ్చసుమహాతేజాస్సూర్యరత్నీనమప్రభా | త
 దోపోధంమహామృగధమన్యోన్యవధకాంతీణోః || ౧౮ || పరస్పరాభిముఖయోద్ధృచ్ఛయోరివసంహయోః | తతోదేవాస్స
 గంధర్వాస్సిద్ధాశ్చపరమమయః || ౧౯ || సమేయుద్వైరథంద్రష్టుంరావణక్షయకాంతీణః | సమత్పేతురథోత్పాతా
 దారుణారోమహామణాః || ౨౦ || రావణస్యవినాశాయరాఘవస్యజయాయద | వవమరుధిరండేవోరావణస్యరథోపరి
 ౨౧ || వాతామండలినస్తీక్షాహ్యపసవ్యంప్రచక్రముః | మహద్భ్రుకులంచాస్యభ్రమమాణంభస్సరే || ౨౨ || యేనయేనర
 థోయాతితేనతేనప్రధావతి | సంధ్యయాచావృతాలంకాజపాపుష్పనికాశయా || ౨౩ || దృశ్యతేసంప్రదీప్తేవదివసేవసుం
 ధరా | సనిఘాతామహిమాలాశ్చసంప్రచేరుమహాస్వనాః || ౨౪ || విషాదయంస్తేరయోసిరావణస్యతదాహితాః |
 రావణశ్చయతస్తత్రసంచచాలవసుంధరా || ౨౫ || రక్షసాంచప్రహరతాంగృహీతాశ్చవభాహవః | తామ్రాపీతాస్సితాః
 శ్వేతాఃపతితాస్సూర్యరత్నయః || ౨౬ || దృశ్యంతేరావణస్యాంగేవర్వతస్యేవధాతవః | గృధైరనుగతాశ్చాస్యవమంతో
 జ్వలనంముఖైః || ౨౭ || ప్రణేమముఖమిక్షుంత్యస్సంరబ్ధమశివంశివాః | ప్రతికూలంవనోవాయారణేపాంసూసమాకి
 రత్ || ౨౮ || తస్యరాక్షసరాజస్యకుర్వదృష్టివిలోపనమ్ | నిపేతురింద్రాశనయస్సైన్యేచాస్యసమంతతః || ౨౯ || మవి
 షహ్యస్వనాఘోరావినాజలధరస్వనమ్ | దిశశ్చప్రదిశస్సవాబభూవుస్తిమిరావృతాః || ౩౦ || పాంసువపేణమహా
 తాడుర్దశశంచనభోభవత్ | కుర్వంత్యఃకలహంఘోరంశారికాస్తద్రథంప్రతి || ౩౧ || నిపేతుశ్చతశస్త్రదారుణందారు
 ణాయతాః | జఘనేభ్యస్సులింగంశ్చనేత్రేభ్యోశ్రుణిసంతతమ్ || ౩౨ || ముముచస్తస్యతురగాస్తల్యమగ్నించవారిచ |
 ఏవంప్రకారాబహవస్సముత్పాతాభయావహాః || ౩౩ || రావణస్యవినాశాయదారుణాస్సంప్రజజ్జిరే | రామస్యాపినిమి
 త్తానిసామ్యానిచశుభానిచ || ౩౪ || బభూవుజ్జయశంసేనిప్రాచుభూతానిసర్వశః | సమిత్తానిచసామ్యానిరాఘవస్యజ
 యాయచ || ౩౫ || దృష్ట్వాపరమసంహృష్టోహతంమేనేచరావణమ్ | తతోనిరీత్యాత్మగతానిరాఘవోరణేనిమిత్తానినిమిత్త
 కౌవిదః | జగమహామణంచపరాంచనివృత్తించకారయద్దేహ్యాధికంచవిక్రమమ్ || ౩౬ || ఇతి-అష్టోత్తరశతతమస్సగణః.

తతఃప్రవృత్తంసుకూరంరామరావణయోస్తదా | సుమహద్వైరథంయుధంసర్వలోకభయావహమ్ || ౧ || తతో

రాక్షససైన్యంచహరీణాంచమహద్భలమ్ | ప్రగృహీతప్రహరణంనిశ్చేష్టంసమతిష్ఠతః || ౨ || సంప్రయుద్ధేతతోదృష్ట్వాబలవ
 న్నరరాక్షసావ్యాక్షిప్తహృదయాస్సర్వేపరంవిస్త్రయమాగతాః || ౩ || నానాప్రహరణైర్వ్యవైభుజైఃపిన్ద్రితబుద్ధయః
 సర్వంతంప్రేక్ష్యసంగ్రామంనాభిజగ్ముఃపరస్పరమ్ || ౪ || రక్షసాంరావణంచాపివాసరాణాంచరాఘవమ్ | వశ్యతాంవి
 స్తీతాతాణాంసైన్యంవిత్రమివాబభౌ || ౫ || తాతుతత్రనిమిత్తానిదృష్ట్వా రావణరాఘవౌ | కృతబుద్ధిస్థిరామహేయయః
 ధాతేహ్యాభీతవత్ || ౬ || జేతవ్యమితికాకుత్స్థోమతఃవ్యమితిరావణః | దృతస్వవీర్యసర్వస్వంయుద్ధేదశయతాంతదా || ౭ ||
 తతఃక్రొధాద్దశగ్రివఃశరాసంధాయవీర్యవా | ముమోచధ్వజముద్దిశ్యరాఘవస్యరథేస్థితమ్ || ౮ || తేశరాస్త్రమనా
 సాద్యపురందరరథధ్వజమ్ | రథశక్తింపరామృశ్యనిపేతుధర్మణీతలే || ౯ || తతోరామోభిసంక్రద్ధశ్చాపమాయవ్యవీర్య
 వా | కృతప్రతికృతంకతుంమససాసంప్రచక్రమ్ || ౧౦ || రావణధ్వజముద్దిశ్యముమోచనిశితంశరమ్ | మహాసపామి

వాసహ్యంజ్వలంతం స్వేన తేజసా॥౧౧॥జగామసమహీంభితాద్దశశ్రీవధ్వజంశరః । సనికృత్తోపతద్భూమారావణస్య
రథధ్వజః॥౧౨॥ధ్వజస్త్యోన్మథనందృష్ట్వా రావణస్సుమహాబలః । సంప్రదీప్తోభవతోక్రథాదమహాత్ప్రదహన్తివ॥౧౩॥
సరోషవశమాపన్నశరవషణ్ముహుహద్వమృ । రామస్యతురగాదీప్తైశరైవివాధ్యధరావణః॥౧౪॥తేవిద్ధాహరయ
స్త్రుత్రనాస్థలన్నాపిబభ్రముః । బభూవుఃస్వస్థస్థాదయాఃపద్మనాచైరివాహతాః॥౧౫॥తేమామసంభ్రమందృష్ట్వావాజి
నారావణస్తదా । భూయఎవసుసంప్రధ్వజశరవషణ్ముమోచహ॥౧౬॥గదాశ్చపరిఘాశ్చైవచక్రాణిముసలానిచ ।
గిరిశృంగాణివృతౌంశ్చతథాశూలపరశ్వధా॥౧౭॥మాయావిహితమేతత్తుశస్త్రవషణ్ముపాతయత్ । తుములం
త్రాసజననంభీమంభీమప్రతిస్వనమ్॥౧౮॥తద్వషణ్ముభవద్యుద్ధేనైకశస్త్రముయంనుహత్ । విముచ్యరాఘవరథం
మంతాద్వానరేబలే॥౧౯॥సాయకైరంతరిక్షంచచకారాశునిరంతరమ్ । సహస్రశస్త్రతోభాణాన శ్రాంతహృదయోద్య
మః॥౨౦॥ముమోచచదశశ్రీవోనిస్సంగేనాంతరాత్మనా । వ్యాయచ్చమానంతందృష్ట్వాతత్పరంరావణంరణే॥౨౧॥ప్ర
హసన్తివకాకుత్స్థఃసందధేసాయకాశితాః । సముమోచతతోబాణాన్రణేశతసహస్రశః॥౨౨॥తాన్దృష్ట్వా రావ
ణశ్చక్రేస్వశరైఃఖండిరంతరమ్ । తతస్తాభ్యాంప్రముక్తేనశరవషణ్ముభాస్వతా॥౨౩॥శరబద్ధమిహాభాతిద్వితీయంభా
స్వదంబరమ్ । నానిమిత్తోభవద్బాణోనాతిభేత్తాననిష్ఫలః॥౨౪॥అమ్యాన్యమభిసంహత్యనిసేతుధరణీతలే । తథావిస్మ
జతోబాణాణామరావణయోమృణ్మే॥౨౫॥ప్రాయుధ్యతామవిచ్ఛిన్నమస్యంతోసవ్యదక్షిణమ్ । చక్రతుశ్చశరా
మైస్తానిరుచ్ఛ్వాసమివాంబరమ్॥౨౬॥రావణస్యహయానామోహయాణామస్యరావణః । జఘ్నుతుస్తాతదాన్యో
న్యంకృతానుకృతకారిణా॥౨౭॥ఏవంతాతుసుసంక్రద్ధౌచక్రతుర్యుద్ధమద్భుతమ్ । ముహూతమభవద్యుద్ధంతుములం
రోమహషణమ్॥౨౮॥ప్రాయుధ్యమానాసమరేమహాబలా శితైశ్శరైరావణలక్ష్మణగృజౌ । ధ్వజావపాతేనసరాక్ష
సాధిపోభృశంప్రచుక్రోధతదారఘూత్తమే॥౨౯॥ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే-నవోత్తరశతతమస్సర్గః:*****
తౌతదాయుధ్యమానౌతౌసమరేరామరావణౌ । దదృశుస్సర్వభూతానివిస్త్రితేనాంతరాత్మనా॥౩౦॥అదయం
తౌతుసమరతయోస్తాస్యందవోత్తమా । పరస్పరమభిక్రుద్ధౌపరస్పరమభిక్రుతా॥౩౧॥పరస్పరవధేయైక్తాఘోరయాపా
టభూవతుః । మండలానిచవీధీశ్చగతప్రత్యాగతానిచ॥౩౨॥దశయంతౌబహువిధాంసూతసారథ్యజాంగళిమ్ । అదయం
రావణంరామోరాఘవంచాపిరావణః॥౩౩॥గతివేగంసమాపన్నౌప్రవతాననివతానేక్షివతోశ్శరజాలానితయోస్తాస్యం
దవోత్తమా॥౩౪॥చేరతుస్సంయుగమహీంసాసారాజలదోయథా । దశయంతౌతథాతౌతుగతింబహువిధాంరణి॥౩౫॥పర
స్పరస్యాభిముఖౌపునరేవావతస్థతుః । ఘరంఘరేణరథయోవక్త్రంవక్త్రేణవాజినామ్॥౩౬॥పతాకాశ్చపతాకాభిస్సమే
యుఃస్థితయోస్తదా । రావణస్యతతోరామోధనుముక్తైశ్చితైశ్శరైః॥౩౭॥చతుర్భిశ్చతురోద్ధిష్టైర్హయాప్రత్యపసప
యత్ । సక్రాధవశమాపన్నహయానామపసపణే॥౩౮॥ముమోచనిశితాబాణాణామాయనిశాచరః । సోతివి
ద్ధోబలవతాదశశ్రీవేణరాఘవః॥౩౯॥జగామనవికారంచనచాపివ్యధితోభవత్ । చిత్తుపచపునబాణాన్వజ్రపాతసమ
స్సనా॥౪౦॥సారథింవజ్రహస్తస్యసముద్దిశ్యనిశాచరః । మాతలేస్తుమహావేగాశరీరపతితాశ్శరాః॥౪౧॥ససూత్తమపి
సంమోహంవ్యధాంవాప్రదదుర్యుధితయాధమణయాప్రద్ధోమాతలేర్నతథాత్మనః॥౪౨॥చకారశరజాలేనరాఘవో
విముఖంరిపుమివింశతంత్రింశతంషష్టింశతశోథసహస్రశః॥౪౩॥ముమోచరాఘవోవీరఃసాయకాస్యందనేరిపోః । రా
వణోపితతఃక్రుక్రోరథస్థారాక్షసేశ్వరః॥౪౪॥గదాముసలవషణ్మురామంప్రత్యదయన్రణే । తత్ప్రవృత్తంమహద్య
ద్ధంతుములంరోమహషణమ్॥౪౫॥గదానాంముసలానాంచపరిఘాణాంచనిస్సవైః । శరాణాంపుంఖపాతైశ్చతుభితా
స్మిస్తసాగరాః॥౪౬॥తుబద్ధావాంసాగరాణాంచపాతాశతలవాసినః । వ్యధితాఃపన్నగాస్సర్వేదానవాశ్చసహస్రశః॥
౪౭॥చకంపేమేదిసీకృతాస్సస్పృశైలవనకాననా । భానురోనిష్ప్రభశ్చసీన్నవనాచాపిమారుతః॥౪౮॥తతోదేవాస్సు
గంధర్వాఃసిద్ధాశ్చపరమషయః । చింతామాపేదిరేనర్వేసకిన్నరమహూరగాః॥౪౯॥స్వస్తిగోబ్రాహ్మణైభ్యస్తు
లోకాతిష్ఠంతుశాశ్వతాః । జయతాంరాఘవస్సంఖ్యేరావణంరాక్షసేశ్వరమ్॥౫౦॥ఏవంజవంతోపశ్యంతేదేవాస్సుషి
గ్నాస్తదా । రామరావణయోర్యుద్ధంసుఘోరంరోమహషణమ్॥౫౧॥గంధర్వాప్సరసాంసంఘాదృష్ట్వా యుద్ధమనూప

మమగగనంగనాకారంసాగరస్సగరోపమః॥౨౩॥రామరావణయోర్యుద్ధంరామరావణయోరివఏవంబ్రువంతోఽదృశ్య
శుస్తమ్యుద్ధంరామరావణం॥౨౪॥తతః క్రుద్ధోమహాబాహునారఘాణాంకీటవర్ధనః॥సంధాయధనుషారామఃకురమామి
షోపమమ్॥౨౫॥రావణస్యశిరశ్చిందచ్ఛ్రీమజ్జ్వలితకుండలమ్ । తద్భిరఃపతతంభూమాదృష్టంలా॥ప్రేభిస్తదా॥౨౬॥త
స్యైవసదృశంచాన్యద్రావణస్యోత్థితంశిరః । తత్క్షీప్రంక్షీప్రహస్తేనరామేణక్షీప్రకారిణా॥౨౭॥ద్విడీయంరావణశిర
శ్చిన్నంసంయతినాయకైః॥శిన్నమాత్రంతుతదీక్షుఃపునరన్యశ్చ్యదృశతే॥౨౮॥తదవ్యశనిసంకాశైశ్చిన్నంరామేణసా
యకైఃఏవమేకశతంభిన్నంశిరసాంతుల్యవచసామ్॥౨౯॥నచైవరావణస్యాంతోదృశ్యతేజివితక్షయః॥తతస్సర్వాస్త్రవి
ద్విరఃకౌసల్యానందవర్ధనః॥౩౦॥మాగఃకైబఃహుభిర్యుక్తశ్చింతయామాసరాఘవః । మారీచోనిహతోయోస్తుభిరోయో
స్తుసదూషణః॥౩౧॥క్రాచావనేరీరాధస్తుకబంధోదండకావనేతత్రమేసాయకాస్సర్వేయైర్ధైప్రత్యాపి కామవః॥౩౨॥కి
న్నుతతాగ్రణంయేనరావణేషుంశతేజసః । ఇతిచింతాపరశ్చాసీదప్రమత్తశ్చసంయుగ॥౩౩॥వవమౌశరవమౌణిరాఘ
వోరావణోరసిరావణోపితతః॥క్రుద్ధోరథస్థారాక్షసేశ్వరః॥౩౪॥గదాముసలవషేణరామంప్రత్యక్షయద్రణైతత్
ప్రస్పృతంహహమ్యుద్ధంతుములంరోమహషణమ్॥౩౫॥అంతరిక్షేచభూమాచపునశ్చగిరిమూర్ధని । దేవదానవయత్యో
ణాంపిశాచోరగరక్షసామ్॥౩౬॥పశ్యతాంతిస్తహమ్యుద్ధంసర్వరాత్రమవతత । వైవరాత్రంసదివసంసముహూతాంస
చక్షుణమ్॥౩౭॥రామరావణయోర్యుద్ధంపిరామముపగచ్ఛతి॥దశరథసుతరాక్షసేన్ద్రయోర్జయమనవేక్ష్యురణేసరాఘవ
స్య॥సురవరరథసారథిర్మహాకరణగతమేనమువాచవాక్యమాశు॥౩౮॥ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే-దశోత్తరశతతమస్కంః-

అథసంస్కారయామాసరాఘవంమాతలిస్తదా॥అజానన్నివకించీరత్వమేనమనువతసే॥౧॥విస్మజాన్వైవధాయ

త్వమస్త్రంపైతామహంప్రభౌ । వినాశకాలఃకథితోయస్సరైస్సోద్యవతతే॥౨॥తతస్సంస్కారితోరామస్తేనవాక్యేన
మాతలేః । జగ్రామాసశరందిప్తనిశ్చసంతమివోరగమ్॥౩॥యమస్తైప్రథమంప్రాదాదగస్త్యోభగవాన్పిః । బ్రహ్మ
దత్తంమహాబాణమమోఘంయుధివీర్యవా॥౪॥బ్రహ్మణానిమితంపూర్వమింద్రాధమమితోజసా । దత్తంసురవ
తేఃపూర్వంత్రిలోకజయకాంక్షిణః॥౫॥యస్యవాజేషుపవనఃఫలేభాస్కరపావకా । శరీరమాకాశమయంగారవేషేరు
మందరౌ॥౬॥అజాన్వల్యమానంవపుషాసుపుంఖంహేమభూషితమ్ । తేజసాసర్వభూతానాంకృతంభాస్కరవచసమ్॥౭॥
సధూమమివకాలాగ్నిందీప్తమాశీవిషంయథా । పరనాగాశ్వబృందానాంభేదనంక్షీప్రకారిణమ్॥౮॥ద్వారాణాంపరిపూ
ణాంచగిరీణామపిభేదనమ్ । నానారుధిరసిక్తాంగంమేవోద్దిగ్ధంసుదారుణమ్॥౯॥వజ్రసారంమహానాదంనానాసమితిదార
ణమ్ । సర్వవిత్ప్రాసనంభీమంశ్వసంతమివపన్నగమ్॥౧౦॥కంకగృధ్రవళానాంచగూమాయుష్యగరక్షసామ్ । నిత్యంభ
క్షప్రదంయుద్ధేయమరూపంభయావహమ్॥౧౧॥సందనంవాసరేంద్రాణాంరక్షసామవసాదనమ్ । వాజితంవివిధైర్వా
జైశ్చారుపతైర్గ్రహిర్మతః॥౧౨॥తముత్తమేషుంలాకానామైత్వోకుభయనాశనమ్॥ద్విషతాంకీర్తిహరణంప్రహషణ
కరమాత్మనః॥౧౩॥అభిమంత్ర్యతతోరామస్తుమహేషుఃపహాబలః॥వేదప్రోక్షేనవిధినాసందధేకాముకైబలీ॥౧౪॥త
స్మిన్సంధీయమానేతురాఘవేణశరోత్తమే॥సర్వభూతానివిత్రేసుశ్చచాలచవసుంధరా॥౧౫॥సరావణాయసంక్రుద్ధో
భృశమాయుష్యకాముకమ్ । విత్తేచపరమాయత్తస్తంశరంమర్తమాతినమ్॥౧౬॥సవజ్రభవదుధోహోవజ్రబాహువిస
జేతః । కృతాంతభవచావార్యోన్యపతద్రావణోరసి॥౧౭॥సవిస్మయమహావేగశ్శరీరాంతకరశ్శరః । విభేదహృదయంత
స్యరావణస్యదురాత్మనః॥౧౮॥రుధిరాక్షస్సవేగేనజీవితాంతకరశ్శరః॥రావణస్యహరణప్రాణావివేకధరణీతలమ్॥
౧౯॥సశరోరావణంహత్వారుధిరాద్రికృతచ్ఛవిఃకృతకర్షానిభృతవత్స్వయూణంపునరాగమత్॥౨౦॥తస్యహస్తాద్ద
తస్యాశుకార్కుకంతత్ససాయకమ్॥నిపపాతసహస్రైర్భ్రాశ్యమాసస్యజీవితత్॥౨౧॥గతాసుర్భీమవేగస్తువైర్యతేం
ద్రోమహామృతిః॥పపాతస్యందసాన్యుమాన్యత్రోవజ్రహతోయథా॥౨౨॥తదృష్ట్వాపతతంభూమాహతశేషానిశా
చరాః॥హతనాథాభయత్రస్తాఃసర్వతస్సంప్రమస్తుపుః॥౨౩॥నర్దంతశ్చృభిపేతుస్తావానరాన్ముయోధినిః॥౨౪॥శక్రీవ
చథంస్మష్టావిజయంరాఘవస్యచ॥౨౫॥అదితావాసరైర్హృస్త్వైలంకామభ్యవతభయాత్॥౨౬॥త్రయత్వాత్కరు

జై బాహు ప్రసవజై ముఖైః॥౨౫॥తతోవి నేదుస్సంహృష్టావానరాజితకాశినః॥వదంతో రాఘవజయం రావణస్య వత
ద్విధమ్॥౨౬॥అథాంతరిక్షేవ్యనదతే సమ్యస్త్రీదశదుందుభిః॥దివ్యగంధవహస్తత్రమారుతస్సనుభోవనా॥౨౭॥పహ
త్రాంతరిక్షాచ్చపుష్పవృష్టిస్తదాభువికిరంతీరాఘవరథం దురవాపామనూరమా॥౨౮॥రాఘవస్తవసంయుక్తాగగనేపివ
శుశ్రువేసాధుసాధ్వితవాగగ్రాదైవతానాం మహాత్మనాం॥౨౯॥అపివేశమహాహూహదేవానాంచారణైస్సహ
రావణనిహతేరాశ్రే సర్వలోకభయంకరే॥౩౦॥తతస్సకామంసుగ్రీవమంగదంచమహాబలమ్॥చకారరాఘవఃప్రీతోహ
త్వా రాక్షసపుంగవమ్॥౩౧॥తతః ప్రజన్తుః ప్రశమం మరుద్గణాదిశః ప్రసేదువిమలంభాభవత్॥మహీచకంపేనహిమా
రుతోవవౌస్థిరప్రభశ్చవ్యభవద్దివాకరః॥౩౨॥తతస్తుసుగ్రీవవిభీషణాదయః సుహృద్విశేషాస్సహలక్షాణాస్తదా॥సమే
త్యహృష్టావిజయేనరాఘవంరణేభిరామంవిధినాభ్యసూజయ॥౩౩॥సతునిహతరిపుఃస్థిరప్రతిజ్ఞఃస్వజనబలాభివృత్తోర
ణేరరాజ॥రఘుకులస్త్వనందనోమహాజాస్త్రిదశగణైరభిసంవృతాయథేంద్రః॥౩౪॥ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే - ఏకాద
శో తర శత తమ స్స గాః : ***** భ్రాతరం నిహతం దృష్ట్వా శయానం రామనిజితమ్॥శోకవే
గపరీతాత్మావిలలాపవిభీషణః॥౧॥వీరవిక్రాంతవిఖ్యాతవిధితనయకోవిద॥మహాహాశయనోపేతకింశేషేద్యహతోభు
వి॥౨॥విక్షిప్యదీహానిశ్చేష్టేభుజావంగదభూషితా॥మకుటేనాపవృత్తైనభాస్కరాకారవచసా॥౩॥తదిదంవీరసం
ప్రాప్తం మయా పూర్వం సమీరితమ్॥కామమోహపరీతస్యయతైసరుచితంవచః॥౪॥యన్నదపాత్ ప్రహస్తోవానే
ప్రజిన్నాపరేజనాః॥నకుంభకణోతిరథోనాతికాయోనరాంతకః॥౫॥నస్వయంత్యమమస్యేథాస్తస్యోదకోయమాగ
తః॥గతస్సేతుస్సనీతానాంగతోధమఃస్యవిగ్రహః॥౬॥గతస్సత్వస్యసంతేషఃప్రస్తావానాంగతిగతా॥అదిత్యఃపతితా
భూమానుగ్నస్తమసించ్రమాః॥౭॥దిత్రభానుఃప్రశంతాచివ్యవసానోనిరుద్యమః॥అస్మిన్నిపతితేభూమావీరే
శశ్రుభృతాంవరే॥౮॥కింశేషమివలోకస్యహతవీరస్యసాంప్రతమ్॥రణేరాక్షసశామూలేప్రసుప్తఇవపాంసుషు॥౯॥
ధృతిప్రవాళఃప్రసహగ్ర్యపుష్పస్తపోబలశ్చైర్వనిబద్ధమూలః॥రణేమహారాక్షసరాజవృక్షస్సంమదితోరాఘవ
మారుతేన॥౧౦॥తేజోవిమాణఃకులవంశవంశఃకౌపప్రసాదాపరగాత్రహస్తః॥ఇత్వాకుసింహావగృహీతదేహస్సప్తః
తౌరావణగంధహస్తీగం॥వరాక్రమోత్సహావిజృంభితార్చినిశ్వాసధూమస్స్వబలప్రతాపః॥ప్రతాపవాసంయ
తిరాక్షసాగ్నిర్నిర్వాపతోరామపయోధరే॥౧౧॥సింహగ్రులాంగూలకకుద్విహాణఃపరాభిజిద్గంధనగంధహస్తీరక్షోవ్య
వశ్చాపలకణచతుఃక్షితిశ్చైర్వ్యాఘ్రహతోవసన్నః॥౧౨॥వదంతంహేతుమద్వాక్యంపరిమృష్టేథనిశ్చయమ్॥రామ
శోకసమావిప్లమిత్యువాచవిభీషణమ్॥౧౩॥నాయంవిసమ్ప్తోనిశ్చేష్టస్సమరేచండవిక్రమః॥అత్యున్నతమహిమాత్సహాప
తితోయమశకేతః॥౧౪॥నైవంవిసమ్ప్తాఃశోచ్యంతేక్షత్రధమమపస్థితాః॥వృద్ధిమాశంసమానాయేనిపతంతిరణాజిరే॥౧౫
యేనసేంద్రాస్త్రయోలోకాస్త్రాసితాయుధిధీమతా॥తస్మింకాలసమాయుక్తేనకాలఃపరిశోచితుమ్॥౧౬॥నైకాంతవి
జయోయద్ధేభూతపూర్వఃకదాచనావదైర్వాహస్యతేవీరఃపరాన్వాహంతిసంయుగే॥౧౭॥ఇయంహిపూర్వైస్సందిష్టా
గతిఃక్షత్రియసమ్మతా॥క్షత్రియోనిహతస్సంఖ్యేనశోచ్యతినిశ్చయః॥౧౮॥తదేవనిశ్చయందృష్ట్వాతత్వమాస్థాయవి
జ్వరః॥యదిహానంతరంకార్యంకల్ప్యంతదనుచింతయ॥౧౯॥తముక్తవాక్యంవిక్రాంతంరాజపుత్రంవిభీషణః॥ఉవాచ
శోకసంతప్తోభ్రాతుహితమనంతరమ్॥౨౦॥యాయంవిమదేషునభగ్నపూర్వస్సరైస్సమేతైస్సహవాసవేనభవం
తమాసాద్యరణేవిభగ్నోవేలామివాసాద్యయథాసముద్రః॥౨౧॥అనేనదత్తానిసుపూజితానిభుక్తాశ్చభోగానిభృతాశ్చ
భృత్యాః॥ధనానిమిత్రేషుసమర్పితానివైరాణ్యమిత్రేషుచయాపితాని॥౨౨॥ఏవోహితాగ్నిశ్చమహాతపాశ్చవేదాం
తగఃకర్తనుచాగ్ర్యశూరః॥ఏతస్యయత్ప్రేతగతస్యకృత్యంతతగర్తుమిచ్ఛామితవప్రసాదాత్॥౨౩॥సతస్యవాక్యైః
కిరుణైమహాత్మాసంబోధితస్సాధువిభీషణేన॥ఆజ్ఞాపయామాసనరేంద్రసూనుఃస్వగీయమాధానమదీనసత్త్వః॥
౨౪॥మరణాంతానివైరాణినివృత్తంసఃప్రయోజనమ్॥క్రియతామస్యసంసారోమమాప్యేషయథాతవ॥౨౫॥ఇతి
శ్రీమద్యుద్ధకాండే - ద్వాదశో తర శత తమ స్స గాః : *****
రావణనిహతం శ్రుత్వా రాఘవేషు మహాత్మనా॥అంతఃపురాద్వినిష్ఠేయారాక్షస్యశోకకర్మితాః॥౧॥వార్య

మాణాస్సుబహుశో వేష్టంత్యఃక్షితిపాంసుషు | విముక్తకేశ్యోదుఃఖాతా గావోవత్సహతాశ్చ || ౧౬ || తరేణవినిష్క్రమ్య
 ద్వా రేణ సహరాక్షసైః | ప్రవిశ్య యోధనం ఘోరం వివిన్వంత్యోహతంపతిమ్ || ౩ || రాజపుత్రేతివాదినోహానేతిచస
 త్పశః | పరిపేతుః కబంధం కాంఘ్రింశోణితకడ మామ్ || ౪ || తాబాష్పపరిపూణా య్యోభత్యశోకపరాజితాః | కరి
 ణ్యశ్చనదంత్యోనరేజుహతయూధపాః || ౫ || దదృశుస్తంఘహవీర్యంఘహాకాయంఘహద్యుతిమ్ | రావణంనిహతం
 ధరామానీలాంజనచయోవమమ్ || ౬ || తావతంసహసాదృష్ట్వాశయానంరణపాంసుషు | నిపేతుస్తస్యగాత్రేషుభిన్నావ
 నలతాశ్చ || ౭ || బహుమానాత్మరిష్టజ్యకాచిదేనరవోదహ | చరణౌకాచిదాలింగ్యకాచిత్రం తేవలంబ్యచ || ౮ || ఉద్భృత్య
 చభుజౌకాచిన్ముహస్తపరివతతే | హతస్యవదనందృష్ట్వాకాచిన్స్తోహముపాగమత్ || ౯ || కాచిదంకెకరఃకృత్వాదురోద
 ముఖమీక్షతీ | స్నాపయంతీముఖంబాష్టైస్తుషారైరివపంకజమ్ || ౧౦ || ఏవమాతాఃపతందృష్ట్వా రావణంనిహతంభువి
 చుక్రుశుబ్దహుధాశోకాన్ముయస్తాఃపర్యదేవయత్ || ౧౧ || యేనవిత్రాసితఃశక్రాయేనవిత్రాసితోయమః | యేనవై
 శ్రవణోరాజాపుష్పకేణవియోజితః || ౧౨ || గంధర్వాణామృషీణాంజనురాణాంచమహాత్మనామ్ | భయంయేనమహద్వ
 త్తంసోయంశేతేరణహతః || ౧౩ || అనురేభ్యస్సురేభ్యానాపన్నగేభ్యోపివాతథా | నభయంయోభిజానాతస్యేదంమా
 నుమాడ్చయమ్ || ౧౪ || అవధ్యోదేవతానాయస్తథాదానవరక్షసామ్ | హతస్సోయంరణేశేతేమానుషేణపదాతినా || ౧౫ ||
 యోనశక్యస్సురైహాంతుంనయత్యైనాసురైస్తథా | సోయంకశ్చిద్వివాసత్వోమృత్యుంఘత్యేనలంభితః || ౧౬ || ఏషంవ
 దంత్యోబహుధారురుదుస్తస్యతాఃస్త్రియఃభూయఏవచమఃఖాతాఃవిలేపుశ్చపునఃపునః || ౧౭ || అశృణ్వతాచనుహ్య
 ద్దాంవచనంహితవాదినాం | మరణాయాహృతాసీతాఘాతాశ్చనిశాచరాః || ౧౮ || ఎతాస్సుమమిదానీంతేవయమాత్మా
 చపాతితాః | బ్రువాణోపిహితంవాక్యమిష్టాభ్రాతాఃఖిషణి || ౧౯ || దృష్టంపరుషితోమోహోత్త్వయాత్మవధకాంతీ
 ణా | యదివిర్యాతితాతేస్యాత్మితారామాయమైధివీ || ౨౦ || ననస్సాన్యద్వ్యసనంఘోరమిదంమూలహరంఘహత్ | వృత్త
 కామోభవేద్భూతారామోమిత్రకులంభవేత్ || ౨౧ || వయంచాచిధవాస్సుర్వాస్సుకామానచశత్రవః | త్వయాపునస్స
 శంసేనసీతాంసంరుద్యతాబలాత్ || ౨౨ || రాక్షసావయమాత్మాచత్రయంతుల్యంనిపాతితమ్ | నకామకారఃకామంచా
 తవరాక్షసపుంగవ || ౨౩ || దైవంచేష్టయతేసర్వంహతందైవేనహన్యతే | వానరాణాంవినాశోయంరక్షసాంచమహాహవే
 ౨౪ || తవవైవమహాబాహుదైవయోగాదుపాగతః | నైవాథేననకామేనవిక్రమేణసచాజ్ఞయా || ౨౫ || శక్యదైవగ
 తిలోకేనివతయితుముద్యతా | విలేపుతేనందీనాస్తారాక్షసాధిపయోషితః || ౨౬ || కురర్యశ్చవదుఃఖాతాబాష్పపర్యా
 కులేక్షణాః || ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే - త్రయోదశోత్తరశతతమ స్సకః. *****

తాసాంవిలపమానానాంతథారాక్షసయోషితామ్ | జ్యేష్ఠపత్నిప్రియాదీనాభతారంసముదైక్షత || ౧ || దక్ష
 గ్రివంహతందృష్ట్వా రామేణానింత్యకమణా | పతింమండోదరితత్రకృపణాపర్యదేవయత్ || ౨ || ననునామమహాభాగత
 వవైశ్రవణానుజ | క్రుద్ధస్యప్రముఖస్థాతుంత్రస్యత్యపిపురందరః || ౩ || ఋషయశ్చమహాదేవాగంధర్వాశ్చయశస్వి
 నః | ననునామతవోద్వేగాచ్చరణాశ్చదశోగతాః || ౪ || సత్పంమానుషమాత్రేణరామేణయథినిజితః | నవ్యవత్రపసే
 రాజకేమిదంరాక్షసపాదభ || ౫ || కథంత్రిలోక్యమాక్రమ్యశ్రియావీర్యేణచాన్వితమ్ | అవిషహ్యంజహునత్వాంమా
 నుమోపనగౌచరః || ౬ || మానుషాణామవిషయేచరతఃకామరూపిణః | వినాశస్తవరామేణసంయుగేసోపపద్యతే || ౭ || నచై
 తత్కమరామస్యశ్రద్ధధామిచమూముఖ | సర్వతస్సుమపేతస్యతవతేనాభిమతేనమ్ || ౮ || యదైవనగరింబంకాంచుప్యవేశాంసురైరపి |
 బహుభివృతః | ఖరస్తవహతోభ్రాతాతదైవాసౌనమానుషః || ౯ || యదైవనగరింబంకాంచుప్యవేశాంసురైరపి |
 ప్రవిష్టహనుమావీర్యాత్తదైవవ్యధితావయమ్ || ౧౦ || యదైవవానరైఘోరైర్బద్ధస్సేతుమహాహేతదైవహ్య
 దయేనాహంశంకేరామమమానుషమ్ || ౧౧ || అక్షవారామరూపేణకృతాతస్త్వయమాగతః | మాయాంతవవినాశాయ
 విధాయాప్రతితకేతామ్ || ౧౨ || అక్షవావాసవేనత్వంధషితోసిమహాబల | వాసవస్యకుతశ్చక్తిస్తాన్ద్రష్టుమపిసంయు
 గ || ౧౩ || మహావీర్యంఘహాసత్వందేవశత్రుంభయావహమ్ | వ్యక్తమేషమహాయోగీవరమాత్మనసాతనః || ౧౪ || ఆ
 నాదినుధ్యనిధనోమహతఃపరమోమానుహా | తమసుపరమోధాతాశంఖచక్రగదాధరః || ౧౫ || శ్రీవత్సవతానిత్యశ్రీరణే

యశ్చాశ్చతో ధ్రువః | మానుషం వపురాస్థాయః పిష్టాస్సత్యపరాక్రమః || ౧౬ || సరై వ్యః పరివృతో జేవై వానరత్వముచాగ
 తైః | సర్వలూకేశ్వరస్సాక్షాత్కానాం హితకామ్యయా || ౧౭ || సరాక్షసపరివారః హతవాంస్తా వ్యం మహాద్యుతిః | ఇం
 ద్రియాణి పురాణత్వాజితం త్రిభువనం త్వయా || ౧౮ || స్మరద్భిరివతదై వ్యరం మింద్రియై రేవ నిజితః | క్రియతామః పరోధ
 శ్చరాఘవేశతియన్తయా || ౧౯ || ఉచ్యమానో నగృణ్ణో సిత స్తేయం వ్యుష్టిరాగతా | అకస్మాద్వాభికామోపసీతాం రాక్షస
 పుంగవ || ౨౦ || విశ్వర్యస్య వినాశాయ జేహస్యస్వజనస్య చ | అరుంధత్యా విశిష్టాం తాం రోహిణ్యా శ్వాపిదుర్మతే || ౨౧ || సీతాం
 భర్షయతామా న్యాంత్యయా హ్యసదృశం కృతమ్ | వసుధాయాశ్చ వసుధాం శ్రియః శ్రీంభత్వవత్సలామ్ || ౨౨ || సీతాం
 సర్వానవద్యాంగీమరణ్యే విజనేశుభామ్ | ఆనయత్వా తుతాం దీనాం ధన్యనాత్మ స్వదూషణా || ౨౩ || అప్రాప్యజై వతంకా
 మం మైథిలీ సంగ మేకృతమ్ | పతివ్రతాయా స్తపసా నూనం దగ్ధా సిమే ప్రభో || ౨౪ || తదై వయన్నదగ్ధ స్త్వంధర్షయం స్త
 నుమధ్యమామ్ | జేవాభిభృతి తేన ర్వే సేంద్రా స్సాగ్నిపురోగమాః || ౨౫ || అనశ్య మేవలభ తే ఫలం పాపస్య కమణః | మో
 రంపర్యాగ తేకా లెకతా నా స్త్యత్ర సంశయః || ౨౬ || శుభకృచ్ఛుభమా పోతిపాపకృత్వా పమృశుతే | విభీషణస్సుఖం
 ప్రాప్తస్త్యం ప్రాప్తః పాపమూర్ఖశమ్ || ౨౭ || సంత్య న్యాః ప్రమదా స్త్రుభ్యం రూపేణాభ్యధికా స్తతః | అనంగవశమాప
 న్నస్త్యంతు మోహాన్నబుధ్య సే || ౨౮ || నకు లేననరూపేణ నదాక్షిణ్యేన మైథిలీ | మయాధికా వాతుల్యా వాత్వంతు మోహా
 న్నబుధ్య సే || ౨౯ || సర్వధా సర్వభూతా నాం నా స్తిమృత్యురలక్షణః | తవతావదయం మృత్యుమైథిలీకృతలక్షణః || ౩౦ || సీ
 తా విమి త్తజోమృత్యు స్త్వయా మారాదుపాహృతః | మైథిలీ సహరా మేణవిశోకాపహరివ్యతి || ౩౧ || అల్పపుణ్యాత్వహం
 ఘోరపతితాతోకసాగరే | కైలాసమందరే మేరొతథాచై త్రరథేన నే || ౩౨ || జేహోద్యా నేషున ర్వేషువిహృత్య సహితా
 త్వయా | విమానే నానుయాపేణయా యామ్యతులయా శ్రియా || ౩౩ || పశ్యంతీ వివిధా దేశాంస్తాంస్తాంశ్చిత్రప్రగంబ
 రా | భ్రంశితాకామభాగేభ్యః సాస్తివీరవధా త్తవ || ౩౪ || సైవా న్యేవాస్తి సమృత్తాధి గ్రాజ్ఞాంచంచలాః శ్రియః | హారా
 జాసుకుమారం తేను భ్రుసుత్వక్సమున్న సమ్ || ౩౫ || కీర్తిశ్రీద్యుతభి స్తుల్యమిందువద్దదివాకరైః | కిరీటకూటోజ్జ్వలితం
 తామ్రాస్యందీప్తకుండలమ్ || ౩౬ || మదవ్యాకులలోలాక్షుంభూత్వా యత్వానభూమిషు | వివిధస్రగ్ధరంచారువల్లుస్త్రితక
 థంశుభమ్ || ౩౭ || తదే వాద్యతజేదంహివ క్త్రింస భాజతే ప్రభో | రామసాయక నిఖిన్మసి క్తంయధిరవి శ్రవై || ౩౮ ||
 విజ్ఞేణ మేదోమ స్తిష్కం రూక్షం స్యందన రేణుభిః | హావశ్చిమా మేసం ప్రాప్తాదశావై ధవ్యకారిణీ || ౩౯ || యామయా
 సీన్నసంబుధాకదా దిదపిమందయా | పితాదానవరాజోమేభతా మేరాక్ష సేశ్వరః || ౪౦ || పుత్రోమేశక్రనిజేతా ఇ
 త్యేవంగర్వితాభృశమ్ | దృష్టారిమదనాశ్శూరాః ప్రఖ్యాతబలపారుషాః || ౪౧ || అకుతశ్చిద్భయా నాథామమేత్యాసీన్న
 తివృథా | తేషామేవం ప్రభావా నాం యుష్మాకం రాక్షసవభ || ౪౨ || కథంభయమసంబుద్ధం మాసుషాదిదమాగతమ్ |
 సిద్ధిగేంద్రనీలసంకాశం ప్రాంశుతై లోపమం మహత్ || ౪౩ || కేయూరాంగదవై డూర్యముక్తాహార స్రగుజ్వలమ్ | కాంతం
 విహారేష్వధికందీప్తం సంగ్రామభూమిషు || ౪౪ || భాత్యాభరణభాభిర్యద్విద్యుద్భిరివతోయదః | తదేవాద్యశరీరం తే
 త్తైశ్వరశతై శ్చితమ్ || ౪౫ || పునర్ములభ సంస్పృశం పరిష్వక్తుం సశక్యతే | శ్వావిదశ్శలలై ర్యద్వద్భాజై ల్గైర్ని
 రంతరమ్ || ౪౬ || స్వపితై ముమసుభృశం సంభిన్నస్సాయుబంధనమ్ | క్షితౌ నిపతితం రాజాశ్వావంరుధిరసచ్ఛవి || ౪౭ ||
 వజ్రప్రహారాభిహతో వికీర్ణా ఇవ పర్వతః | హాస్వప్నస్సత్యమేవేదంత్యం రామేణకథం హతః || ౪౮ || త్వం మృత్యోరపిమృ
 త్యుస్సాన్యః కథం మృత్యువశంగతః | త్రైలోక్యవసుభోక్తారం త్రైలోక్యోద్వేగదం మహత్ || ౪౯ || జేతారం లోకపాలానాం
 తేష్టారం శంకరస్య చ | దృష్టానాం నిగృహీతారమా విష్కృతపరాక్రమమ్ || ౫౦ || లోకక్షోభయితారంచ నాదై భూత
 విరావిణమ్ | ఓజసాదృష్టవాక్యానాం వక్తారం రిపుసన్నిధౌ || ౫౧ || స్వయాధభృత్యవగాణాం గోష్టారం భీమవిక్రమమ్ |
 హంతారందానవేంద్రాణాం యత్రాణాంచ సహస్రశః || ౫౨ || నివాతకవచానాంచ సంగృహీతారమిశ్వరమ్ | నైకయ
 జ్ఞవిలోష్టారం త్రాతారం స్వజనస్య చ || ౫౩ || ధర్మవ్యవస్థాభేత్తారం మాయా సప్తారమాహవే | జేవాసురస్యకన్యానా
 మాహారారంతత స్తతః || ౫౪ || శత్రుస్త్రీశోకదాతారంగోష్టారం స్వబలస్య చ | లంకాద్వీపస్య గోష్టారంక తారం భీమక
 ర్షణమ్ || ౫౫ || అస్మాకం కామభాగానాం దాతారం రథినాం లవరమ్ | ఏవం ప్రభావంభద్రారం దృష్టౌ రామేణ పాతితమ్ || ౫౬ ||

స్థిరాస్థియాదేహమిమంధారయామహతప్రియశివయనేషుమహాహామశయిత్వా రాక్షసేశ్వరః॥౨॥ ఇహాకస్తత్
ప్రసప్తసిధరణ్యాం రేణుపాటలః॥ యదా మేతనయశ్చస్తాలక్షణే నేంద్రజిద్యుధిః॥౩॥ తదాస్త్వభిహతాతీవ్రహ్మద్యత్వస్థి
నిపాతితా॥ నాహంబంధుజన్తే హీనాహీనానాథేనతుత్వయా॥౪॥ హీనాకామభానైశ్చశోచిష్యేశాశ్వతీస్సమాః
ప్రపనోద్దీర్ఘమధ్వానం రాజన్నద్యాసిమగ్గమమ్॥౫॥ నయమామపిదుఃఖాతాంసజీవిష్యేత్వయావినా॥ కస్తా
త్వంమాంవిహాయేహకృపణాంగంతుమిచ్ఛసి॥౬॥ దీనాంవిలపితైఃకుండాంకింహమాంనాభిభాషసే॥ దృష్ట్వానఖిల్వ
సిక్రద్ధోమామిహానవకుంతి తామ్॥౭॥ నిగ్గతాంసగరద్వారాత్పద్భ్యామేవాగతాంప్రభో॥ పశ్యేష్టదారదారాంస్తే
ప్రప్తలజ్జావకుంతి తామ్॥౮॥ బహినిష్పతితాసర్వాకథంబృష్టానకుప్యసి॥ అయంక్రీడానహాయస్తేనాథలాలప్యతే
జనః॥౯॥ రసనైవమాశ్వాసయసేకింవానబహుమన్యసే॥ యాస్త్యయావిధవారాజకృతానైకాకులస్త్రియః॥౧౦॥ ప
తిప్రతాధర్మచరాగురుశ్శూషణరతాః॥ తాభిశ్చకాభితప్తాభిశ్చప్తఃపరవశంగతః॥౧౧॥ త్వయావిప్రకృతాభిర్యత్తదా
శస్త్రంతదాగతం॥ ప్రవాదస్సత్యపవాయంత్యాంప్రతిప్రాయశోన్మపః॥౧౨॥ పతిప్రతానాంనాకస్తాత్పతంత్యశ్రాణీభూత
లేకథంచనామతేరాజకలోకానాక్రమ్యతేజసా॥౧౩॥ నారీచార్యమిదంతూద్రంకృతంశౌండిర్యమానినా॥ అసీయాశ్ర
మాద్రామంయన్మృగచ్ఛన్తనాత్వయా॥౧౪॥ అనీతారామపత్నీసాతతేకాతర్యలక్షణమ్॥ కాతర్యంచనతేయధ్ధేకదాచి
త్సంస్తరామ్యహమ్॥౧౫॥ తత్తుభాగ్యవిపర్యాసాన్నానంతేవక్వలక్షణమ్॥ అతీతానాగతార్థజ్ఞోవతమానవివక్షణః॥
౧౬॥ మైథిలీమాహృతాంశృష్ట్యాధ్యాత్వానిశ్చ్యస్యచాయతమ్॥ సత్యవాక్యమహాభాగూదేవరోమేయదబ్రవీత్॥౧౭॥ సో
యంరాక్షసముఖ్యానాంవినాశఃపర్యవస్థితః॥ కామక్రోధసముత్థేనవ్యసనేనప్రసంగినా॥౧౮॥ నివృత్తస్త్వత్రుతేనక్షణః
సోయంములహరోమహా॥ త్వయాకృతమిదంసర్వమనాథంరక్షసాంకులమ్॥౧౯॥ సహిత్యంశోచితవ్యోమేప్రఖ్యాతబ
లసారుషః॥ స్త్రిస్వభావాత్తుమేబుద్ధిఃకారుణ్యపరివతతే॥౨౦॥ సుకృతండుష్కృతంచత్వంగృహీత్వాస్వాంగతింగతః॥ ఆ
త్మానమనుశోచామిత్వద్వియోగేనమఃఖతా॥౨౧॥ సుహృదాంహితకామానాంసశ్రుతంవచసంతప్తయా॥ భ్రాతృశాం
చాపికాత్సేన్యనహితముక్తంత్యయానఘ॥౨౨॥ హాత్వథ్థాయుక్తంవివిధంశ్రేయస్కరమదారుణమ్॥ విభీషణేనాభి
హితంసకృతంహేతుమత్త్వయా॥౨౩॥ మారీచకుంభకణాభ్యాంవాక్యంమమపితుస్తదా॥ సశ్రుతంవీర్యమతేనతస్యే
దంఫలమీదృశమ్॥౨౪॥ నిలజీమూతసంకాశవీతాంబరశుభాంగదాస్వగాత్రాణివినిక్షిప్యకించేషెరుధిరాఘ్నతః॥౨౫॥ ప్ర
సుస్తజవశోకాతాంకింహంసప్రతిభాషసే॥ మహావీర్యస్యదక్షస్యసంయుగేష్వపలాయనః॥౨౬॥ యాతుధానస్యదోహి
త్రింకించమాంనాభ్యుదీక్షసే॥ ఉత్తిష్టాత్తిష్టకించేషే॥ ప్రాప్తేపరిభవేనవే॥౨౭॥ అద్యవైనిభయాంబంకాంప్రవిష్టాహ్వా
ర్యరశ్మయః॥ యేనసూదయసేశశ్రూసమరేసూర్యవచసా॥౨౮॥ వజ్రోవజ్రధరస్యేవసోయంతవసదార్పితః॥ క
ణేశశ్రుప్రహరణోహేమజాలపరిమృతః॥౨౯॥ పరిఘాప్యవక్త్రేణస్తేబాజైశ్చిన్నసహస్రధా॥ ప్రియామివోపహూహ్య
త్వంశేషేసమరమేదిసిమ్॥౩౦॥ అప్రియామివకస్తాచ్ఛమాంనేచ్ఛస్యభిభాషితుమ్॥ నిగ్రస్తుహృదయంయస్యామమేదం
నసహస్రధా॥౩౧॥ త్వయిపంచత్వమాపన్నేఫలతేశోకపీడితమ్॥ ఇత్యేవంవీలపంత్యేవబాష్పవ్యాకులలోచనా॥౩౨॥ సే
హావస్సున్నహృదయాదేవీమోహముపాగమత్॥ కశ్చలాభిహతాసన్నాబభాసారావణోరసి॥౩౩॥ సుధ్యానురక్షేజ
లదేదీప్తావిద్యుదివాసితే॥ తథాగతాంసముత్పత్యసపత్న్యస్తాభృశాతురాః॥౩౪॥ పర్యవస్థాపయామానూరుదంత్యోరుద
తీంభృశమ్॥ నతేనువిదితాదేవీలోకానాంస్థితిరధ్రువా॥౩౫॥ దశావిభాగపర్యాయేరాజ్ఞాంచంచలయాశ్రియా॥ ఇత్యేవము
చ్యమానాసాసశబ్దంప్రరురోదహా॥౩౬॥ సాపయంతీత్వభిముఖాస్తనావస్రాంబుషిప్రవైః॥ ఏతస్మిన్నంతరేరామోవి
భీషణమువాచహా॥౩౭॥ సంస్కారఃక్రియతాంభ్రాతుఃస్త్రియశ్చైతానివతయ॥ తంప్రశ్రితస్తతోరామంశ్రుతవా
క్యోవిభీషణః॥౩౮॥ విమృశ్యబుద్ధ్యాధర్మజ్ఞోధర్మాథసహితంవచః॥ రామస్యైవానువృత్త్యథముత్తరంప్రత్యక్షా
షత॥౩౯॥ త్యక్తధర్మవ్రతంశ్రూరంస్యశంసమన్మతంతథా॥ నాహమహూహస్త్రిసంస్కృతంసరదారాభిచరిసిమ్॥
౪౦॥ భ్రాతృరూపోహిమేశశ్రురెషసర్వాహితేరతః॥ రావణోనాహాతేసూజాంపూజ్యోపిగురుగౌరవాత్॥౪౧॥ శృ
శంసమనీకాంకామంసకంజినుమజాబువి॥ శ్రుతాస్తస్యగుణానస్తేవక్యంతిసుకృతంపునః॥౪౨॥ తచ్చత్వాచమ

ప్రీతోరామోధమభృతాంవరః | విభీషణమువాచేదంవాక్యజ్ఞోవాక్యకౌవిదమ్ || ౯౦ || తవాపిమేప్రియంకార్యంశ్వత్
ప్రభావాచ్చమేజితమ్ | అవశ్యంతుక్షమంవాచ్యోనుయాత్వంరాక్షసేశ్వర || ౯౧ || అథమాన్యతసంయుక్తఃకామంశ్వ
మనిశాచరః | తేజస్వీబలవాశూరోసంయుగేషుచనిత్యశః || ౯౨ || శతక్రతుముఖైర్దేవైఃశ్రూయతేనపరాజితః | మ
హాత్మాబలసంపన్నోరావణోలోకరావణః || ౯౩ || మరణాంతానివైరాణినివృత్తంసఃప్రయోజనమ్ | క్రియతామస్య
సంస్కారోమమాప్యేషయథాతవ || ౯౪ || త్వత్సకాశాద్దశగ్రీవఃసంస్కారంవిధిపూర్వకమ్ | ప్రాప్తుమహాతిథమన్య
త్సంయుశోభాగ్భవిష్యసి || ౯౫ || రాఘవస్యవచఃశ్రుత్వాత్వరమాణోవిభీషణః | సంస్కారేణానుయాపేణయోజయా
మాసరావణమ్ || ౯౬ || చింతాంచందనకాస్తానాంచన్యకౌశీరసంవృతమ్ | బ్రాహ్మ్యసంవేశయాంచశ్రూరాంకవా
స్తరణావృతమ్ || ౯౭ || వతతేవేదవిహితోరాజ్ఞోవైపశ్చిమఃక్రతుః | ప్రచక్రూరాక్షసేంద్రస్యపితృమేధమనుత్త
మం || ౯౮ || వేదింశదక్షిణప్రాచ్యాంయథాస్థానంచపావకమ్ | పృషదాజ్యేనసంస్రాగ్గాంస్రువంసర్వేప్రవిక్షిపుః || ౯౯ ||
పాదయోశ్శకటంప్రాచురంతరూర్వోరులూఖలమ్ | దారుపాత్రాణిసర్వాణిలరణింశోత్తరారణిమ్ || ౧౦౦ || దత్వా
తుముసలంచాన్యద్యథాస్థానంవిచక్షణాః | శాస్త్రదృష్టేనవిధినామహాపివిహితేనచ || ౧౦౧ || తత్రమేధ్యంపశుంహ
త్వా రాక్షసేంద్రస్య రాక్షసాః | అనుస్తరణికాంరాజ్ఞోఘృతాక్తాంసమవేశయ || ౧౦౨ || గంధైర్కాలైర్వరలంకృత్య రావ
ణం దీనమానసాః | విభీషణసహాయోస్తేవస్తైశ్చవివిధైరపి || ౧౦౩ || లాజైశ్చావకిరంతిస్తబాష్పపూర్ణముఖాస్తదా | ఓదా
చసావకంతస్యవిధియుక్తంవిభీషణః || ౧౦౪ || స్నాత్వాచైవార్ద్రవస్తేగ్రాతిలాగదూర్వాభిమిశ్రితాః | ఉదకేనచసం
మిశ్రాప్రదాయవిధిపూర్వకమ్ || ౧౦౫ || ప్రదాయచోదకంతస్మిమూర్ధ్నాపై నంసమస్యచ | తాఃస్త్రియోనునయా
మాససాంత్యముక్తాప్రసఃపునః || ౧౦౬ || గమ్యతామితితాస్సర్వావిషిశుర్నగరంతదా | ప్రవిష్టాసుచసర్వాసురాక్షసీషువి
భీషణః || ౧౦౭ || రామపాశ్వముపాగమ్యతదాతిష్ఠద్విసీతవత్ | రామోపిసహసైన్యేనసమగ్రీవస్సలక్ష్యణః || ౧౦౮ || హ
షణంలేభెరిపుంహత్వా యథాప్రత్యంతక్రతుః || ఇతి శ్రీమయ్యుద్ధకాండే - చతుదశోత్తరశతతమ స్సర్గః - ***

తేరావణవధం దృష్ట్వా దేవగంధర్వదానవాః | జగ్నుస్తైర్విమానైఃస్వికథయంతశ్శుభాఃకథాః || ౧౧ || రావణస్యవ
ధంఘోరంరాఘవస్యపరాక్రమమ్ | నుయుద్ధంవానరాణాంచసమగ్రీవస్యచమంత్రితమ్ || ౧౨ || అనురాగంచవీర్యంచసౌమిత్రే
లక్ష్యణస్యచ | కథయంతోమహాభాగాజ్జన్మహ్యస్తాయథాగతమ్ || ౧౩ || రాఘవస్తురథం దివ్యమింద్రదత్తంశిఖిప్రభమ్ |
అనుజ్ఞాయమహాభాగోమాతలింప్రత్యపూజయత్ || ౧౪ || రాఘవేణాభ్యనుజ్ఞతోమాతలిశ్శక్రసారధిః | దివ్యంతరథ
మాస్థాయదినమెవారురోహసః || ౧౫ || తస్మిన్దివమారూఢేసురసారధిస్తత్రమే | రాఘవఃపరమప్రీతఃసమగ్రీవంపరిషస్య
జే || ౧౬ || పరిష్వజ్యచసమగ్రీవంలక్ష్యణేనప్రచోదితః | పూజ్యమామోహరిశ్రేష్ఠైరాజగమబలాలయమ్ || ౧౭ || అబ్రవీచ్ఛతదా
రామఃసమీపపరివర్తినమ్ | సౌమిత్రింసత్యసంపన్నంలక్ష్యణం దీప్తతేజసమ్ || ౧౮ || విభీషణమిమంసౌమ్యలంకాయామభి
షేషయ | అనురక్తంచభక్తంచమమచైవోపకారిణం || ౧౯ || ఏషమెపరమఃకామోయదీమంరావణానుజం | లంకా
యాంసౌమ్యవశ్యేయమభిషిక్తంవిభీషణం || ౧౨౦ || ఏవముక్తస్తుసౌమిత్రీరాఘవేణమహాత్మనా | తథేతుక్తాత్వసంహృష్టః
సౌవణ్యంఘటమాదదే || ౧౨౧ || తంఘటంవానరేంద్రాణాంహస్తేదత్వామనోజవాన్ || ౧౨౨ || దిదేశమహాసత్వాసముద్ర
సలిలాఘమ్ || ౧౨౩ || అతిశీఘ్రంతతోగత్వావానరాస్తేమహాబలాః | ఆగతాస్తజ్జలంగృహ్యసముద్రాద్వానరోత్తమాః ||
౧౨౪ || తతస్త్వేకంఘటంగృహ్యసంస్థాప్యపరమాసనే | ఘటేనతేనసౌమిత్రీరభ్యషించద్విభీషణమ్ || ౧౨౫ || లంకాయాంర
క్షసాంమధ్యేరాజానంరామశాసనాత్ | విధినామంత్రదృష్టేనమహ్యదగ్ధసమావృతమ్ || ౧౨౬ || అభ్యషించత్సథమాన్
త్వాశుద్ధాత్మానంవిభీషణమ్ | తస్యామాత్యాజహృషిరేభక్తాయోచాస్యరాక్షసాః || ౧౨౭ || దృష్ట్వాభిషిక్తంలంకాయాంరా
క్షసేంద్రంవిభీషణమ్ | రాఘవఃపరమాంప్రీతిమాజగమసలక్ష్యణః || ౧౨౮ || సతద్రాజ్యంమహత్ప్రాప్యరామవత్తంవి
భీషణః | ప్రకృతీస్సాంత్యయిత్వాచతతోరామముపాగమత్ || ౧౨౯ || అక్షతామోదకాల్లాజాదివ్యాసుమనసస్తదా |
ఆజహ్రురభసంహృష్టఃపౌరాస్తస్త్వనిశాచరాః || ౧౩౦ || సతాగృహీత్వాదుర్ధక్షోరాఘవాన్యవేదయత్ | మంగ

శ్యంమంగళంసర్వంలక్ష్మణాయచవీర్యవాః॥౧౦॥కృతకార్యంసమృద్ధాథాదృష్ట్యేరామోభీషణమ్ । ప్రతిజగ్రాహ
తత్సర్వంతస్యైవప్రియకామ్యయా॥౧౧॥తతఃశైలోపమంవీరం ప్రాంజలింపాశ్వాతఃస్థితమ్ । అబ్రవీద్రాఘవోవా
క్యంహనూమంతంప్లవంగమమ్॥౧౨॥ అనుమాన్యమహారాజమిమంసౌమ్యవిభీషణమ్ । గచ్ఛసౌమ్యపురీలంకామనుజ్ఞా
ప్యయథావిధి॥౧౩॥ప్రవిశ్యరావణగృహంవిజయేనాభినంద్యచ । వై దేహ్యైమాంకుశలినఃససుగ్రీవంసలక్ష్మణమ్॥౧౪॥ఆ
చత్వజయతాంశ్రేష్ఠరావణంచమయాహతమ్ । ప్రియమేతదుదాహృత్యమైథిల్యాస్తవ్వంహరీశ్వర॥౧౫॥ప్రతిగృహ్యచ
సందేశముపావతితుమహాసి ॥ ఇతి శ్రీ మద్యుధకాం డే - పంచదశో తర శ త త మ స్స గః : *****

ఇతి ప్రతిసమాదిష్టాహనూమాన్కారుతాత్మజః । ప్రవివేశపురీలంకాంపూజ్యమానానిశాచరైః॥౧౧॥ప్రవిశ్యచమహా
తేజారావణస్యనివేశనమ్ । దదశఃమృజయాహీసాంసాతంకాంరోహిణీమివ॥౧౨॥వృతుమూలేనిరానఁదాంరాక్షసీభిస్స
మావృతామ్ । నిభృతఃప్రణతఃప్రహ్వఃసోభిగమ్యాభివాద్యచ ॥ ౩ ॥ దృష్ట్వాతమాగతందేవీహనూమంతంమహాబలమ్ ।
తూష్ణిమాస్తేతదాదృష్ట్వాస్తృత్వాప్రముదితాభవత్ ॥౪॥సౌమ్యందృష్ట్వాముఖంతస్యాహనూమాన్లవగోత్తమః । రా
మస్యవచనంసర్వమాఖ్యాతుమువచక్రమే॥౫॥ వై దేహికుశలీరామస్సహసుగ్రీవలక్ష్మణః । విభీషణసహాయశ్చహరీణాం
సహితోబలైః॥౬॥కుశలంత్యాహసిద్ధాథోహతశశ్రురరిందమః । విభీషణసహాయేనరామేణహరిభిస్సహ॥౭॥నిహతో
రావణోదేవిలక్ష్మణస్యనయేనచ । పృష్ట్వాతుకుశలంరామోవీరస్తావంరఘునందనః॥౮॥ అబ్రవీత్పరమప్రీతఃకృతార్థే
నాంతరాత్మనా । ప్రియమాఖ్యామి తేదేవిత్వాంతుభూయస్సభాజయే॥౯॥దిష్ట్యాజీవసిద్ధమజ్ఞేజయేనమమసంయుగ ।
లభ్యోమోవిజయస్సీతేస్తస్థాభవగతవృథా॥౧౦॥రావణశ్చహతశ్శత్రుర్లంకాచేయంవశేస్థితా । మయాహ్యలబ్ధనిద్రేణ
దృఢేనతవనిజయే॥౧౧॥ప్రతిజ్ఞేషావినిస్తీణాబధ్వాసేతుంమహిషాదధా । సంభ్రమశ్చనగంతవ్యోవతంత్యారావ

ణాలయే॥౧౨॥ విభీషణవిధేయంహిలంకైశ్వర్యమిదంకృతమ్ । తదాశ్వసిహివిశ్వస్తాస్సగృహేపరివతేసే॥౧౩॥అయం
చాభ్యేతిసంహృష్టస్త్యద్దశఃససముత్సుకఃపవముక్త్యాసముత్పత్యసీతాశశినిభాననా॥౧౪॥ప్రహషేణావరుద్ధాసావ్యా
జహరనకించన । అబ్రవీచ్ఛహరిశ్రేష్ఠస్సీతామప్రతిజల్పతీమ్॥౧౫॥కిన్నుచింతయసేదేవికిన్నుమాంసాభిభాషసే । ఎవము
క్తాహనుమతాసీతాధమేవ్యవస్థితా॥౧౬॥అబ్రవీత్పరమప్రీతాహషఃగర్గదయాగిరా । ప్రియమేతదుదాహృత్యభతు
ర్విజయసంశ్రేతమ్॥౧౭॥ప్రహషఃవశమాపన్నానివాక్యాప్తిక్షణాంతరమ్ । సహిషశ్యామిసదృశంచింతయంతిప్లవంగ
ము॥౧౮॥మత్ప్రియాఖ్యానకస్యేహతవప్రత్యభినందనమ్ । నచపశ్యామితత్సౌమ్యపృథివ్యామపివాసర॥౧౯॥సదృశంమ
త్ప్రియాఖ్యానేతవదాతుంభవేత్సమమ్ । హిరణ్యంచాసువణంచారత్నానివివిధానిచ॥౨౦॥రాజ్యంవాత్రిషులోకేషు
నైతదహతిభాషితుమ్ । ఎవముక్తస్తువైదేహ్యప్రత్యువాచప్లవంగమః॥౨౧॥గృహీతప్రాంజలిపాక్యంసీతాయాః
ప్రముఖేస్థితః । భతుఃప్రియహితేయైభతుఃవిజయకాంక్షిణి ॥ ౨౨ ॥ సిగ్ధమేవంవిధంవాక్యంత్యమేవాహాసి
భాషితుమ్ । తవైతద్వచనంసౌమ్యేసారవత్సిగ్ధమేవచ ॥ ౨౩ ॥ రత్నామృద్ధివిధాచ్ఛాపిదేవరాజ్యాద్విశిష్యతే । అ
థతశ్చమయాప్రాప్తాదేవరాజ్యాదయోగుణాః॥౨౪॥హతశశ్రుంవిజయినంరామంపశ్యామిసుస్థితమ్ । తస్యతద్వచనం
శ్రుత్వామైథిలీజనకాత్మజా॥౨౫॥తతశ్శుభతరంవాక్యమువాచపవనాత్మజమ్ । అతిలక్షణసంపన్నంమాధుర్యగుణభూషి
తమ్॥౨౬॥బుధ్యాహ్యష్టాంగయాయుక్తంత్వమేవాహాసిభాషితుమ్ । క్లాఘునీయోనిలస్యత్వంపుత్రఃపరమధామికః
౨౭॥బలంశౌర్యంశ్రుతంసత్వంవిక్రమోదాత్యముత్తమమ్ । తేజఃక్షమాధృతిక్షైర్యంనితత్వంససంతయః॥౨౮॥ఎతే
చాన్యేచబహుగుణాస్త్యయ్యేవశోభనాః । అథోవాచపునస్సీతామసంభ్రాంతోవిజితవత్ ॥౨౯॥ప్రగృహీతాంజలిర్ల
షాత్ప్రీతాయాఃప్రముఖేస్థితః । ఇమాస్తుఖలురాక్షసోయదిత్వమనుమన్యసే॥౩౦॥హంతుమిచ్ఛామ్యహంసర్వాయా
భిస్త్యంతజితాపురా । క్షిప్యంతీంవతిదైవాంత్యామశోకవనికాంగతామ్ ॥ ౩౧ ॥ ఘోరహుపసమాచారాఃక్రూరాః
క్రూరతరేక్షణాః । రాక్షసోదారుణకథావరమేతత్ప్రియచ్ఛమే॥౩౨॥ముష్టిభిఃపాణిభిస్సర్వాశ్చరణైశ్చైవశోభనేతి
చ్ఛామివివిదైఘోరైహాంతుమేతాస్సుదారుణాః॥౩౩॥ఘోరైజానుప్రహవైశ్చదశనానాంచపాతనైః । భతు
రైఃకణఠానాసానాంకేశానాంబుంధనైస్తథా॥౩౪॥భృశంశుక్రముఖిభిశ్చదారణైర్లంకురైస్తథా । నిపాత్యహంతు

మిచ్చామితవప్రియకాశీణీ॥౩౫॥ ఎవంప్రకారైబహుభిర్విప్రకారైర్వశస్విని హంతుమిచ్చామ్యహం దేవితవేమాన్త
త్వతకిల్బిషా॥౩౬॥ ఏవముక్తాహనుమతావై దేహీజనకాత్మజాః ఉవాచ ధర్మ సహితం హనూమంతం యశస్విని॥౩౭॥ రాజ
సంశ్రయవశ్యానాం కుర్వంతీ నాం పరాజ్ఞయా విధేయా నాంచ దాసీనాం కఃకుప్యేద్వానరోత్తమ॥౩౮॥ భాగ్యవైషమ్య
యోగేన పురానుశ్చరితేనచ । మయైతత్ ప్రాప్యతే సర్వం స్వకృతం హ్యపభుజ్యతే॥౩౯॥ ప్రాప్తవ్యంతుదశాయోగా
స్తయైతదితిశ్చితమ్ । దాసీనాం రావణస్యాహం ముషయామీహదుబలా॥౪౦॥ ఆజ్ఞప్తా రావణేనైతా రాక్షసోమూమ
తజ్జయన్ । మాతేతస్మిన్నకుర్యుహితజః సంవానరోత్తమ॥౪౧॥ అయం వ్యాఘ్ర సమీపేతుపురాణోధర్మ సంస్థితః ।
ఋతేణగీతః శ్లోకౌ మేతస్మిభోధస్థవంగమ॥౪౨॥ సవరః పాపమాదత్తైవరేహం పాపకమణామ్ । సమయోరక్షితవ్యస్తు
సంతశ్చారిత్రభూషణా॥౪౩॥ పాపానాం వాశుభానాం వాపదాహాణాం ప్లవంగమ । కార్యం కరుణమా ర్యేణ నకన్పిన్నా
పరాధ్యతి॥౪౪॥ లోకహింసావిహారాణాం రక్షసాం కామరూపిణామ్ । కుర్వతామపిపాపానినైవకార్యమశోభనం॥౪౫॥
ఎవముక్తస్తుహనుమాసీతయావాక్యకౌవిదః । ప్రత్యువాచ తతస్సీతాం రామపత్నియశస్వినిమ్॥౪౬॥ యుక్తా రామ
స్యభవతీధర్మపత్నియశస్విని । ప్రతిసందిశమాం దేవిగమ్యైయత్ర రాఘవ॥౪౭॥ ఎవముక్తాహనుమతావై దేహీజనకా
త్మజాః । అబ్రవీత్ప్రమిచ్చామిభతారంవానరోత్తమ॥౪౮॥ తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా హనుమాన్సారూతాత్మజః । హ
మయన్మైథిలీంవాక్యమువాచేదం మహావ్యతి॥౪౯॥ పూర్ణచంద్రానసంరామంద్రక్ష్యస్యా ర్యే సలక్షణమ్ । స్థిరమి
త్రంహతామిత్రం శచీవత్ప్రదశే శ్వరమ్॥౫౦॥ తామేవముక్తా రాజంతీసీతాం సాతౌ దివశ్రియం । ఆజగామ మహావే
గౌ హనుమాన్యత్ర రాఘవ॥౫౧॥ ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే - షోడశోత్తరశతతమస్సర్గః । *****

ఉవాచ హనుమాన్ ప్రాజ్ఞమభిగమ్య ప్లవంగమః । రామం వచనమథ జ్ఞౌవరం సర్వధనుష్క్రతాం॥౧॥ యన్నిమిత్ర
యమారంభః కమణాంచ ఘోరదయః । తాం దేవీంశోక సంతప్తాం మైథిలీం ద్రష్టుమహాసి॥౨॥ సాహిశోక సమావిష్టా బా
ష్పపర్యాకులేక్షణాః । మైథిలీవిజయం శ్రుత్వా తవ హమః ముపాగమత్॥౩॥ పూర్వకాత్ ప్రత్యయాచ్ఛాహముక్తో విశ్వ
స్వయాతయా । భతారం ద్రష్టుమిచ్చామి కృతార్థం సహలక్షణం॥౪॥ ఎముక్తో హనుమతా రామోధర్మభృతాం వరః
అగచ్ఛత్సహసాధ్యానమీషద్బాష్పపరిప్లుతః॥౫॥ దీఘముష్ణం వినిశ్చస్య మైథిలీమవలోకయన్ । ఉవాచ మేఘసంకాశం వి
భీషణముపస్థితం॥౬॥ దివ్యాంగరాగాం వై దేహీందివ్యాభరణభూషితాం । ఇహ సీతాంశిరస్సాత్తామపస్థాపయమాచి
రమ్॥౭॥ ఎవముక్తస్తూరామేణ త్వరమాణో విభీషణః । ప్రవిశ్యంతః పురం సీతాంస్త్రీభిస్సాస్వభిరచోదయత్॥౮॥
తత్ర సీతాం మహాభాగాం దృష్ట్వా వాచం విభీషణః । మూర్ఛబద్ధాంజలః శ్రీమాన్ సీతోరాక్షసేశ్వరః॥౯॥ ది
వ్యాంగరాగావై దేహీందివ్యాభరణభూషితా । యానమారోహభద్రంతేభతాన్ త్వాంద్రష్టుమిచ్ఛతి॥౧౦॥
ఎవముక్తాతువై దేహీప్రత్యువాచ విభీషణం । అస్మాత్ ద్రష్టుమిచ్చామిభతారం రాక్షసాధిపం॥౧౧॥ తస్యాస్తద్వచనం
శ్రుత్వా ప్రత్యువాచ విభీషణః । యథాహ రామోభతాన్ తే తత్తథాకర్తుమహాసి॥౧౨॥ తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా మై
థిలీభర్తృదేవతాభర్తృభక్తిప్రతాసాధ్యతథేతి ప్రత్యభాషత్॥౧౩॥ తతస్సీతాంశిరస్సాత్తాం యవతీభిరలంకృతామ్ ।
మహాహాభరణోపేతాం మహాహాంబరభారిణీం॥౧౪॥ ఆరోప్యశివికాం దీప్తాం పరాధ్యాంబరసంవృతామ్ । రక్షో
భిబహుభిగుప్తా మాజహర విభీషణ॥౧౫॥ సోగభిమ్యమహత్కానంజ్ఞాత్వా పిధ్యానమాస్థితం । ప్రణతశ్చ ప్రహృష్టశ్చ
ప్రాప్తా సీతాం స్య వేదయత్॥౧౬॥ తామాగతామపశ్రుత్వ రక్షో గృహచిరోపేతాం । హహా దైన్యంచరోషశ్చ త్ర
యం రాఘవమావిశత్॥౧౭॥ తతః పాశ్వగతం దృష్ట్వా సవిమృశం విచారయన్ । విభీషణమిదం వాక్యమప్రహృష్టోబ్రవీత్
దా॥౧౮॥ రాక్షసాధిపతే సామ్యనిత్యం మద్విజయేరత । వై దేహీ సన్నికషం మే శీఘ్రం సముపగచ్ఛతు॥౧౯॥ సతద్వచన
మాజ్ఞాయ రాఘవస్య విభీషణః । తూణముత్సరణేయత్నం కారయామాస సర్వతః॥౨౦॥ కంచుకౌష్ఠీషిణస్త్రత్ర
త్రజరురపాణయః । ఉత్సరయంతః పురుషాస్సమంతాత్పరిచక్రముః॥౨౧॥ ఋతేణాం వానరాణాంచ రాక్షసానాం
చ సర్వతః । బృందాన్యత్సర్వమాణాని దూరముత్సృజ్య స్తదా॥౨౨॥ తేహముత్సర్యమాణానాం సర్వే హంధ్యనిరుద్ధితః
వాయు మోద్వత్ హానస్య సాగరస్యో వనిస్వనః॥౨౩॥ ఉత్సర్యమాణాంస్తాదృష్ట్వా సమంతాజ్ఞాత సంభ్రమాన్ । దా

శ్రీశ్యాత్రదమపాశ్చపారయామాసరాఘవః॥౨౪॥సంరభశ్చబ్రహ్మద్రామశ్చక్షుషాప్రదహన్తి॥ విభీషణంమహా
 ప్రాజ్ఞంసోపాలంభమిదంవచః॥౨౫॥కిమథంమామనాదృత్యక్షిశ్యతేయంత్యయాజనః॥ నివతయైసముద్యోగంజనో
 యంస్వజసోమము॥౨౬॥సగృహణీనవస్తాశీనప్రాకారాస్తిరస్మిన్యాః॥ నేదృశారాజసత్కారావృత్తమావరణం
 స్త్రియాః॥౨౭॥వ్యసనేషునకృత్రేషునయుద్ధేషుస్వయంవరేనక్రతౌనవిహాచదశనందుష్యస్త్రియాః॥౨౮॥ప్రే
 మాయుధగతాపైవకృత్రేచమహతిస్థితా॥ దశనేస్యానదోషఃస్యాన్దృశమిహివేశేషతః॥౨౯॥తదానయసమిపంమే
 న్నుమేనాంవిభీషణాసితావశ్యతుమామేషాసుహృద్దణవృత్తంస్థితమ్॥౩౦॥ఏవముక్తస్తురామేణసవిమళోవిభీషణః॥రామ
 స్యోపానయత్సితాంసన్నికర్షంవిసితవత్॥౩౧॥తతోలక్ష్మణసుగ్రీవాహనుమాంశ్చప్లవంగమః॥ నిశవ్యవాక్యంరామ
 స్యబభూవువ్యధితాభృశమ్॥౩౨॥కశత్రునిరపేక్షైశ్చౌగైతైరస్యదారుణైః॥ అస్త్రేతమివసేతాయాంతకయంతేస్తరా
 ఘవమ్॥౩౩॥లజ్జయాత్వవలీయంతీస్వేషుగాత్రేషుమైథివీ॥ విభీషణేనానుగతాభతారంసాభ్యవతత॥౩౪॥సావస్తు
 సంరుద్ధముఖీలజ్జయాజనసంసదిర్యోదాసాద్యభర్తారమార్యపుత్రైతిభాషిణీ॥౩౫॥విప్రయాచ్చప్రమామాచ్చస్నేహ
 చ్చపతిదేవతాః॥దైక్షుతముఖంభతుఃసామ్యంసామ్యతరానా॥౩౬॥అథసమవనుదన్తనఃక్లమంసాసువిరమద్భుజ్జముదీ
 త్యవైప్రియస్య॥వదనముదితపూర్ణచంద్రకాంతంవిమలశశంకనిభాననాతదానీమ్॥౩౭॥ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండ -
 సప్తదశోత్తరశతతమస్స గాఢ - ***** తాంతుపాశ్చస్థితాంప్రహ్వంరామస్సంప్రేత్య
 మైథివీ॥ హృదయాంతగతక్రోధోవ్యాహతుఃముషచక్రమే॥౧॥ఏషాసనిజితాభద్రైశ్శ్రుంజితావ్వామయారణే
 పారుషాద్యవన్ద్యైయంతదేతమపపాదితమ్॥౨॥గతోస్త్వయంతమమర్షస్యధర్మశాసంప్రమాణితా॥ అవమానశ్చశ్రు
 శ్చమయాయుగపమద్భృశా॥౩॥అద్యమేపారుషందృష్టమద్యమేసఫలఃశ్రమః॥అద్యతీర్ణప్రతిజ్ఞత్వాత్ప్రభవామీహచా
 వ్యసనః॥౪॥యాత్వంవిరహితానీతాచలచిత్రైరరక్షసా॥ దైవసంపాదితోదోషోమానుషేణమయాజితః॥౫॥సంప్రాప్తమ
 వమానంయస్తేజసానప్రమాజతే॥౬॥స్తస్యపురుషాధోస్తిపురుషస్యాలృతేజసః॥౭॥లంఘనంచసముద్రస్యలంకాయా
 శ్చావమదానమ్॥సభలంతస్యతస్మాన్మ్యంమహత్కర్మహాసూమతః॥౮॥యుద్ధేవిక్రమతశ్చైవహితంమంత్రయతశ్చ
 మే॥సుగ్రీవస్యసవైస్యస్యసఫలోద్యపరిశ్రమః॥౯॥నిగూణంభ్రాతరంత్యక్త్వాయోమాంస్వయముపస్థితః॥ విభీషణ
 స్యభక్తస్యసఫలోద్యపరిశ్రమః॥౧౦॥ఇత్యేవంబ్రువతస్తస్యసీతారామస్యతద్వచః॥వ్యగ్రీవోత్ఫుల్లనయనాబభూవాశ్రు
 పరిప్లుతా॥౧౧॥పశ్యతస్తాంతురామస్యభూయఃక్రోధోవ్యవధత॥ ప్రభూతాజ్యానసీక్తస్యపావకస్యేవదీప్యతః॥౧౨॥
 సబధ్వాశ్రుకుటింవక్రైర్మిర్యక్ప్రేక్షితలోచనః॥అబ్రవీత్పురుషంసీతాంమధ్యేవానరరక్షసామ్॥౧౩॥నిజితాజీవలోకస్యతపసా
 నుష్యేణధర్మశాంపరిమాజతా॥ తత్కృతంసకలంసీతైశ్శ్రుహస్తాదమర్షణాత్॥౧౪॥నిజితాజీవలోకస్యతపసా
 భావితాశ్చనా॥అగస్త్యేనమరాధర్మమునినాదక్షిణేవదిక్॥౧౫॥విదితశ్చాస్తుతేభద్రేయోయంరణపరిశ్రమః॥సతీర్ణ
 స్సహృదాపీర్యాన్నత్వదధంమయాకృతః॥౧౬॥రక్షతాతుమయావృత్తమపవాదంచసర్వశః॥ ప్రఖ్యాతస్యాత్వవంత
 స్యస్యంగంచపరిరక్షతా॥౧౭॥నిజితాసీమయాభద్రైశ్శ్రుహస్తాదమర్షణాత్॥ ప్రాప్తచారిత్రసందేహామమప్రతి
 ముఖేస్థితా॥౧౮॥దివోనేత్రాశ్రురస్యేవప్రతికూలాసమేదృఢమ్॥ తద్గచ్ఛహ్యభ్యనుజ్ఞాతాయథేష్టంజనకాత్మజే॥౧౯॥ఎ
 తాదశదిశోభద్రేకార్యమస్తిసమేత్వయా॥ కఃపుమాహికులేజాతఃస్త్రియంపరగృహిణీతామ్॥౨౦॥తేజస్వీపున
 రాదద్యాత్సుహృల్లేఖనచేతసా॥రావణాంకపరిభ్రష్టాంధృష్టాంధృష్టేనచతుషామ్॥౨౧॥కథంత్యాంపునరాదద్యాంకులంవ్య
 పదిశన్తమాత్॥తదధంనిజితామేత్వంయశఃప్రత్యాహృతంమయా॥౨౨॥నాస్తిమేత్వయ్యభిష్టంగూయథేష్టంగమ్య
 తామితః॥ఇతిప్రవ్యాహృతంభద్రేమయైతత్కృతబుద్ధినా॥౨౩॥లక్ష్మణేభరతేవాత్సంకురుబుద్ధియథాసుఖమ్॥సుగ్రీవే
 వానరేంద్రేవారాక్షసేంద్రేవిభీషణే॥౨౪॥నివేశయమనస్సీతేయథావాసుఖమాత్మనః॥నహిత్యాంరావణోదృష్ట్యాది
 వ్యకూపాంమనూరమామ్॥౨౫॥మర్షయేతవిరచసీతేస్వగృహపరివర్తేనీమ్॥తదాప్రియాహాశ్రవణాతదప్రియం
 ప్రియామవశ్రుత్యవిరస్యమైథివీ॥ముమోచబాష్పంసుభృశంప్రవేపితాగజేంద్రహస్తాభిహతేసల్లక్తి॥౨౬॥ఇతిశ్రీమ
 ద్యుద్ధకాండ - అష్టాదశోత్తరశతతమస్స గాఢ - *****

ఏవముక్తాతువై దేహీపరుషంరోమహషణమ్ | రాఘవేనసరోషేణభృశంప్రవృథితాభవత్ ||౧|| సాతదశ్రుతపూర్వం
హిజనేమహతిమైథిలీ శ్రుత్వాభర్తృవచోయాక్షుంలజ్జయాప్రీడితాభవత్ ||౨|| ప్రవిశంతీవగాత్రాణిస్వాన్యేవజనకా
త్తజావాక్చలైస్సైస్సశలేవభృశమశ్రూణ్యవతాయత్ ||౩|| తతోబాష్పపరిక్షిప్తంప్రమాజ్ఞంతీస్వమానసమ్ | శనైగ
న్దదయావాచాభతాఽరమిదమబ్రవీత్ ||౪|| కింమామసదృశంవాక్యమీదృశం శ్రోత్రదారుణమ్ | యాక్షుంశ్రావయసేషీర
ప్రాకృతః ప్రాకృతామివ ||౫|| సతథాస్మిమహాబాహుచాయథాత్వమవగచ్ఛసి | ప్రత్యయంగచ్ఛమేయేనచారి త్రైజైవశే
శపే ||౬|| పృథక్ స్త్రీణాంప్రచారేణజాతింతాంపరిశంకసే | పరిత్యజేమాంశంకాంతుయదితేహంపరీక్షితా ||౭|| యద్యహం
గాత్రసంస్పర్శంగతాస్మివివశాప్రభాః | కామకారోనమేతత్తదైవతం | త్రాపరాధ్యతి ||౮|| మదగ్గీనంతుయత్తన్నేహృదయం
త్వయివతః | తేవరాధీనేమగాత్రేషుకింకరిష్యామ్యనీశ్వరా ||౯|| సహసంవృద్ధభావాచ్ఛసంసగేణచమానద | య
ద్యహం తేనవిజ్ఞాతాహతాతేనాస్మిశాశ్వతమ్ ||౧౦|| ప్రేషితస్త్రైయదావీరోహనూమానవలోకకః | లంకాస్థాహంత్యయా
వీరకింతదానవిసజ్జితా ||౧౧|| ప్రత్యక్షంచానరేంద్రస్యత్వద్వాక్యసమనంతరమ్ | త్వయాసంత్యక్తయావీరత్యక్తం
స్వాజ్ఞేవితంమయా ||౧౨|| సవృథాతే శ్రమోయంస్యాత్సంశయేన్యస్యజీవితమ్ | సుహృజ్ఞనపరిక్షే శోనచాయంనిష్ఫలస్తవ ||
౧౩|| త్వయాతుసరశాదూలకౌఠమేవానువర్తతా | లఘునేవమనుష్యేణస్త్రీత్వమేవపురస్కృతమ్ ||౧౪|| అపదేశేనజ
నకానోత్పత్తిర్వసుధాతలాత్ | మమవృత్తంచవృత్తజ్ఞబహుతేనపురస్కృతమ్ ||౧౫|| సప్రమాణీకృతఃపాణిబాణ్యేబా
లేనపీడితః | మమభక్తిశ్చశీలంచనర్వంతేపృథతఃకృతమ్ ||౧౬|| పవంబ్రువాణారుదతీబాష్పగద్గదభాషిణీ | అబ్రవీల్లత్సుణం
సీతాదీనంధ్యానపరంస్థితమ్ ||౧౭|| చితాంమేకురుసౌమిత్రైవ్యసనస్యాస్యభేషజమ్ | మిథ్యోపమాతోపమాతానాహంజీవి
తుముత్సహ ||౧౮|| అప్రీతస్యగుణైర్భృతుః స్త్యక్తయాజనసంసది | యాక్షమామేగతిగతుంప్రవేత్సేహవ్యవాహ
నమ్ ||౧౯|| ఏవముక్తస్తవైదేహ్యలత్సుణఃపరవీరహః | అమర్షవశమాపన్నోరాఘవాననమైక్షుత్ ||౨౦|| సవిజ్ఞాయతతశ్చం
దంరామస్యాకారసూచితమ్ | చితాంచకారసౌమిత్రీమతేరామస్యవీర్యవాక్ ||౨౧|| అథోముఖంతదారామంశనైఃకృ
త్వాప్రదక్షిణమ్ | ఉపాసపతవైదేహీదీప్యమానంహుతాశనమ్ ||౨౨|| ప్రణమ్యదేవతాభ్యశ్చబ్రాహ్మణేభ్యశ్చమైథిలీ
బద్ధాంజలిపుటాచేదమువాచాగ్నిసమీపతః ||౨౩|| యథామేహృదయంనిత్యంనాపసపతిరాఘవాత్ | తథాలోకస్యసా
క్షీమాంసర్వతఃపాతుపావకః ||౨౪|| యథామాంశుద్ధచారిత్రాంధుష్టాంజానాతిరాఘవః | తథాలోకస్యసాక్షీమాంసర్వ
తఃపాతుపావకః ||౨౫|| కమణామనసావాచాయథానాతిచరామ్యహమ్ | రాఘవంసర్వధర్మజ్ఞంతథామాంపాతు
పావకః ||౨౬|| ఆదిత్యోభగవాన్వాచాయుడిశశ్చంద్రస్తథైవచ | అహస్వాపితథాసంధ్యేరాత్రిశ్చపృథివీతథా ||౨౭|| య
థాన్యేష్యభిజానంతితథాచారిత్రసంయుతామ్ | తథాలోకస్యసాక్షీమాంసర్వతఃపాతుపావకః ||౨౮|| ఏవముక్తాతువైదే
హీపరిక్రమ్యహుతాశనమ్ | వివేశజ్వలనందీప్తంనిస్సంగనాంతరాత్మనా ||౨౯|| జనస్ససుమహంస్త్రస్తాబాలవృద్ధసమాకు
లః | దదశఃమైథిలీంతత్రప్రవిశంతీంహుతాశనమ్ ||౩౦|| సాతప్తనహేమామాభాతప్తకాంచసభూషణాః | పపాతజ్వలనం
దీప్తంసర్వలోకస్యసన్నిధౌ ||౩౧|| దదృశుస్తాంమహాభాగాంప్రవిశంతీంహుతాశనమ్ | సీతాంకృత్సాస్త్రయోలా
కాఃపుణ్యామాజ్యాహుతీమివ ||౩౨|| ప్రశుక్తుశుఃస్త్రీయస్సర్వాస్తాందృష్ట్వాహవ్యవాహనే | పతంతీంసంసక్రృతాం
తైర్మహాసాధారామివాధ్వరే ||౩౩|| దదృశుస్తాంత్రయోలాకాదేవగంధర్వదానవాః | శస్త్రాంచతంతీనిరయేత్రిడి
వాదేవతామివ ||౩౪|| తస్యామగ్నింవిశంత్యాంతుహేహివిపులస్వనః | రక్షసాంచానరాణాంచసంబభూవాచ్ఛతోప
మః ||౩౫|| ఇతి శ్రీరామాయణే - యుద్ధకాండే - ఎకాదశత్యుత్తరశతతమస్కంధః

తతోహిదుమేనారామః శ్రుత్వైవపదతాంగిరః | దధ్యేముహూతంధర్మాత్పాష్పవ్యాకులలోచనః ||౧||
తతోవై శ్రవణోరాజాయమశ్చమిత్రకశనః | సహస్రాక్షౌమహేంద్రశ్చవరుణశ్చవరంతపః ||౨|| పడధానయనః
శ్రీమాన్మహాదేవోవృషధ్వజః | కతాఽసర్వస్యలోకస్యబ్రహ్మబ్రహ్మవిదాంవరః ||౩|| ఏతేసర్వేసమాగమ్యవిమానైః
సూర్యసన్నిభైః | ఆగమ్యనగరింలంకామభిజన్తుశ్చరాఘవం ||౪|| తతస్సహస్థాభరణాప్రగృహ్యవిపులాన్భుజాః | అబ్రు
వంస్త్రైగశశ్రేణాః ప్రాంజలింరాఘవంస్థితమ్ ||౫|| కర్తాసర్వస్యలోకస్యశ్రేష్ఠాజ్ఞానవతాంవరః | ఉపేక్షసేకథంసీతాం

ప్రతంతీహవ్యవాహనే|| ౬ || కథం దేవగణశ్రేష్ఠమాత్మానం నావబుద్ధ్యసే | ఋతధామావసుః పూర్వం వసూనాంత్యం
 ప్రజాపతిః|| ౭ || త్రయాణాంత్యం హిలోకానామాదికతాస్వయం ప్రభుః | రుద్రాణామప్తమోరుద్రస్సాధ్యానామసి
 పంచమః|| ౮ || అశ్వినౌచాపితేకణౌచంద్రసూర్యాచచతుషీ | అంతేచాదౌచలోకానాంద్యశ్యసేత్వం పరంతపః|| ౯ || ఉపే
 త్తసేవవై దేహీంమానుషః ప్రాకృతోయథా | ఇత్యుక్తోలోకపాలైస్తైస్సాస్వమిలోకస్య రాఘవః|| ౧౦ || అబ్రవీత్త్రిద
 శశ్రేష్ఠోరామోధర్మభృతాంవరః | ఆత్మానం మానుషం మన్యోరామందశరథాత్మజం|| ౧౧ || యోహం యస్య యతశ్చ
 హంభగవంస్తద్భ్రవీతుమే | ఇతిబ్రువంతంకాకుత్స్థంబ్రహ్మబ్రహ్మవిదాఃవరః|| ౧౨ || అబ్రవీచ్ఛృణుమే రామ సత్యం
 సత్యవరాక్రమ | భవాన్నారాయణోదేవః శ్రీమాంశ్చక్రాయుధోవిభుః|| ౧౩ || ఏకశృంగోవరాహ స్త్వంభూతభవ్యస
 వత్పజిత్ | అక్షరంబ్రహ్మ సత్యంత్యం మధ్యేచాంతేచరాఘవ|| ౧౪ || లోకానాంత్యం పరోధమోవిష్వక్సేనశ్చతుర్భుజః
 శాశ్వతధన్వాహృషీకేశశఃపురుషఃపురుషోత్తమః|| ౧౫ || అజితఃఖడ్గధృద్విష్ణుఃకృష్ణశ్చైవబృహద్బలః | సేనాసీగ్రామణీ
 శ్చత్వంబుద్ధిస్సత్వంతుయాదమః|| ౧౬ || ప్రభవశ్చవ్యయశ్చత్వముపేంద్రోమధుసూదనః | ఇంద్రకర్మామహేంద్ర
 స్త్వంవద్నాభోరణాంతకృత్ || ౧౭ || శరణ్యంశరణంచత్వామాపయిషిష్యామహమయః | సహస్రశృంగోమహేదా
 త్తాశతజిహ్వ్యామహమభః|| ౧౮ || త్వం త్రయాణాం హిలోకానామాదికతాస్వయం ప్రభుః | సిద్ధానామపిసాధ్యా
 నామాశ్రయశ్చాసిపూర్వజః|| ౧౯ || త్వం యజ్ఞస్త్వంవషట్రాకర స్త్వమోంకారఃపరంతపః | ప్రభవం నిధనం వాతేనవిదుః
 కౌభవానితి|| ౨౦ || దృశ్యసేనర్వభూతేషు బ్రహ్మణేషుచ సౌషుచ | దితుసర్వాసుగ్గనేపర్వతేషుచ నేషుచ || ౨౧ ||
 సహస్రచరణః శ్రీమాణశతశీమః సహస్రదృక్ | త్వంధారయసిభూతానివసుధాంచ సపర్వతామ్|| ౨౨ || అంతేపృథివ్యా
 స్సులిలేద్యశ్యసేత్వం మహారగః | త్రీలోకాధారయరామదేవగంధర్వదానవా|| ౨౩ || అహం తేహృదయం
 రామజిహ్వోదేవీసరస్వతీ | దేవాగాత్రేషురోమాణినిమితా బ్రహ్మణాప్రభో|| ౨౪ || నిమేషస్తేభవేద్రాత్రిరున్మేష
 స్తేభవేద్దివా | సంస్కారాస్తేభవన్వేదానతదస్తిత్వయావిశా|| ౨౫ || జగత్సర్వంశరీరం తేస్థైర్యంతువసుధాతలమ్ | అగ్నిః
 కోపఃప్రసాదస్తేసోమః శ్రీవత్సలక్షణ|| ౨౬ || త్వయాలోకాస్త్రయః క్రాంతాఃపురాణే విక్రమైస్త్రీభిః | మహేంద్రశ్చ
 కృతోరాజాబలింబధ్వామహాసురమ్|| ౨౭ || సీతాలక్ష్మీభవాన్విష్ణుఃదేవకృష్ణః ప్రజాపతిః | వధాధరావణస్యేహప్ర
 విష్టోమానుషీంతమమ్|| ౨౮ || తదిదంనఃకృతంకార్యంత్యయాధర్మభృతాంవర | నిహతోరావణోరామప్రహృష్టోదివమా
 క్రమమ్|| ౨౯ || అమోఘంబలవీర్యం తేఅమోఘస్తేపరాక్రమః | అమోఘండశనంరామనచ మోఘః స్తవస్తవ|| ౩౦ || అమో
 మాస్తేభవిష్యంతిభక్తిమంతశ్చయేనరాః | యేత్వాందేవంద్రువంభక్తాఃపురాణంపురుషోత్తమమ్|| ౩౧ || ప్రాప్నువంతిస
 దాకామానిహలోకేపరత్రుచ | ఇమమాషణంస్తవం నిత్యమితిహాసంపురాతనమ్|| ౩౨ || యేనరాఃకీర్తయిష్యంతినాస్తితే
 హంపరాభవః || ఇతిశ్రీమద్యుద్ధకాండే - వింశత్యుత్తరశతతమ స్సగః:*****

ఏతన్నుత్త్వా శుభంవాక్యంపితామహాసమీరితమ్ | అంకెనాదాయవై దేహీముత్పపాతవిభావనుః|| ౧ || సవిధూ
 యదితాంతాంతువై దేహీంహవ్యవాహనః|| ౨ || తస్మాత్సామూర్తిమానాశుగృహీత్వా జనకాత్తజామ్|| ౩ || తరుణాదిత్యసంకా
 శాంతస్తకాంచనభూషణామ్ | రక్తాంబరధరాంబాలాంబలకుంబితమూర్ధజామ్|| ౪ || అక్లిష్టమాల్యాభరణాంతథాఢూ
 పాంమనస్సిధిమ్ | దదౌరామాయవై దేహీమంకెకృత్వావిభావనుః|| ౫ || అబ్రవీచ్ఛతదారామంసాక్షీలోకస్యపావకః | ఏ
 షాతేరామవై దేహీపావమస్యానవిద్యతే || ౬ || నైవవాచానమనసానచధ్యానాన్నచతుషా | సువృత్తావృత్తశౌండీరన
 త్వామతిచచారహ || ౭ || రావణేనాపనీతేషావీర్యోత్పిక్తేనరక్షసా | త్వయావిరహితాదీనావివశానిజనాద్వనాత్|| ౮ ||
 రుద్ధాచాంతఃపురేగుప్తాత్వచ్చిత్తాత్వత్పరాయణా | రక్షితారాక్షసీసంఘైవికృతైః ఘోరదశనైః|| ౯ || ప్రలోభ్య
 మానావివిధంభర్త్యమానాచమైథిలీ | నాచింతయతతద్రక్షస్త్యగ్దతేనాంతరాత్తనామ్|| ౧౦ || విశుద్ధభావాంనిష్పాపాం
 ప్రతిగృహీష్వరాఘవ | నకించిదభిధాతవ్యమహమాజ్ఞాపయామి తే|| ౧౧ || తతః ప్రీతమనారామః శ్రుత్వైవవదతాంవరః |
 దధ్యోముహూతాంధమాత్మాబ్రహ్మవ్యాకులలోచనః|| ౧౨ || ఏవముక్తోమహాతేజాద్యతిమాదృఢవిక్రమః | అబ్రవీత్త్రి

దశశ్రేష్ఠం రామోధమభ్యుతాంవరః॥౧౨॥ అవశ్యం త్రిషులోకేషునసీతాపావమహాతిదీర్ఘకాలోపితాహీయం రా
 వణాంతఃపురేశుభా॥౧౩॥ బాలిశఃఖలుకామాత్పరామోదశరథాత్మజః । ఇతివత్సంతిమాంసంతోజానకీమవిశోధ్యహీ॥
 ౧౪॥ అనన్యహృదయాంభక్తాం మద్భిత్తపరివర్తినీమ్ । అసామప్యవగచ్ఛామి మైథిలీంజనకాత్మజామ్॥ ౧౫॥ ప్రత్యయార్థం
 నులోకానాం త్రయాణాం సత్యసంశ్రయః । ఉపేక్షాచాపివై దేహీం ప్రవిశంతీం హతాశనమ్॥౧౬॥ ఇమామపివిశాలా
 క్షీరక్షితాంస్సేనతేజసా । రావణోనాతివతేతదేలామివమహాలాదధి॥౧౭॥ నహిశక్తస్సదుష్టాత్పామనసాపిహిమై
 థిలీమ్ । ప్రథమయితము ప్రాప్తాంపీప్తామగ్నిశిఖామివ॥౧౮॥ నేయమహాతివై శ్వర్వంతావణాంతఃపురేశుభా । అనన్యా
 హిమయానీతాభాస్సురేణ ప్రభాయథా॥౧౯॥ విశుద్ధాత్రిషులోకేషు మైథిలీజనకాత్మజా । నహిహాతుమియంశక్యాశ్శీ
 తిరాత్మవతాయథా॥౨౦॥ అవశ్యంతుమయాకార్యంసర్వేషాంవోవచశ్శుభమ్ । సిద్ధానాం లోకమాన్యానామేవచ
 బ్రువతాంహితమ్॥ ౨౧॥ ఇత్యేవముక్తావచనం మహాబలైః ప్రశస్యమానః స్వకృతేనకమణా । సమేత్యరామఃప్రియ
 యామహాబలస్సుఖం సఖాహలూనుబధూవరాఘవః॥ ౨౨॥ ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే - ఏకవింశత్యుత్తరశతతమస్సర్గః

ఏతచ్ఛ్రీత్వా శుభంవాక్యం రాఘవేణ సుభాషితమ్ । ఇదం శుభతరంవాక్యం వ్యాజహరమహేశ్వరః॥౧॥ పుష్క
 రాక్షమహాబాహుమహావక్షఃపరంతప । దిష్ట్యాకృతమిదంకర్తృత్వయాశస్త్రభృతాంవరః॥౨॥ దిష్ట్యసర్వస్యలోకస్య
 ప్రవృద్ధందారుణంతమః । అపావృత్తంత్యయాసంఖ్యేరామరావణజంభయమ్॥౩॥ ఆశ్వాస్యభరతందీనంకాసల్యాంచయ
 శస్వినీమ్ । కైకేయాంచనుమిత్రాంచదృష్ట్యైలక్షణమాతరమ్॥౪॥ ప్రాప్యరాజ్యమయోధ్యాయానందయిత్యాసు
 హృజ్జనమ్ । ఇత్వోకూణాంకులేవంశంస్థాపయిత్యామహాబల॥౫॥ ఇష్టాత్తురగమేధేనప్రాప్యచానుత్తమంయశః । బ్రా
 హ్మణైర్భ్యాధనందత్వా త్రిదివంగంతుమర్హసి॥౬॥ ఏషరాజావిమానస్థఃపితాదశరథస్తవ । కాకుత్స్థమానుషేలోకేగురు
 స్తవమహాయశః॥౭॥ ఇంద్రలోకంగతః శ్రీమాంస్త్యయాపుత్రేణతారితః । లక్ష్మణేనసహభ్రాతృత్వమేనమభివా
 దయ॥౮॥ మహాదేవవచః శ్రుత్వా కాకుత్స్థస్సహలక్ష్మణః । విమానశిఖరస్థస్యప్రణామమకరోత్పితుః॥౯॥ దీప్యమానంస్వ
 యాలత్క్యైవిరజౌంబరధారిణమ్ । లక్ష్మణేనసహభ్రాతృదదర్శపితరంవిభుః॥౧౦॥ హర్షేణసహతావిష్టవిమానస్థోమ
 హీపతిః । ప్రాణైఃప్రియతరందృష్ట్యైపుత్రందశరథస్తదా॥౧౧॥ ఆరోహ్యంకంమహాబాహుర్వరాసనగతః ప్రభుః । బా
 హుభ్యాంసంపరిష్వజ్యతతోవాక్యంసమాదదే॥౧౨॥ నమేస్వరోజహుమతఃసన్యానశ్చసురర్షిభిః । త్వయా రామవిహీన
 స్యసత్యంప్రతిశృణోమి॥౧౩॥ అద్యత్వాఽనిహలామిత్రందృష్ట్యైసంపూర్ణమానసమ్ । నిస్తీర్ణవనవాసంచప్రీతిరా
 సీత్పరామము॥౧౪॥ కైకేయాయానిచోక్తానివాక్యానివదతాంవర । తవప్రవాజనాగ్ధానిస్థితానిహృదయేమమ॥ ౧౫॥
 త్వాంతుదృష్ట్యైకుశలినంపరిష్వజ్యసలక్షణమ్ । అద్యదుఃఖాద్విముక్తోస్థిలీహారాదివభాస్సురః॥౧౬॥ తారితోహంత్య
 యాపుత్రసుపుత్రేణమహాత్మనా । అష్టవక్రేణధర్మాత్కారితోబ్రాహ్మణోయథా॥౧౭॥ ఇదానీతుంవిజానామియ
 థాసామ్యసరేశ్వరైః । వధార్థంరావణస్యేదంవిహితంపురుషోత్తమ॥౧౮॥ సిద్ధాగ్ధాఖలుకాసల్యాయాత్వాంరామగృ
 హంగతమ్ । వనాన్నివృత్తంసంహృష్టద్రక్ష్యత్యరినిమాదన॥౧౯॥ సిద్ధాగ్ధాఃఖలుతేరామనరాయేత్వాంపురీంగతమ్ । జ
 లార్ద్రమిభిషిక్తంచద్రక్ష్యంతివసుధాధిపమ్॥ ౨౦॥ అనురక్తేనబలినాశుచినాధర్మచారిణా । ఇచ్ఛామిత్వామహంద్రష్టం
 భరతేనసమాగతమ్॥౨౧॥ చతుర్దశసమాస్సమ్యవనేనిర్యాతితాస్త్యయా । వసతాసీతయాసార్ధంలక్ష్మణేనచధీమతా॥
 ౨౨॥ నివృత్తవనవాసాసిప్రతిజ్ఞాసఫలాతవ । రావణంచరణేహత్వాదేవాస్తేపరితోషితాః॥ ౨౩॥ కృతంకర్తవ్యశః
 ఘృంప్రాప్తంతేకశ్రుసూదన । భ్రాతృభిస్సహరాజ్యస్థోదీర్ఘమాయురవాప్నుహి॥౨౪॥ ఇతిబ్రువాణంరాజాసంరా
 మః । ప్రాంజలిరబ్రవీత్ । కురుప్రసాదంధమజ్ఞంకైకేయభరతస్యచ॥౨౫॥ సపుత్రాంత్యాంత్యజామీతియదుక్తా
 కైకయాత్వయా । సశాపఃకైకయాంఘోరస్సపుత్రాంసస్పృశేత్ప్రభా॥౨౬॥ సతథేతిమహారాజౌరామముక్త్యా
 కృతాంజలిమ్ । లక్ష్మణంచపరిష్వజ్యపునర్వాక్యమువాచహా॥ ౨౭॥ రామంశుశ్రూషతాభక్త్యావైదేహ్యసహసీతయా ।
 కృతామమహాప్రీతిః । ప్రాప్తంధర్మఫలంచతే॥ ౨౮॥ ధమంప్రాప్యసిధమజ్ఞయశశ్చవిపులంభువి । రామేప్రస
 న్నేస్వగ్గంచమహిమానంతధైవజ॥౨౯॥ రామంశుశ్రూషభగ్నంతేసుమిత్రానందవధాన । రామస్సర్వస్యలోక

స్వశుభేష్వభిరతస్సిదా||౩||ఎతేసేంద్రాస్త్రయోలోకాస్సిద్ధాశ్చపరమర్షయః | అభిగమ్యమహాత్మానమర్పంతిపు
షాత్తమమ్||౩||ఏతత్తదుక్తమవ్యక్తమక్షరంబ్రహ్మనిమిత్తమ్ | వేదానాంహృదయంసామ్యగుహ్యంరామఃపరంతః
౩||అలవాప్తంధర్మచరణయశశ్చవిపులంత్వయా | రామంశుశ్రూషతాభక్త్యావైదేహ్యసహసీతయా||౩||సా
క్త్వామహాబాహులక్షణంప్రాంజలింస్థితమ్ | ఉవాచరాజాధర్మాత్కావైదేహీంవచనంశుభమ్||౩||కతావ
త్తువైదేహీమన్యస్త్యాగమిమంప్రతి | రామేణత్వద్విశుద్ధ్యర్థంకృతమేతద్ధితైషిణా||౩||నత్వంసుభ్రుసమాధేయాపతిహీ
శ్రూషణంప్రతి | అవశ్యంతుమయావాచ్యమేషతేదైవతంపరమ్||౩||ఇతిప్రతినమాదిశ్యపుత్రాసీతాంతదాస్సుమామ్
ఇంద్రలోకంవిమానేనయయాదశరథోజ్వలః||౩||ఇతిశ్రీమద్యుధ్ధకాండే - ద్వావింశత్యుత్తరశతతమస్సగణః . ***

ప్రతియాతేతుకాకుత్స్థేమహేంద్రఃపాకశాసనః | అబ్రవీత్పరమప్రీతౌరాఘవంప్రాంజలింస్థితమ్||౧||అమో
ఘండశానంరామతవాస్తాకంపరంతపః | ప్రీతియుక్తాఃస్తతేనత్వంబ్రూహియన్తనసేచ్ఛసి||౨||ఏవమక్తస్తుకాకుత్స్థః
ప్రత్యువాచకృతాంజలిః | లక్ష్మణేనసహభ్రాత్రాసీతయాసహభార్యయా||౩||యదిప్రీతిస్సముత్పన్నానయసర్వసు
రేశ్వర | వత్సోమికురుతేసత్యంవచనంవదతాంవర||౪||మమహతోఃపరాక్రాంతాయేగతాయమసాదనమ్ | తేసర్వేజీ
వితంప్రాప్యసముత్థింతువానరాః||౫||మత్యతేవిప్రయుక్తాయేపుత్రైదాదైశ్చవానరాః | తాప్రీతమానసా
సర్వాద్రష్టుమిచ్ఛామిమానద||౬||విక్రాంతాశ్చహిశూరాశ్చనమృత్యుంగణయంతియే | కృతయత్నావిపన్నాశ్చజీవే
యుస్తేసురక్షభ||౭||మత్ప్రియేష్వభిరక్తాశ్చనమృత్యుంగణయంతిచ | త్వత్ప్రసాదాత్సమేయుస్తేవరమేతదహంవృణే
||౮||నీరుజ్ఞోనివ్రణాంశ్చైవసంపన్నబలపారుషాః | గూలాంగూలాంస్తథైవతౌద్రష్టుమిచ్ఛామిమానద||౯||అ
కాలేచాపిముఖ్యానిమూలానిచఫలానిచ | నద్యశ్చవిమలాస్త్రతీప్తేయర్యత్రవానరాః||౧౦||శ్రుత్వాతువచనంతస్యరా
ఘవస్యమహాత్మనః | మహేంద్రఃప్రత్యువాచేదంవచనంప్రీతిలక్షణమ్||౧౧||మహానయంవరస్తాతత్వయోక్తోరఘునందన |
ద్విమయానోక్తపూర్వంహితస్తాదేతద్భవిష్యతి||౧౨||సముత్థాస్యంతిహరయోహేమాతాయుధిరాక్షుః | ఋతౌ
శ్చసహగోపుచ్ఛానికృతానసహహః||౧౩||నీరుజ్ఞోనివ్రణాశ్చైవసంపన్నబలపారుషాః | సముత్థాస్యంతిహరయః
స్తానిద్రాక్షయేయథా||౧౪||సుహృద్భిర్బాంధవైశ్చైవజ్ఞాతిభిఃస్వజనైరపి | సర్వపవనమేష్యంతిసంయుక్తాఃపరయా
ముదా||౧౫||అకాలేపుష్పశబళాఃఫలవంతశ్చపాదపాః | భవిష్యంతిమహేష్వాసనద్యశ్చసలిలాయుతాః||౧౬||సప్ర
ణైఃప్రథమంగాత్రైస్సంవృతైర్నివ్రణైఃపునఃతతస్సముద్ధితాస్సర్వేవహరిపుంగవాః||౧౭||బభూవువాన
రాస్సర్వేకిమేతదివిస్తీతాః | తేసర్వేవానరాస్తస్తేరాఘవాయాభ్యవాదయః||౧౮||కాకుత్స్థంపరిపూర్ణాఞ్జం
దృష్ట్వాసర్వేసురోత్తమాః | ఉచస్తేప్రథమంస్తత్వాస్తవాహంసహలక్షణమ్||౧౯||గచ్ఛాయోధ్యామితోవీరవిసజ
యచవానరాః | మైథిలీంసాంత్యయస్వేనామనురక్తాంతపస్విసీమ్||౨౦||శత్రుఘ్నంచమహాత్మానంమాత్రాస్సర్వాఃప
రంతపః | భ్రాతరంవశ్యభరతంత్వచ్ఛికాద్వృతధారిణమ్||౨౧||అభిషేచయచాత్మానంపారాగత్వాప్రహషయ | ఏ
వముక్త్వాతమామంత్ర్యరామంసామిత్రిణాసహ||౨౨||విమానైస్సూర్యసంకాశైష్ఠ్వాజ్ఞాన్సుస్సరాదివమ్ | అభివా
ద్యచకాకుత్స్థస్సర్వాస్తాంస్త్రీదశోత్తమాః||౨౩||లక్ష్మణేనసహభ్రాత్రావాసమాజ్ఞాపయత్తదాతతస్తుసాలక్ష
ణరామపాలితామహాచమూహృష్టజనాయశస్విసీమ్||౨౪||శ్రీయాజ్ఞలంతీవీరరాజసర్వతోనిశాప్రణీతేవహిశీతరత్న
నా||ఇతిశ్రీమద్యుధ్ధకాండే - త్రయోవింశత్యుత్తరశతతమస్సగణః - *****

తాంరాత్రిముషితంరామంసుఖోద్ధితమరిందమమ్ | అబ్రవీత్ప్రాంజలిర్వాక్యంజయంపుష్ట్యవిభీషణమ్||౧||సా
నానిహంగరాగాణివస్తాన్యభరణానిచ | చందనానిచదివ్యానిమాల్యానివివిధానిచ||౨||అలంకారవిదశ్చేమానార్యఃప
ద్మనిభేక్షణాః | ఉపస్థితాస్తాంవిభివల్సాపయిష్యంతిరాఘవమ్||౩||ప్రతిగృహీష్వాత్తత్సర్వంమదనుగ్రహకామ్యయా | ఏవ
ముక్తస్తుకాకుత్స్థఃప్రత్యువాచవిభీషణమ్||౪||హరీశుగ్రీవముఖ్యాంస్త్వంసానేనాభినిమంశ్రయ | సతుతామ్యతిభ
మాత్కామమహోత్సుఖోచితః||౫||సుకుమారోమహాబాహుఃకుమారసత్యసంశ్రవః | తంవి నాకైకయాపుత్రంభర
తంధర్మచారిణమ్||౬||నమేస్సానంబసలుమతంవస్తాన్యభరణానిచ | ఇతవివషధాక్షిప్తంప్రతిగచ్ఛామితాంపురి||౭||

యోధ్యామాగతోహ్యోవపంభాఃపరమదుగ్ధాః॥ ఎవము క్తస్తుకాకుత్ స్థంప్రత్యువాచవిభీషణః॥ ౮ ॥ అహ్నాత్వాపి
ప్రపయిష్యామి తాంపురింపాథివాత్తజుపుష్పకంనామభద్రం తెవిమానంసూర్యసన్నిభమ్॥ మమభ్రాతుఃకుచేర
వావాణేనాహృతంబలాత్ హృతంనిజిత్యసంగ్రామేకామగందివ్యము త్తమమ్॥ ౧౦ ॥ త్వదథేపాలితంచైతత్త్వి
శ్చలవిక్రమతదిదం మేఘసంకాశంవిమానమిహతిష్ఠతి॥ ౧౧ ॥ తేనయాస్యసియానేనత్వమయోధ్యాంగతజ్వరః॥ అహం
స్యవ్యస్థుగ్రాహ్యాద్యదిస్తరసిమేగుణాః॥ ౧౨ ॥ వసతావదిహ ప్రాజ్ఞయద్యస్తిమయిసాహృదమ్ ॥ లక్ష్మణేనసహ
భ్రాత్రావైదేహ్యచాపీభార్యయా॥ ౧౩ ॥ అచితస్సర్వకామైస్త్వంతతోరామగమిష్యసి ॥ ప్రీతియక్తిస్యమేరామస
దైన్యస్ససుహృద్దణి॥ ౧౪ ॥ సత్ప్రమాంవిహితాంతావద్ధృహణత్వంమయోద్యతామ్ ॥ ప్రణయాద్భూమనానాచ్ఛసా
హృదేనచరాఘవ॥ ౧౫ ॥ ప్రసాదయామిప్రేక్ష్యహంసఖిల్వాజ్ఞాపయామితే ॥ ఎవము క్తస్తుతామఃప్రత్యువాచవిభీష
ణమ్॥ ౧౬ ॥ రక్షసాంవానరాణాంచసర్వేషామేవశృణ్వతామ్ ॥ పూజితోహంత్యయాసామ్యసాచివ్యేనపరంతప॥ ౧౭ ॥ స
ర్వాత్మనాచచేష్టాభిసాహృదేనోత్తమేనచ ॥ నఖల్వేతన్నకుర్యాం తేవచసంరాక్షసేశ్వర॥ ౧౮ ॥ తంతుమేభ్రాతరంద్ర
ష్టుంభరతంత్వరతేమనః॥ ౧౯ ॥ వసతేయతుంయోపాచిత్రకూటముపాగతః॥ ౨౦ ॥ శిరసాయాచతోయస్యవచనంనకృతం
మయా ॥ కాసల్యాంచసుమిత్రాంచకైకేయాంచయశస్వినీమ్॥ ౨౧ ॥ గుహంశ్చసుహృదశ్చైవపౌరాంశ్చతనయైస్సహ
ఉపస్థాపయమేషీప్రంవిమానంరాక్షసేశ్వర॥ ౨౨ ॥ కృతకార్యస్యమేవాసఃకథంస్విదిహసమ్మతః ॥ అనుజాహిమాంసా
మ్యపూజితోస్సవిభీషణ॥ ౨౩ ॥ మన్యునఖిలుకతవ్యస్త్యరితంత్యానుమానయే ॥ రాఘవస్యవచశ్శ్రుత్వా రాక్షసేం
ద్రోవిభీషణః॥ ౨౪ ॥ తంవిమానంసమాదాయతూణాంప్రతినివర్తత ॥ తతఃకాంచనచిత్రాంగంవైడూర్యమయవేది
కమ్॥ ౨౫ ॥ కూటాగారైఃపరిక్షిప్తంసర్వతోరజతప్రభామ్ ॥ యస్తేరుశిఖరాకారంనిమిత్తంవిశ్వకర్మణా॥ ౨౬ ॥ బహుభి
భూషితంహమ్యైముక్తారజతసన్నిభైః ॥ తలైఃస్ఫటికచిత్రాంగైర్వైడూర్యైశ్చవరాసనైః॥ ౨౭ ॥ మహాహా
స్తరణోపేతైరుపపన్నంమహాధనైః ॥ పాండురాభిఃపతాకాభిర్ద్వజైశ్చసమలంకృతమ్॥ ౨౮ ॥ శోభితంకాంచనైహా
మ్యైహోమపర్మవిభూషితమ్ ॥ ప్రక్షిణంకింకిణీజాలైర్ముక్తామణిగావాక్షితమ్॥ ౨౯ ॥ ఘంటాజాలైఃపరిక్షిప్తంసర్వ
తోమధురస్వనమ్ ॥ ఉపస్థితమనాభృత్యంతద్విమానంమనోజవమ్॥ ౩౦ ॥ నివేదయిత్వా రామాయతస్థేతప్రవిభీషణః ॥

ఇతి శ్రీమయ్యుద్ధకాండే - చతుర్వింశత్యుత్తరశతతమ స్సర్గః - *****

ఉపస్థితంతుతందృష్ట్వాపుష్పకంపుష్పభూషితమ్ ॥ అవిదూరస్థితోరామంప్రత్యువాచవిభీషణః॥ ౧ ॥ సతుబద్ధాంజలిః
ప్రచూర్వావినీతోరాక్షసేశ్వరః॥ ౨ ॥ అబ్రవీత్త్వరయోపేతఃకింకరోమీతిరాఘవమ్॥ ౩ ॥ తమబ్రవీన్నహతేజాలక్ష్మణస్యో
వశృణ్వతః ॥ విమృశ్యరాఘవోవాక్యమిదంస్నేహపురస్కృతమ్॥ ౪ ॥ కృతప్రయత్నకర్మాణోవిభీషణవనోకనిః॥ ౫ ॥ రత్నై
రథైశ్చవివిధైర్భూషణైశ్చాపిపూజయి॥ ౬ ॥ సహాభిరజితాలంకానిజితారాక్షసేశ్వరః॥ ౭ ॥ హృష్టఃప్రాణభయంత్య
క్వాసంగ్రామేచ్ఛనివర్తతభిః॥ ౮ ॥ తత్తమేకృతకర్మాణఃపూజ్యంతాంసర్వవానరాః॥ ౯ ॥ ధనరత్నప్రదానేనకమైహంసఖ
లంకురు ॥ ౧౦ ॥ ఎవంసమ్మదితాశ్చేమేమానాహామానదత్వయా ॥ భవిష్యంతికృతజ్ఞేననివృతాహరియాధపాః॥ ౧౧ ॥
త్యాగినంసంగృహీతారంసానుక్రాశంయశస్వినమ్ ॥ సర్వేత్వామవగచ్ఛంతితస్సంబోధయామ్యహమ్॥ ౧౨ ॥ ఎతైర్యు
క్తంగుణైస్సవైరభిహంతారమాహవే ॥ భజంతేనృపతింనైన్యాస్తత్యాన్భూమిపతేవ్రతమ్॥ ౧౩ ॥ హీనమేతైగుణై
స్సవైరభిహంతారమాహవే ॥ త్యజంతునృపతింనైన్యాస్సంవిగ్నాస్తంసరేశ్వరమ్॥ ౧౪ ॥ ఎవము క్తస్తురామేణచానరాం
స్తావిభీషణః ॥ ౧౫ ॥ త్నైస్సంవిభాగేనసర్వానేవాభ్యపూజయత్ ॥ ౧౬ ॥ తతస్తాపూజితాదృష్ట్వరత్నైరథైశ్చ
యూధపాః॥ ౧౭ ॥ హతతోరామస్తద్విమానమనుత్తమమ్॥ ౧౮ ॥ అంకేనాదాయవైదేహీంలజ్జమానాంయశస్వినీమ్ ॥
క్షణేనసహభ్రాత్రాచిత్రాంతేనధనుస్తతా॥ ౧౯ ॥ అబ్రవీచ్ఛవిమానస్థఃకాకుత్స్థస్సర్వవానరాః॥ ౨౦ ॥ గ్రీవంచమహావీ
ర్యంరాక్షసేంద్రంవిభీషణమ్॥ ౨౧ ॥ మిత్రకార్యంకృతమిదంభవద్భివానరోత్తమాః॥ ౨౨ ॥ అనుజ్ఞాతామయాసర్వైర్యథేష్టం
ప్రతిగచ్ఛతి॥ ౨౩ ॥ యస్తుకార్యంవయస్యేనసుహృదాదాపరంతప ॥ కృతంసగ్రీవతత్సర్వంభవతాధవః॥ ౨౪ ॥ రుణా ॥ ౨౫ ॥ కి
మింద్రంప్రతియాహ్యశుస్సవైస్యేనాభిసంవృతః॥ స్వరాజ్యేవసలంకాయాంమయాధత్రేవిభీషణ॥ ౨౬ ॥ సత్వాంధ

క్షయతుంశక్తాస్సేం బ్రాహ్మిణీకన్యః । అయోధ్యాం ప్రతియాస్యామి రాజధానీం పితృమణమ్ ॥ ౧౦ ॥ అభ్యసృజ్ఞా
 చాఘ్నిసర్వాంశ్చ మంత్రయామి వః । ఏవముక్తాస్తు రామేణ వానరాస్తే మహాబలాః ॥ ౧౧ ॥ డేచుః స్రాంజలయ
 మం రాక్షసశ్చ విభీషణః । అయోధ్యాం గతుమిచ్ఛామః సర్వాన్నయతు సోభవా ॥ ౧౨ ॥ ఉద్యుక్తాచరిష్యామోప
 నిసగరాణి చ । దృష్ట్వా త్వామభిషేకా ద్రుంకా సర్వామభివాద్యచ ॥ ౧౩ ॥ అచిరేణాగమిష్యామః స్వాగృహ్మణా
 స్సుత । ఏవముక్తాస్తథామూత్యై వానరై స్సభీషణైః ॥ ౧౪ ॥ అబ్రవీత్ ప్రాణువః శ్రీమాన్ ససుగ్రీవభీషణా ॥ ప్రియా
 త్ ప్రయతరంబభిం యదహం సనుహృజ్ఞనః ॥ ౧౫ ॥ సవై భవద్భిన్నహితః ప్రీతిం లప్స్యే పురింగతః క్షిప్రమారోహసుగ్రీ
 విమానం వానరై స్సహ ॥ ౧౬ ॥ త్వమధ్యారోహ సామాత్యై రాక్షసేంద్రవిభీషణ । తతస్తత్తుష్కకండివ్యం సుగ్రీవస్సహ
 నయా ॥ ౧౭ ॥ అధ్యారోహ త్వరశీఘ్రం సామాత్యశ్చ విభీషణః । తేషామధేనుసర్వే మకాబేరంపరమా ససమ్ ॥ ౧౮ ॥ ర
 ఘువేణాభ్యసృజ్ఞా తముత్పపాత విహాయ సమ్ । యయా తేన విమానేన హం సయ్యుక్తేన భాస్వతా ॥ ౧౯ ॥ ప్రహృష్టశ్చ ప్రతీత
 శ్చ బభౌ రామః కుబేరవత్ । తేన ద్వేవానరాహృష్టై రాక్షసాశ్చ మహాబల ॥ ౨౦ ॥ యథానుఖమసంభాధందివ్యే తస్మిన్ను
 పావిశః ॥ ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే - పంచవింశత్యుత్తరశతతమస్కంధః : *****

అనుజ్ఞాతంతురామేణ తద్విమానమనుత్తమమ్ ఉత్పపాత మహామేఘుశ్వసనే నోద్ధతో యథా ॥ ౧౧ ॥ పాతయి తా
 తతశ్చ త్సుః సర్వతోరఘునందనః । అబ్రవీత్ కైథిలీంసీతాం రామశ్శశినిభాననామ్ ॥ ౧౨ ॥ కైలాసశిఖరాకారే త్రికూటశిఖరే
 తామ్ । లంకామీక్షుస్సవై దేహిని వితాం విశ్వకమణా ॥ ౧౩ ॥ ఎతదాయోధనం పశ్యమాం సశోణితకడః మమ్ । హ
 ణాం రాక్షసానాం చ సేతే విశసనం మహత్ ॥ ౧౪ ॥ అత్ర దత్తవరశ్చేత ప్రమాధీ రాక్షసేశ్వరః । తవ హేతోర్విశాలాక్షి రావ
 ణో నిహతో మయా ॥ ౧౫ ॥ కుంభకణోత్త్రనిహతః ప్రహస్తశ్చ నిశాచరః । ధూమ్రాక్షశ్చాప్రనిహతో వానరేణ హనుమ
 తా ॥ ౧౬ ॥ లక్ష్మణే నేంద్రజిచ్ఛాత్ర రావణిని హతో రణే । అంగదేనా త్రనిహతో వికటో నామ రాక్షసః ॥ ౧౭ ॥ విరూపాక్షశ్చ దు
 ధః షోమహాపాశ్వమహాదరౌ । అకంపనశ్చ నిహతో బలి నోన్యే వరాక్షసాః ॥ ౧౮ ॥ త్రిశిరాశ్చాతికాయశ్చ దేవాం
 తకనరాంతకా । యుద్ధోన్మత్తశ్చ మత్తశ్చ రాక్షసా ప్రవరాహతా ॥ ౧౯ ॥ నికుంభశ్చైవ కుంభశ్చ కుంభకణాత్తజౌహతో వ
 జ్రవంష్ట్రశ్చ దంష్ట్రశ్చ బహవో రాక్షసా హతాః ॥ ౨౦ ॥ మకరాక్షశ్చ దుర్ధర్షా మయా యుద్ధే నిపాతతః । అకంపనః కంపనశ్చ శో
 ణితాక్షశ్చ రాక్షసాః ॥ ౨౧ ॥ యూపాక్షశ్చ ప్రజంఘశ్చ నిహతో త్రమహాహవే । విద్యుజ్జ్వలన్వా త్రనిహతో రాక్షసాభీమ
 దశః ॥ ౨౨ ॥ విద్యున్నాలీహతశ్చాత్ర సుషేణేన మహాత్మనా । యజ్ఞశత్రుశ్చ నిహతః సుప్తఘ్నశ్చ మహాబలః ॥ ౨౩ ॥ సూర్య
 శత్రుశ్చ నిహతో బ్రహ్మశత్రుస్తథాచరః । అత్ర మండోదరీనామ భార్యా తం పర్యదేవయత్ ॥ ౨౪ ॥ సపత్నీనాం సహస్రేణ
 సాస్రేణ పరివారితా । ఏతత్తుద్యశ్యతే తీర్థం సముద్రస్య వరాననే ॥ ౨౫ ॥ యత్ర సాగరముత్తీర్ణతాం రాత్రిముషితావ
 యమ్ । ఏష సేతు మయా బద్ధస్సాగరే సలిలాణావే ॥ ౨౬ ॥ తవ హేతోర్విశాలాక్షి నల సేతుస్సు డుష్కరః । పశ్య సాగరమ
 యోభ్యం వై దేహి వరుణాలయమ్ ॥ ౨౭ ॥ అపారమభిగజః తం శంఖశుక్తినిషేవితమ్ హిరణ్యనాభం వై లేంద్రం కాంచనం
 పశ్య మైథిలి ॥ ౨౮ ॥ విశ్రమాభం హనుమతోభిత్వా సాగరముద్ధితమ్ । ఏతత్తుక్తో సముద్రస్య స్కంధావారనివేశనమ్ ॥ ౨౯ ॥
 ఏతత్తుద్యశ్యతే తీర్థం సాగరస్య మహాత్మనః । సేతుబంధతీర్థాత్ పత్రై లూక్యే నాభిసూజితమ్ ॥ ౩౦ ॥ ఏతత్పవిత్రం పరమం
 మహాపాతకనాశనమ్ । అత్ర సూర్యం మహాదేవః ప్రసాదమకరోత్ ప్రభుః ॥ ౩౧ ॥ అత్ర రాక్షసరాజో యమాజగామ విభీ
 షణః । ఏష సాద్యశ్యతే సీతే కిష్కింధా చిత్రకాననా ॥ ౩౨ ॥ సుగ్రీవస్య పురిరమ్యా యత్ర వాలీ మయా హతః । అథ దృష్ట్వా పు
 రింసీతా కిష్కింధాం వాలిపాలితామ్ ॥ ౩౩ ॥ అబ్రవీత్ ప్రశ్రితం వాక్యం రామం ప్రణయసాధ్వసా । సుగ్రీవప్రియభార్య
 భిస్తారా ప్రముఖతో నృప ॥ ౩౪ ॥ అన్యేషాం వానరేంద్రాణాం స్త్రీభిః పరివృతా హ్యహమ్ । గతుమిచ్ఛామ్యయోధ్యాం
 తాం రాజధానీం త్వయా సహ ॥ ౩౫ ॥ ఏవముక్తా వై దేహ్య రాఘవః ప్రత్యుపాచతామ్ । ఏవమస్త్వితి కిష్కింధాం ప్రా
 ప్య సంస్థాప్య రాఘవః ॥ ౩౬ ॥ విమానం సేత్యు సుగ్రీవం వాక్యమేతదుపాచహ । బ్రూహి వానరశామాలసర్వాన్వాన
 రపుంగవా ॥ ౩౭ ॥ స్వదారసహితాస్స వేహ్యయోధ్యాం యాంతు సీతయా । తథాత్వమపి సర్వాభిః స్త్రీభిస్సహ మహా
 బల ॥ ౩౮ ॥ అభిత్వ రన్వ సుగ్రీవగచ్ఛామః శ్లవగేశ్వర । ఏవముక్త సుగ్రీవో రామేణా మితతేజసా ॥ ౩౯ ॥ వానరాధిపతిః శ్రీ

శ్రీ మద్రామా యణే - యుద్ధ కాండ - సప్త వింశత్యుత్తర శతతమ స్సర్గః

సైన్యసవైః సుమావృతః | ప్రవిశ్యాంతఃపురం శీమంతారామద్వీత్యసో బ్రవీత్ || ౩ || స్రీయేత్వం సహనాభిరాష్ట్రా
 నాం మహాత్మనామ్ | రాఘవేణాభ్యనుజ్ఞాతా మైథిలీప్రియా కామ్యయా || ౩ || త్వరత్వమభిగచ్ఛామోగృహ్యవానర
 స్సీతః | అయోధ్యాం దశయిష్యామస్మర్వాదశరథస్త్రియా || ౩ || సుగ్రీవస్యవచః శ్రుత్వా తారాసర్వాంగశోభ
 ఆవహాయచా బ్రవీత్సర్వా వానరాణాంతుయోషితః || ౩ || సుగ్రీవేణాభ్యనుజ్ఞాతా గంతుం సవైశ్చ వానరైః | మ
 వాసిప్రియంకార్యమయోధ్యాదశ నేనచ || ౩ || ప్రవేశంచాపిరామస్యపారజానపదైస్సహ | విభూతించైవసర్వా
 ంస్త్రిణాం దశరథస్యచ || ౩ || తారయాచాభ్యనుజ్ఞాతా సుర్వా వానరయోషితః | నైవభ్యంవిధిపూర్వేణకృత్వాచా
 స్త్రిదక్షిణం || ౩ || అధ్యారోహా విమానంతత్సితాదశనకాంక్షయా | తాభిస్సహజాత్యంతశీఘ్రం విమానం ప్రేక్ష్య
 ఘ్రామః || ౩ || ఋశ్యమూకసమీపేతువై దేహింపునర బ్రవీత్ | దృశ్యతే సామహాసీతే సవిద్యుద్భవతోయదః || ౩ || ఋ
 శ్యమూకాగిరిశ్రేష్ఠః కాంచనైధాతుభివృతః | అత్రాహం వానరేంద్రేణ సుగ్రీవేణ సమాగతః || ౩ || సమయశ్చకృత
 తేవధాక్షణం వాలినోమయా | ఎమాసాదృశ్యతేపంపానభినివృతకాననా || ౩ || త్వయావిహీమోయత్రాహం విలలా
 ముమఃఖతః | అస్యాస్తీరేమయాదృష్టాశబరీధమచారిణీ || ౩ || అత్రయోజనబాహుశ్చకబంధోనిహతోమయా | దృ
 తేవజనస్థానేసీతే శ్రీమావనస్పతి || ౩ || యత్రయద్ధం మహద్ద్వృత్తంతవహతోవిలాసిని | రావణస్యనృశంసస్య
 మాయోశ్చమహాత్మనః || ౩ || ఖరశ్చనిహతోయత్రమాషణశ్చనిపాతితః | త్రిశిరాశ్చమహావీర్యోమయాబాణైరజహ్ను
 ః || ౩ || ఎతత్తదాశ్రమపదమస్మాకంవరవణిణి | ఎమాగౌదావరీరమ్యాప్రసన్నసలిలాశినా || ౩ || అగస్త్యస్యాశ్ర
 మోహ్యోషదృశ్యతేవశ్యమైథిలి వణశాలాతథాచిత్రాదృశ్యతేశుభదశనా || ౩ || యత్రత్వం రాక్షసేంద్రేణరావ
 ణేనహృతాబలాత్ | దీప్తశైవాశ్రమోహ్యోషమతీక్ష్ణస్యమహాత్మనః || ౩ || వైదేహీదృశ్యతేచాత్రశరభంగాశ్ర
 మోమహా | ఉవయాతస్సహస్రాక్ష్యోయత్రశక్రః పురండరః || ౩ || ఎతేహితాపసావాసాదృశ్యం తేతనుమధ్యమే ||
 అత్రిఃకులపతిర్యత్రసూర్యవైశ్వసరప్రభః || ౩ || అత్రసీతేత్వయాదృష్టాతాపసీధమచారిణీ | అన్యైదేవేమహాకా
 యోవిరాధోనిహతోమయా || ౩ || అసానుతనువైలేంద్రశ్చిత్రమాటః ప్రకాశతేయత్రమాంకైకయాపుత్రః ప్రసా
 దయతుమాగతః || ౩ || ఎమాసాయమునాదూరాదృశ్యతేచిత్రకాననా | నానాద్విజగణాకీణాసంప్రపుష్పితకాననా ||
 ౩ || భరద్వాజాశ్రమోహ్యత్రశ్రీమానేషప్రకాశతే | ఏమాత్రిపథగాంగాదృశ్యతేవరవణిణి || ౩ || నానాద్విజగణా
 కీణాసంప్రపుష్పితకాననా | శృంగీబేరపురంచైతల్లహూయత్రసమాగతః || ౩ || ఎమాసాదృశ్యతేసీతేసరయూర్యా
 పమాల్సీ | నానాతరుశతాకీణాసంప్రపుష్పితకాననా || ౩ || ఎమాసాదృశ్యతేయోధ్యారాజధానీపీతుమమ | అ
 యోధ్యాంకురువైదేహీప్రణామంపునరాగతా || ౩ || తతస్సైవానరాస్సర్వైరాక్షసశ్చవిభీషణః | ఉత్పత్యోత్పత్యదదృశు
 స్తాంపురింశుభదశనామ్ || ౩ || తతస్తుతాంపాండురహమ్యమాల్సీంవిశాలకక్ష్యాంగజవాజిసంకులామ్ | పురిమయో
 ధ్యాం దదృశుః పంగమాః పురింమహేంద్రస్యయథామరావతీమ్ || ౩ || ఇతి శ్రీమద్రామా యణే - యుద్ధ కాండ - ష
 డ్వింశత్యుత్తర శతతమ స్సర్గః. *****

పూణేచతుర్దశేవషేపంచమ్యాంలక్ష్మణాగృజః | భరద్వాజాశ్రమంప్రాప్యవనంచేప్రయతోమునిమ్ || ౩ ||
 సోపృచ్ఛదభిపాద్యైనంభరద్వాజంతపోధనమ్ | శృణోషికచ్చిద్భగవత్సుభితోనామయంపురే || ౩ || కచ్చిచ్చయిక్తోభర
 తోజీవంత్యపిచమాతరః | ఎవముక్తస్తురామేణభరద్వాజోమహామునిః || ౩ || ప్రత్యువాచరఘుశ్రేష్ఠంస్థితపూర్వంప్రహృ
 స్తవత్ | పంకదిగ్ధస్తుభరతోజటిలస్త్వాంప్రతీక్షతే || ౩ || పాదుకేతేపురస్కృత్యసర్వంచకుశలంగృహే | త్వాంపురాచీర
 వసనంప్రవిశంతంమహావనమ్ || ౩ || స్త్రీతృతీయంచ్యుతంరాజ్యాధిమకామంచేవలమ్ | పదాతింత్యక్తసర్వస్వంపీతు
 వచనకారిణమ్ || ౩ || సర్వభౌగైఃపరిత్యక్తంస్వర్గాచ్చ్యుతమివామరమ్ | దృష్ట్వాతుకరుణాపూర్వంమమాసీత్సమితం
 జయమ్ || ౩ || కైకీయావచనేయక్తంవన్యమూలఫలాశినమ్ | సాంప్రతంసుసమృద్ధాథంసమిత్రగణబాంధవమ్ || ౩ || సమీక్ష్య
 విజితారింత్యాంమమప్రీతిరనుత్తమా | సర్వంచమఖదుఃఖంతేవిదితంమమరాఘవమ్ || ౩ || యత్స్వయావిపులంప్రాప్తం
 జనస్థానవధాదికమ్ | బ్రాహ్మణాథేనియక్తస్యరక్షకుస్సర్వతాపసా || ౩ || రావణేనహృతాభార్యాబభూవేయమనిం

తా | మారీచమరణం వై వజ్రాయుధమరణంతథా || ౧౧ || కబంధదశనంచైవపంపాభిగమనంతథా | సుగ్రీవేణచతేస
శ్చంయచ్చచాలీహత స్త్వయా || ౧౨ || మాగణం చైవ వై దేవ్యైకమపాతాత్తజస్యచ | విదితాయాచవై దేవ్యైంస
సేతుర్యథాకృతః || ౧౩ || యథావాదీపితాలంకాప్రహృష్టై హరియూధజైః | సపుత్రబాలభవామాత్యస్సబలస్సహ
వాహనః || ౧౪ || యథావినిహతస్సంఖ్యే రావణోదేవకంటకః | సమాగమశ్చత్రిదశైర్యథాదత్తశ్చ తేవరః || ౧౫ || సర్వంమ
మైతద్విదితంతపసాధమవత్సలంహమప్యత్రతేదద్వివరంశ స్త్రీభృతాంవరః || ౧౬ || అప్యమద్యగృహణేదేమయోధ్యాం
శ్చోగమిష్యసి | తస్యతచ్ఛిరసావాక్యంప్రతిగృహ్యన్మపాత్తజః || ౧౭ || బాధమిత్వేవసంహృష్టోధీమాన్సరమయాచత | అ
కాతేభలి నోవృత్తాస్సర్వేచామిషుస్సప్రవాః || ౧౮ || ఫలాన్యమృతకల్పానిబహూనివిధానిచ | భవంతుమాగభగవన్న
యోధ్యాంప్రతిగచ్ఛతః || ౧౯ || తథేతచప్రతిజ్ఞాతేవచనాత్సమనంతరమ్ | అభవపాదపాస్త్రస్వగపాదపసన్నిభాః ||
౨౦ || నిష్ఫలాఃఫలినశ్చసర్వవిపుష్పేఃపుష్పశాలినః | శుష్కాస్సమగ్రవత్రాస్తేసగాజ్యైవమథుస్సప్రవాః || ౨౧ || సర్వతో
యోజనాత్రిశగచ్ఛతామభవంస్తదా || తతఃప్రహృష్టాఃస్లవగమభాస్తేబహూనిదివ్యానిఫలానిచైవ | కామాదుపా
శ్చంతిసహస్రశస్త్రైముదాన్వితాస్సర్వగజితాయజైవ || ౨౨ || ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే - సప్తవింశత్యుత్తరశతతమ స్సర్గః
అయోధ్యాంతుసమాలోక్యచింతయామాసరాఘవః | స్రీయకామఃప్రియంరామస్తత స్త్వరితవిక్రమః || ౧ ||
చింతయిత్వాతతోదృష్టింవాసరేషునిపాతయత్ | ఉవాచధీమాతేజస్వీహనూమంతంస్లవంగమమ్ || ౨ || అయోధ్యాం
త్వరితోగచ్ఛతీప్రంస్లవగస్తమః | జానీహికచ్ఛితుశలీజనోన్యవతిమందిరే || ౩ || శృంగిబేరపురంప్రాప్యగుహంగహస
గోవరమ్ || నిషాదాధిపతింబ్రాహ్మశలంవచనాన్తమ || ౪ || శుత్వాతుమాంకుశలినమరోగంవిగతజ్వరమ్ | భవిష్యతి
గుహఃప్రీతఃసమమాత్తసమస్సఖా || ౫ || అయోధ్యాయాశ్చతేమాగంప్రవృత్తింభరతస్యచ | నిదేదయిష్యతిప్రీతానిపా
దాధిపతిగుహః || ౬ || భరతస్తత్స్వయావాచ్యమశలంవచనాన్తమ | సిద్ధాథంశంసమాంతస్తేసహభార్యంసలత్తు
ణమ్ || ౭ || హరణంచాపివైదేవ్యరావణేనజలీయసా | సుగ్రీవేణచసంసగంవాలినశ్చవధంరజే || ౮ || మైథిల్యస్తేషణంచై
వయథాచాధికతాత్వయా | లంఘయిత్వామహతోయమాహగాపతిమవ్యయమ్ || ౯ || ఉపయానంసముద్రస్యసాగరస్యచ
దశనమ్ | యథాచకారితస్సేతూరావణశ్చయథాహతః || ౧౦ || వరదానంమహేంద్రేణబ్రహ్మణావరుణేనచ | మహాదే
వప్రసాదాచ్ఛతీత్రామమసమాగమమ్ || ౧౧ || ఉపయాతంచమాంసామ్యభరతస్యనివేదయ | సహరాక్షసరాజేనహరీ
ణాంప్రవరేణచ || ౧౨ || ఏతచ్ఛృత్వా యమాకారంభజతేభరతస్తదా | సచతేదేదితవ్యస్సాన్యత్సర్వంయచ్చాపిమాంప్రతి
౧౩ || జిత్యాశ్చతుగణా రామఃప్రాప్యచానుత్తమంయశః | ఉపయాతసమృద్ధాథఃసహమిత్రైర్మహాబలైః || ౧౪ || జే
యాశ్చసర్వేవృత్తాంతాభరతస్యేంగితానిచతత్వేనముఖవణేనదృష్ట్వావ్యాభాషణేనచ || ౧౫ || సర్వకాలసమృద్ధాశ్చ
హస్యశ్చరథసంకులమీభిత్వపైతానుహంరాజ్యంకస్యనావతేయేననః || ౧౬ || సంగత్యాభరతఃశ్రీమా రాజ్యాధీ
చత్స్వయంభవేత్ | ప్రకాస్తవసుధాంకృతాన్ముఖిలారంభునందనః || ౧౭ || తస్యబుద్ధించవిజ్ఞాయవ్యవసాయంచవానర
యావన్నరూరంయాతాఃస్తతీప్రమాగంతుమర్హసి || ౧౮ || ఇతిప్రతిసమాదిష్టాహనూమాన్సారుతాత్తజః | మానుషంధా
రయ్యరూపమయోధ్యాంత్వరితాయయా || ౧౯ || అథాత్వపాతవేగేనహనూమాన్సారుతాత్తజః | గరుడానివవేగేనజిఘ్క
స్సృజగోత్తమమ్ || ౨౦ || లంఘయిత్వాపిత్వపథంభుజగేంద్రాలయంశుభమ్ | గంగాయముగయోర్మధ్యంసన్నిపా
తయ || ౨౧ || శృంగిబేరపురంప్రాప్యగుహమాసాద్యవీర్యవాత్ | సనాచాశుభయాహృష్టోహనుమానిదమబ్రవీత్
౨౨ || సఖాతుతవకాకుత్స్థోరామస్సత్యపరాక్రమఃసహసీతస్ససామిత్రిస్సత్వాంకుశలమబ్రవీత్ || ౨౩ || పంచని
మద్యరజనీముషితావచనాన్తునేభరద్వాజాభ్యనుజ్ఞాతంక్రత్యస్యదైవరాఘవమ్ || ౨౪ || ఏవముక్త్యామహతేజా
స్సంప్రహృష్టతనూరుహజిడత్వపాతమహావేగోవేగవానవిచారయత్ || ౨౫ || సోపశ్యద్రామతీథంచనదీంవాలుకినీత
థా | గోమతీంతాంచసోపశ్యద్భీమంసాలపనంతథా || ౨౬ || ప్రజాశ్చబహుసాహసాస్సేన్ధితాజనపదానపి | సగం
నూరమధ్వానంతస్త్వరితఃకపికుంజరః || ౨౭ || అససాదమ్రమాభుల్లానందిగ్రామసమీపగాః | స్త్రీభిస్సఖైర్వై
శ్చరమమాజైరలంకృతాః || ౨౮ || సురాధిపస్యోపవనేయథాచైశ్చరథేమ్రమాత్ | కోకమాత్రేత్వయోధ్యాహ

శ్రీమద్రామాయణే - యుద్ధకాండే - ఎకోనత్రంశచుత్తరశతతమస్సగః.

రక్తప్లాజినాంబరమ్॥౨౯॥దదశభరతందీనంకృతమాశ్రమచాసినమ్ । జటిలంమలదీధాంగంభ్రాతృవ్యసనశశితమ్ ।
3౦॥ఫలమూలాశినందాంతంతాపసంధమచారిణమ్ । సమున్నతజటాభారంవల్కలాజనవాససమ్॥3౧॥నియతంభా
తాత్పానంబ్రహ్మపీసమతేజసమ్ । పామకేతేపురస్కృత్యశాసంతంవైవసుంధరామ్॥3౨॥చాతువణ్యస్యలాక
స్యత్రాతారంసవతోభయాత్ । ఉపస్థితమమాత్రైశ్చశుచిభిశ్చపురోహితైః॥3౩॥బలముఖైశ్చయ్యుక్తైశ్చకామ
యాంబరధారిభిఃసహితేరాజపుత్రంతంబీరకృష్ణాజినాంబరమ్॥3౪॥పరిభోక్తుంవ్యవస్యంతిపౌరాస్తేధమవత్సలాఃతం
ధమమివధమజ్ఞుందేహవంతమివాపరమ్॥3౫॥ఉవాచప్రాంజలిర్వాక్యంహనుమాన్దారుతాత్మజః । వసంతంవండ
కారణ్యయంత్యంబీరజటాధరమ్॥3౬॥అనుశోచసికాకుత్స్థంసత్వాంకుశలమబ్రవీత్ । ప్రియమాఖ్యామితేదేవశోకం
త్యక్త్యసిదారుణమ్॥3౭॥అస్మిన్ముహూతేభ్రాతృత్వంరామేణసహసంగతః । నిహత్యరావణంరామఃప్రతిలభ్యచ
మైథిలీమ్॥3౮॥ఉపయాతిసమృద్ధాధఃసహమితైర్ముహూతైః । లక్ష్మణశ్చమహాతేజావైదేహీచయశస్వినీ॥3౯॥సి
తాసమగ్రామేణమహేంద్రేణయాథాశచ । ఏవముక్తాహనుమతాభరతోభ్రాతృవత్సలః॥౪౦॥పపాతసహసాహృ
ష్టోహమాన్దోహంజగామహాతతోముహూతాదుష్టాయప్రత్యాశ్వస్యచరాఘవః॥౪౧॥హనుమంతమునాచేదగభ
రతఃప్రియవాదినమ్ । అశోకజైఃప్రీతిమయైఃకపిమాలింగ్యసంభ్రమాత్॥౪౨॥సిమేచభరతఃశ్రీమాన్విపులైరాస్రవిం
దుభిః । దేవోవామానుషోవాత్సవనుక్రౌశాదిహగతః॥౪౩॥ప్రియాఖ్యానస్యతేషావ్యదదామిబ్రువతఃప్రియమ్ । గ
వాంశతసహస్రంచగ్రామాణాంచశతంపరమ్॥౪౪॥సుకుండలాశ్శుభాచారాభార్యాఃకన్యాశ్చషోడశ । హేమవణాస్స
నాసోయాశ్శశిపామ్యాననాఃస్త్రియః॥౪౫॥సర్వాభరణసంపన్నాఃసంపన్నాఃకులజాతిభిః । సశవ్యరామాగమనంస్రపా
త్మజఃకపిప్రవీరస్యతదచ్ఛతోపమమ్ । ప్రహషితౌరామదిదృక్షుయాభవత్పునశ్చహమాదిదమబ్రవీద్వచః॥౪౬॥ఇతి
శ్రీమద్యుద్ధకాండే - అష్టావింశత్యుత్తరశతతమస్సగః- *****

జహూనినామవమాణిగతస్యసుమహద్వనమ్ । శృణోమ్యహంప్రీతికరంమమనాథస్యకీర్తనమ్॥౪౭॥కల్యాణీభ
తగాధేయంలొకీప్రతిభాతిమే । ఎతిజీవంతమానందోనరంవషశతాదపి॥౪౮॥రాఘవస్యహరీణాంచకథమాసీత్సమాగ
మః । కస్మిన్దేశేకమాశ్రిత్యతత్త్వమాఖ్యాసిపుచ్చతః॥౪౯॥సప్తప్టోరాజపుత్రేణబ్రుస్యాంసముపవేశితః । ఆచచక్షేత
తస్సర్వంరామస్యచరితంవనోర॥౫౦॥యథాప్రవ్రాజితోరామోమాతుడత్తోవరస్తవ । యథాచపుత్రశోకేనరాజాదశ
రథోమృతః॥౫౧॥యథామాతైస్త్యమానీతస్తూణంరాజగృహత్ప్రభో । త్వయాయోధ్యాంప్రవిష్టేనయథారాజ్యంన
చేష్టితమ్॥౫౨॥చిత్రకుటంగిరింగత్వా రాజ్యేనామిత్రకళన । నిమంతితస్త్యయాభ్రాతాధమమాచరతాసతామ్॥
౫౩॥తేనరాజ్ఞోవచనేయథారాజ్యంవిసజ్జితమ్ । ఆర్యస్యపాదుకెగృహ్యాయథాసిపునరాగతః॥౫౪॥సర్వమేతన్నహాబా
హూయథావద్విదితంతవా త్వయిప్రతిప్రయాతేతుయద్వృత్తంతన్నిబోధమే॥౫౫॥అపయాతేత్వయితదాసముద్భాసిం
తమ్పృగద్విజమ్ । పరిమ్యానమివాత్యథంతద్వనంసమపద్యత॥౫౬॥తద్ధస్తిమృదితంఘోరంసింహవ్యాఘ్రమృగాయశమ్ ।
ప్రవివేశాథవిజనంసుమహద్దండకావనమ్॥౫౭॥తేషాంపురస్తాద్భులవాగగచ్ఛతాంగహనేవనే । నినదాసుమహానాదంవి
ద్రాధఃప్రత్యదృశ్యత॥౫౮॥తమ్ముక్తిప్యమహానాదమూర్ధ్వబాహుమథోముఖమ్ । నిఖాతేప్రక్షిప్తోతిస్తనదంతమివకుంజర
యః॥౫౯॥తత్యత్యాదుష్కరంకమభ్రాతరౌరామలక్ష్మణౌ । సాయాహృశరభంగస్యరమ్యమాశ్రమమీయతుః॥
౬౦॥శరభంగేదివంప్రాప్తైరామస్సత్యపరాక్రమః । అభివాద్యమనీసర్వాజనస్థానముపాగమత్॥౬౧॥తతశ్శూర్ప
ణానామరామపాశ్వముపాగతా । తతోరామేణసందిష్టోలక్ష్మణస్సహసోద్ధితః॥౬౨॥ప్రగృహ్యఖడ్గంచిచ్ఛేదకణా
గాసంమహాబలః । చతుడశసహస్రాశిరక్షసాంభీమకమణామ్॥౬౩॥హతానివసతాతత్రరాఘవేణమహోత్తనా ।
ఎససహసంగమ్యరణేరామేణసంగతాః॥౬౪॥అహృశ్చతుర్థభాగేననిశ్చేషారాక్షసాఃకృతాః । మహాబలామహావీ
రాస్తవపాపిష్ఠుకారిణః॥౬౫॥నిహతారాఘవేణాజౌదండకారణ్యవాసినః । రాక్షసాశ్చవినిష్ఠిస్తాఃఖరశ్చనిహతోరణే॥
౬౬॥మణిశ్చగ్రతోనప్తస్త్రిశిరాస్తదనంతరమ్ । తతస్తేనాదితాబాలా రావణంసముపాగతా॥౬౭॥రావణానుచరో
ఘోరీమూరీచోనామరాక్షసః । లోభయామాసవైదేహీంభూత్వా రత్నమయోమృగః॥౬౮॥అథైనమబ్రవీత్ప్రామం

వైదేహీగృహ్యతామయమ్ | అహూమనోహరః కాంతత శ్రీమోనోభవిష్యతి || ౨౩ || తతో రామో ధనుష్పాణిధావంతమ
 నుధావతి 1 సతంజఘానధావంతంశ రేణానతవవణా || ౨౪ || అథ సామ్యదశ స్త్రీవోమృగంయా తేతురాఘవే | లక్ష్మణచాపి
 ఘ్రాంతప్రవివేశాశ్రమంతదా || ౨౫ || జగ్రాహతరసాసీతాంగ్రహః ఘోరోహిణీమివ | త్రాతుకామంతతాయుద్ధహ
 త్వాగృధ్రంజటాయుషమ్ || ౨౬ || ప్రగృహ్యసీతాంసహసాజగామాశుసరావణః | తతస్తద్భుతసంకాశాఃస్థితాఃపర్వత
 మూఢా || ౨౭ || సీతాంగృహీత్వాగచ్ఛంతంవానరాఃపర్వతోపమాః | దృశుషిన్తి తాస్తత్రరావణంరాక్షసాధిపమ్
 ౨౮ || తతశ్శీఘ్రుతరంగత్వాతద్విమానంమనూజవమ్ | ఆరుహ్యసహవైదేహ్యపుష్పకంసమహాబలి || ౨౯ || ప్రవివేశతతో
 లంకాంరావణోలోకరావణః | తాంసువణపరిక్రాంతేశుభవహతివేశ్మని || ౩౦ || ప్రవిశ్యమైథిలీంవాక్యైఃసాంత్య
 యామాసరావణః | తృణదద్భుషితతస్యతంచవైర్యతపుంగవమ్ || ౩౧ || అచింతయంతీవైదేహీలశోకవనికాంగతా | న్య
 వతతతతో రామోమృగంహత్వామహావనే || ౩౨ || నివతమానఃకాకుత్స్థాదృష్ట్వాగృధ్రంప్రవివ్యధే | గృధ్రంహతంత
 దాదద్ధా రామఃప్రియసఖంపితః || ౩౩ || మార్గమాణస్తువైదేహీంరాఘవస్సహలక్ష్మణః | గోదావరీమన్వచరద్వసో
 దైశాంశ్చపుష్పితా || ౩౪ || ఆసేదతుమహారణ్యకబంధంనామరాక్షసమ్ | తతఃకంబంధవచనాద్రామస్సత్యపరాక్ర
 మః || ౩౫ || ఋశ్యమూకంగిరింగత్వాసుగ్రీవేణసమాగతః | తయోస్సమాగమాత్పూర్వంప్రీత్యాహదోవ్యజాయత ||
 ౩౬ || భ్రాత్రానిరస్తఃశ్రుద్ధేనసుగ్రీవోవాలినాపురా | ఇతరేతరసంవాదాత్ప్రగాఢప్రణయస్తయోః || ౩౭ || రామస్య
 బాహువీర్యేణస్వరాజ్యంప్రత్యపాదయత్ | వాలినంసమరేహత్వామహాకాయంమహాబలిమ్ || ౩౮ || సుగ్రీవఃస్థాపితోరా
 జ్యేసహితస్సర్వవానరైఃరామాయప్రతిజానీతేరాజపుత్రాశ్చమాగణమ్ || ౩౯ || ఆదిష్టవానరేంద్రేణసుగ్రీవేణమ
 హుత్తనా | దశకౌట్యఃస్థపంగానాంసర్వాఃప్రస్థాపితాదిశః || ౪౦ || తేషాంమోవిప్రకృష్టానాంవింధ్యేపర్వతసత్తమేభృ
 శంశోకాభితప్తానాంమహాకాలోత్యవతత || ౪౧ || భ్రాతృతుగృధ్రరాజస్యసంపాతినామవీర్యవాన్ | సమాఖ్యా
 తస్త్వనసంతిసీతాయారావణాలయే || ౪౨ || సోహంశోకపరీతానాంఘంతుత్ జ్ఞాతినాంనుదన్ | ఆత్మవీర్యంసమాస్థాయ
 యోజనానాంశతంపుతః || ౪౩ || తత్రాహమేకామద్రాక్షమశోకవనికాంగతామ్ | కాశేయవస్త్రాంమలినాంనిరాసం
 దాందృఢవ్రతాం || ౪౪ || తయాసమేత్యవిధివత్ప్రస్తౌసీతామనిదితామ్ | అభిజ్ఞానంమయాదత్తంసీతాప్రత్యయకారణం ||
 ౪౫ || మాందృష్ట్వామైథిలీహృష్టప్రశశంసేచజీవితమ్ | తయాసమేత్యవిధివత్ప్రస్తౌసర్వమనిదితామ్ || ౪౬ || రావణస్యమ
 నఃకాంతామశోకవనికాంతదా | విధ్వంసయిత్వాసమరేహత్వారాక్షసపుంగవాన్ || ౪౭ || లంకాంచభస్త్రసాత్కృత్వా
 ప్రహృష్టేనాంతరాత్మనా | అభిజ్ఞానంచమేదత్తమచిహ్నాసమహామణిః || ౪౮ || అభిజ్ఞానంమయాదత్తమచిహ్నాసమహామణిః | శ్రు
 మాగతః | మయాచపునరాగమ్యరామస్యాక్షిప్తకమణిః || ౪౯ || అభిజ్ఞానంమయాదత్తమచిహ్నాసమహామణిః | శ్రు
 త్వాతుమైథిలీంహృష్టస్తాశశంసేచజీవితమ్ || ౫౦ || జీవితాంతమనుప్రాప్తఃపీత్వామృతమివాతురః | ఉద్యోజయిష్య
 న్నుద్యోగంద్రైకామంవధేమనః || ౫౧ || జిహ్మాంసురివలోకాంతేసర్వాలోకాన్విభావసుః | తతస్సముద్రమాసాశ్చ
 నలంసేతుమకారయత్ || ౫౨ || అతరత్కపివీరాణాంవాహినీతేనసేతునా | ప్రహస్తమవధీన్నీలగుంభకణకంతురాఘవః
 ౫౩ || లక్ష్మణోరావణసుతంస్సయంరామస్తురావణమ్ | సశక్రేణసమాగమ్యయమేనవరుణేనచ || ౫౪ || మహేశ్వర్నస్సయం
 భూభ్యాంతథాదశరథేనచ | తైశ్చదత్తవరఃశ్రీమాన్మహిభిశ్చసమాగతః || ౫౫ || సురపిఞ్భిశ్చకాకుత్స్థోవరాకలేభ్య
 గంతపః | సతుదత్తవరఃప్రీత్యావానరైశ్చసమాగతః || ౫౬ || పుష్పకేవిమానేనకీర్తింభామభ్యుపాగమత్ | తంగంగాం
 పునరాసాద్యవసంతంమనిసన్నిధౌ || ౫౭ || అవిఘ్నంపుష్యయోగేనశ్వోరామంద్రష్టుమహాసి || తతస్తుసత్యంహనుమ
 ద్వచోమహన్నిశమ్యహృష్టభరతఃకృతాంజలిః | ఉవాచవాణీంమనసఃప్రహషిణీందిరస్య పూణఃఖలుమేమనోర
 ఘ్ని || ౫౮ || ఇతి శ్రీమద్యుద్ధకాండే - ఏకౌశత్రింశదుత్తరశతతమస్సకః. *****

శ్రుత్వాతుపరమానందంభరతస్సత్యవిక్రమః | హృష్టమాజ్ఞాపయామాసశత్రుఘ్నంపరవీరహా || ౧ || దైవతా
 చసర్వాణిదైత్యానినగరస్యచ | సుగంధమాల్వైర్వాదిత్యైరచతుశుచయోనరాః || ౨ || సూతాఃస్తుతిపురాణజ్ఞా
 వేవైతాళికాస్తథా | సర్వేవాదిత్రకుశలాగణికాశ్చాపిసంఘశః || ౩ || రాజదారాస్తథామాత్యాఃసైన్యాసేనాగ

గనాః । బ్రాహ్మణాశ్చ సరాజన్యాః శ్రేణీముఖ్యాస్తథాసరాః । రిగ్భినిర్యాంతు రామస్య ప్రప్లుంశశినిభంముఖమ్ । భ
రతస్య వచః శ్రుత్వా శత్రుఘ్నః పరవీరహః ॥ ౧౫ ॥ విష్టిరనేకసాహస్రాశ్చోదయామాసవీర్యవాః । సమీగరుతనిమ్నానివిష
నూణే సమానిజ ॥ ౧౬ ॥ స్థలానిచనిరస్యంతాం నంది గ్రామాదితః పరమ్ । సింహంతు పృథివీకృత్సాం హిమశీతేన వారిణా ॥ ౧౭
తతో భ్యవకిరంత్య న్యేలాజ్జేషు మైశ్చ సర్వశః కుముచ్చి తపతా కాస్తరభ్యాః పురవరో త్ర మే ॥ ౧౮ ॥ శోభయంతు చ వేద్యాని
సూత్యస్యోదయనం ప్రతి । ప్రద్దామభిర్ముక్తపుష్పే స్సుగంధైః సంచవణైః కైః ॥ ౧౯ ॥ రాజమాగ్ధా మసంబాధంకిరంతు శతశోన
రాః । బ్రాహ్మణాశ్చ సరాజన్యాః శ్రేణీముఖ్యాస్తథాగణాః ॥ ౨౦ ॥ ధృష్టిజ్ఞాయంతో విజయసిద్ధాఢో హ్యర్థసాధకః ।
అశోకామంత్రపాలశ్చ సుమంత్రశ్చాపినిర్యయుః ॥ ౨౧ ॥ మత్తేనాగసహస్రైశ్చ శతకుంభవిభూషితైః । అపరే హేమక
త్యాభిః సగజాభిః కరణుభిః ॥ ౨౨ ॥ నిర్యయుస్తరగాక్రాంతైరథైశ్చ సుమహారథాః ॥ శక్త్యప్టిప్రాసహస్తానాం సద్వజా
నాం పతాకినామ్ ॥ ౨౩ ॥ తురగాణాం సహస్రైశ్చ గజైర్బుధైర్నరాన్వితైః । పదాతీనాం సహస్రైశ్చ వీరాః పరివృతాయయుః
గిరః తతో యానాన్యూపాయాః సర్వాదశరథస్త్రియః । కాసల్యాం ప్రముఖైశ్చ త్వాసుమిత్రాంచాపినిర్యయుః ॥ ౨౪ ॥
కైర్య్యా సహితా స్సర్వానంది గ్రామముపాగమత్ । అశ్వానాం ఖురశబ్దైరసరథనేమిస్సవేనచ ॥ ౨౫ ॥ శంఖదుండుభినా
దేన సంవచాలవమేదిన్ । కృత్సంవనగరంతత్తునంది గ్రామముపాగమత్ ॥ ౨౬ ॥ ద్విజాతిముఖైర్భద్రాశ్చాశ్రేణీము
ఖైస్సవైగమైః । మాత్యమోదకహస్రైశ్చ మంత్రభిభృతతోవృతః ॥ ౨౭ ॥ శంఖభేరినినాదైశ్చ వందిభిశ్చాభివందితః ।
వృషాదాగృహీత్వా తుశిరసాధమకౌవిదః ॥ ౨౮ ॥ పాండరంచ్చత్రమాదాయ శుక్లమాల్యోపశోభితమ్ । శుక్లేచచాలవ్య
జనేరాజాహోహమభూషితే ॥ ౨౯ ॥ ఉపవాసకృశోదీనశ్చీరకృష్ణాజినాంబరః । భ్రాతురాగమనం శ్రుత్వా తత్సూర్యం
హవమాగతః ॥ ౩౦ ॥ ప్రత్యుద్యయా తతో రామం మహాత్మానవివైస్సుహా । సమీక్ష్య భరతో వాక్యముపాచవపనాత్తజమ్ ॥
౩౧ ॥ కచ్చిన్నఖిలుకాపేయీ సేవ్యతేచలదిత్తతా । నహిపశ్యామికాకుత్స్థం రామమార్జ్యం పరంతపమ్ ॥ ౩౨ ॥ కచ్చిన్నఖిలు
ద్యుశ్యం తేవానరాః కామరూపిణః । అథైవముక్తేవచ నేహ సూమానిదమ్ బ్రవీత్ ॥ ౩౩ ॥ అథాంజిజ్ఞాపయన్మేవ భరతం సత్యవి
క్రమమ్ । సదా ఫలాకుసుమితావృతౌ ప్రాప్య చ ధుస్రవాః ॥ ౩౪ ॥ భరద్వాజప్రసాదేన మత్తభ్రమరనాది
తాః । తస్యచైషవరోదత్తావాసదేన పరంతప ॥ ౩౫ ॥ ససైస్యస్య తదాతిథ్యం కృతం సర్వగుణాన్వితమ్ । నిస్ససః శూయ
తేభిః ప్రహృష్టానాం వనాకసామ్ ॥ ౩౬ ॥ మన్యేవానరసేనాసానదీంతరతిగౌమతీమ్ । రజోవహం సముద్భూతం పశ్య
వాలుకినీం ప్రతి ॥ ౩౭ ॥ మన్యేసాలవనం రమ్యం లోలయంతి ప్లవంగమాః । తదేతద్దృశ్యతేదూరాద్విమలంచంద్రసన్నిభమ్ ॥
౩౮ ॥ విమానం పుష్పకందివ్యం మనసా బ్రహ్మనిమిత్తమ్ । రావణం బాంధవై సాధవం హత్వా లభ్యం మహత్తనా ॥ ౩౯ ॥ తరు
కాదిత్యసంకాశం విమానం రామవాహనమ్ । ధనదస్య ప్రసాదేన దివ్యమేతన్న నాజవమ్ ॥ ౪౦ ॥ ఎతస్మిన్ భ్రాతరవీరావై
దీహ్యో సహరాఘవా । సుగ్రీవశ్చ మహాతేజారాక్షసశ్చ విభీషణ ॥ ౪౧ ॥ తతో హవమాసముద్భూతో నిస్సనోదివమస్పృశ
। స్త్రీబాలయువపుద్గానాం రామోయమితి కీర్తితే ॥ ౪౨ ॥ రథకుంజరవాజిభ్యస్తేవతీర్యమహేంగతా ॥ ౪౩ ॥ దదృశుస్తం
మానస్థం నరాసోమమివాంబతే ॥ ౪౪ ॥ ప్రాంజలిభరతో భూత్వా ప్రహృష్టారాఘవోన్ముఖః । స్వాగతేన యథాధేన త
రామమపూజయత్ ॥ ౪౫ ॥ మనసా బ్రహ్మణా స్మృష్టే విమానే భరతాగ్రజః । రరాజపుష్పదీర్ఘాత్మో వజ్రపాణిరివా
స ॥ ౪౬ ॥ తతో విమానాగ్రగతం భరతో భ్రాతరంతదా । వపందేప్రయతో రామం మేరుస్థమివ భాస్కరమ్ ॥ ౪౭ ॥ తతో
రామాభ్యనుజ్ఞాతంతద్విమానమనుత్తమమ్ । హంసయుక్తం మహావేగం నిష్పపాతమహేతలే ॥ ౪౮ ॥ ఆరోపితో విమానంత
ద్భరతస్సత్యవిక్రమః । రామమాసాద్యముదితః పునరేవాభ్యవాదయత్ ॥ ౪౯ ॥ తం సముత్థాప్య కాకుత్స్థశ్చిరస్యాక్షిప
థంగతమ్ । అంకభరతమారోప్య ముదితః పరిషస్వజై ॥ ౫౦ ॥ తతో లక్ష్మణమాసాద్యవై దేహించపరంతపః । అభినా
ద్యతతః ప్రతోభరతో నామచా బ్రవీత్ ॥ ౫౧ ॥ సుగ్రీవం కైకయా పుత్రోజాంబవంతంతథాంగదమ్ ।
మైందంపద్వివిదం నీలమృషభం పరిషస్వజై ॥ ౫౨ ॥ సుషేణంచనలంచైవ గవాక్షుంగంధమాదనం । శరభంచనసంచైవ భరతతః
పరిషస్వజై ॥ ౫౩ ॥ తేకృత్వా నూనుషంకూపం వానగాః కామరూపిణః । కుశలంపర్యపుచ్చంతే ప్రహృష్టభరతంతదా ॥ ౫౪ ॥
బ్రవీద్రాజపుత్రస్సుగ్రీవంచానరమభం । పరిష్వజ్యమహాతేజాభరతో ధనుః శాంవరః ॥ ౫౫ ॥ త్వమస్తాకం

చతుర్థాంతు భ్రాతాసుగ్రీవపంచమః | శాహృదాజ్ఞాయతేమిత్రనుపకారోరిలక్షణం || ౪౬ || విభీషణంచభరతఃసాంత్యం
వాక్యమథాబ్రవీత్ | దిష్ట్యాత్వయాసహాయేనకృతంకమనుమహురమ్ || ౪౭ || శత్రుఘ్నుశ్చ తదారామమభివాద్య
సలక్షణమ్ | సీతాయాశ్చరణౌపశ్యాద్వపంచదేవినయాన్వితః || ౪౮ || రామోమాతరమాసాద్యవిషణ్ణాంశోకకశితామజ
గ్రాహప్రణతఃపాదౌమనోమాతుఃప్రసాదయన్ || ౪౯ || అభివాద్యసుమిత్రాంచకైకేయాంచయశస్విసీమ్ | సహ
త్యాశ్చ తతస్సవాణఃపురోహితముపాగమత్ || ౫౦ || స్వాగతంతేమహాబాహుకాశల్యానందవధన్ | ఇతిప్రాంజ
లయస్సర్వేనాగరారామమబ్రువన్ || ౫౧ || తాన్యంజలిసహస్రాణిప్రగృహీతానినాగరైః | ఆకూశానీవపద్మానిదవ
శభరతాగ్రజః || ౫౨ || పాదుకేతేతురామస్యగృహీత్వాభరతస్త్వయమ్ | చరణాభ్యాంసరేంద్రస్యయోజయామాస
ధమవీత్ || ౫౩ || అబ్రవీచ్ఛతదారామంభరతస్సకృతాంజలిఃపతతైరక్షితంరాజరాజ్యంనిర్యాతితంమయా || ౫౪ || అద్య
జన్మకృతార్థంమేసంవృత్తశ్చమనోరథః | యస్తాన్వపశ్యామిరాజానమయోధ్యాంపునరాగతమ్ || ౫౫ || అవేక్షతాంభ
వాణ్కోశంసౌస్థాగారంపురంబలమ్ | భవతస్తేజసాసర్వంకృతందశగుణంమయా || ౫౬ || తథాబ్రువాణంభరతందృష్ట్వా
తంభ్రాతృవత్సలమ్ | ముముచునానరాబాష్పంరాక్షసశ్చవిభీషణః || ౫౭ || తతఃప్రహమాద్భుతమంకమారోఽప్యరా
ఘనః | యయాతేనవిమానేనససైన్యోభరతాశ్రమమ్ || ౫౮ || భరతాశ్రమమాసాద్యససైన్యోరాఘవస్తదా | అవతీర్ణ
విమానాగ్రావతస్థేమహీతలే || ౫౯ || అబ్రవీచ్ఛతదారామస్తద్విమానమనుత్తమమ్ | వహవైశ్రవణంచేవమనుజానా
మిగమ్యతామ్ || ౬౦ || తతోరామాభ్యనుజ్ఞాతంతద్విమానమనుత్తమమ్ | ఉత్తరాందిశమాగమ్యజగామధనదాలయమ్ ||
౬౧ || పురోహితస్యాశ్చ సమస్యరాఘవోబృహస్పతేశ్శక్రశివామరాధిపః | నివీడ్యపాదౌపృథగాసనేశుభేస్తహైవతేనో
పవివేశరాఘవః || ౬౨ || ఇతిశ్రీరామాయణే - యుద్ధ కాండే - త్రింశదుత్తరశతతమస్సుగః.*****

శిరస్యంజలిమాధాయకైకేయానందవధన్ | బభాషేభరతోజ్యేష్ఠంరామంసత్యపరాక్రమమ్ || ౧ || పూజితా
మామికామాతాదత్తంరాజ్యమిదంమమ | తద్దదామిపునస్తుభ్యంయథాత్వమదదామమ్ || ౨ || ధురమేకాకినాన్యస్తామృచ
భేణబలీయసా | కిశోరీవగురుంభారంసవోధుమహముత్సహే || ౩ || వారివేగేనమహతాభిన్నస్సేతురివత్తురన్ | దుర్బంధన
మిదంమన్యేరాజ్యచ్చిద్రమసంవృతమ్ || ౪ || గతింభరతవాశ్చస్యహంసన్యేవచవాయసః | నాన్వేతుముత్సహారామతవ
మాగమరిందమ్ || ౫ || యథాచారోపితోవృక్షోజాతశ్చాంతనివేశనే | మహాంశ్చసుదురారోహణామహాస్యంధప్ర
శాఖవాన్ || ౬ || శీర్షేతపుష్పితోభూత్వానఫలానిప్రదశయన్ | తస్యనానుభవేదధంయస్యహేతోస్సరోఽప్యతే || ౭ || ఏ
షాపమామహాబాహుత్వమథంవేత్తుమహాసే | యద్యస్తాన్మనుజేంద్రత్వంభక్తాభృత్యాన్నశాధిహే || ౮ || జగద
ద్యాభిషిక్తంతామనుపశ్యతుసర్వతః | ప్రతపంతమివాదిత్యంమథ్యాహ్నిద్వితేజసమ్ || ౯ || తూర్యసంఘాతనిఘ్నాన్
మైఃకాంచీనూపురనిస్వనైః | మధురైర్గీతశబ్దైశ్చప్రతిబుధ్యస్వరాఘవం || ౧౦ || యావదావతతేచక్రంయావతీచవసుం
దరా | తావత్త్వమిహసర్వస్యస్వామిత్వమనువతయన్ || ౧౧ || భరతస్యవచఃశ్రుత్వారామఃపరపురంజయః | తథేతిప్రతిజ
గ్రాహనిషసాదాసనేశుభే || ౧౨ || తతశ్శత్రుఘ్నవచనాన్నిపుణాశ్చ శ్రువద్ధకాః | సుఖమాస్తాస్సుశీఘ్రాశ్చరాఘవంపర్య
పాసత || ౧౩ || పూర్వంతుభరతేస్సాతేలక్షణేచమహాబలే | సుగ్రీవేవాసరేంద్రేచరాక్షసేంద్రవిభీషణే || ౧౪ || విశోధిత
జటస్సాన్తశ్చిత్రమాల్యానులేపనః | మహాహావసనోరామస్తస్థితత్రశ్రీయాజ్వలన్ || ౧౫ || ప్రతికమచరామస్య
కారయామాసవీర్యవాన్ | లక్షణస్యచలక్ష్మీవానిత్వాకుకులవధన్ || ౧౬ || ప్రతికమచసీతాయాఃసర్వాదశరభస్త్రి
యః | ఆత్మనైవతదాచక్రమనస్విన్యోమనోహరమ్ || ౧౭ || తతోవానరవత్సీనాంసర్వాసామేవశోభనమ్ | చకారయ
త్సాత్కౌశల్యాప్రహృష్టాపుత్రలాలసా || ౧౮ || తతశ్శత్రుఘ్నవచనాత్సుమంత్రోనామసారథిః | యోజయిత్వాభిచ
క్రామరథంసర్వాంగశోభనమ్ || ౧౯ || అర్కమండలసంకాశందివ్యందృష్ట్వాదధోత్తమమ్ | ఆరురోహమహాబాహు
రామస్సత్యకరాక్రమః || ౨౦ || సుగ్రీవోహనుమాంశ్చైవమహేంద్రసదృశమృతే | సాత్కాదివ్యనిభైర్వస్త్రైర్జగత్తుశ్శు
భకుండలౌ || ౨౧ || వరాభరణసంపన్నాయయుస్తాశ్శుభకుండలాః | సుగ్రీవపత్న్యసీతాచద్రస్తుంసగరముత్సుకా || ౨౨ || అ
యోధ్యాంతుసదినారాజ్ఞోదశరభస్యయోపురోహితంపురస్సృత్యమంత్రయామాసురథవత్ || ౨౩ || కౌవి

జయశ్చైవ సుమంత్రశ్చైవ సంగతాః | మంత్రయః ధామవద్ధ్యర్థమృద్ధ్యర్థః సగరస్యచ || ౨౪ || సర్వమేవాభిషేకార్థం
జయాహాస్యమహాత్మనః | కతుః మహాభరామస్థయద్వస్తంగశ్చ పూర్వకమ్ || ౨౫ || ఇతి తేమంత్రాన్ సుర్యే సందిశ్యతు
పురోహితమ్ | నగరాన్నిర్భయః స్థూణాం రామదశః నబుద్ధయః || ౨౬ || హరియుక్తం సహ సాక్షో రథమంద్రాజనానః
ప్రయయారథమాస్థాయ రామో నగరముత్తమమ్ || ౨౭ || జగ్రాహ భరతో రత్నీ శత్రుశ్చుశ్చ త్రమాదదే | లక్ష్మణో వ్య
జనంతస్య ఘూర్ణి సంతర్పవీజయతే || ౨౮ || శ్వేతంచ వాలవ్యజనంజగ్రాహ పురతః స్థితః | అపరంచంద్ర సంకాశం రాక్ష
సేంద్రో విభీషణః || ౨౯ || ఋషి సంతే సదా కాశే దేవైశ్చ నమరుగ్దణైః | స్థాయమానస్య రామస్య శుశ్రు వేషధురధ్వజః
౩౦ || తతశ్చ త్రంజయం నామకుంజరం పర్వతోపమమ్ | ఆరురోహ మహా తేజాః సుగ్రీవో వానరోత్తమః || ౩౧ || నవనాగ సహ
సాణియయురాస్థాయ వానరాః | మానుషం విగ్రహం కృత్వా సర్వా భరణభూషితాః || ౩౨ || శంఖశబ్దప్రణాదైశ్చ మృ
దుభి నాంచ నిస్వనైః | ప్రయయా పురుష వ్యాఘ్రస్తాం పురీం హవ్యమానిమ్ || ౩౩ || దదృశుస్తే సమాయాంతం రాఘవం స
పురస్సరమ్ | విరాజమానం పుషారథేనాతిరథంతదా || ౩౪ || తేషధాయత్వా కాకుత్స్థం రామేణ ప్రతినందితాః | ఆనుజ
గ్నుమహాత్మానం భ్రాతృభిః పరివారితమ్ || ౩౫ || అమాత్యై బ్రాహ్మణైశ్చైవ తథా ప్రకృతిభిః పృతః | శ్రీయా రురు
చేరామో నక్షత్రై రివ చంద్రమాః || ౩౬ || సపురోగామిభిః స్తైస్తాశస్వస్తికపాణిభిః | ప్రవ్యాహరద్భిః ముదితైః
గళానియయా వృతః || ౩౭ || అక్షతంజాతయవంచ గావశకన్యాస్తథాద్విజాః | నరామోదకహస్తాశ్చ రామస్య పురతో య
యుః || ౩౮ || సఖ్యంచ రామస్సుగ్రీవే స్రభావంచానిలాత్మజే | వానరాణాంచ తత్కమరాక్షసానాంచ తద్భలమ్ || ౩౯ || విభీ
షణస్య సంయోగమాచచ తేచ మంత్రాణామ్ | శ్రుత్వా చ విస్మయంజగ్గురయోధ్యా పురవాసినః || ౪౦ || ద్యుతిమానేతగా
భ్యాయ రామో వానర సంవృతః | హృష్టపుష్టజనాకీణామయోధ్యాం ప్రవివేశ హ || ౪౧ || తతో హ్యభ్యుచ్చాయ కా
తాకాస్తైగృహేగృహే | ఐత్వా కాఢ్యుషితం రమ్యమాస సాదపితుగృహమ్ || ౪౨ || అథా బ్రహ్మద్రాజ సుతో భరతః
మేణాంచరమ్ | అథా పహితయా వాచా మధురం రఘునందనః || ౪౩ || పితుభవనమాసాద్య ప్రవిశ్య చ మహాత్మనః | కాస
ల్యాంచ సుమిత్రాంచ కైకేయా మభివాద్యచ || ౪౪ || యచ్ఛ మద్భవనం శ్రేష్ఠం సాశోకవనికం మహత్ | ముక్తావై ధూర్య
సంకిణః సుగ్రీవా యని వేదయ || ౪౫ || తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా భరతస్స త్యవిక్రమః | చాణోగృహీత్వా సుగ్రీవం ప్రవివేశ
తమాలయమ్ || ౪౬ || తతస్త్రిప్రదీపాంశ్చ పర్యంకాస్తరణానిచ | గృహీత్వా విశిఖుః క్షిప్రం శత్రుశ్చేనున ప్రచోదితాః || ౪౭ ||
ఉవాచ చ మహాతేజాః సుగ్రీవం రాఘవానుజః | అభిషేకాయ రామస్య నూతనాజ్ఞావయ ప్రభా || ౪౮ || సోవణాన్వాన
రేంద్రాణాం చతుణాం చతురోఘటాదదౌక్షిప్రం స సుగ్రీవః సర్వరత్నవిభూషితాః || ౪౯ || యథా ప్రత్యూష సమ
యే చతుణాం సాగరాంభసామ్ | పూణైః ఘోటైః ప్రతీక్ష్యద్వంతథాకురుత వానరాః || ౫౦ || ఏవముక్తా మహాత్మా నో
వానరా వారణోపమాః | ఉత్పేతుగః గనంశీఘ్రంగతుడా ఇవశీఘ్రగాః || ౫౧ || జాంబవాంశ్చ హమామాంశ్చ వేగవశీచ
వానరః | ఋషభశ్చైవ కలశాజలపూణానథానయః || ౫౨ || నదీశతానాం పంచానాం జలంకుంభేనుచాహరః |
పూర్వాత్సముద్రాత్కలశంజలసూణామథానయతే || ౫౩ || సుషేణస్సత్వ సంపన్నః సర్వరత్నవిభూషితమ్ | ఋషభో
దక్షిణాస్తూణాం సముద్రాజ్జలమాహరతే || ౫౪ || రక్తచందనశాఖాభిః సంవృతం కాంచనంఘటమ్ | గవయః పశ్యంత్యో
యమాజహరమహాణవాత్ || ౫౫ || రత్నకుంభేన మహతా శీతం మారుత విక్రమః | ఉత్తరాచ్ఛజలంశీఘ్రంగరుడాంబ
విక్రమః || ౫౬ || ఆజహర సధమాన్తానలస్సర్వగుణాన్వితః | తతస్త్రివానర శ్రేష్ఠే రాసితం ప్రేక్ష్య తజ్జలమ్ || ౫౭ || అభిషే
కాయ రామస్య శత్రుశ్చుశ్చుచైవైస్సహ | పురోహితాయ శ్రేష్ఠాయ సుహృద్భ్యశ్చన్య వేదయతే || ౫౮ ||

శ్రీరామస్య పట్టాభిషేకః ఘట్టః

తతస్సప్రయతో వృథో వసిష్ఠా బ్రాహ్మణైశ్చ సహ | రామం రత్నమయేపీతే సహసీతం న్యవేశయతే || ౫౯ || వసిష్ఠో వామదేవశ్చ
జాచారిరథకాశ్యపః | కాత్యాయనో గౌతమశ్చ సుయజ్ఞో విజయస్తథా || ౬౦ || అభ్యుషించన్మరవాన్యఘ్రం ప్రససే చ సుగ
ధినా | సఖిలేన సహ సాక్షుం పవనో వానవం యథా || ౬౧ || ఋత్విగ్ని బ్రాహ్మణైః పూర్వం కన్యాభిమంక్రభిస్తథా
యోజ్యై పుష్కరాభ్యుషించన్తే సంతప్తాస్స నైగమైః || ౬౨ || సర్వాషణిరస్తే దివ్యైః వైవతైర్మఖసిస్థితైః చతుర్భిః

Handwritten marks at the top left corner.

Handwritten marks at the top center.

Handwritten mark at the top right.

Handwritten marks and scribbles on the right side.

Handwritten marks on the right side.

Handwritten marks on the right side.

Handwritten marks on the right side.

Handwritten marks on the right side.

Handwritten marks at the bottom left corner.

Handwritten marks at the bottom center.

